Y

B I B L

CYSSEGR-LAN;

SEF

YR HEN DESTAMENT

A'R

NEWYDD.

Yr holl Ysgrythyr sydd wedi ei rhoddi gan Ysprydoliaeth Duw, ac sydd fuddiol i athrawiaethu, i argyhoeddi, i geryddu, i hyfforddi mewn cyfiawnder.

Fel y byddo dyn Duw yn berffaith, wedi ei berffeithio i bob gweithred dda.

2 Tim. III. 16, 17.

CAER GRAWNT:

YSTRYDEBWYD AC ARGRAPHWYD GAN IOAN W. PARKER,

ARGRAPHYDD I'R BRIFATHROFA.

TROS

GYMDEITHAS BIBLAU SAESONEG AC IEITHOEDD ERAILL.

CUM PRIVILEGIO.

[Nonpareil 12mo.]

M.DCCC.XLVII.

ENWAU A THREFN
LLYFRAU YR HEN DESTAMENT A'R NEWYDD,
A
RHIFEDI PENNODAU POB LLYFR.

LLYFRAU YR HEN DESTAMENT.

	Pen.		Pen.
Genesis	50	Pregethwr	12
Exodus	40	Caniad Solomon	8
Lefiticus	27	Esaiah	66
Numeri	36	Jeremiah	52
Deuteronomium	34	Galarnad Jeremiah	5
Josua	24	Ezeciel	48
Barnwŷr	21	Daniel	12
Ruth	4	Hosea	14
I. Samuel	31	Joel	3
II. Samuel	24	Amos	9
I. Brenhinoedd	22	Obadïah	1
II. Brenhinoedd	25	Jonah	4
I. Chronicl	29	Michah	7
II. Chronicl	36	Nahum	3
Ezra	10	Habacuc	3
Nehemïah	13	Sephanïah	3
Esther	10	Haggai	2
Job	42	Zecharïah	14
Psalmau	150	Malachi	4
Dïarhebion	31		

LLYFRAU Y TESTAMENT NEWYDD.

Sant Matthew	28	I. at Timotheus	6
Sant Marc	16	II. at Timotheus	4
Sant Luc	24	At Titus	3
Sant Ioan	21	At Philemon	1
Actau yr Apostolion	28	At yr Hebreaid	13
Epistol S. Paul at y Rhufeiniaid	16	Epistol Iago	5
I. at y Corinthiaid	16	Epistol I. Petr	5
II. at y Corinthiaid	13	II. Epistol Petr	3
At y Galatiaid	6	Epistol I. Ioan	5
At yr Ephesiaid	6	II. Epistol Ioan	1
At y Philippiaid	4	III. Epistol Ioan	1
At y Colossiaid	4	Epistol Judas	1
I. at y Thessaloniaid	5	Datguddiad Ioan	22
II. at y Thessaloniaid	3		

LLYFR CYNTAF MOSES,

YR HWN A ELWIR

GENESIS.

PENNOD I.

1 Creadwriaeth nef a daear, 3 a'r goleuni,
6 a'r ffurfafen. 9 Neillduo y ddaear oddi
wrth y dyfroedd, 11 a'i gwneuthur yn
ffrwythlawn. 14 Yr haul, y lleuad, a'r
sêr; 20 y pysgod, a'r adar, 24 yr anifeil-
iaid, 26 dyn ar lun Duw. 29 Ordeinio
lluniaeth ac ymborth.

YN y dechreuad y creodd Duw y nefoedd
a'r ddaear.
2 A'r ddaear oedd afluniaidd a gwag, a
thywyllwch *oedd* ar wyneb y dyfnder, ac
Yspryd Duw yn ymsymmud ar wyneb y
dyfroedd.
3 A Duw a ddywedodd, Bydded goleuni,
a goleuni a fu.
4 A Duw a welodd y goleuni mai da *oedd:*
a Duw a wahanodd rhwng y goleuni a'r
tywyllwch.
5 A Duw a alwodd y goleuni yn Ddydd,
a'r tywyllwch a alwodd efe yn Nos: a'r hwyr
a fu, a'r bore a fu, y dydd cyntaf.
6 ¶ Duw hefyd a ddywedodd, Bydded
ffurfafen y'nghanol y dyfroedd, a bydded
hi yn gwahanu rhwng y dyfroedd a'r dyfr-
oedd.
7 A Duw a wnaeth y ffurfafen, ac a wahan-
odd rhwng y dyfroedd oddi tan y ffurfafen,
a'r dyfroedd oddi ar y ffurfafen: ac felly y
bu.
8 A'r ffurfafen a alwodd Duw yn Nefoedd:
a'r hwyr a fu, a'r bore a fu, yr ail dydd.
9 ¶ Duw hefyd a ddywedodd, Casgler y
dyfroedd oddi tan y nefoedd i'r un lle, ac
ymddangosed y sychdir: ac felly y bu.
10 A'r sychdir a alwodd Duw yn Ddaear,
a chasgliad y dyfroedd a alwodd efe yn For-
oedd: a Duw a welodd mai da *oedd.*
11 A Duw a ddywedodd, Egined y ddaear
egin, *sef* llysiau yn hadu had, a phrennau
ffrwythlawn yn dwyn ffrwyth, wrth eu rhyw-
ogaeth, y rhai *y mae* eu had ynddynt ar y
ddaear: ac felly y bu.
12 A'r ddaear a ddug egin, *sef* llysiau yn
hadu had wrth eu rhywogaeth, a phrennau
yn dwyn ffrwyth, y rhai *y mae* eu had yn-
ddynt wrth eu rhywogaeth: a Duw a welodd
mai da *oedd.*
13 A'r hwyr a fu, a'r bore a fu, y trydydd
dydd.
14 ¶ Duw hefyd a ddywedodd, Bydded
goleuadau yn ffurfafen y nefoedd, i wahanu
rhwng y dydd a'r nos; a byddant yn ar-
wyddion, ac yn dymhorau, ac yn ddyddiau,
a blynyddoedd.
15 A byddant yn oleuadau yn ffurfafen y
nefoedd, i oleuo ar y ddaear: ac felly y bu.
16 A Duw a wnaeth ddau oleuad mawrion;
y goleuad mwyaf i lywodraethu y dydd, a'r
goleuad lleiaf i lywodraethu y nos: a'r sêr
hefyd a wnaeth efe.
17 Ac yn ffurfafen y nefoedd y rhoddes
Duw hwynt, i oleuo ar y ddaear;
18 Ac i lywodraethu y dydd a'r nos, ac i
wahanu rhwng y goleuni a'r tywyllwch: a
gwelodd Duw mai da *oedd.*
19 A'r hwyr a fu, a'r bore a fu, y pedwerydd
dydd.
20 ¶ Duw hefyd a ddywedodd, Heigied
y dyfroedd ymlusgiaid byw, ac eheded ehed-
iaid uwch y ddaear, yn wyneb ffurfafen
y nefoedd.
21 A Duw a greodd y môrfeirch mawrion,
a phob ymlusgiad byw, y rhai a heigiodd
y dyfroedd yn eu rhywogaeth, a phob ehed-
iad asgellog yn ei rywogaeth: a gwelodd
Duw mai da *oedd.*
22 A Duw a'u bendigodd hwynt, gan ddy-
wedyd, Ffrwythwch, ac amlhêwch, a llen-
wch y dyfroedd yn y moroedd, a lliosoged
yr ehediaid ar y ddaear.
23 A'r hwyr a fu, a'r bore a fu, y pummed
dydd.
24 ¶ Duw hefyd a ddywedodd, Dyged y
ddaear *bob* peth byw wrth ei rywogaeth, yr
anifail, a'r ymlusgiad, a bwystfil y ddaear
wrth ei rywogaeth: ac felly y bu.
25 A Duw a wnaeth fwystfil y ddaear wrth
ei rywogaeth, a'r anifail wrth ei rywogaeth,
a phob ymlusgiad y ddaear wrth ei rywog-
aeth: a gwelodd Duw mai da *oedd.*
26 ¶ Duw hefyd a ddywedodd, Gwnawn
ddyn ar ein delw ni, wrth ein llun ein hun-
ain: ac arglwyddiaethant ar bysg y môr,
ac ar ehediad y nefoedd, ac ar yr anifail,
ac ar yr holl ddaear, ac ar bob ymlusgiad
a ymlusgo ar y ddaear.
27 Felly Duw a greodd y dyn ar ei ddelw
ei hun, ar ddelw Duw y creodd efe ef, yn
wrryw ac yn fanyw y creodd efe hwynt.
28 Duw hefyd a'u bendigodd hwynt, a
Duw a ddywedodd wrthynt, Ffrwythwch,
ac amlhêwch, a llenwch y ddaear, a daros-
tyngwch hi, ac arglwyddiaethwch ar bysg y
môr, ac ar ehediad y nefoedd, ac ar bob peth
byw a ymsymmudo ar y ddaear.
29 ¶ A Duw a ddywedodd, Wele mi a
roddais i chwi bob llysieuyn yn hadu had,
yr hwn *sydd* ar wyneb yr holl ddaear, a
phob pren yr hwn *y mae* ynddo ffrwyth pren
yn hadu had, i fod yn fwyd i chwi.
30 Hefyd i bob bwystfil y ddaear, ac i bob
ehediad y nefoedd, ac i bob *peth* a ymsym-
mudo ar y ddaear yr hwn *y mae* einioes
ynddo, *y bydd* pob llysieuyn gwyrdd yn
fwyd: ac felly y bu.
31 A gwelodd Duw yr hyn oll a wnaethai,
ac wele da iawn *ydoedd:* felly yr hwyr a fu,
a'r bore a fu, y chweched dydd.

PENNOD II.

1 *Y dydd Sabboth.* 4 *Dull y creadwriaeth.* 8 *Plannu gardd Eden,* 10 *a'i hafon.* 17 *Gwahardd pren Gwybodaeth yn unig.* 19 *Enwi y creaduriaid.* 21 *Gwneuthur gwraig, ac ordeinio priodas.*

FELLY y gorphenwyd y nefoedd a'r
ddaear, a'u holl lu hwynt.
2 Ac ar y seithfed dydd y gorphenodd Duw
ei waith, yr hwn a wnaethai efe, ac a or-
phwysodd ar y seithfed dydd, oddi wrth ei
holl waith, yr hwn a wnaethai efe.
3 A Duw a fendigodd y seithfed dydd, ac
a'i sancteiddiodd ef: oblegid ynddo y gor-
phwysasai oddi wrth ei holl waith, yr hwn a
grëasai Duw i'w wneuthur.
4 ¶ Dyma genhedlaethau y nefoedd a'r
ddaear, pan grëwyd hwynt, yn y dydd y
gwnaeth yr Arglwydd Dduw ddaear a
nefoedd:
5 A phob planhigyn y maes cyn ei fod yn
y ddaear, a phob llysieuyn y maes cyn
tarddu allan: oblegid ni pharasai yr Ar-
glwydd Dduw wlawio ar y ddaear, ac nid
ydoedd dyn i lafurio y ddaear.
6 Onid tarth a esgynodd o'r ddaear, ac a
ddyfrhâodd holl wyneb y ddaear.
7 A'r Arglwydd Dduw a luniasai y dyn
o bridd y ddaear, ac a anadlasai yn ei ffroen-
au ef anadl einioes: a'r dyn a aeth yn enaid
byw.
8 ¶ Hefyd yr Arglwydd Dduw a blan-
nodd ardd yn Eden o du y dwyrain, ac a
osododd yno y dyn a luniasai efe.
9 A gwnaeth yr Arglwydd Dduw i bob
pren dymunol i'r golwg, a daionus yn fwyd,
ac i bren y bywyd y'nghanol yr ardd, ac i
bren gwybodaeth da a drwg, dyfu allan o'r
ddaear.
10 Ac afon a aeth allan o Eden, i ddyfrhâu
yr ardd, ac oddi yno hi a rannwyd, ac a aeth
yn bedwar pen.
11 Enw y gyntaf *yw* Pison: hon sydd yn
amgylchu holl wlad Hafilah, lle *y mae* yr
aur.
12 Ac aur y wlad honno sydd dda: yno
mae Bdeliwm a'r maen Onix.
13 Ac enw yr ail afon *yw* Gihon: honno
sydd yn amgylchu holl wlad Ethiopia.
14 Ac enw y drydedd afon *yw* Hidecel:
honno sydd yn myned o du y dwyrain i
Assyria: a'r bedwaredd afon *yw* Euphrates.
15 A'r Arglwydd Dduw a gymmerodd y
dyn, ac a'i gosododd ef y'ngardd Eden, i'w
llafurio ac i'w chadw hi.
16 A'r Arglwydd Dduw a orchymynodd
i'r dyn, gan ddywedyd, O bob pren o'r ardd
gan fwytta y gelli fwytta:
17 Ond o bren gwybodaeth da a drwg, na
fwytta o hono; oblegid yn y dydd y bwyttâi
di o hono, gan farw y byddi farw.
18 ¶ Hefyd yr Arglwydd Dduw a ddy-
wedodd, Nid da bod y dyn ei hunan; gwnaf
iddo ymgeledd cymmwys iddo.
19 A'r Arglwydd Dduw a luniodd o'r
ddaear holl fwystfilod y maes, a holl ehed-
iaid y nefoedd, ac a'u dygodd at Adda, i
weled pa enw a roddai efe iddynt hwy: a
pha fodd bynnag yr enwodd y dyn bob peth
byw, hynny *fu* ei enw ef.
20 Ac Adda a enwodd enwau ar yr holl
anifeiliaid, ac ar ehediaid y nefoedd, ac ar
holl fwystfilod y maes: ond ni chafodd efe
i Adda ymgeledd cymmwys iddo.
21 A'r Arglwydd Dduw a wnaeth i
drwmgwsg syrthio ar Adda, ac efe a gysg-
odd: ac efe a gymmerodd un o'i asennau
ef, ac a gauodd gig yn ei lle hi.
22 A'r Arglwydd Dduw a wnaeth yr
asen a gymmerasai efe o'r dyn, yn wraig,
ac a'i dug at y dyn.
23 Ac Adda a ddywedodd, Hon weithian
sydd asgwrn o'm hesgyrn i, a chnawd o'm
cnawd i: hon a elwir gwraig, oblegid o wr
y cymmerwyd hi.
24 O herwydd hyn yr ymedy gwr â'i dad,
ac â'i fam, ac y glŷn wrth ei wraig: a hwy
a fyddant yn un cnawd.
25 Ac yr oeddynt ill dau yn noethion,
Adda a'i wraig, ac nid oedd arnynt gywil-
ydd.

PENNOD III.

1 *Y sarph yn hudo Efa.* 6 *Cywilyddus gwymp dyn.* 9 *Duw yn eu holi ac yn eu barnu hwy.* 14 *Melldigo y sarph.* 15 *Addaw yr had.* 16 *Cospedigaeth dyn.* 21 *Ei wisgad cyntaf;* 22 *a'i fwrw allan o Baradwys.*

A'R sarph oedd gyfrwysach na holl fwyst-
filod y maes, y rhai a wnaethai yr
Arglwydd Dduw; a hi a ddywedodd wrth
y wraig, Ai dïau ddywedyd o Dduw, Ni
chewch chwi fwytta o bob pren o'r ardd?
2 A'r wraig a ddywedodd wrth y sarph, O
ffrwyth prennau yr ardd y cawn ni fwytta:
3 Ond am ffrwyth y pren *sydd* y'nghanol
yr ardd, Duw a ddywedodd, Na fwyttêwch
o hono, ac na chyffyrddwch âg ef, rhag eich
marw.
4 A'r sarph a ddywedodd wrth y wraig, Ni
byddwch feirw ddim.
5 Canys gwybod y mae Duw, mai yn y
dydd y bwyttâoch o hono ef, yr agorir eich
llygaid, ac y byddwch megis duwiau, yn
gwybod da a drwg.
6 A phan welodd y wraig mai da oedd
ffrwyth y pren yn fwyd, ac mai teg mewn
golwg ydoedd, a'i fod yn bren dymunol i
beri deall, hi a gymmerth o'i ffrwyth ef, ac
a fwyttâodd, ac a roddes i'w gwr hefyd gyd
â hi, ac efe a fwyttâodd.
7 A'u llygaid hwy ill dau a agorwyd, a hwy
a wybuant eu bod yn noethion, ac a wnï-
asant ddail y ffigysbren, ac a wnaethant
iddynt arffedogau.
8 A hwy a glywsant lais yr Arglwydd
Dduw yn rhodio yn yr ardd, gyd âg awel
y dydd; ac ymguddiodd Adda a'i wraig o
olwg yr Arglwydd Dduw, ym mysg pren-
nau yr ardd.
9 A'r Arglwydd Dduw a alwodd ar
Adda, ac a ddywedodd wrtho, Pa le *yr wyt*
ti?
10 Yntau a ddywedodd, Dy lais a glywais
yn yr ardd; a mi a ofnais, oblegid noeth
oeddwn, ac a ymguddiais.
11 A dywedodd *DUW*, Pwy a fynegodd
i ti dy fod yn noeth? ai o'r pren y gorchy-
mynaswn i ti na fwyttâit o hono, y bwyt-
tëaist?
12 Ac Adda a ddywedodd, Y wraig a rodd-
aist gyd â mi, hi a roddodd i mi o'r pren,
a mi a fwyttëais.
13 A'r Arglwydd Dduw a ddywedodd
wrth y wraig, Paham y gwnaethost ti hyn?
A'r wraig a ddywedodd, Y sarph a'm twyll-
odd, a bwytta a wneuthum.
14 A'r Arglwydd Dduw a ddywedodd
wrth y sarph, Am wneuthur o honot hyn,
melldigedicach *wyt* ti na'r holl anifeiliaid,
ac na holl fwystfilod y maes: ar dy dorr
y cerddi, a phridd a fwyttâi holl ddyddiau
dy einioes.
15 Gelyniaeth hefyd a osodaf rhyngot ti
a'r wraig, a rhwng dy had di a'i had hithau:
efe a ysiga dy ben di, a thithau a ysigi ei
sawdl ef.

16 Wrth y wraig y dywedodd, Gan amlhâu
yr amlhâf dy boenau di a'th feichiogi: mewn
poen y dygi blant, a'th ddymuniad *fydd*
at dy wr, ac efe a lywodraetha arnat ti.
17 Hefyd wrth Adda y dywedodd, Am
wrando o honot ar lais dy wraig, a bwytta
o'r pren am yr hwn y gorchymynaswn i
ti, gan ddywedyd, Na fwytta o hono; mell-
digedig *fydd* y ddaear o'th achos di: trwy
lafur y bwyttâi o honi holl ddyddiau dy
einioes.
18 Drain hefyd ac ysgall a ddwg hi i ti;
a llysiau y maes a fwyttâi di.
19 Trwy chwŷs dy wyneb y bwyttâi fara,
hyd pan ddychwelech i'r ddaear; oblegid
o honi y'th gymmerwyd: canys pridd *wyt*
ti, ac i'r pridd y dychweli.
20 A'r dyn a alwodd enw ei wraig Efa;
oblegid hi oedd fam pob *dyn* byw.
21 A'r ARGLWYDD DDUW a wnaeth i Adda
ac i'w wraig beisiau crwyn, ac a'u gwisgodd
am danynt hwy.
22 ¶ Hefyd yr ARGLWYDD DDUW a ddy-
wedodd, Wele y dyn sydd megis un o honom
ni, i wybod da a drwg. Ac weithian rhag
iddo estyn ei law, a chymmeryd hefyd o
bren y bywyd, a bwytta, a byw yn dragy-
wyddol:
23 Am hynny yr ARGLWYDD DDUW a'i
hanfonodd ef allan o ardd Eden, i lafurio
y ddaear, yr hon y cymmerasid ef o honi.
24 Felly efe a yrrodd allan y dyn, ac a
osododd, o'r tu dwyrain i ardd Eden, y
cerubiaid, a chleddyf tanllyd ysgwydedig,
i gadw ffordd pren y bywyd.

PENNOD IV.

1 Genedigaeth, celfyddyd, a chrefydd Cain ac Abel. 8 Lladd Abel. 11 Melldigo Cain. 17 Enoch y ddinas gyntaf. 19 Lamech a'i ddwy wraig. 25 Genedigaeth Seth, 26 ac Enos.

AC Adda a adnabu Efa ei wraig: a hi a
feichiogodd, ac a esgorodd ar Cain; ac
a ddywedodd, Cefais wr gan yr ARGLWYDD.
2 A hi a esgorodd eilwaith ar ei frawd ef
Abel; ac Abel oedd fugail defaid, ond Cain
oedd yn llafurio y ddaear.
3 A bu wedi talm o ddyddiau, i Cain ddwyn
o ffrwyth y ddaear offrwm i'r ARGLWYDD.
4 Ac Abel yntau a ddug o flaenffrwyth ei
ddefaid, ac o'u brasder hwynt. A'r AR-
GLWYDD a edrychodd ar Abel, ac ar ei
offrwm:
5 Ond nid edrychodd efe ar Cain, nac ar
ei offrwm ef. A digllonodd Cain yn ddir-
fawr, fel y syrthiodd ei wynebpryd ef.
6 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Cain,
Paham y llidiaist? a phaham y syrthiodd
dy wynebpryd?
7 Os da y gwnai, oni chai oruchafiaeth?
ac oni wnai yn dda, pechod a orwedd wrth
y drws: attat ti hefyd *y mae* ei ddymuniad
ef, a thi a lywodraethi arno ef.
8 A Chain a ddywedodd wrth Abel ei frawd:
ac fel yr oeddynt hwy yn y maes, Cain a
gododd yn erbyn Abel ei frawd, ac a'i lladd-
odd ef.
9 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth
Cain, Mae Abel dy frawd di? Yntau a
ddywedodd, Nis gwn; ai ceidwad fy mrawd
ydwyf fi?
10 A dywedodd *DUW*, Beth a wnaethost?
llef gwaed dy frawd sydd yn gwaeddi arnaf
fi o'r ddaear.
11 Ac yr awr hon melldigedig wyt ti o'r
ddaear, yr hon a agorodd ei safn i dderbyn
gwaed dy frawd o'th law di.
12 Pan lafuriech y ddaear, ni chwanega
hi roddi ei ffrwyth i ti; gwibiad a chrwydr-
iad fyddi ar y ddaear.
13 Yna y dywedodd Cain wrth yr AR-
GLWYDD, Mwy *yw* fy anwiredd nag y gellir
ei faddeu.
14 Wele gyrraist fi heddyw oddi ar wyneb
y ddaear, ac o'th ŵydd di y'm cuddir: gwibiad
hefyd a chrwydriad fyddaf ar y ddaear; *a*
phwy bynnag a'm caffo a'm lladd.
15 A dywedodd yr ARGLWYDD wrtho, Am
hynny y dielir yn saith ddyblyg *ar* bwy
bynnag a laddo Cain. A'r ARGLWYDD a
osododd nôd ar Cain, rhag i neb a'i caffai
ei ladd ef.
16 ¶ A Chain a aeth allan o ŵydd yr
ARGLWYDD, ac a drigodd yn nhir Nod, o'r
tu dwyrain i Eden.
17 Cain hefyd a adnabu ei wraig; a hi a
feichiogodd, ac a esgorodd ar Enoch: yna
yr ydoedd efe yn adeiladu dinas, ac efe a
alwodd enw y ddinas yn ol enw ei fab
Enoch.
18 Ac i Enoch y ganwyd Irad: ac Irad a
genhedlodd Mehuiael, a Mehuiael a genhedl-
odd Methusael, a Methusael a genhedlodd
Lamech.
19 ¶ A Lamech a gymmerodd iddo ddwy
o wragedd: enw y gyntaf *oedd* Adah, ac
enw yr ail Silah.
20 Ac Adah a esgorodd ar Jabal; hwn
ydoedd dad *pob* preswylydd pabell, a *pher-
chen* anifail.
21 Ac enw ei frawd ef oedd Jubal; ac efe
oedd dad pob teimlydd telyn ac organ.
22 Silah hithau a esgorodd ar Tubal-Cain,
gweithydd pob cywreinwaith pres a haiarn:
a chwaer Tubal-Cain *ydoedd* Naamah.
23 A Lamech a ddywedodd wrth ei wrag-
edd, Adah a Silah, Clywch fy llais, gwragedd
Lamech, gwrandewch fy lleferydd; canys
mi a leddais wr i'm harcholl, a llangc i'm
clais.
24 Os Cain a ddielir seithwaith, yna La-
mech saith ddengwaith a seithwaith.
25 ¶ Ac Adda a adnabu ei wraig drachefn;
a hi a esgorodd ar fab, ac a alwodd ei enw
ef Seth: O herwydd Duw (*eb hi*) a osododd
i mi had arall yn lle Abel, am ladd o Cain ef.
26 I'r Seth hwn hefyd y ganwyd mab; ac
efe a alwodd ei enw ef Enos: yna y dechreu-
wyd galw ar enw yr ARGLWYDD.

PENNOD V.

1 Achau, oedran, a marwolaeth y patrieirch o Adda hyd Noah. 24 Duwioldeb Enoch, a Duw yn ei gymmeryd ef ymaith.

DYMA lyfr cenhedlaethau Adda: yn y
dydd y crëodd Duw ddyn, ar lun Duw
y gwnaeth efe ef.
2 Yn wrryw ac yn fanyw y crëodd efe
hwynt; ac efe a'u bendithiodd hwynt, ac a
alwodd eu henw hwynt Adda, ar y dydd y
crëwyd hwynt.
3 ¶ Ac Adda a fu fyw ddeng mlynedd ar
hugain a chant, ac a genhedlodd *fab* ar ei lun
a'i ddelw ei hun, ac a alwodd ei enw ef Seth.
4 A dyddiau Adda, wedi iddo genhedlu
Seth, oedd wyth gan mlynedd, ac efe a gen-
hedlodd feibion a merched.
5 A holl ddyddiau Adda, y rhai y bu efe
fyw, oedd naw can mlynedd a deng mlynedd
ar hugain; ac efe a fu farw.
6 ¶ Seth hefyd a fu fyw bum mlynedd a
chan mlynedd, ac a genhedlodd Enos.
7 A Seth a fu fyw wedi iddo genhedlu Enos,
saith mlynedd ac wyth gan mlynedd, ac a
genhedlodd feibion a merched.

8 A holl ddyddiau Seth oedd ddeuddeng mlynedd a naw can mlynedd; ac efe a fu farw.

9 ¶ Ac Enos a fu fyw ddeng mlynedd a phedwar ugain, ac a genhedlodd Cenan.

10 Ac Enos a fu fyw wedi iddo genhedlu Cenan, bymtheng mlynedd ac wyth gan mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

11 A holl ddyddiau Enos oedd bum mlynedd a naw can mlynedd; ac efe a fu farw.

12 ¶ Cenan hefyd a fu fyw ddeng mlynedd a thriugain, ac a genhedlodd Mahalaleel.

13 A bu Cenan fyw wedi iddo genhedlu Mahalaleel ddeugain mlynedd ac wyth gan mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

14 A holl ddyddiau Cenan oedd ddeng mlynedd a naw can mlynedd; ac efe a fu farw.

15 ¶ A Mahalaleel a fu fyw bum mlynedd a thriugain mlynedd, ac a genhedlodd Jered.

16 A Mahalaleel a fu fyw wedi iddo genhedlu Jered, ddeng mlynedd ar hugain ac wyth gan mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

17 A holl ddyddiau Mahalaleel oedd bymtheng mlynedd a phedwar ugain ac wyth gan mlynedd; ac efe a fu farw.

18 ¶ A Jered a fu fyw ddwy flynedd a thriugain a chan mlynedd, ac a genhedlodd Enoch.

19 A Jered a fu fyw wedi iddo genhedlu Enoch wyth gan mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

20 A holl ddyddiau Jered oedd ddwy flynedd a thriugain a naw can mlynedd; ac efe a fu farw.

21 ¶ Enoch hefyd a fu fyw bum mlynedd a thriugain, ac a genhedlodd Methuselah.

22 Ac Enoch a rodiodd gyd â Duw wedi iddo genhedlu Methuselah, drichant o flynyddoedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

23 A holl ddyddiau Enoch oedd bum mlynedd a thriugain a thrichant o flynyddoedd.

24 A rhodiodd Enoch gyd â Duw, ac ni *welwyd* ef: canys Duw a'i cymmerodd ef.

25 ¶ Methuselah hefyd a fu fyw saith mlynedd a phedwar ugain a chant, ac a genhedlodd Lamech.

26 A Methuselah a fu fyw wedi iddo genhedlu Lamech, ddwy flynedd a phedwar ugain a saith gan mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

27 A holl ddyddiau Methuselah oedd naw mlynedd a thriugain a naw can mlynedd; ac efe a fu farw.

28 ¶ Lamech hefyd a fu fyw ddwy flynedd a phedwar ugain a chan mlynedd, ac a genhedlodd fab,

29 Ac a alwodd ei enw ef Noah: gan ddywedyd, Hwn a'n cysura ni am ein gwaith, a llafur ein dwylaw, o herwydd y ddaear yr hon a felldigodd yr ARGLWYDD.

30 A Lamech a fu fyw wedi iddo genhedlu Noah, bymtheng mlynedd a phedwar ugain a phum can mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

31 A holl ddyddiau Lamech oedd ddwy flynedd ar bymtheg a thriugain a saith gan mlynedd; ac efe a fu farw.

32 A Noah ydoedd fab pum can mlwydd; a Noah a genhedlodd Sem, Cham, a Japheth.

PENNOD VI.

1 *Drygioni y byd, yr hwn a gyffrôdd ddigllonedd Duw, ac a barodd y diluw.* 8 *Noah yn cael ffafr.* 14 *Trefn a phortreiad, a'r achos y gwnaed yr arch.*

YNA y bu pan ddechreuodd dynion amlhâu ar wyneb y ddaear, a geni merched iddynt,

2 Weled o feibion Duw ferched dynion mai teg *oeddynt* hwy; a hwy a gymmerasant iddynt wragedd o'r rhai oll a ddewisasant.

3 A dywedodd yr ARGLWYDD, Nid ymryson fy Yspryd i â dyn yn dragywydd, oblegid mai cnawd yw efe: a'i ddyddiau fyddant ugain mlynedd a chant.

4 Cawri oedd ar y ddaear y dyddiau hynny: ac wedi hynny hefyd, pan ddaeth meibion Duw at ferched dynion, a phlanta *o'r rhai hynny* iddynt: dyma y cedyrn *a fu* wŷr enwog gynt.

5 ¶ A'r ARGLWYDD a welodd mai aml oedd drygioni dyn ar y ddaear, a *bod* holl fwriad meddylfryd ei galon yn unig yn ddrygionus bob amser.

6 Ac edifarhâodd ar yr ARGLWYDD wneuthur o hono ef ddyn ar y ddaear, ac efe a ymofidiodd yn ei galon.

7 A'r ARGLWYDD a ddywedodd, Dileaf ddyn yr hwn a greais oddi ar wyneb y ddaear, o ddyn hyd anifail, hyd yr ymlusgiad, a hyd ehediad y nefoedd: canys y mae yn edifar gennyf eu gwneuthur hwynt.

8 ¶ Ond Noah a gafodd ffafr yng ngolwg yr ARGLWYDD.

9 ¶ Dyma genhedlaethau Noah: Noah *oedd* wr cyfiawn, perffaith yn ei oes: gyd â Duw y rhodiodd Noah.

10 A Noah a genhedlodd dri o feibion, Sem, Cham, a Japheth.

11 A'r ddaear a lygrasid ger bron Duw; llanwasid y ddaear hefyd â thrawsedd.

12 A Duw a edrychodd ar y ddaear, ac wele hi a lygrasid; canys pob cnawd a lygrasai ei ffordd ar y ddaear.

13 A Duw a ddywedodd wrth Noah, Diwedd pob cnawd a ddaeth ger fy mron: oblegid llanwyd y ddaear â thrawsedd trwyddynt hwy: ac wele myfi a'u difethaf hwynt gyd â'r ddaear.

14 ¶ Gwna i ti arch o goed Gopher, yn gellau y gwnai yr arch, a phyga hi oddi fewn ac oddi allan â phyg.

15 Ac fel hyn y gwnai di hi: trichan cufydd *fydd* hyd yr arch, deg cufydd a deugain ei lled, a deg cufydd ar hugain ei huchder.

16 Gwna ffenestr i'r arch, a gorphen *hi* yn gufydd oddi arnodd; a gosod ddrws yr arch yn ei hystlys: o dri *uchder* y gwnai di hi.

17 Ac wele myfi, ie myfi, yn dwyn dyfroedd diluw ar y ddaear, i ddifetha pob cnawd. yr hwn *y mae* anadl einioes ynddo, oddi tan y nefoedd: yr hyn oll *sydd* ar y ddaear a drenga.

18 Ond â thi y cadarnhâf fy nghyfammod; ac i'r arch yr âi di, tydi a'th feibion, a'th wraig, a gwragedd dy feibion gyd â thi.

19 Ac o bob *peth* byw, o bob cnawd, y dygi ddau o bob *rhyw* i'r arch i'w cadw yn fyw gyd â thi; gwrryw a banyw fyddant.

20 O'r ehediaid wrth eu rhywogaeth, ac o'r anifeiliaid wrth eu rhywogaeth, o bob ymlusgiad y ddaear wrth ei rywogaeth; dau o bob *rhywogaeth* a ddaw attat i'w cadw yn fyw.

21 A chymmer i ti o bob bwyd a fwyttâir, a chasgl attat; a bydd yn ymborth i ti ac iddynt hwythau.

22 Felly y gwnaeth Noah; yn ol yr hyn oll a orchymynasai Duw iddo, felly y gwnaeth efe.

PENNOD VII.

1 *Noah a'i deulu a'r creaduriaid byw yn myned i'r arch.* 11 *Dechreuad, cynnydd, a pharhâd y diluw.*

YNA y dywedodd yr ARGLWYDD wrth Noah, Dos di, a'th holl dŷ i'r arch:

canys tydi a welais i yn gyfiawn ger fy mron
i yn yr oes hon.
2 O bob anifail glân y cymmeri gyd â thi
bob yn saith, y gwrryw a'i fanyw: a dau o'r
anifeiliaid y rhai nid ydynt lân, y gwrryw a'i
fanyw:
3 O ehediaid y nefoedd hefyd, bob yn saith,
yn wrryw ac yn fanyw, i gadw had yn fyw
ar wyneb yr holl ddaear.
4 Oblegid wedi saith niwrnod etto, mi a
wlawiaf ar y ddaear ddeugain niwrnod a
deugain nos: a mi a ddileaf oddi ar wyneb y
ddaear bob peth byw a'r a wneuthum i.
5 A Noah a wnaeth yn ol yr hyn oll a or-
chymynasai yr ARGLWYDD iddo.
6 Noah hefyd *oedd* fab chwe chan mlwydd
pan fu y dyfroedd diluw ar y ddaear.
7 ¶ A Noah a aeth i mewn, a'i feibion, a'i
wraig, a gwragedd ei feibion gyd âg ef, i'r
arch, rhag y dwfr diluw.
8 O anifeiliaid glân, ac o anifeiliaid y rhai
nid *oeddynt* lân, o ehediaid hefyd, ac o'r hyn
oll a ymlusgai ar y ddaear,
9 Yr aeth i mewn at Noah i'r arch bob yn
ddau, yn wrryw ac yn fanyw, fel y gorchy-
mynasai Duw i Noah.
10 Ac wedi saith niwrnod y dwfr diluw a
ddaeth ar y ddaear.
11 ¶ Yn y chwe chanfed flwyddyn o fywyd
Noah, yn yr ail mis, ar yr ail dydd ar bym-
theg o'r mis, ar y dydd hwnnw y rhwygwyd
holl ffynhonnau y dyfnder mawr, a ffenestri
y nefoedd a agorwyd.
12 A'r gwlaw fu ar y ddaear ddeugain niwr-
nod a deugain nos.
13 O fewn corph y dydd hwnnw y daeth
Noah, a Sem, a Cham, a Japheth, meibion
Noah, a gwraig Noah, a thair gwragedd ei
feibion ef gyd â hwynt, i'r arch.
14 Hwynt, a phob bwystfil wrth ei rywog-
aeth, a phob anifail wrth ei rywogaeth, a
phob ymlusgiad a ymlusgai ar y ddaear wrth
ei rywogaeth, a phob ehediad wrth ei rywog-
aeth, pob aderyn o bob rhyw.
15 A daethant at Noah i'r arch bob yn ddau,
o bob cnawd *a'r oedd* ynddo anadl einioes.
16 A'r rhai a ddaethant, yn wrryw a banyw
y daethant o bob cnawd, fel y gorchymynasai
Duw iddo. A'r ARGLWYDD a gauodd arno
ef.
17 A'r diluw fu ddeugain niwrnod ar y dda-
ear; a'r dyfroedd a gynnyddasant, ac a god-
asant yr arch, a hi a godwyd oddi ar y ddaear.
18 A'r dyfroedd a ymgryfhasant, ac a gyn-
nyddasant yn ddirfawr ar y ddaear; a'r arch
a rodiodd ar wyneb y dyfroedd.
19 A'r dyfroedd a ymgryfhasant yn ddir-
fawr iawn ar y ddaear, a gorchuddiwyd yr
holl fynyddoedd uchel oedd tan yr holl nef-
oedd.
20 Pymtheg cufydd yr ymgryfhâodd y
dyfroedd tu ag i fynu: a'r mynyddoedd a
orchuddiwyd.
21 A bu farw pob cnawd a ymlusgai ar y
ddaear, yn ehediaid, ac yn anifeiliaid ac yn
fwystfilod, ac yn bob *rhyw* ymlusgiad a
ymlusgai ar y ddaear, a phob dyn *hefyd*,
22 Yr hyn oll *yr oedd* ffun anadl einioes yn
ei ffroenau, o'r hyn oll *oedd* ar y sychdir, a
fuant feirw.
23 Ac efe a ddileodd bob sylwedd byw a'r a
oedd ar wyneb y ddaear, yn ddyn ac yn ani-
fail, yn ymlusgiaid, ac yn ehediaid y nefoedd;
ie, dilëwyd hwynt o'r ddaear: a Noah a'r
rhai *oedd* gyd âg ef yn yr arch, yn unig, a
adawyd yn fyw.
24 A'r dyfroedd a ymgryfhasant ar y ddaear
ddeng niwrnod a deugain a chant.

PENNOD VIII.

*1 Y dyfroedd yn llonyddu. 4 Yr arch yn gor-
phwys ar fynyddoedd Ararat. 7 Y gigfran
a'r golommen. 15 Noah, ar orchymyn Duw,
18 yn myned allan o'r arch. 20 Efe yn ad-
eiladu allor, ac yn aberthu aberth; 21 yr
hwn y mae Duw yn ei dderbyn, ac yn addaw
na felldithiai y ddaear mwyach.*

A DUW a gofiodd Noah, a phob peth byw,
a phob anifail a'r *a oedd* gyd âg ef yn yr
arch: a Duw a wnaeth i wynt dramwy ar y
ddaear, a'r dyfroedd a lonyddasant.
2 Cauwyd hefyd ffynhonnau y dyfnder a
ffenestri y nefoedd; a lluddiwyd y gwlaw o'r
nefoedd.
3 A'r dyfroedd a ddychwelasant oddi ar y
ddaear, gan fyned a dychwelyd: ac ym mhen
y deng niwrnod a deugain a chant, y dyfr-
oedd a dreiasai.
4 ¶ Ac yn y seithfed mis, ar yr ail dydd ar
bymtheg o'r mis, y gorphwysodd yr arch ar
fynyddoedd Ararat.
5 A'r dyfroedd fuant yn myned ac yn treio,
hyd y degfed mis; yn y degfed *mis*, ar y *dydd*
cyntaf o'r mis, y gwelwyd pennau y mynydd-
oedd.
6 ¶ Ac ym mhen deugain niwrnod yr agor-
odd Noah ffenestr yr arch a wnaethai efe.
7 Ac efe a anfonodd allan gigfran; a hi a
aeth, gan fyned allan a dychwelyd, hyd oni
sychodd y dyfroedd oddi ar y ddaear.
8 Ac efe a anfonodd golommen oddi wrtho,
i weled a dreiasai y dyfroedd oddi ar wyneb
y ddaear.
9 Ac ni chafodd y golommen orphwysfa i
wadn ei throed; a hi a ddychwelodd atto ef
i'r arch, am *fod* y dyfroedd ar wyneb yr holl
dir: ac efe a estynodd ei law, ac a'i cymmer-
odd hi, ac a'i derbyniodd hi atto i'r arch.
10 Ac efe a arhosodd etto saith niwrnod
eraill, ac a anfonodd eilwaith y golommen
allan o'r arch.
11 A'r golommen a ddaeth atto ef ar bryd-
nhawn; ac wele ddeilen olew-wydden yn ei
gylfin hi, wedi ei thynnu: yna y gwybu
Noah dreio o'r dyfroedd oddi ar y ddaear.
12 Ac efe a arhosodd etto saith niwrnod
eraill, ac a anfonodd y golommen; ac ni
ddychwelodd hi eilwaith atto ef mwy.
13 ¶ Ac yn yr unfed flwyddyn a chwe
chant, yn y *mis* cyntaf, ar y *dydd* cyntaf o'r
mis, y darfu i'r dyfroedd sychu oddi ar y tir:
a Noah a symmudodd gaead yr arch, ac a
edrychodd, ac wele sychasai wyneb y ddaear.
14 Ac yn yr ail mis, ar y seithfed dydd ar
hugain o'r mis, y ddaear a sychasai.
15 ¶ A llefarodd Duw wrth Noah, gan
ddywedyd,
16 Dos allan o'r arch, ti, a'th wraig, a'th
feibion, a gwragedd dy feibion, gyd â thi.
17 Pob peth byw a'r *sydd* gyd â thi, o bob
cnawd, yn adar, ac yn anifeiliaid, ac yn bob
ymlusgiad a ymlusgo ar y ddaear, a ddygi
allan gyd â thi: heppiliant hwythau yn y
ddaear, a ffrwythant ac amlhânt ar y ddaear.
18 A Noah a aeth allan, a'i feibion, a'i wraig,
a gwragedd ei feibion, gyd âg ef.
19 Pob bwystfil, pob ymlusgiad, a phob ehed-
iad, pob peth a ymlusgai ar y ddaear, wrth
eu rhywogaethau, a ddaethant allan o'r arch
20 ¶ A Noah a adeiladodd allor i'r AR-
GLWYDD, ac a gymmerodd o bob anifail glân,
ac o bob ehediad glân, ac a offrymmodd
boeth-offrymmau ar yr allor.
21 A'r ARGLWYDD a aroglodd arogl es-
mwyth; a dywedodd yr ARGLWYDD yn ei
galon, Ni chwanegaf felldithio y ddaear mwy
er mwyn dyn: o herwydd bod bryd calon

dyn yn ddrwg o'i ieuengctid: ac ni chwanegaf mwy daro pob *peth* byw, fel y gwneuthum.
22 Pryd hau, a chynhauaf, ac oerni, a gwres, a haf, a gauaf, a dydd, a nos, ni phaid mwy holl ddyddiau y ddaear.

PENNOD IX.

1 *Duw yn bendithio Noah,* 4 *yn gwahardd gwaed a llofruddiaeth.* 9 *Cyfammod Duw,* 13 *a arwyddocëir trwy yr enfys.* 18 *Noah yn llenwi y byd,* 20 *yn plannu gwinllan,* 21 *yn meddwi, ac yn cael ei watwar gan ei fab;* 25 *yn melldigo Canaan,* 26 *yn bendithio Sem,* 27 *yn gweddïo dros Japheth,* 29 *ac yn marw.*

DUW hefyd a fendithiodd Noah a'i feibion, ac a ddywedodd wrthynt, Ffrwythwch a lliosogwch, a llenwch y ddaear.
2 Eich ofn hefyd a'ch arswyd fydd ar holl fwystfilod y ddaear, ac ar holl ehediaid y nefoedd, a'r hyn oll a ymsymmudo ar y ddaear, ac ar holl bysgod y môr; yn eich llaw chwi y rhoddwyd hwynt.
3 Pob ymsymmudydd yr hwn sydd fyw, fydd i chwi yn fwyd: fel y gwyrdd lysieuyn y rhoddais i chwi bob dim.
4 ¶ Er hynny na fwyttêwch gig ynghyd â'i einioes, *sef* ei waed.
5 Ac yn ddiau gwaed eich einioes chwithau hefyd a ofynaf fi: o law pob bwystfil y gofynaf ef; ac o law dyn, o law pob brawd iddo y gofynaf einioes dyn.
6 A dywallto waed dyn, trwy ddyn y tywelltir ei waed yntau, o herwydd ar ddelw DUW y gwnaeth efe ddyn.
7 Ond chwychwi, ffrwythwch ac amlhêwch eppiliwch ar y ddaear, a lliosogwch ynddi.
8 ¶ A Duw a lefarodd wrth Noah, ac wrth ei feibion gyd âg ef, gan ddywedyd,
9 Ac wele myfi, ie myfi, ydwyf yn cadarnhâu fy nghyfammod â chwi, ac â'ch had ar eich ol chwi;
10 Ac â phob peth byw yr hwn *sydd* gyd â chwi, â'r ehediaid, a'r anifeiliaid, ac â phob bwystfil y tir gyd â chwi, o'r rhai oll sydd yn myned allan o'r arch, hyd holl fwystfilod y ddaear.
11 A mi a gadarnhâf fy nghyfammod â chwi, ac ni thorrir ymaith bob cnawd mwy gan y dwfr diluw, ac ni bydd diluw mwy i ddifetha y ddaear.
12 A Duw a ddywedodd, Dyma arwydd y cyfammod, yr hwn yr ydwyf fi yn ei roddi rhyngof fi a chwi, ac â phob peth byw a'r *y sydd* gyd â chwi, tros oesoedd tragywyddol.
13 Fy mwa a roddais yn y cwmmwl, ac efe a fydd yn arwydd cyfammod rhyngof fi a'r ddaear.
14 A bydd pan godwyf gwmmwl ar y ddaear, yr ymddengys y bwa yn y cwmmwl.
15 A mi a gofiaf fy nghyfammod, yr hwn *sydd* rhyngof fi a chwi, ac â phob peth byw o bob cnawd; ac ni bydd y dyfroedd yn ddiluw mwy, i ddifetha pob cnawd.
16 A'r bwa a fydd yn y cwmmwl; a mi a edrychaf arno ef, i gofio y cyfammod tragywyddol rhwng Duw a phob peth byw, o bob cnawd a'r *y sydd* ar y ddaear.
17 A Duw a ddywedodd wrth Noah, Dyma arwydd y cyfammod, yr hwn a gadarnhêais rhyngof fi a phob cnawd a'r *y sydd* ar y ddaear.
18 ¶ A meibion Noah y rhai a ddaeth allan o'r arch, oedd Sem, Cham, a Japheth; a Cham oedd dad Canaan.
19 Y tri hyn *oedd* feibion Noah: ac o'r rhai hyn yr hiliwyd yr holl ddaear.
20 A Noah a ddechreuodd *fod* yn llafurwr ac a blannodd winllan:
21 Ac a yfodd o'r gwin, ac a feddwodd, ac a ymnoethodd y'nghanol ei babell.
22 A Cham tad Canaan a welodd noethni ei dad, ac a fynegodd i'w ddau frodyr allan.
23 A chymmerodd Sem a Japheth ddilledyn, ac a'i gosodasant ar eu hysgwyddau ill dau, ac a gerddasant yn wysg eu cefn, ac a orchuddiasant noethni eu tad; a'u hwynebau yn ol, fel na welent noethni eu tad.
24 A Noah a ddeffrôdd o'i win, ac a wybu beth a wnaethai ei fab ieuangaf iddo.
25 Ac efe a ddywedodd, Melldigedig *fyddo* Canaan, gwas gweision i'w frodyr fydd.
26 Ac efe a ddywedodd, Bendigedig *fyddo* ARGLWYDD DDUW Sem; a Chanaan fydd was iddo ef.
27 DUW a helaetha ar Japheth, ac efe a breswylia ym mhebyll Sem; a Chanaan fydd was iddo ef.
28 ¶ A Noah a fu fyw wedi y diluw drichan mlynedd a deng mlynedd a deugain.
29 Felly holl ddyddiau Noah oedd naw can mlynedd a deng mlynedd a deugain; ac efe a fu farw.

PENNOD X.

1 *Cenhedlaethau Noah.* 2 *Meibion Japheth.* 6 *Meibion Cham.* 8 *Nimrod y brenhin cyntaf.* 21 *Meibion Sem.*

A DYMA genhedlaethau meibion Noah: Sem, Cham, a Japheth; ganwyd meibion hefyd i'r rhai hyn wedi y diluw.
2 ¶ Meibion Japheth *oedd* Gomer, a Magog, a Madai, a Jafan, a Thubal, a Mesech, a Thiras.
3 Meibion Gomer hefyd; Ascenas, a Riphath, a Thogarmah.
4 A meibion Jafan; Elisah, a Tharsis, Cittim, a Dodanim.
5 O'r rhai hyn y rhannwyd ynysoedd y cenhedloedd yn eu gwledydd, pawb wrth eu hiaith eu hun, trwy eu teuluoedd, yn eu cenhedloedd.
6 ¶ A meibion Cham *oedd* Cus, a Mizraim, a Phut, a Chanaan.
7 A meibion Cus; Seba, a Hafilah, a Sabtah, a Raamah, a Sabteca: a meibion Raamah; Seba, a Dedan.
8 Cus hefyd a genhedlodd Nimrod: efe a ddechreuodd fod yn gadarn ar y ddaear.
9 Efe oedd heliwr cadarn ger bron yr ARGLWYDD: am hynny y dywedir, Fel Nimrod, heliwr cadarn ger bron yr ARGLWYDD.
10 A dechreuad ei frenhiniaeth ef ydoedd Babel, ac Erech, ac Accad, a Chalneh, y'ngwlad Sinar.
11 O'r wlad honno yr aeth Assur allan, ac a adeiladodd Ninifeh, a dinas Rehoboth, a Chalah.
12 A Resen, rhwng Ninifeh a Chalah; honno *sydd* ddinas fawr.
13 Mizraim hefyd a genhedlodd Ludim, ac Anamim, a Lehabim, a Naphtuhim,
14 Pathrusim hefyd a Chasluhim, o'r rhai y daeth Philistim a Chaphtorim.
15 ¶ Canaan hefyd a genhedlodd Sidon ei gyntaf-anedig, a Heth,
16 A'r Jebusiad, a'r Amoriad, a'r Girgasiad,
17 A'r Hefiad, a'r Arciad, a'r Siniad,
18 A'r Arfadiad, a'r Semariad, a'r Hamathiad: ac wedi hynny yr ymwasgarodd teuluoedd y Canaaneaid.
19 Terfyn y Canaaneaid oedd hefyd o Sidon, ffordd yr elych i Gerar, hyd Gazah: y ffordd yr elych i Sodom, a Gomorrah, ac Admah, a Seboim, hyd Lesah.

20 Dyma feibion Cham, yn ol eu teuluoedd, wrth eu hieithoedd, yn eu gwledydd, *ac* yn eu cenhedloedd.

21 ¶ I Sem hefyd y ganwyd plant; yntau *oedd* dad holl feibion Heber, *a* brawd Japheth yr hynaf.

22 Meibion Sem *oedd* Elam, ac Assur, ac Arphaxad, a Lud, ac Aram.

23 A meibion Aram; Us, a Hul, a Geser, a Mas.

24 Ac Arphaxad a genhedlodd Selah, a Selah a genhedlodd Heber.

25 Ac i Heber y ganwyd dau o feibion: enw un *oedd* Peleg; o herwydd yn ei ddyddiau ef y rhannwyd y ddaear; ac enw ei frawd, Joctan.

26 A Joctan a genhedlodd Almodad, a Saleph, a Hasarmafeth, a Jerah,

27 Hadoram hefyd, ac Usal, a Diclah,

28 Obal hefyd, ac Abimael, a Seba,

29 Ophir hefyd, a Hafilah, a Jobab: yr holl rai hyn *oedd* feibion Joctan.

30 A'u preswylfa oedd o Mesa, ffordd yr elych i Sephar, mynydd y dwyrain.

31 Dyma feibion Sem, wrth eu teuluoedd, yn ol eu hieithoedd, yn eu gwledydd, trwy eu cenhedloedd.

32 Dyma deuluoedd meibion Noah, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu cenhedloedd: ac o'r rhai hyn yr ymrannodd y cenhedloedd ar y ddaear wedi y diluw.

PENNOD XI.

1 *Un iaith yn y byd.* 3 *Adeiladaeth Babel.* 5 *Cymmysgu yr ieithoedd.* 10 *Cenhedlaethau Sem.* 27 *Cenhedlaethau Terah tad Abram.* 31 *Terah yn myned o Ur i Haran.*

A'R holl ddaear ydoedd o un iaith, ac o un ymadrodd.

2 A bu, a hwy yn ymdaith o'r dwyrain, gael o honynt wastadedd yn nhir Sinar; ac yno y trigasant.

3 A hwy a ddywedasant wrth eu gilydd, Deuwch, gwnawn briddfeini, a llosgwn yn boeth: ac yr ydoedd ganddynt briddfeini yn lle cerrig, a chlai oedd ganddynt yn lle calch.

4 A dywedasant, Moeswch, adeiladwn i ni ddinas, a thŵr, a'i nen hyd y nefoedd, a gwnawn i ni enw, rhag ein gwasgaru ar hyd wyneb yr holl ddaear.

5 A'r ARGLWYDD a ddisgynodd i weled y ddinas a'r tŵr a adeiladai meibion dynion.

6 A dywedodd yr ARGLWYDD, Wele y bobl yn un, ac un iaith iddynt oll, a dyma eu dechreuad hwynt ar weithio: ac yr awr hon nid oes rwystr arnynt am ddim oll a'r a amcanasant ei wneuthur.

7 Deuwch, disgynwn, a chymmysgwn yno eu hiaith hwynt, fel na ddeallont iaith eu gilydd.

8 Felly yr ARGLWYDD a'u gwasgarodd hwynt oddi yno ar hyd wyneb yr holl ddaear: a pheidiasant ag adeiladu y ddinas.

9 Am hynny y gelwir ei henw hi Babel; oblegid yno y cymmysgodd yr ARGLWYDD iaith yr holl ddaear, ac oddi yno y gwasgarodd yr ARGLWYDD hwynt ar hyd wyneb yr holl ddaear.

10 ¶ Dyma genhedlaethau Sem: Sem *ydoedd* fab can mlwydd, ac a genhedlodd Arphaxad ddwy flynedd wedi y diluw.

11 A Sem a fu fyw wedi iddo genhedlu Arphaxad, bum can mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

12 Arphaxad hefyd a fu fyw bymtheng mlynedd ar hugain, ac a genhedlodd Selah.

13 Ac Arphaxad a fu fyw gwedi iddo genhedlu Selah, dair o flynyddoedd a phedwar can mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

14 Selah hefyd a fu fyw ddeng mlynedd ar hugain, ac a genhedlodd Heber.

15 A Selah a fu fyw wedi iddo genhedlu Heber, dair o flynyddoedd a phedwar can mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

16 Heber hefyd a fu fyw bedair blynedd ar ddeg ar hugain, ac a genhedlodd Peleg.

17 A Heber a fu fyw wedi iddo genhedlu Peleg, ddeng mlynedd ar hugain a phedwar can mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

18 Peleg hefyd a fu fyw ddeng mlynedd ar hugain, ac a genhedlodd Reu.

19 A Pheleg a fu fyw gwedi iddo genhedlu Reu, naw o flynyddoedd a dau can mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

20 Reu hefyd a fu fyw ddeuddeng mlynedd ar hugain, ac a genhedlodd Serug.

21 A Reu a fu fyw wedi iddo genhedlu Serug, saith o flynyddoedd a dau can mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

22 Serug hefyd a fu fyw ddeng mlynedd ar hugain, ac a genhedlodd Nachor.

23 A Serug a fu fyw wedi iddo genhedlu Nachor, ddau can mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

24 Nachor hefyd a fu fyw naw mlynedd ar hugain, ac a genhedlodd Terah.

25 A Nachor a fu fyw wedi iddo genhedlu Terah, onid un flwyddyn chwech ugain mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

26 Terah hefyd a fu fyw ddeng mlynedd a thriugain, ac a genhedlodd Abram, Nachor, a Haran.

27 ¶ A dyma genhedlaethau Terah: Terah a genhedlodd Abram, Nachor, a Haran; a Haran a genhedlodd Lot.

28 A Haran a fu farw o flaen Terah ei dad, y'ngwlad ei enedigaeth, o fewn Ur y Caldeaid.

29 Yna y cymmerodd Abram a Nachor iddynt wragedd: enw gwraig Abram *oedd* Sarai; ac enw gwraig Nachor, Milcah, merch Haran, tad Milcah, a thad Iscah.

30 A Sarai oedd ammhlantadwy, heb blentyn iddi.

31 A Therah a gymmerodd Abram ei fab, a Lot fab Haran, mab ei fab, a Sarai ei waudd, gwraig Abram ei fab; a hwy a aethant allan ynghyd o Ur y Caldeaid, i fyned i dir Canaan; ac a ddaethant hyd yn Haran, ac a drigasant yno.

32 A dyddiau Terah oedd bum mlynedd a dau can mlynedd; a bu farw Terah yn Haran.

PENNOD XII.

1 *Duw yn galw Abram, ac yn ei fendithio ef trwy addewid o Grist.* 4 *Yntau yn myned gyd â Lot o Haran.* 6 *Yn tramwy trwy wlad Canaan,* 7 *yr hon a addewir iddo ef mewn gweledigaeth.* 10 *Newyn yn ei yrru ef i'r Aipht.* 11 *Ofn yn peri iddo ef ddywedyd mai ei chwaer oedd ei wraig.* 14 *Pharaoh, wedi ei dwyn hi oddi arno ef, a gymhellir gan bläau i'w rhoddi hi yn ei hol.*

A'R ARGLWYDD a ddywedodd wrth Abram, Dos allan o'th wlad, ac oddi wrth dy genedl, ac o dŷ dy dad, i'r wlad a ddangoswyf i ti.

2 A mi a'th wnaf yn genhedlaeth fawr, ac a'th fendithiaf, mawrygaf hefyd dy enw; a thi a fyddi yn fendith.

3 Bendithiaf hefyd dy fendithwyr, a'th felldithwyr a felldigaf: a holl deuluoedd y ddaear a fendithir ynot ti.
4 Yna yr aeth Abram, fel y llefarasai yr ARGLWYDD wrtho; a Lot a aeth gyd âg ef: ac Abram *oedd* fab pymtheng mlwydd a thrugain pan aeth efe allan o Haran.
5 Ac Abram a gymmerodd Sarai ei wraig, a Lot mab ei frawd, a'u holl olud a gasglasent hwy, a'r eneidiau a ynnillasent yn Haran, ac a aethant allan i fyned i wlad Canaan; ac a ddaethant i wlad Canaan.
6 ¶ Ac Abram a dramwyodd trwy y tir hyd le Sichem, hyd wastadedd Moreh: a'r Canaaneaid *oedd* yn y wlad y pryd hwnnw.
7 A'r ARGLWYDD a ymddangosodd i Abram, ac a ddywedodd, I'th had di y rhoddaf y tir hwn: yntau a adeiladodd yno allor i'r ARGLWYDD, yr hwn a ymddangosasai iddo.
8 Ac efe a dynnodd oddi yno i'r mynydd, o du dwyrain Bethel, ac a estynodd ei babell, gan *adael* Bethel tu a'r gorllewin, a Hai tu a'r dwyrain: ac a adeiladodd yno allor i'r ARGLWYDD, ac a alwodd ar enw yr ARGLWYDD.
9 Ac Abram a ymdeithiodd, gan fyned ac ymdaith tu a'r dehau.
10 ¶ Ac yr oedd newyn yn y tir; ac Abram a aeth i waered i'r Aipht, i ymdeithio yno, am drymhâu o'r newyn yn y wlad.
11 A bu, ac efe yn nesâu i fyned i mewn i'r Aipht, ddywedyd o hono wrth Sarai ei wraig, Wele yn awr mi a wn mai gwraig lân yr olwg *wyt* ti:
12 A phan welo yr Aiphtiaid dydi, hwy a ddywedant, Dyma ei wraig ef; a hwy a'm lladdant i, a thi a adawant yn fyw.
13 Dywed, attolwg, *mai* fy chwaer *wyt* ti: fel y byddo da i mi er dy fwyn di, ac y byddwyf fyw o'th blegid di.
14 ¶ A bu, pan ddaeth Abram i'r Aipht, i'r Aiphtiaid edrych ar y wraig, mai glân odiaeth *oedd* hi.
15 A thywysogion Pharaoh a'i gwelsant hi, ac a'i canmolasant hi wrth Pharaoh: a'r wraig a gymmerwyd i dŷ Pharaoh.
16 Ac efe a fu dda wrth Abram er ei mwyn hi: ac yr oedd ganddo ef ddefaid, a gwartheg, ac asynod, a gweision, a morwynion, ac asenod, a chamelod.
17 A'r ARGLWYDD a darawodd Pharaoh a'i dŷ â phläau mawrion, o achos Sarai gwraig Abram.
18 A Pharaoh a alwodd Abram, ac a ddywedodd, Paham y gwnaethost hyn i mi? Paham na fynegaist i mi mai dy wraig *oedd hi?*
19 Paham y dywedaist, Fy chwaer *yw* hi? fel y cymmerwn hi yn wraig i mi: ond yr awr hon wele dy wraig, cymmer *hi*, a dos ymaith.
20 A Pharaoh a roddes orchymyn *i'w* ddynion o'i blegid ef: a hwy a'i gollyngasant ef ymaith, a'i wraig, a'r hyn oll oedd eiddo ef.

PENNOD XIII.

1 *Abram a Lot yn dychwelyd o'r Aipht.* 7 *Trwy anghyttundeb yn ymadael â'u gilydd.* 10 *Lot yn myned i Sodom ddrygionus.* 14 *Duw yn adnewyddu y cyfammod i Abram.* 18 *Yntau yn symmudo i Hebron, ac yn adeiladu allor yno.*

AC Abram a aeth i fynu o'r Aipht, efe a'i wraig, a'r hyn oll *oedd* eiddo; a Lot gyd âg ef, i'r dehau.
2 Ac Abram *oedd* gyfoethog iawn o anifeiliaid, *ac* o arian, ac aur.
3 Ac efe a aeth ar ei deithiau, o'r dehau hyd Bethel, hyd y lle y buasai ei babell ef ynddo yn y dechreuad, rhwng Bethel a Hai;
4 I le yr allor a wnaethai efe yno o'r cyntaf: ac yno y galwodd Abram ar enw yr ARGLWYDD.
5 ¶ Ac i Lot hefyd, yr hwn a aethai gyd âg Abram, yr oedd defaid, a gwartheg, a phebyll.
6 A'r wlad nid oedd abl i'w cynnal hwynt i drigo ynghyd; am fod eu cyfoeth hwynt yn helaeth, fel na allent drigo ynghyd.
7 Cynnen hefyd oedd rhwng bugeilydd anifeiliaid Abram a bugeilydd anifeiliaid Lot: y Canaaneaid hefyd a'r Phereziaid oedd yno yn trigo yn y wlad.
8 Ac Abram a ddywedodd wrth Lot, Na fydded cynnen, attolwg, rhyngof fi a thi, na rhwng fy mugeiliaid i a'th fugeiliaid di; o herwydd brodyr ydym ni.
9 Onid yw yr holl dir o'th flaen di? Ymneilldua, attolwg, oddi wrthyf: os ar y llaw aswy y *troi di*, minnau a droaf ar y ddehau; ac os ar y llaw ddehau, minnau *a droaf* ar yr aswy.
10 A Lot a gyfododd ei olwg, ac a welodd holl wastadedd yr Iorddonen, mai dyfradwy *ydoedd* oll, cyn i'r ARGLWYDD ddifetha Sodom a Gomorrah, fel gardd yr ARGLWYDD, fel tir yr Aipht, ffordd yr elych i Soar.
11 A Lot a ddewisodd iddo holl wastadedd yr Iorddonen, a Lot a aeth tu a'r dwyrain: felly yr ymneillduasant bob un oddi wrth eu gilydd.
12 Abram a drigodd yn nhir Canaan; a Lot a drigodd yn ninasoedd y gwastadedd, ac a luestodd hyd Sodom.
13 A dynion Sodom *oedd* ddrygionus, ac yn pechu yn erbyn yr ARGLWYDD yn ddirfawr.
14 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Abram, wedi ymneillduo o Lot oddi wrtho ef, Cyfod dy lygaid, ac edrych o'r lle yr wyt ynddo, tu a'r gogledd, a'r dehau, a'r dwyrain, a'r gorllewin.
15 Canys yr holl dir a weli, i ti y rhoddaf ef, ac i'th had byth.
16 Gwnaf hefyd dy had di fel llwch y ddaear; megis os dichon gwr rifo llwch y ddaear, yna y rhifir dy had dithau.
17 Cyfod, rhodia trwy y wlad, ar ei hŷd, ac ar ei lled; canys i ti y rhoddaf hi.
18 Ac Abram a symmudodd *ei* luest, ac a ddaeth, ac a drigodd y'ngwastadedd Mamre, yr hwn *sydd* yn Hebron, ac a adeiladodd yno allor i'r ARGLWYDD.

PENNOD XIV.

1 *Pedwar brenhin yn rhyfela yn erbyn pump.* 12 *Dala Lot yn garcharor.* 14 *Abram yn ei achub ef.* 18 *Melchisedec yn bendithio Abram.* 20 *Abram yn talu degwm iddo ef.* 22 *Wedi i'w gyfranwyr gael eu rhannau, mae efe yn rhoddi y rhan arall o'r ysglyfaeth i frenhin Sodom.*

A BU yn nyddiau Amraphel brenhin Sinar, Arioch brenhin Elasar, Cedorlaomer brenhin Elam, a Thidal brenhin y cenhedloedd;
2 Wneuthur o honynt ryfel â Bera brenhin Sodom, ac â Birsa brenhin Gomorrah, a Sinab brenhin Admah, ac â Semeber brenhin Seboim, ac â brenhin Bela, hon yw Soar

3 Y rhai hyn oll a ymgyfarfuant yn
nyffryn Sidim: hwnnw yw y môr heli.
4 Deuddeng mlynedd y gwasanaethasant
Cedorlaomer, a'r drydedd flwyddyn ar ddeg
y gwrthryfelasant.
5 A'r bedwaredd flwyddyn ar ddeg y daeth
Cedorlaomer, a'r brenhinoedd y rhai *oedd*
gyd âg ef, ac a darawsant y Rephaimiaid yn
Asteroth-Carnaim, a'r Zuziaid yn Ham, a'r
Emiaid yn Safeh-Ciriathaim,
6 A'r Horiaid yn eu mynydd Seir, hyd
wastadedd Paran, yr hwn *sydd* wrth yr
anialwch.
7 Yna y dychwelasant, ac y daethant i
Enmispat, honno *yw* Cades, ac a darawsant
holl wlad yr Amaleciaid, a'r Amoriaid hefyd,
y rhai oedd yn trigo yn Haseson-tamar.
8 Allan hefyd yr aeth brenhin Sodom, a
brenhin Gomorrah, a brenhin Admah, a
brenhin Seboim, a brenhin Bela, honno *yw*
Soar: ac yn nyffryn Sidim y lluniaethasant
ryfel â hwynt;
9 A Chedorlaomer brenhin Elam, a Thidal
brenhin y cenhedloedd, ac Amraphel brenhin
Sinar, ac Arioch brenhin Elasar: pedwar
brenhin yn erbyn pump.
10 A dyffryn Sidim *oedd* lawn o byllau
clai; a brenhinoedd Sodom a Gomorrah a
ffoisant, ac a syrthiasant yno: a'r lleill a
ffoisant i'r mynydd.
11 A hwy a gymmerasant holl gyfoeth
Sodom a Gomorrah, a'u holl luniaeth hwynt,
ac a aethant ymaith.
12 Cymmerasant hefyd Lot *nai* fab brawd
Abram, a'i gyfoeth, ac a aethant ymaith; o
herwydd yn Sodom yr ydoedd efe yn trigo.
13 A daeth un a ddiangasai, ac a fynegodd
i Abram yr Hebread, ac efe yn trigo y'ng-
wastadedd Mamre yr Amoriad, brawd Escol,
a brawd Aner; a'r rhai hyn *oedd* mewn
cynghrair âg Abram.
14 A phan glybu Abram gaethgludo ei
frawd, efe a arfogodd o'i hyfforddus *weision*
a anesid yn ei dŷ ef, ddau naw a thrichant,
ac a ymlidiodd hyd Dan.
15 Ac efe a ymrannodd yn eu herbyn hwy
liw nos, efe a'i weision, ac a'u tarawodd
hwynt, ac a'u hymlidiodd hyd Hobah, yr
hon *sydd* o'r tu aswy i Damascus.
16 Ac efe a ddug drachefn yr holl gyfoeth,
a'i frawd Lot hefyd, a'i gyfoeth a ddug efe
drachefn, a'r gwragedd hefyd, a'r bobl.
17 ¶ A brenhin Sodom a aeth allan i'w
gyfarfod ef (wedi ei ddychwelyd o daro
Cedorlaomer, a'r brenhinoedd oedd gyd âg
ef) i ddyffryn Safeh, hwn yw dyffryn y
brenhin.
18 Melchisedec hefyd, brenhin Salem, a
ddug allan fara a gwin; ac efe *oedd* offeiriad
i DDUW goruchaf:
19 Ac a'i bendithiodd ef, ac a ddywedodd,
Bendigedig fyddo Abram gan DDUW goruch-
af, meddiannydd nefoedd a daear:
20 A bendigedig fyddo Duw goruchaf, yr
hwn a roddes dy elynion yn dy law. Ac
efe a roddes iddo ddegwm o'r cwbl.
21 A dywedodd brenhin Sodom wrth
Abram, Dod i mi y dynion, a chymmer i ti y
cyfoeth.
22 Ac Abram a ddywedodd wrth frenhin
Sodom, Dyrchefais fy llaw at yr ARGLWYDD
DDUW goruchaf, meddiannydd nefoedd a
daear,
23 Na chymmerwn o edau hyd garrai esgid,
nac o'r hyn oll *sydd* eiddot ti; rhag dywedyd
o honot, Myfi a gyfoethogais Abram:
24 Ond yn unig yr hyn a fwyttäodd y
llangciau, a rhan y gwŷr a aethant gyd â
mi, Aner, Escol, a Mamre: cymmerant hwy
eu rhan.

PENNOD XV.

1 *Duw yn cysuro Abram.* 2 *Abram yn cwyno nad oedd ganddo etifedd.* 4 *Duw yn addaw mab iddo, ac amlhâu ei had ef.* 6 *Abram a gyfiawnhëir trwy ffydd.* 7 *Addewid o wlad Canaan trachefn, a'i gadarnhâu trwy arwydd,* 12 *a gweledigaeth.*

WEDI y pethau hyn, y daeth gair yr
ARGLWYDD at Abram mewn gweled-
igaeth, gan ddywedyd, Nac ofna, Abram;
myfi *ydyw* dy darian, dy wobr mawr iawn.
2 A dywedodd Abram, ARGLWYDD DDUW,
beth a roddi di i mi? gan fy mod yn myned
yn ddiblant, a goruchwiliwr fy nhŷ *yw* Elea-
zar yma o Damascus.
3 Abram hefyd a ddywedodd, Wele, ni
roddaist i mi had; ac wele, fy nghaethwas
fydd fy etifedd.
4 Ac wele air yr ARGLWYDD atto ef, gan
ddywedyd, Nid hwn fydd dy etifedd, onid
un a ddaw allan o'th ymysgaroedd di fydd
dy etifedd.
5 Ac efe a'i dug ef allan, ac a ddywedodd,
Golyga yn awr y nefoedd, a rhif y sêr, o gelli
eu cyfrif hwynt: dywedodd hefyd wrtho,
Felly y bydd dy had di.
6 Yntau a gredodd yn yr ARGLWYDD, ac
efe a'i cyfrifodd iddo yn gyfiawnder.
7 Ac efe a ddywedodd wrtho, Myfi *yw* yr
ARGLWYDD, yr hwn a'th ddygais di allan
o Ur y Caldeaid, i roddi i ti y wlad hon i'w
hetifeddu.
8 Yntau a ddywedodd, ARGLWYDD DDUW,
trwy ba beth y caf wybod yr etifeddaf hi?
9 Ac efe a ddywedodd wrtho, Cymmer i
mi anner dair blwydd, a gafr dair blwydd,
a hwrdd tair blwydd, a thurtur, a chyw
colommen.
10 Ac efe a gymmerth iddo y rhai hyn oll,
ac a'u holltodd hwynt ar hyd *eu* canol, ac a
roddodd bob rhan ar gyfer eu gilydd; ond ni
holltodd efe yr adar.
11 A phan ddisgynai yr adar ar y celan-
eddau, yna Abram a'u tarfai hwynt.
12 A phan oedd yr haul ar fachludo, y
syrthiodd trwmgwsg ar Abram: ac wele
ddychryn, *a* thywyllni mawr, yn syrthio
arno ef.
13 Ac efe a ddywedodd wrth Abram, Gan
wybod gwybydd, y bydd dy had di yn
ddieithr mewn gwlad nid *yw* eiddynt, ac a'u
gwasanaethant, a hwythau a'u cystuddiant
bedwar can mlynedd.
14 A'r genhedlaeth hefyd yr hon a wasan-
aethant, a farnaf fi: ac wedi hynny y deuant
allan â chyfoeth mawr.
15 A thi a âi at dy dadau mewn heddwch:
ti a gleddir mewn henaint teg.
16 Ac *yn* y bedwaredd oes y dychwelant
yma; canys ni chyflawnwyd etto anwiredd
yr Amoriaid.
17 A bu pan fachludodd yr haul, a hi yn
dywyll, wele ffwrn yn mygu, a lamp danllyd
yn tramwyo rhwng y darnau hynny.
18 Yn y dydd hwnnw y gwnaeth yr AR-
GLWYDD gyfammod âg Abram, gan ddywed-
yd, I'th had di y rhoddais y wlad hon, o afon
yr Aipht hyd yr afon fawr, afon Euphrates:
19 Y Ceneaid, a'r Ceneziaid, a'r Cadmon-
iaid,
20 Yr Hethiaid hefyd, a'r Phereziaid, a'r
Rephaimiaid,
21 Yr Amoriaid hefyd, a'r Canaaneaid, a'r
Girgasiaid, a'r Jebusiaid.

PENNOD XVI.

1 *Sarai yn ammhlantadwy, yn rhoddi Agar i*
Abram. 6 *Agar wedi ei chystuddio am*
ddiystyru ei meistres, yn rhedeg i ffordd.
9 *Angel yn ei danfon hi yn ei hol i'w*
darostwng ei hun, 11 *ac yn dywedyd iddi*
am ei mab. 15 *Genedigaeth Ismael.*

SARAI hefyd, gwraig Abram, ni phlantasai iddo; ac yr ydoedd iddi forwyn o Aiphtes, a'i henw Agar.

2 A Sarai a ddywedodd wrth Abram, Wele yn awr, yr ARGLWYDD a luddiodd i mi blanta: dos, attolwg, at fy llaw-forwyn; fe allai y cair i mi blant o honi hi: ac Abram a wrandawodd ar lais Sarai.

3 A Sarai, gwraig Abram, a gymmerodd ei morwyn Agar yr Aiphtes, wedi trigo o Abram ddeng mlynedd yn nhir Canaan, a hi a'i rhoddes i Abram ei gwr yn wraig iddo.

4 ¶ Ac efe a aeth i mewn at Agar, a hi a feichiogodd: a phan welodd hithau feichiogi o honi, yr oedd ei meistres yn wael yn ei golwg hi.

5 Yna y dywedodd Sarai wrth Abram, *Bydded* fy ngham i arnat ti: mi a roddais fy morwyn i'th fynwes, a hithau a welodd feichiogi o honi, a gwael ydwyf yn ei golwg hi: barned yr ARGLWYDD rhyngof fi a thi.

6 Ac Abram a ddywedodd wrth Sarai, Wele dy forwyn yn dy law di: gwna iddi yr hyn a fyddo da yn dy olwg dy hun: yna Sarai a'i cystuddiodd hi, a hithau a ffodd rhagddi hi.

7 ¶ Ac angel yr ARGLWYDD a'i cafodd hi wrth ffynnon ddwfr, yn yr anialwch, wrth y ffynnon yn ffordd Sur:

8 Ac efe a ddywedodd, Agar, morwyn Sarai, o ba le y daethost? ac i ba le yr ai di? A hi a ddywedodd, Ffoi yr ydwyf fi rhag wyneb fy meistres Sarai.

9 Ac angel yr ARGLWYDD a ddywedodd wrthi, Dychwel at dy feistres, ac ymddarostwng tan ei dwylaw hi.

10 Angel yr ARGLWYDD a ddywedodd hefyd wrthi hi, Gan amlhâu yr amlhâf dy had di, fel na rifir ef o liosowgrwydd.

11 Dywedodd angel yr ARGLWYDD hefyd wrthi hi, Wele di yn feichiog, a thi a esgori ar fab, ac a elwi ei enw ef Ismael: canys yr ARGLWYDD a glybu dy gystudd di.

12 Ac efe a fydd ddyn gwŷllt, a'i law yn erbyn pawb, a llaw pawb yn ei erbyn yntau; ac efe a drig ger bron ei holl frodyr.

13 A hi a alwodd enw yr ARGLWYDD, yr hwn oedd yn llefaru wrthi, Ti, O DDUW, wyt yn edrych arnaf fi: canys dywedodd, Oni edrychais yma hefyd ar ol yr hwn sydd yn edrych arnaf?

14 Am hynny y galwyd y ffynnon Beer-lahai-roi: wele, rhwng Cades a Bered *y mae hi.*

15 ¶ Ac Agar a ymddûg fab i Abram: ac Abram a alwodd enw ei fab a ymddygasai Agar, Ismael.

16 Ac Abram *oedd* fab pedwar ugain mlwydd a chwech o flynyddoedd, pan ymddûg Agar Ismael i Abram.

PENNOD XVII.

1 *Duw yn adnewyddu y cyfammod.* 5 *Newidio*
enw Abram, yn arwydd o fendith fwy.
10 *Ordeinio enwaediad.* 15 *Newidio enw*
Sarai, a'i bendithio. 16 *Addewid o Isaac.*
23 *Enwaedu ar Abraham ac Ismael.*

A PHAN oedd Abram onid un mlwydd cant, yr ymddangosodd yr ARGLWYDD i Abram, ac a ddywedodd wrtho, Myfi *yw* Duw hollalluog, rhodia ger fy mron i, a bydd berffaith.

2 A mi a wnaf fy nghyfammod rhyngof a thi, ac a'th amlhâf di yn aml iawn.

3 Yna y syrthiodd Abram ar ei wyneb; a llefarodd Duw wrtho ef, gan ddywedyd,

4 Myfi, wele, mi *a wnaf* fy nghyfammod â thi, a thi a fyddi yn dad llawer o genhedloedd.

5 A'th enw ni elwir mwy Abram, onid dy enw fydd Abraham; canys yn dad llawer o genhedloedd y'th wneuthum.

6 A mi a'th wnaf yn ffrwythlawn iawn, ac a wnaf genhedloedd o honot ti, a brenhinoedd a ddaw allan o honot ti.

7 Cadarnhâf hefyd fy nghyfammod rhyngof a thi, ac â'th had ar dy ol di, trwy eu hoesoedd, yn gyfammod tragywyddol, i fod yn DDUW i ti, ac i'th had ar dy ol di.

8 A mi a roddaf i ti, ac i'th had ar dy ol di, wlad dy ymdaith, *sef* holl wlad Canaan, yn etifeddiaeth dragywyddol; a mi a fyddaf yn DDUW iddynt.

9 ¶ A Duw a ddywedodd wrth Abraham, Cadw dithau fy nghyfammod i, ti a'th had ar dy ol, trwy eu hoesoedd.

10 Dyma fy nghyfammod a gedwch rhyngof fi a chwi, a'th had ar dy ol di: enwaedir pob gwrryw o honoch chwi.

11 A chwi a enwaedwch gnawd eich dienwaediad: a bydd yn arwydd cyfammod rhyngof fi a chwithau.

12 Pob gwrryw yn wyth niwrnod oed a enwaedir i chwi trwy eich cenhedlaethau: yr hwn a aner yn tŷ, ac a bryner am arian gan neb dieithr, yr hwn nid yw o'th had di.

13 Gan enwaedu enwaeder yr hwn a aner yn dy dŷ di, ac a bryner am dy arian di: a bydd fy nghyfammod yn eich cnawd chwi, yn gyfammod tragywyddol.

14 A'r gwrryw dienwaededig, yr hwn ni enwaeder cnawd ei ddienwaediad, torrir ymaith yr enaid hwnnw o fysg ei bobl: *oblegid* efe a dorrodd fy nghyfammod i.

15 ¶ Duw hefyd a ddywedodd wrth Abraham, Sarai dy wraig ni elwi ei henw Sarai, onid Sarah *fydd* ei henw hi.

16 Bendithiaf hi hefyd, a rhoddaf i ti fab o honi: ie bendithiaf hi, fel y byddo yn genhedloedd; brenhinoedd pobloedd fydd o honi hi.

17 Ac Abraham a syrthiodd ar ei wyneb, ac a chwarddodd, ac a ddywedodd yn ei galon, A blentir i fab can mlwydd? ac a blanta Sarah yn ferch ddeng mlwydd a phedwar ugain?

18 Ac Abraham a ddywedodd wrth DDUW, O na byddai fyw Ismael ger dy fron di!

19 A Duw a ddywedodd, Sarah dy wraig a ymddwg i ti fab yn ddiau; a thi a elwi ei enw ef Isaac: a mi a gadarnhâf fy nghyfammod âg ef yn gyfammod tragywyddol, *ac* â'i had ar ei ol ef.

20 Am Ismael hefyd y'th wrandewais: wele mi a'i bendithiais ef, a mi a'i ffrwythlonaf ef, ac a'i lliosogaf yn aml iawn: deuddeg tywysog a genhedla efe, a mi a'i gwnaf ef yn genhedlaeth fawr.

21 Eithr fy nghyfammod a gadarnhâf âg Isaac, yr hwn a ymddwg Sarah i ti y pryd hwn, y flwyddyn nesaf.

22 Yna y peidiodd a llefaru wrtho; a Duw a aeth i fynu oddi wrth Abraham.

23 ¶ Ac Abraham a gymmerodd Ismael ei fab, a'r rhai oll a anesid yn ei dŷ ef, a'r rhai oll a brynasai efe â'i arian, pob gwrryw o ddynion tŷ Abraham, ac efe a enwaedodd gnawd eu dienwaediad hwynt o fewn corph

y dydd hwnnw, fel y llefarasai Duw wrtho ef.

24 Ac Abraham *oedd* fab onid un mlwydd cant, pan enwaedwyd cnawd ei ddïenwaediad ef.

25 Ac Ismael ei fab ef yn fab tair blwydd ar ddeg, pan enwaedwyd cnawd ei ddïenwaediad ef.

26 O fewn corph y dydd hwnnw yr enwaedwyd Abraham, ac Ismael ei fab;

27 A holl ddynion ei dŷ ef, y rhai a anesid yn tŷ, ac a brynesid âg arian gan neb dïeithr, a enwaedwyd gyd âg ef.

PENNOD XVIII.

1 *Abraham yn derbyn tri angel i'w dŷ.* 9 *Sarah
a geryddir am chwerthin rhyngddi a hi ei
hun o ran yr addewid ddïeithr.* 17 *Duw
yn rhybuddio Abraham am ddinystr Sodom.*
23 *Ac Abraham yn eiriol trostynt.*

A'R ARGLWYDD a ymddangosodd iddo ef y'ngwastadedd Mamre, ac efe yn eistedd *wrth* ddrws y babell, y'ngwrês y dydd.

2 Ac efe a gododd ei lygaid, ac a edrychodd, ac wele dri-wŷr yn sefyll ger ei fron: a phan eu gwelodd, efe a redodd o ddrws y babell i'w cyfarfod hwynt, ac a ymgrymmodd tu a'r ddaear,

3 Ac a ddywedodd, Fy Arglwydd, os cefais yn awr ffafr yn dy olwg di, na ddos heibio, attolwg, oddi wrth dy was.

4 Cymmerer, attolwg, ychydig ddwfr, a golchwch eich traed, a gorphwyswch dan y pren;

5 Ac mi a ddygaf dammaid o fara, a chryfhêwch eich calon; wedi hynny y cewch *fyned* ymaith: o herwydd i hynny y daethoch at eich gwas. A hwy a ddywedasant, Gwna felly fel y dywedaist.

6 Ac Abraham a frysiodd i'r babell at Sarah, ac a ddywedodd, Parottôa ar frys dair phiolaid o flawd peilliaid, tylina, a gwna yn deisennau.

7 Ac Abraham a redodd at y gwartheg, ac a gymmerodd lo tyner a da, ac a'i rhoddodd at y llangc, yr hwn a frysiodd i'w barottôi ef.

8 Ac efe a gymmerodd ymenyn, a llaeth, a'r llo a barottoisai efe, ac a'i rhoddes o'u blaen hwynt: ac efe a safodd gyd â hwynt dan y pren; a hwy a fwyttasant.

9 ¶ A hwy a ddywedasant wrtho ef, Mae Sarah dy wraig? Ac efe a ddywedodd, Wele *hi* yn y babell.

10 Ac *un* a ddywedodd, Gan ddychwelyd y dychwelaf attat ynghylch amser bywiolaeth; ac wele fab i Sarah dy wraig. A Sarah oedd yn clywed *wrth* ddrws y babell, yr hwn *oedd* o'i ol ef.

11 Abraham hefyd a Sarah *oedd* hen, wedi myned mewn oedran; *a* pheidiasai fod i Sarah yn ol arfer gwragedd.

12 Am hynny y chwarddodd Sarah rhyngddi a hi ei hun, gan ddywedyd, Ai gwedi fy heneiddio y bydd i mi drythyllwch, a'm hargiwydd yn hen *hefyd?*

13 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Abraham, Paham y chwarddodd Sarah fel hyn, gan ddywedyd, A blantaf innau yn wir, wedi fy heneiddio?

14 A fydd dim yn anhawdd i'r ARGLWYDD? Ar yr amser nodedig y dychwelaf attat, ynghylch amser bywiolaeth, a mab *fydd* i Sarah.

15 A Sarah a wadodd, gan ddywedyd, Ni chwerddais i, o herwydd hi a ofnodd. Yntau a ddywedodd, Nag ê, oblegid ti a chwerddaist.

16 ¶ A'r gwŷr a godasant oddi yno, ac a edrychasant tu a Sodom: ac Abraham a aeth gyd â hwynt, i'w hanfon hwynt.

17 A'r ARGLWYDD a ddywedodd, A gelaf fi rhag Abraham yr hyn a wnaf?

18 Canys Abraham yn ddïau a fydd yn genhedlaeth fawr a chref, ac ynddo ef y bendithir holl genhedloedd y ddaear.

19 Canys mi a'i hadwaen ef, y gorchymyn efe i'w blant, ac i'w dylwyth ar ei ol, gadw o honynt ffordd yr ARGLWYDD, gan wneuthur cyfiawnder a barn; fel y dygo yr ARGLWYDD ar Abraham yr hyn a lefarodd efe am dano.

20 Yr ARGLWYDD hefyd a ddywedodd, Am *fod* gwaedd Sodom a Gomorrah yn ddirfawr, a'u pechod hwynt yn drwm iawn;

21 Disgynaf yn awr, ac edrychaf, ai yn ol eu gwaedd a ddaeth attaf fi, y gwnaethant yn hollol: ac onid ê, mynnaf wybod.

22 A'r gwŷr a droisant oddi yno, ac a aethant tu a Sodom: ac Abraham yn sefyll etto ger bron yr ARGLWYDD.

23 ¶ Abraham hefyd a nesâodd, ac a ddywedodd, A ddifethi di y cyfiawn hefyd ynghyd â'r annuwiol?

24 Ond odid y mae deg a deugain o rai cyfiawn yn y ddinas: a ddifethi di *hwynt* hefyd, ac nid arbedi y lle er mwyn y deg a deugain cyfiawn sydd o'i mewn hi?

25 Na byddo i ti wneuthur y cyfryw beth, gan ladd y cyfiawn gyd â'r annuwiol, fel y byddo y cyfiawn megis yr annuwiol; na byddo *hynny* i ti: oni wna barnydd yr holl ddaear farn?

26 A dywedodd yr ARGLWYDD, Os caf fi yn Sodom ddeg a deugain yn gyfiawn o fewn y ddinas, mi a arbedaf yr holl fangre er eu mwyn hwynt.

27 Ac Abraham a attebodd, ac a ddywedodd, Wele yn awr y dechreuais lefaru wrth fy Arglwydd, a mi yn llwch ac yn lludw.

28 Ond odid bydd pump yn eisieu o'r deg a deugain cyfiawn: a ddifethi di yr holl ddinas er pump? Yntau a ddywedodd, Na ddifethaf os caf yno bump a deugain.

29 Ac efe a chwanegodd lefaru wrtho ef etto, ac a ddywedodd, Ond odid cair yno ddeugain. Yntau a ddywedodd, Nis gwnaf er mwyn y deugain.

30 Ac efe a ddywedodd, O na ddigied fy Arglwydd os llefaraf: Cair yno ond odid ddeg ar hugain. Yntau a ddywedodd, Nis gwnaf os caf yno ddeg ar hugain.

31 Yna y dywedodd efe, Wele yn awr y dechreuais lefaru wrth fy Arglwydd: Ond odid cair yno ugain. Yntau a ddywedodd, Nis difethaf er mwyn ugain.

32 Yna y dywedodd, O na ddigied fy Arglwydd, a llefaraf y waith hon yn unig: Ond odid cair yno ddeg. Yntau a ddywedodd, Nis difethaf er mwyn deg.

33 A'r ARGLWYDD a aeth ymaith pan ddarfu iddo ymddiddan âg Abraham: ac Abraham a ddychwelodd i'w le ei hun.

PENNOD XIX.

1 *Lot yn derbyn angelion i'w dŷ.* 4 *Taro y
Sodomiaid annuwiol â dallineb.* 12 *Danfon
Lot i'r mynydd er mwyn ei ddïogelwch.*
18 *Yntau yn cael cennad i fyned i Soar.*
24 *Dinystrio Sodom a Gomorrah.* 26 *Troi
gwraig Lot yn golofn halen.* 30 *Lot yn
trigo mewn ogof.* 31 *Godinebus fonedd Moab
ac Ammon.*

A DAU angel a ddaeth i Sodom yn yr hwyr, a Lot yn eistedd ym mhorth

Sodom: a phan welodd Lot, efe a gyfododd
i'w cyfarfod hwynt, ac a ymgrymmodd *â'i*
wyneb tu a'r ddaear;
2 Ac efe a ddywedodd, Wele yn awr, fy
Arglwyddi, trowch, attolwg, i dŷ eich
gwas; llettŷwch heno hefyd, a golchwch
eich traed: yna codwch yn fore ac ewch
i'ch taith. A hwy a ddywedasant, Nag
ê; o herwydd nyni a arhoswn heno yn
yr heol.
3 Ac efe a fu daer iawn arnynt hwy: yna y
troisant atto, ac y daethant i'w dŷ ef; ac efe
a wnaeth iddynt wledd, ac a bobodd fara
croyw, a hwy a fwyttasant.
4 ¶ Eithr cyn gorwedd o honynt, gwŷr y
ddinas, *sef* gwŷr Sodom, a amgylchasant o
amgylch y tŷ, hen ac ieuangc, *sef* yr holl
bobl o bob cwrr;
5 Ac a alwasant ar Lot, ac a ddywedasant
wrtho, Mae y gwŷr a ddaethant attat ti heno?
dwg hwynt allan attom ni, fel yr adnabyddom
hwynt.
6 Yna y daeth Lot attynt hwy allan i'r
drws, ac a gauodd y ddor ar ei ol;
7 Ac a ddywedodd, Attolwg, fy mrodyr, na
wnewch ddrwg.
8 Wele yn awr, *y mae* dwy ferched gennyf
fi, y rhai nid adnabuant wr; dygaf hwynt
allan attoch chwi yn awr, a gwnewch iddynt
fel y gweloch yn dda: yn unig na wnewch
ddim i'r gwŷr hyn; o herwydd er mwyn
hynny y daethant dan gysgod fy nghron-
glwyd i.
9 A hwy a ddywedasant, Saf hwnt: dywed-
asant hefyd, Efe a ddaeth i ymdaith yn unig,
ac yn awr ai gan farnu y barna efe? yn awr
nyni a wnawn fwy o niwed i ti nag iddynt
hwy. A hwy a bwysasant yn drwm ar y
gwr, *sef* ar Lot, a hwy a nesasant i dorri y
ddor.
10 A'r gwŷr a estynasant eu llaw, ac a
ddygasant Lot attynt i'r tŷ, ac a gauasant y
ddor.
11 Tarawsant hefyd y dynion oedd *wrth*
ddrws y tŷ â dallineb, o fychan i fawr, fel y
blinasant yn ceisio y drws.
12 ¶ A'r gwŷr a ddywedasant wrth Lot, A oes
gennyt ti yma neb etto? mab y'nghyfraith,
a'th feibion, a'th ferched, a'r hyn oll *sydd* i
ti yn y ddinas, a ddygi di allan o'r fangre
hon.
13 Oblegid ni a ddinystriwn y lle hwn; am
fod eu gwaedd hwynt yn fawr ger bron yr
ARGLWYDD: a'r ARGLWYDD a'n hanfonodd
ni i'w ddinystrio ef.
14 Yna yr aeth Lot allan, ac a lefarodd
wrth ei ddawon, y rhai oedd yn priodi ei
ferched ef, ac a ddywedodd, Cyfodwch,
deuwch allan o'r fan yma; o herwydd y
mae yr ARGLWYDD yn difetha y ddinas
hon: ac y'ngolwg ei ddawon yr oedd efe fel
un yn cellwair.
15 ¶ Ac ar godiad y wawr, yr angelion a
fuant daer ar Lot, gan ddywedyd, Cyfod,
cymmer dy wraig, a'th ddwy ferched, y
rhai sydd i'w cael; rhag dy ddifetha di yn
anwiredd y ddinas.
16 Yntau a oedd hwyrfrydig, a'r gwŷr a
ymaflasant yn ei law ef, ac yn llaw ei wraig,
ac yn llaw ei ddwy ferched; am dosturio o'r
ARGLWYDD wrtho ef; ac a'i dygasant ef
allan, ac a'i gosodasant o'r tu allan i'r
ddinas.
17 Ac wedi iddynt eu dwyn hwynt allan,
efe a ddywedodd, Dianc am dy einioes; nac
edrych ar dy ol, ac na saf yn yr holl wastad-
edd: dianc i'r mynydd, rhag dy ddi-
fetha.
18 A dywedodd Lot wrthynt, O nid *felly*, fy
Arglwydd.
19 Wele yn awr, cafodd dy was ffafr yn dy
olwg, a mawrhêaist dy drugaredd a wnaeth-
ost â mi, gan gadw fy einioes; ac ni allaf fi
ddiangc i'r mynydd, rhag i ddrwg fy ngoddi
weddyd, a marw o honof.
20 Wele yn awr, y ddinas hon yn agos i
ffoi iddi, a bechan yw: O gâd i mi ddiangc
yno: (Onid bechan yw hi?) a byw fydd fy
enaid.
21 Yntau a ddywedodd wrtho, Wele mi a
ganiattêais dy ddymuniad hefyd am y peth
hyn, fel na ddinystriwyf y ddinas *am* yr hon
y dywedaist.
22 Brysia, diangc yno; o herwydd ni
allaf wneuthur dim nes dy ddyfod yno:
am hynny y galwodd efe enw y ddinas
Soar.
23 ¶ Cyfodasai yr haul ar y ddaear, pan
ddaeth Lot i Soar.
24 Yna yr ARGLWYDD a wlawiodd ar Sodom
a Gomorrah frwmstan, a thân oddi wrth yr
ARGLWYDD, allan o'r nefoedd.
25 Felly y dinystriodd efe y dinasoedd hyn-
ny, a'r holl wastadedd, a holl drigolion y
dinasoedd, a chnwd y ddaear.
26 ¶ Eithr ei wraig ef a edrychodd drach ei
chefn o'i du ol ef, a hi a aeth yn golofn
halen.
27 ¶ Ac Abraham a aeth yn fore i'r lle
y safasai efe ynddo ger bron yr AR-
GLWYDD.
28 Ac efe a edrychodd tu a Sodom a Go-
morrah, a thu a holl dir y gwastadedd; ac a
edrychodd, ac wele cyfododd mŵg y tir fel
mŵg ffwrn.
29 ¶ A phan ddifethodd Duw ddinasoedd
y gwastadedd, yna y cofiodd Duw am Abra-
ham, ac a yrrodd Lot o ganol y dinystr, pan
ddinystriodd efe y dinasoedd yr oedd Lot yn
trigo ynddynt.
30 ¶ A Lot a esgynodd o Soar, ac a drig-
odd yn y mynydd, a'i ddwy ferched gyd
âg ef: o herwydd efe a ofnodd drigo yn
Soar; ac a drigodd mewn ogof, efe a'i ddwy
ferched.
31 ¶ A dywedodd yr hynaf wrth yr
ieuangaf, Ein tad ni *sydd* hen, a gwr nid
oes yn y wlad i ddyfod attom ni, wrth
ddefod yr holl ddaear.
32 Tyred, rhoddwn i'n tad win i'w yfed, a
gorweddwn gyd âg ef, fel y cadwom had o'n
tad.
33 A hwy a roddasant win i'w tad i yfed
y noson honno: a'r hynaf a ddaeth ac a or-
weddodd gyd â'i thad; ac ni wybu efe pan
orweddodd hi, na phan gyfododd hi.
34 A thrannoeth y dywedodd yr hynaf
wrth yr ieuangaf, Wele, myfi a orweddais
neithiwyr gyd â'm tad; rhoddwn win
iddo ef i'w yfed heno hefyd, a dos dithau
a gorwedd gyd âg ef, fel y cadwom had
o'n tad.
35 A hwy a roddasant win i'w tad i
yfed y noson honno hefyd: a'r ieuangaf a
gododd, ac a orweddodd gyd âg ef; ac ni
wybu efe pan orweddodd hi, na phan gyfod-
odd hi.
36 Felly dwy ferched Lot a feichiogwyd o'u
tad.
37 A'r hynaf a esgorodd ar fab, ac a alwodd
ei enw ef Moab: efe yw tad y Moabiaid hyd
heddyw.
38 A'r ieuangaf, hefyd, a esgorodd hi-
thau ar fab, ac a alwodd ei enw ef Ben-
ammi: efe yw tad meibion Ammon hyd
heddyw.

PENNOD XX.

1 *Abraham yn ymdaith yn Gerar, 2 yn gwadu ei wraig, ac yn ei cholli hi. 3 Ceryddu Abimelech mewn breuddwyd o'i hachos hi. 9 Yntau yn ceryddu Abraham, 14 yn rhoddi Sarah yn ei hol, 16 ac yn ei cheryddu hi, 17 ac yn cael ei iachâu trwy weddi Abraham.*

AC Abraham a aeth oddi yno i dir y dehau, ac a gyfanneddodd rhwng Cades a Sur, ac a ymdeithiodd yn Gerar.

2 A dywedodd Abraham am Sarah ei wraig, Fy chwaer yw hi: ac Abimelech brenhin Gerar a anfonodd ac a gymmerth Sarah.

3 Yna y daeth DUW at Abimelech, noswaith, mewn breuddwyd, ac a ddywedodd wrtho, Wele dyn marw wyt ti am y wraig a gymmeraist, a hithau yn berchen gwr.

4 Ond Abimelech ni nesasai atti hi: ac efe a ddywedodd, ARGLWYDD, a leddi di genedl gyfiawn hefyd?

5 Oni ddywedodd efe wrthyf fi, Fy chwaer yw hi? a hithau hefyd ei hun a ddywedodd, Fy mrawd yw efe: ym mherffeithrwydd fy nghalon, ac y'nglendid fy nwylaw, y gwneuthum hyn.

6 Yna y dywedodd DUW wrtho ef, mewn breuddwyd, Minnau a wn mai ym mherffeithrwydd dy galon y gwnaethost hyn; a mi a'th atteliais rhag pechu i'm herbyn: am hynny ni adewais i ti gyffwrdd â hi.

7 Yn awr gan hynny, dod y wraig drachefn i'r gwr; o herwydd prophwyd yw efe, ac efe a weddïa trosot, a byddi fyw: ond oni roddi hi drachefn, gwybydd y byddi farw yn ddïau, ti a'r rhai oll ydynt eiddot ti.

8 Yna y cododd Abimelech yn fore, ac a alwodd am ei holl weision, ac a draethodd yr holl bethau hyn wrthynt hwy: a'r gwŷr a ofnasant yn ddirfawr.

9 Galwodd Abimelech, hefyd, am Abraham, a dywedodd wrtho, Beth a wnaethost i ni? a pheth a bechais i'th erbyn, pan ddygyt bechod *mor* fawr arnaf fi, ac ar fy nheyrnas? gwnaethost â mi weithredoedd ni ddylesid eu gwneuthur.

10 Abimelech, hefyd, a ddywedodd wrth Abraham, Beth a welaist, pan wnaethost y peth hyn?

11 A dywedodd Abraham, Am ddywedyd o honof fi, Yn ddïau nid *oes* ofn DUW yn y lle hwn: a hwy a'm lladdant i o achos fy ngwraig.

12 A hefyd yn wir fy chwaer *yw* hi: merch fy nhad yw hi, ond nid merch fy mam; ac y mae hi yn wraig i mi.

13 Ond pan barodd DUW i mi grwydro o dŷ fy nhad, yna y dywedais wrthi hi, Dyma dy garedigrwydd yr hwn a wnai â mi ym mhob lle y delom iddo; dywed am danaf fi, Fy mrawd yw efe.

14 Yna y cymmerodd Abimelech ddefaid, a gwartheg, a gweision, a morwynion, ac a'u rhoddes i Abraham: rhoddes hefyd iddo ef Sarah ei wraig drachefn.

15 A dywedodd Abimelech, Wele fy ngwlad ger dy fron di, trig lle y byddo da yn dy olwg.

16 Ac wrth Sarah y dywedodd, Wele rhoddais i'th frawd fil o *ddarnau* arian: wele ef yn orchudd llygaid i ti, i'r rhai oll *sydd* gyd â thi, a chyd â phawb *eraill:* fel hyn y ceryddwyd hi.

17 ¶ Yna Abraham a weddïodd ar DDUW: a DUW a iachâodd Abimelech, a'i wraig, a'i forwynion; a hwy a blantasant.

18 O herwydd yr ARGLWYDD gan gau a gauasai ar bob croth yn nhŷ Abimelech, o achos Sarah gwraig Abraham.

PENNOD XXI.

1 *Genedigaeth Isaac, 4 a'i enwaediad. 6 Llawenydd Sarah. 9 Bwrw Hagar ac Ismael allan. 15 Hagar mewn cyfyngdra. 17 Yr angel yn ei chysuro hi. 22 Cynghrair rhwng Abimelech ac Abraham yn Beer-seba.*

A'R ARGLWYDD a ymwelodd â Sarah fel y dywedasai, a gwnaeth yr ARGLWYDD i Sarah fel y llefarasai.

2 O herwydd Sarah a feichiogodd, ac a ymddûg i Abraham fab yn ei henaint, ar yr amser nodedig y dywedasai DUW wrtho ef.

3 Ac Abraham a alwodd enw ei fab a anesid iddo (yr hwn a ymddygasai Sarah iddo ef) Isaac.

4 Ac Abraham a enwaedodd ar Isaac ei fab, yn wyth niwrnod oed; fel y gorchymynasai DUW iddo ef.

5 Ac Abraham *oedd* fab can mlwydd, pan anwyd iddo ef Isaac ei fab.

6 ¶ A Sarah a ddywedodd, Gwnaeth DUW i mi chwerthin; pob un a glywo a chwardd gyd â mi.

7 Hi a ddywedodd hefyd, Pwy a ddywedasai i Abraham y rhoisai Sarah sugn i blant? canys mi a esgorais ar fab yn ei henaint ef.

8 A'r bachgen a gynnyddodd, ac a ddiddyfnwyd: ac Abraham a wnaeth wledd fawr ar y dydd y diddyfnwyd Isaac.

9 ¶ A Sarah a welodd fab Agar yr Aiphtes, yr hwn a ddygasai hi i Abraham, yn gwatwar.

10 A hi a ddywedodd wrth Abraham, Bwrw allan y gaeth forwyn hon a'i mab; o herwydd ni chaiff mab y gaethes hon gyd-etifeddu â'm mab i Isaac.

11 A'r peth hyn fu ddrwg iawn y'ngolwg Abraham, er mwyn ei fab.

12 ¶ A DUW a ddywedodd wrth Abraham, Na fydded drwg yn dy olwg am y llangc, nac am dy gaeth-forwyn; yr hyn oll a ddywedodd Sarah wrthyt, gwrando ar ei llais: o herwydd yn Isaac y gelwir i ti had.

13 Ac am fab y forwyn gaeth hefyd, mi a'i gwnaf ef yn genhedlaeth, o herwydd dy had di ydyw ef.

14 Yna y cododd Abraham yn fore, ac a gymmerodd fara, a chostrel o ddwfr, ac a'i rhoddes at Agar, (gan osod ar ei hysgwydd hi *hynny*) a'r bachgen hefyd, ac efe a'i gollyngodd hi ymaith: a hi a aeth, ac a grwydrodd yn anialwch Beer-seba.

15 A darfu y dwfr yn y gostrel; a hi a fwriodd y bachgen dan un o'r gwŷdd.

16 A hi a aeth, ac a eisteddodd ei hunan ym mhell ar *ei* gyfer, megis ergyd bwa: canys dywedasai, Ni allaf fi edrych ar y bachgen yn marw. Felly hi a eisteddodd ar *ei* gyfer, ac a ddyrchafodd ei llef, ac a wylodd.

17 A DUW a wrandawodd ar lais y llangc; ac angel DUW a alwodd ar Agar o'r nefoedd, ac a ddywedodd wrthi, Beth *a ddarfu* i ti, Agar? nac ofna, o herwydd DUW a wrandawodd ar lais y llangc lle y mae efe.

18 Cyfod, cymmer y llangc, ac ymafael ynddo â'th law; oblegid mi fi a'i gwnaf ef yn genhedlaeth fawr.

19 A DUW a agorodd ei llygaid hi, a hi a ganfu bydew dwfr; a hi a aeth, ac a lanwodd y gostrel *o'r* dwfr, ac a ddiododd y llangc.

20 Ac yr oedd DUW gyd â'r llangc; ac efe a gynnyddodd, ac a drigodd yn yr anialwch, ac a aeth yn berchen bwa.

21 Ac yn anialwch Paran y trigodd efe;

a'i fam a gymmerodd iddo ef wraig o wlad
yr Aipht.
22 ¶ Ac yn yr amser hwnnw, Abimelech,
a Phichol tywysog ei lu *ef*, a ymddiddanas-
ant âg Abraham, gan ddywedyd, Duw *sydd*
gyd â thi yn yr hyn oll yr ydwyt yn ei
wneuthur.
23 Yn awr gan hynny, twng wrthyf fi yma
i DDUW, na fyddi anffyddlawn i mi, nac
i'm mab, nac i'm hŵyr: yn ol y drugaredd
a wneuthum â thi y gwnai di â minnau,
ac â'r wlad yr ymdeithiaist ynddi.
24 Ac Abraham a ddywedodd, Mi a dyngaf.
25 Ac Abraham a geryddodd Abimelech,
o achos y pydew dwfr a ddygasai gweision
Abimelech trwy drais.
26 Ac Abimelech a ddywedodd, Nis gwy-
bum i pwy a wnaeth y peth hyn: tithau
hefyd ni fynegaist i mi, a minnau ni chlyw-
ais *hynny* hyd heddyw.
27 Yna y cymmerodd Abraham ddefaid
a gwartheg, ac a'u rhoddes i Abimelech;
a hwy a wnaethant gynghrair ill dau.
28 Ac Abraham a osododd saith o hespinod
o'r praidd wrthynt eu hunain.
29 Yna y dywedodd Abimelech wrth Abra-
ham, Beth *a wna* y saith hespin hyn a osod-
aist wrthynt eu hunain?
30 Ac yntau a ddywedodd, Canys ti a
gymmeri y saith hespin o'm llaw, i fod yn
dystiolaeth mai myfi a gloddiais y pydew
hwn.
31 Am hynny efe a alwodd enw y lle hwnnw
Beer-seba: oblegid yno y tyngasant ill dau.
32 Felly y gwnaethant gynghrair yn Beer-
seba: a chyfododd Abimelech, a Phichol
tywysog ei lu *ef*, ac a ddychwelasant i dir
y Philistiaid.
33 ¶ Ac yntau a blannodd goed yn Beer-
seba, ac a alwodd yno ar enw yr ARGLWYDD
DDUW tragywyddol.
34 Ac Abraham a ymdeithiodd ddyddiau
lawer yn nhir y Philistiaid.

PENNOD XXII.

1 *Profi Abraham i aberthu ei fab.* 3 *Yntau yn dangos ei ffydd a'i ufudd-dod.* 11 *Yr angel yn ei rwystro ef.* 13 *Newid Isaac am hwrdd.* 14 *Galw y lle Jehofah-jire.* 15 *Bendithio Abraham drachefn.* 20 *Cenhedlaeth Nachor hyd Rebeccah.*

AC wedi y pethau hyn y bu i DDUW brofi
Abraham, a dywedyd wrtho, Abraham.
Yntau a ddywedodd, Wele fi.
2 Yna y dywedodd DUW, Cymmer yr awr
hon dy fab, sef dy unig *fab* Isaac, yr hwn
a hoffaist, a dos rhagot i dir Moriah, ac
offrymma ef yno yn boeth-offrwm ar un o'r
mynyddoedd yr hwn a ddywedwyf wrthyt.
3 ¶ Ac Abraham a fore-gododd, ac a gyf-
rwyodd ei asyn, ac a gymmerodd ei ddau
langc gyd âg ef, ac Isaac ei fab; ac a hollt-
odd goed y poeth-offrwm, ac a gyfododd,
ac a aeth i'r lle a ddywedasai Duw wrtho.
4 Ac ar y trydydd dydd y dyrchafodd
Abraham ei lygaid, ac efe a welai y lle o
hirbell.
5 Ac Abraham a ddywedodd wrth ei langc-
iau, Arhoswch chwi yma gyd â'r asyn; a
mi a'r llangc a awn hyd accw, ac a addolwn,
ac a ddychwelwn attoch.
6 Yna y cymmerth Abraham goed y poeth-
offrwm, ac a'i gosododd ar Isaac ei fab;
ac a gymmerodd y tân, a'r gyllell yn ei
law ei hun: a hwy a aethant ill dau ynghyd.
7 A llefarodd Isaac wrth Abraham ei dad,
ac a ddywedodd, Fy nhad. Yntau a ddy-
wedodd, Wele fi, fy mab. Yna, eb efe,
Wele dân a choed; ond mae oen y poeth-
offrwm?
8 Ac Abraham a ddywedodd, Fy mab,
Duw a edrych iddo ei hun am oen y poeth-
offrwm. Felly yr aethant ill dau ynghyd:
9 Ac a ddaethant i'r lle a ddywedasai Duw
wrtho ef; ac yno yr adeiladodd Abraham
allor, ac a osododd y coed mewn trefn, ac
a rwymodd Isaac ei fab, ac a'i gosododd ef
ar yr allor, ar uchaf y coed.
10 Ac Abraham a estynodd ei law, ac a
gymmerodd y gyllell i ladd ei fab;
11 Ac angel yr ARGLWYDD a alwodd arno
ef o'r nefoedd, ac a ddywedodd, Abraham,
Abraham. Yntau a ddywedodd, Wele fi.
12 Ac efe a ddywedodd, Na ddod dy law
ar y llangc, ac na wna ddim iddo: o her-
wydd gwn weithian i ti ofni Duw, gan nad
atteliaist dy fab, dy unig *fab*, oddi wrthyf fi.
13 Yna y dyrchafodd Abraham ei lygaid,
ac a edrychodd; ac wele o'i ol *ef* hwrdd,
wedi ei ddal erbyn ei gyrn mewn dyrysni:
ac Abraham a aeth ac a gymmerth yr hwrdd,
ac a'i hoffrymmodd yn boeth-offrwm yn lle
ei fab.
14 Ac Abraham a alwodd enw y lle hwnnw
JEHOFAH-jire; fel y dywedir heddyw, Yn
mynydd yr ARGLWYDD y gwelir.
15 ¶ Ac angel yr ARGLWYDD a alwodd
ar Abraham yr ail waith o'r nefoedd;
16 Ac a ddywedodd, I mi fy hun y tyngais,
medd yr ARGLWYDD, o herwydd gwneuthur
o honot y peth hyn, ac nad atteliaist dy
fab, dy unig *fab*:
17 Mai gan fendithio y'th fendithiaf, a chan
amlhâu yr amlhâf dy had, fel sêr y nefoedd,
ac fel y tywod yr hwn *sydd* ar lann y môr:
a'th had a feddianna borth ei elynion;
18 Ac yn dy had di y bendithir holl gen-
hedloedd y ddaear: o achos gwrando o honot
ar fy llais i.
19 Yna Abraham a ddychwelodd at ei
langciau; a hwy a godasant, ac a aethant
ynghyd i Beer-seba: ac Abraham a drigodd
yn Beer-seba.
20 ¶ Darfu hefyd, wedi y pethau hyn,
fynegi i Abraham, gan ddywedyd, Wele,
dug Milcah hithau hefyd blant i Nachor dy
frawd;
21 Hus ei gyntaf-anedig, a Buz ei frawd;
Cemuel hefyd tad Aram,
22 A Chesed, a Hazo, a Phildas, ac Idlaph,
a Bethuel.
23 A Bethuel a genhedlodd Rebeccah: yr
wyth hyn a blantodd Milcah i Nachor brawd
Abraham.
24 Ei orderchwraig hefyd, a'i henw Reu-
mah, a esgorodd hithau hefyd ar Tebah,
a Gaham, a Thahas, a Maachah.

PENNOD XXIII.

1 *Oedran a marwolaeth Sarah.* 3 *Prynu Machpelah,* 19 *lle y claddwyd Sarah.*

AC oes Sarah ydoedd gan mlynedd a saith
mlynedd ar hugain; *dyma* flynyddoedd
oes Sarah.
2 A Sarah a fu farw y'nghaer-Arba; honno
yw Hebron yn nhir Canaan: ac Abraham
a aeth i alaru am Sarah, ac i wylofain *am
dani* hi.
3 ¶ Yna y cyfododd Abraham i fynu oddi
ger bron ei *gorph* marw, ac a lefarodd wrth
feibion Heth, gan ddywedyd,
4 Dieithr ac alltud ydwyf fi gyd â chwi:
rhoddwch i mi feddiant beddrod gyd â chwi,
fel y claddwyf fy marw allan o'm golwg.

5 A meibion Heth a attebasant Abraham, gan ddywedyd wrtho,
6 Clyw ni, fy arglwydd: tywysog Duw *wyt* ti yn ein plith: cladd dy farw yn *dy* ddewis o'n beddau ni: ni rwystr neb o honom ni ei fedd i ti i gladdu dy farw.
7 Yna y cyfododd Abraham, ac a ymgrymmodd i bobl y tir, *sef* i feibion Heth:
8 Ac a ymddiddanodd â hwynt, gan ddywedyd, Os yw eich ewyllys i mi gael claddu fy marw allan o'm golwg, gwrandewch fi, ac eiriolwch trosof fi ar Ephron fab Sohar;
9 Ar roddi o hono ef i mi yr ogof Machpelah, yr hon *sydd* eiddo ef, ac *sydd* y'nghwrr ei faes: er ei llawn *werth* o arian rhodded hi i mi, yn feddiant beddrod yn eich plith chwi.
10 Ac Ephron oedd yn aros ym mysg meibion Heth: ac Ephron yr Hethiad a attebodd Abraham, lle y clywodd meibion Heth, y'ngŵydd pawb a ddeuent i borth ei ddinas ef, gan ddywedyd,
11 Nag ê, fy arglwydd, clyw fi: rhoddais y maes i ti, a'r ogof *sydd* ynddo, i ti y rhoddais hi; y'ngŵydd meibion fy mhobl y rhoddais hi i ti: cladd di dy farw.
12 Ac Abraham a ymgrymmodd o flaen pobl y tir.
13 Ac efe a lefarodd wrth Ephron lle y clybu pobl y tir; gan ddywedyd, Etto, os tydi *a'i rhoddi*, attolwg gwrando fi: rhoddaf werth y maes; cymmer gennyf, a mi a gladdaf fy marw yno.
14 Ac Ephron a attebodd Abraham, gan ddywedyd wrtho,
15 Gwrando fi, fy arglwydd; y tir *a dál* bedwar can sicl o arian: beth yw hynny rhyngof fi a thithau? am hynny cladd dy farw.
16 Felly Abraham a wrandawodd ar Ephron: a phwysodd Abraham i Ephron yr arian, a ddywedasai efe lle y clybu meibion Heth; pedwar can sicl o *arian* cymmeradwy ym mhlith marchnadwyr.
17 ¶ Felly y sicrhâwyd maes Ephron, yr hwn *oedd* ym Machpelah, yr hon *oedd* o flaen Mamre, y maes a'r ogof *oedd* ynddo, a phob pren a'r *a oedd* yn y maes, ac yn ei holl derfynau o amgylch,
18 Yn feddiant i Abraham, y'ngolwg meibion Heth, y'ngŵydd pawb a ddelynt i borth ei ddinas ef.
19 Ac wedi hynny Abraham a gladdodd Sarah ei wraig yn ogof maes Machpelah, o flaen Mamre; honno *yw* Hebron, yn nhir Canaan.
20 A sicrhâwyd y maes, a'r ogof yr hon oedd ynddo, i Abraham, yn feddiant beddrod, oddi wrth feibion Heth.

PENNOD XXIV.

1 *Abraham yn peri i'w was dyngu.* 10 *Taith y gwas:* 12 *Ei weddi:* 14 *Ei arwydd.* 15 *Rebeccah yn ei gyfarfod ef,* 18 *yn cwblhâu ei arwydd ef,* 22 *yn derbyn tlysau,* 28 *yn dangos ei chenedl,* 25 *ac yn ei wahodd ef adref.* 26 *Y gwas yn bendithio Duw.* 29 *Laban yn ei groesawu ef.* 34 *Y gwas yn traethu ei neges.* 50 *Laban a Bethuel yn foddlawn.* 58 *Rebeccah yn cyd-synio i fyned.* 62 *Isaac yn cyfarfod â hi.*

AC Abraham oedd hên, wedi myned yn oedrannus; a'r ARGLWYDD a fendithiasai Abraham ym mhob dim.
2 A dywedodd Abraham wrth ei was hynaf *yn* ei dŷ, yr hwn oedd yn llywodraethu ar yr hyn oll a'r *a oedd* ganddo, Gosod, attolwg, dy law dan fy morddwyd:
3 A mi a baraf i ti dyngu i ARGLWYDD DDUW y nefoedd, a DUW y ddaear, na chymmerech wraig i'm mab i o ferched y Canaaneaid, y rhai yr ydwyf yn trigo yn eu mysg:
4 Ond i'm gwlad i yr âi, ac at fy nghenedl i yr âi di, ac a gymmeri wraig i'm mab Isaac.
5 A'r gwas a ddywedodd wrtho ef, Ond odid ni fŷn y wraig ddyfod ar fy ol i i'r wlad hon: gan ddychwelyd a ddychwelaf dy fab di i'r tir y daethost allan o hono?
6 A dywedodd Abraham wrtho, Gwylia arnat rhag i ti ddychwelyd fy mab i yno.
7 ¶ ARGLWYDD DDUW y nefoedd, yr hwn a'm cymmerodd i o dŷ fy nhad, ac o wlad fy nghenedl, yr hwn hefyd a ymddiddanodd â mi, ac a dyngodd wrthyf, gan ddywedyd, I'th had di y rhoddaf y tir hwn; efe a enfyn ei angel o'th flaen di, a thi a gymmeri wraig i'm mab oddi yno.
8 Ac os y wraig ni fŷn ddyfod ar dy ol di, yna glân fyddi oddi wrth fy llw hwn: yn unig na ddychwel di fy mab i yno.
9 A'r gwas a osododd ei law dan forddwyd Abraham ei feistr, ac a dyngodd iddo am y peth hyn.
10 ¶ A chymmerodd y gwas ddeg camel, o gamelod ei feistr, ac a aeth ymaith: (canys holl ddâ ei feistr *oedd* dan ei law ef) ac efe a gododd, ac a aeth i Mesopotamia, i ddinas Nachor.
11 Ac efe a wnaeth i'r camelod orwedd o'r tu allan i'r ddinas, wrth bydew dwfr ar brydnawn, ynghylch yr amser y byddai *merched* yn dyfod allan i dynnu dwfr.
12 Ac efe a ddywedodd, O ARGLWYDD DDUW fy meistr Abraham, attolwg, pâr i mi lwyddiant heddyw; a gwna drugaredd â'm meistr Abraham.
13 Wele fi yn sefyll wrth y ffynnon ddwfr, a merched gwŷr y ddinas yn dyfod allan i dynnu dwfr:
14 A bydded, mai y llangces y dywedwyf wrthi, Gogwydda, attolwg, dy ystên, fel yr yfwyf; os dywed hi, Yf, a mi a ddïodaf dy gamelod di hefyd; honno a ddarperaist i'th was Isaac: ac wrth hyn y caf wybod wneuthur o honot ti drugaredd â'm meistr.
15 ¶ A bu, cyn darfod iddo lefaru, wele Rebeccah yn dyfod allan (yr hon a anesid i Bethuel fab Milcah, gwraig Nachor, brawd Abraham) a'i hystên ar ei hysgwydd.
16 A'r llangces *oedd* dêg odiaeth yr olwg, yn forwyn, a heb i wr ei hadnabod; a hi a aeth i waered i'r ffynnon, ac a lanwodd ei hystên, ac a ddaeth i fynu.
17 A'r gwas a redodd i'w chyfarfod, ac a ddywedodd, Attolwg, gâd i mi yfed ychydig ddwfr o'th ystên.
18 A hi a ddywedodd, Yf, fy meistr: a hi a frysiodd, ac a ddisgynodd ei hystên ar ei llaw, ac a'i dïododd ef.
19 A phan ddarfu iddi ei ddïodi ef, hi a ddywedodd, Tynnaf hefyd i'th gamelod, hyd oni ddarffo iddynt yfed.
20 A hi a frysiodd, ac a dywalltodd ei hystên i'r cafn, ac a redodd eilwaith i'r pydew i dynnu, ac a dynnodd i'w holl gamelod ef.
21 A'r gwr yn synnu o'i phlegid hi, a dawodd, i wybod a lwyddasai yr ARGLWYDD ei daith ef, ai nad do.
22 A bu pan ddarfu i'r camelod yfed, gymmeryd o'r gwr glust-dlws aur, yn hanner sicl ei bwys; a dwy freichled i'w dwylaw hi, yn ddeg *sicl* o aur eu pwys.
23 Ac efe a ddywedodd, Merch pwy *ydwyt*

ti? mynega i mi, attolwg: a oes lle i ni i
lettya *yn* nhŷ dy dad?
24 A hi a ddywedodd wrtho, Myfi *ydwyf*
ferch i Bethuel fab Milcah, yr hwn a ymddûg
hi i Nachor.
25 A hi a ddywedodd wrtho ef, *Y mae*
gwellt ac ebran ddigon gennym ni, a lle
i lettya.
26 A'r gwr a ymgrymmodd, ac a addolodd
yr ARGLWYDD,
27 Ac a ddywedodd, Bendigedig fyddo
ARGLWYDD DDUW fy meistr Abraham, yr
hwn ni adawodd fy meistr heb ei drugaredd,
a'i ffyddlondeb: yr *ydwyf* fi ar y ffordd;
dug yr ARGLWYDD fi *i* dŷ brodyr fy meistr.
28 A'r llangces a redodd, ac a fynegodd
yn nhŷ ei mam y pethau hyn.
29 ¶ Ac i Rebeccah yr *oedd* brawd, a'i
enw Laban: a Laban a redodd at y gwr allan
i'r ffynnon.
30 A phan welodd efe y clust-dlws, a'r
breichledau am ddwylaw ei chwaer, a phan
glywodd efe eiriau Rebeccah ei chwaer yn
dywedyd, Fel hyn y dywedodd y gwr wrthyf
fi; yna efe a aeth at y gwr; ac wele efe yn
sefyll gyd â'r camelod wrth y ffynnon.
31 Ac efe a ddywedodd, Tyred i mewn, ti
fendigedig yr ARGLWYDD; paham y sefi
di allan? canys mi a barottôais y tŷ, a lle
i'r camelod.
32 ¶ A'r gwr a aeth i'r tŷ: ac yntau a
ryddhâodd y camelod, ac a roddodd wellt
ac ebran i'r camelod; a dwfr i olchi ei draed
ef, a thraed y dynion *oedd* gyd âg ef.
33 A gosodwyd *bwyd* o'i flaen ef i fwytta;
ac efe a ddywedodd, Ni fwyttâf hyd oni
thraethwyf fy negesau. A dywedodd yntau,
Traetha.
34 Ac efe a ddywedodd, Gwas Abraham
ydwyf fi.
35 A'r ARGLWYDD a fendithiodd fy meistr
yn ddirfawr, ac efe a gynnyddodd: canys
rhoddodd iddo ddefaid, a gwartheg, ac arian,
ac aur, a gweision, a morwynion, a chamelod,
ac asynod.
36 Sarah hefyd gwraig fy meistr a ymddûg
fab i'm meistr, wedi ei heneiddio hi; ac
efe a roddodd i hwnnw yr hyn oll *oedd*
ganddo.
37 A'm meistr a'm tyngodd i, gan ddy-
wedyd, Na chymmer wraig i'm mab i o
ferched y Canaaneaid, y rhai yr ydwyf yn
trigo yn eu tir.
38 Ond ti a âi i dŷ fy nhad, ac at fy nhyl-
wyth, ac a gymmeri wraig i'm mab.
39 A dywedais wrth fy meistr, Fe allai
na ddaw y wraig ar fy ol i.
40 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Yr AR-
GLWYDD yr hwn y rhodiais ger ei fron, a
enfyn ei angel gyd â thi, ac a lwydda dy
daith di; a thi a gymmeri wraig i'm mab
i o'm tylwyth, ac o dŷ fy nhad.
41 Yna y byddi rydd oddi wrth fy llw,
os ti a ddaw at fy nhylwyth; ac oni roddant
i ti, yna y byddi rydd oddi wrth fy llw.
42 A heddyw y daethum at y ffynnon, ac
a ddywedais, ARGLWYDD DDUW fy meistr
Abraham, os ti sydd yr awr hon yn llwyddo
fy nhaith, yr hon yr wyf fi yn myned arni:
43 Wele fi yn sefyll wrth y ffynnon ddwfr;
a'r forwyn a ddelo allan i dynnu, ac y dy-
wedwyf wrthi, Dod i mi, attolwg, ychydig
ddwfr i'w yfed o'th ystên;
44 Ac a ddywedo wrthyf innau, Yf di, a
thynnaf hefyd i'th gamelod: bydded honno
y wraig a ddarparodd yr ARGLWYDD i fab
fy meistr.
45 A chyn darfod i mi ddywedyd yn fy
nghalon, wele Rebeccah yn dyfod allan,
a'i hystên ar ei hysgwydd; a hi a aeth i
waered i'r ffynnon, ac a dynnodd: yna y
dywedais wrthi, Dioda fi, attolwg.
46 Hithau a frysiodd, ac a ddisgynodd ei
hystên oddi arni, ac a ddywedodd, Yf; a
mi a ddyfrhâf dy gamelod hefyd. Felly yr
yfais; a hi a ddyfrhâodd y camelod hefyd.
47 A mi a ofynais iddi, ac a ddywedais,
Merch pwy *ydwyt* ti? Hithau a ddywedodd,
Merch Bethuel mab Nachor, yr hwn a
ymddûg Milcah iddo ef. Yna y gosodais
y clust-dlws wrth ei hwyneb, a'r breichledau
am ei dwylaw hi:
48 Ac a ymgrymmais, ac a addolais yr
ARGLWYDD, ac a fendithiais ARGLWYDD
DDUW fy meistr Abraham, yr hwn a'm
harweiniodd ar hyd yr iawn ffordd, i gym-
meryd merch brawd fy meistr i'w fab ef.
49 Ac yn awr od ydych chwi yn gwneuthur
trugaredd a ffyddlondeb â'm meistr, myneg-
wch i mi: ac onid ê, mynegwch i mi; fel
y trôwyf ar y llaw ddehau, neu ar y llaw
aswy.
50 Yna yr attebodd Laban a Bethuel, ac
a ddywedasant, Oddi wrth yr ARGLWYDD
y daeth y peth hyn: ni allwn ddywedyd
wrthyt ddrwg, na da.
51 Wele Rebeccah o'th flaen; cymmer *hi*,
a dos, a bydded wraig i fab dy feistr, fel y
llefarodd yr ARGLWYDD.
52 A phan glybu gwas Abraham eu geiriau
hwynt, yna efe a ymgrymmodd hyd lawr
i'r ARGLWYDD.
53 A thynnodd y gwas allan dlysau arian,
a thlysau aur, a gwisgoedd, ac a'u rhoddodd
i Rebeccah: rhoddodd hefyd bethau gwerth-
fawr i'w brawd hi, ac i'w mam.
54 A hwy a fwyttasant ac a yfasant, efe
a'r dynion *oedd* gyd âg ef, ac a lettyasant
dros nos: a chodasant yn fore; ac efe a
ddywedodd, Gollyngwch fi at fy meistr.
55 Yna y dywedodd ei brawd a'i mam,
triged y llangces gyd â ni ddeng niwrnod
o'r lleiaf; wedi hynny hi a gaiff fyned.
56 Yntau a ddywedodd wrthynt, Na rwystr-
wch fi, gan i'r ARGLWYDD lwyddo fy
nhaith; gollyngwch fi, fel yr elwyf at fy
meistr.
57 Yna y dywedasant, Galwn ar y llangces,
a gofynwn iddi hi.
58 A hwy a alwasant ar Rebeccah, a dy-
wedasant wrthi, A âi di gyd â'r gwr hwn?
A hi a ddywedodd, Af.
59 A hwy a ollyngasant Rebeccah eu
chwaer, a'i mammaeth; a gwas Abraham,
a'i ddynion;
60 Ac a fendithiasant Rebeccah, ac a ddy-
wedasant wrthi, Ein chwaer wyt, bydd di
fil fyrddiwn; ac etifedded dy had borth ei
gaseion.
61 ¶ Yna y cododd Rebeccah, a'i llangc-
esau, ac a farchogasant ar y camelod, ac
a aethant ar ol y gwr; a'r gwas a gymmerodd
Rebeccah, ac a aeth ymaith.
62 Ac Isaac oedd yn dyfod o ffordd pydew
Lahai-roi; ac efe oedd yn trigo yn nhir y
dehau.
63 Ac Isaac a aeth allan i fyfyrio yn y
maes, ym min yr hwyr; ac a ddyrchafodd
ei lygaid, ac a edrychodd, ac wele y camelod
yn dyfod.
64 Rebeccah hefyd a ddyrchafodd ei llyg-
aid; a phan welodd hi Isaac, hi a ddisgynodd
oddi ar y camel.
65 Canys hi a ddywedasai wrth y gwas,
Pwy *yw* y gwr hwn sydd yn rhodio yn y
maes i'n cyfarfod ni? A'r gwas a ddywedasai,

Fy meistr *yw* efe: a hi a gymmerth orchudd, ac a ymwisgodd.

66 A'r gwas a fynegodd i Isaac yr hyn oll a wnaethai efe.

67 Ac Isaac a'i dug hi i mewn i babell Sarah ei fam; ac efe a gymmerth Rebeccah, a hi a aeth yn wraig iddo, ac efe a'i hoffodd hi: ac Isaac a ymgysurodd ar ol ei fam.

PENNOD XXV.

1 *Plant Abraham o Ceturah.* 5 *Rhannu ei dda ef.* 7 *Ei oedran a'i farwolaeth.* 9 *Ei gladdedigaeth.* 12 *Cenhedlaethau Ismael.* 17 *Ei oedran a'i farwolaeth.* 21 *Isaac yn gweddïo dros Rebeccah, yr hon oedd yn ammhlantadwy.* 22 *Y plant yn ymwthio yn ei chroth hi.* 24 *Genedigaeth Esau a Jacob.* 27 *Y rhagor oedd rhyngddynt hwy.* 29 *Esau yn gwerthu braint ei enedigaeth.*

AC Abraham a gymmerodd eilwaith wraig, a'i henw Ceturah.

2 A hi a esgorodd iddo ef Zimran, a Jocsan, a Medan, a Midian, ac Isbac, a Suah.

3 A Jocsan a genhedlodd Seba, a Dedan: a meibion Dedan oedd Assurim, a Letusim, a Leummim.

4 A meibion Midian *oedd* Ephah, ac Epher, a Hanoch, ac Abidah, ac Eldaah: yr holl rai hyn *oedd* feibion Ceturah.

5 ¶ Ac Abraham a roddodd yr hyn oll *oedd* ganddo i Isaac.

6 Ac i feibion gordderch-wragedd Abraham y rhoddodd Abraham roddion; ac efe a'u hanfonodd hwynt oddi wrth Isaac ei fab, tu a'r dwyrain, i dir y dwyrain, ac efe etto yn fyw.

7 A dyma ddyddiau blynyddoedd einioes Abraham, y rhai y bu efe fyw; can mlynedd a phymtheng mlynedd a thriugain.

8 Ac Abraham a drengodd, ac a fu farw mewn oed teg, yn hen, ac yn gyflawn *o ddyddiau;* ac efe a gasglwyd at ei bobl.

9 Ac Isaac ac Ismael ei feibion a'i claddasant ef yn ogof Machpelah, ym maes Ephron fab Soar yr Hethiad, yr hwn *sydd* o flaen Mamre;

10 Y maes a brynasai Abraham gan feibion Heth: yno y claddwyd Abraham, a Sarah ei wraig.

11 ¶ Ac wedi marw Abraham, bu hefyd i DDUW fendithio Isaac ei fab ef: ac Isaac a drigodd wrth ffynnon Lahai-roi.

12 ¶ A dyma genhedlaethau Ismael, fab Abraham, yr hwn a ymddûg Agar yr Aiphtes, morwyn Sarah, i Abraham.

13 A dyma enwau meibion Ismael, erbyn eu henwau, trwy eu cenhedlaethau: Nebaioth cyntaf-anedig Ismael, a Chedar, ac Adbeel, a Mibsam,

14 Misma hefyd, a Dumah, a Massa,

15 Hadar, a Thema, Jetur, Naphis, a Chedemah.

16 Dyma hwy meibion Ismael, a dyma eu henwau hwynt wrth eu trefydd, ac wrth eu cestyll; yn ddeuddeg o dywysogion yn ol eu cenhedloedd.

17 A dyma flynyddoedd einioes Ismael; can mlynedd a dwy ar bymtheg ar hugain o flynyddoedd: yna y trengodd, ac y bu farw, ac y casglwyd ef at ei bobl.

18 Preswyliasant hefyd o Hafilah hyd Sur, yr hon *sydd* o flaen yr Aipht, ffordd yr âi di i Assyria: ac y'ngŵydd ei holl frodyr y bu efe farw.

19 ¶ A dyma genhedlaethau Isaac fab Abraham: Abraham a genhedlodd Isaac.

20 Ac Isaac oedd fab deugain mlwydd pan gymmerodd efe Rebeccah ferch Bethuel y Syriad, o Mesopotamia, chwaer Laban y Syriad, yn wraig iddo.

21 Ac Isaac a weddïodd ar yr ARGLWYDD dros ei wraig, am ei bod hi yn ammhlantadwy: a'r ARGLWYDD a wrandawodd arno ef, a Rebeccah ei wraig ef a feichiogodd.

22 A'r plant a ymwthiasant â'u gilydd yn ei chroth hi: yna y dywedodd hi, Os felly, beth *y wnaf* fi fel hyn? A hi a aeth i ymofyn â'r ARGLWYDD.

23 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrthi hi, Dwy genedl *sydd* yn dy groth di, a dau *fath a'r* bobl a wahenir o'th fru di; a'r naill bobl fydd cryfach na'r llall, a'r hynaf a wasanaetha yr ieuangaf.

24 ¶ A phan gyflawnwyd ei dyddiau hi i esgor, wele gefelliaid *oedd* yn ei chroth hi.

25 A'r cyntaf a ddaeth allan yn goch drosto i gyd fel cochl flewog: a galwasant ei enw ef Esau.

26 Ac wedi hynny y daeth ei frawd ef allan a'i law yn ymaflyd yn sawdl Esau: a galwyd ei enw ef Jacob. Ac Isaac oedd fab triugeinmlwydd pan anwyd hwynt.

27 A'r llangciau a gynnyddasant: ac Esau oedd wr yn medru hela, *a* gwr o'r maes; a Jacob *oedd* wr disyml yn cyfanneddu mewn pebyll.

28 Isaac hefyd oedd hoff ganddo Esau, am ei fod yn bwytta o'i helwriaeth ef: a Rebeccah a hoffai Jacob.

29 ¶ A Jacob a ferwodd gawl: yna Esau a ddaeth o'r maes, ac efe yn ddiffygiol.

30 A dywedodd Esau wrth Jacob, Gâd i mi yfed, attolwg, o'r *cawl* coch yma; o herwydd diffygiol *wyf* fi: am hynny y galwyd ei enw ef Edom.

31 A dywedodd Jacob, Gwerth di heddyw i mi dy enedigaeth-fraint.

32 A dywedodd Esau, Wele fi yn myned i farw, a pha les a wna yr enedigaeth-fraint hon i mi?

33 A dywedodd Jacob, Twng i mi heddyw. Ac efe a dyngodd iddo; ac efe a werthodd ei enedigaeth-fraint i Jacob.

34 A Jacob a roddes i Esau fara a chawl ffacbys; ac efe a fwyttâodd, ac a yfodd, ac a gododd, ac a aeth ymaith: felly y dïystyrodd Esau ei enedigaeth-fraint.

PENNOD XXVI.

1 *Isaac o achos newyn yn myned i Gerar.* 2 *Duw yn ei addysgu ac yn ei fendithio ef.* 7 *Abimelech yn ei geryddu ef am wadu ei wraig.* 12 *Efe yn myned yn gyfoethog:* 18 *Yn cloddio ffynnon Esech, Sitnah, a Rehoboth.* 26 *Abimelech yn gwneuthur cynghrair âg ef yn Beer-seba.* 34 *Gwragedd Esau.*

A BU newyn yn y tir, heb law y newyn cyntaf a fuasai yn nyddiau Abraham: ac Isaac a aeth at Abimelech brenhin y Philistiaid i Gerar.

2 A'r ARGLWYDD a ymddangosasai iddo ef, ac a ddywedasai, Na ddos i waered i'r Aipht: aros yn y wlad a ddywedwyf fi wrthyt.

3 Ymdeithia yn y wlad hon, a mi a fyddaf gyd â thi, ac a'th fendithiaf: o herwydd i ti ac i'th had y rhoddaf yr holl wledydd hyn, a mi a gyflawnaf fy llw a dyngais wrth Abraham dy dad di.

4 A mi a amlhâf dy had di fel sêr y nefoedd, a rhoddaf i'th had di yr holl wledydd hyn, a holl genhedlaethau y ddaear a fendithir yn dy had di:

5 Am wrando o Abraham ar fy llais i, a

chadw fy nghadwriaeth, fy ngorchymynion,
fy neddfau, a'm cyfreithiau.
6 ¶ Ac Isaac a drigodd yn Gerar.
7 A gwŷr y lle hwnnw a ymofynasant am
ei wraig ef. Ac efe a ddywedodd, Fy chwaer
yw hi: canys ofnodd ddywedyd, Fy ngwraig
yw; rhag (*eb efe*) i ddynion y lle hwnnw
fy lladd i am Rebeccah: canys *yr ydoedd*
hi yn dêg yr olwg.
8 A bu gwedi ei fod ef yno ddyddiau lawer,
i Abimelech brenhin y Philistiaid edrych
trwy y ffenestr, a chanfod; ac wele Isaac
yn chwarae â Rebeccah ei wraig.
9 Ac Abimelech a alwodd ar Isaac, ac a
ddywedodd, Wele, yn ddiau dy wraig *yw*
hi: a phaham y dywedaist, Fy chwaer *yw*
hi? Yna y dywedodd Isaac wrtho, am ddy-
wedyd o honof, Rhag fy marw o'i phlegid hi.
10 A dywedodd Abimelech, Paham y
gwnaethost hyn â ni? hawdd y gallasai un
o'r bobl orwedd gyd â'th wraig di; felly y
dygasit arnom ni bechod.
11 A gorchymynodd Abimelech i'r holl
bobl, gan ddywedyd, Yr hwn a gyffyrddo
â'r gwr hwn, neu â'i wraig, a leddir yn
farw.
12 Ac Isaac a hauodd yn y tir hwnnw, ac a
gafodd y flwyddyn honno y can-cymmaint.
A'r ARGLWYDD a'i bendithiodd ef.
13 A'r gwr a gynnyddodd, ac a aeth rhagddo,
ac a dyfodd, hyd onid aeth yn fawr iawn.
14 Ac yr oedd ganddo ef gyfoeth o ddefaid,
a chyfoeth o wartheg, a gweision lawer: a'r
Philistiaid a genfigennasant wrtho ef.
15 A'r holl bydewau y rhai a gloddiasai
gweision ei dad ef, yn nyddiau Abraham ei
dad ef, y Philistiaid a'u cauasant hwy, ac a'u
llanwasant â phridd.
16 Ac Abimelech a ddywedodd wrth Isaac,
Dos oddi wrthym ni: canys ti a aethost yn
gryfach o lawer nâ nyni.
17 ¶ Ac Isaac a aeth oddi yno, ac a wer-
syllodd yn nyffryn Gerar, ac a breswyliodd
yno.
18 Ac Isaac eilwaith a gloddiodd y pydewau
dwfr y rhai a gloddiasent yn nyddiau Abra-
ham ei dad ef, ac a gauasai y Philistiaid, wedi
marw Abraham; ac a enwodd enwau arnynt,
yn ol yr enwau a enwasai ei dad ef arnynt
hwy.
19 Gweision Isaac a gloddiasant hefyd yn y
dyffryn, ac a gawsant yno ffynnon o ddwfr
rhedegog.
20 A bugeiliaid Gerar a ymrysonasant â
bugeiliaid Isaac, gan ddywedyd, Y dwfr *sydd*
eiddom ni. Yna efe a alwodd enw y ffynnon,
Esec; o herwydd ymgynhennu o honynt âg
ef.
21 Cloddiasant hefyd bydew arall; ac ym-
rysonasant am hwnnw: ac efe a alwodd ei
enw ef Sitnah.
22 Ac efe a fudodd oddi yno, ac a gloddiodd
bydew arall; ac nid ymrysonasant am hwnnw:
ac efe a alwodd ei enw ef Rehoboth; ac a
ddywedodd, Canys yn awr yr ehangodd yr
ARGLWYDD arnom, a ni a ffrwythwn yn y
tir.
23 Ac efe a aeth i fynu oddi yno i Beer-
seba.
24 A'r ARGLWYDD a ymddangosodd iddo y
noson honno, ac a ddywedodd, Myfi *yw* Duw
Abraham dy dad ti: nac ofna; canys byddaf
gyd â thi, ac a'th fendithiaf, ac a liosogaf dy
had er mwyn Abraham fy ngwas.
25 Ac efe a adeiladodd yno allor, ac a alw-
odd ar enw yr ARGLWYDD; ac yno y gosod-
odd efe ei babell: a gweision Isaac a gloddi-
iasant yno bydew.

26 ¶ Yna y daeth Abimelech atto ef o
Gerar, ac Ahuzzath ei gyfaill, a Phichol
tywysog ei lu.
27 Ac Isaac a ddywedodd wrthynt, Paham
y daethoch chwi attaf fi; gan i chwi fy
nghasâu, a'm gyrru oddi wrthych?
28 Yna y dywedasant, Gan weled ni a wel-
som fod yr ARGLWYDD gyd â thi: 'a dywed-
asom, Bydded yn awr gynghrair rhyngom
ni, *sef* rhyngom ni a thi; a gwnawn gyf-
ammod â thi;
29 Na wnai i ni ddrwg, megis na chyffyrdd-
asom ninnau â thi, a megis y gwnaethom
ddaioni yn unig â thi, ac y'th anfonasom
mewn heddwch; ti yn awr *wyt* fendigedig yr
ARGLWYDD.
30 Ac efe a wnaeth iddynt wledd; a hwy a
fwyttasant ac a yfasant.
31 Yna y codasant yn fore, a hwy a dyng-
asant bob un i'w gilydd: ac Isaac a'u goll-
yngodd hwynt ymaith, a hwy a aethant oddi
wrtho ef mewn heddwch.
32 A'r dydd hwnnw y bu i weision Isaac
ddyfod, a mynegi iddo ef o achos y pydew a
gloddiasent; a dywedasant wrtho, Cawsom
ddwfr.
33 Ac efe a'i galwodd ef Seba: am hynny
enw y ddinas *yw* Beer-seba hyd y dydd hwn.
34 ¶ Ac yr oedd Esau yn fab deugain
mlwydd, ac efe a gymmerodd yn wraig,
Judith ferch Beeri yr Hethiad, a Basemath
ferch Elon yr Hethiad.
35 A hwy oeddynt chwerwder yspryd i Isaac
ac i Rebeccah.

PENNOD XXVII.

1 *Isaac yn anfon Esau am heliwriaeth.* 6 *Re-
beccah yn dysgu Jacob i gael y fendith.* 15.
Jacob yn rhith Esau yn ei chaffael. 30 *Esau
yn dwyn ei saig.* 33 *Isaac yn dychrynu.* 34
*Esau yn cwynofain, a thrwy daerni yn caff-
ael bendith.* 41 *Yn bygwth Jacob.* 42 *Rebec-
cah yn ei siommi ef.*

A BU wedi heneiddio o Isaac, a thywyllu ei
lygaid fel na welai, alw o hono ef Esau
ei fab hynaf, a dywedyd wrtho, Fy mab.
Yntau a ddywedodd wrtho ef, Wele fi.
2 Ac efe a ddywedodd, Wele mi a heneidd-
iais yn awr, ac nis gwn ddydd fy marwolaeth.
3 Ac yn awr cymmer, attolwg, dy offer, dy
gawell saethau, a'th fwa, a dos allan i'r maes,
a hela i mi helfa.
4 A gwna i mi flasus-fwyd o'r fath a garaf,
a dwg i mi, fel y bwyttâwyf; fel y'th fen-
dithio fy enaid cyn fy marw.
5 A Rebeccah a glybu pan ddywedodd
Isaac wrth Esau ei fab: ac Esau a aeth i'r
maes, i hela helfa i'w dwyn.
6 ¶ A Rebeccah a lefarodd wrth Jacob ei
mab, gan ddywedyd, Wele, clywais dy dad
yn llefaru wrth Esau dy frawd, gan ddy-
wedyd,
7 Dwg i mi helfa, a gwna i mi flasus-fwyd,
fel y bwyttâwyf, ac y'th fendithiwyf ger bron
yr ARGLWYDD cyn fy marw.
8 Ond yn awr, fy mab, gwrando ar fy llais
i, am yr hyn a orchymynaf i ti.
9 Dos yn awr i'r praidd, a chymmer i mi
oddi yno ddau fynn gafr da; a mi a'u gwnaf
hwynt yn fwyd blasus i'th dad, o'r fath a gâr
efe.
10 A thi a'u dygi i'th dad, fel y bwyttâo, ac
y'th fendithio cyn ei farw.
11 A dywedodd Jacob wrth Rebeccah ei
fam, Wele, Esau fy mrawd yn wr blewog, a
minnau yn wr llyfn.
12 Fy nhad, ond odid, a'm teimla; yna

y byddaf yn ei olwg ef fel twyllwr; ac a ddygaf arnaf felldith, ac nid bendith.

13 A'i fam a ddywedodd wrtho, Arnaf fi y *byddo* dy felldith, fy mab, yn unig gwrando ar fy llais; dos a dwg i mi.

14 Ac efe a aeth, ac a gymmerth *y mynnod*, ac a'u dygodd at ei fam: a'i fam a wnaeth fwyd blasus o'r fath a garai ei dad ef.

15 Rebeccah hefyd a gymmerodd hoff-wisgoedd Esau ei mab hynaf, y rhai *oedd* gyd â hi yn tŷ, ac a wisgodd Jacob ei mab ieuangaf.

16 A gwisgodd hefyd grwyn y mynnod geifr am ei ddwylaw ef, ac am lyfndra ei wddf ef.

17 Ac a roddes y bwyd blasus, a'r bara a ariwyasai hi, yn llaw Jacob ei mab.

18 ¶ Ac efe a ddaeth at ei dad, ac a ddywedodd, Fy nhad. Yntau a ddywedodd, Wele fi: pwy wyt ti, fy mab?

19 A dywedodd Jacob wrth ei dad, Myfi *yw* Esau dy gyntaf-anedig: gwneuthum fel y dywedaist wrthyf: cyfod, attolwg, eistedd, a bwytta o'm helfa, fel y'm bendithio dy enaid.

20 Ac Isaac a ddywedodd wrth ei fab, Pa fodd, fy mab, y cefaist mor fuan a hyn? Yntau a ddywedodd, Am i'r ARGLWYDD dy DDUW beri *iddo* ddigwyddo o'm blaen.

21 A dywedodd Isaac wrth Jacob, Tyred yn nès yn awr, fel y'th deimlwyf, fy mab; ai tydi *yw* fy mab Esau, ai nad ê.

22 A nesâodd Jacob at Isaac ei dad: yntau a'i teimlodd; ac a ddywedodd, Y llais *yw* llais Jacob; a'r dwylaw, dwylaw Esau *ydynt*.

23 Ac nid adnabu efe ef, am fod ei ddwylaw fel dwylaw ei frawd Esau, yn flewog: felly efe a'i bendithiodd ef.

24 Dywedodd hefyd, Ai ti yw fy mab Esau? Yntau a ddywedodd, Myfi yw.

25 Ac efe a ddywedodd, Dwg yn nês attaf fi, a mi a fwyttâf o helfa fy mab, fel y'th fendithio fy enaid. Yna y dug atto ef, ac efe a fwyttâodd: dug iddo win hefyd, ac efe a yfodd.

26 Yna y dywedodd Isaac ei dad wrtho ef, Tyred yn nês yn awr, a chusana fi, fy mab.

27 Yna y daeth efe yn nês, ac a'i cusanodd ef; ac a aroglodd arogl ei wisgoedd ef, ac a'i bendithiodd ef, ac a ddywedodd, Wele, arogl fy mab fel arogl maes, yr hwn a fendithiodd yr ARGLWYDD.

28 A rhodded Duw i ti o wlith y nefoedd, ac o frasder y ddaear, ac amldra o ŷd a gwin;

29 Gwasanaethed pobloedd dydi, ac ymgrymmed cenhedloedd i ti: bydd di arglwydd ar dy frodyr, ac ymgrymmed meibion dy fam i ti: melldigedig *fyddo* a'th felldithio, a bendigedig a'th fendithio.

30 ¶ A bu, pan ddarfu i Isaac fendithio Jacob, ac i Jacob yn brin fyned allan o ŵydd Isaac ei dad, yna Esau ei frawd a ddaeth o'i hela.

31 Ac yntau hefyd a wnaeth fwyd blasus, ac a'i dug at ei dad; ac a ddywedodd wrth ei dad, Cyfoded fy nhad, a bwyttâed o helfa ei fab, fel y'm bendithio dy enaid.

32 Ac Isaac ei dad a ddywedodd wrtho, Pwy *wyt* ti? Yntau a ddywedodd, Myfi *yw* dy fab, dy gyntaf-anedig Esau.

33 Ac Isaac a ddychrynodd â dychryn mawr iawn, ac a ddywedodd, Pwy? pa le mae yr hwn a heliodd helfa, ac a'i dug i mi, a mi a fwyttêais o'r cwbl cyn dy ddyfod, ac a'i bendithiais ef? bendigedig hefyd fydd efe.

34 Pan glybu Esau eiriau ei dad, efe a waeddodd â gwaedd fawr a chwerw iawn, ac a ddywedodd wrth ei dad, Bendithia fi, Ie finnau, fy nhad.

35 Ac efe a ddywedodd, Dy frawd a ddaeth mewn twyll, ac a ddug dy fendith di.

36 Dywedodd yntau, Ond iawn y gelwir ei enw ef Jacob? canys efe a'm disodlodd i ddwy waith bellach: dug fy ngenedigaeth-fraint; ac wele, yn awr efe a ddygodd fy mendith: dywedodd hefyd, Oni chedwaist gyd â thi fendith i minnau?

37 Ac Isaac a attebodd, ac a ddywedodd wrth Esau, Wele, mi a'i gwneuthum ef yn arglwydd i ti, a rhoddais ei holl frodyr yn weision iddo ef; âg ŷd a gwin y cynheliais ef: a pheth a wnaf i tithau, fy mab, weithian?

38 Ac Esau a ddywedodd wrth ei dad, Ai un fendith sydd gennyt, fy nhad? bendithia finnau, finnau hefyd, fy nhad. Felly Esau a ddyrchafodd ei lef, ac a wylodd.

39 Yna yr attebodd Isaac ei dad, ac a ddywedodd wrtho, Wele, ym mrasder y ddaear y bydd dy breswylfod, ac ym mysg gwlith y nefoedd oddi uchod;

40 Wrth dy gleddyf hefyd y byddi fyw, a'th frawd a wasanaethi: onid bydd *amser* pan feistrolech di, ac y torrech ei iau ef oddi am dy wddf.

41 ¶ Ac Esau a gasâodd Jacob, am y fendith â'r hon y bendithiasai ei dad ef: ac Esau a ddywedodd yn ei galon, Nesâu y mae dyddiau galar fy nhad; yna lladdaf Jacob fy mrawd.

42 A mynegwyd i Rebeccah eiriau Esau ei mab hynaf. Hithau a anfonodd, ac a alwodd am Jacob ei mab ieuangaf, ac a ddywedodd wrtho, Wele, Esau dy frawd sydd yn ymgysuro o'th blegid di, *ar fedr* dy ladd di.

43 Ond yn awr, fy mab, gwrando ar fy llais: cyfod, ffo at Laban fy mrawd, i Haran;

44 Ac aros gyd âg ef ychydig ddyddiau, hyd oni chilio llid dy frawd;

45 Hyd oni chilio digofaint dy frawd oddi wrthyt, ac anghofio o hono ef yr hyn a wnaethost iddo: yna yr anfonaf ac y'th gyrchaf oddi yno. Paham y byddwn yn ymddifad o honoch eich dau *mewn* un dydd?

46 Dywedodd Rebeccah hefyd wrth Isaac, Blinais ar fy einioes o herwydd merched Heth: os cymmer Jacob wraig o ferched Heth, fel y rhai hyn o ferched y wlad, i ba beth y *chwennychwn* fy einioes?

PENNOD XXVIII.

1 *Isaac yn bendithio Jacob, ac yn ei anfon ef i Padan-Aram.* 9 *Esau yn prïodi Mahalath merch Ismael.* 12 *Gweledigaeth ysgol Jacob.* 18 *Maen Bethel.* 20 *Adduned Jacob.*

YNA y galwodd Isaac ar Jacob, ac a'i bendithiodd ef: efe a orchymynodd iddo hefyd, ac a ddywedodd wrtho, Na chymmer wraig o ferched Canaan.

2 Cyfod, dos i Mesopotamia, i dŷ Bethuel tad dy fam; a chymmer i ti wraig oddi yno, o ferched Laban brawd dy fam:

3 A Duw hollalluog a'th fendithio, ac a'th ffrwythlono, ac a'th luosogo, fel y byddech yn gynnulleidfa pobloedd:

4 Ac a roddo i ti fendith Abraham, i ti ac i'th had gyd â thi, i etifeddu o honot dir dy ymdaith, yr hwn a roddodd Duw i Abraham.

5 Felly Isaac a anfonodd ymaith Jacob: ac efe a aeth i Mesopotamia, at Laban fab Bethuel y Syriad, brawd Rebeccah, mam Jacob ac Esau.

6 ¶ Pan welodd Esau fendithio o Isaac
Jacob, a'i anfon ef i Mesopotamia, i gym-
meryd iddo wraig oddi yno, a gorchymyn
iddo wrth ei fendithio, gan ddywedyd, Na
chymmer wraig o ferched Canaan;
7 A gwrando o Jacob ar ei dad, ac ar ei fam,
a'i fyned i Mesopotamia;
8 Ac Esau yn gweled mai drwg oedd merch-
ed Canaan yng'olwg Isaac ei dad:
9 Yna Esau a aeth at Ismael, ac a gymmer-
odd Mahalath merch Ismael mab Abraham,
chwaer Nebaioth, yn wraig iddo, at ei wrag-
edd *eraill*.
10 ¶ A Jacob a aeth allan o Beer-seba, ac a
aeth tua Haran.
11 Ac a ddaeth ar ddamwain i fangre, ac a
lettyodd yno dros nos; oblegid machludo yr
haul: ac efe a gymmerth o gerrig y lle
hwnnw, ac a osododd dan ei ben, ac a gysg-
odd yn y fan honno.
12 Ac efe a freuddwydiodd; ac wele ysgol
yn sefyll ar y ddaear, a'i phen yn cyrhaeddyd
i'r nefoedd: ac wele, angelion Duw yn
dringo ac yn disgyn ar hyd-ddi.
13 Ac wele, yr ARGLWYDD yn sefyll arni:
ac efe a ddywedodd, Myfi *yw* ARGLWYDD
DDUW Abraham dy dad, a Duw Isaac: y tir
yr wyt ti yn gorwedd arno, i ti y rhoddaf ef,
ac i'th had.
14 A'th had di fydd fel llwch y ddaear; a
thi a dorri allan i'r gorllewin, ac i'r dwyrain,
ac i'r gogledd, ac i'r dehau: a holl deulu-
oedd y ddaear a fendithir ynot ti, ac yn dy
had di.
15 Ac wele fi gyd â thi; ac mi a'th gadwaf
pa le bynnag yr elych, ac a'th ddygaf dra-
chefn i'r wlad hon: o herwydd ni'th adawaf,
hyd oni wnelwyf yr hyn a leferais wrthyt.
16 ¶ A Jacob a ddeffrôdd o'i gwsg; ac a
ddywedodd, Diau fod yr ARGLWYDD yn y
lle hwn, ac nis gwyddwn i.
17 Ac efe a ofnodd, ac a ddywedodd, Mor
ofnadwy yw y lle hwn! nid *oes* yma onid tŷ
i DDUW, a dyma borth y nefoedd.
18 A Jacob a gyfododd yn fore, ac a gym-
merth y garreg a osodasai efe dan ei ben,
ac efe a'i gosododd hi yn golofn, ac a
dywalltodd olew ar ei phen hi.
19 Ac efe a alwodd enw y lle hwnnw,
Bethel: ond Luz *fuasai* enw y ddinas o'r
cyntaf.
20 Yna yr addunodd Jacob adduned, gan
ddywedyd, Os Duw fydd gyd â myfi, ac a'm
ceidw yn y ffordd yma, yr hon yr ydwyf yn
ei cherdded, a rhoddi i mi fara i'w fwytta, a
dillad i'w gwisgo,
21 A dychwelyd o honof mewn heddwch i
dŷ fy nhad; yna y bydd yr ARGLWYDD
yn DDUW i mi.
22 A'r garreg yma, yr hon a osodais yn
golofn, a fydd yn dŷ DDUW: ac o'r hyn oll a
roddech i mi, gan ddegymmu mi a'i deg-
ymmaf i ti.

PENNOD XXIX.

1 *Jacob yn dyfod at ffynnon Haran.* 9 *Yn ym-
garedigo â Rahel.* 13 *Laban yn ei groesawu
ef i'w dŷ.* 18 *Jacob yn gwneuthur ammod
am Rahel.* 23 *Ei siommi ef â Leah.* 28 *Yn-
tau yn priodi Rahel, ac yn gwasanaethu am
dani hi saith mlynedd eraill.* 32 *Leah yn
dwyn Reuben,* 33 *Simeon,* 34 *Lefi,* 35 *a
Judah.*

A JACOB a gymmerth ei daith, ac a aeth
i wlad meibion y dwyrain.
2 Ac efe a edrychodd, ac wele bydew yn y
maes, ac wele dair diadell o ddefaid yn gor-
wedd wrtho; o herwydd o'r pydew hwnnw y
dyfrhâent y diadelloedd: a charreg fawr *oedd*
ar enau y pydew.
3 Ac yno y casglid yr holl ddiadelloedd: a
hwy a dreiglent y garreg oddi ar enau y
pydew, ac a ddyfrhâent y praidd; yna y
rhoddent y garreg drachefn ar enau y pydew
yn ei lle.
4 A dywedodd Jacob wrthynt, Fy mrodyr,
o ba le yr *ydych* chwi? A hwy a ddywed-
asant, O Haran yr ydym ni.
5 Ac efe a ddywedodd wrthynt, A adwaen-
och chwi Laban fab Nachor? A hwy a
ddywedasant, Adwaenom.
6 Yntau a ddywedodd wrthynt hwy, A *oes*
llwyddiant iddo ef? A hwy a ddywedasant,
Oes, llwyddiant: ac wele Rahel ei ferch ef yn
dyfod gyd â'r defaid.
7 Yna y dywedodd efe, Wele etto y dydd
yn gynnar, nid *yw* bryd casglu yr anifeiliaid:
dyfrhêwch y praidd, ac ewch, *a* bugeiliwch.
8 A hwy a ddywedasant, Ni allwn ni, hyd
oni chasgler yr holl ddiadelloedd, a threiglo o
honynt y garreg oddi ar wyneb y pydew;
yna y dyfrhâwn y praidd.
9 ¶ Tra yr ydoedd efe etto yn llefaru
wrthynt, daeth Rahel hefyd gyd â'r praidd
oedd eiddo ei thad; oblegid hi oedd yn
bugeilio.
10 A phan welodd Jacob Rahel ferch Laban
brawd ei fam, a phraidd Laban brawd ei
fam; yna y nesâodd Jacob, ac a dreiglodd y
garreg oddi ar enau y pydew, ac a ddyfrhâ-
odd braidd Laban brawd ei fam.
11 A Jacob a gusanodd Rahel, ac a ddyr-
chafodd ei lef, ac a wylodd.
12 A mynegodd Jacob i Rahel, mai brawd
ei thad oedd efe, ac mai mab Rebeccah oedd
efe: hithau a redodd, ac a fynegodd i'w
thad.
13 A phan glybu Laban hanes Jacob mab ei
chwaer, yna efe a redodd i'w gyfarfod ef, ac
a'i cofleidiodd ef, ac a'i cusanodd, ac a'i dug
ef i'w dŷ: ac efe a fynegodd i Laban yr holl
bethau hyn.
14 A dywedodd Laban wrtho ef, Yn ddiau
fy asgwrn i a'm cnawd ydwyt ti: ac efe a
drigodd gyd âg ef fis o ddyddiau.
15 ¶ A Laban a ddywedodd wrth Jacob,
Ai o herwydd mai fy mrawd wyt ti, y'm
gwasanaethi yn rhad? mynega i mi beth
fydd dy gyflog?
16 Ac i Laban *yr oedd* dwy o ferched: enw
yr hynaf *oedd* Leah, ac enw yr ieuangaf
Rahel.
17 A llygaid Leah *oedd* weiniaid; ond
Rahel oedd dêg *ei* phryd, a glandeg yr olwg.
18 A Jacob a hoffodd Rahel; ac a ddywed-
odd, Mi a'th wasanaethaf di saith mlynedd
am Rahel dy ferch ieuangaf.
19 A Laban a ddywedodd, Gwell yw ei
rhoddi hi i ti, na'i rhoddi i wr arall: aros
gyd â mi.
20 Felly Jacob a wasanaethodd am Rahel
saith mlynedd: ac yr oeddynt yn ei olwg ef
fel ychydig ddyddiau, am fod yn hoff ganddo
efe hi.
21 ¶ A dywedodd Jacob wrth Laban,
Moes i mi fy ngwraig (canys cyflawnwyd fy
nyddiau) fel yr elwyf attu hi.
22 A Laban a gasglodd holl ddynion y fan
honno, ac a wnaeth wledd.
23 Ond bu yn yr hwyr, iddo gymmeryd
Leah ei ferch, a'i dwyn hi atto ef; ac yntau
a aeth atti hi.
24 A Laban a roddodd iddi Zilpah ei for-
wyn, yn forwyn i Leah ei ferch.
25 A bu, y bore, wele Leah *oedd* hi: yna y

dywedodd efe wrth Laban, Paham y gwnaethost hyn i mi? onid am Rahel y'th wasanaethais? a phaham y'm twyllaist?
26 A dywedodd Laban, Ni wnair felly yn ein gwlad ni, gan roddi yr ieuangaf o flaen yr hynaf.
27 Cyflawna di wythnos hon, a ni a roddwn i ti hon hefyd, am y gwasanaeth a wasanaethi gyd â mi etto saith mlynedd eraill.
28 A Jacob a wnaeth felly, ac a gyflawnodd ei hwythnos hi: ac efe a roddodd Rahel ei ferch yn wraig iddo.
29 Laban hefyd a roddodd i Rahel ei ferch, Bilhah ei forwyn, yn forwyn iddi hi.
30 Ac efe a aeth hefyd at Rahel, ac a hoffodd Rahel yn fwy nâ Leah, ac a wasanaethodd gyd âg ef etto saith mlynedd eraill.
31 ¶ A phan welodd yr ARGLWYDD mai câs oedd Leah, yna efe a agorodd ei chroth hi: a Rahel *oedd* ammhlantadwy.
32 A Leah a feichiogodd, ac a esgorodd ar fab, ac a alwodd ei enw ef Reuben: o herwydd hi a ddywedodd, Diau edrych o'r ARGLWYDD ar fy nghystudd; canys yn awr fy ngwr a'm hoffa i.
33 A hi a feichiogodd eilwaith, ac a esgorodd ar fab, ac a ddywedodd, Am glywed o'r ARGLWYDD mai câs *ydwyf* fi; am hynny y rhoddodd efe i mi hwn hefyd: a hi a alwodd ei enw ef Simeon.
34 A hi a feichiogodd drachefn, ac a esgorodd ar fab, ac a ddywedodd, Fy ngwr weithian a lŷn yn awr wrthyf fi, canys plentais iddo dri mab: am hynny y galwyd ei enw ef Lefi.
35 A hi a feichiogodd drachefn, ac a esgorodd ar fab, ac a ddywedodd, Weithian y moliannaf yr ARGLWYDD: am hynny y galwodd ei enw ef Judah. A hi a beidiodd â phlanta.

PENNOD XXX.

1 Rahel, gan fod yn ddigllawn nad oedd yn planta, yn rhoddi Bilhah ei llaw-forwyn i Jacob. 5 Hithau yn dwyn Dan a Naphtali. 9 Leah yn rhoddi Zilpah ei llaw-forwyn, yr hon a ymddûg Gad ac Aser. 14 Reuben yn cael mandragorau, am y rhai y mae Leah yn prynu ei gwr gan Rahel. 17 Leah yn dwyn Issachar, Zabulon, a Dinah. 22 Rahel yn dwyn Joseph. 25 Jacob yn deisyfu cael myned ymaith. 27 Laban yn ei attal ef ar gyfammod newydd. 37 Dyfais Jacob, trwy yr hon yr ymgyfoethogodd efe.

PAN welodd Rahel na phlantasai hithau i Jacob, yna Rahel a genfigennodd wrth ei chwaer, ac a ddywedodd wrth Jacob, Moes feibion i mi; ac onid ê mi *a fyddaf* farw.
2 A chynneuodd llid Jacob wrth Rahel; ac efe a ddywedodd, Ai myfi *sydd* yn lle Duw, yr hwn a attaliodd ffrwyth y groth oddi wrthyt ti?
3 A dywedodd hithau, Wele fy llaw-forwyn Bilhah, dos i mewn atti hi; a hi a blanta ar fy ngliniau i, fel y caffer plant i minnau hefyd o honi hi.
4 A hi a roddes ei llaw-forwyn Bilhah iddo ef yn wraig, a Jacob a aeth i mewn atti.
5 A Bilhah a feichiogodd, ac a ymddûg fab i Jacob.
6 A Rahel a ddywedodd, Duw a'm barnodd i, ac a wrandawodd hefyd ar fy llais, ac a roddodd i mi fab: am hynny hi a alwodd ei enw ef Dan.
7 Hefyd Bilhah, llaw-forwyn Rahel, a feichiogodd eilwaith, ac a ymddûg yr ail mab i Jacob
8 A Rahel a ddywedodd, Ymdrechais ymdrechiadau gorchestol â'm chwaer, a gorchfygais: a hi a alwodd ei enw ef Naphtali.
9 Pan welodd Leah beidio o honi â phlanta, hi a gymmerth ei llaw-forwyn Zilpah, ac a'i rhoddes hi yn wraig i Jacob.
10 A Zilpah, llaw-forwyn Leah, a ymddûg fab i Jacob.
11 A Leah a ddywedodd, Y mae tyrfa yn dyfod: a hi a alwodd ei enw ef Gad.
12 A Zilpah, llaw-forwyn Leah, a ymddûg yr ail mab i Jacob.
13 A Leah a ddywedodd, Yr ydwyf yn ddedwydd; oblegid merched a'm galwant yn ddedwydd: a hi a alwodd ei enw ef Aser.
14 ¶ Reuben hefyd a aeth yn nyddiau cynhauaf gwenith, ac a gafodd fandragorau yn y maes, ac a'u dug hwynt at Leah ei fam: yna Rahel a ddywedodd wrth Leah, Dyro, attolwg, i mi o fandragorau dy fab.
15 Hithau a ddywedodd wrthi, Ai bychan *yw* dwyn o honot fy ngwr? a fynnit ti hefyd ddwyn mandragorau fy mab? A Rahel a ddywedodd, Cysged gan hynny gyd â thi heno am fandragorau dy fab.
16 A Jacob a ddaeth o'r maes yn yr hwyr; a Leah a aeth allan i'w gyfarfod ef, ac a ddywedodd, Attaf fi y deui: oblegid gan brynu y'th brynais am fandragorau fy mab. Ac efe a gysgodd gyd â hi y nos honno.
17 A Duw a wrandawodd ar Leah, a hi a feichiogodd, ac a ymddûg y pummed mab i Jacob.
18 A Leah a ddywedodd, Rhoddodd Duw fy ngwobr *i mi*, o herwydd rhoddi o honof fi fy llaw-forwyn i'm gwr: a hi a alwodd ei enw ef Issachar.
19 Leah hefyd a feichiogodd etto, ac a ymddûg y chweched mab i Jacob.
20 A Leah a ddywedodd, Cynnysgaeddodd Duw fyfi â chynnysgaeth dda; fy ngwr a drig weithian gyd â mi, oblegid chwech o feibion a ymddygais iddo ef: a hi a alwodd ei enw ef Zabulon.
21 Ac wedi hynny hi a esgorodd ar ferch, ac a alwodd ei henw hi Dinah.
22 ¶ A Duw a gofiodd Rahel, a Duw a wrandawodd arni, ac a agorodd ei chroth hi.
23 A hi a feichiogodd, ac a esgorodd ar fab, ac a ddywedodd, Duw a dynnodd fy ngwarthrudd ymaith.
24 A hi a alwodd ei enw ef Joseph, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD a ddyry yn ychwaneg i mi fab arall.
25 ¶ A bu wedi esgor o Rahel ar Joseph, ddywedyd o Jacob wrth Laban, Gollwng fi ymaith, fel yr elwyf i'm bro, ac i'm gwlad fy hun.
26 Dyro fy ngwragedd i mi, a'm plant, y rhai y gwasanaethais am danynt gyd â thi, fel yr elwyf ymaith: oblegid ti a wyddost fy ngwasanaeth a wneuthum i ti.
27 A Laban a ddywedodd wrtho, Os cefais ffafr yn dy olwg, *na syfl:* da y gwn i'r ARGLWYDD fy mendithio i o'th blegid di.
28 Hefyd efe a ddywedodd, Dogna dy gyflog arnaf, a mi a'i rhoddaf.
29 Yntau a ddywedodd wrtho, Ti a wyddost pa ddelw y gwasanaethais dydi; a pha fodd y *bu* dy anifeiliaid di gyd â myfi.
30 Oblegid ychydig *oedd* yr hyn ydoedd gennyt ti cyn fy *nyfod* i, ond yn lliosowgrwydd y cynnyddodd; o herwydd yr ARGLWYDD a'th fendithiodd di er pan ddaethum i: bellach gan hynny pa bryd y darparaf hefyd i'm tŷ fy hun?
31 Dywedodd yntau, Pa beth a roddaf i ti? A Jacob a attebodd, Ni roddi i mi ddim; os

gwnai i mi y peth hyn, bugeiliaf *a* chadwaf
dy braidd di drachefn.
32 Tramwyaf trwy dy holl braidd di heddyw,
gan neillduo oddi yno bob llwdn mân-frith a
mawr-frith, a phob llwdn coch-ddu ym
mhlith y defaid; y mawr-frith hefyd a'r
mân-frith ym mhlith y geifr: ac *o'r rhai
hynny* y bydd fy nghyflog.
33 A'm cyfiawnder a dystiolaetha gyd â mi
o hyn allan, pan ddêl hynny yn gyflog i mi
o flaen dy wyneb di: yr hyn oll ni *byddo*
fân-frith neu fawr-frith ym mhlith y geifr,
neu goch-ddu ym mhlith y defaid, lladrad *a
fydd* hwnnw gyd â myfi.
34 A dywedodd Laban, Wele, O na byddai
yn ol dy air di!
35 Ac yn y dydd hwnnw y neillduodd efe y
bychod cylch-frithion a mawr-frithion, a'r
holl eifr mân-frithion a mawr-frithion, yr
hyn oll yr *oedd peth* gwyn arno, a phob
cochddu ym mhlith y defaid, ac a'u rhoddes
dan law ei feibion ei hun.
36 Ac a osododd daith tri niwrnod rhyng-
ddo ei hun a Jacob: a Jacob a borthodd y
rhan arall o braidd Laban.
37 ¶ A Jacob a gymmerth iddo wïail gleision
o boplys, a chyll, a ffawydd; ac a ddirisglodd
ynddynt ddirisgliadau gwynion, gan ddat-
guddio y gwyn yr hwn *ydoedd* yn y gwïail.
38 Ac efe a osododd y gwïail y rhai a
ddirisglasai efe, yn y cwtterydd, o fewn y
cafnau dyfroedd, lle y deuai y praidd i yfed,
ar gyfer y praidd: fel y cyfebrent pan ddel-
ent hwy i yfed.
39 A'r praidd a gyfebrasant wrth y gwïail;
a'r praidd a ddug rai cylch-frithion, a mân-
frithion, a mawr-frithion.
40 A Jacob a ddidolodd yr ŵyn, ac a osod-
odd wynebau y praidd tu ag at y cylch-
frithion, ac at bob cochddu ym mhlith
praidd Laban; ac a osododd ddïadellau iddo
ei hun o'r neilldu, ac nid gyd â phraidd
Laban y gosododd hwynt.
41 A phob *amser* y cyfebrai y defaid cryfaf,
Jacob a osodai y gwïail o flaen y praidd yn
y cwtterydd, i gael o honynt gyfebru wrth y
gwïail;
42 Ond pan fyddai y praidd yn weiniaid, ni
osodai efe *ddim:* felly y gwannaf oedd eiddo
Laban, a'r cryfaf eiddo Jacob.
43 A'r gwr a gynnyddodd yn dra rhagorol;
ac yr ydoedd iddo ef braidd helaeth, a mor-
wynion, a gweision, a chamelod, ac asynod.

PENNOD XXXI.

1 *Jacob ar sorriant yn ymadael yn ddirgel.*
19 *Rahel yn lladratta delwau ei thad.* 22 *La-
ban yn canlyn ar ei ol ef,* 26 *ac yn achwyn
rhag y cam.* 34 *Dyfais Rahel i guddio y
delwau.* 36 *Jacob yn achwyn o herwydd
Laban.* 43 *Y cyfammod rhwng Laban a
Jacob yn Galeed.*

AC efe a glybu eiriau meibion Laban yn
dywedyd, Jacob a ddug yr hyn oll
oedd i'n tad ni, ac o'r hyn *ydoedd* i'n tad ni
y cafodd efe yr holl anrhydedd hyn.
2 Hefyd Jacob a welodd wynebpryd Laban,
ac wele nid *ydoedd* tu ag atto ef megis cynt.
3 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Jacob,
Dychwel i wlad dy dadau, ac at dy genedl; a
mi a fyddaf gyd â thi.
4 A Jacob a anfonodd, ac a alwodd Rahel a
Leah i'r maes, at ei braidd,
5 Ac a ddywedodd wrthynt, Myfi a welaf
wynebpryd eich tad chwi, nad yw fel cynt
tu ag attaf fi: a Duw fy nhad a fu gyd â
myfi.
6 A chwi a wyddoch mai â'm holl allu y
gwasanaethais eich tad.
7 A'ch tad a'm twyllodd i, ac a newidiodd
fy nghyflog i ddengwaith: ond nis dïo-
ddefodd Duw iddo wneuthur i mi ddrwg.
8 Os fel hyn y dywedai; Y mân-frithion
a fydd dy gyflog di, yna yr holl braidd a
eppilient fân-frithion: ond os fel hyn y
dywedai; Y cylch-frithion a fydd dy gyflog
di, yna yr holl braidd a eppilient *rai* cylch-
frithion.
9 Felly Duw a ddug anifeiliaid eich tad
chwi, ac a'u rhoddes i mi.
10 Bu hefyd yn amser cyfebru o'r praidd,
ddyrchafu o honof fy llygaid, ac mewn
breuddwyd y gwelais, ac wele yr hyrddod
(y rhai oedd yn llammu y praidd) yn gylch-
frithion, yn fân-frithion, ac yn fawr-frithion.
11 Ac angel Duw a ddywedodd wrthyf
mewn breuddwyd, Jacob. Minnau a at-
tebais, Wele fi.
12 Yntau a ddywedodd, Dyrchafa weithian
dy lygaid, a gwel yr holl hyrddod y rhai
ydynt yn llammu y praidd yn gylch-frithion,
yn fân-frithion, ac yn fawr-frithion; oblegid
gwelais yr hyn oll y mae Laban yn ei
wneuthur i ti.
13 Myfi *yw* Duw Bethel, lle yr eneiniaist
y golofn, *a* lle yr addunaist adduned i mi:
cyfod bellach, dos allan o'r wlad hon, dy-
chwel i wlad dy genedl dy hun.
14 A Rahel a Leah a attebasant, ac a ddy-
wedasant wrtho, A *oes* etto i ni ran, neu
etifeddiaeth yn nhŷ ein tad?
15 Onid yn estronesau y cyfrifodd efe nyni?
oblegid efe a'n gwerthodd; a chan dreulio a
dreuliodd hefyd ein harian ni.
16 Canys yr holl olud yr hwn a ddug Duw
oddi ar ein tad ni, nyni a'n plant a'i pïau:
ac yr awr hon yr hyn oll a ddywedodd Duw
wrthyt, gwna.
17 ¶ Yna Jacob a gyfododd, ac a osododd ei
feibion a'i wragedd ar gamelod;
18 Ac a ddug ymaith ei holl anifeiliaid,
a'i holl gyfoeth yr hwn a ynnillasai, *sef* ei
anifeiliaid meddiannol, y rhai a ynnillasai
efe ym Mesopotamia, i fyned at Isaac ei dad,
i wlad Canaan.
19 Laban hefyd a aethai i gneifio ei ddef-
aid: a Rahel a ladrattasai y delwau *oedd* gan
ei thad hi.
20 A Jacob a aeth ymaith yn lladradaidd,
heb wybod i Laban y Syriad: canys ni fyn-
egodd iddo mai ffoi yr oedd.
21 Felly y ffodd efe â'r hyn oll *oedd* ganddo,
ac a gyfododd ac a aeth dros yr afon, ac a
gyfeiriodd *at* fynydd Gilead.
22 A mynegwyd i Laban, ar y trydydd
dydd, ffoi o Jacob.
23 Ac efe a gymmerth ei frodyr gyd âg ef,
ac a erlidiodd ar ei ol ef daith saith niwrnod;
ac a'i goddiweddodd ef ym mynydd Gilead.
24 A Duw a ddaeth at Laban y Syriad, liw
nos, mewn breuddwyd, ac a ddywedodd
wrtho, Cadw arnat rhag yngan o honot wrth
Jacob na da na drwg.
25 Yna Laban a oddiweddodd Jacob: a
Jacob a osododd ei babell yn y mynydd;
Laban hefyd a wersyllodd ynghyd â'i frodyr
ym mynydd Gilead.
26 A Laban a ddywedodd wrth Jacob, Pa
beth a wnaethost? oblegid ti a aethost yn
lladradaidd oddi wrthyf fi, ac a ddygaist fy
merched fel caethion cleddyf.
27 Am ba beth y ffoaist yn ddirgel, ac y
lladrattëaist oddi wrthyf fi, ac ni fynegaist i
mi, fel yr hebryngaswn dydi â llawenydd, ac
â chaniadau, â thympan, ac â thelyn?

28 Ac na adewaist i mi gusanu fy meibion a'm merched? Gwnaethost yr awr hon yn ffol, gan wneuthur hyn.

29 Mae ar fy llaw i wneuthur i chwi ddrwg: ond Duw eich tad a lefarodd wrthyf neithiwyr, gan ddywedyd, Cadw arnat rhag yngan wrth Jacob na da na drwg.

30 Weithian gan hynny, ti a fynnit fyned ymaith, oblegid gan hiraethu yr hiraethaist am dŷ dy dad. *Ond* paham y lladrattëaist fy nuwiau i?

31 A Jacob a attebodd ac a ddywedodd wrth Laban, Am ofni o honof: oblegid dywedais, Rhag dwyn o honot dy ferched oddi arnaf trwy drais.

32 Gyd â'r hwn y ceffych dy dduwiau, na chaffed fyw: ger bron ein brodyr myn wybod pa beth o'r eiddot ti sydd gyd â myfi, a chymmer i ti: ac nis gwyddai Jacob mai Rahel a'u lladrattasai hwynt.

33 A Laban a aeth i mewn i babell Jacob, ac i babell Leah, ac i babell y ddwy lawforwyn, ac nis cafodd hwynt: yna yr aeth allan o babell Leah, ac y daeth i babell Rahel.

34 A Rahel a gymmerasai y delwau, ac a'u gosodasai hwynt yn offer y camel, ac a eisteddasai arnynt; a Laban a chwiliodd yr holl babell, ac nis cafodd.

35 A hi a ddywedodd wrth ei thad, Na ddigied fy arglwydd, am nas gallaf gyfodi ger dy fron di; canys arfer gwragedd *a ddigwyddodd* i mi: ac efe a chwiliodd, ac ni chafodd y delwau.

36 ¶ A Jacob a ddigiodd, ac a roes senn i Laban: a Jacob a attebodd ac a ddywedodd wrth Laban, Pa beth *yw* fy nghamwedd i? pa beth *yw* fy mhechod, gan erlid o honot ar fy ol?

37 Gan i ti chwilio fy holl ddodrefn i, pa beth a gefaist o holl ddodrefn dy dŷ di? gosod *ef* yma ger bron fy mrodyr i a'th frodyr dithau, fel y barnant rhyngom ni ein dau.

38 Myfi bellach *a fûm* ugain mlynedd gyd â thi; dy ddefaid a'th eifr ni erthylasant, ac ni fwyttëais hyrddod dy braidd.

39 Ni ddygais ysglyfaeth attat ti: myfi a'i gwnawn ef yn dda; o'm llaw i y gofynit hynny, yr hyn a ladrattëid y dydd, a'r hyn a ladrattëid y nos.

40 Bûm y dydd, y gwres a'm treuliodd, a rhew y nos; a'm cwsg a giliodd oddi wrth fy llygaid.

41 Felly y bûm i ugain mlynedd yn dy dŷ di: pedair blynedd ar ddeg y gwasanaethais di am dy ddwy ferched, a chwe blynedd am dy braidd; a thi a newidiaist fy nghyflog ddeg o weithiau.

42 Oni buasai *fod* Duw fy nhad, Duw Abraham, ac arswyd Isaac gyd â mi, diau yr awr hon y gollyngasit fi ymaith yn waglaw. Duw a welodd fy nghystudd a llafur fy nwylaw, ac a'th geryddodd *di* neithiwyr.

43 ¶ Laban a attebodd ac a ddywedodd wrth Jacob, Y merched *hyn ydynt* fy merched i, a'r meibion *hyn ynt* fy meibion i, a'r praidd *yw* fy mhraidd i; a'r hyn oll a weli, eiddo fi yw: a heddyw pa beth a wnaf i'm merched hyn, ac i'w meibion hwynt y rhai a esgorasant?

44 Tyred gan hynny yn awr, gwnawn gyfammod, mi a thi; a bydded yn dystiolaeth rhyngof fi a thithau.

45 A Jacob a gymmerth garreg, ac a'i cododd hi yn golofn.

46 Hefyd Jacob a ddywedodd wrth ei frodyr, Casglwch gerrig: a hwy a gymmerasant gerrig, ac a wnaethant garnedd, ac a fwyttasant yno ar y garnedd.

47 A Laban a'i galwodd hi Jegar-Sahadutha: a Jacob a'i galwodd hi Galeed.

48 A Laban a ddywedodd, Y garnedd hon sydd dyst rhyngof fi a thithau heddyw: am hynny y galwodd *Jacob* ei henw hi Galeed,

49 A Mispah; oblegid efe a ddywedodd, Gwilied yr ARGLWYDD rhyngof fi a thithau, pan fom ni bob un o olwg ein gilydd.

50 Os gorthrymmi di fy merched, neu os cymmeri wragedd heb law fy merched i; nid *oes neb* gyd â ni; edrych, Duw *sydd* dyst rhyngof fi a thithau.

51 Dywedodd Laban hefyd wrth Jacob, Wele y garnedd hon, ac wele y golofn hon a osodais rhyngof fi a thi:

52 Tyst *a fydd* y garnedd hon, a thyst *a fydd* y golofn, na ddeuaf fi dros y garnedd hon attat ti, ac na ddoi dithau dros y garnedd hon na'r golofn hon attaf fi, er niwed.

53 Duw Abraham, a Duw Nachor, a farno rhyngom ni, Duw eu tadau hwynt. A Jacob a dyngodd i ofn ei dad Isaac.

54 Hefyd Jacob a aberthodd aberth yn y mynydd, ac a alwodd ar ei frodyr i fwytta bara: a hwy a fwyttasant fara, ac a drigasant dros nos yn y mynydd.

55 A Laban a gyfododd yn fore, ac a gusanodd ei feibion a'i ferched, ac a'u bendithiodd hwynt: felly Laban a aeth ymaith, ac a ddychwelodd i'w fro ei hun.

PENNOD XXXII.

1 *Gweledigaeth Jacob ym Mahanaim.* 3 *Ei gennadwriaeth at Esau.* 6 *Mae efe yn ofni dyfodiad Esau.* 9 *Yn gweddïo am ymwared.* 13 *Yn anfon anrheg i Esau.* 24 *Yn ymdrech â g angel yn Peniel; lle y gelwir ef Israel.* 31 *Mae efe yn cloffi.*

A JACOB a gerddodd i'w daith yntau: ac angelion Duw a gyfarfu â g ef.

2 A Jacob a ddywedodd, pan welodd hwynt, Dyma wersyll Duw; ac a alwodd enw y lle hwnnw Mahanaim.

3 A Jacob a anfonodd genhadau o'i flaen at ei frawd Esau, i wlad Seir, *i* wlad Edom:

4 Ac a orchymynodd iddynt, gan ddywedyd, Fel hyn y dywedwch wrth fy arglwydd Esau; Fel hyn y dywed dy was di Jacob; Gyd â Laban yr ymdeithiais, ac y trigais hyd yn hyn.

5 Ac y mae i mi eidionnau, ac asynod, defaid, a gweision, a morwynion: ac anfon a wnaethum i fynegi i'm harglwydd, i gael ffafr yn dy olwg.

6 ¶ A'r cenhadau a ddychwelasant at Jacob, gan ddywedyd, Daethom at dy frawd Esau; ac y mae efe yn dyfod i'th gyfarfod di, a phedwar cant o wŷr gyd â g ef.

7 Yna Jacob a ofnodd yn fawr, a chyfyng oedd arno: ac efe a rannodd y bobl *oedd* gyd â g ef, a'r defaid, a'r eidionnau, a'r camelod, yn ddwy fintai;

8 Ac a ddywedodd, Os daw Esau at y naill fintai, a tharaw honno, yna y fintai arall a fydd ddïangol.

9 ¶ A dywedodd Jacob, O DDUW fy nhad Abraham, a Duw fy nhad Isaac, O ARGLWYDD, yr hwn a ddywedaist wrthyf, Dychwel i'th wlad, ac at dy genedl, a mi a wnaf ddaioni i ti:

10 Ni ryglyddais y lleiaf o'th holl drugareddau di, nac o'r holl wirionedd a wnaethost â'th was: oblegid â'm ffon y daethum dros yr Iorddonen hon; ond yn awr yr ydwyf yn ddwy fintai.

11 Achub fi, attolwg, o law fy mrawd, o
law Esau: oblegid yr ydwyf fi yn ei ofni ef,
rhag dyfod o hono a'm taraw, *a'r* fam gyd
â'r plant.
12 A thydi a ddywedaist, Gwnaf ddaioni i
ti yn ddïau; a'th had di a wnaf fel tywod y
môr, yr hwn o amlder ni ellir ei rifo.
13 ¶ Ac yno y llettyodd efe y noson honno:
ac o'r hyn a ddaeth i'w law ef y cymmerth
efe anrheg i'w frawd Esau;
14 Dau gant o eifr, ac ugain o fychod, dau
gant o ddefaid, ac ugain o hyrddod,
15 Deg ar hugain o gamelod blithion a'u
llydnod, deugain o wartheg, a deg o deirw,
ugain o asenod, a deg o ebolion.
16 Ac efe a roddes yn llaw ei weision bob
gyrr o'r neilldu; ac a ddywedodd wrth ei
weision, Ewch trosodd o'm blaen i, a gosod-
wch encyd rhwng pob gyrr a'u gilydd.
17 Ac efe a orchymynodd i'r blaenaf, gan
ddywedyd, Os Esau fy mrawd a'th gyferfydd
di, ac a ymofyn â thydi, gan ddywedyd, I
bwy *y perthyni* di? ac i ba le yr âi? ac eiddo
pwy *yw* y rhai hyn o'th flaen di?
18 Yna y dywedi, Eiddo dy was Jacob;
anrheg yw wedi ei hanfon i'm harglwydd
Esau: ac wele yntau hefyd ar ein hol ni.
19 Felly y gorchymynodd hefyd i'r ail, ac
i'r trydydd, ac i'r rhai oll oedd yn canlyn y
gyrroedd, gan ddywedyd, Yn y modd hwn
y dywedwch wrth Esau, pan gaffoch afael
arno.
20 A dywedwch hefyd, Wele dy was Jacob
ar ein hol ni. Oblegid (eb efe) boddlonaf ei
wyneb ef â'r anrheg *sydd* yn myned o'm
blaen: ac wedi hynny edrychaf yn ei wyneb
ef; ond antur efe a dderbyn fy wyneb
innau.
21 Felly yr anrheg a aeth trosodd o'i
flaen ef: ac efe a lettyodd y noson honno yn
y gwersyll.
22 Ac efe a gyfododd y noson honno, ac a
gymmerth ei ddwy wragedd, a'i ddwy law-
forwyn, a'i un mab ar ddeg, ac a aeth dros
rŷd Jabboc.
23 Ac a'u cymmerth hwynt, ac a'u tros-
glwyddodd trwy yr afon: felly efe a dros-
glwyddodd yr hyn *oedd* ganddo.
24 ¶ A Jacob a adawyd ei hunan: yna yr
ymdrechodd gwr âg ef nes codi y wawr.
25 A phan welodd na byddai drech nag ef,
efe a gyffyrddodd â chysswllt ei forddwyd ef;
fel y llaesodd cysswllt morddwyd Jacob,
wrth ymdrech o hono âg ef.
26 A'r *angel* a ddywedodd, Gollwng fi
ymaith; oblegid y wawr a gyfododd. Yntau
a attebodd, Ni'th ollyngaf oni'm bendithi.
27 Hefyd efe a ddywedodd wrtho, Beth *yw*
dy enw? Ac efe a attebodd, Jacob.
28 Yntau a ddywedodd, Mwyach ni elwir
dy enw di Jacob, ond Israel: oblegid cefaist
nerth gyd â Duw fel tywysog, a chyd â
dynion, ac a orchfygaist.
29 A Jacob a ymofynodd, ac a ddywedodd,
Mynega attolwg dy enw. Ac yntau a atteb-
odd, I ba beth y gofyni hyn am fy enw i?
Ac yno efe a'i bendithiodd ef.
30 A Jacob a alwodd enw y fan Peniel:
oblegid gwelais DDUW wyneb yn wyneb, a
diangodd fy einioes.
31 A'r haul a gyfodasai arno fel yr oedd yn
myned dros Penuel, ac yr *oedd* efe yn gloff
o'i glun.
32 Am hynny plant Israel ni fwyttânt y
gewyn a giliodd, yr hwn *sydd* o fewn
cysswllt y forddwyd, hyd y dydd hwn:
oblegid cyffwrdd â chysswllt morddwyd
Jacob ar y gewyn a giliodd.

PENNOD XXXIII.

1 *Caredigrwydd Jacob ac Esau wrth gyfarfod.* 17 *Jacob yn dyfod i Succoth;* 18 *yn prynu maes yn Salem, ac yn adeiladu allor, a'i henwi El-Elohe-Israel.*

A JACOB a ddyrchafodd ei lygaid, ac a
edrychodd; ac wele Esau yn dyfod, a
phedwar cant o wŷr gyd âg ef: ac efe a
rannodd y plant at Leah, ac at Rahel, ac at y
ddwy law-forwyn.
2 Ac ym mlaen y gosododd efe y ddwy
law-forwyn, a'u plant hwy, a Leah a'i phlant
hithau yn ol *y rhai hynny*, a Rahel a Joseph
yn olaf.
3 Ac yntau a gerddodd o'u blaen hwynt, ac
a ymostyngodd i lawr seithwaith, oni ddaeth
efe yn agos at ei frawd.
4 Ac Esau a redodd i'w gyfarfod ef, ac a'i
cofleidiodd ef, ac a syrthiodd ar ei wddf ef,
ac a'i cusanodd ef: a hwy a wylasant.
5 Ac efe a ddyrchafodd ei lygaid, ac a ganfu
y gwragedd, a'r plant; ac a ddywedodd,
Pwy yw y rhai hyn gennyt ti? Yntau a
ddywedodd, Y plant a roddes Duw o'i ras
i'th was di.
6 Yna y llaw-forwynion a nesasant, hwynt-
hwy a'u plant, ac a ymgrymmasant.
7 A Leah a nesâodd a'i phlant hithau, ac a
ymgrymmasant: ac wedi hynny y nesâodd
Joseph a Rahel, ac a ymgrymmasant.
8 Ac efe a ddywedodd, Pa beth *yw* gennyt
yr holl fintai accw a gyfarfum i? Yntau
a ddywedodd, *Anfonais hwynt* i gael ffafr
y'ngolwg fy arglwydd.
9 Ac Esau a ddywedodd, Y mae gennyf
fi ddigon, fy mrawd; bydded i ti yr hyn
sydd gennyt.
10 A Jacob a ddywedodd, Nag ê; attolwg,
os cefais yn awr ffafr yn dy olwg, cymmer fy
anrheg o'm llaw i: canys am hynny y
gwelais dy wyneb, fel pe gwelswn wyneb
Duw, a thi yn foddlawn i mi.
11 Cymmer, attolwg, fy mendith, yr hon a
ddygpwyd i ti; oblegid Duw a fu raslawn i
mi, ac am fod gennyf fi bob peth. Ac efe a
fu daer arno: ac yntau a gymmerodd;
12 Ac a ddywedodd, Cychwynwn, ac awn;
a mi a âf o'th flaen di.
13 Yntau a ddywedodd wrtho, Fy arglwydd
a ŵyr mai tyner *yw* y plant, a *bod* y praidd
a'r gwartheg blithion gyd â myfi; os gyrrir
hwynt un diwrnod yn rhy chwyrn, marw a
wna yr holl braidd.
14 Aed, attolwg, fy arglwydd o flaen ei
was; a minnau a ddeuaf yn araf, fel y gallo
yr anifeiliaid *sydd* o'm blaen i, ac y gallo y
plant, hyd oni ddelwyf at fy arglwydd i
Seir.
15 Ac Esau a ddywedodd, Gadawaf yn awr
gyd â thi *rai* o'r bobl *sydd* gyd â mi. Yntau
a ddywedodd, I ba beth *y gwnai* hynny?
Cafwyf ffafr y'ngolwg fy arglwydd.
16 ¶ Felly Esau y dydd hwnnw a ddy-
chwelodd ar hyd ei ffordd ei hun i Seir.
17 A Jacob a gerddodd i Succoth, ac a
adeiladodd iddo dŷ, ac a wnaeth fythod i'w
anifeiliaid: am hynny efe a alwodd enw y lle
Succoth.
18 ¶ Hefyd Jacob a ddaeth yn llwyddian-
us i ddinas Sichem, yr hon *sydd* y'ngwlad
Canaan (pan ddaeth efe o Mesopotamia) ac
a wersyllodd o flaen y ddinas.
19 Ac a brynodd ran o'r maes y lledasai ei
babell ynddo, o law meibion Hemor tad
Sichem, am gan darn o arian.
20 Ac a osododd yno allor, ac a'i henwodd
El-Elohe-Israel.

PENNOD XXXIV.

1 *Sichem yn treisio Dinah: 4 yn ei gofyn hi yn briod. 13 Meibion Jacob yn cynnyg i'r Sichemiaid ammod yr enwaediad. 20 Hemor a Sichem yn eiriol arnynt am ei dderbyn. 25 Meibion Jacob ar y fantais honno yn eu lladd hwynt, 27 ac yn yspeilio eu dinas. 30 Jacob yn ceryddu Simeon a Lefi.*

A DINAH merch Leah, yr hon a ym-
ddygasai hi i Jacob, a aeth allan i weled
merched y wlad.
2 A Sichem mab Hemor yr Hefiad, tywysog
y wlad, a'i canfu hi, ac a'i cymmerth hi, ac a
orweddodd gyd â hi, ac a'i treisiodd.
3 A'i enaid ef a lynodd wrth Dinah merch
Jacob; ie efe a hoffodd y llangces, ac a ddy-
wedodd wrth *fodd* calon y llangces.
4 Sichem hefyd a lefarodd wrth Hemor ei
dad, gan ddywedyd, Cymmer y llangces hon
yn wraig i mi.
5 A Jacob a glybu i *Sichem* halogi Dinah ei
ferch (a'i feibion ef oedd gyd â'i anifeiliaid ef
yn y maes) a Jacob a dawodd a sôn hyd oni
ddaethant hwy *adref*.
6 ¶ A Hemor tad Sichem, a aeth allan at
Jacob, i ymddiddan âg ef.
7 A meibion Jacob a ddaethant o'r maes,
wedi clywed o honynt; a'r gwŷr a ymofid-
iasant, a digiasant yn ddirfawr, oblegid
gwneuthur *o Sichem* ffolineb yn Israel, gan
orwedd gyd â merch Jacob; canys ni ddyles-
id gwneuthur felly.
8 A Hemor a ymddiddanodd â hwynt, gan
ddywedyd, Glynu a wnaeth enaid Sichem fy
mab i wrth eich merch chwi: rhoddwch hi,
attolwg, yn wraig iddo ef.
9 Ac ymgyfathrechwch â ni; rhoddwch
eich merched chwi i ni, a chymmerwch ein
merched ni i chwithau.
10 A chwi a gewch breswylio gyd â ni, a'r
wlad fydd o'ch blaen chwi: trigwch a neg-
escuwch ynddi, a cheisiwch feddiannu
ynddi.
11 Sichem hefyd a ddywedodd wrth ei thad
hi, ac wrth ei brodyr, Cafwyf ffafr yn eich
golwg, a'r hyn a ddywedoch wrthyf a
roddaf.
12 Gosodwch arnaf fi ddirfawr gynnysgaeth
a rhodd, a mi a roddaf fel y dywedoch
wrthyf: rhoddwch chwithau y llangces i mi
yn wraig.
13 A meibion Jacob a attebasant Sichem, a
Hemor ei dad ef, yn dwyllodrus, ac a ddy-
wedasant, O herwydd iddo ef halogi Dinah
eu chwaer hwynt;
14 Ac a ddywedasant wrthynt, Ni allwn
wneuthur y peth hyn, gan roddi ein chwaer
i wr dïenwaededig: oblegid gwarthrudd *yw*
hynny i ni.
15 Ond yn hyn y cyttunwn â chwi: Os
byddwch fel nyni, gan enwaedu pob gwrryw
i chwi;
16 Yna y rhoddwn ein merched ni i chwi,
ac y cymmerwn eich merched chwithau i
ninnau, a ni a gyd-drigwn â chwi, a ni a
fyddwn yn un bobl.
17 Ond oni wrandewch arnom ni i'ch en-
waedu; yna y cymmerwn ein merch, ac a
awn ymaith.
18 A'u geiriau hwynt oedd dda y'ngolwg
Hemor, ac y'ngolwg Sichem mab Hemor.
19 Ac nid oedodd y llangc wneuthur y
peth, oblegid efe a roddasai serch ar ferch
Jacob: ac yr oedd efe yn anrhydeddusach nâ
holl dŷ ei dad.
20 ¶ A Hemor, a Sichem ei fab ef, a aethant
i borth eu dinas, ac a lefarasant wrth eu
dinasyddion, gan ddywedyd,
21 Y gwŷr hyn heddychol *ynt* hwy gyd â
ni; trigant hwythau yn y wlad, a gwnant eu
negesau *ynddi;* a'r wlad, wele, sydd ddigon
ehang iddynt hwy: cymmerwn eu merched
hwynt i ni yn wragedd, a rhoddwn ein
merched ninnau iddynt hwy.
22 Ond yn hyn y cyttuna y dynion â ni, i
drigo gyd â ni, ar fod yn un bobl, os en-
waedir pob gwrryw i ni, fel y maent hwy yn
enwaededig.
23 Eu hanifeiliaid hwynt, a'u cyfoeth
hwynt, a'u holl ysgrubliaid hwynt, onid
eiddo ni *fyddant* hwy? yn unig cyttunwn â
hwynt, a hwy a drigant gyd â ni.
24 Ac ar Hemor, ac ar Sichem ei fab ef, y
gwrandawodd pawb a'r a oedd yn dyfod
allan o borth ei ddinas ef: ac enwaedwyd
pob gwrryw, *sef* y rhai oll oedd yn dyfod
allan o borth ei ddinas ef.
25 ¶ A bu ar y trydydd dydd, pan oeddynt
hwy yn ddolurus, gymmeryd o ddau o feib-
ion Jacob, Simeon a Lefi, brodyr Dinah, bob
un ei gleddyf, a dyfod ar y ddinas yn hyder-
us, a lladd pob gwrryw.
26 Lladdasant hefyd Hemor a Sichem ei
fab â min y cleddyf; a chymmerasant Dinah
o dŷ Sichem, ac a aethant allan.
27 Meibion Jacob a ddaethant ar y lladded-
igion, ac a yspeiliasant y ddinas, am halogi o
honynt eu chwaer hwynt.
28 Cymmerasant eu defaid hwynt, a'u
gwartheg, a'u hasynod hwynt, a'r hyn *oedd*
yn y ddinas, a'r hyn *oedd* yn y maes,
29 A'u holl gyfoeth hwynt; a'u holl rai
bychain, a'u gwragedd, a gaethgludasant
hwy; ac yspeiliasant yr hyn oll *oedd* yn y
tai.
30 A Jacob a ddywedodd wrth Simeon a
Lefi, Trallodasoch fi, gan beri i mi fod yn
ffiaidd gan breswylwyr y wlad, gan y Ca-
naaneaid, a'r Phereziaid: a minnau yn
ychydig o nifer; a hwy a ymgasglant yn fy
erbyn, a tharawant fi: felly y difethir fi, mi
a'm tŷ.
31 Hwythau a attebasant, Ai megis puttain
y gwnae efe ein chwaer ni?

PENNOD XXXV.

1 *Duw yn anfon Jacob i Bethel. 2 Mae efe yn glanhâu ei dŷ o ddelwau; 6 yn adeiladu allor yn Bethel. 8 Deborah yn marw yn Alhonbacuth. 9 Duw yn bendithio Jacob yn Bethel. 16 Rahel, wrth esgor ar Benjamin, yn marw ar y ffordd i Edar. 22 Reuben yn gorwedd gyd â Bilhah. 23 Meibion Jacob. 27 Jacob yn dyfod at Isaac i Hebron. 28 Oedran, marwolaeth, a chladdedigaeth Isaac.*

A DUW a ddywedodd wrth Jacob, Cyfod,
esgyn i Bethel, a thrig yno; a gwna yno
allor i DDUW, yr hwn a ymddangosodd i ti
pan ffoaist o ŵydd Esau dy frawd.
2 Yna Jacob a ddywedodd wrth ei deulu,
ac wrth y rhai oll *oedd* gyd âg ef, Bwriwch
ymaith y duwiau dieithr sydd yn eich plith
chwi, ac ymlanhêwch, a newidiwch eich
dillad;
3 A chyfodwn, ac esgynwn i Bethel: ac
yno y gwnaf allor i DDUW, yr hwn a'm
gwrandawodd yn nydd fy nghyfyngder, ac a
fu gyd â myfi yn y ffordd a gerddais.
4 A hwy a roddasant at Jacob yr holl dduw-
iau dieithr y rhai *oedd* yn eu llaw hwynt, a'r
clust-dlysau *oedd* yn eu clustiau: a Jacob a'u
cuddiodd hwynt dan y dderwen *oedd* yn
ymyl Sichem.

5 A hwy a gychwynasant: ac ofn Duw
oedd ar y dinasoedd y rhai *oedd* o'u ham-
gylch hwynt, ac nid erlidiasant ar ol meibion
Jacob.
6 ¶ A Jacob a ddaeth i Luz, yng ngwlad
Canaan, hon *yw* Bethel, efe a'r holl bobl y
rhai *oedd* gyd âg ef;
7 Ac a adeiladodd yno allor, ac a enwodd y
lle El-bethel, oblegid yno yr ymddangosasai
Duw iddo ef, pan ffoisai efe o ŵydd ei
frawd.
8 A marw a wnaeth Deborah mammaeth
Rebeccah; a hi a gladdwyd is law Bethel,
dan dderwen: a galwyd enw honno Alhon-
bacuth.
9 ¶ Hefyd Duw a ymddangosodd eilwaith
i Jacob, pan ddaeth efe o Mesopotamia; ac
a'i bendithiodd ef.
10 A Duw a ddywedodd wrtho, Dy enw di
yw Jacob: ni elwir dy enw di Jacob mwy,
ond Israel a fydd dy enw di: ac efe a alwodd
ei enw ef Israel.
11 Hefyd Duw a ddywedodd wrtho, Myfi
yw Duw Hollalluog: cynnydda, ac amlhâ:
cenedl a chynnulleidfa cenhedloedd a fydd o
honot ti; a brenhinoedd a ddaw allan o'th
lwynau di.
12 A'r wlad yr hon a roddais i Abraham, ac
i Isaac, a roddaf i ti, ac i'th had ar dy ol di y
rhoddaf y wlad.
13 A Duw a esgynodd oddi wrtho ef, yn y
fan lle y llefarasai efe wrtho.
14 A Jacob a osododd golofn yn y fan lle yr
ymddiddanasai efe âg ef, *sef* colofn faen: ac
efe a dywalltodd arni ddiod-offrwm, ac a
dywalltodd olew arni.
15 A Jacob a alwodd enw y fan lle yr ym-
ddiddanodd Duw âg ef, Bethel.
16 ¶ A hwy a aethant ymaith o Bethel; ac
yr oedd etto megis milltir o dir i ddyfod i
Ephrath: yno yr esgorodd Rahel, a bu galed
arni wrth esgor.
17 A darfu pan oedd galed *arni* wrth esgor,
i'r fydwraig ddywedyd wrthi hi, Nac ofna;
oblegid dyma hefyd i ti fab.
18 Darfu hefyd, wrth ymadael o'i henaid
hi (oblegid marw a wnaeth hi) iddi alw ei
enw ef Ben-oni: ond ei dad a'i henwodd ef
Benjamin.
19 A Rahel a fu farw, ac a gladdwyd yn y
ffordd i Ephrath; hon *yw* Bethlehem.
20 A Jacob a osododd golofn ar ei bedd hi:
honno *yw* colofn bedd Rahel hyd heddyw.
21 Yna Israel a gerddodd, ac a ledodd ei
babell o'r tu hwnt i Migdal-Edar.
22 A phan ydoedd Israel yn trigo yn y wlad
honno, yna Reuben a aeth ac a orweddodd
gyd â Bilhah gordderch-wraig ei dad; a
chlybu Israel *hynny*. Yna meibion Jacob
oeddynt ddeuddeg.
23 Meibion Leah; Reuben cyntafanedig
Jacob, a Simeon, a Lefi, a Judah, ac Issachar,
a Zabulon.
24 Meibion Rahel; Joseph, a Benjamin.
25 A meibion Bilhah, llaw-forwyn Rahel;
Dan, a Naphtali.
26 A meibion Zilpah, llaw-forwyn Leah;
Gad, ac Aser. Dyma feibion Jacob, y rhai a
anwyd iddo ym Mesopotamia.
27 ¶ A Jacob a ddaeth at Isaac ei dad i
Mamre, i Gaer-Arba, hon *yw* Hebron, lle yr
ymdeithiasai Abraham ac Isaac.
28 A dyddiau Isaac *oedd* gan mlynedd a
phedwar ugain mlynedd.
29 Ac Isaac a drengodd, ac a fu farw, ac a
gasglwyd at ei bobl, yn hen, ac yn gyflawn o
ddyddiau: a'i feibion, Esau a Jacob, a'i
claddasant ef.

PENNOD XXXVI.

2 *Tair gwragedd Esau.* 6 *Ei symmudiad ef*
i fynydd Seir. 9 *Ei feibion.* 15 *Y duciaid*
a ddaethant o'i feibion ef. 20 *Meibion a*
duciaid Seir. 24 *Anah yn cael mulod.*
31 *Brenhinoedd Edom.* 40 *Y duciaid a*
ddaethant o Esau.

A DYMA genhedlaethau Esau: efe *yw*
Edom.
2 Esau a gymmerth ei wragedd o ferched
Canaan; Adah, merch Elon yr Hethiad, ac
Aholibamah, merch Anah, merch Sibeon yr
Hefiad:
3 Basemath hefyd, merch Ismael, chwaer
Nebaioth.
4 Ac Adah a ymddûg Eliphaz i Esau:
a Basemath a esgorodd ar Reuel.
5 Aholibamah hefyd a esgorodd ar Jeus, a
Jalam, a Chorah: dyma feibion Esau, y rhai
a anwyd iddo y'ngwlad Canaan.
6 Ac Esau a gymmerodd ei wragedd, a'i
feibion, a'i ferched, a holl ddynion ei dŷ, a'i
anifeiliaid, a'i holl ysgrubliaid, a'i holl
gyfoeth a gasglasai efe y'ngwlad Canaan;
ac a aeth ymaith i'r wlad, o ŵydd ei frawd
Jacob.
7 Oblegid eu cyfoeth hwynt oedd fwy nag y
gellynt gyd-drigo: ac nis gallai gwlad eu
hymdaith eu cynnwys hwynt, gan eu hanif-
eiliaid.
8 Felly y trigodd Esau ym mynydd Seir:
Esau *yw* Edom.
9 ¶ A dyma genhedlaethau Esau tad yr
Edomiaid ym mynydd Seir.
10 Dyma enwau meibion Esau: Eliphaz,
mab Adah gwraig Esau; Reuel, mab Base-
math gwraig Esau.
11 A meibion Eliphaz oedd Teman, Omar,
Sepho, a Gatam, a Chenaz.
12 A Thimna oedd ordderch-wraig i Eliphaz,
mab Esau, ac a esgorodd Amalec i Eliphaz:
dyma feibion Adah gwraig Esau.
13 A dyma feibion Reuel; Nahath a Zerah,
Sammah a Mizzah: y rhai hyn oedd feibion
Basemath gwraig Esau.
14 ¶ Hefyd y rhai hyn oedd feibion Aholi-
bamah merch Anah, merch Sibeon gwraig
Esau: a hi a ymddûg i Esau, Jeus, a Jalam,
a Chorah.
15 ¶ Dyma dduciaid o feibion Esau; meib-
ion Eliphaz cyntaf-anedig Esau, duc Teman,
duc Omar, duc Sepho, duc Cenaz,
16 Duc Corah, duc Gatam, duc Amalec:
dyma y duciaid o Eliphaz, y'ngwlad Edom:
dyma feibion Adah.
17 ¶ A dyma feibion Reuel mab Esau; duc
Nahath, duc Zerah, duc Sammah, duc
Mizzah: dyma y duciaid o Reuel, y'ngwlad
Edom: dyma feibion Basemath gwraig E-
sau.
18 ¶ Dyma hefyd feibion Aholibamah
gwraig Esau: duc Jeus, duc Jalam, duc
Corah: dyma y duciaid o Aholibamah, merch
Anah, gwraig Esau.
19 Dyma feibion Esau (hwn yw Edom) a
dyma eu duciaid hwynt.
20 ¶ Dyma feibion Seir yr Horiad, cyfan-
neddwyr y wlad; Lotan, a Sobal, a Sibeon,
ac Anah,
21 A Dison, ac Esar, a Disan: a dyma
dduciaid yr Horiaid, meibion Seir, y'ngwlad
Edom.
22 A meibion Lotan oedd Hori, a Hemam:
a chwaer Lotan *oedd* Timna.
23 A dyma feibion Sobal; Alfan, a Mana-
hath, ac Ebal, Sepho, ac Onam.
24 A dyma feibion Sibeon; Aiah, ac Anah:

hwn yw Anah a gafodd y mulod yn yr anialwch wrth borthi asynod Sibeon ei dad.

25 A dyma feibion Anah; Dison, ac Aholibamah merch Anah.

26 Dyma hefyd feibion Dison; Hemdan, ac Esban, ac Ithran, a Cheran.

27 Dyma feibion Eser; Bilhan, a Zaafan, ac Acan.

28 Dyma feibion Disan; Us, ac Aran.

29 Dyma dduciaid yr Horiaid; duc Lotan, duc Sobal, duc Sibeon, duc Anah,

30 Duc Dison, duc Eser, duc Disan. Dyma dduciaid yr Horiaid, ym mhlith eu duciaid y'ngwlad Seir.

31 ¶ Dyma hefyd y brenhinoedd a deyrnasasant y'ngwlad Edom, cyn teyrnasu brenhin ar feibion Israel.

32 A Bela, mab Beor, a deyrnasodd yn Edom: ac enw ei ddinas ef *oedd* Dinhabah.

33 A Bela a fu farw; a Jobab, mab Serah o Bosrah, a deyrnasodd yn ei le ef.

34 Jobab hefyd a fu farw; a Husam, o wlad Temani, a deyrnasodd yn ei le ef.

35 A bu Husam farw; a Hadad, mab Bedad, yr hwn a darawodd Midian ym maes Moab, a deyrnasodd yn ei le ef: ac enw ei ddinas ef *oedd* Afith.

36 Marw hefyd a wnaeth Hadad; a Samlah, o Masrecah, a deyrnasodd yn ei le ef.

37 A bu Samlah farw; a Saul, o Rehoboth *wrth* yr afon, a deyrnasodd yn ei le ef.

38 A bu Saul farw; a Baalhanan, mab Achbor, a deyrnasodd yn ei le ef.

39 A bu Baalhanan, mab Achbor, farw; a Hadar a deyrnasodd yn ei le ef: ac enw ei ddinas ef *oedd* Pau; ac enw ei wraig Mehetabel, merch Matred, merch Mezahab.

40 A dyma enwau y duciaid o Esau, yn ol eu teuluoedd, wrth eu trigleoedd, erbyn eu henwau; duc Timna, duc Alfah, duc Jetheth,

41 Duc Aholibamah, duc Elah, duc Pinon,

42 Duc Cenaz, duc Teman, duc Mibsar,

43 Duc Magdiel, duc Iram. Dyma y duciaid o Edom, yn ol eu preswylfeydd, y'ngwlad eu perchennogaeth: dyma Esau, tad yr Edomiaid.

PENNOD XXXVII.

2 Joseph yn cael ei gasâu gan ei frodyr. 5 Ei ddau freuddwyd ef. 13 Jacob yn ei anfon ef i ymweled â'i frodyr. 18 Hwythau yn cyd-fwriadu ei ladd ef. 21 Reuben yn ei achub ef. 26 Hwynt yn ei werthu ef i'r Ismaeliaid. 31 Ei dad, wedi ei siommi trwy y siacced waedlyd, yn galaru am dano ef. 36 Ei werthu ef i Putiphar yn yr Aipht.

ATHRIGODD Jacob y'ngwlad ymdaith ei dad, y'ngwlad Canaan.

2 Dyma genhedlaethau Jacob. Joseph, yn fab dwy flwydd ar bymtheg, oedd fugail gyd â'i frodyr ar y praidd: a'r llangc oedd gyd â meibion Bilhah, a chyd â meibion Zilpah, gwragedd ei dad; a Joseph a ddygodd eu drygair hwynt at eu tad.

3 Ac Israel oedd hoffach ganddo Joseph nâ'i holl feibion: oblegid efe oedd fab ei henaint ef: ac efe a wnaeth siacced fraith iddo ef.

4 A phan welodd ei frodyr fod eu tad yn ei garu ef yn fwy nâ'i holl frodyr, hwy a'i casasant ef, ac ni fedrent ymddiddan *â* ef yn heddychol.

5 ¶ A Joseph a freuddwydiodd freuddwyd, ac a'i mynegodd i'w frodyr: a hwy a'i casasant ef etto yn ychwaneg.

6 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Gwrandewch, attolwg, y breuddwyd hwn a freuddwydiais i.

7 Ac wele, rhwymo ysgubau yr oeddym ni y'nghanol y maes; ac wele, fy ysgub i a gyfododd, ac a safodd hefyd; ac wele, eich ysgubau chwi a safasant o amgylch, ac a ymgrymmasant i'm hysgub i.

8 A'i frodyr a ddywedasant wrtho, Ai gan deyrnasu y teyrnesi arnom ni? ai gan arglwyddiaethu yr arglwyddiaethi arnom ni? A hwy a chwanegasant etto ei gasâu ef, oblegid ei freuddwydion, ac oblegid ei eiriau.

9 ¶ Hefyd efe a freuddwydiodd etto freuddwyd arall, ac a'i mynegodd i'w frodyr, ac a ddywedodd, Wele, breuddwydiais freuddwyd etto; ac wele yr haul, a'r lleuad, a'r un seren ar ddeg, yn ymgrymmu i mi.

10 Ac efe a'i mynegodd i'w dad, ac i'w frodyr. A'i dad a feiodd arno, ac a ddywedodd wrtho, Pa freuddwyd yw hwn a freuddwydiaist ti? Ai gan ddyfod y deuwn ni, mi, a'th fam, a'th frodyr, i ymgrymmu i lawr i ti?

11 A'i frodyr a genfigennasant wrtho ef; ond ei dad a ddaliodd ar y peth.

12 ¶ A'i frodyr a aethant i fugeilia praidd eu tad, yn Sichem.

13 Ac Israel a ddywedodd wrth Joseph, Onid *yw* dy frodyr yn bugeilio yn Sichem? Tyred, a mi a'th anfonaf attynt. Yntau a ddywedodd wrtho, Wele fi.

14 A dywedodd wrtho, Dos weithian, edrych *pa* lwyddiant *sydd* i'th frodyr, a *pha* lwyddiant *sydd* i'r praidd; a dwg eilchwyl air i mi. Felly efe a'i hanfonodd ef o ddyffryn Hebron; ac efe a ddaeth i Sichem.

15 ¶ A chyfarfu gwr â ef; ac wele efe yn crwydro yn y maes: a'r gwr a ymofynodd *â* ef, gan ddywedyd, Pa beth yr wyt ti yn ei geisio?

16 Yntau a ddywedodd, Ceisio fy mrodyr yr ydwyf fi; mynega, attolwg, i mi, pa le y maent hwy yn bugeilio?

17 A'r gwr a ddywedodd, Hwy a aethant oddi yma; oblegid mi a'u clywais hwy yn dywedyd, Awn i Dothan. A Joseph a aeth ar ol ei frodyr, ac a'u cafodd hwynt yn Dothan.

18 Hwythau a'i canfuant ef o bell; a chyn ei ddynesu ef attynt, hwy a gyd-fwriadasant *yn* ei *erbyn* ef, i'w ladd ef.

19 A dywedasant wrth eu gilydd, Wele y breuddwydiwr yn dyfod.

20 Deuwch gan hynny yn awr, a lladdwn ef, a thaflwn ef yn un o'r pydewau; a dywedwn, Bwystfil drwg a'i bwyttâodd ef: yna y cawn weled beth a ddaw o'i freuddwydion ef.

21 A Reuben a glybu, ac a'i hachubodd ef o'u llaw hwynt; ac a ddywedodd, Na laddwn ef.

22 Reuben a ddywedodd hefyd wrthynt, Na thywelltwch waed; bwriwch ef i'r pydew hwn *sydd* yn yr anialwch, ac nac estynwch law arno: fel yr achubai ef o'u llaw hwynt, i'w ddwyn eilwaith at ei dad.

23 ¶ A bu, pan ddaeth Joseph at ei frodyr, iddynt ddiosg ei siacced oddi am Joseph, *sef* y siacced fraith *ydoedd* am dano ef.

24 A chymmerasant ef, a thaflasant i bydew: a'r pydew *oedd* wag heb ddwfr ynddo.

25 A hwy a eisteddasant i fwytta bwyd; ac a ddyrchafasant eu llygaid, ac a edrychasant, ac wele fintai o Ismaeliaid yn dyfod o Gilead, yn myned i waered i'r Aipht, a'u camelod yn dwyn llysiau, a balm, a myrr.

26 A dywedodd Judah wrth ei frod-

lesâd a *fydd* os lladdwn ein brawd, a chelu
ei waed ef?
27 Deuwch, a gwerthwn ef i'r Ismaeliaid,
ac na fydded ein llaw ni arno ef; oblegid
ein brawd ni a'n cnawd ydyw efe. A'i frodyr
a gyttunasant.
28 A phan ddaeth y marchnadwyr o Midian
heibio, y tynnasant ac y cyfodasant Joseph
i fynu o'r pydew, ac a werthasant Joseph
i'r Ismaeliaid er ugain *darn* o arian: hwythau
a ddygasant Joseph i'r Aipht.
29 ¶ A Reuben a ddaeth eilwaith at y
pydew; ac wele nid *ydoedd* Joseph yn y
pydew: ac yntau a rwygodd ei ddillad;
30 Ac a ddychwelodd at ei frodyr, ac a
ddywedodd, Y llangc nid yw acew; a min-
nau, i ba le yr âf fi.
31 A hwy a gymmerasant siacced Joseph,
ac a laddasant fynn gafr, ac a drochasant
y siacced yn y gwaed.
32 Ac a anfonasant y siacced fraith, ac a'i
dygasant at eu tad, ac a ddywedasant, Hon
a gawsom: mŷn wybod yn awr, ai siacced
dy fab *yw* hi, ai nad ê.
33 Yntau a'i hadnabu hi, ac a ddywedodd,
Siacced fy mab *yw hi;* bwystfil drwg a'i
bwyttâodd ef: gan larpio y llarpiwyd Jo-
seph.
34 A Jacob a rwygodd ei ddillad, ac a
osododd sachlen am ei lwynau, ac a alarodd
am ei fab ddyddiau lawer.
35 A'i holl feibion, a'i holl ferched, a god-
asant i'w gysuro ef; ond efe a wrthododd
gymmeryd cysur, ac a ddywedodd, Yn ddïau
disgynaf yn alarus at fy mab i'r beddrod:
a'i dad a wylodd *am dano* ef.
36 A'r Midianiaid a'i gwerthasant ef i'r
Aipht, i Putiphar tywysog Pharaoh, *a'r*
distain.

PENNOD XXXVIII.

1 *Judah yn cenhedlu Er, Onan, a Selah.* 6 *Er yn prïodi Tamar.* 8 *Camwedd Onan.* 11 *Tamar yn aros am Selah;* 16 *yn siommi Judah,* 27 *ac yn dwyn gefelliaid, Phares a Zarah.*

AC yn y cyfamser hwnnw, y darfu i Judah
fyned i waered oddi wrth ei frodyr, a
throi at wr o Adulam, a'i enw Hirah.
2 Ac yno y canfu Judah ferch gwr o Canaan,
a'i enw ef *oedd* Suah; ac a'i cymmerodd hi,
ac a aeth atti hi.
3 A hi a feichiogodd, ac a esgorodd ar fab;
ac efe a alwodd ei enw ef Er.
4 A hi a feichiogodd eilwaith, ac a esgorodd
ar fab; a hi a alwodd ei enw ef Onan.
5 A thrachefn hi a esgorodd ar fab, ac a
alwodd ei enw ef Selah. Ac yn Cezib yr
oedd efe pan esgorodd hi ar hwn.
6 A Judah a gymmerth wraig i Er, ei
gyntaf-anedig, a'i henw Tamar.
7 Ac yr oedd Er, cyntaf-anedig Judah, yn
ddrygionus y'ngolwg yr ARGLWYDD; a'r
ARGLWYDD a'i lladdodd ef.
8 A Judah a ddywedodd wrth Onan, Dos
at wraig dy frawd, a phrioda hi, a chyfod
had i'th frawd.
9 Ac Onan a wybu nad iddo ei hun y
byddai yr had: a phan elai efe at wraig ei
frawd, yna y collai efe ei *had* ar y llawr,
rhag rhoddi o hono had i'w frawd.
10 A drygionus oedd yr hyn a wnaethai
efe y'ngolwg yr ARGLWYDD: am hynny
efe a'i lladdodd yntau.
11 Yna Judah a ddywedodd wrth Tamar
ei waudd, Trig yn weddw *yn* nhŷ dy dad,
hyd oni chynnyddo fy mab Selah: (oblegid
efe a ddywedodd, Rhag ei farw yntau fel
ei frodyr.) A Thamar a aeth, ac a drigodd
yn nhŷ ei thad.
12 ¶ Ac wedi llawer o ddyddiau, marw
a wnaeth merch Suah, gwraig Judah: a
Judah a gymmerth gysur, ac a aeth i fynu
i Timnath, at gneifwyr ei ddefaid, efe a'i
gyfaill Hirah yr Adulamiad.
13 Mynegwyd hefyd i Tamar, gan ddy-
wedyd, Wele dy chwegrwn yn myned i
fynu i Timnath, i gneifio ei ddefaid.
14 Hithau a ddïosgodd ddillad ei gweddw-
dod oddi am dani, ac a'i cuddiodd ei hun â
gorchudd, ac a ymwisgodd, ac a eisteddodd
yn nrws Enaim, yr hwn *sydd* ar y ffordd
i Timnath: oblegid gweled yr oedd hi fyned
Selah yn fawr, ac na roddasid hi yn wraig
iddo ef.
15 A Judah a'i canfu hi, ac a dybiodd mai
puttain ydoedd hi; oblegid gorchuddio o
honi ei hwyneb.
16 Ac efe a drodd atti hi i'r ffordd, ac a
ddywedodd, Tyred, attolwg, gâd i mi ddyfod
attat: (oblegid nid oedd efe yn gwybod mai
ei waudd ef *ydoedd* hi.) Hithau a ddywed-
odd, Beth a roddi i mi, os cai ddyfod attaf?
17 Yntau a ddywedodd, Mi a hebryngaf
fynn gafr o *blith* y praidd. Hithau a ddy-
wedodd, a roddi di wystl hyd oni hebryng-
ech?
18 Yntau a ddywedodd, Pa wystl a roddaf
i ti? Hithau a ddywedodd, Dy sel, a'th
freichledau, a'th ffon *sydd* yn dy law. Ac
efe a'u rhoddes iddi, ac a aeth atti; a hi a
feichiogodd o hono ef.
19 Yna y cyfododd hi, ac a aeth ymaith,
ac a ddïosgodd ei gorchudd oddi am dani,
ac a wisgodd ddillad ei gweddwdod.
20 A Judah a hebryngodd fynn gafr yn
llaw yr Adulamiad ei gyfaill, i gymmeryd
y gwystl o law y wraig: ond ni chafodd
hwnnw hi.
21 Ac efe a ymofynodd â gwŷr y fro honno,
gan ddywedyd, Pa le *y mae* y buttain honno
a ydoedd yn Enaim wrth y ffordd? A
hwythau a ddywedasant, Nid oedd yma *un*
buttain.
22 Ac efe a ddychwelodd at Judah, ac a
ddywedodd, Ni chefais hi; a gwŷr y fro
honno hefyd a ddywedasant, Nid oedd yma
un buttain.
23 A Judah a ddywedodd, Cymmered iddi
hi, rhag i ni gael cywilydd: wele, mi a
hebryngais y mynn hwn, a thithau ni chef-
aist hi.
24 ¶ Ac ynghylch pen tri mis y mynegwyd
i Judah, gan ddywedyd, Tamar dy waudd
di a butteiniodd; ac wele hi a feichiogodd
hefyd mewn godineb. A dywedodd Judah,
Dygwch hi allan, a llosger hi.
25 Yna hi (pan ddygwyd hi allan) a anfon-
odd at ei chwegrwn, gan ddywedyd, O'r gwr
bïau y rhai hyn yr ydwyf fi yn feichiog:
hefyd hi a ddywedodd, Adnebydd, attolwg,
eiddo pwy *yw* y sel, a'r breichledau, a'r ffon
yma.
26 A Judah a adnabu y *pethau hynny,* ac
a ddywedodd, Cyfiawnach yw hi nâ myfi;
o herwydd na roddais hi i'm mab Selah:
ac ni bu iddo ef a wnaeth â hi mwy.
27 ¶ Ac yn amser ei hesgoredigaeth hi,
wele efelliaid yn ei chroth hi.
28 Bu hefyd pan esgorodd hi, i *un* roddi
allan ei law: a'r fydwraig a gymmerth ac
a rwymodd am ei law ef *edau* goch, gan
ddywedyd, Hwn a ddaeth yn gyntaf allan.
29 A phan dynnodd efe ei law yn ei hol,
yna wele ei frawd ef a ddaeth allan: a hithau
a ddywedodd, Pa fodd y torraist allan? bid

y torriad hwn arnat ti: am hynny y galwyd
ei enw ef Phares.
30 Ac wedi hynny ei frawd ef a ddaeth
allan, yr hwn *yr oedd yr edau* goch am ei
law: a galwyd ei enw ef Zarah.

PENNOD XXXIX.

1 *Codiad Joseph yn nhŷ Putiphar.* 7 *Ei feistres yn ei demtio ef, ac yntau yn ei gwrthwynebu hi.* 13 *Achwyn arno ef ar gam.* 19 *Ei fwrw ef y'ngharchar;* 21 *a Duw gyd âg ef yno.*

A JOSEPH a ddygwyd i waered i'r Aipht:
a Putiphar yr Aiphtwr, tywysog Pha-
raoh *a'i* ddistain, a'i prynodd ef o law yr
Ismaeliaid, y rhai a'i dygasant ef i waered
yno.
2 Ac yr oedd yr ARGLWYDD gyd â Joseph,
ac efe oedd wr llwyddiannus: ac yr oedd
efe yn nhŷ ei feistr yr Aiphtiad.
3 A'i feistr a welodd *fod* yr ARGLWYDD
gyd âg ef, a bod yr ARGLWYDD yn llwyddo
yn ei law ef yr hyn oll a wnelai efe.
4 A Joseph a gafodd ffafr yn ei olwg ef,
ac a'i gwasanaethodd ef: yntau a'i gwnaeth
ef yn olygwr ar ei dŷ, ac a roddes *yr hyn*
oll oedd eiddo dan ei law ef.
5 Ac er pan wnaethai efe ef yn olygwr
ar ei dŷ, ac ar yr hyn oll *oedd* eiddo, bu
i'r ARGLWYDD fendithio tŷ yr Aiphtiad, er
mwyn Joseph: ac yr oedd bendith yr AR-
GLWYDD ar yr hyn oll oedd eiddo ef, yn
y tŷ, ac yn y maes.
6 Ac efe a adawodd yr hyn oll *oedd* ganddo
dan law Joseph; ac ni wyddai oddi wrth
ddim a'r *a oedd* gyd âg ef, oddieithr y bwyd
yr oedd efe yn ei fwytta: Joseph hefyd oedd
dêg o bryd, a glân yr olwg.
7 ¶ A darfu wedi y pethau hynny, i wraig
ei feistr ef ddyrchafu ei golwg ar Joseph,
a dywedyd, Gorwedd gyd â mi.
8 Yntau a wrthododd, ac a ddywedodd
wrth wraig ei feistr, Wele, fy meistr ni ŵyr
pa beth *sydd* gyd â mi yn y tŷ; rhoddes
hefyd yr hyn oll *sydd* eiddo dan fy llaw i.
9 Nid oes *neb* fwy yn y tŷ hwn nâ myfi;
ac ni waharddodd efe ddim rhagof onid
tydi; oblegid ei wraig ef *wyt* ti: pa fodd,
gan hynny, y gallaf wneuthur y mawr-ddrwg
hwn, a phechu yn erbyn Duw!
10 A bu, fel yr oedd hi yn dywedyd wrth
Joseph beunydd, ac yntau heb wrandaw
arni hi, i orwedd yn ei hymyl hi, neu i fod
gyd â hi.
11 A bu, ynghylch yr amser hwnnw, i
Joseph ddyfod i'r tŷ, i wneuthur ei orchwyl;
ac nid *oedd* yr un o ddynion y tŷ yno yn
tŷ.
12 Hithau a'i daliodd ef erbyn ei wisg, gan
ddywedyd, Gorwedd gyd â mi. Yntau a
adawodd ei wisg yn ei llaw hi, ac a ffodd,
ac a aeth allan.
13 A phan welodd hi adael o hono ef ei
wisg yn ei llaw hi, a ffoi o hono allan;
14 Yna hi a alwodd ar ddynion ei thŷ, ac a
draethodd wrthynt, gan ddywedyd, Gwelwch,
efe a ddug i ni Hebrëwr i'n gwaradwyddo:
daeth attaf fi i orwedd gyd â myfi; minnau
a waeddais â llef uchel.
15 A phan glywodd efe ddyrchafu o honof
fi fy llef, a gweiddi; yna efe a adawodd ei
wisg yn fy ymyl i, ac a ffodd, ac a aeth allan.
16 A hi a osododd ei wisg ef yn ei hymyl,
hyd oni ddaeth ei feistr ef adref.
17 A hi a lefarodd wrtho yn y modd hwn,
gan ddywedyd, Yr Hebrëwas, yr hwn a
ddygaist i ni, a ddaeth attaf i'm gwarad-
wyddo.
18 Ond pan ddyrchefais fy llef, a gweiddi,
yna efe a adawodd ei wisg yn fy ymyl, ac
a ffodd allan.
19 A phan glybu ei feistr ef eiriau ei wraig,
y rhai a lefarodd hi wrtho ef, gan ddywedyd,
Yn y modd hwn y gwnaeth dy was di i mi;
yna yr ennynodd ei lid ef.
20 A meistr Joseph a'i cymmerth ef, ac
a'i rhoddes yn y carchardy, yn y lle yr oedd
carcharorion y brenhin yn rhwym. Ac yno
y bu efe yn y carchardy.
21 ¶ Ond yr ARGLWYDD oedd gyd â
Joseph, ac a ddangosodd iddo ef drugaredd,
ac a roddes ffafr iddo y'ngolwg pennaeth
y carchardy.
22 A phennaeth y carchardy a roddes dan
law Joseph yr holl garcharorion y rhai *oedd*
yn y carchardy; a pha beth bynnag a wnaent
yno, efe oedd yn ei wneuthur.
23 Nid *oedd* pennaeth y carchardy yn
edrych am ddim oll *a'r a oedd* dan ei law
ef, am *fod* yr ARGLWYDD gyd âg ef; a'r hyn
a wnai efe, yr ARGLWYDD a'i llwyddai.

PENNOD XL.

1 *Bwtler a phobydd Pharaoh y'ngharchar,* 4 *dan siars Joseph.* 5 *Efe yn dehongli eu breuddwydion hwy;* 20 *a'r rhai hynny yn dyfod i ben yn ol ei ddehongliad ef.* 23 *Annïolchgarwch y bwtler.*

A DARFU wedi y pethau hynny, i drulliad
brenhin yr Aipht, a'r pobydd, bechu yn
erbyn eu harglwydd, brenhin yr Aipht.
2 A Pharaoh a lidiodd wrth ei ddau
swyddwr, *sef* wrth y pen-trulliad, a'r pen-
pobydd:
3 Ac a'u rhoddes hwynt mewn dalfa, yn
nhŷ y distain, *sef* yn y carchardy, y lle yr
oedd Joseph yn rhwym.
4 A'r distain a wnaeth Joseph yn olygwr
arnynt hwy; ac efe a'u gwasanaethodd
hwynt: a buont mewn dalfa dros amser.
5 ¶ A breuddwydiasant freuddwyd ill dau,
pob un ei freuddwyd ei hun yn yr un nos,
pob un ar ol dehongliad ei freuddwyd ei
hun, trulliad a phobydd brenhin yr Aipht,
y rhai oedd yn rhwym yn y carchardy.
6 A'r bore y daeth Joseph attynt, ac a
edrychodd arnynt; ac wele hwynt yn athrist.
7 Ac efe a ymofynodd â swyddwyr Pha-
raoh, y rhai *oedd* gyd âg ef mewn dalfa *yn*
nhŷ ei arglwydd, gan ddywedyd, Paham
y mae eich wynebau yn ddrwg heddyw?
8 A dywedasant wrtho, Breuddwydiasom
freuddwyd, ac nid *oes* a'i dehonglo. A
Joseph a ddywedodd wrthynt, Onid i DDUW
y perthyn dehongli? mynegwch, attolwg,
i mi.
9 A'r pen-trulliad a fynegodd ei freuddwyd
i Joseph; ac a ddywedodd wrtho, Yn fy
mreuddwyd *yr oeddwn,* ac wele winwydden
o'm blaen.
10 Ac yn y winwydden *yr oedd* tair caingc:
ac *yr oedd* hi megis yn blaen-darddu; ei
blodeuyn a dorrasai allan, ei grawn-sypiau
hi a ddug rawnwin addfed.
11 Hefyd *yr oedd* cwppan Pharaoh yn fy
llaw: a chymmerais y grawnwin, a gwesgais
hwynt i gwppan Pharaoh; a rhoddais y
cwppan yn llaw Pharaoh.
12 A Joseph a ddywedodd wrtho, Dyma ei
ddehongliad ef. Tri diwrnod yw y tair caingc.
13 O fewn tri diwrnod etto Pharaoh a ddyr-
chafa dy ben di, ac a'th rydd di eilwaith
yn dy le; a rhoddi gwppan Pharaoh yn ei
law ef, fel y buost arferol yn y cyntaf, pan
oeddyt drulliad iddo.

14 Etto cofia fi gyd â thi, pan fo daioni
i ti, a gwna, attolwg, â mi drugaredd, a
chofia fi wrth Pharaoh, a dwg fi allan o'r
tŷ hwn.
15 Oblegid yn lladrad y'm lladrattâwyd o
wlad yr Hebreaid; ac yma hefyd ni wneuth-
um ddim, fel y bwrient fi y'ngharchar.
16 Pan welodd y pen-pobydd mai da oedd
y dehongliad, efe a ddywedodd wrth Joseph,
Minnau hefyd *oeddwn* yn fy mreuddwyd;
ac wele, dri chawell rhwyd-dyllog ar fy
mhen.
17 Ac yn y cawell uchaf *yr oedd* peth o
bob bwyd Pharaoh o waith pobydd; a'r
ehediaid yn eu bwytta hwynt o'r cawell
oddi ar fy mhen.
18 A Joseph a attebodd, ac a ddywedodd,
Dyma ei ddehongliad ef. Tri diwrnod yw
y tri chawell.
19 O fewn tri diwrnod etto y cymmer Pha-
raoh dy ben di oddi arnat, ac a'th groga
di ar bren; a'r ehediaid a fwyttânt dy gnawd
di oddi am danat.
20 ¶ Ac ar y trydydd dydd yr oedd dydd
genedigaeth Pharaoh; ac efe a wnaeth wledd
i'w holl weision: ac efe a ddyrchafodd ben
y pen-trulliad, a'r pen-pobydd ym mysg ei
weision.
21 Ac a osododd y pen-trulliad eilwaith yn
ei swydd; ac yntau a roddes y cwppan i law
Pharaoh.
22 A'r pen-pobydd a grogodd efe; fel y
dehonglasai Joseph iddynt hwy.
23 Ond y pen-trulliad ni chofiodd Joseph,
eithr anghofiodd ef.

PENNOD XLI.

1 *Dau freuddwyd Pharaoh.* 25 *Joseph yn eu*
dehongli hwy: 33 *yn rhoddi cynghor i Pha-*
raoh. 38 *Codiad Joseph.* 50 *Mae efe yn*
cenhedlu Manasseh ac Ephraim. 54 *Y*
newyn yn dechreu.

YNA ym mhen dwy flynedd lawn, y bu
i Pharaoh freuddwydio; ac wele efe yn
sefyll wrth yr afon.
2 Ac wele, yn esgyn o'r afon, saith o warth-
eg teg yr olwg, a thewion o gig; ac mewn
gweirglodd-dir y porent.
3 Wele hefyd, saith o wartheg eraill yn
esgyn ar eu hol hwynt o'r afon, yn ddrwg
yr olwg, ac yn gulion o gig; a hwy a safasant
yn ymyl y gwartheg *eraill*, ar lann yr afon.
4 A'r gwartheg drwg yr olwg, a chulion
o gig, a fwyttasant y saith gwartheg teg yr
olwg, a breision. Yna y dihunodd Pharaoh.
5 Ac efe a gysgodd, ac a freuddwydiodd
eilwaith: ac wele, saith o dywysenau yn
tyfu ar un gorsen, o *rai* breisgion a da.
6 Wele hefyd, saith o dywysenau teneuon,
ac wedi deifio gan wynt y dwyrain, yn
tarddu allan ar eu hol hwynt.
7 A'r tywysenau teneuon a lyngcasant y
saith dywysen fraisg, a llawn. A deffrôdd
Pharaoh; ac wele breuddwyd *oedd*.
8 A'r bore y bu i'w yspryd ef gynhyrfu;
ac efe a anfonodd, ac a alwodd am holl
ddewiniaid yr Aipht a'i holl ddoethion hi:
a Pharaoh a fynegodd iddynt hwy ei freudd-
wydion; ond nid *oedd* a'i dehonglai hwynt i
Pharaoh.
9 ¶ Yna y llefarodd y pen-trulliad wrth
Pharaoh, gan ddywedyd, Yr wyf fi yn cofio
fy meiau heddyw.
10 Llidio a wnaethai Pharaoh wrth ei
weision; ac efe a'm rhoddes mewn carchar
yn nhŷ y distain, myfi a'r pen-pobydd.
11 A ni a freuddwydiasom freuddwyd yn
yr un nos, mi ac efe: breuddwydiasom bob
un ar ol dehongliad ei freuddwyd.
12 Ac *yr oedd* yno gyd â nyni fab ieuangc
o Hebrëad, gwas i'r distain; a ni a fynegasom
iddo ef: yntau a ddehonglodd i ni ein breudd-
wydion; i bob un yn ol ei freuddwyd y
dehonglodd efe.
13 A darfu, fel y dehonglodd i ni, felly y
bu: rhodd fi eilwaith i'm swydd; ac yntau
a grogodd efe.
14 ¶ Pharaoh, gan hynny, a anfonodd ac
a alwodd am Joseph: hwythau ar redeg a'i
cyrchasant ef o'r carchar: yntau a eilliodd
ei wallt, ac a newidiodd ei ddillad, ac a
ddaeth at Pharaoh.
15 A Pharaoh a ddywedodd wrth Joseph,
Breuddwydiais freuddwyd, ac nid *oes* a'i
dehonglo: a myfi a glywais ddywedyd am
danat ti, y medri ddeall breuddwyd i'w
ddehongli.
16 A Joseph a attebodd Pharaoh, gan ddy-
wedyd, Nid myfi; Duw a ettyb lwyddiant
i Pharaoh.
17 A Pharaoh a ddywedodd wrth Joseph,
Wele fi yn fy mreuddwyd yn sefyll ar fin
yr afon.
18 Ac wele yn esgyn o'r afon saith o warth-
eg tewion o gig, a theg yr olwg; ac mewn
gweirglodd-dir y porent.
19 Wele hefyd saith o wartheg eraill yn
esgyn ar eu hol hwynt, truain, a drwg iawn
yr olwg, ac yn gulion o gig: ni welais rai
cynddrwg a hwynt yn holl dir yr Aipht.
20 A'r gwartheg culion a drwg a fwyttasant
y saith muwch tewion cyntaf.
21 Ac er eu myned i'w boliau, ni wyddid
iddynt fyned i'w boliau; ond yr olwg arnynt
oedd ddrwg, megis yn y dechreuad. Yna
mi a ddeffroais.
22 Gwelais hefyd yn fy mreuddwyd, ac
wele saith dywysen lawn a theg, yn cyfodi
o'r un gorsen.
23 Ac wele saith o dywys mân, teneuon,
wedi deifio *gan* ddwyrein-wynt, yn tyfu ar
eu hol hwynt.
24 A'r tywysenau teneuon a lyngcasant y
saith dywysen dda: a mi a ddywedais *hyn*
wrth y dewiniaid; ond nid oedd a'i dehonglai
i mi.
25 ¶ A dywedodd Joseph wrth Pharaoh,
Breuddwyd Pharaoh sydd un: yr hyn y mae
Duw yn ei wneuthur a fynegodd efe i Pha-
raoh.
26 Y saith o wartheg teg, saith mlynedd
ydynt; a'r saith dywysen deg, saith mlynedd
ydynt: y breuddwyd un *yw*.
27 Hefyd y saith muwch culion a drwg,
y rhai *oedd* yn esgyn ar eu hol hwynt, saith
mlynedd *ydynt;* a'r saith dywysen wag wedi
deifio *gan* y dwyrein-wynt, a fyddant saith
mlynedd o newyn.
28 Hyn yw y peth a ddywedais i wrth
Pharaoh: Yr hyn a wna Duw, efe a'i dang-
osodd i Pharaoh.
29 Wele, y mae saith mlynedd yn dyfod
o amldra mawr, trwy holl wlad yr Aipht.
30 Ond ar eu hol hwynt y cyfyd saith
mlynedd o newyn; ac anghofir yr holl
amlder trwy wlad yr Aipht: a'r newyn a
ddifetha y wlad.
31 Ac ni wybyddir *oddi wrth* yr amldra
yn y wlad, o herwydd y newyn hwnnw
wedi hynny: oblegid trwm iawn fydd.
32 Hefyd am ddyblu y breuddwyd i Pha-
raoh ddwywaith, *hynny a fu* oblegid sicrhâu
y peth gan DDUW, a bod DUW yn brysio
i'w wneuthur.
33 Yn awr, gan hynny, edryched Pharaoh

am wr deallgar a doeth, a gosoded ef ar
wlad yr Aipht.
34 Gwnaed Pharaoh hyn, a gosoded olyg-
wyr ar y wlad, a chymmered bummed ran
cnwd gwlad yr Aipht dros saith mlynedd
yr amldra.
35 A chasglant holl ymborth y blynydd-
oedd daionus sydd ar ddyfod, a chasglant
ŷd dan law Pharaoh, a chadwant ymborth
yn y dinasoedd.
36 A bydded yr ymborth y'nghadw i'r wlad
dros y saith mlynedd newyn, y rhai fyddant
y'ngwlad yr Aipht, fel na ddifether y wlad
gan y newyn.
37 ¶ A'r peth oedd dda y'ngolwg Pharaoh,
ac y'ngolwg ei holl weision.
38 A dywedodd Pharaoh wrth ei weision,
A gaem ni wr fel hwn, yr hwn *y mae* yspryd
Duw ynddo?
39 Dywedodd Pharaoh hefyd wrth Joseph,
Gan wneuthur o Dduw i ti wybod hyn oll,
nid mor ddeallgar a doeth neb â thydi.
40 Tydi a fyddi ar fy nhŷ, ac wrth dy air
di y llywodraethir fy mhobl oll: *yn* y deyrn-
gadair yn unig y byddaf fwy nâ thydi.
41 Yna y dywedodd Pharaoh wrth Joseph,
Edrych, gosodais di ar holl wlad yr Aipht.
42 A thynnodd Pharaoh ei fodrwy oddi
ar ei law, ac a'i rhoddes hi ar law Joseph,
ac a'i gwisgodd ef mewn gwisgoedd sidan,
ac a osododd gadwyn aur am ei wddf ef;
43 Ac a wnaeth iddo farchogaeth yn yr ail
cerbyd *oedd* ganddo; a llefwyd o'i flaen ef,
Abrec: felly y gosodwyd ef ar holl wlad
yr Aipht.
44 Dywedodd Pharaoh hefyd wrth Joseph,
Myfi *yw* Pharaoh, ac hebot ti ni chyfyd
gwr ei law na'i droed, trwy holl wlad yr
Aipht.
45 A Pharaoh a alwodd enw Joseph, Saph-
nath-Paaneah; ac a roddes iddo Asnath,
merch Potipherah offeiriad On, yn wraig:
yna yr aeth Joseph allan dros wlad yr Aipht.
46 ¶ A Joseph *ydoedd* fab deng mlwydd
ar hugain pan safodd efe ger bron Pharaoh
brenhin yr Aipht: a Joseph a aeth allan o
ŵydd Pharaoh, ac a dramwyodd trwy holl
wlad yr Aipht.
47 A'r ddaear a gnydiodd dros saith mlyn-
edd yr amldra yn ddyrneidiau.
48 Yntau a gasglodd holl ymborth y saith
mlynedd a fu y'ngwlad yr Aipht, ac a roddes
ymborth i gadw yn y dinasoedd: ymborth
y maes yr hwn *fyddai* o amgylch pob dinas,
a roddes efe i gadw ynddi.
49 A Joseph a gynnullodd ŷd fel tywod
y môr, yn dra lliosog, hyd oni pheidiodd
a'i rifo: oblegid *yr ydoedd* heb rifedi.
50 Ond cyn dyfod blwyddyn o newyn, y
ganwyd i Joseph ddau fab, y rhai a ymddûg
Asnath, merch Potipherah offeiriad On,
iddo ef.
51 A Joseph a alwodd enw ei gyntaf-anedig,
Manasseh: Oblegid (*eb efe*) Duw a wnaeth
i mi anghofio fy llafur oll, a thylwyth fy
nhad oll.
52 Ac efe a alwodd enw yr ail, Ephraim:
Oblegid (*eb efe*) Duw a'm ffrwythlonodd i
y'ngwlad fy ngorthrymder.
53 ¶ Darfu y saith mlynedd o amldra, y
rhai a fu y'ngwlad yr Aipht.
54 A'r saith mlynedd newyn a ddechreu-
asant ddyfod, fel y dywedasai Joseph: ac
yr oedd newyn yn yr holl wledydd; ond
yn holl wlad yr Aipht yr ydoedd bara.
55 A phan newynodd holl wlad yr Aipht,
y bobl a waeddodd ar Pharaoh am fara:
a Pharaoh a ddywedodd wrth yr holl Aipht-
iaid, Ewch at Joseph; yr hyn a ddywedo
efe wrthych, gwnewch.
56 Y newyn hefyd ydoedd ar holl wyneb
y ddaear: a Joseph a agorodd yr holl *leoedd*
yr *ydoedd ŷd* ynddynt, ac a werthodd i'r
Aiphtiaid; oblegid y newyn oedd drwm
y'ngwlad yr Aipht.
57 A daeth yr holl wledydd i'r Aipht at
Joseph i brynu; o herwydd y newyn oedd
drwm yn yr holl wledydd.

PENNOD XLII.

1 *Jacob yn anfon ei ddeg mab i'r Aipht i brynu
ŷd.* 6 *Joseph yn eu carcharu hwy yn lle
ysbiwyr:* 18 *ac yn eu rhyddhâu hwy, dan
ammod iddynt ddwyn Benjamin.* 21 *Eu
cydwybod yn eu cyhuddo hwy o achos Joseph.*
24 *Cadw Simeon yn wystl.* 25 *Hwynt yn
dychwelyd âg ŷd, a'u harian yn eu sachau:*
29 *ac yn traethu y newyddion i Jacob.* 36
Jacob yn gwrthod danfon Benjamin.

PAN welodd Jacob fod ŷd yn yr Aipht,
dywedodd Jacob wrth ei feibion, Paham
yr edrychwch ar eich gilydd?
2 Dywedodd hefyd, Wele, clywais fod ŷd
yn yr Aipht: ewch i waered yno, a phrynwch
i ni oddi yno; fel y byddom fyw, ac na byddom
feirw.
3 ¶ A deg brodyr Joseph a aethant i
waered, i brynu ŷd, i'r Aipht.
4 Ond ni ollyngai Jacob Benjamin, brawd
Joseph, gyd â'i frodyr: oblegid efe a ddy-
wedodd, Rhag digwydd niwed iddo ef.
5 A meibion Israel a ddaethant i brynu ym
mhlith y rhai oedd yn dyfod; oblegid yr
ydoedd y newyn yng ngwlad Canaan.
6 A Joseph oedd lywydd ar y wlad, ac
oedd ei hun yn gwerthu i holl bobl y wlad:
a brodyr Joseph a ddaethant, ac a ymgrym-
masant i lawr iddo ef *ar eu* hwynebau.
7 A Joseph a ganfu ei frodyr, ac a'u had-
nabu hwynt, ac a ymddïeithrodd iddynt hwy,
ac a lefarodd wrthynt yn arw, ac a ddy-
wedodd wrthynt, O ba le y daethoch?
Hwythau a attebasant, O wlad Canaan, i
brynu lluniaeth.
8 A Joseph oedd yn adnabod ei frodyr;
ond nid oeddynt hwy yn ei adnabod ef.
9 A Joseph a gofiodd ei freuddwydion a
freuddwydiasai efe am danynt hwy; ac a
ddywedodd wrthynt, Ysbïwyr *ydych* chwi:
i edrych noethder y wlad y daethoch.
10 Hwythau a ddywedasant wrtho ef, Nag
ê, fy arglwydd; onid dy weision a ddaeth-
ant i brynu lluniaeth.
11 Nyni oll *ydym* feibion un gwr: *gwŷr*
cywir *ydym* ni; nid yw dy weision di ysbï-
wyr.
12 Yntau a ddywedodd wrthynt hwy, Nag
ê; onid i edrych noethder y wlad y daethoch.
13 Hwythau a ddywedasant, Dy weision
di *oedd* ddeuddeng mrodyr, meibion un gwr
y'ngwlad Canaan: ac wele, *y mae* yr ieu-
angaf heddyw gyd â'n tad ni, a'r llall nid yw
fyw.
14 A Joseph a ddywedodd wrthynt, Dyma
yr hyn a adroddais wrthych, gan ddywedyd,
Ysbïwyr *ydych* chwi.
15 Wrth hyn y'ch profir: Myn einioes
Pharaoh, *nid* ewch allan oddi yma, onid
trwy ddyfod o'ch brawd ieuangaf yma.
16 Hebryngwch un o honoch i gyrchu eich
brawd, a rhwymer chwithau; fel y profer
eich geiriau chwi, *a oes* gwirionedd ynoch:
oblegid onid ê (myn einioes Pharaoh) ysbï-
wyr yn ddïau *ydych* chwi.
17 Ac efe a'u rhoddodd hwynt i gyd y'ng
ngharchar dridiau.

18 Ac ar y trydydd dydd y dywedodd Jo-
seph wrthynt, Gwnewch hyn, fel y byddoch
fyw: ofni Duw yr wyf fi.
19 Os gwŷr cywir *ydych* chwi, rhwymer
un o'ch brodyr chwi yn eich carchardy;
ac ewch chwithau, dygwch ŷd *rhag* newyn
i'ch tylwyth.
20 A dygwch eich brawd ieuangaf attaf fi:
felly y cywirir eich geiriau chwi, ac ni bydd-
wch feirw. Hwythau a wnaethant felly.
21 ¶ Ac a ddywedasant wrth eu gilydd,
Diau bechu o honom yn erbyn ein brawd;
oblegid gweled a wnaethom gyfyngdra ei
enaid ef, pan ymbiliodd efe â ni, ac ni wran-
dawsom ef: am hynny y daeth y cyfyngdra
hwn arnom ni.
22 A Reuben a'u hattebodd hwynt, gan
ddywedyd, Oni ddywedais i wrthych, gan
ddywedyd, Na phechwch yn erbyn yr herlod;
ac ni wrandawech chwi? wele am hynny
ynte y gofynir ei waed ef.
23 Ac nis gwyddynt hwy fod Joseph yn eu
deall; am *fod* cyfieithydd rhyngddynt.
24 Yntau a drodd oddi wrthynt, ac a wyl-
odd; ac a ddaeth eilchwyl attynt, ac a lefar-
odd wrthynt hwy, ac a gymmerth o'u mysg
hwynt Simeon, ac a'i rhwymodd ef o flaen
eu llygaid hwynt.
25 ¶ Joseph hefyd a orchymynodd lenwi
eu sachau hwynt o ŷd, a rhoddi drachefn
arian pob un *o honynt* yn ei sach, a rhoddi
bwyd iddynt i'w fwytta ar y ffordd: ac felly
y gwnaeth iddynt hwy.
26 Hwythau a gyfodasant eu hŷd ar eu
hasynod, ac a aethant oddi yno.
27 Ac un a agorodd ei sach, ar fedr rhoddi
ebran i'w asyn yn y lletty; ac a ganfu ei
arian: canys wele hwynt y'ngenau ei ffettan
ef.
28 Ac a ddywedodd wrth ei frodyr, Rhodd-
wyd adref fy arian; ac wele *hwynt* hefyd
yn fy ffettan: yna y digalonasant hwy, ac
a ofnasant, gan ddywedyd wrth eu gilydd,
Paham y gwnaeth Duw i ni hyn?
29 ¶ A hwy a ddaethant at Jacob eu tad
i wlad Canaan; ac a fynegasant iddo ef eu
holl ddamweiniau, gan ddywedyd,
30 Dywedodd y gwr *oedd* arglwydd y wlad
yn arw wrthym ni, ac a'n cymmerth ni fel
ysbïwyr y wlad.
31 Ninnau a ddywedasom wrtho ef, Gwŷr
cywir *ydym* ni; nid ysbiwyr ydym.
32 Deuddeg o frodyr *oeddym* ni, meibion
ein tad ni: un nid *yw fyw*, ac *y mae* yr
ieuangaf heddyw gyd â'n tad ni y'ngwlad
Canaan.
33 A dywedodd y gwr oedd arglwydd y
wlad wrthym ni, Wrth hyn y caf wybod
mai cywir *ydych* chwi; gadewch gyd â myfi
un o'ch brodyr, a chymmerwch *luniaeth i
dorri* newyn eich teuluoedd, ac ewch ymaith.
34 A dygwch eich brawd ieuangaf attaf fi,
fel y gwybyddwyf nad ysbiwyr *ydych* chwi,
ond *eich bod* yn gywir: *yna* y rhoddaf eich
brawd i chwi, a chewch farchnatta yn y wlad.
35 ¶ Fel yr oeddynt hwy yn tywallt eu
sachau, yna wele godaid arian pob un yn
ei sach: a phan welsant y codau arian,
hwynt-hwy a'u tad, ofni a wnaethant.
36 A Jacob, eu tad hwynt, a ddywedodd
wrthynt hwy, Diblantasoch fi: Joseph nid
yw fyw, a Simeon yntau nid *yw fyw*, a Ben-
jamin a ddygech ymaith: yn fy erbyn i y
mae hyn oll.
37 A dywedodd Reuben wrth ei dad, gan
ddywedyd, Lladd fy nau fab *i*, oni ddygaf
ef drachefn attat ti: dyro ef yn fy llaw i,
a mi a'i dygaf ef attat ti eilwaith.
38 Yntau a ddywedodd, Nid â fy mab i
waered gyd â chwi: oblegid bu farw ei frawd,
ac yntau a adawyd ei hunan: pe digwyddai
iddo ef niwed ar y ffordd yr ewch ar hyd-
ddi, yna chwi a barech i'm penwynni ddisgyn
i'r bedd mewn tristwch.

PENNOD XLIII.

1 *Jacob yn flin ganddo ollwng Benjamin.*
15 *Joseph yn croesawu ei frodyr.* 31 *Yn
gwneuthur iddynt wledd.*

A'R newyn *oedd* drwm yn y wlad.
2 A bu wedi iddynt fwytta yr ŷd a
ddygasent o'r Aipht, ddywedyd o'u tad
wrthynt hwy, Ewch eilwaith, prynwch i ni
ychydig luniaeth.
3 A Judah a attebodd, gan ddywedyd, Gan
rybuddio y rhybuddiodd y gwr nyni, gan
ddywedyd, Nac edrychwch *yn* fy wyneb,
oni bydd eich brawd gyd â chwi.
4 Os anfoni ein brawd gyd â ni, ni a awn
i waered, ac a brynwn i ti luniaeth.
5 Ond os ti nid anfoni, nid awn i waered;
oblegid y gwr a ddywedodd wrthym ni, Nac
edrychwch *yn* fy wyneb, oni bydd eich
brawd gyd â chwi.
6 Ac Israel a ddywedodd, Paham y drygas-
och fi, gan fynegi i'r gwr *fod* i chwi etto
frawd?
7 Hwythau a ddywedasant, Gan ymofyn yr
ymofynodd y gwr am danom ni, ac am ein
cenedl, gan ddywedyd, Ai byw eich tad
chwi etto? Oes frawd *arall* i chwi? Ninnau
a ddywedasom wrtho ef ar ol y geiriau hyn-
ny: a allem ni gan wybod wybod y dywedai
efe, Dygwch eich brawd i waered?
8 Judah a ddywedodd hefyd wrth ei dad
Israel, Gollwng y bachgen gyd â mi, ninnau
a gyfodwn ac a awn ymaith; fel y byddom
byw, ac na byddom feirw, nyni, a thithau,
a'n plant hefyd.
9 Myfi a fechnïaf am dano ef; o'm llaw i
y gofyni ef: onis dygaf ef attat ti, a'i osod
ef ger dy fron di, yna y byddaf euog o fai
i'th erbyn byth.
10 Canys, pe na buasem hwyrfrydig, daeth-
em eilchwyl yma ddwy waith bellach.
11 Ac Israel eu tad a ddywedodd wrthynt,
Os rhaid yn awr felly, gwnewch hyn; cym-
merwch o ddewis ffrwythau y wlad yn eich
llestri, a dygwch yn anrheg i'r gwr, ychydig
falm, ac ychydig fêl, llysiau, a myrr, cnau,
ac almonau.
12 Cymmerwch hefyd ddau cymmaint o
arian gyd â chwi; a dygwch eilwaith gyd
â chwi yr arian a roddwyd drachefn y'ngenau
eich sachau: ond odid amryfusedd *fu* hynny.
13 Hefyd cymmerwch eich brawd, a chyf-
odwch, ewch eilwaith at y gwr.
14 A Duw hollalluog a roddo i chwi dru-
garedd ger bron y gwr, fel y gollyngo i chwi
eich brawd arall, a Benjamin: minnau fel
y'm diblantwyd, a ddiblentir.
15 ¶ A'r gwŷr a gymmerasant yr anrheg
honno, a chymmerasant arian yn ddwbl yn
eu llaw, a Benjamin *hefyd;* a chyfodasant,
ac a aethant i waered i'r Aipht, a safasant
ger bron Joseph.
16 A Joseph a ganfu Benjamin gyd â
hwynt; ac a ddywedodd wrth yr hwn *oedd
olygwr* ar ei dŷ, Dwg y gwŷr hyn i'r tŷ, a
lladd laddfa, ac arlwya: oblegid y gwŷr a
gânt fwytta gyd a myfi ar hanner dydd.
17 A'r gwr a wnaeth fel y dywedodd Jo-
seph: a'r gwr a ddug y dynion i dŷ Joseph.
18 A'r gwŷr a ofnasant, pan ddygpwyd
hwynt i dŷ Joseph; ac a ddywedasant,

Oblegid yr arian a roddwyd eilwaith yn ein sachau ni yr amser cyntaf, y dygpwyd nym i mewn; i fwrw hyn arnom ni, ac i ruthro i ni, ac i'n cymmeryd ni yn gaethion, a'n hasynod hefyd.

19 A hwy a nesasant at y gwr *oedd olygwr* ar dŷ Joseph, ac a lefarasant wrtho, wrth ddrws y tŷ,

20 Ac a ddywedasant, Fy arglwydd, gan ddisgyn y disgynasom yr amser cyntaf, i brynu lluniaeth.

21 A bu, pan ddaethom i'r lletty, ac agoryd ein sachau, yna wele arian pob un y'ngenau ei sach; ein harian ni, *meddaf,* yn ei bwys: ond ni a'i dygasom eilwaith yn ein llaw.

22 Dygasom hefyd arian arall i waered yn ein llaw, i brynu lluniaeth: nis gwyddom pwy a osododd ein harian ni yn ein ffettanau.

23 Yntau a ddywedodd, Heddwch i chwi; nac ofnwch: eich Duw chwi, a Duw eich tad, a roddes i chwi drysor yn eich sachau; daeth eich arian chwi attaf fi. Ac efe a ddug Simeon allan attynt hwy.

24 A'r gwr a ddug y dynion i dŷ Joseph, ac a roddes ddwfr, a hwy a olchasant eu traed; ac efe a roddes ebran i'w hasynod hwynt.

25 Hwythau a barottoisant eu hanrheg erbyn dyfod Joseph ar hanner dydd: oblegid clywsent mai yno y bwyttäent fara.

26 ¶ Pan ddaeth Joseph i'r tŷ, hwythau a ddygasant iddo ef yr anrheg *oedd* ganddynt i'r tŷ, ac a ymgrymmasant iddo ef hyd lawr.

27 Yntau a ofynodd iddynt am eu hiechyd, ac a ddywedodd, Ai iach yr hen wr eich tad chwi, yr hwn y soniasoch *am dano?* ai byw efe etto?

28 Hwythau a ddywedasant, Iach yw dy was, ein tad ni; byw *yw* efe etto. Yna yr ymgrymmasant, ac yr ymostyngasant.

29 Yntau a ddyrchafodd ei lygaid, ac a ganfu ei frawd Benjamin, mab ei fam ei hun; ac a ddywedodd, Ai dyma eich brawd ieuangaf chwi, am yr hwn y dywedasoch wrthyf fi? Yna y dywedodd, Duw a roddo ras i ti, fy mab.

30 A Joseph a frysiodd (oblegid cynnesasai ei ymysgaroedd ef tu ag at ei frawd) ac a geisiodd *le* i wylo, ac a aeth i mewn i'r ystafell, ac a wylodd yno.

31 Gwedi hynny *efe* a olchodd ei wyneb, ac a ddaeth allan, ac a ymattaliodd, ac a ddywedodd, Gosodwch fara.

32 Hwythau a osodasant *fwyd* iddo ef wrtho ei hun, ac iddynt hwy wrthynt eu hun, ac i'r Aiphtiaid y rhai oedd yn bwytta gyd âg ef wrthynt eu hunain: oblegid ni allai yr Aiphtiaid fwytta bara gyd â'r Hebreaid; o herwydd ffieidd-dra oedd hynny gan yr Aiphtiaid.

33 Yna yr eisteddasant ger ei fron ef, y cyntaf-anedig yn ol ei gyntaf-enedigaeth, a'r ieuangaf yn ol ei ieuengctid: a rhyfeddodd y gwŷr bob un wrth eu gilydd.

34 Yntau a gymmerodd seigiau oddi ger ei fron ei hun iddynt hwy: a mwy ydoedd saig Benjamin o bùm rhan nâ seigiau yr un o honynt oll. Felly yr yfasant ac y gwleddasant gyd âg ef.

PENNOD XLIV.

Dyfais Joseph i attal ei frodyr. 14 Ufudd ddeisyfiad Judah at Joseph.

AC efe a orchymynodd i'r hwn *oedd olygwr* ar ei dŷ ef, gan ddywedyd, Llanw sachau y gwŷr o fwyd, cymmaint ag a allant ei ddwyn, a dod arian pob un y'ngenau ei sach.

2 A dod fy nghwppan fy hun, *sef* y cwppan arian, y'ngenau sach yr ieuangaf, gyd âg arian ei ŷd ef. Yntau a wnaeth yn ol gair Joseph, yr hwn a ddywedasai efe.

3 Y bore a oleuodd, a'r gwŷr a ollyngwyd ymaith, hwynt a'u hasynod.

4 Hwythau a aethant allan o'r ddinas. *Ac* nid aethant nepell, pan ddywedodd Joseph wrth yr hwn *oedd olygwr* ar ei dŷ, Cyfod, *a* dilyn ar ol y gwŷr: a phan oddiweddech hwynt, dywed wrthynt, Paham y talasoch ddrwg am dda?

5 Onid dyma y *cwppan* yr yfai fy arglwydd ynddo, ac yr arferai ddewiniaeth wrtho? Drwg y gwnaethoch yr hyn a wnaethoch.

6 ¶ Yntau a'u goddiweddodd hwynt, ac a ddywedodd y geiriau hynny wrthynt hwy.

7 Y rhai a ddywedasant wrtho yntau, Paham y dywed fy arglwydd y cyfryw eiriau? na atto Duw i'th weision di wneuthur y cyfryw beth.

8 Wele, ni a ddygasom attat ti eilwaith o wlad Canaan yr arian a gawsom y'ngenau ein sachau; pa fodd gan hynny y lladrattäem ni arian neu aur o dŷ dy arglwydd di?

9 Yr hwn o'th weision di y ceffir *y cwppan* gyd âg ef, bydded hwnnw farw; a ninnau hefyd a fyddwn gaeth-weision i'm harglwydd.

10 Yntau a ddywedodd, Bydded yn awr fel y dywedasoch chwi: yr hwn y ceffir *y cwppan* gyd âg ef a fydd was i mi, a chwithau a fyddwch ddïeuog.

11 Hwythau a frysiasant, ac a ddisgynasant bob un ei sach i lawr, ac a agorasant bawb ei ffettan.

12 Yntau a chwiliodd; ar yr hynaf y dechreuodd, ac ar yr ieuangaf y diweddodd: a'r cwppan a gafwyd yn sach Benjamin.

13 Yna y rhwygasant eu dillad, ac a bynniasant bawb ar ei asyn, ac a ddychwelasant i'r ddinas.

14 ¶ A daeth Judah a'i frodyr i dŷ Joseph, ac efe etto yno; ac a syrthiasant i lawr ger ei fron ef.

15 A dywedodd Joseph wrthynt, Pa waith *yw* hwn a wnaethoch chwi? oni wyddech chwi y medr gwr fel myfi ddewiniaeth?

16 A dywedodd Judah, Pa beth a ddywedwn wrth fy arglwydd? pa beth a lefarwn? pa fodd yr ymgyfiawnhâwn? cafodd Duw allan anwiredd dy weision: wele ni yn weision i'm harglwydd, Ie nyni, a'r hwn y cafwyd y cwppan gyd âg ef hefyd.

17 Yntau a ddywedodd, Na atto DUW i mi wneuthur hyn: y gwr y cafwyd y cwppan yn ei law, efe fydd was i mi; ewch chwithau i fynu, mewn heddwch, at eich tad.

18 ¶ Yna yr aeth Judah atto ef, ac a ddywedodd, Fy arglwydd, caffed, attolwg, dy was ddywedyd gair y'nghlustiau fy arglwydd, ac na ennyned dy lid wrth dy was: o herwydd yr wyt ti megis Pharaoh.

19 Fy arglwydd a ymofynodd â'i weision, gan ddywedyd, A oes i chwi dad, neu frawd?

20 Ninnau a ddywedasom wrth fy arglwydd, Y mae i ni dad, yn hen wr; a phlentyn ei henaint ef, un bychan: a'i frawd a fu farw, ac efe a adawyd ei hunan o'i fam ef; a'i dad sydd hoff ganddo ef.

21 Tithau a ddywedaist wrth dy weision, Dygwch ef i waered attaf fi, fel y gosodwyf fy llygaid arno.

22 A ni a ddywedasom wrth fy arglwydd, Y llangc ni ddichon ymadael â'i dad: oblegid os ymedy efe â'i dad, marw fydd ei *dad.*

23 Tithau a ddywedaist wrth dy weision, Oni ddaw eich brawd ieuangaf i waered gyd â chwi, nac edrychwch yn fy wyneb mwy.

24 Bu hefyd wedi ein myned ni i fynu at dy was, fy nhad, mynegasom iddo ef eiriau fy arglwydd.

25 A dywedodd ein tad, Ewch eilwaith, prynwch i ni ychydig luniaeth.

26 Dywedasom ninnau, Nis gallwn fyned i waered: os bydd ein brawd ieuangaf gyd â ni, nyni a awn i waered; oblegid ni allwn edrych *yn* wyneb y gwr, oni bydd ein brawd ieuangaf gyd â ni.

27 A dywedodd dy was fy nhad wrthym ni, Chwi a wyddoch mai dau a blantodd fy ngwraig i mi:

28 Ac un a aeth allan oddi wrthyf fi; minnau a ddywedais, Yn ddiau gan larpio y llarpiwyd ef; ac nis gwelais ef hyd yn hyn.

29 Os cymmerwch hefyd hwn ymaith o'm golwg, a digwyddo niwed iddo ef; yna y gwnewch i'm penllwydni ddisgyn mewn gofid i fedd.

30 Bellach gan hynny, pan ddelwyf at dy was, fy nhad, heb fod y llangc gyd â ni; (gan fod ei hoedl ef y'nglŷn wrth ei hoedl yntau)

31 Yna pan welo efe na *ddaeth* y llangc, marw fydd efe; a'th weision a barant i benwynnedd dy was ein tad ni ddisgyn mewn gofid i fedd.

32 Oblegid dy was a aeth yn feichiau am y llangc i'm tad, gan ddywedyd, Onis dygaf ef attat ti, yna byddaf euog o fai yn erbyn fy nhad byth.

33 Gan hynny weithian, attolwg, arhosed dy was dros y llangc, yn was i'm harglwydd; ac aed y llangc i fynu gyd â'i frodyr:

34 Oblegid pa fodd yr âf i fynu at fy nhad, a'r llangc heb *fod* gyd â mi? rhag i mi weled y gofid a gaiff fy nhad.

PENNOD XLV.

1 *Joseph yn ei hysbysu ei hun i'w frodyr:* 5 *yn eu cysuro hwynt â rhagluniaeth Duw:* 9 *yn danfon am ei dad.* 16 *Pharaoh yn sicrhâu y peth.* 21 *Joseph yn gosod allan ei frodyr i'r daith, ac yn eu hannog hwynt i fod yn gyttûn.* 25 *Jacob yn ymlawenychu wrth y newyddion.*

YNA Joseph ni allodd ymattal ger bron y rhai oll oedd yn sefyll gyd âg ef: ac efe a lefodd, Perwch allan bawb oddi wrthyf. Yna nid arhosodd neb gyd âg ef, pan ymgydnabu Joseph â'i frodyr.

2 Ac efe a gododd ei lef mewn wylofain: a chlybu yr Aiphtiaid, a chlybu tŷ Pharaoh.

3 A Joseph a ddywedodd wrth ei frodyr, Myfi *yw* Joseph; ai byw fy nhad etto? A'i frodyr ni fedrent atteb iddo; oblegid brawychasent ger ei fron ef.

4 Joseph hefyd a ddywedodd wrth ei frodyr, Dyneswch, attolwg, attaf fi. Hwythau a ddynesasant. Yntau a ddywedodd, Myfi *yw* Joseph eich brawd chwi, yr hwn a werthasoch i'r Aipht.

5 Weithian gan hynny na thristêwch, ac na ddigiwch wrthych eich hunain, am werthu o honoch fyfi yma; oblegid i achub einioes yr hebryngodd Duw fyfi o'ch blaen chwi.

6 Oblegid dyma ddwy flynedd o'r newyn o fewn y wlad; ac *fe a fydd* etto bùm mlynedd, y rhai *a fydd* heb nac âr na medi.

7 A Duw a'm hebryngodd i o'ch blaen chwi, i galw i chwi hiliogaeth yn y wlad, ac i beri bywyd i chwi, trwy fawr ymwared.

8 Ac yr awr hon nid chwi a'm hebryngodd i yma, ond Duw: ac efe a'm gwnaeth i yn dad i Pharoah, ac yn arglwydd ar ei holl dŷ ef, ac yn llywydd ar holl wlad yr Aipht.

9 Brysiwch, ac ewch i fynu at fy nhad, a dywedwch wrtho, Fel hyn y dywed dy fab Joseph; Duw a'm gosododd i yn arglwydd ar yr holl Aipht: tyred i waered attaf; nac oeda.

10 A chai drigo y'ngwlad Gosen, a bod yn agos attaf fi, ti a'th feibion, a meibion dy feibion, a'th ddefaid, a'th wartheg, a'r hyn oll *sydd* gennyt:

11 Ac yno y'th borthaf (oblegid pùm mlynedd o'r newyn *a fydd* etto) rhag dy fyned mewn tlodi, ti a'th deulu, a'r hyn oll *sydd* gennyt.

12 Ac wele eich llygaid chwi, a llygaid fy mrawd Benjamin yn gweled, mai fy ngenau i *sydd* yn ymadrodd wrthych.

13 Mynegwch hefyd i'm tad fy holl anrhydedd i yn yr Aipht, a'r hyn oll a welsoch; brysiwch hefyd, a dygwch fy nhad i waered yma.

14 Ac efe a syrthiodd ar wddf ei frawd Benjamin, ac a wylodd; Benjamin hefyd a wylodd ar ei wddf yntau.

15 Ac efe a gusanodd ei holl frodyr, ac a wylodd arnynt: ac ar ol hynny ei frodyr a ymddiddanasant âg ef.

16 ¶ A'r gair a ddaeth i dŷ Pharaoh, gan ddywedyd, Brodyr Joseph a ddaethant: a da oedd *hyn* y'ngolwg Pharaoh, ac y'ngolwg ei weision.

17 A Pharaoh a ddywedodd wrth Joseph, Dywed wrth dy frodyr, Gwnewch hyn; Llwythwch eich ysgrubliaid, a cherddwch, *ac* ewch i wlad Canaan;

18 A chymmerwch eich tad, a'ch teuluoedd, a deuwch attaf fi: a rhoddaf i chwi ddaioni gwlad yr Aipht, a chewch fwytta brasder y wlad.

19 Gorchymyn yn awr a gefaist, gwnewch hyn: cymmerwch i chwi o wlad yr Aipht gerbydau i'ch rhai bach, ac i'ch gwragedd; a chymmerwch eich tad, a deuwch.

20 Ac nac arbeded eich llygaid chwi *ddim* dodrefn; oblegid dâ holl wlad yr Aipht sydd eiddo chwi.

21 A meibion Israel a wnaethant felly: a rhoddodd Joseph iddynt hwy gerbydau, yn ol gorchymyn Pharaoh, a rhoddodd iddynt fwyd ar hyd y ffordd.

22 I bob un o honynt oll y rhoddes bâr o ddillad: ond i Benjamin y rhoddes drichant *o ddarnau* arian, a phùm pâr o ddillad.

23 Hefyd i'w dad yr anfonodd fel hyn; deg o asynod yn llwythog o ddâ yr Aipht, a deg o asenod yn dwyn ŷd, bara, a bwyd i'w dad ar hyd y ffordd.

24 Yna y gollyngodd ymaith ei frodyr; a hwy a aethant ymaith: ac efe a ddywedodd wrthynt hwy, Nac ymrysonwch ar y ffordd.

25 ¶ Felly yr aethant i fynu o'r Aipht, ac a ddaethant i wlad Canaan, at eu tad Jacob;

26 Ac a fynegasant iddo, gan ddywedyd, Y mae Joseph etto yn fyw, ac y mae yn llywodraethu ar holl wlad yr Aipht. Yna y llesgâodd ei galon yntau; oblegid nid oedd yn eu credu.

27 Traethasant hefyd iddo ef holl eiriau Joseph, y rhai a ddywedasai efe wrthynt hwy. A phan ganfu efe y cerbydau a anfonasai Joseph i'w ddwyn ef, yna y bywiogodd yspryd Jacob eu tad hwynt.

28 A dywedodd Israel, Digon *ydyw*; y mae Joseph fy mab etto yn fyw: âf, fel y gwelwyf ef cyn fy marw.

PENNOD XLVI.

1 *Duw yn cysuro Jacob yn Beerseba.* 5 *Efe a'i deulu yn myned oddi yno i'r Aipht.* 8 *Rhifedi ei deulu ef y rhai a aeth i'r Aipht.* 28 *Joseph yn cyfarfod Jacob.* 31 *Mae efe yn dysgu i'w frodyr pa fodd yr attebent Pharaoh.*

YNA y cychwynodd Israel, a'r hyn oll oedd ganddo, ac a ddaeth i Beerseba, ac a aberthodd ebyrth i DDUW ei dad Isaac.

2 A llefarodd DUW wrth Israel mewn gweledigaethau nos, ac a ddywedodd, Jacob, Jacob. Yntau a ddywedodd, Wele fi.

3 Ac efe a ddywedodd, Myfi *yw* DUW, DUW dy dad: nac ofna fyned i waered i'r Aipht; canys gwnaf di yno yn genhedlaeth fawr.

4 Myfi a âf i waered gyd â thi i'r Aipht; a myfi gan ddwyn a'th ddygaf di i fynu drachefn: Joseph hefyd a esyd ei law ar dy lygaid di.

5 A chyfododd Jacob o Beerseba: a meibion Israel a ddygasant Jacob eu tad, a'u rhai bach, a'u gwragedd, yn y cerbydau a anfonasai Pharaoh i'w ddwyn ef.

6 Cymmerasant hefyd eu hanifeiliaid, a'u golud a gasglasent yn nhir Canaan, ac a ddaethant i'r Aipht, Jacob, a'i holl had gyd âg ef:

7 Ei feibion, a meibion ei feibion gyd âg ef, ei ferched, a merched ei feibion, a'i holl had, a ddug efe gyd âg ef i'r Aipht.

8 ¶ A dyma enwau plant Israel, y rhai a ddaethant i'r Aipht, Jacob a'i feibion: Reuben, cynfab Jacob.

9 A meibion Reuben; Hanoch, a Phalu, Hesron hefyd, a Charmi.

10 ¶ A meibion Simeon; Jemuel, a Jamin, ac Ohad, a Jachin, a Sohar, a Saul mab Canaanees.

11 Meibion Lefi hefyd; Gerson, Cohath, a Merari.

12 A meibion Judah; Er, ac Onan, a Selah, Pharez hefyd, a Zarah: a buasai farw Er ac Onan yn nhir Canaan. A meibion Pharez oedd Hesron, a Hamul.

13 ¶ Meibion Issachar hefyd; Tola, a Phufah, a Job, a Simron.

14 ¶ A meibion Zabulon; Sered, ac Elon, a Jaleel.

15 Dyma feibion Leah, y rhai a blantodd hi i Jacob ym Mesopotamia, a Dinah ei ferch: ei feibion a'i ferched *oeddynt* oll dri dyn ar ddeg ar hugain.

16 ¶ A meibion Gad; Siphion, a Haggai, Suni, ac Esbon, Eri, ac Arodi, ac Areli.

17 ¶ A meibion Aser; Jimnah, ac Isuah, ac Isui, a Beriah, a Serah eu chwaer hwynt. A meibion Beriah; Heber, a Malchiel.

18 Dyma feibion Zilpah, yr hon a roddodd Laban i Leah ei ferch: a hi a blantodd y rhai hyn i Jacob, *sef* un dyn ar bymtheg.

19 ¶ Meibion Rahel, gwraig Jacob, *oedd* Joseph a Benjamin.

20 Ac i Joseph y ganwyd, yn nhir yr Aipht, Manasseh ac Ephraim, y rhai a blantodd Asnath, merch Potipherah offeiriad On, iddo ef.

21 ¶ A meibion Benjamin; Belah, a Becher, ac Asbel, Gera, a Naaman, Ehi, a Ros, Muppim, a Huppim, ac Ard.

22 Dyma feibion Rahel, y rhai a blantodd hi i Jacob; yn bedwar dyn ar ddeg oll.

23 ¶ A meibion Dan *oedd* Husim.

24 ¶ A meibion Naphtali; Jahseel, a Guni, a Jeser, a Silem.

25 Dyma feibion Bilhah, yr hon a roddodd Laban i Rahel ei ferch: a hi a blantodd y rhai hyn i Jacob, yn saith nyn oll.

26 Yr holl eneidiau y rhai a ddaethant gyd â Jacob i'r Aipht, yn dyfod allan o'i lwynau ef, heblaw gwragedd meibion Jacob, *oeddynt* oll chwe enaid a thriugain.

27 A meibion Joseph y rhai a anwyd iddo ef yn yr Aipht, *oedd* ddau enaid: holl eneidiau tŷ Jacob, y rhai a ddaethant i'r Aipht, *oeddynt* ddeg a thriugain.

28 ¶ Ac efe a anfonodd Judah o'i flaen at Joseph, i gyfarwyddo ei wyneb ef i Gosen: yna y daethant i dir Gosen.

29 A Joseph a barottôdd ei gerbyd, ac a aeth i fynu i gyfarfod Israel ei dad i Gosen; ac a ymddangosodd iddo: ac efe a syrthiodd ar ei wddf ef, ac a wylodd ar ei wddf ef ennyd.

30 A dywedodd Israel wrth Joseph, Byddwyf farw bellach, wedi i mi weled dy wyneb, gan dy fod di yn fyw etto.

31 A dywedodd Joseph wrth ei frodyr, âc wrth deulu ei dad, Mi a âf i fynu, ac a fynegaf i Pharaoh, ac a ddywedaf wrtho, Fy mrodyr, a theulu fy nhad, y rhai *oedd* yn nhir Canaan, a ddaethant attaf fi.

32 A'r gwŷr, bugeiliaid defaid ydynt: canys perchen anifeiliaid ydynt; a dygasant *yma* eu praidd, a'u gwartheg, a'r hyn oll *oedd* ganddynt.

33 A phan alwo Pharaoh am danoch, a dywedyd, Beth *yw* eich gwaith?

34 Dywedwch, Dy weision fuant drinwyr anifeiliaid o'u hieuengctid hyd yr awr hon, nyni a'n tadau hefyd; er mwyn cael o honoch drigo yn nhir Gosen: canys ffieidd-dra yr Aiphtiaid *yw* pob bugail defaid.

PENNOD XLVII.

1 *Joseph yn dwyn pump o'i frodyr,* 7 *a'i dad, ger bron Pharaoh.* 11 *Yntau yn rhoddi iddynt drigfa a modd i fyw.* 13 *Mae efe yn cael holl arian yr Aiphtiaid,* 16 *a'u hanifeiliaid,* 18 *a'u tiroedd, i Pharaoh.* 22 *Ni phrynwyd mo dir yr offeiriaid.* 23 *Mae efe yn gosod y tir iddynt er y bummed ran.* 28 *Oedran Jacob.* 29 *Mae efe yn peri i Joseph dyngu y claddai efe ef gyd â'i dadau.*

YNA y daeth Joseph ac a fynegodd i Pharaoh, ac a ddywedodd, Fy nhad, a'm brodyr, a'u defaid, a'u gwartheg, a'r hyn oll *oedd* ganddynt, a ddaethant o dir Canaan; ac wele hwynt yn nhir Gosen.

2 Ac efe a gymmerth rai o'i frodyr, *sef* pùm nyn, ac a'u gosododd hwynt o flaen Pharaoh.

3 A dywedodd Pharaoh wrth ei frodyr ef, Beth *yw* eich gwaith chwi? Hwythau a ddywedasant wrth Pharaoh, Bugeiliaid defaid yw dy weision, nyni a'n tadau hefyd.

4 Dywedasant hefyd wrth Pharaoh, I ormdaith yn y wlad y daethom, am nad *oes* borfa i'r defaid gan dy weision; canys trwm *yw* y newyn yng ngwlad Canaan: ac yr awr hon, attolwg, caed dy weision drigo yn nhir Gosen.

5 A llefarodd Pharaoh wrth Joseph, gan ddywedyd, Dy dad a'th frodyr a ddaethant attat.

6 Tir yr Aipht sydd o'th flaen; cyfleä dy dad a'th frodyr yn y man goreu yn y wlad; trigant yn nhir Gosen: ac os gwyddost fod yn eu mysg wŷr grymmus, gosod hwynt yn ben-bugeiliaid ar yr eiddof fi.

7 A dug Joseph Jacob ei dad, ac a'i gosododd ger bron Pharaoh: a Jacob a fendithiodd Pharaoh.

8 A dywedodd Pharaoh wrth Jacob, Pa
faint *yw* dyddiau blynyddoedd dy einioes
di?
9 A Jacob a ddywedodd wrth Pharaoh,
Dyddiau blynyddoedd fy ymdaith *ydynt*
ddeg ar hugain a chan mlynedd: ychydig
a drwg fu dyddiau blynyddoedd fy einioes,
ac ni chyrhaeddasant ddyddiau blynydd-
oedd einioes fy nhadau yn nyddiau eu
hymdaith hwynt.
10 A bendithiodd Jacob Pharaoh, ac a
aeth allan o ŵydd Pharaoh.
11 ¶ A Joseph a gyfleodd ei dad a'i
frodyr, ac a roddes iddynt feddiant yng
ngwlad yr Aipht, y'nghwrr goreu y wlad,
yn nhir Rameses, fel y gorchymynasai Pha-
raoh.
12 Joseph hefyd a gynnaliodd ei dad, a'i
frodyr, a holl dylwyth ei dad, â bara, yn
ol eu teuluoedd.
13 ¶ Ac nid *oedd* bara yn yr holl wlad:
canys y newyn oedd drwm iawn; fel yr
oedd gwlad yr Aipht, a gwlad Canaan, yn
dyddfu gan y newyn.
14 Joseph hefyd a gasglodd yr holl arian
a gawsid yn nhir yr Aipht, ac yn nhir
Canaan, am yr ymborth a brynasent hwy:
a Joseph a ddug yr arian i dŷ Pharaoh.
15 Pan ddarfu yr arian yn nhir yr Aipht,
ac y'ngwlad Canaan, yr holl Aiphtiaid a
ddaethant at Joseph, gan ddywedyd, Moes
i ni fara: canys paham y byddem ni feirw
ger dy fron? o herwydd darfu yr arian.
16 A dywedodd Joseph, Moeswch eich
anifeiliaid; a rhoddaf i chwi am eich ani-
feiliaid, os darfu yr arian.
17 A hwy a ddygasant eu hanifeiliaid at
Joseph: a rhoddes Joseph iddynt fara am
y meirch, ac am y diadelloedd defaid, ac
am y gyrroedd gwartheg, ac am yr asynod;
ac a'u cynnaliodd hwynt â bara, am eu
holl anifeiliaid, dros y flwyddyn honno.
18 A phan ddarfu y flwyddyn honno, y
daethant atto ef yr ail flwyddyn, ac a ddy-
wedasant wrtho, Ni chelwn oddi wrth fy
arglwydd ddarfod yr arian, a *myned ein*
hysgrubliaid a'n hanifeiliaid at fy arglwydd;
ni adawyd *i ni* ger bron fy arglwydd onid
ein cyrph a'n tir.
19 Paham y byddwn feirw o flaen dy
lygaid, nyni a'n tir? pryn ni a'n tir am
fara; a nyni a'n tir a fyddwn gaethion i
Pharaoh: dod dithau i ni had, fel y bydd-
om fyw, ac na fyddom feirw, ac na byddo
y tir yn anghyfannedd.
20 A Joseph a brynodd holl dir yr Aipht
i Pharaoh: canys yr Aiphtiaid a werth-
asant bob un ei faes; oblegid y newyn a
gryfhasai arnynt: felly yr aeth y tir i
Pharaoh.
21 Y bobl hefyd, efe a'u symmudodd
hwynt i ddinasoedd, o'r naill gwrr i derfyn
yr Aipht hyd ei chwrr *arall.*
22 Yn unig tir yr offeiriaid ni phrynodd
efe: canys rhan *oedd* i'r offeiriaid wedi ei
phennu iddynt gan Pharaoh, a'u rhan a
roddasai Pharaoh iddynt a fwyttasant hwy;
am hynny ni werthasant hwy eu tir.
23 Dywedodd Joseph hefyd wrth y bobl,
Wele, prynais chwi heddyw, a'ch tir, i
Pharaoh: wele i chwi had, heuwch chwi-
thau y tir.
24 A bydded i chwi roddi i Pharaoh y
bummed ran o'r cnwd; a bydd y pedair
rhan i chwi, yn had i'r maes, ac yn ym-
borth i chwi, ac i'r rhai *sydd* yn eich tai,
ac yn fwyd i'ch rhai bach.
25 A dywedasant, Cedwaist ni yn fyw:
gâd i ni gael ffafr y'ngolwg fy arglwydd, a
byddwn weision i Pharaoh.
26 A Joseph a osododd hynny yn ddeddf,
hyd heddyw, ar dir yr Aipht, gael o Pha-
raoh y bummed ran; ond o dir yr offeir-
iaid yn unig, yr hwn nid oedd eiddo Pha-
raoh.
27 ¶ Trigodd Israel hefyd yng ngwlad yr
Aipht o fewn tir Gosen, ac a gawsant
feddiannau ynddi; cynnyddasant hefyd, ac
amlhasant yn ddirfawr.
28 Jacob hefyd a fu fyw yn nhir yr
Aipht ddwy flynedd ar bymtheg: felly yr
oedd dyddiau Jacob, *sef* blynyddoedd ei
einioes ef, yn saith mlynedd a deugain a
chan mlynedd.
29 A dyddiau Israel a nesasant i farw: ac
efe a alwodd am ei fab Joseph, ac a ddy-
wedodd wrtho, O chefais yn awr ffafr yn
dy olwg, gosod, attolwg, dy law dan fy
morddwyd, a gwna â mi drugaredd a gwir-
ionedd; na chladd fi, attolwg, yn yr
Aipht.
30 Eithr mi a orweddaf gyd â'm tadau;
yna dwg fi allan o'r Aipht, a chladd fi yn
eu beddrod hwynt. Yntau a ddywedodd,
Mi a wnaf yn ol dy air.
31 Ac efe a ddywedodd, Twng wrthyf.
Ac efe a dyngodd wrtho. Yna Israel a
ymgrymmodd ar ben y gwely.

PENNOD XLVIII.

1 *Joseph a'i ddau fab yn ymweled â'i dad yn ei glefyd.* 2 *Jacob yn ymgryfhâu i'w bendithio hwy.* 3 *Yn adrodd yr addewid.* 5 *Yn cymmeryd Ephraim a Manasseh yn eiddo ei hun.* 7 *Yn crybwyll wrtho am fedd ei fam.* 9 *Yn bendithio Ephraim a Manasseh.* 17 *Yn gosod yr ieuangaf o flaen yr hynaf.* 21 *Yn prophwydo am eu dychweliad hwy i Canaan.*

A BU, wedi y pethau hyn, ddywedyd o
un wrth Joseph, Wele, y mae dy dad
yn glaf. Ac efe a gymmerth ei ddau fab
gyd âg ef, Manasseh ac Ephraim.
2 A mynegodd *un* i Jacob, ac a ddywed-
odd, Wele dy fab Joseph yn dyfod attat.
Ac Israel a ymgryfhâodd, ac a eisteddodd
ar y gwely.
3 A dywedodd Jacob wrth Joseph, Duw
Hollalluog a ymddangosodd i mi yn Luz,
y'ngwlad Canaan, ac a'm bendithiodd:
4 Dywedodd hefyd wrthyf, Wele, mi a'th
wnaf yn ffrwythlawn, ac a'th amlhâf, ac yn
dyrfa o bobloedd y'th wnaf, a rhoddaf y
tir hwn i'th had di ar dy ol di, yn etifedd-
iaeth dragywyddol.
5 ¶ Ac yr awr hon, dy ddau fab, y rhai
a anwyd i ti yn nhir yr Aipht, cyn fy
nyfod attat i'r Aipht, eiddof fi *fyddant*
hwy: Ephraim a Manasseh fyddant eiddof
fi, fel Reuben a Simeon.
6 A'th eppil, y rhai a genhedlych ar eu
hol hwynt, fyddant eiddot ti dy hun; ar
enw eu brodyr y gelwir hwynt yn eu he-
tifeddiaeth.
7 ¶ A phan ddaethum i o Mesopotamia,
bu Rahel farw gyd â mi yn nhir Canaan,
ar y ffordd, pan oedd etto filldir o dir hyd
Ephrath: a chleddais hi yno ar ffordd
Ephrath: honno *yw* Bethlehem.
8 A gwelodd Israel feibion Joseph, ac a
ddywedodd, Pwy *yw* y rhai hyn?
9 A Joseph a ddywedodd wrth ei dad,
Dyma fy meibion i, a roddodd Duw i mi
yma. Yntau a ddywedodd, Dwg hwynt,
attolwg, attaf fi, a mi a'u bendithiaf hwynt.
10 Llygaid Israel hefyd oedd drymion gan
henaint, *fel* na allai efe weled: ac efe a'u

dygodd hwynt atto ef; yntau a'u cusanodd hwynt, ac a'u cofleidiodd.

11 Dywedodd Israel hefyd wrth Joseph, Ni feddyliais weled dy wyneb; etto, wele, parodd Duw i mi weled dy had hefyd.

12 A Joseph a'u tynnodd hwynt allan oddi wrth ei liniau ef, ac a ymgrymmodd i lawr ar ei wyneb.

13 Cymmerodd Joseph hefyd hwynt ill dau, Ephraim yn ei law ddehau tu a llaw aswy Israel, a Manasseh yn ei law aswy tu a llaw ddehau Israel; ac a'u nesâodd hwynt atto ef.

14 Ac Israel a estynodd ei law ddehau, ac a'i gosododd ar ben Ephraim (a hwn oedd yr ieuangaf) a'i law aswy ar ben Manasseh: gan gyfarwyddo ei ddwylaw trwy wybod; canys Manasseh *oedd* y cynfab.

15 ¶ Ac efe a fendithiodd Joseph, ac a ddywedodd, Duw, yr hwn y rhodiodd fy nhadau Abraham ac Isaac ger ei fron, Duw, yr hwn a'm porthodd er pan ydwyf, hyd y dydd hwn,

16 Yr angel yr hwn a'm gwaredodd i oddi wrth bob drwg, a fendithio y llangciau; fy enw hefyd, ac enw fy nhadau Abraham ac Isaac, a alwer arnynt: heigiant hefyd yn lliaws y'nghanol y wlad.

17 Pan welodd Joseph osod o'i dad ei law ddehau ar ben Ephraim, bu anfoddlawn ganddo: ac efe a ddaliodd law ei dad, i'w symmud hi, oddi ar ben Ephraim, ar ben Manasseh.

18 Dywedodd Joseph hefyd wrth ei dad, Nid felly, fy nhad: canys dyma y cynfab; gosod dy law ddehau ar ei ben ef.

19 A'i dad a ommeddodd, ac a ddywedodd, Mi a wn, fy mab, mi a wn: bydd hwn hefyd yn bobl, a mawr fydd hwn hefyd; ond yn wir ei frawd ieuangaf fydd mwy nag ef, a'i had ef fydd yn lliaws o genhedloedd.

20 Ac efe a'u bendithiodd hwynt yn y dydd hwnnw, gan ddywedyd, Ynot ti y bendithia Israel, gan ddywedyd, Gwnaed Duw di fel Ephraim, ac fel Manasseh. Ac efe a osododd Ephraim o flaen Manasseh.

21 Dywedodd Israel hefyd wrth Joseph, Wele fi yn marw; a bydd Duw gyd â chwi, ac efe a'ch dychwel chwi i dir eich tadau.

22 A mi a roddais i ti un rhan goruwch dy frodyr, yr hon a ddygais o law yr Amoriaid â'm cleddyf ac â'm bwa.

PENNOD XLIX.

1 Jacob yn galw ei feibion i'w bendithio. 3 Bendith pob un o honynt. 29 Mae efe yn rhoddi siars arnynt ynghylch ei gladdedigaeth; 33 ac yn marw.

YNA y galwodd Jacob ar ei feibion, ac a ddywedodd, Ymgesglwch, fel y mynegwyf i chwi yr hyn a ddigwydda i chwi yn y dyddiau diweddaf.

2 Ymgesglwch, a chlywch, meibion Jacob; ie, gwrandewch ar Israel eich tad.

3 ¶ Reuben fy nghynfab, tydi *oedd* fy ngrym, a dechreuad fy nerth, rhagoriaeth braint, a rhagoriaeth cryfder.

4 Ansafadwy *oeddit* fel dwfr: ni ragori di; canys dringaist wely dy dad: yna yr halogaist *ef:* fy ngwely a ddringodd.

5 ¶ Simeon a Lefi *sydd* frodyr; offer creulondeb *sydd yn* eu hanneddau.

6 Na ddeled fy enaid i'w cyfrinach hwynt; fy ngogoniant, na fydd un â'u cynnulleidfa hwynt: canys yn eu dig y lladdasant wr, ac o'u gwirfodd y diwreiddiasant gaer.

7 Melldigedig fyddo eu dig, canys tost *oedd;* a'u llid, canys creulawn *fu:* rhannaf hwynt yn Jacob, a gwasgaraf hwynt yn Israel.

8 ¶ Tithau, Judah, dy frodyr a'th glodforant di: dy law *fydd* y'ngwarr dy elynion; meibion dy dad a ymgrymmant i ti.

9 Cenaw llew *wyt ti,* Judah; o'r ysglyfaeth y daethost i fynu, fy mab: ymgrymmodd, gorweddodd fel llew, ac fel hen lew: pwy a'i cyfyd ef?

10 Nid ymedy y deyrn-wialen o Judah, na deddfwr oddi rhwng ei draed ef, hyd oni ddêl Silo; ac atto ef *y bydd* cynnulliad pobloedd.

11 Yn rhwymo ei ebol wrth y winwydden, a llwdn ei asyn wrth y bêr winwydden: golchodd ei wisg mewn gwin, a'i ddillad y'ngwaed y grawnwin.

12 Coch *fydd* ei lygaid gan win, a gwyn *fydd* ei ddannedd gan laeth.

13 ¶ Zabulon a breswylia ym mhorthleoedd y môr; ac efe a fydd yn borthladd llongau, a'i derfyn fydd hyd Sidon.

14 ¶ Issachar *sydd* asyn asgyrnog, yn gorwedd rhwng dau bwnn.

15 Ac a wêl lonyddwch mai da yw, a'r tir mai hyfryd: efe a ogwydda ei ysgwydd i ddwyn, ac a fydd yn gaeth dan deyrnged.

16 ¶ Dan a farn ei bobl fel un o lwythau Israel.

17 Dan fydd sarph ar y ffordd, a neidr ar y llwybr; yn brathu sodlau y march, fel y syrthio ei farchog yn ol.

18 Am dy iachawdwriaeth di y disgwyliais, ARGLWYDD.

19 ¶ Gad, llu a'i gorfydd; ac yntau a orfydd o'r diwedd.

20 ¶ O Aser bras *fydd* ei fwyd ef, ac efe a rydd ddanteithion brenhinol.

21 ¶ Naphtali *fydd* ewig wedi ei gollwng, yn rhoddi geiriau teg.

22 ¶ Joseph *fydd* gangen ffrwythlawn, cangen ffrwythlawn wrth ffynnon, ceingciau yn cerdded ar hyd mur.

23 A'r saethyddion fuant chwerw wrtho ef, ac a saethasant, ac a'i casasant ef.

24 Er hynny arhôdd ei fwa ef yn gryf, a breichiau ei ddwylaw a gryfhasant, trwy ddwylaw grymmus *DDUW* Jacob: oddi yno y *mae* y bugail, maen Israel.

25 Trwy DDUW dy dad, yr hwn a'th gynnorthwya, a'r Hollalluog, yr hwn a'th fendithia â bendithion y nefoedd oddi uchod, â bendithion y dyfnder yn gorwedd isod, â bendithion y bronnau a'r groth.

26 Rhagorodd bendithion dy dad ar fendithion fy rhïeni, hyd derfyn bryniau tragywyddoldeb: byddant ar ben Joseph, ac ar goryn yr hwn a neillduwyd oddi wrth ei frodyr.

27 ¶ Benjamin a ysglyfaetha *fel* blaidd: y bore y bwytty yr ysglyfaeth, a'r hwyr y rhan yr yspail.

28 ¶ Dyma ddeuddeg llwyth Israel oll; a dyma yr hyn a lefarodd eu tad wrthynt, ac y bendithiodd efe hwynt: pob un yn ol ei fendith y bendithiodd efe hwynt.

29 Yna y gorchymynodd efe iddynt, ac a ddywedodd wrthynt, Myfi a gesglir at fy mhobl: cleddwch fi gyd â'm tadau, yn yr ogof *sydd* ym maes Ephron yr Hethiad;

30 Yn yr ogof *sydd* ym maes Machpelah, yr hon *sydd* o flaen Mamre, y'ngwlad Canaan, yr hon a brynodd Abraham gyd â'r maes gan Ephron yr Hethiad, yn feddiant beddrod.

31 Yno y claddasant Abraham a Sarah
ei wraig; yno y claddasant Isaac a Rebeccah
ei wraig; ac yno y cleddais i Leah.
32 Meddiant y maes, a'r ogof *sydd* ynddo,
a gaed gan feibion Heth.
33 Pan orphenodd Jacob orchymyn i'w
feibion, efe a dynnodd ei draed i'r gwely, ac
a fu farw; a chasglwyd ef at ei bobl.

PENNOD L.

1 *Arwyl Jacob.* 4 *Joseph yn cael cennad gan Pharaoh i fyned i'w gladdu ef.* 7 *Y claddedigaeth.* 15 *Joseph yn cysuro ei frodyr, y rhai oedd yn gofyn ei nawdd ef.* 22 *Ei oedran.* 23 *Mae efe yn gweled y drydedd genhedlaeth o'i feibion:* 24 *yn darogan i'w frodyr eu dychweliad:* 25 *yn cymmeryd llw ganddynt am ei esgyrn:* 26 *yn marw, ac yn cael ei roddi mewn arch.*

YNA y syrthiodd Joseph ar wyneb ei
dad, ac a wylodd arno ef, ac a'i cusan-
odd ef.
2 Gorchymynodd Joseph hefyd i'w weision,
y meddygon, bêr-arogli ei dad ef: felly y
meddygon a bêr-aroglasant Israel.
3 Pan gyflawnwyd iddo ddeugain niwrnod
(canys felly y cyflawnir dyddiau y rhai a
bêr-aroglir) yna yr Aiphtiaid a'i harwylasant
ef ddeng niwrnod a thriugain.
4 Pan aeth dyddiau ei arwyl ef heibio, yna
y llefarodd Joseph wrth deulu Pharaoh, gan
ddywedyd, Os cefais yr awr hon ffafr yn eich
golwg, lleferwch wrth Pharaoh, attolwg, gan
ddywedyd,
5 Fy nhad a'm tyngodd, gan ddywedyd,
Wele fi yn marw: yn fy medd yr hwn a
gloddiais i mi y'ngwlad Canaan, yno y'm
cleddi. Ac yr awr hon caffwyf fyned i fynu,
attolwg, fel y claddwyf fy nhad; yna mi a
ddychwelaf.
6 A dywedodd Pharaoh, Dos i fynu, a chladd
dy dad, fel y'th dyngodd.
7 ¶ A Joseph a aeth i fynu i gladdu ei dad:
a holl weision Pharaoh, *sef* henuriaid ei dŷ
ef, a holl henuriaid gwlad yr Aipht, a aeth-
ant i fynu gyd âg ef,
8 A holl dŷ Joseph, a'i frodyr, a thŷ ei dad:
eu rhai bach yn unig, a'u defaid, a'u gwarth-
eg, a adawsant yn nhir Gosen.
9 Ac aeth i fynu gyd âg ef gerbydau, a gwŷr
meirch hefyd: ac yr oedd yn llu mawr iawn.
10 A hwy a ddaethant hyd lawr-dyrnu Atad,
yr hwn sydd dros yr Iorddonen; ac a alaras-
ant yno alar mawr, a thrwm iawn:
canys gwnaeth alar dros ei dad saith
niwrnod.
11 Pan welodd y Canaaneaid, y rhai oedd
yn preswylio yn y wlad, y galar yn llawr-
dyrnu Atad; yna y dywedasant, Dyma alar
trwm gan yr Aiphtiaid: am hynny y galw-
asant ei enw Abel Misraim, yr hwn *sydd* dros
yr Iorddonen.
12 A'i feibion a wnaethant iddo megis y
gorchymynasai efe iddynt.
13 Canys ei feibion a'i dygasant ef i wlad
Canaan, ac a'i claddasant ef yn ogof maes
Machpelah; yr hon a brynasai Abraham gyd
â'r maes, yn feddiant beddrod, gan Ephron
yr Hethiad, o flaen Mamre.
14 ¶ A dychwelodd Joseph i'r Aipht, efe,
a'i frodyr, a'r rhai oll a aethant i fynu gyd âg
ef i gladdu ei dad, wedi iddo gladdu ei dad.
15 ¶ Pan welodd brodyr Joseph farw o'u
tad, hwy a ddywedasant, Joseph ond odid a'n
casâ ni, a chan dalu a dâl i ni yr holl ddrwg
a wnaethom ni iddo ef.
16 A hwy a anfonasant at Joseph i ddy-
wedyd, Dy dad a orchymynodd o flaen ei
farw, gan ddywedyd,
17 Fel hyn y dywedwch wrth Joseph: At-
tolwg, maddeu yr awr hon gamwedd dy
frodyr, a'u pechod hwynt; canys gwnaethant
i ti ddrwg: ond yr awr hon, maddeu, at-
tolwg, gamwedd gweision Duw dy dad. Ac
wylodd Joseph pan lefarasant wrtho.
18 A'i frodyr a ddaethant hefyd, ac a syrth-
iasant ger ei fron ef; ac a ddywedasant, Wele
ni yn weision i ti.
19 A dywedodd Joseph wrthynt, Nac ofn-
wch; canys a *ydwyf* fi yn lle Duw?
20 Chwi a fwriadasoch ddrwg i'm herbyn;
ond Duw a'i bwriadodd i ddaioni, i ddwyn i
ben, fel *y gwelir* heddyw, i gadw yn fyw
bobl lawer.
21 Am hynny, nac ofnwch yr awr hon:
myfi a'ch cynnaliaf chwi, a'ch rhai bach. Ac
efe a'u cysurodd hwynt, ac a lefarodd wrth
fodd eu calon.
22 ¶ A Joseph a drigodd yn yr Aipht, efe, a
theulu ei dad: a bu Joseph fyw gan mlynedd
a deg.
23 Gwelodd Joseph hefyd, o Ephraim, or-
wyrion: maethwyd hefyd blant Machir, mab
Manasseh, ar liniau Joseph.
24 A dywedodd Joseph wrth ei frodyr, Myfi
sydd yn marw: a Duw gan ymweled a
ymwêl â chwi, ac a'ch dwg chwi i fynu o'r
wlad hon, i'r wlad a dyngodd efe i Abraham,
i Isaac, ac i Jacob.
25 A thyngodd Joseph feibion Israel, gan
ddywedyd, Duw gan eich gofwyo a'ch gof-
wya chwi; dygwch chwithau fy esgyrn i
fynu oddi yma.
26 A Joseph a fu farw yn fab dengmlwydd
a chant: a hwy a'i pêr-aroglasant ef; ac efe a
osodwyd mewn arch yn yr Aipht.

AIL LYFR MOSES,

YR HWN A ELWIR

EXODUS.

PENNOD I.

1 Plant Israel, ar ol marwolaeth Joseph, yn amlhâu. 8 Po mwyaf y mae y brenhin newydd yn eu gorthrymmu, mwyaf y maent yn amlhâu. 15 Duwioldeb y bydwragedd, yn cadw yn fyw y plant gwrryw. 22 Pharaoh yn gorchymyn bwrw y plant gwrryw i'r afon.

DYMA yn awr enwau meibion Israel, y rhai a ddaethant i'r Aipht: gyd â Jacob y daethant, bob un a'i deulu.

2 Reuben, Simeon, Lefi, a Judah,

3 Issachar, Zabulon, a Benjamin,

4 Dan, a Naphtali, Gad, ac Aser.

5 A'r holl eneidiau a ddaethant allan o gorph Jacob oedd ddeng henaid a thriugain: a Joseph oedd yn yr Aipht.

6 A Joseph a fu farw, a'i holl frodyr, a'r holl genhedlaeth honno.

7 ¶ A phlant Israel a hiliasant ac a gynnyddasant, amlhasant hefyd, a chryfhasant yn ddirfawr odiaeth; a'r wlad a lanwyd o honynt.

8 Yna y cyfododd brenhin newydd yn yr Aipht, yr hwn ni adnabuasai mo Joseph.

9 Ac efe a ddywedodd wrth ei bobl, Wele bobl plant Israel yn amlach, ac yn gryfach, nâ nyni.

10 Deuwch, gwnawn yn gall â hwynt; rhag amlhâu o honynt, a bod pan ddigwyddo rhyfel, ymgyssylltu o honynt â'n caseion, a rhyfela i'n herbyn, a myned i fynu o'r wlad.

11 Am hynny y gosodasant arnynt feistriaid gwaith, i'w gorthrymmu â'u beichiau; a hwy a adeiladasant i Pharaoh ddinasoedd trysorau, *sef* Pithon a Raamses.

12 Ond fel y gorthrymment hwynt, felly yr amlhâent, ac y cynnyddent: a drwg oedd ganddynt o herwydd plant Israel.

13 A'r Aiphtiaid a wnaeth i blant Israel wasanaethu yn galed.

14 A gwnaethant eu heinioes hwynt yn chwerw trwy y gwasanaeth caled, mewn clai, ac mewn priddfaen, ac ym mhob gwasanaeth yn y maes; a'u holl wasanaeth y gwnaent iddynt wasanaethu ynddo, *oedd* galed.

15 A brenhin yr Aipht a lefarodd wrth fydwragedd yr Hebrëesau; o ba rai enw un *oedd* Siprah, ac enw yr ail Puah:

16 Ac efe a ddywedodd, Pan fyddoch fydwragedd i'r Hebrëesau, a gweled o honoch hwynt yn esgor; os mab fydd, lleddwch ef; ond os merch, bydded fyw.

17 Er hynny y bydwragedd a ofnasant DDUW, ac ni wnaethant yn ol yr hyn a ddywedasai brenhin yr Aipht wrthynt; eithr cadwasant y bechgyn yn fyw.

18 Am hynny brenhin yr Aipht a alwodd am y bydwragedd, ac a ddywedodd wrthynt, Paham y gwnaethoch y peth hyn, ac y cadwasoch y bechgyn yn fyw?

19 A'r bydwragedd a ddywedasant wrth Pharaoh, Am nad *yw* yr Hebreesau fel yr Aiphtiesau; oblegid y maent hwy yn fywiog, ac yn esgor cyn dyfod bydwraig attynt.

20 Am hynny y bu DDUW dda wrth y bydwragedd: a'r bobl a amlhâodd, ac a aeth yn gryf iawn.

21 Ac o herwydd i'r bydwragedd ofni Duw, yntau a wnaeth dai iddynt hwythau.

22 A Pharaoh a orchymynodd i'w holl bobl, gan ddywedyd, Pob mab a'r a enir, bwriwch ef i'r afon; ond cedwch yn fyw bob merch.

PENNOD II.

1 Geni Moses, 3 a'i fwrw mewn cawell yn yr hesg. 5 Merch Pharaoh yn ei gael ef, ac yn ei ddwyn i fynu. 11 Efe yn lladd Aiphtwr: 13 yn ceryddu Hebrëwr: 15 yn ffoi i Midian: 21 yn prïodi Sephorah. 22 Genedigaeth Gersom. 23 Duw yn ystyried uchenaid yr Israeliaid.

YNA gwr o dŷ Lefi a aeth, ac a brïododd ferch i Lefi.

2 A'r wraig a feichiogodd, ac a esgorodd ar fab: a phan welodd hi mai tlws ydoedd efe, hi a'i cuddiodd ef dri mis.

3 A phan na allai hi ei guddio ef yn hŵy, hi a gymmerodd gawell iddo ef o lafrwyn, ac a ddwbiodd hwnnw â chlai ac â phyg; ac a osododd y bachgen ynddo, ac a'i rhoddodd ym mysg yr hesg ar fin yr afon.

4 A'i chwaer ef a safodd o bell, i gael gwybod beth a wnaid iddo ef.

5 ¶ A merch Pharaoh a ddaeth i waered i'r afon i ymolchi (a'i llangcesau oedd yn rhodio ger llaw yr afon) a hi a ganfu y cawell y'nghanol yr hesg, ac a anfonodd ei llawforwyn i'w gyrchu ef.

6 Ac wedi iddi ei agoryd, hi a ganfu y bachgen; ac wele y plentyn yn wylo: a hi a dosturiodd wrtho, ac a ddywedodd, *Un* o blant yr Hebreaid *yw* hwn.

7 Yna ei chwaer ef a ddywedodd wrth ferch Pharaoh, A âf fi i alw attat fammaeth o'r Hebrëesau, fel y mago hi y bachgen i ti?

8 A merch Pharaoh a ddywedodd wrthi, Dos. A'r llangces a aeth ac a alwodd fam y bachgen.

9 A dywedodd merch Pharaoh wrthi, Dwg ymaith y bachgen hwn, a maga ef i mi, a minnau a roddaf i ti dy gyflog. A'r wraig a gymmerodd y bachgen, ac a'i magodd.

10 Pan aeth y bachgen yn fawr, hi a'i dug ef i ferch Pharaoh; ac efe a fu iddi yn fab: a hi a alwodd ei enw ef Moses; O herwydd (eb hi) o'r dwfr y tynnais ef.

11 ¶ A bu yn y dyddiau hynny, pan aeth Moses yn fawr, fyned o hono allan at ei frodyr, ac edrych ar eu beichiau hwynt, a gweled Aiphtwr yn taro Hebrëwr, *un* o'i frodyr.

12 Ac efe a edrychodd yma ac accw; a phan welodd nad *oedd yno* neb, efe a laddodd yr Aiphtiad, ac a'i cuddiodd yn y tywod.

13 Ac efe a aeth allan yr ail dydd; ac wele ddau Hebrëwr yn ymryson: ac efe a ddywedodd wrth yr hwn oedd ar y cam, Paham y tarewi dy gyfaill?

14 A dywedodd yntau, Pwy a'th osododd di yn bennaeth ac yn frawdwr arnom ni? ai meddwl yr wyt ti fy lladd i, megis y lleddaist yr Aiphtiad? A Moses a ofnodd, ac a ddywedodd, Diau y gwyddir y peth hyn.

15 Pan glybu Pharaoh y peth hyn, efe a geisiodd ladd Moses: ond Moses a ffodd rhag Pharaoh, ac a arhosodd yn nhir Midian; ac a eisteddodd wrth bydew.

16 Ac i offeiriad Midian yr ydoedd saith o ferched: a'r *rhai hynny* a ddaethant ac a dynnasant *ddwfr*, ac a lanwasant y cafnau i ddyfrhâu defaid eu tad.

17 Ond y bugeiliaid a ddaethant ac a'u gyrrasant ymaith: yna y cododd Moses, ac a'u cynnorthwyodd hwynt, ac a ddyfrhâodd eu praidd hwynt.

18 Yna y daethant at Reuel eu tad: ac efe a ddywedodd, Paham y daethoch heddyw cyn gynted?

19 A hwy a ddywedasant, Aiphtwr a'n hachubodd ni o law y bugeiliaid; a chan dynnu a dynnodd ddwfr hefyd i ni, ac a ddyfrhâodd y praidd.

20 Ac efe a ddywedodd wrth ei ferched, Pa le *y mae* efe? paham y gollyngasoch ymaith y gwr? Gelwch arno, a bwyttâed fara.

21 A bu Moses foddlawn i drigo gyd â'r gwr: ac yntau a roddodd Sephorah ei ferch i Moses.

22 A hi a esgorodd ar fab; ac efe a alwodd ei enw ef Gersom: O herwydd dïeithr (eb efe) a fûm i mewn gwlad ddïeithr.

23 ¶ Ac yn ol dyddiau lawer, bu farw brenhin yr Aipht; a phlant Israel a ucheneidiasant oblegid y caethiwed, ac a waeddasant; a'u gwaedd hwynt a ddyrchafodd at DDUW, oblegid y caethiwed.

24 A DUW a glybu eu huchenaid hwynt; a DUW a gofiodd ei gyfammod âg Abraham, âg Isaac, ac â Jacob.

25 A DUW a edrychodd ar blant Israel; DUW hefyd a gydnabu *â hwynt*.

PENNOD III.

1 *Moses yn bugeilio defaid Jethro.* 2 *Duw yn ymddangos iddo mewn perth yn llosgi;* 9 *ac yn ei anfon ef i waredu Israel.* 14 *Enw Duw.* 15 *Ei gennadwriaeth ef at Israel.*

A MOSES oedd yn bugeilio defaid Jethro, ei chwegrwn, offeiriad Midian: ac efe a yrrodd y praidd o'r tu cefn i'r anialwch, ac a ddaeth i fynydd Duw, Horeb.

2 Ac angel yr ARGLWYDD a ymddangosodd iddo mewn fflam dân o ganol perth: ac efe a edrychodd, ac wele y berth yn llosgi yn dân, a'r berth heb ei difa.

3 A dywedodd Moses, Mi a drôaf yn awr, ac a edrychaf ar y weledigaeth fawr hon, paham nad yw y berth wedi llosgi.

4 Pan welodd yr ARGLWYDD ei fod efe yn troi i edrych, Duw a alwodd arno o ganol y berth, ac a ddywedodd, Moses, Moses. A dywedodd yntau, Wele fi.

5 Ac efe a ddywedodd, Na nesâ yma: diosg dy esgidiau oddi am dy draed; o herwydd y lle yr wyt ti yn sefyll arno sydd ddaear sanctaidd.

6 Ac efe a ddywedodd, Myfi *yw* Duw dy dad, Duw Abraham, Duw Isaac, a Duw Jacob. A Moses a guddiodd ei wyneb; oblegid ofni yr ydoedd edrych ar DDUW.

7 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD, Gan weled y gwelais gystudd fy mhobl sydd yn yr Aipht, a'u gwaedd o achos eu meistriaid gwaith a glywais; canys mi a wn oddi wrth eu doluriau.

8 A mi a ddisgynais i'w gwaredu hwy o law yr Aiphtiaid, ac i'w dwyn o'r wlad honno, i wlad dda a helaeth, i wlad yn llifeirio o laeth a mêl; i le y Canaaneaid, a'r Hethiaid, a'r Amoriaid, a'r Phereziaid, yr Hefiaid hefyd, a'r Jebusiaid.

9 Ac yn awr wele, gwaedd meibion Israel a ddaeth attaf fi; a hefyd mi a welais y gorthrymder â'r hwn y gorthrymodd yr Aiphtiaid hwynt.

10 Tyred gan hynny yn awr, a mi a'th anfonaf at Pharaoh; fel y dygech fy mhobl, plant Israel, allan o'r Aipht.

11 ¶ A dywedodd Moses wrth DDUW, Pwy ydwyf fi, fel yr awn i at Pharaoh, ac y dygwn blant Israel allan o'r Aipht?

12 Dywedodd yntau, Diau y byddaf gyd â thi; a hyn a fydd arwydd i ti mai myfi a'th anfonodd: Wedi i ti ddwyn fy mhobl allan o'r Aipht, chwi a wasanaethwch DDUW ar y mynydd hwn.

13 A dywedodd Moses wrth DDUW, Wele, *pan* ddelwyf fi at feibion Israel, a dywedyd wrthynt, Duw eich tadau a'm hanfonodd attoch; os dywedant wrthyf, Beth *yw* ei enw ef? beth a ddywedaf fi wrthynt?

14 A DUW a ddywedodd wrth Moses, YDWYF YR HWN YDWYF: dywedodd hefyd, Fel hyn yr adroddi wrth feibion Israel; YDWYF a'm hanfonodd attoch.

15 A DUW a ddywedodd drachefn wrth Moses, Fel hyn y dywedi wrth feibion Israel; ARGLWYDD DDUW eich tadau, DUW Abraham, DUW Isaac, a DUW Jacob, a'm hanfonodd attoch: dyma fy enw byth, a dyma fy nghoffadwriaeth, o genhedlaeth i genhedlaeth.

16 Dos a chynnull henuriaid Israel, a dywed wrthynt, ARGLWYDD DDUW eich tadau, DUW Abraham, Isaac, a Jacob, a ymddangosodd i mi, gan ddywedyd, Gan ymweled yr ymwelais â chwi, a *gwelais* yr hyn a wnaed i chwi yn yr Aipht.

17 A dywedais, Mi a'ch dygaf chwi i fynu, o adfyd yr Aipht, i wlad y Canaaneaid, a'r Hethiaid, a'r Amoriaid, a'r Phereziaid, yr Hefiaid hefyd, a'r Jebusiaid; i wlad yn llifeirio o laeth a mêl.

18 A hwy a wrandawant ar dy lais; a thi a ddeui, ti a henuriaid Israel, at frenhin yr Aipht, a dywedwch wrtho, ARGLWYDD DDUW yr Hebreaid a gyfarfu â ni; ac yn awr gâd i ni fyned, attolwg, daith tri diwrnod i'r anialwch, fel yr aberthom i'r ARGLWYDD ein Duw.

19 ¶ A mi a wn na edy brenhin yr Aipht i chwi fyned, ond mewn llaw gadarn.

20 Am hynny mi a estynaf fy llaw, ac a darawaf yr Aipht â'm holl ryfeddodau, y rhai a wnaf yn ei chanol; ac wedi hynny efe a'ch gollwng chwi ymaith.

21 A rhoddaf hawddgarwch i'r bobl hyn yng ngolwg yr Aiphtiaid: a bydd, pan eloch, nad eloch yn waglaw;

22 Ond *pob* gwraig a fenthyccia gan ei chymmydoges, a chan yr hon fyddo yn cyttal â hi, ddodrefn arian, a dodrefn aur, a gwisgoedd: a chwi a'u gosodwch *hwynt* am eich meibion, ac am eich merched; ac a yspeiliwch yr Aiphtiaid.

PENNOD IV.

1 *Troi gwialen Moses yn sarph.* 6 *Ei law ef yn gwahan-glwyfo.* 10 *Efe yn anewyllysgar i'w anfon.* 14 *Appwyntio Aaron i'w helpu ef.* 18 *Moses yn ymadael oddi wrth Jethro.* 21 *Cennadwriaeth Duw at Pharaoh.* 24 *Sephorah yn enwaedu ar ei mab.* 27 *Danfon Aaron i gyfarfod â Moses.* 31 *Y bobl yn credu iddynt.*

A MOSES a attebodd, ac a ddywedodd, Etto wele ni chredant i mi, ac i wrandawant ar fy llais; onid dywedant, Nid ymddangosodd yr ARGLWYDD i ti.

2 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrtho, Beth sydd yn dy law? Dywedodd yntau, Gwialen.

3 Ac efe a ddywedodd, Tafl hi ar y ddaear.

Ac efe a'i taflodd hi ar y ddaear; a hi a aeth yn sarph: a Moses a giliodd rhagddi.

4 Yr ARGLWYDD hefyd a ddywedodd wrth Moses, Estyn dy law, ac ymafael yn ei llosgwrn hi. Ac efe a estynodd ei law, ac a ymaflodd ynddi; a hi a aeth yn wialen yn ei law ef.

5 Fel y credant ymddangos i ti o ARGLWYDD DDUW eu tadau, DUW Abraham, DUW Isaac, a DUW Jacob.

6 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrtho drachefn, Dod yn awr dy law yn dy fynwes. Ac efe a roddodd ei law yn ei fynwes: a *phan* dynnodd efe hi allan, wele ei law ef yn wahanglwyfol fel yr eira.

7 Ac efe a ddywedodd, Dod eilwaith dy law yn dy fynwes. Ac efe a roddodd eilwaith ei law yn ei fynwes, ac a'i tynnodd hi allan o'i fynwes; ac wele, hi a droisai fel ei gnawd *arall* ef.

8 A bydd, oni chredant i ti, ac oni wrandawant ar lais yr arwydd cyntaf, etto y credant i lais yr ail arwydd.

9 A bydd, oni chredant hefyd i'r ddau arwydd hyn, ac oni wrandawant ar dy lais, ti a gymmeri o ddwfr yr afon ac a'i tywellti ar y sychdir; a bydd y dyfroedd a gymmerech o'r afon yn waed ar y tir sych.

10 ¶ A ddywedodd Moses wrth yr ARGLWYDD, O fy Arglwydd, ni *bûm* wr ymadroddus, na chyn hyn, nac er pan leferaist wrth dy was; eithr safndrwm a thafodtrwm ydwyf.

11 A dywedodd yr ARGLWYDD wrtho, Pwy a wnaeth enau i ddyn? neu pwy a ordeiniodd fudan, neu fyddar, neu y neb sydd yn gweled, neu y dall? onid myfi yr ARGLWYDD?

12 Am hynny dos yn awr; a mi a fyddaf gyd a'th enau, ac a ddysgaf i ti yr hyn a ddywedych.

13 Dywedodd yntau, O fy Arglwydd, danfon, attolwg, gyd â'r *hwn* a ddanfonych.

14 Ac ennynodd digofaint yr ARGLWYDD yn erbyn Moses; ac efe a ddywedodd, Onid dy frawd *yw* Aaron y Lefiad? mi a wn y medr efe lefaru yn groyw: ac wele efe yn dyfod allan i'th gyfarfod; a phan y'th welo, efe a lawenycha yn ei galon.

15 Llefara dithau wrtho ef, a gosod y geiriau hyn yn ei enau: a minnau a fyddaf gyd â'th enau di, a chyd â'i enau yntau, a dysgaf i chwi yr hyn a wneloch.

16 A llefared yntau trosot ti wrth y bobl: ac felly y bydd efe yn lle genau i ti, a thithau a fyddi yn lle Duw iddo yntau.

17 Cymmer hefyd y wialen hon yn dy law, yr hon y gwnai wyrthiau â hi.

18 ¶ A Moses a aeth, ac a ddychwelodd at Jethro ei chwegrwn, ac a ddywedodd wrtho, Gâd i mi fyned, attolwg, a dychwelyd at fy mrodyr *sydd* yn yr Aipht, a gweled a ydynt etto yn fyw. A dywedodd Jethro wrth Moses, Dos mewn heddwch.

19 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Moses ym Midian, Dos, dychwel i'r Aipht; o herwydd bu feirw yr holl wŷr oedd yn ceisio dy einioes.

20 A Moses a gymmerth ei wraig, a'i feibion, ac a'u gosododd hwynt ar asyn, ac a ddychwelodd i wlad yr Aipht: cymmerodd Moses hefyd wialen Duw yn ei law.

21 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Pan elych i ddychwelyd i'r Aipht, gwel i ti wneuthur ger bron Pharaoh yr holl ryfeddodau a roddais yn dy law: ond mi a galedaf ei galon ef, fel na ollyngo ymaith y bobl.

22 A dywed wrth Pharaoh, Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD; Fy mab i, *sef* fy nghyntaf-anedig, *yw* Israel.

23 A dywedais wrthyt, Gollwng fy mab, fel y'm gwasanaetho: ond os gwrthodi ei ollwng ef, wele mi a laddaf dy fab di, *sef* dy gyntaf-anedig.

24 ¶ A bu, ar y ffordd yn y lletty, gyfarfod o'r ARGLWYDD âg ef, a cheisio ei ladd ef.

25 Ond Sephorah a gymmerth gyllell lèm, ac a dorrodd ddienwaediad ei mab, ac a'i bwriodd i gyffwrdd â'i draed ef; ac a ddywedodd, Diau dy *fod* yn briod gwaedlyd i mi.

26 A'r *ARGLWYDD* a beidiodd âg ef: yna y dywedodd hi, Priod gwaedlyd wyt, oblegid yr enwaediad.

27 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Aaron, Dos i gyfarfod â Moses i'r anialwch. Ac efe a aeth, ac a gyfarfu âg ef ym mynydd Duw, ac a'i cusanodd ef.

28 A Moses a fynegodd i Aaron holl eiriau yr ARGLWYDD, yr hwn a'i hanfonasai ef, a'r holl arwyddion, a orchymynasai efe iddo.

29 ¶ A Moses ac Aaron a aethant, ac a gynnullasant holl henuriaid meibion Israel.

30 Ac Aaron a draethodd yr holl eiriau a lefarasai yr ARGLWYDD wrth Moses, ac a wnaeth arwyddion yngolwg y bobl.

31 A chredodd y bobl: a phan glywsant ymweled o'r ARGLWYDD â meibion Israel, ac iddo edrych ar eu gorthrymder, yna hwy a ymgrymmasant, ac a addolasant.

PENNOD V.

1 *Pharaoh yn rhoddi senn i Moses ac Aaron, am eu cennadwriaeth: 5 yn ychwanegu tasg yr Israeliaid: 15 yn eu ceryddu hwynt am eu hachwynion. 21 Hwythau yn llefain yn erbyn Moses ac Aaron. 22 Moses yn cwyno wrth Dduw.*

AC wedi hynny, Moses ac Aaron a aethant i mewn, ac a ddywedasant wrth Pharaoh, Fel hyn y dywedodd ARGLWYDD DDUW Israel; Gollwng ymaith fy mhobl, fel y cadwont wyl i mi yn yr anialwch.

2 A dywedodd Pharaoh, Pwy *yw* yr ARGLWYDD, fel y gwrandawn i ar ei lais, i ollwng Israel ymaith? Yr ARGLWYDD nid adwaen, ac Israel ni ollyngaf.

3 A dywedasant hwythau Duw yr Hebreaid a gyfarfu â ni: gâd i ni fyned, attolwg, daith tridiau yn yr anialwch, ac aberthu i'r ARGLWYDD ein Duw; rhag iddo ein rhuthro â haint, neu â chleddyf.

4 A dywedodd brenhin yr Aipht wrthynt, Moses ac Aaron, paham y perwch i'r bobl beidio â'u gwaith? ewch at eich beichiau.

5 Pharaoh hefyd a ddywedodd, Wele pobl y wlad yn awr ydynt lawer, a pharasoch iddynt beidio â'u llwythau.

6 A gorchymynodd Pharaoh, y dydd hwnnw, i'r rhai oedd feistriaid gwaith ar y bobl, a'u swyddogion, gan ddywedyd,

7 Na roddwch mwyach wellt i'r bobl i wneuthur priddfeini, megis o'r blaen; elant a chasglant wellt iddynt eu hunain.

8 A rhifedi y priddfeini y rhai yr oeddynt hwy yn ei wneuthur o'r blaen a roddwch arnynt; na leihêwch o hynny: canys segur ydynt; am hynny y maent yn gweiddi, gan ddywedyd, Gâd i ni fyned ac aberthu i'n Duw.

9 Trymhâer y gwaith ar y gwŷr, a gweithiant ynddo; fel nad edrychant am eiriau ofer.

10 ¶ A meistriaid gwaith y bobl, a'u swyddogion, a aethant allan, ac a lefarasant wrth y bobl, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed Pharaoh; Ni roddaf wellt i chwi.

11 Ewch chwi, a cheisiwch i chwi wellt lle y caffoch; er hynny ni leihêir dim o'ch gwaith.

12 A'r bobl a ymwasgarodd trwy holl wlad yr Aipht, i gasglu sofl yn lle gwellt.

13 A'r meistriaid gwaith oedd yn eu prysuro, gan ddywedyd, Gorphenwch eich gwaith, dogn dydd yn ei ddydd, megis pan oedd gwellt.

14 A churwyd swyddogion meibion Israel, y rhai a osodasai meistriaid gwaith Pharaoh arnynt hwy; a dywedwyd, Paham na orphenasoch eich tasg, ar wneuthur priddfeini, ddoe a heddyw, megis cyn hynny?

15 ¶ Yna swyddogion meibion Israel a ddaethant ac a lefasant ar Pharaoh, gan ddywedyd, Paham y gwnai fel hyn â'th weision?

16 Gwellt ni roddir i'th weision; a Gwnewch briddfeini i ni, meddant: ac wele dy weision a gurwyd: a'th bobl di dy hun sydd ar y bai.

17 Ac efe a ddywedodd, Segur, segur ydych: am hynny yr ydych chwi yn dywedyd, Gâd i ni fyned *ac* aberthu i'r ARGLWYDD.

18 Am hynny ewch yn awr, gweithiwch; ac ni roddir gwellt i chwi; etto chwi a roddwch yr *un* cyfrif o'r priddfeini.

19 A swyddogion meibion Israel a'u gwelent eu hun mewn *lle* drwg, pan ddywedid, Na leihêwch *ddim* o'ch priddfeini, dogn dydd yn ei ddydd.

20 ¶ A chyfarfuant â Moses ac Aaron, yn sefyll ar eu ffordd, pan oeddynt yn dyfod allan oddi wrth Pharaoh:

21 A dywedasant wrthynt, Edryched yr ARGLWYDD arnoch chwi, a barned; am i chwi beri i'n sawyr ni ddrewi ger bron Pharaoh, a cher bron ei weision, gan roddi cleddyf yn eu llaw hwynt i'n lladd ni.

22 A dychwelodd Moses at yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd, O ARGLWYDD, paham y drygaist y bobl hyn? i ba beth y'm hanfonaist?

23 Canys er pan ddaethum at Pharaoh, i lefaru yn dy enw di, efe a ddrygodd y bobl hyn; a chan waredu ni waredaist dy bobl.

PENNOD VI.

1 *Duw yn adnewyddu ei addewid, trwy ei enw JEHOFAH.* 14 *Achau Reuben,* 15 *Simeon,* 16 *a Lefi; o'r hwn y daeth Moses ac Aaron.*

YNA y dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Yn awr y cai weled beth a wnaf i Pharaoh: canys trwy law gadarn y gollwng efe hwynt, a thrwy law gadarn y gyrr efe hwynt o'i wlad.

2 Duw hefyd a lefarodd wrth Moses, ac a ddywedodd wrtho, Myfi *yw* JEHOFAH.

3 A mi a ymddangosais i Abraham, i Isaac, ac i Jacob, dan enw Duw Hollalluog: ond *erbyn* fy enw JEHOFAH ni bûm adnabyddus iddynt.

4 Hefyd mi a sicrhêais fy nghyfammod â hwynt, am roddi iddynt wlad Canaan, sef gwlad eu hymdaith, yr hon yr ymdeithiasant ynddi.

5 A mi a glywais hefyd uchenaid plant Israel, y rhai y mae yr Aiphtiaid yn eu caethiwo; a choffais fy nghyfammod.

6 Am hynny dywed wrth feibion Israel, Myfi *yw* yr ARGLWYDD; a myfi a'ch dygaf chwi allan oddi tan lwythau yr Aiphtiaid, ac a'ch rhyddhâf o'u caethiwed hwynt; ac a'ch gwaredaf â braich estynedig, ac â barnedigaethau mawrion.

7 Hefyd mi a'ch cymmeraf yn bobl i mi, ac a fyddaf yn DDUW i chwi; a chewch wybod mai 'myfi *yw* yr ARGLWYDD eich DUW, yr hwn sydd yn eich dwyn chwi allan oddi tan lwythau yr Aiphtiaid.

8 A mi a'ch dygaf chwi i'r wlad, am yr hon y tyngais y rhoddwn hi i Abraham, i Isaac, ac i Jacob; a mi a'i rhoddaf i chwi yn etifeddiaeth: myfi *yw* yr ARGLWYDD.

9 ¶ A Moses a lefarodd felly wrth feibion Israel: ond ni wrandawsant ar Moses, gan gyfyngdra yspryd, a chan gaethiwed caled.

10 A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

11 Dos i mewn; dywed wrth Pharaoh, brenhin yr Aipht, am iddo ollwng meibion Israel allan o'i wlad.

12 A Moses a lefarodd ger bron yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Wele, plant Israel ni wrandawsant arnaf fi; a pha fodd y'm gwrandawai Pharaoh, a minnau yn ddienwaededig o wefusau?

13 A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses ac Aaron, ac a roddodd orchymyn iddynt at feibion Israel, ac at Pharaoh brenhin yr Aipht, i ddwyn meibion Israel allan o wlad yr Aipht.

14 ¶ Dyma eu pencenedl hwynt: meibion Reuben, y cyntaf-anedig i Israel; Hanoch, a Phalu, Hezron, a Charmi: dyma deuluoedd Reuben.

15 A meibion Simeon; Jemuel, a Jamin, Ohad, a Jachin, Sohar hefyd, a Saul mab y Canaanees: dyma deuluoedd Simeon.

16 ¶ Dyma hefyd enwau meibion Lefi, yn ol eu cenhedlaethau; Gerson, Cohath hefyd, a Merari: a blynyddoedd oes Lefi *oedd* gant ac onid tair blynedd deugain.

17 Meibion Gerson; Libni, a Simi, yn ol eu teuluoedd.

18 A meibion Cohath; Amram, ac Ishar, Hebron hefyd, ac Uzziel: a blynyddoedd oes Cohath oedd dair ar ddeg ar hugain a chan mlynedd.

19 Meibion Merari *oedd* Mahali, a Musi: dyma deuluoedd Lefi, yn ol eu cenhedlaethau.

20 Ac Amram a gymmerodd Jochebed, ei fodryb chwaer ei dad, yn wraig iddo; a hi a ymddûg iddo Aaron a Moses: a blynyddoedd oes Amram *oedd* onid tair deugain a chan mlynedd.

21 ¶ A meibion Ishar; Corah, a Nepheg, a Sicri.

22 A meibion Uzziel; Misael, ac Elsaphan, a Sithri.

23 Ac Aaron a gymmerodd Eliseba, merch Amminadab, chwaer Nahason, yn wraig iddo; a hi a ymddûg iddo Nadab ac Abihu, Eleazar ac Ithamar.

24 Meibion Corah hefyd; Assir, ac Elcanah, ac Abiasaph: dyma deuluoedd y Corahiaid.

25 Ac Eleazar, mab Aaron, a gymmerodd yn wraig iddo *un* o ferched Putiel; a hi a ymddûg iddo ef Phineas: dyma bennau cenedl y Lefiaid, yn ol eu teuluoedd.

26 Dyma Aaron a Moses, y rhai y dywedodd yr ARGLWYDD wrthynt, Dygwch feibion Israel allan o wlad yr Aipht, yn ol eu lluoedd.

27 Dyma y rhai a lefarasant wrth Pharaoh brenhin yr Aipht, am ddwyn meibion Is-

rael allan o'r Aipht: dyma y Moses ac Aaron hwnnw.

28 ¶ A bu, ar y dydd y llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses yn nhir yr Aipht,

29 Lefaru o'r ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd, Myfi *yw* yr ARGLWYDD: dywed wrth Pharaoh, brenhin yr Aipht, yr hyn oll yr ydwyf fi yn ei ddywedyd wrthyt.

30 A dywedodd Moses ger bron yr ARGLWYDD, Wele fi yn ddïenwaededig o wefusau; a pha fodd y gwrendy Pharaoh arnaf?

PENNOD VII.

1 *Duw yn rhoi calon ym Moses i fyned at Pharaoh.* 7 *Ei oedran ef.* 8 *Ei wïalen ef yn troi yn sarph.* 11 *Yr hudolion yn gwneuthur y cyffelyb.* 13 *Caledu calon Pharaoh.* 14 *Cennadwriaeth Duw at Pharaoh.* 19 *Troi yr afon yn waed.*

A'R ARGLWYDD a ddywedodd wrth Moses, Gwel, mi a'th wneuthum yn Dduw i Pharaoh; ac Aaron dy frawd fydd yn brophwyd i tithau.

2 Ti a leferi yr hyn oll a orchymynwyf i ti; ac Aaron dy frawd a lefara wrth Pharaoh, ar iddo ollwng meibion Israel ymaith o'i wlad.

3 A minnau a galedaf galon Pharaoh, ac a amlhâf fy arwyddion a'm rhyfeddodau y'ngwlad yr Aipht.

4 Ond ni wrendy Pharaoh arnoch: yna y rhoddaf fy llaw ar yr Aipht; ac y dygaf allan fy lluoedd, fy mhobl, meibion Israel, o wlad yr Aipht, trwy farnedigaethau mawrion.

5 A'r Aiphtiaid a gânt wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD, pan estynwyf fy llaw ar yr Aipht, a dwyn meibion Israel allan o'u mysg hwynt.

6 A gwnaeth Moses ac Aaron fel y gorchymynodd yr ARGLWYDD iddynt; *ïe,* felly y gwnaethant.

7 A Moses *ydoedd* fab pedwar ugain mlwydd, ac Aaron yn fab tair blwydd a phedwar ugain, pan lefarasant wrth Pharaoh.

8 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses ac Aaron, gan ddywedyd,

9 Pan lefaro Pharaoh wrthych, gan ddywedyd, Dangoswch gennych wyrthiau; yna y dywedi wrth Aaron, Cymmer dy wïalen, a bwrw *hi* ger bron Pharaoh; a hi a â yn sarph.

10 ¶ A Moses ac Aaron a aethant i mewn at Pharaoh, ac a wnaethant felly, megis y gorchymynasai yr ARGLWYDD: ac Aaron a fwriodd ei wïalen ger bron Pharaoh, a cher bron ei weision; a hi a aeth yn sarph.

11 A Pharaoh hefyd a alwodd am y doethion, a'r hudolion: a hwythau hefyd, *sef* swynwyr yr Aipht, a wnaethant felly trwy eu swynion.

12 Canys bwriasant bob un ei wïalen; a hwy a aethant yn seirph: ond gwïalen Aaron a lyngcodd eu gwïail hwynt.

13 A chalon Pharaoh a galedodd, fel na wrandawai arnynt hwy; megis y llefarasai yr ARGLWYDD.

14 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Caledodd calon Pharaoh; gwrthododd ollwng y bobl ymaith.

15 Dos at Pharaoh yn fore: wele efe a ddaw allan i'r dwfr; saf dithau ar lann yr afon erbyn ei ddyfod ef; a chymmer yn dy law y wïalen a drodd yn sarph.

16 A dywed wrtho ef, ARGLWYDD DDUW yr Hebreaid a'm hanfonodd attat, i ddywedyd, Gollwng ymaith fy mhobl, fel y'm gwasanaethont yn yr anialwch: ac wele, hyd yn hyn, ni wrandewit.

17 Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD; Wrth hyn y cai wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD: wele, myfi â'r wïalen *sydd* yn fy llaw a darawaf y dyfroedd *sydd* yn yr afon, fel y troer hwynt yn waed.

18 A'r pysg *sydd* yn yr afon a fyddant feirw, a'r afon a ddrewa; a bydd blin gan yr Aiphtiaid yfed dwfr o'r afon.

19 ¶ Yr ARGLWYDD hefyd a ddywedodd wrth Moses, Dywed wrth Aaron, Cymmer dy wïalen, ac estyn dy law ar ddyfroedd yr Aipht, ar eu ffrydiau, ar eu hafonydd, ac ar eu pyllau, ac ar eu holl lynnau dyfroedd, fel y byddont yn waed; a bydd gwaed trwy holl wlad yr Aipht, yn eu *llestri* coed a cherrig hefyd.

20 A Moses ac Aaron a wnaethant fel y gorchymynodd yr ARGLWYDD: ac efe a gododd ei wïalen, ac a darawodd y dyfroedd y rhai *oeddynt* yn yr afon, y'ngŵydd Pharaoh, ac y'ngŵydd ei weision; a'r holl ddyfroedd y rhai *oeddynt* yn yr afon a drôwyd yn waed.

21 A'r pysgod, y rhai oeddynt yn yr afon, a fuant feirw; a'r afon a ddrewodd, ac ni allai yr Aiphtiaid yfed dwfr o'r afon; a gwaed oedd trwy holl wlad yr Aipht.

22 A swynwyr yr Aipht a wnaethant y cyffelyb trwy eu swynion: a chaledodd calon Pharaoh, ac ni wrandawodd arnynt; megis y llefarasai yr ARGLWYDD.

23 A Pharaoh a drodd ac a aeth i'w dŷ, ac ni osododd hyn at ei galon.

24 A'r holl Aiphtiaid a gloddiasant oddi amgylch yr afon am ddwfr i'w yfed; canys ni allent yfed o ddwfr yr afon.

25 A chyflawnwyd saith o ddyddiau, wedi i'r ARGLWYDD daro yr afon.

PENNOD VIII.

1 *Danfon llyffaint.* 8 *Pharaoh yn ymbil â Moses.* 12 *A Moses trwy weddi yn eu tynnu hwynt ymaith.* 16 *Troi y llwch yn llau; yr hyn ni allai y swynwyr ei wneuthur.* 20 *Yr heidiau ednog.* 25 *Pharaoh yn lled-foddlawn i'r bobl i fyned;* 32 *etto efe a galedir.*

A DYWEDODD yr ARGLWYDD wrth Moses, Dos at Pharaoh, a dywed wrtho, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Gollwng ymaith fy mhobl, fel y'm gwasanaethont.

2 Ac os gwrthodi *eu* gollwng, wele, mi a darawaf dy holl derfynau di â llyffaint.

3 A'r afon a heigia lyffaint, y rhai a ddringant, ac a ddeuant i'th dŷ, ac i ystafell dy orweddle, ac ar dy wely; ac i dŷ dy weision, ac ar dy bobl, ac i'th ffyrnau, ac ar dy fwyd gweddill.

4 A'r llyffaint a ddringant arnat ti, ac ar dy bobl, ac ar dy holl weision.

5 ¶ Yr ARGLWYDD hefyd a ddywedodd wrth Moses, Dywed wrth Aaron, Estyn dy law â'th wïalen ar y ffrydiau, ar yr afonydd, ac ar y llynnoedd; a gwna i lyffaint ddyfod i fynu ar hyd tir yr Aipht.

6 Ac Aaron a estynodd ei law ar ddyfroedd yr Aipht; a'r llyffaint a ddaethant i fynu, ac a orchuddiasant dir yr Aipht.

7 A'r swynwyr a wnaethant yr un modd, trwy eu swynion; ac a ddygasant i fynu lyffaint ar wlad yr Aipht.

8 ¶ Yna Pharaoh a alwodd am Moses ac Aaron, ac a ddywedodd, Gweddïwch ar yr ARGLWYDD, ar iddo dynnu y ll[illegible]

ymaith oddi wrthyf fi, ac oddi wrth fy
mhobl; a mi a ollyngaf ymaith y bobl, fel
yr aberthont i'r ARGLWYDD.
9 A Moses a ddywedodd wrth Pharaoh,
Cymmer ogoniant arnaf fi: Pa amser y
gweddïaf drosot, a thros dy weision, a
thros dy bobl, am ddifa y llyffaint oddi
wrthyt, ac o'th dai, a'u gadael yn unig yn
yr afon?
10 Ac efe a ddywedodd, Y fory. A dy-
wedodd yntau, Yn ol dy air *y bydd;* fel y
gwypech nad *oes neb* fel yr ARGLWYDD
ein Duw ni.
11 A'r llyffaint a ymadawant â thi, ac
â'th dai, ac â'th weision, ac â'th bobl; yn
unig yn yr afon y gadewir hwynt.
12 A Moses ac Aaron a aethant allan oddi
wrth Pharaoh. A Moses a lefodd ar yr
ARGLWYDD, o achos y llyffaint y rhai a
ddygasai efe ar Pharaoh.
13 A'r ARGLWYDD a wnaeth yn ol gair
Moses: a'r llyffaint a fuant feirw o'r tai,
o'r pentrefydd, ac o'r meusydd.
14 A chasglasant hwynt yn bentyrrau; fel
y drewodd y wlad.
15 Pan welodd Pharaoh fod seibiant *iddo,*
efe a galedodd ei galon, ac ni wrandawodd
arnynt; megis y llefarasai yr ARGLWYDD.
16 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth
Moses, Dywed wrth Aaron, Estyn dy wïalen,
a tharo lwch y ddaear, fel y byddo yn llau
trwy holl wlad yr Aipht.
17 Ac felly y gwnaethant. Canys Aaron
a estynodd ei law â'i wïalen, ac a darawodd
lwch y ddaear; ac efe a aeth yn llau ar
ddyn ac ar anifail: holl lwch y tir oedd yn
llau trwy holl wlad yr Aipht.
18 A'r swynwyr a wnaethant felly, trwy
eu swynion, i ddwyn llau allan; ond ni
allasant: felly y bu y llau ar ddyn ac ar
anifail.
19 Yna y swynwyr a ddywedasant wrth
Pharaoh, Bys Duw *yw* hyn: a chaledwyd
calon Pharaoh, ac ni wrandawai arnynt;
megis y llefarasai yr ARGLWYDD.
20 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth
Moses, Cyfod yn fore, a saf ger bron Pha-
raoh; wele efe a ddaw allan i'r dwfr: yna
dywed wrtho, Fel hyn y dywedodd yr AR-
GLWYDD; Gollwng ymaith fy mhobl, fel
y'm gwasanaethont.
21 O herwydd, os ti ni ollyngi fy mhobl,
wele fi yn gollwng arnat ti, ac ar dy weis-
ion, ac ar dy bobl, ac i'th dai, gymmysgbla;
a thai yr Aiphtiaid a lenwir o'r gymmysgbla,
a'r ddaear hefyd yr hon y maent arni.
22 A'r dydd hwnnw y neillduaf fi wlad
Gosen, yr hon y mae fy mhobl yn aros
ynddi, fel na byddo y gymmysgbla yno;
fel y gwypech mai myfi *yw* yr ARGLWYDD
y'nghanol y ddaear.
23 A mi a osodaf wahan rhwng fy mhobl
i a'th bobl di: y fory y bydd yr arwydd
hwn.
24 A'r ARGLWYDD a wnaeth felly: a daeth
cymmysgbla drom i dŷ Pharaoh, ac i dai
ei weision, ac i holl wlad yr Aipht; a llygr-
wyd y wlad gan y gymmysgbla.
25 ¶ A Pharaoh a alwodd am Moses ac
Aaron, ac a ddywedodd, Ewch, aberthwch
i'ch Duw yn y wlad.
26 A dywedodd Moses, Nid cymmwys
gwneuthur felly; oblegid nyni a aberthwn
i'r ARGLWYDD ein Duw ffieiddbeth yr
Aiphtiaid: wele, os aberthwn ffieiddbeth yr
Aiphtiaid y'ngŵydd eu llygaid hwynt, oni
labyddiant hwy ni?
27 Taith tridiau yr awn i'r anialwch, a
nyni a aberthwn i'r ARGLWYDD ein Duw,
megis y dywedo efe wrthym ni.
28 A dywedodd Pharaoh, Mi a'ch gollyng-
af chwi, fel yr aberthoch i'r ARGLWYDD
eich Duw yn yr anialwch; ond nac ewch
ym mhell: gweddïwch trosof fi.
29 A dywedodd Moses, Wele, myfi a âf
allan oddi wrthyt, ac a weddïaf ar yr AR-
GLWYDD, ar gilio y gymmysgbla oddi wrth
Pharaoh, oddi wrth ei weision, ac oddi wrth
ei bobl, y fory: ond na thwylled Pharaoh
mwyach, heb ollwng ymaith y bobl i aberthu
i'r ARGLWYDD.
30 A Moses a aeth allan oddi wrth Pharaoh,
ac a weddïodd ar yr ARGLWYDD.
31 A gwnaeth yr ARGLWYDD yn ol gair
Moses: a'r gymmysgbla a dynnodd efe
ymaith oddi wrth Pharaoh, oddi wrth ei
weision, ac oddi wrth ei bobl; ni adawyd
un.
32 A Pharaoh a galedodd ei galon y waith
honno hefyd, ac ni ollyngodd ymaith y
bobl.

PENNOD IX.

1 Haint yr anifeiliaid. 8 Pla y cornwydydd llinorog. 13 Cennadwriaeth Moses yng nghylch y cenllysg. 22 Pla y cenllysg. 27 Pharaoh yn ymbil â Moses; 35 ac er hynny efe a galedir.

YNA y dywedodd yr ARGLWYDD wrth
Moses, Dos i mewn at Pharaoh, a
llefara wrtho ef, Fel hyn y dywed AR-
GLWYDD DDUW yr Hebreaid; Gollwng
ymaith fy mhobl, fel y'm gwasanaethont.
2 Oblegid, os gwrthodi *eu* gollwng hwynt
ymaith, ac attal o honot hwynt etto;
3 Wele, llaw yr ARGLWYDD fydd ar dy
anifeiliaid, y rhai *sydd* yn y maes; ar feirch,
ar asynod, ar gamelod, ar y gwartheg, ac
ar y defaid, *y daw* haint trwm iawn.
4 A'r ARGLWYDD a neillduа rhwng ani-
feiliaid Israel, ac anifeiliaid yr Aiphtiaid;
fel na byddo marw dim o gwbl *a'r sydd*
eiddo meibion Israel.
5 A gosododd yr ARGLWYDD amser nod-
edig, gan ddywedyd, Y fory y gwna yr
ARGLWYDD y peth hyn yn y wlad.
6 A'r ARGLWYDD a wnaeth y peth hynny
drannoeth: a bu feirw holl anifeiliaid yr
Aiphtiaid; ond o anifeiliaid meibion Israel
ni bu farw un.
7 A Pharaoh a anfonodd; ac wele, ni
buasai farw un o anifeiliaid Israel: a chal-
on Pharaoh a galedwyd, ac ni ollyngodd y
bobl.
8 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth
Moses ac wrth Aaron, Cymmerwch i chwi
lonaid eich llaw o ludw ffwrn, a thaened
Moses ef tu a'r nefoedd yng ngŵydd Pha-
raoh:
9 Ac efe fydd yn llwch ar holl dir yr
Aipht; ac a fydd ar ddyn ac ar anifail
yn gornwyd llinorog, trwy holl wlad yr
Aipht.
10 A hwy a gymmerasant ludw y ffwrn,
ac a safasant ger bron Pharaoh: a Moses
a'i taenodd tu a'r nefoedd; ac efe a aeth yn
gornwyd llinorog ar ddyn ac ar anifail.
11 A'r swynwyr ni allent sefyll ger bron
Moses, gan y cornwyd; oblegid yr oedd y
cornwyd ar y swynwyr, ac ar yr holl Aipht-
iaid.
12 A'r ARGLWYDD a galedodd galon Pha-
raoh, fel na wrandawai arnynt; megis y
llefarasai yr ARGLWYDD wrth Moses.
13 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth
Moses, Cyfod yn fore, a saf ger bron Pha-
raoh, a dywed wrtho, Fel hyn y dywed

ARGLWYDD DDUW yr Hebreaid; Gollwng
fy mhobl, fel y'm gwasanaethont.
14 Canys y waith hon yr anfonaf fy holl
blâau ar dy galon, ac ar dy weision, ac ar
dy bobl; fel y gwypech nad oes gyffelyb i
mi yn yr holl ddaear.
15 O herwydd yn awr, mi a estynaf fy
llaw, ac a'th darawaf di a'th bobl â haint
y nodau; a thi a dorrir ymaith oddi ar y
ddaear.
16 Ac yn ddîau er mwyn hyn y'th gyfod-
ais di, i ddangos i ti fy nerth; ac fel y
myneger fy enw trwy yr holl ddaear.
17 A wyt ti yn ymddyrchafu ar fy mhobl
etto, heb eu gollwng hwynt ymaith?
18 Wele, mi a wlawiaf ynghylch yr amser
yma y fory genllysg trymion iawn; y rhai
ni bu eu bath yn yr Aipht, o'r dydd y
sylfaenwyd hi, hyd yr awr hon.
19 Anfon gan hynny yn awr, casgl dy
anifeiliaid, a phob dim a'r y sydd i ti yn y
maes: pob dyn ac anifail a gaffer yn y
maes, ac nis dyger i dŷ, y disgyn y cenllysg
arnynt, a byddant feirw.
20 Yr hwn a ofnodd air yr ARGLWYDD o
weision Pharaoh, a yrrodd ei weision a'i
anifeiliaid i dai;
21 A'r hwn nid ystyriodd air yr AR-
GLWYDD, a adawodd ei weision a'i anifeil-
iaid yn y maes.
22 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth
Moses, Estyn dy law tu a'r nefoedd; fel y
byddo cenllysg yn holl wlad yr Aipht, ar
ddyn ac ar anifail, ac ar holl lysiau y
maes, o fewn tir yr Aipht.
23 A Moses a estynodd ei wîalen tu a'r
nefoedd: a'r ARGLWYDD a roddodd daranau
a chenllysg, a'r tân a gerddodd ar hyd y
ddaear; a chafododd yr ARGLWYDD gen-
llysg ar dir yr Aipht.
24 Felly yr ydoedd cenllysg, a thân yn
ymgymmeryd y'nghanol y cenllysg, yn flin
iawn; yr hwn ni bu ei fath yn holl wlad
yr Aipht, er pan ydoedd yn genhedlaeth.
25 A'r cenllysg a gurodd, trwy holl wlad
yr Aipht, gwbl a'r *oedd* yn y maes, yn
ddyn ac yn anifail; y cenllysg hefyd a
gurodd holl lysiau y maes, ac a ddrylliodd
holl goed y maes:
26 Yn unig y'ngwlad Gosen, yr hon yr
ydoedd meibion Israel ynddi, nid oedd dim
cenllysg.
27 ¶ A Pharaoh a anfonodd, ac a alwodd
ar Moses ac Aaron, ac a ddywedodd wrth-
ynt, Pechais y waith hon; yr ARGLWYDD
sydd gyfiawn, a minnau a'm pobl yn an-
nuwiol.
28 Gweddîwch ar yr ARGLWYDD (canys
digon *yw hyn*) na byddo taranau Duw na
chenllysg; a mi a'ch gollyngaf, ac ni arhos-
wch yn hŵy.
29 A dywedodd Moses wrtho, Pan elwyf
allan o'r ddinas mi a ledaf fy nwylaw at
yr ARGLWYDD: *a'r* taranau a beidiant, a'r
cenllysg ni bydd mwy; fel y gwypych mai
yr ARGLWYDD bîau y ddaear.
30 Ond mi a wn nad wyt ti etto, na'th
weision, yn ofni wyneb yr ARGLWYDD
DDUW.
31 A'r llin a'r haidd a gurwyd; canys yr
haidd *oedd* wedi hedeg, a'r llin wedi hadu:
32 A'r gwenith a'r rhŷg ni churwyd; o
herwydd diweddar *oeddynt* hwy.
33 A Moses a aeth oddi wrth Pharaoh
allan o'r ddinas, ac a ledodd ei ddwylaw
at yr ARGLWYDD; a'r taranau a'r cenllysg
a beidiasant, ac ni thywalltwyd gwlaw ar y
ddaear.
34 A phan welodd Pharaoh beidio o'r
gwlaw, a'r cenllysg, a'r taranau, efe a
chwanegodd bechu; ac a galedodd ei galon,
efe a'i weision.
35 A chaledwyd calon Pharaoh, ac ni oll-
yngai efe feibion Israel ymaith; megis y
llefarasai yr ARGLWYDD trwy law Moses.

PENNOD X.

1 *Duw yn bygwth anfon locustiaid.* 7 *Pharaoh, ar ddeisyfiad ei weision, yn lled-foddlawn i'r Israeliaid i fyned ymaith.* 12 *Pla y locustiaid.* 16 *Pharaoh yn ymbil â Moses.* 21 *Pla y tywyllwch anferthol.* 24 *Pharaoh yn ymbil â Moses;* 27 *etto efe a galon-galedir.*

A DYWEDODD yr ARGLWYDD wrth
Moses, Dos at Pharaoh: o herwydd mi
a galedais ei galon ef, a chalon ei weision;
fel y dangoswn fy arwyddion hyn yn ei
ŵydd ef:
2 Ac fel y mynegit wrth dy fab, a mab dy
fab, yr hyn a wneuthum yn yr Aipht, a'm
harwyddion a wneuthum yn eu plith hwynt;
ac y gwypoch mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.
3 A daeth Moses ac Aaron i mewn at
Pharaoh, a dywedasant wrtho, Fel hyn y
dywedodd ARGLWYDD DDUW yr Hebreaid;
Pa hyd y gwrthodi ymostwng ger fy mron?
gollwng ymaith fy mhobl, fel y'm gwasan-
aethont.
4 O herwydd os ti a wrthodi ollwng fy
mhobl, wele, y fory y dygaf locustiaid i'th
fro;
5 A hwynt-hwy a orchuddiant wyneb y
ddaear, fel na allo un weled y ddaear: a
hwy a ysant y gweddill a adawyd i chwi
yn ddîangol gan y cenllysg; difant hefyd
bob pren a fyddo yn blaguro i chwi yn y
maes.
6 Llanwant hefyd dy dai di, a thai dy
holl weision, a thai yr holl Aiphtiaid, y
rhai ni welodd dy dadau, na thadau dy
dadau, er y dydd y buont ar y ddaear hyd
y dydd hwn. Yna efe a drodd, ac a aeth
allan oddi wrth Pharaoh.
7 A gweision Pharaoh a ddywedasant
wrtho, Pa hyd y bydd hwn yn fagl i ni?
gollwng ymaith y gwŷr, fel y gwasanaethont
yr ARGLWYDD eu Duw: Oni wyddost ti
etto ddifetha yr Aipht?
8 A dychwelwyd Moses ac Aaron at Pha-
raoh: ac efe a ddywedodd wrthynt, Ewch,
gwasanaethwch yr ARGLWYDD eich DUW:
ond pa rai sydd yn myned?
9 A Moses a ddywedodd, A'n llangciau, ac
â'n henafgwyr, yr awn ni; â'n meibion
hefyd, ac â'n merched, â'n defaid ac â'n
gwartheg, yr awn ni: oblegid *rhaid* i ni
gadw gwyl i'r ARGLWYDD.
10 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Yr un
modd y byddo yr ARGLWYDD gyd â chwi,
ag y gollyngaf chwi, a'ch rhai bach: gwel
wch, mai ar ddrwg y mae eich bryd.
11 Nid felly; ewch yn awr, y gwŷr, a gwas-
anaethwch yr ARGLWYDD: canys hyn yr
oeddych yn ei geisio. Felly hwy a yrrwyd
allan o ŵydd Pharaoh.
12 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth
Moses, Estyn dy law ar wlad yr Aipht, am
locustiaid, fel y delont i fynu ar dir yr
Aipht; ac y bwyttâont holl lysiau y ddaear,
sef y cwbl a'r a adawodd y cenllysg.
13 A Moses a estynodd ei wîalen ar dir yr
Aipht: a'r ARGLWYDD a ddug ddwyrein-
wynt ar y tir yr holl ddiwrnod hwnnw, a'r
holl nos honno; a *phan* ddaeth y bore,
gwynt y dwyrain a ddug locustiaid.

14 A'r locustiaid a aethant i fynu dros holl
wlad yr Aipht, ac a arhosasant ym mhob
ardal i'r Aipht: blin iawn oeddynt; ni bu
y fath locustiaid o'u blaen hwynt, ac ar eu
hol ni bydd y cyffelyb.
15 Canys toisant wyneb yr holl dir, a thy-
wyllodd y wlad; a hwy a ysasant holl lysiau
y ddaear, a holl ffrwythau y coed, yr hyn
a weddillasai y cenllysg: ac ni adawyd dim
gwyrddlesni ar goed, nac ar lysiau y maes,
o fewn holl wlad yr Aipht.
16 ¶ Yna Pharaoh a alwodd am Moses
ac Aaron ar frys; ac a ddywedodd, Pechais
yn erbyn yr ARGLWYDD eich Duw, ac yn
eich erbyn chwithau.
17 Ac yn awr maddeu, attolwg, fy mhechod
y waith hon yn unig, a gweddïwch ar yr
ARGLWYDD eich Duw, ar iddo dynnu oddi
wrthyf y farwolaeth hon yn unig.
18 A *Moses* a aeth allan oddi wrth Pharaoh,
ac a weddïodd ar yr ARGLWYDD.
19 A'r ARGLWYDD a drodd wynt gorllewin
cryf iawn, ac efe a gymmerodd ymaith y
locustiaid, ac a'u bwriodd hwynt i'r môr
coch: ni adawyd un locust o fewn holl
derfynau yr Aipht.
20 Er hynny caledodd yr ARGLWYDD galon
Pharaoh, fel na ollyngai efe feibion Israel
ymaith.
21 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth
Moses, Estyn dy law tu a'r nefoedd, fel y
byddo tywyllwch ar dir yr Aipht, tywyllwch
a aller ei deimlo.
22 A Moses a estynodd ei law tu a'r nef-
oedd: a bu tywyllwch dudew trwy holl
wlad yr Aipht dri diwrnod.
23 Ni welai neb eu gilydd, ac ni chododd
neb o'i le dri diwrnod: ond yr ydoedd goleu-
ni i holl feibion Israel yn eu trigfannau.
24 ¶ A galwodd Pharaoh am Moses ac
Aaron, ac a ddywedodd, Ewch, gwasanaeth-
wch yr ARGLWYDD; arhôed eich defaid,
a'ch gwartheg yn unig: aed eich rhai bach
hefyd gyd â chwi.
25 A dywedodd Moses, Ti a roddi hefyd
yn ein dwylaw ebyrth, a phoethoffrymmau,
fel yr aberthom i'r ARGLWYDD ein Duw.
26 Aed ein hanifeiliaid hefyd gyd â ni;
ni adewir ewin yn ol: oblegid o honynt y
cymmerwn i wasanaethu yr ARGLWYDD ein
Duw: ac nis gwyddom â pha beth y gwasan-
aethwn yr ARGLWYDD, hyd oni ddelom
yno.
27 ¶ Ond yr ARGLWYDD a galedodd galon
Pharaoh, ac ni fynnai eu gollwng hwynt.
28 A dywedodd Pharaoh wrtho, Dos oddi
wrthyf, gwylia arnat rhag gweled fy wyneb
mwy: oblegid y dydd y gwelych fy wyneb,
y byddi farw.
29 A dywedodd Moses, Uniawn y dywed-
aist, ni welaf dy wyneb mwy.

PENNOD XI.

1 *Cennadwriaeth Duw at yr Israeliaid i fen-
thyccio tlysau gan eu cymmydogion.* 4 *Mo-
ses yn bygwth Pharaoh â marwolaeth y cynt-
afanedig.*

A'R ARGLWYDD a ddywedodd wrth Mo-
ses, Un bla etto a ddygaf ar Pharaoh,
ac ar yr Aipht; wedi hynny efe a'ch gollwng
chwi oddi yma: pan y'ch gollyngo, gan
wthio efe a'ch gwthia chwi oddi yma yn
gwbl.
2 Dywed yn awr lle y clywo y bobl; a
benthycced pob gwr gan ei gymmydog, a
phob gwraig gan ei chymmydoges, ddodrefn
arian, a dodrefn aur.
3 A'r ARGLWYDD a roddodd i'r bobl ffafr
y'ngolwg yr Aiphtiaid: ac *yr oedd* Moses
yn wr mawr iawn y'ngwlad yr Aipht, y'ng-
olwg gweision Pharaoh, ac y'ngolwg y bobl.
4 Moses hefyd a ddywedodd, Fel hyn y
llefarodd yr ARGLWYDD; Ynghylch hanner
nos yr âf fi allan i ganol yr Aipht.
5 A phob cyntaf-anedig y'ngwlad yr Aipht
a fydd marw, o gyntaf-anedig Pharaoh, yr
hwn sydd yn eistedd ar ei deyrn-gadair, hyd
gyntaf-anedig y wasanaethferch *sydd* ar ol
y felin; a phob cyntaf-anedig o anifail.
6 A bydd gweiddi mawr trwy holl wlad yr
Aipht, yr hwn ni bu ei fath, ac ni bydd
mwyach ei gyffelyb.
7 Ond yn erbyn neb o blant Israel ni sym-
mud ci ei dafod, ar ddyn, nac anifail; fel y
gwypoch fod yr ARGLWYDD yn gwneuthur
rhagor rhwng yr Aiphtiaid ac Israel.
8 A'th holl weision hyn a ddeuant i waered
attaf fi, ac a ymgrymmant i mi, gan ddy-
wedyd, Dos allan, a'r holl bobl *sydd* ar dy
ol; ac wedi hynny yr âf fi allan. Felly efe
a aeth allan oddi wrth Pharaoh mewn dig-
llonedd llidiog.
9 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses,
Ni wrendy Pharaoh arnoch; fel yr amlhâer
fy rhyfeddodau y'ngwlad yr Aipht.
10 A Moses ac Aaron a wnaethant yr holl
ryfeddodau hyn ger bron Pharaoh: a'r AR-
GLWYDD a galedodd galon Pharaoh, fel na
ollyngai efe feibion Israel allan o'i wlad.

PENNOD XII.

1 *Newidio dechreuad y flwyddyn.* 3 *Ordeinio
y Pasc.* 11 *Defod y Pasc.* 15 *Bara croyw.*
29 *Marwolaeth y cyntaf-anedig.* 31 *Gyrru
yr Israeliaid allan o'r tir.* 37 *Hwythau yn
dyfod i Succoth.* 43 *Ordinhâd y Pasc.*

YR ARGLWYDD hefyd a lefarodd wrth
Moses ac Aaron yn nhir yr Aipht, gan
ddywedyd,
2 Y mis hwn *fydd* i chwi yn ddechreuad
y misoedd: cyntaf *fydd* i chwi o fisoedd y
flwyddyn.
3 ¶ Lleferwch wrth holl gynnulleidfa Is-
rael, gan ddywedyd, Ar y degfed *dydd* o'r
mis hwn cymmerant iddynt bob un oen,
yn ol teulu *eu* tadau, *sef* oen dros bob teulu.
4 Ond os y teulu fydd ry fychan i'r oen,
efe a'i gymmydog nesaf i'w dŷ a'i cymmer,
wrth y rhifedi o ddynion; pob un yn ol
ei fwytta a gyfrifwch at yr oen.
5 Bydded yr oen gennych yn berffeith-gwbl,
yn wrryw, *ac* yn llwdn blwydd: o'r defaid,
neu o'r geifr, y cymmerwch *ef*.
6 A bydded y'nghadw gennych hyd y ped-
werydd dydd ar ddeg o'r mis hwn: a lladded
holl dyrfa cynnulleidfa Israel ef yn y cyfnos.
7 A chymmerant o'r gwaed, a rhoddant
ar y ddau ystlysbost, ac ar gappan drws
y tai y bwyttânt ef ynddynt.
8 A'r cig a fwyttânt y nos honno, wedi ei
rostio *wrth* dân, a bara croyw, gyd â *dail*
surion y bwyttânt ef.
9 Na fwyttêwch o hono yn amrwd, na
chwaith wedi ei ferwi mewn dwfr, eithr
wedi ei rostio *wrth* dân; ei ben gyd â'i draed
a'i ymysgaroedd.
10 Ac na weddillwch *ddim* o hono hyd y
bore: a'r hyn fydd y'ngweddill o hono erbyn
y bore, llosgwch yn tân.
11 ¶ Ac fel hyn y bwyttêwch ef; wedi
gwregysu eich lwynau, a'ch esgidiau am eich
traed, a'ch ffyn yn eich dwylaw: a bwyt-
têwch ef ar ffrwst; Pasc yr ARGLWYDD
ydyw efe.
12 O herwydd mi a dramwyaf trwy wlad
yr Aipht y nos hon, ac a darawaf bob cyntaf-

anedig o fewn tir yr Aipht, yn ddyn, ac yn anifail; a mi a wnaf farn yn erbyn holl dduwiau yr Aipht: myfi *yw* yr ARGLWYDD.

13 A'r gwaed fydd i chwi yn arwydd ar y tai lle *byddoch* chwi: a phan welwyf y gwaed, yna yr âf heibio i chwi, ac ni bydd pla dinystriol arnoch chwi, pan darawyf dir yr Aipht.

14 A'r dydd hwn fydd yn goffadwriaeth i chwi; a chwi a'i cedwch ef yn wyl i'r ARGLWYDD trwy eich cenhedlaethau: cedwch ef yn wyl trwy ddeddf dragywyddol.

15 Saith niwrnod y bwyttêwch fara croyw; y dydd cyntaf y bwriwch surdoes allan o'ch tai: o herwydd pwy bynnag a fwyttâo fara lefeinllyd o'r dydd cyntaf hyd y seithfed dydd, yr enaid hwnnw a dorrir ymaith oddi wrth Israel.

16 Ar y dydd cyntaf hefyd *y bydd* i chwi gymanfa sanctaidd, a chymanfa sanctaidd ar y seithfed dydd: dim gwaith ni wnair ynddynt, onid yr hyn a fwytty pob dyn, hynny yn unig a ellwch ei wneuthur.

17 Cedwch hefyd *wyl* y bara croyw; o herwydd o fewn corph y dydd hwn y dygaf eich lluoedd chwi allan o wlad yr Aipht: am hynny cedwch y dydd hwn yn eich cenhedlaethau, trwy ddeddf dragywyddol.

18 ¶ Yn y *mis* cyntaf, ar y pedwerydd dydd ar ddeg o'r mis yn yr hwyr, y bwyttêwch fara croyw, hyd yr unfed dydd ar hugain o'r mis yn yr hwyr.

19 Na chaffer surdoes yn eich tai saith niwrnod: canys pwy bynnag a fwyttâo fara lefeinllyd, yr enaid hwnnw a dorrir ymaith o gynnulleidfa Israel, yn gystal y dieithr a'r priodor.

20 Na fwyttêwch ddim lefeinllyd: bwyttêwch fara croyw yn eich holl drigfannau.

21 ¶ A galwodd Moses am holl henuriaid Israel, ac a ddywedodd wrthynt, Tynnwch a chymmerwch i chwi oen yn ol eich teuluoedd, a lleddwch y Pasc.

22 A chymmerwch dusw o isop, a throchwch ef yn y gwaed a *fyddo* yn y cawg, a rhoddwch ar gappan y drws, ac ar y ddau ystlysbost o'r gwaed a *fyddo* yn y cawg; ac nac aed neb o honoch allan o ddrws ei dŷ hyd y bore.

23 O herwydd yr ARGLWYDD a dramwya i daro yr Aiphtiaid: a phan welo efe y gwaed ar gappan y drws, ac ar y ddau ystlysbost; yna yr ARGLWYDD a â heibio i'r drws, ac ni âd i'r dinystrydd ddyfod i mewn i'ch tai chwi i ddinystrio.

24 A chwi a gedwch y peth hyn yn ddeddf i ti, ac i'th feibion yn dragywydd.

25 A phan ddeloch i'r wlad a rydd yr ARGLWYDD i chwi, megis yr addawodd; yna cedwch y gwasanaeth hwn.

26 A bydd pan ddywedo eich meibion wrthych, Pa wasanaeth *yw* hwn gennych?

27 Yna y dywedwch, Aberth Pasc yr ARGLWYDD ydyw, yr hwn a aeth heibio i dai meibion Israel yn yr Aipht, pan darawodd efe yr Aiphtiaid, ac yr achubodd ein tai ni. Yna yr ymgrymmodd y bobl, ac yr addolasant.

28 A meibion Israel a aethant ymaith, ac a wnaethant megis y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses ac Aaron; felly y gwnaethant.

29 ¶ Ac ar hanner nos y tarawodd yr ARGLWYDD bob cyntaf-anedig y'ngwlad yr Aipht, o gyntaf-anedig Pharaoh yr hwn a eisteddai ar ei frenhinfainge, hyd gyntaf-anedig y gaethes *oedd* yn y carchardŷ; a phob cyntaf-anedig i anifail.

30 A Pharaoh a gyfododd liw nos, efe a'i holl weision, a'r holl Aiphtiaid; ac yr oedd gweiddi mawr yn yr Aipht: oblegid nid *oedd* dŷ a'r nad *ydoedd* un marw ynddo.

31 ¶ Ac efe a alwodd ar Moses ac Aaron liw nos, ac a ddywedodd, Codwch, ewch allan o fysg fy mhobl, chwi a meibion Israel hefyd; ac ewch, a gwasanaethwch yr ARGLWYDD, fel y dywedasoch.

32 Cymmerwch eich defaid, a'ch gwartheg hefyd, fel y dywedasoch, ac ewch ymaith, a bendithiwch finnau.

33 A'r Aiphtiaid a fuant daerion ar y bobl, gan eu gyrru ar ffrwst allan o'r wlad: oblegid dywedasant, *Dynion* meirw ydym ni oll.

34 A'r bobl a gymmerodd eu toes cyn ei lefeinio, a'u toes oedd wedi ei rwymo yn eu dillad ar eu hysgwyddau.

35 A meibion Israel a wnaethant yn ol gair Moses; ac a fenthycciasant gan yr Aiphtiaid dlysau arian, a thlysau aur, a gwisgoedd.

36 A'r ARGLWYDD a roddasai i'r bobl hawddgarwch y'ngolwg yr Aiphtiaid, fel yr echwynasant iddynt: a hwy a yspeiliasant yr Aiphtiaid.

37 ¶ A meibion Israel a aethant o Rameses i Succoth, y'nghylch chwe chan mil o wŷr traed, heb law plant.

38 A phobl gymmysg lawer a aethant i fynu hefyd gyd â hwynt; defaid hefyd a gwartheg, *sef* dâ lawer iawn.

39 A hwy a bobasant y toes a ddygasant allan o'r Aipht yn deisennau croyw; o herwydd yr oedd heb ei lefeinio: canys gwthiasid hwynt o'r Aipht, ac ni allasant aros, ac ni pharottöisant iddynt eu hun luniaeth.

40 ¶ A phreswyliad meibion Israel, tra y trigasant yn yr Aipht, *oedd* ddeng mlynedd ar hugain a phedwar can mlynedd.

41 Ac ym mhen y deng mlynedd ar hugain a phedwar can mlynedd, ie, o fewn corph y dydd hwnnw, yr aeth holl luoedd yr ARGLWYDD allan o wlad yr Aipht.

42 Nos yw hon i'w chadw i'r ARGLWYDD, ar yr hon y dygwyd hwynt allan o wlad yr Aipht: nos yr ARGLWYDD yw hon, i holl feibion Israel i'w chadw trwy eu hoesoedd.

43 ¶ Yr ARGLWYDD hefyd a ddywedodd wrth Moses ac Aaron, Dyma ddeddf y Pasc: na fwyttâed neb dieithr o hono.

44 Ond pob gwasanaethwr wedi ei brynu am arian, gwedi yr enwaedych ef, a fwytty o hono.

45 Yr alldud, a'r gwas cyflog, ni chaiff fwytta o hono.

46 Mewn un tŷ y bwyttêir ef: na ddwg *ddim* o'r cig allan o'r tŷ; ac na thorrwch asgwrn o hono.

47 Holl gynnulleidfa Israel a wnant hynny.

48 A phan arhoso dieithr gyd â thi, ac ewyllysio cadw Pasc i'r ARGLWYDD, enwaeder ei holl wrrywiaid ef, ac yna nesâed i wneuthur hynny; a bydded fel yr hwn a aned yn y wlad: ond na fwyttâed neb dienwaededig o hono.

49 Yr un gyfraith fydd i'r priodor, ac i'r dieithr a arhoso yn eich mysg.

50 Yna holl feibion Israel a wnaethant fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses ac Aaron; felly y gwnaethant.

51 Ac o fewn corph y dydd hwnnw y dug yr ARGLWYDD feibion Israel o wlad yr Aipht, yn ol eu lluoedd.

PENNOD XIII.

1 *Cyssegru y cyntaf-anedig i Dduw.* 3 *Gorchymyn cadw coffadwriaeth o'r Pasc.* 11 *Neillduo y cyntaf o'r anifeiliaid.* 17 *Yr Israeliaid wrth fyned allan o'r Aipht yn dwyn esgyrn Joseph gyd â hwynt.* 20 *Yn dyfod i Etham.* 21 *Duw yn eu harwain mewn colofn o niwl a cholofn o dân.*

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses,
gan ddywedyd,
2 Cyssegra i mi bob cyntaf-anedig, *sef* beth
bynnag a agoro y groth ym mysg meibion
Israel, o ddyn ac anifail: eiddo fi *yw*.
3 ¶ A dywedodd Moses wrth y bobl, Cofiwch
y dydd hwn, *ar* yr hwn y daethoch
allan o'r Aipht, o dŷ y caethiwed: oblegid
trwy law gadarn y dug yr ARGLWYDD chwi
oddi yno: am hynny na fwyttäer bara lefeinllyd.
4 Heddyw yr ydych chwi yn myned allan,
ar y mis Abib.
5 ¶ A phan ddygo yr ARGLWYDD di i
wlad y Canaaneaid, a'r Hethiaid, a'r Amoriaid,
yr Hefiaid hefyd, a'r Jebusiaid, yr hon
a dyngodd efe wrth dy dadau y rhoddai efe
i ti, *sef* gwlad yn llifeirio o laeth a mêl;
yna y gwnai y gwasanaeth yma ar y mis
hwn.
6 Saith niwrnod y bwyttâi fara croyw;
ac ar y seithfed dydd *y bydd* gwyl i'r ARGLWYDD.
7 Bara croyw a fwyttêir saith niwrnod:
ac na weler bara lefeinllyd gyd â thi; ac
na weler gennyt surdoes o fewn dy holl
derfynau.
8 ¶ A mynega i'th fab y dydd hwnnw,
gan ddywedyd, O herwydd yr hyn a wnaeth
yr ARGLWYDD i mi pan ddaethum allan
o'r Aipht, *y gwneir hyn*.
9 A bydded i ti yn arwydd ar dy law, ac
yn goffadwriaeth rhwng dy lygaid; fel y
byddo cyfraith yr ARGLWYDD yn dy enau:
o herwydd â llaw gadarn y dug yr ARGLWYDD
dydi allan o'r Aipht.
10 Am hynny cadw y ddeddf hon, yn ei
hamser nodedig, o flwyddyn i flwyddyn.
11 ¶ A phan ddygo yr ARGLWYDD di i
wlad y Canaaneaid, megis y tyngodd efe
wrthyt, ac wrth dy dadau, a'i rhoddi i
ti;
12 Yna y neilldui i'r ARGLWYDD bob
cyntaf-anedig: a phob cyntaf i anifail a
fyddo eiddot ti, y gwrrywiaid eiddo yr
ARGLWYDD fyddant.
13 A phob cyntaf i asyn a bryni di âg oen;
ac oni phryni di *ef*, yna tòrfynygla ef: a
phob dyn cyntaf-anedig o'th feibion a bryni
di hefyd.
14 ¶ A phan ofyno dy fab ar ol hyn, gan
ddywedyd, Beth *yw* hyn? yna dywed wrtho,
A llaw gadarn y dug yr ARGLWYDD ni allan
o'r Aipht, o dŷ y caethiwed.
15 A phan oedd yn anhawdd gan Pharaoh
ein gollwng ni, y lladdodd yr ARGLWYDD
bob cyntaf-anedig yng ngwlad yr Aipht, o
gyntaf-anedig dyn hyd gyntaf-anedig anifail:
am hynny yr ydwyf yn aberthu i'r ARGLWYDD
bob gwrryw a agoro y groth; ond
pob cyntaf-anedig o'm meibion a brynaf.
16 A bydded hynny yn arwydd ar dy law,
ac yn rhagtalau rhwng dy lygaid: canys â
llaw gadarn y dug yr ARGLWYDD ni allan
o'r Aipht.
17 ¶ A phan ollyngodd Pharaoh y bobl,
ni arweiniodd yr ARGLWYDD hwynt trwy
ffordd gwlad y Philistiaid, er ei bod yn agos:
oblegid dywedodd DUW, Rhag i'r bobl edifarhâu
pan welant ryfel, a dychwelyd i'r
Aipht.
18 Ond DUW a arweiniodd y bobl o amgylch,
trwy anialwch y môr coch: ac yn
arfogion yr aeth meibion Israel allan o wlad
yr Aipht.
19 A Moses a gymmerodd esgyrn Joseph
gyd âg ef: o herwydd efe a wnelsai i feibion
Israel dyngu trwy lw, gan ddywedyd, DUW
a ymwêl â chwi yn ddïau; dygwch chwithau
fy esgyrn oddi yma gyd â chwi.
20 ¶ A hwy a aethant o Succoth; ac a
wersyllasant yn Etham, y'nghwrr yr anialwch.
21 A'r ARGLWYDD oedd yn myned o'u
blaen hwynt y dydd mewn colofn o niwl,
i'w harwain ar y ffordd; a'r nos mewn colofn
o dân, i oleuo iddynt: fel y gallent fyned
ddydd a nos.
22 Ni thynnodd efe ymaith y golofn niwl
y dydd, na'r golofn dân y nos, o flaen y
bobl.

PENNOD XIV.

1 *Duw yn hyfforddi yr Israeliaid yn eu taith.* 5 *Pharaoh yn erlid ar eu hol hwynt.* 10 *Yr Israeliaid yn tuchan.* 13 *Moses yn eu cysuro hwy.* 15 *Duw yn dysgu i Moses beth a wnai.* 19 *Y niwl yn symmudo i'r tu ol i'r gwersyll.* 21 *Yr Israeliaid yn myned trwy y môr coch;* 23 *a'r Aiphtiaid yn boddi ynddo.*

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses,
gan ddywedyd,
2 Dywed wrth feibion Israel, am ddychwelyd
a gwersyllu o flaen Pihahiroth,
rhwng Migdol a'r môr, o flaen Baal-sephon:
ar ei chyfer y gwersyllwch wrth y môr.
3 Canys dywed Pharaoh am feibion Israel,
Rhwystrwyd hwynt yn y tir; caeodd yr
anialwch arnynt.
4 A mi a galedaf galon Pharaoh, fel yr
erlidio ar eu hol hwynt: felly y'm gogoneddir
ar Pharaoh, a'i holl fyddin; a'r Aiphtiaid
a gânt wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.
Ac felly y gwnaethant.
5 ¶ A mynegwyd i frenhin yr Aipht, fod
y bobl yn ffoi: yna y trodd calon Pharaoh
a'i weision yn erbyn y bobl; a dywedasant,
Beth yw hyn a wnaethom, pan ollyngasom
Israel o'n gwasanaethu?
6 Ac efe a daclodd ei gerbyd, ac a gymmerodd
ei bobl gyd âg ef.
7 A chymmerodd chwe chant o ddewis
gerbydau, a holl gerbydau yr Aipht, a chapteniaid
ar bob un o honynt.
8 A'r ARGLWYDD a galedasai galon Pharaoh
brenhin yr Aipht, ac efe a ymlidiodd
ar ol meibion Israel: ond yr oedd meibion
Israel yn myned allan â llaw uchel.
9 A'r Aiphtiaid a ymlidiasant ar eu hol
hwynt, *sef* holl feirch *a* cherbydau Pharaoh,
a'i wŷr meirch, a'i fyddin, ac a'u goddiweddasant
yn gwersyllu wrth y môr, ger
llaw Pihahiroth, o flaen Baal-sephon.
10 ¶ A phan nesâodd Pharaoh, meibion
Israel a godasant eu golwg; ac wele yr
Aiphtiaid yn dyfod ar eu hol; a hwy a
ofnasant yn ddirfawr: a meibion Israel a
waeddasant ar yr ARGLWYDD.
11 A dywedasant wrth Moses, Ai am nad
oedd beddau yn yr Aipht, y dygaist ni i farw
yn yr anialwch? Paham y gwnaethost fel
hyn â ni, gan ein dwyn allan o'r Aipht?
12 Onid dyma y peth a lefarasom wrthyt
yn yr Aipht, gan ddywedyd, Paid â ni, fel
y gwasanaethom yr Aiphtiaid? canys gwell
fuasai i ni wasanaethu yr Aiphtiaid, nâ marw
yn yr anialwch.
13 ¶ A Moses a ddywedodd wrth y bobl,
Nac ofnwch; sefwch, ac edrychwch ar iach-

awdwriaeth yr ARGLWYDD, yr hwn a wna efe i chwi heddyw; oblegid yr Aiphtiaid y rhai a welsoch chwi heddyw, ni chewch eu gweled byth ond hynny.
14 Yr ARGLWYDD a ymladd drosoch; am hynny tewch chwi â sôn.
15 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Moses, Paham y gweiddi arnaf? dywed wrth feibion Israel am gerdded rhagddynt.
16 A chyfod dithau dy wialen, ac estyn dy law ar y môr, a hollta ef: a meibion Israel a ânt trwy ganol y môr ar dir sych.
17 Wele, fi, ie myfi a galedaf galon yr Aiphtiaid, fel y delont ar eu hol hwynt: a mi a ogoneddir ar Pharaoh, ac ar ei holl fyddin, ar ei gerbydau ef, ac ar ei farchogion.
18 A'r Aiphtiaid a gânt wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD, pan y'm gogoneddir ar Pharaoh, ar ei gerbydau, ac ar ei farchogion.
19 ¶ Ac angel DUW, yr hwn oedd yn myned o flaen byddin Israel, a symmudodd, ac a aeth o'u hol hwynt; a'r golofn niwl a aeth ymaith o'u tu blaen hwynt, ac a safodd o'u hol hwynt.
20 Ac efe a ddaeth rhwng llu yr Aiphtiaid a llu Israel; ac yr ydoedd yn gwmmwl ac yn dywyllwch *i'r Aiphtiaid*, ac yn goleuo y nos *i Israel:* ac ni nesâodd y naill at y llall ar hŷd y nos.
21 A Moses a estynodd ei law ar y môr: a'r ARGLWYDD a yrrodd y môr *yn ei ol*, trwy ddwyreinwynt cryf ar hŷd y nos, ac a wnaeth y môr yn sychdir, a holltwyd y dyfroedd.
22 A meibion Israel a aethant trwy ganol y môr ar dir sych: a'r dyfroedd *oedd* yn fur iddynt, o'r tu dehau, ac o'r tu aswy.
23 ¶ A'r Aiphtiaid a erlidiasant, ac a ddaethant ar eu hol hwynt; *sef* holl feirch Pharaoh, a'i gerbydau, a'i farchogion, i ganol y môr.
24 Ac ar y wyliadwriaeth fore yr ARGLWYDD a edrychodd ar fyddin yr Aiphtiaid trwy y golofn dân a'r cwmmwl, ac a derfysgodd fyddin yr Aiphtiaid.
25 Ac efe a dynnodd ymaith olwynion eu cerbydau; ac yr oeddynt yn gyrru yn drwm: fel y dywedodd yr Aiphtiaid, Ffown oddi wrth Israel; oblegid yr ARGLWYDD sydd yn ymladd drostynt hwy yn erbyn yr Aiphtiaid.
26 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Moses, Estyn dy law ar y môr; fel y dychwelo y dyfroedd ar yr Aiphtiaid, ar eu cerbydau, ac ar eu marchogion.
27 A Moses a estynodd ei law ar y môr: a dychwelodd y môr cyn y bore i'w nerth; a'r Aiphtiaid a ffoisant yn ei erbyn ef: a'r ARGLWYDD a ddymchwelodd yr Aiphtiaid y'nghanol y môr.
28 A'r dyfroedd a ddychwelasant, ac a orchuddiasant gerbydau, a marchogion, a holl fyddin Pharaoh, y rhai a ddaethant ar eu hol hwynt i'r môr: ni adawyd o honynt gymmaint ag un.
29 Ond meibion Israel a gerddasant ar dir sych y'nghanol y môr: a'r dyfroedd *oedd* yn fur iddynt, ar y llaw ddehau, ac ar y llaw aswy.
30 Felly yr ARGLWYDD a achubodd Israel y dydd hwnnw o law yr Aiphtiaid: a gwelodd Israel yr Aiphtiaid yn feirw ar fin y môr.
31 A gwelodd Israel y grymmusder mawr a wnaeth yr ARGLWYDD yn erbyn yr Aiphtiaid: a'r bobl a ofnasant yr ARGLWYDD, ac a gredasant i'r ARGLWYDD, ac i'w was ef Moses.

PENNOD XV.

1 *Cân Moses.* 22 *Y bobl ag eisieu dwfr arnynt.* 23 *Chwerw ddyfroedd Marah.* 25 *Pren yn eu pereiddio hwy.* 27 *Deuddeg ffynnon o ddwfr, a deg palmwydden a thriugain, yn Elim.*

YNA y canodd Moses a meibion Israel y gân hon i'r ARGLWYDD, ac a lefarasant, gan ddywedyd, Canaf i'r ARGLWYDD; canys gwnaeth yn rhagorol iawn: taflodd y march a'i farchog i'r môr.
2 Fy nerth a'm cân *yw* yr ARGLWYDD; ac y mae efe yn iachawdwriaeth i mi: efe yw fy NUW, efe a ogoneddaf fi; Duw fy nhad, a mi a'i dyrchafaf ef.
3 Yr ARGLWYDD *sydd* ryfelwr: yr ARGLWYDD *yw* ei enw.
4 Efe a daflodd gerbydau Pharaoh a'i fyddin yn y môr: ei gapteniaid dewisol a foddwyd yn y môr coch.
5 Y dyfnderau a'u toisant hwy: disgynasant i'r gwaelod fel carreg.
6 Dy ddeheulaw, ARGLWYDD, sydd ardderchog o nerth; a'th ddeheulaw, ARGLWYDD, a ddrylliodd y gelyn.
7 Ym mawredd dy ardderchowgrwydd y tynnaist i lawr y rhai a gyfodasant i'th erbyn: dy ddigofaint a anfonaist allan, *ac* efe a'u hysodd hwynt fel sofl.
8 Trwy chwythad dy ffroenau y casglwyd y dyfroedd ynghyd: y ffrydiau a safasant fel pentwr; y dyfnderau a geulasant y'nghanol y môr.
9 Y gelyn a ddywedodd, Mi a erlidiaf, mi a oddiweddaf, mi a rannaf yr yspail: caf fy ngwynfyd arnynt; tynnaf fy nghleddyf, fy llaw a'u difetha hwynt.
10 Ti a chwythaist â'th wynt; y môr a'u tôdd hwynt: soddasant fel plwm yn y dyfroedd cryfion.
11 Pwy *sydd* debyg i ti, O ARGLWYDD, ym mhlith y duwiau? pwy fel tydi yn ogoneddus mewn sancteiddrwydd, yn ofnadwy mewn moliant, yn gwneuthur rhyfeddodau?
12 Estynaist dy ddeheulaw; llyngcodd y ddaear hwynt.
13 Arweiniaist yn dy drugaredd y bobl y rhai a waredaist: yn dy nerth y tywysaist *hwynt* i anneddle dy sancteiddrwydd.
14 Y bobloedd a glywant, *ac* a ofnant: dolur a ddeil breswylwyr Palestina.
15 Yna y synna ar dduciaid Edom: cedyrn hyrddod Moab, dychryn a'u deil hwynt: holl breswylwyr Canaan a doddant ymaith.
16 Ofn ac arswyd a syrth arnynt; gan fawredd dy fraich y tawant fel carreg, nes myned trwodd o'th bobl di, ARGLWYDD, nes myned o'r bobl a ennillaist ti trwodd.
17 Ti a'u dygi hwynt i mewn, ac a'u plenni hwynt ym mynydd dy etifeddiaeth, y lle a wnaethost, O ARGLWYDD, yn anneddle i ti; y cyssegr, ARGLWYDD, a gadarnhâodd dy ddwylaw.
18 Yr ARGLWYDD a deyrnasa byth ac yn dragywydd.
19 O herwydd meirch Pharaoh, a'i gerbydau, a'i farchogion, a aethant i'r môr; a'r ARGLWYDD a ddychwelodd ddyfroedd y môr arnynt: ond meibion Israel a aethant ar dir sych y'nghanol y môr.
20 ¶ A Miriam y brophwydes, chwaer Aaron, a gymmerodd dympan yn ei llaw, a'r holl wragedd a aethant allan ar ei hol hi, â thympanau ac â dawnsiau.
21 A dywedodd Miriam wrthynt, Cenwch i'r ARGLWYDD; canys gwnaeth yn ardderchog: bwriodd y march a'r marchog i'r môr.

22 Yna Moses a ddug Israel oddi wrth y
môr coch; ac aethant allan i anialwch Sur:
a hwy a gerddasant dri diwrnod yn yr anial-
wch, ac ni chawsant ddwfr.
23 ¶ A phan ddaethant i Marah, ni allent
yfed dyfroedd Marah, am eu bod yn chwerw-
on: o herwydd hynny y gelwir ei henw hi
Marah.
24 A'r bobl a duchanasant yn erbyn Moses,
gan ddywedyd, Beth a yfwn ni?
25 Ac efe a waeddodd ar yr ARGLWYDD:
a'r ARGLWYDD a ddangosodd iddo ef bren;
ac efe a'i bwriodd i'r dyfroedd, a'r dyfroedd
a bereiddiasant: yno y gwnaeth efe ddeddf
a chyfraith, ac yno y profodd efe hwynt,
26 Ac a ddywedodd, Os gan wrando y
gwrandewi ar lais yr ARGLWYDD dy DDUW,
ac os gwnai di yr hyn sydd uniawn yn ei
olwg ef, a rhoddi clust i'w orchymynion ef,
a chadw ei holl ddeddfau ef; ni roddaf arnat
un o'r clefydau a roddais ar yr Aiphtiaid:
o herwydd myfi *yw* yr ARGLWYDD dy iach-
awdwr di.
27 ¶ A daethant i Elim; ac yno yr oedd
deuddeg ffynnon o ddwfr, a deg palmwydden
a thriugain: a hwy a wersyllasant yno wrth
y dyfroedd.

PENNOD XVI.

1 *Yr Israeliaid yn dyfod i Sin; 2 ac yn tuchan o eisieu bara. 4 Duw yn addaw iddynt fara o'r nefoedd. 11 Danfon soflieir, 14 a manna. 16 Trefn y manna. 25 Na cheid ef ar y dydd Sabboth. 32 Cadw llonaid omer o hono ef.*

A HWY a symmudasant o Elim; a holl
gynnulleidfa meibion Israel a ddaeth-
ant i anialwch Sin, yr hwn *sydd* rhwng Elim
a Sinai, ar y pymthegfed dydd o'r ail mis,
wedi iddynt fyned allan o wlad yr Aipht.
2 A holl gynnulleidfa meibion Israel a
duchanasant yn erbyn Moses ac Aaron yn
yr anialwch.
3 A meibion Israel a ddywedasant wrthynt,
O na buasem feirw trwy law yr ARGLWYDD
y'ngwlad yr Aipht, pan oeddym yn eistedd
wrth y crochanau cig, ac yn bwytta bara
ein gwala: ond chwi a'n dygasoch ni allan
i'r anialwch hwn, i ladd yr holl dyrfa hon
â newyn.
4 ¶ Yna y dywedodd yr ARGLWYDD wrth
Moses, Wele, mi a wlawiaf arnoch fara o'r
nefoedd: a'r bobl a ânt allan, ac a gasglant
ddogn dydd yn ei ddydd; fel y gallwyf eu
profi, a rodiant yn fy nghyfraith, ai nas
gwnant.
5 Ond ar y chweched dydd y darparant yr
hyn a ddygant i mewn; a *hynny* fydd dau
cymmaint ag a gasglant beunydd.
6 A dywedodd Moses ac Aaron wrth holl
feibion Israel, Yn yr hwyr y cewch wybod
mai yr ARGLWYDD a'ch dug chwi allan o
wlad yr Aipht.
7 Y bore hefyd y cewch weled gogoniant
yr ARGLWYDD; am iddo glywed eich tuchan
chwi yn erbyn yr ARGLWYDD: a pha beth
ydym ni, i chwi i duchan i'n herbyn?
8 Moses hefyd a ddywedodd, *Hyn fydd*
pan roddo yr ARGLWYDD i chwi yn yr hwyr
gig i'w fwytta, a'r bore fara eich gwala: am
glywed o'r ARGLWYDD eich tuchan chwi,
yr hwn a wnaethoch yn ei erbyn ef: o her-
wydd beth *ydym* ni? nid yn ein herbyn ni
y mae eich tuchan, ond yn erbyn yr AR-
GLWYDD.
9 ¶ A Moses a ddywedodd wrth Aaron,
Dywed wrth holl gynnulleidfa meibion Is-
rael, Deuwch yn nês ger bron yr AR-
GLWYDD: o herwydd efe a glywodd eich
tuchan chwi.
10 Ac fel yr oedd Aaron yn llefaru wrth
holl gynnulleidfa meibion Israel, yna yr
edrychasant tu a'r anialwch; ac wele gogon-
iant yr ARGLWYDD a ymddangosodd yn y
cwmmwl.
11 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Mo-
ses, gan ddywedyd,
12 Clywais duchan meibion Israel: llefara
wrthynt, gan ddywedyd, Yn yr hwyr y
cewch fwytta cig, a'r bore y'ch diwellir o
fara: cewch hefyd wybod mai myfi *yw* yr
ARGLWYDD eich DUW chwi.
13 Felly yn yr hwyr y soflieir a ddaethant,
ac a orchuddiasant y wersyllfa; a'r bore yr
oedd caenen o wlith o amgylch y gwersyll.
14 A phan gododd y gaenen wlith, wele ar
hyd wyneb yr anialwch dippynau crynion
cyn faned a'r llwydrew ar y ddaear.
15 Pan welodd meibion Israel *hynny*, hwy
a ddywedasant wrth eu gilydd, Manna *yw*:
canys ni wyddent beth *ydoedd*. A dywedodd
Moses wrthynt, Hwn *yw* y bara a roddodd
yr ARGLWYDD i chwi i'w fwytta.
16 ¶ Hyn yw y peth a orchymynodd yr
ARGLWYDD; Cesglwch o hono bob un yn
ol ei fwytta: omer i bob un yn ol rhifedi
eich eneidiau; cymmerwch bob un i'r rhai
fyddant yn ei bebyll.
17 A meibion Israel a wnaethant felly; ac
a gasglasant, rhai fwy, a rhai lai.
18 A phan fesurasant wrth yr omer, nid
oedd gweddill i'r hwn a gasglasai lawer, ac
nid oedd eisieu ar yr hwn a gasglasai ychydig:
casglasant bob un yn ol ei fwytta.
19 A dywedodd Moses wrthynt, Na weddill-
ed neb ddim o hono hyd y bore.
20 Er hynny ni wrandawsant ar Moses,
onid gadaw a wnaeth rhai o hono hyd y
bore; ac efe a fagodd bryfed, ac a ddrewodd:
am hynny Moses a ddigiodd wrthynt.
21 A hwy a'i casglasant ef bob bore, pob
un yn ol ei fwytta: a phan wresogai yr haul,
efe a doddai.
22 ¶ Ac ar y chweched dydd y casglent
ddau cymmaint o fara, dau omer i un: a
holl bennaethiaid y gynnulleidfa a ddaethant
ac a fynegasant i Moses.
23 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Hyn yw
y peth a lefarodd yr ARGLWYDD; Y fory
y mae gorphwysfa Sabboth sanctaidd i'r AR-
GLWYDD: pobwch *heddyw* yr hyn a boboch,
a berwch yr hyn a ferwoch; a'r holl weddill,
rhoddwch i gadw i chwi hyd y bore.
24 A hwy a'i cadwasant hyd y bore, fel y
gorchymynasai Moses: ac ni ddrewodd, ac
nid oedd pryf ynddo.
25 A dywedodd Moses, Bwyttêwch hwn
heddyw; oblegid Sabboth *yw* heddyw i'r
ARGLWYDD: ni chewch hwn yn y maes
heddyw.
26 Chwe diwrnod y cesglwch chwi ef; ond
ar y seithfed dydd, yr hwn *yw* y Sabboth,
ni bydd efe.
27 ¶ Etto *rhai* o'r bobl a aethant allan
ar y seithfed dydd, i gasglu; ond ni chawsant
ddim.
28 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Mo-
ses, Pa hyd y gwrthodwch gadw fy ngor-
chymynion a'm cyfreithiau?
29 Gwelwch mai yr ARGLWYDD a roddodd
i chwi y Sabboth; am hynny efe a roddodd
i chwi y chweched dydd fara dros ddau
ddydd: arhoswch bawb gartref; nac aed un
o'i le y seithfed dydd.
30 Felly y bobl a orphwysasant y seithfed
dydd.

31 A thŷ Israel a alwasant ei enw ef Manna:
ac yr oedd efe fel had coriander, yn wyn,
a'i flas fel afrllad o fêl.
32 ¶ A Moses a ddywedodd, Dyma y peth
a orchymynodd yr ARGLWYDD; Llanw
omer o hono, i'w gadw i'ch cenhedlaethau;
fel y gwelont y bara y porthais chwi âg ef
yn yr anialwch, pan y'ch dygais allan o wlad
yr Aipht.
33 A Moses a ddywedodd wrth Aaron,
Cymmer grochan, a dod ynddo lonaid omer
o'r manna; a gosod ef ger bron yr AR-
GLWYDD y'nghadw i'ch cenhedlaethau.
34 Megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD
i Moses, felly y gosododd Aaron ef i gadw
ger bron y dystiolaeth.
35 A meibion Israel a fwyttasant y manna
ddeugain mlynedd, nes eu dyfod i dir cyf-
anneddol: manna a fwyttasant nes eu dyfod
i gwrr gwlad Canaan.
36 A'r omer ydoedd ddegfed ran ephah.

PENNOD XVII.

1 *Y bobl yn tuchan am ddwfr yn Rephidim.*
5 Duw yn eu hanfon hwy am ddwfr i'r
graig yn Horeb. 8 Gorchfygu Amalec trwy
ddal dwylaw Moses i fynu. 15 Moses yn
adeiladu yr allor JEHOFAH-Nissi.

A HOLL gynnulleidfa meibion Israel a
aethant o anialwch Sin, wrth eu teithiau,
yn ol gorchymyn yr ARGLWYDD; ac a wer-
syllasant yn Rephidim: ac nid oedd dwfr
i'r bobl i yfed.
2 Am hynny y bobl a ymgynhennasant â
Moses, ac a ddywedasant, Rhoddwch i ni
ddwfr i yfed. A dywedodd Moses wrthynt,
Paham yr ymgynhennwch â mi? Paham y
temtiwch yr ARGLWYDD?
3 A'r bobl a sychedodd yno am ddwfr;
a thuchanodd y bobl yn erbyn Moses, ac
a ddywedodd, Paham y peraist i ni ddyfod
i fynu o'r Aipht, i'n lladd ni, a'n plant, a'n
hanifeiliaid, â syched?
4 A Moses a lefodd ar yr ARGLWYDD, gan
ddywedyd, Beth a wnaf i'r bobl hyn? ar
ben ychydig etto hwy a'm llabyddiant i.
5 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses,
Cerdda o flaen y bobl, a chymmer gyd â thi
o henuriaid Israel: cymmer hefyd dy wialen
yn dy law, yr hon y tarawaist yr afon â hi,
a cherdda.
6 Wele, mi a safaf o'th flaen yno ar y graig
yn Horeb; taro dithau y graig, a daw dwfr
allan o honi, fel y gallo y bobl yfed. A
Moses a wnaeth felly y'ngolwg henuriaid
Israel.
7 Ac efe a alwodd enw y lle Massah, a
Meribah; o achos cynnen meibion Israel,
ac am iddynt demtio yr ARGLWYDD, gan
ddywedyd, A ydyw yr ARGLWYDD yn ein
plith, ai nid *yw?*
8 ¶ Yna y daeth Amalec, ac a ymladdodd
âg Israel yn Rephidim.
9 A dywedodd Moses wrth Josua, Dewis
i ni wŷr, a dos allan ac ymladd âg Amalec:
y fory mi a safaf ar ben y bryn, â gwialen
DUW yn fy llaw.
10 Felly Josua a wnaeth fel y dywedodd
Moses wrtho; ac a ymladdodd âg Amalec:
a Moses, Aaron, a Hur, a aethant i fynu
i ben y bryn.
11 A phan godai Moses ei law, y byddai
Israel yn drechaf; a phan ollyngai ei law
i lawr, Amalec a fyddai drechaf.
12 A dwylaw Moses oedd drymmion; a
hwy a gymmerasant faen, ac a'i gosodasant
dano ef; ac efe a eisteddodd arno: ac Aaron
a Hur a gynnaliasant ei ddwylaw ef, un
ar y naill du, a'r llall ar y tu arall; felly y
bu ei ddwylaw ef sythion nes machludo yr
haul.
13 A Josua a orchfygodd Amalec a'i bobl
â min y cleddyf.
14 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Mo-
ses, Ysgrifena hyn mewn llyfr, yn goffad-
wriaeth; a mynega i Josua: canys gan ddilëu
y dilëaf goffadwriaeth Amalec oddi tan y
nefoedd.
15 A Moses a adeiladodd allor, ac a alwodd
ei henw hi JEHOFAH-Nissi.
16 Canys efe a ddywedodd, O herwydd
tyngu o'r ARGLWYDD, *y bydd* i'r AR-
GLWYDD ryfel yn erbyn Amalec o genhedl-
aeth i genhedlaeth.

PENNOD XVIII.

1 *Jethro yn dwyn at Moses ei wraig a'i ddau*
fab. 7 Moses yn ei groesawu ef. 13 Yntau
yn derbyn cynghor Jethro. 27 Jethro yn
ymadael.

PAN glywodd Jethro, offeiriad Midian,
chwegrwn Moses, yr hyn oll a wnaethai
DUW i Moses, ac i Israel ei bobl, a dwyn
o'r ARGLWYDD Israel allan o'r Aipht;
2 Yna Jethro, chwegrwn Moses, a gymmer-
odd Sephorah gwraig Moses (wedi ei hebrwng
hi yn ei hol)
3 A'i dau fab hi; o ba rai enw un *oedd*
Gersom: oblegid efe a ddywedasai, Dieithr
fum mewn gwlad estronol.
4 Ac enw y llall *oedd* Eliezer: o herwydd
Duw fy nhad *oedd* gynnorthwy i mi (*eb*
efe) ac a'm hachubodd rhag cleddyf Pha-
raoh.
5 A Jethro, chwegrwn Moses, a ddaeth â'i
feibion a'i wraig at Moses i'r anialwch, lle
yr ydoedd efe yn gwersyllu *ger llaw* mynydd
DUW.
6 Ac efe a ddywedodd wrth Moses, Myfi
Jethro, dy chwegrwn di, sydd yn dyfod
attat ti, a'th wraig a'i dau fab gyd â hi.
7 ¶ A Moses a aeth allan i gyfarfod â'i
chwegrwn; ac a ymgrymmodd, ac a'i cusan-
odd; a chyfarchasant well bob un i'w
gilydd: a daethant i'r babell.
8 A Moses a fynegodd i'w chwegrwn yr
hyn oll a wnaethai yr ARGLWYDD i Pharaoh
ac i'r Aiphtiaid, er mwyn Israel; a'r holl
flinder a gawsent ar y ffordd, ac achub o'r
ARGLWYDD hwynt.
9 A llawenychodd Jethro o herwydd yr
holl ddaioni a wnaethai yr ARGLWYDD i
Israel; yr hwn a waredasai efe o law yr
Aiphtiaid.
10 A dywedodd Jethro, Bendigedig *fyddo*
yr ARGLWYDD, yr hwn a'ch gwaredodd o
law yr Aiphtiaid, ac o law Pharaoh; yr
hwn a waredodd y bobl oddi tan law yr
Aiphtiaid.
11 Yn awr y gwn mai mwy ydyw yr AR-
GLWYDD nâ'r holl dduwiau: oblegid yn y
peth yr oeddynt falch o hono, *yr oedd efe* yn
uwch nâ hwynt.
12 A Jethro, chwegrwn Moses, a gymmer-
odd boeth-offrwm ac ebyrth i DDUW: a
daeth Aaron, a holl henuriaid Israel, i
fwytta bara gyd â chwegrwn Moses, ger
bron Duw.
13 ¶ A thrannoeth Moses a eisteddodd i
farnu y bobl: a safodd y bobl ger bron
Moses, o'r bore hyd yr hwyr.
14 A phan welodd chwegrwn Moses yr hyn
oll yr ydoedd efe yn ei wneuthur i'r bobl,
efe a ddywedodd, Pa beth *yw* hyn yr wyt ti
yn ei wneuthur i'r bobl? Paham yr eisteddi
dy hun, ac y saif yr holl bobl ger dy fron di,
o'r bore hyd yr hwyr?

15 A dywedodd Moses wrth ei chwegrwn,
Am fod y bobl yn dyfod attaf i ymgynghori
â Duw.
16 Pan fyddo iddynt achos, attaf fi y
deuant; a myfi sydd yn barnu rhwng pawb
a'u gilydd, ac yn hysbysu deddfau Duw a'i
gyfreithiau.
17 A dywedodd chwegrwn Moses wrtho,
Nid da y peth yr ydwyt ti yn ei wneuthur.
18 Tydi a lwyr ddiffygi, a'r bobl yma hefyd
y rhai sydd gyd â thi: canys rhy drwm yw
y peth i ti; ni elli ei wneuthur ef dy hun.
19 Gwrando ar fy llais i yn awr; mi a'th
gynghoraf di, a bydd Duw gyd â thi: Bydd
di dros y bobl ger bron Duw, a dwg eu
hachosion at Dduw.
20 Dysg hefyd iddynt y deddfau a'r cyf-
reithiau; a hysbysa iddynt y ffordd a rodiant
ynddi, a'r gweithredoedd a wnant.
21 Ac edrych dithau allan o'r holl bobl am
wŷr nerthol, yn ofni Duw, gwŷr geirwir,
yn casâu cybydd-dod; a gosod *y rhai hyn*
arnynt hwy, yn dywysogion ar filoedd, yn
dywysogion ar gannoedd, ac yn dywysogion
ar ddegau a deugain, ac yn dywysogion ar
ddegau.
22 A barnant hwy y bobl bob amser; ond
dygant bob peth mawr attat ti, a barnant eu
hun bob peth bychan: felly yr ysgafnhâi
arnat dy hun, a hwynt-hwy a ddygant *y
baich* gyd â thi.
23 Os y peth hyn a wnai, a'i orchymyn o
Dduw i ti; yna ti a elli barhâu, a'r holl bobl
hyn a ddeuant i'w lle mewn heddwch.
24 A Moses a wrandawodd ar lais ei
chwegrwn; ac a wnaeth yr hyn oll a ddy-
wedodd efe.
25 A Moses a ddewisodd wŷr grymmus
allan o holl Israel, ac a'u rhoddodd hwynt
yn bennaethiaid ar y bobl; yn dywysogion
ar filoedd, yn dywysogion ar gannoedd, yn
dywysogion ar ddegau a deugain, ac yn dy-
wysogion ar ddegau.
26 A hwy a farnasant y bobl bob amser: y
pethau caled a ddygent at Moses, a phob
peth bychan a farnent hwy eu hunain.
27 ¶ A Moses a ollyngodd ymaith ei chwegr-
wn; ac efe a aeth adref i'w wlad.

PENNOD XIX.

1 Y bobl yn dyfod i Sinai. 3 Cennadwriaeth Duw at y bobl trwy law Moses allan o'r mynydd. 8 Dwyn atteb y bobl at Dduw. 10 Parottöi y bobl erbyn y trydydd dydd. 12 Ni wasanaetha cyffwrdd â'r mynydd. 16 Dychrynllyd bresennoldeb Duw ar y mynydd.

YN y trydydd mis, wedi dyfod meibion
Israel allan o wlad yr Aipht, y dydd
hwnnw y daethant i anialwch Sinai.
2 Canys hwy a aethant o Rephidim, ac a
ddaethant i anialwch Sinai; gwersyllasant
hefyd yn yr anialwch: ac yno y gwersyllodd
Israel ar gyfer y mynydd.
3 A Moses a aeth i fynu at Dduw: a'r
Arglwydd a alwodd arno ef o'r mynydd,
gan ddywedyd, Fel hyn y dywedi wrth dŷ
Jacob, ac y mynegi wrth feibion Israel;
4 Chwi a welsoch yr hyn a wneuthum i'r
Aiphtiaid; y modd y codais chwi ar adenydd
eryrod, ac y'ch dygais attaf fi fy hun.
5 Yn awr, gan hynny, os gan wrando y
gwrandewch ar fy llais, a chadw fy nghyf-
ammod; chwi a fyddwch yn drysor priodol i
mi o flaen yr holl bobloedd: canys eiddo fi
yr holl ddaear.
6 A chwi a fyddwch i mi yn frenhiniaeth
o offeiriaid, ac yn genhedlaeth sanctaidd.
Dyma y geiriau a lefari di wrth feibion Is-
rael.
7 ¶ A daeth Moses, ac a alwodd am henur-
iaid y bobl; ac a osododd ger eu bron hwynt
yr holl eiriau hyn a orchymynasai yr Ar-
glwydd iddo.
8 A'r holl bobl a gyd-attebasant, ac a ddy-
wedasant, Nyni a wnawn yr hyn oll a lefar-
odd yr Arglwydd. A Moses a ddug drachefn
eiriau y bobl at yr Arglwydd.
9 A'r Arglwydd a ddywedodd wrth Mo-
ses, Wele, mi a ddeuaf attat mewn cwmmwl
tew, fel y clywo y bobl pan ymddiddanwyf
â thi, ac fel y credont i ti byth. A Moses
a fynegodd eiriau y bobl i'r Arglwydd.
10 ¶ Yr Arglwydd hefyd a ddywedodd
wrth Moses, Dos at y bobl, a sancteiddia
hwynt heddyw ac y fory; a golchant eu
dillad,
11 A byddant barod erbyn y trydydd
dydd: o herwydd y trydydd dydd y disgyn
yr Arglwydd y'ngolwg yr holl bobl ar
fynydd Sinai.
12 A gosod derfyn i'r bobl o amgylch, gan
ddywedyd, Gwyliwch arnoch, rhag myned i
fynu i'r mynydd, neu gyffwrdd â'i gwrr ef:
pwy bynnag a gyffyrddo â'r mynydd, a
leddir yn farw.
13 Na chyffyrdded llaw âg ef, onid gan
labyddio llabyddier ef, neu gan saethu saeth-
er ef; pa un bynnag ai dyn ai anifail fyddo,
ni chaiff fyw: pan gano yr udgorn yn hir-
llaes, deuant i'r mynydd.
14 ¶ A Moses a ddisgynodd o'r mynydd at
y bobl, ac a sancteiddiodd y bobl; a hwy a
olchasant eu dillad.
15 Ac efe a ddywedodd wrth y bobl, Bydd-
wch barod erbyn y trydydd dydd; nac ewch
yn agos at eich gwragedd.
16 A'r trydydd dydd, ar y boreddydd, yr
oedd taranau, a mellt, a chwmmwl tew ar
y mynydd, a llais yr udgorn ydoedd gryf
iawn; fel y dychrynodd yr holl bobl oedd
yn y gwersyll.
17 A Moses a ddug y bobl allan o'r gwersyll
i gyfarfod â Duw; a hwy a safasant y'ngodre
y mynydd.
18 A mynydd Sinai oedd i gŷd yn mygu, o
herwydd disgyn o'r Arglwydd arno mewn
tân: a'i fŵg a ddyrchafodd fel mŵg ffwrn,
a'r holl fynydd a grynodd yn ddirfawr.
19 Pan ydoedd llais yr udgorn yn hir, ac
yn cryfhâu fwyfwy, Moses a lefarodd; a
Duw a attebodd mewn llais.
20 A'r Arglwydd a ddisgynodd ar fynydd
Sinai, ar ben y mynydd: a galwodd yr Ar-
glwydd Moses i ben y mynydd; a Moses a
aeth i fynu.
21 A dywedodd yr Arglwydd wrth Mo-
ses, Dos i waered, gorchymyn i'r bobl; rhag
iddynt ruthro at yr Arglwydd i hylldrem-
mu, a chwympo llawer o honynt.
22 Ac ymsancteiddied yr offeiriaid hefyd, y
rhai a nesânt at yr Arglwydd; rhag i'r
Arglwydd ruthro arnynt.
23 A dywedodd Moses wrth yr Arglwydd,
Ni ddichon y bobl ddyfod i fynu i fynydd
Sinai: oblegid ti a dystiolaethaist wrthym,
gan ddywedyd, Gosod derfyn y'nghylch y
mynydd, a sancteiddia ef.
24 A'r Arglwydd a ddywedodd wrtho,
Dos, cerdda i waered; a thyred i fynu, ac
Aaron gyd â thi: ond na ruthred yr offeir-
iaid a'r bobl, i ddyfod i fynu at yr Ar-
glwydd; rhag iddo yntau ruthro arnynt
hwy.
25 Yna yr aeth Moses i waered at y bobl,
ac a ddywedodd wrthynt.

PENNOD XX.

1 *Y deg gorchymyn.* 18 *Y bobl yn ofni.* 20 *Moses yn eu cysuro hwy.* 22 *Gwahardd gauddwyolaeth.* 24 *Portreiad yr allor.*

A DUW a lefarodd yr holl eiriau hyn,
gan ddywedyd,
2 Myfi *yw* yr ARGLWYDD dy DDUW, yr
hwn a'th ddug di allan o wlad yr Aipht, o
dŷ y caethiwed.
3 Na fydded i ti dduwiau eraill ger fy
mron i.
4 Na wna i ti ddelw gerfiedig, na llun dim
a'r *y sydd* yn y nefoedd uchod, nac a'r *y
sydd* yn y ddaear isod, nac a'r *sydd* yn y
dwfr tan y ddaear.
5 Nac ymgrymma iddynt, ac na wasanaetha
hwynt: oblegid myfi yr ARGLWYDD dy
DDUW, *wyf* DDUW eiddigus; yn ymweled
ag anwiredd y tadau ar y plant, hyd y dryd-
edd a'r bedwaredd *genhedlaeth* o'r rhai a'm
casânt;
6 Ac yn gwneuthur trugaredd i filoedd o'r
rhai a'm carant, ac a gadwant fy ngorchym-
ynion.
7 Na chymmer enw yr ARGLWYDD dy
DDUW yn ofer: canys nid dieuog gan yr
ARGLWYDD yr hwn a gymmero ei enw ef
yn ofer.
8 Cofia y dydd Sabboth, i'w sancteiddio
ef.
9 Chwe diwrnod y gweithi, ac y gwnai dy
holl waith.
10 Ond y seithfed dydd *yw* Sabboth yr
ARGLWYDD dy DDUW: na wna *ynddo* ddim
gwaith, tydi, na'th fab, na'th ferch, na'th
wasanaethwr, na'th wasanaethferch, na'th
anifail, na'th ddieithr ddyn a fyddo o fewn
dy byrth.
11 O herwydd *mewn* chwe diwrnod y
gwnaeth yr ARGLWYDD y nefoedd a'r ddaear,
y môr, a'r hyn oll *sydd* ynddynt; ac a
orphwysodd y seithfed dydd: am hynny y
bendithiodd yr ARGLWYDD y dydd Sabboth,
ac a'i sancteiddiodd ef.
12 ¶ Anrhydedda dy dad a'th fam; fel
yr estyner dy ddyddiau ar y ddaear, yr hon
y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei
rhoddi i ti.
13 Na ladd.
14 Na wna odineb.
15 Na ladratta.
16 Na ddwg gam dystiolaeth yn erbyn dy
gymmydog.
17 Na chwennych dŷ dy gymmydog, na
chwennych wraig dy gymmydog, na'i was-
anaethwr, na'i wasanaethferch, na'i ŷch,
na'i asyn, na dim a'r *sydd* eiddo dy gym-
mydog.
18 ¶ A'r holl bobl a welsant y taranau,
a'r mellt, a sain yr udgorn, a'r mynydd yn
mygu: a phan welodd y bobl, ciliasant, a
safasant o hirbell.
19 A dywedasant wrth Moses, Llefara di
wrthym ni, a nyni a wrandawn: ond na
lefared Duw wrthym, rhag i ni farw.
20 A dywedodd Moses wrth y bobl, Nac
ofnwch; o herwydd i'ch profi chwi y daeth
Duw, ac i fod ei ofn ef ger eich bronnau,
fel na phechech.
21 A safodd y bobl o hirbell; a nesâodd
Moses i'r tywyllwch, lle *yr ydoedd* Duw.
22 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth
Moses, Fel hyn y dywedi wrth feibion Is-
rael; Chwi a welsoch mai o'r nefoedd y
lleferais wrthych.
23 Na wnewch gyd â mi dduwiau arian, ac
na wnewch i chwi dduwiau aur.
24 ¶ Gwna i mi allor bridd, ac aberth a
arni dy boeth-ebyrth, a'th offrymmau hedd,
dy ddefaid, a'th eidionau: ym mhob man lle
y rhoddwyf goffadwriaeth o'm henw, y deuaf
attat, ac y'th fendithiaf.
25 Ond os gwnai i mi allor gerrig, na wna
hi o gerrig nadd: pan gottech dy forthwyl
arni, ti a'i halogaist hi.
26 Ac na ddôs i fynu ar hyd grisiau i'm
hallor; fel nad amlyger dy noethni wrthi.

PENNOD XXI.

1 *Cyfreithiau gweision.* 5 *Am y gwas a dyller ei glust.* 7 *Am forwynion.* 12 *Am lofruddiaeth.* 16 *Am ladron dynion.* 17 *Am y rhai a felldithio eu rhïeni.* 18 *Am darawyr.* 22 *Am friw damwain.* 28 *Am ŷch a gornio.* 33 *Am yr hwn a fo achos o niwed i eraill.*

DYMA y barnedigaethau a osodi di ger eu
bron hwynt.
2 Os pryni was o Hebread, gwasanaethed
chwe blynedd; a'r seithfed y caiff yn rhad
fyned ymaith yn rhydd.
3 Os ar ei ben ei hun y daeth, ar ei ben ei
hun y caiff fyned allan: os perchen gwraig
fydd efe, aed ei wraig allan gyd âg ef.
4 Os ei feistr a rydd wraig iddo, a hi yn
planta iddo feibion, neu ferched; y wraig
a'i phlant fydd eiddo ei meistr, ac aed efe
allan ar ei ben ei hun.
5 Ac os gwas gan ddywedyd a ddywed,
Hoff gennyf fi fy meistr, fy ngwraig, a'm
plant; nid âf fi allan yn rhydd:
6 Yna dyged ei feistr ef at y barnwyr; a
dyged ef at y ddor, neu at yr orsin: a thylled
ei feistr ei glust ef â mynawyd; ac efe a'i
gwasanaetha ef byth.
7 ¶ Ac os gwerth gwr ei ferch yn forwyn
gaeth, ni chaiff hi fyned allan fel yr êl y
gweision caeth allan.
8 Os heb ryglyddu bodd y'ngolwg ei meistr
y bydd hi, yr hwn a'i cymmerodd hi yn
ddyweddi; yna gadawed ef ei hadbrynu hi: ni
bydd rhydd iddo ei gwerthu hi i bobl ddi-
eithr, wedi iddo ef ei thwyllo hi.
9 Ac os i'w fab y dyweddïodd efe hi,
gwnaed iddi yn ol defod y merched.
10 Ac os arall a brïoda efe, na wnaed
yn llai ei hymborth, ei dillad, na'i dyled
priodas.
11 Ac os y tri hyn nis gwna efe iddi; yna
aed hi allan yn rhad heb arian.
12 ¶ Rhodder i farwolaeth y neb a darawo
wr, fel y byddo marw.
13 Ond yr hwn ni chynllwynodd, onid
rhoddi o DDUW ef yn ei law ef, mi a osodaf
i ti fan lle y caffo ffoi.
14 Ond os daw dyn yn rhyfygus ar ei
gymmydog, i'w ladd ef trwy dwyll; cymmer
ef i farwolaeth oddi wrth fy allor.
15 ¶ Y neb a darawo ei dad, neu ei fam,
rhodder ef i farwolaeth.
16 ¶ Yr hwn a ladrattâo ddyn, ac a'i
gwertho, neu os cair ef yn ei law ef, rhodder
ef i farwolaeth.
17 ¶ Rhodder i farwolaeth yr hwn a
felldithio ei dad, neu ei fam.
18 ¶ A phan ymrysono dynion, a tharo o'r
naill y llall â charreg, neu â dwrn, ac efe
heb farw, ond gorfod iddo orwedd;
19 Os cyfyd efe, a rhodio allan wrth ei
ffon; yna y tarawydd a fydd diangol: yn
unig rhodded ei golled am ei waith, chan
feddyginiaethu meddyginiaethed ef.
20 ¶ Ac os tery un ei wasanaethwr, neu ei
wasanaethferch, â gwialen, fel y byddo farw
dan ei law ef; gan ddial dialer arno.
21 Ond os erys ddiwrnod, neu ddau ddiwr-

nod, na ddialer arno; canys *gwerth* ei arian
ei hun ydoedd efe.
22 ¶ Ac os ymrafaelia dynion, a tharo o
honynt wraig feichiog, fel yr êl ei beichiogi
oddi wrthi, ac heb fod marwolaeth: gan
gospi cosper ef, fel y gosodo gwr y wraig
arno; a rhodded *hynny* trwy farnwyr.
23 Ac os marwolaeth fydd; rhodder einioes
am einioes,
24 Llygad am lygad, dant am ddant, llaw
am law, troed am droed,
25 Llosg am losg, archoll am archoll, a
chlais am glais.
26 ¶ Os tery un lygad ei wasanaethwr, neu
lygad ei wasanaethferch, fel y llygro ef;
gollynged ef yn rhydd am ei lygad.
27 Ac os tyrr efe ymaith ddant ei wasanaeth-
wr, neu ddant ei wasanaethferch; gollynged
ef yn rhydd am ei ddant.
28 ¶ Ac os ŷch a gornia wr neu wraig, fel
y byddo farw: gan labyddio llabyddier yr
ŷch, ac na fwytter ei gig ef; ac aed perchen
yr ŷch yn rhydd.
29 Ond os yr ŷch oedd yn cornio o'r blaen,
a *hynny* trwy dystion wedi ei hysbysu i'w
berchennog; ac efe heb ei gadw ef, ond
lladd o hono wr neu wraig: yr ŷch a lab-
yddir, a'i berchennog a roddir i farwolaeth
hefyd.
30 Os iawn a roddir arno, rhodded werth
am ei einioes, yn ol yr hyn oll a osoder
arno.
31 Os mab a gornia efe, neu ferch a gornia
efe; gwneler iddo yn ol y farnedigaeth
hon.
32 Ond os gwasanaethwr, neu wasanaeth-
ferch, a gornia yr ŷch; rhodded i'w per-
chennog ddeg sicl ar hugain o arian, a llab-
yddier yr ŷch.
33 ¶ Ac os egyr gwr bydew, neu os cloddia
un bydew, ac heb gau arno; a syrthio yno
ŷch, neu asyn;
34 Perchen y pydew a dâl *am danynt:*
arian a dâl efe i'w perchennog; a'r *anifail*
marw a fydd iddo yntau.
35 ¶ Ac os ŷch gwr a dery ŷch ei gymmyd-
og, fel y byddo efe farw; yna gwerthant yr
ŷch byw, a rhannant ei werth ef, a'r *ŷch*
marw a rannant hefyd.
36 Neu os gwybuwyd ei fod ef yn ŷch
hwyliog o'r blaen, a'i berchennog heb ei
gadw ef; gan dalu taled ŷch am ŷch, a
bydded y marw yn eiddo ef.

PENNOD XXII.

1 *Am ladrad.* 5 *Am golled.* 7 *Am sarhâd.*
14 *Am fenthyg.* 16 *Am anniweirdeb.* 18 *Am
ddewiniaeth.* 19 *Am orwedd gyd âg anifail.*
20 *Am ddelw-addoliaeth.* 21 *Am ddieithr-
iaid, a gweddwon, ac ymddifad.* 25 *Am
usuriaeth.* 26 *Am wystlon.* 28 *Am barch i
swyddogion.* 29 *Am flaen-ffrwythau.*

OS lladratta un ŷch neu ddafad, a'i ladd,
neu ei werthu; taled bùm ŷch am ŷch,
a phedair dafad am ddafad.
2 ¶ Os cair lleidr yn torri *tŷ*, a'i daro fel y
byddo farw; na *choller* gwaed am dano.
3 Os bydd yr haul wedi codi arno, *coller*
gwaed am dano; efe a ddyly gwbl-dalu:
oni bydd dim ganddo, gwerther ef am ei
ladrad.
4 Os gan gael y cair yn ei law ef y lladrad
yn fyw, o eidion, neu asyn, neu ddafad;
taled yn ddwbl.
5 ¶ Os pawr un faes, neu winllan, a gyrru
ei anifail i bori maes un arall; taled o'r hyn
goreu yn ei faes ei hun, ac o'r hyn goreu yn
ei winllan ei hun
6 ¶ Os tân a dyrr allan, ac a gaiff afael
mewn drain, fel y difaer dâs o ŷd, neu ŷd ar
ei droed, neu faes; cwbl-daled yr hwn a
gynneuodd y tân.
7 ¶ Os rhydd un i'w gymmydog arian, neu
ddodrefn i gadw, a'i ladratta o dŷ y gwr;
os y lleidr a gair, taled yn ddwbl:
8 Os y lleidr ni chair, dyger perchennog y
tŷ at y swyddogion *i dyngu*, a estynodd efe
ei law at ddâ ei gymmydog.
9 Am bob math ar gamwedd, am eidion,
am asyn, am ddafad, am ddilledyn, *ac* am
bob peth a gollo yr hwn a ddywedo *arall* ei
fod yn eiddo: deued achos y ddau ger bron y
barnwyr; a'r hwn y barno y swyddogion yn
ei erbyn, taled i'w gymmydog yn ddwbl.
10 Os rhydd un asyn, neu eidion, neu
ddafad, neu un anifail, at ei gymmydog i
gadw, a marw o hono, neu ei friwo, neu ei
yrru ymaith heb neb *yn* gweled:
11 Bydded llw yr ARGLWYDD rhyngddynt
ill dau, na roddes efe ei law at ddâ ei gym-
mydog; a chymmered ei berchennog *hynny*,
ac na wnaed y *llall* iawn.
12 Ac os gan ladratta y lladrattêir ef oddi
wrtho; gwnaed iawn i'w berchennog.
13 Os gan ysglyfaethu yr ysglyfaethir ef;
dyged ef yn dystiolaeth, *ac* na thaled am yr
hwn a ysglyfaethwyd.
14 ¶ Ond os benthyccia un gan ei gym-
mydog *ddim*, a'i friwo, neu ei farw, heb *fod*
ei berchennog gyd âg ef; gan dalu taled.
15 Os ei berchennog *fydd* gyd âg ef, na
thaled: os llôg *yw* efe, am ei lôg y daeth.
16 ¶ Ac os huda un forwyn yr hon ni
ddyweddïwyd, a gorwedd gyd â hi; gan
gynnysgaeddu cynnysgaedded hi yn wraig
iddo ei hun.
17 Os ei thad a lwyr-wrthyd ei rhoddi hi
iddo, taled arian yn ol gwaddol morwynion.
18 ¶ Na chaffed hudoles fyw.
19 ¶ Llwyr-rodder i farwolaeth bob un a
orweddo gyd âg anifail.
20 ¶ Lladder yn farw a abertho i dduwiau,
onid i'r ARGLWYDD yn unig.
21 ¶ Na orthrymma, ac na flina y dieithr:
canys dieithriaid fuoch chwithau yn nhir
yr Aipht.
22 ¶ Na chystuddiwch un weddw, nac
ymddifad.
23 Os cystuddiwch hwynt mewn un modd,
a gwaeddi o honynt ddim arnaf; mi a lwyr-
wrandawaf eu gwaedd hwynt;
24 A'm digofaint a ennyn, a mi a'ch lladd-
af â'r cleddyf; a bydd eich gwragedd yn
weddwon, a'ch plant yn ymddifaid.
25 ¶ Os echwyni arian i'm pobl *sydd* dlawd
yn dy ymyl, na fydd fel occrwr iddynt; na
ddod usuriaeth arnynt.
26 Os cymmeri ddilledyn dy gymmydog
ar wystl, dyro ef adref iddo erbyn machludo
haul:
27 O herwydd hynny yn unig *sydd* i'w roddi
arno ef; hwnnw yw ei ddilledyn am ei groen
ef: mewn pa beth y gorwedd? A bydd, os
gwaedda efe arnaf, i mi wrando: canys tru-
garog *ydwyf* fi.
28 ¶ Na chabla y swyddogion; ac na
felldithia bennaeth dy bobl.
29 ¶ Nac oeda *dalu* y cyntaf o'th ffrwythau
addfed, ac o'th bethau gwlybion: dod i mi
y cyntaf-anedig o'th feibion.
30 Felly y gwnai am dy eidion, *ac* am dy
ddafad; saith niwrnod y bydd gyd â'i fam,
a'r wythfed dydd y rhoddi ef i mi.
31 ¶ A byddwch yn ddynion sanctaidd i
mi: ac na fwyttêwch gig wedi ei ysglyfaethu
yn y maes; teflwch ef i'r ci.

PENNOD XXIII.

1 *Am enllib, a gau dystiolaeth.* 3, 6 *Am gyf-
iawnder.* 4 *Am gymmydogaeth.* 10 *Am y
flwyddyn orphwys.* 12 *Am y Sabboth.* 13
Am ddelw-addoliaeth. 14 *Am y tair gwyl.*
18 *Am waed a brasder yr aberth.* 20 *Addaw
angel, a bendithio, os hwy a ufuddhânt.*

NA chyfod enllib; na ddod dy law gyd
â'r annuwiol i fod yn dyst anwir.
2 ¶ Na ddilyn lïaws i *wneuthur* drwg; ac
nac atteb mewn ymrafael, gan bwyso yn ol
llaweroedd, i wyro *barn*.
3 ¶ Na pharcha y tlawd chwaith yn ei
ymrafael.
4 ¶ Os cyfarfyddi âg eidion dy elyn, neu
â'i asyn, yn myned ar gyfrgoll; dychwel
ef adref iddo.
5 Os gweli asyn yr hwn a'th gasâ yn gor-
wedd dan ei bwn; a beidi a'i gynnorthwyo?
gan gynnorthwyo cynnorthwya gyd âg ef.
6 Na wyra farn dy dlawd yn ei ymraf-
ael.
7 Ymgadw ym mhell oddi wrth gam-fatter:
na ladd chwaith na'r gwirion, na'r cyfiawn:
canys ni chyfiawnhâf fi yr annuwiol.
8 ¶ Na dderbyn wobr: canys gwobr a
ddalla y rhai sydd yn gweled, ac a wyra
eiriau y cyfiawn.
9 ¶ Na orthrymma y dïeithr: chwi a wydd-
och galon y dïeithr; o herwydd chwi a fuoch
ddïeithriaid yn nhir yr Aipht.
10 Chwe blynedd yr heui dy dir, ac y cesgli
ei ffrwyth:
11 A'r seithfed paid âg ef, a gâd ef yn llon-
ydd; fel y caffo tlodion dy bobl fwytta:
a bwyttaed bwystfil y maes eu gweddill
hwynt. Felly y gwnai am dy winllan, ac
am dy olewwydden.
12 Chwe diwrnod y gwnai dy waith; ac ar
y seithfed dydd y gorphwysi: fel y caffo
dy ŷch a'th asyn lonyddwch, ac y cymmero
mab dy forwyn gaeth, a'r dïeithr ddyn, ei
anadl atto.
13 Ac ymgedwch ym mhob peth a ddy-
wedais wrthych: na chofiwch enw duwiau
eraill; na chlywer *hynny* o'th enau.
14 ¶ Teirgwaith yn y flwyddyn y cedwi
wyl i mi.
15 Gwyl y bara croyw a gedwi: saith niwr-
nod y bwyttâi fara croyw, fel y gorchymynais
i ti, ar yr amser gosodedig o fis Abib: canys
ynddo y daethost allan o'r Aipht: ac nac
ymddangosed *neb* ger fy mron yn waglaw:
16 A gwyl cynhauaf blaen-ffrwyth dy lafur,
yr hwn a heuaist yn y maes; a gwyl y
cynnull yn niwedd y flwyddyn, pan gyn-
nullech dy lafur o'r maes.
17 Tair gwaith yn y flwyddyn yr ym-
ddengys dy holl wrywiaid ger bron yr AR-
GLWYDD *dy* DDUW.
18 Nac abertha waed fy aberth gyd â bara
lefeinllyd; ac nac arhôed brasder fy aberth
dros nos hyd y bore.
19 Dwg i dŷ yr ARGLWYDD dy DDUW y
cyntaf o flaen-ffrwyth dy dir. Na ferwa
fynn yn llaeth ei fam.
20 ¶ Wele fi yn anfon angel o'th flaen i'th
gadw ar y ffordd, ac i'th arwain i'r man a
barottôais.
21 Gwylia rhagddo, a gwrando ar ei lais
ef; na chyffrôa ef: canys ni ddïoddef eich
anwiredd: oblegid *y mae* fy enw ynddo
ef.
22 Os gan wrando y gwrandewi ar ei lais
ef, a gwneuthur y cwbl a lefarwyf; mi a
fyddaf elyn i'th elynion, ac a wrthwynebaf
dy wrthwynebwyr.
23 O herwydd fy angel a â o'th flaen di,
ac a'th ddwg di i mewn at yr Amoriaid, a'r
Hethiaid, a'r Phereziaid, a'r Canaaneaid, yr
Hefiaid, a'r Jebusiaid; a mi a'u difethaf hwynt.
24 Nac ymgrymma i'w duwiau hwynt, ac
na wasanaetha hwynt, ac na wna yn ol eu
gweithredoedd hwynt; ond llwyr-ddinystria
hwynt, dryllia eu delwau hwynt yn gan-
dryll.
25 A chwi a wasanaethwch yr ARGLWYDD
eich DUW, ac efe a fendithia dy fara, a'th
ddwfr; a mi a dynnaf ymaith *bob* clefyd
o'th fysg.
26 ¶ Ni bydd yn dy dir di ddim yn erthylu,
na heb hilio: mi a gyflawnaf rifedi dy
ddyddiau.
27 Mi a anfonaf fy arswyd o'th flaen, ac
a ddifethaf yr holl bobl y deui attynt, ac
a wnaf i'th holl elynion droi eu gwarrau
attat.
28 A mi a anfonaf gaccwn o'th flaen, a hwy
a yrrant yr Hefiaid, a'r Canaaneaid, a'r
Hethiaid, allan o'th flaen di.
29 Ni yrraf hwynt allan o'th flaen di mewn
un flwyddyn; rhag bod y wlad yn anghyf-
annedd, ac i fwystfilod y maes amlhâu yn
dy erbyn di.
30 O fesur ychydig ac ychydig y gyrraf
hwynt allan o'th flaen di, nes i ti gynnyddu
ac etifeddu y tir.
31 A gosodaf dy derfyn o'r môr coch hyd
fôr y Philistiaid, ac o'r diffaethwch hyd yr
afon: canys mi a roddaf yn eich meddiant
breswylwyr y tir; a thi a'u gyrri hwynt allan
o'th flaen.
32 Na wna ammod â hwynt, nac â'u duwiau.
33 Na âd iddynt drigo yn dy wlad; rhag
iddynt beri i ti bechu i'm herbyn: canys
os gwasanaethi di eu duwiau hwynt, dïau
y bydd *hynny* yn dramgwydd i ti.

PENNOD XXIV.

1 *Galw Moses i'r mynydd.* 3 *Y bobl yn addaw
ufudd-dod.* 4 *Moses yn adeiladu allor a
deuddeg colofn:* 6 *yn taenellu gwaed y cyf-
ammod.* 14 *Aaron a Hur â siars y bobl
arnynt.* 15 *Moses yn myned i'r mynydd;
lle y mae efe yn aros ddeugain niwrnod a
deugain nos.*

AC efe a ddywedodd wrth Moses, Tyred
i fynu at yr ARGLWYDD, ti ac Aaron,
Nadab ac Abihu, a'r deg a thriugain o hen-
uriaid Israel; ac addolwch o hirbell.
2 Ac aed Moses ei hun at yr ARGLWYDD;
ac na ddelont hwy, ac nac aed y bobl i fynu
gyd âg ef.
3 ¶ A Moses a ddaeth, ac a fynegodd i'r
bobl holl eiriau yr ARGLWYDD, a'r holl
farnedigaethau. Ac attebodd yr holl bobl
yn un-air, ac a ddywedasant, Ni a wnawn
yr holl eiriau a lefarodd yr ARGLWYDD.
4 A Moses a ysgrifenodd holl eiriau yr
ARGLWYDD; ac a gododd yn fore, ac a
adeiladodd allor is law y mynydd, a deuddeg
colofn, yn ol deuddeg llwyth Israel.
5 Ac efe a anfonodd langciau meibion Is-
rael; a hwy a offrymmasant boeth-offrym-
mau, ac a aberthasant fustych yn ebyrth
hêdd i'r ARGLWYDD.
6 A chymmerodd Moses hanner y gwaed,
ac a'i gosododd mewn cawgiau, a hanner y
gwaed a daenellodd efe ar yr allor.
7 Ac efe a gymmerth lyfr y cyfammod, ac
a'i darllenodd lle y clywai y bobl. A dywed-
asant, Ni a wnawn, ac a wrandâwn yr hyn
oll a lefarodd yr ARGLWYDD.
8 A chymmerodd Moses y gwaed, ac a'i
taenellodd ar y bobl; ac a ddywedodd, Wele,
waed y cyfammod, yr hwn a wnaeth yr

ARGLWYDD â chwi, yn ol yr holl eiriau
hyn.
9 ¶ Yna yr aeth Moses i fynu, ac Aaron,
Nadab ac Abihu, a deg a thriugain o hen-
uriaid Israel.
10 A gwelsant DDUW Israel; a than ei
draed megis gwaith o faen saphir, ac fel
corph y nefoedd o ddisgleirder.
11 Ac ni roddes ei law ar bendefigion meib-
ion Israel; ond gwelsant DDUW, a bwyt-
tasant ac yfasant.
12 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth
Moses, Tyred i fynu attaf i'r mynydd, a bydd
yno: a mi a roddaf i ti lechau cerrig, a
chyfraith, a gorchymynion, y rhai a ysgrif-
enais, i'w dysgu hwynt.
13 A chododd Moses, a Josua ei weinidog;
ac aeth Moses i fynu i fynydd DUW.
14 Ac wrth yr henuriaid y dywedodd,
Arhoswch ni yma, hyd oni ddelom ni attoch
drachefn: ac wele, Aaron a Hur gyd â chwi;
pwy bynnag *a fyddo* âg achos iddo, deued
attynt hwy.
15 A Moses a aeth i fynu i'r mynydd; a
chwmmwl a orchuddiodd y mynydd.
16 A gogoniant yr ARGLWYDD a arhôdd
ar fynydd Sinai, a'r cwmmwl a'i gorchudd-
iodd chwe diwrnod: ac efe a alwodd am
Moses y seithfed dydd o ganol y cwmmwl.
17 A'r golwg ar ogoniant yr ARGLWYDD
oedd fel tân yn difa ar ben y mynydd, y'ng-
olwg meibion Israel.
18 A Moses a aeth i ganol y cwmmwl, ac
a aeth i fynu i'r mynydd: a bu Moses yn
y mynydd ddeugain niwrnod a deugain nos.

PENNOD XXV.

1 *Pa beth sydd raid i'r Israeliaid ei offrwm tu ag at wneuthur y babell.* 10 *Dull yr arch.* 17 *Y drugareddfa a'r cerubiaid.* 23 *Y bwrdd a'i arlwy.* 31 *Y canhwyllbren a'i offer.*

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses,
gan ddywedyd,
2 Dywed wrth feibion Israel, am ddwyn
o honynt i mi offrwm: gan bob gwr ewyll-
ysgar ei galon y cymmerwch fy offrwm.
3 A dyma yr offrwm a gymmerwch gan-
ddynt; aur, ac arian, a phres,
4 A *sidan* glas, a phorphor, ac ysgarlad,
a llian main, a *blew* geifr,
5 A chrwyn hyrddod yn gochion, a chrwyn
daearfoch, a choed Sittim,
6 Olew i'r goleuni, llysieuau i olew yr en-
naint, ac i'r pêr-arogldarth,
7 Meini onix, a meini i'w gosod yn yr
ephod, ac yn y ddwyfronneg.
8 A gwnant i mi gyssegr; fel y gallwyf
drigo yn eu mysg hwynt.
9 Yn ol holl waith y tabernacl, a gwaith
ei holl ddodrefn y rhai yr ydwyf yn eu
dangos i ti, felly y gwnewch.
10 ¶ A gwnant arch o goed Sittim, o ddau
gufydd a hanner ei hŷd, a chufydd a hanner
ei lled, a chufydd a hanner ei huchder.
11 A gwisg hi âg aur coeth; o fewn ac oddi
allan y gwisgi hi: a gwna arni goron o aur
o amgylch.
12 Bwrw iddi hefyd bedair modrwy aur,
a dod ar ei phedair congl; dwy fodrwy ar
un ystlys iddi, a dwy fodrwy ar yr ystlys
arall iddi.
13 A gwna drosolion o goed Sittim, a gwisg
hwynt âg aur.
14 A gosod y trosolion trwy y modrwyau
gan ystlys yr arch, i ddwyn yr arch ar-
nynt.
15 Ym modrwyau yr arch y bydd y tros-
olion; na symmuder hwynt oddi wrthi.
16 A dod yn yr arch y dystiolaeth a roddaf
i ti.
17 A gwna drugareddfa o aur coeth, o ddau
gufydd a hanner ei hŷd, a chufydd a hanner
ei lled.
18 A gwna ddau gerub o aur; o gyfanwaith
morthwyl y gwnai hwynt, yn nau gwrr y
drugareddfa.
19 Un cerub a wnai yn y naill ben, a'r
cerub arall yn y pen arall: o'r drugareddfa
ar ei dau ben hi y gwnewch y cerub-
iaid.
20 A bydded y cerubiaid yn lledu *eu* hesgyll
i fynu, gan orchuddio y drugareddfa â'u
hesgyll, a'u hwynebau bob un at eu gilydd:
tu a'r drugareddfa y bydd wynebau y cerub-
iaid.
21 A dod y drugareddfa i fynu ar yr arch,
ac yn yr arch dod y dystiolaeth a roddaf
i ti.
22 A mi a gyfarfyddaf â thi yno, ac a lefaraf
wrthyt oddi ar y drugareddfa, oddi rhwng
y ddau gerub y rhai a fyddant ar arch y
dystiolaeth, yr holl bethau a orchymynwyf
wrthyt i feibion Israel.
23 ¶ A gwna di fwrdd o goed Sittim, o
ddau gufydd ei hŷd, a chufydd ei led, a
chufydd a hanner ei uchder.
24 A gosod aur coeth drosto, a gwna iddo
goron o aur o amgylch.
25 A gwna iddo wregys *o led* llaw o am-
gylch, a gwna goron aur ar ei wregys o
amgylch.
26 A gwna iddo bedair modrwy o aur, a
dod y modrwyau wrth y pedair congl y rhai
a fyddant ar ei bedwar troed.
27 Ar gyfer y cylch y bydd y modrwyau,
yn lleoedd i'r trosolion i ddwyn y bwrdd.
28 A gwna y trosolion o goed Sittim, a
gwisg hwynt âg aur, fel y dyger y bwrdd
arnynt.
29 A gwna ei ddysglau ef, a'i lwyau, a'i
gaeadau, a'i phiolau, y rhai y tywelltir â
hwynt: o aur coeth y gwnai hwynt.
30 A dod ar y bwrdd y bara dangos ger
bron fy wyneb yn wastadol.
31 ¶ Gwna hefyd ganhwyllbren: o aur
pur yn gyfanwaith y gwnair y canhwyllbren;
ei baladr, ei geingciau, ei bedyll, ei gnapiau,
a'i flodau, a fyddant o'r un.
32 A *bydd* chwe chaingc yn dyfod allan
o'i ystlysau; tair caingc o'r canhwyllbren
o un tu, a thair caingc o'r canhwyllbren
o'r tu arall.
33 Tair padell o waith almonau, cnap a
blodeuyn ar un gaingc; a thair padell o waith
almonau, cnap a blodeuyn ar gaingc arall:
felly ar y chwe chaingc *a fyddo* yn dyfod
allan o'r canhwyllbren.
34 Ac yn y canhwyllbren y bydd pedair
padell ar waith almonau, a'u cnapiau a'u
blodau.
35 A bydd cnap dan ddwy gaingc o hono,
a chnap dan ddwy gaingc o hono, a chnap
dan ddwy gaingc o hono, yn ol y chwe
chaingc a ddeuant o'r canhwyllbren.
36 Eu cnapiau a'u ceingciau a fyddant o'r
un: y cwbl *fydd* aur coeth o un cyfanwaith
morthwyl.
37 A thi a wnai ei saith lusern ef, ac a oleui
ei lusernau ef, fel y goleuo efe ar gyfer
ei wyneb.
38 A *bydded* ei efeiliau a'i gafnau o aur
coeth.
39 O dalent o aur coeth y gwnai ef, a'r holl
lestri hyn.
40 Ond gwêl wneuthur yn ol eu portreiad
hwynt, a ddangoswyd i ti yn y mynydd.

PENNOD XXVI.

1 Deg llenn y tabernacl. 7 Yr un llenn ar ddeg o flew geifr. 14 Y babell-lenn o grwyn hyrddod. 15 Byrddau y tabernacl, gyd â'u mortaisiau a'u barrau. 31 Y wahanlen i'r arch. 36 Y gaeadlen i'r drws.

Y TABERNACL hefyd a wnai di o ddeg llenn o lîan main cyfrodedd, ac o *sidan* glas, a phorphor, ac ysgarlad: yn gerubiaid o gywreinwaith y gwnai hwynt.

2 Hŷd un llenn *fydd* wyth gufydd ar hugain, a lled un llenn *fydd* pedwar cufydd: yr un mesur a fydd i'r holl lenni.

3 Pùm llenn a fyddant y'nglŷn bob un wrth eu gilydd; a phùm llenn *eraill* a fyddant y'nglŷn wrth eu gilydd.

4 A gwna ddolennau o *sidan* glas ar ymyl un llenn, ar y cwrr, yn y cydiad; ac felly y gwnai ar ymyl eithaf llenn arall, yn yr ail gydiad.

5 Deg dolen a deugain a wnai di i un llenn, a deg dolen a deugain a wnai ar gwrr y llenn *a fyddo* yn yr ail gydiad: y dolennau a dderbyniant bob un eu gilydd.

6 Gwna hefyd ddeg bâch a deugain o aur, a chydia â'r bachau y llenni bob un wrth eu gilydd; fel y byddo yn un tabernacl.

7 ¶ A gwna lenni o *flew geifr, i fod* yn babell-lenn ar y tabernacl: un llenn ar ddeg a wnai.

8 Hŷd un llenn *fydd* deg cufydd ar hugain, a lled un llenn *fydd* pedwar cufydd; a'r un mesur *fydd* i'r un llenn ar ddeg.

9 A chydia bùm llenn wrthynt eu hun, a chwe llenn wrthynt eu hun; a dybla y chweched lenn ar gyfer wyneb y babell-lenn.

10 A gwna ddeg dolen a deugain ar ymyl y naill lenn, ar y cwrr, yn y cydiad *cyntaf;* a deg dolen a deugain ar ymyl y llenn *arall,* yn yr ail gydiad.

11 A gwna ddeg bâch a deugain o bres; a dod y bachau yn y dolennau, a chylymma y babell-lenn, fel y byddo yn un.

12 A'r gweddill a fyddo dros ben o lenni y babell-lenn *sef* yr hanner llenn weddill, a fydd y'ngweddill ar du cefn y tabernacl:

13 Fel *y byddo* o'r gweddill gufydd o'r naill du, a chufydd o'r tu arall, o hŷd y babell-lenn: bydded hynny dros ddau ystlys y tabernacl, o'r tu yma ac o'r tu accw, i'w orchuddio.

14 A gwna dô i'r babell-lenn o grwyn hyrddod wedi eu lliwo yn gochion, a thô o grwyn daearfoch yn uchaf.

15 ¶ A gwna i'r tabernacl ystyllod o goed Sittim, yn eu sefyll.

16 Deg cufydd fydd hŷd ystyllen, a chufydd a hanner cufydd fydd lled pob ystyllen.

17 *Bydded* dau dyno i un bwrdd, wedi eu gosod mewn trefn, bob un ar gyfer eu gilydd: felly y gwnai am holl fyrddau y tabernacl.

18 A gwna ystyllod i'r tabernacl, ugain ystyllen o'r tu dehau, tu a'r dehau.

19 A gwna ddeugain mortais arian dan yr ugain ystyllen; dwy fortais dan un ystyllen, i'w dau dyno, a dwy fortais dan ystyllen arall i'w dau dyno.

20 A *gwna* i ail ystlys y tabernacl, o du y gogledd, ugain ystyllen,

21 A deugain mortais o arian; dwy fortais dan un ystyllen, a dwy fortais dan ystyllen arall.

22 Hefyd i ystlys y tabernacl, o du y gorllewin, y gwnai chwech ystyllen.

23 A dwy ystyllen a wnai i gonglau y tabernacl, yn y ddau ystlys.

24 A byddant wedi eu cyssylltu oddi tanodd; byddant hefyd wedi eu cyd-gydio oddi arnodd wrth un fodrwy: felly y bydd iddynt ill dau; i'r ddwy gongl y byddant.

25 A byddant yn wyth ystyllen, a'u mortaisiau arian yn un fortais ar bymtheg: dwy fortais dan un ystyllen, a dwy fortais dan ystyllen arall.

26 ¶ Gwna hefyd farrau o goed Sittim, pùmp i ystyllod un ystlys i'r tabernacl,

27 A phùm barr i ystyllod ail ystlys y tabernacl, a phùm barr i ystyllod ystlys y tabernacl i'r ddau ystlys tu a'r gorllewin.

28 A'r barr canol y'nghanol yr ystyllod, a gyrhaedd o gwrr i gwrr.

29 Gosod hefyd aur dros yr ystyllod, a gwna eu modrwyau o aur, i osod y barrau trwyddynt: gwisg y barrau hefyd âg aur.

30 A chyfod y tabernacl wrth ei bortreiad, yr hwn a ddangoswyd i ti yn y mynydd.

31 ¶ A gwna wahanlen o *sidan* glas, porphor, ac ysgarlad, ac o lîan main cyfrodedd: a cherubiaid o waith cywraint y gwnai hi.

32 A dod hi ar bedair colofn o *goed* Sittim wedi eu gwisgo âg aur; a'u pennau o aur, ar bedair mortais arian.

33 ¶ A dod y wahanlen wrth y bachau, fel y gellych ddwyn yno, o fewn y wahanlen, arch y dystiolaeth: a'r wahanlen a wna wahan i chwi rhwng y cyssegr a'r cyssegr sancteiddiolaf.

34 Dod hefyd y drugareddfa ac arch y dystiolaeth yn y cyssegr sancteiddiolaf.

35 A gosod y bwrdd o'r tu allan i'r wahanlen, a'r canhwyllbren gyferbyn a'r bwrdd ar y tu dehau i'r tabernacl: a dod y bwrdd ar du y gogledd.

36 A gwna gaeadlen i ddrws y babell o *sidan* glas, a phorphor, ac ysgarlad, ac o lîan main cyfrodedd o wniadwaith.

37 A gwna i'r gaeadlen bùm colofn o *goed* Sittim, a gwisg hwynt âg aur; a'u pennau fydd o aur: a bwrw iddynt bùm mortais bres.

PENNOD XXVII.

1 Allor y poeth-offrwm, a'i llestri. 9 Cynteddfa y tabernacl wedi ei gau â llenni ac â cholofnau. 18 Mesur y cynteddfa. 20 Yr olew i'r lamp.

GWNA hefyd allor o goed Sittim, o bùm cufydd o hŷd, a phùm cufydd o led: yn bedairongl y bydd yr allor, a'i huchder o dri chufydd.

2 A gwna ei chyrn ar ei phedair congl: o'r un y bydd ei chyrn: a gwisg hi â phres.

3 Gwna hefyd iddi bedyll i dderbyn ei lludw, a'i rhawiau, a'i chawgiau, a'i chigweiniau, a'i phedyll tân: ei holl lestri a wnai o bres.

4 A gwna iddi alch o bres, ar waith rhwyd; a gwna ar y rhwyd bedair modrwy o bres ar ei phedair congl.

5 A dod hi dan amgylchiad yr allor oddi tanodd, fel y byddo y rhwyd hyd hanner yr allor.

6 A gwna drosolion i'r allor, *sef* trosolion o goed Sittim; a gwisg hwynt â phres.

7 A dod ei throsolion trwy y modrwyau, a bydded y trosolion ar ddau ystlys yr allor, i'w dwyn hi.

8 Gwna hi âg ystyllod yn gau: fel y dangoswyd i ti yn y mynydd, felly y gwnant hi.

9 ¶ A gwna gynteddfa y tabernacl ar y tu dehau, tu a'r dehau: llenni y cynteddfa a fyddant lîan main cyfrodedd, o gàn cufydd o hŷd, i un ystlys.

10 A'i hugain colofn, a'u hugain mortais, *fydd* o bres: pennau y colofnau, a'u cylchau, *fydd* o arian.

11 Felly o du y gogledd ar hŷd, y bydd
llenni, o gàn *cufydd* o hŷd, a'u hugain colofn,
a'u hugain mortais, o bres; a phennau y
colofnau, a'u cylchau, o arian.
12 ¶ Ac i led y cynteddfa, o du y gorllewin,
y bydd llenni o ddeg cufydd a deugain: eu col-
ofnau *fyddant* ddeg, a'u morteisiau yn ddeg.
13 A lled y cynteddfa, tu a'r dwyrain, o
godiad haul, *a fydd* ddeg cufydd a deugain.
14 Y llenni o'r *naill* du *a fyddant* bymtheg
cufydd; eu colofnau yn dair, a'u morteisiau
yn dair.
15 Ac i'r ail du *y bydd* pymtheg llenn; eu
tair colofn, a'u tair mortais.
16 ¶ Ac i borth y cynteddfa *y gwnair*
caeadlen o ugain cufydd, o *sidan* glas, por-
phor, ac ysgarlad, ac o lïan main cyfrodedd
o wniadwaith; eu pedair colofn, a'u pedair
mortais.
17 Holl golofnau y cynteddfa o amgylch
a gylchir âg arian; a'u pennau yn arian,
a'u morteisiau yn bres.
18 ¶ Hŷd y cynteddfa *fydd* gàn cufydd,
a'i led yn ddeg a deugain o bob tu; a phùm
cufydd o uchder o lïan main cyfrodedd, a'u
morteisiau o bres.
19 Holl lestri y tabernacl yn eu holl wasan-
aeth, a'i holl hoelion hefyd, a holl hoelion
y cynteddfa, fyddant o bres.
20 ¶ A gorchymyn dithau i feibion Israel,
ddwyn o honynt attat bur olew yr olew-
wydden coethedig, yn oleuni, i beri i'r lamp
losgi yn wastad.
21 Ym mhabell y cyfarfod, o'r tu allan
i'r wahanlen, yr hon *fydd* o flaen y dystiol-
aeth, y trefna Aaron a'i feibion hwnnw, o'r
hwyr hyd y bore, ger bron yr ARGLWYDD:
deddf dragywyddol fydd, trwy eu hoesoedd,
gan feibion Israel.

PENNOD XXVIII.

1 *Neillduo Aaron a'i feibion i swydd yr offeir-
iaid.* 2 *Gorchymyn gwisgoedd sanctaidd.*
6 *Yr ephod.* 15 *Y ddwyfronneg a'r deuddeg
maen gwerthfawr.* 30 *Yr Urim a'r Thum-
mim.* 31 *Mantell yr ephod, gyd â'i phom-
granadau a'i chlych.* 36 *Dalen y meitr.* 39
Y bais wniadwaith. 40 *Gwisgoedd meibion
Aaron.*

A CHYMMER Aaron dy frawd attat, a'i
feibion gyd âg ef, o blith meibion Israel,
i offeiriadu i mi; *sef* Aaron, Nadab ac Abihu,
Eleazar ac Ithamar, meibion Aaron.
2 Gwna hefyd wisgoedd sanctaidd i Aaron
dy frawd, er gorgoniant a harddwch.
3 A dywed wrth yr holl rai doeth o galon,
y rhai a lenwais i âg ysbryd doethineb, am
wneuthur o honynt ddillad Aaron i'w sanct-
eiddio ef, i offeiriadu i mi.
4 A dyma y gwisgoedd a wnant. Dwy-
fronneg, ac ephod, mantell hefyd, a phais
o waith edau a nodwydd, meitr, a gwregys:
felly y gwnant wisgoedd sanctaidd i Aaron
dy frawd, ac i'w feibion, i offeiriadu i mi.
5 Cymmerant gan hynny aur, a *sidan* glas,
a phorphor, ac ysgarlad, a lïan main.
6 ¶ A gwnant yr ephod o aur, *sidan* glas,
a phorphor, ac ysgarlad, a lïan main cyf-
rodedd, o waith cywraint.
7 Dwy ysgwydd fydd iddi wedi eu cydio
wrth ei dau gwrr; ac felly y cydir hi ynghyd.
8 A gwregys cywraint ei ephod ef yr hwn
fydd arni, fydd o'r un, yn un waith â hi;
o aur, *sidan* glas, a phorphor, ysgarlad hefyd,
a lïan main cyfrodedd.
9 Cymmer hefyd ddau faen onix, a nâdd
ynddynt enwau meibion Israel:
10 Chwech o'u henwau ar un maen, a'r
chwe henw arall ar yr ail maen, yn ol eu
genedigaeth.
11 A gwaith naddwr mewn maen, fel nadd-
iadau sel, y neddi di y ddau faen, âg enwau
meibion Israel: gwna hwynt â boglynau o
aur o'u hamgylch.
12 A gosod y ddau faen ar ysgwyddau yr
ephod, yn feini coffadwriaeth i feibion Israel.
Ac Aaron a ddwg eu henwau hwynt ger
bron yr ARGLWYDD ar ei ddwy ysgwydd, yn
goffadwriaeth.
13 ¶ Gwna hefyd foglynau aur;
14 A dwy gadwyn o aur coeth yn eu pen-
nau: o blethwaith y gwnai hwynt; a dod
y cadwynau plethedig y'nglŷn wrth y bog-
lynau.
15 ¶ Gwna hefyd ddwyfronneg barnedig-
aeth, o waith cywraint; ar waith yr ephod y
gwnai hi: o aur, *sidan* glas, a phorphor,
ac ysgarlad, a lïan main cyfrodedd, y gwnai
hi.
16 Pedairongl fydd hi *yn* ddau ddyblyg;
yn rhychwant ei hŷd, ac yn rhychwant ei
lled.
17 Llanw hi yn llawn o feini, *sef* pedair
rhes o feini: un rhes fydd sardius, a thophas,
a smaragdus: hyn fydd y rhes gyntaf.
18 A'r ail res *fydd* carbuncl, saphir, ac ad-
amant.
19 A'r drydedd res *fydd* lygur, ac acat, ac
amethyst.
20 Y bedwaredd res *fydd* beryl, ac onix,
a jaspis: byddant wedi eu gosod mewn aur
yn eu lleoedd.
21 A'r meini fyddant âg enwau meibion
Israel, yn ddeuddeg, yn ol eu henwau hwynt;
o naddiad sel, bob un wrth ei enw y bydd-
ant, yn ol y deuddeg llwyth.
22 ¶ A gwna ar y ddwyfronneg gadwynau
ar y cyrrau, yn blethwaith, o aur coeth.
23 Gwna hefyd ar y ddwyfronneg ddwy
fodrwy o aur, a dod y ddwy fodrwy wrth
ddau gwrr y ddwyfronneg.
24 A dod y ddwy gadwyn blethedig o aur
trwy y ddwy fodrwy ar gyrrau y ddwy-
fronneg.
25 A'r ddau ben arall i'r ddwy gadwyn
blethedig, dod y'nglŷn wrth y ddau foglyn,
a dod ar ysgwyddau yr ephod o'r tu blaen.
26 ¶ Gwna hefyd ddwy fodrwy o aur, a
gosod hwynt ar ddau ben y ddwyfronneg, ar
yr ymyl *sydd* ar ystlys yr ephod o'r tu mewn.
27 A gwna ddwy fodrwy o aur, a dod hwynt
ar ddau ystlys yr ephod oddi tanodd, tu a'i
thu blaen, ar gyfer ei chydiad, oddi ar wregys
yr ephod.
28 A'r ddwyfronneg a rwymant â'u mod-
rwyau wrth fodrwyau yr ephod â llinyn o
sidan glas, fel y byddo oddi ar wregys yr
ephod, fel na ddattoder y ddwyfronneg oddi
wrth yr ephod.
29 A dyged Aaron, yn nwyfronneg y farn-
edigaeth, enwau meibion Israel ar ei galon,
pan ddelo i'r cyssegr, yn goffadwriaeth ger
bron yr ARGLWYDD yn wastadol.
30 ¶ A dod ar ddwyfronneg y farnedig-
aeth, yr Urim a'r Thummim; a byddant ar
galon Aaron pan elo i mewn ger bron yr
ARGLWYDD: ac Aaron a ddwg farnedigaeth
meibion Israel ar ei galon, ger bron yr AR-
GLWYDD, yn wastadol.
31 ¶ Gwna hefyd fantell yr ephod oll o
sidan glas.
32 A bydd twll yn ei phen uchaf hi, ar ei
chanol: gwrym o waith gwehydd o amgylch
y twll, megis twll llurig, fydd iddi, rhag
rhwygo.
33 ¶ A gwna ar ei godrau hi bomgranadau

o *sidan* glas, a phorphor, ac ysgarlad, ar ei
godrau o amgylch; a chlych o aur rhyng-
ddynt o amgylch.
34 Cloch aur a phomgranad, *a* chloch aur
a phomgranad, ar odrau y fantell o amgylch.
35 A hi a fydd am Aaron wrth weini: a
cheir clywed ei swn ef pan ddelo i'r cyssegr,
ger bron yr ARGLWYDD, a phan elo allan;
fel na byddo farw.
36 ¶ Gwna hefyd ddalen o aur coeth; a
nâdd arni, fel naddiadau sel, SANCTEIDD-
RWYDD I'R ARGLWYDD.
37 A gosod hi wrth linyn o *sidan* glas, a
bydded ar y meitr: o'r tu blaen i'r meitr y
bydd.
38 A hi a fydd ar dalcen Aaron, fel y dygo
Aaron anwiredd y pethau sanctaidd a gys-
segro meibion Israel yn eu holl roddion sanct-
aidd: ac yn wastad y bydd ar ei dalcen ef,
fel y byddo iddynt ffafr ger bron yr AR-
GLWYDD.
39 ¶ Gweithia âg edau a nodwydd y bais o
lian main; a gwna feitr o lian main; a'r
gwregys a wnai o wniadwaith.
40 ¶ I feibion Aaron hefyd y gwnai beisiau,
a gwna iddynt wregysau; gwna hefyd iddynt
gapiau, er gogoniant a harddwch.
41 A gwisg hwynt am Aaron dy frawd, a'i
feibion gyd âg ef: ac enneinia hwynt, cys-
segra hwynt hefyd, a sancteiddia hwynt, i
offeiriadu i mi.
42 Gwna hefyd iddynt lodrau llian i guddio
eu cnawd noeth: o'r lwynau hyd y mordd-
wydydd y byddant.
43 A byddant am Aaron, ac am ei feibion,
pan ddelont i mewn i babell y cyfarfod, neu
pan ddelont yn agos at yr allor i weini yn y
cyssegr; fel na ddygont anwiredd, a marw.
Hyn fydd deddf dragywyddol iddo ef, ac i'w
had ar ei ol.

PENNOD XXIX.

1 *Yr aberth a'r seremoniau a arferid wrth gys-
segru yr offeiriaid.* 38 *Y lloeg-offrwm gwas-
tadol.* 45 *Addewid Duw ar drigo ym
mhlith plant Israel.*

DYMA hefyd yr hyn a wnai di iddynt i'w
cyssegru hwynt, i offeiriadu i mi.
Cymmer un bustach ieuangc, a dau hwrdd
perffeith-gwbl,
2 A bara croyw, a theisenau croyw wedi eu
cymmysgu âg olew, ac afrllad croyw wedi eu
hiro âg olew: o beilliaid gwenith y gwnai
hwynt.
3 A dod hwynt mewn un cawell, a dwg
hwynt yn y cawell, gyd â'r bustach â'r ddau
hwrdd.
4 Dwg hefyd Aaron a'i feibion i ddrws pab-
ell y cyfarfod, a golch hwynt â dwfr.
5 A chymmer y gwisgoedd, a gwisg am
Aaron y bais, a mantell yr ephod, a'r ephod
hefyd, a'r ddwyfronneg; a gwregysa *ef* â
gwregys yr ephod.
6 A gosod y meitr ar ei ben ef, a dod y
goron gyssegredig ar y meitr.
7 Yna y cymmeri olew yr enneiniad, ac y
tywellti ar ei ben ef, ac yr enneini ef.
8 A dwg ei feibion ef, a gwisg beisiau am
danynt.
9 A gwregysa hwynt â gwregysau, *sef*
Aaron a'i feibion, a gwisg hwynt â chapiau:
a bydd yr offeiriadaeth iddynt yn ddeddf
dragywyddol: a thi a gyssegri Aaron a'i
feibion.
10 A phâr ddwyn y bustach ger bron pabell
y cyfarfod; a rhodded Aaron a'i feibion eu
dwylaw ar ben y bustach.
11 A lladd y bustach ger bron yr AR-
GLWYDD, *wrth* ddrws pabell y cyfarfod.
12 A chymmer o waed y bustach, a dod ar
gyrn yr allor â'th fys; a thywallt yr holl
waed *arall* wrth droed yr allor.
13 Cymmer hefyd yr holl fraster a fydd yn
gorchuddio y perfedd, a'r rhwyden *a fyddo*
ar yr afu, a'r ddwy aren, a'r braster *a fyddo*
arnynt; a llosg ar yr allor.
14 Ond cig y bustach, a'i groen, a'i fiswail, a
losgi mewn tân, o'r tu allan i'r gwersyll:
aberth dros bechod *yw*.
15 ¶ Cymmer hefyd un hwrdd; a gosoded
Aaron a'i feibion eu dwylaw ar ben yr
hwrdd.
16 A lladd yr hwrdd; a chymmer ei waed
ef, a thaenella ar yr allor o amgylch.
17 A thorr yr hwrdd yn ddarnau; a golch
ei berfedd, a'i draed, a dod hwynt ynghyd â'i
ddarnau, ac â'i ben.
18 A llosg yr hwrdd i gyd ar yr allor: poeth-
offrwm i'r ARGLWYDD *yw*: arogl peraidd,
aberth tanllyd i'r ARGLWYDD *yw*.
19 ¶ A chymmer yr ail hwrdd; a rhodded
Aaron a'i feibion eu dwylaw ar ben yr
hwrdd.
20 Yna lladd yr hwrdd, a chymmer o'i waed,
a dod ar gwrr isaf clust ddehau Aaron, ac ar
gwrr isaf clust ddehau ei feibion, ac ar fawd
eu llaw ddehau hwynt, ac ar fawd eu troed
dehau hwynt; a thaenella y gwaed *arall* ar
yr allor o amgylch.
21 A chymmer o'r gwaed a fyddo ar yr allor,
ac o olew yr enneiniad, a thaenella ar Aaron,
ac ar ei wisgoedd, ar ei feibion hefyd, ac ar
wisgoedd ei feibion gyd âg ef: felly sanctaidd
fydd efe a'i wisgoedd, ei feibion hefyd, a
gwisgoedd ei feibion gyd âg ef.
22 Cymmer hefyd o'r hwrdd, y gwer a'r
gloren, a'r gwer sydd yn gorchuddio y per-
fedd, a rhwyden yr afu, a'r ddwy aren, a'r
gwer *sydd* arnynt, a'r ysgwyddog ddehau;
canys hwrdd cyssegriad *yw*:
23 Ac un dorth o fara, ac un deisen o fara
olewedig, ac un afrlladen o gawell y bara
croyw, yr hwn *sydd* ger bron yr AR-
GLWYDD.
24 A dod y cwbl yn nwylaw Aaron, ac yn
nwylaw ei feibion; a chyhwfana hwynt yn
offrwm cyhwfan ger bron yr ARGLWYDD.
25 A chymmer hwynt o'u dwylaw, a llosg ar
yr allor yn boeth-offrwm, yn arogl peraidd
ger bron yr ARGLWYDD: aberth tanllyd i'r
ARGLWYDD *yw*.
26 Cymmer hefyd barwyden hwrdd y cys-
segriad yr hwn *fyddo* dros Aaron, a chyhw-
fana hi yn offrwm cyhwfan ger bron yr AR-
GLWYDD; a'th ran di fydd.
27 A sancteiddia barwyden yr offrwm cy-
hwfan, ac ysgwyddog yr offrwm dyrchafael,
yr hon a gyhwfanwyd, a'r hon a ddyrchaf-
wyd, o hwrdd y cyssegriad, o'r hwn *a fyddo*
dros Aaron, ac o'r hwn *a fyddo* dros ei feib-
ion.
28 Ac eiddo Aaron a'i feibion fydd trwy
ddeddf dragywyddol oddi wrth feibion Israel:
canys offrwm dyrchafael *yw*; ac offrwm
dyrchafael a fydd oddi wrth feibion Israel o'u
haberthau hedd, *sef* eu hoffrwm dyrchafael
i'r ARGLWYDD.
29 ¶ A dillad sanctaidd Aaron a fyddant i'w
feibion ar ei ol ef, i'w henneinio ynddynt, ac
i'w cyssegru ynddynt.
30 Yr hwn o'i feibion ef a fyddo offeiriad yn
ei le ef, a'u gwisg hwynt saith niwrnod,
pan ddelo i babell y cyfarfod i weini yn y
cyssegr.
31 ¶ A chymmer hwrdd y cyssegriad, a
berwa ei gig yn y lle sanctaidd.
32 A bwyttâed Aaron a'i feibion gig yr

hwrdd, a'r bara yr hwn *fydd* yn y cawell,
wrth ddrws pabell y cyfarfod.
33 A hwy a fwyttânt y pethau hyn y
gwnaed y cymmod â hwynt, i'w cyssegru
hwynt ac i'w sancteiddio: ond y dieithr ni
chaiff eu bwytta; canys cyssegredig ydynt.
34 Ac os gweddillir o gig y cyssegriad, neu
o'r bara, hyd y bore; yna ti a losgi y
gweddill â thân: ni chair ei fwytta, oblegid
cyssegredig *yw*.
35 A gwna fel hyn i Aaron, ac i'w feibion,
yn ol yr hyn oll a orchymynais i ti: saith
niwrnod y cyssegri hwynt.
36 A phob dydd yr aberthi fustach yn
aberth dros bechod, er cymmod: a glanhâ yr
allor, wedi i ti wneuthur cymmod drosti, ac
enneinia hi, i'w chyssegru.
37 Saith niwrnod y gwnai gymmod dros yr
allor, ac y sancteiddi hi: felly yr allor fydd
sanctaidd: pob peth a gyffyrddo â'r allor, a
sancteiddir.
38 ¶ A dyma yr hyn a offrymmi ar yr allor.
Dau oen blwyddiaid, bob dydd yn wastadol.
39 Yr oen cyntaf a offrymmi di y bore; a'r
ail oen a offrymmi di yn y cyfnos.
40 A chyd â'r naill oen ddegfed ran o beill-
iaid wedi ei gymmysgu â phedwaredd ran hin
o olew coethedig; a phedwaredd ran hin o
win, yn ddiod-offrwm.
41 A'r oen arall a offrymmi di yn y cyfnos,
ac a wnai iddo yr un modd ag i fwyd-offrwm
y bore, ac i'w ddiod-offrwm, i fod yn arogl
peraidd, yn aberth tanllyd i'r ARGLWYDD:
42 Yn boeth-offrwm gwastadol trwy eich
oesoedd, *wrth* ddrws pabell y cyfarfod, ger
bron yr ARGLWYDD; lle y cyfarfyddaf â
chwi, i lefaru wrthyt yno.
43 Ac yn y lle hwnnw y cyfarfyddaf â
meibion Israel; ac *efe* a sancteiddir trwy fy
ngogoniant.
44 A mi a sancteiddiaf babell y cyfarfod a'r
allor; ac Aaron a'i feibion a sancteiddiaf, i
offeiriadu i mi.
45 ¶ A mi a breswyliaf ym mysg meibion
Israel, ac a fyddaf yn DDUW iddynt.
46 A hwy a gânt wybod mai myfi *yw* yr
ARGLWYDD eu Duw, yr hwn a'u dygais
hwynt allan o dir yr Aipht, fel y trigwn yn
eu plith hwynt: myfi *yw* yr ARGLWYDD eu
Duw.

PENNOD XXX.

1 *Allor yr arogl-darth.* 11 *Yr iawn dros bob enaid.* 17 *Y golch-lestr pres.* 22 *Yr olew sanctaidd i enneinio.* 34 *Defnydd yr arogl-darth.*

GWNA hefyd allor i arogl-darthu arogl-
darth: o goed Sittim y gwnai di hi.
2 Yn gufydd ei hyd, ac yn gufydd ei lled,
(pedairongl fydd hi) ac yn ddau gufydd ei
huchder: ei chyrn *fyddant* o'r un.
3 A gwisg hi âg aur coeth, ei chefn a'i
hystlysau o amgylch, a'i chyrn: a gwna
hefyd iddi goron o aur o amgylch.
4 A gwna iddi ddwy fodrwy aur oddi tan ei
choron, wrth ei dwy gongl: ar ei dau ystlys
y gwnai *hwynt;* fel y byddant i wisgo am
drosolion, i'w dwyn hi arnynt.
5 A'r trosolion a wnai di o goed Sittim: a
gwisg hwynt âg aur.
6 A gosod hi o flaen y wahanlen *sydd* wrth
arch y dystiolaeth; o flaen y drugareddfa
sydd ar y dystiolaeth, lle y cyfarfyddaf
â thi.
7 Ac arogl-darthed Aaron arni arogl-darth
llysieuog bob bore: pan daclo efe y lampau,
yr arogl-dartha efe.
8 A phan oleuo Aaron y lampau yn y cyfnos,
arogl-darthed arni arogl-darth gwastadol ger
bron yr ARGLWYDD, trwy eich cenhedl-
aethau.
9 Nac offrymmwch arni arogl-darth dieithr,
na phoeth-offrwm, na bwyd-offrwm; ac na
thywelltwch ddiod-offrwm arni.
10 A gwnaed Aaron gymmod ar ei chyrn hi
unwaith yn y flwyddyn, â gwaed pech-aberth
y cymmod: unwaith yn y flwyddyn y gwna
efe gymmod arni trwy eich cenhedlaethau:
sancteiddiolaf i'r ARGLWYDD *yw* hi.
11 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth
Moses, gan ddywedyd,
12 Pan rifech feibion Israel, dan eu rhifedi;
yna rhoddant bob un iawn am ei einioes i'r
ARGLWYDD, pan rifer hwynt: fel na byddo
pla yn eu plith, pan rifer hwynt.
13 Hyn a ddyry pob un a elo dan rif.
Hanner sicl, yn ol sicl y cyssegr: ugain gerah
yw y sicl: hanner sicl *fydd* yn offrwm i'r
ARGLWYDD.
14 Pob un a elo dan rif, o fab ugein-mlwydd
ac uchod, a rydd offrwm i'r ARGLWYDD.
15 Ni rydd y cyfoethog fwy, ac ni rydd y
tlawd lai, nâ hanner sicl, wrth roddi offrwm
i'r ARGLWYDD, i wneuthur cymmod dros
eich eneidiau.
16 A chymmer yr arian cymmod gan feib-
ion Israel, a dod hwynt i wasanaeth pabell
y cyfarfod; fel y byddant yn goffadwriaeth i
feibion Israel ger bron yr ARGLWYDD, i
wneuthur cymmod dros eich eneidiau.
17 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses,
gan ddywedyd,
18 Gwna noe bres, a'i throed o bres, i ym-
olchi: a dod hi rhwng pabell y cyfarfod a'r
allor: a dod ynddi ddwfr.
19 A golched Aaron a'i feibion o honi eu
dwylaw a'u traed.
20 Pan ddelont i babell y cyfarfod, ymolch-
ant â dwfr, fel na byddont feirw; neu pan
ddelont wrth yr allor i weini, gan arogl-
darthu aberth tanllyd i'r ARGLWYDD.
21 Golchant eu dwylaw a'u traed, fel na
byddont feirw: a bydded *hyn* iddynt yn
ddeddf dragywyddol, iddo ef, ac i'w had,
trwy eu cenhedlaethau.
22 ¶ Yr ARGLWYDD hefyd a lefarodd wrth
Moses, gan ddywedyd,
23 Cymmer i ti ddewis lysiau o'r myrr
pur, *pwys* pùm can *sicl*, a hanner hynny o'r
sinamon peraidd, *sef pwys* deucant a deg a
deugain *o siclau*, ac o'r calamus peraidd
pwys deucant a deg a deugain *o siclau;*
24 Ac o'r casia *pwys* pùm cant *o siclau*, yn
ol sicl y cyssegr; a hin o olew olew-wydden.
25 A gwna ef yn olew enneiniad sanctaidd,
yn ennaint cymmysgadwy o waith yr apo-
thecari: olew enneiniad sanctaidd fydd efe.
26 Ac enneinia âg ef babell y cyfarfod, ac
arch y dystiolaeth,
27 Y bwrdd hefyd a'i holl lestri, a'r canhwyll-
bren a'i holl lestri, ac allor yr arogl-darth,
28 Ac allor y poeth-offrwm a'i holl lestri,
a'r noe a'i throed.
29 A chyssegra hwynt, fel y byddant yn
sancteiddiolaf: pob peth a gyffyrddo â
hwynt, a fydd sanctaidd.
30 Enneinia hefyd Aaron a'i feibion, a
chyssegra hwynt, i offeiriadu i mi.
31 A llefara wrth feibion Israel, gan ddy-
wedyd, Olew enneiniad sanctaidd a fydd hwn
imi, trwy eich cenhedlaethau.
32 Nac enneinier âg ef gnawd dyn, ac ar ei
waith ef na wnewch ei fath: sanctaidd *yw*,
bydded sanctaidd gennych.
33 Pwy bynnag a gymmysgo ei fath, a'r
hwn a roddo o hono ef ar *ddyn* dieithr, a
dorrir ymaith oddi wrth ei bobl.

34 ¶ Yr Arglwydd hefyd a ddywedodd wrth Moses, Cymmer i ti lysiau peraidd, *sef,* stacte, ac onycha, a galbanum; y llysiau *hyn,* a thus pur; yr un faint o bob un.

35 A gwna ef yn arogl-darth arogl-bêr o waith yr apothecari, wedi ei gyd-dymheru, yn bur ac yn sanctaidd.

36 Gan guro cur yn fân beth o hono, a dod o hono ef ger bron y dystiolaeth o fewn pabell y cyfarfod, lle y cyfarfyddaf â thi: sancteiddiolaf fydd efe i chwi.

37 A'r arogl-darth a wnelech, na wnewch i chwi eich hunain ei fath ef: bydded gennyt yn sanctaidd i'r Arglwydd.

38 Pwy bynnag a wnel ei fath ef, i arogli o hono, a dorrir ymaith oddi wrth ei bobl.

PENNOD XXXI.

1 *Galw Bezaleel ac Aholïab, a'u gwneuthur yn gymhwys i waith y tabernacl.* 12 *Ail orchymyn cadw y Sabboth.* 18 *Moses yn derbyn y ddwy lech.*

A'R Arglwydd a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Gwel, mi a elwais wrth *ei* enw ar Bezaleel fab Uri, fab Hur, o lwyth Judah;

3 Ac a'i llenwais ef âg yspryd Duw, mewn doethineb, ac mewn deall, ac mewn gwybodaeth hefyd, ac ym mhob rhyw waith,

4 I ddychymmygu cywreinrwydd, i weithio mewn aur, ac mewn arian, ac mewn pres,

5 Ac mewn cyfarwyddyd i *osod* meini, ac mewn saernïaeth pren, i weithio ym mhob gwaith.

6 Ac wele, mi a roddais gyd âg ef Aholïab fab Achisamach, o lwyth Dan: ac y'nghalon pob doeth o galon y rhoddais ddoethineb i wneuthur yr hyn oll a orchymynais wrthyt.

7 Pabell y cyfarfod, ac arch y dystiolaeth, a'r drugareddfa yr hon *sydd* arni, a holl lestri y babell,

8 A'r bwrdd a'i lestri, a'r canhwyllbren pur a'i holl lestri, ac allor yr arogl-darth,

9 Ac allor y poeth-offrwm a'i holl lestri, a'r noe a'i throed,

10 A gwisgoedd y weinidogaeth, a'r gwisgoedd sanctaidd i Aaron yr offeiriad, a gwisgoedd ei feibion ef, i offeiriadu *ynddynt,*

11 Ac olew yr enneiniad, a'r arogldarth peraidd i'r cyssegr; a wnant yn ol yr hyn oll a orchymynais wrthyt.

12 ¶ A'r Arglwydd a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

13 Llefara hefyd wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Diau y cedwch fy Sabbothau: canys arwydd yw rhyngof fi a chwithau, trwy eich cenhedlaethau; i wybod mai myfi *yw* yr Arglwydd, *sydd* yn eich sancteiddio.

14 Am hynny cedwch y Sabboth; oblegid sanctaidd *yw* i chwi: llwyr-rodder i farwolaeth yr hwn a'i halogo ef; o herwydd pwy bynnag a wnelo waith arno, torrir ymaith yr enaid hwnnw o blith ei bobl.

15 Chwe diwrnod y gwnair gwaith, ac ar y seithfed dydd *y mae* Sabboth gorphwysdra sanctaidd i'r Arglwydd: pwy bynnag a wnelo waith y seithfed dydd, llwyr-rodder ef i farwolaeth.

16 Am hynny cadwed meibion Israel y Sabboth, gan gynnal Sabboth trwy eu cenhedlaethau, yn gyfammod tragywyddol.

17 Rhyngof fi a meibion Israel, y mae yn arwydd tragywyddol, mai mewn chwe diwrnod y gwnaeth yr Arglwydd y nefoedd a'r ddaear; ac *mai* ar y seithfed dydd y peidiodd, ac y gorphwysodd efe.

18 ¶ Ac efe a roddodd i Moses, wedi iddo orphen llefaru wrtho ym mynydd Sinai, ddwy lech y dystiolaeth; *sef* llechau o gerrig, wedi eu hysgrifenu â bys Duw.

PENNOD XXXII.

1 *Y bobl, yn absen Moses, yn peri i Aaron wneuthur llo:* 7 *a hynny yn digio Duw;* 11 *ac yntau, ar ymbil Moses, yn diddigio.* 15 *Moses yn dyfod i waered â'r llechau:* 19 *yn eu torri hwy:* 20 *yn difetha y llo.* 22 *Esgus Aaron drosto ei hun.* 25 *Moses yn gorchymyn lladd y delw-addolwyr,* 30 *ac yn gweddïo dros y bobl.*

PAN welodd y bobl fod Moses yn oedi dyfod i waered o'r mynydd; yna yr ymgasglodd y bobl at Aaron, ac y dywedasant wrtho, Cyfod, gwna i ni dduwiau i fyned o'n blaen: canys y Moses hwn, y gwr a'n dug ni i fynu o wlad yr Aipht, ni wyddom beth *a ddaeth* o hono.

2 A dywedodd Aaron wrthynt, Tynnwch y clust-dlysau aur *sydd* wrth glustiau eich gwragedd, a'ch meibion, a'ch merched, a dygwch attaf fi.

3 A'r holl bobl a dynnasant y clust-dlysau aur *oedd* wrth eu clustiau, ac a'u dygasant at Aaron.

4 Ac efe a'*u* cymmerodd o'u dwylaw, ac a'i lluniodd â chŷn, ac a'i gwnaeth yn llo tawdd: a hwy a ddywedasant, Dyma dy dduwiau di, Israel, y rhai a'th ddug di i fynu o wlad yr Aipht.

5 A phan ei gwelodd Aaron, efe a adeiladodd allor ger ei fron ef: ac Aaron a gyhoeddodd, ac a ddywedodd, *Y mae* gwyl i'r Arglwydd y fory.

6 A hwy a godasant yn fore drannoeth, ac a offrymmasant boeth-offrymmau, ac a ddygasant aberthau hêdd: a'r bobl a eisteddasant i fwytta ac i yfed, ac a godasant i fynu i chwarae.

7 ¶ A dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Cerdda, dos i waered: canys ymlygrodd dy bobl a ddygaist i fynu o dir yr Aipht.

8 Buan y ciliasant o'r ffordd a orchymynais iddynt: gwnaethant iddynt lo tawdd, ac addolasant ef, ac aberthasant iddo; dywedasant hefyd, Dyma dy dduwiau di, Israel, y rhai a'th ddygasant i fynu o wlad yr Aipht.

9 Yr Arglwydd hefyd a ddywedodd wrth Moses, Gwelais y bobl hyn; ac wele pobl war-galed ydynt.

10 Am hynny yn awr gâd i mi lonydd, fel yr ennyno fy llid yn eu herbyn, ac y difethwyf hwynt: a mi a'th wnaf di yn genhedlaeth fawr.

11 A Moses a ymbiliodd ger bron yr Arglwydd ei Dduw, ac a ddywedodd, Paham, Arglwydd, yr ennyna dy ddigofaint yn erbyn dy bobl, y rhai a ddygaist allan o wlad yr Aipht, trwy nerth mawr, a llaw gadarn?

12 Paham y caiff yr Aiphtiaid lefaru, gan ddywedyd, Mewn malais y dygodd efe hwynt allan i'w lladd yn y mynyddoedd, ac i'w difetha oddi ar wyneb y ddaear? Tro oddi wrth angerdd dy ddigofaint, a bydded edifar gennyt y drwg *a amcenaist* i'th bobl.

13 Cofia Abraham, Isaac, ac Israel, dy weision, y rhai y tyngaist wrthynt i ti dy hun, ac y dywedaist wrthynt, Mi a amlhâf eich had chwi fel sêr y nefoedd; a'r holl wlad yma yr hon a ddywedais, a roddaf i'ch had chwi, a hwy a'i hetifeddant byth.

14 Ac edifarhâodd ar yr Arglwydd am y drwg a ddywedasai efe y gwnai i'w bobl.

15 ¶ A Moses a drodd, ac a ddaeth i waered o'r mynydd, a dwy lech y dystiolaeth yn ei law: y llechau a ysgrifenasid o'u dau du; hwy a ysgrifenasid o bob tu.

16 A'r llechau hynny *oedd* o waith Duw: yr
ysgrifen hefyd *oedd* ysgrifen Duw yn ysgrif-
enedig ar y llechau.
17 A phan glywodd Josua swn y bobl yn
bloeddio, efe a ddywedodd wrth Moses, Y *mae*
swn rhyfel yn y gwersyll.
18 Yntau a ddywedodd, Nid llais bloeddio
am oruchafiaeth, ac nid llais gwaeddi am
golli y maes; ond swn canu a glywaf fi.
19 ¶ A bu, wedi dyfod o hono yn agos i'r
gwersyll, iddo weled y llo a'r dawnsiau: ac
ennynodd digofaint Moses; ac efe a daflodd
y llechau o'i ddwylaw, ac a'u torrodd hwynt
is law y mynydd.
20 Ac efe a gymmerodd y llo a wnaethent
hwy, ac a'i llosgodd â thân, ac a'i malodd yn
llwch, ac a'i taenodd ar wyneb y dwfr, ac a'i
rhoddes i'w yfed i feibion Israel.
21 A dywedodd Moses wrth Aaron, Beth a
wnaeth y bobl hyn i ti, pan ddygaist arnynt
bechod *mor* fawr?
22 A dywedodd Aaron, Nac ennyned digo-
faint fy arglwydd: ti a adwaenost y bobl,
mai ar ddrwg y maent.
23 Canys dywedasant wrthyf, Gwna i ni
dduwiau i fyned o'n blaen: canys y Moses
hwn, y gwr a'n dug ni i fynu o wlad yr Aipht,
ni wyddom beth a *ddaeth* o hono.
24 A dywedais wrthynt, I'r neb *y mae* aur,
tynnwch ef: a hwy a'i rhoddasant i mi; a mi
a'i bwriais yn tân, a daeth y llo hwn allan.
25 ¶ A phan welodd Moses fod y bobl yn
noeth (canys Aaron a'u noethasai hwynt, i'w
gwaradwyddo ym mysg eu gelynion)
26 Yna y safodd Moses ym mhorth y gwer-
syll, ac a ddywedodd, Pwy sydd ar du yr
ARGLWYDD? *deued* attaf fi. A holl feibion
Lefi a ymgasglasant atto ef.
27 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Fel hyn y
dywed ARGLWYDD DDUW Israel; Gosodwch
bob un ei gleddyf ar ei glun, ac ewch, cynni-
weirwch o borth i borth trwy y gwersyll, a
lleddwch bob un ei frawd, a phob un ei gyf-
aill, a phob un ei gymmydog.
28 A meibion Lefi a wnaethant yn ol gair
Moses: a chwympodd o'r bobl y dydd hwnnw
ynghylch tair mil o wyr.
29 Canys dywedasai Moses, Cyssegrwch eich
llaw heddyw i'r ARGLWYDD, bob un ar ei
fab, ac ar ei frawd; fel y rhodder heddyw i
chwi fendith.
30 ¶ A thrannoeth y dywedodd Moses wrth
y bobl, Chwi a bechasoch bechod mawr: ac
yn awr mi a âf i fynu at yr ARGLWYDD; ond
odid mi a wnaf gymmod dros eich pechod chwi.
31 A Moses a ddychwelodd at yr AR-
GLWYDD, ac a ddywedodd, Och, pechodd
y bobl hyn bechod mawr, ac a wnaethant
iddynt dduwiau o aur.
32 Ac yn awr, os maddeui eu pechod; ac os
amgen, dilëa fi, attolwg, allan o'th lyfr a
ysgrifenaist.
33 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses,
Pwy bynnag a bechodd i'm herbyn, hwnnw
a ddilëaf allan o'm llyfr.
34 Am hynny dos yn awr, arwain y bobl i'r
lle a ddywedais wrthyt: wele, fy angel a â
o'th flaen di: a'r dydd yr ymwelwyf, yr ym-
welaf â hwynt am eu pechod.
35 A'r ARGLWYDD a darawodd y bobl, am
iddynt wneuthur y llo a wnaethai Aaron.

PENNOD XXXIII.

1 *Yr Arglwydd yn gwrthod myned gyd â'r bobl, fel yr addawsai.* 4 *Y bobl yn galaru am hynny.* 7 *Symmudo y tabernacl allan o'r gwersyll.* 9 *Yr Arglwydd yn llefaru wrth Moses wyneb yn wyneb.* 12, 18 *Moses yn deisyfu cael gweled gogoniant Duw.*

A'R ARGLWYDD a ddywedodd wrth Moses,
Cerdda, dos i fynu oddi yma, ti a'r bobl
a ddygaist i fynu o wlad yr Aipht, i'r wlad
am yr hon y tyngais wrth Abraham, Isaac, a
Jacob, gan ddywedyd, I'th had di y rhoddaf
hi.
2 A mi a anfonaf angel o'th flaen di; ac a
yrraf allan y Canaanead, yr Amoriad, a'r
Hethiad, y Phereziad, yr Hefiad, a'r Jebusiad:
3 I wlad yn llifeirio o laeth a mêl: o her-
wydd nid âf fi i fynu yn dy blith; oblegid
pobl war-galed wyt: rhag i mi dy ddifa ar y
ffordd.
4 ¶ A phan glywodd y bobl y drwg chwedl
hwn, galaru a wnaethant: ac ni wisgodd neb
ei harddwisg am dano.
5 Oblegid yr ARGLWYDD a ddywedasai wrth
Moses, Dywed wrth feibion Israel, Pobl war-
galed *ydych* chwi; yn ddisymmwth y deuaf
i fynu i'th ganol di, ac y'th ddifethaf: am
hynny yn awr diosg dy harddwisg oddi am
danat, fel y gwypwyf beth a wnelwyf i ti.
6 A meibion Israel a ddiosgasant eu hardd-
wisg wrth fynydd Horeb.
7 A Moses a gymmerodd y babell, ac a'i lled-
odd o'r tu allan i'r gwersyll, ym mhell oddi
wrth y gwersyll; ac a'i galwodd, Pabell y
cyfarfod: a phob un a geisiai yr ARGLWYDD,
a âi allan i babell y cyfarfod, yr hon *ydoedd*
o'r tu allan i'r gwersyll.
8 A phan aeth Moses i'r babell, yr holl bobl
a godasant, ac a safasant bob un *ar* ddrws ei
babell; ac a edrychasant ar ol Moses, nes ei
ddyfod i'r babell.
9 A phan aeth Moses i'r babell, y disgynodd
colofn y cwmmwl, ac a safodd *wrth* ddrws y
babell: a'r *ARGLWYDD* a lefarodd wrth
Moses.
10 A gwelodd yr holl bobl golofn y cwmmwl
yn sefyll *wrth* ddrws y babell: a'r holl bobl
a gododd, ac a addolasant bob un *wrth* ddrws
ei babell.
11 A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses
wyneb yn wyneb, fel y llefarai gwr wrth ei
gyfaill. Ac efe a ddychwelodd i'r gwersyll:
ond y llangc Josua, mab Nun, ei weinidog ef,
ni syflodd o'r babell.
12 ¶ A Moses a ddywedodd wrth yr AR-
GLWYDD, Gwel, ti a ddywedi wrthyf, Dwg y
bobl yma i fynu; ac ni ddangosaist i mi yr
hwn a anfoni gyd â mi: a thi a ddywedaist,
Mi a'th adwaen wrth *dy* enw, a chefaist hefyd
ffafr yn fy ngolwg.
13 Yn awr gan hynny, o chefais ffafr yn dy
olwg, hysbysa i mi dy ffordd, attolwg, fel
y'th adwaenwyf, ac fel y caffwyf ffafr yn dy
olwg: gwel hefyd mai dy bobl di *yw* y genedl
hon.
14 Yntau a ddywedodd, Fy wyneb a gaiff
fyned *gyd â thi*, a rhoddaf orphwysdra i ti.
15 Ac efe a ddywedodd wrtho, Onid â dy
wyneb *gyd â ni*, nac arwain ni i fynu oddi
yma.
16 Canys pa fodd y gwyddir yma gael o hon-
of fi ffafr yn dy olwg, mi a'th bobl? onid
trwy fyned o honot ti gyd â ni? Felly myfi
a'th bobl a ragorwn ar yr holl bobl *sydd* ar
wyneb y ddaear.
17 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth
Moses, Gwnaf hefyd y peth hyn a leferaist:
oblegid ti a gefaist ffafr yn fy ngolwg, a mi
a'th adwaen wrth *dy* enw.
18 Yntau a ddywedodd, Dangos i mi, att-
olwg, dy ogoniant.
19 Ac efe a ddywedodd, Gwnaf i'm holl
ddaioni fyned heibio o flaen dy wyneb, a
chyhoeddaf enw yr ARGLWYDD o'th flaen di:
a mi a drugarhâf wrth yr hwn y cymmerwyf

drugaredd arno, ac a dosturiaf wrth yr hwn y
tosturiwyf.
20 Ac efe a ddywedodd, Ni elli weled fy
wyneb: canys ni'm gwel dyn, a byw.
21 Yr ARGLWYDD hefyd a ddywedodd,
Wele fan yn fy ymyl, lle y cai sefyll ar
graig.
22 A thra yr elo fy ngogoniant heibio,
mi a'th osodaf o fewn agen yn y graig; a
mi a'th orchuddiaf â'm llaw, nes i mi fyned
heibio.
23 Yna y tynnaf ymaith fy llaw, a'm tu cefn
a gai di ei weled: ond ni welir fy wyneb.

PENNOD XXXIV.

1 *Adnewyddu y llechau.* 5 *Cyhoeddi Enw yr Arglwydd.* 8 *Moses yn ymbil â Duw ar iddo fyned gyd â hwy.* 10 *Duw yn gwneuthur cyfammod â hwynt, ac yn ail-adrodd rhai o orchymynion y llech gyntaf.* 28 *Moses, wedi bod ddeugain niwrnod yn y mynydd, yn dyfod i lawr â'r llechau.* 29 *Ei wyneb ef yn disgleirio; ac yntau yn rhoddi llenn gudd arno.*

A DYWEDODD yr ARGLWYDD wrth Mo-
ses, Nâdd i ti ddwy o lechau cerrig, fel
y rhai cyntaf: a mi a ysgrifenaf ar y llechau
y geiriau oedd ar y llechau cyntaf, y rhai a
dorraist.
2 A bydd barod erbyn y bore; a thyred i
fynu yn fore i fynydd Sinai, a saf i mi yno ar
ben y mynydd.
3 Ond na ddeued neb i fynu gyd â thi, ac
na weler neb ar yr holl fynydd: na phored
hefyd na defaid, nac eidion, ar gyfer y myn-
ydd hwn.
4 ¶ Ac efe a naddodd ddwy o lechau cerrig,
o fath y rhai cyntaf: a Moses a gyfododd yn
fore, ac a aeth i fynydd Sinai, fel y gor-
chymynasai yr ARGLWYDD iddo; ac a gym-
merodd yn ei law y ddwy lech garreg.
5 A'r ARGLWYDD a ddisgynodd mewn
cwmmwl, ac a safodd gyd âg ef yno, ac a
gyhoeddodd enw yr ARGLWYDD.
6 A'r ARGLWYDD a aeth heibio o'i flaen ef,
ac a lefodd, JEHOFAH, JEHOFAH, y DUW
trugarog, a graslawn, hwyrfrydig i ddig, ac
aml o drugaredd a gwirionedd;
7 Yr hwn sydd yn cadw trugaredd i filoedd,
gan faddeu anwiredd, a chamwedd, a phech-
od, a heb gyfrif *yr anwir* yn gyfiawn; yr
hwn a ymwel âg anwiredd y tadau ar y plant,
ac ar blant y plant, hyd y drydedd a'r bed-
waredd genhedlaeth.
8 A Moses a frysiodd, ac a ymgrymmodd
tu a'r llawr, ac a addolodd;
9 Ac a ddywedodd, Os cefais yn awr ffafr yn
dy olwg, O Arglwydd, eled fy Arglwydd,
attolwg, yn ein plith ni (canys pobl war-galed
yw) a maddeu ein hanwiredd, a'n pechod, a
chymmer ni yn etifeddiaeth i ti.
10 ¶ Yntau a ddywedodd, Wele fi yn
gwneuthur cyfammod y'ngŵydd dy holl
bobl: gwnaf ryfeddodau y rhai ni wnaed yn
yr holl ddaear, nac yn yr holl genhedloedd;
a'r holl bobl yr wyt ti yn eu mysg a gânt
weled gwaith yr ARGLWYDD: canys ofnadwy
yw yr hyn a wnaf â thi.
11 Cadw yr hyn a orchymynais i ti heddyw:
wele, mi a yrraf allan o'th flaen di yr Amor-
iad, a'r Canaanead, a'r Hethiad, a'r Pherez-
iad, yr Hefiad hefyd, a'r Jebusiad.
12 A chadw arnat, rhag gwneuthur cyfam-
mod â phreswylwyr y wlad yr wyt yn myned
iddi; rhag eu bod yn fagl yn dy blith.
13 Eithr dinystriwch eu hallorau hwynt,
drylliwch eu delwau hwynt, a thorrwch i lawr
eu llwynau hwynt.
14 Canys ni chai ymgrymmu i dduw arall:
oblegid yr ARGLWYDD, Eiddigus *yw* ei enw;
DUW eiddigus *yw* efe:
15 Rhag i ti wneuthur cyfammod â phres-
wylwyr y tir; ac iddynt butteinio ar ol eu
duwiau, ac aberthu i'w duwiau, a'th alw di,
ac i tithau fwytta o'u haberth;
16 A chymmeryd o honot o'u merched i'th
feibion; a phutteinio o'u merched ar ol eu
duwiau hwynt, a gwneuthur i'th feibion di
butteinio ar ol eu duwiau hwynt.
17 Na wna i ti dduwiau tawdd.
18 ¶ Cadw wyl y bara croyw: saith niwrnod
y bwyttâi fara croyw, fel y gorchymynais i
ti; ar yr amser ym mis Abib: oblegid ym
mis Abib y daethost allan o'r Aipht.
19 Eiddof fi yw pob peth a agoro y groth; a
phob *gwrryw* cyntaf o'th anifeiliaid, yn eid-
ionau, ac yn ddefaid.
20 Ond y cyntaf i asyn a bryni di âg oen;
ac oni phryni, torr ei wddf: pryn hefyd bob
cyntaf-anedig o'th feibion; ac nac ymddang-
osed *neb* ger fy mron yn waglaw.
21 ¶ Chwe diwrnod y gweithi; ac ar y seith-
fed dydd y gorphwysi: yn amser aredig, ac
yn y cynhauaf y gorphwysi.
22 ¶ Cadw i ti hefyd wyl yr wythnosau, o
flaen-ffrwyth y cynhauaf gwenith; a gwyl y
cynnull, *ar* ddiwedd y flwyddyn.
23 ¶ Tair gwaith yn y flwyddyn yr ym-
ddengys dy holl wrrywiaid ger bron yr AR-
GLWYDD DDUW, DUW Israel.
24 Canys mi a yrraf y cenhedloedd allan
o'th flaen di, ac a helaethaf dy derfynau di:
ac ni chwennych neb dy dir di, pan elych i
fynu i ymddangos ger bron yr ARGLWYDD
dy DDUW, dair gwaith yn y flwyddyn.
25 Nac offrymma waed fy aberth gyd â bara
lefeinllyd; ac nac arhôed aberth gwyl y Pasc
dros nos hyd y bore.
26 Dwg y goreu o flaen-ffrwyth dy dir i dŷ
yr ARGLWYDD dy DDUW. Na ferwa fynn
yn llaeth ei fam.
27 Yr ARGLWYDD hefyd a ddywedodd wrth
Moses, ysgrifena i ti y geiriau hyn: oblegid
yn ol y geiriau hyn y gwneuthum gyfammod
â thi, ac âg Israel.
28 Ac efe a fu yno gyd â'r ARGLWYDD
ddeugain niwrnod a deugain nos; ni fwyttâ-
odd fara, ac nid yfodd ddwfr: ac efe a ysgrif-
enodd ar y llechau eiriau y cyfammod, *sef* y
deg gair.
29 ¶ A phan ddaeth Moses i waered o fynydd
Sinai, â dwy lech y dystiolaeth yn llaw Mo-
ses, pan ddaeth efe i waered o'r mynydd, ni
wyddai Moses i groen ei wyneb ddisgleirio
wrth lefaru o hono ef wrtho.
30 A phan welodd Aaron a holl feibion
Israel Moses, wele, yr oedd croen ei wyneb ef
yn disgleirio; a hwy a ofnasant nesâu atto ef.
31 A Moses a alwodd arnynt. Ac Aaron a
holl bennaethiaid y gynnulleidfa a ddychwel-
asant atto ef: a Moses a lefarodd wrthynt
hwy.
32 Ac wedi hynny nesâodd holl feibion Isra-
el: ac efe a orchymynodd iddynt yr hyn oll
a lefarasai yr ARGLWYDD ym mynydd
Sinai.
33 Ac *nes* darfod i Moses lefaru wrthynt,
efe a roddes lenn gudd ar ei wyneb.
34 A phan ddelai Moses ger bron yr AR-
GLWYDD i lefaru wrtho, efe a dynnai ymaith
y llenn gudd nes ei ddyfod allan: a phan
ddelai efe allan, y llefarai wrth feibion Israel
yr hyn a orchymynid iddo.
35 A meibion Israel a welsant wyneb Moses,
fod croen wyneb Moses yn disgleirio: a Moses
a roddodd drachefn y llenn gudd ar ei wyneb,
hyd oni ddelai i lefaru wrth DDUW.

PENNOD XXXV.

1 *Y Sabboth.* 4 *Ewyllysgar offrymmau i'r ta-
bernacl.* 20 *Parodrwydd y bobl i offrymmu.*
30 *Galw Bezaleel ac Aholïab i'r gwaith.*

CASGLODD Moses hefyd holl gynnulleidfa meibion Israel, a dywedodd wrthynt, Dyma y pethau a orchymynodd yr ARGLWYDD eu gwneuthur.

2 Chwe diwrnod y gwnair gwaith; ar y seithfed dydd y bydd i chwi ddydd sanctaidd, Sabboth gorphwys i'r ARGLWYDD: llwyrrodder i farwolaeth pwy bynnag a wnelo waith arno.

3 Na chynneuwch dân yn eich holl anneddau ar y dydd Sabboth.

4 ¶ A Moses a lefarodd wrth holl gynnulleidfa meibion Israel, gan ddywedyd, Dyma y peth a orchymynodd yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,

5 Cymmerwch o'ch plith offrwm yr ARGLWYDD: pob un ewyllysgar ei galon dyged hyn yn offrwm i'r ARGLWYDD; aur, ac arian, a phres,

6 A *sidan* glas, a phorphor, ac ysgarlad, a llian main, a *blew* geifr,

7 A chrwyn hyrddod wedi eu lliwo yn gochion, a chrwyn daearfoch, a choed Sittim,

8 Ac olew i'r goleuni, a llysiau i olew yr ennaint, ac i'r arogl-darth peraidd,

9 A meini onix, a meini i'w gosod yn yr ephod, ac yn y ddwyfronneg.

10 A phob doeth ei galon yn eich plith, deuant a gweithiant yr hyn oll a orchymynodd yr ARGLWYDD;

11 Y tabernacl, ei babell-lenn a'i dô, ei fachau a'i ystyllod, ei farrau, ei golofnau, a'i forteisiau,

12 Yr arch, a'i throsolion, y drugareddfa, a'r wahanlen, yr hon *a'i* gorchuddia,

13 Y bwrdd, a'i drosolion, a'i holl lestri, a'r bara dangos,

14 A chanhwyllbren y goleuni, a'i offer, a'i lampau, ac olew y goleuni,

15 Ac allor yr arogl-darth, a'i throsolion, ac olew yr enneiniad, a'r arogl-darth peraidd, a chaeadlen y drws i fyned i'r tabernacl,

16 Allor y poeth-offrwm a'i halch bres, ei throsolion, a'i holl lestri, y noe a'i throed,

17 Llenni y cynteddfa, ei golofnau, a'i forteisiau, caeadlen porth y cynteddfa,

18 Hoelion y tabernacl, a hoelion y cynteddfa, a'u rhaffau hwynt,

19 A gwisgoedd y weinidogaeth i weini yn y cyssegr, sanctaidd wisgoedd Aaron yr offeiriad, a gwisgoedd ei feibion ef, i offeiriadu *ynddynt.*

20 ¶ A holl gynnulleidfa meibion Israel a aethant allan oddi ger bron Moses.

21 A phob un yr hwn y cynhyrfodd ei galon ef, a phob un yr hwn y gwnaeth ei ysbryd ef yn ewyllysgar, a ddaethant, *ac* a ddygasant offrwm i'r ARGLWYDD, tu ag at waith pabell y cyfarfod, a thu ag at ei holl wasanaeth hi, a thu ag at y gwisgoedd sanctaidd.

22 A daethant yn wŷr ac yn wragedd; pob un a'r a oedd ewyllysgar ei galon a ddygasant freichledau, a chlust-dlysau, a modrwyau, a chadwynau, pob math ar dlysau aur; a phob gwr a'r a offrymmodd offrwm, *a offrymmodd* aur i'r ARGLWYDD.

23 A phob un a'r y caed gyd âg ef *sidan* glas, a phorphor, ac ysgarlad, a llian main, a *blew* geifr, a chrwyn hyrddod wedi eu lliwo yn gochion, a chrwyn daearfoch, a'u dygasant.

24 Pob un a'r a offrymmodd offrwm o arian a phres, a ddygasant offrwm i'r ARGLWYDD: a phob un a'r y caed gyd âg ef goed Sittim i ddim o waith y gwasanaeth, a'i dygasant.

25 A phob gwraig ddoeth o galon a nyddodd â'i dwylaw; ac a ddygasant yr edafedd *sidan* glas, a phorphor, ac ysgarlad, a llian main.

26 A'r holl wragedd y rhai y cynhyrfodd eu calonnau hwynt mewn cyfarwyddyd, a nyddasant *flew* geifr.

27 A'r pennaethiaid a ddygasant feini onix, a meini i'w gosod ar yr ephod, ac ar y ddwyfronneg;

28 A llysiau, ac olew i'r goleuni, ac i olew yr ennaint, ac i'r arogl-darth peraidd.

29 Holl blant Israel, yn wŷr ac yn wragedd, y rhai a glywent ar eu calon offrymmu tu ag at yr holl waith a orchymynasai yr ARGLWYDD trwy law Moses ei wneuthur, a ddygasant i'r ARGLWYDD offrwm ewyllysgar.

30 ¶ A dywedodd Moses wrth feibion Israel, Gwelwch, galwodd yr ARGLWYDD erbyn ei enw, Bezaleel, fab Uri, fab Hur, o lwyth Judah:

31 Ac a'i llanwodd ef âg ysbryd Duw, mewn cyfarwyddyd, mewn deall, ac mewn gwybodaeth, ac mewn pob gwaith;

32 I ddychymmygu cywreinrwydd, i weithio mewn aur, ac mewn arian, ac mewn pres,

33 Ac mewn cyfarwyddyd i osod meini, ac mewn saernïaeth pren, i weithio ym mhob gwaith cywraint.

34 Ac efe a roddodd yn ei galon ef ddysgu *eraill;* efe, ac Aholïab, mab Achisamach, o lwyth Dan.

35 Efe a'u llanwodd hwynt â doethineb calon, i wneuthur pob gwaith saer a chywreinwaith, a gwaith edau a nodwydd, mewn *sidan* glas, ac mewn porphor, ac mewn ysgarlad, ac mewn llian main, ac i wau, gan wneuthur pob gwaith, a dychymmygu cywreinrwydd.

PENNOD XXXVI.

1 *Rhoddi offrwm y bobl yn llaw y gweithwyr.*
5 *Gorfod gwahardd haelioni y bobl.* 8 *Llenni
y cerubiaid.* 14 *Y llenni o flew geifr.* 19 *Y
babell-lenn o grwyn.* 20 *Y byrddau a'u mor-
teisiau.* 31 *Y barrau.* 35 *Y wahanlen.* 37
Y gaeadlen i'r drws.

YNA y gweithiodd Bezaleel ac Aholïab, a phob gwr doeth o galon, y rhai y rhoddasai yr ARGLWYDD gyfarwyddyd a deall ynddynt, i fedru gwneuthur holl waith gwasanaeth y cyssegr, yn ol yr hyn oll a orchymynasai yr ARGLWYDD.

2 A Moses a alwodd Bezaleel ac Aholïab, a phob gwr celfydd, y rhoddasai yr ARGLWYDD gyfarwyddyd iddo; pob un yr hwn y dug ei galon ef ei hun i nesâu at y gwaith i'w weithio ef.

3 A chymmerasant gan Moses yr holl offrwm a ddygasai meibion Israel i waith gwasanaeth y cyssegr, i'w weithio ef. A hwy a ddygasant atto ef ychwaneg o offrwm gwirfodd bob bore.

4 A'r holl rai celfydd, a'r oedd yn gweithio holl waith y cyssegr, a ddaethant bob un oddi wrth ei waith, yr hwn yr oeddynt yn ei wneuthur.

5 ¶ A llefarasant wrth Moses, gan ddywedyd, Y mae y bobl yn dwyn mwy nâ digon er gwasanaeth i'r gwaith a orchymynodd yr ARGLWYDD ei wneuthur.

6 A Moses a roes orchymyn; a hwy a barasant gyhoeddi trwy y gwersyll, gan ddywedyd, Na wnaed na gwr na gwraig waith mwy tu ag at offrwm y cyssegr. Felly yr attaliwyd y bobl rhag dwyn *mwy.*

7 Canys yr ydoedd digon o ddefnydd i'r holl waith i'w wneuthur, a gweddill.

8 ¶ A'r holl rai celfydd, o'r rhai oedd yn gweithio gwaith y tabernacl, a wnaethant ddeg llenn o lian main cyfrodedd, a *sidan* glas, a phorphor, ac ysgarlad: â cherubiaid o waith cywraint y gwnaethant hwynt.

9 Hŷd un llenn *oedd* wyth gufydd ar hugain; a lled un llenn pedwar cufydd: yr un mesur *oedd* i'r holl lenni.

10 Ac efe a gydiodd bùm llenn wrth eu gilydd; ac a gydiodd y pùm llenn *eraill* wrth eu gilydd.

11 Ac efe a wnaeth ddolennau o *sidan* glas ar ymyl un llenn, ar *ei* chwrr eithaf yn y cydiad: felly y gwnaeth efe ar ymyl llenn arall, y'nghydiad yr ail.

12 Deg dolen a deugain a wnaeth efe ar un llenn, a deg dolen a deugain a wnaeth efe yn y cwrr eithaf i'r llenn ydoedd y'nghydiad yr ail: y dolennau oedd yn dal y naill *lenn* wrth y llall.

13 Ac efe a wnaeth ddeg a deugain o fachau aur, ac a gydiodd y naill lenn wrth y llall â'r bachau; fel y byddai yn un tabernacl.

14 ¶ Efe a wnaeth hefyd lenni *o flew* geifr, *i fod* yn babell-lenn ar y tabernacl: yn un llenn ar ddeg y gwnaeth efe hwynt.

15 Hŷd un llenn oedd ddeg cufydd ar hugain, a lled un llenn *oedd* bedwar cufydd: a'r un mesur oedd i'r un llenn ar ddeg.

16 Ac efe a gydiodd bùm llenn wrthynt eu hunain, a chwe llenn wrthynt eu hunain.

17 Efe a wnaeth hefyd ddeg dolen a deugain ar ymyl eithaf y llenn yn y cydiad; a deg dolen a deugain a wnaeth efe ar ymyl y llenn y'nghydiad yr ail.

18 Ac efe a wnaeth ddeg a deugain o fachau pres, i gydio y babell-lenn i fod yn un.

19 Ac efe a wnaeth dô i'r babell-lenn o grwyn hyrddod wedi eu lliwo yn gochion, a thô o grwyn daearfoch yn uchaf.

20 ¶ Ac efe a wnaeth ystyllod i'r tabernacl o goed Sittim, yn eu sefyll.

21 Deg cufydd *oedd* hŷd ystyllen; a chufydd a hanner cufydd lled pob ystyllen.

22 Dau dyno *oedd* i'r un ystyllen, wedi eu gosod mewn trefn, y naill ar gyfer y llall: felly y gwnaeth efe i holl ystyllod y tabernacl.

23 Ac efe a wnaeth ystyllod i'r tabernacl; ugain ystyllen i'r tu dehau, tu a'r dehau.

24 A deugain mortais arian a wnaeth efe dan yr ugain ystyllen: dwy fortais dan un ystyllen i'w dau dyno, a dwy fortais dan ystyllen arall i'w dau dyno.

25 Ac i ail ystlys y tabernacl, o du y gogledd, efe a wnaeth ugain ystyllen,

26 A'u deugain mortais o arian; dwy fortais dan un ystyllen, a dwy fortais dan ystyllen arall.

27 Ac i ystlysau y tabernacl, tu a'r gorllewin, y gwnaeth efe chwech ystyllen.

28 A dwy ystyllen a wnaeth efe y'nghonglau y tabernacl i'r ddau ystlys.

29 Ac yr oeddynt wedi eu cydio oddi tanodd; ac yr oeddynt hefyd wedi eu cydio oddi arnodd wrth un fodrwy: felly y gwnaeth iddynt ill dwy yn y ddwy gongl.

30 Ac yr oedd wyth ystyllen; a'u morteisiau oedd un ar bymtheg o forteisiau arian: dwy fortais dan bob ystyllen.

31 ¶ Ac efe a wnaeth farrau o goed Sittim: pump i ystyllod un ystlys i'r tabernacl,

32 A phùm barr i ystyllod ail ystlys y tabernacl, a phùm barr i ystyllod y tabernacl i'r ystlysau o du y gorllewin.

33 Ac efe a wnaeth y barr canol i gyrhaeddyd trwy yr ystyllod o gwrr i gwrr.

34 Ac efe a osododd aur dros yr ystyllod, ac a wnaeth eu modrwyau hwynt o aur, i fyned am y barrau; ac a wisgodd y barrau âg aur.

35 ¶ Ac efe a wnaeth wahanlen o *sidan* glas, a phorphor, ac ysgarlad, a llian main cyfrodedd: â cherubiaid o waith cywraint y gwnaeth efe hi.

36 Ac efe a wnaeth iddi bedair colofn *o goed* Sittim, ac a'u gwisgodd hwynt âg aur; a'u pennau *oedd* o aur: ac efe a fwriodd iddynt bedair mortais o arian.

37 ¶ Ac efe a wnaeth gaeadlen i ddrws y tabernacl o *sidan* glas, a phorphor, ac ysgarlad, a llian main cyfrodedd, o waith edau a nodwydd:

38 A'i phùm colofn, a'u pennau; ac a oreurodd eu pennau hwynt, a'u cylchau, âg aur: ond eu pùm mortais *oedd* o bres.

PENNOD XXXVII.

1 *Yr arch.* 6 *Y drugareddfa a'r cerubiaid.* 10 *Y bwrdd a'i lestri.* 17 *Y canhwyllbren, a'i lampau, a'i offer.* 25 *Allor yr arogl-darth.* 29 *Olew yr enneiniad, a'r pér arogl-darth.*

A BEZALEEL a wnaeth yr arch o goed Sittim; o ddau gufydd a hanner ei hŷd, a chufydd a hanner ei lled, a chufydd a hanner ei huchder.

2 Ac a'i gwisgodd hi âg aur pur o fewn ac oddi allan; ac a wnaeth iddi goron o aur o amgylch.

3 Ac a fwriodd iddi bedair modrwy o aur ar ei phedair congl; sef dwy fodrwy ar ei naill ystlys, a dwy fodrwy ar ei hystlys arall.

4 Efe a wnaeth hefyd drosolion o goed Sittim, ac a'u gwisgodd hwynt âg aur.

5 Ac a osododd y trosolion trwy y modrwyau ar ystlysau yr arch, i ddwyn yr arch.

6 ¶ Ac efe a wnaeth y drugareddfa o aur coeth; o ddau gufydd a hanner ei hŷd, a chufydd a hanner ei lled.

7 Ac efe a wnaeth ddau gerub aur: o un dryll cyfan y gwnaeth efe hwynt, ar ddau ben y drugareddfa;

8 Un cerub ar y pen o'r tu yma, a cherub arall ar y pen o'r tu arall: o'r drugareddfa y gwnaeth efe y cerubiaid, ar ei dau ben hi.

9 A'r cerubiaid oeddynt, gan ledu esgyll tu ag i fynu, â'u hesgyll yn gorchuddio y drugareddfa, â'u hwynebau bob un at eu gilydd: wynebau y cerubiaid *oedd* tu ag at y drugareddfa.

10 ¶ Ac efe a wnaeth fwrdd o goed Sittim: dau gufydd ei hŷd, a chufydd ei led, a chufydd a hanner ei uchder.

11 Ac a osododd aur pur drosto, ac a wnaeth iddo goron o aur o amgylch.

12 Gwnaeth hefyd iddo gylch o amgylch o led llaw; ac a wnaeth goron o aur ar ei gylch o amgylch.

13 Ac efe a fwriodd iddo bedair modrwy o aur; ac a roddodd y modrwyau wrth ei bedair congl, y rhai *oedd* yn ei bedwar troed.

14 Ar gyfer y cylch yr oedd y modrwyau, yn lle i'r trosolion i ddwyn y bwrdd.

15 Ac efe a wnaeth drosolion o goed Sittim, ac a'u gwisgodd hwynt âg aur i ddwyn y bwrdd.

16 Efe a wnaeth hefyd y llestri *fyddai* ar y bwrdd, ei ddysglau ef, a'i lwyau, a'i phiolau, a'i gaeadau i gau â hwynt, o aur pur.

17 ¶ Ac efe a wnaeth ganhwyllbren o aur coeth: o un dryll cyfan y gwnaeth efe y canhwyllbren, ei baladr, ei geingciau, ei bedyll, ei gnapiau, a'i flodau, oedd o'r un.

18 A chwech o geingciau yn myned allan o'i ystlysau: tair caingc o'r canhwyllbren o un ystlys, a thair caingc o'r canhwyllbren o'r ystlys arall.

19 Tair padell ar waith almonau, cnap a

blodeuyn *oedd* ar un gaingc; a thair padell
o waith almonau, cnap a blodeuyn ar gaingc
arall: yr un modd *yr oedd* ar y chwe chaingc,
y rhai oedd yn dyfod allan o'r canhwyllbren.
20 Ac ar y canhwyllbren *yr oedd* pedair
padell o waith almonau, ei gnapiau a'i flodau.
21 A chnap dan ddwy gaingc o hono, a
chnap dan ddwy gaingc o hono, a chnap dan
ddwy gaingc o hono; yn ol y chwe chaingc
oedd yn dyfod allan o hono.
22 Eu cnapiau a'u ceingciau oedd o'r un: y
cwbl o hono *ydoedd* un dryll cyfan o aur
coeth.
23 Ac efe a wnaeth ei saith lamp ef, a'i efeil-
iau, a'i gafnau, o aur pur.
24 O dalent o aur coeth y gwnaeth efe ef,
a'i holl lestri.
25 ¶ Gwnaeth hefyd allor yr arogl-darth o
goed Sittim: o gufydd ei hŷd, a chufydd ei
lled, yn bedair ongl; ac o ddau gufydd ei
huchder; ei chyrn oedd o'r un.
26 Ac efe a'i gwisgodd hi âg aur coeth, ei
chaead, a'i hystlysau o amgylch, a'i chyrn;
ac efe a wnaeth iddi goron o aur o amgylch.
27 Ac efe a wnaeth iddi ddwy fodrwy o aur
wrth ei dwy gongl, ar ei dau ystlys, oddi tan
ei choron, i fyned am drosolion i'w dwyn
arnynt.
28 Ac efe a wnaeth drosolion o goed Sittim;
ac a'u gwisgodd hwynt âg aur.
29 ¶ Ac efe a wnaeth olew yr enneiniad
sanctaidd, a'r arogl-darth llysieuog pur, o
waith yr apothecari.

PENNOD XXXVIII.

1 *Allor y poeth-offrwm.* 8 *Y noe bres.* 9 *Y cynteddfa.* 21 *Cyfrif o offrymmau y bobl.*

AC efe a wnaeth allor y poeth-offrwm o
goed Sittim: o bùm cufydd ei hŷd, a
phùm cufydd ei lled, yn bedair ongl; ac yn
dri chufydd ei huchder.
2 Gwnaeth hefyd ei chyrn hi ar ei phedair
congl: ei chyrn hi oedd o'r un; ac efe a'i
gwisgodd hi â phres.
3 Efe a wnaeth hefyd holl lestri yr allor, y
crochanau, a'r rhawiau, a'r cawgiau, a'r cig-
weiniau, a'r pedyll tân: ei holl lestri hi a
wnaeth efe o bres.
4 Ac efe a wnaeth i'r allor alch bres, ar waith
rhwyd, dan ei chwmpas oddi tanodd hyd ei
hanner hi.
5 Ac efe a fwriodd bedair modrwy i bedwar
cwrr yr alch bres, i fyned am drosolion.
6 Ac efe a wnaeth drosolion o goed Sittim;
ac a'u gwisgodd hwynt â phres.
7 Ac efe a dynnodd y trosolion trwy y mod-
rwyau ar ystlysau yr allor, i'w dwyn hi ar-
nynt: yn gau y gwnaeth efe hi âg ystyllod.
8 ¶ Ac efe a wnaeth noe bres, a'i throed
o bres, o ddrychau *gwragedd* y rhai a ym-
gasglent *yn finteioedd* at ddrws pabell y
cyfarfod.
9 ¶ Ac efe a wnaeth y cynteddfa: ar yr
ystlys dehau, tu a'r dehau, llenni y cynteddfa
oedd o lîan main cyfrodedd, o gan cufydd.
10 A'i hugain colofn, ac a'i hugain mortais,
o bres: a phennau y colofnau a'u cylchau, o
arian *yr oeddynt.*
11 Ac ar du y gogledd, *y llenni oedd* gan
cufydd; eu hugain colofn, a'u hugain mor-
tais, o bres: a phennau y colofnau a'u cylchau
o arian.
12 Ac o du y gorllewin, llenni o ddeg cufydd
a deugain: eu deg colofn, a'u deg mortais, a
phennau y colofnau, a'u cylchau, o arian.
13 Ac i du y dwyrain, tu a'r dwyrain, *yr
oedd llenni* o ddeg cufydd a deugain.
14 Llenni o bymtheg cufydd *a wnaeth efe*
o'r *naill* du i'r porth; eu tair colofn, a'u tair
mortais.
15 Ac *efe a wnaeth* ar yr ail ystlys, o ddeutu
drws porth y cynteddfa, lenni o bymtheg
cufydd; eu tair colofn, a'u tair mortais.
16 Holl lenni y cynteddfa o amgylch *a
wnaeth efe* o lîan main cyfrodedd.
17 A morteisiau y colofnau, *oedd* o bres;
pennau y colofnau, a'u cylchau, o arian; a
gwisg eu pennau, o arian; a holl golofnau y
cynteddfa oedd wedi eu cylchu âg arian.
18 A chaeadlen drws y cynteddfa *ydoedd*
waith edau a nodwydd o *sidan* glas, a phor-
phor, ac ysgarlad, a llîan main cyfrodedd; ac
yn ugain cufydd o hŷd, a'i huchder o'i lled
yn bùm cufydd, ar gyfer llenni y cynteddfa.
19 Eu pedair colofn hefyd, a'u pedair mor-
tais, *oedd* o bres; a'u pennau o arian; gwisg
eu pennau hefyd a'u cylchau *oedd* arian.
20 A holl hoelion y tabernacl, a'r cynteddfa
oddi amgylch, *oedd* bres.
21 ¶ Dyma gyfrif *perthynasau* y tabernacl,
sef tabernacl y dystiolaeth, y rhai a gyfrifwyd
wrth orchymyn Moses, *i* wasanaeth y Lefiaid,
trwy law Ithamar, mab Aaron yr offeiriad.
22 A Bezaleel, mab Uri, mab Hur, o lwyth
Judah, a wnaeth yr hyn oll a orchymynodd
yr ARGLWYDD wrth Moses.
23 A chyd âg ef yr ydoedd Aholïab, mab
Achisamach, o lwyth Dan; saer cywraint, a
gwnïedydd mewn *sidan* glas, ac mewn por-
phor, ac mewn ysgarlad, ac mewn llîan main.
24 Yr holl aur a weithiwyd yn y gwaith, *sef*
yn holl waith y cyssegr, sef aur yr offrwm,
ydoedd naw talent ar hugain, a saith gan sicl
a deg ar hugain, yn ol sicl y cyssegr.
25 Ac arian y rhai a gyfrifwyd o'r gyn-
nulleidfa, *oedd* gan talent, a mil a saith gant a
phymtheg sicl a thriugain, yn ol sicl y cyssegr.
26 Becah am bob pen; *sef* hanner sicl, yn ol
sicl y cyssegr, am bob un a elai heibio dan
rif, o fab ugeinmlwydd ac uchod; *sef* am
chwe chan mil a thair mil a phùm cant a deg
a deugain.
27 Ac o'r can talent arian y bwriwyd mor-
teisiau y cyssegr, a morteisiau y wahanlen;
can mortais o'r can talent, talent i bob mor-
tais.
28 Ac o'r mil a saith gant a phymtheg *sicl* a
thriugain, y gwnaeth efe bennau y colofnau;
ac y gwisgodd eu pennau, ac y cylchodd
hwynt.
29 A phres yr offrwm *oedd* ddeg talent a
thriugain, a dwy fil a phedwar cant o siclau.
30 Ac efe a wnaeth o hynny forteisiau drws
pabell y cyfarfod, a'r allor bres, a'r alch bres
yr hon *oedd* iddi, a holl lestri yr allor;
31 A morteisiau y cynteddfa o amgylch, a
morteisiau porth y cynteddfa, a holl hoelion
y tabernacl, a holl hoelion y cynteddfa o am-
gylch.

PENNOD XXXIX.

1 *Gwisgoedd y weinidogaeth, a'r gwisgoedd sanctaidd.* 2 *Yr ephod.* 8 *Y ddwyfronneg.* 22 *Mantell yr ephod.* 27 *Y peisiau, y meitr, a'r gwregys o lîan main.* 30 *Talaith y goron sanctaidd.* 32 *Moses yn golygu y cwbl, ac yn eu bendithio.*

AC o'r *sidan* glas, a'r porphor, a'r ysgarlad,
y gwnaethant wisgoedd gweinidogaeth, i
weini yn y cyssegr: gwnaethant y gwisgoedd
sanctaidd i Aaron; fel y gorchymynasai yr
ARGLWYDD wrth Moses.
2 Ac efe a wnaeth yr ephod o aur, *sidan*
glas, a phorphor, ac ysgarlad, a llîan main
cyfrodedd.
3 A gyrrasant yr aur yn ddalennau teneuon,
ac a'i torrasant yn edafedd, i weithio yn y

sidan glas, ac yn y porphor, ac yn yr
ysgarlad, ac yn y llian main, yn waith
cywraint.
4 Ysgwyddau a wnaethant iddi yn cydio:
wrth ei dau gwrr y cydiwyd hi.
5 A gwregys cywraint ei ephod ef, yr hwn
oedd arni, *ydoedd* o'r un, yn un-waith â hi;
o aur, *sidan* glas, a phorphor, ac ysgarlad,
a llian main cyfrodedd: megis y gorchy-
mynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.
6 ¶ A hwy a weithiasant feini onix wedi eu
gosod mewn boglynau aur, wedi eu naddu
â naddiadau sel, âg enwau meibion Israel
ynddynt.
7 A gosododd hwynt ar ysgwyddau yr
ephod, yn feini coffadwriaeth i feibion
Israel; megis y gorchymynodd yr AR-
GLWYDD wrth Moses.
8 ¶ Efe a wnaeth hefyd y ddwyfronneg
o waith cywraint, ar waith yr ephod; o aur,
sidan glas, porphor hefyd, ac ysgarlad, a
llian main cyfrodedd.
9 Pedairongl ydoedd; yn ddau ddyblyg y
gwnaethant y ddwyfronneg: o rychwant ei
hyd, a rhychwant ei lled, yn ddau ddyblyg.
10 A gosodasant ynddi bedair rhes o feini:
rhes o sardius, tophas, a smaragdus, *ydoedd*
y rhes gyntaf.
11 A'r ail res *oedd* carbuncl, saphir, ac
adamant.
12 A'r drydedd res *ydoedd*, lygur, acat, ac
amethyst.
13 A'r bedwaredd res *ydoedd*, beryl, onix, a
jaspis; wedi eu hamgylchu mewn boglynau
aur yn eu lleoedd.
14 A'r meini *oedd* yn ol enwau meibion
Israel, yn ddeuddeg, yn ol eu henwau hwynt;
pob un wrth ei enw *oeddynt*, o naddiadau
sel, yn ol y deuddeg llwyth.
15 A hwy a wnaethant ar y ddwyfronneg
gadwynau ar y cyrrau, yn blethwaith o aur
pur.
16 A gwnaethant ddau foglyn aur, a dwy
fodrwy o aur; ac a roddasant y ddwy fod-
rwy ar ddau gwrr y ddwyfronneg.
17 A rhoddasant y ddwy gadwyn blethedig
o aur trwy y ddwy fodrwy, ar gyrrau y
ddwyfronneg.
18 A deupen y ddwy gadwyn blethedig a
roddasant y'nglŷn yn y ddau foglyn; ac a'u
gosodasant ar ysgwyddau yr ephod, o'r tu
blaen.
19 Gwnaethant hefyd ddwy fodrwy o aur,
ac a'u gosodasant ar ddau ben y ddwyfron-
neg, ar yr ymyl sydd ar ystlys yr ephod, o'r
tu mewn.
20 A hwy a wnaethant ddwy fodrwy aur,
ac a'u gosodasant ar ddau ystlys yr ephod,
oddi tanodd tu a'i thu blaen, ar gyfer ei
chydiad, oddi ar wregys yr ephod.
21 Rhwymasant hefyd y ddwyfronneg,
erbyn ei modrwyau, wrth fodrwyau yr
ephod, â llinyn o *sidan* glas, i fod oddi ar
wregys yr ephod, fel na ddattodid y ddwy-
fronneg oddi wrth yr ephod; megis y gorchy-
mynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.
22 ¶ Ac efe a wnaeth fantell yr ephod i
gyd o *sidan* glas, yn wauadwaith.
23 A thwll y fantell *oedd* yn ei chanol, fel
twll llurig, a gwrym o amgylch y twll, rhag
ei rhwygo.
24 A gwnaethant ar odrau y fantell bom-
granadau, o *sidan* glas, porphor, ac ysgarlad,
a llian cyfrodedd.
25 Gwnaethant hefyd glych o aur pur, ac a
roddasant y clych rhwng y pomgranadau, ar
odre y fantell, o amgylch, ym mysg y pom-
granadau,
26 Cloch a phomgranad, a chloch a phom-
granad, ar odre y fantell o amgylch, i weini
ynddynt; megis y gorchymynasai yr AR-
GLWYDD wrth Moses.
27 ¶ A hwy a wnaethant beisiau o lian
main, o wauadwaith, i Aaron ac i'w feibion.
28 A meitr o lian main, a chapiau hardd
o lian main, a llodrau llian o lian main
cyfrodedd,
29 A gwregys o lian main cyfrodedd, ac o
sidan glas, porphor, ac ysgarlad, o waith
edau a nodwydd; fel y gorchymynasai yr
ARGLWYDD wrth Moses.
30 ¶ Gwnaethant hefyd dalaith y goron
sanctaidd o aur pur; ac a ysgrifenasant
arni ysgrifen, fel naddiad sel: SANCTEIDD-
RWYDD I'R ARGLWYDD.
31 A rhoddasant wrthi linyn o *sidan* glas,
i'w dal hi i fynu ar y meitr; fel y gorchy-
mynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.
32 ¶ Felly y gorphenwyd holl waith y
tabernacl, *sef* pabell y cyfarfod: a meibion
Israel a wnaethant yn ol yr hyn oll a orchy-
mynasai yr ARGLWYDD wrth Moses; felly y
gwnaethant.
33 ¶ Dygasant hefyd y tabernacl at Moses,
y babell a'i holl ddodrefn, ei bachau, ei
hystyllod, ei barrau, a'i cholofnau, a'i mor-
teisiau;
34 A'r tô o grwyn hyrddod wedi eu lliwo
yn gochion, a'r tô o grwyn daearfoch, a'r
llenn wahan yr hon oedd yn gorchuddio;
35 Arch y dystiolaeth, a'i throsolion, a'r
drugareddfa;
36 Y bwrdd hefyd, a'i holl lestri, a'r bara
dangos;
37 Y canhwyllbren pur, a'i lampau, a'r
lampau i'w gosod mewn trefn, ei holl lestri,
ac olew i'r goleuni;
38 A'r allor aur, ac olew yr enneiniad, a'r
arogl-darth llysieuog, a chaeadlen drws y
babell;
39 Yr allor bres, a'r alch bres yr hon *oedd*
iddi, ei throsolion, a'i holl lestri; y noe a'i
throed;
40 Llenni y cynteddfa, ei golofnau, a'i
forteisiau, a chaeadlen porth y cynteddfa, ei
rhaffau a'i hoelion, a holl ddodrefn gwas-
anaeth y tabernacl, *sef* pabell y cyfarfod;
41 Gwisgoedd y weinidogaeth i weini yn
y cyssegr, sanctaidd wisgoedd Aaron yr
offeiriad, a gwisgoedd ei feibion ef i offeir-
iadu.
42 Yn ol yr hyn oll a orchymynasai yr
ARGLWYDD wrth Moses, felly y gwnaeth
meibion Israel yr holl waith.
43 A Moses a edrychodd ar yr holl waith;
ac wele hwy a'i gwnaethant megis y gorchy-
mynasai yr ARGLWYDD, felly y gwnaeth-
ent: a Moses a'u bendithiodd hwynt.

PENNOD XL.

1 *Gorchymyn codi y tabernacl,* 9 *a'i enneinio;*
13 *a sancteiddio Aaron a'i feibion.* 16 *Moses*
yn gwneuthur fel y gorchymynasid iddo. 34
Cwmmwl yn gorchuddio y babell.

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses,
gan ddywedyd,
2 Yn y mis cyntaf, ar y *dydd* cyntaf o'r
mis, y cyfodi y tabernacl, pabell y cyfarfod.
3 A gosod yno arch y dystiolaeth; a gor-
chuddia yr arch â'r wahanlen.
4 Dwg i mewn hefyd y bwrdd, a threfna ef
yn drefnus: dwg i mewn hefyd y canhwyll-
bren, a goleua ei lampau ef.
5 Gosod hefyd allor aur yr arogl-darth ger
bron arch y dystiolaeth; a gosod gaeadlen
drws y tabernacl.

6 Dod hefyd allor y poeth-offrwm o flaen
drws tabernacl pabell y cyfarfod.
7 Dod hefyd y noe rhwng pabell y cyfarfod
a'r allor, a dod ynddi ddwfr.
8 A gosod hefyd y cynteddfa oddi amgylch;
a dod gaeadlen *ar* borth y cynteddfa.
9 A chymmer olew yr enneiniad, ac en-
neinia y tabernacl, a'r hyn oll *sydd* ynddo,
a chyssegra ef a'i holl lestri; a sanctaidd
fydd.
10 Enneinia hefyd allor y poeth-offrwm, a'i
holl lestri; a'r allor a gyssegri: a hi a fydd
yn allor sancteiddiolaf.
11 Enneinia y noe a'i throed, a sancteiddia hi.
12 A dwg Aaron a'i feibion i ddrws pabell y
cyfarfod, a golch hwynt â dwfr.
13 A gwisg am Aaron y gwisgoedd sanct-
aidd; ac enneinia ef, a sancteiddia ef, i
offeiriadu i mi.
14 Dwg hefyd ei feibion ef, a gwisg hwynt
â pheisiau.
15 Ac enneinia hwynt, megis yr enneiniaist
eu tad hwynt, i offeiriadu i mi: felly bydd
eu henneiniad iddynt yn offeiriadaeth dragy-
wyddol, trwy eu cenhedlaethau.
16 Felly Moses a wnaeth yn ol yr hyn oll a
orchymynodd yr ARGLWYDD iddo; felly y
gwnaeth efe.
17 ¶ Felly yn y mis cyntaf o'r ail flwyddyn,
ar y *dydd* cyntaf o'r mis, y codwyd y taber-
nacl.
18 A Moses a gododd y tabernacl, ac a
sicrhâodd ei forteisiau, ac a osododd i fynu
ei ystyllod, ac a roddes i mewn ei farrau, ac
a gododd ei golofnau;
19 Ac a ledodd y babell-lenn ar y tabernacl,
ac a osododd do y babell-lenn arni oddi
arnodd; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD
wrth Moses.
20 ¶ Cymmerodd hefyd a rhoddodd y dyst-
iolaeth yn yr arch, a gosododd y trosolion
wrth yr arch, ac a roddodd y drugareddfa
i fynu ar yr arch.
21 Ac efe a ddug yr arch i'r tabernacl, ac a
osododd y wahanlen orchudd, i orchuddio
arch y dystiolaeth; megis y gorchymynasai
yr ARGLWYDD wrth Moses.
22 ¶ Ac efe a roddodd y bwrdd o fewn
pabell y cyfarfod, ar ystlys y tabernacl, o du
y gogledd, o'r tu allan i'r wahanlen.
23 Ac efe a drefnodd yn drefnus arno *el*
y bara, ger bron yr ARGLWYDD; fel y gor-
chymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.
24 ¶ Ac efe a osododd y canhwyllbren o
fewn pabell y cyfarfod, ar gyfer y bwrdd, ar
ystlys y tabernacl, o du y dehau.
25 Ac efe a oleuodd y lampau ger bron yr
ARGLWYDD; fel y gorchymynasai yr AR-
GLWYDD wrth Moses.
26 ¶ Efe a osododd hefyd yr allor aur ym
mhabell y cyfarfod, o flaen y wahanlen.
27 Ac a arogl-darthodd arni arogl-darth
peraidd; megis y gorchymynasai yr AR-
GLWYDD wrth Moses.
28 ¶ Ac efe a osododd y gaeadlen *ar* ddrws
y tabernacl.
29 Ac efe a osododd allor y poeth-offrwm
wrth ddrws tabernacl pabell y cyfarfod; ac a
offrymmodd arni boeth-offrwm a bwyd-
offrwm; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD
wrth Moses.
30 ¶ Efe a osododd y noe hefyd rhwng
pabell y cyfarfod a'r allor, ac a roddodd yno
ddwfr i ymolchi.
31 A Moses, ac Aaron, a'i feibion, a olch-
asant yno eu dwylaw a'u traed.
32 Pan elent i babell y cyfarfod, a phan
nesâent at yr allor, yr ymolchent; fel y
gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Mo-
ses.
33 Ac efe a gododd y cynteddfa o amgylch
y tabernacl a'r allor, ac a roddodd gaeadlen
ar borth y cynteddfa. Felly y gorphenodd
Moses y gwaith.
34 ¶ Yna cwmmwl a orchuddiodd babell y
cyfarfod; a gogoniant yr ARGLWYDD a
lanwodd y tabernacl.
35 Ac ni allai Moses fyned i babell y cyf-
arfod; am fod y cwmmwl yn aros arni, a
gogoniant yr ARGLWYDD yn llenwi y taber-
nacl.
36 A phan gyfodai y cwmmwl oddi ar y
tabernacl, y cychwynai meibion Israel i'w
holl deithiau.
37 Ac oni chyfodai y cwmmwl, yna ni
chychwynent hwy hyd y dydd y cyfodai.
38 Canys cwmmwl yr ARGLWYDD *ydoedd*
ar y tabernacl y dydd, a thân ydoedd arno y
nos, y'ngolwg holl dŷ Israel, yn eu holl
deithiau hwynt.

TRYDYDD LLYFR MOSES,

YR HWN A ELWIR

LEFITICUS.

PENNOD I.

1 Trefn y poeth-offrymmau, 3 o eidionau, 10 o ddefaid, neu eifr, 14 ac o adar.

A'R ARGLWYDD a alwodd ar Moses, ac a lefarodd wrtho o babell y cyfarfod, gan ddywedyd,

2 Llefara wrth feibion Israel, a dywed wrthynt, Pan ddygo dyn o honoch offrwm i'r ARGLWYDD, o anifail, *sef* o'r eidionau, neu o'r praidd, yr offrymmwch eich offrwm.

3 Os poeth-offrwm o eidion *fydd* ei offrwm ef, offrymmed ef yn wrryw perffeith-gwbl: a dyged ef o'i ewyllys ei hun i ddrws pabell y cyfarfod, ger bron yr ARGLWYDD.

4 A gosoded ei law ar ben y poeth-offrwm; ac fe a'i cymmerir ef yn gymmeradwy ganddo, i wneuthur cymmod drosto.

5 Lladded hefyd yr eidion ger bron yr ARGLWYDD; a dyged meibion Aaron, yr offeiriaid, y gwaed, a thaenellant y gwaed o amgylch ar yr allor, yr hon *sydd wrth* ddrws pabell y cyfarfod.

6 A blinged y poeth-offrwm, a thorred ef yn ei ddarnau.

7 A rhodded meibion Aaron yr offeiriad dân ar yr allor, a gosodant goed mewn trefn ar y tân.

8 A gosoded meibion Aaron, yr offeiriaid, y darnau, y pen, a'r brasder, mewn trefn ar y coed *a fyddant* ar y tân *sydd* ar yr allor.

9 Ond ei berfedd, a'i draed, a ylch efe mewn dwfr: a'r offeiriad a lysg y cwbl ar yr allor, yn boeth-offrwm, yn aberth tanllyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

10 ¶ Ac os o'r praidd, *sef* o'r defaid, neu o'r geifr, *yr offrymma efe* boeth-offrwm; offrymmed ef yn wrryw perffeith-gwbl.

11 A lladded ef ger bron yr ARGLWYDD, o du y gogledd i'r allor; a thaenelled meibion Aaron, yr offeiriaid, ei waed ef ar yr allor o amgylch.

12 A thorred ef yn ei ddarnau, gyd â'i ben a'i frasder; a gosoded yr offeiriad hwynt ar y coed *a fyddant* ar y tân *sydd* ar yr allor.

13 Ond golched y perfedd a'r traed mewn dwfr: a dyged yr offeiriad y cwbl, a llosged ar yr allor. Hwn *sydd* boeth-offrwm, aberth tanllyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

14 ¶ Ac os poeth-offrwm o aderyn *fydd* ei offrwm ef i'r ARGLWYDD; yna dyged ei offrwm o durturau, neu o gywion colommennod.

15 A dyged yr offeiriad ef at yr allor, a thorred ei ben ef, a llosged ef ar yr allor; a gwasger ei waed ef ar ystlys yr allor.

16 A thynned ymaith ei grombil ef ynghŷd â'i blu, a bwried hwynt ger llaw yr allor, o du y dwyrain, i'r lle *y byddo* y lludw.

17 Hollted ef, â'i esgyll hefyd; *etto* na wahaned *ef*: a llosged yr offeiriad ef ar yr allor, ar y coed *a fyddant* ar y tân. Dyma boeth-offrwm, aberth tanllyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

PENNOD II.

1 Y bwyd-offrwm tanllyd gyd â'g olew ac arogl-
darth; 4 naill ai wedi ei bobi mewn ffwrn, 5
ai ar radell, 7 ai mewn padell ffrio; 12 neu
o'r blaen-ffrwyth yn y dywysen. 13 Halen y
bwyd-offrwm.

PAN offrymmo dyn fwyd-offrwm i'r ARGLWYDD, bydded ei offrwm ef o beilliaid; a thywallted olew arno, a rhodded thus arno.

2 A dyged ef at feibion Aaron, yr offeiriaid: a chymmered efe oddi yno lonaid ei law o'i beilliaid, ac o'i olew, ynghŷd â'i holl thus; a llosged yr offeiriad ei goffadwriaeth ar yr allor, yn offrwm tanllyd o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

3 A *bydded* gweddill y bwyd-offrwm i Aaron ac i'w feibion: sancteiddbeth o danllyd offrymmau yr ARGLWYDD *ydyw*.

4 ¶ Hefyd pan offrymmech fwyd-offrwm, wedi ei bobi *mewn* ffwrn, teisen beilliaid croyw, wedi ei chymmysgu trwy olew, neu afrllad croyw wedi eu henneinio â'g olew, a fydd.

5 ¶ Ond os bwyd-offrwm ar radell *fydd* dy offrwm di, bydded o beilliaid, wedi ei gymmysgu yn groyw trwy olew.

6 Torr ef yn ddarnau, a thywallt arno olew: bwyd-offrwm *yw*.

7 ¶ Ac os bwyd-offrwm padell *fydd* dy offrwm, gwneler o beilliaid trwy olew.

8 A dwg i'r ARGLWYDD y bwyd-offrwm, yr hwn a wnair o'r rhai hyn: ac wedi y dyger at yr offeiriad, dyged yntau ef at yr allor.

9 A choded yr offeiriad ei goffadwriaeth o'r bwyd-offrwm, a llosged ef ar yr allor; yn offrwm tanllyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

10 A *bydded* i Aaron ac i'w feibion weddill y bwyd-offrwm: sancteiddbeth o danllyd offrymmau yr ARGLWYDD *ydyw*.

11 Na wneler yn lefeinllyd ddim bwyd-offrwm a offrymmoch i'r ARGLWYDD: canys dim surdoes, na mêl, ni losgwch yn offrwm tanllyd i'r ARGLWYDD.

12 ¶ Offrymmwch i'r ARGLWYDD offrwm y blaen-ffrwyth; ond na losger hwynt ar yr allor yn arogl peraidd.

13 Dy holl fwyd-offrwm hefyd a hellti di â halen; ac na phalled halen cyfammod dy DDUW o fod ar dy fwyd-offrwm: offrymma halen ar bob offrwm i ti.

14 Ac os offrymmi i'r ARGLWYDD fwyd-offrwm y ffrwythau cyntaf; tywysenau irion wedi eu crasu wrth y tân, *sef* ŷd a gurir allan o'r dywysen lawn, a offrymmi di yn fwyd-offrwm dy ffrwythau cyntaf.

15 A dod olew arno, a gosod thus arno: bwyd-offrwm *yw*.

16 A llosged yr offeiriad ei goffadwriaeth ef o'i ŷd wedi ei guro allan, ac o'i olew, ynghŷd â'i holl thus: offrwm tanllyd i'r ARGLWYDD *yw*.

PENNOD III.

1 *Yr aberth hêdd o eidion,* 6 *o'r praidd;* 7 *naill ai oen,* 12 *ai gafr.*

AC os aberth hêdd *fydd* ei offrwm ef, pan
offrymmo efe eidion, offrymmed ef ger
bron yr ARGLWYDD yn berffeith-gwbl; pa
un bynnag ai yn wrryw ai yn fanyw.
2 A rhodded ei law ar ben ei offrwm, a
lladded ef *wrth* ddrws pabell y cyfarfod: a
thaenelled meibion Aaron, yr offeiriaid, y
gwaed ar yr allor o amgylch.
3 Ac offrymmed o'r aberth hêdd aberth
tanllyd i'r ARGLWYDD; *sef* y weren fòl, a'r
holl wer a fydd ar y perfedd;
4 A'r ddwy aren, a'r gwer *a fyddo* arnynt
hyd y tenewyn, a'r rhwyden hefyd *a fydd*
oddi ar yr afu a dynn efe ymaith, ynghyd
â'r arennau.
5 A llosged meibion Aaron hynny ar yr
allor, ynghyd â'r offrwm poeth *sydd* ar y
coed *a fyddant* ar y tân, yn aberth tanllyd,
o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.
6 ¶ Ac os o'r praidd y *bydd* yr hyn
a offrymmo efe yn hêdd-aberth i'r AR-
GLWYDD, offrymmed ef yn wrryw neu yn
fanyw perffeith-gwbl.
7 Os oen a offrymma efe yn ei offrwm; yna
dyged ger bron yr ARGLWYDD.
8 A gosoded ei law ar ben ei offrwm, a
lladded ef o flaen pabell y cyfarfod; a thaen-
elled meibion Aaron ei waed ef ar yr allor
oddi amgylch.
9 Ac offrymmed o'r aberth hêdd yn aberth
tanllyd i'r ARGLWYDD; ei weren, a'r gloren
i gyd: torred hi ymaith wrth asgwrn y cefn,
ynghyd â'r weren fòl, a'r holl wer *a fyddo* ar
y perfedd;
10 A'r ddwy aren, a'r gwer *a fyddo* arnynt,
hyd y tenewyn, a'r rhwyden oddi ar yr afu,
ynghyd â'r arennau, a dynn efe ymaith.
11 A llosged yr offeiriad hyn ar yr allor:
bwyd-aberth tanllyd i'r ARGLWYDD *ydyw.*
12 ¶ Ac os gafr *fydd* ei offrwm ef; dyged
hi ger bron yr ARGLWYDD.
13 A gosoded ei law ar ei phen, a lladded
hi o flaen pabell y cyfarfod; a thaenelled
meibion Aaron ei gwaed hi ar yr allor o
amgylch.
14 Ac offrymmed o hynny ei offrwm o
aberth tanllyd i'r ARGLWYDD; sef y weren
fòl, a'r holl wer *a fyddo* ar y perfedd;
15 A'r ddwy aren, a'r gwer *a fyddo* arnynt,
hyd y tenewyn, a'r rhwyden oddi ar yr afu,
ynghyd â'r arennau, a dynn efe ymaith.
16 A llosged yr offeiriad hwynt ar yr allor:
bwyd-aberth tanllyd o arogl peraidd *ydyw.*
Yr holl wer *sydd eiddo* yr ARGLWYDD.
17 Deddf dragywyddol trwy eich cenhedl-
aethau, yn eich holl anneddau, *yw;* na
fwyttâoch ddim gwer, na dim gwaed.

PENNOD IV.

1 *Aberthau dros bechod,* 3 *a wnelai yr offeiriad,* 13 *neu yr holl gynnulleidfa,* 22 *neu y pennaeth,* 27 *neu y bobl, mewn anwybod.*

LLEFARODD yr ARGLWYDD hefyd wrth
Moses, gan ddywedyd,
2 Llefara wrth feibion Israel, gan ddy-
wedyd, Pan becho dyn mewn anwybod yn
erbyn yr un o orchymynion yr ARGLWYDD,
a gwneuthur yn erbyn un o honynt y pethau
ni ddylid eu gwneuthur:
3 Os offeiriad enneiniog a becha yn ol
pechod y bobl; offrymmed, dros ei bechod a
wnaeth, fustach ieuangc perffeith-gwbl, yn
aberth dros bechod i'r ARGLWYDD.
4 A dyged y bustach i ddrws pabell y cyf-
arfod, ger bron yr ARGLWYDD, a gosoded ei
law ar ben y bustach, a lladded y bustach
ger bron yr ARGLWYDD.
5 A chymmered yr offeiriad enneiniog o
waed y bustach, a dyged ef i babell y cyf-
arfod.
6 A throched yr offeiriad ei fys yn y gwaed,
a thaenelled o'r gwaed ger bron yr AR-
GLWYDD seithwaith, o flaen gwahanlen y
cyssegr.
7 A gosoded yr offeiriad *beth* o'r gwaed ger
bron yr ARGLWYDD ar gyrn allor yr arogl-
darth peraidd, yr hon *sydd* ym mhabell y
cyfarfod; a thywallted holl waed *arall* y
bustach wrth droed allor y poeth-offrwm, yr
hon *sydd wrth* ddrws pabell y cyfarfod.
8 A thynned holl wer bustach yr aberth
dros bechod oddi wrtho; y weren fòl, a'r
holl wer *fyddo* ar y perfedd;
9 A'r ddwy aren, a'r gwer *a fyddo* arnynt,
hyd y tenewyn, a'r rhwyden oddi ar yr afu,
a dynn efe ymaith, ynghyd â'r arennau;
10 Megis y tynnodd o fustach yr aberth
hêdd: a llosged yr offeiriad hwynt ar allor
y poeth-offrwm.
11 Ond croen y bustach, a'i holl gig,
ynghyd â'i ben, a'i draed, a'i berfedd, a'i
fiswail,
12 A'r holl fustach hefyd, a ddwg efe allan
i'r tu allan i'r gwersyll, i le glân, wrth dy-
walltfa y lludw; ac a'i llysg ar goed yn tân:
wrth dywalltfa y lludw y llosgir ef.
13 ¶ Ac os holl gynnulleidfa Israel a becha
mewn anwybod, a'r peth yn guddiedig o
olwg y gynnulleidfa, a gwneuthur o honynt
yn erbyn yr un o orchymynion yr AR-
GLWYDD, ddim o'r hyn ni ddylid eu
gwneuthur, a myned yn euog:
14 Pan wypir y pechod y pechasant ynddo;
yna offrymmed y gynnulleidfa fustach ieu-
angc dros y pechod, a dygant ef o flaen
pabell y cyfarfod.
15 A gosoded henuriaid y gynnulleidfa eu
dwylaw ar ben y bustach ger bron yr AR-
GLWYDD, a lladdant y bustach ger bron yr
ARGLWYDD.
16 A dyged yr offeiriad enneiniog o waed y
bustach i babell y cyfarfod.
17 A throched yr offeiriad ei fys yn y
gwaed, a thaenelled ger bron yr ARGLWYDD
seithwaith, o flaen y wahanlen.
18 A gosoded o'r gwaed ar gyrn yr allor
sydd ger bron yr ARGLWYDD, *sef* yr hon
sydd ym mhabell y cyfarfod; a thywallted
yr holl waed *arall* wrth waelod allor y
poeth-offrwm, yr hon sydd wrth ddrws
pabell y cyfarfod.
19 A thynned ei holl wer allan o hono, a
llosged ar yr allor.
20 A gwnaed i'r bustach hwn megis y
gwnaeth i fustach y pech-aberth; felly
gwnaed iddo: a'r offeiriad a wna gymmod
drostynt; ac fe a faddeuir iddynt.
21 A dyged y bustach allan i'r tu allan i'r
gwersyll, a llosged ef fel y llosgodd y bustach
cyntaf. Dyma aberth dros bechod y gyn-
nulleidfa.
22 ¶ Os pecha pennaeth, a gwneuthur
mewn anwybod yn erbyn yr un o orchy-
mynion yr ARGLWYDD ei DDUW, ddim o'r
hyn ni ddylid eu gwneuthur, a bod yn euog;
23 Neu os daw i wybod ei fai yr hwn a
wnaeth: dyged ei offrwm o lwdn gafr
gwrryw perffeith-gwbl.
24 A gosoded ei law ar ben y llwdn, a
lladded ef yn y lle *y lleddir* y poeth-offrwm,
ger bron yr ARGLWYDD. Dyma aberth
dros bechod.

25 A chymmered yr offeiriad o waed yr
aberth dros bechod â'i fys, a gosoded ar
gyrn allor y poeth-offrwm, a thywallted ei
waed ef wrth waelod allor y poeth-offrwm.
26 A llosged ei holl wer ar yr allor, fel
gwer yr aberth hêdd; a gwnaed yr offeiriad
gymmod drosto am ei bechod; a maddeuir
iddo.
27 ¶ Ac os pecha neb o bobl y wlad mewn
anwybod, gan wneuthur yn erbyn yr un
o orchymynion yr ARGLWYDD, ddim o'r
pethau ni ddylid eu gwneuthur, a bod yn
euog;
28 Neu os ei bechod yr hwn a bechodd
a ddaw i'w wybodaeth ef: yna dyged ei
offrwm o lwdn gafr fanyw berffeith-gwbl
dros ei bechod a bechodd efe.
29 A gosoded ei law ar ben yr aberth dros
bechod, a lladded yr aberth dros bechod yn
y lle *y lleddir* y poeth-offrwm.
30 A chymmered yr offeiriad o'i gwaed hi
â'i fys, a rhodded ar gyrn allor y poeth-
offrwm, a thywallted ei holl waed hi wrth
waelod yr allor.
31 A thynned ei holl wer hi, fel y tynnir y
gwer oddi ar yr aberth hêdd; a llosged yr
offeiriad *ef* ar yr allor, yn arogl peraidd i'r
ARGLWYDD: a gwnaed yr offeiriad gymmod
drosto; a maddeuir iddo.
32 Ac os dwg efe ei offrwm dros bechod
o oen, dyged hi yn fanyw berffeith-gwbl.
33 A gosoded ei law ar ben yr aberth dros
bechod, a lladded hi dros bechod yn y lle y
lleddir y poeth-offrwm.
34 A chymmered yr offeiriad â'i fys o waed
yr aberth dros bechod, a gosoded ar gyrn
allor y poeth-offrwm, a thywallted ei holl
waed hi wrth waelod yr allor.
35 A thynned ei holl wer hi, fel y tynnir
gwer oen yr aberth hêdd; a llosged yr offeir-
iad hwynt ar yr allor, fel aberth tanllyd i'r
ARGLWYDD: a gwnaed yr offeiriad gymmod
drosto am ei bechod yr hwn a bechodd; a
maddeuir iddo.

PENNOD V.

1 *Y neb a bechodd trwy gelu yr hyn a wypo,* 2
trwy gyffwrdd â dim aflan, 4 *neu trwy lw.*
6 *Ei offrwm dros ei gamwedd, o'r praidd,* 7
o'r adar, 11 *o beilliaid.* 14 *Yr offrwm dros*
gamwedd mewn cyssegr-ladrad, 17 *ac mewn*
pechodau o anwybod.

OS pecha dyn, a chlywed llais llw, ac
yntau yn dyst, naill ai yn gweled ai yn
gwybod; oni fynega, yna efe a ddwg ei
anwiredd.
2 Os dyn a gyffwrdd â dim aflan, pa un
bynnag ai burgyn bwystfil aflan, ai burgyn
anifail aflan, ai burgyn ymlusgiad aflan; er
bod y peth yn guddiedig oddi wrtho ef, aflan
ac euog yw efe.
3 Neu pan gyffyrddo âg aflendid dyn, pa
aflendid bynnag iddo, yr hwn y bydd efe
aflan o'i blegid, a'r *peth* yn guddiedig rhag-
ddo; pan gaffo wybod, yna euog yw.
4 Neu os dyn a dwng, gan draethu â'r gwef-
usau ar wneuthur drwg, neu wneuthur da;
beth bynnag a draetho dyn trwy lw, a'r *peth*
yn guddiedig rhagddo; pan gaffo efe wybod,
euog yw o un o hyn.
5 A phan fyddo efe euog o un o hyn; yna
cyffesed yr hyn y pechodd ynddo:
6 A dyged i'r ARGLWYDD ei offrwm dros
gamwedd am ei bechod yr hwn a bechodd;
sef banyw o'r praidd, oen neu fynu gafr, yn
aberth dros bechod; a gwnaed yr offeiriad
gymmod drosto am ei bechod.
7 Ond os ei law ni chyrhaedd werth oen;
dyged i'r ARGLWYDD, am ei gamwedd yr
hwn a bechodd, ddwy durtur, neu ddau
gyw colommen; y naill yn aberth dros
bechod, a'r llall yn boeth-offrwm.
8 A dyged hwynt at yr offeiriad; ac offrym-
med efe yr hwn *sydd* dros bechod yn gyntaf,
a thorred ei ben wrth ei wegil; ond na
thorred ef ymaith.
9 A thaenelled o waed yr aberth dros
bechod ar ystlys yr allor; a gwasger y rhan
arall o'r gwaed wrth waelod yr allor. Dyma
aberth dros bechod.
10 A'r ail a wna efe yn offrwm poeth, yn
ol y ddefod: a'r offeiriad a wna gymmod
drosto am ei bechod yr hwn a bechodd; a
maddeuir iddo.
11 ¶ Ac os ei law ni chyrhaedd ddwy durt-
ur, neu ddau gyw colommen; yna dyged yr
hwn a bechodd ei offrwm o ddegfed ran
ephah o beilliaid yn aberth dros bechod: na
osoded olew ynddo, ac na rodded thus arno;
canys aberth dros bechod *yw.*
12 A dyged hynny at yr offeiriad: a chym-
mered yr offeiriad o hono lonaid ei law yn
goffadwriaeth, a llosged ar yr allor, fel ebyrth
tanllyd i'r ARGLWYDD. Dyma aberth dros
bechod.
13 A gwnaed yr offeiriad gymmod drosto ef
am ei bechod a bechodd efe yn un o'r rhai
hyn; a maddeuir iddo: a bydded i'r offeiriad
y gweddill, megis *o'r* bwyd-offrwm.
14 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Mo-
ses, gan ddywedyd,
15 Os gwna dyn gamwedd, a phechu trwy
amryfusedd, yn y pethau a gyssegrwyd i'r
ARGLWYDD; yna dyged i'r ARGLWYDD
dros ei gamwedd, hwrdd perffeith-gwbl o'r
praidd, gyd â'th bris di o siclau arian, yn ol
sicl y cyssegr, yn aberth dros gamwedd.
16 A thaled am y niwed a wnaeth *yn* y peth
cyssegredig, a rhodded ei bummed ran yn
ychwaneg atto, a rhodded ef at yr offeiriad:
a gwnaed yr offeiriad gymmod drosto â
hwrdd yr offrwm dros gamwedd; a madd-
euir iddo.
17 ¶ Ac os pecha enaid, a gwneuthur *yn*
erbyn gorchymynion yr ARGLWYDD, ddim
o'r hyn ni ddylid eu gwneuthur; er na
wyddai, etto euog fydd, a'i anwiredd a
ddwg.
18 A dyged hwrdd perffeith-gwbl o'r praidd,
gyd â'th bris di, at yr offeiriad, yn offrwm
dros gamwedd: a gwnaed yr offeiriad gym-
mod drosto am ei amryfusedd a gam-gym-
merodd efe, ac yntau heb wybod; a madd-
euir iddo.
19 Aberth dros gamwedd *yw* hyn: cam-
wedd a wnaeth yn ddiau yn erbyn yr AR-
GLWYDD.

PENNOD VI.

1 *Yr offrwm dros gamwedd mewn pechodau a*
wneler trwy wybod. 8 *Cyfraith y poeth-*
offrwm, 14 *a'r bwyd-offrwm.* 19 *Yr offrwm*
wrth gyssegru offeiriad. 24 *Cyfraith y pech-*
offrwm.

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth
Moses, gan ddywedyd,
2 Os pecha dyn, a gwneuthur camwedd yn
erbyn yr ARGLWYDD, a dywedyd celwydd
wrth ei gymmydog am yr hyn a rodded atto
i'w gadw, neu am yr hyn y rhoddes efe ei
law, neu yn yr hyn trwy drawsder a ddyg-
odd efe, neu yn yr hyn y twyllodd ei
gymmydog;
3 Neu os cafodd beth gwedi ei golli, a
dywedyd celwydd am dano, neu dyngu yn
anudon; am ddim o'r holl bethau a wnelo
dyn, gan bechu ynddynt:

4 Yna, am iddo bechu, a bod yn euog; bydded iddo roddi yn ei ol y trais a dreisiodd efe, neu y peth a gafodd trwy dwyll, neu y peth a adawyd i gadw gyd âg ef, neu y peth wedi ei golli a gafodd efe,
5 Neu beth bynnag y tyngodd efe anudon am dano; taled hynny erbyn ei ben, a chwaneged ei bummed ran atto: ar y dydd yr offrymmo dros gamwedd, rhodded ef i'r nèb a'i piau.
6 A dyged i'r ARGLWYDD ei offrwm dros gamwedd, hwrdd perffeith-gwbl o'r praidd, gyd â'th bris di, yn offrwm dros gamwedd, at yr offeiriad.
7 A gwnaed yr offeiriad gymmod drosto ger bron yr ARGLWYDD: a maddeuir iddo, am ba beth bynnag a wnaeth, i fod yn euog o hono.
8 ¶ Llefarodd yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, gan ddywedyd,
9 Gorchymyn i Aaron, ac i'w feibion, gan ddywedyd, Dyma gyfraith y poeth-offrwm: (poeth-offrwm *yw*, o herwydd y llosgi ar yr allor ar hŷd y nos hyd y bore, a thân yr allor a gynneuir arni)
10 Gwisged yr offeiriad hefyd ei lein-wisg am dano, a gwisged lodrau llian am ei gnawd, a choded y lludw lle yr ysodd y tân y poeth-aberth ar yr allor, a gosoded ef ger llaw yr allor.
11 A diosged ei wisgoedd, a gwisged ddillad eraill, a dyged allan y lludw i'r tu allan i'r gwersyll, i le glân.
12 A chynneuer y tân *sydd* ar yr allor arni; na ddiffodded: ond llosged yr offeiriad goed arni bob bore; a threfned y poeth-offrwm arni, a llosged wer yr aberth hedd arni.
13 Cynneuer y tân bob amser ar yr allor; na ddiffodded.
14 ¶ Dyma hefyd gyfraith y bwyd-offrwm. Dyged meibion Aaron ef ger bron yr ARGLWYDD, o flaen yr allor:
15 A choded o hono yn ei law o beilliaid y bwyd-offrwm, ac o'i olew, a'r holl thus yr hwn *fydd* ar y bwyd-offrwm; a llosged ei goffadwriaeth ef ar yr allor, yn arogl peraidd i'r ARGLWYDD.
16 A'r gweddill o hono a fwytty Aaron a'i feibion: yn groyw y bwyttâir ef: yn y lle sanctaidd o fewn cynteddfa pabell y cyfarfod y bwyttânt ef.
17 Na phober ef trwy lefain. Rhoddais ef yn rhan *iddynt* o'm haberthau tanllyd; peth sancteiddiolaf *yw* hyn, megis yr aberth dros bechod, a'r aberth dros gamwedd.
18 Pob gwrryw o blant Aaron a fwyttânt hyn: deddf dragywyddol fydd yn eich cenhedlaethau am aberthau tanllyd yr ARGLWYDD: pob un a gyffyrddo â hwynt, fydd sanctaidd.
19 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,
20 Dyma offrwm Aaron a'i feibion, yr hwn a offrymmant i'r ARGLWYDD, ar y dydd yr enneinier ef. Degfed ran ephah o beilliaid yn fwyd-offrwm gwastadol, ei hanner y bore, a'i hanner brydnawn.
21 Gwneler ef trwy olew mewn padell: *yna* y dygi ef i mewn wedi ei grasu; ac offrymma ddarnau y bwyd-offrwm wedi ei grasu, yn arogl peraidd i'r ARGLWYDD
22 A'r offeiriad o'i feibion ef, yr hwn a enneinir yn ei le ef, gwnaed hyn, *trwy* ddeddf dragywyddol: llosger y cwbl i'r ARGLWYDD.
23 A phob bwyd-offrwm dros yr offeiriad a fydd wedi ei losgi oll: na fwyttaer ef.
24 ¶ Llefarodd yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, gan ddywedyd,
25 Llefara wrth Aaron ac wrth ei feibion, gan ddywedyd, Dyma gyfraith yr aberth dros bechod. Yn y lle y lleddir y poeth-offrwm, y lleddir yr aberth dros bechod ger bron yr ARGLWYDD: sancteiddiolaf *yw* efe.
26 Yr offeiriad a'i hoffrymmo dros bechod, a'i bwytty: yn y lle sanctaidd y bwyttâir ef, yng nghynteddfa pabell y cyfarfod.
27 Beth bynnag a gyffyrddo â'i gig ef, a fydd sanctaidd: a phan daenneller o'i waed ef ar ddilledyn, golch yn y lle sanctaidd yr hyn y taenellodd *y gwaed* arno.
28 A thorrer y llestr pridd y berwer ef ynddo: ond os mewn llestr pres y berwir ef, ysgwrier a golcher ef mewn dwfr.
29 Bwyttâed pob gwrryw ym mysg yr offeiriaid ef: sancteiddiolaf *yw* efe.
30 Ac na fwyttâer un offrwm dros bechod, yr hwn y dyger o'i waed i babell y cyfarfod, i wneuthur cymmod yn y lle sanctaidd; *ond* llosger mewn tân.

PENNOD VII.

1 *Cyfraith yr offrwm dros gamwedd,* 11 *a'r aberthau hedd;* 12 *pa un bynnag fo ai aberth diolch,* 16 *ai adduned, ai rhodd o wirfodd.* 22 *Gwahardd y braster,* 26 *a'r gwaed.* 28 *Rhan yr offeiriad o'r aberthau hedd.*

DYMA hefyd gyfraith yr offrwm dros gamwedd: sancteiddiolaf *yw*.
2 Yn y man lle y lladdant y poeth-offrwm, y lladdant yr aberth dros gamwedd; a'i waed a daenella efe ar yr allor o amgylch.
3 A'i holl wer a offrymma efe o hono; y gloren hefyd, a'r weren fol;
4 A'r ddwy aren, a'r gwer *fyddo* arnynt, hyd y tenewyn, a'r rhwyden oddi a'r yr afu, ynghyd â'r arennau, a dynn efe ymaith.
5 A llosged yr offeiriad hwynt ar yr allor, yn aberth tanllyd i'r ARGLWYDD: aberth dros gamwedd *yw*.
6 Pob gwrryw ym mysg yr offeiriaid a'i bwytty: yn y lle sanctaidd y bwyttâir ef: sancteiddiolaf *yw*.
7 Fel *y mae* yr aberth dros bechod, felly *y bydd* yr aberth dros gamwedd; un gyfraith *sydd* iddynt: yr offeiriad, yr hwn a wna gymmod âg ef, a'i piau.
8 A'r offeiriad a offrymmo boeth-offrwm neb, yr offeiriad a gaiff iddo ei hun groen y poeth-offrwm a offrymmodd efe.
9 A phob bwyd-offrwm a graser mewn ffwrn, a'r hyn oll a wneler mewn padell, neu ar radell, fydd eiddo yr offeiriad a'i hoffrymmo.
10 A phob bwyd-offrwm wedi ei gymmysgu trwy olew, neu yn sych, a fydd i holl feibion Aaron, bob un fel ei gilydd.
11 Dyma hefyd gyfraith yr ebyrth hedd a offrymma efe i'r ARGLWYDD.
12 Os yn lle diolch yr offrymma efe hyn; offrymmed gyd â'r aberth diolch deisenau croyw, wedi eu cymmysgu trwy olew; ac afrllad croyw, wedi eu hiro âg olew; a pheilliaid wedi ei grasu yn deisenau, wedi eu cymmysgu âg olew.
13 Heb law y teisenau, offrymmed fara lefeinllyd, *yn* ei offrwm, gyd â'i hedd-aberth o ddiolch.
14 Ac offrymmed o hyn un *dorth* o'r holl offrwm, yn offrwm dyrchafael i'r ARGLWYDD; *a* bydded *hwnnw* eiddo yr offeiriad a daenello waed yr ebyrth hedd.
15 A chig ei hedd-aberth o ddiolch a fwyttâir y dydd yr offrymmir ef: na adawer *dim* o hono hyd y bore.
16 Ond os adduned, neu offrwm gwirfodd, fydd aberth ei offrwm ef; y dydd yr offrym-

mo efe ei aberth, bwyttâer ef: a thrannoeth bwyttâer yr hyn fyddo yn weddill o hono.
17 Ond yr hyn a fyddo o gig yr aberth yn weddill y trydydd dydd, llosger yn tân.
18 Ac os bwyttâir dim o gig offrwm ei ebyrth hêdd ef o fewn y trydydd dydd, ni byddir boddlawn i'r hwn a'i hoffrymmo ef, *ac* nis cyfrifir iddo, ffieiddbeth fydd: a'r dyn a fwytty o hono, a ddwg ei anwiredd.
19 A'r cig a gyffyrddo â dim aflan, ni fwyttâir; mewn tân y llosgir ef: a'r cig *arall*, pob glân a fwytty o hono.
20 A'r dyn a fwyttâo gig yr hêdd-aberth, yr hwn *a berthyn* i'r ARGLWYDD, a'i aflendid arno, torrir ymaith y dyn hwnnw o fysg ei bobl.
21 Ac os dyn a gyffwrdd â dim aflan, *sef* âg aflendid dyn, neu âg anifail aflan, neu âg un ffieiddbeth aflan, a bwytta o gig yr hêddaberth, yr hwn *a berthyn* i'r ARGLWYDD; yna y torrir ymaith y dyn hwnnw o fysg ei bobl.
22 ¶ Llefarodd yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, gan ddywedyd,
23 Llefara wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Na fwyttêwch ddim gwer eidion, neu ddafad, neu afr.
24 Etto gwer burgyn, neu wer ysglyfaeth, a ellir ei weithio mewn pob gwaith: ond gan fwytta na fwyttêwch *ef*.
25 O herwydd pwy bynnag a fwyttâo wer yr anifail, o'r hwn yr offrymmir aberth tanllyd i'r ARGLWYDD; torrir ymaith yr enaid a'i bwyttâo o fysg ei bobl.
26 Na fwyttêwch chwaith ddim gwaed o fewn eich cyfanneddau, o'r eiddo aderyn, nac o'r eiddo anifail.
27 Pob enaid a fwyttâo ddim gwaed torrir ymaith yr enaid hwnnw o fysg ei bobl.
28 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,
29 Llefara wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Y neb a offrymmo ei aberth hêdd i'r ARGLWYDD, dyged ei rodd o'i aberth hêdd i'r ARGLWYDD.
30 Ei ddwylaw a ddygant ebyrth tanllyd yr ARGLWYDD; y gwer ynghyd â'r barwyden a ddwg efe: y barwyden *fydd* i'w chyhwfanu, yn offrwm cyhwfan ger bron yr ARGLWYDD.
31 A llosged yr offeiriad y gwer ar yr allor: a bydded y barwyden i Aaron ac i'w feibion.
32 Rhoddwch hefyd y balfais ddehau yn offrwm dyrchafael i'r offeiriad, o'ch ebyrth hêdd.
33 Yr hwn o feibion Aaron a offrymmo waed yr ebyrth hêdd, a'r gwer; bydded iddo ef yr ysgwyddog ddehau yn rhan.
34 O herwydd parwyden y cyhwfan, ac ysgwyddog y dyrchafael, a gymmerais i gan feibion Israel o'u hebyrth hêdd, ac a'u rhoddais hwynt i Aaron yr offeiriad, ac i'w feibion, trwy ddeddf dragywyddol, oddi wrth feibion Israel.
35 ¶ Hyn yw *rhan* enneiniad Aaron, ac enneiniad ei feibion, o ebyrth tanllyd yr ARGLWYDD, yn y dydd y nesâodd efe hwynt i offeiriadu i'r ARGLWYDD;
36 Yr hwn a orchymynodd yr ARGLWYDD ei roddi iddynt, y dydd yr enneiniodd efe hwynt allan o feibion Israel, *trwy* ddeddf dragywyddol, trwy eu cenhedlaethau.
37 Dyma gyfraith y poeth-offrwm, y bwydoffrwm, a'r aberth dros bechod, a'r aberth dros gamwedd, a'r cyssegriadau, a'r aberth hêdd;
38 Yr hon a orchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses ym mynydd Sinai, yn y dydd y gorchymynodd efe i feibion Israel offrymmu eu hoffrymmau i'r ARGLWYDD, yn anialwch Sinai.

PENNOD VIII.

1 *Moses yn cyssegru Aaron a'i feibion.* 14 *Eu haberth dros bechod.* 18 *Eu poeth-offrwm.* 22 *Hwrdd y cyssegriadau.* 31 *Y lle a'r amser y cyssegrid hwynt.*

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,
2 Cymmer Aaron a'i feibion gyd âg ef, a'r gwisgoedd, ac olew yr enneiniad, a bustach yr aberth dros bechod, a dau hwrdd, a chawell y bara croyw:
3 A chasgl yr holl gynnulleidfa ynghyd i ddrws pabell y cyfarfod.
4 A gwnaeth Moses fel y gorchymynodd yr ARGLWYDD iddo: a chasglwyd y gynnulleidfa i ddrws pabell y cyfarfod.
5 A dywedodd Moses wrth y gynnulleidfa, Dyma y peth a orchymynodd yr ARGLWYDD ei wneuthur.
6 A Moses a ddug Aaron a'i feibion, ac a'u golchodd hwynt â dwfr.
7 Ac efe a roddes am dano ef y bais, ac a'i gwregysodd ef â'r gwregys, ac a wisgodd y fantell am dano, ac a roddes yr ephod am dano, ac a'i gwregysodd â gwregys cywraint yr ephod, ac a'i cauodd am dano ef.
8 Ac efe a osododd y ddwyfronneg arno, ac a roddes yr Urim a'r Thummim yn y ddwyfronneg.
9 Ac efe a osododd y meitr ar ei ben ef; ac a osododd ar y meitr, ar ei dalcen ef, y dalaith aur, y goron sanctaidd; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD i Moses.
10 A Moses a gymmerodd olew yr enneiniad, ac a enneiniodd y tabernacl, a'r hyn oll *oedd* ynddo; ac a'u cyssegrodd hwynt.
11 Ac a daenellodd o hono ar yr allor saith waith, ac a enneiniodd yr allor a'i holl lestri, a'r noe hefyd a'i throed, i'w cyssegru.
12 Ac efe a dywalltodd o olew yr enneiniad ar ben Aaron, ac a'i henneiniodd ef, i'w gyssegru.
13 A Moses a ddug feibion Aaron, ac a wisgodd beisiau am danynt, a gwregysodd hwynt â gwregysau, ac a osododd gapiau am eu pennau; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.
14 Ac efe a ddug fustach yr aberth dros bechod: ac Aaron a'i feibion a roddasant eu dwylaw ar ben bustach yr aberth dros bechod;
15 Ac efe *a'i* lladdodd: a Moses a gymmerth y gwaed, ac a'i rhoddes ar gyrn yr allor o amgylch â'i fys, ac a burodd yr allor; ac a dywalltodd y gwaed wrth waelod yr allor, ac a'i cyssegrodd hi, i wneuthur cymmod arni.
16 Efe a gymmerodd hefyd yr holl wer *oedd* ar y perfedd, a'r rhwyden oddi ar yr afu, a'r ddwy aren a'u gwer; a Moses a'i llosgodd ar yr allor.
17 A'r bustach, a'i groen, a'i gig, a'i fiswail, a losgodd efe mewn tân o'r tu allan i'r gwersyll; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.
18 ¶ Ac efe a ddug hwrdd y poeth-offrwm: ac Aaron a'i feibion a osodasant eu dwylaw ar ben yr hwrdd.
19 Ac efe a'i lladdodd; a Moses a daenellodd y gwaed ar yr allor o amgylch.
20 Ac efe a dorrodd yr hwrdd yn ei ddarnau; a llosgodd Moses y pen, y darnau, a'r gwer.
21 Ond y perfedd a'r traed a olchodd efe mewn dwfr; a llosgodd Moses yr hwrdd oll ar yr allor. Poeth-offrwm *yw* hwn, i fr

arogl peraidd ac yn aberth tanllyd i'r AR-
GLWYDD; fel y gorchymynodd yr AR-
GLWYDD i Moses.
22 ¶ Ac efe a ddug yr ail hwrdd, sef hwrdd
y cyssegriad: ac Aaron a'i feibion a osodas-
ant eu dwylaw ar ben yr hwrdd.
23 Ac efe a'i lladdodd; a Moses a gymmer-
odd o'i waed, ac a'i rhoddes ar gwrr isaf clust
ddehau Aaron, ac ar fawd ei law ddehau,
ac ar fawd ei droed dehau.
24 Ac efe a ddug feibion Aaron: a Moses
a roes o'r gwaed ar gwrr isaf eu clust ddehau,
ac ar fawd eu llaw ddehau, ac ar fawd eu
troed dehau; a thaenellodd Moses y gwaed
ar yr allor oddi amgylch.
25 Ac efe a gymmerodd hefyd y gwer, a'r
gloren, a'r holl wer *oedd* ar y perfedd, a'r
rhwyden oddi ar yr afu, a'r ddwy aren a'u
brasder, a'r ysgwyddog ddehau.
26 A chymmerodd o gawell y bara croyw,
yr hwn *oedd* ger bron yr ARGLWYDD, un
deisen groyw, ac un deisen o fara olewedig,
ac un afrlladen; ac a'u gosododd ar y gwer,
ac ar yr ysgwyddog ddehau:
27 Ac a roddes y cwbl ar ddwylaw Aaron,
ac ar ddwylaw ei feibion, ac a'u cyhwfanodd
hwynt yn offrwm cyhwfan ger bron yr AR-
GLWYDD.
28 A Moses a'u cymmerth oddi ar eu dwy-
law hwynt, ac a'u llosgodd ar yr allor,
ar yr offrwm poeth. Dyma gyssegriadau o
arogl peraidd: dyma aberth tanllyd i'r AR-
GLWYDD.
29 Cymmerodd Moses y barwyden hefyd,
ac a'i cyhwfanodd yn offrwm cyhwfan ger
bron yr ARGLWYDD: rhan Moses o hwrdd
y cyssegriad oedd hi; fel y gorchymynasai
yr ARGLWYDD wrth Moses.
30 A chymmerodd Moses o olew yr ennein-
iad, ac o'r gwaed *oedd* ar yr allor, ac a'i
taenellodd ar Aaron, ar ei wisgoedd, ar ei
feibion hefyd, ac ar wisgoedd ei feibion
ynghyd âg ef: ac efe a gyssegrodd Aaron, a'i
wisgoedd, a'i feibion hefyd, a gwisgoedd ei
feibion ynghyd âg ef.
31 ¶ A dywedodd Moses wrth Aaron, ac
wrth ei feibion, Berwch y cig *wrth* ddrws
pabell y cyfarfod: ac yno bwyttêwch ef, a'r
bara hefyd *sydd* y'nghawell y cyssegriadau;
megis y gorchymynais, gan ddywedyd, Aaron
a'i feibion a'i bwytty ef.
32 A'r gweddill o'r cig, ac o'r bara, a losg-
wch yn tân.
33 Ac nac ewch dros saith niwrnod allan o
ddrws pabell y cyfarfod, hyd y dydd y cyf-
lawner dyddiau eich cyssegriadau: o herwydd
saith niwrnod y bydd efe yn eich cyssegru
chwi.
34 Megis y gwnaeth efe heddyw, y gor-
chymynodd yr ARGLWYDD wneuthur, i
wneuthur cymmod drosoch.
35 Ac arhoswch *wrth* ddrws pabell y cyf-
arfod saith niwrnod, ddydd a nos, a chedwch
wyliadwriaeth yr ARGLWYDD, fel na bydd-
och feirw: canys fel hyn y'm gorchymynwyd.
36 A gwnaeth Aaron a'i feibion yr holl
bethau a orchymynodd yr ARGLWYDD trwy
law Moses.

PENNOD IX.

1 *Yr offrymmau cyntaf a offrymmodd Aaron*
drosto ei hun a'r bobl. 8 *Y pech offrwm,*
12 *a'r poeth-offrwm drosto ei hun.* 15 *Yr*
offrymmau dros y bobl. 23 *Moses ac Aaron*
yn bendithio y bobl. 24 *Tân yn dyfod oddi*
wrth yr Arglwydd ar yr allor.

YNA y bu, ar yr wythfed dydd, i Moses
alw Aaron a'i feibion, a henuriaid Is-
rael;
2 Ac efe a ddywedodd wrth Aaron, Cym-
mer i ti lo ieuangc yn aberth dros bechod, a
hwrdd yn boeth-offrwm, o rai perffeith-gwbl,
a dwg *hwy* ger bron yr ARGLWYDD.
3 Llefarodd hefyd wrth feibion Israel, gan
ddywedyd, Cymmerwch fynn gafr, yn aberth
dros bechod; a llo, ac oen, blwyddiaid, per-
ffeith-gwbl, yn boeth-offrwm;
4 Ac eidion, a hwrdd, yn aberth hêdd, i
aberthu ger bron yr ARGLWYDD; a bwyd-
offrwm wedi ei gymmysgu trwy olew: o
herwydd heddyw yr ymddengys yr AR-
GLWYDD i chwi.
5 ¶ A dygasant yr hyn a orchymynodd
Moses ger bron pabell y cyfarfod: a'r holl
gynnulleidfa a ddaethant yn agos, ac a saf-
asant ger bron yr ARGLWYDD.
6 A dywedodd Moses, Dyma y peth a or-
chymynodd yr ARGLWYDD i chwi ei wneuth-
ur: ac ymddengys gogoniant yr ARGLWYDD
i chwi.
7 Dywedodd Moses hefyd wrth Aaron, Dos
at yr allor, ac abertha dy aberth dros bechod,
a'th boeth-offrwm, a gwna gymmod drosot
dy hun, a thros y bobl; ac abertha offrwm
y bobl, a gwna gymmod drostynt; fel y
gorchymynodd yr ARGLWYDD.
8 ¶ Yna y nesâodd Aaron at yr allor, ac
a laddodd lo yr aberth dros bechod, yr hwn
oedd drosto ef ei hun.
9 A meibion Aaron a ddygasant y gwaed
atto: ac efe a wlychodd ei fys yn y gwaed,
ac a'i gosododd ar gyrn yr allor, ac a dy-
walltodd y gwaed *arall* wrth waelod yr
allor.
10 Ond efe a losgodd ar yr allor o'r aberth
dros bechod y gwer a'r arennau, a'r rhwyden
oddi ar yr afu; fel y gorchymynasai yr AR-
GLWYDD wrth Moses.
11 A'r cig a'r croen a losgodd efe yn tân,
o'r tu allan i'r gwersyll.
12 Ac efe a laddodd y poeth-offrwm: a
meibion Aaron a ddygasant y gwaed atto;
ac efe a'i taenellodd ar yr allor o amgylch.
13 A dygasant y poeth-offrwm atto, gyd â'i
ddarnau, a'i ben hefyd; ac efe a'u llosgodd
hwynt ar yr allor.
14 Ac efe a olchodd y perfedd a'r traed, ac
a'u llosgodd hwynt ynghyd â'r offrwm poeth
ar yr allor.
15 ¶ Hefyd efe a ddug offrwm y bobl; ac a
gymmerodd fwch yr aberth dros bechod y
bobl, ac a'i lladdodd, ac a'i hoffrymmodd
dros bechod, fel y cyntaf.
16 Ac efe a ddug y poeth-offrwm, ac a'i
hoffrymmodd yn ol y ddefod.
17 Ac efe a ddug y bwyd-offrwm; ac a lan-
wodd ei law o hono, ac a'i llosgodd ar yr
allor, heb law poeth-offrwm y bore.
18 Ac efe a laddodd y bustach a'r hwrdd,
yn aberth hêdd, yr hwn *oedd* dros y bobl:
a meibion Aaron a ddygasant y gwaed atto;
ac efe a'i taenellodd ar yr allor o amgylch.
19 *Dygasant* hefyd wer y bustach a'r hwrdd,
y gloren, a'r weren fôl, a'r arennau, a'r
rhwyden oddi ar yr afu.
20 A gosodasant y gwer ar y parwydenau;
ac efe a losgodd y gwer ar yr allor.
21 Y parwydenau hefyd, a'r ysgwyddog
ddehau, a gyhwfanodd Aaron yn offrwm
cyhwfan ger bron yr ARGLWYDD; fel y
gorchymynodd Moses.
22 A chododd Aaron ei law tu ag at y bobl,
ac a'u bendithiodd; ac a ddaeth i waered o
wneuthur yr aberth dros bechod, a'r poeth-
offrwm, a'r ebyrth hêdd.
23 A Moses ac Aaron a aethant i babell y
cyfarfod; a daethant allan, ac a fendithiasant

y bobl: a gogoniant yr ARGLWYDD a ymddangosodd i'r holl bobl.

24 A daeth tân allan oddi ger bron yr ARGLWYDD, ac a ysodd y poeth-offrwm, a'r gwer, ar yr allor: a gwelodd yr holl bobl; a gwaeddasant, a chwympasant ar eu hwynebau.

PENNOD X.

1 Nadab ac Abihu, am offrymmu tân dieithr, a losgir gan dân. 6 Gwarafun i Aaron ac i'w feibion alaru am danynt. 8 Gwahardd gwin i'r offeiriaid pan fônt ar fyned i'r babell. 12 Y gyfraith ynghylch bwytta pethau sanctaidd. 19 Esgus Aaron am ei throseddu.

YNA Nadab ac Abihu, meibion Aaron, a gymmerasant bob un ei thusser, ac a roddasant dân ynddynt, ac a osodasant arogl-darth ar hynny; ac a offrymmasant ger bron yr ARGLWYDD dân dieithr, yr hwn ni orchymynasai efe iddynt.

2 A daeth tân allan oddi ger bron yr ARGLWYDD, ac a'u difâodd hwynt; a buant feirw ger bron yr ARGLWYDD

3 A dywedodd Moses wrth Aaron, Dyma yr hyn a lefarodd yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Mi a sancteiddir yn y rhai a nesânt attaf, a cher bron yr holl bobl y'm gogoneddir. A thewi a wnaeth Aaron.

4 A galwodd Moses Misael ac Elsaphan, meibion Uzziel, ewythr Aaron, a dywedodd wrthynt, Deuwch yn nês; dygwch eich brodyr oddi ger bron y cyssegr, allan o'r gwersyll.

5 A nesâu a wnaethant, a'u dwyn hwynt yn eu peisiau allan o'r gwersyll; fel y llefarasai Moses.

6 A dywedodd Moses wrth Aaron, ac wrth Eleazar ac wrth Ithamar ei feibion, Na ddiosgwch oddi am eich pennau, ac na rwygwch eich gwisgoedd; rhag i chwi farw, a dyfod digofaint ar yr holl gynnulleidfa: ond wyled eich brodyr chwi, holl dŷ Israel, am y llosgiad a losgodd yr ARGLWYDD.

7 Ac nac ewch allan o ddrws pabell y cyfarfod; rhag i chwi farw: o herwydd *bod* olew enneiniad yr ARGLWYDD arnoch chwi. A gwnaethant fel y llefarodd Moses.

8 ¶ Llefarodd yr ARGLWYDD hefyd wrth Aaron, gan ddywedyd,

9 Gwin a diod gadarn nac yf di, na'th feibion gyd â thi, pan ddeloch i babell y cyfarfod; fel na byddoch feirw. Deddf dragywyddol trwy eich cenhedlaethau *fydd hyn:*

10 A *hynny* er gwahanu rhwng cyssegredig a digyssegredig, a rhwng aflan a glân;

11 Ac i ddysgu i feibion Israel yr holl ddeddfau a lefarodd yr ARGLWYDD wrthynt trwy law Moses.

12 ¶ A llefarodd Moses wrth Aaron, ac wrth Eleazar ac wrth Ithamar, y rhai a adawsid o'i feibion ef, Cymmerwch y bwyd-offrwm sydd yng ngweddill o ebyrth tanllyd yr ARGLWYDD, a bwyttêwch ef yn groyw ger llaw yr allor: o herwydd sancteiddiolaf *yw.*

13 A bwyttêwch ef yn y lle sanctaidd; o herwydd dy ran di, a rhan dy feibion di, o ebyrth tanllyd yr ARGLWYDD, *yw* hyn: canys fel hyn y'm gorchymynwyd.

14 Y barwyden gyhwfan hefyd, a'r ysgwyddog ddyrchafael, a fwyttêwch mewn lle glân; tydi, a'th feibion, a'th ferched, ynghyd â thi: o herwydd hwynt a roddwyd yn rhan i ti, ac yn rhan i'th feibion di, o ebyrth hêdd meibion Israel.

15 Yr ysgwyddog ddyrchafael, a'r barwyden gyhwfan, a ddygant ynghyd âg ebyrth tanllyd o'r gwer, i gyhwfanu offrwm cyhwfan ger bron yr ARGLWYDD: a bydded i ti, ac i'th feibion gyd â thi, yn rhan dragywyddol; fel y gorchymynodd yr ARGLWYDD.

16 ¶ A Moses a geisiodd yn ddyfal fwch yr aberth dros bechod; ac wele ef wedi ei losgi: ac efe a ddigiodd wrth Eleazar ac Ithamar, y rhai a adawsid o feibion Aaron, gan ddywedyd,

17 Paham na fwyttasoch yr aberth dros bechod yn y lle sanctaidd; o herwydd sancteiddiolaf *yw,* a *DUW* a'i rhoddodd i chwi, i ddwyn anwiredd y gynnulleidfa, gan wneuthur cymmod drostynt, ger bron yr ARGLWYDD?

18 Wele, ni ddygwyd ei waed ef i fewn y cyssegr: ei fwytta a ddylasech yn y cyssegr; fel y gorchymynais.

19 A dywedodd Aaron wrth Moses, Wele, heddyw yr offrymmasant eu haberth dros bechod, a'u poeth-offrwm, ger bron yr ARGLWYDD; ac fel hyn y digwyddodd i mi: am hynny os bwyttâwn aberth dros bechod heddyw, a fyddai hynny dda y'ngolwg yr ARGLWYDD?

20 A phan glybu Moses *hynny,* efe a fu foddlawn.

PENNOD XI.

1 Pa anifeiliaid a ellir, 4 a pha rai ni ellir eu bwytta. 9 Pa bysgod hefyd, 13 a pha adar. 29 Pa ymlusgiaid sydd aflan.

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses ac Aaron, gan ddywedyd wrthynt,

2 Llefarwch wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Dyma yr anifeiliaid a fwyttêwch, o'r holl anifeiliaid *sydd* ar y ddaear.

3 Beth bynnag a hollto yr ewin, ac a fforchogo hollt yr ewinedd, ac a gno ei gil, o'r anifeiliaid; hwnnw a fwyttêwch.

4 Ond y rhai hyn ni fwyttêwch; o'r rhai a gnoant eu cil, ac o'r rhai a holltant yr ewin: y camel, er ei fod yn cnoi *ei* gil, am nad yw yn hollti yr ewin; aflan *fydd* i chwi.

5 A'r gwningen, am ei bod yn cnoi *ei* chil, ac heb fforchogi yr ewin; aflan *yw* i chwi.

6 A'r ysgyfarnog, am ei bod yn cnoi *ei* chil, ac heb fforchogi yr ewin: aflan *yw* i chwi.

7 A'r llwdn hwch, am ei fod yn hollti yr ewin, ac yn fforchogi fforchogedd yr ewin, a heb gnoi *ei* gil; aflan *yw* i chwi.

8 Na fwyttêwch o'u cig hwynt, ac na chyffyrddwch â'u burgyn hwynt: aflan *ydynt* i chwi.

9 ¶ Hyn a fwyttêwch o bob dim a'r sydd yn y dyfroedd: pob peth *y mae* iddo esgyll a chenn, yn y dyfroedd, yn y moroedd, ac yn yr afonydd; y rhai hynny a fwyttêwch.

10 A phob dim nid *oes* iddo esgyll a chenn, yn y moroedd, ac yn yr afonydd, o bob dim a ymsymmudo yn y dyfroedd, ac o bob peth byw, y rhai *fyddant* yn y dyfroedd; byddant ffiaidd gennych.

11 Byddant ffiaidd gennych: na fwyttêwch o'u cig hwynt, a ffieiddiwch eu burgyn hwy.

12 Yr hyn oll yn y dyfroedd ni *byddo* esgyll a chenn iddo, ffieiddbeth fydd i chwi.

13 ¶ A'r rhai hyn a ffieiddiwch chwi o'r adar; na fwyttêwch *hwynt,* ffieidd-dra ydynt: sef yr eryr, a'r wyddwalch, a'r fôr-wennol;

14 A'r fwltur, a'r barcud yn ei ryw;

15 Pob cigfran yn ei rhyw;

16 A chyw yr estrys, a'r fran nos, a'r gog, a'r gwalch yn ei ryw;

17 Ac aderyn y cyrph, a'r fulfran, a'r dylluan,

18 A'r gogfran, a'r pelican, a'r biogen,

19 A'r ciconia, a'r crŷr yn ei rhyw, a'r gornchwigl, a'r ystlum.

20 Pob ehediad a ymlusgo *ac* a gerddo ar bedwar troed, ffieidd-dra yw i chwi.

21 Ond hyn a fwyttêwch, o bob ehediad a
ymlusgo, ac a gerddo ar bedwar *troed*, yr
hwn y byddo coesau iddo oddi ar ei draed, i
neidio wrthynt ar hyd y ddaear;
22 O'r rhai hynny y rhai hyn a fwyttêwch:
y locust yn ei ryw, a'r selam yn ei ryw, a'r
hargol yn ei ryw, a'r hagab yn ei ryw.
23 A phob ehediad *arall* a ymlusgo, yr hwn
y mae pedwar troed iddo, ffieidd-dra fydd i
chwi.
24 Ac am y rhai hyn y byddwch aflan: pwy
bynnag a gyffyrddo â'u burgyn hwynt, a fydd
aflan hyd yr hwyr.
25 A phwy bynnag a ddygo ddim o'u bur-
gyn hwynt, golched ei ddillad; ac aflan fydd
hyd yr hwyr.
26 Am bob anifail fydd yn hollti yr ewin,
ac heb ei fforchogi, ac heb gnoi ei gil, aflan
yw y rhai hynny i chwi; aflan fydd pob un
a gyffyrddo â hwynt.
27 Pob un hefyd a gerddo ar ei balfau, o bob
anifail a gerddo ar bedwar *troed*, aflan ydynt
i chwi: pob un a gyffyrddo â'u burgyn, a
fydd aflan hyd yr hwyr.
28 A'r hwn a ddygo eu burgyn hwynt,
golched ei ddillad; a bydded aflan hyd yr
hwyr: aflan ydynt i chwi.
29 ¶ A'r rhai hyn sydd aflan i chwi o'r
ymlusgiaid a ymlusgo ar y ddaear: y wengci,
a'r llygoden, a'r llyffant yn ei ryw;
30 A'r draenog, a'r lysard, a'r ystelio, a'r
falwoden, a'r wadd.
31 Y rhai hyn ydynt aflan i chwi o bob
ymlusgiaid: pob dim a gyffyrddo â hwynt
pan fyddant feirw, a fydd aflan hyd yr hwyr.
32 A phob dim y cwympo *un* o honynt arno,
wedi marw, a fydd aflan; pob llestr pren,
neu wisg, neu groen, neu sach, pob llestr y
gwnelir dim gwaith ynddo, rhodder mewn
dwfr, a bydded aflan hyd yr hwyr: felly y
bydd glân.
33 A phob llestr pridd yr hwn y syrthio *un*
o'r rhai hyn i'w fewn, aflan fydd yr hyn oll
fydd o'i fewn; a thorrwch yntau.
34 Aflan fydd pob bwyd a fwyttâir, o'r
hwn y del dwfr *aflan* arno; ac aflan fydd
pob diod a yfir mewn llestr *aflan*.
35 Ac aflan fydd pob dim y cwympo *dim*
o'u burgyn arno; y ffwrn a'r badell a dorrir:
aflan ydynt, ac aflan fyddant i chwi.
36 Etto glân fydd y ffynnon a'r pydew, lle
mae dyfroedd lawer: ond yr hyn a gyffyrddo
â'u burgyn, a fydd aflan.
37 Ac os syrth *dim* o'u burgyn hwynt ar
ddim had hauedig, yr hwn a heuir; glân *yw*
efe.
38 Ond os rhoddir dwfr ar yr had, a syrthio
dim o'u burgyn hwynt arno ef; aflan *fydd*
efe i chwi.
39 Ac os bydd marw un anifail a'r sydd i
chwi yn fwyd; yr hwn a gyffyrddo â'i furgyn
ef, a fydd aflan hyd yr hwyr.
40 A'r hwn a fwytty o'i furgyn ef, golched
ei ddillad; a bydded aflan hyd yr hwyr: a'r
hwn a ddygo ei furgyn ef, golched ei ddillad;
a bydded aflan hyd yr hwyr.
41 A phob ymlusgiad a ymlusgo ar y ddaear,
fydd ffieidd-dra: na fwyttâer ef.
42 Pob peth a gerddo ar ei dorr, a phob peth
a gerddo ar bedwar *troed*, a phob peth aml ei
draed, o bob ymlusgiad a ymlusgo ar y ddae-
ar, na fwyttêwch hwynt: canys ffieidd-dra
ydynt.
43 Na wnewch eich eneidiau yn ffiaidd oble-
gid un ymlusgiad a ymlusgo, ac na fyddwch
aflan o'u plegid, fel y byddech aflan o'u her-
wydd.
44 O herwydd myfi *yw* yr ARGLWYDD eich
DUW chwi: ymsancteiddiwch a byddwch
sanctaidd; o herwydd sanctaidd *ydwyf* fi: ac
nac aflanhêwch eich eneidiau wrth un ym-
lusgiad a ymlusgo ar y ddaear.
45 Canys myfi *yw* yr ARGLWYDD, yr hwn
a'ch dug chwi o dir yr Aipht, i fod yn DDUW
i chwi: byddwch chwithau sanctaidd; canys
sanctaidd *ydwyf* fi.
46 Dyma gyfraith yr anifeiliaid, a'r ehediaid,
a phob peth byw a'r sydd yn ymsymmud yn
y dyfroedd, ac am bob peth byw a'r sydd yn
ymlusgo ar y ddaear;
47 I wneuthur gwahan rhwng yr aflan a'r
glân, a rhwng yr anifail a fwyttâir a'r hwn
nis bwyttâir.

PENNOD XII.

1 *Puredigaeth gwraig or ol esgor.* 6 *Ei hoff-rymmau am ei phuredigaeth.*

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Mo-
ses, gan ddywedyd,
2 Llefara wrth feibion Israel, gan ddywedyd,
Os gwraig a feichioga, ac a esgor ar wryw:
yna bydded aflan saith niwrnod: fel dyddiau
gwahaniaeth ei misglwyf y bydd hi aflan.
3 A'r wythfed dydd yr enwaedir ar gnawd
ei ddienwaediad ef.
4 A thri diwrnod ar ddeg ar hugain yr erys
y'ngwaed ei phuredigaeth: na chyffyrdded â
dim sanctaidd, ac na ddeued i'r cyssegr, nes
cyflawni dyddiau ei phuredigaeth.
5 Ond os ar fenyw yr esgor hi; yna y bydd
hi aflan bythefnos, megis *yn* ei gwahaniaeth:
a chwe diwrnod a thriugain yr erys y'ngwaed
ei phuredigaeth.
6 A phan gyflawner dyddiau ei phuredigaeth
ar fab neu ferch; dyged oen blwydd yn offrwm
poeth, a chyw colommen, neu durtur, yn
aberth dros bechod, at yr offeiriad, i ddrws
pabell y cyfarfod:
7 Ac offrymmed efe hynny ger bron yr
ARGLWYDD, a gwnaed gymmod drosti: a hi
a lanhêir oddi wrth gerddediad ei gwaed.
Dyma gyfraith yr hon a esgor ar wryw neu
ar fenyw.
8 As os ei llaw ni chyrhaedd werth oen, yna
cymmered ddwy durtur, neu ddau gyw co-
lommen; y naill yn offrwm poeth, a'r llall
yn aberth dros bechod: a gwnaed yr offeiriad
gymmod drosti; a glân fydd.

PENNOD XIII.

1 *Y deddfau a'r arwyddion wrth ba rai y cyfar-wyddir yr offeiriad i adnabod y gwahan-glwyf.*

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses ac
Aaron, gan ddywedyd,
2 Dyn (pan fyddo y'nghroen ei gnawd
chwydd, neu grammen, neu ddisgleirder, a
bod y'nghroen ei gnawd ef *megis* pla y
clwyf gwahanol) a ddygir at Aaron yr offeir-
iad, neu at un o'i feibion ef yr offeiriaid.
3 A'r offeiriad a edrych ar y pla y'nghroen
y cnawd: os y blewyn yn y pla fydd wedi
troi yn wyn, a gweledigad y pla yn ddyfnach
nâ chroen ei gnawd ef; pla gwahan-glwyf *yw*
hwnnw: a'r offeiriad a'i hedrych, ac a'i barn
yn aflan.
4 Ond os y disgleirdeb fydd gwyn y'nghroen
ei gnawd ef, ac heb fod yn is ei welediad nâ'r
croen, a'i flewyn heb droi yn wyn; yna caued
yr offeiriad ar y clwyfus saith niwrnod.
5 A'r seithfed dydd edryched yr offeiriad
ef: ac wele, os sefyll y bydd y pla yn ei olwg
ef, heb ledu o'r pla yn y croen; yna caued yr
offeiriad arno saith niwrnod eilwaith.
6 Ac edryched yr offeiriad ef yr ail seithfed
dydd: ac wele, *os bydd* y pla yn odywyll,
heb ledu o'r pla yn y croen; yna barned yr

offeiriad ef yn lân: crammen *yw* honno: yna
golched ei wisgoedd, a glân fydd.
7 Ac os y grammen gan ledu a leda yn y
croen, wedi i'r offeiriad ei weled, i'w farnu
yn lân; dangoser ef eilwaith i'r offeiriad.
8 Ac *os* gwel yr offeiriad, ac wele, ledu o'r
grammen yn y croen; yna barned yr offeiriad
ef yn aflan: gwahan-glwyf *yw*.
9 ¶ Pan fyddo ar ddyn bla gwahan-glwyf,
dyger ef at yr offeiriad;
10 Ac edryched yr offeiriad: yna, *os* chwydd
gwŷn *a fydd* yn y croen, a hwnnw wedi troi
y blewyn yn wŷn, a dim cig noeth byw yn y
chwydd;
11 Hên wahan-glwyf *yw* hwnnw y'nghroen
ei gnawd ef; a barned yr offeiriad ef yn aflan:
na chaued arno; o herwydd y mae efe yn
aflan.
12 Ond os y gwahan-glwyf gan darddu a
dardda yn y croen, a gorchuddio o'r gwahan-
glwyf holl groen y clwyfus, o'i ben hyd ei
draed, pa le bynnag yr edrycho yr offeiriad;
13 Yna edryched yr offeiriad: ac wele, *os* y
gwahan-glwyf fydd yn cuddio ei holl gnawd
ef; yna barned *yr offeiriad* y clwyfus yn lân:
trôdd yn wŷn i gŷd; glân *yw*.
14 A'r dydd y gwelir ynddo gig byw, aflan
fydd.
15 Yna edryched yr offeiriad ar y cig byw,
a barned ef yn aflan: aflan *yw* y cig byw
hwnnw; gwahan-glwyf *yw*.
16 Neu os dychwel y cig byw, a throi yn
wŷn; yna deued at yr offeiriad:
17 Ac edryched yr offeiriad arno: ac wele,
os trôdd y pla yn wŷn; yna barned yr offeir-
iad y clwyfus yn lân: glân *yw* efe.
18 ¶ Y cnawd hefyd y bu ynddo gornwyd
yn ei groen, a'i iachâu;
19 A bod yn lle y cornwyd chwydd gwŷn,
neu ddisgleirder gwŷn-goch, a'i ddangos i'r
offeiriad:
20 Os, pan edrycho yr offeiriad arno, y gwel-
ir ef yn îs nâ'r croen, a'i flewyn wedi troi yn
wŷn; yna barned yr offeiriad ef yn aflan:
gwahan-glwyf *yw* efe wedi tarddu o'r corn-
wyd.
21 Ond os yr offeiriad a'i hedrych; ac wele,
ni bydd ynddo flewyn gwŷn, ac ni bydd îs
nâ'r croen, ond ei fod yn odywyll; yna caued
yr offeiriad arno saith niwrnod.
22 Ac os gan ledu y lleda yn y croen; yna
barned yr offeiriad ef yn aflan: pla *yw* efe.
23 Ond os y disgleirder a saif yn ei le, heb
ymledu, craith cornwyd *yw* efe; a barned yr
offeiriad ef yn lân.
24 ¶ Os cnawd fydd â llosgiad yn y croen,
a bod i'r cig byw sydd yn llosgi ddisgleirder
gwŷn-goch, neu wŷn;
25 Yna edryched yr offeiriad ef: ac wele, *os*
blewyn yn y disgleirdeb fydd wedi troi yn
wŷn, ac yn îs i'w weled na'r croen; gwahan-
glwyf *yw* hwnnw yn tarddu o'r llosgiad; a
barned yr offeiriad ef yn aflan: pla gwahan-
glwyf *yw* hwnnw.
26 Ond os yr offeiriad a'i hedrych; ac wele,
ni *bydd* blewyn gwŷn yn y disgleirder, ac ni
bydd îs nâ'r croen, ond ei fod yn odywyll;
yna caued yr offeiriad arno saith niwrnod.
27 Ac edryched yr offeiriad ef y seithfed
dydd: os gan ledu y lledodd yn y croen; yna
barned yr offeiriad ef yn aflan: pla gwahan-
glwyf *yw* hwnnw.
28 Ac os y disgleirdeb a saif yn ei le, heb
ledu yn y croen, ond ei fod yn odywyll;
chwydd y llosgiad *yw* efe; barned yr offeiriad
ef yn lân: canys craith y llosgiad *yw* hwnnw.
29 ¶ Os bydd gwr neu wraig â phla arno
mewn pen neu farf;
30 Yna edryched yr offeiriad y pla: ac wele,
os îs y gwelir nâ'r croen, a blewyn melyn
main ynddo; yna barned yr offeiriad ef yn
aflan: y ddufrech *yw* hwnnw; gwahan-glwyf
pen neu farf *yw*.
31 Ac os yr offeiriad a edrych ar bla y ddu-
frech; ac wele, ni bydd yn îs ei weled nâ'r
croen, ac heb flewyn du ynddo; yna caued
yr offeiriad ar *yr hwn y bo arno* y ddufrech,
saith niwrnod.
32 Ac edryched yr offeiriad ar y pla y seith-
fed dydd: ac wele, *os* y ddufrech ni bydd
wedi lledu, ac ni bydd blewyn melyn ynddi,
a heb fod yn îs gweled y ddufrech na'r croen;
33 Yna eillier ef, ac nac eillied *y fan y byddo*
y ddufrech; a chaued yr offeiriad ar *berchen*
y ddufrech saith niwrnod eilwaith.
34 A'r seithfed dydd edryched yr offeiriad
ar y ddufrech: ac wele, *os* y ddufrech ni led-
odd yn y croen, ac ni bydd îs ei gweled nâ'r
croen; yna barned yr offeiriad ef yn lân, a
golched ei ddillad, a glân fydd.
35 Ond os y ddufrech gan ledu a leda yn y
croen, wedi ei lanhâu ef;
36 Yna edryched yr offeiriad ef: ac wele, os
lledodd y ddufrech yn y croen, na chwilied
yr offeiriad am y blewyn melyn: *y mae* efe
yn aflan.
37 Ond os sefyll y bydd y ddufrech yn ei
olwg ef, a blewyn du wedi tyfu ynddi; aeth
y ddufrech yn iach, glân *yw* hwnnw; a barned
yr offeiriad ef yn lân.
38 ¶ Os bydd y'nghroen cnawd gwr neu
wraig lawer o ddisglaer fannau gwŷnion;
39 Yna edryched yr offeiriad: ac wele, *os*
bydd y'nghroen eu cnawd hwynt ddisgleir-
iadau gwŷnion wedi gordduo; brychni *yw*
hynny yn tarddu yn y croen: glân *yw* efe.
40 A gwr pan syrthio gwallt ei ben, moel
yw; etto glân fydd.
41 Ac os o du ei wyneb y syrth gwallt ei
ben, efe a fydd tal-foel; *etto* glân *fydd* efe.
42 Ond pan fyddo anafod gwŷn-goch yn y
pen-foeledd, neu yn y tal-foeledd; gwahan-
glwyf *yw* efe yn tarddu yn ei ben-foeledd,
neu yn ei dal-foeledd ef.
43 Ac edryched yr offeiriad arno: ac wele,
os bydd chwydd yr anafod yn wŷn-goch, yn
ei ben-foeledd, neu yn ei dal-foeledd ef, fel
gwelediad gwahan-glwyf y'nghroen y cnawd;
44 Gwr gwahan-glwyfus *yw* hwnnw, aflan
yw; a'r offeiriad a'i barna ef yn llwyr-aflan:
yn ei ben *y mae* ei bla.
45 A'r gwahan-glwyfus yr hwn y byddo pla
arno, bydded ei wisgoedd ef wedi rhwygo, a'i
ben yn noeth, a rhodded gaead ar ei wefus
uchaf, a llefed, Aflan, aflan.
46 Yr holl ddyddiau *y byddo* y pla arno,
bernir ef yn aflan; aflan *yw* efe: triged ei
hunan; *bydded* ei drigfa allan o'r gwersyll.
47 ¶ Ac os dilledyn fydd â phla gwahan-
glwyf ynddo, o ddilledyn gwlan, neu o ddill-
edyn llin,
48 Pa un bynnag ai yn yr ystof, ai yn yr
anwe, o lin, neu o wlan, neu mewn croen,
neu mewn dim a wnaed o groen;
49 Os gwyrddlas neu goch fydd yr anafod
yn y dilledyn, neu yn y croen, neu yn yr
ystof, neu yn yr anwe, neu mewn dim o
groen: pla y gwahan-glwyf *yw* efe; a dang-
oser ef i'r offeiriad.
50 Ac edryched yr offeiriad ar y pla; a chau-
ed ar y peth y bo y pla arno, saith niwrnod.
51 A'r seithfed dydd edryched ar y pla: os
y pla a ledodd yn y dilledyn, pa un bynnag
ai mewn ystof, ai mewn anwe, ai mewn croen,
neu beth bynnag a wnaed o groen; gwahan-
glwyf ysol *yw* y pla; aflan *yw*.

52 Am hynny llosged y dilledyn hwnnw, pa un bynnag ai ystof, ai anwe, o wlan, neu o lin, neu ddim o groen, yr hwn y byddo pla ynddo: canys gwahan-glwyf ysol *yw* efe; llosger yn tân.

53 Ac os edrych yr offeiriad; ac wele, ni ledodd y pla mewn dilledyn, mewn ystof, neu mewn anwe, neu ddim o groen;

54 Yna gorchymyned yr offeiriad iddynt olchi *yr hyn y byddo* y pla ynddo, a chaued arno saith niwrnod eilwaith.

55 Ac edryched yr offeiriad ar y pla wedi ei olchi: ac wele, *os* y pla ni throdd ei liw, ac ni ledodd y pla; efe *a fydd* aflan; llosg ef yn tân; ysiad *yw*, pa un bynnag y bo yn llwm ai o'r tu mewn ai o'r tu allan.

56 Ac os edrych yr offeiriad; ac wele y pla yn odywyll, ar ol ei olchi; yna torred ef allan o'r dilledyn, neu o'r croen, neu o'r ystof, neu o'r anwe.

57 Ond os gwelir ef etto yn y dilledyn, yn yr ystof, neu yn yr anwe, neu mewn dim o groen; tarddu y mae efe: llosg yr hwn *y mae* y pla ynddo yn tân.

58 A'r dilledyn, neu yr ystof, neu yr anwe, neu pa beth bynnag o groen, y rhai a olcher, os ymadawodd y pla â hwynt, a olchir eilwaith; a glân *fydd*.

59 Dyma gyfraith pla gwahan-glwyf, mewn dilledyn gwlan, neu lin, mewn ystof, neu anwe, neu pa beth bynnag o groen, i'w farnu yn lân, neu i'w farnu yn aflan.

PENNOD XIV.

1 *Y seremoniau a'r aberthau wrth lanhâu y gwahan-glwyfus.* 33 *Arwyddion y gwahan-glwyf mewn tŷ.* 48 *Y modd y glanhêir y tŷ hwnnw.*

LLEFARODD yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Dyma gyfraith y gwahan-glwyfus, y dydd y glanhêir ef. Dyger ef at yr offeiriad:

3 A'r offeiriad a ddaw allan o'r gwersyll; ac edryched yr offeiriad: ac wele, *os* pla y gwahan-glwyf a iachâodd ar y gwahan-glwyfus;

4 Yna gorchymyned yr offeiriad i'r hwn a lanhêir, gymmeryd dau aderyn y tô byw *a* glân, a choed cedr, ac ysgarlad, ac isop.

5 A gorchymyned yr offeiriad ladd y naill aderyn y tô mewn llestr pridd, oddi ar ddwfr rhedegog.

6 A chymmered efe yr aderyn byw, a'r coed cedr, a'r ysgarlad, a'r isop, a throched hwynt a'r aderyn byw hefyd y'ngwaed yr aderyn a laddwyd oddi ar y dwfr rhedegog.

7 A thaenelled seithwaith ar yr hwn a lanhêir oddi wrth y gwahan-glwyf, a barned ef yn lân; yna gollynged yr aderyn byw yn rhydd ar wyneb y maes.

8 A golched yr hwn a lanhêir ei ddillad, ac eillied ei holl flew, ac ymolched mewn dwfr; a glân fydd: a deued wedi hynny i'r gwersyll, a thriged o'r tu allan i'w babell saith niwrnod.

9 A'r seithfed dydd bydded iddo eillio ei holl flew, *sef* ei ben, a'i farf, ac aeliau ei lygaid; îe, eillied ei holl flew; a golched ei ddillad, a golched ei gnawd mewn dwfr; a glân fydd.

10 A'r wythfed dydd cymmered ddau oen perffeith-gwbl, ac un hespin flwydd berffeith-gwbl, a thair degfed ran o beilliaid, yn fwyd-offrwm, wedi ei gymmysgu trwy olew, ac un log o olew.

11 A gosoded yr offeiriad a lanhâo, y gwr a lanhêir, a hwynt hefyd ger bron yr ARGLWYDD, *wrth* ddrws pabell y cyfarfod.

12 A chymmered yr offeiriad un hespwrn, ac offrymmed ef yn aberth dros gamwedd, a'r log o olew, a chyhwfaned hwynt yn offrwm cyhwfan ger bron yr ARGLWYDD.

13 A lladded ef yr oen yn y lle y lladder y pech-aberth, a'r poeth-offrwm; *sef* yn y lle sanctaidd: o herwydd yr aberth dros gamwedd *sydd* eiddo yr offeiriad, yn gystal a'r pech-aberth: sancteiddiolaf *yw*.

14 A chymmered yr offeiriad o waed yr aberth dros gamwedd, a rhodded yr offeiriad ef ar gwrr isaf clust ddehau yr hwn a lanhêir, ac ar fawd ei law ddehau, ac ar fawd ei droed dehau ef.

15 A chymmered yr offeiriad o'r log olew, a thywallted ar gledr ei law aswy ei hun.

16 A gwlyched yr offeiriad ei fys dehau yn yr olew *fyddo* ar ei law aswy, a thaenelled o'r olew â'i fys seithwaith ger bron yr ARGLWYDD.

17 Ac o weddill yr olew *fyddo* ar ei law, y dŷd yr offeiriad ar gwrr isaf clust ddehau yr hwn a lanhêir, ac ar fawd ei law dehau, ac ar fawd ei droed dehau, ar waed yr offrwm dros gamwedd.

18 A'r rhan arall o'r olew *fyddo* ar law yr offeiriad, a rydd efe ar ben yr hwn a lanhêir; a gwnaed yr offeiriad gymmod drosto ger bron yr ARGLWYDD.

19 Iê, offrymmed yr offeiriad aberth dros bechod, a gwnaed gymmod dros yr hwn a lanhêir oddi wrth ei aflendid; ac wedi hynny lladded y poeth-offrwm.

20 Ac aberthed yr offeiriad y poeth-offrwm, a'r bwyd-offrwm, ar yr allor: a gwnaed yr offeiriad gymmod drosto; a glân fydd.

21 Ond os tlawd *fydd*, a'i law heb gyrhaeddyd *hyn;* yna cymmered un oen, yn aberth dros gamwedd, i'w gyhwfanu, i wneuthur cymmod drosto, ac un ddegfed ran o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm, a log o olew;

22 A dwy durtur, neu ddau gyw colommen, y rhai a gyrhaeddo ei law: a bydded un yn bech-aberth, a'r llall yn boeth-offrwm.

23 A dyged hwynt yr wythfed dydd i'w lanhâu ef at yr offeiriad, wrth ddrws pabell y cyfarfod, ger bron yr ARGLWYDD.

24 A chymmered yr offeiriad oen yr offrwm dros gamwedd, a'r log olew, a chyhwfaned yr offeiriad hwynt yn offrwm cyhwfan ger bron yr ARGLWYDD.

25 A lladded oen yr offrwm dros gamwedd; a chymmered yr offeiriad o waed yr offrwm dros gamwedd, a rhodded ar gwrr isaf clust ddehau yr hwn a lanhêir, ac ar fawd ei law ddehau, ac ar fawd ei droed dehau.

26 A thywallted yr offeiriad o'r olew ar gledr ei law aswy ei hun.

27 Ac â'i fys dehau taenelled yr offeiriad, o'r olew *fyddo* ar gledr ei law aswy, seithwaith ger bron yr ARGLWYDD.

28 A rhodded yr offeiriad o'r olew *a fyddo* ar gledr ei law, ar gwrr isaf clust ddehau yr hwn a lanhêir, ac ar fawd ei law ddehau, ac ar fawd ei droed dehau, ar y mann *y byddo* gwaed yr offrwm dros gamwedd.

29 A'r rhan arall o'r olew *fyddo* ar gledr llaw yr offeiriad, a rydd efe ar ben yr hwn a lanhêir, i wneuthur cymmod drosto ger bron yr ARGLWYDD.

30 Yna offrymmed un o'r turturau, neu o'r cywion colommennod, *sef* o'r rhai a gyrhaeddo ei law ef;

31 Y rhai (*meddaf*) a gyrhaeddo ei law ef, un yn bech-aberth, ac un yn boeth-offrwm, ynghyd â'r bwyd-offrwm: a gwnaed yr offeiriad gymmod dros yr hwn a lanhêir ger bron yr ARGLWYDD.

32 Dyma gyfraith yr un *y byddo* pla y gwahan-glwyf arno, yr hwn ni chyrhaedd ei law yr hyn a berthyn i'w lanhâd.

33 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses ac Aaron, gan ddywedyd,

34 Pan ddeloch i dir Canaan, yr hwn yr ydwyf yn ei roddi i chwi yn feddiant, os rhoddaf bla gwahan-glwyf ar dŷ *o fewn* tir eich meddiant;

35 A dyfod o'r hwn biau y tŷ, a dangos i'r offeiriad, gan ddywedyd, Gwelaf megis pla yn y tŷ:

36 Yna gorchymyned yr offeiriad iddynt arloesi y tŷ, cyn dyfod yr offeiriad i weled y pla; fel na haloger yr hyn oll *a fyddo* yn tŷ: ac wedi hynny deued yr offeiriad i edrych y tŷ.

37 Ac edryched ar y pla: ac wele, *os* y pla *fydd* ym mharwydydd y tŷ, yn agennau gwyrddleision, neu gochion, a'r olwg arnynt yn is na'r pared;

38 Yna aed yr offeiriad allan o'r tŷ, i ddrws y tŷ, a chaued y tŷ saith niwrnod.

39 A'r seithfed dydd deued yr offeiriad drachefn, ac edryched: ac *os* lledodd y pla ym mharwydydd y tŷ;

40 Yna gorchymyned yr offeiriad iddynt dynnu y cerrig *y byddo* y pla arnynt, a bwriant hwynt allan o'r ddinas i le aflan.

41 A phared grafu y tŷ o'i fewn o amgylch; a thywalltant y llwch a grafont, o'r tu allan i'r ddinas i le aflan.

42 A chymmerant gerrig eraill, a gosodant yn lle y cerrig hynny; a chymmered bridd arall, a phridded y tŷ.

43 Ond os daw y pla drachefn, a tharddu yn y tŷ, wedi tynnu y cerrig, ac wedi crafu y tŷ, ac wedi priddo;

44 Yna doed yr offeiriad, ac edryched: ac wele, *os* lledodd y pla yn y tŷ, gwahan-glwyf ysol *yw* hwnnw yn y tŷ: aflan *yw* efe.

45 Yna tynned y tŷ i lawr, ei gerrig, a'i goed, a holl bridd y tŷ; a bwried i'r tu allan i'r ddinas i le aflan.

46 A'r hwn a ddêl i'r tŷ yr holl ddyddiau y parodd efe ei gau, efe a fydd aflan hyd yr hwyr.

47 A'r hwn a gysgo yn y tŷ, golched ei ddillad: felly yr hwn a fwyttâo yn y tŷ, golched ei ddillad.

48 Ac os yr offeiriad gan ddyfod a ddaw, ac a edrych; ac wele ni lledodd y pla yn y tŷ, wedi priddo y tŷ: yna barned yr offeiriad y tŷ yn lân, o herwydd iachâu y pla.

49 A chymmered i lanhâu y tŷ ddau aderyn y tô, a choed cedr, ac ysgarlad, ac isop.

50 A lladded y naill aderyn mewn llestr pridd, oddi ar ddwfr rhedegog.

51 A chymmered y coed cedr, a'r isop, a'r ysgarlad, a'r aderyn byw, a throched hwynt yng waed yr aderyn a laddwyd, ac yn y dwfr rhedegog, a thaenelled ar y tŷ seithwaith.

52 A glanhâed y tŷ â gwaed yr aderyn, ac â'r dwfr rhedegog, ac â'r aderyn byw, ac â'r coed cedr, ac â'r isop, ac â'r ysgarlad.

53 A gollynged yr aderyn byw allan o'r ddinas ar wyneb y maes, a gwnaed gymmod dros y tŷ: a glân fydd.

54 Dyma gyfraith am bob pla y clwyf gwahanol, ac am y ddufrech,

55 Ac am wahan-glwyf gwisg a thŷ,

56 Ac am chwydd, a chrammen, a disgleirdeb;

57 I ddysgu pa bryd *y bydd* aflan, a pha bryd *yn* lân. Dyma gyfraith y gwahan-glwyf.

PENNOD XV.

1 Aflendid gwŷr yn eu diferlif. 13 Eu puredigaeth. 19 Aflendid gwragedd yn eu diferlif; 28 a'u puredigaeth.

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses ac Aaron, gan ddywedyd,

2 Llefarwch wrth feibion Israel, a dywedwch wrthynt, Pob un pan fyddo diferlif yn rhedeg o'i gnawd, *a fydd* aflan oblegid ei ddiferlif.

3 A hyn fydd ei aflendid yn ei ddiferlif: os ei gnawd ef a ddifera ei ddiferlif, neu ymattal o'i gnawd ef oddi wrth ei ddiferlif; ei aflendid ef *yw* hyn.

4 Pob gwely y gorweddo ynddo un diferllyd, a fydd aflan; ac aflan fydd pob peth yr eisteddo efe arno.

5 A'r neb a gyffyrddo â'i wely ef, golched ei ddillad, ac ymdroched mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

6 A'r hwn a eisteddo ar ddim yr eisteddodd y diferllyd arno, golched ei ddillad, ac ymolched mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

7 A'r hwn a gyffyrddo â chnawd y diferllyd, golched ei ddillad, ac ymolched mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

8 A phan boero y diferllyd ar un glân, golched *hwnnw* ei ddillad, ac ymolched mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

9 Ac aflan fydd pob cyfrwy y marchogo y diferllyd ynddo.

10 A phwy bynnag a gyffyrddo â dim a fu dano, bydd aflan hyd yr hwyr: a'r hwn a'u dyco hwynt, golched ei ddillad, ac ymolched mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

11 A phwy bynnag y cyffyrddo y diferllyd âg ef, heb olchi ei ddwylaw mewn dwfr golched ei ddillad, ac ymolched mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

12 A'r llestr pridd y cyffyrddo y diferllyd âg ef, a ddryllir: a phob llestr pren a olchir mewn dwfr.

13 A phan lanhêir y diferllyd oddi wrth ei ddiferlif; yna cyfrifed iddo saith niwrnod i'w lanhâu, a golched ei ddillad, a golched ei gnawd mewn dwfr rhedegog, a glân fydd.

14 A'r wythfed dydd cymmered iddo ddwy durtur, neu ddau gyw colommen, a deued ger bron yr ARGLWYDD, i ddrws pabell y cyfarfod, a rhodded hwynt i'r offeiriad.

15 Ac offrymmed yr offeiriad hwynt, un yn bech-aberth, a'r llall yn boeth-offrwm: a gwnaed yr offeiriad gymmod drosto ef am ei ddiferlif ger bron yr ARGLWYDD.

16 Ac os gwr a ddaw oddi wrtho ddisgyniad had; yna golched ei holl gnawd mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

17 A phob dilledyn, a phob croen, y byddo disgyniad had arno, a olchir mewn dwfr, ac a fydd aflan hyd yr hwyr.

18 A'r wraig y cysgo gwr *mewn* disgyniad had gyd â hi; ymolchant mewn dwfr, a byddant aflan hyd yr hwyr *ill dau*.

19 ¶ A phan fyddo gwraig â diferlif arni, a bod ei diferlif yn ei chnawd yn waed; bydded saith niwrnod yn ei gwahaniaeth: a phwy bynnag a gyffyrddo â hi, bydd aflan hyd yr hwyr.

20 A'r hyn oll y gorweddo hi arno yn ei gwahaniaeth, fydd aflan; a'r hyn oll yr eisteddo hi arno, a fydd aflan.

21 A phwy bynnag a gyffyrddo â'i gwely hi, golched ei ddillad, ac ymolched mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

22 A phwy bynnag a gyffyrddo â dim yr eisteddodd hi arno, golched ei ddillad, ac ymolched mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

23 Ac os ar y gwely *y bydd* efe, neu ar ddim y byddo hi yn eistedd arno, wrth gyffwrdd âg ef; hyd yr hwyr y bydd efe aflan.

24 Ond os gwr gan gysgu a gwag gyd â hi, fel y byddo o'i mis-glwyf hi arno ef; aflan

fydd efe saith niwrnod, ac aflan fydd yr holl wely y gorwedd efe arno.

25 A phan fyddo diferlif ei gwaed yn rhedeg ar wraig lawer o ddyddiau, allan o amser ei hanhwyl, neu pan redo diferlif arni ar ol ei hanhwyl; bydded holl ddyddiau diferlif ei haflendid hi megis dyddiau ei gwahaniaeth: aflan *fydd* hi.

26 Pob gwely y gorweddo hi arno holl ddyddiau ei diferlif, *fydd* iddi fel gwely ei misglwyf; a phob dodrefnyn yr eisteddo hi arno fydd aflan, megis aflendid ei mis-glwyf hi.

27 A phwy bynnag a gyffyrddo â hwynt, aflan fydd; a golched ei ddillad, ac ymolched mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

28 Ac os glanhëir hi o'i diferlif; yna cyfrifed iddi saith niwrnod: ac wedi hynny glân fydd.

29 A'r wythfed dydd cymmered iddi ddwy durtur, neu ddau gyw colommen, a dyged hwynt at yr offeiriad, i ddrws pabell y cyfarfod.

30 Ac offrymmed yr offeiriad un yn bech-aberth, a'r llall yn boeth-offrwm; a gwnaed yr offeiriad gymmod drosti ger bron yr ARGLWYDD, am ddiferlif ei haflendid.

31 Felly y neillduwch blant Israel oddi wrth eu haflendid; fel na byddant feirw yn eu haflendid; pan halogant fy mhabell yr hon *sydd* yn eu mysg.

32 Dyma gyfraith yr hwn y byddo y diferlif arno, a'r hwn y daw oddi wrtho ddisgyniad had, fel y byddo aflan o'u herwydd;

33 A'r glaf o'i mis-glwyf, a'r neb y byddo y diferlif arno, o wryw, ac o fanyw ac i'r gwr a orweddo ynghyd â'r hon a fyddo aflan.

PENNOD XVI.

1 *Y modd y mae i'r arch-offeiriad fyned i mewn*
i'r cyssegr. 11 *Y pech-aberth drosto ei hun.*
15 *Y pech-aberth dros y bobl.* 20 *Yr afr ddi-*
angol. 29 *Gwyl y cymmod bob blwyddyn.*

LLEFARODD yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, wedi marwolaeth dau fab Aaron, pan offrymmasant ger bron yr ARGLWYDD, ac y buant feirw;

2 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Llefara wrth Aaron dy frawd, na ddelo bob amser i'r cyssegr o fewn y wahanlen, ger bron y drugareddfa *sydd* ar yr arch; fel na byddo efe farw: o herwydd mi a ymddangosaf ar y drugareddfa yn y cwmmwl.

3 A hyn y daw Aaron i'r cyssegr: â bustach ieuangc yn bech-aberth, ac â hwrdd yn boeth-offrwm.

4 Gwisged bais lliain sanctaidd, a bydded llodrau lliain am ei gnawd, a gwregyser ef â gwregys lliain, a gwisged feitr lliain: gwisgoedd sanctaidd *yw* y rhai hyn; golched yntau ei gnawd mewn dwfr, pan wisgo hwynt.

5 A chymmered gan gynnulleidfa meibion Israel ddau lwdn gafr yn bech-aberth, ac un hwrdd yn boeth-offrwm.

6 Ac offrymmed Aaron fustach y pech-aberth *a fyddo* drosto ei hun, a gwnaed gymmod drosto ei hun, a thros ei dŷ.

7 A chymmered y ddau fwch, a gosoded hwynt ger bron yr ARGLWYDD, *wrth* ddrws pabell y cyfarfod.

8 A rhodded Aaron goelbrennau ar y ddau fwch; un coelbren dros yr ARGLWYDD, a'r coelbren arall dros y bwch dïangol.

9 A dyged Aaron y bwch y syrthiodd coelbren yr ARGLWYDD arno, ac offrymmed ef yn bech-aberth.

10 A'r bwch y syrthiodd arno y coelbren i fod yn fwch dïangol, a roddir i sefyll yn fyw ger bron yr ARGLWYDD, i wneuthur cymmod âg ef, *ac* i'w ollwng i'r anialwch yn fwch dïangol.

11 A dyged Aaron fustach y pech-aberth *a fyddo* drosto ei hun, a gwnaed gymmod drosto ei hun, a thros ei dŷ; a lladded fustach y pech-aberth *a fyddo* drosto ei hun.

12 A chymmered lonaid thusser o farwor tanllyd oddi ar yr allor, oddi ger bron yr ARGLWYDD, a llonaid ei ddwylaw o arogldarth peraidd mân, a dyged o fewn y wahanlen.

13 A rhodded yr arogl-darth ar y tân, ger bron yr ARGLWYDD; fel y cuddio mwg yr arogl-darth y drugareddfa, yr hon *sydd* ar y dystiolaeth, ac na byddo efe farw.

14 A chymmered o waed y bustach, a thaenelled â'i fys ar y drugareddfa tu a'r dwyrain: a saith waith y taenella efe o'r gwaed â'i fys o flaen y drugareddfa.

15 ¶ Yna lladded fwch y pech-aberth *fydd* dros y bobl, a dyged ei waed ef o fewn y wahanlen; a gwnaed *â'i* waed ef megis ag y gwnaeth â gwaed y bustach, a thaenelled ef ar y drugareddfa, ac o flaen y drugareddfa.

16 A glanhâed y cyssegr oddi wrth aflendid meibion Israel, ac oddi wrth eu hanwireddau, yn eu holl bechodau: a gwnaed yr un modd i babell y cyfarfod, yr hon sydd yn aros gyd â hwynt, ym mysg eu haflendid hwynt.

17 Ac na fydded un dyn ym mhabell y cyfarfod, pan ddelo efe *i mewn* i wneuthur cymmod yn y cyssegr, hyd oni ddelo efe allan, a gwneuthur o hono ef gymmod drosto ei hun, a thros ei dŷ, a thros holl gynnulleidfa Israel.

18 Ac aed efe allan at yr allor *sydd* ger bron yr ARGLWYDD, a gwnaed gymmod arni; a chymmered o waed y bustach, ac o waed y bwch, a rhodded ar gyrn yr allor oddi amgylch.

19 A thaenelled arni o'r gwaed seithwaith â'i fys, a glanhâed hi, a sancteiddied hi oddi wrth aflendid meibion Israel.

20 ¶ A phan ddarffo iddo lanhâu y cyssegr, a phabell y cyfarfod, a'r allor; dyged y bwch byw:

21 A gosoded Aaron ei ddwylaw ar ben y bwch byw, a chyffesed arno holl anwiredd meibion Israel, a'u holl gamweddau hwynt yn eu holl bechodau; a rhodded hwynt ar ben y bwch, ac anfoned *ef ymaith* yn llaw gwr cymhwys i'r anialwch.

22 A'r bwch a ddwg eu holl anwiredd hwynt arno, i dir neillduaeth: am hynny hebrynged efe y bwch i'r anialwch.

23 Yna deued Aaron i babell y cyfarfod, a diosged y gwisgoedd lliain a wisgodd efe wrth ddyfod i'r cyssegr, a gadawed hwynt yno.

24 A golched ei gnawd mewn dwfr yn y lle sanctaidd, a gwisged ei ddillad, ac aed allan, ac offrymmed ei boeth-offrwm ei hun, a phoeth-offrwm y bobl, a gwnaed gymmod drosto ei hun, a thros y bobl.

25 A llosged wer y pech-aberth ar yr allor.

26 A golched yr hwn a anfonodd y bwch i *fod* yn fwch dïangol, ei ddillad, a golched ei gnawd mewn dwfr; ac yna deued i'r gwersyll.

27 A bustach y pech-aberth, a bwch y pech-aberth, y rhai y dygwyd eu gwaed i wneuthur cymmod yn y cyssegr, a ddwg *un* i'r tu allan i'r gwersyll; a hwy a losgant eu crwyn hwynt, a'u cnawd, a'u biswail, yn tân.

28 A golched yr hwn a'u llosgo hwynt ei ddillad, golched hefyd ei gnawd mewn dwfr; wedi hynny deued i'r gwersyll.

29 ¶ A bydded *hyn* yn ddeddf dragywyddol i chwi: y seithfed mis, ar y degfed *dydd* o'r mis, y cystuddiwch eich eneidiau, a dim

gwaith nis gwnewch, y priodor a'r dieithr a
fyddo yn ymdaith yn eich plith.
30 O herwydd y dydd hwnnw y gwna *yr
offeiriad* gymmod drosoch, i'ch glanhâu o'ch
holl bechodau, *fel* y byddoch lân ger bron yr
ARGLWYDD.
31 Sabboth gorphwysdra *yw* hwn i chwi;
yna cystuddiwch eich eneidiau, trwy ddeddf
dragywyddol.
32 A'r offeiriad, yr hwn a enneinio efe, a'r
hwn a gyssegro efe, i offeiriadu yn lle ei dad,
a wna y cymmod, ac a wisg y gwisgoedd lliain,
sef y gwisgoedd sanctaidd:
33 Ac a lanhâ y cyssegr sanctaidd, ac a lanhâ
babell y cyfarfod, a'r allor; ac a wna gymmod
dros yr offeiriaid, a thros holl bobl y gyn-
nulleidfa.
34 A bydded hyn yn ddeddf dragywyddol i
chwi, i wneuthur cymmod dros feibion Israel,
am eu pechodau oll, un waith yn y flwyddyn.
Ac efe a wnaeth megis y gorchymynodd yr
ARGLWYDD wrth Moses.

PENNOD XVII.

1 *Rhaid yw offrwm i'r Arglwydd wrth ddrws y
babell waed yr holl anifeiliaid a leddir.* 7 *Ni
wasanaetha iddynt aberthu i gythreuliaid.* 10
Gwahardd bwytta gwaed, 15 *a phob peth a
fo marw ei hun, neu a ysglyfaethwyd.*

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Mo-
ses, gan ddywedyd,
2 Llefara wrth Aaron, ac wrth ei feibion, ac
wrth holl feibion Israel, a dywed wrthynt,
Dyma y peth a orchymynodd yr ARGLWYDD,
gan ddywedyd,
3 Pob un o dŷ Israel a laddo ŷch, neu oen,
neu afr, o fewn y gwersyll, neu a laddo allan
o'r gwersyll,
4 Ac heb ei ddwyn i ddrws pabell y cyfarfod,
i offrymmu offrwm i'r ARGLWYDD, o flaen
tabernacl yr ARGLWYDD; gwaed a fwrir yn
erbyn y gwr hwnnw; gwaed a dywalltodd efe:
a thorrir y gwr hwnnw ymaith o blith ei bobl.
5 O herwydd yr hwn beth, dyged meibion
Israel eu haberthau y rhai y maent yn eu
haberthu ar wyneb y maes; îe dygant hwynt
i'r ARGLWYDD, i ddrws pabell y cyfarfod, at
yr offeiriad, ac aberthant hwynt yn aberthau
hedd i'r ARGLWYDD.
6 A thaenelled yr offeiriad y gwaed ar allor
yr ARGLWYDD, wrth ddrws pabell y cyf-
arfod, a llosged y gwer yn arogl peraidd i'r
ARGLWYDD.
7 Ac nac aberthant eu haberthau mwy i
gythreuliaid, y rhai y buant yn putteinio ar
eu holl. Deddf dragywyddol fydd hyn idd-
ynt, trwy eu cenhedlaethau.
8 ¶ Dywed gan hynny wrthynt, Pwy bynnag
o dŷ Israel, ac o'r dieithriaid a ymdeithio yn
eich mysg, a offrymmo boeth-offrwm, neu
aberth;
9 Ac nis dwg ef i ddrws pabell y cyfarfod,
i'w offrymmu i'r ARGLWYDD; torrir ymaith
y gwr hwnnw o blith ei bobl.
10 ¶ A phwy bynnag o dŷ Israel, ac o'r di-
eithriaid a ymdeithio yn eich mysg, a fwyt-
tâo ddim gwaed; myfi a osodaf fy wyneb yn
erbyn yr enaid a fwyttâo waed, a thorraf ef
ymaith o fysg ei bobl.
11 O herwydd einioes y cnawd sydd yn y
gwaed; a mi a'i rhoddais i chwi ar yr allor, i
wneuthur cymmod dros eich eneidiau: o her-
wydd y gwaed hwn a wna gymmod dros yr
enaid.
12 Am hynny y dywedais wrth feibion Isra-
el, Na fwyttâed un enaid o honoch waed; a'r
dieithr a ymdeithio yn eich mysg, na fwyttâ-
ed waed.
13 A phwy bynnag o feibion Israel, neu o'r
dieithriaid a ymdeithio yn eu mysg, a helio
helfa o fwystfil, neu o aderyn a fwyttâer; ty-
wallted ymaith ei waed ef, a chuddied ef â
llwch.
14 O herwydd einioes pob cnawd yw ei
waed; yn lle ei einioes ef y mae: am hynny
y dywedais wrth feibion Israel, Na fwyttêwch
waed un cnawd; o herwydd einioes pob
cnawd yw ei waed: pwy bynnag a'i bwyttâo,
a dorrir ymaith.
15 A phob dyn a'r a fwyttâo y peth a fu farw
o hono ei hun, neu ysglyfaeth, pa un bynnag
ai priodor, ai dieithrddyn; golched ei ddillad,
ac ymolched mewn dwfr, a bydded aflan hyd
yr hwyr: yna glân fydd.
16 Ond *os* efe nis gylch *hwynt*, ac ni ylch ei
gnawd; yna y dwg efe ei anwiredd.

PENNOD XVIII.

1 *Priodasau anghyfreithlawn.* 19 *Chwantau
anghyfreithlawn.*

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Mo-
ses, gan ddywedyd,
2 Llefara wrth feibion Israel, a dywed wrth-
ynt, Myfi *yw* yr ARGLWYDD eich DUW.
3 Na wnewch yn ol gweithredoedd gwlad
yr Aipht, yr hon y trigasoch ynddi; ac na
wnewch yn ol gweithredoedd gwlad Canaan,
yr hon yr ydwyf yn eich dwyn chwi iddi; ac
na rodiwch yn eu deddfau hwynt.
4 Fy marnedigaethau i a wnewch, a'm
deddfau a gedwch, i rodio ynddynt: myfi
yw yr ARGLWYDD eich DUW.
5 Îe, cedwch fy neddfau a'm barnedig-
aethau: a'r dyn a'u cadwo, a fydd byw
ynddynt: myfi *yw* yr ARGLWYDD.
6 ¶ Na nesâed neb at gyfnesaf ei gnawd, i
ddinoethi *eu* noethni: myfi *yw* yr ARGLWYDD.
7 Noethni dy dad, neu noethni dy fam, na
ddinoetha: dy fam yw hi, na ddinoetha ei
noethni.
8 Na ddinoetha noethni gwraig dy dad:
noethni dy dad *yw*.
9 Noethni dy chwaer, merch dy dad, neu
ferch dy fam, yr hon a anwyd gartref, neu a
anwyd allan; na ddinoetha eu noethni hwynt.
10 Noethni merch dy fab, neu ferch dy ferch;
na ddinoetha eu noethni hwynt: canys dy
noethni di *ydyw*.
11 Noethni merch gwraig dy dad, plentyn
dy dad, dy chwaer dithau *yw* hi; na ddi-
noetha ei noethni hi.
12 Na ddinoetha noethni chwaer dy dad:
cyfnesaf dy dad *yw* hi.
13 Na ddinoetha noethni chwaer dy fam:
canys cyfnesaf dy fam *yw* hi.
14 Na noetha noethni brawd dy dad; sef na
nesâ at ei wraig ef: dy fodryb *yw* hi.
15 Na noetha noethni dy waudd: gwraig dy
fab *yw* hi; na noetha ei noethni hi.
16 Na ddinoetha noethni gwraig dy frawd:
noethni dy frawd *yw*.
17 Na noetha noethni gwraig a'i merch; na
chymmer ferch ei mab hi, neu ferch ei merch
hi, i noethi ei noethni hi; ei chyfnesaf hi *yw*
y rhai hyn: ysgelerder *yw* hyn.
18 Hefyd na chymmer wraig ynghyd â'i
chwaer, i'w chystuddio *hi*, gan noethi noethni
honno gyd â'r llall, yn ei byw hi.
19 Ac na nesâ at wraig yn neillduaeth ei
haflendid, i noethi ei noethni hi.
20 Ac na chyd-orwedd gyd â gwraig dy
gymmydog, i fod yn aflan o'i phlegid.
21 Ac na ddod o'th had i fyned trwy *dân* i
Moloch; ac na haloga enw dy DDUW: myfi
yw yr ARGLWYDD.
22 Ac na orwedd gyd â gwrryw, fel gorwedd
gyd â benyw: ffieidd-dra *yw* hynny.

23 Ac na chyd-orwedd gyd âg un anifail, i
fod yn aflan gyd âg ef; ac na safed gwraig o
flaen un anifail i orwedd dano: cymmysgedd
yw hynny.
24 Nac ymhalogwch yn yr un o'r pethau
hyn: canys yn y rhai hyn oll yr halogwyd y
cenhedloedd yr ydwyf yn eu gyrru allan o'ch
blaen chwi.
25 A'r wlad a halogwyd: am hynny yr
ydwyf yn ymweled â'i hanwiredd yn ei her-
byn, fel y chwydo y wlad ei thrigolion.
26 Ond cedwch chwi fy neddfau a'm barn-
edigaethau i, ac na wnewch ddim o'r holl
ffiaidd bethau hyn; na'r priodor, na'r dï-
eithrddyn sydd yn ymdaith yn eich mysg:
27 (O herwydd yr holl ffiaidd bethau hyn a
wnaeth gwŷr y wlad, y rhai *a fu* o'ch blaen,
a'r wlad a halogwyd)
28 Fel na chwydo y wlad chwithau, pan
halogoch hi, megis y chwydodd hi y genedl
oedd o'ch blaen.
29 Canys pwy bynnag a wnel ddim o'r holl
ffiaidd bethau hyn; torrir ymaith yr eneidiau
a'u gwnelo o blith eu pobl.
30 Am hynny cedwch fy neddf i, heb wneuth-
ur *yr un* o'r deddfau ffiaidd a wnaed o'ch
blaen chwi, ac nac ymhalogwch ynddynt:
myfi *yw* yr ARGLWYDD eich Duw chwi.

PENNOD XIX.

Ail-adrodd amryw gyfreithiau.

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth
Moses, gan ddywedyd,
2 Llefara wrth holl gynnulleidfa meibion
Israel, a dywed wrthynt, Byddwch sanctaidd:
canys sanctaidd *ydwyf* fi, yr ARGLWYDD eich
Duw chwi.
3 ¶ Ofnwch bob un ei fam, a'i dad; a
chedwch fy Sabbothau: yr ARGLWYDD
eich Duw *ydwyf* fi.
4 Na throwch at eilunod, ac na wnewch i
chwi dduwiau tawdd: yr ARGLWYDD eich
Duw *ydwyf* fi.
5 ¶ A phan aberthoch hêdd-aberth i'r AR-
GLWYDD, yn ol eich ewyllys eich hun yr
aberthwch hynny.
6 Ar y dydd yr offrymmoch, a thrannoeth,
y bwyttâir ef: a llosger yn tân yr hyn a
weddillir hyd y trydydd dydd.
7 Ond os gan fwytta y bwyttâir ef o fewn y
trydydd dydd, ffiaidd *fydd* efe; ni bydd gym-
meradwy.
8 A'r hwn a'i bwyttâo a ddwg ei anwiredd,
am iddo halogi cyssegredig *beth* yr AR-
GLWYDD; a'r enaid hwnnw a dorrir ymaith
o blith ei bobl.
9 ¶ A phan gynhauafoch gynhauaf eich
tir, na feda yn llwyr gonglau dy faes, ac na
chynnull loffion dy gynhauaf.
10 Na loffa hefyd dy winllan, ac na chyn-
null rawn gweddill dy winllan; gâd hwynt
i'r tlawd ac i'r dïeithr: yr ARGLWYDD eich
Duw chwi *ydwyf* fi.
11 ¶ Na ladrattêwch, ac na ddywedwch gel-
wydd, ac na thwyllwch bob un ei gymmydog.
12 ¶ Ac na thyngwch i'm henw i yn an-
udon, ac na haloga enw dy DDUW: yr AR-
GLWYDD *ydwyf* fi.
13 ¶ Na cham-attal oddi wrth dy gym-
mydog, ac na yspeilia ef: na thriged cyflog
y gweithiwr gyd â thi hyd y bore.
14 ¶ Na felldiga y byddar, ac na ddod
dramgwydd o flaen y dall; ond ofna dy
DDUW: yr ARGLWYDD *ydwyf* fi.
15 ¶ Na wnewch gam mewn barn; na dder-
byn wyneb y tlawd, ac na pharcha wyneb y
cadarn: barna dy gymmydog mewn cyf-
iawnder.
16 ¶ Ac na rodia yn athrodwr ym mysg dy
bobl; na sâf yn erbyn gwaed dy gymmydog:
yr ARGLWYDD *ydwyf* fi.
17 ¶ Na chasâ dy frawd yn dy galon: gan
geryddu cerydda dy gymmydog, ac na ddï-
oddef bechod ynddo.
18 ¶ Na ddïala, ac na chadw lid i feibion
dy bobl; ond câr dy gymmydog megis ti dy
hun: yr ARGLWYDD *ydwyf* fi.
19 ¶ Cedwch fy neddfau: na âd i'th ani-
feiliaid gydio o amryw rywogaeth; ac na
haua dy faes âg amryw had; ac nac âed am
danat ddilledyn cymmysg o lin a gwlan.
20 ¶ A phan fyddo i wr a wnelo â benyw,
a hithau yn forwyn gaeth wedi ei dyweddïo i
wr, ac heb ei rhyddhâu ddim, neu heb roddi
rhyddid iddi; bydded *iddynt* gurfa; ac na
ladder hwynt, am nad oedd hi rydd.
21 A dyged efe yn aberth dros ei gamwedd
i'r ARGLWYDD, i ddrws pabell y cyfarfod,
hwrdd dros gamwedd.
22 A gwnaed yr offeiriad gymmod drosto
â'r hwrdd dros gamwedd, ger bron yr AR-
GLWYDD, am ei bechod a bechodd efe: a
maddeuir iddo am ei bechod a wnaeth efe.
23 ¶ A phan ddeloch i'r tir, a phlannu o
honoch bob pren ymborth; cyfrifwch yn
ddïenwaededig ei ffrwyth ef: tair blynedd
y bydd efe megis ddïenwaededig i chwi: na
fwyttâer o hono.
24 A'r bedwaredd flwyddyn y bydd ei holl
ffrwyth yn sanctaidd i foliannu yr AR-
GLWYDD *âg ef.*
25 A'r bummed flwyddyn y bwyttêwch ei
ffrwyth, fel y chwanego efe ei gnwd i chwi:
myfi *yw* yr ARGLWYDD eich Duw.
26 ¶ Na fwyttêwch ddim ynghyd â'i waed:
nac arferwch na swynion, na choel ar frudiau.
27 Na thalgrynnwch odre eich pen, ac na
thòr gyrrau dy farf.
28 Ac na wnewch dorriadau yn eich cnawd
am un marw, ac na roddwch brint nôd
arnoch: yr ARGLWYDD *ydwyf* fi.
29 ¶ Na haloga dy ferch, gan beri iddi but-
teinio; rhag putteinio y tir, a llenwi y wlad
o ysgelerder.
30 ¶ Cedwch fy Sabbothau, a pherchwch
fy nghyssegr: yr ARGLWYDD *ydwyf* fi.
31 ¶ Nac ewch ar ol dewiniaid, ac nac ym-
ofynwch â'r brudwyr, i ymhalogi o'u plegid:
yr ARGLWYDD eich Duw *ydwyf* fi.
32 ¶ Cyfod ger bron penwynni, a pharcha
wyneb henuriad: ac ofna dy DDUW: yr
ARGLWYDD *ydwyf* fi.
33 ¶ A phan ymdeithio dïeithrddyn ynghyd
â thi yn eich gwlad, na flinwch ef.
34 Bydded y dïeithr i chwi, yr hwn a ym-
deithio yn eich plith, fel yr un a hanffo o
honoch, a châr ef fel ti dy hun; o herwydd
dïeithriaid fuoch y'ngwlad yr Aipht: yr AR-
GLWYDD eich Duw *ydwyf* fi.
35 ¶ Na wnewch gam ar farn, ar lathen, ar
bwys, nac ar fesur.
36 Bydded i chwi gloriannau cyfiawn, gerrig
cyfiawn, ephah gyfiawn, a hin gyfiawn: yr
ARGLWYDD eich Duw *ydwyf* fi, yr hwn a'ch
dygais allan o dir yr Aipht.
37 Cedwch chwithau fy holl ddeddfau, a'm
holl farnedigaethau, a gwnewch hwynt: yr
ARGLWYDD *ydwyf* fi.

PENNOD XX.

1 *Am yr hwn a roddo ei had i Moloch.* 4 *Am yr hwn a arbedo y cyfryw.* 6 *Am fyned at frudwyr.* 7 *Am ymsancteiddio.* 9 *Am yr hwn a felldithio ei rieni.* 10 *Am odineb.* 11, 14, 17, 19 *Am ymlosgach.* 13 *Am orwedd gyd â gwrryw,* 15 *neu gyd âg anifail.* 18 *Am*

aflendid. 22 *Gorchymyn ufudd-dod gyd â sancteiddrwydd.* 27 *Rhaid yw rhoddi brudwyr i farwolaeth.*

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,
2 Dywed hefyd wrth feibion Israel, Pob un o feibion Israel, neu o'r dieithr a ymdeithio yn Israel, yr hwn a roddo o'i had i Moloch, a leddir yn farw; pobl y tir a'i llabyddiant ef â cherrig.
3 A mi a osodaf fy wyneb yn erbyn y dyn hwnnw, ac a'i torraf o fysg ei bobl; am iddo roddi o'i had i Moloch, i aflanhâu fy nghyssegr, ac i halogi fy enw sanctaidd.
4 Ac os pobl y wlad gan guddio a guddiant eu llygaid oddi wrth y dyn hwnnw (pan roddo efe ei had i Moloch) ac nis lladdant ef:
5 Yna y gosodaf fy wyneb yn erbyn y dyn hwnnw, ac yn erbyn ei dylwyth, a thorraf ymaith ef, a phawb a ddilynant ei butteindra ef, gan butteinio yn ol Moloch, o fysg eu pobl.
6 ¶ A'r dyn a dro ar ol dewiniaid, a brudwyr, i butteinio ar eu hol hwynt; gosodaf fy wyneb yn erbyn y dyn hwnnw hefyd, a thorraf ef ymaith o fysg ei bobl.
7 ¶ Ymsancteiddiwch gan hynny, a byddwch sanctaidd: canys myfi *yw* yr ARGLWYDD eich DUW chwi.
8 Cedwch hefyd fy neddfau, a gwnewch hwynt: myfi *yw* yr ARGLWYDD eich sancteiddydd.
9 ¶ Os bydd neb a felldigo ei dad neu ei fam, lladder ef yn farw: ei dad neu ei fam a felldigodd efe; ei waed *fydd* arno ei hun.
10 ¶ A'r gwr a odinebo gyd â gwraig gwr *arall, sef yr hwn* a odinebo gyd â gwraig ei gymmydog, lladder yn farw y godinebwr a'r odinebwraig.
11 A'r gwr a orweddo gyd â gwraig ei dad, a noethodd noethni ei dad: lladder yn feirw hwynt ill dau; eu gwaed *fydd* arnynt eu hunain
12 Am y gwr a orweddo ynghyd â'i waudd, lladder yn feirw hwynt ill dau: cymmysgedd a wnaethant; eu gwaed *fydd* arnynt eu hunain.
13 A'r gwr a orweddo gyd â gwr, fel gorwedd gyd â gwraig, ffieidd-dra a wnaethant ill dau: lladder hwynt yn feirw; eu gwaed *fydd* arnynt eu hunain.
14 Y gwr a gymmero wraig a'i mam, ysgelerder *yw* hynny: llosgant ef a hwythau yn tân; ac na fydded ysgelerder yn eich mysg.
15 A lladder yn farw y gwr a ymgydio âg anifail: lladdant hefyd yr anifail.
16 A'r wraig a êl at un anifail, i orwedd dano, lladd di y wraig a'r anifail hefyd: lladder hwynt yn feirw; eu gwaed *fydd* arnynt eu hunain.
17 A'r gwr a gymmero ei chwaer, merch ei dad, neu ferch ei fam, ac a welo ei noethni hi, ac y gwelo hithau ei noethni yntau; gwaradwydd *yw* hynny; torrer hwythau ymaith y'ngolwg meibion eu pobl: noethni ei chwaer a noethodd efe; efe a ddwg ei anwiredd.
18 A'r gwr a orweddo gyd â gwraig glaf o'i misglwyf, ac a noetho ei noethni hi; ei diferlif hi a ddatguddiodd efe, a hithau a ddatguddiodd ddiferlif ei gwaed ei hun: am hynny torrer hwynt ill dau o fysg eu pobl.
19 Ac na noetha noethni chwaer dy fam, neu chwaer dy dad; o herwydd ei gyfnesaf ei hun y mae yn ei noethi: dygant eu hanwiredd.
20 A'r gwr a orweddo gyd â gwraig ei ewythr frawd ei dad, a noetha noethni ei ewythr: eu pechod a ddygant; byddant feirw yn ddiblant.
21 A'r gwr a gymmero wraig ei frawd (peth aflan *yw* hynny) efe a noethodd noethni ei frawd: diblant fyddant.
22 ¶ Am hynny cedwch fy holl ddeddfau, a'm holl farnedigaethau, a gwnewch hwynt, fel na chwydo y wlad chwi, yr hon yr ydwyf yn eich dwyn iddi i breswylio ynddi.
23 Ac na rodiwch yn neddfau y genedl yr ydwyf yn eu bwrw allan o'ch blaen chwi: o herwydd yr holl bethau hyn a wnaethant; am hynny y ffieiddiais hwynt.
24 Ac wrthych y dywedais, Chwi a etifeddwch eu tir hwynt; mi a'i rhoddaf i chwi i'w feddiannu; gwlad yn llifeirio o laeth a mêl: myfi *yw* yr ARGLWYDD eich DUW chwi, yr hwn a'ch neillduais chwi oddi wrth bobloedd *eraill.*
25 Rhoddwch chwithau wahaniaeth rhwng yr anifail glân a'r aflan, a rhwng yr aderyn aflan a'r glân; ac na wnewch eich eneidiau yn ffiaidd o herwydd anifail, neu o herwydd aderyn, neu o herwydd dim oll a ymlusgo ar y ddaear, yr hwn a neillduais i chwi i'w gyfrif yn aflan.
26 Byddwch chwithau sanctaidd i mi: o herwydd myfi yr ARGLWYDD *ydwyf* sanctaidd, ac a'ch neillduais chwi oddi wrth bobloedd *eraill*, i fod yn eiddof fi.
27 ¶ Gwr neu wraig a fo ganddynt yspryd dewiniaeth, neu frud, hwy a leddir yn farw: â cherrig y llabyddiant hwynt; eu gwaed *fydd* arnynt eu hunain.

PENNOD XXI.

1 *Am alar yr offeiriaid.* 6 *Am eu sancteiddrwydd.* 8 *Am eu cymmeriad.* 7, 13 *Am eu priodasau.* 16 *Ni chaiff yr offeiriaid a fo arnynt anaf weini yn y cyssegr.*

A DYWEDODD yr ARGLWYDD wrth Moses, Llefara wrth yr offeiriaid, meibion Aaron, a dywed wrthynt, Nac ymhaloged *neb* am y marw ym mysg ei bobl.
2 Ond am ei gyfnesaf agos iddo; am ei fam, am ei dad, ac am ei fab, ac am ei ferch, ac am ei frawd,
3 Ac am ei chwaer o forwyn, yr hon sydd agos iddo, yr hon ni fu eiddo gwr: am honno y gall ymhalogi.
4 Nac ymhaloged pennaeth ym mysg ei bobl, i'w aflanhâu ei hun.
5 Na wnant foelni ar eu pennau, ac nac eilliant gyrrau eu barfau, ac na thorrant dorriadau ar eu cnawd.
6 Sanctaidd fyddant i'w DUW, ac na halogant enw eu DUW: o herwydd offrymmu y maent ebyrth tanllyd yr ARGLWYDD, *a* bara eu DUW; am hynny byddant sanctaidd.
7 Na chymmerant butteinwraig, neu un halogedig, yn wraig: ac na chymmerant wraig wedi ysgar oddi wrth ei gwr; o herwydd sanctaidd *yw* efe i'w DDUW.
8 A chyfrif di ef yn sanctaidd; o herwydd bara dy DDUW di y mae efe yn ei offrymmu: bydded sanctaidd i ti; o herwydd sanctaidd *ydwyf* fi yr ARGLWYDD eich sancteiddydd.
9 ¶ Ac os dechreu merch un offeiriad butteinio, halogi ei thad y mae: llosger hi yn tân.
10 A'r offeiriad pennaf o'i frodyr, yr hwn y tywalltwyd olew yr enneiniad ar ei ben, ac a gyssegrwyd i wisgo y gwisgoedd, na ddiosged oddi am ei ben, ac na rwyged ei ddillad:
11 Ac na ddeued at gorph un marw, nac ymhaloged am ei dad, nac am ei fam:
12 Ac nac aed allan o'r cyssegr, ac na haloged gyssegr ei DDUW; am *fod* coron olew enneiniad ei DDUW arno ef: myfi *yw* yr ARGLWYDD.
13 A chymmered efe wraig yn ei morwyndod.

14 Gwraig weddw, na gwraig wedi ysgar,
nac un halogedig, *na* phuttain; y rhai hyn
na chymmered: ond cymmered forwyn o'i
bobl ei hun yn wraig.
15 Ac na haloged ei had ym mysg ei bobl:
canys myfi *yw* yr ARGLWYDD ei sancteidd-
ydd ef.
16 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Mo-
ses, gan ddywedyd,
17 Llefara wrth Aaron, gan ddywedyd, Na
nesâed un o'th had di trwy eu cenhedlaethau,
yr hwn y byddo anaf arno, i offrymmu bara
ei DDUW:
18 Canys ni chaiff un gwr y byddo anaf arno
nesâu; y gwr dall, neu y cloff, neu y trwyn-
dwn, neu y neb y byddo dim gormod ynddo;
19 Neu y gwr y byddo iddo droed twnn,
neu law donn;
20 Neu a fyddo yn gefngrwm, neu yn gorr,
neu â magl neu bysen ar ei lygad, neu yn
grachlyd, neu yn glafrllyd, neu wedi ysigo ei
eirin,
21 Na nesâed un gwr o had Aaron yr
offeiriad, yr hwn y byddo anaf arno, i
offrymmu ebyrth tanllyd yr ARGLWYDD:
anaf sydd arno; na nesâed i offrymmu bara
ei DDUW.
22 Bara ei DDUW, o'r *pethau* sanctaidd cys-
segredig, ac o'r *pethau* cyssegredig, a gaiff
efe ei fwytta.
23 Etto nac aed i mewn at y wahanlen, ac
na nesâed at yr allor, am *fod* anaf arno; ac
na haloged fy nghyssegroedd: canys myfi
yw yr ARGLWYDD eu sancteiddydd hwynt.
24 A llefarodd Moses *hynny* wrth Aaron,
ac wrth ei feibion, ac wrth holl feibion
Israel.

PENNOD XXII.

1 *Rhaid i'r offeiriaid yn eu haflendid ymgadw oddi wrth y pethau cyssegredig.* 6 *Y modd y mae eu puro hwynt.* 10 *Pwy yn nhŷ yr offeiriaid a all fwytta o'r pethau cyssegredig.* 17 *Rhaid i'r aberthau fod yn ddianaf.* 26 *Oedran yr aberth.* 29 *Y gyfraith am fwytta yr aberth diolch.*

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth
Moses, gan ddywedyd,
2 Llefara wrth Aaron, ac wrth ei feibion,
am iddynt ymneillduo oddi wrth bethau
cyssegredig meibion Israel, ac na halogant fy
enw sanctaidd, *yn y pethau* y maent yn eu
cyssegru i mi: myfi *yw* yr ARGLWYDD.
3 Dywed wrthynt, Pwy bynnag o'ch holl
hiliogaeth, trwy eich cenhedlaethau, a nesâo
at y pethau cyssegredig a gyssegro meibion
Israel i'r ARGLWYDD, a'i aflendid arno;
torrir ymaith yr enaid hwnnw oddi ger fy
mron: myfi *yw* yr ARGLWYDD.
4 Na fwyttâed neb o hiliogaeth Aaron o'r
pethau cyssegredig, ac yntau yn wahan-
glwyfus, neu yn ddiferllyd, hyd oni lanhâer
ef: na'r hwn a gyffyrddo â dim wedi ei
halogi wrth y marw, na'r hwn yr êl oddi
wrtho ddisgyniad had;
5 Na'r un a gyffyrddo âg un ymlusgiad,
trwy yr hwn y gallo fod yn aflan, neu â dyn
y byddai aflan o'i blegid, pa aflendid bynnag
fyddo arno:
6 A'r dyn a gyffyrddo âg ef, a fydd aflan
hyd yr hwyr; ac na fwyttâed o'r pethau
cyssegredig, oddieithr iddo olchi ei gnawd
mewn dwfr.
7 A phan fachludo yr haul, glân fydd; ac
wedi hynny bwyttâed o'r pethau cyssegredig:
canys ei fwyd ef *yw* hwn.
8 Ac na fwyttâed o ddim wedi marw ei hun,
neu wedi ei ysglyfaethu, i fod yn aflan o'i
blegid: myfi *yw* yr ARGLWYDD.
9 Ond cadwant fy neddf i, ac na ddygant
bechod *bob un* arnynt eu hunain, i farw o'i
blegid, pan halogant hi: myfi *yw* yr AR-
GLWYDD eu sancteiddydd hwynt.
10 Ac na fwyttâed un alltud o'r peth cys-
segredig: dieithrddyn yr offeiriad, a'r gwas
cyflog, ni chaiff fwytta y peth cyssegredig.
11 Ond pan bryno yr offeiriad ddyn am ei
arian, hwnnw a gaiff fwytta o hono, a'r hwn
a aner *yn* ei dŷ ef: y rhai hyn a gânt fwytta
o'i fara ef.
12 A merch yr offeiriad, pan fyddo hi eiddo
gwr dieithr, ni chaiff hi fwytta o offrwm y
pethau cyssegredig.
13 Ond merch yr offeiriad, os gweddw fydd
hi, neu wedi ysgar, a heb blant iddi, ac wedi
dychwelyd i dŷ ei thad, a gaiff fwytta o fara
ei thad, megis *yn* ei hieuengctid; ac ni chaiff
neb dieithr fwytta o hono.
14 ¶ A phan fwyttâo un beth cyssegredig
mewn anwybod; yna chwaneged ei bummed
ran atto, a rhodded gyd â'r peth cyssegredig
i'r offeiriad.
15 Ac na halogant gyssegredig bethau meib-
ion Israel, y rhai a offrymmant i'r AR-
GLWYDD.
16 Ac na wnant iddynt ddwyn cosp cam-
wedd, pan fwyttâont eu cyssegredig bethau
hwynt: o herwydd myfi *yw* yr ARGLWYDD
eu sancteiddydd.
17 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth
Moses, gan ddywedyd,
18 Llefara wrth Aaron, ac wrth ei feibion,
ac wrth holl feibion Israel, a dywed wrthynt,
Pwy bynnag o dŷ Israel, ac o ddieithr yn
Israel, a offrymmo ei offrwm yn ol ei holl
addunedau, ac yn ol ei holl roddion gwir-
fodd, y rhai a offrymmant i'r ARGLWYDD
yn boeth-offrwm;
19 Offrymmwch wrth eich ewyllys eich
hun, un gwryw perffeith-gwbl, o'r eidionau,
o'r defaid, neu o'r geifr.
20 Nac offrymmwch ddim *y byddo* anaf
arno; o herwydd ni bydd efe gymmeradwy
drosoch.
21 A phan offrymmo gwr aberth hêdd i'r
ARGLWYDD, gan neillduo *ei* adduned, neu
rodd ewyllysgar o'r eidionau, neu o'r praidd,
bydded berffeith-gwbl, fel y byddo gymmer-
adwy: na fydded un anaf arno.
22 Y dall, neu yr ysig, neu yr anafus, neu
y dafadenog, neu y crachlyd, neu y clafrllyd,
nac offrymmwch hwy i'r ARGLWYDD, ac na
roddwch aberth tanllyd o honynt ar allor yr
ARGLWYDD.
23 A'r eidion, neu yr oen a fyddo gormod
neu ry fychain ei aelodau, gellwch ei offrym-
mu yn offrwm gwirfodd; ond dros adduned
ni bydd cymmeradwy.
24 Nac offrymmwch i'r ARGLWYDD ddim
wedi llethu, neu ysigo, neu ddryllio, neu
dorri; ac na wnewch yn eich tir y *fath beth*.
25 Ac nac offrymmwch o law un dieithr
fwyd eich Duw o'r holl bethau hyn: canys
y mae eu llygredigaeth ynddynt; anaf *sydd*
arnynt: ni byddant gymmeradwy drosoch.
26 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth
Moses, gan ddywedyd,
27 Pan aner eidion, neu ddafad, neu afr,
bydded saith niwrnod dan ei fam; o'r wyth-
fed dydd ac o hynny allan y bydd cymmer-
adwy yn offrwm o aberth tanllyd i'r AR-
GLWYDD.
28 Ac am fuwch neu ddafad, na leddwch hi
a'i llwdn yn yr un dydd.
29 A phan aberthoch aberth diolch i'r
ARGLWYDD, offrymmwch wrth eich ewyllys
eich hunain.

30 Y dydd hwnnw y bwyttâir ef; na weddillwch o hono hyd y bore: myfi *yw* yr ARGLWYDD.

31 Cedwch chwithau fy ngorchymynion, a gwnewch hwynt: myfi *yw* yr ARGLWYDD.

32 Ac na halogwch fy enw sanctaidd, ond sancteiddier fi ym mysg meibion Israel: myfi *yw* yr ARGLWYDD eich sancteiddydd,

33 Yr hwn a'ch dygais chwi allan o dir yr Aipht, i fod yn DDUW i chwi: myfi *yw* yr ARGLWYDD.

PENNOD XXIII.

1 *Gwyliau yr Arglwydd.* 3 *Y Sabboth.* 4 *Y Pasc.* 9 *Yr ysgub flaen-ffrwyth.* 15 *Gwyl y Sulgwyn.* 22 *Rhaid yw gadael peth i'r tlodion i'w loffa.* 23 *Gwyl yr udgyrn.* 26 *Y dydd cymmod.* 33 *Gwyl y pebyll.*

LLEFARODD yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Llefara wrth feibion Israel, a dywed wrthynt, Gwyliau yr ARGLWYDD, y rhai a gyhoeddwch yn gymmanfëydd sanctaidd, *ydyw* fy ngwyliau hyn.

3 Chwe diwrnod y gwneir gwaith; a'r seithfed dydd y bydd Sabboth gorphwysdra, *sef* cymmanfa sanctaidd; dim gwaith nis gwnewch: Sabboth *yw* efe i'r ARGLWYDD yn eich holl drigfannau.

4 ¶ Dyma wyliau yr ARGLWYDD, y cymmanfëydd sanctaidd, y rhai a gyhoeddwch yn eu tymmor.

5 O fewn y mis cyntaf, ar y pedwerydd *dydd* ar ddeg o'r mis, yn y cyfnos, *y bydd* Pasc yr ARGLWYDD.

6 A'r pymthegfed dydd o'r mis hwnnw y bydd gwyl y bara croyw i'r ARGLWYDD: saith niwrnod y bwyttêwch fara croyw.

7 Ar y dydd cyntaf y bydd i chwi gymmanfa sanctaidd: dim caethwaith ni chewch ei wneuthur.

8 Ond offrymmwch ebyrth tanllyd i'r ARGLWYDD saith niwrnod: ar y seithfed dydd *bydded* cymmanfa sanctaidd; na wnewch ddim caethwaith.

9 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd, Llefara wrth feibion Israel, a dywed wrthynt,

10 Pan ddeloch i'r tir a roddaf i chwi, a medi o honoch ei gynhauaf; yna dygwch ysgub blaen-ffrwyth eich cynhauaf at yr offeiriad.

11 Cyhwfaned yntau yr ysgub ger bron yr ARGLWYDD, i'ch gwneuthur yn gymmeradwy: trannoeth wedi y Sabboth y cyhwfana yr offeiriad hi.

12 Ac offrymmwch ar y dydd y cyhwfaner yr ysgub, oen blwydd, perffeith-gwbl, yn boeth-offrwm i'r ARGLWYDD.

13 A'i fwyd-offrwm *o* ddwy ddegfed ran o beilliaid wedi ei gymmysgu âg olew, yn aberth tanllyd i'r ARGLWYDD, yn arogl peraidd: a'i ddïod-offrwm *fydd* o win, pedwaredd *ran* hin.

14 Bara hefyd, nac ŷd wedi ei grasu, na thywysenau ir, ni chewch eu bwytta hyd gorph y dydd hwnnw, nes dwyn o honoch offrwm eich DUW. Deddf dragywyddol trwy eich cenhedlaethau, yn eich holl drigfannau, *fydd hyn.*

15 ¶ A chyfrifwch i chwi o drannoeth wedi y Sabboth, o'r dydd y dygoch ysgub y cyhwfan; saith Sabboth cyflawn fyddant:

16 Hyd drannoeth wedi y seithfed Sabboth, y cyfrifwch ddeng niwrnod a deugain; ac offrymmwch fwyd-offrwm newydd i'r ARGLWYDD.

17 A dygwch o'ch trigfannau ddwy dorth gyhwfan, dwy ddegfed ran o beilliaid fyddant: yn lefeinllyd y pobir hwynt, yn flaenffrwyth i'r ARGLWYDD.

18 Ac offrymmwch gyd â'r bara saith oen blwyddiaid, perffeith-gwbl, ac un bustach ieuangc, a dau hwrdd: poeth-offrwm i'r ARGLWYDD fyddant hwy, ynghyd â'u bwyd-offrwm a'u dïod-offrwm; *sef* aberth tanllyd o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

19 Yna aberthwch un bwch geifr yn bech-aberth, a dau oen blwyddiaid yn aberth hêdd.

20 A chyhwfaned yr offeiriad hwynt, ynghyd â bara y blaen-ffrwyth, yn offrwm cyhwfan ger bron yr ARGLWYDD, ynghyd â'r ddau oen: cyssegredig i'r ARGLWYDD *ac* eiddo yr offeiriad fyddant.

21 A chyhoeddwch, o fewn corph y dydd hwnnw, y bydd cymmanfa sanctaidd i chwi: dim caethwaith nis gwnewch. Deddf dragywyddol, yn eich holl drigfannau, trwy eich cenhedlaethau, *fydd hyn.*

22 ¶ A phan fedoch gynhauaf eich tir, na lwyr-feda gyrrau dy faes, ac na loffa loffion dy gynhauaf; gâd hwynt i'r tlawd a'r dïeithr: myfi *yw* yr ARGLWYDD eich DUW chwi.

23 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

24 Llefara wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Ar y seithfed mis, ar *y dydd* cyntaf o'r mis, y bydd i chwi Sabboth, yn goffadwriaeth caniad udgyrn, *a* chymmanfa sanctaidd.

25 Dim caethwaith nis gwnewch; ond offrymmwch ebyrth tanllyd i'r ARGLWYDD.

26 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

27 Y degfed *dydd* o'r seithfed mis hwn, *y bydd* dydd cymmod; cymmanfa sanctaidd fydd i chwi: yna cystuddiwch eich eneidiau, ac offrymmwch ebyrth tanllyd i'r ARGLWYDD.

28 Ac na wnewch ddim gwaith o fewn corph y dydd hwnnw: o herwydd dydd cymmod *yw*, i wneuthur cymmod drosoch ger bron yr ARGLWYDD eich DUW.

29 Canys pob enaid a'r ni chystuddier o fewn corph y dydd hwn, a dorrir ymaith oddi wrth ei bobl.

30 A phob enaid a wnelo ddim gwaith o fewn corph y dydd hwnnw, difethaf yr enaid hwnnw hefyd o fysg ei bobl.

31 Na wnewch ddim gwaith. Deddf dragywyddol, trwy eich cenhedlaethau, yn eich holl drigfannau, *yw hyn.*

32 Sabboth gorphwysdra *yw* efe i chwi; cystuddiwch chwithau eich eneidiau ar y nawfed *dydd* o'r mis, yn yr hwyr: o hwyr i hwyr y cedwch eich Sabboth.

33 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

34 Llefara wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Ar y pymthegfed dydd o'r seithfed mis hwn *y bydd* gwyl y pebyll saith niwrnod i'r ARGLWYDD.

35 Ar y dydd cyntaf *y bydd* cymmanfa sanctaidd: dim caethwaith nis gwnewch.

36 Saith niwrnod yr offrymmwch aberth tanllyd i'r ARGLWYDD: ar yr wythfed dydd y bydd cymmanfa sanctaidd i chwi; a chwi a offrymmwch aberth tanllyd i'r ARGLWYDD: uchel wyl *yw* hi; na wnewch ddim caethwaith.

37 Dyma wyliau yr ARGLWYDD, y rhai a gyhoeddwch yn gymmanfëydd sanctaidd, i offrymmu i'r ARGLWYDD aberth tanllyd, offrwm poeth, bwyd-offrwm, aberth, a dïod-offrwm; pob peth yn ei ddydd:

38 Heb law Sabbothau yr ARGLWYDD,
ac heb law eich rhoddion chwi, ac heb
law eich holl addunedau, ac heb law eich
holl offrymmau gwirfodd, a roddoch i'r AR-
GLWYDD.
39 Ac ar y pymthegfed dydd o'r seithfed
mis, pan gynnulloch ffrwyth eich tir, cedwch
wyl i'r ARGLWYDD saith niwrnod: *bydded*
gorphwysdra ar y dydd cyntaf, a gorphwys-
dra ar yr wythfed dydd.
40 A'r dydd cyntaf cymmerwch i chwi
ffrwyth pren prydferth, canghenau palm-
wydd, a brig pren caeadfrig, a helyg afon;
ac ymlawenhêwch ger bron yr ARGLWYDD
eich DUW saith niwrnod.
41 A chedwch hon yn wyl i'r ARGLWYDD
saith niwrnod yn y flwyddyn: deddf dragy-
wyddol yn eich cenhedlaethau *yw;* ar y
seithfed mis y cedwch hi *yn wyl.*
42 Mewn bythod yr arhoswch saith niwr-
nod; pob priodor yn Israel a drigant mewn
bythod:
43 Fel y gwypo eich cenhedlaethau chwi
mai mewn bythod y perais i feibion Israel
drigo, pan ddygais hwynt allan o dir yr
Aipht: myfi *yw* yr ARGLWYDD eich DUW.
44 A thraethodd Moses wyliau yr AR-
GLWYDD wrth feibion Israel.

PENNOD XXIV.

1 *Olew y lluser nau.* 5 *Y bara gosod.* 10 *Mab Selomith yn cablu.* 13 *Cyfraith cabledd,* 17 *a llofruddiaeth.* 18 *Am golled.* 23 *Llabyddio y cablwr.*

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth
Moses, gan ddywedyd,
2 Gorchymyn i feibion Israel ddwyn attat
olew olew-wydden pur, coethedig, i'r goleuni,
i beri i'r lampau gynneu bob amser.
3 O'r tu allan i wahanlen y dystiolaeth, ym
mhabell y cyfarfod, y trefna Aaron ef o
hwyr hyd fore, ger bron yr ARGLWYDD, bob
amser. Deddf dragywyddol trwy eich cen-
hedlaethau *fydd hyn.*
4 Ar y canhwyllbren pur y trefna efe y
lampau ger bron yr ARGLWYDD bob amser.
5 ¶ A chymmer beilliaid, a phoba ef yn
ddeuddeg teisen: dwy ddegfed ran fydd pob
teisen.
6 A gosod hwynt yn ddwy res, chwech *yn*
y rhes, ar y bwrdd pur, ger bron yr AR-
GLWYDD.
7 A dod thus pur ar bob rhes, fel y byddo
ar y bara, yn goffadwriaeth, *ac* yn aberth
tanllyd i'r ARGLWYDD.
8 Ar bob dydd Sabboth y trefna efe hyn
ger bron yr ARGLWYDD bob amser, yn gyf-
ammod tragywyddol oddi wrth feibion
Israel.
9 A bydd eiddo Aaron a'i feibion; a hwy
a'i bwytty yn y lle sanctaidd: canys sanct-
eiddiolaf *yw* iddo ef o ebyrth tanllyd yr
ARGLWYDD, *trwy* ddeddf dragywyddol.
10 ¶ A mab gwraig o Israel, a hwn yn fab
gwr o'r Aipht, a aeth allan ym mysg meibion
Israel; a mab yr Israelees a gwr o Israel a
ymgynhenasant yn y gwersyll.
11 A mab y wraig o Israel a gablodd enw
yr ARGLWYDD, ac a felldigodd: yna y
dygasant ef at Moses: ac enw ei fam oedd
Selomith, merch Dibri, o lwyth Dan.
12 A gosodasant ef y'ngharchar, fel yr
hysbysid iddynt o enau yr ARGLWYDD *beth*
a wnaent.
13 A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses,
gan ddywedyd,
14 Dwg y cablydd i'r tu allan i'r gwersyll;
a rhodded pawb a'i clywsant ef eu dwylaw
ar ei ben ef, a llabyddied yr holl gynnull-
eidfa ef.
15 A llefara wrth feibion Israel, gan ddy-
wedyd, Pwy bynnag a gablo ei DDUW, a
ddwg ei bechod.
16 A lladder yn farw yr hwn a felldithio
enw yr ARGLWYDD; yr holl gynnulleidfa
gan labyddio a'i llabyddiant ef: lladder yn
gystal y dieithr, a'r priodor, pan gablo efe
enw yr ARGLWYDD.
17 ¶ A'r neb a laddo ddyn, lladder yntau
yn farw.
18 A'r hwn a laddo anifail, taled am dano;
anifail am anifail.
19 A phan wnelo un anaf ar ei gymmydog;
fel y gwnaeth, gwneler iddo:
20 Torriad am dorriad, llygad am lygad,
dant am ddant: megis y gwnaeth anaf ar
ddyn, felly gwneler iddo yntau.
21 A'r hwn a laddo anifail, a dâl am dano:
a laddo ddyn, a leddir.
22 Bydded un farn i chwi; bydded i'r
dieithr, fel i'r priodor: myfi *ydwyf* yr AR-
GLWYDD eich DUW.
23 ¶ A mynegodd Moses *hyn* i feibion
Israel: a hwynt a ddygasant y cablydd i'r tu
allan i'r gwersyll, ac a'i llabyddiasant ef â
cherrig. Felly meibion Israel a wnaethant
megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD wrth
Moses.

PENNOD XXV.

1 *Sabboth y seithfed flwyddyn.* 8 *Y jubili yn y ddegfed flwyddyn a deugain.* 14 *Am orthrymmu.* 18 *Bendith am ufudd-dod.* 23 *Gollyngiad tiroedd,* 29 *a thai.* 35 *Tosturio wrth y tlawd.* 39 *Esmwyth drin caethion.* 47 *Adbrynu gweision.*

LLEFARODD yr ARGLWYDD hefyd wrth
Moses, ym mynydd Sinai, gan ddywedyd,
2 Llefara wrth feibion Israel, a dywed
wrthynt, Pan ddeloch i'r tir yr hwn a roddaf
i chwi; yna gorphwysed y tir Sabboth i'r
ARGLWYDD.
3 Chwe blynedd yr heui dy faes, a chwe
blynedd y torri dy winllan, ac y cesgli ei
chnwd.
4 Ac ar y seithfed flwyddyn y bydd Sab-
both gorphwysdra i'r tir, *sef* Sabboth i'r
ARGLWYDD: na haua dy faes, ac na thorr
dy winllan.
5 Na chynhauafa yr hyn a dyfo o hono ei
hun, ac na chasgl rawnwin dy winwydden
ni theclaist: bydd yn flwyddyn orphwysdra
i'r tir.
6 Ond bydded *ffrwyth* Sabboth y tir yn
ymborth i chwi; *sef* i ti, ac i'th wasan-
aethwr, ac i'th wasanaethferch, ac i'th
weinidog cyflog, ac i'th alldud yr hwn a
ymdeithio gyd â thi,
7 I'th anifail hefyd, ac i'r bwystfil *fydd* yn
dy dir, y bydd ei holl gnwd yn ymborth.
8 ¶ Cyfrif hefyd i ti saith Sabboth o flyn-
yddoedd, *sef* saith mlynedd seithwaith; dydd-
iau y saith Sabboth o flynyddoedd fyddant
i ti yn naw mlynedd a deugain.
9 Yna pâr ganu i ti udgorn y jubili ar y
seithfed mis, ar y degfed *dydd* o'r mis; ar
ddydd y cymmod cenwch yr udgorn trwy
eich holl wlad.
10 A sancteiddiwch y ddegfed flwyddyn a
deugain, a chyhoeddwch ryddid yn y wlad
i'w holl drigolion: jubili fydd hi i chwi;
a dychwelwch bob un i'w etifeddiaeth, ie,
dychwelwch bob un at ei deulu.
11 Y ddegfed flwyddyn a deugain honno
fydd jubili i chwi: na heuwch, ac na fedwch
ei chnwd a dyfo o hono ei hun; ac na chyn-
nullwch ei gwinwydden ni thaclwyd.

12 Am ei *bod* yn jubili, bydded sanctaidd i chwi: o'r maes y bwyttêwch ei ffrwyth *hi*.

13 O fewn y flwyddyn jubili hon y dychwelwch bob un i'w etifeddiaeth.

14 Pan werthech ddim i'th gymmydog, neu brynu ar law dy gymmydog, na orthrymmwch bawb eich gilydd.

15 Pryn gan dy gymmydog yn ol rhifedi y blynyddoedd ar ol y jubili; a gwerthed efe i tithau yn ol rhifedi blynyddoedd y cnydau.

16 Yn ol amldra y blynyddoedd y chwanegi ei bris, ac yn ol anamldra y blynyddoedd y lleihâi di ei bris: o herwydd rhifedi y cnydau y mae efe yn ei werthu i ti.

17 Ac na orthrymmwch bob un ei gymmydog; ond ofna dy DDUW: canys myfi *ydwyf* yr ARGLWYDD eich DUW chwi.

18 ¶ Gwnewch chwithau fy neddfau, a chedwch fy marnedigaethau, a gwnewch hwynt; a chewch drigo yn y tir yn ddïogel.

19 Y tir hefyd a rydd ei ffrwyth; a chewch fwytta digon, a thrigo ynddo yn ddïogel.

20 Ac hefyd os dywedwch, Beth a fwyttâwn y seithfed flwyddyn? wele, ni chawn hau, ac ni chawn gynnull ein cnwd:

21 Yna mi a archaf fy mendith arnoch y chweched flwyddyn; a hi a ddwg ei ffrwyth *i wasanaethu* dros dair blynedd.

22 A'r wythfed flwyddyn yr heuwch; ond bwyttêwch o'r hên gnwd hyd y nawfed flwyddyn: nes dyfod ei chnwd hi, y bwyttêwch o'r hên.

23 ¶ A'r tir ni chair ei werthu yn llwyr: canys eiddof fi *yw* y tir; o herwydd dïeithriaid ac alldudion *ydych* gyd â mi.

24 Ac yn holl dir eich etifeddiaeth rhoddwch ollyngdod i'r tir.

25 ¶ Os tloda dy frawd, a gwerthu *dim* o'i etifeddiaeth, a dyfod ei gyfnesaf i'w ollwng; *yna* efe a gaiff ollwng yr hyn a werthodd ei frawd.

26 Ond os y gwr ni bydd ganddo neb a'i gollyngo, a chyrhaeddyd o'i law ef ei hun gael digon i'w ollwng:

27 Yna cyfrifed flynyddoedd ei werthiad, a rhodded drachefn yr hyn fyddo dros ben i'r gwr yr hwn y gwerthodd ef iddo; felly âed eilwaith i'w etifeddiaeth.

28 Ac os ei law ni chaiff ddigon i dalu iddo; yna bydded yr hyn a werthodd efe yn llaw yr hwn a'i prynodd hyd flwyddyn y jubili; ac yn y jubili yr â yn rhydd, ac efe a ddychwel i'w etifeddiaeth.

29 A phan wertho gwr dŷ annedd *o fewn* dinas gaerog; yna bydded ei ollyngdod hyd *ben* blwyddyn gyflawn wedi ei werthu: *dros* flwyddyn y bydd rhydd ei ollwng ef.

30 Ac oni ollyngir cyn cyflawni iddo flwyddyn gyfan; yna sicrhâer y tŷ, yr hwn *fydd* yn y ddinas gaerog, yn llwyr i'r neb a'i prynodd, *ac* i'w hiliogaeth: nid â yn rhydd yn y jubili.

31 Ond tai y trefi nid oes caerau o amgylch iddynt, a gyfrifir fel meusydd: bid gollyngdod iddynt, ac yn y jubili yr ânt yn rhydd.

32 Ond dinasoedd y Lefiaid, a thai dinasoedd eu hetifeddiaeth hwynt, bid i'r Lefiaid eu gollwng bob amser.

33 Ac os pryn un gan y Lefiaid; yna âed y tŷ a werthwyd, a dinas ei etifeddiaeth ef, allan yn y jubili: canys tai dinasoedd y Lefiaid *ydyw* eu hetifeddiaeth hwynt ym mysg meibion Israel.

34 Ac ni chair gwerthu maes pentrefol eu dinasoedd hwynt: canys etifeddiaeth dragywyddol *yw* efe iddynt.

35 ¶ A phan dlodo dy frawd gyd â thi, a llesgâu o'i law; cynnorthwya ef, fel y byddo byw gyd â thi; *er ei fod* yn ddïeithrddyn, neu yn alldud.

36 Na chymmer ganddo occraeth, na llôg: ond ofna dy DDUW; a gâd i'th frawd fyw gyd â thi.

37 Na ddod dy arian iddo ar usuriaeth, ac na ddod dy fwyd iddo ar lôg.

38 Myfi *yw* yr ARGLWYDD eich DUW chwi, yr hwn a'ch dygais allan o dir yr Aipht, i roddi i chwi dir Canaan, *ac* i fod yn DDUW i chwi.

39 ¶ A phan dlodo dy frawd gyd â thi, a'i werthu ef i ti; na wna iddo wasanaethu yn gaethwas.

40 Bydded gyd â thi fel gweinidog cyflog, fel ymdeithydd; hyd flwyddyn y jubili y caiff wasanaethu gyd â thi.

41 Yna âed oddi wrthyt ti, efe a'i blant gyd âg ef, a dychweled at ei dylwyth, ac âed drachefn i etifeddiaeth ei dadau.

42 Canys fy ngweision i ydynt, y rhai a ddygais allan o dir yr Aipht: na werther hwynt fel caethweision.

43 Na feistrola arno ef yn galed; ond ofna dy DDUW.

44 A *chymmer* dy wasanaethwr, a'th wasanaethferch, y rhai fyddant i ti, o fysg y cenhedloedd y rhai *ydynt* o'ch amgylch: o honynt y prynwch wasanaethwr a gwasanaethferch.

45 A hefyd o blant yr alldudion y rhai a ymdeithiant gyd â chwi, prynwch o'r rhai hyn, ac o'u tylwyth y rhai *ynt* gyd â chwi, y rhai a genhedlasant hwy yn eich tir chwi: byddant hwy i chwi yn feddiant.

46 Ac etifeddwch hwynt i'ch plant ar eich ol, i'w meddiannu *hwynt* yn etifeddiaeth; gwnewch iddynt eich gwasanaethu byth: ond eich brodyr, meibion Israel, na feistrolwch yn galed y naill ar y llall.

47 ¶ A phan gyrhaeddo llaw dyn dïeithr neu ymdeithydd *gyfoeth* gyd â thi, ac i'th frawd dlodi yn ei ymyl ef, a'i werthu ei hun i'r dïeithr yr hwn *fydd* yn trigo gyd â thi, neu i un o hiliogaeth tylwyth y dïeithrddyn:

48 Wedi ei werthu, cair ei ollwng yn rhydd; un o'i frodyr a gaiff ei ollwng yn rhydd;

49 Naill ai ei ewythr, ai mab ei ewythr, a'i gollwng ef yn rhydd; neu *un* o'i gyfnesaf ef, o'i dylwyth ei hun, a'i gollwng yn rhydd; neu, os ei law a gyrhaedd, gollynged efe ef ei hun.

50 A chyfrifed â'i brynwr, o'r flwyddyn y gwerthwyd ef, hyd flwyddyn y jubili: a bydded arian ei werthiad ef fel rhifedi y blynyddoedd; megis dyddiau gweinidog cyflog y bydd gyd âg ef.

51 Os llawer *fydd* o flynyddoedd yn ôl; taled ei ollyngdod o arian ei brynedigaeth yn ol hynny.

52 Ac os ychydig flynyddoedd fydd yn ôl hyd flwyddyn y jubili, pan gyfrifo âg ef; taled ei ollyngdod yn ol ei flynyddoedd.

53 Megis gwas cyflog o flwyddyn i flwyddyn y bydd efe gyd âg ef: ac na feistroled arno yn galed yn dy olwg di.

54 Ac os efe ni ollyngir o fewn *y blynyddoedd* hyn; yna âed allan flwyddyn y jubili, efe a'i blant gyd âg ef.

55 Canys gweision i mi *yw* meibion Israel; fy ngweision ydynt, y rhai a ddygais o dir yr Aipht: myfi *ydwyf* yr ARGLWYDD eich DUW chwi.

PENNOD XXVI.

1 *Am ddelw-addoliaeth.* 2 *Am grefydd.* 3 *Bendith i'r rhai a gadwant y gorchymynion;* 14 *a melldith i'r rhai a'u torrant.* 40 *Duw yn addaw cofio y rhai a edifarhânt.*

NA wnewch eilunod i chwi, ac na chodwch
i chwi ddelw gerfiedig, na cholofn, ac
na roddwch ddelw faen yn eich tir i ym-
grymmu iddi: canys myfi *yw* yr ARGLWYDD
eich DUW chwi.
2 Fy Sabbothau i a gedwch, a'm cyssegr i a
berchwch: myfi *ydwyf* yr ARGLWYDD.
3 ¶ Os yn fy neddfau i y rhodiwch, a'm
gorchymynion a gedwch, a'u gwneuthur
hwynt;
4 Yna mi a roddaf eich gwlaw yn ei amser,
a rhydd y ddaear ei chynnyrch, a choed y
maes a rydd eu ffrwyth.
5 A'ch dyrnu a gyrhaedd hyd gynhauaf y
grawnwin, a chynhauaf y grawnwin a gyr-
haedd hyd amser hau; a'ch bara a fwyttêwch
yn ddigonol, ac yn eich tir y trigwch yn
ddïogel.
6 Rhoddaf heddwch hefyd yn y tir, a gor-
weddwch hefyd heb ddychrynydd: a gwnaf
i'r bwystfil niweidiol ddarfod o'r tir; ac nid
â cleddyf trwy eich tir.
7 Eich gelynion hefyd a erlidiwch, a syrth-
iant o'ch blaen ar y cleddyf.
8 A phump o honoch a erlidia gant, a chant
o honoch a erlidia ddengmil; a'ch gelynion
a syrth o'ch blaen ar y cleddyf.
9 A mi a edrychaf am danoch, ac a'ch gwnaf
yn ffrwythlawn, ac a'ch amlhâf, ac a gadarn-
hâf fy nghyfammod â chwi.
10 A'r hên ystôr a fwyttêwch, Ie, yr hên
a fwriwch chwi allan o achos y newydd.
11 Rhoddaf hefyd fy nhabernacl yn eich
mysg; ac ni ffieiddia fy enaid chwi.
12 A mi a rodiaf yn eich plith; a byddaf
yn DDUW i chwi, a chwithau a fyddwch yn
bobl i mi.
13 Myfi *yw* yr ARGLWYDD eich DUW, yr
hwn a'ch dygais chwi allan o dir yr Aipht,
rhag eich bod yn gaethweision iddynt; a
thorrais rwymau eich iau, a gwneuthum i
chwi rodio yn sythion.
14 ¶ Ond os chwi ni wrandêwch arnaf, ac
ni wnewch yr holl orchymynion hyn;
15 Os fy neddfau hefyd a ddirmygwch, ac
os eich enaid a ffieiddia fy marnedigaethau,
heb wneuthur fy holl orchymynion, ond
torri fy nghyfammod;
16 Minnau hefyd a wnaf hyn i chwi: go-
sodaf yn oruchaf arnoch ddychryn, darfod-
edigaeth, a'r cryd poeth, y rhai a wna i'r
llygaid ballu, ac a ofidiant eich eneidiau:
a heuwch eich had yn ofer; canys eich gel-
ynion a'i bwytty:
17 Ac a osodaf fy wyneb i'ch erbyn, a chwi
a syrthiwch o flaen eich gelynion; a'ch cas-
eion a feistrola arnoch; ffowch hefyd pan na
byddo neb yn eich erlid.
18 Ac os er hyn ni wrandêwch arnaf, yna y
chwanegaf eich cospi chwi saith mwy am
eich pechodau.
19 A mi a dorraf falchder eich nerth chwi;
a gwnaf eich nefoedd chwi fel haiarn, a'ch
tir chwi fel pres:
20 A'ch cryfder a dreulir yn ofer: canys
eich tir ni rydd ei gynnyrch, a choed y tir
ni roddant eu ffrwyth.
21 ¶ Ac os rhodiwch y'ngwrthwyneb i mi,
ac ni fynnwch wrando arnaf fi; mi a chwan-
egaf bla saith mwy arnoch yn ol eich
pechodau.
22 Ac anfonaf fwystfil y maes yn eich
erbyn, ac efe a'ch gwna chwi yn ddiblant, ac
a ddifetha eich anifeiliaid, ac a'ch lleiha
chwi; a'ch ffyrdd a wnair yn anialwch.
23 Ac os wrth hyn ni chymmerwch ddysg
gennyf, ond rhodio yn y gwrthwyneb i
mi;
24 Yna y rhodiaf finnau yn y gwrthwyneb
i chwithau, a mi a'ch cospaf chwi hefyd
etto yn saith mwy am eich pechodau.
25 A dygaf arnoch gleddyf, yr hwn a ddïal
fy nghyfammod: a phan ymgasgloch i'ch
dinasoedd, yna yr anfonaf haint i'ch mysg;
a chwi a roddir yn llaw y gelyn.
26 A phan dorrwyf ffon eich bara, yna deg
o wragedd a bobant eich bara mewn un
ffwrn, ac a ddygant eich bara adref dan
bwys: a chwi a fwyttêwch, ac nis digonir
chwi.
27 Ac os er hyn ni wrandêwch arnaf, ond
rhodio y'ngwrthwyneb i mi;
28 Minnau a rodiaf y'ngwrthwyneb i chwi-
thau mewn llid; a myfi, Ie myfi, a'ch cospaf
chwi etto saith mwy am eich pechodau.
29 A chwi a fwyttêwch gnawd eich meibion,
a chnawd eich merched a fwyttêwch.
30 Eich uchelfëydd hefyd a ddinystriaf, ac
a dorraf eich delwau, ac a roddaf eich celan-
eddau chwi ar gelaneddau eich eilunod, a'm
henaid a'ch ffieiddia chwi.
31 A gwnaf eich dinasoedd yn anghyfan-
nedd, ac a ddinystriaf eich cyssegroedd, ac ni
aroglaf eich aroglau peraidd.
32 A mi a ddinystriaf y tir; fel y byddo
aruthr gan eich gelynion, y rhai a drigant
ynddo, o'i herwydd.
33 Chwithau a wasgaraf ym mysg y cen-
hedloedd, a gwnaf dynnu cleddyf ar eich ol;
a'ch tir fydd ddiffaethwch, a'ch dinasoedd yn
anghyfannedd.
34 Yna y mwynhâ y tir ei Sabbothau yr
holl ddyddiau y byddo yn ddiffaethwch, a
chwithau *a fyddwch* yn nhir eich gelynion;
yna y gorphwys y tir, ac y mwynhâ ei Sab-
bothau.
35 Yr holl ddyddiau y byddo yn ddiffaeth-
wch y gorphwys; o herwydd na orphwysodd
ar eich Sabbothau chwi, pan oeddych yn
trigo ynddo.
36 A'r hyn a weddillir o honoch, dygaf
losgedd ar eu calonnau yn nhir eu gelynion;
a thrwst deilen yn ysgwyd a'u herlid hwynt;
a ffoant fel ffoi rhag cleddyf; a syrthiant
hefyd heb neb yn *eu* herlid.
37 A syrthiant bawb ar eu gilydd, megis o
flaen cleddyf, heb neb yn eu herlid: ac ni
ellwch sefyll o flaen eich gelynion.
38 Difethir chwi hefyd ym mysg y cenhedl-
oedd, a thir eich gelynion a'ch bwytty.
39 A'r rhai a weddillir o honoch, a doddant
yn eu hanwireddau yn nhir eich gelynion;
ac yn anwireddau eu tadau gyd â hwynt y
toddant.
40 Os cyffesant eu hanwiredd, ac anwiredd
eu tadau, ynghyd â'u camwedd yr hwn a
wnaethant i'm herbyn, a hefyd rhodio o
honynt yn y gwrthwyneb i mi;
41 A rhodio o honof finnau yn eu gwrth-
wyneb hwythau, a'u dwyn hwynt i dir eu
gelynion; os yno yr ymostwng eu calon
ddïenwaededig, a'u bod yn foddlawn am eu
cospedigaeth:
42 Minnau a gofiaf fy nghyfammod â Ja-
cob, a'm cyfammod hefyd âg Isaac, a'm
cyfammod hefyd âg Abraham a gofiaf; ac
a gofiaf y tir hefyd.
43 A'r tir a adewir ganddynt, ac a fwynhâ
ei Sabbothau, tra fyddo yn ddiffaethwch
hebddynt: a hwythau a foddlonir am eu
cospedigaeth; o achos ac o herwydd dirmygu

o honynt fy marnedigaethau, a ffieiddio o'u
henaid fy neddfau.
44 Ac er hyn hefyd, pan fyddont yn nhir
eu gelynion, nis gwrthodaf ac ni ffieiddiaf
hwynt i'w difetha, gan dorri fy nghyfammod
a hwynt: o herwydd myfi *ydyw* yr ARGLWYDD eu DUW hwynt.
45 Ond cofiaf er eu mwyn gyfammod
y rhai gynt, y rhai a ddygais allan o dir
yr Aipht y'ngolwg y cenhedloedd, i fod
iddynt yn DDUW: myfi *ydwyf* yr ARGLWYDD.
46 Dyma y deddfau, a'r barnedigaethau, a'r
cyfreithiau, y rhai a roddodd yr ARGLWYDD
rhyngddo ei hun a meibion Israel, ym mynydd Sinai, trwy law Moses.

PENNOD XXVII.

1 *Yr hwn a wnelo addunend hysbysol, eiddo yr Arglwydd fydd.* 3 *Pris y cyfryw addunend.* 9 *Am anifail a rodder trwy addunend.* 14 *Am dŷ.* 16 *Am faes, a'i ollyngiad.* 28 *Ni ryddhëir un diofryd-beth.* 32 *Nid rhydd newid y degwm.*

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth
Moses, gan ddywedyd,
2 Llefara wrth feibion Israel, a dywed
wrthynt, Pan addunedo neb addunend neillduol, y dynion *fydd* eiddo yr ARGLWYDD,
yn dy bris di.
3 A bydd dy bris, am wrryw o fab ugain
mlwydd hyd fab triugain mlwydd, ie, bydd
dy bris ddeg sicl a deugain o arian, yn ol
sicl y cyssegr.
4 Ac os benyw *fydd,* bydded dy bris ddeg
sicl ar hugain.
5 Ac o fab pùm mlwydd hyd fab ugain
mlwydd, bydded dy bris am wrryw ugain
sicl, ac am fenyw ddeg sicl.
6 A bydded hefyd dy bris am wrryw o fab
misyriad hyd fab pùm mlwydd, bùm sicl
o arian; ac am fenyw dy bris *fydd* tri sicl
o arian.
7 Ac o fab triugeinmlwydd ac uchod, os
gwrryw *fydd,* bydded dy bris bymtheg sicl,
ac am fenyw ddeg sicl.
8 Ond os tlottach fydd efe nâ'th bris di;
yna safed ger bron yr offeiriad, a phrisied
yr offeiriad ef: yn ol yr hyn a gyrhaeddo
llaw yr addunedydd, *felly* y prisia yr offeiriad ef.
9 ¶ Ond os anifail, yr hwn yr offrymmir
o hono offrwm i'r ARGLWYDD, *fydd ei addunend;* yr hyn oll a roddir o'r cyfryw
i'r ARGLWYDD, sanctaidd fydd.
10 Na rodded un arall am dano, ac na
newidied ef, y da am y drwg, neu y drwg am
y da: ac os gan newidio y newidia anifail
am anifail; bydded hwnnw a bydded ei gyfnewid hefyd yn sanctaidd.
11 Ac os *adduneda efe* un anifail aflan, yr
hwn ni ddylent offrymmu o hono offrwm i'r
ARGLWYDD; yna rhodded yr anifail i sefyll
ger bron yr offeiriad:
12 A phrisied yr offeiriad ef, os da os drwg
fydd: fel y prisiech di yr offeiriad *ef,* felly
y bydd.
13 Ac os efe gan brynu a'i pryn; yna
rhodded at dy bris di ei bummed *ran* yn
ychwaneg.
14 ¶ A phan sancteiddio gwr ei dŷ yn
sanctaidd i'r ARGLWYDD; yna yr offeiriad
a'i prisia, os da os drwg fydd: megis y prisio
yr offeiriad ef, felly y saif.
15 Ac os yr hwn a'i sancteiddiodd a ollwng
ei dŷ yn rhydd; yna rhodded bummed *ran*
arian dy bris yn ychwaneg atto, a bydded
eiddo ef.
16 ¶ Ac os o faes ei etifeddiaeth y sancteiddia gwr i'r ARGLWYDD; yna bydded dy
bris yn ol ei hauad: hauad homer o haidd
fydd er deg sicl a deugain o arian.
17 Os o flwyddyn y jubili y sancteiddia efe
ei faes, yn ol dy bris di y saif.
18 Ond os wedi y jubili y sancteiddia efe ei
faes; yna dogned yr offeiriad yr arian iddo,
yn ol y blynyddoedd fyddant yn ôl, hyd
flwyddyn y jubili, a lleihâer ar dy bris di.
19 Ac os yr hwn a'i sancteiddiodd gan
brynu a bryn y maes; yna rhodded bummed
ran arian dy bris di yn ychwaneg atto, a
bydded iddo ef.
20 Ac onis gollwng y maes, neu os gwerthodd y maes i wr arall; ni cheir ei ollwng
mwy.
21 A'r maes fydd, pan elo efe allan yn y
jubili, yn gyssegredig i'r ARGLWYDD, fel
maes diofryd: a bydded yn feddiant i'r offeiriad.
22 Ac os ei dir pryn, yr hwn ni *bydd o*
dir ei etifeddiaeth, a sancteiddia efe i'r
ARGLWYDD;
23 Yna cyfrifed yr offeiriad iddo ddogn dy
bris di, hyd flwyddyn y jubili; a rhodded
yntau dy bris di yn gyssegredig i'r ARGLWYDD, y dydd hwnnw.
24 Y maes a â yn ei ôl, flwyddyn y jubili,
i'r hwn y prynasid ef ganddo, *sef* yr hwn
oedd eiddo etifeddiaeth y tir.
25 A phob pris i ti fydd wrth sicl y cyssegr:
ugain gerah fydd y sicl.
26 ¶ Ond y cyntaf-anedig o anifail, yr hwn
sydd flaen-ffrwyth i'r ARGLWYDD, na chyssegred neb ef, pa un bynnag ai eidion ai
dafad *fyddo:* eiddo yr ARGLWYDD *yw* efe.
27 Ond os *ei addunend ef fydd* o anifail aflan;
yna rhyddhâed ef yn dy bris di, a rhodded ei
bummed *ran* yn ychwaneg atto: ac onis
rhyddhâ, yna gwerther ef yn dy bris di.
28 ¶ Ond pob diofryd-beth a ddiofrydo un
i'r ARGLWYDD, o'r hyn oll *a fyddo* eiddo ef,
o ddyn neu o anifail, neu o faes ei etifeddiaeth, ni werthir, ac ni ryddhâir: pob diofrydbeth *sydd* sancteiddiolaf i'r ARGLWYDD.
29 Ni cheir gollwng yn rhydd un *anifail*
diofrydog, yr hwn a ddiofryder gan ddyn:
lladder yn farw.
30 ¶ A holl ddegwm y tir, o had y tir, *ac*
o ffrwyth y coed, yr ARGLWYDD a'u piau:
cyssegredig i'r ARGLWYDD *yw.*
31 Ac os gwr gan brynu a bryn ddim o'i
ddegwm, rhodded ei bummed *ran* yn ychwaneg atto.
32 A phob degwm eidion, neu ddafad, yr
hyn oll a elo dan y wialen; y degfed fydd
cyssegredig i'r ARGLWYDD.
33 Nac edryched pa un ai da ai drwg *fydd
efe,* ac na newidied ef: ond os gan newidio y
newidia efe hwnnw, bydded hwnnw a bydded
ei gyfnewid ef hefyd yn gyssegredig; ni ellir
ei ollwng yn rhydd.
34 Dyma y gorchymynion a orchymynodd
yr ARGLWYDD wrth Moses, i feibion Israel,
ym mynydd Sinai.

PEDWERYDD LLYFR MOSES,

YR HWN A ELWIR

NUMERI.

PENNOD I.

1 *Duw yn peri rhifo y bobl.* 5 *Captenïaid y llwythau.* 17 *Rhifedi pob llwyth.* 47 *Neillduo y Lefiaid i wasanaeth yr Arglwydd.*

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, yn anialwch Sinai, ym mhabell y cyfarfod, ar y *dydd* cyntaf o'r ail mis, yn yr ail flwyddyn wedi eu dyfod hwy allan o dir yr Aipht, gan ddywedyd,

2 Cymmerwch nifer holl gynnulleidfa meibion Israel, yn ol eu teuluoedd, wrth dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, pob gwrryw wrth eu pennau;

3 O fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a allo fyned i ryfel yn Israel: ti ac Aaron a'u cyfrifwch hwynt yn ol eu lluoedd.

4 A bydded gyd â chwi wr o bob llwyth; sef y gwr pennaf o dŷ ei dadau.

5 ¶ A dyma enwau y gwŷr a safant gyd â chwi. O *lwyth* Reuben; Elisur mab Sedëur.

6 O *lwyth* Simeon; Selumiel mab Surisàdai.

7 O *lwyth* Judah; Nahson mab Aminadab.

8 O *lwyth* Issachar; Nethaneel mab Suar.

9 O *lwyth* Zabulon; Elïab mab Helon.

10 O feibion Joseph: dros Ephraim, Elisama mab Ammihud; dros Manasseh, Gamaliel mab Pedasur.

11 O *lwyth* Benjamin; Abidan mab Gideoni.

12 O *lwyth* Dan; Ahïezer mab Ammisàdai.

13 O *lwyth* Aser; Pagïel mab Ocran.

14 O *lwyth* Gad; Elïasaph mab Deuel.

15 O *lwyth* Naphtali; Ahira mab Enan.

16 Dyma rai enwog y gynnulleidfa, tywysogion llwythau eu tadau, pennaethiaid miloedd Israel *oeddynt* hwy.

17 ¶ A chymmerodd Moses ac Aaron y gwŷr hyn a hysbysasid wrth *eu* henwau.

18 Ac a gasglasant yr holl gynnulleidfa ynghyd ar y *dydd* cyntaf o'r ail mis; a rhoddasant eu hachau, trwy eu teuluoedd, yn ol tŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, erbyn eu pennau.

19 Megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD i Moses, felly y rhifodd efe hwynt yn anialwch Sinai.

20 ¶ A meibion Reuben, cyntaf-anedig Israel, wrth eu cenedl eu hun, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, erbyn eu pennau, pob gwrryw o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a'r a allai fyned i ryfel;

21 Y rhai a rifwyd o honynt, *sef* o lwyth Reuben, *oedd* chwe mil a deugain a phùm cant.

22 ¶ O feibion Simeon, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, eu rhifedigion *oedd*, dan rif *eu* henwau, erbyn eu pennau, pob gwrryw o fab ugain mlwydd ac uchod, *sef* pob un a'r a allai fyned i ryfel;

23 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Simeon, *oedd* onid un fil triugain mil a thri chant.

24 ¶ O feibion Gad, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu lluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a allai fyned i ryfel;

25 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Gad, *oeddynt* bùm mil a deugain a chwe chant a deg a deugain.

26 ¶ O feibion Judah, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pawb a'r a oedd yn gallu myned i ryfel;

27 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Judah, *oedd* bedair mil ar ddeg a thriugain a chwe chant.

28 ¶ O feibion Issachar, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a'r a oedd yn gallu myned i ryfel;

29 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Issachar, *oedd* bedair mil ar ddeg a deugain a phedwar cant.

30 ¶ O feibion Zabulon, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a'r a ydoedd yn gallu myned i ryfel;

31 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Zabulon, *oedd* ddwy fil ar bymtheg a deugain a phedwar cant.

32 ¶ O feibion Joseph, *sef* o feibion Ephraim, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a'r a ydoedd yn gallu myned i ryfel;

33 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Ephraim, *oedd* ddeugain mil a phùm cant.

34 ¶ O feibion Manasseh, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a'r a oedd yn gallu myned i ryfel;

35 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Manasseh, *oedd* ddeuddeng mil ar hugain a dau gant.

36 ¶ O feibion Benjamin, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a'r a oedd yn gallu myned i ryfel;

37 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Benjamin, *oedd* bymtheg mil ar hugain a phedwar cant.

38 ¶ O feibion Dan, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a'r a oedd yn gallu myned i ryfel;

39 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Dan, *oeddynt* ddwy fil a thriugain a saith gant.

40 ¶ O feibion Aser, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a'r a oedd yn gallu myned i ryfel;

41 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Aser, *oeddynt* un fil a deugain a phùm cant.

42 ¶ O feibion Naphtali, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a'r a ydoedd yn gallu myned i ryfel;

43 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Naphtali, *oedd* dair mil a deg a deugain a phedwar cant.

44 Dyma y rhifedigion, y rhai a rifodd Moses, ac Aaron, a thywysogion Israel; *sef* y deuddeng-wr, *y rhai oedd* bob un dros dŷ eu tadau.

45 Felly yr ydoedd holl rifedigion meibion

Israel, wrth dŷ eu tadau, o fab ugain mlwydd
ac uchod, pob un a'r a ydoedd yn gallu
myned i ryfel yn Israel;
46 A'r holl rifedigion oedd chwe chan mil a
thair mil a phùm cant a deg a deugain.
47 ¶ Ond y Lefiaid, trwy *holl* lwythau eu
tadau, ni rifwyd yn eu mysg hwynt:
48 Canys llefarasai yr ARGLWYDD wrth
Moses, gan ddywedyd,
49 Ond na chyfrif lwyth Lefi, ac na chymmer
eu nifer hwynt, ym mysg meibion Israel.
50 Ond dod i'r Lefiaid awdurdod ar babell y
dystiolaeth, ac ar ei holl ddodrefn, ac ar yr
hyn oll *a berthyn* iddi: hwynt-hwy a ddygant
y babell, a'i holl ddodrefn, ac a'i gwasanaeth-
ant, ac a wersyllant o amgylch i'r babell.
51 A phan symmudo y babell, y Lefiaid a'i
tynn hi i lawr; a phan arhoso y babell, y
Lefiaid a'i gesyd hi i fynu: lladder y dieithr
a ddelo yn agos.
52 A gwersylled meibion Israel bob un yn
ei wersyll ei hun, a phob un wrth ei lumman
ei hun, trwy eu lluoedd.
53 A'r Lefiaid a wersyllant o amgylch pabell
y dystiolaeth, fel na byddo llid yn erbyn
cynnulleidfa meibion Israel: a chadwed y
Lefiaid wyliadwriaeth pabell y dystiolaeth.
54 A meibion Israel a wnaethant yn ol yr
hyn oll a orchymynasai yr ARGLWYDD wrth
Moses; felly y gwnaethant.

PENNOD II.

Trefn y llwythau yn eu pebyll.

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses,
ac wrth Aaron, gan ddywedyd,
2 Meibion Israel a wersyllant bob un wrth
ei lumman ei hun, dan arwyddion tŷ eu
tadau: o amgylch pabell y cyfarfod y gwer-
syllant o hirbell.
3 ¶ A'r rhai a wersyllant o du y dwyrain tu
a chodiad haul, *fydd gwŷr* llumman gwersyll
Judah, yn ol eu lluoedd: a chapten meibion
Judah *fydd* Nahson mab Aminadab.
4 A'i lu ef, a'u rhai rhifedig hwynt *fyddant*
bedair mil ar ddeg a thriugain a chwe chant.
5 A llwyth Issachar a wersyllant yn nesaf
atto: a chapten meibion Issachar *fydd* Neth-
aneel mab Suar.
6 A'i lu ef, a'i rifedigion, *fyddant* bedair mil
ar ddeg a deugain a phedwar cant.
7 *Yna* llwyth Zabulon: ac Eliab mab
Helon *fydd* capten meibion Zabulon.
8 A'i lu ef, a'i rifedigion, *fyddant* ddwy fil
ar bymtheg a deugain a phedwar cant.
9 Holl rifedigion gwersyll Judah *fyddant*,
yn ol eu lluoedd, yn gàn mil a phedwar
ugain mil a chwe mil a phedwar cant. Yn
flaenaf y cychwyn y rhai hyn.
10 ¶ Llumman gwersyll Reuben *fydd* tu a'r
dehau, yn ol eu lluoedd: a chapten meibion
Reuben *fydd* Elisur mab Sedëur.
11 A'i lu ef, a'i rifedigion, *fyddant* chwe mil
a deugain a phùm cant.
12 A'r rhai a wersyllant yn ei ymyl ef *fydd*
llwyth Simeon: a chapten meibion Simeon
fydd Selumiel mab Surisàdai.
13 A'i lu ef, a'u rhifedigion, *fydd* onid un
triugain mil a thrichant.
14 Yna llwyth Gad: a chapten meibion
Gad *fydd* Eliasaph mab Reuel.
15 A'i lu ef, a'u rhifedigion hwynt, *fyddant*
bùm mil a deugain a chwe chant a deg a
deugain.
16 Holl rifedigion gwersyll Reuben *fyddant*
gàn mil ac un ar ddeg a deugain o filoedd, a
phedwar cant a deg a deugain, yn ol eu llu-
oedd. Ac yn ail y cychwynant hwy.
17 ¶ A phabell y cyfarfod a gychwyn y'ng-
hanol y gwersylloedd, *gyd â* gwersyll y Lefi-
aid: fel y gwersyllant, felly y symmudant,
pob un yn ei le, wrth eu llummanau.
18 ¶ Llumman gwersyll Ephraim *fydd* tu
a'r gorllewin, yn ol eu lluoedd: a chapten
meibion Ephraim *fydd* Elisama mab Am-
mihud.
19 A'i lu ef, a'u rhifedigion, *fyddant* ddeu-
gain mil a phùm cant.
20 Ac yn ei ymyl ef llwyth Manasseh: a
chapten meibion Manasseh *fydd* Gamaliel
mab Pedasur.
21 A'i lu ef, a'u rhifedigion, *fyddant* ddeu-
ddeng mil ar hugain a dau cant.
22 Yna llwyth Benjamin: a chapten meib-
ion Benjamin *fydd* Abidan mab Gideoni.
23 A'i lu ef, a'u rhifedigion, *fyddant* bym-
theng mil ar hugain a phedwar cant.
24 Holl rifedigion gwersyll Ephraim *fydd-
ant* yn ol eu lluoedd, gàn mil ac wyth mil a
chant. Ac a gychwynant yn drydydd.
25 ¶ Llumman gwersyll Dan *fydd* tu a'r
gogledd, yn ol eu lluoedd: a chapten meibion
Dan *fydd* Ahïeser mab Ammisàdai.
26 A'i lu ef, a'u rhifedigion, *fyddant* ddwy
fil a thriugain a saith cant.
27 A'r rhai a wersyllant yn ei ymyl ef *fydd*
llwyth Aser: a chapten meibion Aser *fydd*
Pagïel mab Ocran.
28 A'i lu ef, a'u rhifedigion, *fyddant* un fil
a deugain a phùm cant.
29 Yna llwyth Naphtali: a chapten meib-
ion Naphtali *fydd* Ahira mab Enan.
30 A'i lu ef, a'u rhifedigion, *fyddant* dair
mil ar ddeg a deugain a phedwar cant.
31 Holl rifedigion gwersyll Dan *fyddant* gàn
mil ac onid tair mil triugain mil a chwe
chant. Yn olaf y cychwynant â'u llum-
manau.
32 ¶ Dyma rifedigion meibion Israel, wrth
dŷ eu tadau. Holl rifedigion y gwersyll-
oedd, yn ol eu lluoedd, *oedd* chwe chan mil a
thair mil a phùm cant a deg a deugain.
33 Ond y Lefiaid ni chyfrifwyd ym mysg
meibion Israel; megis y gorchymynasai yr
ARGLWYDD wrth Moses.
34 A meibion Israel a wnaethant yn ol yr
hyn oll a orchymynasai yr ARGLWYDD wrth
Moses: felly y gwersyllasant wrth eu llum-
manau, ac felly y cychwynasant, bob un yn
ei deuluoedd, yn ol tŷ eu tadau.

PENNOD III.

1 *Meibion Aaron.* 5 *Rhoddi y Lefiaid i'r offeiriaid, er mwyn gwasanaeth y babell,* 11 *yn lle y cyntaf-anedig.* 14 *Rhifo y Lefiaid wrth eu teuluoedd.* 21 *Teuluoedd, rhifedi, a swydd y Gersoniaid,* 27 *y Cohathiaid,* 33 *y Merariaid.* 38 *Lle a swydd Moses ac Aaron.* 40 *Bod y cyntaf-anedig yn rhydd oddi wrth y Lefiaid.* 44 *Prynu y rhai oedd dros ben.*

A DYMA genhedlaethau Aaron a Moses,
ar y dydd y llefarodd yr ARGLWYDD
wrth Moses ym mynydd Sinai.
2 Dyma enwau meibion Aaron: Nadab
y cyntaf-anedig, ac Abihu, Eleazar, ac
Ithamar.
3 Dyma enwau meibion Aaron, yr offeiriaid
enneiniog, y rhai a gyssegrodd efe i offeir-
iadu.
4 A marw a wnaeth Nadab ac Abihu ger
bron yr ARGLWYDD, pan offrymmasant dân
dieithr ger bron yr ARGLWYDD, yn anialwch
Sinai; a meibion nid oedd iddynt: ac offeir-
iadodd Eleazar ac Ithamar y'ngŵydd Aaron
eu tad.
5 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses,
gan ddywedyd.

6 Nesa lwyth Lefi, a gwna iddo sefyll ger bron Aaron yr offeiriad, fel y gwasanaethont ef.
7 A hwy a gadwant ei gadwraeth ef, a chadwraeth yr holl gynnulleidfa, o flaen pabell y cyfarfod, i wneuthur gwasanaeth y tabernacl.
8 A chadwant holl ddodrefn pabell y cyfarfod, a chadwraeth meibion Israel, i wasanaethu gwasanaeth y tabernacl.
9 A thi a roddi y Lefiaid i Aaron, ac i'w feibion: y rhai hyn *sydd* wedi eu rhoddi yn rhodd iddo ef o feibion Israel.
10 Ac urdda di Aaron a'i feibion i gadw eu hoffeiriadaeth: a'r dieithrddyn a ddelo yn agos, a roddir i farw.
11 ¶ Llefarodd yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, gan ddywedyd,
12 Ac wele, mi a gymmerais y Lefiaid o blith meibion Israel, yn lle pob cyntaf-anedig, *sef pob cyntaf* a agoro y groth o feibion Israel; am hynny y Lefiaid a fyddant eiddof fi:
13 Canys eiddof fi *yw* pob cyntaf-anedig. Ar y dydd y tarewais y cyntaf-anedig yn nhir yr Aipht, cyssegrais i mi fy hun bob cyntaf-anedig yn Israel o ddyn ac anifail: eiddof fi ydynt: myfi *yw* yr ARGLWYDD.
14 ¶ Yr ARGLWYDD hefyd a lefarodd wrth Moses yn anialwch Sinai, gan ddywedyd,
15 Cyfrif feibion Lefi yn ol tŷ eu tadau, trwy eu teuluoedd: cyfrif hwynt, bob gwrryw, o fab misyriad ac uchod.
16 A Moses a'u cyfrifodd hwynt wrth air yr ARGLWYDD, fel y gorchymynasid iddo.
17 A'r rhai hyn oedd feibion Lefi wrth eu henwau; Gerson, a Cohath, a Merari.
18 A dyma enwau meibion Gerson, yn ol eu teuluoedd; Libni, a Simei.
19 A meibion Cohath, yn ol eu teuluoedd; Amram, Ishar, Hebron, ac Uzziel.
20 A meibion Merari, yn ol eu teuluoedd; Mahli, a Musi. Dyma deuluoedd Lefi, wrth dŷ eu tadau.
21 O Gerson *y daeth* tylwyth y Libniaid, a thylwyth y Simiaid: dyma deuluoedd y Gersoniaid.
22 Eu rhifedigion hwynt, dan rif pob gwrryw o fab misyriad ac uchod, eu rhifedigion, *meddaf, oedd* saith mil a phùm cant.
23 Teuluoedd y Gersoniaid a wersyllant ar y tu ôl i'r tabernacl tu a'r gorllewin.
24 A phennaeth tŷ tad y Gersoniaid *fydd*, Eliasaph mab Lael.
25 A chadwraeth meibion Gerson, ym mhabell y cyfarfod, *fydd* y tabernacl, a'r babell, ei thô *hefyd*, a chaeadlen drws pabell y cyfarfod,
26 A llenni y cynteddfa, a chaeadlen drws y cynteddfa, yr hwn *sydd* ynghylch y tabernacl, a'r allor o amgylch, a'i rhaffau i'w holl wasanaeth.
27 ¶ Ac o Cohath *y daeth* tylwyth yr Amramiaid, a thylwyth yr Ishariaid, a thylwyth yr Hebroniaid, a thylwyth yr Uzzieliaid: dyma dylwyth y Cohathiaid.
28 Rhifedi yr holl wrrywiaid, o fab misyriad ac uchod, *oedd* wyth mil a chwe chant, yn cadw cadwraeth y cyssegr.
29 Teuluoedd meibion Cohath a wersyllant ar ystlys y tabernacl tu a'r dehau.
30 A phennaeth tŷ tad tylwyth y Cohathiaid *fydd* Elisaphan mab Uzziel.
31 A'u cadwraeth hwynt *fydd* yr arch, a'r bwrdd, a'r canhwyllbren, a'r allorau, a llestri y cyssegr, y rhai y gwasanaethant â hwynt, a'r gaeadlen, a'i holl wasanaeth.
32 A phennaf ar bennaethiaid y Lefiaid *fydd* Eleazar mab Aaron yr offeiriad; a llywodiaeth ar geidwaid cadwraeth y cyssegr *fydd iddo ef*.
33 ¶ O Merari *y daeth* tylwyth y Mahliaid, a thylwyth y Musiaid: dyma dylwyth Merari.
34 A'u rhifedigion hwynt, wrth gyfrif pob gwrryw o fab misyriad ac uchod, *oedd* chwe mil a deucant.
35 A phennaeth tŷ tad tylwyth Merari *fydd* Suriel mab Abihael. Ar ystlys y tabernacl y gwersyllant tu a'r gogledd.
36 Ac y'nghadwraeth meibion Merari *y bydd* ystyllod y tabernacl, a'i drosolion, a'i golofnau, a'i forteisiau, a'i holl offer, a'i holl wasanaeth,
37 A cholofnau y cynteddfa o amgylch, a'u morteisiau, a'u hoelion, a'u rhaffau.
38 ¶ A'r rhai a wersyllant o flaen y tabernacl tu a'r dwyrain, o flaen pabell y cyfarfod tu a chodiad haul, *fydd* Moses, ac Aaron a'i feibion, y rhai a gadwant gadwraeth y cyssegr, a chadwraeth meibion Israel: a'r dieithr a ddelo yn agos, a roddir i farwolaeth.
39 Holl rifedigion y Lefiaid, y rhai a rifodd Moses ac Aaron, yn ol gair yr ARGLWYDD, trwy eu teuluoedd, *sef* pob gwrryw o fab misyriad ac uchod, *oedd* ddwy fil ar hugain.
40 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Cyfrif bob cyntaf-anedig gwrryw o feibion Israel, o fab misyriad ac uchod, a chymmer rifedi eu henwau hwynt.
41 A chymmer y Lefiaid i mi (myfi *yw* yr ARGLWYDD) yn lle holl gyntaf-anedig meibion Israel, ac anifeiliaid y Lefiaid yn lle pob cyntaf-anedig o anifeiliaid meibion Israel.
42 A Moses a rifodd, megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD iddo, bob cyntaf-anedig o feibion Israel.
43 A'r rhai cyntaf-anedig oll, o rai gwrryw, dan rif *eu* henwau, o fab misyriad ac uchod, o'u rhifedigion hwynt, oedd ddwy fil ar hugain a dau cant a thri ar ddeg a thriugain.
44 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,
45 Cymmer y Lefiaid yn lle pob cyntaf-anedig o feibion Israel, ac anifeiliaid y Lefiaid yn lle eu hanifeiliaid hwynt; a bydded y Lefiaid i mi: myfi *yw* yr ARGLWYDD.
46 Ac am y rhai sydd i'w prynu o'r tri ar ddeg a thriugain a deucant, o gyntaf-anedig meibion Israel, y rhai sydd dros ben y Lefiaid;
47 Cymmer bùm sicl am bob pen; yn ol sicl y cyssegr y cymmeri. Ugain gerah *fydd* y sicl.
48 A dod yr arian, gwerth y rhai sydd yn ychwaneg o honynt, i Aaron ac i'w feibion.
49 A chymmerodd Moses arian y prynedigaeth, y rhai oedd dros ben y rhai a brynwyd am y Lefiaid:
50 Gan gyntaf-anedig meibion Israel y cymmerodd efe yr arian; pump a thriugain a thrichant a mil, o siclau y cyssegr.
51 A Moses a roddodd arian y prynedigion i Aaron, ac i'w feibion, yn ol gair yr ARGLWYDD; megis y gorchymynasai yr ARGLWYDD i Moses.

PENNOD IV.

1 *Oedran a chylch gwasanaeth y Lefiaid.* 4 *Clud y Cohathiaid, wedi i'r offeiriaid gynnu i lawr y babell.* 16 *Goruchwyliaeth Eleazar.* 17 *Swydd yr offeiriaid.* 21 *Clud y Gersoniaid,* 29 *a'r Merariaid.* 34 *Rhifedi y Cohathiaid,* 38 *y Gersoniaid,* 42 *a'r Merariaid.*

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, ac wrth Aaron, gan ddywedyd,
2 Cymmer nifer meibion Cohath o blith

meibion Lefi, wrth eu teuluoedd, yn ol tŷ eu tadau;

3 O fab deng mlwydd ar hugain ac uchod, hyd fab deng mlwydd a deugain, pob un a elo i'r llu, i wneuthur gwasanaeth ym mhabell y cyfarfod.

4 Dyma weinidogaeth meibion Cohath, ym mhabell y cyfarfod, *ynghylch* y pethau sancteiddiolaf.

5 ¶ A deued Aaron a'i feibion, pan gychwyno y gwersyll, a thynnant i lawr y wahanlen orchudd, a gorchuddiant â hi arch y dystiolaeth:

6 A gosodant ar hynny do o grwyn daearfoch, a thaenant arni wisg o *sidan* glas i gyd, a gosodant ei throsolion *wrthi*.

7 Ac ar fwrdd y bara dangos y taenant frethyn glas, a gosodant ar hynny y dysglau, a'r cwppanau, a'r phiolau, a'r caeadau i gau: a bydded y bara bob amser arno.

8 A thaenant arnynt wisg o ysgarlad, a gorchuddiant hwnnw â gorchudd o groen daearfoch, a gosodant ei drosolion *wrtho*.

9 Cymmerant hefyd wisg o *sidan* glas, a gorchuddiant ganhwyllbren y goleuni, a'i lampau, a'i efeiliau, a'i gafnau, a holl lestri yr olew, y rhai y gwasanaethant ef â hwynt.

10 A gosodant ef a'i holl ddodrefn mewn gorchudd o groen daearfoch, a gosodant *ef* ar drosol.

11 A thaenant frethyn glas ar yr allor aur, a gorchuddiant hi â gorchudd o groen daearfoch, a gosodant ei throsolion *wrthi*.

12 Cymmerant hefyd holl ddodrefn y gwasanaeth, y rhai y gwasanaethant â hwynt yn y cyssegr, a rhoddant mewn brethyn glas, a gorchuddiant hwynt mewn gorchudd o groen daearfoch, a gosodant ar drosol.

13 A thynnant allan ludw yr allor, a thaenant arni wisg borphor.

14 A rhoddant arni ei holl lestri, a'r rhai y gwasanaethant hi, *sef* y pedyll tân, y cigweiniau, a'r rhawiau, a'r cawgiau, *ie,* holl lestri yr allor; a thaenant arni orchudd o groen daearfoch, a gosodant ei throsolion wrthi.

15 Pan ddarffo i Aaron ac i'w feibion orchuddio y cyssegr, a holl ddodrefn y cyssegr, pan gychwyno y gwersyll; wedi hynny deued meibion Cohath i'w dwyn *hwynt:* ond na chyffyrddant â'r hyn a fyddo cyssegredig, rhag iddynt farw. Dyma faich meibion Cohath ym mhabell y cyfarfod.

16 ¶ Ac i swydd Eleazar mab Aaron yr offeiriad *y perthyn* olew y goleuni, a'r arogldarth peraidd, a'r bwyd-offrwm gwastadol, ac olew yr enneiniad, *a* goruchwyliaeth yr holl dabernacl, a'r hyn oll *fydd* ynddo, yn y cyssegr, ac yn ei ddodrefn.

17 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses ac Aaron, gan ddywedyd,

18 Na thorrwch ymaith lwyth tylwyth y Cohathiaid o blith y Lefiaid:

19 Ond hyn a wnewch iddynt, fel y byddont fyw, ac na fyddont feirw, pan nesânt at y pethau sancteiddiolaf: Aaron a'i feibion a ânt i mewn, ac a'u gosodant hwy bob un ar ei wasanaeth ac ar ei glud.

20 Ond nac ânt i edrych pan fydder yn gorchuddio yr hyn sydd gyssegredig, rhag marw o honynt.

21 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

22 Cymmer nifer meibion Gerson hefyd, trwy dŷ eu tadau, wrth eu teuluoedd;

23 O fab dengmlwydd ar hugain ac uchod, hyd fab dengmlwydd a deugain, y rhifi hwynt; pob un a ddêl i ddwyn swydd, i wasanaethu gwasanaeth ym mhabell y cyfarfod.

24 Dyma weinidogaeth tylwyth y Gersoniaid, o wasanaeth ac o glud.

25 Sef dwyn o honynt lenni y tabernacl, a phabell y cyfarfod, ei lenn do ef, a'r to o *grwyn* daearfoch, yr hwn *sydd* yn uchaf arno, a chuddlen drws pabell y cyfarfod,

26 A llenni y cynteddfa, a chaeadlen drws porth y cynteddfa, yr hwn *sydd* ynghylch y tabernacl, a'r allor o amgylch, a'i rhaffau, a holl offer eu gwasanaeth hwynt, a'r hyn oll a wnaed iddynt: felly y gwasanaethant hwy.

27 Wrth orchymyn Aaron a'i feibion y bydd holl wasanaeth meibion y Gersoniaid, yn eu holl glud, ac yn eu holl wasanaeth: a dodwch attynt eu holl glud i'w cadw.

28 Dyma wasanaeth tylwyth meibion Gerson ym mhabell y cyfarfod; ac ar law Ithamar mab Aaron yr offeiriad *y bydd* eu llywodraethu hwynt.

29 ¶ A meibion Merari, trwy eu teuluoedd, wrth dŷ eu tadau, y cyfrifi hwynt;

30 O fab dengmlwydd ar hugain ac uchod, hyd fab dengmlwydd a deugain, y rhifi hwynt; pob un a ddêl i ddwyn swydd, i wasanaethu gwasanaeth pabell y cyfarfod.

31 A dyma oruchwyliaeth eu clud hwynt, yn eu holl wasanaeth ym mhabell y cyfarfod; *sef* ystyllod y tabernacl, a'i farrau, a'i golofnau, a'i forteisiau,

32 A cholofnau y cynteddfa oddi amgylch, a'u morteisiau, a'u hoelion, a'u rhaffau, ynghyd â'u holl offer, ac ynghyd â'u holl wasanaeth: rhifwch hefyd y dodrefn erbyn eu henwau y rhai a gadwant *ac* a gludant hwy.

33 Dyma wasanaeth tylwyth meibion Merari, yn eu holl weinidogaeth ym mhabell y cyfarfod, dan law Ithamar mab Aaron yr offeiriad.

34 ¶ A rhifodd Moses ac Aaron, a phennaethiaid y gynnulleidfa, feibion Cohath, trwy eu teuluoedd, ac yn ol tŷ eu tadau;

35 O fab dengmlwydd ar hugain ac uchod, hyd fab dengmlwydd a deugain, *sef* pob un a ddelai mewn swydd i wasanaethu ym mhabell y cyfarfod:

36 A'u rhifedigion trwy eu teuluoedd, oedd ddwy fil saith cant a deg a deugain.

37 Dyma rifedigion tylwyth y Cohathiaid, *sef* pob gwasanaethydd ym mhabell y cyfarfod; y rhai a rifodd Moses ac Aaron, wrth orchymyn yr ARGLWYDD trwy law Moses.

38 Rhifedigion meibion Gerson hefyd, trwy eu teuluoedd, ac yn ol tŷ eu tadau;

39 O fab dengmlwydd ar hugain ac uchod, hyd fab dengmlwydd a deugain, *sef* pob un a ddelai mewn swydd i wasanaethu ym mhabell y cyfarfod:

40 A'u rhifedigion hwynt trwy eu teuluoedd, yn ol tŷ eu tadau, oeddynt ddwy fil a chwe chant a deg ar hugain.

41 Dyma rifedigion tylwyth meibion Gerson, *sef* pob gwasanaethydd ym mhabell y cyfarfod; y rhai a rifodd Moses ac Aaron, wrth orchymyn yr ARGLWYDD.

42 ¶ A rhifedigion tylwyth meibion Merari, trwy eu teuluoedd, yn ol tŷ eu tadau;

43 O fab dengmlwydd ar hugain ac uchod, hyd fab dengmlwydd a deugain, *sef* pob un a ddelai mewn swydd i wasanaethu ym mhabell y cyfarfod:

44 A'u rhifedigion hwynt trwy eu teuluoedd, oeddynt dair mil a dau cant.

45 Dyma rifedigion tylwyth meibion Merari, y rhai a rifodd Moses ac Aaron, wrth orchymyn yr ARGLWYDD trwy law Moses.

46 Yr holl rifedigion, y rhai a rifodd Moses

ac Aaron, a phennaethiaid Israel, o'r Lefiaid,
trwy eu teuluoedd, ac yn ol tŷ eu tadau;
47 O fab dengmlwydd ar hugain ac uchod,
hyd fab dengmlwydd a deugain, *sef* pob un
a ddelai i wneuthur gwaith gwasanaeth, neu
waith clud ym mhabell y cyfarfod:
48 A'u rhifedigion oeddynt wyth mil pùm
cant a phedwar ugain.
49 Wrth orchymyn yr ARGLWYDD, trwy
law Moses y rhifodd efe hwy, pob un wrth
ei wasanaeth, ac wrth ei glud: fel hyn y
rhifwyd hwynt, fel y gorchymynasai yr
ARGLWYDD wrth Moses.

PENNOD V.

1 *Symmudo yr aflan allan o'r gwersyll.* 5 *Rhaid yw gwneuthur iawn dros gamweddau.* 11 *Eiddigedd, pa un ai heb achos, ai trwy achos y mae.*

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses,
gan ddywedyd,
2 Gorchymyn i feibion Israel, anfon allan
o'r gwersyll bob gwahan-glwyfus, a phob un
y byddo diferlif arno, a phob una halogir
wrth y marw.
3 Yn wrryw ac yn fenyw yr anfonwch
hwynt, allan o'r gwersyll yr anfonwch hwynt;
fel na halogont eu gwersylloedd, y rhai yr
ydwyf fi yn preswylio yn eu plith.
4 A meibion Israel a wnaethant felly, ac
a'u hanfonasant hwynt i'r tu allan i'r gwer-
syll: megis y llefarodd yr ARGLWYDD wrth
Moses, felly y gwnaeth meibion Israel.
5 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Mo-
ses, gan ddywedyd,
6 Llefara wrth feibion Israel, Os gwr neu
wraig a wna *un* o holl bechodau dynol, gan
wneuthur camwedd yn erbyn yr ARGLWYDD,
a bod o'r enaid hwnnw yn euog:
7 Yna cyffesant eu pechod a wnaethant;
a rhodded yn ei ol yr hyn a fyddo efe euog
o hono erbyn ei ben, a chwaneged ei bum-
med *ran* atto, a rhodded i'r *hwn* y gwnaeth
efe gam âg ef.
8 Ac oni bydd i'r gwr cyfnesaf i dalu *am*
y camwedd iddo, *yr iawn am* y camwedd yr
hwn a delir i'r ARGLWYDD, *fydd* eiddo yr
offeiriad; heb law yr hwrdd cymmod yr hwn
y gwna efe gymmod âg ef trosto.
9 A phob offrwm dyrchafael, o holl sanct-
aidd bethau meibion Israel, y rhai a offrym-
mant at yr offeiriad, fydd eiddo ef.
10 A sancteiddio gwr, eiddo ef fyddant:
hyn a roddo neb i'r offeiriad, eiddo ef fydd.
11 ¶ Llefarodd yr ARGLWYDD hefyd wrth
Moses, gan ddywedyd,
12 Llefara wrth feibion Israel, a dywed
wrthynt, Pob gwr pan ŵyro ei wraig ef,
a gwneuthur bai yn ei erbyn ef;
13 A bod i wr a wnelo â hi, a bod yn gudd-
iedig o olwg ei gwr hi, ac yn gyfrinachol,
a hithau wedi ei halogi, ac heb dyst yn ei
herbyn, a hithau heb ei dal *ar ei gweithred;*
14 A dyfod gwŷn eiddigedd arno, ac eiddig-
eddu o hono wrth ei wraig, a hithau wedi
ei halogi; neu ddyfod ysbryd eiddigedd arno,
ac eiddigeddu o hono wrth ei wraig, a hithau
heb ei halogi:
15 Yna dyged y gwr ei wraig at yr offeir-
iad, a dyged ei hoffrwm drosti hi, degfed
ran ephah o flawd haidd: na thywallted
olew arno, ac na rodded thus arno; canys
offrwm eiddigedd *yw*, offrwm côf yn coffâu
anwiredd.
16 A nesâed yr offeiriad hi, a phared iddi
sefyll ger bron yr ARGLWYDD.
17 A chymmered yr offeiriad ddwfr sanct-
aidd mewn llestr pridd, a chymmered yr
offeiriad o'r llwch fyddo ar lawr y tabernacl,
a rhodded yn y dwfr.
18 A phared yr offeiriad i'r wraig sefyll ger
bron yr ARGLWYDD, a diosged oddi am ben
y wraig, a rhodded yn ei dwylaw offrwm
y coffa; offrwm eiddigedd *yw* efe: ac yn
llaw yr offeiriad y bydd y dwfr chwerw sydd
yn peri y felldith.
19 A thynged yr offeiriad hi, a dyweded
wrth y wraig, Oni orweddodd gwr gyd â thi,
ac oni wyraist i aflendid *gyd âg arall* yn lle
dy wr, bydd di ddiniwed oddi wrth y dwfr
chwerw hwn sydd yn peri y felldith.
20 Ond os gŵyraist ti oddi wrth dy wr, ac
os halogwyd di, a chydio o neb â thi heb
law dy wr dy hun:
21 (Yna tynghed yr offeiriad y wraig â
llw melldith, a dyweded yr offeiriad wrth y
wraig,) rhodded yr ARGLWYDD dydi yn
felldith ac yn llw ym mysg dy bobl, pan
wnelo yr ARGLWYDD dy forddwyd yn bwdr,
a'th groth yn chwyddedig;
22 Ac âed y dwfr melldigedig hwn i'th
goluddion, i chwyddo dy groth, ac i bydru
dy forddwyd. A dyweded y wraig, Amen,
amen.
23 Ac ysgrifened yr offeiriad y melldithion
hyn mewn llyfr, a golched *hwynt* ymaith
â'r dwfr chwerw.
24 A phared i'r wraig yfed o'r dwfr chwerw
sydd yn peri y felldith: ac âed y dwfr sydd
yn peri y felldith i'w mewn hi, yn chwerw.
25 A chymmered yr offeiriad o law y wraig
offrwm yr eiddigedd; a chyhwfaned yr offrwm
ger bron yr ARGLWYDD, ac offrymmed ef
ar yr allor.
26 A chymmered yr offeiriad o'r offrwm
lonaid ei law, ei goffadwriaeth, a llosged ar
yr allor; ac wedi *hynny* pared i'r wraig yfed
y dwfr.
27 Ac wedi iddo beri iddi yfed y dwfr,
bydd, os hi a halogwyd, ac a wnaeth fai yn
erbyn ei gwr; yr â y dwfr sydd yn peri y
felldith yn chwerw ynddi, ac a chwydda ei
chroth, ac a bydra ei morddwyd: a'r wraig
a fydd yn felldith ym mysg ei phobl.
28 Ond os y wraig ni halogwyd, eithr glân
yw; yna hi a fydd ddïangol, ac a blanta.
29 Dyma gyfraith eiddigedd, pan ŵyro
gwraig *at arall* yn lle ei gwr, ac ymhal-
ogi:
30 Neu os daw ar wr wŷn eiddigedd, a dal
o hono eiddigedd wrth ei wraig; yna gos-
oded y wraig i sefyll ger bron yr ARGLWYDD,
a gwnaed yr offeiriad iddi yn ol y gyfraith
hon.
31 A'r gwr fydd dïeuog o'r anwiredd, a'r
wraig a ddwg ei hanwiredd ei hun.

PENNOD VI.

1 *Cyfraith y Nazarëad.* 24 *Y dull y bendithir y bobl.*

LLEFARODD yr ARGLWYDD hefyd wrth
Moses, gan ddywedyd,
2 Llefara wrth feibion Israel, a dywed
wrthynt, Pan ymneillduo gwr neu wraig i
addaw adduned Nazarëad, i ymneillduo i'r
ARGLWYDD:
3 Ymneilldued oddi wrth win a diod gref;
nac yfed finegr gwin, na finegr diod gref;
nac yfed chwaith ddim sugn grawnwin, ac
na fwyttâed rawnwin irion, na sychion.
4 Holl ddyddiau ei Nazarëaeth ni chaiff
fwytta o ddim oll a wneir o winwydden y
gwin, o'r dincod hyd y bilionen.
5 Holl ddyddiau adduned ei Nazarëaeth ni
chaiff ellyn fyned ar ei ben: nes cyflawni y
dyddiau yr ymneillduodd efe i'r ARGLWYDD,

sanctaidd fydd; gadawed i gudynnau gwallt
ei ben dyfu.
6 Holl ddyddiau ei ymneillduaeth i'r ARGLWYDD, na ddeued at gorph marw.
7 Nac ymhaloged wrth ei dad, neu wrth
ei fam, wrth ei frawd, neu wrth ei chwaer,
pan fyddant feirw; am *fod* Nazarëaeth ei
DDUW ar ei ben ef.
8 Holl ddyddiau ei Nazarëaeth, sanctaidd
fydd efe i'r ARGLWYDD.
9 Ond os marw fydd un yn ei ymyl ef yn
ddisymmwth, a halogi pen ei Nazarëaeth;
yna eillied ei ben ar ddydd ei buredigaeth,
ar y seithfed dydd yr eillia efe ef.
10 Ac ar yr wythfed dydd y dwg ddwy
durtur, neu ddau gyw colommen, at yr
offeiriad, i ddrws pabell y cyfarfod.
11 Ac offrymmed yr offeiriad un yn bech-aberth,
ac un yn boeth-offrwm, a gwnaed
gymmod drosto, am yr hyn a becho wrth
y marw; a sancteiddied ei ben ef y dydd
hwnnw.
12 A neilldued i'r ARGLWYDD ddyddiau
ei Nazarëaeth, a dyged oen blwydd yn offrwm
dros gamwedd: ac aed y dyddiau cyntaf yn
ofer, am halogi ei Nazarëaeth ef.
13 ¶ A dyma gyfraith y Nazarëad: pan
gyflawner dyddiau ei Nazarëaeth, dyger ef
i ddrws pabell y cyfarfod.
14 A dyged yn offrwm drosto i'r ARGLWYDD,
un hespwrn blwydd, perffeith-gwbl,
yn boeth-offrwm; ac un hespin flwydd,
berffeith-gwbl, yn bech-aberth; ac un hwrdd
perffeith-gwbl, yn aberth hêdd;
15 Cawellaid o fara croyw hefyd, *sef* teisenau
peilliaid wedi eu tylino trwy olew, ac afrllad
croyw wedi eu henneinio âg olew, a'u bwyd-offrwm,
a'u diod-offrwm hwy.
16 A dyged yr offeiriad *hwynt* ger bron yr
ARGLWYDD, ac offrymmed ei bech-aberth
a'i boeth-offrwm ef.
17 Offrymmed hefyd yr hwrdd yn aberth
hêdd i'r ARGLWYDD, ynghyd â'r cawellaid
bara croyw; ac offrymmed yr offeiriad ei
fwyd-offrwm a'i ddiod-offrwm ef.
18 Ac eillied y Nazarëad *wrth* ddrws pabell
y cyfarfod ben ei Nazarëaeth, a chymmered
flew pen ei Nazarëaeth; a rhodded ar y tân
a fyddo dan yr aberth hêdd.
19 Cymmered yr offeiriad hefyd balfais o'r
hwrdd wedi ei berwi, ac un deisen groyw
o'r cawell, ac un afrlladen groyw; a rhodded
ar ddwylaw y Nazarëad, wedi eillio o hono
ei Nazarëaeth.
20 A chyhwfaned yr offeiriad hwynt *yn*
offrwm cyhwfan ger bron yr ARGLWYDD:
sanctaidd *yw* hyn i'r offeiriad, heb law parwyden
y cyhwfan, a phalfais y dyrchafael.
Ac wedi *hyn* y caiff y Nazarëad yfed
gwin.
21 Dyma gyfraith y Nazarëad a addunedodd,
a'i offrwm i'r ARGLWYDD am ei Nazarëaeth,
heb law yr *hyn* a gyrhaeddo ei law
ef: fel *y byddo* ei adduned a addunedo, felly
gwnaed, heb law cyfraith ei Nazarëaeth.
22 ¶ Llefarodd yr ARGLWYDD hefyd wrth
Moses, gan ddywedyd,
23 Llefara wrth Aaron ac wrth ei feibion,
gan ddywedyd, Fel hyn y bendithiwch feibion
Israel, *gan* ddywedyd wrthynt,
24 Bendithied yr ARGLWYDD di, a chadwed
di:
25 A llewyrched yr ARGLWYDD ei wyneb
arnat, a thrugarhâed wrthyt:
26 Dyrchafed yr ARGLWYDD ei wyneb
arnat, a rhodded i ti dangnefedd.
27 Felly y gosodant fy enw ar feibion Israel,
a mi a'u bendithiaf hwynt.

PENNOD VII.

1 Offrwm y tywysogion wrth gyssegru y tabernacl. 10 Offrwm pob un o honynt wrth gyssegru yr allor. 89 Duw yn llefaru wrth Moses o'r drugareddfa.

AC ar y dydd y gorphenodd Moses godi y
tabernacl, a'i enneinio, a'i sancteiddio
ef, a'i holl ddodrefn, yr allor hefyd a'i holl
ddodrefn, a'u henneinio a'u sancteiddio
hwynt;
2 Yr offrymmodd tywysogion Israel, pennaethiaid
tŷ eu tadau (y rhai *oedd* dywysogion
y llwythau, ac wedi eu gosod ar y rhifedigion:)
3 A'u hoffrwm a ddygasant hwy ger bron
yr ARGLWYDD, chwech o fenni diddos, a
deuddeg o ychain; menn dros *bob* dau dywysog,
ac ŷch dros *bob* un: a cher bron y
tabernacl y dygasant hwynt.
4 A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses,
gan ddywedyd,
5 Cymmer ganddynt, a byddant i wasanaethu
gwasanaeth pabell y cyfarfod; a dod
hwynt i'r Lefiaid, i bob un yn ol ei wasanaeth.
6 A chymmerodd Moses y menni, a'r ychain,
ac a'u rhoddodd hwynt i'r Lefiaid.
7 Dwy fenn a phedwar ŷch a roddes efe i
feibion Gerson, yn ol eu gwasanaeth hwynt;
8 A phedair menn ac wyth ychain a roddodd
efe i feibion Merari, yn ol eu gwasanaeth
hwynt, dan law Ithamar mab Aaron yr
offeiriad.
9 Ond i feibion Cohath ni roddodd efe *ddim*,
am *fod* gwasanaeth y cyssegr arnynt: ar eu
hysgwyddau y dygent *hwnnw*.
10 ¶ A'r tywysogion a offrymmasant *tu ag
at* gyssegru yr allor, ar y dydd yr enneiniwyd
hi; a cher bron yr allor y dug y tywysogion
eu rhoddion.
11 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses,
Pob tywysog ar ei ddiwrnod a offrymmant
eu hoffrymmau, tu ag at gyssegru yr allor.
12 ¶ Ac ar y dydd cyntaf yr oedd yn offrymmu
ei offrwm, Nahson mab Aminadab, dros
lwyth Judah.
13 A'i offrwm ef *ydoedd* un ddysgl arian
o ddeg ar hugain a chant *o siclau* ei phwys,
un phiol arian o ddeg sicl a thriugain, yn ol
sicl y cyssegr, yn llawn ill dwyoedd o beilliaid
wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:
14 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogldarth:
15 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen
blwydd, yn offrwm poeth:
16 Un bwch geifr yn bech-aberth:
17 Ac yn aberth hêdd, dau ŷch, pùm hwrdd,
pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma
offrwm Nahson mab Aminadab.
18 ¶ Ac ar yr ail dydd yr offrymmodd
Nethaneel mab Suar, tywysog Issachar.
19 Efe a offrymmodd ei offrwm, *sef* un
ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant *o
siclau* ei phwys, un phiol arian o ddeg sicl a
thriugain, yn ol y sicl sanctaidd, yn llawn ill
dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy
olew, yn fwyd-offrwm:
20 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogldarth:
21 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen
blwydd, yn offrwm poeth:
22 Un bwch geifr yn bech-aberth:
23 Ac yn aberth hêdd, dau ŷch, pùm hwrdd,
pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma
offrwm Nethaneel mab Suar.
24 ¶ Ar y trydydd dydd *yr offrymmodd*
Eliab mab Helon, tywysog meibion Zabulon.

25 Ei offrwm ef *ydoedd* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant *o siclau* ei phwys, un phïol arian o ddeg sicl a thriugain, yn ol y sicl sanctaidd, yn llawn ill dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:
26 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogldarth:
27 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:
28 Un bwch geifr yn bech-aberth:
29 Ac yn hêdd-aberth, dau ŷch, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Elïab mab Helon.
30 ¶ Ar y pedwerydd dydd *yr offrymmodd* Elisur mab Sedëur, tywysog meibion Reuben.
31 Ei offrwm ef *ydoedd* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant *o siclau* ei phwys, un phïol arian o ddeg sicl a thriugain, yn ol y sicl sanctaidd, yn llawn ill dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:
32 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogldarth:
33 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:
34 Un bwch geifr yn bech-aberth:
35 Ac yn hêdd-aberth, dau ŷch, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Elisur mab Sedëur.
36 ¶ Ar y pummed dydd *yr offrymmodd* Selumiel mab Surisàdai, tywysog meibion Simeon.
37 Ei offrwm ef *ydoedd* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant *o siclau* ei phwys, un phïol arian o ddeg sicl a thriugain, yn ol y sicl sanctaidd, yn llawn ill dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:
38 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogldarth:
39 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:
40 Un bwch geifr yn bech-aberth:
41 Ac yn hêdd-aberth, dau ŷch, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Selumiel mab Surisàdai.
42 ¶ Ar y chweched dydd yr *offrymmodd* Elïasaph mab Deuel, tywysog meibion Gad.
43 Ei offrwm ef *ydoedd* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant *o siclau* ei phwys, un phïol arian o ddeg sicl a thriugain, yn ol y sicl sanctaidd, yn llawn ill dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:
44 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogldarth:
45 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:
46 Un bwch geifr yn bech-aberth:
47 Ac yn hêdd-aberth, dau ŷch, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Elïasaph mab Deuel.
48 ¶ Ar y seithfed dydd *yr offrymmodd* Elisama mab Ammihud, tywysog meibion Ephraim.
49 Ei offrwm ef *ydoedd* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant *o siclau* ei phwys, un phïol arian o ddeg sicl a thriugain, yn ol y sicl sanctaidd, yn llawn ill dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:
50 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogldarth:
51 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:
52 Un bwch geifr yn bech-aberth.
53 Ac yn hêdd-aberth, dau ŷch, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Elisama mab Ammihud.
54 ¶ Ar yr wythfed dydd *yr offrymmodd* Gamaliel mab Pedasur, tywysog meibion Manasseh.
55 Ei offrwm ef *ydoedd* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant *o siclau* ei phwys, un phïol arian o ddeg sicl a thriugain, yn ol y sicl sanctaidd, yn llawn ill dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:
56 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogldarth:
57 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:
58 Un bwch geifr yn bech-aberth:
59 Ac yn hêdd-aberth, dau ŷch, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Gamaliel mab Pedasur.
60 ¶ Ar y nawfed dydd *yr offrymmodd* Abidan mab Gideoni, tywysog meibion Benjamin.
61 Ei offrwm ef *ydoedd* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant *o siclau* ei phwys, un phïol arian o ddeg sicl a thriugain, yn ol y sicl sanctaidd, yn llawn ill dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:
62 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogldarth:
63 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:
64 Un bwch geifr yn bech-aberth:
65 Ac yn hêdd-aberth, dau ŷch, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Abidan mab Gideoni.
66 ¶ Ar y degfed dydd *yr offrymmodd* Ahïezer mab Ammisàdai, tywysog meibion Dan.
67 Ei offrwm ef *ydoedd* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant *o siclau* ei phwys, un phïol arian o ddeg sicl a thriugain, yn ol y sicl sanctaidd, yn llawn ill dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:
68 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogldarth:
69 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:
70 Un bwch geifr yn bech-aberth:
71 Ac yn aberth hêdd, dau ŷch, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Ahïezer, mab Ammisàdai.
72 ¶ Ar yr unfed dydd ar ddeg *yr offrymmodd* Pagïel mab Ocran, tywysog meibion Aser.
73 Ei offrwm ef *ydoedd* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant *o siclau* ei phwys, un phïol arian o ddeg sicl a thriugain, yn ol y sicl sanctaidd, yn llawn o beilliaid ill dwyoedd wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:
74 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogldarth:
75 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:
76 Un bwch geifr yn bech-aberth.
77 Ac yn hêdd-aberth, dau ŷch, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Pagïel mab Ocran.
78 ¶ Ar y deuddegfed dydd *yr offrymmodd* Ahira mab Enan, tywysog meibion Naphtali.
79 Ei offrwm ef *ydoedd* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant *o siclau* ei phwys, un phïol arian o ddeg sicl a thriugain, yn ol y sicl sanctaidd, yn llawn ill dwyoedd o

beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn
fwyd-offrwm:
80 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogl-
darth:
81 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen
blwydd, yn offrwm poeth:
82 Un bwch geifr yn bech-aberth:
83 Ac yn hêdd-aberth, dau ŷch, pùm hwrdd,
pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma
offrwm Ahira mab Enan.
84 Dyma gyssegriad yr allor, gan dywys-
ogion Israel, ar y dydd yr enneiniwyd hi:
deuddeg dysgl arian, deuddeg phiol arian,
deuddeg llwy aur:
85 Deg ar hugain a chant *o siclau* arian
ydoedd pob dysgl, a deg a thriugain pob
phiol: holl arian y llestri *oedd* ddwy fil a
phedwar cant *o siclau*, yn ol y sicl sanctaidd.
86 Y llwyau aur *oedd* ddeuddeg, yn llawn
arogl-darth, o ddeg *sicl* bob llwy, yn ol y
sicl sanctaidd: holl aur y llwyau *ydoedd*
chwech ugain *sicl*.
87 Holl eidionau yr offrwm poeth *oedd*
ddeuddeg bustach, deuddeg o hyrddod, deu-
ddeg o ŵyn blwyddiaid, a'u bwyd-offrwm;
a deuddeg o fychod geifr, yn offrwm dros
bechod.
88 A holl ychain yr aberth hêdd *oedd* bed-
war ar hugain o fustych, triugain o hyrddod,
triugain o fychod, triugain o hespyrniaid.
Dyma gyssegriad yr allor wedi ei henneinio.
89 Ac fel yr oedd Moses yn myned i babell
y cyfarfod i lefaru wrth DDUW; yna efe a
glywai lais yn llefaru wrtho oddi ar y dru-
gareddfa, yr hon *oedd* ar arch y dystiolaeth,
oddi rhwng y ddau gerub, ac efe a ddywed-
odd wrtho.

PENNOD VIII.

1 *Y modd y mae goleuo y lusernau.* 5 *Cys-
segru y Lefiaid.* 23 *Oedran a thymmor eu
gwasanaeth hwynt.*

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses,
gan ddywedyd,
2 Llefara wrth Aaron, a dywed wrtho, Pan
oleuech y lampau, llewyrched y saith lamp
ar gyfer y canhwyllbren.
3 Ac felly y gwnaeth Aaron; ar gyfer y
canhwyllbren y goleuodd efe ei lampau ef,
megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD wrth
Moses.
4 Dyma waith y canhwyllbren: cyfanwaith
o aur *fydd* hŷd ei baladr, *ïe*, hŷd ei flodau
cyfanwaith fydd; yn ol y dull a ddangosodd
yr ARGLWYDD i Moses, felly y gwnaeth efe
y canhwyllbren.
5 ¶ Llefarodd yr ARGLWYDD hefyd wrth
Moses, gan ddywedyd,
6 Cymmer y Lefiaid o fysg meibion Israel,
a glanhâ hwynt.
7 Ac fel hyn y gwnei iddynt i'w glanhâu:
taenella arnynt ddwfr puredigaeth, a gwnant
i'r ellyn fyned dros eu holl gnawd, a golchant
eu gwisgoedd, ac felly ymlanhânt.
8 Yna cymmerant fustach ieuangc a'i fwyd-
offrwm o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy
olew; a bustach ieuangc arall a gymmeri di
yn aberth dros bechod.
9 A phâr i'r Lefiaid ddyfod o flaen pabell
y cyfarfod; a chynnull holl gynnulleidfa
meibion Israel ynghyd.
10 A dwg y Lefiaid ger bron yr AR-
GLWYDD; a gosoded meibion Israel eu
dwylaw ar y Lefiaid.
11 Ac offrymmed Aaron y Lefiaid ger bron
yr ARGLWYDD, yn offrwm gan feibion Is-
rael, fel y byddont hwy i wasanaethu gwas-
anaeth yr ARGLWYDD
12 A gosoded y Lefiaid eu dwylaw ar ben y
bustych: ac offrwm dithau un yn bech-aberth,
a'r llall yn offrwm poeth i'r ARGLWYDD,
i wneuthur cymmod dros y Lefiaid.
13 A gosod y Lefiaid ger bron Aaron, a
cher bron ei feibion, ac offrwm hwynt yn
offrwm i'r ARGLWYDD.
14 A neilldua y Lefiaid o blith meibion
Israel, a bydded y Lefiaid yn eiddof fi.
15 Wedi hynny âed y Lefiaid i mewn i
wasanaethu pabell y cyfarfod; a glanhâ di
hwynt, ac offrymma hwynt yn offrwm.
16 Canys hwynt a roddwyd yn rhodd i mi
o blith meibion Israel: yn lle agorydd pob
croth, *sef* pob cyntaf-anedig o feibion Israel,
y cymmerais hwynt i mi.
17 Canys i mi *y perthyn* pob cyntaf-anedig
ym mhlith meibion Israel, o ddyn ac o ani-
fail: er y dydd y tarewais bob cyntaf-anedig
y'ngwlad yr Aipht, y sancteiddiais hwynt i
mi fy hun.
18 A chymmerais y Lefiaid yn lle pob
cyntaf-anedig o feibion Israel.
19 A rhoddais y Lefiaid yn rhodd i Aaron,
ac i'w feibion, o blith meibion Israel, i
wasanaethu gwasanaeth meibion Israel ym
mhabell y cyfarfod, ac i wneuthur cymmod
dros feibion Israel; fel na byddo pla ar
feibion Israel, pan ddelo meibion Israel yn
agos at y cyssegr.
20 A gwnaeth Moses ac Aaron, a holl
gynnulleidfa meibion Israel, i'r Lefiaid, yn
ol yr hyn oll a orchymynasai yr ARGLWYDD
wrth Moses am y Lefiaid: felly y gwnaeth
meibion Israel iddynt.
21 A'r Lefiaid a lanhâwyd, ac a olchasant
eu dillad: ac Aaron a'u hoffrymmodd hwynt
yn offrwm ger bron yr ARGLWYDD: a
gwnaeth Aaron gymmod drostynt i'w glanhâu
hwynt.
22 Ac wedi hynny y Lefiaid a ddaethant i
wasanaethu gwasanaeth ym mhabell y cyf-
arfod, ger bron Aaron a'i feibion; megis y
gorchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses
am y Lefiaid, felly y gwnaethant iddynt.
23 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Mo-
ses, gan ddywedyd,
24 Dyma yr hyn *a berthyn* i'r Lefiaid: o
fab pùm mlwydd ar hugain ac uchod, y
deuant i filwrio milwriaeth y'ngwasanaeth
pabell y cyfarfod.
25 Ac o fab dengmlwydd a deugain y caiff
un ddychwelyd yn ei ol o filwriaeth y gwas-
anaeth, fel na wasanaetho mwy.
26 Ond gwasanaethed gyd â'i frodyr ym
mhabell y cyfarfod, i oruchwylio; ac na
wasanaethed wasanaeth: fel hyn y gwnai i'r
Lefiaid yn eu goruchwyliaeth.

PENNOD IX.

1 *Ail-orchymyn y Pasc.* 6 *Caniattâu ail Basc
i'r rhai oedd aflan neu absennol.* 15 *Y
cwmmwl yn cyfarwyddo yr Israeliaid i
symmudo ac i wersyllu.*

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses
yn anialwch Sinai, yn yr ail flwyddyn
wedi eu dyfod hwynt allan o dir yr Aipht,
ar y mis cyntaf, gan ddywedyd,
2 Cadwed meibion Israel y Pasc hefyd yn
ei dymmor.
3 Ar y pedwerydd dydd ar ddeg o'r mis
hwn, yn y cyfnos, y cedwch ef yn ei dym-
mor: yn ol ei holl ddeddfau, ac yn ol ei
holl ddefodau, y cedwch ef.
4 A llefarodd Moses wrth feibion Israel am
gadw y Pasc.
5 A chadwasant y Pasc ar y *mis* cyntaf,
ar y pedwerydd dydd ar ddeg o'r mis, yn

y cyfnos, yn anialwch Sinai: yn ol yr hyn
oll a orchymynasai yr ARGLWYDD wrth
Moses, felly y gwnaeth meibion Israel.
6 ¶ Ac yr oedd dynion y rhai oedd wedi
eu halogi wrth gelain dyn, fel na allent
gadw y Pasc ar y dydd hwnnw: a hwy a
ddaethant ger bron Moses, a cher bron Aaron,
ar y dydd hwnnw.
7 A'r dynion hynny a ddywedasant wrtho,
Yr ydym ni wedi ein halogi wrth gorph dyn
marw: paham y'n gwaherddir rhag offrymmu
offrwm i'r ARGLWYDD yn ei dymmor ym
mysg meibion Israel?
8 A dywedodd Moses wrthynt, Sefwch, a
mi a wrandawaf beth a orchymyno yr AR-
GLWYDD o'ch plegid.
9 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Mo-
ses, gan ddywedyd,
10 Llefara wrth feibion Israel, gan ddy-
wedyd, Pan fyddo neb wedi ei halogi gan
gorph marw, neu *neb* o honoch neu o'ch
hiliogaeth mewn ffordd bell, etto cadwed
Basc i'r ARGLWYDD.
11 Ar y pedwerydd dydd ar ddeg o'r ail
mis, yn y cyfnos, y cadwant ef: ynghyd â
bara croyw, â *dail* chwerwon y bwyttânt ef.
12 Na weddillant *ddim* o hono hyd y bore,
ac na thorrant asgwrn o hono: yn ol holl
ddeddf y Pasc y cadwant ef.
13 A'r gwr a fyddo glân, ac heb fod mewn
taith, ac a beidio a chadw y Pasc, torrir
ymaith yr enaid hwnnw o fysg ei bobl, am
na offrymmodd offrwm yr ARGLWYDD yn
ei dymmor: ei bechod a ddwg y gwr hwnnw.
14 A phan ymdeithio dieithr gyd â chwi,
ac ewyllysio cadw Pasc i'r ARGLWYDD: fel
y byddo deddf y Pasc a'i ddefod, felly y
ceidw: yr un ddeddf fydd i chwi, *sef* i'r
dieithr ac i'r un fydd a'i enedigaeth o'r wlad.
15 ¶ Ac ar y dydd y codwyd y tabernacl,
y cwmmwl a gauodd am y tabernacl dros
babell y dystiolaeth; a'r hwyr yr ydoedd
ar y tabernacl megis gweledìad tân hyd y
bore.
16 Felly yr ydoedd yn wastadol: y cwmmwl
a gauai am dano *y dydd*, a'r gweledìad tân
y nos.
17 A phan gyfodai y cwmmwl oddi ar y
babell, wedi hynny y cychwynai meibion
Israel: ac yn y lle yr arhosai y cwmmwl
ynddo, yno y gwersyllai meibion Israel.
18 Wrth orchymyn yr ARGLWYDD y cy-
chwynai meibion Israel, ac wrth orchymyn
yr ARGLWYDD y gwersyllent: yr holl ddydd-
iau yr arhosai y cwmmwl ar y tabernacl,
yr arhosent yn y gwersyll.
19 A phan drigai y cwmmwl yn hir ar y
tabernacl lawer o ddyddiau, yna meibion
Israel a gadwent wyliadwriaeth yr AR-
GLWYDD, ac ni chychwynent.
20 Ac os byddai y cwmmwl ychydig ddydd-
iau ar y tabernacl, wrth orchymyn yr AR-
GLWYDD y gwersyllent, ac wrth orchymyn
yr ARGLWYDD y cychwynent.
21 Hefyd os byddai y cwmmwl o hwyr hyd
fore, a chyfodi o'r cwmmwl y bore; hwythau
a symmudent: pa un bynnag ai dydd ai
nos *fyddai* pan gyfodai y cwmmwl, yna y
cychwynent.
22 Os deuddydd, os mis, os blwyddyn *fyddai*
tra y trigai y cwmmwl ar y tabernacl, gan
aros arno, meibion Israel a arhoesent yn eu
pebyll, ac ni chychwynent: ond pan godai
efe, y cychwynent.
23 Wrth air yr ARGLWYDD y gwersyllent,
ac wrth air yr ARGLWYDD y cychwynent:
felly y cadwent wyliadwriaeth yr ARGLWYDD,
gair yr ARGLWYDD trwy law Moses.

PENNOD X.

1 *Beth a wneid â'r udgyrn arian.* 11 *Yr*
Israeliaid yn symmudo o Sinai i Paran.
14 *Trefn eu cerddediad hwy.* 29 *Moses*
yn attolwg ar Hobab nad ymadawai â
hwynt. 35 *Bendith Moses wrth symmudo*
a gorphwyso o'r arch.

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Mo-
ses, gan ddywedyd,
2 Gwna i ti ddau udgorn arian, yn gyfan-
waith y gwnai hwynt: a byddant i ti i alw
y gynnulleidfa ynghyd, ac i beri i'r gwersyll-
oedd gychwyn.
3 A phan ganant â hwynt, yr ymgasgl yr
holl gynnulleidfa attat, wrth ddrws pabell
y cyfarfod.
4 Ond os âg un y canant; yna y tywys-
ogion, *sef* pennaethiaid miloedd Israel, a
ymgasglant.
5 Pan ganoch larwm; yna y gwersylloedd,
y rhai a wersyllant tu a'r dwyrain, a gy-
chwynant.
6 Pan ganoch larwm yr ail waith; yna y
gwersylloedd, y rhai a wersyllant tu a'r
dehau, a gychwynant: larwm a ganant hwy
wrth eu cychwyn.
7 Ac wrth alw ynghyd y gynnulleidfa, con-
wch yr udgyrn; ond na chenwch larwm.
8 A meibion Aaron, yr offeiriaid, a ganant
ar yr udgyrn; a byddant i chwi yn ddeddf
dragywyddol trwy eich cenhedlaethau.
9 Hefyd pan eloch i ryfel yn eich gwlad
yn erbyn y gorthrymmwr a'ch gorthrymmo
chwi; cenwch larwm mewn udgyrn: yna
y coffeir chwi ger bron yr ARGLWYDD eich
Duw, ac yr achubir chwi rhag eich gelyn-
ion.
10 Ar ddydd eich llawenydd hefyd, ac ar
eich gwyliau gosodedig, ac ar ddechreu eich
misoedd, y cenwch ar yr udgyrn uwch ben
eich offrymmau poeth, ac uwch ben eich
aberthau hêdd; a byddant i chwi yn goffad-
wriaeth ger bron eich Duw: myfi *yw* yr
ARGLWYDD eich Duw.
11 ¶ A bu yn yr ail flwyddyn, ar yr ail
mis, ar yr ugeinfed *dydd* o'r mis, gyfodi o'r
cwmmwl oddi ar dabernacl y dystiolaeth.
12 A meibion Israel a gychwynasant i'w
taith o anialwch Sinai; a'r cwmmwl a arhos-
odd yn anialwch Paran.
13 Felly y cychwynasant y waith gyntaf,
wrth air yr ARGLWYDD trwy law Moses.
14 ¶ Ac yn gyntaf y cychwynodd llumman
gwersyll meibion Judah yn ol eu lluoedd:
ac ar ei lu ef *yr ydoedd* Nahson mab Amina-
dab.
15 Ac ar lu llwyth meibion Issachar, Neth-
aneel mab Suar.
16 Ac ar lu llwyth meibion Zabulon, Eliab
mab Helon.
17 Yna y tynnwyd i lawr y tabernacl; a
meibion Gerson a meibion Merari a gy-
chwynasant, gan ddwyn y tabernacl.
18 ¶ Yna y cychwynodd llumman gwersyll
Reuben yn ol eu lluoedd: ac *yr ydoedd* ar
ei lu ef Elisur mab Sedëur.
19 Ac ar lu llwyth meibion Simeon, Selu-
miel mab Surisadai.
20 Ac ar lu llwyth meibion Gad, Eliasaph
mab Deuel.
21 A'r Cohathiaid a gychwynasant, gan
ddwyn y cyssegr; *a'r lleill* a godent y tab-
ernacl, tra fyddent hwy yn dyfod.
22 ¶ Yna llumman gwersyll meibion E-
phraim a gychwynodd yn ol eu lluoedd: ac
yr oedd ar ei lu ef Elisama mab Ammihud.
23 Ac ar lu llwyth meibion Manasseh,
Gamaliel mab Pedasur.

24 Ac ar lu llwyth meibion Benjamin, Abidan mab Gideoni.

25 ¶ Yna llumman gwersyll meibion Dan, yn olaf o'r holl wersylloedd, a gychwynodd yn ol eu lluoedd: ac *yr ydoedd* ar ei lu ef Ahïezer mab Ammisàdai.

26 Ac ar lu llwyth meibion Aser, Pagiel mab Ocran.

27 Ac ar lu llwyth meibion Naphtali, Ahira mab Enan.

28 Dyma gychwyniadau meibion Israel yn ol eu lluoedd, pan gychwynasant.

29 ¶ A dywedodd Moses wrth Hobab, mab Raguel y Midianiad, chwegrwn Moses, Myned yr ydym i'r lle am yr hwn y dywedodd yr ARGLWYDD, Rhoddaf hwnnw i chwi: tyred gyd â ni, a gwnawn ddaioni i ti; canys llefarodd yr ARGLWYDD ddaioni am Israel.

30 Dywedodd yntau wrtho, Nid âf ddim; onid i'm gwlad fy hun, ac at fy nghenedl fy hun, yr âf.

31 Ac efe a ddywedodd, Na âd ni, attolwg; canys ti a adwaenost ein gwersyllfäoedd yn yr anialwch, ac a fyddi yn lle llygaid i ni.

32 A phan ddelych gyd â ni, a dyfod o'r daioni hwnnw yr hwn a wna yr ARGLWYDD i ni, ninnau a wnawn ddaioni i tithau.

33 ¶ A hwy a aethant oddi wrth fynydd yr ARGLWYDD daith tri diwrnod: ac arch cyfammod yr ARGLWYDD oedd yn myned o'u blaen hwynt daith tri diwrnod, i chwilio am orphwysfa iddynt.

34 A chwmmwl yr ARGLWYDD *oedd* arnynt y dydd, pan elent o'r gwersyll.

35 A hefyd pan gychwynai yr arch, Moses a ddywedai, Cyfod, ARGLWYDD, a gwasgarer dy elynion; a ffoed dy gaseion o'th flaen.

36 A phan orphwysai hi, y dywedai efe, Dychwel, ARGLWYDD, *at* fyrddiwn miloedd Israel.

PENNOD XI.

1 *Y llosgiad yn Taberah yn diffoddi trwy weddi Moses.* 4 *Y bobl yn blysio cig, ac yn alaru ar y manna.* 10 *Moses yn cwyno o ran ei siars.* 16 *Duw yn rhannu ei faich ef rhwng deg a thriugain o henuriaid.* 31 *Duw yn rhoddi soflieir yn ei ddigllonedd yn Cibroth-Hattaavah.*

A'R bobl, fel tuchanwyr, oeddynt flin y'nghlustiau yr ARGLWYDD: a chlywodd yr ARGLWYDD *hyn;* a'i ddig a ennynodd; a thân yr ARGLWYDD a gynneuodd yn eu mysg hwynt, ac a ysodd gwrr y gwersyll.

2 A llefodd y bobl ar Moses: a gweddïodd Moses ar yr ARGLWYDD; a'r tân a ddiffoddodd.

3 Ac efe a alwodd enw y lle hwnnw, Taberah: am gynneu o dân yr ARGLWYDD yn eu mysg hwy.

4 ¶ A'r lliaws cymmysg yr hwn *ydoedd* yn eu mysg a flysiasant yn ddirfawr: a meibion Israel hefyd a ddychwelasant, ac a wylasant, ac a ddywedasant, Pwy a rydd i ni gig i'w fwytta?

5 Côf yw gennym y pysgod yr oeddym yn ei fwytta yn yr Aipht yn rhad, y cucumerau, a'r pompionau, a'r cenhin, a'r winwyn, a'r garlleg:

6 Ond yr awr hon y mae ein heneidiau ni yn gwywo, heb ddim ond y manna yn ein golwg.

7 A'r manna hwnnw *oedd* fel had coriander, a'i liw fel lliw bdeliwm.

8 Y bobl a aethant o amgylch, ac a'i casglasant, ac a'i malasant mewn melinau, neu a'i curasant mewn morter, ac a'i berwasant mewn peirlau, ac a'i gwnaethant yn deisenau: a'i flas ydoedd fel blas olew îr.

9 A phan ddisgynai y gwlith y nos ar y gwersyll, disgynai y manna arno ef.

10 ¶ A chlybu Moses y bobl yn wylo trwy eu tylwythau, bob un yn nrws ei babell: ac ennynodd dig yr ARGLWYDD yn fawr: a drwg oedd gan Moses.

11 Dywedodd Moses hefyd wrth yr ARGLWYDD, Paham y drygaist dy was? a phaham na chawn ffafr yn dy olwg, gan i ti roddi baich yr holl bobl hyn arnaf?

12 Ai myfi a feichiogais ar yr holl bobl hyn? ai myfi a'u cenhedlais, fel y dywedech wrthyf, Dwg hwynt yn dy fynwes (megis y dwg tadmaeth y plentyn sugno) i'r tir a addewaist trwy lw i'w tadau?

13 O ba le *y byddai* gennyf fi gig i'w roddi i'r holl bobl hyn? canys wylo y maent wrthyf, gan ddywedyd, Dod i ni gig i'w fwytta.

14 Ni allaf fi fy hunan arwain yr holl bobl hyn; canys rhy drwm *ydyw* i mi.

15 Ac os felly y gwnai i mi, attolwg, gan ladd lladd fi, os cefais ffafr yn dy olwg di; fel na welwyf fy nrygfyd.

16 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Casgl i mi ddengwr a thriugain o henuriaid Israel, y rhai a wyddost eu bod yn henuriaid y bobl, ac yn swyddogion arnynt; a dwg hwynt i babell y cyfarfod, a safant yno gyd â thi.

17 Canys disgynaf, a llefaraf wrthyt yno: a mi a gymmeraf o'r yspryd *sydd* arnat ti, ac a'i gosodaf arnynt hwy; felly y dygant gyd â thi faich y bobl, fel na ddygech di *ef* yn unig.

18 Am hynny dywed wrth y bobl, Ymsancteiddiwch erbyn y fory, a chewch fwytta cig: canys wylasoch y'nghlustiau yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Pwy a ddyry i ni gig i'w fwytta? canys *yr ydoedd* yn dda arnom yn yr Aipht: am hynny y rhydd yr ARGLWYDD i chwi gig, a chwi a fwyttêwch.

19 Nid un dydd y bwyttêwch, ac nid dau, ac nid pump o ddyddiau, ac nid deg diwrnod, ac nid ugain diwrnod;

20 *Ond* hyd fis o ddyddiau, hyd oni ddêl allan o'ch ffroenau, a'i fod yn ffiaidd gennych: am i chwi ddirmygu yr ARGLWYDD yr hwn *sydd* yn eich plith, ac wylo o honoch yn ei ŵydd ef, gan ddywedyd, Paham y daethom allan o'r Aipht?

21 A dywedodd Moses, Chwe chan mil o wŷr traed *yw* y bobl *yr ydwyf* fi yn eu plith; a thi a ddywedi, Rhoddaf gig iddynt i'w fwytta fis o ddyddiau.

22 Ai y defaid a'r gwartheg a leddir iddynt, fel y byddo digon iddynt? ai holl bysg y môr a gesglir ynghyd iddynt, fel y byddo digon iddynt?

23 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, A gwttogwyd llaw yr ARGLWYDD? yr awr hon y cei di weled a ddigwydd fy ngair i ti, ai na *ddigwydd*.

24 ¶ A Moses a aeth allan ac a draethodd eiriau yr ARGLWYDD wrth y bobl, ac a gasglodd y dengwr a thriugain o henuriaid y bobl, ac a'u gosododd hwynt o amgylch y babell.

25 Yna y disgynodd yr ARGLWYDD mewn cwmmwl, ac a lefarodd wrtho; ac a gymmerodd o'r yspryd *oedd* arno, ac a'i rhoddes i'r deg henafgwyr a thriugain. A thra y gorphwysai yr yspryd arnynt, y prophwydent, ac ychwaneg ni wnaent.

26 A dau o'r gwŷr a drigasant yn y gwersyll (enw un *ydoedd* Eldad, ac enw y llall Medad)

a gorphwysodd yr yspryd arnynt hwy, am
eu bod hwy o'r rhai a ysgrifenasid; ond nid
aethant i'r babell, etto prophwydasant yn
y gwersyll.
27 A rhedodd llangc, a mynegodd i Moses,
ac a ddywedodd, Y mae Eldad a Medad yn
prophwydo yn y gwersyll.
28 A Josua mab Nun, gweinidog Moses o'i
ieuengctid, a attebodd ac a ddywedodd, Mo-
ses, fy arglwydd, gwahardd iddynt.
29 A dywedodd Moses wrtho, Ai cenfigennu
yr ydwyt ti drosof fi? O na byddai holl bobl
yr ARGLWYDD yn brophwydi, *a* rhoddi o'r
ARGLWYDD ei yspryd arnynt!
30 A Moses a aeth i'r gwersyll, efe a henur-
iaid Israel.
31 ¶ Ac fe aeth gwynt oddi wrth yr AR-
GLWYDD, ac a ddug soflieir oddi wrth y môr,
ac a'*u* taenodd wrth y gwersyll, megis taith
diwrnod ar y naill du, a thaith diwrnod ar
y tu arall, o amgylch y gwersyll, a *hynny*
ynghylch dau gufydd, ar wyneb y ddaear.
32 Yna y cododd y bobl y dydd hwnnw
oll, a'r nos oll, a'r holl ddydd drannoeth,
ac a gasglasant y soflieir: yr hwn a gasglodd
leiaf, a gasglodd ddeg homer: a chan daenu
y taenasant *hwynt* iddynt eu hunain o am-
gylch y gwersyll.
33 A'r cig *oedd* etto rhwng eu dannedd
hwynt heb ei gnoi, pan ennynodd digofaint yr
ARGLWYDD yn erbyn y bobl; a'r ARGLWYDD
a darawodd y bobl â phla mawr iawn.
34 Ac efe a alwodd enw y lle hwnnw
Cibroth-Hattaafah; am iddynt gladdu yno
y bobl a flysiasent.
35 O feddau y blys yr aeth y bobl i Hase-
roth: ac arhosasant yn Haseroth.

PENNOD XII.

1 *Duw yn ceryddu cynnen Miriam ac Aaron:*
10 ac yn iachâu gwahan-glwyf Miriam, ar
weddi Moses. 14 *Duw yn gorchymyn ei chau*
hi allan o'r gwersyll.

LLEFARODD Miriam hefyd ac Aaron yn
erbyn Moses, o achos y wraig o Ethiopia
yr hon a briodasai efe: canys efe a gym-
merasai Ethiopes yn wraig.
2 A dywedasant, Ai yn unig trwy Moses
y llefarodd yr ARGLWYDD? oni lefarodd
efe trwom ninnau hefyd? A'r ARGLWYDD
a glybu *hynny*.
3 A'r gwr Moses *ydoedd* larieiddiaf o'r holl
ddynion *oedd* ar wyneb y ddaear.
4 A dywedodd yr ARGLWYDD yn ddi-
symmwth wrth Moses, ac wrth Aaron, ac
wrth Miriam, Deuwch allan eich trïoedd i
babell y cyfarfod. A hwy a aethant allan
ill trïoedd.
5 Yna y disgynodd yr ARGLWYDD y'ngh-
olofn y cwmmwl, ac a safodd *wrth* ddrws
y babell, ac a alwodd Aaron a Miriam. A
hwy a aethant allan ill dau.
6 Ac efe a ddywedodd, Gwrandewch yr
awr hon fy ngeiriau. Os bydd prophwyd yr
ARGLWYDD yn eich mysg, mewn gweledig-
aeth yr ymhysbysaf iddo, *neu* mewn breudd-
wyd y llefaraf wrtho.
7 Nid felly *y mae* fy ngwas Moses, yr hwn
sydd ffyddlawn yn fy holl dŷ.
8 Wyneb yn wyneb y llefaraf wrtho, *mewn*
gweledigaeth, nid mewn dammegion; ond caiff
edrych ar wedd yr ARGLWYDD: paham gan
hynny nad oeddych yn ofni dywedyd yn
erbyn fy ngwas, *sef* yn erbyn Moses?
9 A digofaint yr ARGLWYDD a ennynodd
yn eu herbyn hwynt; ac efe a aeth ymaith.
10 A'r cwmmwl a ymadawodd oddi ar y
babell: ac wele, Miriam *ydoedd* wahan-
glwyfus, fel yr eira. Ac edrychodd Aaron
ar Miriam; ac wele *hi* yn wahan-glwyfus.
11 Yna y dywedodd Aaron wrth Moses,
O fy arglwydd, attolwg, na osod yn ein
herbyn y pechod yr hwn yn ynfyd a wnaeth-
om, *a thrwy* yr hwn y pechasom.
12 Na fydded hi, *attolwg*, fel un marw, yr
hwn y bydd hanner ei gnawd wedi ei ddifa
pan ddêl allan o groth ei fam.
13 A Moses a waeddodd ar yr ARGLWYDD,
gan ddywedyd, O DDUW, attolwg, meddyg-
iniaetha hi yr awr hon.
14 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth
Moses, Os ei thad a boerai yn ei hwyneb,
oni chywilyddiai hi saith niwrnod? cauer
arni saith niwrnod o'r tu allan i'r gwersyll,
ac wedi hynny derbynier hi.
15 A chauwyd ar Miriam o'r tu allan i'r
gwersyll saith niwrnod: a'r bobl ni chy-
chwynodd hyd oni ddaeth Miriam i mewn
drachefn.
16 Ac wedi hynny yr aeth y bobl o Hase-
roth, ac a wersyllasant yn anialwch Paran.

PENNOD XIII.

1 *Enwau y gwŷr a ddanfonwyd i chwilio y*
wlad: 17 *eu haddysg:* 21 *eu gweithredoedd:*
26 *eu newyddion.*

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Mo-
ses, gan ddywedyd,
2 Anfon i ti wŷr i edrych tir Canaan, yr
hwn yr ydwyf fi yn ei roddi i feibion Israel:
gwr dros bob un o lwythau eu tadau a anfon-
wch; pob un yn bennaeth yn eu mysg hwynt.
3 A Moses a'u hanfonodd hwynt o anial-
wch Paran, wrth orchymyn yr ARGLWYDD:
pennaethiaid meibion Israel *oedd* y gwŷr
hynny oll.
4 A dyma eu henwau hwynt. Dros lwyth
Reuben, Sammua mab Zaccur.
5 Dros lwyth Simeon, Saphat mab Hori.
6 Dros lwyth Judah, Caleb mab Jephunneh.
7 Dros lwyth Issachar, Igal mab Joseph.
8 Dros lwyth Ephraim, Osea mab Nun.
9 Dros lwyth Benjamin, Palti mab Raphu.
10 Dros lwyth Zabulon, Gadiel mab Sodi.
11 O lwyth Joseph, dros lwyth Manasseh,
Gadi mab Susi.
12 Dros lwyth Dan, Amiel mab Gemali.
13 Dros lwyth Aser, Sether mab Michael.
14 Dros lwyth Naphtali, Nahbi mab Fophsi.
15 Dros lwyth Gad, Geuel mab Maci.
16 Dyma enwau y gwŷr a anfonodd Moses
i edrych ansawdd y wlad. A Moses a enwodd
Osea mab Nun, Josua.
17 ¶ A Moses a'u hanfonodd hwynt i edrych
ansawdd gwlad Canaan; ac a ddywedodd
wrthynt, Ewch yma tu a'r dehau, a dringwch
i'r mynydd.
18 Ac edrychwch y wlad beth *yw* hi, a'r
bobl sydd yn trigo ynddi, pa un ai cryf ai
gwan, ai ychydig ai llawer ydynt;
19 A pheth *yw* y tir y maent yn trigo ynddo,
ai da ai drwg; ac ym mha ddinasoedd y
maent yn preswylio, ai mewn pebyll, ai
mewn amddiffynfeydd;
20 A pha dir, ai bras *yw* efe ai cul: a oes
coed ynddo, ai nad *oes*. Ac ymwrolwch,
a dygwch o ffrwyth y tir. A'r dyddiau *oedd-*
ynt ddyddiau blaenffrwyth grawnwin.
21 ¶ A hwy a aethant i fynu, ac a chwil-
iasant y tir, o anialwch Sin hyd Rehob,
ffordd y deuir i Hamath.
22 Ac a aethant i fynu i'r dehau, ac a
ddaethant hyd Hebron: ac yno *yr oedd* Ahi-
man, Sesai, a Thalmai, meibion Anac: a
Hebron a adeiladasid saith mlynedd o flaen
Soan yn yr Aipht.

23 A daethant hyd ddyffryn Escol; a thorrasant oddi yno gangen âg un swp o rawnwin, ac a'i dygasant ar drosol rhwng dau: *dygasant rai* o'r pomgranadau hefyd, ac o'r ffigys.
24 A'r lle hwnnw a alwasant Dyffryn Escol; o achos y swp grawnwin a dorrodd meibion Israel oddi yno.
25 A hwy a ddychwelasant o chwilio y wlad ar ol deugain niwrnod.
26 ¶ A myned a wnaethant, a dyfod at Moses ac at Aaron, ac at holl gynnulleidfa meibion Israel, i Cades, yn anialwch Paran; a dygasant yn eu hol air iddynt, ac i'r holl gynnulleidfa, ac a ddangosasant iddynt ffrwyth y tir.
27 A mynegasant iddo, a dywedasant, Daethom i'r tir lle yr anfonaist ni; ac yn ddiau llifeirio y mae o laeth a mêl: a dyma ei ffrwyth ef.
28 Ond *y mae* y bobl sydd yn trigo yn y tir yn gryfion, a'r dinasoedd yn gaerog *ac* yn fawrion iawn; a gwelsom yno hefyd feibion Anac.
29 Yr Amaleciaid sydd yn trigo yn nhir y dehau; a'r Hethiaid, a'r Jebusiaid, a'r Amoriaid, yn gwladychu yn y mynydd-dir; a'r Canaaneaid yn preswylio wrth y môr, a cher llaw yr Iorddonen.
30 A gostegodd Caleb y bobl ger bron Moses, ac a ddywedodd, Gan fyned awn i fynu, a pherchenogwn hi: canys gan orchfygu y gorchfygwn hi.
31 Ond y gwŷr y rhai a aethant i fynu gyd âg ef a ddywedasant, Ni allwn ni fyned i fynu yn erbyn y bobl; canys cryfach *ydynt* nâ nyni.
32 A rhoddasant allan anglod am y tir a chwiliasent, wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Y tir yr aethom drosto i'w chwilio, tir yn difa ei breswylwyr yw efe; a'r holl bobl a welsom ynddo *ydynt* wŷr corphol:
33 Ac yno y gwelsom y cawri, meibion Anac, *y rhai a ddaethant* o'r cawri; ac yr oeddem yn ein golwg ein hunain fel ceiliogod rhedyn, ac felly yr oeddem yn eu golwg hwythau.

PENNOD XIV.

1 Y bobl yn tuchan o ran y newyddion. 6 Josua a Chaleb yn ceisio eu llonyddu hwynt. 11 Duw yn eu bygwth. 13 Moses yn ymbil â Duw; ac yn caffael iddynt hwy faddeuant. 26 Y tuchanwyr heb gael myned i'r wlad. 36 Y gwŷr a roisant anglod i'r tir, yn marw o'r pla. 40 Y bobl a fynnai osod ar y wlad yn erbyn ewyllys Duw, yn cael eu taro.

YNA yr holl gynnulleidfa a ddyrchafodd ei llef, ac a waeddodd, a'r bobl a wylasant y nos honno.
2 A holl feibion Israel a duchanasant yn erbyn Moses, ac yn erbyn Aaron: a'r holl gynnulleidfa a ddywedasant wrthynt, O na buasem feirw yn nhir yr Aipht! neu, O na buasem feirw yn y diffaethwch hwn!
3 A phaham y mae yr ARGLWYDD yn ein dwyn ni i'r tir hwn, i gwympo ar y cleddyf? ein gwragedd a'n plant fyddant yn yspail. Onid gwell i ni ddychwelyd i'r Aipht?
4 A dywedasant bawb wrth eu gilydd, Gosodwn ben *arnom*, a dychwelwn i'r Aipht.
5 Yna y syrthiodd Moses ac Aaron ar eu hwynebau ger bron holl gynnulleidfa tyrfa meibion Israel.
6 ¶ Josua hefyd mab Nun, a Chaleb mab Jephunneh, *dau* o ysbïwyr y tir, a rwygasant eu dillad;
7 Ac a ddywedasant wrth holl dorf meibion Israel, gan ddywedyd, Y tir yr aethom drosto, i'w chwilio, *sydd* dir da odiaeth.
8 Os yr ARGLWYDD sydd foddlawn i ni, efe a'n dwg ni i'r tir hwn, ac a'i rhydd i ni; *sef* y tir sydd yn llifeirio o laeth a mêl.
9 Yn unig na wrthryfelwch yn erbyn yr ARGLWYDD, ac nac ofnwch bobl y tir; canys bara i ni ydynt: ciliodd eu hymddiffyn oddi wrthynt, a'r ARGLWYDD *sydd* gyd â ni: nac ofnwch hwynt.
10 A'r holl dorf a ddywedasant am eu llabyddio hwynt â meini. A gogoniant yr ARGLWYDD a ymddangosodd ym mhabell y cyfarfod i holl feibion Israel.
11 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Pa hyd y digia y bobl yma fi? a pha hyd y byddant heb gredu i mi, am yr holl arwyddion a wneuthum yn eu plith?
12 Tarawaf hwynt â haint, a gwasgaraf hwy, a gwnaf di yn genhedlaeth fwy, a chryfach nâ hwynt-hwy.
13 ¶ A dywedodd Moses wrth yr ARGLWYDD, Felly yr Aiphtiaid a glyw (canys o'u mysg hwynt y dygaist y bobl yma i fynu yn dy nerth)
14 Ac a ddywedant i breswylwyr y tir hwn (canys clywsant dy fod di, ARGLWYDD, ym mysg y bobl yma, a'th fod di, ARGLWYDD, yn ymddangos *iddynt* wyneb yn wyneb, a bod dy gwmmwl di yn aros arnynt, a'th fod di yn myned o'u blaen hwynt mewn colofn o gwmmwl y dydd, ac mewn colofn dân y nos)
15 Os lleddi y bobl yma fel un gwr; yna y dywed y cenhedloedd y rhai a glywsant sôn am danat, gan ddywedyd,
16 O eisieu gallu o'r ARGLWYDD ddwyn y bobl yma i'r tir y tyngodd efe iddynt, am hynny y lladdodd efe hwynt yn y diffaethwch.
17 Yr awr hon, gan hynny, mawrhâer, attolwg, nerth yr ARGLWYDD, fel y lleferaist, gan ddywedyd,
18 Yr ARGLWYDD *sydd* hwyrfrydig i ddig, ac aml o drugaredd, yn maddeu anwiredd a chamwedd, a chan gyfiawnhâu ni chyfiawnhâ efe *yr euog;* ymweled y mae âg anwiredd y tadau ar y plant, hyd y drydedd a'r bedwaredd *genhedlaeth.*
19 Maddeu, attolwg, anwiredd y bobl yma, yn ol dy fawr drugaredd, ac megis y maddeuaist i'r bobl hyn, o'r Aipht, hyd yma.
20 A dywedodd yr ARGLWYDD, Maddeuais, yn ol dy air:
21 Ond os byw fi, yr holl dir a lenwir o ogoniant yr ARGLWYDD.
22 Canys yr holl ddynion y rhai a welsant fy ngogoniant, a'm harwyddion a wneuthum yn yr Aipht, ac yn y diffaethwch, ac a'm temtiasant y dengwaith hyn, ac ni wrandawsant ar fy llais,
23 Ni welant y tir y tyngais wrth eu tadau hwynt; *sef* y rhai oll a'm digiasant, nis gwelant ef:
24 Ond fy ngwas Caleb, am fod yspryd arall gyd âg ef, ac iddo fy nghyflawn-ddilyn, dygaf ef i'r tir y daeth iddo: a'i had a'i hetifedda ef.
25 (Ond y mae yr Amaleciaid a'r Canaaneaid yn trigo yn y dyffryn) y fory trowch, ac ewch i'r diffaethwch, *ar hyd* ffordd y môr coch.
26 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, ac wrth Aaron, gan ddywedyd,
27 Pa hyd *y cyd-ddygaf* â'r gynnulleidfa ddrygionus hon sydd yn tuchan i'm herbyn? clywais duchan meibion Israel, y rhai sydd yn tuchan i'm herbyn.
28 Dywed wrthynt, *Fel mai* byw fi, medd yr ARGLWYDD, fel y llefarasoch yn fy nghlustiau, felly y gwnaf i chwi.
29 Yn y diffaethwch hwn y cwymp eich celanedddau; a'ch holl rifedigion trwy eich

holl rif, o fab ugain mlwydd ac uchod, y rhai a duchanasoch yn fy erbyn,

30 Diau ni ddeuwch chwi i'r tir *am* yr hwn y codais fy llaw, am wneuthur i chwi breswylio ynddo, ond Caleb mab Jephunneh, a Josua mab Nun.

31 Ond eich plant chwi, y rhai y dywedasoch y byddent yn yspail, hwynt-hwy a ddygaf *i'r wlad*, a hwy a gânt adnabod y tir a ddirmygasoch chwi.

32 A'ch celaneddau chwi a gwympant yn y diffaethwch hwn.

33 A'ch plant chwi a fugeilia yn y diffaethwch ddeugain mlynedd, ac a ddygant *gosp* eich putteindra chwi, nes darfod eich celaneddau chwi yn y diffaethwch.

34 Yn ol rhifedi y dyddiau y chwiliasoch y tir, *sef* deugain niwrnod (pob diwrnod am flwyddyn) y dygwch eich hanwireddau, *sef* deugain mlynedd; a chewch wybod torriad fy ngair i.

35 Myfi yr ARGLWYDD a leferais, diau y gwnaf hyn i'r holl gynnulleidfa ddrygionus yma, sydd wedi ymgynnull i'm herbyn i: yn y diffaethwch hwn y darfyddant, ac yno y byddant feirw.

36 A'r dynion a anfonodd Moses i chwilio y tir, y rhai a ddychwela an:, ac a wnaethant i'r holl dorf duchan yn ei erbyn ef, gan roddi allan anair am y tir;

37 Y dynion *(meddaf)* y rhai a roddasant allan anair drwg i'r tir, a fuant feirw o'r pla, ger bron yr ARGLWYDD.

38 Ond Josua mab Nun, a Chaleb mab Jephunneh, a fuant fyw o'r gwŷr hyn a aethant i chwilio y tir.

39 A Moses a lefarodd y geiriau hyn wrth holl feibion Israel: a'r bobl a alarodd yn ddirfawr.

40 ¶ A chodasant yn fore i fyned i ben y mynydd, gan ddywedyd, Wele ni, a ni a awn i fynu i'r lle *am* yr hwn y dywedodd yr ARGLWYDD: canys ni a bechasom.

41 A dywedodd Moses, Paham yr ydych fel hyn yn troseddu gair yr ARGLWYDD? a hyn ni lwydda.

42 Nac ewch i fynu; canys nid *yw* yr ARGLWYDD yn eich plith: rhag eich taro o flaen eich gelynion.

43 Canys yr Amaleciaid a'r Canaaneaid *ydynt* yno o'ch blaen chwi, a chwi a syrthiwch ar y cleddyf: canys am i chwi ddychwelyd oddi ar ol yr ARGLWYDD, ni bydd yr ARGLWYDD gyd â chwi.

44 Etto rhyfygasant fyned i ben y mynydd: ond arch cyfammod yr ARGLWYDD, a Moses, ni symmudasant o ganol y gwersyll.

45 Yna y disgynodd yr Amaleciaid a'r Canaaneaid, y rhai oedd yn preswylio yn y mynydd hwnnw, ac a'u tarawsant, ac a'u difethasant hyd Hormah.

PENNOD XV.

1 *Cyfraith y bwyd-offrwm a'r diod-offrwm.* 13, 29 *Bod y dieithrddyn dan yr un gyfraith.* 17 *Cyfraith blaenion toes yn offrwm dyrchafael.* 22 *Yr aberth am bechod o anwybod.* 30 *Cospedigaeth rhyfyg.* 32 *Llabyddio yr hwn a dorrodd y Sabboth.* 37 *Cyfraith y rhidens.*

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Llefara wrth feibion Israel, a dywed wrthynt, Pan ddeloch i dir eich preswylfod, yr hwn yr ydwyf fi yn ei roddi i chwi,

3 Ac offrymmu o honoch aberth tanllyd i'r ARGLWYDD, offrwm poeth, neu aberth wrth [illegible] adduned, neu mewn offrwm gwirfodd, [illegible]ch gwyliau gosodedig, gan wneuthur arogl peraidd i'r ARGLWYDD, o'r eidionau, neu o'r praidd:

4 Yna offrymmed yr hwn a offrymmo ei rodd i'r ARGLWYDD, o beilliaid ddegfed ran, wedi ei gymmysgu trwy bedwaredd ran hin o olew, yn fwyd-offrwm.

5 Ac offrwm di gyd â'r offrwm poeth, neu yr aberth, bedwaredd ran hin o win am bob oen, yn ddiod-offrwm.

6 A thi a offrymmi *yn* fwyd-offrwm gyd â hwrdd, o beilliaid ddwy ddegfed ran, wedi ei gymmysgu trwy drydedd *ran* hin o olew.

7 A thrydedd *ran* hin o win yn ddiod-offrwm, a offrymmi yn arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

8 A phan ddarperych lo buwch *yn* offrwm poeth, neu *yn* aberth yn talu adduned, neu aberth hêdd i'r ARGLWYDD;

9 Yna offrymmed yn fwyd-offrwm gyd â llo y fuwch, o beilliaid dair degfed ran wedi ei gymmysgu trwy hanner hin o olew.

10 Ac offrwm hanner hin o win yn ddiod-offrwm, *yn* aberth tanllyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

11 Felly y gwnair am bob ŷch, neu am bob hwrdd, neu am oen, neu am fynn.

12 Yn ol y rhifedi a ddarparoch, felly y gwnewch i *bob* un, yn ol eu rhifedi.

13 Pob priodor a wna y pethau hyn felly, wrth offrymmu aberth tanllyd o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

14 A phan ymdeithio dieithrddyn, neu yr hwn *sydd* yn eich plith trwy eich cenhedlaethau, a darparu aberth tanllyd o arogl peraidd i'r ARGLWYDD; fel y gwneloch chwi, felly gwnaed yntau.

15 Yr un ddeddf *fydd* i chwi o'r dyrfa, ac i'r ymdeithydd dieithr; deddf dragywyddol *yw* trwy eich cenhedlaethau: megis yr *ydych* chwi, felly y bydd y dieithr ger bron yr ARGLWYDD.

16 Un gyfraith, ac un ddefod, fydd i chwi, ac i'r ymdeithydd a ymdeithio gyd â chwi.

17 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

18 Llefara wrth feibion Israel, a dywed wrthynt, Pan ddeloch i'r tir yr ydwyf yn eich dwyn chwi iddo;

19 Yna pan fwyttâoch o fara y tir, y dyrchefwch offrwm dyrchafael i'r ARGLWYDD.

20 O flaenion eich toes yr offrymmwch deisen yn offrwm dyrchafael: fel offrwm dyrchafael y llawr-dyrnu, felly y dyrchefwch hithau.

21 O ddechreu eich toes y rhoddwch i'r ARGLWYDD offrwm dyrchafael trwy eich cenhedlaethau.

22 ¶ A phan eloch dros y ffordd, ac na wneloch yr holl orchymynion hyn, y rhai a lefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses,

23 *Sef* yr hyn oll a orchymynodd yr ARGLWYDD i chwi trwy law Moses, o'r dydd y gorchymynodd yr ARGLWYDD, ac o hynny allan, trwy eich cenhedlaethau;

24 Yna bydded, os allan o olwg y gynnulleidfa y gwnaed *dim* trwy anwybod, i'r holl gynnulleidfa ddarparu un bustach ieuangc yn offrwm poeth, i *fod* yn arogl peraidd i'r ARGLWYDD, â'i fwyd-offrwm, a'i ddiod-offrwm, wrth y ddefod, ac un bwch geifr yn bech-aberth.

25 A gwnaed yr offeiriad gymmod dros holl gynnulleidfa meibion Israel, a maddeuir iddynt; canys anwybodaeth *yw:* a dygant eu hoffrwm, aberth tanllyd i'r ARGLWYDD, a'u pech-aberth, ger bron yr ARGLWYDD, am eu hanwybodaeth.

26 A maddeuir i holl gynnulleidfa meibion Israel, ac i'r dieithr a ymdeithio yn eu mysg:

canys *digwyddodd* i'r holl bobl trwy anwybod.
27 ¶ Ond os un dyn a becha trwy amryfusedd; yna offrymmed afr flwydd yn offrwm dros bechod.
28 A gwnaed yr offeiriad gymmod dros y dyn a becho yn amryfus, pan becho trwy amryfusedd ger bron yr ARGLWYDD, gan wneuthur cymmod drosto; a maddeuir iddo.
29 Yr hwn a aned o feibion Israel, a'r dieithr a ymdeithio yn eu mysg, un gyfraith fydd i chwi am wneuthur *pechod* trwy amryfusedd.
30 ¶ Ond y dyn a wnel bechod mewn rhyfyg, o briodor, neu o ddieithr; cablu yr ARGLWYDD y mae: torrer ymaith y dyn hwnnw o fysg ei bobl.
31 O herwydd iddo ddiystyru gair yr ARGLWYDD, a thorri ei orchymyn ef; llwyrdorrer ymaith y dyn hwnnw: ei anwiredd *fydd* arno.
32 ¶ Fel yr ydoedd meibion Israel yn y diffaethwch, cawsant wr yn cynnutta ar y dydd Sabboth.
33 A'r rhai a'i cawsant ef, a'i dygasant ef, *sef* y cynnuttwr, at Moses, ac at Aaron, ac at yr holl gynnulleidfa:
34 Ac a'i dodasant ef mewn dalfa, am nad oedd hysbys beth a wnaid iddo.
35 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Lladder y gwr yn farw: llabyddied yr holl gynnulleidfa ef â meini o'r tu allan i'r gwersyll.
36 A'r holl gynnulleidfa a'i dygasant ef i'r tu allan i'r gwersyll, ac a'i llabyddiasant ef â meini, fel y bu efe farw; megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses.
37 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,
38 Llefara wrth feibion Israel, a dywed wrthynt, am wneuthur iddynt eddi ar odre eu dillad, trwy eu cenhedlaethau, a rhoddant bleth o *sidan* glas ar eddi y godre.
39 A bydded i chwi yn rhidens, i edrych arno, ac i gofio holl orchymynion yr ARGLWYDD, ac i'w gwneuthur hwynt; ac na chwiliwch yn ol eich calonnau eich hunain, nac yn ol eich llygaid eich hunain, y rhai yr ydych yn putteinio ar eu hol:
40 Fel y cofioch ac y gwneloch fy holl orchymynion i, ac y byddoch sanctaidd i'ch Duw.
41 Myfi *ydwyf* yr ARGLWYDD eich Duw, yr hwn a'ch dygais chwi allan o dir yr Aipht, i fod i chwi yn DDUW: myfi *ydwyf* yr ARGLWYDD eich Duw.

PENNOD XVI.

1 *Gwrthryfel Corah, Dathan, ac Abiram.* 23 *Moses yn gwahanu y bobl oddi wrth bebyll y gwrthryfelwŷr.* 31 *Y ddaear yn llyngcu Corah; a thân yn difa y lleill.* 36 *Cadw y thusserau er mwyn defnydd sanctaidd.* 41 *Lladd pedair mil ar ddeg a saith gant, am rwgnach yn erbyn Moses ac Aaron.* 46 *Aaron, trwy arogl-darthu, yn attal y pla.*

YNA Corah, mab Ishar, mab Cohath, mab Lefi; a Dathan ac Abiram, meibion Eliab, ac On mab Peleth, meibion Reuben, a gymmerasant *wŷr:*
2 A hwy a godasant o flaen Moses, ynghyd â dau cant a deg a deugain o wŷr *eraill* o feibion Israel, pennaethiaid y gynnulleidfa, pendefigion y gymmanfa, gwŷr enwog.
3 Ac ymgasglasant yn erbyn Moses, ac yn erbyn Aaron, ac a ddywedasant wrthynt, Gormod i chwi *hyn;* canys *y mae* yr holl gynnulleidfa yn sanctaidd bob un o honynt, ac *y mae* yr ARGLWYDD yn eu mysg: paham yr ymgodwch goruwch cynnulleidfa yr ARGLWYDD?
4 A phan glybu Moses, efe a syrthiodd ar ei wyneb.
5 Ac efe a lefarodd wrth Corah, ac wrth ei holl gynnulleidfa ef, gan ddywedyd, Y bore y dengys yr ARGLWYDD yr hwn *sydd* eiddo ef, a'r sanctaidd; a *phwy* a ddylai nesâu atto ef: canys yr hwn a ddewisodd efe, a nesâ efe atto.
6 Hyn a wnewch: Cymmerwch i chwi, *sef* Corah a'i holl gynnulleidfa, thusserau;
7 A rhoddwch ynddynt dân, a gosodwch arnynt arogl-darth y fory ger bron yr ARGLWYDD: yna bydd i'r gwr hwnnw fod yn sanctaidd, yr hwn a ddewiso yr ARGLWYDD: gormod i chwi *hyn,* meibion Lefi.
8 A dywedodd Moses wrth Corah, Gwrandewch, attolwg, meibion Lefi.
9 *Ai* bychan gennych, neillduo o DDUW Israel chwi oddi wrth gynnulleidfa Israel, gan eich nesâu chwi atto ei hun, i wasanaethu gwasanaeth tabernacl yr ARGLWYDD, ac i sefyll ger bron y gynnulleidfa, i'w gwasanaethu hwynt?
10 Canys efe a'th nesâodd di, a'th holl frodyr, meibion Lefi, gyd â thi: ac a geisiwch chwi yr offeiriadaeth hefyd?
11 Am hynny tydi a'th holl gynnulleidfa *ydych* yn ymgynnull yn erbyn yr ARGLWYDD: ond Aaron, beth *yw* efe, i chwi i duchan yn ei erbyn?
12 ¶ A Moses a anfonodd i alw am Dathan ac Abiram, meibion Eliab. Hwythau a ddywedasant, Ni ddeuwn ni ddim i fynu.
13 *Ai* bychan *yw* dwyn o honot ti ni i fynu o dir yn llifeirio o laeth a mêl, i'n lladd ni yn y diffaethwch, oddieithr hefyd arglwyddiaethu o honot yn dost arnom ni?
14 Etto ni ddygaist ni i dir yn llifeirio o laeth a mel, ac ni roddaist i ni feddiant *mewn* maes na gwinllan: a dynni di lygaid y gwŷr hyn? ni ddeuwn ni i fynu ddim.
15 Yna y digiodd Moses yn ddirfawr, ac y dywedodd wrth yr ARGLWYDD, Nac edrych ar eu hoffrwm hwy: ni chymmerais un asyn oddi arnynt, ac ni ddrygais un o honynt.
16 A dywedodd Moses wrth Corah, Bydd di a'th holl gynnulleidfa ger gron yr ARGLWYDD, ti, a hwynt, ac Aaron, y fory.
17 A chymmerwch bob un ei thusser, a rhoddwch arnynt arogl-darth; a dyged pob un ei thusser ger bron yr ARGLWYDD, *sef* dau cant a deg a deugain o thusserau: *dwg* dithau hefyd, ac Aaron, bob un ei thusser.
18 A chymmerasant bob un ei thusser, a rhoddasant dân ynddynt, a gosodasant arogl-darth arnynt; a safasant *wrth* ddrws pabell y cyfarfod, ynghyd â Moses ac Aaron.
19 Yna Corah a gasglodd yr holl gynnulleidfa yn eu herbyn hwynt, i ddrws pabell y cyfarfod: a gogoniant yr ARGLWYDD a ymddangosodd i'r holl gynnulleidfa.
20 A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, ac wrth Aaron, gan ddywedyd,
21 Ymneillduwch o fysg y gynnulleidfa hon, a mi a'u difaf hwynt ar unwaith.
22 A hwy a syrthiasant ar eu hwynebau, ac a ddywedasant, O DDUW, Duw ysprydion pob cnawd, un dyn a bechodd, ac a ddigi di wrth yr holl gynnulleidfa?
23 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,
24 Llefara wrth y gynnulleidfa, gan ddywedyd, Ewch ymaith o gylch pabell Corah, Dathan, ac Abiram.
25 A chyfododd Moses, ac a aeth at Dathan ac Abiram: a henuriaid Israel a aethant ar ei ol ef.
26 Ac efe a lefarodd wrth y gynnulleidfa,

gan ddywedyd, Ciliwch, attolwg, oddi wrth
bebyll y dynion drygionus hyn, ac na chyff-
yrddwch â dim o'r eiddynt; rhag eich difetha
yn eu holl bechodau hwynt.
27 Yna yr aethant oddi wrth babell Corah,
Dathan, ac Abiram, o amgylch: a Dathan ac
Abiram, eu gwragedd hefyd, a'u meibion, a'u
plant, a ddaethant allan, gan sefyll *wrth*
ddrws eu pebyll.
28 A dywedodd Moses, Wrth hyn y cewch
wybod mai yr ARGLWYDD a'm hanfonodd i
wneuthur yr holl weithredoedd hyn; ac nad
o'm meddwl fy hun *y gwneuthum hwynt.*
29 Os bydd y rhai hyn feirw fel y bydd marw
pob dyn, ac *os* ymwelir â hwynt âg ymwel-
ediad pob dyn; nid yr ARGLWYDD a'm han-
fonodd i.
30 Ond os yr ARGLWYDD a wna newydd-
beth; fel yr agoro y ddaear ei safn, a'u llyngcu
hwynt, a'r hyn oll *sydd* eiddynt, fel y dis-
gynont yn fyw i uffern; yna y cewch wybod
ddigio o'r gwŷr hyn yr ARGLWYDD.
31 ¶ A bu, wrth orphen o hono lefaru yr
holl eiriau hyn, hollti o'r ddaear *oedd* danynt
hwy.
32 Agorodd y ddaear hefyd ei safn, a llyngc-
odd hwynt, a'u tai hefyd, a'r holl ddynion
oedd gan Corah, a'*u* holl gyfoeth.
33 A hwynt, a'r rhai oll a'r *a oedd* gyd â
hwynt, a ddisgynasant yn fyw i uffern; a'r
ddaear a gauodd arnynt: a difethwyd hwynt
o blith y gynnulleidfa.
34 A holl Israel, y rhai *oedd* o'u hamgylch
hwynt, a ffoisant wrth eu gwaedd hwynt:
canys dywedasant, *Ciliwn*, rhag i'r ddaear ein
llyngcu ninnau.
35 Tân hefyd a aeth allan oddi wrth yr
ARGLWYDD, ac a ddifäodd y dau cant a'r
deg a deugain o wŷr oedd yn offrymmu yr
arogl-darth.
36 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Mo-
ses, gan ddywedyd,
37 Dywed wrth Eleazar, mab Aaron yr off-
eiriad, am godi o hono efe y thusserau o fysg
y llosg; a gwasgara y tân oddi yno allan:
canys sanctaidd ydynt.
38 *Sef* thusserau y rhai hyn a bechasant yn
erbyn eu heneidiau eu hun; a gweithier hwynt
yn ddalennau llydain, *i fod* yn gaead i'r allor:
canys offrymmasant hwynt ger bron yr AR-
GLWYDD; am hynny sanctaidd ydynt: a
byddant yn arwydd i feibion Israel.
39 A chymmerodd Eleazar yr offeiriad y
thusserau pres, â'r rhai yr offrymmasai y
gwŷr a losgasid; ac estynwyd hwynt yn gaead
i'r allor:
40 Yn goffadwriaeth i feibion Israel; fel na
nesâo gwr dieithr (yr hwn ni byddo o had
Aaron) i losgi arogl-darth ger bron yr AR-
GLWYDD; ac na byddo fel Corah a'i gynnull-
eidfa: megis y llefarasai yr ARGLWYDD trwy
law Moses wrtho ef.
41 ¶ A holl gynnulleidfa meibion Israel a
duchanasant drannoeth yn erbyn Moses, ac
yn erbyn Aaron, gan ddywedyd, Chwi a ladd-
asoch bobl yr ARGLWYDD.
42 A bu, wedi ymgasglu o'r gynnulleidfa yn
erbyn Moses ac Aaron, edrych o honynt ar
babell y cyfarfod: ac wele, tôasai y cwmmwl
hi, ac ymddangosodd gogoniant yr AR-
GLWYDD.
43 Yna y daeth Moses ac Aaron o flaen
pabell y cyfarfod.
44 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses,
gan ddywedyd,
45 Ciliwch o blith y gynnulleidfa hon, a mi
a'u difaf hwynt yn ddisymmwth. A hwy a
syrthiasant ar eu hwynebau.
46 ¶ Dywedodd Moses hefyd wrth Aaron,
Cymmer thusser, a dod dân oddi ar yr allor
ynddi, a gosod arogl-darth *arni, a* dos yn fuan
at y gynnulleidfa, a gwna gymmod drostynt:
canys digofaint a aeth allan oddi ger bron yr
ARGLWYDD; dechreuodd y pla.
47 A chymmerodd Aaron megis y llefarodd
Moses, ac a redodd i ganol y gynnulleidfa;
ac wele, dechreuasai y pla ar y bobl: ac efe a
rodd arogl-darth, ac a wnaeth gymmod dros
y bobl.
48 Ac efe a safodd rhwng y meirw a'r byw;
a'r pla a attaliwyd.
49 A'r rhai a fuant feirw o'r pla oedd bedair
mil ar ddeg a saith cant, heb law y rhai a
fuant feirw yn achos Corah.
50 A dychwelodd Aaron at Moses i ddrws
pabell y cyfarfod: a'r pla a attaliwyd.

PENNOD XVII.

1 *Gwïalen Aaron ym mhlith holl wïail y llwythau yn unig yn blodeuo.* 10 *Ei gadael hi yn lle coffadwriaeth yn erbyn y gwrthryfelwyr*

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth
Moses, gan ddywedyd,
2 Llefara wrth feibion Israel, a chymmer
gan bob un o honynt wïalen, yn ol tŷ eu
tadau, *sef* gan bob un o'u pennaethiaid, yn
ol tŷ eu tadau, deuddeg gwïalen: ysgrifena
enw pob un ar ei wïalen.
3 Ac ysgrifena enw Aaron ar wïalen Lefi:
canys un wïalen *fydd* dros *bob* pennaeth tŷ
eu tadau.
4 A gâd hwynt ym mhabell y cyfarfod, ger
bron y dystiolaeth, lle y cyfarfyddaf â chwi.
5 A gwïalen y gwr a ddewiswyf, a flodeua:
a mi a wnaf i furmur meibion Israel, y rhai
y maent yn ei furmur i'ch erbyn, beidio â mi.
6 ¶ A llefarodd Moses wrth feibion Israel;
a'u holl bennaethiaid a roddasant atto wïalen
dros bob pennaeth, yn ol tŷ eu tadau, *sef*
deuddeg gwïalen; a gwïalen Aaron *oedd* ym
mysg eu gwïail hwynt.
7 A Moses a adawodd y gwïail ger bron yr
ARGLWYDD, ym mhabell y dystiolaeth.
8 A thrannoeth y daeth Moses i babell y
dystiolaeth: ac wele, gwïalen Aaron dros dŷ
Lefi a flagurasai, ac a fwriasai flagur, ac a
flodeuasai flodau, ac a ddygasai almonau.
9 A dug Moses allan yr holl wïail oddi ger
bron yr ARGLWYDD at holl feibion Israel.
Hwythau a edrychasant, ac a gymmerasant
bob un ei wïalen ei hun.
10 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Mo-
ses, Dod wïalen Aaron drachefn ger bron y
dystiolaeth, i'w chadw yn arwydd i'r meibion
gwrthryfelgar; fel y gwnelech i'w tuchan
hwynt beidio â mi, ac na byddont feirw.
11 A gwnaeth Moses fel y gorchymynodd yr
ARGLWYDD iddo; felly y gwnaeth efe.
12 A meibion Israel a lefarasant wrth Moses,
gan ddywedyd, Wele ni yn trengi; darfu am
danom, darfu am danom ni oll.
13 Bydd farw pob un gan nesâu a nesâo i
dabernacl yr ARGLWYDD. A wneir pen am
danom gan drengi?

PENNOD XVIII.

1 *Swydd yr offeiriaid a'r Lefiaid.* 9 *Rhan yr offeiriaid.* 21 *Rhan y Lefiaid.* 25 *Rhoddi yr offrwm dyrchafael i'r offeiriaid allan o ran y Lefiaid.*

A DYWEDODD yr ARGLWYDD wrth
Aaron, Tydi a'th feibion, a thylwyth
dy dad gyd â thi, a ddygwch anwiredd y
cysegr: a thi a'th feibion gyd â thi a ddygwch
anwiredd eich offeiriadaeth.
2 A dwg hefyd gyd â thi dy frodyr o lwyth

Lefi, *sef* llwyth dy dad, i lynu wrthyt ti, ac
i'th wasanaethu: tithau a'th feibion gyd â
thi *a wasanaethwch* ger bron pabell y dystiol-
aeth.
3 A hwy a gadwant dy gadwraeth di, a
chadwraeth yr holl babell: ond na ddeuant
yn agos at ddodrefn y cyssegr, nac at yr
allor, rhag eu marw hwynt, a chwithau
hefyd.
4 Ond hwy a lynant wrthyt, ac a oruch-
wyliant babell y cyfarfod, yn holl wasanaeth
y babell: ac na ddeued y dieithr yn agos
attoch.
5 Eithr cedwch chwi oruchwyliaeth y cys-
segr, a goruchwyliaeth yr allor; fel na byddo
digofaint mwy yn erbyn meibion Israel.
6 Ac wele, mi a gymmerais dy frodyr di,
y Lefiaid, o fysg meibion Israel: i ti y rhodd-
wyd *hwynt, megis* rhodd i'r ARGLWYDD, i
wasanaethu gwasanaeth pabell y cyfarfod.
7 Tithau a'th feibion gyd â thi a gedwch
eich offeiriadaeth; ynghylch pob peth *a
berthyn* i'r allor, ac o fewn y llenn wahan,
y gwasanaethwch: yn wasanaeth rhodd y
rhoddais eich offeiriadaeth *i* chwi; a'r dieithr
a ddelo yn agos, a leddir.
8 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Aaron,
Wele, mi a roddais i ti hefyd oruchwyliaeth
fy offrymmau dyrchafael, o holl gyssegredig
bethau meibion Israel; rhoddais hwynt i ti,
o herwydd yr enneiniad, ac i'th feibion, trwy
ddeddf dragywyddol.
9 Hyn fydd i ti o'r pethau sancteiddiolaf
a gedwir allan o'r tân: eu holl offrymmau
hwynt, eu holl fwyd-offrwm, a'u holl aberth-
au dros bechod, a'u holl aberthau dros gam-
wedd, y rhai a dalant i mi, *fyddant* sancteidd-
iolaf i ti, ac i'th feibion.
10 O fewn y cyssegr sanctaidd y bwyttêi ef;
pob gwrryw a'i bwytty ef: cyssegredig fydd
efe i ti.
11 Hyn hefyd *fydd* i ti; offrwm dyrchafael
eu rhoddion hwynt, ynghyd â holl offrym-
mau cyhwfan meibion Israel: i ti y rhoddais
hwynt, ac i'th feibion, ac i'th ferched gyd
â thi, trwy ddeddf dragywyddol: pob un
glân yn dy dŷ a gaiff fwytta o hono.
12 Holl oreuon yr olew, a holl oreuon y
gwin a'r ŷd, *sef* eu blaen-ffrwyth hwynt yr
hwn a roddant i'r ARGLWYDD, a roddais i
ti.
13 Blaen-ffrwyth pob dim yn eu tir hwynt
yr hwn a ddygant i'r ARGLWYDD, fydd
eiddot ti: pob un glân yn dy dŷ a fwytty o
hono.
14 Pob diofryd-beth yn Israel fydd eiddot ti.
15 Pob peth a agoro y groth o bob cnawd
yr hwn a offrymmir i'r ARGLWYDD, o ddyn
ac o anifail, fydd eiddot ti: ond gan brynu
y pryni bob cyntaf-anedig i ddyn; a phryn
y cyntaf-anedig i'r anifail aflan.
16 A phâr brynu y rhai a bryner o honot,
o fab misyriad, yn dy bris di, *er* pùm sicl o
arian, wrth sicl y cyssegr: ugain gerah *yw*
hynny.
17 Ond na phryn y cyntaf-anedig o eidion,
neu gyntaf-anedig dafad, neu gyntaf-anedig
gafr; sanctaidd *ydynt* hwy: eu gwaed a daen-
elli ar yr allor, a'u gwer a losgi yn aberth
tanllyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.
18 Ond eu cig fydd eiddot ti; fel parwyden
y cyhwfan, ac fel yr ysgwyddog ddehau, y
mae yn eiddot ti.
19 Holl offrymmau dyrchafael y pethau
sanctaidd, y rhai a offrymmo meibion Israel
i'r ARGLWYDD, a roddais i ti, ac i'th feibion,
ac i'th ferched gyd â thi, trwy ddeddf dragy-
wyddol: cyfammod halen tragywyddol *fydd*
hyn, ger bron yr ARGLWYDD, i ti, ac i'th
had gyd â thi.
20 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth
Aaron, Na fydded i ti etifeddiaeth yn eu tir
hwynt, ac na fydded i ti ran yn eu mysg
hwynt: myfi *yw* dy ran di, a'th etifeddiaeth,
ym mysg meibion Israel.
21 Ac wele, mi a roddais i feibion Lefi bob
degwm yn Israel, yn etifeddiaeth, am eu
gwasanaeth y maent yn ei wasanaethu, *sef*
gwasanaeth pabell y cyfarfod.
22 Ac na ddeued meibion Israel mwyach
yn agos i babell y cyfarfod; rhag iddynt
ddwyn pechod, a marw.
23 Ond gwasanaethed y Lefiaid wasanaeth
pabell y cyfarfod, a dygant eu hanwiredd:
deddf dragywyddol *fydd hyn* trwy eich cen-
hedlaethau, nad etifeddant hwy etifeddiaeth
ym mysg meibion Israel.
24 Canys degwm meibion Israel, yr hwn
a offrymmant yn offrwm dyrchafael i'r AR-
GLWYDD, a roddais i'r Lefiaid yn etifedd-
iaeth: am hynny y dywedais wrthynt, nad
etifeddent etifeddiaeth ym mysg meibion
Israel.
25 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Mo-
ses, gan ddywedyd,
26 Llefara hefyd wrth y Lefiaid, a dywed
wrthynt, Pan gymmeroch gan feibion Israel
y degwm a roddais i chwi yn etifeddiaeth
oddi wrthynt; yna offrymmwch o hynny
offrwm dyrchafael i'r ARGLWYDD, *sef* degwm
o'r degwm.
27 A chyfrifir i chwi eich offrwm dyrchaf-
ael, fel yr ŷd o'r ysgubor, ac fel cyflawnder
o'r gwin-wryf.
28 Felly yr offrymmwch chwithau hefyd
offrwm dyrchafael i'r ARGLWYDD, o'ch holl
ddegymmau a gymmeroch gan feibion Is-
rael; a rhoddwch o hynny ddyrchafael offrwm
yr ARGLWYDD i Aaron yr offeiriad.
29 O'ch holl roddion offrymmwch bob
offrwm dyrchafael yr ARGLWYDD o bob
goreu o hono, *sef* y rhan gyssegredig, allan
o hono ef.
30 A dywed wrthynt, Pan ddyrchafoch ei
oreuon allan o hono, cyfrifir i'r Lefiaid fel
toreth yr ysgubor, a thoreth y gwin-wryf.
31 A bwyttêwch ef ym mhob lle, chwi a'ch
tylwyth: canys gwobr *yw* efe i chwi, am eich
gwasanaeth ym mhabell y cyfarfod.
32 Ac ni ddygwch bechod o'i herwydd,
gwedi y dyrchafoch ei oreuon o hono: na
halogwch chwithau bethau sanctaidd meib-
ion Israel; fel na byddoch feirw.

PENNOD XIX.

1 *Y dwfr neillduaeth a wnaid o ludw anner
goch.* 11 *Y gyfraith pa fodd yr arferid ef
wrth buro yr aflan.*

LLEFARODD yr ARGLWYDD hefyd wrth
Moses, ac wrth Aaron, gan ddywedyd,
2 Dyma ddeddf y gyfraith a orchymynodd
yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Llefara wrth
feibion Israel, am ddwyn o honynt attat
anner goch berffeith-gwbl, yr hon ni byddo
anaf arni, ac nid aeth iau arni.
3 A rhoddwch hi at Eleazar yr offeiriad:
a phared efe ei dwyn hi o'r tu allan i'r
gwersyll; a lladded *un* hi ger ei fron ef.
4 A chymmered Eleazar yr offeiriad *beth*
o'i gwaed hi ar ei fys, a thaenelled o'i gwaed
hi ar gyfer wyneb pabell y cyfarfod saith
waith.
5 A llosged *un* yr anner yn ei olwg ef: ei
chroen, ei chig, a'i gwaed, ynghyd â'i bis-
wail, a lysg efe.
6 A chymmered yr offeiriad goed cedr, ac

isop, ac ysgarlad; a bwried i ganol llosgfa yr anner.

7 A golched yr offeiriad ei wisgoedd, troched hefyd ei gnawd mewn dwfr, ac wedi hynny deued i'r gwersyll; ac aflan fydd yr offeiriad hyd yr hwyr.

8 Felly golched yr hwn a'i llosgo hi ei ddillad mewn dwfr, a golched hefyd ei gnawd mewn dwfr; ac aflan fydd hyd yr hwyr.

9 A chasgled un glân ludw yr anner, a gosoded o'r tu allan i'r gwersyll mewn lle glân; a bydded y'nghadw i gynnulleidfa meibion Israel, yn ddwfr neillduaeth: pechaberth *yw*.

10 A golched yr hwn a gasglo ludw yr anner ei ddillad; aflan fydd hyd yr hwyr: a bydd hyn i feibion Israel, ac i'r dïeithr a ymdeithio yn eu mysg hwynt, yn ddeddf dragywyddol.

11 ¶ A gyffyrddo â chorph marw dyn, aflan fydd saith niwrnod.

12 Ymlanhâed trwy y *dwfr* hwnnw y trydydd dydd, a'r seithfed dydd glân fydd: ac os y trydydd dydd nid ymlanhâ efe; yna ni bydd efe lân y seithfed dydd.

13 Pob un a gyffyrddo â chorph marw dyn fyddo wedi marw, ac nid ymlanhâo, sydd yn halogi tabernacl yr ARGLWYDD; a thorrir ymaith yr enaid hwnnw oddi wrth Israel: am na thaenellwyd dwfr neillduaeth arno, aflan fydd efe; ei aflendid *sydd* etto arno.

14 Dyma y gyfraith, pan fyddo marw dyn mewn pabell; pob un a ddelo i'r babell, a phob un *a fyddo* yn y babell, fydd aflan saith niwrnod.

15 A phob llestr agored ni byddo cadach wedi ei rwymo arno, aflan *yw* efe.

16 Pob un hefyd a gyffyrddo, ar wyneb y maes, âg un wedi ei ladd â chleddyf, neu âg un marw, neu âg asgwrn dyn, neu â bedd, a fydd aflan saith niwrnod.

17 Cymmerant dros yr aflan o ludw llosg yr offrwm dros bechod; a rhodder atto ddwfr rhedegog mewn llestr;

18 A chymmered isop, a golched un dihalogedig *ef* mewn dwfr, a thaenelled ar y babell, ac ar yr holl lestri, ac ar yr holl ddynion oedd yno, ac ar yr hwn a gyffyrddodd âg asgwrn, neu un wedi ei ladd, neu un wedi marw, neu fedd:

19 A thaenelled y glân ar yr aflan y trydydd dydd, a'r seithfed dydd; ac ymlanhâed efe y seithfed dydd, a golched ei ddillad, ymolched mewn dwfr, a glân fydd yn yr hwyr.

20 Ond y gwr a haloger, ac nid ymlanhâo, torrir ymaith yr enaid hwnnw o fysg y gynnulleidfa: canys efe a halogodd gyssegr yr ARGLWYDD, ni thaenellwyd arno ddwfr y neillduaeth; aflan *yw* efe.

21 A bydd iddynt yn ddeddf dragywyddol, bod i'r hwn a daenello ddwfr y neillduaeth, olchi ei ddillad; a'r hwn a gyffyrddo â dwfr y neillduaeth, a fydd aflan hyd yr hwyr.

22 A'r hyn oll a gyffyrddo yr aflan âg ef, fydd aflan: a'r dyn a gyffyrddo *â hynny*, fydd aflan hyd yr hwyr.

PENNOD XX.

1 *Plant Israel yn dyfod i Sin; lle y bu farw Miriam.* 2 *Hwynt-hwy yn tuchan o eisieu dwfr.* 7 *Moses yn taro y graig, ac yn dwyn allan ddwfr ym Meribah.* 12 *Cospedigaeth Moses ac Aaron, am eu petrusedd.* 14 *Moses yn Cades yn deisyfu ffordd idramwy trwy Edom; ac yn cael ei naccâu.* 22 *Aaron yn rhoddi i fynu ei le i Eleazar, ac yn marw.*

A MEIBION Israel, *sef* yr holl gynnull. a ddaethant i anialwch Sin, yn y ac arhôdd y bobl yn Cades: yno hefyd y bu farw Miriam; ac yno y claddwyd hi.

2 Ac nid oedd dwfr i'r gynnulleidfa: a hwy a ymgasglasant yn erbyn Moses ac Aaron.

3 Ac ymgynhennodd y bobl â Moses, a llefarasant, gan ddywedyd, O na buasem feirw pan fu feirw ein brodyr ger bron yr ARGLWYDD!

4 Paham y dygasoch gynnulleidfa yr ARGLWYDD i'r anialwch hwn, i farw o honom ni a'n hanifeiliaid ynddo?

5 A phaham y dygasoch ni i fynu o'r Aipht, i'n dwyn ni i'r lle drwg yma? lle heb had, na ffigysbren, na gwinwydden, na phomgranadbren, ac heb ddwfr i'w yfed?

6 A daeth Moses ac Aaron oddi ger bron y gynnulleidfa, i ddrws pabell y cyfarfod; ac a syrthiasant ar eu hwynebau: a gogoniant yr ARGLWYDD a ymddangosodd iddynt.

7 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

8 Cymmer y wialen, a chasgl y gynnulleidfa, ti ac Aaron dy frawd; ac yn eu gŵydd hwynt llefarwch wrth y graig, a hi a rydd ei dwfr: a thynn dithau iddynt ddwfr o'r graig, a dïoda y gynnulleidfa a'u hanifeiliaid.

9 A Moses a gymmerodd y wialen oddi ger bron yr ARGLWYDD, megis y gorchymynasai efe iddo.

10 A Moses ac Aaron a gynnullasant y dyrfa ynghyd o flaen y graig: ac efe a ddywedodd wrthynt, Gwrandewch yn awr, chwi wrthryfelwyr; Ai o'r graig hon y tynnwn i chwi ddwfr?

11 A Moses a gododd ei law, ac a darawodd y graig ddwy waith â'i wialen: a daeth dwfr lawer allan; a'r gynnulleidfa a yfodd, a'u hanifeiliaid *hefyd*.

12 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, ac wrth Aaron, Am na chredasoch i mi, i'm sancteiddio yng ngŵydd meibion Israel; am hynny ni ddygwch y dyrfa hon i'r tir a roddais iddynt.

13 Dyma ddyfroedd Meribah; lle yr ymgynhennodd meibion Israel â'r ARGLWYDD; ac y sancteiddiwyd ef ynddynt.

14 ¶ A Moses a anfonodd genhadon o Cades at frenhin Edom, *gan ddywedyd*, Fel hyn y dywed Israel dy frawd; Ti a wyddost yr holl flinder a gawsom ni:

15 Pa wedd yr aeth ein tadau i waered i'r Aipht, ac yr arhosasom yn yr Aipht lawer o ddyddiau; ac y drygodd yr Aiphtiaid ni, a'n tadau.

16 A ni a waeddasom ar yr ARGLWYDD; ac efe a glybu ein llef ni, ac a anfonodd angel, ac a'n dug ni allan o'r Aipht: ac wele ni yn Cades, dinas *ar* gwrr dy ardal di.

17 Attolwg, gâd i ni fyned trwy dy wlad: nid awn trwy faes, na gwinllan, ac nid yfwn ddwfr *un* ffynnon: *prif*-ffordd y brenhin a gerddwn; ni thrown ar y llaw ddehau nac ar y llaw aswy, nes i ni fyned allan o'th derfynau di.

18 A dywedodd Edom wrtho, Na thyred heibio i mi, rhag i mi ddyfod â'r cleddyf i'th gyfarfod.

19 A meibion Israel a ddywedasant wrtho, Ar hyd y brif-ffordd yr awn i fynu; ac os myfi neu fy anifeiliaid a yfwn o'th ddwfr di, rhoddaf ei werth ef; yn unig ar fy nhraed yr âf trwodd yn ddiniwed.

20 Yntau a ddywedodd, Ni chai fyned trwodd. A daeth Edom allan i gyfarfod âg ef, â phobl lawer, ac â llaw gref.

21 Felly Edom a naccâodd roddi ffordd i Israel trwy ei fro: am hynny Israel a drodd oddi wrtho ef,

22 ¶ A meibion Israel, *sef* yr holl gynnulleidfa, a deithiasant o Cades, ac a ddaethant i fynydd Hor.
23 A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses ac Aaron ym mynydd Hor, wrth derfyn tir Edom, gan ddywedyd,
24 Aaron a gesglir at ei bobl: ac ni ddaw i'r tir a roddais i feibion Israel; am i chwi anufuddhâu i'm gair, wrth ddwfr Meribah.
25 Cymmer Aaron ac Eleazar ei fab, a dwg hwynt i fynu i fynydd Hor;
26 A dïosg ei wisgoedd oddi am Aaron, a gwisg hwynt am Eleazar ei fab ef: canys Aaron a gesglir *at ei bobl*, ac a fydd farw yno.
27 A gwnaeth Moses megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD: a hwy a aethant i fynu i fynydd Hor, y'ngŵydd yr holl gynnulleidfa.
28 A dïosgodd Moses oddi am Aaron ei wisgoedd, ac a'u gwisgodd hwynt am Eleazar ei fab ef: a bu farw Aaron yno ym mhen y mynydd. A disgynodd Moses ac Eleazar o'r mynydd.
29 A'r holl gynnulleidfa a welsant farw Aaron; a holl dŷ Israel a wylasant am Aaron ddeng niwrnod ar hugain.

PENNOD XXI.

1 *Israel trwy beth colled yn difetha y Canaaneaid yn Hormah.* 4 *Y bobl yn tuchan, ac yn cael eu brathu gan seirph tanllyd;* 7 *ac ar eu hedifeirwch yn cael eu hiachâu gan y sarph bres.* 10 *Amryw deithiau yr Israeliaid.* 21 *Gorchfygu Sehon,* 33 *ac Og.*

A BRENHIN Arad y Canaanead, preswylydd y dehau, a glybu fod Israel yn dyfod *ar hyd* ffordd yr ysbïwyr; ac a ryfelodd yn erbyn Israel, ac a ddaliodd *rai* o honynt yn garcharorion.
2 Ac addunodd Israel adduned i'r ARGLWYDD, ac a ddywedodd, Os gan roi y rhoddi y bobl yma yn fy llaw; yna mi a ddifrodaf eu dinasoedd hwynt.
3 A gwrandawodd yr ARGLWYDD ar lais Israel; ac a roddodd y Canaaneaid *yn ei law* ef: ac efe a'u difrododd hwynt, a'u dinasoedd; ac a alwodd enw y lle *hwnnw* Hormah.
4 ¶ A hwy a aethant o fynydd Hor, *ar hyd* ffordd y môr coch, i amgylchu tir Edom: a chyfyng ydoedd ar enaid y bobl, o herwydd y ffordd.
5 A llefarodd y bobl yn erbyn Duw, ac yn erbyn Moses, Paham y dygasoch ni o'r Aipht, i farw yn yr anialwch? canys nid *oes* na bara na dwfr; a ffiaidd yw gan ein henaid y bara gwael *hwn*.
6 A'r ARGLWYDD a anfonodd ym mysg y bobl seirph tanllyd; a hwy a frathasant y bobl: a bu feirw o Israel bobl lawer.
7 ¶ A daeth y bobl at Moses, a dywedasant, Pechasom; canys llefarasom yn erbyn yr ARGLWYDD, ac yn dy erbyn dithau: gweddïa ar yr ARGLWYDD, ar yrru o hono ef y seirph oddi wrthym. A gweddïodd Moses dros y bobl.
8 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Gwna i ti sarph danllyd, a gosod ar drostan: a phawb a frather, ac a edrycho ar honno, fydd byw.
9 A gwnaeth Moses sarph bres, ac a'i gosododd ar drostan: yna os brathai sarph wr, ac edrych o hono ef ar y sarph bres, byw fyddai.
10 ¶ A meibion Israel a gychwynasant *oddi yno*, ac a wersyllasant yn Oboth.
11 A hwy a aethant o Oboth, ac a wersyllasant y'ngharneddau Abarim, yn yr anialwch, yr hwn *sydd* ar gyfer Moab, tu a chodiad haul.
12 ¶ Cychwynasant oddi yno, a gwersyllasant wrth afon Zared.
13 Cychwynasant oddi yno, a gwersyllasant wrth ryd Arnon, yr hon *sydd* yn yr anialwch, yn dyfod allan o ardal yr Amoriaid: canys Arnon *oedd* derfyn Moab, rhwng Moab a'r Amoriaid.
14 Am hynny dywedir yn llyfr rhyfeloedd yr ARGLWYDD, Y peth a wnaeth efe yn y môr coch, ac yn afonydd Arnon,
15 Ac *wrth* raiadr yr afonydd, yr hwn a dreigla i breswylfa Ar, ac a bwysa at derfyn Moab.
16 Ac oddi yno *yr aethant* i Beer: honno *yw* y ffynnon lle y dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Casgl y bobl ynghyd, a mi a roddaf iddynt ddwfr.
17 ¶ Yna y canodd Israel y gân hon: Cyfod, ffynnon; cenwch iddi.
18 Ffynnon a gloddiodd y tywysogion, *ac* a gloddiodd pennaethiaid y bobl, ynghyd â'r deddfwr, â'u ffyn. Ac o'r anialwch *yr aethant* i Mattanah:
19 Ac o Mattanah i Nahaliel; ac o Nahaliel i Bamoth:
20 Ac o Bamoth, *yn* y dyffryn *sydd* y'ngwlad Moab, i ben y bryn sydd yn edrych tu a'r diffaethwch.
21 ¶ Yna yr anfonodd Israel genhadau at Sehon brenhin yr Amoriaid, gan ddywedyd,
22 Gâd i mi fyned trwy dy dir: ni thrown i faes, na gwinllan; nid yfwn ddwfr *un* ffynnon: ar hyd ffordd y brenhin y cerddwn, hyd onid elom allan o'th derfynau di.
23 Ac ni roddodd Sehon â Israel ffordd trwy ei wlad: ond casglodd Sehon ei holl bobl, ac a aeth allan yn erbyn Israel i'r anialwch: ac efe a ddaeth i Jahas, ac a ymladdodd yn erbyn Israel.
24 Ac Israel a'i tarawodd ef â min y cleddyf; ac a oresgynodd ei dir ef, o Arnon hyd Jabboc, hyd at feibion Ammon: canys cadarn *oedd* terfyn meibion Ammon.
25 A chymmerodd Israel yr holl ddinasoedd hynny: a thrigodd Israel yn holl ddinasoedd yr Amoriaid, yn Hesbon, ac yn ei holl ben trefydd.
26 Canys dinas Sehon, brenhin yr Amoriaid, *ydoedd* Hesbon; ac yntau a ryfelasai yn erbyn brenhin Moab, yr hwn a fuasai o'r blaen, ac a ddug ei dir ef oddi arno, hyd Arnon.
27 Am hynny y dywed y dïarhebwyr, Deuwch i Hesbon; adeilader a chadarnhâer dinas Sehon.
28 Canys tân a aeth allan o Hesbon, *a* fflam o ddinas Sehon: bwyttâodd Ar *ym* Moab, *a* pherchenogion Bamoth Arnon.
29 Gwae di, Moab; darfu am danat, bobl Cemos: rhoddodd ei feibion dïangol, a'i ferched, mewn caethiwed i Sehon brenhin yr Amoriaid.
30 Saethasom hwynt: darfu am Hesbon, hyd Dibon; ac anrheithiasom hyd Nophah, yr hon *sydd* hyd Mediba.
31 ¶ A thrigodd Israel yn nhir yr Amoriaid.
32 A Moses a anfonodd i chwilio Jazer: a hwy a orchfygasant ei phentrefydd hi, a: a yrrasant ymaith yr Amoriaid, y rhai *oedd* yno.
33 ¶ Troisant hefyd ac aethant i fynu hyd ffordd Basan: ac Og brenhin Basan a ddaeth allan yn eu herbyn hwynt i ryfel, hyd Edrei, efe a'i holl bobl.
34 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Nac ofna ef: canys yn dy law di y rhoddais ef, a'i holl bobl, a'i dir; a gwnai iddo ef megis y gwnaethost i Sehon brenhin yr

Amoriaid, yr hwn *oedd* yn trigo yn Hes-
bon.
35 Am hynny y tarawsant ef, a'i feibion, a'i
holl bobl, fel na adawyd iddo ef weddill: a
hwy a berchenogasant ei dir ef.

PENNOD XXII.

1 *Cenhadon cyntaf Balac yn cael nâg gan
Balaam.* 15 *Ei ail-genhadon ef yn cael gan-
ddo ddyfod.* 22 *Angel a'i lladdasai ef, oni
buasai i'w asen ei waredu ef.* 36 *Balac yn
ei groesawu ef.*

A MEIBION Israel a gychwynasant, ac a
wersyllasant yn rhosydd Moab, am yr
Iorddonen a Jericho.
2 ¶ A gwelodd Balac mab Sippor yr hyn oll
a wnaethai Israel i'r Amoriaid.
3 Ac ofnodd Moab rhag y bobl yn fawr;
canys llawer *oedd:* a bu gyfyng ar Moab o
achos meibion Israel.
4 A dywedodd Moab wrth henuriaid Midian,
Y gynnulleidfa hon yn awr a lyfant ein holl
amgylchoedd, fel y llyf yr ŷch wellt y maes.
A Balac mab Sippor *oedd* frenhin ar Moab
yn yr amser hwnnw.
5 Ac efe a anfonodd genhadau at Balaam
mab Beor, i Pethor (yr hon *sydd* wrth afon
tir meibion ei bobl) i'w gyrchu ef; gan ddy-
wedyd, Wele, bobl a ddaeth allan o'r Aipht:
wele, y maent yn cuddio wyneb y ddaear; ac
y maent yn aros ar fy nghyfer i.
6 Yr awr hon, gan hynny, tyred, attolwg,
melldithia i mi y bobl yma; canys cryfach
ydynt nâ mi: ond odid mi allwn ei daro ef,
a'u gyrru hwynt o'r tir: canys mi a wn mai
bendigedig *fydd* yr hwn a fendithiech di,
a melldigedig *fydd* yr hwn a felldithiech.
7 A henuriaid Moab, a henuriaid Midian, a
aethant, *â gwobr* dewiniaeth yn eu dwylaw:
daethant hefyd at Balaam, a dywedasant iddo
eiriau Balac.
8 A dywedodd yntau wrthynt, Llettywch
yma heno; a rhoddaf i chwi atteb megis y
llefaro yr ARGLWYDD wrthyf. A thywysog-
ion Moab a arhosasant gyd â Balaam.
9 A daeth DUW at Balaam, ac a ddywedodd,
Pwy *yw* y dynion hyn *sydd* gyd â thi?
10 A dywedodd Balaam wrth DDUW, Balac
mab Sippor, brenhin Moab, a ddanfonodd
attaf, *gan ddywedyd,*
11 Wele, bobl wedi dyfod allan o'r Aipht,
ac yn gorchuddio wyneb y ddaear: yr awr
hon tyred, rhega hwynt i mi: *felly* ond odid
y gallaf ryfela â hwynt, a'u gyrru allan.
12 A dywedodd DUW wrth Balaam, Na
ddos gyd â hwynt; na felldithia y bobl:
canys bendigedig *ydynt.*
13 A Balaam a gododd y bore, ac a ddy-
wedodd wrth dywysogion Balac, Ewch i'ch
gwlad: oblegid yr ARGLWYDD a naccâodd
adael i mi fyned gyd â chwi.
14 A thywysogion Moab a godasant, ac a
ddaethant at Balac; ac a ddywedasant,
Naccâodd Balaam ddyfod gyd â ni.
15 ¶ A Balac a anfonodd eilwaith fwy
o dywysogion, anrhydeddusach nâ'r rhai
hyn.
16 A hwy a ddaethant at Balaam; ac a
ddywedasant wrtho, Fel hyn y dywed Balac
mab Sippor; Attolwg, na luddier di rhag
dyfod attaf:
17 Canys gan anrhydeddu y'th anrhydeddaf
yn fawr; a'r hyn oll a ddywedech wrthyf, a
wnaf: tyred dithau, attolwg, rhega i mi y
bobl hyn.
18 A Balaam a attebodd ac a ddywedodd
wrth weision Balac, Pe rhoddai Balac i mi
arian ac aur lonaid ei dŷ, ni allwn fyned
dros air yr ARGLWYDD fy NUW, i wneuthur
na bychan na mawr.
19 Ond, attolwg, yn awr, arhoswch chwi-
thau yma y nos hon; fel y caffwyf wybod
beth a ddywedo yr ARGLWYDD wrthyf yn
ychwaneg.
20 A daeth DUW at Balaam *liw* nos, a dy-
wedodd wrtho, Os i'th gyrchu di y daeth y
dynion hyn, cyfod, dos gyd â hwynt: ac er
hynny y peth a lefarwyf wrthyt, hynny a
wnai di.
21 Yna y cododd Balaam yn fore, ac a
gyfrwyodd ei asen, ac a aeth gyd â thy-
wysogion Moab.
22 ¶ A dig DUW a ennynodd, am iddo ef
fyned: ac angel yr ARGLWYDD a safodd ar
y ffordd i'w wrthwynebu ef; ac efe yn
marchogaeth ar ei asen, a'i ddau langc gyd
âg ef.
23 A'r asen a welodd angel yr ARGLWYDD
yn sefyll ar y ffordd, a'i gleddyf yn noeth yn
ei law: a chiliodd yr asen allan o'r ffordd, ac
a aeth i'r maes: a tharawodd Balaam yr asen,
i'w throi i'r ffordd.
24 Ac angel yr ARGLWYDD a safodd ar
lwybr y gwinllannoedd, *a* magwyr o'r
ddeutu.
25 Pan welodd yr asen angel yr ARGLWYDD,
yna hi a ymwasgodd at y fagwyr; ac a
wasgodd droed Balaam wrth y fagwyr: ac
efe a'i tarawodd hi eilwaith.
26 Ac angel yr ARGLWYDD a aeth ym
mhellach; ac a safodd mewn lle cyfyng, lle
nid *oedd* ffordd i gilio tu a'r tu dehau na'r tu
aswy.
27 A gwelodd yr asen angel yr ARGLWYDD;
ac a orweddodd dan Balaam: yna yr ennyn-
odd dig Balaam; ac efe a darawodd yr asen
â ffon.
28 A'r ARGLWYDD a agorodd safn yr asen;
a hi a ddywedodd wrth Balaam, Beth a
wneuthum i ti, pan darewaist fi y tair gwaith
hyn?
29 A dywedodd Balaam wrth yr asen, Am i
ti fy siommi. O na byddai gleddyf yn fy
llaw; canys yn awr y'th laddwn.
30 A dywedodd yr asen wrth Balaam, Onid
myfi *yw* dy asen, yr hon y marchogaist arnaf
er pan *ydwyf eiddot* ti, hyd y dydd *hwn?*
gan arfer a arferais i wneuthur i ti fel hyn?
Ac efe a ddywedodd, Na ddo.
31 A'r ARGLWYDD a agorodd lygaid Ba-
laam; ac efe a welodd angel yr ARGLWYDD
yn sefyll ar y ffordd, a'i gleddyf noeth yn ei
law: ac efe a ogwyddodd ei ben, ac a
ymgrymmodd ar ei wyneb.
32 A dywedodd angel yr ARGLWYDD
wrtho, Paham y tarewaist dy asen y tair
gwaith hyn? Wele, mi a ddeuthum allan yn
wrthwynebydd *i ti:* canys cyfeiliornus yw y
ffordd hon yn fy ngolwg.
33 A'r asen a'm gwelodd; ac a giliodd
rhagof y tair gwaith hyn: oni buasai iddi
gilio rhagof, diau yn awr y lladdaswn di, ac
a'i gadawswn hi yn fyw.
34 A Balaam a ddywedodd wrth angel yr
ARGLWYDD, Pechais; oblegid ni wyddwn
dy fod di yn sefyll ar y ffordd yn fy erbyn:
ac yr awr hon, os drwg *yw* yn dy olwg,
dychwelaf adref.
35 A dywedodd angel yr ARGLWYDD wrth
Balaam, Dos gyd â'r dynion; a'r gair a
lefarwyf wrthyt, hynny yn unig a leferi.
Felly Balaam a aeth gyd â thywysogion
Balac.
36 ¶ A chlybu Balac ddyfod Balaam: ac efe
a aeth i'w gyfarfod ef i ddinas Moab; yr hon

sydd ar ardal Arnon, yr hon *sydd* ar gwrr eithaf y terfyn.
37 A dywedodd Balac wrth Balaam, Onid gan anfon yr anfonais attat i'th gyrchu? paham na ddeuit ti attaf? Oni allwn i dy wneuthur di yn anrhydeddus?
38 A dywedodd Balaam wrth Balac, Wele, mi a ddeuthum attat: gan allu a allaf fi lefaru dim yr awr hon? y gair a osodo Duw yn fy ngenau, hwnnw a lefaraf fi.
39 A Balaam a aeth gyd â Balac; a hwy a ddaethant i gaer Husoth.
40 A lladdodd Balac wartheg a defaid; ac a anfonodd *ran* i Balaam, ac i'r tywysogion *oedd* gyd âg ef.
41 A'r bore Balac a gymmerodd Balaam, ac a aeth âg ef i fynu i uchelfëydd Baal; fel y gwelai oddi yno *gwrr* eithaf y bobl.

PENNOD XXIII.

1, 13, 28 *Offrwm Balac.* 7, 18 *Dammeg Balaam.*

A DYWEDODD Balaam wrth Balac, Adeilada i mi yma saith allor; a darpara i mi yma saith o fustych, a saith o hyrddod.
2 A gwnaeth Balac megis ag y dywedodd Balaam. Ac offrymmodd Balac a Balaam fustach a hwrdd ar *bob* allor.
3 A dywedodd Balaam wrth Balac, Sâf di wrth dy boeth-offrwm; myfi a âf *oddi yma:* ond odid daw yr ARGLWYDD i'm cyfarfod; a mynegaf i ti pa air a ddangoso efe i mi. Ac efe a aeth i le uchel.
4 A chyfarfu Duw â Balaam; a dywedodd *Balaam* wrtho, Darperais saith allor, ac aberthais fustach a hwrdd ar *bob* allor.
5 A gosododd yr ARGLWYDD air y'ngenau Balaam; ac a ddywedodd, Dychwel at Balac, a dywed fel hyn.
6 Ac efe a ddychwelodd atto. Ac wele, efe a holl dywysogion Moab yn sefyll wrth ei boeth-offrwm.
7 Ac efe a gymmerodd ei ddammeg, ac a ddywedodd, O Siria y cyrchodd Balac brenhin Moab fyfi, o fynyddoedd y dwyrain, *gan ddywedyd,* Tyred, melldithia i mi Jacob; tyred, a ffieiddia Israel.
8 Pa fodd y rhegaf yr hwn ni regodd Duw? a pha fodd y ffieiddiaf *yr hwn* ni ffieiddiodd yr ARGLWYDD?
9 Canys o ben y creigiau y gwelaf ef, ac o'r bryniau yr edrychaf arno: wele, bobl yn preswylio eu hun, ac heb eu cyfrif ynghyd â'r cenhedloedd.
10 Pwy a rif lwch Jacob a rhifedi pedwaredd *ran* Israel? Marw a wnelwyf o farwolaeth yr uniawn, a bydded fy niwedd fel yr eiddo yntau.
11 A dywedodd Balac wrth Balaam, Beth a wnaethost i mi? I regu fy ngelynion y'th gymmerais; ac wele, gan fendithio ti a'*u* bendithiaist.
12 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd, Onid yr hyn a osododd yr ARGLWYDD yn fy ngenau, sydd raid i mi edrych ar ei ddywedyd?
13 A dywedodd Balac wrtho ef, Tyred, attolwg, gyd â myfi i le arall, lle y gwelych hwynt: oddi yno y cai weled eu cwrr eithaf hwynt yn unig, ac ni chai eu gweled hwynt i gyd: rhega dithau hwynt i mi oddi yno.
14 ¶ Ac efe a'i dug ef i faes amlwg, i ben bryn; ac a adeiladodd saith allor, ac a offrymmodd fustach a hwrdd ar *bob* allor.
15 Ac a ddywedodd wrth Balac, Sâf yma wrth dy boeth-offrwm, a mi a âf accw i gyfarfod *â'r ARGLWYDD.*
16 A chyfarfu yr ARGLWYDD â Balaam; ac a osododd air yn ei enau ef, ac a ddywedodd, Dychwel at Balac, a dywed fel hyn.
17 Ac efe a ddaeth atto. Ac wele, efe yn sefyll wrth ei boeth-offrwm, a thywysogion Moab gyd âg ef. A dywedodd Balac wrtho, Beth a ddywedodd yr ARGLWYDD?
18 Yna y cymmerodd efe ei ddammeg, ac a ddywedodd, Cyfod, Balac, a gwrando; mab Sippor, clust-ymwrando â mi.
19 Nid dyn *yw* Duw, i ddywedyd celwydd; na mab dyn, i edifarhâu: a ddywedodd efe, ac nis cyflawna? a lefarodd efe, ac oni chywira?
20 Wele, cymmerais *arnaf* fendithio; a bendithiodd efe, ac ni throaf fi hynny yn ei ol.
21 Ni wêl efe anwiredd yn Jacob, ac ni wêl drawsedd yn Israel: yr ARGLWYDD ei DDUW *sydd* gyd âg ef, ac *y mae* udgorn-floedd brenhin yn eu mysg hwynt.
22 Duw a'u dug hwynt allan o'r Aipht: megis nerth unicorn *sydd* iddo.
23 Canys nid *oes* swyn yn erbyn Jacob, na dewiniaeth yn erbyn Israel: y pryd *hwn* y dywedir am Jacob, ac am Israel, Beth a wnaeth Duw!
24 Wele, y bobl a gyfyd fel llew mawr, ac fel llew ieuangc yr ymgyfyd: ni orwedd nes bwytta *o'r* ysglyfaeth, ac yfed gwaed y lladdedigion.
25 ¶ A dywedodd Balac wrth Balaam, Gan regu na rega ef mwy; gan fendithio na fendithia ef chwaith.
26 Yna yr attebodd Balaam, ac a ddywedodd wrth Balac, Oni fynegais i ti, gan ddywedyd, Yr hyn oll a lefaro yr ARGLWYDD, hynny a wnaf fi?
27 ¶ A dywedodd Balac wrth Balaam, Tyred, attolwg, mi a'th ddygaf i le arall: ond odid boddlawn fydd gan DDUW i ti ei regu ef i mi oddi yno.
28 A Balac a ddug Balaam i ben Peor, yr hwn sydd yn edrych tu a'r diffaethwch.
29 A dywedodd Balaam wrth Balac, Adeilada i mi yma saith allor; a darpara i mi yma saith bustach, a saith hwrdd.
30 A gwnaeth Balac megis y dywedodd Balaam; ac a offrymmodd fustach a hwrdd ar *bob* allor.

PENNOD XXIV.

1 *Balaam yn rhoi heibio ddewiniaeth, ac yn prophwydo dedwyddwch i Israel.* 10 *Balac mewn digter yn ei anfon ef ymaith.* 15 *Yntau yn prophwydo am Seren Jacob, a dinystr rhai gwledydd.*

PAN welodd Balaam mai da oedd y'ngolwg yr ARGLWYDD fendithio Israel; nid aeth efe, megis o'r blaen, i gyrchu dewiniaeth; ond gosododd ei wyneb tu a'r anialwch.
2 A chododd Balaam ei lygaid: ac wele, Israel *yn pebyllio* yn ol ei lwythau: a daeth yspryd Duw arno ef.
3 Ac efe a gymmerodd ei ddammeg, ac a ddywedodd, Balaam mab Beor a ddywed, a'r gwr a agorwyd ei lygaid a ddywedodd;
4 Gwrandawydd geiriau Duw a ddywedodd, yr hwn a welodd weledigaeth yr Hollalluog, yr hwn a syrthiodd, ac a agorwyd *ei* lygaid:
5 Mor hyfryd yw dy bebyll di, O Jacob! dy gyfanneddau di, O Israel!
6 Ymestynnant fel dyffrynoedd, ac fel gerddi wrth afon, fel aloewydd a blannodd yr ARGLWYDD, fel y cedrwydd wrth ddyfroedd.
7 Efe a dywallt ddwfr o'i ystenau, a'i had *fydd* mewn dyfroedd lawer, a'i frenh-

ddyrchefir yn uwch nag Agag, a'i frenhiniaeth a ymgyfyd.

8 Duw a'i dug ef allan o'r Aipht; megis nerth unicorn *sydd* iddo: efe a fwytty y cenhedloedd ei elynion, ac a ddryllia eu hesgyrn, ac â'i saethau y gwana efe *hwynt*.

9 Efe a grymma, *ac* a orwedd fel llew, ac fel llew mawr: pwy a'i cyfyd ef? Bendigedig *fydd* dy fendithwyr, a melldigedig dy felldithwyr.

10 ¶ Ac ennynodd dig Balac yn erbyn Balaam; ac efe a darawodd ei ddwylaw ynghyd. Dywedodd Balac hefyd wrth Balaam, I regu fy ngelynion y'th gyrchais; ac wele, ti gan fendithio a'*u* bendithiaist y tair gwaith hyn.

11 Am hynny yn awr ffo i'th fangre dy hun: dywedais, gan anrhydeddu y'th anrhydeddwn; ac wele, attaliodd yr ARGLWYDD di oddi wrth anrhydedd.

12 A dywedodd Balaam wrth Balac, Oni lefarais wrth dy genhadau a anfonaist attaf, gan ddywedyd,

13 Pe rhoddai Balac i mi arian ac aur lonaid ei dŷ, ni allwn droseddu gair yr ARGLWYDD, i wneuthur da neu ddrwg o'm meddwl fy hun: yr hyn a lefaro yr ARGLWYDD, hynny a lefaraf fi?

14 Ond yr awr hon, wele, fi yn myned at fy mhobl: tyred, mi a fynegaf i ti yr hyn a wna y bobl hyn i'th bobl di yn y dyddiau diweddaf.

15 ¶ Ac efe a gymmerth ei ddammeg, ac a ddywedodd, Balaam mab Beor a ddywed, a'r gwr a agorwyd ei lygaid a ddywed;

16 Dywedodd gwrandawydd geiriau Duw, gwybedydd gwybodaeth y Goruchaf, a gweledydd gweledigaeth yr Hollalluog, yr hwn a syrthiodd, ac yr agorwyd ei lygaid:

17 Gwelaf ef, ac nid yr awr hon; edrychaf arno, ond nid o agos: daw Seren o Jacob, a chyfyd teyrn-wialen o Israel, ac a ddryllia gonglau Moab, ac a ddinystria holl feibion Seth.

18 Ac Edom a feddiennir, Seir hefyd a berchenogir *gan* ei elynion; ac Israel a wna rymmusder.

19 Ac arglwyddiaetha *un* o Jacob, ac a ddinystria y gweddill o'r ddinas.

20 A phan edrychodd ar Amalec, efe a gymmerodd ei ddammeg, ac a ddywedodd, Dechreu y cenhedloedd *yw* Amalec; a'i ddiwedd *fydd* darfod am dano byth.

21 Edrychodd hefyd ar y Ceneaid; ac a gymmerodd ei ddammeg, ac a ddywedodd, Cadarn *yw* dy annedd; gosod yr wyt dy nyth yn y graig.

22 Anrheithir y Ceneaid, hyd oni'th gaethiwo Assur.

23 Ac efe a gymmerodd ei ddammeg, ac a ddywedodd, Och! pwy fydd byw pan wnelo Duw hyn!

24 Llongau hefyd o derfynau Cittim a orthrymmant Assur, ac a orthrymmant Eber; ac yntau a dderfydd am dano byth.

25 A chododd Balaam ac a aeth, ac a ddychwelodd adref: a Balac a aeth hefyd i'w ffordd yntau.

PENNOD XXV.

1 Israel yn Sittim yn godinebu, ac yn addoli delwau. 6 Phinees yn lladd Zimri a Chozbi. 10 Duw o herwydd hynny yn rhoddi iddo ef offeiriadaeth dragywyddol. 16 Rhaid yw blino y Midianiaid.

A THRIGODD Israel yn Sittim; a dechreuodd y bobl odinebu gyd â merched Moab.

2 A galwasant y bobl i aberthau eu duwiau hwynt: a bwyttâodd y bobl, ac addolasant eu duwiau hwynt.

3 Ac ymgyfeillodd Israel â Baal-Peor: ac ennynodd digofaint yr ARGLWYDD yn erbyn Israel.

4 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Cymmer holl bennaethiaid y bobl, a chrog hwynt i'r ARGLWYDD ar gyfer yr haul; fel y dychwelo llid digofaint yr ARGLWYDD oddi wrth Israel.

5 A dywedodd Moses wrth farnwyr Israel, Lleddwch bob un ei ddynion, y rhai a ymgyfeillasant â Baal-Peor.

6 ¶ Ac wele, gwr o feibion Israel a ddaeth, ac a ddygodd Midianees at ei frodyr, y'ngolwg Moses, ac y'ngolwg holl gynnulleidfa meibion Israel, a hwynt yn wylo *wrth* ddrws pabell y cyfarfod.

7 A gwelodd Phinees mab Eleazar, mab Aaron yr offeiriad; ac a gododd o ganol y gynnulleidfa, ac a gymmerodd waywffon yn ei law;

8 Ac a aeth ar ol y gwr *o* Israel i'r babell; ac a'u gwanodd hwynt ill dau, *sef* y gwr o Israel, a'r wraig trwy ei cheudod. Ac attaliwyd y pla oddi wrth feibion Israel.

9 A bu feirw o'r pla bedair mil ar hugain.

10 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

11 Phinees mab Eleazar, mab Aaron yr offeiriad, a drodd fy nigter oddi wrth feibion Israel (pan eiddigeddodd efe drosof fi yn eu mysg) fel na ddifethais feibion Israel yn fy eiddigedd.

12 Am hynny dywed, Wele fi yn rhoddi iddo fy nghyfammod o heddwch.

13 A bydd iddo ef, ac i'w had ar ei ol ef, ammod o offeiriadaeth dragywyddol; am iddo eiddigeddu dros ei DDUW, a gwneuthur cymmod dros feibion Israel.

14 Ac enw y gwr o Israel, yr hwn a laddwyd, *sef* yr hwn a laddwyd gyd â'r Midianees, *oedd* Zimri, mab Salu, pennaeth tŷ *ei* dad, o *lwyth* Simeon.

15 Ac enw y wraig o Midian a laddwyd, *oedd* Cozbi, merch Sur: pencenedl o dŷ mawr ym Midian *oedd* hwn.

16 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

17 Blina y Midianiaid, a lleddwch hwynt:

18 Canys blin ydynt arnoch trwy eu dichellion a ddychymmygasant i'ch erbyn, yn achos Peor, ac yn achos Cozbi, merch tywysog Midian, eu chwaer hwynt, yr hon a laddwyd yn nydd y pla, o achos Peor.

PENNOD XXVI.

1 Cymmeryd cyfrif o holl Israel yn rhosydd Moab. 52 Cyfraith i gyfrannu etifeddiaeth y tir rhyngddynt hwy. 57 Teuluoedd a rhifedi y Lefiaid. 63 Na adawsid un o'r rhai a rifesid yn Sinai, ond Caleb a Josua.

A BU, wedi y pla, lefaru o'r ARGLWYDD wrth Moses, ac wrth Eleazar mab Aaron yr offeiriad, gan ddywedyd,

2 Cymmerwch nifer holl gynnulleidfa meibion Israel, o fab ugain mlwydd ac uchod, trwy dŷ eu tadau, pob un a allo fyned i ryfel yn Israel.

3 A llefarodd Moses ac Eleazar yr offeiriad wrthynt yn rhosydd Moab, wrth yr Iorddonen, *ar gyfer* Jericho, gan ddywedyd,

4 *Rhifwch y bobl*, o fab ugain mlwydd ac uchod; megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses, a meibion Israel, y rhai a ddaethant allan o dir yr Aipht.

5 ¶ Reuben, cyntaf-anedig Israel. Meibion

Reuben; *o* Hanoch, tylwyth yr Hanochiaid:
o Phalu, tylwyth y Phaliaid:
6 O Hesron, tylwyth yr Hesroniaid: o
Carmi, tylwyth y Carmiaid.
7 Dyma dylwyth y Reubeniaid: a'u rhif-
edigion *oedd* dair mil a deugain a saith cant
a deg ar hugain.
8 A meibion Phalu *oedd* Eliab.
9 A meibion Eliab; Nemuel, a Dathan, ac
Abiram. Dyma y Dathan ac Abiram, rhai
enwog yn y gynnulleidfa, y rhai a ymgynhen-
asant yn erbyn Moses ac yn erbyn Aaron
yn nghynnulleidfa Corah, pan ymgynhenasant
yn erbyn yr ARGLWYDD.
10 Ac agorodd y ddaear ei safn, ac a'u
llyngcodd hwynt, a Corah hefyd, pan fu farw
y gynnulleidfa, pan ddifaodd y tân ddengwr
a deugain a dau cant: a hwy a aethant yn
arwydd.
11 Ond meibion Corah ni buant feirw.
12 ¶ Meibion Simeon, wrth eu tylwythau.
O Nemuel, tylwyth y Nemueliaid: o Jamin,
tylwyth y Jaminiaid: o Jachin, tylwyth y
Jachiniaid:
13 O Zerah, tylwyth y Zerahiaid: o Saul,
tylwyth y Sauliaid.
14 Dyma dylwyth y Simeoniaid; dwy fil ar
hugain a dau cant.
15 ¶ Meibion Gad, wrth eu tylwythau.
O Sephon, tylwyth y Sephoniaid: o Haggi,
tylwyth yr Haggiaid: o Suni, tylwyth y
Suniaid:
16 O Ozni, tylwyth yr Ozniaid: o Eri, ty-
lwyth yr Eriaid:
17 O Arod, tylwyth yr Arodiaid: o Areli,
tylwyth yr Areliaid.
18 Dyma deuluoedd meibion Gad, dan eu
rhif; deugain mil a phùm cant.
19 ¶ Meibion Judah *oedd*, Er ac Onan: a bu
farw Er ac Onan yn nhir Canaan.
20 A meibion Judah, wrth eu teuluoedd.
O Selah, tylwyth y Selaniaid: o Phares,
tylwyth y Pharesiaid: o Zerah, tylwyth y
Zerahiaid.
21 A meibion Phares oedd; o Hesron,
tylwyth yr Hesroniaid: o Hamul, tylwyth yr
Hamuliaid.
22 Dyma dylwyth Judah, dan eu rhif;
onid pedair mil pedwar ugain mil a phùm
cant.
23 ¶ Meibion Issachar, wrth eu tylwythau,
oedd; o Tola, tylwyth y Tolaiaid: o Puah,
tylwyth y Puniaid:
24 O Jasub, tylwyth y Jasubiaid: o Simron,
tylwyth y Simroniaid.
25 Dyma deuluoedd Issachar, dan eu rhif;
pedair mil a thriugain mil a thri chant.
26 ¶ Meibion Zabulon, wrth eu teuluoedd,
oedd; o Sered, tylwyth y Sardiaid: o Elon,
tylwyth yr Eloniaid: o Jahleel, tylwyth y
Jaleeliaid.
27 Dyma deuluoedd y Zabuloniaid, dan eu
rhif; triugain mil a phùm cant.
28 ¶ Meibion Joseph, wrth eu teuluoedd,
oedd; Manasseh, ac Ephraim.
29 Meibion Manasseh *oedd;* o Machir,
tylwyth y Machiriaid: a Machir a genhedl-
odd Gilead: o Gilead *y mae* tylwyth y Gi-
leadiaid.
30 Dyma feibion Gilead. O Jeezer, tylwyth
y Jeezeriaid: o Helec, tylwyth yr Helec-
iaid:
31 Ac *o* Asriel, tylwyth yr Asrieliaid: ac *o*
Sechem, tylwyth y Sechemiaid:
32 Ac *o* Semida, tylwyth y Semidiaid: ac *o*
Hepher, tylwyth yr Hepheriaid.
33 ¶ A Salphaad mab Hepher nid oedd
iddo feibion, onid merched: ac enwau merch-
ed Salphaad *oedd*, Malah, a Noah, Hoglah,
Milcah, a Tirsah.
34 Dyma dylwyth Manasseh; a'u rhif-
edigion *oedd* ddeuddeng mil a deugain a saith
cant.
35 ¶ Dyma feibion Ephraim, wrth eu
teuluoedd. O Suthelah, tylwyth y Suthel-
iaid: o Becher, tylwyth y Becheriaid: o
Tahan, tylwyth y Tahaniaid.
36 A dyma feibion Suthelah: o Eran, ty-
lwyth yr Eraniaid.
37 Dyma dylwyth meibion Ephraim, trwy
eu rhifedigion; deuddeng mil ar hugain a
phùm cant. Dyma feibion Joseph, wrth eu
teuluoedd.
38 ¶ Meibion Benjamin, wrth eu teulu-
oedd, *oedd;* o Bela, tylwyth y Belaiaid: o
Asbel, tylwyth yr Asbeliaid: o Ahiram, ty-
lwyth yr Ahiramiaid:
39 O Sephupham, tylwyth y Sephupham-
iaid: o Hupham, tylwyth yr Huphamiaid.
40 A meibion Bela oedd, Ard, a Naaman: *o
Ard yr ydoedd* tylwyth yr Ardiaid: o Naa-
man, tylwyth y Naamaniaid.
41 Dyma feibion Benjamin yn ol eu teulu-
oedd: dan eu rhif *yr oeddynt* yn bùm mil a
deugain a chwe chant.
42 ¶ Dyma feibion Dan, yn ol eu teuluoedd.
O Suham, tylwyth y Suhamiaid. Dyma dy-
lwyth Dan, yn ol eu teuluoedd.
43 A holl dylwyth y Suhamiaid *oedd*, yn ol
eu rhifedigion, bedair mil a thriugain a phed-
war cant.
44 ¶ Meibion Aser, wrth eu teuluoedd,
oedd; o Jimnah, tylwyth y Jimniaid: o
Jesui, tylwyth y Jesuiaid: o Beriah, tylwyth
y Beriaid.
45 O feibion Beriah, *yr oedd;* o Heber,
tylwyth yr Heberiaid: o Malciel, tylwyth y
Malcieliaid.
46 Ac enw merch Aser *ydoedd* Sarah.
47 Dyma deuluoedd meibion Aser, yn ol eu
rhifedigion; tair mil ar ddeg a deugain a
phedwar cant.
48 ¶ Meibion Naphtali, wrth eu teuluoedd,
oedd; o Jaseel, tylwyth y Jaseeliaid: o Guni,
tylwyth y Guniaid.
49 O Jeser, tylwyth y Jeseriaid: o Silem,
tylwyth y Silemiaid.
50 Dyma dylwyth Naphtali, yn ol eu teulu-
oedd, dan eu rhif; pùm mil a deugain a
phedwar cant.
51 Dyma rifedigion meibion Israel; chwe
chan mil, a mil saith cant a deg ar hugain.
52 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Mo-
ses, gan ddywedyd,
53 I'r rhai hyn y rhennir y tir yn etifedd-
iaeth, yn ol rhifedi yr enwau.
54 I lawer y chwanegi yr etifeddiaeth, ac i
ychydig prinhâ yr etifeddiaeth: rhodder i
bob un ei etifeddiaeth yn ol ei rifedigion.
55 Etto wrth goelbren y rhennir y tir: wrth
enwau llwythau eu tadau yr etifeddant.
56 Wrth farn y coelbren y rhennir ei eti-
feddiaeth, rhwng llawer ac ychydig.
57 ¶ A dyma rifedigion y Lefiaid, wrth eu
teuluoedd. O Gerson, tylwyth y Gersoniaid:
o Cohath, tylwyth y Cohathiaid: o Merari,
tylwyth y Merariaid.
58 Dyma dylwythau y Lefiaid. Tylwyth y
Libniaid, tylwyth yr Hebroniaid, tylwyth y
Maliaid, tylwyth y Musiaid, tylwyth y
Corathiaid: Cohath hefyd a genhedlodd
Amram.
59 Ac enw gwraig Amram *oedd* Jochebed,
merch Lefi, yr hon a aned i Lefi yn yr Aipht:
a hi a ddug i Amram, Aaron a Moses, a
Miriam eu chwaer hwynt.

60 A ganed i Aaron, Nadab ac Abihu, Eleazar ac Ithamar.

61 A bu farw Nadab ac Abihu, pan offrymmasant dân dieithr ger bron yr ARGLWYDD.

62 A'u rhifedigion oedd dair mil ar hugain; *sef* pob gwrryw o fab misyriad ac uchod: canys ni chyfrifwyd hwynt ym mysg meibion Israel, am na roddwyd iddynt etifeddiaeth ym mhlith meibion Israel.

63 ¶ Dyma rifedigion Moses ac Eleazar yr offeiriad, y rhai a rifasant feibion Israel yn rhosydd Moab, wrth yr Iorddonen, *ar gyfer* Jericho.

64 Ac yn y rhai hyn nid oedd un o rifedigion Moses ac Aaron yr offeiriad, pan rifasant feibion Israel yn anialwch Sinai.

65 Canys dywedasai yr ARGLWYDD am danynt, Gan farw y byddant feirw yn yr anialwch. Ac ni adawsid o honynt un, ond Caleb mab Jephunneh, a Josua mab Nun.

PENNOD XXVII.

1 *Merched Salphaad yn ceisio etifeddiaeth.* 6 *Cyfraith etifeddiaethau.* 12 *Moses, wedi ei rybuddio am ei farwolaeth, yn ymbil am gael un yn ei le.* 18 *Appwyntio Josua i gael ei le ef.*

YNA y daeth merched Salphaad, mab Hepher, mab Gilead, mab Machir, mab Manasseh, o dylwyth Manasseh mab Joseph (a dyma enwau ei ferched ef; Malah, Noah, Hoglah, Milcah, a Tirsah)

2 Ac a safasant ger bron Moses, a cher bron Eleazar yr offeiriad, a cher bron y pennaethiaid, a'r holl gynnulleidfa, *wrth* ddrws pabell y cyfarfod, gan ddywedyd,

3 Ein tad ni a fu farw yn yr anialwch; ac nid oedd efe ym mysg y gynnulleidfa a ymgasglodd yn erbyn yr ARGLWYDD y'nghynnulleidfa Corah, ond yn ei bechod ei hun y bu farw; ac nid oedd meibion iddo.

4 Paham y tynnir ymaith enw ein tad ni o fysg ei dylwyth, am nad oes iddo fab? Dod i ni feddiant ym mysg brodyr ein tad.

5 A dug Moses eu hawl hwynt ger bron yr ARGLWYDD.

6 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

7 Y mae merched Salphaad yn dywedyd yn uniawn: gan roddi dyro iddynt feddiant etifeddiaeth ym mysg brodyr eu tad: trosa iddynt etifeddiaeth eu tad.

8 Llefara hefyd wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Pan fyddo marw un, ac heb fab iddo, troswch ei etifeddiaeth ef i'w ferch.

9 Ac oni *bydd* merch iddo, rhoddwch ei etifeddiaeth ef i'w frodyr.

10 Ac oni *bydd* brodyr iddo; yna rhoddwch ei etifeddiaeth ef i frodyr ei dad.

11 Ac oni *bydd* brodyr i'w dad; yna rhoddwch ei etifeddiaeth ef i'w gâr nesaf iddo o'i dylwyth; a meddianned *hwnnw* hi: a bydded *hyn* i feibion Israel yn ddeddf farnedig, megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses.

12 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Dring i'r mynydd Abarim hwn, a gwel y tir a roddais i feibion Israel.

13 Ac wedi i ti ei weled, tithau a gesglir at dy bobl, fel y casglwyd Aaron dy frawd.

14 Canys yn anialwch Sin, wrth gynnen y gynnulleidfa, y gwrthryfelasoch yn erbyn fy ngair, i'm sancteiddio wrth y dwfr yn eu golwg hwynt: dyma ddwfr cynnen Cades, yn anialwch Sin.

15 ¶ A llefarodd Moses wrth yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,

16 Gosoded yr ARGLWYDD, Duw ysprydion pob cnawd, un ar y gynnulleidfa,

17 Yr hwn a elo allan o'u blaen hwynt, ac a ddelo i mewn o'u blaen hwynt, a'r hwn a'u dygo hwynt allan, ac a'u dygo hwynt i mewn; fel na byddo cynnulleidfa yr ARGLWYDD fel defaid ni *byddo* bugail arnynt.

18 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Cymmer attat Josua mab Nun, y gwr *y mae* yr yspryd ynddo, a gosod dy law arno;

19 A dod ef i sefyll ger bron Eleazar yr offeiriad, a cher bron yr holl gynnulleidfa; a dod orchymyn iddo ef yn eu gŵydd hwynt.

20 A dod o'th ogoniant di arno ef, fel y gwrandawo holl gynnulleidfa meibion Israel *arno*.

21 A safed ger bron Eleazar yr offeiriad, yr hwn a ofyn *gynghor* drosto ef, yn ol barn Urim, ger bron yr ARGLWYDD: wrth ei air ef yr ânt allan, ac wrth ei air ef y deuant i mewn, efe a holl feibion Israel gyd âg ef, a'r holl gynnulleidfa.

22 A gwnaeth Moses megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD iddo: ac a gymmerodd Josua, ac a barodd iddo sefyll ger bron Eleazar yr offeiriad, a cher bron yr holl gynnulleidfa.

23 Ac efe a osododd ei ddwylaw arno, ac a roddodd orchymyn iddo; megis y llefarasai yr ARGLWYDD trwy law Moses.

PENNOD XXVIII.

1 *Bod yn rhaid cadw offrymmau.* 3 *Y poeth-offrwm gwastadol.* 9 *Yr offrwm ar y Sabboth,* 11 *ar y lloerau newydd,* 16 *ar y Pasc:* 26 *yn nydd y blaen-ffrwythau.*

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Gorchymyn i feibion Israel, a dywed wrthynt, Gwyliwch am offrymmu i mi fy offrwm, a'm bara i'm hebyrth tanllyd, *o* arogl peraidd, yn eu tymmor.

3 A dywed wrthynt, Dyma yr aberth tanllyd a offrymmwch i'r ARGLWYDD. Dau oen blwyddiaid, perffeith-gwbl, bob dydd, yn boeth-offrwm gwastadol.

4 Un oen a offrymmi di y bore, a'r oen arall a offrymmi di yn yr hwyr;

5 A degfed *ran* ephah o beilliaid, yn fwyd-offrwm, wedi ei gymmysgu trwy bedwaredd *ran* hin o olew coethedig.

6 *Dyma* y poeth-offrwm gwastadol a wnaed ym mynydd Sinai, yn arogl peraidd, yn aberth tanllyd i'r ARGLWYDD.

7 A'i ddïod-offrwm *fydd* bedwaredd *ran* hin gyd â phob oen: par dywallt y ddïod gref yn ddïod-offrwm i'r ARGLWYDD, yn y cyssegr.

8 Yr ail oen a offrymmi yn yr hwyr: megis bwyd-offrwm y bore, a'i ddïod-offrwm, yr offrymmi ef, yn aberth tanllyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

9 ¶ Ac ar y dydd Sabboth, dau oen blwyddiaid, perffeith-gwbl, a dwy ddegfed ran o beilliaid yn fwyd-offrwm, wedi ei gymmysgu trwy olew, a'i ddïod-offrwm.

10 *Dyma* boeth-offrwm pob Sabboth, heb law y poeth-offrwm gwastadol, a'i ddïod-offrwm.

11 ¶ Ac ar ddechreu eich misoedd yr offrymmwch, yn boeth-offrwm i'r ARGLWYDD, ddau o fustych ieuaingc, ac un hwrdd, *a* saith oen blwyddiaid, perffeith-gwbl;

12 A thair degfed ran o beilliaid, yn fwyd-offrwm, wedi ei gymmysgu trwy olew, gyd â phob bustach; a dwy ddegfed ran o beilliaid, yn fwyd-offrwm, wedi ei gymmysgu trwy olew, gyd â phob hwrdd;

13 A phob yn ddegfed ran o beilliaid, yn

fwyd-offrwm, wedi ei gymmysgu trwy olew, gyd â phob oen, yn offrwm poeth o arogl peraidd, yn aberth tanllyd i'r ARGLWYDD.
14 A'u dïod-offrwm fydd hanner hin gyd â bustach, a thrydedd *ran* hin gyd â hwrdd, a phedwaredd *ran* hin o win gyd âg oen. Dyma boeth-offrwm mis yn ei fis, trwy fisoedd y flwyddyn.
15 Ac un bwch geifr *fydd* yn bech-aberth i'r ARGLWYDD: heb law y gwastadol boeth-offrwm, yr offrymmir ef, a'i ddïod-offrwm.
16 ¶ Ac yn y mis cyntaf, ar y pedwerydd dydd ar ddeg o'r mis, *y bydd* Pasc yr ARGLWYDD.
17 Ac ar y pymthegfed dydd o'r mis hwn *y bydd* yr wyl: saith niwrnod y bwyttâir bara croyw.
18 Ar y dydd cyntaf *y bydd* cymmanfa sanctaidd: na wnewch ddim caeth-waith *ynddo*.
19 Ond offrymmwch yn aberth tanllyd, *ac* yn boeth-offrwm i'r ARGLWYDD, ddau o fustych ieuaingc, ac un hwrdd, a saith oen blwyddiaid: byddant gennych yn berffeith-gwbl.
20 Eu bwyd-offrwm hefyd *fydd o* beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew: tair degfed ran gyd â bustach, a dwy ddegfed ran gyd â hwrdd, a offrymmwch chwi;
21 Bob yn ddegfed ran yr offrymmwch gyd â phob oen, o'r saith oen:
22 Ac un bwch yn bech-aberth, i wneuthur cymmod drosoch.
23 Heb law poeth-offrwm y bore, yr hwn *sydd* boeth-offrwm gwastadol, yr offrymmwch hyn.
24 Fel hyn yr offrymmwch ar *bob* dydd o'r saith niwrnod, fwyd-aberth tanllyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD: heb law y poeth-offrwm gwastadol, yr offrymmir ef, a'i ddïod-offrwm.
25 Ac ar y seithfed dydd cymmanfa sanctaidd fydd i chwi: dim caethwaith nis gwnewch.
26 ¶ Ac ar ddydd eich blaen-ffrwythau, pan offrymmoch fwyd-offrwm newydd i'r ARGLWYDD, wedi eich wythnosau, cymmanfa sanctaidd fydd i chwi: dim caeth-waith nis gwnewch.
27 Ond offrymmwch ddau fustach ieuaingc, un hwrdd, a saith oen blwyddiaid, yn boeth-offrwm, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.
28 A *bydded* eu bwyd-offrwm o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew; tair degfed ran gyd â phob bustach, dwy ddegfed ran gyd â phob hwrdd;
29 Bob yn ddegfed ran gyd â phob oen, o'r saith oen:
30 Un bwch geifr, i wneuthur cymmod drosoch.
31 Heb law y poeth-offrwm gwastadol, a'i fwyd-offrwm, yr offrymmwch *hyn* (byddant gennych yn berffeith-gwbl) ynghyd â'u dïod-offrwm.

PENNOD XXIX.

1 *Yr offrymmau ar wyl yr udgyrn,* 7 *ar y dydd y cystuddiant eu heneidiau,* 13 *ac ar wyth niwrnod gwyl y pebyll.*

AC yn y seithfed mis, ar y *dydd* cyntaf o'r mis, y bydd i chwi gymmanfa sanctaidd; dim caeth-waith nis gwnewch: dydd i ganu udgyrn fydd efe i chwi.
2 Ac offrymmwch offrwm poeth yn arogl peraidd i'r ARGLWYDD; un bustach ieuangc, un hwrdd, saith o ŵyn blwyddiaid, perffeith-gwbl:
3 A'u bwyd-offrwm o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew; tair degfed ran gyd â bustach, a dwy ddegfed ran gyd â hwrdd;
4 Ac un ddegfed ran gyd â phob oen, o'r saith oen:
5 Ac un bwch geifr yn bech-aberth, i wneuthur cymmod drosoch:
6 Heb law poeth-offrwm y mis, a'i fwyd-offrwm, a'r poeth-offrwm gwastadol, a'i fwyd-offrwm, a'u dïod-offrwm hwynt, wrth eu defod hwynt, yn arogl peraidd, yn aberth tanllyd i'r ARGLWYDD.
7 ¶ Ac ar y degfed *dydd* o'r seithfed mis hwn cymmanfa sanctaidd fydd i chwi: yna cystuddiwch eich eneidiau: dim gwaith nis gwnewch *ynddo*.
8 Ond offrymmwch boeth-offrwm i'r ARGLWYDD, yn arogl peraidd, un bustach ieuangc, un hwrdd, saith oen blwyddiaid: byddant berffeith-gwbl gennych.
9 A'u bwyd-offrwm *fydd* o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, tair degfed ran gyd â bustach, a dwy ddegfed ran gyd â hwrdd;
10 Bob yn ddegfed ran gyd â phob oen, o'r saith oen:
11 Un bwch geifr yn bech-aberth; heb law pech-aberth y cymmod, a'r poeth-offrwm gwastadol, a'i fwyd-offrwm, a'u dïod-offrymmau.
12 ¶ Ac ar y pymthegfed dydd o'r seithfed mis, cymmanfa sanctaidd fydd i chwi: dim caeth-waith nis gwnewch; eithr cedwch wyl i'r ARGLWYDD, saith niwrnod.
13 Ac offrymmwch offrwm poeth, aberth tanllyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD; tri ar ddeg o fustych ieuaingc, dau hwrdd, pedwar ar ddeg o ŵyn blwyddiaid: byddant berffeith-gwbl.
14 A'u bwyd-offrwm *fydd o* beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew; tair degfed ran gyd â phob bustach, o'r tri bustach ar ddeg; dwy ddegfed ran gyd â phob hwrdd, o'r ddau hwrdd;
15 A phob yn ddegfed ran gyd â phob oen, o'r pedwar oen ar ddeg:
16 Ac un bwch geifr yn bech-aberth; heb law y poeth-offrwm gwastadol, ei fwyd-offrwm, a'i ddïod-offrwm.
17 ¶ Ac ar yr ail dydd *yr offrymmwch* ddeuddeng mustach ieuaingc, dau hwrdd, pedwar ar ddeg o ŵyn blwyddiaid, perffeith-gwbl.
18 A'u bwyd-offrwm, a'u dïod-offrwm, gyd â'r bustych, gyd â'r hyrddod, a chyd â'r ŵyn, *fydd* yn ol eu rhifedi, wrth y ddefod:
19 Ac un bwch geifr yn bech-aberth; heb law y poeth-offrwm gwastadol, a'i fwyd-offrwm, a'u dïod-offrymmau.
20 ¶ Ac ar y trydydd dydd, un bustach ar ddeg, dau hwrdd, pedwar ar ddeg o ŵyn blwyddiaid, perffeith-gwbl:
21 A'u bwyd-offrwm, a'u dïod-offrwm, gyd â'r bustych, gyd â'r hyrddod, a chyd â'r ŵyn, *fydd* yn ol eu rhifedi, wrth y ddefod:
22 Ac un bwch geifr yn bech-aberth; heb law y poeth-offrwm gwastadol, a'i fwyd-offrwm, a'i ddïod-offrwm.
23 ¶ Ac ar y pedwerydd dydd, deng mustach, dau hwrdd, pedwar ar ddeg o ŵyn blwyddiaid, perffeith-gwbl.
24 Eu bwyd-offrwm, a'u dïod-offrwm, gyd â'r bustych, gyd â'r hyrddod, a chyd â'r ŵyn, *fydd* yn ol eu rhifedi, wrth y ddefod:
25 Ac un bwch geifr yn bech-aberth; heb law y poeth-offrwm gwastadol, ei fwyd-offrwm, a'i ddïod-offrwm.
26 ¶ Ac ar y pummed dydd, naw bustach, dau hwrdd, pedwar ar ddeg o ŵyn blwyddiaid, perffeith-gwbl.

27 A'u bwyd-offrwm, a'u dïod-offrwm, gyd â'r bustych, gyd â'r hyrddod, a chyd â'r ŵyn, *fydd* yn ol eu rhifedi, wrth y ddefod:
28 Ac un bwch yn bech-aberth; heb law y poeth-offrwm gwastadol, a'i fwyd-offrwm, a'i ddïod-offrwm.
29 ¶ Ac ar y chweched dydd, wyth o fustych, dau hwrdd, pedwar ar ddeg o ŵyn blwyddiaid, perffeith-gwbl.
30 A'u bwyd-offrwm, a'u dïod-offrwm, gyd â'r bustych, gyd â'r hyrddod, a chyd â'r ŵyn, *fydd* yn ol eu rhifedi, wrth y ddefod:
31 Ac un bwch yn bech-aberth; heb law y poeth-offrwm gwastadol, ei fwyd-offrwm, a'i ddïod-offrwm.
32 ¶ Ac ar y seithfed dydd, saith o fustych, dau hwrdd, pedwar ar ddeg o ŵyn blwyddiaid, perffeith-gwbl.
33 A'u bwyd-offrwm, a'u dïod-offrwm, gyd â'r bustych, gyd â'r hyrddod, a chyd â'r ŵyn, *fydd* yn ol eu rhifedi, wrth eu defod:
34 Ac un bwch yn bech-aberth; heb law y poeth-offrwm gwastadol, ei fwyd-offrwm, a'i ddïod-offrwm.
35 ¶ Ar yr wythfed dydd, uchel wyl fydd i chwi: dim caeth-waith nis gwnewch *ynddo*.
36 Ond offrymmwch offrwm poeth, aberth tanllyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD; un bustach, un hwrdd, saith o ŵyn blwyddiaid, perffeith-gwbl.
37 Eu bwyd-offrwm, a'u dïod-offrwm, gyd â'r bustach, a chyd â'r hwrdd, a chyd â'r ŵyn, *fydd* yn ol eu rhifedi, wrth y ddefod:
38 Ac un bwch yn bech-aberth; heb law y poeth-offrwm gwastadol, ei fwyd-offrwm, a'i ddïod-offrwm.
39 Hyn a wnewch i'r ARGLWYDD ar eich gwyliau; heb law eich addunedau, a'ch offrymmau gwirfodd, gyd â'ch offrymmau poeth, a'ch offrymmau bwyd, a'ch offrymmau dïod, a'ch offrymmau hêdd.
40 A dywedodd Moses wrth feibion Israel yn ol yr hyn oll a orchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

PENNOD XXX.

1 *Na ellir torri addunedau; 3 ond adduned
morwyn ieuangc, 6 *gwraig ŵriog,* 9 *gwraig
weddw, a'r ysgaredig.*

A LLEFARODD Moses wrth bennaethiaid llwythau meibion Israel, gan ddywedyd, Dyma y peth a orchymynodd yr ARGLWYDD.
2 Os adduneda gwr adduned i'r ARGLWYDD, neu dyngu llw, gan rwymo rhwymedigaeth ar ei enaid ei hun; na haloged ei air: gwnaed yn ol yr hyn oll a ddêl allan o'i enau.
3 Ac os adduneda benyw adduned i'r ARGLWYDD, a'i rhwymo *ei hun* â rhwymedigaeth yn nhŷ ei thad, yn ei hieuengctid;
4 A chlywed o'i thad ei hadduned, a'i rhwymedigaeth yr hwn a rwymodd hi ar ei henaid, a thewi o'i thad wrthi: yna safed ei holl addunedau; a phob rhwymedigaeth a rwymodd hi ar ei henaid, a saif.
5 Ond os ei thad a bar iddi dorri, ar y dydd y clywo efe; o'i holl addunedau, a'i rhwymedigaethau y rhai a rwymodd hi ar ei henaid, ni saif *un:* a maddeu yr ARGLWYDD iddi, o achos mai ei thad a barodd iddi dorri.
6 Ac os hi oedd yn eiddo gwr, pan addunedodd, neu pan lefarodd o'i gwefusau beth a rwymo ei henaid hi;
7 A chlywed o'i gwr, a thewi wrthi y dydd y clywo: yna safed ei haddunedau; a'i rhwymedigaethau y rhai a rwymodd hi ar ei henaid, a safant.
8 Ond os ei gwr, ar y dydd y clywo, a bar iddi dorri; efe a ddideymma ei hadduned yr hwn *fydd* arni, a thraethiad ei gwefusau yr hwn a rwymodd hi ar ei henaid: a'r ARGLWYDD a faddeu iddi.
9 Ond adduned y weddw, a'r ysgaredig, yr hyn oll a rwymo hi ar ei henaid, a saif arni.
10 Ond os *yn* nhŷ ei gwr yr addunedodd, neu y rhwymodd hi rwymedigaeth ar ei henaid trwy lw;
11 A chlywed o'i gwr, a thewi wrthi, heb beri iddi dorri: yna safed ei holl addunedau; a phob rhwym a rwymodd hi ar ei henaid, a saif.
12 Ond os ei gwr gan ddiddymmu a'u diddymma hwynt y dydd y clywo; ni saif dim a ddaeth allan o'i gwefusau, o'i haddunedau, ac o rwymedigaeth ei henaid: ei gwr a'u diddymmodd hwynt; a'r ARGLWYDD a faddeu iddi.
13 Pob adduned, a phob rhwymedigaeth llw i gystuddio yr enaid, ei gwr a'i cadarnhâ, a'i gwr a'i diddymma.
14 Ac os ei gwr gan dewi a daw wrthi o ddydd i ddydd; yna y cadarnhâodd efe ei holl addunedau, neu ei holl rwymedigaethau y rhai *oedd* arni: cadarnhâodd hwynt, pan dawodd wrthi, y dydd y clybu efe *hwynt*.
15 Ac os efe gan ddiddymmu a'u diddymma hwynt wedi iddo glywed; yna efe a ddwg ei hanwiredd hi.
16 Dyma y deddfau a orchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses, rhwng gwr a'i wraig, a rhwng tad a'i ferch, yn ei hieuengctid yn nhŷ ei thad.

PENNOD XXXI.

1 *Yspeilio y Midianiaid, a lladd Balaam.* 13
*Moses yn ddig wrth y swyddogion, am gadw
y gwragedd yn fyw.* 19 *Pa fodd y glanhei
y milwyr, a'u carcharorion, a'u hysglyfaeth.*
25 *Y modd y mae rhannu yr yspail.* 43 *Yr
offrwm ewyllysgar i drysordy yr Arglwydd.*

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,
2 Dïal feibion Israel ar y Midianiaid: wedi *hynny* ti a gesglir at dy bobl.
3 A llefarodd Moses wrth y bobl, gan ddywedyd, Arfogwch o honoch wŷr i'r rhyfel, ac ânt yn erbyn Midian, i roddi dïal yr ARGLWYDD ar Midian.
4 Mil o bob llwyth, o holl lwythau Israel, a anfonwch i'r rhyfel.
5 A rhoddasant o filoedd Israel fil o *bob* llwyth, *sef* deuddeng mil, o rai wedi eu harfogi *i'r* rhyfel.
6 Ac anfonodd Moses hwynt i'r rhyfel, mil o *bob* llwyth; hwynt a Phinees mab Eleazar yr offeiriad, *a anfonodd efe* i'r rhyfel, â dodrefn y cyssegr, a'r udgyrn i udganu yn ei law.
7 A hwy a ryfelasant yn erbyn Midian, megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses; ac a laddasant bob gwrryw.
8 Brenhinoedd Midian hefyd a laddasant hwy, gyd â'u lladdedigion *eraill;* sef Efi, a Recem, a Sur, a Hur, a Reba, pùm brenhin Midian: Balaam hefyd mab Beor a laddasant hwy â'r cleddyf.
9 Meibion Israel a ddaliasant hefyd yn garcharorion wragedd Midian, a'u plant; ac a yspeiliasant eu holl anifeiliaid hwynt, a'u holl ddâ hwynt, a'u holl olud hwynt.
10 Eu holl ddinasoedd hefyd trwy eu trigfannau, a'u holl dyrau, a losgasant â thân.
11 A chymmerasant yr holl yspail, a'r holl gaffaeliad, o ddyn ac o anifail.
12 Ac a ddygasant at Moses, ac at Eleazar

yr offeiriad, ac at gynnulleidfa meibion Israel, y carcharorion, a'r caffaeliad, a'r yspail, i'r gwersyll, yn rhosydd Moab, y rhai *sydd* wrth yr Iorddonen, *ar gyfer* Jericho.

13 ¶ Yna Moses ac Eleazar yr offeiriad, a holl bennaduriaid y gynnulleidfa, a aethant i'w cyfarfod hwynt o'r tu allan i'r gwersyll.

14 A digiodd Moses wrth swyddogion y fyddin, capteniaid y miloedd, a chapteniaid y cantoedd, y rhai a ddaethant o frwydr y rhyfel.

15 A dywedodd Moses wrthynt, A adawsoch chwi bob benyw yn fyw?

16 Wele, hwynt, trwy air Balaam, a barasant i feibion Israel wneuthur camwedd yn erbyn yr ARGLWYDD yn achos Peor; a bu pla y'nghynnulleidfa yr ARGLWYDD.

17 Am hynny lleddwch yn awr bob gwrryw o blentyn; a lleddwch bob benyw a fu iddi a wnaeth â gwr, trwy orwedd gyd âg ef.

18 A phob plentyn o'r benywaid y rhai ni bu iddynt a wnaethant â gwr, cedwch yn fyw i chwi.

19 Ac arhoswch chwithau o'r tu allan i'r gwersyll saith niwrnod: pob un a laddodd ddyn, a phob un a gyffyrddodd wrth laddedig, ymlanhêwch y trydydd dydd, a'r seithfed dydd, chwi a'ch carcharorion.

20 Pob gwisg hefyd, a phob dodrefnyn croen, a phob gwaith o *flew* geifr, a phob llestr pren, a lanhêwch chwi.

21 ¶ A dywedodd Eleazar yr offeiriad wrth y rhyfelwyr y rhai a aethant i'r rhyfel, Dyma ddeddf y gyfraith a orchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses:

22 Yn unig yr aur, a'r arian, y pres, yr haiarn, yr alcam, a'r plwm;

23 Pob dim a ddioddefo dân, a dynnwch trwy y tân, a glân fydd; ac etto efe a lanhêir â'r dwfr neillduaeth: a'r hyn oll ni ddioddefo dân, tynnwch trwy y dwfr *yn unig*.

24 A golchwch eich gwisgoedd ar y seithfed dydd, a glân fyddwch; ac wedi hynny deuwch i'r gwersyll.

25 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

26 Cymmer nifer yr yspail a gaed, o ddyn ac o anifail, ti ac Eleazar yr offeiriad, a phennau-cenedl y gynnulleidfa:

27 A rhanna y caffaeliad yn ddwy ran; rhwng y rhyfelwyr a aethant i'r filwriaeth, a'r holl gynnulleidfa.

28 A chyfod deyrnged i'r ARGLWYDD gan y rhyfelwyr y rhai a aethant allan i'r filwriaeth; un enaid o *bob* pùm cant o'r dynion, ac o'r eidionau, ac o'r asynod, ac o'r defaid.

29 Cymmerwch *hyn* o'u hanner hwynt, a dyro i Eleazar yr offeiriad, yn ddyrchafael-offrwm yr ARGLWYDD.

30 Ac o hanner meibion Israel y cymmeri un rhan o *bob* deg a deugain, o'r dynion, o'r eidionau, o'r asynod, ac o'r defaid, *ac* o bob anifail, a dod hwynt i'r Lefiaid, y rhai ydynt yn cadw cadwraeth tabernacl yr ARGLWYDD.

31 A gwnaeth Moses ac Eleazar yr offeiriad megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses.

32 A'r caffaeliad, *sef* gweddill yr yspail yr hon a ddygasai pobl y filwriaeth, oedd chwe chan mil a phymtheg a thriugain o filoedd o ddefaid,

33 A deuddeg a thriugain mil o eidionau,

34 Ac un fil a thriugain o asynod,

35 Ac o ddynion, o fenywaid ni buasai iddynt a wnaethant â gwr, trwy orwedd gyd âg ef, ddeuddeng mil ar hugain o eneidiau.

36 A'r hanner, *sef* rhan y rhai a aethant i'r rhyfel, oedd, o rifedi defaid, dri chan mil a dwy ar bymtheg ar hugain o filoedd, a phùm cant;

37 A theyrnged yr ARGLWYDD o'r defaid oedd chwe chant a phymtheg a thriugain.

38 A'r eidionau *oedd* un fil ar bymtheg ar hugain; a'u teyrnged i'r ARGLWYDD *oedd* ddeuddeg a thriugain.

39 A'r asynod *oedd* ddeng mil ar hugain a phùm cant; a'u teyrnged i'r ARGLWYDD *oedd* un a thriugain.

40 A'r dynion *oedd* un fil ar bymtheg; a'u teyrnged i'r ARGLWYDD *oedd* ddeuddeg enaid ar hugain.

41 A Moses a roddodd deyrnged offrwm dyrchafael yr ARGLWYDD i Eleazar yr offeiriad, megis y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

42 Ac o ran meibion Israel, yr hon a rannasai Moses oddi wrth y milwyr,

43 *Sef* rhan y gynnulleidfa o'r defaid, oedd dri chan mil a dwy ar bymtheg ar hugain o filoedd, a phùm cant;

44 Ac *o'r* eidionau, un fil ar bymtheg ar hugain;

45 Ac *o'r* asynod, deng mil ar hugain a phùm cant;

46 Ac *o'r* dynion, un fil ar bymtheg.

47 Ië, cymmerodd Moses o hanner meibion Israel, un rhan o *bob* deg a deugain, o'r dynion, ac o'r anifeiliaid, ac a'u rhoddes hwynt i'r Lefiaid oedd yn cadw cadwraeth tabernacl yr ARGLWYDD; megis y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

48 ¶ A'r swyddogion, y rhai *oedd* ar filoedd y llu, a ddaethant at Moses, *sef* capteniaid y miloedd, a chapteniaid y cantoedd:

49 A dywedasant wrth Moses, Dy weision a gymmerasant nifer y gwŷr o ryfel *a roddaist* dan ein dwylaw ni; ac nid oes wr yn eisieu o honom.

50 Am hynny yr ydym yn offrymmu offrwm i'r ARGLWYDD, pob un yr hyn a gafodd, yn offerynau aur, yn gadwynau, yn freichledau, yn fodrwyau, yn glust-dlysau, ac yn dorchau, i wneuthur cymmod dros ein heneidiau ger bron yr ARGLWYDD.

51 A chymmerodd Moses ac Eleazar yr offeiriad yr aur ganddynt, y dodrefn gweithgar oll.

52 Ac yr ydoedd holl aur yr offrwm dyrchafael, yr hwn a offrymmasant i'r ARGLWYDD, oddi wrth gapteniaid y miloedd, ac oddi wrth gapteniaid y cantoedd, yn un fil ar bymtheg saith cant a deg a deugain o siclau.

53 (Yspeiliasai y gwŷr o ryfel bob un iddo ei hun)

54 A chymmerodd Moses ac Eleazar yr offeiriad yr aur gan gapteniaid y miloedd a'r cantoedd, ac a'i dygasant i babell y cyfarfod, yn goffadwriaeth dros feibion Israel ger bron yr ARGLWYDD.

PENNOD XXXII.

1 *Y Reubeniaid a'r Gadiaid yn gofyn eu hetifeddiaeth y tu hwnt i'r Iorddonen.* 6 *Moses yn eu ceryddu hwynt.* 16 *Hwythau yn cynnyg iddo ef ammodau wrth ei fodd.* 33 *Moses yn rhoddi iddynt y wlad.* 39 *Hwythau yn ei goresgyn hi.*

AC yr ydoedd anifeiliaid lawer i feibion Reuben, a llawer iawn i feibion Gad: a gwelsant dir Jazer, a thir Gilead; ac wele y lle yn lle *da* i anifeiliaid.

2 A meibion Gad a meibion Reuben a ddaethant, ac a ddywedasant wrth Moses, ac wrth Eleazar yr offeiriad, ac wrth bennaduriaid y gynnulleidfa, gan ddywedyd,

3 Ataroth, a Dibon, a Jazer, a Nimrah, a
Hesbon, ac Elealeh, a Sebam, a Nebo, a
Beon,
4 *Sef* y tir a darawodd yr ARGLWYDD o
flaen cynnulleidfa Israel, tir i anifeiliaid
yw efe; ac *y mae* i'th weision anifeiliaid.
5 A dywedasant, Os cawsom ffafr yn dy
olwg, rhodder y tir hwn i'th weision yn
feddiant: na phar i ni fyned dros yr Ior-
ddonen.
6 ¶ A dywedodd Moses wrth feibion Gad,
ac wrth feibion Reuben, A â eich brodyr i'r
rhyfel, ac a eisteddwch chwithau yma?
7 A phaham y digalonnwch feibion Israel
rhag myned trosodd i'r tir a roddodd yr
ARGLWYDD iddynt?
8 Felly y gwnaeth eich tadau, pan anfonais
hwynt o Cades-Barnea i edrych y tir.
9 Canys aethant i fynu hyd ddyffryn Escol,
a gwelsant y tir; a digalonnasant feibion
Israel rhag myned i'r tir a roddasai yr AR-
GLWYDD iddynt.
10 Ac ennynodd digllonedd yr ARGLWYDD
y dydd hwnnw; ac efe a dyngodd, gan ddy-
wedyd,
11 Diau na chaiff yr un o'r dynion a ddaeth-
ant i fynu o'r Aipht, o fab ugain mlwydd ac
uchod, weled y tir a addewais trwy lw i
Abraham, i Isaac, ac i Jacob; am na chyf-
lawnasant *wneuthur* ar fy ol i:
12 Ond Caleb mab Jephunneh y Ceneziad,
a Josua mab Nun; canys cyflawnasant
wneuthur ar ol yr ARGLWYDD.
13 Ac ennynodd digllonedd yr ARGLWYDD
yn erbyn Israel; a gwnaeth iddynt grwydro
yn yr anialwch ddeugain mlynedd, nes darfod
yr holl oes a wnaethai ddrygioni y'ngolwg
yr ARGLWYDD.
14 Ac wele, chwi a godasoch yn lle eich
tadau, yn gynnyrch dynion pechadurus, i
chwanegu ar angerdd llid yr ARGLWYDD
wrth Israel.
15 Os dychwelwch oddi ar ei ol ef; yna efe
a âd y bobl etto yn yr anialwch, a chwi a
ddinystriwch yr holl bobl hyn.
16 ¶ A hwy a ddaethant atto ef, ac a ddy-
wedasant, Corlannau defaid a adeiladwn ni
yma i'n hanifeiliaid, a dinasoedd i'n plant.
17 A ni a ymarfogwn yn fuan o flaen meib-
ion Israel, hyd oni ddygom hwynt i'w lle
eu hun; a'n plant a arhosant yn y dinasoedd
caerog, rhag trigolion y tir.
18 Ni ddychwelwn ni i'n tai, nes i feibion
Israel berchenogi bob un ei etifeddiaeth.
19 Hefyd nid etifeddwn ni gyd â hwynt o'r
tu hwnt i'r Iorddonen, ac oddi yno allan;
am ddyfod ein hetifeddiaeth i ni o'r tu yma
i'r Iorddonen, tu a'r dwyrain.
20 ¶ A dywedodd Moses wrthynt, Os
gwnewch y peth hyn, os ymarfogwch i'r
rhyfel o flaen yr ARGLWYDD,
21 Os â pob un o honoch dros yr Iorddonen
yn arfog o flaen yr ARGLWYDD, nes iddo
yrru ymaith ei elynion o'i flaen,
22 A darostwng y wlad o flaen yr AR-
GLWYDD; yna wedi hynny y cewch ddy-
chwelyd, ac y byddwch dieuog ger bron yr
ARGLWYDD, a cher bron Israel; a bydd y
tir hwn yn etifeddiaeth i chwi o flaen yr
ARGLWYDD.
23 Ond os chwi ni wna fel hyn; wele,
pechu yr ydych yn erbyn yr ARGLWYDD: a
gwybyddwch y goddiweddа eich pechod chwi.
24 Adeiledwch i chwi ddinasoedd i'ch plant,
a chorlannau i'ch defaid; a gwnewch yr hyn
a ddaeth allan o'ch genau.
25 A llefarodd meibion Gad a meibion
Reuben wrth Moses, gan ddywedyd, Dy
weision a wnant megis y mae fy arglwydd
yn gorchymyn.
26 Ein plant, ein gwragedd, ein hanifeiliaid,
a'n holl ysgrubliaid, fyddant yma yn ninas-
oedd Gilead.
27 A'th weision a ânt drosodd o flaen yr
ARGLWYDD i'r rhyfel, pob un yn arfog i'r
filwriaeth, megis y mae fy arglwydd yn
llefaru.
28 A gorchymynodd Moses i Eleazar yr
offeiriad, ac i Josua mab Nun, ac i bennau-
cenedl llwythau meibion Israel, o'u plegid
hwynt:
29 A dywedodd Moses wrthynt, Os meibion
Gad a meibion Reuben a ânt dros yr Ior-
ddonen gyd â chwi, pob un yn arfog i'r rhyfel
o flaen yr ARGLWYDD, a darostwng y wlad
o'ch blaen; yna rhoddwch iddynt wlad Gil-
ead yn berchenogaeth:
30 Ac onid ânt drosodd gyd â chwi yn arf-
ogion, cymmerant eu hetifeddiaeth yn eich
mysg chwi y'ngwlad Canaan.
31 A meibion Gad a meibion Reuben a
attebasant, gan ddywedyd, Fel y llefarodd yr
ARGLWYDD wrth dy weision, felly y gwnawn
ni.
32 Nyni a awn drosodd i dir Canaan yn
arfogion o flaen yr ARGLWYDD, fel *y byddo*
meddiant ein hetifeddiaeth o'r tu yma i'r
Iorddonen gennym ni.
33 A rhoddodd Moses iddynt, *sef* i feibion
Gad, ac i feibion Reuben, ac i hanner llwyth
Manasseh mab Joseph, frenhiniaeth Sehon
brenhin yr Amoriaid, a brenhiniaeth Og
brenhin Basan, y wlad a'i dinasoedd ar hyd
y terfynau, *sef* dinasoedd y wlad oddi am-
gylch.
34 ¶ A meibion Gad a adeiladasant Dibon,
ac Ataroth, ac Aroer,
35 Ac Atroth, Sophan, a Jaazer, a Jogbeah,
36 A Beth-nimrah, a Beth-haran, dinasoedd
caerog; a chorlannau defaid.
37 A meibion Reuben a adeiladasant Hes-
bon, Elealeh, a Chiriathaim;
38 Nebo hefyd, a Baal-meon (wedi troi eu
henwau) a Sibmah: ac a enwasant enwau
ar y dinasoedd a adeiladasant.
39 A meibion Machir mab Manasseh a aeth-
ant i Gilead, ac a'i hynnillasant hi, ac a
yrrasant ymaith yr Amoriaid oedd ynddi.
40 A rhoddodd Moses Gilead i Machir mab
Manasseh; ac efe a drigodd ynddi.
41 Ac aeth Jair mab Manasseh, ac a ynnill-
odd eu pentrefydd hwynt, ac a'u galwodd
hwynt Hafoth-Jair.
42 Ac aeth Nobah, ac a ynnillodd Cenath
a'i phentrefydd, ac a'i galwodd ar ei enw ei
hun, Nobah.

PENNOD XXXIII.

1 *Dwy daith a deugain yr Israeliaid.* 50 *Bod yn rhaid dinystrio y Canaaneaid.*

DYMA deithiau meibion Israel, y rhai a
ddaethant allan o dir yr Aipht, yn eu
lluoedd, dan law Moses ac Aaron.
2 A Moses a ysgrifenodd eu mynediad
hwynt allan yn ol eu teithiau, wrth or-
chymyn yr ARGLWYDD: a dyma eu teithiau
hwynt yn eu mynediad allan.
3 A hwy a gychwynasant o Rameses yn y
mis cyntaf, ar y pymthegfed dydd o'r mis
cyntaf: trannoeth wedi y Pasc yr aeth meib-
ion Israel allan â llaw uchel y'ngolwg yr
Aiphtiaid oll.
4 (A'r Aiphtiaid oedd yn claddu pob cyntaf-
anedig, y rhai a laddasai yr ARGLWYDD yn
eu mysg; a gwnaethai yr ARGLWYDD farn
yn erbyn eu duwiau hwynt hefyd)

5 A meibion Israel a gychwynasant o Rameses, ac a wersyllasant yn Succoth.

6 A chychwynasant o Succoth, a gwersyllasant yn Etham, yr hon *sydd* y'nghwrr yr anialwch.

7 A chychwynasant o Etham, a throisant drachefn i Pi-hahiroth, yr hon *sydd* o flaen Baal-Sephon; ac a wersyllasant o flaen Migdol.

8 A chychwynasant o Pi-hahiroth, ac a aethant trwy ganol y môr i'r anialwch; a cherddasant daith tri diwrnod yn anialwch Etham, a gwersyllasant ym Marah.

9 A chychwynasant o Marah, a daethant i Elim: ac yn Elim *yr ydoedd* deuddeg o ffynhonnau dwfr, a deg a thriugain o balmwydd; a gwersyllasant yno.

10 A chychwynasant o Elim, a gwersyllasant wrth y môr coch.

11 A chychwynasant oddi wrth y môr coch, a gwersyllasant yn anialwch Sin.

12 Ac o anialwch Sin y cychwynasant, ac y gwersyllasant yn Dophcah.

13 A chychwynasant o Dophcah, a gwersyllasant yn Alus.

14 A chychwynasant o Alus, a gwersyllasant yn Rephidim, lle nid oedd dwfr i'r bobl i'w yfed.

15 A chychwynasant o Rephidim, a gwersyllasant yn anialwch Sinai.

16 A chychwynasant o anialwch Sinai, a gwersyllasant yn Cibroth-Hattaafah.

17 A chychwynasant o Cibroth-Hattaafah, a gwersyllasant yn Haseroth.

18 A chychwynasant o Haseroth, a gwersyllasant yn Rithmah.

19 A chychwynasant o Rithmah, a gwersyllasant yn Rimmon-Pares.

20 A chychwynasant o Rimmon-Pares, a gwersyllasant yn Libnah.

21 A chychwynasant o Libnah, a gwersyllasant yn Rissah.

22 A chychwynasant o Rissah, a gwersyllasant yn Cehelathah.

23 A chychwynasant o Cehelathah, a gwersyllasant ym mynydd Sapher.

24 A chychwynasant o fynydd Sapher, a gwersyllasant yn Haradah.

25 A chychwynasant o Haradah, a gwersyllasant ym Maceloth.

26 A chychwynasant o Maceloth, a gwersyllasant yn Tahath.

27 A chychwynasant o Tahath, a gwersyllasant yn Tarah.

28 A chychwynasant o Tarah, a gwersyllasant ym Mithcah.

29 A chychwynasant o Mithcah, a gwersyllasant yn Hasmonah.

30 A chychwynasant o Hasmonah, a gwersyllasant ym Moseroth.

31 A chychwynasant o Moseroth, a gwersyllasant yn Bene-Jaacan.

32 A chychwynasant o Bene-Jaacan, a gwersyllasant yn Hor-hagidgad.

33 A chychwynasant o Hor-hagidgad, a gwersyllasant yn Jotbathah.

34 A chychwynasant o Jotbathah, a gwersyllasant yn Ebronah.

35 A chychwynasant o Ebronah, a gwersyllasant yn Esion-Gaber.

36 A chychwynasant o Esion-Gaber, a gwersyllasant yn anialwch Sin; hwnnw *yw* Cades.

37 A chychwynasant o Cades, a gwersyllasant ym mynydd Hor, yng nghwrr tir Edom.

38 Ac Aaron yr offeiriad a aeth i fynu i fynydd Hor, wrth orchymyn yr ARGLWYDD; ac a fu farw yno, yn y ddeugeinfed flwyddyn wedi dyfod meibion Israel allan o dir yr Aipht, yn y pummed mis, ar y *dydd* cyntaf o'r mis.

39 Ac Aaron *oedd* fab tair blwydd ar hugain a chant pan fu farw ym mynydd Hor.

40 A brenhin Arad y Canaanead, yr hwn oedd yn trigo yn y dehau yn nhir Canaan, a glybu o ddyfodiad meibion Israel.

41 A chychwynasant o fynydd Hor, a gwersyllasant yn Salmonah.

42 A chychwynasant o Salmonah, a gwersyllasant yn Punon.

43 A chychwynasant o Punon, a gwersyllasant yn Oboth.

44 A chychwynasant o Oboth, a gwersyllasant yn Ije-Abarim, ar derfyn Moab.

45 A chychwynasant o Ije-Abarim, a gwersyllasant yn Dibon-Gad.

46 A chychwynasant o Dibon-Gad, a gwersyllasant yn Almon-Diblathaim.

47 A chychwynasant o Almon-Diblathaim, a gwersyllasant ym mynyddoedd Abarim, o flaen Nebo.

48 A chychwynasant o fynyddoedd Abarim, a gwersyllasant yn rhosydd Moab, wrth yr Iorddonen, *ar gyfer* Jericho.

49 A gwersyllasant wrth yr Iorddonen, o Beth-jesimoth hyd wastadedd Sittim, yn rhosydd Moab.

50 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, yn rhosydd Moab, wrth yr Iorddonen, *ar gyfer* Jericho, gan ddywedyd,

51 Llefara wrth feibion Israel, a dywed wrthynt, Gan eich bod chwi yn myned dros yr Iorddonen, i dir Canaan;

52 Gyrrwch ymaith holl drigolion y tir o'ch blaen, a dinystriwch eu holl luniau hwynt; dinystriwch hefyd eu holl ddelwau tawdd, a difwynwch hefyd eu holl uchelfeydd hwynt.

53 A goresgynwch y tir, a thrigwch ynddo: canys rhoddais y tir i chwi i'w berchenogi.

54 Rhennwch hefyd y tir yn etifeddiaeth rhwng eich teuluoedd wrth goelbren; i'r aml chwanegwch ei etifeddiaeth, ac i'r anaml prinhêwch ei etifeddiaeth: bydded eiddo *pob un y man* lle yr êl y coelbren allan iddo; yn ol llwythau eich tadau yr etifeddwch.

55 Ac oni yrrwch ymaith breswylwyr y tir o'ch blaen; yna *y bydd* y rhai a weddillwch o honynt yn gethri yn eich llygaid, ac yn ddrain yn eich ystlysau, a blinant chwi yn y tir y trigwch ynddo.

56 A bydd, megis yr amcenais wneuthur iddynt hwy, y gwnaf i chwi.

PENNOD XXXIV.

1 *Terfynau y wlad.* 16 *Enwau y rhai a rannant y tir.*

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Gorchymyn i feibion Israel, a dywed wrthynt, Pan ddeloch chwi i dir Canaan (dyma y tir a syrth i chwi yn etifeddiaeth, *sef* gwlad Canaan a'i therfynau)

3 A'ch tu dehau fydd o anialwch Sin, ger llaw Edom; a therfyn y dehau fydd i chwi o gwrr y môr heli tu a'r dwyrain.

4 A'ch terfyn a amgylchyna o'r dehau i ryw Acrabbim, ac a â trosodd i Sin; a'i fynediad allan fydd o'r dehau i Cades-Barnea, ac a â allan i Hasar-Adar, a throsodd i Asmon,

5 A'r terfyn a amgylchyna o Asmon i afon yr Aipht; a'i fynediad ef allan a fydd tu a'r gorllewin.

6 A therfyn y gorllewin fydd y môr mawr i

chwi; *sef* y terfyn hwn fydd i chwi yn
derfyn gorllewin.
7 A hwn fydd terfyn y gogledd i chwi: o'r
môr mawr y tueddwch i fynydd Hor.
8 O fynydd Hor y tueddwch nes dyfod i
Hamath; a mynediad y terfyn fydd i Sedad.
9 ¶ A'r terfyn a â allan tu a Ziphron; a'i
ddiwedd ef fydd yn Hasar-Enan: hwn fydd
terfyn y gogledd i chwi.
10 A therfynwch i chwi yn derfyn y dwyrain
o Hasar-Enan i Sepham.
11 Ac âed y terfyn i waered o Sepham i
Riblah, ar du dwyrain Ain; a disgyned y
terfyn, ac âed hyd ystlys môr Cinnereth tu
a'r dwyrain.
12 A'r terfyn a â i waered tu a'r Iorddonen;
a'i ddiwedd fydd y môr heli. Dyma y tir
fydd i chwi a'i derfynau oddi amgylch.
13 A gorchymynodd Moses i feibion Israel,
gan ddywedyd, Dyma y tir a rennwch yn
etifeddiaethau wrth goelbren, yr hwn a
orchymynodd yr ARGLWYDD ei roddi i'r
naw llwyth, ac i'r hanner llwyth.
14 Canys cymmerasai llwyth meibion Reu-
ben yn ol tŷ eu tadau, a llwyth meibion Gad
yn ol tŷ eu tadau, a hanner llwyth Manasseh,
cymmerasant, *meddaf*, eu hetifeddiaeth.
15 Dau lwyth a hanner llwyth a gymmer-
asant eu hetifeddiaeth o'r tu yma i'r Ior-
ddonen, *yn agos* i Jericho, tu a'r dwyrain a
chodiad *haul*.
16 ¶ Llefarodd yr ARGLWYDD *hefyd* wrth
Moses, gan ddywedyd,
17 Dyma enwau y gwŷr a rannant y tir yn
etifeddiaethau i chwi: Eleazar yr offeiriad, a
Josua mab Nun.
18 Ac un pennaeth o bob llwyth a gymmer-
wch, i rannu y tir yn etifeddiaethau.
19 Ac fel dyma enwau y gwŷr: o lwyth
Judah, Caleb mab Jephunneh.
20 Ac o lwyth meibion Simeon, Semuel
mab Ammihud.
21 O lwyth Benjamin, Elidad mab Cislon.
22 A Bucci mab Jogli, yn bennaeth o lwyth
meibion Dan.
23 O feibion Joseph, Haniel mab Ephod, yn
bennaeth dros lwyth meibion Manasseh.
24 Cemuel hefyd mab Siphtan, yn bennaeth
dros lwyth meibion Ephraim.
25 Ac Elisaphan mab Pharnach, yn ben-
naeth dros lwyth meibion Zabulon.
26 Paltiel hefyd mab Asan, yn bennaeth
dros lwyth meibion Issachar.
27 Ac Ahihud mab Salomi, yn bennaeth
dros lwyth meibion Aser.
28 Ac yn bennaeth dros lwyth meibion
Naphtali, Pedahel mab Ammihud.
29 Dyma y rhai a orchymynodd yr AR-
GLWYDD iddynt rannu etifeddiaethau i
feibion Israel, yn nhir Canaan.

PENNOD XXXV.

1 *Rhoddi wyth dref a deugain a'u pentrefi i'r
Lefiaid, a'u mesur.* 6 *Chwech o'r rhai hynny
yn drefydd noddfa.* 9 *Cyfraith llawruddiaeth:*
31 *ac nas gellir ei ddiwygio.*

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth
Moses, yn rhosydd Moab, wrth yr Ior-
ddonen, *yn agos i* Jericho, gan ddywedyd,
2 Gorchymyn i feibion Israel, roddi o
honynt i'r Lefiaid, o etifeddiaeth eu medd-
iant, ddinasoedd i drigo ynddynt: rhoddwch
hefyd i'r Lefiaid faes pentrefol wrth y dinas-
oedd o'u hamgylch.
3 A'r dinasoedd fyddant iddynt i drigo
ynddynt; a'u pentrefol-feusydd fyddant i'w
hanifeiliaid, ac i'w cyfoeth, ac i'w holl
fwystfilod.
4 A meusydd pentrefol y dinasoedd y rhai
a roddwch i'r Lefiaid, *a gyrhaeddant* o fur y
ddinas tu ag allan, fil o gufyddau o amgylch.
5 A mesurwch o'r tu allan i'r ddinas, o du
y dwyrain ddwy fil o gufyddau, a thu a'r
dehau ddwy fil o gufyddau, a thu a'r gor-
llewin ddwy fil o gufyddau, a thu a'r gogledd
ddwy fil o gufyddau; a'r ddinas *fydd* yn y
canol: hyn fydd iddynt yn feusydd pentrefol
y dinasoedd.
6 Ac o'r dinasoedd a roddwch i'r Lefiaid,
bydded chwech yn ddinasoedd noddfa, y rhai
a roddwch, fel y gallo y llawruddiog ffoi yno:
a rhoddwch ddwy ddinas a deugain attynt yn
ychwaneg.
7 Yr holl ddinasoedd a roddwch i'r Lefiaid,
fyddant wyth dinas a deugain, hwynt a'u
pentrefol feusydd.
8 A'r dinasoedd y rhai a roddwch, *fydd* o
feddiant meibion Israel: oddi ar yr aml *eu
dinasoedd*, y rhoddwch yn aml; ac oddi ar
y prin, y rhoddwch yn brin: pob un yn ol ei
etifeddiaeth a etifeddant, a rydd i'r Lefiaid
o'i ddinasoedd.
9 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses,
gan ddywedyd,
10 Llefara wrth feibion Israel, a dywed
wrthynt, Pan eloch dros yr Iorddonen i dir
Canaan;
11 Yna gosodwch i chwi ddinasoedd; dinas-
oedd noddfa fyddant i chwi: ac yno y ffŷ y
llawruddiog a laddo ddyn mewn amryfusedd.
12 A'r dinasoedd fyddant i chwi yn noddfa
rhag y dialydd; fel na ladder y llawruddiog,
hyd oni safo ger bron y gynnulleidfa mewn
barn.
13 Ac *o'r* dinasoedd y rhai a roddwch,
chwech fydd i chwi yn ddinasoedd noddfa.
14 Tair dinas a roddwch o'r tu yma i'r
Iorddonen, a thair dinas a roddwch yn nhir
Canaan: dinasoedd noddfa fyddant hwy.
15 I feibion Israel, ac i'r dieithr, ac i'r ym-
deithydd *a fyddo* yn eu mysg, y bydd y chwe
dinas hyn yn noddfa; fel y gallo pob un a
laddo ddyn mewn amryfusedd, ffoi yno.
16 Ac os âg offeryn haiarn y tarawodd ef,
fel y bu farw, llawruddiog *yw* efe: lladder y
llawruddiog yn farw.
17 Ac os â charreg law, yr hon y byddai
efe farw o'i phlegid, y tarawodd ef, a'i farw;
llawruddiog *yw* efe: lladder y llawruddiog
yn farw.
18 Neu *os* efe a'i tarawodd ef â llaw-ffon,
yr hon y byddai efe farw o'i phlegid, a'i tarw;
llawruddiog *yw* efe: lladder y llawruddiog
yn farw.
19 Dialydd y gwaed a ladd y llawruddiog:
pan gyfarfyddo âg ef, efe a'i lladd ef.
20 Ac os mewn câs y gwthia efe ef, neu y
teifl atto mewn bwriad, fel y byddo efe farw;
21 Neu ei daro ef â'i law, mewn galanasdra,
fel y byddo farw: lladder yn farw yr hwn a'i
tarawodd; llofrudd *yw* hwnnw: dialydd y
gwaed a ladd y llofrudd, pan gyfarfyddo âg ef.
22 Ond os yn ddisymmwth, heb alanasdra,
y gwthia efe ef, neu y teifl atto un offeryn
yn ddifwriad;
23 Neu *ei daro ef* â charreg, y byddai efe
farw o'i phlegid, heb *ei* weled *ef;* a pheri
iddi syrthio arno, fel y byddo farw, ac efe
heb *fod* yn elyn, ac heb geisio niwed iddo ef:
24 Yna barned y gynnulleidfa rhwng y
tarawydd a dialydd y gwaed, yn ol y barn-
edigaethau hyn.
25 Ac achubed y gynnulleidfa y llofrudd o
law dialydd y gwaed, a throed y gynnulleidfa
ef i ddinas ei noddfa, yr hon y ffodd efe iddi:
a thriged yntau ynddi hyd farwolaeth yr

arch-offeiriad, yr hwn a enneiniwyd â'r olew
cyssegredig.
26 Ac os y llofrudd gan fyned a â allan o
derfyn dinas ei noddfa, yr hon y ffodd efe
iddi;
27 A'i gael o ddïalydd y gwaed allan o
derfyn dinas ei noddfa, a lladd o ddïalydd y
gwaed y llofrudd; na *rodder hawl* gwaed yn
ei erbyn:
28 Canys o fewn dinas ei noddfa y dyly
drigo, hyd farwolaeth yr arch-offeiriad: ac
wedi marwolaeth yr arch-offeiriad, dychweled
y llofrudd i dir ei etifeddiaeth.
29 A hyn fydd i chwi yn ddeddf farnedig
trwy eich cenhedlaethau, yn eich holl drig-
fannau.
30 Pwy bynnag a laddo ddyn, wrth a ddy-
wedo tystion y lleddir y llofrudd: ac un
tyst ni chaiff dystiolaethu yn erbyn dyn, i
beri iddo farw.
31 Hefyd, na chymmerwch iawn am einioes
y llofrudd, yr hwn sydd euog i farw; ond
lladder ef yn farw.
32 Ac na chymmerwch iawn gan yr hwn a
ffodd i ddinas ei noddfa, er cael dychwelyd i
drigo yn y tir, hyd farwolaeth yr offeiriad;
33 Fel na halogoch y tir *yr ydych* ynddo:
canys y gwaed hwn a haloga y tir: a'r tir ni
lanhêir oddi wrth y gwaed a dywallter arno,
ond â gwaed yr hwn a'i tywalltodd.
34 Am hynny nac aflanhâ y tir y trigoch
ynddo, yr hwn yr ydwyf fi yn preswylio
yn ei ganol: canys myfi yr ARGLWYDD
ydwyf yn preswylio yng nghanol meibion
Israel.

PENNOD XXXVI.

1 *Bod yn rhaid i etifeddesau* 5 *brïodi yn eu llwythau eu hunain;* 7 *rhag symmudo yr etifeddiaeth oddi wrth y llwyth.* 10 *Merched Salphaad yn prïodi meibion eu hewythr frawd eu tad.*

PENNAU cenedl tylwyth meibion Gilead,
mab Machir, mab Manasseh, o dylwyth
meibion Joseph, a ddaethant hefyd, ac a
lefarasant ger bron Moses, a cher bron y
pennaduriaid, *sef* pennau cenedl meibion
Israel;
2 Ac a ddywedasant, Yr ARGLWYDD a
orchymynodd i'm harglwydd roddi y tir yn
etifeddiaeth i feibion Israel wrth goelbren:
a'm harglwydd a orchymynwyd gan yr AR-
GLWYDD, i roddi etifeddiaeth Salphaad ein
brawd i'w ferched.
3 Os hwy a fyddant wragedd i rai o feibion
llwythau *eraill* meibion Israel; yna y tynnir
ymaith eu hetifeddiaeth hwynt oddi wrth
etifeddiaeth ein tadau ni, ac a'i chwanegir at
etifeddiaeth y llwyth y byddant hwy eiddynt:
a phrinhêir ar randir ein hetifeddiaeth ni.
4 A phan fyddo y jubili i feibion Israel, yna
y chwanegir eu hetifeddiaeth hwynt at eti-
feddiaeth llwyth y rhai y byddant hwy
eiddynt: a thorrir eu hetifeddiaeth hwynt
oddi wrth etifeddiaeth llwyth ein tadau ni.
5 A gorchymynodd Moses i feibion Israel,
yn ol gair yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,
Mae llwyth meibion Joseph yn dywedyd yn
uniawn.
6 Dyma y gair a orchymynodd yr AR-
GLWYDD am ferched Salphaad, gan ddywedyd,
Byddant wragedd i'*r rhai* y byddo da yn
eu golwg eu hun; ond i rai o dylwyth llwyth
eu tad eu hun y byddant yn wragedd.
7 Felly ni threigla etifeddiaeth meibion
Israel o lwyth i lwyth: canys glynu a wna
pob un o feibion Israel yn etifeddiaeth
llwyth ei dadau ei hun.
8 A phob merch yn etifeddu etifeddiaeth o
lwythau meibion Israel, a fydd wraig i un o
dylwyth llwyth ei thad ei hun; fel yr etifeddo
meibion Israel bob un etifeddiaeth ei dadau
ei hun.
9 Ac na threigled etifeddiaeth o lwyth i
lwyth arall; canys llwythau meibion Israel a
lynant bob un yn ei etifeddiaeth ei hun.
10 Megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD
wrth Moses, felly y gwnaeth merched Sal-
phaad.
11 Canys Malah, Tirsah, a Hoglah, a Mil-
cah, a Noah, merched Salphaad, fuant yn
wragedd i feibion eu hewythredd.
12 *I wŷr* o dylwyth Manasseh, mab Joseph,
y buant yn wragedd; a thrigodd eu hetifedd-
iaeth hwynt wrth lwyth tylwyth eu tad.
13 Dyma y gorchymynion a'r barnedig-
aethau a orchymynodd yr ARGLWYDD i
feibion Israel, trwy law Moses, yn rhosydd
Moab, wrth yr Iorddonen, *yn agos i* Jericho.

PUMMED LLYFR MOSES,

YR HWN A ELWIR

DEUTERONOMIUM.

PENNOD I.

1 Araith Moses yn niwedd y ddeugeinfed
flwyddyn, yn adrodd ar fyrr eiriau yr holl
ystori, 6 am addewid Duw, 13 am osod
swyddogion arnynt, 19 am ddanfon yr ys-
biwyr i chwilio y wlad, 34 am ddigofaint
Duw am eu hanghrediniaeth, 41 a'u han-
ufudd-dod hwy.

DYMA y geiriau a ddywedodd Moses wrth
holl Israel, o'r tu yma i'r Iorddonen, yn
yr anialwch, ar y rhos gyferbyn a'r *môr*
coch, rhwng Paran, a Tophel, a Laban, a
Haseroth, a Dizahab.
2 (*Taith* un diwrnod ar ddeg *sydd* o Horeb,
ffordd *yr eir* i fynydd Seir, hyd Cades-Barnea)
3 A bu yn y ddeugeinfed flwyddyn, yn yr
unfed mis ar ddeg, ar y *dydd* cyntaf o'r mis,
i Moses lefaru wrth feibion Israel, yn ol yr
hyn oll a orchymynasai yr ARGLWYDD iddo
ei ddywedyd wrthynt;
4 Wedi iddo ladd Sehon brenhin yr Amor-
iaid, yr hwn oedd yn trigo yn Hesbon, ac Og
brenhin Basan, yr hwn oedd yn trigo yn
Astaroth, o fewn Edrei;
5 O'r tu yma i'r Iorddonen, yng ngwlad
Moab, y dechreuodd Moses egluro y gyfraith
hon, gan ddywedyd,
6 Yr ARGLWYDD ein Duw a lefarodd wrth-
ym ni yn Horeb, gan ddywedyd, Digon i
chwi drigo *hyd yn hyn* yn y mynydd hwn:
7 Dychwelwch, a chychwynwch rhagoch, ac
ewch i fynydd yr Amoriaid, ac i'w holl gyf-
agos *leoedd;* i'r rhos, i'r mynydd, ac i'r
dyffryn, ac i'r dehau, ac i borthladd y môr, i
dir y Canaaneaid, ac i Libanus, hyd yr afon
fawr, afon Euphrates.
8 Wele, rhoddais y wlad o'ch blaen chwi:
ewch i mewn, a pherchenogwch y wlad yr
hon a dyngodd yr ARGLWYDD i'ch tadau
chwi, i Abraham, i Isaac, ac i Jacob, ar *ei*
rhoddi iddynt, ac i'w had ar eu hol hwynt.
9 ¶ A mi a leferais wrthych yr amser
hwnnw, gan ddywedyd, Ni allaf fi fy hun
eich cynnal chwi:
10 Yr ARGLWYDD eich Duw a'ch lliosogodd
chwi; ac wele, chwi heddyw fel sêr y nef-
oedd o liosowgrwydd.
11 (ARGLWYDD DDUW eich tadau a'ch
cynnyddo yn fil lliosocach nag *ydych*, ac
a'ch bendithio, fel y llefarodd efe wrthych)
12 Pa wedd y dygwn fy hun eich blinder,
a'ch baich, a'ch ymryson chwi?
13 Moeswch i chwi wŷr doethion, a deallus,
a rhai hynod trwy eich llwythau; fel y gosod-
wyf hwynt yn bennau arnoch chwi.
14 Ac attebasoch fi, a dywedasoch, Da *yw*
gwneuthur y peth a ddywedaist.
15 Cymmerais gan hynny bennau eich
llwythau chwi, *sef* gwŷr doethion, a rhai
hynod, ac a'u gwneuthum hwynt yn bennau
arnoch; *sef* yn gapteniaid ar filoedd, ac yn
gapteniaid ar gantoedd, ac yn gapteniaid ar
ddegau a deugain, ac yn gapteniaid ar ddeg-
au, ac yn swyddogion yn eich llwythau chwi.
16 A'r amser hwnnw y gorchymynais i'ch
barnwyr chwi, gan ddywedyd, Gwrandewch
ddadleuon rhwng eich brodyr, a bernwch yn
gyfiawn rhwng gwr a'i frawd, ac â'r dieithr
sydd gyd âg ef.
17 Na chydnabyddwch wynebau mewn
barn; gwrandewch ar y lleiaf, yn gystal ag
ar y mwyaf: nac ofnwch wyneb gwr; oblegid
y farn *sydd* eiddo Duw: a'r peth a fydd rhy
galed i chwi, a ddygwch attaf fi, a mi a'i
gwrandawaf.
18 Gorchymynais i chwi hefyd yr amser hwn-
nw yr holl bethau *a ddylech* eu gwneuthur.
19 ¶ A phan fudasom o Horeb, ni a gerdd-
asom trwy yr holl anialwch mawr ac ofnadwy
hwnnw, yr hwn a welsoch ffordd *yr eir* i
fynydd yr Amoriaid, fel y gorchymynasai yr
ARGLWYDD ein DUW i ni: ac a ddaethom i
Cades-Barnea.
20 A dywedais wrthych, Daethoch hyd
fynydd yr Amoriaid, yr hwn y mae yr AR-
GLWYDD ein Duw yn ei roddi i ni.
21 Wele yr ARGLWYDD dy DDUW a roddes
y wlad o'th flaen: dos i fynu *a* pherchenoga
hi, fel y llefarodd ARGLWYDD DDUW dy
dadau wrthyt; nac ofna, ac na lwfrhâ.
22 ¶ A chwi oll a ddaethoch attaf, ac a ddy-
wedasoch, Anfonwn wŷr o'n blaen, a hwy
a chwiliant y wlad i ni, ac a fynegant beth
i ni am y ffordd yr awn i fynu ar hyd-ddi, ac
am y dinasoedd y deuwn i mewn iddynt.
23 A'r peth oedd dda yn fy ngolwg: ac mi
a gymmerais ddeuddengwr o honoch, un gwr
o *bob* llwyth.
24 A hwy a droisant, ac a aethant i fynu i'r
mynydd, ac a ddaethant hyd ddyffryn Escol,
ac a'i chwiliasant ef.
25 Ac a gymmerasant o ffrwyth y tir yn eu
llaw, ac a'i dygasant i waered attom ni, ac
a ddygasant air i ni drachefn, ac a ddywedas-
ant, Da *yw* y wlad y mae yr ARGLWYDD
ein Duw yn ei rhoddi i ni.
26 Er hynny ni fynnech fyned i fynu,
ond gwrthryfelasoch yn erbyn gair yr AR-
GLWYDD eich Duw.
27 Grwgnachasoch hefyd yn eich pebyll, a
dywedasoch, Am gasâu o'r ARGLWYDD nyni,
y dug efe ni allan o dir yr Aipht i'n rhoddi
yn llaw yr Amoriaid, i'n difetha.
28 I ba le yr awn i fynu? ein brodyr a'n
digalonnasant ni, gan ddywedyd, Pobl fwy a
hwy nâ nyni *ydynt;* dinasoedd mawrion a
chaerog hyd y nefoedd: meibion yr Anaciaid
hefyd a welsom ni yno.
29 Yna y dywedais wrthych, Nac arswyd-
wch, ac nac ofnwch rhagddynt hwy.
30 Yr ARGLWYDD eich Duw, yr hwn sydd
yn myned o'ch blaen, efe a ymladd drosoch,
yn ol *yr hyn* oll a wnaeth *efe* eroch chwi yn
yr Aipht o flaen eich llygaid;
31 Ac, yn yr anialwch, lle y gwelaist *fel*
y'th ddug yr ARGLWYDD dy DDUW, fel y
dwg gwr ei fab, yn yr holl ffordd a gerddas-
och, nes eich dyfod i'r man yma.
32 Etto yn y peth hyn ni chredasoch chwi
yn yr ARGLWYDD eich Duw,
33 Yr hwn oedd yn myned o'ch blaen chwi
ar hyd y ffordd, i chwilio i chwi am le i
wersyllu; y nos mewn tân, i ddangos i chwi
pa ffordd yr aech, a'r dydd mewn cwmmwl.

34 A chlybu yr ARGLWYDD lais eich geiriau; ac a ddigiodd, ac a dyngodd, gan ddywedyd,
35 Diau na chaiff yr un o'r dynion hyn, o'r genhedlaeth ddrwg hon, weled y wlad dda yr hon y tyngais a'r ei rhoddi i'ch tadau chwi;
36 Oddi eithr Caleb mab Jephunneh: efe a'i gwel hi, ac iddo ef y rhoddaf y wlad y sangodd efe arni, ac i'w feibion; o achos cyflawni o hono *wneuthur* ar ol yr ARGLWYDD.
37 Wrthyf finnau hefyd y digiodd yr ARGLWYDD o'ch plegid chwi, gan ddywedyd, Tithau hefyd ni chei fyned i mewn yno.
38 Josua mab Nun, yr hwn sydd yn sefyll ger dy fron di, efe a â i mewn yno: cadarnhâ di ef; canys efe a'i rhan hi yn etifeddiaeth i Israel.
39 Eich plant hefyd, y rhai y dywedasoch y byddent yn yspail, a'ch meibion chwi, y rhai ni wyddant heddyw na da na drwg, hwynthwy a ânt i mewn yno, ac iddynt hwy y rhoddaf hi, a hwy a'i perchenogant hi.
40 Trowch chwithau, ac ewch i'r anialwch ar hyd ffordd y môr coch.
41 Yna yr attebasoch, ac a ddywedasoch wrthyf, Pechasom yn erbyn yr ARGLWYDD: nyni a âwn i fynu ac a ymladdwn, yn ol yr hyn oll a orchymynodd yr ARGLWYDD ein Duw i ni. A gwisgasoch bob un ei arfau rhyfel, ac a ymroisoch i fyned i fynu i'r mynydd.
42 A dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Dywed wrthynt, Nac ewch i fynu, ac na ryfelwch; oblegid nid ydwyf fi yn eich mysg chwi; rhag eich taro o flaen eich gelynion.
43 Felly y dywedais wrthych; ond ni wrandawsoch, eithr gwrthryfelasoch yn erbyn gair yr ARGLWYDD; rhyfygasoch hefyd, ac aethoch i fynu i'r mynydd.
44 A daeth allan yr Amoriaid, *oedd* yn trigo yn y mynydd hwnnw, i'ch cyfarfod chwi; ac a'ch ymlidiasant fel y gwnai gwenyn, ac a'ch difethasant chwi yn Seir, hyd Hormah.
45 A dychwelasoch, ac wylasoch ger bron yr ARGLWYDD: ond ni wrandawodd yr ARGLWYDD ar eich llef, ac ni roddes glust i chwi.
46 Ac arhosasoch yn Cades ddyddiau lawer, megis y dyddiau yr arhosasoch *o'r blaen*.

PENNOD II.

1 *Moses yn myned rhagddo yn yr ystori; ac yn dangos, nad oedd iddynt hwy a wnaent â'r Edomiaid,* 9 *na'r Moabiaid,* 17 *na'r Ammoniaid;* 24 *ond gorchfygu a wnaethant Sehon yr Amoriad.*

YNA y troisom, ac yr aethom i'r anialwch, *ar hyd* ffordd y môr coch, fel y dywedasai yr ARGLWYDD wrthyf, ac a amgylchasom fynydd Seir ddyddiau lawer.
2 Llefarodd yr ARGLWYDD hefyd wrthyf, gan ddywedyd,
3 Digon i chwi amgylchu y mynydd hwn *hyd yn hyn*: ymchwelwch rhagoch tu a'r gogledd.
4 A gorchymyn i'r bobl, gan ddywedyd, *Yr ydych* i dramwyo trwy derfynau eich brodyr, meibion Esau, y rhai sydd yn trigo yn Seir: a hwythau a ofnant rhagoch: ond ymgedwch yn ddyfal.
5 Nac ymyrrwch arnynt: o herwydd ni roddaf i chwi o'u tir hwynt gymmaint a lled troed; canys yn etifeddiaeth i Esau y rhoddais fynydd Seir;
6 Prynwch fwyd ganddynt am arian, fel y bwyttaoch; a phrynwch hefyd ddwfr ganddynt am arian, fel yr yfoch.
7 Canys yr ARGLWYDD dy DDUW a'th fendithiodd di yn holl waith dy law: gwybu dy gerdded yn yr anialwch mawr hwn: y deugain mlynedd hyn *y bu* yr ARGLWYDD dy DDUW gyd â thi, ni bu arnat eisieu dim.
8 Ac wedi ein myned heibio oddi wrth ein brodyr, meibion Esau, y rhai ydynt yn trigo yn Seir, o ffordd y rhos o Elath, ac o Esion-Gaber, ni a ddychwelasom, ac a aethom ar hyd ffordd anialwch Moab.
9 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf, Na orthrymma Moab, ac nac ymgynnull i ryfel yn eu herbyn hwynt: oblegid ni roddaf i ti feddiant o'i dir ef; o herwydd i feibion Lot y rhoddais Ar yn etifeddiaeth.
10 (Yr Emiaid o'r blaen a gyfanneddasant ynddi; pobl fawr ac aml, ac uchel fel yr Anaciaid;
11 Yn gawri y cymmerwyd hwynt hefyd, fel yr Anaciaid; a'r Moabiaid a'u galwent hwy yn Emiaid.
12 Yr Horiaid hefyd a breswyliasant yn Seir o'r blaen; a meibion Esau a ddaeth ar eu hol hwynt, ac a'u difethasant o'u blaen, a thrigasant yn eu lle hwynt, fel y gwnaeth Israel i wlad ei etifeddiaeth yntau, yr hon a roddes yr ARGLWYDD iddynt)
13 *Yna y dywedais*, Cyfodwch yn awr, a thramwywch rhagoch dros afon Zared. A ni a aethom dros afon Zared.
14 A'r dyddiau y cerddasom o Cades-Barnea, hyd pan ddaethom dros afon Zared, *oedd* onid dwy flynedd deugain; nes darfod holl genhedlaeth y gwŷr o ryfel o ganol y gwersyllau, fel y tyngasai yr ARGLWYDD wrthynt.
15 Canys llaw yr ARGLWYDD ydoedd yn eu herbyn hwynt, i'w torri hwynt o ganol y gwersyll, hyd oni ddarfuant.
16 ¶ A bu, wedi darfod yr holl ryfelwyr, a'u marw o blith y bobloedd,
17 Lefaru o'r ARGLWYDD wrthyf, gan ddywedyd,
18 Tydi heddyw wyt a'r fyned trwy derfynau Moab, *sef trwy* Ar.
19 A *phan* ddelech di gyferbyn â meibion Ammon, na orthrymma hwynt, ac nac ymyrr arnynt; oblegid ni roddaf feddiant o dir meibion Ammon i ti; canys rhoddais ef yn etifeddiaeth i feibion Lot.
20 (Yn wlad cawri hefyd y cyfrifwyd hi: cawri a breswyliasant ynddi o'r blaen; a'r Ammoniaid a'u galwent hwy yn Zamzummiaid:
21 Pobl fawr ac aml, ac uchel fel yr Anaciaid. A'r ARGLWYDD a'u difethodd hwynt o'u blaen hwy; a hwy a ddaethant ar eu hol hwynt, ac a drigasant yn eu lle hwynt.
22 Fel y gwnaeth i feibion Esau, y rhai sydd yn trigo yn Seir, pan ddifethodd efe yr Horiaid o'u blaen, fel y daethant ar eu hol hwynt ac y trigasant yn eu lle hwynt, hyd y dydd hwn;
23 Felly *am* yr Afiaid, y rhai oedd yn trigo yn Haserim, hyd Azzah, y Caphtoriaid, y rhai a ddaethant allan o Caphtor, a'u difethasant hwy, ac a drigasant yn eu lle hwynt)
24 ¶ Cyfodwch, cychwynwch, ac ewch dros afon Arnon: wele, rhoddais yn dy law di Sehon brenhin Hesbon, yr Amoriad, a'i wlad ef; dechreu eu meddiannu hi, a rhyfela yn ei erbyn ef.
25 Y dydd hwn y dechreuaf roddi dy arswyd a'th ofn di ar y bobloedd dan yr holl nefoedd: y rhai a glywant dy enw di, a ddychrynant, ac a lesgânt rhagot ti.
26 ¶ A mi a anfonais genhadau o anialwch Cedemoth, at Sehon brenhin Hesbon, *â* geiriau heddwch, gan ddywedyd,
27 Gâd i mi fyned trwy dy wlad di: ar hyd y brif-ffordd y cerddaf; ni chiliaf i'r tu dehau nac i'r tu aswy.

28 Gwerth fwyd am arian i mi, fel y bwyt-
táwyf; a dyro ddwfr am arian i mi, fel yr
yfwyf: ar fy nhraed yn unig y tramwyaf,
29 (Fel y gwnaeth meibion Esau i mi, y rhai
sydd yn trigo yn Seir, a'r Moabiaid, y rhai
sydd yn trigo yn Ar) hyd onid elwyf dros yr
Iorddonen, i'r wlad y mae yr ARGLWYDD
ein Duw yn ei rhoddi i ni.
30 Ond ni fynnai Sehon brenhin Hesbon ein
gollwng heb ei law: oblegid yr ARGLWYDD
dy DDUW a galedasai ei yspryd ef, ac a gadarn-
hasai ei galon ef, er mwyn ei roddi ef yn dy
law di; megis heddyw *y gwelir.*
31 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf,
Wele, dechreuais roddi Sehon a'i wlad o'th
flaen di: dechreu feddiannu, fel yr etifeddech
ei wlad ef.
32 Yna Sehon a ddaeth allan i'n cyfarfod
ni, efe a'i holl bobl, i ryfel *yn* Jahas.
33 Ond yr ARGLWYDD ein Duw a'i rhoddes
ef o'n blaen; ac ni a'i tarawsom ef, a'i feibion,
a'i holl bobl:
34 Ac a ynnillasom ei holl ddinasoedd ef yr
amser hwnnw, ac a ddifrodasom bob dinas,
yn wŷr, yn wragedd, yn blant; ac ni adawsom
un y'ngweddill.
35 Ond ysglyfaethasom yr anifeiliaid i ni,
ac yspail y dinasoedd y rhai a ynnillasom.
36 O Aroer yr hon *sydd* ar fin afon Arnon,
ac *o'r* ddinas *sydd* ar yr afon, a hyd at Gilead,
ni bu ddinas a'r a ddïangodd rhagom: yr
ARGLWYDD ein Duw a roddes y cwbl o'n
blaen ni.
37 Yn unig ni ddaethost i dir meibion
Ammon, *sef* holl lann afon Jabboc, nac i
ddinasoedd y mynydd, nac i'r holl *leoedd* a
waharddasai yr ARGLWYDD ein Duw i ni.

PENNOD III.

1 *Gorchfygu Og brenhin Basan: 11 maint ei
wely ef. 12 Rhannu y tiroedd hynny rhwng
y ddau lwyth a hanner. 23 Gweddi Moses am
gael myned i'r wlad; 26 a rhoddi iddo gennad
i'w gweled hi.*

YNA y troisom, ac yr esgynasom *ar hyd*
ffordd Basan; ac Og brenhin Basan a
ddaeth allan i'n cyfarfod ni, efe a'i holl bobl,
i ryfel, i Edrei.
2 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf, Nac
ofna ef: oblegid yn dy law di y rhoddaf ef,
a'i holl bobl, a'i wlad; a thi a wnai iddo fel y
gwnaethost i Sehon brenhin yr Amoriaid, yr
hwn oedd yn trigo yn Hesbon.
3 Felly yr ARGLWYDD ein Duw a roddes
hefyd yn ein llaw ni Og brenhin Basan, a'i
holl bobl; ac ni a'i tarawsom ef, hyd na
adawyd iddo un y'ngweddill:
4 Ac a ynnillasom ei holl ddinasoedd ef yr
amser hwnnw, *fel* nad oedd ddinas nas dyg-
asom oddi arnynt; triugain dinas, holl wlad
Argob, brenhiniaeth Og o fewn Basan.
5 Yr holl ddinasoedd hyn *oedd* gedyrn o
furiau uchel, pyrth, a barrau, heb law dinas-
oedd heb furiau lawer iawn.
6 A difrodasom hwynt, fel y gwnaethom i
Sehon brenhin Hesbon, gan ddifrodi o bob
dinas y gwŷr, y gwragedd, a'r plant.
7 Ond yr holl anifeiliaid ac yspail y dinas-
oedd a ysglyfaethasom i ni ein hunain.
8 A ni a gymmerasom yr amser hwnnw o
law dau frenhin yr Amoriaid y wlad o'r tu
yma i'r Iorddonen, o afon Arnon hyd fynydd
Hermon;
9 (Y Sidoniaid a alwant Hermon yn Sirion,
a'r Amoriaid a'i galwant Senir)
10 Holl ddinasoedd y gwastad, a holl Gilead,
a holl Basan hyd Selchah, ac Edrei, dinasoedd
brenhiniaeth Og o fewn Basan.

11 Oblegid Og brenhin Basan yn unig a
adawsid o weddill y cawri: wele, ei wely ef
oedd wely haiarn: onid *yw* hwnnw yn Rab-
bath meibion Ammon? naw cufydd *oedd* ei
hŷd, a phedwar cufydd ei led, wrth gufydd gwr.
12 A'r wlad hon a berchenogasom ni yr
amser hwnnw, o Aroer yr hon *sydd* wrth
afon Arnon, a hanner mynydd Gilead, a'i
ddinasoedd ef a roddais i'r Reubeniaid ac i'r
Gadiaid.
13 A'r gweddill o Gilead, a holl Basan, *sef*
brenhiniaeth Og, a roddais i hanner llwyth
Manasseh; *sef* holl wlad Argob, a holl Basan,
yr hon a elwid Gwlad y cawri.
14 Jair mab Manasseh a gymmerth holl
wlad Argob, hyd fro Gesuri, a Maachathi,
ac a'u galwodd hwynt ar ei enw ei hun, Ba-
san Hafoth-Jair, hyd y dydd hwn.
15 Ac i Machir y rhoddais i Gilead.
16 Ac i'r Reubeniaid, ac i'r Gadiaid, y rhodd-
ais o Gilead hyd afon Arnon, hanner yr afon
a'r terfyn, ac hyd yr afon Jabboc, terfyn
meibion Ammon:
17 Hefyd y rhos, a'r Iorddonen, a'r terfyn o
Cinnereth hyd fôr y rhos, *sef* y môr heli, dan
Asdoth Pisgah, tu a'r dwyrain.
18 ¶ Gorchymynais hefyd i chwi yr amser
hwnnw, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD eich
Duw a roddes i chwi y wlad hon i'w meddian-
nu: ewch drosodd yn arfog o flaen eich brodyr
meibion Israel, pob rhai pybyr *o honoch.*
19 Yn unig eich gwragedd, a'ch plant, a'ch
anifeiliaid (gwn fod llawer o anifeiliaid i chwi)
a drigant yn eich dinasoedd a roddais i chwi.
20 Hyd pan wnelo yr ARGLWYDD i'ch brod-
yr orphwyso fel chwithau, a meddiannu o
honynt hwythau y wlad y mae yr ARGLWYDD
eich Duw yn ei rhoddi iddynt dros yr Ior-
ddonen: *yna* dychwelwch bob un i'w etifedd-
iaeth a roddais i chwi.
21 ¶ Gorchymynais hefyd i Josua yr amser
hwnnw, gan ddywedyd, Dy lygaid di a welsant
yr hyn oll a wnaeth yr ARGLWYDD eich Duw
i'r ddau frenhin hyn: felly y gwna yr AR-
GLWYDD i'r holl deyrnasoedd yr ydwyt ti yn
myned drosodd attynt.
22 Nac ofnwch hwynt: oblegid yr ARGLWYDD
eich Duw, efe a ymladd drosoch chwi.
23 Ac erfyniais ar yr ARGLWYDD yr amser
hwnnw, gan ddywedyd,
24 O ARGLWYDD DDUW, tydi a ddechreu-
aist ddangos i'th was dy fawredd, a'th law
gadarn: oblegid pa DDUW *sydd* yn y nefoedd,
neu ar y ddaear, yr hwn a weithreda yn ol dy
weithredoedd a'th nerthoedd di?
25 Gâd i mi fyned drosodd, attolwg, a gweled
y wlad dda *sydd* dros yr Iorddonen, a'r myn-
ydd da hwnnw, a Libanus.
26 Ond yr ARGLWYDD a ddigiasai wrthyf
o'ch plegid chwi, ac ni wrandawodd arnaf:
ond dywedyd a wnaeth yr ARGLWYDD wrth-
yf, Digon *yw hynny* i ti, na chwanega lefaru
wrthyf mwy am y peth hyn.
27 Dos i fynu i ben Pisgah, a dyrchafa dy
lygaid tu a'r gorllewin, a'r gogledd, a'r dehau,
a'r dwyrain, ac edrych *arni* â'th lygaid: o-
blegid ni chai di fyned dros yr Iorddonen hon.
28 Gorchymyn hefyd i Josua, a nertha a
chadarnhâ ef: oblegid efe a â drosodd o flaen
y bobl yma, ac efe a ran iddynt yn etifedd-
iaeth y wlad yr hon a weli di.
29 Felly aros a wnaethom yn y dyffryn gyf-
erbyn a Beth-peor.

PENNOD IV.

1 *Annog y bobl i ufudd-dod. 41 Moses yn ap-
pwyntio y tair dinas noddfa o'r tu hwnnw
i'r Iorddonen.*

BELLACH gan hynny, O Israel, gwrando
ar y deddfau ac ar y barnedigaethau *yr
ydwyf* yn eu dysgu i chwi i'*w* gwneuthur; fel
y byddoch byw, ac yr eloch, ac y meddian-
noch y wlad y mae ARGLWYDD DDUW eich
tadau yn ei rhoddi i chwi.
2 Na chwanegwch at y gair yr ydwyf yn
ei orchymyn i chwi, ac na leihêwch *ddim*
o hono ef, gan gadw gorchymynion yr AR-
GLWYDD eich Duw, y rhai *yr wyf fi* yn eu
gorchymyn i chwi.
3 Eich llygaid chwi oedd yn gweled yr hyn
a wnaeth yr ARGLWYDD am Baal-peor; o-
blegid pob gwr a'r a aeth ar ol Baal-peor, yr
ARGLWYDD dy DDUW a'i difethodd ef o'th
blith di.
4 Ond chwi y rhai oeddych yn glynu wrth yr
ARGLWYDD eich Duw, byw *ydych* heddyw oll.
5 Wele, dysgais i chwi ddeddfau a barned-
igaethau, fel y gorchymynodd yr ARGLWYDD
fy NUW i mi; i wneuthur *o honoch* felly, yn
y wlad *yr ydych* ar fyned i mewn iddi i'w
meddiannu.
6 Cedwch gan hynny, a gwnewch *hwynt:*
oblegid hyn *yw* eich doethineb, a'ch deall
chwi, y'ngolwg y bobloedd, y rhai a glywant
yr holl ddeddfau hyn, ac a ddywedant, Yn
ddiau pobl ddoeth a deallus *yw* y genedl fawr
hon.
7 Oblegid pa genedl *mor* fawr, yr hon *y mae*
Duw iddi yn nesâu atti, fel yr ARGLWYDD
ein Duw ni, ym mhob *dim* a'r y galwom
arno?
8 A pha genedl *mor* fawr, yr hon *y mae* iddi
ddeddfau a barnedigaethau cyfiawn, megis yr
holl gyfraith hon yr ydwyf fi yn ei rhoddi
heddyw ger eich bron chwi?
9 Ond gochel arnat, a chadw dy enaid yn
ddyfal, rhag anghofio o honot y pethau a
welodd dy lygaid, a chilio o honynt allan
o'th galon di holl ddyddiau dy einioes; ond
hysbysa hwynt i'th feibion, ac i feibion dy
feibion:
10 *Sef* y dydd y sefaist ger bron yr ARGLWYDD
dy DDUW yn Horeb, pan ddywedodd yr
ARGLWYDD wrthyf, Cynnull i mi y bobl,
fel y gwnelwyf iddynt glywed fy ngeiriau, y
rhai a ddysgant i'm hofni i, yr holl ddyddiau
y byddont fyw ar y ddaear, ac y dysgont
hwynt i'w meibion.
11 A nesasoch, a safasoch dan y mynydd;
a'r mynydd oedd yn llosgi gan dân hyd
entrych awyr, yn dywyllwch, a chwmmwl,
a thywyllwch dudew.
12 A'r ARGLWYDD a lefarodd wrthych o
ganol y tân; *a* chwi a glywsoch lais y geiriau,
ac nid oeddych yn gweled llun *dim*, ond llais.
13 Ac efe a fynegodd i chwi ei gyfammod a
orchymynodd efe i chwi i'w wneuthur, *sef* y
dengair; ac a'u hysgrifenodd hwynt ar ddwy
lech faen.
14 ¶ A'r ARGLWYDD a orchymynodd i mi
yr amser hwnnw ddysgu i chwi ddeddfau, a
barnedigaethau, i wneuthur o honoch hwynt
yn y wlad yr ydych chwi yn myned iddi i'w
meddiannu.
15 Gwyliwch gan hynny yn ddyfal ar eich
eneidiau (oblegid ni welsoch ddim llun yn y
dydd y llefarodd yr ARGLWYDD wrthych yn
Horeb, o ganol y tân)
16 Rhag ymlygru o honoch, a gwneuthur i
chwi ddelw gerfiedig, cyffelybrwydd un ddelw,
llun gwrryw neu fenyw,
17 Llun un anifail a'r *sydd* ar y ddaear, llun
un aderyn asgellog a eheda yn yr awyr,
18 Llun un ymlusgiad ar y ddaear, llun un pysg-
odyn a'r *y sydd* yn y dyfroedd dan y ddaear;
19 Hefyd rhag dyrchafu o honot dy lygaid
tu a'r nefoedd, a gweled yr haul, a'r lleuad,
a'r sêr, *sef* holl lu y nefoedd, a'th yrru di i
ymgrymmu iddynt, a gwasanaethu o honot
hwynt, y rhai a rannodd yr ARGLWYDD dy
DDUW i'r holl bobloedd dan yr holl nefoedd.
20 Ond yr ARGLWYDD a'ch cymmerodd
chwi, ac a'ch dug chwi allan o'r pair haiarn,
o'r Aipht, i fod iddo ef yn bobl, yn etifedd-
iaeth; fel *y gwelir* y dydd hwn.
21 A'r ARGLWYDD a ddigiodd wrthyf am
eich geiriau chwi, ac a dyngodd nad awn i
dros yr Iorddonen, ac na chawn fyned i
mewn i'r wlad dda, yr hon y mae yr AR-
GLWYDD dy DDUW yn ei rhoddi i ti yn
etifeddiaeth.
22 Oblegid byddaf farw yn y wlad hon, ni
chaf fi fyned dros yr Iorddonen: ond
chwychwi a ewch drosodd, ac a feddiennwch
y wlad dda honno.
23 Ymgedwch arnoch rhag anghofio cyfam-
mod yr ARGLWYDD eich Duw, yr hwn a
ammododd efe â chwi, a gwneuthur o honoch
i chwi ddelw gerfiedig, llun dim oll a wa-
harddodd yr ARGLWYDD dy DDUW i ti.
24 Oblegid yr ARGLWYDD dy DDUW sydd
dân ysol, *a* Duw eiddigus.
25 ¶ Pan genhedlych feibion, ac wyrion, a
hir-drigo o honoch yn y wlad, ac ymlygru o
honoch, a gwneuthur o honoch ddelw gerf-
iedig, llun dim, a gwneuthur drygioni y'ng-
olwg yr ARGLWYDD dy DDUW i'w ddigio ef;
26 Galw yr ydwyf yn dystion yn eich erbyn
chwi heddyw y nefoedd a'r ddaear, gan ddar-
fod y derfydd am danoch yn fuan oddi ar y
tir yr ydych yn myned dros yr Iorddonen
iddo i'w feddiannu: nid estynwch ddyddiau
ynddo, ond gan ddifetha y'ch difethir.
27 A'r ARGLWYDD a'ch gwasgara chwi ym
mhlith y bobloedd, a chwi a adewir yn ddyn-
ion anaml ym mysg y cenhedloedd, y rhai y
dwg yr ARGLWYDD chwi attynt:
28 Ac yno y gwasanaethwch dduwiau *o*
waith dwylaw dyn, *sef* pren a maen, y rhai ni
welant, ac ni chlywant, ac ni fwyttânt, ac ni
aroglant.
29 Os oddi yno y ceisi yr ARGLWYDD dy
DDUW, ti a'i cai ef, os ceisi ef â'th holl galon,
ac â'th holl enaid.
30 Pan gyfyngo arnat, a digwyddo yr holl
bethau hyn i ti, yn y dyddiau diweddaf,
os dychweli at yr ARGLWYDD dy DDUW, a
gwrando ar ei lais ef:
31 (O herwydd yr ARGLWYDD dy DDUW
sydd DDUW trugarog) ni edy efe di, ac ni'th
ddifetha, ac nid anghofia gyfammod dy dad-
au, yr hwn a dyngodd efe wrthynt.
32 Canys ymofyn yn awr am y dyddiau
gynt, a fu o'th flaen di, o'r dydd y crëodd
Duw ddyn ar y ddaear, ac o'r *naill* gwrr i'r
nefoedd hyd y cwrr *arall* i'r nefoedd, a fu
megis y mawrbeth hwn, neu a glybuwyd ei
gyffelyb ef:
33 A glybu pobl lais Duw yn llefaru o ganol
y tân, fel y clywaist ti, a byw?
34 A brofodd *un* Duw ddyfod i gymmeryd
iddo genedl o ganol cenedl, trwy brofedig-
aethau, trwy arwyddion, a thrwy ryfeddodau,
a thrwy ryfel, a thrwy law gadarn, a thrwy
fraich estynedig, a thrwy ofn mawr, fel yr
hyn oll a wnaeth yr ARGLWYDD eich Duw
eroch chwi yn yr Aipht y'ngŵydd dy lygaid?
35 Gwnaethpwyd i ti weled *hynny*, i wybod
mai yr ARGLWYDD *sydd* DDUW, nad *oes* neb
arall ond efe.
36 O'r nefoedd y parodd i ti glywed ei lais,
i'th hyfforddi di; ac ar y ddaear y parodd i ti
weled ei dân mawr, a thi a glywaist o ganol
y tân ei eiriau ef.

37 Ac o achos iddo garu dy dadau, am hynny
y dewisodd efe eu had hwynt ar eu hol; ac
a'th ddug di o'i flaen, â'i fawr allu, allan o'r
Aipht:
38 I yrru cenhedloedd mwy a chryfach nâ
thi ymaith o'th flaen di, i'th ddwyn di i
mewn, i roddi i ti eu gwlad hwynt yn etifedd-
iaeth, fel heddyw.
39 Gwybydd gan hynny heddyw, ac ystyria
yn dy galon, mai yr ARGLWYDD *sydd* DDUW
yn y nefoedd oddi arnodd, ac ar y ddaear
oddi tanodd; *ac* nid neb arall.
40 Cadw dithau ei ddeddfau ef, a'i orchym-
ynion, y rhai *yr ydwyf* yn eu gorchymyn i ti
heddyw; fel y byddo yn dda i ti, ac i'th feib-
ion ar dy ol di, fel yr estynech ddyddiau ar y
ddaear, yr hon y mae yr ARGLWYDD dy
DDUW yn ei rhoddi i ti byth.
41 ¶ Yna Moses a neillduodd dair dinas o'r
tu yma i'r Iorddonen, tu a chodiad haul;
42 I gael o'r llofrudd ffoi yno, yr hwn a
laddai ei gymmydog yn amryfus, ac efe heb
ei gasâu o'r blaen; fel y gallai ffoi i un o'r
dinasoedd hynny, a byw:
43 *Sef* Beser yn yr anialwch, yng ngwastad-
tir y Reubeniaid; a Ramoth yn Gilead y Gad-
iaid; a Golan o fewn Basan y Manassiaid.
44 ¶ A dyma y gyfraith a osododd Moses o
flaen meibion Israel;
45 Dyma y tystiolaethau, a'r deddfau, a'r
barnedigaethau, a lefarodd Moses wrth feibion
Israel, gwedi eu dyfod allan o'r Aipht:
46 Tu yma i'r Iorddonen, yn y dyffryn, ar
gyfer Beth-peor, y'ngwlad Sehon brenhin yr
Amoriaid, yr hwn oedd yn trigo yn Hesbon,
yr hwn a darawsai Moses a meibion Israel,
wedi eu dyfod allan o'r Aipht:
47 Ac a berchenogasant ei wlad ef, a gwlad
Og brenhin Basan, dau o frenhinoedd yr
Amoriaid, y rhai *oedd* tu yma i'r Iorddonen,
tu a chodiad haul;
48 O Aroer, yr hon *oedd* ar lann afon Arnon,
hyd fynydd Sion, hwn *yw* Hermon;
49 A'r holl ros tu hwnt i'r Iorddonen tu a'r
dwyrain, a hyd at fôr y rhos, dan Asdoth
Pisgah.

PENNOD V.

1 *Y cyfammod yn Horeb.* 6 *Y deg gorchymyn.*
22 *Moses, ar ddeisyfiad y bobl, yn derbyn y
gyfraith gan Dduw.*

A MOSES a alwodd holl Israel, ac a ddy-
wedodd wrthynt, Clyw, O Israel, y deddf-
au a'r barnedigaethau yr ydwyf yn eu llefaru
lle y clywoch heddyw; fel y byddo i chwi eu
dysgu, a'u cadw, a'u gwneuthur.
2 Yr ARGLWYDD ein Duw a wnaeth gyf-
ammod â ni yn Horeb.
3 Nid â'n tadau ni y gwnaeth yr ARGLWYDD
y cyfammod hwn, ond â nyni; nyni, y rhai
ydym yn fyw bob un yma heddyw.
4 Wyneb yn wyneb yr ymddiddanodd yr
ARGLWYDD â chwi yn y mynydd, o ganol y
tân,
5 (Myfi oeddwn yr amser hwnnw yn sefyll
rhwng yr ARGLWYDD a chwi, i fynegi i chwi
air yr ARGLWYDD: canys ofni a wnaethoch
rhag y tân, ac nid esgynech i'r mynydd) gan
ddywedyd,
6 ¶ Yr ARGLWYD dy DDUW *ydwyf* fi, yr
hwn a'th ddug allan o dir yr Aipht, o dŷ y
caethiwed.
7 Na fydded i ti dduwiau eraill ger fy
mron i.
8 Na wna i ti ddelw gerfiedig, *na* llun *dim*
a'r *y sydd* yn y nefoedd oddi uchod, nac a'r
y sydd yn y ddaear oddi isod, nac a'r *y sydd*
yn y dyfroedd oddi tan y ddaear.
9 Nac ymgrymma iddynt, ac na wasanaetha
hwynt: oblegid myfi yr ARGLWYDD dy
DDUW *ydwyf* DDUW eiddigus, yn ymweled
âg anwiredd y tadau ar y plant, hyd y dryd-
edd a'r bedwaredd *genhedlaeth* o'r rhai a'm
casânt;
10 Ac yn gwneuthur trugaredd i filoedd o'r
rhai a'm carant, ac a gadwant fy ngorchym-
ynion.
11 Na chymmer enw yr ARGLWYDD dy
DDUW yn ofer: canys nid dieuog gan yr
ARGLWYDD yr hwn a gymmero ei enw ef yn
ofer.
12 Cadw y dydd Sabboth i'w sancteiddio ef,
fel y gorchymynodd yr ARGLWYDD dy DDUW
i ti.
13 Chwe diwrnod y gweithi, ac y gwnai dy
holl waith:
14 Ond y seithfed dydd *yw* Sabboth yr AR-
GLWYDD dy DDUW: na wna *ynddo* ddim
gwaith, tydi, na'th fab, na'th ferch, na'th was,
na'th forwyn, na'th ŷch, na'th asyn, nac yr
un o'th anifeiliaid, na'th ddieithrddyn yr hwn
fyddo o fewn dy byrth; fel y gorphwyso dy
was a'th forwyn, fel ti dy hun.
15 A chofia mai gwas a fuost ti y'ngwlad yr
Aipht, a'th ddwyn o'r ARGLWYDD dy DDUW
allan oddi yno â llaw gadarn, ac â braich
estynedig: am hynny y gorchymynodd yr
ARGLWYDD dy DDUW i ti gadw dydd y
Sabboth.
16 ¶ Anrhydedda dy dad a'th fam, fel y
gorchymynodd yr ARGLWYDD dy DDUW i
ti; fel yr estyner dy ddyddiau, ac fel y byddo
yn dda i ti ar y ddaear yr hon y mae yr AR-
GLWYDD dy DDUW yn ei rhoddi i ti.
17 Na ladd.
18 Ac na wna odineb.
19 Ac na ladratta.
20 Ac na ddwg gam dystiolaeth yn erbyn dy
gymmydog.
21 Ac na chwennych wraig dy gymmydog,
ac na chwennych dŷ dy gymmydog, na'i faes,
na'i was, na'i forwyn, na'i ŷch, na'i asyn, na
dim a'r *y sydd* eiddo dy gymmydog.
22 ¶ Y geiriau hyn a lefarodd yr ARGLWYDD
wrth eich holl gynnulleidfa yn y mynydd, o
ganol y tân, y cwmmwl, a'r tywyllwch, *â*
llais uchel; ac ni chwanegodd *ddim;* ond
ysgrifenodd hwynt ar ddwy lech o gerrig, ac
a'u rhoddes attaf fi.
23 A darfu, wedi clywed o honoch y llais o
ganol y tywyllwch (a'r mynydd yn llosgi gan
dân) yna nesasoch attaf, *sef* holl bennaethiaid
eich llwythau, a'ch henuriaid chwi;
24 Ac a ddywedasoch, Wele yr ARGLWYDD
ein Duw a ddangosodd i ni ei ogoniant, a'i
fawredd; a'i lais ef a glywsom ni o ganol y
tân: heddyw y gwelsom lefaru o DDUW wrth
ddyn, a byw o hono.
25 Weithian gan hynny paham y byddwn
feirw? oblegid y tân mawr hwn a'n difa ni:
canys os nyni a chwanegwn glywed llais yr
ARGLWYDD ein Duw mwyach, marw a
wnawn.
26 Oblegid pa gnawd oll *sydd*, yr hwn a
glybu lais y Duw byw yn llefaru o ganol y
tân, fel nyni, ac a fu fyw?
27 Nesâ di, a chlyw yr hyn oll a ddywed yr
ARGLWYDD ein Duw; a llefara di wrthym
ni yr hyn oll a lefaro yr ARGLWYDD ein
Duw wrthyt ti: a nyni a wrandawn, ac a
wnawn *hynny*.
28 A'r ARGLWYDD a glybu lais eich geiriau
chwi, pan lefarasoch wrthyf; a dywedodd yr
ARGLWYDD wrthyf, Clywais lais geiriau y
bobl hyn, y rhai a lefarasant wrthyt: da y
dywedasant yr hyn oll a ddywedasant.

29 O na byddai gyfryw galon ynddynt, i'm
hofni i, ac i gadw fy holl orchymynion bob
amser; fel y byddai da iddynt ac i'w plant yn
dragywyddol!
30 Dos, dywed wrthynt, Dychwelwch i'ch
pebyll.
31 Ond saf di yma gyd â myfi; a mi a ddy-
wedaf wrthyt yr holl orchymynion, a'r deddf-
au, a'r barnedigaethau a ddysgi di iddynt, ac
a wnant hwythau yn y wlad yr wyf fi ar ei
rhoddi iddynt i'w pherchenogi.
32 Edrychwch gan hynny am wneuthur fel
y gorchymynodd yr ARGLWYDD eich Duw i
chwi: na chiliwch i'r tu dehau nac i'r tu
aswy.
33 Cerddwch yn yr holl ffyrdd a orchymyn-
odd yr ARGLWYDD eich Duw i chwi; fel y
byddoch fyw, ac y byddo yn dda i chwi, ac
yr estynoch ddyddiau yn y wlad yr hon a
feddiennwch.

PENNOD VI.

1 *Diwedd y gyfraith yw ufudd-dod.* 3 *Annog i ufuddhau.*

A DYMA y gorchymynion, y deddfau, a'r
barnedigaethau a orchymynodd yr AR-
GLWYDD eich Duw eu dysgu i chwi; *fel* y
gwneloch *hwynt* yn y wlad yr ydych yn
myned iddi i'w meddiannu:
2 Fel yr ofnech yr ARGLWYDD dy DDUW,
gan gadw ei holl ddeddfau, a'i orchymynion
ef, y rhai yr wyf fi yn eu gorchymyn i ti; ti,
a'th fab, a mab dy fab, holl ddyddiau dy ein-
ioes; ac fel yr estyner dy ddyddiau.
3 ¶ Clyw gan hynny, O Israel, ac edrych am
eu gwneuthur *hwynt;* fel y byddo yn dda-
ionus i ti, ac fel y cynnyddoch yn ddirfawr,
fel yr addawodd ARGLWYDD DDUW dy dad-
au i ti, mewn gwlad yn llifeirio o laeth a mêl.
4 Clyw, O Israel; YR ARGLWYDD ein DUW
ni *sydd* un ARGLWYDD.
5 Câr di gan hynny yr ARGLWYDD dy
DDUW â'th holl galon, ac â'th holl enaid, ac
â'th holl nerth.
6 A bydded y geiriau hyn, yr ydwyf yn eu
gorchymyn i ti heddyw, yn dy galon.
7 A hysbysa hwynt i'th blant; a chrybwyll
am danynt pan eisteddych yn dy dŷ, a phan
gerddych ar y ffordd, a phan orweddych *i
lawr,* a phan gyfodych *i fynu.*
8 A rhwym hwynt yn arwydd ar dy law;
byddant yn rhactalau rhwng dy lygaid.
9 Ysgrifena hwynt hefyd ar byst dy dŷ, ac
ar dy byrth.
10 Ac fe a dderfydd, wedi i'r ARGLWYDD
dy DDUW dy ddwyn di i'r wlad (yr hon y
tyngodd efe wrth dy dadau, wrth Abraham,
wrth Isaac, ac wrth Jacob, ar ei rhoddi i ti)
i ddinasoedd mawrion a theg y rhai nid adeil-
adaist,
11 A thai llawnion o bob daioni y rhai nis
llenwaist, a phydewau cloddiedig y rhai nis
cloddiaist, i winllannoedd ac olew-wyddlan-
nau y rhai nis plennaist, wedi i ti fwytta,
a'th ddigoni;
12 Yna cadw arnat, rhag anghofio o honot
yr ARGLWYDD, yr hwn a'th ddug allan o
wlad yr Aipht, o dŷ y caethiwed.
13 Yr ARGLWYDD dy DDUW a ofni, ac ef a
wasanaethi, ac i'w enw ef y tyngi.
14 Na cherddwch ar ol duwiau dieithr, o
dduwiau y bobloedd *sydd* o'ch amgylch chwi:
15 (Oblegid Duw eiddigus *yw* yr ARGLWYDD
dy DDUW yn dy fysg di) rhag i lid yr AR-
GLWYDD dy DDUW ennyn yn dy erbyn, a'th
ddifetha di oddi ar wyneb y ddaear.
16 ¶ Na themtiwch yr ARGLWYDD eich
Duw, fel y temtiasoch *ef* ym Massah.
17 Gan gadw cedwch orchymynion yr AR-
GLWYDD eich DUW a'i dystiolaethau, a'i
ddeddfau, y rhai a orchymynodd efe i ti.
18 A gwna yr *hyn sydd* uniawn a daionus
yng'olwg yr ARGLWYDD: fel y byddo da i ti:
a myned o honot i mewn, a pherchenogi y
wlad dda, yr hon trwy lw a addawodd yr
ARGLWYDD i'th dadau di;
19 Gan yrru ymaith dy holl elynion o'th
flaen, fel y llefarodd yr ARGLWYDD.
20 Pan ofyno dy fab i ti wedi hyn, gan ddy-
wedyd, Beth *yw* y tystiolaethau, a'r deddfau,
a'r barnedigaethau, a orchymynodd yr AR-
GLWYDD ein DUW i chwi?
21 Yna dywed wrth dy fab, Ni a fuom gaeth-
weision i Pharaoh yn yr Aipht; a'r AR-
GLWYDD a'n dug ni allan o'r Aipht â llaw
gadarn.
22 Rhoddes yr ARGLWYDD hefyd arwydd-
ion, a rhyfeddodau mawrion a niweidiol, ar
yr Aipht, ar Pharaoh a'i holl dŷ, yn ein
golwg ni;
23 Ac a'n dug ni allan oddi yno, fel y dygai
efe nyni i mewn, i roddi i ni y wlad yr hon
trwy lw a addawsai efe i'n tadau ni.
24 A'r ARGLWYDD a orchymynodd i ni
wneuthur yr holl ddeddfau hyn, i ofni yr
ARGLWYDD ein DUW, er daioni i ni yr holl
ddyddiau; fel y cadwai efe nyni yn fyw,
megis *y mae* y dydd hwn.
25 A chyfiawnder a fydd i ni, os ymgadwn
i wneuthur y gorchymynion hyn oll, o flaen
yr ARGLWYDD ein DUW, fel y gorchymyn-
odd efe i ni.

PENNOD VII.

1 *Gwahardd pob cyfeillach â'r cenhedloedd,* 4 *rhag ofn delw-addoliaeth,* 6 *o ran sancteiddrwydd y bobl,* 9 *o ran naturiaeth Duw yn ei drugaredd a'i gyfiawnder,* 17 *o ran sicred yw yr oruchafiaeth a rydd Duw arnynt.*

PAN y'th ddygo yr ARGLWYDD dy DDUW i
mewn i'r wlad *yr ydwyt* ti yn myned iddi
i'w meddiannu, a gyrru o hono ymaith gen-
hedloedd lawer o'th flaen di, yr Hethiaid, a'r
Girgasiaid, a'r Amoriaid, a'r Canaaneaid, a'r
Phereziaid, a'r Hefiaid, a'r Jebusiaid, saith
o genhedloedd lliosoccach a chryfach nâ
thydi;
2 A rhoddi o'r ARGLWYDD dy DDUW hwynt
o'th flaen di, a tharo o honot ti hwynt: gan
ddifrodi difroda hwynt; na wna gyfammod
â hwynt, ac na thrugarhâ wrthynt.
3 Nac ymgyfathracha chwaith â hwynt;
na ddod dy ferch i'w fab ef, ac na chymmer
ei ferch ef i'th fab dithau.
4 Canys efe a dry dy fab di oddi ar fy ol
i, fel y gwasanaethont dduwiau dieithr: felly
yr ennyn llid yr ARGLWYDD i'ch erbyn
chwi, ac a'th ddifetha di yn ebrwydd.
5 Ond fel hyn y gwnewch iddynt: Din-
ystriwch eu hallorau, a thorrwch eu colofnau
hwynt; cwympwch hefyd eu llwynau, a
llosgwch eu delwau cerfiedig hwy yn y tân.
6 Canys pobl sanctaidd *ydwyt* ti i'r AR-
GLWYDD dy DDUW: yr ARGLWYDD dy
DDUW a'th ddewisodd di i fod yn bobl
unig iddo ei hun, o'r holl bobloedd *sydd* ar
wyneb y ddaear.
7 Nid am eich bod yn lliosoccach nâ'r holl
bobloedd, yr hoffodd yr ARGLWYDD chwi,
ac y'ch dewisodd; o herwydd *yr oeddych*
chwi yn anamlaf o'r holl bobloedd:
8 Ond o herwydd caru o'r ARGLWYDD
chwi, ac er mwyn cadw o hono ef y llw a
dyngodd efe wrth eich tadau, y dug yr AR-
GLWYDD chwi allan â llaw gadarn, ac a'ch

gwaredodd o dŷ y caethiwed, o law Pharaoh
brenhin yr Aipht.
9 Gwybydd gan hynny mai yr ARGLWYDD
dy DDUW *sydd* DDUW, *sef* y DUW ffyddlawn,
yn cadw cyfammod a thrugaredd â'r rhai
a'i carant ef, ac a gadwant ei orchymynion,
hyd fil o genhedlaethau;
10 Ac yn talu y pwyth i'w gâs, yn ei wyneb,
gan ei ddifetha ef: nid oeda efe i'w gâs; yn
ei wyneb y tâl efe iddo.
11 Cadw gan hynny y gorchymynion, a'r
deddfau, a'r barnedigaethau, y rhai yr ydwyf
fi yn eu gorchymyn i ti heddyw, i'w gwneuth-
ur.
12 ¶ A bydd, o achos gwrando o honoch
ar y barnedigaethau hyn, a'u cadw, a'u
gwneuthur hwynt; y ceidw yr ARGLWYDD
dy DDUW â thi y cyfammod, a'r drugaredd,
a addawodd efe trwy lw i'th dadau di:
13 Ac a'th gâr, ac a'th fendithia, ac a'th
amlhâ di; ac a fendiga ffrwyth dy fru, a
ffrwyth dy dir di, dy ŷd, a'th win, a'th olew,
a chynnydd *dy* wartheg, a diadellau dy
ddefaid, yn y tir y tyngodd efe wrth dy dad-
au, ar ei roddi i ti.
14 Bendigedig fyddi uwch law yr holl bobl-
oedd: ni bydd yn dy blith di un gwrryw nac
un fenyw yn anffrwythlawn, nac ym mhlith
dy anifeiliaid di.
15 Hefyd yr ARGLWYDD a dynn oddi wrthyt
ti bob gwendid, ac ni esyd arnat ti yr un o
glefydau drwg yr Aipht, y rhai a adwaenost:
ond ar dy holl gaseion di y rhydd efe hwynt.
16 Difetha gan hynny yr holl bobloedd y
mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn eu rhoddi
i ti: nac arbeded dy lygad hwynt, ac na
wasanaetha eu duwiau hwynt; oblegid magl
i ti *a fyddai* hynny.
17 Os dywedi yn dy galon, Lliosoccach *yw*
y cenhedloedd hyn nâ myfi; pa ddelw y
gallaf eu gyrru hwynt ymaith?
18 Nac ofna rhagddynt: gan gofio cofia yr
hyn a wnaeth yr ARGLWYDD dy DDUW i
Pharaoh, ac i'r holl Aipht;
19 Y profedigaethau mawrion y rhai a wel-
odd dy lygaid, a'r arwyddion, a'r rhyfedd-
odau, a'r llaw gadarn, a'r braich estynedig,
â'r rhai y'th ddug yr ARGLWYDD dy DDUW
allan: felly y gwna yr ARGLWYDD dy DDUW
i'r holl bobloedd yr wyt ti yn eu hofni.
20 A'r ARGLWYDD dy DDUW hefyd a dden-
fyn gaccwn yn eu plith hwynt, hyd oni
ddarfyddo am y rhai gweddill, a'r rhai a
ymguddiant rhagot ti.
21 Nac ofna rhagddynt: oblegid yr AR-
GLWYDD dy DDUW *sydd* yn dy ganol di, yn
DDUW mawr, ac ofnadwy.
22 A'r ARGLWYDD dy DDUW a yrr ymaith
y cenhedloedd hynny o'th flaen di, *bob* ych-
ydig *ac* ychydig: ni elli eu difetha hwynt ar
unwaith, rhag myned o fwystfilod y maes yn
amlach nâ thydi.
23 Ond yr ARGLWYDD dy DDUW a'u rhydd
hwynt o'th flaen di, ac a'u cystuddia hwynt
â chystudd dirfawr, nes eu difetha hwynt;
24 Ac a rydd eu brenhinoedd hwynt yn dy
law di, a thi a ddifethi eu henw hwynt oddi
tan y nefoedd: ni saif gwr yn dy wyneb di,
nes difetha o honot ti hwynt.
25 Llosg ddelwau cerfiedig eu duwiau hwynt
yn tân: na chwennych na'r arian na'r aur
a fyddo arnynt, i'w cymmeryd i ti; rhag dy
faglu âg ef: oblegid ffieidd-dra i'r ARGLWYDD
dy DDUW *ydyw*.
26 Na ddwg dithau ffieidd-dra i'th dŷ, fel
y byddech ysgymmunbeth megis yntau: gan
ddirmygu dirmyga ef, a chan ffieiddio ffieidd-
ia ef; oblegid ysgymmunbeth *yw* efe.

PENNOD VIII.

1 *Annog i ufudd-dod, o ran ymgeledd Duw iddynt hwy.*

EDRYCHWCH am wneuthur pob gor-
chymyn yr wyf fi yn ei orchymyn i ti
heddyw; fel y byddoch fyw, ac y cynnydd-
och, ac yr eloch i mewn, ac y meddiannoch
y wlad a addawodd yr ARGLWYDD wrth eich
tadau trwy lw.
2 A chofia yr holl ffordd yr arweiniodd yr
ARGLWYDD dy DDUW di ynddi y deugain
mlynedd hyn, trwy yr anialwch, er mwyn
dy gystuddio di, gan dy brofi, i wybod yr
hyn *oedd* yn dy galon, a gedwit ti ei orchy-
mynion ef, ai nas *cedwit*.
3 Ac efe a'th ddarostyngodd, ac a oddefodd
i ti newynu, ac a'th fwydodd â manna, yr
hwn nid adwaenit, ac nid adwaenai dy dadau;
fel y gwnai efe i ti wybod nad trwy fara yn
unig y bydd byw dyn, ond trwy bob *gair* a'r
sydd yn dyfod allan o enau yr ARGLWYDD y
bydd byw dyn.
4 Dy ddillad ni heneiddiodd am danat, a'th
droed ni chwyddodd, y deugain mlynedd
hyn.
5 Cydnebydd dithau yn dy galon, *fod* yr
ARGLWYDD dy DDUW yn dy ddysgu di, fel
y dysg gwr ei fab ei hun.
6 A chadw orchymynion yr ARGLWYDD
dy DDUW, i rodio yn ei ffyrdd, ac i'w ofni ef.
7 ¶ Oblegid y mae yr ARGLWYDD dy DDUW
yn dy ddwyn i mewn i wlad dda, i wlad
afonydd dyfroedd, ffynhonnau, a dyfnderau
yn tarddu allan yn y dyffryn, ac yn y myn-
ydd;
8 Gwlad gwenith, haidd, a gwinwydd, a
ffigyswydd, a phomgranadwydd; gwlad olew
olew-wydden, a mêl;
9 Gwlad yr hon y bwyttêi fara ynddi heb
brinder, *ac* ni bydd eisieu dim arnat ynddi;
gwlad yr hon *y mae* ei cherrig yn haiarn, ac
o'i mynyddoedd y cloddi bres.
10 Pan fwyttêych, a'th ddigoni; yna y
bendithi yr ARGLWYDD dy DDUW, am y
wlad dda a roddes efe i ti.
11 Cadw arnat rhag anghofio yr ARGLWYDD
dy DDUW, heb gadw ei orchymynion, a'i
farnedigaethau, a'i ddeddfau ef, y rhai yr
ydwyf fi yn eu gorchymyn i ti heddyw:
12 Rhag wedi i ti fwytta, a'th ddigoni, ac
adeiladu tai teg, a thrigo *ynddynt;*
13 A lliosogi o'th wartheg a'th ddefaid di,
ac amlhâu o arian ac aur gennyt, ac amlhâu
o'r hyn oll *y sydd* gennyt:
14 Yna ymddyrchafu o'th galon, ac ang-
hofio o honot yr ARGLWYDD dy DDUW (yr
hwn a'th ddug allan o wlad yr Aipht, o dŷ
y caethiwed;
15 Yr hwn a'th dywysodd di trwy yr anial-
wch mawr ac ofnadwy, *lle yr ydoedd* seirph
tanllyd, ac ysgorpionau, a syched lle nid
oedd dwfr; yr hwn a ddygodd i ti ddwfr
allan o'r graig gallestr;
16 Yr hwn a'th fwydodd di yn yr anialwch
â manna, yr hwn nid adwaenai dy dadau, er
dy ddarostwng, ac er dy brofi di, i wneuthur
daioni i ti yn dy ddiwedd)
17 *A* dywedyd o honot yn dy galon, Fy
nerth fy hun, a chryfder fy llaw a barodd
i mi y cyfoeth hwn.
18 Ond cofia yr ARGLWYDD dy DDUW:
oblegid efe *yw* yr hwn *sydd* yn rhoddi nerth
i ti i beri cyfoeth, fel y cadarnhâo efe ei gyf-
ammod, yr hwn a dyngodd efe wrth dy
dadau, fel *y mae* y dydd hwn.
19 Ac os gan anghofio yr anghofi y AR-
GLWYDD dy DDUW, a dilyn duwiau dieithr
a'u gwasanaethu hwynt, ac ymgrymu

iddynt; yr ydwyf fi yn tystiolaethu yn eich
erbyn chwi heddyw, gan ddifetha y'ch di-
fethir.
20 Fel y cenhedloedd y rhai y mae yr AR-
GLWYDD ar eu difetha o'ch blaen chwi, felly
y difethir chwithau; am na wrandawsoch ar
lais yr ARGLWYDD eich DUW.

PENNOD IX.

1 *Moses yn eu hannog, nad ymddiriedent yn eu cyfiawnder eu hunain; gan ddatgan eu hamryw wrthryfel hwynt.*

GWRANDO, Israel: *Yr wyt* ti yn myned
heddyw dros yr Iorddonen hon, i fyned
i mewn i berchenogi cenhedloedd mwy a
chryfach na thi, dinasoedd mawrion a chaerog
hyd y nefoedd;
2 Pobl fawr ac uchel, meibion Anac, y rhai
a adnabuost, ac y clywaist ti *ddywedyd am*
danynt, Pwy a saif o flaen meibion Anac!
3 Gwybydd gan hynny heddyw, *fod* yr AR-
GLWYDD dy DDUW yn myned trosodd o'th
flaen di yn dân ysol: efe a'u difetha hwynt,
ac efe a'u darostwng hwynt o'th flaen di:
felly y gyrri hwynt ymaith, ac y difethi
hwynt yn fuan, megis y llefarodd yr AR-
GLWYDD wrthyt.
4 Na ddywed yn dy galon, wedi gyrru o'r
ARGLWYDD dy DDUW hwynt allan o'th
flaen di, gan ddywedyd, Am fy nghyfiawnder
y dygodd yr ARGLWYDD fi i feddiannu y
tir hwn: ond am annuwioldeb y cenhedl-
oedd hyn, y gyrrodd yr ARGLWYDD hwynt
allan o'th flaen di.
5 Nid am dy gyfiawnder di, nac am union-
deb dy galon, yr wyt ti yn myned i feddiannu
eu tir hwynt: ond am annuwioldeb y cenhedl-
oedd hyn, y bwrw yr ARGLWYDD dy DDUW
hwynt allan o'th flaen di, ac er cyflawni y
gair a dyngodd yr ARGLWYDD wrth dy dad-
au, wrth Abraham, wrth Isaac, ac wrth Jacob.
6 Gwybydd dithau, nad am dy gyfiawnder
dy hun, y rhoddes yr ARGLWYDD i ti y tir
daionus hwn i'w feddiannu: canys pobl war-
galed *ydych*.
7 ¶ Meddwl, *ac* na anghofia pa fodd y
digiaist yr ARGLWYDD dy DDUW yn yr
anialwch: o'r dydd y daethost allan o dir
yr Aipht, hyd eich dyfod i'r lle hwn, gwrthry-
felgar fuoch yn erbyn yr ARGLWYDD.
8 Yn Horeb hefyd y digiasoch yr AR-
GLWYDD; a digiodd yr ARGLWYDD wrthych,
i'ch difetha.
9 Pan aethum i fynu i'r mynydd i gym-
meryd y llechau meini, *sef* llechau y cyfam-
mod, yr hwn a wnaeth yr ARGLWYDD â
chwi; yna yr arhöais yn y mynydd ddeugain
niwrnod a deugain nos: bara ni fwyttëais,
a dwfr nid yfais.
10 A rhoddes yr ARGLWYDD attaf y ddwy
lech faen, wedi eu hysgrifenu â bys DUW;
ac arnynt *yr oedd* yn ol yr holl eiriau a lefar-
odd yr ARGLWYDD wrthych yn y mynydd,
o ganol y tân, ar ddydd y gymmanfa.
11 A bu, ym mhen y deugain niwrnod a'r
deugain nos, roddi o'r ARGLWYDD attaf y
ddwy lech faen; *sef* llechau y cyfammod.
12 A dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf,
Cyfod, dos oddi yma i waered yn fuan: canys
ymlygrodd dy bobl, y rhai a ddygaist allan
o'r Aipht: ciliasant yn ebrwydd o'r ffordd
a orchymynais iddynt; gwnaethant iddynt
eu hun ddelw dawdd.
13 A llefarodd yr ARGLWYDD wrthyf, gan
ddywedyd, Gwelais y bobl hyn; ac wele,
pobl war-galed *ydynt*.
14 Paid â mi, a mi a'u distrywiaf hwynt,
ac a ddilëaf eu henw hwynt oddi tan y nef-
oedd; ac a'th wnaf di yn genedl gryfach,
ac amlach nâ hwynt-hwy.
15 A mi a ddychwelais, ac a ddeuthum i
waered o'r mynydd, a'r mynydd ydoedd yn
llosgi gan dân; a dwy lech y cyfammod *oedd*
yn fy nwylaw.
16 Edrychais hefyd; ac wele, pechasech yn
erbyn yr ARGLWYDD eich DUW: gwnaeth-
ech i chwi lo tawdd: ciliasech yn fuan o'r
ffordd a orchymynasai yr ARGLWYDD i chwi.
17 A mi a ymaflais yn y ddwy lech, ac a'u
teflais hwynt o'm dwylaw, ac a'u torrais
hwynt o flaen eich llygaid.
18 A syrthiais ger bron yr ARGLWYDD, fel
y waith gyntaf, ddeugain niwrnod a deugain
nos; ni fwyttëais fara, ac nid yfais ddwfr:
o herwydd eich holl bechodau chwi y rhai a
bechasech, gan wneuthur drygioni yng ngolwg
yr ARGLWYDD i'w ddigio ef.
19 (Canys ofnais rhag y sorriant a'r dig,
trwy y rhai y digiodd yr ARGLWYDD wrth-
ych, i'ch dinystrio chwi) Etto gwrandawodd
yr ARGLWYDD arnaf y waith honno hefyd.
20 Wrth Aaron hefyd y digiodd yr AR-
GLWYDD yn fawr, i'w ddifetha ef: a mi a
weddïais hefyd dros Aaron y waith honno.
21 Eich pechod chwi hefyd yr hwn a wnaeth-
och, *sef* y llo, a gymmerais, ac a'i llosgais
yn tân; curais ef hefyd, gan *ei* falurio yn
dda, nes ei falu yn llwch: a bwriais ei lwch
ef i'r afon oedd yn disgyn o'r mynydd.
22 O fewn Taberah hefyd, ac o fewn Massah,
ac o fewn Beddau y blys, yr oeddych yn
digio yr ARGLWYDD.
23 A phan anfonodd yr ARGLWYDD chwi
o Cades-Barnea, gan ddywedyd, Ewch i fynu,
a meddiennwch y tir yr hwn a roddais i chwi,
yr anufuddhasoch i air yr ARGLWYDD eich
DUW: ni chredasoch hefyd iddo, ac ni wran-
dawsoch ar ei lais ef.
24 Gwrthryfelgar fuoch yn erbyn yr AR-
GLWYDD er y dydd yr adnabum chwi.
25 A mi a syrthiais ger bron yr ARGLWYDD
ddeugain niwrnod a deugain nos, fel y syrth-
iaswn *o'r blaen;* am ddywedyd o'r AR-
GLWYDD y difethai chwi.
26 Gweddïais hefyd ar yr ARGLWYDD, a
dywedais, ARGLWYDD DDUW, na ddifetha
dy bobl, a'th etifeddiaeth a waredaist yn dy
fawredd, yr hwn a ddygaist allan o'r Aipht
â llaw gref.
27 Cofia dy weision, Abraham, Isaac, a
Jacob; nac edrych ar galedrwydd y bobl
hyn, nac ar eu drygioni, nac ar eu pechod:
28 Rhag dywedyd o'r wlad y dygaist ni
allan o honi, O eisieu gallu o'r ARGLWYDD
eu dwyn hwynt i'r tir a addawsai efe iddynt,
ac o'i gâs arnynt, y dug efe hwynt allan,
i'w lladd yn yr anialwch.
29 Etto dy bobl di a'th etifeddiaeth *ydynt*
hwy, y rhai a ddygaist allan yn dy fawr
nerth, ac â'th estynedig fraich.

PENNOD X.

1 *Trugaredd Duw, yn ail roddi y ddwy lech;* 6 *yn sicrhâu yr offeiriadaeth;* 8 *yn neillduo llwyth Lefi;* 10 *yn gwrando ar weddi Moses dros y bobl.* 12 *Annog i ufudd-dod.*

YR amser hwnnw y dywedodd yr AR-
GLWYDD wrthyf, Nâdd i ti ddwy lech
faen fel *y rhai* cyntaf; a thyred i fynu attaf
fi i'r mynydd, a gwna i ti arch bren.
2 A mi a ysgrifenaf ar y llechau y geiriau
oedd ar y llechau cyntaf, y rhai a dorraist;
a gosod tithau hwynt yn yr arch.
3 Yna gwneuthum arch o goed Sittim; ac
a neddais ddwy lech faen, fel y rhai cyntaf;
ac a euthum i fynu i'r mynydd, â'r ddwy
lech yn fy llaw.

4 Ac efe a ysgrifenodd ar y llechau, fel yr ysgrifen gyntaf, y dengair, a lefarodd yr ARGLWYDD wrthych yn y mynydd, o ganol y tân, yn nydd y gymmanfa: a rhoddes yr ARGLWYDD hwynt attaf fi.

5 Yna y dychwelais, ac y deuthum i waered o'r mynydd, ac a osodais y llechau yn yr arch, yr hon a wnaethwn, ac yno y maent; megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD i mi.

6 ¶ A meibion Israel a aethant o Beeroth meibion Jacan i Moserah: yno y bu farw Aaron, ac efe a gladdwyd yno; ac Eleazar ei fab a offeiriadodd yn ei le ef.

7 Oddi yno yr aethant i Gudgodah; ac o Gudgodah i Jotbath, tir afonydd dyfroedd.

8 ¶ Yr amser hwnnw y neillduodd yr ARGLWYDD lwyth Lefi, i ddwyn arch cyfammod yr ARGLWYDD, i sefyll ger bron yr ARGLWYDD, i'w wasanaethu ef, ac i fendigo yn ei enw ef, hyd y dydd hwn.

9 Am hynny ni bydd rhan i Lefi, nac etifeddiaeth gyd â'i frodyr: yr ARGLWYDD *yw* ei etifeddiaeth ef; megis y dywedodd yr ARGLWYDD dy DDUW wrtho ef.

10 A mi a arhôais yn y mynydd ddeugain niwrnod a deugain nos, fel y dyddiau cyntaf: a gwrandawodd yr ARGLWYDD arnaf y waith hon hefyd; ni ewyllysiodd yr ARGLWYDD dy ddifetha di.

11 A dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Cyfod, dos *i'th* daith o flaen y bobl; fel yr elont i mewn ac y meddiannont y tir, yr hwn a dyngais wrth eu tadau ar ei roddi iddynt.

12 ¶ Ac yr awr hon, Israel, beth y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei ofyn gennyt, ond ofni yr ARGLWYDD dy DDUW, a rhodio yn ei holl ffyrdd, a'i garu ef, a gwasanaethu yr ARGLWYDD dy DDUW â'th holl galon, ac â'th holl enaid;

13 Cadw gorchymynion yr ARGLWYDD, a'i ddeddfau, y rhai yr wyf yn eu gorchymyn i ti y dydd hwn, er daioni i ti?

14 Wele y nefoedd, a nefoedd y nefoedd, *ydynt* eiddo yr ARGLWYDD dy DDUW, y ddaear *hefyd* a'r hyn oll *sydd* ynddi.

15 Yn unig ar dy dadau di y rhoddes yr ARGLWYDD ei serch, gan eu hoffi hwynt: ac efe a wnaeth ddewis o'u had ar eu hol hwynt, *sef* o honoch chwi, o flaen yr holl bobloedd; megis heddyw *y gwelir*.

16 Enwaedwch chwithau ddienwaediad eich calon, ac na chaledwch eich gwarr mwyach.

17 Canys yr ARGLWYDD eich DUW chwi *yw* DUW y duwiau, ac Arglwydd yr arglwyddi, DUW mawr, cadarn, ac ofnadwy, yr hwn ni dderbyn wyneb, ac ni chymmer wobr.

18 Yr hwn a farna yr ymddifad a'r weddw; ac y sydd yn hoffi y dieithr, gan roddi iddo fwyd a dillad.

19 Hoffwch chwithau y dieithr: canys dieithriaid fuoch yn nhir yr Aipht.

20 Yr ARGLWYDD dy DDUW a ofni, ac ef a wasanaethi; wrtho ef hefyd y glyni, ac i'w enw ef y tyngi.

21 Efe *yw* dy fawl, ac efe *yw* dy DDUW, yr hwn a wnaeth i ti y mawrion a'r ofnadwy *bethau* hyn, y rhai a welodd dy lygaid.

22 Dy dadau a aethant i waered i'r Aipht yn ddeg enaid a thriugain; ac yr awr hon yr ARGLWYDD dy DDUW a'th wnaeth di fel sêr y nefoedd o lïosowgrwydd.

PENNOD XI.

1 *Moses yn annog y bobl i ufudd-dod;* 2 *trwy eu gwybodaeth eu hunain o fawr weithredoedd Duw;* 8 *trwy addewid o fawr fendithion Duw,* 16 *a thrwy fygythion.* 18 *Bod yn rhaid myfyrio yn ofalus ar eiriau Duw.* 26 *Rhoddi y fendith a'r felldith o'u blaen hwynt.*

CAR dithau yr ARGLWYDD dy DDUW, a chadw ei gadwraeth ef, a'i ddeddfau, a'i farnedigaethau, a'i orchymynion, byth.

2 A chydnabyddwch heddyw: canys nid *wyf yn ymddiddan* â'ch plant, y rhai nid adnabuant, ac ni welsant gerydd yr ARGLWYDD eich Duw chwi, ei fawredd, ei law gref, a'i fraich estynedig;

3 Ei arwyddion hefyd, a'i weithredoedd, y rhai a wnaeth efe y'nghanol yr Aipht, i Pharaoh brenhin yr Aipht, ac i'w holl dir;

4 A'r hyn a wnaeth efe i lu yr Aipht, i'w feirch ef, ac i'w gerbydau; y modd y gwnaeth efe i ddyfroedd y môr coch lenwi dros eu hwynebau hwynt, pan oeddynt yn ymlid ar eich ol, ac y difethodd yr ARGLWYDD hwynt hyd y dydd hwn;

5 A'r hyn a wnaeth efe i chwi yn yr anialwch, nes eich dyfod i'r lle hwn;

6 A'r hyn a wnaeth efe i Dathan, ac i Abiram, meibion Eliab, mab Reuben; y modd yr agorodd y ddaear ei safn, ac a'u llyngcodd hwynt, a'u teuluoedd, a'u pebyll, a'r holl olud oedd ganddynt, ym mysg holl Israel.

7 Eithr eich llygaid chwi oedd yn gweled holl fawrion weithredoedd yr ARGLWYDD, y rhai a wnaeth efe.

8 Cedwch chwithau bob gorchymyn yr ydwyf fi yn ei orchymyn i chwi heddyw; fel y byddoch gryfion, ac yr eloch i mewn, ac y meddiannoch y tir yr ydych yn myned trosodd iddo i'w feddiannu:

9 Ac fel yr estynoch ddyddiau yn y tir yr hwn a dyngodd yr ARGLWYDD i'ch tadau, ar ei roddi iddynt, ac i'w had; *sef* tir yn llifeirio o laeth a mêl.

10 ¶ O herwydd y tir yr wyt yn myned iddo i'w feddiannu, nid fel tir yr Aipht *y mae*, yr hwn y daethoch allan o hono, lle yr heuaist dy had, ac y dyfrhêaist â'th droed, fel gardd lysiau:

11 Ond y tir yr ydych yn myned trosodd iddo i'w feddiannu, *sydd* fynydd-dir a dyffryndir, yn yfed dwfr o wlaw y nefoedd;

12 Tir *yw*, yr hwn y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei ymgeleddu: llygaid yr ARGLWYDD dy DDUW *sydd* bob amser arno, o ddechreuad y flwyddyn hyd ddiwedd y flwyddyn hefyd.

13 ¶ A bydd, os gan wrando y gwrandewch ar fy ngorchymynion, y rhai yr ydwyf yn eu gorchymyn i chwi heddyw, i garu yr ARGLWYDD eich DUW, ac i'w wasanaethu, â'ch holl galon, ac â'ch holl enaid;

14 Yna y rhoddaf wlaw i'ch tir yn ei amser, *sef* y cynhar-wlaw, a'r diweddar-wlaw; fel y casglech dy ŷd, a'th win, a'th olew:

15 A rhoddaf laswellt yn dy faes, i'th anifeiliaid; fel y bwyttâech, ac y'th ddigoner.

16 Gwyliwch arnoch rhag twyllo eich calon, a chilio o honoch, a gwasanaethu duwiau dieithr, ac ymgrymmu iddynt;

17 Ac ennynu digllonedd yr ARGLWYDD i'ch erbyn, a chau o hono ef y nefoedd, fel na byddo gwlaw, ac na roddo y ddaear ei chnwd, a'ch difetha yn fuan o'r tir yr hwn y mae yr ARGLWYDD yn ei roddi i chwi.

18 ¶ Am hynny gosodwch fy ngeiriau hyn yn eich calon, ac yn eich meddwl, a rhwymwch hwynt yn arwydd ar eich dwylaw, a byddant yn rhactalau rhwng eich llygaid:

19 A dysgwch hwynt i'ch plant; gan grybwyll am danynt pan eisteddych yn dy dŷ, a phan rodiech ar y ffordd, pan orweddych *hefyd*, a phan godych.

20 Ac ysgrifena hwynt ar byst dy dŷ, ac ar dy byrth;

21 Fel yr amlhâo eich dyddiau chwi, a

dyddiau eich plant chwi, ar y ddaear yr hon
a dyngodd yr ARGLWYDD wrth eich tadau
am ei rhoddi iddynt, fel dyddiau y nefoedd
ar y ddaear.
22 ¶ Canys os gan gadw y cedwch yr holl
orchymynion hyn, y rhai yr ydwyf fi yn eu
gorchymyn i chwi i'w gwneuthur, i garu yr
ARGLWYDD eich Duw, i rodio yn ei holl
ffyrdd ef, ac i lynu wrtho ef;
23 Yna y gyrr yr ARGLWYDD allan yr holl
genhedloedd hyn o'ch blaen chwi, a chwi a
feddiennwch genhedloedd mwy a chryfach
nâ chwi.
24 Pob man y sathro gwadn eich troed chwi
arno, fydd eiddo chwi: o'r anialwch, a Liba-
nus, *ac* o'r afon, *sef* afon Euphrates, hyd y
môr eithaf, y bydd eich terfyn chwi.
25 Ni saif gwr yn eich wyneb; eich arswyd
a'ch ofn a rydd yr ARGLWYDD eich Duw ar
wyneb yr holl dir yr hwn y sathroch arno,
megis y llefarodd wrthych.
26 ¶ Wele, rhoddi yr ydwyf fi o'ch blaen
chwi heddyw fendith a melldith:
27 Bendith, os gwrandewch ar orchymynion
yr ARGLWYDD eich Duw, y rhai yr ydwyf fi
yn *eu* gorchymyn i chwi heddyw;
28 A melldith, oni wrandewch ar orchym-
ynion yr ARGLWYDD eich Duw, ond cilio o
honoch allan o'r ffordd yr ydwyf fi yn ei
gorchymyn i chwi heddyw, i fyned ar ol duw-
iau dieithr, y rhai nid adnabuoch.
29 Bydded gan hynny, pan ddygo yr AR-
GLWYDD dy DDUW di i'r tir yr ydwyt yn
myned iddo i'w feddiannu, roddi o honot y
fendith ar fynydd Garizim, a'r felldith ar
fynydd Ebal.
30 Onid *yno* y rhai hyn o'r tu hwnt i'r Ior-
ddonen, tu a'r lle y machluda yr haul, yn nhir
y Canaaneaid, yr hwn sydd yn trigo yn y rhos
ar gyfer Gilgal, ger llaw gwastadedd Moreh?
31 Canys myned yr ydych dros yr Iorddonen,
i fyned i feddiannu y tir y mae yr ARGLWYDD
eich Duw yn ei roddi i chwi; a chwi a'i
meddiennwch ac a breswyliwch ynddo.
32 Gwyliwch chwithau am wneuthur yr holl
ddeddfau a'r barnedigaethau, y rhai yr ydwyf
fi yn eu rhoddi o'ch blaen chwi heddyw.

PENNOD XII.

1 *Bod yn rhaid dinystrio pob lle y buasai
delw-addoliaeth ynddo,* 5 *a chyrchu i'r lle a
ddewisodd Duw i'w wasanaeth.* 16, 23 *Gwa-
hardd gwaed.* 17, 20, 26 *Rhaid yw bwytta
pethau sanctaidd yn y lle sanctaidd.* 19 *Na
wrthoder y Lefiad.* 29 *Nac ymoroler am
gau dduwiau.*

DYMA y deddfau, a'r barnedigaethau, y
rhai a wyliwch ar *eu* gwneuthur, yn y
tir a rydd ARGLWYDD DDUW dy dadau i ti
i'w feddiannu, yr holl ddyddiau y byddoch
fyw ar y ddaear.
2 Gan ddinystrio dinystriwch yr holl fan-
nau, y rhai y gwasanaethodd y cenhedloedd
yr ydych chwi yn eu meddiannu eu duwiau
ynddynt, ar y mynyddoedd uchel, ac ar y
bryniau, a than bob pren gwyrddlas.
3 Dylliwch hefyd eu hallorau hwynt, a
thorrwch eu colofnau hwynt, a llosgwch eu
llwynau hwynt â thân, a thorrwch gerfiedig
ddelwau eu duwiau hwynt, a dinystriwch eu
henwau hwynt o'r lle hwnnw.
4 Na wnewch felly i'r ARGLWYDD eich
Duw.
5 Ond y lle a ddewiso yr ARGLWYDD eich
Duw o'ch holl lwythau chwi, i osod ei enw
yno, ei drigfa ef a geisiwch, ac yno y deuwch:
6 A dygwch yno eich poeth-offrymmau,
a'ch aberthau, a'ch degymmau, ac offrwm
dyrchafael eich llaw, eich addunedau hefyd,
a'ch offrymmau gwirfodd, a chyntaf-anedig
eich gwartheg a'ch defaid.
7 A bwyttêwch yno ger bron yr ARGLWYDD
eich DUW, a llawenhêwch ym mhob dim y
rhoddoch eich llaw arno, chwychwi a'ch
teuluoedd, yn yr hyn y'th fendithiodd yr
ARGLWYDD dy DDUW.
8 Na wnewch yn ol *yr hyn* oll yr ydym ni
yn ei wneuthur yma heddyw, pob un yr hyn
fyddo uniawn yn ei olwg ei hun.
9 Canys ni ddaethoch hyd yn hyn i'r or-
phwysfa, ac i'r etifeddiaeth, yr hon y mae yr
ARGLWYDD dy DDUW yn ei rhoddi i ti.
10 Ond pan eloch dros yr Iorddonen, a
thrigo yn y tir yr hwn y mae yr ARGLWYDD
eich Duw yn ei roddi yn etifeddiaeth i chwi,
a *phan* roddo lonydd i chwi oddi wrth eich
holl elynion o amgylch, fel y preswylioch yn
ddiogel:
11 Yna y bydd lle wedi i'r ARGLWYDD
eich Duw ei ddewis iddo, i beri i'w enw aros
ynddo; yno y dygwch yr hyn oll yr ydwyf
fi yn ei orchymyn i chwi; *sef* eich poeth-
offrymmau, a'ch aberthau eich degymmau,
a dyrchafael-offrwm eich llaw, a'ch holl
ddewis addunedau, y rhai a addunedoch i'r
ARGLWYDD.
12 A llawenhêwch ger bron yr ARGLWYDD
eich DUW; chwi, a'ch meibion, a'ch merch-
ed, a'ch gweision, a'ch morwynion, a'r Lefiad
a fyddo yn eich pyrth chwi: canys nid *oes*
iddo ran nac etifeddiaeth gyd â chwi.
13 Gwylia arnat rhag poeth-offrymmu o
honot dy boeth-offrymmau ym mhob lle a'r
a welych:
14 Ond yn y lle a ddewiso yr ARGLWYDD o
fewn un *o'th* lwythau di, yno yr offrymmi dy
boeth-offrymmau, ac y gwnai yr hyn oll yr
ydwyf fi yn ei orchymyn i ti.
15 Er hynny ti a gai ladd a bwytta cig yn ol
holl ddymuniant dy galon, yn ol bendith yr
ARGLWYDD dy DDUW, yr hon a rydd efe i
ti, yn dy holl byrth: yr aflan a'r glân a
fwytty o hono, megis o'r iwrch a'r carw.
16 Ond na fwyttêwch y gwaed; ar y ddaear
y tywelltwch ef fel dwfr.
17 ¶ Ni elli fwytta o fewn dy byrth ddegfed
dy ŷd, na'th win, na'th olew, na chyntaf-an-
edig dy wartheg, na'th ddefaid, na'th holl add-
unedau y rhai a addunech, na'th offrymmau
gwirfodd, na dyrchafael-offrwm dy law:
18 Ond o flaen yr ARGLWYDD dy DDUW
y bwyttâi hwynt, yn y lle a ddewiso yr AR-
GLWYDD dy DDUW; ti, a'th fab, a'th ferch,
a'th was, a'th forwyn, a'r Lefiad *a fyddo*
yn dy byrth di: llawenycha ger bron yr
ARGLWYDD dy DDUW yn yr hyn oll yr
estynech dy law arno.
19 Gwylia arnat rhag gadael y Lefiad, tra
fyddech byw ar y ddaear.
20 ¶ Pan helaetho yr ARGLWYDD dy DDUW
dy derfyn di, megis y dywedodd wrthyt, os
dywedi, Bwyttâf gig (pan ddymuno dy galon
fwytta cig) yn ol holl ddymuniad dy galon y
bwyttêi gig.
21 Os y lle a ddewisodd yr ARGLWYDD dy
DDUW i roddi ei enw ynddo, fydd pell oddi
wrthyt; yna lladd o'th wartheg, ac o'th
ddefaid, y rhai a roddodd yr ARGLWYDD i
ti, megis y gorchymynais i ti, a bwytta o
fewn dy byrth wrth holl ddymuniad dy galon.
22 Etto fel y bwyttêir yr iwrch a'r carw,
felly y bwyttêi ef: yr aflan a'r glân a'i
bwytty yn yr un ffunud.
23 Yn unig bydd sicr na fwyttâech y gwaed:
canys y gwaed *yw* yr einioes; ac ni chai
fwytta yr einioes ynghyd â'r cig.

24 Na fwytta ef; ar y ddaear y tywallti ef fel dwfr.
25 Na fwytta ef; fel y byddo daioni i ti, ac i'th feibion ar dy ol, pan wnelych yr uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD.
26 Etto cymmer dy gyssegredig *bethau* y rhai sydd gennyt, a'th addunedau, a thyred i'r lle a ddewiso yr ARGLWYDD:
27 Ac offrymma dy boeth-offrwm (y cig a'r gwaed) ar allor yr ARGLWYDD dy DDUW: a gwaed dy aberthau a dywelltir wrth allor yr ARGLWYDD dy DDUW; a'r cig a fwyttâi di.
28 Cadw a gwrando yr holl eiriau hyn yr ydwyf fi yn eu gorchymyn i ti; fel y byddo daioni i ti, ac i'th feibion ar dy ol byth, pan wnelych *yr hyn sydd* dda ac uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD dy DDUW.
29 ¶ Pan ddinystrio yr ARGLWYDD dy DDUW y cenhedloedd, y rhai yr wyt ti yn myned attynt i'w meddiannu, o'th flaen di, a dyfod o honot yn eu lle hwynt, a phreswylio yn eu tir hwynt:
30 Gwylia arnat rhag ymfaglu o honot ar eu hol hwynt, wedi eu dinystrio hwynt o'th flaen di: a rhag ymorol am eu duwiau hwynt, gan ddywedyd, Pa fodd y gwasanaethodd y cenhedloedd hyn eu duwiau? myfi a wnaf felly hefyd.
31 Na wna di felly i'r ARGLWYDD dy DDUW: canys pob ffieidd-dra yr hwn oedd gâs gan yr ARGLWYDD, a wnaethant hwy i'w duwiau: canys eu meibion hefyd a'u merched a losgasant yn tân i'w duwiau.
32 Pob gair yr wyf fi yn ei orchymyn i chwi, edrychwch am wneuthur hynny: na chwanega atto, ac na thynn oddi wrtho.

PENNOD XIII.

1 *Y rhai a hudo i ddelw-addoliaeth,* 6 *er nesed a font i ti,* 9 *rhaid yw eu llabyddio.* 12 *Nad arbeder y dinasoedd lle y bo gau dduwiaeth.*

PAN godo yn dy fysg di brophwyd, neu freuddwydydd breuddwyd (a rhoddi i ti arwydd neu ryfeddod,
2 A dyfod i ben o'r arwydd neu y rhyfeddod a lefarodd efe wrthyt) gan ddywedyd, Awn ar ol duwiau dieithr (y rhai nid adwaenost) a gwasanaethwn hwynt;
3 Na wrando ar eiriau y prophwyd hwnnw, neu ar y breuddwydydd breuddwyd hwnnw: canys yr ARGLWYDD eich Duw sydd yn eich profi chwi, i wybod a ydych yn caru yr ARGLWYDD eich Duw â'ch holl galon, ac â'ch holl enaid.
4 Ar ol yr ARGLWYDD eich Duw yr ewch, ac ef a ofnwch, a'i orchymynion ef a gedwch, ac ar ei lais ef y gwrandewch, ac ef a wasanaethwch, ac wrtho ef y glynwch.
5 A'r prophwyd hwnnw, neu y breuddwydydd breuddwyd hwnnw, a roddir i farwolaeth, (canys llefarodd i'ch troi *chwi* oddi wrth yr ARGLWYDD eich Duw, yr hwn a'ch dug chwi allan o dir yr Aipht, ac a'ch gwaredodd chwi o dŷ y caethiwed, i'th wthio di allan o'r ffordd, yr hon y gorchymynodd yr ARGLWYDD dy DDUW i ti rodio ynddi) felly y tynni ymaith y drwg o'th fysg.
6 ¶ Os dy frawd, mab dy fam, neu dy fab dy hun, neu dy ferch, neu wraig dy fynwes, neu dy gyfaill, yr hwn *sydd* fel dy enaid dy hun, a'th annog yn ddirgel, gan ddywedyd, Awn a gwasanaethwn dduwiau dieithr, y rhai nid adnabuost ti, na'th dadau;
7 *Sef rhai* o dduwiau y bobl *sydd* o'ch amgylch chwi, yn agos attat, *neu* ym mhell oddi wrthyt, o *un* cwrr i'r tir hyd gwrr *arall* y tir:
8 Na chyd-synia âg ef, ac na wrando arno, ac nac arbeded dy lygad ef, ac nac eiriach *ef,* ac na chela arno:
9 Ond gan ladd lladd ef; bydded dy law di arno ef yn gyntaf, i'w roddi i farwolaeth, a llaw yr holl bobl wedi hynny.
10 A llabyddia ef â meini, fel y byddo marw: canys ceisiodd dy wthio di oddi wrth yr ARGLWYDD dy DDUW, yr hwn a'th ddug di allan o dir yr Aipht, o dŷ y caethiwed.
11 A holl Israel a glywant, ac a ofnant, ac ni chwanegant wneuthur y fath beth drygionus a hyn yn dy blith.
12 ¶ Pan glywech am un o'th ddinasoedd, y rhai y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn eu rhoddi i ti i drigo ynddynt, gan ddywedyd,
13 Aeth dynion, meibion y fall, allan o'th blith, a gyrrasant drigolion eu dinas, gan ddywedyd, Awn, gwasanaethwn dduwiau dieithr (y rhai nid adnabuoch)
14 Yna ymofyn, a chwilia, a chais yn dda: ac wele, *os* gwirionedd *yw, a* bod yn sicr wneuthur y ffieidd-dra hyn yn dy fysg;
15 Gan daro taro drigolion y ddinas honno â min y cleddyf; difroda hi, a'r rhai oll *a fyddant* ynddi, a'i hanifeiliaid hefyd, â min y cleddyf.
16 A'i holl yspail hi a gesgli i ganol ei heol hi, ac a losgi y ddinas a'i holl yspail hi yn gwbl, i'r ARGLWYDD dy DDUW, â thân: felly bydded yn garnedd byth; nac adeilader hi mwy.
17 Ac na lyned wrth dy law di ddim o'r diofrydbeth: fel y dychwelo yr ARGLWYDD oddi wrth angerdd ei ddig, ac y rhoddo i ti drugaredd, ac y tosturio wrthyt, ac y'th amlhâo, megis y tyngodd wrth dy dadau;
18 Pan wrandawech ar lais yr ARGLWYDD dy DDUW, gan gadw ei holl orchymynion ef, y rhai yr wyf fi yn *eu* gorchymyn i ti heddyw, gan wneuthur *yr hyn sydd* uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD dy DDUW.

PENNOD XIV.

1 *Na ddylai plant Duw mo'u hanffurfio eu hunain wrth alaru.* 3 *Pa beth a ellir, a pha beth nis gellir ei fwytta,* 4 *o anifeiliaid,* 9 *o bysgod,* 11 *o adar.* 21 *Ni ellir bwytta yr hyn a fo farw ei hun.* 22 *Degymmau gwasanaeth Duw.* 23 *Y degymmau a'r cyntaf-anedig i ymlawenychu ger bron yr Arglwydd.* 28 *Degwm y drydedd flwyddyn yn elusen.*

PLANT *ydych* chwi i'r ARGLWYDD eich Duw: na thorrwch mo honoch eich hunain, ac na wnewch foelni rhwng eich llygaid, dros y marw.
2 Canys pobl sanctaidd *wyt* ti i'r ARGLWYDD dy DDUW, a'r ARGLWYDD a'th ddewisodd di i fod yn bobl unig iddo ef, o'r holl bobloedd *sydd* ar wyneb y ddaear.
3 ¶ Na fwytta ddim ffiaidd.
4 Dyma yr anifeiliaid a fwyttêwch: eidion, llwdn dafad, a llwdn gafr,
5 Y carw, a'r iwrch, a'r llwdn hydd, a'r bwch gwyllt, a'r unicorn, a'r ŷch gwyllt, a'r afr wyllt.
6 A phob anifail yn hollti yr ewin, ac yn fforchogi hollt y ddwy ewin, *ac* yn cnoi cil, ym mysg yr anifeiliaid; hwnnw a fwyttêwch.
7 Ond hyn ni fwyttêwch, o'r rhai a gnoant y cil, neu a holltant yr ewin yn fforchog: y camel, a'r ysgyfarnog, a'r gwningen: er bod y rhai hyn yn cnoi eu cil, am nad ydynt yn fforchogi yr ewin, aflan *ydynt* i chwi.
8 Yr hwch hefyd, er ei bod yn fforchogi yr ewin, ac heb *gnoi* cil, aflan *yw* i chwi: na fwyttêwch o'u cig hwynt, ac na chyffyrddwch â'u burgyn hwynt.
9 ¶ Hyn a fwyttêwch o'r hyn oll *sydd* yn y

dyfroedd: yr hyn oll *sydd* iddo esgyll a chenn
a fwyttêwch.
10 A'r hyn oll nid *oes* iddo esgyll a chenn,
ni fwyttêwch: aflan *yw* i chwi.
11 ¶ Pob aderyn glân a fwyttêwch.
12 A dyma y rhai ni fwyttêwch o honynt:
yr eryr, a'r wydd-walch, a'r forwennol.
13 A'r bod, a'r barcut, a'r fwltur yn ei rhyw,
14 A phob cigfran yn ei rhyw,
15 A chyw yr estrys, a'r fran nos, a'r gog,
a'r hebog yn ei ryw,
16 Aderyn y cyrph, a'r dylluan, a'r gogfran,
17 A'r pelican, a'r biogen, a'r fulfran,
18 A'r ciconia, a'r cryr yn ei ryw, a'r
gornchwigl, a'r ystlum.
19 A phob ymlusgiad asgellog *sydd* aflan i
chwi: na fwyttâer hwynt.
20 Pob ehediad glân a fwyttêwch.
21 ¶ Na fwyttêwch ddim a fo marw ei hun:
dod ef i'r dieithr *fyddo* yn dy byrth, a bwyt-
tâed ef; neu gwerth *ef* i'r dieithr: canys pobl
sanctaidd *ydwyt* i'r ARGLWYDD dy DDUW.
Na ferwa fynn yn llaeth ei fam.
22 Gan ddegymmu degymma holl gynnyrch
dy had, *sef* ffrwyth dy faes, bob blwyddyn.
23 A bwytta ger bron yr ARGLWYDD dy
DDUW (yn y lle a ddewiso efe i drigo o'i enw
ef ynddo) ddegwm dy ŷd, dy win, a'th olew,
a chyntaf-anedig dy wartheg, a'th ddefaid;
fel y dysgech ofni yr ARGLWYDD dy DDUW
bob amser.
24 A phan fyddo y ffordd ry hir i ti, fel na
ellych ei ddwyn ef, *neu* os y lle fydd ym
mhell oddi wrthyt, yr hwn a ddewiso yr
ARGLWYDD dy DDUW i osod ei enw ynddo,
pan y'th fendithio yr ARGLWYDD dy DDUW:
25 Yna dod *ei werth* yn arian; a rhwym yr
arian yn dy law, a dos i'r lle a ddewiso yr
ARGLWYDD dy DDUW:
26 A dod yr arian am yr hyn oll a chwen-
nycho dy galon; am wartheg, neu am ddef-
aid, neu am win, neu am ddiod gref, neu am
yr hyn oll a ddymuno dy galon: a bwytta
yno ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW, a
llawenycha di, a'th deulu.
27 A'r Lefiad yr hwn *fyddo* yn dy byrth, na
wrthod ef: am nad *oes* iddo *na* rhan nac
etifeddiaeth gyd â thi.
28 ¶ Ym mhen tair blynedd y dygi allan
holl ddegwm dy gnwd y flwyddyn honno: a
dyro *ef* i gadw o fewn dy byrth.
29 A'r Lefiad (am nad oes iddo ran nac
etifeddiaeth gyd â thi) a'r dieithr, a'r ym-
ddifad, a'r weddw, y rhai *fydd* yn dy byrth
di, a ddeuant, ac a fwyttânt, ac a ddigonir;
fel y'th fendithio yr ARGLWYDD dy DDUW
ym mhob gwaith a wnelych â'th law.

PENNOD XV.

1 *Y seithfed flwyddyn yn flwyddyn gollyngdod
i'r tlodion: 7 etto nas dylai rwystro benthyc-
cio neu roddi. 12 Gwas o Hebread, 16 oddi
eithr iddo fod yn anfoddlawn i ymadael, sydd
raid ei ollwng ymaith yn rhydd y seithfed
flwyddyn; ond nid yn waglaw. 19 Rhaid
yw cyssegru pob gwrryw cyntaf-anedig o'r
anifeiliaid i'r Arglwydd.*

YM mhen *pob* saith mlynedd gwna oll-
yngdod.
2 A dyma wedd y gollyngdod. Gollynged
pob echwynwr i'w gymmydog yn rhydd
ei echwyn a echwynodd efe: na fynned
hynny drachefn gan ei gymmydog, neu ei
frawd; canys cyhoeddwyd gollyngdod yr
ARGLWYDD.
3 Ti a elli fynnu drachefn gan y dieithr:
ond gollynged dy law yn rhydd *yr hyn* sydd
i ti gyd a'th frawd:
4 Megis na byddo o honot ti gardottyn;
canys yr ARGLWYDD gan fendithio a'th
fendithia di, yn y tir y mae yr ARGLWYDD
dy DDUW yn ei roddi i ti yn etifeddiaeth i'w
feddiannu;
5 Yn unig os gan wrando y gwrandewi ar
lais yr ARGLWYDD dy DDUW, gan gadw *a*
gwneuthur yr holl orchymynion yma, y rhai
yr ydwyf fi yn eu gorchymyn i ti heddyw.
6 Canys yr ARGLWYDD dy DDUW a'th
fendithia, megis y llefarodd wrthyt, fel y
benthycciech i genhedloedd lawer, ac na
fenthycciech di *ganddynt;* ti hefyd a ar-
glwyddiaethi ar genhedloedd lawer, ac nid
arglwyddiaethant hwy arnat ti.
7 ¶ Os bydd yn dy fysg di un o'th frodyr yn
dlawd o fewn un o'th byrth, yn dy dir yr
hwn y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei
roddi i ti, na chaleda dy galon, ac na chau dy
law oddi wrth dy frawd tlawd:
8 Ond gan agoryd agor dy law iddo, a chan
fenthyccio benthyccia ddigon i'w anghen ef,
yr hyn fyddo arno ei eisieu.
9 Gwylia arnat, rhag bod yn dy galon
ddrwg feddwl i ddywedyd, Agos yw y seithfed
flwyddyn, blwyddyn y gollyngdod; a bod dy
lygad yn ddrwg yn erbyn dy frawd tlawd,
rhag rhoddi iddo, a llefain o hono ef ar yr
ARGLWYDD rhagot, a'i fod yn bechod i ti.
10 Gan roddi dod iddo, ac na fydded drwg
gan dy galon pan roddych iddo: canys
o achos y peth hyn y'th fendithia yr AR-
GLWYDD dy DDUW yn dy holl waith, ac yn
yr hyn oll y dodych dy law arno.
11 Canys ni dderfydd y tlawd o ganol y tir:
am hynny yr ydwyf fi yn gorchymyn i ti,
gan ddywedyd, Gan agoryd agor dy law i'th
frawd, i'th anghenus ac i'th dlawd, yn dy dir.
12 ¶ Os gwerthir dy frawd, Hebread, neu
Hebrees, i ti, a'th wasanaethu chwe blynedd;
y seithfed flwyddyn gollwng ef yn rhydd
oddi wrthyt.
13 A phan ollyngech ef yn rhydd oddi
wrthyt, na ollwng ef yn wag:
14 Gan lwytho llwytha ef o'th braidd, ac o'th
ysgubor, ac o'th winwryf: *o'r hyn* y'th fen-
dithiodd yr ARGLWYDD dy DDUW, dod iddo.
15 A chofia mai gwas fuost yn nhir yr
Aipht, a'th waredu o'r ARGLWYDD dy DDUW:
am hynny yr ydwyf yn gorchymyn y peth
hyn i ti heddyw.
16 Ond os dywed wrthyt, Nid âf allan oddi
wrthyt; am ei fod yn dy hoffi di a'th dŷ; o
herwydd bod yn dda arno ef gyd â thi:
17 Yna cymmer fynawyd, a dod trwy ei
glust ef, ac yn y ddor; a bydded *yn* was i ti
byth: felly hefyd y gwnei i'th forwyn.
18 Na fydded caled gennyt ei ollwng ef yn
rhydd oddi wrthyt, canys gwasanaethodd di
werth dau gyflog gweinidog, chwe blynedd:
a'r ARGLWYDD dy DDUW a'th fendithia yn
yr hyn oll a wnelych.
19 ¶ Pob cyntaf-anedig yr hwn a enir o'th
wartheg, neu o'th ddefaid, yn wrryw, a
gyssegri di i'r ARGLWYDD dy DDUW: na
weithia â chyntaf-anedig dy ychain, ac na
chneifia gyntaf-anedig dy ddefaid.
20 Ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW y
bwyttâi ef bob blwyddyn, yn y lle a ddewiso
yr ARGLWYDD, ti a'th deulu.
21 Ond os bydd anaf arno, *os* cloff neu ddall
fydd, *neu arno* ryw ddrwg anaf *arall;* na
abertha ef i'r ARGLWYDD dy DDUW.
22 O fewn dy byrth y bwyttâi ef: yr aflan
a'r glân ynghyd *a'i bwytty,* megis yr iwrch,
ac megis y carw.
23 Etto na fwytta ei waed ef; tywallt
hwnnw ar y ddaear fel dwfr.

PENNOD XVI.

1 *Gwyl y Pasc:* 9 *yr wythnosau,* 13 *y pebyll.* 16 *Rhaid i bob gwrryw offrwm, yn ol ei allu, ar y tair gwyl hyn.* 18 *Am farnwyr a barn gyfiawn.* 21 *Gwahardd llwynau a delwau.*

CADW y mis Abib, a chadw Basc i'r ARGLWYDD dy DDUW: canys o fewn y mis Abib y dug yr ARGLWYDD dy DDUW di allan o'r Aipht, o hyd nos.

2 Abertha dithau yn Basc i'r ARGLWYDD dy DDUW, o ddefaid a gwartheg, yn y lle a ddewiso yr ARGLWYDD dy DDUW i drigo o'i enw ef yno.

3 Na fwytta fara lefeinllyd gyd âg ef: saith niwrnod y bwyttâi gyd âg ef fara croyw, *sef* bara cystudd: (canys ar ffrwst y daethost allan o dir yr Aipht) fel y cofiech ddydd dy ddyfodiad allan o dir yr Aipht holl ddyddiau dy einioes.

4 Ac na weler gennyt surdoes yn dy holl derfynau saith niwrnod; ac nac arhôed dros nos hyd y bore *ddim* o'r cig a aberthaist yn yr hwyr, ar y dydd cyntaf.

5 Ni elli aberthu y Pasc o fewn yr un o'th byrth, y rhai y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn eu rhoddi i ti:

6 Ond yn y lle a ddewiso yr ARGLWYDD dy DDUW i drigo o'i enw ef ynddo; yno yr aberthi y Pasc yn yr hwyr, ar fachludiad haul, y pryd y daethost allan o'r Aipht.

7 Yna y rhosti, ac y bwyttâi ef, yn y lle a ddewiso yr ARGLWYDD dy DDUW: a'r bore y dychweli, ac yr âi i'th babellau.

8 Chwe diwrnod y bwyttâi fara croyw: ac ar y seithfed dydd *y mae* uchel-wyl i'r ARGLWYDD dy DDUW; ni chai wneuthur gwaith *ynddo.*

9 ¶ Cyfrif i ti saith wythnos: pan ddechreuo y cryman ar yr ŷd, y dechreui rifo y saith wythnos.

10 A chadw wyl yr wythnosau i'r ARGLWYDD dy DDUW, âg offrwm gwirfodd dy law, yr hwn a roddi, megis y'th fendithio yr ARGLWYDD dy DDUW.

11 A llawenycha ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW, ti, a'th fab, a'th ferch, a'th was, a'th forwyn, a'r Lefiad *a fyddo* o fewn dy byrth, a'r dieithr, a'r ymddifad, a'r weddw, *sydd* yn dy fysg, yn y lle a ddewiso yr ARGLWYDD dy DDUW i drigo o'i enw ef ynddo.

12 Cofia hefyd mai caethwas fuost yn yr Aipht; a chadw a gwna y deddfau hyn.

13 ¶ Cadw i ti wyl y pebyll saith niwrnod, wedi i ti gasglu dy ŷd a'th win.

14 A llawenycha yn dy wyl, ti, a'th fab, a'th ferch, a'th was, a'th forwyn, a'r Lefiad, a'r dieithr, a'r ymddifad, a'r weddw, y rhai *fyddant* o fewn dy byrth.

15 Saith niwrnod y cedwi wyl i'r ARGLWYDD dy DDUW, yn y lle a ddewiso yr ARGLWYDD: canys yr ARGLWYDD dy DDUW a'th fendithia yn dy holl gnwd, ac yn holl waith dy ddwylaw; am hynny bydd dithau lawen.

16 ¶ Tair gwaith yn y flwyddyn yr ymddengys pob gwrryw *o* honot o flaen yr ARGLWYDD dy DDUW, yn y lle a ddewiso efe; ar wyl y bara croyw, ac ar wyl yr wythnosau, ac ar wyl y pebyll: ond nac ymddangosed neb o flaen yr ARGLWYDD yn waglaw.

17 Pob un yn ol rhodd ei law, yn ol bendith yr ARGLWYDD dy DDUW yr hon a roddes efe i ti.

18 ¶ Gwna i ti farnwyr a blaenorion yn dy holl byrth, y rhai y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn eu rhoddi i ti trwy dy lwythau; a barnant hwy y bobl â barn gyfiawn.

19 Na wyra farn, *ac* na chydnebydd wynebau; na dderbyn wobr chwaith: canys gwobr a ddalla lygaid y doethion, ac a wyra eiriau y cyfiawn.

20 Cyfiawnder, cyfiawnder a ddilyni; fel y byddych fyw, ac yr etifeddych y tir yr hwn y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti.

21 ¶ Na phlanna i ti lwyn *o* neb rhyw goed ger llaw allor yr ARGLWYDD dy DDUW, yr hon a wnai i ti.

22 Ac na chyfod i ti golofn; yr hyn sydd gâs gan yr ARGLWYDD dy DDUW.

PENNOD XVII.

1 *Rhaid yw bod y pethau a offrymmer yn ddianaf.* 2 *Rhaid yw lladd delw-addolwyr.* 8 *Ymrafaelion caled a fernir gan yr offeiriaid a'r barnwyr.* 12 *Yr hwn a ddiystyro y cyfryw farn, a roddir i farwolaeth.* 14 *Dewisiad,* 16 *a dyledswydd brenhin.*

NAC abertha i'r ARGLWYDD dy DDUW ych neu ddafad y byddo arno anaf, *neu* ddim gwrthuni: canys casbeth yr ARGLWYDD dy DDUW *yw* hynny.

2 ¶ Pan gaffer yn dy blith di, o fewn un o'th byrth y rhai y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn eu rhoddi i ti, wr neu wraig a wnaeth ddrygioni y'ngolwg yr ARGLWYDD dy DDUW, gan droseddu ei gyfammod ef,

3 Ac a aeth ac a wasanaethodd dduwiau dieithr, ac a ymgrymmodd iddynt, i'r haul, neu i'r lleuad, neu i holl lu y nefoedd, yr hyn ni orchymynais;

4 Pan ddangoser i ti, a chlywed o honot, yna cais yn dda: ac wele, os gwirionedd *yw, a* bod yn sicr wneuthur y ffieidd-dra hyn yn Israel;

5 Yna dwg allan y gwr hwnnw, neu y wraig honno (a wnaethant y peth drygionus hyn) i'th byrth, *sef* y gwr neu y wraig, a llabyddia hwynt â meini, fel y byddont feirw.

6 Wrth dystiolaeth dau o dystion, neu dri o dystion, y rhoddir i farwolaeth yr hwn a fyddo marw: na rodder ef i farwolaeth wrth dystiolaeth un tyst.

7 Llaw y tystion a fydd arno yn gyntaf i'w farwolaethu ef, a llaw yr holl bobl wedi hynny: a thi a dynni ymaith y drwg o'th blith.

8 ¶ Os bydd peth mewn barn yn rhy galed i ti, rhwng gwaed a gwaed, rhwng hawl a hawl, neu rhwng pla a phla, *mewn* pethau amrafaelus o fewn dy byrth; yna cyfod, a dos i fynu i'r lle a ddewiso yr ARGLWYDD dy DDUW:

9 A dos at yr offeiriaid y Lefiaid, ac at y barnwr a fyddo yn y dyddiau hynny, ac ymofyn; a hwy a ddangosant i ti reol y farnedigaeth.

10 A gwna yn ol rheol y gair a ddangosant i ti, o'r lle hwnnw a ddewiso yr ARGLWYDD; ac edrych am wneuthur yn ol yr hyn oll a ddysgant i ti.

11 Yn ol rheol y gyfraith a ddysgont i ti, ac yn ol y farn a ddywedont i ti, y gwnei: na chilia oddi wrth y peth a ddangosont i ti, i'r tu dehau nac i'r tu aswy.

12 A'r gwr a wnel mewn rhyfyg, heb wrando ar yr offeiriad (sydd yn sefyll yno i wasanaethu yr ARGLWYDD dy DDUW) neu ar y barnwr; yna rhoddir i farwolaeth y gwr hwnnw: a thynn ymaith y drwg o Israel.

13 A'r holl bobl a glywant, ac a ofnant; ac ni ryfygant mwy.

14 ¶ Pan ddelych i'r tir y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti, a'i feddiannu, a thrigo ynddo, os dywedi, Gosodaf arnaf frenhin, megis yr holl genhedloedd *sydd* o'm hamgylch:

15 Gan osod gosod arnat yn frenhin yr

hwn a ddewiso yr ARGLWYDD dy DDUW: o
blith dy frodyr y gosodi arnat frenhin; ni
elli roddi arnat wr dieithr yr hwn nid *yw*
frawd i ti.
16 Ond nac amlhâed iddo feirch, ac na
ddychweled efe y bobl i'r Aipht i amlhâu
meirch; gan i'r ARGLWYDD ddywedyd wrth-
ych, Na chwanegwch ddychwelyd y ffordd
honno mwy.
17 Ac nac amlhâed iddo wragedd, fel na
wyro ei galon; ac nac amlhâed arian ac aur
lawer iddo.
18 A phan eisteddo ar deyrn-gadair ei
frenhiniaeth, ysgrifened iddo gopi o'r gyfraith
hon mewn llyfr, allan o'r *hwn sydd* ger bron
yr offeiriaid y Lefiaid.
19 A bydded gyd âg ef, a darllened arno
holl ddyddiau ei fywyd: fel y dysgo ofni yr
ARGLWYDD ei DDUW, i gadw holl eiriau y
gyfraith hon, a'r deddfau hyn, i'w gwneuthur
hwynt:
20 Fel na ddyrchafo ei galon uwch law ei
frodyr, ac na chilio oddi wrth y gorchymyn,
i'r tu dehau nac i'r tu aswy: fel yr estynno
ddyddiau yn ei frenhiniaeth, efe a'i feibion
y'nghanol Israel.

PENNOD XVIII.

1 *Yr Arglwydd yw etifeddiaeth yr offeiriaid a'r Lefiaid.* 3 *Defod yr offeiriaid.* 8 *Rhan y Lefiaid.* 9 *Rhaid yw gochelyd ffieidd-dra y cenhedloedd.* 15 *Rhaid yw gwrando ar Grist y Prophwyd.* 20 *Rhoddi y prophwyd rhyfygus i farwolaeth.*

NI bydd i'r offeiriaid, i'r Lefiaid, i holl
lwyth Lefi, ran nac etifeddiaeth ynghyd
âg Israel: ebyrth tanllyd yr ARGLWYDD, a'i
etifeddiaeth ef, a fwyttânt hwy.
2 Am hynny etifeddiaeth ni bydd iddynt
ym mhlith eu brodyr: yr ARGLWYDD *yw* eu
hetifeddiaeth hwy, megis ag y dywedodd
wrthynt.
3 ¶ A hyn fydd defod yr offeiriaid oddi
wrth y bobl, oddi wrth y rhai a aberthant
aberth, *pa un bynnag* ai eidion ai dafad;
rhoddant i'r offeiriad yr ysgwyddog, a'r
ddwy ên, a'r botten.
4 Blaen-ffrwyth dy ŷd, dy win, a'th olew,
a blaen-ffrwyth cnaif dy ddefaid, a roddi
iddo ef.
5 Canys dewisodd yr ARGLWYDD dy DDUW
ef o'th holl lwythau di, i sefyll i wasanaethu
yn enw yr ARGLWYDD, efe a'i feibion yn
dragywydd.
6 ¶ A phan ddelo Lefiad o un o'th byrth di
yn holl Israel, lle y byddo efe yn ymdaith,
a dyfod â holl ddymuniad ei galon i'r lle a
ddewiso yr ARGLWYDD;
7 Yna gwasanaethed efe yn enw yr AR-
GLWYDD ei DDUW, megis ei holl frodyr y
Lefiaid, y rhai sydd yn sefyll yno ger bron
yr ARGLWYDD.
8 Rhan am ran a fwyttânt, heb law gwerth
yr hyn sydd yn dyfod oddi wrth *ei* dadau.
9 ¶ Pan elych di i'r tir y mae yr AR-
GLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti, na
ddysg wneuthur yn ol ffieidd-dra y cenhedl-
oedd hynny.
10 Na chaffer ynot a wnelo i'w fab, neu
i'w ferch, fyned trwy y tân; *neu* a arfero
ddewiniaeth, *na* phlanedydd, na daroganwr,
na hudol,
11 Na swynwr swynion, nac a geisio *wybod-*
aeth gan gonsuriwr, neu frudiwr, nac a
ymofyno â'r meirw:
12 O herwydd ffieidd-dra *gan* yr ARGLWYDD
yw pawb a wnelo hyn; ac o achos y ffieidd-
dra hyn y mae yr ARGLWYDD dy DDUW
yn eu gyrru hwynt allan o'th flaen di.
13 Bydd berffaith gyd â'r ARGLWYDD dy
DDUW.
14 Canys y cenhedloedd hyn, y rhai a fedd-
ienni di, a wrandawsant ar blanedyddion,
ac ar ddewiniaid: ond am danat ti, nid felly
y caniattâodd yr ARGLWYDD dy DDUW i ti.
15 ¶ Yr ARGLWYDD dy DDUW a gyfyd i ti,
o'th blith dy hun, o'th frodyr dy hun, Bro-
phwyd megis finnau; arno ef y gwrandewch.
16 Yn ol yr hyn oll a geisiaist gan yr AR-
GLWYDD dy DDUW yn Horeb, yn nydd y gym-
manfa, gan ddywedyd, Na chlywyf mwyach
lais yr ARGLWYDD fy NUW, ac na welwyf
y tân mawr hwn mwyach, rhag fy marw.
17 A dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Da
y dywedasant yr hyn a ddywedasant.
18 Codaf Brophwyd iddynt o fysg eu brod-
yr, fel tithau, a rhoddaf fy ngeiriau yn ei
enau ef; ac efe a lefara wrthynt yr hyn oll
a orchymynwyf iddo.
19 A phwy bynnag ni wrandawo ar fy
ngeiriau, y rhai a lefara efe yn fy enw,
myfi a'i gofynaf ganddo.
20 Y prophwyd hefyd, yr hwn a ryfyga
lefaru yn fy enw air ni orchymynais iddo
ei lefaru, neu yr hwn a lefaro yn enw duw-
iau dieithr; rhodder y prophwyd hwnnw
i farwolaeth.
21 Ac os dywedi yn dy galon, Pa fodd
yr adnabyddwn y gair ni lefarodd yr AR-
GLWYDD?
22 Yr hyn a lefaro y prophwyd hwnnw yn
enw yr ARGLWYDD, a'r gair heb fod, ac heb
ddyfod i ben, hwnnw yw y gair ni lefarodd
yr ARGLWYDD; y prophwyd a'i llefarodd
mewn rhyfyg: nac ofna ef.

PENNOD XIX.

1 *Dinasoedd noddfa;* 4 *a braint llofrudd ynddynt.* 14 *Na symmuder terfyn tir.* 15 *Rhaid yw bod dau o dystion o'r lleiaf.* 19 *Cospedigaeth gau dyst.*

PAN dorro yr ARGLWYDD dy DDUW
ymaith y cenhedloedd y mae yr AR-
GLWYDD dy DDUW yn rhoddi eu tir i ti, a'i
feddiannu o honot ti, a phreswylio yn eu
dinasoedd ac yn eu tai;
2 Neilldua i ti dair dinas y'nghanol dy dir,
yr hwn y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn
ei roddi i ti i'w feddiannu.
3 Parottôa ffordd i ti, a thraiana derfyn dy
dir, yr hwn a rydd yr ARGLWYDD dy DDUW
yn etifeddiaeth i ti, fel y byddo i bob llofrudd
ffoi yno.
4 ¶ Dyma gyfraith y llofrudd, yr hwn a ffy
yno, i fyw: yr hwn a darawo ei gymmydog
heb wybod, ac yntau heb ei gasâu ef o'r blaen;
5 Megis pan elo *un* gyd â'i gymmydog i'r
coed i gymmynu pren, ac a estyn ei law â'r
fwyell i dorri y pren, a syrthio yr haiarn o'r
menybr, a chyrhaeddyd ei gymmydog, fel y
byddo farw; efe a gaiff ffoi i un o'r dinasoedd
hyn, a byw:
6 Rhag i ddialydd y gwaed ddilyn ar ol y
llofrudd, a'i galon yn llidiog, a'i oddiweddyd,
am fod y ffordd yn hir, a'i daro ef yn farw, er
nad *oedd* ynddo ef haeddedigaeth marwol-
aeth, am nad oedd efe yn ei gasâu ef o'r
blaen.
7 Am hynny yr ydwyf yn gorchymyn i ti,
gan ddywedyd, Tair dinas a neilldui i ti.
8 A phan helaetho yr ARGLWYDD dy DDUW
dy derfyn, fel y tyngodd wrth dy dadau, a
rhoddi i ti yr holl dir a addawodd efe ei roddi
wrth dy dadau;
9 Os cedwi y gorchymynion hyn oll, gan
wneuthur yr hyn yr ydwyf fi yn ei orchymyn
i ti heddyw, i garu yr ARGLWYDD dy DDUW,

a rhodio yr ei ffyrdd ef bob amser; yna y
chwanegi i ti dair dinas hefyd at y tair hyn:
10 Fel na ollynger gwaed gwirion o fewn dy
dir, yr hwn y mae yr ARGLWYDD dy DDUW
yn ei roddi i ti yn etifeddiaeth; ac na byddo
gwaed i'th erbyn.
11 ¶ Ond os bydd gwr yn casâu ei gym-
mydog, ac yn cynllwyn iddo, a chodi yn ei
erbyn, a'i ddieneidio fel y byddo farw, a ffoi i
un o'r dinasoedd hyn;
12 Yna anfoned henuriaid ei ddinas ef, a
chymmerant ef oddi yno, a rhoddant ef yn
llaw dialydd y gwaed fel y byddo farw.
13 Nac arbeded dy lygad ef, ond tynn
ymaith *affaith* gwaed gwirion o Israel, fel y
byddo daioni i ti.
14 ¶ Na symmud derfyn dy gymmydog, yr
hwn a derfynodd y rhai a fu o'r blaen, o fewn
dy etifeddiaeth yr hon a feddienni, yn y tir y
mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti
i'w feddiannu.
15 ¶ Na choded un tyst yn erbyn neb am
ddim anwiredd, neu ddim pechod, o'r holl
bechodau a becho efe: wrth dystiolaeth dau
o dystion, neu wrth dystiolaeth tri o dystion,
y bydd safadwy y peth.
16 ¶ Os cyfyd gau dyst yn erbyn neb, gan
dystiolaethu bai yn ei erbyn ef;
17 Yna safed y ddau ddyn *y mae* yr amraf-
ael rhyngddynt ger bron yr ARGLWYDD, o
flaen yr offeiriaid a'r barnwyr a fyddo yn y
dyddiau hynny.
18 Ac ymofyned y barnwyr yn dda: ac *os* y
tyst *fydd* dyst ffals, *ac* a dystiolaetha ar gam
yn erbyn ei frawd;
19 Yna gwnewch iddo fel yr amcanodd
wneuthur i'w frawd: a thynn ymaith y drwg
o'th fysg.
20 A'r lleill a glywant, ac a ofnant, ac ni
chwanegant wneuthur mwy yn ol y peth
drygionus hyn yn dy blith.
21 Ac nac arbeded dy lygaid: *bydded*
einioes am einioes, llygad am lygad, dant am
ddant, llaw am law, troed am droed.

PENNOD XX.

1 *Araith yr offeiriaid i annog y bobl i ryfel.*
5 *Cyhoeddiad y swyddogion pwy sydd i'w
gollwng adref o'r rhyfel.* 10 *Pa beth a wneir
i'r dinasoedd a dderbyniant neu a wrthodant
ammodau heddwch.* 16 *Pa ddinasoedd sydd
raid eu haddunedu.* 19 *Ni wasanaetha din-
ystrio prennau ymborth dyn, wrth warchae
ar ddinas.*

PAN elych i ryfel yn erbyn dy elynion, a
gweled meirch a cherbydau, *a* phobl fwy
nâ thi, nac ofna rhagddynt; o herwydd yr
ARGLWYDD dy DDUW *fydd* gyd â thi, yr
hwn a'th ddug di i fynu o dir yr Aipht.
2 A bydd, pan nesâoch i'r frwydr, yna
ddyfod o'r offeiriad, a llefaru wrth y bobl,
3 A dywedyd wrthynt, Clyw, Israel: yr
ydych chwi yn nesâu heddyw i'r frwydr yn
erbyn eich gelynion: na feddalhâed eich
calon, nac ofnwch, na synnwch, ac na
ddychrynwch rhagddynt.
4 Canys yr ARGLWYDD eich DUW *sydd* yn
myned gyd â chwi, i ryfela â'ch gelynion
trosoch chwi, *ac* i'ch achub chwi.
5 ¶ A'r llywiawdwyr a lefarant wrth y
bobl, gan ddywedyd, Pa wr *sydd* a adeiladodd
dŷ newydd, ac nis cyssegrodd ef? eled a
dychweled i'w dŷ, rhag ei farw yn y frwydr,
ac i wr arall ei gyssegru ef.
6 A pha wr *sydd* a blannodd winllan, ac
nis mwynhâodd hi? eled a dychweled i'w dŷ,
rhag ei farw yn y frwydr, ac i wr arall ei
mwynhâu hi.
7 A pha wr sydd a ymgredodd â gwraig, ac
ni chymmerodd hi? eled a dychweled i'w dŷ,
rhag ei farw mewn rhyfel, ac i wr arall ei
chymmeryd hi.
8 Y llywiawdwyr *hefyd* a chwanegant lefaru
wrth y bobl, ac a ddywedant, Pa wr *sydd*
ofnus a meddal galon? eled a dychweled i'w
dŷ, fel na lwfrhâo efe galon ei frawd megis ei
galon yntau.
9 A bydded, pan ddarffo i'r llywiawdwyr
lefaru wrth y bobl, osod o honynt dywysog-
ion y lluoedd yn ben ar y bobl.
10 ¶ Pan nesâech at ddinas i ryfela yn ei
herbyn, cyhoedda iddi heddwch.
11 A bydded, os heddwch a etyb hi i ti, ac
agoryd i ti; yna bydded i'r holl bobl a gaffer
ynddi, fod i ti dan deyrnged, a'th wasan-
aethu.
12 Ac oni heddycha hi â thi, ond gwneuthur
rhyfel â thi; yna gwarchae arni hi.
13 Pan roddo yr ARGLWYDD dy DDUW hi
yn dy law di, taro ei holl wrrywiaid â min y
cleddyf.
14 Yn unig y benywaid, a'r plant, a'r ani-
feiliaid, a phob dim a'r a fyddo yn y ddinas,
sef ei holl yspail, a yspeili i ti: a thi a
fwynhâi yspail dy elynion, yr hwn a rydd yr
ARGLWYDD dy DDUW i ti.
15 Felly y gwnai i'r holl ddinasoedd pell
iawn oddi wrthyt, y rhai nid *ydynt* o ddinas-
oedd y cenhedloedd hyn.
16 Ond o ddinasoedd y bobloedd hyn, y
rhai y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn eu
rhoddi i ti yn etifeddiaeth, na chadw un
enaid yn fyw:
17 Ond gan ddifrodi difroda hwynt; *sef* yr
Hethiaid, a'r Amoriaid, y Canaaneaid, a'r
Phereziaid, yr Hefiaid, a'r Jebusiaid; megis y
gorchymynodd yr ARGLWYDD dy DDUW i ti:
18 Fel na ddysgont i chwi wneuthur yn ol
eu holl ffieidd-dra hwynt, y rhai a wnaethant
i'w duwiau, a phechu o honoch yn erbyn yr
ARGLWYDD eich DUW.
19 ¶ Pan warchâech ar ddinas lawer o ddydd-
iau, gan ryfela yn ei herbyn i'w hynnill hi, na
ddifetha ei choed hi, gan daro bwyell arnynt:
canys o honynt y bwyttâi; na thorr dithau
hwynt i lawr (o herwydd *bywyd* dyn *yw* pren
y maes) i'*w* gosod yn y gwarch-glawdd.
20 Yn unig y pren y gwyddost nad pren
ymborth *yw*, hwnnw a ddifethi ac a dorri: ac
a adeiledi warch-glawdd yn erbyn y ddinas
fydd yn gwneuthur rhyfel â thi, hyd oni
orchfyger hi.

PENNOD XXI.

1 *Y modd i ymddiheuro oddi wrth lofruddiaeth,
heb wybod pwy a'i gwnaeth.* 10 *Y modd y
mae trin caethferch a briodo un.* 15 *Na
ddylid dïetifeddu y cyntaf-anedig o ran câs.*
18 *Rhaid yw llabyddio mab anufudd.* 22 *Na
adawer drwg-weithredwr y'nghrog dros nos.*

OS ceir *un* wedi ei ladd o fewn y tir yr hwn
y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei
roddi i ti i'w etifeddu, yn gorwedd yn y
maes, heb wybod pwy a'i lladdodd;
2 Yna âed dy henuriaid a'th farnwyr allan,
a mesurant hyd y dinasoedd *sydd* o amgylch
i'r lladdedig.
3 A bydded i'r ddinas nesaf at y lladdedig,
sef henuriaid y ddinas honno, gymmeryd
anner o'r gwartheg, yr hon ni weithiwyd â
hi, *ac* ni thynnodd dan iau.
4 A dyged henuriaid y ddinas honno yr
anner i ddyffryn garw, yr hwn ni lafuriwyd,
ac ni hauwyd ynddo; ac yno torr-fynyglant
yr anner yn y dyffryn.
5 A nesâed yr offeiriaid, meibion Lefi (o
herwydd yr ARGLWYDD dy DDUW a'u

hetholodd hwynt i weini iddo ef, ac i fendigo yn enw yr ARGLWYDD) ac wrth eu barn hwynt y terfynir pob ymryson a phob pla.

6 A holl henuriaid y ddinas honno, y rhai *a fyddo* nesaf at y lladdedig, a olchant eu dwylaw uwch ben yr anner a dorr-fynyglwyd yn y dyffryn.

7 A hwy a attebant ac a ddywedant, Ni thywalltodd ein dwylaw ni y gwaed hwn, ac nis gwelodd ein llygaid.

8 Trugarhâ wrth dy bobl Israel, y rhai a waredaist, O ARGLWYDD, ac na ddyro waed gwirion yn erbyn dy bobl Israel. A maddeuir y gwaed iddynt hwy.

9 Felly y tynni ymaith *affaith* y gwaed gwirion o'th fysg, os ti a wnei yr uniawnder y'ngolwg yr ARGLWYDD.

10 ¶ Pan elych i ryfel yn erbyn dy elynion, a rhoddi o'r ARGLWYDD dy DDUW hwynt yn dy law di, a chaethgludo o honot gaethglud o honynt;

11 A gweled o honot yn y gaeth-glud wraig brydweddol, a'i bod wrth dy fodd, i'w chymmeryd i ti yn wraig:

12 Yna dwg hi i fewn dy dŷ, ac eillied hi ei phen, a thorred ei hewinedd;

13 A diosged ddillad ei chaethiwed oddi am dani, a thriged yn dy dŷ di, ac wyled *am* ei thad a'i mam fis o ddyddiau: ac wedi hynny yr âi di atti, ac y byddi wr iddi, a hithau fydd wraig i ti.

14 Ac oni bydd hi wrth dy fodd; yna gollwng hi yn ol ei hewyllys ei hun, a chan werthu na werth hi er arian; na chais elw o honi, am i ti ei darostwng hi.

15 ¶ Pan fyddo i wr ddwy wragedd, un yn gu, ac un yn gâs; a phlanta o'r gu a'r gâs feibion iddo ef, a bod y mab cyntaf-anedig o'r *un* gâs:

16 Yna bydded yn y dydd y rhanno efe ei etifeddiaeth rhwng ei feibion y rhai fyddant iddo, na ddichon efe wneuthur yn gyntaf-anedig fab y gu o flaen mab y gâs, *yr hwn sydd* gyntaf-anedig;

17 Ond mab y gâs yr hwn sydd gyntaf-anedig a gydnebydd efe, gan roddi iddo ef y ddeuparth o'r hyn oll a gaffer yn eiddo ef: o achos hwn *yw* dechreuad ei nerth ef; iddo *y bydd* braint y cyntaf-anedig.

18 ¶ *Ond* o bydd i wr fab cyndyn ac anufudd, heb wrando ar lais ei dad, neu ar lais ei fam; a phan geryddant ef, ni wrendy arnynt:

19 Yna ei dad a'i fam a ymaflant ynddo, ac a'i dygant at henuriaid ei ddinas, ac i borth ei drigfan;

20 A dywedant wrth henuriaid ei ddinas ef, Ein mab hwn *sydd* gyndyn ac anufudd, heb wrando ar ein llais; glwth a meddwyn *yw efe*.

21 Yna holl ddynion ei ddinas a'i llabyddiant ef â meini, fel y byddo farw: felly y tynni ymaith y drwg o'th fysg; a holl Israel a glywant, ac a ofnant.

22 ¶ Ac o bydd mewn gwr bechod yn haeddu *barnedigaeth* angau, a'i farwolaethu, a chrogi o honot ef wrth bren;

23 Na thriged ei gelain dros nos wrth y pren, *ond* gan gladdu ti a'i cleddi ef o fewn *y* dydd hwnnw: o herwydd melldith DDUW *sydd i'r hwn* a grogir: ac na haloga dy dir *y mae* yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti yn etifeddiaeth.

PENNOD XXII.

1 *Am garedigrwydd brawdol. 5 Bod adnabod y gwryw a'r fenyw wrth eu dillad. 6 Na ddalier mam yn adar gyd â'i chywion. 8 Rhaid yw bod i dŷ ganllawiau. 9 Gochelyd cymmysgedd. 12 Rhaid yw bod rhidens wrth ddillad. 13 Cospedigaeth yr hwn a roddo anair i'w wraig. 20, 22 Am dorr-priodas, 25 trais, 28 godineb, 30 a llosgach.*

NI chai weled eidion dy frawd neu ei ddafad yn cyfeiliorni, ac ymguddio oddi wrthynt: gan ddwyn dwg hwynt drachefn i'th frawd.

2 Ac oni *bydd* dy frawd yn gyfagos attat, neu oni adwaenost ef; yna dwg hwnnw i fewn dy dŷ, a bydded gyd â thi, hyd pan ymofyno dy frawd am dano; yna dyro ef yn ei ol iddo ef.

3 Ac felly y gwnai i'w asyn ef, ac felly y gwnai i'w ddillad ef, ac felly y gwnai i bob collbeth i'th frawd, yr hwn a gyll oddi wrtho ef, a thithau yn ei gael: ni elli ymguddio.

4 ¶ Ni chai weled asyn dy frawd neu ei ŷch yn gorwedd ar y ffordd, ac ymguddio oddi wrthynt; *ond* gan godi cyfod *hwynt* gyd âg *ef*.

5 ¶ Na fydded dilledyn gwr am wraig, ac na wisged gwr ddillad gwraig: o herwydd ffiaidd gan yr ARGLWYDD dy DDUW bawb a'r a wnel hyn.

6 ¶ Pan ddamweinio nyth aderyn i'th olwg ar dy ffordd, mewn un pren, neu ar y ddaear, â chywion, neu âg wyau *ynddo*, a'r fam yn eistedd ar y cywion, neu ar yr wyau; na chymmer y fam gyd â'r cywion.

7 Gan ollwng ti a ollyngi y fam, a'r cywion a gymmeri i ti; fel y byddo daioni i ti, ac yr estynech *dy* ddyddiau.

8 ¶ Pan adeiladech dŷ newydd, yna y gwnai ganllawiau *o amgylch* i'th nen; fel na osodych waed ar dy dŷ, pan syrthio neb oddi arno.

9 ¶ Na haua dy winllan âg amryw *had;* rhag i ti halogi cynnyrch yr had a hauech, a chnwd y winllan.

10 ¶ Nac ardd âg ŷch ac âg asyn ynghyd.

11 ¶ Na wisg ddilledyn o amryw ddefnydd, *megis o* wlan a llin ynghyd.

12 ¶ Plethau a weithi i ti ar bedwar cwrr dy wisg yr ymwisgech â hi.

13 ¶ O chymmer gwr wraig, ac wedi myned atti, ei chasâu;

14 A gosod yn ei herbyn anair, a rhoddi allan enw drwg iddi, a dywedyd, Y wraig hon a gymmerais; a phan euthum atti, ni chefais ynddi forwyndod:

15 Yna cymmered tad y llangces a'i mam, a dygant *arwyddion* morwyndod y llangces at henuriaid y ddinas i'r porth.

16 A dyweded tad y llangces wrth yr henuriaid, Fy merch a roddais i'r gwr hwn yn wraig, a'i chasâu y mae efe.

17 Ac wele, efe a gododd *iddi* anair, gan ddywedyd, Ni chefais yn dy ferch forwyndod; ac fel dyma *arwyddion* morwyndod fy merch. Yna lledant y dilledyn y'ngŵydd henuriaid y ddinas.

18 A henuriaid y ddinas honno a gymmerant y gwr, ac a'i cospant ef.

19 A hwy a'i dirwyant ef *mewn* can *sicl* o arian, ac a'u rhoddant hwynt i dad y llangces; o achos iddo ddwyn enw drwg ar y forwyn *o* Israel: a bydd hi yn wraig iddo; *ac* ni ddichon ei gyrru ymaith *yn* ei holl ddyddiau.

20 Ond os gwir fydd y peth, ac na chafwyd *arwyddion* morwyndod yn y llangces:

21 Yna y dygant y llangces at ddrws tŷ ei thad, a dynion ei dinas a'i llabyddiant hi â meini, oni byddo farw; am iddi wneuthur ffolineb yn Israel, gan butteinio yn nhŷ ei thad: a thi a dynni ymaith y drwg o'th fysg.

22 ¶ O cheffir gwr yn gorwedd gyd â gwraig briodol *â* gwr; byddant feirw ill dau, *sef y*

gwr a orweddodd gyd â'r wraig, a'r wraig
hefyd: felly y tynni ymaith ddrwg *o* Israel.
23 ¶ O bydd llangces *o* forwyn wedi ei
dyweddïo i wr, a chael o wr hi mewn dinas, a
gorwedd gyd â hi;
24 Yna y dygwch hwynt ill dau i borth y
ddinas honno, ac a'u llabyddiwch hwynt â
meini, fel y byddont feirw: y llangces,
oblegid na waeddodd, *a hithau* yn y ddinas;
a'r gwr, o herwydd iddo ddarostwng gwraig
ei gymmydog: felly ti a dynni ymaith y
drygioni o'th fysg.
25 ¶ Ond os mewn maes y cafodd y gwr y
llangces wedi ei dyweddïo, a'i threisio o'r gwr,
a gorwedd gyd â hi; yna bydded farw y gwr
a orweddodd gyd â hi yn unig.
26 Ond i'r llangces ni chei wneuthur dim;
nid *oes* yn y llangces bechod *yn haeddu*
marwolaeth: o herwydd megis y cyfyd gwr
yn erbyn ei gymmydog, a'i ddieneidio ef, yr
un modd *y mae* y peth hyn.
27 Oblegid yn y maes y cafodd efe hi:
gwaeddodd y llangces *oedd* wedi ei dyweddïo;
ac nid *oedd* achubydd iddi.
28 ¶ O chaiff gwr langces o forwyn, heb ei
dyweddïo, ac ymaflyd ynddi, a gorwedd gyd
â hi, a'u dala hwynt:
29 Yna y rhydd y gwr a orweddodd gyd â
hi, i dad y llangces, ddeg a deugain o arian;
ac iddo y bydd yn wraig, am iddo ei darost-
wng hi: ni ddichon efe ei gyrru hi ymaith *yn*
ei holl ddyddiau.
30 ¶ Na chymmered neb wraig ei dad, ac na
ddinoethed odre ei dad.

PENNOD XXIII.

1 *Pwy a all, a phwy ni all ddyfod i'r gynnull-*
eidfa. 9 *Rhaid yw gochelyd aflendid yn y*
llu. 15 *Am y gwas ffoadur.* 17 *Am frynti.*
18 *Am aberthau ffiaidd,* 19 *usuriaeth,* 21
addunedau, 24 *a chamweddau.*

NA ddeued neb wedi ysigo ei eirin, na dis-
paidd, i gynnulleidfa yr Arglwydd.
2 Na ddeued basterdyn i gynnulleidfa yr
Arglwydd; y ddegfed genhedlaeth iddo
hefyd ni chaiff ddyfod i gynnulleidfa yr Ar-
glwydd.
3 Na ddeled Ammoniad na Moabiad i gyn-
nulleidfa yr Arglwydd; y ddegfed genhedl-
aeth hefyd o honynt na ddeued i gynnull-
eidfa yr Arglwydd byth:
4 Oblegid ni chyfarfuant â chwi â bara ac â
dwfr yn y ffordd, wrth eich dyfod o'r Aipht;
ac o achos cyflogi o honynt i'th erbyn Balaam
mab Beor o Pethor *ym* Mesopotamia, i'th
felldithio di.
5 Etto yr Arglwydd dy Dduw ni fyn-
nodd wrando ar Balaam: ond trodd yr Ar-
glwydd dy Dduw y felldith yn fendith i
ti; canys hoffodd yr Arglwydd dy Dduw
dydi.
6 Na chais eu heddwch hwynt, na'u daioni
hwynt, dy holl ddyddiau byth.
7 ¶ Na ffieiddia Edomiad; canys dy frawd
yw: na ffieiddia Aiphtiad; o herwydd dieithr
fuost yn ei wlad ef.
8 Deued o honynt i gynnulleidfa yr Ar-
glwydd y drydedd genhedlaeth o'r meibion
a genhedlir iddynt.
9 ¶ Pan êl y llu allan yn erbyn dy elynion,
yna ymgadw rhag pob peth drwg.
10 ¶ O bydd un o honot heb fod yn lân, o
herwydd damwain nos; eled allan o'r gwer-
syll; na ddeued o fewn y gwersyll.
11 Ac ym min yr hwyr ymolched mewn
dwfr: yna wedi machludo yr haul, deued i
fewn y gwersyll.
12 ¶ A bydded lle i ti o'r tu allan i'r gwer-
syll; ac yno yr âi di allan.
13 A bydded gennyt raw-ffon ym mysg dy
arfau: a bydded pan eisteddych allan,
gloddio o honot â hi, a thro a chuddia yr
hyn a ddaeth oddi wrthyt.
14 O herwydd bod yr Arglwydd dy Dduw
yn rhodio ym mhlith dy wersyllau, i'th war-
edu, ac i roddi dy elynion o'th flaen di: am hyn-
ny bydded dy wersyllau yn sanctaidd; fel na
welo ynot ti ddim brynti, a throi oddi wrthyt.
15 ¶ Na ddyro at ei feistr was a ddiangodd
attat oddi wrth ei feistr.
16 Gyd â thi y trig yn dy fysg, yn y fan a
ddewiso, yn un o'th byrth di, lle byddo da
ganddo; *ac* na chystuddia ef.
17 ¶ Na fydded puttain o ferched Israel,
ac na fydded putteiniwr o feibion Israel.
18 Na ddwg wobr puttain, na gwerth ci, *i*
dŷ yr Arglwydd dy Dduw, mewn un
adduned: canys *y maent* ill dau yn ffiaidd
gan yr Arglwydd dy Dduw.
19 ¶ Na chymmer occraeth gan dy frawd;
occraeth arian, occraeth bwyd, occraeth dim
y cymmerir occraeth am dano.
20 Gan estron y cymmeri occraeth; ond na
chymmer occraeth gan dy frawd: fel y ben-
dithio yr Arglwydd dy Dduw di ym mhob
peth y rhoddych dy law arno, yn y tir yr
ydwyt yn myned iddo i'w feddiannu.
21 ¶ Pan addunedech adduned i'r Ar-
glwydd dy Dduw, nac oeda ei thalu: canys
yr Arglwydd dy Dduw gan ofyn a'i gofyn
gennyt; a byddai yn bechod ynot.
22 Ond os peidi ag addunedu, ni bydd pechod
ynot.
23 Cadw a gwna yr hyn a ddaeth allan
o'th wefusau; megis yr addunedaist i'r
Arglwydd dy Dduw offrwm gwirfodd, yr
hwn a draethaist â'th enau.
24 ¶ Pan ddelych i winllan dy gymmydog,
yna bwytta o rawnwin dy wala, wrth dy
feddwl; ond na ddod yn dy lestr *yr un.*
25 Pan ddelych i ŷd dy gymmydog, yna y
cai dynnu y tywysenau â'th law; ond ni chai
osod crymman yn ŷd dy gymmydog.

PENNOD XXIV.

1 *Am ysgar.* 5 *Nad rhaid i'r gwr newydd*
briodi fyned i ryfel. 6, 10 *Am wystlon.* 7 *Am*
ladron dynion. 8 *Am y gwahan-glwyf:* 14
talu cyflog, 16 *barn,* 19 *ac elusen.*

PAN gymmero gwr wraig, a'i phriodi; yna
oni chaiff hi ffafr yn ei olwg ef, o achos
iddo gael rhyw aflendid ynddi; ysgrifened
iddi lythyr ysgar, a rhodded yn ei llaw hi, a
gollynged hi ymaith o'i dŷ.
2 Pan elo hi allan o'i dŷ ef, a myned
ymaith, a bod yn eiddo gwr arall:
3 Os ei gwr diweddaf a'i casâ hi, ac a ysgrif-
ena lythyr ysgar iddi, ac a'i rhydd yn ei llaw
hi, ac a'i gollwng hi o'i dŷ; neu os bydd
marw y gwr diweddaf a'i cymmerodd hi yn
wraig iddo:
4 Ni ddichon ei phriod cyntaf, yr hwn a'i
gollyngodd hi ymaith, ei chymmeryd hi
drachefn i fod yn wraig iddo, wedi iddi ym-
halogi: canys ffieidd-dra *yw* hyn o flaen yr
Arglwydd; ac na wna i'r wlad bechu, yr
hon a rydd yr Arglwydd dy Dduw i ti yn
etifeddiaeth.
5 ¶ Pan gymmero gwr wraig newydd, nac
eled i ryfel, ac na rodder gofal dim arno:
caiff fod gartref yn rhydd un flwyddyn, a
llawenhâu ei wraig a gymmerodd.
6 ¶ Na chymmered *neb* faen isaf nac uchaf
i felin ar wystl: canys y mae yn cymmeryd
bywyd *dyn* yng ngwystl.
7 ¶ Pan gaffer gwr yn lladratta un o'i
frodyr o feibion Israel, ac yn ymelwa arno,

neu yn ei werthu; yna lladder y lleidr hwnnw, a thynn di ymaith y drwg o'th fysg.
8 ¶ Gwylia ym mhla y gwahanglwyf, ar ddyfal-gadw, a gwneuthur yn ol yr hyn oll a ddysgo yr offeiriaid y Lefiaid i chwi: edrychwch am wneuthur megis y gorchymynais wrthynt hwy.
9 Cofia yr hyn a wnaeth yr ARGLWYDD dy DDUW i Miriam ar y ffordd, wedi eich dyfod allan o'r Aipht.
10 ¶ Pan fenthycciech i'th gymmydog fenthyg dim, na ddos i'w dŷ ef i gymmeryd ei wystl ef.
11 Allan y sefi; a dyged y gwr y benthycciaist iddo y gwystl allan attat ti.
12 Ac os gwr tlawd *fydd* efe, na chwsg â'i wystl *gyd â thi*.
13 Gan ddadroddi dyro ei wystl iddo pan fachludo yr haul, fel y gorweddo yn ei wisg, ac y'th fendithio di: a bydd *hyn* i ti yn gyfiawnder o flaen yr ARGLWYDD dy DDUW.
14 ¶ Na orthrymma was cyflog tlawd ac anghenus, o'th frodyr, neu o'th ddieithriaid, a *fyddo* yn dy dir o fewn dy byrth di.
15 Yn ei ddydd y rhoddi *iddo* ei gyflog; ac na fachluded yr haul arno: canys tlawd yw, ac â hyn y mae yn cynnal ei einioes: fel na *lefo* ar yr ARGLWYDD yn dy erbyn, a bod pechod ynot.
16 Na rodder i farwolaeth dadau dros blant, ac na rodder plant i farw dros dadau: pob un a roddir i farwolaeth am ei bechod ei hun.
17 ¶ Na wyra farn y dieithr *na'r* ymddifad; ac na chymmer ar wystloraeth wisg y weddw.
18 ¶ Ond meddwl mai caeth-was fuost yn yr Aipht, a'th waredu o'r ARGLWYDD dy DDUW oddi yno: am hynny yr wyf fi yn gorchymyn i ti wneuthur y peth hyn.
19 ¶ Pan fedech dy gynhauaf yn dy faes, ac anghofio ysgub yn y maes, na ddychwel i'w chymmeryd: bydded i'r dieithr, i'r ymddifad, ac i'r weddw; fel y bendithio yr ARGLWYDD dy DDUW di yn holl waith dy ddwylaw.
20 Pan ysgydwech dy olew-wydden, na loffa ar dy ol: bydded i'r dieithr, i'r ymddifad, ac i'r weddw.
21 Pan gesglych rawnwin dy winllan, na loffa ar dy ol: bydded i'r dieithr, i'r ymddifad, ac i'r weddw.
22 Meddwl hefyd mai caeth-was fuost yn nhir yr Aipht: am hynny yr ydwyf fi yn gorchymyn i ti wneuthur y peth hyn.

PENNOD XXV.

1 *Na rodder ychwaneg i ddeugain gwïalennod.* 4 *Na chauer safn yr ŷch.* 5 *Am godi had i frawd.* 11 *Am y wraig ddigywilydd.* 13 *Am bwysau anghyfiawn.* 17 *Rhaid yw dileu coffadwriaeth Amalec.*

PAN fyddo ymrafael rhwng dynion, a dyfod i farn i'w barnu; yna cyfiawnhânt y cyfiawn, a chondemniant y beius.
2 Ac o bydd y mab drygionus i'w guro, pared y barnwr iddo orwedd, a phared ei guro ef ger ei fron, yn ol ei ddryganiaeth, dan rifedi.
3 Deugain gwïalennod a rydd iddo, *ac* na chwaneged: rhag *os* chwanega, a'i guro ef â llawer gwïalennod uwch law hyn, a dirmygu dy frawd yn dy olwg.
4 ¶ Na chau safn ŷch tra fyddo yn dyrnu.
5 ¶ Os brodyr a drigant ynghyd, a marw un o honynt, ac heb blentyn iddo; na phrïoded gwraig y marw wr dieithr oddi allan: âed ei chyfathrachwr atti, a chymmered hi yn wraig iddo, a gwnaed iddi ran cyfathrachwr.
6 A bydded i'r cyntaf-anedig a ymddygo hi sefyll ar enw ei frawd *a fu* farw; fel na ddileer ei enw ef allan o Israel.
7 Ac oni bydd boddlawn y gwr i gymmeryd ei gyfathrach-wraig; yna âed ei gyfathrach-wraig i fynu i'r porth at yr henuriaid, a dyweded, Gwrthododd fy nghyfathrachwr godi i'w frawd enw yn Israel: ni fyn efe wneuthur rhan cyfathrachwr â mi.
8 Yna galwed henuriaid ei ddinas am dano ef, ac ymddiddanant âg ef: *o* saif efe, a dyweded, Nid wyf fi foddlawn i'w chymmeryd hi;
9 Yna nesâed ei gyfathrach-wraig atto ef y'ngŵydd yr henuriaid, a dattoded ei esgid ef oddi am ei droed, a phoered yn ei wyneb *ef*, ac attebed, a dyweded, Felly y gwneir i'r gwr nid adeilado dŷ ei frawd.
10 A gelwir ei enw ef yn Israel, Tŷ yr hwn y dattodwyd ei esgid.
11 ¶ Os ymryson dynion ynghyd, *sef* gwr â'i frawd, a nesâu gwraig y naill i achub ei gwr o law ei darawydd, ac estyn ei llaw ac ymaflyd yn ei ddirgeloedd ef;
12 Torr ymaith ei llaw hi: nac arbeded dy lygad *hi*.
13 ¶ Na fydded gennyt yn dy gôd amryw bwys, mawr a bychan.
14 Na fydded gennyt yn dy dŷ amryw fesur, mawr a bychan.
15 Bydded gennyt garreg uniawn a chyfiawn; bydded gennyt ephah uniawn a chyfiawn: fel yr estyner dy ddyddiau ar y ddaear yr hon y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei rhoddi i ti.
16 Canys ffiaidd gan yr ARGLWYDD dy DDUW bob un a'r a wnelo hyn, *sef* pawb a'r a wnel anghyfiawnder.
17 ¶ Cofia yr hyn a wnaeth Amalec i ti ar y ffordd, pan ddaethoch allan o'r Aipht:
18 Yr hwn a'th gyfarfu ar y ffordd, ac a laddodd y rhai olaf o honot, yr holl weiniaid o'th ol di, a thi yn lluddedig, ac yn ddiffygiol; ac nid ofnodd efe DDUW.
19 Am hynny bydded, pan roddo yr ARGLWYDD dy DDUW i ti lonyddwch oddi wrth dy holl elynion oddi amgylch, yn y tir y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti yn etifeddiaeth i'w feddiannu, dynnu o honot ymaith goffadwriaeth Amalec oddi tan y nefoedd: nac anghofia *hyn*.

PENNOD XXVI.

1 *Cyffes yr hwn a offrymmo y cawell blaenffrwyth.* 12 *Gweddi yr hwn a roddo ei ddegymmau y drydedd flwyddyn.* 16 *Y cyfammod rhwng Duw a'r bobl.*

A PHAN ddelych i'r tir y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti yn etifeddiaeth, a'i feddiannu, a phreswylio ynddo;
2 Yna cymmer o bob blaen-ffrwyth y ddaear, yr hwn a ddygi o'th dir y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti, a gosod mewn cawell, a dos i'r lle a ddewiso yr ARGLWYDD dy DDUW i drigo o'i enw ef ynddo:
3 A dos at yr offeiriad a fydd yn y dyddiau hynny, a dywed wrtho, Yr ydwyf fi yn cyfaddef heddyw i'r ARGLWYDD dy DDUW, fy nyfod i'r tir a dyngodd yr ARGLWYDD wrth ein tadau ar *ei* roddi i ni.
4 A chymmered yr offeiriad y cawell o'th law di, a gosoded ef o flaen allor yr ARGLWYDD dy DDUW:
5 A llefara dithau, a dywed ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW, Syriad ar ddarfod am dano *oedd* fy nhad; ac efe a ddisgynodd i'r Aipht, ac a ymdeithiodd yno âg ychydig bobl, ac a aeth yno yn genedl fawr, gref, ac aml.

6 A'r Aiphtiaid a'n drygodd ni, a chystuddiasant ni, a rhoddasant arnom gaethiwed caled.
7 A phan waeddasom ar ARGLWYDD DDUW ein tadau, clybu yr ARGLWYDD ein llais ni, a gwelodd ein cystudd, a'n llafur, a'n gorthrymder.
8 A'r ARGLWYDD a'n dug ni allan o'r Aipht â llaw gadarn, ac â braich estynedig, ac âg ofn mawr, ac âg arwyddion, ac â rhyfeddodau.
9 Ac efe a'n dug ni i'r lle hwn, ac a roes i ni y tir hwn; *sef* tir yn llifeirio o laeth a mêl.
10 Ac yn awr, wele, mi a ddygais flaenffrwyth y tir a roddaist i mi, O ARGLWYDD: a gosod ef ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW, ac addola ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW.
11 Ymlawenycha hefyd ym mhob daioni a roddodd yr ARGLWYDD dy DDUW i ti, ac i'th deulu, tydi, a'r Lefiad, a'r dieithr *a fyddo* yn dy fysg.
12 ¶ Pan ddarffo i ti ddegymmu holl ddegwm dy gnwd, yn y drydedd flwyddyn, *sef* blwyddyn y degwm; yna y rhoddi i'r Lefiad, i'r dieithr, i'r ymddifad, ac i'r weddw; fel y bwyttâont yn dy byrth di, ac y digoner hwynt.
13 A dywed ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW, Dygais *y peth* cyssegredig allan o'm tŷ, ac a'i rhoddais ef i'r Lefiad, ac i'r dieithr, i'r ymddifad, ac i'r weddw, yn ol dy holl orchymynion a orchymynaist i mi: ni throseddais *ddim* o'th orchymynion, ac nis anghofiais.
14 Ni fwyttêais o hono yn fy ngalar, ac ni ddygais ymaith o hono i aflendid, ac ni roddais o hono dros y marw: gwrandewais ar lais yr ARGLWYDD fy NUW; gwneuthum yn ol yr hyn oll a orchymynaist i mi.
15 Edrych o drigle dy sancteiddrwydd, *sef* o'r nefoedd, a bendithia dy bobl Israel, a'r tir a roddaist i ni, megis y tyngaist wrth ein tadau; *sef* tir yn llifeirio o laeth a mêl.
16 ¶ Y dydd hwn y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn gorchymyn i ti wneuthur y deddfau hyn a'r barnedigaethau: cadw dithau a gwna hwynt â'th holl galon, ac â'th holl enaid.
17 Cymmeraist yr ARGLWYDD heddyw i fod yn DDUW i ti, ac i rodio yn ei ffyrdd ef, ac i gadw ei ddeddfau, a'i orchymynion, a'i farnedigaethau, ac i wrando ar ei lais ef.
18 Cymmerodd yr ARGLWYDD dithau heddyw i fod yn bobl briodol iddo ef, megis y llefarodd wrthyt, ac i gadw *o honot* ei holl orchymynion:
19 Ac i'th wneuthur yn uchel goruwch yr holl genhedloedd a wnaeth efe, mewn clôd, ac mewn enw, ac mewn gogoniant; ac i fod o honot yn bobl sanctaidd i'r ARGLWYDD dy DDUW, megis y llefarodd efe.

PENNOD XXVII.

1 *Gorchymyn y bobl i ysgrifenu y gyfraith ar gerrig; 5 ac i wneuthur allor o gerrig cyfain.* 11 *Rhannu y llwythau ar fynydd Garizim ac Ebal.* 14 *Cyhoeddi y melldithion ar fynydd Ebal.*

YNA y gorchymynodd Moses, gyd â henuriaid Israel, i'r bobl, gan ddywedyd, Cedwch yr holl orchymynion, yr ydwyf fi yn eu gorchymyn i chwi heddyw.
2 A bydded, yn y dydd yr elych dros yr Iorddonen i'r tir y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti, osod o honot i ti gerrig mawrion, a chalcha hwynt â chalch.
3 Ac ysgrifena arnynt holl eiriau y gyfraith hon, pan elych drosodd, i fyned i'r tir y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti, *sef* tir yn llifeirio o laeth a mêl; megis ag y llefarodd ARGLWYDD DDUW dy dadau wrthyt.
4 A phan eloch dros yr Iorddonen, gosodwch y cerrig hyn, yr ydwyf fi yn eu gorchymyn i chwi heddyw, ym mynydd Ebal, a chalcha hwynt â chalch.
5 Ac adeilada yno allor i'r ARGLWYDD dy DDUW, *sef* allor gerrig: na chyfod arnynt *arf* haiarn.
6 A cherrig cyfain yr adeiledi allor yr ARGLWYDD dy DDUW; ac offrymma arni boethoffrymmau i'r ARGLWYDD dy DDUW.
7 Offrymma hefyd hêdd-aberthau, a bwytta yno, a llawenycha ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW.
8 Ac ysgrifena ar y cerrig holl eiriau y gyfraith hon, yn eglur iawn.
9 ¶ A llefarodd Moses a'r offeiriaid y Lefiaid wrth holl Israel, gan ddywedyd, Gwrando a chlyw, O Israel: Y dydd hwn y'th wnaethpwyd yn bobl i'r ARGLWYDD dy DDUW.
10 Gwrando gan hynny ar lais yr ARGLWYDD dy DDUW, a gwna ei orchymynion ef a'i ddeddfau, y rhai yr wyf fi yn eu gorchymyn i ti heddyw.
11 ¶ A gorchymynodd Moses i'r bobl y dydd hwnnw, gan ddywedyd,
12 Y rhai hyn a safant i fendithio y bobl ar fynydd Garizim, wedi eich myned dros yr Iorddonen: Simeon, a Lefi, a Judah, ac Issachar, a Joseph, a Benjamin.
13 A'r rhai hyn a safant i felldithio ar fynydd Ebal: Reuben, Gad, ac Aser, a Zabulon, Dan, a Naphtali.
14 ¶ A'r Lefiaid a lefarant, ac a ddywedant wrth bob gwr *o* Israel â llef uchel,
15 Melldigedig *yw* y gwr a wnel ddelw gerfiedig neu doddedig, *sef* ffieidd-dra gan yr ARGLWYDD, gwaith dwylaw crefftwr, ac a'i gosodo mewn *lle* dirgel. A'r holl bobl a attebant, ac a ddywedant, Amen.
16 Melldigedig *yw* yr hwn a ddirmygo ei dad neu ei fam. A dyweded yr holl bobl, Amen.
17 Melldigedig *yw* yr hwn a symmudo derfyn ei gymmydog. A dyweded yr holl bobl, Amen.
18 Melldigedig *yw* yr hwn a baro i'r dall gyfeiliorni allan o'r ffordd. A dyweded yr holl bobl, Amen.
19 Melldigedig *yw* yr hwn a wyro farn y dieithr, yr ymddifad, a'r weddw. A dyweded yr holl bobl, Amen.
20 Melldigedig *yw* yr hwn a orweddo gyd â gwraig ei dad; o herwydd datguddiodd odre ei dad. A dyweded yr holl bobl, Amen.
21 Melldigedig *yw* yr hwn a orweddo gyd âg un anifail. A dyweded yr holl bobl, Amen.
22 Melldigedig *yw* yr hwn a orweddo gyd â'i chwaer, merch ei dad, neu ferch ei fam ef. A dyweded yr holl bobl, Amen.
23 Melldigedig *yw* yr hwn a orweddo gyd â'i chwegr. A dyweded yr holl bobl, Amen.
24 Melldigedig *yw* yr hwn a darawo ei gymmydog yn ddirgel. A dyweded yr holl bobl, Amen.
25 Melldigedig *yw* yr hwn a gymmero wobr, er dieneidio gwaed gwirion. A dyweded yr holl bobl, Amen.
26 Melldigedig *yw* yr hwn ni pharhâo y'ngeiriau y gyfraith hon, gan eu gwneuthur hwynt. A dyweded yr holl bobl, Amen.

PENNOD XXVIII.

1 *Bendithion am ufudd-dod.* 15 *Melldithion am anufudd-dod.*

AC os gan wrando y gwrandewi ar lais yr ARGLWYDD dy DDUW, i gadw *ac* i wneuthur ei holl orchymynion ef, y rhai yr ydwyf fi yn eu gorchymyn i ti heddyw; yna yr ARGLWYDD dy DDUW a'th esyd yn uwch na holl genhedloedd y ddaear.

2 A'r holl fendithion hyn a ddaw arnat, ac a'th oddiweddant, os gwrandewi ar lais yr ARGLWYDD dy DDUW.

3 Bendigedig *fyddi* di yn y ddinas, a bendigedig yn y maes.

4 Bendigedig *fydd* ffrwyth dy fru, a ffrwyth dy dir, a ffrwyth dy anifail di, cynnydd dy wartheg, a diadellau dy ddefaid.

5 Bendigedig *fydd* dy gawell a'th does di.

6 Bendigedig *fyddi* di yn dy ddyfodiad i mewn, a bendigedig yn dy fynediad allan.

7 Rhydd yr ARGLWYDD dy elynion a ymgodant i'th erbyn yn lladdedig o'th flaen di: trwy un ffordd y deuant i'th erbyn, a thrwy saith o ffyrdd y ffoant o'th flaen.

8 Yr ARGLWYDD a orchymyn fendith arnat ti, yn dy drysordai, ac yn yr hyn oll y dodech dy law arno; ac a'th fendithia yn y tir y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti.

9 Yr ARGLWYDD a'th gyfyd di yn bobl sanctaidd iddo ei hun, megis y tyngodd wrthyt, os cedwi orchymynion yr ARGLWYDD dy DDUW, a rhodio yn ei ffyrdd ef.

10 A holl bobloedd y ddaear a welant fod yn dy alw di ar enw yr ARGLWYDD, ac a ofnant rhagot.

11 A'r ARGLWYDD a'th lwydda di mewn daioni, yn ffrwyth dy fru, ac yn ffrwyth dy anifeiliaid, ac yn ffrwyth dy ddaear, yn y tir a dyngodd yr ARGLWYDD i'th dadau ar ei roddi i ti.

12 Yr ARGLWYDD a egyr ei drysor daionus i ti, *sef* y nefoedd, i roddi gwlaw *i'th* dir di yn ei amser, ac i fendigo holl waith dy law: a thi a roddi echwyn i genhedloedd lawer, ac ni cheisi echwyn.

13 A'r ARGLWYDD a'th wna di yn ben, ac nid yn gynffon; hefyd ti a fyddi yn uchaf yn unig, ac nid yn isaf: os gwrandewi ar orchymynion yr ARGLWYDD dy DDUW, y rhai yr ydwyf yn eu gorchymyn i ti heddyw, i'*w* cadw, ac i'w gwneuthur;

14 Ac heb gilio o honot oddi wrth yr holl eiriau yr wyf fi yn eu gorchymyn i chwi heddyw, i'r tu dehau neu i'r tu aswy, gan fyned ar ol duwiau dieithr, i'w gwasanaethu hwynt.

15 ¶ A bydd, oni wrandewi ar lais yr ARGLWYDD dy DDUW, gan gadw *a* gwneuthur ei holl orchymynion ef a'i ddeddfau, y rhai yr ydwyf yn eu gorchymyn i ti heddyw; y daw arnat yr holl felldithion hyn, ac y'th oddiweddant.

16 Melldigedig *fyddi* di yn y ddinas, a melldigedig yn y maes.

17 Melldigedig *fydd* dy gawell a'th does di.

18 Melldigedig *fydd* ffrwyth dy fru, a ffrwyth dy dir, cynnydd dy wartheg, a diadellau dy ddefaid.

19 Melldigedig *fyddi* di yn dy ddyfodiad i mewn, a melldigedig yn dy fynediad allan.

20 Yr ARGLWYDD a ddenfyn arnat ti felldith, trallod, a cherydd, yn yr hyn oll y dodech dy law arno, *ac yn* yr hyn a wnelych; nes dy ddinystrio a'th ddifetha di yn gyflym; am ddrygioni dy weithredoedd *yn* y rhai y'm gwrthodaist i.

21 Yr ARGLWYDD a wna i haint lynu wrthyt, nes iddo dy ddifa oddi ar y tir yr ydwyt ti yn myned iddo i'w feddiannu.

22 Yr ARGLWYDD a'th dery â darfodedigaeth, ac â chryd poeth, ac â llosgfa, ac â gwres, ac â chleddyf, ac â diflanniad, ac â mallder; a hwy a'th ddilynant nes dy ddifetha.

23 Dy nefoedd hefyd y rhai *sydd* uwch dy ben a fyddant yn bres, a'r ddaear yr hon *sydd* oddi tanat yn haiarn.

24 Yr ARGLWYDD a rydd *yn lle* gwlaw dy ddaear, lwch a lludw: o'r nefoedd y disgyn arnat, hyd oni'th ddinystrier.

25 Yr ARGLWYDD a wna i ti syrthio o flaen dy elynion: trwy un ffordd yr âi di yn eu herbyn hwynt, a thrwy saith o ffyrdd y ffoi o'u blaen hwynt; a thi a fyddi ar wasgar dros holl deyrnasoedd y ddaear.

26 A'th gelain a fydd bwyd i holl ehediaid y nefoedd, ac i anifeiliaid y ddaear; ac ni *bydd* a'*u* tarfo.

27 Yr ARGLWYDD a'th dery di â chornwyd yr Aipht, ac â chlwyf y marchogion, ac â chrach, ac âg ysfa; o'r rhai ni ellir dy iachâu.

28 Yr ARGLWYDD a'th dery di âg ynfydrwydd, ac â dallineb, ac â syndod calon.

29 Byddi *hefyd* yn ymbalfalu ganol dydd fel yr ymbalfalai y dall yn y tywyllwch; ac ni lwyddi yn dy ffyrdd: a diau y byddi orthrymmedig ac anrheithiedig byth, ac ni *bydd a'th* waredo.

30 Ti a ymgredi â gwraig, a gwr arall a gydorwedd â hi: ti a adeiledi dŷ, ac ni thrigi ynddo: ti a blenni winllan, ac ni chesgli ei ffrwyth.

31 Dy ych a leddir yn dy olwg, ac ni fwyttâi o hono: dy asyn a ddygir trwy drais o flaen dy wyneb, ac ni ddaw adref attat: dy ddefaid a roddir i'th elynion, ac ni *bydd* i ti achubydd.

32 Dy feibion a'th ferched a roddir i bobl eraill, a'th lygaid yn gweled, ac yn pallu am danynt ar hyd y dydd; ac ni *bydd* gallu ar dy law.

33 Ffrwyth dy dir a'th holl lafur a fwytty pobl nid adnabuost; a byddi yn unig orthrymmedig a drylliedig bob amser:

34 A byddi wallgofus, gan weledigaeth dy lygaid yr hon a welych.

35 Yr ARGLWYDD a'th dery di â chornwyd drygionus, yn y gliniau, ac yn yr esgeiriau, yr hwn ni ellir ei iachâu, o wadn dy droed hyd dy goryn.

36 Yr ARGLWYDD a'th ddwg di (a'th frenhin a osodych arnat) at genedl nid adnabuost ti na'th dadau di; a gwasanaethi yno dduwiau dieithr, pren a maen.

37 A byddi yn syndod, yn ddihareb, ac yn watwargerdd, ym mhlith yr holl bobloedd y rhai yr arwain yr ARGLWYDD di attynt.

38 Had lawer a ddygi allan i'r maes, ac ychydig a gesgli: o herwydd y locust a'i hysa.

39 Gwinllannoedd a blenni, ac a goleddi; ond gwin nid yfi, ac ni chesgli *y grawnwin*: canys pryfed a'u bwytty.

40 Olew-wydd a fydd i ti trwy dy holl derfynau, ac âg olew ni'th irir: o herwydd dy olew-wydden a ddyhidla.

41 Meibion a merched a genhedli, ac ni byddant i ti: o herwydd hwy a ânt i gaethiwed.

42 Dy holl brennau a ffrwythau dy dir a ddifa y locust.

43 Y dieithr *a fyddo* yn dy fysg a ddring arnat yn uchel uchel; a thi a ddisgyni yn isel isel.

44 Efe a fenthyccia i ti, a thi ni fenthycci iddo ef: efe a fydd yn ben, a thi a fyddi yn gynffon.

45 A'r holl felldithion hyn a ddaw arnat, ac a'th erlidiant, ac a'th oddiweddant, hyd oni'th ddinystrier; am na wrandewaist ar lais yr ARGLWYDD dy DDUW, i gadw ei orchymynion a'i ddeddfau ef, y rhai a orchymynodd efe i ti.

46 A byddant yn arwydd ac yn rhyfeddod arnat ti, ac ar dy had hyd byth.

47 Oblegid na wasanaethaist yr ARGLWYDD dy DDUW mewn llawenydd, ac mewn hyfrydwch calon, am amldra pob dim:

48 Am hynny y gwasanaethi di dy elynion, y rhai a ddenfyn yr ARGLWYDD yn dy erbyn,

mewn newyn, ac mewn syched, ac mewn
noethni, ac mewn eisieu pob dim; ac efe a
ddyry iau haiarn ar dy wddf, hyd oni ddin-
ystrio efe dydi.
49 Yr ARGLWYDD a ddwg i'th erbyn genedl
o bell, *sef* o eithaf y ddaear, *mor gyflym* ag
yr eheda yr eryr, cenedl yr hon ni ddealli ei
hiaith;
50 Cenedl wyneb-galed, yr hon ni dderbyn
wyneb yr henafgwr, ac ni bydd raslawn i'r
llangc.
51 A hi a fwytty ffrwyth dy anifeiliaid, a
ffrwyth dy ddaear, hyd oni'th ddinystrier: yr
hon ni âd i ti ŷd, gwin, nac olew, cynnydd
dy wartheg, na diadellau dy ddefaid, hyd
oni'th ddifetho di.
52 A hi a warchae arnat ti yn dy holl byrth,
hyd oni syrthio dy uchel a'th gedyrn gaerau,
y rhai yr ydwyt yn ymddiried ynddynt, trwy
dy holl dir: hi a warchae hefyd arnat yn dy
holl byrth, o fewn dy holl dir yr hwn a rodd-
odd yr ARGLWYDD dy DDUW i ti.
53 Ffrwyth dy fru, *sef* cig dy feibion, a'th
ferched, y rhai a roddodd yr ARGLWYDD dy
DDUW i ti a fwyttâi yn y gwarchae, ac yn y
cyfyngdra a ddwg dy elyn arnat.
54 Y gwr tyner yn dy blith, a'r moethus
iawn, a greulona ei lygad wrth ei frawd, ac
wrth wraig ei fynwes, ac wrth weddill ei
feibion y rhai a weddillodd efe:
55 Rhag rhoddi i un o honynt o gig ei feib-
ion, y rhai a fwytty efe; o eisieu gadaw iddo
ddim yn y gwarchae ac yn y cyfyngdra, â'r
hwn y cyfynga dy elyn arnat o fewn dy holl
byrth.
56 Y wraig dyner a'r foethus yn dy fysg, yr
hon ni phrofodd osod gwadn ei throed ar y
ddaear, gan fwythau a thynerwch, a greulona
ei llygad wrth wr ei mynwes, ac wrth ei mab,
ac wrth ei merch,
57 Ac wrth ei phlentyn a ddaw allan o'i
chorph, a'i meibion y rhai a blanta hi: canys
hi a'u bwytty hwynt yn ddirgel, pan ballo
pob dim *arall* yn y gwarchae ac yn y cyf-
yngdra, â'r hwn y cyfynga dy elyn arnat o
fewn dy byrth.
58 Oni chedwi ar wneuthur holl eiriau y
gyfraith hon, y rhai sydd ysgrifenedig yn y
llyfr hwn, gan ofni yr enw gogoneddus ac
ofnadwy hwn, YR ARGLWYDD DY
DDUW;
59 Yna y gwna yr ARGLWYDD dy bläau di
yn rhyfedd, a phläau dy had; *sef* pläau mawr-
ion a pharhâus, a chlefydau drwg a pharhâus.
60 Ac efe a ddwg arnat holl glefydau yr
Aipht, y rhai yr ofnaist rhagddynt; a glynant
wrthyt.
61 Ië, pob clefyd, a phob pla, yr hwn nid *yw*
ysgrifenedig yn llyfr y gyfraith hon, a ddwg
yr ARGLWYDD arnat, hyd oni'th ddinystrier.
62 Felly chwi a adewir yn ychydig bobl, lle
yr oeddych fel sêr y nefoedd o liosowgrwydd;
o herwydd na wrandewaist ar lais yr AR-
GLWYDD dy DDUW.
63 A bydd, megis ag y llawenychodd yr
ARGLWYDD ynoch i wneuthur daioni i chwi,
ac i'ch amlhâu; felly y llawenycha yr AR-
GLWYDD ynoch i'ch dinystrio, ac i'ch difetha
chwi: a diwreiddir chwi o'r tir yr wyt yn
myned iddo i'w feddiannu.
64 A'r ARGLWYDD a'th wasgar di ym mhlith
yr holl bobloedd, o'r *naill* gwrr i'r ddaear hyd
y cwrr *arall* i'r ddaear: a thi a wasanaethi
yno dduwiau dieithr, y rhai nid adnabuost ti
na'th dadau; *sef* pren a maen.
65 Ac ym mhlith y cenhedloedd hyn ni
orphwysi, ac ni bydd gorphwysdra i wadn dy
droed: canys yr ARGLWYDD a rydd i ti yno
galon ofnus, a darfodedigaeth llygaid, a thrist-
wch meddwl.
66 A'th einioes a fydd y'nghrôg gyferbyn â
thi; a thi a ofni nos a dydd, ac ni byddi sicr
o'th einioes.
67 Y bore y dywedi, O na ddeuai yr hwyr!
ac yn yr hwyr y dywedi, O na ddeuai y bore!
o achos ofn dy galon *gan* yr hwn yr ofni, a
rhag gweledigaeth dy lygaid yr hon a welych.
68 A'r ARGLWYDD a'th ddychwel di i'r
Aipht, mewn llongau, ar hyd y ffordd y dy-
wedais wrthyt, na chwanegit ei gweled mwy:
a chwi a ymwerthwch yno i'ch gelynion yn
gaethweision ac yn gaeth-forwynion, ac ni
bydd a'*ch* pryno.

PENNOD XXIX.

1 *Moses yn annog y bobl i ufudd-dod, trwy goffa*
y gweithredoedd a welsent. 10 *Gosod pawb*
ger bron yr Arglwydd, i fyned dan ei gyfam-
mod ef. 18 *Y mawr ddigofaint ar y neb a*
ymfendithio yn ei anwiredd. 29 *I Dduw y*
perthyn pethau dirgel.

DYMA eiriau y cyfammod a orchymynodd
yr ARGLWYDD wrth Moses ei wneuthur
â meibion Israel, yn nhir Moab, heb law y
cyfammod a ammododd efe â hwynt yn
Horeb.
2 ¶ A Moses a alwodd ar holl Israel, ac a
ddywedodd wrthynt, Chwi a welsoch yr hyn
oll a wnaeth yr ARGLWYDD o flaen eich
llygaid chwi yn nhir yr Aipht, i Pharaoh, ac
i'w holl weision, ac i'w holl dir;
3 Y profedigaethau mawrion a welodd eich
llygaid, yr arwyddion a'r rhyfeddodau mawr-
ion hynny:
4 Ond ni roddodd yr ARGLWYDD i chwi
galon i wybod, na llygaid i weled, na chlustiau
i glywed, hyd y dydd hwn.
5 Arweiniais chwi hefyd yn yr anialwch
ddeugain mlynedd: ni heneiddiodd eich dill-
ad am danoch, ac ni heneiddiodd dy esgid
am dy droed.
6 Bara ni fwyttasoch, a gwin neu ddiod gref
nid yfasoch: fel y gwybyddech mai myfi *yw*
yr ARGLWYDD eich DUW chwi.
7 A daethoch hyd y lle hwn: yna daeth
allan Sehon brenhin Hesbon, ac Og brenhin
Basan, i'n cyfarfod mewn rhyfel; a ni a'u
lladdasom hwynt:
8 Ac a ddygasom eu tir hwynt, ac a'i rhois-
om yn etifeddiaeth i'r Reubeniaid, ac i'r Gad-
iaid, ac i hanner llwyth Manasseh.
9 Cedwch gan hynny eiriau y cyfammod
hwn, a gwnewch hwynt; fel y llwyddoch ym
mhob peth a wneloch.
10 ¶ Yr ydych chwi oll yn sefyll heddyw
ger bron yr ARGLWYDD eich DUW; pen-
naethiaid eich llwythau, eich henuriaid, a'ch
swyddogion, a holl wŷr Israel,
11 Eich plant, eich gwragedd, a'th ddieithr-
ddyn yr hwn *sydd* o fewn dy wersyll, o gym-
ynydd dy goed hyd wehynnydd dy ddwfr:
12 I fyned o honot dan gyfammod yr AR-
GLWYDD dy DDUW, a than ei gynghrair ef,
yr hwn y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn
ei wneuthur â thi heddyw:
13 I'th sicrhâu heddyw yn bobl iddo ei hun,
ac i fod o hono yntau yn DDUW i ti, megis y
llefarodd wrthyt, ac fel y tyngodd wrth dy
dadau, wrth Abraham, wrth Isaac, ac wrth
Jacob.
14 Ac nid â chwi yn unig yr ydwyf fi yn
gwneuthur y cyfammod hwn, a'r cynghrair
yma;
15 Ond â'r *hwn* sydd yma gyd â ni yn sefyll
heddyw ger bron yr ARGLWYDD ein DUW,
ac â'r *hwn* nid *yw* yma gyd â ni heddyw:

16 (Canys chwi a wyddoch y modd y trigasom
ni yn nhir yr Aipht, a'r modd y daethom
trwy ganol y cenhedloedd y rhai y daethoch
trwyddynt.
17 A chwi a welsoch eu ffieidd-dra..hwynt
a'u heilun-dduwiau, pren a maen, arian ac
aur, y rhai oedd yn eu mysg hwynt)
18 Rhag bod yn eich mysg wr neu wraig,
neu deulu, neu lwyth, yr hwn y try ei galon
heddyw oddi wrth yr ARGLWYDD ein DUW,
i fyned i wasanaethu duwiau y cenhedloedd
hyn; rhag bod yn eich mysg wreiddyn yn
dwyn gwenwyn a wermod:
19 A bod, pan glywo efe eiriau y felldith
hon, ymfendithio o hono yn ei galon ei hun,
gan ddywedyd, Heddwch fydd i mi, er i mi
rodio yn nghyndynrwydd fy nghalon, i chwan-
egu meddwdod at syched.
20 Ni fyn yr ARGLWYDD faddeu iddo; canys
yna y myga digllonedd yr ARGLWYDD a'i
eiddigedd yn erbyn y gwr hwnnw, a'r holl
felldithion *sydd* ysgrifenedig yn y llyfr hwn
a orwedd arno ef, a'r ARGLWYDD a ddilëa ei
enw ef oddi tan y nefoedd.
21 A'r ARGLWYDD a'i neilldua ef oddi wrth
holl lwythau Israel, i *gael* drwg, yn ol holl
felldithion y cyfammod a ysgrifenwyd yn
llyfr y gyfraith hon.
22 A dywed y genhedlaeth a ddaw ar ol, *sef*
eich plant chwi, y rhai a godant ar eich ol
chwi, a'r dieithr yr hwn a ddaw o wlad bell,
pan welont bläau y wlad hon, a'i chlefydau,
trwy y rhai y mae yr ARGLWYDD yn ei
chlwyfo hi;
23 *A*'i thir wedi ei losgi oll *gan* frwmstan a
halen, na heuir ef, ac na flaen-dardda, ac na
ddaw i fynu un llysieuyn ynddo, fel dinystr
Sodom a Gomorrah, Admah a Seboim, y rhai
a ddinystriodd yr ARGLWYDD yn ei lid a'i
ddigofaint:
24 Ië, yr holl genhedloedd a ddywedant, Pa-
ham y gwnaeth yr ARGLWYDD fel hyn i'r tir
hwn? pa ddigter yw y digofaint mawr hwn?
25 Yna y dywedir, Am wrthod o honynt
gyfammod ARGLWYDD DDUW eu tadau, yr
hwn a ammododd efe â hwynt pan ddug efe
hwynt allan o dir yr Aipht.
26 Canys aethant a gwasanaethasant dduw-
iau dieithr, ac ymgrymmasant iddynt; *sef*
duwiau nid adwaenent hwy, ac ni roddasai
efe iddynt.
27 Am hynny yr ennynodd digllonedd yr
ARGLWYDD yn erbyn y wlad hon, i ddwyn
arni bob melldith *a'r y sydd* ysgrifenedig yn
y llyfr hwn.
28 A'r ARGLWYDD a'u dinystriodd hwynt
o'u tir mewn digofaint, ac mewn digter, ac
mewn llid mawr, ac a'u gyrrodd hwynt i wlad
arall, megis *y gwelir* heddyw.
29 Y dirgeledigaethau *sydd eiddo* yr AR-
GLWYDD ein DUW, a'r *pethau* amlwg *a
roddwyd* i ni, ac i'n plant hyd byth; fel y
gwnelom holl eiriau y gyfraith hon.

PENNOD XXX.

1 *Addaw trugareddau mawr i'r edifeiriol.* 11
Bod y gorchymyn yn eglur. 15 *Gosod angau
ac einioes o flaen y bobl.*

A PHAN ddelo yr holl bethau hyn arnat,
sef y fendith a'r felldith, y rhai a roddais
o'th flaen, ac adgofio o honot *hwynt* yn
mysg yr holl genhedloedd y rhai y'th yrrodd
yr ARGLWYDD dy DDUW di attynt;
2 A dychwelyd o honot at yr ARGLWYDD dy
DDUW, a gwrando ar ei lais ef, yn ol yr hyn
oll yr ydwyf yn ei orchymyn i ti heddyw, ti
a'th blant, â'th holl galon, ac â'th holl enaid:
3 Yna y dychwel yr ARGLWYDD dy DDUW
dy gaethiwed, ac y cymmer drugaredd arnat,
ac y try, ac a'th gasgl o fysg yr holl bobloedd
lle y'th wasgaro yr ARGLWYDD dy DDUW di.
4 Pe y'th wthid i eithaf y nefoedd, oddi yno
y'th gasglai yr ARGLWYDD dy DDUW, ac
oddi yno y'th gymmerai.
5 A'r ARGLWYDD dy DDUW a'th ddwg i'r
tir a feddiannodd dy dadau, a thithau a'i
meddienni: ac efe a fydd dda wrthyt, ac a'th
wna yn amlach nâ'th dadau.
6 A'r ARGLWYDD dy DDUW a enwaeda dy
galon, a chalon dy had, i garu yr ARGLWYDD
dy DDUW â'th holl galon, ac â'th holl enaid,
er mwyn cael o honot fyw.
7 A'r ARGLWYDD dy DDUW a rydd yr holl
felldithion hyn ar dy elynion, ac ar dy gas-
eion, y rhai a'th erlidiant di.
8 Tithau a ddychweli, ac a wrandewi ar lais
yr ARGLWYDD, ac a wnai ei holl orchy-
mynion ef, y rhai yr ydwyf yn eu gorchymyn
i ti heddyw.
9 A'r ARGLWYDD dy DDUW a wna i ti
lwyddo yn holl waith dy law, yn ffrwyth dy
fru, ac yn ffrwyth dy anifeiliaid, ac yn ffrwyth
dy dir, er daioni: canys try yr ARGLWYDD
i lawenychu ynot, i *wneuthur* daioni i ti, fel
y llawenychodd yn dy dadau;
10 Os gwrandewi ar lais yr ARGLWYDD dy
DDUW, i gadw ei orchymynion ef a'i ddeddf-
au, *y rhai sydd* ysgrifenedig yn llyfr y
gyfraith hon; os dychweli at yr ARGLWYDD
dy DDUW â'th holl galon, ac â'th holl enaid.
11 ¶ O herwydd y gorchymyn yma, yr
ydwyf yn ei orchymyn i ti heddyw, nid *yw*
guddiedig oddi wrthyt, ac nid *yw* bell.
12 Nid yn y nefoedd *y mae*, i ddywedyd *o
honot*, Pwy a ddring drosom i'r nefoedd, ac
a'i dwg i ni, fel y clywom, ac y gwnelom ef?
13 Ac nid o'r tu hwnt i'r môr *y mae*, i ddy-
wedyd *o honot*, Pwy a dramwya drosom ni
i'r tu hwnt i'r môr, ac a'i dwg ef i ni, fel y
clywom, ac y gwnelom ef?
14 Canys y gair *sydd* agos iawn attat, yn
dy enau, ac yn dy galon, i'w wneuthur ef.
15 ¶ Wele, rhoddais o'th flaen heddyw
einioes a daioni, ac angau a drygioni:
16 Lle yr ydwyf fi yn gorchymyn i ti heddyw
garu yr ARGLWYDD dy DDUW, i rodio yn
ei ffyrdd ef, ac i gadw ei orchymynion, a'i
ddeddfau, a'i farnedigaethau ef; fel y bydd-
ech fyw, ac y'th amlhäer, ac y'th fendithio
yr ARGLWYDD dy DDUW yn y tir yr wyt
ti yn myned iddo i'w feddiannu.
17 Ond os try dy galon ymaith, fel na
wrandawech, a'th yrru i ymgrymmu i dduw-
iau dieithr, a'u gwasanaethu hwynt;
18 Yr wyf yn mynegi i chwi heddyw, y
difethir chwi yn ddiau, *ac* nad estynwch
ddyddiau yn y tir yr ydwyt yn myned dros
yr Iorddonen i fyned i mewn iddo i'w berch-
enogi.
19 Galw yr wyf yn dyst i'th erbyn heddyw
y nefoedd a'r ddaear, roddi o honof o'th
flaen di einioes ac angau, fendith a melldith:
dewis dithau yr einioes, fel y byddych fyw,
ti a'th had;
20 I garu o honot yr ARGLWYDD dy DDUW,
a gwrando ar ei lais ef, a glynu wrtho (canys
efe *yw* dy einioes di, ac estyniad dy ddyddiau)
fel y trigech yn y tir a dyngodd yr ARGLWYDD
wrth dy dadau, wrth Abraham, wrth Isaac,
ac wrth Jacob, ar *ei* roddi iddynt.

PENNOD XXXI.

1 *Moses yn rhoi cysur yn y bobl,* 7 *ac yn
Josua:* 9 *yn rhoddi y gyfraith i'r offeiriaid,
i'w darllen ar y seithfed flwyddyn i'r bobl*
14 *Duw yn rhoddi siars ar Josua,* 19 *a chân*

i dystiolaethu yn erbyn y bobl. 24 Moses yn
gorchymyn llyfr y gyfraith i'r Lefiaid i'w
gadw. 28 Moses yn rhybuddio y bobl o'u
hanufudd-dod i Dduw, wedi ei farwolaeth ef.

A MOSES a aeth ac a lefarodd y geiriau hyn wrth holl Israel;

2 Ac a ddywedodd wrthynt, Mab chwe-ugain mlynedd *ydwyf* fi heddyw; ni allaf mwy fyned allan, a dyfod i mewn: yr ARGLWYDD hefyd a ddywedodd wrthyf, Ni chei fyned dros yr Iorddonen hon.

3 Yr ARGLWYDD dy DDUW sydd yn myned drosodd o'th flaen di; efe a ddinystria y cenhedloedd hyn o'th flaen, a thi a'u meddienni hwynt: Josua hefyd, efe a â drosodd o'th flaen, fel y llefarodd yr ARGLWYDD.

4 A'r ARGLWYDD a wna iddynt fel y gwnaeth i Sehon ac i Og, brenhinoedd yr Amoriaid, ac i'w tir hwynt, y rhai a ddinystriodd efe.

5 A rhydd yr ARGLWYDD hwynt o'ch blaen chwi; gwnewch chwithau iddynt hwy yn ol yr holl orchymynion a orchymynais i chwi.

6 Ymgryfhêwch, ac ymnerthweh; nac ofnwch, ac na ddychrynwch rhagddynt: canys yr ARGLWYDD dy DDUW *sydd* yn myned gyd â thi; ni'th edy, ac ni'th wrthyd.

7 ¶ A Moses a alwodd ar Josua, ac a ddywedodd wrtho, y'ngolwg holl Israel, Ymgadarnhâ, ac ymnertha: canys ti a âi gyd â'r bobl yma i'r tir a dyngodd yr ARGLWYDD wrth eu tadau hwynt ar ei roddi iddynt; a thi a'i rhenni yn etifeddiaeth iddynt.

8 A'r ARGLWYDD hefyd *sydd* yn myned o'th flaen di; efe a fydd gyd â thi; ni'th edy, ac ni'th wrthyd: nac ofna, ac na lwfrhâ.

9 ¶ A Moses a ysgrifenodd y gyfraith hon, ac a'i rhoddes at yr offeiriaid meibion Lefi, y rhai a ddygent arch cyfammod yr ARGLWYDD, ac at holl henuriaid Israel.

10 A Moses a orchymynodd iddynt, gan ddywedyd, Yn ol *pob* saith mlynedd, ar yr amser nodedig, ar flwyddyn y gollyngdod, ar wyl y pebyll,

11 Pan ddelo holl Israel i ymddangos ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW, yn y lle a ddewiso efe; y darlleni y gyfraith hon o flaen holl Israel, lle y clywant.

12 Cynnull y bobl ynghyd, y gwŷr, y gwragedd, a'r plant, a'r dieithr-*ddyn a fyddo* o fewn dy byrth; fel y gwrandawont, ac fel y dysgont, ac yr ofnont yr ARGLWYDD eich DUW, ac yr edrychont am wneuthur holl eiriau y gyfraith hon;

13 Ac y byddo i'w plant, y rhai ni wybuant *ddim*, glywed a dysgu ofni yr ARGLWYDD eich DUW, yr holl ddyddiau y byddoch fyw yn y tir yr ydych yn myned iddo dros yr Iorddonen i'w feddiannu.

14 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Wele, nesâodd y dyddiau i ti i farw: galw Josua, a sefwch ger bron ym mhabell y cyfarfod, fel y rhoddwyf orchymynion iddo ef. Yna yr aeth Moses a Josua, ac a safasant ger bron ym mhabell y cyfarfod.

15 A'r ARGLWYDD a ymddangosodd yn y babell mewn colofn gwmmwl: a'r golofn gwmmwl a safodd ar ddrws y babell.

16 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Wele, ti a orweddi gyd â'th dadau; a'r bobl yma a gyfyd, ac a butteiniant ar ol duwiau dieithriaid y tir y maent yn myned i mewn iddo, ac a'm gwrthyd i, ac a dyrr fy nghyfammod a wneuthum âg ef.

17 A'm dig a ennyn yn eu herbyn y dydd hwnnw; a mi a'u gwrthodaf hwynt, ac a guddiaf fy wyneb oddi wrthynt; a bwyttêir ef, a drygau lawer a chyfyngderau a ddigwyddant iddo ef; a'r dydd hwnnw y dywed efe, Onid am nad *yw* yr Arglwydd yn fy mysg y digwyddodd y drwg hwn i mi?

18 Canys myfi gan guddio a guddiaf fy wyneb y dydd hwnnw, am yr holl ddrygioni a wnaeth efe, pan drodd at dduwiau dieithr.

19 Ysgrifenwch yr awr hon gan hynny i chwi y gân hon: dysg hi hefyd i feibion Israel, *a* gosod hi yn eu genau hwynt; fel y byddo y gân hon yn dyst i mi yn erbyn meibion Israel.

20 Canys dygaf ef i dir yn llifeirio o laeth a mêl, yr hwn a addewais trwy lw i'w dadau ef; fel y bwyttâo, ac y digoner, ac yr elo yn fras: ond efe a dry at dduwiau dieithr, ac a'u gwasanaetha hwynt, ac a'm dirmyga i, ac a ddiddymma fy nghyfammod.

21 Yna, pan ddigwyddo iddo ddrygau lawer a chyfyngderau, y bydd i'r gân hon dystiolaethu yn dyst yn ei wyneb ef: canys nid anghofir hi o enau ei had ef: o herwydd mi a adwaen ei fwriad y mae efe yn ei amcanu heddyw, cyn dwyn o honof fi ef i'r tir a addewais trwy lw.

22 ¶ A Moses a ysgrifenodd y gân hon ar y dydd hwnnw, ac a'i dysgodd hi i feibion Israel.

23 Efe a orchymynodd hefyd i Josua mab Nun, ac a ddywedodd, Ymgryfhâ, ac ymnertha: canys ti a arweini feibion Israel i'r tir a addewais iddynt trwy lw: a mi a fyddaf gyd â thi.

24 ¶ A phan ddarfu i Moses ysgrifenu geiriau y gyfraith hon ar lyfr, hyd eu diwedd hwynt;

25 Yna y gorchymynodd Moses i'r Lefiaid y rhai oedd yn dwyn arch cyfammod yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,

26 Cymmerwch lyfr y gyfraith hon, a gosodwch ef ar ystlys arch cyfammod yr ARGLWYDD eich DUW; fel y byddo yno yn dyst i'th erbyn.

27 Canys mi a adwaen dy wrthnysigrwydd, a'th war-galedrwydd: wele, a myfi etto yn fyw gyd â chwi heddyw, gwrthryfelgar yn erbyn yr ARGLWYDD fuoch; a pha faint mwy *y byddwch* wedi fy marw?

28 Cesglwch attaf holl henuriaid eich llwythau, a'ch swyddogion: fel y llefarwyf y geiriau hyn lle y clywont hwy, ac y cymmerwyf y nefoedd a'r ddaear yn dystion yn eu herbyn hwy.

29 Canys mi a wn, wedi fy marw, gan lygru yr ymlygrwch, ac y ciliwch o'r ffordd a orchymynais i chwi: ac y digwydda i chwi ddrwg yn y dyddiau diweddaf; am y gwnewch ddrygioni y'ngolwg yr ARGLWYDD, i'w ddigio ef â gweithredoedd eich dwylaw.

30 A llefarodd Moses lle y clybu holl gynnulleidfa Israel eiriau y gân hon, hyd eu diwedd hwynt.

PENNOD XXXII.

1 *Cân Moses, yr hon sydd yn gosod allan dru-*
garedd Duw a'i ddial. 46 Moses yn annog y
bobl i ystyried y gân. 48 Duw yn ei anfon
ef i fynydd Nebo, i weled y wlad, ac i farw.

GWRANDEWCH, y nefoedd, a llefaraf; a chlywed y ddaear eiriau fy ngenau.

2 Fy athrawiaeth a ddefnyna fel gwlaw: fy ymadrodd a ddifera fel gwlith; fel gwlithwlaw ar ir-wellt, ac fel cawodydd ar laswellt.

3 Canys enw yr ARGLWYDD a gyhoeddaf fi: rhoddwch fawredd i'n Duw ni.

4 *Efe yw* y Graig; perffaith *yw* ei weithred; canys ei holl ffyrdd *ydynt* farn: Duw gwirionedd, a heb anwiredd, cyfiawn ac uniawn *yw* efe.

5 Y genhedlaeth wyrog a throfâus a ymlygrodd yn ei erbyn trwy eu bai, heb *fod* yn blant iddo ef.

6 Ai hyn a delwch i'r ARGLWYDD, bobl ynfyd ac angall? onid efe *yw* dy dad *a'th* brynwr? onid efe a'th wnaeth, ac a'th sicrhâodd?

7 ¶ Cofia y dyddiau gynt; ystyriwch flynyddoedd cenhedlaeth a chenhedlaeth: gofyn i'th dad, ac efe a fynega i ti; i'th henuriaid, a hwy a ddywedant wrthyt.

8 Pan gyfrannodd y Goruchaf etifeddiaeth y cenhedloedd, pan neillduodd efe feibion Adda, y gosododd efe derfynau y bobloedd yn ol rhifedi meibion Israel.

9 Canys rhan yr ARGLWYDD *yw* ei bobl; Jacob *yw* rhan ei etifeddiaeth ef.

10 Efe a'i cafodd ef mewn tir anial, ac mewn diffaethwch gwag erchyll: arweiniodd ef o amgylch, a pharodd iddo ddeall, a chadwodd ef fel canwyll ei lygad.

11 Fel y cyfyd eryr ei nyth, y castella dros ei gywion, y lleda ei esgyll, y cymmer hwynt, ac a'u dwg ar ei adenydd;

12 *Felly* yr ARGLWYDD yn unig a'i harweiniodd yntau, ac nid *oedd* duw dieithr gyd âg ef.

13 Gwnaeth iddo farchogaeth ar uchelder y ddaear, a bwytta cnwd y maes, a sugno mêl o'r graig, ac olew o'r graig gallestr;

14 Ymenyn gwartheg, a llaeth defaid, ynghyd â brasder ŵyn, a hyrddod o rywogaeth Basan, a bychod, ynghyd â brasder grawn gwenith, a phur-waed grawnwin a yfaist.

15 ¶ A'r uniawn a aeth yn fras, ac a wingodd; brasêaist, tewychaist, pwyntiaist: yna efe a wrthododd DDUW, *yr hwn* a'i gwnaeth, ac a ddiystyrodd Graig ei iachawdwriaeth.

16 A dieithr *dduwiau* y gyrrasant eiddigedd arno; â ffieidd-dra y digiasant ef.

17 Aberthasant i gythreuliaid, nid *i* DDUW; *i* dduwiau nid adwaenent, i rai newydd diweddar, *y rhai* nid ofnodd eich tadau.

18 Y Graig a'th genhedlodd a anghofiaist ti, a'r DUW a'th luniodd a ollyngaist ti dros gôf.

19 Yna y gwelodd yr ARGLWYDD, ac a'u ffieiddiodd *hwynt;* o herwydd ei ddigio gan ei feibion, a'i ferched.

20 Ac efe a ddywedodd, Cuddiaf fy wyneb oddi wrthynt, edrychaf beth *fydd* eu diwedd hwynt: canys cenhedlaeth drofâus *ydynt* hwy, meibion heb ffyddlondeb ynddynt.

21 Hwy a yrrasant eiddigedd arnaf â'r *peth* nid *oedd* DDUW; digiasant fi â'u hoferedd: minnau a yrraf eiddigedd arnynt hwythau â'r *rhai* nid *ydynt* bobl; â chenedl ynfyd y digiaf hwynt.

22 Canys tân a gynneuwyd yn fy nig, ac a lysg hyd uffern isod, ac a ddifa y tir a'i gynnyrch, ac a wna i sylfeini y mynyddoedd ffaglu.

23 Casglaf ddrygau arnynt; treuliaf fy saethau arnynt.

24 Llosgedig *fyddant* gan newyn, ac wedi eu bwytta gan wres poeth, â chwerw ddinystr: anfonaf hefyd arnynt ddannedd bwystfilod, ynghyd â gwenwyn seirph y llwch.

25 Y cleddyf oddi allan, a dychryn oddi fewn, a ddifetha y gwr ieuangc a'r wyryf *hefyd*, y plentyn sugno ynghyd â'r gwr briglwyd.

26 Dywedais, Gwasgaraf hwynt i gonglau, paraf i'w coffadwriaeth ddarfod o fysg dynion;

27 Oni bâi i mi ofni dig y gelyn, rhag i'w gwrthwynebwyr ymddwyn yn ddieithr, *a* rhag dywedyd o honynt, Ein llaw uchel ni, ac nid yr ARGLWYDD, a wnaeth hyn oll.

28 Canys cenedl heb gynghor *ydynt* hwy, ac heb ddeall ynddynt.

29 O na baent ddoethion, na ddeallent hyn, nad ystyrient eu diwedd!

30 Pa fodd yr ymlidiai un fil, ac y gyrrai dau ddengmil i ffoi, ond am werthu o'u Craig hwynt, a chau o'r ARGLWYDD arnynt?

31 Canys nid fel ein Craig ni *y mae* eu craig hwynt; a bydded ein gelynion yn farnwyr.

32 Canys o winwydden Sodom, ac o feusydd Gomorrah, *y mae* eu gwinwydden hwynt: eu grawnwin hwynt *sydd* rawnwin bustlaidd; grawn-sypiau chwerwon *sydd* iddynt.

33 Gwenwyn dreigiau *yw* eu gwin hwynt, a chreulawn wenwyn aspiaid.

34 Onid *yw* hyn y'nghûdd gyd â myfi, wedi ei selio ym mysg fy nhrysorau?

35 I mi *y perthyn* dial, a thalu y pwyth; mewn pryd y llithr eu troed hwynt: canys agos *yw* dydd eu trychineb, a phrysuro y mae yr hyn a barottôwyd iddynt.

36 Canys yr ARGLWYDD a farna ei bobl, ac a edifarhâ am ei weision; pan welo ymadaw o'*u* nerth, ac nad *oes* na gwarchaëedig, na gweddilledig.

37 Ac efe a ddywed, Pa le *y mae* eu duwiau hwynt, *a*'r graig yr ymddiriedasant ynddi,

38 Y rhai a fwyttasant frasder eu haberthau, *ac* a yfasant win eu diod-offrwm? codant a chynnorthwyant chwi, *a* byddant loches i chwi.

39 Gwelwch bellach mai myfi, myfi *yw efe*; ac nad *oes* duw ond myfi: myfi sydd yn lladd, ac yn bywhâu; myfi a archollaf, ac mi a feddyginiaethaf: ac ni *bydd* a achubo o'm llaw.

40 Canys codaf fy llaw i'r nefoedd, a dywedaf, Mi a fyddaf fyw byth.

41 Os hogaf fy nghleddyf disglaer, ac ymaflyd o'm llaw mewn barn; dychwelaf ddial ar fy ngelynion, a thalaf y pwyth i'm caseion.

42 Meddwaf fy saethau â gwaed (a'm cleddyf a fwytty gig) â gwaed y lladdedig a'r caeth, o ddechreu dial ar y gelyn.

43 Y cenhedloedd, llawenhêwch *gyd â*'i bobl ef: canys efe a ddial waed ei weision, ac a ddychwel ddial ar ei elynion, ac a dru garhâ wrth ei dir *a*'i bobl ei hun.

44 ¶ A daeth Moses ac a lefarodd holl eiriau y gân hon lle y clybu y bobl, efe a Josua mab Nun.

45 A darfu i Moses lefaru yr holl eiriau hyn wrth holl Israel:

46 A dywedodd wrthynt, Meddyliwch yn eich calonnau am yr holl eiriau yr ydwyf yn eu tystiolaethu wrthych heddyw; y rhai a orchymynwch i'ch plant, i edrych am wneuthur holl eiriau y gyfraith hon.

47 Canys nid gair ofer yw hwn i chwi: o herwydd eich einioes chwi *yw* efe; a thrwy y gair hwn yr estynwch ddyddiau yn y tir yr ydych yn myned iddo dros yr Iorddonen i'w feddiannu.

48 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses y'nghorph y dydd hwnnw, gan ddywedyd,

49 Esgyn i'r mynydd Abarim hwn, *sef* mynydd Nebo, yr hwn *sydd* yn nhir Moab, ar gyfer Jericho; ac edrych ar wlad Canaan, yr hon yr ydwyf fi yn ei rhoddi i feibion Israel yn etifeddiaeth.

50 A bydd farw yn y mynydd yr esgyni iddo, a chasgler di at dy bobl; megis y bu farw Aaron dy frawd ym mynydd Hor, ac y casglwyd ef at ei bobl:

51 O herwydd gwrthryfelasoch i'm herbyn ym mysg meibion Israel, wrth ddyfroedd cynnen Cades, *yn* anialwch Sin; oblegid ni'm sancteiddiasoch ym mhlith meibion Israel.

52 Canys y wlad a gai di ei gweled ar *dy* gyfer; ond yno nid ai, i'r tir yr ydwyf fi yn *ei* roddi i feibion Israel.

PENNOD XXXIII.

2 *Ardderchawgrwydd Duw.* 6 *Bendithion y deuddeg llwyth.* 26 *Godidawgrwydd Israel*

A DYMA y fendith â'r hon y bendithiodd
Moses gŵr Duw feibion Israel, cyn ei
farwolaeth.
2 Ac efe a ddywedodd, Yr ARGLWYDD a
ddaeth allan o Sinai, ac a gododd o Seir
iddynt; ymlewyrchodd o fynydd Paran, ac
efe a ddaeth gyd â myrddiwn o saint, *a* than-
llyd gyfraith o'i ddeheulaw iddynt.
3 Caru y mae efe y bobl: ei holl saint *ydynt*
yn dy law: a hwy a ymlynasant wrth dy
draed; *pob un* a dderbyn o'th eiriau.
4 Moses a orchymynodd gyfraith i ni, yn
etifeddiaeth i gynnulleidfa Jacob.
5 Ac efe oedd frenhin yn Israel, pan ym-
gasglodd pennau y bobl ynghyd *â* llwythau
Israel.
6 ¶ Bydded fyw Reuben, ac na fydded
farw, ac *na* bydded ei ddynion *ychydig o*
rifedi.
7 ¶ *Bydded* hyn hefyd i Judah. Ac efe a
ddywedodd, Clyw, O ARGLWYDD, lais Judah,
ac at ei bobl dwg ef: digon fyddo iddo ei
ddwylaw ei hun, a bydd gymhorth rhag ei
elynion.
8 ¶ Ac am Lefi y dywedodd, *Bydded* dy
Thummim a'th Urim i'th ŵr sanctaidd, yr
hwn a brofaist ym Massah, *ac* a gynhennaist
âg ef wrth ddyfroedd Meribah;
9 Yr hwn a ddywedodd am ei dad ac am
ei fam, Ni welais ef, a'i frodyr nis adnabu,
ac nid adnabu ei blant ei hun: canys cadw-
asant dy eiriau, a chynhaliasant dy gyfam-
mod.
10 Dysgant dy farnedigaethau i Jacob, a'th
gyfraith i Israel: gosodant arogl-darth ger
dy fron, a llosg-aberth ar dy allor.
11 Bendithia, O ARGLWYDD, ei olud ef, a
bydd foddlawn i waith ei ddwylaw ef: ar-
cholla lwynau y *rhai* a godant i'w erbyn, a'i
gaseion, fel na chodont.
12 ¶ Am Benjamin y dywedodd efe, An-
wylyd yr ARGLWYDD a drig mewn diogel-
wch gyd âg ef; yr hwn fydd yn cysgodi
drosto ar hyd y dydd, ac yn aros rhwng ei
ysgwyddau ef.
13 ¶ Ac am Joseph y dywedodd efe, Ei dir
ef *fydd* wedi ei fendigo gan yr ARGLWYDD,
â hyfrydwch y nefoedd, â gwlith, ac â dyfnder
yn gorwedd isod;
14 *Hefyd* â hyfrydwch cynnyrch yr haul,
ac â hyfrydwch addfed-ffrwyth y lleuadau,
15 Ac â *hyfrydwch* pen mynyddoedd y
dwyrain, ac â hyfrydwch bryniau tragy-
wyddoldeb,
16 Ac â hyfrydwch y ddaear, ac â'i chyf-
lawnder, ac âg ewyllys da preswylydd y
berth: delo *bendith* ar ben Joseph, ac ar
goryn yr hwn a neillduwyd oddi wrth ei
frodyr.
17 Ei brydferthwch *sydd debyg* i gyntaf-
anedig ei ŷch, a'i gyrn ef *sydd* gyrn unicorn:
â hwynt y cornia efe y bobl ynghyd *hyd*
eithafoedd y ddaear: a dyma fyrddiwn E-
phraim, ïe, dyma filoedd Manasseh.
18 ¶ Ac am Zabulon y dywedodd efe, Ymla-
wenycha, Zabulon, yn dy fynediad allan;
a *thi*, Issachar, yn dy bebyll.
19 Galwant bobloedd i'r mynydd; yna yr
aberthant ebyrth cyfiawnder: canys cyfoeth
y moroedd a sugnant, a chuddiedig drysorau
y tywod.
20 ¶ Ac am Gad y dywedodd efe, Bendig-
edig yw ehangydd Gad: megis llew y mae
efe yn aros, fel y rhwygo efe yr ysgwyddog
a'r pen.
21 Edrychodd am dano ei hun yn y dechreu-
ad; canys yno, yn rhan y cyfreithwr, y go-
sodwyd ef: efe a ddaeth *gyd* â phennaethiaid
y bobl; gwnaeth efe gyfiawnder yr AR-
GLWYDD, a'i farnedigaethau gyd âg Israel.
22 ¶ Am Dan hefyd y dywedodd, Dan yn
genaw llew a neidia o Basan.
23 ¶ Ac am Naphtali y dywedodd, O Naph-
tali, llawn o hawddgarwch, a chyflawn o
fendith yr ARGLWYDD: meddianna di y
gorllewin a'r dehau.
24 ¶ Ac am Aser y dywedodd, Bendithier
Aser â phlant: bydded gymmeradwy *gan* ei
frodyr; ac efe a wlych ei droed mewn olew.
25 Haiarn a phres *fydd* dan dy esgid di; a
megis dy ddyddiau, *y bydd* dy nerth.
26 ¶ Nid *oes* megis Duw Israel, *yr hwn*
sydd yn marchogaeth y nefoedd yn gymhorth
i ti, a'r wybrennau yn ei fawredd.
27 *Dy* noddfa *yw* Duw tragywyddol, ac
oddi tanodd *y mae* y breichiau tragywyddol:
efe *a* wthia dy elyn o'th flaen, ac a ddywed,
Difetha *ef*.
28 Israel hefyd a drig ei hun yn ddiogel:
ffynnon Jacob *a fydd* mewn tir ŷd, a gwin;
ei nefoedd hefyd a ddifera wlith.
29 Gwynfydedig wyt, O Israel; pwy *sydd*
megis ti, O bobl gadwedig gan yr ARGLWYDD,
tarian dy gynhorthwy, yr hwn hefyd *yw*
cleddyf dy ardderchawgrwydd! a'th elynion
a ymostyngant i ti, a thi a sethri ar eu huchel
leoedd hwynt.

PENNOD XXXIV.

1 *Moses oddi ar fynydd Nebo yn gweled y wlad;*
5 ac yn marw yno. 6 Ei gladdedigaeth. 7
Ei oedran. 8 Galaru am dano dros ddeng
niwrnod ar hugain. 9 Josua yn dyfod yn
ei le ef. 10 Clod Moses.

A MOSES a esgynodd o rosydd Moab, i
fynydd Nebo, *i* ben Pisgah, yr hwn
sydd ar gyfer Jericho: a'r ARGLWYDD a
ddangosodd iddo holl wlad Gilead, hyd
Dan,
2 A holl Naphtali, a thir Ephraim a Ma-
nasseh, a holl dir Judah, hyd y môr eithaf,
3 Y dehau hefyd, a gwastadedd dyffryn
Jericho, a dinas y palmwydd, hyd Soar.
4 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrtho,
Dyma y tir a fynegais i Abraham, i Isaac,
ac i Jacob, gan ddywedyd, I'th had di y
rhoddaf *ef*: perais i ti *ei* weled â'th lygaid,
ond nid äi di drosodd yno.
5 ¶ A Moses gwas yr ARGLWYDD a fu
farw yno, yn nhir Moab, yn ol gair yr AR-
GLWYDD.
6 ¶ Ac efe a'i claddodd ef mewn glynn yn
nhir Moab, gyferbyn a Beth-peor: ac nid
edwyn neb ei fêdd ef hyd y dydd hwn.
7 ¶ A Moses *ydoedd* fab ugain mlwydd a
chant pan fu efe farw: ni thywyllasai ei
lygad, ac ni chiliasai ei ireidd-dra ef.
8 ¶ A meibion Israel a wylasant am Moses
yn rhosydd Moab ddeng niwrnod ar hugain:
a chyflawnwyd dyddiau wylofain galar am
Moses.
9 ¶ A Josua mab Nun *oedd* gyflawn o
ysbryd doethineb; o herwydd Moses a rodd-
asai ei ddwylaw arno: a meibion Israel a
wrandawsant arno, ac a wnaethant fel y
gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.
10 ¶ Ac ni chododd prophwyd *etto* yn Israel
megis Moses, yr hwn a adnabu yr ARGLWYDD
wyneb yn wyneb:
11 Ym mhob *rhyw* arwyddion a rhyfedd-
odau, y rhai yr anfonodd yr ARGLWYDD ef
i'w gwneuthur yn nhir yr Aipht, ar Pharaoh,
ac ar ei holl weision, ac ar ei holl dir ef,
12 Ac yn yr holl law gadarn, ac yn yr holl
ofn mawr, y rhai a wnaeth Moses y'ngolwg
holl Israel.

LLYFR
JOSUA.

PENNOD I.

1 Yr Arglwydd yn gorchymyn i Josua gymmeryd lle Moses. 3 Terfynau gwlad yr
addewid. 5, 9 Duw yn addaw cynnorthwyo
Josua; 8 ac yn rhoddi iddo addysg. 10 Yn-
tau yn parottôi y bobl i fyned dros yr Iorddonen; 12 ac yn dwyn ar gôf i'r ddau
lwyth a hanner eu haddewid wrth Moses.
16 Hwythau yn addaw ufuddhâu iddo ef.

AC wedi marwolaeth Moses, gwas yr ARGLWYDD, y llefarodd yr ARGLWYDD wrth Josua mab Nun, gweinidog Moses, gan ddywedyd,

2 Moses fy ngwas a fu farw: gan hynny cyfod yn awr, dos dros yr Iorddonen hon, ti, a'r holl bobl hyn, i'r wlad yr ydwyf fi yn *ei* rhoddi iddynt hwy, meibion Israel.

3 Pob man y sango gwadn eich troed chwi arno, a roddais i chwi; fel y lleferais wrth Moses.

4 O'r anialwch, a'r Libanus yma, hyd yr afon fawr, afon Euphrates, holl wlad yr Hethiaid, hyd y môr mawr, tu a machludiad yr haul, fydd eich terfyn chwi.

5 Ni saif neb o'th flaen di holl ddyddiau dy einioes: megis y bûm gyd â Moses, y byddaf gyd â thithau: ni'th adawaf, ac ni'th wrthodaf.

6 Ymgryfhâ, ac ymwrola: canys ti a wnai i'r bobl hyn etifeddu y wlad yr hon a dyngais wrth eu tadau ar *ei* rhoddi iddynt.

7 Yn unig ymgryfhâ, ac ymwrola yn lew, i gadw ar wneuthur yn ol yr holl gyfraith a orchymynodd Moses fy ngwas i ti: na ogwydda oddi wrthi, ar y llaw ddehau nac ar y llaw aswy; fel y ffynnech i ba le bynnag yr elych.

8 Nac ymadawed llyfr y gyfraith hon o'th enau, eithr myfyria ynddo ddydd a nos; fel y cedwych ar wneuthur yn ol yr hyn oll *sydd* ysgrifenedig ynddo: canys yna y llwyddi yn dy ffyrdd, ac yna y ffynni.

9 Oni orchymynais i ti? Ymgryfhâ, ac ymwrola; nac arswyda, ac nac ofna: canys yr ARGLWYDD dy DDUW *fydd* gyd â thi, i ba le bynnag yr elych.

10 ¶ Yna Josua a orchymynodd i lywodraethwyr y bobl, gan ddywedyd,

11 Tramwywch trwy ganol y llu, a gorchymynwch i'r bobl, gan ddywedyd, Parottôwch i chwi luniaeth: canys o fewn tridiau y byddwch chwi yn myned dros yr Iorddonen hon, i ddyfod i feddiannu y wlad y mae yr ARGLWYDD eich DUW yn *ei* rhoddi i chwi i'w meddiannu.

12 ¶ Wrth y Reubeniaid hefyd, ac wrth y Gadiaid, ac wrth hanner llwyth Manasseh, y llefarodd Josua, gan ddywedyd,

13 Cofiwch y gair a orchymynodd Moses gwas yr ARGLWYDD i chwi, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD eich DUW a esmwythâodd arnoch, ac a roddodd i chwi y wlad hon.

14 Eich gwragedd, eich plant, a'ch anifeiliaid, a drigant yn y wlad a roddodd Moses i chwi o'r tu yma i'r Iorddonen: ond chwychwi a ewch drosodd yn arfogion o flaen eich brodyr, y sawl *ydych* gedyrn o nerth, a chynorthwywch hwynt;

15 Nes rhoddi o'r ARGLWYDD lonyddwch i'ch brodyr, fel i chwithau, a meddiannu o honynt hwythau y wlad y mae yr ARGLWYDD eich DUW yn ei rhoddi iddynt: yna dychwelwch i wlad eich etifeddiaeth, a meddiennwch hi, yr hon a roddodd Moses gwas yr ARGLWYDD i chwi, o'r tu yma i'r Iorddonen, tu a chodiad yr haul.

16 ¶ Hwythau a attebasant Josua, gan ddywedyd, Ni a wnawn yr hyn oll a orchymynaist i ni; awn *hefyd* i ba le bynnag yr anfonych ni.

17 Fel y gwrandawsom ar Moses *ym* mhob peth, felly y gwrandawn arnat tithau: yn unig bydded yr ARGLWYDD dy DDUW gyd â thi, megis y bu gyd â Moses.

18 Pwy bynnag a anufuddhâo dy orchymyn, ac ni wrandawo ar dy ymadroddion, yn yr hyn oll a orchymynech iddo, rhodder ef i farwolaeth: yn unig ymgryfhâ, ac ymwrola.

PENNOD II.

1 Rahab yn derbyn i'w thŷ, ac yn celu y ddau ysbïwr a ddanfonasid o Sittim. 8 Y cyfammod rhyngddi hi â hwynt. 13 Eu dychweliad a'u newyddion hwynt.

A JOSUA mab Nun a anfonodd o Sittim ddau wr, i chwilio yn ddirgel, gan ddywedyd, Ewch, edrychwch y wlad, a Jericho. A hwy a aethant, ac a ddaethant i dŷ putteinwraig a'i henw Rahab, ac a lettyasant yno.

2 A mynegwyd i frenhin Jericho, gan ddywedyd, Wele, gwŷr a ddaethant yma heno o feibion Israel, i chwilio y wlad.

3 A brenhin Jericho a anfonodd at Rahab, gan ddywedyd, Dwg allan y gwŷr a ddaeth attat, y rhai a ddaeth i'th dŷ di: canys i chwilio yr holl wlad y daethant.

4 Ond y wraig a gymmerasai y ddau wr, ac a'u cuddiasai hwynt, ac a ddywedodd fel hyn; Gwŷr a ddaeth attaf fi, ond ni wyddwn i o ba le *y daethent* hwy.

5 A phan gauwyd y porth yn y tywyllwch, y gwŷr a aeth allan; ni wn i ba le yr aeth y gwŷr: canlynwch yn fuan ar eu hol hwynt; canys chwi a'u goddiweddwch hwynt.

6 Ond hi a barasai iddynt esgyn i nen y tŷ, ac a'u cuddiasai hwynt mewn bolldeidiau llin, y rhai oedd ganddi wedi eu hysgafnu ar nen y tŷ.

7 A'r gwŷr a ganlynasant ar eu hol hwynt, tu a'r Iorddonen, hyd y rhydau: a'r porth a gauwyd cyn gynted ag yr aeth y rhai oedd yn erlid ar eu hol hwynt allan.

8 ¶ A chyn iddynt hwy gysgu, hi a aeth i fynu attynt hwy ar nen *y tŷ:*

9 A hi a ddywedodd wrth y gwŷr, Mi a wn roddi o'r ARGLWYDD i chwi y wlad; o herwydd eich arswyd chwi a syrthiodd arnom ni, a holl drigolion y wlad a ddigalonnasant rhag eich ofn.

10 Canys ni a glywsom fel y sychodd yr ARGLWYDD ddyfroedd y môr coch o'ch blaen chwi, pan ddaethoch allan o'r Aipht; a'r hyn a wnaethoch i ddau frenhin yr Amoriaid, y rhai *oedd* tu hwnt i'r Iorddonen, *sef* i Sehon ac i Og, y rhai a ddifrodasoch chwi.

11 A phan glywsom, yna y'n digalonnwyd, fel na safodd mwyach gysur yn neb, rhag eich ofn: canys yr ARGLWYDD eich DUW, efe *sydd* DDUW yn y nefoedd uchod, ac ar y ddaear isod.

12 Yn awr gan hynny, tyngwch, attolwg, wrthyf, myn yr ARGLWYDD, o herwydd i mi wneuthur trugaredd â chwi, y gwnewch chwithau hefyd drugaredd â thŷ fy nhad innau; ac y rhoddwch i mi arwydd gwir:

13 Ac y cedwch yn fyw fy nhad, a'm mam, a'm brodyr, a'm chwïorydd, a'r hyn oll *sydd* ganddynt, ac y gwaredwch ein heinioes rhag angau.

14 A'r gwŷr a ddywedasant wrthi, Ein heinioes *a roddwn* i farw drosoch (os chwi ni fynegwch ein neges hyn) pan roddo yr ARGLWYDD i ni y wlad hon, oni wnawn â chwi drugaredd a gwirionedd.

15 Yna hi a'u gollyngodd hwynt i waered wrth râff trwy y ffenestr: canys ei thŷ hi *oedd* ar fur y ddinas, ac ar y mur yr oedd hi yn trigo.

16 A hi a ddywedodd wrthynt, Ewch i'r mynydd, rhag i'r erlidwyr gyfarfod â chwi: ac ymguddiwch yno dridiau, nes dychwelyd yr erlidwyr; ac wedi hynny ewch i'ch ffordd.

17 A'r gwyr a ddywedasant wrthi, Dïeuog *fyddwn* ni oddi wrth dy lw yma â'r hwn y'n tyngaist.

18 Wele, *pan* ddelom ni i'r wlad, rhwym y llinyn yma o edau goch yn y ffenestr y gollyngaist ni i lawr trwyddi: casgl hefyd dy dad, a'th fam, a'th frodyr, a holl dylwyth dy dad, attat i'r tŷ yma.

19 A phwy bynnag a êl o ddrysau dy dŷ di allan i'r heol, ei waed ef *fydd* ar ei ben ei hun, a ninnau *a fyddwn* dïeuog: a phwy bynnag fyddo gyd â thi yn tŷ, *bydded* ei waed ef ar ein pennau ni, o bydd llaw arno ef.

20 Ac os mynegi di ein neges hyn, yna y byddwn dïeuog oddi wrth dy lw â'r hwn y'n tyngaist.

21 A hi a ddywedodd, yn ol eich geiriau, felly *y byddo* hynny. Yna hi a'u gollyngodd hwynt; a hwy a aethant ymaith. A hi a rwymodd y llinyn coch yn y ffenestr.

22 A hwy a aethant, ac a ddaethant i'r mynydd; ac a arhosasant yno dridiau, nes i'r erlidwyr ddychwelyd. A'r erlidwyr a'u ceisiasant ar hyd yr holl ffordd; ond nis cawsant.

23 ¶ Felly y ddau wr a ddychwelasant, ac a ddisgynasant o'r mynydd, ac a aethant drosodd, a daethant at Josua mab Nun; a mynegasant iddo yr hyn oll a ddigwyddasai iddynt:

24 A dywedasant wrth Josua, Yn ddïau yr ARGLWYDD a roddodd yr holl wlad yn ein dwylaw ni; canys holl drigolion y wlad a ddigalonnasant rhag ein hofn ni.

PENNOD III.

1 *Josua yn dyfod i'r Iorddonen.* 2 *Y swyddogion yn dysgu i'r bobl fyned trwodd.* 7 *Yr Arglwydd yn cysuro Josua,* 9 *Josua yn cysuro y bobl.* 14 *Hollti dyfroedd yr Iorddonen.*

A JOSUA a gyfododd yn fore, a chychwynasant o Sittim, a daethant hyd yr Iorddonen, efe a holl feibion Israel: lletyasant yno, cyn iddynt fyned drosodd.

2 Ac ym mhen y tridiau, y llywiawdwyr a dramwyasant trwy ganol y llu;

3 Ac a orchymynasant i'r bobl, gan ddywedyd, Pan weloch chwi arch cyfammod yr ARGLWYDD eich DUW, a'r offeiriaid y Lefiaid yn ei dwyn hi; yna cychwynwch chwi o'ch lle, ac ewch ar ei hol hi.

4 Etto bydded ennyd rhyngoch chwi a hithau, ynghylch dwy fil o gufyddau wrth fesur: na nesêwch atti, fel y gwypoch y ffordd y rhodioch ynddi: canys ni thramwyasoch y ffordd *hon* o'r blaen.

5 A Josua a ddywedodd wrth y bobl, Ymsancteiddiwch: canys y fory y gwna yr ARGLWYDD ryfeddodau yn eich mysg chwi.

6 Josua hefyd a lefarodd wrth yr offeiriaid, gan ddywedyd, Codwch arch y cyfammod, ac ewch drosodd o flaen y bobl. A hwy a godasant arch y cyfammod, ac a aethant o flaen y bobl.

7 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Josua, Y dydd hwn y dechreuaf dy fawrhâu di y'ngŵydd holl Israel: fel y gwypont, mai megis y bûm gyd â Moses, y byddaf gyd â thithau.

8 Am hynny gorchymyn di i'r offeiriaid sydd yn dwyn arch y cyfammod, gan ddywedyd, Pan ddeloch hyd gwrr dyfroedd yr Iorddonen, sefwch yn yr Iorddonen.

9 ¶ A Josua a ddywedodd wrth feibion Israel, Nesêwch yma, a gwrandewch eiriau yr ARGLWYDD eich DUW.

10 Josua hefyd a ddywedodd, Wrth hyn y cewch wybod *fod* y Duw byw yn eich mysg chwi; a chan yrru y gyrr efe allan y Canaaneaid, a'r Hethiaid, a'r Hefiaid, a'r Phereziaid, a'r Girgasiaid, yr Amoriaid *hefyd*, a'r Jebusiaid, o'ch blaen chwi.

11 Wele, arch cyfammod Arglwydd yr holl ddaear yn myned o'ch blaen chwi i'r Iorddonen.

12 Gan hynny cymmerwch yn awr ddeuddengwr o lwythau Israel, un gwr o bob llwyth.

13 A phan orphwyso gwadnau traed yr offeiriaid, sydd yn dwyn arch ARGLWYDD IOR yr holl fyd, yn nyfroedd yr Iorddonen, *yna* dyfroedd yr Iorddonen a dorrir ymaith *oddi wrth* y dyfroedd sydd yn disgyn oddi uchod: hwy a safant yn bentwr.

14 ¶ A phan gychwynodd y bobl o'u pebyll, i fyned dros yr Iorddonen, a'r offeiriaid oedd yn dwyn arch y cyfammod o flaen y bobl;

15 A phan ddaeth y rhai oedd yn dwyn yr arch hyd yr Iorddonen, a gwlychu o draed yr offeiriaid, oedd yn dwyn yr arch, y'nghwrr y dyfroedd (a'r Iorddonen a lanwai dros ei glannau oll holl ddyddiau y cynhauaf)

16 Yna y dyfroedd, y rhai oedd yn disgyn oddi uchod, a safasant; cyfodasant yn bentwr ym mhell iawn oddi wrth y ddinas Adam, yr hon *sydd* o ystlys Saretan: a'r *dyfroedd* y rhai oedd yn disgyn i fôr y rhos, *sef* i'r môr heli, a ddarfuant, *ac* a dorrwyd ymaith. Felly y bobl a aethant drosodd ar gyfer Jericho.

17 A'r offeiriaid, y rhai oedd yn dwyn arch cyfammod yr ARGLWYDD, a safasant ar dir sych, y'nghanol yr Iorddonen, yn daclus: a holl Israel oedd yn myned drosodd ar dir sych, nes darfod i'r holl genedl fyned trwy yr Iorddonen.

PENNOD IV.

1 *Gorchymyn deuddeg o wŷr i gymmeryd deuddeg carreg allan o'r Iorddonen, er coffadwriaeth.* 9 *Gosod deuddeg eraill o gerrig ynghanol yr Iorddonen.* 10, 19 *Y bobl yn myned drwodd.* 14 *Duw yn anrhydeddu Josua.* 20 *Sefydlu y deuddeg carreg yn Gilgal.*

A PHAN ddarfu i'r holl genedl fyned trwy yr Iorddonen, yr ARGLWYDD a lefarodd wrth Josua, gan ddywedyd,

2 Cymmerwch i chwi ddeuddengwr o'r bobl, un gwr o bob llwyth;

3 A gorchymynwch iddynt, gan ddywedyd, Cymmerwch i chwi oddi yma, o ganol yr Iorddonen, o'r fan y mae traed yr offeiriaid yn sefyll yn daclus, ddeuddeg o gerrig; a dygwch hwynt drosodd gyd â chwi, a gosodwch hwynt yn y lletty y lletyoch ynddo heno.

4 Yna Josua a alwodd am y deuddengwr a barottòisai efe o feibion Israel, un gwr o bob llwyth.

5 A dywedodd Josua wrthynt, Ewch trosodd o flaen arch yr ARGLWYDD eich Duw, trwy ganol yr Iorddonen; a chodwch i chwi bob un ei garreg ar ei ysgwydd, yn ol rhifedi llwythau meibion Israel:

6 Fel y byddo hyn yn arwydd yn eich mysg chwi, pan ofyno eich meibion chwi yn ol hyn, gan ddywedyd, Beth *y mae* y cerrig hyn *yn ei arwyddocau* i chwi?

7 Yna y dywedwch wrthynt, Dorri ymaith ddyfroedd yr Iorddonen o flaen arch cyfammod yr ARGLWYDD; pan oedd hi yn myned trwy yr Iorddonen, dyfroedd yr Iorddonen a dorrwyd ymaith. Y mae y cerrig hyn yn goffadwriaeth i feibion Israel byth.

8 A meibion Israel a wnaethant felly fel y gorchymynasai Josua; ac a gymmerasant ddeuddeg carreg o ganol yr Iorddonen, fel y llefarasai yr ARGLWYDD wrth Josua, yn ol rhifedi llwythau meibion Israel, ac a'u dygasant drosodd gyd â hwynt i'r lletty, ac a'u cyfleasant yno.

9 A Josua a osododd i fynu ddeuddeg carreg y'nghanol yr Iorddonen, yn y lle yr *oedd* traed yr offeiriaid, oedd yn dwyn arch y cyfammod, yn sefyll: ac y maent yno hyd y dydd hwn.

10 ¶ A'r offeiriaid, y rhai oedd yn dwyn yr arch, a safasant y'nghanol yr Iorddonen, nes gorphen pob peth a orchymynasai yr ARGLWYDD i Josua ei lefaru wrth y bobl, yn ol yr hyn oll a orchymynasai Moses wrth Josua: a'r bobl a frysiasant, ac a aethant drosodd.

11 A phan ddarfu i'r holl bobl fyned drosodd, yna arch yr ARGLWYDD a aeth drosodd, a'r offeiriaid, y'ngŵydd y bobl.

12 Meibion Reuben *hefyd*, a meibion Gad, a hanner llwyth Manasseh, a aethant drosodd yn arfogion o flaen meibion Israel, fel y llefarasai Moses wrthynt:

13 Ynghylch deugain mil, yn arfogion i ryfel, a aethant drosodd o flaen yr ARGLWYDD i ryfel, i rosydd Jericho.

14 ¶ Y dwthwn hwnnw yr ARGLWYDD a fawrhâodd Josua y'ngolwg holl Israel; a hwy a'i hofnasant ef, fel yr ofnasant Moses, holl ddyddiau ei einioes.

15 A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Josua, gan ddywedyd,

16 Gorchymyn i'r offeiriaid, sydd yn dwyn arch y dystiolaeth, ddyfod o honynt i fynu allan o'r Iorddonen.

17 Am hynny Josua a orchymynodd i'r offeiriaid, gan ddywedyd, Deuwch i fynu allan o'r Iorddonen.

18 A phan ddaeth yr offeiriaid, oedd yn dwyn arch cyfammod yr ARGLWYDD, i fynu o ganol yr Iorddonen, *a* sengi o wadnau traed yr offeiriaid ar y sychdir; yna dyfroedd yr Iorddonen a ddychwelasant i'w lle, ac a aethant, megis cynt, dros ei holl geulennydd.

19 ¶ A'r bobl a ddaethant i fynu o'r Iorddonen y degfed *dydd* o'r mis cyntaf; ac a wersyllasant yn Gilgal, yn eithaf tu dwyrain Jericho.

20 ¶ A'r deuddeg carreg hynny, y rhai a ddygasent o'r Iorddonen, a sefydlodd Josua yn Gilgal.

21 Ac efe a lefarodd wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Pan ofyno eich meibion chwi yn ol hyn i'w tadau, gan ddywedyd, Beth *yw* y cerrig hyn?

22 Yna yr hysbyswch i'ch meibion, gan ddywedyd, Israel a ddaeth trwy yr Iorddonen hon ar dir sych.

23 Canys yr ARGLWYDD eich Duw chwi a sychodd ddyfroedd yr Iorddonen o'ch blaen chwi, nes i chwi fyned drwodd; megis y gwnaeth yr ARGLWYDD eich Duw i'r môr coch, yr hwn a sychodd efe o'n blaen ni, nes i ni fyned drwodd:

24 Fel yr adnabyddo holl bobloedd y ddaear law yr ARGLWYDD, mai nerthol *yw*; fel yr ofnoch yr ARGLWYDD eich Duw bob amser.

PENNOD V.

1 *Arswyd y Canaaneaid.* 2 *Josua yn adnewyddu yr enwaediad.* 10 *Cadw y Pasc yn Gilgal.* 12 *Y manna yn darfod.* 13 *Angel yn ymddangos i Josua.*

PAN glybu holl frenhinoedd yr Amoriaid, y rhai *oedd* o'r tu hwnt i'r Iorddonen tu a'r gorllewin, a holl frenhinoedd y Canaaneaid, y rhai *oedd* wrth y môr, sychu o'r ARGLWYDD ddyfroedd yr Iorddonen o flaen meibion Israel, nes eu myned hwy drwodd; yna y digalonnwyd hwynt, fel nad oedd yspryd mwyach ynddynt, rhag ofn meibion Israel.

2 ¶ Y pryd hwnnw y dywedodd yr ARGLWYDD wrth Josua, Gwna i ti gyllyll llymion, ac enwaeda ar feibion Israel drachefn yr ail waith.

3 A Josua a wnaeth iddo gyllyll llymion, ac a enwaedodd ar feibion Israel, ym mryn y blaen-grwyn.

4 A dyma yr achos *a wnaeth* i Josua enwaedu: Yr holl bobl, *sef* y gwrrywiaid y rhai a ddaethant o'r Aipht, yr holl ryfelwyr, a fuasant feirw yn yr anialwch ar y ffordd, wedi eu dyfod allan o'r Aipht.

5 Canys yr holl bobl a'r a ddaethant allan, oedd enwaededig; ond y bobl oll *y rhai* a anesid yn yr anialwch, ar y ffordd, wedi eu dyfod hwy allan o'r Aipht, nid enwaedasent *arnynt*.

6 Canys deugain mlynedd y rhodiasai meibion Israel yn yr anialwch, nes darfod yr holl bobl o'r rhyfelwyr a ddaethant o'r Aipht, y rhai ni wrandawsent ar lef yr ARGLWYDD: y rhai y tyngasai yr ARGLWYDD wrthynt, na ddangosai efe iddynt y wlad a dyngasai yr ARGLWYDD wrth eu tadau y rhoddai efe i ni; *sef* gwlad yn llifeirio o laeth a mêl.

7 A Josua a enwaedodd ar eu meibion hwy, *y rhai* a gododd yn eu lle hwynt: canys dienwaededig oeddynt hwy, am nad enwaedasid arnynt ar y ffordd.

8 A phan ddarfu enwaedu ar yr holl bobl; yna yr arhosasant yn eu hunlle, yn y gwersyll, nes eu hiachâu.

9 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Josua, Heddyw y treiglais ymaith waradwydd yr Aipht oddi arnoch: am hynny efe a alwodd enw y lle hwnnw Gilgal, hyd y dydd heddyw.

10 ¶ A meibion Israel a wersyllasant yn Gilgal: a hwy a gynnaliasant y Pasc, ar y pedwerydd dydd ar ddeg o'r mis, brydnawn, yn rhosydd Jericho.

11 A hwy a fwyttasant o hen ŷd y wlad, drannoeth wedi y Pasc, fara croyw a chrasyd, o fewn corph y dydd hwnnw.

12 ¶ A'r manna a beidiodd drannoeth wedi
iddynt fwytta o hen ŷd y wlad; a manna ni
chafodd meibion Israel mwyach, eithr bwyt-
tasant o gynnyrch gwlad y Canaaneaid y
flwyddyn honno.
13 ¶ A phan oedd Josua wrth Jericho, yna
efe a ddyrchafodd ei lygaid, ac a edrychodd;
ac wele, wr yn sefyll gyferbyn âg ef, â'i
gleddyf noeth yn ei law. A Josua a aeth
atto ef, ac a ddywedodd wrtho, Ai gyd â ni yr
ydwyt ti, ai gyd â'n gwrthwynebwyr?
14 Dywedodd yntau, Nag ê; eithr yn dy-
wysog llu yr ARGLWYDD yn awr y daethum.
A Josua a syrthiodd i lawr ar ei wyneb, ac a
addolodd; ac a ddywedodd wrtho ef, Beth y
mae fy Arglwydd yn ei ddywedyd wrth ei
was?
15 A thywysog llu yr ARGLWYDD a ddy-
wedodd wrth Josua, Dattod dy esgidiau oddi
am dy draed; canys y lle yr wyt ti yn sefyll
arno, *sydd* sanctaidd. A Josua a wnaeth
felly.

PENNOD VI.

1 *Cau Jericho.* 2 *Duw yn dysgu Josua pa
fodd y gwarchair arni.* 11 *Amgylchu y
dref.* 17 *Rhaid iddi fod yn ddïofryd-beth.*
20 *Y muriau yn syrthio.* 22 *Arbed Rahab.*
26 *Melldithio adeiladwr Jericho.*

A JERICHO oedd gauedig a gwarchaëedig,
o herwydd meibion Israel: nid *oedd neb*
yn myned allan, nac yn dyfod i mewn.
2 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Josua,
Gwel, rhoddais yn dy law di Jericho a'i bren-
hin, gwŷr grymmus o nerth.
3 A chwi a amgylchwch y ddinas, *chwi* ryfel-
wyr oll, gan fyned o amgylch y ddinas un
waith: gwnewch felly chwe diwrnod.
4 A dyged saith o offeiriaid saith o udgyrn
o gyrn hyrddod o flaen yr arch: a'r seithfed
dydd yr amgylchwch y ddinas saith waith; a
lleisied yr offeiriaid â'r udgyrn.
5 A phan ganer yn hirllaes â chorn yr
hwrdd, *a* phan glywoch sain yr udgorn,
bloeddied yr holl bobl â bloedd uchel: a
syrth mur y ddinas dani hi, ac eled y bobl i
fynu bawb ar ei gyfer.
6 ¶ A Josua mab Nun a alwodd yr offeiriaid,
ac a ddywedodd wrthynt, Codwch arch y
cyfammod; a dyged saith o offeiriaid saith o
udgyrn o gyrn hyrddod o flaen arch yr AR-
GLWYDD.
7 Ac efe a ddywedodd wrth y bobl, Cerdd-
wch, ac amgylchwch y ddinas; a'r hwn sydd
arfog, eled o flaen arch yr ARGLWYDD.
8 ¶ A phan ddywedodd Josua wrth y bobl,
yna y saith offeiriad, y rhai oedd yn dwyn y
saith udgorn o gyrn hyrddod, a gerddasant o
flaen yr ARGLWYDD, ac a leisiasant â'r
udgyrn: ac arch cyfammod yr ARGLWYDD
oedd yn myned ar eu hol hwynt.
9 ¶ A'r rhai arfog oedd yn myned o flaen
yr offeiriaid oedd yn lleisio â'r udgyrn; a'r
fyddin olaf oedd yn myned ar ol yr arch,
a'r offeiriaid yn myned rhagddynt, ac yn
lleisio â'r udgyrn.
10 A Josua a orchymynasai i'r bobl, gan
ddywedyd, Na floeddiwch, ac na edwch
glywed eich llais, ac nac eled gair allan o'ch
genau, hyd y dydd y dywedwyf wrthych,
Bloeddiwch; yna y bloeddiwch.
11 Felly arch yr ARGLWYDD a amgylchodd
y ddinas, gan fyned o'i hamgylch un waith:
a daethant i'r gwersyll, a llettyasant yn y
gwersyll.
12 ¶ A Josua a gyfododd yn fore; a'r offeir-
iaid a ddygasant arch yr ARGLWYDD.
13 A'r saith offeiriad, yn dwyn saith o
udgyrn o gyrn hyrddod o flaen arch yr AR-
GLWYDD, oeddynt yn myned dan gerdded,
ac yn lleisio â'r udgyrn: a'r rhai arfog oedd
yn myned o'u blaen hwynt; a'r fyddin olaf
oedd yn myned ar ol arch yr ARGLWYDD,
a'r offeiriaid yn myned rhagddynt, ac yn
lleisio â'r udgyrn.
14 Felly yr amgylchynasant y ddinas un
waith yr ail dydd; a dychwelasant i'r gwer-
syll: fel hyn y gwnaethant chwe diwrnod.
15 Ac ar y seithfed dydd y cyfodasant yn
fore ar godiad y wawr, ac yr amgylchasant
y ddinas y modd hwnnw, saith waith: yn
unig y dwthwn hwnnw yr amgylchasant y
ddinas seithwaith.
16 A phan leisiodd yr offeiriaid yn eu
hudgyrn y seithfed waith, yna Josua a ddy-
wedodd wrth y bobl, Bloeddiwch; canys
rhoddodd yr ARGLWYDD y ddinas i chwi.
17 ¶ A'r ddinas fydd yn ddïofryd-beth, hi,
a'r hyn oll *sydd* ynddi, i'r ARGLWYDD: yn
unig Rahab y butteinwraig fydd byw, hi a
chwbl ag *sydd* gyd â hi yn tŷ; canys hi a
guddiodd y cenhadau a anfonasom ni.
18 Ac ymgedwch chwithau oddi wrth y
dïofryd-beth, rhag eich gwneuthur eich hun
yn ddïofryd-beth, os cymmerwch o'r dïofryd-
beth: felly y gwnaech wersyll Israel yn
ddïofryd-beth, ac y trallodech hi.
19 Ond yr holl arian a'r aur, a'r llestri pres
a haiarn, *fyddant* gyssegredig i'r ARGLWYDD:
deled *y rhai hynny* i mewn i drysor yr AR-
GLWYDD.
20 ¶ A bloeddiodd y bobl, pan leisiasant
â'r udgyrn. A phan glybu y bobl lais yr
udgyrn, yna y bobl a waeddasant â bloedd
uchel; a'r mur a syrthiodd i lawr oddi tan-
odd. Felly y bobl a aethant i fynu i'r
ddinas, pob un ar ei gyfer, ac a ynnillasant y
ddinas.
21 A hwy a ddifrodasant yr hyn oll *oedd* yn
y ddinas, yn wr ac yn wraig, yn fachgen ac
yn henafgwr, yn eidion, ac yn ddafad, ac yn
asyn, â min y cleddyf.
22 ¶ A Josua a ddywedodd wrth y ddau wr
a fuasai yn edrych ansawdd y wlad, Ewch
i dŷ y butteinwraig, a dygwch allan oddi
yno y wraig, a'r hyn oll *sydd* iddi, fel y
tyngasoch wrthi.
23 Felly y llangciau a fuasai yn edrych
ansawdd y wlad, a aethant i mewn, ac a
ddygasant allan Rahab, a'i thad, a'i mam, a'i
brodyr, a chwbl a'r a feddai hi: dygasant
allan hefyd ei holl dylwyth hi, a gosodasant
hwynt o'r tu allan i wersyll Israel.
24 A llosgasant y ddinas â thân, a'r hyn oll
oedd ynddi: yn unig yr arian a'r aur, a'r
llestri pres a haiarn, a roddasant hwy yn
nhrysor yr ARGLWYDD.
25 A Josua a gadwodd yn fyw Rahab y
butteinwraig, a thylwyth ei thad, a'r hyn oll
oedd ganddi; a hi a drigodd ym mysg Israel
hyd y dydd hwn: am iddi guddio y cenhadau
a anfonasai Josua i chwilio Jericho.
26 ¶ A Josua a'*u* tynghedodd *hwy* y pryd
hwnnw, gan ddywedyd, Melldigedig ger bron
yr ARGLWYDD *fyddo* y gwr a gyfyd ac a
adeilado y ddinas hon Jericho: yn ei gyntaf-
anedig y seilia efe hi, ac yn ei *fab* ieuangaf y
gesyd efe ei phyrth hi.
27 Felly yr ARGLWYDD oedd gyd â Josua;
ac aeth ei glôd ef trwy yr holl wlad.

PENNOD VII.

1 *Taro yr Israeliaid wrth Ai.* 6 *Cwyn Josua.*
10 *Duw yn dangos iddo beth a wnai.* 16
Dala Achan wrth y coelbren: 19 *ei gyffes:*
22 *ei ddinystrio ef a'r hyn oll oedd iddo, yn
nyffryn Achor.*

OND meibion Israel a wnaethant gamwedd
am y diofryd-beth: canys Achan mab
Carmi, mab Zabdi, mab Zerah, o lwyth
Judah, a gymmerodd o'r diofryd-beth: ac
ennynodd digllonedd yr ARGLWYDD yn
erbyn meibion Israel.
2 A Josua a anfonodd wŷr o Jericho i Ai,
yr hon *sydd* wrth Beth-afen, o du y dwyrain
i Bethel, ac a lefarodd wrthynt, gan ddywed-
yd, Ewch i fynu, ac edrychwch y wlad. A'r
gwŷr a aethant i fynu, ac a edrychasant
ansawdd Ai.
3 A hwy a ddychwelasant at Josua, ac a
ddywedasant wrtho, Nac eled yr holl bobl i
fynu; *ond* ynghylch dwy fil o wŷr, neu dair
mil o wŷr, a ânt i fynu, ac a darawant Ai:
na phoenwch yr holl bobl yno; canys
ychydig *ydynt* hwy.
4 Felly fe a aeth o'r bobl i fynu yno yng
nghylch tair mil o wŷr: a hwy a ffoisant o
flaen gwŷr Ai.
5 A gwŷr Ai a darawsant ynghylch un gwr
ar bymtheg ar hugain o honynt; ac a'u
hymlidiasant *o* flaen y porth hyd Sebarim,
a tharawsant hwynt yn y gorwaered: am
hynny y toddodd calonnau y bobl, ac yr
aethant fel dwfr.
6 ¶ A Josua a rwygodd ei ddillad, ac a
syrthiodd i lawr ar ei wyneb o flaen arch
yr ARGLWYDD, hyd yr hwyr, efe a henur-
iaid Israel, ac a ddodasant lwch ar eu pen-
nau.
7 A dywedodd Josua, Ah, ah, O AR-
GLWYDD IOR, i ba beth y dygaist y bobl
yma dros yr Iorddonen, i'n rhoddi ni yn llaw
yr Amoriaid, i'n difetha? O na buasem fodd-
lawn, ac *na* thrigasem tu hwnt i'r Iorddonen!
8 O ARGLWYDD, beth a ddywedaf, pan dry
Israel *ei* warr o flaen ei elynion!
9 Canys y Canaaneaid, a holl drigolion y
wlad a glywant, ac a'n hamgylchynant, ac a
dorrant ymaith ein henw oddi ar y ddaear: a
pha beth a wnai i'th enw mawr?
10 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth
Josua, Cyfod; paham yr ydwyt yn gorwedd
fel hyn ar dy wyneb?
11 Israel a bechodd, a throseddasant fy
nghyfammod a orchymynais iddynt: cym-
merasant hefyd o'r diofryd-beth, ie, lladrat-
tasant, a gwadasant; gosodasant hefyd *hynny*
ym mysg eu dodrefn eu hun.
12 Am hynny ni ddichon meibion Israel
sefyll yn wyneb eu gelynion, *eithr* trôant
eu gwarr o flaen eu gelynion; am eu bod
yn ysgymmun-beth: ni byddaf mwyach gyd
â chwi, oni ddifethwch yr ysgymmun-beth
o'ch mysg.
13 Cyfod, sancteiddia y bobl, a dywed,
Ymsancteiddiwch erbyn y fory: canys fel
hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Israel;
Diofryd-beth *sydd* yn dy blith di, O Israel:
ni elli sefyll yn wyneb dy elynion, nes tynnu
ymaith y diofryd-beth o'ch mysg.
14 Am hynny nesêwch y bore wrth eich
llwythau: a'r llwyth a ddalio yr ARGLWYDD,
nesâed bob yn deulu; a'r teulu a ddalio yr
ARGLWYDD, nesâed bob yn dŷ; a'r tŷ a
ddalio yr ARGLWYDD, nesâed bob yn wr.
15 A'r hwn a ddelir â'r diofryd-beth *ganddo*,
a losgir â thân, efe ac oll *sydd* ganddo: o
herwydd iddo droseddu cyfammod yr AR-
GLWYDD, ac o herwydd iddo wneuthur ynfyd-
rwydd yn Israel.
16 ¶ Felly Josua a gyfododd yn fore, ac a
ddug Israel wrth eu llwythau: a llwyth Ju-
dah a ddaliwyd.
17 Ac efe a ddynesodd deulu Judah; a dali-
wyd teulu y Zarhiaid: ac efe a ddynesodd
deulu y Zarhiaid bob yn wr; a daliwyd
Zabdi.
18 Ac efe a ddynesodd ei dŷaid ef bob yn
wr; a daliwyd Achan mab Carmi, mab Zab-
di, mab Zerah, o lwyth Judah.
19 A Josua a ddywedodd wrth Achan, Fy
mab, attolwg, dyro ogoniant i ARGLWYDD
DDUW Israel, a chyffesa iddo; a mynega yn
awr i mi beth a wnaethost: na chela oddi
wrthyf.
20 Ac Achan a attebodd Josua, ac a ddywed-
odd, Yn wir myfi a bechais yn erbyn AR-
GLWYDD DDUW Israel; canys fel hyn ac fel
hyn y gwnaethum.
21 Pan welais ym mysg yr yspail fantell
Babilonig dêg, a dau can sicl o arian, ac un
llafn aur o ddeg sicl a deugain ei bwys; yna
y chwennychais hwynt, ac a'u cymmerais:
ac wele hwy yn guddiedig yn y ddaear
y'nghanol fy mhabell, a'r arian danynt.
22 ¶ Yna Josua a anfonodd genhadau; a
hwy a redasant i'r babell: ac wele hwynt yn
guddiedig yn ei babell ef, a'r arian danynt.
23 Am hynny hwy a'u cymmerasant o
ganol y babell, ac a'u dygasant at Josua, ac
at holl feibion Israel; ac a'u gosodasant hwy
o flaen yr ARGLWYDD.
24 A Josua a gymmerth Achan mab Zerah,
a'r arian, a'r fantell, a'r llafn aur, ei feibion
hefyd, a'i ferched, a'i wartheg, a'i asynod,
ei ddefaid hefyd, a'i babell, a'r hyn oll a
feddai efe: a holl Israel gyd âg ef a'u dygas-
ant hwynt i ddyffryn Achor.
25 A Josua a ddywedodd, Am i ti ein blino
ni, yr ARGLWYDD a'th flina dithau y dydd
hwn. A holl Israel a'*u* llabyddiasant ef â
meini, ac a'u llosgasant hwy â thân, wedi eu
llabyddio â meini.
26 A chodasant arno ef garnedd fawr o
gerrig hyd y dydd hwn. Felly y dychwelodd
yr ARGLWYDD oddi wrth lid ei ddigofaint:
am hynny y gelwir enw y fan honno Dyffryn
Achor, hyd y dydd hwn.

PENNOD VIII.

1 *Duw yn rhoi cysur yn Josua.* 3 *Y ddyfais*
â'r hon yr ynnillwyd Ai. 29 *Crogi ei brenhin*
hi. 30 *Josua yn adeiladu allor;* 32 *yn*
ysgrifenu y gyfraith ar gerrig; 33 *yn datgan*
bendithion a melldithion.

A'R ARGLWYDD a ddywedodd wrth Josua,
Nac ofna, ac na arswyda: cymmer gyd
â thi yr holl bobl o ryfel, a chyfod, dos i
fynu i Ai: gwel, mi a roddais yn dy law
di frenhin Ai, a'i bobl, ei ddinas hefyd, a'i
wlad.
2 A thi a wnai i Ai a'i brenhin, megis y
gwnaethost i Jericho ac i'w brenhin: etto ei
hanrhaith a'i hanifeiliaid a ysglyfaethwch i
chwi eich hunain: gosod gynllwyn yn erbyn
y ddinas, o'r tu cefn iddi.
3 ¶ Yna Josua a gyfododd, a'r holl bobl o
ryfel, i fyned i fynu i Ai: a Josua a ddethol-
odd ddeng mil ar hugain o wŷr cedyrn nerth-
ol, ac a'u hanfonodd ymaith liw nos:
4 Ac efe a orchymynodd iddynt, gan ddy-
wedyd, Gwelwch, chwi a gynllwynwch yn
erbyn y ddinas, o'r tu cefn i'r ddinas: nac
ewch ym mhell iawn oddi wrth y ddinas, ond
byddwch bawb oll yn barod.
5 Minnau hefyd, a'r holl bobl *sydd* gyd â
mi, a nesâwn at y ddinas: a phan ddelont
allan i'n cyfarfod ni, megis y waith gyntaf,
yna ni a ffown o'u blaen hwynt,
6 (Canys hwy a ddeuant allan ar ein hol ni)
nes i ni eu tynnu hwynt allan o'r ddinas;
oblegid hwy a ddywedant, Ffoi y maent o'n

blaen ni, fel y waith gyntaf: felly y ffown
o'u blaen hwynt.
7 Yna chwi a godwch o'r cynllwyn, ac a
oresgynwch y ddinas: canys yr ARGLWYDD
eich Duw a'i dyry hi yn eich llaw chwi.
8 A phan ynnillochy ddinas, llosgwch y ddinas
â thân: gwnewch yn ol gair yr ARGLWYDD.
Gwelwch, mi a orchymynais i chwi.
9 ¶ Felly Josua a'u hanfonodd; a hwy a
aethant i gynllwyn ac a arhosasant rhwng
Bethel ac Ai, o du y gorllewin i Ai: a Josua
a lettyodd y noson honno ym mysg y bobl.
10 A Josua a gyfododd yn fore, ac a gyfrif-
odd y bobl; ac a aeth i fynu, efe a henuriaid
Israel, o flaen y bobl, *tu ag at* Ai.
11 A'r holl bobl o ryfel, y rhai *oedd* gyd âg
ef, a aethant i fynu, ac a nesasant; daethant
hefyd gyferbyn a'r ddinas, a gwersyllasant o
du y gogledd i Ai: a glynn *oedd* rhyngddynt
hwy ac Ai.
12 Ac efe a gymmerth ynghylch pùm mil
o wŷr, ac a'u gosododd hwynt i gynllwyn
rhwng Bethel ac Ai, o du y gorllewin i'r
ddinas.
13 A'r bobl a osodasant yr holl wersyllau,
y rhai *oedd* o du y gogledd i'r ddinas, a'r
cynllwynwyr o du y gorllewin i'r ddinas: a
Josua a aeth y noson honno i ganol y
dyffryn.
14 ¶ A phan welodd brenhin Ai *hynny*,
yna gwŷr y ddinas a frysiasant, ac a fore-
godasant, ac a aethant allan i gyfarfod Israel
i ryfel, efe a'i holl bobl, ar amser nodedig,
ar hyd wyneb y gwastadedd: canys ni
wyddai efe *fod* cynllwyn iddo, o'r tu cefn
i'r ddinas.
15 A Josua a holl Israel, *fel pe* tarawsid
hwy o'u blaen hwynt, a ffoisant ar hyd yr
anialwch.
16 A'r holl bobl, y rhai *oedd* yn y ddinas, a
alwyd ynghyd, i erlid ar eu hol hwynt: a
hwy a erlidiasant ar ol Josua, ac a dynnwyd
oddi wrth y ddinas.
17 Ac ni adawyd gwr yn Ai, nac *yn* Bethel,
a'r nad aethant allan ar ol Israel: a gadaw-
sant y ddinas yn agored, ac erlidiasant ar ol
Israel.
18 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth
Josua, Estyn y waywffon *sydd* yn dy law tu
ag at Ai: canys yn dy law di y rhoddaf hi.
A Josua a estynodd y waywffon *oedd* yn ei
law tu a'r ddinas.
19 A'r cynllwynwyr a gyfodasant yn eb-
rwydd o'u lle, ac a redasant, pan estynodd efe
ei law: daethant hefyd i'r ddinas, ac ynnill-
asant hi; ac a frysiasant, ac a losgasant y
ddinas â thân.
20 A gwŷr Ai a droisant yn eu hol, ac a
edrychasant; ac wele, mwg y ddinas a
ddyrchafodd hyd y nefoedd; ac nid *oedd*
ganddynt hwy nerth i ffoi yma nac accw:
canys y bobl y rhai a ffoisent i'r anialwch,
a ddychwelodd yn erbyn y rhai oedd yn
erlid.
21 A phan welodd Josua a holl Israel i'r
cynllwynwyr ynnill y ddinas, a dyrchafu o
fwg y ddinas, yna hwy a ddychwelasant, ac a
darawsant wŷr Ai.
22 A'r lleill a aethant allan o'r ddinas i'w
cyfarfod; felly yr oeddynt y'nghanol Israel,
y rhai hyn o'r tu yma, a'r lleill o'r tu accw:
a tharawsant hwynt, fel na adawyd un yng
ngweddill nac yn ddiangol o honynt.
23 A brenhin Ai a ddaliasant hwy yn fyw;
a dygasant ef at Josua.
24 Pan ddarfu i Israel ladd holl breswylwyr
Ai yn y maes, yn yr anialwch lle yr erlidias-
ent hwynt, a *phan* syrthiasent hwy oll gan
fin y cleddyf, nes eu darfod; yna holl Israel
a ddychwelasant i Ai, a tharawsant hi â min
y cleddyf.
25 A chwbl a'r a syrthiasant y dwthwn
hwnnw, yn wŷr ac yn wragedd, *oeddynt*
ddeuddeng mil; *sef* holl wŷr Ai.
26 Canys ni thynnodd Josua ei law yn ei
hol, yr hon a estynasai efe gyd â'r waywffon,
nes difetha holl drigolion Ai.
27 Yn unig yr anifeiliaid, ac anrhaith y
ddinas, a ysglyfaethodd yr Israeliaid iddynt
eu hun; yn ol gair yr ARGLWYDD, yr hwn a
orchymynasai efe i Josua.
28 A Josua a losgodd Ai, ac a'i gwnaeth hi
yn garnedd dragywydd, *ac* yn diffaethwch
hyd y dydd hwn.
29 Ac efe a grogodd frenhin Ai ar bren hyd
yr hwyr: ac wedi machlud haul, y gorchym-
ynodd Josua iddynt ddisgyn ei gelain ef
oddi ar y pren, a'i bwrw i ddrws porth y
ddinas; a gosodasant garnedd fawr o gerrig
arni hyd y dydd hwn.
30 ¶ Yna Josua a adeiladodd allor i AR-
GLWYDD DDUW Israel ym mynydd Ebal,
31 Megis y gorchymynasai Moses gwas yr
ARGLWYDD i feibion Israel, fel y mae yn
ysgrifenedig yn llyfr cyfraith Moses, allor o
gerrig cyfain, y rhai ni ddyrchafasid haiarn
arnynt: a hwy a offrymmasant arni boeth-
offrymmau i'r ARGLWYDD, ac a aberthasant
ebyrth hêdd.
32 Ac efe a ysgrifenodd yno ar y meini gopi
o gyfraith Moses, yr hon a ysgrifenasai efe
y'ngŵydd meibion Israel.
33 A holl Israel, a'u henuriaid, eu swydd-
ogion *hefyd*, a'u barnwyr, oedd yn sefyll o
ddeutu yr arch, ger bron yr offeiriaid y
Lefiaid, y rhai oedd yn dwyn arch cyfammod
yr ARGLWYDD, yn gystal yr ostron a'r priod-
or: eu hanner *oedd* ar gyfer mynydd Gari-
zim, a'u hanner ar gyfer mynydd Ebal; fel y
gorchymynasai Moses gwas yr ARGLWYDD
o'r blaen fendithio pobl Israel.
34 Wedi hynny efe a ddarllenodd holl eiriau
y gyfraith, y fendith a'r felldith, yn ol y cwbl
sydd ysgrifenedig yn llyfr y gyfraith.
35 Nid oedd air o'r hyn oll a orchymynasai
Moses, a'r nas darllenodd Josua ger bron holl
gynnulleidfa Israel, a'r gwragedd, a'r plant,
a'r dieithr yr hwn oedd yn rhodio yn eu
mysg hwynt.

PENNOD IX.

1 *Y brenhinoedd yn ymwneuthur yn erbyn Israel.* 3 *Y Gibeoniaid, trwy dwyll, yn cael cyfammod:* 23 *am yr hyn y condemniwyd hwy i gaethiwed tragywyddol.*

WEDI clywed *hyn* o'r holl frenhinoedd, y
rhai *oedd* o'r tu yma i'r Iorddonen, yn
y mynydd, ac yn y gwastadedd, ac yn holl
lannau y môr mawr, ar gyfer Libanus; *sef*
yr Hethiaid, a'r Amoriaid, a'r Canaaneaid,
a'r Phereziaid, a'r Hefiaid, a'r Jebusiaid;
2 Yna hwy a ymgasglasant ynghyd i
ymladd yn erbyn Josua, ac yn erbyn Israel,
o un-fryd.
3 ¶ A thrigolion Gibeon a glywsant yr hyn
a wnaethai Josua i Jericho ac i Ai.
4 A hwy a wnaethant yn gyfrwys, ac
aethant, ac a ymddangosasant fel cenhadon:
cymmerasant hefyd hen sachlennau ar eu
hasynod, a hen gostrelau gwin, wedi eu hollti
hefyd, ac wedi eu rhwymo,
5 A hen esgidiau baglog am eu traed, a hen
ddillad am danynt; a holl fara eu lluniaeth
oedd sych *a* brithlwyd.
6 Ac a aethant at Josua i'r gwersyll i Gilgal:
a dywedasant wrtho ef, ac wrth wŷr Israel, O

wlad bell y daethom: ac yn awr gwnewch
gyfammod â ni.
7 A gwŷr Israel a ddywedasant wrth yr
Hefiaid, Nid hwyrach dy fod yn ein mysg
yn trigo; pa fodd gan hynny y gwnaf gyfam-
mod â thi?
8 A hwy a ddywedasant wrth Josua, Dy
weision di *ydym* ni. A Josua a ddywedodd
wrthynt, Pwy *ydych?* ac o ba le y daethoch?
9 A hwy a ddywedasant wrtho, Dy weision
a ddaethant o wlad bell iawn, o herwydd
enw yr ARGLWYDD dy DDUW: canys ni a
glywsom ei glôd ef, a'r hyn oll a wnaeth efe
yn yr Aipht;
10 A'r hyn oll a wnaeth efe i ddau frenhin yr
Amoriaid, y rhai *oedd* o'r tu hwnt i'r Ior-
ddonen; i Sehon brenhin Hesbon, ac i Og
brenhin Basan, yr hwn *oedd* yn Astaroth.
11 Am hynny ein henuriaid ni, a holl bres-
wylwyr ein gwlad, a lefarasant wrthym ni,
gan ddywedyd, Cymmerwch luniaeth gyd â
chwi i'r daith, ac ewch i'w cyfarfod hwynt;
a dywedwch wrthynt, Eich gweision ydym:
yn awr gan hynny gwnewch gyfammod â ni.
12 Dyma ein bara ni: yn frwd y cymmer-
asom ef yn lluniaeth o'n tai y dydd y cy-
chwynasom i ddyfod attoch; ac yn awr, wele,
sych a brithlwyd yw.
13 Dyma hefyd y costrelau gwin a lanwasom
yn newyddion; ac wele, hwynt wedi hollti:
ein dillad hyn hefyd a'n hesgidiau a hen-
eiddiasant, rhag meithied y daith.
14 A'r gwŷr a gymmerasant o'u hymborth
hwynt, ac nid ymgynghorasant â genau yr
ARGLWYDD.
15 Felly Josua a wnaeth heddwch â hwynt,
ac a wnaeth gyfammod â hwynt, ar eu cadw
hwynt yn fyw: tywysogion y gynnulleidfa
hefyd a dyngasant wrthynt.
16 Ond ym mhen y tridiau wedi iddynt
wneuthur cyfammod â hwynt, hwy a glyw-
sant mai cymmydogion iddynt *oeddynt* hwy,
ac *mai* yn eu mysg yr oeddynt yn aros.
17 A meibion Israel a gychwynasant ac a
ddaethant i'w dinasoedd hwynt y trydydd
dydd: a'u dinasoedd hwynt *oedd* Gibeon, a
Chephirah, Beeroth *hefyd*, a Chiriath-jearim.
18 Ond ni tharawodd meibion Israel mo
honynt hwy; oblegid tywysogion y gynnull-
eidfa a dyngasai wrthynt myn ARGLWYDD
DDUW Israel: a'r holl gynnulleidfa a rwg-
nachasant yn erbyn y tywysogion.
19 A'r holl dywysogion a ddywedasant wrth
yr holl gynnulleidfa, Ni a dyngasom wrthynt
i ARGLWYDD DDUW Israel: am hynny ni
allwn ni yn awr gyffwrdd â hwynt.
20 Hyn a wnawn ni iddynt hwy: Cadwn
hwynt yn fyw, fel na byddo digofaint arnom
ni; o herwydd y llw a dyngasom wrthynt.
21 A'r tywysogion a ddywedasant wrthynt,
Byddant fyw (ond byddant yn torri cynnud,
ac yn tynnu dwfr i'r holl gynnulleidfa) fel
y dywedasai y tywysogion wrthynt.
22 ¶ Yna Josua a alwodd arnynt; ac a
lefarodd wrthynt, gan ddywedyd, Paham y
twyllasoch ni, gan ddywedyd, Pell iawn
ydym ni oddi wrthych; a chwithau yn pres-
wylio yn ein mysg ni?
23 Yn awr gan hynny melldigedig ydych;
ac ni ddiangc un o honoch rhag bod yn
gaeth-weision, ac yn torri cynnud, ac yn tyn-
nu dwfr i dŷ fy NUW.
24 A hwy a attebasant Josua, ac a ddywed-
asant, Yn ddiau gan fynegi y mynegwyd i'th
weision, ddarfod i'r ARGLWYDD dy DDUW
orchymyn i Moses ei was roddi i chwi yr holl
wlad hon, a difetha holl drigolion y wlad o'ch
flaen chwi, am hynny yr ofnasom ni yn
ddirfawr rhagoch am ein heinioes, ac y
gwnaethom y peth hyn.
25 Ac yn awr, wele, ni yn dy law di: fel
y byddo da ac uniawn yn dy olwg wneuthur
i ni, gwna.
26 Ac felly y gwnaeth efe iddynt; ac a'u
gwaredodd hwynt o law meibion Israel, fel
na laddasant hwynt.
27 A Josua a'u rhoddodd hwynt y dwthwn
hwnnw yn gymmynwyr coed, ac yn wehyn-
wyr dwfr, i'r gynnulleidfa, ac i allor yr AR-
GLWYDD, hyd y dydd hwn, yn y lle a dde-
wisai efe.

PENNOD X.

5 Pum brenhin yn rhyfela yn erbyn Gibeon. 7 Josua yn ei hachub hi. 10 Duw yn ymladd yn eu herbyn hwynt â chenllysg. 12 Yr haul a'r lleuad yn sefyll ar air Josua. 18 Cau a y pum brenhin mewn ogof. 23 Eu dwyn allan; 24 eu diystyru, 26 a'u crogi. 28 Gorchfygu saith brenhin ychwaneg. 43 Josua yn dychwelyd i Gilgal.

A PHAN glybu Adonisedec brenhin Jeru-
salem i Josua ynnill Ai, a'i difrodi hi,
(fel y gwnelsai efe i Jericho ac i'w brenhin,
felly y gwnaethai efe i Ai ac i'w brenhin) a
heddychu o drigolion Gibeon âg Israel, a'u
bod yn eu mysg hwynt:
2 Yna yr ofnasant yn ddirfawr; oblegid
dinas fawr *oedd* Gibeon, fel un o'r dinasoedd
brenhinol; ac o herwydd ei *bod* yn fwy nag
Ai; ei holl wŷr hefyd *oedd* gedyrn.
3 Am hynny Adonisedec brenhin Jerusalem
a anfonodd at Hoham brenhin Hebron, ac at
Piram brenhin Jarmuth, ac at Japhia brenhin
Lachis, ac at Debir brenhin Eglon, gan ddy-
wedyd,
4 Deuwch i fynu attaf fi, a chynnorthwywch
fi, fel y tarawom ni Gibeon: canys hi a hedd-
ychodd â Josua, ac â meibion Israel.
5 Am hynny pum brenhin yr Amoriaid a
ymgynnullasant, ac a ddaethant i fynu, *sef*
brenhin Jerusalem, brenhin Hebron, brenhin
Jarmuth, brenhin Lachis, *a* brenhin Eglon,
hwynt-hwy a'u holl fyddinoedd, ac a wersyll-
asant wrth Gibeon, ac a ryfelasant yn ei
herbyn hi.
6 ¶ A gwŷr Gibeon a anfonasant at Josua
i'r gwersyll i Gilgal, gan ddywedyd, Na thynn
ymaith dy ddwylaw oddi wrth dy weision;
tyred i fynu yn fuan attom ni, achub ni
hefyd a chynnorthwya ni: canys holl fren-
hinoedd yr Amoriaid, y rhai sydd yn trigo yn
y mynydd-dir, a ymgynnullasant i'n herbyn
ni.
7 Felly Josua a esgynodd o Gilgal, efe a'r
holl bobl o ryfel gyd âg ef, a'r holl gedyrn
nerthol.
8 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth
Josua, Nac ofna rhagddynt: canys yn dy law
di y rhoddais hwynt; ni saif neb o honynt yn
dy wyneb di.
9 Josua gan hynny a ddaeth yn ddisymmwth
attynt hwy: *canys* ar hyd y nos yr aeth efe i
fynu o Gilgal.
10 A'r ARGLWYDD a'u drylliodd hwynt o
flaen Israel, ac a'u tarawodd hwynt â lladdfa
fawr yn Gibeon, ac a'u hymlidiodd hwynt
ffordd yr eir i fynu i Beth-horon, ac a'u taraw-
odd hwynt hyd Azecah, ac hyd Maccedah.
11 A phan oeddynt yn ffoi o flaen Israel, *a*
hwy y'ngorwaered Beth-horon, yr ARGLWYDD
a fwriodd arnynt hwy gerrig mawrion
o'r nefoedd hyd Azecah; a buant feirw:
amlach *oedd* y rhai a fu feirw gan y cerrig
cenllysg, nâ'r *rhai* a laddodd meibion Israel
â'r cleddyf.

12 ¶ Llefarodd Josua wrth yr ARGLWYDD
y dydd y rhoddodd yr ARGLWYDD yr Amor-
iaid o flaen meibion Israel; ac efe a ddywed-
odd y'ngolwg Israel, O haul, aros yn Gibeon;
a thithau, leuad, yn nyffryn Ajalon.
13 A'r haul a arhosodd, a'r lleuad a safodd,
nes i'r genedl ddial ar eu gelynion. Onid *yw*
hyn yn ysgrifenedig yn llyfr yr uniawn?
Felly yr haul a safodd y'nghanol y nefoedd,
ac ni frysiodd i fachludo dros ddiwrnod cyfan.
14 Ac ni bu y fath ddiwrnod a hwnnw o'i
flaen ef, nac ar ei ol ef, fel y gwrandawai yr
ARGLWYDD ar lef dyn: canys yr ARGLWYDD
a ymladdodd dros Israel.
15 ¶ A Josua a ddychwelodd, a holl Israel
gyd âg ef, i'r gwersyll i Gilgal.
16 Ond y pùm brenhin hynny a ffoisant, ac
a ymguddiasant mewn ogof ym Maccedah.
17 A mynegwyd i Josua, gan ddywedyd, Y
pùm brenhin a gafwyd y'nghûdd mewn ogof
ym Maccedah.
18 A dywedodd Josua, Treiglwch feini
mawrion ar enau yr ogof, a gosodwch wrthi
wŷr i'w cadw hwynt.
19 Ac na sefwch chwi; erlidiwch ar ol eich
gelynion, a tharêwch y rhai olaf o honynt;
na adewch iddynt fyned i'w dinasoedd; canys
yr ARGLWYDD eich DUW a'u rhoddodd
hwynt yn eich llaw chwi.
20 A phan ddarfu i Josua a meibion Israel
eu taro hwynt â lladdfa fawr iawn, nes eu
difa; yna y gweddillion a adawsid o honynt
a aethant i'r dinasoedd caerog.
21 A'r holl bobl a ddychwelasant i'r gwersyll
at Josua ym Maccedah mewn heddwch, heb
symmud o neb ei dafod yn erbyn meibion
Israel.
22 A Josua a ddywedodd, Agorwch enau yr
ogof, a dygwch allan y pùm brenhin hynny
attaf fi o'r ogof.
23 A hwy a wnaethant felly, ac a ddygasant
allan y pùm brenhin atto ef o'r ogof; *sef*
brenhin Jerusalem, brenhin Hebron, brenhin
Jarmuth, brenhin Lachis, *a* brenhin Eglon.
24 A phan ddygasant hwy y brenhinoedd
hynny at Josua, yna Josua a alwodd am holl
wŷr Israel, ac a ddywedodd wrth dywysog-
ion y rhyfelwyr, y rhai a aethai gyd âg ef,
Nesêwch, gosodwch eich traed ar yddfau y
brenhinoedd hyn. A hwy a nesasant, ac a
osodasant eu traed ar eu gyddfau hwynt.
25 A Josua a ddywedodd wrthynt, Nac
ofnwch, ac nac arswydwch; *eithr* ymwrol-
wch, ac ymegnïwch: canys fel hyn y gwna
yr ARGLWYDD i'ch holl elynion yr ydych
chwi yn ymladd i'w herbyn.
26 Ac wedi hyn Josua a'u tarawodd hwynt,
ac a'u rhoddodd i farwolaeth, ac a'u crogodd
hwynt ar bùm pren: a buant y'nghrôg ar y
prennau hyd yr hwyr.
27 Ac ym mhryd machludo haul, y gor-
chymynodd Josua iddynt eu disgyn hwynt
oddi ar y prennau, a'u bwrw hwynt i'r ogof
yr ymguddiasant ynddi; a bwriasant gerrig
mawrion y'ngenau yr ogof, *y rhai sydd yno*
hyd gorph y dydd hwn.
28 ¶ Josua hefyd a ynnillodd Maccedah y
dwthwn hwnnw, ac a'i tarawodd hi â min
y cleddyf, ac a ddifrododd ei brenhin hi,
hwynt-hwy, a phob enaid ag *oedd* ynddi; ni
adawodd efe *un* gweddill: canys efe a wnaeth
i frenhin Maccedah, fel y gwnaethai i frenhin
Jericho.
29 ¶ Yna yr aeth Josua a holl Israel gyd âg
ef o Maccedah i Libnah, ac a ymladdodd yn
erbyn Libnah.
30 A'r ARGLWYDD a'i rhoddodd hithau, a'i
brenhin, yn llaw Israel; ac yntau a'i taraw-
odd hi â min y cleddyf, a phob enaid a'r *oedd*
ynddi; ni adawodd ynddi *un* y'ngweddill:
canys efe a wnaeth i'w brenhin hi fel y
gwnelsai i frenhin Jericho.
31 ¶ A Josua a dramwyodd, a holl Israel
gyd âg ef, o Libnah i Lachis; ac a wersyllodd
wrthi, ac a ymladdodd i'w herbyn.
32 A'r ARGLWYDD a roddodd Lachis yn
llaw Israel; yr hwn a'i hynnillodd hi yr ail
dydd, ac a'i tarawodd hi â min y cleddyf, a
phob enaid ag *oedd* ynddi, yn ol yr hyn oll a
wnaethai efe i Libnah.
33 ¶ Yna Horam brenhin Gezer a ddaeth i
fynu i gynnorthwyo Lachis: a Josua a'i tar-
awodd ef a'i bobl, fel na adawyd iddo ef *un*
y'ngweddill.
34 ¶ A Josua a dramwyodd, a holl Israel
gyd âg ef, o Lachis i Eglon: a hwy a wersyll-
asant wrthi, ac a ymladdasant i'w herbyn.
35 A hwy a'i hynnillasant hi y diwrnod
hwnnw, ac a'i tarawsant hi â min y cleddyf;
ac efe a ddifrododd bob enaid a'r *oedd* ynddi
y dwthwn hwnnw, yn ol yr hyn oll a wnaeth-
ai efe i Lachis.
36 ¶ A Josua a esgynodd, a holl Israel gyd
âg ef, o Eglon i Hebron; a hwy a ryfelasant
i'w herbyn.
37 A hwy a'i hynnillasant hi, ac a'i tarawsant
hi â min y cleddyf, a'i brenhin, a'i holl ddinas-
oedd, a phob enaid ag *oedd* ynddi; ni adaw-
odd efe *un* y'ngweddill, yn ol yr hyn oll a
wnaethai efe i Eglon: canys efe a'i difrododd
hi, a phob enaid ag *oedd* ynddi.
38 ¶ A Josua a ddychwelodd, a holl Israel
gyd âg ef, i Debir; ac a ymladdodd i'w
herbyn.
39 Ac efe a'i hynnillodd hi, ei brenhin, a'i
holl ddinasoedd; a hwy a'u tarawsant hwy â
min y cleddyf, ac a ddifrodasant bob enaid
ag *oedd* ynddi; ni adawodd efe *un* y'ngwedd-
ill: fel y gwnaethai efe i Hebron, felly y
gwnaeth efe i Debir, ac i'w brenhin; megis y
gwnelsai efe i Libnah, ac i'w brenhin.
40 ¶ Felly y tarawodd Josua yr holl fynydd-
dir, a'r dehau, y gwastadedd *hefyd*, a'r bron-
nydd, a'u holl frenhinoedd: ni adawodd efe
un y'ngweddill; eithr efe a ddifrododd bob
perchen anadl, fel y gorchymynasai AR-
GLWYDD DDUW Israel.
41 A Josua a'u tarawodd hwynt o Cades-
Barnea, hyd Gazah, a holl wlad Gosen, hyd
Gibeon.
42 Yr holl frenhinoedd hyn *hefyd* a'u gwled-
ydd a ynnillodd Josua ar unwaith: canys
ARGLWYDD DDUW Israel oedd yn ymladd
dros Israel.
43 Yna y dychwelodd Josua, a holl Israel
gyd âg ef, i'r gwersyll yn Gilgal.

PENNOD XI.

5 Gorchfygu amryw frenhinoedd wrth ddyfroedd Merom. 10 Ynnill Hasor, a'i llosgi. 16 Josua yn goresgyn yr holl wlad; 21 ac yn torri ymaith yr Anaciaid.

A PHAN glybu Jabin brenhin Hasor *y
pethau hynny*, efe a anfonodd at Jobab
brenhin Madon, ac at frenhin Simron, ac at
frenhin Achsaph,
2 Ac at y brenhinoedd *oedd* o du y gogledd
yn y mynydd-dir, ac yn y rhosdir *tu a'r* dehau
i Cinneroth, ac yn y dyffryn, ac yn ardaloedd
Dor tu a'r gorllewin;
3 *At* y Canaaneaid o'r dwyrain a'r gorllewin,
ac at yr Amoriaid, a'r Hethiaid, a'r Pherez-
iaid, a'r Jebusiaid yn y mynydd-dir, ac *at* yr
Hefiaid dan Hermon, y'ngwlad Mispeh,
4 A hwy a aethant allan, a'u holl fyddinoedd
gyd â hwynt, pobl lawer, fel y tywod *sydd* ar

ân y môr o amldra; meirch hefyd a cherbyd-
au lawer iawn.
5 A'r holl frenhinoedd hyn a ymgyfarfuant;
daethant hefyd a gwersyllasant ynghyd wrth
ddyfroedd Merom, i ymladd yn erbyn Israel.
6 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Josua,
Nac ofna rhagddynt hwy: canys y fory
ynghylch y pryd hwn y rhoddaf hwynt oll
yn lladdedig o flaen Israel: llinynnau garrau
eu meirch hwynt a dorri, a'u cerbydau a losgi
di â thân.
7 Felly Josua a ddaeth, a'r holl bobl o ryfel
gyd âg ef, yn ddisymmwth arnynt hwy wrth
ddyfroedd Merom; a hwy a ruthrasant ar-
nynt.
8 A'r ARGLWYDD a'u rhoddodd hwynt yn
llaw Israel; a hwy a'u tarawsant hwynt, ac
a'u herlidiasant hyd Sidon fawr, ac hyd Mis-
rephoth-maim, ac hyd glynn Mispeh o du y
dwyrain; a hwy a'u tarawsant hwynt, fel na
adawodd efe o honynt *un* y'ngweddill.
9 A Josua a wnaeth iddynt fel yr archasai
yr ARGLWYDD iddo: llinynnau garrau eu
meirch hwynt a dorrodd efe, a'u cerbydau a
losgodd â thân.
10 ¶ A Josua y pryd hwnnw a ddychwelodd,
ac a ynnillodd Hasor, ac a darawodd ei brenhin
hi â'r cleddyf: canys Hasor o'r blaen oedd
ben yr holl deyrnasoedd hynny.
11 Tarawsant hefyd bob enaid a'r *oedd* ynddi
â min y cleddyf, gan *eu* difrodi *hwynt:* ni
adawyd un perchen anadl: ac efe a losgodd
Hasor â thân.
12 A holl ddinasoedd y brenhinoedd hynny,
a'u holl frenhinoedd hwynt, a ynnillodd
Josua, *ac* a'u tarawodd â min y cleddyf, gan
eu difrodi hwynt: megis y gorchymynasai
Moses gwas yr ARGLWYDD.
13 Ond ni losgodd Israel yr un o'r dinasoedd
oedd yn sefyll yn eu cadernid; namyn Hasor
yn unig a losgodd Josua.
14 A holl anrhaith y dinasoedd hynny, a'r
anifeiliaid, a ysglyfaethodd meibion Israel
iddynt eu hun: yn unig pob dyn a darawsant
hwy â min y cleddyf, nes iddynt eu difetha;
ni adawsant berchen anadl.
15 ¶ Fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD i
Moses ei was, felly y gorchymynodd Moses i
Josua, ac felly y gwnaeth Josua; ni adawodd
efe ddim o'r hyn oll a orchymynasai yr AR-
GLWYDD i Moses.
16 Felly Josua a ynnillodd yr holl dir hwnnw,
y mynyddoedd, a'r holl ddehau, a holl wlad
Gosen, a'r dyffryn, a'r gwastadedd, a mynydd
Israel, a'i ddyffryn;
17 O fynydd Halac, yr hwn sydd yn myned
i fynu i Seir, hyd Baal-Gad, y'nglynn Li-
banus, dan fynydd Hermon: a'u holl frenhin-
oedd hwynt a ddaliodd efe; tarawodd hwynt
hefyd, ac a'u rhoddodd i farwolaeth.
18 Josua a gynnaliodd ryfel yn erbyn yr
holl frenhinoedd hynny ddyddiau lawer.
19 Nid oedd dinas a'r a heddychodd â meib-
ion Israel, heb law yr Hefiaid preswylwyr
Gibeon; yr holl rai *eraill* a ynnillasant hwy
trwy ryfel.
20 Canys o'r ARGLWYDD yr ydoedd galedu
eu calon hwynt i gyfarfod âg Israel mewn
rhyfel, fel y difrodai efe hwynt, *ac* na fyddai
iddynt drugaredd; ond fel y difethai efe
hwynt, fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD
wrth Moses.
21 ¶ A'r pryd hwnnw y daeth Josua ac a
dorrodd yr Anaciaid ymaith o'r mynydd-dir,
o Hebron, o Debir, o Anab, ac o holl fynydd-
oedd Judah, ac o holl fynyddoedd Israel:
Josua a'u difrododd hwynt a'u dinasoedd.
22 Ni adawyd *un* o'r Anaciaid y'ngwlad
meibion Israel: yn unig yn Gazah, yn Gath,
ac yn Asdod, y gadawyd hwynt.
23 Felly Josua a ynnillodd yr holl wlad, yn
ol yr hyn oll a lefarasai yr ARGLWYDD wrth
Moses; a Josua a'i rhoddodd hi yn etifeddiaeth
i Israel, yn ol eu rhannau hwynt, trwy eu
llwythau. A'r wlad a orphwysodd heb ryfel.

PENNOD XII.

1 *Y ddau frenhin a ynnillodd Moses eu gwlad-*
ydd, ac a'u rhannodd. 7 *Yr* 31 *o frenhinoedd*
o'r tu arall i'r Iorddonen, y rhai a darawodd
Josua.

DYMA frenhinoedd y wlad, y rhai a dar-
awodd meibion Israel, ac a feddiannasant
eu gwlad hwynt o'r tu hwnt i'r Iorddonen tu
a chodiad yr haul; o afon Arnon hyd fynydd
Hermon, a'r holl wastadedd tu a'r dwyrain:
2 Sehon brenhin yr Amoriaid, yr hwn oedd
yn trigo yn Hesbon, *ac* yn arglwyddiaethu o
Aroer, yr hon *sydd* ar fin yr afon Arnon, ac
o ganol yr afon, ac o hanner Gilead hyd yr
afon Jabboc, *ym* mro meibion Ammon;
3 Ac o'r gwastadedd hyd fôr Cinneroth o du
y dwyrain, ac hyd fôr y gwastadedd, *sef* y môr
heli, o du y dwyrain, tu a Beth-jesimoth; ac
o du y dehau, dan Asdoth-Pisgah:
4 A goror Og brenhin Basan, *yr hwn oedd* o
weddill y cawri, ac oedd yn trigo yn Astaroth
ac yn Edrei;
5 Ac efe oedd yn arglwyddiaethu ym myn-
ydd Hermon, ac yn Salchah, ac yn holl
Basan, hyd derfyn y Gesuriaid, a'r Maachath-
iaid, a hanner Gilead, terfyn Sehon brenhin
Hesbon.
6 Moses gwas yr ARGLWYDD a meibion
Israel a'u tarawsant hwy: a Moses gwas yr
ARGLWYDD a'i rhoddodd hi *yn* etifeddiaeth
i'r Reubeniaid, ac i'r Gadiaid, ac i hanner
llwyth Manasseh.
7 ¶ Dyma hefyd frenhinoedd y wlad y rhai
a darawodd Josua a meibion Israel o'r tu yma
i'r Iorddonen o du y gorllewin, o Baal-Gad,
y'nglynn Libanus, hyd fynydd Halac, yr hwn
sydd yn myned i fynu i Seir; a Josua a'i
rhoddodd hi i lwythau Israel *yn* etifeddiaeth
yn ol eu rhannau;
8 Yn y mynydd, ac yn y dyffryn, ac yn y
gwastadedd, ac yn y bronnydd, ac yn yr
anialwch, ac yn y dehau; yr Hethiaid, yr
Amoriaid, a'r Canaaneaid, y Phereziaid, yr
Hefiaid, a'r Jebusiaid:
9 ¶ Brenhin Jericho, yn un; brenhin Ai,
yr hwn *oedd* o ystlys Bethel, yn un;
10 Brenhin Jerusalem, yn un; brenhin He-
bron, yn un;
11 Brenhin Jarmuth, yn un; brenhin Lachis,
yn un;
12 Brenhin Eglon, yn un; brenhin Gezer,
yn un;
13 Brenhin Debir, yn un; brenhin Geder,
yn un;
14 Brenhin Hormah, yn un; brenhin Arad,
yn un;
15 Brenhin Libnah, yn un; brenhin Adul-
am, yn un;
16 Brenhin Maccedah, yn un; brenhin
Bethel, yn un;
17 Brenhin Tappuah, yn un; brenhin He-
pher, yn un;
18 Brenhin Aphec, yn un; brenhin Lasaron,
yn un;
19 Brenhin Madon, yn un; brenhin Hasor,
yn un;
20 Brenhin Simron Meron, yn un; brenhin
Achsaph, yn un;
21 Brenhin Taanach, yn un; brenhin Me-
gido, yn un;

22 Brenhin Cades, yn un; brenhin Jocneam
o Carmel, yn un;
23 Brenhin Dor yn ardal Dor, yn un; bren-
hin y cenhedloedd o Gilgal, yn un;
24 Brenhin Tirsah, yn un: yr holl frenhin-
oedd *oedd* un ar ddeg ar hugain.

PENNOD XIII.

*1 Terfynau y wlad ni orchfygesid etto. 8 Eti-
feddiaeth y ddau lwyth a hanner. 14, 33 Yr
Arglwydd a'i aberthau yw etifeddiaeth Lefi.
15 Terfynau etifeddiaeth Reuben. 22 Lladd
Balaam. 24 Terfynau etifeddiaeth Gad, 29
a hanner llwyth Manasseh.*

A PHAN heneiddiodd Josua, *a* phwyso
o hono mewn oedran, dywedodd yr
ARGLWYDD wrtho ef, Tydi a heneiddiaist,
daethost i ddyddiau *oedrannus*, a thir lawer
iawn sydd etto i'w feddiannu.
2 Dyma y wlad sydd etto yn ol: holl der-
fynau y Philistiaid, a holl Gesuri,
3 O Sihor, yr hon *sydd* o flaen yr Aipht,
hyd derfyn Ecron tu a'r gogledd, *yr hwn* a
gyfrifir i'r Canaaneaid: pum tywysog y Phil-
istiaid; y Gazathiaid, a'r Asdodiaid, yr Escal-
oniaid, y Githiaid, yr Ecroniaid; yr Afiaid:
4 O'r dehau, holl wlad y Canaaneaid, a'r
ogof *oedd* yn ymyl y Sidoniaid, hyd Aphec,
hyd derfyn yr Amoriaid:
5 A gwlad y Gibliaid, a holl Libanus, tu a
chyfodiad haul, o Baal-Gad dan fynydd Her-
mon, nes dyfod i Hamath.
6 Holl breswylwyr y mynydd-*dir* o Libanus
hyd Misrephoth-maim, *a*'r holl Sidoniaid, y
rhai hynny a yrraf ymaith o flaen meibion
Israel: yn unig rhan di hi wrth goelbren i
Israel yn etifeddiaeth, fel y gorchymynais i ti.
7 Ac yn awr rhan di y wlad hon yn etifedd-
iaeth i'r naw llwyth, ac i hanner llwyth
Manasseh.
8 Gyd â'r rhai y derbyniodd y Reubeniaid
a'r Gadiaid eu hetifeddiaeth, yr hon a roddodd
Moses iddynt hwy, o'r tu hwnt i'r Iorddonen,
tu a'r dwyrain, fel y rhoddes Moses gwas yr
ARGLWYDD iddynt;
9 O Aroer, yr hon *sydd* ar fin afon Arnon,
a'r ddinas *sydd* y'nghanol y dyffryn, a holl
wastadedd Medeba, hyd Dibon;
10 A holl ddinasoedd Sehon brenhin yr Am-
oriaid, yr hwn a deyrnasodd yn Hesbon, hyd
ardal meibion Ammon;
11 Gilead hefyd, a therfyn y Gesuriaid, y
Maachathiaid hefyd, a holl fynydd Hermon,
a holl Basan hyd Salchah;
12 Holl frenhiniaeth Og yn Basan, yr hwn
a deyrnasodd yn Astaroth, ac yn Edrei; efe a
adawyd o weddill y cawri: canys Moses a'u
tarawsai hwynt, ac a'u gyrrasai ymaith.
13 Ond meibion Israel ni yrrasant allan y
Gesuriaid na'r Maachathiaid: eithr trigodd y
Gesuriaid a'r Maachathiaid ym mhlith Israel
hyd y dydd hwn.
14 Yn unig i lwyth Lefi ni roddodd efe
etifeddiaeth; aberthau tanllyd ARGLWYDD
DDUW Israel *oedd* ei etifeddiaeth ef, fel y
llefarasai efe wrtho.
15 ¶ A Moses a roddasai i lwyth meibion
Reuben *etifeddiaeth* trwy eu teuluoedd:
16 A'u terfyn hwynt oedd o Aroer, yr hon
sydd ar fin afon Arnon, a'r ddinas *sydd* yng
nghanol y dyffryn, a'r holl wastadedd wrth
Medeba;
17 Hesbon a'i holl ddinasoedd, y rhai *sydd*
yn y gwastadedd; Dibon, a Bamoth-Baal, a
Beth-Baal-meon;
18 Jahasah *hefyd*, a Cedemoth, a Mephaath;
19 Ciriathaim *hefyd*, a Sibmah, a Sareth-
shahar, ym mynydd-dir y glynn.
20 Beth-peor *hefyd*, ac Asdoth-Pisgah, a
Beth-jesimoth,
21 A holl ddinasoedd y gwastadedd, a holl
frenhiniaeth Sehon brenhin yr Amoriaid, yr
hwn a deyrnasodd yn Hesbon, yr hwn a
ddarfuasai i Moses ei daro, gyd â thywysogion
Midian, Efi, a Recem, a Sur, a Hur, a Reba,
duciaid Sehon, *y rhai* oedd yn preswylio yn
y wlad.
22 ¶ Balaam hefyd mab Beor, y dewin, a
laddodd meibion Israel â'r cleddyf, ym mhlith
eu lladdedigion hwynt.
23 A therfyn meibion Reuben oedd yr Ior-
ddonen a'i goror. Dyma etifeddiaeth meibion
Reuben, yn ol eu teuluoedd, y dinasoedd,
a'u trefi.
24 ¶ Moses *hefyd* a roddodd *etifeddiaeth* i
lwyth Gad, *sef* i feibion Gad, trwy eu teulu-
oedd:
25 A Jazer oedd derfyn iddynt hwy, a holl
ddinasoedd Gilead, a hanner gwlad meibion
Ammon, hyd Aroer, yr hon *sydd* o flaen
Rabbah;
26 Ac o Hesbon hyd Ramath-Mispeh, a Be-
tonim; ac o Mahanaim hyd gyffinydd Debir;
27 Ac yn y dyffryn, Beth-Aram, a Beth-
Nimrah, a Succoth, a Saphon, gweddill bren-
hiniaeth Sehon brenhin Hesbon, yr Ior-
ddonen a'i therfyn, hyd gwrr môr Cinneroth,
o'r tu hwnt i'r Iorddonen, o du y dwyrain.
28 Dyma etifeddiaeth meibion Gad, yn ol
eu teuluoedd, y dinasoedd, a'u trefydd.
29 ¶ Moses hefyd a roddodd *etifeddiaeth* i
hanner llwyth Manasseh: a bu *etifeddiaeth* i
hanner llwyth meibion Manasseh, yn ol eu
teuluoedd:
30 A'u terfyn hwynt oedd o Mahanaim, holl
Basan, holl frenhiniaeth Og brenhin Basan,
a holl drefi Jair, y rhai *sydd* yn Basan, triug-
ain dinas;
31 A hanner Gilead, ac Astaroth, ac Edrei,
dinasoedd brenhiniaeth Og yn Basan, *a rodd-
odd efe* i feibion Machir mab Manasseh, *sef* i
hanner meibion Machir, yn ol eu teuluoedd.
32 Dyma y *gwledydd* a roddodd Moses i'w
hetifeddu, yn rhosydd Moab, am yr Iorddonen
a Jericho, o du y dwyrain.
33 Ond i lwyth Lefi ni roddodd Moses eti-
feddiaeth: ARGLWYDD DDUW Israel *yw* eu
hetifeddiaeth hwynt, fel y llefarodd efe wrth-
ynt.

PENNOD XIV.

*2 Y naw llwyth a hanner i gael eu hetifeddiaeth
wrth goelbren. 6 Caleb trwy ragorfraint yn
cael Hebron.*

DYMA *hefyd y gwledydd* a etifeddodd
meibion Israel yng ngwlad Canaan, y
rhai a rannodd Eleasar yr offeiriad, a Josua
mab Nun, a phennau cenedl llwythau meib-
ion Israel, iddynt hwy i'w hetifeddu.
2 Wrth goelbren *yr oedd* eu hetifeddiaeth
hwynt; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD
trwy law Moses, *eu rhoddi* i'r naw llwyth, ac
i'r hanner llwyth.
3 Canys Moses a roddasai etifeddiaeth i ddau
lwyth, ac i hanner llwyth, o'r tu hwnt i'r
Iorddonen; ond i'r Lefiaid ni roddasai efe
etifeddiaeth yn eu mysg hwynt;
4 Canys meibion Joseph oedd ddau lwyth,
Manasseh ac Ephraim: am hynny ni rodd-
asant ran i'r Lefiaid yn y tir, ond dinasoedd i
drigo, a'u meusydd pentrefol i'w hanifeiliaid,
ac i'w golud.
5 Fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD i
Moses, felly y gwnaeth meibion Israel, a hwy
a rannasant y wlad.
6 ¶ Yna meibion Judah a ddaethant at

Josua yn Gilgal: a Chaleb mab Jephunneh
y Ceneziad a ddywedodd wrtho ef, Tydi a
wyddost y gair a lefarodd yr ARGLWYDD
wrth Moses gwr DUW o'm plegid i, ac o'th
blegid dithau, yn Cades-Barnea.
7 Mab deugain mlwydd *oeddwn* i pan an-
fonodd Moses gwas yr ARGLWYDD fi o Cades-
Barnea, i edrych ansawdd y wlad; a mi a
ddygais air iddo ef drachefn, fel *yr oedd* yn
fy nghalon.
8 Ond fy mrodyr, y rhai a aethant i fynu
gyd â mi, a ddigalonnasant y bobl: etto myfi
a gyflawnais *fyned* ar ol yr ARGLWYDD fy
NUW.
9 A Moses a dyngodd y diwrnod hwnnw,
gan ddywedyd, Diau y bydd y wlad y sathrodd
dy droed arni, yn etifeddiaeth i ti, ac i'th
feibion hyd byth; am i ti gyflawni *myned* ar
ol yr ARGLWYDD fy NUW.
10 Ac yn awr, wele yr ARGLWYDD a'm cad-
wodd yn fyw, fel y llefarodd efe, y pùm
mlynedd a deugain hyn, er pan lefarodd yr
ARGLWYDD y gair hwn wrth Moses, tra y
rhodiodd Israel yn yr anialwch: ac yn awr,
wele fi heddyw yn fab pùm mlwydd a phed-
war ugain.
11 *Yr ydwyf* etto mor gryf heddyw a'r dydd
yr anfonodd Moses fi: fel *yr oedd* fy nerth i
y pryd hwnnw, felly *y mae* fy nerth i yn
awr, i ryfela, ac i fyned allan, ac i ddyfod i
mewn.
12 Yn awr gan hynny dyro i mi y mynydd
'yma, am yr hwn y llefarodd yr ARGLWYDD
y dwthwn hwnnw (canys ti a glywaist y
dwthwn hwnnw *fod* yr Anaciaid yno, a dinas-
oedd mawrion caerog) ond odid yr AR-
GLWYDD *fydd* gyd â mi, fel y gyrrwyf hwynt
allan, megis y llefarodd yr ARGLWYDD.
13 A Josua a'i bendithiodd ef, ac a roddodd
Hebron i Caleb mab Jephunneh yn etifedd-
iaeth.
14 Am hynny mae Hebron yn etifeddiaeth
i Caleb mab Jephunneh y Ceneziad hyd y
dydd hwn: o herwydd iddo ef gwblhâu *myned*
ar ol ARGLWYDD DDUW Israel.
15 Ac enw Hebron o'r blaen *oedd* Caer Arba;
yr Arba hwnnw oedd wr mawr ym mysg yr
Anaciaid. A'r wlad a orphwysodd heb ryfel.

PENNOD XV.

1 *Terfynau rhandir Judah.* 13 *Rhan Caleb, a'i oresgyniad.* 16 *Othniel am ei wrolaeth yn cael Achsah merch Caleb yn wraig.* 18 *Hithau yn cael rhodd gan ei thad.* 21 *Dinasoedd Judah.* 63 *Y Jebusiaid heb eu gorchfygu.*

A RHANDIR llwyth meibion Judah, yn
ol eu teuluoedd, ydoedd tu a therfyn
Edom: anialwch Sin, tu a'r dehau, *oedd* eith-
af y terfyn dehau.
2 A therfyn y dehau oedd iddynt hwy o
gwrr y môr heli, o'r graig sydd yn wynebu
tu a'r dehau.
3 Ac yr oedd yn myned allan o'r dehau hyd
riw Acrabbim, ac *yr oedd* yn myned rhagddo
i Sin, ac yn myned i fynu o du y dehau i
Cades-Barnea; ac yn myned hefyd i Hesron,
ac yn esgyn i Adar, ac yn amgylchynu i
Carcaah.
4 Ac *yr oedd* yn myned tu ag Asmon, ac yn
myned allan i afon yr Aipht; ac eithafoedd
y terfyn hwnnw oedd wrth y môr: hyn fydd
i chwi yn derfyn dehau.
5 A'r terfyn tu a'r dwyrain *yw* y môr heli,
hyd eithaf yr Iorddonen: a'r terfyn o du y
gogledd, *sydd* o graig y môr, yn eithaf yr
Iorddonen.
6 A'r terfyn hwn oedd yn myned i fynu i
Beth-Hoglah, ac yn myned o'r gogledd hyd
Beth-Arabah; a'r terfyn hwn oedd yn myned
i fynu at faen Bohan mab Reuben.
7 A'r terfyn hwn oedd yn myned i fynu i
Debir o ddyffryn Achor, a thu a'r gogledd yn
edrych tu a Gilgal, o flaen rhiw Adummim,
yr hon *sydd* o du y dehau i'r afon: y terfyn
hefyd sydd yn myned hyd ddyfroedd En-
semes, a'i gwrr eithaf sydd wrth En-rogel.
8 A'r terfyn sydd yn myned i fynu *trwy*
ddyffryn meibion Hinnom, gan ystlys y Je-
busiaid o du y dehau, honno *yw* Jerusalem:
y terfyn hefyd sydd yn myned i fynu i ben y
mynydd *sydd* o flaen dyffryn Hinnom, tu
a'r gorllewin, yr hwn *sydd* ynghwrr glynn y
cawri, tu a'r gogledd.
9 A'r terfyn sydd yn cyrhaeddyd o ben y
mynydd hyd ffynnon dyfroedd Nephtoah, ac
sydd yn myned allan i ddinasoedd mynydd
Ephron: y terfyn hefyd sydd yn tueddu i
Baalah, honno *yw* Ciriath-Jearim.
10 A'r terfyn *sydd* yn amgylchu o Baalah
tu a'r gorllewin, i fynydd Seir, ac *sydd* yn
myned rhagddo at ystlys mynydd Jearim, o
du y gogledd (honno *yw* Chesalon) ac y mae
yn disgyn i Beth-semes, ac yn myned i Tim-
nah.
11 A'r terfyn *sydd* yn myned i ystlys Ecron,
tu a'r gogledd: a'r terfyn sydd yn tueddu i
Sicron, ac yn myned rhagddo i fynydd Baal-
ah, ac yn cyrhaeddyd i Jabneel; a chyrrau
eithaf y terfyn sydd *wrth* y môr.
12 A therfyn y gorllewin *yw* y môr mawr
a'i derfyn. Dyma derfyn meibion Judah o
amgylch, wrth eu teuluoedd.
13 ¶ Ac i Caleb mab Jephunneh y rhoddodd
efe ran ym mysg meibion Judah, yn ol gair
yr ARGLWYDD wrth Josua; *sef* Caer Arba,
tad yr Anaciaid, honno *yw* Hebron.
14 A Chaleb a yrrodd oddi yno dri mab
Anac, Sesai, ac Ahiman, a Thalmai, meibion
Anac.
15 Ac efe a aeth i fynu oddi yno at drigolion
Debir: ac enw Debir o'r blaen *oedd* Ciriath-
Sepher.
16 ¶ A dywedodd Caleb, Pwy bynnag a
darawo Ciriath-Sepher, ac a'i hynnillo hi;
iddo ef y rhoddaf Achsah fy merch yn wraig.
17 Ac Othniel mab Cenaz, brawd Caleb, a'i
hynnillodd hi. Yntau a roddodd Achsah ei
ferch iddo ef yn wraig.
18 A phan ddaeth hi i mewn *atto ef*, yna hi
a'i hannogodd ef i geisio gan ei thad faes: ac
a ddisgynodd oddi ar yr asyn. A dywedodd
Caleb wrthi, Beth a fynni di?
19 A hi a ddywedodd, Dyro i mi rodd: canys
gwlad y dehau a roddaist i mi; dyro i mi
hefyd ffynnonnau dyfroedd. Ac efe a rodd-
odd iddi y ffynnonnau uchaf, a'r ffynnonnau
isaf.
20 Dyma etifeddiaeth llwyth meibion Judah,
wrth eu teuluoedd.
21 ¶ A'r dinasoedd o du eithaf i lwyth meib-
ion Judah, tu a therfyn Edom, ar du y dehau,
oeddynt Cabseel, ac Eder, a Jagur,
22 Cinah *hefyd*, a Dimonah, ac Adadah,
23 Cedes *hefyd*, a Hasor, ac Ithnan,
24 A Ziph, a Thelem, a Bealoth,
25 A Hasor, Hadattah, a Cirioth, *a* Hesron,
honno *yw* Hasor,
26 Ac Amam, a Sema, a Moladah,
27 A Hasar-Gadah, a Hesmon, a Bethpalet,
28 A Hasarsual, a Beer-seba, a Biziothia,
29 Baalah, a Iim, ac Asem,
30 Ac Eltolad, a Chesil, a Hormah,
31 A Siclag, a Madmannah, a Sansannah,
32 A Lebaoth, a Silhim, ac Ain, a Rhim-
mon: yr holl ddinasoedd *oedd* naw ar hugain,
a'u pentrefydd.

33 *Ac* yn y dyffryn, Esthaol, a Soreah, ac
Asnah,
34 A Zanoah, ac En-gannim, Tappuah, ac
Enam,
35 Jarmuth, ac Adùlam, Sochoh, ac Azecah,
36 A Saraim, ac Adithaim, a Gederah, a
Gederothaim; pedair ar ddeg o ddinasoedd,
a'u pentrefydd.
37 Senan, a Hadasah, a Migdal-Gad,
38 A Dilean, a Mispeh, a Joctheel,
39 Lachis, a Boscath, ac Eglon,
40 Chabbon *hefyd*, a Laman, a Chithlis,
41 A Gederoth, Beth-Dagon, a Naamah, a
Maccedah; un ddinas ar bymtheg, a'u pen-
trefydd.
42 Libnah, ac Ether, ac Asan,
43 Jiphtah, ac Asnah, a Nesib,
44 Ceilah *hefyd*, ac Achzib, a Maresah; naw
o ddinasoedd, a'u pentrefi.
45 Ecron, â'i threfi, a'i phentrefydd:
46 O Ecron hyd y môr, yr hyn oll *oedd* ger
llaw Asdod, a'u pentrefydd:
47 Asdod, â'i threfydd, a'i phentrefydd;
Gazah, â'i threfydd, a'i phentrefydd, hyd
afon yr Aipht, a'r môr mawr, a'*i* derfyn.
48 ¶ Ac yn y mynydd-dir; Samir, a Jattir,
a Sochoh,
49 A Dannah, a Ciriath-sannath, honno *yw*
Debir,
50 Ac Anab, ac Astemoh, ac Anim,
51 A Gosen, a Holon, a Giloh; un ddinas
ar ddeg, a'u pentrefydd.
52 Arab, a Dumah, ac Esean,
53 A Janum, a Beth-tappuah, ac Aphecah,
54 A Humtah, a Chaer Arba, (honno *yw*
Hebron) a Sïor; naw dinas, a'u trefydd.
55 Maon, Carmel, a Ziph, a Juttah,
56 A Jezreel, a Jocdeam, a Zanoah,
57 Cain, Gibeah, a Thimnah; deg o ddinas-
oedd, a'u pentrefydd.
58 Halhul, Bethsur, a Gedor,
59 A Maarath, a Beth-anoth, ac Eltecon;
chwech o ddinasoedd, a'u pentrefydd.
60 Ciriath-baal (honno *yw* Ciriath-jearim) a
Rabbah; dwy ddinas, a'u pentrefydd.
61 ¶ Yn yr anialwch; Beth-arabah, Midin,
a Sechacha,
62 A Nibsan, a dinas yr halen, ac Engedi;
chwech o ddinasoedd, a'u pentrefydd.
63 Ond ni allodd meibion Judah yrru allan
y Jebusiaid, trigolion Jerusalem: am hynny
y trig y Jebusiaid gyd â meibion Judah yn
Jerusalem hyd y dydd hwn.

PENNOD XVI.

1 *Terfynau cyffredinol meibion Joseph.* 5 *Terfyn etifeddiaeth Ephraim.* 10 *Y Canaaneaid heb eu llwyr-oresgyn.*

A RHANDIR meibion Joseph oedd yn
myned o'r Iorddonen *wrth* Jericho, i
ddyfroedd Jericho o du y dwyrain, i'r anial-
wch sydd yn myned i fynu o Jericho i fynydd
Bethel;
2 Ac yn myned o Bethel i Luz, ac yn myn-
ed rhagddo i derfyn Arci i Ataroth;
3 Ac yn disgyn tu a'r gorllewin i ardal
Japhleti, hyd derfyn Beth-horon isaf, ac hyd
Gezer: a'*i* gyrrau eithaf sydd hyd y môr.
4 Felly meibion Joseph, Manasseh ac E-
phraim, a gymmerasant eu hetifeddiaeth.
5 ¶ A therfyn meibion Ephraim *oedd*, yn
ol eu teuluoedd; a therfyn eu hetifeddiaeth
hwynt o du y dwyrain, oedd Ataroth-adar,
hyd Beth-horon uchaf.
6 A'r terfyn sydd yn myned tu a'r môr, i
Michmethath o du y gogledd; a'r terfyn
sydd yn amgylchu o du y dwyrain i Taanath-
Siloh, ac yn myned heibio iddi o du y dwy-
rain i Janohah:
7 Ac yn myned i waered o Janohah, *i* Ata-
roth, a Naarath; ac yn cyrhaeddyd i Jericho,
ac yn myned allan i'r Iorddonen.
8 O Tappuah y mae y terfyn yn myned tu
a'r gorllewin i afon Canah; a'i gyrrau eithaf
sydd wrth y môr. Dyma etifeddiaeth llwyth
meibion Ephraim, yn ol eu teuluoedd.
9 A dinasoedd neillduedig meibion E-
phraim *oedd* ym mysg etifeddiaeth meibion
Manasseh; yr holl ddinasoedd, a'u pentref-
ydd.
10 Ond ni oresgynasant hwy y Canaaneaid,
y rhai oedd yn trigo yn Gezer: am hynny
y trigodd y Canaaneaid ym mhlith yr E-
phraimiaid hyd y dydd hwn, ac y maent yn
gwasanaethu dan dreth.

PENNOD XVII.

1 *Rhandir Manasseh, 7 a'i derfynau.* 12 *Y Canaaneaid heb eu gyrru allan.* 14 *Meibion Joseph yn cael rhandir arall.*

AC yr oedd rhandir llwyth Manasseh (canys
efe *oedd* gyntaf-anedig Joseph) i Machir,
cyntaf-anedig Manasseh, tad Gilead: o her-
wydd ei fod efe yn rhyfelwr, yr oedd Gilead
a Basan yn eiddo ef.
2 Ac yr oedd *rhandir* i'r rhan arall o feibion
Manasseh, yn ol eu teuluoedd; *sef* i feibion
Abïezer, ac i feibion Helec, ac i feibion As-
riel, ac i feibion Sichem, ac i feibion Hepher,
ac i feibion Semida: dyma feibion Manasseh
mab Joseph, *sef* y gwrrywiaid, yn ol eu
teuluoedd.
3 ¶ Ond Salphaad mab Hepher, mab Gilead,
mab Machir, mab Manasseh, nid oedd iddo
feibion, ond merched: a dyma enwau ei
ferched ef; Malah, a Noah, Hogla, Milcah,
a Tirsah:
4 Y rhai a ddaethant o flaen Eleasar yr
offeiriad, ac o flaen Josua mab Nun, ac o
flaen y tywysogion, gan ddywedyd, Yr AR-
GLWYDD a orchymynodd i Moses roddi i ni
etifeddiaeth ym mysg ein brodyr: am hynny
efe a roddodd iddynt etifeddiaeth, yn ol gair
yr ARGLWYDD, ym mysg brodyr eu tad.
5 A deg rhandir a syrthiodd i Manasseh,
heb law gwlad Gilead a Basan, y rhai *sydd*
tu hwnt i'r Iorddonen;
6 Canys merched Manasseh a etifeddasant
etifeddiaeth ym mysg ei feibion ef: a gwlad
Gilead oedd i'r rhan arall o feibion Manasseh.
7 ¶ A therfyn Manasseh oedd o Aser i Mich-
methath, yr hon *sydd* gyferbyn a Sichem;
a'r terfyn oedd yn myned ar y llaw ddehau,
hyd breswylwyr En-tappuah.
8 Gwlad Tappuah oedd eiddo Manasseh;
ond Tappuah, *yr hon oedd* ar derfyn Manas-
seh, *oedd* eiddo meibion Ephraim.
9 A'r terfyn sydd yn myned i waered i afon
Canah, o du dehau yr afon. Y dinasoedd
hyn, eiddo Ephraim, *oedd* ym mhlith dinas-
oedd Manasseh: a therfyn Manasseh *sydd*
o du y gogledd i'r afon, a'i ddiwedd *oedd* y
môr.
10 Y dehau *oedd* eiddo Ephraim, a'r gogledd
eiddo Manasseh; a'r môr oedd ei derfyn ef:
ac yn Aser yr oeddynt yn cyfarfod, o'r go-
gledd; ac yn Issachar, o'r dwyrain.
11 Yn Issachar hefyd ac yn Aser yr oedd
gan Manasseh, Beth-sean a'i threfydd, ac
Ibleam a'i threfydd, *a* thrigolion Dor a'i
threfydd, a thrigolion En-dor a'i threfydd,
a phreswylwyr Taanach a'i threfydd, a thrig-
olion Megido a'i threfydd; tair talaeth.
12 Ond ni allodd meibion Manasseh yrru
ymaith *drigolion* y dinasoedd hynny; eithr

mynnodd y Canaaneaid breswylio yn y wlad
honno.
13 Etto pan gryfhâodd meibion Israel, hwy
a osodasant y Canaaneaid dan dreth: ni
yrrasant hwynt ymaith yn llwyr.
14 ¶ A meibion Joseph a lefarasant wrth
Josua, gan ddywedyd, Paham y rhoddaist
i mi, yn etifeddiaeth, un afael ac un rhan,
a minnau yn bobl aml, wedi i'r ARGLWYDD
hyd yn hyn fy mendithio?
15 A Josua a ddywedodd wrthynt, Os pobl
aml *ydwyt*, dos i fynu i'r coed, a thorr *goed*
i ti yno y'ngwlad y Phereziaid, a'r cawri, od
yw mynydd Ephraim yn gyfyng i ti.
16 A meibion Joseph a ddywedasant, Ni
bydd y mynydd ddigon i ni: hefyd *y mae*
cerbydau heiyrn gan yr holl Canaaneaid sydd
yn trigo yn y dyffryndir, gan y rhai *sydd*
yn Bethsean a'i threfi, a chan y rhai *sydd*
y'nglynn Jezreel.
17 A Josua a ddywedodd wrth dŷ Joseph,
wrth Ephraim ac wrth Manasseh, gan ddy-
wedyd, Pobl aml *ydwyt*, a nerth mawr *sydd*
gennyt: ni fydd i ti un rhan *yn unig*.
18 Eithr bydd y mynydd eiddot ti: canys
coediog *yw*, arloesa ef; a bydd ei eithafoedd
ef eiddot ti: canys ti a yrri ymaith y Canaan-
eaid, er bod cerbydau heiyrn ganddynt, *ac* er
eu *bod* yn gryfion.

PENNOD XVIII.

1 *Gosod y tabernacl i fynu yn Siloh.* 9 *Dos-
parthu y rhan arall o'r tir, a'i gyfrannu yn
saith ran.* 10 *Josua yn ei rannu wrth goel-
bren.* 11 *Rhandir a therfyn Benjamin:* 21
eu dinasoedd.

A HOLL gynnulleidfa meibion Israel a
ymgynnullasant i Siloh, ac a osodasant
yno babell y cyfarfod: a'r wlad oedd wedi
eu darostwng o'u blaen hwynt.
2 A saith llwyth oedd yn aros ym mysg
meibion Israel, i'r rhai ni rannasent eu heti-
feddiaeth etto.
3 A Josua a ddywedodd wrth feibion Israel,
Pa hyd *yr ydych* yn esgeuluso myned i oresg-
gyn y wlad a roddes ARGLWYDD DDUW eich
tadau i chwi?
4 Moeswch o honoch dri-wŷr o *bob* llwyth;
fel yr anfonwyf hwynt, ac y cyfodont, ac y
rhodiont y wlad, ac y dosparthont hi yn ol
eu hetifeddiaeth hwynt; *ac* y delont attaf
drachefn.
5 A hwy a'i rhannant hi yn saith ran. Ju-
dah a saif ar ei derfyn o du y dehau, a thŷ
Joseph a safant ar eu terfyn o du y gogledd.
6 A chwi a ddosperthwch y wlad *yn* saith
ran, a dygwch *y dosparthiadau* attaf fi yma;
fel y bwriwyf goelbren drosoch yma, o flaen
yr ARGLWYDD ein DUW.
7 Ond ni *bydd* rhan i'r Lefiaid yn eich mysg
chwi; o herwydd offeiriadaeth yr ARGLWYDD
fydd eu hetifeddiaeth hwynt. Gad hefyd, a
Reuben, a hanner llwyth Manasseh, a dder-
byniasant eu hetifeddiaeth o'r tu hwnt i'r
Iorddonen, o du y dwyrain, yr hon a roddodd
Moses gwas yr ARGLWYDD iddynt.
8 ¶ A'r gwŷr a gyfodasant, ac a aethant:
a Josua a orchymynodd i'r rhai oedd yn
myned i rannu y wlad, gan ddywedyd, Ewch,
a rhodiwch trwy y wlad, a dosperthwch hi,
a dychwelwch attaf fi; ac yma y bwriaf
drosoch chwi goelbren ger bron yr AR-
GLWYDD yn Siloh.
9 A'r gwŷr a aethant ymaith, ac a gerdd-
asant trwy y wlad, ac a'i dosparthasant hi
bob yn ddinas, yn saith ran, mewn llyfr;
a daethant at Josua i'r gwersyll *yn* Siloh.
10 ¶ A Josua a fwriodd goelbren drostynt
hwy ger bron yr ARGLWYDD yn Siloh: a
Josua a rannodd yno y wlad i feibion Israel
yn ol eu rhannau.
11 ¶ A choelbren llwyth meibion Benjamin
a ddaeth i fynu yn ol eu teuluoedd: a therfyn
eu hetifeddiaeth hwynt a aeth allan rhwng
meibion Judah a meibion Joseph.
12 A'r terfyn oedd iddynt hwy tu a'r go-
gledd o'r Iorddonen: y terfyn hefyd oedd yn
myned i fynu gan ystlys Jericho, o du y go-
gledd, ac yn myned i fynu trwy y mynydd tu
a'r gorllewin; a'i gyrrau eithaf oedd yn anial-
wch Beth-afen.
13 Y terfyn hefyd sydd yn myned oddi yno
i Luz, gan ystlys Luz, (honno *yw* Bethel) tu
a'r dehau; a'r terfyn *sydd* yn disgyn i Ata-
roth-adar, i'r mynydd *sydd* o du y dehau i
Beth-horon isaf.
14 A'r terfyn sydd yn tueddu, ac yn am-
gylchu cilfach y môr tu a'r dehau, o'r myn-
ydd *sydd* ar gyfer Beth-horon tu a'r dehau;
a'i gyrrau eithaf ef *sydd* wrth Ciriath-baal
(honno *yw* Ciriath-jearim) dinas meibion
Judah. Dyma du y gorllewin.
15 A thu y dehau *sydd* o gwrr Ciriath-
jearim; a'r terfyn *sydd* yn myned tu a'r
gorllewin, ac yn cyrhaeddyd hyd ffynnon
dyfroedd Nephtoah.
16 Y terfyn hefyd sydd yn disgyn tu a
chwrr y mynydd *sydd* ar gyfer glynn mab
Hinnom, yr hwn *sydd* yn nyffryn y cawri tu
a'r gogledd; ac y mae efe yn disgyn i ddyffr-
yn Hinnom, gan ystlys y Jebusiaid tu a'r
dehau, ac yn dyfod i waered i ffynnon Rogel.
17 Ac y mae yn tueddu o'r gogledd, ac yn
myned i En-semes, ac yn cyrhaeddyd tu a
Geliloth, yr hon *sydd* gyferbyn a rhiw Adum-
mim, ac yn disgyn *at* faen Bohan mab Reuben:
18 Ac y mae efe yn myned ar hyd yr ystlys
ar gyfer Arabah tu a'r gogledd, ac yn disgyn
i Arabah.
19 Y terfyn hefyd sydd yn myned rhagddo
i ystlys Beth-hoglah tu a'r gogledd: a chwrr
eithaf y terfyn oedd wrth lann y môr heli tu
a'r gogledd, hyd gwrr yr Iorddonen tu a'r
dehau. Dyma derfyn y dehau.
20 Yr Iorddonen hefyd sydd derfyn iddo o
ystlys y dwyrain. Dyma etifeddiaeth meib-
ion Benjamin, trwy eu terfynau o amgylch,
yn ol eu teuluoedd.
21 A dinasoedd llwyth meibion Benjamin,
yn ol eu teuluoedd, oedd, Jericho, a Beth-
hoglah, a glynn Cesis,
22 A Beth-arabah, a Semarim, a Bethel,
23 Ac Afim, a Pharah, ac Ophrah,
24 A Chephar-haammonai, ac Ophni, a
Gaba; deuddeg o ddinasoedd, a'u pentrefydd:
25 Gibeon, a Ramah, a Beeroth,
26 A Mispeh, a Chephirah, a Mosah,
27 A Recem, ac Irpeel, a Tharalah,
28 A Selah, Eleph, a Jebusi (honno *yw*
Jerusalem) Gibeath, *a* Chiriath; pedair ar
ddeg o ddinasoedd, a'u pentrefydd. Dyma
etifeddiaeth meibion Benjamin, yn ol eu
teuluoedd.

PENNOD XIX.

1 *Rhandir Simeon,* 10 *Zabulon,* 17 *Issachar,*
24 *Aser,* 32 *Naphtali,* 40 *a Dan.* 49 *Plant
Israel yn rhoddi etifeddiaeth i Josua.*

A'R ail goelbren a aeth allan i Simeon,
dros lwyth meibion Simeon, yn ol eu
teuluoedd: a'u hetifeddiaeth hwynt oedd o
fewn etifeddiaeth meibion Judah.
2 Ac yr oedd ganddynt hwy, yn eu hetif-
eddiaeth, Beer-seba, a Seba, a Moladah,
3 A Hasar-sual, a Balah, ac Asem,
4 Ac Eltolad, a Bethul, a Hormah,

5 A Siclag, a Beth-marcaboth, a Hasar-susah,
6 A Beth-lebaoth, a Saruhen; tair dinas ar ddeg, a'u pentrefydd.
7 Ain, Rimmon, ac Ether, ac Asan; pedair o ddinasoedd, a'u pentrefydd:
8 A'r holl bentrefydd y rhai *oedd* o amgylch y dinasoedd hyn, hyd Baalath-beer, Ramath *o'r* dehau. Dyma etifeddiaeth llwyth meibion Simeon, yn ol eu teuluoedd.
9 O randir meibion Judah *yr oedd* etifeddiaeth meibion Simeon: canys rhan meibion Judah oedd ormod iddynt; am hynny meibion Simeon a gawsant eu hetifeddiaeth o fewn eu hetifeddiaeth hwynt.
10 ¶ A'r trydydd coelbren a ddaeth i fynu dros feibion Zabulon, yn ol eu teuluoedd: a therfyn eu hetifeddiaeth hwynt oedd hyd Sarid.
11 A'u terfyn hwynt sydd yn myned i fynu tu a'r môr, a Maralah, ac yn cyrhaeddyd i Dabbaseth; ac yn cyrhaeddyd i'r afon *sydd* ar gyfer Jocneam;
12 Ac yn troi o Sarid, o du y dwyrain tu a chyfodiad haul, hyd derfyn Cisloth-Tabor; ac yn myned i Daberath, ac yn esgyn i Japhia;
13 Ac yn myned oddi yno ym mlaen tu a'r dwyrain, i Gittah-Hepher, i Ittah-Casin; ac yn myned allan i Rimmon-Methoar, *i* Neah.
14 A'r terfyn sydd yn amgylchu o du y gogledd i Hannathon; a'i ddiweddiad yng nglynn Jiphtael.
15 Cattath *hefyd*, a Nahâlal, a Simron, ac Idalah, a Beth-lehem: deuddeg o ddinasoedd, a'u pentrefydd.
16 Dyma etifeddiaeth meibion Zabulon, yn ol eu teuluoedd; y dinasoedd yma, a'u pentrefydd.
17 ¶ Y pedwerydd coelbren a ddaeth allan dros Issachar; dros feibion Issachar, yn ol eu teuluoedd.
18 A'u terfyn hwynt oedd tu *a* Jezreel, a Cesuloth, a Sunem,
19 A Hapharim, a Sihon, ac Anaharath,
20 A Rabbith, a Cision, ac Abes,
21 A Remeth, ac En-gannim, ac En-hàdah, a Beth-passes.
22 A'r terfyn sydd yn cyrhaeddyd i Tabor, a Sahasimah, a Beth-semes; a'u cyrrau eithaf hwynt yw yr Iorddonen: un ddinas ar bymtheg, a'u pentrefydd.
23 Dyma etifeddiaeth llwyth meibion Issachar, yn ol eu teuluoedd; y dinasoedd, a'u pentrefydd.
24 ¶ A'r pummed coelbren a ddaeth allan dros lwyth meibion Aser, yn ol eu teuluoedd.
25 A'u terfyn hwynt oedd, Helcath, a Hali, a Beten, ac Achsaph,
26 Ac Alammelech, ac Amad, a Misal; ac yn cyrhaeddyd i Carmel tu a'r gorllewin, ac i Sihor-Libnath;
27 Ac yn troi tu a chyfodiad haul i Beth-Dagon, ac yn cyrhaeddyd i Zabulon, ac i ddyffryn Jiphtael, tu a'r gogledd i Beth-Emec, ac i Neiel, ac yn myned ar y llaw aswy i Cabul;
28 A Hebron, a Rehob, a Hammon, a Canah, hyd Sidon fawr.
29 A'r terfyn sydd yn troi i Ramah, ac hyd Sor, y ddinas gadarn: a'r terfyn sydd yn troi i Hosah; a'i gyrrau eithaf sydd wrth y môr, o randir Achzib.
30 Ummah hefyd, ac Aphec, a Rehob: dwy ddinas ar hugain, a'u pentrefydd.
31 Dyma etifeddiaeth llwyth meibion Aser, yn ol eu teuluoedd; y dinasoedd hyn, a'u pentrefydd.
32 ¶ Y chweched coelbren a ddaeth allan i feibion Naphtali, dros feibion Naphtali, yn ol eu teuluoedd.
33 A'u terfyn hwy oedd o Heleph, o Alon i Saanannim, ac Adami, Neceb, a Jabneel hyd Lacum: a'i gyrrau eithaf oedd *wrth* yr Iorddonen.
34 A'r terfyn sydd yn troi tu a'r gorllewin i Aznoth-Tabor, ac yn myned oddi yno i Huccoc; ac yn cyrhaeddyd i Zabulon o du y dehau, *ac* yn cyrhaeddyd i Aser o du y gorllewin, ac i Judah a'r Iorddonen tu a chyfodiad haul.
35 A'r dinasoedd caerog, Sidim, Ser, a Hammath, Raccath, a Chinneroth,
36 Ac Adamah, a Ramah, a Hasor,
37 A Cedes, ac Edrei, ac En-hasor,
38 Ac Iron, a Migdal-el, Horem, a Beth-anath, a Beth-semes: pedair dinas ar bymtheg, a'u pentrefydd.
39 Dyma etifeddiaeth llwyth meibion Naphtali, yn ol eu teuluoedd; y dinasoedd, a'u pentrefydd.
40 ¶ Y seithfed coelbren a ddaeth allan dros lwyth meibion Dan, yn ol eu teuluoedd.
41 A therfyn eu hetifeddiaeth hwynt oedd Sorah, ac Estaol, ac Ir-Semes,
42 A Saalabbin, ac Ajalon, ac Ithlah,
43 Ac Elon, a Thimnathah, ac Ecron,
44 Ac Elteceh, a Gibbethon, a Baalath,
45 A Jehud, a Bene-berac, a Gath-rimmon,
46 A Meiarcon, a Raccon, gyd â'r terfyn ar gyfer Japho.
47 A therfyn meibion Dan a aeth yn *rhy fychan* iddynt: am hynny meibion Dan a aethant i fynu i ymladd yn erbyn Lesem, ac a'i hynnillasant hi; tarawsant hefyd hi â min y cleddyf, a meddiannasant hi, a thrigasant ynddi; a galwasant Lesem yn Dan, yn ol enw Dan eu tad.
48 Dyma etifeddiaeth llwyth meibion Dan, yn ol eu teuluoedd; y dinasoedd hyn, a'u pentrefydd.
49 ¶ Pan orphenasant rannu y wlad yn etifeddiaethau yn ol ei therfynau, meibion Israel a roddasant etifeddiaeth i Josua mab Nun yn eu mysg:
50 Wrth orchymyn yr ARGLWYDD y rhoddasant iddo ef y ddinas a ofynodd efe; *sef* Timnath-Serah, ym mynydd Ephraim: ac efe a adeiladodd y ddinas, ac a drigodd ynddi.
51 Dyma yr etifeddiaethau a roddodd Eleazar yr offeiriad, a Josua mab Nun, a phennau tadau llwythau meibion Israel, yn etifeddiaeth, wrth goelbren, yn Siloh, o flaen yr ARGLWYDD, *wrth* ddrws pabell y cyfarfod. Felly y gorphenasant rannu y wlad.

PENNOD XX.

1 *Duw yn gorchymyn, 7 a phlant Israel yn ordeinio y chwe dinas noddfa.*

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Josua, gan ddywedyd,
2 Llefara wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Moeswch i chwi ddinasoedd nodded, *am* y rhai y lleferais wrthych trwy law Moses;
3 Fel y ffô yno y llofrudd a laddo *neb* mewn amryfusedd, *neu* mewn anwybod: a byddant i chwi yn noddfa rhag dialydd y gwaed.
4 A phan ffô efe i un o'r dinasoedd hynny, a sefyll *wrth* ddrws porth y ddinas, a mynegi ei achosion lle y clywo henuriaid y ddinas honno; cymmerant ef attynt i'r ddinas, a rhoddant le iddo, fel y trigo gyd â hwynt.
5 Ac os dialydd y gwaed a erlid ar ei ol ef, na roddant y lleiddiad yn ei law ef: canys mewn anwybod y tarawodd efe ei gymmydog, ac nid oedd gâs ganddo ef o'r blaen.

6 Ac efe a drig yn y ddinas honno, nes iddo
sefyll o flaen y gynnulleidfa i farn, *ac* nes
marw yr arch-offeiriad fyddo yn y dyddiau
hynny: yna dychweled y llofrudd, a deued
i'w ddinas ac i'w dŷ ei hun; *sef* y ddinas yr
hon y ffoisai efe o honi.
7 ¶ Am hynny y cyssegrasant Cedes yn
Galilee, ym mynydd Naphtali, a Sichem ym
mynydd Ephraim, a Chaer-Arba (hon *yw*
Hebron) ym mynydd Judah.
8 Ac o'r tu hwnt i'r Iorddonen, o du y
dwyrain i Jericho, y rhoddasant Beser (yn
yr anialwch ar y gwastadedd) o lwyth Reu-
ben, a Ramoth yn Gilead o lwyth Gad, a
Golan yn Basan o lwyth Manasseh.
9 Y rhai hyn oedd ddinasoedd gosodedig i
holl feibion Israel, ac i'r dieithr a ymdeithiai
yn eu mysg hwynt; fel y ffoai pawb iddynt
a'r a laddai *neb* mewn amryfusedd; ac na
byddai marw trwy law dialydd y gwaed, nes
iddo sefyll o flaen y gynnulleidfa.

PENNOD XXI.

1 *Rhoddi wyth ddinas a deugain i'r Lefiaid,*
wrth goelbren, allan o'r llwythau eraill. 43
Duw yn rhoddi y wlad, a llonyddwch i'r
Israeliaid, yn ol ei addewid.

YNA pennau tadau y Lefiaid a nesasant at
Eleazar yr offeiriad, ac at Josua mab
Nun, ac at bennau tadau llwythau meibion
Israel;
2 Ac a lefarasant wrthynt yn Siloh, o fewn
gwlad Canaan, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD
a orchymynodd, trwy law Moses,
roddi i ni ddinasoedd i drigo, a'u meusydd
pentrefol i'n hanifeiliaid.
3 A meibion Israel a roddasant i'r Lefiaid
o'u hetifeddiaeth, wrth orchymyn yr AR-
GLWYDD, y dinasoedd hyn a'u meusydd pen-
trefol.
4 A daeth y coelbren allan dros deuluoedd y
Cohathiaid: ac yr oedd i feibion Aaron yr
offeiriad, *y rhai oedd* o'r Lefiaid, allan o lwyth
Judah, ac o lwyth Simeon, ac o lwyth Benja-
min, dair dinas ar ddeg, wrth goelbren.
5 Ac i'r rhan arall o feibion Cohath *yr oedd,*
o deuluoedd llwyth Ephraim, ac o lwyth
Dan, ac o hanner llwyth Manasseh, ddeg
dinas, wrth goelbren.
6 Ac i feibion Gerson *yr oedd,* o deuluoedd
llwyth Issachar, ac o lwyth Aser, ac o lwyth
Naphtali, ac o hanner llwyth Manasseh yn
Basan, dair dinas ar ddeg, wrth goelbren.
7 I feibion Merari, wrth eu teuluoedd, *yr*
oedd, o lwyth Reuben, ac o lwyth Gad, ac o
lwyth Zabulon, ddeuddeg o ddinasoedd.
8 A meibion Israel a roddasant i'r Lefiaid
y dinasoedd hyn, a'u meusydd pentrefol, fel
y gorchymynasai yr ARGLWYDD trwy law
Moses, wrth goelbren.
9 ¶ A hwy a roddasant, o lwyth meibion
Judah, ac o lwyth meibion Simeon, y dinas-
oedd hyn a enwir erbyn *eu* henwau;
10 Fel y byddent i feibion Aaron, o deulu-
oedd y Cohathiaid, o feibion Lefi: canys
iddynt hwy yr oedd y coelbren cyntaf.
11 A rhoddasant iddynt Gaer Arba, tad
Anac (honno *yw* Hebron) ym mynydd-*dir*
Judah, a'i meusydd pentrefol oddi amgylch.
12 Ond maes y ddinas, a'i phentrefydd, a
roddasant i Caleb mab Jephunneh, yn eti-
feddiaeth iddo ef.
13 ¶ Ac i feibion Aaron yr offeiriad y
rhoddasant Hebron a'i meusydd pentrefol,
yn ddinas nodded i'r llofrudd; a Libnah a'i
meusydd pentrefol,
14 A Jattir a'i meusydd pentrefol, ac Este-
moa a'i meusydd pentrefol,
15 A Holon a'i meusydd pentrefol, a Debir
a'i meusydd pentrefol,
16 Ac Ain a'i meusydd pentrefol, a Juttah
a'i meusydd pentrefol, *a* Beth-semes a'i meus-
ydd pentrefol: naw dinas o'r ddau lwyth
hynny.
17 Ac o lwyth Benjamin, Gibeon, a'i meus-
ydd pentrefol, a Geba a'i meusydd pentrefol,
18 Anathoth a'i meusydd pentrefol, ac
Almon a'i meusydd pentrefol; pedair dinas.
19 Holl ddinasoedd meibion Aaron, yr
offeiriaid, *oedd* dair dinas ar ddeg, a'u meus-
ydd pentrefol.
20 ¶ A chan deuluoedd meibion Cohath,
y Lefiaid, y rhan arall o feibion Cohath, yr
oedd dinasoedd eu coelbren o lwyth Ephraim.
21 A hwy a roddasant iddynt yn ddinas
nodded y lleiddiad, Sichem a'i meusydd pen-
trefol, ym mynydd Ephraim, a Gezer a'i
meusydd pentrefol,
22 A Cibsaim a'i meusydd pentrefol, a Beth-
horon a'i meusydd pentrefol: pedair o ddin-
asoedd
23 Ac o lwyth Dan, Eltece a'i meusydd
pentrefol, Gibbethon a'i meusydd pentrefol,
24 Ajalon a'i meusydd pentrefol, Gath-Rim-
mon a'i meusydd pentrefol: pedair o ddinas-
oedd.
25 Ac o hanner llwyth Manasseh, Tanac a'i
meusydd pentrefol, a Gath-Rimmon a'i meus-
ydd pentrefol: dwy ddinas.
26 Yr holl ddinasoedd, *y rhai oedd* eiddo
y rhan arall o deuluoedd meibion Cohath,
oedd ddeg, a'u meusydd pentrefol.
27 ¶ Ac i feibion Gerson, o deuluoedd y
Lefiaid, *y rhoddasid,* o hanner *arall* llwyth
Manasseh, yn ddinas nodded y llofrudd,
Golan yn Basan a'i meusydd pentrefol, a
Beesterah a'i meusydd pentrefol: dwy ddinas.
28 Ac o lwyth Issachar, Cison a'i meusydd
pentrefol, Dabareth a'i meusydd pentrefol.
29 Jarmuth a'i meusydd pentrefol, Engan-
nim a'i meusydd pentrefol: pedair dinas.
30 Ac o lwyth Aser, Misal a'i meusydd
pentrefol, Abdon a'i meusydd pentrefol,
31 Helcath a'i meusydd pentrefol, a Rehob
a'i meusydd pentrefol: pedair dinas.
32 Ac o lwyth Naphtali, yn ddinas nodded
y lleiddiad, Cedes yn Galilee a'i meusydd
pentrefol, a Hammoth-dor a'i meusydd pen-
trefol, a Cartan a'i meusydd pentrefol: tair
dinas.
33 Holl ddinasoedd y Gersoniaid, yn ol eu
teuluoedd, *oedd* dair dinas ar ddeg, a'u meus-
ydd pentrefol.
34 ¶ Ac i deuluoedd meibion Merari, y
rhan arall o'r Lefiaid, *y rhoddasid,* o lwyth
Zabulon, Jocneam a'i meusydd pentrefol,
a Cartah a'i meusydd pentrefol,
35 Dimnah a'i meusydd pentrefol, Nahalal
a'i meusydd pentrefol: pedair dinas.
36 Ac o lwyth Reuben, Beser a'i meusydd
pentrefol, a Jahasah a'i meusydd pentrefol,
37 Cedemoth a'i meusydd pentrefol, Mepha-
ath a'i meusydd pentrefol: pedair dinas.
38 Ac o lwyth Gad, yn ddinas noddfa y
llofrudd, Ramoth yn Gilead a'i meusydd
pentrefol, a Mahanaim a'i meusydd pentrefol,
39 Hesbon a'i meusydd pentrefol, Jazer a'i
meusydd pentrefol: pedair dinas o gwbl.
40 Holl ddinasoedd meibion Merari, yn ol
eu teuluoedd (*sef* y rhan arall o deuluoedd
y Lefiaid) oedd, *wrth* eu coelbren, ddeuddeg
dinas.
41 Holl ddinasoedd y Lefiaid, ym meddiant
meibion Israel, *oedd* wyth ddinas a deugain,
a'u meusydd pentrefol.
42 Y dinasoedd hyn oedd bob un a'u meus-

ydd pentrefol o'u hamgylch. Felly *yr oedd*
yr holl ddinasoedd hyn.
43 ¶ A'r ARGLWYDD a roddodd i Israel yr
holl wlad a dyngodd efe ar *ei* rhoddi wrth eu
tadau hwynt: a hwy a'i meddiannasant hi,
ac a wladychasant ynddi.
44 Yr ARGLWYDD hefyd a roddodd lonydd-
wch iddynt hwy o amgylch, yn ol yr hyn oll
a dyngasai efe wrth eu tadau hwynt: ac ni
safodd neb yn eu hwyneb hwynt o'u holl
elynion; eu holl elynion a roddodd yr AR-
GLWYDD yn eu dwylaw hwynt.
45 Ni phallodd dim o'r holl bethau da a
lefarasai yr ARGLWYDD wrth dŷ Israel:
daeth y cwbl i ben.

PENNOD XXII.

1 *Anfon y ddau lwyth a hanner adref, a'u ben-*
dithio. 10 *Hwythau yn adeiladu allor y*
dystiolaeth ar y ffordd. 11 *Yr Israeliaid yn*
anfoddlawn iddi. 28 *Hwythau yn eu bodd-*
loni hwynt yn helaeth.

YNA Josua a alwodd y Reubeniaid a'r
Gadiaid, a hanner llwyth Manasseh,
2 Ac a ddywedodd wrthynt, Chwi a gadw-
asoch yr hyn oll a orchymynodd Moses gwas
yr ARGLWYDD i chwi, ac a wrandawsoch ar
fy llais yn yr hyn oll a orchymynais i chwi.
3 Ni adawsoch eich brodyr, er ys llawer o
ddyddiau bellach, hyd y dydd hwn: ond
cadwasoch reol gorchymyn yr ARGLWYDD
eich DUW.
4 Ac yn awr yr ARGLWYDD eich DUW a
roddes esmwythdra i'ch brodyr, fel y llefar-
odd wrthynt: yn awr gan hynny trowch, ac
ewch rhagoch i'ch pebyll, i wlad eich medd-
iant, yr hon a roddodd Moses gwas yr AR-
GLWYDD i chwi, o'r tu hwnt i'r Iorddonen.
5 Yn unig cedwch yn ddyfal ar wneuthur y
gorchymyn a'r gyfraith a orchymynodd
Moses gwas yr ARGLWYDD i chwi; *sef* caru
yr ARGLWYDD eich Duw, a rhodio yn ei
holl ffyrdd ef, a chadw ei orchymynion ef, a
glynu wrtho ef, a'i wasanaethu ef â'ch holl
galon, ac â'ch holl enaid.
6 A Josua a'u bendithiodd hwynt, ac a'u
gollyngodd ymaith. A hwy a aethant i'w
pebyll.
7 ¶ Ac i hanner llwyth Manasseh y rhodd-
asai Moses *etifeddiaeth* yn Basan; ac i'r
hanner *arall* y rhoddodd Josua, gyd â'u
brodyr, tu yma i'r Iorddonen tu a'r gorllewin.
Hefyd pan ollyngodd Josua hwynt i'w pebyll,
yna efe a'u bendithiodd hwynt;
8 Ac efe a lefarodd wrthynt, gan ddywedyd,
Dychwelwch â chyfoeth mawr i'ch pebyll, âg
anifeiliaid lawer iawn, âg arian, ac âg aur, â
phres *hefyd*, ac â haiarn, ac â gwisgoedd
lawer iawn: rhennwch â'ch brodyr anrhaith
eich gelynion.
9 ¶ A meibion Reuben, a meibion Gad, a
hanner llwyth Manasseh, a ddychwelasant,
ac a aethant ymaith oddi wrth feibion Israel,
o Siloh, yr hon *sydd* y'ngwlad Canaan, i
fyned i wlad Gilead, i wlad eu meddiant hwy,
yr hon a feddiannasant, wrth orchymyn yr
ARGLWYDD trwy law Moses.
10 ¶ A phan ddaethant i gyffiniau yr Ior-
ddonen, y rhai *sydd* y'ngwlad Canaan, meib-
ion Reuben, a meibion Gad, a hanner llwyth
Manasseh, a adeiladasant yno allor wrth yr
Iorddonen, allor fawr mewn golwg.
11 ¶ A chlybu meibion Israel ddywedyd,
Wele, meibion Reuben, a meibion Gad, a
hanner llwyth Manasseh, a adeiladasant allor
ar gyfer gwlad Canaan, wrth derfynau yr
Iorddonen, gan ystlys meibion Israel.
12 A phan glybu meibion Israel *hynny*, yna
holl gynnulleidfa meibion Israel a ymgyn-
nullasant i Siloh, i ddyfod i fynu yn eu herbyn
hwynt i ryfel.
13 A meibion Israel a anfonasant at feibion
Reuben, ac at feibion Gad, ac at hanner
llwyth Manasseh, i wlad Gilead, Phinees mab
Eleazar yr offeiriad,
14 A deg o dywysogion gyd âg ef, un ty-
wysog o bob tŷ, pennaf trwy holl lwythau
Israel; a phob un *oedd* ben yn nhŷ *eu* tadau,
ym mysg miloedd Israel.
15 A hwy a ddaethant at feibion Reuben, ac
at feibion Gad, ac at hanner llwyth Manas-
seh, i wlad Gilead; ac a ymddiddanasant â
hwynt, gan ddywedyd,
16 Fel hyn y dywed holl gynnulleidfa yr
ARGLWYDD, Pa gamwedd *yw* hwn a wnaeth-
och yn erbyn DUW Israel, gan ddychwel-
yd heddyw oddi ar ol yr ARGLWYDD pan
adeiladasoch i chwi allor, i wrthryfela heddyw
yn erbyn yr ARGLWYDD?
17 Ai bychan gennym ni anwiredd Peor, yr
hwn nid ymlanhasom oddi wrtho etto hyd y
dydd hwn (er bod pla ym mysg cynnulleidfa
yr ARGLWYDD)
18 Ond bod i chwi droi ymaith heddyw oddi
ar ol yr ARGLWYDD? Ac am i chwi wrth-
ryfela heddyw yn erbyn yr ARGLWYDD, efe
a lidia y fory yn erbyn holl gynnulleidfa
Israel.
19 Ac od *yw* gwlad eich meddiant chwi yn
aflan, deuwch drosodd i wlad meddiant yr
ARGLWYDD, yr hon y mae tabernacl yr AR-
GLWYDD yn aros ynddi, a chymmerwch
feddiant yn ein mysg ni: ond na wrthryfel-
wch yn erbyn yr ARGLWYDD, ac na childyn-
nwch i'n herbyn ninnau, trwy adeiladu o
honoch i chwi eich hun allor, heb law allor
yr ARGLWYDD ein DUW.
20 Oni wnaeth Achan mab Zerah gamwedd,
o herwydd y diofryd-beth, fel y bu digofaint
yn erbyn holl gynnulleidfa Israel? ac efe
oedd un gwr; *etto* nid efe *yn unig* a fu farw
am ei anwiredd.
21 ¶ Yna meibion Reuben, a meibion Gad,
a hanner llwyth Manasseh, a attebasant, ac a
lefarasant wrth bennaethiaid miloedd Israel;
22 ARGLWYDD DDUW y duwiau, AR-
GLWYDD DDUW y duwiau, efe sydd yn gwy-
bod, ac Israel yntau a gaiff wybod, os mewn
gwrthryfel, neu mewn camwedd yn erbyn yr
ARGLWYDD *y bu hyn*, (na wareder ni y dydd
hwn)
23 Os adeiladasom i ni allor i droi oddi ar ol
yr ARGLWYDD, neu os offrymmasom arni
boeth-offrwm, neu fwyd-offrwm, neu os a-
berthasom arni ebyrth hêdd; yr ARGLWYDD
ei hun a'i gofyno:
24 Ac onid rhag ofn y peth *yma* y gwnaeth-
om hyn; gan ddywedyd, Ar ol hyn eich
meibion chwi a adroddant wrth ein meibion
ninnau, gan ddywedyd, Beth *sydd* i chwi *a*
wneloch âg ARGLWYDD DDUW Israel?
25 Canys yr ARGLWYDD a roddodd yr
Iorddonen hon yn derfyn rhyngom ni a
chwi: meibion Reuben, a meibion Gad, nid
oes i chwi ran yn yr ARGLWYDD. Felly y
gwnai eich meibion chwi i'n meibion ni
beidio ag ofni yr ARGLWYDD.
26 Am hynny y dywedasom, Gan adeiladu
gwnawn yn awr i ni allor: nid i boeth-
offrwm, nac i aberth:
27 Eithr i *fod* yn dyst rhyngom ni a chwi,
a rhwng ein hiliogaeth ni ar ein hol, i *gael*
o honom wasanaethu gwasanaeth yr AR-
GLWYDD ger ei fron ef, â'n poeth-offrymmau,
ac â'n hebyrth, ac â'n hoffrymmau hêdd: fel
na ddywedo eich meibion chwi ar ol hyn

wrth ein meibion ni, Nid *oes* i chwi ran yn yr
ARGLWYDD.
28 Am hynny y dywedasom, Pan ddywed-
ont hwy *felly* wrthym ni, neu wrth ein
heppil ar ol hyn; yna y dywedwn ninnau,
Gwelwch lun allor yr ARGLWYDD, yr hon a
wnaeth ein tadau ni, nid i boeth-offrwm, nac
i aberth; ond *i fod* yn dyst rhyngom ni a
chwi.
29 Na atto DUW i ni wrthryfela yn erbyn yr
ARGLWYDD, a dychwelyd heddyw oddi ar ol
yr ARGLWYDD; gan adeiladu allor i boeth-
offrwm, i fwyd-offrwm, neu i aberth, heb law
allor yr ARGLWYDD ein DUW yr hon *sydd*
ger bron ei dabernacl ef.
30 ¶ A phan glybu Phinees yr offeiriad, a
thywysogion y gynnulleidfa, a phennaeth-
iaid miloedd Israel y rhai *oedd* gyd âg ef, y
geiriau a lefarasai meibion Reuben, a meibion
Gad, a meibion Manasseh, da oedd *y peth* yn
eu golwg hwynt.
31 Phinees mab Eleazar yr offeiriad a ddy-
wedodd wrth feibion Reuben, ac wrth feibion
Gad, ac wrth feibion Manasseh, Heddyw y
gwybuom *fod* yr ARGLWYDD yn ein plith, o
herwydd na wnaethoch y camwedd hwn yn
erbyn yr ARGLWYDD: yn awr gwaredasoch
feibion Israel o law yr ARGLWYDD.
32 ¶ Am hynny y dychwelodd Phinees mab
Eleazar yr offeiriad, a'r tywysogion, oddi
wrth feibion Reuben, ac oddi wrth feibion
Gad, o wlad Gilead, i wlad Canaan, at feib-
ion Israel, ac a ddygasant drachefn air idd-
ynt.
33 A da oedd y peth y'ngolwg meibion
Israel; a meibion Israel a fendithiasant
DDUW, ac ni soniasant am fyned i fynu yn
eu herbyn hwynt i ryfel, i ddifetha y wlad yr
oedd meibion Reuben a meibion Gad yn
preswylio ynddi.
34 A meibion Reuben a meibion Gad a
alwasant yr allor *Ed:* canys tyst *fydd* hi
rhyngom ni, mai yr ARGLWYDD *sydd*
DDUW.

PENNOD XXIII.

*1 Josua yn annog y bobl cyn ei farwolaeth,
3 trwy gofio bendithion o'r blaen, 5 trwy
addewidion, 11 a thrwy fygythion.*

A DARFU, ar ol dyddiau lawer, wedi i'r
ARGLWYDD roddi llonyddwch i Israel
gan eu holl elynion o amgylch, i Josua hen-
eiddio *a* myned mewn dyddiau.
2 A Josua a alwodd am holl Israel, am eu
henuriaid, ac am eu pennaethiaid, ac am eu
barnwyr, ac am eu swyddogion; ac a ddy-
wedodd wrthynt, Myfi a heneiddiais *ac* a
euthum yn oedrannus:
3 Chwithau hefyd a welsoch yr hyn oll a
wnaeth yr ARGLWYDD eich DUW i'r holl
genhedloedd hyn, er eich mwyn chwi: canys
yr ARGLWYDD eich DUW *yw* yr hwn a ym-
laddodd drosoch.
4 Gwelwch, rhennais i chwi y cenhedloedd
hyn a adawyd, yn etifeddiaeth i'ch llwythau
chwi, o'r Iorddonen, a'r holl genhedloedd y
rhai a dorrais i ymaith, hyd y môr mawr tu
a'r gorllewin.
5 A'r ARGLWYDD eich DUW a'u hymlid
hwynt o'ch blaen chwi, ac a'u gyrr hwynt
ymaith allan o'ch gŵydd chwi; a chwi a
feddiennwch eu gwlad hwynt, megis y dy-
wedodd yr ARGLWYDD eich DUW wrthych.
6 Am hynny ymwrolwch yn lew, i gadw ac
i wneuthur y cwbl sydd ysgrifenedig yn llyfr
cyfraith Moses; fel na chilioch oddi wrthynt,
tu a'r llaw ddehau na thu a'r llaw aswy;
7 Ac na chyd-ymgyfeillioch â'r cenhedloedd
yma, y rhai a adawyd gyd â chwi; ac na
chofioch enw eu duwiau hwynt, ac na thyng-
och *iddynt*, na wasanaethoch hwynt chwaith,
ac nac ymgrymmoch iddynt:
8 Onid glynu wrth yr ARGLWYDD eich
DUW, fel y gwnaethoch hyd y dydd hwn.
9 Canys yr ARGLWYDD a yrrodd allan o'ch
blaen chwi genhedloedd mawrion a nerthol:
ac am danoch chwi, ni safodd neb yn eich
wynebau chwi hyd y dydd hwn.
10 Un gwr o honoch a erlid fil: canys yr
ARGLWYDD eich DUW *yw* yr hwn sydd yn
ymladd drosoch, fel y llefarodd wrthych.
11 Ymgedwch gan hynny yn ddyfal ar eich
eneidiau, ar i chwi garu yr ARGLWYDD eich
DUW.
12 Canys, os gan ddychwelyd y dychwelwch,
ac yr ymlynwch wrth weddill y cenhedloedd
yma, y rhai a adawyd gyd â chwi; *os* ym-
gyfathrechwch â hwynt, ac *os* ewch i mewn
attynt hwy, a hwythau attoch chwithau:
13 Gan wybod gwybyddwch, na yrr yr AR-
GLWYDD eich DUW y cenhedloedd hyn
mwyach allan o'ch blaen chwi; ond byddant
i chwi yn fagl ac yn dramgwydd, ac yn ffrew-
yll yn eich ystlysau, ac yn ddrain yn eich
llygaid, nes eich difa chwi allan o'r wlad dda
yma yr hon a roddodd yr ARGLWYDD eich
DUW i chwi.
14 Ac wele, fi yn myned heddyw i ffordd yr
holl ddaear: a chwi a wyddoch yn eich holl
galonnau, ac yn eich holl eneidiau, na phall-
odd dim o'r holl bethau daionus a lefarodd yr
ARGLWYDD eich DUW am danoch chwi;
hwy a ddaethant oll i chwi, *ac* ni phallodd
dim o honynt.
15 Ac fel y daeth i chwi bob peth daionus a
addawodd yr ARGLWYDD eich DUW wrth-
ych; felly y dwg yr ARGLWYDD arnoch
chwi bob peth drygionus, nes eich difa chwi
allan o'r wlad dda yma a roddodd yr AR-
GLWYDD eich DUW i chwi.
16 Pan droseddoch gyfammod yr AR-
GLWYDD eich DUW, a orchymynodd efe i
chwi, a myned a gwasanaethu duwiau dieithr,
ac ymgrymmu iddynt; yna y llidia digofaint
yr ARGLWYDD yn eich erbyn chwi, ac y cyfr-
gollir chwi yn ebrwydd o'r wlad dda yma a
roddodd efe i chwi.

PENNOD XXIV.

*1 Josua yn cynnull y llwythau yn Sichem.
2 Ystori ferr o fendithion Duw er amser Te-
rah. 14 Mae efe yn adnewyddu cyfammod
rhyngddynt hwy a Duw. 26 Carreg yn
dyst o'r cyfammod. 29 Oedran Josua; ei
farwolaeth, a'i gladdedigaeth. 32 Claddu
esgyrn Joseph. 33 Marwolaeth Eleazar.*

A JOSUA a gynnullodd holl lwythau Is-
rael i Sichem; ac a alwodd am henuriaid
Israel, ac am eu pennaethiaid, ac am eu
barnwyr, ac am eu swyddogion: a hwy a saf-
asant ger bron Duw.
2 A dywedodd Josua wrth yr holl bobl, Fel
hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Israel; Tu
hwnt i'r afon y trigodd eich tadau chwi gynt,
sef Terah tad Abraham, a thad Nachor: a
hwy a wasanaethasant dduwiau dieithr.
3 Ac mi a gymmerais eich tad Abraham
ymaith o'r tu hwnt i'r afon, ac a'i harweiniais
ef trwy holl wlad Canaan, ac a amlhêais hefyd
ei had ef, ac a roddais iddo Isaac.
4 Ac i Isaac y rhoddais Jacob ac Esau: ac i
Esau y rhoddais fynydd Seir i'w etifeddu;
ond Jacob a'i feibion a aethant i waered i'r
Aipht.
5 A mi a anfonais Moses ac Aaron, ac
a darewais yr Aiphtiaid, yn ol yr hyn a

wneuthum yn eu mysg: ac wedi hynny y
dygais chwi allan,
6 Ac a ddygais eich tadau chwi allan o'r
Aipht: chwi a ddaethoch at y môr; a'r
Aiphtiaid a erlidiodd ar ol eich tadau â
chaerbydau, ac â gwŷr meirch, hyd y môr
coch.
7 A phan waeddasant ar yr ARGLWYDD, efe
a osododd dywyllwch rhyngoch chwi a'r
Aiphtiaid, ac a ddug y môr arnynt hwy, ac
a'u gorchuddiodd: eich llygaid chwi a wel-
sant yr hyn a wneuthum yn yr Aipht: trig-
asoch *hefyd* yn yr anialwch ddyddiau lawer.
8 A mi a'ch dygais i wlad yr Amoriaid, y
rhai oedd yn trigo o'r tu hwnt i'r Iorddonen;
a hwy a ymladdasant i'ch erbyn: a myfi a'u
rhoddais hwynt yn eich llaw chwi, fel y
meddiannasoch eu gwlad hwynt; a minnau
a'u difethais hwynt o'ch blaen chwi.
9 Yna Balac mab Sippor brenhin Moab, a
gyfododd, ac a ryfelodd yn erbyn Israel; ac
a anfonodd, ac a alwodd am Balaam mab
Beor, i'ch melldigo chwi.
10 Ond ni fynnwn i wrando ar Balaam; am
hynny gan fendithio y bendithiodd efe chwi:
felly y gwaredais chwi o'i law ef.
11 A chwi a aethoch dros yr Iorddonen, ac
a ddaethoch i Jericho: a gwŷr Jericho a ym-
laddodd i'ch erbyn, yr Amoriaid, a'r Pherez-
iaid, a'r Canaaneaid, a'r Hethiaid, a'r Gir-
gasiaid, yr Hefiaid, a'r Jebusiaid; a mi a'u
rhoddais hwynt yn eich llaw chwi.
12 A mi a anfonais gacewn o'ch blaen chwi,
a'*r rhai hynny* a'u gyrrodd hwynt allan o'ch
blaen chwi; *sef* dau frenhin yr Amoriaid:
nid â'th gleddyf di, ac nid â'th fwa.
13 A mi a roddais i chwi wlad ni lafuriasoch
am dani, a dinasoedd y rhai nid adeilad-
asoch, ac yr ydych yn trigo ynddynt: o'r
gwinllannoedd, a'r olew-lannoedd, ni phlan-
nasoch, yr ydych yn bwytta o honynt.
14 ¶ Yn awr gan hynny ofnwch yr AR-
GLWYDD, a gwasanaethwch ef mewn per-
ffeithrwydd a gwirionedd, a bwriwch ymaith
y duwiau a wasanaethodd eich tadau o'r tu
hwnt i'r afon, ac yn yr Aipht; a gwasanaeth-
wch chwi yr ARGLWYDD.
15 Ac od yw ddrwg yn eich golwg wasan-
aethu yr ARGLWYDD, dewiswch i chwi hedd-
yw pa un a wasanaethoch, ai y duwiau a
wasanaethodd eich tadau, y rhai *oedd* o'r tu
hwnt i'r afon, ai ynte duwiau yr Amoriaid, y
rhai yr ydych yn trigo yn eu gwlad: ond
myfi, mi a'm tylwyth a wasanaethwn yr AR-
GLWYDD.
16 Yna yr attebodd y bobl, ac y dywedodd,
Na atto Duw i ni adael yr ARGLWYDD, i
wasanaethu duwiau dieithr.
17 Canys yr ARGLWYDD ein DUW *yw* yr
hwn a'n dug ni i fynu a'n tadau o wlad yr
Aipht, o dŷ y caethiwed; a'r hwn a wnaeth
y rhyfeddodau mawrion hynny yn ein gŵydd
ni, ac a'n cadwodd ni yn yr holl ffordd
y rhodiasom ynddi, ac ym mysg yr holl
bobloedd y tramwyasom yn eu plith.
18 A'r ARGLWYDD a yrrodd allan yr holl
bobloedd, a'r Amoriaid, preswylwyr y wlad
o'n blaen ni: *am hynny* ninnau a wasan-
aethwn yr ARGLWYDD; canys efe *yw* ein
DUW ni.
19 A Josua a ddywedodd wrth y bobl, Ni
ellwch wasanaethu yr ARGLWYDD; canys
DUW sancteiddiol *yw* efe: DUW eiddigus yw;
ni ddioddef efe eich anwiredd, na'ch pechodau.
20 O gwrthodwch yr ARGLWYDD, a gwas-
anaethu duwiau dieithr; yna *efe* a dry, ac
a'ch dryga chwi, ac efe a'ch difa chwi, wedi
iddo wneuthur i chwi ddaioni.
21 A'r bobl a ddywedodd wrth Josua,
Nag ê; eithr ni a wasanaethwn yr AR-
GLWYDD.
22 A dywedodd Josua wrth y bobl, Tystion
ydych yn eich erbyn eich hun, ddewis o
honoch i chwi yr ARGLWYDD i'w wasanaethu.
Dywedasant hwythau, Tystion *ydym*.
23 Am hynny yn awr *(eb efe)* bwriwch
ymaith y duwiau dieithr *sydd* yn eich mysg,
a gostyngwch eich calon at ARGLWYDD
DDUW Israel.
24 A'r bobl a ddywedasant wrth Josua, Yr
ARGLWYDD ein DUW a wasanaethwn, ac ar
ei lais ef y gwrandawn.
25 Felly Josua a wnaeth gyfammod â'r
bobl y dwthwn hwnnw, ac a osododd iddynt
ddeddfau, a barnedigaethau, yn Sichem.
26 ¶ A Josua a ysgrifenodd y geiriau hyn
yn llyfr cyfraith DDUW, ac a gymmerth
faen mawr, ac a'i gosododd i fynu yno dan
dderwen *oedd* yn agos i gyssegr yr AR-
GLWYDD.
27 A Josua a ddywedodd wrth yr holl bobl,
Wele, y maen hwn fydd yn dystiolaeth i ni;
canys efe a glywodd holl eiriau yr AR-
GLWYDD, y rhai a lefarodd efe wrthym: am
hynny y bydd efe yn dystiolaeth i chwi, rhag
i chwi wadu eich Duw.
28 Felly Josua a ollyngodd y bobl, bob un
i'w etifeddiaeth.
29 ¶ Ac wedi y pethau hyn, y bu farw
Josua mab Nun, gwas yr ARGLWYDD, yn
fab dengmlwydd a chant.
30 A hwy a'i claddasant ef yn nherfyn ei
etifeddiaeth, o fewn Timnath-serah; yr hon
sydd ym mynydd Ephraim, o du y gogledd i
fynydd Gaas.
31 Ac Israel a wasanaethodd yr ARGLWYDD
holl ddyddiau Josua, a holl ddyddiau yr
henuriaid a fu fyw ar ol Josua, ac a wybu-
asant holl waith yr ARGLWYDD a wnaethai
efe er Israel.
32 ¶ Ac esgyrn Joseph, y rhai a ddygasai
meibion Israel i fynu o'r Aipht, a gladdasant
hwy yn Sichem, mewn rhan o'r maes a
brynasai Jacob gan feibion Hemor tad
Sichem, er can darn o arian; a bu i feibion
Joseph yn etifeddiaeth.
33 ¶ Ac Eleazar mab Aaron a fu farw: a
chladdasant ef ym mryn Phinees ei fab,
yr hwn a roddasid iddo ef ym mynydd E-
phraim.

LLYFR
Y
BARNWYR

PENNOD I.

1 *Gweithredoedd Judah a Simeon.* 6 *Adoni-bezec yn cael talu y pwyth iddo yn unidwn.* 8 *Ynnill Jerusalem.* 10 *Ynnill Hebron.* 15 *Othniel yn cael Achsah yn wraig am ynnill Debir.* 16 *Y Ceneaid yn preswylio yn Judah.* 17 *Ynnill Hormah, Gazah, Ascalon, ac Ecron.* 21 *Gweithredoedd Benjamin.* 22 *Am dŷ Joseph, yr hwn a ynnillodd Bethel.* 30 *Am Zabulon,* 31 *Aser,* 33 *Naphtali,* 34 *a Dan.*

AC wedi marw Josua, meibion Israel a ymofynasant â'r ARGLWYDD, gan ddywedyd, Pwy a â i fynu drosom ni yn erbyn y Canaaneaid yn flaenaf, i ymladd â hwynt?

2 A dywedodd yr ARGLWYDD, Judah a â i fynu: wele, rhoddais y wlad yn ei law ef.

3 A Judah a ddywedodd wrth Simeon ei frawd, Tyred i fynu gyd â mi i'm rhandir, fel yr ymladdom yn erbyn y Canaaneaid; a minnau a âf gyd â thi i'th randir dithau. Felly Simeon a aeth gyd âg ef.

4 A Judah a aeth i fynu; a'r ARGLWYDD a roddodd y Canaaneaid a'r Phereziaid yn eu llaw hwynt: a lladdasant o honynt, yn Bezec, ddengmil o wŷr.

5 A hwy a gawsant Adoni-bezec yn Bezec: ac a ymladdasant yn ei erbyn; ac a laddasant y Canaaneaid a'r Phereziaid.

6 Ond Adoni-bezec a ffôdd; a hwy a erlidiasant ar ei ol ef, ac a'i daliasant ef, ac a dorrasant fodiau ei ddwylaw ef a'i draed.

7 Ac Adoni-bezec a ddywedodd, Deg a thriugain o frenhinoedd, wedi torri bodiau eu dwylaw a'u traed, a fu yn casglu *eu bwyd* dan fy mwrdd i: fel y gwneuthum, felly y talodd Duw i mi. A hwy a'i dygasant ef i Jerusalem; ac efe a fu farw yno.

8 (A meibion Judah a ymladdasant yn erbyn Jerusalem; ac a'i hynnillasant hi, ac a'i tarawsant â min y cleddyf; a llosgasant y ddinas â thân.)

9 ¶ Wedi hynny meibion Judah a aethant i waered i ymladd yn erbyn y Canaaneaid oedd yn trigo yn y mynydd, ac yn y dehau, ac yn y gwastadedd.

10 A Judah a aeth yn erbyn y Canaaneaid oedd yn trigo yn Hebron (ac enw Hebron o'r blaen *oedd* Caer Arba) a hwy a laddasant Sesai, ac Ahiman, a Thalmai.

11 Ac efe a aeth oddi yno at drigolion Debir (ac enw Debir o'r blaen *oedd* Ciriath-sepher)

12 A dywedodd Caleb, Yr hwn a darawo Ciriath-sepher, ac a'i hynnillo hi, mi a roddaf Achsah fy merch yn wraig iddo.

13 Ac Othniel mab Cenaz, brawd Caleb, ieuangach nag ef, a'i hynnillodd hi. Yntau a roddes Achsah ei ferch yn wraig iddo.

14 A phan ddaeth hi i mewn *atto ef*, hi a'i hannogodd ef i geisio gan ei thad *ryw* faes: a hi a ddisgynodd oddi ar yr asyn. A dywedodd Caleb wrthi, Beth a fynni di?

15 A hi a ddywedodd wrtho, Dyro i mi fendith: canys gwlad y dehau a roddaist i mi; dyro i mi hefyd ffynnonnau dyfroedd. A Caleb a roddodd iddi y ffynnonnau uchaf, a'r ffynnonnau isaf.

16 ¶ A meibion Ceni, chwegrwn Moses, a aethant i fynu o ddinas y palmwydd gyd â meibion Judah, i anialwch Judah, yr hwn *sydd* yn nehau Arad: a hwy a aethant ac a drigasant gyd â'r bobl.

17 A Judah a aeth gyd â Simeon ei frawd: a hwy a darawsant y Canaaneaid oedd yn preswylio yn Sephath, ac a'i difrodasant hi. Ac efe a alwodd enw y ddinas Hormah.

18 Judah hefyd a ynnillodd Gazah a'i therfynau, ac Ascalon a'i therfynau, ac Ecron a'i therfynau.

19 A'r ARGLWYDD oedd gyd â Judah; ac efe a oresgynodd y mynydd: ond ni *allai efe* yrru allan *drigolion* y dyffryn; canys cerbydau heiyrn *oedd* ganddynt.

20 Ac i Caleb y rhoisant Hebron; fel y llefarasai Moses: ac efe a yrrodd oddi yno dri mab Anac.

21 Ond meibion Benjamin ni yrrasant allan y Jebusiaid y rhai oedd yn preswylio yn Jerusalem: ond y mae y Jebusiaid yn trigo yn Jerusalem gyd â meibion Benjamin hyd y dydd hwn.

22 ¶ A thŷ Joseph, hwythau hefyd a aethant i fynu yn erbyn Bethel: a'r ARGLWYDD *oedd* gyd â hwynt.

23 A thylwyth Joseph a barasant chwilio Bethel (ac enw y ddinas o'r blaen *oedd* Luz)

24 A'r ysbïwyr a welsant wr yn dyfod allan o'r ddinas; ac a ddywedasant wrtho, Dangos i ni, attolwg, y ffordd yr eir i'r ddinas, a ni a wnawn drugaredd â thi.

25 A phan ddangosodd efe iddynt hwy y ffordd i fyned i'r ddinas, hwy a darawsant y ddinas â min y cleddyf; ac a ollyngasant ymaith y gwr a'i holl deulu.

26 A'r gwr a aeth i wlad yr Hethiaid; ac a adeiladodd ddinas, ac a alwodd ei henw Luz: dyma ei henw hi hyd y dydd hwn.

27 ¶ Ond ni oresgynodd Manasseh Beth-sean na'i threfydd, na Thaanach na'i threfydd, na thrigolion Dor na'i threfydd, na thrigolion Ibleam na'i threfydd, na thrigolion Megido na'i threfydd: eithr mynnodd y Canaaneaid breswylio yn y wlad honno.

28 Ond pan gryfhâodd Israel, yna efe a osododd y Canaaneaid dan dreth; ond nis gyrrodd hwynt ymaith yn llwyr.

29 ¶ Ephraim hefyd ni yrrodd allan y Canaaneaid oedd yn gwladychu yn Gezer; eithr y Canaaneaid a breswyliasant yn eu mysg hwynt yn Gezer.

30 ¶ A Zabulon ni yrrodd ymaith drigolion Citron, na phreswylwyr Nahalol; eithr y Canaaneaid a wladychasant yn eu mysg hwynt, ac a aethant dan dreth.

31 ¶ Ac Aser ni yrrodd ymaith drigolion Acco, na thrigolion Sidon, nac Alab, nac Achzib, na Helbah, nac Aphic, na Rehob:

32 Ond Aser a drigodd ym mysg y Canaaneaid, trigolion y wlad; canys ni yrrasant hwynt allan.

33 ¶ A Naphtali ni yrrodd allan breswylwyr Beth-semes, na thrigolion Beth-anath; eithr efe a wladychodd ym mysg y Canaaneaid, trigolion y wlad: er hynny pres-

Beth-semes a Beth-anath oedd dan dreth
iddynt.
34 ¶ A'r Amoriaid a yrrasant feibion Dan
i'r mynydd: canys ni adawsant iddynt ddyfod
i waered i'r dyffryn.
35 A'r Amoriaid a fynnai breswylio ym
mynydd Heres yn Ajalon, ac yn Saalbim:
etto llaw tŷ Joseph a orthrechodd, a'r *Amor-*
iaid fuant dan dreth *iddynt.*
36 A therfyn yr Amoriaid *oedd* o riw Acrab-
bim, o'r graig, ac uchod.

PENNOD II.

1 *Angel yn ceryddu y bobl yn Bochim.* 10 *Dryg-*
ioni yr oes newydd ar ol Josua. 14 *Digllon-*
edd Duw a'i drugaredd tu ag attynt. 20
Gadael y Canaaneaid i brofi Israel.

AC angel yr ARGLWYDD a ddaeth i fynu o
Gilgal i Bochim, ac a ddywedodd, Dygais
chwi i fynu o'r Aipht, ac arweiniais chwi i'r
wlad *am* yr hon y tyngais wrth eich tadau;
ac a ddywedais, Ni thorraf fy nghyfammod â
chwi byth.
2 Na wnewch chwithau gyfammod â thrig-
olion y wlad hon; *ond* bwriwch i lawr eu
hallorau: etto ni wrandawsoch ar fy llef:
paham y gwnaethoch hyn?
3 Am hynny y dywedais, Ni yrraf hwynt
allan o'ch blaen chwi: eithr byddant i chwi
yn ddrain yn eich ystlysau, a'u duwiau fydd
yn fagl i chwi.
4 A phan lefarodd angel yr ARGLWYDD y
geiriau hyn wrth holl feibion Israel, yna y
bobl a ddyrchafasant eu llef, ac a wylasant.
5 Ac a alwasant enw y lle hwnnw Bochim:
ac yna yr aberthasant i'r ARGLWYDD.
6 ¶ A Josua a ollyngodd y bobl ymaith; a
meibion Israel a aethant bob un i'w etifedd-
iaeth, i feddiannu y wlad.
7 A'r bobl a wasanaethasant yr ARGLWYDD
holl ddyddiau Josua, a holl ddyddiau yr
henuriaid y rhai a fu fyw ar ol Josua, y rhai
a welsent holl fawr-waith yr ARGLWYDD, yr
hwn a wnaethai efe er Israel.
8 A bu farw Josua mab Nun, gwas yr AR-
GLWYDD, yn fab dengmlwydd a chant.
9 A hwy a'i claddasant ef yn nherfyn
ei etifeddiaeth, o fewn Timnath-heres, ym
mynydd Ephraim, o du y gogledd i fynydd
Gaas.
10 A'r holl oes honno hefyd a gasglwyd
at eu tadau: a chyfododd oes arall ar eu
hol hwynt, y rhai nid adwaenent yr AR-
GLWYDD, na'i weithredoedd a wnaethai efe
er Israel.
11 ¶ A meibion Israel a wnaethant ddryg-
ioni y'ngolwg yr ARGLWYDD, ac a wasan-
aethasant Baalim:
12 Ac a wrthodasant ARGLWYDD DDUW eu
tadau, yr hwn a'u dygasai hwynt o wlad yr
Aipht, ac a aethant ar ol duwiau dieithr, *sef*
rhai o dduwiau y bobloedd *oedd* o'u ham-
gylch, ac a ymgrymmasant iddynt, ac a
ddigiasant yr ARGLWYDD.
13 A hwy a wrthodasant yr ARGLWYDD, ac
a wasanaethasant Baal ac Astaroth.
14 ¶ A llidiodd digllonedd yr ARGLWYDD
yn erbyn Israel; ac efe a'u rhoddodd hwynt
yn llaw yr anrheithwyr, y rhai a'u hanrheith-
iasant hwy; ac efe a'u gwerthodd hwy i law
eu gelynion o amgylch, fel na allent sefyll
mwyach yn erbyn eu gelynion.
15 I ba le bynnag yr aethant, llaw yr AR-
GLWYDD oedd er drwg yn eu herbyn hwynt;
fel y llefarasai yr ARGLWYDD, ac fel y tyng-
asai yr ARGLWYDD wrthynt hwy: a bu gyf-
yng iawn arnynt.
16 ¶ Etto yr ARGLWYDD a gododd farnwyr,
y rhai a'u hachubodd hwynt o law eu han-
rheithwyr.
17 Ond ni wrandawent chwaith ar eu barn-
wyr; eithr putteiniasant ar ol duwiau dieithr,
ac ymgrymmasant iddynt: ciliasant yn eb-
rwydd o'r ffordd y rhodiasai eu tadau hwynt
ynddi, gan wrando ar orchymynion yr AR-
GLWYDD; *ond* ni wnaethant hwy felly.
18 A phan godai yr ARGLWYDD farnwyr
arnynt hwy, yna yr ARGLWYDD fyddai gyd
â'r barnwr, ac a'u gwaredai hwynt o law eu
gelynion holl ddyddiau y barnwr: canys yr
ARGLWYDD a dosturiai wrth eu griddfan
hwynt, rhag eu gorthrymwyr a'u cystudd-
wyr.
19 A phan fyddai farw y barnwr, hwy a
ddychwelent, ac a ymlygrent yn fwy nâ'u
tadau, gan fyned ar ol duwiau dieithr, i'w
gwasanaethu hwynt, ac i ymgrymmu iddynt:
ni pheidiasant â'u gweithredoedd eu hunain,
nac â'u ffordd wrthnysig.
20 ¶ A digllonedd yr ARGLWYDD a lidiai
yn erbyn Israel: ac efe a ddywedai, Oblegid
i'r genedl hon droseddu fy nghyfammod a
orchymynais i'w tadau hwynt, ac na wran-
dawsant ar fy llais:
21 Ni chwanegaf finnau yrru ymaith o'u
blaen hwynt neb o'r cenhedloedd a adawodd
Josua pan fu farw:
22 I brofi Israel trwyddynt hwy, a gadwent
hwy ffordd yr ARGLWYDD, gan rodio ynddi,
fel y cadwodd eu tadau hwynt, neu beidio.
23 Am hynny yr ARGLWYDD a adawodd y
cenhedloedd hynny, heb eu gyrru ymaith yn
ebrwydd; ac ni roddodd hwynt yn llaw
Josua.

PENNOD III.

1 *Y cenhedloedd a adawyd i brofi Israel.* 5 *Ac*
Israel, wrth ymgyfeillach â hwynt, yn addoli
eu duwiau hwy. 8 *Othniel yn eu gwaredu*
hwy oddi wrth Cusan-risathaim; 15 *Ehwd,*
oddi wrth Eglon; 31 *a Samgar, oddi wrth y*
Philistiaid.

DYMA y cenhedloedd a adawodd yr AR-
GLWYDD i brofi Israel trwyddynt (*sef*
y rhai oll ni wyddent gwbl o ryfeloedd Ca-
naan;
2 Yn unig i beri i genhedlaethau meibion
Israel wybod, i'w dysgu hwynt i ryfel; y rhai
yn ddiau ni wyddent hynny o'r blaen)
3 Pum tywysog y Philistiaid, a'r holl Ca-
naaneaid, a'r Sidoniaid, a'r Hefiaid y rhai
oedd yn aros ym mynydd Libanus, o fynydd
Baal-hermon, hyd y ffordd y deuir i Hamath.
4 A hwy a fuant i brofi Israel trwyddynt, i
wybod a wrandawent hwy ar orchymynion
yr ARGLWYDD, y rhai a orchymynasai efe
i'w tadau hwynt trwy law Moses.
5 ¶ A meibion Israel a drigasant ym mysg
y Canaaneaid, yr Hethiaid, a'r Amoriaid, a'r
Phereziaid, yr Hefiaid *hefyd*, a'r Jebusiaid:
6 Ac a gymmerasant eu merched hwynt
iddynt yn wragedd, ac a roddasant eu merch-
ed i'w meibion hwythau, ac a wasanaethasant
eu duwiau hwynt.
7 Felly meibion Israel a wnaethant ddryg-
ioni y'ngolwg yr ARGLWYDD, ac a anghof-
iasant yr ARGLWYDD eu DUW, ac a wasan-
aethasant Baalim, a'r llwyni.
8 ¶ Am hynny digllonedd yr ARGLWYDD a
lidiodd yn erbyn Israel; ac efe a'u gwerthodd
hwynt i law Cusan-risathaim, brenhin Meso-
potamia: a meibion Israel a wasanaethasant
Cusan-risathaim wyth mlynedd.
9 A meibion Israel a waeddasant ar yr AR-
GLWYDD: a'r ARGLWYDD a gododd achubwr
i feibion Israel, yr hwn a'u hachubodd hwynt,

sef Othniel mab Cenaz, brawd Caleb, ieuang-
ach nag ef.
10 Ac yspryd yr ARGLWYDD a ddaeth arno
ef, ac efe a farnodd Israel, ac a aeth allan i
ryfel: a'r ARGLWYDD a roddodd yn ei law ef
Cusan-risathaim, brenhin Mesopotamia; a'i
law ef oedd drech nâ Cusan-risathaim.
11 A'r wlad a gafodd lonydd ddeugain
mlynedd. A bu farw Othniel mab Cenaz.
12 ¶ A meibion Israel a chwanegasant
wneuthur yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr
ARGLWYDD: a'r ARGLWYDD a nerthodd
Eglon brenhin Moab yn erbyn Israel, am
iddynt wneuthur drygioni y'ngolwg yr AR-
GLWYDD.
13 Ac efe a gasglodd atto feibion Ammon, ac
Amalec, ac a aeth ac a darawodd Israel; a
hwy a feddiannasant ddinas y palmwydd.
14 Felly meibion Israel a wasanaethasant
Eglon brenhin Moab ddeunaw mlynedd.
15 Yna meibion Israel a lefasant ar yr AR-
GLWYDD: a'r ARGLWYDD a gododd achubwr
iddynt; *sef* Ehwd mab Gera, mab Jemini,
gwr llaw-chwith: a meibion Israel a anfon-
asant anrheg gyd âg ef i Eglon brenhin Moab.
16 Ac Ehwd a wnaeth iddo ddager ddau
finiog o gufydd ei hŷd, ac a'i gwregysodd dan
ei ddillad, ar ei glun ddehau.
17 Ac efe a ddug yr anrheg i Eglon brenhin
Moab. Ac Eglon *oedd* wr tew iawn.
18 A phan ddarfu iddo ef gyflwyno yr an-
rheg, efe a ollyngodd ymaith y bobl a ddygasai
yr anrheg.
19 Ond efe ei hun a drodd oddi wrth y
chwarelau *oedd* yn Gilgal, ac a ddywedodd,
Y mae i mi air o gyfrinach â thi, O frenhin.
Dywedodd yntau, Gosteg. A'r holl rai oedd
yn sefyll yn ei ymyl ef a aethant allan oddi
wrtho ef.
20 Ac Ehwd a ddaeth i mewn atto ef: ac
yntau oedd yn eistedd mewn ystafell hâf; yr
hon *oedd* iddo ef ei hunan. A dywedodd
Ehwd, Gair oddi wrth DDUW *sydd* gennyf
attat ti. Ac efe a gyfododd oddi ar *ei* or-
seddfa.
21 Ac Ehwd a estynodd ei law aswy, ac a
gymmerth y ddager oddi ar ei glun ddehau,
ac a'i brathodd hi yn ei botten ef.
22 A'r carn a aeth i mewn ar ol y llafn, a'r
brasder a ymgauodd am y llafn, fel na allai
dynnu y ddager allan o'i botten; a'r dom a
ddaeth allan.
23 Yna Ehwd a aeth allan trwy y cyntedd,
ac a gauodd ddrysau yr ystafell arno, ac a'i
clôdd.
24 Pan aeth efe ymaith, ei weision a ddaeth-
ant: a phan welsant, wele, *fod* drysau yr
ystafell yn gloiedig, hwy a ddywedasant,
Diau esmwythâu ei gorph y mae efe yn yr
ystafell hâf.
25 A hwy a ddisgwyliasant, nes cywilyddio
o honynt: ac wele, nid oedd efe yn agori
drysau yr ystafell. Yna hwy a gymmerasant
agoriad, ac a agorasant: ac wele, eu har-
glwydd hwy wedi cwympo i lawr yn farw.
26 Ac Ehwd a ddiangodd, tra fuant hwy yn
aros; ac efe a aeth y tu hwnt i'r chwarelau,
ac a ddiangodd i Seirath.
27 A phan ddaeth, efe a udganodd mewn
udgorn ym mynydd Ephraim: a meibion
Israel a ddisgynasant gyd âg ef o'r mynydd,
ac yntau o'u blaen hwynt.
28 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Canlynwch
fi: canys yr ARGLWYDD a roddodd eich
gelynion chwi, *sef* Moab, yn eich llaw chwi.
A hwy a aethant i waered ar ei ol ef, ac a
ynnillasant rydau yr Iorddonen tu a Moab,
ac ni adawsant i neb fyned drwodd.
29 ¶ A hwy a darawsant o'r Moabiaid y
pryd hwnnw ynghylch deng mil o wŷr, pawb
yn rymmus, a phawb yn wŷr nerthol; ac ni
ddiangodd neb.
30 Felly y darostyngwyd Moab y dwthwn
hwnnw dan law Israel. A'r wlad a gafodd
lonydd bedwar ugain mlynedd.
31 ¶ Ac ar ei ol ef y bu Samgar mab Anath;
ac efe a darawodd o'r Philistiaid chwe-chan-
nwr âg irai ychain: yntau hefyd a waredodd
Israel.

PENNOD IV.

1 *Deborah a Barac yn eu gwaredu hwy oddi wrth Jabin a Sisera.* 21 *Jäel yn lladd Sisera.*

A MEIBION Israel a chwanegasant wneuth-
ur drygioni y'ngolwg yr ARGLWYDD,
wedi marw Ehwd.
2 A'r ARGLWYDD a'u gwerthodd hwynt i
law Jabin brenhin Canaan, yr hwn oedd yn
teyrnasu yn Hazor: a thywysog ei lu ef *oedd*
Sisera; ac efe oedd yn trigo yn Haroseth y
cenhedloedd.
3 A meibion Israel a lefasant ar yr AR-
GLWYDD: canys naw can cerbyd haiarn *oedd*
ganddo ef; ac efe a orthrymmodd feibion Is-
rael yn dost ugain mlynedd.
4 ¶ A Deborah y brophwydes, gwraig
Lapidoth, y hi oedd yn barnu Israel yr amser
hwnnw.
5 Ac yr oedd hi yn trigo dan balmwydden
Deborah, rhwng Ramah a Bethel, ym myn-
ydd Ephraim: a meibion Israel a ddeuent i
fynu atti hi am farn.
6 A hi a anfonodd, ac a alwodd am Barac
mab Abinoam, o Cedes Naphtali; ac a ddy-
wedodd wrtho, Oni orchymynodd AR-
GLWYDD DDUW Israel, *gan ddywedyd,* Dos,
a thynn tu a mynydd Tabor, a chymmer gyd
â thi ddeng mil o wŷr, o feibion Naphtali, ac
o feibion Zabulon.
7 A mi a dynnaf attat, i afon Cison, Sisera
tywysog llu Jabin, a'i gerbydau, a'i llaws; ac
a'i rhoddaf ef yn dy law di.
8 A Barac a ddywedodd wrthi, Od âi di gyd
â mi, minnau a âf; ac onid âi gyd â mi,
nid âf.
9 A hi a ddywedodd, Gan fyned yr âf gyd â
thi: etto ni bydd gogoniant i ti yn y daith yr
wyt yn myned iddi; canys yn llaw gwraig y
gwerth yr ARGLWYDD Sisera. A Deborah a
gyfododd, ac a aeth gyd â Barac i Cedes.
10 ¶ A Barac a gynnullodd Zabulon a
Naphtali i Cedes; ac a aeth i fynu â deng
mil o wŷr wrth ei draed: a Deborah a aeth i
fynu gyd âg ef.
11 A Heber y Cenead, o feibion Hobab,
chwegrwn Moses, a ymneillduasai oddi wrth
y Ceneaid, ac a ledasai ei babell hyd wastad-
edd Zaanaim, yr hwn *sydd* yn ymyl Cedes.
12 A mynegasant i Sisera, fyned o Barac
mab Abinoam i fynu i fynydd Tabor.
13 A Sisera a gynnullodd ei holl gerbydau,
sef naw can cerbyd haiarn, a'r holl bobl y
rhai *oedd* gyd âg ef, o Haroseth y cenhedloedd
hyd afon Cison.
14 A Deborah a ddywedodd wrth Barac,
Cyfod; canys hwn *yw* y dydd y rhoddodd yr
ARGLWYDD Sisera yn dy law di: onid aeth
yr ARGLWYDD allan o'th flaen di? Felly
Barac a ddisgynodd o fynydd Tabor, a deng
mil o wŷr ar ei ol.
15 A'r ARGLWYDD a ddrylliodd Sisera, a'i
holl gerbydau, a'i holl fyddin, â min y cledd-
yf, o flaen Barac: a Sisera a ddisgynodd oddi
ar *ei* gerbyd, ac a ffôdd ar ei draed.
16 Ond Barac a erlidiodd ar ol y cerbydau,
ac ar ol y fyddin, hyd Haroseth y cenhedl-

oedd: a holl lu Sisera a syrthiodd ar fin y
cleddyf; ni adawyd un o honynt.
17 Ond Sisera a ffôdd ar ei draed i babell
Jäel, gwraig Heber y Cenead: canys *yr oedd*
heddwch rhwng Jabin brenhin Hasor a thŷ
Heber y Cenead.
18 ¶ A Jäel a aeth i gyfarfod â Sisera; ac a
ddywedodd wrtho, Tro i mewn, fy arglwydd,
tro i mewn attaf fi; nac ofna. Yna efe a
drodd atti i'r babell, a hi a'i gorchuddiodd ef
â gwrthban.
19 Ac efe a ddywedodd wrthi, Dïoda fi,
attolwg, â ychydig ddwfr; canys sychedig
wyf. Yna hi a agorodd gynnog o laeth, ac
a'i dïododd ef, ac a'i gorchuddiodd.
20 Dywedodd hefyd wrthi, Saf *wrth* ddrws
y babell; ac os daw neb i mewn, a gofyn i ti,
a dywedyd, A oes yma neb? yna dywed di-
thau, Nac *oes*.
21 Yna Jäel gwraig Heber a gymmerth hoel
o'r babell, ac a gymmerodd forthwyl yn ei
llaw, ac a aeth i mewn atto ef yn ddistaw, ac
a bwyodd yr hoel yn ei arlais ef, ac a'i gwth-
iodd i'r ddaear (canys yr oedd efe yn cysgu,
ac yn lluddedig) ac *felly* y bu efe farw.
22 Ac wele, a Barac yn erlid Sisera, Jäel a
aeth i'w gyfarfod ef; ac a ddywedodd wrtho,
Tyred, a mi a ddangosaf i ti y gwr yr wyt ti
yn ei geisio. Ac efe a ddaeth i mewn atti;
ac wele, Sisera yn gorwedd yn farw, a'r hoel
yn ei arlais.
23 Felly y darostyngodd Duw y dwthwn
hwnnw Jabin brenhin Canaan o flaen meib-
ion Israel.
24 A llaw meibion Israel a lwyddodd, ac a
orchfygodd Jabin brenhin Canaan, nes iddynt
ddistrywio Jabin brenhin Canaan.

PENNOD V.

Cân Deborah a Barac.

YNA y canodd Deborah a Barac mab Abi-
noam, y diwrnod hwnnw, gan ddywedyd,
2 Am ddïal dïaleddau Israel, *ac* ymgymmell
o'r bobl, bendithiwch yr ARGLWYDD.
3 Clywch, O frenhinoedd; gwrandewch, O
dywysogion: myfi, myfi a ganaf i'r AR-
GLWYDD; canaf *fawl* i ARGLWYDD DDUW
Israel.
4 O ARGLWYDD, pan aethost allan o Seir,
pan gerddaist o faes Edom, y ddaear a gryn-
odd, a'r nefoedd a ddiferasant, a'r cymmylau
a ddefnynasant ddwfr.
5 Y mynyddoedd a doddasant o flaen yr
ARGLWYDD, *sef* y Sinai hwnnw, o flaen AR-
GLWYDD DDUW Israel.
6 Yn nyddiau Samgar mab Anath, yn nydd-
iau Jäel, y llwybrau a aeth yn anhygyrch, a'r
fforddolion a gerddasant lwybrau ceimion.
7 Y maes-drefi a ddarfuant yn Israel: darfu-
ant, nes i mi, Deborah, gyfodi; nes i mi
gyfodi yn fam yn Israel.
8 Dewisasant dduwiau newyddion; yna
rhyfel *oedd* yn y pyrth: a welwyd tarian na
gwaywffon ym mysg deugain mil yn Israel?
9 Fy nghalon *sydd* tu ag at ddeddfwyr Is-
rael, y rhai fu ewyllysgar ym mhlith y bobl.
Bendithiwch yr ARGLWYDD.
10 Y rhai sydd yn marchogaeth ar asenod
gwynion, y rhai sydd yn eistedd mewn barn,
ac yn rhodio ar hyd y ffordd, lleferwch.
11 *Y rhai a waredwyd* rhag trwst y saeth-
yddion yn y lleoedd y tynnir dwfr; yno yr
adroddant gyfiawnderau yr ARGLWYDD,
cyfiawnderau *tu ag at* y trefydd yn Israel:
yna pobl yr ARGLWYDD a ânt i waered i'r
pyrth.
12 Deffro, deffro, Deborah; deffro, deffro,
traetha gân: cyfod, Barac, a chaeth-gluda dy
gaeth-glud, O fab Abinoam.
13 Yna y gwnaeth i'r hwn a adewir lywodr-
aethu ar bendefigion y bobl: yr ARGLWYDD
a roddes i mi lywodraeth ar gedyrn.
14 O Ephraim *yr oedd* eu gwreiddyn hwynt
yn erbyn Amalec; ar dy ol di, Benjamin, ym
mysg dy bobl: y deddfwyr a ddaeth i waered
o Machir, yr ysgrifenyddion o Zabulon.
15 A thywysogion Issachar *oedd* gyd â De-
borah; ie, Issachar, a Barac: efe a anfonwyd
ar ei draed i'r dyffryn; am neillduaeth Reu-
ben *yr oedd* mawr ofal calon.
16 Paham yr arhoaist rhwng y corlannau,
i wrando brefiadau y defaid? am neillduaeth
Reuben *yr oedd* mawr ofal calon.
17 Gilead a drigodd o'r tu hwnt i'r Iorddonen:
a phaham yr erys Dan mewn llongau? Aser
a drigodd wrth borthladd y môr, ac a arhos-
odd ar ei adwyau.
18 Pobl Zabulon a roddes eu heinioes i farw;
felly Naphtali ar uchelfannau y maes.
19 Y brenhinoedd a ddaethant, *ac* a ymladd-
asant; yna brenhinoedd Canaan a ymladd-
asant yn Taanach, wrth ddyfroedd Megido;
ni chymmerasant elw o arian.
20 O'r nefoedd yr ymladdasant; y sêr yn eu
graddau a ymladdodd yn erbyn Sisera.
21 Afon Cison a'u hysgubodd hwynt; yr
hen afon, yr afon Cison: fy enaid, ti a sathr-
aist gadernid.
22 Yna y drylliodd carnau y meirch gan
garlammau, carlammau ei gryfion ef.
23 Melldigwch Meroz (eb angel yr AR-
GLWYDD) gan felldigo melldigwch ei thrigol-
ion: am na ddaethant yn gynnorthwy i'r AR-
GLWYDD, yn gynnorthwy i'r ARGLWYDD yn
erbyn y cedyrn.
24 Bendithier Jäel, gwraig Heber y Cenead,
goruwch gwragedd; bendithier *hi* goruwch
gwragedd yn y babell.
25 Dwfr a geisiodd efe, llaeth a roddes
hithau: mewn phïol ardderchawg y dug hi
ymenyn.
26 Ei llaw a estynodd hi at yr hoel, a'i llaw
ddehau at forthwyl y gweithwyr: a hi a
bwyodd Sisera, ac a dorrodd ei ben ef; gwan-
odd hefyd, a thrywanodd ei arlais ef.
27 Wrth ei thraed yr ymgrymmodd efe;
syrthiodd, gorweddodd: wrth ei thraed yr
ymgrymmodd efe, y syrthiodd: lle yr ym-
grymmodd, yno y syrthiodd yn farw.
28 Mam Sisera a edrychodd trwy ffenestr, ac
a waeddodd trwy y dellt, Paham yr oeda ei
gerbyd ddyfod? paham yr arafodd olwynion
ei gerbydau?
29 Ei hargiwyddesau doethion a'i hattebas-
ant; hithau hefyd a attebodd iddi ei hun,
30 Oni chawsant hwy? oni rannasant yr
anrhaith, llangces *neu* ddwy i bob gwr?
anrhaith o *wisgoedd* symmudliw i Sisera,
anrhaith o wnïadwaith symmudliw, sym-
mudliw o wnïadwaith o'r ddeutu, *cymhwys* i
yddfau yr anrheithwyr?
31 Felly y darfyddo am dy holl elynion, O
ARGLWYDD: a *bydded* y rhai a'i hoffant ef
fel yr haul yn myned rhagddo yn ei rym.
A'r wlad a gafodd lonydd ddeugain mlynedd.

PENNOD VI.

1 *Midian yn gorthrymmu yr Israeliaid am eu*
pechod. 8 *Prophwyd yn eu ceryddu hwynt.*
11 *Angel yn anfon Gedëon i'w gwaredu*
hwynt. 21 *Tân yn ysu anrheg Gedëon.*
24 *Gedëon yn bwrw i lawr allor Baal, ac yn*
offrymmu aberth ar yr allor Jehofah-shalom.
31 *Joas yn amddiffyn ei fab, ac yn ei alw*
ef Jerubbaal. 33 *Llu Gedëon,* 36 *a'i ar-*
wyddion.

A MEIBION Israel a wnaethant ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD: a'r ARGLWYDD a'u rhoddodd hwynt yn llaw Midian saith mlynedd.

2 A llaw Midian a orthrechodd Israel: *a* rhag y Midianiaid meibion Israel a wnaethant iddynt y llochesau *sydd* yn y mynyddoedd, a'r ogofeydd, a'r amddiffynfaoedd.

3 A phan hauasai Israel, yna Midian a ddaeth i fynu, ac Amalec, a meibion y dwyrain; hwy a ddaethant i fynu yn eu herbyn hwy:

4 Ac a wersyllasant yn eu herbyn hwynt, ac a ddinystriasant gnwd y ddaear, hyd oni ddelych i Gazah; ac ni adawsant ddim ymborth yn Israel, na dafad, nac eidion, nac asyn.

5 Canys hwy a ddaethant i fynu â'u hanifeiliaid, ac â'u pebyll, a daethant fel locustiaid o amldra; *ac* nid *oedd* rifedi arnynt hwy, nac ar eu camelod: a hwy a ddaethant i'r wlad i'w distrywio hi.

6 Ac Israel a aeth yn dlawd iawn o achos y Midianiaid: a meibion Israel a lefasant ar yr ARGLWYDD.

7 ¶ A phan lefodd meibion Israel ar yr ARGLWYDD oblegid y Midianiaid,

8 Yr ARGLWYDD a anfonodd brophwydwr at feibion Israel, yr hwn a ddywedodd wrthynt, Fel hyn y dywedodd ARGLWYDD DDUW Israel; Myfi a'ch dygais chwi i fynu o'r Aipht, ac a'ch arweiniais chwi o dŷ y caethiwed;

9 Ac a'ch gwaredais chwi o law yr Aiphtiaid, ac o law eich holl orthrymwyr; gyrrais hwynt allan o'ch blaen chwi, a rhoddais eu tir hwynt i chwi:

10 A dywedais wrthych, Myfi *yw* yr ARGLWYDD eich DUW chwi; nac ofnwch dduwiau yr Amoriaid, y rhai yr ydych yn trigo yn eu gwlad: ond ni wrandawsoch ar fy llais i.

11 ¶ Ac angel yr ARGLWYDD a ddaeth, ac a eisteddodd dan dderwen *oedd* yn Ophrah, yr hon *oedd eiddo* Joas yr Abi-ezriad: a Gedëon ei fab ef oedd yn dyrnu gwenith wrth y gwinwryf, i'*w* guddio rhag y Midianiaid.

12 Ac angel yr ARGLWYDD a ymddangosodd iddo ef, ac a ddywedodd wrtho, Yr ARGLWYDD *sydd* gyd â thi, *wr* cadarn nerthol.

13 A Gedëon a ddywedodd wrtho, O fy arglwydd, od yw yr ARGLWYDD gyd â ni, paham y digwyddodd hyn oll i ni? a pha le *y mae* ei holl ryfeddodau ef, y rhai a fynegodd ein tadau i ni, gan ddywedyd, Oni ddug yr ARGLWYDD ni i fynu o'r Aipht? Ond yn awr yr ARGLWYDD a'n gwrthododd ni, ac a'n rhoddodd i law y Midianiaid.

14 A'r ARGLWYDD a edrychodd arno ef, ac a ddywedodd, Dos yn dy rymmusdra yma; a thi a waredi Israel o law y Midianiaid: oni anfonais i dydi?

15 Dywedodd yntau wrtho ef, O fy arglwydd, pa fodd y gwaredaf fi Israel? Wele, fy nheulu yn dlawd ym Manasseh, a minnau yn lleiaf yn nhŷ fy nhad.

16 A dywedodd yr ARGLWYDD wrtho ef, Diau y byddaf fi gyd â thi; a thi a darewi y Midianiaid fel un gwr.

17 Ac efe a ddywedodd wrtho, O chefais yn awr ffafr yn dy olwg, gwna erof fi arwydd mai ti sydd yn llefaru wrthyf.

18 Na chilia, attolwg, oddi yma, hyd oni ddelwyf attat, ac oni ddygwyf fy anrheg, a'i gosod ger dy fron. Dywedodd yntau, Myfi a arhosaf nes i ti ddychwelyd.

19 A Gedëon a aeth i mewn, ac a barottôdd fynn gafr, ac ephah o beilliaid yn fara croyw: y cig a osododd efe mewn basged, a'r isgell a osododd efe mewn crochan; ac a'i dug atto ef dan y dderwen, ac a'i cyflwynodd.

20 Ac angel DUW a ddywedodd wrtho, Cymmer y cig, a'r bara croyw, a gosod ar y graig hon, a thywallt yr isgell. Ac efe a wnaeth felly.

21 ¶ Yna angel yr ARGLWYDD a estynodd flaen y ffon *oedd* yn ei law, ac a gyffyrddodd â'r cig, ac â'r bara croyw: a'r tân a ddyrchafodd o'r graig, ac a ysodd y cig, a'r bara croyw. Ac angel yr ARGLWYDD a aeth ymaith o'i olwg ef.

22 A phan welodd Gedëon mai angel yr ARGLWYDD *oedd* efe, y dywedodd Gedëon, Och, O ARGLWYDD DDUW! o herwydd i mi weled angel yr ARGLWYDD wyneb yn wyneb.

23 A dywedodd yr ARGLWYDD wrtho, Tangnefedd i ti: nac ofna; ni byddi farw.

24 Yna Gedëon a adeiladodd yno allor i'r ARGLWYDD, ac a'i galwodd Jehofah-shalom: hyd y dydd hwn *y mae* hi etto yn Ophrah *eiddo* yr Abi-esriaid.

25 ¶ A'r noson honno y dywedodd yr ARGLWYDD wrtho ef, Cymmer y bustach *sydd* eiddo dy dad, sef yr ail bustach saith mlwydd oed; a bwrw i lawr allor Baal, yr hon *sydd* eiddo dy dad, a thorr i lawr y llwyn *sydd* yn ei hymyl hi:

26 Ac adeilada allor i'r ARGLWYDD dy DDUW ar ben y graig hon, yn y lle trefnus; a chymmer yr ail bustach, ac offrymma boeth-offrwm â choed y llwyn, yr hwn a dorri di.

27 Yna Gedëon a gymmerodd ddengwr o'i weision, ac a wnaeth fel y llefarasai yr ARGLWYDD wrtho: ac o herwydd ei fod yn ofni teulu ei dad, a gwŷr y ddinas, fel nas gallai wneuthur *hyn* liw dydd, efe a'i gwnaeth liw nos.

28 ¶ A phan gyfododd gwŷr y ddinas y bore, *yna* wele, allor Baal wedi ei bwrw i lawr, a'r llwyn yr hwn *oedd* yn ei hymyl wedi ei dorri, a'r ail bustach wedi ei offrymmu ar yr allor a adeiladasid.

29 A dywedodd pawb wrth eu gilydd, Pwy a wnaeth y peth hyn? Ac wedi iddynt ymofyn a chwilio, y dywedasant, Gedëon mab Joas a wnaeth y peth hyn.

30 Yna gwŷr y ddinas a ddywedasant wrth Joas, Dwg allan dy fab, fel y byddo marw: am iddo fwrw i lawr allor Baal, ac am iddo dorri y llwyn *oedd* yn ei hymyl hi.

31 A Joas a ddywedodd wrth y rhai oll a oeddynt yn sefyll yn ei erbyn ef, A ddadleuwch chwi dros Baal? ai chwi a'i ceidw ef? yr hwn a ddadleuo drosto ef, bydded farw y bore hwn: os Duw *yw* efe, dadleued drosto ei hun, am fwrw ei allor ef i lawr.

32 Ac efe a'i galwodd ef y dwthwn hwnnw Jerubbaal; gan ddywedyd, Dadleued Baal drosto ei hun, am fwrw ei allor i lawr.

33 ¶ Yna y Midianiaid oll, a'r Amaleciaid, a meibion y dwyrain, a gasglwyd ynghyd, ac a aethant drosodd, ac a wersyllasant yn nyffryn Jesreel.

34 Ond yspryd yr ARGLWYDD a ddaeth ar Gedëon; ac efe a udganodd mewn udgorn, ac Abiezer a aeth ar ei ol ef.

35 Ac efe a anfonodd genhadau trwy holl Manasseh, yr hwn hefyd a'i canlynodd ef: anfonodd hefyd genhadau i Aser, ac i Zabulon, ac i Naphtali; a hwy a ddaethant i fynu i'w cyfarfod hwynt.

36 ¶ A Gedëon a ddywedodd wrth DDUW, O gwaredi di Israel trwy fy llaw i, megis y lleferaist;

37 Wele fi yn gosod cnu o wlan yn y llawrdyrnu: os gwlith a fydd ar y cnu

sychder ar yr holl ddaear; yna y caf wybod
y gwaredi di Israel trwy fy llaw i, fel y llefer-
aist.
38 Ac felly y bu: canys cyfododd yn fore
drannoeth, ac a syppiodd y cnu ynghyd, ac a
wasgodd wlith o'r cnu, lonaid phiol o ddwfr.
39 A Gedëon a ddywedodd wrth DDUW, Na
lidied dy ddigllonedd i'm herbyn, a mi a
lefaraf unwaith etto. Profaf yn awr, y waith
hon yn unig, trwy y cnu: bydded, attolwg,
sychder ar y cnu yn unig, ac ar yr holl ddaear
bydded gwlith.
40 A DUW a wnaeth felly y noson honno:
canys yr oedd sychder ar y cnu yn unig, ac ar
yr holl ddaear yr oedd gwlith.

PENNOD VII.

7 Dwyn llu Gedëon o ddeuddeng mil ar hugain i dri chant. 13 Ei gysuro trwy freuddwyd, a dehongliad y dorth haidd. 16 Ei ddyfais ynghylch yr udgyrn a'r lampau mewn piser-au. 25 Yr Ephraimiaid yn dal Oreb a Zeeb.

YNA Jerubbaal (hwnnw *yw* Gedëon) a
gyfododd yn fore, a'r holl bobl y rhai
oedd gyd âg ef, ac a wersyllasant wrth ffynnon
Harod: a gwersyll y Midianiaid oedd o du y
gogledd iddynt, wrth fryn Moreh, yn y dyffr-
yn.
2 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Gedëon,
Rhy liosog yw y bobl *sydd* gyd â thi, i mi i
roddi y Midianiaid yn eu dwylaw; rhag i
Israel ymogoneddu i'm herbyn, gan ddy-
wedyd, Fy llaw fy hun a'm gwaredodd.
3 Am hynny, yn awr, cyhoedda lle y clywo
y bobl, gan ddywedyd, Yr hwn *sydd* ofnus ac
arswydus, dychweled ac ymadawed y bore o
fynydd Gilead. A dychwelodd o'r bobl ddwy
fil ar hugain, a deng mil a arosasant.
4 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Gedëon,
Etto *y mae* gormod o bobl. Dwg hwynt i
waered at y dyfroedd, a mi a'u profaf hwynt
yno i ti: ac am yr hwn y dywedwyf wrthyt,
Hwn a â gyd â thi, eled hwnnw gyd â thi;
ac am bwy bynnag y dywedwyf wrthyt, Hwn
nid â gyd â thi, nac eled hwnnw gyd â thi.
5 Felly efe a ddygodd y bobl i waered at y
dyfroedd. A dywedodd yr ARGLWYDD wrth
Gedëon, Pob un a lepio â'i dafod o'r dwfr fel
y llepio ci, gosod ef o'r neilldu; a phob un a
ymgrymmo ar ei liniau i yfed.
6 A rhifedi y rhai a godasant *y dwfr* â'u
llaw at eu genau, oedd dri channwr: a'r holl
bobl eraill a ymgrymmasant ar eu gliniau i
yfed dwfr.
7 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Gedëon,
Trwy y tri channwr a lepiasant *y dwfr*, y
gwaredaf chwi, ac y rhoddaf y Midianiaid yn
dy law di: ac eled yr holl bobl *eraill* bob un
i'w fangre ei hun.
8 Felly y bobl a gymmerasant fwyd yn eu
dwylaw, a'u hudgyrn; a *Gedëon* a ollyngodd
ymaith holl wŷr Israel, bob un i'w babell,
a'r tri channwr a attaliodd efe: a gwersyll
y Midianiaid oedd oddi tanodd iddo yn y
dyffryn.
9 ¶ A'r noson honno y dywedodd yr AR-
GLWYDD wrtho ef, Cyfod, dos i waered i'r
gwersyll; canys mi a'i rhoddais yn dy law di.
10 Ac od wyt yn ofni myned i waered, dos
di a Phurah dy langc i waered i'r gwersyll.
11 A chei glywed beth a ddywedant; fel yr
ymnertho wedi hynny dy ddwylaw, ac yr
elych i waered i'r gwersyll. Yna efe a aeth i
waered, a Phurah ei langc, i gwrr y rhai arfog-
ion *oedd* yn y gwersyll.
12 A'r Midianiaid, a'r Amaleciaid, a holl
feibion y dwyrain, oedd yn gorwedd yn y
dyffryn fel locustiaid o amldra; a'u camelod
oedd heb rif, fel y tywod *sydd* ar fin y môr o
amldra.
13 A phan ddaeth Gedëon, wele, wr yn
mynegi i'w gyfaill freuddwyd, ac yn dywedyd,
Wele, breuddwyd a freuddwydiais; ac wele,
dorth o fara haidd yn ymdreiglo i wersyll y
Midianiaid, a hi a ddaeth hyd at babell, ac
a'i tarawodd fel y syrthiodd, a hi a'i hym-
chwelodd, fel y syrthiodd y babell.
14 A'i gyfaill a attebodd ac a ddywedodd,
Nid *yw* hyn ddim ond cleddyf Gedëon mab
Joas, gwr o Israel: DUW a roddodd Midian
a'i holl fyddin yn ei law ef.
15 ¶ A phan glybu Gedëon adroddiad y
breuddwyd, a'i ddirnad, efe a addolodd, ac a
ddychwelodd i wersyll Israel; ac a ddywedodd,
Cyfodwch: canys rhoddodd yr ARGLWYDD
fyddin y Midianiaid yn eich llaw chwi.
16 Ac efe a rannodd y tri channwr *yn* dair
byddin, ac a roddodd udgyrn yn llaw pawb o
honynt, a phiserau gwag, a lampau y'nghanol
y piserau.
17 Ac efe a ddywedodd wrthynt hwy,
Edrychwch arnaf fi, a gwnewch yr un ffun-
ud: ac wele, pan ddelwyf i gwrr y gwersyll,
yna fel y gwnelwyf fi, gwnewch chwithau.
18 Pan udganwyf fi mewn udgorn myfi a'r
holl rai *sydd* gyd â mi, udgenwch chwithau
mewn udgyrn o amgylch yr holl wersyll, a
dywedwch, *Cleddyf* yr ARGLWYDD, a Gedëon.
19 Felly Gedëon a ddaeth i mewn, a'r cannwr
oedd gyd âg ef, i gwrr y gwersyll, yn nechre
y wyliadwriaeth ganol, a'r gwylwyr wedi eu
newydd osod, ac a udganasant mewn udgyrn,
ac a ddrylliasant y piserau *oedd* yn eu dwylaw.
20 A'r tair byddin a udganasant mewn ud-
gyrn, ac a ddrylliasant y piserau, ac a ddal-
iasant y lampau yn eu llaw aswy, a'r udgyrn
yn eu llaw ddehau i udganu: a hwy a lefas-
ant, Cleddyf yr ARGLWYDD, a Gedëon.
21 A safasant bob un yn ei le, o amgylch y
gwersyll: a'r holl wersyll a redodd, ac a
waeddodd, ac a ffôdd.
22 A'r tri chant a udganasant âg udgyrn;
a'r ARGLWYDD a osododd gleddyf pob un yn
erbyn eu gilydd, trwy yr holl wersyll: felly
y gwersyll a ffôdd hyd Beth-sittah, yn Sere-
rath, hyd fin Abel-meholah, hyd Tabbath.
23 A gwŷr Israel a ymgasglasant, o Naphtali,
ac o Aser, ac o holl Manasseh, ac a erlidiasant
ar ol y Midianiaid.
24 ¶ A Gedëon a anfonodd genhadau trwy
holl fynydd Ephraim, gan ddywedyd, Deuwch
i waered yn erbyn y Midianiaid, ac achubwch
o'u blaen hwynt y dyfroedd hyd Beth-barah
a'r Iorddonen: a holl wŷr Ephraim a ym-
gasglasant, ac a ynnillasant y dyfroedd hyd
Beth-barah a'r Iorddonen.
25 A daliasant ddau o dywysogion Midian,
Oreb a Zeeb; a lladdasant Oreb ar graig Oreb,
a lladdasant Zeeb wrth winwryf Zeeb, ac a
erlidiasant Midian, ac a ddygasant bennau
Oreb a Zeeb at Gedëon, i'r tu arall i'r Ior-
ddonen.

PENNOD VIII.

1 Gedëon yn llonyddu gwŷr Ephraim. 4 Succoth a Phenuel yn gwrthod porthi llu Gedëon. 10 Dala Zebah a Salmunna. 16, 17 Dinystr Succoth a Phenuel. 21 Gedëon yn dïal marwolaeth ei frodyr ar Zebah a Salmunna; 23 yn gwrthod llywodraethu. 27 Ei ephod ef yn achos o ddelw-addoliaeth. 28 Goresgyn Midian. 30 Plant Gedëon, a'i farwolaeth. 33 Gauddu wiaeth ac annïolchgarwch yr Israeliaid.

A GWYR Ephraim a ddywedasant wrtho
ef, Paham y gwnaethost y peth hyn â
ni, heb alw arnom ni pan aethost i ymladd

yn erbyn y Midianiaid? A hwy a'i dwrdiasant
ef yn dost.
2 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Beth a
wneuthum i yn awr wrth *a wnaethoch* chwi?
Onid gwell *yw* lloffiad grawnwin Ephraim,
nâ chasgliad grawnwin Abïezer?
3 Duw a roddodd yn eich llaw chwi dy-
wysogion Midian, Oreb a Zeeb: a pheth a
allwn i ei wneuthur wrth *a wnaethoch* chwi?
Yna yr arafodd eu dig hwynt tu ag atto ef,
pan lefarodd efe y gair hwn.
4 ¶ A daeth Gedëon i'r Iorddonen; *ac a*
aeth drosti hi, efe a'r tri channwr *oedd* gyd
âg ef, yn ddiffygiol, ac etto yn *eu* herlid *hwy*.
5 Ac efe a ddywedodd wrth wŷr Succoth,
Rhoddwch, attolwg, dorthau o fara i'r bobl
sydd i'm canlyn i: canys lluddedig ydynt
hwy; a minnau yn erlid ar ol Zebah a Sal-
munna, brenhinoedd Midian.
6 ¶ A dywedodd tywysogion Succoth, *A yw*
llaw Zebah a Salmunna yn awr yn dy law di,
fel y rhoddem ni fara i'th lu di?
7 A dywedodd Gedëon, O herwydd hynny,
pan roddo yr ARGLWYDD Zebah a Salmunna
yn fy llaw i, yna y drylliaf eich cnawd chwi
â drain yr anialwch, ac â mïeri.
8 Ac efe a aeth i fynu oddi yno i Penuel, ac
a lefarodd wrthynt hwythau yn yr un modd.
A gwŷr Penuel a'i hattebasant ef fel yr atteb-
asai gwŷr Succoth.
9 Ac efe a lefarodd hefyd wrth wŷr Penuel,
gan ddywedyd, Pan ddychwelwyf mewn
heddwch, mi a ddistrywiaf y tŵr yma.
10 ¶ A Zebah a Salmunna *oedd* yn Carcor,
a'u lluoedd gyd â hwynt, ynghylch pymtheng
mil, yr hyn oll a adawsid o holl fyddin meib-
ion y dwyrain: canys lladdwyd cant ac ugain
mil o wŷr yn tynnu cleddyf.
11 ¶ A Gedëon a aeth i fynu ar hyd ffordd
y rhai oedd yn trigo mewn pebyll, o'r tu
dwyrain i Nobah a Jogbehah; ac efe a daraw-
odd y fyddin; canys y fyddin oedd ysgafala.
12 A Zebah a Salmunna a ffoisant: ac efe a
erlidiodd ar eu hol hwynt; ac a ddaliodd
ddau frenhin Midian, Zebah a Salmunna, ac
a darfodd yr holl lu.
13 ¶ A Gedëon mab Joas a ddychwelodd
o'r rhyfel cyn *codi* yr haul.
14 Ac efe a ddaliodd langc o wŷr Succoth,
ac a ymofynodd âg ef. Ac yntau a ysgrifen-
odd iddo dywysogion Succoth, a'r henuriaid;
sef dau wr ar bymtheg a thriugain.
15 Ac efe a ddaeth at wŷr Succoth, ac a
ddywedodd, Wele, Zebah a Salmunna, *trwy*
y rhai y dannodasoch i mi, gan ddywedyd,
A ydyw llaw Zebah a Salmunna yn awr yn
dy law di, fel y rhoddem fara i'th wŷr lludd-
edig?
16 Ac efe a gymmerth henuriaid y ddinas, a
drain yr anialwch, a mïeri, ac a ddysgodd
wŷr Succoth â hwynt.
17 Tŵr Penuel hefyd a ddinystriodd efe, ac
a laddodd wŷr y ddinas.
18 Yna efe a ddywedodd wrth Zebah a Sal-
munna, Pa fath wŷr *oedd* y rhai a laddasoch
chwi yn Tabor? A hwy a ddywedasant,
Tebyg i ti, *pob un* o ddull meibion brenhin.
19 Ac efe a ddywedodd, Fy mrodyr, meibion
fy mam, *oeddent* hwy: *fel* mai byw yr AR-
GLWYDD, pe gadawsech hwynt yn fyw, ni
laddwn chwi.
20 Ac efe a ddywedodd wrth Jether ei gyntaf-
anedig, Cyfod, lladd hwynt. Ond ni thynnai
y llangc ei gleddyf: o herwydd efe a ofnodd,
canys bachgen *oedd* efe etto.
21 Yna y dywedodd Zebah a Salmunna,
Cyfod di, a rhuthra i ni: canys fel *y byddo* y
gŵr, *felly y bydd* ei rym. A Gedëon a gyfod-
odd, ac a laddodd Zebah a Salmunna, ac a
gymmerth y colerau *oedd* am yddfau eu
camelod hwynt.
22 ¶ A gwŷr Israel a ddywedasant wrth
Gedëon, Arglwyddiaetha arnom ni, tydi, a'th
fab, a mab dy fab hefyd: canys gwaredaist
ni o law Midian.
23 A Gedëon a ddywedodd wrthynt, Nî
arglwyddiaethaf fi arnoch, ac ni arglwydd-
iaetha fy mab arnoch, *eithr* yr ARGLWYDD
a arglwyddiaetha arnoch.
24 Dywedodd Gedëon hefyd wrthynt, Go-
fynaf ddymuniad gennych, ar roddi o bob un
o honoch i mi glust-dlysau ei ysglyfaeth:
canys clust-dlysau aur *oedd* ganddynt hwy,
o herwydd mai Ismaeliaid oeddynt hwy.
25 A dywedasant, Gan roddi y rhoddwn
hwynt. A lledasant *ryw* wisg, a thaflasant
yno bob un glust-dlws ei ysglyfaeth.
26 A phwys y clust-dlysau aur a ofynasai
efe, oedd fil a saith gant *o siclau* aur; heb
law y colerau, a'r arogl-bellenau, a'r gwisg-
oedd porphor, y rhai *oedd* am frenhinoedd
Midian; ac heb law y tyrch *oedd* am yddfau
eu camelod hwynt.
27 A Gedëon a wnaeth o honynt ephod, ac
a'i gosododd yn ei ddinas ei hun Ophrah: a
holl Israel a butteiniasant ar ei hol hi yno: a
bu *hynny* yn dramgwydd i Gedëon, ac i'w dŷ.
28 ¶ Felly y darostyngwyd Midian o flaen
meibion Israel, fel na chwanegasant godi eu
pennau. A'r wlad a gafodd lonydd ddeugain
mlynedd yn nyddiau Gedëon.
29 ¶ A Jerubbaal mab Joas a aeth, ac a
drigodd yn ei dŷ ei hun.
30 Ac i Gedëon yr oedd deng mab a thriug-
ain, a ddaethai o'i gorph ef: canys gwragedd
lawer oedd iddo ef.
31 A'i ordderchwraig ef, yr hon *oedd* yn
Sichem, a ymddûg hefyd iddo fab: ac efe a
osododd ei enw ef yn Abimelech.
32 ¶ Felly Gedëon mab Joas a fu farw mewn
oedran teg, ac a gladdwyd ym meddrod Joas
ei dad, yn Ophrah yr Abi-esriaid.
33 A phan fu farw Gedëon, yna meibion
Israel a ddychwelasant, ac a butteiniasant ar
ol Baalim; ac a wnaethant Baal-berith yn
dduw iddynt.
34 Felly meibion Israel ni chofiasant yr
ARGLWYDD eu Duw, yr hwn a'u gwaredasai
hwynt o law eu holl elynion o amgylch;
35 Ac ni wnaethant garedigrwydd â thŷ
Jerubbaal, *sef* Gedëon, yn ol yr holl ddaioni
a wnaethai efe i Israel.

PENNOD IX.

1 *Abimelech, trwy gyd-fwriadu â gwŷr Si-*
chem, a ladd ei frodyr, yn myned yn frenhin.
7 *Jotham, trwy ddammeg, yn eu ceryddu,*
ac yn rhag-fynegi eu cwymp hwy. 26 *Gaal*
yn cydfwriadu â'r Sichemiaid yn ei erbyn ef.
30 *Zebul yn datguddio eu bwriad hwy.* 45
Abimelech yn eu gorchfygu hwynt, ac yn
hau y ddinas â halen: 49 *yn llosgi amddiff-*
ynfa duw Berith. 53 *Ei ladd yntau yn*
Thebez â darn o faen melin. 57 *Cyflawni*
melldith Jotham.

AC Abimelech mab Jerubbaal a aeth i
Sichem, at frodyr ei fam, ac a ymddi-
ddanodd â hwynt, ac â holl dylwyth tŷ tad ei
fam, gan ddywedyd,
2 Dywedwch, attolwg, lle y clywo holl wŷr
Sichem, Pa un oreu i chwi, ai arglwyddiaethu
arnoch o ddengwr a thriugain, *sef* holl feib-
ion Jerubbaal, ai arglwyddiaethu o un gwr
arnoch? cofiwch hefyd mai eich asgwrn a'ch
cnawd chwi *ydwyf* fi.
3 A brodyr ei fam a ddywedasant am dano
ef, lle y clybu holl wŷr Sichem, yr holl eiriau

hyn: a'u calonnau hwynt a drodd ar ol
Abimelech; canys dywedasant, Ein brawd
ni *yw* efe.
4 A rhoddasant iddo ddeg a thriugain o
arian o dŷ Baal-berith: ac Abimelech a
gyflogodd â hwynt oferwyr gwammal, y rhai
a aethant ar ei ol ef.
5 Ac efe a ddaeth i dŷ ei dad i Ophrah, ac a
laddodd ei frodyr, meibion Jerubbaal, y *rhai*
oedd ddengwr a thriugain, ar un garreg: ond
Jotham, mab ieuangaf Jerubbaal, a adawyd;
canys efe a ymguddiasai.
6 A holl wŷr Sichem a holl dŷ Milo a
ymgasglasant, ac a aethant, ac a urddasant
Abimelech yn frenhin, wrth ddyffryn y
golofn yr hwn *sydd* yn Sichem.
7 ¶ A phan fynegasant *hynny* i Jotham,
efe a aeth ac a safodd ar ben mynydd Gar-
izim, ac a ddyrchafodd ei lef, ac a waeddodd,
dywedodd *hefyd* wrthynt, Gwrandewch arnaf
fi, O wŷr Sichem, fel y gwrandawo Duw
arnoch chwithau.
8 Y prennau gan fyned a aethant i enneinio
brenhin arnynt; a dywedasant wrth yr olew-
wydden, Teyrnasa arnom ni.
9 Ond yr olew-wydden a ddywedodd wrth-
ynt, A ymadawaf fi â'm brasder, â'r hwn
trwof fi yr anrhydeddant DDUW a dyn, a
myned i lywodraethu ar y prennau *eraill?*
10 A'r prennau a ddywedasant wrth y ffigys-
bren, Tyred di, teyrnasa arnom ni.
11 Ond y ffigysbren a ddywedodd wrthynt,
A ymadawaf fi â'm melysdra, ac â'm ffrwyth
da, ac a âf fi i lywodraethu ar y prennau
eraill?
12 Yna y prennau a ddywedasant wrth y
winwydden, Tyred di, teyrnasa arnom ni.
13 A'r winwydden a ddywedodd wrthynt
hwy, A ymadawaf fi â'm melyswin, yr hwn
sydd yn llawenhâu Duw a dyn, a myned i
lywodraethu ar y prennau *eraill?*
14 Yna yr holl brennau a ddywedasant wrth
y fieren, Tyred di, teyrnasa arnom ni.
15 A'r fieren a ddywedodd wrth y prennau,
Os mewn gwirionedd yr enneiniwch fi yn
frenhin arnoch, deuwch *ac* ymddiriedwch
yn fy nghysgod i: ac onid ê, eled tân allan
o'r fieren, ac ysed gedrwydd Libanus.
16 Yn awr gan hynny, os mewn gwirionedd
a phurdeb y gwnaethoch, yn gosod Abime-
lech yn frenhin, ac os gwnaethoch yn dda
â Jerubbaal, ac â'i dŷ, ac os yn ol haedd-
edigaeth ei ddwylaw y gwnaethoch iddo:
17 (Canys fy nhad a ymladdodd drosoch
chwi, ac a anturiodd ei einioes ym mhell, ac
a'ch gwaredodd chwi o law Midian:
18 A chwithau a gyfodasoch yn erbyn tŷ fy
nhad i heddyw, ac a laddasoch ei feibion ef,
sef dengwr a thriugain, ar un garreg, ac a
osodasoch Abimelech, mab ei law-forwyn ef,
yn frenhin ar wŷr Sichem, o herwydd *ei fod*
ef yn frawd i chwi)
19 Gan hynny, os mewn gwirionedd a
phurdeb y gwnaethoch â Jerubbaal, ac â'i
dŷ ef, y dydd hwn; llawenychwch yn Abime-
lech, a llawenyched yntau ynoch chwithau:
20 Ac onid ê, eled tân allan o Abimelech,
ac ysed wŷr Sichem, a thŷ Milo; *hefyd* eled
tân allan o wŷr Sichem, ac o dŷ Milo, ac
ysed Abimelech.
21 A Jotham a giliodd, ac a ffodd, ac a aeth
ymaith i Beer, ac a drigodd yno, rhag ofn
Abimelech ei frawd.
22 ¶ Ac Abimelech a deyrnasodd ar Israel
dair blynedd.
23 A Duw a ddanfonodd ysbryd drwg
rhwng Abimelech a gwŷr Sichem; a gwŷr
Sichem a aethant yn anghywir i Abimelech:
24 Fel y delai y traha *a wnelsid* â deng
mab a thriugain Jerubbaal, ac y gosodid
eu gwaed hwynt ar Abimelech eu brawd, yr
hwn a'u lladdodd hwynt; ac ar wŷr Sichem,
y rhai a'i cynnorthwyasant ef i ladd ei
frodyr.
25 A gwŷr Sichem a osodasant iddo ef
gynllwynwyr ar ben y mynyddoedd; a hwy
a yspeiliasant bawb a'r a oedd yn tramwy
heibio iddynt ar hyd y ffordd. A mynegwyd
hynny i Abimelech.
26 A Gaal mab Ebed a ddaeth, efe a'i frod-
yr, ac a aethant drosodd i Sichem: a gwŷr
Sichem a roisant eu hyder arno.
27 A hwy a aethant i'r meusydd, ac a
gasglasant eu gwinllannoedd, ac a sangasant
eu grawnwin, ac a wnaethant yn llawen, ac
a aethant i mewn i dŷ eu duw, ac a fwyttas-
ant ac a yfasant, ac a felldithiasant Abime-
lech.
28 A Gaal mab Ebed a ddywedodd, Pwy
yw Abimelech, a phwy *yw* Sichem, fel y
gwasanaethem ef? onid mab Jerubbaal *yw*
efe? onid Zebul *yw* ei swyddog? gwasan-
aethwch wŷr Hemor tad Sichem: canys
paham y gwasanaethem ni ef?
29 O nâ byddai y bobl hyn dan fy llaw i,
fel y bwriwn ymaith Abimelech! Ac efe a
ddywedodd wrth Abimelech, Amlhâ dy lu, a
thyred allan.
30 ¶ A phan glybu Zebul, llywodraethwr y
ddinas, eiriau Gaal mab Ebed, y llidiodd ei
ddigllonedd ef.
31 Ac efe a anfonodd genhadau at Abime-
lech yn ddirgel, gan ddywedyd, Wele, Gaal
mab Ebed a'i frodyr wedi dyfod i Sichem;
ac wele, hwynt yn cadarnhâu y ddinas i'th
erbyn.
32 Gan hynny cyfod yn awr liw nos, ti
a'r bobl *sydd* gyd â thi, a chynllwyn yn y
maes.
33 A chyfod yn fore ar godiad yr haul, a
rhuthra yn erbyn y ddinas: ac wele, *pan*
ddelo efe a'r bobl *sydd* gyd âg ef allan i'th
erbyn, yna gwna iddo yr hyn a ellych.
34 ¶ Ac Abimelech a gyfododd, a'r holl
bobl y rhai *oedd* gyd âg ef, liw nos, ac a
gynllwynasant yn erbyn Sichem yn bedair
byddin.
35 A Gaal mab Ebed a aeth allan, ac a
safodd *wrth* ddrws porth y ddinas: ac Abime-
lech a gyfododd, a'r bobl y rhai *oedd* gyd âg
ef, o'r cynllwyn.
36 A phan welodd Gaal y bobl, efe a
ddywedodd wrth Zebul, Wele, bobl yn dyfod
i waered o ben y mynyddoedd. A dywedodd
Zebul wrtho, Cysgod y mynyddoedd yr
ydwyt ti yn ei weled fel dynion.
37 A Gaal a chwanegodd etto lefaru, ac a
ddywedodd, Wele, bobl yn dyfod i waered o
ganol y tir, a byddin arall yn dyfod o ffordd
gwastadedd Meonenim.
38 Yna dywedodd Zebul wrtho ef, Pa le yn
awr *y mae* dy enau di, *â'r hwn* y dywedaist,
Pwy *yw* Abimelech, pan wasanaethem ef?
onid dyma y bobl a ddirmygaist ti? dos allan,
attolwg, yn awr, ac ymladd i'w herbyn.
39 A Gaal a aeth allan o flaen gwŷr Sichem,
ac a ymladdodd âg Abimelech.
40 Ac Abimelech a'i herlidiodd ef, ac efe a
ffôdd o'i flaen ef; a llawer a gwympasant yn
archolledig hyd ddrws y porth.
41 Ac Abimelech a drigodd yn Arumah: a
Zebul a yrrodd ymaith Gaal a'i frodyr o
breswylio yn Sichem.
42 A thrannoeth y daeth y bobl allan i'r
maes: a mynegwyd *hynny* i Abimelech.
43 Ac efe a gymmerth y bobl, ac a'u rhan-

oedd yn dair byddin, ac a gynllwynodd yn y maes, ac a edrychodd, ac wele y bobl wedi dyfod allan o'r ddinas; ac efe a gyfododd yn eu herbyn, ac a'u tarawodd hwynt.

44 Ac Abimelech, a'r fyddin *oedd* gyd âg ef, a ruthrasant, ac a safasant wrth ddrws porth y ddinas: a'r ddwy fyddin *eraill* a ruthrasant ar yr holl *rai oedd* yn y maes, ac a'u tarawsant hwy.

45 Ac Abimelech a ymladdodd yn erbyn y ddinas yr holl ddiwrnod hwnnw: ac efe a ynnillodd y ddinas, ac a laddodd y bobl *oedd* ynddi, ac a ddistrywiodd y ddinas, ac a'i hauodd â halen.

46 ¶ A phan glybu holl wŷr tŵr Sichem *hynny*, hwy a aethant i amddiffynfa tŷ duw Berith.

47 A mynegwyd i Abimelech, ymgasglu o holl wŷr tŵr Sichem.

48 Ac Abimelech a aeth i fynu i fynydd Salmon, efe a'r holl bobl *oedd* gyd âg ef: ac Abimelech a gymmerth fwyell yn ei law, ac a dorrodd gangen o'r coed, ac a'i cymmerth hi, ac a'*i* gosododd ar ei ysgwydd; ac a ddywedodd wrth y bobl *oedd* gyd âg ef, Yr hyn a welsoch fi yn ei wneuthur, brysiwch, gwnewch fel finnau.

49 A'r holl bobl â dorrasant bob un ei gangen, ac a aethant ar ol Abimelech; ac a'u gosodasant wrth yr amddiffynfa, ac a losgasant â hwynt yr amddiffynfa â thân: felly holl wŷr tŵr Sichem a fuant feirw, ynghylch mil o wŷr a gwragedd.

50 ¶ Yna Abimelech a aeth i Thebez; ac a wersyllodd yn erbyn Thebez, ac a'i hynnillodd hi.

51 Ac yr oedd tŵr cadarn y'nghanol y ddinas; a'r holl wŷr a'r gwragedd, a'r holl rai o'r ddinas, a ffoisant yno, ac a gauasant arnynt, ac a ddringasant ar nen y tŵr.

52 Ac Abimelech a ddaeth at y tŵr, ac a ymladdodd yn ei erbyn; ac a nesâodd at ddrws y tŵr, i'w losgi ef â thân.

53 A rhyw wraig a daflodd ddarn o faen melin ar ben Abimelech, ac a ddrylliodd ei benglog ef.

54 Yna efe a alwodd yn fuan ar y llange oedd yn dwyn ei arfau ef, ac a ddywedodd wrtho, Tynn dy gleddyf, a lladd fi; fel na ddywedant am danaf, Gwraig a'i lladdodd ef. A'i lange a'i trywanodd ef, ac efe a fu farw.

55 A phan welodd gwŷr Israel farw o Abimelech, hwy a aethant bob un i'w fangre.

56 ¶ Felly y talodd Duw ddrygioni Abimelech, yr hwn a wnelsai efe i'w dad, gan ladd ei ddeg brawd a thriugain.

57 A holl ddrygioni gwŷr Sichem a dalodd Duw ar eu pen hwynt: a melldith Jotham mab Jerubbaal a ddaeth arnynt hwy.

PENNOD X.

1 *Tola yn barnu Israel yn Samir.* 3 *Jair a'i ddeg mab ar hugain, i'r rhai yr oedd deg dinas ar hugain.* 7 *Y Philistiaid a'r Ammoniaid yn gorthrymmu Israel.* 10 *Duw yn eu cyfyngdra yn eu danfon hwy at eu gau dduwiau;* 15 *ac, ar eu hedifeirwch, yn tosturio wrthynt.*

AC ar ol Abimelech, y cyfododd i waredu Israel, Tola, mab Puah, mab Dodo, gwr o Issachar; ac efe oedd yn trigo yn Samir ym mynydd Ephraim.

2 Ac efe a farnodd Israel dair blynedd ar hugain, ac a fu farw, ac a gladdwyd yn Samir.

3 ¶ Ac ar ei ol ef y cyfododd Jair, Gileadiad; ac efe a farnodd Israel ddwy flynedd ar hugain.

4 Ac iddo ef yr oedd deng mab ar hugain yn marchogaeth ar ddeg ar hugain o ebolion asynod: a deg dinas ar hugain *oedd* ganddynt, y rhai a elwyd Hafoth-Jair hyd y dydd hwn, y rhai *ydynt* y'ngwlad Gilead.

5 A Jair a fu farw, ac a gladdwyd yn Camon.

6 A meibion Israel a chwanegasant wneuthur yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, ac a wasanaethasant Baalim, ac Astaroth, a duwiau Syria, a duwiau Sidon, a duwiau Moab, a duwiau meibion Ammon, a duwiau y Philistiaid; a gwrthodasant yr ARGLWYDD, ac ni wasanaethasant ef.

7 ¶ A llidiodd digllonedd yr ARGLWYDD yn erbyn Israel; ac efe a'u gwerthodd hwynt yn llaw y Philistiaid, ac yn llaw meibion Ammon.

8 A hwy a flinasant ac a ysigasant feibion Israel y flwyddyn honno: tair blynedd ar bymtheg, holl feibion Israel y rhai *oedd* tu hwnt i'r Iorddonen, y'ngwlad yr Amoriaid, yr hon *sydd* yn Gilead.

9 A meibion Ammon a aethant trwy yr Iorddonen, i ymladd hefyd yn erbyn Judah, ac yn erbyn Benjamin, ac yn erbyn tŷ Ephraim; fel y bu gyfyng iawn ar Israel.

10 ¶ A meibion Israel a lefasant ar yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Pechasom yn dy erbyn; o herwydd gwrthod o honom ein DUW, a gwasanaethu Baalim hefyd.

11 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth feibion Israel, Oni *waredais chwi* rhag yr Aiphtiaid, a rhag yr Amoriaid, a rhag meibion Ammon, a rhag y Philistiaid?

12 Y Sidoniaid hefyd, a'r Amaleciaid, a'r Maoniaid, a'ch gorthrymmasant chwi; a llefasoch arnaf, a minnau a'ch gwaredais chwi o'u llaw hwynt.

13 Etto chwi a'm gwrthodasoch i, ac a wasanaethasoch dduwiau dieithr: am hynny ni waredaf chwi mwyach.

14 Ewch, a llefwch at y duwiau a ddewisasoch: gwaredant hwy chwi yn amser eich cyfyngdra.

15 ¶ A meibion Israel a ddywedasant wrth yr ARGLWYDD, Pechasom; gwna di i ni fel y gwelych yn dda: etto gwared ni, attolwg, y dydd hwn.

16 A hwy a fwriasant ymaith *y* duwiau dieithr o'u mysg, ac a wasanaethasant yr ARGLWYDD: a'i enaid ef a dosturiodd, o herwydd adfyd Israel.

17 Yna meibion Ammon a ymgynnullasant, ac a wersyllasant yn Gilead: a meibion Israel a ymgasglasant, ac a wersyllasant ym Mispah.

18 Y bobl hefyd *a* thywysogion Gilead a ddywedasant wrth eu gilydd, Pa wr a ddechreu ymladd yn erbyn meibion Ammon? efe a fydd yn bennaeth ar drigolion Gilead.

PENNOD XI.

1 *Yr ammod rhwng Jephthah â gwŷr Gilead, y câi efe fod yn ben arnynt.* 12 *Oferedd yr ymddiddan am heddwch rhyngddo ef a'r Ammoniaid.* 29 *Addunedd Jephthah.* 32 *Jephthah yn gorchfygu yr Ammoniaid;* 34 *ac yn cwblhâu ei addunedd ar ei ferch.*

A JEPHTHAH y Gileadiad oedd wr cadarn nerthol, ac efe *oedd* fab i wraig o butteinwraig: a Gilead a genhedlasai y Jephthah hwnnw.

2 A gwraig Gilead a ymddûg iddo feibion: a meibion y wraig a gynnyddasant, ac a fwriasant ymaith Jephthah, ac a ddywedasant wrtho, Nid etifeddi di yn nhŷ ein tad ni; canys mab gwraig ddieithr *ydwyt* ti.

3 Yna Jephthah a ffôdd rhag ei frodyr, ac a
drigodd y'ngwlad Tob; a dynion ofer a ym-
gasglasant at Jephthah, ac a aethant allan
gyd âg ef.
4 ¶ Ac wedi *talm* o ddyddiau, meibion Am-
mon a ryfelasant yn erbyn Israel.
5 A phan oedd meibion Ammon yn rhyfela
yn erbyn Israel, yna henuriaid Gilead a
aethant i gyrchu Jephthah o wlad Tob:
6 Ac a ddywedasant wrth Jephthah, Tyred
a bydd yn dywysog i ni, fel yr ymladdom yn
erbyn meibion Ammon.
7 A Jephthah a ddywedodd wrth henuriaid
Gilead, Oni chasasoch chwi fi, ac a'm gyrr-
asoch o dŷ fy nhad? a phaham y deuwch
attaf fi yn awr, pan *yw* gyfyng arnoch?
8 A henuriaid Gilead a ddywedasant wrth
Jephthah, Am hynny y dychwelasom yn
awr attat ti, fel y dêlit gyd â ni, ac yr ym-
laddit yn erbyn meibion Ammon, ac y byddit
i ni yn ben ar holl drigolion Gilead.
9 A Jephthah a ddywedodd wrth henuriaid
Gilead, O dygwch fi yn fy ol i ymladd yn
erbyn meibion Ammon, a rhoddi o'r AR-
GLWYDD hwynt o'm blaen i; a gaf fi fod
yn ben arnoch chwi?
10 A henuriaid Gilead a ddywedasant wrth
Jephthah, Yr ARGLWYDD a fyddo yn dyst
rhyngom ni, oni wnawn ni felly yn ol dy air di.
11 Yna Jephthah a aeth gyd â henuriaid
Gilead; a'r bobl a'i gosodasant ef yn ben ac
yn dywysog arnynt: a Jephthah a adroddodd
ei holl eiriau ger bron yr ARGLWYDD ym
Mispah.
12 ¶ A Jephthah a anfonodd genhadau at
frenhin meibion Ammon, gan ddywedyd,
Beth *sydd* i ti *a wnelych* â mi, fel y dêlit yn
fy erbyn i ymladd yn fy ngwlad i?
13 A brenhin meibion Ammon a ddywed-
odd wrth genhadau Jephthah, O herwydd i
Israel ddwyn fy ngwlad i pan ddaeth i fynu
o'r Aipht, o Arnon hyd Jabboc, a hyd yr
Iorddonen: yn awr gan hynny dod hwynt
adref mewn heddwch.
14 A Jephthah a anfonodd drachefn gen-
hadau at frenhin meibion Ammon;
15 Ac a ddywedodd wrtho, Fel hyn y dywed
Jephthah; Ni ddug Israel dir Moab, na thir
meibion Ammon:
16 Ond pan ddaeth Israel i fynu o'r Aipht,
a rhodio trwy yr anialwch, hyd y môr coch,
a dyfod i Cades;
17 Yna Israel a anfonodd genhadau at
frenhin Edom, gan ddywedyd, Gâd i mi
dramwy, attolwg, trwy dy wlad di. Ond ni
wrandawodd brenhin Edom. A hwy a
anfonasant hefyd at frenhin Moab: ond ni
fynnai yntau. Felly Israel a arhosodd yn
Cades.
18 Yna hwy a gerddasant yn yr anialwch,
ac a amgylchynasant wlad Edom, a gwlad
Moab; ac a ddaethant o du codiad haul i
wlad Moab, ac a wersyllasant tu hwnt i
Arnon; ac ni ddaethant o fewn terfyn Moab:
canys Arnon *oedd* derfyn Moab.
19 Ac Israel a anfonodd genhadau at Sehon
brenhin yr Amoriaid, brenhin Hesbon; ac
Israel a ddywedodd wrtho, Gâd i ni dramwy,
attolwg, trwy dy wlad di, hyd fy mangre.
20 Ond nid ymddiriedodd Sehon i Israel
fyned trwy ei derfyn ef: eithr Sehon a gasgl-
odd ei holl bobl, a hwy a wersyllasant yn
Jahaz, ac efe a ymladdodd yn erbyn Israel.
21 Ac ARGLWYDD DDUW Israel a roddodd
Sehon a'i holl bobl yn llaw Israel; a hwy a'i
tarawsant hwynt. Felly Israel a feddiannodd
holl wlad yr Amoriaid, trigolion y wlad
22 Meddiannasant hefyd holl derfynau yr
Amoriaid, o Arnon hyd Jabboc, ac o'r anial-
wch hyd yr Iorddonen.
23 Felly yn awr, ARGLWYDD DDUW Israel
a fwriodd yr Amoriaid allan o flaen ei bobl
Israel: gan hynny *ai* tydi a'i meddiannit hi?
24 Oni feddienni di yr hyn a roddo Cemos
dy dduw i ti i'w feddiannu? Felly yr hyn
oll a oresgyno yr ARGLWYDD ein Duw o'n
blaen ni a feddiannwn ninnau.
25 Ac yn awr, *a wyt* ti yn well 'nâ Balac
mab Sippor, brenhin Moab? a ymrysonodd
efe erioed âg Israel, neu gan ymladd a ym-
laddodd efe i'w herbyn hwy?
26 Pan oedd Israel yn trigo yn Hesbon a'i
threfydd, ac yn Aroer a'i threfydd, ac yn yr
holl ddinasoedd y rhai *sydd* wrth derfynau
Arnon, dri chan mlynedd; paham nad
achubasoch *hwynt* y pryd hwnnw?
27 Am hynny ni phechais i yn dy erbyn di;
ond yr ydwyt ti yn gwneuthur cam â mi,
gan ymladd yn fy erbyn i: yr ARGLWYDD
farnwr a farno heddyw rhwng meibion
Israel a meibion Ammon.
28 Er hynny ni wrandawodd brenhin meib-
ion Ammon ar eiriau Jephthah, y rhai a
anfonodd efe atto.
29 ¶ Yna y daeth yspryd yr ARGLWYDD ar
Jephthah; ac efe a aeth dros Gilead a Ma-
nasseh; ac a aeth dros Mispah Gilead, ac o
Mispah Gilead yr aeth efe drosodd *at* feibion
Ammon.
30 A Jephthah a addunedodd adduned i'r
ARGLWYDD, ac a ddywedodd, Os gan roddi
y rhoddi di feibion Ammon yn fy llaw i;
31 Yna yr hwn a ddelo allan o ddrysau fy
nhŷ i'm cyfarfod, pan ddychwelwyf mewn
heddwch oddi wrth feibion Ammon, a fydd
eiddo yr ARGLWYDD, a mi a'i hoffrymmaf ef
yn boeth-offrwm.
32 ¶ Felly Jephthah a aeth drosodd at feib-
ion Ammon i ymladd yn eu herbyn; a'r
ARGLWYDD a'u rhoddodd hwynt yn ei law
ef.
33 Ac efe a'u tarawodd hwynt o Aroer hyd
oni ddelych di i Minnith, *sef* ugain dinas, a
hyd wastadedd y gwinllannoedd, â lladdfa
fawr iawn. Felly y darostyngwyd meibion
Ammon o flaen meibion Israel.
34 ¶ A Jephthah a ddaeth i Mispah i'w dŷ
ei hun: ac wele, ei ferch yn dyfod allan i'w
gyfarfod â thympanau, ac â dawnsiau, a hi
oedd ei unig *etifedd* ef; nid *oedd* ganddo na
mab na merch ond y hi.
35 A phan welodd efe hi, efe a rwygodd ei
ddillad, ac a ddywedodd, Ah! ah! fy merch,
gan ddarostwng y darostyngaist fi; ti hefyd
wyt *un* o'r rhai sydd yn fy molestu: canys
myfi a agorais fy ngenau wrth yr AR-
GLWYDD, ac ni allaf gilio.
36 A hi a ddywedodd wrtho, Fy nhad, *od*
agoraist dy enau wrth yr ARGLWYDD, gwna
i mi yn ol yr hyn a aeth allan o'th enau; gan
i'r ARGLWYDD wneuthur drosot ti ddïaledd
ar dy elynion, meibion Ammon.
37 Hi a ddywedodd *hefyd* wrth ei thad,
Gwneler i mi y peth hyn: paid â mi ddau
fis, fel yr elwyf i fynu ac i waered ar y myn-
yddoedd, ac yr wylwyf o herwydd fy mor-
wyndod, mi a'm cyfeillesau.
38 Ac efe a ddywedodd, Dos. Ac efe a'i
gollyngodd hi *dros* ddau fis. A hi a aeth â'i
chyfeillesau, ac a wylodd o herwydd ei mor-
wyndod ar y mynyddoedd.
39 Ac ym mhen y ddau fis hi a ddychwelodd
at ei thad: ac efe a wnaeth â hi yr adduned
a addunasai efe: a hi ni adnabuasai wr. A
bu *hyn* yn ddefod yn Israel,

40 Fyned o ferched Israel bob blwyddyn i
alaru am ferch Jephthah y Gileadiad, bedwar
diwrnod yn y flwyddyn.

PENNOD XII.

*1 Yr Ephraimiaid yn cweryla â Jephthah; a
gwŷr Gilead yn eu lladd hwynt, ac yn eu had-
nabod wrth y gair Shibboleth. 7 Marwolaeth
Jephthah. 8 Ibsan, a'i ddeg mab ar hugain,
a'i ddeg merch ar hugain, 11 ac Elon, 13 ac
Abdon, a'i ddeugain mab, a'i ddeg ŵyr ar
hugain, yn barnu Israel.*

A GWYR Ephraim a ymgasglasant, ac a
aethant tu a'r gogledd, ac a ddywedasant
wrth Jephthah, Paham yr aethost ti drosodd
i ymladd yn erbyn meibion Ammon, ac na
elwaist arnom ni i fyned gyd â thi? dy dŷ di
a losgwn ni am dy ben â thân.
2 A Jephthah a ddywedodd wrthynt hwy,
Myfi a'm pobl oeddem yn ymryson yn dost
yn erbyn meibion Ammon; a mi a'ch gelwais
chwi, ond ni waredasoch fi o'u llaw hwynt.
3 A phan welais i nad oeddych yn fy achub,
mi a osodais fy einioes yn fy llaw, ac a euthum
yn erbyn meibion Ammon; a'r ARGLWYDD
a'u rhoddodd hwynt yn fy llaw i: paham
gan hynny y daethoch i fynu attaf fi y dydd
hwn, i ymladd i'm herbyn?
4 Yna Jephthah a gasglodd ynghyd holl
wŷr Gilead, ac a ymladdodd âg Ephraim: a
gwŷr Gilead a darawsant Ephraim, am ddy-
wedyd o honynt hwy, Ffoaduriaid Ephraim
ym mysg yr Ephraimiaid, *ac* ym mysg Ma-
nasseh, *ydych* chwi y Gileadiaid.
5 A'r Gileadiaid a ynnillasant rydau yr Ior-
ddonen o flaen yr Ephraimiaid: a phan
ddywedai yr Ephraimiaid a ddïangasent,
Gedwch i mi fyned drwodd; yna gwŷr Gi-
lead a ddywedent wrtho, Ai Ephratëad *ydwyt*
ti? Os dywedai yntau, Nag ê;
6 Yna y dywedent wrtho, Dywed yn awr,
Shibboleth. Dywedai yntau, Sibboleth: canys
ni fedrai efe lefaru felly. Yna y dalient ef, ac
y lladdent ef wrth rydau yr Iorddonen. A
chwympodd y pryd hwnnw o Ephraim ddwy
fil a deugain.
7 A Jephthah a farnodd Israel chwe blynedd.
Yna y bu farw Jephthah y Gileadiad, ac a
gladdwyd yn *un* o ddinasoedd Gilead.
8 ¶ Ac ar ei ol ef Ibsan o Bethlehem a
farnodd Israel.
9 Ac iddo ef yr oedd deng mab ar hugain, a
deng merch ar hugain, *y rhai* a anfonodd efe
allan, a deng merch ar hugain a ddug efe i'w
feibion oddi allan. Ac efe a farnodd Israel
saith mlynedd.
10 Yna y bu farw Ibsan, ac a gladdwyd yn
Bethlehem.
11 ¶ Ac ar ei ol ef Elon y Zabuloniad a
farnodd Israel: ac efe a farnodd Israel ddeng
mlynedd.
12 Ac Elon y Zabuloniad a fu farw, ac a
gladdwyd yn Ajalon, yng ngwlad Zabulon.
13 ¶ Ac Abdon mab Hilel y Pirathoniad a
farnodd Israel ar ei ol ef.
14 Ac iddo ef yr oedd deugain o feibion, a
deg ar hugain o ŵyrion, yn marchogaeth ar
ddeg a thriugain o ebolion asynod: ac efe a
farnodd Israel wyth mlynedd.
15 Ac Abdon mab Hilel y Pirathoniad a fu
farw; ac a gladdwyd yn Pirathon, yng'wlad
Ephraim, ym mynydd yr Amaleciaid.

PENNOD XIII.

*1 Israel yn llaw y Philistiaid. 2 Angel yn ym-
ddangos i wraig Manoah; 8 ac wedi hynny
i Manoah. 15 Offrwm Manoah, ac adnabod
yr angel. 24 Genedigaeth Samson*

A MEIBION Israel a chwanegasant
wneuthur yr hyn oedd ddrwg yngolwg
yr ARGLWYDD: a'r ARGLWYDD a'u rhodd-
odd hwynt yn llaw y Philistiaid ddeugain
mlynedd.
2 ¶ Ac yr oedd rhyw wr yn Sorah, o dy-
lwyth y Daniaid, a'i enw ef *oedd* Manoah, a'i
wraig ef *oedd* ammhlantadwy, heb esgor.
3 Ac angel yr ARGLWYDD a ymddangosodd
i'r wraig, ac a ddywedodd wrthi, Wele, yn
awr ammhlantadwy *ydwyt* ti, ac heb esgor:
ond ti a feichiogi, ac a esgori ar fab.
4 Ac yn awr, attolwg, ymochel, ac nac ŷf
win na diod gadarn, ac na fwytta ddim aflan.
5 Canys wele, ti a feichiogi, ac a esgori ar
fab; ac ni ddaw ellyn ar ei ben ef: canys
Nazarëad i DDUW fydd y bachgen o'r groth:
ac efe a ddechreu waredu Israel o law y
Philistiaid.
6 ¶ Yna y daeth y wraig ac a fynegodd i'w
gwr, gan ddywedyd, Gwr DUW a ddaeth attaf
fi; a'i bryd ef *oedd* fel pryd angel DUW, yn
ofnadwy iawn: ond ni ofynais iddo o ba le
yr oedd, ac ni fynegodd yntau i mi ei enw.
7 Ond efe a ddywedodd wrthyf, Wele, ti a
feichiogi, ac a esgori ar fab. Ac yn awr nac
ŷf win na diod gadarn, ac na fwytta ddim
aflan: canys Nazarëad i DDUW fydd y bach-
gen, o'r groth hyd ddydd ei farwolaeth.
8 ¶ Yna Manoah a weddïodd ar yr AR-
GLWYDD, ac a ddywedodd, Attolwg, fy ar-
glwydd, gâd i wr DUW yr hwn a anfonaist,
ddyfod eilwaith attom ni, a dysgu i ni beth
a wnelom i'r bachgen a enir.
9 A DUW a wrandawodd ar lef Manoah: ac
angel DUW a ddaeth eilwaith at y wraig, a hi
yn eistedd yn y maes; ond Manoah ei gwr
nid *oedd* gyd â hi.
10 A'r wraig a frysiodd, ac a redodd, ac a
fynegodd i'w gwr, ac a ddywedodd wrtho,
Wele, ymddangosodd y gwr i mi, yr hwn a
ddaeth attaf fi y dydd *arall.*
11 A Manoah a gyfododd, ac a aeth ar ol ei
wraig, ac a ddaeth at y gwr, ac a ddywedodd
wrtho, Ai ti *yw* y gwr a leferaist wrth y
wraig? Dywedodd yntau, *Iê*, myfi.
12 A dywedodd Manoah, Deled yn awr dy
eiriau i ben. Pa fodd y trinwn y bachgen,
ac y gwnawn iddo ef?
13 Ac angel yr ARGLWYDD a ddywedodd
wrth Manoah, Rhag yr hyn oll a ddywedais
wrth y wraig, ymocheled hi.
14 Na fwyttâed o ddim a ddêl allan o'r win-
wydden, nac yfed win na diod gadarn, ac na
fwyttâed ddim aflan: cadwed yr hyn oll a
orchymynais iddi.
15 ¶ A dywedodd Manoah wrth angel yr
ARGLWYDD, Gâd, attolwg, i ni dy attal, tra
y parottôm fynn gafr ger dy fron di.
16 Ac angel yr ARGLWYDD a ddywedodd
wrth Manoah, Pcd attelit fi, ni fwyttâwn
o'th fara di: os gwnei boeth-offrwm, gwna ef
i'r ARGLWYDD. Canys ni wyddai Manoah
mai angel yr ARGLWYDD *oedd* efe.
17 A Manoah a ddywedodd wrth angel yr
ARGLWYDD, Beth *yw* dy enw, fel y'th an-
rhydeddom di pan ddelo dy eiriau *i ben?*
18 Ac angel yr ARGLWYDD a ddywedodd
wrtho, Paham yr ymofyni am fy enw, gan
ei *fod* yn rhyfeddol?
19 Felly Manoah a gymmerth fynn gafr, a
bwyd-offrwm, ac a'i hoffrymmodd ar y graig
i'r ARGLWYDD. A'r *angel* a wnaeth yn rhy-
fedd; a Manoah a'i wraig oedd yn edrych.
20 Canys, pan ddyrchafodd y fflam oddi
ar yr allor tu a'r nefoedd, yna angel yr
ARGLWYDD a ddyrchafodd yn fflam yr
allor: a Manoah a'i wraig oedd yn edrych

ar *hynny;* ac a syrthiasant i lawr ar eu
hwynebau.
21 (Ond ni chwanegodd angel yr ARGLWYDD
ymddangos mwyach i Manoah, nac i'w wraig)
Yna y gwybu Manoah mai angel yr AR-
GLWYDD *oedd* efe.
22 A Manoah a ddywedodd wrth ei wraig,
Gan farw y byddwn feirw; canys gwelsom
DDUW.
23 Ond ei wraig a ddywedodd wrtho ef, Pe
mynnasai yr ARGLWYDD ein lladd ni, ni
dderbyniasai efe boeth-offrwm a bwyd-offrwm
o'n llaw ni, ac ni ddangosasai efe i ni yr holl
bethau hyn, ac ni pharasai efe i ni y pryd hwn
glywed *y fath bethau.*
24 ¶ A'r wraig a ymddûg fab, ac a alwodd
ei enw ef Samson. A'r bachgen a gynnydd-
odd; a'r ARGLWYDD a'i bendithiodd ef.
25 Ac yspryd yr ARGLWYDD a ddechreuodd
ar amseroedd ei gynhyrfu ef y'ngwersyll Dan,
rhwng Sorah ac Estaol.

PENNOD XIV.

*Samson yn deisyf cael gwraig o'r Philistiaid:
6 yn lladd llew yn ei daith; 8 ac wrth ddy-
chwelyd, yn cael mêl yn ei ysgerbwd ef. 10
Gwledd briodas Samson. 12 Ei wraig yn
datguddio ei ddychymmyg ef. 19 Yntau yn
yspeilio deg ar hugain o'r Philistiaid. 20 Ei
wraig ef yn priodi un arall.*

A SAMSON a aeth i waered i Timnath;
ac a ganfu wraig yn Timnath, o ferched
y Philistiaid.
2 Ac efe a ddaeth i fynu, ac a fynegodd i'w
dad ac i'w fam, ac a ddywedodd, Mi a welais
wraig yn Timnath o ferched y Philistiaid:
cymmerwch yn awr honno yn wraig i mi.
3 Yna y dywedodd ei dad a'i fam wrtho,
Onid *oes* ym mysg merched dy frodyr, nac
ym mysg fy holl bobl, wraig, pan ydwyt ti
yn myned i geisio gwraig o'r Philistiaid dien-
waededig? A dywedodd Samson wrth ei
dad, Cymmer hi i mi; canys y mae hi wrth
fy modd i.
4 Ond ni wyddai ei dad ef na'i fam mai oddi
wrth yr ARGLWYDD *yr oedd* hyn, mai ceisio
achos yr oedd efe yn erbyn y Philistiaid:
canys y Philistiaid oedd y pryd hwnnw yn
arglwyddiaethu ar Israel.
5 Yna Samson a aeth i waered, a'i dad a'i
fam, i Timnath; ac a ddaethant hyd win-
llannoedd Timnath: ac wele, genaw llew yn
rhuo yn ei gyfarfod ef.
6 Ac yspryd yr ARGLWYDD a ddaeth yn
rymmus arno ef; ac efe a holltodd *y llew* fel
yr holltid mynn, ac nid *oedd* dim yn ei law
ef; ond ni fynegodd efe i'w dad nac i'w fam
yr hyn a wnelsai.
7 Ac efe a aeth i waered, ac a ymddiddanodd
â'r wraig; ac yr oedd hi wrth fodd Samson.
8 ¶ Ac ar ol ychydig ddyddiau efe a ddy-
chwelodd i'w chymmeryd hi; ac a drodd i
edrych ysgerbwd y llew: ac wele haid o
wenyn a mêl y'nghorph y llew.
9 Ac efe a'i cymmerth yn ei law, ac a gerdd-
odd dan fwytta; ac a ddaeth at ei dad a'i
fam, ac a roddodd iddynt; a hwy a fwyttas-
ant: ond ni fynegodd iddynt hwy, mai o
gorph y llew y cymmerasai efe y mêl.
10 ¶ Felly ei dad ef a aeth i waered at y
wraig; a Samson a wnaeth yno wledd: canys
felly y gwnai y gwŷr ieuaingc.
11 A phan welsant hwy ef, yna y cymmer-
asant ddeg ar hugain o gyfeillion i fod gyd
âg ef.
12 ¶ A Samson a ddywedodd wrthynt,
Rhoddaf i chwi ddychymmyg yn awr: os
gan fynegi y mynegwch ef i mi o fewn saith
niwrnod y wledd, ac a'i cewch; yna y rhodd-
af i chwi ddeg ar hugain o lenllieiniau, a deg
pâr ar hugain o ddillad:
13 Ond os chwi ni fedrwch *ei* fynegi i mi;
yna chwi a roddwch i mi ddeg ar hugain o
lenllieiniau, a deg pâr ar hugain o wisgoedd.
Hwythau a ddywedasant wrtho, Traetha dy
ddychymmyg, fel y clywom ef.
14 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Allan o'r
bwyttâwr y daeth bwyd, ac o'r cryf y daeth
allan felysdra. Ac ni fedrent ddirnad y dy-
chymmyg *mewn* tri diwrnod.
15 Ac yn y seithfed dydd y dywedasant wrth
wraig Samson, Huda dy wr, fel y mynego efe
i ni y dychymmyg; rhag i ni dy losgi di a
thŷ dy dad â thân: ai i'n tlodi ni y'n gwa-
hoddasoch? onid *felly y mae?*
16 A gwraig Samson a wylodd wrtho ef, ac
a ddywedodd, Yn ddiau y mae yn gâs gennyt
fi, ac nid wyt yn fy ngharu: dychymmyg a
roddaist i feibion fy mhobl, ac nis mynegaist
i mi. A dywedodd yntau wrthi, Wele, nis
mynegais i'm tad nac i'm mam: ac a'i myn-
egwn i ti?
17 A hi a wylodd wrtho ef y saith niwrnod
hynny, tra yr oeddid yn cynnal y wledd: ac
ar y seithfed dydd y mynegodd efe iddi hi;
canys yr oedd hi yn ei flino ef: a hi a fyneg-
odd y dychymmyg i feibion ei phobl.
18 A gwŷr y ddinas a ddywedasant wrtho
ef y seithfed dydd, cyn machludo yr haul,
Beth *sydd* felysach nâ mêl? a pheth gryfach
nâ llew? Dywedodd yntau wrthynt, Oni
buasai i chwi aredig â'm hanner i, ni chaw-
sech allan fy nychymmyg.
19 ¶ Ac yspryd yr ARGLWYDD a ddaeth
arno ef; ac efe a aeth i waered i Ascalon, ac
a darawodd o honynt ddeg ar hugain, ac a
gymmerth eu hyspail, ac a roddodd y parau
dillad i'r rhai a fynegasant y dychymmyg:
a'i ddigllonedd ef a lidiodd, ac efe a aeth i
fynu i dŷ ei dad.
20 A rhoddwyd gwraig Samson i'w gyfaill ef
ei hun, yr hwn a gymmerasai efe yn gyfaill.

PENNOD XV.

1 *Samson yn cael nâg am ei wraig. 3 Yntau
yn llosgi ŷd y Philistiaid â llwynogod ac â
ffaglau. 6 Y Philistiaid yn llosgi ei wraig ef
a'i thad. 7 Samson yn eu taro hwynt glun
a morddwyd. 9 Gwŷr Judah yn ei rwymo ef,
ac yn ei draddodi i'r Philistiaid. 14 Yntau
yn eu lladd hwynt â gên asyn. 18 Duw yn
gwneuthur y ffynnon En-haccore iddo ef yn
Lehi.*

AC wedi talm o ddyddiau, yn amser cyn-
hauaf y gwenith, Samson a aeth i ym-
weled â'i wraig â mynn gafr; ac a ddywedodd,
Mi a âf i mewn at fy ngwraig i'r ystafell.
Ond ni chaniattâe ei thad hi iddo ef fyned i
mewn.
2 A'i thad a lefarodd, gan ddywedyd, Tyb-
iaswn i ti ei chasâu hi; am hynny y rhoddais
hi i'th gyfaill di: onid *yw* ei chwaer ieuangaf
yn lanach nâ hi? bydded *honno* i ti, attolwg,
yn ei lle hi.
3 ¶ A Samson a ddywedodd wrthynt, Difei-
ach ydwyf y waith hon nâ'r Philistiaid, er i
mi wneuthur niwed iddynt.
4 A Samson a aeth ac a ddaliodd dri chant
o lwynogod; ac a gymmerth ffaglau, ac a
drodd gynffon at gynffon, ac a osododd un
ffagl rhwng dwy gynffon yn y canol.
5 Ac efe a gynneuodd dân yn y ffaglau, ac
a'u gollyngodd *hwynt* i ydau y Philistiaid;
ac a losgodd hyd yn nôd y dasau, a'r ŷd ar ei
droed, y gwinllannoedd *hefyd, a'r* olew-wydd.
6 ¶ Yna y Philistiaid a ddywedasant, Pwy
a wnaeth hyn? Hwythau a ddywedasant,

Samson daw y Timniad; am iddo ddwyn ei
wraig ef, a'i rhoddi i'w gyfaill ef. A'r Phil-
istiaid a aethant i fynu, ac a'i llosgasant hi
a'i thad â thân.
7 ¶ A dywedodd Samson wrthynt, Er i
chwi wneuthur fel hyn, etto mi a ymddïalaf
arnoch chwi; ac wedi *hynny* y peidiaf.
8 Ac efe a'u tarawodd hwynt glun a mordd-
wyd â lladdfa fawr: ac efe a aeth i waered,
ac a arhosodd y'nghoppa craig Etam.
9 ¶ Yna y Philistiaid a aethant i fynu, ac a
wersyllasant yn Judah, ac a ymdaenasant yn
Lehi.
10 A gwŷr Judah a ddywedasant, Paham y
daethoch i fynu i'n herbyn ni? Dywedasant
hwythau, I rwymo Samson y daethom i fynu,
i wneuthur iddo ef fel y gwnaeth yntau i
ninnau.
11 Yna tair mil o wŷr o Judah a aethant i
goppa craig Etam, ac a ddywedasant wrth
Samson, Oni wyddost ti *fod* y Philistiaid yn
arglwyddiaethu arnom ni? paham gan hynny
y gwnaethost hyn â ni? Dywedodd yntau
wrthynt, Fel y gwnaethant hwy i mi, felly y
gwneuthum innau iddynt hwythau.
12 Dywedasant hwythau wrtho, I'th rwymo
di y daethom i waered, *ac* i'th roddi *yn* llaw
y Philistiaid. A Samson a ddywedodd wrth-
ynt, Tyngwch wrthyf, na ruthrwch arnaf fi
eich hunain.
13 Hwythau a'i hattebasant ef, gan ddy-
wedyd, Na *ruthrwn:* eithr gan rwymo y'th
rwymwn di, ac y'th roddwn yn eu llaw
hwynt; ond ni'th laddwn di. A rhwymasant
ef â dwy râff newydd, ac a'i dygasant ef i
fynu o'r graig.
14 ¶ *A* phan ddaeth efe i Lehi, y Philistiaid
a floeddiasant wrth gyfarfod âg ef. Ac yspryd
yr ARGLWYDD a ddaeth arno ef: a'r rhaffau
oedd am ei freichiau a aethant fel llin a losg-
asid yn tân, a'r rhwymau a ddattodasant
oddi am ei ddwylaw ef.
15 Ac efe a gafodd ên asyn îr; ac a estynodd
ei law, ac a'i cymmerodd, ac a laddodd â hi
fil o wyr.
16 A Samson a ddywedodd, A gên asyn,
pentwr ar bentwr; â gên asyn y lleddais fil
o wŷr.
17 A phan orphenodd efe lefaru, yna efe a
daflodd yr ên o'i law, ac a alwodd y lle
hwnnw Ramath-lehi.
18 ¶ Ac efe a sychedodd yn dost; ac a lef-
odd ar yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd, Tydi
a roddaist yn llaw dy was yr ymwared mawr
yma: ac yn awr a fyddaf fi farw gan syched,
a syrthio yn llaw y rhai dïenwaededig?
19 Ond Duw a holltodd y cilddant *oedd* yn
yr ên, fel y daeth allan ddwfr o hono; ac efe
a yfodd, a'i yspryd a ddychwelodd, ac efe a
adfywiodd: am hynny y galwodd efe ei henw
En-haccore, yr hon *sydd* yn Lehi hyd y dydd
hwn.
20 Ac efe a farnodd Israel yn nyddiau y
Philistiaid ugain mlynedd.

PENNOD XVI.

1 *Samson yn dïangc yn Gazah, ac yn dwyn ymaith ddrysau porth y ddinas.* 4 *Dalilah, wedi ei gwobri gan y Philistiaid, yn hudo Samson.* 6 *Yntau yn ei thwyllo hi deirgwaith.* 15 *Hithau o'r diwedd yn ei orchfygu ef.* 21 *Y Philistiaid yn ei ddala, ac yn tynnu ei lygaid ef.* 22 *Yntau wedi adnewyddu ei gryfder, yn tynnu y tŷ i lawr am ben y Philistiaid, ac yn marw.*

YNA Samson a aeth i Gazah; ac a ganfu
yno butteinwraig, ac a aeth i mewn
atti hi.
2 *A mynegwyd* i'r Gaziaid, gan ddywedyd,
Daeth Samson yma. A hwy a gylchynasant,
ac a gynllwynasant iddo, ar hyd y nos, ym
mhorth y ddinas; ac a fuant ddistaw ar hyd
y nos, gan ddywedyd, Y bore pan oleuo hi,
ni a'i lladdwn ef.
3 A Samson a orweddodd hyd hanner nos;
ac a gyfododd ar hanner nos, ac a ymaflodd
yn nrysau porth y ddinas, ac yn y ddau bost,
ac a aeth ymaith â hwynt ynghyd â'r barr,
ac a'*u* gosododd ar ei ysgwyddau, ac a'u dug
hwynt i fynu i ben bryn *sydd* gyferbyn a
Hebron.
4 ¶ Ac wedi hyn efe a garodd wraig yn
nyffryn Sorec, a'i henw Dalilah.
5 Ac arglwyddi y Philistiaid a aethant i fynu
atti hi, ac a ddywedasant wrthi, Huda ef, ac
edrych ym mha *le y mae* ei fawr nerth ef, a
pha fodd y gorthrechwn ef, fel y rhwymom
ef i'w gystuddio: ac ni a roddwn i ti bob un
fil a chant o arian.
6 A Dalilah a ddywedodd wrth Samson,
Mynega i mi, attolwg, ym mha *fan y mae* dy
fawr nerth di, ac â pha beth y'th rwymid i'th
gystuddio.
7 A Samson a ddywedodd wrthi, Pe rhwym-
ent fi â saith o wdyn irion, y rhai ni
sychasai; yna y gwanhychwn, ac y byddwn
fel gwr arall.
8 Yna arglwyddi y Philistiaid a ddygasant
i fynu atti hi saith o wdyn irion, y rhai ni
sychasent; a hi a'i rhwymodd ef â hwynt.
9 (A chynllwynwyr *oedd* yn aros ganddi
mewn ystafell) A hi a ddywedodd wrtho ef,
Y mae y Philistiaid arnat ti, Samson. Ac
efe a dorrodd y gwdyn, fel y torrir edau garth
wedi cyffwrdd *â'r* tân: felly ni wybuwyd ei
gryfder ef.
10 A dywedodd Dalilah wrth Samson, Ti
a'm twyllaist, ac a ddywedaist gelwydd wrth-
yf: yn awr mynega i mi, attolwg, â pha beth
y gellid dy rwymo.
11 Ac efe a ddywedodd wrthi, Pe gan rwymo
y rhwyment fi â rhaffau newyddion, y rhai
ni wnaethpwyd gwaith â hwynt; yna y
gwanhychwn, ac y byddwn fel gwr arall.
12 Am hynny Dalilah a gymmerth raffau
newyddion, ac a'i rhwymodd ef â hwynt; ac
a ddywedodd wrtho, *Y mae* y Philistiaid
arnat ti, Samson. (Ac *yr oedd* cynllwynwyr
yn aros mewn ystafell) Ac efe a'u torrodd
hwynt oddi am ei freichiau fel edau.
13 A Dalilah a ddywedodd wrth Samson,
Hyd yn hyn y twyllaist fi, ac y dywedaist
gelwydd wrthyf: mynega i mi, â pha beth
y'th rwymid. Dywedodd yntau wrthi hi, Pe
plethit ti saith gudyn fy mhen ynghyd â'r
we.
14 A hi a'i gwnaeth yn sicr â'r hoel; ac a
ddywedodd wrtho ef, *Y mae* y Philistiaid
arnat ti, Samson. Ac efe a ddeffrôdd o'i
gwsg, ac a aeth ymaith â hoel y garfan, ac
â'r we.
15 ¶ A hi a ddywedodd wrtho ef, Pa fodd
y dywedi, Cu gennyf dydi, a'th galon heb
fod gyd â mi? Teirgwaith bellach y'm twyll-
aist, ac ni fynegaist i mi ym mha *fan y mae*
dy fawr nerth.
16 Ac o herwydd ei bod hi yn ei flino ef â'i
geiriau beunydd, ac yn ei boeni ef; ei enaid
a ymofidiodd i farw:
17 Ac efe a fynegodd iddi ei holl galon; ac
a ddywedodd wrthi, Ni ddaeth ellyn ar fy
mhen i: canys Nazarëad i DDUW *ydwyf* fi o
groth fy mam. Pe eillid fi, yna y ciliai fy
nerth oddi wrthyf, ac y gwanhychwn, ac y
byddwn fel gwr *arall.*
18 A phan welodd Dalilah fynegi o hono ef

iddi hi ei holl galon, hi a anfonodd ac a
alwodd am bendefigion y Philistiaid, gan
ddywedyd, Deuwch i fynu unwaith; canys
efe a fynegodd i mi ei holl galon. Yna ar-
glwyddi y Philistiaid a ddaethant i fynu atti
hi, ac a ddygasant arian yn eu dwylaw.
19 A hi a wnaeth iddo gysgu ar ei gliniau;
ac a alwodd ar wr, ac a barodd eillio saith
gudyn ei ben ef: a hi a ddechreuodd ei gys-
tuddio ef; a'i nerth a ymadawodd oddi wrtho.
20 A hi a ddywedodd, *Y mae* y Philistiaid
arnat ti, Samson. Ac efe a ddeffrôdd o'i
gwsg, ac a ddywedodd, Af allan y waith hon
fel cynt, ac ymysgydwaf. Ond ni wyddai efe
fod yr ARGLWYDD wedi cilio oddi wrtho.
21 ¶ Ond y Philistiaid a'i daliasant ef, ac a
dynnasant ei lygaid ef, ac a'i dygasant ef i
waered i Gazah, ac a'i rhwymasant ef â gef-
ynnau pres; ac yr oedd efe yn malu yn y
carchardy.
22 Eithr gwallt ei ben ef a ddechreuodd dyfu
drachefn, ar ol ei eillio.
23 Yna arglwyddi y Philistiaid a ymgasglas-
ant i aberthu aberth mawr i Dagon eu duw,
ac i orfoleddu: canys dywedasant, Ein duw
ni a roddodd Samson ein gelyn yn ein llaw
ni.
24 A phan welodd y bobl ef, hwy a ganmol-
asant eu duw: canys dywedasant, Ein duw
ni a roddodd ein gelyn yn ein dwylaw ni, yr
hwn oedd yn anrheithio ein gwlad ni, yr hwn
a laddodd lawer o honom ni.
25 A phan oedd eu calon hwynt yn llawen,
yna y dywedasant, Gelwch am Samson, i beri
i ni chwerthin. A hwy a alwasant am Sam-
son o'r carchardy, fel y chwareuai o'u blaen
hwynt; a hwy a'i gosodasant ef rhwng y
colofnau.
26 A Samson a ddywedodd wrth y llangc
oedd yn ymaflyd yn ei law ef, Gollwng, a
gâd i mi gael gafael ar y colofnau y mae y tŷ
yn sefyll arnynt, fel y pwyswyf arnynt.
27 A'r tŷ oedd yn llawn o wŷr a gwragedd;
a holl arglwyddi y Philistiaid *oedd* yno: ac
ar y nen *yr oedd* ynghylch tair mil o wŷr a
gwragedd yn edrych tra yr ydoedd Samson
yn chwarae.
28 A Samson a alwodd ar yr ARGLWYDD,
ac a ddywedodd, O Arglwydd IOR, cofia fi,
attolwg, a nertha fi, attolwg, yn unig y waith
hon, O DDUW, fel y dialwyf *âg* un dialedd ar
y Philistiaid am fy nau lygad.
29 A Samson a ymaflodd yn y ddwy golofn
ganol, y rhai yr oedd y tŷ yn sefyll arnynt,
ac a ymgynnaliodd wrthynt, un yn ei dde-
heulaw, a'r llall yn ei law aswy.
30 A dywedodd Samson, Bydded farw fy
einioes gyd â'r Philistiaid. Ac efe a ym-
grymmodd â'*i holl* nerth; a syrthiodd y tŷ
ar y pendefigion, ac ar yr holl bobl *oedd*
ynddo: a'r meirw y rhai a laddodd efe wrth
farw, oedd fwy nag a laddasai efe yn ei
fywyd.
31 A'i frodyr ef, a holl dŷ ei dad ef, a ddaeth-
ant i waered, ac a'i cymmerasant ef, ac a'i
dygasant i fynu, ac a'i claddasant ef rhwng
Sorah ac Estaol, ym meddrod Manoah ei dad.
Ac efe a farnasai Israel ugain mlynedd.

PENNOD XVII.

1 *Ei fam yn gwneuthur delwau o'r arian a
ladrattasai Micah, ac a roisai yn eu hol.* 5
Yntau yn gwneuthur gwisgoedd iddynt; 7
ac yn cyflogi Lefiad i fod yn offeiriad iddo.

AC yr oedd gwr o fynydd Ephraim, a'i
enw Micah.
2 Ac efe a ddywedodd wrth ei fam, Y mil
a'r can *sicl* arian a ddygpwyd oddi arnat,
ac y rhegaist *am danynt*, ac y dywedaist
hefyd lle y clywais; wele, yr arian gyd â
mi, myfi a'i cymmerais. A dywedodd ei
fam, Bendigedig *fyddych*, fy mab, gan yr
ARGLWYDD.
3 A phan roddodd efe y mil a'r can *sicl* arian
adref i'w fam, ei fam a ddywedodd, Gan gys-
segru y cyssegraswn yr arian i'r ARGLWYDD
o'm llaw, i'm mab, i wneuthur delw gerfiedig
a thoddedig: am hynny yn awr mi a'i rhodd-
af eilwaith i ti.
4 Etto efe a dalodd yr arian i'w fam. A'i
fam a gymmerth ddau can *sicl* o arian, ac a'u
rhoddodd i'r toddydd; ac efe a'u gwnaeth yn
ddelw gerfiedig, a thoddedig: a hwy a fuant
yn nhŷ Micah.
5 A chan y gwr hwn Micah *yr oedd* tŷ
duwiau; ac efe a wnaeth ephod, a theraphim,
ac a gyssegrodd un o'i feibion i fod yn offeir-
iad iddo.
6 Yn y dyddiau hynny nid *oedd* brenhin yn
Israel; ond pob un a wnai *yr hyn oedd* un-
iawn yn ei olwg ei hun.
7 ¶ Ac yr oedd gwr ieuangc o Bethlehem
Judah, o dylwyth Judah, a Lefiad *oedd* efe;
ac efe a ymdeithiai yno.
8 A'r gwr a aeth allan o'r ddinas o Bethle-
hem Judah, i drigo pa le bynnag y caffai *le*:
ac efe a ddaeth i fynydd Ephraim i dŷ Micah,
yn ei ymdaith.
9 A Micah a ddywedodd wrtho, O ba le y
daethost ti? Dywedodd yntau wrtho, Lefiad
ydwyf o Bethlehem Judah; a myned yr ydwyf
i drigo lle caffwyf *le*.
10 A Micah a ddywedodd wrtho, Trig gyd
â mi, a bydd i mi yn dad ac yn offeiriad; a
mi a roddaf i ti ddeg *sicl* o arian bob blwyddyn,
a phâr o ddillad, a'th luniaeth. Felly y Lefiad
a aeth i mewn.
11 A'r Lefiad a fu foddlawn i aros gyd â'r
gwr; a'r gwr ieuangc oedd iddo fel un o'i
feibion.
12 A Micah a urddodd y Lefiad; a'r gwr
ieuangc fu yn offeiriad iddo, ac a fu yn nhŷ
Micah.
13 Yna y dywedodd Micah, Yn awr y gwn
y gwna yr ARGLWYDD ddaioni i mi; gan fod
Lefiad gennyf yn offeiriad.

PENNOD XVIII.

1 *Meibion Dan yn anfon pumwr i geisio iddynt
etifeddiaeth.* 3 *Hwythau wrth dŷ Micah yn
ymgynghori â Jonathan; ac yn cael cysur i
fyned rhagddynt:* 7 *yn chwilio Lais, ac yn
dwyn newyddion gobeithfawr.* 11 *Danfon
chwe chant o wŷr i osod ar y dref.* 14 *A'r rhai
hynny ar y ffordd yn yspeilio Micah am ei
offeiriaid a'i greiriau;* 27 *ac yn ynnill Lais,
ac yn ei galw hi Dan;* 30 *ac yn gosod i fynu
ddelw-addoliaeth, lle y cafodd Jonathan yr
offeiriadaeth yn etifeddiaeth iddo.*

YN y dyddiau hynny nid *oedd* brenhin
yn Israel: ac yn y dyddiau hynny
llwyth y Daniaid oedd yn ceisio iddynt
etifeddiaeth i drigo; canys ni syrthiasai
iddynt hyd y dydd hwnnw etifeddiaeth ym
mysg llwythau Israel.
2 A meibion Dan a anfonasant o'u tylwyth
bump o wŷr o'u bro, gwŷr grymmus, o
Sorah, ac o Estaol, i ysbïo y wlad, *ac* i'w
chwilio; ac a ddywedasant wrthynt, Ewch,
chwiliwch y wlad. A phan ddaethant i
fynydd Ephraim i dŷ Micah, hwy a lettyas-
ant yno.
3 Pan *oeddynt* hwy wrth dŷ Micah, hwy a
adnabuant lais y gwr ieuangc y Lefiad: ac
a droisant yno, ac a ddywedasant wrtho,

Pwy a'th ddug di yma? a pheth yr ydwyt ti
yn ei wneuthur *yma?* a pheth *sydd* i ti yma?
4 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Fel hyn ac
fel hyn y gwnaeth Micah i mi; ac efe a'm
cyflogodd i, a'i offeiriad *ef* ydwyf fi.
5 A hwy a ddywedasant wrtho ef, Ym-
gynghora, attolwg, â Duw, fel y gwypom a
lwydda ein ffordd yr ydym ni yn rhodio arni.
6 A'r offeiriad a ddywedodd wrthynt, Ewch
mewn heddwch: ger bron yr Arglwydd *y*
mae eich ffordd chwi, yr hon a gerddwch.
7 ¶ Yna y pùmwr a aethant ymaith, ac a
ddaethant i Lais; ac a welsant y bobl *oedd*
ynddi yn trigo mewn diogelwch, yn ol arfer
y Sidoniaid, yn llonydd ac yn ddïofal; ac nid
oedd swyddwr yn y wlad, yr hwn a allai eu
gyrru *hwynt* i gywilydd mewn dim: a phell
oeddynt oddi wrth y Sidoniaid, ac heb neges-
au rhyngddynt â neb.
8 A hwy a ddaethant at eu brodyr i Sorah ac
Estaol. A'u brodyr a ddywedasant wrthynt,
Beth *a ddywedwch* chwi?
9 Hwythau a ddywedasant, Cyfodwch, ac
awn i fynu arnynt: canys gwelsom y wlad;
ac wele, da iawn *yw* hi. Ai tewi yr *ydych*
chwi? na ddiogwch fyned, i ddyfod i mewn
i feddiannu y wlad.
10 Pan eloch, chwi a ddeuwch at bobl
ddïofal, a gwlad ehang: canys Duw a'i rhodd-
odd hi yn eich llaw chwi: *sef* lle nid *oes*
ynddo eisieu dim a'r *y sydd* ar y ddaear.
11 ¶ Ac fe aeth oddi yno, o dylwyth y
Daniaid, O Sorah ac o Estaol, chwe channwr,
wedi ymwregysu âg arfau rhyfel.
12 A hwy a aethant i fynu, ac a wersyllasant
yn Ciriath-jearim, yn Judah: am hynny y
galwasant y fan honno Mahaneh Dan, hyd
y dydd hwn: wele, *y mae* o'r tu ol i Ciriath-
jearim.
13 A hwy a aethant oddi yno i fynydd E-
phraim, ac a ddaethant hyd dŷ Micah.
14 ¶ A'r pùmwr, y rhai a aethent i chwilio
gwlad Lais, a lefarasant, ac a ddywedasant
wrth eu brodyr, Oni wyddoch chwi fod yn y
tai hyn ephod a theraphim, a delw gerfiedig,
a thoddedig? gan hynny ystyriwch yn awr
beth a wneloch.
15 A hwy a droisant tu ag yno; ac a ddaeth-
ant hyd dŷ y gwr ieuangc y Lefiad, i dŷ
Micah; ac a gyfarchasant well iddo.
16 A'r chwe channwr, y rhai oedd wedi eu
gwregysu âg arfau rhyfel, oedd yn sefyll *wrth*
ddrws y porth, *sef* y rhai *oedd* o feibion Dan.
17 A'r pùmwr, y rhai a aethent i chwilio y
wlad, a esgynasant, *ac* a aethant i mewn yno;
ac a ddygasant ymaith y ddelw gerfiedig, a'r
ephod, a'r teraphim, a'r ddelw doddedig: a'r
offeiriad oedd yn sefyll wrth ddrws y porth,
gyd â'r chwe channwr *oedd* wedi ymwregysu
âg arfau rhyfel.
18 A'r rhai hyn a aethant i dŷ Micah, ac a
ddygasant ymaith y ddelw gerfiedig, yr ephod,
a'r teraphim, a'r ddelw doddedig. Yna yr
offeiriad a ddywedodd wrthynt, Beth yr ydych
chwi yn ei wneuthur?
19 Hwythau a ddywedasant wrtho, Taw
sôn; gosod dy law ar dy safn, a thyred gyd â
ni, a bydd i ni yn dad ac yn offeiriad: *ai*
gwell i ti fod yn offeiriad i dŷ un gwr, nâ'th
fod yn offeiriad i lwyth ac i deulu yn Israel?
20 A da fu gan galon yr offeiriad; ac efe a
gymmerth yr ephod, a'r teraphim, a'r ddelw
gerfiedig, ac a aeth ym mysg y bobl.
21 A hwy a droisant, ac a aethant ymaith;
ac a osodasant y plant, a'r anifeiliaid, â'r
clud, o'u blaen.
22 ¶ *A* phan oeddynt hwy ennyd oddi wrth
dŷ Micah, y gwŷr *oedd* yn y tai wrth dŷ
Micah a ymgasglasant, ac a erlidiasant feibion
Dan.
23 A hwy a waeddasant ar feibion Dan.
Hwythau a droisant eu hwynebau, ac a ddy-
wedasant wrth Micah, Beth *a ddarfu* i ti, pan
wyt yn dyfod â'r fath fintai?
24 Yntau a ddywedodd, Fy nuwiau, y rhai
a wneuthum i, a ddygasoch chwi ymaith, a'r
offeiriad, ac a aethoch i ffordd: a pheth *sydd*
gennyf fi mwyach? a pha beth *yw* hyn a
ddywedwch wrthyf, Beth *a ddarfu* i ti?
25 A meibion Dan a ddywedasant wrtho, Na
âd glywed dy lef yn ein mysg ni; rhag i wŷr
digllawn ruthro arnat ti, a cholli o honot dy
einioes, ac einioes dy deulu.
26 A meibion Dan a aethant i'w ffordd. A
phan welodd Micah eu *bod* hwy yn gryfach
nag ef, efe a drodd, ac a ddychwelodd i'w dŷ.
27 A hwy a gymmerasant *y pethau* a wnaeth-
ai Micah, a'r offeiriad oedd ganddo ef, ac a
ddaethant i Lais, at bobl lonydd a dïofal; ac
a'u tarawsant hwy â min y cleddyf, ac a
losgasant y ddinas â thân.
28 Ac nid *oedd* waredydd; canys pell *oedd*
hi oddi wrth Sidon, ac nid *oedd* negesau
rhyngddynt â neb; hefyd *yr oedd* hi yn y
dyffryn *oedd* wrth Beth-rehob: a hwy a
adeiladasant ddinas, ac a drigasant ynddi.
29 A hwy a alwasant enw y ddinas Dan,
yn ol enw Dan eu tad, yr hwn a anesid i
Israel: er hynny Lais *oedd* enw y ddinas ar
y cyntaf.
30 ¶ A meibion Dan a osodasant i fynu
iddynt y ddelw gerfiedig: a Jonathan mab
Gerson, mab Manasseh, efe a'i feibion, fuant
offeiriaid i lwyth Dan hyd ddydd caethglud-
iad y wlad.
31 A hwy a osodasant i fynu iddynt y ddelw
gerfiedig a wnaethai Micah, yr holl ddyddiau
y bu tŷ Dduw yn Siloh.

PENNOD XIX.

1 *Lefiad yn myned i Bethlehem i gyrchu ei wraig adref.* 16 *Hen wr yn ei groesawu ef i'w dŷ yn Gibeah.* 22 *Y Gibeoniaid yn gwneuthur cam â'i ordderch ef, fel y bu hi farw.* 29 *Yntau yn ei rhannu hi yn ddeuddeg darn, i'w danfon at y deuddeg llwyth.*

AC yn y dyddiau hynny, pan nad *oedd*
frenhin yn Israel, yr oedd rhyw Lefiad
yn aros yn ystlysau mynydd Ephraim, ac efe
a gymmerodd iddo ordderchwraig o Bethle-
hem Judah.
2 A'i ordderchwraig a butteiniodd yn ei
erbyn ef, ac a aeth ymaith oddi wrtho ef i dŷ
ei thad, i Bethlehem Judah; ac yno y bu hi
bedwar mis o ddyddiau.
3 A'i gwr hi a gyfododd, ac a aeth ar ei hol,
i ddywedyd yn dêg wrthi hi, *ac* i'w throi
adref; a'i langc *oedd* gyd âg ef, a chwpl o
asynod. A hi a'i dug ef i mewn i dŷ ei thad:
a phan welodd tad y llangces ef, bu lawen
ganddo gyfarfod âg ef.
4 A'i chwegrwn ef, tad y llangces, a'i
daliodd ef *yno;* ac efe a dariodd gyd âg ef
dridiau. Felly bwyttasant ac yfasant, a llet-
tyasant yno.
5 A'r pedwerydd dydd y cyfodasant yn fore;
yntau a gyfododd i fyned ymaith. A thad y
llangces a ddywedodd wrth ei ddaw. Nertha
dy galon â thammaid o fara, ac wedi hynny
ewch ymaith.
6 A hwy a eisteddasant, ac a fwyttasant ill
dau ynghyd, ac a yfasant. A thad y llangces
a ddywedodd wrth y gwr, Bydd foddlawn,
attolwg, ac aros dros nos, a llawenyched dy
galon.
7 A phan gyfododd y gwr i fyned ymaith, ei

chwegrwn a fu daer arno: am hynny efe a
drodd ac a lettyodd yno.
8 Ac efe a gyfododd yn fore y pummed dydd
i fyned ymaith. A thad y llangces a ddy-
wedodd, Cysura dy galon, attolwg. A hwy a
drigasant hyd brydnawn, ac a fwyttasant ill
dau.
9 A phan gyfododd y gwr i fyned ymaith,
efe a'i ordderch, a'i langc; ei chwegrwn, tad
y llangces, a ddywedodd wrtho, Wele, yn
awr, y dydd a laesodd i hwyrhâu; arhoswch
dros nos, attolwg: wele yr haul yn machludo;
trig yma, fel y llawenycho dy galon; a chod-
wch yn fore y fory i'ch taith, fel yr elych i'th
babell.
10 A'r gwr ni fynnai aros dros nos; eithr
cyfododd, ac a aeth ymaith: a daeth hyd ar
gyfer Jebus (hon *yw* Jerusalem) a chyd âg ef
gwpl o asynod llwythog, a'i ordderchwraig
gyd âg ef.
11 A phan *oeddynt* hwy wrth Jebus, yr oedd
y dydd ar ddarfod; a'r llangc a ddywedodd
wrth ei feistr, Tyred, attolwg, trown i ddinas
hon y Jebusiaid, a llettywn ynddi.
12 A'i feistr a ddywedodd wrtho, Ni thrown
ni i ddinas estron nid *yw* o feibion Israel;
eithr nyni a âwn hyd Gibeah.
13 Ac efe a ddywedodd wrth ei langc, Tyred,
a nesâwn i un o'r lleoedd hyn, i lettya dros
nos, yn Gibeah, neu Ramah.
14 Felly y cerddasant, ac yr aethant: a'r haul
a fachludodd arnynt wrth Gibeah *eiddo* Ben-
jamin.
15 A hwy a droisant yno, i fyned i mewn i
lettya i Gibeah. Ac efe a ddaeth i mewn, ac
a eisteddodd yn heol y ddinas: canys nid *oedd*
neb a'u cymmerai hwynt i *w* dy i lettya.
16 ¶ Ac wele, wr hen yn dyfod o'i waith o'r
maes yn yr hwyr; a'r gwr *oedd* o fynydd E-
phraim, ond ei fod ef yn ymdaith yn Gibeah;
a gwŷr y lle hwnnw *oedd* feibion Jemini.
17 Ac efe a ddyrchafodd ei lygaid, ac a ganfu
wr yn ymdaith yn heol y ddinas: a'r hen wr
a ddywedodd, I ba le yr âi di? ac o ba le y
daethost?
18 Yntau a ddywedodd wrtho, Tramwyo yr
ydym ni o Bethlehem Judah, i ystlys mynydd
Ephraim, o'r lle y'm *henyw:* a mi a euthum
hyd Bethlehem Judah, a myned *yr ydwyf* i
dŷ yr ARGLWYDD; ac nid *oes* neb a'm derbyn
i dŷ.
19 Y mae *gennym ni* wellt ac ebran hefyd
i'n hasynod; a bara hefyd a gwin i mi ac i'th
law-forwyn, ac i'r llangc *sydd* gyd â'th weis-
ion: nid *oes* eisieu dim.
20 A'r hen wr a ddywedodd, Tangnefedd i
ti: bydded dy holl eisieu arnaf fi; yn unig na
lettya yn yr heol.
21 Felly efe a'i dug ef i mewn i'w dŷ, ac a
borthodd yr asynod: a hwy a olchasant eu
traed, ac a fwyttasant ac a yfasant.
22 ¶ A phan oeddynt hwy yn llawenhâu
eu calon, wele, gwŷr y ddinas, rhai o feibion
Belial, a amgylchynasant y tŷ, a gurasant y
drws, ac a ddywedasant wrth berchen y tŷ,
sef yr hen wr, gan ddywedyd, Dwg allan y
gwr a ddaeth i mewn i'th dŷ, fel yr adnabydd-
om ef.
23 A'r gwr, perchen y tŷ, a aeth allan attynt,
ac a ddywedodd wrthynt, Nag ê, fy mrodyr,
nag ê, attolwg, na wnewch mor ddrygionus:
gan i'r gwr hwn ddyfod i'm tŷ i, na wnewch
yr ysgelerder hyn.
24 Wele, fy merch, yr hon *sydd* forwyn, a'i
ordderch yntau; dygaf hwynt allan yn awr,
a darostyngwch hwynt, a gwnewch iddynt yr
hyn fyddo da yn eich golwg: ond i'r gwr hwn
na wnewch mor ysgeler.
25 Ond ni wrandawai y gwŷr arno: am
hynny y gwr a ymaflodd yn ei ordderch, ac
a'i dug hi allan attynt hwy. A hwy, a'i
hadnabuant hi, ac a wnaethant *gam* â hi yr
holl nos hyd y bore: a phan gyfododd y
wawr, hwy a'i gollyngasant hi ymaith.
26 Yna y wraig a ddaeth, pan ymddangos-
odd y bore, ac a syrthiodd wrth ddrws tŷ y
gwr *yr oedd* ei harglwydd ynddo, hyd oleuni
y dydd.
27 A'i harglwydd a gyfododd y bore, ac a
agorodd ddrysau y tŷ, ac a aeth allan i fyned
i'w daith: ac wele, ei ordderchwraig ef wedi
cwympo wrth ddrws y tŷ, a'i dwy law ar y
trothwy.
28 Ac efe a ddywedodd wrthi, Cyfod, fel yr
elom ymaith. Ond nid oedd yn atteb. Yna
efe a'i cymmerth hi ar yr asyn; a'r gwr a
gyfododd, ac a aeth ymaith i'w fangre.
29 ¶ A phan ddaeth i'w dŷ, efe a gymmerth
gyllell, ac a ymaflodd yn ei ordderch, ac a'i
darniodd hi, *ynghyd* â'i hesgyrn, yn ddeu-
ddeg darn, ac a'i hanfonodd hi i holl derfynau
Israel.
30 A phawb a'r a welodd *hynny,* a ddywed-
odd, Ni wnaethpwyd ac ni welwyd y fath
beth, er y dydd y daeth meibion Israel o
wlad yr Aipht, hyd y dydd hwn: ystyriwch
ar hynny, ymgynghorwch, a thraethwch *eich
meddwl.*

PENNOD XX.

1 *Y Lefiad, mewn cymmanfa gyffredinol, yn
dangos ei gam ar gyhoedd. 8 Barn y gym-
manfa. 12 Gwŷr Benjamin, wedi eu dyfyn,
yn ymgasglu yn erbyn yr Israeliaid. 18 Yr
Israeliaid mewn dwy gâd yn colli deugain
mil. 26 Hwythau trwy ddichell yn difetha
holl wŷr Benjamin onid chwe chant.*

YNA holl feibion Israel a aethant allan;
a'r gynnulleidfa a ymgasglodd ynghyd
fel un dyn, o Dan hyd Beerseba, a gwlad
Gilead, at yr ARGLWYDD, i Mispah.
2 A phennaethiaid yr holl bobl, *o* holl
lwythau Israel, a safasant y'nghynnulleidfa
pobl DDUW; *sef* pedwar can mil o wŷr traed
yn tynnu cleddyf.
3 (A meibion Benjamin a glywsant fyned *o*
feibion Israel i Mispah) Yna meibion Israel a
ddywedasant, Dywedwch, pa fodd y bu y
drygioni hyn?
4 A'r gwr y Lefiad, gwr y wraig a laddesid,
a attebodd ac a ddywedodd, I Gibeah *eiddo*
Benjamin y deuthum i, mi a'm gordderch, i
lettya.
5 A gwŷr Gibeah a gyfodasant i'm herbyn,
ac a amgylchynasant y tŷ yn fy erbyn liw
nos, ac a amcanasant fy lladd i; a threisiasant
fy ngordderch, fel y bu hi farw.
6 A mi a ymaflais yn fy ngordderch, ac a'i
derniais hi, ac a'i hanfonais trwy holl wlad
etifeddiaeth Israel: canys gwnaethant ffieidd-
dra ac ynfydrwydd yn Israel.
7 Wele, meibion Israel *ydych* chwi oll;
moeswch rhyngoch air a chynghor yma.
8 ¶ A'r holl bobl a gyfododd megis un gwr,
gan ddywedyd, Nac eled neb *o honom* i'w
babell, ac na thröed neb *o honom* i'w dŷ.
9 Ond yn awr, hyn *yw* y peth a wnawn ni i
Gibeah: *Nyni a awn i fynu* i'w herbyn wrth
goelbren;
10 A ni a gymmerwn ddengwr o'r cant trwy
holl lwythau Israel, a chant o'r mil, a mil o'r
deng mil, i ddwyn lluniaeth i'r bobl; i
wneuthur (pan ddelont i Gibeah Benjamin)
yn ol yr holl ffieidd-dra a wnaethant hwy yn
Israel.
11 Felly yr ymgasglodd holl wŷr Israel yn
erbyn y ddinas yn gyttûn fel un gwr.

12 ¶ A llwythau Israel a anfonasant wyr trwy holl lwythau Benjamin, gan ddywedyd, Beth *yw* y drygioni yma a wnaethpwyd yn eich mysg chwi?

13 Ac yn awr rhoddwch y gwŷr, meibion Belial, y rhai *sydd* yn Gibeah, fel y lladdom hwynt, ac y dilëom ddrygioni o Israel. Ond ni wrandawai meibion Benjamin ar lais eu brodyr meibion Israel:

14 Eithr meibion Benjamin a ymgynnullasant o'r dinasoedd i Gibeah, i fyned allan i ryfel yn erbyn meibion Israel.

15 A chyfrifwyd meibion Benjamin y dydd hwnnw, o'r dinasoedd, yn chwe mil ar hugain o wŷr yn tynnu cleddyf, heb law trigolion Gibeah, y rhai a gyfrifwyd yn saith gant o wŷr etholedig.

16 O'r holl bobl hyn *yr oedd* saith gant o wŷr etholedig yn chwithig; pob un o honynt a ergydiai â charreg at y blewyn, heb fethu.

17 Gwŷr Israel hefyd a gyfrifwyd, heb law Benjamin, yn bedwar can mil yn tynnu cleddyf; pawb o honynt yn rhyfelwyr.

18 ¶ A meibion Israel a gyfodasant, ac a aethant i fynu i dŷ DDUW, ac a ymgynghorasant â DUW, ac a ddywedasant, Pwy o honom ni a â i fynu yn gyntaf i'r gâd yn erbyn meibion Benjamin? A dywedodd yr ARGLWYDD, Judah *a â* yn gyntaf.

19 A meibion Israel a gyfodasant y bore, ac a wersyllasant yn erbyn Gibeah.

20 A gwŷr Israel a aethant allan i ryfel yn erbyn Benjamin; a gwŷr Israel a ymosodasant i ymladd i'w herbyn hwy wrth Gibeah.

21 A meibion Benjamin a ddaethant allan o Gibeah, ac a ddifethasant o Israel y dwthwn hwnnw ddwy fil ar hugain o wŷr hyd lawr.

22 A'r bobl gwŷr Israel a ymgryfhasant, ac a ymosodasant drachefn i ymladd, yn y lle yr ymosodasent ynddo y dydd cyntaf.

23 (A meibion Israel a aethent i fynu, ac a wylasent ger bron yr ARGLWYDD hyd yr hwyr; ymgynghorasent hefyd â'r ARGLWYDD, gan ddywedyd, A âf fi drachefn i ryfel yn erbyn meibion Benjamin fy mrawd? A dywedasai yr ARGLWYDD, Dos i fynu yn ei erbyn ef)

24 A meibion Israel a nesasant yn erbyn meibion Benjamin yr ail dydd.

25 A Benjamin a aeth allan o Gibeah i'w herbyn hwythau yr ail dydd; a hwy a ddifethasant o feibion Israel eilwaith dair mil ar bymtheg o wŷr hyd lawr: y rhai hyn oll oedd yn tynnu cleddyf.

26 ¶ Yna holl feibion Israel a'r holl bobl a aethant i fynu ac a ddaethant i dŷ DDUW, ac a wylasant, ac a arhosasant yno ger bron yr ARGLWYDD, ac a ymprydiasant y dwthwn hwnnw hyd yr hwyr, ac a offrymmasant boeth-offrymmau ac offrymmau hêdd ger bron yr ARGLWYDD.

27 A meibion Israel a ymgynghorasant â'r ARGLWYDD (canys yno *yr oedd* arch cyfammod DUW yn y dyddiau hynny;

28 A Phinees mab Eleazar, mab Aaron, oedd yn sefyll ger ei bron hi yn y dyddiau hynny) gan ddywedyd, A chwanegaf fi mwyach fyned allan i ryfel yn erbyn meibion Benjamin fy mrawd, neu a beidiaf fi? A dywedodd yr ARGLWYDD, Ewch i fynu; canys y fory y rhoddaf ef yn dy law di.

29 Ac Israel a osododd gynllwynwyr o amgylch Gibeah.

30 A meibion Israel a aethant i fynu yn erbyn meibion Benjamin y trydydd dydd, ac a ymosodasant wrth Gibeah, fel cynt.

31 A meibion Benjamin a aethant allan yn erbyn y bobl; a thynnwyd hwynt oddi wrth y ddinas: a hwy a ddechreuasant daro *rhai* o'r bobl yn archolledig, fel cynt, yn y prif-ffyrdd, o'r rhai y mae y naill yn myned i fynu i dŷ DDUW, a'r llall i Gibeah yn y maes, ynghylch dengwr ar hugain o Israel.

32 A meibion Benjamin a ddywedasant, Cwympwyd hwynt o'n blaen ni, fel ar y cyntaf. Ond meibion Israel a ddywedasant, Ffôwn, fel y tynnom hwynt oddi wrth y ddinas, i'r prif-ffyrdd.

33 A holl wŷr Israel a gyfodasant o'u lle, ac a fyddinasant yn Baal-tamar: a'r *sawl* a oedd *o* Israel yn cynllwyn, a ddaeth allan o'u mangre, *sef* o weirgloddiau Gibeah.

34 A daeth yn erbyn Gibeah ddeng mil o wŷr etholedig o holl Israel; a'r gâd a fu dost: ond ni wyddent *fod* drwg yn agos attynt.

35 A'r ARGLWYDD a darawodd Benjamin o flaen Israel: a difethodd meibion Israel o'r Benjaminiaid, y dwthwn hwnnw, bum mil ar hugain a channwr; a'r rhai hyn oll yn tynnu cleddyf.

36 Felly meibion Benjamin a welsant mai eu lladd yr oeddid: canys gwŷr Israel a roddasant le i'r Benjaminiaid; o herwydd hyderu yr oeddynt ar y cynllwynwyr, y rhai a osodasent yn ymyl Gibeah.

37 A'r cynllwynwyr a frysiasant, ac a ruthrasant ar Gibeah; a'r cynllwynwyr a udganasant yn hirllaes, ac a darawsant yr holl ddinas â min y cleddyf.

38 Ac yr oedd amser nodedig rhwng gwŷr Israel a'r cynllwynwyr; *sef* peri o honynt i fflam fawr *a* mŵg ddyrchafu o'r ddinas.

39 A phan drodd gwŷr Israel *eu cefnau* yn y rhyfel, Benjamin a ddechreuodd daro yn archolledig o wŷr Israel ynghylch dengwr ar hugain: canys dywedasant, Diau gan daro eu taro hwynt o'n blaen ni, fel yn y cyntaf.

40 A phan ddechreuodd y fflam ddyrchafu o'r ddinas â cholofn o fŵg, Benjamin a edrychodd yn ei ôl; ac wele, fflam y ddinas yn dyrchafu i'r nefoedd.

41 Yna gwŷr Israel a droisant drachefn; a gwŷr Benjamin a frawychasant: o herwydd hwy a ganfuant fod drwg *wedi* dyfod arnynt.

42 Am hynny hwy a droisant o flaen gwŷr Israel, tu a ffordd yr anialwch; a'r gâd a'u goddiweddodd hwynt: a'r rhai *a ddaethai* o'r dinasoedd, yr oeddynt yn eu difetha yn eu canol.

43 *Felly* yr amgylchynasant y Benjaminiaid; erlidiasant hwynt, a sathrasant hwynt yn hawdd hyd y'nghyfer Gibeah, tu a chodiad haul.

44 A lladdwyd o Benjamin dair mil ar bymtheg o wŷr: y rhai hyn oll *oedd* wŷr nerthol.

45 A hwy a droisant, ac a ffoisant tu a'r anialwch i graig Rimmon. A'r *Israeliaid* a loffasant *o* honynt ar hŷd y prif-ffyrdd, bum mil o wŷr: erlidiasant hefyd ar eu hol hwynt hyd Gidom, ac a laddasant o honynt ddwy fil o wŷr.

46 A'r rhai oll a gwympodd o Benjamin y dwthwn hwnnw, oedd bum mil ar hugain o wŷr yn tynnu cleddyf: hwynt oll *oedd* wŷr nerthol.

47 Etto chwe channwr a droisant, ac a ffoisant i'r anialwch i graig Rimmon, ac a arhosasant y'nghraig Rimmon bedwar mis.

48 A gwŷr Israel a ddychwelasant ar feibion Benjamin, ac a'u tarawsant hwy â min y cleddyf, yn ddyn o *bob* dinas, ac yn anifail, a pheth bynnag a gafwyd: yr holl ddinasoedd hefyd a'r a gafwyd, a losgasant hwy â thân.

PENNOD XXI.

1 *Y bobl yn galaru am ddinystr Benjamin; 8 a thrwy ddifetha Jabes Gilead, yn cael iddynt bedwar cant o wragedd: 16 ac yn eu cynghori hwynt i osod ar y gwyryfon oedd yn dawnsio yn Siloh.*

A GWYR Israel a dyngasant ym Mispah, gan ddywedyd, Ni ddyry neb o honom ei ferch i Benjaminiad yn wraig.

2 A daeth y bobl i dŷ DDUW, ac a arosasant yno hyd yr hwyr ger bron Duw, ac a ddyrchafasant eu llef, ac a wylasant âg wylofain mawr:

3 Ac a ddywedasant, O ARGLWYDD DDUW Israel, paham y bu y peth hyn yn Israel, fel y byddai heddyw un llwyth eisieu yn Israel?

4 A thrannoeth y bobl a fore-godasant, ac a adeiladasant yno allor, ac a offrymmasant boeth-offrymmau ac offrymmau hêdd.

5 A meibion Israel a ddywedasant, Pwy o holl lwythau Israel ni ddaeth i fynu gyd â'r gynnulleidfa at yr ARGLWYDD? canys llw mawr oedd yn erbyn yr hwn ni ddelsai i fynu at yr ARGLWYDD i Mispah, gan ddywedyd, Rhoddir ef i farwolaeth yn ddiau.

6 A meibion Israel a edifarhasant o herwydd Benjamin eu brawd: a dywedasant, Torrwyd ymaith heddyw un llwyth o Israel:

7 Beth a wnawn ni am wragedd i'r rhai a adawyd, gan dyngu o honom ni i'r ARGLWYDD, na roddem iddynt *yr un* o'n merched ni yn wragedd?

8 ¶ Dywedasant hefyd, pa un o lwythau Israel ni ddaeth i fynu at yr ARGLWYDD i Mispah? Ac wele, ni ddelsai neb o Jabes Gilead i'r gwersyll, at y gynnulleidfa.

9 Canys y bobl a gyfrifwyd; ac wele, nid *oedd* yno neb o drigolion Jabes Gilead.

10 A'r gynnulleidfa a anfonasant yno ddeuddeng mil o wŷr grymmus; ac a orchymynasant iddynt, gan ddywedyd, Ewch a tharêwch breswylwyr Jabes Gilead â min y cleddyf, y gwragedd hefyd a'r plant.

11 Dyma hefyd y peth a wnewch chwi: Difethwch bob gwrryw, a phob gwraig a orweddodd gyd â gwr.

12 A hwy a gawsant ym mhlith trigolion Jabes Gilead, bedwar cant o langcesau yn wyryfon, y rhai nid adnabuasant wr trwy gydorwedd â gwr: a dygasant hwynt i'r gwersyll i Siloh, yr hon *sydd* y'ngwlad Canaan.

13 A'r holl gynnulleidfa a anfonasant i lefaru wrth feibion Benjamin, y rhai *oedd* y'nghraig Rimmon, ac i gyhoeddi heddwch iddynt.

14 A'r Benjaminiaid a ddychwelasant yr amser hwnnw; a hwy a roddasant iddynt hwy y gwragedd a gadwasent yn fyw o wragedd Jabes Gilead: ond ni chawsant hwy ddigon felly.

15 A'r bobl a edifarhâodd dros Benjamin, o herwydd i'r ARGLWYDD wneuthur rhwygiad yn llwythau Israel.

16 ¶ Yna henuriaid y gynnulleidfa a ddywedasant, Beth a wnawn ni am wragedd i'r lleill, gan ddistrywio y gwragedd o Benjamin?

17 Dywedasant hefyd, *Rhaid yw bod* etifeddiaeth i'r rhai a ddïangodd o Benjamin, fel na ddilëer llwyth allan o Israel.

18 Ac ni allwn ni roddi iddynt wragedd o'n merched ni: canys meibion Israel a dyngasant, gan ddywedyd, Melldigedig *fyddo* yr hwn a roddo wraig i Benjamin.

19 Yna y dywedasant, Wele, *y mae* gwyl i'r ARGLWYDD bob blwyddyn yn Siloh, o du y gogledd i Bethel, tu a chyfodiad haul i'r briffordd y sydd yn myned i fynu o Bethel i Sichem, ac o du y dehau i Libanus.

20 Am hynny y gorchymynasant hwy i feibion Benjamin, gan ddywedyd, Ewch a chynllwynwch yn y gwinllannoedd:

21 Edrychwch hefyd; ac wele, os merched Siloh a ddaw allan i ddawnsio mewn dawnsiau; yna deuwch chwithau allan o'r gwinllannoedd, a chippiwch i chwi bob un ei wraig o ferched Siloh, ac ewch i wlad Benjamin.

22 A phan ddelo eu tadau neu eu brodyr hwynt i achwyn attom ni, yna y dywedwn wrthynt, Byddwch dda iddynt er ein mwyn ni; oblegid na chadwasom i bob un ei wraig yn y rhyfel: o achos na roddasoch chwi *hwynt* iddynt y pryd hwn, *ni* byddwch chwi euog.

23 A meibion Benjamin a wnaethant felly; a chymmerasant wragedd yn ol eu rhifedi, o'r rhai a gippiasent, ac a oeddynt yn dawnsio: a hwy a aethant ymaith, a dychwelasant i'w hetifeddiaeth, ac a adgyweiriasant y dinasoedd, ac a drigasant ynddynt.

24 A meibion Israel a ymadawsant oddi yno y pryd hwnnw, bob un at ei lwyth, ac at ei deulu; ac a aethant oddi yno bob un i'w etifeddiaeth.

25 Yn y dyddiau hynny nid *oedd* brenhin yn Israel: pob un a wnai yr hyn oedd uniawn yn ei olwg ei hun.

LLYFR

R U T H.

PENNOD I.

1 *Elimelech wedi ei yrru gan newyn i Moab, yn marw yno.* 4 *Mahlon a Chilion, wedi priodi gwragedd o Moab, yn marw hefyd.* 6 *Naomi, wrth ddychwelyd adref,* 8 *yn ceisio gan ei dwy waudd na ddeuent gyd â hi.* 14 *Orpah yn ei gadael hi; a Ruth yn ddianwadal yn ei dilyn hi.* 19 *Hwynt ill dwyoedd yn dyfod i Bethlehem, ac yn cael yno groesaw.*

ABU, yn y dyddiau yr oedd y brawdwyr
yn barnu, fod newyn yn y wlad: a gwr
o Bethlehem Judah a aeth i ymdeithio yng
'ngwlad Moab, efe a'i wraig, a'i ddau fab.
2 Ac enw y gwr *oedd* Elimelech, ac enw
ei wraig Naomi, ac enw ei ddau fab Mahlon
a Chilion, Ephrateaid o Bethlehem Judah.
A hwy a ddaethant i wlad Moab, ac a fuant
yno.
3 Ac Elimelech gwr Naomi a fu farw; a
hithau a'i dau fab a adawyd.
4 A hwy a gymmerasant iddynt wragedd
o'r Moabeesau; enw y naill *oedd* Orpah, ac
enw y llall, Ruth. A thrigasant yno yng
nghylch deng mlynedd.
5 A Mahlon a Chilion a fuant feirw hefyd
ill dau; a'r wraig a adawyd *yn amddifad* o'i
dau fab, ac o'i gwr.
6 ¶ A hi a gyfododd, â'i merched y'nghyf-
raith, i ddychwelyd o wlad Moab: canys
hi a glywsai y'ngwlad Moab, ddarfod i'r Ar-
glwydd ymweled â'i bobl, gan roddi iddynt
fara.
7 A hi a aeth o'r lle yr oedd hi ynddo, a'i
dwy waudd gyd â hi: a hwy a aethant i
ffordd i ddychwelyd i wlad Judah.
8 A Naomi a ddywedodd wrth ei dwy waudd,
Ewch, dychwelwch bob un i dŷ ei mam:
gwneled yr Arglwydd drugaredd â chwi,
fel y gwnaethoch chwi â'r meirw, ac â min-
nau.
9 Yr Arglwydd a ganiattâo i chwi gael
gorphwysdra bob un yn nhŷ ei gwr. Yna
y cusanodd hi hwynt: a hwy a ddyrchafasant
eu llef, ac a wylasant.
10 A hwy a ddywedasant wrthi, Diau y
dychwelwn ni gyd â thi at dy bobl di.
11 A dywedodd Naomi, Dychwelwch, fy
merched: i ba beth y deuwch gyd a mi?
a oes gennyf fi feibion etto yn fy nghroth,
i fod yn wŷr i chwi?
12 Dychwelwch, fy merched, ewch *ymaith:*
canys yr ydwyf fi yn rhy hen i briodi gwr.
Pe dywedwn, Y mae gennyf obaith, a bod
heno gyd â gwr, ac ymddwyn meibion hefyd;
13 A arhosech chwi am danynt hwy, hyd
oni chynnyddent hwy? a ymarhosech chwi
am danynt hwy, heb ŵra? Nag ê, fy merch-
ed: canys *y mae* mawr dristwch i mi o'ch
plegid chwi, am i law yr Arglwydd fyned
i'm herbyn.
14 A hwy a ddyrchafasant eu llef, ac a
wylasant eilwaith: ac Orpah a gusanodd ei
chwegr; ond Ruth a lynodd wrthi hi.
15 A dywedodd *Naomi,* Wele, dy chwaer
y'nghyfraith a ddychwelodd at ei phobl, ac
at ei duwiau: dychwel dithau ar ol dy chwaer
y'nghyfraith.
16 A Ruth a ddywedodd, Nac erfyn arnaf
fi ymadaw â thi, i gilio oddi ar dy ol di:
canys pa le bynnag yr elych di, yr âf finnau,
ac ym mha le bynnag y llettyech di, y llettyaf
finnau: dy bobl di *fydd* fy mhobl i, a'th
Dduw di fy Nuw innau:
17 Lle y byddych di marw, y byddaf finnau
farw, ac yno y'm cleddir: fel hyn y gwnelo
yr Arglwydd i mi, ac fel hyn y chwanego,
os dim ond angau a wna ysgariaeth rhyngof
fi a thithau.
18 Pan welodd hi ei bod hi wedi ymroddi
i fyned gyd â hi, yna hi a beidiodd a dywedyd
wrthi hi.
19 ¶ Felly hwynt ill dwy a aethant, nes
iddynt ddyfod i Bethlehem. A phan ddaeth-
ant i Bethlehem, yr holl ddinas a gyffrôdd
o'u herwydd hwynt; a dywedasant, Ai hon
yw Naomi?
20 A hi a ddywedodd wrthynt hwy, Na elwch
fi Naomi; gelwch fi Mara: canys yr Holl-
alluog a wnaeth yn chwerw iawn â mi.
21 Myfi a euthum allan yn gyflawn, a'r
Arglwydd a'm dug i eilwaith yn wag:
paham y gelwch chwi fi Naomi, gan i'r Ar-
glwydd fy narostwng, ac i'r Hollalluog fy
nrygu?
22 Felly y dychwelodd Naomi, a Ruth y
Moabees ei gwaudd gyd â hi, yr hon a ddy-
chwelodd o wlad Moab: a hwy a ddaethant i
Bethlehem yn nechreu cynhauaf yr heiddiau.

PENNOD II.

1 *Ruth yn lloffa ym meusydd Boaz.* 4 *Boaz yn cymmeryd cydnabod arni,* 8 *ac yn dangos iddi garedigrwydd mawr;* 18 *a hithau yn dwyn at Naomi yr hyn a gawsai.*

AC i wr Naomi *yr ydoedd* câr, o wr cadarn
nerthol, o dylwyth Elimelech, a'i enw
Boaz.
2 A Ruth y Moabees a ddywedodd wrth
Naomi, Gâd i mi fyned yn awr i'r maes, a
lloffa tywysenau ar ol *yr hwn* y caffwyf ffafr
yn ei olwg. Hithau a ddywedodd wrthi,
Dos, fy merch.
3 A hi a aeth, ac a ddaeth, ac a loffodd yn
y maes ar ol y medelwyr: a digwyddodd
wrth ddamwain *fod* y rhan honno o'r maes
yn eiddo Boaz, yr hwn *oedd* o dylwyth
Elimelech.
4 ¶ Ac wele, Boaz a ddaeth o Bethlehem,
ac a ddywedodd wrth y medelwyr, Yr Ar-
glwydd *a fyddo* gyd â chwi. Hwythau
a ddywedasant wrtho ef, Yr Arglwydd
a'th fendithio.
5 Yna y dywedodd Boaz wrth ei was yr
hwn oedd yn sefyll yn ymyl y medelwyr,
Pwy *biau* y llangces hon?
6 A'r gwas yr hwn oedd yn sefyll wrth y
medelwyr, a attebodd, ac a ddywedodd, Y
llangces o Moab *ydyw* hi, yr hon a ddy-
chwelodd gyd â Naomi o wlad Moab:
7 A hi a ddywedodd, Attolwg yr ydwyf
gael lloffa, a chasglu ym mysg yr ysgubau
ar ol y medelwyr: a hi a ddaeth, ac a arhos-
odd er y bore hyd yr awr hon, oddieithr
aros o honi hi ychydig yn tŷ.
8 Yna y dywedodd Boaz wrth Ruth, Oni
chlywi di, fy merch? Na ddos i loffa i faes
arall, ac na cherdda oddi yma; eithr aros
yma gyd â'm llangcesau i.

9 *Bydded* dy lygaid ar y maes y byddont
hwy yn ei fedi; a dos ar eu hol hwynt: oni
orchymynais i'r llangciau, na chyffyrddent
â thi? A phan sychedech, dos at y llestri,
ac ŷf o'r hwn a ollyngodd y llangciau.
10 Yna hi a syrthiodd ar ei hwyneb, ac a
ymgrymmodd i lawr, ac a ddywedodd wrtho
ef, Paham y cefais ffafr yn dy olwg di, fel
y cymmerit gydnabod arnaf, a minnau yn
alldudes?
11 A Boaz a attebodd, ac a ddywedodd
wrthi, Gan fynegi y mynegwyd i mi yr hyn
oll a wnaethost i'th chwegr ar ol marwolaeth
dy wr; ac *fel* y gadewaist dy dad a'th fam,
a gwlad dy enedigaeth, ac y daethost at bobl
nid adwaenit o'r blaen.
12 Yr ARGLWYDD a dalo am dy waith;
a bydded dy obrwy yn berffaith gan AR-
GLWYDD DDUW Israel, yr hwn y daethost
i obeithio dan ei adenydd.
13 Yna hi a ddywedodd, Caffwyf ffafr yn
dy olwg di, fy arglwydd; gan i ti fy nghysuro
i, a chan i ti lefaru wrth *fodd* calon dy was-
anaethferch, er nad ydwyf fel un o'th law-
forwynion di.
14 A dywedodd Boaz wrthi hi, Yn amser
bwyd tyred yma, a bwytta o'r bara, a gwlŷch
dy dammaid yn y finegr. A hi a eisteddodd
wrth ystlys y medelwyr: ac efe a estynodd
iddi gras-*yd;* a hi a fwyttâodd, ac a ddig-
onwyd, ac a adawodd weddill.
15 A hi a gyfododd i loffa: a gorchymynodd
Boaz i'w weision, gan ddywedyd, Lloffed
hefyd ym mysg yr ysgubau, ac na feiwch
arni.
16 A chan ollwng gollyngwch hefyd iddi
beth o'r ysgubau; a gadêwch *hwynt,* fel y
lloffo hi *hwynt;* ac na cheryddwch hi.
17 Felly hi a loffodd yn y maes hyd yr
hwyr; a hi a ddyrnodd yr hyn a loffasai, ac
yr oedd ynghylch ephah o haidd.
18 ¶ A hi a'*i* cymmerth, ac a aeth i'r ddin-
as: a'i chwegr a ganfu yr hyn a gasglasai hi:
hefyd hi a dynnodd allan, ac a roddodd iddi
yr hyn a weddillasai hi, wedi cael digon.
19 A dywedodd ei chwegr wrthi hi, Pa le y
lloffaist heddyw, a pha le y gweithiaist?
bydded yr hwn a'th adnabu yn fendigedig.
A hi a fynegodd i'w chwegr pwy y gweith-
iasai hi gyd âg ef; ac a ddywedodd, Enw y
gwr y gweithiais gyd âg ef heddyw, *yw* Boaz.
20 A dywedodd Naomi wrth ei gwaudd,
Bendigedig *fyddo* efe gan yr ARGLWYDD,
yr hwn ni pheidiodd â'i garedigrwydd tu a'r
rhai byw a'r rhai meirw. Dywedodd Naomi
hefyd wrthi hi, Agos i ni *yw* y gwr hwnnw,
o'n cyfathrach ni *y mae* efe.
21 A Ruth y Moabees a ddywedodd, Efe
a ddywedodd hefyd wrthyf, gyd â'm llange-
iau i yr arhosi, nes gorphen o honynt fy holl
gynhauaf i.
22 A dywedodd Naomi wrth Ruth ei gwaudd,
Da *yw,* fy merch, i ti fyned gyd â'i langcesi
ef, fel na ruthront i'th erbyn mewn maes
arall.
23 Felly hi a ddilynodd langcesau Boaz i
loffa, nes darfod cynhauaf yr haidd, a chyn-
hauaf y gwenith; ac a drigodd gyd â'i chwegr.

PENNOD III.

1 *Ruth, trwy addysg Naomi,* 5 *yn gorwedd wrth draed Boaz.* 8 *Boaz yn cydnabod rhan cyfathrachwr,* 14 *ac yn ei danfon hi ymaith â chwe mesur o haidd gyd â hi.*

YNA Naomi ei chwegr a ddywedodd wrthi,
Fy merch, oni cheisiaf fi orphwysdra i
ti, fel y byddo da i ti?
2 Ac yn awr, onid *yw* Boaz o'n cyfathrach
ni, yr hwn y buost ti gyd â'i langcesi? Wele,
efe yn nithio haidd y nos hon yn y llawr
dyrnu.
3 Ymolch, gan hynny, ac ymira, a gosod
dy ddillad am danat, a dos i waered i'r llawr-
dyrnu: na fydd gydnabyddus i'r gwr, nes
darfod iddo fwytta ac yfed.
4 A phan orweddo efe, yna dal ar y fan y
gorweddo efe ynddi; a dos, a dinoetha ei
draed ef, a gorwedd; ac efe a fynega i ti yr
hyn a wnelych.
5 A hi a ddywedodd wrthi, Gwnaf yr hyn
oll a erchaist i mi.
6 ¶ A hi a aeth i waered i'r llawr-dyrnu,
ac a wnaeth yn ol yr hyn oll a orchymynasai
ei chwegr iddi.
7 Ac wedi i Boaz fwytta ac yfed, fel y lla-
wenhâodd ei galon, efe a aeth i gysgu i gwrr
yr ysgafn. Hithau a ddaeth yn ddistaw, ac
a ddinoethodd ei draed ef, ac a orweddodd.
8 ¶ Ac y'nghanol y nos y gwr a ofnodd, ac
a ymdrôdd: ac wele, wraig yn gorwedd wrth
ei draed ef.
9 Ac efe a ddywedodd, Pwy *ydwyt* ti? A
hi a ddywedodd, Myfi *yw* Ruth dy law-for-
wyn: lleda gan hynny dy aden dros dy law-
forwyn; canys fy nghyfathrachwr i *ydwyt* ti.
10 Ac efe a ddywedodd, Bendigedig *fyddech,*
fy merch, gan yr ARGLWYDD: dangosaist
fwy o garedigrwydd yn y diwedd, nag yn y
dechre; gan nad aethost ar ol gwŷr ieuaingc
na thlawd na chyfoethog.
11 Ac yn awr, fy merch, nac ofna; yr hyn
oll a ddywedaist, a wnaf i ti: canys holl
ddinas fy mhobl a ŵyr mai gwraig rinweddol
ydwyt ti.
12 Ac yn awr gwir yw, fy *mod* i yn gyfath-
rachwr agos: er hynny y mae cyfathrachwr
nês na myfi.
13 Aros heno; a'r bore, os efe a wna ran
cyfathrachwr â thi, da; gwnaed ran cyfath-
rachwr: ond os efe ni wna ran cyfathrachwr
â thi; yna myfi a wnaf ran cyfathrachwr â
thi, *fel mai* byw yr ARGLWYDD: cwsg hyd
y bore.
14 ¶ A hi a orweddodd wrth ei draed ef
hyd y bore: a hi a gyfododd cyn yr adwaenai
neb eu gilydd. Ac efe a ddywedodd, Na
chaffer gwybod dyfod gwraig i'r llawr-dyrnu.
15 Ac efe a ddywedodd, Moes dy fantell
sydd am danat, ac ymafael ynddi. A hi a
ymaflodd ynddi; ac efe a fesurodd chwe
mesur o haidd, ac a'*i* gosododd arni: a hi
a aeth i'r ddinas.
16 A phan ddaeth hi at ei chwegr, hi a
ddywedodd, Pwy *ydwyt* ti, fy merch? A hi
a fynegodd iddi yr hyn oll a wnaethai y gwr
iddi hi.
17 A hi a ddywedodd, Y chwe *mesur* hyn
o haidd a roddodd efe i mi: canys dywedodd
wrthyf, Nid âi yn waglaw at dy chwegr.
18 Yna y dywedodd hithau, Aros, fy merch,
oni wypech pa fodd y digwyddo y peth *hyn:*
canys ni orphwys y gwr, nes gorphen y peth
hyn heddyw.

PENNOD IV.

1 *Boaz yn galw y cyfathrachwr nesaf ger bron.* 6 *Yntau yn gwrthod rhyddhâu yr etifeddiaeth, yn ol y ddefod yn Israel.* 9 *Boaz yn prynu yr etifeddiaeth;* 10 *ac yn priodi Ruth.* 13 *Hithau yn dwyn Obed, taid Dafydd.* 18 *Cenhedlaeth Phares.*

YNA Boaz a aeth i fynu i'r porth, ac a
eisteddodd yno. Ac wele, y cyfath-
rachwr yn myned heibio, *am* yr hwn y dy-
wedasai Boaz. Ac efe a ddywedodd wrtho,
Ho, hwn a hwn, tyred yn nês; eistedd yma.
Ac efe a nesâodd, ac a eisteddodd.

2 Ac efe a gymmerth ddengwr o henuriaid
y ddinas, ac a ddywedodd, Eisteddwch yma.
A hwy a eisteddasant.
3 Ac efe a ddywedodd wrth y cyfathrachwr,
Y rhan o'r maes yr hon *oedd* eiddo ein brawd
Elimelech a werth Naomi, yr hon a ddy-
chwelodd o wlad Moab.
4 A dywedais y mynegwn i ti, gan ddy-
wedyd, Pryn *ef* ger bron y trigolion, a cher
bron henuriaid fy mhobl. Os rhyddhâi,
rhyddhâ *ef:* ac oni ryddhâi, mynega i mi,
fel y gwypwyf: canys nid *oes* ond ti i'w rydd-
hâu, a minnau *sydd* ar dy ol di. Ac efe a
ddywedodd, Myfi a'*i* rhyddhâf.
5 Yna y dywedodd Boaz, Y diwrnod y
prynech di y maes o law Naomi, ti a'*i* pryni
hefyd gan Ruth y Moabees gwraig y marw,
i gyfodi enw y marw ar ei etifeddiaeth ef.
6 ¶ A'r cyfathrachwr a ddywedodd, Ni allaf
ei ryddhâu i mi, rhag colli fy etifeddiaeth
fy hun: rhyddhâ di i ti dy hun fy rhan i;
canys ni allaf fi *ei* ryddhâu.
7 A hyn *oedd ddefod* gynt yn Israel, am
ryddhâd, ac am gyfnewid, i sicrhâu pob peth:
Gwr a ddïosgai ei esgid, ac a'*i* rhoddai i'w
gymmydog: a hyn *oedd* dystiolaeth yn Is-
rael.
8 Am hynny y dywedodd y cyfathrachwr
wrth Boaz, Pryn i ti dy hun: ac efe a ddï-
osgodd ei esgid.
9 ¶ A dywedodd Boaz wrth yr henuriaid,
ac *wrth* yr holl bobl, Tystion *ydych* chwi
heddyw, i mi brynu yr hyn oll *oedd* eiddo
Elimelech, a'r hyn oll *oedd* eiddo Chilion
a Mahlon, o law Naomi.
10 Ruth hefyd y Moabees, gwraig Mahlon,
a brynais i mi yn wraig, i gyfodi enw y marw
ar ei etifeddiaeth ef, fel na thorrer ymaith
enw y marw o blith ei frodyr, nac oddi wrth
borth ei fangre: tystion *ydych* chwi heddyw.
11 A'r holl bobl y rhai *oedd* yn y porth,
a'r henuriaid, a ddywedasant, *Yr ydym* yn
dystion: Yr ARGLWYDD a wnelo y wraig
sydd yn dyfod i'th dŷ di fel Rahel, ac fel
Leah, y rhai a adeiladasant ill dwy dŷ Israel;
a gwna di rymmusdra yn Ephratah, bydd
enwog yn Bethlehem.
12 Bydded hefyd dy dŷ di fel tŷ Phares, (yr
hwn a ymddûg Tamar i Judah) o'r had yr
hwn a ddyry yr ARGLWYDD i ti o'r llangces
hon.
13 ¶ Felly Boaz a gymmerodd Ruth; a hi
a fu iddo yn wraig: ac efe a aeth i mewn
atti hi; a'r ARGLWYDD a roddodd iddi hi
feichiogi, a hi a ymddûg fab.
14 A'r gwragedd a ddywedasant wrth Nao-
mi, Bendigedig *fyddo* yr ARGLWYDD, yr
hwn ni'th adawodd di heb gyfathrachwr
heddyw, fel y gelwid ei enw ef yn Israel.
15 Ac efe fydd i ti yn adferwr einioes, ac
yn ymgeleddwr i'th benwynni: canys dy
waudd, yr hon a'th gâr di, a blantodd iddo
ef, a hon *sydd* well i ti nâ saith o feibion.
16 A Naomi a gymmerth y plentyn, ac a'i
gosododd ef yn ei mynwes, ac a fu fammaeth
iddo.
17 A'i chymmydogesau a roddasant iddo
enw, gan ddywedyd, Ganwyd mab i Naomi;
ac a alwasant ei enw ef Obed: hwn *oedd* dad
Jesse, tad Dafydd.
18 ¶ Dyma genhedlaethau Phares: Phares
a genhedlodd Hesron,
19 A Hesron a genhedlodd Ram, a Ram a
genhedlodd Aminadab,
20 Ac Aminadab a genhedlodd Nahson, a
Nahson a genhedlodd Salmon,
21 A Salmon a genhedlodd Boaz, a Boaz a
genhedlodd Obed,
22 Ac Obed a genhedlodd Jesse, a Jesse a
genhedlodd Dafydd.

LLYFR CYNTAF SAMUEL;

YR HWN A ELWIR HEFYD,

LLYFR CYNTAF Y BRENHINOEDD.

PENNOD I.

1 *Elcanah, Lefiad, oedd iddo ddwy wraig, yn
addoli bob blwyddyn yn Siloh:* 4 *yn mawr-
hâu Hannah, er ei bod yn ammhlantadwy,
ac er i Peninnah ei chythruddo.* 9 *Hannah
yn wylofus yn gweddïo am blentyn.* 12 *Eli
yn ei cheryddu hi yn gyntaf, ac ar ol hynny
yn ei bendithio hi.* 19 *Hannah wedi dwyn
Samuel, yn aros gartref nes ei ddiddyfnu ef:*
24 *yn ei gyflwyno ef i'r Arglwydd, yn ol ei
hadduned.*

AC yr oedd rhyw wr o Ramathaim Sophim,
o fynydd Ephraim, a'i enw Elcanah, mab
Jeroham, mab Elihu, mab Tohu, mab Suph,
Ephratëwr:
2 A dwy wragedd *oedd* iddo; enw y naill
oedd Hannah, ac enw y llall Peninnah: ac
i Peninnah yr ydoedd plant, ond i Hannah
nid *oedd* plant.
3 A'r gwr hwn a âi i fynu o'i ddinas bob
blwyddyn i addoli, ac i aberthu i ARGLWYDD
y lluoedd, yn Siloh; a dau fab Eli, Hophni
a Phinees, *oedd* offeiriaid i'r ARGLWYDD yno.
4 ¶ Bu hefyd, y diwrnod yr aberthodd El-
canah, roddi o hono ef i Peninnah ei wraig,
ac i'w meibion, a'i merched oll, rannau.
5 Ond i Hannah y rhoddes efe un rhan
hardd: canys efe a garai Hannah, ond yr
ARGLWYDD a gauasai ei chroth hi;
6 A'i gwrthwynebwraig a'i cyffrôdd hi i'w
chythruddo, am i'r ARGLWYDD gau ei bru hi.
7 Ac felly y gwnaeth efe bob blwyddyn,
pan esgynai hi i dŷ yr ARGLWYDD, hi a'i
cythruddai hi felly; fel yr wylai, ac na
fwyttâi.
8 Yna Elcanah ei gwr a ddywedodd wrthi,
Hannah, paham yr wyli? a phaham na
fwyttâi? a phaham y mae yn flin ar dy gal-
on? onid *wyf* fi well i ti na deg o feibion?
9 ¶ Felly Hannah a gyfododd, wedi iddynt
fwytta ac yfed yn Siloh (ac Eli yr offeiriad
oedd yn eistedd ar faingc wrth bost teml
yr ARGLWYDD)
10 Ac *yr oedd* hi yn chwerw ei henaid, ac
a weddïodd ar yr ARGLWYDD, a chan wylo
hi a wylodd.
11 Hefyd hi a addunodd adduned, ac a ddy-
wedodd, O ARGLWYDD y lluoedd, os gan
edrych yr edrychi ar gystudd dy law-forwyn,
ac a'm cofi i, ac nid anghofi dy law-forwyn,
ond rhoddi i'th law-forwyn fab; yna y rhodd-
af ef i'r ARGLWYDD holl ddyddiau ei einioes,
ac ni ddaw ellyn ar ei ben ef.
12 A bu, fel yr oedd hi yn parhâu yn
gweddïo ger bron yr ARGLWYDD, i Eli ddal
sylw ar ei genau hi.
13 A Hannah oedd yn llefaru yn ei chalon,
yn unig ei gwefusau a symmudent; a'i llais
ni chlywid: am hynny Eli a dybiodd ei *bod*
hi yn feddw.
14 Ac Eli a ddywedodd wrthi hi, Pa hyd
y byddi feddw? bwrw ymaith dy win oddi
wrthyt.
15 A Hannah a attebodd, ac a ddywedodd,
Nid *felly*, fy arglwydd; gwraig galed arni
ydwyf fi: gwin hefyd na diod gadarn nid
yfais; eithr tywelltais fy enaid ger bron yr
ARGLWYDD.
16 Na chyfrif dy law-forwyn yn ferch Be-
lial: canys o amldra fy myfyrdod, a'm
blinder, y lleferais hyd yn hyn.
17 Yna yr attebodd Eli, ac a ddywedodd,
Dos mewn heddwch: a Duw Israel a roddo
dy ddymuniad yr hwn a ddymunaist ganddo
ef.
18 A hi a ddywedodd, Cafed dy law-forwyn
ffafr yn dy olwg. Felly yr aeth y wraig i'w
thaith, ac a fwyttâodd; ac ni bu *athrist* mwy.
19 ¶ A hwy a gyfodasant yn fore, ac a addol-
asant ger bron yr ARGLWYDD; ac a ddy-
chwelasant, ac a ddaethant i'w tŷ i Ramah.
Ac Elcanah a adnabu Hannah ei wraig; a'r
ARGLWYDD a'i cofiodd hi.
20 A bu, pan ddaeth yr amser o amgylch,
wedi beichiogi o Hannah, esgor o honi ar
fab; a hi a alwodd ei enw ef Samuel: Canys
gan yr ARGLWYDD y dymunais ef, *eb y hi.*
21 A'r gwr Elcanah a aeth i fynu, a'i holl
dylwyth, i offrymmu i'r ARGLWYDD yr aberth
blynyddol, a'i adduned.
22 Ond Hannah nid aeth i fynu: canys hi
a ddywedodd wrth ei gwr, *Ni ddeuaf fi*, hyd
oni ddiddyfner y bachgen: *yna* y dygaf ef,
fel yr ymddangoso efe o flaen yr ARGLWYDD,
ac y trigo byth.
23 Ac Elcanah ei gwr a ddywedodd wrthi,
Gwna yr hyn a welych yn dda: aros hyd oni
ddiddyfnech ef; yn unig yr ARGLWYDD a
gyflawno ei air. Felly yr arhôdd y wraig,
ac a fagodd ei mab, nes iddi ei ddiddyfnu ef.
24 ¶ A phan ddiddyfnodd hi ef, hi a'i dug
ef i fynu gyd â hi, â thri o fustych, ac un
ephah o beilliaid, a chostrelaid o win; a hi
a'i dug ef i dŷ yr ARGLWYDD *yn* Siloh: a'r
bachgen yn ieuangc.
25 A hwy a laddasant fustach, ac a ddyg-
asant y bachgen at Eli.
26 A hi a ddywedodd, O, fy arglwydd, *fel*
y mae dy enaid yn fyw, fy arglwydd, myfi
yw y wraig oedd yn sefyll yma yn dy ymyl
di, yn gweddïo ar yr ARGLWYDD.
27 Am y bachgen hwn y gweddïais; a'r
ARGLWYDD a roddodd i mi fy nymuniad a
ddymunais ganddo.
28 Minnau hefyd a'i rhoddais ef i'r AR-
GLWYDD; yr holl ddyddiau y byddo efe *byw*,
y rhoddwyd ef i'r ARGLWYDD. Ac efe a
addolodd yr ARGLWYDD yno.

PENNOD II.

1 *Cân Hannah, yn dangos ei diolchgarwch.*
12 *Anwiredd meibion Eli.* 18 *Gweinidogaeth
Samuel.* 20 *Hannah, trwy weddi Eli, yn
cael mwy o ffrwyth.* 22 *Eli yn ceryddu ei
feibion.* 27 *Prophwydoliaeth yn erbyn tŷ
Eli.*

A HANNAH a weddïodd, ac a ddywedodd,
Llawenychodd fy nghalon yn yr AR-
GLWYDD; fy nghorn a ddyrchafwyd yn yr
ARGLWYDD: fy ngenau a ehangwyd ar fy
ngelynion: canys llawenychais yn dy iach-
awdwriaeth di.
2 Nid sanctaidd *neb* fel yr ARGLWYDD;
canys nid dim hebot ti: ac nid *oes* graig
megis ein Duw ni.
3 Na chwanegwch lefaru yn uchel uchel;

na ddeued allan ddim balch o'ch genau:
canys DUW gwybodaeth *yw* yr ARGLWYDD,
a'i amcanion ef a gyfiawnir.
4 Bwâau y cedyrn a dorrwyd, a'r gweiniaid
a ymwregysasant â nerth.
5 Y *rhai* digonol a ymgyflogasant er bara;
a'r *rhai* newynog a beidiasant; hyd onid
esgorodd yr ammhlantadwy ar saith, a
llesgâu yr aml *ei* meibion.
6 Yr ARGLWYDD sydd yn marwhâu, ac yn
bywhâu: efe sydd yn dwyn i waered i'r bedd,
ac yn dwyn i fynu.
7 Yr ARGLWYDD sydd yn tlodi, ac yn cyf-
oethogi; yn darostwng, ac yn dyrchafu.
8 Efe sydd yn cyfodi y tlawd o'r llwch, *ac*
yn dyrchafu yr anghenus o'r tommenau, i'*w*
gosod gyd â thywysogion, ac i beri iddynt
etifeddu teyrn-gadair gogoniant: canys eiddo
yr ARGLWYDD colofnau y ddaear, ac efe a
osododd y byd arnynt.
9 Traed ei saint a geidw efe, a'r annuwiolion
a ddistawant mewn tywyllwch: canys nid
trwy nerth y gorchfyga gwr.
10 Y rhai a ymrysonant â'r ARGLWYDD, a
ddryllir: efe a darana yn eu herbyn hwynt
o'r i efoedd: yr ARGLWYDD a farn derfynau
y ddaear; ac a ddyry nerth i'w frenhin, ac a
ddyrchafa gorn ei enneiniog.
11 Ac Elcanah a aeth i Ramah i'w dŷ; a'r
bachgen a fu weinidog i'r ARGLWYDD ger
bron Eli yr offeiriad.
12 ¶ A meibion Eli *oedd* feibion Belial: nid
adwaenent yr ARGLWYDD.
13 A defod yr offeiriad gyd â'r bobl *oedd*,
pan offrymmai neb aberth, gwas yr offeiriad
a ddeuai pan fyddai y cig yn berwi, â chig-
wain dridaint yn ei law;
14 Ac a'*i* tarawai *hi* yn y badell, neu yn yr
efyddyn, neu yn y crochan, neu yn y pair;
yr hyn oll a gyfodai y gigwain, a gymmerai
yr offeiriad iddo. Felly y gwnaent yn
Siloh, i holl Israel y rhai oedd yn dyfod
yno.
15 Hefyd cyn arogl-losgi o honynt y brasder,
y deuai gwas yr offeiriad hefyd, ac a ddy-
wedai wrth y gwr a fyddai yn aberthu, Dyro
gig i'w rostio i'r offeiriad: canys ni fyn efe
gennyt gig berw, ond amrwd.
16 Ac *os* gwr a ddywedai wrtho, Gan losgi
llosgant yn awr y brasder, ac *yna* cymmer
fel yr ewyllysio dy galon: yntau a ddywedai
wrtho, *Nag ê;* yn awr y rhoddi *ef:* ac onid
ê, mi a'*i* cymmeraf trwy gryfder.
17 Am hynny pechod y llangciau oedd fawr
iawn ger bron yr ARGLWYDD: canys ffi-
eiddiodd dynion offrwm yr ARGLWYDD.
18 ¶ A Samuel oedd yn gweini o flaen yr
ARGLWYDD, yn fachgen, wedi ymwregysu
âg ephod llîan.
19 A'i fam a wnai iddo fantell fechan, ac a'*i*
dygai iddo o flwyddyn i flwyddyn, pan ddelai
hi i fynu gyd â'i gwr i aberthu yr aberth
blynyddol.
20 ¶ Ac Eli a fendithiodd Elcanah a'i
wraig, ac a ddywedodd, Rhodded yr AR-
GLWYDD i ti had o'r wraig hon, am y dy-
muniad a ddymunodd gan yr ARGLWYDD.
A hwy a aethant i'w mangre eu hun.
21 A'r ARGLWYDD a ymwelodd â Hannah;
a hi a feichiogodd, ac a esgorodd ar dri o feib-
ion, a dwy o ferched: a'r bachgen Samuel a
gynnyddodd ger bron yr ARGLWYDD.
22 ¶ Ac Eli *oedd* hen iawn; ac efe a glybu
yr hyn oll a wnelsai ei feibion ef i holl Israel,
a'r modd y gorweddent gyd â'r gwragedd
oedd yn ymgasglu yn finteioedd *wrth* ddrws
pabell y cyfarfod.
23 Ac efe a ddywedodd wrthynt hwy,
Paham y gwnaethoch y pethau hyn? canys
clywaf gan yr holl bobl hyn ddrygair i chwi.
24 Nag ê, fy meibion: canys nid da y gair
yr ydwyf fi yn ei glywed; eich bod chwi yn
peri i bobl yr ARGLWYDD droseddu.
25 Os gwr a becha yn erbyn gwr, y swydd-
ogion a'i barnant ef: ond os yn erbyn yr
ARGLWYDD y pecha gwr, pwy a eiriol drosto
ef? Ond ni wrandawsant ar lais eu tad, am
y mynnai yr ARGLWYDD eu lladd hwynt.
26 (A'r bachgen Samuel a gynnyddodd, ac a
aeth yn dda gan DDUW, a dynion hefyd)
27 ¶ A daeth gwr i DDUW at Eli, ac a
ddywedodd wrtho, Fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD; Onid gan ymddangos yr ym-
ddangosais i dy dy dad, pan oeddynt yn yr
Aipht yn nhŷ Pharaoh?
28 Gan ei ddewis ef hefyd o holl lwythau
Israel yn offeiriad i mi, i offrymmu ar fy
allor, i losgi arogl-darth, i wisgo ephod ger fy
mron? oni roddais hefyd i dŷ dy dad di holl
ebyrth tanllyd meibion Israel?
29 Paham y sethrwch chwi fy aberth a'm
bwyd-offrwm, y rhai a orchymynais *yn fy*
nhrigfa, ac yr anrhydeddi dy feibion yn fwy
nâ myfi, gan eich pesgi eich hunain â'r goreu
o holl offrymmau fy mhobl Israel?
30 Am hynny, medd ARGLWYDD DDUW
Israel, Gan ddywedyd y dywedais, Dy dŷ di
a thŷ dy dad a rodiant o'm blaen i byth:
eithr yn awr medd yr ARGLWYDD, Pell fydd
hynny oddi wrthyf fi; canys fy anrhydedd-
wyr a anrhydeddaf fi, a'm dirmygwyr a
ddirmygir.
31 Wele y dyddiau yn dyfod, pan dorrwyf
dy fraich di, a braich tŷ dy dad, fel na byddo
hen wr yn dy dŷ di.
32 A thi a gai weled gelyn *yn fy* nhrigfa, yn
yr hyn oll a wna *DUW* o ddaioni i Israel:
ac ni bydd hen wr yn dy dŷ di byth.
33 A'r gwr o'r eiddot, *yr hwn* ni thorraf
ymaith oddi wrth fy allor, *fydd* i beri i'th
lygaid ballu, ac i beri i'th galon ofidio: a
holl gynnyrch dy dŷ di a fyddant feirw yn
wŷr.
34 A hyn *fydd* i ti yn arwydd, yr hwn a
ddaw ar dy ddau fab, ar Hophni a Phinees:
Yn yr un dydd y byddant feirw ill dau.
35 A chyfodaf i mi offeiriad ffyddlawn a
wna yn ol fy nghalon a'm meddwl; a mi a
adeiladaf iddo ef dŷ sicr, ac efe a rodia ger
bron fy enneiniog yn dragywydd.
36 A bydd, i bob un a adewir yn dy dŷ di
ddyfod *ac* ymgrymmu iddo ef am ddernyn
o arian, a thammaid o fara; a dywedyd,
Gosod fi yn awr mewn rhyw offeiriadaeth, i
gael bwytta tammaid o fara.

PENNOD III.

1 *Y modd y datguddiwyd gair yr Arglwydd gyntaf i Samuel.* 11 *Duw yn dangos i Samuel ddinystr tŷ Eli.* 15 *Samuel o'i led-anfodd yn mynegi i Eli y weledigaeth.* 19 *Samuel yn tyfu mewn cymmeriad.*

A'R bachgen Samuel a wasanaethodd yr
ARGLWYDD ger bron Eli: a gair yr
ARGLWYDD oedd werthfawr yn y dyddiau
hynny; nid *oedd* weledigaeth eglur.
2 A'r pryd hwnnw, pan *oedd* Eli yn gorwedd
yn ei fangre, wedi i'w lygaid ef ddechreu
tywyllu, *fel* na allai weled;
3 A chyn i lamp Duw ddiffoddi yn nheml
yr ARGLWYDD, lle *yr oedd* arch DUW, a
Samuel oedd wedi gorwedd *i gysgu:*
4 Yna y galwodd yr ARGLWYDD ar Sa-
muel. Dywedodd yntau, Wele fi.
5 Ac efe a redodd at Eli, ac a ddywedodd.
Wele fi; canys gelwaist arnaf. Ynta-

ddywedodd, Ni elwais i; dychwel *a* gorwedd.
Ac efe a aeth ac a orweddodd.
6 A'r ARGLWYDD a alwodd eilwaith, Sa-
muel. A Samuel a gyfododd, ac a aeth at
Eli, ac a ddywedodd, Wele fi; canys gelwaist
arnaf. Yntau a ddywedodd, Na elwais, fy
mab; dychwel *a* gorwedd.
7 Ac nid adwaenai Samuel etto yr AR-
GLWYDD, ac nid eglurasid iddo ef air yr AR-
GLWYDD etto.
8 A'r ARGLWYDD a alwodd Samuel drach-
efn y drydedd waith. Ac efe a gyfododd, ac
a aeth at Eli, ac a ddywedodd, Wele fi; canys
gelwaist arnaf. A deallodd Eli mai yr AR-
GLWYDD a alwasai ar y bachgen.
9 Am hynny Eli a ddywedodd wrth Samuel,
Dos, gorwedd: ac os geilw efe arnat, dywed,
Llefara, ARGLWYDD; canys y mae dy was
yn clywed. Felly Samuel a aeth ac a orwedd-
odd yn ei le.
10 A daeth yr ARGLWYDD, ac a safodd, ac
a alwodd megis o'r blaen, Samuel, Samuel.
A dywedodd Samuel, Llefara; canys y mae
dy was yn clywed.
11 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth
Samuel, Wele, fi yn gwneuthur peth yn
Israel, yr hwn pwy bynnag a'i clywo, fe a
ferwina ei ddwy glust ef.
12 Yn y dydd hwnnw y dygaf i ben yn
erbyn Eli yr hyn oll a ddywedais am ei dŷ
ef, gan ddechreu a diweddu *ar unwaith*.
13 Mynegais hefyd iddo ef, y barnwn ei dŷ
ef yn dragywydd, am yr anwiredd a ŵyr efe;
o herwydd i'w feibion haeddu iddynt felldith,
ac nas gwaharddodd efe iddynt.
14 Ac am hynny y tyngais wrth dŷ Eli, na
wnair iawn am anwiredd tŷ Eli âg aberth,
nac â bwyd-offrwm byth.
15 ¶ A Samuel a gysgodd hyd y bore, ac a
agorodd ddrysau tŷ yr ARGLWYDD: a Sa-
muel oedd yn ofni mynegi y weledigaeth i Eli.
16 Ac Eli a alwodd ar Samuel, ac a ddywed-
odd, Samuel fy mab. Yntau a ddywedodd,
Wele fi.
17 Ac efe a ddywedodd, Beth *yw* y gair a
lefarodd *yr ARGLWYDD* wrthyt? na chela,
attolwg, oddi wrthyf: fel hyn y gwnelo
Duw i ti, ac fel hyn y chwanego, os celi
oddi wrthyf *ddim* o'r holl bethau a lefarodd
efe wrthyt.
18 A Samuel a fynegodd iddo yr holl eiriau,
ac nis celodd ddim rhagddo. Dywedodd
yntau, yr ARGLWYDD *yw* efe: gwnaed *a*
fyddo da yn ei olwg.
19 ¶ A chynnyddodd Samuel; a'r AR-
GLWYDD oedd gyd âg ef, ac ni adawodd *i un*
o'i eiriau ef syrthio i'r ddaear.
20 A gwybu holl Israel, o Dan hyd Beer-
seba, mai prophwyd ffyddlawn yr AR-
GLWYDD *oedd* Samuel.
21 A'r ARGLWYDD a ymddangosodd drach-
efn yn Siloh: canys yr ARGLWYDD a ymeg-
lurhâodd i Samuel yn Siloh trwy air yr AR-
GLWYDD.

PENNOD IV.

1 *Y Philistiaid yn gorchfygu yr Israeliaid yn*
Eben-ezer. 3 *Hwythau yn cyrchu yr arch,*
i ddychrynu y Philistiaid. 10 *Y Philistiaid*
yn eu taro hwynt eilwaith; yn dal yr arch,
ac yn lladd Hophni a Phinees. 12 *Eli, wrth*
glywed y newyddion, yn syrthio yn wysg ei
gefn, ac yn torri ei wddf. 19 *Gwraig Phi-*
nees, wedi digalonni wrth esgor ar Ichabod,
yn marw.

A DAETH gair Samuel i holl Israel. Ac
Israel a aeth yn erbyn y Philistiaid i
ryfel; a gwersyllasant ger llaw Eben-ezer: a'r
Philistiaid a wersyllasant yn Aphec.
2 A'r Philistiaid a ymfyddinasant yn erbyn
Israel: a'r gâd a ymgyfarfu; a lladdwyd
Israel o flaen y Philistiaid: a hwy a laddasant
o'r fyddin yn y maes ynghylch pedair mil o
wŷr.
3 ¶ A phan ddaeth y bobl i'r gwersyll,
henuriaid Israel a ddywedasant, Paham y
tarawodd yr ARGLWYDD ni heddyw o flaen
y Philistiaid? Cymmerwn attom o Siloh
arch cyfammod yr ARGLWYDD, a deled i'n
mysg ni; fel y cadwo hi ni o law ein gelynion.
4 Felly y bobl a anfonodd i Siloh, ac a
ddygasant oddi yno arch cyfammod AR-
GLWYDD y lluoedd, yr hwn sydd yn aros
rhwng y cerubiaid: ac yno *yr oedd* dau fab
Eli, Hophni a Phinees, gyd âg arch cyfam-
mod Duw.
5 A phan ddaeth arch cyfammod yr AR-
GLWYDD i'r gwersyll, holl Israel a floeddiasant
a bloedd fawr, fel y dadseiniodd y ddaear.
6 A phan glybu y Philistiaid lais y floedd,
hwy a ddywedasant, Pa beth *yw* llais y
floedd fawr hon y'ngwersyll yr Hebreaid?
A gwybuant mai arch yr ARGLWYDD a
ddaethai i'r gwersyll.
7 A'r Philistiaid a ofnasant: o herwydd
hwy a ddywedasant, Daeth Duw i'r gwersyll.
Dywedasant hefyd, Gwae ni: canys ni bu y
fath beth o flaen hyn.
8 Gwae ni: pwy a'n gwared ni o law y
Duwiau nerthol hyn? Dyma y Duwiau a
darawsant yr Aiphtiaid â'r holl blâau yn yr
anialwch.
9 Ymgryfhêwch, a byddwch wŷr, O Philisti-
aid; rhag i chwi wasanaethu yr Hebreaid,
fel y gwasanaethasant hwy chwi: byddwch
wŷr, ac ymleddwch.
10 ¶ A'r Philistiaid a ymladdasant; a lladd-
wyd Israel, a ffôdd pawb i'w babell: a bu
lladdfa fawr iawn; canys syrthiodd o Israel
ddeng mil ar hugain o wŷr traed.
11 Ac arch Duw a ddaliwyd; a dau fab Eli,
Hophni a Phinees, a fuant feirw.
12 ¶ A gwr *o* Benjamin a redodd o'r fyddin,
ac a ddaeth i Siloh y diwrnod hwnnw, â'i
ddillad wedi *eu* rhwygo, â phridd ar ei ben.
13 A phan ddaeth efe, wele Eli yn eistedd ar
eisteddfa *ger* llaw y ffordd, yn disgwyl: canys
yr oedd ei galon ef yn ofni am arch Duw.
A phan ddaeth y gwr i'r ddinas, a mynegi
hyn, yr holl ddinas a waeddodd.
14 A phan glywodd Eli lais y waedd, efe a
ddywedodd, Beth *yw* llais y cynnwrf yma?
A'r gwr a ddaeth i mewn ar frys, ac a fyneg-
odd i Eli.
15 Ac Eli *oedd* fab tair blwydd ar bymtheg
a phedwar ugain; a phallasai ei lygaid ef, fel
na allai efe weled.
16 A'r gwr a ddywedodd wrth Eli, Myfi
sydd yn dyfod o'r fyddin, myfi hefyd a ffôais
heddyw o'r fyddin. A dywedodd yntau, Pa
beth a ddigwyddodd, fy mab?
17 A'r gennad a attebodd, ac a ddywedodd,
Israel a ffôdd o flaen y Philistiaid; a bu hefyd
laddfa fawr ym mysg y bobl; a'th ddau fab
hefyd, Hophni a Phinees, a fuant feirw, ac
arch Duw a ddaliwyd.
18 A phan grybwyllodd efe am arch Duw,
yntau a syrthiodd oddi ar yr eisteddle yn
wysg ei gefn ger llaw y porth; a'i wddf a
dorrodd, ac efe a fu farw: canys y gwr *oedd*
hen a thrwm. Ac efe a farnasai Israel ddeu-
gain mlynedd.
19 ¶ A'i waudd ef, gwraig Phinees, oedd
feichiog, *yn agos* i esgor: a phan glybu sôn
ddarfod dal arch Duw, a marw o'i chwegrwn
a'i gwr, hi a ymgrymmodd, ac a glafychodd:
canys ei gwewyr a ddaeth arni.

20 Ac ynghylch y pryd y bu hi farw, y dy-
wedodd *y gwragedd* oedd yn sefyll gyd â hi,
Nac ofna; canys esgoraist ar fab. Ond nid
attebodd hi, ac nid ystyriodd.
21 A hi a alwodd y bachgen Ichabod; gan
ddywedyd, Y gogoniant a ymadawodd o
Israel (am ddal arch Duw, ac am ei chwegr-
wn a'i gwr).
22 A hi a ddywedodd, Y gogoniant a ymad-
awodd o Israel: canys arch Duw a ddaliwyd.

PENNOD V.

1 *Y Philistiaid yn dwyn yr arch i Asdod, ac yn
ei gosod yn nhŷ Dagon.* 3 *Bwrw Dagon i
lawr, a'i dorri yn ddarnau, a tharo gwŷr
Asdod â chlwyf y marchogion.* 8 *Duw yn
gwneuthur felly i wŷr Gath, pan ddygwyd hi
yno:* 10 *ac felly i wŷr Ecron.*

A'R Philistiaid a gymmerasant arch Duw,
ac a'i dygasant hi o Eben-ezer i Asdod.
2 A'r Philistiaid a gymmerasant arch Duw,
ac a'i dygasant i mewn i dŷ Dagon, ac a'i
gosodasant yn ymyl Dagon.
3 ¶ A'r Asdodiaid a gyfodasant yn fore
drannoeth; ac wele, Dagon wedi syrthio i
lawr ar ei wyneb, ger bron arch yr ARGLWYDD. A hwy a gymmerasant Dagon,
ac a'i gosodasant eilwaith yn ei le.
4 Codasant hefyd yn fore drannoeth; ac
wele, Dagon wedi syrthio i lawr ar ei wyneb,
ger bron arch yr ARGLWYDD: a phen
Dagon, a dwy gledr ei ddwylaw, *oedd* wedi
torri ar y trothwy; *corph* Dagon yn unig a
adawyd iddo ef.
5 Am hynny ni sathr offeiriaid Dagon, na
neb a ddelo i mewn i dŷ Dagon, ar drothwy
Dagon yn Asdod, hyd y dydd hwn.
6 A thrwm fu llaw yr ARGLWYDD ar yr
Asdodiaid; ac efe a'u distrywiodd hwynt, ac
a'u tarawodd hwynt, *sef* Asdod a'i therfynau,
â chlwyf y marchogion.
7 A phan welodd gwŷr Asdod mai felly yr
oedd, dywedasant, Ni chaiff arch Duw Israel
aros gyd â ni: canys caled yw ei law ef
arnom, ac ar Dagon ein duw.
8 Am hynny yr anfonasant, ac y casglasant
holl arglwyddi y Philistiaid attynt; ac a
ddywedasant, Beth a wnawn ni i arch Duw
Israel? A hwy a attebasant, Dyger arch
Duw Israel o amgylch i Gath. A hwy a
ddygasant arch Duw Israel oddi amgylch
yno.
9 Ac wedi iddynt ei dwyn hi o amgylch, bu
llaw yr ARGLWYDD yn erbyn y ddinas â
dinystr mawr iawn: ac efe a darawodd wŷr
y ddinas o fychan hyd fawr, a chlwyf y
marchogion oedd yn eu dirgel-leoedd.
10 Am hynny yr anfonasant hwy arch Duw
i Ecron. A phan ddaeth arch Duw i Ecron,
yr Ecroniaid a waeddasant, gan ddywedyd,
Dygasant attom ni o amgylch arch Duw
Israel, i'n lladd ni a'n pobl.
11 Am hynny yr anfonasant, ac y casglasant
holl arglwyddi y Philistiaid; ac a ddywed-
asant, Danfonwch ymaith arch Duw Israel,
a dychweler hi adref; fel na laddo hi ni a'n
pobl: canys dinystr angeuol oedd trwy yr
holl ddinas; trom iawn oedd llaw Duw yno.
12 A'r gwŷr, y rhai ni buant feirw, a daraw-
yd â chlwyf y marchogion: a gwaedd y
ddinas a ddyrchafodd i'r nefoedd.

PENNOD VI.

1 *Y Philistiaid, ar ol saith o fisoedd, yn ym-
gynghori am anfon yr arch yn ei hol:* 10 *ac
yn ei dwyn hi gyd âg offrwm ar fenn newydd
i Beth-semes.* 19 *Taro y bobl am edrych yn
yr arch.* 21 *Hwythau yn anfon at wŷr
Ciriath-jearim i'w chyrchu hi.*

A BU arch yr ARGLWYDD yng ngwlad y
Philistiaid saith o fisoedd.
2 A'r Philistiaid a alwasant am yr offeiriaid
ac am y dewiniaid, gan ddywedyd, Beth a
wnawn ni i arch yr ARGLWYDD? hysbyswch
i ni pa fodd yr anfonwn hi adref.
3 Dywedasant hwythau, Os ydych ar ddan-
fon ymaith arch Duw Israel, nac anfonwch hi
yn wag; ond gan roddi rhoddwch iddo offrwm
dros gamwedd: yna y'ch iachâir, ac y bydd
hysbys i chwi paham nad ymadawodd ei law
ef oddi wrthych chwi.
4 Yna y dywedasant hwythau, Beth *fydd*
yr offrwm dros gamwedd a roddwn iddo? A
hwy a ddywedasant, Pump o ffolennau aur,
a phump o lygod aur, *yn ol* rhif arglwyddi y
Philistiaid: canys yr un bla *oedd* arnoch
chwi oll, ac ar eich arglwyddi.
5 Am hynny y gwnewch luniau eich ffol-
ennau, a lluniau eich llygod sydd yn difwyno
y tir; a rhoddwch ogoniant i DDUW Israel:
ysgatfydd efe a ysgafnhâ ei law oddi arnoch,
ac oddi ar eich duwiau, ac oddi ar eich tir.
6 A phaham y caledwch chwi eich calonnau,
megis y caledodd yr Aiphtiaid a Pharaoh eu
calon? pan wnaeth efe yn rhyfeddol yn eu
plith hwy, oni ollyngasant hwy hwynt i
fyned ymaith?
7 Yn awr gan hynny gwnewch fenn new-
ydd, a chymmerwch ddwy fuwch flith, y rhai
nid aeth iau arnynt; a deliwch y buchod dan
y fenn, a dygwch eu lloi hwynt oddi ar eu
hol i dŷ:
8 A chymmerwch arch yr ARGLWYDD, a
rhoddwch hi ar y fenn; a'r tlysau aur, y rhai
a roddasoch iddi yn offrwm dros gamwedd, a
osodwch mewn cist wrth ei hystlys hi, a go-
llyngwch hi i fyned ymaith.
9 Ac edrychwch, os â hi i fynu ar hyd
ffordd ei bro ei hun i Beth-semes; *yna* efe a
wnaeth i ni y mawr ddrwg hwn: ac onid *ê*,
yna y cawn wybod nad ei law ef a'n taraw-
odd ni; *ond mai* damwain *oedd* hyn i ni.
10 ¶ A'r gwŷr a wnaethant felly: ac a
gymmerasant ddwy fuwch flithion, ac a'u
daliasant hwy dan y fenn, ac a gauasant eu
lloi mewn tŷ:
11 Ac a osodasant arch yr ARGLWYDD ar y
fenn, a'r gist a'r llygod aur, a lluniau eu ffol-
ennau hwynt.
12 A'r buchod a aethant ar hyd y ffordd
uniawn i ffordd Beth-semes; a'r hyd y brif-
ffordd yr aethant, dan gerdded a brefu, ac ni
throisant tu a'r llaw ddehau na thu a'r aswy:
ac arglwyddi y Philistiaid a aethant ar eu
hol hyd derfyn Beth-semes.
13 A *thrigolion* Beth-semes *oedd* yn medi
eu cynhauaf gwenith yn y dyffryn: ac a
ddyrchafasant eu llygaid, ac a ganfuant yr
arch; ac a lawenychasant wrth *ei* gweled.
14 A'r fenn a ddaeth i faes Josua y Beth-
semesiad, ac a safodd yno; ac yno yr *oedd*
maen mawr: a hwy a holltasant goed y fenn,
ac a offrymmasant y buchod yn boeth offrwm
i'r ARGLWYDD.
15 A'r Lefiaid a ddisgynasant arch yr ARGLWYDD, a'r gist yr hon *oedd* gyd â hi, yr
hon *yr oedd* y tlysau aur ynddi, ac a'u
gosodasant ar y maen mawr: a gwŷr Beth-
semes a offrymmasant boeth-offrymmau, ac
a aberthasant ebyrth i'r ARGLWYDD y dydd
hwnnw.
16 A phum arglwydd y Philistiaid, pan
welsant *hynny*, a ddychwelasant i Ecron y
dydd hwnnw.
17 A dyma y ffolennau aur, y rhai a rodd-
odd y Philistiaid yn offrwm dros gamwedd i'r
ARGLWYDD; dros Asdod un, dros Gazah un.

dros Ascalon un, dros Gath un, dros Ecron
un:
18 A'r llygod aur, *yn ol* rhifedi holl ddinas-
oedd y Philistiaid, *yn perthynu* i'r pùm ar-
glwydd, *yn gystal* y dinasoedd caerog, a'r trefi
heb gaerau, hyd y *maen* mawr Abel, yr hwn
y gosodasant arno arch yr ARGLWYDD; *yr
hwn sydd* hyd y dydd hwn ym maes Josua y
Beth-semesiad.
19 ¶ Ac efe a darawodd wŷr Beth-semes,
am iddynt edrych yn arch yr ARGLWYDD,
ie, tarawodd o'r bobl ddengwr a thriugain a
deng mil a deugain o wŷr. A'r bobl a alar-
asant, am i'r ARGLWYDD daro y bobl â lladd-
fa fawr.
20 A gwŷr Beth-semes a ddywedasant, Pwy
a ddichon sefyll yn wyneb yr ARGLWYDD
DDUW sanctaidd hwn? ac at bwy yr âi efe
oddi wrthym ni?
21 ¶ A hwy a anfonasant genhadau at drig-
olion Ciriath-jearim, gan ddywedyd, Y Phi-
listiaid a ddygasant adref arch yr AR-
GLWYDD; deuwch i waered, *a* chyrchwch hi
i fynu attoch chwi.

PENNOD VII.

1 *Gwŷr Ciriath-jearim yn dwyn yr arch i dŷ Abinadab, ac yn cyssegru Eleazar ei fab ef i'w chadw hi.* 2 *Ym mhen ugain mlynedd,* 3 *yr Israeliaid, trwy waith Samuel, yn edifarhâu ar gyhoedd ym Mispah.* 9 *Tra yr ydoedd Samuel yn gweddïo ac yn aberthu, yr Arglwydd yn dryllio y Philistiaid â tharanau, yn Ebenezer.* 13 *Darostwng y Philistiaid.* 15 *Samuel yn barnu Israel yn heddychlawn ac yn dduwiol.*

AGWYR Ciriath-jearim a ddaethant, ac a
gyrchasant i fynu arch yr ARGLWYDD,
ac a'i dygasant hi i dŷ Abinadab, yn y bryn,
ac a sancteiddiasant Eleazar ei fab ef i gadw
arch yr ARGLWYDD.
2 Ac o'r dydd y trigodd yr arch yn Ciriath-
jearim, y bu ddyddiau lawer; nid amgen nag
ugain mlynedd: a holl dŷ Israel a alarasant
ar ol yr ARGLWYDD.
3 ¶ A Samuel a lefarodd wrth holl dŷ Israel,
gan ddywedyd, Os dychwelwch chwi at yr
ARGLWYDD â'ch holl galon, bwriwch ymaith
y duwiau dieithr o'ch mysg, ac Astaroth, a
pharottôwch eich calon at yr ARGLWYDD,
a gwasanaethwch ef yn unig; ac efe a'ch
gwared chwi o law y Philistiaid.
4 Yna meibion Israel a fwriasant ymaith
Baalim ac Astaroth, a'r ARGLWYDD yn unig
a wasanaethasant.
5 A dywedodd Samuel, Cesglwch holl Israel
i Mispah, a mi a weddïaf drosoch chwi at yr
ARGLWYDD.
6 A hwy a ymgasglasant i Mispah, ac a
dynnasant ddwfr, ac a'*i* tywalltasant ger bron
yr ARGLWYDD, ac a ymprydiasant y diwrnod
hwnnw, ac a ddywedasant yno, Pechasom
yn erbyn yr ARGLWYDD. A Samuel a farn-
odd feibion Israel ym Mispah.
7 A phan glybu y Philistiaid fod meibion
Israel wedi ymgasglu i Mispah, arglwyddi y
Philistiaid a aethant i fynu yn erbyn Israel:
a meibion Israel a glywsant, ac a ofnasant
rhag y Philistiaid.
8 A meibion Israel a ddywedasant wrth Sa-
muel, Na thaw di â gwaeddi drosom ni at yr
ARGLWYDD ein DUW, ar iddo ef ein gwared
ni o law y Philistiaid.
9 ¶ A Samuel a gymmerth laethoen, ac a'*i*
hoffrymmodd ef i gyd yn boeth-offrwm i'r
ARGLWYDD: a Samuel a waeddodd ar yr
ARGLWYDD dros Israel; a'r ARGLWYDD a'i
gwrandawodd ef.
10 A phan oedd Samuel yn offrymmu y
poeth-offrwm, y Philistiaid a nesasant i ryfel
yn erbyn Israel: a'r ARGLWYDD a daranodd
â tharanau mawr yn erbyn y Philistiaid y
diwrnod hwnnw, ac a'u drylliodd hwynt, a
lladdwyd hwynt o flaen Israel.
11 A gwŷr Israel a aethant o Mispah, ac a
erlidiasant y Philistiaid, ac a'u tarawsant hyd
oni *ddaethant* dan Bethcar.
12 A chymmerodd Samuel faen, ac a'*i* gosod-
odd rhwng Mispah a Sen, ac a alwodd ei enw
ef Ebenezer; ac a ddywedodd, Hyd yma y
cynnorthwyodd yr ARGLWYDD nyni.
13 ¶ Felly y darostyngwyd y Philistiaid, ac
ni chwanegasant mwyach ddyfod i derfyn
Israel: a llaw yr ARGLWYDD a fu yn erbyn
y Philistiaid holl ddyddiau Samuel.
14 A'r dinasoedd, y rhai a ddygasai y Phi-
listiaid oddi ar Israel, a roddwyd adref i
Israel, o Ecron hyd Gath; ac Israel a rydd-
hâodd eu terfynau o law y Philistiaid: ac yr
oedd heddwch rhwng Israel a'r Amoriaid.
15 A Samuel a farnodd Israel holl ddyddiau
ei fywyd.
16 Aeth hefyd o flwyddyn i flwyddyn oddi
amgylch i Bethel, a Gilgal, a Mispah, ac a
farnodd Israel yn yr holl leoedd hynny.
17 A'i ddychwelfa *ydoedd* i Ramah; canys
yno *yr oedd* ei dŷ ef: yno hefyd y barnai efe
Israel; ac yno yr adeiladodd efe allor i'r
ARGLWYDD.

PENNOD VIII.

1 *Yr Israeliaid, o achos afrywiodraeth meibion Samuel, yn gofyn brenhin.* 6 *Duw yn cysuro Samuel; ac yntau yn gweddïo yn gystuddiol:* 10 *yn mynegi dull brenhin.* 19 *Duw yn ewyllysio i Samuel ymrói i daerni meibion Israel.*

AC wedi heneiddio Samuel, efe a osododd
ei feibion yn farnwyr ar Israel.
2 Ac enw ei fab cyntaf-anedig ef oedd Jöel;
ac enw yr ail, Abïah: *y rhai hyn oedd* farn-
wyr yn Beer-seba.
3 A'i feibion ni rodiasant yn ei ffyrdd ef,
eithr troisant ar ol cybydd-dra, a chymmer-
asant obrwy, a gŵyrasant farn.
4 Yna holl henuriaid Israel a ymgasglasant,
ac a ddaethant at Samuel i Ramah,
5 Ac a ddywedasant wrtho ef, Wele, ti a
heneiddiaist, a'th feibion ni rodiant yn dy
ffyrdd di: yn awr gosod arnom ni frenhin
i'n barnu, megis yr holl genhedloedd.
6 ¶ A'r ymadrodd fu ddrwg gan Samuel,
pan ddywedasant, Dyro i ni frenhin i'n barnu:
a Samuel a weddïodd ar yr ARGLWYDD.
7 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Samuel,
Gwrando ar lais y bobl yn yr hyn oll a ddy-
wedant wrthyt: canys nid ti y maent yn ei
wrthod, ond myfi a wrthodasant, rhag i mi
deyrnasu arnynt.
8 Yn ol yr holl weithredoedd a wnaethant,
o'r dydd y dygais hwynt o'r Aipht hyd y
dydd hwn, ac *fel* y gwrthodasant fi, ac y
gwasanaethasant dduwiau dieithr; felly y
gwnant hwy hefyd i ti.
9 Yn awr gan hynny gwrando ar eu llais
hwynt: etto gan dystiolaethu tystiolaetha
iddynt, a dangos iddynt ddull y brenhin a
deyrnasa arnynt.
10 ¶ A Samuel a fynegodd holl eiriau yr
ARGLWYDD wrth y bobl, y rhai oedd yn
ceisio brenhin ganddo.
11 Ac efe a ddywedodd, Dyma ddull y bren-
hin a deyrnasa arnoch chwi: Efe a gymmer
eich meibion, ac a'*u* gesyd iddo yn ei ger-
bydau, ac yn wyr meirch iddo, ac i redeg o
flaen ei gerbydau ef:

12 Ac a'u gesyd *hwynt* iddo yn dywysogion
miloedd, ac yn dywysogion deg a deugain,
ac i aredig ei âr, ac i fedi ei gynhauaf, ac i
wneuthur arfau ei ryfel, a pheiriannau ei
gerbydau.
13 A'ch merched a gymmer efe yn apothe-
caresau, yn gogesau hefyd, ac yn bobyddesau.
14 Ac efe a gymmer eich meusydd, a'ch
gwinllannoedd, a'ch olew-lannoedd goreu, ac
a'*u* dyry i'w weision.
15 Eich hadau hefyd a'ch gwinllannoedd a
ddegymma efe, ac a'u dyry i'w ystafellyddion
ac i'w weision.
16 Eich gweision hefyd, a'ch morwynion,
eich gwŷr ieuaingc goreu hefyd, a'ch asynod,
a gymmer efe, ac a'*u* gesyd i'w waith.
17 Eich defaid hefyd a ddegymma efe: chwi-
thau hefyd fyddwch yn weision iddo ef.
18 A'r dydd hwnnw y gwaeddwch, rhag
eich brenhin a ddewisasoch i chwi; ac ni
wrendy yr ARGLWYDD arnoch yn y dydd
hwnnw.
19 ¶ Er hynny y bobl a wrthodasant wrando
ar lais Samuel; ac a ddywedasant, Nag ê,
eithr brenhin fydd arnom ni:
20 Fel y byddom ninnau hefyd fel yr holl
genhedloedd; a'n brenhin a'n barna ni, efe a
â allan hefyd o'n blaen ni, ac efe a ymladd
ein rhyfeloedd ni.
21 A gwrandawodd Samuel holl eiriau y
bobl, ac a'u hadroddodd hwynt lle y clybu
yr ARGLWYDD.
22 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Sa-
muel, Gwrando ar eu llais hwynt, a gosod
frenhin arnynt. A dywedodd Samuel wrth
wŷr Israel, Ewch bob un i'w ddinas ei hun.

PENNOD IX.

1 *Saul yn anobeithio cael asenod ei dad,* 6 *trwy
gynghor ei was,* 11 *a chyfarwyddiad llangc-
esau,* 15 *yn dyfod trwy ddatguddiad Duw,*
18 *at Samuel.* 19 *Samuel yn croesawu Saul
yn y wledd;* 25 *ac, ar ol ymddiddan âg ef
o'r neilldu, yn hebrwng Saul ar ei ffordd.*

AC yr oedd gwr o Benjamin, a'i enw Cis,
mab Abiel, mab Seror, mab Bechorath,
mab Aphïah, mab i wr o Jemini, yn gadarn
o nerth.
2 Ac iddo ef yr oedd mab, a'i enw Saul, yn
wr ieuangc, dewisol a glân: ac nid *oedd* neb
o feibion Israel lanach nag ef: o'i ysgwydd i
fynu *yr oedd* yn uwch na'r holl bobl.
3 Ac asenod Cis, tad Saul, a gyfrgollasant:
a dywedodd Cis wrth Saul ei fab, Cymmer
yn awr un o'r llangciau gyd â thi, a chyfod,
dos, cais yr asenod.
4 Ac efe a aeth trwy fynydd Ephraim, ac a
dramwyodd trwy wlad Salisah; ac nis caw-
sant *hwynt:* yna y tramwyasant trwy wlad
Salim; ac nis *cawsant hwynt:* ac efe a aeth
trwy wlad Jemini; ond nis cawsant *hwynt.*
5 Pan ddaethant i wlad Suph, y dywedodd
Saul wrth ei langc *oedd* gyd âg ef, Tyred, a
dychwelwn; rhag i'm tad beidio â'r asenod,
a gofalu am danom ni.
6 Dywedodd yntau wrtho ef, Wele, yn awr
y mae yn y ddinas hon wr i DDUW, a'r gwr
sydd anrhydeddus; yr hyn oll a ddywedo
efe, gan ddyfod a ddaw: awn yno yn awr;
nid hwyrach y mynega efe i ni y ffordd y mae
i ni fyned iddi.
7 Yna y dywedodd Saul wrth ei langc, Wele,
od awn ni, pa beth a ddygwn ni i'r gwr?
canys y bara a ddarfu yn ein llestri ni, a
gwobr *arall* nid *oes* i'w ddwyn i wr DUW:
beth *sydd* gennym?
8 A'r llangc a attebodd eilwaith i Saul, ac a
ddywedodd, Wele, cafwyd gyd â mi bedwar-
edd ran sicl o arian: mi a roddaf *hynny* i wr
Duw, er mynegi i ni ein ffordd.
9 (Gynt yn Israel, fel hyn y dywedai gwr
wrth fyned i ymgynghori â Duw; Deuwch,
ac awn hyd at y gweledydd: canys y Pro-
phwyd heddyw, a elwid gynt yn Weledydd)
10 Yna y dywedodd Saul wrth ei langc, Da
y dywedi; tyred, awn. Felly yr aethant i'r
ddinas *yr oedd* gwr Duw ynddi.
11 ¶ *Ac* fel yr oeddynt yn myned i riw y
ddinas; hwy a gawsant langcesau yn dyfod
allan i dynnu dwfr; ac a ddywedasant wrth-
ynt, A yw y gweledydd yma?
12 Hwythau a'u hattebasant hwynt, ac a
ddywedasant, Ydyw; wele *efe* o'th flaen:
brysia yr awr hon: canys heddyw y daeth
efe i'r ddinas; o herwydd aberth *sydd* heddyw
gan y bobl yn yr uchelfa.
13 Pan ddeloch gyntaf i'r ddinas, chwi a'i
cewch ef, cyn ei fyned i fynu i'r uchelfa i
fwytta: canys ni fwytty y bobl hyd oni ddelo
efe, o herwydd efe a fendiga yr aberth; ar ol
hynny y bwytty y rhai a wahoddwyd: am
hynny ewch i fynu; canys ynghylch y pryd
hwn y cewch ef.
14 A hwy a aethant i fynu i'r ddinas: *a
phan* ddaethant i ganol y ddinas, wele, Sa-
muel yn dyfod i'w cyfarfod, i fyned i fynu i'r
uchelfa.
15 ¶ A'r ARGLWYDD a fynegasai y'nghlûst
Samuel, ddiwrnod cyn dyfod Saul, gan ddy-
wedyd,
16 Ynghylch y pryd *hwn* y fory yr anfonaf
attat ti wr o wlad Benjamin; a thi a'i hen-
neini ef yn flaenor ar fy mhobl Israel, ac efe
a wared fy mhobl o law y Philistiaid: canys
edrychais ar fy mhobl; o herwydd daeth eu
gwaedd attaf.
17 A phan ganfu Samuel Saul, yr AR-
GLWYDD a ddywedodd wrtho ef, Wele y
gwr am yr hwn y dywedais wrthyt: hwn
a lywodraetha ar fy mhobl.
18 Yna Saul a nesâodd at Samuel y'nghanol
y porth, ac a ddywedodd, Mynega i mi, at-
tolwg, pa le yma *y mae* tŷ y gweledydd.
19 A Samuel a attebodd Saul, ac a ddywed-
odd, Myfi *yw* y gweledydd: dos i fynu o'm
blaen i'r uchelfa; canys bwyttêwch gyd â
myfi heddyw: a mi a'th ollyngaf y bore, ac a
fynegaf i ti yr hyn oll *y sydd* yn dy galon.
20 Ac *am* yr asenod a gyfrgollasant er ys
tridiau, na ofala am danynt; canys cafwyd
hwynt. Ac i bwy *y mae* holl bethau dymun-
ol Israel? onid i ti, ac i holl dŷ dy dad?
21 A Saul a attebodd ac a ddywedodd, Onid
mab Jemini *ydwyf* fi, o'r lleiaf o lwythau
Israel? a'm teulu *sydd* leiaf o holl deuluoedd
llwyth Benjamin? a phaham y dywedi wrth-
yf y modd hyn?
22 A Samuel a gymmerth Saul a'i langc, ac
a'u dug hwynt i'r ystafell, ac a roddodd idd-
ynt le o flaen y gwahoddedigion; a hwy
oeddynt ynghylch dengwr ar hugain.
23 A Samuel a ddywedodd wrth y côg,
Moes y rhan a roddais attat ti, am yr hon y
dywedais wrthyt, Cadw hon gyd â thi.
24 A'r côg a gyfododd yr ysgwyddog, a'r
hyn *oedd* arni, ac a'i gosododd ger bron Saul.
A *Samuel* a ddywedodd, Wele, yr hyn a
adawyd; gosod ger dy fron, *a* bwytta: canys
hyd y pryd hwn y cadwyd ef i ti, er pan
ddywedais, Y bobl a wahoddais i. A bwyt-
táodd Saul gyd â Samuel y dydd hwnnw.
25 ¶ A phan ddisgynasant o'r uchelfa i'r
ddinas, *Samuel* a ymddiddanodd â Saul ar
ben y tŷ.
26 A hwy a gyfodasant yn fore: ac ynghylch
codiad y wawr, galwodd Samuel ar Saul i ben

y tŷ, gan ddywedyd, Cyfod, fel y'th hebryngwyf ymaith. A Saul a gyfododd, ac efe a Samuel a aethant ill dau allan.
27 Ac fel yr oeddynt yn myned i waered i gwrr eithaf y ddinas, Samuel a ddywedodd wrth Saul, Dywed wrth y llangc am fyned o'n blaen ni (felly yr aeth efe) ond sâf di yr awr hon, a mynegaf i ti air Duw.

PENNOD X.

1 *Samuel yn enneinio Saul; 2 ac yn ei sicrhâu ef trwy dri arwydd. 9 Troi calon Saul; ac yntau yn prophwydo. 14 Yn celu chwedl y frenhiniaeth rhag ei ewythr. 17 Dewis Saul trwy goelbren ym Mispah. 26 Amryw feddyliau ei ddeiliaid am dano ef.*

YNA Samuel a gymmerodd phiolaid o olew, ac a'i tywalltodd ar ei ben ef, ac a'i cusanodd ef; ac a ddywedodd, Onid yr ARGLWYDD a'th enneiniodd di yn flaenor ar ei etifeddiaeth?
2 Pan elych di heddyw oddi wrthyf, yna y cai ddau wr wrth fedd Rahel, yn nherfyn Benjamin, yn Selsah: a hwy a ddywedant wrthyt, Cafwyd yr asenod yr aethost i'w ceisio: ac wele, dy dad a ollyngodd heibio chwedl yr asenod, a gofalu y mae am danoch chwi, gan ddywedyd, Beth a wnaf am fy mab?
3 Yna yr âi di ym mhellach oddi yno, ac y deui hyd wastadedd Tabor: ac yno y'th gyfarfydd tri wŷr yn myned i fynu at DDUW *i* Bethel; un yn dwyn tri o fynnod, ac un yn dwyn tair torth o fara, ac un yn dwyn costrelaid o win.
4 A hwy a gyfarchant well i ti, ac a roddant i ti ddwy *dorth* o fara; *y rhai* a gymmeri o'u llaw hwynt.
5 Ar ol hynny y deui i fryn Duw, yn yr hwn *y mae* sefyllfa y Philistiaid: a phan ddelych yno i'r ddinas, ti a gyfarfyddi â thyrfa o brophwydi yn disgyn o'r uchelfa, ac o'u blaen hwynt nabl, a thympan, a phibell, a thelyn; a hwythau yn prophwydo.
6 Ac yspryd yr ARGLWYDD a ddaw arnat ti; a thi a brophwydi gyd â hwynt, ac a droir yn wr arall.
7 A phan ddelo yr argoelion hyn i ti, gwna fel y byddo yr achos: canys DUW *sydd* gyd â thi.
8 A dos i waered o'm blaen i Gilgal; ac wele, mi a ddeuaf i waered attat ti, i offrymmu offrymmau poeth, *ac* i aberthu ebyrth hêdd: aros am danaf saith niwrnod, hyd oni ddelwyf attat, a mi a hysbysaf i ti yr hyn a wnelych.
9 ¶ A phan drodd efe ei gefn i fyned oddi wrth Samuel, DUW a roddodd iddo galon arall: a'r holl argoelion hynny a ddaethant y dydd hwnnw *i ben*.
10 A phan ddaethant yno i'r bryn, wele, fintai o brophwydi yn ei gyfarfod ef; ac yspryd DUW a ddaeth arno yntau, ac efe a brophwydodd yn eu mysg hwynt.
11 A phawb a'r a'i hadwaenai ef o'r blaen a edrychasant; ac wele, *efe* gyd â'r prophwydi yn prophwydo. Yna y bobl a ddywedasant bawb wrth eu gilydd, Beth *yw* hyn a ddaeth i fab Cis? *A ydyw* Saul hefyd ym mysg y prophwydi?
12 Ac un oddi yno a attebodd, ac a ddywedodd, Etto pwy *yw* eu tad hwy? Am hynny yr aeth yn ddiareb, *A ydyw* Saul hefyd ym mysg y prophwydi?
13 Ac wedi darfod iddo brophwydo, efe a ddaeth i'r uchelfa.
14 ¶ Ac ewythr Saul a ddywedodd wrtho ef, ac wrth ei langc ef, I ba le yr aethoch? Ac efe a ddywedodd, I geisio yr asenod: a phan welsom nas *caid*, ni a ddaethom at Samuel.
15 Ac ewythr Saul a ddywedodd, Mynega, attolwg, i mi, beth a ddywedodd Samuel wrthych chwi.
16 A Saul a ddywedodd wrth ei ewythr, Gan fynegi mynegodd i ni fod yr asenod wedi eu cael. Ond am chwedl y frenhiniaeth, yr hwn a ddywedasai Samuel, nid ynganodd efe wrtho.
17 ¶ A Samuel a alwodd y bobl ynghyd at yr ARGLWYDD i Mispah;
18 Ac a ddywedodd wrth feibion Israel, Fel hyn y dywedodd ARGLWYDD DDUW Israel; Myfi a ddygais i fynu Israel o'r Aipht, ac a'ch gwaredais chwi o law yr Aiphtiaid, ac o law yr holl deyrnasoedd, *a'r* rhai a'ch gorthrymment chwi.
19 A chwi heddyw a wrthodasoch eich DUW, yr hwn sydd yn eich gwared chwi oddi wrth eich holl ddrygfyd, a'ch helbul; ac a ddywedasoch wrtho ef, *Nid felly;* eithr gosod arnom ni frenhin. Am hynny sefwch yr awr hon ger bron yr ARGLWYDD wrth eich llwythau, ac wrth eich miloedd,
20 A Samuel a barodd i holl lwythau Israel nesâu: a daliwyd llwyth Benjamin.
21 Ac wedi iddo beri i lwyth Benjamin nesâu yn ol eu teuluoedd, daliwyd teulu Matri; a Saul mab Cis a ddaliwyd: a phan geisiasant ef, nis caid ef.
22 Am hynny y gofynasant etto i'r ARGLWYDD, a ddeuai y gwr yno etto. A'r ARGLWYDD a ddywedodd, Wele, efe yn ymguddio ym mhlith y dodrefn.
23 A hwy a redasant, ac a'i cyrchasant ef oddi yno. A phan safodd y'nghanol y bobl, yr oedd efe o'i ysgwydd i fynu yn uwch nâ'r holl bobl.
24 A dywedodd Samuel wrth yr holl bobl, A welwch chwi yr hwn a ddewisodd yr ARGLWYDD, nad *oes neb* tebyg iddo ym mysg yr holl bobl? A'r holl bobl a floeddiasant, ac a ddywedasant, Byw fyddo y brenhin.
25 Yna Samuel a draethodd gyfraith y deyrnas wrth y bobl, ac a'i hysgrifenodd mewn llyfr, ac a'i gosododd ger bron yr ARGLWYDD. A Samuel a ollyngodd ymaith yr holl bobl, bob un i'w dŷ.
26 ¶ A Saul hefyd a aeth i'w dŷ ei hun i Gibeah; a byddin o'r rhai y cyffyrddasai Duw â'u calon, a aeth gyd âg ef.
27 Ond meibion Belial a ddywedasant, Pa fodd y gwared hwn ni? A hwy a'i dirmygasant ef, ac ni ddygasant anrheg iddo ef. Eithr ni chymmerodd efe arno glywed hyn.

PENNOD XI.

1 *Nahas yn cynnyg i wŷr Jabes Gilead ammodau gwaradwyddus. 4 Hwythau yn anfon cenhadon, ac yn cael cynnorthwy gan Saul. 12 Yntau wrth hynny yn cael ei gadarnhâu, ac adnewyddu ei frenhiniaeth.*

YNA Nahas yr Ammoniad a ddaeth i fynu, ac a wersyllodd yn erbyn Jabes Gilead: a holl wŷr Jabes a ddywedasant wrth Nahas, Gwna gyfammod â ni, ac ni a'th wasanaethwn di.
2 A Nahas yr Ammoniad a ddywedodd wrthynt, Dan *yr ammod* hwn *y cyfammodaf* â chwi; i mi gael tynnu pob llygad dehau i chwi, fel y gosodwyf y gwaradwydd hwn ar holl Israel.
3 A henuriaid Jabes a ddywedasant wrtho, Caniattâ i ni saith niwrnod, fel yr anfonom genhadau i holl derfynau Israel: ac oni *bydd* a'n gwaredo, ni a ddeuwn allan attat ti.
4 ¶ A'r cenhadau a ddaethant i Gibeah

Saul, ac a adroddasant y geiriau lle y clybu
y bobl. A'r holl bobl a ddyrchafasant eu
llef, ac a wylasant.
5 Ac wele, Saul yn dyfod ar ol y gwartheg
o'r maes. A dywedodd Saul, Beth *sydd* yn
peri i'r bobl wylo? Yna yr adroddasant iddo
eiriau gwŷr Jabes.
6 Ac yspryd Duw a ddaeth ar Saul, pan
glybu efe y geiriau hynny; a'i ddigofaint ef
a ennynodd yn ddirfawr.
7 Ac efe a gymmerth bâr o ychain, ac a'u
drylliodd, ac a'u danfonodd trwy holl der-
fynau Israel yn llaw y cenhadau; gan ddy-
wedyd, Yr hwn nid elo ar ol Saul, ac ar ol
Samuel, fel hyn y gwneir i'w wartheg ef. Ac
ofn yr ARGLWYDD a syrthiodd ar y bobl, a
hwy a ddaethant allan yn unfryd.
8 A phan gyfrifodd efe hwynt yn Bezec,
meibion Israel oedd dri chan mil, a gwŷr
Judah yn ddeng mil ar hugain.
9 A hwy a ddywedasant wrth y cenhadau a
ddaethai, Fel hyn y dywedwch wrth wŷr
Jabes Gilead; Y fory, erbyn gwresogi yr
haul, bydd i chwi ymwared. A'r cenhadau
a ddaethant ac a fynegasant *hynny* i wyr
Jabes; a hwythau a lawenychasant.
10 Am hynny gwŷr Jabes a ddywedas-
ant, Y fory y deuwn allan attoch chwi; ac y
gwnewch i ni yr hyn oll a weloch yn dda.
11 A bu drannoeth i Saul osod y bobl yn
dair byddin; a hwy a ddaethant i ganol y
gwersyll yn y wyliadwriaeth fore, ac a ladd-
asant yr Ammoniaid nes gwresogi o'r dydd:
a'r gweddillion a wasgarwyd, fel na thrigodd
o honynt ddau ynghyd.
12 ¶ A dywedodd y bobl wrth Samuel,
Pwy *yw* yr hwn a ddywedodd, A deyrnasa
Saul arnom ni? moeswch y gwŷr *hynny,* fel
y rhoddom hwynt i farwolaeth.
13 A Saul a ddywedodd, Ni roddir neb i
farwolaeth heddyw: canys heddyw y gwnaeth
yr ARGLWYDD ymwared yn Israel.
14 Yna Samuel a ddywedodd wrth y bobl,
Deuwch, fel yr elom i Gilgal, ac yr adnew-
yddom y frenhiniaeth yno.
15 A'r holl bobl a aethant i Gilgal; ac yno
y gwnaethant Saul yn frenhin, ger bron yr
ARGLWYDD yn Gilgal: a hwy a aberthasant
yno ebyrth hêdd ger bron yr ARGLWYDD.
A Saul a lawenychodd yno, a holl wŷr Israel,
yn ddirfawr.

PENNOD XII.

1 *Samuel yn tystiolaethu ei ddiniweidrwydd,*
6 *ac yn ceryddu anniolchgarwch y bobl:* 16
*yn eu dychrynu hwynt â tharanau yn amser
cynhauaf;* 20 *ac yn eu cysuro hwy â thru-
garedd Duw.*

A SAMUEL a ddywedodd wrth holl Israel,
Wele, gwrandewais ar eich llais yn yr
hyn oll a ddywedasoch wrthyf, a gosodais
frenhin arnoch.
2 Ac yr awr hon, wele, y brenhin yn rhodio
o'ch blaen chwi: a minnau a heneiddiais, ac
a benwynnais; ac wele, fy meibion hwythau
gyd â chwi: a minnau a rodiais o'ch blaen
chwi o'm mebyd hyd y dydd hwn.
3 Wele fi; tystiolaethwch i'm herbyn ger
bron yr ARGLWYDD, a cher bron ei enein-
iog: ŷch pwy a gymmerais? neu asyn pwy a
gymmerais? neu pwy a dwyllais? neu pwy a
orthrymmais i? neu o law pwy y cymmerais
wobr, i ddallu fy llygaid âg ef? a mi a'i talaf
i chwi.
4 A hwy a ddywedasant, Ni thwyllaist ni,
ni orthrymmaist ni chwaith, ac ni chymmer-
aist ddim o law neb.
5 Dywedodd yntau wrthynt, Yr ARGLWYDD
sydd dyst yn eich erbyn chwi, ei eneiniog
ef hefyd *sydd* dyst y dydd hwn, na chawsoch
ddim yn fy llaw i. A'r *bobl a* ddywedasant,
Tyst *ydyw.*
6 ¶ A Samuel a ddywedodd wrth y bobl,
Yr ARGLWYDD *yw* yr hwn a fawrhâodd Mo-
ses ac Aaron, a'r hwn a ddug i fynu eich
tadau chwi o dir yr Aipht.
7 Yn awr gan hynny sefwch, fel yr ym-
resymmwyf â chwi ger bron yr ARGLWYDD,
am holl gyfiawnderau yr ARGLWYDD, y rhai
a wnaeth efe i chwi ac i'ch tadau.
8 Wedi i Jacob ddyfod i'r Aipht, a gweiddi
o'ch tadau chwi ar yr ARGLWYDD, yna yr
ARGLWYDD a anfonodd Moses ac Aaron; a
hwy a ddygasant eich tadau chwi o'r Aipht,
ac a'u cyfleasant hwy yn y lle hwn.
9 A phan anghofiasant yr ARGLWYDD eu
Duw, efe a'u gwerthodd hwynt i law Sisera,
tywysog milwriaeth Hasor, ac i law y Philis-
tiaid, ac i law brenhin Moab; a hwy a ym-
laddasant i'w herbyn hwynt.
10 A hwy a waeddasant ar yr ARGLWYDD,
ac a ddywedasant, Pechasom, am i ni wrthod
yr ARGLWYDD, a gwasanaethu Baalim ac
Astaroth: er hynny gwared ni yr awr hon o
law ein gelynion, a nyni a'th wasanaethwn di.
11 A'r ARGLWYDD a anfonodd Jerubbaal,
a Bedan, a Jephthah, a Samuel, ac a'ch gwar-
edodd chwi o law eich gelynion o amgylch,
a chwi a breswyliasoch yn ddïogel.
12 A phan welsoch fod Nahas brenhin meib-
ion Ammon yn dyfod yn eich erbyn, dywed-
asoch wrthyf, Nag ê; ond brenhin a deyrnasa
arnom ni; a'r ARGLWYDD eich DUW yn
frenhin i chwi.
13 Ac yn awr, wele y brenhin a ddewisasoch
chwi, a'r hwn a ddymunasoch: ac wele, yr
ARGLWYDD a roddes frenhin arnoch chwi.
14 Os ofnwch chwi yr ARGLWYDD, a'i was-
anaethu ef, a gwrando ar ei lais, heb anuf-
uddhâu gair yr ARGLWYDD; yna y byddwch
chwi, a'r brenhin hefyd a deyrnasa arnoch,
ar ol yr ARGLWYDD eich DUW.
15 Ond os chwi ni wrandewch ar lais yr
ARGLWYDD, eithr anufuddhâu gair yr AR-
GLWYDD; yna y bydd llaw yr ARGLWYDD yn
eich erbyn chwi, fel yn erbyn eich tadau.
16 ¶ Sefwch gan hynny yn awr, a gwelwch
y peth mawr hyn a wna yr ARGLWYDD o
flaen eich llygaid chwi.
17 Onid cynhauaf gwenith *yw* heddyw?
Galwaf ar yr ARGLWYDD; ac efe a ddyry
daranau, a gwlaw: fel y gwybyddoch ac y
gweloch, mai mawr *yw* eich drygioni chwi yr
hwn a wnaethoch yngolwg yr ARGLWYDD,
yn gofyn i chwi frenhin.
18 Felly Samuel a alwodd ar yr ARGLWYDD;
a'r ARGLWYDD a roddodd daranau a gwlaw
y dydd hwnnw: a'r holl bobl a ofnodd yr
ARGLWYDD a Samuel yn ddirfawr.
19 A'r holl bobl a ddywedasant wrth Samu-
el, Gweddïa dros dy weision ar yr ARGLWYDD
dy DDUW, fel na byddom feirw: canys chwan-
egasom ddrygioni ar ein holl bechodau, wrth
geisio i ni frenhin.
20 ¶ A dywedodd Samuel wrth y bobl, Nac
ofnwch; chwi a wnaethoch yr holl ddrygioni
hyn: etto na chiliwch oddi ar ol yr AR-
GLWYDD, ond gwasanaethwch yr AR-
GLWYDD a'ch holl galon;
21 Ac na chiliwch: canys *felly yr âech* ar ol
oferedd, y rhai ni lesânt, ac ni'ch gwarêdant;
canys ofer *ydynt* hwy.
22 Canys ni wrthyd yr ARGLWYDD ei bobl,
er mwyn ei enw mawr: o herwydd rhyngodd
bodd i'r ARGLWYDD eich gwneuthur chwi
yn bobl iddo ei hun.

23 A minnau, na atto Duw i mi bechu yn
erbyn yr Arglwydd, trwy beidio â gweddïo
drosoch: eithr dysgaf i chwi y ffordd dda ac
uniawn.
24 Yn unig ofnwch yr Arglwydd, a gwasanaethwch ef mewn gwirionedd â'ch holl
galon: canys gwelwch faint a wnaeth efe
eroch.
25 Ond os dilynwch ddrygioni, chwi a'ch
brenhin a ddifethir.

PENNOD XIII.

1 *Dewis fyddin Saul.* 3 *Saul yn galw yr Hebreaid i Gilgal yn erbyn y Philistiaid, y rhai y tarawsai Jonathan eu sefyllfa.* 5 *Mawr lu y Philistiaid.* 6 *Cyfyngdra yr Israeliaid.* 8 *Saul yn blino yn aros am Samuel, ac yn aberthu.* 11 *Samuel yn ei geryddu ef.* 17 *Tair byddin anrhaith y Philistiaid.* 19 *Dyfais y Philistiaid, na ddioddefent un gôf yn Israel.*

SAUL a deyrnasodd un flwyddyn; ac wedi
iddo deyrnasu ddwy flynedd ar Israel,
2 Saul a ddewisodd iddo dair mil o Israel;
dwy fil oedd gyd â Saul ym Michmas ac ym
mynydd Bethel, a mil oedd gyd â Jonathan
yn Gibeah Benjamin: a'r bobl eraill a anfonodd efe bawb i'w babell ei hun.
3 A Jonathan a darawodd sefyllfa y Philistiaid, yr hon *oedd* yn Geba: a chlybu y
Philistiaid *hynny*. A Saul a ganodd mewn
udgorn trwy yr holl dir, gan ddywedyd, Clywed yr Hebreaid.
4 A holl Israel a glywsant ddywedyd daro o
Saul sefyllfa y Philistiaid, a bod Israel yn
ffiaidd gan y Philistiaid: a'r bobl a ymgasglodd ar ol Saul i Gilgal.
5 ¶ A'r Philistiaid a ymgynnullasant, i ymladd âg Israel, deng mil ar hugain o gerbydau,
a chwe mil o wŷr meirch, a phobl *eraill* cyn
amled a'r tywod *sydd* ar fin y môr. A hwy
a ddaethant i fynu, ac a wersyllasant ym
Michmas, o du y dwyrain i Bethafen.
6 Pan welodd gwŷr Israel fod yn gyfyng
arnynt (canys gwasgasid ar y bobl) yna y
bobl a ymguddiasant mewn ogofëydd, ac
mewn dyrysni, ac mewn creigiau, ac mewn
tyrau, ac mewn pydewau.
7 A *rhai* o'r Hebreaid a aethant dros yr
Iorddonen, i dir Gad a Gilead: a Saul *oedd*
etto yn Gilgal, a'r holl bobl a aethant ar ei ol
ef dan grynu.
8 ¶ Ac efe a arhosodd saith niwrnod, hyd
yr amser gosodedig a *nodasai* Samuel. Ond
ni ddaeth Samuel i Gilgal; a'r bobl a ymwasgarodd oddi wrtho ef.
9 A Saul a ddywedodd, Dygwch attaf fi
boeth-offrwm, ac offrymmau hedd. Ac efe a
offrymmodd y poeth-offrwm.
10 Ac wedi darfod iddo offrymmu y poethoffrwm, wele, Samuel a ddaeth: a Saul a aeth
allan i'w gyfarfod ef, *ac* i gyfarch gwell iddo.
11 ¶ A dywedodd Samuel, Beth a wnaethost ti? A Saul a ddywedodd, O herwydd
gweled o honof i'r bobl ymwasgaru oddi
wrthyf, ac na ddaethost dithau o fewn y
dyddiau gosodedig, ac i'r Philistiaid ymgasglu
i Michmas;
12 Am hynny y dywedais, Y Philistiaid yn
awr a ddeuant i waered attaf fi i Gilgal, ac ni
weddïais ger bron yr Arglwydd: am hynny
yr anturiais i, ac yr offrymmais boeth-offrwm.
13 A Samuel a ddywedodd wrth Saul, Ynfyd
y gwnaethost: ni chedwaist orchymyn yr
Arglwydd dy Dduw, yr hwn a orchymynodd efe i ti: canys yr Arglwydd yn awr a
gadarnhasai dy frenhiniaeth di ar Israel yn
dragywydd.
14 Ond yn awr ni saif dy frenhiniaeth di:
yr Arglwydd a geisiodd iddo wr wrth *fodd*
ei galon ei hun: yr Arglwydd hefyd a orchymynodd iddo fod yn flaenor ar ei bobl; o
herwydd na chedwaist ti yr hyn a orchymynodd yr Arglwydd i ti.
15 A Samuel a gyfododd, ac a aeth i fynu o
Gilgal i Gibeah Benjamin: a chyfrifodd Saul
y bobl a gafwyd gyd âg ef, ynghylch chwe
chant o wŷr.
16 A Saul a Jonathan ei fab, a'r bobl a gafwyd gyd â hwynt, oedd yn aros yn Gibeah
Benjamin; a'r Philistiaid a wersyllasant ym
Michmas.
17 ¶ A daeth allan o wersyll y Philistiaid
anrheithwyr, yn dair byddin: un fyddin a
drodd tu a ffordd Ophrah, tu a gwlad Saul;
18 A'r fyddin arall a drodd *tu a* ffordd Bethhoron; a'r drydedd fyddin a drodd *tu a*
ffordd y terfyn sydd yn edrych tu a'r dyffryn
Seboim, tu a'r anialwch.
19 ¶ Ac ni chaid gôf trwy holl wlad Israel:
canys dywedasai y Philistiaid, Rhag gwneuthur o'r Hebreaid gleddyfau neu waywffyn.
20 Ond holl Israel a âent i waered at y Philistiaid, i flaenllymmu bob un ei swch, a'i
gwlltwr, a'i fwyell, a'i gaib.
21 Ond yr oedd llif-ddur *i wneuthur* min ar
y ceibiau, ac ar y cylltyrau, ac ar y pigffyrch,
ac ar y bwyeill, ac i flaenllymmu y symbylau.
22 Felly yn nydd y rhyfel ni chaed na
chleddyf na gwaywffon yn llaw yr un o'r
bobl *oedd* gyd â Saul a Jonathan, ond a gaed
gyd â Saul a Jonathan ei fab.
23 A sefyllfa y Philistiaid a aeth allan i
fwlch Michmas.

PENNOD XIV.

1 *Jonathan, heb wybod i'w dad, ac i'r offeiriad a'r bobl, yn myned ac yn taro amddiffynfa y Philistiaid yn rhyfeddol.* 15 *Dychryn Duw yn eu gyrru hwynt i ladd eu gilydd.* 17 *Saul, heb aros am atteb yr offeiriad, yn gosod arnynt.* 21 *Yr Hebreaid caethion, a'r Israeliaid oedd yn llechu, yn troi yn eu herbyn hwy.* 24 *Ehud adduned Saul yn rhwystro yr oruchafiaeth.* 32 *Saul yn gwahardd i'r bobl fwytta gwaed;* 35 *ac yn adeiladu allor.* 36 *Y bobl yn achub Jonathan, wedi ei ddal wrth goelbren.* 47 *Cryfder Saul a'i deulu.*

A BU ddyddgwaith i Jonathan mab Saul
ddywedyd wrth y llangc oedd yn dwyn
ei arfau ef, Tyred, ac awn drosodd i amddiffynfa y Philistiaid, yr hon *sydd* o'r tu hwnt:
ond ni fynegodd efe i'w dad.
2 A Saul a arhosodd y'nghwrr Gibeah, dan
bren pomgranad, yr hwn *oedd* ym Migron:
a'r bobl *oedd* gyd âg ef *oedd* ynghylch chwe
channwr;
3 Ac Ahïah mab Ahitub, brawd Ichabod,
mab Phinees, mab Eli, offeiriad yr Arglwydd yn Siloh, oedd yn gwisgo ephod. Ac
ni wyddai y bobl i Jonathan fyned ymaith.
4 ¶ A rhwng y bylchau, lle ceisiodd Jonathan fyned drosodd at amddiffynfa y Philistiaid, *yr oedd* craig serth o'r naill du i'r bwlch,
a chraig serth o'r tu arall i'r bwlch; ac enw
y naill *oedd* Boses, ac enw y llall Seneh.
5 A safiad y naill *oedd* oddi wrth y gogledd
ar gyfer Michmas, a'r llall oddi wrth y dehau
ar gyfer Gibeah.
6 A dywedodd Jonathan wrth y llangc oedd
yn dwyn ei arfau ef, Tyred, ac awn drosodd i
amddiffynfa y rhai dienwaededig hyn; nid
hwyrach y gweithia yr Arglwydd gyd â ni:
canys nid *oes* rwystr i'r Arglwydd waredu
trwy lawer neu trwy ychydig.
7 A'r hwn oedd yn dwyn ei arfau ef a ddywedodd wrtho, Gwna yr hyn oll *sydd* yn dy

galon: cerdda rhagot, wele, fi gyd â thi fel y mynno dy galon.

8 Yna y dywedodd Jonathan, Wele, ni a awn trosodd at y gwŷr *hyn*, ac a ymddangoswn iddynt.

9 Os dywedant fel hyn wrthym, Arhoswch nes i ni ddyfod attoch chwi; yna y safwn yn ein lle, ac nid awn i fynu attynt hwy.

10 Ond os fel hyn y dywedant, Deuwch i fynu attom ni; yna yr awn i fynu: canys yr ARGLWYDD a'u rhoddodd hwynt yn ein llaw ni; a hyn *fydd* yn argoel i ni.

11 A hwy a ymddangosasant ill dau i amddiffynfa y Philistiaid. A'r Philistiaid a ddywedasant, Wele yr Hebreaid yn dyfod allan o'r tyllau y llechasant ynddynt.

12 A gwŷr yr amddiffynfa a attebasant Jonathan, a'r hwn oedd yn dwyn ei arfau, ac a ddywedasant, Deuwch i fynu attom ni, ac ni a ddangoswn beth i chwi. A dywedodd Jonathan wrth yr hwn oedd yn dwyn ei arfau, Tyred i fynu ar fy ol: canys yr ARGLWYDD a'u rhoddes hwynt yn llaw Israel.

13 A Jonathan a ddringodd i fynu ar ei ddwylaw, ac ar ei draed; a'r hwn oedd yn dwyn ei arfau ar ei ol. A hwy a syrthiasant o flaen Jonathan: ei yswain hefyd oedd yn lladd ar ei ol ef.

14 A'r lladdfa gyntaf honno a wnaeth Jonathan a'r hwn oedd yn dwyn ei arfau, oedd ynghylch ugeinwr, megis o fewn ynghylch hanner cyfer dau *ychain* o dir.

15 A bu fraw yn y gwersyll, yn y maes, ac ym mysg yr holl bobl: yr amddiffynfa a'r anrheithwyr hwythau hefyd a ddychrynasant; y ddaear hefyd a grynodd; a bu dychryn Duw.

16 A gwylwyr Saul yn Gibeah Benjamin a edrychasant; ac wele, y llïaws yn ymwasgaru, ac yn myned dan ymguro.

17 Yna y dywedodd Saul wrth y bobl *oedd* gyd âg ef, Cyfrifwch yn awr, ac edrychwch pwy a aeth oddi wrthym ni. A phan gyfrifasant, wele, Jonathan a chludydd ei arfau nid *oeddynt yno*.

18 A Saul a ddywedodd wrth Ahiah, Dwg yma arch Duw. (Canys yr oedd arch Duw y pryd hwnnw gyd â meibion Israel)

19 ¶ A thra yr ydoedd Saul yn ymddiddan â'r offeiriad, y terfysg, yr hwn *oedd* yng ngwersyll y Philistiaid, gan fyned a aeth, ac a anghwanegodd. A Saul a ddywedodd wrth yr offeiriad, Tynn attat dy law.

20 A Saul a'r holl bobl *oedd* gyd âg ef a ymgynnullasant, ac a ddaethant i'r rhyfel: ac wele, gleddyf pob un yn erbyn ei gyfnesaf; a dinystr mawr iawn *oedd yno*.

21 Yr Hebreaid hefyd, *y rhai* oedd gyd â'r Philistiaid o'r blaen, y rhai a aethant i fynu gyd â hwynt i'r gwersyll *o'r wlad* oddi amgylch, hwythau hefyd *a droisant* i fod gyd â'r Israeliaid *oedd* gyd â Saul a Jonathan.

22 A holl wyr Israel, y rhai oedd yn llechu ym mynydd Ephraim, a glywsant ffoi o'r Philistiaid; hwythau hefyd a'u herlidiasant hwy o'u hol yn y rhyfel.

23 Felly yr achubodd yr ARGLWYDD Israel y dydd hwnnw: a'r ymladd a aeth drosodd i Beth-afen.

24 ¶ A gwŷr Israel oedd gyfyng arnynt y dydd hwnnw: o herwydd tynghedasai Saul y bobl, gan ddywedyd, Melldigedig *fyddo* y gwr a fwyttâo fwyd hyd yr hwyr, fel y dïalwyf ar fy ngelynion. Felly nid archwaethodd yr un o'r bobl *ddim* bwyd.

25 A'r *rhai o'r* holl wlad a ddaethant i goed, lle yr oedd mêl ar hyd wyneb y tir.

26 A phan ddaeth y bobl i'r coed, wele y mêl yn diferu; etto ni chododd *un* ei law at ei enau; canys ofnodd y bobl y llw.

27 Ond Jonathan ni chlywsai pan dynghedasai ei dad ef y bobl: am hynny efe a estynodd flaen y wïalen *oedd* yn ei law, ac a'i gwlychodd yn nil y mêl, ac a drodd ei law at ei enau; a'i lygaid a oleuasant.

28 Yna un o'r bobl a attebodd, ac a ddywedodd, Gan dynghedu y tynghedodd dy dad y bobl, gan ddywedyd, Melldigedig *fyddo* y gwr a fwyttâo fwyd heddyw. A'r bobl oedd luddedig.

29 Yna y dywedodd Jonathan, Fy nhad a flinodd y wlad. Gwelwch yn awr fel y goleuodd fy llygaid i, o herwydd i mi archwaethu ychydig o'r mêl hwn:

30 Pa faint mwy, pe bwyttasai y bobl yn ddïwarafun heddyw o anrhaith eu gelynion, yr hon a gawsant hwy? oni buasai yn awr fwy y lladdfa ym mysg y Philistiaid?

31 A hwy a darawsant y Philistiaid y dydd hwnnw o Michmas *hyd* Ajalon: a'r bobl oedd ddiffygiol iawn.

32 A'r bobl a ruthrodd at yr anrhaith, ac a gymmerasant ddefaid, a gwartheg, a lloi, ac a'*u* lladdasant ar y ddaear: a'r bobl a'*u* bwyttâodd gyd â'r gwaed.

33 ¶ Yna y mynegasant hwy i Saul, gan ddywedyd, Wele, y bobl sydd yn pechu yn erbyn yr ARGLWYDD, gan fwytta ynghyd â'r gwaed. Ac efe a ddywedodd, Troseddasoch: treiglwch attaf fi heddyw faen mawr.

34 Dywedodd Saul hefyd, Ymwasgerwch ym mysg y bobl, a dywedwch wrthynt, Dygwch attaf fi bob un ei ŷch, a phob un ei lwdn dafad, a lleddwch *hwynt* yma, a bwyttêwch; ac na phechwch yn erbyn yr ARGLWYDD, gan fwytta ynghyd â'r gwaed. A'r bobl oll a ddygasant bob un ei ych yn ei law y noswaith honno, ac a'*u* lladdasant yno.

35 A Saul a adeiladodd allor i'r ARGLWYDD. Hon oedd yr allor gyntaf a adeiladodd efe i'r ARGLWYDD.

36 ¶ A dywedodd Saul, Awn i waered ar ol y Philistiaid liw nos, ac anrheithiwn hwynt hyd oni oleuo y bore, ac na adâwn un o honynt. Hwythau a ddywedasant, Gwna yr hyn oll *fyddo* da yn dy olwg. Yna y dywedodd yr offeiriad, Nesâwn yma at DDUW.

37 Ac ymofynodd Saul â Duw, A âf fi i waered ar ol y Philistiaid? a roddi di hwynt yn llaw Israel? Ond nid attebodd efe ef y dydd hwnnw.

38 A dywedodd Saul, Dyneswch yma holl bennaethiaid y bobl: mynnwch wybod hefyd, ac edrychwch ym mhwy y bu y pechod hwn heddyw.

39 Canys, *megis mai* byw yr ARGLWYDD, yr hwn sydd yn gwaredu Israel, pe byddai hyn yn Jonathan fy mab, dïau y llwyr-roddir ef i farwolaeth. Ac nid attebodd *neb* o'r holl bobl ef.

40 Yna y dywedodd efe wrth holl Israel, Chwi a fyddwch ar y naill du; minnau hefyd a Jonathan fy mab fyddwn ar y tu arall. A dywedodd y bobl wrth Saul, Gwna *a fyddo* da yn dy olwg.

41 Am hynny y dywedodd Saul wrth ARGLWYDD DDUW Israel, Dod oleufynag. A daliwyd Jonathan a Saul: ond y bobl a ddïangodd.

42 Dywedodd Saul hefyd, Bwriwch *goelbren* rhyngof fi a Jonathan fy mab. A daliwyd Jonathan.

43 Yna y dywedodd Saul wrth Jonathan, Mynega i mi beth a wnaethost. A Jonathan a fynegodd iddo, ac a ddywedodd, Gan archwaethu yr archwaethais ychydig o fêl ar

I

flaen y wialen *oedd* yn fy llaw; *ac* wele, a fyddaf fi farw?
44 Dywedodd Saul hefyd, Felly gwneled Duw i *mi*, ac felly chwaneged, ond gan farw y byddi di farw, Jonathan.
45 A dywedodd y bobl wrth Saul, A leddir Jonathan, yr hwn a wnaeth yr ymwared mawr hyn yn Israel? Na atto Duw: *fel mai* byw yr ARGLWYDD, ni syrth *un* o wallt ei ben ef i'r ddaear; canys gyd â Duw y gweithiodd efe heddyw. A'r bobl a waredasant Jonathan, fel na laddwyd ef.
46 Yna Saul a aeth i fynu oddi ar ol y Philistiaid: a'r Philistiaid a aethant i'w lle eu hun.
47 ¶ Felly y cymmerodd Saul y frenhiniaeth ar Israel; ac a ymladdodd yn erbyn ei holl elynion oddi amgylch, yn erbyn Moab, ac yn erbyn meibion Ammon, ac yn erbyn Edom, ac yn erbyn brenhinoedd Sobah, ac yn erbyn y Philistiaid: ac yn erbyn pwy bynnag yr wynebodd, efe a orchfygodd.
48 Cynnullodd lu hefyd, a tharawodd Amalec; ac a waredodd Israel o law ei anrheithwyr.
49 A meibion Saul oedd Jonathan, ac Issui, a Malci-sua. *Dyma* enwau ei ddwy ferched ef: enw yr hynaf *oedd* Merab, ac enw yr ieuangaf Michal.
50 Ac enw gwraig Saul *oedd* Ahinoam merch Ahimaas: ac enw tywysog ei filwriaeth ef *oedd* Abner mab Ner, ewythr frawd ei dad i Saul.
51 Cis hefyd *oedd* dad Saul; a Ner tad Abner *oedd* fab Abiel.
52 A bu ryfel caled yn erbyn y Philistiaid holl ddyddiau Saul: a phan welai Saul wr glew a nerthol, efe a'i cymmerai atto ei hun.

PENNOD XV.

1 *Samuel yn danfon Saul i ddinystrio Amalec.* 9 *Yntau yn arbed y Ceneaid,* 8 *ac Agag, a'r hyn goreu o'r ysglyfaeth.* 10 *Samuel yn cyhoeddi i Saul (ac efe yn ei ganmol ac yn ei esgusodi ei hun) ddarfod i Dduw ei wrthod ef am ei anufudd-dod.* 24 *Ymostyngiad Saul.* 33 *Samuel yn lladd Agag.* 34 *Samuel a Saul yn ymadael.*

A SAMUEL a ddywedodd wrth Saul, Yr ARGLWYDD a'm hanfonodd i i'th eneinio di yn frenhin ar ei bobl, *sef* ar Israel: ac yn awr gwrando ar lais geiriau yr ARGLWYDD.
2 Fel hyn y dywedodd ARGLWYDD y lluoedd; Cofiais yr hyn a wnaeth Amalec i Israel, y modd y gosododd efe i'w erbyn ar y ffordd, pan ddaeth efe i fynu o'r Aipht.
3 Dos yn awr, a tharo Amalec, a dinystria yr hyn oll *sydd* ganddo, ac nac eiriach ef; ond lladd *hwynt*, yn wr ac yn wraig, yn ddyn bach ac yn blentyn sugno, yn ych ac yn oen, yn gamel ac yn asyn.
4 A Saul a gynnullodd y bobl, ac a'u cyfrifodd hwynt yn Telaim, dau can mil o wŷr traed, a deng mil o wŷr Judah.
5 A Saul a ddaeth hyd ddinas i Amalec, ac a gynllwynodd yn y dyffryn.
6 ¶ Dywedodd Saul hefyd wrth y Ceneaid, Cerddwch, ciliwch, ewch i waered o fysg yr Amaleciaid; rhag i mi eich distrywio chwi gyd â hwynt: herwydd ti a wnaethost drugaredd â holl feibion Israel, pan ddaethant i fynu o'r Aipht. A'r Ceneaid a ymadawsant o fysg yr Amaleciaid.
7 A Saul a darawodd yr Amaleciaid o Hafilah, *ffordd* y delech di i Sur, yr hon *sydd* ar gyfer yr Aipht.
8 Ac a ddaliodd Agag brenhin yr Amaleciaid yn fyw, ac a laddodd yr holl bobl â min y cleddyf.
9 Ond Saul a'r bobl a arbedasant Agag, a'r goreu o'r defaid, a'r ychain, a'r brasaf o'r ŵyn, a'r hyn oll *ydoedd* dda, ac ni ddistrywient hwynt: a phob peth gwael a salw, hwnnw a ddifrodasant hwy.
10 ¶ Yna y bu gair yr ARGLWYDD wrth Samuel, gan ddywedyd,
11 Edifar yw gennyf osod Saul yn frenhin: canys efe a ddychwelodd oddi ar fy ol i, ac ni chyflawnodd fy ngeiriau. A bu ddrwg gan Samuel; ac efe a lefodd ar yr ARGLWYDD ar hyd y nos.
12 A phan gyfododd Samuel yn fore i gyfarfod Saul, mynegwyd i Samuel, gan ddywedyd, Daeth Saul i Carmel; ac wele, efe a osododd iddo le, efe a amgylchodd hefyd, ac a dramwyodd, ac a aeth i waered i Gilgal.
13 A Samuel a ddaeth at Saul. A Saul a ddywedodd wrtho ef, Bendigedig *fyddech* di gan yr ARGLWYDD: mi a gyflawnais air yr ARGLWYDD.
14 A dywedodd Samuel, Beth yntc *yw* brefiad y defaid hyn yn fy nghlustiau, a beichiad y gwartheg yr hwn yr ydwyf yn ei glywed?
15 A Saul a ddywedodd, Oddi ar yr Amaleciaid y dygasant hwy: canys y bobl a arbedodd y defaid goreu, a'r ychain, i aberthu i'r ARGLWYDD dy DDUW; a'r rhan arall a ddifrodasom ni.
16 Yna y dywedodd Samuel wrth Saul, Aros, a mi a fynegaf i ti yr hyn a lefarodd yr ARGLWYDD wrthyf fi neithiwyr. Yntau a ddywedodd wrtho, Llefara.
17 A Samuel a ddywedodd, Onid pan *oeddit* fychan yn dy olwg dy hun, *y gwnaed* di yn ben *ar* lwythau Israel, ac yr enneiniodd yr ARGLWYDD di yn frenhin ar Israel?
18 A'r ARGLWYDD a'th anfonodd di i daith, ac a ddywedodd, Dos, a difroda y pechaduriaid, yr Amaleciaid, ac ymladd i'w herbyn, nes eu difa hwynt.
19 Paham gan hynny na wrandewaist ar lais yr ARGLWYDD, eithr trôaist at yr anrhaith, a gwnaethost ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD?
20 A Saul a ddywedodd wrth Samuel, Yn wir mi a wrandewais ar lais yr ARGLWYDD, ac a rodiais yn y ffordd y'm hanfonodd yr ARGLWYDD *iddi*, a dygais Agag brenhin Amalec, ac a ddifrodais yr Amaleciaid.
21 Ond y bobl a gymmerth o'r yspail, ddefaid a gwartheg, blaenion y ddifrodaeth, i aberthu i'r ARGLWYDD dy DDUW yn Gilgal.
22 A Samuel a ddywedodd, A *yw* ewyllys yr ARGLWYDD ar boeth-offrymmau, neu ebyrth, megis ar wrando ar lais yr ARGLWYDD? Wele, gwrando *sydd* well nag aberth; *ac* ufuddhâu, na brasder hyrddod.
23 Canys anufudd-dod *sydd fel* pechod dewiniaeth; a throseddiad *sydd* anwiredd a delw-addoliaeth. O herwydd i ti fwrw ymaith air yr ARGLWYDD, yntau a'th fwrw dithau ymaith o *fod* yn frenhin.
24 ¶ A Saul a ddywedodd wrth Samuel, Pechais: canys troseddais air yr ARGLWYDD, a'th eiriau dithau; o herwydd i mi ofni y bobl, a gwrando ar eu llais hwynt.
25 Ond yn awr maddeu, attolwg, fy mhechod, a dychwel gyd â mi, fel yr addolwyf yr ARGLWYDD.
26 A Samuel a ddywedodd wrth Saul, Ni ddychwelaf gyd â thi: canys bwriaist ymaith air yr ARGLWYDD, a'r ARGLWYDD a'th fwriodd dithau ymaith o fod yn frenhin ar Israel.
27 A phan drodd Samuel i fyned ymaith

efe a ymaflodd y'nghwrr ei fantell ef; a hi a
rwygodd.
28 A Samuel a ddywedodd wrtho, Yr Ar-
glwydd a rwygodd frenhiniaeth Israel oddi
wrthyt ti heddyw, ac a'i rhoddes i gymmydog
i ti, gwell nâ thydi.
29 A hefyd Cadernid Israel ni ddywed gel-
wydd, ac nid edifarhâ: canys nid dyn *yw*
efe, i edifarhâu.
30 Yna y dywedodd *Saul*, Pechais; anrhyd-
edda fi, attolwg, yn awr ger bron henuriaid
fy mhobl, a cher bron Israel, a dychwel gyd
â mi, fel yr addolwyf yr Arglwydd dy
Dduw.
31 Felly Samuel a ddychwelodd ar ol Saul;
a Saul a addolodd yr Arglwydd.
32 ¶ Yna y dywedodd Samuel, Cyrchwch
attaf fi Agag brenhin yr Amaleciaid. Ac
Agag a ddaeth atto ef yn hoyw. Ac Agag
a ddywedodd, Chwerwder marwolaeth yn
ddïau a aeth ymaith.
33 A Samuel a ddywedodd, Fel y diblantodd
dy gleddyf di wragedd, felly y diblentir dy
fam dithau ym mysg gwragedd. A Samuel
a ddarniodd Agag ger bron yr Arglwydd
yn Gilgal.
34 ¶ Yna Samuel a aeth i Ramah; a Saul
a aeth i fynu i'w dŷ yn Gibeah Saul.
35 Ac nid ymwelodd Samuel mwyach â
Saul hyd ddydd ei farwolaeth; ond Samuel
a alarodd am Saul: ac edifar fu gan yr Ar-
glwydd osod Saul yn frenhin ar Israel.

PENNOD XVI.

*1 Samuel, wedi ei ddanfon gan Dduw, dan rith
aberthu, yn dyfod i Bethlehem. 6 Ceryddu ei
farn ddynol ef. 13 Efe yn enneinio Dafydd.
19 Saul yn danfon am Dafydd i lonyddu ei
yspryd drwg.*

A'R Arglwydd a ddywedodd wrth Sa-
muel, Pa hyd y galeri di am Saul, gan
i mi ei fwrw ef ymaith o deyrnasu ar Israel?
Llanw dy gorn âg olew, a dos; mi a'th an-
fonaf di at Jesse y Bethlehemiad: canys ym
mysg ei feibion ef y darperais i mi frenhin.
2 A Samuel a ddywedodd, Pa fodd yr âf fi?
os Saul a glyw, efe a'm lladd i. A dywedodd
yr Arglwydd, Cymmer anner-fuwch gyd
â thi, a dywed, Deuthum i aberthu i'r Ar-
glwydd.
3 A galw Jesse i'r aberth, a mi a hysbysaf
i ti yr hyn a wnelych: a thi a enneini i mi
yr hwn a ddywedwyf wrthyt.
4 A gwnaeth Samuel yr hyn a archasai yr
Arglwydd, ac a ddaeth i Bethlehem. A
henuriaid y ddinas a ddychrynasant wrth
gyfarfod âg ef; ac a ddywedasant, Ai hedd-
ychlawn dy ddyfodiad?
5 Ac efe a ddywedodd, Heddychlawn:
deuthum i aberthu i'r Arglwydd: ymsanct-
eiddiwch, a deuwch gyd â mi i'r aberth. Ac
efe a sancteiddiodd Jesse a'i feibion, ac a'u
galwodd hwynt i'r aberth.
6 ¶ A phan ddaethant, efe a edrychodd ar
Eliab; ac a ddywedodd, Diau *fod* enneiniog
yr Arglwydd ger ei fron ef.
7 A'r Arglwydd a ddywedodd wrth Sa-
muel, Nac edrych ar ei wynebpryd ef, nac
ar uchder ei gorpholaeth ef: canys gwrth-
odais ef. O herwydd nid *edrych* DUW fel
yr edrych dyn: canys dyn a edrych ar y
golygiad; ond yr Arglwydd a edrych ar
y galon.
8 Yna Jesse a alwodd Abinadab, ac a bar-
odd iddo ef fyned o flaen Samuel. A dy-
wedodd yntau, Ni ddewisodd yr Arglwydd
hwn chwaith.
9 Yna y gwnaeth Jesse i Sammah ddyfod.
A dywedodd yntau, Ni ddewisodd yr Ar-
glwydd hwn chwaith.
10 Yna y parodd Jesse i'w saith mab ddyfod
ger bron Samuel. A Samuel a ddywedodd
wrth Jesse, Ni ddewisodd yr Arglwydd y
rhai hyn.
11 Dywedodd Samuel hefyd wrth Jesse,
Ai dyma *dy* holl blant? Yntau a ddywed-
odd, Yr ieuangaf etto sydd yn ol; ac wele,
mae efe yn bugeilio y defaid. A dywedodd
Samuel wrth Jesse, Danfon, a chyrch ef:
canys nid eisteddwn ni i lawr nes ei ddyfod
ef yma.
12 Ac efe a anfonodd, ac a'i cyrchodd ef.
Ac efe *oedd* wridgoch, a theg yr olwg, a
hardd o wedd. A dywedodd yr Arglwydd,
Cyfod, enneinia ef: canys dyma efe.
13 Yna y cymmerth Samuel gorn yr olew,
ac a'i henneiniodd ef y'nghanol ei frodyr.
A daeth yspryd yr Arglwydd ar Dafydd,
o'r dydd hwnnw allan. Yna Samuel a gyf-
ododd, ac a aeth i Ramah.
14 ¶ Ond yspryd yr Arglwydd a giliodd
oddi wrth Saul; ac yspryd drwg oddi wrth
yr Arglwydd a'i blinodd ef.
15 A gweision Saul a ddywedasant wrtho
ef, Wele yn awr, drwg yspryd oddi wrth
Dduw sydd yn dy flino di.
16 Dyweded, attolwg, ein meistr ni *wrth*
dy weision *sydd* ger dy fron, *am* iddynt geisio
gwr yn medru canu telyn: a bydd, pan ddelo
drwg yspryd oddi wrth Dduw arnat ti, yna
iddo ef ganu â'i law; a da fydd i ti.
17 A dywedodd Saul wrth ei weision, E-
drychwch yn awr i mi *am* wr yn medru
canu yn dda, a dygwch *ef* attaf fi.
18 Ac un o'r llangciau a attebodd, ac a
ddywedodd, Wele, gwelais fab i Jesse y
Bethlehemiad, yn medru canu, ac yn rym-
mus *o* nerth, ac yn rhyfelwr, yn ddoeth o
ymadrodd hefyd, ac yn wr lluniaidd; a'r
Arglwydd *sydd* gyd âg ef.
19 ¶ Yna yr anfonodd Saul genhadau at
Jesse, ac a ddywedodd, Anfon attaf fi Dafydd
dy fab, yr hwn *sydd* gyd â'r praidd.
20 A Jesse a gymmerth asyn *llwythog* o fara,
a chostrelaid o win, a mynn gafr, ac a'u
hanfonodd gyd â Dafydd ei fab at Saul.
21 A Dafydd a ddaeth at Saul, ac a safodd
ger ei fron ef: yntau a'i hoffodd ef yn fawr;
ac efe a aeth yn gludydd arfau iddo ef.
22 A Saul a anfonodd at Jesse, gan ddy-
wedyd, Arhosed Dafydd, attolwg, ger fy
mron i: canys efe a gafodd ffafr yn fy ngolwg.
23 A phan fyddai y *drwg* yspryd oddi wrth
Dduw ar Saul, y cymmerai Dafydd delyn,
ac y canai â'i ddwylaw: a byddai esmwythdra
i Saul; a da *oedd hynny* iddo, a'r yspryd
drwg a giliai oddi wrtho.

PENNOD XVII.

*1 Pan ydoedd lluoedd yr Israeliaid a'r Philist-
iaid yn barod i ymladd, 4 y mae Goliath yn
dyfod allan yn rhyfygus, yn gofyn un i ym-
ladd âg ef. 12 Dafydd, wedi i'w dad ei
ddanfon ef i ymweled â'i frodyr, yn cymmryd
ymladd âg ef. 28 Eliab yn ei ystwrdio ef.
30 Ei ddwyn ef ger bron Saul. 32 Yntau
yn dangos yr achos yr oedd efe mor hyderus.
38 Y mae efe heb ddim arfau, ond ffydd, yn
lladd y cawr. 55 Saul yn cymmeryd cydna-
bod o Dafydd.*

YNA y Philistiaid a gasglasant eu byddin-
oedd i ryfel, ac a ymgynnullasant yn
Sochoh, yr hon *sydd* yn Judah, ac a wersyll-
asant rhwng Sochoh ac Azecah, y'nghwrr
Dammim.
2 Saul hefyd a gwŷr Israel a ymgasglasant,

ac a wersyllasant yn nyffryn Elah, ac a drefnasant y fyddin i ryfel yn erbyn y Philistiaid.

3 A'r Philistiaid oedd yn sefyll ar fynydd o'r naill du, ac Israel yn sefyll ar fynydd o'r tu arall: a dyffryn *oedd* rhyngddynt.

4 ¶ A daeth gwr rhyngddynt hwy allan o wersylloedd y Philistiaid, a'i enw Golïath, o Gath: ei uchder *oedd* chwe chufydd a rhychwant.

5 A helm o bres ar ei ben, a llurig emmog a wisgai: a phwys y llurig *oedd* bum mil o siclau pres.

6 A bottasau pres *oedd* am ei draed ef, a tharian bres rhwng ei ysgwyddau.

7 A phaladr ei waywffon ef *oedd* fel carfan gwehydd; a blaen ei waywffon ef *oedd* chwe chan sicl o haiarn: ac un yn dwyn tarian oedd yn myned o'i flaen ef.

8 Ac efe a safodd, ac a waeddodd ar fyddinoedd Israel, ac a ddywedodd wrthynt, I ba beth y deuwch i drefnu *eich* byddinoedd? Onid *ydwyf* fi Philistiad, a chwithau yn weision i Saul? dewiswch i chwi wr, i ddyfod i waered attaf fi.

9 Os gall efe ymladd â mi, a'm lladd i; yna y byddwn ni yn weision i chwi: ond os myfi a'i gorchfygaf ef, ac a'i lladdaf ef; yna y byddwch chwi yn weision i ni, ac y gwasanaethwch ni.

10 A'r Philistiad a ddywedodd, Myfi a waradwyddais fyddinoedd Israel y dydd hwn: moeswch attaf fi wr, fel yr ymladdom ynghyd.

11 Pan glybu Saul a holl Israel y geiriau hynny *gan* y Philistiad, yna y digalonnasant, ac yr ofnasant yn ddirfawr.

12 ¶ A'r Dafydd hwn *oedd* fab i Ephratëwr o Bethlehem Judah, a'i enw Jesse; ac iddo ef *yr oedd* wyth o feibion: a'r gwr yn nyddiau Saul a âi yn henafgwr ym mysg gwŷr.

13 A thri mab hynaf Jesse a aethant ac a ddilynasant ar ol Saul i'r rhyfel: *ac* enw ei dri mab ef, y rhai a aethant i'r rhyfel, *oedd* Elïab y cyntaf-anedig, ac Abinadab yr ail, a Sammah y trydydd.

14 A Dafydd *oedd* ieuangaf: a'r tri hynaf a aeth ar ol Saul.

15 Dafydd hefyd a aeth ac a ddychwelodd oddi wrth Saul, i fugeilio defaid ei dad yn Bethlehem.

16 A'r Philistiad a nesâodd fore a hwyr, ac a ymddangosodd ddeugain niwrnod.

17 A dywedodd Jesse wrth Dafydd ei fab, Cymmer yn awr i'th frodyr ephah o'r cras-*yd* hwn, a'r deg torth hyn, ac ar redeg dwg *hwynt* i'r gwersyll at dy frodyr.

18 Dwg hefyd y deg cosyn ir hyn i dywysog y mil, ac ymwêl a'th frodyr a ydynt hwy yn iach, a gollwng *yn rhydd* eu gwystl hwynt.

19 Yna Saul, a hwythau, a holl wŷr Israel, *oeddynt* yn nyffryn Elah, yn ymladd â'r Philistiaid.

20 ¶ A Dafydd a gyfododd yn fore, ac a adawodd y defaid gyd â cheidwad, ac a gymmerth, ac a aeth, megis y gorchymynasai Jesse iddo ef; ac efe a ddaeth i'r gwersyll, a'r llu yn myned allan i'r gâd, ac yn bloeddio i'r frwydr.

21 Canys Israel a'r Philistiaid a ymfyddinasent, fyddin yn erbyn byddin.

22 A Dafydd a adawodd y mud oddi wrtho dan law ceidwad y dodrefn, ac a redodd i'r llu, ac a ddaeth, ac a gyfarchodd well i'w frodyr.

23 A thra yr oedd efe yn ymddiddan â hwynt, wele y gwr (*oedd yn sefyll* rhwng y ddeu-lu) yn dyfod i fynu o fyddinoedd y Philistiaid (Golïath y Philistiad o Gath *wrth* ei enw) ac efe a ddywedodd yr un fath eiriau, fel y clybu Dafydd.

24 A holl wŷr Israel, pan welsant y gwr hwnnw, a ffoisant rhagddo ef, ac a ofnasant yn ddirfawr.

25 A dywedodd gwŷr Israel, Oni welsoch chwi y gwr hwn a ddaeth i fynu? diau i waradwyddo Israel y mae yn dyfod i fynu: a'r gwr a'i lladdo ef, y brenhin a gyfoethoga hwnnw â chyfoeth mawr; ei ferch hefyd a rydd efe iddo ef; a thŷ ei dad ef a wna efe yn rhydd yn Israel.

26 A Dafydd a lefarodd wrth y gwŷr oedd yn sefyll yn ei ymyl, gan ddywedyd, Beth a wneir i'r gwr a laddo y Philistiad hwn, ac a dynno ymaith y gwaradwydd oddi ar Israel? canys pwy *yw* y Philistiad dïenwaededig hwn, pan waradwyddai efe fyddinoedd y Duw byw?

27 A'r bobl a ddywedodd wrtho ef fel hyn, gan ddywedyd, Felly y gwneir i'r gwr a'i lladdo ef.

28 ¶ Ac Elïab, ei frawd hynaf, a'i clybu pan oedd efe yn ymddiddan â'r gwŷr: a digter Elïab a ennynodd yn erbyn Dafydd; ac efe a ddywedodd, Paham y daethost i waered yma? a chyd â phwy y gadewaist yr ychydig ddefaid hynny yn yr anialwch? Myfi a adwaen dy falchder di, a drygioni dy galon: canys i weled y rhyfel y daethost ti i waered.

29 A dywedodd Dafydd, Beth a wneuthum i yn awr? Onid *oes* achos?

30 ¶ Ac efe a droes oddi wrtho ef at un arall, ac a ddywedodd yr un modd: a'r bobl a'i hattebasant ef air y'ngair *fel* o'r blaen.

31 A phan glybuwyd y geiriau a lefarodd Dafydd, yna y mynegwyd *hwynt* ger bron Saul: ac efe a anfonodd am dano ef.

32 ¶ A Dafydd a ddywedodd wrth Saul, Na lwfrhâed calon neb o'i herwydd ef: dy was di a â ac a ymladd â'r Philistiad hwn.

33 A dywedodd Saul wrth Dafydd, Ni elli di fyned yn erbyn y Philistiad hwn, i ymladd âg ef: canys llange *ydwyt* ti, ac yntau sydd yn rhyfelwr o'i febyd.

34 A Dafydd a ddywedodd wrth Saul, Bugail oedd dy was di ar ddefaid ei dad; a daeth llew ac arth, ac a gymmerasant oen o'r praidd.

35 A mi a euthum ar ei ol ef, ac a'i tarewais ef, ac a'i hachubais o'i safn ef: a phan gyfododd efe i'm herbyn i, mi a ymaflais yn ei farf ef, ac a'i tarewais, ac a'i lleddais ef.

36 Felly dy was di a laddodd y llew, a'r arth: a'r Philistiad dïenwaededig hwn fydd megis un o honynt, gan iddo ammherchi byddinoedd y Duw byw.

37 Dywedodd Dafydd hefyd, Yr ARGLWYDD, yr hwn a'm hachubodd i o grafange y llew, ac o balf yr arth, efe a'm hachub i o law y Philistiad hwn. A dywedodd Saul wrth Dafydd, Dos, a'r ARGLWYDD fyddo gyd â thi.

38 ¶ A Saul a wisgodd Dafydd â'i arfau ei hun, ac a roddodd helm o bres ar ei ben ef, ac a'i gwisgodd ef *mewn* llurig.

39 A Dafydd a wregysodd ei gleddyf ar ei arfau, ac a geisiodd gerdded; am na phrofasai efe. A dywedodd Dafydd wrth Saul, Ni allaf gerdded yn y rhai hyn: canys ni phrofais i. A Dafydd a'u dïosgodd oddi am dano.

40 Ac efe a gymmerth ei ffon yn ei law, ac a ddewisodd iddo bump o gerrig llyfnion o'r afon, ac a'u gosododd hwynt y'nghôd y bugeiliaid yr hon *oedd* ganddo, *sef* yn yr ysgreppan; a'i ffon-dafl *oedd* yn ei law: ac efe a nesâodd at y Philistiad.

41 A'r Philistiad a gerddodd, gan fyned a nesâu at Dafydd; a'r gwr *oedd* yn dwyn y darian o'i flaen ef.

42 A phan edrychodd y Philistiad o amgylch, a chanfod Dafydd, efe a'i dïystyrodd ef: canys llangc oedd efe, a gwridgoch, a theg yr olwg.

43 A'r Philistiad a ddywedodd wrth Dafydd, Ai ci *ydwyf* fi, gan dy fod yn dyfod attaf fi â ffyn? A'r Philistiad a regodd Dafydd trwy ei dduwiau ef.

44 Y Philistiad hefyd a ddywedodd wrth Dafydd, Tyred attaf fi, a rhoddaf dy gnawd i ehediaid y nefoedd, ac i anifeiliaid y maes.

45 Yna y dywedodd Dafydd wrth y Philistiad, Ti ydwyt yn dyfod attaf fi â chleddyf, ac â gwaywffon, ac â tharian; a minnau ydwyf yn dyfod attat ti yn enw ARGLWYDD y lluoedd, Duw byddinoedd Israel, yr hwn a geblaist ti.

46 Y dydd hwn y dyry yr ARGLWYDD dydi yn fy llaw i, a mi a'th darawaf di, ac a gymmeraf ymaith dy ben oddi arnat; ac a roddaf gelanedd gwersyll y Philistiaid y dydd hwn i ehediaid y nefoedd, ac i fwystfilod y ddaear; fel y gwypo yr holl ddaear fod Duw yn Israel.

47 A'r holl gynnulleidfa hon a gânt wybod, nad â chleddyf, nac â gwaywffon y gwared yr ARGLWYDD (canys eiddo yr ARGLWYDD *yw* y rhyfel) ac efe a'ch rhydd chwi yn ein llaw ni.

48 A phan gyfododd y Philistiad, a dyfod a nesâu i gyfarfod Dafydd; yna y brysiodd Dafydd, ac a redodd tu a'r fyddin i gyfarfod â'r Philistiad.

49 A Dafydd a estynodd ei law i'r gôd, ac a gymmerth oddi yno garreg, ac a daflodd, ac a darawodd y Philistiad yn ei dalcen: a'r garreg a soddodd yn ei dalcen ef: ac efe a syrthiodd i lawr ar ei wyneb.

50 Felly y gorthrechodd Dafydd y Philistiad â ffon-dafl ac â charreg, ac a darawodd y Philistiad, ac a'i lladdodd ef; er nad *oedd* cleddyf yn llaw Dafydd.

51 Yna y rhedodd Dafydd, ac a safodd ar y Philistiad, ac a gymmerth ei gleddyf ef, ac a'i tynnodd o'r wain, ac a'i lladdodd ef, ac a dorrodd ei ben ef âg ef. A phan welodd y Philistiaid farw o'u cawr hwynt, hwy a ffoisant.

52 A gwŷr Israel a Judah a gyfodasant, ac a floeddiasant; ac a erlidiasant y Philistiaid, hyd y *ffordd* y delych i'r dyffryn, a hyd byrth Ecron. A'r Philistiaid a syrthiasant yn archolledig ar hyd ffordd Saaraim, sef hyd Gath, a hyd Ecron.

53 A meibion Israel a ddychwelasant o ymlid ar ol y Philistiaid, ac a anrheithiasant eu gwersylloedd hwynt.

54 A Dafydd a gymmerodd ben y Philistiad, ac a'i dug i Jerusalem; a'i arfau ef a osododd efe yn ei babell.

55 ¶ A phan welodd Saul Dafydd yn myned i gyfarfod â'r Philistiad, efe a ddywedodd wrth Abner, tywysog y filwriaeth, Mab i bwy *yw* y llangc hwn, Abner? Ac Abner a ddywedodd, *Fel* y mae yn fyw dy enaid, O frenhin, nis gwn i.

56 A dywedodd y brenhin, Ymofyn mab i bwy *yw* y gwr ieuangc hwn.

57 A phan ddychwelodd Dafydd o ladd y Philistiad, Abner a'i cymmerodd ef ac a'i dug o flaen Saul, a phen y Philistiad yn ei law.

58 A Saul a ddywedodd wrtho ef, Mab i bwy *wyt* ti, y gwr ieuangc? A dywedodd Dafydd, Mab i'th was Jesse y Bethlehemiad.

PENNOD XVIII.

1 Jonathan yn caru Dafydd. 5 Saul yn cenfigennu wrth ei glôd ef; 10 yn ceisio ei ladd ef yn ei gynddaredd; 12 yn ei ofni ef, o herwydd ei fod mor llwyddiannus; 17 yn cynnyg iddo ei ferched, i fod yn fagl iddo. 22 Dafydd, wedi ei berswadio i fod yn fab y'nghyfraith i'r brenhin, yn rhoddi deucant o flaen-grwyn y Philistiaid yn lle cynnysgaeth Michal. 28 Digasedd Saul, a gogoniant Dafydd, yn cynnyddu.

1 AC wedi darfod iddo ymddiddan â Saul, enaid Jonathan a ymglymmodd wrth enaid Dafydd; a Jonathan a'i carodd ef megis ei enaid ei hun.

2 A Saul a'i cymmerth ef *atto* y diwrnod hwnnw, ac ni adawai iddo ddychwelyd i dŷ ei dad.

3 Yna Jonathan a Dafydd a wnaethant gyfammod; o herwydd efe a'i carai megis ei enaid ei hun.

4 A Jonathan a ddïosgodd y fantell *oedd* am dano ei hun, ac a'i rhoddes i Dafydd, a'i wisgoedd, ie, hyd yn nôd ei gleddyf, a'i fwa, a'i wregys.

5 ¶ A Dafydd a aeth i ba *le* bynnag yr anfonodd Saul ef, *ac* a ymddug yn ddoeth. A Saul a'i gosododd ef ar y rhyfelwyr; ac efe oedd gymmeradwy y'ngolwg yr holl bobl, ac y'ngolwg gweision Saul hefyd.

6 A bu (wrth ddyfod o honynt) pan ddychwelodd Dafydd o ladd y Philistiad, ddyfod o'r gwragedd allan o holl ddinasoedd Israel, dan ganu a dawnsio, i gyfarfod â'r brenhin Saul, â thympanau, â gorfoledd, ac âg *offer* cerdd dannau.

7 A'r gwragedd wrth ganu a ymattebent, ac a ddywedent, Lladdodd Saul ei filoedd, a Dafydd ei fyrddiwn.

8 A digiodd Saul yn ddirfawr, a'r ymadrodd hwn oedd ddrwg yn ei olwg ef; ac efe a ddywedodd, Rhoddasant i Dafydd fyrddiwn, ac i mi y rhoddasant filoedd: *beth* mwy *a roddent* iddo ef, ond y frenhiniaeth?

9 A bu Saul â'i lygad ar Dafydd o'r dydd hwnnw allan.

10 ¶ Bu hefyd drannoeth, i'r drwg ysbryd oddi wrth DDUW ddyfod ar Saul; ac efe a brophwydodd y'nghanol y tŷ: a Dafydd a ganodd â'i law, fel o'r blaen: a gwaywffon *oedd* yn llaw Saul.

11 A Saul a daflodd y waywffon; ac a ddywedodd, Tarawaf trwy Dafydd yn y pared. A Dafydd a giliodd ddwywaith o'i ŵydd ef.

12 ¶ A Saul oedd yn ofni Dafydd; o herwydd bod yr ARGLWYDD gyd âg ef, a chilio o hono oddi wrth Saul.

13 Am hynny Saul a'i gyrrodd ef ymaith oddi wrtho, ac a'i gosododd ef yn dywysog *ar* fil: ac efe a aeth i mewn ac allan o flaen y bobl.

14 A Dafydd a ymddug yn ddoeth yn ei holl ffyrdd; a'r ARGLWYDD *oedd* gyd âg ef.

15 A phan welodd Saul ei fod ef yn ddoeth iawn, efe a'i hofnodd ef.

16 Eithr holl Israel a Judah a garodd Dafydd, am ei fod ef yn myned i mewn ac allan o'u blaen hwynt.

17 ¶ A dywedodd Saul wrth Dafydd, Wele, Merab fy merch hynaf, hi a roddaf fi i ti yn wraig: yn unig bydd i mi yn fab nerthol, ac ymladd ryfeloedd yr ARGLWYDD. (Canys dywedasai Saul, Ni bydd fy llaw i arno ef, ond llaw y Philistiaid fydd arno ef)

18 A Dafydd a ddywedodd wrth Saul, Pwy *ydwyf* fi? a pheth *yw* fy mywyd, *neu* dylwyth fy nhad i yn Israel, fel y byddwn yn ddaw i'r brenhin?

19 Eithr yn yr amser *y dylesid* rhoddi
Merab merch Saul i Dafydd, hi a roddwyd
i Adriel y Meholathiad yn wraig.
20 A Michal merch Saul a garodd Dafydd:
a mynegasant *hynny* i Saul; a'r peth fu
foddlawn ganddo.
21 A dywedodd Saul, Rhoddaf hi iddo ef,
fel y byddo hi iddo yn fagl, ac y byddo
llaw y Philistiaid yn ei erbyn ef. Felly
Saul a ddywedodd wrth Dafydd, Trwy *un o'r*
ddwy y byddi fab y'nghyfraith i mi heddyw.
22 ¶ A Saul a orchymynodd i'w weision
fel hyn; Ymddiddenwch â Dafydd yn ddirgel,
gan ddywedyd, Wele, y brenhin sydd hoff
ganddo dydi, a'i holl weision ef a'th garant
di: yn awr gan hynny ymgyfathracha â'r
brenhin.
23 A gweision Saul a adroddasant wrth
Dafydd y geiriau hyn. A Dafydd a ddy-
wedodd, Ai ysgafn *yw* yn eich golwg chwi
ymgyfathrachu â brenhin, a minnau yn wr
tlawd a gwael?
24 A gweision Saul a fynegasant iddo, gan
ddywedyd, Fel hyn y llefarodd Dafydd.
25 A dywedodd Saul, Fel hyn y dywedwch
wrth Dafydd; Nid yw y brenhin yn ewyllysio
cynnysgaeth, ond *cael* cant o flaen-grwyn
y Philistiaid, i ddïal ar elynion y brenhin.
Ond Saul oedd yn meddwl peri lladd Da-
fydd trwy law y Philistiaid.
26 A'i weision ef a fynegasant i Dafydd y
geiriau hyn; a'r ymadrodd fu foddlawn gan
Dafydd am ymgyfathrachu â'r brenhin; ac
ni ddaethai yr amser etto.
27 Am hynny y cyfododd Dafydd, ac efe
a aeth a'i wŷr, ac a darawodd ddau cannwr
o'r Philistiaid; a Dafydd a ddygodd eu blaen-
grwyn hwynt, a hwy a'u cwbldalasant i'r
brenhin, i ymgyfathrachu o hono ef â'r
brenhin. A Saul a roddodd Michal ei ferch
yn wraig iddo ef.
28 A Saul a welodd ac a wybu *fod* yr ARGLWYDD gyd â Dafydd, a *bod* Michal merch
Saul yn ei garu ef.
29 A Saul oedd yn ofni Dafydd yn fwy etto:
a bu Saul yn elyn i Dafydd byth.
30 Yna tywysogion y Philistiaid a aent allan:
a phan elent hwy, Dafydd a fyddai ddoeth-
ach nâ holl weision Saul; a'i enw ef a aeth
yn aurhydeddus iawn.

PENNOD XIX.

1 *Jonathan yn datguddio amcan ei dad am ladd Dafydd;* 4 *ac yn annog ei dad i gymmodi âg ef.* 8 *Malais yn gynddaredd Saul yn torri allan yn erbyn Dafydd, o herwydd ei lwyddiant ef mewn rhyfel newydd.* 12 *Michal yn siommi ei thad â delw y'ngwely Dafydd.* 18 *Dafydd yn dyfod at Samuel yn Naioth.* 20 *Saul yn danfon cenhadau i ddal Dafydd,* 22 *a Saul ei hun, yn prophwydo.*

A SAUL a ddywedodd wrth Jonathan ei
fab, ac wrth ei holl weision, am ladd
Dafydd.
2 Ond Jonathan mab Saul oedd hoff iawn
ganddo Dafydd. A mynegodd Jonathan i
Dafydd, gan ddywedyd, Saul fy nhad sydd
yn ceisio dy ladd di: ac yn awr ymgadw,
attolwg, hyd y bore, ac aros mewn *lle* dirgel,
ac ymguddia:
3 A mi a âf allan, ac a safaf ger llaw fy
nhad yn y maes *y byddych* di ynddo, a mi
a ymddiddanaf â'm tad o'th blegid di; a hyn
a welwyf, mi a'i mynegaf i ti.
4 ¶ A Jonathan a ddywedodd yn dda am
Dafydd wrth Saul ei dad, ac a ddywedodd
wrtho, Na phechod y brenhin yn erbyn ei
was, yn erbyn Dafydd: o herwydd ni phech-
odd efe i'th erbyn di, ac o herwydd *bod ei*
weithredoedd ef yn dda iawn i ti.
5 Canys efe a osododd ei einioes yn ei law,
ac a darawodd y Philistiad; a'r ARGLWYDD
a wnaeth iachawdwriaeth mawr i holl Israel:
ti a'i gwelaist, ac a lawenychaist: paham, gan
hynny, y pechi yn erbyn gwaed gwirion, gan
ladd Dafydd yn ddïachos?
6 A Saul a wrandawodd ar lais Jonathan; a
Saul a dyngodd, *Fel mai* byw yr ARGLWYDD,
ni leddir ef.
7 A Jonathan a alwodd ar Dafydd; a Jona-
than a fynegodd iddo ef yr holl eiriau hyn.
A Jonathan a ddug Dafydd at Saul; ac efe
a fu ger ei fron ef megis cynt.
8 A bu chwaneg o ryfel: a Dafydd a aeth
allan ac a ymladdodd yn erbyn y Philistiaid,
ac a'u tarawodd hwynt â lladdfa fawr; a hwy
a ffoisant rhagddo ef.
9 A'r drwg ysbryd oddi wrth yr ARGLWYDD
oedd ar Saul, pan oedd efe yn eistedd yn ei
dŷ â'i waywffon yn ei law: a Dafydd *oedd*
yn canu â'i law.
10 A cheisiodd Saul daro â'i waywffon trwy
Dafydd, yn y pared: ond efe a giliodd o
ŵydd Saul; ac yntau a darawodd y waywffon
yn y pared. A Dafydd a ffôdd, ac a ddïangodd
y nos honno.
11 Saul hefyd a anfonodd genhadau i dŷ
Dafydd, i'w wylied ef, ac i'w ladd ef y bore:
a Michal ei wraig a fynegodd i Dafydd, gan
ddywedyd, Onid achubi dy einioes heno, y
fory y'th leddir.
12 ¶ Felly Michal a ollyngodd Dafydd i
lawr trwy ffenestr: ac efe a aeth, ac a ffôdd,
ac a ddïangodd.
13 A Michal a gymmerodd ddelw, ac a'i
gosododd yn y gwely; a chlustog o *flew* geifr
a osododd hi yn obennydd iddi, ac a'*i* gor-
chuddiodd â dillad.
14 A phan anfonodd Saul genhadau i ddala
Dafydd, hi a ddywedodd, Y *mae* efe yn glaf.
15 A Saul a anfonodd *eilwaith* genhadau i
edrych Dafydd, gan ddywedyd, Dygwch ef i
fynu attaf fi yn ei wely, fel y lladdwyf ef.
16 A phan ddaeth y cenhadau, wele y ddelw
ar y gwely, a chlustog o *flew* geifr yn oben-
nydd iddi.
17 A dywedodd Saul wrth Michal, Paham y
twyllaist fi fel hyn, ac y gollyngaist fy ngelyn
i ddïangc? A Michal a ddywedodd wrth Saul,
Efe a ddywedodd wrthyf, Gollwng fi; onid
ê, mi a'th laddaf di.
18 ¶ Felly Dafydd a ffôdd, ac a ddïangodd,
ac a ddaeth at Samuel i Ramah; ac a fyneg-
odd iddo yr hyn oll a wnaethai Saul iddo ef.
Ac efe a aeth at Samuel, a hwy a drigasant
yn Naioth.
19 A mynegwyd i Saul, gan ddywedyd, Wele,
y mae Dafydd yn Naioth o fewn Ramah.
20 A Saul a anfonodd genhadau i ddala
Dafydd. A phan welsant gynnulleidfa y
prophwydi yn prophwydo, a Samuel yn sefyll
wedi ei osod arnynt hwy, yr oedd ar genhad-
au Saul ysbryd Duw, fel y prophwydasant
hwythau hefyd.
21 A phan fynegwyd *hyn* i Saul, efe a
anfonodd genhadau eraill; a hwythau hefyd
a brophwydasant. A thrachefn danfonodd
Saul genhadau y drydedd waith; a phro-
phwydasant hwythau hefyd.
22 Yna yntau hefyd a aeth i Ramah; ac a
ddaeth hyd y ffynnon fawr *sydd* yn Sechu:
ac efe a ofynodd, ac a ddywedodd, Pa le *y
mae* Samuel a Dafydd? Ac *un* a ddywedodd,
Wele, *y maent* yn Naioth o fewn Ramah.
23 Ac efe a aeth yno i Naioth yn Ramah.
Ac arno yntau hefyd y daeth ysbryd Duw;

a chan fyned yr aeth ac y prophwydodd,
nes ei ddyfod i Naioth yn Ramah.
24 Ac efe a ddïosgodd ei ddillad, ac a
brophwydodd hefyd ger bron Samuel; ac a
syrthiodd i lawr yn noeth yr holl ddiwrnod
hwnnw, a'r holl nos. Am hynny y dywedent,
A ydyw Saul hefyd ym mysg y prophwydi?

PENNOD XX.

1 *Dafydd yn ymgynghori â Jonathan am ei ddiogelwch.* 11 *Jonathan a Dafydd yn adnewyddu eu cyfammod trwy lw.* 18 *Arwydd Jonathan i Dafydd.* 24 *Saul, eisieu cael gafael ar Dafydd, yn ceisio lladd Jonathan.* 35 *Jonathan yn gariadus yn canu yn iach i Dafydd.*

A DAFYDD a ffôdd o Naioth yn Ramah;
ac a ddaeth, ac a ddywedodd ger bron
Jonathan, Beth a wneuthum i? beth *yw* fy
anwiredd? a pheth *yw* fy mhechod o flaen dy
dad di, gan ei fod efe yn ceisio fy einioes i?
2 Ac efe a ddywedodd wrtho, Na atto DUW;
ni byddi farw: wele, ni wna fy nhad ddim,
na mawr na bychan, heb *ei* fynegi i mi:
paham gan hynny y celai fy nhad y peth hyn
oddi wrthyf fi? Nid *felly y mae.*
3 A Dafydd a dyngodd eilwaith, ac a ddywedodd, Dy dad a wyr yn hysbys i mi gael
ffafr yn dy olwg di; am hynny y dywed, Na
chaed Jonathan wybod hyn, rhag ei dristâu
ef: cyn wired *a* bod yr ARGLWYDD yn fyw,
a'th enaid dithau yn fyw, *nid oes* ond megis
cam rhyngof fi ac angau.
4 Yna y dywedodd Jonathan wrth Dafydd,
Dywed beth *yw* dy ewyllys, a mi a'*i* cwblhâf
i ti.
5 A Dafydd a ddywedodd wrth Jonathan,
Wele, *y dydd cyntaf* o'r mis *yw* y fory, a
minnau gan eistedd a ddylwn eistedd gyd â'r
brenhin i fwytta: ond gollwng fi, fel yr ymguddiwyf yn y maes hyd brydnawn y trydydd
dydd.
6 Os dy dad a ymofyn yn fanwl am danaf;
yna dywed, Dafydd gan ofyn a ofynodd
gennad gennyf fi, i redeg i Bethlehem, ei
ddinas ei hun: canys aberth blynyddol *sydd*
yno i'r holl genedl.
7 Os fel hyn y dywed efe, Da; heddwch
fydd i'th was: ond os gan ddigio y digia
efe, gwybydd fod ei fryd ef ar ddrwg.
8 Gwna gan hynny drugaredd â'th was;
canys i gyfammod yr ARGLWYDD y dygaist
dy was gyd â thi: ac od oes anwiredd ynof
fi, lladd di fi; canys i ba beth y dygi fi at
dy dad?
9 A dywedodd Jonathan, Na atto DUW
hynny i ti: canys, os gan wybod y cawn
wybod fod malais wedi ei barottôi gan fy nhad
i ddyfod i'th erbyn, onis mynegwn i ti?
10 A Dafydd a ddywedodd wrth Jonathan,
Pwy a fynega i mi? neu beth os dy dad
a'th etyb yn arw?
11 ¶ A dywedodd Jonathan wrth Dafydd,
Tyred, ac awn i'r maes. A hwy a aethant
ill dau i'r maes.
12 A Jonathan a ddywedodd wrth Dafydd,
O ARGLWYDD DDUW Israel, wedi i mi
chwilio *meddwl* fy nhad, ynghylch y pryd
hwn y fory, *neu* drennydd; ac wele, *os* daioni
fydd tu ag at Dafydd, ac oni anfonaf yna
attat ti, a'i fynegi i ti;
13 Fel hyn y gwnel yr ARGLWYDD i Jonathan, ac ychwaneg: os da fydd gan fy nhad
wneuthur drwg i ti; yna y mynegaf i ti, ac
a'th ollyngaf ymaith, fel yr elech mewn
heddwch: a bydded yr ARGLWYDD gyd â
thi, megis y bu gyd â'm tad i.
14 Ac nid yn unig tra fyddwyf fi byw, y
gwnai drugaredd yr ARGLWYDD â mi, fel na
byddwyf fi marw:
15 Ond *hefyd* na thorr ymaith dy drugaredd
oddi wrth fy nhŷ i byth; na chwaith pan
ddistrywio yr ARGLWYDD elynion Dafydd,
bob un oddi ar wyneb y ddaear.
16 Felly *y cyfammododd* Jonathan â thŷ
Dafydd; *ac efe a ddywedodd,* Gofyned yr
ARGLWYDD *hyn* ar law gelynion Dafydd.
17 A Jonathan a wnaeth i Dafydd yntau
dyngu, o herwydd efe a'i carai ef: canys fel y
carai ei enaid ei hun, y carai efe ef.
18 A Jonathan a ddywedodd wrtho ef, Y
fory *yw* y *dydd cyntaf o'r* mis: ac ymofynir
am danat; o herwydd fe fydd dy eisteddle
yn wag.
19 Ac wedi i ti aros dridiau, *yna* tyred i
waered yn fuan; a thyred i'r lle yr ymguddiaist ynddo pan oedd y peth *ar waith,* ac
aros wrth faen Ezel.
20 A mi a saethaf dair o saethau tu a'i ystlys
ef, fel pes gollyngwn *hwynt* at nôd.
21 Wele *hefyd,* mi a anfonaf langc, *gan
ddywedyd,* Dos, cais y saethau. Os gan
ddywedyd y dywedaf wrth y llangc, Wele,
y saethau o'r tu yma i ti, dwg hwynt; yna
tyred di: canys heddwch *sydd* i ti, ac nid
oes dim *niwed, fel mai* byw yw yr ARGLWYDD.
22 Ond os fel hyn y dywedaf wrth y llangc,
Wele, y saethau o'r tu hwnt i ti; dos ymaith:
canys yr ARGLWYDD a'th anfonodd ymaith.
23 Ac *am* y peth a leferais i, mi a thi,
wele yr ARGLWYDD *fyddo* rhyngof fi a thi
yn dragywydd.
24 ¶ Felly Dafydd a ymguddiodd yn y maes.
A phan ddaeth y dydd cyntaf o'r mis, y
brenhin a eisteddodd i fwytta bwyd.
25 A'r brenhin a eisteddodd ar ei eisteddfa,
megis ar amseroedd eraill; *sef* ar yr eisteddfa
wrth y pared: a Jonathan a gyfododd, ac
Abner a eisteddodd wrth ystlys Saul; a lle
Dafydd oedd wag.
26 Ac nid ynganodd Saul ddim y diwrnod
hwnnw: canys meddyliodd *mai* damwain
oedd hyn; nad *oedd* efe lân, a'i *fod* yn aflan.
27 A bu drannoeth, yr ail *dydd* o'r mis, fod
lle Dafydd yn wag. A dywedodd Saul wrth
Jonathan ei fab, Paham na ddaeth mab Jesse
at y bwyd, na doe na heddyw?
28 A Jonathan a attebodd Saul, Dafydd
gan ofyn a ofynodd i mi *am gael myned* hyd
Bethlehem:
29 Ac efe a ddywedodd, Gollwng fi, attolwg;
o herwydd i'n tylwyth ni *y mae* aberth yn y
ddinas, a'm brawd yntau a archodd i mi *fod
yno:* ac yn awr, o chefais ffafr yn dy olwg,
gâd i mi fyned, attolwg, fel y gwelwyf fy
mrodyr. O herwydd hyn, ni ddaeth efe i
fwrdd y brenhin.
30 Yna y llidiodd digter Saul yn erbyn
Jonathan; ac efe a ddywedodd wrtho, *Ti* fab
y gyndyn wrthnysig, oni wn i ti ddewis mab
Jesse yn waradwydd i ti, ac yn gywilydd i
noethder dy fam?
31 Canys tra fyddo mab Jesse yn fyw ar y
ddaear, ni'th sicrhâir di na'th deyrnas: yn
awr gan hynny anfon, a chyrch ef attaf;
canys marw a gaiff efe.
32 A Jonathan a attebodd Saul ei dad, ac a
ddywedodd wrtho, Paham y bydd efe marw?
beth a wnaeth efe?
33 A Saul a ergydiodd waywffon atto ef, i'w
daro ef. Wrth hyn y gwybu Jonathan *fod*
ei dad ef wedi rhoi ei fryd ar ladd Dafydd.
34 Felly Jonathan a gyfododd oddi wrth y
bwrdd mewn llid digllawn, ac ni fwyttâodd
fwyd yr ail dydd o'r mis: canys drwg oedd

ganddo dros Dafydd, o herwydd i'w dad ei
waradwyddo ef.
35 ¶ A'r bore yr aeth Jonathan i'r maes
erbyn yr amser a osodasai efe i Dafydd, a
bachgen bychan gyd âg ef.
36 Ac efe a ddywedodd wrth ei fachgen,
Rhêd, cais yn awr y saethau yr ydwyf fi yn
eu saethu. *A*'r bachgen a redodd: yntau a
saethodd saeth y tu hwnt iddo ef.
37 A phan ddaeth y bachgen hyd y fan
yr oedd y saeth a saethasai Jonathan, y llefodd
Jonathan ar ol y bachgen, ac a ddywedodd,
Onid *yw* y saeth o'r tu hwnt i ti?
38 A llefodd Jonathan ar ol y bachgen,
Cyflymma, brysia, na sâf. A bachgen Jona-
than a gasglodd y saethau, ac a ddaeth at
ei feistr.
39 A'r bachgen ni wyddai ddim: yn unig
Jonathan a Dafydd a wyddent y peth.
40 A Jonathan a roddodd ei offer at ei fach-
gen, ac a ddywedodd wrtho, Dos, dwg *y rhai
hyn* i'r ddinas.
41 ¶ *A*'r bachgen a aeth ymaith; a Dafydd
a gyfododd oddi wrth y dehau, ac a syrthiodd
i lawr ar ei wyneb, ac a ymgrymmodd dair
gwaith. A hwy a gusanasant bob un eu
gilydd, ac a wylasant y naill wrth y llall; a
Dafydd a ragorodd.
42 A dywedodd Jonathan wrth Dafydd,
Dos mewn heddwch: yr hyn a dyngasom ni
ein dau yn enw yr ARGLWYDD, gan ddy-
wedyd, Yr ARGLWYDD fyddo rhyngof fi a
thi, a rhwng fy had i a'th had dithau, *safed
hynny* yn dragywydd. Ac efe a gyfododd
ac a aeth ymaith: a Jonathan a aeth i'r
ddinas.

PENNOD XXI.

1 *Dafydd yn Nob yn cael gan Ahimelech fara
cyssegredig,* 7 *a Döeg yno yn bresennol.* 8
Dafydd yn cymmeryd cleddyf Goliath: 10
yn cymmeryd arno ynfydu yn Gath.

YNA y daeth Dafydd i Nob at Ahime-
lech yr offeiriad. Ac Ahimelech a ddy-
chrynodd wrth gyfarfod â Dafydd; ac a
ddywedodd wrtho, Paham *yr ydwyt* ti yn
unig, ac heb neb gyd â thi?
2 A dywedodd Dafydd wrth Ahimelech yr
offeiriad, Y brenhin a orchymynodd i mi
beth, ac a ddywedodd wrthyf, Na chaed neb
wybod dim o'r peth *am* yr hwn y'th anfonais,
ac y gorchymynais i ti: a'*r* gweision a gyf-
arwyddais i i'r lle a'r lle.
3 Ac yn awr beth sydd dan dy law? dod
i mi bum *torth* yn fy llaw, neu y *peth* sydd
i'w gael.
4 A'r offeiriad a attebodd Dafydd, ac a ddy-
wedodd, Nid *oes* fara cyffredin dan fy llaw i;
eithr y mae bara cyssegredig: os y llangciau
a ymgadwasant o'r lleiaf oddi wrth wragedd.
5 A Dafydd a attebodd yr offeiriad, ac a
ddywedodd wrtho, Diau attal gwragedd oddi
wrthym ni er ys dau ddydd neu dri, er pan
gychwynais i; llestri y llangciau *hefyd* ydynt
sanctaidd, a'*r bara* sydd megis cyffredin, ie,
pettai wedi ei gyssegru heddyw yn y llestr.
6 Felly yr offeiriad a roddodd iddo ef *y bara*
sanctaidd: canys nid oedd yno fara, ond y
bara gosod, yr hwn a dynnasid ymaith oddi
ger bron yr ARGLWYDD, i osod bara brwd
yn y dydd y tynnid ef ymaith.
7 Ac *yr oedd* yno y diwrnod hwnnw un
o weision Saul yn aros ger bron yr AR-
GLWYDD, a'i enw Döeg, o Edomiad, y pen-
naf o'r bugeiliaid *oedd* gan Saul.
8 ¶ A dywedodd Dafydd wrth Ahimelech,
Onid oes yma dan dy law di waywffon, neu
gleddyf? canys ni ddygais fy nghleddyf na'm
harfau chwaith i'm llaw, o herwydd bod
gorchymyn y brenhin ar ffrwst.
9 A dywedodd yr offeiriad, Cleddyf Goliath
y Philistiad, yr hwn a leddaist ti yn nyffryn
Elah; wele ef wedi ei oblygu mewn brethyn
o'r tu ol i'r ephod: o chymmeri hwnnw i ti,
cymmer; canys nid *oes* yma yr un arall ond
hwnnw. A Dafydd a ddywedodd, Nid *oes* o
fath hwnnw; dyro ef i mi.
10 ¶ Dafydd hefyd a gyfododd, ac a ffôdd y
dydd hwnnw rhag ofn Saul, ac a aeth at
Achis brenhin Gath.
11 A gweision Achis a ddywedasant wrtho
ef, Onid hwn *yw* Dafydd brenhin y wlad?
onid i hwn y canasant yn y dawnsiau, gan
ddywedyd, Saul a laddodd ei filoedd, a Da-
fydd ei fyrddiwn?
12 A Dafydd a osododd y geiriau hynny yn
ei galon, ac a ofnodd yn ddirfawr rhag Achis
brenhin Gath.
13 Ac efe a newidiodd ei wedd yn eu golwg
hwynt; ac a gymmerth arno ynfydu rhwng
eu dwylaw hwynt, ac a gripiodd ddrysau y
porth, ac a ollyngodd ei boeryn i lawr ar ei
farf.
14 Yna y dywedodd Achis wrth ei weision,
Wele, gwelwch y gwr yn gwallgofi; paham
y dygasoch ef attaf fi?
15 Ai eisieu ynfydion sydd arnaf fi, pan
ddygasoch hwn i ynfydu o'm blaen i? a gaiff
hwn ddyfod i'm tŷ i?

PENNOD XXII.

1 *Minteioedd yn cyrchu at Dafydd, i Adulam.*
3 *Yntau ym Mispah yn gorchymyn ei dad
a'i fam i frenhin Moab:* 5 *ac wedi cael rhy-
budd gan Gad, yn dyfod i Hareth.* 6 *Saul,
wrth ei erlid ef, yn achwyn rhag anffydd-
londeb ei weision.* 9 *Döeg yn cyhuddo
Ahimelech.* 11 *Saul yn gorchymyn lladd
yr offeiriaid.* 17 *Y rhedegwyr yn naccâu;
a Döeg yn gwneuthur ei orchymyn ef.* 20
*Abiathar yn diangc, ac yn dwyn y newyddion
i Dafydd.*

A DAFYDD a aeth ymaith oddi yno, ac a
ddïangodd i ogof Adulam: a phan glybu
ei frodyr a holl dŷ ei dad ef *hynny*, hwy a
aethant i waered atto ef yno.
2 Ymgynnullodd hefyd atto ef bob gwr
helbulus, a phob gwr *a oedd* mewn dyled,
a phob gwr cystuddiedig o feddwl; ac efe
a fu yn dywysog arnynt hwy: ac yr oedd
gyd âg ef ynghylch pedwar cant o wŷr.
3 ¶ A Dafydd a aeth oddi yno i Mispah
Moab; ac a ddywedodd wrth frenhin Moab,
Deled, attolwg, fy nhad a'm mam *i aros* gyd
â chwi, hyd oni wypwyf beth a wnel Duw
i mi.
4 Ac efe a'u dug hwynt ger bron brenhin
Moab: ac arosasant gyd âg ef yr holl ddydd-
iau y bu Dafydd yn yr amddiffynfa.
5 ¶ A Gad y prophwyd a ddywedodd wrth
Dafydd, Nac aros yn yr amddiffynfa; dos
ymaith, a cherdda rhagot i wlad Judah.
Felly Dafydd a ymadawodd, ac a ddaeth i
goed Hareth.
6 ¶ A phan glybu Saul gael gwybodaeth
am Dafydd, a'r gwŷr *oedd* gyd âg ef (a Saul
oedd yn aros yn Gibeah dan bren yn Ramah,
a'i waywffon yn ei law, a'i holl weision yn
sefyll o'i amgylch)
7 Yna Saul a ddywedodd wrth ei weision
oedd yn sefyll o'i amgylch, Clywch, attolwg,
feibion Jemini: A ddyry mab Jesse i chwi
oll feusydd, a gwinllannoedd? *a* esyd efe
chwi oll yn dywysogion ar filoedd, ac yn
dywysogion ar gannoedd;
8 Gan i chwi oll gyd-fwriadu i'm herbyn i,

ac nad *oes* a fynego i mi wneuthur o'm mab
i gynghrair â mab Jesse, ac nid *oes neb* o
honoch yn ddrwg ganddo o'm plegid i, nac
yn datguddio i mi ddarfod i'm mab annog fy
ngwas i gynllwyn i'm herbyn, megis y dydd
hwn?

9 ¶ Yna yr attebodd Döeg yr Edomiad (yr
hwn oedd wedi ei osod ar weision Saul) ac a
ddywedodd, Gwelais fab Jesse yn dyfod i
Nob at Ahimelech mab Ahitub.

10 Ac efe a ymgynghorodd drosto ef â'r
ARGLWYDD; ac a roddes fwyd iddo ef;
cleddyf Goliath y Philistiad a roddes efe *hefyd*
iddo.

11 Yna yr anfonodd y brenhin i alw Ahi-
melech yr offeiriad, mab Ahitub, a holl dŷ
ei dad ef, *sef* yr offeiriaid *oedd* yn Nob. A
hwy a ddaethant oll at y brenhin.

12 A Saul a ddywedodd, Gwrando yn awr,
mab Ahitub. Dywedodd yntau, Wele fi, fy
arglwydd.

13 A dywedodd Saul wrtho ef, Paham y
cyd-fwriadasoch i'm herbyn i, ti a mab
Jesse, gan i ti roddi iddo fara, a chleddyf, ac
ymgynghori â DUW drosto ef, fel y cyfodai
yn fy erbyn i gynllwyn, megis heddyw?

14 Ac Ahimelech a attebodd y brenhin, ac
a ddywedodd, Pwy ym mysg dy holl weision
di *sydd mor* ffyddlawn a Dafydd, ac yn
ddaw i'r brenhin, ac yn myned wrth dy
orchymyn, ac yn anrhydeddus yn dy dŷ di?

15 Ai y dydd *hwnnw* y dechreuais i ym-
gynghori â DUW drosto ef? na atto DUW i
mi. Na osoded y brenhin ddim yn erbyn ei
was, *nac* yn erbyn neb o dŷ fy nhad: canys
ni wybu dy was di ddim o hyn oll, *nac*
ychydig na llawer.

16 A dywedodd y brenhin, Gan farw y
byddi farw, Ahimelech, tydi a holl dŷ dy
dad.

17 ¶ A'r brenhin a ddywedodd wrth y
rhedegwyr oedd yn sefyll o'i amgylch ef,
Trowch, a lleddwch offeiriaid yr AR-
GLWYDD; o herwydd bod eu llaw hwynt
hefyd gyd â Dafydd, ac o herwydd iddynt
wybod ffoi o hono ef, ac na fynegasant i mi.
Ond gweision y brenhin nid estynent eu
llaw i ruthro ar offeiriaid yr ARGLWYDD.

18 A dywedodd y brenhin wrth Döeg, Tro
di, a rhuthra ar yr offeiriaid. A Döeg yr
Edomiad a drodd, ac a ruthrodd ar yr offeir-
iaid, ac a laddodd y diwrnod hwnnw bump
a phedwar ugain o wŷr, yn dwyn ephod
llian.

19 Efe a darawodd hefyd Nob, dinas yr
offeiriaid, â min y cleddyf, yn wr ac yn
wraig, yn ddyn bach ac yn blentyn sugno,
ac yn ych, ac yn asyn, ac yn oen, â min y
cleddyf.

20 ¶ Ond un mab i Ahimelech mab Ahitub,
a'i enw Abïathar, a ddïangodd, ac a ffôdd ar
ol Dafydd.

21 Ac Abïathar a fynegodd i Dafydd, ddar-
fod i Saul ladd offeiriaid yr ARGLWYDD.

22 A dywedodd Dafydd wrth Abiathar,
Gwybûm y dydd hwnnw, pan *oedd* Döeg yr
Edomiad yno, gan fynegi y mynegai efe i
Saul: myfi a fûm achlysur *marwolaeth* i
holl dylwyth tŷ dy dad di.

23 Aros gyd â mi; nac ofna: canys yr hwn
sydd yn ceisio fy einioes i, sydd yn ceisio dy
einioes dithau: ond gyd â mi *y byddi* di
gadwedig.

PENNOD XXIII.

1 *Dafydd, wedi ymofyn â'r Arglwydd trwy A-
biathar, yn gwaredu Ceilah: 7 a chwedi i
Dduw ddangos iddo ddyfodiad Saul, a brad-
wriaeth y Ceiliaid, yn dïangc o Ceilah. 14
Jonathan yn dyfod i Ziph, ac yn ei gysuro
ef. 19 Y Ziphiaid yn dangos i Saul pa le yr
oedd efe. 25 Yntau yn dïangc rhag Saul
ym Maon, trwy ddyfod o'r Philistiaid i'r
wlad; 29 ac yn trigo yn En-gedi.*

YNA y mynegasant i Dafydd, gan ddy-
wedyd, Wele y Philistiaid yn ymladd yn
erbyn Ceilah; ac y maent hwy yn anrheithio
yr ysguboriau.

2 Am hynny y gofynodd Dafydd i'r AR-
GLWYDD, gan ddywedyd, A âf fi a tharo
y Philistiaid hyn? A'r ARGLWYDD a ddy-
wedodd wrth Dafydd, Dos, a tharo y Phi-
listiaid, ac achub Ceilah.

3 A gwŷr Dafydd a ddywedasant wrtho ef,
Wele, ni yn ofnus yma yn Judah: pa faint
mwy os awn i Ceilah, yn erbyn byddinoedd
y Philistiaid?

4 Yna Dafydd eilwaith a ymgynghorodd
â'r ARGLWYDD. A'r ARGLWYDD a'i hat-
tebodd ef, ac a ddywedodd, Cyfod, dos i
waered i Ceilah: canys myfi a roddaf y Phi-
listiaid yn dy law di.

5 A Dafydd a'i wŷr a aethant i Ceilah, ac a
ymladdodd â'r Philistiaid; ac a ddug eu
gwartheg hwynt, ac a'u tarawodd hwynt â
lladdfa fawr. Felly y gwaredodd Dafydd drig-
olion Ceilah.

6 A bu, pan ffôdd Abïathar mab Ahimelech
at Dafydd i Ceilah, ddwyn o hono ef ephod
yn ei law.

7 ¶ A mynegwyd i Saul ddyfod Dafydd i
Ceilah. A dywedodd Saul, DUW a'i rhodd-
odd ef yn fy llaw i: canys cauwyd arno ef
pan ddaeth i ddinas â phyrth ac â barrau
iddi.

8 A Saul a alwodd yr holl bobl ynghyd i
ryfel, i fyned i waered i Ceilah, i warchae ar
Dafydd ac ar ei wŷr.

9 ¶ A gwybu Dafydd fod Saul yn bwriadu
drwg i'w erbyn ef: ac efe a ddywedodd wrth
Abïathar yr offeiriad, Dwg yr ephod.

10 Yna y dywedodd Dafydd, O ARGLWYDD
DDUW Israel, gan glywed y clybu dy was,
fod Saul yn ceisio dyfod i Ceilah, i ddistrywio
y ddinas er fy mwyn i.

11 A ddyry arglwyddi Ceilah fi yn ei law
ef? a ddaw Saul i waered, megis y clybu
dy was? O ARGLWYDD DDUW Israel, myn-
ega, attolwg, i'th was. A'r ARGLWYDD a
ddywedodd, Efe a ddaw i waered,

12 Yna y dywedodd Dafydd, A ddyry ar-
glwyddi Ceilah fyfi a'm gwŷr yn llaw Saul?
A'r ARGLWYDD a ddywedodd, Rhoddant.

13 ¶ Yna y cyfododd Dafydd a'i wŷr, *y
rhai oedd* ynghylch chwe chant, ac a aethant
o Ceilah, ac a rodiasant lle y gallent. A
mynegwyd i Saul, fod Dafydd wedi dïangc o
Ceilah; ac efe a beidiodd a myned allan.

14 A Dafydd a arhosodd yn yr anialwch
mewn amddiffynfëydd, ac a arhôdd mewn
mynydd, yn anialwch Ziph: a Saul a'i ceis-
iodd ef bob dydd; ond ni roddodd DUW ef
yn ei law ef.

15 A gwelodd Dafydd fod Saul wedi myned
allan i geisio ei einioes ef: a Dafydd *oedd* yn
anialwch Ziph, mewn coed.

16 A Jonathan mab Saul a gyfododd, ac a
aeth at Dafydd i'r coed; ac a gryfhâodd ei
law ef yn NUW.

17 Dywedodd hefyd wrtho ef, Nac ofna:
canys llaw Saul fy nhad ni'th gaiff di; a thi
a deyrnesi ar Israel, a minnau a fyddaf
yn nesaf attat ti: a Saul fy nhad *sydd* yn
gwybod hyn hefyd.

18 A hwy ill dau a wnaethant gyfammod
ger bron yr ARGLWYDD. A Dafydd a ar-

hosodd yn y coed; a Jonathan a aeth i'w dŷ
ei hun.
19 Yna y daeth y Ziphiaid i fynu at Saul i
Gibeah, gan ddywedyd, Onid yw Dafydd yn
ymguddio gyd â ni mewn amddiffynfëydd
yn y coed, ym mryn Hachilah, yr hwn *sydd*
o'r tu dehau i'r diffaethwch?
20 Ac yn awr, O frenhin, tyred i waered yn
ol holl ddymuniad dy galon; a *bydded* arnom
ni ei roddi ef yn llaw y brenhin.
21 A dywedodd Saul, Bendigedig *fyddoch*
chwi gan yr ARGLWYDD: canys tosturiasoch
wrthyf.
22 Ewch, attolwg, parottôwch; *etto* mynnwch
wybod hefyd, ac edrychwch am ei
gynniweirfa ef, lle y mae efe yn tramwy,
a phwy a'i gwelodd ef yno: canys dywedwyd
i mi, ei fod ef yn gyfrwys iawn.
23 Edrychwch gan hynny, a mynnwch
wybod yr holl lochesau y mae efe yn ymguddio
ynddynt, a dychwelwch attaf fi â sicrwydd,
fel yr elwyf gyd â chwi: ac os bydd
efe yn y wlad, mi a chwiliaf am dano ef
trwy holl filoedd Judah.
24 A hwy a gyfodasant, ac a aethant i Ziph
o flaen Saul: ond Dafydd a'i wŷr *oedd* yn
anialwch Maon, yn y rhos o'r tu dehau i'r
diffaethwch.
25 Saul hefyd a'i wŷr a aeth i'w geisio *ef*.
A mynegwyd i Dafydd: am hynny efe a
ddaeth i waered i graig, ac a arhosodd yn
anialwch Maon. A phan glybu Saul *hynny*,
efe a erlidiodd ar ol Dafydd yn anialwch
Maon.
26 A Saul a aeth o'r naill du i'r mynydd, a
Dafydd a'i wŷr o'r tu arall i'r mynydd: ac
yr oedd Dafydd yn brysio i fyned ymaith
rhag ofn Saul; canys Saul a'i wŷr a amgylchynasant
Dafydd a'i wŷr, i'w dala hwynt.
27 ¶ Ond cennad a ddaeth at Saul, gan
ddywedyd, Brysia, a thyred: canys y Philistiaid
a ymdaenasant ar hyd y wlad.
28 Am hynny y dychwelodd Saul o erlid ar
ol Dafydd; ac efe a aeth yn erbyn y Philistiaid:
o herwydd hynny y galwasant y fan
honno Sela Hammah-lecoth.
29 ¶ A Dafydd a aeth i fynu oddi yno, ac
a arhosodd yn amddiffynfëydd En-gedi.

PENNOD XXIV.

1 *Dafydd, mewn ogof yn En-gedi, yn torri cwrr mantell Saul, ac yn arbed ei einioes ef;* 8 *ac wrth hynny yn dangos ei ddiniweidrwydd.* 16 *Saul yn cydnabod â'i fai, ac yn cymmeryd llw gan Dafydd, ac yn ymadael.*

A PHAN ddychwelodd Saul oddi ar ol y
Philistiaid, mynegwyd iddo, gan ddywedyd,
Wele, Dafydd yn anialwch En-gedi.
2 Yna y cymmerth Saul dair mil o wŷr
etholedig, o holl Israel; ac efe a aeth i
geisio Dafydd a'i wŷr, ar hyd coppa creigiau
y geifr gwylltion.
3 Ac efe a ddaeth at gorlannau y defaid, ar
y ffordd; ac yno *yr oedd* ogof: a Saul a aeth
i mewn i wasanaethu ei gorph. A Dafydd
a'i wŷr oedd yn aros yn ystlysau yr ogof.
4 A gwŷr Dafydd a ddywedasant wrtho ef,
Wele y dydd *am* yr hwn y dywedodd yr
ARGLWYDD wrthyt, Wele, fi yn rhoddi dy
elyn yn dy law di, fel y gwnelych iddo megis
y byddo da yn dy olwg. Yna Dafydd a gyfododd,
ac a dorrodd gwrr y fantell *oedd* am
Saul yn ddirgel.
5 Ac wedi hyn calon Dafydd a'i tarawodd
ef, o herwydd iddo dorri cwrr *mantell* Saul.
6 Ac efe a ddywedodd wrth ei wŷr, Na atto
yr ARGLWYDD i mi wneuthur y peth hyn
i'm meistr, enneiniog yr ARGLWYDD, i estyn
fy llaw yn ei erbyn ef; oblegid enneiniog yr
ARGLWYDD *yw* efe.
7 Felly yr attaliodd Dafydd ei wŷr â'r
geiriau *hyn*, ac ni adawodd iddynt gyfodi yn
erbyn Saul. A Saul a gododd i fynu o'r
ogof, ac a aeth i ffordd.
8 Ac ar ol hyn Dafydd a gyfododd, ac a
aeth allan o'r ogof; ac a lefodd ar ol Saul,
gan ddywedyd, Fy arglwydd frenhin. A
phan edrychodd Saul o'i ôl, Dafydd a ostyngodd
ei wyneb tu a'r ddaear, ac a ymgrymmodd.
9 ¶ A Dafydd a ddywedodd wrth Saul,
Paham y gwrandewi eiriau dynion, gan
ddywedyd, Wele, y mae Dafydd yn ceisio
niwed i ti?
10 Wele, dy lygaid a welsant y dydd hwn
ddarfod i'r ARGLWYDD dy roddi di yn fy
llaw i heddyw yn yr ogof: a dywedwyd
wrthyf am dy ladd di; ond *fy enaid* a'th
arbedodd di: a dywedais, Nid estynaf fy
llaw yn erbyn fy meistr; canys enneiniog yr
ARGLWYDD *yw* efe.
11 Fy nhad hefyd, gwel, ïe, gwel gwrr dy
fantell yn fy llaw i: canys pan dorrais
ymaith gwrr dy fantell di, heb dy ladd;
gwybydd a gwel nad *oes* yn fy llaw i ddrygioni
na chamwedd, ac na phechais i'th erbyn:
etto yr wyt ti yn hela fy einioes i, i'w
dala hi.
12 Barned yr ARGLWYDD rhyngof fi a
thithau, a dïaled yr ARGLWYDD fi arnat ti:
ond ni bydd fy llaw i arnat ti.
13 Megis y dywed yr hen ddïareb, Oddi
wrth y rhai anwir y daw anwiredd: ond ni
bydd fy llaw i arnat ti.
14 Ar ol pwy y daeth brenhin Israel allan?
ar ol pwy yr ydwyt ti yn erlid? ar ol ci
marw, ar ol chwannen.
15 Am hynny bydded yr ARGLWYDD yn
farnwr, a barned rhyngof fi a thi; edryched
hefyd, a dadleued fy nadl, ac achubed fi o'th
law di.
16 ¶ A phan orphenodd Dafydd lefaru y
geiriau hyn wrth Saul, yna y dywedodd
Saul, Ai dy lef di *yw* hon, fy mab Dafydd?
A Saul a ddyrchafodd ei lef, ac a wylodd.
17 Efe a ddywedodd hefyd wrth Dafydd,
Cyfiawnach *wyt* ti nâ myfi: canys ti a delaist
i mi dda, a minnau a delais i ti ddrwg.
18 A thi a ddangosaist heddyw wneuthur o
honot â mi ddaioni: o herwydd rhoddodd
yr ARGLWYDD fi yn dy law di, ac ni'm
lleddaist.
19 Oblegid os caffai wr ei elyn, a ollyngai
efe ef mewn ffordd dda? am hynny yr
ARGLWYDD a dalo i ti ddaioni, am yr hyn a
wnaethost i mi y dydd hwn.
20 Ac wele yn awr, mi a wn gan deyrnasu
y teyrnesi di, ac y sicrhêir brenhiniaeth
Israel yn dy law di.
21 Twng dithau wrthyf fi yn awr i'r ARGLWYDD,
na thorri ymaith fy had i ar fy ol,
ac na ddifethi fy enw i o dŷ fy nhad.
22 A Dafydd a dyngodd wrth Saul. A
Saul a aeth i'w dŷ: Dafydd hefyd a'i wŷr a
aethant i fynu i'r amddiffynfa.

PENNOD XXV.

1 *Marwolaeth Samuel.* 2 *Dafydd yn Paran yn danfon at Nabal:* 10 *a chwedi ei gyffroi trwy gaeogrwydd Nabal, ar fedr ei ddifetha ef.* 14 *Abigail yn cael gwybod hynny,* 18 *yn cymmeryd anrheg,* 23 *a thrwy ei doethineb* 32 *yn dyhuddo Dafydd.* 36 *Nabal wedi clywed hynny, yn marw.* 39 *Dafydd yn priodi Abigail ac Ahinoam.* 44 *Rhoddi Michal i Phalti.*

ABU farw Samuel; a holl Israel a ym-
gynnullasant, ac a alarasant am dano
ef, ac a'i claddasant ef yn ei dŷ yn Ramah.
A Dafydd a gyfododd, ac a aeth i waered
i anialwch Paran.
2 Ac *yr oedd* gwr ym Maon, a'i gyfoeth yn
Carmel; a'r gwr *oedd* fawr iawn, ae iddo
ef *yr oedd* tair mil o ddefaid, a mil o eifr:
ac yr oedd efe yn cneifio ei ddefaid yn
Carmel.
3 Ac enw y gwr *oedd* Nabal; ac enw ei
wraig Abigail: a'r wraig *oedd* yn dda *ei*
deall, ac yn deg *ei* gwedd: a'r gwr *oedd*
galed, a drwg *ei* weithredoedd; a Chalebiad
oedd efe.
4 ¶ A chlybu Dafydd yn yr anialwch, fod
Nabal yn cneifio ei ddefaid.
5 A Dafydd a anfonodd ddeg o langciau;
a Dafydd a ddywedodd wrth y llangciau,
Cerddwch i fynu i Carmel, ac ewch at Nabal,
a chyferchwch well iddo yn fy enw i.
6 Dywedwch fel hyn hefyd wrtho ef sydd
yn byw *mewn llwyddiant, Caffech* di hedd-
wch, a'th dŷ heddwch, a'r hyn oll *sydd*
eiddot ti heddwch.
7 Ac yn awr clywais fod rhai yn cneifio i
ti: yn awr y bugeiliaid *sydd* gennyt a fuant
gyd â ni, ni wnaethom sarhâd arnynt hwy,
ac ni bu ddim yn eisieu iddynt, yr holl
ddyddiau y buant hwy yn Carmel.
8 Gofyn i'th langciau, a hwy a fynegant
i ti: gan hynny caed y llangciau hyn ffafr
yn dy olwg di (canys ar ddiwrnod da y
daethom ni) dyro, attolwg, yr hyn a ddelo
i'th law, i'th weision, ac i'th fab Dafydd.
9 Ac wedi dyfod llangciau Dafydd, hwy a
ddywedasant wrth Nabal yn ol yr holl eiriau
hynny yn enw Dafydd, ac a dawsant.
10 ¶ A Nabal a attebodd weision Dafydd,
ac a ddywedodd, Pwy *yw* Dafydd? a phwy
yw mab Jesse? llawer sydd o weision hedd-
yw yn torri ymaith bob un oddi wrth ei
feistr.
11 A gymmeraf fi fy mara a'm dwfr, a'm
cig a leddais i'm cneifwyr, a'*u* rhoddi i wŷr
nis gwn o ba le *y maent?*
12 Felly llangciau Dafydd a droisant i'w
ffordd, ac a ddychwelasant, ac a ddaethant,
ac a fynegasant iddo ef yr holl eiriau hynny.
13 A Dafydd a ddywedodd wrth ei wŷr,
Gwregyswch bob un ei gleddyf. Ac ym-
wregysodd pob un ei gleddyf; ymwregysodd
Dafydd hefyd ei gleddyf: ac ynghylch ped-
war cant o wŷr a aeth i fynu ar ol Dafydd, a
dau gant a drigasant gyd â'r dodrefn.
14 ¶ Ac un o'r llangciau a fynegodd i
Abigail gwraig Nabal, gan ddywedyd, Wele,
Dafydd a anfonodd genhadau o'r anialwch
i gyfarch gwell i'n meistr ni; ond efe a'u
difenwodd hwynt.
15 A'r gwŷr *fu* dda iawn wrthym ni; ac ni
wnaed sarhâd arnom ni, ac ni bu i ni ddim
yn eisieu yr holl ddyddiau y rhodiasom gyd
â hwynt, pan oeddym yn y maes.
16 Mur oeddynt hwy i ni nos a dydd, yr
holl ddyddiau y buom gyd â hwynt yn cadw
y defaid.
17 Yn awr gan hynny gwybydd, ac ystyria
beth a wnelech: canys parottôwyd drwg yn
erbyn ein meistr ni, ac yn erbyn ei holl
dŷ ef: canys efe *sydd* fab i Belial, fel na
ellir ymddiddan âg ef.
18 ¶ Yna Abigail a frysiodd, ac a gym-
merth ddau cant o fara, a dwy gostrelaid o
win, a phump o ddefaid wedi eu gwneuthur
yn barod, a phùm hobaid o gras-*yd*, a chan
swp o resin, a dau can *teisen* o ffigys, ac a'*u*
gosododd ar asynod.
19 A hi a ddywedodd wrth ei gweision,
Cerddwch o'm blaen i; wele, fi yn dyfod ar
eich ol: ond wrth Nabal ei gwr nid yngan-
odd hi.
20 Ac a hi yn marchogaeth ar asyn, ac yn
dyfod i waered ar hyd ystlys y mynydd;
yna, wele, Dafydd a'i wŷr yn dyfod i waered
i'w herbyn; a hi a gyfarfu â hwynt.
21 (A dywedasai Dafydd, Dïau gadw o
honof fi yn ofer yr hyn oll *oedd* gan hwn yn
yr anialwch, fel na bu dim yn eisieu o'r hyn
oll *oedd* ganddo ef: canys efe a dalodd i mi
ddrwg dros dda.
22 Felly y gwnelo Duw i elynion Dafydd,
ac ychwaneg, os gadawaf o'r hyn oll *sydd
ganddo* ef, erbyn goleuni y bore, *un* a biso
ar bared)
23 A phan welodd Abigail Dafydd, hi a
frysiodd ac a ddisgynodd oddi ar yr asyn, ac
a syrthiodd ger bron Dafydd ar ei hwyneb, ac
a ymgrymmodd hyd lawr,
24 Ac a syrthiodd wrth ei draed ef, ac a
ddywedodd, Arnaf fi, fy arglwydd, arnaf fi
bydded yr anwiredd; a llefared dy wasan-
aethferch, attolwg, wrthyt, a gwrando eiriau
dy law-forwyn.
25 Attolwg, na osoded fy arglwydd ei galon
yn erbyn y gwr Belial hwn, *sef* Nabal: canys
fel *y mae* ei enw ef, felly *y mae* yntau; Nabal
yw ei enw ef, ac ynfydrwydd *sydd* gyd âg ef:
a minnau dy wasanaethferch, ni welais wei-
ion fy arglwydd, y rhai a anfonaist.
26 Ac yn awr, fy arglwydd, *fel* y mae yr
ARGLWYDD yn fyw, ac *mai* byw dy enaid
di, gan i'r ARGLWYDD dy luddias di rhag
dyfod i *dywallt* gwaed, ac i ymddïal â'th
law dy hun; yn awr bydded dy elynion di,
a'r sawl a geisiant niwed i'm harglwydd,
megis Nabal.
27 Ac yn awr yr anrheg yma, yr hon a
ddug dy wasanaethferch i'm harglwydd,
rhodder hi i'r llangciau sydd yn canlyn fy
arglwydd.
28 A maddeu, attolwg, gamwedd dy wasan-
aethferch: canys yr ARGLWYDD gan wneuth-
ur a wna i'm harglwydd dŷ sicr; o her-
wydd fy arglwydd sydd yn ymladd rhyfel-
oedd yr ARGLWYDD, a drygioni ni chafwyd
ynot ti yn dy *holl* ddyddiau.
29 Er cyfodi o ddyn i'th erlid di, ac i geisio
dy enaid; etto enaid fy arglwydd a fydd
wedi ei rwymo yn rhwymyn y bywyd gyd
â'th ARGLWYDD dy DDUW; ac enaid dy
elynion a chwyrn-deifl efe, *fel* o ganol ceudab
y ffon-dafl.
30 A phan wnelo yr ARGLWYDD i'm har-
glwydd yn ol yr hyn oll a lefarodd efe o
ddaioni am danat, a phan y'th osodo di yn
flaenor ar Israel;
31 Yna ni bydd hyn yn ochenaid i ti, nac
yn dramgwydd calon i'm harglwydd, ddarfod
i ti dywallt gwaed heb achos, neu ddïal o'm
harglwydd ef ei hun: ond pan wnelo DUW
ddaioni i'm harglwydd, yna cofia di dy law-
forwyn.
32 ¶ A dywedodd Dafydd wrth Abigail,
Bendigedig *fyddo* ARGLWYDD DDUW Israel,
yr hwn a'th anfonodd di y dydd hwn i'm
cyfarfod i:
33 Bendigedig hefyd *fo* dy gynghor, a ben-
digedig *fyddych* dithau yr hon a'm lluddiaist
y dydd hwn rhag dyfod i *dywallt* gwaed, ac i
ymddïal â'm llaw fy hun.
34 Canys yn wir, *fel* y mae ARGLWYDD
DDUW Israel yn fyw, yr hwn a'm hattaliodd
i rhag dy ddrygu di, oni buasai i ti frysio a
dyfod i'm cyfarfod, dïau na adawsid i Nabal,
erbyn goleuni y bore, *un* a bisai ar bared

35 Yna y cymmerodd Dafydd o'i llaw hi yr
hyn a ddygasai hi iddo ef; ac a ddywedodd
wrthi hi, Dos i fynu mewn heddwch i'th dŷ:
gwel, mi a wrandewais ar dy lais, ac a dder-
byniais dy wyneb.
36 ¶ Ac Abigail a ddaeth at Nabal; ac
wele, *yr oedd* gwledd ganddo ef yn ei dŷ,
fel gwledd brenhin: a chalon Nabal *oedd*
lawen ynddo ef; canys meddw iawn oedd
efe: am hynny nid ynganodd hi wrtho ef
air, na bychan na mawr, nes goleuo y bore.
37 A'r bore pan aeth ei feddwdod allan o
Nabal, mynegodd ei wraig iddo ef y geiriau
hynny; a'i galon ef a fu farw o'i fewn, ac efe
a aeth *fel* carreg.
38 Ac ynghylch *pen* y deng niwrnod y
tarawodd yr ARGLWYDD Nabal, fel y bu
efe farw.
39 ¶ A phan glybu Dafydd farw Nabal,
efe a ddywedodd, Bendigedig *fyddo* yr AR-
GLWYDD, yr hwn a ddadleuodd achos fy
sarhâd i oddi ar law Nabal, ac a attaliodd ei
was rhag drwg: canys yr ARGLWYDD a
drodd ddrygioni Nabal ar ei ben ei hun.
Dafydd hefyd a anfonodd i ymddiddan âg
Abigail, am ei chymmeryd hi yn wraig
iddo.
40 A phan ddaeth gweision Dafydd at Abi-
gail i Carmel, hwy a lefarasant wrthi, gan
ddywedyd, Dafydd a'n hanfonodd ni attat ti,
i'th gymmeryd di yn wraig iddo.
41 A hi a gyfododd, ac a ymgrymmodd ar *ei*
hwyneb hyd lawr; ac a ddywedodd, Wele,
dy forwyn yn wasanaethferch i olchi traed
gweision fy arglwydd.
42 Abigail hefyd a frysiodd, ac a gyfododd,
ac a farchogodd ar asyn, a phump o'i llange-
esau yn ei chanlyn: a hi a aeth ar ol cen-
hadau Dafydd, ac a aeth yn wraig iddo ef.
43 A Dafydd a gymmerth Ahinoam o Jez-
reel, a hwy a fuant ill dwyoedd yn wragedd
iddo ef.
44 ¶ A Saul a roddasai Michal ei ferch,
gwraig Dafydd, i Phalti mab Lais, o Alim.

PENNOD XXVI.

1 *Saul, wedi i'r Ziphiaid ddatguddio Dafydd,
yn dyfod i Hachilah yn ei erbyn ef.* 5 *Da-
fydd yn dyfod i'r wersyllfa, ac yn rhwystro i
Abisai ladd Saul; etto yn cymmeryd ei wayw-
ffon ef a'i ddwfrlestr.* 13 *Dafydd yn cer-
yddu Abner;* 18 *ac yn cynghori Saul.* 21
Saul yn cydnabod ei fai.

A'R Ziphiaid a ddaethant at Saul i Gibeah,
gan ddywedyd, Onid *ydyw* Dafydd yn
llechu ym mryn Hachilah, ar gyfer y di-
ffaethwch?
2 Yna y cyfododd Saul, ac a aeth i waered i
anialwch Ziph, a thair mil o etholedigion
gwŷr Israel gyd âg ef, i geisio Dafydd yn
anialwch Ziph.
3 A Saul a wersyllodd ym mryn Hachilah,
yr hwn *sydd* ar gyfer y diffaethwch, wrth y
ffordd: a Dafydd oedd yn aros yn yr anial-
wch; ac efe a welodd fod Saul yn dyfod
ar ei ol ef i'r anialwch.
4 Am hynny Dafydd a anfonodd ysbïwyr,
ac a wybu ddyfod o Saul yn sicr.
5 ¶ A Dafydd a gyfododd, ac a ddaeth i'r
lle y gwersyllasai Saul ynddo: a chanfu
Dafydd y lle yr oedd Saul yn gorwedd ynddo,
ac Abner mab Ner, tywysog ei lu. A Saul
oedd yn gorwedd yn y wersyllfa, a'r bobl yn
gwersyllu o'i amgylch ef.
6 Yna y llefarodd Dafydd, ac y dywedodd
wrth Ahimelech yr Hethiad, ac wrth Abisai
mab Serfiah, brawd Joab, gan ddywedyd,
Pwy a â i waered gyd â mi at Saul i'r gwer-
syll? A dywedodd Abisai, Myfi a âf i waered
gyd â thi.
7 Felly y daeth Dafydd ac Abisai at y bobl
liw nos. Ac wele, Saul yn gorwedd *ac* yn
cysgu yn y wersyllfa, a'i waywffon wedi ei
gwthio i'r ddaear *wrth* ei obennydd ef: ac
Abner a'r bobl oedd yn gorwedd o'i am-
gylch ef.
8 Yna y dywedodd Abisai wrth Dafydd,
Duw a roddes heddyw dy elyn yn dy law di:
yn awr gan hynny gâd i mi ei daro ef, at-
tolwg, â gwaywffon, hyd y ddaear un waith,
ac nis ail-*darawaf* ef.
9 A Dafydd a ddywedodd wrth Abisai, Na
ddifetha ef: canys pwy a estynai ei law yn
erbyn enneiniog yr ARGLWYDD, ac a fyddai
ddieuog?
10 Dywedodd Dafydd hefyd, *Fel* y mae yr
ARGLWYDD yn fyw, naill ai yr ARGLWYDD
a'i tery ef; ai ei ddydd ef a ddaw i farw; ai
efe a ddisgyn i'r rhyfel, ac a ddifethir.
11 Yr ARGLWYDD a'm cadwo i rhag estyn
fy llaw yn erbyn enneiniog yr ARGLWYDD:
ond yn awr, cymmer, attolwg, y waywffon
sydd wrth ei obennydd ef, a'r llestr dwfr, ac
awn ymaith.
12 A Dafydd a gymmerth y waywffon, a'r
dwfr oddi wrth obennydd Saul; a hwy a
aethant ymaith; ac nid oedd *neb* yn gweled,
nac yn gwybod, nac yn neffro: canys *yr
oeddynt* oll yn cysgu; o herwydd trwmgwsg
oddi wrth yr ARGLWYDD a syrthiasai arnynt
hwy.
13 ¶ Yna Dafydd a aeth i'r tu hwnt, ac a
safodd ar ben y mynydd o hirbell (*ac* encyd
fawr rhyngddynt)
14 A Dafydd a lefodd ar y bobl, ac ar
Abner mab Ner, gan ddywedyd, Onid attebi
di, Abner? Yna Abner a attebodd, ac a
ddywedodd, Pwy *ydwyt* ti *sydd* yn llefain ar
y brenhin?
15 A Dafydd a ddywedodd wrth Abner,
Onid gwr *ydwyt* ti? a phwy *sydd* fel ti yn
Israel? a phaham na chedwaist dy arglwydd
frenhin? canys daeth un o'r bobl i ddifetha y
brenhin dy arglwydd di.
16 Nid da y peth hyn a wnaethost ti. *Fel* y
mae yr ARGLWYDD yn fyw, meibion *euog*
o farwolaeth *ydych* chwi, am na chadwasoch
eich meistr, enneiniog yr ARGLWYDD. Ac
yn awr edrychwch pa le *y mae* gwaywffon
y brenhin, a'r llestr dwfr *oedd wrth* ei oben-
nydd ef.
17 A Saul a adnabu lais Dafydd, ac a ddy-
wedodd, Ai dy lais di *yw* hwn, fy mab
Dafydd? A dywedodd Dafydd, Fy llais i
ydyw, fy arglwydd frenhin.
18 Dywedodd hefyd, Paham y mae fy ar-
glwydd fel hyn yn erlid ar ol ei was? canys
beth a wneuthum? neu pa ddrygioni *sydd* yn
fy llaw?
19 Yn awr gan hynny, attolwg, gwrandawed
fy arglwydd frenhin eiriau ei wasanaethwr.
Os yr ARGLWYDD a'th annogodd di i'm
herbyn, arogled offrwm: ond os meibion
dynion, melldigedig *fyddant* hwy ger bron
yr ARGLWYDD; o herwydd hwy a'm gyr-
rasant i allan heddyw, fel nad ydwyf yn cael
glynu yn etifeddiaeth yr ARGLWYDD, gan
ddywedyd, Dos, gwasanaetha dduwiau di-
eithr.
20 Yn awr, gan hynny, na syrthied fy
ngwaed i i'r ddaear o flaen wyneb yr AR-
GLWYDD: canys brenhin Israel a ddaeth
allan i geisio chwannen, megis un yn hela
petris yn y mynyddoedd.
21 ¶ Yna Saul a ddywedodd, Pechais:
dychwel, Dafydd fy mab: canys ni'th ddrygaf

mwy; o herwydd gwerthfawr fu fy einioes i yn dy olwg di y dydd hwn: wele, ynfyd y gwneuthum, a mi a gyfeiliornais yn ddirfawr.

22 A Dafydd a attebodd, ac a ddywedodd, Wele waywffon y brenhin; deled un o'r llangciau drosodd, a chyrched hi.

23 Yr ARGLWYDD a dalo i bob un ei gyfiawnder, a'i ffyddlondeb: canys yr ARGLWYDD a'th roddodd di heddyw yn *fy* llaw *i;* ond nid estynwn i fy llaw yn erbyn eneiniog yr ARGLWYDD.

24 Ac wele, megis y bu werthfawr dy einioes di heddyw yn fy ngolwg i, felly gwerthfawr fyddo fy einioes innau y'ngolwg yr ARGLWYDD, a gwareded fi o bob cyfyngdra.

25 Yna y dywedodd Saul wrth Dafydd, Bendigedig *fych* di, fy mab Dafydd: hefyd ti a wnai fawredd, ac a orchfygi rhag llaw. A Dafydd a aeth i'w ffordd; a Saul a ddychwelodd i'w fangre ei hun.

PENNOD XXVII.

1 *Saul yn clywed bod Dafydd yn Gath, ac heb ei geisio ef mwyach.* 5 *Dafydd yn cael Siclag gan Achis;* 8 *a chan yspeilio gwledydd eraill, yn peri i Achis goelio mai yn erbyn Judah yr ymladdasai efe.*

A DAFYDD a ddywedodd yn ei galon, Yn awr difethir fi ryw ddydd trwy law Saul: nid *oes* dim well i mi na dianc i dir y Philistiaid; fel yr anobeithio Saul *ddyfod o hyd* i mi, ac na'm ceisio mwy yn holl derfynau Israel. Felly y dihangaf o'i law ef.

2 A Dafydd a gyfododd, ac a dramwyodd, efe a'r chwe channwr *oedd* gyd âg ef, at Achis mab Maoch, brenhin Gath.

3 A Dafydd a arhosodd gyd âg Achis yn Gath, efe a'i wŷr, bob un gyd â'i deulu; Dafydd a'i ddwy wragedd, Ahinoam y Jezreelees, ac Abigail gwraig Nabal y Carmelees.

4 A mynegwyd i Saul, ffoi o Dafydd i Gath: ac ni chwanegodd efe ei geisio ef mwy.

5 ¶ A Dafydd a ddywedodd wrth Achis, O chefais yn awr ffafr yn dy olwg di, rhodder i mi le yn un o'r maesdrefi, fel y trigwyf yno: canys paham yr erys dy was di yn ninas y brenhin gyd â thi?

6 Yna Achis a roddodd iddo ef y dydd hwnnw Siclag: am hynny y mae Siclag yn eiddo brenhinoedd Judah hyd y dydd hwn.

7 A rhifedi y dyddiau yr arhosodd Dafydd y'ngwlad y Philistiaid, *oedd* flwyddyn a phedwar mis.

8 ¶ A Dafydd a'i wŷr a aethant i fynu, ac a ruthrasant ar y Gesuriaid, a'r Gezriaid, a'r Amaleciaid: canys hwynt-hwy gynt oedd yn preswylio yn y wlad, ffordd yr elych i Sur, ie, hyd wlad yr Aipht.

9 A Dafydd a darawodd y wlad; ac ni adawodd yn fyw wr na gwraig: ac a ddug y defaid, a'r gwartheg, a'r asynod, a'r camelod, a'r gwisgoedd, ac a ddychwelodd ac a ddaeth at Achis.

10 Ac Achis a ddywedodd, I ba le y rhuthrasoch chwi heddyw? A dywedodd Dafydd, Yn erbyn tu dehau Judah, ac yn erbyn tu dehau y Jerahmeeliaid, ac yn erbyn tu dehau y Ceneaid.

11 Ac ni adawsai Dafydd yn fyw wr na gwraig, i ddwyn *chwedlau* i Gath; gan ddywedyd, Rhag mynegi o honynt i'n herbyn, gan ddywedyd, Fel hyn y gwnaeth Dafydd, ac felly *y bydd* ei arfer ef yr holl ddyddiau yr arhoso efe y'ngwlad y Philistiaid.

12 Ac Achis a gredodd Dafydd, gan ddywedyd, Efe a'i gwnaeth ei hun yn ffiaidd gan ei bobl ei hun Israel; am hynny y bydd efe yn was i mi yn dragywydd.

PENNOD XXVIII.

1 *Achis yn hyderu ar Dafydd.* 3 *Saul wedi difetha y dewiniaid,* 4 *yn ei ofn, wedi i Dduw ei wrthod,* 7 *yn myned at ddewines;* 9 *a honno yn codi i fynu Samuel.* 15 *Saul, wrth glywed ei ddinystr, yn llewygu;* 21 *a'r wraig a'i weision yn ei nerthu ef â bwyd.*

A'R Philistiaid yn y dyddiau hynny a gynnullasant eu byddinoedd yn llu, i ymladd yn erbyn Israel. A dywedodd Achis wrth Dafydd, Gwybydd di yn hysbys, yr âi di gyd a mi allan i'r gwersylloedd, ti a'th wŷr.

2 A dywedodd Dafydd wrth Achis, Yn ddiau ti a gai wybod beth a all dy was ei wneuthur. A dywedodd Achis wrth Dafydd, Yn wir minnau a'th osodaf di yn geidwad ar fy mhen i byth.

3 ¶ A Samuel a fuasai farw; a holl Israel a alarasent am dano ef, ac a'i claddasent yn Ramah, sef yn ei ddinas ei hun. A Saul a yrrasai ymaith y swynyddion a'r dewiniaid o'r wlad.

4 ¶ A'r Philistiaid a ymgynnullasant ac a ddaethant ac a wersyllasant yn Sunem: a Saul a gasglodd holl Israel ynghyd; a hwy a wersyllasant yn Gilboa.

5 A phan welodd Saul wersyll y Philistiaid, efe a ofnodd, a'i galon a ddychrynodd yn ddirfawr.

6 A phan ymgynghorodd Saul â'r ARGLWYDD, nid attebodd yr ARGLWYDD iddo, na thrwy freuddwydion, na thrwy Urim, na thrwy brophwydi.

7 ¶ Yna y dywedodd Saul wrth ei weision, Ceisiwch i mi wraig o berchen yspryd dewiniaeth, fel yr elwyf atti, ac yr ymofynwyf â hi. A'i weision a ddywedasant wrtho, Wele, *y mae* gwraig o berchen yspryd dewiniaeth yn Endor.

8 A Saul a newidiodd ei ddull, ac a wisgodd ddillad eraill; ac efe a aeth, a dau wr gyd âg ef, a hwy a ddaethant at y wraig liw nos. Ac efe a ddywedodd, Dewinia, attolwg, i mi trwy yspryd dewiniaeth, a dwg i fynu attaf fi yr hwn a ddywedwyf wrthyt.

9 A'r wraig a ddywedodd wrtho ef, Wele, ti a wyddost yr hyn a wnaeth Saul, yr hwn a ddifethodd y swynyddion a'r dewiniaid o'r wlad: paham gan hynny yr ydwyt ti yn gosod magl yn erbyn fy einioes i, i beri i mi farw?

10 A Saul a dyngodd wrthi hi i'r ARGLWYDD, gan ddywedyd, *Fel mai* byw yr ARGLWYDD, ni ddigwydd i ti niwed am y peth hyn.

11 Yna y dywedodd y wraig, Pwy a ddygaf fi i fynu attat ti? Ac efe a ddywedodd, Dwg i mi Samuel i fynu.

12 A'r wraig a ganfu Samuel, ac a lefodd â llef uchel: a'r wraig a lefarodd wrth Saul, gan ddywedyd, Paham y twyllaist fi? canys ti *yw* Saul.

13 A'r brenhin a ddywedodd wrthi hi, Nac ofna: canys beth a welaist ti? A'r wraig a ddywedodd wrth Saul, Duwiau a welais yn dyrchafu o'r ddaear.

14 Yntau a ddywedodd wrthi, Pa ddull *sydd* arno ef? A hi a ddywedodd, Gwr hen sydd yn dyfod i fynu, a hwnnw yn gwisgo mantell. A gwybu Saul mai Samuel *oedd* efe; ac efe a ostyngodd *ei* wyneb i lawr, ac a ymgrymmodd.

15 ¶ A Samuel a ddywedodd wrth Saul, Paham yr aflonyddaist arnaf, gan beri i mi ddyfod i fynu? A dywedodd Saul, Y mae yn gyfyng iawn arnaf fi: canys y mae y Philistiaid yn rhyfela yn fy erbyn i, a Duw a giliodd oddi wrthyf fi, ac nid yw yn fy atteb mwyach.

na thrwy law prophwydi, na thrwy freuddwydion: am hynny y gelwais arnat ti, i hysbysu i mi beth a wnawn.

16 Yna y dywedodd Samuel, Paham gan hynny yr ydwyt ti yn ymofyn â mi, gan i'r ARGLWYDD gilio oddi wrthyt, a bod yn elyn i ti?

17 Yr ARGLWYDD yn ddïau a wnaeth iddo, megis y llefarodd trwy fy llaw i: canys yr ARGLWYDD a rwygodd y frenhiniaeth o'th law di, ac a'i rhoddes hi i'th gymmydog, i Dafydd.

18 O herwydd na wrandewaist ti ar lais yr ARGLWYDD, ac na chyflawnaist lidiowgrwydd ei ddigter ef yn erbyn Amalec; am hynny y gwnaeth yr ARGLWYDD y peth hyn i ti y dydd hwn.

19 Yr ARGLWYDD hefyd a ddyry Israel gyd â thi yn llaw y Philistiaid; ac y fory *y byddi* di a'th feibion gyd â mi: a'r ARGLWYDD a ddyry wersylloedd Israel yn llaw y Philistiaid.

20 Yna Saul a frysiodd ac a syrthiodd o'i hŷd gyhyd ar y ddaear, ac a ofnodd yn ddirfawr, o herwydd geiriau Samuel: a nerth nid oedd ynddo; canys ni fwyttasai fwyd yr holl ddiwrnod na'r holl noson *honno*.

21 ¶ A'r wraig a ddaeth at Saul, ac a ganfu ei fod ef yn ddychrynedig iawn; a hi a ddywedodd wrtho ef, Wele, gwrandawodd dy law-forwyn ar dy lais di, a gosodais fy einioes mewn enbydrwydd, ac ufuddhéais dy eiriau a leferaist wrthyf:

22 Yn awr gan hynny gwrando dithau, attolwg, ar lais dy wasanaethferch, a gâd i mi osod ger dy fron di dammaid o fara; a bwytta, fel y byddo nerth ynot, pan elech i'th ffordd.

23 Ond efe a wrthododd, ac a ddywedodd, Ni fwyttâf. Etto ei weision a'r wraig hefyd a'i cymmellasant ef; ac efe a wrandawodd ar eu llais hwynt. Ac efe a gyfododd oddi ar y ddaear, ac a eisteddodd ar y gwely.

24 Ac *yr oedd* gan y wraig lo bras yn tŷ; a hi a frysiodd ac a'i lladdodd ef, ac a gymmerth beilliaid, ac a'i tylinodd, ac a'i pobodd yn gri:

25 A hi a'i dug ger bron Saul, a cher bron ei weision: a hwy a fwyttasant. Yna hwy a gyfodasant, ac a aethant ymaith y noson honno.

PENNOD XXIX.

1 *Dafydd, wrth fyned gyd â'r Philistiaid, 3 yn cael ei wrthod gan y tywysogion. 6 Achis yn ei ollwng ef ymaith, ac yn canmol ei ffyddlondeb ef.*

YNA y Philistiaid a gynnullasant eu holl fyddinoedd i Apnec: a'r Israeliaid oedd yn gwersyllu wrth ffynnon *sydd* yn Jezreel.

2 A thywysogion y Philistiaid oedd yn tramwy yn gannoedd, ac yn filoedd: ond Dafydd a'i wŷr oedd yn cerdded yn olaf gyd âg Achis.

3 Yna tywysogion y Philistiaid a ddywedasant, Beth *a wna* yr Hebreaid hyn *yma?* Ac Achis a ddywedodd wrth dywysogion y Philistiaid, Onid dyma Dafydd, gwas Saul brenhin Israel, yr hwn a fu gyd â mi y dyddiau hyn, neu y blynyddoedd hyn, ac ni chefais ddim bai ynddo ef, er y dydd y syrthiodd efe *attaf* hyd y dydd hwn?

4 A thywysogion y Philistiaid a lidiasant wrtho; a thywysogion y Philistiaid a ddywedasant wrtho, Gwna i'r gwr hwn ddychwelyd i'w le a osodaist iddo, ac na ddeled i waered gyd â ni i'r rhyfel; rhag ei fod yn wrthwynebwr i ni yn y rhyfel: canys â pha beth y rhyngai hwn fodd i'w feistr? onid â phennau y gwŷr hyn?

5 Onid hwn *yw* Dafydd, am yr hwn y canasant wrth eu gilydd yn y dawnsiau, gan ddywedyd, Saul a laddodd ei filoedd, a Dafydd ei fyrddiwn?

6 ¶ Yna Achis a alwodd Dafydd, ac a ddywedodd wrtho, *Fel mai* byw yr ARGLWYDD, dïau dy *fod* di yn uniawn, ac yn dda yn fy ngolwg i, pan elit allan, a phan ddelit i mewn gyd â mi yn y gwersyll: canys ni chefais ynot ddrygioni, o'r dydd y daethost attaf fi hyd y dydd hwn: eithr nid *wyt* ti wrth fodd y tywysogion.

7 Dychwel yn awr, gan hynny, a dos mewn heddwch, ac na anfoddlona dywysogion y Philistiaid.

8 ¶ A dywedodd Dafydd wrth Achis, Ond beth a wneuthum i? a pheth a gefaist ti yn dy was, o'r dydd y deuthum o'th flaen di hyd y dydd hwn, fel na ddelwn i ymladd yn erbyn gelynion fy arglwydd frenhin?

9 Ac Achis a attebodd ac a ddywedodd wrth Dafydd, Gwn mai da *wyt* ti yn fy ngolwg i, megis angel Duw: ond tywysogion y Philistiaid a ddywedasant, Ni ddaw efe i fynu gyd â ni i'r rhyfel.

10 Am hynny yn awr cyfod yn fore, a gweision dy feistr y rhai a ddaethant gyd â thi: a phan gyfodoch yn fore, a phan oleuo i chwi, ewch ymaith.

11 Felly Dafydd a gyfododd, efe a'i wŷr, i fyned ymaith y bore, i ddychwelyd i dir y Philistiaid. A'r Philistiaid a aethant i fynu i Jezreel.

PENNOD XXX.

1 *Yr Amaleciaid yn yspeilio Siclag. 7 Dafydd yn ymofyn â Duw, ac yn cael cysur i'w herlid hwy; 11 a thrwy waith Aiphtiad, yn cael ei ddwyn at y gelynion, ac yn ynnill adref yr holl yspail. 22 Cyfraith Dafydd am rannu yr yspail yn uniawn rhwng yr ymladdwyr a'r rhai a gadwent yr yspail. 26 Efe yn anfon anrhegion i'w gyfeillion.*

A PHAN ddaeth Dafydd a'i wŷr i Siclag y trydydd dydd, yr Amaleciaid a ruthrasent ar du y dehau, ac ar Siclag, ac a darawsent Siclag, ac a'i llosgasent hi â thân.

2 Caeth-gludasent hefyd y gwragedd *oedd* ynddi: o fychan hyd fawr ni laddasent hwy neb, eithr dygasent *hwy* ymaith, ac aethant i'w ffordd.

3 ¶ Felly y daeth Dafydd a'i wŷr i'r ddinas; ac wele *hi* wedi *ei* llosgi â thân: eu gwragedd hwynt *hefyd*, a'u meibion, a'u merched, a gaeth-gludasid.

4 Yna dyrchafodd Dafydd a'r bobl *oedd* gyd âg ef eu llef, ac a wylasant, hyd nad *oedd* nerth ynddynt i wylo.

5 Dwy wragedd Dafydd hefyd a gaeth-gludasid, Ahinoam y Jezreelees, ac Abigail gwraig Nabal y Carmeliad.

6 A bu gyfyng iawn ar Dafydd; canys y bobl a feddyliasant ei labyddio ef; o herwydd chwerwasai enaid yr holl bobl, bob un am ei feibion, ac am ei ferched: ond Dafydd a ymgysurodd yn yr ARGLWYDD ei DDUW.

7 A Dafydd a ddywedodd wrth Abïathar yr offeiriad, mab Ahimelech, Dwg i mi, attolwg, yr ephod. Ac Abïathar a ddug yr ephod at Dafydd.

8 A Dafydd a ymofynodd â'r ARGLWYDD, gan ddywedyd, A erlidiaf fi ar ol y dorf hon? a oddiweddaf fi hi? Ac efe a ddywedodd wrtho, Erlid: canys gan oddiweddyd y goddiweddi, a chan waredu y gwaredi.

9 Felly Dafydd a aeth, efe a'r chwe channwr

oedd gyd âg ef, a hwy a ddaethant hyd afon Besor, lle yr arhosodd y rhai a adawyd yn ol.

10 A Dafydd a erlidiodd, efe a phedwar cant o wŷr (canys dau can wr a arhosasant yn ol, y rhai a flinasent fel na allent fyned dros afon Besor)

11 ¶ A hwy a gawsant Aipht-ddyn yn y maes, ac a'i dygasant ef at Dafydd; ac a roddasant iddo fara, ac efe a fwyttâodd; a hwy a'i diodasant ef â dwfr.

12 A hwy a roddasant iddo ddarn o ffigys, a dau swp *o resin*. Ac efe a fwyttâodd, a'i yspryd a ddychwelodd atto: canys ni fwyttasai fara, ac nid yfasai ddwfr, dridiau a thair nos.

13 A Dafydd a ddywedodd wrtho, *Gwas* i bwy *wyt* ti? ac o ba le *y daethost* ti? Ac efe a ddywedodd, Llangc o'r Aipht *ydwyf* fi, gwas i wr o Amalec; a'm meistr a'm gadawodd, oblegid i mi glafychu er ys tridiau bellach.

14 Nyni a ruthrasom ar du dehau y Cerethiaid, a'r *hyn sydd* eiddo Judah, a thu dehau Caleb; Siclag hefyd a losgasom ni â thân.

15 A Dafydd a ddywedodd wrtho, A fedri di fyned â mi i waered at y dorf hon? Yntau a ddywedodd, Twng wrthyf fi i DDUW, na leddi fi, ac na roddi fi yn llaw fy meistr, a mi a âf â thi i waered at y dorf hon.

16 ¶ Ac efe a'i dug ef i waered: ac wele, *hwynt* wedi ymwasgaru ar hyd wyneb yr holl dir, yn bwytta, ac yn yfed, ac yn dawnsio; o herwydd yr holl yspail fawr a ddygasent hwy o wlad y Philistiaid, ac o wlad Judah.

17 A Dafydd a'u tarawodd hwynt o'r cyfnos hyd brydnawn drannoeth: ac ni ddiangodd un o honynt, oddieithr pedwar cant o wŷr ieuaingc, y rhai a farchogasant ar gamelod, ac a ffoisant.

18 A Dafydd a achubodd yr hyn oll a ddygasai yr Amaleciaid: Dafydd *hefyd* a waredodd ei ddwy wragedd.

19 Ac nid oedd yn eisieu iddynt, na bychan na mawr, na mab na merch, na'r anrhaith, na dim ag a ddygasent hwy ganddynt: hyn oll a ddug Dafydd adref.

20 Dug Dafydd hefyd yr holl ddefaid, a'r gwartheg; *y rhai* a yrrasant o flaen yr anifeiliaid *eraill*, ac a ddywedasant, Dyma anrhaith Dafydd.

21 ¶ A Dafydd a ddaeth at y ddau cannwr a flinasent, fel nad allent ganlyn Dafydd, ac a barasid iddynt aros wrth afon Besor: a hwy a aethant i gyfarfod Dafydd, ac i gyfarfod â'r bobl *oedd* gyd âg ef. A phan nesâodd Dafydd at y bobl, efe a gyfarchodd well iddynt.

22 Yna yr attebodd pob gwr drygionus, ac *eiddo* y fall, o'r gwŷr a aethai gyd â Dafydd, ac a ddywedasant, O herwydd nad aethant hwy gyd â ni, ni roddwn ni iddynt hwy *ddim* o'r anrhaith a achubasom ni; eithr i bob un ei wraig, a'i feibion: dygant *hwynt* ymaith, ac ymadawant.

23 Yna y dywedodd Dafydd, Ni wnewch chwi felly, fy mrodyr, am yr hyn a roddodd yr ARGLWYDD i ni, yr hwn a'n cadwodd ni, ac a roddodd y dorf a ddaethai i'n herbyn, yn ein llaw ni.

24 Canys pwy a wrendy arnoch chwi yn y peth hyn? canys un fath *fydd* rhan yr hwn a elo i waered i ryfel, a rhan yr hwn a arhoso gyd â'r dodrefn: a hwy a gyd-rannant.

25 Ac o'r dydd hwnnw allan, efe a osododd hyn yn gyfraith ac yn farnedigaeth yn Israel, hyd y dydd hwn.

26 ¶ A phan ddaeth Dafydd i Siclag, efe a anfonodd o'r anrhaith i henuriaid Judah, *sef* i'w gyfeillion (gan ddywedyd, Wele i chwi anrheg, o anrhaith gelynion yr ARGLWYDD)

27 *Sef* i'r *rhai oedd* yn Bethel, ac i'r *rhai oedd* yn Ramoth tu a'r dehau, ac i'r *rhai oedd* yn Jattir,

28 Ac i'r *rhai oedd* yn Aroer, ac i'r *rhai oedd* yn Siphmoth, ac i'r *rhai oedd* yn Estemoa,

29 Ac i'r *rhai oedd* yn Rachal, ac i'r *rhai oedd* yn ninasoedd y Jerameeliaid, ac i'r *rhai oedd* yn ninasoedd y Ceneaid,

30 Ac i'r *rhai oedd* yn Hormah, ac i'r *rhai oedd* yn Chor-asan, ac i'r *rhai oedd* yn Athac,

31 Ac i'r *rhai oedd* yn Hebron, ac i'r holl leoedd y buasai Dafydd a'i wŷr yn cynniwair ynddynt.

PENNOD XXXI.

1 *Saul, wedi colli ei wŷr, a lladd ei feibion, yn ei ladd ei hun.* 7 *Y Philistiaid yn perchennogi y dinasoedd a adawsai yr Israeliaid,* 8 *ac yn gorfoleddu ar y cyrph meirw.* 11 *Gwŷr Jabes Gilead yn ynnill y cyrph liw nos, ac yn eu llosgi hwy yn Jabes, ac yn eu claddu yn alarus.*

A'R Philistiaid oedd yn ymladd yn erbyn Israel: a gwŷr Israel a ffoisant rhag y Philistiaid, ac a syrthiasant yn archolledig ym mynydd Gilboa.

2 A'r Philistiaid a erlidiasant ar ol Saul a'i feibion; a'r Philistiaid a laddasant Jonathan, ac Abinadab, a Malcisua, meibion Saul.

3 A thrymhâodd y rhyfel yn erbyn Saul, a'r gwŷr bwâau a'u cawsant ef; ac efe a archollwyd yn dost gan y saethyddion.

4 Yna y dywedodd Saul wrth yr hwn a oedd yn dwyn ei arfau ef, Tynn dy gleddyf, a thrywana fi âg ef; rhag i'r rhai dienwaededig yma ddyfod a'm trywanu i, a'm gwaradwyddo. Ond ni fynnai ei yswain ef; canys efe a ddychrynasai yn ddirfawr: am hynny Saul a gymmerodd gleddyf, ac a syrthiodd arno.

5 A phan welodd ei yswain farw o Saul, yntau hefyd a syrthiodd ar ei gleddyf, ac a fu farw gyd âg ef.

6 Felly y bu farw Saul, a'i dri mab, a'i yswain, a'i holl wŷr, y dydd hwnnw ynghyd.

7 ¶ A phan welodd gwŷr Israel, y rhai *oedd* o'r tu hwnt i'r dyffryn, a'r *rhai oedd* o'r tu hwnt i'r Iorddonen, ffoi o wŷr Israel, a marw Saul a'i feibion, hwy a adawsant y dinasoedd, ac a ffoisant; a'r Philistiaid a ddaethant ac a drigasant ynddynt.

8 A'r bore, pan ddaeth y Philistiaid i ddiosg y lladdedigion, hwy a gawsant Saul a'i dri mab yn gorwedd ym mynydd Gilboa.

9 A hwy a dorrasant ei ben ef, ac a ddiosgasant ei arfau ef, ac a anfonasant i wlad y Philistiaid o bob parth, i fynegi yn nhŷ eu delwau hwynt, ac ym mysg y bobl.

10 A gosodasant ei arfau ef yn nhŷ Astaroth; a'i gorph ef a hoeliasant hwy ar fur Beth-san.

11 ¶ A phan glybu trigolion Jabes Gilead yr hyn a wnaethai y Philistiaid i Saul;

12 Yr holl wŷr nerthol a gyfodasant, ac a gerddasant ar hyd y nos, ac a ddygasant ymaith gorph Saul, a chyrph ei feibion ef, oddi ar fur Beth-san, ac a ddaethant i Jabes, ac a'*u* llosgasant hwynt yno.

13 A hwy a gymmerasant eu hesgyrn hwynt, ac a'*u* claddasant dan bren yn Jabes, ac a ymprydiasant saith niwrnod.

YR AIL LLYFR I SAMUEL;

YR HWN A ELWIR HEFYD,

AIL LYFR Y BRENHINOEDD.

PENNOD I.

1 *Yr Amaleciad, a ddygasai newyddion o'r gyflafan, ac a'i cyhuddasai ei hun o farwolaeth Saul, yn cael ei ladd.* 17 *Dafydd yn gwneuthur marwnad i Saul a Jonathan.*

AC ar ol marwolaeth Saul, pan ddychwel-
asai Dafydd o ladd yr Amaleciaid, wedi
aros o Dafydd ddeuddydd yn Siclag;
2 Yna, y trydydd dydd, wele wr yn dyfod
o'r gwersyll oddi wrth Saul, a'i ddillad wedi
eu rhwygo, a phridd ar ei ben: a phan ddaeth
efe at Dafydd, efe a syrthiodd i lawr, ac a
ymgrymmodd.
3 A Dafydd a ddywedodd wrtho ef, O ba le
y daethost ti? Yntau a ddywedodd wrtho,
O wersyll Israel y dïengais i.
4 A dywedodd Dafydd wrtho ef, Pa fodd
y bu? mynega, attolwg, i mi. Yntau a ddy-
wedodd, Y bobl a ffôdd o'r rhyfel, a llawer
hefyd o'r bobl a syrthiodd, ac a fuant feirw;
a Saul a Jonathan ei fab a fuant feirw.
5 A Dafydd a ddywedodd wrth y llangc
oedd yn mynegi iddo, Pa fodd y gwyddost
ti farw Saul a Jonathan ei fab?
6 A'r llangc, yr hwn oedd yn mynegi iddo,
a ddywedodd, Digwyddodd i mi ddyfod i
fynydd Gilboa; ac wele, Saul oedd yn pwyso
ar ei waywffon: wele *hefyd*, y cerbydau a'r
marchogion yn erlid ar ei ol ef.
7 Ac efe a edrychodd o'i ol, ac a'm canfu i,
ac a alwodd arnaf fi. Minnau a ddywedais,
Wele fi.
8 Dywedodd yntau wrthyf, Pwy *wyt* ti?
Minnau a ddywedais wrtho, Amaleciad *yd-
wyf* fi.
9 Ac efe a ddywedodd wrthyf fi, Sâf, attolwg,
arnaf, a lladd fi: canys cyfyngder a ddaeth
arnaf, o herwydd *bod* fy holl einioes ynof fi
etto.
10 Felly mi a sefais arno ef, ac a'i lleddais
ef; canys mi a wyddwn na byddai efe byw
ar ol ei gwympo: a chymmerais y goron
oedd ar ei ben ef, a'r freichled *oedd* am ei
fraich ef, ac a'i dygais hwynt yma at fy ar-
glwydd.
11 Yna Dafydd a ymaflodd yn ei ddillad,
ac a'u rhwygodd hwynt; a'r holl wŷr hefyd
y rhai *oedd* gyd âg ef.
12 Galarasant hefyd, ac wylasant, ac ym-
prydiasant hyd yr hwyr, am Saul ac am Jo-
nathan ei fab, ac am bobl yr ARGLWYDD, ac
am dŷ Israel; o herwydd iddynt syrthio trwy
y cleddyf.
13 ¶ A Dafydd a ddywedodd wrth y llangc
oedd yn mynegi *hyn* iddo, O ba le y'th *henyw*
di? Yntau a ddywedodd, Mab i wr dïeithr o
Amaleciad *ydwyf* fi.
14 A dywedodd Dafydd wrtho, Pa fodd nad
ofnaist ti estyn dy law, i ddifetha eneiniog
yr ARGLWYDD?
15 A Dafydd a alwodd ar un o'r gweision,
ac a ddywedodd, Nesâ, rhuthra iddo ef. Ac
efe a'i tarawodd ef, fel y bu efe farw.
16 A dywedodd Dafydd wrtho ef, *Bydded*
dy waed di ar dy ben dy hun: canys dy enau
dy hun a dystiolaethodd yn dy erbyn, gan
ddywedyd, Myfi a leddais eneiniog yr AR-
GLWYDD.
17 ¶ A Dafydd a alarnadodd yr alarnad
hon am Saul ac am Jonathan ei fab:
18 (Dywedodd hefyd am ddysgu meibion
Judah *i saethu* â bwa: wele, *y mae* yn ysgrif-
enedig yn llyfr Jazer):
19 O ardderchawgrwydd Israel, efe a ar-
chollwyd ar dy uchelfâoedd di: pa fodd y
cwympodd y cedyrn!
20 Nac adroddwch *hyn* yn Gath; na fyneg-
wch yn heolydd Ascelon: rhag llawenychu
merched y Philistiaid, rhag gorfoleddu o
ferched y rhai dïenwaededig.
21 O fynyddoedd Gilboa, na *ddisgyned*
arnoch chwi wlith na gwlaw, na meusydd
o offrymmau: canys yno y bwriwyd ymaith
darian y cedyrn yn ddirmygus, tarian Saul,
fel pe buasai heb *ei* enneinio âg olew.
22 Oddi wrth waed y lladdedigion, oddi
wrth frasder y cedyrn, ni throdd bwa Jona-
than yn ol, a chleddyf Saul ni ddychwelodd
yn wag.
23 Saul a Jonathan *oedd* gariadus ac anwyl
yn eu bywyd, ac yn eu marwolaeth ni wa-
hanwyd hwynt; cynt oeddynt nâ'r eryrod,
a chryfach oeddynt nâ'r llewod.
24 Merched Israel, wylwch am Saul, yr
hwn oedd yn eich dilladu chwi âg ysgarlad,
gyd âg hyfrydwch, yr hwn oedd yn gwisgo
addurn-wisg aur ar eich dillad chwi.
25 Pa fodd y cwympodd y cedyrn y'nghanol
y rhyfel! Jonathan, *ti* a laddwyd ar dy
uchelfâoedd.
26 Gofid *sydd* arnaf am danat ti, fy mrawd
Jonathan: cu iawn fuost gennyf fi: rhyfeddol
oedd dy gariad tu ag attaf fi, tu hwnt i gariad
gwragedd.
27 Pa fodd y syrthiodd y cedyrn, ac y difeth-
wyd arfau rhyfel!

PENNOD II.

1 *Dafydd, ar archiad Duw, yn myned gyd a'i wŷr i Hebron; lle y gwnaed ef yn frenhin ar Judah:* 5 *yn canmol gwŷr Jabes Gilead, am eu caredigrwydd i Saul.* 8 *Abner yn gwneuthur Isboseth yn frenhin ar Israel.* 12 *Ymladd creulawn rhwng deuddeg o wŷr Abner a deuddeg o wŷr Joab.* 18 *Lladd Asahel.* 25 *Joab, ar ddeisyfiad Abner, yn galw y bobl yn ol.* 32 *Claddedigaeth Asahel.*

AC ar ol hyn yr ymofynodd Dafydd â'r
ARGLWYDD, gan ddywedyd, A âf fi i
fynu i'r un o ddinasoedd Judah? A'r AR-
GLWYDD a ddywedodd wrtho ef, Dos i fynu.
A dywedodd Dafydd, I ba le yr âf i fynu?
Dywedodd yntau, I Hebron.
2 A Dafydd a aeth i fynu yno, a'i ddwy
wragedd hefyd, Ahinoam y Jezreelees, ac
Abigail gwraig Nabal y Carmeliad.
3 A Dafydd a ddug i fynu ei wŷr y rhai
oedd gyd âg ef, pob un â'i deulu: a hwy a
arhosasant yn ninasoedd Hebron.
4 A gwŷr Judah a ddaethant, ac a enein-
iasant Dafydd yno yn frenhin ar dŷ Judah.
A mynegasant i Dafydd, gan ddywedyd, *mai*
gwŷr Jabes Gilead a gladdasent Saul.
5 ¶ A Dafydd a anfonodd genhadau at wŷr
Jabes Gilead, ac a ddywedodd wrthynt, Ben-
digedig *ydych* chwi gan yr ARGLWYDD, y

rhai a wnaethoch y drugaredd hon â'ch arglwydd Saul, ac a'i claddasoch ef.
6 Ac yn awr yr ARGLWYDD a wnelo â chwi drugaredd a gwirionedd: minnau hefyd a dalaf i chwi am y daioni hwn, oblegid i chwi wneuthur y peth hyn.
7 Yn awr gan hynny ymnerthed eich dwylaw, a byddwch feibion grymmus: canys marw a fu eich arglwydd Saul, a thŷ Judah a'm henneiniasant innau yn frenhin arnynt.
8 ¶ Ond Abner mab Ner, tywysog y filwriaeth *oedd* gan Saul, a gymmerth Isboseth mab Saul, ac a'i dug ef drosodd i Mahanaim;
9 Ac efe a'i gosododd ef yn frenhin ar Gilead, ac ar yr Assuriaid, ac ar Jezreel, ac ar Ephraim, ac ar Benjamin, ac ar holl Israel.
10 Mab deugein-mlwydd *oedd* Isboseth mab Saul, pan ddechreuodd deyrnasu ar Israel; a dwy flynedd y teyrnasodd efe. Tŷ Judah yn unig oedd gyd â Dafydd.
11 (A rhifedi y dyddiau y bu Dafydd yn frenhin yn Hebron ar dŷ Judah, oedd saith mlynedd, a chwe mis)
12 ¶ Ac Abner mab Ner, a gweision Isboseth mab Saul, a aethant allan o Mahanaim i Gibeon.
13 Joab hefyd mab Serfiah, a gweision Dafydd, a aethant allan, ac a gyfarfuant ynghyd wrth lyn Gibeon: a hwy a eisteddasant wrth y llyn, rhai o'r naill du, a'r lleill wrth y llyn o'r tu arall.
14 Ac Abner a ddywedodd wrth Joab, Cyfoded yn awr y llangciau, a chwareuant ger ein bronnau ni. A dywedodd Joab, Cyfodant.
15 Yna y cyfodasant, ac yr aethant drosodd dan rif, deuddeg o Benjamin, *sef* oddi wrth Isboseth mab Saul, a deuddeg o weision Dafydd.
16 A phob un a ymaflodd ym mhen ei gilydd, ac *a yrrodd* ei gleddyf yn ystlys ei gyfaill; felly y cyd-syrthiasant hwy. Am hynny y galwyd y lle hwnnw Helcath Hassurim, yn Gibeon.
17 A bu ryfel caled iawn y dwthwn hwnnw; a tharawyd Abner, a gwŷr Israel, o flaen gweision Dafydd.
18 ¶ A thri mab Serfiah oedd yno, Joab, ac Abisai, ac Asahel: ac Asahel *oedd mor* fuan ar ei draed ag un o'r iyrchod *sydd* yn y maes.
19 Ac Asahel a ddilynodd ar ol Abner; ac wrth fyned ni throdd ar y tu dehau nac ar y tu aswy, oddi ar ol Abner.
20 Yna Abner a edrychodd o'i ol, ac a ddywedodd, Ai tydi *yw* Asahel? A dywedodd yntau, *Iĕ*, myfi.
21 A dywedodd Abner wrtho ef, Tro ar dy law ddehau, neu ar dy law aswy, a dal i ti un o'r llangciau, a chymmer i ti ei arfau ef. Ond ni fynnai Asahel droi oddi ar ei ol ef.
22 Ac Abner a ddywedodd eilwaith wrth Asahel, Cilia oddi ar fy ol i: paham y tarawaf di i lawr? canys pa fodd y codwn fy ngolwg ar Joab dy frawd di *wedi hynny?*
23 Ond efe a wrthododd ymado. Am hynny Abner a'i tarawodd ef â bôn y waywffon dan y bummed *asen*, a'r waywffon a aeth allan o'r tu cefn iddo; ac efe a syrthiodd yno, ac a fu farw yn ei le: a phawb a'r oedd yn dyfod i'r lle y syrthiasai Asahel ynddo, ac y buasai farw, a safasant.
24 Joab hefyd ac Abisai a erlidiasant ar ol Abner: pan fachludodd yr haul, yna y daethant hyd fryn Ammah, yr hwn *sydd* gyferbyn a Giah, tu ag anialwch Gibeon.
25 ¶ A meibion Benjamin a ymgasglasant ar ol Abner, ac a aethant yn un fintai, ac a safasant ar ben bryn.
26 Yna Abner a alwodd ar Joab, ac a ddywedodd, Ai byth y difa y cleddyf? oni wyddost ti y bydd chwerwder yn y diwedd? hyd ba bryd gan hynny y byddi heb ddywedyd wrth y bobl am ddychwelyd oddi ar ol eu brodyr?
27 A dywedodd Joab, *Fel mai* byw Duw, oni buasai *yr hyn* a ddywedaist, dïau yna y bore yr aethai y bobl i fynu, bob un oddi ar ol ei frawd.
28 Felly Joab a udganodd mewn udgorn; a'r holl bobl a safasant, ac nid erlidiasant mwyach ar ol Israel, ac ni chwanegasant ymladd mwyach.
29 Ac Abner a'i wŷr a aethant trwy y gwastadedd ar hyd y nos honno, ac a aethant dros yr Iorddonen, ac a aethant trwy holl Bithron, a daethant i Mahanaim.
30 A Joab a ddychwelodd oddi ar ol Abner: ac wedi iddo gasglu yr holl bobl ynghyd, yr oedd yn eisieu o weision Dafydd bedwar gwr ar bymtheg, ac Asahel.
31 A gweision Dafydd a darawsent o Benjamin, ac o wŷr Abner, dri chant a thriugain gwr, *fel* y buant feirw.
32 ¶ A hwy a gymmerasant Asahel, ac a'i claddasant ef ym meddrod ei dad, yr hwn *oedd* yn Bethlehem. A Joab a'i wŷr a gerddasant ar hyd y nos, ac yn Hebron y goleuodd arnynt.

PENNOD III.

1 *Dafydd yn myned yn gryfach tra y parhâodd y rhyfel.* 2 *Geni chwe mab iddo ef yn Hebron.* 6 *Abner yn anfoddlawn i Isboseth,* 12 *yn cilio at Dafydd.* 13 *Dafydd yn ei dderbyn ef, dan ammod iddo ef ddwyn iddo ei wraig Michal.* 17 *Abner, wedi ymddiddan â'r Israeliaid, yn cael gwledd gan Dafydd, a'i ollwng ymaith.* 22 *Joab yn dychwelyd o'r rhyfel, yn anfoddlawn i Dafydd, ac yn lladd Abner.* 28 *Dafydd yn melldithio Joab,* 31 *ac yn galaru am Abner.*

A BU ryfel hir rhwng tŷ Saul a thŷ Dafydd; a Dafydd oedd yn myned gryfach gryfach, ond tŷ Saul oedd yn myned wannach wannach.
2 ¶ A meibion a anwyd i Dafydd yn Hebron: a'i gyntaf-anedig ef oedd Amnon, o Ahinoam y Jezreelees;
3 A'i ail *fab oedd* Chileab, o Abigail gwraig Nabal y Carmeliad; a'r trydydd, Absalom, mab Maachah, ferch Talmai brenhin Gesur;
4 A'r pedwerydd, Adonïah, mab Haggith; a'r pummed, Sephatïah, mab Abital;
5 A'r chweched, Ithream, O Eglah gwraig Dafydd. Y rhai hyn a anwyd i Dafydd yn Hebron.
6 ¶ A thra yr ydoedd rhyfel rhwng tŷ Saul a thŷ Dafydd, yr oedd Abner yn ymegnïo dros dŷ Saul.
7 Ond i Saul *y buasai* ordderchwraig a'i henw Rispah, merch Aiah: ac *Isboseth* a ddywedodd wrth Abner, Paham yr aethost i mewn at ordderchwraig fy nhad?
8 Yna y digiodd Abner yn ddirfawr o herwydd geiriau Isboseth, ac a ddywedodd, Ai pen ci *ydwyf* fi, yr hwn ydwyf heddyw yn erbyn Judah yn gwneuthur trugaredd â thŷ Saul dy dad di, â'i frodyr, ac â'i gyfeillion, a heb dy roddi di yn llaw Dafydd, pan osodaist i'm herbyn fai *am* y wraig hon heddyw?
9 Fel hyn y gwnelo Duw i Abner, ac fel hyn y chwanego iddo, ond megis y tyngodd yr ARGLWYDD wrth Dafydd, felly y gwnaf iddo ef;
10 Gan droi y frenhiniaeth oddi w...

Saul, a dyrchafu gorseddfaingc Dafydd ar
Israel, ac ar Judah, o Dan hyd Beer-seba.
11 Ac ni feiddiodd efe mwyach atteb gair
i Abner, rhag ei ofn ef.
12 ¶ Ac Abner a anfonodd genhadau at
Dafydd drosto ei hun, gan ddywedyd, Eiddo
pwy *yw* y wlad? *a* chan ddywedyd, Gwna
gynghrair â mi; ac wele, fy llaw i *fydd* gyd
â thi, i droi attat ti holl Israel.
13 ¶ A dywedodd yntau, Da; myfi a wnaf
gyfammod â thi: etto un peth yr ydwyf fi
yn ei geisio gennyt, gan ddywedyd, Ni weli
fy wyneb, oni ddygi di yn gyntaf Michal
merch Saul, pan ddelech i edrych yn fy
wyneb.
14 A Dafydd a anfonodd genhadau at Isbo-
seth mab Saul, gan ddywedyd, Dyro *i mi* fy
ngwraig Michal, yr hon a ddyweddïais i mi
am gant o flaengrwyn y Philistiaid.
15 Ac Isboseth a anfonodd, ac a'i dug hi
oddi wrth *ei* gwr, *sef* oddi wrth Phaltïel mab
Lais.
16 A'i gwr a aeth gyd â hi, gan fyned ac
wylo ar ei hol hi, hyd Mahurim. Yna y
dywedodd Abner wrtho ef, Dos, dychwel.
Ac efe a ddychwelodd.
17 ¶ Ac Abner a lefarodd wrth henuriaid
Israel, gan ddywedyd, Cyn hyn yr oeddych
chwi yn ceisio Dafydd yn frenhin arnoch.
18 Ac yn awr gwnewch *hynny:* canys yr
ARGLWYDD a lefarodd am Dafydd, gan ddy-
wedyd, Trwy law Dafydd fy ngwas y gwar-
edaf fy mhobl Israel o law y Philistiaid, ac
o law eu holl elynion.
19 Dywedodd Abner hefyd wrth Benjamin.
Ac Abner a aeth i ymddiddan â Dafydd yn
Hebron, am yr hyn oll *oedd* dda y'ngolwg
Israel, ac y'ngolwg holl dŷ Benjamin.
20 Felly Abner a ddaeth at Dafydd i Heb-
ron, ac ugeinwr gyd âg ef. A Dafydd a
wnaeth wledd i Abner, ac i'r gwŷr *oedd* gyd
âg ef.
21 A dywedodd Abner wrth Dafydd, Mi
a gyfodaf, ac a âf, ac a gasglaf holl Israel
at fy arglwydd frenhin, fel y gwnelont gyfam-
mod â thi, ac y teyrnasech di ar yr hyn oll
a chwennych dy galon. A Dafydd a ollyng-
odd Abner ymaith; ac efe a aeth mewn
heddwch.
22 ¶ Ac wele, weision Dafydd a Joab yn
dyfod oddi wrth y dorf, ac anrhaith fawr
a ddygasent hwy ganddynt (ond nid *oedd*
Abner gyd â Dafydd yn Hebron; canys efe
a'i gollyngasai ef ymaith, ac yntau a aethai
mewn heddwch)
23 Pan ddaeth Joab a'r holl lu *oedd* gyd
âg ef, mynegwyd i Joab, gan ddywedyd,
Abner mab Ner a ddaeth at y brenhin; ac
efe a'i gollyngodd ef ymaith, ac efe a aeth
mewn heddwch.
24 A Joab a ddaeth at y brenhin, ac a ddy-
wedodd, Beth a wnaethost ti? wele, daeth
Abner attat ti; paham y gollyngaist ef i
fyned ymaith?
25 Ti a adwaenit Abner mab Ner, mai i'th
dwyllo di y daeth efe, ac i wybod dy fynediad
allan, a'th ddyfodiad i mewn, ac i wybod yr
hyn oll yr wyt ti yn ei wneuthur.
26 A Joab a aeth allan oddi wrth Dafydd,
ac a anfonodd genhadau ar ol Abner; a hwy
a'i dygasant ef yn ol oddi wrth ffynnon Sirah,
heb wybod i Dafydd.
27 A phan ddychwelodd Abner i Hebron,
Joab a'i trodd ef o'r neilldu yn y porth, i
ymddiddan âg ef mewn heddwch; ac a'i
tarawodd ef yno dan y bummed *ais*, fel y
bu efe farw, o herwydd gwaed Asahel ei
frawd ef.
28 ¶ Ac wedi hynny y clybu Dafydd, ac y
dywedodd, Dïeuog *ydwyf* fi a'm brenhiniaeth
ger bron yr ARGLWYDD byth, oddi wrth
waed Abner mab Ner:
29 Syrthied ar ben Joab, ac ar holl dŷ ei
dad ef: fel na phallo *fod un* o dŷ Joab yn
ddiferllyd, neu yn wahan-glwyfus, neu yn
ymgynnal wrth fagl, neu yn syrthio ar gledd-
yf, neu mewn eisieu bara.
30 Felly Joab ac Abisai ei frawd ef a ladd-
asant Abner, o herwydd lladd o hono ef
Asahel eu brawd hwynt mewn rhyfel yn
Gibeon.
31 ¶ A Dafydd a ddywedodd wrth Joab,
ac wrth yr holl bobl *oedd* gyd âg ef, Rhwyg-
wch eich dillad, ac ymwregyswch mewn
sachlïan, a galerwch o flaen Abner. A'r
brenhin Dafydd oedd yn myned ar ol yr elor.
32 A hwy a gladdasant Abner yn Hebron.
A'r brenhin a ddyrchafodd ei lef, ac a wylodd
wrth fedd Abner; a'r holl bobl a wylasant.
33 A'r brenhin a alarnadodd am Abner, ac
a ddywedodd, Ai fel y mae yr ynfyd yn
marw, y bu farw Abner?
34 Dy ddwylaw nid *oeddynt* yn rhwym, ac
nid oedd dy draed wedi eu rhoddi mewn
egwydydd: syrthiaist fel y syrthiai *un* o flaen
meibion enwir. A'r holl bobl a chwaneg-
asant wylo am dano ef.
35 A phan ddaeth yr holl bobl i beri i
Dafydd fwytta bara, a hi etto yn ddydd,
Dafydd a dyngodd, gan ddywedyd, Fel hyn
y gwnelo DUW i mi, ac fel hyn y chwanego,
os archwaethaf fara, na dim oll, nes mach-
ludo yr haul.
36 A'r holl bobl a wybuant *hynny*, a da
oedd *hyn* yn eu golwg hwynt: a'r hyn oll
a wnai y brenhin, oedd dda y'ngolwg y bobl.
37 A'r holl bobl a holl Israel a wybuant y
diwrnod hwnnw, na ddarfuasai o fodd y
brenhin ladd Abner mab Ner.
38 A'r brenhin a ddywedodd wrth ei weision.
Oni wyddoch chwi i dywysog ac i wr mawr
syrthio heddyw yn Israel?
39 A minnau *ydwyf* eiddil heddyw, er fy
enneinio yn frenhin; a'r gwŷr hyn, meibion
Serfiah, *sydd* ry galed i mi. Yr ARGLWYDD
a dâl i'r hwn a wnaeth y drwg yn ol ei ddryg-
ioni.

PENNOD IV.

1 *Tra yr oedd yr Israeliaid yn ddychrynedig o achos marwolaeth Abner,* 2 *Baanah a Rechab yn lladd Isboseth, ac yn dwyn ei ben ef i Hebron.* 9 *Dafydd yn peri eu lladd hwythau, a chladdu pen Isboseth.*

A PHAN glybu mab Saul farw o Abner yn
Hebron, ei ddwylaw a laesasant, a holl
Israel a ofnasant.
2 A dau wr oedd gan fab Saul yn dywys-
ogion *ar* dorfoedd: enw un *oedd* Baanah,
ac enw yr ail Rechab, meibion Rimmon y
Beerothiad, o feibion Benjamin: (canys Beer-
oth hefyd a gyfrifid i Benjamin:
3 A'r Beerothiaid a ffoisent i Gittaim, ac a
fuasent yno yn ddïeithriaid hyd y dydd hwn)
4 Ac i Jonathan, mab Saul, *yr oedd* mab
cloff o'i draed. Mab pùm mlwydd oedd efe
pan ddaeth y gair am Saul a Jonathan o
Jezreel; a'i faminaeth a'i cymmerth ef, ac a
ffôdd: a bu, wrth frysio o honi i ffoi, iddo ef
syrthio, fel y cloffodd efe. A'i enw ef *oedd*
Mephiboseth.
5 A meibion Rimmon y Beerothiad, Rechab
a Baanah, a aethant ac a ddaethant, pan
wresogasai y dydd, i dŷ Isboseth; ac efe
oedd yn gorwedd ar wely ganol dydd.
6 Ac wele, hwy a ddaethant i mewn i ganol
y tŷ, *fel* rhai yn prynu gwenith; a hwy a'i

tarawsant ef dan y bummed *asen:* a Rechab
a Baanah ei frawd a ddïangasant.
7 A phan ddaethant i'r tŷ, yr oedd efe yn
gorwedd ar ei wely o fewn ystafell ei wely:
a hwy a'i tarawsant ef, ac a dorrasant ei ben
ef; ac a gymmerasant ei ben ef, ac a gerdd-
asant trwy y gwastadedd ar hyd y nos.
8 A hwy a ddygasant ben Isboseth at Da-
fydd i Hebron; ac a ddywedasant wrth y
brenhin, Wele ben Isboseth mab Saul, dy
elyn di, yr hwn a geisiodd dy einioes di: a'r
ARGLWYDD a roddes i'm harglwydd frenhin
ddïal y dydd hwn ar Saul, ac ar ei had.
9 ¶ A Dafydd a attebodd Rechab a Baanah
ei frawd, meibion Rimmon y Beerothiad, ac
a ddywedodd wrthynt, Fel *mai* byw yr AR-
GLWYDD, yr hwn a ryddhâodd fy enaid o
bob cyfyngdra,
10 Pan fynegodd *un* i mi, gan ddywedyd,
Wele, bu farw Saul (ac yr oedd yn el olwg
ei hun megis un yn dwyn llawen-chwedl)
mi a ymaflais ynddo, ac a'i lleddais ef yn
Siclag, yr hwn *a dybiasai* y rhoddaswn iddo
obrwy am ei chwedl:
11 Pa faint mwy *y gwnaf i* ddynion annuw-
iol a laddasant wr cyfiawn yn ei dŷ ar ei
wely? Yn awr, gan hynny, oni cheisiaf ei
waed ef ar eich llaw chwi? ac *oni* thorraf
chwi ymaith oddi ar y ddaear?
12 A Dafydd a orchymynodd i'w langciau;
a hwy a'u lladdasant hwy, ac a dorrasant eu
dwylaw hwynt a'u traed, ac a *u* crogasant
hwy uwch ben y llyn yn Hebron. Ond pen
Isboseth a gymmerasant hwy, ac a'i cladd-
asant ym meddrod Abner, yn Hebron.

PENNOD V.

1 *Y llwythau yn dyfod i Hebron i enneinio Da-*
fydd yn frenhin ar Israel. 4 *Oedran Dafydd.*
6 *Dafydd yn ynnill Sïon oddi ar y Jebusiaid,*
ac yn trigo ynddi. 11 *Hiram yn anfon at*
Dafydd. 13 *Geni meibion iddo yn Jerusa-*
lem. 17 *Dafydd, trwy gyfarwyddyd Duw,*
yn taraw y Philistiaid yn Baal-perasim, 22
ac wrth y morwydd.

YNA holl lwythau Israel a ddaethant at
Dafydd i Hebron, ac a lefarasant, gan
ddywedyd, Wele, dy asgwrn di a'th gnawd
ydym ni.
2 Cyn hyn hefyd, pan oedd Saul yn frenhin
arnom ni, ti oeddit yn arwain Israel allan,
ac yn eu dwyn i mewn: a dywedodd yr AR-
GLWYDD wrthyt ti, Ti a borthi fy mhobl
Israel, a thi a fyddi yn flaenor ar Israel.
3 Felly holl henuriaid Israel a ddaethant
at y brenhin i Hebron: a'r brenhin Dafydd
a wnaeth gyfammod â hwynt yn Hebron,
ger bron yr ARGLWYDD: a hwy a ennein-
iasant Dafydd yn frenhin ar Israel.
4 ¶ Mab deng mlwydd ar hugain *oedd*
Dafydd pan ddechreuodd deyrnasu: *a* deu-
gain mlynedd y teyrnasodd efe.
5 Yn Hebron y teyrnasodd efe ar Judah
saith mlynedd a chwe mis: ac yn Jerusalem
y teyrnasodd efe dair blynedd ar ddeg ar
hugain ar holl Israel a Judah.
6 ¶ A'r brenhin a'i wŷr a aethant i Jeru-
salem, at y Jebusiaid, preswylwyr y wlad:
y rhai a lefarasant wrth Dafydd, gan ddy-
wedyd, Ni ddeui di yma, oni thynni ymaith
y deillion a'r cloffion: gan dybied, Ni ddaw
Dafydd yma.
7 Ond Dafydd a ynnillodd amddiffynfa
Sïon: honno *yw* dinas Dafydd.
8 A dywedodd Dafydd y dwthwn hwnnw,
Pwy bynnag a elo i fynu i'r gwtter, ac a
darawo y Jebusiaid, a'r cloffion, a'r deillion,
y rhai sydd gâs gan enaid Dafydd, *hwnnw*
fydd blaenor. Am hynny y dywedasant, Y
dall a'r cloff ni ddaw i mewn i'r tŷ.
9 A Dafydd a drigodd yn yr amddiffynfa,
ac a'i galwodd hi, Dinas Dafydd. A Dafydd
a adeiladodd oddi amgylch, o Milo ac oddi
mewn.
10 A Dafydd a aeth rhagddo, ac a gynnydd-
odd yn fawr; ac ARGLWYDD DDUW y llu-
oedd *oedd* gyd âg ef.
11 ¶ A Hiram brenhin Tyrus a anfonodd
genhadau at Dafydd, a choed cedr, a seiri
prennau, a seiri meini: a hwy a adeiladasant
dŷ i Dafydd.
12 A gwybu Dafydd i'r ARGLWYDD ei
sicrhâu ef yn frenhin ar Israel, a dyrchafu
o hono ei frenhiniaeth ef er mwyn ei bobl
Israel.
13 ¶ A Dafydd a gymmerodd etto ordderch-
wragedd a gwragedd o Jerusalem, wedi iddo
ddyfod o Hebron: a ganwyd etto i Dafydd
feibion a merched.
14 A dyma enwau y rhai a anwyd iddo ef
yn Jerusalem; Sammua, a Sobab, a Nathan,
a Solomon,
15 Ibhar hefyd, ac Elisua, a Nepheg, a
Japhïa,
16 Elisama *hefyd,* ac Elïada, ac Eliphalet.
17 ¶ Ond pan glybu y Philistiaid iddynt
enneinio Dafydd yn frenhin ar Israel, yr
holl Philistiaid a ddaethant i fynu i geisio
Dafydd. A Dafydd a glybu, ac a aeth i
waered i'r amddiffynfa.
18 A'r Philistiaid a ddaethant, ac a ymdaen-
asant yn nyffryn Rephaim.
19 A Dafydd a ymofynodd â'r ARGLWYDD,
gan ddywedyd, A âf fi i fynu at y Philis-
tiaid? a roddi di hwynt yn fy llaw i? A'r AR-
GLWYDD a ddywedodd wrth Dafydd, Dos
i fynu: canys gan roddi y rhoddaf y Philis-
tiaid yn dy law di.
20 A Dafydd a ddaeth i Baal-perasim; a
Dafydd a'u tarawodd hwynt yno; ac a ddy-
wedodd, Yr ARGLWYDD a wahanodd fy
ngelynion o'm blaen i, megis gwahanu dyfr-
oedd. Am hynny y galwodd efe enw y lle
hwnnw, Baal-perasim.
21 Ac yno y gadawsant hwy eu delwau;
a Dafydd a'i wŷr a'u llosgodd hwynt.
22 ¶ A'r Philistiaid etto a chwanegasant
ddyfod i fynu, ac a ymdaenasant yn nyffryn
Rephaim.
23 A Dafydd a ymofynodd â'r ARGLWYDD;
ac efe a ddywedodd, Na ddos i fynu: am-
gylchyna o'r tu ol iddynt, a thyred arnynt
hwy gyferbyn a'r morwydd.
24 A phan glywech drwst cerddediad ym
mrig y morwydd, yna ymegnïa: canys yna
yr ARGLWYDD a â allan o'th flaen di, i daro
gwersyll y Philistiaid.
25 A Dafydd a wnaeth megis y gorchymyn-
asai yr ARGLWYDD iddo ef; ac a darawodd
y Philistiaid o Geba, hyd oni ddelech i Gazer.

PENNOD VI.

1 *Dafydd yn cyrchu yr arch o Ciriath-jearim ar*
fenn newydd. 6 *Taro Uzzah yn Peres Uzzah.*
11 *Duw yn bendithio Obed-Edom o achos yr*
arch. 12 *Dafydd yn dwyn yr arch i Sïon gyd*
âg aberthau, ac yn dawnsio o'i blaen hi; a
Michal yn ei ddirmygu ef am hynny. 17 *Efe*
yn gosod yr arch mewn pabell, gyd â llawen-
ydd mawr a gwledda. 20 *Michal, am ger-*
yddu Dafydd am ei lawenydd duwiol, yn
ammhlantadwy hyd farwolaeth.

A CHASGLODD Dafydd etto yr holl
etholedigion yn Israel, *sef* deng mil ar
hugain.
2 A Dafydd a gyfododd, ac a aeth, a'r holl

bobl *oedd* gyd âg ef, o Baale Judah, i ddwyn
i fynu oddi yno arch Duw; enw yr hon a
elwir *ar* enw ARGLWYDD y lluoedd, yr hwn
sydd yn aros arni *rhwng* y cerubiaid.
3 A hwy a osodasant arch Duw ar fenn
newydd; ac a'i dygasant hi o dŷ Abinadab
yn Gibeah: Uzzah *hefyd* ac Ahïo, meibion
Abinadab, *oedd* yn gyrru y fenn newydd.
4 A hwy a'i dygasant hi o dŷ Abinadab yn
Gibeah, gyd âg arch Duw; ac Ahïo *oedd* yn
myned o flaen yr arch.
5 Dafydd hefyd a holl dŷ Israel oedd yn
chwarae ger bron yr ARGLWYDD, â phob
offer o goed ffynnidwydd, sef â thelynau, ac â
nablau, ac â thympanau, ac âg udgyrn, ac â
symbalau.
6 ¶ A phan ddaethant i lawr-dyrnu Na-
chon, Uzzah a estynodd *ei law* at arch Duw,
ac a ymaflodd ynddi hi; canys yr ychain
oedd yn *ei* hysgwyd.
7 A digofaint yr ARGLWYDD a lidiodd wrth
Uzzah; a Duw a'i tarawodd ef yno am *yr*
amryfusedd *hyn;* ac efe a fu farw yno wrth
arch Duw.
8 A bu ddrwg gan Dafydd, am i'r ARGLWYDD
rwygo rhwygiad ar Uzzah: ac efe a alwodd
y lle hwnnw Peres Uzzah, hyd y dydd hwn.
9 A Dafydd a ofnodd yr ARGLWYDD y dydd
hwnnw; ac a ddywedodd, Pa fodd y daw
arch yr ARGLWYDD attaf fi?
10 Ac ni fynnai Dafydd fudo arch yr AR-
GLWYDD atto ef i ddinas Dafydd: ond Da-
fydd a'i trodd hi i dŷ Obed-Edom y Gethiad.
11 Ac arch yr ARGLWYDD a arhosodd yn
nhŷ Obed-Edom y Gethiad dri mis: a'r AR-
GLWYDD a fendithiodd Obed-Edom, a'i
holl dy.
12 ¶ A mynegwyd i'r brenhin Dafydd, gan
ddywedyd, Yr ARGLWYDD a fendithiodd dŷ
Obed-Edom, a'r hyn oll *oedd* ganddo, er
mwyn arch Duw. Yna Dafydd a aeth, ac a
ddug i fynu arch Duw o dŷ Obed-Edom, i
ddinas Dafydd, mewn llawenydd.
13 A phan gychwynodd y rhai oedd yn
dwyn arch yr ARGLWYDD chwech o gamrau,
yna efe a offrymmodd ychain a phasged-
igion.
14 A Dafydd a ddawnsiodd â'*i* holl egni ger
bron yr ARGLWYDD; a Dafydd *oedd* wedi
ymwregysu âg ephod lliain.
15 Felly Dafydd a holl dŷ Israel a ddygasant
i fynu arch yr ARGLWYDD, trwy floddest, a
sain udgorn.
16 Ac fel yr oedd arch yr ARGLWYDD yn
dyfod i mewn i ddinas Dafydd, yna Michal
merch Saul a edrychodd trwy ffenestr, ac a
ganfu y brenhin Dafydd yn neidio, ac yn
llemmain o flaen yr ARGLWYDD; a hi a'i
dirmygodd ef yn ei chalon.
17 ¶ A hwy a ddygasant i mewn arch yr
ARGLWYDD, ac a'i gosodasant yn ei lle,
y'nghanol y babell, yr hon a osodasai Dafydd
iddi. A Dafydd a offrymmodd boeth-offrym-
mau ac offrymmau hedd ger bron yr AR-
GLWYDD.
18 Ac wedi gorphen o Dafydd offrymmu
poeth-offrwm ac offrymmau hêdd, efe a
fendithiodd y bobl yn enw ARGLWYDD y
lluoedd.
19 Ac efe a rannodd i'r holl bobl, *sef* i holl
dyrfa Israel, yn wr ac yn wraig, i bob un
deisen o fara, ac un dryll *o gig*, ac un gostrel-
aid *o win.* Felly yr aeth yr holl bobl bawb
i'w dŷ ei hun.
20 ¶ Yna y dychwelodd Dafydd i fendigo ei
dŷ: a Michal merch Saul a ddaeth i gyfarfod
Dafydd; ac a ddywedodd, O mor ogoneddus
oedd brenhin Israel heddyw, yr hwn a ym-
ddiosgodd heddyw y'ngŵydd llaw-forwynion
ei weision, fel yr ymddiosgai un o'r ynfydion
gan ymddiosg!
21 A dywedodd Dafydd wrth Michal, Ger
bron yr ARGLWYDD, yr hwn a'm dewisodd i
o flaen dy dad di, ac o flaen ei holl dŷ ef, gan
orchymyn i mi fod yn flaenor ar bobl yr AR-
GLWYDD, ar Israel, *y chwareuais:* a mi a
chwareuaf ger bron yr ARGLWYDD.
22 Byddaf etto waelach nâ hyn, a byddaf
ddirmygus yn fy ngolwg fy hun: a chyd â'r
llaw-forwynion (*am* y rhai y dywedaist
wrthyf) y'm gogoneddir.
23 Am hynny i Michal merch Saul ni bu
etifedd hyd ddydd ei marwolaeth.

PENNOD VII.

1 *Nathan yn canmol amcan Dafydd ar adeil-
adu tŷ i'r Arglwydd; 4 ac ar ol hynny, trwy
air Duw, yn gwarafun iddo.* 12 *Yn addaw
iddo ddaioni a bendithion yn ei had.* 18
Gweddi a diolch Dafydd.

A PHAN eisteddodd y brenhin yn ei dŷ, a
rhoddi o'r ARGLWYDD lonydd iddo ef
rhag ei holl elynion oddi amgylch;
2 Yna y dywedodd y brenhin wrth Nathan
y prophwyd, Wele yn awr, fi yn preswylio
mewn tŷ o gedrwydd, ac arch Duw yn aros
o fewn y cortynnau.
3 A Nathan a ddywedodd wrth y brenhin,
Dos, gwna yr hyn oll *sydd* yn dy galon:
canys yr ARGLWYDD *sydd* gyd â thi.
4 ¶ A bu, y noson honno, i air yr AR-
GLWYDD ddyfod at Nathan, gan ddywedyd,
5 Dos, a dywed wrth fy ngwas Dafydd, Fel
hyn y dywed yr ARGLWYDD; Ai tydi a
adeiledi i mi dŷ, lle y cyfanneddwyf fi?
6 Canys nid arhosais mewn tŷ, er y dydd yr
arweiniais blant Israel o'r Aipht, hyd y dydd
hwn, eithr bûm yn rhodio mewn pabell ac
mewn tabernacl.
7 Ym mha *le* bynnag y rhodiais gyd â holl
feibion Israel, a yngenais i air wrth un o
lwythau Israel, i'r rhai y gorchymynais
borthi fy mhobl Israel, gan ddywedyd,
Paham nad adeiladasoch i mi dŷ o gedr-
wydd?
8 Ac yn awr fel hyn y dywedi wrth fy
ngwas Dafydd; Fel hyn y dywed AR-
GLWYDD y lluoedd; Myfi a'th gymmerais
di o'r gorlan, oddi ar ol y praidd, i fod yn
flaenor ar fy mhobl, ar Israel.
9 A bûm gyd â thi ym mha *le* bynnag y
rhodiaist; torrais ymaith *hefyd* dy holl elyn-
ion di o'th flaen, a gwneuthum enw mawr i
ti, megis enw y rhai mwyaf ar y ddaear.
10 (Gosodaf hefyd i'm pobl Israel le; a phlan-
naf ef, fel y trigo efe yn ei le ei hun, ac na
symmudo mwyach: a meibion anwiredd ni
chwanegant ei gystuddio ef, megis gynt;
11 *Sef* er y dydd yr ordeiniais i farnwyr ar
fy mhobl Israel, ac y rhoddais lonyddwch i ti
oddi wrth dy holl elynion) A'r ARGLWYDD
sydd yn mynegi i ti, y gwna efe dŷ i ti.
12 ¶ A phan gyflawner dy ddyddiau di, a
huno o honot gyd â'th dadau, mi a gyfodaf
dy had di ar dy ol, yr hwn a ddaw allan o'th
ymysgaroedd di, a mi a gadarnhâf ei frenhin-
iaeth ef.
13 Efe a adeilada dŷ i'm henw i; minnau
a gadarnhâf orseddfaingc ei frenhiniaeth ef
byth.
14 Myfi a fyddaf iddo ef yn dad, ac yntau
fydd i mi yn fab. Os trosedda efe, mi a'i
ceryddaf â gwialen ddynol, ac â dyrnodiau
meibion dynion:
15 Ond fy nhrugaredd nid ymedy âg ef
megis ag y tynnais *hi* oddi wrth Saul, yr hwn
a fwriais ymaith o'th flaen di.

16 A'th dŷ di a sicrhêir, a'th frenhiniaeth yn dragywydd o'th flaen di: dy orseddfaingc a sicrhêir byth.

17 Yn ol yr holl eiriau hyn, ac yn ol yr holl weledigaeth hon, felly y llefarodd Nathan wrth Dafydd.

18 ¶ Yna yr aeth y brenhin Dafydd i mewn, ac a eisteddodd ger bron yr ARGLWYDD; ac a ddywedodd, Pwy *ydwyf* fi, O Arglwydd DDUW? a pheth *yw* fy nhŷ, pan ddygit fi hyd yma?

19 Ac etto bychan oedd hyn yn dy olwg di, O Arglwydd DDUW; ond ti a leferaist hefyd am dŷ dy was dros hir amser: ai dyma arfer dyn, O Arglwydd DDUW?

20 A pha beth mwyach a ddywed Dafydd ychwaneg wrthyt? canys ti a adwaenost dy was, O Arglwydd DDUW.

21 Er mwyn dy air di, ac yn ol dy feddwl dy hun, y gwnaethost yr holl fawredd hyn, i beri i'th was *eu* gwybod.

22 Am hynny y'th fawrhâwyd, O ARGLWYDD DDUW: canys nid *oes* neb fel tydi, ac nid *oes* Duw onid ti, yn ol yr hyn oll a glywsom ni â'n clustiau.

23 A pha un genedl ar y ddaear *sydd* megis dy bobl, megis Israel, yr hon yr aeth Duw i'w gwaredu yn bobl iddo ei hun, ac i osod iddo enw, ac i wneuthur eroch chwi bethau mawr ac ofnadwy dros dy dir, ger bron dy bobl y rhai a waredaist i ti o'r Aipht, *oddi wrth* y cenhedloedd a'u duwiau?

24 Canys ti a sicrhêaist i ti dy bobl Israel yn bobl i ti byth: a thi, ARGLWYDD, ydwyt iddynt hwy yn DDUW.

25 Ac yn awr, O ARGLWYDD DDUW, cwblhâ byth y gair a leferaist am dy was, ac am ei dŷ ef, a gwna megis y dywedaist.

26 A mawrhâer dy enw yn dragywydd; gan ddywedyd, ARGLWYDD y lluoedd *sydd* DDUW ar Israel: a bydded tŷ dy was Dafydd wedi ei sicrhâu ger dy fron di.

27 Canys ti, O ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, a fynegaist i'th was, gan ddywedyd, Adeiladaf dŷ i ti: am hynny dy was a gafodd yn ei galon weddïo attat ti y weddi hon.

28 Ac yn awr, O Arglwydd DDUW, tydi *sydd* DDUW, a'th eiriau di sydd wirionedd, a thi a leferaist am dy was y daioni hwn.

29 Yn awr gan hynny rhynged bodd i ti fendigo tŷ dy was, i fod ger dy fron di yn dragywydd: canys ti, O Arglwydd DDUW, a leferaist, ac â'th fendith di y bendithier tŷ dy was yn dragywydd.

PENNOD VIII.

1 *Dafydd yn darostwng y Philistiaid a'r Moabiaid.* 3 *Yn taro Hadadezer a'r Syriaid.* 10 *Toi yn anfon Joram âg anrhegion i'w fendithio ef.* 11 *Dafydd yn cyssegru yr anrhegion a'r yspail i Dduw:* 14 *yn gosod pennaethiaid yn Edom.* 16 *Swyddogion Dafydd.*

AC wedi hyn tarawodd Dafydd y Philistiaid, ac a'u darostyngodd hwynt: a Dafydd a ddug ymaith Metheg-ammah o law y Philistiaid.

2 Ac efe a darawodd Moab, ac a'u mesurodd hwynt â llinyn, gan eu cwympo hwynt i lawr: ac efe a fesurodd â dau linyn, i ladd; ac â llinyn llawn, i gadw yn fyw. Ac *felly* y Moabiaid fuant i Dafydd yn weision, yn dwyn treth.

3 ¶ Tarawodd Dafydd hefyd Hadadezer mab Rehob, brenhin Sobah, pan oedd efe yn myned i ynnill ei derfynau wrth afon Euphrates.

4 A Dafydd a ynnillodd oddi arno ef fil o *gerbydau*, a saith cant o farchogion, ac ugain mil o wŷr traed: a thorrodd Dafydd linynnau garr *meirch* pob cerbyd, ac efe a adawodd o honynt gan cerbyd.

5 A phan ddaeth y Syriaid o Damascus, i gynnorthwyo Hadadezer brenhin Sobah, Dafydd a laddodd o'r Syriaid ddwy fil ar hugain o wŷr.

6 A Dafydd a osododd swyddogion yn Syria Damascus; a'r Syriaid a fuant weision i Dafydd, yn dwyn treth. A'r ARGLWYDD a gadwodd Dafydd ym mha le bynnag yr aeth efe.

7 Dafydd hefyd a gymmerth y tariannau aur oedd gan weision Hadadezer, ac a'u dug hwynt i Jerusalem.

8 O Betah hefyd, ac o Berothai, dinasoedd Hadadezer, y dug y brenhin Dafydd lawer iawn o bres.

9 ¶ Pan glybu Toi brenhin Hamath, daro o Dafydd holl lu Hadadezer;

10 Yna Toi a anfonodd Joram ei fab at y brenhin Dafydd, i gyfarch gwell iddo, ac i'w fendithio, am iddo ymladd yn erbyn Hadadezer, a'i faeddu ef (canys gwr rhyfelgar oedd Hadadezer *yn erbyn* Toi) a llestri arian, a llestri aur, a llestri pres, ganddo:

11 Y rhai hefyd a gyssegrodd y brenhin Dafydd i'r ARGLWYDD, gyd â'r arian a'r aur a gyssegrasai efe, o'r holl genhedloedd a oresgynasai efe;

12 Oddi ar Syria, ac oddi ar Moab, ac oddi ar feibion Ammon, ac oddi ar y Philistiaid, ac oddi ar Amalec, ac o anrhaith Hadadezer mab Rehob, brenhin Sobah.

13 A Dafydd a ynnillodd *iddo* enw, pan ddychwelodd efe o ladd y Syriaid, yn nyffryn yr halen, *sef* tair mil ar bymtheg.

14 ¶ Ac efe a osododd bennaethiaid ar Edom; ar holl Edom y gosododd efe bennaethiaid, a bu holl Edom yn weision i Dafydd. A'r ARGLWYDD a gadwodd Dafydd, i ba le bynnag yr aeth efe.

15 A theyrnasodd Dafydd ar holl Israel; ac yr oedd Dafydd yn gwneuthur barn a chyfiawnder i'w holl bobl.

16 A Joab mab Serfiah *oedd ben* ar y llu; a Jehosaphat mab Ahilud yn gofiadur;

17 A Sadoc mab Ahitub, ac Ahimelech mab Abïathar, *oedd* offeiriaid; a Seraiah yn ysgrifenydd;

18 Benaiah hefyd mab Jehoiada *oedd ar y* Cerethiaid a'r Pelethiaid; a meibion Dafydd oedd dywysogion.

PENNOD IX.

1 *Dafydd, trwy law Siba, yn danfon am Mephiboseth;* 7 *ac, er mwyn Jonathan, yn ei dderbyn ef i'w fwrdd, ac yn edfryd iddo gwbl ag oedd eiddo Saul;* 9 *ac yn gwneuthur Siba yn oruchwyliwr iddo ef.*

A DAFYDD a ddywedodd, A oes etto un wedi ei adael o dŷ Saul, fel y gwnelwyf drugaredd âg ef, er mwyn Jonathan?

2 Ac *yr oedd* gwas o dŷ Saul a'i enw Siba. A hwy a'i galwasant ef at Dafydd. A'r brenhin a ddywedodd wrtho ef, Ai tydi *yw* Siba? A dywedodd yntau, Dy was *yw efe*.

3 A dywedodd y brenhin, A *oes* neb etto o dŷ Saul, fel y gwnelwyf drugaredd Duw âg ef? A dywedodd Siba wrth y brenhin, Y *mae* etto fab i Jonathan, yn gloff o'i draed.

4 A dywedodd y brenhin wrtho, Pa le y *mae* efe? A Siba a ddywedodd wrth y brenhin, Wele ef yn nhŷ Machir, mab Ammiel, yn Lo-debar.

5 ¶ Yna y brenhin Dafydd a anfonodd, ac a'i cyrchodd ef o dŷ Machir, mab Ammiel o Lo-debar.

6 A phan ddaeth Mephiboseth mab Jona-
than, mab Saul, at Dafydd, efe a syrthiodd ar
ei wyneb, ac a ymgrymmodd. A Dafydd a
ddywedodd, Mephiboseth. Dywedodd yn-
tau, Wele dy was.
7 ¶ A Dafydd a ddywedodd wrtho ef, Nac
ofna: canys gan wneuthur y gwnaf drugar-
edd â thi, er mwyn Jonathan dy dad, a mi a
roddaf yn ei ol i ti holl dir Saul dy dad; a thi
a fwyttâi fara ar fy mwrdd i yn wastadol.
8 Ac efe a ymgrymmodd, ac a ddywedodd,
Beth *ydyw* dy was di, pan edrychit ar gi
marw o'm bath i?
9 ¶ Yna y brenhin a alwodd ar Siba gwas
Saul, ac a ddywedodd wrtho, Yr hyn oll oedd
eiddo Saul, ac eiddo ei holl dŷ ef, a roddais i
fab dy feistr di.
10 A thi a erddi y tir iddo ef, ti, a'th feibion,
a'th weision, ac a'u dygi i mewn, fel y byddo
bara i fab dy feistr di, ac y bwyttâo efe: a
Mephiboseth, mab dy feistr di, a fwytty yn
wastadol fara ar fy mwrdd i. Ac i Siba yr
oedd pymtheg o feibion, ac ugain o weision.
11 Yna y dywedodd Siba wrth y brenhin,
Yn ol yr hyn oll a orchymynodd fy arglwydd
y brenhin i'w was, felly y gwna dy was. Yna
y dywedodd Dafydd, Mephiboseth a fwytty
ar fy mwrdd i, fel un o feibion y brenhin.
12 Ac i Mephiboseth *yr oedd* mab bychan, a'i
enw *oedd* Micha. A phawb a'r *a oedd* yn cyf-
anneddu tŷ Siba *oedd* weision i Mephiboseth.
13 A Mephiboseth a drigodd yn Jerusalem:
canys ar fwrdd y brenhin yr oedd efe yn
bwytta yn wastadol: ac yr oedd efe yn gloff
o'i ddaudroed.

PENNOD X.

1 *Y dirmyg a wnaed â'r cenhadon a anfonasai Dafydd i gysuro Hanun mab Nahas.* 6 *Joab ac Abisai yn gorchfygu yr Ammoniaid, er bod y Syriaid yn eu cynnorthwyo.* 15 *Sobach yn ail-gasglu y Syriaid, a Dafydd yn ei ladd ef yn Helam.*

AC ar ol hyn y bu i frenhin meibion Am-
mon farw, a Hanun ei fab a deyrnasodd
yn ei le ef.
2 Yna y dywedodd Dafydd, Mi a wnaf gar-
edigrwydd â Hanun mab Nahas, megis y
gwnaeth ei dad ef garedigrwydd â mi. A
Dafydd a anfonodd gyd â'i weision i'w gysuro
ef am ei dad. A gweision Dafydd a ddaeth-
ant i wlad meibion Ammon.
3 A thywysogion meibion Ammon a ddy-
wedasant wrth Hanun eu harglwydd, Wyt ti
yn tybied mai anrhydeddu dy dad di y mae
Dafydd, o herwydd iddo ddanfon cysurwyr
attat ti? onid er mwyn chwilio y ddinas, a'i
throedio, â'*i* difetha, yr anfonodd Dafydd ei
weision attat ti?
4 Yna Hanun a gymmerth weision Dafydd,
ac a eilliodd hanner eu barfau hwynt, ac a
dorrodd eu dillad hwynt yn *eu* hanner, hyd
eu cluniau, ac a'u gollyngodd hwynt ymaith.
5 Pan fynegwyd *hyn* i Dafydd, efe a anfon-
odd i'w cyfarfod hwynt; canys y gwŷr oedd
wedi cywilyddio yn fawr. A dywedodd y
brenhin, Arhoswch yn Jericho hyd oni thyfo
eich barfau chwi; ac *yna* dychwelwch.
6 ¶ A meibion Ammon a welsant eu bod
yn ffiaidd gan Dafydd; a meibion Ammon a
anfonasant ac a gyflogasant y Syriaid o Beth-
rehob, a'r Syriaid *o* Soba, ugain mil o wŷr
traed, a chan frenhin Maachah fil o wŷr, ac
o Istob ddeuddeng mil o wŷr.
7 A phan glybu Dafydd, efe a anfonodd
Joab, a holl lu y cedyrn.
8 A meibion Ammon a ddaethant, ac a
luniaethasant ryfel *wrth* ddrws y porth: a'r
Syriaid *o* Soba, a Rehob, ac *o* Istob, a
Maachah, *oedd* o'r neilldu yn y maes.
9 Pan ganfu Joab fod wyneb y rhyfel yn ei
erbyn ef ym mlaen ac yn ol, efe a etholodd c
holl etholedigion Israel, ac a ymfyddinodd
yn erbyn y Syriaid.
10 A gweddill y bobl a roddes efe dan law
Abisai ei frawd, i'w byddino yn erbyn meib-
ion Ammon.
11 Ac efe a ddywedodd, Os trech fydd y
Syriaid nâ mi, yna bydd di i mi yn gyn-
northwy: ond os meibion Ammon fyddant
trech nâ thi, yna y deuaf i'th gynnorthwyo
dithau.
12 Bydd bybyr, ac ymwrolwn dros ein pobl,
a thros ddinasoedd ein DUW: a gwnaed yr
ARGLWYDD yr hyn fyddo da yn ei olwg ef.
13 A nesâodd Joab, a'r bobl *oedd* gyd âg ef,
yn erbyn y Syriaid i'r rhyfel: a hwy a ffois-
ant o'i flaen ef.
14 A phan welodd meibion Ammon ffoi o'r
Syriaid, hwythau a ffoisant o flaen Abisai, ac
a aethant i'r ddinas. A dychwelodd Joab
oddi wrth feibion Ammon, ac a ddaeth i Je-
rusalem.
15 ¶ A phan welodd y Syriaid eu lladd o
flaen Israel, hwy a ymgynnullasant ynghyd.
16 A Hadarezer a anfonodd, ac a ddug y
Syriaid *oedd* o'r tu hwnt i'r afon: a hwy a
ddaethant i Helam, a Sobach tywysog llu
Hadarezer o'u blaen.
17 A phan fynegwyd i Dafydd *hynny*, efe a
gasglodd holl Israel, ac a aeth dros yr Ior-
ddonen, ac a ddaeth i Helam: a'r Syriaid a
ymfyddinasant yn erbyn Dafydd, ac a ym-
laddasant âg ef.
18 A'r Syriaid a ffoisant o flaen Israel: a
Dafydd a laddodd o'r Syriaid, *wŷr* saith cant
o gerbydau, a deugain mil o wŷr meirch: ac
efe a darawodd Sobach tywysog eu llu hwynt,
fel y bu efe farw yno.
19 A phan welodd yr holl frenhinoedd *oedd*
weision i Hadarezer, eu lladd hwynt o flaen
Israel, hwy a heddychasant âg Israel, ac a'u
gwasanaethasant hwynt. A'r Syriaid a ofn-
asant gynnorthwyo meibion Ammon mwy-
ach.

PENNOD XI.

1 *Dafydd, tra yr ydoedd Joab yn gwarchae ar Rabbah yn godinebu gyd â Bathseba:* 6 *yn anfon am Urïas adref, i geisio celuro ei odineb.* 14 *yn anfon llythyr gyd âg ef at Joab, i beri iddo farw.* 18 *Joab yn danfon newyddion o'i farwolaeth ef i Dafydd.* 26 *Dafydd yn cymmeryd Bathseba yn wraig iddo.*

AC wedi pen y flwyddyn, yn yr amser y
byddai y brenhinoedd yn myned allan *i
ryfel*, danfonodd Dafydd Joab a'i weision gyd
âg ef, a holl Israel; a hwy a ddistrywiasant
feibion Ammon, ac a warchaeasant ar Rab-
bah: ond Dafydd oedd yn aros yn Jerusa-
lem.
2 ¶ A bu ar brydnawn-gwaith gyfodi o
Dafydd oddi ar ei wely, a rhodio ar nen tŷ y
brenhin: ac oddi ar y nen efe a ganfu wraig
yn ymolchi; a'r wraig *oedd* dêg iawn yr
olwg.
3 A Dafydd a anfonodd ac a ymofynodd
am y wraig; ac *un* a ddywedodd, Onid hon
yw Bathseba merch Eliam, gwraig Urïas yr
Hethiad?
4 A Dafydd a anfonodd genhadau, ac a'i
cymmerth hi; a hi a ddaeth i mewn atto ef,
ac efe a orweddodd gyd â hi (ac yr oedd hi
wedi ei glanhâu oddi wrth ei haflendid) a hi
a ddychwelodd i'w thŷ ei hun.
5 A'r wraig a feichiogodd, ac a anfonodd ac

a fynegodd i Dafydd, ac a ddywedodd, *Yr ydwyf* fi yn feichiog.
6 ¶ A Dafydd a anfonodd at Joab, *gan ddywedyd,* Danfon attaf fi Urïas yr Hethiad. A Joab a anfonodd Urïas at Dafydd.
7 A phan ddaeth Urïas atto ef, Dafydd a ymofynodd am lwyddiant Joab, ac am lwyddiant y bobl, ac am ffyniant y rhyfel.
8 Dywedodd Dafydd hefyd wrth Urïas, Dos i waered i'th dŷ, a golch dy draed. Ac Urïas a aeth allan o dŷ y brenhin, a saig y brenhin a aeth ar ei ol ef.
9 Ond Urïas a gysgodd wrth ddrws tŷ y brenhin gyd â holl weision ei arglwydd, ac nid aeth i waered i'w dŷ ei hun.
10 Yna y mynegasant i Dafydd, gan ddywedyd, Nid aeth Urïas i waered i'w dŷ ei hun. A Dafydd a ddywedodd wrth Urïas, Onid o'*th* daith yr ydwyt ti yn dyfod? paham nad ait ti i waered i'th dŷ dy hun?
11 A dywedodd Urïas wrth Dafydd, Yr arch, ac Israel hefyd, a Judah, sydd yn aros mewn pebyll; a Joab fy arglwydd, a gweision fy arglwydd, sydd yn gwersyllu ar hyd wyneb y maes: a âf fi gan hynny i'm tŷ fy hun, i fwytta, ac i yfed, ac i orwedd gyd â'm gwraig? *fel mai* byw di, ac *fel mai* byw dy enaid di, ni wnaf y peth hyn.
12 A Dafydd a ddywedodd wrth Urïas, Aros yma etto heddyw, ac y fory y'th ollyngaf di. Ac Urïas a arhosodd yn Jerusalem y dwthwn hwnnw a thrannoeth.
13 A Dafydd a'i galwodd ef, i fwytta ac i yfed ger ei fron ef, ac a'i meddwodd ef: ac yn yr hwyr efe a aeth i orwedd ar ei wely gyd â gweision ei arglwydd, ac nid aeth i waered i'w dŷ ei hun.
14 ¶ A'r bore yr ysgrifenodd Dafydd lythyr at Joab, ac a'*i* hanfonodd yn llaw Urïas.
15 Ac efe a ysgrifenodd yn ei lythyr, gan ddywedyd, Gosodwch Urïas ar gyfer wyneb y rhyfelwyr glewaf; a dychwelwch oddi ar ei ol ef, fel y tarawer ef, ac y byddo marw.
16 A phan oedd Joab yn gwarchae ar y ddinas, efe a osododd Urïas yn y lle y gwyddai efe *fod* gwŷr nerthol ynddo.
17 A gwŷr y ddinas a aethant allan, ac a ymladdasant â Joab: a syrthiodd *rhai* o'r bobl o weision Dafydd; ac Urïas yr Hethiad a fu farw hefyd.
18 ¶ Yna Joab a anfonodd, ac a fynegodd i Dafydd holl hanes y rhyfel:
19 Ac a orchymynodd i'r gennad, gan ddywedyd, Pan orphenech lefaru holl hanes y rhyfel wrth y brenhin;
20 Os cyfyd llidiowgrwydd y brenhin, ac os dywed wrthyt, Paham y nesasoch at y ddinas i ymladd? oni wyddech y taflent hwy oddi ar y gaer?
21 Pwy a darawodd Abimelech mab Jerubbeseth? onid gwraig a daflodd arno ef ddarn o faen melin oddi ar y mur, fel y bu efe farw yn Thebes? paham y nesasoch at y mur? yna y dywedi, Dy was Urïas yr Hethiad a fu farw hefyd.
22 ¶ Felly y gennad a aeth, ac a ddaeth ac a fynegodd i Dafydd yr hyn oll yr anfonasai Joab ef o'i blegid.
23 A'r gennad a ddywedodd wrth Dafydd, Yn ddïau y gwŷr oeddynt drech nâ ni, ac a ddaethant attom ni i'r maes, a ninnau a aethom arnynt hwy hyd ddrws y porth.
24 A'r saethyddion a saethasant at dy weision oddi ar y mur; a *rhai* o weision y brenhin a fuant feirw; a'th was Urïas yr Hethiad a fu farw hefyd.
25 Yna Dafydd a ddywedodd wrth y gennad, Fel hyn y dywedi di wrth Joab; na fydded hyn ddrwg yn dy olwg di: canys y naill *fel* y llall a ddifetha y cleddyf: cadarnhâ dy ryfel yn erbyn y ddinas, a distrywiwch hi; a chysura dithau ef.
26 ¶ A phan glybu gwraig Urïas farw Urïas ei gwr, hi a alarodd am ei phrïod.
27 A phan aeth y galar heibio, Dafydd a anfonodd, ac a'i cyrchodd hi i'w dŷ, i fod iddo yn wraig; a hi a ymddûg iddo fab. A drwg y'ngolwg yr ARGLWYDD oedd y peth a wnaethai Dafydd.

PENNOD XII.

1 *Dammeg Nathan am yr oenig, yn peri i Dafydd fod yn farnwr arno ei hun. 7 Dafydd, wedi i Nathan ei geryddu, yn cyfaddef ei bechod, ac yn cael maddeuant: 15 yn galaru ac yn gweddïo dros y plentyn, tra oedd fyw. 24 Geni Solomon, a'i enwi Jedidïah. 26 Dafydd yn ynnill Rabbah, ac yn arteithio ei phobl hi.*

A'R ARGLWYDD a anfonodd Nathan at Dafydd. Ac efe a ddaeth atto ef, ac a ddywedodd wrtho, Dau wr oedd yn yr un ddinas; y naill yn gyfoethog, a'r llall yn dlawd.
2 Gan y cyfoethog yr oedd llawer iawn o ddefaid a gwartheg:
3 A chan y tlawd nid *oedd* dim ond un oenig fechan, yr hon a brynasai efe, ac a fagasai; a hi a gynnyddasai gyd âg ef, a chyd â'i blant: o'i dammaid ef y bwyttâi hi, ac o'i gwppan ef yr yfai hi, ac yn ei fynwes ef y gorweddai hi, ac yr oedd hi iddo megis merch.
4 Ac ymdeithydd a ddaeth at y gwr cyfoethog; ond efe a arbedodd gymmeryd o'i ddefaid ei hun, ac o'i wartheg ei hun, i arlwyo i'r ymdeithydd a ddaethai atto; ond efe a gymmerth oenig y gwr tlawd, ac a'i parottôdd i'r gwr a ddaethai atto.
5 A digofaint Dafydd a ennynodd yn ddirfawr wrth y gwr; ac efe a ddywedodd wrth Nathan, *Fel mai* byw yr ARGLWYDD, euog o farwolaeth *yw* y gwr a wnaeth hyn.
6 A'r oenig a dâl efe adref yn bedwar dyblyg; o herwydd iddo wneuthur y peth hyn, ac nad arbedodd.
7 ¶ A dywedodd Nathan wrth Dafydd, Ti *yw* y gwr. Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Israel; Myfi a'th enneiniais di yn frenhin ar Israel, myfi hefyd a'th waredais di o law Saul:
8 Rhoddais *hefyd* i ti dŷ dy arglwydd, a gwragedd dy arglwydd yn dy fynwes, a mi a roddais i ti dŷ Israel a Judah; a phe rhy fychan *fuasai hynny,* myfi a roddaswn i ti fwy o lawer.
9 Paham y dirmygaist air yr ARGLWYDD, i wneuthur drwg yn ei olwg ef? Urïas yr Hethiad a darewaist ti â'r cleddyf, a'i wraig ef a gymmeraist i ti yn wraig, a thi a'i lleddaist ef â chleddyf meibion Ammon.
10 Yn awr gan hynny nid ymedy y cleddyf â'th dŷ di byth; o herwydd i ti fy nirmygu i, a chymmeryd gwraig Urïas yr Hethiad i fod yn wraig i ti.
11 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Wele, myfi a gyfodaf i'th erbyn ddrwg o'th dŷ dy hun, a mi a ddygaf dy wragedd di y'ngŵydd dy lygaid, ac a'u rhoddaf *hwynt* i'th gymmydog, ac efe a orwedd gyd â'th wragedd di y'ngolwg yr haul hwn.
12 Er i ti wneuthur mewn dirgelwch; etto myfi a wnaf y peth hyn ger bron holl Israel, a cher bron yr haul.
13 A dywedodd Dafydd wrth Nathan, Pechais yn erbyn yr ARGLWYDD. A Nathan a ddywedodd wrth Dafydd, Yr ARG—

hefyd a dynnodd ymaith dy bechod di: ni
byddi di marw.
14 Etto, o herwydd i ti beri i elynion yr
ARGLWYDD gablu trwy y peth hyn, y plentyn
a anwyd i ti a fydd marw yn ddïau.
15 ¶ A Nathan a aeth i'w dŷ. A'r AR-
GLWYDD a darawodd y plentyn a blantasai
gwraig Urïas i Dafydd; ac efe a aeth yn glaf
iawn.
16 Dafydd am hynny a ymbiliodd â Duw
dros y bachgen; a Dafydd a ymprydiodd
ympryd, ac a aeth ac a orweddodd ar y
ddaear ar hyd y nos.
17 A henuriaid ei dŷ ef a gyfodasant atto
ef, i beri iddo godi oddi ar y ddaear: ond
ni fynnai efe, ac ni fwyttâi fara gyd â
hwynt.
18 Ac ar y seithfed dydd y bu farw y plent-
yn. A gweision Dafydd a ofnasant fynegi
iddo ef farw y bachgen: canys dywedasant,
Wele, tra oedd y bachgen yn fyw, y llefar-
asom wrtho, ond ni wrandawai ar ein llais;
pa fodd gan hynny yr ymofidia, os dywedwn
wrtho farw y plentyn?
19 Ond pan welodd Dafydd ei weision yn
sibrwd, deallodd Dafydd farw y plentyn: a
Dafydd a ddywedodd wrth ei weision, A fu
farw y plentyn? A hwy a ddywedasant, Efe
a fu farw.
20 Yna Dafydd a gyfododd oddi ar y ddaear,
ac a ymolchodd, ac a ymenneiniodd, ac a
newidiodd ei ddillad, ac a ddaeth i dŷ yr
ARGLWYDD, ac a addolodd: wedi hynny y
daeth efe i'w dŷ ei hun; ac a ofynodd, a hwy
a roddasant iddo fara, ac efe a fwyttâodd.
21 Yna ei weision a ddywedasant wrtho ef,
Pa beth *yw* hyn a wnaethost ti? dros y plent-
yn byw yr ymprydiaist, ac yr wylaist; ond
pan fu y plentyn farw, ti a gyfodaist ac a
fwyttêaist fara.
22 Ac efe a ddywedodd, Tra yr ydoedd y
plentyn yn fyw, yr ymprydiais ac yr wylais:
canys mi a ddywedais, Pwy a ŵyr a drugarhâ
yr ARGLWYDD wrthyf, fel y byddo byw y
plentyn?
23 Ond yn awr efe fu farw, i ba beth yr
ymprydiwn? a allaf fi ei ddwyn ef yn ei ol
mwyach? myfi a âf atto ef, ond ni ddychwel
efe attaf fi.
24 ¶ A Dafydd a gysurodd Bathseba ei
wraig, ac a aeth i mewn atti hi, ac a orwedd-
odd gyd â hi: a hi a ymddûg fab, ac efe a
alwodd ei enw ef Solomon. A'r ARGLWYDD
a'i carodd ef.
25 Ac efe a anfonodd trwy law Nathan y
prophwyd; ac efe a alwodd ei enw ef Jedi-
dïah, oblegid yr ARGLWYDD.
26 ¶ A Joab a ymladdodd yn erbyn Rabbah
meibion Ammon, ac a ynnillodd y frenhinol
ddinas.
27 A Joab a anfonodd genhadau at Dafydd,
ac a ddywedodd, Rhyfelais yn erbyn Rabbah,
ac a ynnillais ddinas y dyfroedd.
28 Yn awr gan hynny casgl weddill y bobl,
a gwersylla yn erbyn y ddinas, ac ynnill hi;
rhag i mi ynnill y ddinas, a galw fy enw i
arni hi.
29 A Dafydd a gasglodd yr holl bobl, ac a
aeth i Rabbah, ac a ymladdodd yn ei herbyn,
ac a'i hynnillodd hi.
30 Ac efe a gymmerodd goron eu brenhin
hwynt oddi am ei ben (a'i phwys hi *oedd*
dalent o aur, gyd â'r maen gwerthfawr) a hi
a osodwyd ar ben Dafydd. Ac efe a ddug
ymaith o'r ddinas anrhaith fawr iawn.
31 Ac efe a ddug ymaith y bobl *oedd* ynddi,
ac a'*u* gosododd dan lifiau, a than ogau heiyrn,
a than fwyeill heiyrn, ac a'u bwriodd hwynt
i'r odynau calch: ac felly y gwnaeth i holl
ddinasoedd meibion Ammon. A dychwelodd
Dafydd a'r holl bobl i Jerusalem.

PENNOD XIII.

1 *Amnon yn caru Tamar; a thrwy gynghor*
Jonadab, yn cymmeryd arno fod yn glaf, ac
yn ei threisio hi; 15 *ac yna yn ei chasâu hi,*
ac yn ei throi ymaith yn gywilyddus. 19
Absalom yn ei derbyn hi, ac yn celu ei amcan;
23 *ac, wrth gneifio ei ddefaid, yn lladd Am-*
non. 30 *Dafydd yn pruddhâu wrth glywed*
hynny; a Jonadab yn ei gysuro ef. 37 *Ab-*
salom yn ffoi at Talmai i Gesur.

AC ar ol hyn yr oedd gan Absalom mab
Dafydd chwaer dêg, a'i henw Tamar: ac
Amnon mab Dafydd a'i carodd hi.
2 Ac yr oedd mor flin ar Amnon, fel y clef-
ychodd efe o herwydd Tamar ei chwaer:
canys gwyryf *oedd* hi; ac anhawdd y gwelai
Amnon wneuthur dim iddi hi.
3 Ond gan Amnon yr oedd cyfaill, a'i enw
Jonadab, mab Simeah, brawd Dafydd: a
Jonadab *oedd* wr call iawn.
4 Ac efe a ddywedodd wrtho ef, Ti fab y
brenhin, paham *yr ydwyt* yn curio fel hyn
beunydd? oni fynegi di i mi? Ac Amnon a
ddywedodd wrtho ef, Caru yr ydwyf fi Ta-
mar, chwaer Absalom fy mrawd.
5 A Jonadab a ddywedodd wrtho ef, Gor-
wedd ar dy wely, a chymmer arnat fod yn
glaf: a phan ddelo dy dad i'th edrych, dywed
wrtho ef, Deued, attolwg, Tamar fy chwaer i
roddi bwyd i mi, ac i arlwyo y bwyd yn fy
ngolwg, fel y gwelwyf, ac y bwyttâwyf o'i
llaw hi.
6 ¶ Felly Amnon a orweddodd, ac a gym-
merth arno fod yn glaf. A'r brenhin a ddaeth
i'w edrych ef; ac Amnon a ddywedodd wrth
y brenhin, Deued, attolwg, Tamar fy chwaer
i grasu dwy deisen yn fy ngolwg i, fel y
bwyttâwyf o'i llaw hi.
7 Yna Dafydd a anfonodd adref at Tamar,
gan ddywedyd, Dos yn awr i dŷ Amnon dy
frawd, a pharottôa fwyd iddo.
8 Felly Tamar a aeth i dŷ Amnon ei brawd
(ac efe oedd yn gorwedd) a hi a gymmerth
beilliaid, ac a'*i* tylinodd, ac a wnaeth deisen-
au yn ei ŵydd ef, ac a grasodd y teisenau.
9 A hi a gymmerth badell, ac a'*u* tywalltodd
hwynt ger ei fron ef: ond efe a wrthododd
fwytta. Ac Amnon a ddywedodd, Gyrrwch
allan bawb oddi wrthyf fi. A phawb a aeth-
ant allan oddi wrtho ef.
10 Yna Amnon a ddywedodd wrth Tamar,
Dwg y bwyd i'r ystafell, fel y bwyttâwyf o'th
law di. A Thamar a gymmerth y teisenau a
wnaethai hi, ac a'*u* dug at Amnon ei brawd
i'r ystafell.
11 A phan ddug hi *hwynt* atto ef i fwytta,
efe a ymaflodd ynddi hi, ac a ddywedodd
wrthi hi, Tyred, gorwedd gyd â mi, fy chwaer.
12 A hi a ddywedodd wrtho, Paid, fy mrawd;
na threisia fi: canys ni wnair fel hyn yn Is-
rael: na wna di yr ynfydrwydd hyn.
13 A minnau, i ba le y bwriaf ymaith fy
ngwarth? a thi a fyddi fel un o'r ynfydion
yn Israel. Yn awr, gan hynny, ymddiddan,
attolwg, â'r brenhin: canys ni ommedd efe
fi i ti.
14 Ond ni fynnai efe wrando ar ei llais hi;
eithr efe a fu drech na hi, ac a'i treisiodd, ac
a orweddodd gyd â hi.
15 ¶ Yna Amnon a'i casâodd hi â châs mawr
iawn: canys mwy *oedd* y câs â'r hwn y cas-
asai efe hi, na'r cariad â'r hwn y carasai efe
hi. Ac Amnon a ddywedodd wrthi hi, Cyfod,
dos ymaith.

16 A hi a ddywedodd wrtho ef, Nid *oes*
achos: y drygioni hwn, *sef* ty ngyrru ymaith,
sydd fwy na'r llall a wnaethost â mi. Ond
ni wrandawai efe arni hi.
17 Eithr efe a alwodd ar ei langc, ei wein-
idog, ac a ddywedodd, Gyrrwch hon yn awr
allan oddi wrthyf fi; a chlöa y drws ar ei
hol hi.
18 Ac am dani *hi yr oedd* mantell sym-
mudliw: canys â'r cyfryw fentyll y dilledid
merched y brenhin, *y rhai oedd* forwynion.
Yna ei weinidog ef a'i dug hi allan, ac a
glôdd y drws ar ei hol hi.
19 ¶ A Thamar a gymmerodd ludw ar ei
phen, ac a rwygodd y fantell symmudliw
oedd am dani, ac a osododd ei llaw ar ei
phen, ac a aeth ymaith dan weiddi.
20 Ac Absalom ei brawd a ddywedodd wrthi
hi, Ai Amnon dy frawd a fu gyd â thi? er
hynny yn awr taw â son, fy chwaer: dy
frawd di *yw* efe; na osod dy galon ar y peth
hyn. Felly Tamar a drigodd yn ymddifad
yn nhŷ Absalom ei brawd.
21 ¶ Ond pan glybu y brenhin Dafydd
yr holl bethau hynny, efe a ddigiodd yn
aruthr.
22 Ac ni ddywedodd Absalom wrth Amnon
na drwg na da: canys Absalom a gasâodd
Amnon, o herwydd iddo dreisio Tamar ei
chwaer ef.
23 ¶ Ac ar ol dwy flynedd o ddyddiau, yr
oedd gan Absalom rai yn cneifio yn Baal-
hasor, yr hwn *sydd* wrth Ephraim: ac Absa-
lom a wahoddodd holl feibion y brenhin.
24 Ac Absalom a ddaeth at y brenhin, ac a
ddywedodd, Wele, yn awr, rai yn cneifio i'th
was di; deued, attolwg, y brenhin a'i weision
gyd â'th was.
25 A dywedodd y brenhin wrth Absalom,
Nag ê, fy mab, ni ddeuwn ni i gyd yn awr;
rhag i ni ormesu arnat ti. Ac efe a fu daer
arno: ond ni fynnai efe fyned; eithr efe a'i
bendithiodd ef.
26 Yna y dywedodd Absalom, Oni ddaw
Amnon fy mrawd yn awr gyd â ni? A'r
brenhin a ddywedodd wrtho ef, I ba beth yr
â efe gyd â thi?
27 Etto Absalom a fu daer arno, fel y goll-
yngodd efe Amnon gyd âg ef, a holl feibion
y brenhin.
28 ¶ Ac Absalom a orchymynodd i'w langc-
iau, gan ddywedyd, Edrychwch, attolwg, pan
fyddo llawen calon Amnon gan win, a *phan*
ddywedwyf wrthych, Tarêwch Amnon; yna
lleddwch ef, nac ofnwch: oni orchymynais i
chwi? ymwrolwch, a byddwch *feibion* glew-
ion.
29 A llangciau Absalom a wnaethant i Am-
non fel y gorchymynasai Absalom. A holl
feibion y brenhin a gyfodasant, a phob un a
farchogodd ar ei ful, ac a ffoisant.
30 ¶ A thra *yr oeddynt* hwy ar y ffordd, y
daeth y chwedl at Dafydd, gan ddywedyd,
Absalom a laddodd holl feibion y brenhin,
ac ni adawyd un o honynt.
31 Yna y brenhin a gyfododd, ac a rwygodd
ei ddillad, ac a orweddodd ar y ddaear; a'i
holl weision oedd yn sefyll ger llaw, a'u
gwisgoedd yn rhwygedig.
32 A Jonadab mab Simeah, brawd Dafydd,
a attebodd ac a ddywedodd, Na thybied fy
arglwydd iddynt hwy ladd yr holl langciau,
sef meibion y brenhin; canys Amnon yn
unig a fu farw: canys yr oedd ym mryd
Absalom *hynny*, er y dydd y treisiodd efe
Tamar ei chwaer ef.
33 Ac yn awr na osoded fy arglwydd frenhin
y peth at ei galon, gan dybied farw holl feib-
ion y brenhin: canys Amnon yn unig a fu
farw.
34 Ond Absalom a ffôdd. A'r llangc yr hwn
oedd yn gwylio a ddyrchafodd ei lygaid, ac a
edrychodd; ac wele, bobl lawer yn dyfod ar
hyd y ffordd o'i ol ef, ar hyd ystlys y myn-
ydd.
35 A Jonadab a ddywedodd wrth y brenhin,
Wele, feibion y brenhin yn dyfod: fel y
dywedodd dy was, felly y mae.
36 A phan orphenasai efe ymddiddan, wele,
meibion y brenhin a ddaethant, ac a ddyrch-
afasant eu llef, ac a wylasant. A'r brenhin
hefyd a'i holl weision a wylasant âg wylofain
mawr iawn.
37 ¶ Ac Absalom a ffôdd, ac a aeth at Tal-
mai mab Ammihud brenhin Gesur: a *Dafydd*
a alarodd am ei fab bob dydd.
38 Ond Absalom a ffôdd, ac a aeth i Gesur;
ac yno y bu efe dair blynedd.
39 Ac *enaid* Dafydd y brenhin a hiraethodd
am fyned at Absalom: canys efe a gysurasid
am Amnon, gan ei farw efe.

PENNOD XIV.

1 *Joab yn gosod gwraig weddw o Tecoah, trwy ddammeg, i droi calon y brenhin i gyrchu ei fab adref; ac yn ei ddwyn ef i Jerusalem.* 25 *Tegwch, gwallt, a phlant Absalom.* 28 *Joab, ym mhen dwy flynedd, yn dwyn Absalom i ŵydd y brenhin.*

YNA Joab mab Serfiah a wybu *fod* calon
y brenhin tu ag at Absalom.
2 A Joab a anfonodd i Tecoah, ac a gyrchodd
oddi yno wraig ddoeth, ac a ddywedodd wrthi,
Cymmer arnat, attolwg, alaru, a gwisg yn
awr alar-wisg, ac nac ymira âg olew, eithr
bydd fel gwraig yn galaru er ys llawer o
ddyddiau am y marw.
3 A thyred at y brenhin, a llefara wrtho yn
ol yr ymadrodd hyn. A Joab a osododd yr
ymadroddion yn ei genau hi.
4 ¶ A'r wraig o Tecoah, pan ddywedodd
wrth y brenhin, a syrthiodd i lawr ar ei
hwyneb, ac a ymgrymmodd, ac a ddywed-
odd, Cynnorthwya, O frenhin.
5 A dywedodd y brenhin wrthi hi, Beth *a
ddarfu* i ti? A hi a ddywedodd, Yn wir
gwraig weddw *ydwyf* fi, a'm gwr a fu farw.
6 Ac i'th law-forwyn *yr oedd* dau fab, a
hwynt ill dau a ymrysonasant yn y maes;
ond nid *oedd* athrywynwr rhyngddynt hwy;
ond y naill a darawodd y llall, ac a'i lladdodd
ef.
7 Ac wele yr holl dylwyth a gyfododd yn
erbyn dy law-forwyn, a hwy a ddywedasant,
Dyro yr hwn a darawodd ei frawd, fel y
lladdom ni ef, am einioes ei frawd a laddodd
efe; ac y difethom hefyd yr etifedd: felly y
diffoddent fy marworyn, yr hwn a adawyd,
heb adael i'm gwr *nac* enw nac eppil ar
wyneb y ddaear.
8 A'r brenhin a ddywedodd wrth y wraig,
Dos i'th dŷ; a mi a roddaf orchymyn o'th
blegid di.
9 A'r wraig o Tecoah a ddywedodd wrth y
brenhin, *Bydded* y camwedd hwn arnaf fi,
fy arglwydd frenhin, ac ar dŷ fy nhad i, a'r
brenhin a'i orseddfaingc ef yn ddieuog.
10 A'r brenhin a ddywedodd, Dwg attaf fi
yr hwn a yngano wrthyt, ac ni chaiff mwyach
gyffwrdd â thi.
11 Yna hi a ddywedodd, Cofied, attolwg, y
brenhin dy ARGLWYDD DDUW, rhag amlhâu
dialwyr y gwaed i ddistrywio, a rhag difetha
o honynt hwy fy mab i. Ac efe a ddywedodd,
Fel mai byw yr ARGLWYDD, ni syrth *un* o
wallt pen dy fab di i lawr.

12 Yna y dywedodd y wraig, Attolwg,
gâd i'th law-forwyn ddywedyd gair wrth fy
arglwydd frenhin. Yntau a ddywedodd,
Dywed.
13 A'r wraig a ddywedodd, Paham gan
hynny y meddyliaist fel hyn yn erbyn pobl
DDUW? canys y mae y brenhin yn llefaru y
gair hwn megis *un* beius, gan na ddug y
brenhin adref ei herwr.
14 Canys gan farw yr ydym ni yn marw, ac
ydym fel dyfroedd wedi eu tywallt ar y
ddaear, y rhai ni chesglir: gan na ddug Duw
ei einioes, efe a feddyliodd foddion, fel na
yrrer ymaith *ei* herwr oddi wrtho.
15 Ac yn awr mi a ddeuthum i ymddiddan
â'm harglwydd frenhin am y peth hyn, o-
blegid i'r bobl fy nychrynu i: am hynny y
dywedodd dy law-forwyn, Ymddiddanaf yn
awr â'r brenhin; ond odid fe a wna y brenhin
ddymuniad ei law-forwyn.
16 Canys y brenhin a wrendy, fel y gwaredo
efe ei law-forwyn o law y gwr *a fynnai* fy
nifetha i a'm mab hefyd o etifeddiaeth DDUW.
17 A'th law-forwyn a ddywedodd, Bydded,
attolwg, gair fy arglwydd frenhin yn gysur:
canys fel angel Duw *yw* fy arglwydd frenhin,
i wrando y da a'r drwg: a'r ARGLWYDD dy
DDUW fydd gyd â thi.
18 Yna yr attebodd y brenhin, ac y dywed-
odd wrth y wraig, Na chela, attolwg, oddi
wrthyf fi y peth yr ydwyf yn ei ofyn i ti. A
dywedodd y wraig, Llefared yn awr fy ar-
glwydd frenhin.
19 A'r brenhin a ddywedodd, *A ydyw* llaw
Joab gyd â thi yn hyn oll? A'r wraig a
attebodd ac a ddywedodd, *Fel mai* byw dy
enaid di, fy arglwydd frenhin, nid gwiw *troi*
ar y llaw ddehau nac ar y llaw aswy oddi
wrth yr hyn oll a ddywedodd fy arglwydd
frenhin: canys dy was Joab a orchymynodd
i mi, ac a osododd yr holl eiriau hyn y'ngén-
au dy law-forwyn:
20 Ar fedr troi y chwedl y gwnaeth dy was
Joab y peth hyn: ond fy arglwydd *sydd*
ddoeth, fel doethineb angel Duw, i wybod
yr hyn oll *sydd* ar y ddaear.
21 ¶ A'r brenhin a ddywedodd wrth Joab,
Wele yn awr, gwneuthum y peth hyn: dos,
a dwg y llangc Absalom yn ei ol.
22 A Joab a syrthiodd i lawr ar ei wyneb, ac
a ymgrymmodd, ac a fendithiodd y brenhin.
A Joab a ddywedodd, Heddyw y gwybu dy
was di gael o honof ffafr yn dy olwg di, fy
arglwydd frenhin, am i'r brenhin gyflawni
dymuniad ei was.
23 A Joab a gyfododd, ac a aeth i Gesur, ac
a ddug Absalom i Jerusalem.
24 A'r brenhin a ddywedodd, Tröed i'w dŷ
ei hun; ac nac edryched *yn* fy wyneb i.
Felly Absalom a drodd i'w dŷ ei hun, ac ni
welodd wyneb y brenhin.
25 ¶ Ac nid oedd wr mor glodfawr am ei
degwch ag Absalom o fewn holl Israel: o
wadn ei droed hyd ei goryn nid oedd wrthuni
ynddo ef.
26 A phan gneifiai efe ei ben (canys un
waith yn y flwyddyn y torrai efe ei wallt: o
herwydd *ei* fod yn drwm arno, am hynny efe
a'i torrai ef) efe a bwysai wallt ei ben yn
ddau can sicl, wrth bwys y brenhin.
27 A thri mab a anwyd i Absalom, ac un
ferch, a'i henw hi *oedd* Tamar: yr oedd hi yn
wraig dêg yr olwg.
28 ¶ Felly Absalom a drigodd ddwy flynedd
gyfan yn Jerusalem, ac ni welodd wyneb y
brenhin.
29 Am hynny Absalom a ddanfonodd am
Joab, i'w anfon ef at y brenhin; ond ni
ddeuai efe atto ef: ac efe a anfonodd etto yr
ail waith, ond ni ddeuai efe ddim.
30 Am hynny efe a ddywedodd wrth ei weis-
ion, Gwelwch randir Joab ger fy llaw i, a
haidd *sydd* ganddo ef yno; ewch a llosgwch
hi â thân. A gweision Absalom a losgasant
y rhandir â thân.
31 Yna Joab a gyfododd, ac a ddaeth at
Absalom i'*w* dŷ, ac a ddywedodd wrtho, Pa-
ham y llosgodd dy weision di fy rhandir i â
thân?
32 Ac Absalom a ddywedodd wrth Joab,
Wele, mi a anfonais attat ti, gan ddywedyd,
Tyred yma, fel y'th anfonwyf at y brenhin, i
ddywedyd, I ba beth y deuthum i o Gesur?
gwell *fuasai* i mi fy *mod* yno etto: ac yn awr
gadawer i mi weled wyneb y brenhin; ac od
oes gamwedd ynof, lladded fi.
33 Yna Joab a ddaeth at y brenhin, ac a
fynegodd iddo ef. Ac efe a alwodd am Ab-
salom. Yntau a ddaeth at y brenhin, ac a
ymgrymmodd iddo i lawr ar ei wyneb ger
bron y brenhin. A'r brenhin a gusanodd
Absalom.

PENNOD XV.

1 *Absalom, trwy ei fwyneidd-dra, yn lladratta calonnau Israel: 7 ac, yn rhith talu adduned, yn cael cennad i fyned i Hebron: 10 ac yn gwneuthur cyd-fwriad mawr yno. 13 Dafydd, wrth glywed hynny, yn ffoi o Jerusalem. 19 Ittai heb ymadael âg ef. 24 Danfon Sadoc ac Abiathar yn eu hol â'r arch. 30 Dafydd a'i gyfeillion yn myned i fynydd yr Olew-wydd, dan wylo: 31 yn melldigo cynghor Ahitophel: 32 ac yn anfon Husai yn ei ol.*

AC wedi hyn y parottôdd Absalom iddo ei
hun gerbydau, a meirch, a dengwr a
deugain i redeg o'i flaen.
2 Ac Absalom a gyfodai yn fore, ac a safai
ger llaw ffordd y porth: ac Absalom a alwai
atto bob gwr yr oedd iddo fatter i ddyfod at
y brenhin am farn, ac a ddywedai, O ba
ddinas *yr ydwyt* ti? Yntau a ddywedai, O
un o lwythau Israel *y mae* dy was.
3 Ac Absalom a ddywedai wrtho ef, Wele,
y mae dy fatterion yn dda, ac yn uniawn;
ond nid *oes* neb dan y brenhin a wrandawo
arnat ti.
4 Dywedai Absalom hefyd, O na'm gosodid
i yn farnwr yn y wlad, fel y delai attaf fi bob
gwr a fyddai ganddo hawl neu gynghaws;
myfi a wnawn gyflawnder iddo.
5 A phan nesâi neb i ymgrymmu iddo ef,
efe a estynai ei law, ac a ymaflai ynddo ef,
ac a'i cusanai.
6 Ac fel hyn y gwnai Absalom i holl Israel
y rhai a ddeuent am farn at y brenhin. Felly
Absalom a ladrattâodd galon holl wŷr Israel.
7 ¶ Ac ym mhen deugain mlynedd y dy-
wedodd Absalom wrth y brenhin, Gâd i mi
fyned, attolwg, a thalu fy adduned a addun-
edais i'r ARGLWYDD, yn Hebron.
8 Canys dy was a addunedodd addunet, pan
oeddwn i yn aros o fewn Gesur yn Syria, gan
ddywedyd, Os gan ddychwelyd y dychwel yr
ARGLWYDD fi i Jerusalem, yna y gwasan-
aethaf yr ARGLWYDD.
9 A'r brenhin a ddywedodd wrtho ef, Dos
mewn heddwch. Felly efe a gyfododd, ac a
aeth i Hebron.
10 ¶ Eithr Absalom a anfonodd ysbïwyr
trwy holl lwythau Israel, gan ddywedyd,
Pan glywoch lais yr udgorn, yna dywedwch,
Absalom sydd yn teyrnasu yn Hebron.
11 A dau cant o wŷr a aethant gyd âg Ab-
salom o Jerusalem, *ar* wahodd; ac yr oedd-
ynt yn myned yn eu gwiriondeb, ac heb
wybod dim oll.

12 Ac Absalom a anfonodd am Ahitophel y
Giloniad, cynghorwr Dafydd, o'i ddinas, o
Giloh, tra oedd efe yn offrymmu aberthau.
A'r cyd-fradwriaeth *oedd* gryf; a'r bobl oedd
yn amlhâu gyd âg Absalom yn wastadol.
13 ¶ A daeth cennad at Dafydd, gan ddy-
wedyd, Y mae calon gwŷr Israel ar ol Absa-
lom.
14 A dywedodd Dafydd wrth ei holl weision
y rhai *oedd* gyd âg ef yn Jerusalem, Cyfod-
wch, a ffôwn; canys ni ddïangwn ni gan
Absalom: brysiwch i fyned; rhag iddo ef
frysio a'n dala ni, a dwyn drwg arnom ni, a
tharo y ddinas â min y cleddyf.
15 A gweision y brenhin a ddywedasant wrth
y brenhin, Wele, dy weision *yn barod*, ar ol
yr hyn oll a ddewiso fy arglwydd frenhin.
16 A'r brenhin a aeth, a'i holl dylwyth ar ei
ol. A'r brenhin a adawodd ddeg o orddereh-
wragedd i gadw y tŷ.
17 A'r brenhin a aeth ymaith, a'r holl bobl
ar ei ol; a hwy a arhosasant mewn lle o hir-
bell.
18 A'i holl weision ef oedd yn cerdded ger
ei law ef: yr holl Cerethiaid a'r holl Peleth-
iaid, a'r holl Gethiaid, a chwe channwr a
ddaethai ar ei ol ef o Gath, oedd yn cerdded
o flaen y brenhin.
19 ¶ Yna y dywedodd y brenhin wrth Ittai
y Gethiad, Paham yr âi di hefyd gyd â ni?
Dychwel, a thrig gyd â'r brenhin: canys all-
dud *ydwyt* ti, a dïeithr hefyd allan o'th fro
dy hun.
20 Doe y daethost ti; a fudwn i di heddyw
i fyned gyd â ni? Myfi a âf; dychwel di, a
dwg dy frodyr *gyd â thi:* trugaredd a gwir-
ionedd *fyddo* gyd â thi.
21 Ac Ittai a attebodd y brenhin, ac a ddy-
wedodd, *Fel mai* byw yr ARGLWYDD, ac
mai byw fy arglwydd frenhin, yn ddïau yn y
lle y byddo fy arglwydd frenhin ynddo, pa
un bynnag ai mewn angau ai mewn einioes,
yno y bydd dy was hefyd.
22 A Dafydd a ddywedodd wrth Ittai, Dos,
a cherdda drosodd. Ac Ittai y Gethiad a
aeth drosodd, a'i holl wŷr, a'r holl blant *oedd*
gyd âg ef.
23 A'r holl wlad oedd yn wylofain â llef
uchel; a'r holl bobl a aethant drosodd. A'r
brenhin a aeth dros afon Cidron, a'r holl
bobl a aeth drosodd, tu a ffordd yr anialwch.
24 ¶ Ac wele, Sadoc, a'r holl Lefiaid *oedd*
gyd âg ef, yn dwyn arch cyfammod Duw; a
hwy a osodasant i lawr arch Duw: ac Abï-
athar a aeth i fynu, nes darfod i'r holl bobl
ddyfod allan o'r ddinas.
25 A dywedodd y brenhin wrth Sadoc,
Dychwel âg arch Duw i'r ddinas: os caf fi
ffafr y'ngolwg yr ARGLWYDD, efe a'm dwg
eilwaith, ac a bar i mi ei gweled hi, a'i babell.
26 Ond os fel hyn y dywed efe; Nid wyf
foddlawn i ti; wele fi, gwnaed i mi fel *y
byddo* da yn ei olwg.
27 A'r brenhin a ddywedodd wrth Sadoc yr
offeiriad, Onid gweledydd *ydwyt* ti? dychwel
i'r ddinas mewn heddwch, a'th ddau fab gyd
â thi, *sef* Ahimaas dy fab, a Jonathan mab
Abïathar.
28 Gwelwch, mi a drigaf y'ngwastadedd yr
anialwch, nes dyfod gair oddi wrthych i'w
fynegi i mi.
29 Felly Sadoc ac Abïathar a ddygasant yn
ei hol arch Duw i Jerusalem; ac a arhosasant
yno.
30 ¶ A Dafydd a aeth i fynu i *fryn* yr Olew-
wydd; *ac yr oedd* yn myned i fynu ac yn
wylo, a'i ben wedi ei orchuddio, ac *yr oedd*
efe yn myned yn droednoeth. A'r holl bobl
y rhai *oedd* gyd âg ef a orchuddiasant bawb
ei ben, ac a aethant i fynu, gan fyned ac
wylo.
31 ¶ A mynegwyd i Dafydd, gan ddywedyd,
Y mae Ahitophel ym mysg y cyd-fwriadwyr
gyd âg Absalom. A Dafydd a ddywedodd,
O ARGLWYDD, tro, attolwg, gynghor Ahi-
tophel yn ffolineb.
32 ¶ A *phan* ddaeth Dafydd i ben *y bryn*
yr addolodd efe DDUW ynddo, wele, Husai
yr Arciad yn ei gyfarfod ef, wedi rhwygo ei
bais, a phridd ar ei ben.
33 A Dafydd a ddywedodd wrtho, Od âi
drosodd gyd â mi, ti a fyddi yn faich arnaf.
34 Ond os dychweli i'r ddinas, a dywedyd
wrth Absalom, Dy was di, O frenhin, fyddaf
fi; gwas dy dad *fûm* hyd yn hyn, ac yn awr
dy was dithau *fyddaf:* ac felly y diddymmi
i mi gynghor Ahitophel.
35 Oni *bydd* gyd â thi yno Sadoc ac Abï-
athar yr offeiriaid? am hynny pob gair a
glywech o dŷ y brenhin, mynega i Sadoc ac
i Abïathar yr offeiriaid.
36 Wele, *y mae* yno gyd â hwynt eu dau
fab, Ahimaas *mab* Sadoc, a Jonathan *mab*
Abïathar: danfonwch gan hynny gyd â
hwynt attaf fi bob peth a'r a glywoch.
37 Felly Husai, cyfaill Dafydd, a ddaeth i'r
ddinas; ac Absalom a ddaeth i Jerusalem.

PENNOD XVI.

1 *Siba, trwy anrhegion a chelwyddau, yn cael*
etifeddiaeth ei feistr. 5 *Simei yn melldithio*
Dafydd yn Bahurim. 9 *Dafydd, trwy amyn-*
edd, yn ei gadw ei hun ac eraill rhag dïal.
15 *Husai yn ymlusgo i mewn i gyfrinach*
Absalom. 20 *Cynghor Ahitophel.*

AC wedi myned o Dafydd ychydig dros ben
y bryn, wele, Siba gwas Mephiboseth yn
ei gyfarfod ef â chwpl o asynod wedi eu
cyfrwyo, ac arnynt hwy yr *oedd* dau can
torth o fara, a chan swp o resynau, a chant o
ffrwythydd hâf, a chostrelaid o win.
2 A dywedodd y brenhin wrth Siba, Beth
yw y rhai hyn *sydd* gennyt? A Siba a ddy-
wedodd, Asynod i dylwyth y brenhin i farch-
ogaeth, a bara a ffrwythydd hâf i'r llangciau
i'w bwytta, a gwin i'r lluddedig i'w yfed yn
yr anialwch, *ydynt hwy*.
3 A'r brenhin a ddywedodd, A pha le *y mae*
mab dy feistr? A Siba a ddywedodd wrth y
brenhin, Wele, y mae efe yn aros yn Jerusa-
lem: canys efe a ddywedodd, Tŷ Israel a
roddant drachefn i mi heddyw frenhiniaeth
fy nhad.
4 Yna y dywedodd y brenhin wrth Siba,
Wele, eiddot ti yr hyn oll *oedd eiddo* Me-
phiboseth. A Siba a ddywedodd, Yr ydwyf
yn attolwg gael o honof ffafr yn dy olwg di,
fy arglwydd frenhin.
5 ¶ A phan ddaeth y brenhin Dafydd hyd
Bahurim, wele, un o dylwyth tŷ Saul yn
dyfod allan oddi yno, a'i enw ef *oedd* Simei,
mab Gera: efe a ddaeth allan, dan gerdded a
melldigo.
6 Ac efe a daflodd Dafydd â cherrig, a holl
weision y brenhin Dafydd: ac *yr oedd* yr
holl bobl a'r holl gedyrn ar ei law ddehau ac
ar ei law aswy ef.
7 Ac fel hyn y dywedai Simei wrth fell-
dithio; Tyred allan, tyred allan, wr gwaedlyd,
a gwr i'r fall.
8 Yr ARGLWYDD a drodd arnat ti holl waed
tŷ Saul, yr hwn y teyrnesaist yn ei le; a'r
ARGLWYDD a roddodd y frenhiniaeth yn
llaw Absalom dy fab: ac wele, di *wedi dy
ddal* yn dy ddrygioni; canys gwr gwaedlyd
wyt ti.

9 ¶ Yna y dywedodd Abisai mab Serfiah wrth y brenhin, Paham y melldithia y ci marw hwn fy arglwydd frenhin? gâd i mi fyned drosodd, attolwg, a thorri ei ben ef.

10 A'r brenhin a ddywedodd, Beth *sydd* i mi *a wnelwyf* â chwi, meibion Serfiah? felly melldithied, o herwydd yr ARGLWYDD a ddywedodd wrtho, Melldithia Dafydd. Am hynny pwy a ddywed, Paham y gwnai fel hyn?

11 A Dafydd a ddywedodd wrth Abisai, ac wrth ei holl weision, Wele, fy mab, yr hwn a ddaeth allan o'm hymysgaroedd i, yn ceisio fy einioes: ac yn awr pa faint mwy *y cais* y Benjaminiad hwn? Gadewch iddo, a melldithied: canys yr ARGLWYDD a archodd iddo.

12 Fe a allai yr edrych yr ARGLWYDD ar fy nghystudd i, ac y dyry yr ARGLWYDD i mi ddaioni am ei felldith ef y dydd hwn.

13 Ac fel yr oedd Dafydd a'i wŷr yn myned ar hyd y ffordd, Simei yntau oedd yn myned ar hyd ystlys y mynydd, ar ei gyfer ef; ac fel yr oedd efe yn myned, efe a felldithiai, ac a daflai gerrig, ac a fwriai lwch i'w erbyn ef.

14 A daeth y brenhin, a'r holl bobl *oedd* gyd âg ef, yn lluddedig, ac a orphwysodd yno.

15 ¶ Ac Absalom a'r holl bobl, gwŷr Israel, a ddaethant i Jerusalem, ac Ahitophel gyd âg ef.

16 A phan ddaeth Husai yr Arciad, cyfaill Dafydd, at Absalom, Husai a ddywedodd wrth Absalom, Byw fo y brenhin, byw fyddo y brenhin.

17 Ac Absalom a ddywedodd wrth Husai, Ai dyma dy garedigrwydd di i'th gyfaill? paham nad aethost ti gyd â'th gyfaill?

18 A Husai a ddywedodd wrth Absalom, Nag ê; eithr yr hwn a ddewiso yr ARGLWYDD, a'r bobl yma, a holl wŷr Israel, eiddo ef fyddaf fi, a chyd âg ef yr arhosaf fi.

19 A phwy hefyd a wasanaethaf? onid ger bron ei fab ef? Megis y gwasanaethais ger bron dy dad di, felly y byddaf ger dy fron dithau.

20 ¶ Yna y dywedodd Absalom wrth Ahitophel, Moeswch eich cynghor beth a wnawn ni.

21 Ac Ahitophel a ddywedodd wrth Absalom, Dos i mewn at ordderchwragedd dy dad, y rhai a adawodd efe i gadw y tŷ: pan glywo holl Israel dy fod yn ffiaidd gan dy dad, yna y cryfhêir llaw y rhai oll *sydd* gyd â thi.

22 Felly y taenasant i Absalom babell ar nen y tŷ: ac Absalom a aeth i mewn at ordderchwragedd ei dad, y'ngŵydd holl Israel.

23 A chynghor Ahitophel, yr hwn a gynghorai efe yn y dyddiau hynny, oedd fel pe ymofynai *un* â gair Duw: felly *yr* oedd holl gynghor Ahitophel, gyd â Dafydd a chyd âg Absalom.

PENNOD XVII.

1 *Cynghor Husai, trwy ewyllys Duw, yn difwyno cynghor Ahitophel.* 15 *Danfon dirgel gydnabyddiaeth i Dafydd.* 23 *Ahitophel yn ymgrogi.* 25 *Gwneuthur Amasa yn gapten.* 27 *Dafydd yn cael ymborth ym Mahanaim.*

DYWEDODD Ahitophel hefyd wrth Absalom, Gâd i mi yn awr ddewis deuddeng mil o wŷr, a mi a gyfodaf ac a erlidiaf ar ol Dafydd y nos hon.

2 A mi a ddeuaf arno tra *fyddo* ef yn lluddedig, ac yn wan ei ddwylaw, ac a'i brawychaf ef: a ffy yr holl bobl *sydd* gyd âg ef; a mi a darawaf y brenhin yn unig.

3 A throaf yr holl bobl attat ti: megis pe dychwelai pob un, *yw* y gwr yr ydwyt ti yn ei geisio: *felly* yr holl bobl fydd mewn heddwch.

4 A da fu y peth y'ngolwg Absalom, ac y'ngolwg holl henuriaid Israel.

5 Yna y dywedodd Absalom, Galw yn awr hefyd ar Husai yr Arciad, a gwrandawn beth a ddywedo yntau hefyd.

6 A phan ddaeth Husai at Absalom, llefarodd Absalom wrtho ef, gan ddywedyd, Fel hyn y dywedodd Ahitophel: a wnawn ni ei gynghor ef? onid ê, dywed di.

7 A dywedodd Husai wrth Absalom, Nid da y cynghor a gynghorodd Ahitophel y waith hon.

8 Canys (eb Husai) ti a wyddost am dy dad a'i wŷr, mai cryfion *ydynt* hwy, a chreulawn eu meddwl, megis arth wedi colli ei chenawon yn y maes: dy dad hefyd *sydd* ryfelwr, ac nid erys efe dros nos gyd â'r bobl.

9 Wele, yn awr y mae efe yn llechu mewn rhyw ogof, neu mewn rhyw le: a phan syrthio *rhai* o honynt yn y dechre, yna y *bobl* a glyw, ac a ddywed, Bu laddfa ym mysg y bobl *sydd* ar ol Absalom.

10 Yna yr un grymmus, yr hwn *y mae* ei galon fel calon llew, a lwfrhâ: canys gŵyr holl Israel mai glew *yw* dy dad di, ac *mai* gwŷr grymmus *yw* y rhai *sydd* gyd âg ef.

11 Am hynny y cynghoraf, lwyr-gasglu attat ti holl Israel, o Dan hyd Beer-seba, fel y tywod wrth y môr o amldra, a myned o'th wyneb di dy hun i'r rhyfel.

12 Felly y deuwn arno ef i un o'r lleoedd yr hwn y ceffir ef ynddo, ac a ruthrwn arno ef fel y syrth y gwlith ar y ddaear: ac ni adewir *dim* o hono ef, nac un chwaith o'r holl wŷr *sydd* gyd âg ef.

13 Ond os i ddinas yr ymgasgl efe, yna holl Israel a ddygant raffau at y ddinas honno, a ni a'i tynnwn hi i'r afon, fel na chaffer yno un garregan.

14 A dywedodd Absalom, a holl wŷr Israel, Gwell *yw* cynghor Husai yr Arciad nâ chynghor Ahitophel. Canys yr ARGLWYDD a ordeiniasai ddiddymmu cynghor da Ahitophel, fel y dygai yr ARGLWYDD ddrwg ar Absalom.

15 ¶ Yna y dywedodd Husai wrth Sadoc ac wrth Abiathar yr offeiriaid, Fel hyn ac fel hyn y cynghorodd Ahitophel i Absalom, ac i henuriaid Israel; ac fel hyn ac fel hyn y cynghorais innau.

16 Yn awr gan hynny anfonwch yn fuan, a mynegwch i Dafydd, gan ddywedyd, Nac aros dros nos y'ngwastadedd yr anialwch, ond gan fyned dos; rhag difa y brenhin a'r holl bobl *sydd* gyd âg ef.

17 Jonathan hefyd ac Ahimaas oedd yn sefyll wrth En-rogel; ac fe aeth llangces ac a fynegodd iddynt. Hwythau a aethant ac a fynegasant i'r brenhin Dafydd: canys ni allent hwy ymddangos i fyned i'r ddinas.

18 Etto llangc a'u gwelodd hwynt, ac a fynegodd i Absalom: ond hwy a aethant ymaith ill dau yn fuan, ac a ddaethant i dŷ gwr yn Bahurim, ac iddo ef *yr oedd* pydew yn ei gyntedd; a hwy a aethant i waered yno.

19 A'r wraig a gymmerth ac a ledodd glawr ar wyneb y pydew, ac a daenodd arno falurion ŷd; fel na wybuwyd y peth.

20 A phan ddaeth gweision Absalom at y wraig i'r tŷ, hwy a ddywedasant, Pa le *y mae* Ahimaas a Jonathan? A'r wraig a ddywedodd wrthynt, Hwy a aethant dros yr aber ddwfr. A phan geisiasant, ac nas cawsant *hwynt*, yna y dychwelasant i Jerusalem.

21 Ac ar ol iddynt hwy fyned ymaith, yna

y lleill a ddaethant i fynu o'r pydew, ac a
aethant ac a fynegasant i'r brenhin Dafydd;
ac a ddywedasant wrth Dafydd, Cyfodwch,
ac ewch yn fuan dros y dwfr: canys fel
hyn y cynghorodd Ahitophel yn eich erbyn
chwi.
22 Yna y cododd Dafydd a'r holl bobl y
rhai *oedd* gyd âg ef, ac a aethant dros yr
Iorddonen: erbyn goleuo y bore nid oedd
un yn eisieu a'r nad aethai dros yr Iorddonen.
23 ¶ A phan welodd Ahitophel na wneuthid
ei gynghor ef, efe a gyfrwyodd *ei* asyn, ac
a gyfododd, ac a aeth i'w dŷ ei hun, i'w
ddinas, ac a wnaeth drefn ar ei dŷ, ac a
ymgrogodd, ac a fu farw, ac a gladdwyd ym
meddrod ei dad.
24 Yna Dafydd a ddaeth i Mahanaim. Ac
Absalom a aeth dros yr Iorddonen, efe a holl
wŷr Israel gyd âg ef.
25 ¶ Ac Absalom a osododd Amasa yn lle
Joab ar y llu. Ac Amasa *oedd* fab i wr a'i
enw Ithra, yr hwn *oedd* Israeliad, yr hwn
a aeth i mewn at Abigail merch Nahas,
chwaer Serfiah, mam Joab.
26 Felly y gwersyllodd Israel ac Absalom
y'ngwlad Gilead.
27 ¶ A phan ddaeth Dafydd i Mahanaim,
Sobi mab Nahas o Rabbath meibion Ammon,
a Machir mab Ammiel o Lo-debar, a Barzilai y
Gileadiad o Rogelim,
28 A ddygasant welyau, a chawgiau, a
llestri pridd, a gwenith, a haidd, a blawd, a
chras-*yd*, a ffa, a ffacbys, a chras-*bys*,
29 A mêl, ac ymenyn, a defaid, a chaws
gwartheg, i Dafydd, ac i'r bobl *oedd* gyd âg
ef, i'w bwytta. Canys dywedasant, Y *mae*
y bobl yn newynog, yn flin hefyd, ac yn
sychedig yn yr anialwch.

PENNOD XVIII.

1 *Dafydd yn edrych ar y lluoedd yn myned allan, ac yn rhoddi gorchymyn y'nghylch Absalom.* 6 *Lladdfa fawr ar yr Israeliaid y'nghoed Ephraim.* 9 *Absalom y'nghrôg wrth ei wallt mewn derwen; a Joab yn ei ladd ef, ac yn ei fwrw mewn pydew.* 18 *Lle Absalom.* 19 *Ahimaas a Chusi yn dwyn newyddion i Dafydd.* 33 *Dafydd yn galaru am Absalom.*

A DAFYDD a gyfrifodd y bobl *oedd* gyd
âg ef, ac a osododd arnynt hwy filwriaid
a channwriaid.
2 A Dafydd a anfonodd o'r bobl y drydedd
ran dan law Joab, a'r drydedd ran dan law
Abisai mab Serfiah, brawd Joab, a'r drydedd
ran dan law Ittai y Gethiad. A'r brenhin
a ddywedodd wrth y bobl, Gan fyned yr âf
finnau hefyd gyd â chwi.
3 Ond y bobl a attebodd, Nid âi di allan:
canys os gan ffoi y ffown ni, ni osodant hwy
eu meddwl arnom ni; ac os bydd marw ein
hanner ni, ni osodant *eu* meddwl arnom:
ond yn awr *yr ydwyt ti* fel deng mil o honom
ni: yn awr gan hynny gwell *yw* i ti fod i'n
cynnorthwyo ni o'r ddinas.
4 A dywedodd y brenhin wrthynt hwy,
Gwnaf yr hyn fyddo da yn eich golwg chwi.
A'r brenhin a safodd ger llaw y porth; a'r
holl bobl a aethant allan yn gannoedd ac yn
filoedd.
5 A'r brenhin a orchymynodd i Joab, ac
Abisai, ac Ittai, gan ddywedyd, *Byddwch*
esmwyth, er fy mwyn i, wrth y llangc Absalom.
A'r holl bobl a glywsant pan orchymynodd
y brenhin i'r holl flaenoriaid yn achos
Absalom.
6 ¶ Felly yr aeth y bobl i'r maes i gyfarfod
Israel: a'r rhyfel fu y'nghoed Ephraim.
7 Ac yno y lladdwyd pobl Israel o flaen
gweision Dafydd; ac yno y bu lladdfa fawr
y dwthwn hwnnw, *sef* ugain mil.
8 Canys y rhyfel oedd yno wedi gwasgaru
ar hyd wyneb yr holl wlad: a'r coed a ddifethodd
fwy o'r bobl nag a ddifethodd y
cleddyf y diwrnod hwnnw.
9 ¶ Ac Absalom a gyfarfu â gweision Dafydd
yn *eu* hwyneb. Ac Absalom oedd yn
marchogaeth ar ful, a'r mul a aeth dan dewfrig
derwen fawr, a'i ben ef a lynodd yn y
dderwen: felly yr oedd efe rhwng y nefoedd
a'r ddaear; a'r mul *oedd* dano ef a aeth
ymaith.
10 A rhyw un a ganfu *hynny*, ac a fynegodd
i Joab, ac a ddywedodd, Wele, gwelais Absalom
y'nghrog mewn derwen.
11 A dywedodd Joab wrth y gwr oedd yn
mynegi iddo, Ac wele, ti a'*i* gwelaist *ef;*
paham nas tarewaist ef yno i'r llawr, ac arnaf
fi roddi i ti ddeg *sicl* o arian, ac un gwregys?
12 A dywedodd y gwr wrth Joab, Pe cawn
bwyso ar fy llaw fil *o siclau* arian, nid estynwn
fy llaw yn erbyn mab y brenhin: canys
gorchymynodd y brenhin lle y clywsom ni
wrthyt ti, ac wrth Abisai, ac wrth Ittai, gan
ddywedyd, Gwyliwch *gyffwrdd* o neb â'r
llangc Absalom.
13 Os amgen, mi a wnaethwn ffalster yn
erbyn fy einioes: canys nid oes dim yn guddiedig
oddi wrth y brenhin; tithau hefyd a
safasit yn *fy* erbyn.
14 Yna y dywedodd Joab, nid arhoaf fel
hyn gyd â thi. Ac efe a gymmerth dair o
biccellau yn ei law, ac a'u brathodd trwy
galon Absalom, ac efe etto yn fyw y'nghanol
y dderwen.
15 A'r deg llangc *y rhai* oedd yn dwyn
arfau Joab a amgylchynasant, ac a darawsant
Absalom, ac a'i lladdasant ef.
16 A Joab a udganodd mewn udgorn; a'r
bobl a ddychwelodd o erlid ar ol Israel:
canys Joab a attaliodd y bobl.
17 A hwy a gymmerasant Absalom, ac a'i
bwriasant ef mewn ffos fawr yn y coed, ac
a osodasant arno garnedd gerrig fawr iawn:
a holl Israel a ffoisant bob un i'w babell.
18 ¶ Ac Absalom a gymmerasai ac a osodasai
iddo yn ei fywyd golofn, yn nyffryn y
brenhin: canys efe a ddywedodd, Nid *oes*
fab gennyf i wneuthur coffa am fy enw:
ac efe a alwodd y golofn ar ei enw ei hun.
A hi a elwir Lle Absalom, hyd y dydd hwn.
19 ¶ Yna Ahimaas mab Sadoc a ddywedodd,
Gâd i mi redeg yn awr, a mynegi i'r
brenhin, ddarfod i'r ARGLWYDD ei ddial ef
ar ei elynion.
20 A Joab a ddywedodd wrtho ef, Ni *byddi*
di yn genhadwr y dydd hwn, eithr mynegi
ddiwrnod arall: ond heddyw ni byddi di
gennad, o herwydd marw mab y brenhin.
21 Yna y dywedodd Joab wrth Cusi, Dos,
dywed i'r brenhin yr hyn a welaist. A Chusi
a ymgrymmodd i Joab, ac a redodd.
22 Yna Ahimaas mab Sadoc a ddywedodd
eilwaith wrth Joab, Beth bynnag a fyddo,
gâd i minnau, attolwg, redeg ar ol Cusi.
A dywedodd Joab, I ba beth y rhedi di, fy
mab, gan nad *oes* gennyt gennadwriaeth
addas?
23 Ond beth bynnag a fyddo (*eb efe*) gâd
i mi redeg. A dywedodd yntau wrtho, Rhed.
Felly Ahimaas a redodd ar hyd y gwastadedd,
ac a aeth heibio i Cusi.
24 A Dafydd oedd yn eistedd rhwng y ddau
borth: a'r gwyliedydd a aeth ar nen y porth
ar y mur, ac a ddyrchafodd ei lygaid, ac a
edrychodd; ac wele, wr yn rhedeg ei hunan.
25 A'r gwyliedydd a waeddodd, ac a fyneg-

odd i'r brenhin. A'r brenhin a ddywedodd,
Os ei hun *y mae* efe, cennadwriaeth *sydd*
yn ei enau ef. Ac efe a ddaeth yn fuan,
ac a nesâodd.
26 A'r gwyliedydd a ganfu wr arall yn
rhedeg: a'r gwyliedydd a alwodd ar y porthor,
ac a ddywedodd, Wele, wr *arall* yn rhedeg
ei hunan. A dywedodd y brenhin, Hwn
hefyd sydd gennad.
27 A'r gwyliedydd a ddywedodd, Yr ydwyf
fi yn gweled rhediad y blaenaf fel rhediad
Ahimaas mab Sadoc. A dywedodd y brenhin,
Gwr da *yw* hwnnw, ac â chennadwriaeth
dda y daw efe.
28 Ac Ahimaas a alwodd, ac a ddywedodd
wrth y brenhin, Heddwch: ac a ymgrymmodd
i lawr ar ei wyneb ger bron y brenhin,
ac a ddywedodd, Bendigedig *fyddo* yr ARGLWYDD
dy DDUW, yr hwn a warchaeodd
ar y gwŷr a gyfodasant eu llaw yn erbyn
fy arglwydd frenhin.
29 A'r brenhin a ddywedodd, Ai dïangol
y llangc Absalom? A dywedodd Ahimaas,
Gwelais gythrwfl mawr, pan anfonodd Joab
was y brenhin, a'th was dithau, ond ni
wybûm i beth *ydoedd*.
30 A'r brenhin a ddywedodd, Tro heibio;
sâf yma. Ac efe a drodd heibio, ac a safodd.
31 Ac wele, Cusi a ddaeth. A dywedodd
Cusi, Cennadwri, arglwydd frenhin: canys
yr ARGLWYDD a'th ddïalodd di heddyw ar
bawb a'r a ymgyfododd i'th erbyn.
32 A dywedodd y brenhin wrth Cusi, A
ddïangodd y llangc Absalom? A dywedodd
Cusi, Fel y llangc hwnnw y byddo gelynion
fy arglwydd frenhin, a'r holl rai a ymgyfodant
i'th erbyn di er niwed *i ti*.
33 ¶ A'r brenhin a gyffrôdd, ac a aeth i
fynu i ystafell y porth, ac a wylodd: ac fel hyn
y dywedodd efe wrth fyned; O fy mab Absalom,
fy mab, fy mab Absalom: O na buaswn
farw drosot ti, Absalom, fy mab, fy mab.

PENNOD XIX.

1 *Joab yn peri i'r brenhin beidio â galaru.*
9 Yr Israeliaid yn daer am ddwyn y brenhin adref. 11 Dafydd yn anfon at yr offeiriaid i gynhyrfu gwŷr Judah. 18 Simei yn cael ei bardwn; 24 a Mephiboseth ei esgusodi. 32 Barzilai yn cael cennad i fyned adref; a chymmeryd Chimham ei fab ef i dŷ y brenhin. 41 Yr Israeliaid yn ymsennu â gwŷr Judah, am ddwyn y brenhin adref hebddynt hwy.

A MYNEGWYD i Joab, Wele, y brenhin
yn wylo, ac yn galaru am Absalom.
2 A'r fuddugoliaeth *a aeth* y dwthwn hwnnw
yn alar i'r holl bobl: canys clywodd y bobl
y diwrnod hwnnw ddywedyd, dristâu o'r
brenhin am ei fab.
3 A'r bobl a aethant yn lladradaidd y diwrnod
hwnnw i mewn i'r ddinas, fel pobl a
fyddai yn myned yn lladradaidd wedi eu
cywilyddio wrth ffoi o ryfel.
4 Ond y brenhin a orchuddiodd ei wyneb;
a'r brenhin a waeddodd â llef uchel, O fy
mab Absalom, Absalom, fy mab, fy mab.
5 A Joab a ddaeth i mewn i'r tŷ at y brenhin,
ac a ddywedodd, Gwaradwyddaist heddyw
wynebau dy holl weision, y rhai a ymddiffynasant
dy einioes di heddyw, ac einioes dy
feibion a'th ferched, ac einioes dy wragedd,
ac einioes dy ordderchwragedd;
6 Gan garu dy gaseion, a chasâu dy garedigion:
canys dangosaist heddyw nad oedd
ddim gennyt dy dywysogion, na'th weision:
o herwydd mi a wn heddyw, pe Absalom
fuasai byw, a ninnau i gyd yn feirw heddyw,
mai da fuasai *hynny* yn dy olwg di.
7 Cyfod yn awr gan hynny, cerdda allan,
a dywed yn dêg wrth dy weision: canys yr
wyf fi yn tyngu i'r ARGLWYDD, os ti nid
âi allan, nad erys neb gyd â thi y nos hon;
a gwaeth fydd hyn i ti nâ'r holl ddrwg a
ddaeth i'th erbyn di o'th febyd hyd yr awr
hon.
8 Yna y brenhin a gyfododd, ac a eisteddodd
yn y porth. A mynegwyd i'r holl bobl,
gan ddywedyd, Wele y brenhin yn eistedd
yn y porth. A'r holl bobl a ddaethant o
flaen y brenhin: canys Israel a ffoisai bob un
i'w babell.
9 ¶ Ac yr oedd yr holl bobl yn ymryson
trwy holl lwythau Israel, gan ddywedyd,
Y brenhin a'n gwaredodd ni o law ein gelynion,
ac efe a'n gwaredodd ni o law y Philistiaid;
ac yn awr efe a ffôdd o'r wlad rhag
Absalom.
10 Ac Absalom, yr hwn a enneiniasom ni
arnom, a fu farw mewn rhyfel: ac yn awr
paham yr ydych heb sôn am gyrchu y brenhin
drachefn?
11 ¶ A'r brenhin Dafydd a anfonodd at
Sadoc ac at Abïathar yr offeiriaid, gan ddywedyd,
Lleferwch wrth henuriaid Judah,
gan ddywedyd, Paham yr ydych chwi olaf
i ddwyn y brenhin yn ei ol i'w dŷ? canys
gair holl Israel a ddaeth at y brenhin, hyd
ei dŷ.
12 Fy mrodyr *ydych* chwi; fy asgwrn a'm
cnawd *ydych* chwi: paham gan hynny yr
ydych yn olaf i ddwyn y brenhin adref?
13 Dywedwch hefyd wrth Amasa, Onid fy
asgwrn i a'm cnawd *wyt* ti? Fel hyn y gwnelo
DUW i mi, ac fel hyn y chwanego, onid
tywysog y llu fyddi di ger fy mron i yn lle
Joab byth.
14 Ac efe a drodd galon holl wŷr Judah,
fel *calon* un gwr; a hwy a anfonasant at y
brenhin, *gan ddywedyd*, Dychwel di a'th
holl weision.
15 Felly y brenhin a ddychwelodd, ac a
ddaeth i'r Iorddonen. A Judah a ddaeth i
Gilgal, i fyned i gyfarfod â'r brenhin, i
ddwyn y brenhin dros yr Iorddonen.
16 ¶ A Simei mab Gera, mab Jemini, yr
hwn *oedd* o Bahurim, a frysiodd, ac a ddaeth
i waered gyd â gwŷr Judah, i gyfarfod â'r
brenhin Dafydd.
17 A mil o wŷr o Benjamin *oedd* gyd âg ef;
Siba hefyd gwas tŷ Saul, a'i bymtheng mab
a'i ugain gwas gyd âg ef: a hwy a aethant
dros yr Iorddonen, o flaen y brenhin.
18 Ac ysgraff a aeth drosodd i ddwyn tylwyth
y brenhin, ac i wneuthur yr hyn
fyddai da yn ei olwg ef. A Simei mab Gera
a syrthiodd ger bron y brenhin, pan ddaeth
efe dros yr Iorddonen;
19 Ac a ddywedodd wrth y brenhin, Na
ddannoded fy arglwydd i mi anwiredd, ac
na chofia yr hyn a wnaeth dy was yn anwir
y dydd yr aeth fy arglwydd frenhin o Jerusalem,
i osod o'r brenhin *hynny* at ei galon.
20 Canys dy was sydd yn cydnabod bechu
o honof fi: ac wele, deuthum heddyw yn
gyntaf o holl dŷ Joseph, i ddyfod i waered
i gyfarfod â'm harglwydd frenhin.
21 Ac Abisai mab Serfiah a attebodd, ac
a ddywedodd, Ai o herwydd hyn ni roddir
Simei i farwolaeth, am iddo felldithio enneiniog
yr ARGLWYDD?
22 A dywedodd Dafydd, Beth *sydd* i mi
a wnelwyf â chwi, meibion Serfiah, fel y
byddych i mi yn wrthwynebwyr heddyw?
a roddir i farwolaeth heddyw neb yn Israel?

canys oni wn i, mai heddyw yr *ydwyf* fi yn
frenhin ar Israel?
23 A'r brenhin a ddywedodd wrth Simei,
Ni byddi di farw: a'r brenhin a dyngodd
wrtho ef.
24 ¶ Mephiboseth mab Saul hefyd a ddaeth
i waered i gyfarfod â'r brenhin; ac ni olch-
asai efe ei draed, ac ni thorrasai ei farf, ac ni
olchasai ei ddillad, er y dydd yr aethai y
brenhin hyd y dydd y daeth efe *drachefn*
mewn heddwch.
25 A phan ddaeth efe i Jerusalem i gyfarfod
â'r brenhin, yna y dywedodd y brenhin
wrtho ef, Paham nad aethost ti gyd â mi,
Mephiboseth?
26 Ac efe a ddywedodd, Fy arglwydd fren-
hin, fy ngwas a'm twyllodd i: canys dywed-
odd dy was, Cyfrwyaf i mi asyn, fel y march-
ogwyf arno, ac yr elwyf at y brenhin; o
herwydd cloff *yw* dy was.
27 Ac efe a enllibiodd dy was wrth fy
arglwydd frenhin; ond fy arglwydd frenhin
sydd fel angel Duw: am hynny gwna *yr*
hyn fyddo da yn dy olwg.
28 Canys nid oedd holl dŷ fy nhad i ond
dynion meirw ger bron fy arglwydd y bren-
hin; etto tydi a osodaist dy was ym mhlith
y rhai oedd yn bwytta ar dy fwrdd dy hun:
pa gyfiawnder gan hynny sydd i mi bellach
i waeddi mwy ar y brenhin?
29 A'r brenhin a ddywedodd wrtho, I ba
beth yr adroddi dy fatterion ym mhellach?
dywedais, Ti a Siba rhennwch y tir.
30 A Mephiboseth a ddywedodd wrth y
brenhin, Ië, cymmered efe y cwbl, gan ddy-
fod fy arglwydd frenhin i'w dŷ mewn hedd-
wch.
31 ¶ A Barzilai y Gileadiad a ddaeth i waer-
ed o Rogelim, ac a aeth dros yr Iorddonen
gyd â'r brenhin, i'w hebrwng ef dros yr
Iorddonen.
32 A Barzilai *oedd* hen iawn, yn fab ped-
war ugain mlwydd: efe oedd yn darparu
lluniaeth i'r brenhin tra yr ydoedd efe ym
Mahanaim; canys gwr mawr iawn *oedd*
efe.
33 A'r brenhin a ddywedodd wrth Barzilai,
Tyred drosodd gyd â mi, a mi a'th borthaf
di gyd â mi yn Jerusalem.
34 A Barzilai a ddywedodd wrth y brenhin,
Pa faint *yw* dyddiau blynyddoedd fy einioes
i, fel yr elwn i fynu gyd â'r brenhin i Jeru-
salem?
35 Mab pedwar ugain mlwydd *ydwyf* fi
heddyw: a wn i ragoriaeth rhwng da a
drwg? a ddichon dy was di archwaethu yr
hyn a fwyttâf, neu yr hyn a yfaf? a glywaf
fi bellach lais cerddorion a cherddoresau?
paham gan hynny y bydd dy was mwyach
yn faich ar fy arglwydd frenhin?
36 Dy was a â ychydig tu hwnt i'r Ior-
ddonen gyd â'r brenhin: a phaham y talai y
brenhin i mi gyfryw daledigaeth?
37 Gâd, attolwg, i'th was ddychwelyd yn fy
ol, fel y byddwyf marw yn fy ninas fy hun,
ac fel y'm cladder ym meddrod fy nhad a'm
mam: ac wele, Chimham dy was, efe a â
drosodd gyd â'm harglwydd frenhin, a gwna
iddo yr hyn *fyddo* da yn dy olwg.
38 A dywedodd y brenhin, Chimham a â
gyd â mi, a mi a wnaf iddo ef yr hyn *fyddo*
da yn dy olwg di: a pheth bynnag a erfyn-
iech di arnaf fi, mi a'i gwnaf erot.
39 A'r holl bobl a aethant dros yr Ior-
ddonen. Y brenhin hefyd a aeth drosodd:
a'r brenhin a gusanodd Barzilai, ac a'i ben-
dithiodd ef; ac efe a ddychwelodd i'w fangre
ei hun.
40 Yna y brenhin a aeth i Gilgal, a Chim-
ham a aeth gyd âg ef. A holl bobl Judah a
hebryngasant y brenhin, a hanner pobl
Israel hefyd.
41 ¶ Ac wele, holl wŷr Israel a ddaethant
at y brenhin, ac a ddywedasant wrth y bren-
hin, Paham y lladrattâodd ein brodyr ni,
gwŷr Judah, dydi, ac y dygasant y bren-
hin a'i dylwyth dros yr Iorddonen, a holl
wŷr Dafydd gyd âg ef?
42 Ac attebodd holl wŷr Judah i wŷr
Israel, Oblegid câr agos *yw* y brenhin i ni:
paham gan hynny y digiasoch chwi am y
peth hyn? a fwyttasom ni *ddim* ar *draul*
y brenhin? neu a anrhegodd efe ni âg
anrheg?
43 A gwŷr Israel a attebasant wŷr Judah,
ac a ddywedasant, Deg rhan *sydd* i ni yn y
brenhin; hefyd *y mae* i ni yn Dafydd fwy
nag i chwi: paham gan hynny y diystyraist
fi? onid myfi a ddywedais yn gyntaf am
gyrchu adref fy mrenhin? Ac ymadrodd
gwŷr Judah oedd galettach nag ymadrodd
gwŷr Israel.

PENNOD XX.

1 *Seba, o achos yr ymrafael, yn codi plaid yn Israel.* 3 *Deg gordderchwraig Dafydd mewn carchar tragywyddol.* 4 *Gwneuthur Amasa yn bennaeth ar Judah; a Joab yn ei ladd ef.* 14 *Joab yn erlid Seba i Abel.* 16 *Gwraig ddoeth yn achub y ddinas, trwy dorri pen Seba.* 23 *Swyddogion Dafydd.*

AC yno y digwyddodd bod gwr i'r fall,
a'i enw Seba, mab Bichri, gwr o Jemini;
ac efe a udganodd mewn udgorn, ac a ddy-
wedodd, Nid oes i ni ddim rhan yn Dafydd,
nac etifeddiaeth i ni ym mab Jesse: pawb
i'w babell, O Israel.
2 Felly holl wŷr Israel a aethant i fynu
oddi ar ol Dafydd, ar ol Seba mab Bichri:
ond gwŷr Judah a lynasant wrth eu brenhin,
o'r Iorddonen hyd Jerusalem.
3 ¶ A daeth Dafydd i'w dŷ ei hun i Jeru-
salem; a'r brenhin a gymmerth y deg gor-
dderchwraig a adawsai efe i gadw y tŷ, ac
a'u rhoddes hwynt *mewn* cadwraeth, ac a'u
porthodd hwynt; ond nid aeth efe i mewn
attynt hwy: eithr buant yn rhwym hyd
ddydd eu marwolaeth, yn byw mewn gweddw-
dod.
4 ¶ Yna y dywedodd y brenhin wrth A-
masa, Cynnull i mi wŷr Judah *erbyn* y tryd-
ydd dydd; a bydd dithau yma.
5 Felly Amasa a aeth i gynnull Judah: ond
efe a drigodd yn hŵy na'r amser terfynedig
a osodasai efe iddo.
6 A dywedodd Dafydd wrth Abisai, Seba
mab Bichri a'n dryga ni yn waeth nag
Absalom: cymmer di weision dy arglwydd,
ac erlid ar ei ol ef, rhag iddo gael y dinas-
oedd caerog, ac ymachub *o'n golwg* ni.
7 A gwŷr Joab, a'r Cerethiaid, y Pelethiaid
hefyd, a'r holl gedyrn, a aethant ar ei ol ef;
ac a aethant allan o Jerusalem, i erlid ar ol
Seba mab Bichri.
8 *Pan oeddynt* hwy wrth y maen mawr
sydd yn Gibeon, Amasa a aeth o'u blaen
hwynt. A Joab oedd wedi gwregysu ei
gochl oedd am dano, ac arni *yr oedd*
gwregys *â* chleddyf wedi ei rwymo ar ei
lwynau ef yn ei wain; a phan gerddai efe, *y*
cleddyf a syrthiai.
9 A dywedodd Joab wrth Amasa, *A wyt* ti
yn llawen, fy mrawd? A llaw ddehau Joab
a ymaflodd ym marf Amasa i'w gusanu ef.
10 Ond ni ddaliodd Amasa ar y cleddyf
oedd yn llaw Joab: felly efe a'i tarawodd ef

âg ef dan y bummed *ais*, ac a ollyngodd ei berfedd ef i'r llawr, ac nid ail darawodd ef; ac efe a fu farw. Felly Joab ac Abisai ei frawd a ganlynodd ar ol Seba mab Bichri.

11 Ac un o weision Joab oedd yn sefyll yn ei ymyl ef, ac a ddywedodd, Pwy bynnag a ewyllysio *yn dda* i Joab, a phwy bynnag *sydd* gyd â Dafydd, *eled* ar ol Joab.

12 Ac Amasa oedd yn ymdrybaeddu mewn gwaed y'nghanol y brif-ffordd. A phan welodd y gŵr yr holl bobl yn sefyll, efe a symmudodd Amasa oddi ar y brif-ffordd i'r maes, ac a daflodd gadach arno, pan welodd efe bawb a'r oedd yn dyfod atto ef yn sefyll.

13 Pan symmudwyd ef oddi ar y brif-ffordd, yr holl wŷr a aethant ar ol Joab, i erlid ar ol Seba mab Bichri.

14 ¶ Ac efe a dramwyodd trwy holl lwythau Israel i Abel, ac i Beth-maachah, ac i holl *leoedd* Berim: a hwy a ymgasglasant, ac a aethant ar ei ol ef.

15 Felly y daethant hwy, ac a warchaeasant arno ef yn Abel Beth-maachah, ac a fwriasant glawdd yn erbyn y ddinas, *yr hon* a safodd ar y rhagfur: a'r holl bobl y rhai *oedd* gyd â Joab oedd yn curo y mur, i'w fwrw i lawr.

16 ¶ Yna gwraig ddoeth o'r ddinas a lefodd, Clywch, clywch: dywedwch, attolwg, wrth Joab, Nesâ hyd yma, fel yr ymddiddanwyf â thi.

17 Pan nesâodd efe atti hi, y wraig a ddywedodd, Ai ti *yw* Joab? Dywedodd yntau, *Iè*, myfi. A hi a ddywedodd wrtho ef, Gwrando eiriau dy law-forwyn. Dywedodd yntau, Yr ydwyf yn gwrando.

18 Yna hi a ddywedodd, Hwy a lefarent gynt, gan ddywedyd, Diau yr ymofynant âg Abel: ac felly y dibennent.

19 Myfi wyf un *o* heddychol ffyddloniaid Israel: yr wyt ti yn ceisio difetha dinas a mam yn Israel: paham y difethi di etifeddiaeth yr ARGLWYDD?

20 A Joab a attebodd ac a ddywedodd, Na atto Duw, na atto Duw, i mi na difetha na dinystrio.

21 Nid felly *y mae* y peth: eithr gŵr o fynydd Ephraim (Seba mab Bichri *dan* ei enw) a ddyrchafodd ei law yn erbyn y brenhin, yn erbyn Dafydd. Rhoddwch ef yn unig, a mi a âf ymaith oddi wrth y ddinas. A dywedodd y wraig wrth Joab, Wele, ei ben ef a fwrir attat ti dros y mur.

22 Yna y wraig o'i doethineb a aeth at yr holl bobl. A hwy a dorrasant ben Seba mab Bichri, ac a'*i* taflasant allan i Joab. Ac efe a udganodd mewn udgorn; a hwy a wasgarwyd oddi wrth y ddinas, bob un i'w babellau. A Joab a ddychwelodd i Jerusalem at y brenhin.

23 ¶ Yna Joab *oedd* ar holl luoedd Israel; a Benaiah mab Jehoiada ar y Cerethiaid, ac ar y Pelethiaid;

24 Ac Adoram *oedd* ar y dreth; a Jehosaphat mab Ahilud yn gofiadur;

25 Sefa hefyd yn ysgrifenydd; a Sadoc ac Abïathar yn offeiriaid;

26 Ira hefyd y Jairiad oedd benllywydd ynghylch Dafydd.

PENNOD XXI.

1 Y tair blynedd newyn, o achos y Gibeoniaid, yn peidio, trwy grogi saith o feibion Saul. 10 Caredigrwydd Rispah tu ag at y marw. 12 Dafydd yn claddu esgyrn Saul a Jonathan: 15 Pedair câd yn erbyn y Philistiaid; lle y lladdodd pedwar o gedyrn Dafydd bedwar o gawri.

A BU newyn yn nyddiau Dafydd dair blynedd olynol. A Dafydd a ymofynodd ger bron yr ARGLWYDD. A'r ARGLWYDD a ddywedodd, O herwydd Saul, ac o herwydd *ei* dŷ gwaedlyd *ef, y mae hyn;* oblegid lladd o hono ef y Gibeoniaid.

2 A'r brenhin a alwodd am y Gibeoniaid, ac a ymddiddanodd â hwynt (a'r Gibeoniaid hynny nid *oeddynt* o feibion Israel, ond o weddill yr Amoriaid; a meibion Israel a dyngasai iddynt hwy: etto Saul a geisiodd eu lladd hwynt, o'i serch i feibion Israel a Judah)

3 A Dafydd a ddywedodd wrth y Gibeoniaid, Beth a wnaf i chwi? ac â pha beth y gwnaf gymmod, fel y bendithioch chwi etifeddiaeth yr ARGLWYDD?

4 A'r Gibeoniaid a ddywedasant wrtho, Ni fynnwn ni nac arian nac aur gan Saul, na chan ei dŷ ef; ac ni fynnwn ni ladd neb yn Israel. Ac efe a ddywedodd, Yr hyn a ddywedoch chwi, a wnaf i chwi.

5 A hwy a ddywedasant wrth y brenhin, Y gŵr a'n difethodd ni, ac a fwriadodd i'n herbyn ni, i'n dinystrio ni rhag aros yn un o derfynau Israel,

6 Rhodder i ni saith o wŷr o'i feibion ef, fel y crogom ni hwynt i'r ARGLWYDD yn Gibeah Saul, dewisedig yr ARGLWYDD. A dywedodd y brenhin, Myfi a'*u* rhoddaf.

7 Ond y brenhin a arbedodd Mephiboseth, mab Jonathan, mab Saul, o herwydd llw yr ARGLWYDD yr hwn *oedd* rhyngddynt hwy, rhwng Dafydd a Jonathan mab Saul.

8 Ond y brenhin a gymmerth ddau fab Rispah merch Aiah, y rhai a ymddûg hi i Saul, *sef* Armoni a Mephiboseth; a phùm mab Michal merch Saul, y rhai a blantodd hi i Adriel mab Barzilai y Maholathiad:

9 Ac efe a'u rhoddes hwynt yn llaw y Gibeoniaid; a hwy a'u crogasant hwy yn y mynydd ger bron yr ARGLWYDD: a'r saith hyn a gyd-gwympasant, ac a roddwyd i farwolaeth yn y dyddiau cyntaf o'r cynhauaf, yn nechreuad cynhauaf yr haidd.

10 ¶ A Rispah merch Aiah a gymmerth sachliain, a hi a'i hestynodd ef iddi ar y graig, o ddechre y cynhauaf nes diferu dwfr arnynt hwy o'r nefoedd, ac ni adawodd hi i ehediaid y nefoedd orphwys arnynt hwy y dydd, na bwystfil y maes liw nos.

11 A mynegwyd i Dafydd yr hyn a wnaethai Rispah merch Aiah, gordderchwraig Saul.

12 ¶ A Dafydd a aeth ac a ddug esgyrn Saul, ac esgyrn Jonathan ei fab, oddi wrth berchenogion Jabes Gilead, y rhai a'u lladrattasent hwy o heol Bethsan, yr hon y crogasai y Philistiaid hwynt ynddi, y dydd y lladdodd y Philistiaid Saul yn Gilboa.

13 Ac efe a ddug i fynu oddi yno esgyrn Saul, ac esgyrn Jonathan ei fab; a hwy a gasglasant esgyrn y rhai a grogasid.

14 A hwy a gladdasant esgyrn Saul a Jonathan ei fab y'ngwlad Benjamin, yn Sela, ym meddrod Cis ei dad: a hwy a wnaethant yr hyn oll a orchymynasai y brenhin. A bu Duw foddlawn i'r wlad ar ol hyn.

15 ¶ A bu eilwaith ryfel rhwng y Philistiaid ac Israel; a Dafydd a aeth i waered a'i weision gyd âg ef, ac a ymladdasant â'r Philistiaid. A diffygiodd Dafydd.

16 Ac Isbibenob, yr hwn *oedd* o feibion y cawr (a phwys ei waywffon yn dri chan *sicl* o bres) ac wedi ei wregysu â *chleddyf* newydd, a feddyliodd ladd Dafydd.

17 Ond Abisai mab Serfiah a'i helpiodd ef, ac a darawodd y Philistiad, ac a'i lladdodd

ef. Yna gwŷr Dafydd a dyngasant wrtho ef, gan ddywedyd, Nid âi di allan mwyach gyd â ni i ryfel, rhag i ti ddiffoddi goleuni Israel.

18 Ac ar ol hyn fe fu eilwaith ryfel yn Gob yn erbyn y Philistiaid: yna Sibbechai yr Husiad a laddodd Saph, yr hwn *oedd* o feibion y cawr.

19 A bu etto ryfel yn Gob yn erbyn y Philistiaid; ac Elhanan mab Jaare-oregim, y Bethlehemiad, a darawodd *frawd* Goliath y Gethiad; a phren ei waywffon ef *oedd* fel carfan gwehydd.

20 A bu etto ryfel yn Gath: ac yr oedd gwr corphol, a chwech o fysedd ar bob llaw iddo, a chwech o fysedd ar bob troed iddo, pedwar ar hugain o rifedi; efe hefyd *oedd* fab i'r cawr.

21 Ac efe a ammharchodd Israel; a Jonathan mab Simea, brawd Dafydd, a'i lladdodd ef.

22 Y pedwar hyn a aned i'r cawr yn Gath, ac a gwympasant trwy law Dafydd, a thrwy law ei weision ef.

PENNOD XXII.

Psalm o ddiolchgarwch am alluog ymwared Duw, a'i amryw fendithion.

A DAFYDD a lefarodd wrth yr ARGLWYDD eiriau y gân hon, yn y dydd y gwaredodd yr ARGLWYDD ef o law ei holl elynion, ac o law Saul.

2 Ac efe a ddywedodd, Yr ARGLWYDD *yw* fy nghraig, a'm hymddiffynfa, a'm gwaredydd i;

3 Duw fy nghraig, ynddo ef yr ymddiriedaf: fy nharian, a chorn fy iachawdwriaeth, fy uchel-dŵr a'm noddfa, fy achubwr; rhag trais y'm hachubaist.

4 Galwaf ar yr ARGLWYDD canmoladwy: felly y'm cedwir rhag fy ngelynion.

5 Canys gofidion angau a'm cylchynasant; afonydd y fall a'm dychrynasant i.

6 Doluriau uffern a'm hamgylchynasant; maglau angau a'm rhagflaenasant.

7 Yn fy nghyfyngdra y gelwais ar yr ARGLWYDD, ac y gwaeddais ar fy NUW: ac efe a glybu fy llef o'i deml, a'm gwaedd *a aeth* i'w glustiau ef.

8 Yna y cynhyrfodd ac y crynodd y ddaear: seiliau y nefoedd a gyffroisant ac a ymsiglasant, am iddo ef ddigio.

9 Dyrchafodd mŵg o'i ffroenau ef, a thân o'i enau ef a ysodd: glo a ennynasant ganddo ef.

10 Efe a ogwyddodd y nefoedd, ac a ddisgynodd; a thywyllwch *oedd* dan ei draed ef.

11 Marchogodd efe hefyd ar y cerub, ac a ehedodd: Ie, efe a welwyd ar adenydd y gwynt.

12 Efe a osododd y tywyllwch yn bebyll o'i amgylch; *sef* casgliad y dyfroedd, a thewgymmylau yr awyr.

13 Gan y disgleirdeb ger ei fron ef yr ennynodd y marwor tanllyd.

14 Yr ARGLWYDD a daranodd o'r nefoedd, a'r Goruchaf a roddes ei lef.

15 Ac efe a anfonodd *ei* saethau, ac a'u gwasgarodd hwynt; mellt, ac a'u drylliodd hwynt.

16 Gwaelodion y môr a ymddangosodd, *a* seiliau y byd a ddinoethwyd, gan gerydd yr ARGLWYDD, *a* chan chwythad anadl ei ffroenau ef.

17 Efe a anfonodd oddi uchod; cymmerodd fi; tynnodd fi o ddyfroedd lawer.

18 Gwaredodd fi rhag fy ngelyn cadarn, *a* rhag fy nghaseion; am eu bod yn drech na mi.

19 Achubasant fy mlaen yn nydd fy ngofid: ond yr ARGLWYDD oedd gynnaliad i mi.

20 Efe a'm dug i ehangder: efe a'm gwaredodd i, am iddo ymhoffi ynof.

21 Yr ARGLWYDD a'm gobrwyodd yn ol fy nghyfiawnder: yn ol glendid fy nwylaw y talodd efe i mi.

22 Canys mi a gedwais ffyrdd yr ARGLWYDD, ac ni chiliais yn annuwiol oddi wrth fy NUW.

23 O herwydd ei holl farnedigaethau ef *oedd* ger fy mron i: ac oddi wrth ei ddeddfau ni chiliais i.

24 Bûm hefyd berffaith ger ei fron ef; ac ymgedwais rhag fy anwiredd.

25 A'r ARGLWYDD a'm gobrwyodd innau yn ol fy nghyfiawnder; yn ol fy nglendid o flaen ei lygaid ef.

26 A'r trugarog y gwnai drugaredd; â'r gwr perffaith y gwnai berffeithrwydd.

27 A'r glân y gwnai lendid; ac â'r cyndyn yr ymgyndynni.

28 Y bobl gystuddiedig a waredi: ond *y mae* dy lygaid ar y rhai uchel, i'*w* darostwng.

29 Canys ti *yw* fy nghanwyll i, O ARGLWYDD; a'r ARGLWYDD a lewyrcha fy nhywyllwch.

30 Oblegid ynot ti y rhedaf trwy fyddin: trwy fy NUW y llammaf dros fur.

31 DUW *sydd* berffaith ei ffordd; ymadrodd yr ARGLWYDD *sydd* buredig: tarian *yw* efe i bawb a ymddiriedant ynddo.

32 Canys pwy *sydd* DDUW, heb law yr ARGLWYDD? a phwy *sydd* graig, eithr ein DUW ni?

33 DUW *yw* fy nghadernid *a'm* nerth; ac a rwyddhâodd fy ffordd i yn berffaith.

34 Efe sydd yn gwneuthur fy nhraed fel *traed* ewigod; ac efe sydd yn fy ngosod ar fy uchelfäoedd.

35 Efe sydd yn dysgu fy nwylaw i ryfel; fel y dryllir bwa dur *yn* fy mreichiau.

36 Rhoddaist hefyd i mi darian dy iachawdwriaeth; ac â'th fwynder y lliosogaist fi.

37 Ehengaist fy ngherddediad danaf; fel na lithrodd fy sodlau.

38 Erlidiais fy ngelynion, a difethais hwynt; ac ni ddychwelais nes eu difa hwynt.

39 Difëais hwynt hefyd, a thrywenais hwynt, fel na chyfodent; a hwy a syrthiasant dan fy nhraed i.

40 Canys ti a'm gwregysaist i â nerth i ryfel: y rhai a ymgyfodent i'm herbyn, a ddarostyngaist danaf.

41 Rhoddaist hefyd i mi warrau fy ngelynion; fel y difethwn fy nghaseion.

42 Disgwyliasant, ond nid *oedd* achubydd; *sef* am yr ARGLWYDD, ond nid attebodd hwynt.

43 Yna y maluriais hwynt fel llwch y ddaear; melais hwynt fel tom yr heolydd, *a* thaenais hwynt.

44 Gwaredaist fi rhag cynhennau fy mhobl; cedwaist fi yn ben *ar* genhedloedd: pobl nid adnabûm a'm gwasanaethant.

45 Meibion dieithr a gymmerant arnynt ymddarostwng i mi: pan glywant, gwrandawant arnaf fi.

46 Meibion dieithr a ballant, ac a ddychrynant o'u carchardai.

47 Byw fyddo yr ARGLWYDD, a bendigedig *fyddo* fy nghraig; a dyrchafer DUW, craig fy iachawdwriaeth.

48 DUW sydd yn fy nial i, ac sydd yn darostwng pobloedd danaf fi,

49 Ac sydd yn fy nhywys i o blith fy ngelynion: ti hefyd a'm dyrchefaist uwch law y rhai a gyfodent i'm herbyn; rhag y gwr traws y'm hachubaist i.
50 Am hynny y moliannaf di, O ARGLWYDD, ym mhlith y cenhedloedd, ac y canaf i'th enw.
51 *Efe sydd* dŵr iachawdwriaeth i'w frenhin; ac yn gwneuthur trugaredd i'w enneiniog, i Dafydd, ac i'w had yn dragywydd.

PENNOD XXIII.

1 *Dafydd yn ei eiriau diweddaf yn dangos fod ei ffydd ef yn addewidion Duw tu hwnt i bob deall dynol.* 6 *Anghyffelyb gyflwr yr annuwiol.* 8 *Enwau cedyrn Dafydd.*

DYMA eiriau diweddaf Dafydd. Dywedodd Dafydd mab Jesse, a dywedodd y gwr a osodwyd yn uchel, enneiniog Duw Jacob, a pheraidd ganiadydd Israel;
2 Yspryd yr ARGLWYDD a lefarodd ynof fi, a'i ymadrodd ef *oedd* ar fy nhafod.
3 Duw Israel a ddywedodd wrthyf fi, Craig Israel a ddywedodd, *Bydded* llywodraethwr ar ddynion yn gyfiawn, yn llywodraethu *mewn* ofn Duw:
4 Ac *efe a fydd* fel y bore-oleuni, pan gyfodo haul foregwaith heb gymmylau: *fel* eginyn *a dyf* o'r ddaear, gan lewyrchiad yn ol gwlaw.
5 Er nad *yw* fy nhŷ i felly gyd â Duw; etto cyfammod tragywyddol a wnaeth efe â mi, wedi ei luniaethu yn hollol ac yn sicr; canys fy holl iachawdwriaeth, a'*m* holl ddymuniad *yw*, er nad yw yn peri *iddo* flaguro.
6 ¶ A'r anwir *fyddant* oll fel drain wedi eu bwrw heibio: canys mewn llaw nis cymmerir hwynt.
7 Ond y gwr a gyffyrddo â hwynt a ddiffynnir â haiarn, ac â phaladr gwaywffon; ac â thân y llosgir hwynt yn *eu* lle.
8 ¶ Dyma enwau y cedyrn oedd gan Dafydd. Y Taehmoniad a eisteddai yn y gadair, yn bennaeth y tywysogion (hwnnw *oedd* Adino yr Esniad) *efe a ruthrodd* yn erbyn wyth cant, y rhai a laddodd efe ar unwaith.
9 Ac ar ei ol ef *yr oedd* Eleazar mab Dodo, mab Ahohi, *ym mhlith* y tri cedyrn, gyd â Dafydd, pan ddifenwasant hwy y Philistiaid a ymgynnullasent yno i ryfel, a phan aeth gwŷr Israel ymaith.
10 Efe a gyfododd, ac a darawodd ar y Philistiaid, nes diffygio ei law ef, a glynu o'i law ef wrth y cleddyf: a'r ARGLWYDD a wnaeth iachawdwriaeth mawr y diwrnod hwnnw; a'r bobl a ddychwelasant ar ei ol ef yn unig i anrheithio.
11 Ac ar ei ol ef *yr oedd* Sammah mab Age yr Harariad. A'r Philistiaid a ymgynnullasant yn dorf; ac yr oedd yno ran o'r maes yn llawn o ffacbys: a'r bobl a ffôdd o flaen y Philistiaid.
12 Ond efe a safodd yng'hanol y rhandir, ac a'u hachubodd, ac a laddodd y Philistiaid. Felly y gwnaeth yr ARGLWYDD ymwared mawr.
13 A thri o'r deg pennaeth ar hugain a ddisgynasant, ac a ddaethant y cynhauaf at Dafydd i ogof Adùlam: a thorf y Philistiaid oedd yn gwersyllu yn nyffryn Rephaim.
14 A Dafydd *oedd* yna mewn ymddiffynfa; a sefyllfa y Philistiaid *ydoedd* yna yn Bethlehem.
15 A blysiodd Dafydd, a dywedodd, Pwy a'm dïoda i â dwfr o bydew Bethlehem, yr hwn *sydd* wrth y porth?
16 A'r tri chedyrn a ruthrasant trwy wersyll y Philistiaid, ac a dynnasant ddwfr o bydew Bethlehem, yr hwn *oedd* wrth y porth, ac a'*i* cymmerasant hefyd, ac a'*i* dygasant at Dafydd: ond ni fynnai efe ei yfed, eithr efe a'i dïod-offrymmodd ef i'r ARGLWYDD;
17 Ac a ddywedodd, Na atto yr ARGLWYDD i mi wneuthur hyn: *onid* gwaed y gwŷr a aethant mewn *enbydrwydd* am eu heinioes *yw* hwn? Am hynny ni fynnai efe ei yfed. Hyn a wnaeth y tri chedyrn hynny.
18 Ac Abisai brawd Joab, mab Serfiah, *oedd* bennaf o'r tri. Ac efe a gyfododd ei waywffon yn erbyn tri chant, *ac a'u* lladdodd *hwynt:* ac iddo ef *yr oedd* yr enw ym mhlith y tri.
19 Onid anrhydeddusaf *oedd efe* o'r tri? a bu iddynt yn dywysog: etto ni chyrhaeddodd efe y tri *cyntaf.*
20 A Benaiah mab Jehoiada, mab gwr grymmus o Cabseel, aml ei weithredoedd, efe a laddodd ddau o gedyrn Moab; ac efe a aeth i waered, ac a laddodd lew mewn pydew yn amser eira.
21 Ac efe a darawodd Aipht-ddyn, gwr golygus *o faint:* ac yn llaw yr Aiphtiad *yr oedd* gwaywffon; eithr efe a ddaeth i waered atto ef â ffon, ac a ddug y waywffon o law yr Aiphtiad, ac a'i lladdodd ef â'i waywffon ei hun.
22 Hyn a wnaeth Benaiah mab Jehoiada: ac iddo *yr oedd* yr enw ym mhlith y tri chedyrn.
23 Anrhydeddusach *oedd* nâ'r deg ar hugain; ond ni chyrhaeddodd efe y tri *cyntaf:* a Dafydd a'i gosododd ef ar ei wŷr o gard.
24 Asahel brawd Joab *oedd* un o'r deg ar hugain; Elhanan mab Dodo y Bethlehemiad,
25 Sammah yr Harodiad, Elica yr Harodiad,
26 Heles y Paltiad, Ira mab Icces y Tecoiad
27 Abiezer yr Anathothiad, Mebunnai yr Husathiad,
28 Salmon yr Ahohiad, Maharai y Netophathiad,
29 Heleb mab Baanah y Netophathiad, Ittai mab Ribai o Gibeah meibion Benjamin,
30 Benaiah y Pirathoniad, Hidai o afonydd Gaas,
31 Abi-albon yr Arbathiad, Azmafeth y Barhumiad,
32 Eliahba y Saalboniad; o feibion Jasen, Jonathan,
33 Sammah yr Harariad, Ahïam mab Sarar yr Harariad,
34 Eliphelet mab Ahasbai, mab y Maachathiad, Elïam mab Ahitophel y Giloniad,
35 Hesrai y Carmeliad, Paarai yr Arbiad,
36 Igal mab Nathan o Sobah, Bani y Gadiad,
37 Selec yr Ammoniad, Naharai y Beerothiad yn dwyn arfau Joab mab Serfiah,
38 Ira yr Ithriad, Gareb yr Ithriad,
39 Urïas yr Hethiad: dau ar bymtheg ar hugain o gwbl.

PENNOD XXIV.

1 *Satan yn temtio Dafydd, ac yntau yn gyrru Joab i rifo y bobl.* 5 *Y capteniaid, ym mhen y naw mis a'r ugain niwrnod, yn dwyn cyfrif o dri chan mil ar ddeg o ryfelwyr.* 10 *Dafydd yn cael ei ddewis o dri pla; ac yn dewis tridiau o'r nodau:* 15 *ac wedi lladd deng mil a thriugain o'r bobl, yn edifarhâu, ac wrth hynny yn achub dinystr Jerusalem.* 18 *Dafydd, trwy gynghor Gad, yn prynu llawr-dyrnu Arafnah; a'r pla yn peidio, wedi iddo ef aberthu.*

ATHRACHEFN digllonedd yr ARGLWYDD a ennynodd yn erbyn Israel;
ac efe a annogodd Dafydd yn eu herbyn hwynt,
i ddywedyd, Dos, cyfrif Israel a Judah.
2 Canys y brenhin a ddywedodd wrth Joab
tywysog y llu *oedd* ganddo ef, Dos yn awr
trwy holl lwythau Israel, o Dan hyd Beer-
seba, a chyfrif y bobl, fel y gwypwyf rifedi y
bobl.
3 A Joab a ddywedodd wrth y brenhin, Yr
ARGLWYDD dy DDUW a chwanego y bobl
yn gan cymmaint ag y maent, fel y gwelo
llygaid fy arglwydd frenhin: ond paham yr
ewyllysia fy arglwydd frenhin y peth hyn?
4 A gair y brenhin fu drech nâ Joab, ac nâ
thywysogion y llu. Joab am hynny a aeth
allan, a thywysogion y llu, o ŵydd y bren-
hin, i gyfrif pobl Israel.
5 ¶ A hwy a aethant dros yr Iorddonen,
ac a wersyllasant yn Aröer, o'r tu dehau i'r
ddinas *sydd* y'nghanol dyffryn Gad, a thu
a Jazer.
6 Yna y daethant i Gilead, ac i wlad Tah-
tim-hodsi; daethant *hefyd* i Danjaan, ac o
amgylch i Sidon;
7 Daethant *hefyd* i ymddiffynfa Tyrus, ac i
holl ddinasoedd yr Hefiaid, a'r Canaaneaid;
a hwy a aethant i du dehau Judah, i Beer-
seba.
8 Felly y cylchynasant yr holl wlad, ac a
ddaethant ym mhen naw mis ac ugain niwr-
nod i Jerusalem.
9 A rhoddes Joab nifer cyfrif y bobl at y
brenhin: ac Israel ydoedd wyth gan mil o
wŷr grymmus yn tynnu cleddyf; a gwŷr
Judah *oedd* bùm can mil o wŷr.
10 ¶ A chalon Dafydd a'i tarawodd ef, ar
ol iddo gyfrif y bobl. A dywedodd Dafydd
wrth yr ARGLWYDD, Pechais yn ddirfawr
yn yr hyn a wneuthum: ac yn awr dilëa,
attolwg, O ARGLWYDD, anwiredd dy was;
canys ynfyd iawn y gwneuthum.
11 A phan gyfododd Dafydd y bore, daeth
gair yr ARGLWYDD at Gad y prophwyd,
gweledydd Dafydd, gan ddywedyd,
12 Dos a dywed wrth Dafydd, Fel hyn y
dywedodd yr ARGLWYDD; Yr ydwyf fi yn
gosod tri *pheth* o'th flaen di; dewis i ti un o
honynt, a gwnaf *hynny* i ti.
13 Felly Gad a ddaeth at Dafydd, ac a fyn-
egodd iddo, ac a ddywedodd wrtho, A *fynni*
ddyfod i ti saith mlynedd o newyn yn dy
wlad? neu ffoi dri mis o flaen dy elynion, a
hwy yn dy erlid? ai ynte bod haint yn y
wlad dri diwrnod? Yn awr ymgynghora,
ac edrych pa beth a attebaf i'r hwn a'm
hanfonodd i.
14 A dywedodd Dafydd wrth Gad, Y mae
yn gyfyng iawn arnaf fi: bid i mi syrthio yn
awr yn llaw yr ARGLWYDD (canys aml *yw*
ei drugareddau ef) ac na chwympwyf yn
llaw dyn.
15 Yna y rhoddes yr ARGLWYDD haint yn
Israel, o'r bore hyd yr amser nodedig: a bu
farw o'r bobl, o Dan hyd Beerseba, ddeng
mil a thriugain o wŷr.
16 A phan estynasai yr angel ei law *at* Je-
rusalem i'w dinystrio hi, edifarhâodd ar yr
ARGLWYDD y drwg hwn, ac a ddywedodd
wrth yr angel oedd yn dinystrio y bobl,
Digon bellach: attal dy law. Ac angel yr
ARGLWYDD *oedd* wrth lawr-dyrnu Arafnah
y Jebusiad.
17 A llefarodd Dafydd wrth yr ARGLWYDD,
pan ganfu efe yr angel a darawsai y bobl,
a dywedodd, Wele, myfi a bechais, ac a
wneuthum yn ddrygionus: ond y defaid hyn,
beth a wnaethant hwy? bydded, attolwg,
dy law arnaf fi, ac ar dŷ fy nhad.
18 ¶ A Gad a ddaeth at Dafydd y dwthwn
hwnnw, ac a ddywedodd wrtho, Dos i fynu,
cyfod allor i'r ARGLWYDD yn llawr-dyrnu
Arafnah y Jebusiad.
19 A Dafydd a aeth i fynu, yn ol gair Gad,
fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD.
20 Ac Arafnah a edrychodd, ac a ganfu y
brenhin a'i weision yn dyfod tu ag atto. Ac
Arafnah a aeth allan, ac a ostyngodd ei
wyneb i lawr ger bron y brenhin.
21 Ac Arafnah a ddywedodd, Paham y
daeth fy arglwydd frenhin at ei was? A
dywedodd Dafydd, I brynu gennyt ti y llawr-
dyrnu, i adeiladu allor i'r ARGLWYDD, fel yr
attalier y pla oddi wrth y bobl.
22 A dywedodd Arafnah wrth Dafydd,
Cymmered, ac offrymmed fy arglwydd fren-
hin yr hyn *fyddo* da yn ei olwg: wele yr
ychain yn boeth-offrwm, a'r ffustiau ac offer
yr ychain yn lle cynnud.
23 Hyn oll a roddodd Arafnah, *megis* bren-
hin, i'r brenhin. A dywedodd Arafnah wrth
y brenhin, Yr ARGLWYDD dy DDUW a fyddo
boddlawn i ti.
24 A dywedodd y brenhin wrth Arafnah,
Nag ê; eithr gan brynu y prynaf *ef* mewn
pris gennyt: ac nid offrymmaf i'r AR-
GLWYDD fy NUW boeth-offrymmau rhad.
Felly Dafydd a brynodd y llawr-dyrnu a'r
ychain, er deg a deugain o siclau arian.
25 Ac yno yr adeiladodd Dafydd allor i'r
ARGLWYDD, ac a offrymmodd boeth-offrym-
mau ac offrymmau hedd. A'r ARGLWYDD
a gymmododd â'r wlad, a'r pla a attaliwyd
oddi wrth Israel.

LLYFR CYNTAF Y BRENHINOEDD;

YR HWN A ELWIR HEFYD,

TRYDYDD LLYFR Y BRENHINOEDD.

PENNOD I.

1 *Abisag yn ymgeleddu Dafydd.* 5 *Adonïah, anwylyd Dafydd, yn ei wneuthur ei hun yn frenhin.* 11 *Nathan yn cynghori* 15 *i Bathseba ddywedyd i'r brenhin,* 22 *ac yn dywedyd gyd â hi.* 28 *Dafydd yn adnewyddu ei lw i Bathseba.* 32 *Sadoc a Nathan, trwy archiad Dafydd, yn enneinio Solomon yn frenhin; a'r bobl yn gorfoleddu.* 41 *Jonathan yn adrodd hynny, a gwahoddwyr Adonïah yn ffoi.* 50 *Adonïah yn cymmeryd noddfa wrth gyrn yr allor; a than ammod, yn cael ei ollwng yn rhydd.*

A'R brenhin Dafydd *oedd* hen, *ac* a aethai
mewn oedran; er iddynt ei enhuddo ef
mewn dillad, etto ni chynhesai efe.
2 Am hynny ei weision a ddywedasant
wrtho, Ceisier i'm harglwydd frenhin langces
o forwyn; a safed hi o flaen y brenhin, a
bydded yn gwneuthur ymgeledd iddo, a gor-
wedded yn dy fynwes, fel y gwresogo fy ar-
glwydd frenhin.
3 A hwy a geisiasant langces dêg trwy holl
fro Israel; ac a gawsant Abisag y Sunamees,
ac a'i dygasant hi at y brenhin.
4 A'r llangces *oedd* dêg iawn, ac oedd yn
ymgeleddu y brenhin, ac yn ei wasanaethu
ef: ond ni bu i'r brenhin a wnaeth â hi.
5 ¶ Ac Adonïah mab Haggith a ymddyrch-
afodd, gan ddywedyd, Myfi a fyddaf frenhin:
ac efe a ddarparodd iddo gerbydau a gwŷr
meirch, a dengwr a deugain i redeg o'i
flaen.
6 A'i dad nid anfoddlonasai ef yn ei ddydd-
iau, gan ddywedyd, Paham y gwnaethost fel
hyn? yntau hefyd *oedd* dêg iawn o bryd; ac
efe a anesid wedi Absalom.
7 Ac o'i gyfrinach y gwnaeth efe Joab mab
Serfiah, ac Abïathar yr offeiriad: a hwy a
gynnorthwyasant ar ol Adonïah.
8 Ond Sadoc yr offeiriad, a Benaiah mab
Jehoiada, a Nathan y prophwyd, a Simei, a
Rei, a'r gwŷr cedyrn *a fuasai* gyd â Dafydd,
nid *oeddynt* gyd âg Adonïah.
9 Ac Adonïah a laddodd ddefaid, a gwartheg,
a phasgedigion, wrth faen Zoheleth, yr hwn
sydd wrth En-rogel, ac a wahoddodd ei holl
frodyr meibion y brenhin, a holl wŷr Judah
gweision y brenhin.
10 Ond Nathan y prophwyd, a Benaiah, a'r
gwŷr cedyrn, a Solomon ei frawd, ni wahodd-
odd efe.
11 ¶ Am hynny y dywedodd Nathan wrth
Bathseba mam Solomon, gan ddywedyd, Oni
chlywaist ti fod Adonïah mab Haggith yn
teyrnasu, a'n harglwydd Dafydd heb wybod
hynny?
12 Tyred gan hynny yn awr, attolwg, rhodd-
af i ti gynghor, fel yr achubech dy einioes
dy hun, ac einioes Solomon dy fab.
13 Dos, a cherdda i mewn at y brenhin
Dafydd, a dywed wrtho, Oni thyngaist ti, fy
arglwydd frenhin, wrth dy wasanaeth-wraig,
gan ddywedyd, Solomon dy fab di a deyrnasa
yn ddïau ar fy ol i, ac efe a eistedd ar fy
ngorsedd-faingc i? paham gan hynny y mae
Adonïah yn teyrnasu?
14 Wele, tra fyddech yno etto yn llefaru
wrth y brenhin, minnau a ddeuaf i mewn ar
dy ol di, ac a sicrhâf dy eiriau di.
15 ¶ A Bathseba a aeth i mewn at y brenhin,
i'r ystafell. A'r brenhin oedd hen iawn; ac
Abisag y Sunamees oedd yn gwasanaethu y
brenhin.
16 A Bathseba a ostyngodd ei phen, ac a
ymgrymmodd i'r brenhin. A'r brenhin a
ddywedodd, Beth *a fynni* di?
17 Hithau a ddywedodd wrtho, Fy arglwydd,
ti a dyngaist i'r ARGLWYDD dy DDUW wrth
dy wasanaethyddes, *gan ddywedyd,* Solomon
dy fab a deyrnasa yn ddïau ar fy ol i, ac efe a
eistedd ar fy ngorsedd-faingc i:
18 Ac yn awr, wele, Adonïah sydd frenhin;
ac yr awr hon, fy arglwydd frenhin, nis
gwyddost ti *hyn.*
19 Ac efe a laddodd wartheg, ac *anifeiliaid*
breision, a defaid lawer iawn, ac a wahoddodd
holl feibion y brenhin, ac Abïathar yr offeir-
iad, a Joab tywysog y filwriaeth: ond dy
was Solomon ni wahoddodd efe.
20 Tithau, fy arglwydd frenhin, *y mae*
llygaid holl Israel arnat ti, am fynegi iddynt
pwy a eistedd ar orsedd-faingc fy arglwydd y
brenhin ar ei ol ef.
21 Os amgen, pan orweddo fy arglwydd
frenhin gyd â'i dadau, yna y cyfrifir fi a'm
mab Solomon yn bechaduriaid.
22 ¶ Ac wele, tra yr oedd hi etto yn ym-
ddiddan â'r brenhin, y daeth Nathan y pro-
phwyd hefyd i mewn.
23 A hwy a fynegasant i'r brenhin, gan
ddywedyd, Wele, Nathan y prophwyd. Ac
efe a aeth i mewn o flaen y brenhin, ac a
ymgrymmodd i'r brenhin â'i wyneb hyd
lawr.
24 A dywedodd Nathan, Fy arglwydd fren-
hin, a ddywedaist ti, Adonïah a deyrnasa ar
fy ol i, ac efe a eistedd ar fy ngorsedd-faingc?
25 Canys efe a aeth i waered heddyw, ac a
laddodd ychain, ac *anifeiliaid* breision, a
defaid lawer, ac a wahoddodd holl feibion
y brenhin, a thywysogion y filwriaeth, ac
Abïathar yr offeiriad; ac wele hwynt yn
bwytta ac yn yfed o'i flaen ef, ac y maent yn
dywedyd, Bydded fyw y brenhin Adonïah.
26 Ond myfi dy was, a Sadoc yr offeiriad, a
Benaiah mab Jehoiada, a'th was Solomon, ni
wahoddodd efe.
27 Ai trwy fy arglwydd frenhin y bu y peth
hyn, heb ddangos o honot i'th was, pwy a
eistedd ar orsedd-faingc fy arglwydd y bren-
hin ar ei ol ef?
28 ¶ A'r brenhin Dafydd a attebodd ac a
ddywedodd, Gelwch Bathseba attaf fi. A hi
a ddaeth o flaen y brenhin, ac a safodd ger
bron y brenhin.
29 A'r brenhin a dyngodd, ac a ddywedodd,
Fel y mae yr ARGLWYDD yn fyw, yr hwn a
waredodd fy enaid i allan o bob cyfyngder,
30 Yn ddïau megis y tyngais wrthyt ti i AR-
GLWYDD DDUW Israel, gan ddywedyd, Solo-
mon dy fab a deyrnasa yn ddïau ar fy ol i,
ac efe a eistedd ar fy ngorsedd-faingc i yn fy
lle i; felly y gwnaf y dydd hwn.
31 Yna Bathseba a ostyngodd ei phen a'i
hwyneb i lawr, ac a ymgrymmodd i'r bren-

hir, ac a ddywedodd, Bydded fy arglwydd frenhin Dafydd fyw byth.

32 ¶ A'r brenhin Dafydd a ddywedodd, Gelwch attaf fi Sadoc yr offeiriad, a Nathan y prophwyd, a Benaiah mab Jehoiada. A hwy a ddaethant o flaen y brenhin.

33 A'r brenhin a ddywedodd wrthynt, Cymmerwch weision eich arglwydd gyd â chwi, a pherwch i Solomon fy mab farchogaeth ar fy mules fy hun, a dygwch ef i waered i Gihon.

34 Ac enneinied Sadoc yr offeiriad a Nathan y prophwyd ef yno yn frenhin ar Israel: ac udgenwch mewn udgorn, a dywedwch, Bydded fyw y brenhin Solomon.

35 Deuwch chwithau i fynu ar ei ol ef, a deued efe i fynu, ac eistedded ar fy ngorseddfa i; ac efe a deyrnasa yn fy lle i: canys ef a ordeiniais i fod yn flaenor ar Israel ac ar Judah.

36 A Benaiah mab Jehoiada a attebodd y brenhin, ac a ddywedodd, Amen: yr un modd y dywedo ARGLWYDD DDUW fy arglwydd frenhin.

37 Megis y bu yr ARGLWYDD gyd â'm harglwydd y brenhin, felly bydded gyd â Solomon, a gwnaed yn fwy ei orsedd-faingc ef nâ gorsedd-faingc fy arglwydd y brenhin Dafydd.

38 Felly Sadoc yr offeiriad, a Nathan y prophwyd, a Benaiah mab Jehoiada, a'r Cerethiaid, a'r Pelethiaid, a aethant i waered, ac a wnaethant i Solomon farchogaeth ar fules y brenhin Dafydd, ac a aethant âg ef i Gihon.

39 A Sadoc yr offeiriad a gymmerodd gorn o olew allan o'r babell, ac a enneiniodd Solomon. A hwy a udganasant mewn udgorn: a'r holl bobl a ddywedasant, Bydded fyw y brenhin Solomon.

40 A'r holl bobl a aethant i fynu ar ei ol ef, yn canu pibellau, ac yn llawenychu â llawenydd mawr, fel y rhwygai y ddaear gan eu swn hwynt.

41 ¶ A chlybu Adonïah, a'i holl wahoddedigion y rhai *oedd* gyd âg ef, pan ddarfuasai iddynt fwytta. Joab hefyd a glywodd lais yr udgorn; ac a ddywedodd, Paham *y mae* twrf y ddinas yn derfysgol?

42 Ac efe etto yn llefaru, wele, daeth Jonathan mab Abïathar yr offeiriad. A dywedodd Adonïah, Tyred i mewn: canys gwr grymmus *ydwyt* ti, a daioni a fynegi di.

43 A Jonathan a attebodd ac a ddywedodd wrth Adonïah, Yn ddïau ein harglwydd frenhin Dafydd a osododd Solomon yn frenhin.

44 A'r brenhin a anfonodd gyd âg ef Sadoc yr offeiriad, a Nathan y prophwyd, a Benaiah mab Jehoiada, a'r Cerethiaid, a'r Pelethiaid; a hwy a barasant iddo ef farchogaeth ar fules y brenhin.

45 A Sadoc yr offeiriad a Nathan y prophwyd a'i henneiniasant ef yn frenhin yn Gihon: a hwy a ddaethant i fynu oddi yno yn llawen; a'r ddinas a derfysgodd. Dyna y twrf a glywsoch chwi.

46 Ac y mae Solomon yn eistedd ar orseddfaingc y frenhiniaeth.

47 A gweision y brenhin a ddaethant hefyd i fendithio ein harglwydd frenhin Dafydd, gan ddywedyd, Dy DDUW a wnelo enw Solomon yn well nâ'th enw di, ac a wnelo yn fwy ei orsedd-faingc ef nâ'th orsedd-faingc di. A'r brenhin a ymgrymmodd ar y gwely.

48 Fel hyn hefyd y dywedodd y brenhin; Bendigedig *fyddo* ARGLWYDD DDUW Israel, yr hwn a roddodd heddyw *un* i eistedd ar fy ngorsedd-faingc, a'm llygaid innau yn gweled *hynny*.

49 A'r holl wahoddedigion, y rhai *oedd* gyd âg Adonïah, a ddychrynasant, ac a gyfodasant, ac a aethant bob un ei ffordd.

50 ¶ Ac Adonïah oedd yn ofni rhag Solomon; ac a gyfododd, ac a aeth ac a ymaflodd y'nghyrn yr allor.

51 A mynegwyd i Solomon, gan ddywedyd, Wele, y mae Adonïah yn ofni y brenhin Solomon: canys wele, efe a ymaflodd y'nghyrn yr allor, gan ddywedyd, Tynged y brenhin Solomon i mi heddyw, na ladd efe ei was â'r cleddyf.

52 A dywedodd Solomon, Os bydd efe yn wr da, ni syrth *un* o'i wallt ef i lawr; ond os ceir drygioni ynddo ef, efe a fydd marw.

53 A'r brenhin Solomon a anfonodd, a hwy a'i dygasant ef oddi wrth yr allor. Ac efe a ddaeth, ac a ymgrymmodd i'r brenhin Solomon. A dywedodd Solomon wrtho, Dos i'th dŷ.

PENNOD II.

1 Dafydd yn rhoi cynghor i Solomon, 3 i fod yn dduwiol, 5 ynghylch Joab, 7 Barzilai, 8 a Simei; 10 ac yn marw. 12 Solomon yn frenhin ar ei ol ef. 13 Adonïah yn ceisio gan Bathseba ddywedyd wrth Solomon am Abisag, ac yn cael ei ddihenydd. 26 Abiathar yn cael ei hoedl, ac yn colli yr offeiriadaeth. 28 Joab yn ffoi at gyrn yr allor, a'i ladd ef: 35 a gosod Benaiah yn lle Joab, a Sadoc yn lle Abiathar. 36 Simei yn cael gorchymyn i aros yn Jerusalem; ac am fyned i Gath, yn gorfod arno farw.

YNA dyddiau Dafydd a nesasant i farw; ac efe a orchymynodd i Solomon ei fab, gan ddywedyd,

2 Myfi wyf yn myned ffordd yr holl ddaear: am hynny ymnertha, a bydd wr.

3 A chadw gadwraeth yr ARGLWYDD dy DDUW, i rodio yn ei ffyrdd ef, i gadw ei ddeddfau ef, a'i orchymynion, a'i farnedigaethau, a'i dystiolaethau, fel yr ysgrifenwyd yng nghyfraith Moses; fel y llwyddych yn yr hyn oll a wnelych, ac i ba le bynnag y troech:

4 Fel y cyflawno yr ARGLWYDD ei air a lefarodd efe wrthyf, gan ddywedyd, Os dy feibion a gadwant eu ffyrdd, i rodio ger fy mron mewn gwirionedd, â'u holl galon, ac â'u holl enaid, ni thorrir (eb efe) na *byddo* o honot wr ar orsedd-faingc Israel.

5 Tithau hefyd a wyddost yr hyn a wnaeth Joab mab Serfiah â mi, *a'r* hyn a wnaeth efe i ddau o dywysogion lluoedd Israel, i Abner mab Ner, ac i Amasa mab Jether, y rhai a laddodd efe, ac a ollyngodd waed rhyfel mewn heddwch, ac a roddodd waed rhyfel ar ei wregys *oedd* am ei lwynau, ac yn ei esgidiau *oedd* am ei draed.

6 Am hynny gwna yn ol dy ddoethineb, ac na âd i'w benllwydni ef ddisgyn i'r bedd mewn heddwch.

7 Ond i feibion Barzilai y Gileadiad y gwnai garedigrwydd, a byddant ym mysg y rhai a fwyttânt *ar* dy fwrdd di: canys felly y daethant attaf fi pan oeddwn yn ffoi rhag Absalom dy frawd di.

8 Wele hefyd Simei mab Gera, mab Jemini, o Bahurim, gyd â thi, yr hwn a'm melldithiodd i â melldith dost, y dydd yr euthum i Mahanaim: ond efe a ddaeth i waered i'r Iorddonen i gyfarfod â mi; a mi a dyngais i'r ARGLWYDD wrtho ef, gan ddywedyd, Ni'th laddaf â'r cleddyf.

9 Ond yn awr na âd di ef heb gospedigaeth: canys gwr doeth *ydwyt* ti, a gwyddost beth a wnai iddo: dwg dithau ei benwynni ef i waered i'r bedd mewn gwaed.

10 Felly Dafydd a hunodd gyd â'i dadau, ac
a gladdwyd yn ninas Dafydd.
11 A'r dyddiau y teyrnasodd Dafydd ar
Israel *oedd* ddeugain mlynedd: saith mlyn-
edd y teyrnasodd efe yn Hebron, a thair
blynedd ar ddeg ar hugain y teyrnasodd efe
yn Jerusalem.
12 ¶ A Solomon a eisteddodd ar orsedd-
faingc Dafydd ei dad; a'i frenhiniaeth ef a
sicrhâwyd yn ddirfawr.
13 ¶ Ac Adonïah mab Haggith a ddaeth at
Bathseba mam Solomon. A hi a ddywed-
odd, Ai heddychlawn dy ddyfodiad? Yntau
a ddywedodd, Heddychlawn.
14 Ac efe a ddywedodd, *Y mae* i mi air â
thi. Hithau a ddywedodd, Dywed.
15 Yntau a ddywedodd, Ti a wyddost mai
eiddof fi oedd y frenhiniaeth, ac i holl Israel
osod eu hwynebau ar fy ngwneuthur i yn
frenhin: eithr trodd y frenhiniaeth, ac a aeth
i'm brawd: canys trwy yr ARGLWYDD yr
aeth hi yn eiddo ef.
16 Ond yn awr dymunaf gennyt un dymun-
iad; na ommedd fi. Hithau a ddywedodd
wrtho, Dywed.
17 Yntau a ddywedodd, Dywed, attolwg,
wrth y brenhin Solomon (canys ni ommedd
efe dydi) am roddi o hono ef Abisag y Su-
namees yn wraig i mi.
18 A dywedodd Bathseba, Da; mi a ddy-
wedaf drosot ti wrth y brenhin.
19 ¶ Felly Bathseba a aeth at y brenhin
Solomon, i ddywedyd wrtho ef dros Adonïah.
A'r brenhin a gododd i'w chyfarfod hi, ac a
ostyngodd iddi, ac a eisteddodd ar ei orsedd-
faingc, ac a barodd osod gorsedd-faingc i fam
y brenhin: a hi a eisteddodd ar ei ddeheulaw
ef.
20 Yna hi a ddywedodd, Un dymuniad
bychan yr ydwyf fi yn ei ddymuno gennyt;
na ommedd fi. A'r brenhin a ddywedodd
wrthi hi, Gofyn, fy mam: canys ni'th om-
meddaf.
21 A hi a ddywedodd, Rhodder Abisag y
Sunamees yn wraig i Adonïah dy frawd.
22 A'r brenhin Solomon a attebodd ac a
ddywedodd wrth ei fam, Paham y ceisi di
Abisag y Sunamees i Adonïah? gofyn hefyd
y frenhiniaeth iddo ef (canys fy mrawd hŷn
nâ mi *ydyw* efe) a chyd âg ef y mae Abiathar
yr offeiriad, a Joab mab Serfiah.
23 A'r brenhin Solomon a dyngodd i'r AR-
GLWYDD, gan ddywedyd, Fel hyn y gwnelo
Duw i mi, ac fel hyn y chwanego, onid yn
erbyn ei einioes y llefarodd Adonïah y gair
hwn.
24 Yn awr gan hynny, *fel mai* byw yr AR-
GLWYDD, yr hwn a'm sicrhâodd i, ac a
wnaeth i mi eistedd ar orsedd-faingc Dafydd
fy nhad, yr hwn hefyd a wnaeth i mi dŷ,
megis y dywedasai efe; heddyw yn ddïau y
rhoddir Adonïah i farwolaeth.
25 A'r brenhin Solomon a anfonodd gyd â
Benaiah mab Jehoiada; ac efe a ruthrodd
arno ef, fel y bu efe farw.
26 ¶ Ac wrth Abïathar yr offeiriad y dy-
wedodd y brenhin, Dos i Anathoth, i'th fro dy
hun; canys gwr *yn haeddu* marwolaeth
ydwyt ti: ond ni laddaf di y pryd hwn; o
herwydd dwyn o honot arch yr Arglwydd
DDUW o flaen fy nhad Dafydd, ac am dy
gystuddio yn yr hyn oll y cystuddiwyd fy
nhad.
27 Felly y bwriodd Solomon Abiathar
ymaith o fod yn offeiriad i'r ARGLWYDD;
fel y cyflawnai air yr ARGLWYDD, yr hwn a
ddywedasai efe am dŷ Eli yn Siloh.
28 ¶ A'r chwedl a ddaeth at Joab: canys
Joab a wyrasai ar ol Adonïah, er na wyrasai
efe ar ol Absalom. A ffôdd Joab i babell yr
ARGLWYDD, ac a ymaflodd y'nghyrn yr
allor.
29 A mynegwyd i'r brenhin Solomon, ffoi o
Joab i babell yr ARGLWYDD; ac wele, *y mae
efe* wrth yr allor. A Solomon a anfonodd
Benaiah mab Jehoiada, gan ddywedyd, Dos,
rhuthra arno ef.
30 A daeth Benaiah i babell yr ARGLWYDD;
ac a ddywedodd wrtho ef, Fel hyn y dywed
y brenhin; Tyred allan. Yntau a ddywed-
odd, Na *ddeuaf;* eithr yma y byddaf farw.
A Benaiah a ddug drachefn air at y brenhin,
gan ddywedyd, Fel hyn y dywedodd Joab, ac
fel hyn y'm hattebodd.
31 A dywedodd y brenhin wrtho ef, Gwna
fel y dywedodd efe, a rhuthra arno ef, a chladd
ef; fel y tynnech y gwaed gwirion a dywallt-
odd Joab, oddi arnaf fi, ac oddi ar dŷ fy
nhad i.
32 A'r ARGLWYDD a ddychwel ei waed ef
ar ei ben ei hun; o herwydd efe a ruthrodd
ar ddau wr cyflawnach a gwell nag ef ei hun,
ac a'u lladdodd hwynt â'r cleddyf, a Dafydd
fy nhad heb wybod; *sef* Abner mab Ner, ty-
wysog llu Israel, ac Amasa mab Jether, ty-
wysog llu Judah.
33 A'u gwaed hwynt a ddychwel ar ben
Joab, ac ar ben ei had ef yn dragywydd: ond
i Dafydd, ac i'w had, ac i'w dŷ, ac i'w orsedd-
faingc, y bydd hoddwch yn dragywydd gan yr
ARGLWYDD.
34 Felly yr aeth Benaiah mab Jehoiada i
fynu, ac a ruthrodd arno, ac a'i lladdodd. Ac
efe a gladdwyd yn ei dŷ ei hun yn yr anialwch.
35 ¶ A'r brenhin a osododd Benaiah mab
Jehoiada yn ei le ef ar y filwriaeth. A'r
brenhin a osododd Sadoc yr offeiriad yn lle
Abïathar.
36 ¶ A'r brenhin a anfonodd ac a alwodd
am Simei, ac a ddywedodd wrtho, Adeilada i
ti dŷ yn Jerusalem, ac aros yno, ac na ddos
allan oddi yno nac yma na thraw.
37 Canys bydd, y dydd yr elych allan, ac yr
elych dros afon Cidron, gan wybod y cai di
wybod y lleddir di yn farw: dy waed fydd ar
dy ben dy hun.
38 A dywedodd Simei wrth y brenhin, Da
yw y gair: fel y dywedodd fy arglwydd
frenhin, felly y gwna dy was. A Simei a
drigodd yn Jerusalem ddyddiau lawer.
39 Eithr ym mhen tair blynedd y ffôdd dau
was i Simei at Achis, mab Maachah, brenhin
Gath. A mynegwyd i Simei, gan ddywedyd,
Wele, dy weision di yn Gath.
40 A Simei a gyfododd, ac a gyfrwyodd ei
asyn, ac a aeth i Gath at Achis, i geisio ei
weision: Ie, Simei a aeth, ac a gyrchodd ei
weision o Gath.
41 A mynegwyd i Solomon, fyned o Simei
o Jerusalem i Gath, a'i ddychwelyd ef.
42 A'r brenhin a anfonodd ac a alwodd am
Simei, ac a ddywedodd wrtho, Oni pherais i
ti dyngu i'r ARGLWYDD, ac *oni* thystiol-
aethais wrthyt, gan ddywedyd, Yn y dydd yr
elych allan, ac yr elych nac yma nac accw,
gan wybod gwybydd y lleddir di yn farw? a
thi a ddywedaist wrthyf, Da *yw* y gair a
glywais.
43 Paham gan hynny na chedwaist lw yr
ARGLWYDD, a'r gorchymyn a orchymynais i
ti?
44 A dywedodd y brenhin wrth Simei, Ti a
wyddost yr holl ddrygioni a ŵyr dy galon, yr
hwn a wnaethost di yn erbyn Dafydd fy
nhad: yr ARGLWYDD am hynny a ddy-
chwelodd dy ddrygioni di ar dy ben dy hun;

45 A bendigedig *fydd* y brenhin Solomon, a
gorsedd-faingc Dafydd a sicrhâir o flaen yr
ARGLWYDD yn dragywydd.
46 Felly y gorchymynodd y brenhin i
Benaiah mab Jehoiada; ac efe a aeth allan,
ac a ruthrodd arno ef, fel y bu efe farw. A'r
frenhiniaeth a sicrhâwyd yn llaw Solomon.

PENNOD III.

1 *Solomon yn priodi merch Pharaoh: 2 ac wrth aberthu yn uchelfa Gibeon, 5 yn cael gan Dduw ei ddewis rodd, ac yn dewis doethineb; ac yn cael doethineb, a chyfoeth, ac anrhydedd. 16 Barn Solomon rhwng y ddwy buttain, yn ei wneuthur ef yn enwog.*

A SOLOMON a ymgyfathrachodd â Pharaoh brenhin yr Aipht, ac a briododd
ferch Pharaoh, ac a'i dug hi i ddinas Dafydd,
nes darfod iddo adeiladu ei dŷ ei hun, a thŷ
yr ARGLWYDD, a mur Jerusalem oddi amgylch.
2 Etto y bobl oedd yn aberthu mewn uchelfäoedd, o herwydd nad adeiladasid tŷ i enw
yr ARGLWYDD, hyd y dyddiau hynny.
3 A Solomon a garodd yr ARGLWYDD, gan
rodio yn neddfau Dafydd ei dad: etto mewn
uchelfäoedd yr oedd efe yn aberthu ac yn
arogl-darthu.
4 A'r brenhin a aeth i Gibeon i aberthu yno:
canys honno *oedd* uchelfa fawr. Mil o
boeth-offrymmau a offrymmodd Solomon ar
yr allor honno.
5 ¶ Yn Gibeon yr ymddangosodd yr ARGLWYDD i Solomon mewn breuddwyd liw
nos: a dywedodd DUW, Gofyn beth a roddaf
i ti.
6 A dywedodd Solomon, Ti a wnaethost â'th
was Dafydd fy nhad fawr drugaredd, megis y
rhodiodd efe o'th flaen di mewn gwirionedd,
ac mewn cyfiawnder, ac mewn uniondeb
calon gyd â thi; Ie, cedwaist iddo y drugaredd
fawr hon, a rhoddaist iddo fab i eistedd ar ei
orsedd-faingc, fel y *gwelir* heddyw.
7 Ac yn awr, O ARGLWYDD fy NUW, ti a
wnaethost i'th was deyrnasu yn lle Dafydd fy
nhad: a minnau yn fachgen bychan: ni
fedraf fyned nac allan nac i mewn.
8 A'th was *sydd* ym mysg dy bobl, y rhai a
ddewisaist ti; pobl aml, y rhai ni rifir ac nis
cyfrifir gan lïosowgrwydd.
9 Am hynny dyro i'th was galon ddeallus, i
farnu dy bobl, i ddeall *rhagor* rhwng da a
drwg: canys pwy a ddichon farnu dy lïosog
bobl hyn?
10 A'r peth fu dda y'ngolwg yr ARGLWYDD,
am ofyn o Solomon y peth hyn.
11 A Duw a ddywedodd wrtho, O herwydd
gofyn o honot y peth hyn, ac na ofynaist i ti
ddyddiau lawer, ac na ofynaist i ti olud, ac na
cheisiaist einioes dy elynion, eithr gofynaist
i ti ddeall i wrando barn:
12 Wele, gwneuthum yn ol dy eiriau; wele,
rhoddais i ti galon ddoeth a deallus, fel na bu
dy fath o'th flaen, ac na chyfyd dy fath ar
dy ol.
13 A rhoddais i ti hefyd yr hyn nis gofynaist,
golud, a gogoniant hefyd; fel na byddo un
o'th fath ym mysg y brenhinoedd, dy holl
ddyddiau di.
14 Ac os rhodi yn fy ffyrdd i, gan gadw fy
neddfau a'm gorchymynion, megis y rhodiodd
Dafydd dy dad, estynaf hefyd dy ddyddiau di.
15 A Solomon a ddeffrôdd; ac wele, breuddwyd *oedd*. Ac efe a ddaeth i Jerusalem, ac
a safodd o flaen arch cyfammod yr ARGLWYDD, ac a offrymmodd offrymmau
poeth, ac a aberthodd aberthau hedd, ac a
wnaeth wledd i'w holl weision.
16 ¶ Yna dwy wragedd o butteiniaid a
ddaethant at y brenhin, ac a safasant ger ei
fron ef.
17 A'r naill wraig a ddywedodd, O fy arglwydd, myfi a'r wraig hon oeddym yn
trigo yn yr un tŷ; a mi a esgorais yn tŷ
gyd â hi.
18 Ac ar y trydydd dydd wedi esgor o honof
fi, yr esgorodd y wraig hon hefyd; ac *yr
oeddym* ni ynghyd, heb arall yn tŷ gyd â ni,
ond nyni ein dwyoedd yn tŷ.
19 A mab y wraig hon a fu farw liw nos; o
herwydd hi a orweddodd arno ef.
20 A hi a gododd y'nghanol y nos, ac a
gymmerodd fy mab i o'm hymyl, tra yr
ydoedd dy law-forwyn yn cysgu, ac a'i gosododd ef yn ei mynwes hi, a'i mab marw hi a
osododd hi yn fy mynwes innau.
21 A phan godais i y bore i beri i'm mab
sugno, wele, marw oedd efe: ac wedi i mi
ddal arno y bore, wele, nid fy mab i, yr hwn
a esgoraswn i, ydoedd efe.
22 A'r wraig arall a ddywedodd, Nag ê;
eithr fy mab i *yw* y byw, a'th fab dithau *yw*
y marw. A hon a ddywedodd, Nag ê; eithr
dy fab di *yw* y marw, a'm mab i *yw* y byw.
Fel hyn y llefarasant o flaen y brenhin.
23 Yna y dywedodd y brenhin, Hon sydd
yn dywedyd, Dyma fy mab i *sydd* fyw, a'th
fab dithau *yw* y marw: a hon acw sydd yn
dywedyd, Nag ê; eithr dy fab di *yw* y marw,
a'm mab innau *yw* y byw.
24 A dywedodd y brenhin, Dygwch i mi
gleddyf. A hwy a ddygasant gleddyf o flaen
y brenhin.
25 A'r brenhin a ddywedodd, Rhennwch y
bachgen byw yn ddau, a rhoddwch yr hanner
i'r naill, a'r hanner i'r llall.
26 Yna y dywedodd y wraig *bïoedd* y mab
byw wrth y brenhin (canys ei hymysgaroedd
a gynhesasai wrth ei mab) ac a lefarodd, O fy
arglwydd, rhoddwch iddi hi y bachgen byw,
ac na leddwch ef ddim: ond y llall a ddywedodd, Na fydded eiddo fi na thithau, *eithr*
rhennwch *ef*.
27 Yna yr attebodd y brenhin, ac y dywedodd, Rhoddwch y bachgen byw iddi hi, ac na
leddwch ef ddim: dyna ei fam ef.
28 A holl Israel a glywsant y farn a farnasai
y brenhin; a hwy a ofnasant y brenhin:
canys gwelsant *fod* doethineb Duw ynddo ef,
i wneuthur barn.

PENNOD IV.

1 *Tywysogion Solomon, 7 a deuddeg swyddogion ei lys ef; 20, 24 a heddwch a helaethrwydd ei frenhiniaeth; 22 ac arlwy ei fwrdd, 26 a'i stablau; 29 a'i ddoethineb, 32 a'i lyfrau.*

A'R brenhin Solomon oedd frenhin ar holl
Israel.
2 A dyma y tywysogion *oedd* ganddo ef:
Azariah mab Sadoc, yr offeiriad;
3 Elihoreph ac Ahïah, meibion Sisa, *oedd*
ysgrifenyddion; Jehosaphat mab Ahilud, yn
gofiadur;
4 Benaiah mab Jehoiada *oedd* ar y llu; a
Sadoc ac Abïathar, yn offeiriaid;
5 Ac Azariah mab Nathan *oedd* ar y swyddogion; a Zabud mab Nathan *oedd* benllywydd, *ac* yn gyfaill i'r brenhin;
6 Ac Ahisar *oedd* benteulu; ac Adoniram
mab Abda, ar y deyrnged.
7 ¶ A chan Solomon yr ydoedd deuddeg o
swyddogion ar holl Israel, y rhai a barottôent
luniaeth i'r brenhin a'i dŷ: mis yn y flwyddyn
yr oedd ar *bob* un ddarparu.
8 Dyma eu henwau hwynt. Mab Hur, ym
mynydd Ephraim.

9 Mab Decar ym Macas, ac yn Saalbim, a Beth-semes, ac Elon-bethanan.

10 Mab Hesed, yn Aruboth: iddo ef *yr oedd* Sochoh, a holl dir Hepher.

11 Mab Abinadab *oedd yn* holl ardal Dor: Taphath merch Solomon oedd yn wraig iddo ef.

12 Baana mab Ahilud *oedd yn* Taanach, a Megido, a Bethsean oll, yr hon *sydd* ger llaw Sartanah, is law Jezreel, o Bethsean hyd Abel-meholah, hyd y tu hwnt i Jocneam.

13 Mab Geber *oedd* yn Ramoth-Gilead: iddo *ef yr oedd* trefydd Jair mab Manasseh, y rhai *sydd* yn Gilead: eiddo ef *oedd* ardal Argob, yr hon *sydd* yn Basan; *sef* tri ugain o ddinasoedd mawrion, â chaerau, a barrau pres.

14 Ahinadab mab Ido *oedd* ym Mahanaim.

15 Ahimaas *oedd* yn Naphtali: yntau a gymmerodd Basmath merch Solomon yn wraig.

16 Baana mab Husai *oedd* yn Aser ac yn Aloth.

17 Jehosaphat mab Paruah *oedd* yn Issachar.

18 Simei mab Ela *oedd* o fewn Benjamin.

19 Geber mab Uri *oedd* y'ngwlad Gilead, gwlad Sehon brenhin yr Amoriaid, ac Og brenhin Basan; a'r unig swyddog *oedd* yn y wlad *ydoedd efe*.

20 ¶ Judah ac Israel *oedd* aml, fel y tywod *sydd* ger llaw y môr o amldra, yn bwytta ac yn yfed, ac yn gwneuthur yn llawen.

21 A Solomon oedd yn llywodraethu ar yr holl deyrnasoedd, o'r afon hyd wlad y Philistiaid, ac hyd derfyn yr Aipht: yr oeddynt hwy yn dwyn anrhegion, ac yn gwasanaethu Solomon holl ddyddiau ei einioes ef.

22 ¶ A bwyd Solomon beunydd oedd ddeg corus ar hugain o beilliaid, a thri ugain corus o flawd;

23 Deg o ychain pasgedig, ac ugain o ychain porfadwy, a chant o ddefaid, heb law ceirw, ac iyrchod, a buail, ac ednod breision.

24 Canys efe oedd yn llywodraethu ar y tu yma i'r afon oll, o Tiphsah hyd Azzah, ar yr holl frenhinoedd o'r tu yma i'r afon: ac yr oedd iddo ef heddwch o bob parth iddo o amgylch.

25 Ac yr oedd Judah ac Israel yn preswylio yn ddïogel, bob un dan ei winwydden a than ei ffigysbren, o Dan hyd Beerseba, holl ddyddiau Solomon.

26 ¶ Ac yr oedd gan Solomon ddeugain mil o bresebau meirch i'w gerbydau, a deuddeng mil o wŷr meirch.

27 A'r swyddogion hynny a barottôent luniaeth i Solomon y brenhin, ac i bawb a ddelai i fwrdd y brenhin Solomon, pob un yn ei fis: ni adawsant eisieu dim.

28 Haidd hefyd a gwellt a ddygasant hwy i'r meirch, ac i'r cyflym gamelod, i'r fan lle y byddai y *swyddogion*, pob un ar ei ran.

29 ¶ A Duw a roddodd ddoethineb i Solomon, a deall mawr iawn, a helaethdra calon, fel y tywod *sydd* ar fin y môr.

30 A doethineb Solomon oedd fwy nâ doethineb holl feibion y dwyrain, ac nâ holl ddoethineb yr Aipht.

31 Ië, doethach oedd efe nag un dyn; nag Ethan yr Ezrahiad, nâ Heman, nâ Chalcol, nâ Darda, meibion Mahol: a'i enw ef oedd ym mhlith yr holl genhedloedd oddi amgylch.

32 Ac efe a lefarodd dair mil o ddïarhebion: a'i ganiadau ef oedd fil a phump.

33 Llefarodd hefyd am brennau, o'r cedrwydd *sydd* yn Libanus, hyd yr isop a dŷf allan o'r pared: ac efe a lefarodd am anifeiliaid, ac am ehediaid, ac am ymlusgiaid, ac am bysgod.

34 Ac o bob pobloedd y daethpwyd i wrando doethineb Solomon, oddi wrth holl frenhinoedd y ddaear, y rhai a glywsent am ei ddoethineb ef.

PENNOD V.

1 *Hiram yn gyrru i gyfarch Solomon, ac yn cael gwybod ei fod ef ar fedr adeiladu y deml, ac yn addaw defnyddiau i'r gwaith.* 7 *Hiram yn bendithio Duw dros Solomon, yn cael ymborth i'w deulu, ac yn gyrru coed i Solomon.* 13 *Rhifedi gweithwyr Solomon.*

HIRAM *hefyd* brenhin Tyrus a anfonodd ei weision at Solomon (canys clybu enneinio o honynt hwy ef yn frenhin yn lle ei dad) canys hoff oedd gan Hiram Dafydd bob amser.

2 A Solomon a anfonodd at Hiram, gan ddywedyd,

3 Ti a wyddost am Dafydd fy nhad, na allai efe adeiladu tŷ i enw yr ARGLWYDD ei DDUW, gan y rhyfeloedd oedd o'i amgylch ef, nes rhoddi o'r ARGLWYDD hwynt dan wadnau ei draed ef.

4 Eithr yn awr yr ARGLWYDD fy NUW a roddodd i mi lonydd oddi amgylch, *fel nad oes* na gwrthwynebydd, nac ymgyfarfod niweidiol.

5 Ac wele, fi â'm bryd ar adeiladu tŷ i enw yr ARGLWYDD fy NUW; megis y llefarodd yr ARGLWYDD wrth Dafydd fy nhad, gan ddywedyd, Dy fab, yr hwn a osodaf fi yn dy le di ar dy orsedd-faingc di, efe a adeilada dŷ i'm henw i.

6 Yn awr, gan hynny, gorchymyn dorri o honynt i mi gedrwydd o Libanus; a'm gweision i a fyddant gyd â'th weision di: a rhoddaf attat gyflog dy weision, yn ol yr hyn a ddywedych: canys ti a wyddost nad *oes* yn ein plith ni wr a fedro gymynu coed megis y Sidoniaid.

7 ¶ A bu, pan glybu Hiram eiriau Solomon, lawenychu o hono ef yn ddirfawr, a dywedyd, Bendigedig *yw* yr ARGLWYDD heddyw, yr hwn a roddes i Dafydd fab doeth ar y bobl lïosog yma.

8 A Hiram a anfonodd at Solomon, gan ddywedyd, Gwrandewais ar yr hyn a anfonaist attaf: mi a wnaf dy holl ewyllys di am goed cedrwydd, a choed ffynnidwydd.

9 Fy ngweision a'*u* dygant i waered o Libanus hyd y môr; a mi a'u gyrraf hwynt yn gludeiriau ar hyd y môr, hyd y fan a osodych di i mi; ac yno y dattodaf hwynt, a chymmer di *hwynt:* ond ti a wnai fy ewyllys innau, gan roddi ymborth i'm teulu i.

10 Felly yr oedd Hiram yn rhoddi i Solomon o goed cedrwydd, ac o goed ffynnidwydd, ei holl ddymuniad.

11 A Solomon a roddodd i Hiram ugain mil corus o wenith *yn* gynnaliaeth i'w dŷ, ac ugain corus o olew coeth: felly y rhoddai Solomon i Hiram bob blwyddyn.

12 A'r ARGLWYDD a roddes ddoethineb i Solomon, fel y dywedasai wrtho: a bu heddwch rhwng Hiram a Solomon; a hwy a wnaethant gyfammod ill dau.

13 ¶ A'r brenhin Solomon a gyfododd dreth o holl Israel, a'r dreth oedd ddeng mil ar hugain o wŷr.

14 Ac efe a'u hanfonodd hwynt i Libanus, deng mil yn y mis *ar* gylch: mis y byddent yn Libanus, *a* dau fis gartref. Ac Adoniram *oedd* ar y dreth.

15 Ac yr oedd gan Solomon ddeng mil a thriugain yn dwyn beichiau, a phedwar ugain mil yn naddu cerrig yn y mynydd;

16 Heb law pen-swyddogion Solomon, y rhai *oedd* ar y gwaith, sef tair mil a thrichant, yn llywodraethu y bobl a weithient yn y gwaith.

17 A'r brenhin a orchymynodd ddwyn o honynt hwy feini mawr, a meini costus, *a* meini nâdd, i sylfaenu y tŷ.

18 Felly seiri Solomon, a seiri Hiram, a'r Gibliaid, a naddasant, ac a ddarparasant goed a cherrig i adeiladu y tŷ.

PENNOD VI.

1 *Adeiladu teml Solomon,* 5 *a'i ystafelloedd.* 11 *Addewid Duw i'r deml.* 15 *Byrddio ac addurno y deml.* 23 *Y cerubiaid.* 31 *Y drysau.* 36 *Y cyntedd.* 37 *Yr hyd y buwyd yn adeiladu y deml.*

AC yn y bedwar-ugeinfed a phedwar cant o flynyddoedd wedi dyfod meibion Israel allan o'r Aipht, yn y bedwaredd flwyddyn o deyrnasiad Solomon ar Israel, yn y mis Ziff, hwnnw *yw* yr ail mis, y dechreuodd efe adeiladu tŷ yr ARGLWYDD.

2 A'r tŷ a adeiladodd y brenhin Solomon i'r ARGLWYDD *oedd* driugain cufydd ei hŷd, ac ugain *cufydd* ei led, a deg cufydd ar hugain ei uchder.

3 A'r porth o flaen teml y tŷ *oedd* ugain cufydd ei hŷd, yn un hŷd a lled y tŷ; *ac* yn ddeg cufydd ei led, o flaen y tŷ.

4 Ac efe a wnaeth i'r tŷ ffenestri, yn llydain oddi fewn, ac yn gyfyng oddi allan.

5 ¶ Ac efe a adeiladodd wrth fur y tŷ ystafelloedd oddi amgylch mur y tŷ, ynghylch y deml, a'r gafell; ac a wnaeth gelloedd o amgylch.

6 Yr ystafell isaf *oedd* bùm cufydd ei lled, a'r ganol chwe chufydd ei lled, a'r drydedd yn saith gufydd ei lled: canys efe a roddasai attegion o'r tu allan i'r tŷ oddi amgylch, fel na rwymid *y trawstiau* ym mur y tŷ.

7 A'r tŷ, pan adeiladwyd ef, a adeiladwyd o gerrig wedi eu cwbl naddu cyn eu dwyn yno: fel na chlybuwyd na morthwylion, na bwyill, *nac* un offeryn haiarn, yn y tŷ, wrth ei adeiladu.

8 Drws y gell ganol *oedd* ar ystlys dehau y tŷ; ac ar hyd grisiau troedig y dringid i'r ganol, ac o'r ganol i'r drydedd.

9 Felly yr adeiladodd efe y tŷ, ac a'i gorphenodd; ac a fyrddiodd y tŷ â thrawstiau ac ystyllod o gedrwydd.

10 Ac efe a adeiladodd ystafelloedd wrth yr holl dŷ, yn bùm cufydd eu huchder: ac â choed cedr yr oeddynt yn pwyso ar y tŷ.

11 ¶ A daeth gair yr ARGLWYDD at Solomon, gan ddywedyd,

12 *Am* y tŷ yr wyt ti yn ei adeiladu, os rhodi di yn fy neddfau i, a gwneuthur fy marnedigaethau, a chadw fy holl orchymynion, gan rodio ynddynt; yna y cyflawnaf â thi fy ngair a leferais wrth Dafydd dy dad.

13 A mi a breswyliaf ym mysg meibion Israel, ac ni adawaf fy mhobl Israel.

14 Felly yr adeiladodd Solomon y tŷ, ac a'i gorphenodd.

15 Ac efe a fyrddiodd barwydydd y tŷ oddi fewn âg ystyllod cedrwydd, o lawr y tŷ hyd y llogail y byrddiodd efe ef â choed oddi fewn: byrddiodd hefyd lawr y tŷ â phlangciau o ffynnidwydd.

16 Ac efe a adeiladodd ugain cufydd ar ystlysau y tŷ âg ystyllod cedr, o'r llawr hyd y parwydydd: felly yr adeiladodd iddo o fewn, *sef* i'r gafell, i'r cyssegr sancteiddiolaf.

17 A'r tŷ, sef y deml o'i flaen ef, oedd ddeugain cufydd *ei hŷd.*

18 A chedrwydd y tŷ oddi fewn *oedd* wedi eu cerfio yn gnapiau, ac yn flodau agored: y cwbl *oedd* gedrwydd; ni welid carreg.

19 A'r gafell a ddarparodd efe yn y tŷ o fewn, i osod yno arch cyfammod yr ARGLWYDD.

20 A'r gafell yn y pen blaen *oedd* ugain cufydd o hŷd, ac ugain cufydd o led, ac ugain cufydd ei huchder: ac efe a'i gwisgodd âg aur pur; *felly hefyd* y gwisgodd efe yr allor o gedrwydd.

21 Solomon *hefyd* a wisgodd y tŷ oddi fewn âg aur pur; ac a roddes farrau ar draws, wrth gadwyni aur, o flaen y gafell, ac a'u gwisgodd âg aur.

22 A'r holl dŷ a wisgodd efe âg aur, nes gorphen yr holl dŷ: yr allor hefyd oll, yr hon *oedd* wrth y gafell, a wisgodd efe âg aur.

23 ¶ Ac efe a wnaeth yn y gafell ddau o gerubiaid, *o* bren olew-wydd, *pob un yn* ddeg cufydd ei uchder.

24 A'r naill aden i'r cerub *oedd* bùm cufydd, a'r aden arall i'r cerub *oedd* bùm cufydd: deg cufydd *oedd* o'r naill gwrr i'w adenydd ef hyd y cwrr arall i'w adenydd ef.

25 A'r ail cerub *oedd* o ddeg cufydd: un fesur ac un agwedd *oedd* y ddau gerub.

26 Uchder y naill gerub *oedd* ddeg cufydd; ac felly yr *oedd* y cerub arall.

27 Ac efe a osododd y cerubiaid yn y tŷ oddi fewn: ac adenydd y cerubiaid a ymledasant, fel y cyffyrddodd aden y naill â'r *naill* bared, ac aden y cerub arall oedd yn cyffwrdd â'r pared arall; a'u hadenydd hwy y'nghanol y tŷ oedd yn cyffwrdd â'u gilydd.

28 Ac efe a wisgodd y cerubiaid âg aur.

29 A holl barwydydd y tŷ o amgylch a gerfiodd efe â cherfiedig luniau cerubiaid, a phalmwydd, a blodau agored; o fewn ac oddi allan.

30 Llawr y tŷ hefyd a wisgodd efe âg aur, oddi fewn ac oddi allan.

31 ¶ Ac i ddrws y gafell y gwnaeth efe ddorau *o* goed olew-wydd; cappan y drws *a'r* gorsingau *oedd* bummed ran *y pared.*

32 Ac ar y ddwy ddor *o* goed olew-wydd y cerfiodd efe gerfiadau cerubiaid, a phalmwydd, a blodau agored, ac a'*u* gwisgodd âg aur, ac a ledodd aur ar y cerubiaid, ac ar y palmwydd.

33 Ac felly y gwnaeth efe i ddrws y deml orsingau *o* goed olew-wydd, *y rhai oedd* bedwaredd ran *y pared.*

34 Ac yr *oedd* y ddwy ddor *o* goed ffynnidwydd: dwy ddalen blygedig *oedd* i'r naill ddor, a dwy ddalen blygedig i'r ddor arall.

35 Ac efe a gerfiodd gerubiaid, a phalmwydd, a blodau agored, *arnynt:* ac a'*u* gwisgodd âg aur, yr hwn a gymhwyswyd ar y cerfiad.

36 ¶ Ac efe a adeiladodd y cyntedd nesaf i mewn â thair rhes o gerrig nâdd, ac â rhes o drawstiau cedrwydd.

37 ¶ Yn y bedwaredd flwyddyn y sylfaenwyd tŷ yr ARGLWYDD, ym mis Ziff:

38 Ac yn yr unfed flwyddyn ar ddeg, ym mis Bul (dyna yr wythfed mis) y gorphenwyd y tŷ, a'i holl rannau, a'i holl berthynasau. Felly *mewn* saith mlynedd yr adeiladodd efe ef.

PENNOD VII.

1 *Adeiladu tŷ Solomon,* 2 *a thŷ coed Libanus,* 6 *a'r porth colofnau,* 7 *a phorth y frawdle,* 8 *a thŷ merch Pharaoh.* 13 *Gwaith Hiram ar y ddwy golofn.* 23 *Y môr tawdd.* 27 *Y deg ystôl.* 38 *Y deg noe bres.* 40 *A'r holl lestri.*

EITHR ei dŷ ei hun a adeiladodd Solomon mewn tair blynedd ar ddeg, ac a orphenodd ei holl dŷ.

2 ¶ Efe a adeiladodd dŷ coedwig Libanus, yn gan cufydd ei hŷd, ac yn ddeg cufydd a deugain ei led, ac yn ddeg cufydd ar hugain ei uchder, ar bedair rhes o golofnau cedrwydd, a thrawstiau cedrwydd ar y colofnau.

3 Ac efe a dôwyd â chedrwydd oddi arnodd ar y trawstiau *oedd* ar y pùm colofn a deugain, pymtheg *yn* y rhes.

4 Ac *yr oedd* tair rhes o ffenestri, goleu ar gyfer goleu, *yn* dair rhengc.

5 A'r holl ddrysau a'r gorsingau *oedd* ysgwâr, *felly yr oedd* y ffenestri; a goleu ar gyfer goleu, *yn* dair rhengc.

6 ¶ Hefyd efe a wnaeth borth o golofnau, yn ddeg cufydd a deugain ei hŷd, ac yn ddeg cufydd ar hugain ei led: a'r porth *oedd* o'u blaen hwynt; a'r colofnau *eraill* a'r swmmerau *oedd* o'u blaen hwythau.

7 ¶ Porth yr orseddfa *hefyd*, yr hwn y barnai efe ynddo, a wnaeth efe yn borth barn: ac efe a wisgwyd â chedrwydd o'r naill gwrr i'r llawr hyd y llall.

8 ¶ Ac *i'w* dŷ ei hun, yr hwn y trigai efe ynddo, *yr oedd* cyntedd arall o fewn y porth o'r un fath waith. Gwnaeth hefyd dŷ i ferch Pharaoh, yr hon a briodasai Solomon, fel y porth hwn.

9 Hyn oll *oedd* o feini costus, wedi eu naddu wrth fesur, *a'u* lladd â llif, oddi fewn ac oddi allan, *a hynny* o'r sylfaen hyd y llogail; ac *felly* o'r tu allan hyd y cyntedd mawr.

10 Ac efe a sylfaenesid â meini costus, â meini mawr, â meini o ddeg cufydd, ac â meini o wyth gufydd.

11 Ac oddi arnodd *yr oedd* meini costus (wedi eu naddu wrth fesur) a chedrwydd.

12 Ac *i'r* cyntedd mawr *yr oedd* o amgylch, dair rhes o gerrig nâdd, a rhes o drawstiau cedrwydd, i gyntedd tŷ yr ARGLWYDD oddi fewn, ac i borth y tŷ.

13 ¶ A'r brenhin Solomon a anfonodd ac a gyrchodd Hiram o Tyrus.

14 Mab gwraig weddw *oedd* hwn o lwyth Naphtali, a'i dad yn wr o Tyrus: gôf pres *ydoedd efe;* a llawn ydoedd o ddoethineb, â deall, a gwybodaeth, i weithio pob gwaith o bres. Ac efe a ddaeth at y brenhin Solomon, ac a weithiodd ei holl waith ef.

15 Ac efe a fwriodd ddwy golofn o bres; deunaw cufydd *oedd* uchder pob colofn; a llinyn o ddeuddeg cufydd a amgylchai bob un o'r ddwy.

16 Ac efe a wnaeth ddau gnap *o* bres tawdd, i'w rhoddi ar bennau y colofnau; pùm cufydd *oedd* uchder y naill gnap, a phùm cufydd uchder y cnap arall.

17 Efe a wnaeth rwydwaith, *a* phlethiadau o gadwynwaith, i'r cnapiau *oedd* ar ben y colofnau; saith i'r naill gnap, a saith i'r cnap arall.

18 Ac efe a wnaeth y colofnau, a dwy res o bomgranadau o amgylch ar y naill rwydwaith, i guddio y cnapiau *oedd* uwch ben; ac felly y gwnaeth efe i'r cnap arall.

19 A'r cnapiau y rhai *oedd* ar y colofnau *oedd* o waith lili, yn y porth, yn bedwar cufydd.

20 Ac i'r cnapiau ar y ddwy golofn oddi arnodd, ar gyfer y canol, *yr oedd pomgranadau*, y rhai *oedd* wrth y rhwydwaith; a'r pomgranadau *oedd* ddau cant, yn rhesau o amgylch, ar y cnap arall.

21 Ac efe a gyfododd y colofnau ym mhorth y deml: ac a gyfododd y golofn ddehau, ac a alwodd ei henw hi Jachin; ac efe a gyfododd y golofn aswy, ac a alwodd ei henw hi Boaz.

22 Ac ar ben y colofnau *yr oedd* gwaith lili. y gorphenwyd gwaith y colofnau.

23 ¶ Ac efe a wnaeth fôr tawdd, yn ddeg cufydd o ymyl i ymyl: yn grwn oddi amgylch, ac yn bùm cufydd ei uchder; a llinyn o ddeg cufydd ar hugain a'i hamgylchai oddi amgylch.

24 A chnapiau a'i hamgylchent ef dan ei ymyl o amgylch, deg mewn cufydd oedd yn amgylchu y môr o amgylch: y cnapiau *oedd* yn ddwy res, wedi eu bwrw pan fwriwyd yntau.

25 Sefyll yr oedd ar ddeuddeg o ychain; tri oedd yn edrych tu a'r gogledd, a thri yn edrych tu a'r gorllewin, a thri yn edrych tu a'r dehau, a thri yn edrych tu a'r dwyrain: a'r môr arnynt oddi arnodd, a'u pennau ol hwynt oll o fewn.

26 Ei dewder hefyd *oedd* ddyrnfedd, a'i ymyl fel gwaith ymyl cwppan, *a* blodau lili: dwy fil o bathau a annai ynddo.

27 ¶ Hefyd efe a wnaeth ddeg o ystolion pres; pedwar cufydd *oedd* hŷd pob ystôl, a phedwar cufydd ei lled, a thri chufydd ei huchder.

28 A dyma waith yr ystolion: ystlysau *oedd* iddynt, a'r ystlysau *oedd* rhwng y delltenau:

29 Ac ar yr ystlysau *oedd* rhwng y delltenau, *yr oedd* llewod, ychain, a cherubiaid; ac ar y dellt *yr oedd* ystôl oddi arnodd; ac oddi tan y llewod a'r ychain *yr oedd* cyssylltiadau o waith tenau.

30 A phedair olwyn bres *oedd* i bob ystôl, a phlangciau pres; ac yn eu pedair congl *yr oedd* ysgwyddau iddynt: dan y noe *yr oedd* ysgwyddau, wedi eu toddi ar gyfer pob cyssylltiad.

31 A'i genau oddi fewn y cwmpas, ac oddi arnodd, *oedd* gufydd; a'i genau hi *oedd* grwn, ar waith yr ystôl, yn gufydd a hanner; ac ar ei hymyl hi *yr oedd* cerfiadau, a'i hystlysau yn bedwar ochrog, nid yn grynion.

32 A'r pedair olwyn *oedd* dan yr ystlysau, ac echelau yr olwynion yn yr ystôl; ac uchder pob olwyn yn gufydd a hanner cufydd.

33 Gwaith yr olwynion *hefyd oedd* fel gwaith olwynion menn; eu hechelau, a'u bothau, a'u cammegau, a'u hadenydd, *oedd* oll yn doddedig.

34 Ac *yr oedd* pedair ysgwydd wrth bedair congl pob ystôl: o'r ystôl *yr oedd* ei hysgwyddau hi.

35 Ac ar ben yr ystôl *yr oedd* cwmpas o amgylch, o hanner cufydd o uchder; ar ben yr ystôl hefyd *yr oedd* ei hymylau a'i thaleithiau o'r un.

36 Ac efe a gerfiodd ar ystyllod ei hymylau hi, ac ar ei thaleithiau hi, gerubiaid, llewod, a phalmwydd, wrth noethder pob un, a chyssylltiadau oddi amgylch.

37 Fel hyn y gwnaeth efe y deg ystôl: un doddiad, un fesur, *ac* un agwedd, *oedd* iddynt hwy oll.

38 ¶ Gwnaeth hefyd ddeng noe bres: deugain bath a ddaliai pob noe; yn bedwar cufydd bob noe; *ac* un noe ar bob un o'r deg ystôl.

39 Ac efe a osododd bùm ystôl ar ystlys ddehau y tŷ, a phump ar yr ystlys aswy i'r tŷ: a'r môr a osododd efe ar y tu dehau i'r tŷ, tu a'r dwyrain, ar gyfer y dehau.

40 ¶ Gwnaeth Hiram hefyd y noeau, a'r rhawiau, a'r cawgiau: a Hiram a orphenodd wneuthur yr holl waith, yr hwn a wnaeth efe i'r brenhin Solomon, *yn* nhŷ yr ARGLWYDD.

41 Y ddwy golofn, a'r cnapiau coronog y rhai *oedd* ar ben y ddwy golofn; a'r ddau rwydwaith, i guddio y ddau gnap coronog *oedd* ar ben y colofnau,

42 A phedwar cant o bomgranadau i'r ddau rwydwaith, dwy res o bomgranadau i un rhwydwaith, i guddio y ddau gnap coronog *oedd* ar y colofnau;
43 A'r deg ystôl, a'r deg noe ar yr ystolion;
44 Ac un môr, a deuddeg o ychain dan y môr;
45 A'r crochanau, a'r rhawiau, a'r cawgiau; a'r holl lestri a wnaeth Hiram i'r brenhin Solomon, i dŷ yr ARGLWYDD, *oedd o* bres gloyw.
46 Y'ngwastadedd yr Iorddonen y toddodd y brenhin hwynt mewn cleidir, rhwng Succoth a Sarthan.
47 A Solomon a beidiodd *â phwyso* yr holl lestri, o herwydd eu llïosowgrwydd anfeidrol hwynt: ac ni wybuwyd pwys y pres chwaith.
48 A Solomon a wnaeth yr holl ddodrefn *a berthynai* i dŷ yr ARGLWYDD: yr allor aur, a'r bwrdd aur, yr hwn *yr oedd* y bara gosod arno;
49 A phùm canhwyllbren o'r *tu* dehau, a phump o'r *tu* aswy, o flaen y gafell, yn aur pur; a'r blodau, a'r llusernau, a'r gefeiliau, *o* aur;
50 Y phïolau *hefyd*, a'r saltringau, a'r cawgiau, a'r llwyau, a'r thuserau, *o* aur coeth; a bachau dorau y tŷ, o fewn y cyssegr sancteiddiaf, *a* dorau tŷ y deml, *oedd* aur.
51 Felly y gorphenwyd yr holl waith a wnaeth y brenhin Solomon i dŷ yr ARGLWYDD. A Solomon a ddug i mewn yr hyn a gyssegrasai Dafydd ei dad; yr arian, a'r aur, a'r dodrefn, a roddodd efe ym mhlith trysorau tŷ yr ARGLWYDD.

PENNOD VIII.

1 *Gwyl cyssegriad y deml.* 12, 55 *Bendith Solomon,* 22 *a'i weddi,* 62 *a'i hedd-aberth.*

YNA Solomon a gasglodd henuriaid Israel, a holl bennau y llwythau, a thywysogion tadau meibion Israel, at y brenhin Solomon, yn Jerusalem, i ddwyn i fynu arch cyfammod yr ARGLWYDD o ddinas Dafydd, honno *yw* Sion.
2 A holl wŷr Israel a ymgynnullasant at y brenhin Solomon, ar yr wyl, ym mis Ethanim, hwnnw *yw* y seithfed mis.
3 A holl henuriaid Israel a ddaethant, a'r offeiriaid a godasant yr arch i fynu.
4 A hwy a ddygasant i fynu arch yr ARGLWYDD, a phabell y cyfarfod, a holl lestri y cyssegr y rhai *oedd* yn y babell, a'r offeiriaid a'r Lefiaid a'u dygasant hwy i fynu.
5 A'r brenhin Solomon, a holl gynnulleidfa Israel, y rhai a ymgynnullasai atto ef, *oedd* gyd âg ef o flaen yr arch, yn aberthu defaid, a gwartheg, y rhai ni rifid ac ni chyfrifid gan lïosowgrwydd.
6 Felly yr offeiriaid a ddygasant arch cyfammod yr ARGLWYDD i'w lle ei hun, i gafell y tŷ, i'r cyssegr sancteiddiaf, dan adenydd y cerubiaid.
7 Canys y cerubiaid oedd yn lledu *eu* hadenydd dros le yr arch; a'r cerubiaid a orchuddient yr arch, a'i barrau oddi arnodd.
8 A'r barrau a estynasant, fel y gwelid pennau y barrau o'r cyssegr o flaen y gafell, ond nis gwelid oddi allan: yno y maent hwy hyd y dydd hwn.
9 Nid *oedd* dim yn yr arch ond y ddwy lech faen a osodasai Moses yno yn Horeb, lle y cyfammododd yr ARGLWYDD â meibion Israel, pan oeddynt yn dyfod o wlad yr Aipht.
10 A phan ddaeth yr offeiriaid allan o'r cyssegr, y cwmmwl a lanwodd dŷ yr ARGLWYDD,
11 Fel na allai yr offeiriaid sefyll i wasanaethu, o herwydd y cwmmwl: canys gogoniant yr ARGLWYDD a lanwasai dŷ yr ARGLWYDD.
12 ¶ Yna y dywedodd Solomon, Yr ARGLWYDD a ddywedodd, y preswyliai efe yn y tywyllwch.
13 Gan adeiladu yr adeiledais dŷ yn breswylfod i ti; trigle i ti i aros yn dragywydd ynddo.
14 A'r brenhin a drodd ei wyneb, ac a fendithiodd holl gynnulleidfa Israel. A holl gynnulleidfa Israel oedd yn sefyll.
15 Ac efe a ddywedodd, Bendigedig *fyddo* ARGLWYDD DDUW Israel, yr hwn a lefarodd â'i enau wrth Dafydd fy nhad, ac a'i cwblhâodd â'i law, gan ddywedyd,
16 Er y dydd y dygais fy mhobl Israel allan o'r Aipht, ni ddewisais ddinas o holl lwythau Israel i adeiladu tŷ, fel y byddai fy enw i yno: eithr dewisais Dafydd i fod ar fy mhobl Israel.
17 Ac yr oedd ym mryd Dafydd fy nhad adeiladu tŷ i enw ARGLWYDD DDUW Israel.
18 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Dafydd fy nhad, O herwydd bod yn dy fryd di adeiladu tŷ i'm henw i, da y gwnaethost fod *hynny* yn dy galon.
19 Etto nid adeiledi di y tŷ: ond dy fab di, yr hwn a ddaw allan o'th lwynau di, efe a adeilada y tŷ i'm henw i.
20 A'r ARGLWYDD a gywirodd ei air a lefarodd efe; a mi a gyfodais yn lle Dafydd fy nhad, ac a eisteddais ar deyrngadair Israel, megis y llefarodd yr ARGLWYDD, ac a adeiledais dŷ i enw ARGLWYDD DDUW Israel.
21 A mi a osodais yno le i'r arch, yr hon *y mae* ynddi gyfammod yr ARGLWYDD, yr hwn a gyfammododd efe â'n tadau ni, pan ddug efe hwynt allan o wlad yr Aipht.
22 ¶ A Solomon a safodd o flaen allor yr ARGLWYDD, y'ngŵydd holl gynnulleidfa Israel, ac a estynodd ei ddwylaw tu a'r nefoedd:
23 Ac efe a ddywedodd, O ARGLWYDD DDUW Israel, nid *oes* Duw fel tydi, yn y nefoedd oddi uchod, nac ar y ddaear oddi isod, yn cadw cyfammod a thrugaredd â'th weision, sydd yn rhodio ger dy fron di â'u holl galon;
24 Yr hwn a gedwaist â'th was Dafydd fy nhad yr hyn a leferaist wrtho: traethaist hefyd â'th enau, a chwblhêaist â'th law, megis heddyw *y mae*.
25 Ac yn awr, O ARGLWYDD DDUW Israel, cadw â'th was Dafydd fy nhad yr hyn a leferaist wrtho, gan ddywedyd, Ni thorrir ymaith oddi wrthyt *na byddo* gwr ger fy mron i yn eistedd ar deyrngadair Israel; os dy feibion a gadwant eu ffordd, i rodio ger fy mron i, megis y rhodiaist ti ger fy mron.
26 Ac yn awr, O DDUW Israel, poed gwir, attolwg, fyddo dy air a leferaist wrth dy was Dafydd fy nhad.
27 Ai gwir yw, y preswylia Duw ar y ddaear? wele, y nefoedd, a nefoedd y nefoedd, ni allant dy gynnwys di; pa faint llai *y dichon* y tŷ hwn a adeiledais i?
28 Etto edrych ar weddi dy was, ac ar ei ddeisyfiad ef, O ARGLWYDD fy NUW, i wrando ar y llef a'r weddi y mae dy was yn ei gweddïo heddyw ger dy fron di:
29 Fel y byddo dy lygaid yn agored tu a'r tŷ yma nos a dydd, tu a'r lle y dywedaist am dano, Fy enw a fydd yno: i wrando ar y weddi a weddïo dy was yn y lle hwn.
30 Gwrando gan hynny ddeisyfiad dy was, a'th bobl Israel, pan weddïant yn y lle hwn:

clyw hefyd o le dy breswylfa, *sef* o'r nefoedd;
a phan glywech, maddeu.
31 ¶ Os pecha gwr yn erbyn ei gymmydog,
a gofyn ganddo raith, gan ei dyngu ef, a dyfod
y llw o flaen dy allor di yn y tŷ hwn:
32 Yna clyw di yn y nefoedd, gwna hefyd,
a barna dy weision, gan ddamnio y drygionus
i ddwyn ei ffordd ef ar ei ben; a chan gyf-
iawnhâu y cyfiawn, trwy roddi iddo ef yn ol
ei gyfiawnder.
33 ¶ Pan darawer dy bobl Israel o flaen y
gelyn, am iddynt bechu yn dy erbyn di, os
dychwelant attat ti, a chyfaddef dy enw, a
gweddïo, ac ymbil â thi yn y tŷ hwn:
34 Yna gwrando di yn y nefoedd, a maddeu
bechod dy bobl Israel, a dychwel hwynt i'r
tir a roddaist i'w tadau hwynt.
35 ¶ Pan gauer y nefoedd, fel na byddo
gwlaw, o herwydd pechu o honynt i'th
erbyn; os gweddïant yn y lle hwn, a chyf-
addef dy enw, a dychwelyd oddi wrth eu
pechod, pan gystuddiech di hwynt:
36 Yna gwrando di yn y nefoedd, a maddeu
bechod dy weision, a'th bobl Israel, fel y
dysgech iddynt y ffordd oreu y rhodiant
ynddi, a dyro wlaw ar dy dir a roddaist i'th
bobl yn etifeddiaeth.
37 ¶ Os bydd newyn yn y tir, os bydd
haint, llosgfa, malldod, locustiaid, os bydd
y lindys; pan warchaeo ei elyn arno ef,
y'ngwlad ei ddinasoedd, pa bla bynnag, pa
glefyd bynnag, *a fyddo;*
38 Pob gweddi, pob deisyfiad, a fyddo gan
un dyn, *neu* gan dy holl bobl Israel, y rhai
a wyddant bawb bla ei galon ei hun, ac a
estynant eu dwylaw tu a'r tŷ hwn:
39 Yna gwrando di yn y nefoedd, mangre
dy breswylfod, a maddeu; gwna hefyd, a
dyro i bob un yn ol ei holl ffyrdd, yr hwn yr
adwaenost ei galon (canys ti yn unig a ad-
waenost galonnau holl feibion dynion)
40 Fel y'th ofnont di yr holl ddyddiau y
byddont byw ar wyneb y tir a roddaist i'n
tadau ni.
41 ¶ Ac am y dieithrddyn hefyd ni *byddo*
o'th bobl Israel, ond dyfod o wlad bell er
mwyn dy enw;
42 (Canys clywant am dy enw mawr di, a'th
law gref, a'th fraich estynedig) pan ddêl a
gweddïo tu a'r tŷ hwn:
43 Gwrando di yn y nefoedd, mangre dy
breswylfod, a gwna yn ol yr hyn oll a'r a lefo
y dieithrddyn arnat am dano: fel yr adwaeno
holl bobl y ddaear dy enw di, i'th ofni di, fel
y mae dy bobl Israel, ac y gwypont mai ar dy
enw di y gelwir y tŷ hwn a adeiledais i.
44 ¶ Os â dy bobl di allan i ryfel yn erbyn
eu gelyn, ar hyd y ffordd yr anfonych hwynt,
os gweddïant ar yr ARGLWYDD *tu a* ffordd y
ddinas a ddewisaist ti, a'r tŷ yr hwn a adeil-
edais i'th enw di:
45 Yna gwrando yn y nefoedd ar eu gweddi
hwynt, ac ar eu deisyfiad, a gwna farn iddynt.
46 ¶ Os pechant i'th erbyn (canys nid *oes*
dyn ni phecha) a digio o honot wrthynt, a'u
rhoddi hwynt o flaen eu gelynion, fel y caeth-
gludont hwynt yn gaethion i wlad y gelyn,
ym mhell neu yn agos;
47 Os dychwelant at eu calon yn y wlad y
caeth-gludwyd hwynt iddi, a dychwelyd, ac
erfyn arnat y'ngwlad y rhai a'u caeth-gludas-
ant, gan ddywedyd, Pechasom, troseddasom
hefyd, a gwnaethom yn annuwiol;
48 A dychwelyd attat ti â'u holl galon, ac
â'u holl enaid, y'ngwlad eu gelynion a'u
caeth-gludasant hwynt, a gweddïo arnat ti tu
a'u gwlad a roddaist i'w tadau, a'r ddinas a
ddewisaist, a'r tŷ a adeiledais i'th enw di:
49 Yna gwrando di yn y nefoedd, mangre
dy breswylfod, eu gweddi hwynt, a'u deisyfiad,
a gwna farn iddynt.
50 A maddeu i'th bobl a bechasant i'th erbyn,
a'u holl gamweddau *yn* y rhai y troseddasant
i'th erbyn, a phâr iddynt gael trugaredd ger
bron y rhai a'u caeth-gludasant, fel y trugar-
hâont wrthynt hwy:
51 Canys dy bobl di a'th etifeddiaeth *ydynt*
hwy, y rhai a ddygaist ti allan o'r Aipht, o
ganol y ffwrn haiarn:
52 Fel y byddo dy lygaid yn agored i ddeis-
yfiad dy was, a deisyfiad dy bobl Israel, i
wrando arnynt hwy pa bryd bynnag y gal-
wont arnat ti.
53 Canys ti a'u neillduaist hwynt yn etifedd-
iaeth i ti o holl bobl y ddaear, fel y lleferaist
trwy law Moses dy was, pan ddygaist ein tad-
au ni allan o'r Aipht, O ARGLWYDD DDUW.
54 Ac wedi gorphen o Solomon weddïo ar
yr ARGLWYDD yr holl weddi a'r deisyfiad
yma, efe a gyfododd oddi ger bron allor yr
ARGLWYDD, o ostwng ar ei liniau, ac o estyn
ei ddwylaw tu a'r nefoedd.
55 Ac efe a safodd, ac a fendithiodd holl
gynnulleidfa Israel â llef uchel, gan ddy-
wedyd,
56 Bendigedig *fyddo* yr ARGLWYDD, yr
hwn a roddes lonyddwch i'w bobl Israel, yn
ol yr hyn oll a lefarodd efe: ni syrthiodd un
gair o'i holl addewidion da ef, y rhai a addaw-
odd efe trwy law Moses ei was.
57 Yr ARGLWYDD ein DUW fyddo gyd â
ni, fel y bu gyd â'n tadau: na wrthoded ni,
ac na'n gadawed ni:
58 I ostwng ein calonnau ni iddo ef, i rodio
yn ei holl ffyrdd ef, ac i gadw ei orchymynion
ef, a'i ddeddfau, a'i farnedigaethau, y rhai a
orchymynodd efe i'n tadau ni.
59 A bydded fy ngeiriau hyn, y rhai a
ddeisyfais ger bron yr ARGLWYDD, yn agos
at yr ARGLWYDD ein DUW ddydd a nos, i
wneuthur barn â'i was, a barn â'i bobl Israel
beunydd, fel y byddo yr achos:
60 Fel y gwypo holl bobl y ddaear mai yr
ARGLWYDD *sydd* DDUW, *ac* nad *oes* arall.
61 Bydded gan hynny eich calon yn berffaith
gyd â'r ARGLWYDD ein DUW ni, i rodio yn
ei ddeddfau ef, ac i gadw ei orchymynion ef,
fel heddyw.
62 ¶ A'r brenhin a holl Israel gyd âg ef a
aberthasant aberth ger bron yr ARGLWYDD.
63 A Solomon a aberthodd aberth hêdd, yr
hwn a offrymmodd efe i'r ARGLWYDD, *sef*
dwy fil ar hugain o wartheg, a chwech ugain
mil o ddefaid. Felly y brenhin a holl feibion
Israel a gyssegrasant dŷ yr ARGLWYDD.
64 Y dwthwn hwnnw y sancteiddiodd y
brenhin ganol y cyntedd *oedd* o flaen tŷ yr
ARGLWYDD: canys yno yr offrymmodd efe
y poeth-offrymmau, a'r bwyd-offrymmau,
a brasder yr offrymmau hêdd: o herwydd
yr allor bres, yr hon *oedd* ger bron yr AR-
GLWYDD, *oedd* rŷ fechan i dderbyn y poeth-
offrymmau, a'r bwyd-offrymmau, a brasder
yr offrymmau hêdd.
65 A Solomon a gadwodd y pryd hwnnw
wyl, a holl Israel gyd âg ef, cynnulleidfa
fawr, o ddyfodfa Hamath hyd afon yr Aipht,
ger bron yr ARGLWYDD ein DUW, saith o
ddyddiau a saith o ddyddiau, *sef* pedwar
diwrnod ar ddeg.
66 A'r wythfed dydd y gollyngodd efe
ymaith y bobl: a hwy a fendithiasant y
brenhin, ac a aethant i'w pebyll yn hyfryd
ac â chalon lawen, am yr holl ddaioni a
wnaethai yr ARGLWYDD i Dafydd ei was,
ac i Israel ei bobl.

PENNOD IX.

1 *Ammod Duw â Solomon mewn gweledigaeth.* 10 *Solomon a Hiram yn anrhegu eu gilydd.* 15 *Y cenhedloedd yn gaethion, a'r Israeliaid yn weision parchedig, y'ngwaith Solomon.* 24 *Merch Pharaoh yn symmudo i'w thŷ.* 25 *Cyhoedd aberthau blynyddol Solomon.* 26 *Ei lynges ef yn cyrchu aur o Ophir.*

A PHAN orphenodd Solomon adeiladu tŷ
yr ARGLWYDD, a thŷ y brenhin, a chwbl
o ddymuniad Solomon yr hyn a ewyllysiodd
efe ei wneuthur;
2 Yr ARGLWYDD a ymddangosodd i Solo-
mon yr ail waith, fel yr ymddangosasai iddo
yn Gibeon.
3 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrtho,
Gwrandewais dy weddi di a'th ddeisyfiad di,
yr hwn a ddeisyfaist ger fy mron i: cyssegrais
y tŷ yma a adeiledaist, i osod fy enw ynddo
byth; fy llygaid hefyd a'm calon fydd yno
yn wastadol.
4 Ac os rhodi di ger fy mron i, megis y
rhodiodd Dafydd dy dad, mewn perffeith-
rwydd calon ac uniondeb i wneuthur yn ol
yr hyn oll a orchymynais i ti, *ac* os cedwi fy
neddfau a'm barnedigaethau:
5 Yna mi a sicrhâf orsedd-faingc dy frenhin-
iaeth di ar Israel yn dragywydd, fel y llefer-
ais wrth Dafydd dy dad, gan ddywedyd, Ni
phalla i ti wr ar orsedd-faingc Israel.
6 Os gan ddychwelyd y dychwelwch chwi
a'ch meibion oddi ar fy ol i, ac heb gadw fy
ngorchymynion *a*'m deddfau, y rhai a rodd-
ais o'ch blaen chwi, eithr myned a gwasan-
aethu duwiau dieithr, ac ymgrymmu iddynt
hwy:
7 Yna y torraf Israel oddi ar wyneb y tir
a roddais iddynt hwy; a'r tŷ hwn a gyssegrais
i'm henw, a fwriaf allan o'm golwg; ac Israel
fydd yn ddiareb ac yn wawd ym mysg yr
holl bobloedd:
8 A'r tŷ uchel hwn, pawb a gynniweiro
heibio iddo, a synna wrtho, ac a chwibana;
dywedant hefyd, Paham y gwnaeth yr AR-
GLWYDD fel hyn i'r wlad hon, ac i'r tŷ yma?
9 A hwy a ddywedant, Am iddynt wrthod
yr ARGLWYDD eu Duw, yr hwn a ddug eu
tadau hwynt allan o dir yr Aipht, ac ymaflyd
mewn duwiau dieithr, ac ymgrymmu iddynt,
a'u gwasanaethu hwynt; am hynny y dug
yr ARGLWYDD arnynt hwy yr holl ddrwg
hyn.
10 ¶ Ac ym mhen yr ugain mlynedd, *wedi*
adeiladu o Solomon y ddau dŷ, sef tŷ yr AR-
GLWYDD, a thŷ y brenhin;
11 (*Am* i Hiram brenhin Tyrus ddwyn i
Solomon goed cedr, a choed ffynnidwydd,
ac aur, yn ol ei holl ewyllys ef) y brenhin
Solomon a roddes i Hiram ugain ninas yng
ngwlad Galilee.
12 A Hiram a ddaeth o Tyrus i edrych y
dinasoedd a roddasai Solomon iddo ef; ac
nid oeddynt wrth ei fodd ef.
13 Ac efe a ddywedodd, Pa ddinasoedd *yw*
y rhai hyn a roddaist i mi, fy mrawd? Ac
efe a'u galwodd hwynt Gwlad Cabul, hyd
y dydd hwn.
14 A Hiram a anfonodd i'r brenhin chwech
ugain talent o aur.
15 ¶ A dyma swm y dreth a gododd y
brenhin Solomon, i adeiladu tŷ yr AR-
GLWYDD, a'i dŷ ei hun; a Milo, a mur Jeru-
salem, Hasor, a Megido, a Gezer.
16 Pharaoh brenhin yr Aipht a aethai i
fynu, ac a ynnillasai Gezer, ac a'i llosgasai
hi â thân, ac a laddasai y Canaaneaid oedd
yn trigo yn y ddinas, ac a'i rhoddasai hi yn
anrheg i'w ferch, gwraig Solomon.
17 A Solomon a adeiladodd Gezer, a Beth-
horon isaf,
18 A Baalath, a Thadmor yn yr anialwch,
o fewn y wlad,
19 A holl ddinasoedd y trysorau y rhai oedd
gan Solomon, a dinasoedd y cerbydau, a
dinasoedd y gwŷr meirch, a'r hyn *oedd*
ewyllys gan Solomon ei adeiladu yn Jeru-
salem, ac yn Libanus, ac yn holl dir ei lyw-
odraeth.
20 Yr holl bobl *y rhai* a adawyd o'r Amor-
iaid, Hethiaid, Pereziaid, Hefiaid, a'r Jebus-
iaid, y rhai nid *oeddynt* o feibion Israel;
21 *Sef* eu meibion hwy, y rhai a adawsid
ar eu hol hwynt yn y wlad, y rhai ni allodd
meibion Israel eu lladd; ar y rhai hynny y
cyfododd Solomon dreth gaethgludiogaeth hyd y
dydd hwn.
22 Ond o feibion Israel ni wnaeth Solomon
un yn gaeth-was: rhyfelwyr iddo ef *oeddynt*,
a gweision iddo, a thywysogion iddo, a chap-
teniaid iddo, a thywysogion ei gerbydau, a'i
wŷr meirch.
23 Y rhai hyn *oedd* bennaf ar y swyddogion
oedd ar waith Solomon, pùm cant a dêg a
deugain, oedd yn llywodraethu y bobl oedd
yn gweithio yn y gwaith.
24 ¶ A merch Pharaoh a ddaeth i fynu o
ddinas Dafydd i'w thŷ ei hun, yr hwn a adeil-
adasai *Solomon* iddi hi: yna efe a adeiladodd
Milo.
25 ¶ A thair gwaith yn y flwyddyn yr
offrymmai Solomon boeth-offrymmau ac
offrymmau hêdd ar yr allor a adeiladasai efe
i'r ARGLWYDD: ac efe a arogl-darthodd ar
yr allor oedd ger bron yr ARGLWYDD. Felly
efe a orphenodd y tŷ.
26 ¶ A'r brenhin Solomon a wnaeth longau
yn Esion-gaber, yr hon *sydd* wrth Eloth, ar
fin y môr coch, yng ngwlad Edom.
27 A Hiram a anfonodd ei weision yn y
llongau, *y rhai oedd* longwyr yn medru *oddi*
wrth y môr, gyd â gweision Solomon.
28 A hwy a ddaethant i Ophir, ac a ddygas-
ant oddi yno bedwar cant ac ugain o dalentau
aur, ac a'u dygasant at y brenhin Solomon.

PENNOD X.

1 *Brenhines Seba yn rhyfedd ganddi ddoethineb Solomon.* 14 *Swm ei aur ef:* 16 *ei dariannau:* 18 *ei orsedd-faingc ifori:* 21 *ei lestri:* 24 *ei anrhegion:* 26 *ei gerbydau a'i farchogion:* 28 *ei deyrnged.*

A PHAN glybu brenhines Seba glôd Solo-
mon, am enw yr ARGLWYDD, hi a
ddaeth i'w brofi ef â chwestiynau caled.
2 A hi a ddaeth i Jerusalem â llu mawr
iawn, â chamelod yn dwyn aroglau, ac aur
lawer iawn, a meini gwerthfawr. A hi a
ddaeth at Solomon, ac a lefarodd wrtho ef
yr hyn oll oedd yn ei chalon.
3 A Solomon a fynegodd iddi hi ei holl
ofynion: nid oedd *dim* yn guddiedig rhag
y brenhin, a'r na fynegodd efe iddi hi.
4 A phan welodd brenhines Seba holl
ddoethineb Solomon, a'r tŷ a adeiladasai efe,
5 A bwyd ei fwrdd, ac eisteddiad ei weision,
a threfn ei weinidogion, a'u dillad hwynt,
a'i drulliadau ef, a'i esgynfa ar hyd yr hon
yr âi efe i fynu i dŷ yr ARGLWYDD; nid
oedd mwyach yspryd ynddi.
6 A hi a ddywedodd wrth y brenhin, Gwir
yw y gair a glywais yn fy ngwlad am dy
ymadroddion di, ac am dy ddoethineb.
7 Etto ni chredais y geiriau, nes i mi ddy-
fod, ac i'm llygaid weled: ac wele, ni fyneg-
asid i mi yr hanner: mwy yw dy ddoethineb
a'th ddaioni na'r glôd a glywais i.

8 Gwyn fyd dy wŷr di, gwyn fyd dy weision
hyn, y rhai sydd yn sefyll yn wastadol ger
dy fron di, yn clywed dy ddoethineb.
9 Bendigedig fyddo yr ARGLWYDD dy
DDUW, yr hwn a'th hoffodd di, i'th roddi ar
deyrngadair Israel: o herwydd cariad yr
ARGLWYDD tu ag at Israel yn dragywydd,
y gosododd efe di yn frenhin, i wneuthur
barn a chyfiawnder.
10 A hi a roddes i'r brenhin chwech ugain
talent o aur, a phêr-aroglau lawer iawn, a
meini gwerthfawr. Ni ddaeth y fath bêr-
aroglau mwyach, cyn amled a'r rhai a rodd-
odd brenhines Seba i'r brenhin Solomon.
11 A llongau Hiram hefyd, y rhai a gludent
aur o Ophir, a ddygasant o Ophir lawer iawn
o goed almugim, ac o feini gwerthfawr.
12 A'r brenhin a wnaeth o'r coed almugim
annelau i dŷ yr ARGLWYDD, ac i dŷ y bren-
hin, a thelynau a psaltringau i gantorion.
Ni ddaeth y fath goed almugim, ac ni wel-
wyd hyd y dydd hwn.
13 A'r brenhin Solomon a roddes i frenhines
Seba ei holl ddymuniad, yr hyn a ofynodd
hi, heb law yr hyn a roddodd Solomon iddi
hi o'i frenhinol haelioni. Felly hi a ddy-
chwelodd ac a aeth i'w gwlad, hi a'i gweision.
14 ¶ A phwys yr aur a ddeuai i Solomon
bob blwyddyn, oedd chwe chant a thriugain
a chwech o dalentau aur;
15 Heb law yr *hyn a gâi efe* gan y march-
nadwyr, ac o farsiandïaeth y llysieuwyr, a
chan holl frenhinoedd Arabia, a thywysogion
y wlad.
16 ¶ A'r brenhin Solomon a wnaeth ddau
gant o dariannau aur dilin; chwe chan *sicl*
o aur a roddodd efe ym mhob tarian:
17 A thri chant o fwcledi *o* aur dilin; tair
punt o aur a roddes efe ym mhob bwcled.
A'r brenhin a'u rhoddes hwynt yn nhŷ coed-
wig Libanus.
18 ¶ A'r brenhin a wnaeth orsedd-faingc
fawr o ifori, ac a'i gwisgodd hi âg aur o'r
goreu.
19 Chwech o risiau *oedd* i'r orsedd-faingc;
a phen crwn *oedd* i'r orsedd-faingc o'r tu ol
iddi, a chanllawiau o bob tu i'r eisteddle, a
dau lew yn sefyll yn ymyl y canllawiau.
20 A deuddeg o lewod oedd yn sefyll yno
ar y chwe gris o'r ddeutu. Ni wnaethpwyd
y fath yn un deyrnas.
21 ¶ A holl lestri yfed y brenhin Solomon
oedd o aur; a holl lestri tŷ coedwig Libanus
oedd aur pur: nid *oedd* arian *ynddynt*. Ni
roddid dim bri arno yn nyddiau Solomon.
22 O herwydd llongau Tarsis *oedd* gan y
brenhin ar y môr, gyd â llongau Hiram.
Unwaith yn y tair blynedd y deuai llongau
Tarsis, yn dwyn aur, ac arian, ac ifori, ac
eppäod, a pheunod.
23 A'r brenhin Solomon a ragorodd ar holl
frenhinoedd y ddaear, mewn cyfoeth a doeth-
ineb.
24 ¶ A'r holl fyd oedd yn ceisio *gweled*
wyneb Solomon, i glywed ei ddoethineb ef,
a roddasai Duw yn ei galon ef.
25 A hwy a ddygasant bob un ei anrheg,
llestri arian, a llestri aur, a gwisgoedd, ac
arfau, a phêr-aroglau, meirch, a mulod,
dogn bob blwyddyn.
26 ¶ A Solomon a gasglodd gerbydau, a
marchogion: ac yr oedd ganddo fil a phed-
war cant o gerbydau, a deuddeng mil o farch-
ogion; y rhai a osododd efe yn ninasoedd y
cerbydau, a chyd â'r brenhin yn Jerusalem.
27 A'r brenhin a wnaeth yr arian yn Jeru-
salem fel cerrig, a'r cedrwydd a wnaeth efe
fel sycomorwydd yn y dol-dir, o amldra.
28 ¶ A meirch a ddygid i Solomon o'r
Aipht, ac edafedd llin: marchnadyddion y
brenhin a gymmerent yr edafedd llin dan
bris.
29 A cherbyd a ddeuai i fynu ac a âi allan
o'r Aipht am chwe chan *sicl* o arian, a march
am gant a deg a deugain: ac fel hyn i holl
frenhinoedd yr Hethiaid, ac i frenhinoedd
Syria, y dygent hwy *feirch* trwy eu llaw
hwynt.

PENNOD XI.

1 *Gwragedd a gordderchadon Solomon.* 4 *Y rhai hynny yn ei henaint yn ei dynnu ef i gaudduwiaeth.* 9 *Duw yn ei fygwth ef.* 14 *Gwrthwynebwyr Solomon oedd, Hadad, a aeth i'r Aipht;* 23 *Rezon, a deyrnasodd yn Damascus;* 26 *a Jeroboam, i'r hwn y prophwydodd Ahïah.* 41 *Gweithredoedd, a theyrnasiad, a marwolaeth Solomon.* 43 *Rehoboam yn teyrnasu ar ei ol ef.*

OND y brenhin Solomon a garodd lawer
o wragedd dïeithr (heb law merch Pha-
raoh) Moabeesau, Ammoneesau, Edomeesau,
Sidoneesau, *a* Hetheesau;
2 O'r cenhedloedd *am* y rhai y dywedasai
yr ARGLWYDD wrth feibion Israel, Nac
ewch i mewn attynt hwy, ac na ddeuant
hwythau i mewn attoch chwi: dïau y tröant
eich calonnau chwi ar ol eu duwiau hwynt.
Wrthynt hwy y glynodd Solomon mewn
cariad.
3 Ac yr oedd ganddo ef saith gant o wrag-
edd, yn frenhinesau; a thri chant o orderch-
wragedd: a'i wragedd a droisant ei galon ef.
4 A phan heneiddiodd Solomon, ei wragedd
a droisant ei galon ef ar ol duwiau dïeithr:
ac nid oedd ei galon ef berffaith gyd â'r
ARGLWYDD ei DDUW, fel *y buasai* calon
Dafydd ei dad ef.
5 Canys Solomon a aeth ar ol Astoreth
duwies y Sidoniaid, ac ar ol Milcom ffieidd-
dra yr Ammoniaid.
6 A Solomon a wnaeth yr hyn *oedd* ddrwg
y'ngolwg yr ARGLWYDD; ac ni chyflawnodd
fyned ar ol yr ARGLWYDD, fel Dafydd ei dad
7 Yna Solomon a adeiladodd uchelfa i
Chemos, ffieidd-dra Moab, yn y bryn *sydd*
ar gyfer Jerusalem; ac i Moloch, ffieidd-dra
meibion Ammon.
8 Ac felly y gwnaeth efe i'w holl wragedd
dïeithr, y rhai a arogl-darthasant ac a aberth-
asant i'w duwiau.
9 ¶ A'r ARGLWYDD a ddigiodd wrth Solo-
mon, o herwydd troi ei galon ef oddi wrth
ARGLWYDD DDUW Israel, yr hwn a ym-
ddangosasai iddo ef ddwy waith,
10 Ac a orchymynasai iddo am y peth hyn,
nad elai efe ar ol duwiau dïeithr: ond ni
chadwodd efe yr hyn a orchymynasai yr
ARGLWYDD.
11 Am hynny y dywedodd yr ARGLWYDD
wrth Solomon, O herwydd bod hyn ynot
ti, ac na chedwaist fy nghyfammod a'm deddf-
au a orchymynais i ti; gan rwygo y rhwygaf
y frenhiniaeth oddi wrthyt ti, ac a'i rhoddaf
hi i'th was di.
12 Etto yn dy ddyddiau di ni wnaf hyn,
er mwyn Dafydd dy dad: o law dy fab di y
rhwygaf hi.
13 Ond ni rwygaf yr holl frenhiniaeth; un
llwyth a roddaf i'th fab di, er mwyn Dafydd
fy ngwas, ac er mwyn Jerusalem yr hon a
etholais.
14 ¶ A'r ARGLWYDD a gyfododd wrthwyn-
ebwr i Solomon, Hadad yr Edomiad. O had
y brenhin yn Edom *yr oedd* efe.
15 Canys pan oedd Dafydd yn Edom, *a*
Joab tywysog y filwriaeth yn myned i fynu

i gladdu y lladdedigion, wedi iddo daro pob gwrryw yn Edom;
16 Canys chwe mis yr arhosodd Joab yno â holl Israel, nes difetha pob gwrryw yn Edom.
17 Yr Hadad hwnnw a ffôdd, a gwŷr Edom o weision ei dad gyd âg ef, i fyned i'r Aipht; a Hadad yn fachgen bychan etto.
18 A hwy a gyfodasant o Midian, ac a ddaethant i Paran: ac a gymmerasant wŷr gyd â hwynt o Paran, ac a ddaethant i'r Aipht, at Pharaoh brenhin yr Aipht; ac efe a roddes iddo ef dŷ, ac a ddywedodd *am roddi* bwyd iddo, ac a roddodd dir iddo.
19 A Hadad a gafodd ffafr fawr y'ngolwg Pharaoh, ac efe a roddes iddo ef yn wraig chwaer ei wraig ei hun, chwaer Tahpenes y frenhines.
20 A chwaer Tahpenes a ymddûg iddo ef Genubath ei fab; a Thahpenes a'i diddyfnodd ef yn nhŷ Pharaoh: a Genubath fu yn nhŷ Pharaoh ym mysg meibion Pharaoh.
21 A phan glybu Hadad yn yr Aipht, huno o Dafydd gyd â'i dadau, a marw o Joab tywysog y filwriaeth, Hadad a ddywedodd wrth Pharaoh, Gollwng fi, fel yr elwyf i'm gwlad fy hun.
22 A dywedodd Pharaoh wrtho ef, Ond pa beth sydd arnat ei eisieu gyd â mi, pan wyt, wele, yn ceisio myned i'th wlad dy hun? Ac efe a ddywedodd, Dim; eithr gan ollwng gollwng fi.
23 ¶ A Duw a gyfododd wrthwynebwr *arall* yn ei erbyn ef, Rezon mab Eliada, yr hwn a ffoisai oddi wrth Hadadezer brenhin Soba ei arglwydd:
24 Ac efe a gynnullodd wŷr atto, ac a aeth yn dywysog ar fyddin, pan laddodd Dafydd hwynt *o Sobah;* a hwy a aethant i Damascus, ac a drigasant ynddi, ac a deyrnasasant yn Damascus.
25 Ac yr oedd efe yn wrthwynebwr i Israel holl ddyddiau Solomon, heb law y drwg *a wnaeth* Hadad: ac efe a ffieiddiodd Israel, ac a deyrnasodd ar Syria.
26 ¶ A Jeroboam mab Nebat, Ephratëad o Seredah (ac enw ei fam ef *oedd* Serfah, *yr hon oedd* wraig weddw) gwas i Solomon, a ddyrchafodd hefyd *ei* law yn erbyn y brenhin.
27 Ac o achos hyn y dyrchafodd efe *ei* law yn erbyn y brenhin: Solomon a adeiladodd Milo, *ac* a gauodd adwyau dinas Dafydd ei dad.
28 A'r gwr Jeroboam *oedd* rymmus o nerth: a Solomon a ganfu y llangc hwnnw yn *medru* gwneuthur gwaith, ac a'i gwnaeth ef yn oruchwyliwr ar holl faich tŷ Joseph.
29 A'r pryd hwnnw, a Jeroboam yn myned allan o Jerusalem, y prophwyd Ahïah y Siloniad a'i cafodd ef ar y ffordd; ac efe oedd wedi ei wisgo mewn gwisg newydd, a hwynt ill dau *oeddynt* yn unig yn y maes.
30 Ac Ahïah a ymaflodd yn y wisg newydd *oedd* am dano ef, ac a'i rhwygodd *yn* ddeuddeg o ddarnau.
31 Ac efe a ddywedodd wrth Jeroboam, Cymmer i ti ddeg darn: canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Duw Israel, Wele fi yn rhwygo y frenhiniaeth o law Solomon, a rhoddaf ddeg llwyth i ti:
32 (Ond un llwyth fydd iddo ef, er mwyn fy ngwas Dafydd, ac er mwyn Jerusalem, y ddinas a etholais i o holl lwythau Israel)
33 Oblegid iddynt fy ngwrthod i, ac ymgrymmu i Astoreth duwies y Sidoniaid, *ac i* Chemos duw y Moabiaid, ac i Milcom duw meibion Ammon, ac na rodiasant yn fy ffyrdd i, i wneuthur *yr hyn oedd* uniawn yn fy ngolwg i, *ac i wneuthur* fy neddfau a'm barnedigaethau, fel Dafydd ei dad.
34 Ond ni chymmeraf yr holl frenhiniaeth o'i law ef: eithr gwnaf ef yn dywysog holl ddyddiau ei einioes, er mwyn Dafydd fy ngwas, yr hwn a ddewisais i, yr hwn a gadwodd fy ngorchymynion a'm deddfau i:
35 Eithr cymmeraf yr holl frenhiniaeth o law ei fab ef, a rhoddaf *o* honi i ti ddeg llwyth.
36 Ac i'w fab ef y rhoddaf un llwyth; fel y byddo goleuni i'm gwas Dafydd yn wastadol ger fy mron yn Jerusalem, y ddinas a ddewisais i mi i osod fy enw yno.
37 A thi a gymmeraf fi, fel y teyrnasech yn ol yr hyn oll a ddymuno dy galon; a thi a fyddi frenhin ar Israel.
38 Ac os gwrandewi di ar yr hyn oll a orchymynwyf i ti, a rhodio yn fy ffyrdd i, a gwneuthur *yr hyn sydd* uniawn yn fy ngolwg i, i gadw fy neddfau a'm gorchymynion, fel y gwnaeth Dafydd fy ngwas; yna mi a fyddaf gyd â thi, ac a adeiladaf i ti dŷ sicr, fel yr adeiledais i Dafydd, a mi a roddaf Israel i ti.
39 A mi a gystuddiaf had Dafydd oblegid hyn; etto nid yn dragywydd.
40 Am hynny Solomon a geisiodd ladd Jeroboam. A Jeroboam a gyfododd, ac a ffôdd i'r Aipht, at Sisac brenhin yr Aipht; ac efe a fu yn yr Aipht hyd farwolaeth Solomon.
41 ¶ A'r rhan arall o weithredoedd Solomon, a'r hyn oll a wnaeth efe, a'i ddoethineb ef, onid *ydynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr gweithredoedd Solomon?
42 A'r dyddiau y teyrnasodd Solomon yn Jerusalem, ar holl Israel, *oedd* ddeugain mlynedd.
43 A Solomon a hunodd gyd â'i dadau, ac a gladdwyd yn ninas Dafydd ei dad; a Rehoboam ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PENNOD XII.

1 Yr Israeliaid wedi ymgasglu yn Sichem i goroni Rehoboam, trwy Jeroboam yn ceisio rhyddhâd ganddo. 6 Rehoboam yn gwrthod cynghor yr henafgwŷr, a thrwy gynghor y gwŷr ieuaingc, yn eu hatteb hwy yn arw. 16 Deg llwyth yn gwrthryfela, ac yn lladd Adoram, ac yn gyrru Rehoboam i ffoi. 21 Rehoboam yn casglu llu, a Semaiah yn gwarafun iddo. 25 Jeroboam yn ymgadarnhâu â thrafydd, 26 a thrwy ddelw-addoliaeth y ddau lo.

YNA Rehoboam a aeth i Sichem: canys i Sichem y daethai holl Israel i'w urddo ef yn frenhin.
2 A phan glybu Jeroboam mab Nebat, ac efe etto yn yr Aipht (canys efe a ffoisai o ŵydd Solomon y brenhin, a Jeroboam a arhosasai yn yr Aipht)
3 Hwy a anfonasant, ac a alwasant arno ef. A Jeroboam a holl gynnulleidfa Israel a ddaethant, ac a ymddiddanasant â Rehoboam, gan ddywedyd,
4 Dy dad di a wnaeth ein hiau ni yn drom: ac yn awr ysgafnhâ *beth* o gaethiwed caled dy dad, ac o'i iau drom ef a roddodd efe arnom ni, ac ni a'th wasanaethwn di.
5 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ewch etto dridiau; yna dychwelwch attaf fi. A'r bobl a aethant ymaith.
6 ¶ A'r brenhin Rehoboam a ymgynghorodd â'r henuriaid a fuasai yn sefyll ger bron Solomon ei dad ef, tra yr ydoedd efe yn fyw, ac a ddywedodd, Pa fodd yr ydych chwi yn cynghori atteb i'r bobl hyn?
7 A hwy a lefarasant wrtho ef, gan d...

wedyd, Os byddi di heddyw was i'r bobl hyn, a'u gwasanaethu hwynt, a'u hatteb hwynt, a llefaru wrthynt eiriau têg; yna y byddant weision i ti byth.
8 Ond efe a wrthododd gynghor yr henuriaid, yr hwn a gynghorasent iddo ef; ac efe a ymgynghorodd â'r gwŷr ieuaingc a gynnyddasai gyd âg ef, *a'r* rhai oedd yn sefyll ger ei fron ef:
9 Ac efe a ddywedodd wrthynt hwy, Beth yr ydych chwi yn ei gynghori, fel yr attebom y bobl hyn, y rhai a lefarasant wrthyf, gan ddywedyd, Ysgafnhâ yr iau a roddodd dy dad arnom ni?
10 A'r gwŷr ieuaingc, y rhai a gynnyddasent gyd âg ef, a lefarasant wrtho, gan ddywedyd, Fel hyn y dywedi di wrth y bobl yma, y rhai a lefarasant wrthyt, gan ddywedyd, Dy dad di a drymhâodd ein hiau ni, ond ysgafnhâ di *hi* arnom ni; fel hyn y lleferi di wrthynt; Fy *mys* bach *fydd* breisgach nâ llwynau fy nhad.
11 Ac yn awr fy nhad a'ch llwythodd â iau drom, a minnau a chwanegaf ar eich iau chwi: fy nhad a'ch cospodd chwi â ffrewyllau, a mi a'ch cospaf chwi âg ysgorpionau.
12 ¶ A daeth Jeroboam a'r holl bobl at Rehoboam y trydydd dydd, fel y llefarasai y brenhin, gan ddywedyd, Dychwelwch attaf fi y trydydd dydd.
13 A'r brenhin a attebodd y bobl yn arw, ac a wrthododd gynghor yr henuriaid, a gynghorasent hwy iddo;
14 Ac a lefarodd wrthynt hwy yn ol cynghor y gwŷr ieuaingc, gan ddywedyd, Fy nhad a wnaeth eich iau chwi yn drom, a minnau a chwanegaf ar eich iau chwi: fy nhad a'ch ceryddodd chwi â ffrewyllau, a minnau a'ch ceryddaf chwi âg ysgorpionau.
15 Ac ni wrandawodd y brenhin ar y bobl. O herwydd yr achos oedd oddi wrth yr Arglwydd, fel y cwblhâid ei air ef, yr hwn a lefarasai yr Arglwydd trwy law Ahïah y Siloniad wrth Jeroboam mab Nebat.
16 ¶ A phan welodd holl Israel na wrandawai y brenhin arnynt hwy, y bobl a attebasant y brenhin, gan ddywedyd, Pa ran *sydd* i ni yn Dafydd? nid *oes i ni* etifeddiaeth ym mab Jesse: O Israel, *dos* i'th bebyll; edrych yn awr *ar* dy dŷ dy hun, Dafydd. Felly Israel a aethant i'w pebyll.
17 Ond meibion Israel, y rhai oedd yn preswylio yn ninasoedd Judah, Rehoboam a deyrnasodd arnynt hwy.
18 A'r brenhin Rehoboam a anfonodd Adoram, yr hwn *oedd* ar y dreth; a holl Israel a'i llabyddiasant ef â meini, fel y bu efe farw. Am hynny y brenhin Rehoboam a brysurodd i fyned i'w gerbyd, i ffoi i Jerusalem.
19 Felly Israel a wrthryfelasant yn erbyn tŷ Dafydd hyd y dydd hwn.
20 A phan glybu holl Israel ddychwelyd o Jeroboam, hwy a anfonasant ac a'i galwasant ef at y gynnulleidfa, ac a'i gosodasant ef yn frenhin ar holl Israel: nid oedd *yn myned* ar ol tŷ Dafydd, ond llwyth Judah yn unig.
21 ¶ A phan ddaeth Rehoboam i Jerusalem, efe a gasglodd holl dŷ Judah, a llwyth Benjamin, cant a phedwar ugain mil *o wŷr* dewisol, cymhwys i ryfel, i ymladd yn erbyn tŷ Israel, i ddwyn drachefn y frenhiniaeth i Rehoboam mab Solomon.
22 Ond gair Duw a ddaeth at Semaiah gwr Duw, gan ddywedyd,
23 Adrodd wrth Rehoboam mab Solomon brenhin Judah, ac wrth holl dŷ Judah a Benjamin, a gweddill y bobl, gan ddywedyd,
24 Fel hyn y dywedodd yr Arglwydd, Nac ewch i fynu, ac nac ymleddwch yn erbyn eich brodyr meibion Israel; dychwelwch bob un i'w dŷ ei hun: canys trwof fi y mae y peth hyn. A hwy a wrandawsant ar air yr Arglwydd, ac a ddychwelasant i fyned ymaith, yn ol gair yr Arglwydd.
25 ¶ Yna Jeroboam a adeiladodd Sichem ym mynydd Ephraim, ac a drigodd ynddi hi; ac a aeth oddi yno, ac a adeiladodd Penuel.
26 A Jeroboam a feddyliodd yn ei galon, Yn awr y dychwel y frenhiniaeth at dŷ Dafydd.
27 Os â y bobl hyn i fynu i wneuthur aberthau yn nhŷ yr Arglwydd yn Jerusalem, yna y try calon y bobl hyn at eu harglwydd Rehoboam brenhin Judah, a hwy a'm lladdant i, ac a ddychwelant at Rehoboam brenhin Judah.
28 Yna y brenhin a ymgynghorodd, ac a wnaeth ddau lo aur, ac a ddywedodd wrthynt hwy, Gormod yw i chwi fyned i fynu i Jerusalem: wele dy dduwiau di, O Israel, y rhai a'th ddug di i fynu o wlad yr Aipht.
29 Ac efe a osododd un yn Bethel, ac a osododd y llall yn Dan.
30 A'r peth hyn a aeth yn bechod: oblegid y bobl a aethant ger bron y naill hyd Dan.
31 Ac efe a wnaeth dŷ uchelfëydd, ac a wnaeth offeiriaid o'r rhai gwaelaf o'r bobl, y rhai nid oedd o feibion Lefi.
32 A Jeroboam a wnaeth uchel-wyl yn yr wythfed mis, ar y pymthegfed dydd o'r mis, fel yr uchel-wyl *oedd* yn Judah; ac efe a offrymmodd ar yr allor (felly y gwnaeth efe yn Bethel) gan aberthu i'r lloi a wnaethai efe: ac efe a osododd yn Bethel offeiriaid yr uchelfäoedd a wnaethai efe.
33 Ac efe a offrymmodd ar yr allor a wnaethai efe yn Bethel, y pymthegfed dydd o'r wythfed mis, *sef* yn y mis a ddychymmygasai efe yn ei galon ei hun; ac efe a wnaeth uchel-wyl i feibion Israel: ac efe a aeth i fynu at yr allor i arogl-darthu.

PENNOD XIII.

1 Llaw Jeroboam, yr hon a estynasai efe yn erbyn yr hwn a brophwydasai yn erbyn yr allor yn Bethel, yn gwywo; 6 a thrwy weddi y prophwyd, yn myned yn iach. 7 Y prophwyd yn gwrthod croesaw y brenhin, ac yn myned ymaith o Bethel. 11 Hen brophwyd yn ei hudo ef, ac yn ei droi yn ei ol. 20 Duw yn ei geryddu ef; 24 a llew yn ei ladd ef; 26 a'r hen brophwyd yn ei gladdu ef, 31 ac yn cadarnhâu ei brophwydoliaeth ef. 33 Cyndynrwydd Jeroboam.

AC wele gwr i Dduw a ddaeth o Judah, trwy air yr Arglwydd, i Bethel: a Jeroboam oedd yn sefyll wrth yr allor i arogldarthu.
2 Ac efe a lefodd yn erbyn yr allor, trwy air yr Arglwydd, ac a ddywedodd, O allor, allor, fel hyn y dywedodd yr Arglwydd; Wele, mab a enir i dŷ Dafydd, a'i enw Josïah; ac efe a abertha arnat ti offeiriaid yr uchelfëydd y rhai sydd yn arogl-darthu arnat ti, a hwy a losgant esgyrn dynion arnat ti.
3 Ac efe a roddodd arwydd y dwthwn hwnnw, gan ddywedyd, Dyma yr argoel a lefarodd yr Arglwydd; Wele yr allor a rwygir, a'r lludw *sydd* arni a dywelltir.
4 A phan glybu y brenhin air gwr Duw, yr hwn a lefodd efe yn erbyn yr allor yn Bethel, yna Jeroboam a estynodd ei law oddi wrth yr allor, gan ddywedyd, Deliwch ef. A diffrwythodd ei law ef yr hon a estynasai efe yn ei erbyn ef, fel na allai efe ei thynnu hi atto.
5 Yr allor hefyd a rwygodd, a'r lludw a

dywalltwyd oddi ar yr allor, yn ol yr argoel a roddasai gwr Duw trwy air yr ARGLWYDD.

6 A'r brenhin a attebodd ac a ddywedodd wrth wr Duw, Gweddïa, attolwg, ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW, ac ymbil drosof fi, fel yr adferer fy llaw i mi. A gwr Duw a weddïodd ger bron yr ARGLWYDD; a llaw y brenhin a adferwyd iddo ef, ac a fu fel cynt.

7 A'r brenhin a ddywedodd wrth wr Duw, Tyred adref gyd â mi, a chymmer luniaeth, a mi a roddaf rodd i ti.

8 A gwr Duw a ddywedodd wrth y brenhin, Pe rhoddit i mi hanner dy dŷ, ni ddeuwn i gyd â thi; ac ni fwyttâwn fara, ac ni yfwn ddwfr, yn y fan hon:

9 Canys fel hyn y gorchymynwyd i mi trwy air yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Na fwytta fara, ac nac yf ddwfr; na ddychwel chwaith ar hyd y ffordd y daethost.

10 Felly efe a aeth ymaith ar hyd ffordd arall, ac ni ddychwelodd ar hyd y ffordd y daethai ar hyd-ddi i Bethel.

11 ¶ Ac yr oedd rhyw hen brophwyd yn trigo yn Bethel; a'i fab a ddaeth ac a fynegodd iddo yr holl waith a wnelsai gwr Duw y dydd *hwnnw* yn Bethel: a hwy a fynegasant i'w tad y geiriau a lefarasai efe wrth y brenhin.

12 A'u tad a ddywedodd wrthynt, Pa ffordd yr aeth efe? A'i feibion a welsent y ffordd yr aethai gwr Duw, yr hwn a ddaethai o Judah.

13 Ac efe a ddywedodd wrth ei feibion, Cyfrwywch i mi yr asyn. A hwy a gyfrwyasant iddo yr asyn; ac efe a farchogodd arno.

14 Ac efe a aeth ar ol gwr Duw, ac a'i cafodd ef yn eistedd dan dderwen; ac a ddywedodd wrtho, Ai tydi *yw* gwr Duw yr hwn a ddaethost o Judah? Ac efe a ddywedodd, *Ie*, myfi.

15 Yna efe a ddywedodd wrtho, Tyred adref gyd â mi, a bwytta fara.

16 Yntau a ddywedodd, Ni allaf ddychwelyd gyd â thi, na dyfod gyd â thi; ac ni fwyttâf fara, ac nid yfaf ddwfr gyd â thi yn y fan hon.

17 Canys dywedwyd wrthyf trwy ymadrodd yr ARGLWYDD, Na fwytta fara, ac nac ŷf ddwfr yno; ac na ddychwel gan fyned trwy y ffordd y daethost ar hyd-ddi.

18 Dywedodd yntau wrtho, Prophwyd hefyd *ydwyf* fi fel tithau; ac angel a lefarodd wrthyf trwy air yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Dychwel ef gyd â thi i'th dŷ, fel y bwyttâo fara, ac yr yfo ddwfr. *Ond* efe a ddywedodd gelwydd wrtho.

19 Felly efe a ddychwelodd gyd âg ef, ac a fwyttâodd fara yn ei dŷ ef, ac a yfodd ddwfr.

20 ¶ A phan oeddynt hwy yn eistedd wrth y bwrdd, daeth gair yr ARGLWYDD at y prophwyd a barasai iddo ddychwelyd:

21 Ac efe a lefodd ar wr Duw yr hwn a ddaethai o Judah, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; O herwydd i ti anufuddhâu i air yr ARGLWYDD, ac na chedwaist y gorchymyn a orchymynodd yr ARGLWYDD dy DDUW i ti,

22 Eithr dychwelaist, a bwyttëaist fara, ac yfaist ddwfr, yn y lle *am* yr hwn y dywedodd *yr ARGLWYDD* wrthyt ti, Na fwytta fara, ac nac ŷf ddwfr; nid â dy gelain di i feddrod dy dadau.

23 ¶ Ac wedi iddo fwytta bara, ac wedi iddo yfed, efe a gyfrwyodd iddo yr asyn, *sef* i'r prophwyd a barasai efe iddo ddychwelyd.

24 Ac wedi iddo fyned ymaith, llew a'i cyfarfu ef ar y ffordd, ac a'i lladdodd ef: a bu ei gelain ef wedi ei bwrw ar y ffordd, a'r asyn oedd yn sefyll yn ei ymyl ef, a'r llew yn sefyll wrth y gelain.

25 Ac wele, wŷr yn myned heibio, ac a ganfuant y gelain wedi ei thaflu ar y ffordd, a'r llew yn sefyll wrth y gelain: a hwy a ddaethant ac a adroddasant *hynny* yn y ddinas yr oedd yr hen brophwyd yn aros ynddi.

26 A phan glybu y prophwyd, yr hwn a barasai iddo ef ddychwelyd o'r ffordd, efe a ddywedodd, Gwr Duw *yw* efe, yr hwn a anufuddhâodd air yr ARGLWYDD: am hynny yr ARGLWYDD a'i rhoddodd ef i'r llew, yr hwn a'i drylliodd ef, ac a'i lladdodd ef, yn ol gair yr ARGLWYDD, yr hwn a lefarodd efe wrtho ef.

27 Ac efe a lefarodd wrth ei feibion, gan ddywedyd, Cyfrwywch i mi yr asyn. A hwy a'i cyfrwyasant.

28 Ac efe a aeth, ac a gafodd ei gelain ef wedi ei thaflu ar y ffordd, a'r asyn a'r llew yn sefyll wrth y gelain: ac ni fwyttasai y llew y gelain, ac ni ddrylliasai efe yr asyn.

29 A'r prophwyd a gymmerth gelain gwr Duw, ac a'i gosododd hi ar yr asyn, ac a'i dug yn ei hol. A'r hen brophwyd a ddaeth i'r ddinas, i alaru, ac i'w gladdu ef.

30 Ac efe a osododd ei gelain ef yn ei feddrod ei hun; a hwy a alarasant am dano ef, *gan ddywedyd*, O fy mrawd!

31 Ac wedi iddo ei gladdu ef, efe a lefarodd wrth ei feibion, gan ddywedyd, Pan fyddwyf farw, cleddwch finnau hefyd yn y bedd y claddwyd gwr Duw ynddo; gosodwch fy esgyrn i wrth ei esgyrn ef.

32 Canys dïammeu y bydd yr hyn a lefodd efe trwy air yr ARGLWYDD yn erbyn yr allor *sydd* yn Bethel, ac yn erbyn holl dai yr uchelfëydd *sydd* yn ninasoedd Samaria.

33 ¶ Wedi y peth hyn ni ddychwelodd Jeroboam o'i ffordd ddrygionus; ond efe a wnaeth drachefn o wehilion y bobl offeiriaid i'r uchelfëydd: y neb a fynnai, efe a'i cyssegrai ef, ac efe a gâi fod yn offeiriad i'r uchelfëydd.

34 A'r peth hyn a aeth yn bechod i dŷ Jeroboam, i'*w* ddiwreiddio hefyd, ac i'*w* ddilëu oddi ar wyneb y ddaear.

PENNOD XIV.

1 *Jeroboam, pan glefychodd ei fab Abïah, yn gyrru ei wraig yn ddïeithr âg anrhegion i'r prophwyd Ahïah i Siloh.* 5 *Ahïah, ar rybudd Duw, yn cyhoeddi barn Duw.* 17 *Abïah yn marw, a'i gladdu ef.* 19 *Nadab yn dyfod ar ol Jeroboam.* 21 *Drygionus lywodraeth Rehoboam.* 25 *Sisac yn anrheithio Jerusalem.* 29 *Abïam yn dyfod ar ol Rehoboam.*

Y PRYD hwnnw y clefychodd Abïah mab Jeroboam.

2 A Jeroboam a ddywedodd wrth ei wraig, Cyfod, attolwg, a newid dy ddillad, fel na wypont mai ti *yw* gwraig Jeroboam; a dos i Siloh: wele, yno *y mae* Ahïah y prophwyd, yr hwn a ddywedodd wrthyf *y byddwn* frenhin ar y bobl yma.

3 A chymmer yn dy law ddeg o fara, a theisenau, a chostrelaid o fêl, a dos atto ef: efe a fynega i ti beth a dderfydd i'r bachgen.

4 A gwraig Jeroboam a wnaeth felly; ac a gyfododd ac a aeth i Siloh, ac a ddaeth i dŷ Ahïah. Ond ni allai Ahïah weled; o herwydd ei lygaid ef a ballasai oblegid ei henaint.

5 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Ahïah, Wele, y mae gwraig Jeroboam yn dyfod i geisio peth gennyt dros ei mab; canys claf yw efe: fel hyn ac fel hyn y dywedi wrthi: canys pan ddelo hi i mewn, hi a ymddie

6 A phan glybu Ahïah drwst ei thraed hi yn dyfod i'r drws, efe a ddywedodd, Tyred i mewn, gwraig Jeroboam; i ba beth yr wyt ti yn ymddïeithro? canys myfi a anfonwyd attat ti â *newyddion* caled.

7 Dos, dywed wrth Jeroboam, Fel hyn y dywedodd ARGLWYDD DDUW Israel; Yn gymmaint a darfod i mi dy ddyrchafu di o blith y bobl, a'th wneuthur di yn flaenor ar fy mhobl Israel,

8 A thorri ymaith y frenhiniaeth oddi wrth dŷ Dafydd, a'i rhoddi i ti; ac na buost ti fel fy ngwas Dafydd, yr hwn a gadwodd fy ngorchymynion, a'r hwn a rodiodd ar fy ol i â'i holl galon, i wneuthur yn unig *yr hyn oedd* uniawn yn fy ngolwg i,

9 Ond a wnaethost ddrwg y tu hwnt i bawb a fu o'th flaen di; ac a aethost ac a wnaethost i ti dduwiau dïeithr, a delwau toddedig, i'm digio i, ac a'm teflaist i o'r tu ol i'th gefn:

10 Am hynny, wele fi yn dwyn drwg ar dŷ Jeroboam; a thorraf ymaith oddi wrth Jeroboam yr hwn a biso ar bared, y gwarchäeedig a'r gweddilledig yn Israel; a mi a fwriaf allan weddillion tŷ Jeroboam, fel y bwrir allan dom, nes ei ddarfod.

11 Y cwn a fwytty yr hwn fyddo farw o eiddo Jeroboam yn y ddinas; ac adar y nefoedd a fwytty yr hwn fyddo farw yn y maes: canys yr ARGLWYDD a'*i* dywedodd.

12 Cyfod di gan hynny, dos i'th dŷ: *a* phan ddelo dy draed i'r ddinas, bydd marw y bachgen.

13 A holl Israel a alarant am dano ef, ac a'i claddant ef: canys efe yn unig o Jeroboam a ddaw i'r bedd; o herwydd cael ynddo ef beth daioni tu ag at ARGLWYDD DDUW Israel, yn nhŷ Jeroboam.

14 Yr ARGLWYDD hefyd a gyfyd iddo frenhin ar Israel, yr hwn a dyrr ymaith dŷ Jeroboam y dwthwn hwnnw: ond pa beth? ïe, yn awr.

15 Canys yr ARGLWYDD a dery Israel, megis y siglir y gorsen mewn dwfr; ac a ddiwreiddia Israel o'r wlad dda hon a roddodd efe i'w tadau hwynt, ac a'u gwasgar hwynt tu hwnt i'r afon; o herwydd gwneuthur o honynt eu llwyni, gan annog yr ARGLWYDD i ddigofaint.

16 Ac efe a ddyry heibio Israel, er mwyn pechodau Jeroboam, yr hwn a bechodd, a'r hwn a wnaeth i Israel bechu.

17 ¶ A gwraig Jeroboam a gyfododd, ac a aeth ymaith, ac a ddaeth i Tirsah: ac a hi yn dyfod i drothwy y tŷ, bu farw y bachgen.

18 A hwy a'i claddasant ef, a holl Israel a alarasant am dano, yn ol gair yr ARGLWYDD, yr hwn a lefarasai efe trwy law ei was Ahïah y prophwyd.

19 A'r rhan arall o weithredoedd Jeroboam, fel y rhyfelodd efe, ac fel y teyrnasodd efe, wele hwynt yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Israel.

20 A'r dyddiau y teyrnasodd Jeroboam, *oedd* ddwy flynedd ar hugain: ac efe a hunodd gyd â'i dadau; a Nadab ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

21 ¶ A Rehoboam mab Solomon a deyrnasodd yn Judah. Mab un mlwydd a deugain *oedd* Rehoboam pan aeth efe yn frenhin, a dwy flynedd ar bymtheg y teyrnasodd efe yn Jerusalem, y ddinas a ddewisasai yr ARGLWYDD o holl lwythau Israel, i osod ei enw yno. Ac enw ei fam ef *oedd* Naamah, Ammonees.

22 A Judah a wnaeth ddrygioni y'ngolwg yr ARGLWYDD; a hwy a'i hannogasant ef i eiddigedd, rhagor yr hyn oll a wnaethai eu tadau, yn eu pechodau a wnaethent.

23 Canys hwy a adeiladasant iddynt uchelfëydd, a delwau, a llwyni ar bob bryn uchel, a than bob pren gwyrddlas.

24 A gwŷr sodomiaidd oedd yn y wlad: gwnaethant *hefyd* yn ol holl ffieidd-dra y cenhedloedd a fwriasai yr ARGLWYDD allan o flaen meibion Israel.

25 ¶ Ac yn y bummed flwyddyn i'r brenhin Rehoboam, Sisac brenhin yr Aipht a ddaeth i fynu yn erbyn Jerusalem.

26 Ac efe a ddug ymaith drysorau tŷ yr ARGLWYDD, a thrysorau tŷ y brenhin; efe a'u dug hwynt ymaith oll: dug ymaith hefyd yr holl dariannau aur a wnaethai Solomon.

27 A'r brenhin Rehoboam a wnaeth yn eu lle hwynt dariannau pres, ac a'*u* rhoddodd *hwynt* i gadw yn llaw tywysogion y rhedegwyr, y rhai oedd yn cadw drws tŷ y brenhin.

28 A phan elai y brenhin i dŷ yr ARGLWYDD, y rhedegwyr a'u dygent hwy, ac a'u hadferent i ystafell y rhedegwyr.

29 ¶ A'r rhan arall o weithredoedd Rehoboam, a'r hyn oll a wnaeth efe, onid *ydynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah?

30 A rhyfel fu rhwng Rehoboam a Jeroboam yr holl ddyddiau.

31 A Rehoboam a hunodd gyd â'i dadau, ac a gladdwyd gyd â'i dadau yn ninas Dafydd. Ac enw ei fam ef *oedd* Naamah, Ammonees. Ac Abiam ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PENNOD XV.

1 *Annuwiol deyrnasiad Abïam.* 8 *Asa ar ei ol ef,* 11 *yn teyrnasu yn ddaionus;* 16 *a'r rhyfel rhyngddo ef a Baasa, yn peri iddo wneuthur cynghrair â Benhadad.* 24 *Jehosaphat yn dyfod ar ei ol ef.* 25 *Drygionus lywodraeth Nadab.* 27 *Brad Baasa yn ei erbyn ef, yn cyflawni prophwydoliaeth Ahïah.* 31 *Hanes Nadab, a'i farwolaeth.* 33 *Drygionus lywodraeth Baasa.*

AC yn y ddeunawfed flwyddyn i'r brenhin Jeroboam mab Nebat, yr aeth Abïam yn frenhin ar Judah.

2 Tair blynedd y teyrnasodd efe yn Jerusalem. Ac enw ei fam ef *oedd* Maachah, merch Abisalom.

3 Ac efe a rodiodd yn holl bechodau ei dad, y rhai a wnaethai efe o'i flaen ef: ac nid oedd ei galon ef berffaith gyd â'r ARGLWYDD ei DDUW, fel calon Dafydd ei dad.

4 Ond er mwyn Dafydd y rhoddodd yr ARGLWYDD ei DDUW iddo ef oleuni yn Jerusalem; i gyfodi ei fab ef ar ei ol ef, ac i sicrhâu Jerusalem:

5 O herwydd gwneuthur o Dafydd yr *hyn oedd* uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD, ac na chiliodd oddi wrth yr hyn oll a orchymynodd efe iddo holl ddyddiau ei einioes, ond yn achos Urïah yr Hethiad.

6 A rhyfel a fu rhwng Rehoboam a Jeroboam holl ddyddiau ei einioes.

7 A'r rhan arall o weithredoedd Abïam, a'r hyn oll a wnaeth efe, onid *ydynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah? A rhyfel a fu rhwng Abïam a Jeroboam.

8 Ac Abïam a hunodd gyd â'i dadau, a hwy a'i claddasant ef yn ninas Dafydd. Ac Asa ei fab a deyrnasodd an ei le ef.

9 ¶ Ac yn yr ugeinfed flwyddyn i Jeroboam brenhin Israel yr aeth Asa yn frenhin ar Judah.

10 Ac un mlynedd a deugain y teyrnasodd efe yn Jerusalem. Ac enw ei fam ef *oedd* Maachah, merch Abisalom.

11 Ac Asa a wnaeth *yr hyn oedd* uniawn
y'ngolwg yr ARGLWYDD, fel Dafydd ei dad.
12 Ac efe a yrrodd ymaith y gwŷr sodom-
iaidd o'r wlad, ac a fwriodd ymaith yr holl
ddelwau a wnaethai ei dadau.
13 Ac efe a symmudodd Maachah ei fam o
fod yn frenhines, o herwydd gwneuthur o
honi hi ddelw mewn llwyn; ac Asa a ddryll-
iodd ei delw hi, ac a'i llosgodd wrth afon
Cidron.
14 Ond ni fwriwyd ymaith yr uchelfëydd:
etto calon Asa oedd berffaith gyd â'r AR-
GLWYDD ei holl ddyddiau ef.
15 Ac efe a ddug i mewn gyssegredig bethau
ei dad, a'r pethau a gyssegrasai efe ei hun, i
dŷ yr ARGLWYDD, yn arian, yn aur, ac yn
llestri.
16 ¶ A rhyfel a fu rhwng Asa a Baasa bren-
hin Israel eu holl ddyddiau hwynt.
17 A Baasa brenhin Israel a aeth i fynu yn
erbyn Judah, ac a adeiladodd Ramah; fel na
adawai efe i neb fyned allan na dyfod i mewn
at Asa brenhin Judah.
18 Yna Asa a gymmerodd yr holl arian a'r
aur a adawsid yn nhrysorau tŷ yr AR-
GLWYDD, a thrysorau tŷ y brenhin, ac efe
a'u rhoddodd hwynt yn llaw ei weision: a'r
brenhin Asa a anfonodd at Benhadad mab
Tabrimmon, mab Hezion, brenhin Syria, yr
hwn oedd yn trigo yn Damascus, gan ddy-
wedyd,
19 Cyfammod *sydd* rhyngof fi a thi, rhwng
fy nhad i a'th dad di: wele, mi a anfonais i ti
anrheg o arian, ac aur; tyred, diddymma dy
gyfammod â Baasa brenhin Israel, fel y cilio
efe oddi wrthyf fi.
20 Felly Benhadad a wrandawodd ar y bren-
hin Asa, ac a anfonodd dywysogion y llu-
oedd, y rhai *oedd* ganddo ef, yn erbyn
dinasoedd Israel, ac a darawodd Ijon, a Dan,
ac Abel-bethmaachah, a holl Cinneroth, gyd
â holl wlad Naphtali.
21 A phan glybu Baasa *hynny*, efe a beidiodd
ag adeiladu Ramah; ac a drigodd yn Tirsah.
22 Yna y brenhin Asa a gasglodd holl Judah,
heb lysu *neb:* a hwy a gymmerasant gerrig
Ramah, a'i choed, â'r rhai yr adeiladasai
Baasa; a'r brenhin Asa a adeiladodd â hwynt
Geba Benjamin, a Mispah.
23 A'r rhan arall o holl hanes Asa, a'i holl
gadernid ef, a'r hyn oll a wnaeth efe, a'r
dinasoedd a adeiladodd efe, onid *ydynt* hwy
yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd
Judah? eithr yn amser ei henaint efe a glaf-
ychodd o'i draed.
24 Ac Asa a hunodd gyd â'i dadau, ac a
gladdwyd gyd â'i dadau yn ninas Dafydd ei
dad; a Jehosaphat ei fab a deyrnasodd yn ei
le ef.
25 ¶ A Nadab mab Jeroboam a ddechreu-
odd deyrnasu ar Israel yn yr ail flwyddyn i
Asa brenhin Judah; ac a deyrnasodd ar Is-
rael ddwy flynedd.
26 Ac efe a wnaeth ddrygioni y'ngolwg yr
ARGLWYDD, ac a rodiodd yn ffordd ei dad,
ac yn ei bechod ef *â*'r hwn y gwnaeth efe i
Israel bechu.
27 ¶ A Baasa mab Ahïah, o dŷ Issachar, a
gyd-fwriadodd yn ei erbyn ef; a Baasa a'i
tarawodd ef yn Gibbethon *eiddo* y Philistiaid:
canys Nadab a holl Israel oedd yn gwarchae
ar Gibbethon.
28 A Baasa a'i lladdodd ef yn y drydedd
flwyddyn i Asa brenhin Judah, ac a deyrnas-
odd yn ei le ef.
29 A phan deyrnasodd, efe a darawodd holl
dŷ Jeroboam; ni adawodd un *perchen* anadl
i Jeroboam, nes ei ddifetha ef, yn ol gair yr
ARGLWYDD, yr hwn a lefarasai efe trwy law
ei was Ahïah y Siloniad:
30 Am bechodau Jeroboam y rhai a bech-
asai efe, a *thrwy* y rhai y gwnaethai efe i
Israel bechu; o herwydd ei waith ef yn digio
ARGLWYDD DDUW Israel.
31 A'r rhan arall o hanes Nadab, a'r hyn oll
a wnaeth efe, onid *ydynt* yn ysgrifenedig yn
llyfr chronicl brenhinoedd Israel?
32 A rhyfel a fu rhwng Asa a Baasa brenhin
Israel eu holl ddyddiau hwynt.
33 Yn y drydedd flwyddyn i Asa brenhin
Judah y teyrnasodd Baasa mab Ahïah ar holl
Israel yn Tirsah, bedair blynedd ar hugain.
34 Ac efe a wnaeth ddrygioni y'ngolwg yr
ARGLWYDD, ac a rodiodd yn ffordd Jero-
boam, ac yn ei bechod ef *trwy* yr hwn y
gwnaeth efe i Israel bechu.

PENNOD XVI.

1, 7 *Prophwydoliaeth Jehu yn erbyn Baasa.* 5
Elah yn dyfod ar ei ol ef: 8 *a Zimri, trwy
frad, ar ei ol yntau;* 11 *ac yn dwyn i ben
brophwydoliaeth Jehu.* 15 *Omri yn ei yrru ef
i'w losgi ei hun;* 21 *a chwedi ymrannu o'r
bobl, yn gorthrechu Tibni,* 23 *yn adeiladu
Samaria,* 25 *yn teyrnasu yn annuwiol.* 27
Ahab ar ei ol ef, 29 *yn teyrnasu yn ysgeler.*
34 *Melldith Josua yn dyfod i Hiel am adeil-
adu Jericho.*

YNA y daeth gair yr ARGLWYDD at Jehu
mab Hanani yn erbyn Baasa, gan ddy-
wedyd,
2 O herwydd i mi dy ddyrchafu o'r llwch,
a'th wneuthur yn flaenor ar fy mhobl Israel,
a rhodio o honot tithau yn ffordd Jeroboam,
a pheri i'm pobl Israel bechu, gan fy nigio
â'u pechodau;
3 Wele fi yn torri ymaith hiliogaeth Baasa,
a hiliogaeth ei dŷ ef: a mi a wnaf dy dŷ di
fel tŷ Jeroboam mab Nebat.
4 Y cwn a fwytty yr hwn fyddo marw o'r
eiddo Baasa yn y ddinas; ac adar y nefoedd
a fwytty yr hwn fyddo marw o'r eiddo ef yn
y maes.
5 A'r rhan arall o hanes Baasa, a'r hyn oll a
wnaeth efe, a'i gadernid ef, onid *ydynt* yn
ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd
Israel?
6 A Baasa a hunodd gyd â'i dadau, ac a
gladdwyd yn Tirsah; ac Elah ei fab a deyrn-
asodd yn ei le ef.
7 Hefyd trwy law Jehu mab Hanani y
prophwyd y bu gair yr ARGLWYDD yn erbyn
Baasa, ac yn erbyn ei dŷ ef, o herwydd yr
holl ddrygioni a wnaeth efe y'ngolwg yr
ARGLWYDD, gan ei ddigio ef trwy waith ei
ddwylaw; gan fod fel tŷ Jeroboam, ac oblegid
iddo ei ladd ef.
8 ¶ Yn y chweched flwyddyn ar hugain i
Asa brenhin Judah y teyrnasodd Elah mab
Baasa ar Israel yn Tirsah, ddwy flynedd.
9 A Zimri ei was ef, tywysog ar hanner y
cerbydau, a gyd-fwriadodd yn ei erbyn ef, ac
efe yn yfed yn feddw, yn Tirsah, yn nhŷ
Arsa, yr hwn *oedd* ben-teulu yn Tirsah.
10 A Zimri a aeth ac a'i tarawodd ef, ac a'i
lladdodd, yn y seithfed flwyddyn ar hugain
i Asa brenhin Judah, ac a deyrnasodd yn ei
le ef.
11 ¶ A phan ddechreuodd efe deyrnasu, ac
eistedd ar ei deyrn-gadair, efe a laddodd holl
dŷ Baasa: ni adawodd efe iddo ef *un* i biso
yn erbyn y pared, na'i geraint, na'i gyfeill-
ion.
12 Felly Zimri a ddinystriodd holl dŷ Baasa,
yn ol gair yr ARGLWYDD, yr hwn a lefarodd
efe yn erbyn Baasa trwy law Jehu y prophwyd.
13 O herwydd holl bechodau Baasa,

odau Elah ei fab ef, *trwy* y rhai y pechasant
hwy, a thrwy y rhai y gwnaethant i Israel
bechu, gan ddigio ARGLWYDD DDUW Israel
â'u gwagedd.
14 A'r rhan arall o hanes Elah, a'r hyn oll
a wnaeth efe, onid *ydynt* hwy yn ysgrifenedig
yn llyfr chronicl brenhinoedd Israel?
15 ¶ Yn y seithfed flwyddyn ar hugain i
Asa brenhin Judah y teyrnasodd Zimri saith
niwrnod yn Tirsah: a'r bobl *oedd* yn gwer-
syllu yn erbyn Gibbethon *eiddo* y Philistiaid.
16 A chlybu y bobl *y rhai oedd* yn y gwersyll
ddywedyd, Zimri a gyd-fwriadodd, ac a ladd-
odd y brenhin. A holl Israel a goronasant
Omri, tywysog y llu, yn frenhin y dwthwn
hwnnw ar Israel, yn y gwersyll.
17 Ac Omri a aeth i fynu, a holl Israel gyd
âg ef, o Gibbethon; a hwy a warchaeasant
ar Tirsah.
18 A phan welodd Zimri fod y ddinas wedi
ei hynnill, efe a aeth i balas tŷ y brenhin, ac
a losgodd dŷ y brenhin am ei ben â thân, ac
a fu farw:
19 Am ei bechodau yn y rhai y pechodd
efe, gan wneuthur drygioni y'ngolwg yr AR-
GLWYDD, gan rodio yn ffordd Jeroboam, ac
yn ei bechod a wnaeth efe i beri i Israel bechu.
20 A'r rhan arall o hanes Zimri, a'i gyd-
fradwriaeth a gyd-fwriadodd efe; onid *ydynt*
hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl bren-
hinoedd Israel?
21 ¶ Yna yr ymrannodd pobl Israel yn
ddwy ran: rhan o'r bobl oedd ar ol Tibni
mab Ginath, i'w osod ef yn frenhin, a rhan
ar ol Omri.
22 A'r bobl *oedd* ar ol Omri a orchfygodd y
bobl *oedd* ar ol Tibni mab Ginath: felly Tibni
a fu farw, ac Omri a deyrnasodd.
23 ¶ Yn yr unfed flwyddyn ar ddeg ar
hugain i Asa brenhin Judah y teyrnasodd
Omri ar Israel ddeuddeng mlynedd: yn Tir-
sah y teyrnasodd efe chwe blynedd.
24 Ac efe a brynodd fynydd Samaria gan
Semer, er dwy dalent o arian; ac a adeilad-
odd yn y mynydd, ac a alwodd enw y ddinas
a adeiladasai efe, ar ol enw Semer, arglwydd
y mynydd, Samaria.
25 ¶ Ond Omri a wnaeth ddrygioni yng
ngŵydd yr ARGLWYDD, ac a wnaeth yn
waeth nâ'r holl rai *a fuasai* o'i flaen ef.
26 Canys efe a rodiodd yn holl ffordd Jero-
boam mab Nebat, ac yn ei bechod ef, *trwy*
yr hwn y gwnaeth efe i Israel bechu, gan
ddigio ARGLWYDD DDUW Israel â'u gwagedd
hwynt.
27 A'r rhan arall o hanes Omri yr hyn a
wnaeth efe, a'i rymmusder a wnaeth efe, onid
ydynt hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl
brenhinoedd Israel?
28 Ac Omri a hunodd gyd â'i dadau, ac a
gladdwyd yn Samaria, ac Ahab ei fab a deyrn-
asodd yn ei le ef.
29 ¶ Ac Ahab mab Omri a ddechreuodd
deyrnasu ar Israel yn y drydedd flwyddyn ar
bymtheg ar hugain i Asa brenhin Judah: ac
Ahab mab Omri a deyrnasodd ar Israel yn
Samaria ddwy flynedd ar hugain.
30 Ac Ahab mab Omri a wnaeth ddrygioni
y'ngolwg yr ARGLWYDD y tu hwnt i bawb
o'i flaen ef.
31 Canys ysgafn oedd ganddo ef rodio ym
mhechodau Jeroboam mab Nebat, ac efe a
gymmerth yn wraig Jezebel merch Ethbaal
brenhin y Sidoniaid, ac a aeth ac a wasan-
aethodd Baal, ac a ymgrymmodd iddo.
32 Ac efe a gyfododd allor i Baal yn nhŷ
Baal, yr hwn a adeiladasai efe yn Samaria.
33 Ac Ahab a wnaeth lwyn. Ac Ahab a
wnaeth fwy i ddigio ARGLWYDD DDUW
Israel nâ holl frenhinoedd Israel a fuasai o'i
flaen ef.
34 ¶ Yn ei ddyddiau ef Hïel y Betheliad a
adeiladodd Jericho: yn Abiram ei gyntaf-
anedig y sylfaenodd efe hi, ac yn Segub ei
fab ieuangaf y gosododd efe ei phyrth hi, yn
ol gair yr ARGLWYDD, yr hwn a lefarasai efe
trwy law Josua mab Nun.

PENNOD XVII.

1 Elïas, wedi prophwydo yn erbyn Ahab, yn cael ei borthi gan gigfrain yn Cerith, 10 a chan wraig weddw yn Sarephtah, 15 a honno yn cael rhad penllad, 17 a chyfodi ei mab o farw i fyw, 24 ac yn credu Elïas.

AC Elïas y Thesbiad, *un* o breswylwyr
Gilead, a ddywedodd wrth Ahab, *Fel
mai* byw ARGLWYDD DDUW Israel, yr hwn
yr ydwyf yn sefyll ger ei fron, ni bydd y
blynyddoedd hyn na gwlith na gwlaw, ond
yn ol fy ngair i.
2 A gair yr ARGLWYDD a ddaeth atto ef,
gan ddywedyd,
3 Dos oddi yma, a thro tu a'r dwyrain, ac
ymguddia wrth afon Cerith, yr hon *sydd* ar
gyfer yr Iorddonen.
4 Ac o'r afon yr yfi; a mi a berais i'r cigfrain
dy borthi di yno.
5 Felly efe a aeth, ac a wnaeth yn ol gair yr
ARGLWYDD: canys efe a aeth, ac a arhosodd
wrth afon Cerith, yr hon *sydd* ar gyfer yr
Iorddonen.
6 A'r cigfrain a ddygent iddo fara a chig y
bore, a bara a chig brydnawn: ac efe a yfai
o'r afon.
7 Ac yn ol talm o ddyddiau y sychodd yr
afon: oblegid na buasai wlaw yn y wlad.
8 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth atto ef,
gan ddywedyd,
9 Cyfod, dos i Sarephtah, yr hon *sydd yn
perthyn* i Sidon, ac aros yno: wele, gorchy-
mynais i wraig weddw dy borthi di yno.
10 Felly efe a gyfododd, ac a aeth i Sareph-
tah. A phan ddaeth efe at borth y ddinas,
wele yno wraig weddw yn casglu briw-wŷdd:
ac efe a alwodd arni, ac a ddywedodd, Dwg,
attolwg, i mi ychydig ddwfr mewn llestr, fel
yr yfwyf.
11 Ac a hi yn myned i'w gyrchu, efe a alw-
odd arni, ac a ddywedodd, Dwg, attolwg, i
mi dammaid o fara yn dy law.
12 A hi a ddywedodd, *Fel mai* byw yr AR-
GLWYDD dy DDUW, nid oes gennyf deisen,
ond llonaid llaw o flawd mewn celwrn, ac
ychydig olew mewn ystên: ac wele fi yn
casglu dau o friw-wŷdd, i fyned i mewn, ac i
barrottôi hynny i mi ac i'm mab, fel y bwyt-
tâom hynny, ac y byddom feirw.
13 Ac Elïas a ddywedodd wrthi, Nac ofna,
dos, gwna yn ol dy air: etto gwna i mi o
hynny deisen fechan yn gyntaf, a dwg i mi;
a gwna i ti ac i'th fab ar ol hynny.
14 Canys fel hyn y dywed ARGLWYDD
DDUW Israel, Y blawd yn y celwrn ni threul-
ir, a'r olew o'r ystên ni ddarfydd, hyd y
dydd y rhoddo yr ARGLWYDD wlaw ar
wyneb y ddaear.
15 A hi a aeth, ac a wnaeth yn ol gair Elï-
as: a hi a fwyttâodd, ac yntau, a'i thylwyth,
ysbaid blwyddyn.
16 Ni ddarfu y celwrn blawd, a'r ystên olew
ni ddarfu, yn ol gair yr ARGLWYDD, yr hwn
a ddywedasai efe trwy law Elïas.
17 ¶ Ac wedi y pethau hyn y clefychodd
mab gwraig y tŷ, ac yr oedd ei glefyd ef mor
gryf, fel na thrigodd anadl ynddo.
18 A hi a ddywedodd wrth Elïas, Beth *sydd*

i mi *a wnelwyf* â thi, gwr Duw? a ddaethost
ti attaf i goffâu fy anwiredd, ac i ladd fy
mab?
19 Ac efe a ddywedodd wrthi, Moes i mi
dy fab. Ac efe a'i cymmerth ef o'i mynwes
hi, ac a'i dug ef i fynu i ystafell yr oedd efe
yn aros ynddi, ac a'i gosododd ef ar ei wely
ei hun.
20 Ac efe a lefodd ar yr ARGLWYDD, ac a
ddywedodd, O ARGLWYDD fy NUW, a ddryg-
aist ti y wraig weddw yr ydwyf fi yn ym-
deithio gyd â hi, gan ladd ei mab hi?
21 Ac efe a ymestynodd ar y bachgen dair
gwaith, ac a lefodd ar yr ARGLWYDD, ac a
ddywedodd, O ARGLWYDD fy NUW, dy-
chweled, attolwg, enaid y bachgen hwn iddo
eilwaith.
22 A'r ARGLWYDD a wrandawodd ar lef
Elïas: ac enaid y bachgen a ddychwelodd i
mewn iddo, ac efe a ddadebrodd.
23 Ac Elïas a gymmerodd y bachgen, ac a'i
dug ef i waered o'r ystafell i'r tŷ, ac a'i
rhoddes ef i'w fam: ac Elïas a ddywedodd,
Gwel, byw yw dy fab.
24 ¶ A'r wraig a ddywedodd wrth Elïas,
Yn awr wrth hyn y gwn mai gwr DUW *ydwyt*
ti, ac *mai* gwirionedd *yw* gair yr ARGLWYDD
yn dy enau di.

PENNOD XVIII.

1 Elïas, pan oedd dosta y newyn, wedi ei yrru at Ahab, yn cyfarfod âg Obadïah; 9 a hwnnw yn dwyn Ahab at Elïas: 17 ac yntau yn argyhoeddi Ahab; a thrwy dân o'r nef, yn cael y maes ar brophwydi Baal; 41 a thrwy weddi yn cael gwlaw, ac yn canlyn Ahab i Jezreel.

AC *ar ol* dyddiau lawer daeth gair yr AR-
GLWYDD at Elïas, yn y drydedd flwydd-
yn, gan ddywedyd, Dos, ymddangos i Ahab;
a mi a roddaf wlaw ar wyneb y ddaear.
2 Ac Elïas a aeth i ymddangos i Ahab. A'r
newyn *oedd* dost yn Samaria.
3 Ac Ahab a alwodd Obadïah, yr hwn *oedd*
ben-teulu *iddo:* (ac Obadïah oedd yn ofni yr
ARGLWYDD yn fawr:
4 Canys pan ddistrywiodd Jezebel bro-
phwydi yr ARGLWYDD, Obadïah a gymmer-
odd gant o brophwydi, ac a'u cuddiodd
hwynt bob yn ddeg a deugain mewn ogof,
ac a'u porthodd hwynt â bara ac â dwfr)
5 Ac Ahab a ddywedodd wrth Obadïah,
Dos i'r wlad, at bob ffynnon ddwfr, ac at yr
holl afonydd: ysgatfydd ni a gawn laswellt,
fel y cadwom yn fyw y ceffylau a'r mulod,
fel na adawom i'r holl anifeiliaid golli.
6 Felly hwy a rannasant y wlad rhyngddynt
i'w cherdded: Ahab a aeth y naill ffordd ei
hunan, ac Obadïah a aeth y ffordd arall ei
hunan.
7 ¶ Ac fel yr oedd Obadïah ar y ffordd, wele
Elïas yn ei gyfarfod ef: ac efe a'i hadnabu ef,
ac a syrthiodd ar ei wyneb, ac a ddywedodd,
Onid ti *yw* fy arglwydd Elïas?
8 Yntau a ddywedodd wrtho, *Iê*, myfi: dos,
dywed i'th arglwydd, Wele Elïas.
9 Dywedodd yntau, Pa bechod a wneuthum
i, pan roddit ti dy was yn llaw Ahab i'm
ladd?
10 *Fel mai* byw yr ARGLWYDD dy DDUW,
nid oes genedl na brenhiniaeth yr hon ni
ddanfonodd fy arglwydd iddi i'th geisio di;
a phan ddywedent, Nid *yw efe yma*, efe a
dyngai y frenhiniaeth a'r genedl, na chawsent
dydi.
11 Ac yn awr *yr wyt* ti yn dywedyd, Dos,
dywed i'th arglwydd, Wele Elïas.
12 A phan elwyf fi oddi wrthyt ti, yspryd yr
ARGLWYDD a'th gymmer di lle nis gwn i; a
phan ddelwyf i fynegi i Ahab, ac yntau heb
dy gael di, efe a'm lladd i: ond y mae dy was
di yn ofni yr ARGLWYDD o'm mebyd.
13 Oni fynegwyd i'm harglwydd yr hyn a
wneuthum i, pan laddodd Jezebel brophwydi
yr ARGLWYDD, fel y cuddiais gan-wr o bro-
phwydi yr ARGLWYDD, bob yn ddeng-wr a
deugain mewn ogof, ac y porthais hwynt â
bara ac â dwfr?
14 Ac yn awr ti a ddywedi, Dos, dywed i'th
arglwydd, Wele Elïas: ac efe a'm lladd i.
15 A dywedodd Elïas, *Fel mai* byw AR-
GLWYDD y lluoedd, yr hwn yr wyf yn sefyll
ger ei fron, heddyw yn ddïau yr ymddang-
osaf iddo ef.
16 Yna Obadïah a aeth i gyfarfod Ahab, ac
a fynegodd iddo. Ac Ahab a aeth i gyfarfod
Elïas.
17 A phan welodd Ahab Elïas, Ahab a ddy-
wedodd wrtho, Onid ti *yw* yr hwn sydd yn
blino Israel?
18 Ac efe a ddywedodd, Ni flinais i Israel;
ond tydi, a thŷ dy dad: am i chwi wrthod
gorchymynion yr ARGLWYDD, ac i ti rodio
ar ol Baalim.
19 Yn awr gan hynny anfon, *a* chasgl attaf
holl Israel i fynydd Carmel, a phrophwydi
Baal, pedwar cant a deg a deugain, a phro-
phwydi y llwyni, pedwar cant, y rhai sydd
yn bwytta ar fwrdd Jezebel.
20 Felly Ahab a anfonodd at holl feibion
Israel, ac a gasglodd y prophwydi ynghyd i
fynydd Carmel.
21 Ac Elïas a ddaeth at yr holl bobl, ac a
ddywedodd, Pa hyd yr ydych chwi yn cloffi
rhwng dau feddwl? os yr ARGLWYDD *sydd*
DDUW, ewch ar ei ol ef; ond os Baal, ewch ar
ei ol yntau. A'r bobl nid attebasant iddo air.
22 Yna y dywedodd Elïas wrth y bobl,
Myfi fy hunan wyf yn fyw o brophwydi
yr ARGLWYDD; ond prophwydi Baal *ydynt*
bedwar cant a deng-wr a deugain.
23 Rhodder gan hynny i ni ddau fustach;
a dewisant hwy iddynt un bustach, a darn-
iant ef, a gosodant ar goed, ond na osodant
dân *dano:* a minnau a barottôaf y bustach
arall, ac a'*i* gosodaf ar goed, ac ni roddaf dân
dano.
24 A gelwch chwi ar enw eich duwiau, a
minnau a alwaf ar enw yr ARGLWYDD: a'r
Duw a attebo trwy dân, bydded efe DDUW.
A'r holl bobl a attebasant ac a ddywedasant,
Da yw y peth.
25 Ac Elïas a ddywedodd wrth brophwydi
Baal, Dewiswch i chwi un bustach, a pharot-
tôwch ef yn gyntaf; canys llawer *ydych*
chwi: a gelwch ar enw eich duwiau, ond na
osodwch dân *dano.*
26 A hwy a gymmerasant y bustach a rodd-
asid iddynt, ac a'*i* parottoisant, ac a alwasant
ar enw Baal o'r bore hyd hanner dydd, gan
ddywedyd, Baal, gwrando ni; ond nid *oedd*
llef, na neb yn atteb: a hwy a lammasant ar
yr allor a wnelsid.
27 A bu ar hanner dydd, i Elïas eu gwatwar
hwynt, a dywedyd, Gwaeddwch â llef uchel:
canys duw *yw* efe; naill ai ymddiddan *y
mae,* neu erlid, neu ymdeithio y mae efe;
fe a allai ei fod yn cysgu, ac *mai rhaid* ei
ddeffro ef.
28 A hwy a waeddasant â llef uchel, ac a'u
torrasant eu hunain yn ol eu harfer â chyll-
ill ac âg ellynod, nes i'r gwaed ffrydio
arnynt.
29 Ac wedi iddi fyned dros hanner dydd, a
phrophwydo o honynt nes offrymmu yr
hwyr-offrwm; etto nid *oedd* llef, na neb
yn atteb, nac yn ystyried.

30 A dywedodd Elïas wrth yr holl bobl,
Nesêwch attaf fi. A'r holl bobl a nesasant
atto ef. Ac efe a gyweiriodd allor yr Ar-
glwydd, *yr hon* a ddrylliasid.
31 Ac Elïas a gymmerth ddeuddeg o gerrig,
yn ol rhifedi llwythau meibion Jacob, yr
hwn y daethai gair yr Arglwydd atto, gan
ddywedyd, Israel fydd dy enw di.
32 Ac efe a adeiladodd â'r meini allor yn
enw yr Arglwydd; ac a wnaeth ffos o
gylch lle dau fesur o had, o amgylch yr allor.
33 Ac efe a drefnodd y coed, ac a ddarniodd
y bustach, ac a'*i* gosododd ar y coed;
34 Ac a ddywedodd, Llenwch bedwar cel-
ymaid o ddwfr, a thywelltwch ar y poeth-
offrwm, ac ar y coed. Ac efe a ddywedodd,
Gwnewch eilwaith; a hwy a wnaethant eil-
waith. Ac efe a ddywedodd, Gwnewch y
drydedd waith; a hwy a wnaethant y dryd-
edd waith.
35 A'r dyfroedd a aethant o amgylch yr
allor, ac a lanwodd y ffos o ddwfr.
36 A phan offrymmid yr *hwyr*-offrwm,
Elïas y prophwyd a nesâodd, ac a ddy-
wedodd, O Arglwydd Dduw Abraham,
Isaac, ac Israel, gwybydder heddyw mai ti
sydd Dduw yn Israel, a minnau yn was i
ti, ac *mai* trwy dy air di y gwneuthum i yr
holl bethau hyn.
37 Gwrando fi, O Arglwydd, gwrando fi,
fel y gwypo y bobl hyn mai tydi *yw* yr Ar-
glwydd Dduw, ac *mai* ti a ddychwelodd
eu calon hwy drachefn.
38 Yna tân yr Arglwydd a syrthiodd, ac
a ysodd y poeth-offrwm, a'r coed, a'r cerrig,
a'r llwch, ac a leibiodd y dwfr *oedd* yn y ffos.
39 A'r holl bobl a welsant, ac a syrthiasant
ar eu hwynebau, ac a ddywedasant, Yr Ar-
glwydd, efe *sydd* Dduw, yr Arglwydd,
efe *sydd* Dduw.
40 Ac Elïas a ddywedodd wrthynt hwy,
Deliwch brophwydi Baal; na ddianged gwr
o honynt. A hwy a'u daliasant: ac Elïas a'u
dygodd hwynt i waered i afon Cison, ac a'u
lladdodd hwynt yno.
41 ¶ Ac Elïas a ddywedodd wrth Ahab,
Dos i fynu, bwytta ac ŷf; canys *wele* drwst
llawer o wlaw.
42 Felly Ahab a aeth i fynu i fwytta ac i
yfed. Ac Elïas a aeth i fynu i ben Carmel;
ac a ymostyngodd ar y ddaear, ac a osododd
ei wyneb rhwng ei liniau;
43 Ac a ddywedodd wrth ei langc, Dos i
fynu yn awr, edrych tu a'r môr. Ac efe a
aeth i fynu ac a edrychodd, ac a ddywedodd,
Nid *oes* dim. Dywedodd yntau, Dos etto
saith waith.
44 A'r seithfed waith y dywedodd efe, Wele,
gwmmwl bychan fel cledr llaw gwr yn dyrch-
afu o'r môr. A dywedodd yntau, Dos i
fynu, dywed wrth Ahab, Rhwym *dy gerbyd*,
a dos i waered, fel na'th rwystro y gwlaw.
45 Ac yn yr ennyd honno y nefoedd a
dduodd gan gymmylau a gwynt; a bu
gwlaw mawr. Ac Ahab a farchogodd, ac
a aeth i Jezreel.
46 A llaw yr Arglwydd oedd ar Elïas; ac
efe a wregysodd ei lwynau, ac a redodd o
flaen Ahab nes ei ddyfod i Jezreel.

PENNOD XIX.

1 *Elïas, wrth fygwth Jezebel, yn ffoi i Beer-
seba;* 4 *a phan oedd flin ganddo ei einioes,
yn cael cysur gan angel.* 9 *Duw yn ym-
ddangos iddo yn Horeb, ac yn ei anfon ef
i enneinio Hazael, Jehu, ac Eliseus.* 19
*Eliseus, wedi canu yn iach i'r eiddo, yn
canlyn Elïas.*

AC Ahab a fynegodd i Jezebel yr hyn oll a
wnaethai Elïas; a chyd â phob peth, y
modd y lladdasai efe yr holl brophwydi â'r
cleddyf.
2 Yna Jezebel a anfonodd gennad at Elïas,
gan ddywedyd, Fel hyn y gwnelo y duwiau,
ac fel hyn y chwanegont, oni wnaf erbyn y
pryd *hwn* y fory dy einioes di fel einioes un
o honynt hwy.
3 A phan welodd efe *hynny*, efe a gyfododd,
ac a aeth am ei einioes, ac a ddaeth i Beer-
seba, yr hon *sydd* yn Judah, ac a adawodd
ei langc yno.
4 ¶ Ond efe a aeth i'r anialwch daith diwr-
nod, ac a ddaeth ac a eisteddodd dan fer-
ywen; ac a ddeisyfodd iddo gael marw: dy-
wedodd hefyd, Digon yw; yn awr, Ar-
glwydd, cymmer fy einioes: canys nid
ydwyf fi well nâ'm tadau.
5 Ac fel yr oedd efe yn gorwedd ac yn
cysgu dan ferywen, wele, angel a gyffyrdd-
odd âg ef, ac a ddywedodd wrtho, Cyfod,
bwytta.
6 Ac efe a edrychodd; ac wele, deisen wedi
ei chrasu ar farwor, a phïolaid o ddwfr wrth
ei ben ef. Ac efe a fwyttâodd ac a yfodd, ac
a gysgodd drachefn.
7 Ac angel yr Arglwydd a ddaeth dra-
chefn yr ail waith, ac a gyffyrddodd âg ef, ac a
ddywedodd, Cyfod *a* bwytta; canys *y mae* i
ti lawer o ffordd.
8 Ac efe a gyfododd, ac a fwyttaodd ac a
yfodd; a thrwy rym y bwyd hwnnw y cerdd-
odd efe ddeugain niwrnod a deugain nos,
hyd Horeb mynydd Duw.
9 ¶ Ac yno yr aeth efe i fewn ogof, ac a
lettyodd yno. Ac wele, air yr Arglwydd
atto ef; ac efe a ddywedodd wrtho, Beth *a
wnai* di yma, Elïas?
10 Ac efe a ddywedodd, Dygais fawr zêl
dros Arglwydd Dduw y lluoedd; o her-
wydd i feibion Israel wrthod dy gyfammod
di, a distrywio dy allorau di, a lladd dy bro-
phwydi â'r cleddyf: a mi fy hunan a adawyd;
a cheisio y maent ddwyn fy einioes innau.
11 Ac efe a ddywedodd, Dos allan, a sâf yn
y mynydd ger bron yr Arglwydd. Ac
wele, yr Arglwydd yn myned heibio, a
gwynt mawr a chryf yn rhwygo y mynydd-
oedd, ac yn dryllio y creigiau o flaen yr
Arglwydd; *ond* nid *oedd* yr Arglwydd
yn y gwynt: ac ar ol y gwynt, daear-gryn;
ond nid *oedd* yr Arglwydd yn y ddaear-
gryn:
12 Ac ar ol y ddaear-gryn, tân; *ond* nid
oedd yr Arglwydd yn y tân: ac ar ol y
tân, llef ddistaw fain.
13 A phan glybu Elïas, efe a oblygodd ei
wyneb yn ei fantell, ac a aeth allan, ac a
safodd *wrth* ddrws yr ogof. Ac wele, lef *yn
dyfod* atto, yr hon a ddywedodd, Beth *a
wnai* di yma, Elïas?
14 Dywedodd yntau, Dygais fawr zêl dros
Arglwydd Dduw y lluoedd; o herwydd
i feibion Israel wrthod dy gyfammod di, a
distrywio dy allorau, a lladd dy brophwydi
â'r cleddyf: a mi fy hunan a adawyd; a
cheisio y maent fy einioes innau i'w dwyn
hi ymaith.
15 A'r Arglwydd a ddywedodd wrtho,
Dos, dychwel i'th ffordd i anialwch Damas-
cus: a phan ddelych, enneinia Hazael yn
frenhin ar Syria;
16 A Jehu mab Nimsi a enneini di yn
frenhin ar Israel; ac Eliseus mab Saphat, o
Abel-meholah, a enneini di yn brophwyd yn
dy le dy hun.
17 A'r hwn a ddiango rhag cleddyf Hazael,

Jehu a'i lladd ef: ac Elisëus a ladd yr hwn a
ddiango rhag cleddyf Jehu.
18 A mi a adewais yn Israel saith o filoedd,
y gliniau oll ni phlygasant i Baal, a phob
genau a'r nis cusanodd ef.
19 ¶ Felly efe a aeth oddi yno, ac a gafodd
Elisëus mab Saphat yn aredig, â deuddeg
cwpl *o ychain* o'i flaen, ac efe *oedd* gyd â'r
deuddegfed. Ac Elïas a aeth heibio iddo ef,
ac a fwriodd ei fantell arno ef.
20 Ac efe a adawodd yr ychain, ac a redodd
ar ol Elïas, ac a ddywedodd, Attolwg, gâd
i mi gusanu fy nhad a'm mam, ac *yna* mi
a ddeuaf ar dy ol. Ac yntau a ddywedodd
wrtho, Dos, dychwel; canys beth a wneuth-
um i ti?
21 Ac efe a ddychwelodd oddi ar ei ol ef, ac
a gymmerth gwpl o ychain, ac a'u lladdodd,
ac âg offer yr ychain y berwodd efe eu cig
hwynt, ac a'i rhoddodd i'r bobl, a hwy a
fwyttasant. Yna efe a gyfododd ac a aeth
ar ol Elïas, ac a'i gwasanaethodd ef.

PENNOD XX.

1 *Benhadad, yn anfoddlawn i atebiad Ahab, yn gwarchae ar Samaria.* 13 *Lladd y Syriaid, trwy gynghor y prophwyd.* 22 *Y Syriaid, fel y dywedasai y prophwyd i Ahab, yn dyfod yn ei erbyn ef yn Aphec;* 28 *a thrwy air y prophwyd, a barn Duw, yn cael eu taro drachefn,* 31 *ac yn ymrôi, ac Ahab dan ammod yn gollwng ymaith Benhadad.* 35 *Y prophwyd, trwy ddammeg, yn peri i Ahab ei farnu ei hun, ac yn datgan barn Duw yn ei erbyn ef.*

A BENHADAD brenhin Syria a gasglodd
ei holl lu, a deuddeg brenhin ar hugain
gyd âg ef, a meirch, a cherbydau: ac efe a
aeth i fynu, ac a warchaeodd ar Samaria, ac
a ryfelodd i'w herbyn hi.
2 Ac efe a anfonodd genhadau at Ahab
brenhin Israel, i'r ddinas,
3 Ac a ddywedodd wrtho, Fel hyn y dywed
Benhadad, Dy arian a'th aur *sydd* eiddof fi;
dy wragedd hefyd, a'th feibion glanaf, *ydynt*
eiddof fi.
4 A brenhin Israel a attebodd ac a ddy-
wedodd, Yn ol dy air di, fy arglwydd fren-
hin, myfi a'r hyn oll *sydd* gennyf *ydym*
eiddot ti.
5 A'r cenhadau a ddychwelasant, ac a ddy-
wedasant, Fel hyn yr ymadroddodd Benha-
dad, gan ddywedyd, Er i mi anfon attat ti,
gan ddywedyd, Dy arian a'th aur, a'th wrag-
edd, a'th feibion, a roddi di i mi:
6 Etto ynghylch y pryd *hwn* y fory yr
anfonaf fy ngweision attat ti, a hwy a chwil-
iant dy dŷ di, a thai dy weision: a phob peth
dymunol yn dy olwg a gymmerant hwy yn
eu dwylaw, ac a'i dygant ymaith.
7 Yna brenhin Israel a alwodd holl henur-
iaid y wlad, ac a ddywedodd, Gwybyddwch,
attolwg, a gwelwch mai ceisio drygioni y
mae hwn: canys efe a anfonodd attaf fi am
fy ngwragedd, ac am fy meibion, ac am fy
arian, ac am fy aur; ac nis gommeddais ef.
8 Yr holl henuriaid hefyd, a'r holl bobl, a
ddywedasant wrtho ef, Na wrando, ac na
chyttuna *âg ef*.
9 Am hynny y dywedodd efe wrth genhad-
au Benhadad, Dywedwch i'm harglwydd y
brenhin, *Am* yr hyn oll yr anfonaist ti at
dy was ar y cyntaf, mi a'i gwnaf: ond ni
allaf wneuthur y peth hyn. A'r cenhadau a
aethant, ac a ddygasant air iddo drachefn.
10 A Benhadad a anfonodd atto ef, ac a
ddywedodd, Fel hyn y gwnelo y duwiau i
mi, ac fel hyn y chwanegont, os bydd pridd
Samaria ddigon o ddyrneidiau i'r holl bobl
sydd i'm canlyn i.
11 A brenhin Israel a attebodd ac a ddy-
wedodd, Dywedwch *wrtho*, Nac ymffrostied
yr hwn a wregyso *ei arfau*, fel yr hwn sydd
yn eu diosg.
12 A phan glywodd efe y peth hyn (ac efe
yn yfed, efe a'r brenhinoedd, yn y pebyll)
efe a ddywedodd wrth ei weision, Ymosod-
wch. A hwy a ymosodasant yn erbyn y
ddinas.
13 ¶ Ac wele, rhyw brophwyd a nesâodd
at Ahab brenhin Israel, ac a ddywedodd, Fel
hyn y dywed yr ARGLWYDD; Oni welaist ti
yr holl dyrfa fawr hon? wele, mi a'i rhoddaf
yn dy law di heddyw, fel y gwypech mai
myfi *yw* yr ARGLWYDD.
14 Ac Ahab a ddywedodd, Trwy bwy? Dy-
wedodd yntau, Fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD; Trwy wŷr ieuaingc tywysogion y
taleithiau. Ac efe a ddywedodd, Pwy a
drefna y fyddin? Dywedodd yntau, Tydi.
15 Yna efe a gyfrifodd wŷr ieuaingc tywys-
ogion y taleithiau, ac yr oeddynt yn ddau
cant *a* deuddeg ar hugain: ac ar eu hol
hwynt efe a gyfrifodd yr holl bobl, cwbl o
feibion Israel, yn saith mil.
16 A hwy a aethant allan ganol dydd. A
Benhadad *oedd* yn yfed yn feddw yn y peb-
yll, efe a'r brenhinoedd, y deuddeg brenhin
ar hugain oedd yn ei gynnorthwyo ef.
17 A gwŷr ieuaingc tywysogion y taleithiau
a aethant allan yn gyntaf: a Benhadad a
anfonodd allan, a hwy a fynegasant iddo,
gan ddywedyd, Daeth gwŷr allan o Sama-
ria.
18 Ac efe a ddywedodd, Os am heddwch
y daethant allan, deliwch hwynt yn fyw;
ac os i ryfel y daethant allan, deliwch
hwynt yn fyw.
19 Felly yr aethant hwy allan o'r ddinas,
sef gwŷr ieuaingc tywysogion y taleithiau,
a'r llu yr hwn *oedd* ar eu hol hwynt.
20 A hwy a laddasant bawb ei wr; a'r Syr-
iaid a ffoisant, ac Israel a'u herlidiodd hwynt:
a Benhadad brenhin Syria a ddïangodd ar
farch, gyd â'r gwŷr meirch.
21 A brenhin Israel a aeth allan, ac a daraw-
odd y meirch a'r cerbydau, ac a laddodd y
Syriaid â lladdfa fawr.
22 ¶ A'r prophwyd a nesâodd at frenhin
Israel, ac a ddywedodd wrtho, Dos, ym-
gryfhâ, gwybydd hefyd, ac edrych beth a
wnelech; canys ym mhen y flwyddyn bren-
hin Syria a ddaw i fynu i'th erbyn di.
23 A gweision brenhin Syria a ddywedasant
wrtho ef, Duwiau y mynyddoedd *yw* eu duw-
iau hwynt, am hynny trech fuant nâ ni:
ond ymladdwn â hwynt yn y gwastadedd,
a ni a'u gorthrechwn hwynt.
24 A gwna hyn; Tynn ymaith y brenhin-
oedd bob un o'i le, a gosod gapteniaid yn eu
lle hwynt.
25 Rhifa hefyd i ti lu, fel y llu a gollaist,
meirch am feirch, a cherbyd am gerbyd:
a ni a ymladdwn â hwynt yn y gwastadtir,
ac a'u gorthrechwn hwynt. Ac efe a wran-
dawodd ar eu llais hwynt, ac a wnaeth
felly.
26 Ac ym mhen y flwyddyn Benhadad a
gyfrifodd y Syriaid, ac a aeth i fynu i Aphec,
i ryfela yn erbyn Israel.
27 A meibion Israel a gyfrifwyd, ac oedd-
ynt oll yn bresennol, ac a aethant i'w cyf-
arfod hwynt: a meibion Israel a wersyll-
asant ar eu cyfer hwynt, fel dwy ddïadell
fechan o eifr; a'r Syriaid oedd yn llenwi y
wlad.

28 ¶ A gwr i DDUW a nesâodd, ac a lefarodd wrth frenhin Israel, ac a ddywedodd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; O herwydd dywedyd o'r Syriaid, Duw y mynyddoedd *yw* yr ARGLWYDD, ac nid Duw y dyffrynoedd *yw* efe; am hynny y rhoddaf yr holl dyrfa fawr hon i'th law di, *a* chwi a gewch wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.
29 A hwy a wersyllasant y naill ar gyfer y llall saith niwrnod. Ac ar y seithfed dydd y rhyfel a aeth ynghyd: a meibion Israel a laddasant o'r Syriaid gan mil o wŷr traed mewn un diwrnod.
30 A'r lleill a ffoisant i Aphec, i'r ddinas; a'r mur a syrthiodd ar saith mil ar hugain o'r gwŷr a adawsid: a Benhadad a ffôdd, ac a ddaeth i'r ddinas o ystafell i ystafell.
31 ¶ A'i weision a ddywedasant wrtho, Wele yn awr, clywsom am frenhinoedd tŷ Israel, mai brenhinoedd trugarog *ydynt* hwy: gosodwn, attolwg, sachlian am ein llwynau, a rhaffau am ein pennau, ac awn at frenhin Israel; ond odid efe a geidw dy einioes di.
32 Yno y gwregysasant sachlian am eu llwynau, a rhaffau am eu pennau, ac a ddaethant at frenhin Israel, ac a ddywedasant, Benhadad dy was a ddywed, Attolwg gâd i mi fyw. Dywedodd yntau, *A ydyw* efe etto yn fyw? fy mrawd *yw* efe.
33 A'r gwŷr oedd yn disgwyl yn ddyfal a *ddeuai dim* oddi wrtho ef, ac a'*i* cippiasant ar frys: ac a ddywedasant, Dy frawd Benhadad. Dywedodd yntau, Ewch, dygwch ef. Yna Benhadad a ddaeth allan atto ef; ac efe a barodd iddo ddyfod i fynu i'r cerbyd.
34 A *Benhadad* a ddywedodd wrtho, Y dinasoedd a ddug fy nhad i oddi ar dy dad di, a roddaf drachefn; a chai wneuthur heolydd i ti yn Damascus, fel y gwnaeth fy nhad yn Samaria. A *dywedodd Ahab*, Mi a'th ollyngaf dan yr ammod *hwn*. Felly efe a wnaeth gyfammod âg ef, ac a'i gollyngodd ef ymaith.
35 ¶ A rhyw wr o feibion y prophwydi a ddywedodd wrth ei gymmydog trwy air yr ARGLWYDD, Taro fi, attolwg. A'r gwr a wrthododd ei daro ef.
36 Dywedodd yntau wrtho, o herwydd na wrandewaist ar lais yr ARGLWYDD, wele, pan elech oddi wrthyf, llew a'th ladd di. Ac efe a aeth oddi wrtho ef, a llew a'i cyfarfu ef, ac a'i lladdodd.
37 Yna efe a gafodd wr arall, ac a ddywedodd, Taro fi, attolwg. A'r gwr a'i tarawodd ef, gan *ei* daro a'*i* archolli.
38 Felly y prophwyd a aeth ymaith, ac a safodd o flaen y brenhin ar y ffordd, ac a ymddieithrodd â lludw ar ei wyneb.
39 A phan ddaeth y brenhin heibio, efe a lefodd ar y brenhin, ac a ddywedodd, Dy was a aeth i ganol y rhyfel, ac wele, gwr a drodd heibio, ac a ddug wr attaf fi, ac a ddywedodd, Cadw y gwr hwn: os gan golli y cyll efe, yna y bydd dy einioes di yn lle ei einioes ef, neu ti a deli dalent o arian.
40 A thra yr oedd dy was yn ymdroi yma ac accw, efe a ddiangodd. A brenhin Israel a ddywedodd wrtho, Felly *y bydd* dy farn di; ti a'*i* rhoddaist *ar lawr*.
41 Ac efe a frysiodd, ac a dynnodd ymaith y lludw oddi ar ei wyneb: a brenhin Israel a'i hadnabu ef, mai o'r prophwydi yr *oedd* efe.
42 Ac efe a ddywedodd wrtho, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; O herwydd i ti ollwng ymaith o'*th* law y gwr a nodais i'w ddifetha, dy einioes di fydd yn lle ei einioes ef, a'th bobl di yn lle ei bobl ef.
43 A brenhin Israel a aeth i'w dŷ ei hun yn drist ac yn ddigllawn, ac a ddaeth i Samaria.

PENNOD XXI.

1 *Ahab yn athrist am ei naccâu o winllan Naboth.* 5 *Naboth, ar lythyrau Jezebel, yn cael barn i farw am gabledd;* 15 *ac Ahab yn perchennogi ei winllan ef.* 17 *Elias yn datgan barn Duw yn erbyn Ahab a Jezebel.* 25 *A Duw, ar edifeirwch Ahab, yn oedi ei farnedigaeth.*

A DIGWYDDODD ar ol y pethau hyn, fod gwinllan gan Naboth y Jezreeliad, yr hon *oedd* yn Jezreel, wrth balas Ahab brenhin Samaria.
2 Ac Ahab a lefarodd wrth Naboth, gan ddywedyd, Dyro i mi dy winllan, fel y byddo hi i mi yn ardd lysiau, canys *y mae* hi yn agos i'm tŷ i: a mi a roddaf i ti am dani hi winllan well nâ hi; *neu*, os da fydd gennyt, rhoddaf i ti ei gwerth hi yn arian.
3 A Naboth a ddywedodd wrth Ahab, Na atto yr ARGLWYDD i mi roddi tref-tadaeth fy hynafiaid i ti.
4 Ac Ahab a ddaeth i'w dŷ yn athrist ac yn ddigllawn, o herwydd y gair a lefarasai Naboth y Jezreeliad wrtho ef; canys efe a ddywedasai, Ni roddaf i ti dref-tadaeth fy hynafiaid. Ac efe a orweddodd ar ei wely, ac a drodd ei wyneb ymaith, ac ni fwyttâi fara.
5 ¶ Ond Jezebel ei wraig a ddaeth atto ef, ac a ddywedodd wrtho, Paham y mae dy yspryd *mor* athrist, ac nad wyt yn bwytta bara?
6 Ac efe a ddywedodd wrthi, O herwydd i mi lefaru wrth Naboth y Jezreeliad, a dywedyd wrtho, Dyro i mi dy winllan er arian: neu, os mynni di, rhoddaf i ti winllan am dani. Ac efe a ddywedodd, Ni roddaf i ti fy ngwinllan.
7 A Jezebel ei wraig a ddywedodd wrtho, Ydwyt ti yn awr yn teyrnasu ar Israel? cyfod, bwytta fara, a llawenyched dy galon; myfi a roddaf i ti winllan Naboth y Jezreeliad.
8 Felly hi a ysgrifenodd lythyrau yn enw Ahab, ac a'u seliodd â'i sel ef, ac a anfonodd y llythyrau at yr henuriaid, ac at y pennaethiaid *oedd* yn ei ddinas yn trigo gyd â Naboth.
9 A hi a ysgrifenodd yn y llythyrau, gan ddywedyd, Cyhoeddwch ympryd, a gosodwch Naboth uwch ben y bobl.
10 Cyflëwch *hefyd* ddau wr, o feibion y fall, gyferbyn âg ef, i dystiolaethu i'w erbyn ef, gan ddywedyd, Ti a geblaist DDUW a'r brenhin. Ac *yna* dygwch ef allan, a llabyddiwch ef, fel y byddo efe marw.
11 A gwŷr ei ddinas, *sef* yr henuriaid a'r pennaethiaid, y rhai oedd yn trigo yn ei ddinas ef, a wnaethant yn ol yr hyn a anfonasai Jezebel attynt hwy, *ac* yn ol yr hyn oedd ysgrifenedig yn y llythyrau a anfonasai hi attynt hwy.
12 Cyhoeddasant ympryd, a chyflëasant Naboth uwch ben y bobl.
13 A dau wr, o feibion y fall, a ddaethant, ac a eisteddasant ar ei gyfer ef: a gwŷr y fall a dystiolaethasant yn ei erbyn ef, *sef* yn erbyn Naboth, ger bron y bobl, gan ddywedyd, Naboth a gablodd DDUW a'r brenhin. Yna hwy a'i dygasant ef allan o'r ddinas, ac a'i llabyddiasant ef â meini, fel y bu efe farw.
14 Yna yr anfonasant hwy at Jezebel, gan ddywedyd, Naboth a labyddiwyd, ac a fu farw.

15 ¶ A phan glybu Jezebel labyddio Na-
both, a'i farw, Jezebel a ddywedodd wrth
Ahab, Cyfod, perchennoga winllan Naboth
y Jezreeliad, yr hwn a wrthododd *ei* rhoddi
i ti er arian; canys nid byw Naboth, eithr
marw yw.
16 A phan glybu Ahab farw Naboth, Ahab
a gyfododd i fyned i waered i winllan Na-
both y Jezreeliad, i gymmeryd meddiant
ynddi.
17 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth at
Elïas y Thesbiad, gan ddywedyd,
18 Cyfod, dos i waered i gyfarfod Ahab
brenhin Israel, yr hwn *sydd* yn Samaria:
wele *efe* y'ngwinllan Naboth, yr hon yr aeth
efe i waered iddi i'w meddiannu.
19 A llefara wrtho ef, gan ddywedyd, Fel
hyn y dywed yr ARGLWYDD, A leddaist ti,
ac a feddiennaist hefyd? Llefara hefyd wrtho
ef, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD, Yn y fan lle y llyfodd y cwn waed
Naboth, y llyf cwn dy waed dithau hefyd.
20 A dywedodd Ahab wrth Elïas, A gefaist
ti fi, O fy ngelyn? Dywedodd yntau, Cefais:
oblegid i ti ymwerthu i wneuthur yr hyn sydd
ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD.
21 Wele fi yn dwyn drwg arnat ti, a mi a
dynnaf ymaith dy hiliogaeth di, ac a dorraf
oddi wrth Ahab yr hwn a biso ar bared, y
gwarchäeedig hefyd, a'r gweddilledig yn Is-
rael:
22 A mi a wnaf dy dŷ di fel tŷ Jeroboam
mab Nebat, ac fel tŷ Baasa mab Ahïah, o
herwydd y digter trwy yr hwn *y'm* digiaist,
ac y gwnaethost i Israel bechu.
23 Am Jezebel hefyd y llefarodd yr AR-
GLWYDD, gan ddywedyd, Y cwn a fwytty
Jezebel wrth fur Jezreel.
24 Y cwn a fwytty yr hwn a fyddo marw
o'r eiddo Ahab yn y ddinas: a'r hwn a fyddo
marw yn y maes a fwytty adar y nefoedd.
25 ¶ Dïau na bu *neb* fel Ahab, yr hwn a
ymwerthodd i wneuthur drwg y'ngolwg yr
ARGLWYDD: o herwydd Jezebel ei wraig a'i
hannogai ef.
26 Ac efe a wnaeth yn ffiaidd iawn, gan
fyned ar ol delwau, yn ol *yr hyn* oll a
wnaeth yr Amoriaid, y rhai a yrrodd yr AR-
GLWYDD allan o flaen meibion Israel.
27 A phan glybu Ahab y geiriau hyn, efe
a rwygodd ei ddillad, ac a osododd sachlïan
am ei gnawd, ac a ymprydiodd, ac a orwedd-
odd mewn sachlïan, ac a gerddodd yn araf.
28 A gair yr ARGLWYDD a ddaeth at Elïas
y Thesbiad, gan ddywedyd,
29 Oni weli di fel yr ymostwng Ahab ger
fy mron? am iddo ymostwng ger fy mron i,
ni ddygaf y drwg yn ei ddyddiau ef; *ond* yn
nyddiau ei fab ef y dygaf y drwg ar ei dŷ ef.

PENNOD XXII.

1 Ahab wedi ei dwyllo gan y gau brophwydi, yn ol gair Micheah, yn cael ei ladd yn Ramoth-Gilead. 37 Y cwn yn llyfu ei waed ef, ac Ahazïah yn teyrnasu ar ei ol ef. 41 Daionus lywodraeth Jehosaphat, 45 a'i weithredoedd. 50 Jehoram yn frenhin ar ei ol ef. 51 Dryg-ionus lywodraeth Ahazïah.

A BUANT yn aros dair blynedd heb ryfel
rhwng Syria ac Israel.
2 Ac yn y drydedd flwyddyn, Jehosaphat
brenhin Judah a ddaeth i waered at frenhin
Israel.
3 (A brenhin Israel a ddywedodd wrth ei
weision, Oni wyddoch mai eiddo ni *yw*
Ramoth-Gilead, a'n *bod* ni yn tewi, heb ei
dwyn hi o law brenhin Syria?)
4 Ac efe a ddywedodd wrth Jehosaphat,
A ài di gyd â mi i ryfel i Ramoth-Gilead?
A Jehosaphat a ddywedodd wrth frenhin
Israel, *Yr ydwyf* fi fel tithau, fy mhobl i fel
dy bobl dithau, fy meirch i fel dy feirch
dithau.
5 Jehosaphat hefyd a ddywedodd wrth fren-
hin Israel, Ymgynghora, attolwg, heddyw â
gair yr ARGLWYDD.
6 Yna brenhin Israel a gasglodd y prophwydi,
ynghylch pedwar cant o wŷr, ac a ddywed-
odd wrthynt, A âf fi yn erbyn Ramoth-
Gilead i ryfel, neu a beidiaf fi? Dywedasant
hwythau, Dos i fynu; canys yr ARGLWYDD
a'i dyry hi yn llaw y brenhin.
7 A Jehosaphat a ddywedodd, Onid *oes*
yma *un* prophwyd i'r ARGLWYDD mwyach,
fel yr ymgynghorem âg ef?
8 A brenhin Israel a ddywedodd wrth Jeho-
saphat, *Y mae* etto un gwr trwy yr hwn *y
gallem* ymgynghori â'r ARGLWYDD: eithr
câs yw gennyf fi ef; canys ni phrophwyda
efe i mi ddaioni, namyn drygioni, Micheah
mab Jimlah *yw efe*. A dywedodd Jeho-
saphat, Na ddyweded y brenhin felly.
9 Yna brenhin Israel a alwodd ar un *o'i*
ystafellyddion, ac a ddywedodd, Prysura
yma Micheah mab Jimlah.
10 A brenhin Israel a Jehosaphat brenhin
Judah oeddynt yn eistedd bob un ar ei deyrn-
gadair, wedi gwisgo eu *brenhinol* wisgoedd,
mewn llannerch *wrth* ddrws porth Samaria;
a'r holl brophwydi oedd yn prophwydo ger
eu bron hwynt.
11 A Sedecïah mab Cenaanah a wnaeth iddo
gyrn heiyrn; ac efe a ddywedodd, Fel hyn y
dywedodd yr ARGLWYDD, A'r rhai hyn y
corni di y Syriaid, nes i ti eu difa hwynt.
12 A'r holl brophwydi oedd yn prophwydo
fel hyn, gan ddywedyd, Dos i fynu i Ramoth-
Gilead, a llwydda: canys yr ARGLWYDD a'i
dyry *hi* yn llaw y brenhin.
13 A'r gennad a aethai i alw Micheah a
lefarodd wrtho ef, gan ddywedyd, Wele yn
awr eiriau y prophwydi yn unair yn dda i'r
brenhin: bydded, attolwg, dy air dithau fel
gair un o honynt, a dywed y goreu.
14 A dywedodd Micheah, *Fel mai* byw yr
ARGLWYDD, yr hyn a ddywedo yr AR-
GLWYDD wrthyf, hynny a lefaraf fi.
15 ¶ Felly efe a ddaeth at y brenhin. A'r
brenhin a ddywedodd wrtho, Micheah, a
awn ni i ryfel yn erbyn Ramoth-Gilead, ai
peidio? Dywedodd yntau wrtho, Dos i fynu,
a llwydda: canys yr ARGLWYDD a'i dyry
hi yn llaw y brenhin.
16 A'r brenhin a ddywedodd wrtho, Pa sawl
gwaith y'th dynghedaf di, na ddywedech
wrthyf ond gwirionedd yn enw yr AR-
GLWYDD?
17 Ac efe a ddywedodd, Gwelais holl Israel
ar wasgar ar hyd y mynyddoedd, fel defaid
ni *byddai* iddynt fugail. A dywedodd yr
ARGLWYDD, Nid *oes* feistr arnynt hwy;
dychweled pob un i'w dŷ ei hun mewn hedd-
wch.
18 A brenhin Israel a ddywedodd wrth
Jehosaphat, Oni ddywedais i wrthyt ti, na
phrophwydai efe ddaioni i mi, eithr drygioni?
19 Ac efe a ddywedodd, Clyw gan hynny
air yr ARGLWYDD: Gwelais yr ARGLWYDD
yn eistedd ar ei orseddfa, a holl lu y nefoedd
yn sefyll yn ei ymyl, ar ei law ddehau ac ar
ei law aswy.
20 A'r ARGLWYDD a ddywedodd, Pwy a
dwylla Ahab, fel yr elo efe i fynu ac y syrthio
yn Ramoth-Gilead? Ac un a ddywedodd fel
hyn, ac arall oedd yn dywedyd fel hyn.
21 Ac yspryd a ddaeth allan, ac

ger bron yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd,
Myfi a'i twyllaf ef. A dywedodd yr AR-
GLWYDD wrtho, Pa fodd?
22 Dywedodd yntau, Mi a âf allan, ac a
fyddaf yn yspryd celwyddog y'ngenau ei holl
brophwydi ef. Ac efe a ddywedodd, Twylli
a gorchfygi *ef:* dos ymaith, a gwna felly.
23 Ac yn awr wele, yr ARGLWYDD a rodd-
odd yspryd celwyddog y'ngenau dy holl
brophwydi hyn; a'r ARGLWYDD a lefarodd
ddrwg am danat ti.
24 Ond Sedeciah mab Cenaanah a nesâodd,
ac a darawodd Micheah dan *ei* gern, ac a
ddywedodd, Pa ffordd yr aeth yspryd yr AR-
GLWYDD oddi wrthyf fi i ymddiddan â thydi?
25 A Micheah a ddywedodd, Wele, ti a gai
weled y dwthwn hwnnw, pan elych di o ys-
tafell i ystafell i ymguddio.
26 A brenhin Israel a ddywedodd, Cymmer
Micheah, a dwg ef yn ei ol at Amon ty-
wysog y ddinas, ac at Joas mab y brenhin;
27 A dywed, Fel hyn y dywed y brenhin;
Rhowch hwn yn y carchardy, a bwydwch
ef â bara cystudd ac â dwfr blinder, nes i mi
ddyfod mewn heddwch.
28 A dywedodd Micheah, Os gan ddy-
chwelyd y dychweli di mewn heddwch, ni
lefarodd yr ARGLWYDD ynof fi. Dywedodd
hefyd, Gwrandewch *hyn* yr holl bobl.
29 Felly brenhin Israel a Jehosaphat bren-
hin Judah a aethant i fynu i Ramoth-Gilead.
30 A brenhin Israel a ddywedodd wrth Je-
hosaphat, Mi a newidiaf fy nillad, ac a âf
i'r rhyfel; ond gwisg di dy ddillad *dy hun.*
A brenhin Israel a newidiodd *ei ddillad*, ac
a aeth i'r rhyfel.
31 A brenhin Syria a orchymynasai i dy-
wysogion y cerbydau *oedd* ganddo (*sef* deu-
ddeg ar hugain) gan ddywedyd, Nac ymladd-
wch â bychan nac â mawr, ond â brenhin
Israel yn unig.
32 A phan welodd tywysogion y cerbydau
Jehosaphat, hwy a ddywedasant, Diau bren-
hin Israel *yw* efe. A hwy a droisant i ymladd
yn ei erbyn ef: a Jehosaphat a waeddodd.
33 A phan welodd tywysogion y cerbydau
nad brenhin Israel oedd efe, hwy a ddy-
chwelasant oddi ar ei ol ef.
34 A *rhyw* wr a dynnodd mewn bwa ar ei
amcan, ac a darawodd frenhin Israel rhwng
cysylltiadau y llurig: am hynny efe a ddy-
wedodd wrth ei gerbydwr, Tro dy law, a dwg
fi allan o'r fyddin; canys fe a'm clwyfwyd i.
35 A'r rhyfel a gryfhâodd y dwthwn hwnnw:
a'r brenhin a gynnelid i fynu yn ei gerbyd
yn erbyn y Syriaid; ac efe a fu farw gyd â'r
hwyr: a gwaed yr archoll a ffrydiodd i ganol
y cerbyd.
36 Ac fe aeth cyhoeddiad trwy y gwersyll
ynghylch machludiad yr haul, gan ddywedyd,
Eled pob un i'w ddinas, a phob un i'w wlad
ei hun.

37 ¶ Felly y bu farw y brenhin, ac y daeth
efe i Samaria; a hwy a gladdasant y brenhin
yn Samaria.
38 A golchwyd ei gerbyd ef yn llynn Sa-
maria; a'r cwn a lyfasant ei waed ef: yr arfau
hefyd a olchwyd; yn ol gair yr ARGLWYDD,
yr hwn a lefarasai efe.
39 A'r rhan arall o hanesion Ahab, a'r hyn
oll a wnaeth efe, a'r tŷ ifori a adeiladodd efe,
a'r holl ddinasoedd a adeiladodd efe, onid
ydynt hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl
brenhinoedd Israel?
40 Felly Ahab a hunodd gyd â'i dadau; ac
Ahaziah ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.
41 ¶ A Jehosaphat mab Asa a aeth yn fren-
hin ar Judah yn y bedwaredd flwyddyn i
Ahab brenhin Israel.
42 Jehosaphat *oedd* fab pymtheng mlwydd
ar hugain pan aeth efe yn frenhin; a phum
mlynedd ar hugain y teyrnasodd efe yn Jeru-
salem. Ac enw ei fam ef *oedd* Azubah,
merch Silhi.
43 Ac efe a rodiodd yn holl ffordd Asa ei dad,
ni wyrodd efe oddi wrthi hi, gan wneuthur
yr hyn oedd uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD.
Er hynny ni thynnwyd ymaith yr uchel-
fëydd; y bobl oedd etto yn offrymmu ac yn
arogl-darthu yn yr uchelfëydd.
44 A Jehosaphat a heddychodd â brenhin
Israel.
45 A'r rhan arall o hanes Jehosaphat, a'i
rymmusdra a wnaeth efe, a'r modd y rhyfel-
odd efe, onid *ydynt* hwy yn ysgrifenedig yn
llyfr chronicl brenhinoedd Judah?
46 A'r rhan arall o'r sodomiaid a'r a adawyd
yn nyddiau Asa ei dad ef, efe a'u dilëodd o'r
wlad.
47 Yna nid *oedd* brenhin yn Edom: *ond*
rhaglaw *oedd* yn *lle* brenhin.
48 Jehosaphat a wnaeth longau môr i fyned
i Ophir am aur: ond nid aethant; canys y
llongau a ddrylliodd yn Ezion-gaber.
49 Yna y dywedodd Ahaziah mab Ahab
wrth Jehosaphat, Eled fy ngweision i gyd
â'th weision di yn y llongau: ond ni fynnai
Jehosaphat.
50 ¶ A Jehosaphat a hunodd gyd â'i dadau,
ac a gladdwyd gyd â'i dadau yn ninas Dafydd
ei dad; a Jehoram ei fab a deyrnasodd yn ei
le ef.
51 ¶ Ahaziah mab Ahab a aeth yn frenhin
ar Israel yn Samaria, yn y ddwyfed flwyddyn
ar bymtheg i Jehosaphat brenhin Judah; ac
a deyrnasodd ar Israel ddwy flynedd.
52 Ac efe a wnaeth ddrwg y'ngolwg yr AR-
GLWYDD, ac a rodiodd yn ffordd ei dad, ac
yn ffordd ei fam, ac yn ffordd Jeroboam
mab Nebat, yr hwn a wnaeth i Israel bechu.
53 Canys efe a wasanaethodd Baal, ac a
ymgrymmodd iddo, ac a ddigiodd AR-
GLWYDD DDUW Israel, yn ol yr hyn oll a
wnaethai ei dad.

AIL LYFR Y BRENHINOEDD;

YR HWN A ELWIR HEFYD,

PEDWERYDD LLYFR Y BRENHINOEDD.

PENNOD I.

1 *Moab yn gwrthryfela.* 2 *Ahazïah yn gyrru at Baal-zebub, ac yn cael ei farnu gan Elïas.* 5 *Elïas ddwywaith yn dwyn tân o'r nefoedd ar y rhai a anfonasai Ahazïah i'w ddal ef,* 15 *yn tosturio wrth y trydydd tywysog; a chwedi ei gysuro gan angel, yn dangos i'r brenhin ei farwolaeth.* 17 *Jehoram mab Ahab yn teyrnasu yn lle Ahazïah.*

YNA Moab a wrthryfelodd yn erbyn Israel, wedi marwolaeth Ahab.
2 Ac Ahazïah a syrthiodd trwy ddellt o'i
lofft, yr hon *oedd* yn Samaria, ac a glefychodd: ac efe a anfonodd genhadau, ac a ddywedodd wrthynt, Ewch, ac ymofynwch â
Baal-zebub duw Ecron, a fyddaf fi byw o'r
clefyd hwn.
3 Ac angel yr ARGLWYDD a ddywedodd
wrth Elïas y Thesbiad, Cyfod, dos i fynu i
gyfarfod â chenhadau brenhin Samaria, a
dywed wrthynt, Ai am nad *oedd* DUW yn
Israel, yr ydych chwi yn myned i ymofyn
â Baal-zebub duw Ecron?
4 Ac am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Ni ddisgyni o'r gwely y dringaist
arno, eithr gan farw y byddi farw. Ac Elïas
a aeth ymaith.
5 ¶ A phan ddychwelodd y cenhadau atto
ef, efe a ddywedodd wrthynt, Paham y dychwelasoch chwi?
6 A hwy a ddywedasant wrtho, Gwr a
ddaeth i fynu i'n cyfarfod ni, ac a ddywedodd wrthym ni, Ewch, dychwelwch at y
brenhin a'ch anfonodd, a lleferwch wrtho,
Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Ai am nad
oes DUW yn Israel, yr ydwyt ti yn anfon i
ymofyn â Baal-zebub duw Ecron? o herwydd
hynny ni ddisgyni o'r gwely y dringaist arno,
eithr gan farw y byddi farw.
7 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pa ddull
oedd ar y gwr a ddaeth i fynu i'ch cyfarfod
chwi, ac a lefarodd wrthych yr ymadroddion
yma?
8 A hwy a ddywedasant wrtho, Gwr blewog
oedd efe, wedi ymwregysu hefyd â gwregys
croen am ei lwynau. Dywedodd yntau,
Elïas y Thesbiad *oedd* efe.
9 Yna efe a anfonodd atto ef dywysog ar
ddeg a deugain, ynghyd â'i ddeg a deugain:
ac efe a aeth i fynu atto ef (ac wele ef yn
eistedd ar ben bryn) ac a lefarodd wrtho,
Ti wr DUW, y brenhin a lefarodd, Tyred i
waered.
10 Ac Elïas a attebodd ac a ddywedodd
wrth dywysog y deg a deugain, Os gwr DUW
ydwyf fi, disgyned tân o'r nefoedd, ac ysed
di a'th ddeg a deugain. A thân a ddisgynodd o'r nefoedd, ac a'i hysodd ef a'i ddeg
a deugain.
11 A'*r brenhin* a anfonodd eilwaith atto ef
dywysog arall ar ddeg a deugain, â'i ddeg a
deugain: ac efe a attebodd ac a ddywedodd,
O wr DUW, fel hyn y dywedodd y brenhin,
Tyred i waered yn ebrwydd.
12 Ac Elïas a attebodd ac a ddywedodd
wrthynt hwy, Os gwr DUW *ydwyf* fi, disgyned tân o'r nefoedd, ac ysed di a'th ddeg a
deugain. A thân DUW a ddisgynodd o'r
nefoedd, ac a'i hysodd ef a'i ddeg a deugain.
13 ¶ A'*r brenhin* a anfonodd etto y trydydd
tywysog ar ddeg a deugain, â'i ddeg a deugain: a'r trydydd tywysog ar ddeg a deugain
a aeth i fynu, ac a ddaeth ac a ymgrymmodd
ar ei liniau ger bron Elïas, ac a ymbiliodd
âg ef, ac a lefarodd wrtho, O wr DUW, attolwg, bydded fy einioes i, ac einioes dy ddeg
gwas a deugain hyn, yn werthfawr yn dy
olwg di.
14 Wele, disgynodd tân o'r nefoedd, ac a
ysodd y ddau dywysog cyntaf ar ddeg a deugain, a'u deg a deugeiniau: am hynny yn
awr bydded fy einioes i yn werthfawr yn dy
olwg di.
15 Ac angel yr ARGLWYDD a lefarodd wrth
Elïas, Dos i waered gyd âg ef, nac ofna ef.
Ac efe a gyfododd, ac a aeth i waered gyd
âg ef at y brenhin.
16 Ac efe a ddywedodd wrtho, Fel hyn y
dywedodd yr ARGLWYDD, O herwydd i ti
anfon cenhadau i ymofyn â Baal-zebub duw
Ecron (ai am nad *oes* DUW yn Israel i ymofyn â'i air?) am hynny ni ddisgyni o'r gwely
y dringaist arno, eithr gan farw y byddi farw.
17 ¶ Felly efe a fu farw, yn ol gair yr ARGLWYDD yr hwn a lefarasai Elïas: a Jehoram a deyrnasodd yn ei le ef, yn yr ail
flwyddyn i Jehoram mab Jehosaphat brenhin Judah; am nad oedd mab iddo ef.
18 A'r rhan arall o hanes Ahazïah y rhai
a wnaeth efe, onid *ydynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Israel?

PENNOD II.

1 *Elïas, wrth ganu yn iach i Eliseus, yn hollti yr Iorddonen â'i fantell;* 9 *a chwedi rhoi ei ddymuniad i Eliseus, yn cael ei ddwyn i'r nefoedd mewn cerbyd tanllyd.* 12 *Eliseus yn hollti yr Iorddonen â mantell Elïas; ac eraill yn gwybod wrth hynny ei fod ef yn lle Elïas.* 16 *Meibion y prophwydi yn mynnu chwilio am Elïas, a heb ei gael ef.* 19 *Eliseus â halen yn iachâu y dwfr.* 23 *Eirth yn distrywio y plant a felldigasai Eliseus.*

A PHAN oedd yr ARGLWYDD ar gymeryd i fynu Elïas mewn corwynt i'r
nefoedd, aeth Elïas ac Eliseus allan o Gilgal.
2 Ac Elïas a ddywedodd wrth Eliseus, Aros,
attolwg, yma: canys yr ARGLWYDD a'm
hanfonodd i Bethel. Ac Eliseus a ddywedodd, *Fel mai* byw yr ARGLWYDD, ac *mai*
byw dy enaid dithau, nid ymadawai â thi.
Felly hwy a aethant i waered i Bethel.
3 A meibion y prophwydi, y rhai *oedd* yn
Bethel, a ddaethant allan at Eliseus, ac a
ddywedasant wrtho, A wyddost ti mai heddyw
y mae yr ARGLWYDD yn dwyn dy feistr oddi
arnat ti? Dywedodd yntau, Mi a wn *hynny*
hefyd, tewch chwi â sôn.
4 Ac Elïas a ddywedodd wrtho, Aros yma,
attolwg, Eliseus; canys yr ARGLWYDD a'm
hanfonodd i Jericho. Dywedodd yntau, *Fel
mai* byw yr ARGLWYDD, ac *mai* byw dy
enaid dithau, nid ymadawaf â thi. Felly
hwy a ddaethant i Jericho.

5 A meibion y prophwydi, y rhai *oedd* yn Jericho, a ddaethant at Elisëus, ac a ddywedasant wrtho, A wyddost ti mai heddyw y mae yr ARGLWYDD yn dwyn dy feistr oddi arnat ti? Yntau a ddywedodd, Mi a wn *hynny* hefyd, tewch chwi â sôn.

6 Ac Elïas a ddywedodd wrtho, Aros yma, attolwg; canys yr ARGLWYDD a'm hanfonodd i'r Iorddonen. Dywedodd yntau, *Fel mai* byw yr ARGLWYDD, ac *mai* byw dy enaid dithau, nid ymadawaf â thi. A hwy a aethant ill dau rhagddynt.

7 A dengwr a deugain o feibion y prophwydi a aethant, ac a safasant ar gyfer o bell: a hwy ill dau a safasant wrth yr Iorddonen.

8 Ac Elïas a gymmerth ei fantell, ac a'i plygodd ynghyd, ac a darawodd y dyfroedd, a hwy a ymwahanasant yma ac accw, fel yr aethant hwy trwodd ill dau ar *dir* sych.

9 ¶ Ac wedi iddynt fyned drosodd, Elïas a ddywedodd wrth Elisëus, Gofyn y peth a wnelwyf i ti, cyn fy nghymmeryd oddi wrthyt. A dywedodd Elisëus, Bydded gan hynny, attolwg, ddau parth o'th yspryd di arnaf fi.

10 Dywedodd yntau, Gofynaist beth anhawdd: os gweli fi *wrth fy* nghymmeryd oddi wrthyt, fe fydd i ti felly; ac onid ê, ni bydd.

11 Ac fel yr oeddynt hwy yn myned dan rodio ac ymddiddan, wele gerbyd tanllyd, a meirch tanllyd, a hwy a'u gwahanasant hwynt ill dau. Ac Elïas a ddyrchafodd mewn corwynt i'r nefoedd.

12 ¶ Ac Elisëus oedd yn gweled, ac efe a lefodd, Fy nhad, fy nhad, cerbyd Israel, a'i farchogion. Ac nis gwelodd ef mwyach: ac efe a ymaflodd yn ei ddillad, ac a'u rhwygodd yn ddeuddarn.

13 Ac efe a gododd i fynu fantell Elïas a syrthiasai oddi wrtho ef; ac a ddychwelodd, ac a safodd wrth fin yr Iorddonen.

14 Ac efe a gymmerth fantell Elïas a syrthiasai oddi wrtho ef, ac a darawodd y dyfroedd, ac a ddywedodd, Pa le *y mae* ARGLWYDD DDUW Elïas? Ac wedi iddo yntau daraw y dyfroedd, hwy a wahanwyd yma ac accw. Ac Elisëus a aeth drosodd.

15 A phan welodd meibion y prophwydi ef, y rhai *oedd* yn Jericho ar *ei* gyfer, hwy a ddywedasant, Gorphwysodd yspryd Elïas ar Elisëus. A hwy a ddaethant i'w gyfarfod ef, ac a ymgrymmasant hyd lawr iddo.

16 ¶ A hwy a ddywedasant wrtho, Wele yn awr, y mae gyd â'th weision ddeg a deugain o wŷr cryfion; elont yn awr, ni a attolygwn, a cheisiant dy feistr: rhag i yspryd yr ARGLWYDD ei ddwyn ef, a'i fwrw ar ryw fynydd, neu mewn rhyw ddyffryn. Dywedodd yntau, Na anfonwch.

17 Etto buant daer arno, nes cywilyddio *o hono*, ac efe a ddywedodd, Anfonwch. A hwy a anfonasant ddengwr a deugain, y rhai a'i ceisiasant ef dridiau, ond nis cawsant.

18 A hwy a ddychwelasant atto ef, ac efe oedd yn aros yn Jericho; ac efe a ddywedodd wrthynt hwy, Oni ddywedais i wrthych, Nac ewch?

19 ¶ A gwŷr y ddinas a ddywedasant wrth Elisëus, Wele, attolwg, ansawdd y ddinas, da *yw*, fel *y mae* fy arglwydd yn gweled: ond y dyfroedd *sydd* ddrwg, a'r tir yn ddiffaeth.

20 Ac efe a ddywedodd, Dygwch i mi phïol newydd, a dodwch ynddi halen. A hwy a'i dygasant atto ef.

21 Ac efe a aeth at ffynnonell y dyfroedd, ac a fwriodd yr halen yno, ac a ddywedodd, Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD, Mi a iachêais y dyfroedd hyn; ni bydd oddi yno farwolaeth mwyach, na diffrwythdra.

22 Felly yr iachâwyd y dyfroedd hyd y dydd hwn, yn ol gair Elisëus yr hwn a ddywedasai efe.

23 ¶ Ac efe a aeth i fynu oddi yno i Bethel: ac fel yr oedd efe yn myned i fynu ar hyd y ffordd, plant bychain a ddaeth allan o'r ddinas, ac a'i gwatwarasant ef, ac a ddywedasant wrtho ef, Dos i fynu moelyn, dos i fynu moelyn.

24 Ac efe a drodd yn ei ol, ac a edrychodd arnynt, ac a'u melldithiodd yn enw yr ARGLWYDD. A dwy arth a ddaeth allan o'r goedwig, ac a ddrylliodd o honynt ddau blentyn a deugain.

25 Ac efe a aeth oddi yno i fynydd Carmel, ac oddi yno efe a ddychwelodd i Samaria.

PENNOD III.

1 *Jehoram yn teyrnasu.* 4 *Mesa yn gwrthryfela.* 6 *Jehoram, a Jehosaphat, a brenhin Edom mewn cyfyngder am ddwfr, trwy Elisëus yn cael dwfr, ac addewid o fuddugoliaeth.* 21 *Y Moabiaid, wedi eu twyllo gan liw y dwfr wrth ddyfod i yspeilio, yn cael eu gorchfygu.* 26 *Brenhin Moab, trwy aberthu mab brenhin Edom, yn gyrru Israel i'w gwlad.*

A JEHORAM mab Ahab a aeth yn frenhin ar Israel yn Samaria, yn y ddeunawfed flwyddyn i Jehosaphat brenhin Judah, ac a deyrnasodd ddeuddeng mlynedd.

2 Ac efe a wnaeth ddrwg yngolwg yr ARGLWYDD, ond nid fel ei dad nac fel ei fam: canys efe a fwriodd ymaith ddelw Baal, yr hon a wnelsai ei dad.

3 Etto efe a lynodd wrth bechodau Jeroboam mab Nebat, yr hwn a wnaeth i Israel bechu: ni chiliodd efe oddi wrthynt hwy.

4 ¶ A Mesa brenhin Moab oedd berchen defaid, ac a dalai i frenhin Israel gan-mil o ŵyn, a chan-mil o hyrddod gwlanog.

5 Ond wedi marw Ahab, brenhin Moab a wrthryfelodd yn erbyn brenhin Israel.

6 ¶ A'r brenhin Jehoram a aeth allan y pryd hwnnw o Samaria, ac a gyfrifodd holl Israel.

7 Efe a aeth *hefyd* ac a anfonodd at Jehosaphat brenhin Judah, gan ddywedyd, Brenhin Moab a wrthryfelodd i'm herbyn i: a ddeui di gyd â mi i ryfel yn erbyn Moab? Dywedodd yntau, Mi âf i fynu; myfi *a fyddaf* fel tithau, fy mhobl i fel dy bobl dithau, fy meirch i fel dy feirch dithau.

8 Ac efe a ddywedodd, Pa ffordd yr awn ni i fynu? Dywedodd yntau, Ffordd anialwch Edom.

9 Felly yr aeth brenhin Israel, a brenhin Judah, a brenhin Edom; ac a aethant o amgylch ar eu taith saith niwrnod: ac nid oedd dwfr i'r fyddin, nac i'r anifeiliaid *oedd* yn eu canlyn hwynt.

10 A brenhin Israel a ddywedodd, Gwae *fi*, o herwydd i'r ARGLWYDD alw y tri brenhin hyn ynghyd i'w rhoddi yn llaw Moab.

11 A Jehosaphat a ddywedodd, Onid *oes* yma brophwyd i'r ARGLWYDD, fel yr ymofynom ni â'r ARGLWYDD trwyddo ef? Ac un o weision brenhin Israel a attebodd ac a ddywedodd, Y *mae* yma Elisëus mab Saphat, yr hwn a dywalltodd ddwfr ar ddwylaw Elïas.

12 A Jehosaphat a ddywedodd, Y mae gair yr ARGLWYDD gyd âg ef. Felly brenhin Israel, a Jehosaphat, a brenhin Edom, a aethant i waered atto ef.

13 Ac Elisëus a ddywedodd wrth frenhin Israel, Beth *sydd* i mi *a wnelwyf* â thi? dos at brophwydi dy dad, ac at brophwydi dy

fam. A brenhin Israel a ddywedodd wrtho, Nag ê: canys yr ARGLWYDD a alwodd y tri brenhin hyn ynghyd i'w rhoddi yn llaw Moab.

14 Ac Eliseus a ddywedodd, *Fel mai* byw ARGLWYDD y lluoedd, yr hwn yr ydwyf yn sefyll ger ei fron, oni bâi fy mod i yn perchi wyneb Jehosaphat brenhin Judah, nid edrychaswn i arnat ti, ac ni'th welswn.

15 Ond yn awr dygwch i mi gerddor. A phan ganodd y cerddor, daeth llaw yr ARGLWYDD arno ef.

16 Ac efe a ddywedodd, Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD; Gwna y dyffryn hwn yn llawn ffosydd.

17 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Ni welwch wynt, ac ni welwch wlaw; etto y dyffryn hwn a lenwir o ddwfr, fel yr yfoch chwi, a'ch anifeiliaid, a'ch ysgrubliaid.

18 A pheth ysgafn yw hyn y'ngolwg yr ARGLWYDD: efe a ddyry Moab yn eich llaw chwi hefyd.

19 A chwi a darêwch bob dinas gaerog, a phob dinas ddetholedig; a phob pren têg a fwriwch chwi i lawr; yr holl ffynnonnau dyfroedd hefyd a gauwch chwi, a phob darn o dir da a ddifwynwch chwi â cherrig.

20 A'r bore pan offrymmwyd y bwyd-offrwm, wele, ddyfroedd yn dyfod o ffordd Edom; a'r wlad a lanwyd o ddyfroedd.

21 ¶ A phan glybu yr holl Moabiaid fod y brenhinoedd hynny wedi dyfod i fynu i ymladd yn eu herbyn hwynt, y galwyd ynghyd bawb a'r a allai wisgo arfau, ac uchod, a hwy a safasant ar y terfyn.

22 A hwy a gyfodasant yn fore, a'r haul a gyfodasai ar y dyfroedd; a'r Moabiaid a ganfuant ar *eu* cyfer y dyfroedd yn goch fel gwaed:

23 A hwy a ddywedasant, Gwaed *yw* hwn: gan ddifetha y difethwyd y brenhinoedd, a hwy a darawsant bawb eu gilydd: am hynny yn awr at yr anrhaith, Moab.

24 A phan ddaethant at wersyll Israel, yr Israeliaid a gyfodasant, ac a darawsant y Moabiaid, fel y ffoisant o'u blaen hwynt: a hwy a aethant rhagddynt, gan daro y Moabiaid yn *eu* gwlad *eu hun*.

25 A hwy a ddistrywiasant y dinasoedd, ac i bob darn o dir da y bwriasant bawb ei garreg, ac a'i llanwasant; a phob ffynnon ddwfr a gauasant hwy, a phob pren da a gwympasant hwy i lawr: yn unig yn Cirharaseth y gadawsant ei cherrig; etto y rhai oedd yn taflu a'*i* hamgylchynasant, ac a'i tarawsant hi.

26 ¶ A phan welodd brenhin Moab fod y rhyfelwyr yn drech nag ef, efe a gymmerth saith gant o wŷr gyd âg ef yn tynnu cleddyf, i ruthro ar frenhin Edom: ond nis gallasant hwy.

27 Yna efe a gymmerodd ei fab cyntafanedig ef, yr hwn oedd i deyrnasu yn ei le ef, ac a'i hoffrymmodd ef yn boeth-offrwm ar y mur. A bu llid mawr yn erbyn Israel: a hwy a aethant ymaith oddi wrtho ef, ac a ddychwelasant i'*w* gwlad *eu hun*.

PENNOD IV.

1 *Eliseus trwy rad penllad yn amlhâu olew y wraig weddw ddyledog.* 12 *Yn cael mab i'r Sunamees,* 18 *ac yn ei gyfodi ef o farw i fyw:* 38 *yn iachâu y cawl yn Gilgal:* 42 *yn porthi can-wr âg ugain torth o fara.*

A RHYW wraig o wragedd meibion y prophwydi a lefodd ar Eliseus, gan ddywedyd, Dy was fy ngwr a fu farw; a thi a wyddost fod dy was yn ofni yr ARGLWYDD: a'r echwynwr a ddaeth i gymmeryd fy nau fab i *i fod* yn gaethion iddo.

2 Ac Eliseus a ddywedodd wrthi, Beth a wnaf fi i ti? mynega i mi, beth sydd gennyt ti yn *dy* dŷ? Dywedodd hithau, Nid *oes* dim gan dy law-forwyn yn tŷ, ond ystenaid o olew.

3 Ac efe a ddywedodd, Dos, cais i ti lestri oddi allan gan dy holl gymmydogion, *sef* llestri gweigion, nid ychydig.

4 A phan ddelych i mewn, cau y drws arnat, ac ar dy feibion, a thywallt i'r holl lestri hynny; a dod heibio yr hwn *a fyddo* llawn.

5 Felly hi a aeth oddi wrtho ef, ac a gauodd y drws arni, ac ar ei meibion: a hwynt-hwy a ddygasant *y llestri* atti hi; a hithau a dywalltodd.

6 Ac wedi llenwi y llestri, hi a ddywedodd wrth ei mab, Dwg i mi etto lestr. Dywedodd yntau wrthi, Nid *oes* mwyach *un* llestr. A'r olew a beidiodd.

7 Yna hi a ddaeth ac a fynegodd i wr DUW. Dywedodd yntau, Dos, gwerth yr olew, a thâl dy ddyled; a bydd di fyw, ti a'th feibion, ar y rhan arall.

8 ¶ A bu *ar ryw* ddiwrnod i Eliseus dramwyo i Sunem; ac yno yr *oedd* gwraig oludog, yr hon a'i cymmellodd ef i fwytta bara. A chynnifer gwaith ag y tramwyai efe heibio, efe a dröai yno i fwytta bara.

9 A hi a ddywedodd wrth ei gwr, Wele yn awr, mi a wn mai gwr sanctaidd i DDUW *ydyw* hwn, sydd yn cynniwair heibio i ni yn wastadol.

10 Gwnawn, attolwg, ystafell fechan ar y mur; a gosodwn iddo yno wely, a bwrdd, ac ystôl, a chanhwyllbren: fel y tro efe yno, pan ddelo efe attom ni.

11 Ac ar ddydd-gwaith efe a ddaeth yno, ac a drodd i'r ystafell, ac a orphwysodd yno.

12 Ac efe a ddywedodd wrth Gehazi ei was, Galw ar y Sunamees hon. Yntau a alwodd arni hi: hithau a safodd ger ei fron ef.

13 Dywedodd hefyd wrtho, Dywed yn awr wrthi hi, Wele, ti a ofelaist trosom ni â'r holl ofal yma; beth *sydd i'w* wneuthur erot ti? a oes *a fynnych* di ei ddywedyd wrth y brenhin, neu wrth dywysog y llu? Hithau a ddywedodd, Y'nghanol fy mhobl yr ydwyf fi yn trigo.

14 Ac efe a ddywedodd, Beth gan hynny *sydd* i'w wneuthur erddi hi? A Gehazi a ddywedodd, Yn ddïau nid *oes* iddi fab, a'i gwr *sydd* hen.

15 Ac efe a ddywedodd, Galw hi. Ac efe a'i galwodd hi; a hi a safodd yn y drws.

16 Ac efe a ddywedodd, Ynghylch y pryd hwn wrth amser bywiolaeth, ti a gofleidi fab. Hithau a ddywedodd, Nag ê, fy arglwydd, gwr DUW, na ddywed gelwydd i'th law-forwyn.

17 A'r wraig a feichiogodd, ac a ddug fab y pryd hwnnw, yn ol amser bywiolaeth yr hyn a lefarasai Eliseus wrthi hi.

18 ¶ A'r bachgen a gynnyddodd, ac a aeth ddydd-gwaith allan at ei dad at y medelwyr.

19 Ac efe a ddywedodd wrth ei dad, Fy mhen, fy mhen. Dywedodd yntau wrth langc, Dwg ef at ei fam.

20 Ac efe a'i cymmerth, ac a'i dug ef at ei fam. Ac efe a eisteddodd ar ei gliniau hi hyd hanner dydd, ac a fu farw.

21 A hi a aeth i fynu, ac a'i gosododd ef i orwedd ar wely gwr DUW, ac a gauodd *y drws* arno, ac a aeth allan.

22 A hi a alwodd ar ei gwr, ac a ddywedodd, Anfon, attolwg, gyd â mi un o'r llangciau, ac un o'r asenod: canys mi a redaf hyd at wr DUW, ac a ddychwelaf.

23 Dywedodd yntau, Paham yr âi di atto ef
heddyw? nid *yw hi* na newyddloer, na Sab-
both. Hithau a ddywedodd, Pob peth yn dda.
24 Yna hi a gyfrwyodd yr asen; ac a ddy-
wedodd wrth ei llangc, Gyrr, a dos rhagot:
nac aros am danaf fi i farchogaeth, onid arch-
wyf i ti.
25 Felly hi a aeth, ac a ddaeth at wr Duw
i fynydd Carmel. A phan welodd gwr Duw
hi o bell, efe a ddywedodd wrth Gehazi ei
was, Wele y Sunamees honno.
26 Rhed yn awr, attolwg, i'w chyfarfod, a
dywed wrthi hi, *A wyt* ti yn iach? *a ydyw* dy
wr yn iach? *a ydyw* y bachgen yn iach?
Dywedodd hithau, Iach.
27 A phan ddaeth hi at wr Duw i'r mynydd,
hi a ymaflodd yn ei draed ef: a Gehazi a
nesâodd i'w gwthio hi ymaith. A gwr Duw
a ddywedodd, Gâd hi yn llonydd: canys ei
henaid *sydd* ofidus ynddi; a'r ARGLWYDD
a'i celodd oddi wrthyf fi, ac nis mynegodd
i mi.
28 Yna hi a ddywedodd, A ddymunais i fab
gan fy arglwydd? oni ddywedais, Na thwylla
fi?
29 Yna efe a ddywedodd wrth Gehazi, Gwreg-
ysa dy lwynau, a chymmer fy ffon yn dy
law, a dos ymaith: o chyfarfyddi â neb, na
chyfarch iddo; ac o chyfarch neb di, nac
atteb ef: a gosod fy ffon i ar wyneb y bach-
gen.
30 A mam y bachgen a ddywedodd, *Fel mai*
byw yr ARGLWYDD, ac *mai* byw dy enaid di,
nid ymadawaf fi â thi. Ac efe a gyfododd, ac
a aeth ar ei hol hi.
31 A Gehazi a gerddodd o'u blaen hwynt, ac
a osododd y ffon ar wyneb y bachgen: ond
nid *oedd* na lleferydd, na chlywed. Am
hynny efe a ddychwelodd i'w gyfarfod ef; ac
a fynegodd iddo, gan ddywedyd, Ni ddeffrôdd
y bachgen.
32 A phan ddaeth Elisëus i mewn i'r tŷ,
wele y bachgen wedi marw, yn gorwedd ar
ei wely ef.
33 Felly efe a ddaeth i mewn, ac a gauodd
y drws arnynt ill dau, ac a weddïodd ar yr
ARGLWYDD.
34 Ac efe a aeth i fynu, ac a orweddodd ar
y bachgen, ac a osododd ei enau ar ei enau
yntau, a'i lygaid ar ei lygaid ef, a'i ddwylaw
ar ei ddwylaw ef, ac efe a ymestynodd arno
ef; a chynnesodd cnawd y bachgen.
35 Ac efe a ddychwelodd, ac a rodiodd yn y
tŷ i fynu ac i waered; ac a aeth i fynu, ac a
ymestynodd arno ef: a'r bachgen a disiodd
hyd yn seithwaith, a'r bachgen a agorodd ei
lygaid.
36 Ac efe a alwodd ar Gehazi, ac a ddywed-
odd, Galw y Sunamees hon. Ac efe a alwodd
arni hi. A hi a ddaeth atto ef. Dywedodd
yntau, Cymmer dy fab.
37 A hi a aeth i mewn, ac a syrthiodd wrth
ei draed ef, ac a ymgrymmodd hyd lawr, ac
a gymmerodd ei mab, ac a aeth allan.
38 ¶ Ac Elisëus a ddychwelodd i Gilgal.
Ac *yr oedd* newyn yn y wlad; a meibion y
prophwydi *oedd* yn eistedd ger ei fron ef: ac
efe a ddywedodd wrth ei was, Trefna y croch-
an mawr, a berw gawl i feibion y prophwydi.
39 Ac un a aeth allan i'r maes i gasglu bres-
ych, ac a gafodd winwydden wyllt, ac a
gasglodd o honi fresych gwylltion lonaid ei
wisg, ac a ddaeth ac a'*u* briwodd yn y croch-
an cawl: canys nid adwaenent *hwynt*.
40 Yna y tywalltasant i'r gwŷr i fwytta. A
phan fwyttasant o'r cawl, hwy a waeddasant,
ac a ddywedasant, O wr Duw, *y mae* angau
yn y crochan: ac ni allent *ei* fwytta.
41 Ond efe a ddywedodd, Dygwch flawd.
Ac efe a'*i* bwriodd yn y crochan: dywedodd
hefyd, Tywallt i'r bobl, fel y bwyttâont. Ac
nid oedd dim niwed yn y crochan.
42 ¶ A daeth gwr o Baal-salisa, ac a ddug i
wr Duw o fara blaen-ffrwyth, ugain torth
haidd, a thwysenau o ŷd newydd yn ei gibau.
Ac efe a ddywedodd, Dod i'r bobl, fel y
bwyttâont.
43 A'i weinidog ef a ddywedodd, I ba beth
y rhoddaf hyn ger bron canwr? Dywedodd
yntau, Dyro i'r bobl, fel y bwyttâont: canys
fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD; Hwy a
fwyttânt, a bydd gweddill.
44 Felly efe a'*i* rhoddodd ger eu bron hwynt:
a hwy a fwyttasant, ac a weddillasant, yn ol
gair yr ARGLWYDD.

PENNOD V.

1 *Naaman, wrth chwedl ei gaeth-forwyn, yn myned i Samaria i'w iachâu o'i wahan-glwyf.* 8 *Elisëus yn ei yrru ef i'r Iorddonen i'w iachâu;* 15 *yn gwrthod ei roddion ef, ac yn rhoi iddo beth o'r ddaear.* 20 *Gehazi yn enw ei feistr yn cymmeryd rhoddion Naaman, ac yn cael gwahan-glwyf tragywyddol.*

A NAAMAN, tywysog llu brenhin Syria,
oedd wr mawr yng ngolwg ei arglwydd,
ac yn anrhydeddus; canys trwyddo ef y
rhoddasai yr ARGLWYDD ymwared i Syria:
ac yr oedd efe yn wr cadarn nerthol, *ond yr*
oedd yn wahan-glwyfus.
2 A'r Syriaid a aethant allan yn finteioedd,
ac a gaeth-gludasent o wlad Israel langces
fechan; a honno oedd yn gwasanaethu gwraig
Naaman.
3 A hi a ddywedodd wrth ei meistres, O na
byddai fy arglwydd o flaen y prophwyd *sydd*
yn Samaria: canys efe a'i hiachâi ef o'i
wahan-glwyf.
4 Ac *un* a aeth ac a fynegodd i'w arglwydd,
gan ddywedyd, Fel hyn ac fel hyn y dywed-
odd y llangces o wlad Israel.
5 A brenhin Syria a ddywedodd, Dos, cerdda,
a mi a anfonaf lythyr at frenhin Israel.
Ac efe a aeth ymaith, ac a ddug gyd âg ef
ddeg talent o arian, a chwe mil o aur, a deg
pâr o ddillad.
6 Ac efe a ddug y llythyr at frenhin Israel,
gan ddywedyd, Yn awr pan ddêl y llythyr
hwn attat ti, wele, anfonais attat ti Naaman
fy ngwas, fel yr iachâit ef o'i wahan-glwyf.
7 A phan ddarllenodd brenhin Israel y llyth-
yr, efe a rwygodd ei ddillad, ac a ddywedodd,
Ai Duw *ydwyf* fi, i farwhâu, ac i fywhâu,
pan anfonai efe attaf fi i iachâu gwr o'i
wahan-glwyf? gwybyddwch gan hynny, at-
tolwg, a gwelwch mai ceisio achos y mae efe
i'm herbyn i.
8 ¶ A phan glybu Elisëus gwr Duw rwygo
o frenhin Israel ei ddillad, efe a anfonodd at
y brenhin, gan ddywedyd, Paham y rhwyg-
aist dy ddillad? deued yn awr attaf fi, ac efe
a gaiff wybod fod prophwyd yn Israel.
9 Yna Naaman a ddaeth â'i feirch ac â'i
gerbydau, ac a safodd *wrth* ddrws tŷ Elisëus.
10 Ac Elisëus a anfonodd atto ef gennad,
gan ddywedyd, Dos ac ymolch saith waith
yn yr Iorddonen; a'th gnawd a ddychwel i
ti, a thithau a lanhêir.
11 Ond Naaman a ddigiodd, ac a aeth ym-
aith; ac a ddywedodd, Wele, mi a feddyliais
ynof fy hun, gan ddyfod y deuai efe allan, ac
y safai efe, ac y galwai ar enw yr ARGLWYDD
ei DDUW, ac y gosodai ei law ar y fan, ac yr
iachâi y gwahan-glwyfus.
12 Onid gwell Abana a Pharpar, afonydd
Damascus, nâ holl ddyfroedd Israel? oni allaf

ymolchi ynddynt hwy, ac ymlanhâu? Felly
efe a drodd, ac a aeth ymaith mewn digter.
13 A'i weision a nesasant, ac a lefarasant
wrtho, ac a ddywedasant, Fy nhad, pe dy-
wedasai y prophwyd beth mawr wrthyt ti,
onis gwnelsit? pa faint mwy, gan iddo ddy-
wedyd wrthyt, Ymolch, a bydd lân?
14 Ac yna efe a aeth i waered, ac a ymdroch-
odd saith waith yn yr Iorddonen, yn ol gair
gwr Duw: a'i gnawd a ddychwelodd fel
cnawd dyn bach, ac efe a lanhâwyd.
15 ¶ Ac efe a ddychwelodd at wr Duw, efe
a'i holl fintai, ac a ddaeth ac a safodd ger ei
fron ef; ac a ddywedodd, Wele, yn awr y
gwn nad *oes* Duw trwy yr holl ddaear, ond
yn Israel: am hynny cymmer yn awr, at-
tolwg, rodd gan dy was.
16 Ond efe a ddywedodd, *Fel mai* byw yr
ARGLWYDD, yr hwn yr ydwyf yn sefyll ger
ei fron, ni chymmeraf. Ac efe a gymmellodd
arno *ei* chymmeryd; etto efe a'i gwrthod-
odd.
17 A Naaman a ddywedodd, Oni roddir yn
awr i'th was lwyth cwpl o fulod o ddaear?
canys ni offrymma dy was mwyach boeth-
offrwm nac aberth i dduwiau eraill, ond i'r
ARGLWYDD.
18 Yn y peth hyn yr ARGLWYDD a faddeuo
i'th was; pan elo fy arglwydd i dŷ Rimmon
i addoli yno, a phwyso ar fy llaw i, a *phan*
ymgrymmwyf finnau yn nhŷ Rimmon; pan
ymgrymmwyf yn nhŷ Rimmon, maddeued
yr ARGLWYDD i'th was yn y peth hyn.
19 Ac efe a ddywedodd wrtho, Dos mewn
heddwch. Ac efe a aeth oddi wrtho ef encyd
o ffordd.
20 ¶ Ond Gehazi, gwas Elisëus gwr Duw,
a ddywedodd, Wele, fy meistr a arbedodd
Naaman y Syriad hwn, heb gymmeryd o'i
law ef yr hyn a ddygasai efe: *fel mai* byw
yr ARGLWYDD, mi a redaf ar ei ol ef, ac a
gymmeraf ryw beth ganddo ef.
21 Felly Gehazi a ganlynodd ar ol Naaman.
A phan welodd Naaman *ef* yn rhedeg ar ei
ol, efe a ddisgynodd oddi ar y cerbyd i'w gyf-
arfod ef, ac a ddywedodd, *A yw* pob peth yn
dda.
22 Dywedodd yntau, *Y mae* pob peth yn
dda. Fy meistr a'm hanfonodd i, gan ddy-
wedyd, Wele, yr awr hon dau langc o fynydd
Ephraim, o feibion y prophwydi, a ddaeth
attaf fi: dyro *yn awr* iddynt hwy dalent o
arian, a dau bâr o ddillad.
23 A Naaman a ddywedodd, Bydd fodd-
lawn, cymmer ddwy dalent. Ac efe a fu
daer arno ef; ac a rwymodd ddwy dalent o
arian mewn dwy gôd, a deubar o ddillad; ac
efe a'*u* rhoddodd at ddau o'i weision, i'*w*
dwyn o'i flaen ef.
24 A phan ddaeth efe i'r bwlch, efe a'*u* cym-
merth o'u llaw hwynt, ac a'*u* rhoddodd i gadw
yn tŷ; ac a ollyngodd ymaith y gwŷr, a hwy
a aethant ymaith.
25 Ond efe a aeth i mewn, ac a safodd o
flaen ei feistr. Ac Elisëus a ddywedodd
wrtho ef, O ba le *y daethost ti*, Gehazi? Dy-
wedodd yntau, Nid aeth dy was *nac* yma na
thraw.
26 Ac efe a ddywedodd wrtho, Onid aeth fy
nghalon *gyd â thi*, pan drodd y gwr oddi ar
ei gerbyd i'th gyfarfod di? *a ydoedd hi* amser
i gymmeryd arian, ac i gymmeryd gwisgoedd,
ac olew-wyddlannau, a gwinllannau, a defaid,
a gwartheg, a gweision, a morwynion?
27 Am hynny gwahan-glwyf Naaman a lŷn
wrthyt ti, ac wrth dy had yn dragywydd. Ac
efe a aeth ymaith o'i ŵydd ef yn wahan-
glwyfus *cyn wynned* â'r eira.

PENNOD VI.

1 *Elisëus yn caniattâu i feibion y prophwydi
gael ehengi eu terfynau; ac yn peri i'r hai-
arn nofio: 8 yn datguddio cyfrinach brenhin
Syria. 18 Y llu a yrrwyd i ddal Elisëus, yn
cael eu taro â dallineb; 19 a chwedi eu dwyn
i Samaria, yn cael eu gollwng ymaith. 24 Y
newyn yn Samaria yn peri i wragedd fwytta
eu plant. 30 Y brenhin yn gyrru i ladd
Elisëus.*

A MEIBION y prophwydi a ddywedasant
wrth Elisëus, Wele yn awr, y lle yr hwn
yr ydym ni yn trigo ynddo ger dy fron di,
sydd rŷ gyfyng i ni.
2 Awn yn awr hyd yr Iorddonen, fel y
cymmerom oddi yno bawb ei drawst, ac y
gwnelom i ni yno le i gyfanneddu ynddo.
Dywedodd yntau, Ewch.
3 Ac un a ddywedodd, Bydd foddlawn, at-
tolwg, a thyred gyd â'th weision. Dywedodd
yntau, Mi a ddeuaf.
4 Felly efe a aeth gyd â hwynt. A hwy a
ddaethant at yr Iorddonen, ac a dorrasant
goed.
5 A phan oedd un yn bwrw i lawr drawst,
ei fwyell ef a syrthiodd i'r dwfr. Ac efe a
waeddodd, ac a ddywedodd, Och fi, fy meistr;
canys benthyg oedd.
6 A gwr Duw a ddywedodd, Pa le y syrth-
iodd? Yntau a ddangosodd iddo y fan. Ac
efe a dorrodd bren, ac a'i taflodd yno; a'r
haiarn a nofiodd.
7 Ac efe a ddywedodd, Cymmer i fynu i ti.
Ac efe a estynodd ei law, ac a'i cymmerodd.
8 ¶ A brenhin Syria oedd yn rhyfela yn
erbyn Israel; ac efe a ymgynghorodd â'i
weision, gan ddywedyd, Yn y lle a'r lle *y
bydd* fy ngwersyllfa.
9 A gwr Duw a anfonodd at frenhin Israel,
gan ddywedyd, Ymgadw rhag myned i'r lle
a'r lle: canys yno y disgynodd y Syriaid.
10 A brenhin Israel a anfonodd i'r lle *am* yr
hwn y dywedasai gwr Duw wrtho, ac y rhy-
buddiasai ef, ac a ymgadwodd yno, nid un-
waith, ac nid dwywaith.
11 A chalon brenhin Syria a gythryblwyd
herwydd y peth hyn; ac efe a alwodd ar ei
weision, ac a ddywedodd wrthynt, Oni fyneg-
wch i mi pwy o honom ni *sydd* gyd â brenhin
Israel?
12 Ac un o'i weision ef a ddywedodd, Nid
oes neb, fy arglwydd frenhin: ond Elisëus y
prophwyd, yr hwn *sydd* yn Israel, a fynega i
frenhin Israel y geiriau a leferi di y'nghanol
dy ystafell wely.
13 ¶ Ac efe a ddywedodd, Ewch, ac edrych-
wch pa le *y mae* efe, fel yr anfonwyf i'w
gyrchu ef. A mynegwyd iddo, gan ddy-
wedyd, Wele, yn Dothan *y mae efe*.
14 Am hynny efe a anfonodd yno feirch a
cherbydau, a llu mawr: a hwy a ddaethant
liw nos, ac a amgylchynasant y ddinas.
15 A phan gododd gweinidog gwr Duw yn
fore, a myned allan, wele, lu yn amgylchynu
y ddinas, â meirch ac â cherbydau. A'i was
a ddywedodd wrtho ef, Aha, fy meistr, pa
fodd y gwnawn?
16 Ac efe a ddywedodd, Nac ofna: canys
amlach *yw* y rhai *sydd* gyd â ni na'r rhai
sydd gyd â hwynt.
17 Ac Elisëus a weddïodd, ac a ddywedodd,
O ARGLWYDD, agor, attolwg, ei lygaid ef, fel
y gwelo. A'r ARGLWYDD a agorodd lygaid
y llangc; ac efe a edrychodd: ac wele y
mynydd yn llawn meirch a cherbydau tan-
llyd o amgylch Elisëus.
18 A phan ddaethant i waered ...
sëus a weddïodd ar yr AR...

ddywedodd, Taro, attolwg, y genedl hon â
dallineb. Ac efe a'u tarawodd hwy â dall-
ineb, yn ol gair Elisëus.
19 ¶ Ac Elisëus a ddywedodd wrthynt, Nid
hon *yw* y ffordd, ac nid hon *yw* y ddinas:
deuwch ar fy ol i, a mi a'ch dygaf chwi at y
gwr yr ydych chwi yn ei geisio. Ond efe a'u
harweiniodd hwynt i Samaria.
20 A phan ddaethant hwy i Samaria, Elisëus
a ddywedodd, O ARGLWYDD, agor lygaid y
rhai hyn, fel y gwelont. A'r ARGLWYDD a
agorodd eu llygaid hwynt; a hwy a welsant:
ac wele, y'nghanol Samaria *yr oeddynt*.
21 A brenhin Israel a ddywedodd wrth
Elisëus, pan welodd efe hwynt, Gan daro a
darawaf *hwynt*, fy nhad?
22 Dywedodd yntau, Na tharo: a darewit ti
y rhai a gaethiwaist â'th gleddyf, ac â'th fwa
dy hun? gosod fara a dwfr ger eu bron
hwynt, fel y bwyttâont ac yr yfont, ac yr
elont at eu harglwydd.
23 Ac efe a arlwyodd iddynt hwy arlwy
fawr: a hwy a fwyttasant ac a yfasant; ac efe
a'u gollyngodd hwynt ymaith, a hwy a aethant
at eu harglwydd. Felly byddinoedd Syria ni
chwanegasant ddyfod mwyach i wlad Israel.
24 ¶ Ac wedi hyn Benhadad brenhin Syria
a gynnullodd ei holl lu, ac a aeth i fynu, ac a
warchaeodd ar Samaria.
25 Ac yr oedd newyn mawr yn Samaria: ac
wele, yr oeddynt hwy yn gwarchae arni hi,
nes bod pen asyn er pedwar ugain *sicl* o
arian, a phedwaredd *ran* cab o dom colom-
mennod er pùm *sicl* o arian.
26 Ac fel yr oedd brenhin Israel yn myned
heibio ar y mur, gwraig a lefodd arno ef, gan
ddywedyd, Achub, fy arglwydd frenhin.
27 Dywedodd yntau, Oni achub yr AR-
GLWYDD dydi, pa fodd yr achubaf fi di?
Ai o'r ysgubor, neu o'r gwin-wryf?
28 A'r brenhin a ddywedodd wrthi hi, Beth
a ddarfu i ti? Hithau a ddywedodd, Y wraig
hon a ddywedodd wrthyf, Dyro dy fab, fel y
bwyttâom ef heddyw; a'm mab innau a fwyt-
tâwn ni y fory.
29 Felly ni a ferwasom fy mab i, ac a'i
bwyttasom ef: a mi a ddywedais wrthi hithau
y diwrnod arall, Dyro dithau dy fab, fel y
bwyttâom ef: ond hi a guddiodd ei mab.
30 ¶ A phan glybu y brenhin eiriau y wraig,
efe a rwygodd ei ddillad, ac a aeth heibio ar
y mur; a'r bobl a edrychodd, ac wele, sach-
liain *oedd* am ei gnawd ef oddi fewn.
31 Ac efe a ddywedodd, Fel hyn y gwnelo
DUW i mi, ac fel hyn y chwanego, os saif
pen Elisëus mab Saphat arno ef heddyw.
32 Ond Elisëus oedd yn eistedd yn ei dŷ, a'r
henuriaid yn eistedd gyd âg ef. *A'r brenhin*
a anfonodd wr o'i flaen: ond cyn dyfod y
gennad atto ef, efe a ddywedodd wrth yr
henuriaid, A welwch chwi fel yr anfonodd mab
y llofrudd hwn i gymmeryd ymaith fy mhen
i? Edrychwch pan ddêl y gennad i mewn,
cauwch y drws, a deliwch ef wrth y drws:
onid *yw* trwst traed ei arglwydd ar ei ol ef?
33 Ac efe etto yn ymddiddan â hwynt, wele
y gennad yn dyfod i mewn atto ef: ac efe a
ddywedodd, Wele y drwg hwn *sydd* oddi
wrth yr ARGLWYDD; paham y disgwyliaf
wrth yr ARGLWYDD mwy?

PENNOD VII.

1 ***Elisëus yn prophwydo helaethrwydd anghred-
adwy yn Samaria. 3 Pedwar gwahan-
glwyfus yn myned i wersyll y Syriaid, ac yn
dangos iddynt ffoi. 12 Y brenhin yn cael
hynny yn wir, ac yn yspeilio pebyll y Syriaid.
17 Y pennaeth ni choeliai eiriau y prophwyd,
yn cael ei sathru dan draed nes ei farw.***

YNA Elisëus a ddywedodd, Gwrandewch
air yr ARGLWYDD: Fel hyn y dywedodd
yr ARGLWYDD; Ynghylch y pryd *hwn* y
fory *y gwerthir* sat o beilliaid er sicl, a dau
sat o haidd er sicl, ym mhorth Samaria.
2 Yna tywysog yr oedd y brenhin yn pwyso
ar ei law a attebodd wr DUW, ac a ddywed-
odd, Wele, *pe* gwnai yr ARGLWYDD ffenestri
yn y nefoedd, a fyddai y peth hyn? Dywed-
odd yntau, Wele, ti a'*i* gweli â'th lygaid, ond
ni fwyttâi o hono.
3 ¶ Ac yr oedd pedwar gwr gwahan-glwyfus
wrth ddrws y porth, a hwy a ddywedasant
wrth eu gilydd, Paham yr ydym ni yn aros
yma nes ein meirw?
4 Os dywedwn ni, Awn i mewn i'r ddinas,
newyn *sydd* yn y ddinas, a ni a fyddwn feirw
yno; ac os trigwn yma, ni a fyddwn feirw
hefyd. Am hynny deuwch yn awr, ac awn
i wersyll y Syriaid: o chadwant ni yn fyw,
byw fyddwn; ac os lladdant ni, byddwn
feirw.
5 A hwy a gyfodasant ar dorriad dydd i
fyned i wersyll y Syriaid. A phan ddaethant
at gwrr eithaf gwersyll y Syriaid, wele, nid
oedd neb yno.
6 Canys yr ARGLWYDD a barasai i wersyll
y Syriaid glywed trwst cerbydau, a thrwst
meirch, trwst llu mawr: a hwy a ddywedas-
ant wrth eu gilydd, Wele brenhin Israel a
gyflogodd i'n herbyn ni frenhinoedd yr Heth-
iaid, a brenhinoedd yr Aipht, i ddyfod ar-
nom ni.
7 Am hynny hwy a gyfodasant, ac a ffoisant,
ar lasiad dydd, ac a adawsant eu pebyll, a'u
meirch, a'u hasynod, *sef* y gwersyll fel *yr
ydoedd*, ac a ffoisant am eu heinioes.
8 A phan ddaeth y rhai gwahan-glwyfus
hyn hyd gwrr eithaf y gwersyll, hwy a aeth-
ant i un babell, ac a fwyttasant, ac a yfasant,
ac a gymmerasant oddi yno arian, ac aur, a
gwisgoedd, ac a aethant, ac a'*i* cuddiasant, ac
a ddychwelasant; ac a aethant i babell arall,
ac a gymmerasant oddi yno, ac a aethant, ac
a'*i* cuddiasant.
9 Yna y dywedodd y naill wrth y llall, Nid
ydym ni yn gwneuthur yn iawn; y dydd hwn
sydd ddydd llawen-chwedl, ac yr ydym ni yn
tewi â sôn; os arhoswn ni hyd oleuni y bore,
rhyw ddrwg a ddigwydd i ni: deuwch gan
hynny yn awr, ac awn fel y mynegom i dŷ y
brenhin.
10 Felly hwy a ddaethant, ac a waeddasant
ar borthor y ddinas; a hwy a fynegasant idd-
ynt, gan ddywedyd, Daethom i wersyll y
Syriaid, ac wele nid *oedd* yno neb, na llais
dyn, ond y meirch yn rhwym, a'r asynod yn
rhwym, a'r pebyll megis *yr oeddynt o'r blaen*.
11 Ac efe a alwodd ar y porthorion; a hwy
a'*i* mynegasant i dŷ y brenhin oddi fewn.
12 ¶ A'r brenhin a gyfododd liw nos, ac a
ddywedodd wrth ei weision, Mynegaf yn awr
i chwi yr hyn a wnaeth y Syriaid i ni. Gwydd-
ent mai newynog *oeddym* ni; am hynny yr
aethant ymaith o'r gwersyll i ymguddio yn y
maes, gan ddywedyd, Pan ddelont hwy allan
o'r ddinas, ni a'u daliwn hwynt yn fyw, ac a
awn i mewn i'r ddinas.
13 Ac un o'r gweision a attebodd ac a ddy-
wedodd, Cymmer yn awr bump o'r meirch a
adawyd, y rhai a adawyd yn y ddinas, (wele,
y maent hwy fel holl liaws Israel, y rhai a ar-
hosasant ynddi; wele, *y maent* hwy fel holl
liaws Israel y rhai a ddarfuant) ac anfonwn,
ac edrychwn.
14 Felly hwy a gymmerasant feirch dau ger-
byd: a'r brenhin a anfonodd ar ol gwersyll y
Syriaid, gan ddywedyd, Ewch, ac edrychwch.

15 A hwy a aethant ar eu hol hwynt hyd yr Iorddonen, ac wele yr holl ffordd ydoedd yn llawn o ddillad a llestri, y rhai a fwriasai y Syriaid ymaith wrth frysio: a'r cenhadau a ddychwelasant ac a fynegasant i'r brenhin.

16 A'r bobl a aethant allan, ac a anrheithiasant wersyll y Syriaid: a bu sat o beilliaid er sicl, a dau sat o haidd er sicl, yn ol gair yr ARGLWYDD.

17 ¶ A'r brenhin a osododd y tywysog yr oedd efe yn pwyso ar ei law *i wylied* ar y porth: a'r bobl a'i mathrasant ef yn y porth, ac efe fu farw, megis y llefarasai gwr Duw, yr hwn a ddywedasai *hynny* pan ddaeth y brenhin i waered atto ef.

18 A bu megis y llefarasai gwr Duw wrth y brenhin, gan ddywedyd, Dau sat o haidd er sicl, a sat o beilliaid er sicl, fydd y pryd *hwn* y fory ym mhorth Samaria.

19 A'r tywysog a attebasai wr Duw, ac a ddywedasai, Wele, *pe* gwnai yr ARGLWYDD ffenestri yn y nefoedd, a fyddai y peth hyn? Dywedodd yntau, Wele ti a'i gweli â'th lygaid, ond ni fwyttâi o hono.

20 Ac felly y bu iddo ef: canys y bobl a'i sathrasant ef yn y porth, ac efe a fu farw.

PENNOD VIII.

1 Y Sunamees, wedi gadael ei gwlad saith mlynedd i ffoi rhag y newyn, yn cael gan y brenhin ei thir yn ei ol, er mwyn gwyrthiau Elisëus. 7 Hazael, wedi clywed y brophwydoliaeth, yn lladd ei feistr, ac yn teyrnasu yn ei le ef. 16 Annuwiol lywodraeth Jehoram ar Judah. 20 Edom a Libnah yn cilio oddi wrth Judah. 23 Ahazïah yn frenhin ar ol Jehoram, 25 a'i lywodraeth annuwiol ef. 28 Efe yn ymweled â Jehoram, oedd friwedig yn Jezreel.

YNA Elisëus a lefarodd wrth y wraig y bywhasai efe ei mab, gan ddywedyd, Cyfod, a dos ti a'th dylwyth, ac ymdeithia lle y gellych ymdeithio: canys yr ARGLWYDD a alwodd am newyn, a *hwnnw* a ddaw ar y wlad saith mlynedd.

2 A'r wraig a gyfododd, ac a wnaeth yn ol gair gwr Duw: a hi a aeth, hi a'i thylwyth, ac a ymdeithiodd y'ngwlad y Philistiaid saith mlynedd.

3 Ac ym mhen y saith mlynedd, y wraig a ddychwelodd o wlad y Philistiaid: a hi a aeth i weiddi ar y brenhin am ei thŷ, ac am ei thir.

4 A'r brenhin oedd yn ymddiddan â Gehazi gwas gwr Duw, gan ddywedyd, Adrodd i mi, attolwg, yr holl bethau mawr a wnaeth Elisëus.

5 Ac fel yr oedd efe yn mynegi i'r brenhin y modd y bywhasai efe y marw, yna wele y wraig y bywhasai efe ei mab yn gweiddi ar y brenhin am ei thŷ, ac am ei thir. A Gehazi a ddywedodd, Fy arglwydd frenhin, dyma y wraig, a dyma ei mab yr hwn a ddarfu i Elisëus ei fywhâu.

6 A'r brenhin a ofynodd i'r wraig; a hithau a fynegodd iddo ef. A'r brenhin a roddodd iddi ryw ystafellydd, gan ddywedyd, Dod drachefn yr hyn oll *oedd* eiddi hi, a holl gnwd y maes, o'r dydd y gadawodd hi y wlad hyd y pryd hwn.

7 ¶ A daeth Elisëus i Damascus: a Benhadad brenhin Syria oedd glaf; a mynegwyd iddo ef, gan ddywedyd, Daeth gwr Duw yma.

8 A'r brenhin a ddywedodd wrth Hazael, Cymmer anrheg yn dy law, a dos i gyfarfod â gwr Duw; ac ymofyn â'r ARGLWYDD trwyddo ef, gan ddywedyd, A fyddaf fi byw o'r clefyd hwn?

9 Felly Hazael a aeth i'w gyfarfod ef, ac a gymmerth anrheg yn ei law, a phob peth *a'r a oedd* dda o Damascus, *sef* llwyth deugain o gamelod; ac a ddaeth, ac a safodd o'i flaen ef, ac a ddywedodd, Benhadad brenhin Syria dy fab a'm hanfonodd attat, gan ddywedyd, A fyddaf fi byw o'r clefyd hwn?

10 Ac Elisëus a ddywedodd wrtho, Dos, a dywed wrtho, Dïau y gelli fyw: etto yr ARGLWYDD a ddangosodd i mi y bydd efe marw yn ddïau.

11 Ac efe a osododd ei wyneb, ac a ddaliodd sylw arno, nes cywilyddio o hono ef: a gwr Duw a wylodd.

12 A Hazael a ddywedodd, Paham y mae fy arglwydd yn wylo? Dywedodd yntau, Am fy mod yn gwybod y drwg a wnai di i feibion Israel: eu hamddiffynfâoedd hwynt a losgi di â thân, a'u gwŷr ieuaingc a leddi â'r cleddyf, a'u plant a bwyi, a'u gwragedd beichiogion a rwygi.

13 A Hazael a ddywedodd, Pa beth! ai ci *yw* dy was, fel y gwnelai efe y mawr beth hyn? Ac Elisëus a ddywedodd, yr ARGLWYDD a ddangosodd i mi *y byddi* di yn frenhin ar Syria.

14 Felly efe a aeth ymaith oddi wrth Elisëus, ac a ddaeth at ei arglwydd; yr hwn a ddywedodd wrtho, Beth a ddywedodd Elisëus wrthyt ti? Ac efe a attebodd, Efe a ddywedodd wrthyf, y byddit ti byw yn ddïau.

15 A thrannoeth efe a gymmerth wrthban, ac a'i gwlychodd mewn dwfr, ac a'i lledodd ar ei wyneb ef, fel y bu efe farw: a Hazael a deyrnasodd yn ei le ef.

16 ¶ Ac yn y bummed flwyddyn i Joram mab Ahab brenhin Israel, a Jehosaphat yn frenhin yn Judah, y dechreuodd Jehoram mab Jehosaphat brenhin Judah deyrnasu.

17 Mab deuddeng mlwydd ar hugain oedd efe pan ddechreuodd deyrnasu; ac wyth mlynedd y teyrnasodd efe yn Jerusalem.

18 Ac efe a rodiodd yn ffordd brenhinoedd Israel, fel y gwnai tŷ Ahab: canys merch Ahab oedd yn wraig iddo: felly efe a wnaeth yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD.

19 Ond ni fynnai yr ARGLWYDD ddifetha Judah, er mwyn Dafydd ei was; megis yr addawsai efe, y rhoddai iddo oleuni, *ac* i'w feibion yn dragywydd.

20 ¶ Yn ei ddyddiau ef y gwrthryfelodd Edom oddi tan law Judah, ac y gosodasant frenhin arnynt eu hunain.

21 A Joram a aeth trosodd i Sair, a'r holl gerbydau gyd âg ef; ac efe a gyfododd liw nos, ac a darawodd yr Edomiaid oedd yn ei amgylchu ef, a thywysogion y cerbydau: a'r bobl a ffôdd i'w pebyll.

22 Er hynny Edom a wrthryfelodd oddi tan law Judah hyd y dydd hwn: yna y gwrthryfelodd Libnah y pryd hwnnw.

23 A'r rhan arall o hanes Joram, a'r hyn oll a wnaeth efe, onid *ydynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah?

24 A Joram a hunodd gyd â'i dadau, ac a gladdwyd gyd â'i dadau yn ninas Dafydd; ac Ahazïah ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

25 ¶ Yn y ddeuddegfed flwyddyn i Joram mab Ahab brenhin Israel yr aeth Ahazïah mab Jehoram brenhin Judah yn frenhin.

26 Mab dwy flwydd ar hugain *oedd* Ahazïah pan aeth efe yn frenhin; ac un flwyddyn y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw

ei fam *ef oedd* Athaliah, merch Omri brenhin Israel.
27 Ac efe a rodiodd yn ffordd tŷ Ahab, ac a wnaeth yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, fel tŷ Ahab: canys dâw tŷ Ahab *ydoedd* efe.
28 ¶ Ac efe a aeth gyd â Joram mab Ahab i ryfel yn erbyn Hazael brenhin Syria i Ramoth-Gilead; a'r Syriaid a darawsant Joram.
29 A Joram y brenhin a ddychwelodd i Jezreel i ymiachâu o'r briwiau a roisai y Syriaid iddo ef yn Ramah, wrth ymladd o hono ef yn erbyn Hazael brenhin Syria: ac Ahaziah mab Jehoram brenhin Judah a aeth i waered i ymweled â Joram mab Ahab yn Jezreel; canys claf ydoedd.

PENNOD IX.

1 *Eliseus yn danfon prophwyd ieuangc i enneinio Jehu yn Ramoth-Gilead.* 4 *Y prophwyd wedi gwneuthur ei neges, yn ffoi.* 11 *Jehu, wedi ei wneuthur yn frenhin gan y milwyr, yn lladd Joram ym maes Naboth.* 27 *Lladd Ahaziah yn Gur, a'i gladdu yn Jerusalem.* 30 *Taflu Jezebel allan trwy ffenestr, a chwn yn ei bwytta hi.*

AC Eliseus y prophwyd a alwodd un o feibion y prophwydi, ac a ddywedodd wrtho, Gwregysa dy lwynau, a chymmer y phiolaid olew hon yn dy law, a dos i Ramoth-Gilead.
2 A phan ddelych yno, edrych yno am Jehu mab Jehosaphat, mab Nimsi; a dos i mewn, a phâr iddo godi o fysg ei frodyr, a dwg ef i ystafell ddirgel:
3 Yna cymmer y phiolaid olew, a thywallt ar ei ben ef, a dywed, Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD; Mi a'th enneiniais di yn frenhin ar Israel: yna agor y drws, a ffô, ac nac aros.
4 ¶ Felly y llangc, *sef* llangc y prophwyd, a aeth i Ramoth-Gilead.
5 A phan ddaeth efe, wele tywysogion y llu *oedd* yn eistedd: ac efe a ddywedodd, Y mae i mi air â thi, O dywysog. A dywedodd Jehu, A pha un o honom ni oll? Dywedodd yntau, A thydi, O dywysog.
6 Ac efe a gyfododd, ac a aeth i mewn i'r tŷ: ac yntau a dywalltodd yr olew ar ei ben ef, ac a ddywedodd wrtho, Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Israel; Myfi a'th enneiniais di yn frenhin ar bobl yr ARGLWYDD, *sef* ar Israel.
7 A thi a darewi dŷ Ahab dy arglwydd; fel y dialwyf fi waed fy ngweision y prophwydi, a gwaed holl weision yr ARGLWYDD, ar law Jezebel.
8 Canys holl dŷ Ahab a ddifethir: a mi a dorraf ymaith oddi wrth Ahab yr hwn a biso ar bared, y gwarchaeedig hefyd, a'r hwn a adawyd yn Israel.
9 A mi a wnaf dŷ Ahab fel tŷ Jeroboam mab Nebat, ac fel tŷ Baasa mab Ahiah.
10 A'r cwn a fwyttânt Jezebel yn rhandir Jezreel, ac ni *bydd* a'i claddo *hi*. Ac efe a agorodd y drws, ac a ffôdd.
11 ¶ A Jehu a aeth allan at weision ei arglwydd, a dywedwyd wrtho ef, *A yw* pob peth yn dda? paham y daeth yr ynfyd hwn attat ti? Dywedodd yntau wrthynt, Chwi a adwaenoch y gwr, a'i ymadroddion.
12 Dywedasant hwythau, Celwydd, mynega yn awr i ni. Dywedodd yntau, Fel hyn ac fel hyn y llefarodd wrthyf, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Mi a'th enneiniais di yn frenhin ar Israel.
13 A hwy a frysiasant, ac a gymmerasant bob un ei wisg, ac a'i *gosodasant* dano *ef* ar ben uchaf y grisiau, ac a ganasant mewn udgorn, ac a ddywedasant, Jehu sydd frenhin.
14 A Jehu mab Jehosaphat mab Nimsi a gyd-fwriadodd yn erbyn Joram: (a Joram oedd yn cadw Ramoth-Gilead, efe a holl Israel, rhag Hazael brenhin Syria:
15 Ond Joram y brenhin a ddychwelasai i ymiachâu i Jezreel, o'r archollion *a*'r rhai yr archollasai y Syriaid ef wrth ymladd o hono yn erbyn Hazael brenhin Syria.) A dywedodd Jehu, Os mynnwch chwi nac eled *un* dïangol o'r ddinas i fyned i fynegi i Jezreel.
16 Felly Jehu a farchogodd mewn cerbyd, ac a aeth i Jezreel (canys Joram oedd yn gorwedd yno.) Ac Ahaziah brenhin Judah a ddaethai i waered i ymweled â Joram.
17 A gwyliwr oedd yn sefyll ar y tŵr yn Jezreel, ac a ganfu fintai Jehu pan oedd efe yn dyfod, ac a ddywedodd, Yr ydwyf yn gweled mintai. A Joram a ddywedodd, Cymmer wr march, ac anfon i'w cyfarfod hwynt, a dyweded, *Ai* heddwch?
18 A gwr march a aeth i'w gyfarfod ef, ac a ddywedodd, Fel hyn y dywed y brenhin, *A oes* heddwch? A dywedodd Jehu, Beth *sydd* i ti *a ofynych* am heddwch? tro yn fy ol i. A'r gwyliwr a fynegodd, gan ddywedyd, Y gennad a ddaeth hyd attynt hwy, ond nid yw efe yn dychwelyd.
19 Yna efe a anfonodd yr ail gwr march, ac efe a ddaeth attynt hwy, ac a ddywedodd, Fel hyn y dywedodd y brenhin, *A oes* heddwch? A dywedodd Jehu, Beth *sydd* i ti *a ofynych* am heddwch? tro yn fy ol i.
20 A'r gwyliwr a fynegodd, gan ddywedyd, Efe a ddaeth hyd attynt hwy, ond nid yw efe yn dychwelyd: a'r gyrriad *sydd* fel gyrriad Jehu mab Nimsi; canys y mae efe yn gyrru yn ynfyd.
21 A Joram a ddywedodd, Rhwym *y cerbyd*. Yntau a rwymodd ei gerbyd ef. A Joram brenhin Israel a aeth allan, ac Ahaziah brenhin Judah, pob un yn ei gerbyd, a hwy a aethant yn erbyn Jehu, a chyfarfuant âg ef yn rhandir Naboth y Jezreeliad.
22 A phan welodd Joram Jehu, efe a ddywedodd, *A oes* heddwch, Jehu? Dywedodd yntau, Pa heddwch tra *fyddo* putteindra Jezebel dy fam di, a'i hudoliaeth, *mor* aml?
23 A Joram a drodd ei law, ac a ffôdd, ac a ddywedodd wrth Ahaziah, *Y mae* bradwriaeth, O Ahaziah.
24 A Jehu a gymmerth fwa yn ei law, ac a darawodd Joram rhwng ei ysgwyddau, fel yr aeth y saeth trwy ei galon ef, ac efe a syrthiodd yn ei gerbyd.
25 A *Jehu* a ddywedodd wrth Bidcar ei dywysog, Cymmer, bwrw ef i randir maes Naboth y Jezreeliad: canys cofia pan oeddym ni, mi a thi, yn marchogaeth ynghyd ein dau ar ol Ahab ei dad ef, roddi o'r ARGLWYDD arno ef y baich hwn.
26 Diau, meddai yr ARGLWYDD, gwaed Naboth, a gwaed ei feibion, a welais i neithiwyr, a mi a dalaf i ti yn y rhandir hon, medd yr ARGLWYDD. Gan hynny cymmer *a* bwrw ef yn awr yn y rhandir hon, yn ol gair yr ARGLWYDD.
27 ¶ Ond pan welodd Ahaziah brenhin Judah *hynny*, efe a ffôdd ar hyd ffordd tŷ yr ardd. A Jehu a ymlidiodd ar ei ol ef, ac a ddywedodd, Tarewch hwn hefyd yn *ei* gerbyd. *A hwy a'i tarawsant ef* yn rhiw Gur, yr hon *sydd* wrth Ibleam; ac efe a ffôdd i Megido, ac a fu farw yno.

28 A'i weision a'i dygasant ef mewn cerbyd
i Jerusalem, ac a'i claddasant ef yn ei feddrod
gyd â'i dadau, yn ninas Dafydd.
29 Ac yn yr unfed flwyddyn ar ddeg i Joram
mab Ahab yr aethai Ahazïah yn frenhin ar
Judah.
30 ¶ A phan ddaeth Jehu i Jezreel, Jezebel
a glybu *hynny*, ac a golurodd ei hwyneb,
ac a wisgodd yn wŷch am ei phen, ac a
edrychodd trwy ffenestr.
31 A phan oedd Jehu yn dyfod i mewn i'r
porth, hi a ddywedodd, *A fu* hoddwch i Zim-
ri, yr hwn a laddodd ei feistr?
32 Ac efe a ddyrchafodd ei wyneb at y
ffenestr, ac a ddywedodd, Pwy *sydd* gyd â
mi, pwy? A dau *neu* dri o'r ystafellyddion a
edrychasant arno ef.
33 Yntau a ddywedodd, Teflwch hi i lawr.
A hwy a'i taflasant hi i lawr; a thaenellwyd
peth o'i gwaed hi ar y pared, ac ar y meirch;
ac efe a'i mathrodd hi.
34 A phan ddaeth efe i mewn, efe a fwyt-
tâodd ac a yfodd, ac a ddywedodd, Edrych-
wch am y *wraig* felldigedig honno, a chladd-
wch hi; canys merch brenhin *ydyw* hi.
35 A hwy a aethant i'w chladdu hi; ond ni
chawsant o honi onid y ben-glog, a'r traed,
a chledrau y dwylaw.
36 Am hynny hwy a ddychwelasant, ac a
fynegasant iddo ef. Dywedodd yntau, Dyna
air yr ARGLWYDD, yr hwn a lefarodd efe
trwy law ei wasanaethwr Elïas y Thesbiad,
gan ddywedyd, Yn rhandir Jezreel y bwytty
y cwn gnawd Jezebel:
37 A chelain Jezebel a fydd fel tommen ar
wyneb y maes, yn rhandir Jezreel; fel na
ellir dywedyd, Dyma Jezebel.

PENNOD X.

1 *Jehu trwy lythyrau yn peri torri pennau deng mab a thriugain Ahab;* 8 *ac yn ei esgusodi ei hun â phrophwydoliaeth Elïas:* 12 *yn lladd dau a deugain o frodyr Ahazïah wrth y tŷ cneifio:* 15 *yn cymmeryd Jehonadab atto;* 18 *a thrwy gyfrwysdra yn difetha holl addolwyr Baal:* 29 *yn canlyn pechodau Jeroboam.* 32 *Hazael yn gorthrymmu Israel.* 34 *Joachaz yn frenhin ar ol Jehu.*

AC i Ahab *yr oedd* deng mab a thriugain
yn Samaria. A Jehu a ysgrifenodd lyth-
yrau, ac a anfonodd i Samaria, at dywysogion
Jezreel, *ac* at yr henuriaid, ac at dadmaethod
Ahab, gan ddywedyd,
2 Ac yn awr pan ddêl y llythyr hwn attoch
chwi, canys gyd â chwi *y mae* meibion eich
arglwydd, a chennych chwi *y mae* cerbydau,
a meirch, a dinasoedd caerog, ac arfau:
3 Yna edrychwch yr hwn sydd oreu, ac yn
gymhwysaf o feibion eich arglwydd, a gosod-
wch *ef* ar deyrn-gadair ei dad, ac ymleddwch
dros dŷ eich arglwydd.
4 A hwy a ofnasant yn ddirfawr, ac a ddy-
wedasant, Wele, dau frenhin ni safasant o'i
flaen ef: pa fodd gan hynny y safwn ni?
5 Am hynny yr anfonodd yr hwn *oedd* ar y
tŷ, a'r hwn *oedd* ar y ddinas, a'r henuriaid,
a'r tadmaethod, at Jehu, gan ddywedyd, Dy
weision di *ydym* ni, a'r hyn oll a ddywedych
di wrthym, a wnawn ni; ni wnawn ni neb yn
frenhin: gwna yr *hyn a fyddo* da yn dy olwg.
6 Yna efe a ysgrifenodd yr ail llythyr attynt
hwy, gan ddywedyd, Os eiddof fi *fyddwch*,
ac *os* ar fy llais i y gwrandewch, cymmerwch
bennau y gwŷr, meibion eich arglwydd, a
deuwch attaf fi y pryd hwn y fory i Jezreel.
A meibion y brenhin, *sef* deng-nyn a thriug-
ain, *oedd* gyd â phennaethiaid y ddinas, y
rhai oedd yn eu meithrin hwynt.
7 A phan ddaeth y llythyr attynt, hwy a
gymmerasant feibion y brenhin, ac a laddas-
ant ddeng-nyn a thriugain, ac a osodasant eu
pennau hwynt mewn basgedau, ac a'u dan-
fonasant atto ef i Jezreel.
8 ¶ A chennad a ddaeth ac a fynegodd iddo
ef, gan ddywedyd, Hwy a ddygasant bennau
meibion y brenhin. Dywedodd yntau, Gos-
odwch hwynt yn ddau bentwr wrth ddrws y
porth hyd y bore.
9 A'r bore efe a aeth allan, ac a safodd, ac a
ddywedodd wrth yr holl bobl, Cyfiawn *ydych*
chwi: wele, myfi a gyd-fwriedais yn erbyn fy
arglwydd, ac a'i lleddais ef: ond pwy a ladd-
odd yr holl rai hyn?
10 Gwybyddwch yn awr na syrth *dim* o air
yr ARGLWYDD i'r ddaear, yr hwn a lefarodd
yr ARGLWYDD am dŷ Ahab; canys gwnaeth
yr ARGLWYDD yr hyn a lefarodd efe trwy
law Elïas ei was.
11 Felly Jehu a darawodd holl weddillion
tŷ Ahab yn Jezreel, a'i holl bennaethiaid ef,
a'i gyfneseifiaid ef, a'i offeiriaid, fel na adawyd
un y'ngweddill.
12 ¶ Ac efe a gyfododd, ac a aeth ymaith
hefyd, ac a ddaeth i Samaria. *Ac* fel *yr
oedd efe wrth* dŷ cneifio y bugeiliaid ar y
ffordd,
13 Jehu a gyfarfu â brodyr Ahazïah brenhin
Judah, ac a ddywedodd, Pwy *ydych* chwi?
Dywedasant hwythau, Brodyr Ahazïah *ydym*
ni; a ni a ddaethom i waered i gyfarch
gwell i feibion y brenhin, ac i feibion y
frenhines.
14 Ac efe a ddywedodd, Deliwch hwynt yn
fyw. A hwy a'u daliasant hwy yn fyw, ac
a'u lladdasant hwy wrth bydew y tŷ cneifio,
sef dau wr a deugain, ac ni adawodd efe wr o
honynt.
15 ¶ A phan aethai efe oddi yno, efe a
gyfarfu â Jehonadab mab Rechab yn cyf-
arfod âg ef, ac a gyfarchodd well iddo, ac a
ddywedodd wrtho, A yw dy galon di yn
uniawn, fel *y mae* fy nghalon i gyd â'th
galon di? A dywedodd Jehonadab, Ydyw.
Od ydyw (*eb efe*) moes dy law. Rhoddodd
yntau ei law, ac efe a barodd iddo ddyfod i
fynu atto i'r cerbyd.
16 Ac efe a ddywedodd, Tyred gyd â mi,
a gwel fy zêl i tu ag at yr ARGLWYDD.
Felly hwy a wnaethant iddo farchogaeth yn
ei gerbyd ef.
17 A phan ddaeth efe i Samaria, efe a dar-
awodd yr holl rai a adawsid i Ahab yn Sa-
maria, nes iddo ei ddinystrio ef, yn ol gair
yr ARGLWYDD, yr hwn a lefarasai efe wrth
Elïas.
18 ¶ A Jehu a gynnullodd yr holl bobl
ynghyd, ac a ddywedodd wrthynt, Ahab a
wasanaethodd Baal ychydig, *ond* Jehu a'i
gwasanaetha ef lawer.
19 Ac yn awr gelwch attaf fi holl brophwydi
Baal, ei holl weision, a'i holl offeiriaid ef, na
fydded un yn eisieu; canys aberth mawr
sydd gennyf i Baal: pwy bynnag a fyddo
yn eisieu, ni bydd efe byw. Ond Jehu a
wnaeth *hyn* mewn cyfrwysdra, fel y difethai
efe addolwyr Baal.
20 A Jehu a ddywedodd, Cyhoeddwch gym-
manfa sanctaidd i Baal. A hwy a'i cyhoedd-
asant.
21 A Jehu a anfonodd trwy holl Israel: a
holl addolwyr Baal a ddaethant, ac nid oedd
un yn eisieu a'r ni ddaethai: a hwy a ddaeth-
ant i dŷ Baal, a llanwyd tŷ Baal o ben bwy
gilydd.
22 Ac efe a ddywedodd wrth yr [illegible]
geidwad ar y gwisgoedd, Dwg all[illegible]

i holl addolwyr Baal. Ac efe a ddug wisgoedd iddynt.

23 A Jehu a aeth i mewn, a Jehonadab mab Rechab, i dŷ Baal, ac a ddywedodd wrth addolwyr Baal, Chwiliwch ac edrychwch, rhag bod yma gyd â chwi *neb* o weision yr ARGLWYDD, ond addolwyr Baal yn unig.

24 A phan ddaethant i mewn i wneuthur aberthau, a phoeth-offrymmau, Jehu a osododd iddo allan bedwar ugeinwr, ac a ddywedodd, *Os* diange yr un o'r dynion a ddygais i'ch dwylaw chwi, einioes yr hwn *y diango ganddo fydd* am ei einioes ef.

25 A phan orphenodd efe wneuthur y poethoffrwm, Jehu a ddywedodd wrth y swyddogion a'r tywysogion, Ewch i mewn, lleddwch hwynt, na ddeled neb allan. Felly hwy a'u tarawsant hwy â min y cleddyf: a'r swyddogion a'r tywysogion a'*u* taflasant *hwy* allan, ac a aethant i ddinas tŷ Baal.

26 A hwy a ddygasant allan ddelwau tŷ Baal, ac a'u llosgasant hwy.

27 A hwy a ddistrywiasant ddelw Baal, ac a ddinystriasant dŷ Baal, ac a'i gwnaethant ef yn domdy hyd heddyw.

28 Felly y dilëodd Jehu Baal allan o Israel.

29 ¶ Etto pechodau Jeroboam mab Nebat, yr hwn a wnaeth i Israel bechu, ni throdd Jehu oddi wrthynt hwy, *sef oddi wrth* y lloi aur *oedd* yn Bethel, a'r rhai *oedd* yn Dan.

30 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Jehu, O herwydd i ti wneuthur yn dda, gan wneuthur *yr hyn oedd* uniawn yn fy ngolwg i, yn ol yr hyn oll a'r *a oedd* yn fy nghalon i y gwnaethost i dŷ Ahab, meibion y bedwaredd genhedlaeth i ti a eisteddant ar orseddfaingc Israel.

31 Ond nid edrychodd Jehu am rodio yng nghyfraith ARGLWYDD DDUW Israel â'i holl galon: *canys* ni throdd efe oddi wrth bechodau Jeroboam, yr hwn a wnaeth i Israel bechu.

32 ¶ Yn y dyddiau hynny y dechreuodd yr ARGLWYDD dorri cyrrau Israel: a Hazael a'u tarawodd hwynt yn holl derfynau Israel;

33 O'r Iorddonen *tu a* chodiad haul, *sef* holl wlad Gilead, y Gadiaid, a'r Reubeniaid, a'r Manassiaid, *o* Aroer (yr hon *sydd* wrth afon Arnon) Gilead a Basan hefyd.

34 A'r rhan arall o hanes Jehu, a'r hyn oll a'r a wnaeth efe, a'i holl gadernid ef; onid *ydynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Israel?

35 A Jehu a hunodd gyd â'i dadau, a chladdwyd ef yn Samaria, a Joahaz ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

36 A'r dyddiau y teyrnasodd Jehu ar Israel yn Samaria *oedd* wyth mlynedd ar hugain.

PENNOD XI.

1 Achub Joas gan ei fodryb Joseba, pan laddodd Athaliah yr had brenhinol, a'i guddio chwe blynedd yn nhŷ Dduw. 4 Jehoiada, trwy gynnorthwy y tywysogion, ar y seithfed flwyddyn yn ei wneuthur ef yn frenhin. 13 Lladd Athaliah. 17 Jehoiada yn adferu gwasanaeth Duw.

A PHAN welodd Athaliah mam Ahaziah farw o'i mab, hi a gyfododd, ac a ddifethodd yr holl had brenhinol.

2 Ond Joseba merch y brenhin Joram, chwaer Ahaziah, a gymmerth Joas mab Ahaziah, ac a'i lladrattâodd ef o fysg meibion y brenhin *y rhai* a laddwyd: a hwy a'i cuddiasant ef a'i fammaeth yn ystafell y gwelyau, rhag Athaliah, fel na laddwyd ef.

3 Ac efe a fu gyd â hi y'nghûdd *yn* nhŷ yr ARGLWYDD chwe blynedd: ac Athaliah oedd yn teyrnasu ar y wlad.

4 ¶ Ac yn y seithfed flwyddyn yr anfonodd Jehoiada, ac y cymmerth dywysogion y cannoedd, *a'r* capteniaid, a'r swyddogion, ac a'u dug hwynt i mewn atto i dŷ yr ARGLWYDD, ac a wnaeth â hwynt gyfammod, ac a wnaeth iddynt dyngu yn nhŷ yr ARGLWYDD, ac a ddangosodd iddynt fab y brenhin.

5 Ac efe a orchymynodd iddynt, gan ddywedyd, Dyma y peth a wnewch chwi: Trydedd ran o honoch sydd yn dyfod i mewn *ar* y Sabboth, a gadwant wyliadwriaeth tŷ y brenhin.

6 A thrydedd ran *fydd* ym mhorth Sur: a thrydedd ran yn y porth o'r tu ol i'r swyddogion: felly y cedwch wyliadwriaeth y tŷ rhag ei dorri.

7 A deuparth o honoch oll sydd yn myned allan ar y Sabboth, a gadwant wyliadwriaeth tŷ yr ARGLWYDD, y'nghylch y brenhin.

8 A chwi a amgylchynwch y brenhin o bob parth, pob un â'i arfau yn ei law; a'r hwn a ddelo i'r rhesau, lladder ef: a byddwch gyd â'r brenhin pan elo efe allan, a phan ddelo efe i mewn.

9 A thywysogion y cannoedd a wnaethant yn ol yr hyn oll a orchymynasai Jehoiada yr offeiriad, a chymmerasant bawb eu gwŷr y rhai oedd yn dyfod i mewn *ar* y Sabboth, gyd â'r rhai oedd yn myned allan *ar* y Sabboth; ac a ddaethant at Jehoiada yr offeiriad.

10 A'r offeiriad a roddodd i dywysogion y cannoedd waywffyn a thariannau y brenhin Dafydd, y rhai *oedd* yn nhŷ yr ARGLWYDD.

11 A'r swyddogion a safasant bob un â'i arfau yn ei law, o'r tu dehau i'r tŷ, hyd y tu aswy i'r tŷ, wrth yr allor a'r tŷ, amgylch ogylch y brenhin.

12 Ac efe a ddug allan fab y brenhin, ac a roddodd y goron arno ef, a'r dystiolaeth; a hwy a'i hurddasant ef yn frenhin, ac a'i heneiniasant ef; curasant hefyd eu dwylaw, a dywedasant, Byw fyddo y brenhin.

13 ¶ A phan glybu Athaliah drwst y bobl yn rhedeg, hi a ddaeth i mewn at y bobl i dŷ yr ARGLWYDD.

14 A phan edrychodd hi, wele, y brenhin oedd yn sefyll wrth y golofn yn ol yr arfer, a'r tywysogion a'r udgyrn yn ymyl y brenhin, a holl bobl y wlad yn llawen, ac yn canu mewn udgyrn. Ac Athaliah a rwygodd ei dillad, ac a waeddodd, Bradwriaeth, bradwriaeth.

15 A Jehoiada yr offeiriad a orchymynodd i dywysogion y cannoedd, y rhai oedd wedi eu gosod ar y llu, ac a ddywedodd wrthynt, Dygwch hi o'r tu allan i'r rhesau; a'r hwn a ddelo ar ei hol hi, lladder ef â'r cleddyf: canys dywedasai yr offeiriad, Na ladder hi yn nhŷ yr ARGLWYDD.

16 A hwy a osodasant ddwylaw arni hi, a hi a aeth ar hyd y ffordd feirch i dŷ y brenhin, ac yno y lladdwyd hi.

17 ¶ A Jehoiada a wnaeth gyfammod rhwng yr ARGLWYDD a'r brenhin a'r bobl, i fod o honynt yn bobl i'r ARGLWYDD; a rhwng y brenhin a'r bobl.

18 A holl bobl y wlad a aethant i dŷ Baal, ac a'i dinystriasant ef a'i allorau, ei ddelwau hefyd a ddrylliasant hwy yn chwilfriw, lladdasant hefyd Mattan offeiriad Baal o flaen yr allorau. A'r offeiriad a osododd oruchwylwyr ar dŷ yr ARGLWYDD.

19 Efe a gymmerth hefyd dywysogion y cannoedd, a'r capteniaid, a'r swyddogion, a holl bobl y wlad, a hwy a ddygasant i waered y brenhin o dŷ yr ARGLWYDD, ac a ddaeth-

ant ar hyd ffordd porth y swyddogion, i dŷ
y brenhin: ac efe a eisteddodd ar orseddfa
y brenhinoedd.
20 A holl bobl y wlad a lawenychasant, a'r
ddinas a lonyddodd: a hwy a laddasant
Athaliah â'r cleddyf *wrth* dŷ y brenhin.
21 Mab saith mlwydd *oedd* Joas pan aeth
efe yn frenhin.

PENNOD XII.

1 *Joas yn teyrnasu yn dduwiol tra fu fyw Jehoiada;* 4 *ac yn peri cyweirio y deml.* 17 *Troi Hazael oddi wrth Jerusalem â g anrheg o'r trysorau cyssegredig.* 19 *Ei weision yn lladd Joas, ac Amasiah yn myned yn frenhin ar ei ol ef.*

YN y seithfed flwyddyn i Jehu y dechreu-
odd Joas deyrnasu, a deugain mlynedd
y teyrnasodd efe yn Jerusalem. Ac enw ei
fam ef *oedd* Sibiah o Beerseba.
2 A Joas a wnaeth *yr hyn oedd* uniawn
y'ngolwg yr ARGLWYDD ei holl ddyddiau,
yn y rhai y dysgodd Jehoiada yr offeiriad ef.
3 Er hynny ni thynnasid ymaith yr uchel-
feydd: y bobl oedd etto yn offrymmu ac yn
arogl-darthu yn yr uchelfeydd.
4 ¶ A Joas a ddywedodd wrth yr offeiriaid,
Holl arian y pethau cyssegredig a ddyger i
mewn i dŷ yr ARGLWYDD, arian y gwr a
gynniweiro, arian gwerth eneidiau pob un,
a'r holl arian a glywo neb ar ei galon eu
dwyn i mewn i dŷ yr ARGLWYDD.
5 Cymmered yr offeiriaid *hynny* iddynt,
pawb gan ei gydnabod, a chyweiriant ad-
wyau y tŷ, pa le bynnag y caffer adwy ynddo.
6 Ond yn y drydedd flwyddyn ar hugain
i'r brenhin Joas, nid adgyweiriasai yr offeir-
iaid agennau y tŷ.
7 Yna y brenhin Joas a alwodd am Jehoi-
ada yr offeiriad, a'r offeiriaid *eraill*, ac a ddy-
wedodd wrthynt, Paham nad ydych chwi yn
cyweirio agennau y tŷ? yn awr gan hynny,
na dderbyniwch arian gan eich cydnabod,
ond rhoddwch hwy at *gyweirio* adwyau y
tŷ.
8 A'r offeiriaid a gyd-synīasant na dderbyn-
ient arian gan y bobl, ac na chyweirient
agennau y tŷ.
9 Eithr Jehoiada yr offeiriad a gymmerth
gist, ac a dyllodd dwll yn ei chacad, ac a'i
gosododd hi o'r tu dehau i'r allor, ffordd y
delai un i mewn i dŷ yr ARGLWYDD: a'r
offeiriaid, y rhai oedd yn cadw y drws, a
roddent yno yr holl arian a ddygid i mewn
i dŷ yr ARGLWYDD.
10 A phan welent *fod* llawer o arian yn y
gist, y dae ysgrifenydd y brenhin, a'r arch-
offeiriad, i fynu, ac a roent mewn codau,
ac a gyfrifent yr arian a gawsid yn nhŷ yr
ARGLWYDD.
11 A hwy a roddasant yr arian wedi eu
cyfrif, yn nwylaw gweithwyr y gwaith,
goruchwylwyr tŷ yr ARGLWYDD: a hwy
a'i talasant i'r seiri pren, ac i'r adeiladwyr
oedd yn gweithio tŷ yr ARGLWYDD.
12 Ac i'r seiri meini, ac i'r naddwyr cerrig,
ac i brynu coed a cherrig nâdd, i gyweirio
adwyau tŷ yr ARGLWYDD, ac am yr hyn
oll a aethai allan i adgyweirio y tŷ.
13 Etto ni wnaed yn nhŷ yr ARGLWYDD
gwppanau arian, psaltringau, cawgiau, ud-
gyrn, na llestri aur, na llestri arian, o'r arian
a ddygasid i mewn i dŷ yr ARGLWYDD.
14 Eithr hwy a'i rhoddasant i weithwyr y
gwaith; ac a gyweiriasant â hwynt dŷ yr
ARGLWYDD.
15 Ac ni cheisiasant gyfrif gan y dynion
y rhoddasant hwy yr arian yn eu dwylaw
i'w rhoddi i weithwyr y gwaith: canys yr
oeddynt hwy yn gwneuthur yn ffyddlawn.
16 Yr arian *dros* gamwedd a'r arian *dros*
bechodau, ni ddygpwyd i mewn i dŷ yr AR-
GLWYDD: eiddo yr offeiriaid oeddynt hwy.
17 ¶ Yna Hazael brenhin Syria a aeth i
fynu, ac a ymladdodd yn erbyn Gath, ac a'i
hynnillodd hi: a Hazael a osododd ei wyneb
i fyned i fynu yn erbyn Jerusalem.
18 A Joas brenhin Judah a gymmerth yr
holl bethau cyssegredig a gyssegrasai Jehosa-
phat, a Jehoram, ac Ahaziah, ei dadau ef,
brenhinoedd Judah, a'i gyssegredig bethau
ef ei hun, a'r holl aur a gafwyd yn nhrysorau
tŷ yr ARGLWYDD, a thŷ y brenhin, ac a'u
hanfonodd at Hazael brenhin Syria, ac efe
a ymadawodd oddi wrth Jerusalem.
19 ¶ A'r rhan arall o hanes Joas, a'r hyn
oll a wnaeth efe, onid *ydynt* hwy yn ysgrif-
enedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah?
20 A'i weision ef a gyfodasant, ac a gyd-
fwriadasant fradwriaeth; ac a laddasant Joas
yn nhŷ Milo, wrth ddyfod i waered i Sila.
21 A Jozachar mab Simeath, a Jozabad
mab Somer, ei weision ef, a'i tarawsant ef,
ac efe a fu farw; a hwy a'i claddasant ef gyd
â'i dadau yn ninas Dafydd: ac Amasiah ei
fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PENNOD XIII.

1 *Annuwiol lywodraeth Joahaz;* 3 *a Hazael yn ei orthrymmu ef; ac yntau yn cael ymwared trwy weddi.* 8 *Joas yn teyrnasu yn ei le ef;* 10 *ei annuwiol lywodraeth yntau.* 12 *Jeroboam yn dyfod ar ei ol ef.* 14 *Eliseus wrth farw yn prophwydo y gorchfygai Joas y Syriaid dair gwaith.* 20 *Y Moabiaid yn dyfod yn erbyn y wlad, ac esgyrn Eliseus yn cyfodi gwr marw.* 22 *Hazael yn marw, a Joas dairgwaith yn gorchfygu Benhadad.*

YN y drydedd flwyddyn ar hugain i Joas
mab Ahaziah brenhin Judah, y teyrn-
asodd Joahaz mab Jehu ar Israel yn Samaria,
a dwy flynedd ar bymtheg *y teyrnasodd efe.*
2 Ac efe a wnaeth *yr hyn oedd* ddrwg yng
ngolwg yr ARGLWYDD, ac a rodiodd ar ol pech-
odau Jeroboam mab Nebat, yr hwn a wnaeth
i Israel bechu; ni throdd oddi wrthynt hwy.
3 ¶ A digofaint yr ARGLWYDD a lidiodd
yn erbyn Israel; ac efe a'u rhoddodd hwynt
yn llaw Hazael brenhin Syria, ac yn llaw
Benhadad mab Hazael, *eu* holl ddyddiau
hwynt.
4 A Joahaz a erfyniodd ar yr ARGLWYDD,
a gwrandawodd yr ARGLWYDD arno ef; o
herwydd iddo ganfod gorthrymder Israel,
canys brenhin Syria a'u gorthrymmai hwynt.
5 (A'r ARGLWYDD a roddodd achubwr i
Israel, fel yr aethant oddi tan law y Syriaid:
a meibion Israel a drigasant yn eu pebyll
fel cynt.
6 Etto ni throisant hwy oddi wrth bechodau
tŷ Jeroboam, yr hwn a wnaeth i Israel
bechu, *eithr* rhodiasant ynddynt hwy: a'r
llwyn hefyd a safai yn Samaria.)
7 Ac ni adawodd efe i Joahaz *o'r* bobl, ond
deg a deugain o wŷr meirch, a deg cerbyd,
a deng mil o wŷr traed: o herwydd brenhin
Syria a'u dinystriasai hwynt, ac a'u gwnaeth-
ai hwynt fel llwch wrth ddyrnu.
8 ¶ A'r rhan arall o hanes Joahaz, a'r hyn
oll a wnaeth efe, a'i gadernid, onid *ydynt*
hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl bren-
hinoedd Israel?
9 A Joahaz a hunodd gyd â'i dadau, a
chladdasant ef yn Samaria, a Joas ei fab a
deyrnasodd yn ei le ef.
10 ¶ Yn y ddwyfed flwyddyn ar bymtheg

ar hugain i Joas brenhin Judah, y teyrnas-
odd Joas mab Joahaz ar Israel yn Samaria:
un mlynedd ar bymtheg *y teyrnasodd efe.*
11 Ac efe a wnaeth *yr hyn oedd* ddrwg
y'ngolwg yr ARGLWYDD: ni throdd efe oddi
wrth holl bechodau Jeroboam mab Nebat,
yr hwn a wnaeth i Israel bechu; *eithr* efe a
rodiodd ynddynt.
12 A'r rhan arall o hanes Joas, a'r hyn oll
a wnaeth efe, a'i gadernid, *trwy* yr hwn yr
ymladdodd efe âg Amasïah brenhin Judah,
onid *ydynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr
chronicl brenhinoedd Israel?
13 A Joas a hunodd gyd â'i dadau, a Jero-
boam a eisteddodd ar ei deyrn-gadair ef: a
Joas a gladdwyd yn Samaria gyd â brenhin-
oedd Israel.
14 ¶ Ac yr oedd Elisëus yn glaf o'r clefyd
y bu efe farw o hono, a Joas brenhin Israel
a ddaeth i waered atto ef, ac a wylodd ar ei
wyneb ef, ac a ddywedodd, O fy nhad, fy
nhad, cerbyd Israel, a'i farchogion.
15 Ac Elisëus a ddywedodd wrtho ef, Cym-
mer fwa a saethau. Ac efe a gymmerth fwa
a saethau.
16 Ac efe a ddywedodd wrth frenhin Israel,
Dod dy law ar y bwa. Ac efe a roddodd ei
law: ac Elisëus a osododd ei ddwylaw ar
ddwylaw y brenhin.
17 Ac efe a ddywedodd, Agor y ffenestr tu
a'r dwyrain. Yntau a'i hagorodd. Yna y
dywedodd Elisëus, Saetha. Ac efe a saeth-
odd. Dywedodd yntau, Saeth ymwared yr
ARGLWYDD, a saeth ymwared rhag Syria;
a thi a darewi y Syriaid yn Aphec, nes *eu*
difa *hwynt.*
18 Hefyd efe a ddywedodd, Cymmer y saeth-
au. Ac efe a'*u* cymmerodd. Ac efe a ddy-
wedodd wrth frenhin Israel, Taro y ddaear.
Ac efe a darawodd dair gwaith, ac a beid-
iodd.
19 A gwr Duw a ddigiodd wrtho ef, ac a
ddywedodd, *Dylesit* daro bump neu chwech
o weithiau, yna y tarawsit Syria nes *ei* difa:
ac yn awr tair gwaith y tarewi Syria.
20 ¶ Ac Elisëus a fu farw, a hwy a'i cladd-
asant ef. A minteioedd y Moabiaid a ddaeth-
ant i'r wlad y flwyddyn honno.
21 A phan oeddynt hwy yn claddu gwr,
wele hwy a ganfuant dorf, ac a fwriasant y
gwr i feddrod Elisëus. A phan aeth y gwr
i lawr a chyffwrdd âg esgyrn Elisëus, efe a
ddadebrodd, ac a gyfododd ar ei draed.
22 ¶ A Hazael brenhin Syria a orthrym-
modd Israel holl ddyddiau Joahaz.
23 A'r ARGLWYDD a drugarhâodd wrthynt
hwy, ac a dosturiodd wrthynt hwy, ac a
drôdd attynt hwy, er mwyn ei gyfammod
âg Abraham, Isaac, a Jacob, ac ni fynnai
eu dinystrio hwynt, ac ni fwriodd efe hwynt
allan o'i olwg hyd yn hyn.
24 Felly Hazael brenhin Syria a fu farw;
a Benhadad ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.
25 A Joas mab Joahaz a ynnillodd yn eu
hol o law Benhadad mab Hazael, y dinas-
oedd a ddygasai efe o law Joahaz ei dad ef
mewn rhyfel: Joas a'i tarawodd ef dair
gwaith, ac a ddug adref ddinasoedd Israel.

PENNOD XIV.

1 *Amasïah y brenhin da.* 5 *Ei gyfiawnder ar
y rhai a laddasai ei dad ef:* 7 *a'i oruchaf-
iaeth ar Edom.* 8 *Amasïah yn annog Joas,
ac yn cael ei orchfygu a'i yspeilio.* 16 *Jero-
boam yn dyfod yn lle Joas.* 19 *Lladd Ama-
sïah trwy fradwriaeth.* 21 *Azarïah yn dyfod
ar ei ol ef.* 23 *Annuwiol deyrnasiad Jero-
boam:* 29 *a Zacharïah yn dyfod yn ei le
yntau.*

YN yr ail flwyddyn i Joas mab Joahaz
brenhin Israel y teyrnasodd Amasïah
mab Joas brenhin Judah.
2 Mab pùm mlwydd ar hugain oedd efe
pan aeth yn frenhin, a naw mlynedd ar
hugain y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac
enw ei fam ef *oedd* Joàdan o Jerusalem.
3 Ac efe a wnaeth *yr hyn oedd* uniawn
y'ngolwg yr ARGLWYDD, etto nid fel Dafydd
ei dad; *ond* efe a wnaeth yn ol yr hyn oll
a wnaethai Joas ei dad ef.
4 Er hynny ni thynnwyd ymaith yr uchel-
fëydd: y bobl oedd etto yn aberthu ac yn
arogl-darthu yn yr uchelfëydd.
5 ¶ A phan sicrhâwyd ei deyrnas yn ei
law ef, efe a laddodd ei weision y rhai a ladd-
asent y brenhin ei dad ef.
6 Ond ni laddodd efe feibion y lleiddiaid;
fel y mae yn ysgrifenedig yn llyfr cyfraith
Moses, yn yr hon y gorchymynasai yr AR-
GLWYDD, gan ddywedyd, Na ladder y tadau
dros y meibion, ac na ladder y meibion dros
y tadau; ond lladder pob un am ei bechod
ei hun.
7 Efe a darawodd o'r Edomiaid, yn nyffryn
yr halen, ddeng mil, ac a ynnillodd y graig
mewn rhyfel, ac a alwodd ei henw Joctheel,
hyd y dydd hwn.
8 ¶ Yna Amasïah a anfonodd genhadau at
Joas mab Joahaz, mab Jehu brenhin Israel,
gan ddywedyd, Tyred, gwelwn wyneb ein
gilydd.
9 A Joas brenhin Israel a anfonodd at
Amasïah brenhin Judah, gan ddywedyd, Yr
ysgellyn yn Libanus a anfonodd at y gedr-
wydden yn Libanus, gan ddywedyd, Dyro
dy ferch i'm mab i yn wraig. A bwystfil y
maes yr hwn *oedd* yn Libanus a dramwyodd
ac a sathrodd yr ysgellyn.
10 Gan daro y tarewaist yr Edomiaid, am
hynny dy galon a'th falchïodd: ymffrostia,
ac eistedd yn dy dŷ: canys i ba beth yr ym-
yrri i'th ddrwg dy hun, fel y syrthit ti, a
Judah gyd â thi?
11 Ond ni wrandawai Amasïah. Am hynny
Joas brenhin Israel a aeth i fynu, a hwy a
welsant wynebau eu gilydd, efe ac Amasïah
brenhin Judah, yn Beth-semes, yr hon *sydd*
yn Judah.
12 A Judah a darawyd o flaen Israel; a
hwy a ffoisant bawb i'w pebyll.
13 A Joas brenhin Israel a ddaliodd Ama-
sïah brenhin Judah, mab Joas, mab Ahazïah,
yn Beth-semes, ac a ddaeth i Jerusalem, ac
a dorrodd i lawr fur Jerusalem, o borth E-
phraim hyd borth y gongl, bedwar can cu-
fydd.
14 Ac efe a gymmerth yr holl aur a'r arian,
a'r holl lestri a'r a gafwyd yn nhŷ yr AR-
GLWYDD, ac yn nhrysorau tŷ y brenhin, a
gwystlon, ac a ddychwelodd i Samaria.
15 ¶ A'r rhan arall o hanes Joas, yr hyn
a wnaeth efe, a'i gadernid, ac fel yr ymladd-
odd efe âg Amasïah brenhin Judah, onid
ydynt hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl
brenhinoedd Israel?
16 A Joas a hunodd gyd â'i dadau, ac a
gladdwyd yn Samaria gyd â brenhinoedd
Israel; a Jeroboam ei fab a deyrnasodd yn
ei le ef.
17 ¶ Ac Amasïah mab Joas brenhin Judah
a fu fyw ar ol marwolaeth Joas mab Joahaz
brenhin Israel bymtheng mlynedd.
18 A'r rhan arall o hanes Amasïah, onid
ydynt hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl
brenhinoedd Judah?
19 Ond hwy a frad-fwriadasant yn ei erbyn
ef yn Jerusalem; ac efe a ffôdd i Lachis:

etto hwy a anfonasant ar ei ol ef i Lachis,
ac a'i lladdasant ef yno.
20 A hwy a'i dygasant ef ar feirch, ac efe
a gladdwyd yn Jerusalem gyd â'i dadau, yn
ninas Dafydd.
21 ¶ A holl bobl Judah a gymmerasant
Azarïah (ac yntau yn fab un mlwydd ar
bymtheg) ac a'i hurddasant ef yn frenhin yn
lle Amasïah ei dad.
22 Efe a adeiladodd Elath, ac a'i rhoddodd
hi drachefn i Judah, ar ol huno o'r brenhin
gyd â'i dadau.
23 ¶ Yn y bymthegfed flwyddyn i Amasïah
mab Joas brenhin Judah y teyrnasodd Jero-
boam mab Joas brenhin Israel yn Samaria;
un mlynedd a deugain *y teyrnasodd efe.*
24 Ac efe a wnaeth *yr hyn oedd* ddrwg
y'ngolwg yr ARGLWYDD: ni chiliodd efe
oddi wrth holl bechodau Jeroboam mab
Nebat, yr hwn a wnaeth i Israel bechu.
25 Efe a ddug adref derfyn Israel o'r lle
yr eir i mewn i Hamath hyd fôr y rhos, yn
ol gair ARGLWYDD DDUW Israel, yr hwn
a lefarasai efe trwy law ei was Jonah mab
Amittai y prophwyd, yr hwn *oedd* o Gath-
Hepher.
26 Canys yr ARGLWYDD a welodd gystudd
Israel yn flin iawn: canys nid *oedd neb*
gwarchäeedig, na *neb* wedi ei adael, na chyn-
northwyydd i Israel.
27 Ac ni lefarasai yr ARGLWYDD y dilëai
efe enw Israel oddi tan y nefoedd: ond efe
a'u gwaredodd hwynt trwy law Jeroboam
mab Joas.
28 ¶ A'r rhan arall o hanes Jeroboam, a'r
hyn oll a'r a wnaeth efe, a'i gadernid ef, y
modd y rhyfelodd efe, a'r modd y dug efe
adref Damascus a Hamath, i Judah yn Israel,
onid *ydynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr
chronicl brenhinoedd Israel?
29 A Jeroboam a hunodd gyd â'i dadau,
sef gyd â brenhinoedd Israel; a Zacharïah
ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PENNOD XV.

1 *Daionus deyrnasiad Azarïah.* 5 *Efe yn marw o'r gwahan-glwyf; a Jotham yn dyfod yn ei le ef.* 8 *Zacharïah, y diweddaf o genedl Jehu, yn teyrnasu yn ddrygionus; a'i ladd ef gan Sàlum.* 13 *Sàlum yn teyrnasu fis; a Menahem yn ei ladd ef.* 16 *Menahem yn cael nerth gan Pul.* 22 *Pecahïah yn dyfod yn ei le ef.* 25 *Pecah yn ei ladd ef.* 29 *Tiglath-pileser yn gorthrymmu Pecah; a Hosea yn ei ladd ef.* 32 *Jotham y brenhin da.* 36 *Ahaz yn dyfod ar ei ol ef.*

YN y seithfed flwyddyn ar hugain i Jero-
boam brenhin Israel y teyrnasodd Aza-
rïah mab Amasïah brenhin Judah.
2 Mab un mlwydd ar bymtheg ydoedd efe
pan ddechreuodd deyrnasu, a deuddeng mlyn-
edd a deugain y teyrnasodd efe yn Jerusa-
lem; ac enw ei fam *oedd* Jecholïah o Jeru-
salem.
3 Ac efe a wnaeth *yr hyn oedd* uniawn
y'ngolwg yr ARGLWYDD, yn ol yr hyn oll
a wnelsai Amasïah ei dad ef;
4 Ond na thynnwyd ymaith yr uchelfëydd:
y bobl oedd etto yn aberthu ac yn arogl-
darthu yn yr uchelfëydd.
5 ¶ A'r ARGLWYDD a darawodd y brenhin,
fel y bu efe wahan-glwyfus hyd ddydd ei
farwolaeth, ac y trigodd mewn tŷ o'r neilldu:
a Jotham mab y brenhin *oedd* ar y tŷ yn
barnu pobl y wlad.
6 A'r rhan arall o hanes Azarïah, a'r hyn
oll a wnaeth efe, onid *ydynt* hwy yn ysgrif-
enedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah?
7 Ac Azarïah a hunodd gyd â'i dadau, a
chladdasant ef gyd â'i dadau yn ninas Da-
fydd; a Jotham ei fab a deyrnasodd yn ei
le ef.
8 ¶ Yn y drydedd flwyddyn ar bymtheg
ar hugain i Azarïah brenhin Judah, y teyrn-
asodd Zacharïah mab Jeroboam ar Israel yn
Samaria chwe mis.
9 Ac efe a wnaeth *yr hyn oedd* ddrwg yng
ngolwg yr ARGLWYDD, megis y gwnaethai ei
dadau: ni throdd efe oddi wrth bechodau
Jeroboam mab Nebat, yr hwn a wnaeth i
Israel bechu.
10 A Sàlum mab Jabes a frad-fwriadodd yn
ei erbyn ef, ac a'i tarawodd ef ger bron y
bobl, ac a'i lladdodd ef, ac a deyrnasodd yn
ei le ef.
11 A'r rhan arall o hanes Zacharïah, wele,
y mae yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl bren-
hinoedd Israel.
12 Dyma air yr ARGLWYDD, yr hwn a lef-
arasai efe wrth Jehu, gan ddywedyd, Meibion
y bedwaredd genhedlaeth i ti a eisteddant
ar orseddfa Israel. Ac felly y bu.
13 ¶ Sàlum mab Jabes a ddechreuodd deyrn-
asu yn y bedwaredd flwyddyn ar bymtheg
ar hugain i Uzzïah, brenhin Judah, a mis
cyfan y teyrnasodd efe yn Samaria.
14 Canys Menahem mab Gadi a aeth i fynu
o Tirsah, ac a ddaeth i Samaria, ac a daraw-
odd Sàlum mab Jabes yn Samaria, ac a'i
lladdodd ef, ac a deyrnasodd yn ei le ef.
15 A'r rhan arall o hanes Sàlum, a'i frad-
wriaeth ef yr hon a frad-fwriadodd efe, wele
hwynt yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl bren-
hinoedd Israel.
16 ¶ Yna Menahem a darawodd Tiphsah,
a'r rhai oll *oedd* ynddi, a'i therfynau, o
Tirsah: o herwydd nad agorasant *iddo ef*,
am hynny y tarawodd efe *hi; a'i* holl wrag-
edd beichiogion a rwygodd efe.
17 Yn y bedwaredd flwyddyn ar bymtheg
ar hugain i Azarïah brenhin Judah y teyrn-
asodd Menahem mab Gadi ar Israel, *a* deng
mlynedd *y teyrnasodd efe* yn Samaria.
18 Ac efe a wnaeth *yr hyn oedd* ddrwg
y'ngolwg yr ARGLWYDD: ni throdd efe yn
ei holl ddyddiau oddi wrth bechodau Jero-
boam mab Nebat, yr hwn a wnaeth i Israel
bechu.
19 *A* Pul brenhin Assyria a ddaeth yn
erbyn y wlad; a Menahem a roddodd i Pul
fil o dalentau arian, fel y byddai ei law gyd
âg ef, i sicrhâu y frenhiniaeth yn ei law
ef.
20 A Menahem a gododd yr arian ar Israel,
sef ar yr holl rai cedyrn o allu, ar bob un
ddeg sicl a deugain o arian, i'w rhoddi i fren-
hin Assyria; felly brenhin Assyria a ddy-
chwelodd, ac nid arhosodd yno yn y wlad.
21 ¶ A'r rhan arall o hanes Menahem, a'r
hyn oll a wnaeth efe, onid *ydynt* hwy yn
ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd
Israel?
22 A Menahem a hunodd gyd â'i dadau;
a Phecahïah ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.
23 ¶ Yn y ddegfed flwyddyn a deugain i
Azarïah brenhin Judah y teyrnasodd Peca-
hïah mab Menahem ar Israel yn Samaria,
a dwy flynedd *y teyrnasodd efe.*
24 Ac efe a wnaeth *yr hyn oedd* ddrwg
y'ngolwg yr ARGLWYDD: ni throdd efe oddi
wrth bechodau Jeroboam mab Nebat, yr
hwn a wnaeth i Israel bechu.
25 A Pecah mab Remalïah ei dywysog ef a
frad-fwriadodd yn ei erbyn ef, ac a'i taraw-
odd ef yn Samaria, yn llys y brenhin, gyd
âg Argob, ac Arïeh, a chyd âg ef ddeng wr

a deugain o feibion y Gileadiaid: ac efe a'i
lladdodd ef, ac a deyrnasodd yn ei le ef.
26 A'r rhan arall o hanes Pecaheiah, a'r hyn
oll a wnaeth efe, wele hwynt yn ysgrifenedig
yn llyfr chronicl brenhinoedd Israel.
27 ¶ Yn y ddeuddegfed flwyddyn a deugain
i Azariah brenhin Judah y teyrnasodd Pecah
mab Remaliah ar Israel yn Samaria, *ac* ugain
mlynedd *y teyrnasodd efe.*
28 Ac efe a wnaeth *yr hyn oedd* ddrwg
y'ngolwg yr ARGLWYDD, ni throdd efe oddi
wrth bechodau Jeroboam mab Nebat, yr
hwn a wnaeth i Israel bechu.
29 Yn nyddiau Pecah brenhin Israel y daeth
Tiglath-pileser brenhin Assyria, ac a ynnill-
odd Ijon, ac Abel-bethmaachah, a Janoah,
Cedes hefyd, a Hazor, a Gilead, a Galilee,
holl wlad Naphtali, ac a'u caeth-gludodd
hwynt i Assyria.
30 A Hosea mab Elah a frad-fwriadodd frad-
wriaeth yn erbyn Pecah mab Remaliah, ac
a'i tarawodd ef, ac a'i lladdodd, ac a deyrnas-
odd yn ei le ef, yn yr ugeinfed flwyddyn i
Jotham mab Uzziah.
31 A'r rhan arall o hanes Pecah, a'r hyn oll
a wnaeth efe, wele hwynt yn ysgrifenedig yn
llyfr chronicl brenhinoedd Israel.
32 ¶ Yn yr ail flwyddyn i Pecah mab Re-
maliah brenhin Israel y dechreuodd Jotham
mab Uzziah brenhin Judah deyrnasu.
33 Mab pùm mlwydd ar hugain oedd efe pan
ddechreuodd deyrnasu, ac un mlwydd ar
bymtheg y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac
enw ei fam ef *oedd* Jerusa, merch Sadoc.
34 Ac efe a wnaeth *yr hyn oedd* uniawn
y'ngolwg yr ARGLWYDD: yn ol yr hyn oll
a'r a wnelsai Uzziah ei dad.
35 ¶ Er hynny ni thynnwyd ymaith yr
uchelfëydd; y bobl oedd etto yn aberthu
ac yn arogl-darthu yn yr uchelfëydd. Efe
a adeiladodd y porth uchaf i dŷ yr AR-
GLWYDD.
36 ¶ A'r rhan arall o hanes Jotham, a'r hyn
oll a wnaeth efe, onid *ydynt* hwy yn ysgrif-
enedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah?
37 Yn y dyddiau hynny y dechreuodd yr
ARGLWYDD anfon yn erbyn Judah, Resin
brenhin Syria, a Phecah mab Remaliah.
38 A Jotham a hunodd gyd â'i dadau, ac a
gladdwyd gyd â'i dadau yn ninas Dafydd ei
dad, ac Ahaz ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PENNOD XVI.

1 *Annuwiol lywodraeth Ahaz.* 5 *Ahaz yn cyf-
logi Tiglath-pileser yn erbyn Resin a Phecah.*
10 *Ahaz yn anfon portreiad allor o Damas-
cus i Uriah, ac yn mynnu yr allor bres iddo
ei hun i offrymmu arni.* 17 *Ahaz yn ys-
peilio y deml.* 19 *A Hezeciah yn teyrnasu
ar ei ol ef.*

YN y ddwyfed flwyddyn ar bymtheg i
Pecah mab Remaliah y dechreuodd
Ahaz mab Jotham brenhin Judah deyrnasu.
2 Mab ugain mlwydd *oedd* Ahaz pan
ddechreuodd efe deyrnasu, ac un mlynedd
ar bymtheg y teyrnasodd efe yn Jerusalem,
ac ni wnaeth efe *yr hyn oedd* uniawn y'ngol-
wg yr ARGLWYDD ei DDUW, fel Dafydd ei
dad:
3 Eithr rhodiodd yn ffordd brenhinoedd
Israel, ac a dynnodd ei fab trwy y tân, yn ol
ffieidd-dra y cenhedloedd a fwriasai yr AR-
GLWYDD allan o flaen meibion Israel.
4 Ac efe a aberthodd ac a arogl-darthodd yn
yr uchelfëydd, ac ar y bryniau, a than bob
pren gwyrddlas.
5 ¶ Yna y daeth Resin brenhin Syria, a
Phecah mab Remaliah brenhin Israel, i fynu
i Jerusalem i ryfel: a hwy a warchaeasant ar
Ahaz; ond ni allasant hwy *ei* orchfygu *ef.*
6 Yn yr amser hwnnw Resin brenhin Syria
a ddug drachefn Elath at Syria, ac a yrrodd
yr Iuddewon o Elath: a'r Syriaid a ddaethant
i Elath, ac a breswyliasant yno hyd y dydd
hwn.
7 Yna Ahaz a anfonodd genhadau at Tig-
lath-pileser brenhin Assyria, gan ddywedyd,
Dy was di a'th fab di *ydwyf* fi: tyred i fynu,
a gwared fi o law brenhin Syria, ac o law
brenhin Israel, y rhai sydd yn cyfodi yn fy
erbyn i.
8 Ac Ahaz a gymmerth yr arian a'r aur a
gafwyd yn nhŷ yr ARGLWYDD, ac yn nhrys-
orau tŷ y brenhin, ac a'u hanfonodd yn
anrheg i frenhin Assyria.
9 A brenhin Assyria a wrandawodd arno ef;
a brenhin Assyria a ddaeth i fynu i Damas-
cus, ac a'i hynnillodd hi, ac a gaeth-gludodd
ei *thrigolion* i Cir, ac a laddodd Resin.
10 ¶ A'r brenhin Ahaz a aeth i Damascus i
gyfarfod Tiglath-pileser brenhin Assyria, ac a
welodd allor *oedd* yn Damascus: a'r brenhin
Ahaz a anfonodd at Uriah yr offeiriad ag-
wedd yr allor a'i phortreiad, yn ol ei holl
wneuthuriad.
11 Ac Uriah yr offeiriad a adeiladodd allor
yn ol yr hyn oll a anfonasai y brenhin Ahaz
o Damascus: felly y gwnaeth Uriah yr offeir-
iad, erbyn dyfod y brenhin Ahaz o Damas-
cus.
12 A phan ddaeth y brenhin o Damascus, y
brenhin a ganfu yr allor: a'r brenhin a nes-
âodd at yr allor, ac a offrymmodd arni hi.
13 Ac efe a losgodd ei boeth-offrwm, a'i
fwyd-offrwm, ac a dywalltodd ei ddiod-off-
rwm, ac a daenellodd waed ei offrymmau
hêdd ar yr allor.
14 A'r allor bres, yr hon *oedd* ger bron yr AR-
GLWYDD, a dynnodd efe ymaith o dalcen y tŷ,
oddi rhwng yr allor a thŷ yr ARGLWYDD,
ac a'i rhoddes hi o du gogledd yr allor.
15 A'r brenhin Ahaz a orchymynodd i Uriah
yr offeiriad, gan ddywedyd, Llosg ar yr allor
fawr y poeth-offrwm boreuol, a'r bwyd-off-
rwm prydnhawnol, poeth-offrwm y brenhin
hefyd, a'i fwyd-offrwm ef, a phoeth-offrwm
holl bobl y wlad, a'u bwyd-offrwm hwynt,
a'u diodydd-offrwm hwynt; a holl waed y
poeth-offrwm, a holl waed yr aberth, a daen-
elli di arni hi: a bydded yr allor bres i mi i
ymofyn.
16 Ac Uriah yr offeiriad a wnaeth yn ol yr
hyn oll a orchymynasai y brenhin Ahaz.
17 ¶ A'r brenhin Ahaz a dorrodd ddaliadau
yr ystolion, ac a dynnodd ymaith y noe oddi
arnynt hwy, ac a ddisgynodd y môr oddi ar
yr ychain pres *oedd* tano, ac a'i rhoddodd ar
balmant cerrig.
18 A gorchudd y Sabboth yr hwn a adeilad-
asent hwy yn tŷ, a dyfodfa y brenhin oddi
allan, a drodd efe *oddi wrth* dŷ yr AR-
GLWYDD, o achos brenhin Assyria.
19 ¶ A'r rhan arall o hanes Ahaz yr hyn a
wnaeth efe, onid *ydynt* hwy yn ysgrifenedig
yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah?
20 Ac Ahaz a hunodd gyd â'i dadau, ac a
gladdwyd gyd â'i dadau yn ninas Dafydd, a
Hezeciah ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PENNOD XVII.

1 *Drygionus lywodraeth Hosea.* 3 *Wedi ei
ddarostwng gan Salmaneser, y mae yn ym-
gydfwriadu â So brenhin yr Aipht yn ei erbyn
ef.* 5 *Caeth-gludo Samaria am eu pechodau.*
24 *Y cenhedloedd dieithr, a blannesid yn
Samaria, wedi i lewod eu blino, yn gwneuth-
ur cymmysg o amryw grefydd.*

YN y ddeuddegfed flwyddyn i Ahaz brenhin Judah, y teyrnasodd Hosea mab Elah yn Samaria ar Israel, naw mlynedd *y teyrnasodd efe.*

2 Ac efe a wnaeth *yr hyn oedd* ddrwg yng ngolwg yr ARGLWYDD, etto nid fel brenhinoedd Israel y rhai a fuasai o'i flaen ef.

3 ¶ A Salmaneser brenhin Assyria a ddaeth i fynu yn ei erbyn ef, a Hosea a aeth yn was iddo ef, ac a ddug iddo anrhegion.

4 A brenhin Assyria a gafodd fradwriaeth yn Hosea: canys efe a ddanfonasai genhadau at So brenhin yr Aipht, ac ni ddanfonasai anrheg i frenhin Assyria, fel *y byddai efe arferol* bob blwyddyn: am hynny brenhin Assyria a gauodd arno ef, ac a'i rhwymodd ef mewn carchardy.

5 ¶ Yna brenhin Assyria a aeth i fynu trwy yr holl wlad, ac a aeth i fynu i Samaria, ac a warchaeodd arni hi dair blynedd.

6 ¶ Yn y nawfed flwyddyn i Hosea, yr ynnillodd brenhin Assyria Samaria, ac y caethgludodd efe Israel i Assyria, ac a'u cyfleodd hwynt yn Halah ac yn Habor, *wrth* afon Gozan, ac *yn* ninasoedd y Mediaid.

7 Felly y bu, am i feibion Israel bechu yn erbyn yr ARGLWYDD eu DUW, yr hwn a'u dygasai hwynt i fynu o wlad yr Aipht, oddi tan law Pharaoh brenhin yr Aipht, ac am iddynt ofni duwiau dieithr,

8 A rhodio yn neddfau y cenhedloedd, y rhai a fwriasai yr ARGLWYDD allan o flaen meibion Israel, ac *yn y deddfau* a wnaethai brenhinoedd Israel.

9 A meibion Israel a wnaethant yn ddirgel bethau nid *oedd* uniawn yn erbyn yr ARGLWYDD eu DUW, ac a adeiladasant iddynt uchelfeydd yn eu holl ddinasoedd, o dŵr y gwylwyr hyd y ddinas gaerog.

10 Gosodasant hefyd iddynt ddelwau a llwyni ar bob bryn uchel, a than bob pren irlas:

11 Ac a arogl-darthasant yno yn yr holl uchelfeydd, fel y cenhedloedd y rhai a gaethgludasai yr ARGLWYDD o'u blaen hwynt; a gwnaethant bethau drygionus i ddigio yr ARGLWYDD.

12 A hwy a wasanaethasant eilunod, *am* y rhai y dywedasai yr ARGLWYDD wrthynt, Na wnewch y peth hyn.

13 Er i'r ARGLWYDD dystiolaethu yn erbyn Israel, ac yn erbyn Judah, trwy law yr holl brophwydi, *a* phob gweledydd, gan ddywedyd, Dychwelwch o'ch ffyrdd drygionus, a chedwch fy ngorchymynion, *a'm* deddfau, yn ol yr holl gyfraith a orchymynais i'ch tadau, a'r hon a anfonais attoch trwy law fy ngweision y prophwydi.

14 Etto ni wrandawsant, eithr caledasant eu gwarrau fel gwarrau eu tadau, y rhai ni chredasant yn yr ARGLWYDD eu DUW.

15 A hwy a ddirmygasant ei ddeddfau ef, a'i gyfammod yr hwn a wnaethai efe â'u tadau hwynt, a'i dystiolaethau ef y rhai a dystiolaethodd efe i'w herbyn; a rhodiasant ar ol oferedd, ac a aethant yn ofer: *aethant* hefyd ar ol y cenhedloedd y rhai *oedd* o'u hamgylch, *am* y rhai y gorchymynasai yr ARGLWYDD iddynt, na wnelent fel hwynt.

16 A hwy a adawsant holl orchymynion yr ARGLWYDD eu DUW, ac a wnaethant iddynt ddelwau tawdd, *nid amgen* dau lo: gwnaethant hefyd lwyn, ac ymgrymmasant i holl lu y nefoedd, a gwasanaethasant Baal.

17 A hwy a dynnasant eu meibion a'u merched trwy y tân, ac a arferasant ddewiniaeth, a swynion, ac a ymwerthasant i wneuthur yr hyn oedd drwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, i'w ddigio ef.

18 Am hynny yr ARGLWYDD a ddigiodd yn ddirfawr wrth Israel, ac a'u bwriodd hwynt allan o'i olwg: ni adawyd ond llwyth Judah yn unig.

19 Ni chadwodd Judah chwaith orchymynion yr ARGLWYDD eu DUW, eithr rhodiasant yn neddfau Israel y rhai a wnelsent hwy.

20 A'r ARGLWYDD a ddiystyrodd holl had Israel, ac a'u cystuddiodd hwynt, ac a'u rhoddodd hwynt yn llaw anrheithwyr, nes iddo eu bwrw allan o'i olwg.

21 Canys efe a rwygodd Israel oddi wrth dŷ Dafydd; a hwy a wnaethant Jeroboam mab Nebat yn frenhin: a Jeroboam a yrrodd Israel oddi ar ol yr ARGLWYDD, ac a wnaeth iddynt bechu pechod mawr.

22 Canys meibion Israel a rodiasant yn holl bechodau Jeroboam, y rhai a wnaeth efe, heb gilio oddi wrthynt:

23 Nes i'r ARGLWYDD fwrw Israel allan o'i olwg, fel y llefarasai trwy law ei holl weision y prophwydi: ac Israel a gaeth-gludwyd allan o'i wlad ei hun i Assyria, hyd y dydd hwn.

24 ¶ A brenhin Assyria a ddug *bobl* o Babilon, ac o Cuthah, ac o Afa, o Hamath hefyd, ac o Sepharfaim, ac a'u cyfleodd *hwynt* yn ninasoedd Samaria, yn lle meibion Israel. A hwy a feddiannasant Samaria, ac a drigasant yn ei dinasoedd hi.

25 Ac yn nechre eu trigias hwy yno, nid ofnasant hwy yr ARGLWYDD; am hynny yr ARGLWYDD a anfonodd lewod yn eu plith hwynt, y rhai a laddasant *rai* o honynt.

26 Am hynny y mynegasant i frenhin Assyria, gan ddywedyd, Y cenhedloedd y rhai a fudaist ti, ac a gyfleaist yn ninasoedd Samaria, nid adwaenant ddefod Duw y wlad: am hynny efe a anfonodd lewod yn eu mysg hwynt, ac wele, lladdasant hwynt, am na wyddent ddefod Duw y wlad.

27 Yna brenhin Assyria a orchymynodd, gan ddywedyd, Dygwch yno un o'r offeiriaid a ddygasoch oddi yno, i fyned ac i drigo yno, ac i ddysgu iddynt ddefod Duw y wlad.

28 Felly un o'r offeiriaid a ddygasent hwy o Samaria a ddaeth ac a drigodd yn Bethel, ac a ddysgodd iddynt pa fodd yr ofnent yr ARGLWYDD.

29 Etto pob cenedl oedd yn gwneuthur eu duwiau eu hun, ac yn *eu* gosod yn nhai yr uchelfeydd a wnaethai y Samariaid, pob cenedl yn eu dinasoedd yr oeddynt yn preswylio ynddynt.

30 A gwŷr Babilon a wnaethant Succoth-Benoth, a gwŷr Chuth a wnaethant Nergal, a gwŷr Hamath a wnaethant Asima,

31 A'r Afiaid a wnaethant Nibhaz a Thartac, a'r Sepharfiaid a losgasant eu meibion yn tân i Adrammelech ac i Anammelech duwiau Sepharfaim.

32 Felly hwy a ofnasant yr ARGLWYDD, ac a wnaethant iddynt rai o'u gwehilion yn offeiriaid yr uchelfeydd, y rhai a wnaethant *aberthau* iddynt yn nhai yr uchelfeydd.

33 Yr ARGLWYDD yr oeddynt hwy yn ei ofni, a gwasanaethu yr oeddynt eu duwiau, yn ol defod y cenhedloedd y rhai a ddygasent oddi yno.

34 Hyd y dydd hwn y maent hwy yn gwneuthur yn ol eu hen arferion: nid ydynt yn ofni yr ARGLWYDD, ac nid ydynt yn gwneuthur yn ol eu deddfau hwynt, nac yn ol eu harfer, nac yn ol y gyfraith na'r gorchymyn a orchymynodd yr ARGLWYDD i feibion Jacob, yr hwn y gosododd efe ei enw, Israel.

35 A'r ARGLWYDD a wnaethai gyfammod â hwynt, ac a orchymynasai iddynt, gan ddy-

M

wedyd, Nac ofnwch dduwiau dïeithr. ac nac
ymgrymmwch iddynt, ac na wasanaethwch
hwynt, ac nac aberthwch iddynt:
36 Ond yr ARGLWYDD yr hwn a'ch dug chwi
i fynu o wlad yr Aipht â nerth mawr, ac â
braich estynedig, ef a ofnwch chwi, ac iddo ef
yr ymgrymmwch, ac iddo yr aberthwch.
37 Y deddfau hefyd, a'r barnedigaethau, a'r
gyfraith, a'r gorchymyn, a ysgrifenodd efe i
chwi, a gedwch chwi i'w gwneuthur byth; ac
nac ofnwch dduwiau dïeithr.
38 Ac nac anghofiwch y cyfammod a ammod-
ais â chwi, ac nac ofnwch dduwiau dïeithr:
39 Eithr ofnwch yr ARGLWYDD eich DUW;
ac efe a'ch gwared chwi o law eich holl
elynion.
40 Ond ni wrandawsant hwy, eithr yn ol eu
hen arfer y gwnaethant hwy.
41 Felly y cenhedloedd hyn oedd yn ofni yr
ARGLWYDD, ac yn gwasanaethu eu delwau
cerfiedig; eu plant a'u hwyrion: fel y gwnaeth
eu tadau, y maent hwy yn gwneuthur hyd
y dydd hwn.

PENNOD XVIII.

1 *Y brenhin duwiol Hezecïah* 4 *yn dilëu delw-addoliaeth, ac yn llwyddo.* 9 *Caeth-gludo Samaria am eu pechodau.* 13 *Senacherib yn dyfod yn erbyn Judah; a theyrnged yn ei ddyhuddo ef.* 17 *Senacherib yn danfon Rabsaceh yr ail waith; ac yntau yn difenwi Hezecïah, a thrwy gabl-eiriau yn annog y bobl i droi at frenhin Assyria.*

AC yn y drydedd flwyddyn i Hosea mab
Elah brenhin Israel, y teyrnasodd Heze-
cïah mab Ahaz brenhin Judah.
2 Mab pùm mlwydd ar hugain oedd efe pan
aeth yn frenhin, a naw mlynedd ar hugain y
teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam
ef *oedd* Abi, merch Zacharïah.
3 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* uniawn
y'ngolwg yr ARGLWYDD, yn ol yr hyn oll a
wnaethai Dafydd ei dad ef.
4 ¶ Efe a dynnodd ymaith yr uchelfëydd, ac
a ddrylliodd y delwau, ac a dorrodd y llwyni,
ac a faluriodd y sarph bres a wnelsai Moses;
canys hyd y dyddiau hynny yr oedd meibion
Israel yn arogl-darthu iddi hi: ac efe a'i gal-
wodd hi Nehustan.
5 Yn ARGLWYDD DDUW Israel yr ymddir-
iedodd efe, ac ar ei ol ef ni bu ei fath ef ym
mhlith holl frenhinoedd Judah, nac *ym mysg*
y rhai a fuasai o'i flaen ef.
6 Canys efe a lynodd wrth yr ARGLWYDD,
ni throdd efe oddi ar ei ol ef, eithr efe a gad-
wodd ei orchymynion ef, y rhai a orchymyn-
asai yr ARGLWYDD wrth Moses.
7 A'r ARGLWYDD fu gyd âg ef; i ba le
bynnag yr aeth, efe a lwyddodd: ac efe a
wrthryfelodd yn erbyn brenhin Assyria, ac
nis gwasanaethodd ef.
8 Efe a darawodd y Philistiaid hyd Gazah
a'i therfynau, o dŵr y gwylwyr hyd y ddinas
gaerog.
9 ¶ Ac yn y bedwaredd flwyddyn i'r bren-
hin Hezecïah (honno *oedd* y seithfed flwydd-
yn i Hosea mab Elah brenhin Israel) y daeth
Salmaneser brenhin Assyria i fynu yn erbyn
Samaria, ac a warchaeodd arni hi.
10 Ac ym mhen y tair blynedd yr ynnill-
wyd hi; yn y chweched flwyddyn i Heze-
cïah (honno *oedd* y nawfed flwyddyn i Hosea
brenhin Israel) yr ynnillwyd Samaria.
11 A brenhin Assyria a gaeth-gludodd Israel
i Assyria, ac a'u cyfleodd hwynt yn Halah ac
yn Habor, *wrth* afon Gozan, ac yn ninasoedd
y Mediaid:
12 Am na wrandawsent ar lais yr AR-
GLWYDD eu DUW, eithr troseddu ei gyfam-
mod ef, *a'r* hyn oll a orchymynasai Moses
gwas yr ARGLWYDD, ac na wrandawent
arnynt, ac nas gwnaent *hwynt*.
13 ¶ Ac yn y bedwaredd flwyddyn ar ddeg
i'r brenhin Hezecïah, y daeth Senacherib
brenhin Assyria i fynu yn erbyn holl ddinas-
oedd caerog Judah, ac a'u hynnillodd hwynt.
14 A Hezecïah brenhin Judah a anfonodd
at frenhin Assyria i Lachis, gan ddywedyd,
Pechais, dychwel oddi wrthyf: dygaf yr hyn
a roddych arnaf. A brenhin Assyria a osod-
odd ar Hezecïah brenhin Judah, dri chant
o dalentau arian, a deg ar hugain o dalentau
aur.
15 A Hezecïah a roddodd *iddo* yr holl arian
a gafwyd yn nhŷ yr ARGLWYDD, ac yn nhrys-
orau tŷ y brenhin.
16 Yn yr amser hwnnw y torrodd Hezecïah
yr aur oddi ar ddrysau teml yr ARGLWYDD,
ac *oddi* ar y colofnau a orchuddiasai Hezecïah
brenhin Judah, ac a'u rhoddes hwynt i fren-
hin Assyria.
17 ¶ A brenhin Assyria a anfonodd Tartan,
a Rabsaris, a Rabsaceh, o Lachis, at frenhin
Hezecïah, â llu dirfawr yn erbyn Jerusalem.
A hwy a aethant i fynu, ac a ddaethant i Je-
rusalem. Ac wedi eu dyfod i fynu, hwy a
ddaethant ac a safasant wrth bistyll y llynn
uchaf, yr hwn *sydd* ym mhrif-ffordd maes y
pannwr.
18 Ac wedi iddynt alw ar y brenhin, daeth
allan attynt hwy Elïacim mab Hilcïah, yr
hwn *oedd* ben-teulu, a Sebnah yr ysgrifenydd,
a Joah mab Asaph, y cofiadur.
19 A Rabsaceh a ddywedodd wrthynt hwy,
Dywedwch yn awr wrth Hezecïah, Fel hyn y
dywedodd y brenhin mawr, brenhin Assyria,
Pa hyder *yw* hwn yr wyt yn ymddiried
ynddo?
20 Dywedyd yr ydwyt (ond *nid ydynt ond*
geiriau ofer) *Y mae gennyf* gynghor a nerth i
ryfel. Ar bwy y mae dy hyder, pan wrth-
ryfelaist i'm herbyn i?
21 Wele yn awr, y mae dy hyder ar y ffon
gorsen ddrylliedig hon, ar yr Aipht, yr hon
pwy bynnag a bwyso arni, hi a â i gledr ei
law ef, ac a dylla trwyddi hi: felly *y mae*
Pharaoh brenhin yr Aipht i bawb a hyderant
arno ef.
22 Ac os dywedwch wrthyf, Yn yr AR-
GLWYDD ein DUW yr ydym ni yn ymddiried;
onid efe *yw* yr hwn y tynnodd Hezecïah
ymaith ei uchelfëydd, a'i allorau, ac y dy-
wedodd wrth Judah, ac wrth Jerusalem, O
flaen yr allor hon yr ymgrymmwch chwi yn
Jerusalem?
23 Yn awr gan hynny dod wystlon, attolwg,
i'm harglwydd brenhin Assyria, a rhoddaf i
ti ddwy fil o feirch, os gelli di roddi rhai a
farchogo arnynt hwy.
24 A pha fodd y troi di ymaith wyneb un
capten o'r gweision lleiaf i'm harglwydd, ac
yr ymddiriedi yn yr Aipht am gerbydau a
gwŷr meirch?
25 Ai heb yr ARGLWYDD y deuthum i fynu
yn erbyn y lle hwn, i'w ddinystrio ef? Yr
ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf, Dos i fynu
yn erbyn y wlad hon, a dinystria hi.
26 Yna y dywedodd Elïacim mab Hilcïah, a
Sebnah, a Joah, wrth Rabsaceh, Llefara,
attolwg, wrth dy weision yn Syriaeg (canys
yr ydym ni yn *ei* deall *hi*) ac nac ymddiddan
â ni yn iaith yr Iuddewon, lle y clywo y bobl
sydd ar y mur.
27 Ond Rabsaceh a ddywedodd wrthynt, Ai
at dy feistr di, ac attat tithau, yr anfonodd fy
meistr fi, i lefaru y geiriau hyn? onid at y
dynion sydd yn eistedd ar y mur; fel y bwyt-

taont eu tom eu hun, ac yr yfont eu trwngc
eu hun gyd â chwi, *yr anfonodd fi?*
28 Felly Rabsaceh a safodd, ac a waeddodd
â llef uchel yn iaith yr Iuddewon, llefarodd
hefyd, a dywedodd, Gwrandewch air y bren-
hin mawr, brenhin Assyria.
29 Fel hyn y dywedodd y brenhin, Na
thwylled Hezecïah chwi; canys ni ddichon
efe eich gwaredu chwi o'm llaw i.
30 Ac na phared Hezecïah i chwi ymddiried
yn yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Yr AR-
GLWYDD gan waredu a'n gwared ni, ac ni
roddir y ddinas hon yn llaw brenhin Assyria.
31 Na wrandewch ar Hezecïah: canys fel
hyn y dywed brenhin Assyria, Gwnewch
fwynder â mi, a deuwch allan attaf fi, ac yna
bwyttêwch bob un o'i winwydden ei hun, a
phob un o'i ffigysbren, ac yfed pawb ddwfr ei
ffynnon ei hun:
32 Nes i mi ddyfod a'ch dwyn chwi i wlad
megis eich gwlad eich hun, gwlad ŷd a gwin,
gwlad bara a gwinllannoedd, gwlad olew
olewydd a mêl, fel y byddoch fyw, ac na
byddoch feirw: ac na wrandewch ar Heze-
cïah, pan hudo efe chwi, gan ddywedyd, Yr
ARGLWYDD a'n gwared ni.
33 A lwyr-waredodd yr un o dduwiau y
cenhedloedd ei wlad o law brenhin Assyria?
34 Mae duwiau Hamath, ac Arpad? mae
duwiau Sepharfaim, Hena, ac Ifah? a achub-
asant hwy Samaria o'm llaw i?
35 Pwy *sydd* ym mhlith holl dduwiau y gwled-
ydd a waredasant eu gwlad o'm llaw i, fel y
gwaredai yr ARGLWYDD Jerusalem o'm llaw i?
36 Eithr y bobl a dawsant, ac nid attebasant
air iddo: canys gorchymyn y brenhin *oedd*
hyn, gan ddywedyd, Nac attebwch ef.
37 Yna y daeth Elïacim mab Hilcïah, yr
hwn *oedd* ben-teulu, a Sebnah yr ysgrifenydd,
a Joah mab Asaph y cofiadur, at Hezecïah,
a'*u* dillad yn rhwygedig, ac a fynegasant iddo
eiriau Rabsaceh.

PENNOD XIX.

1 *Hezecïah yn galaru, ac yn anfon at Esaiah i weddïo drosto.* 6 *Esaiah yn ei gysuro ef.* 8 *Senacherib yn myned i ymladd â Thirhacah, ac yn danfon at Hezecïah lythyr yn llawn cabl-eiriau.* 14 *Gweddi Hezecïah.* 20 *Esaiah yn prophwydo am falchder a dinystr Senacherib, a daioni Sïon.* 35 *Angel yn lladd yr Assyriaid.* 36 *Ei feibion ei hun yn lladd Senacherib yn Ninefeh.*

A PHAN glybu y brenhin Hezecïah
hynny, efe a rwygodd ei ddillad, ac a
ymwisgodd â sachlïan, ac a aeth i mewn i dŷ
yr ARGLWYDD.
2 Ac efe a anfonodd Elïacim, yr hwn *oedd*
ben-teulu, a Sebnah yr ysgrifenydd, a henur-
iaid yr offeiriaid, wedi ymwisgo mewn sach-
lïan, at Esaiah y prophwyd mab Amos.
3 A hwy a ddywedasant wrtho ef, Fel hyn y
dywed Hezecïah, Diwrnod cyfyngdra, a cher-
ydd, a chabledd, *yw* y dydd hwn: canys y
plant a ddaethant hyd yr enedigaeth, ond nid
oes grym i esgor.
4 Fe allai y gwrendy yr ARGLWYDD dy
DDUW holl eiriau Rabsaceh, yr hwn a anfon-
odd brenhin Assyria ei feistr ef i gablu y
DUW byw, ac y cerydda efe y geiriau a glybu
yr ARGLWYDD dy DDUW: am hynny dyrcha
dy weddi dros y gweddill *sydd* i'w gael.
5 Felly gweision y brenhin Hezecïah a
ddaethant at Esaiah.
6 ¶ Ac Esaiah a ddywedodd wrthynt, Fel
hyn y dywedwch wrth eich meistr, Fel hyn y
dywed yr ARGLWYDD, Nac ofna y geiriau a
glywaist, *trwy* y rhai y cablodd gweision
brenhin Assyria fi.
7 Wele fi yn rhoddi arno ef wynt, ac efe a
glyw swn, ac a ddychwel i'w wlad: gwnaf
hefyd iddo syrthio gan y cleddyf yn ei wlad
ei hun.
8 ¶ Yna y dychwelodd Rabsaceh, ac a
gafodd frenhin Assyria yn ymladd yn erbyn
Libnah: canys efe a glywsai fyned o hono ef
ymaith o Lachis.
9 A phan glybu efe am Tirhacah brenhin
Ethiopia, gan ddywedyd, Wele efe a ddaeth
allan i ryfela â thi; efe a anfonodd genhadau
drachefn at Hezecïah, gan ddywedyd,
10 Fel hyn y lleferwch wrth Hezecïah bren-
hin Judah, gan ddywedyd, Na thwylled dy
DDUW di, yr hwn yr wyt yn ymddiried
ynddo, gan ddywedyd, Ni roddir Jerusalem
yn llaw brenhin Assyria.
11 Wele, ti a glywaist yr hyn a wnaeth
brenhinoedd Assyria i'r holl wledydd, gan eu
difrodi hwynt: ac a waredir di?
12 A waredodd duwiau y cenhedloedd
hwynt, y rhai a ddarfu i'm tadau i eu din-
ystrio; *sef* Gozan, a Haran, a Reseph, a
meibion Eden y rhai *oedd* o fewn Thelasar?
13 Mae brenhin Hamath, a brenhin Arpad,
a brenhin dinas Sepharfaim, Hena, ac Ifah?
14 ¶ A Hezecïah a gymmerodd y llythyrau
o law y cenhadau, ac a'u darllenodd hwy: a
Hezecïah a aeth i fynu i dŷ yr ARGLWYDD, ac
a'u lledodd hwynt ger bron yr ARGLWYDD.
15 A Hezecïah a weddïodd ger bron yr AR-
GLWYDD, ac a ddywedodd, O ARGLWYDD
DDUW Israel, yr hwn wyt yn trigo *rhwng* y
cerubiaid, tydi sydd DDUW, tydi yn unig, i
holl deyrnasoedd y ddaear; ti a wnaethost y
nefoedd a'r ddaear.
16 Gogwydda, ARGLWYDD, dy glust, a
gwrando: agor dy lygaid, ARGLWYDD, ac
edrych; a gwrando eiriau Senacherib, yr hwn
a anfonodd i ddifenwi y DUW byw.
17 Gwir *yw,* O ARGLWYDD, i frenhinoedd
Assyria ddifa yr holl genhedloedd a'u tir,
18 A rhoddi eu duwiau hwynt yn tân:
canys nid *oeddynt* hwy dduwiau, eithr gwaith
dwylaw dyn, *o* goed a maen: am hynny y
dinystriasant hwynt.
19 Yn awr gan hynny, O ARGLWYDD ein
DUW ni, achub ni, attolwg, o'i law ef, fel y
gwypo holl deyrnasoedd y ddaear mai tydi
yw yr ARGLWYDD DDUW, tydi yn unig.
20 ¶ Yna Esaiah mab Amos a anfonodd at
Hezecïah, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed
ARGLWYDD DDUW Israel, Gwrandewais ar
yr hyn a weddïaist arnaf fi yn erbyn Sen-
acherib brenhin Assyria.
21 Dyma y gair a lefarodd yr ARGLWYDD
yn ei erbyn ef, Y forwyn merch Sïon a'th
ddirmygodd di, *ac* a'th watwarodd; merch
Jerusalem a ysgydwodd ben ar dy ol di.
22 Pwy a ddifenwaist ti, ac a geblaist? ac
yn erbyn pwy y dyrchefaist ti *dy* lef, ac y
codaist yn uchel dy lygaid? yn erbyn Sanct
Israel.
23 Trwy law dy genhadau y ceblaist ti yr
ARGLWYDD, ac y dywedaist, A llïaws fy
ngherbydau y dringais i uchelder y mynydd-
oedd, i ystlysau Libanus: a mi a dorraf
uchelder ei gedrwydd ef, *a'*i ddewis ffynnid-
wydd ef, âf hefyd i'w letty eithaf, *ac i* goed-
wig ei ddol-dir ef.
24 Myfi a gloddiais, ac a yfais ddyfroedd
dïeithr, ac â gwadnau fy nhraed y dyhys-
byddais holl afonydd y gwarchäedig.
25 Oni chlywaist ti ddarparu o honof fi hyn
er ys talm, ac i mi lunio hynny er y dyddiau
gynt? yn awr y dygais hynny i ben, fel y
byddit i ddinystrio dinasoedd caerog *yn* garn
eddau dinystriol.

26 Am hynny eu trigolion yn gwttoglaw a
ddychrynwyd, ac a gywilyddiwyd: oeddynt
megis gwellt y maes, fel gwŷrdd-lysiau, *neu*
las-welltyn ar bennau *tai*, neu ŷd wedi deifio
cyn addfedu.
27 Dy eisteddiad hefyd, a'th fynediad allan,
a'th ddyfodiad i mewn, a adnabum i, a'th
gynddeiriogrwydd i'm herbyn.
28 Am i ti ymgynddeiriogi i'm herbyn, ac
i'th ddadwrdd ddyfod i fynu i'm clustiau i;
am hynny y gosodaf fy mâch yn dy ffroen,
a'm ffrwyn yn dy weflau, ac a'th ddychwelaf
di ar hyd yr un ffordd ag y daethost.
29 A hyn *fydd* yn argoel i ti, O *Hezecïah:*
Y flwyddyn hon y bwyttâi a dyfo o hono ei
hun, ac yn yr ail flwyddyn yr attwf; ac yn y
drydedd flwyddyn hauwch, a medwch, plen-
nwch winllannoedd hefyd, a bwyttêwch eu
ffrwyth hwynt.
30 A'r gweddill o dŷ Judah yr *hwn* a adewir,
a wreiddia eilwaith i waered, ac a ddwg
ffrwyth i fynu.
31 Canys gweddill a â allan o Jerusalem, a'r
rhai dïangol o fynydd Sïon: zêl ARGLWYDD
y lluoedd a wna hyn.
32 Am hynny fel hyn y dywedodd yr AR-
GLWYDD am frenhin Assyria, Ni ddaw efe i'r
ddinas hon, ac ni ergydia saeth yno; hefyd
ni ddaw efe o'i blaen hi â tharian, ac ni fwrw
glawdd i'w herbyn hi.
33 Ar hyd yr un ffordd ag y daeth, y dy-
chwel efe, ac ni ddaw i mewn i'r ddinas hon,
medd yr ARGLWYDD.
34 Canys mi a ddiffynnaf y ddinas hon, i'w
chadw hi er fy mwyn fy hun, ac er mwyn
Dafydd fy ngwas.
35 ¶ A'r noson honno yr aeth angel yr AR-
GLWYDD, ac a darawodd y'ngwersyll yr Assyr-
iaid bump a phedwar ugain a chant o fil-
oedd: a phan gyfodasant yn fore drannoeth,
wele hwynt oll yn gelaneddau meirwon.
36 Felly Senacherib brenhin Assyria a
ymadawodd, ac a aeth ymaith, ac a ddy-
chwelodd, ac a drigodd yn Ninifeh.
37 A bu, fel yr oedd efe yn addoli yn nhŷ
Nisroch ei dduw, i Adrammelech a Sareser ei
feibion ei ladd ef â'r cleddyf; a hwy a ddïang-
asant i wlad Armenia: ac Esarhàdon ei fab a
deyrnasodd yn ei le ef.

PENNOD XX.

1 *Hezecïah, wedi cael rhybudd o'i farwolaeth,
trwy weddi yn cael estyn ei oes.* 8 *Yr haul
yn myned yn ei ol ddeg o raddau, yn argoel
o'r addewid honno.* 12 *Berodach-Baladan yn
danfon i ymweled â Hezecïah, o herwydd y
rhyfeddod hwnnw; ac felly yn cael gwyb-
odaeth am ei drysorau ef.* 14 *Esaiah yn
cael gwybod hynny, ac yn rhag-fynegi y
caethglud i Babilon.* 21 *Manasseh yn fren-
hin ar ol Hezecïah.*

YN y dyddiau hynny y clefychodd Heze-
cïah hyd farw: ac Esaiah y prophwyd
mab Amos a ddaeth atto, ac a ddywedodd
wrtho, Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD,
Trefna dy dŷ; canys marw fyddi, ac ni byddi
byw.
2 Yna efe a drodd ei wyneb at y pared, ac a
weddïodd at yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,
3 Attolwg, ARGLWYDD, cofia yr awr hon i
mi rodio ger dy fron di mewn gwirionedd, ac
â chalon berffaith, a gwneuthur o honof *yr
hyn oedd* dda yn dy olwg di. A Hezecïah a
wylodd âg wylofain mawr.
4 A chyn myned o Esaiah allan i'r cyntedd
canol, daeth gair yr ARGLWYDD atto, gan
ddywedyd,
5 Dychwel, a dywed wrth Hezecïah blaenor
fy mhobl i, Fel hyn y dywed ARGLWYDD
DDUW Dafydd dy dad, Clywais dy weddi di,
gwelais dy ddagrau: wele fi yn dy iachâu di;
y trydydd dydd yr âi di i fynu i dŷ yr AR-
GLWYDD.
6 A mi a chwanegaf at dy ddyddiau di
bymtheng mlynedd, ac a'th waredaf di a'r
ddinas hon o law brenhin Assyria: diffynnaf
hefyd y ddinas hon er fy mwyn fy hun, ac er
mwyn Dafydd fy ngwas.
7 A dywedodd Esaiah, Cymmerwch swp o
ffigys. A hwy a gymmerasant, ac a'i gosod-
asant ar y cornwyd, ac efe a aeth yn iach.
8 ¶ A Hezecïah a ddywedodd wrth Esaiah,
Pa arwydd *fydd* yr iachâ yr ARGLWYDD fi,
ac yr âf fi i fynu i dŷ yr ARGLWYDD y tryd-
ydd dydd?
9 Ac Esaiah a ddywedodd, Hyn *fydd* i ti yn
argoel oddi wrth yr ARGLWYDD, y gwna yr
ARGLWYDD y gair a lefarodd efe: A â y
cysgod ddeg o raddau ym mlaen, neu a ddy-
chwel efe ddeg o raddau yn ol?
10 A Hezecïah a ddywedodd, Hawdd yw i'r
cysgod ogwyddo ddeg o raddau: nid *felly*, ond
dychweled y cysgod yn ei ol ddeg o raddau.
11 Ac Esaiah y prophwyd a lefodd ar yr AR-
GLWYDD: ac efe a drodd y cysgod ar hyd y
graddau, ar hyd y rhai y disgynasai efe yn
neial Ahaz, ddeg o raddau yn ei ol.
12 ¶ Yn yr amser hwnnw yr anfonodd
Berodach-Baladan, mab Baladan brenhin
Babilon, lythyrau ac anrheg at Hezecïah:
canys efe a glywsai fod Hezecïah yn glaf.
13 A Hezecïah a wrandawodd arnynt, ac a
ddangosodd iddynt holl dŷ ei drysor, yr
arian, a'r aur, a'r pêr-aroglau, a'r olew goreu,
a *holl* dŷ ei arfau, a'r hyn oll a gafwyd yn ei
drysorau ef: nid oedd dim yn ei dŷ ef, nac yn
ei holl gyfoeth ef, a'r nas dangosodd Hezecïah
iddynt.
14 ¶ Yna Esaiah y prophwyd a ddaeth at y
brenhin Hezecïah, ac a ddywedodd wrtho,
Beth a ddywedodd y gwŷr hyn? ac o ba le y
daethant attat ti? A dywedodd Hezecïah, O
wlad bell y daethant hwy, *sef* o Babilon.
15 Yntau a ddywedodd, Beth a welsant hwy
yn dy dŷ di? A dywedodd Hezecïah, Yr
hyn oll *oedd* yn fy nhŷ i a welsant hwy: nid
oes dim yn fy nhrysorau i nas dangosais
iddynt hwy.
16 Ac Esaiah a ddywedodd wrth Hezecïah,
Gwrando air yr ARGLWYDD.
17 Wele y dyddiau yn dyfod, pan ddyger i
Babilon yr hyn oll *sydd* yn dy dŷ di, a'r hyn
a gynhilodd dy dadau hyd y dydd hwn: ni
adewir dim, medd yr ARGLWYDD.
18 Cymmerant hefyd o'th feibion di, y rhai
a ddaw allan o honot, y rhai a genhedli di, a
hwy a fyddant yn ystafellyddion yn llys
brenhin Babilon.
19 Yna Hezecïah a ddywedodd wrth Esaiah,
Da yw gair yr ARGLWYDD, yr hwn a lefer-
aist. Dywedodd hefyd, Onid da os bydd
heddwch a gwirionedd yn fy nyddiau i?
20 ¶ A'r rhan arall o hanes Hezecïah, a'i
holl rym ef, ac fel y gwnaeth efe y llynn, a'r
pistyll, ac y dug efe y dyfroedd i'r ddinas,
onid *ydynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr
chronicl brenhinoedd Judah?
21 A Hezecïah a hunodd gyd â'i dadau: a
Manasseh ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PENNOD XXI.

1 *Teyrnasiad Manasseh;* 3 *a'i ddelw-addol-
iaeth.* 10 *Ei annuwioldeb ef yn achos o
brophwydoliaethau yn erbyn Judah.* 17
Amon ar ei ol ef; 19 *a'i annuwioldeb yntau.*
23 *Ei weision yn ei ladd ef, a'r bobl yn eu
lladd hwythau; a Josïah yn myned yn
frenhin.*

MAB deuddeng mlwydd *oedd* Manasseh
pan ddechreuodd efe deyrnasu, a phym-
theng mlynedd a deugain y teyrnasodd efe yn
Jerusalem: ac enw ei fam ef *oedd* Hephsibah.
2 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* ddrwg yng
ngolwg yr ARGLWYDD, yn ol ffieidd-dra y
cenhedloedd a fwriodd yr ARGLWYDD allan
o flaen meibion Israel.
3 Canys efe a adeiladodd drachefn yr uchel-
fëydd a ddinystriasai Hezecïah ei dad ef; ac
a gyfododd allorau i Baal, ac a wnaeth lwyn,
fel y gwnelsai Ahab brenhin Israel, ac â
addolodd holl lu y nefoedd, ac a'u gwasan-
aethodd hwynt.
4 Adeiladodd hefyd allorau yn nhŷ yr AR-
GLWYDD, *am* yr hwn y dywedasai yr AR-
GLWYDD, Yn Jerusalem y gosodaf fy enw.
5 Ac efe a adeiladodd allorau i holl lu y
nefoedd yn nau gyntedd tŷ yr ARGLWYDD.
6 Ac efe a dynnodd ei fab trwy dân, ac a ar-
ferodd hudoliaeth, a brudiau, ac a fawrhâodd
swynyddion, a dewiniaid: efe a wnaeth lawer
o ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, i'*w* ddigio *ef*.
7 Ac efe a osododd ddelw gerfiedig y llwyn
a wnelsai efe, yn y tŷ *am* yr hwn y dywed-
asai yr ARGLWYDD wrth Dafydd, ac wrth
Solomon ei fab, Yn y tŷ hwn, ac yn Jerusa-
lem, yr hon a ddewisais i o holl lwythau
Israel, y gosodaf fi fy enw yn dragywydd:
8 Ac ni symmudaf mwyach droed Israel o'r
wlad a roddais i'w tadau hwynt: yn unig os
gwyliant ar wneuthur yr hyn oll a orchym-
ynais iddynt, ac yn ol yr holl gyfraith a
orchymynodd fy ngwas Moses iddynt.
9 Ond ni wrandawsant hwy: a Manasseh a'u
cyfeiliornodd hwynt i wneuthur yn waeth
nâ'r cenhedloedd a ddifethasai yr ARGLWYDD
o flaen meibion Israel.
10 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD trwy law ei
weision y prophwydi, gan ddywedyd,
11 O herwydd i Manasseh brenhin Judah
wneuthur y ffieidd-dra hyn, *a* gwneuthur yn
waeth nâ'r hyn oll a wnaethai yr Amoriaid *a*
fu o'i flaen ef, a pheri i Judah bechu trwy ei
eilunod:
12 Oblegid hynny, fel hyn y dywed AR-
GLWYDD DDUW Israel, Wele fi yn dwyn
drwg ar Jerusalem a Judah, fel y merwino
dwyglust y sawl a'i clywant.
13 A mi a estynaf linyn mesur Samaria ar
Jerusalem, a phwys tŷ Ahab: golchaf hefyd
Jerusalem fel y gylch *un* gwppan, *yr hwn*
pan olcho, efe a'i try ar ei wyneb.
14 A mi a wrthodaf weddill fy etifeddiaeth,
ac a'u rhoddaf hwynt yn llaw eu gelynion, a
hwy a fyddant yn anrhaith ac yn yspail i'w
holl elynion:
15 Am iddynt wneuthur yr hyn *oedd* ddrwg
yn fy ngolwg i, a'u bod yn fy nigio i, er y
dydd y daeth eu tadau hwynt allan o'r Aipht,
hyd y dydd hwn.
16 Manasseh hefyd a dywalltodd lawer iawn
o waed gwirion, hyd oni lanwodd efe Jeru-
salem o ben bwy gilydd, heb law ei bechod
trwy yr hwn y gwnaeth efe i Judah bechu,
gan wneuthur yr hyn *oedd* ddrwg y'ngolwg
yr ARGLWYDD.
17 ¶ A'r rhan arall o hanes Manasseh, a'r
hyn a wnaeth efe, a'i bechod a bechodd
efe, onid *ydynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr
chronicl brenhinoedd Judah?
18 A Manasseh a hunodd gyd â'i dadau, ac
a gladdwyd y'ngardd ei dŷ ei hun, *sef* yng
ngardd Uzza; ac Amon ei fab a deyrnasodd
yn ei le ef.
19 ¶ Mab dwy flwydd ar hugain *oedd* Amon
pan ddechreuodd efe deyrnasu, a dwy flyn-
edd y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw
ei fam ef *oedd* Mesulemeth, merch Harus o
Jotbah.
20 Ac efe a wnaeth *yr hyn oedd* ddrwg
y'ngolwg yr ARGLWYDD, fel y gwnelsai Ma-
nasseh ei dad.
21 Ac efe a rodiodd yn yr holl ffyrdd y
rhodiasai ei dad ynddynt, ac a wasanaethodd
yr eilunod a wasanaethasai ei dad, ac a ym-
grymmodd iddynt:
22 Ac efe a wrthododd ARGLWYDD DDUW ei
dadau, ac ni rodiodd yn ffordd yr ARGLWYDD.
23 ¶ A gweision Amon a frad-fwriadasant
yn ei erbyn ef, ac a laddasant y brenhin yn ei
dŷ ei hun.
24 A phobl y wlad a laddodd yr holl rai a
frad-fwriadasent yn erbyn y brenhin Amon:
a phobl y wlad a osodasant Josïah ei fab ef
yn frenhin yn ei le ef.
25 A'r rhan arall o hanes Amon, yr hyn a
wnaeth efe, onid *ydynt* hwy yn ysgrifenedig
yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah?
26 A chladdwyd ef yn ei feddrod y'ngardd
Uzza; a Josïah ei fab a deyrnasodd yn ei le
ef.

PENNOD XXII.

1 *Duwioldeb Josïah,* 3 *a'i ofal am gyweirio y*
deml. 8 *Hilcïah yn cael llyfr y gyfraith, a*
Josïah yn gyrru at Huldah i ymgynghori â'r
Arglwydd. 15 *Huldah yn prophwydo dinystr*
Jerusalem, ond yr oedid hynny dros amser
Josïah.

MAB wyth mlwydd *oedd* Josïah pan aeth
efe yn frenhin, ac un mlynedd ar ddeg
ar hugain y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac
enw ei fam ef *oedd* Jedidah, merch Adaiah o
Boscath.
2 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* uniawn yng
ngolwg yr ARGLWYDD, ac a rodiodd yn holl
ffyrdd Dafydd ei dad, ac ni throdd ar y llaw
ddehau nac ar y llaw aswy.
3 ¶ Ac yn y ddeunawfed flwyddyn i frenhin
Josïah, y brenhin a anfonodd Saphan, mab
Asalïah, mab Mesùlam, yr ysgrifenydd, i dŷ
yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,
4 Dos i fynu at Hilcïah yr arch-offeiriad,
fel y cyfrifo efe yr arian a ddygpwyd i dŷ yr
ARGLWYDD, y rhai a gasglodd ceidwaid y
drws gan y bobl:
5 A rhoddant hwy yn llaw gweithwyr y
gwaith, y rhai sydd olygwyr ar dŷ yr AR-
GLWYDD: a rhoddant hwy i'r rhai sydd yn
gwneuthur y gwaith *sydd* yn nhŷ yr AR-
GLWYDD, i gyweirio agennau y tŷ,
6 I'r seiri coed, ac i'r adeiladwyr, ac i'r seiri
maen, ac i brynu coed a cherrig nâdd, i ad-
gyweirio y tŷ.
7 Etto ni chyfrifwyd â hwynt am yr arian a
roddwyd yn eu llaw hwynt, am eu bod hwy
yn gwneuthur yn ffyddlawn.
8 ¶ A Hilcïah yr arch-offeiriad a ddywedodd
wrth Saphan yr ysgrifenydd, Cefais lyfr y gyf-
raith yn nhŷ yr ARGLWYDD: a Hilcïah a rodd-
odd y llyfr at Saphan, ac efe a'i darllenodd ef.
9 A Saphan yr ysgrifenydd a ddaeth at y
brenhin, ac a adroddodd y peth i'r brenhin,
ac a ddywedodd, Dy weision di a gasglasant
yr arian a gafwyd yn tŷ, ac a'i rhoddasant yn
llaw gweithwyr y gwaith, y rhai sydd olyg-
wyr ar dŷ yr ARGLWYDD.
10 A Saphan yr ysgrifenydd a fynegodd i'r
brenhin, gan ddywedyd, Hilcïah yr offeiriad
a roddodd i mi lyfr: a Saphan a'i darllenodd
ef ger bron y brenhin.
11 A phan glybu y brenhin eiriau llyfr y
gyfraith, efe a rwygodd ei ddillad.
12 A'r brenhin a orchymynodd i Hilcïah yr
offeiriad, ac i Ahicam mab Saphan, ac i
Achbor mab Michaiah, ac i Saphan yr

ysgrifenydd, ac i Asahïah gwas y brenhin, gan
ddywedyd,
13 Ewch, ymofynwch â'r ARGLWYDD drosof fi, a thros y bobl, a thros holl Judah, am
eiriau y llyfr hwn a gafwyd: canys mawr *yw*
llid yr ARGLWYDD yr hwn a ennynodd i'n
herbyn ni, o herwydd na wrandawodd ein
tadau ni ar eiriau y llyfr hwn, i wneuthur yn
ol yr hyn oll a ysgrifenwyd o'n plegid ni.
14 Felly Hilcïah yr offeiriad, ac Ahicam, ac
Achbor, a Saphan, ac Asahïah a aethant at
Huldah y brophwydes, gwraig Sàlum mab
Ticfah, mab Harhas, ceidwad y gwisgoedd:
a hi oedd yn trigo yn Jerusalem yn yr ysgoldŷ, a hwy a ymddiddanasant â hi.
15 ¶ A hi a ddywedodd wrthynt, Fel hyn y
dywedodd ARGLWYDD DDUW Israel, Dywedwch i'r gwr a'ch anfonodd chwi attaf fi;
16 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Wele fi
yn dwyn drwg ar y lle hwn, ac ar ei drigolion, *sef* holl eiriau y llyfr a ddarllenodd brenhin Judah.
17 Am iddynt fy ngwrthod i, ac arogl-darthu
i dduwiau dieithr, i'm digio i â holl waith eu
dwylaw: am hynny yr ennyn fy llid yn erbyn
y lle hwn, ac nis diffoddir ef.
18 Ond wrth frenhin Judah, yr hwn a'ch
anfonodd chwi i ymgynghori â'r ARGLWYDD, fel hyn y dywedwch wrtho ef,
Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Israel,
Am y geiriau a glywaist ti;
19 Oblegid i'th galon feddalhâu, ac i tithau
ymostwng o flaen yr ARGLWYDD, pan glywaist yr hyn a leferais yn erbyn y lle hwn, ac
yn erbyn ei drigolion, y byddent yn anghyfannedd ac yn felldith, ac *am* rwygo o honot
dy ddillad, ac wylo ger fy mron i; minnau
hefyd a wrandewais, medd yr ARGLWYDD.
20 O herwydd hynny, wele, mi a'th gymmeraf di ymaith at dy dadau, a thi a ddygir
i'th fedd mewn heddwch, fel na welo dy
lygaid yr holl ddrwg yr ydwyf fi yn ei ddwyn
ar y fan hon. A hwy a ddygasant air i'r
brenhin drachefn.

PENNOD XXIII.

1 *Josïah yn peri darllen y gyfraith y'ngŵydd yr holl bobl: 3 yn adnewyddu cyfammod yr Arglwydd: 4 yn difetha yr eilun-addolwyr a'u hoffeiriaid: 15 yn llosgi esgyrn y meirw ar allor Bethel, fel y daroganesid: 21 yn cadw Pasc ardderchog: 24 yn difetha y consurwyr, a phob ffieidd-dra. 26 Dygn ddigofaint Duw yn erbyn Judah. 29 Josïah yn cyffroi Pharaoh-Nechoh, ac yn cael ei ladd ym Megido. 31 Joahaz yn frenhin ar ei ol ef: a Pharaoh-Nechoh yn ei garcharu ef, ac yn gwneuthur Joacim yn frenhin. 36 Annuwiol lywodraeth Joacim.*

A'R brenhin a anfonodd, a holl henuriaid
Judah a Jerusalem a ymgynnullasant
atto ef.
2 A'r brenhin a aeth i fynu i dŷ yr ARGLWYDD, a holl wŷr Judah, a holl drigolion
Jerusalem gyd âg ef, yr offeiriaid hefyd, a'r
prophwydi, a'r holl bobl o fychan hyd fawr:
ac efe a ddarllenodd, lle y clywsant hwy, holl
eiriau llyfr y cyfammod, *yr hwn* a gawsid yn
nhŷ yr ARGLWYDD.
3 ¶ A'r brenhin a safodd wrth y golofn, ac
a wnaeth gyfammod ger bron yr ARGLWYDD,
ar fyned ar ol yr ARGLWYDD, ac ar gadw ei
orchymynion ef, a'i dystiolaethau, a'i ddeddfau, â'*i* holl galon, ac â'*i* holl enaid, i gyflawni geiriau y cyfammod hwn, y rhai *oedd*
ysgrifenedig yn y llyfr hwn. A'r holl bobl a
safodd wrth y cyfammod.
4 A'r brenhin a orchymynodd i Hilcïah yr
arch-offeiriad, ac i'r offeiriaid o'r ail *radd*, ac i
geidwaid y drws, ddwyn allan o deml yr ARGLWYDD yr holl lestri a wnelsid i Baal, ac i'r
llwyn, ac i holl lu y nefoedd: ac efe a'u llosgodd hwynt o'r tu allan i Jerusalem, ym meusydd Cidron, ac a ddug eu lludw hwynt i
Bethel.
5 Ac efe a ddiswyddodd yr offeiriaid a osodasai brenhinoedd Judah i arogl-darthu yn yr
uchelfëydd, yn ninasoedd Judah, ac yn amgylchoedd Jerusalem: a'r rhai oedd yn arogl-darthu i Baal, i'r haul, ac i'r lleuad, ac i'r
planedau, ac i holl lu y nefoedd.
6 Efe a ddug allan hefyd y llwyn o dŷ yr
ARGLWYDD, i'r tu allan i Jerusalem, hyd
afon Cidron, ac a'*i* llosgodd ef wrth afon
Cidron, ac a'*i* malodd yn llwch, ac a daflodd
ei lwch ar feddau meibion y bobl.
7 Ac efe a fwriodd i lawr dai y sodomiaid, y
rhai *oedd* wrth dŷ yr ARGLWYDD, lle yr oedd
y gwragedd yn gwau cortynnau i'r llwyn.
8 Ac efe a ddug yr holl offeiriaid allan o
ddinasoedd Judah, ac a halogodd yr uchelfëydd yr oedd yr offeiriaid yn arogl-darthu arnynt, o Geba hyd Beerseba, ac a ddistrywiodd
uchelfëydd y pyrth, y rhai *oedd wrth* ddrws
porth Josua tywysog y ddinas, y rhai *oedd* ar
y llaw aswy i bawb *a ddelai* i borth y ddinas.
9 Etto offeiriaid yr uchelfëydd ni ddaethant
i fynu at allor yr ARGLWYDD i Jerusalem,
ond hwy a fwyttasant fara croyw ym mysg eu
brodyr.
10 Ac efe a halogodd Topheth, yr hon *sydd*
yn nyffryn meibion Hinnom, fel na thynnai
neb ei fab na'i ferch trwy dân i Moloch.
11 Ac efe a ddifethodd y meirch a roddasai
brenhinoedd Judah i'r haul, wrth ddyfodfa tŷ
yr ARGLWYDD, wrth ystafell Nathan-melech
yr ystafellydd, yr hwn *oedd* yn y pentref, ac
a losgodd gerbydau yr haul yn tân.
12 Yr allorau hefyd, y rhai *oedd* ar nen ystafell Ahaz, y rhai a wnelsai brenhinoedd Judah,
a'r allorau a wnelsai Manasseh yn nau gyntedd
tŷ yr ARGLWYDD, a ddistrywiodd y brenhin,
ac a'*u* bwriodd *hwynt* i lawr oddi yno, ac a
daflodd eu llwch hwynt i afon Cidron.
13 Y brenhin hefyd a ddifwynodd yr uchelfëydd *oedd* ar gyfer Jerusalem, y rhai *oedd* o'r
tu dehau i fynydd y llygrediguaeth, y rhai a
adeiladasai Solomon brenhin Israel i Astoreth
ffieidd-dra y Sidoniaid, ac i Chemos ffieidd-dra y Moabiaid, ac i Milchom ffieidd-dra
meibion Ammon.
14 Ac efe a ddrylliodd y delwau, ac a dorrodd y llwyni, ac a lanwodd eu lle hwynt âg
esgyrn dynion.
15 ¶ Yr allor hefyd, yr hon *oedd* yn Bethel,
a'r uchelfa a wnaethai Jeroboam mab Nebat,
yr hwn a wnaeth i Israel bechu, ïe, yr allor
honno a'r uchelfa a ddistrywiodd efe, ac a
losgodd yr uchelfa, *ac* a'*i* malodd yn llwch,
ac a losgodd y llwyn.
16 A Josïah a edrychodd, ac a ganfu feddau,
y rhai *oedd* yno yn y mynydd, ac a anfonodd,
ac a gymmerth yr esgyrn o'r beddau, ac a'*u*
llosgodd ar yr allor, ac a'i halogodd hi, yn ol
gair yr ARGLWYDD yr hwn a gyhoeddasai gwr
DUW, yr hwn a bregethasai y geiriau hyn.
17 Yna efe a ddywedodd, Pa ditl *yw* hwn yr
ydwyf fi yn ei weled? A gwŷr y ddinas a
ddywedasant wrtho, Bedd gwr DUW, yr hwn
a ddaeth o Judah, ac a gyhoeddodd y pethau
hyn a wnaethost ti i allor Bethel, *ydyw*.
18 Ac efe a ddywedodd, Gadêwch ef yn
llonydd; nac ymyrred neb â'i esgyrn ef.
Felly yr achubasant ei esgyrn ef, gyd âg esgyrn y prophwyd a ddaethai o Samaria.
19 Josïah hefyd a dynnodd ymaith holl dai
yr uchelfëydd, y rhai *oedd* yn ninasoedd Sa-

maria, y rhai a wnelsai brenhinoedd Israel i ddigio yr *ARGLWYDD*, ac a wnaeth iddynt yn ol yr holl weithredoedd a wnelsai efe yn Bethel.

20 Ac efe a laddodd holl offeiriaid yr uchelfeydd *oedd* yno, ar yr allorau, ac a losgodd esgyrn dynion arnynt, ac a ddychwelodd i Jerusalem.

21 ¶ A'r brenhin a orchymynodd i'r holl bobl, gan ddywedyd, Gwnewch Basc i'r ARGLWYDD eich Duw, fel *y mae* yn ysgrifenedig yn llyfr y cyfammod hwn.

22 Yn ddiau ni wnaed y fath Basc â hwn, er dyddiau y barnwyr a farnasant Israel, nac *yn* holl ddyddiau brenhinoedd Israel, na brenhinoedd Judah.

23 Ac yn y ddeunawfed flwyddyn i frenhin Josïah y cynhaliwyd y Pasc hwn i'r ARGLWYDD yn Jerusalem.

24 ¶ Y swynyddion hefyd, a'r dewiniaid, a'r delwau, a'r eilunod, a'r holl ffieidd-dra, y rhai a welwyd y'ngwlad Judah, ac yn Jerusalem, a dynnodd Josïah ymaith: fel y cyflawnai efe eiriau y gyfraith; *y rhai oedd* ysgrifenedig yn y llyfr a gafodd Hilcïah yr offeiriad yn nhŷ yr ARGLWYDD.

25 Ac ni bu o'i flaen frenhin o'i fath ef, yr hwn a drodd at yr ARGLWYDD â'i holl galon, ac â'i holl enaid, ac â'i holl egni, yn ol cwbl o gyfraith Moses, ac ar ei ol ef ni chyfododd ei fath ef.

26 ¶ Er hynny ni throdd yr ARGLWYDD oddi wrth lid ei ddigofaint mawr, *trwy* yr hwn y llidiodd ei ddigllonedd ef yn erbyn Judah, o herwydd yr holl ddigter *trwy* yr hwn y digiasai Manasseh ef.

27 A dywedodd yr ARGLWYDD, Judah hefyd a fwriaf ymaith o'm golwg, fel y bwriais ymaith Israel, ac a wrthodaf y ddinas hon Jerusalem, yr hon a ddetholais, a'r tŷ *am* yr hwn y dywedais, Fy enw a fydd yno.

28 A'r rhan arall o hanes Josïah, a'r hyn oll a wnaeth efe, onid *ydynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah?

29 ¶ Yn ei ddyddiau ef y daeth Pharaoh-Nechoh brenhin yr Aipht i fynu yn erbyn brenhin Assyria, hyd afon Euphrates: a'r brenhin Josïah a aeth i'w gyfarfod ef, a *Pharaoh* a'i lladdodd ef ym Megïdo, pan ei gwelodd ef.

30 A'i weision a'i dygasant ef mewn cerbyd yn farw o Megïdo, ac a'i dygasant ef i Jerusalem, ac a'i claddasant ef yn ei feddrod ei hun. A phobl y wlad a gymmerasant Joahaz mab Josïah, ac a'i henneiniasant ef, ac a'i hurddasant yn frenhin yn lle ei dad.

31 ¶ Mab tair blwydd ar hugain *oedd* Joahaz pan aeth efe yn frenhin, a thri mis y teyrnasodd efe yn Jerusalem; ac enw ei fam ef *oedd* Hamutal, merch Jeremïah o Libnah.

32 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, yn ol yr hyn oll a wnaethai ei dadau ef.

33 A Pharaoh-Nechoh a'i rhwymodd ef yn Riblah y'ngwlad Hamath, fel na theyrnasai efe yn Jerusalem: ac a osododd dreth ar y wlad *o* gan talent o arian, a thalent o aur.

34 A Pharaoh-Nechoh a osododd Elïacim mab Josïah yn frenhin yn lle Josïah ei dad, ac a drodd ei enw ef Joacim: ac efe a ddug ymaith Joahaz, ac efe a ddaeth i'r Aipht, ac yno y bu efe farw.

35 A Joacim a roddodd i Pharaoh yr arian, a'r aur: ond efe a drethodd y wlad i roddi yr arian wrth orchymyn Pharaoh: efe a gododd yr arian a'r aur ar bobl y wlad, ar bob un yn ol ei dreth, i'w rhoddi i Pharaoh-Nechoh.

36 ¶ Mab pum mlwydd ar hugain *oedd* Joacim pan ddechreuodd efe deyrnasu, ac un mlynedd ar ddeg y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef *oedd* Zebudah, merch Pedaiah o Rumah.

37 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* ddrwg yng ngolwg yr ARGLWYDD, yn ol yr hyn oll a wnelsai ei dadau.

PENNOD XXIV.

1 *Joacim wedi ei orchfygu gan Nabuchodonosor, yn gwrthryfela yn ei erbyn ef; ac felly yn dwyn dinystr arno ei hun.* 6 *Joachin yn teyrnasu ar ei ol ef.* 7 *Brenhin Babilon yn gorchfygu brenhin yr Aipht.* 8 *Drwg lywodraeth Joachin.* 10 *Ynnill Jerusalem, a chaethgludo y bobl i Babilon.* 17 *Gwneuthur Sedecïah yn frenhin; a'i ddrwg lywodraeth ef yn achos o lwyr-ddinystr Jerusalem.*

YN ei ddyddiau ef y daeth Nabuchodonosor brenhin Babilon i fynu, a Joacim a fu was iddo ef dair blynedd: yna efe a drodd, ac a wrthryfelodd yn ei erbyn ef.

2 A'r ARGLWYDD a anfonodd yn ei erbyn ef dorfoedd o'r Caldeaid, a thorfoedd o'r Syriaid, a thorfoedd o'r Moabiaid, a thorfoedd o feibion Ammon, ac a'u hanfonodd hwynt yn erbyn Judah i'w dinystrio hi, yn ol gair yr ARGLWYDD, yr hwn a lefarasai efe trwy law ei weision y prophwydi.

3 Yn ddiau trwy orchymyn yr ARGLWYDD y bu *hyn* yn erbyn Judah, i'*w* bwrw allan o'i olwg ef, o achos pechodau Manasseh, yn ol yr hyn oll a wnaethai efe;

4 A hefyd o herwydd y gwaed gwirion a ollyngodd efe: (canys efe a lanwodd Jerusalem o waed gwirion) a hynny ni fynnai yr ARGLWYDD ei faddeu.

5 ¶ A'r rhan arall o hanes Joacim, a'r hyn oll a'r a wnaeth efe, onid *ydynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah?

6 A Joacim a hunodd gyd â'i dadau; a Joachin ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

7 Ac ni ddaeth brenhin yr Aipht mwyach o'i wlad: canys brenhin Babilon a ddygasai yr hyn oll a oedd eiddo brenhin yr Aipht, o afon yr Aipht hyd afon Euphrates.

8 ¶ Mab deunaw mlwydd *oedd* Joachin pan aeth efe yn frenhin; a thri mis y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef *oedd* Nehusta, merch Elnathan o Jerusalem.

9 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* ddrwg yng ngolwg yr ARGLWYDD, yn ol yr hyn oll a wnaethai ei dad.

10 ¶ Yn yr amser hwnnw y daeth gweision Nabuchodonosor brenhin Babilon i fynu yn erbyn Jerusalem, a gwarchaewyd ar y ddinas.

11 A Nabuchodonosor brenhin Babilon a ddaeth yn erbyn y ddinas, a'i weision ef a warchaeasant arni hi.

12 A Joachin brenhin Judah a aeth allan at frenhin Babilon, efe, a'i fam, a'i weision, a'i dywysogion, a'i ystafellyddion: a brenhin Babilon a'i daliodd ef yn yr wythfed flwyddyn o'i deyrnasiad.

13 Ac efe a ddug oddi yno holl drysorau tŷ yr ARGLWYDD, a thrysorau tŷ y brenhin, ac a dorrodd yr holl lestri aur a wnelsai Solomon brenhin Israel yn nheml yr ARGLWYDD, fel y llefarasai yr ARGLWYDD.

14 Ac efe a ddug ymaith holl Jerusalem, yr holl dywysogion hefyd, a'r holl gedyrn nerthol, *sef* deng mil o gaethion, a phob saer, a gof: ni adawyd ond pobl dlodion y wlad *yno*.

15 Efe hefyd a ddug ymaith Joachin i Babilon, a mam y brenhin, a gwragedd y brenhin, a'i ystafellyddion, a chedyrn y wlad a ddug efe i gaethiwed o Jerusalem i Babilon.

16 A'r holl wŷr nerthol, *sef* saith mil; ac o
seiri a gofaint, mil, y rhai oll *oedd* gryfion *a*
rhyfelwyr: hwynt-hwy a ddug brenhin Babi-
lon yn gaeth i Babilon.
17 ¶ A brenhin Babilon a osododd Matta-
nïah brawd ei dad ef yn frenhin yn ei le ef,
ac a drodd ei enw ef yn Sedecïah.
18 Mab un mlwydd ar hugain *oedd* Sedecïah
pan ddechreuodd efe deyrnasu, ac un mlynedd
ar ddeg y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac
enw ei fam ef *oedd* Hamutal, merch Jeremïah
o Libnah.
19 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* ddrwg yng
ngolwg yr ARGLWYDD, yn ol yr hyn oll a
wnaethai Joachin.
20 Canys trwy ddigofaint yr ARGLWYDD y
bu hyn yn Jerusalem ac yn Judah, nes iddo
eu taflu hwynt allan o'i olwg, fod i Sedecïah
wrthryfela yn erbyn brenhin Babilon.

PENNOD XXV.

1 *Cylchynu Jerusalem.* 4 *Dal Sedecïah, a lladd ei feibion, a thynnu ei lygaid ef.* 8 *Nabuzaradan yn difrodi y ddinas; ac yn dwyn y gweddill, ond ychydig dlodion, i gaethiwed:* 13 *yn anrheithio ac yn dwyn ymaith y trysorau.* 18 *Lladd y boneddigion yn Riblah.* 22 *Wedi lladd Gedalïah, a osodasid yn ben arnynt, y mae y lleill yn ffoi i'r Aipht.* 27 *Efil-merodach yn dyrchafu Joachin yn ei lys.*

AC yn y nawfed flwyddyn o'i deyrnasiad
ef, yn y degfed mis, ar y degfed *dydd* o'r
mis, y daeth Nabuchodonosor brenhin Babi-
lon, efe a'i holl lu yn erbyn Jerusalem, ac a
wersyllodd yn ei herbyn hi, a hwy a adeilad-
asant yn ei herbyn hi wrthglawdd o'i ham-
gylch hi.
2 A bu y ddinas yng warchae hyd yr unfed
flwyddyn ar ddeg i'r brenhin Sedecïah.
3 Ac ar y nawfed *dydd* o'r *pedwerydd* mis y
trymhaodd y newyn yn y ddinas, ac nid oedd
bara i bobl y wlad.
4 ¶ A'r ddinas a dorrwyd, a'r holl ryfelwyr
a ffoisant liw nos *ar hyd* ffordd y porth,
rhwng y ddau fur, y rhai *sydd* wrth ardd y
brenhin (a'r Caldeaid *oedd* wrth y ddinas o
amgylch) *a'r brenhin* a aeth y ffordd tu a'r
rhos.
5 A llu y Caldeaid a erlidiasant ar ol y
brenhin, ac a'i daliasant ef yn rhosydd Jeri-
cho: a'i holl lu ef a wasgarasid oddi wrtho.
6 Felly hwy a ddaliasant y brenhin, ac a'i
dygasant ef i fynu at frenhin Babilon i Rib-
lah; ac a roddasant farn yn ei erbyn ef.
7 Lladdasant feibion Sedecïah hefyd o flaen
ei lygaid, ac a dynnasant lygaid Sedecïah, ac
a'i rhwymasant ef mewn gefynnau pres, ac
a'i dygasant ef i Babilon.
8 ¶ Ac yn y pummed mis, ar y seithfed
dydd o'r mis (honno *oedd* y bedwaredd
flwyddyn ar bymtheg i frenhin Nabuchodo-
nosor brenhin Babilon) y daeth Nabuzaradan
y distain, gwas brenhin Babilon, i Jerusalem.
9 Ac efe a losgodd dŷ yr ARGLWYDD, a thŷ
y brenhin, a holl dai Jerusalem, a phob tŷ
mawr a losgodd efe â thân.
10 A holl lu y Caldeaid, y rhai *oedd gyd â*'r
distain, a dorrasant i lawr furiau Jerusalem
oddi amgylch.
11 A Nabuzaradan y distain a ddug ymaith
y rhan arall o'r bobl a adawsid yn y ddinas,
a'r ffoaduriaid a giliasant at frenhin Babilon,
gyd â gweddill y dyrfa.
12 Ac o dlodion y wlad y gadawodd y distain
rai, yn winllanwyr, ac yn arddwyr.
13 Y colofnau pres hefyd, y rhai *oedd* yn
nhŷ yr ARGLWYDD, a'r ystolion, a'r môr
yr hwn *oedd* yn nhŷ yr ARGLWYDD, a
ddrylliodd y Caldeaid, a hwy a ddygasant eu
pres hwynt i Babilon.
14 Y crochanau hefyd, a'r rhawiau, a'r
psaltringau, y llwyau, a'r holl lestri pres, y
rhai yr oeddid yn gwasanaethu â hwynt, a
ddygasant hwy ymaith.
15 Y pedyll tân hefyd, a'r cawgiau, y rhai
oedd o aur *yn* aur, a'r rhai *oedd* o arian *yn*
arian, a ddug y distain ymaith.
16 Y ddwy golofn, yr un môr, a'r ystolion
a wnelsai Solomon i dŷ yr ARGLWYDD; nid
oedd bwys ar bres yr holl lestri hyn.
17 Tri chufydd ar bymtheg *oedd* uchder y
naill golofn, a chnap pres *oedd* arni; ac uch-
der y cnap *oedd* dri chufydd; plethwaith
hefyd, a phomgranadau *oedd* ar y cnap o
amgylch, yn bres i gyd: ac felly yr *oedd* yr
ail golofn, â phleth-waith.
18 ¶ A'r distain a gymmerth Seraiah yr
offeiriad pennaf, a Sephanïah yr ail offeiriad,
a'r tri oedd yn cadw y drws.
19 Ac o'r ddinas efe a gymmerth ystafell-
ydd, yr hwn oedd ar y rhyfelwyr, a phumwr
o'r rhai oedd yn gweled wyneb y brenhin, y
rhai a gafwyd yn y ddinas, ac ysgrifenydd
tywysog y llu, yr hwn oedd yn byddino pobl
y wlad; a thriugeinwr o bobl y wlad, y rhai
a gafwyd yn y ddinas.
20 A Nabuzaradan y distain a gymmerth y
rhai hyn, ac a'u dug at frenhin Babilon, i
Riblah.
21 A brenhin Babilon a'u tarawodd hwynt,
ac a'u lladdodd hwynt, yn Riblah, yng wlad
Hamath. Felly y caethgludwyd Judah o'i
wlad ei hun.
22 ¶ Ac *am* y bobl a adawsid yng wlad
Judah, y rhai a adawsai Nabuchodonosor
brenhin Babilon, efe a wnaeth yn swyddog
arnynt hwy, Gedalïah mab Ahicam, mab
Saphan.
23 A phan glybu holl dywysogion y lluoedd,
hwynt-hwy a'u gwŷr, wneuthur o frenhin
Babilon Gedalïah yn swyddog, hwy a ddaeth-
ant at Gedalïah i Mispah, sef Ismael mab
Nethanïah, a Johanan mab Careah, a Seraiah
mab Tanhumeth y Netophathiad, a Jaazanïah
mab Maachathiad, hwynt a'u gwŷr.
24 A Gedalïah a dyngodd wrthynt hwy, ac
wrth eu gwŷr, ac a ddywedodd wrthynt, Nac
ofnwch *fod* yn weision i'r Caldeaid: trigwch
yn y tir, a gwasanaethwch frenhin Babilon,
a bydd da i chwi.
25 Ac yn y seithfed mis y daeth Ismael mab
Nethanïah, mab Elisama o'r had brenhinol,
a dengwr gyd âg ef, a hwy a darawsant Ge-
dalïah, fel y bu efe farw: *tarawsant* hefyd
yr Iuddewon a'r Caldeaid oedd gyd âg ef ym
Mispah.
26 A'r holl bobl o fychan hyd fawr, a
thywysogion y lluoedd, a gyfodasant ac a
ddaethant i'r Aipht: canys yr oeddynt yn
ofni y Caldeaid.
27 ¶ Ac yn y ddwyfed flwyddyn ar bym-
theg ar hugain o gaethiwed Joachin brenhin
Judah, yn y deuddegfed mis, ar y seithfed
dydd ar hugain o'r mis, Efil-merodach bren-
hin Babilon (yn y flwyddyn yr aeth efe yn
frenhin) a ddyrchafodd ben Joachin brenhin
Judah o'r carchardy.
28 Ac efe a ddywedodd yn deg wrtho, ac a
osododd ei gadair ef goruwch cadeiriau y
brenhinoedd *oedd* gyd âg ef yn Babilon.
29 Ac efe a newidiodd ei garcharwisg ef: ac
efe a fwyttaodd fwyd yn wastadol ger ei fron
ef holl ddyddiau ei einioes.
30 A'i ran ef *oedd* ran feunyddiol, a roddid
iddo gan y brenhin, dogn dydd yn ei ddydd,
holl ddyddiau ei einioes ef.

Y LLYFR CYNTAF

O'R

CHRONICL.

PENNOD I.

1 *Llin Adda hyd Noah.* 5 *Meibion Japheth.* 8 *Meibion Ham.* 17 *Meibion Sem.* 24 *Llin Sem hyd Abraham.* 29 *Meibion Ismael.* 32 *Meibion Ceturah.* 34 *Hiliogaeth Abraham o Esau.* 43 *Brenhinoedd Edom.* 51 *Duciaid Edom.*

ADDA, Seth, Enos,
2 Cenan, Mahalaleel, Jered,
3 Enoch, Mathuselah, Lamech,
4 Noah, Sem, Ham, a Japheth.
5 ¶ Meibion Japheth; Gomer, a Magog, a Madai, a Jafan, a Thubal, a Mesech, a Thiras.
6 A meibion Gomer; Aschenaz, a Riphath, a Thogarmah.
7 A meibion Jafan; Elisah, a Tharsis, Cittim, a Dodanim.
8 ¶ Meibion Ham; Cus, a Misraim, Put, a Chanaan.
9 A meibion Cus; Seba, a Hafilah, a Sabta, a Raamah, a Sabtecha: a Seba, a Dedan, meibion Raamah.
10 A Chus a genhedlodd Nimrod: hwn a ddechreuodd fod yn gadarn ar y ddaear.
11 A Misraim a genhedlodd Ludim, ac Anamim, a Lehabim, a Naphtuhim,
12 Pathrusim hefyd, a Chasluhim (y rhai y daeth y Philistiaid allan o honynt) a Chaphtorim.
13 A Chanaan a genhedlodd Sidon ei gyntafanedig, a Heth,
14 Y Jebusiad hefyd, a'r Amoriad, a'r Girgasiad,
15 A'r Hefiad, a'r Arciad, a'r Siniad,
16 A'r Arfadiad, a'r Semariad, a'r Hamathiad.
17 ¶ Meibion Sem; Elam, ac Assur, ac Arphachsad, a Lud, ac Aram, ac Us, a Hul, a Gether, a Mesech.
18 Ac Arphachsad a genhedlodd Selah, a Selah a genhedlodd Eber.
19 Ac i Eber y ganwyd dau o feibion: enw y naill *ydoedd* Peleg (o herwydd mai yn ei ddyddiau ef y rhannwyd y ddaear) ac enw ei frawd *oedd* Joctan.
20 A Joctan a genhedlodd Almodad, a Seleph, a Hasannafeth, a Jerah,
21 Hadoram hefyd, ac Usal, a Diclah,
22 Ac Ebal, ac Abimael, a Seba,
23 Ophir hefyd, a Hafilah, a Jobab. Y rhai hyn oll *oedd* feibion Joctan.
24 ¶ Sem, Arphachsad, Selah,
25 Eber, Peleg, Reu,
26 Serug, Nahor, Terah,
27 Abram, hwnnw *yw* Abraham.
28 Meibion Abraham; Isaac, ac Ismael.
29 ¶ Dyma eu cenhedlaethau hwynt: cyntafanedig Ismael *oedd* Nebaioth, yna Cedar, ac Adbeel, a Mibsam,
30 Misma, a Dumah, Massa, Hadad, a Thema,
31 Jetur, Naphis, a Chedemah. Dyma feibion Ismael.
32 ¶ A meibion Ceturah, gordderchwraig Abraham: hi a ymddûg Zimran, a Jocsan, a Medan, a Midian, ac Isbac, a Suah. A meibion Jocsan; Seba, a Dedan.
33 A meibion Midian; Ephah, ac Epher, a Henoch, ac Abida, ac Eldaah: y rhai hyn oll *oedd* feibion Ceturah.
34 Ac Abraham a genhedlodd Isaac. Meibion Isaac, Esau ac Israel.
35 ¶ Meibion Esau; Eliphaz, Reuel, a Jëus, a Jaalam, a Chorah.
36 Meibion Eliphaz; Teman, ac Omar, Sephi, a Gatam, Cenaz, a Thimna, ac Amalec.
37 Meibion Reuel; Nahath, Zerah, Sammah, a Mizzah.
38 A meibion Seir; Lotan a Sobal, a Sibeon, ac Anah, a Dison, ac Eser, a Disan.
39 A meibion Lotan; Hori, a Homam: a chwaer Lotan *oedd* Timna.
40 Meibion Sobal; Allan, a Manahath, ac Ebal, Sephi, ac Onam. A meibion Sibeon; Aiah, ac Anah.
41 Meibion Anah; Dison. A meibion Dison; Amram, ac Esban, ac Ithran, a Cheran.
42 Meibion Eser; Bilhan, a Zafan, *a* Jacan. Meibion Dison; Us, ac Aran.
43 ¶ Dyma hefyd y brenhinoedd a deyrnasasant yn nhir Edom, cyn teyrnasu o frenhin ar feibion Israel; Bela mab Beor: ac enw ei ddinas ef *oedd* Dinhabah.
44 A phan fu farw Bela, y teyrnasodd yn ei le ef Jobab mab Zerah, o Bosrah.
45 A phan fu farw Jobab, Husam o wlad y Temaniaid a deyrnasodd yn ei le ef.
46 A phan fu farw Husam, yn ei le ef y teyrnasodd Hadad mab Bedad, yr hwn a darawodd Midian ym maes Moab: ac enw ei ddinas ef *ydoedd* Afith.
47 A phan fu farw Hadad, y teyrnasodd yn ei le ef Samlah o Masrecah.
48 A phan fu farw Samlah, Saul o Reboboth *wrth* yr afon a deyrnasodd yn ei le ef.
49 A phan fu farw Saul, y teyrnasodd yn ei le ef Baalhanan mab Achbor.
50 A bu farw Baalhanan, a theyrnasodd yn ei le ef Hadad: ac enw ei ddinas ef *oedd* Pai; ac enw ei wraig ef Mehetabel, merch Matred, merch Mezahab.
51 ¶ A bu farw Hadad. A duciaid Edom oedd, duc Timna, duc Aliah, duc Jetheth,
52 Duc Aholibamah, duc Elah, duc Pinon,
53 Duc Cenaz, duc Teman, duc Mibsar,
54 Duc Magdiel, duc Iram. Dyma dduciaid Edom.

PENNOD II.

1 *Meibion Israel.* 3 *Hiliogaeth Judah o Tamar.* 13 *Meibion Jesse.* 18 *Hiliogaeth Caleb mab Hesron.* 21 *Hiliogaeth Hesron o ferch Machir.* 25 *Hiliogaeth Jerameel.* 34 *Hiliogaeth Sesan.* 42 *Caingc arall o hiliogaeth Caleb.* 50 *Hiliogaeth Caleb mab Hur.*

DYMA feibion Israel; Reuben, Simeon, Lefi, a Judah, Issachar, a Zabulon,
2 Dan, Joseph, a Benjamin, Naphtali, Gad, ac Aser.
3 ¶ Meibion Judah; Er ac Onan, a Selah. Y tri *hyn* a anwyd iddo ef o ferch Sua y Canaanees. Ond Er, cyntaf-anedig Judah, ydoedd ddrygionus yng olwg yr ARGLWYDD, ac efe a'i lladdodd ef.
4 A Thamar ei waudd ef a ymddûg iddo

Phares, a Zerah. Holl feibion Judah *oedd*
bump.
5 Meibion Phares; Hesron a Hamul.
6 A meibion Zerah; Zimri, ac Ethan, a
Heman, a Chalcol, a Dara; hwynt oll *oedd*
bump.
7 A meibion Carmi; Achar, yr hwn a flin-
odd Israel, ac a wnaeth gamwedd oblegid y
diofryd-beth.
8 A meibion Ethan; Azarïah.
9 A meibion Hesron, y rhai a anwyd iddo
ef; Jerameel, a Ram, a Chelubai.
10 A Ram a genhedlodd Amminadab; ac
Amminadab a genhedlodd Nason, pennaeth
meibion Judah;
11 A Nason a genhedlodd Salma; a Salma
a genhedlodd Boaz;
12 A Boaz a genhedlodd Obed; ac Obed a
genhedlodd Jesse;
13 ¶ A Jesse a genhedlodd ei gyntaf-anedig
Elïab, ac Abinadab yn ail, a Simma yn dryd-
ydd,
14 Nethaneel yn bedwerydd, Rådai yn
bummed,
15 Osem yn chweched, Dafydd yn seithfed:
16 A'u chwïorydd hwynt *oedd* Serfiah, ac
Abigail. A meibion Serfiah; Abisai, a Joab,
ac Asahel; tri.
17 Ac Abigail a ymddûg Amasa. A thad
Amasa *oedd* Jether yr Ismaeliad.
18 ¶ A Chaleb mab Hesron a ynnillodd
blant o Azubah *ei* wraig, ac o Jerioth: a
dyma ei meibion hi; Jeser, Sobab, ac
Ardon.
19 A phan fu farw Azubah, Caleb a gym-
merth iddo Ephrath, a hi a ymddûg iddo
Hur.
20 A Hur a genhedlodd Uri, ac Uri a gen-
hedlodd Besaleel.
21 ¶ Ac wedi hynny yr aeth Hesron i mewn
at ferch Machir, tad Gilead, ac efe a'i prïod-
odd hi pan *ydoedd* fab triugain mlwydd; a
hi a ddug iddo Segub.
22 A Segub a genhedlodd Jair: ac yr oedd
iddo ef dair ar hugain o ddinasoedd y'ngwlad
Gilead.
23 Ac efe a ynnillodd Gesur, ac Aram, a
threfydd Jair oddi arnynt, a Chenath a'i phen-
trefydd, *sef* triugain o ddinasoedd. Y rhai
hyn oll *oedd eiddo* meibion Machir tad Gil-
ead.
24 Ac ar ol marw Hesron o fewn Caleb-
ephrata, Abïah gwraig Hesron a ymddûg
iddo Asur, tad Tecoa.
25 ¶ A meibion Jerameel cyntaf-anedig
Hesron oedd, Ram yr hynaf, Bunah, ac
Oren, ac Osem, *ac* Ahïah.
26 A gwraig arall ydoedd i Jerameel, a'i
henw Atarah: hon *oedd* fam Onam.
27 A meibion Ram cyntaf-anedig Jerameel
oedd, Maas, a Jamin, ac Ecer.
28 A meibion Onam oedd, Sammai, a Jada.
A meibion Sammai; Nadab, ac Abisur.
29 Ac enw gwraig Abisur *oedd* Abihail: a
hi a ymddûg iddo Aban, a Molid.
30 A meibion Nadab; Seled, ac Appaim. A
bu farw Seled yn ddiblant.
31 A meibion Appaim; Isi. A meibion Isi;
Sesan. A meibion Sesan; Alai.
32 A meibion Jada brawd Sammai; Jether,
a Jonathan. A bu farw Jether yn ddiblant.
33 A meibion Jonathan; Peleth, a Zara. Y
rhai hyn *oedd* feibion Jerameel.
34 ¶ Ac nid oedd i Sesan feibion, ond
merched: ac i Sesan *yr oedd* gwas o Aipht-
iad, a'i enw Jarha.
35 A Sesan a roddodd ei ferch yn wraig i
Jarha ei was. A hi a ymddûg iddo Attai.
36 Ac Attai a genhedlodd Nathan, a Nathan
a genhedlodd Zabad,
37 A Zabad a genhedlodd Ephlal, ac Ephlal
a genhedlodd Obed,
38 Ac Obed a genhedlodd Jehu, a Jehu a
genhedlodd Azarïah,
39 Ac Azarïah a genhedlodd Heles, a Heles
a genhedlodd Eleasah,
40 Ac Eleasah a genhedlodd Sisamai, a Sisa-
mai a genhedlodd Sàlum,
41 A Sàlum a genhedlodd Jecamïah, a Jeca-
mïah a genhedlodd Elisama.
42 ¶ Hefyd meibion Caleb brawd Jerameel
oedd, Mesa ei gyntaf-anedig, hwn *oedd* dad
Ziph: a meibion Maresah tad Hebron.
43 A meibion Hebron; Corah, a Thappuah,
a Recem, a Sema.
44 A Sema a genhedlodd Raham, tad Jor-
coam: a Recem a genhedlodd Sammai.
45 A mab Sammai *oedd* Maon: a Maon *oedd*
dad Bethsur.
46 Ac Ephah gordderchwraig Caleb a ym-
ddûg Haran, a Mosa, a Gazez: a Haran a
genhedlodd Gazez.
47 A meibion Jadai; Regem, a Jotham, a
Gesan, a Phelet, ac Ephah, a Saaph.
48 Gordderchwraig Caleb, *sef* Maachah, a
ymddûg Seber, a Thirhanah.
49 Hefyd hi a ymddûg Saaph tad Madman-
nah, Sefa tad Machbena, a thad Gibea: a
merch Caleb *oedd* Achsah.
50 ¶ Y rhai hyn oedd feibion Caleb mab
Hur, cyntaf-anedig Ephratah; Sobal tad Ciri-
iath-jearim,
51 Salma tad Bethlehem, Hareph tad Beth-
gader.
52 A meibion oedd i Sobal, tad Ciriath-
jearim; Haröeh, *a* hanner y Manahethiaid.
53 A theuluoedd Ciriath-jearim *oedd*, yr
Ithriaid, a'r Puhiaid, a'r Sumathiaid, a'r
Misraiaid: o'r rhai hyn y daeth y Sareath-
iaid, a'r Esthauliaid.
54 Meibion Salma; Bethlehem, a'r Netoph-
athiaid, Ataroth tŷ Joab, a hanner y Manah-
ethiaid, y Soriaid.
55 A thylwyth yr ysgrifenyddion, y rhai a
breswylient yn Jabes; y Tirathiaid, y Simeath-
iaid, y Suchathiaid. Dyma y Ceniaid, y rhai a
ddaethant o Hemath, tad tylwyth Rechab.

PENNOD III.

1 *Meibion Dafydd,* 10 *a'i lin ef hyd Sedecïah.*
17 *Hiliogaeth Jeconïah.*

Y RHAI hyn hefyd oedd feibion Dafydd,
y rhai a anwyd iddo ef yn Hebron; y
cyntaf-anedig Amnon, o Ahinoam y Jezreel-
ees: yr ail Daniel, o Abigail y Carmelees:
2 Y trydydd, Absalom mab Maachah, merch
Talmai brenhin Gesur: y pedwerydd, Adonï-
ah mab Haggith:
3 Y pummed, Sephatïah o Abital: y chwech-
ed, Ithream o Eglah ei wraig.
4 Chwech a anwyd iddo yn Hebron, ac yno
y teyrnasodd efe saith mlynedd a chwe mis:
a thair blynedd ar ddeg ar hugain y teyrnas-
odd efe yn Jerusalem.
5 A'r rhai hyn a anwyd iddo yn Jerusalem;
Simeah, a Sobab, a Nathan, a Solomon, ped-
war, o Bathsua merch Ammiel:
6 Ibhar hefyd, ac Elisama, ac Eliphelet,
7 A Nogah, a Nepheg, a Japhïa,
8 Ac Elisama, Eliada, ac Eliphelet, naw.
9 *Dyma* holl feibion Dafydd, heb law meib-
ion y gordderchwragedd, a Thamar eu chwaer
hwynt.
10 ¶ A mab Solomon *ydoedd* Rehoboam:
Abïah ei fab yntau; Asa ei fab yntau; *a*
Jehosaphat ei fab yntau;

11 Joram ei fab yntau; Ahazïah ei fab
yntau; Joas ei fab yntau;
12 Amasïah ei fab yntau; Azarïah ei fab
yntau; Jotham ei fab yntau;
13 Ahaz ei fab yntau; Hezecïah ei fab yn-
tau; Manasseh ei fab yntau;
14 Amon ei fab yntau; Josïah ei fab yn-
tau.
15 A meibion Josïah, y cyntaf-anedig *oedd*
Johanan, yr ail Joacim, y trydydd Sedecïah,
y pedwerydd Sàlum,
16 A meibion Joacim; Jechonïah ei fab ef,
Sedecïah ei fab yntau.
17 ¶ A meibion Jechonïah; Assir, Salathiel
ei fab yntau,
18 Malciram hefyd, a Phedaiah, a Senasar,
Jecamïah, a Hosamah, a Nedabïah.
19 A meibion Pedaiah; Zorobabel, a Simei:
a meibion Zorobabel; Mesùlam, a Hananïah,
a Selomith eu chwaer hwynt:
20 A Hasubah, ac Ohel, a Berechïah, a
Hasadïah, Jusab-hesed, pump.
21 A meibion Hananïah; Pelatïah, a Je-
saiah: meibion Rephaiah, meibion Arnan,
meibion Obadiah, meibion Sechanïah.
22 A meibion Sechanïah; Semaiah: a meib-
ion Semaiah; Hattus, ac Igeal, a Barïah, a
Nearïah, a Saphat, chwech.
23 A meibion Nearïah; Elioënai, a Heze-
cïah, ac Azricam, tri.
24 A meibion Elioënai *oedd*, Hodaiah, ac
Elïasib, a Phelaiah, ac Accub, a Johanan, a
Dalaiah, ac Anani, saith.

PENNOD IV.

1, 11 *Hiliogaeth Judah o Caleb mab Hur,* 5
Aser mab Hesron. 9 *Jabes, a'i weddi.* 21
Hiliogaeth Selah, 24 *a Simeon, a'i ddinas-
oedd.* 39 *Eu gorfodaeth ar Gedor, a'r Ama-
leciaid, ym mynydd Seir.*

MEIBION Judah; Phares, Hesron, a
Charmi, a Hur, a Sobal.
2 A Reaiah mab Sobal a genhedlodd Ja-
hath; a Jahath a genhedlodd Ahumai, a
Lahad. Dyma deuluoedd y Sorathiaid.
3 A'r rhai hyn *oedd* o dad Etam; Jezreel,
ac Isma, ac Idbas: ac enw eu chwaer hwynt
oedd Haselelponi.
4 A Phenuel tad Gedor, ac Ezer tad Husah.
Dyma feibion Hur cyntaf-anedig Ephratah,
tad Bethlehem.
5 ¶ Ac i Assur tad Tecoa yr oedd dwy wrag-
edd, Helah, a Naarah.
6 A Naarah a ddug iddo Ahuzam, a Hepher,
a Themeni, ac Hahastari. Dyma feibion
Naarah.
7 A meibion Helah *oedd*, Sereth, a Jesoar,
ac Ethnan.
8 A Chos a genhedlodd Anub, a Sobeban, a
theuluoedd Aharhel mab Harum.
9 ¶ Ac yr oedd Jabes yn anrhydeddusach
nâ'i frodyr: a'i fam a alwodd ei enw ef Jabes,
gan ddywedyd, Oblegid i mi *ei* ddwyn *ef* trwy
ofid.
10 A Jabes a alwodd ar DDUW Israel, gan
ddywedyd, O na lwyr fendithit fi, ac na
ehengit fy nherfynau, a bod dy law gyd â
mi, a'*m* cadw oddi wrth ddrwg, fel na'm
gofidier. A pharodd Duw ddyfod *iddo* yr
hyn a ofynasai.
11 ¶ A Chelub brawd Suah a genhedlodd
Mehir, yr hwn *oedd* dad Eston.
12 Ac Eston a genhedlodd Bethrapha, a
Phaseah, a Thehinnah tad dinas Nahas.
Dyma ddynion Rechah.
13 A meibion Cenaz; Othniel, a Seraiah: a
meibion Othniel; Hathath.
14 A Meonothai a genhedlodd Ophrah: a
Seraiah a genhedlodd Joab, tad glynn y
crefftwyr, canys crefftwyr oeddynt hwy.
15 A meibion Caleb mab Jephunneh; Iru,
Elah, a Naam: a meibion Elah *oedd*, Cenaz.
16 A meibion Jehaleleel; Ziph, a Ziphah,
Tiria, ac Asareel.
17 A meibion Ezrah *oedd*, Jether, a Mered,
ac Epher, a Jalon: a hi a ddug Miriam, a
Sammai, ac Isbah tad Estemoa.
18 A'i wraig ef Jehudïah a ymddûg Jered
tad Gedor, a Heber tad Socho, a Jecuthiel
tad Zanoah. A dyma feibion Bithiah merch
Pharaoh, yr hon a gymmerth Mered.
19 A meibion *ei* wraig Hodïah, chwaer
Naham, tad Ceilah y Garmiad, ac Estemoa y
Maachathiad.
20 A meibion Simon *oedd*, Amnon, a Rin-
nah, Benhanan, a Thilon. A meibion Isi
oedd, Zoheth, a Benzoheth.
21 ¶ *A* meibion Selah mab Judah *oedd*, Er
tad Lechah, a Laadah tad Maresah, a theulu-
oedd tylwyth gweithyddion llïan main o dŷ
Asbea,
22 A Jocim, a dynion Chozeba, a Joas, a
Saraph, y rhai oedd yn arglwyddiaethu ar
Moab, a Jasubi-lehem. Ac *y mae* y pethau
hyn yn hen.
23 Y rhai hyn *oedd* grochenyddion yn cyf-
anneddu *ym mysg* planwydd a chaeau; gyd
â'r brenhin yr arhosasant yno yn ei waith
ef.
24 ¶ Meibion Simeon *oedd*, Nemuel, a Ja-
min, Jarib, Zerah, *a* Saul:
25 Sàlum ei fab yntau, Mibsam ei fab yntau,
Misma ei fab yntau.
26 A meibion Misma; Hamuel ei fab yn-
tau, Zacchur ei fab yntau, Simei ei fab yn-
tau.
27 Ac i Simei *yr oedd* un ar bymtheg o
feibion, a chwech o ferched, ond i'w frodyr
ef nid *oedd* nemmawr o feibion: ac nid
amlhasai eu holl deulu hwynt megis meib-
ion Judah.
28 A hwy a breswyliasant yn Beerseba, a
Moladah, a Hasar-sual.
29 Yn Bilhah hefyd, ac yn Esem, ac yn
Tolad,
30 Ac yn Bethuel, ac yn Hormah, ac yn
Siclag,
31 Ac yn Beth-marcaboth, ac yn Hasar-
susim, ac yn Beth-birei, ac yn Saaraim.
Dyma eu dinasoedd hwynt, nes teyrnasu o
Dafydd.
32 A'u trefydd hwynt *oedd*, Etam, ac Ain,
Rimmon, a Thochen, ac Asan; pump o
ddinasoedd.
33 A'u holl bentrefi hwynt hefyd, y rhai
oedd o amgylch y dinasoedd hyn hyd Baal.
Dyma eu trigfannau hwynt, a'u hachau.
34 A Mesobab, a Jamlech, a Josah mab
Amasïah,
35 A Jöel, a Jehu mab Josibiah, fab Se-
raiah, fab Asiel,
36 Ac Elioënai, a Jaacobah, a Jesohaiah,
ac Asaiah, ac Adiel, a Jesimiel, a Benaiah,
37 A Ziza mab Siphi, fab Alon, fab Jedaiah,
fab Simri, fab Semaiah.
38 Y rhai hyn erbyn *eu* henwau *a aethant*
yn bennaethiaid yn eu teuluoedd, ac a aml-
hasant dylwyth eu tadau yn fawr.
39 ¶ A hwy a aethant i flaenau Gedor,
hyd at du dwyrain y dyffryn, i geisio porfa
i'w praidd.
40 A hwy a gawsant borfa fras, a da, a
gwlad ehang *ei* therfynau, a heddychlawn a
thangnefeddus: canys y rhai a breswyliasent
yno o'r blaen *oedd* o Cam.
41 A'r rhai hyn yn ysgrifenedig er

henwau a ddaethant yn nyddiau Hezeciah
brenhin Judah, ac a darawsant eu pebyll a'r
anneddau a gafwyd yno, ac a'u difrodasant
hwy hyd y dydd hwn, a thrigasant yn eu
lle hwynt; am *fod* porfa i'w praidd hwynt
yno.
42 Ac o honynt hwy, *sef* o feibion Simeon,
yr aeth pùm cant o ddynion i fynydd Seir, a
Pholatiah, a Neariah, a Rephaiah, ac Uzziel,
meibion Isi, yn ben arnynt.
43 Tarawsant hefyd y gweddill a ddiangasai
o Amalec, ac a wladychasant yno hyd y
dydd hwn.

PENNOD V.

1 *Llin Reuben (yr hwn a gollodd ei enedigaeth-fraint) hyd y caethgludiad i Babilon.* 9 *Eu trigias, a'u gorfodaeth ar yr Hagariaid.* 11 *Pennaduriaid a thrigleoedd Gad.* 18 *Rhifedi a gorfodaeth Reuben, a Gad, a hanner llwyth Manasseh.* 23 *Trigleoedd a phennaduriaid yr hanner llwyth hwnnw.* 25 *Eu caethiwed o herwydd eu pechod.*

A MEIBION Reuben, cyntaf-anedig Israel
(canys efe *oedd* gyntaf-anedig, ond am
iddo halogi gwely ei dad, rhoddwyd ei en-
edigaeth-fraint ef i feibion Joseph, mab Israel;
ac ni chyfrifir ef achau ef yn ol yr enedig-
aeth-fraint:
2 Canys Judah a ragorodd ar ei frodyr, ac o
hono ef *y daeth* blaenor: a'r enedigaeth-fraint
a *roddwyd* i Joseph.)
3 Meibion Reuben cyntaf-anedig Israel
oedd, Hanoch, a Phàlu, Hesron, a Char-
mi.
4 Meibion Jöel; Semaiah ei fab ef, Gog ei
fab yntau, Simei ei fab yntau,
5 Michah ei fab yntau, Reaiah ei fab yntau,
Baal ei fab yntau,
6 Beerah ei fab yntau, yr hwn a *gaeth*-
gludodd Tilgath-pilneser brenhin Assyria:
hwn *ydoedd* dywysog i'r Reubeniaid.
7 A'i frodyr ef yn eu teuluoedd, wrth gym-
meryd eu hachau yn eu cenhedlaethau: y
pennaf *oedd* Jeiel, a Zechariah,
8 A Bela mab Azaz, fab Sema, fab Jöel, yr
hwn a gyfanneddodd yn Aroer, a hyd at
Nebo, a Baal-meon.
9 Ac o du y dwyrain y preswyliodd efe, hyd
y lle yr elir i'r anialwch, oddi wrth yr afon
Euphrates: canys eu hanifeiliaid hwynt a
amlhasai y'ngwlad Gilead.
10 Ac yn nyddiau Saul y gwnaethant hwy
ryfel yn erbyn yr Hagariaid, *y rhai* a syrth-
iasant trwy eu dwylaw hwynt; a thrigasant
yn eu pebyll hwynt, trwy holl du dwyrain
Gilead.
11 ¶ A meibion Gad a drigasant gyferbyn a
hwynt y'ngwlad Basan, hyd at Salchah:
12 Jöel y pennaf, a Sapham yr ail, a Jaanai,
a Saphat, yn Basan.
13 A'u brodyr hwynt o dŷ eu tadau *oedd*,
Michael, a Mesùlam, a Seba, a Jorai, a
Jacan, a Zia, a Heber, saith.
14 Dyma feibion Abihail fab Huri, fab
Jaroah, fab Gilead, fab Michael, fab Jesisai,
fab Jado, fab Buz;
15 Ahi mab Abdiel, fab Guni, y pennaf o
dŷ eu tadau.
16 A hwy a drigasant yn Gilead yn Basan,
ac yn ei threfydd, ac yn holl bentrefi Saron,
wrth eu terfynau.
17 Y rhai hyn oll a gyfrifwyd wrth eu
hachau, yn nyddiau Jotham brenhin Judah,
ac yn nyddiau Jeroboam brenhin Israel.
18 ¶ Meibion Reuben, a'r Gadiaid, a han-
ner llwyth Manasseh, o wŷr nerthol, dynion
yn dwyn tarian a chleddyf, ac yn tynnu bwa,
ac wedi eu dysgu *i* ryfel, *oedd* bedair mil a
deugain a saith cant a thriugain, yn myned
allan i ryfel.
19 A hwy a wnaethant ryfel yn erbyn yr
Hagariaid, a Jetur, a Nephis, a Nodab.
20 A chynnorthwywyd hwynt yn erbyn y
rhai hynny, a rhoddwyd yr Hagariaid i'w
dwylaw hwynt, a chwbl a'r *a ydoedd* gyd â
hwynt: canys llefasant ar DDUW yn y rhyfel,
ac efe a wrandawodd arnynt, o herwydd idd-
ynt obeithio ynddo.
21 A hwy a gaethgludasant eu hanifeiliaid
hwynt; o'u camelod hwynt ddengmil a deu-
gain, ac *o* ddefaid ddeucant a deg a deugain o
filoedd, ac *o* asynod ddwy fil, ac *o* ddynion
gan mil.
22 Canys llawer yn archolledig a fuant
feirw, am *fod* y rhyfel oddi wrth DDUW;
a hwy a drigasant yn eu lle hwynt hyd y
caethiwed.
23 ¶ A meibion hanner llwyth Manasseh a
drigasant yn y tir: o Basan hyd Baal-her-
mon, a Senir, a mynydd Hermon, yr aeth-
ant hwy yn aml.
24 Y rhai hyn hefyd *oedd* bennau tŷ eu
tadau, sef Epher, ac Isi, ac Eliel, ac Azriel, a
Jeremiah, a Hodafiah, a Jadiel, gwŷr cedyrn
o nerth, gwŷr enwog, *a* phennau tŷ eu tadau.
25 ¶ A hwy a droseddasant yn erbyn Duw
eu tadau, ac a butteiniasant ar ol duwiau
pobl y wlad, y rhai a ddinystriasai Duw o'u
blaen hwynt.
26 A Duw Israel a annogodd ysbryd Pul
brenhin Assyria, ac ysbryd Tilgath-pilneser
brenhin Assyria, ac a'u *caeth*-gludodd hwynt
(sef y Reubeniaid, a'r Gadiaid, a hanner
llwyth Manasseh) ac a'u dug hwynt i Halah,
a Habor, a Hara, ac i afon Gozan, hyd y
dydd hwn.

PENNOD VI.

1 *Meibion Lefi.* 4 *Llin yr offeiriaid hyd y caethgludiad.* 16 *Teuluoedd Gersom, Cohath, a Merari.* 49 *Swydd Aaron, a'i lin hyd Ahimaas.* 54 *Dinasoedd yr offeiriaid a'r Lefiaid.*

MEIBION Lefi; Gerson, Cohath, a Me-
rari.
2 A meibion Cohath; Amram, Isar, a Heb-
ron, ac Uzziel,
3 A phlant Amram; Aaron, Moses, a Miri-
am: a meibion Aaron; Nadab, ac Abihu,
Eleazar, ac Ithamar.
4 ¶ Eleazar a genhedlodd Phinees, Phinees
a genhedlodd Abisua,
5 Ac Abisua a genhedlodd Bucci, a Bucci a
genhedlodd Uzzi,
6 Ac Uzzi a genhedlodd Zerahiah, a Zera-
hiah a genhedlodd Meraioth,
7 Meraioth a genhedlodd Amariah, ac Ama-
riah a genhedlodd Ahitub,
8 Ac Ahitub a genhedlodd Sadoc, a Sadoc a
genhedlodd Ahimaas,
9 Ac Ahimaas a genhedlodd Azariah, ac
Azariah a genhedlodd Johanan,
10 A Johanan a genhedlodd Azariah (hwn
oedd yn offeiriad yn y tŷ a adeiladodd Solo-
mon yn Jerusalem)
11 Ac Azariah a genhedlodd Amariah, ac
Amariah a genhedlodd Ahitub,
12 Ac Ahitub a genhedlodd Sadoc, a Sadoc
a genhedlodd Sàlum,
13 A Sàlum a genhedlodd Hilciah, a Hilciah
a genhedlodd Azariah,
14 Ac Azariah a genhedlodd Seraiah, a Se-
raiah a genhedlodd Jehosadac,
15 A Jehosadac a ymadawodd, pan *gaeth*-
gludodd yr ARGLWYDD Judah a Jerusalem
trwy law Nabuchodonosor.

16 ¶ Meibion Lefi; Gersom, Cohath, a Merari.
17 A dyma enwau meibion Gersom; Libni a Simei.
18 A meibion Cohath; Amram, ac Isar, a Hebron, ac Uzziel.
19 Meibion Merari; Mali, a Musi. A dyma dylwyth y Lefiaid, yn ol eu tadau.
20 I Gersom; Libni ei fab, Jahath ei fab yntau, Zimmah ei fab yntau,
21 Joah ei fab yntau, Ido ei fab yntau, Zerah ei fab yntau, *a* Jeaterai ei fab yntau.
22 Meibion Cohath; Aminadab ei fab ef, Corah ei fab yntau, Assir ei fab yntau,
23 Elcanah ei fab yntau, ac Ebiasaph ei fab yntau, ac Assir ei fab yntau,
24 Tahath ei fab yntau, Uriel ei fab yntau, Uzzïah ei fab yntau, a Saul ei fab yntau.
25 A meibion Elcanah; Amasai, ac Ahimoth.
26 Elcanah: meibion Elcanah; Sophai ei fab ef, a Nahath ei fab yntau,
27 Eliab ei fab yntau, Jeroham ei fab yntau, Elcanah ei fab yntau.
28 A meibion Samuel; y cyntaf-anedig, Fasni, yna Abïah.
29 Meibion Merari; Mali, Libni ei fab yntau, Simei ei fab yntau, Uzzah ei fab yntau,
30 Simea ei fab yntau, Haggïah ei fab yntau, Asaiah ei fab yntau.
31 Y rhai hyn a osododd Dafydd yn gantorion *yn* nhŷ yr ARGLWYDD, ar ol gorphwys o'r arch.
32 A hwy a fuant weinidogion mewn cerdd o flaen tabernacl pabell y cyfarfod, nes adeiladu o Solomon dŷ yr ARGLWYDD yn Jerusalem: a hwy a safasant wrth eu defod yn eu gwasanaeth.
33 A dyma y rhai a weiniasant, a'u meibion hefyd: o feibion y Cohathiaid; Heman y cantor, mab Jöel, fab Semuel,
34 Fab Elcanah, fab Jeroham, fab Eliel, fab Toah,
35 Fab Suph, fab Elcanah, fab Mahath, fab Amasai,
36 Fab Elcanah, fab Jöel, fab Azarïah, fab Sephanïah,
37 Fab Tahath, fab Assir, fab Ebiasaph, fab Corah,
38 Fab Isar, fab Cohath, fab Lefi, fab Israel.
39 A'i frawd Asaph (yr hwn oedd yn sefyll ar ei law ddehau) *sef* Asaph mab Berachïah, fab Simea,
40 Fab Michael, fab Baasïah, fab Malcïah,
41 Fab Ethni, fab Zerah, fab Adaiah,
42 Fab Ethan, fab Zimmah, fab Simei,
43 Fab Jahath, fab Gersom, fab Lefi.
44 A'u brodyr hwynt, meibion Merari, *oedd* ar y llaw aswy: Ethan mab Cisi, fab Abdi, fab Màluc,
45 Fab Hasabïah, fab Amasïah, fab Hilciah,
46 Fab Amsi, fab Bani, fab Samer,
47 Fab Mali, fab Musi, fab Merari, fab Lefi.
48 A'u brodyr hwynt y Lefiaid *oedd* gwedi eu rhoddi ar holl wasanaeth tabernacl tŷ DDUW.
49 ¶ Ond Aaron a'i feibion a aberthasant ar allor y poeth-offrwm, ac ar allor yr arogldarth, i *gyflawni* holl wasanaeth y cyssegr sancteiddiolaf, ac i wneuthur cymmod dros Israel, yn ol yr hyn oll a orchymynasai Moses gwas DUW.
50 Dyma hefyd feibion Aaron; Eleazar ei fab ef, Phinees ei fab yntau, Abisua ei fab yntau,
51 Bucci ei fab yntau, Uzzi ei fab yntau, Zerahïah ei fab yntau,
52 Meraioth ei fab yntau, Amarïah ei fab yntau, Ahitub ei fab yntau,
53 Sadoc ei fab yntau, Ahimaas ei fab yntau.
54 ¶ A dyma eu trigleoedd hwynt yn ol eu palasau, yn eu terfynau; *sef* meibion Aaron, o dylwyth y Cohathiaid: oblegid eiddynt hwy ydoedd y rhan hon.
55 A rhoddasant iddynt Hebron y'ngwlad Judah, a'i meusydd pentrefol o'i hamgylch.
56 Ond meusydd y ddinas, a'i phentrefi, a roddasant hwy i Caleb mab Jephunneh.
57 Ac i feibion Aaron y rhoddasant hwy ddinasoedd Judah, yn noddfa; Hebron, a Libnah a'i meusydd pentrefol, a Jattir ac Estemoa, a'u meusydd pentrefol,
58 A Hilen a'i meusydd pentrefol, a Debir a'i meusydd pentrefol,
59 Ac Asan a'i meusydd pentrefol, a Bethsemes a'i meusydd pentrefol:
60 Ac o lwyth Benjamin; Geba a'i meusydd pentrefol, ac Alemeth a'i meusydd pentrefol, ac Anathoth a'i meusydd pentrefol: eu holl ddinasoedd hwynt trwy eu teuluoedd *oedd* dair dinas *ar* ddeg.
61 Ac i'r rhan arall o feibion Cohath o deulu y llwyth hwnnw, *y rhoddwyd* o'r hanner llwyth, *sef* hanner Manasseh, ddeg dinas, wrth goelbren.
62 *Rhoddasant* hefyd i feibion Gersom trwy eu teuluoedd, o lwyth Issachar, ac o lwyth Aser, ac o lwyth Naphtali, ac o lwyth Manasseh yn Basan, dair *ar* ddeg o ddinasoedd.
63 I feibion Merari trwy eu teuluoedd, o lwyth Reuben, ac o lwyth Gad, ac o lwyth Zabulon, *y rhoddasant* trwy goelbren ddeuddeg o ddinasoedd.
64 A meibion Israel a roddasant i'r Lefiaid y dinasoedd *hyn* a'u meusydd pentrefol.
65 A hwy a roddasant trwy goelbren, o lwyth meibion Judah, ac o lwyth meibion Simeon, ac o lwyth meibion Benjamin, y dinasoedd hyn, y rhai a alwasant hwy ar *eu* henwau *hwynt.*
66 *I'r rhai oedd* o deuluoedd meibion Cohath, yr ydoedd dinasoedd eu terfyn, o lwyth Ephraim.
67 A hwy a roddasant iddynt hwy ddinasoedd noddfa, *sef* Sichem a'i meusydd pentrefol, ym mynydd Ephraim; Gezer hefyd a'i meusydd pentrefol.
68 Jocmeam hefyd a'i meusydd pentrefol, a Beth-horon a'i meusydd pentrefol,
69 Ac Ajalon a'i meusydd pentrefol, a Gathrimmon a'i meusydd pentrefol.
70 Ac o hanner llwyth Manasseh; Aner a'i meusydd pentrefol, a Bileam a'i meusydd pentrefol, i deulu y rhai oedd y'ngweddill o feibion Cohath.
71 I feibion Gersom o deulu hanner llwyth Manasseh *y rhoddwyd*, Golan yn Basan a'i meusydd pentrefol, Astaroth hefyd a'i meusydd pentrefol.
72 Ac o lwyth Issachar; Cedes a'i meusydd pentrefol, Daberath a'i meusydd pentrefol,
73 Ramoth hefyd a'i meusydd pentrefol, ac Anem a'i meusydd pentrefol.
74 Ac o lwyth Aser; Masal a'i meusydd pentrefol, ac Abdon a'i meusydd pentrefol,
75 Hucoc hefyd a'i meusydd pentrefol, a Rehob a'i meusydd pentrefol.
76 Ac o lwyth Naphtali; Cedes yn Galilee a'i meusydd pentrefol, Hammon hefyd a'i meusydd pentrefol, a Chiriathaim a'i meusydd pentrefol.
77 I'r rhan arall o feibion Merari *y rhoddwyd* o lwyth Zabulon, Rimmon a'i meusydd pentrefol, a Thabor a'i meusydd pentrefol
78 Ac am yr Iorddonen a Jericho, *sef* o du dwyrain yr Iorddonen, *y rhoddwyd* o lwyth

Reuben, Beser yn yr anialwch a'i meusydd
pentrefol, Jasah hefyd a'i meusydd pentrefol,
79 Cedemoth hefyd a'i meusydd pentrefol,
a Mephaath a'i meusydd pentrefol.
80 Ac o lwyth Gad, Ramoth yn Gilead a'i
meusydd pentrefol, Mahanaim hefyd a'i
meusydd pentrefol,
81 Hesbon hefyd a'i meusydd pentrefol, a
Jaser a'i meusydd pentrefol.

PENNOD VII.

1 *Meibion Issachar,* 6 *Benjamin,* 13 *Naphtali,*
14 *Manasseh,* 20, 24 *Ephraim.* 21 *Adfyd*
Ephraim gan wŷr Gath. 23 *Geni Beriah.*
28 *Trigleoedd Ephraim.* 30 *Meibion Aser.*

A MEIBION Issachar *oedd,* Tola, a Phuah,
Jasub, a Simron, pedwar.
2 A meibion Tola, Uzzi, a Rephaiah, a
Jeriel, a Jamai, a Jibsam, a Semuel, pen-
naethiaid ar dŷ eu tadau: o Tola yr *ydoedd*
gwŷr cedyrn *o* nerth yn eu cenhedlaethau;
eu rhif yn nyddiau Dafydd *oedd* ddwy fil ar
hugain a chwe chant.
3 A meibion Uzzi; Izrahïah: a meibion
Izrahïah; Michael, ac Obadïah, a Jöel, Isïah,
pump: yn bennaethiaid oll.
4 A chyd â hwynt yn eu cenhedlaethau, *ac*
yn ol tŷ eu tadau, *yr ydoedd* byddinoedd
milwyr i ryfel, un fil ar bymtheg ar hugain:
canys llawer oedd ganddynt o wragedd a
meibion.
5 A'u brodyr cedyrn *o* nerth, o holl deulu-
oedd Issachar, a gyfrifwyd wrth eu hachau,
yn saith mil a phedwar ugain *mil* oll.
6 ¶ *A meibion* Benjamin *oedd,* Bela, a
Becher, a Jediael, tri.
7 A meibion Bela; Esbon, ac Uzzi, ac Uz-
ziel, a Jerimoth, ac Iri; pump o bennau tŷ
eu tadau, cedyrn *o* nerth, a gyfrifwyd wrth
eu hachau, yn ddwy fil ar hugain a phedwar
ar ddeg ar hugain.
8 A meibion Becher *oedd,* Zemirah, a Joas,
ac Eliezer, ac Elioënai, ac Omri, a Jerimoth,
ac Abïah, ac Anathoth, ac Alemeth: y rhai
hyn oll *oedd* feibion Becher.
9 A hwy a rifwyd wrth eu hachau, yn ol eu
cenhedlaethau, yn bennau tŷ eu tadau, yn
gedyrn *o* nerth, yn ugain mil a dau cant.
10 A meibion Jediael; Bilhan: a meibion
Bilhan; Jëus, a Benjamin, ac Ehud, a Che-
naanah, a Zethan, a Tharsis, ac Ahisahar.
11 Y rhai hyn oll *oedd* feibion Jediael, yn
bennau eu tadau, yn gedyrn o nerth, yn
myned allan mewn llu i ryfel, yn ddwy fil
ar bymtheg a deucant.
12 Suppim hefyd, a Huppim, meibion Ir;
Husim, meibion Aher.
13 ¶ Meibion Naphtali; Jasiel, a Guni, a
Geser, a Sàlum, meibion Bilhah.
14 ¶ Meibion Manasseh; Asriel, yr hwn a
ymddûg *ei wraig:* (*ond* ei orderchwraig o
Syria a ymddûg Machir tad Gilead:
15 A Machir a gymmerodd yn wraig *chwaer*
Huppim a Suppim, ac enw eu chwaer hwynt
oedd Maachah) ac enw yr ail *mab* Salphaad:
ac i Salphaad yr oedd merched.
16 A Maachah gwraig Machir a ymddûg fab,
a hi a alwodd ei enw ef Peres, ac enw ei frawd
ef Seres, a'i feibion ef *oedd,* Ulam, a Racem.
17 A meibion Ulam; Bedan. Dyma feibion
Gilead fab Machir, fab Manasseh.
18 A Hammolecheth ei chwaer ef a ymddûg
Isod, ac Abïezer, a Mahalah.
19 A meibion Semida oedd, Ahïan, a Se-
chem, a Lici, ac Aniham.
20 ¶ A meibion Ephraim; Suthelah, a
Bered ei fab ef, a Thahath ei fab yntau, ac
Eladah ei fab yntau, a Thahath ei fab yntau,
21 ¶ A Zabad ei fab yntau, a Suthelah ei
fab yntau, ac Ezer, ac Elead: a dynion Gath,
y rhai a anwyd yn y tir, a'u lladdodd hwynt,
o herwydd dyfod o honynt i waered i ddwyn
eu hanifeiliaid hwynt.
22 Ac Ephraim eu tad a alarodd ddyddiau
lawer; a'i frodyr a ddaethant i'w gysuro ef.
23 ¶ A phan aeth efe at ei wraig, hi a
feichiogodd, ac a esgorodd ar fab; ac efe a
alwodd ei enw ef Beriah, am fod drygfyd
yn ei dŷ ef.
24 (Seerah hefyd *oedd* ei ferch ef, a hi a
adeiladodd Beth-horon yr isaf, a'r uchaf *hef-*
yd, ac Uzzen-serah.)
25 A Rephah *oedd* ei fab ef, a Reseph, a
Thelah ei fab yntau, a Thahan ei fab yntau,
26 Laadan ei fab yntau, Ammihud ei fab
yntau, Elisama ei fab yntau,
27 Nun ei fab yntau, Josua ei fab yntau.
28 ¶ A'u meddiant a'u cyfanneddau *oedd,*
Bethel a'i phentrefi, ac o du y dwyrain
Naaran, ac o du y gorllewin Gezer a'i phen-
trefi; a Sichem a'i phentrefi, hyd Gazah a'i
phentrefi:
29 Ac ar derfynau meibion Manasseh, Beth-
sean a'i phentrefi, Taanach a'i phentrefi, Me-
gido a'i phentrefi, Dor a'i phentrefi. Meibion
Joseph mab Israel a drigasant yn y rhai hyn.
30 ¶ Meibion Aser; Imnah, ac Isuah, ac
Isuai, a Berïah, a Serah eu chwaer hwynt.
31 A meibion Berïah; Heber, a Malchiel,
hwn *yw* tad Birzafith.
32 A Heber a genhedlodd Japhlet, a Somer,
a Hotham, a Sua eu chwaer hwynt.
33 A meibion Japhlet; Pasach, a Bimhal,
ac Asuath. Dyma feibion Japhlet.
34 A meibion Samer; Ahi, a Rogah, Je-
hubbah, ac Aram.
35 A mab ei frawd ef Helem; Sophah, ac
Imnah, a Seles, ac Amal.
36 Meibion Sophah; Suah, a Harnepher, a
Sual, a Beri, ac Imrah.
37 Beser, a Hod, a Samma, a Silsah, ac
Ithran, a Beera.
38 A meibion Jether; Jephunneh, Pispah
hefyd, ac Ara.
39 A meibion Ula; Arah, a Haniel, a Resia.
40 Y rhai hyn oll *oedd* feibion Aser, pennau
eu cenedl, yn ddewis wŷr o nerth, yn bennau
capteniaid. A'r cyfrif trwy eu hachau o wŷr
i ryfel, *oedd* chwe mil ar hugain o wŷr.

PENNOD VIII.

1 *Meibion a phennaduriaid Benjamin.* 33
Hynafiaid Saul a Jonathan.

BENJAMIN hefyd a genhedlodd Bela ei
gyntaf-anedig, Asbel yr ail, ac Aharah
y trydydd,
2 Nohah y pedwerydd, a Rapha y pummed.
3 A meibion Bela oedd, Adar, a Gera, ac
Abihud,
4 Ac Abisua, a Naaman, ac Ahoah,
5 A Gera, a Sephuphan, a Huram.
6 Dyma hefyd feibion Ehud; dyma hwynt
pennau cenedl preswylwyr Geba, a hwy a'u
mudasant hwynt i Manahath:
7 Naaman hefyd, ac Ahïah, a Gera, efe a'u
symmudodd hwynt, ac a genhedlodd Uzza,
ac Ahihud.
8 Cenhedlodd hefyd Saharaim y'ngwlad
Moab, gwedi eu gollwng hwynt ymaith:
Husim a Baara *oedd* ei wragedd.
9 Ac efe a genhedlodd o Hodes ei wraig,
Jobab, a Sibia, a Mesa, a Malcham,
10 A Jeus, a Sabïah, a Mirmah. Dyma ei
feibion ef, pennau cenedl.
11 Ac o Husim efe a genhedlodd Ahitub, ac
Elpaal.

12 A meibion Elpaal *oedd*, Eber, a Misam, a Samed, yr hwn a adeiladodd Ono, a Lod a'i phentrefi.

13 Beriah hefyd, a Sema *oedd* bennau cenedl preswylwyr Ajalon; y rhai a ymlidiasant drigolion Gath.

14 Ahïo hefyd, Sasac, a Jerimoth,

15 Zebadïah hefyd, ac Arad, ac Ader,

16 Michael hefyd, ac Ispah, a Joha, meibion Beriah;

17 Zebadïah hefyd, a Mesùlam, a Hezeci, a Heber,

18 Ismerai hefyd, a Jezlïah, a Jobab, meibion Elpaal;

19 Jacim hefyd, a Zichri, a Zabdi,

20 Elienai hefyd, a Silthai, ac Eliel,

21 Adaiah hefyd, a Beraiah, a Simrath, meibion Simhi;

22 Ispan hefyd, a Heber, ac Eliel,

23 Abdon hefyd, a Zichri, a Hanan,

24 Hananïah hefyd, ac Elam, ac Antothïah,

25 Iphedeiah hefyd, a Phenuel, meibion Sasac;

26 Samserai hefyd, a Seharaiah, ac Athalïah,

27 Jaresïah hefyd, ac Elïah, a Zichri, meibion Jeroham.

28 Y rhai hyn *oedd* bennau cenedl, *sef* pennaethiaid ar eu cenhedlaethau. Y rhai hyn a gyfanneddasant yn Jerusalem.

29 Yn Gibeon hefyd y preswyliodd tad Gibeon, ac enw ei wraig ef *oedd* Maachah.

30 Ac Abdon ei fab cyntaf-anedig ef, Sur hefyd, a Chis, a Baal, a Nadab,

31 Gedor hefyd, ac Ahïo, a Zacher.

32 Micloth hefyd a genhedlodd Simeah: y rhai hyn hefyd, ar gyfer eu brodyr, a breswyliasant yn Jerusalem gyd â'u brodyr.

33 ¶ Ner hefyd a genhedlodd Cis, a Chis a genhedlodd Saul, a Saul a genhedlodd Jonathan, a Malchisua, ac Abinadab, ac Esbaal.

34 A mab Jonathan *oedd* Meribbaal; a Meribbaal a genhedlodd Michah.

35 A meibion Michah; Pithon, a Melech, a Tharea, ac Ahaz.

36 Ac Ahaz a genhedlodd Jehoadah, a Jehoadah a genhedlodd Alemeth, ac Azmafeth, a Zimri: a Zimri a genhedlodd Mosa,

37 A Mosa a genhedlodd Bineah: a Rapha *oedd* ei fab ef, Eleasah ei fab yntau, Asel ei fab yntau.

38 Ac i Asel *y bu* chwech o feibion, a dyma eu henwau hwynt, Azricam, Bocheru, ac Ismael, a Searïah, ac Obadïah, a Hanan. Y rhai hyn oll *oedd* feibion Asel.

39 A meibion Esec ei frawd ef *oedd*, Ulam ei gyntaf-anedig ef, Jehus yr ail, ac Eliphelet y trydydd.

40 A meibion Ulam oedd ddynion cedyrn o nerth yn saethyddion, ac yn aml eu meibion a'u hwyrion, *sef* cant a deg a deugain. Y rhai hyn oll *oedd* o feibion Benjamin.

PENNOD IX.

1 *Achau Israel a Judah.* 2 *Yr Israeliaid,* 10 *yr offeiriaid,* 14 *a'r Lefiaid, a'r Nethiniaid, oedd yn trigo yn Jerusalem.* 27 *Swydd rhai o'r Lefiaid.* 35 *Hynaif Saul a Jonathan.*

A HOLL Israel a rifwyd wrth eu hachau, ac wele hwynt yn ysgrifenedig yn llyfr brenhinoedd Israel a Judah; a hwy a *gaethgludwyd* i Babilon am eu camwedd.

2 ¶ Y trigolion cyntaf hefyd *y rhai oedd* yn eu hetifeddiaeth yn eu dinasoedd *oedd*, yr Israeliaid, yr offeiriaid, y Lefiaid, a'r Nethiniaid.

3 Ac yn Jerusalem y trigodd *rhai* o feibion Judah, ac o feibion Benjamin, ac o feibion Ephraim, a Manasseh:

4 Uthai mab Ammihud, fab Omri, fab Imri, fab Bani, o feibion Phares fab Judah.

5 Ac o'r Siloniaid; Asaiah y cyntaf-anedig, a'i feibion.

6 Ac o feibion Zerah; Jeuel, a'u brodyr, chwe chant a deg a phedwar ugain.

7 Ac o feibion Benjamin, Sàlu mab Mesùlam, fab Hodafiah, fab Hasenuah,

8 Ibneiah hefyd mab Jeroham, ac Elah mab Uzzi, fab Michri, a Mesùlam mab Sephatïah, fab Reuel, fab Ibnijah;

9 A'u brodyr yn ol eu cenhedlaethau, naw cant a deg a deugain a chwech. Y dynion hyn oll *oedd* bennau cenedl ar dŷ eu tadau.

10 ¶ Ac o'r offeiriaid; Jedaiah, a Jehoiarib, a Jachin,

11 Azarïah hefyd mab Hilciah, fab Mesùlam, fab Sadoc, fab Meraioth, fab Ahitub, tywysog tŷ DDUW;

12 Adaiah hefyd mab Jeroham, fab Passur, fab Malcïah; a Maasïa, mab Adïel, fab Jazerah, fab Mesùlam, fab Mesilemith, fab Immer.

13 A'u brodyr, pennaf ar dŷ eu tadau, yn fil a saith cant a thriugain; yn wŷr galluog o nerth i waith gwasanaeth tŷ DDUW.

14 Ac o'r Lefiaid; Semaiah mab Hasub, fab Azricam, fab Hasabïah, o feibion Merari,

15 Bacbaccar hefyd, Heres, a Galal, a Mattanïah mab Michah, fab Zichri, fab Asaph;

16 Obadïah hefyd mab Semaiah, fab Galal, fab Jeduthun; a Berechïah mab Asa, fab Elcanah, yr hwn a drigodd yn nhrefydd y Netophathiaid.

17 Y porthorion hefyd *oedd*, Sàlum, ac Accub, a Thalmon, ac Ahiman, a'u brodyr: Sàlum *ydoedd* bennaf;

18 A hyd yn hyn ym mhorth y brenhin o du y dwyrain. Y rhai hyn o finteioedd meibion Lefi *oedd* borthorion.

19 Sàlum hefyd mab Core, fab Ebiasaph, fab Corah, a'r Corahiaid ei frodyr ef o dylwyth ei dad, *oedd* ar waith y weinidogaeth, yn cadw pyrth y babell: a'u tadau hwynt ar lu yr ARGLWYDD, *oedd* yn cadw y ddyfodfa i mewn.

20 Phinees hefyd mab Eleazar a fuasai dywysog arnynt hwy o'r blaen: *a'r* ARGLWYDD *ydoedd* gyd âg ef.

21 Zecharïah mab Meselemïah *ydoedd* borthor drws pabell y cyfarfod.

22 Hwynt oll *y rhai* a etholasid yn borthorion wrth y rhiniogau, *oedd* ddau cant a deuddeg. Hwynt hwy yn eu trefydd a rifwyd wrth eu hachau; gosodasai Dafydd a Samuel y gweledydd y rhai hynny yn eu swydd.

23 Felly hwynt a'u meibion *a safent* wrth byrth tŷ yr ARGLWYDD, *sef* tŷ y babell, i wylied wrth wyliadwriaethau.

24 Y porthorion oedd ar bedwar o fannau, dwyrain, gorllewin, gogledd, a dehau.

25 A'u brodyr, *y rhai oedd* yn eu trefydd, *oedd* i ddyfod ar y seithfed dydd, o amser i amser, gyd â hwynt.

26 Canys dan lywodraeth y Lefiaid hyn, y pedwar pen porthor, yr oedd yr ystafelloedd a thrysorau tŷ DDUW

27 ¶ Ac o amgylch tŷ DDUW y llettyent hwy, canys arnynt hwy *yr oedd* yr oruchwyliaeth, ac arnynt hwy hefyd *yr oedd* ei agoryd o fore i fore.

28 Ac o honynt hwy *yr oedd golygwyr* ar lestri y weinidogaeth, ac mewn rhif y dygent hwynt i mewn, ac mewn rhif y dygent hwynt allan.

29 A *rhai* o honynt hefyd *oedd* wedi eu gosod ar y llestri, ac ar holl ddodrefn y cyssegr, ac ar y peilliaid, a'r gwin, a'r olew, a'r thus, a'r aroglau peraidd.

30 *Rhai* hefyd o feibion yr offeiriaid *oedd* yn gwneuthur ennaint o'r aroglau peraidd.

31 A Mattithïah *un* o'r Lefiaid (yr hwn *oedd*
gyntaf-anedig Sàlum y Corahïad) *ydoedd*
mewn swydd ar waith y radell.
32 Ac *eraill* o feibion y Cohathiaid eu brod-
yr hwynt, *oedd* ar y bara gosod, i'*w* ddarparu
bob Sabboth.
33 A dyma y cantorion, pennau cenedl y
Lefiaid, *y rhai oedd* mewn ystafelloedd yn
ysgyfala; o herwydd arnynt *yr oedd* y gwaith
hwnnw ddydd a nos.
34 Dyma bennau cenedl y Lefiaid, pennau
trwy eu cenhedlaethau: hwy a drigent yn
Jerusalem.
35 ¶ Ac yn Gibeon y trigodd tad Gibeon,
Jehïel, ac enw ei wraig ef *oedd* Maachah:
36 A'i fab cyntaf-anedig ef *oedd* Abdon, yna
Sur, a Chis, a Baal, a Ner, a Nadab,
37 A Gedor, ac Ahïo, a Zecharïah, a Micloth.
38 A Micloth a genhedlodd Simeam: a hwy-
thau hefyd, ar gyfer eu brodyr, a drigasant
yn Jerusalem gyd â'u brodyr.
39 Ner hefyd a genhedlodd Cis, a Chis a
genhedlodd Saul, a Saul a genhedlodd Jona-
than, a Malchisua, ac Abinadab, ac Esbaal.
40 A mab Jonathan *oedd* Meribbaal; a Me-
ribbaal a genhedlodd Michah.
41 A meibion Michah *oedd*, Pithon, a Me-
lech, a Tharea, *ac Ahaz*.
42 Ac Ahaz a genhedlodd Jarah, a Jarah a
genhedlodd Alemeth, ac Azmafeth, a Zimri;
a Zimri hefyd a genhedlodd Mosa:
43 A Mosa a genhedlodd Bineah; a Repha-
iah *oedd* ei fab ef, Elasah ei fab yntau, Asel
ei fab yntau.
44 Ac i Asel *yr ydoedd* chwech o feibion, a
dyma eu henwau hwynt; Azricam, Bocheru,
ac Ismael, a Searïah, ac Obadïah, a Hanan.
Dyma feibion Asel.

PENNOD X.

1 *Cwymp Saul, a'i farwolaeth.* 8 *Gorfoledd y Philistiaid o'r achos hwnnw.* 11 *Caredigrwydd Jabes Gilead tu ag at Saul a'i feibion.* 13 *Pechod Saul, am yr hwn yr aeth y frenhiniaeth oddi wrtho ef i Dafydd.*

A'R Philistiaid a ryfelasant yn erbyn Is-
rael, a ffôdd gwŷr Israel o flaen y Phi-
listiaid, ac a gwympasant yn archolledig ym
mynydd Gilboa.
2 A'r Philistiaid a erlidiasant ar ol Saul, ac
ar ol ei feibion: a'r Philistiaid a laddasant
Jonathan, ac Abinadab, a Malchisua, meib-
ion Saul.
3 A'r rhyfel a drymhâodd yn erbyn Saul,
a'r perchen bwâau a'i cawsant ef, ac efe a
archollwyd gan y saethyddion.
4 Yna y dywedodd Saul wrth yr hwn oedd
yn dwyn ei arfau ef, Tynn dy gleddyf, a
gwân fi âg ef, rhag dyfod y rhai dienwaededig
hyn a'm gwatwar i. Ond arweinydd ei arfau
ef nis gwnae, canys ofnodd yn ddirfawr.
Yna y cymmerth Saul gleddyf, ac a syrth-
iodd arno.
5 A phan welodd arweinydd ei arfau ef farw
o Saul, syrthiodd yntau hefyd ar y cleddyf,
ac a fu farw.
6 Felly y bu farw Saul, a'i dri mab ef, a'i
holl dylwyth a fuant feirw ynghyd.
7 A phan welodd holl wŷr Israel, y rhai
oedd yn y dyffryn, ffoi o honynt hwy, a marw
Saul a'i feibion; hwy a ymadawsant o'u din-
asoedd, ac a ffoisant; a'r Philistiaid a ddaeth-
ant, ac a drigasant ynddynt.
8 ¶ A thrannoeth pan ddaeth y Philistiaid
i ddïosg y lladdedigion, hwy a gawsant Saul
a'i feibion yn feirw ym mynydd Gilboa.
9 Ac wedi iddynt ei ddïosg, hwy a gymmer-
asant ei ben ef, a'i arfau, ac a anfonasant i
wlad y Philistiaid o amgylch, i ddangos i'w
delwau, ac i'r bobl.
10 A hwy a osodasant ei arfau ef yn nhŷ eu
duwiau, a'i ben-glog a grogasant hwy yn nhŷ
Dagon.
11 ¶ A phan glybu holl Jabes Gilead yr hyn
oll a wnaethai y Philistiaid i Saul,
12 Pob gwr nerthol a godasant, ac a gym-
merasant ymaith gorph Saul, a chyrph ei
feibion ef, ac a'u dygasant i Jabes, ac a gladd-
asant eu hesgyrn hwynt dan y dderwen yn
Jabes, ac a ymprydiasant saith niwrnod.
13 ¶ Felly y bu farw Saul, am ei gamwedd
a wnaethai efe yn erbyn yr ARGLWYDD, *sef*
yn erbyn gair yr ARGLWYDD yr hwn ni
chadwasai efe, ac am iddo ymgynghori â
dewines, i ymofyn *â hi:*
14 Ac heb ymgynghori â'r ARGLWYDD: am
hynny y lladdodd efe ef, ac y trodd y fren-
hiniaeth i Dafydd mab Jesse.

PENNOD XI.

1 *Enneinio Dafydd yn lle Saul, o gyttundeb cyffredin, yn Hebron.* 4 *Ac yntau yn ynnill tŵr Sion oddi ar y Jebusiaid, trwy wrolaeth Joab.* 10 *Enwau cedyrn Dafydd.*

YNA holl Israel a ymgasglasant at Dafydd
i Hebron, gan ddywedyd, Wele, dy as-
gwrn a'th gnawd di ydym ni.
2 Doe hefyd, ac echdoe, pan ydoedd Saul
yn frenhin, tydi *oedd* yn arwain Israel i
mewn ac allan: a dywedodd yr ARGLWYDD
dy DDUW wrthyt, Ti a borthi fy mhobl Israel,
a thi a fyddi dywysog ar fy mhobl Israel.
3 A holl henuriaid Israel a ddaethant at y
brenhin i Hebron, a Dafydd a wnaeth gyf-
ammod â hwynt yn Hebron, ger bron yr
ARGLWYDD; a hwy a enneiniasant Dafydd
yn frenhin ar Israel, yn ol gair yr AR-
GLWYDD trwy law Samuel.
4 ¶ A Dafydd a holl Israel a aeth i Jerusa-
lem, hon *yw* Jebus, ac yno y Jebusiaid *oedd*
drigolion y tir.
5 A thrigolion Jebus a ddywedasant wrth
Dafydd, Ni ddeui i mewn yma. Etto Da-
fydd a ynnillodd dŵr Sion, yr hwn *yw* dinas
Dafydd.
6 A dywedodd Dafydd, Pwy bynnag a dar-
awo y Jebusiaid yn gyntaf, efe a fydd yn
bennaf, ac yn dywysog. Yna yr esgynodd
Joab mab Serfiah yn gyntaf, ac a fu bennaf.
7 A thrigodd Dafydd yn y tŵr: o herwydd
hynny y galwasant ef Dinas Dafydd.
8 Ac efe a adeiladodd y ddinas oddi am-
gylch, o Milo amgylch ogylch: a Joab a
adgyweiriodd y rhan arall i'r ddinas.
9 A Dafydd a aeth ac a gynnyddodd fwy-
fwy, ac ARGLWYDD y lluoedd *oedd* gyd âg ef.
10 ¶ Dyma hefyd bennaethiaid y cedyrn
oedd gan Dafydd, yn ymgryfhâu gyd âg ef
yn ei deyrnas, *a* chyd â holl Israel, i'w
wneuthur ef yn frenhin ar Israel, yn ol gair
yr ARGLWYDD.
11 A dyma rif y cedyrn *oedd* gan Dafydd;
Jasobeam mab Hachmoni, pen y capteniaid:
hwn a ddyrchafodd ei waywffon yn erbyn tri
chant, y rhai a laddwyd ar unwaith *ganddo*.
12 Ac ar ei ol ef Eleazar mab Dodo, yr Aho-
hiad, hwn *oedd un* o'r tri chedyrn.
13 Hwn oedd gyd â Dafydd yn Pasdam-
mim; a'r Philistiaid a ymgynnullasant yno i
ryfel, ac yr ydoedd rhan o'r maes yn llawn
haidd, a'r bobl a ffoisant o flaen y Philistiaid.
14 A hwy a ymosodasant y'nghanol y rhan-
dir *honno*, ac a'i hachubasant hi, ac a dar-
awsant y Philistiaid: felly y gwaredodd yr
ARGLWYDD *hwynt* âg ymwared mawr
15 ¶ A thri o'r deg pennaeth ar hugain a

ddisgynasant i'r graig at Dafydd, i ogof Adùlam; a llu y Philistiaid oedd yn gwersyllu yn nyffryn Rephaim.
16 A Dafydd yna *ydoedd* yn yr amddiffynfa, a sefyllfa y Philistiaid yna *oedd* yn Bethlehem.
17 A Dafydd a flysiodd, ac a ddywedodd, O, pwy a rydd i mi ddïod ddwfr o bydew Bethlehem, yr hwn *sydd* wrth y porth?
18 A'r tri a ruthrasant trwy wersyll y Philistiaid, ac a dynnasant ddwfr o bydew Bethlehem, yr hwn *oedd* wrth y porth, ac a'i cymmerasant ac a'i dygasant i Dafydd: ac ni fynnai Dafydd ei yfed ef, ond efe a'i dïodoffrymmodd ef i'r ARGLWYDD:
19 Ac efe a ddywedodd, Na atto fy NUW i mi wneuthur hyn. A yfaf fi waed y dynion hyn, a beryglasant eu heinioes? o herwydd mewn *enbydrwydd am* eu heinioes y dygasant ef: am hynny ni fynnai efe ei yfed. Y tri chedyrn a wnaethant hyn.
20 ¶ Ac Abisai brawd Joab oedd bennaf *o*'r tri. A hwn a ysgydwodd ei waywffon yn erbyn tri chant, *ac* a'*u* lladdodd *hwynt:* ac iddo *y bu* enw ym mhlith y tri.
21 O'r tri, anrhydeddusach nâ'r ddau *eraill*, a thywysog iddynt, oedd efe; ond ni ddaeth efe hyd y tri *cyntaf*.
22 Benaiah mab Jehoiada, mab gwr grymmus o Cabseel, mawr *ei* weithredoedd: efe a laddodd ddau o gedyrn Moab; ac efe a ddisgynodd ac a laddodd lew mewn pydew yn amser eira.
23 Ac efe a laddodd Aipht-ddyn, gwr pùm cufydd o fesur; ac yn llaw yr Aipht-ddyn *yr oedd* gwaywffon megis carfan gwehydd; ac yntau a aeth i waered atto ef â ffon, ac a ddug y waywffon o law yr Aipht-ddyn; ac a'i lladdodd ef â'i waywffon ei hun.
24 Hyn a wnaeth Benaiah mab Jehoiada, ac iddo *y bu* enw ym mhlith y tri chedyrn.
25 Wele, anrhydeddus *oedd* efe ym mysg y deg ar hugain, ond at y tri *cyntaf* ni ddaeth efe: a gosododd Dafydd ef ar ei wŷr o gard.
26 ¶ A chedyrn y llu *oedd* Asahel brawd Joab, Elhanan mab Dodo o Bethlehem,
27 Sammoth yr Harodiad, Heles y Peloniad,
28 Ira mab Icces y Tecoiad, Abiezer yr Antothiad,
29 Sibbechai yr Husathiad, Ilai yr Ahohiad,
30 Maharai y Netophathiad, Heled mab Baanah y Netophathiad,
31 Ithai mab Ribai o Gibeah meibion Benjamin, Benaiah y Pirathoniad,
32 Hurai o afonydd Gaas, Abïel yr Arbathiad,
33 Azmafeth y Baharumiad, Eliahba y Saalboniad,
34 Meibion Hasem y Gizoniad, Jonathan mab Sageth yr Harariad,
35 Ahïam mab Sachar yr Harariad, Eliphal mab Ur,
36 Hepher y Mecherathiad, Ahïah y Peloniad,
37 Hesro y Carmeliad, Naarai mab Ezbai,
38 Jöel mab Nathan, Mibhar mab Haggeri,
39 Selec yr Ammoniad, Naharai y Berothiad, yr hwn oedd yn dwyn arfau Joab mab Serfiah,
40 Ira yr Ithriad, Gareb yr Ithriad,
41 Urïas yr Hethiad, Zabad mab Alai,
42 Adina mab Sisa y Reubeniad, pennaeth y Reubeniaid, a chyd âg ef ddeg ar hugain,
43 Hanan mab Maachah, a Josaphat y Mithniad,
44 Uzzïah yr Asterathiad, Sama a Jehïel, meibion Hothan yr Aroeriad,
45 Jediael mab Simri, a Joha ei frawd ef y Tisiad
46 Elïel y Mahafiad, a Jeribai, a Josafiah, meibion Elnaam, ac Ithmah y Moabiad,
47 Elïel, ac Obed, a Jasiel y Mesobaiad.

PENNOD XII.

1 *Enwau y rhai a ddaeth at Dafydd i Siclag,* 23 *a'r lluoedd a ddaeth atto ef i Hebron.*

1 A DYMA y rhai a ddaeth at Dafydd i Siclag, ac efe etto yn cadw arno rhag Saul mab Cis: a hwy *oedd* ym mhlith y rhai cedyrn, cynnorthwywyr y rhyfel.
2 Yn arfogion *â* bwâau, yn medru o ddehau ac o aswy daflu â cherrig, a saethu mewn bwâau: o frodyr Saul, o Benjamin.
3 Y pennaf *oedd* Ahïezer, yna Joas, meibion Semaah y Gibeathiad, a Jezïel a Phelet meibion Azmafeth, a Berachah, a Jehu yr Antothiad,
4 Ac Ismaiah y Gibeoniad, grymmus *oedd efe* ym mhlith y deg ar hugain, a goruwch y deg ar hugain; Jeremïah hefyd, a Jahazïel, a Johanan, a Jozabad y Gederathiad,
5 Eluzai, a Jerimoth, a Bealïah, a Semarïah, a Sephatïah yr Haruphiad,
6 Elcanah, a Jesïah, ac Azareel, a Jöezer, a Jasobeam, y Corhïaid,
7 A Jöelah, a Zebadïah, meibion Jeroham o Gedor.
8 A *rhai* o'r Gadiaid a ymneillduasant at Dafydd, i'r amddiffynfa i'r anialwch, yn gedyrn *o* nerth, gwŷr milwraidd i ryfel, yn medru trin tarian a bwcled, ac wynebau llewod *oedd* eu hwynebau hwynt, ac megis iyrchod ar y mynyddoedd o fuander *oeddynt hwy*.
9 Ezer y cyntaf, Obadïah yr ail, Elïab y trydydd,
10 Mismannah y pedwerydd, Jeremïah y pummed,
11 Attai y chweched, Elïel y seithfed,
12 Johanan yr wythfed, Elzabad y nawfed,
13 Jeremïah y degfed, Machbanai yr unfed ar ddeg.
14 Y rhai hyn *oedd* o feibion Gad, yn gapteniaid y llu: yr un lleiaf *oedd* ar gant, a'r mwyaf ar fil.
15 Dyma hwy y rhai a aethant dros yr Iorddonen yn y mis cyntaf, a hi wedi llifo dros ei holl dorlannau, ac a yrrasant i ffô holl *drigolion* y dyffrynoedd tu a'r dwyrain, a thu a'r gorllewin.
16 A *rhai* o feibion Benjamin a Judah a ddaethant i'r amddiffynfa at Dafydd.
17 A Dafydd a aeth i'w cyfarfod hwynt, ac a lefarodd ac a ddywedodd wrthynt, Os mewn heddwch y daethoch chwi attaf fi i'm cynnorthwyo, bydd fy nghalon yn un â chwi: ond os i'm bradychu i'm gelynion, a minnau heb gamwedd yn fy nwylaw, DUW ein tadau ni a edrycho, ac a geryddo.
18 A'r yspryd a ddaeth ar Amasai pennaeth y capteniaid, *ac efe a ddywedodd,* Eiddot ti, Dafydd, a chyd â thi, mab Jesse, *y byddwn ni;* heddwch, heddwch i ti, a hêdd i'th gynnorthwywyr; o herwydd dy DDUW sydd yn dy gymmorth di. Yna Dafydd a'u croesawodd hwynt, ac a'u gosododd hwy yn bennaethiaid ar y fyddin.
19 A *rhai* o Manasseh a droes at Dafydd, pan ddaeth efe gyd â'r Philistiaid yn erbyn Saul i ryfel, ond ni chynnorthwyasant hwynt: canys pennaduriaid y Philistiaid, wrth gynghor, a'i gollyngasant ef ymaith, gan ddywedyd, Efe a syrth at ei feistr Saul am ein pennau ni.
20 Fel yr oedd efe yn myned i Siclag, trodd atto ef o Manasseh, Adnah, a Jozabad, a Jediael, a Michael, a Jozabad, ac Elihu, a Silthai, y rhai *oedd* bennaethiaid y miloedd ym Manasseh.

21 A'r rhai hyn a gynnorthwyasant Dafydd
yn erbyn y dorf: canys cedyrn o nerth oedd-
ynt hwy oll, a chapteniaid ar y llu.
22 Canys rhai a ddae at Dafydd beunydd y
pryd *hwnnw*, i'w gynnorthwyo ef, hyd onid
oedd efe yn llu mawr, megis llu Duw.
23 ¶ A dyma rifedi y pennau, y rhai yn
arfogion i ryfel a ddaethant at Dafydd i
Hebron, i droi brenhiniaeth Saul atto ef, yn
ol gair yr ARGLWYDD.
24 O feibion Judah, yn dwyn tarian a ffon-
wayw, chwe mil ac wyth cant, yn arfog i
ryfel.
25 O feibion Simeon, yn gedyrn nerthol i
ryfel, saith mil a chant.
26 O feibion Lefi, pedair mil a chwe chant.
27 A Jehoiada *oedd* dywysog ar yr Aaron-
iaid, a chyd âg ef dair mil a saith cant.
28 Sadoc hefyd, llangc grymmus nerthol, ac
o dŷ ei dad ef dau ar hugain o gapteniaid.
29 Ac o feibion Benjamin brodyr Saul, tair
mil: canys hyd yn hyn llawer o honynt oedd
yn dilyn tŷ Saul.
30 Ac o feibion Ephraim, ugain mil ac wyth
cant, yn rymmus nerthol, yn wŷr enwog yn
nhŷ eu tadau.
31 Ac o hanner llwyth Manasseh, tair mil ar
bymtheg, y rhai a hysbysasid erbyn *eu* henw-
au, i ddyfod i wneuthur Dafydd yn frenhin.
32 Ac o feibion Issachar, y rhai a fedrent
ddeall yr amseroedd i wybod beth a ddylai
Israel ei wneuthur, eu pennaethiaid hwynt
oedd ddeucant, a'u holl frodyr *oedd* wrth eu
gorchymyn hwynt.
33 O Zabulon, y rhai a aent allan i ryfel, yn
medru rhyfela â phob arfau rhyfel, deng mil
a deugain, yn medru byddino, a hynny yn
ffyddlawn.
34 Ac o Naphtali, mil *o* dywysogion, a chyd
â hwynt, â tharian a gwaywffon, ddwy fil ar
bymtheg ar hugain.
35 Ac o'r Daniaid, wyth mil ar hugain a
chwe chant, yn medru rhyfela.
36 Ac o Aser yr oedd deugain mil yn myned
allan mewn byddin, yn medru rhyfela.
37 Ac o'r tu hwnt i'r Iorddonen, o'r Reu-
beniaid, ac o'r Gadiaid, ac o hanner llwyth
Manasseh, *y daeth* chwech ugain mil mewn
pob rhyw arfau cymhwys i ryfel.
38 Yr holl ryfelwyr hyn, yn medru byddino,
a ddaethant mewn calon berffaith i Hebron,
i wneuthur Dafydd yn frenhin ar holl Israel:
a'r rhan arall o Israel *oedd* hefyd yn un
feddwl i wneuthur Dafydd yn frenhin.
39 A hwy a fuant yno gyd â Dafydd dridiau,
yn bwytta ac yn yfed: canys eu brodyr a
arlwyasant iddynt hwy.
40 A hefyd, y rhai oedd agos attynt hwy,
hyd Issachar, a Zabulon, a Naphtali, a ddyg-
asant fara ar asynod, ac ar gamelod, ac ar
fulod, ac ar ychain, yn fwyd, yn flawd, yn
ffigys, ac yn resingau, ac yn win, ac yn
olew, ac yn wartheg, ac yn ddefaid yn helaeth:
o herwydd *yr ydoedd* llawenydd yn Israel.

PENNOD XIII.

1 *Dafydd mewn rhwysg fawr yn cyrchu yr arch o Ciriath-jearim,* 9 *ac, o herwydd taro Uzza, yn gadael yr arch yn nhŷ Obed-edom.*

A DAFYDD a ymgynghorodd â chapten-
iaid y miloedd a'r cannoedd, *ac* â'r holl
dywysogion.
2 A Dafydd a ddywedodd wrth holl gyn-
nulleidfa Israel, Os da gennych chwi, a *bod
hyn* o'r ARGLWYDD ein Duw, danfonwn ar
led at ein brodyr y rhai a weddillwyd trwy
holl diroedd Israel, a chyd â hwynt *at* yr
offeiriaid a'r Lefiaid o fewn eu dinasoedd a'u
meusydd pentrefol, i'w cynnull hwynt attom
ni.
3 A dygwn drachefn arch ein Duw attom
ni; canys nid ymofynasom â hi yn nyddiau
Saul.
4 A'r holl dyrfa a ddywedasant am wneuthur
felly: canys uniawn *oedd* y peth yng olwg yr
holl bobl.
5 Felly y casglodd Dafydd holl Israel yng-
hyd, o Sihor yr Aipht, hyd y ffordd y delir i
Hemath, i ddwyn arch Duw o Ciriath-
jearim.
6 A Dafydd a aeth i fynu, a holl Israel, i
Baalah, sef Ciriath-jearim, yr hon *sydd* yn
Judah, i ddwyn oddi yno arch yr ARGLWYDD
DDUW, yr hwn sydd yn preswylio *rhwng* y
cerubiaid, *ar* yr hon y gelwir *ei* enw *ef*.
7 A hwy a ddygasant arch Duw ar fenn
newydd o dŷ Abinadab: ac Uzza ac Ahio
oedd yn gyrru y fenn.
8 A Dafydd a holl Israel oedd yn chwarae
ger bron Duw, â'*u* holl nerth, ac â chan-
iadau, ac â thelynau, ac â nablau, ac â thymp-
anau, ac â symbalau, ac âg udgyrn.
9 ¶ A phan ddaethant hyd lawr-dyrnu
Cidron, Uzza a estynodd ei law i ddala yr
arch, canys yr ychain oedd yn ei hysgwyd hi.
10 Ac ennynodd llid yr ARGLWYDD yn
erbyn Uzza, ac efe a'i lladdodd ef, oblegid
iddo estyn ei law at yr arch; ac yno y bu efe
farw ger bron Duw.
11 A bu ddrwg gan Dafydd am i'r AR-
GLWYDD rwygo rhwygiad yn Uzza; ac efe
a alwodd y lle hwnnw Peres-uzza, hyd y
dydd hwn.
12 A Dafydd a ofnodd DDUW y dydd hwnnw,
gan ddywedyd, Pa fodd y dygaf arch Duw i
mewn attaf fi?
13 Ac ni ddug Dafydd yr arch atto ei hun i
ddinas Dafydd, ond efe a'i cludodd hi i dŷ
Obed-edom y Gethiad.
14 Ac arch Duw a arhosodd gyd â theulu
Obed-edom, yn ei dŷ ef, dri mis. A'r AR-
GLWYDD a fendithiodd dŷ Obed-edom, a'r
hyn oll *ydoedd* eiddo.

PENNOD XIV.

1 *Caredigrwydd Hiram i Dafydd.* 2 *Dedwyddwch Dafydd o'i bobl, o'i wragedd, ac o'i blant.* 8 *Y ddwy oruchafiaeth a gafodd efe yn erbyn y Philistiaid.*

A HIRAM brenhin Tyrus a anfonodd gen-
hadau at Dafydd, a choed cedr, â seiri
meini, a seiri prennau, i adeiladu iddo ef dŷ.
2 A gwybu Dafydd sicrhâu o'r ARGLWYDD
ef yn frenhin ar Israel: canys yr oedd ei
frenhiniaeth ef wedi ei dyrchafu yn uchel, o
herwydd ei bobl Israel.
3 ¶ A chymmerth Dafydd wragedd ychwan-
eg yn Jerusalem: a Dafydd a genhedlodd feib-
ion ychwaneg, a merched.
4 A dyma enwau y plant oedd iddo ef yn
Jerusalem: Sammua, a Sobab, Nathan, a
Solomon,
5 Ac Ibhar, ac Elisua, ac Elpalet,
6 A Nogah, a Nepheg, a Japhia,
7 Ac Elisama, a Beeliada, ac Eliphalet.
8 ¶ A phan glybu y Philistiaid fod Dafydd
wedi ei enneinio yn frenhin ar holl Israel, y
Philistiaid oll a aethant i fynu i geisio Da-
fydd: a chlybu Dafydd, ac a aeth allan yn eu
herbyn hwynt.
9 A'r Philistiaid a ddaethant ac a ymwasg-
arasant yn nyffryn Rephaim.
10 A Dafydd a ymgynghorodd â Duw, gan
ddywedyd, A âf fi i fynu yn erbyn y Philist-
iaid? ac a roddi di hwynt yn fy llaw i? A'r
ARGLWYDD a ddywedodd wrtho, Cerdda i fy-
nu, canys mi a'u rhoddaf hwynt yn dy law di

11 Felly yr aethant i fynu i Baal-perasim, a
Dafydd a'u tarawodd hwynt yno. A Dafydd
a ddywedodd, Duw a dorrodd i mewn ar fy
ngelynion trwy fy llaw i, fel rhwygo dyfr-
oedd: am hynny y galwasant hwy enw y lle
hwnnw Baal-perasim.
12 A phan adawsant hwy eu duwiau, dy-
wedodd Dafydd am eu llosgi hwynt yn tân.
13 A thrachefn etto y Philistiaid a ymwasg-
arasant yn y dyffryn.
14 A Dafydd a ymgynghorodd â Duw dra-
chefn; a Duw a ddywedodd wrtho, Na ddos
i fynu ar eu hol hwynt, tro ymaith oddi wrth-
ynt, a thyred arnynt ar gyfer y morwydd.
15 A phan glywech drwst cerddediad ym
mrig y morwydd, yna dos allan i ryfel: canys
y mae Duw wedi myned o'th flaen di, i daro
llu y Philistiaid.
16 A gwnaeth Dafydd megis y gorchymyn-
asai Duw iddo; a hwy a darawsant lu y
Philistiaid o Gibeon hyd Gazer.
17 Ac enw Dafydd a aeth trwy yr holl
wledydd; a'r ARGLWYDD a roddes ei arswyd
ef ar yr holl genhedloedd.

PENNOD XV.

1 *Dafydd yn parottôi lle i'r arch, yn trefnu yr offeiriaid a'r Lefiaid i'w chyrchu hi o dŷ Obed-edom,* 25 *ac yn ei dwyn hi yn ei hol mewn llawenydd mawr.* 29 *Michal yn ei ddiystyru ef.*

A *DAFYDD* a wnaeth iddo dai yn ninas
Dafydd, ac a barottôdd le i arch Duw, ac
a osododd iddi babell.
2 A Dafydd a ddywedodd, Nid *yw i neb*
ddwyn arch Duw, ond i'r Lefiaid: canys
hwynt a ddewisodd yr ARGLWYDD i ddwyn
arch Duw, ac i weini iddo ef yn dragywydd.
3 A Dafydd a gynhullodd holl Israel i Jeru-
salem, i ddwyn i fynu arch yr ARGLWYDD
i'w lle a barottoisai efe iddi hi.
4 A Dafydd a gynhullodd feibion Aaron, a'r
Lefiaid.
5 O feibion Cohath; Uriel y pennaf, a'i
frodyr, cant ac ugain.
6 O feibion Merari; Asaiah y pennaf, a'i
frodyr, dau cant ac ugain.
7 O feibion Gersom; Jôel y pennaf, a'i
frodyr, cant a deg ar hugain.
8 O feibion Elisaphan; Semaiah y pennaf,
a'i frodyr, dau cant.
9 O feibion Hebron; Eliel y pennaf, a'i
frodyr, pedwar ugain.
10 O feibion Uzziel; Amminadab y pennaf,
a'i frodyr, cant a deuddeg.
11 A Dafydd a alwodd am Sadoc ac am
Abiathar yr offeiriaid, ac am y Lefiaid, am
Uriel, Asaiah, a Jôel, Semaiah, ac Eliel, ac
Amminadab,
12 Ac a ddywedodd wrthynt, Chwi *sydd*
bennau cenedl ym mhlith y Lefiaid: ym-
sancteiddiwch chwi a'ch brodyr, fel y dygoch
i fynu arch ARGLWYDD DDUW Israel i'r *lle*
a barottôais iddi hi.
13 O herwydd nas *gwnaethoch* o'r dechreuad,
y torrodd yr ARGLWYDD ein Duw arnom ni,
oblegid na cheisiasom ef yn y modd y dylesym.
14 Felly yr offeiriaid a'r Lefiaid a ymsanct-
eiddiasant i ddwyn i fynu arch ARGLWYDD
DDUW Israel.
15 A meibion y Lefiaid a ddygasant arch Duw
ar eu hysgwyddau, wrth drosolion, megis y gor-
chymynodd Moses, yn ol gair yr ARGLWYDD.
16 A Dafydd a ddywedodd wrth dywysog-
ion y Lefiaid, a'r iddynt osod eu brodyr y
cerddorion i leisio âg offer cerdd, nablau, a
thelynau, a symbalau, yn lleisio gan ddyrch-
afu llef mewn gorfoledd.
17 Felly y Lefiaid a osodasant Heman mab
Jôel; ac o'i frodyr ef Asaph mab Berechiah;
ac o feibion Merari eu brodyr, Ethan mab
Cusaiah.
18 A chyd â hwynt eu brodyr o'r ail *radd,*
Zechariah, Ben, a Jaaziel, a Semiramoth, a
Jehiel, ac Unni, Eliab, a Benaiah, a Maasiah,
a Mattithiah, ac Elipheleh, a Micniah, ac
Obed-edom, a Jehiel, y porthorion.
19 Felly Heman, Asaph, ac Ethan, y cerdd-
orion, *oeddynt* i leisio â symbalau pres.
20 A Zechariah, ac Aziel, a Semiramoth, a
Jehiel, ac Unni, ac Eliab, a Maasiah, a Ben-
aiah, *a ganent* nablau ar Alamoth.
21 A Mattithiah, ac Elipheleh, a Micniah,
ac Obed-edom, a Jehiel, ac Azaziah, *oeddynt*
â thelynau ar y Seminith i ragori.
22 Chenaniah hefyd oedd flaenor y Lefiaid
ar y gân: efe a ddysgai *eraill* am y gân, canys
cyfarwydd *ydoedd.*
23 A Berechiah ac Elcanah *oedd* borthorion
i'r arch.
24 A Sebaniah, a Jehosaphat, a Nathaneel,
ac Amasai, a Zechariah, a Benaiah, ac Eli-
ezer, yr offeiriaid, *oedd* yn lleisio mewn
udgyrn o flaen arch Duw: Obed-edom hefyd
a Jehiah *oedd* borthorion i'r arch.
25 ¶ Felly Dafydd a henuriaid Israel, a thy-
wysogion y miloedd, a aethant i ddwyn i fynu
arch cyfammod yr ARGLWYDD o dŷ Obed-
edom mewn llawenydd.
26 A phan gynnorthwyodd Duw y Lefiaid
oedd yn dwyn arch cyfammod yr AR-
GLWYDD, hwy a offrymmasant saith o fust-
ych, a saith o hyrddod.
27 A Dafydd *oedd* wedi ymwisgo mewn
gwisg o liain main; a'r holl Lefiaid, y rhai
oedd yn dwyn yr arch, a'r cantorion, Chen-
aniah hefyd meistr y gân, a'r cerddorion. Ac
am Dafydd *yr oedd* ephod liain.
28 A holl Israel a ddygasant i fynu arch
cyfammod yr ARGLWYDD â bloedd, â llais
trwmped, âg udgyrn, ac â symbalau, yn
lleisio gyd â'r nablau a'r telynau.
29 ¶ A phan ydoedd arch cyfammod yr AR-
GLWYDD yn dyfod i ddinas Dafydd, Michal
merch Saul a edrychodd trwy ffenestr, ac a
ganfu Dafydd y brenhin yn dawnsio ac yn
chwarae: a hi a'i dirmygodd ef yn ei chalon.

PENNOD XVI.

1 *Dafydd yn aberthu,* 4 *yn ordeinio cantorion i ganu mawl i Dduw,* 7 *yn gwneuthur Psalm o ddiolch i Dduw,* 37 *yn gosod gweinidogion, a phorthorion, ac offeiriaid, a cherddorion, i weini i'r arch yn wastadol.*

FELLY y dygasant hwy arch Duw i
mewn, ac a'i gosodasant hi y'nghanol y
babell a osodasai Dafydd iddi hi: a hwy a
offrymmasant offrymmau poeth ac ebyrth
hêdd ger bron Duw.
2 Ac wedi i Dafydd orphen aberthu offrym-
mau poeth ac ebyrth hêdd, efe a fendithiodd
y bobl yn enw yr ARGLWYDD.
3 Ac efe a rannodd i bob un *o* Israel, yn wr
ac yn wraig, dorth o fara, a dryll o gig, a
chostrelaid *o win.*
4 ¶ Ac efe a osododd ger bron arch yr AR-
GLWYDD weinidogion o'r Lefiaid, i gofio, ac i fol-
iannu, ac i glodfori ARGLWYDD DDUW Israel.
5 Asaph *oedd* bennaf, ac yn ail iddo ef
Zechariah, Jeiel, a Semiramoth, a Jehiel, a
Mattithiah, ac Eliab, a Benaiah, ac Obed-
edom: a Jeiel âg offer nablau, a thelynau;
ac Asaph oedd yn lleisio â symbalau.
6 Benaiah hefyd a Jahaziel yr offeiriaid *oedd*
âg udgyrn yn wastadol o flaen arch cyfam-
mod Duw.

7 ¶ Yna y dydd hwnnw y rhoddes Dafydd *y Psalm hon* yn gyntaf i foliannu yr ARGLWYDD, yn llaw Asaph a'i frodyr.

8 Moliennwch yr ARGLWYDD, gelwch ar ei enw ef, hysbyswch ei weithredoedd ef ym mhlith y bobloedd.

9 Cenwch iddo, clodforwch ef, ymadroddwch am ei holl ryfeddodau.

10 Ymlawenychwch yn ei enw sanctaidd ef; ymhyfryded calon y sawl a geisiant yr ARGLWYDD.

11 Ceisiwch yr ARGLWYDD a'i nerth ef, ceisiwch ei wyneb ef yn wastadol.

12 Cofiwch ei wyrthiau y rhai a wnaeth efe, ei ryfeddodau, a barnedigaethau ei enau;

13 Chwi had Israel ei was ef, chwi meibion Jacob ei etholedigion ef.

14 Efe *yw* yr ARGLWYDD ein DUW ni; ei farnedigaethau ef *sydd* trwy yr holl ddaear.

15 Cofiwch yn dragywydd ei gyfammod; y gair a orchymynodd efe i fil o genhedlaethau;

16 Yr hwn a gyfammododd efe âg Abraham, a'i lw i Isaac:

17 Ac a osododd efe yn ddeddf i Jacob, *ac* yn gyfammod tragywyddol i Israel,

18 Gan ddywedyd, I ti y rhoddaf dir Canaan, rhandir eich etifeddiaeth.

19 Pan nad oeddych ond ychydig, ie, ychydig, a dieithriaid ynddi;

20 A *phan* rodient o genhedlaeth i genhedlaeth, ac o *un* frenhiniaeth at bobl eraill;

21 Ni adawodd efe i neb eu gorthrymmu: ond efe a geryddodd frenhinoedd o'u plegid hwy, *gan ddywedyd,*

22 Na chyffyrddwch â'm henneiniog, ac na ddrygwch fy mhrophwydi.

23 Cenwch i'r ARGLWYDD yr holl ddaear: mynegwch o ddydd i ddydd ei iachawdwriaeth ef.

24 Adroddwch ei ogoniant ef ym mhlith y cenhedloedd; a'i wyrthiau ym mhlith yr holl bobloedd.

25 Canys mawr *yw* yr ARGLWYDD, a chanmoladwy iawn: ofnadwy hefyd yw efe goruwch yr holl dduwiau.

26 O herwydd holl dduwiau y bobloedd *ydynt* eilunod; ond yr ARGLWYDD a wnaeth y nefoedd.

27 Gogoniant a harddwch *sydd* ger ei fron ef: nerth a gorfoledd yn ei fangre ef.

28 Moeswch i'r ARGLWYDD, chwi deuluoedd y bobloedd, moeswch i'r ARGLWYDD ogoniant a nerth.

29 Moeswch i'r ARGLWYDD ogoniant ei enw: dygwch aberth, a deuwch ger ei fron ef; ymgrymmwch i'r ARGLWYDD mewn prydferthwch sancteiddrwydd.

30 Ofnwch rhagddo ef yr holl ddaear: y byd hefyd a sicrhêir, fel na syflo.

31 Ymlawenyched y nefoedd, ac ymhyfryded y ddaear; a dywedant ym mhlith y cenhedloedd, Yr ARGLWYDD sydd yn teyrnasu.

32 Rhued y môr a'i gyflawnder; llawenhâed y maes, a'r hyn oll *y sydd* ynddo.

33 Yna prennau y coed a ganant o flaen yr ARGLWYDD, am ei fod yn dyfod i farnu y ddaear.

34 Clodforwch yr ARGLWYDD; canys da *yw:* o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

35 A dywedwch, Achub ni, O DDUW ein hiachawdwriaeth, casgl ni hefyd, a gwared ni oddi wrth y cenhedloedd, i foliannu dy enw sanctaidd di, *ac* i ymogoneddu yn dy foliant.

36 Bendigedig *fyddo* ARGLWYDD DDUW Israel, o dragywyddoldeb hyd dragywyddoldeb. A dywedodd yr holl bobl, Amen, gan foliannu yr ARGLWYDD.

37 ¶ Ac efe a adawodd yno, o flaen arch cyfammod yr ARGLWYDD, Asaph a'i frodyr, i weini ger bron yr arch yn wastadol, gwaith dydd yn ei ddydd:

38 Ac Obed-edom, a'u brodyr, wyth a thriugain; Obed-edom hefyd mab Jeduthun, a Hosah, *i fod* yn borthorion:

39 Sadoc yr offeiriad, a'i frodyr yr offeiriaid, o flaen tabernacl yr ARGLWYDD, yn yr uchelfa *oedd* yn Gibeon,

40 I offrymmu poeth-offrymmau i'r ARGLWYDD ar allor y poeth-offrwm yn wastadol fore a hwyr, yn ol yr hyn oll *sydd* ysgrifenedig y'nghyfraith yr ARGLWYDD, yr hon a orchymynodd efe i Israel:

41 A chyd â hwynt Heman, a Jeduthun, i'r etholedigion eraill, y rhai a hysbysasid wrth *eu* henwau, i foliannu yr ARGLWYDD, am *fod* ei drugaredd ef yn dragywydd:

42 A chyd â hwynt Heman, a Jeduthun, yn lleisio âg udgyrn, ac â symbalau i'r cerddorion, ac offer cerdd DUW: a meibion Jeduthun *oedd* wrth y porth.

43 A'r holl bobl a aethant bob un i'w dŷ ei hun: a Dafydd a ddychwelodd i fendigo ei dŷ yntau.

PENNOD XVII.

1 *Nathan unwaith yn foddlawn i arfeddyd Dafydd ar adeiladu tŷ i Dduw,* 3 *a chwedi hynny, trwy air Duw, yn gwarafun iddo:* 11 *yn addaw iddo fendithion a daioni yn ei had,* 16 *Gweddi Dafydd a'i ddiolch.*

A PHAN oedd Dafydd yn trigo yn ei dŷ, Dafydd a ddywedodd wrth Nathan y prophwyd, Wele fi yn trigo mewn tŷ o gedrwydd, ac arch cyfammod yr ARGLWYDD dan gortynnau.

2 Yna Nathan a ddywedodd wrth Dafydd, Gwna yr hyn oll *sydd* yn dy galon; canys *y mae* DUW gyd â thi.

3 ¶ A'r noson honno y daeth gair DUW at Nathan, gan ddywedyd,

4 Dos, a dywed wrth Dafydd fy ngwas, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Nid adeiledi di i mi dŷ i breswylio *ynddo.*

5 Canys ni phreswyliais i mewn tŷ er y dydd y dygais i fynu Israel hyd y dydd hwn, ond bûm o babell i babell, ac o dabernacl *bwy gilydd.*

6 Ym mha *le* bynnag y rhodiais gyd â holl Israel, a yngenais i air wrth un o farnwyr Israel (i'r rhai y gorchymynaswn borthi fy mhobl) gan ddywedyd, Paham nad adeiladasoch i mi dŷ o gedrwydd?

7 Ac yr awr hon fel hyn y dywedi wrth Dafydd fy ngwas, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Myfi a'th gymmerais di o'r gorlan, oddi ar ol y praidd, i fod yn dywysog ar fy mhobl Israel.

8 A bûm gyd â thi, i ba le bynnag y rhodiaist, torrais ymaith hefyd dy holl elynion o'th flaen, a gwneuthum enw i ti megis enw y gwŷr mawr *sydd* ar y ddaear.

9 Gosodaf hefyd i'm pobl Israel le, ac a'u plannaf, a hwy a drigant yn eu lle, ac ni symmudir hwynt mwyach; a meibion anwiredd ni chwanegant eu cystuddio: (megis yn y cyntaf,

10 Ac er y dyddiau y gorchymynais i farnwyr *fod* ar fy mhobl Israel) darostyngaf hefyd dy holl elynion di, a mynegaf i ti yr adeilada yr ARGLWYDD i ti dŷ.

11 ¶ A bydd pan gyflawner dy ddyddiau di i fyned at dy dadau, y cyfodaf dy had ar dy ol di, yr hwn a fydd o'th feibion di, a mi a sicrhâf ei deyrnas ef.

12 Efe a adeilada i mi dŷ, a minnau a sicrhâf ei deyrn-gadair ef byth.
13 Myfi a fyddaf iddo ef yn dad, ac yntau fydd i mi yn fab, a'm trugaredd ni thynnaf oddi wrtho ef, megis y tynnais oddi wrth yr hwn a fu o'th flaen di.
14 Ond mi a'i gosodaf ef yn fy nhŷ, ac yn fy nheyrnas byth; a'i deyrn-gadair ef a sicrhêir byth.
15 Yn ol yr holl eiriau hyn, ac yn ol yr holl weledigaeth hon, felly y llefarodd Nathan wrth Dafydd.
16 ¶ A daeth Dafydd y brenhin, ac a eisteddodd ger bron yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd, Pwy *ydwyf* fi, O ARGLWYDD DDUW, a pheth *yw* fy nhŷ, pan ddygit fi hyd yma?
17 Etto bychan *yw* hyn yn dy olwg di, O DDUW; canys dywedaist am dŷ dy was dros hir o amser, a thi a edrychaist arnaf (O ARGLWYDD DDUW) fel ar gyflwr dyn uchelradd.
18 Pa beth a chwanega Dafydd *ei ddywedyd* wrthyt mwyach am anrhydedd dy was? canys ti a adwaenost dy was.
19 O ARGLWYDD, er mwyn dy was, ac yn ol dy feddwl dy hun, y gwnaethost yr holl fawredd hyn, i ddangos pob mawredd.
20 O ARGLWYDD, nid *oes neb* fel tydi, ac nid *oes* DUW ond tydi, yn ol yr hyn oll a glywsom â'n clustiau.
21 A pha un genedl ar y ddaear *sydd* megis dy bobl Israel, yr hon yr aeth DUW i'w gwaredu yn bobl iddo ei hun, i osod i ti enw mawr ac ofnadwy, gan fwrw allan genhedloedd o flaen dy bobl, y rhai a waredaist ti o'r Aipht?
22 Ti hefyd a wnaethost dy bobl Israel yn bobl i ti byth: a thi, ARGLWYDD, a aethost yn DDUW iddynt hwy.
23 Am hynny yr awr hon, ARGLWYDD, y gair a lefaraist am dy was, ac am ei dŷ ef, poed sicr fyddo byth: gwna fel y llefaraist.
24 A phoed sicr fyddo, fel y mawrhâer dy enw yn dragywydd, gan ddywedyd, ARGLWYDD y lluoedd, DUW Israel, *sydd* DDUW i Israel: a *bydded* tŷ Dafydd dy was yn sicr ger dy fron di.
25 Canys ti, O fy NUW, a ddywedaist i'th was, yr adeiladit ti dŷ iddo ef: am hynny y cafodd dy was weddïo ger dy fron di.
26 Ac yr awr hon, ARGLWYDD (ti ydwyt DDUW, a thi a lefaraist am dŷ dy was, y daioni hwn)
27 Yn awr gan hynny bid wiw gennyt fendigo tŷ dy was, i fod ger dy fron yn dragywydd: am i ti, O ARGLWYDD, ei fendigo, bendigedig *fydd* yn dragywydd.

PENNOD XVIII.

1 *Dafydd yn darostwng y Philistiaid a'r Moabiaid; 3 yn taro Hadarezer a'r Syriaid. 9 Tou yn danfon Hadoram âg anrhegion i fendithio Dafydd; 11 ac yntau yn cyssegru yr anrhegion a'r yspail i Dduw; 13 yn gosod amddiffynfëydd yn Edom. 14 Swyddogion Dafydd.*

A DARFU wedi hyn, i Dafydd daro y Philistiaid, a'u darostwng hwynt, a dwyn Gath a'i phentrefi o law y Philistiaid.
2 Hefyd efe a darawodd Moab; a'r Moabiaid a fuant weision i Dafydd, yn dwyn treth.
3 ¶ Tarawodd Dafydd hefyd Hadarezer brenhin Sobah *hyd* Hamath, pan oedd efe yn myned i sicrhâu ei lywodraeth wrth afon Euphrates.
4 A Dafydd a ddug oddi arno ef fil o gerbydau, a saith mil o wŷr meirch, ac ugain mil o wŷr traed: a thorrodd Dafydd linynnau garr *meirch* yr holl gerbydau, ond efe a adawodd o honynt gan cerbyd.
5 A phan ddaeth y Syriaid o Damascus i gynnorthwyo Hadarezer brenhin Sobah, Dafydd a laddodd o'r Syriaid ddwy fil ar hugain o wŷr.
6 A gosododd Dafydd *amddiffynfëydd* yn Syria Damascus: a bu y Syriaid yn weision i Dafydd, yn dwyn treth. A'r ARGLWYDD a waredodd Dafydd i ba le bynnag yr aeth.
7 A Dafydd a gymmerodd y tariannau aur oedd gan weision Hadarezer, ac a'u dug hwynt i Jerusalem.
8 Dug Dafydd hefyd o Tibhath, ac o Chun, dinasoedd Hadarezer, lawer iawn o bres, â'r hwn y gwnaeth Solomon y môr pres, a'r colofnau, a'r llestri pres.
9 ¶ A phan glybu Tou brenhin Hamath daro o Dafydd holl lu Hadarezer brenhin Sobah;
10 Efe a anfonodd at y brenhin Dafydd Hadoram ei fab, a phob llestri aur, ac arian, a phres, *gyd âg ef,* i ymofyn am ei iechyd ef, ac i'w fendithio ef, am iddo ryfela yn erbyn Hadarezer a'i daro ef: canys rhyfela yr oedd Hadarezer *yn erbyn* Tou.
11 ¶ Y rhai hynny hefyd a gyssegrodd y brenhin Dafydd i'r ARGLWYDD, gyd â'r arian a'r aur a ddygasai efe oddi ar yr holl genhedloedd, *sef* oddi ar Edom, ac oddi ar Moab, ac oddi ar feibion Ammon, ac oddi ar y Philistiaid, ac oddi ar Amalec.
12 Ac Abisai mab Serfiah a laddodd o Edom, yn nyffryn yr halen, dair mil ar bymtheg.
13 ¶ Ac efe a osododd amddiffynfëydd yn Edom; a'r holl Edomiaid a fuant weision i Dafydd. A'r ARGLWYDD a gadwodd Dafydd i ba le bynnag yr aeth efe.
14 ¶ A Dafydd a deyrnasodd ar holl Israel, ac yr oedd efe yn gwneuthur barn a chyfiawnder i'w holl bobl.
15 A Joab mab Serfiah *oedd* ar y llu; a Jehosaphat mab Ahilud yn gofiadur;
16 A Sadoc mab Ahitub, ac Abimelech mab Abiathar, *oedd* offeiriaid; a Safsa yn ysgrifenydd;
17 Benaiah hefyd mab Jehoiada *oedd* ar y Cerethiaid a'r Pelethiaid; a meibion Dafydd *oedd* y rhai pennaf wrth law y brenhin.

PENNOD XIX.

1 *Traha Hanun â'r cenhadau a ddanfonasai Dafydd i'w gysuro ef am ei dad. 6 Yr Ammoniaid yn cael nerth gan y Syriaid: a Joab ac Abisai yn eu gorchfygu hwynt. 16 Sophach yn cael cymmorth etto gan y Syriaid; a Dafydd yn ei ladd ef.*

AC ar ol hyn y bu i Nahas brenhin meibion Ammon farw; a'i fab a deyrnasodd yn ei le ef.
2 A Dafydd a ddywedodd, Gwnaf garedigrwydd â Hanun mab Nahas, o herwydd gwnaeth ei dad â myfi garedigrwydd. Ac anfonodd Dafydd genhadau i'w gysuro ef am ei dad. A gweision Dafydd a ddaethant i wlad meibion Ammon, at Hanun, i'w gysuro ef.
3 A thywysogion meibion Ammon a ddywedasant wrth Hanun, Ai anrhydeddu dy dad di y mae Dafydd yn dy dyb di, am iddo anfon cysurwyr attat ti? onid i chwilio, ac i ddifetha, ac i droedio y wlad, y daeth ei weision ef attat ti?
4 Yna y cymmerth Hanun weision Dafydd, ac a'u heilliodd hwynt, ac a dorrodd eu dillad hwynt yn eu hanner, wrth eu cluniau, ac a'u gyrrodd hwynt ymaith.
5 A hwy a aethant, ac a fynegasant i Dafydd am y gwŷr. Ac efe a anfonodd i'w cyfarfod hwynt: (canys y gwŷr oedd wedi

cywilyddio yn fawr.) A dywedodd y brenhin, Trigwch yn Jericho hyd oni thyfo eich barfau; yna dychwelwch.
6 ¶ Yna meibion Ammon a welsant ddarfod iddynt eu gwneuthur eu hunain yn gâs gan Dafydd; ac anfonodd Hanun a meibion Ammon fil o dalentau arian, i gyflogi iddynt gerbydau a marchogion o Mesopotamia, ac o Syria-maachah, ac o Sobah.
7 A chyflogasant iddynt ddeuddeng mil ar hugain o gerbydau, a brenhin Maachah a'i bobl; y rhai a ddaethant, ac a wersyllasant o flaen Medeba. A meibion Ammon hefyd a ymgasglasant o'u dinasoedd, ac a ddaethant i ryfel.
8 A phan glybu Dafydd, efe a anfonodd Joab, a holl lu y cedyrn.
9 A meibion Ammon a aethant allan, ac a ymfyddinasant *wrth* borth y ddinas: a'r brenhinoedd y rhai a ddelsai *oedd* o'r neilldu yn y maes.
10 A phan ganfu Joab fod wyneb y rhyfel yn ei erbyn ef ym mlaen ac yn ol, efe a etholodd o holl etholedigion Israel, ac a'*u* byddinodd *hwynt* yn erbyn y Syriaid.
11 A gweddill y bobl a roddes efe dan law Abisai ei frawd; a hwy a ymfyddinasant yn erbyn meibion Ammon.
12 Ac efe a ddywedodd, Os trech *fydd* y Syriaid nâ mi, yna bydd di yn gynnorthwy i mi: ond os meibion Ammon a fyddant trech na thi, yna mi a'th gynnorthwyaf dithau.
13 Bydd rymmus, ac ymwrolwn dros ein pobl, a thros ddinasoedd ein DUW; a gwnaed yr ARGLWYDD yr hyn *fyddo* da yn ei olwg ef.
14 Yna y nesâodd Joab, a'r bobl *oedd* gyd âg ef, yn erbyn y Syriaid i'r rhyfel; a hwy a ffoisant o'i flaen ef.
15 A phan welodd meibion Ammon ffoi o'r Syriaid, hwythau hefyd a ffoisant o flaen Abisai ei frawd ef, ac a aethant i'r ddinas; a Joab a ddaeth i Jerusalem.
16 ¶ A phan welodd y Syriaid eu lladd o flaen Israel, hwy a anfonasant genhadau, ac a ddygasant allan y Syriaid y rhai *oedd* o'r tu hwnt i'r afon; a Sophach capten llu Hadarezer *oedd* o'u blaen hwynt.
17 A mynegwyd i Dafydd; ac efe a gasglodd holl Israel, ac a aeth dros yr Iorddonen, ac a ddaeth arnynt hwy, ac a ymfyddinodd yn eu herbyn hwynt. A phan ymfyddinodd Dafydd yn erbyn y Syriaid, hwy a ryfelasant âg ef.
18 Ond y Syriaid a ffoisant o flaen Israel; a lladdodd Dafydd o'r Syriaid saith mil *o wŷr yn ymladd* mewn cerbydau, a deugain mil o wŷr traed, ac a laddodd Sophach capten y llu.
19 A phan welodd gweision Hadarezer eu lladd o flaen Israel, hwy a heddychasant â Dafydd, a gwasanaethasant ef: ac ni fynnai y Syriaid gynnorthwyo meibion Ammon mwyach.

PENNOD XX.

1 Joab yn gwarchae ar Rabbah, a Dafydd yn ei hanrheithio hi, ac yn arteithio ei phobl. 4 Lladd tri chawr mewn tair cdd yn erbyn y Philistiaid.

DARFU hefyd wedi gorphen y flwyddyn, yn amser myned o'r brenhinoedd allan i *ryfela*, arwain o Joab gadernid y llu, ac anrheithio gwlad meibion Ammon, ac efe a ddaeth ac a warchaeodd ar Rabbah: (ond Dafydd a arhosodd yn Jerusalem) a Joab a darawodd Rabbah, ac a'i dinystriodd hi.
2 A chymmerth Dafydd goron eu brenhin hwynt oddi am ei ben, a chafodd hi o bwys talent o aur, ac ynddi feini gwerthfawr, a
hi a roed am ben Dafydd: ac efe a ddug anrhaith fawr iawn *o'r* ddinas.
3 A'r bobl *oedd* ynddi a ddug efe allan, ac a'*u* torrodd *hwynt* â llifiau, ac âg ogau heiyrn, ac â bwyill: ac fel hyn y gwnaeth Dafydd â holl ddinasoedd meibion Ammon. A dychwelodd Dafydd a'r holl bobl i Jerusalem.
4 ¶ Ac ar ol hyn y cyfododd rhyfel yn Gezer yn erbyn y Philistiaid: yna Sibbechai yr Husathiad a laddodd Sippai *yr hwn oedd* o feibion y cawr; felly y darostyngwyd hwynt.
5 A bu drachefn ryfel yn erbyn y Philistiaid, ac Elhanan mab Jair a laddodd Lami, brawd Goliath y Gethiad, a phaladr ei waywffon ef *oedd* fel carfan gwehydd.
6 Bu hefyd drachefn ryfel yn Gath, ac yr oedd gwr hir, a'i fysedd *oeddynt* bob yn chwech a chwech, *sef* pedwar ar hugain; yntau hefyd a anesid i'r cawr.
7 Ond pan ddifenwodd efe Israel, Jonathan mab Simea brawd Dafydd a'i lladdodd ef.
8 Y rhai hyn a anwyd i'r cawr yn Gath, ac a laddwyd trwy law Dafydd, a thrwy law ei weision ef.

PENNOD XXI.

1 Dafydd, wedi ei demtio gan Satan, yn gyrru Joab i rifo y bobl, 5 a chwedi dwyn cyfrif y bobl atto, yn edifar ganddo hynny, 9 ac yn cael ei ddewis o dair pla, ac yn dewis haint y nodau, 14 ac wedi marw deng mil a thriugain o'r bobl, trwy edifeirwch, yn achub dinystr Jerusalem. 18 Dafydd, trwy gyngbor Gad, yn prynu llawr-dyrnu Ornan, ac yn gwneuthur yno allor, a Duw trwy dân yn rhoi iddo arwydd o'i ffafr, ac yn attal y pla. 28 Dafydd yn aberthu yno, wedi ei attal gan angel rhag myned i Gibeon.

A SATAN a safodd i fynu yn erbyn Israel, ac a annogodd Dafydd i gyfrif Israel.
2 A dywedodd Dafydd wrth Joab, ac wrth bennaethiaid y bobl, Ewch, cyfrifwch Israel o Beerseba hyd Dan; a dygwch attaf fi, fel y gwypwyf eu rhifedi hwynt.
3 A dywedodd Joab, Chwaneged yr ARGLWYDD ei bobl yn gan cymmaint ag *ydynt:* O fy arglwydd frenhin, onid gweision i'm harglwydd *ydynt* hwy oll? paham y cais fy arglwydd hyn? paham y bydd efe yn achos camwedd i Israel?
4 Ond gair y brenhin a fu drech nâ Joab: a Joab a aeth allan, ac a dramwyodd trwy holl Israel, ac a ddaeth i Jerusalem.
5 ¶ A rhoddes Joab nifer rhifedi y bobl i Dafydd. A holl Israel oedd fil o filoedd a chan mil o wŷr yn tynnu cleddyf; a Judah *oedd* bedwar can *mil* a deng mil a thriugain o wŷr yn tynnu cleddyf.
6 Ond Lefi a Benjamin ni chyfrifasai efe yn eu mysg hwynt; canys ffiaidd oedd gan Joab air y brenhin.
7 A bu ddrwg y peth hyn y'ngolwg DUW, ac efe a darawodd Israel.
8 A Dafydd a ddywedodd wrth DDUW, Pechais yn ddirfawr, o herwydd i mi wneuthur y peth hyn: ac yr awr hon, dilëa, attolwg, anwiredd dy was, canys gwneuthum yn ynfyd iawn.
9 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Gad, gweledydd Dafydd, gan ddywedyd,
10 Dos, a llefara wrth Dafydd, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Tri *pheth* yr ydwyf fi yn eu gosod o'th flaen di; dewis i ti un o honynt, a mi a'i gwnaf i ti.
11 Yna Gad a ddaeth at Dafydd, ac a ddywedodd wrtho, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Cymmer i ti
12 *Naill* ai tair blynedd o newyn; ai *dy* ddifetha dri mis o flaen dy wrthwynebwyr, a

chleddyf dy elynion yn *dy* oddiweddyd; ai
ynte cleddyf yr ARGLWYDD, sef haint y
nodau yn y tir dri diwrnod, ac angel yr AR-
GLWYDD yn dinystrio trwy holl derfynau
Israel. Ac yr awr hon edrych pa air a ddygaf
drachefn i'r hwn a'm hanfonodd.
13 A Dafydd a ddywedodd wrth Gad, Y
mae yn gyfyng iawn arnaf fi; syrthiwyf,
attolwg, yn llaw yr ARGLWYDD (canys ei
drugareddau ef *ydynt* aml iawn) ac na syrth-
iwyf yn llaw dyn.
14 ¶ Yna y rhoddes yr ARGLWYDD haint y
nodau ar Israel: a syrthiodd o Israel ddeng
mil a thriugain *mil* o wŷr.
15 A DUW a anfonodd angel i Jerusalem i'w
dinystrio hi: ac fel yr oedd yn ei dinystrio,
yr ARGLWYDD a edrychodd, ac a edifarhâodd
am y drwg, ac a ddywedodd wrth yr angel
oedd yn dinystrio, Digon bellach, attal dy
law. Ac angel yr ARGLWYDD oedd yn sefyll
wrth lawr-dyrnu Ornan y Jebusiad.
16 A Dafydd a ddyrchafodd ei lygaid, ac a
ganfu angel yr ARGLWYDD yn sefyll rhwng
y ddaear a'r nefoedd, a'i gleddyf noeth yn ei
law wedi ei estyn tu a Jerusalem. A syrth-
iodd Dafydd a'r henuriaid (*y rhai oedd* wedi
ymwisgo mewn sachliain) ar eu hwynebau.
17 A Dafydd a ddywedodd wrth DDUW,
Onid myfi a ddywedais am gyfrif y bobl?
a mi yw yr hwn a bechais, ac a wneuthum
fawr ddrwg; ond y defaid hyn, beth a
wnaethant hwy? O ARGLWYDD fy NUW,
bydded, attolwg, dy law arnaf fi, ac ar dŷ
fy nhad, ac nid yn bla ar dy bobl.
18 ¶ Yna angel yr ARGLWYDD a archodd i
Gad ddywedyd wrth Dafydd, am fyned o
Dafydd i fynu i gyfodi allor i'r ARGLWYDD
yn llawr-dyrnu Ornan y Jebusiad.
19 A Dafydd a aeth i fynu, yn ol gair Gad,
yr hwn a lefarasai efe yn enw yr AR-
GLWYDD.
20 Yna y trodd Ornan, ac a ganfu yr angel,
a'i bedwar mab gyd âg ef a ymguddiasant;
ac Ornan oedd yn dyrnu gwenith.
21 A Dafydd a ddaeth at Ornan; ac edrych-
odd Ornan, ac a ganfu Dafydd, ac a aeth
allan o'r llawr-dyrnu, ac a ymgrymmodd i
Dafydd, â'i wyneb tu a'r ddaear.
22 A dywedodd Dafydd wrth Ornan, Moes
i mi le y llawr-dyrnu, fel yr adeiladwyf ynddo
allor i'r ARGLWYDD: dyro ef i mi am *ei*
lawn werth; fel yr attalier y pla oddi wrth
y bobl.
23 Ac Ornan a ddywedodd wrth Dafydd,
Cymmer i ti, a gwnaed fy arglwydd frenhin
yr hyn *fyddo* da yn ei olwg. Wele, rhoddaf
yr ychain yn boeth-offrwm, a'r offer dyrnu
yn gynnud, a'r gwenith yn fwyd-offrwm:
hyn oll a roddaf.
24 A'r brenhin Dafydd a ddywedodd wrth
Ornan, Nid *felly*, ond gan brynu y prynaf ef
am *ei* lawn werth: canys ni chymmeraf i'r
ARGLWYDD yr eiddot ti, ac nid offrymmaf
boeth-offrwm yn rhad.
25 Felly y rhoddes Dafydd i Ornan am y lle
chwe chan sicl o aur wrth bwys.
26 Ac yno yr adeiladodd Dafydd allor i'r
ARGLWYDD, ac a offrymmodd boeth-offrym-
mau, ac ebyrth hêdd, ac a alwodd ar yr
ARGLWYDD; ac efe a'i hattebodd ef o'r nef-
oedd trwy dân ar allor y poeth-offrwm.
27 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth yr
angel; ac yntau a roes ei gleddyf yn ei wain
drachefn.
28 ¶ Y pryd hwnnw, pan ganfu Dafydd
ddarfod i'r ARGLWYDD wrando arno ef yn
llawr-dyrnu Ornan y Jebusiad, efe a aberth-
odd yno.
29 Ond tabernacl yr ARGLWYDD, yr hwn
a wnelsai Moses yn yr anialwch, ac allor
y poeth-offrwm, *oedd* y pryd hwnnw yn yr
uchelfa yn Gibeon.
30 Ac ni allai Dafydd fyned o'i blaen hi i
ymofyn â DUW; canys ofnasai rhag cleddyf
angel yr ARGLWYDD.

PENNOD XXII.

1 *Dafydd wedi gwybod y lle yr adeiledid y deml,*
yn parottôi llawer o ddefnyddiau i'w hadeilad
hi. 6 *Dafydd yn dysgu i Solomon addewidion*
Duw, a'i ddyled wrth adeiladu y deml, 17
ac yn gorchymyn i'r tywysogion ei gynnorth-
wyo ef.

A DYWEDODD Dafydd, Hwn yw tŷ yr
ARGLWYDD DDUW, a dyma allor y
poeth-offrwm i Israel.
2 Dywedodd Dafydd hefyd am gasglu y
dieithriaid *oedd* yn nhir Israel; ac efe a
osododd seiri meini i naddu cerrig nâdd, i
adeiladu tŷ DDUW.
3 A pharottôdd Dafydd haiarn yn helaeth,
tu ag at hoelion drysau y pyrth, ac i'r cys-
sylltiadau, a phres mor helaeth ag nad *oedd*
arno bwys;
4 Coed cedr hefyd allan o rif: canys y Si-
doniaid a'r Tyriaid a ddygent gedrwydd
lawer i Dafydd.
5 A dywedodd Dafydd, Solomon fy mab
sydd ieuangc a thyner, a'r tŷ a adeiledir i'r
ARGLWYDD, *rhaid iddo fod* mewn mawredd,
mewn rhagoriaeth, mewn enw, ac mewn
gogoniant, trwy yr holl wledydd: parottôaf
yn awr tu ag atto ef. Felly y parottôdd Da-
fydd yn helaeth cyn ei farwolaeth.
6 ¶ Ac efe a alwodd ar Solomon ei fab, ac a
orchymynodd iddo adeiladu tŷ i ARGLWYDD
DDUW Israel.
7 Dywedodd Dafydd hefyd wrth Solomon,
Fy mab, yr oedd yn fy mryd i adeiladu tŷ
i enw yr ARGLWYDD fy NUW.
8 Eithr gair yr ARGLWYDD a ddaeth attaf fi,
gan ddywedyd, Gwaed lawer a dywelltaist ti,
a rhyfeloedd mawrion a wnaethost ti: nid
adeiledi di dŷ i'm henw i, canys gwaed lawer
a dywelltaist ar y ddaear yn fy ngŵydd i.
9 Wele, mab a enir i ti, efe a fydd wr
llonydd, a mi a roddaf lonyddwch iddo ef gan
ei holl elynion o amgylch: canys Solomon
fydd ei enw ef, heddwch hefyd a thangnefedd
a roddaf i Israel yn ei ddyddiau ef.
10 Efe a adeilada dŷ i'm henw, ac efe a fydd
i mi yn fab, a minnau yn dad iddo yntau:
sicrhâf hefyd orseddfa ei frenhiniaeth *ef* ar
Israel byth.
11 Yn awr fy mab, yr ARGLWYDD fyddo
gyd â thi, a ffynna dithau, ac adeilada dŷ yr
ARGLWYDD dy DDUW, megis ag y llefarodd
efe am danat ti.
12 Yn unig rhodded yr ARGLWYDD i ti
ddoethineb, a deall, a rhodded i ti orchym-
ynion am Israel, fel y cadwech gyfraith yr
ARGLWYDD dy DDUW.
13 Yna y ffynni, os gwyli ar wneuthur y
deddfau a'r barnedigaethau a orchymynodd
yr ARGLWYDD i Moses am Israel. Ymgryf-
hâ, ac ymwrola; nac ofna, ac na arswyda.
14 Ac wele, yn fy nhlodi y parottôais i dŷ
yr ARGLWYDD gan mil o dalentau aur, a mil
o filoedd o dalentau arian; ar bres hefyd, ac
ar haiarn, nid *oes* bwys; (canys y mae yn
helaeth) coed hefyd a meini a barottôais i:
ychwanega dithau attynt hwy.
15 Hefyd *y mae* yn aml gyd â thi weithwyr
gwaith, *sef* cymynwyr, a seiri maen a phren,
a phob rhai celfydd ym mhob gwaith.
16 Ar aur, ar arian, ar bres, ac

nid *oes* rifedi. Cyfod dithau, a gweithia, a'r
ARGLWYDD a fydd gyd â thi.
17 ¶ A Dafydd a orchymynodd i holl dy-
wysogion Israel gynnorthwyo Solomon ei
fab, *gan ddywedyd*,
18 Onid *yw* yr ARGLWYDD eich Duw gyd â
chwi? ac *oni* roddes efe lonyddwch i chwi
oddi amgylch? canys rhoddes yn fy llaw i
drigolion y tir; a'r tir a ddarostyngwyd o
flaen yr ARGLWYDD, ac o flaen ei bobl ef.
19 Yn awr rhoddwch eich calon a'ch enaid
i geisio yr ARGLWYDD eich Duw; cyfodwch
hefyd, ac adeiledwch gyssegr yr ARGLWYDD
DDUW, i ddwyn arch cyfammod yr AR-
GLWYDD, a sanctaidd lestri DUW, i'r tŷ a
adeiledir i enw yr ARGLWYDD.

PENNOD XXIII.

1 *Dafydd yn ei henaint yn gwneuthur Solomon
yn frenhin.* 2 *Rhifedi a dosparthiadau y
Lefiaid.* 7 *Teuluoedd y Gersoniaid.* 12
Meibion Cohath. 21 *Meibion Merari.* 24
Swydd y Lefiaid.

A PHAN *oedd* Dafydd yn hen, ac yn llawn
o ddyddiau, efe a osododd Solomon ei
fab yn frenhin ar Israel.
2 ¶ Ac efe a gynhullodd holl dywysogion
Israel, a'r offeiriaid, a'r Lefiaid.
3 A'r Lefiaid a gyfrifwyd o fab deng mlwydd
ar hugain, ac uchod: a'u nifer hwy wrth
eu pennau, bob yn wr, *oedd* onid dwy fil
deugain.
4 O'r rhai *yr oedd* pedair mil ar hugain i
oruchwylio ar waith tŷ yr ARGLWYDD; ac
yn swyddogion, ac yn farnwyr, chwe mil:
5 A phedair mil yn borthorion, a phedair
mil yn moliannu yr ARGLWYDD â'r offer a
wnelswn i, *ebe Dafydd*, i foliannu.
6 A dosparthodd Dafydd hwynt yn ddos-
parthiadau ym mysg meibion Lefi, *sef* Ger-
son, Cohath, a Merari.
7 ¶ O'r Gersoniaid *yr oedd* Laadan, a
Simei.
8 Meibion Laadan; y pennaf Jehïel, a
Zetham, a Jöel, tri.
9 Meibion Simei; Selomith, a Haziel, a
Haran, tri. Y rhai hyn *oedd* bennau cenedl
Laadan.
10 Meibion Simei hefyd *oedd*, Jahath, Zina,
a Jeus, a Berïah. Dyma bedwar mab Simei.
11 A Jahath oedd bennaf, a Ziza yn ail:
ond Jeus a Berïah nid oedd nemmawr o feib-
ion iddynt; am hynny yr oeddynt hwy yn
un cyfrif, wrth dŷ *eu* tad.
12 ¶ Meibion Cohath; Amram, Ishar, He-
bron, ac Uzzïel, pedwar.
13 Meibion Amram *oedd*, Aaron, a Moses:
ac Aaron a neillduwyd i sancteiddio y cyssegr
sancteiddiolaf, efe a'i feibion byth, i arogl-
darthu ger bron yr ARGLWYDD, i'w wasan-
aethu ef, ac i fendigo yn ei enw ef yn dra-
gywydd.
14 A Moses gwr Duw, ei feibion ef a alwyd
yn llwyth Lefi.
15 Meibion Moses *oedd*, Gersom, ac Eliezer.
16 O feibion Gersom; Sebuel *oedd* y pennaf.
17 A meibion Eliezer *oedd*, Rehabïah y
cyntaf. Ac i Eliezer nid oedd meibion
eraill; ond meibion Rehabïah a amlhasant
yn ddirfawr.
18 O feibion Ishar; Selomith y pennaf.
19 O feibion Hebron; Jerïah y cyntaf,
Amarïah yr ail, Jahazïel y trydydd, a Jeca-
meam y pedwerydd.
20 O feibion Uzzïel; Michah y cyntaf, a
Jesïah yr ail.
21 ¶ Meibion Merari *oedd*, Mali, a Musi.
Meibion Mali; Eleazar, a Chis.
22 A bu farw Eleazar, a meibion nid oedd
iddo ef, ond merched; a meibion Cis eu
brodyr a'u priododd hwynt.
23 Meibion Musi; Mali, ac Eder, a Jeri-
moth, tri.
24 ¶ Dyma feibion Lefi, yn ol tŷ eu tadau,
pennau *eu* cenedl, wrth eu rhifedi, dan nifer
eu henwau, wrth eu pennau, y rhai oedd yn
gwneuthur y gwaith i wasanaeth tŷ yr AR-
GLWYDD, o fab ugain mlwydd ac uchod.
25 Canys dywedodd Dafydd, ARGLWYDD
DDUW Israel a roddes lonyddwch i'w bobl,
i aros yn Jerusalem byth;
26 A hefyd i'r Lefiaid: ni ddygant *mwyach*
y tabernacl, na dim o'i lestri, i'w wasanaeth
ef.
27 Canys yn ol geiriau diweddaf Dafydd y
cyfrifwyd meibion Lefi, o fab ugain mlwydd
ac uchod:
28 A'u gwasanaeth hwynt *oedd* i fod wrth
law meibion Aaron yng ngweinidogaeth tŷ
yr ARGLWYDD, yn y cynteddau, ac yn y
celloedd, ac ym mhuredigaeth pob sanct-
eidd-beth, ac y'ngwaith gweinidogaeth tŷ
DDUW;
29 Yn y bara gosod hefyd, ac ym mheilliaid
y bwyd-offrwm, ac yn y teisenau croyw, yn
y radell hefyd, ac yn y badell ffrio, ac ym
mhob mesur a meidroldeb:
30 Ac i sefyll bob bore i foliannu ac i ogon-
eddu yr ARGLWYDD, felly hefyd brydnawn:
31 Ac i offrymmu pob offrwm poeth i'r
ARGLWYDD ar y Sabbothau, ar y newydd-
loerau, ac ar y gwyliau gosodedig, wrth
rifedi, yn ol y ddefod *sydd* arnynt yn was-
tadol ger bron yr ARGLWYDD.
32 Ac i gadw goruchwyliaeth pabell y cyf-
arfod, a goruchwyliaeth y cyssegr, a goruch-
wyliaeth meibion Aaron eu brodyr, y'ngwas-
anaeth tŷ yr ARGLWYDD.

PENNOD XXIV.

1 *Dosparthu meibion Aaron yn* 24 *o ddosparth-
iadau wrth goelbren.* 20 *Rhannu y Cohath-
iaid* 27 *a'r Merariaid wrth goelbren.*

DYMA ddosparthiadau meibion Aaron.
Meibion Aaron *oedd*, Nadab, ac Abihu,
Eleazar, ac Ithamar.
2 A bu farw Nadab ac Abihu o flaen eu
tad, ac nid oedd meibion iddynt: am hynny
Eleazar ac Ithamar a offeiriadasant.
3 A Dafydd a'u dosparthodd hwynt, Sadoc
o feibion Eleazar, ac Ahimelech o feibion
Ithamar, yn ol eu swyddau, yn eu gwasan-
aeth.
4 A chafwyd mwy o feibion Eleazar yn
llywodraethwyr nag o feibion Ithamar; ac
fel hyn y rhannwyd hwynt. *Yr ydoedd* o
feibion Eleazar yn bennau ar dŷ *eu* tadau un
ar bymtheg, ac o feibion Ithamar, yn ol tŷ
eu tadau, wyth.
5 Felly y dosparthwyd hwynt wrth goel-
brennau, y naill gyd â'r llall; canys tywys-
ogion y cyssegr, a thywysogion *tŷ* DDUW,
oedd o feibion Eleazar, ac o feibion Itha-
mar.
6 A Semaiah mab Nethaneel yr ysgrifenydd,
o *lwyth* Lefi, a'u hysgrifenodd hwynt ger
bron y brenhin, a'r tywysogion, a Sadoc yr
offeiriad, ac Ahimelech mab Abïathar, a phen
cenedl yr offeiriaid, a'r Lefiaid; un teulu a
ddaliwyd i Eleazar, ac *un arall* a ddaliwyd
i Ithamar.
7 A'r coelbren cyntaf a ddaeth i Jehoiarib
a'r ail i Jedaiah,
8 Y trydydd i Harim, y pedwerydd i Seorim,
9 Y pummed i Malchïah, y chweched i
Mijamin,

10 Y seithfed i Haccos, yr wythfed i Abïah,
11 Y nawfed i Jesua, y degfed i Sechanïah,
12 Yr unfed ar ddeg i Elïasib, y deuddegfed i Jacim,
13 Y trydydd ar ddeg i Huppah, y pedwerydd ar ddeg i Jesebeab,
14 Y pymthegfed i Bilgah, yr unfed ar bymtheg i Immer,
15 Y ddeufed ar bymtheg i Hezir, y deunawfed i Aphses,
16 Y pedwerydd ar bymtheg i Pethahïah, yr ugeinfed i Jehesecel,
17 Yr unfed ar hugain i Jachin, y ddeufed ar hugain i Gamul,
18 Y trydydd ar hugain i Delaïah, y pedwerydd ar hugain i Maazïah.
19 Dyma eu dosparthiadau hwynt yn eu gwasanaeth, i fyned i dŷ yr ARGLWYDD yn ol eu defod, dan law Aaron eu tad, fel y gorchymynasai ARGLWYDD DDUW Israel iddo ef.
20 ¶ A'r lleill o feibion Lefi *oedd y rhai hyn.* O feibion Amram; Subael: o feibion Subael; Jehdeiah.
21 Am Rehabïah; Isïah *oedd* ben ar feibion Rehabïah.
22 O'r Isariaid; Selomoth: o feibion Selomoth; Jahath.
23 A meibion *Hebron oedd*, Jeriah *y cyntaf*, Amarïah yr ail, Jahaziel y trydydd, *a* Jecameam y pedwerydd.
24 O feibion Uzzïel; Michah: o feibion Michah; Samir.
25 Brawd Michah *oedd* Isïah: o feibion Isïah; Zecharïah.
26 Meibion Merari *oedd*, Mali, a Musi: meibion Jaazïah; Beno.
27 ¶ Meibion Merari o Jaazïah; Beno, a Soham, a Zaccur, ac Ibri.
28 O Mali *y daeth* Eleazar, ac ni bu iddo ef feibion.
29 Am Cis: mab Cis *oedd* Jerameel.
30 A meibion Musi *oedd*, Mali, ac Eder, a Jerimoth. Dyma feibion y Lefiaid yn ol tŷ eu tadau.
31 A hwy a fwriasant goelbrennau ar gyfer eu brodyr meibion Aaron, ger bron Dafydd y brenhin, a Sadoc, ac Ahimelech, a phennau cenedl yr offeiriaid a'r Lefiaid; *ïe,* y pen cenedl ar gyfer y brawd ieuangaf.

PENNOD XXV.

1 *Rhifedi a swyddau y cantorion.* 8 *Eu dosparthu hwy yn bedwar dosparthiad ar hugain.*

A NEILLDUODD Dafydd, a thywysogion y llu, tu ag at y gwasanaeth, o feibion Asaph, a Heman, a Jeduthun, y rhai a brophwydent â thelynau, ac â nablau, ac â symbalau; a nifer y gweithwyr yn ol eu gwasanaeth ydoedd:
2 O feibion Asaph; Zaccur, a Joseph, a Nethanïah, Asarelah, meibion Asaph, dan law Asaph, *yr hwn* oedd yn prophwydo wrth law y brenhin.
3 O Jeduthun: meibion Jeduthun; Gedalïah, a Seri, a Jesaiah, a Hasabiah, Mattithïah, chwech, dan law Jeduthun eu tad, ar y delyn yn prophwydo, i foliannu ac i glodfori yr ARGLWYDD.
4 O Heman: meibion Heman; Bucciah, Mattanïah, Uzzïel, Sebuel, a Jerimoth, Hananïah, Hanani, Eliathah, Gidalti, a Romamtiezer, Josbecasah, Màlothi, Hothir, *a* Mahazioth:
5 Y rhai hyn oll *oedd* feibion Heman, gweledydd y brenhin y'ngeiriau Duw, i ddyrchafu y corn. Duw hefyd a roddes i Heman bedwar ar ddeg o feibion, a thair o ferched.
6 Y rhai hyn oll *oedd* dan law eu tad yn canu *yn* nhŷ yr ARGLWYDD, â symbalau, *a* nablau, a thelynau, i wasanaeth tŷ DDUW; yn ol trefn y brenhin i Asaph, a Jeduthun, a Heman.
7 A'u nifer hwynt, ynghyd â'u brodyr dysgedig y'nghaniadau yr ARGLWYDD, *sef* pob *un* cyfarwydd, oedd ddau cant pedwar ugain ac wyth.
8 ¶ A hwy a fwriasant goelbrennau, cylch yn erbyn *cylch*, bychan a mawr, athraw a disgybl.
9 A'r coelbren cyntaf a ddaeth dros Asaph i Joseph: yr ail i Gedalïah; efe, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
10 Y trydydd i Zaccur; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
11 Y pedwerydd i Isri; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
12 Y pummed i Nethanïah; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
13 Y chweched i Bucciah; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
14 Y seithfed i Jesarelah; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
15 Yr wythfed i Jesaiah; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
16 Y nawfed i Mattanïah; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
17 Y degfed i Simei; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
18 Yr unfed ar ddeg i Azareel; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
19 Y deuddegfed i Hazabïah; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
20 Y trydydd ar ddeg i Subael; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
21 Y pedwerydd ar ddeg i Mattithïah; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
22 Y pymthegfed i Jerimoth; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
23 Yr unfed ar bymtheg i Hananiah; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
24 Y ddeufed ar bymtheg i Josbecasah; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
25 Y deunawfed i Hanani; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
26 Y pedwerydd ar bymtheg i Màlothi; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
27 Yr ugeinfed i Eliathah; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
28 Yr unfed ar hugain i Hothir; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
29 Y ddeufed ar hugain i Gidalti; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
30 Y trydydd ar hugain i Mahazioth; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.
31 Y pedwerydd ar hugain i Romamti-ezer; *efe, a*'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

PENNOD XXVI.

1 *Dosparthiadau y porthorion.* 13 *Rhannu iddynt y pyrth wrth goelbren.* 20 *Y Lefiaid y rhai oedd ar y trysorau.* 29 *Swyddogion a barnwyr.*

AM ddosparthiad y porthorion: O'r Corhïaid *yr oedd* Meselemïah mab Core, o feibion Asaph.
2 A meibion Meselemïah *oedd*, Zecharïah y cyntaf-anedig, Jediael yr ail, Zebadïah y trydydd, Jathniel y pedwerydd,
3 Elam y pummed, Jehoanan y chweched, Elioënai y seithfed.
4 A meibion Obed-edom; Semaiah y cyntaf-anedig, Jehozabad yr ail, Joah y trydydd, a Sachar y pedwerydd, a Nethaneel y pummed,
5 Ammiel y chweched, Issachar y seithfed,

Peulthai yr wythfed: canys Duw a'i bendithiodd ef.
6 Ac i Semaiah ei fab ef y ganwyd meibion, y rhai a arglwyddiaethasant ar dŷ eu tad: canys cedyrn o nerth *oeddynt* hwy.
7 Meibion Semaiah; Othni, a Rephael, ac Obed, Elzabad, ei frodyr ef *oedd* wŷr nerthol, *sef* Elihu, a Semachïah.
8 Y rhai hyn oll o feibion Obed-edom: hwynt-hwy, a'u meibion, a'u brodyr, yn wŷr nerthol mewn cryfder, tu ag at y weinidogaeth, *oedd* driugain a dau o Obed-edom.
9 Ac i Meselemïah, yn feibion ac yn frodyr, *yr oedd* tri ar bymtheg o wŷr nerthol.
10 O Hosah hefyd, o feibion Merari, yr oedd meibion; Simri y pennaf (er nad oedd efe gyntaf-anedig, etto ei dad a'i gosododd ef yn ben)
11 Hilcïah yr ail, Tebalïah y trydydd, Zecharïah y pedwerydd: holl feibion a brodyr Hosah *oedd* dri ar ddeg.
12 Ym mhlith y rhai hyn yr *oedd* dosparthiadau y porthorion, *sef* ym mhlith y pennaethiaid, *ac iddynt* oruchwyliaeth ar gyfer eu brodyr i wasanaethu yn nhŷ yr ARGLWYDD.
13 ¶ A hwy a fwriasant goelbrennau, fychan a mawr, yn ol tŷ eu tadau, am bob porth.
14 A choelbren Selemïah a syrthiodd tu a'r dwyrain: a *thros* Zecharïah ei fab (cynghorwr deallgar) y bwriasant hwy goelbrennau; a'i goelbren ef a ddaeth tu a'r gogledd.
15 I Obed-edom tu a'r dehau, ac i'w feibion, *y daeth* tŷ Asuppim.
16 I Suppim, a Hosah, tu a'r gorllewin, gyd â phorth Sàlecheth, yn ffordd y rhiw, *yr oedd* y naill oruchwyliaeth ar gyfer y llall.
17 Tu a'r dwyrain *yr oedd* chwech o Lefiaid, tu a'r gogledd pedwar beunydd, tu a'r dehau pedwar beunydd, a thu ag Asuppim dau *a* dau.
18 A Pharbar tu a'r gorllewin, pedwar ar y ffordd, *a* dau yn Pharbar.
19 Dyma ddosparthiadau y porthorion, o feibion Core, ac o feibion Merari.
20 ¶ Ac *o'r* Lefiaid, Ahïah *oedd* ar drysorau tŷ DDUW, ac ar drysorau y pethau cyssegredig.
21 *Am* feibion Laadan: meibion y Gersoniad Laadan, pennau tylwyth Laadan y Gersoniad, *oedd* Jehieli.
22 Meibion Jehieli; Zetham, a Jöel ei frawd, *oedd* ar drysorau tŷ yr ARGLWYDD.
23 O'r Amramiaid, *a*'r Ishariaid, *o*'r Hebroniaid, *a*'r Uzzieliaid:
24 A Sebuel mab Gersom, mab Moses, *oedd* olygwr ar y trysorau.
25 A'i frodyr ef o Eleazar; Rehabïah ei fab ef, a Jesaiah ei fab yntau, a Joram ei fab yntau, a Zichri ei fab yntau, a Selomith ei fab yntau.
26 Y Selomith hwnnw a'i frodyr *oedd* ar holl drysorau y pethau cyssegredig a gyssegrasai Dafydd frenhin, a'r tadau pennaf, a thywysogion y miloedd a'r cannoedd, a thywysogion y llu.
27 O'r rhyfeloedd ac o'r yspail y cyssegrasant *bethau* i gynnal tŷ yr ARGLWYDD.
28 A'r hyn oll a gyssegrodd Samuel y gweledydd, a Saul mab Cis, ac Abner mab Ner, a Joab mab Serfiah, *a* phwy bynnag a gyssegrasai *ddim, yr oedd efe* dan law Selomith a'i frodyr.
29 ¶ O'r Ishariaid, Cenanïah a'i feibion *oedd* yn Israel yn swyddogion, ac yn farnwyr, ar y gwaith oddi allan.
30 O'r Hebroniaid, Hasabïah a'i frodyr, meibion nerthol, mil a saith cant *oedd* mewn swydd *yn* Israel, o'r tu hwnt i'r Iorddonen tu a'r gorllewin, yn holl waith yr ARGLWYDD, ac y'ngwasanaeth y brenhin.
31 O'r Hebroniaid, Jerïah *oedd* ben o'r Hebroniaid, yn ol cenhedlaethau ei dadau: yn y ddeugeinfed flwyddyn o deyrnasiad Dafydd y ceisiwyd hwynt, a chafwyd yn eu mysg hwy *wŷr* cryfion nerthol, yn Jazer Gilead.
32 A'i frodyr ef yn feibion nerthol *oedd* ddwy fil a saith cant o bennau cenedl: a Dafydd y brenhin a'u gosododd hwynt ar y Reubeniaid, a'r Gadiaid, a hanner llwyth Manasseh, ym mhob gorchwyl Duw, a gorchwyl y brenhin.

PENNOD XXVII.

1 *Y deuddeg tywysog am bob mis.* 19 *Pennaethiaid y deuddeg llwyth.* 23 *Rhwystro cyfrif y bobl.* 25 *Amryw swyddogion Dafydd.*

PEDAIR mil ar hugain *oedd* pob dosparthiad o feibion Israel dan eu rhif, yn bennau cenedl, ac yn dywysogion miloedd a channoedd, a'u swyddogion yn gwasanaethu y brenhin ym mhob achos *o*'r dosparthiadau, yn dyfod i mewn, ac yn myned allan, o fis i fis, trwy holl fisoedd y flwyddyn.
2 Ar y dosparthiad cyntaf, dros y mis cyntaf, *yr oedd* Jasobeam mab Zabdiel; ac yn ei ddosparthiad ef *yr oedd* pedair mil ar hugain.
3 O feibion Peres *yr oedd* y pennaf o holl dywysogion y llu dros y mis cyntaf.
4 Ac ar ddosparthiad yr ail mis *yr oedd* Dodai yr Ahohiad, ac o'i ddosparthiad ef *yr oedd* Micloth hefyd yn gapten; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.
5 Trydydd tywysog y llu dros y trydydd mis *oedd* Benaiah mab Jehoiada yr offeiriad pennaf; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.
6 Y Benaiah hwn *oedd* gadarn *ym mhlith* y deg ar hugain, ac oddi ar y deg ar hugain; ac yn ei ddosparthiad ef *yr oedd* Amizabad ei fab ef.
7 Y pedwerydd dros y pedwerydd mis *oedd* Asahel brawd Joab, a Zebadïah ei fab ar ei ol ef; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.
8 Y pummed dros y pummed mis *oedd* dywysog, Samhuth yr Izrahïad; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.
9 Y chweched dros y chweched mis *oedd* Ira mab Icces, Tecoad; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.
10 Y seithfed dros y seithfed mis *oedd* Heles y Peloniad, o feibion Ephraim; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.
11 Yr wythfed dros yr wythfed mis *oedd* Sibbechai yr Husathiad, o'r Zarhïaid; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.
12 Y nawfed dros y nawfed mis *oedd* Abïezer yr Anathothiad, o'r Benjaminiaid; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.
13 Y degfed dros y degfed mis *oedd* Mahari y Netophathiad, o'r Zarhïaid; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.
14 Yr unfed ar ddeg dros yr unfed mis ar ddeg *oedd* Benaiah y Pirathoniad, o feibion Ephraim; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.
15 Y deuddegfed dros y deuddegfed mis *oedd* Heldai y Netophathiad, o Othniel; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.
16 ¶ Ac ar lwythau Israel: ar y Reubeniaid, Eliezer mab Zichri *oedd* dywysog: ar y Simeoniaid, Sephatiah mab Maachah:
17 Ar y Lefiaid, Hasabïah mab Cemuel: ar yr Aaroniaid, Sadoc:

18 Ar Judah, Elihu, *un* o frodyr Dafydd: ar Issachar, Omri mab Michal:
19 Ar Zabulon, Ismaiah mab Obadïah: ar Naphtali, Jerimoth mab Azrïel:
20 Ar feibion Ephraim, Hosea mab Azaziah: ar hanner llwyth Manasseh, Jöel mab Pedaïah:
21 Ar hanner *llwyth* Manasseh yn Gilead, Ido mab Zecharïah: ar Benjamin, Jaasiel mab Abner:
22 Ar Dan, Azariel mab Jeroham. Dyma dywysogion llwythau Israel.
23 ¶ Ond ni chymmerth Dafydd eu rhifedi hwynt o fab ugain mlwydd ac isod; canys dywedasai yr ARGLWYDD yr amlhâi efe Israel megis sêr y nefoedd.
24 Joab mab Serfiah a ddechreuodd gyfrif, ond ni orphenodd efe, am fod o achos hyn lidiowgrwydd yn erbyn Israel, ac nid aeth y cyfrif hwn ym mysg cyfrifon chronicl y brenhin Dafydd.
25 ¶ Ac ar drysorau y brenhin *yr oedd* Azmafeth mab Adiel: ac ar y trysordai yn y meusydd, yn y dinasoedd, yn y pentrefi hefyd, ac yn y tyrau, *yr oedd* Jehonathan mab Uzzïah.
26 Ac ar weithwyr y maes, *y rhai oedd* yn llafurio y ddaear, *yr oedd* Ezri mab Celub.
27 Ac ar y gwinllannoedd *yr oedd* Simei y Ramathiad: ac ar yr hyn *oedd* yn *dyfod* o'r gwinllannoedd i'r selerau gwin, *yr oedd* Zabdi y Siphmiad.
28 Ac ar yr olew-wydd, a'r sycomorwydd, y rhai *oedd* yn y dyffrynoedd, *yr oedd* Baalhanan y Gederiad: ac ar y selerau olew *yr oedd* Joas.
29 Ac ar yr ychain pasgedig yn Saron, *yr oedd* Setrai y Saroniad: ac ar yr ychain yn y dyffrynoedd, *yr oedd* Saphat mab Adlai.
30 Ac ar y camelod *yr oedd* Obil yr Ismaeliad: ac ar yr asenod Jedeiah y Meronothiad.
31 Ac ar y defaid *yr oedd* Jaziz yr Hageriad. Y rhai hyn oll *oedd* dywysogion y golud eiddo y brenhin Dafydd.
32 A Jehonathan ewythr Dafydd frawd ei dad oedd gynghorwr, gwr doeth, ac ysgrifenydd: Jehïel hefyd mab Hachmoni *oedd* gyd â meibion y brenhin.
33 Ac Ahitophel *oedd* gynghorwr y brenhin; a Husai yr Arciad *oedd* gyfaill y brenhin.
34 Ac ar ol Ahitophel *yr oedd* Jehoiada mab Benaiah, ac Abïathar: a thywysog llu y brenhin *oedd* Joab.

PENNOD XXVIII.

1 Dafydd yn gofyn i'r holl bobl, yn datgan daioni Duw iddo ef, a'i addewid i'w fab Solomon, ac yn eu hannog hwynt i ofni Duw: 9 20 yn rhoi cysur yn Solomon i adeiladu y deml; 11 yn dangos iddo ei dull a'i phortreiad hi, ac yn rhoddi iddo aur ac arian i'w gwneuthur hi.

A DAFYDD a gynnullodd holl dywysogion Israel, tywysogion y llwythau, a thywysogion y dosparthiadau, y rhai oedd yn gwasanaethu y brenhin, tywysogion y miloedd hefyd, a thywysogion y cannoedd, a thywysogion holl olud a meddiant y brenhin, a'i feibion, gyd â'r ystafellyddion, a'r cedyrn, a phob un grymmusol o nerth, i Jerusalem.
2 A chyfododd Dafydd y brenhin ar ei draed, ac a ddywedodd, Gwrandewch arnaf fi, fy mrodyr, a'm pobl; Myfi *a feddyliais* yn fy nghalon adeiladu tŷ gorphwysfa i arch cyfammod yr ARGLWYDD, ac i ystôl-draed ein DUW ni, a mi a barottôais tu ag at adeiladu.
3 Ond DUW a ddywedodd wrthyf, Nid adeiledi di dŷ i'm henw i, canys rhyfelwr *fuost*, a gwaed a dywelltaist.
4 Er hynny ARGLWYDD DDUW Israel a'm hetholodd i o holl dŷ fy nhad, i fod yn frenhin ar Israel yn dragywydd: canys Judah a ddewisodd efe yn llywiawdr; ac o dŷ Judah, tŷ fy nhad i, ac o feibion fy nhad, efe a fynnai i mi deyrnasu ar holl Israel:
5 Ac o'm holl feibion innau (canys llawer o feibion a roddes yr ARGLWYDD i mi) efe hefyd a ddewisodd Solomon fy mab, i eistedd ar orseddfa brenhiniaeth yr ARGLWYDD, ar Israel.
6 Dywedodd hefyd wrthyf, Solomon dy fab, efe a adeilada fy nhŷ a'm cynteddau i; canys dewisais ef yn fab i mi, a minnau a fyddaf iddo ef yn dad.
7 A'i frenhiniaeth ef a sicrhâf yn dragywydd, os efe a ymegnïa i wneuthur fy ngorchymynion a'm barnedigaethau i, megis y dydd hwn.
8 Yn awr gan hynny, y'ngŵydd holl Israel, cynnulleidfa yr ARGLWYDD, a lle y clywo ein DUW ni, cedwch a cheisiwch holl orchymynion yr ARGLWYDD eich DUW, fel y meddiannoch y wlad dda *hon*, ac y gadawoch hi yn etifeddiaeth i'ch meibion ar eich ol yn dragywydd.
9 ¶ A thithau Solomon fy mab, adnebydd DDUW dy dad, a gwasanaetha ef â chalon berffaith, ac â meddwl ewyllysgar: canys yr ARGLWYDD sydd yn chwilio yr holl galonnau, ac yn deall pob dychymmyg meddyliau. O cheisi ef, ti a'i cai; ond os gwrthodi ef, efe a'th fwrw di ymaith yn dragywydd.
10 Gwel yn awr mai yr ARGLWYDD a'th ddewisodd di i adeiladu tŷ y cyssegr: ymgryfhâ, a gwna.
11 ¶ Yna y rhoddes Dafydd i Solomon ei fab bortreiad y porth, a'i dai, a'i selerau, a'i gellau, a'i ystafelloedd oddi fewn, a thŷ y drugareddfa,
12 A phortreiad yr hyn oll a oedd ganddo trwy yr yspryd, am gynteddau tŷ yr ARGLWYDD, ac am yr holl ystafelloedd o amgylch, am drysorau tŷ DDUW, ac am drysorau y pethau cyssegredig:
13 Ac am ddosparthiadau yr offeiriaid a'r Lefiaid, ac am holl waith gweinidogaeth tŷ yr ARGLWYDD, ac am holl lestri gwasanaeth tŷ yr ARGLWYDD.
14 *Efe a roddes* o aur wrth bwys, *i'r pethau* o aur tu ag at holl lestri pob gwasanaeth, *ac arian* i'r holl lestri arian, mewn pwys, tu ag at holl lestri pob math ar wasanaeth:
15 Sef pwys y canhwyllbrenni aur, a'u lampau aur, wrth bwys i bob canhwyllbren ac i'w lampau: ac i'r canhwyllbrennau arian wrth bwys, i'r canhwyllbren ac i'w lampau, yn ol gwasanaeth pob canhwyllbren.
16 Aur hefyd *dan* bwys, tu ag at fyrddau y *bara* gosod, i bob bwrdd; ac arian i'r byrddau arian;
17 Ac aur pur i'r cigweiniau, ac i'r phïolau, ac i'r dysglau, ac i'r gorflychau aur, wrth bwys pob gorflwch: ac i'r gorflychau arian wrth bwys pob gorflwch;
18 Ac i allor yr arogl-darth, aur pur wrth bwys; ac aur i bortreiad cerbyd y cerubiaid oedd yn ymledu, ac yn gorchuddio arch cyfammod yr ARGLWYDD
19 Hyn oll, *ebe Dafydd*, a wnaeth yr ARGLWYDD i mi ei ddeall mewn ysgrifen, trwy *ei* law ef arnaf fi, *sef* holl waith y portreiad hwn.
20 A dywedodd Dafydd wrth Solomon ei fab, Ymgryfhâ, ac ymegnïa, a gweithia; nac ofna, ac na arswyda: canys yr ARGLWYDD DDUW, fy NUW i, *fydd* gyd â thi; nid ymedy efe â thi, ac ni'th wrthyd, nes gorphen holl waith gwasanaeth tŷ yr ARGLWYDD

21 Wele hefyd ddosparthiadau yr offeiriaid
a'r Lefiaid, i holl wasanaeth tŷ Dduw, a chyd
â thi *y maent* yn yr holl waith, a phob un
ewyllysgar cywraint i bob gwasanaeth; y
tywysogion hefyd a'r bobl oll *fyddant* wrth
dy orchymyn yn gwbl.

PENNOD XXIX.

1 Dafydd trwy ei esampl ei hun, a'i eiriol, 6 yn peri i'r tywysogion ac i'r bobl offrymmu yn ewyllysgar. 10 Diolch Dafydd a'i weddi. 20 Y bobl, wedi bendithio Duw, ac aberthu iddo, yn gwneuthur Solomon yn frenhin. 26 Yr hyd y teyrnasodd Dafydd, a'i farwolaeth ef.

YNA y dywedodd Dafydd y brenhin wrth
yr holl dyrfa, Duw a ddewisodd yn unig
fy mab Solomon, *ac y mae efe* yn ieuangc, ac
yn dyner, a'r gwaith *sydd* fawr; canys nid i
ddyn *y mae* y llys, ond i'r ARGLWYDD
DDUW.
2 Ac â'm holl gryfder y parottôais i dŷ fy
NUW, aur i'r *gwaith* aur, ac arian i'r arian, a
phres i'r pres, a haiarn i'r haiarn, a choed i'r
gwaith coed; meini onix, a *meini* gosod,
meini carbunculus, ac o amryw liw, a phob
maen gwerthfawr, a meini marmor yn aml.
3 Ac etto am *fod* fy ewyllys tu a thŷ fy
NUW, y mae gennyf o'm heiddo fy hun, aur
ac arian, *yr hwn* a roddaf tu ag at dŷ fy
NUW; heb law yr hyn oll a barottôais tu a'r
tŷ sanctaidd:
4 Tair mil o dalentau aur, o aur Ophir; a
saith mil o dalentau arian puredig, i oreuro
parwydydd y tai:
5 Yr aur i'r *gwaith* aur, a'r arian i'r arian;
â thu ag at yr holl waith, trwy law y rhai
celfydd. Pwy hefyd a ymrydd yn ewyllysgar
i ymgyssegru heddyw i'r ARGLWYDD?
6 ¶ Yna tywysogion y teuluoedd, a thy-
wysogion llwythau Israel, a thywysogion y
miloedd a'r cannoedd, a swyddogion gwaith
y brenhin, a offrymmasant yn ewyllysgar,
7 Ac a roddasant tu ag at wasanaeth tŷ
DDUW, bùm mil o dalentau aur, a deng mil
o sylltau, a deng mil o dalentau arian, a deu-
naw mil o dalentau pres, a chan mil o dalent-
au haiarn.
8 A chyd â'r hwn y caid meini, hwy a'*u*
rhoddasant i drysor tŷ yr ARGLWYDD, trwy
law Jehïel y Gersoniad.
9 A'r bobl a lawenhasant pan offrymment
o'u gwirfodd; am eu bod â chalon berffaith
yn ewyllysgar yn offrymmu i'r ARGLWYDD:
a Dafydd y brenhin hefyd a lawenychodd â
llawenydd mawr.
10 ¶ Yna y bendithiodd Dafydd yr AR-
GLWYDD y'ngŵydd yr holl dyrfa, a dywed-
odd Dafydd, Bendigedig *wyt* ti, ARGLWYDD
DDUW Israel, ein tad ni, o dragywyddoldeb
hyd dragywyddoldeb.
11 I ti, ARGLWYDD, *y mae* mawredd, a
gallu, a gogoniant, a goruchafiaeth, a hardd-
wch: canys y cwbl yn y nefoedd ac yn y
ddaear *sydd* eiddot ti; y deyrnas *sydd* eiddot
ti, ARGLWYDD, yr hwn hefyd a ymddyrchef-
aist yn ben ar bob peth.
12 Cyfoeth hefyd ac anrhydedd a *ddeuant*
oddi wrthyt ti, a thi sydd yn arglwyddiaethu
ar bob peth, ac yn dy law di *y mae* nerth a
chadernid; yn dy law di hefyd *y mae* mawr-
hâu, a nerthu pob dim.
13 Ac yn awr, ein Duw ni, yr ydym ni yn
dy foliannu, ac yn clodfori dy enw gogon-
eddus.
14 Eithr pwy *ydwyf* fi, a phwy *yw* fy mhobl
i, fel y caem ni rym i offrymmu yn ewyllys-
gar fel hyn? canys oddi wrthyt ti *y mae* pob
peth, ac o'th law dy hun y rhoisom i ti.
15 O herwydd dieithriaid *ydym* ni ger dy
fron di, ac alltudion fel ein holl dadau: fel
cysgod *yw* ein dyddiau ni ar y ddaear, ac nid
oes ymaros.
16 O ARGLWYDD ein Duw, yr holl amlder
hyn a barottoisom ni i adeiladu i ti dŷ i'th
enw sanctaidd, o'th law di *y mae*, ac eiddot ti
ydyw oll.
17 Gwn hefyd, O fy NUW, mai ti sydd yn
profi y galon, ac yn ymfoddloni mewn cyf-
iawnder. Myfi yn uniondeb fy nghalon, o
wirfodd a offrymmais hyn oll; ac yn awr y
gwelais dy bobl a gafwyd yma yn offrymmu
yn ewyllysgar i ti, a hynny mewn llawen-
ydd.
18 ARGLWYDD DDUW Abraham, Isaac, ac
Israel, ein tadau, cadw hyn yn dragywydd
ym mryd meddyliau calon dy bobl; a phar-
ottôa eu calon hwynt attat ti.
19 A dyro i Solomon fy mab galon berffaith,
i gadw dy orchymynion, dy dystiolaethau,
a'th ddeddfau, ac i'w gwneuthur *hwynt* oll,
ac i adeiladu y llys yr hwn y darperais iddo.
20 ¶ Dywedodd Dafydd hefyd wrth yr holl
dyrfa, Bendithiwch, attolwg, yr ARGLWYDD
eich Duw. A'r holl dyrfa a fendithiasant
ARGLWYDD DDUW eu tadau, a blygasant eu
pennau, ac a ymgrymmasant i'r ARGLWYDD,
ac i'r brenhin.
21 Aberthasant hefyd ebyrth i'r ARGLWYDD,
a thrannoeth ar ol y dydd hwnnw yr aberth-
asant yn boeth-offrymmau i'r ARGLWYDD,
fil o fustych, mil o hyrddod, a mil o ŵyn,
a'u diod-offrymmau, ac ebyrth yn lliosog,
dros holl Israel:
22 Ac a fwyttasant ac a yfasant ger bron yr
ARGLWYDD y diwrnod hwnnw mewn llaw-
enydd mawr. A gosodasant Solomon mab
Dafydd yn frenhin yr ail waith; ac ennein-
iasant *ef* i'r ARGLWYDD yn flaenor, a Sadoc
yn offeiriad.
23 Felly yr eisteddodd Solomon ar orseddfa
yr ARGLWYDD yn frenhin, yn lle Dafydd ei
dad, ac a lwyddodd; a holl Israel a wran-
dawsant arno.
24 Yr holl dywysogion hefyd a'r cedyrn, a
chyd â hynny holl feibion y brenhin Dafydd,
a roddasant eu dwylaw *a'r fod* dan Solomon
y brenhin.
25 A'r ARGLWYDD a fawrygodd Solomon
yn rhagorol y'ngŵydd holl Israel, ac a roddes
iddo ogoniant brenhinol, math yr hwn ni bu
i un brenhin o'i flaen ef yn Israel.
26 ¶ Felly Dafydd mab Jesse a deyrnasodd
ar holl Israel.
27 A'r dyddiau y teyrnasodd efe ar Israel
oedd ddeugain mlynedd: saith mlynedd y
teyrnasodd efe yn Hebron, a thair *blynedd* ar
ddeg ar hugain y teyrnasodd efe yn Jerusa-
lem.
28 Ac efe a fu farw mewn oedran têg, yn
gyflawn o ddyddiau, cyfoeth, ac anrhydedd:
a Solomon ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.
29 Ac *am* weithredoedd cyntaf a diweddaf y
brenhin Dafydd, wele *y maent* yn ysgrifen-
edig y'ngeiriau Samuel y gweledydd, ac y'ng-
eiriau Nathan y prophwyd, ac y'ngeiriau
Gad y gweledydd,
30 Gyd â'i holl frenhiniaeth ef, a'i gadernid,
a'r amserau a aethant drosto ef, a thros Isra-
el, a thros holl deyrnasoedd y gwledydd.

AIL LYFR
Y
CHRONICL.

PENNOD I.

1 *Solomon yn offrymmu yn Gibeon; 7 yn dewis doethineb, a Duw yn bendithio ei ddewis ef.* 13 *Ei allu a'i gyfoeth ef.*

A SOLOMON mab Dafydd a ymgadarn-
håodd yn ei deyrnas, a'r ARGLWYDD ei
DDUW *oedd* gyd âg ef, ac a'i mawrhâodd ef
yn ddirfawr.
2 A Solomon a ddywedodd wrth holl Israel,
wrth dywysogion y miloedd a'r cannoedd, ac
wrth y barnwyr, ac wrth bob llywodraethwr
yn holl Israel, *sef* y pennau cenedl.
3 Felly Solomon a'r holl dyrfa gyd âg ef a
aethant i'r uchelfa *oedd* yn Gibeon: canys
yno yr oedd pabell cyfarfod DUW, yr hon a
wnelsai Moses gwas yr ARGLWYDD yn yr
anialwch.
4 Eithr arch DUW a ddygasai Dafydd i fynu
o Ciriath-jearim, i'r *lle* a ddarparasai Dafydd
iddi: canys efe a osodasai iddi hi babell yn
Jerusalem.
5 Hefyd, yr allor bres a wnelsai Bezaleel
mab Uri, mab Hur, oedd yno o flaen pabell
yr ARGLWYDD: a Solomon a'r dyrfa a'i har-
geisiodd hi.
6 A Solomon a aeth i fynu yno at yr allor
bres, ger bron yr ARGLWYDD, yr hon *oedd*
ym mhabell y cyfarfod, a mil o boeth-off-
rymmau a offrymmodd efe arni hi.
7 ¶ Y noson honno yr ymddangosodd DUW
i Solomon, ac y dywedodd wrtho ef, Gofyn
yr hyn a roddaf i ti.
8 A dywedodd Solomon wrth DDUW, Ti a
wnaethost fawr drugaredd â'm tad Dafydd,
ac a wnaethost i mi deyrnasu yn ei le ef.
9 Yn awr, O ARGLWYDD DDUW, sicrhâer
dy air wrth fy nhad Dafydd; canys gwnaeth-
ost i mi deyrnasu ar bobl mor lïosog a llwch
y ddaear.
10 Yn awr dyro i mi ddoethineb a gwybod-
aeth, fel yr elwyf allan, ac y delwyf i mewn
o flaen y bobl hyn: canys pwy a ddichon
farnu dy bobl lïosog hyn?
11 A dywedodd DUW wrth Solomon, O her-
wydd bod hyn yn dy feddwl di, ac na ofynaist
na chyfoeth, na golud, na gogoniant, nac
einioes dy elynion, ac na ofynaist lawer o
ddyddiau chwaith; eithr gofyn o honot i ti
ddoethineb, a gwybodaeth, fel y bernit fy
mhobl y'th osodais yn frenhin arnynt:
12 Doethineb a gwybodaeth a roddwyd i ti,
cyfoeth hefyd, a golud, a gogoniant, a roddaf
i ti, y rhai ni bu eu cyffelyb gan y brenhin-
oedd *a fu* o'th flaen di, ac ni bydd y cyffelyb
i neb ar dy ol di.
13 ¶ A Solomon a ddaeth o'r uchelfa *oedd*
yn Gibeon, i Jerusalem, oddi ger bron pabell
y cyfarfod, ac a deyrnasodd ar Israel.
14 A Solomon a gasglodd gerbydau a march-
ogion; ac yr oedd ganddo fil a phedwar cant
o gerbydau, a deuddeng mil o wŷr meirch,
ac efe a'u gosododd hwynt yn ninasoedd y
cerbydau, ac yn Jerusalem gyd â'r brenhin.
15 A'r brenhin a wnaeth yr arian a'r aur yn
Jerusalem *cyn amled* a'r cerrig, a chedrwydd
a roddes efe fel y sycomorwydd o amldra, y
rhai sydd *yn tyfu* yn y doldir.
16 A meirch a ddygid i Solomon o'r Aipht,
ac edafedd llin: marchnadwyr y brenhin a
gymmerent yr edafedd llin dan bris.
17 Canys deuent i fynu, a dygent o'r Aipht
gerbyd am chwe chan *darn* o arian; a march
am gant a hanner; ac felly y dygent i holl
frenhinoedd yr Hethiaid, ac i frenhinoedd
Syria gyd â hwynt.

PENNOD II.

1, 17 *Gweithwyr Solomon wrth adeiladu y deml* 3 *Solomon yn gyrru at Hiram am weithwyr a defnyddiau.* 11 *A Hiram yn ei atteb ef yn garedig.*

A SOLOMON a roes ei fryd ar adeiladu tŷ
i enw yr ARGLWYDD, a brenhindy iddo
ei hun.
2 A Solomon a rifodd ddeng mil a thriugain
o gludwyr, a phedwar ugain mil o gymynwyr
yn y mynydd, ac yn oruchwylwyr arnynt
hwy dair mil a chwe chant.
3 ¶ A Solomon a anfonodd at Hiram bren-
hin Tyrus, gan ddywedyd, Megis y gwnaeth-
ost â Dafydd fy nhad, ac yr anfonaist iddo
gedrwydd i adeiladu iddo dŷ i drigo ynddo,
felly gwna â minnau.
4 Wele fi yn adeiladu tŷ i enw yr AR-
GLWYDD fy NUW, i'w gyssegru iddo, *ac* i
arogl-darthu arogl-darth llysieuog ger ei fron
ef, ac i'r gwastadol osodiad *bara*, a'r poeth-
offrymmau bore a hwyr, ar y Sabbothau, ac
ar y newydd-loerau, ac ar osodedig wyliau yr
ARGLWYDD ein DUW ni. Hyd byth *y mae*
hyn ar Israel.
5 A'r tŷ a adeiladaf fi *fydd* mawr: canys
mwy *yw* ein DUW ni nâ'r holl dduwiau.
6 A phwy sydd abl i adeiladu iddo ef dŷ,
gan na all y nefoedd, Ie, nefoedd y nefoedd,
ei amgyffred? a phwy *ydwyf* fi, fel yr adeil-
adwn iddo ef dŷ, ond yn unig i arogl-darthu
ger ei fron ef?
7 Felly yn awr anfon i mi wr cywraint, i
weithio mewn aur, ac mewn arian, ac mewn
pres, ac mewn haiarn, ac mewn porphor, ac
ysgarlad, a glas, ac yn medru cerfio cerfiadau
gyd â'r rhai celfydd *sydd* gyd â mi yn Judah
ac yn Jerusalem, y rhai a ddarparodd fy nhad
Dafydd.
8 Anfon hefyd i mi goed cedr, a ffynnid-
wydd, ac algumimwydd o Libanus: (canys
myfi a wn y medr dy weision di naddu coed
Libanus) ac wele, fy ngweision innau *a fydd-
ant* gyd â'th weision dithau;
9 A *hynny* i ddarparu i mi lawer o goed:
canys y tŷ yr ydwyf fi a'r ei adeiladu *fydd*
mawr a rhyfeddol.
10 Ac wele i'th weision, i'r seiri a naddant y
coed, y rhoddaf ugain mil corus o wenith wedi
ei guro, ac ugain mil corus o haidd, ac ugain
mil bath o win, ac ugain mil bath o olew.
11 ¶ A Hiram brenhin Tyrus a attebodd
mewn ysgrifen, ac a'i hanfonodd at Solo-
mon, O gariad yr ARGLWYDD ar ei bobl, y
rhoddes efe dydi yn frenhin arnynt hwy.
12 Dywedodd Hiram hefyd, Bendigedig
fyddo ARGLWYDD DDUW Israel, yr hwn a
wnaeth nef a daear, yr hwn a roddes i'r bren-
hin Dafydd fab doeth, gwybodus o synwyr a
deall, i adeiladu tŷ i'r ARGLWYDD, a bren-
hindy iddo ei hun.

13 Ac yn awr mi a anfonais wr celfydd, cywraint, a deallus, o'r eiddo fy nhad Hiram:

14 Mab gwraig o ferched Dan, a'i dad yn wr o Tyrus, yn medru gweithio mewn aur, ac mewn arian, mewn pres, mewn haiarn, mewn cerrig, ac mewn coed, mewn porphor, ac mewn glas, ac mewn llîan main, ac mewn ysgarlad; ac i gerfio pob cerfiad, ac i ddychymmygu pob dychymmyg a roddir atto ef, gyd â'th rai cywraint di, a rhai cywraint fy arglwydd Dafydd dy dad.

15 Ac yn awr, y gwenith, a'r haidd, yr olew, a'r gwin, y rhai a ddywedodd fy arglwydd, anfoned hwynt i'w weision:

16 A ni a gymynwn goed o Libanus, yn ol dy holl raid, ac a'u dygwn hwynt i ti yn gludeiriau ar hyd y môr i Joppa: dwg dithau *hwynt* i fynu i Jerusalem.

17 ¶ A Solomon a rifodd yr holl wŷr dieithr *oedd* yn nhir Israel, wedi y rhifiad â'r hon y rhifasai Dafydd ei dad ef hwynt: a chaed tair ar ddeg a saith ugain o filoedd a chwe chant.

18 Ac efe a wnaeth o honynt hwy ddeng mil a thriugain yn gludwyr, a phedwar ugain mil yn naddwyr, yn y mynydd, a thair mil a chwe chant yn oruchwylwyr i roi y bobl ar waith.

PENNOD III.

1 *Y lle a'r amser yr adeiladwyd y deml.* 3 *Ei mesur a'i haddurn.* 10 *Y cerubiaid.* 14 *Y llenn a'r colofnau.*

A SOLOMON a ddechreuodd adeiladu tŷ yr ARGLWYDD yn Jerusalem ym mynydd Moriah, lle yr ymddangosasai yr *ARGLWYDD* i Dafydd ei dad ef, yn y lle a ddarparasai Dafydd, yn llawr-dyrnu Ornan y Jebusiad.

2 Ac efe a ddechreuodd adeiladu ar yr ail *dydd* o'r ail mis, yn y bedwaredd flwyddyn o'i deyrnasiad.

3 ¶ A dyma *fesurau* sylfaeniad Solomon wrth adeiladu tŷ DDUW. Yr hŷd *oedd* o gufyddau wrth y mesur cyntaf yn driugain cufydd; a'r lled yn ugain cufydd.

4 A'r porth *oedd* wrth dalcen *y tŷ oedd* un hŷd a lled y tŷ, yn ugain cufydd, a'i uchder yn chwech ugain cufydd; ac efe a wisgodd hwn o fewn âg aur pur.

5 A'r tŷ mawr a fyrddiodd efe â ffynnidwydd, y rhai a wisgodd efe âg aur dilin, ac a gerfiodd balmwydd a chadwynau ar hyd-ddo ef.

6 Ac efe a addurnodd y tŷ â meini gwerthfawr yn hardd, a'r aur *oedd* aur Parfaim.

7 Iê, efe a wisgodd y tŷ, y trawstiau, y rhiniogau, a'i barwydydd, a'i ddorau, âg aur, ac a gerfiodd gerubiaid ar y parwydydd.

8 Ac efe a wnaeth dŷ y cyssegr sancteiddiolaf, ei hŷd *oedd* un hŷd â lled y tŷ, yn ugain cufydd, a'i led yn ugain cufydd: ac efe a'i gwisgodd ef âg aur da, *sef* â chwe chan talent.

9 Ac yr *oedd* pwys yr hoelion o ddeg sicl a deugain o aur; y lloftydd hefyd a wisgodd efe âg aur.

10 ¶ Ac efe a wnaeth yn nhŷ y cyssegr sancteiddiolaf ddau gerub o waith cywraint, ac a'u gwisgodd hwynt âg aur.

11 Ac adenydd y cerubiaid *oedd* ugain cufydd eu hŷd: y naill aden o bùm cufydd, yn cyrhaeddyd pared y tŷ; a'r aden arall o bùm cufydd yn cyrhaeddyd at aden y cerub arall.

12 Ac aden y cerub arall o bùm cufydd, yn cyrhaeddyd pared y tŷ; a'r aden arall o bùm cufydd, ynghyd âg aden y cerub arall.

13 Adenydd y cerubiaid hyn a ledwyd yn ugain cufydd: ac yr oeddynt hwy yn sefyll ar eu traed, a'u hwynebau tu ag i fewn.

14 ¶ Ac efe a wnaeth y wahanlen *o sidan* glas, a phorphor, ac ysgarlad, a llîan main, ac a weithiodd gerubiaid ar hynny.

15 Gwnaeth hefyd ddwy golofn o flaen y tŷ, yn bymtheg cufydd ar hugain o hŷd, a'r cnap ar ben pob un o honynt *oedd* bùm cufydd.

16 Ac efe a wnaeth gadwyni *fel* yn y gafell, ac a'*u* rhoddodd ar ben y colofnau; ac efe a wnaeth gant o bomgranadau, ac a'*u* rhoddodd ar y cadwynau.

17 A chyfododd y colofnau o flaen y deml, un o'r tu dehau, ac un o'r tu aswy; ac a alwodd enw y ddehau, Jachin; ac enw yr aswy, Boaz.

PENNOD IV.

1 *Yr allor bres.* 2 *Y môr tawdd ar ddeuddeg o ychain.* 6 *Y deg noe, y canhwyllbrenni a'r byrddau.* 9 *Y cynteddau, a'r dodrefn pres.* 19 *Yr offer aur.*

AC efe a wnaeth allor bres, o ugain cufydd ei hŷd, ac ugain cufydd ei lled, a deg cufydd ei huchder.

2 ¶ Gwnaeth hefyd fôr tawdd, yn ddeg cufydd o ymyl i ymyl, yn grwn o amgylch, ac yn bùm cufydd ei uchder, a llinyn o ddeg cufydd ar hugain a'i hamgylchai oddi amgylch.

3 A llun ychain *oedd* dano yn ei amgylchu o amgylch, mewn deg cufydd yr oeddynt yn amgylchu y môr oddi amgylch: dwy res o ychain *oedd* wedi eu toddi, pan doddwyd yntau.

4 Sefyll yr oedd ar ddeuddeg o ychain; tri yn edrych tu a'r gogledd, a thri yn edrych tu a'r gorllewin, a thri yn edrych tu a'r dehau, a thri yn edrych tu a'r dwyrain: a'r môr arnynt oddi arnodd, a'u holl bennau ol hwynt *oedd* o fewn.

5 A'i dewder *oedd* ddyrnfedd, a'i ymyl fel gwaith ymyl cwppan, â blodau lili: *a* thair mil o bathau a dderbyniai, ac a ddaliai.

6 ¶ Gwnaeth hefyd ddeg o noeau, ac efe a roddodd bump o'r tu dehau, a phump o'r tu aswy, i ymolchi ynddynt: trochent ynddynt ddefnydd y poeth-offrwm, ond y môr *oedd* i'r offeiriaid i ymolchi ynddo.

7 Ac efe a wnaeth ddeg canhwyllbren aur yn ol eu portreiad, ac a'*u* gosododd yn y deml, pump o'r tu dehau, a phump o'r tu aswy.

8 Gwnaeth hefyd ddeg o fyrddau, ac a'*u* gosododd yn y deml, pump o'r tu dehau, a phump o'r tu aswy: ac efe a wnaeth gant o gawgiau aur.

9 ¶ Ac efe a wnaeth gyntedd yr offeiriaid, a'r cyntedd mawr, a dorau i'r cynteddoedd; a'u dorau hwynt a wisgodd efe â phres.

10 Ac efe a osododd y môr ar yr ystlys ddehau, tu a'r dwyrain, ar gyfer y dehau.

11 Gwnaeth Hiram hefyd y crochanau, a'r rhawiau, a'r cawgiau: a darfu i Hiram wneuthur y gwaith a wnaeth efe dros frenhin Solomon i dŷ DDUW:

12 Y ddwy golofn, a'r cnapiau, a'r coronau ar ben y ddwy golofn, a'r ddwy bleth i guddio y ddau gnap coronog, y rhai *oedd* ar ben y colofnau:

13 A phedwar cant o bomgranadau ar y ddwy bleth; dwy res *oedd* o bomgranadau ar bob pleth, i guddio y ddau gnap coronog *oedd* ar bennau y colofnau.

14 Ac efe a wnaeth ystolion, ac a wnaeth noeau ar yr ystolion;

15 Un môr, a deuddeg o ychain dano:

16 Y crochanau hefyd, a'r rhawiau, a'r

sigwelniau, a'u holl lestri hwynt, a wnaeth
Hiram ei dad i'r brenhin Solomon, yn nhŷ
yr ARGLWYDD, o bres gloyw.
17 Y'ngwastadedd yr Iorddonen y toddodd
y brenhin hwynt, mewn cleidir, rhwng Succoth a Seredathah.
18 Fel hyn y gwnaeth Solomon yr holl
lestri hyn, yn lliosog iawn; canys anfeidrol
oedd bwys y pres.
19 ¶ A Solomon a wnaeth yr holl lestri *oedd*
yn nhŷ DDUW, a'r allor aur, a'r byrddau *oedd*
â'r bara gosod arnynt,
20 A'r canhwyllbrennau, a'u lampau, i oleuo
yn ol y ddefod o flaen y gafell, o aur pur;
21 Y blodau hefyd, a'r lampau, a'r gefeiliau,
oedd aur, *a* hwnnw yn aur perffaith.
22 Y psaltringau hefyd, a'r cawgiau, a'r
llwyau, a'r thusserau, *oedd* aur pur: a drws y
tŷ, a'i ddorau, o du fewn y cyssegr sancteiddiolaf, a dorau tŷ y deml, *oedd* aur.

PENNOD V.

1 *Y trysorau cyssegredig.* 2 *Dwyn arch Duw yn barchedig i'r cyssegr.* 11 *Duw yn ôl ei foliannu, yn dangos arwydd o'i ffafr.*

FELLY y gorphenwyd yr holl waith a
wnaeth Solomon i dŷ yr ARGLWYDD: a
Solomon a ddug i mewn yr hyn a gyssegrasai
Dafydd ei dad; ac a osododd yn nhrysorau tŷ
DDUW, yr arian, a'r aur, a'r holl lestri.
2 ¶ Yna y cynhullodd Solomon henuriaid
Israel, a holl bennau y llwythau, pennau
cenedl meibion Israel, i Jerusalem, i ddwyn i
fynu arch cyfammod yr ARGLWYDD o ddinas
Dafydd, honno *yw* Sion.
3 Am hynny holl wŷr Israel a ymgynnullasant at y brenhin ar yr wyl *oedd yn* y seithfed mis.
4 A holl henuriaid Israel a ddaethant, a'r
Lefiaid a godasant yr arch.
5 A hwy a ddygasant i fynu yr arch, a phabell y cyfarfod, a holl lestri y cyssegr, y rhai
oedd yn y babell, yr offeiriaid *a'r* Lefiaid a'u
dygasant hwy i fynu.
6 Hefyd brenhin Solomon, a holl gynnulleidfa Israel, y rhai a gynnullasid atto *ef* o
flaen yr arch, a aberthasant o ddefaid, a gwartheg, fwy nag a ellid eu rhifo na'u cyfrif
gan liosowgrwydd.
7 A'r offeiriaid a ddygasant arch cyfammod
yr ARGLWYDD i'w lle, i gafell y tŷ, i'r cyssegr
sancteiddiolaf, hyd tan adenydd y cerubiaid.
8 A'r cerubiaid oedd yn lledu *eu* hadenydd
dros le yr arch: a'r cerubiaid a gysgodent yr
arch a'i throsolion, oddi arnodd.
9 A thynnasant allan y trosolion, fel y gwelid
pennau y trosolion o'r arch o flaen y gafell,
ac ni welid hwynt oddi allan. Ac yno y mae
hi hyd y dydd hwn.
10 Nid *oedd* yn yr arch ond y ddwy lech a
roddasai Moses *ynddi* yn Horeb, lle y gwnaethai yr ARGLWYDD gyfammod â meibion Israel,
pan ddaethant hwy allan o'r Aipht.
11 ¶ A phan ddaeth yr offeiriaid o'r cyssegr
(canys yr holl offeiriaid, y rhai a gafwyd, a
ymsancteiddiasent, heb gadw dosparthiad:
12 Felly y Lefiaid, *y rhai oedd* gantorion,
hwynt-hwy oll o Asaph, o Heman, o Jeduthun, â'u meibion hwynt, ac â'u brodyr, wedi
eu gwisgo â lliain main, â symbalau, ac â
nablau, a thelynau, yn sefyll o du dwyrain
yr allor, a chyd â hwynt chwe ugain o offeiriaid yn udganu mewn udgyrn:
13 Ac fel *yr oedd* yr udganwyr a'r cantorion,
megis un, i seinio un sain i glodfori ac i foliannu yr ARGLWYDD; ac wrth ddyrchafu
sain mewn udgyrn, ac mewn symbalau, ac
mewn offer cerdd, ac wrth foliannu yr ARGLWYDD, gan *ddywedyd*, Canys da *yw; ac*
yn dragywydd *y mae* ei drugaredd ef: *yna*
y llanwyd y tŷ â chwmmwl, *sef* tŷ yr ARGLWYDD;
14 Fel na allai yr offeiriaid sefyll i wasanaethu gan y cwmmwl: o herwydd gogoniant
yr ARGLWYDD a lanwasai dŷ DDUW.

PENNOD VI.

1 *Solomon, wedi bendithio y bobl, yn bendithio Duw.* 12 *Gweddi Solomon wrth gyssegru y deml, allan o'r pulpud pres.*

YNA y llefarodd Solomon, Yr ARGLWYDD
a ddywedodd yr arhosai efe yn y tywyllwch;
2 A minnau a adeiledais dŷ yn drigfa i ti, a
lle i'th breswylfod yn dragywydd.
3 A'r brenhin a drodd ei wyneb, ac a fendithiodd holl gynnulleidfa Israel (a holl gynnulleidfa Israel oedd yn sefyll)
4 Ac efe a ddywedodd, Bendigedig *fyddo*
ARGLWYDD DDUW Israel, yr hwn a lefarodd
â'i enau wrth Dafydd fy nhad, ac a gwblhâodd â'i ddwylaw, gan ddywedyd,
5 Er y dydd y dygais i fy mhobl allan o
wlad yr Aipht, ni ddetholais ddinas o holl
lwythau Israel i adeiladu tŷ, i fod fy enw
ynddo; ac ni ddewisais wr i fod yn flaenor ar
fy mhobl Israel:
6 Ond mi a etholais Jerusalem, i fod fy enw
yno; ac a ddewisais Dafydd i fod ar fy
mhobl Israel.
7 Ac yr oedd ym mryd Dafydd fy nhad
adeiladu tŷ i enw ARGLWYDD DDUW Israel.
8 Ond dywedodd yr ARGLWYDD wrth Dafydd fy nhad, O herwydd bod yn dy fryd di
adeiladu tŷ i'm henw i, da y gwnaethost fod
hynny yn dy galon:
9 Er hynny nid adeiledi di y tŷ; ond dy fab
di, yr hwn a ddaeth allan o'th lwynau, efe a
adeilada y tŷ i'm henw i.
10 Am hynny yr ARGLWYDD a gwblhâodd
ei air a lefarodd efe: canys mi a gyfodais yn
lle Dafydd fy nhad, ac a eisteddais ar orseddfa
Israel, fel y llefarodd yr ARGLWYDD, ac a
adeiledais dŷ i enw ARGLWYDD DDUW Israel.
11 Ac yno y gosodais yr arch; yn yr hon *y
mae* cyfammod yr ARGLWYDD, yr hwn a
ammododd efe â meibion Israel.
12 ¶ A *Solomon* a safodd o flaen allor yr
ARGLWYDD, y'ngŵydd holl gynnulleidfa
Israel, ac a estynodd ei ddwylaw:
13 (Canys Solomon a wnaethai bulpud pres,
ac a'i gosodasai y'nghanol y cyntedd, yn bùm
cufydd ei hŷd, a phùm cufydd ei led, a thri
chufydd ei uchder; ac a safodd arno, ac a
ostyngodd ar ei liniau ger bron holl gynnulleidfa Israel, ac a estynodd ei ddwylaw tu a'r
nefoedd)
14 Ac efe a ddywedodd, O ARGLWYDD
DDUW Israel, nid *oes* Duw cyffelyb i ti yn y
nefoedd, nac ar y ddaear; yn cadw cyfammod a thrugaredd â'th weision, sydd yn
rhodio ger dy fron di â'u holl galon:
15 Yr hwn a gedwaist â'th was Dafydd fy
nhad, yr hyn a leferaist wrtho; fel y lleferaist â'th enau, felly y cwblhêaist â'th law,
megis *y mae* y dydd hwn.
16 Ac yn awr, O ARGLWYDD DDUW Israel,
cadw â'th was Dafydd fy nhad, yr hyn a leferaist wrtho, gan ddywedyd, Ni thorrir ymaith oddi wrthyt *na byddo* gwr ger fy mron i
yn eistedd ar deyrn-gadair Israel; os dy feibion a wyliant ar eu ffordd, i rodio yn fy nghyfraith i, fel y rhodiaist ti ger fy mron i.

17 Yn awr gan hynny, O ARGLWYDD DDUW
Israel, poed gwir fyddo dy air a leferaist wrth
dy was Dafydd.
18 Ai gwir yw, y preswylia DUW gyd â dyn
ar y ddaear? Wele y nefoedd, a nefoedd y
nefoedd, ni allant dy amgyffred; pa faint llai
y dichon y tŷ hwn a adeiledais i?
19 Edrych gan hynny ar weddi dy was, ac
ar ei ddeisyfiad ef, O ARGLWYDD fy NUW, i
wrando ar y llef ac ar y weddi y mae dy was
yn ei gweddïo ger dy fron:
20 Fel y byddo dy lygaid yn agored tu a'r
tŷ yma ddydd a nos, tu a'r lle *am* yr hwn y
dywedaist, y gosodit dy enw yno; i wrando
ar y weddi a weddïo dy was di yn y fan
hon.
21 Gwrando gan hynny ddeisyfiadau dy was,
a'th bobl Israel, y rhai a weddïant yn y lle
hwn: gwrando di hefyd o le dy breswylfod,
sef o'r nefoedd; a phan glywech, maddeu.
22 ¶ Os pecha gwr yn erbyn ei gymmydog,
a gofyn ganddo raith, gan ei dyngu ef, a
dyfod y llw o flaen dy allor di yn y tŷ
hwn:
23 Yna gwrando di o'r nefoedd; gwna hefyd,
a barna dy weision; gan dalu i'r drygionus,
trwy roddi ei ffordd ef ar ei ben ei hun; a
chan gyfiawnhâu y cyfiawn, trwy roddi iddo
yntau yn ol ei gyfiawnder.
24 ¶ A phan darawer dy bobl Israel o flaen
y gelyn, am iddynt bechu yn dy erbyn; os
dychwelant, a chyfaddef dy enw, a gweddïo
ac ymbil ger dy fron di yn y tŷ hwn:
25 Yna gwrando di o'r nefoedd, a maddeu
bechod dy bobl Israel, a dychwel hwynt i'r
tir a roddaist iddynt hwy, ac i'w tadau.
26 ¶ Pan gauer y nefoedd, fel na byddo
gwlaw, o herwydd pechu o honynt i'th erbyn;
os gweddïant yn y lle hwn, a chyfaddef dy
enw, a dychwelyd oddi wrth eu pechod, pan
gystuddiech hwynt:
27 Yna gwrando di o'r nefoedd, a maddeu
bechod dy weision, a'th bobl Israel, pan
ddysgech iddynt dy ffordd dda yr hon y
rhodient ynddi; a dyro wlaw ar dy wlad a
roddaist i'th bobl yn etifeddiaeth.
28 ¶ Os bydd newyn yn y tir, os bydd
haint, deifiad, neu falldod, os bydd locustiaid
neu lindys; os gwarchae ei elyn arno ef yn
ninasoedd ei wlad; *neu* pa bla bynnag, neu
glefyd bynnag *a fyddo;*
29 Pob gweddi, pob deisyfiad a fyddo gan
bob dyn, neu gan holl bobl Israel; pan wypo
pawb ei bla ei hun, a'i ddolur, ac estyn ei
ddwylaw tu a'r tŷ hwn:
30 Yna gwrando di o'r nefoedd, o fangre dy
breswylfod, a maddeu, a dyro i bob un yn ol
ei holl ffyrdd, yr hwn a adwaenost ei galon ef
(canys tydi yn unig a adwaenost galon meib-
ion dynion)
31 Fel y'th ofnont, gan rodio yn dy ffyrdd
di yr holl ddyddiau y byddont hwy byw ar
wyneb y ddaear, yr hon a roddaist i'n tadau
ni.
32 ¶ Ac am y dïeithrddyn hefyd, yr hwn ni
byddo o'th bobl di Israel, ond wedi dyfod o
wlad bell, er mwyn dy enw mawr, a'th law
gadarn, a'th fraich estynedig; os deuant a
gweddïo yn y tŷ hwn:
33 Yna gwrando di o'r nefoedd, o fangre dy
breswylfod, a gwna yn ol yr hyn oll a lefo y
dïeithrddyn arnat; fel yr adwaeno holl bobl
y ddaear dy enw di, ac y'th ofnont, fel *y mae*
dy bobl Israel, ac y gwypont mai ar dy enw
di y gelwir y tŷ yma a adeiledais i.
34 ¶ Os â dy bobl allan i ryfel yn erbyn eu
gelynion ar hyd y ffordd yr anfonych hwynt,
os gweddïant arnat ti tu a'r ddinas yma yr
hon a ddetholaist, a'r tŷ a adeiledais i'th enw
di:
35 Yna gwrando o'r nefoedd ar eu gweddi
hwynt ac ar eu deisyfiad, a gwna farn
iddynt.
36 ¶ Os pechant i'th erbyn (canys nid *oes*
dyn ni phecha) a digïoni o honot i'w herbyn
hwynt, a'u rhoddi o flaen *eu* gelynion, ac
iddynt eu caethgludo yn gaethion i wlad bell
neu agos;
37 *Os* dychwelant at eu calon yn y wlad y
caethgludwyd hwynt iddi, a dychwelyd ac
ymbil â thi y'ngwlad eu caethiwed, gan ddy-
wedyd, Pechasom, troseddasom, a gwnaethom
yn annuwiol;
38 Os dychwelant attat â'u holl galon, ac â'u
holl enaid, y'ngwlad eu caethiwed, lle y
caethgludasant hwynt, a gweddïo tu a'u
gwlad a roddaist i'w tadau, a'r ddinas a ddeth-
olaist, a'r tŷ a adeiledais i'th enw di:
39 Yna gwrando di o'r nefoedd, o fangre dy
breswylfod, eu gweddi hwynt a'u deisyfiadau,
a gwna farn iddynt, a maddeu i'th bobl a
bechasant i'th erbyn.
40 Yn awr, O fy NUW, bydded, attolwg, dy
lygaid yn agored, a'th glustiau yn ymwrando
â'r weddi *a wneir tu a*'r lle yma.
41 Ac yn awr cyfod, O ARGLWYDD DDUW,
i'th orphwysfa, ti ac arch dy gadernid: dill-
ader dy offeiriaid, O ARGLWYDD DDUW, â
iachawdwriaeth, a llawenyched dy saint
mewn daioni.
42 O ARGLWYDD DDUW, na thro ymaith
wyneb dy enneiniog: cofia drugareddau Da-
fydd dy was.

PENNOD VII.

1 *Duw yn tystiolaethu gyd â gweddi Solomon, trwy dân o'r nef, a gogoniant yn y deml; a'r bobl yn ei addoli ef.* 4 *Cyhoedd ebyrth Solomon.* 8 *Solomon, ar ol cadw gwyl y pebyll, a gwyl cyssegriad yr allor, yn gollwng y bobl ymaith.* 12 *Duw yn ymddangos i Solomon, ac yn rhoi iddo addewidion dan ammod.*

AC wedi gorphen o Solomon weddïo, tân a
ddisgynodd o'r nefoedd, ac a ysodd y
poeth-offrwm a'r ebyrth; a gogoniant yr AR-
GLWYDD a lanwodd y tŷ.
2 Ac ni allai yr offeiriaid fyned i mewn i dŷ
yr ARGLWYDD, o herwydd gogoniant yr AR-
GLWYDD a lanwasai dŷ yr ARGLWYDD.
3 A phan welodd holl feibion Israel y tân
yn disgyn, a gogoniant yr ARGLWYDD ar y
tŷ, hwy a ymgrymmasant â'u hwynebau i
lawr ar y palmant, ac a addolasant, ac a glod-
forasant yr ARGLWYDD, canys daionus *yw*
efe; o herwydd *bod* ei drugaredd ef yn dragy-
wydd.
4 ¶ Yna y brenhin a'r holl bobl a aberthas-
ant ebyrth ger bron yr ARGLWYDD.
5 A'r brenhin Solomon a aberthodd aberth o
ddwy fil ar hugain o ychain, a chwech ugain
mil o ddefaid: felly y brenhin a'r holl bobl a
gyssegrasant dŷ DDUW.
6 A'r offeiriaid oedd yn sefyll yn eu goruch-
wyliaeth: a'r Lefiaid âg offer cerdd yr AR-
GLWYDD, y rhai a wnaethai Dafydd y brenhin
i gyffesu yr ARGLWYDD, o herwydd yn dragy-
wydd *y mae* ei drugaredd ef, pan oedd Dafydd
yn moliannu *DUW* trwyddynt hwy: a'r off-
eiriaid oedd yn udganu ar eu cyfer hwynt, a
holl Israel oedd yn sefyll.
7 A Solomon a gyssegrodd ganol y cyntedd
yr hwn *oedd* o flaen tŷ yr ARGLWYDD: canys
yno yr offrymmodd efe boeth-offrymmau, a
brasder yr aberthau hedd; canys ni allai yr
allor bres a wnaethai Solomon dderbyn y
poeth-offrwm, a'r bwyd-offrwm, a'r brasder.
8 ¶ A Solomon a gadwodd wyl y pryd

hwnnw saith niwrnod, a holl Israel gyd âg ef, cynnulleidfa fawr iawn, o ddyfodfa Hamath hyd afon yr Aipht.
9 Gwnaethant hefyd yr wythfed dydd gymmanfa: canys cyssegriad yr allor a gadwasant hwy saith niwrnod, a'r wyl saith niwrnod.
10 Ac yn y trydydd dydd ar hugain o'r seithfed mis y gollyngodd efe y bobl i'w pabellau, yn hyfryd ac yn llawen *eu* calon, am y daioni a wnaethai yr ARGLWYDD i Dafydd, ac i Solomon, ac i Israel ei bobl.
11 Fel hyn y gorphenodd Solomon dŷ yr ARGLWYDD, a thŷ y brenhin: a'r hyn oll oedd ym mryd Solomon ei wneuthur yn nhŷ yr ARGLWYDD, ac yn ei dŷ ei hun, a wnaeth efe yn llwyddiannus.
12 ¶ A'r ARGLWYDD a ymddangosodd i Solomon liw nos, ac a ddywedodd wrtho, Gwrandewais dy weddi, a mi a ddewisais y fan hon i mi yn dŷ aberth.
13 Os cauaf fi y nefoedd, fel na byddo gwlaw, neu os gorchymynaf i'r locustiaid ddifa y ddaear, ac os anfonaf haint ym mysg fy mhobl;
14 Os fy mhobl, y rhai y gelwir fy enw arnynt, a ymostyngant, ac a weddïant, ac a geisiant fy wyneb, ac a dröant o'u ffyrdd drygionus: yna y gwrandawaf o'r nefoedd, ac y maddeuaf iddynt eu pechodau, ac yr iachâf eu gwlad hwynt.
15 Yn awr fy llygaid a fyddant yn agored, a'm clustiau yn ymwrando â'r weddi *a wneir yn* y fan hon.
16 Ac yn awr mi a ddetholais ac a sancteiddiais y tŷ hwn, i fod fy enw yno hyd byth: fy llygaid hefyd a'm calon a fyddant yno yn wastadol.
17 A thithau, os rhòdi ger fy mron i, fel y rhodiodd Dafydd dy dad, a gwneuthur yr hyn oll a orchymynais i ti, a chadw fy neddfau a'm barnedigaethau:
18 Yna y sicrhâf deyrn-gadair dy frenhiniaeth di, megis yr ammodais â Dafydd dy dad, gan ddywedyd, Ni thorrir ymaith oddi wrthyt *na byddo* gwr yn arglwyddiaethu yn Israel.
19 Ond os dychwelwch, ac os gwrthodwch fy neddfau a'm gorchymynion a roddais ger eich bron, ac os ewch a gwasanaethu duwiau dieithr, ac ymgrymmu iddynt hwy:
20 Yna mi a'u diwreiddiaf hwynt o'm gwlad a roddais iddynt, a'r tŷ a sancteiddiais i'm henw a fwriaf allan o'm golwg, a mi a'i rhoddaf ef yn ddïareb, ac yn wawd ym mysg yr holl bobloedd.
21 A'r tŷ yma, yr hwn sydd uchel, a wna i bawb a'r a êl heibio iddo synnu; fel y dywedo, Paham y gwnaeth yr ARGLWYDD fel hyn i'r wlad hon, ac i'r tŷ hwn?
22 Yna y dywedant, Am iddynt wrthod ARGLWYDD DDUW eu tadau, yr hwn a'u dug hwy allan o wlad yr Aipht, ac *am* iddynt ymaflyd mewn duwiau dieithr, ac ymgrymmu iddynt, a'u gwasanaethu hwynt: am hynny y dug efe yr holl ddrwg yma arnynt hwy.

PENNOD VIII.

1 *Adeilad Solomon.* 7 *Solomon yn dwyn y cenhedloedd a adawsid dan deyrnged iddo; ac yn gwneuthur yr Israeliaid yn llywiawdwyr dano.* 11 *Merch Pharaoh yn symmudo i'w thŷ.* 12 *Cyhoedd aberthau blynyddol Solomon.* 14 *Solomon yn gosod yr offeiriaid a'r Lefiaid yn eu lleoedd.* 17 *Y llynges yn cyrchu aur o Ophir.*

AC ym mhen yr ugain mlynedd, *yn* y rhai yr adeiladodd Solomon dŷ yr ARGLWYDD, a'i dŷ ei hun,
2 Solomon a adeiladodd y dinasoedd a roddasai Hiram i Solomon, ac a wnaeth i feibion Israel drigo yno.
3 A Solomon a aeth i Hamath-sobah, ac a'i gorchfygodd hi.
4 Ac efe a adeiladodd Tadmor yn yr anialwch, a holl ddinasoedd y trysorau, y rhai a adeiladodd efe yn Hamath.
5 Efe hefyd a adeiladodd Beth-horon uchaf, a Beth-horon isaf, dinasoedd wedi eu cadarnhâu â muriau, pyrth, a barrau;
6 Bahalath hefyd, a holl ddinasoedd y trysorau oedd gan Solomon, a holl ddinasoedd y cerbydau, a dinasoedd y marchogion, a'r hyn oll oedd ewyllys gan Solomon ei adeiladu yn Jerusalem, ac yn Libanus, ac yn holl dir ei arglwyddiaeth ef.
7 ¶ Yr holl bobl y rhai a adawyd o'r Hethiaid, a'r Amoriaid, a'r Phereziaid, a'r Hefiaid, a'r Jebusiaid, y rhai nid *oeddynt* o Israel;
8 *Ond* o'u meibion hwynt, y rhai a driggasant ar eu hol hwynt yn y wlad, y rhai ni ddifethasai meibion Israel, Solomon a'u gwnaeth hwynt yn drethol hyd y dydd hwn.
9 Ond o feibion Israel ni roddodd Solomon *neb* yn weision yn ei waith: canys hwynt-hwy *oeddynt* ryfelwyr, a thywysogion ei gapteniaid ef, a thywysogion ei gerbydau a'i wŷr meirch ef,
10 A dyma y rhai pennaf o swyddogion y brenhin Solomon, *sef* dau cant a deg a deugain, yn arglwyddiaethu ar y bobl.
11 ¶ A Solomon a ddug ferch Pharaoh i fynu o ddinas Dafydd i'r tŷ a adeiladasai efe iddi hi: canys efe a ddywedodd, Ni thrig fy ngwraig i yn nhŷ Dafydd brenhin Israel, o herwydd sanctaidd yw, oblegid i arch yr ARGLWYDD ddyfod i mewn iddo.
12 ¶ Yna Solomon a offrymmodd boethoffrymmau i'r ARGLWYDD ar allor yr ARGLWYDD, yr hon a adeiladasai efe o flaen y porth;
13 I boeth-offrymmu dogn dydd yn ei ddydd, yn ol gorchymyn Moses, ar y Sabbothau, ac ar y newydd-loerau, ac ar y gwyliau arbennig, dair gwaith yn y flwyddyn; *sef* ar wyl y bara croyw, ac ar wyl yr wythnosau, ac ar wyl y pebyll.
14 ¶ Ac efe a osododd, yn ol trefn Dafydd ei dad, ddosparthiadau yr offeiriaid yn eu gwasanaeth, a'r Lefiaid yn eu goruchwyliaeth, i foliannu ac i weini ger bron yr offeiriaid, fel yr oedd ddyledus bob dydd yn ei ddydd, a'r porthorion yn eu dosparthiadau, wrth bob porth: canys felly yr *oedd* gorchymyn Dafydd gwr Duw.
15 Ac ni throisant hwy oddi wrth orchymyn y brenhin i'r offeiriaid a'r Lefiaid, am un peth, nac am y trysorau.
16 A holl waith Solomon oedd wedi ei barottôi hyd y dydd y seiliwyd tŷ yr ARGLWYDD, a hyd oni orphenwyd ef. *Felly* y gorphenwyd tŷ yr ARGLWYDD.
17 ¶ Yna yr aeth Solomon i Esion-gaber, ac i Eloth, ar fin y môr, yng ngwlad Edom.
18 A Hiram a anfonodd gyd â'i weision longau, a gweision cyfarwydd ar y môr; a hwy a aethant gyd â gweision Solomon i Ophir, ac a gymmerasant oddi yno bedwar cant a deg a deugain talent o aur, ac a'*u* dygasant i'r brenhin Solomon.

PENNOD IX.

1 *Brenhines Seba yn rhyfedd ganddi ddoethineb Solomon.* 13 *Aur Solomon,* 15 *a'i darian-nau,* 17 *a'i orsedd-faingc ifori,* 20 *a'i lestri,* 23 *a'i anrhegion,* 25 *a'i gerbydau a'i feirch,* 26 *a'i deyrnged.* 29 *Pa hyd y teyrnasodd efe, a'i farwolaeth.*

A PHAN glybu brenhines Seba glôd Solo-
mon, hi a ddaeth i Jerusalem, i brofi
Solomon â chwestiynau caled, â llu mawr
iawn, ac â chamelod yn dwyn aroglau, ac
aur lawer, a meini gwerthfawr: a hi a ddaeth
at Solomon, ac a ddywedodd wrtho ef yr hyn
oll oedd yn ei chalon.
2 A Solomon a fynegodd iddi hi ei holl
ofynion: ac nid oedd dim yn guddiedig rhag
Solomon a'r na fynegodd efe iddi hi.
3 A phan welodd brenhines Seba ddoethineb
Solomon, a'r tŷ a adeiladasai efe,
4 A bwyd ei fwrdd, ac eisteddiad ei weision,
a threfn ei weinidogion, a'u dillad, a'i drull-
iadau ef, a'u gwisgoedd, a'i esgynfa ar hyd yr
hon yr âi efe i fynu i dŷ yr ARGLWYDD; nid
oedd mwyach yspryd ynddi.
5 A hi a ddywedodd wrth y brenhin, Gwir
yw y gair a glywais yn fy ngwlad, am dy
weithredoedd di, ac am dy ddoethineb:
6 Etto ni choeliais i'w geiriau hwynt, nes i
mi ddyfod, ac i'm llygaid weled. Ac wele, ni
fynegasid i mi hanner helaethrwydd dy ddoeth-
ineb: ychwanegaist at y glôd a glywais i.
7 Gwŷn fyd dy wŷr di, a gwynfydedig *yw*
dy weision hyn, y rhai sydd yn sefyll yn
wastadol ger dy fron, ac yn clywed dy ddoeth-
ineb.
8 Bendigedig fyddo yr ARGLWYDD dy
DDUW, yr hwn a'th hoffodd di, i'th osod ar
ei orseddfa ef, yn frenhin dros yr ARGLWYDD
dy DDUW: o herwydd cariad dy DDUW tu
ag at Israel, i'w sicrhâu yn dragywydd; am
hynny y gwnaeth efe dydi yn frenhin arnynt
hwy, i wneuthur barn a chyfiawnder.
9 A hi a roddodd i'r brenhin chwech ugain
talent o aur, a phêr-aroglau lawer iawn, a
meini gwerthfawr: ac ni bu y fath bêr-aroglau
a'r rhai a roddodd brenhines Seba i'r brenhin
Solomon.
10 Gweision Hiram hefyd, a gweision Solo-
mon, y rhai a ddygasant aur o Ophir, a
ddygasant goed algummim, a meini gwerth-
fawr.
11 A'r brenhin a wnaeth o'r coed algum-
mim risiau i dŷ yr ARGLWYDD, ac i dŷ y
brenhin, a thelynau a nablau i'r cantorion:
ac ni welsid eu bath o'r blaen y'ngwlad
Judah.
12 A'r brenhin Solomon a roddodd i fren-
hines Seba ei holl ddymuniad, a'r hyn a
ofynodd hi, heb law yr hyn a ddygasai hi i'r
brenhin. Felly hi a ddychwelodd, ac a aeth
i'w gwlad, hi a'i gweision.
13 ¶ A phwys yr aur a ddeuai i Solomon
bob blwyddyn, oedd chwe chant a thriugain
a chwech o dalentau aur;
14 Heb law *yr hyn* yr oedd y marchnadwyr
a'r marsiandwyr yn *eu* dwyn: a holl frenhin-
oedd Arabia, a thywysogion y wlad, oedd yn
dwyn aur ac arian i Solomon.
15 ¶ A'r brenhin Solomon a wnaeth ddau
can tarian o aur dilin: chwe chan *sicl* o aur
dilin a roddodd efe ym mhob tarian.
16 A thri chant o fwcledi o aur dilin: tri
chan *sicl* o aur a roddodd efe ym mhob
bwcled. A'r brenhin a'u gosododd hwynt yn
nhŷ coed Libanus.
17 ¶ A'r brenhin a wnaeth orseddfa fawr o
ifori, ac a'i gwisgodd âg aur pur.
18 A chwech o risiau *oedd* i'r orseddfa, a
throedle o aur, y'nglŷn wrth yr orseddfa, a
chanllawiau o bob tu i'r eisteddle, a dau lew
yn sefyll wrth y canllawiau;
19 A deuddeg o lewod yn sefyll yno ar y
chwe gris o bob tu. Ni wnaethpwyd y fath
mewn un deyrnas.
20 ¶ A holl lestri diod y brenhin Solomon
oedd o aur, a holl lestri tŷ coed Libanus *oedd*
aur pur: nid oedd yr un o arian; nid oedd
dim bri arno yn nyddiau Solomon.
21 Canys llongau y brenhin oedd yn myned
i Tarsis gyd â gweision Hiram: unwaith yn
y tair blynedd y deuai llongau Tarsis yn
dwyn aur, ac arian, ac ifori, ac eppâod, a
pheunod.
22 A'r brenhin Solomon a ragorodd ar holl
frenhinoedd y ddaear mewn cyfoeth a doeth-
ineb.
23 ¶ A holl frenhinoedd y ddaear oedd yn
ceisio *gweled* wyneb Solomon, i wrando ei
ddoethineb a roddasai DUW yn ei galon ef.
24 A hwy a ddygasant bob un ei anrheg,
llestri arian, a llestri aur, a gwisgoedd, arfau,
a phêr-aroglau, meirch a mulod, dogn bob
blwyddyn.
25 ¶ Ac yr oedd gan Solomon bedair mil o
bresebau meirch a cherbydau, a deuddeng
mil o wŷr meirch; ac efe a'u cyflëodd hwynt
yn ninasoedd y cerbydau, a chyd â'r brenhin
yn Jerusalem.
26 ¶ Ac yr oedd efe yn arglwyddiaethu ar
yr holl frenhinoedd, o'r afon hyd wlad y
Philistiaid, a hyd derfyn yr Aipht.
27 A'r brenhin a wnaeth yr arian yn Jerusa-
lem fel cerrig, a'r cedrwydd a wnaeth efe fel
y sycomorwydd yn y doldir, o amldra.
28 Ac yr oeddynt hwy yn dwyn meirch i
Solomon o'r Aipht, ac o bob gwlad.
29 ¶ A'r rhan arall o weithredoedd Solomon,
cyntaf a diweddaf, onid *ydynt* hwy yn ysgrif-
enedig y'ngeiriau Nathan y prophwyd, ac ym
mhrophwydoliaeth Ahïah y Siloniad, ac
y'ngweledigaethau Ido y gweledydd yn erbyn
Jeroboam mab Nebat?
30 A Solomon a deyrnasodd yn Jerusalem
ar holl Israel ddeugain mlynedd.
31 A Solomon a hunodd gyd â'i dadau, a
chladdwyd ef yn ninas Dafydd ei dad; a
Rehoboam ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PENNOD X.

1 *Yr Israeliaid yn ymgasglu yn Sichem i goroni*
Rehoboam, a thrwy Jeroboam yn ceisio gan-
ddo eu rhyddhâu hwy. 6 *Rehoboam yn*
gwrthod cynghor yr hynafgwyr, a thrwy
gynghor y gwŷr ieuaingc, yn eu hatteb hwy
yn arw. 16 *Deg llwyth yn cilio oddi wrtho*
ef, yn lladd Hadoram, ac yn ei yrru yntau
i ffo.

A REHOBOAM a aeth i Sichem; canys i
Sichem y daethai holl Israel i'w urddo ef
yn frenhin.
2 A phan glybu Jeroboam mab Nebat, (ac
yntau yn yr Aipht, lle y ffoisai efe o ŵydd
Solomon y brenhin) Jeroboam a ddychwel-
odd o'r Aipht.
3 Canys hwy a anfonasant, ac a alwasant
am dano ef. A Jeroboam a holl Israel a
ddaethant, ac a ymddiddanasant â Reho-
boam, gan ddywedyd,
4 Dy dad a wnaeth ein hiau ni yn drom; yn
awr gan hynny ysgafnhâ *beth* o gaethiwed
caled dy dad, ac o'i iau drom ef yr hon a
roddodd efe arnom ni, a ni a'th wasanaethwn
di.
5 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ym mhen
y tridiau dychwelwch attaf fi. A'r bobl a
aethant ymaith.
6 ¶ A'r brenhin Rehoboam a ymgynghor-
odd â'r henuriaid a fuasai yn sefyll o flaen
Solomon ei dad ef pan ydoedd efe yn fyw,
gan ddywedyd, Pa fodd yr ydych chwi yn
cynghori atteb y bobl hyn?
7 A hwy a lefarasant wrtho, gan ddywedyd,
Os byddi yn dda i'r bobl yma, a'u boddloni

hwynt, ac *os* dywedi wrthynt eiriau têg, hwy a fyddant yn weision i ti byth.

8 Ond efe a wrthododd gynghor yr henuriaid a gynghorasent hwy iddo; ac efe a ymgynghorodd â'r gwŷr ieuaingc a gynnyddasent gyd âg ef, a'r rhai oedd yn sefyll ger ei fron ef.

9 Ac efe a ddywedodd wrthynt hwy, Beth yr ydych chwi yn ei gynghori, fel yr attebom y bobl hyn, y rhai a lefarasant wrthyf, gan ddywedyd, Ysgafnhâ *beth ar* yr iau a osododd dy dad arnom ni?

10 A'r gwŷr ieuaingc y rhai a gynnyddasent gyd âg ef a lefarasant wrtho, gan ddywedyd, Fel hyn y dywedi wrth y bobl a lefarasant wrthyt, gan ddywedyd, Dy dad a wnaeth ein hiau ni yn drom, ysgafnhâ dithau *hi* oddi arnom ni: fel hyn y dywedi wrthynt; Fy *mys* bach *fydd* ffyrfach nâ llwynau fy nhad.

11 Ac yn awr fy nhad a'ch llwythodd chwi â iau drom, minnau hefyd a chwanegaf ar eich iau chwi: fy nhad a'ch ceryddodd chwi â ffrewyllau, a minnau *a'ch ceryddaf* âg ysgorpionau.

12 Yna y daeth Jeroboam, a'r holl bobl, at Rehoboam y trydydd dydd, fel y llefarasai y brenhin, gan ddywedyd, Dychwelwch attaf fi y trydydd dydd.

13 A'r brenhin a'u hattebodd hwynt yn arw: a'r brenhin Rehoboam a wrthododd gynghor yr henuriaid.

14 Ac efe a lefarodd wrthynt yn ol cynghor y gwŷr ieuaingc, gan ddywedyd, Fy nhad a wnaeth eich iau chwi yn drom, a minnau a chwanegaf arni hi: fy nhad a'ch ceryddodd chwi â ffrewyllau, a minnau *a'ch ceryddaf chwi* âg ysgorpionau.

15 Ac ni wrandawodd y brenhin ar y bobl; o herwydd yr achos oedd oddi wrth DDUW, fel y cwblhâi yr ARGLWYDD ei air a lefarasai efe trwy law Ahïah y Siloniad wrth Jeroboam mab Nebat.

16 ¶ A phan *welodd* holl Israel na wrandawai y brenhin arnynt hwy, y bobl a attebasant y brenhin, gan ddywedyd, Pa ran *sydd* i ni yn Dafydd? nid *oes* chwaith *i ni* etifeddiaeth ym mab Jesse: O Israel, *âed* pawb i'w bebyll; edrych yn awr *ar* dy dŷ dy hun, Dafydd. Felly holl Israel a aethant i'w pebyll.

17 Ond meibion Israel, y rhai oedd yn preswylio yn ninasoedd Judah, Rehoboam a deyrnasodd arnynt hwy.

18 A'r brenhin Rehoboam a anfonodd Hadoram, yr hwn *oedd* ar y dreth, a meibion Israel a'i llabyddiasant ef â meini, fel y bu efe farw: ond y brenhin Rehoboam a brysurodd i fyned i'*w* gerbyd, i ffoi i Jerusalem.

19 Ac Israel a wrthryfelasant yn erbyn tŷ Dafydd hyd y dydd hwn.

PENNOD XI.

1 *Rehoboam yn codi llu i ddwyn Israel dano, a Semaiah yn gwarafun iddo.* 5 *Rehoboam yn cadarnhâu y deyrnas âg ymddiffynfëydd ac anghenrheidiau.* 13 *Yr offeiriaid a'r Lefiaid, a'r rhai oedd yn ofni Duw, wedi i Jeroboam eu gwrthod, yn cadarnhâu teyrnas Judah.* 18 *Gwragedd a phlant Rehoboam.*

A PHAN ddaeth Rehoboam i Jerusalem, efe a gasglodd o holl dŷ Judah, ac o Benjamin, gant a phedwar ugain mil *o wŷr* dewisol, cymmwys i ryfel, i ymladd âg Israel, *ac* i ddwyn drachefn y frenhiniaeth i Rehoboam.

2 Ond gair yr ARGLWYDD a ddaeth at Semaiah gwr Duw, gan ddywedyd,

3 Dywed wrth Rehoboam mab Solomon brenhin Judah, ac wrth holl Israel yn Judah a Benjamin, gan ddywedyd,

4 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Nac ewch i fynu, ac nac ymleddwch yn erbyn eich brodyr; dychwelwch bob un i'w dŷ ei hun: canys trwof fi y gwnaethpwyd y peth hyn. A hwy a wrandawsant ar eiriau yr ARGLWYDD, ac a ddychwelasant, heb fyned yn erbyn Jeroboam.

5 ¶ A Rehoboam a drigodd yn Jerusalem, ac a adeiladodd ddinasoedd cedyrn yn Judah.

6 Ac efe a adeiladodd Bethlehem, ac Etam, a Thecoa,

7 A Bethsur, a Socho, ac Adùlam,

8 A Gath, a Maresah, a Ziph,

9 Ac Adoraim, a Lachis, ac Azecah,

10 A Sorah, ac Ajalon, a Hebron, y rhai *oedd* yn Judah, ac yn Benjamin; dinasoedd o gadernid.

11 Ac efe a gadarnhâodd yr amddiffynfâoedd, ac a osododd flaenoriaid ynddynt hwy, a chellau bwyd, ac olew, a gwin.

12 Ac ym mhob dinas y *gosododd efe* dariannau, a gwaywffyn, ac a'u cadarnhâodd hwynt yn gadarn iawn, ac eiddo ef oedd Judah a Benjamin.

13 ¶ A'r offeiriaid a'r Lefiaid, y rhai *oedd* yn holl Israel, a gyrchasant atto ef o'u holl derfynau.

14 Canys y Lefiaid a adawsant eu meusydd pentrefol, a'u meddiant, ac a ddaethant i Judah, ac i Jerusalem: canys Jeroboam a'i feibion a'u bwriasai hwynt ymaith o fod yn offeiriaid i'r ARGLWYDD.

15 Ac efe a osododd iddo offeiriaid i'r uchelfëydd, ac i'r cythreuliaid, ac i'r lloi, a wnaethai efe.

16 Ac ar eu hol hwynt, o holl lwythau Israel, y rhai oedd yn rhoddi eu calon i geisio ARGLWYDD DDUW Israel, a ddaethant i Jerusalem, i aberthu i ARGLWYDD DDUW eu tadau.

17 Felly hwy a gadarnhasant frenhiniaeth Judah, ac a gryfhasant Rehoboam mab Solomon, dros dair blynedd: canys hwy a rodiasant yn ffordd Dafydd a Solomon dair blynedd.

18 ¶ A Rehoboam a gymmerth Mahalath, merch Jerimoth mab Dafydd, yn wraig iddo, *ac* Abihail merch Eliab mab Jesse:

19 A hi a ymddûg iddo ef feibion, *sef* Jëus, a Samarïah, a Zaham.

20 Ac ar ei hol hi efe a gymmerth Maachah merch Absalom: a hi a ymddûg iddo ef Abïah, ac Attai, a Ziza, a Selomith.

21 A Rehoboam a garodd Maachah merch Absalom yn fwy nâ'i holl wragedd a'i orderchadon: canys deunaw o wragedd a gymmerth efe, a thriugain o orderchadon; ac efe a genhedlodd wyth ar hugain o feibion, a thriugain o ferched.

22 A Rehoboam a osododd Abïah mab Maachah yn ben, yn flaenor ar ei frodyr; canys *yr oedd yn ei fryd* ei urddo ef yn frenhin.

23 Ac efe a fu gall, ac a wasgarodd *rai* o'i feibion i holl wledydd Judah a Benjamin, i bob dinas gadarn, ac a roddes iddynt hwy luniaeth yn helaeth: ac efe a geisiodd lawer o wragedd.

PENNOD XII.

1 *Rehoboam yn ymwrthod â Duw, a Sisac yn ei gospi ef.* 5 *Efe a'i dywysogion yn edifarhâu wrth bregeth Semaiah, ac yn cael ymwared rhag eu dinystrio, ond nid rhag eu hanrheithio.* 13 *Pa hyd y teyrnasodd Rehoboam, a'i farwolaeth ef.*

AC wedi i Rehoboam sicrhâu y frenhiniaeth, a'i chadarnhâu, efe a wrthododd gyfraith yr ARGLWYDD, a holl Israel gyd âg ef.

2 Ac yn y bummed flwyddyn i'r brenhin Rehoboam, y daeth Sisac brenhin yr Aipht i fynu yn erbyn Jerusalem (o herwydd iddynt wrthryfela yn erbyn yr ARGLWYDD)

3 A mil a dau cant o gerbydau, a thri ugeinmil o wŷr meirch; ac nid *oedd* nifer ar y bobl a ddaeth gyd âg ef o'r Aipht, *sef* y Lubiaid, y Succiaid, a'r Ethiopiaid.

4 Ac efe a ynnillodd y dinasoedd cedyrn, y rhai *oedd* yn Judah, ac a ddaeth hyd Jerusalem.

5 ¶ Yna Semaiah y prophwyd a ddaeth at Rehoboam, a thywysogion Judah, y rhai oedd wedi ymgasglu yn Jerusalem rhag ofn Sisac, ac a ddywedodd wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Chwi a'm gwrthodasoch i, am hynny myfi a'ch gadewais chwi yn llaw Sisac.

6 Yna tywysogion Israel a'r brenhin a ymostyngasant ac a ddywedasant, Cyfiawn *yw* yr ARGLWYDD.

7 A phan welodd yr ARGLWYDD iddynt hwy ymostwng, daeth gair yr ARGLWYDD at Semaiah, gan ddywedyd, Hwy a ymostyngasant; *am hynny* ni ddifethaf hwynt, ond rhoddaf iddynt ymwared ar fyrder; ac ni thywelltir fy llid yn erbyn Jerusalem trwy law Sisac.

8 Etto byddant yn weision iddo ef, fel yr adnabyddont fy ngwasanaeth i, a gwasanaeth teyrnasoedd y gwledydd.

9 Yna Sisac brenhin yr Aipht a ddaeth i fynu yn erbyn Jerusalem, ac a gymmerth drysorau tŷ yr ARGLWYDD, a thrysorau tŷ y brenhin, ac a'u dug hwynt ymaith oll: dug ymaith hefyd y tariannau aur a wnaethai Solomon.

10 A'r brenhin Rehoboam a wnaeth yn eu lle hwynt dariannau pres, ac a'u rhoddodd *hwynt* i gadw dan law tywysogion gwŷr y gard, y rhai oedd yn cadw drws tŷ y brenhin.

11 A phan elai y brenhin i dŷ yr ARGLWYDD, gwŷr y gard a ddeuent ac a'u cyrchent hwy, ac a'u dygent drachefn i ystafell gwŷr y gard.

12 A phan ymostyngodd efe, llid yr ARGLWYDD a ddychwelodd oddi wrtho ef, fel nas dinystriai yn hollol; ac yn Judah hefyd yr oedd pob peth yn dda.

13 ¶ Felly y brenhin Rehoboam a ymgryfhâodd yn Jerusalem, ac a deyrnasodd: a mab un mlwydd a deugain *oedd* Rehoboam pan ddechreuodd efe deyrnasu, a dwy flynedd ar bymtheg y teyrnasodd efe yn Jerusalem, y ddinas a ddewisasai yr ARGLWYDD i osod ei enw ef ynddi, o holl lwythau Israel: ac enw ei fam *oedd* Naamah, Ammonees.

14 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* ddrwg, canys ni pharottôdd efe ei galon i geisio yr ARGLWYDD.

15 Am y gweithredoedd cyntaf a diweddaf i Rehoboam, onid *ydynt* hwy yn ysgrifenedig y'ngeiriau Semaiah y prophwyd, ac Ido y gweledydd, yn yr achau? A *bu* rhyfeloedd *rhwng* Rehoboam a Jeroboam yn wastadol.

16 A Rehoboam a hunodd gyd â'i dadau, ac a gladdwyd yn ninas Dafydd; ac Abïah ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PENNOD XIII.

1 *Abïah yn dyfod yn lle Rehoboam, ac yn rhyfela â Jeroboam:* 4 *yn adrodd ddaed oedd ei achos:* 13 *yn rhoi ei hyder ar Dduw, ac yn gorchfygu Jeroboam.* 21 *Gwragedd a phlant Abïah.*

AC yn y ddeunawfed flwyddyn i'r brenhin Jeroboam y dechreuodd Abïah deyrnasu ar Judah.

2 Tair blynedd y teyrnasodd efe yn Jerusalem; ac enw ei fam ef *oedd* Michaiah, merch Uriel o Gibeah. Ac yr oedd rhyfel rhwng Abïah a Jeroboam.

3 Ac Abïah a gydiodd y rhyfel â llu o ryfelwyr grymmus, *sef* pedwar can mil o wŷr etholedig: a Jeroboam a luniaethodd y rhyfel yn ei erbyn ef âg wyth gan mil o wŷr etholedig, grymmus, nerthol.

4 ¶ Ac Abïah a gyfododd ar fynydd Semaraim, yr hwn *sydd* ym mynydd Ephraim, ac a ddywedodd, O Jeroboam, a holl Israel, gwrandewch fi;

5 Oni *ddylech* chwi wybod roddi o ARGLWYDD DDUW Israel y frenhiniaeth i Dafydd ar Israel yn dragywydd, iddo ef ac i'w feibion, trwy gyfammod halen?

6 Etto Jeroboam mab Nebat, gwas Solomon mab Dafydd, a gyfododd ac a wrthryfelodd yn erbyn ei arglwydd.

7 Ac ofer ddynion, *sef* meibion y fall, a ymgasglasant atto ef, ac a ymgadarnhasant yn erbyn Rehoboam mab Solomon, pan oedd Rehoboam yn fachgen, ac yn wàn ei galon, ac ni allai ymgadarnhâu i'w herbyn hwynt.

8 Ac yn awr yr ydych yn meddwl ymgadarnhâu yn erbyn brenhiniaeth yr ARGLWYDD, *yr hon sydd* yn llaw meibion Dafydd; ac *yr ydych* yn dyrfa fawr, a chyd â chwi *y mae* y lloi aur a wnaeth Jeroboam yn dduwiau i chwi.

9 Oni yrrasoch ymaith offeiriaid yr ARGLWYDD, meibion Aaron, a'r Lefiaid? ac oni wnaethoch i chwi offeiriaid fel pobl y gwledydd *eraill?* pwy bynnag sydd yn dyfod i'w gyssegru â bustach ieuangc ac â saith o hyrddod, *hwnnw* sydd yn offeiriad i'r *rhai* nid *ydynt* dduwiau.

10 Ninnau, yr ARGLWYDD *yw* ein Duw ni, ac nis gwrthodasom ef; a'r offeiriaid y rhai sydd yn gwasanaethu yr ARGLWYDD *yw* meibion Aaron, a'r Lefiaid *sydd* yn *eu* gorchwyl.

11 Ac y maent hwy yn llosgi i'r ARGLWYDD boeth-offrymmau bob bore a phob hwyr, ac arogl-darth peraidd; ac *yn cadw* trefn y bara *gosod* ar y bwrdd pur, a'r canhwyllbren aur a'i lampau, i losgi bob prydnawn: canys yr ydym ni yn cadw goruchwyliaeth yr ARGLWYDD ein Duw; ond chwi a'i gwrthodasoch ef.

12 Ac wele, Duw *sydd* ben gyd â ni, a'i offeiriaid ef âg udgyrn soniarus i udganu yn eich erbyn chwi. O feibion Israel, nac ymleddwch yn erbyn ARGLWYDD DDUW eich tadau; canys ni lwyddwch chwi.

13 ¶ Ond Jeroboam a barodd osod cynllwyn o amgylch, a dyfod o'u hol hwynt: felly yr oeddynt hwy o flaen Judah, a'r cynllwyn o'r tu ol iddynt.

14 A Judah a edrychodd yn ol, ac wele ryfel iddynt ym mlaen ac yn ol; a hwy a waeddasant ar yr ARGLWYDD, a'r offeiriaid a leisiasant mewn udgyrn.

15 A gwŷr Judah a floeddiasant: a phan waeddodd gwŷr Judah, Duw a darawodd Jeroboam, a holl Israel, o flaen Abïah a Judah.

16 A meibion Israel a ffoisant o flaen Judah: a Duw a'u rhoddodd hwynt i'w llaw hwynt.

17 Ac Abïah a'i bobl a'u tarawsant hwy â lladdfa fawr: a syrthiodd yn archolledig o Israel bùm can mil o wŷr etholedig.

18 Felly y darostyngwyd meibion Israel y pryd hwnnw; a meibion Judah a orfuant, o

herwydd iddynt bwyso ar ARGLWYDD DDUW eu tadau.

19 Ac Abïah a erlidiodd ar ol Jeroboam, ac a ddug oddi arno ef ddinasoedd, Bethel a'i phentrefi, a Jesanah a'i phentrefi, ac Ephraim a'i phentrefi.

20 Ac ni chafodd Jeroboam nerth mwyach yn nyddiau Abïah: ond yr ARGLWYDD a'i tarawodd ef, fel y bu efe farw.

21 ¶ Ond Abïah a ymgryfhâodd, ac a gymmerth iddo bedair ar ddeg o wragedd, ac a genhedlodd ddau fab ar hugain, ac un ar bymtheg o ferched.

22 A'r rhan arall o hanes Abïah, a'i ffyrdd ef, a'i eiriau, *y maent* yn ysgrifenedig yn llyfr y prophwyd Ido.

PENNOD XIV.

1 *Asa yn dyfod ar ol Abïah, ac yn dileu delwaddoliaeth; 6 a chwedi cael heddwch, yn cadarnhâu ei deyrnas âg amddiffynfëydd ac âg arfau: 9 yn galw ar Dduw, ac yn gorchfygu Zerah, ac yn ysbeilio yr Ethiopiaid.*

FELLY Abïah a hunodd gyd â'i dadau, a chladdasant ef yn ninas Dafydd; ac Asa ei fab a deyrnasodd yn ei le ef. Yn ei ddyddiau ef y cafodd y wlad lonydd ddeng mlynedd.

2 Ac Asa a wnaeth yr hyn *oedd* dda ac uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD ei DDUW.

3 Canys efe a fwriodd ymaith allorau y *duwiau* dieithr, a'r uchelfëydd, ac a ddrylliodd y delwau, ac a dorrodd y llwyni:

4 Ac a orchymynodd i Judah geisio ARGLWYDD DDUW eu tadau, a gwneuthur y gyfraith a'r gorchymyn.

5 Ac efe a fwriodd ymaith o holl ddinasoedd Judah yr uchelfëydd a'r delwau: a chafodd y frenhiniaeth lonydd o'i flaen ef.

6 ¶ Ac efe a adeiladodd ddinasoedd cedyrn yn Judah, o herwydd bod y wlad yn cael llonydd, ac nad *oedd* rhyfel yn ei erbyn ef yn y blynyddoedd hynny; oblegid yr ARGLWYDD a roddasai lonyddwch iddo.

7 Am hynny efe a ddywedodd wrth Judah, Adeiladwn y dinasoedd hyn, ac amgylchwn *hwynt* â mur, â thyrau, â drysau, ac â barrau, tra *fyddo* y wlad o'n blaen ni; o herwydd i ni geisio yr ARGLWYDD ein DUW, ni a'i ceisiasom, ac efe a roddodd lonyddwch i ni o amgylch. Felly hwy a adeiladasant, ac a lwyddasant.

8 Ac yr oedd gan Asa lu *o wŷr* yn dwyn tariannau a gwaywffyn, o Judah tri chan mil, ac o Benjamin dau cant a phedwar ugain mil yn dwyn tariannau, ac yn tynnu bwa: y rhai hyn oll *oedd* wŷr grymmus.

9 ¶ A Zerah yr Ethiopiad a ddaeth allan yn eu herbyn hwynt, â llu o fil o filoedd, ac â thri chant o gerbydau; ac a ddaeth hyd Maresah.

10 Yna Asa a aeth allan yn ei erbyn ef, a hwy a luniaethasant ryfel yn nyffryn Sephathah wrth Maresah.

11 Ac Asa a waeddodd ar yr ARGLWYDD ei DDUW, ac a ddywedodd, O ARGLWYDD, nid *yw ddim* i ti gynnorthwyo, pa un bynnag ai gyd â llawer, ai gyd â'r rhai nid oes ganddynt gryfder: cynnorthwya di ni, O ARGLWYDD ein DUW; canys pwyso yr ydym ni arnat ti, ac yn dy enw di y daethom yn erbyn y dorf hon: O ARGLWYDD, ein DUW ni *ydwyt* ti, na orfydded dyn i'th erbyn.

12 Felly yr ARGLWYDD a darawodd yr Ethiopiaid o flaen Asa, ac o flaen Judah; a'r Ethiopiaid a ffoisant.

13 Ac Asa a'r bobl *oedd* gyd âg ef a'u herlidiasant hwy hyd Gerar: a syrthiodd yr Ethiopiaid fel na allent ymadgryfhâu; canys drylliasid hwynt o flaen yr ARGLWYDD, ac o flaen ei lu ef; a hwy a ddygasant ymaith anrhaith fawr iawn.

14 A tharawsant yr holl ddinasoedd o amgylch Gerar; canys yr oedd dychryn yr ARGLWYDD arnynt hwy: a hwy a anrheithiasant yr holl ddinasoedd; canys anrhaith fawr oedd ynddynt.

15 Lluestai yr anifeiliaid hefyd a darawsant hwy, ac a gaethgludasant lawer o ddefaid a chamelod, ac a ddychwelasant i Jerusalem.

PENNOD XV.

1 *Asa a Judah, a llawer o Israel, trwy annog prophwydoliaeth Azarïah mab Oded, yn gwneuthur cyhoedd gyfammod â Duw: 16 yn symmudo Maachah ei fam o fod yn frenhines, o herwydd ei delw-addoliaeth: 18 yn dwyn y pethau cyssegredig i dŷ Dduw, ac yn cael hir heddwch.*

AC yspryd DUW a ddaeth ar Azarïah mab Oded.

2 Ac efe a aeth allan o flaen Asa, ac a ddywedodd wrtho, O Asa, a holl Judah, a Benjamin, gwrandewch fi; YR ARGLWYDD *sydd* gyd â chwi, tra fyddoch gyd âg ef; ac os ceisiwch ef, chwi a'i cewch ef: ond os gwrthodwch chwi ef, yntau a'ch gwrthyd chwithau.

3 Dyddiau lawer *y bu* Israel heb y gwir DDUW, a heb offeiriad yn ddysgawdwr, a heb gyfraith.

4 Ond pan ddychwelent yn eu cyfyngdra at ARGLWYDD DDUW Israel, a'i geisio ef, efe a gaid ganddynt.

5 Ac yn yr amseroedd hynny nid *oedd* heddwch i'r hwn oedd yn myned allan, nac i'r hwn oedd yn dyfod i mewn: ond blinder lawer *oedd* ar holl breswylwyr y gwledydd.

6 A chenedl a ddinystriwyd gan genedl, a dinas gan ddinas: oblegid DUW oedd yn eu poeni hwy â phob aflwydd.

7 Ymgryfhêwch gan hynny, ac na laesed eich dwylaw: canys y mae gwobr i'ch gwaith chwi.

8 A phan glybu Asa y geiriau hyn, a phrophwydoliaeth Oded y prophwyd, efe a gryfhaodd, ac a fwriodd ymaith y ffieidd-*eilunod* o holl wlad Judah, a Benjamin, ac o'r holl ddinasoedd a ynnillasai efe o fynydd Ephraim, ac a adnewyddodd allor yr ARGLWYDD, yr hon *oedd* o flaen porth yr ARGLWYDD.

9 Ac efe a gynhullodd holl Judah, a Benjamin, a'r dieithriaid gyd â hwynt, o Ephraim a Manasseh, ac o Simeon: (canys hwy a syrthiasant atto ef yn aml o Israel, pan welsant *fod* yr ARGLWYDD ei DDUW gyd âg ef.)

10 Felly hwy a ymgynnullasant i Jerusalem, yn y trydydd mis, yn y bymthegfed flwyddyn o deyrnasiad Asa.

11 A hwy a aberthasant i'r ARGLWYDD y dwthwn hwnnw, o'r anrhaith a ddygasent, saith cant o eidionau, a saith mil o ddefaid.

12 A hwy a aethant dan gyfammod i geisio ARGLWYDD DDUW eu tadau, â'u holl galon, ac â'u holl enaid:

13 A phwy bynnag ni cheisiai ARGLWYDD DDUW Israel, fod ei roddi ef i farwolaeth, yn fychan *ac* yn fawr, yn wr *ac* yn wraig.

14 A hwy a dyngasant i'r ARGLWYDD â llef uchel, ac â bloedd, âg udgyrn hefyd, ac â thrwmpedau.

15 A holl Judah a lawenychasant o herwydd y llw; canys â'u holl galon y tyngasent, ac â'u holl ewyllys y ceisiasant ef, a hwy a'i cawsant ef: a'r ARGLWYDD a roddodd lonyddwch iddynt o amgylch.

16 ¶ A'r brenhin Asa a symmudodd Maachah ei fam o *fod* yn frenhines; o herwydd gwneuthur o honi ddelw mewn llwyn: ac Asa a dorrodd ei delw hi, ac a'*i* drylliodd, ac a'*i* llosgodd wrth afon Cidron.

17 Ond ni thynnwyd ymaith yr uchelfëydd o Israel: etto yr oedd calon Asa yn berffaith ei holl ddyddiau ef.

18 ¶ Ac efe a ddug i mewn i dŷ yr ARGLWYDD yr hyn a gyssegrasai ei dad, a'r hyn a gyssegrasai efe ei hun, arian, ac aur, a llestri.

19 Ac ni bu ryfel *mwyach* hyd y bymthegfed flwyddyn ar hugain o deyrnasiad Asa.

PENNOD XVI.

1 *Asa, trwy gymmorth y Syriaid, yn rhwystro i Baasa adeiladu Ramah.* 7 *Hanani yn ei argyhoeddi ef am hynny, ac yntau yn ei fwrw ef y'ngharchar.* 11 *Ym mhlith ei weithredoedd eraill, y mae efe, yn ei glefyd, yn ymgais, nid â Duw, ond â'r physygwyr.* 13 *Ei farwolaeth ef a'i gladdedigaeth.*

YN yr unfed flwyddyn ar bymtheg ar hugain o deyrnasiad Asa, y daeth Baasa brenhin Israel i fynu yn erbyn Judah, ac a adeiladodd Ramah, fel na adawai *i neb* fyned allan na dyfod i mewn at Asa brenhin Judah.

2 Yna Asa a ddug allan arian, ac aur, o drysorau tŷ yr ARGLWYDD, a thŷ y brenhin, ac a'*i* hanfonodd at Benhadad brenhin Syria, yr hwn oedd yn trigo yn Damascus, gan ddywedyd,

3 Cyfammod *sydd* rhyngof fi a thi, fel *y bu* rhwng fy nhad i a'th dad dithau: wele, anfonais attat arian, ac aur; dos, torr dy gyfammod â Baasa brenhin Israel, fel y cilio efe oddi wrthyf fi.

4 A Benhadad a wrandawodd ar y brenhin Asa, ac a anfonodd dywysogion ei luoedd yn erbyn dinasoedd Israel, a hwy a darawsant Ijon, a Dan, ac Abel-maim, a holl drysorddinasoedd Naphtali.

5 A phan glybu Baasa *hynny*, efe a beidiodd ag adeiladu Ramah, ac a adawodd ei waith i sefyll.

6 Yna Asa y brenhin a gymmerth holl Judah, a hwy a gludasant ymaith gerrig Ramah, a'i choed, â'r rhai yr adeiladai Baasa; ac a adeiladodd â hwynt Geba, a Mispah.

7 ¶ Y pryd hwnnw y daeth Hanani y gweledydd at Asa brenhin Judah, ac a ddywedodd wrtho, Gan i ti roi dy bwys ar frenhin Syria, ac na roddaist dy bwys ar yr ARGLWYDD dy DDUW, am hynny y dïangodd llu brenhin Syria o'th law di.

8 Onid oedd yr Ethiopiaid a'r Lubiaid yn llu dirfawr, â cherbydau ac â gwŷr meirch yn aml iawn? ond am i ti roi dy bwys ar yr ARGLWYDD, efe a'u rhoddodd hwynt yn dy law di.

9 Canys y mae llygaid yr ARGLWYDD yn edrych ar yr holl ddaear, i'w ddangos ei hun yn gryf gyd *â'r rhai sydd* â'u calon yn berffaith tu ag atto ef. Ynfyd y gwnaethost yn hyn; am hynny rhyfeloedd fydd i'th erbyn o hyn allan.

10 Yna y digiodd Asa wrth y gweledydd, ac a'i rhoddodd ef mewn carchardy; canys *yr oedd efe* yn ddigllawn wrtho am *y peth* hyn. Ac Asa a orthrymmodd *rai* o'r bobl y pryd hwnnw.

11 ¶ Ac wele, gweithredoedd Asa, y rhai cyntaf a'r rhai diweddaf, wele, *y maent* yn ysgrifenedig yn llyfr brenhinoedd Judah ac Israel.

12 Ac Asa a glefychodd o'i draed yn y bedwaredd flwyddyn ar bymtheg ar hugain o'i deyrnasiad, nes i'w glefyd *fyned* yn ddirfawr; etto ni cheisiodd efe yr ARGLWYDD yn ei glefyd, ond y meddygon.

13 ¶ Ac Asa a hunodd gyd â'i dadau, ac a fu farw yn yr unfed flwyddyn a deugain o'i deyrnasiad.

14 A chladdasant ef yn ei feddrod ei hun, yr hwn a wnaethai efe iddo yn ninas Dafydd, a rhoddasant ef i orwedd mewn gwely a lanwasid â phêr-aroglau o amryw rywogaethau, wedi eu gwneuthur trwy waith apothecari; a hwy a gynneuasant iddo ef gynneu mawr iawn.

PENNOD XVII.

1 *Jehosaphat yn dyfod ar ol Asa, yn teyrnasu yn ddaionus, ac yn ffynnu;* 7 *yn anfon Lefiaid gyd â'r pennaethiaid i ddysgu Judah.* 10 *Duw yn dychrynu ei elynion ef, a rhai o honynt yn dwyn iddo anrhegion a theyrnged.* 12 *Ei fawredd, a'i gapteniaid, a'i luoedd ef.*

A JEHOSAPHAT ei fab a deyrnasodd yn ei le ef, ac a ymgryfhâodd yn erbyn Israel.

2 Ac efe a roddodd fyddinoedd ym mhob un o gaerog ddinasoedd Judah, ac a roddes raglawiaid y'ngwlad Judah, ac yn ninasoedd Ephraim, y rhai a ynnillasai Asa ei dad ef.

3 A'r ARGLWYDD a fu gyd â Jehosaphat, o herwydd iddo rodio yn ffyrdd cyntaf Dafydd ei dad, ac nad ymofynodd â Baalim:

4 Eithr Duw ei dad a geisiodd efe, ac yn ei orchymynion ef y rhodiodd, ac nid yn ol gweithredoedd Israel.

5 Am hynny yr ARGLWYDD a sicrhâodd y frenhiniaeth yn ei law ef; a holl Judah a roddasant anrhegion i Jehosaphat; ac yr ydoedd iddo olud ac anrhydedd yn helaeth.

6 Ac efe a ddyrchafodd ei galon yn ffyrdd yr ARGLWYDD: ac efe a fwriodd hefyd yr uchelfëydd a'r llwyni allan o Judah.

7 ¶ Hefyd yn y drydedd flwyddyn o'i deyrnasiad, efe a anfonodd at ei dywysogion, *sef* Benhail, ac Obadïah, a Zecharïah, a Nethaneel, a Michaiah, i ddysgu yn ninasoedd Judah.

8 A chyd â hwynt *yr anfonodd efe* Lefiaid, Semaiah, a Nethanïah, a Zebadïah, ac Asahel, a Semiramoth, a Jehonathan, ac Adonïah, a Thobïah, a Thob-adonïah, y Lefiaid; a chyd â hwynt Elisama, a Jehoram, yr offeiriaid.

9 A hwy a ddysgasant yn Judah, a chyd â hwynt *yr oedd* llyfr cyfraith yr ARGLWYDD: felly yr amgylchasant hwy holl ddinasoedd Judah, ac y dysgasant y bobl.

10 ¶ Ac arswyd yr ARGLWYDD oedd ar holl deyrnasoedd y gwledydd *oedd* o amgylch Judah, fel nad ymladdasant hwy yn erbyn Jehosaphat.

11 A *rhai* o'r Philistiaid oedd yn dwyn i Jehosaphat anrhegion, a theyrnged o arian: yr Arabiaid hefyd oedd yn dwyn iddo ef ddïadelloedd, saith mil a saith cant o hyrddod, a saith mil a saith cant o fychod.

12 ¶ Felly Jehosaphat oedd yn myned rhagddo, ac yn cynnyddu yn uchel; ac efe a adeiladodd yn Judah balasau, a dinasoedd trysorau.

13 A llawer o waith oedd ganddo ef yn ninasoedd Judah; a rhyfelwyr cedyrn nerthol yn Jerusalem.

14 A dyma eu rhifedi hwynt, yn ol tŷ eu tadau: O Judah yn dywysogion miloedd, *yr oedd* Adnah y pennaf, a chyd âg ef dri chan mil *o wŷr* cedyrn nerthol.

15 A cher ei law ef, Jehohanan y tywysog, a chyd âg ef ddau cant a phedwar ugain mil.

16 A cher llaw iddo ef, Amasïah, mab

Zichri, yr hwn o'i wirfodd a ymroddodd i'r
ARGLWYDD; a chyd âg ef ddau can mil *o
wŷr* cedyrn nerthol.
17 Ac o Benjamin, *yr oedd* Eliada yn *wr*
cadarn nerthol, a chyd âg ef ddau can mil
yn arfogion â bwâau a thariannau.
18 A cher llaw iddo ef, Jehozabad, a chyd
âg ef gant a phedwar ugain mil yn barod
i ryfel.
19 Y rhai hyn oedd yn gwasanaethu y bren-
hin, heb law y rhai a roddasai y brenhin yn
y dinasoedd caerog, trwy holl Judah.

PENNOD XVIII.

1 *Jehosaphat yn ymgyfathrachu âg Ahab, ac
yn myned gyd âg ef i Ramoth Gilead.* 4
*Gau brophwydi yn twyllo Ahab, a'i ladd ef
yn ol gair Micheah.*

AC i Jehosaphat yr ydoedd golud ac an-
rhydedd yn helaeth; ac efe a ymgyfath-
rachodd âg Ahab.
2 Ac ym mhen *ennyd* o flynyddoedd efe a
aeth i waered at Ahab i Samaria. Ac Ahab
a laddodd ddefaid a gwartheg lawer, iddo ef
ac i'r bobl *oedd* gyd âg ef, ac a'i hannogodd
ef i fyned i fynu *gyd âg ef* i Ramoth Gil-
ead
3 Ac Ahab brenhin Israel a ddywedodd
wrth Jehosaphat brenhin Judah, A ai di gyd
â mi i Ramoth Gilead? Yntau a ddywedodd
wrtho, *Yr ydwyf* fi fel tithau, a'm pobl i fel
dy bobl dithau, a *byddwn* gyd â thi yn y
rhyfel.
4 ¶ Jehosaphat hefyd a ddywedodd wrth
frenhin Israel, Ymgynghora, attolwg, hedd-
yw â gair yr ARGLWYDD.
5 Am hynny brenhin Israel a gasglodd o'r
prophwydi bedwar cant o wŷr, ac a ddywed-
odd wrthynt, A awn ni yn erbyn Ramoth
Gilead i ryfel, neu a beidiaf fi? Dywedasant
hwythau, Dos i fynu; canys Duw a'*i* dyry
yn llaw y brenhin.
6 Ond Jehosaphat a ddywedodd, Onid *oes*
yma *un* prophwyd i'r ARGLWYDD etto mwy-
ach, fel yr ymgynghorem âg ef?
7 A brenhin Israel a ddywedodd wrth Je-
hosaphat, Y *mae* etto un gwr trwy yr hwn *y
gallem* ymgynghori â'r ARGLWYDD: ond y
mae yn gâs gennyf fi ef: canys nid yw yn
prophwydo i mi ddaioni, ond drygioni erioed:
efe *yw* Micheah mab Imla. A dywedodd
Jehosaphat, Na ddyweded y brenhin felly.
8 A brenhin Israel a alwodd ar un o'i ystaf-
ellyddion, ac a ddywedodd, Prysura Micheah
mab Imla.
9 A brenhin Israel a Jehosaphat brenhin
Judah oeddynt yn eistedd bob un ar ei deyrn-
gadair, wedi eu gwisgo mewn *brenhinol* wisg-
oedd, eistedd yr oeddynt mewn llannerch
wrth ddrws porth Samaria; a'r holl bro-
phwydi oedd yn prophwydo ger eu bron
hwynt.
10 A Sedeciah mab Cenaanah a wnaethai
iddo ei hun gyrn heiyrn, ac efe a ddywedodd,
Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD, A'r rhai
hyn y corni di y Syriaid, nes i ti eu difa
hwynt.
11 A'r holl brophwydi oedd yn prophwydo
fel hyn, gan ddywedyd, Dos i fynu i Ramoth
Gilead, a ffynna: canys yr ARGLWYDD a'*i*
dyry *hi* yn llaw y brenhin.
12 A'r gennad a aethai i alw Micheah, a
lefarodd wrtho ef, gan ddywedyd, Wele eir-
iau y prophwydi yn un air yn dda i'r bren-
hin: bydded gan hynny, attolwg, dy air
dithau fel un o'r rhai hynny, a dywed y
goreu.
13 A Micheah a ddywedodd, *Fel mai* byw
yr ARGLWYDD, yr hyn a ddywedo fy NUW,
hynny a lefaraf fi.
14 A phan ddaeth efe at y brenhin, y brenhin
a ddywedodd wrtho, Micheah, a awn ni i
ryfel yn erbyn Ramoth Gilead, neu a beidiaf
fi? Dywedodd yntau, Ewch i fynu, a ffyn-
nwch, a rhoddir hwynt yn eich llaw chwi.
15 A'r brenhin a ddywedodd wrtho, Pa sawl
gwaith y'th dynghedaf di, na leferech wrthyf
fi ond gwirionedd yn enw yr ARGLWYDD?
16 Yna efe a ddywedodd, Gwelais holl Israel
yn wasgaredig ar y mynyddoedd, fel defaid
ni *byddai* iddynt fugail. A dywedodd yr
ARGLWYDD, Nid *oes* feistr arnynt hwy;
dychweled pob un i'w dŷ ei hun mewn tang-
nefedd.
17 (A brenhin Israel a ddywedodd wrth
Jehosaphat, Oni ddywedais i wrthyt, na
phrophwydai efe ddaioni i mi, ond dryg-
ioni?)
18 Yntau a ddywedodd, Gan hynny gwrando
air yr ARGLWYDD, Gwelais yr ARGLWYDD
yn eistedd ar ei orseddfa, a holl lu y nefoedd
yn sefyll ar ei ddeheulaw, ac *ar* ei law aswy.
19 A dywedodd yr ARGLWYDD, Pwy a
dwylla Ahab brenhin Israel, fel yr elo efe
i fynu, ac y syrthio yn Ramoth Gilead? Ac
un a lefarodd gan ddywedyd fel hyn, ac arall
gan ddywedyd fel hyn.
20 Yna yspryd a aeth allan, ac a safodd ger
bron yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd, Myfi
a'i twyllaf ef. A dywedodd yr ARGLWYDD
wrtho, Pa fodd?
21 Dywedodd yntau, Myfi a âf allan, ac
a fyddaf yn yspryd celwyddog y'ngenau ei
holl brophwydi ef. A dywedodd *yr AR-
GLWYDD*, Twylli, a gorchfygi: dos allan,
a gwna felly.
22 Ac yn awr wele yr ARGLWYDD a rodd-
odd yspryd celwyddog y'ngenau dy bro-
phwydi hyn; a'r ARGLWYDD a lefarodd
ddrwg am danat ti.
23 Yna Sedeciah mab Cenaanah a nesâodd,
ac a darawodd Micheah dan *ei* gern, ac a
ddywedodd, Pa ffordd yr aeth yspryd yr
ARGLWYDD oddi wrthyf fi i ymddiddan â
thydi?
24 A Micheah a ddywedodd, Wele, ti a gai
weled y dwthwn hwnnw, pan elych di o ys-
tafell i ystafell i ymguddio.
25 A brenhin Israel a ddywedodd, Cymmer-
wch Micheah, a dygwch ef yn ei ol at Amon
tywysog y ddinas, ac at Joas mab y brenhin;
26 A dywedwch, Fel hyn y dywedodd y
brenhin, Rhowch hwn yn y carchardy; a
bwydwch ef â bara cystudd, ac â dwfr blin-
der, nes i mi ddyfod eilwaith mewn hedd-
wch.
27 Yna y dywedodd Micheah, Os gan
ddychwelyd y dychweli di mewn heddwch,
ni lefarodd yr ARGLWYDD ynof fi. Efe a
ddywedodd hefyd, Gwrandewch *hyn*, yr holl
bobl.
28 Felly brenhin Israel a Jehosaphat bren-
hin Judah a aethant i fynu i Ramoth Gil-
ead.
29 A brenhin Israel a ddywedodd wrth Je-
hosaphat, Mi a newidiaf fy nillad, ac a âf i'r
rhyfel; ond gwisg di dy ddillad. Felly bren-
hin Israel a newidiodd ei ddillad, a hwy a
aethant i'r rhyfel.
30 A brenhin Syria a orchymynasai i dy-
wysogion y cerbydau y rhai *oedd* ganddo ef,
gan ddywedyd, Nac ymleddwch â bychan
nac â mawr, ond â brenhin Israel yn unig.
31 A phan welodd tywysogion y cerbydau
Jehosaphat, hwy a ddywedasant, Brenhin
Israel *yw* efe. A hwy a droisant i ymladd

yn ei erbyn ef: ond Jehosaphat a waeddodd, a'r ARGLWYDD a'i cynnorthwyodd ef, a DUW a'u gyrrodd hwynt oddi wrtho ef.

32 A phan welodd tywysogion y cerbydau nad brenhin Israel oedd efe, hwy a ddychwelasant oddi ar ei ol ef.

33 A *rhyw* wr a dynnodd mewn bwa ar ei amcan, ac a darawodd frenhin Israel rhwng cyssylltiadau y llurig: am hynny efe a ddywedodd wrth ei gerbydwr, Tro dy law, a dwg fi allan o'r gâd; canys fe'm clwyfwyd i.

34 A'r rhyfel a gryfhâodd y dwthwn hwnnw; a brenhin Israel a gynhelid yn *ei* gerbyd yn erbyn y Syriaid hyd yr hwyr: ac efe a fu farw ynghylch machludiad haul.

PENNOD XIX.

1 Jehu yn ceryddu Jehosaphat, ac yntau yn
ymweled â'i deyrnas, 5 ac yn rhoi athraw-
iaeth i'w farnwyr, 8 ac i'r offeiriaid a'r
Lefiaid.

A JEHOSAPHAT brenhin Judah a ddychwelodd i'w dŷ ei hun i Jerusalem mewn heddwch.

2 A Jehu mab Hanani y gweledydd, a aeth o'i flaen ef, ac a ddywedodd wrth y brenhin Jehosaphat, Ai cynnorthwyo yr annuwiol, a charu y rhai oedd yn casâu yr ARGLWYDD, a wnait ti? am hyn digofaint oddi wrth yr ARGLWYDD *sydd* arnat ti.

3 Er hynny pethau da a gafwyd ynot ti; canys ti a dynnaist ymaith y llwyni o'r wlad, ac a barottôaist dy galon i geisio DUW.

4 A Jehosaphat a drigodd yn Jerusalem: ac efe a aeth drachefn trwy y bobl o Beerseba hyd fynydd Ephraim, ac a'u dug hwynt eilwaith at ARGLWYDD DDUW eu tadau.

5 ¶ Ac efe a osododd farnwyr yn y wlad, trwy holl ddinasoedd caerog Judah, o ddinas bwy gilydd;

6 Ac efe a ddywedodd wrth y barnwyr, Edrychwch beth a wneloch: canys nid dros ddyn yr ydych yn barnu, ond dros yr ARGLWYDD; ac *efe a fydd* gyd â chwi wrth roddi barn.

7 Yn awr gan hynny bydded ofn yr ARGLWYDD arnoch chwi; gwyliwch a gwnewch *hynny:* o herwydd nid *oes* anwiredd gyd â'r ARGLWYDD ein DUW, na derbyn wyneb, na chymmeryd gwobr.

8 ¶ A Jehosaphat a osododd hefyd yn Jerusalem *rai* o'r Lefiaid, ac o'r offeiriaid, ac o bennau tadau Israel, *i drin* barnedigaethau yr ARGLWYDD, ac amrafaelion, pan ddychwelent i Jerusalem.

9 Ac efe a orchymynodd iddynt, gan ddywedyd, Fel hyn y gwnewch mewn ofn yr ARGLWYDD, mewn ffyddlondeb, ac â chalon berffaith.

10 A pha amrafael bynnag a ddêl attoch chwi oddi wrth eich brodyr, y rhai sydd yn trigo yn eu dinasoedd, rhwng gwaed a gwaed, rhwng cyfraith a gorchymyn, deddfau a barnedigaethau, rhybuddiwch hwynt na throseddont yn erbyn yr ARGLWYDD, a bod digofaint arnoch chwi, ac ar eich brodyr: felly gwnewch, ac na throseddwch.

11 Ac wele, Amariah yr arch-offeiriad *sydd* arnoch chwi ym mhob peth *a berthyn i'r* ARGLWYDD; a Zebadiah mab Ismael, blaenor tŷ Judah, ym mhob achos i'r brenhin; a'r Lefiaid yn swyddogion ger eich bron chwi. Ymwrolwch, a gwnewch *hynny*, a'r ARGLWYDD fydd gyd â'r daionus.

PENNOD XX.

1 Jehosaphat yn ei ofn yn cyhoeddi ympryd, 5
ac yn gweddïo. 14 Prophwydoliaeth Jaha-
ziel. 20 Jehosaphat yn cynghori y bobl, ac
yn gosod cantorion i foliannu yr Arglwydd.
22 Mawr ddinystr y gelynion. 26 Y bobl,
wedi bendithio Duw, yn Berachah, yn ddych-
welyd mewn gorfoledd. 31 Teyrnasiad Je-
hosaphat. 35 Ei longau ef ac Ahaziah yn
dryllio.

AC wedi hyn meibion Moab a meibion Ammon a ddaethant, a chyd â hwynt *eraill* heb law yr Ammoniaid, yn erbyn Jehosaphat, i ryfel.

2 Yna y deuwyd ac y mynegwyd i Jehosaphat, gan ddywedyd, Tyrfa fawr a ddaeth yn dy erbyn di o'r tu hwnt i'r môr, o Syria; ac wele *y maent* hwy yn Hasason-Tamar, honno *yw* En-gedi.

3 A Jehosaphat a ofnodd, ac a ymroddodd i geisio yr ARGLWYDD; ac a gyhoeddodd ympryd trwy holl Judah.

4 A Judah a ymgasglasant i ofyn *cymmorth* gan yr ARGLWYDD: canys hwy a ddaethant o holl ddinasoedd Judah i geisio yr ARGLWYDD.

5 ¶ A Jehosaphat a safodd y'nghynnulleidfa Judah a Jerusalem, yn nhŷ yr ARGLWYDD, o flaen y cyntedd newydd,

6 Ac a ddywedodd, O ARGLWYDD DDUW ein tadau, onid *wyt* ti yn DDUW yn y nefoedd, ac yn llywodraethu ar holl deyrnasoedd y cenhedloedd; ac *onid* yn dy law di *y mae* nerth a chadernid, fel nad oes a ddichon dy wrthwynebu di?

7 Onid tydi ein DUW ni a yrraist ymaith breswylwyr y wlad hon o flaen dy bobl Israel, ac a'i rhoddaist hi i had Abraham dy garedigol yn dragywydd?

8 A thrigasant ynddi, ac adeiladasant i ti ynddi gyssegr i'th enw, gan ddywedyd,

9 *Pan* ddêl niwed arnom ni, *sef* cleddyf, barnedigaeth, neu haint y nodau, neu newyn; os safwn o flaen y tŷ hwn, a cher dy fron di (canys dy enw di *sydd* yn y tŷ hwn) a gwaeddi arnat yn ein cyfyngdra, ti a wrandewi ac a'n gwaredi ni.

10 Ac yn awr wele feibion Ammon a Moab, a *thrigolion* mynydd Seir, y rhai ni chaniattêaist i Israel fyned attynt, pan ddaethant o wlad yr Aipht; ond hwy a droisant oddi wrthynt, ac ni ddifethasant hwynt:

11 Etto wele hwynt-hwy yn talu i ni, gan ddyfod i'n bwrw ni allan o'th etifeddiaeth di, yr hon a wnaethost i ni ei hetifeddu.

12 O ein DUW ni, oni ferni di hwynt? canys nid *oes* gennym ni nerth *i sefyll* o flaen y dyrfa fawr hon sydd yn dyfod i'n herbyn; ac ni wyddom ni beth a wnawn: ond arnat ti *y mae* ein llygaid.

13 A holl Judah oedd yn sefyll ger bron yr ARGLWYDD, â'u rhai bach, eu gwragedd, a'u plant.

14 ¶ Yna ar Jahaziel mab Zechariah, fab Benaiah, fab Jeiel, fab Mattaniah, Lefiad o feibion Asaph, y daeth yspryd yr ARGLWYDD y'nghanol y gynnulleidfa.

15 Ac efe a ddywedodd, Gwrandewch holl Judah, a thrigolion Jerusalem, a *thithau* frenhin Jehosaphat, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD wrthych chwi, Nac ofnwch, ac na ddigalonnwch rhag y dyrfa fawr hon: canys nid eiddoch chwi y rhyfel, eithr eiddo DUW.

16 Y fory ewch i waered yn eu herbyn hwynt; wele hwynt yn dyfod i fynu wrth riw Sis, a chwi a'u goddiweddwch hwynt y'nghwrr yr afon, tu ag anialwch Jeruel.

17 Nid *rhaid* i chwi ymladd yn *y rhyfel* hwn: sefwch yn llonydd, a gwelwch ymwared yr ARGLWYDD tu ag attoch, O Judah, a Jerusalem: nac ofnwch, ac na ddigalonnwch:

ewch y fory allan yn eu herbyn hwynt, a'r ARGLWYDD *fydd* gyd â chwi.

18 A Jehosaphat a ymgrymmodd i lawr ar ei wyneb: holl Judah hefyd a holl drigolion Jerusalem a syrthiasant ger bron yr ARGLWYDD, gan addoli yr ARGLWYDD.

19 A'r Lefiaid, o feibion y Cohathiaid, ac o feibion y Corhïaid, a gyfodasant i foliannu ARGLWYDD DDUW Israel â llef uchel ddyrchafedig.

20 ¶ A hwy a gyfodasant yn fore, ac a aethant i anialwch Tecoa: ac wrth fyned o honynt, Jehosaphat a safodd, ac a ddywedodd, Gwrandewch fi, O Judah, a thrigolion Jerusalem; Credwch yn yr ARGLWYDD eich DUW, a chwi a sicrhêir; coeliwch ei brophwydi ef, a chwi a ffynnwch.

21 Ac efe a ymgynghorodd â'r bobl, ac a osododd gantorion i'r ARGLWYDD, a rhai i foliannu prydferthwch sancteiddrwydd, pan aent allan o flaen y rhyfelwyr; ac i ddywedyd, Clodforwch yr ARGLWYDD, o herwydd ei drugaredd *a bery* yn dragywydd.

22 ¶ Ac yn yr amser y dechreuasant hwy y gân a'r moliant, y rhoddodd yr ARGLWYDD gynllwynwyr yn erbyn meibion Ammon, Moab, a *thrigolion* mynydd Seir, y rhai oedd yn dyfod yn erbyn Judah; a hwy a laddasant bawb eu gilydd.

23 Canys meibion Ammon a Moab a gyfodasant yn erbyn trigolion mynydd Seir, i'w difrodi, ac i'w difetha *hwynt:* a phan orphenasant hwy drigolion Seir, hwy a helpiasant ddifetha pawb eu gilydd.

24 A phan ddaeth Judah hyd Mispah yn yr anialwch, hwy a edrychasant ar y dyrfa, ac wele hwynt yn gelaneddau meirwon yn gorwedd ar y ddaear, ac heb *un* dïangol.

25 A phan ddaeth Jehosaphat a'i bobl i ysglyfaethu eu hyspail hwynt, hwy a gawsant yn eu mysg hwy lawer o olud, gyd â'r cyrph meirw, a thlysau dymunol (yr hyn a ysglyfaethasant iddynt) beth anfeidrol: a thridiau y buant yn ysglyfaethu yr yspail; canys mawr *oedd*.

26 ¶ Ac ar y pedwerydd dydd yr ymgynnullasant i ddyffryn y fendith; canys yno y bendithiasant yr ARGLWYDD: am hynny y gelwir enw y fan honno, Dyffryn y fendith hyd heddyw.

27 Yna y dychwelodd holl wŷr Judah a Jerusalem, a Jehosaphat yn flaenor iddynt, i fyned yn eu hol i Jerusalem mewn llawenydd; canys yr ARGLWYDD a roddasai lawenydd iddynt hwy ar eu gelynion.

28 A hwy a ddaethant i Jerusalem â nablau, a thelynau, ac udgyrn, i dŷ yr ARGLWYDD.

29 Ac ofn DUW oedd ar holl deyrnasoedd y ddaear, pan glywsant hwy fel y rhyfelasai yr ARGLWYDD yn erbyn gelynion Israel.

30 Felly teyrnas Jehosaphat a gafodd lonydd: canys ei DDUW a roddodd iddo lonyddwch o amgylch.

31 ¶ A Jehosaphat a deyrnasodd ar Judah: mab pymtheng mlwydd ar hugain *oedd efe* pan ddechreuodd deyrnasu, a phum mlynedd ar hugain y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef *oedd* Azubah merch Silhi.

32 Ac efe a rodiodd yn ffordd Asa ei dad, ac ni chiliodd oddi wrthi, gan wneuthur yr hyn *oedd* uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD.

33 Er hynny ni thynnwyd yr uchelfëydd ymaith: canys ni pharottoisai y bobl eu calon etto at DDUW eu tadau.

34 A'r rhan arall o'r gweithredoedd cyntaf a diweddaf i Jehosaphat, wele hwy yn ysgrifenedig ym mysg geiriau Jehu mab Hanani, yr hwn y crybwyllir am dano yn llyfr brenhinoedd Israel.

35 ¶ Ac wedi hyn Jehosaphat brenhin Judah a ymgyfeillodd âg Ahazïah brenhin Israel, yr hwn a ymroddasai i ddrygioni.

36 Ac efe a unodd âg ef ar wneuthur llongau i fyned i Tarsis: a gwnaethant y llongau yn Esion-gaber.

37 Yna Eliezer mab Dodafah o Maresah a brophwydodd yn erbyn Jehosaphat, gan ddywedyd, O herwydd i ti ymgyfeillachu âg Ahazïah, yr ARGLWYDD a ddrylliodd dy waith di. A'r llongau a ddrylliwyd, fel na allasant fyned i Tarsis.

PENNOD XXI.

1 *Jehoram yn teyrnasu ar ol Jehosaphat, ac yn lladd ei frodyr.* 5 *Ei annuwioldeb ef.* 8 *Edom a Libnah yn troi oddi wrtho ef.* 12 *Prophwydoliaeth Elïas yn ei erbyn ef.* 16 *Y Philistiaid a'r Arabiaid yn ei orthrymmu ef.* 18 *Ei anaele glefyd ef, a'i waradwyddus farwolaeth, a'i gladdedigaeth.*

A JEHOSAPHAT a hunodd gyd â'i dadau, ac a gladdwyd gyd â'i dadau yn ninas Dafydd. A Jehoram ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

2 Ac iddo ef *yr oedd* brodyr, meibion Jehosaphat; Azarïah, a Jehïel, a Zecharïah, ac Azarïah, a Michael, a Sephatïah: y rhai hyn oll *oedd* feibion Jehosaphat brenhin Israel.

3 A'u tad a roddodd iddynt roddion lawer, o arian, ac aur, a gwerthfawr bethau, gyd â dinasoedd caerog yn Judah: ond efe a roddodd y frenhiniaeth i Jehoram, canys efe *oedd* y cyntaf-anedig.

4 A Jehoram a gyfododd ar frenhiniaeth ei dad, ac a ymgadarnhâodd, ac a laddodd ei holl frodyr â'r cleddyf, a *rhai* hefyd o dywysogion Israel.

5 ¶ Mab deuddeng mlwydd ar hugain *oedd* Jehoram pan ddechreuodd efe deyrnasu, ac wyth mlynedd y teyrnasodd efe yn Jerusalem.

6 Ac efe a rodiodd yn ffordd brenhinoedd Israel, fel y gwnelsai tŷ Ahab; canys merch Ahab oedd wraig iddo: ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD.

7 Ond ni fynnai yr ARGLWYDD ddifetha tŷ Dafydd, er mwyn y cyfammod a ammodasai efe â Dafydd, fel y dywedasai, y rhoddai efe iddo oleuni ac i'w feibion byth.

8 ¶ Yn ei ddyddiau ef y gwrthryfelodd Edom oddi tan law Judah, ac y gosodasant frenhin arnynt eu hun.

9 A Jehoram a aeth allan, a'i dywysogion, a'i holl gerbydau gyd âg ef: ac efe a gyfododd liw nos, ac a darawodd yr Edomiaid, y rhai oedd yn ei amgylchu ef, a thywysogion y cerbydau.

10 Felly Edom a wrthryfelodd oddi tan law Judah hyd y dydd hwn: a gwrthryfelodd Libnah y pryd hwnnw oddi tan ei law ef; o herwydd iddo ymwrthod âg ARGLWYDD DDUW ei dadau.

11 Efe hefyd a wnaeth uchelfëydd ym mynyddoedd Judah, ac a wnaeth i drigolion Jerusalem butteinio, ac a gymhellodd Judah *i hynny*.

12 ¶ A daeth ysgrifen oddi wrth Elïas y prophwyd atto ef, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Dafydd dy dad, O herwydd na rodiaist ti yn ffyrdd Jehosaphat dy dad, nac yn ffyrdd Asa brenhin Judah;

13 Eithr rhodio o honot yn ffordd brenhinoedd Israel, a gwneuthur o honot i Judah ac i drigolion Jerusalem butteinio, fel y put-

teiniodd tŷ Ahab, a lladd o honot dy frodyr
hefyd *o* dŷ dy dad, y rhai *oedd* well nâ
thydi:
14 Wele, yr Arglwydd a dery â phla mawr
dy bobl di, a'th blant, a'th wragedd, a'th holl
olud.
15 A thi *a gei* glefyd mawr, clefyd o'th ym-
ysgaroedd, nes myned o'th goluddion allan
gan y clefyd, o ddydd i ddydd.
16 ¶ Felly yr Arglwydd a gyffrôdd yn
erbyn Jehoram yspryd y Philistiaid, a'r Arab-
iaid, y rhai *oedd* ger llaw yr Ethiopiaid.
17 A hwy a ddaethant i fynu i Judah, ac a'i
drylliasant hi, ac a gaethgludasant yr holl
gyfoeth a gafwyd yn nhŷ y brenhin, a'i feib-
ion hefyd a'i wragedd; fel na adawyd mab
iddo, ond Jehoahaz yr ieuangaf o'i feib-
ion.
18 ¶ Ac wedi hyn oll yr Arglwydd a'i
tarawodd ef yn ei ymysgaroedd â chlefyd
anaele.
19 A bu, ar ol talm o ddyddiau, ac wedi
darfod yspaid dwy flynedd, ei ymysgaroedd
ef a aeth allan gan ei glefyd: felly y bu efe
farw o glefydau drwg. A'i bobl ni wnaethant
iddo gynneu, megis cynneu ei dadau.
20 Mab deuddeng mlwydd ar hugain oedd
efe pan ddechreuodd efe deyrnasu, ac wyth
mlynedd y teyrnasodd efe yn Jerusalem; ac
efe a ymadawodd heb hiraeth *am dano:* a
chladdasant ef yn ninas Dafydd, ond nid ym
meddrod y brenhinoedd.

PENNOD XXII.

1 *Ahazïah yn dyfod ar ol Jehoram, ac yn teyrn-
asu yn annuwiol.* 5 *Ei gynghrair ef â Joram
mab Ahab, a Jehu yn ei ladd ef.* 10 *Athalïah
yn difetha yr holl had brenhinol ond Joas, yr
hwn a guddiasai Josabea ei fodryb, ac yn
cymmeryd arni y frenhiniaeth.*

A THRIGOLION Jerusalem a urddasant
Ahazïah ei fab ieuangaf ef yn frenhin yn
ei le ef: canys y fyddin a ddelsai gyd â'r
Arabiaid i'r gwersyll, a laddasai y rhai hynaf
oll. Felly Ahazïah mab Jehoram brenhin
Judah a deyrnasodd.
2 Mab dwy flwydd a deugain *oedd* Ahazïah
pan ddechreuodd efe deyrnasu; ac un flwydd-
yn y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei
fam ef *oedd* Athalïah merch Omri.
3 Yntau hefyd a rodiodd yn ffyrdd tŷ Ahab:
canys ei fam oedd ei gynghor ef i wneuthur
drwg.
4 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* ddrwg y'ng-
olwg yr Arglwydd, fel tŷ Ahab: canys
hwynt-hwy oedd gynghoriaid iddo ef, ar ol
marwolaeth ei dad, i'w ddinystr ef.
5 ¶ Ac efe a rodiodd yn ol eu cynghor
hwynt, ac a aeth gyd â Jehoram mab Ahab
brenhin Israel i ryfel, yn erbyn Hazael bren-
hin Syria, yn Ramoth Gilead: a'r Syriaid a
darawsant Joram.
6 Ac efe a ddychwelodd i ymiachâu i Jez-
reel, o herwydd yr archollion â'r rhai y
tarawsant ef yn Ramah, pan ymladdodd efe
â Hazael brenhin Syria. Ac Azarïah mab
Jehoram brenhin Judah a aeth i waered i ym-
weled â Jehoram mab Ahab i Jezreel, canys
claf *oedd* efe.
7 A dinystr Ahazïah oedd oddi wrth Dduw,
wrth ddyfod at Joram: canys pan ddaeth,
efe a aeth gyd â Jehoram yn erbyn Jehu mab
Nimsi, yr hwn a enneiniasai yr Arglwydd i
dorri ymaith dŷ Ahab.
8 A phan farnodd Jehu yn erbyn tŷ Ahab,
efe a gafodd dywysogion Judah, a meibion
brodyr Ahazïah, y rhai oedd yn gwasanaethu
Ahazïah, ac efe a'u lladdodd hwynt.
9 Ac efe a geisiodd Ahazïah: a hwy a'i
daliasant ef (canys yr oedd efe yn llechu yn
Samaria) a hwy a'i dygasant ef at Jehu:
lladdasant ef hefyd, a chladdasant ef; canys
dywedasant, Mab Jehosaphat *yw* efe, yr hwn
a geisiodd yr Arglwydd â'i holl galon.
Felly nid oedd gan dŷ Ahazïah nerth i lynu
yn y deyrnas.
10 ¶ Ond pan welodd Athalïah mam Aha-
zïah farw o'i mab, hi a gyfododd, ac a ddif-
ethodd holl frenhinol had tŷ Judah.
11 Ond Josabea merch y brenhin a gym-
merth Joas mab Ahazïah, ac a'i lladrattâodd
ef o fysg meibion y brenhin y rhai a laddwyd,
ac a'i rhoddodd ef a'i fammaeth yn ystafell y
gwelyau. Felly Josabea merch y brenhin
Jehoram, gwraig Jehoiada yr offeiriad (canys
chwaer Ahazïah ydoedd hi) a'i cuddiodd ef
rhag Athalïah, fel na laddodd hi ef.
12 Ac efe a fu y'nghûdd gyd â hwynt yn
nhŷ Dduw chwe blynedd: ac Athalïah oedd
yn teyrnasu ar y wlad.

PENNOD XXIII.

1 *Jehoiada, wedi gosod pethau mewn tre n, yn
gwneuthur Joas yn frenhin.* 12 *Lladd Atha-
lïah.* 16 *Jehoiada yn edfryd gwasanaeth
Duw.*

AC yn y seithfed flwyddyn yr ymgadarn-
hâodd Jehoiada, ac y cymmerodd dywys-
ogion y cannoedd, Azarïah mab Jeroham, ac
Ismael mab Johanan, ac Azarïah mab Obed,
a Maaseiah mab Adaiah, ac Elisaphat mab
Zichri, gyd âg ef mewn cyfammod.
2 A hwy a aethant o amgylch yn Judah, ac
a gynnullasant y Lefiaid o holl ddinasoedd
Judah, a phennau cenedl Israel, ac a ddaeth-
ant i Jerusalem.
3 A'r holl gynnulleidfa a wnaethant gyfam-
mod â'r brenhin yn nhŷ Dduw: ac efe a
ddywedodd wrthynt hwy, Wele, mab y bren-
hin a deyrnasa, fel y llefarodd yr Arglwydd
am feibion Dafydd.
4 Dyma y peth a wnewch chwi; Y drydedd
ran o honoch, y rhai a ddeuant i mewn *ar*
y Sabboth, o'r offeiriaid ac o'r Lefiaid, *fydd*
yn borthorion i'r trothwyau;
5 A'r drydedd ran *fydd* yn nhŷ y brenhin;
a'r drydedd ran wrth borth y sylfaen; a'r holl
bobl y'nghynteddau tŷ yr Arglwydd.
6 Ac na ddeled *neb* i dŷ yr Arglwydd,
ond yr offeiriaid, a'r gweinidogion o'r Lef-
iaid; deuant hwy i mewn, canys sanctaidd
ydynt: ond yr holl bobl a gadwant wyliad-
wriaeth yr Arglwydd.
7 A'r Lefiaid a amgylchant y brenhin o bob
tu, pob un â'i arfau yn ei law; a phwy byn-
nag *arall* a ddelo i'r tŷ, lladder ef: ond
byddwch chwi gyd â'r brenhin, pan ddelo
efe i mewn, a phan elo efe allan.
8 A'r Lefiaid a holl Judah a wnaethant yn
ol yr hyn oll a orchymynasai Jehoiada yr
offeiriad, a hwy a gymmerasant bawb eu
gwŷr, y rhai oedd yn dyfod i mewn *ar* y
Sabboth, gyd â'r rhai oedd yn myned allan
ar y Sabboth: (canys ni ryddhasai Jehoiada
yr offeiriad y dosparthiadau.)
9 A Jehoiada yr offeiriad a roddodd i dywys-
ogion y cannoedd, y gwaywffyn, a'r tarian-
nau, a'r estylch, *a fuasai* yn eiddo y brenhin
Dafydd, y rhai *oedd* yn nhŷ Dduw.
10 Ac efe a gyflëodd yr holl bobl, a phob
un â'i arf yn ei law, o'r tu dehau i'r tŷ hyd
y tu aswy i'r tŷ, y'nghylch yr allor a'r tŷ, yn
ymyl y brenhin oddi amgylch.
11 Yna y dygasant allan fab y brenhin, a
rhoddasant y goron arno ef, a'r dystiolaeth,
ac a'i hurddasant ef yn frenhin: Jehoiada

hefyd a'i feibion a'i heneiniasant ef, ac a ddywedasant, Byw fyddo y brenhin.

12 ¶ A phan glybu Athaliah drwst y bobl yn rhedeg, ac yn moliannu y brenhin, hi a ddaeth at y bobl i dŷ yr ARGLWYDD.

13 A hi a edrychodd, ac wele y brenhin yn sefyll wrth ei golofn yn y ddyfodfa, a'r tywysogion, a'r udgyrn yn ymyl y brenhin; a holl bobl y wlad yn llawen, ac yn lleisio mewn udgyrn; a'r cantorion âg offer cerdd, a'r rhai a fedrent foliannu. Yna Athaliah a rwygodd ei dillad, ac a ddywedodd, Bradwriaeth, bradwriaeth.

14 A Jehoiada yr offeiriad a ddug allan dywysogion y cannoedd, *sef* swyddogion y llu, ac a ddywedodd wrthynt, Dygwch hi allan o'r rhesau: a'r hwn a ddelo ar ei hol hi, lladder ef â'r cleddyf. Canys dywedasai yr offeiriad, Na leddwch hi yn nhŷ yr ARGLWYDD.

15 A hwy a roddasant ddwylaw arni hi, a hi a ddaeth tu a'r porth y deuai y meirch i dŷ y brenhin, ac yno y lladdasant hwy hi.

16 ¶ A Jehoiada a wnaeth gyfammod rhyngddo ei hun, a rhwng yr holl bobl, a rhwng y brenhin, i fod yn bobl i'r ARGLWYDD.

17 Yna yr holl bobl a aethant i dŷ Baal, ac a'i distrywiasant ef, a'i allorau, ei ddelwau hefyd a ddrylliasant hwy, ac a laddasant Mattan offeiriad Baal o flaen yr allor.

18 A Jehoiada a osododd swyddau yn nhŷ yr ARGLWYDD, dan law yr offeiriaid y Lefiaid, y rhai a ddosparthasai Dafydd yn nhŷ yr ARGLWYDD, i offrymmu poeth-offrymmau yr ARGLWYDD, fel *y mae* yn ysgrifenedig y'nghyfraith Moses, mewn llawenydd a chan, yn ol trefn Dafydd.

19 Ac efe a gyflëodd y porthorion wrth byrth tŷ yr ARGLWYDD, fel na ddelai i mewn neb *a fyddai* aflan mewn dim oll.

20 Cymmerodd hefyd dywysogion y cannoedd, a'r pendefigion, a'r rhai oedd yn arglwyddiaethu ar y bobl, a holl bobl y wlad, ac efe a ddug y brenhin i waered o dŷ yr ARGLWYDD: a hwy a ddaethant trwy y porth uchaf i dŷ y brenhin, ac a gyflëasant y brenhin ar orseddfa y frenhiniaeth.

21 A holl bobl y wlad a lawenychasant, a'r ddinas a fu lonydd wedi iddynt ladd Athaliah â'r cleddyf.

PENNOD XXIV.

1 *Joas yn teyrnasu yn ddaionus tra fu fyw Jehoiada,* 4 *yn peri cyweirio y deml.* 15 *Marwolaeth Jehoiada, a'i barchedig angladd.* 17 *Joas yn troi at ddelw-addoliaeth, ac yn lladd Zechariah mab Jehoiada.* 23 *Y Syriaid yn ei anrheithio ef, a Zabad a Jozabad yn ei ladd ef.* 27 *Amasiah yn teyrnasu ar ei ol ef.*

MAB saith mlwydd *oedd* Joas pan ddechreuodd efe deyrnasu, a deugain mlynedd y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef *oedd* Sibeah o Beerseba.

2 A Joas a wnaeth yr hyn *oedd* uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD holl ddyddiau Jehoiada yr offeiriad.

3 A Jehoiada a gymmerth iddo ddwy wragedd: ac efe a genhedlodd feibion a merched.

4 ¶ Ac wedi hyn Joas a roes ei fryd ar adnewyddu tŷ yr ARGLWYDD.

5 Ac efe a gynhullodd yr offeiriaid a'r Lefiaid, ac a ddywedodd wrthynt, Ewch i ddinasoedd Judah, a chesglwch gan holl Israel arian i gyweirio tŷ eich DUW, o flwyddyn i flwyddyn: prysurwch chwithau y peth. Ond ni frysiodd y Lefiaid.

6 A'r brenhin a alwodd am Jehoiada, yr *offeiriad* pennaf, ac a ddywedodd wrtho, Paham na cheisiaist gan y Lefiaid ddwyn o Judah, ac o Jerusalem, dreth Moses gwas yr ARGLWYDD, a chynnulleidfa Israel, i babell y dystiolaeth?

7 Canys meibion Athaliah y wraig ddrygionus honno a rwygasent dŷ DDUW; a holl gyssegredig bethau tŷ yr ARGLWYDD a roisant hwy i Baalim.

8 Ac wrth orchymyn y brenhin hwy a wnaethant gist, ac a'i gosodasant hi ym mhorth tŷ yr ARGLWYDD oddi allan.

9 A rhoddasant gyhoeddiad yn Judah, ac yn Jerusalem, ar ddwyn i'r ARGLWYDD dreth Moses gwas DUW, *yr hon a roisid* ar Israel yn yr anialwch.

10 A'r holl dywysogion, a'r holl bobl a lawenychasant, ac a ddygasant, ac a fwriasant i'r gist, nes gorphen o honynt.

11 A bu, yr amser y dygpwyd y gist at swyddog y brenhin trwy law y Lefiaid, a phan welsant *fod* llawer o arian, ddyfod o ysgrifenydd y brenhin, a swyddog yr archoffeiriad, a thywallt y gist, a'i chymmeryd hi, a'i dwyn drachefn i'w lle ei hun. Felly y gwnaethant o ddydd i ddydd, a chasglasant arian lawer.

12 A'r brenhin a Jehoiada a'i rhoddodd i'r rhai oedd yn gweithio gwasanaeth tŷ yr ARGLWYDD; a chyflogasant seiri maen, a seiri pren, i gyweirio tŷ yr ARGLWYDD; a gofaint haiarn a phres, i gadarnhâu tŷ yr ARGLWYDD.

13 Felly y gweithwyr a weithiasant, a'r gwaith a orphenwyd trwy eu dwylaw hwynt: a hwy a wnaethant dŷ DDUW yn ei drefn ei hun, ac a'i cadarnhasant ef.

14 A phan orphenasant hwy *ef*, hwy a ddygasant y gweddill o'r arian ger bron y brenhin a Jehoiada; a hwy a wnaethant o honynt lestri i dŷ yr ARGLWYDD, *sef* llestri y weinidogaeth, a'r morterau, a'r llwyau, a'r llestri aur ac arian. Ac yr oeddynt hwy yn offrymmu poeth-offrymmau yn nhŷ yr ARGLWYDD yn wastadol, holl ddyddiau Jehoiada.

15 ¶ Ond Jehoiada a heneiddiodd, ac oedd gyflawn o ddyddiau, ac a fu farw: mab can mlwydd a deg ar hugain *oedd efe* pan fu farw.

16 A hwy a'i claddasant ef yn ninas Dafydd gyd â'r brenhinoedd; canys efe a wnelsai ddaioni yn Israel, tu ag at DDUW a'i dŷ.

17 Ac wedi marw Jehoiada, tywysogion Judah a ddaethant, ac a ymgrymmasant i'r brenhin: yna y brenhin a wrandawodd arnynt hwy.

18 A hwy a adawsant dŷ ARGLWYDD DDUW eu tadau, ac a wasanaethasant y llwyni, a'r delwau: a daeth digofaint ar Judah a Jerusalem, o herwydd eu camwedd hyn.

19 Etto efe a anfónodd attynt hwy brophwydi, i'w troi hwynt at yr ARGLWYDD; a hwy a dystiolaethasant yn eu herbyn hwynt, ond ni wrandawsant hwy.

20 Ac yspryd DUW a ddaeth ar Zechariah mab Jehoiada yr offeiriad, ac efe a safodd oddi ar y bobl, ac a ddywedodd wrthynt hwy, Fel hyn y dywedodd DUW, Paham yr ydych chwi yn troseddu gorchymynion yr ARGLWYDD? diau na ffynnwch chwi; canys gwrthodasoch yr ARGLWYDD, am hynny yntau a'ch gwrthyd chwithau.

21 A hwy a gyd-fwriadasant yn ei erbyn ef, ac a'i llabyddiasant ef â meini wrth orchymyn y brenhin, y'nghyntedd tŷ yr ARGLWYDD.

22 Ac ni chofiodd Joas y brenhin y caredigrwydd a wnaethai Jehoiada ei dad ef âg ef, ond efe a laddodd ei fab ef: a phan oedd *efe*

yn marw, efe a ddywedodd, Edryched yr
ARGLWYDD, a gofyned.
23 ¶ Ac ym mhen y flwyddyn y daeth llu
y Syriaid i fynu yn ei erbyn ef: a hwy a
ddaethant yn erbyn Judah a Jerusalem, ac a
ddifethasant holl dywysogion y bobl o blith
y bobl, ac a anfonasant eu holl anrhaith
hwynt i frenhin Damascus.
24 Canys llu y Syriaid a ddaethai âg ychydig
wŷr, a'r ARGLWYDD a roddodd yn eu llaw
hwynt lu mawr iawn, am iddynt wrthod
ARGLWYDD DDUW eu tadau: felly y gwnaeth-
ant hwy farn yn erbyn Joas.
25 A phan aethant hwy oddi wrtho ef,
(canys hwy a'i gadawsant ef mewn clefydau
mawrion) ei weision ei hun a gyd-fwriadodd
i'w erbyn ef, o herwydd gwaed meibion Je-
hoiada yr offeiriad, ac a'i lladdasant ef ar ei
wely; ac efe a fu farw: a hwy a'i claddasant
ef yn ninas Dafydd, ond ni chladdasant ef
ym meddau y brenhinoedd.
26 A dyma y rhai a frad-fwriadasant yn ei
erbyn ef; Zabad mab Simeath yr Ammonees,
a Jehozabad mab Simrith y Moabees.
27 ¶ Am ei feibion ef, a maint y baich a
roddwyd arno, a sylfaeniad tŷ DDUW, wele
hwy yn ysgrifenedig yn histori llyfr y bren-
hinoedd. Ac Amasïah ei fab a deyrnasodd
yn ei le ef.

PENNOD XXV.

1 *Amasïah yn dechreu teyrnasu yn ddaionus:* 3 *yn gwneuthur cyfiawnder â'r bradwyr:* 5 *yn cyflogi llu o'r Israeliaid yn erbyn yr Edomiaid, ac ar air y prophwyd yn colli y can talent cyflog, ac yn eu gollwng hwynt ymaith:* 11 *yn gorchfygu yr Edomiaid.* 10, 13 *Yr Israeliaid yn ddigllawn am eu gollwng ymaith, yn yspeilio wrth fyned adref.* 14 *Amasïah yn balchïo am ei oruchafiaeth, ac yn gwasanaethu duwiau Edom, ac yn di-ystyru rhybudd y prophwyd.* 17 *yn cyffroi Joas i'w ddinystr ei hun.* 25 *Yr hyd y teyrnasodd efe.* 27 *Ei ladd ef trwy frad.*

MAB pùm mlwydd ar hugain *oedd* Ama-
sïah pan ddechreuodd efe deyrnasu, a
naw mlynedd ar hugain y teyrnasodd efe yn
Jerusalem: ac enw ei fam ef *oedd* Jehoadan
o Jerusalem.
2 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* uniawn
y'ngolwg yr ARGLWYDD, ond nid â chalon
berffaith.
3 ¶ A phan sicrhâwyd ei deyrnas iddo ef,
efe a laddodd ei weision a laddasent y brenhin
ei dad ef.
4 Ond ni laddodd efe eu meibion hwynt,
ond *efe a wnaeth* fel *y mae* yn ysgrifenedig
yn y gyfraith yn llyfr Moses, lle y gorchym-
ynasai yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Ni
bydd marw y tadau dros y meibion, ac ni
bydd marw y meibion dros y tadau, ond pob
un a fydd marw am ei bechod ei hun.
5 ¶ Ac Amasïah a gynhullodd Judah, ac
a'u gwnaeth hwy, yn ol tŷ *eu* tadau, yn
dywysogion ar filoedd, ac yn dywysogion
ar gannoedd, trwy holl Judah a Benjamin:
ac efe a'u cyfrifodd hwynt o fab ugain
mlwydd ac uchod, ac a'u cafodd hwy yn dri
chan mil o *wŷr* etholedig yn *gallu* myned
i ryfel, yn medru trin gwaywffon a thar-
ian.
6 Ac efe a gyflogodd o Israel gan mil *o wŷr*
cedyrn nerthol, er can talent o arian.
7 Ond gwr Duw a ddaeth atto ef, gan ddy-
wedyd, O frenhin, nac aed llu Israel gyd â
thi: canys nid *yw yr* ARGLWYDD gyd âg
Israel, *sef gyd â* holl feibion Ephraim.
8 Ond os myned a fynni, gwna, ymgadarn-
hâ i ryfel: *ond* DUW a wna i ti syrthio o
flaen dy elynion; canys y mae gan DDUW
nerth i gynnorthwyo, ac i gwympo.
9 Ac Amasïah a ddywedodd wrth wr DUW,
Ond beth a wneir am y can talent a roddais i
dorf Israel? A dywedodd gwr DUW, Y mae
ar law yr ARGLWYDD roddi i ti lawer mwy
nâ hynny.
10 Felly Amasïah a'u neillduodd hwynt, *sef*
y dorf a ddelsai atto ef o Ephraim, i fyned
i'w mangre eu hun. A llidiodd eu digllonedd
hwy yn ddirfawr yn erbyn Judah, a dych-
welasant i'w mangre eu hun mewn llid
digllawn.
11 ¶ Ac Amasïah a ymgadarnhâodd, ac a
dywysodd allan ei bobl, ac a aeth i ddyffryn
yr halen, ac a darawodd *o* feibion Seir ddeng
mil.
12 Meibion Judah hefyd a gaethgludasant
ddeng mil yn fyw, ac a'u dygasant i ben y
graig, ac a'u taflasant hwy o ben y graig, fel
y drylliwyd hwynt oll.
13 ¶ A'r rhyfelwyr, y rhai a ddarfuasai i
Amasïah eu troi yn ol rhag myned gyd âg ef
i ryfel, a ruthrasant ar ddinasoedd Judah,
o Samaria hyd Beth-horon, ac a darawsant o
honynt dair mil, ac a ysglyfaethasant anrhaith
fawr.
14 ¶ Ac wedi dyfod Amasïah o ladd yr
Edomiaid, efe a ddug dduwiau meibion Seir;
ac a'u gosododd hwynt iddo ef yn dduwiau,
ac a addolodd ger eu bron hwynt, ac a arogl-
darthodd iddynt.
15 Am hynny y llidiodd digllonedd yr
ARGLWYDD yn erbyn Amasïah; ac efe a
anfonodd brophwyd atto ef, yr hwn a ddy-
wedodd wrtho ef, Paham y ceisiaist ti dduw-
iau y bobl, y rhai nid achubasant eu pobl eu
hun o'th law di?
16 A phan oedd efe yn llefaru wrtho ef, *y
brenhin* a ddywedodd wrtho yntau, A wnaed
tydi yn gynghorwr i'r brenhin? paid, i ba
beth y'th darewid? A'r prophwyd a beid-
iodd, ac a ddywedodd, Mi a wn fod DUW
wedi arfaethu dy ddinystrio di, am i ti
wneuthur hyn, ac na wrandewaist ar fy
nghynghor i.
17 ¶ Yna Amasïah brenhin Judah a ym-
gynghorodd, ac a anfonodd at Joas mab
Jehoahaz mab Jehu brenhin Israel, gan ddy-
wedyd, Tyred, gwelwn wyneb ein gilydd.
18 A Joas brenhin Israel a anfonodd at
Amasïah brenhin Judah, gan ddywedyd, Yr
ysgellyn *sydd* yn Libanus a anfonodd at y
gedrwydden *sydd* yn Libanus, gan ddywedyd,
Dyro dy ferch i'm mab i yn wraig: a bwyst-
fil y maes, yr hwn *oedd* yn Libanus, a dram-
wyodd, ac a sathrodd yr ysgellyn.
19 Dywedaist, Wele tarewaist yr Edomiaid,
a'th galon a ddyrchafodd i ymffrostio: eistedd
yn awr yn dy dŷ; paham yr wyt yn ymyrryd
er drwg *i ti dy hun*, fel y syrthit ti, a Judah
gyd â thi?
20 Ond ni wrandawai Amasïah; canys oddi
wrth DDUW *yr oedd* hynny, fel y rhoddid
hwynt yn llaw *y gelyn*, am iddynt geisio
duwiau Edom.
21 Felly Joas brenhin Israel a aeth i fynu,
a hwy a welsant wynebau eu gilydd, efe ac
Amasïah brenhin Judah, yn Bethsemes, yr
hon *oedd* yn Judah.
22 A Judah a darawyd o flaen Israel, a hwy
a ffoisant bawb i'w pebyll.
23 A Joas brenhin Israel a ddaliodd Ama-
sïah mab Joas, fab Jehoahaz brenhin Judah,
yn Bethsemes, ac a'i dug ef i Jerusalem, ac
a dorrodd i lawr fur Jerusalem, o borth
Ephraim hyd borth y gongl, pedwar can
cufydd.

24 Ac *efe a gymmerth* yr holl aur, a'r arian,
a'r holl lestri a gafwyd yn nhŷ DDUW gyd âg
Obed-edom, a thrysorau tŷ y brenhin, a'r
gwystlon hefyd, ac a ddychwelodd i Sama-
ria.

25 ¶ Ac Amasiah mab Joas brenhin Judah
a fu fyw, wedi marwolaeth Joas mab Je-
hoahaz brenhin Israel, bymtheng mlynedd.

26 A'r rhan arall o'r gweithredoedd cyntaf a
diweddaf i Amasiah, wele, onid *ydynt* hwy
yn ysgrifenedig yn llyfr brenhinoedd Judah
ac Israel?

27 ¶ Ac wedi yr amser yr ymadawodd
Amasiah oddi ar ol yr ARGLWYDD, hwy a
frad-fwriadasant fradwriaeth yn ei erbyn
ef yn Jerusalem, ac efe a ffôdd i Lachis: ond
hwy a anfonasant ar ei ol ef i Lachis, ac a'i
lladdasant ef yno.

28 A hwy a'i dygasant ef ar feirch, ac a'i
claddasant ef gyd â'i dadau yn ninas Judah.

PENNOD XXVI.

1 *Uzziah yn frenhin ar ol Amasiah, ac yn llywodraethu yn dda tra fu fyw Zechariah, ac yn llwyddo.* 16 *Wedi hynny yn balchïo, ac yn cymmeryd arno yr offeiriadaeth, ac yn cael ei daro â gwahan-glwyf.* 22 *Efe yn marw, a Jotham yn teyrnasu ar ei ol ef.*

YNA holl bobl Judah a gymmerasant Uz-
ziah, ac yntau yn fab un mlwydd ar
bymtheg, ac a'i hurddasant ef yn frenhin yn
lle Amasiah ei dad.

2 Efe a adeiladodd Eloth, ac a'i dug hi
drachefn i Judah, ar ol huno o'r brenhin gyd
â'i dadau.

3 Mab un mlwydd ar bymtheg *oedd* Uzziah
pan ddechreuodd efe deyrnasu, a deuddeng
mlynedd a deugain y teyrnasodd efe yn Jeru-
salem: ac enw ei fam ef *oedd* Jecholiah o
Jerusalem.

4 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* uniawn y'ng-
olwg yr ARGLWYDD, yn ol yr hyn oll a
wnaethai Amasiah ei dad ef.

5 Ac efe a ymgeisiodd â DUW yn nyddiau
Zechariah, yr hwn oedd ganddo ddeall
y'ngweledigaethau DUW: a'r dyddiau y ceis-
iodd efe yr ARGLWYDD, DUW a'i llwyddodd
ef.

6 Ac efe a aeth allan, ac a ryfelodd yn erbyn
y Philistiaid, ac a dorrodd i lawr fur Gath, a
mur Jabneh, a mur Asdod; ac a adeiladodd
ddinasoedd yn Asdod, ac ym mysg y Philist-
iaid.

7 A DUW a'i cynnorthwyodd ef yn erbyn y
Philistiaid, ac yn erbyn yr Arabiaid, y rhai
oedd yn trigo yn Gur-baal, a'r Mehuniaid.

8 A'r Ammoniaid a roisant roddion i Uzzi-
ah: a'i enw ef a aeth hyd y mynediad i'r
Aipht: o herwydd efe a ymgryfhâodd yn
ddirfawr.

9 Hefyd Uzziah a adeiladodd dyrau yn Je-
rusalem wrth borth y gongl, ac wrth borth y
glynn, ac wrth drôad *y mur*, ac a'u cadarn-
hâodd hwynt.

10 Ac efe a adeiladodd dyrau yn yr anial-
wch, ac a gloddiodd bydewau lawer; oblegid
yr oedd ganddo lawer o anifeiliaid, yn y
dyffryndir ac yn y gwastadedd: *a* llafurwyr
a gwinllanwyr yn y mynyddoedd, ac yn
Carmel: canys hoff oedd ganddo *goledd* y
ddaear.

11 Ac yr oedd gan Uzziah lu o ryfelwyr, yn
myned allan yn fyddinoedd, yn ol nifer eu
cyfrif hwynt, trwy law Jeiel yr ysgrifenydd,
a Maaseiah y llywydd, dan law Hananiah,
un o dywysogion y brenhin.

12 Holl nifer pennau cenedl y rhai cedyrn o
nerth *oedd* ddwy fil a chwe chant.

13 A than eu llaw hwynt *yr oedd* llu grym-
mus, tri chan mil a saith mil a phùm cant,
yn rhyfela â chryfder nerthol, i gynnorthwyo
y brenhin yn erbyn y gelyn.

14 Ac Uzziah a ddarparodd iddynt, *sef* i'r
holl lu, dariannau, a gwaywffyn, a helmau, a
llurigau, a bwâau, a thaflau *i daflu* cerrig.

15 Ac efe a wnaeth yn Jerusalem offer trwy
gelfyddyd y rhai cywraint, i fod ar y tyrau ac
ar y conglau, i ergydio saethau a cherrig
mawrion: a'i enw ef a aeth ym mhell, canys
yn rhyfedd y cynnorthwywyd ef, nes ei gad-
arnhâu.

16 ¶ Ond pan aeth yn gryf, ei galon a
ddyrchafwyd i'*w* ddinystr *ei hun;* canys
efe a droseddodd yn erbyn yr ARGLWYDD
ei DDUW: ac efe a aeth i mewn i deml yr
ARGLWYDD, i arogl-darthu ar allor yr arogl-
darth.

17 Ac Azariah yr offeiriad a aeth i mewn ar
ei ol ef, a chyd âg ef bedwar ugain o offeiriaid
yr ARGLWYDD, yn feibion grymmus:

18 A hwy a safasant yn erbyn Uzziah y
brenhin, ac a ddywedasant wrtho, Ni *pher-
thyn* i ti, Uzziah, arogl-darthu i'r AR-
GLWYDD, ond i'r offeiriaid meibion Aaron,
y rhai a gyssegrwyd i arogl-darthu: dos
allan o'r cyssegr; canys ti a droseddaist, ac
ni *bydd hyn* i ti yn ogoniant oddi wrth yr
ARGLWYDD DDUW.

19 Yna y llidiodd Uzziah, a'r arogl-darth i
arogl-darthu *oedd* yn ei law ef: a thra ydoedd
efe yn llidiog yn erbyn yr offeiriaid, gwahan-
glwyf a gyfododd yn ei dalcen ef, y'ngŵydd
yr offeiriaid, yn nhŷ yr ARGLWYDD, ger
llaw allor yr arogl-darth.

20 Ac edrychodd Azariah yr arch-offeiriad
a'r holl offeiriaid arno ef, ac wele, *yr oedd* efe
yn wahan-glwyfus yn ei dalcen, a gwnaethant
iddo frysio oddi yno: ac yntau hefyd a frys-
iodd i fyned allan, o herwydd i'r ARGLWYDD
ei daraw ef.

21 Ac Uzziah y brenhin a fu wahan-glwyfus
hyd ddydd ei farwolaeth, ac a drigodd yn
wahan-glwyfus mewn tŷ neillduol; canys efe
a dorrasid ymaith o dŷ yr ARGLWYDD: a
Jotham ei fab ef *oedd* ar dŷ y brenhin, yn
barnu pobl y wlad.

22 ¶ A'r rhan arall o weithredoedd cyntaf
a diweddaf Uzziah, a ysgrifenodd Esaiah y
prophwyd mab Amos.

23 Felly Uzziah a hunodd gyd â'i dadau, a
chladdasant ef gyd â'i dadau ym maes bedd-
rod y brenhinoedd; canys dywedasant, Gwa-
han-glwyfus *ydyw* efe. A Jotham ei fab a
deyrnasodd yn ei le ef.

PENNOD XXVII.

1 *Jotham yn teyrnasu yn dda, ac yn llwyddo:* 5 *yn darostwng yr Ammoniaid.* 7 *Ei deyrnasiad ef.* 9 *Ac Ahaz yn teyrnasu ar ei ol ef.*

MAB pùm mlwydd ar hugain *oedd* Jotham
pan ddechreuodd efe deyrnasu, ac un
mlynedd ar bymtheg y teyrnasodd efe yn
Jerusalem, ac enw ei fam ef *oedd* Jerusah
merch Sadoc.

2 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* uniawn y'ng-
olwg yr ARGLWYDD, yn ol yr hyn oll a
wnelsai Uzziah ei dad: eithr nid aeth efe i
deml yr ARGLWYDD. A'r bobl oedd etto yn
ymlygru.

3 Efe a adeiladodd y porth uchaf i dŷ yr
ARGLWYDD: ac ar fur y tŵr yr adeiladodd
efe lawer.

4 Dinasoedd hefyd a adeiladodd efe yn
mynyddoedd Judah, ac yn y coedydd yr
adeiladodd efe balasau a thyrau.

5 ¶ Ac efe a ryfelodd yn erbyn brenhin

meibion Ammon, ac a aeth yn drech nâ
hwynt. A meibion Ammon a roddasant
iddo ef gan talent o arian y flwyddyn honno,
a deng mil corus o wenith, a deng mil corus
o haidd. Hyn a roddodd meibion Ammon
iddo ef yr ail flwyddyn a'r drydedd.
6 Felly Jotham a aeth yn gadarn, oblegid
efe a barottôdd ei ffyrdd ger bron yr Ar-
glwydd ei Dduw.
7 ¶ A'r rhan arall o hanes Jotham, a'i holl
ryfeloedd ef, a'i ffyrdd, wele, *y maent* yn
ysgrifenedig yn llyfr brenhinoedd Israel a
Judah.
8 Mab pùm mlwydd ar hugain oedd efe pan
ddechreuodd deyrnasu, ac un mlynedd ar
bymtheg y teyrnasodd efe yn Jerusalem.
9 ¶ A Jotham a hunodd gyd â'i dadau, a
chladdasant ef yn ninas Dafydd. Ac Ahaz ei
fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PENNOD XXVIII.

1 *Ahaz yn teyrnasu yn ddrygionus, a'r Syriaid yn ei flino ef.* 6 *Yr Israeliaid yn caethgludo gwŷr Judah, a thrwy gynghor Oded y prophwyd yn eu gollwng hwy adref.* 16 *Ahaz yn gyrru am gymmorth i Assyria, a hynny heb lesu iddo:* 22 *yn ei gyfyngder yn chwanegu ei ddelw-addoliaeth:* 26 *yn marw, a Hezeciah yn dyfod ar ei ol ef.*

MAB ugain mlwydd *oedd* Ahaz pan dde-
chreuodd efe deyrnasu, ac un mlynedd
ar bymtheg y teyrnasodd efe yn Jerusalem:
ond ni wnaeth efe yr hyn *oedd* uniawn y'ng-
olwg yr Arglwydd, fel Dafydd ei dad.
2 Eithr efe a rodiodd yn ffyrdd brenhinoedd
Israel, ac a wnaeth i Baalim *ddelwau* todd-
edig.
3 Ac efe a arogl-darthodd yn nyffryn Ben-
hinnom, ac a losgodd ei blant yn tân, yn ol
ffieidd-dra y cenhedloedd a fwriasai yr Ar-
glwydd allan o flaen meibion Israel.
4 Efe a aberthodd hefyd, ac a arogl-darthodd
yn yr uchelfëydd, ac ar y bryniau, a than
bob pren gwyrddlas.
5 Am hynny yr Arglwydd ei Dduw a'i
rhoddodd ef yn llaw brenhin Syria; a hwy
a'i tarawsant ef, ac a gaethgludasant ymaith
oddi ganddo ef gaethglud fawr, ac a'*u* dygas-
ant i Damascus. Ac yn llaw brenhin Israel
hefyd y rhoddwyd ef, yr hwn a'i tarawodd ef
â lladdfa fawr.
6 ¶ Canys Pecah mab Remaliah a laddodd
yn Judah chwech ugain mil mewn un diwr-
nod, hwynt oll yn feibion grymmus; am
wrthod o honynt Arglwydd Dduw eu
tadau.
7 A Zichri, gwr grymmus o Ephraim, a
laddodd Maaseiah mab y brenhin, ac Azri-
cam llywodraethwr y tŷ, ac Elcanah y nesaf
at y brenhin.
8 A meibion Israel a gaethgludasant o'u
brodyr ddau can mil, yn wragedd, yn feibion,
ac yn ferched, ac a ysglyfaethasant anrhaith
fawr oddi arnynt, ac a ddygasant yr yspail i
Samaria.
9 Ac yno yr oedd prophwyd i'r Arglwydd,
a'i enw Oded; ac efe a aeth allan o flaen y llu
oedd yn dyfod i Samaria, ac a ddywedodd
wrthynt, Wele, o herwydd digofaint Ar-
glwydd Dduw eich tadau yn erbyn Judah,
y rhoddodd efe hwynt yn eich llaw chwi,
a lladdasoch hwynt mewn cynddaredd yn
cyrhaeddyd hyd y nefoedd.
10 Ac yn awr yr ydych chwi yn amcanu
darostwng meibion Judah a Jerusalem, yn
gaeth-weision, ac yn gaeth-forwynion i chwi:
onid *oes* gyd â chwi, ie, gyd â chwi, bechodau
yn erbyn yr Arglwydd eich Duw?
11 Yn awr gan hynny gwrandewch arnaf fi,
a gollyngwch adref y gaethglud a gaethglud-
asoch o'ch brodyr: oblegid *y mae* llidiog
ddigofaint yr Arglwydd arnoch chwi.
12 Yna rhai o bennaethiaid meibion E-
phraim, Azariah mab Johanan, Berechiah
mab Mesilemoth, a Jehizciah mab Sàlum, ac
Amasa mab Hadlai, a gyfodasant yn erbyn y
rhai oedd yn dyfod o'r filwriaeth,
13 Ac a ddywedasant wrthynt, Ni ddygwch
y gaethglud yma: canys gan i ni bechu *eisoes*
yn erbyn yr Arglwydd, yr ydych chwi yn
amcanu chwanegu ar ein pechodau ni, ac ar
ein camweddau: canys *y mae* ein camwedd
ni yn fawr, ac *y mae* digofaint llidiog yn
erbyn Israel.
14 Felly y llu a adawodd y gaethglud a'r
anrhaith o flaen y tywysogion, a'r holl gyn-
nulleidfa.
15 A'r gwŷr, y rhai a enwyd wrth eu henw-
au, a gyfodasant ac a gymmerasant y gaeth-
glud, ac a ddilladasant eu holl rai noethion
hwynt â'r yspail, a dilladasant hwynt, a
rhoddasant iddynt esgidiau, ac a wnaethant
iddynt fwytta ac yfed; enneiniasant hwynt
hefyd, a dygasant ar asynod bob un lleg, ie,
dygasant hwynt i Jericho, dinas y palmwydd,
at eu brodyr. Yna hwy a ddychwelasant i
Samaria.
16 ¶ Yr amser hwnnw yr anfonodd y bren-
hin Ahaz at frenhinoedd Assyria i'w gyn-
northwyo ef.
17 A'r Edomiaid a ddaethent etto, ac a
darawsent Judah, ac a gaethgludasent gaeth-
glud.
18 Y Philistiaid hefyd a ruthrasent i ddinas-
oedd y gwastadedd, a thu dehau Judah, ac a
ynnillasent Bethsemes, ac Ajalon, a Geder-
oth, a Socho a'i phentrefi, Timnah hefyd a'i
phentrefi, a Gimzo a'i phentrefi; ac a drig-
asant yno.
19 Canys yr Arglwydd a ddarostyngodd
Judah, o achos Ahaz brenhin Israel: oblegid
efe a noethodd Judah, gan droseddu yn erbyn
yr Arglwydd yn ddirfawr.
20 A Thilgath-pilneser brenhin Assyria a
ddaeth atto ef, ac a gyfyngodd arno ef, ac nis
cynnorthwyodd ef.
21 Er i Ahaz gymmeryd rhan allan o dŷ yr
Arglwydd, ac o dŷ y brenhin, a chan y
tywysogion, a'*i* rhoddi i frenhin Assyria;
etto nis cynnorthwyodd efe ef.
22 ¶ A'r amser yr oedd yn gyfyng arno,
efe a chwanegodd droseddu yn erbyn yr Ar-
glwydd: hwn *yw* y brenhin Ahaz.
23 Canys efe a aberthodd i dduwiau Damas-
cus, y rhai a'i tarawsent ef; ac efe a ddywed-
odd, Am i dduwiau brenhinoedd Syria eu
cynnorthwyo hwynt, minnau a aberthaf idd-
ynt hwy, fel y'm cynnorthwyont innau: ond
hwy a fuant iddo ef ac i holl Israel yn dram-
gwydd.
24 Ac Ahaz a gasglodd lestri tŷ Dduw, ac a
ddarniodd lestri tŷ Dduw, ac a gauodd ddrys-
au tŷ yr Arglwydd, ac a wnaeth iddo all-
orau ym mhob congl i Jerusalem.
25 Ac ym mhob dinas yn Judah y gwnaeth
efe uchelfëydd i arogl-darthu i dduwiau di-
eithr, ac a ddigllonodd Arglwydd Dduw
ei dadau.
26 ¶ A'r rhan arall o'i hanes ef, a'i holl
ffyrdd, cyntaf a diweddaf, wele hwy yn ysgrif-
enedig yn llyfr brenhinoedd Judah ac Israel.
27 Ac Ahaz a hunodd gyd â'i dadau, a hwy
a'i claddasant ef yn y ddinas yn Jerusalem,
ond ni ddygasant hwy ef i feddrod brenhin-
oedd Israel. A Hezeciah ei fab a deyrnasodd
yn ei le ef.

PENNOD XXIX.

1 Y brenhin duwiol Hezecïah, 3 yn adferu gwir grefydd, 5 yn cynghori y Lefiaid: 12 a hwythau yn ymsancteiddio, ac yn glanhâu tŷ Dduw. 20 Hezecïah yn aberthu ebyrth cyhoedd, lle yr oedd y Lefiaid yn barottach na'r offeiriaid.

MAB pùm mlwydd ar hugain *oedd* Hezecïah, *pan* ddechreuodd efe deyrnasu, a naw mlynedd ar hugain y teyrnasodd efe yn Jerusalem, ac enw ei fam ef *oedd* Abïah merch Zecharïah.
2 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD, yn ol yr hyn oll a wnelsai Dafydd ei dad.
3 ¶ Yn y flwyddyn gyntaf o'i deyrnasiad ef, yn y mis cyntaf, efe a agorodd ddrysau tŷ yr ARGLWYDD, ac a'u cyweiriodd hwynt.
4 Ac efe a ddug i mewn yr offeiriaid, a'r Lefiaid, ac a'u casglodd hwynt ynghyd i heol y dwyrain,
5 Ac a ddywedodd wrthynt hwy, Gwrandewch fi, O Lefiaid, ymsancteiddiwch yn awr, a sancteiddiwch dŷ ARGLWYDD DDUW eich tadau, a dygwch yr aflendid allan o'r *lle* sanctaidd.
6 Canys ein tadau ni a droseddasant, ac a wnaethant yr hyn *oedd* ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD ein DUW, ac a'i gwrthodasant ef, ac a droisant eu hwynebau oddi wrth babell yr ARGLWYDD, ac a droisant *eu* gwarrau.
7 Caeasant hefyd ddrysau y porth, ac a ddiffoddasant y lampau, ac nid arogl-darthasant arogl-darth, ac ni offrymmasant boethoffrymmau yn y cyssegr i DDUW Israel.
8 Am hynny digofaint yr ARGLWYDD a ddaeth yn erbyn Judah a Jerusalem, ac efe a'u rhoddodd hwynt yn gyffro, yn syndod, ac yn watwargerdd, fel yr ydych yn gweled â'ch llygaid.
9 Canys wele, ein tadau ni a syrthiasant trwy y cleddyf, ein meibion hefyd, a'n merched, a'n gwragedd, *ydynt* mewn caethiwed o herwydd hyn.
10 Yn awr *y mae* yn fy mryd i wneuthur cyfammod âg ARGLWYDD DDUW Israel; fel y tro ei ddigofaint llidiog ef oddi wrthym ni.
11 Fy meibion, na fyddwch ddifraw yn awr: canys yr ARGLWYDD a'ch dewisodd chwi i sefyll ger ei fron ef, i weini iddo ef, ac i fod yn gweini, ac yn arogl-darthu iddo ef.
12 ¶ Yna y Lefiaid a gyfodasant, Mahath mab Amasai, a Jöel mab Azarïah o feibion y Cohathiaid: ac o feibion Merari; Cis mab Abdi, ac Azarïah mab Jehaleleel: ac o'r Gersoniaid; Joah mab Zimmah, ac Eden mab Joah:
13 Ac o feibion Elisaphan; Simri, a Jeiel: ac o feibion Asaph; Zecharïah, a Mattanïah:
14 Ac o feibion Heman; Jehïel, a Simei: ac o feibion Jeduthun; Semaiah, ac Uzzïel.
15 A hwy a gynnullasant eu brodyr, ac a ymsancteiddiasant, ac a ddaethant yn ol gorchymyn y brenhin, trwy eiriau yr ARGLWYDD, i lanhâu tŷ yr ARGLWYDD.
16 A'r offeiriaid a ddaethant i fewn tŷ yr ARGLWYDD i'w lanhâu ef, ac a ddygasant allan yr holl frynti a gawsant hwy yn nheml yr ARGLWYDD, i gyntedd tŷ yr ARGLWYDD. A'r Lefiaid a'*i* cymmerasant, i'*w* ddwyn ymaith allan i afon Cidron.
17 Ac yn y *dydd* cyntaf o'r mis cyntaf y dechreuasant *ei* sancteiddio, ac ar yr wythfed dydd o'r mis y daethant i borth yr ARGLWYDD: ac mewn wyth niwrnod y sancteiddiasant dŷ yr ARGLWYDD, ac yn yr unfed dydd ar bymtheg o'r mis cyntaf y gorphenasant.
18 Yna y daethant hwy i mewn at Hezecïah y brenhin, ac a ddywedasant, Glanhasom holl dŷ yr ARGLWYDD, ac allor y poeth-offrwm, a'i holl lestri, a bwrdd y *bara* gosod, a'i holl lestri.
19 A'r holl lestri a fwriásai y brenhin Ahas ymaith yn ei gamwedd, pan oedd efe yn teyrnasu, a barottoisom, ac a sancteiddiasom ni: ac wele hwy ger bron allor yr ARGLWYDD.
20 ¶ Yna Hezecïah y brenhin a gododd yn fore, ac a gasglodd dywysogion y ddinas, ac a aeth i fynu i dŷ yr ARGLWYDD.
21 A hwy a ddygasant saith o fustych, a saith o hyrddod, a saith o ŵyn, a saith o fychod geifr, yn bech-aberth dros y frenhiniaeth, a thros y cyssegr, a thros Judah: ac efe a ddywedodd wrth yr offeiriaid meibion Aaron, am offrymmu *y rhai hynny* ar allor yr ARGLWYDD.
22 Felly hwy a laddasant y bustych, a'r offeiriaid a dderbyniasant y gwaed, ac a'i taenellasant ar yr allor: lladdasant hefyd yr hyrddod, a thaenellasant y gwaed ar yr allor: a hwy a laddasant yr ŵyn, ac a daenellasant y gwaed ar yr allor.
23 A hwy a ddygasant fychod y pech-aberth o flaen y brenhin a'r gynnulleidfa, ac a osodasant eu dwylaw arnynt hwy.
24 A'r offeiriaid a'u lladdasant hwy, ac a wnaethant gymmod ar yr allor â'u gwaed hwynt, i wneuthur cymmod dros holl Israel; canys dros holl Israel yr archasai y brenhin *wneuthur* y poeth-offrwm, a'r pech-aberth.
25 Ac efe a osododd y Lefiaid yn nhŷ yr ARGLWYDD, â symbalau, ac â nablau, ac â thelynau, yn ol gorchymyn Dafydd, a Gad gweledydd y brenhin, a Nathan y prophwyd: canys y gorchymyn *oedd* trwy law yr ARGLWYDD, trwy law ei brophwydi ef.
26 A'r Lefiaid a safasant âg offer Dafydd, a'r offeiriaid â'r udgyrn.
27 A Hezecïah a ddywedodd am offrymmu poeth-offrwm ar yr allor: a'r amser y dechreuodd y poeth-offrwm, y dechreuodd cân yr ARGLWYDD, â'r udgyrn, ac âg offer Dafydd brenhin Israel.
28 A'r holl gynnulleidfa oedd yn addoli, a'r cantorion yn canu, a'r udgyrn yn lleisio: *hyn* oll *a barhâodd* nes gorphen y poethoffrwm.
29 A phan orphenasant hwy offrymmu, y brenhin a'r holl rai a gafwyd gyd âg ef, a ymgrymmasant, ac a addolasant.
30 A Hezecïah y brenhin a'r tywysogion a ddywedasant wrth y Lefiaid am foliannu yr ARGLWYDD, â geiriau Dafydd, ac Asaph y gweledydd. Felly hwy a foliannasant â llawenydd, ac a ymostyngasant, ac a addolasant.
31 A Hezecïah a attebodd ac a ddywedodd, Yn awr yr ymgyssegrasoch chwi i'r ARGLWYDD; nesêwch, a dygwch ebyrth, ac ebyrth moliant, i dŷ yr ARGLWYDD. A'r gynnulleidfa a ddygasant ebyrth, ac ebyrth moliant, a phob ewyllysgar o galon, boethoffrymmau.
32 A rhifedi y poeth-offrymmau a ddug y gynnulleidfa, oedd ddeg a thriugain o fustych, cant o hyrddod, dau cant o ŵyn: y rhai hyn oll *oedd* yn boeth-offrwm i'r ARGLWYDD.
33 A'r pethau cyssegredig *oedd* chwe chant o fustych, a thair mil o ddefaid.
34 Ond yr oedd rhy fychan o offeiriaid, fel na allent flingo yr holl boeth-offrymmau: am hynny eu brodyr y Lefiaid a'u cynnorthwyasant hwy, nes gorphen y gwaith, ac nes i'r offeiriaid ymgyssegru: canys y Lefiaid

oedd unionach o galon i ymgyssegru nâ'r
offeiriaid.
35 Y poeth-offrymmau hefyd *oedd* yn aml,
gyd â brasder yr hêdd-offrwm, a'r diïod-
offrwm i'r poeth-offrymmau. Felly y trefn-
wyd gwasanaeth tŷ yr ARGLWYDD.
36 A Hezeciah a lawenychodd, a'r holl bobl,
o herwydd parottôi o DDUW y bobl: oblegid
yn ddisymmwth y bu y peth.

PENNOD XXX.

1 *Hezeciah yn cyhoeddi Pasc arbennig ar yr ail mis, i Judah ac i Israel.* 13 *Y gynnulleidfa, wedi distrywio allorau delw-addoliaeth, yn cadw yr wyl bedwar diwrnod ar ddeg.* 27 *Yr offeiriaid a'r Lefiaid yn bendithio y bobl.*

A HEZECIAH a anfonodd at holl Israel a
Judah, ac a ysgrifenodd lythyrau hefyd
at Ephraim a Manasseh, i ddyfod i dŷ yr
ARGLWYDD i Jerusalem, i gynnal Pasc i
ARGLWYDD DDUW Israel.
2 A'r brenhin a ymgynghorodd, a'i dywys-
ogion, a'r holl gynnulleidfa, yn Jerusalem,
am gynnal y Pasc yn yr ail mis.
3 Canys ni allent ei gynnal ef y pryd hwnnw;
oblegid nid ymsancteiddiasai yr offeiriaid
ddigon, ac nid ymgasglasai y bobl i Jerusa-
lem.
4 A da oedd y peth y'ngolwg y brenhin, ac
y'ngolwg yr holl gynnulleidfa.
5 A hwy a orchymynasant gyhoeddi trwy
holl Israel, o Beerseba hyd Dan, am ddyfod i
gynnal y Pasc i ARGLWYDD DDUW Israel yn
Jerusalem: canys ni wnaethent er ys talm fel
yr oedd yn ysgrifenedig.
6 Felly y rhedegwyr a aethant â'r llythyrau
o law y brenhin a'i dywysogion trwy holl
Israel a Judah, ac wrth orchymyn y brenhin,
gan ddywedyd, O meibion Israel, dychwel-
wch at ARGLWYDD DDUW Abraham, Isaac,
ac Israel, ac efe a ddychwel at y gweddill a
ddïangodd o honoch chwi o law brenhinoedd
Assyria.
7 Ac na fyddwch fel eich tadau, nac fel eich
brodyr, y rhai a droseddasant yn erbyn AR-
GLWYDD DDUW eu tadau; am hynny efe a'u
rhoddodd hwynt yn anghyfannedd, megis y
gwelwch chwi.
8 Yn awr na chaledwch eich gwarr, fel eich
tadau; rhoddwch law i'r ARGLWYDD, a deu-
wch i'w gyssegr a gyssegrodd efe yn dragy-
wydd: a gwasanaethwch yr ARGLWYDD eich
DUW, fel y tro llid ei ddigofaint ef oddi wrth-
ych chwi.
9 Canys os dychwelwch chwi at yr AR-
GLWYDD, eich brodyr chwi a'ch meibion *a*
gânt drugaredd ger bron y rhai a'u caeth-
gludodd hwynt, fel y dychwelont i'r wlad
yma: oblegid grasol a thrugarog *yw* yr AR-
GLWYDD eich DUW, ac ni thry efe *ei* wyneb
oddi wrthych, os dychwelwch atto ef.
10 Felly y rhedegwyr a aethant o ddinas i
ddinas trwy wlad Ephraim a Manasseh, hyd
Zabulon: ond hwy a wawdiasant, ac a'u
gwatwarasant hwy.
11 Er hynny gwŷr o Aser, a Manasseh, ac o
Zabulon, a ymostyngasant, ac a ddaethant i
Jerusalem.
12 Llaw DUW hefyd fu yn Judah, i roddi
iddynt un galon i wneuthur gorchymyn y
brenhin a'r tywysogion, yn ol gair yr AR-
GLWYDD.
13 ¶ A phobl lawer a ymgasglasant i Jeru-
salem, i gynnal gwyl y bara croyw, yn yr ail
mis; cynnulleidfa fawr iawn.
14 A hwy a gyfodasant, ac a fwriasant ym-
allorau *oedd* yn Jerusalem: bwriasant
ymaith allorau yr arogl-darth, a thaflasant
hwynt i afon Cidron.
15 Yna y lladdasant y Pasc ar y pedwerydd
dydd ar ddeg o'r ail mis: yr offeiriaid hefyd
a'r Lefiaid a gywilyddiasant, ac a ymsanct-
eiddiasant, ac a ddygasant y poeth-offrymmau
i dŷ yr ARGLWYDD.
16 A hwy a safasant yn eu lle, wrth eu har-
fer, yn ol cyfraith Moses gwr DUW: yr offeir-
iaid oedd yn taenellu y gwaed o law y Lefiaid.
17 Canys *yr oedd* llawer yn y gynnulleidfa
y rhai nid ymsancteiddiasent: ac ar y Lefiaid
yr oedd lladd y Pasc dros yr holl rai aflan,
i'*w* sancteiddio i'r ARGLWYDD.
18 O herwydd llawer o'r bobl, *sef* llawer o
Ephraim a Manasseh, Issachar, a Zabulon,
nid ymlanhasent; etto hwy a fwyttasant y
Pasc, yn amgenach nag yr oedd yn ysgrifen-
edig. Ond Hezeciah a weddïodd drostynt
hwy, gan ddywedyd, YR ARGLWYDD daionus
a faddeuo i bob un
19 A barottôdd ei galon i geisio DUW, *sef*
ARGLWYDD DDUW ei dadau, er na *lanhâwyd*
ef yn ol puredigaeth y cyssegr.
20 A'r ARGLWYDD a wrandawodd ar Heze-
ciah, ac a iachâodd y bobl.
21 A meibion Israel, y rhai a gafwyd yn
Jerusalem, a gynnaliasant wyl y bara croyw
saith niwrnod trwy lawenydd mawr: y Lef-
iaid hefyd a'r offeiriaid oedd yn moliannu yr
ARGLWYDD o ddydd i ddydd, *gan ganu* âg
offer soniarus i'r ARGLWYDD.
22 A Hezeciah a ddywedodd wrth *fodd* calon
yr holl Lefiaid, y rhai oedd yn dysgu gwybod-
aeth ddaionus yr ARGLWYDD; a hwy a fwyt-
tasant ar hyd yr wyl saith niwrnod, *ac* a
aberthasant ebyrth hêdd, ac a gyffesasant i
ARGLWYDD DDUW eu tadau.
23 A'r holl gynnulleidfa a ymgynghorasant
i gynnal saith o ddyddiau eraill: felly y cyn-
naliasant saith o ddyddiau *eraill trwy* lawen-
ydd.
24 Canys Hezeciah brenhin Judah a roddodd
i'r gynnulleidfa fil o fustych, a saith mil o
ddefaid; a'r tywysogion a roddasant i'r gyn-
nulleidfa fil o fustych, a deng mil o ddefaid:
a llawer o offeiriaid a ymsancteiddiasant.
25 A holl gynnulleidfa Judah a lawenychas-
ant, gyd â'r offeiriaid a'r Lefiaid, a'r holl
gynnulleidfa a ddaeth o Israel, a'r dïeithriaid
a ddaethai o wlad Israel, ac oeddynt yn gwlad-
ychu yn Judah.
26 Felly y bu llawenydd mawr yn Jerusa-
lem: canys er dyddiau Solomon mab Dafydd
brenhin Israel ni *bu* y cyffelyb yn Jerusalem.
27 ¶ Yna yr offeiriaid a'r Lefiaid a gyfodasant,
ac a fendithiasant y bobl; a gwrandawyd ar
eu llef hwynt, a'u gweddi hwynt a ddaeth *i*
fynu i'w breswylfa sanctaidd ef, i'r nefoedd.

PENNOD XXXI.

1 *Y bobl yn chwannog i ddilëu delw-addoliaeth.* 2 *Hezeciah yn trefnu cylchoedd yr offeiriaid a'r Lefiaid, ac yn parottôi gwaith a chynnaliaeth iddynt.* 5 *Parodrwydd y bobl i dalu degwm ac offrwm.* 11 *Hezeciah yn gosod swyddogion i ddosparthu y degymmau.* 20 *Purdeb Hezeciah.*

AC wedi gorphen hyn i gyd, holl Israel y
rhai *oedd* bresennol a aethant allan i
ddinasoedd Judah, ac a ddrylliasant y delw-
au, ac a dorrasant y llwyni, ac a ddistryw-
iasant yr uchelfëydd a'r allorau allan o holl
Judah a Benjamin, yn Ephraim hefyd a Ma-
nasseh, nes *eu* llwyr ddifa. Yna holl feibion
Israel a ddychwelasant bob un i'w feddiant,
i'w dinasoedd.
2 ¶ A Hezeciah a osododd ddosparthiadau
yr offeiriaid a'r Lefiaid, yn eu cylchoedd, pob

un yn ol ei weinidogaeth, yr offeiriaid a'r
Lefiaid i'r poeth-offrwm, ac i'r ebyrth hêdd,
i weini, ac i foliannu, ac i ganmol, ym mhyrth
gwersylloedd yr ARGLWYDD.
3 A rhan y brenhin *oedd* o'i olud ei hun i'r
poeth-offrymmau, *sef* i boeth-offrymmau y
bore a'r hwyr, ac i boeth-offrymmau y Sab-
bothau, a'r newydd-loerau, a'r gwyliau ar-
bennig, fel *y mae* yn ysgrifenedig y'nghyf-
raith yr ARGLWYDD.
4 Efe a ddywedodd hefyd wrth y bobl, trig-
olion Jerusalem, am roddi rhan i'r offeiriaid,
a'r Lefiaid, fel yr ymgryfhâent y'nghyfraith
yr ARGLWYDD.
5 ¶ A phan gyhoeddwyd y gair hwn, meib-
ion Israel a ddygasant yn aml, flaen-ffrwyth
yr ŷd, y gwin, a'r olew, a'r mêl, ac o holl
gnwd y maes, a'r degwm o bob *peth* a ddyg-
asant hwy yn helaeth.
6 A meibion Israel a Judah, y rhai oedd yn
trigo yn ninasoedd Judah, hwythau a ddygas-
ant ddegwm gwartheg a defaid, a degwm y peth-
au cyssegredig a gyssegrasid i'r ARGLWYDD
eu DUW, ac a'*u* gosodasant bob yn bentwr.
7 Yn y trydydd mis y dechreuasant hwy
seilio y pentyrrau, ac yn y seithfed mis y
gorphenasant *hwynt.*
8 A phan ddaeth Hezeciah a'r tywysogion,
a gweled y pentyrrau, hwy a fendithiasant yr
ARGLWYDD a'i bobl Israel.
9 A Hezeciah a ymofynodd â'r offeiriaid a'r
Lefiaid o herwydd y pentyrrau.
10 Ac Azariah yr offeiriad pennaf o dŷ
Sadoc, a ddywedodd wrtho, ac a lefarodd, Er
pan ddechreuwyd dwyn offrymmau i dŷ yr
ARGLWYDD, bwyttasom a digonwyd ni,
gweddillasom hefyd lawer iawn: canys yr
ARGLWYDD a fendithiodd ei bobl; a'r gwedd-
ill *yw* yr amldra hyn.
11 ¶ A Hezeciah a ddywedodd am barottôi
celloedd yn nhŷ yr ARGLWYDD; a hwy a'*u*
parottoisant,
12 Ac a ddygasant i mewn y blaen-ffrwyth,
a'r degwm, a'r *pethau* cyssegredig, yn ffydd-
lawn: a Chononiah y Lefiad *oedd* flaenor
arnynt hwy, a Simei ei frawd ef yn ail.
13 Jehiel hefyd, ac Azaziah, a Nahath, ac
Asahel, a Jerimoth, a Jozabad, ac Eliel, ac
Ismachiah, a Mahath, a Benaiah, *oedd* swydd-
ogion dan law Cononiah a Simei ei frawd ef,
trwy orchymyn Hezeciah y brenhin, ac Aza-
riah blaenor tŷ DDUW.
14 A Chore mab Imnah y Lefiad, y porthor
tu a'r dwyrain, *oedd* ar y pethau a offrymmid
yn ewyllysgar i DDUW, i rannu offrymmau
yr ARGLWYDD, a'r pethau sancteiddiolaf.
15 Ac wrth ei law ef *yr oedd* Eden, a Min-
iamin, a Jesua, a Semaiah, Amariah, a
Sechaniah, yn ninasoedd yr offeiriaid, yn *eu*
swydd, i roddi i'w brodyr yn ol eu rhan, i
fawr ac i fychan:
16 Heb law y gwrywiaid o'u cenedl hwynt,
o fab tair blwydd ac uchod, i bawb a'r oedd
yn dyfod i dŷ yr ARGLWYDD, ddogn dydd
yn ei ddydd, yn eu gwasanaeth hwynt, o
fewn eu goruchwyliaethau, yn ol eu dos-
parthiadau;
17 I genedl yr offeiriaid wrth dŷ eu tadau, ac i'r
Lefiaid o fab ugain mlwydd ac uchod, yn ol
eu goruchwyliaethau, yn eu dosparthiadau;
18 Ac i genedl eu holl blant hwy, eu gwrag-
edd, a'u meibion, a'u merched, trwy yr holl
gynnulleidfa: oblegid trwy eu ffyddlondeb y
trinent hwy yn sanctaidd yr hyn oedd sanct-
aidd:
19 Ac i feibion Aaron, yr offeiriaid, *y rhai
oedd* ym meusydd pentrefol eu dinasoedd,
ym mhob dinas, y gwŷr a enwasid wrth eu
henwau, i roddi rhannau i bob gwrryw ym
mysg yr offeiriaid, ac i'r holl rai a gyfrifwyd
wrth achau ym mhlith y Lefiaid.
20 ¶ Ac fel hyn y gwnaeth Hezeciah trwy
holl Judah, ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* dda
ac uniawn, a'r gwirionedd, ger bron yr AR-
GLWYDD ei DDUW.
21 Ac ym mhob gwaith a ddechreuodd efe
y'ngweinidogaeth tŷ DDUW, ac yn y gyfraith,
ac yn y gorchymyn i geisio ei DDUW, efe a'i
gwnaeth â'i holl galon, ac a ffynnodd.

PENNOD XXXII.

1 *Senacherib yn dyfod yn erbyn Judah; a He-
zeciah yn ymgadarnhâu, ac yn cysuro ei bobl.*
9 *Hezeciah ac Esaiah yn gweddïo yn erbyn
cabledd Senacherib.* 21 *Angel yn difetha llu
yr Assyriaid, a hynny yn barch i Hezeciah.*
24 *Hezeciah yn gweddïo yn ei glefyd, a Duw
yn rhoi iddo argoel iechyd.* 25 *Hezeciah yn
balchïo, a Duw yn ei ddarostwng ef.* 27 *Ei
gyfoeth ef, a'i weithredoedd.* 31 *Ei fai ef
ynghylch cenhadon Babilon.* 32 *Efe yn
marw, a Manasseh yn teyrnasu ar ei ol ef.*

WEDI y pethau *hyn*, a'u sierhâu, y daeth
Senacherib brenhin Assyria, ac a ddaeth
i mewn i Judah; ac a wersyllodd yn erbyn y
dinasoedd caerog, ac a feddyliodd eu hynnill
hwynt iddo ei hun.
2 A phan welodd Hezeciah ddyfod Sena-
cherib, a *bod* ei wyneb ef i ryfela yn erbyn
Jerusalem;
3 Efe a ymgynghorodd â'i dywysogion, ac
â'i gedyrn, am argae dyfroedd y ffynnonnau,
y rhai *oedd* allan o'r ddinas. A hwy a'i cyn-
northwyasant ef.
4 Felly pobl lawer a ymgasglasant, ac a
argaeasant yr holl ffynnonnau, a'r afon sydd
yn rhedeg trwy ganol y wlad, gan ddywedyd,
Paham y daw brenhinoedd Assyria, ac y cânt
ddyfroedd lawer?
5 Ac efe a ymgryfhâodd, ac a adeiladodd yr
holl fur drylliedig, ac a'*i* cyfododd i fynu hyd
y tyrau, a mur arall oddi allan, ac a gadarn
hâodd Milo *yn* ninas Dafydd, ac a wnaeth
lawer o biccellau ac o dariannau.
6 Ac efe a osododd dywysogion rhyfel ar y
bobl, ac a'u casglodd hwynt atto i heol porth
y ddinas, ac a lefarodd wrth *fodd* eu calon
hwynt, gan ddywedyd,
7 Ymwrolwch, ac ymgadarnhêwch; nac
ofnwch, ac na ddigalonnwch rhag brenhin
Assyria, na rhag yr holl dyrfa *sydd* gyd âg
ef: canys *y mae* gyd â ni fwy nâ chyd âg ef.
8 Gyd âg ef *y mae* braich cnawdol; ond yr
ARGLWYDD ein Duw *sydd* gyd â ni, i'n cyn-
northwyo, ac i ryfela ein rhyfeloedd. A'r
bobl a hyderasant ar eiriau Hezeciah brenhin
Judah.
9 ¶ Wedi hyn yr anfonodd Senacherib bren-
hin Assyria ei weision i Jerusalem (ond *yr
ydoedd* efe ei hun *yn rhyfela* yn erbyn La-
chis, a'i holl allu *gyd* âg ef) at Hezeciah
brenhin Judah, ac at holl Judah, y rhai *oedd*
yn Jerusalem, gan ddywedyd,
10 Fel hyn y dywedodd Senacherib brenhin
Assyria, Ar ba beth yr ydych chwi yn hy-
deru, chwi y rhai sydd yn aros y'ngwarchae
o fewn Jerusalem?
11 Ond Hezeciah sydd yn eich hudo chwi,
i'ch rhoddi chwi i farw trwy newyn, a thrwy
syched, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD ein
Duw a'n gwared ni o law brenhin Assyria.
12 Onid yr Hezeciah hwnnw a dynnodd
ymaith ei uchelfëydd ef, a'i allorau, ac a or-
chymynodd i Judah a Jerusalem, gan ddy-
wedyd, O flaen un allor yr addolwch, ac ar
honno yr arogl-darthwch?
13 Oni wyddoch chwi beth a wneuthum, mi

a'm tadau, i holl bobl y tiroedd? a allu
y gallai duwiau cenhedloedd y gwledydd
achub eu gwlad o'm llaw i?
14 Pwy *oedd* ym mysg holl dduwiau y cen-
hedloedd hyn (y rhai a ddarfu i'm tadau eu
difetha) a allai waredu ei bobl o'm llaw i, fel
y gallai eich Duw chwi eich gwaredu chwi
o'm llaw i?
15 Yn awr gan hynny na thwylled Hezeciah
chwi, ac na huded mo honoch fel hyn, ac na
choeliwch iddo ef: canys ni allodd duw un
genedl na theyrnas achub ei bobl o'm llaw i,
nac o law fy nhadau: pa faint llai y gwared
eich Duw chwychwi o'm llaw i?
16 A'i weision ef a ddywedasant ychwaneg
yn erbyn yr ARGLWYDD DDUW, ac yn erbyn
Hezeciah ei was ef.
17 Ac efe a ysgrifenodd lythyrau i gablu AR-
GLWYDD DDUW Israel, ac i lefaru yn ei
erbyn ef, gan ddywedyd, Fel nad achubodd
duwiau cenhedloedd y gwledydd eu pobl o'm
llaw i, felly nid achub Duw Hezeciah ei bobl
o'm llaw i.
18 Yna y gwaeddasant hwy â llef uchel, yn
iaith yr Iuddewon, ar bobl Jerusalem y rhai
oedd ar y mur, i'w hofni hwynt, ac i'w braw-
ychu; fel yr ynnillent hwy y ddinas.
19 A hwy a ddywedasant yn erbyn Duw
Jerusalem fel yn erbyn duwiau pobloedd y
wlad, *sef* gwaith dwylaw dyn.
20 Am hynny y gweddïodd Hezeciah y bren-
hin, ac Esaiah y prophwyd mab Amos, ac a
waeddasant i'r nefoedd.
21 ¶ A'r ARGLWYDD a anfonodd angel, yr
hwn a laddodd bob cadarn nerthol, a *phob*
blaenor a thywysog y'ngwersyll brenhin Assy-
ria. Felly efe a ddychwelodd â chywilydd *ar*
ei wyneb i'w wlad ei hun. A phan ddaeth
efe i dŷ ei dduw, y rhai a ddaethant allan o'i
ymysgaroedd ei hun a'i lladdasant ef yno â'r
cleddyf.
22 Felly y gwaredodd yr ARGLWYDD Heze-
ciah a thrigolion Jerusalem o law Senacherib
brenhin Assyria, ac o law pawb *eraill*, ac a'u
cadwodd hwynt oddi amgylch.
23 A llawer a ddygasant roddion i'r AR-
GLWYDD i Jerusalem, a phethau gwerthfawr
i Hezeciah brenhin Judah; fel y dyrchafwyd
ef o hynny allan y'ngŵydd yr holl genhedl-
oedd.
24 ¶ Yn y dyddiau hynny y clefychodd
Hezeciah hyd farw, ac a weddïodd ar yr AR-
GLWYDD: yntau a lefarodd wrtho, ac a
roddes argoel iddo.
25 Ond ni thalodd Hezeciah drachefn yn ol
yr hyn a roddasid iddo; canys ei galon ef a
ddyrchafodd: a digofaint a ddaeth arno ef,
ac ar Judah a Jerusalem.
26 Er hynny Hezeciah a ymostyngodd o
herwydd dyrchafiad ei galon, efe a thrigolion
Jerusalem; ac ni ddaeth digofaint yr AR-
GLWYDD arnynt yn nyddiau Hezeciah.
27 ¶ Ac yr oedd gan Hezeciah gyfoeth ac
anrhydedd mawr iawn: ac efe a wnaeth iddo
drysorau o arian, ac o aur, ac o feini gwerth-
fawr, o bêr-aroglau hefyd, ac o dariannau, ac
o bob llestri hyfryd;
28 A selerau i gnwd yr ŷd, a'r gwin, a'r olew;
a phresebau i bob math ar anifail, a chor-
lannau i'r diadellau.
29 Ac efe a wnaeth iddo ddinasoedd, a chyf-
oeth o ddefaid a gwartheg lawer: canys Duw
a roddasai iddo ef gyfoeth mawr iawn.
30 A'r Hezeciah yma a argaeodd yr aber
uchaf i ddyfroedd Gihon, ac a'u dug hwynt
yn uniawn oddi tanodd, tu a thu y gorllewin
i ddinas Dafydd. A ffynnodd Hezeciah yn ei
holl waith.
31 ¶ Etto yn *neges* cenhadau tywysogion
Babilon, y rhai a anfonwyd atto ef i ymofyn
am y rhyfeddod a wnaethid yn y wlad, Duw
a'i gadawodd ef, i'w brofi ef, i wybod y cwbl
ag oedd yn ei galon.
32 ¶ A'r rhan arall o hanes Hezeciah, a'i
garedigrwydd ef, wele hwy yn ysgrifenedig
y'ngweledigaeth Esaiah y prophwyd mab
Amos, *ac* yn llyfr brenhinoedd Judah ac Israel.
33 A Hezeciah a hunodd gyd â'i dadau, a
chladdasant ef yn yr uchaf o feddau meibion
Dafydd. A holl Judah a thrigolion Jerusa-
lem a wnaethant anrhydedd iddo ef wrth ei
farwolaeth. A Manasseh ei fab a deyrnasodd
yn ei le ef.

PENNOD XXXIII.

1 *Y brenhin annuwiol Manasseh,* 3 *yn gosod i*
fynu ddelw-addoliaeth, ac heb gymmeryd rhy-
budd. 11 *Ei gaethgludo ef i Babilon:* 12 *a'i*
weddi at Dduw yn achos o'i ryddhâd, ac
yntau yn tynnu i lawr ddelw-addoliaeth. 18
Ei weithredoedd, 20 *a'i farwolaeth ef, ac*
Amon yn dyfod ar ei ol ef. 21 *Annuwiol*
deyrnasiad Amon, a'i weision yn ei ladd ef.
25 *Lladd y lleiddiaid, a Josïah yn myned yn*
frenhin.

MAB deuddeng mlwydd *oedd* Manasseh
pan ddechreuodd efe deyrnasu, a phym-
theng mlynedd a deugain y teyrnasodd efe
yn Jerusalem:
2 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* ddrwg y'ng-
olwg yr ARGLWYDD, yn ol ffieidd-dra y cen-
hedloedd a fwriasai yr ARGLWYDD allan o
flaen meibion Israel.
3 ¶ Canys efe a adeiladodd drachefn yr
uchelfëydd, y rhai a ddinystriasai Hezeciah
ei dad ef, ac a gyfododd allorau i Baalim, ac
a wnaeth lwyni, ac a addolodd holl lu y nef-
oedd, ac a'u gwasanaethodd hwynt.
4 Adeiladodd hefyd allorau yn nhŷ yr AR-
GLWYDD, *am* yr hwn y dywedasai yr AR-
GLWYDD, Yn Jerusalem y bydd fy enw i yn
dragywydd.
5 Ac efe a adeiladodd allorau i holl lu y
nefoedd yn nau gyntedd tŷ yr ARGLWYDD.
6 Ac efe a yrrodd ei feibion trwy y tân yn
nyffryn mab Hinnom, ac a arferodd frud, a
hudoliaeth, a chyfareddion, ac a fawrhâodd
swynyddion, a dewiniaid: efe a wnaeth lawer o
ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, i'w ddigio ef.
7 Ac efe a osododd y ddelw gerfiedig (y
ddelw a wnelsai efe) yn nhŷ DDUW, *am* yr
hwn y dywedasai Duw wrth Dafydd, ac
wrth Solomon ei fab, Yn y tŷ hwn, ac yn
Jerusalem (yr hon a ddewisais i o holl lwyth-
au Israel) y gosodaf fy enw yn dragywydd.
8 Ac ni chwanegaf symmud troed Israel
oddi ar y tir a ordeiniais i'ch tadau chwi; os
gwyliant ar wneuthur yr hyn oll a orchym-
ynais iddynt, yn ol yr holl gyfraith, a'r deddf-
au a'r barnedigaethau, trwy law Moses.
9 Felly Manasseh a wnaeth i Judah a thrig-
olion Jerusalem gyfeiliorni, *a* gwneuthur yn
waeth nâ'r cenhedloedd a ddifethasai yr AR-
GLWYDD o flaen meibion Israel.
10 Er llefaru o'r ARGLWYDD wrth Ma-
nasseh, ac wrth ei bobl, etto ni wrandawsant
hwy.
11 ¶ Am hynny y dug yr ARGLWYDD ar-
nynt hwy dywysogion llu brenhin Assyria, a
hwy a ddaliasant Manasseh mewn dyrysni, ac
a'i rhwymasant ef â dwy gadwyn, ac a'i dyg-
asant ef i Babilon.
12 A phan oedd gyfyng arno ef, efe a wedd-
ïodd ger bron yr ARGLWYDD ei DDUW, ac a
ymostyngodd yn ddirfawr o flaen Duw ei
dadau,
13 Ac a weddïodd arno ef: ac efe a fu fodd-

lawn iddo, ac a wrandawodd ei ddymuniad ef,
ac a'i dug ef drachefn i Jerusalem i'w fren-
hiniaeth. Yna y gwybu Manasseh mai yr ARGLWYDD *oedd* DDUW.
14 Wedi hyn hefyd efe a adeiladodd y mur
oddi allan i ddinas Dafydd, o du y gorllewin i
Gihon, yn y dyffryn, hyd y ddyfodfa i borth
y pysgod, ac a amgylchodd Ophel, ac a'i cyf-
ododd yn uchel iawn, ac a osododd dywysog-
ion y llu yn yr holl ddinasoedd caerog o fewn
Judah.
15 Ac efe a dynnodd ymaith y duwiau dieithr,
a'r ddelw, allan o dŷ yr ARGLWYDD, a'r holl
allorau a adeiladasai efe ym mynydd tŷ yr
ARGLWYDD, ac yn Jerusalem, ac a'u taflodd
allan o'r ddinas.
16 Ac efe a gyweiriodd allor yr ARGLWYDD,
ac a aberthodd arni hi ebyrth hedd a mol-
iant; dywedodd hefyd wrth Judah am wasan-
aethu ARGLWYDD DDUW Israel.
17 Er hynny y bobl oedd etto yn aberthu yn
yr uchelfëydd: etto i'r ARGLWYDD eu DUW
yn unig.
18 ¶ A'r rhan arall o hanes Manasseh, a'i
weddi ef at ei DDUW, a geiriau y gweledydd-
ion a lefarasant wrtho ef yn enw ARGLWYDD
DDUW Israel, wele hwynt ym mhlith geiriau
brenhinoedd Israel.
19 Ei weddi ef hefyd, a'r *modd* y cymmod-
odd *DUW* âg ef, a'i holl bechod ef, a'i gam-
wedd, a'r lleoedd yr adeiladodd efe ynddynt
uchelfëydd, ac y gosododd lwyni, a delwau
cerfiedig, cyn ymostwng o hono ef; wele
hwynt yn ysgrifenedig ym mysg geiriau y
gweledyddion.
20 ¶ Felly Manasseh a hunodd gyd â'i
dadau, a chladdasant ef *yn* ei dŷ ei hun; ac
Amon ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.
21 ¶ Mab dwy flwydd ar hugain *oedd* Amon
pan ddechreuodd efe deyrnasu, a dwy flynedd
y teyrnasodd efe yn Jerusalem.
22 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* ddrwg
y'ngolwg yr ARGLWYDD, fel y gwnaethai
Manasseh ei dad ef: canys Amon a aberthodd
i'r holl ddelwau cerfiedig a wnelsai Manasseh
ei dad ef, ac a'u gwasanaethodd hwynt.
23 Ond nid ymostyngodd efe ger bron yr AR-
GLWYDD, fel yr ymostyngasai Manasseh ei dad
ef: eithr yr Amon yma a bechodd fwyfwy.
24 A'i weision ef a frad-fwriadasant i'w erbyn
ef, ac a'i lladdasant ef yn ei dŷ ei hun.
25 ¶ Ond pobl y wlad a laddasant yr holl
rai a frad-fwriadasent yn erbyn y brenhin
Amon; a phobl y wlad a urddasant Josïah ei
fab ef yn frenhin yn ei le ef.

PENNOD XXXIV.

1 *Josïah yn teyrnasu yn dduwiol,* 3 *ac yn din-
ystrio delw-addoliaeth,* 8 *yn peri adgyweirio
y deml.* 14 *Hilcïah yn cael llyfr y gyfraith,
a Josïah yn gyrru at Huldah i ymofyn â'r
Arglwydd,* 23 *a hithau yn prophwydo
dinystr Jerusalem, ond yr oedid hynny dros
amser Josïah.* 29 *Josïah yn peri darllen
llyfr y gyfraith y'ngŵydd yr holl bobl, ac yn
adnewyddu y cyfammod â Duw.*

MAB wyth mlwydd *oedd* Josïah pan
ddechreuodd efe deyrnasu, ac un mlyn-
edd ar ddeg ar hugain y teyrnasodd efe yn
Jerusalem.
2 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* uniawn y'ng-
olwg yr ARGLWYDD, ac a rodiodd yn ffyrdd
Dafydd ei dad, ac ni ogwyddodd ar y llaw
ddehau nac ar y llaw aswy.
3 ¶ Canys yn yr wythfed flwyddyn o'i
deyrnasiad (tra yr ydoedd efe etto yn fachgen)
efe a ddechreuodd geisio Duw Dafydd ei dad:
ac yn y ddeuddegfed flwyddyn efe a dde-
chreuodd lanhâu Judah a Jerusalem oddi wrth
yr uchelfëydd, a'r llwyni, a'r delwau cerfiedig,
a'r delwau toddedig.
4 Distrywiasant hefyd yn ei ŵydd ef allorau
Baalim; a'r delwau y rhai *oedd* i fynu oddi
arnynt hwy a dorrodd efe: y llwyni hefyd,
a'r delwau cerfiedig, a'r delwau toddedig, a
ddrylliodd efe, ac a faluriodd, taenodd hefyd
eu llwch hwy ar hyd wyneb beddau y rhai a
aberthasent iddynt hwy.
5 Ac esgyrn yr offeiriaid a losgodd efe ar eu
hallorau, ac a lanhâodd Judah a Jerusalem.
6 Felly *y gwnaeth efe* yn ninasoedd Manas-
seh, ac Ephraim a Simeon, a hyd Naphtali,
â'u ceibiau oddi amgylch.
7 A phan ddinystriasai efe yr allorau a'r
llwyni, a dryllio o hono y delwau cerfiedig,
gan *eu* malurio yn llwch, a thorri yr eilunod
i gyd trwy holl wlad Israel, efe a ddychwel-
odd i Jerusalem.
8 ¶ Ac yn y ddeunawfed flwyddyn o'i deyrn-
asiad ef, wedi glanhâu y wlad, a'r tŷ, efe a
anfonodd Saphan mab Asalïah, a Maaseia
tywysog y ddinas, a Joah mab Joahaz y cof-
iadur, i gyweirio tŷ yr ARGLWYDD ei DDUW.
9 A phan ddaethant hwy at Hilcïah yr arch-
offeiriad, hwy a roddasant yr arian a ddygasid
i dŷ DDUW, y rhai a gasglasai y Lefiaid oedd
yn cadw y drysau, o law Manasseh ac E-
phraim, ac oddi gan holl weddill Israel, ac
oddi ar holl Judah a Benjamin, a hwy a
ddychwelasant i Jerusalem.
10 A hwy a'*i* rhoddasant yn llaw y gweith
wyr, y rhai oedd oruchwylwyr ar dŷ yr AR-
GLWYDD: hwythau a'i rhoddasant i wneuth-
urwyr y gwaith, y rhai oedd yn gweithio yn
nhŷ yr ARGLWYDD, i gyweirio, ac i gadarn-
hâu y tŷ.
11 Rhoddasant hefyd i'r seiri ac i'r adeilad-
wyr, i brynu cerrig nâdd, a choed tu ag at y
cyssylltiadau, ac i fyrddio y tai a ddinystr-
iasai brenhinoedd Judah.
12 A'r gwŷr oedd yn gweithio yn y gwaith
yn ffyddlawn: ac arnynt hwy yn olygwyr *yr
oedd* Jahath, ac Obadïah, y Lefiaid, o feibion
Merari; a Zecharïah, a Mesulam, o feibion y
Cohathiaid, i'*w* hannog: ac *o*'r Lefiaid, pob
un a oedd gyfarwydd ar offer cerdd.
13 *Yr oeddynt* hefyd ar y cludwyr, ac yn
olygwyr ar yr holl rai oedd yn gweithio ym
mhob rhyw waith: ac o'r Lefiaid *yr oedd*
ysgrifenyddion, a swyddogion, a phorthorion.
14 ¶ A phan ddygasant hwy allan yr arian
a ddygasid i dŷ yr ARGLWYDD, Hilcïah yr
offeiriad a gafodd lyfr cyfraith yr ARGLWYDD,
yr hwn a roddasid trwy law Moses.
15 A Hilcïah a attebodd ac a ddywedodd
wrth Saphan yr ysgrifenydd, Cefais lyfr y
gyfraith yn nhŷ yr ARGLWYDD. A Hilcïah
a roddodd y llyfr at Saphan:
16 A Saphan a ddug y llyfr at y brenhin, ac
a ddug air drachefn i'r brenhin, gan ddy-
wedyd, Yr hyn oll a roddwyd yn llaw dy weis-
ion di, y maent hwy yn *ei* wneuthur.
17 Casglasant hefyd yr arian a gafwyd yn
nhŷ yr ARGLWYDD, a rhoddasant hwynt yn
llaw y golygwyr, ac yn llaw y gweithwyr.
18 Saphan yr ysgrifenydd a fynegodd hefyd
i'r brenhin, gan ddywedyd, Hilcïah yr offeir-
iad a roddodd i mi lyfr. A Saphan a ddar-
llenodd ynddo ef ger bron y brenhin.
19 A phan glybu y brenhin eiriau y gyfraith,
efe a rwygodd ei ddillad.
20 A'r brenhin a orchymynodd i Hilcïah, ac
i Ahicam mab Saphan, ac i Abdon mab
Michah, ac i Saphan yr ysgrifenydd, ac i
Asaiah gwas y brenhin, gan ddywedyd,
21 Ewch, ymofynwch â'r ARGLWYDD
fi, a thros y gweddill yn Israel ac

am eiriau y llyfr a gafwyd: canys mawr *yw* llid yr ARGLWYDD a dywalltodd efe arnom ni, oblegid na chadwodd ein tadau ni air yr ARGLWYDD, gan wneuthur yn ol yr hyn oll *sydd* ysgrifenedig yn y llyfr hwn.

22 Yna yr aeth Hilcïah, a'r rhai *a yrrodd* y brenhin, at Huldah y brophwydes, gwraig Sàlum mab Ticfath, fab Hasrah, ceidwad y gwisgoedd (a hi oedd yn aros yn Jerusalem yn yr ysgoldŷ) ac a ymddiddanasant â hi felly.

23 ¶ A hi a ddywedodd wrthynt, Fel hyn y dywedodd ARGLWYDD DDUW Israel, Dywedwch i'r gwr a'ch anfonodd chwi attaf fi,

24 Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD, Wele fi yn dwyn drwg ar y lle hwn, ac ar ei drigolion, *sef* yr holl felldithion *sydd* ysgrifenedig yn y llyfr a ddarllenasant hwy ger bron brenhin Judah:

25 Am iddynt fy ngwrthod i, ac arogl-darthu i dduwiau dieithr, i'm digio i â holl waith eu dwylaw; am hynny yr ymdywallt fy llid i ar y lle hwn, ac nis diffoddir ef.

26 Ond am frenhin Judah, yr hwn a'ch anfonodd chwi i ymofyn â'r ARGLWYDD, fel hyn y dywedwch wrtho, Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Israel *am* y geiriau a glywaist;

27 Oblegid i'th galon feddalhâu, ac i tithau ymostwng o flaen DUW, pan glywaist ei eiriau ef yn erbyn y fan hon, ac yn erbyn ei thrigolion, ac ymostwng o honot ger fy mron, a rhwygo dy ddillad, ac wylo o'm blaen i; am hynny y gwrandewais innau, medd yr ARGLWYDD.

28 Wele, mi a'th gymmeraf di ymaith at dy dadau, a thi a ddygir ymaith i'r bedd mewn heddwch, fel na welo dy lygaid di yr holl ddrwg yr ydwyf fi yn ei ddwyn ar y fan hon, ac yn erbyn ei phreswylwyr. Felly hwy a ddygasant air i'r brenhin drachefn.

29 ¶ Yna y brenhin a anfonodd, ac a gynnullodd holl henuriaid Judah a Jerusalem.

30 A'r brenhin a aeth i fynu i dŷ yr ARGLWYDD, a holl wŷr Judah, a thrigolion Jerusalem, yr offeiriaid hefyd a'r Lefiaid, a'r holl bobl o fawr i fychan; ac efe a ddarllenodd, lle y clywsant hwy, holl eiriau llyfr y cyfammod, yr hwn a gawsid yn nhŷ yr ARGLWYDD.

31 A'r brenhin a safodd yn ei le, ac a wnaeth gyfammod ger bron yr ARGLWYDD, ar rodio ar ol yr ARGLWYDD, ac ar gadw ei orchymynion ef, a'i dystiolaethau, a'i ddefodau, â'i holl galon, ac â'i holl enaid; i gwblhâu geiriau y cyfammod *y rhai sydd* ysgrifenedig yn y llyfr hwnnw.

32 Ac efe a wnaeth i bawb a'r a gafwyd yn Jerusalem, ac yn Benjamin, sefyll *wrth yr ammod:* trigolion Jerusalem hefyd a wnaethant yn ol cyfammod DUW, *sef* DUW eu tadau.

33 Felly Josïah a dynnodd ymaith y ffieidddra i gyd o'r holl wledydd y rhai *oedd* eiddo meibion Israel, ac efe a wnaeth i bawb a'r a gafwyd yn Israel wasanaethu, *sef* gwasanaethu yr ARGLWYDD eu DUW. *Ac yn* ei holl ddyddiau ef ni throisant hwy oddi ar ol ARGLWYDD DDUW eu tadau.

PENNOD XXXV.

1 Josïah yn cadw Pasc godidog, 20 yn annog Pharaoh-necho, ac yn cael ei ladd ym Megido. 25 Galarnad Josïah.

A JOSIAH a gynnaliodd Basc i'r ARGLWYDD yn Jerusalem: a hwy a laddasant y Pasc y pedwerydd *dydd* ar ddeg o'r mis cyntaf.

2 Ac efe a gyflëodd yr offeiriaid yn eu goruchwyliaethau, ac a'u hannogodd hwynt i weinidogaeth tŷ yr ARGLWYDD;

3 Ac a ddywedodd wrth y Lefiaid, y rhai oedd yn dysgu holl Israel, ac oedd sanctaidd i'r ARGLWYDD, Rhoddwch yr arch sanctaidd yn y tŷ a adeiladodd Solomon mab Dafydd brenhin Israel; na *fydded hi mwyach* i chwi yn faich ar ysgwydd: gwasanaethwch yn awr yr ARGLWYDD eich DUW, a'i bobl Israel,

4 Ac ymbarottôwch wrth deuluoedd eich tadau, yn ol eich dosparthiadau, yn ol ysgrifen Dafydd brenhin Israel, ac yn ol ysgrifen Solomon ei fab ef.

5 A sefwch yn y cyssegr yn ol dosparthiadau tylwyth tadau eich brodyr y bobl, ac *yn ol* dosparthiad tylwyth y Lefiaid.

6 Felly lleddwch y Pasc, ac ymsancteiddiwch, a pharottôwch eich brodyr, i wneuthur yn ol gair yr ARGLWYDD trwy law Moses.

7 A Josïah a roddodd i'r bobl ddiadell *o* ŵyn, a mynnod, i gyd tu ag at y Pasc-aberthau, *sef* i bawb a'r a gafwyd, hyd rifedi deng mil ar hugain, a thair mil o eidionau; hyn *oedd* o gyfoeth y brenhin.

8 A'i dywysogion ef a roddasant yn ewyllysgar i'r bobl, i'r offeiriaid, ac i'r Lefiaid: Hilcïah, a Zecharïah, a Jehïel, blaenoriaid tŷ DDUW, a roddasant i'r offeiriaid tu ag at y Pasc-aberthau, ddwy fil a chwe chant *o ddefaid*, a thri chant o eidionau.

9 Cononïah hefyd, a Semaiah, a Nethaneel, ei frodyr, a Hasabïah, a Jehïel, a Jozabad, tywysogion y Lefiaid, a roddasant i'r Lefiaid yn Basc-ebyrth, bùm mil *o ddefaid*, a phùm cant o eidionau.

10 Felly y parottôwyd y gwasanaeth; a'r offeiriaid a safasant yn eu lle, a'r Lefiaid yn eu dosparthiadau, yn ol gorchymyn y brenhin.

11 A hwy a laddasant y Pasc; a'r offeiriaid a daenellasant *y gwaed* o'u llaw hwynt, a'r Lefiaid oedd yn *eu* blingo *hwynt*.

12 A chymmerasant ymaith y poethoffrymmau, i'w rhoddi yn ol dosparthiadau teuluoedd y bobl, i offrymmu i'r ARGLWYDD, fel *y mae* yn ysgrifenedig yn llyfr Moses: ac felly am yr eidionau.

13 A hwy a rostiasant y Pasc wrth dân, yn ol y ddefod: a'r cyssegredig *bethau eraill* a ferwasant hwy mewn crochanau, ac mewn pedyll, ac mewn peiriau, ac a'*u* rhannasant ar redeg i'r holl bobl.

14 Wedi hynny y parottoisant iddynt eu hunain, ac i'r offeiriaid; canys yr offeiriaid meibion Aaron *oedd* yn offrymmu y poethoffrymmau a'r brasder hyd y nos; am hynny y Lefiaid oedd yn parottôi iddynt eu hunain, ac i'r offeiriaid meibion Aaron.

15 A meibion Asaph y cantorion *oedd* yn eu sefyllfa, yn ol gorchymyn Dafydd, ac Asaph, a Heman, a Jeduthun gweledydd y brenhin; a'r porthorion ym mhob porth: ni chaent hwy ymado o'u gwasanaeth; canys eu brodyr y Lefiaid a barottôent iddynt hwy.

16 Felly y parottôwyd holl wasanaeth yr ARGLWYDD y dwthwn hwnnw, i gynnal y Pasc, ac i offrymmu poeth-offrymmau ar allor yr ARGLWYDD, yn ol gorchymyn y brenhin Josïah.

17 A meibion Israel y rhai a gafwyd, a gynnaliasant y Pasc yr amser hwnnw, a gwyl y bara croyw, saith niwrnod.

18 Ac ni chynnaliasid Pasc fel hwnnw yn Israel, er dyddiau Samuel y prophwyd: ac ni chynnaliodd neb o frenhinoedd Israel gyffelyb i'r Pasc a gynnaliodd Josïah, a'r offeiriaid, a'r Lefiaid, a holl Judah, a'r neb a gafwyd o Israel, a thrigolion Jerusalem.

19 Yn y ddeunawfed flwyddyn o deyrnasiad Josïah y cynnaliwyd y Pasc hwn.

20 ¶ Wedi hyn oll, pan barottoisai Josïah

y tŷ, Necho brenhin yr Aipht a ddaeth i fynu
i ryfela yn erbyn Charcemis wrth Euphrates:
a Josïah a aeth allan yn ei erbyn ef.
21 Yntau a anfonodd genhadau atto ef, gan
ddywedyd, Beth *sydd* i mi a *wnelwyf* â thi,
O frenhin Judah? nid yn dy erbyn di *y
daethum* i heddyw, ond yn erbyn tŷ *arall y
mae* fy rhyfel i; a DUW a archodd i mi
frysio: paid di â DUW, yr hwn *sydd* gyd â
mi, fel na ddifetho efe dydi.
22 Ond ni thröai Josïah ei wyneb oddi
wrtho ef, eithr newidiodd ei ddillad i ymladd
yn ei erbyn ef, ac ni wrandawodd ar eiriau
Necho o enau DUW, ond efe a ddaeth i ym-
ladd i ddyffryn Megido.
23 A'r saethyddion a saethasant at y brenhin
Josïah: a'r brenhin a ddywedodd wrth ei
weision, Dygwch fi ymaith, canys clwyfwyd
fi yn dost.
24 Felly ei weision a'i tynnasant ef o'r
cerbyd, ac a'i gosodasant ef yn yr ail gerbyd
yr hwn *oedd* ganddo; dygasant ef hefyd i
Jerusalem, ac efe fu farw, ac a gladdwyd ym
meddrod ei dadau. A holl Judah a Jeru-
salem a alarasant am Josïah.
25 ¶ Jeremïah hefyd a alarnadodd am
Josïah, a'r holl gantorion a'r cantoresau yn
eu galarnadau a soniant am Josïah hyd
heddyw, a hwy a'i gwnaethant yn ddefod yn
Israel; ac wele hwynt yn ysgrifenedig yn y
galarnadau.
26 A'r rhan arall o hanes Josïah, a'i ddaioni
ef, yn ol *yr hyn oedd* ysgrifenedig y'nghyf-
raith yr ARGLWYDD,
27 A'i weithredoedd ef, cyntaf a diweddaf,
wele hwynt yn ysgrifenedig yn llyfr brenhin-
oedd Israel a Judah.

PENNOD XXXVI.

1 *Joahaz yn frenhin ar ol Josïah; a Pharaoh
yn ei ddiswyddo ef, ac yn ei ddwyn i'r Aipht.*
5 *Joacim yn teyrnasu yn ddrygionus, a'i
ddwyn ef yn rhwym i Babilon.* 9 *Joachin
yn teyrnasu yn ddrygionus, a'i ddwyn yntau
i Babilon.* 11 *Sedecïah y brenhin drygionus,
yn diystyru y prophwydi, ac yn gwrthryfela
yn erbyn Nebuchodonosor.* 14 *Llwyr-ddi-
frodi Jerusalem am bechodau yr offeiriaid
a'r bobl.* 22 *Cyrus yn cyhoeddi yr adeiledid
y deml.*

YNA pobl y wlad a gymmerasant Joahaz
mab Josïah, ac a'i hurddasant ef yn
frenhin yn lle ei dad yn Jerusalem.
2 Mab tair blwydd ar hugain *oedd* Joahaz
pan ddechreuodd efe deyrnasu; a thri mis y
teyrnasodd efe yn Jerusalem.
3 A brenhin yr Aipht a'i diswyddodd ef yn
Jerusalem; ac a drethodd ar y wlad gan
dalent o arian, a thalent o aur.
4 A brenhin yr Aipht a wnaeth Elïacim ei
frawd ef yn frenhin ar Judah a Jerusalem, ac
a drodd ei enw ef yn Joacim. A Necho a
gymmerodd Joahaz ei frawd ef, ac a'i dug i'r
Aipht.
5 ¶ Mab pùm mlwydd ar hugain *oedd*
Joacim pan ddechreuodd efe deyrnasu, ac un
mlynedd ar ddeg y teyrnasodd efe yn Jerusa-
lem: ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* ddrwg
y'ngolwg yr ARGLWYDD ei DDUW.
6 Nebuchodonosor brenhin Babilon a ddaeth
i fynu yn ei erbyn ef, ac a'i rhwymodd ef
mewn cadwynau pres, i'w ddwyn i Babi-
lon.
7 Nebuchodonosor hefyd a ddug o lestri tŷ
yr ARGLWYDD i Babilon, ac a'u rhoddodd
hwynt yn ei deml o fewn Babilon.
8 A'r rhan arall o hanes Joacim, a'i ffieidd-
dra ef y rhai a wnaeth efe, a'r hyn a gafwyd
arno ef, wele hwynt yn ysgrifenedig yn llyfr
brenhinoedd Israel a Judah. A Joachin ei
fab a deyrnasodd yn ei le ef.
9 ¶ Mab wyth mlwydd *oedd* Joachin pan
ddechreuodd efe deyrnasu, a thri mis a deng
niwrnod y teyrnasodd efe yn Jerusalem; ac
efe a wnaeth yr hyn *oedd* ddrwg y'ngolwg yr
ARGLWYDD.
10 Ac ym mhen y flwyddyn yr anfonodd y
brenhin Nebuchodonosor, ac a'i dug ef i Ba-
bilon, gyd â llestri dymunol tŷ yr AR-
GLWYDD: ac efe a wnaeth Sedecïah ei frawd
ef yn frenhin ar Judah a Jerusalem.
11 ¶ Mab un mlwydd ar hugain *oedd* Se-
decïah pan ddechreuodd efe deyrnasu, ac un
mlynedd ar ddeg y teyrnasodd efe yn Jeru-
salem.
12 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* ddrwg y'ng-
olwg yr ARGLWYDD ei DDUW, *ac* nid ymos-
tyngodd efe o flaen Jeremïah y prophwyd, *yr
hwn oedd yn llefaru* o enau yr ARGLWYDD.
13 Ond efe a wrthryfelodd yn erbyn brenhin
Nebuchodonosor, yr hwn a wnaethai iddo
dyngu i DDUW: ond efe a galedodd ei warr,
ac a gryfhâodd ei galon, rhag dychwelyd at
ARGLWYDD DDUW Israel.
14 ¶ Holl dywysogion yr offeiriaid hefyd,
a'r bobl, a chwanegasant gam-fucheddu, yn ol
holl ffieidd-dra y cenhedloedd; a hwy a hal-
ogasant dŷ yr ARGLWYDD, yr hwn a sanct-
eiddiasai efe yn Jerusalem.
15 Am hynny ARGLWYDD DDUW eu tadau
a anfonodd attynt hwy trwy law ei genhadau,
gan fore-godi, ac anfon: am ei fod ef yn
tosturio wrth ei bobl, ac wrth ei bres-
wylfod.
16 Ond yr oeddynt hwy yn gwatwar cen-
hadau DUW, ac yn tremygu ei eiriau ef, ac yn
gwawdio ei brophwydi ef; nes cyfodi o ddig-
ofaint yr ARGLWYDD *yn* erbyn ei bobl, fel
nad *oedd* iachâd.
17 Am hynny efe a ddygodd i fynu arnynt
hwy frenhin y Caldeaid, yr hwn a laddodd eu
gwŷr ieuaingc hwy â'r cleddyf yn nhŷ eu
cyssegr, ac nid arbedodd na gwr ieuangc na
morwyn, na hen, na'r hwn oedd yn cammu
gan oedran: efe a'u rhoddodd *hwynt* oll yn
ei law ef.
18 Holl lestri tŷ DDUW hefyd, mawrion a
bychain, a thrysorau tŷ yr ARGLWYDD, a
thrysorau y brenhin a'i dywysogion; y rhai
hynny holl a ddug efe i Babilon.
19 A hwy a losgasant dŷ DDUW, ac a ddis-
trywiasant fur Jerusalem; a'i holl balasau hi a
losgasant hwy â than, a'i holl lestri dymunol
a ddinystriasant.
20 A'r rhai a ddïangasai gan y cleddyf, a
gaeth-gludodd efe i Babilon: lle y buant hwy
yn weision iddo ef ac i'w feibion, nes teyrnasu
o'r Persiaid:
21 I gyflawni gair yr ARGLWYDD trwy enau
Jeremïah, nes mwynhâu o'r wlad ei Sabboth-
au; *canys* yr holl ddyddiau *y bu hi* yn ang-
hyfannedd, y gorphwysodd hi, i gyflawni deng
mlynedd a thriugain.
22 ¶ Ac yn y flwyddyn gyntaf i Cyrus bren-
hin Persia (fel y cyflawnid gair yr AR-
GLWYDD *yr hwn a ddywedwyd* trwy enau
Jeremïah) yr ARGLWYDD a gyffrôdd yspryd
Cyrus brenhin Persia, fel y cyhoeddodd efe
trwy ei holl frenhiniaeth, a hynny mewn
ysgrifen, gan ddywedyd,
23 Fel hyn y dywed Cyrus brenhin Persia,
ARGLWYDD DDUW y nefoedd a roddodd holl
deyrnasoedd y ddaear i mi, ac efe a orchym-
ynodd i mi adeiladu tŷ iddo yn Jerusalem, yr
hon *sydd* yn Judah. Pwy *sydd* yn eich
mysg chwi o'i holl bobl ef? yr ARGLWYDD
ei DDUW *fyddo* gyd âg ef, ac eled i fyn-

LLYFR
EZRA.

PENNOD I.

1 *Cyrus yn gorchymyn adeiladu y deml.* 5 *Y bobl yn ymbarottôi i ddychwelyd yn eu hol.* 7 *Cyrus yn rhoi yn ol lestri y deml i Sesbassar.*

YN y flwyddyn gyntaf i Cyrus brenhin
Persia (i gyflawni gair yr ARGLWYDD o
enau Jeremïah) cyffrôdd yr ARGLWYDD
ysbryd Cyrus brenhin Persia, fel y cyhoedd-
odd efe trwy ei holl deyrnas, a *hynny* hefyd
mewn ysgrifen, gan ddywedyd,
2 Fel hyn y dywed Cyrus brenhin Persia,
ARGLWYDD DDUW y nefoedd a roddes i mi
holl deyrnasoedd y ddaear, ac efe a orchym-
ynodd i mi adeiladu iddo ef dŷ yn Jerusalem,
yr hon *sydd* yn Judah.
3 Pwy *sydd* o honoch o'i holl bobl ef?
bydded ei DDUW gyd âg ef, ac eled i fynu i
Jerusalem, yr hon *sydd* yn Judah, ac adeil-
aded dŷ ARGLWYDD DDUW Israel (dyna y
DUW) yr hwn *sydd* yn Jerusalem.
4 A phwy bynnag a adawyd mewn un man
lle y mae efe yn ymdeithio, cynnorthwyed
gwŷr ei wlad ef âg arian, ac âg aur, ac â
golud, ac âg anifeiliaid, gyd âg ewyllysgar
offrwm tŷ DDUW yr hwn *sydd* yn Jerusalem.
5 ¶ Yna y cododd pennau cenedl Judah a
Benjamin, a'r offeiriaid a'r Lefiaid, a phob un
y cyffrôdd Duw ei ysbryd, i fyned i fynu i
adeiladu tŷ yr ARGLWYDD yr hwn *oedd* yn
Jerusalem.
6 A'r rhai oll o'u hamgylch a'u cynnorth-
wyasant hwy â llestri arian, ac aur, a golud,
ac âg anifeiliaid, ac â phethau gwerthfawr,
heb law yr hyn oll a offrymmwyd yn ewyll-
ysgar.
7 ¶ A'r brenhin Cyrus a ddug allan lestri tŷ
yr ARGLWYDD, y rhai a ddygasai Nebuchod-
onosor allan o Jerusalem, ac a roddasai efe yn
nhŷ ei dduwiau ei hun.
8 Y rhai hynny a ddug Cyrus brenhin
Persia allan trwy law Mithredath y trysorydd,
ac a'u rhifodd hwynt at Sesbassar pennaeth
Judah.
9 A dyma eu rhifedi hwynt; Deg ar hugain
o gawgiau aur, mil o gawgiau arian, naw ar
hugain o gyllill,
10 Deg ar hugain o orflychau aur, deg a
phedwar cant o ail *fath* o orflychau arian, *a*
mil o lestri eraill.
11 Yr holl lestri, yn aur ac yn arian, *oedd*
bum mil a phedwar cant. Y rhai hyn oll a
ddug Sesbassar i fynu gyd â'r gaethglud a
ddygwyd i fynu o Babilon i Jerusalem.

PENNOD II.

1 *Rhifedi y bobl a ddychwelodd,* 36 *a'r offeiriaid,* 40 *a'r Lefiaid,* 43 *a'r Nethiniaid,* 55 *a gweision Solomon,* 62 *a'r offeiriaid ni fedrent ddangos eu hachau.* 64 *Rhifedi y cwbl, a'u golud.* 68 *Eu hoffrymmau.*

A DYMA feibion y dalaeth y rhai a ddaeth
i fynu o gaethiwed y gaethglud, yr hon a
gaethgludasai Nebuchodonosor brenhin Ba-
bilon i Babilon, ac a ddychwelasant i Jeru-
salem a Judah, pob un i'w ddinas ei hun;
2 Y rhai a ddaeth gyd â Zorobabel: Jesua
Nehemïah, Seraiah, Reelaiah, Mordecai,
Bilsan, Mispar, Bigfai, Rehum, Baanah.
Rhifedi gwŷr pobl Israel.
3 Meibion Paros, dwy fil *a* deuddeg ac wyth
ugain.
4 Meibion Sephatïah, tri chant *a* deuddeg
a thriugain.
5 Meibion Arah, saith cant a phymtheg a
thriugain.
6 Meibion Pahath-Moab, o feibion Jesua *a*
Joab, dwy fil wyth cant a deuddeg.
7 Meibion Elam, mil dau cant *a* phedwar ar
ddeg a deugain.
8 Meibion Zattu, naw cant a phump a deu-
gain.
9 Meibion Zaccai, saith cant a thriugain.
10 Meibion Bani, chwe chant a dau a deu-
gain.
11 Meibion Bebai, chwe chant a thri ar
hugain.
12 Meibion Azgad, mil dau cant a dau ar
hugain.
13 Meibion Adonicam, chwe chant a chwech
a thriugain.
14 Meibion Bigfai, dwy fil ac onid pedwar
triugain.
15 Meibion Adin, pedwar cant a phedwar ar
ddeg a deugain.
16 Meibion Ater o Hezecïah, onid dau pum
ugain.
17 Meibion Besai, tri chant a thri ar hugain.
18 Meibion Jorah, cant a deuddeg.
19 Meibion Hasum, dau cant a thri ar hug-
ain.
20 Meibion Gibbar, pymtheg a phedwar
ugain.
21 Meibion Bethlehem, cant a thri ar
hugain.
22 Gwŷr Netophah, onid pedwar triugain.
23 Gwŷr Anathoth, cant ac wyth ar hugain.
24 Meibion Azmafeth, dau a deugain.
25 Meibion Ciriath-arim, Cephirah, a Beer-
oth, saith cant a thri a deugain.
26 Meibion Ramah a Gaba, chwe chant ac
un ar hugain.
27 Gwŷr Michmas, cant a dau ar hugain.
28 Gwŷr Bethel ac Ai, dau cant a thri ar
hugain.
29 Meibion Nebo, deuddeg a deugain.
30 Meibion Magbis, cant ac onid pedwar
triugain.
31 Meibion Elam arall, mil dau cant a phed-
war ar ddeg a deugain.
32 Meibion Harim, tri chant ac ugain.
33 Meibion Lod, Hadid, ac Ono, saith cant
a phump ar hugain.
34 Meibion Jericho, tri chant a phump a
deugain.
35 Meibion Senaah, tair mil a chwe chant a
deg ar hugain.
36 ¶ Yr offeiriaid: meibion Jedaiah, o dŷ
Jesua, naw cant deg a thriugain a thri.
37 Meibion Immer, mil a deuddeg a deu-
gain.
38 Meibion Pasur, mil dau cant a saith a
deugain.
39 Meibion Harim, mil a dau ar bymtheg.
40 ¶ Y Lefiaid: meibion Jesua a Chadmiel,
o feibion Hodafiah, pedwar ar ddeg a thriug-
ain.

41 ¶ Y cantoriaid: meibion Asaph, cant ac wyth ar hugain.
42 ¶ Meibion y porthorion: *sef* meibion Salum, meibion Ater, meibion Talmon, meibion Accub, meibion Hatita, meibion Sobai, *oedd* oll gant ac onid un deugain.
43 ¶ Y Nethiniaid: meibion Siha, meibion Hasupha, meibion Tabbaoth,
44 Meibion Ceros, meibion Siaha, meibion Padon,
45 Meibion Lebanah, meibion Hagabah, meibion Accub,
46 Meibion Hagab, meibion Samlai, meibion Hanan,
47 Meibion Gidel, meibion Gahar, meibion Reaiah,
48 Meibion Resin, meibion Necoda, meibion Gazzam,
49 Meibion Uzza, meibion Paseah, meibion Besai,
50 Meibion Asnah, meibion Mehunim, meibion Nephusim,
51 Meibion Bacbuc, meibion Hacupha, meibion Harhur,
52 Meibion Basluth, meibion Mehida, meibion Harsa,
53 Meibion Barcos, meibion Sisera, meibion Thamah,
54 Meibion Nesïah, meibion Hatipha.
55 ¶ Meibion gweision Solomon: meibion Sotai, meibion Sophereth, meibion Pheruda,
56 Meibion Jaalah, meibion Darcon, meibion Gidel,
57 Meibion Sephatïah, meibion Hattil, meibion Pochereth o Sebaim, meibion Ami.
58 Yr holl Nethiniaid, a meibion gweision Solomon, *oedd* dri chant deuddeg a phedwar ugain.
59 A'r rhai hyn a aethant i fynu o Telmelah, Tel-harsa, Cerub, Adan, *ac* Immer: ond ni fedrent ddangos tŷ eu tadau, na'u hiliogaeth, ai o Israel *yr oeddynt:*
60 Meibion Delaiah, meibion Tobïah, meibion Necoda, chwe chant a deuddeg a deugain.
61 ¶ A meibion yr offeiriaid: meibion Habaiah, meibion Cos, meibion Barzilai; (yr hwn a gymmerasai wraig o ferched Barzilai y Gileadiad, ac a alwasid ar eu henw hwynt.)
62 Y rhai hyn a geisiasant eu hysgrifen *ym mhlith* yr achau, ond ni chafwyd hwynt: am hynny y bwriwyd hwynt allan o'r offeiriadaeth.
63 A'r Tirsatha a ddywedodd wrthynt, na fwyttâent o'r pethau sancteiddiaf, hyd oni chyfodai offeiriad âg Urim ac â Thummim.
64 ¶ Yr holl dyrfa ynghyd, *oedd* ddwy fil a deugain tri chant *a* thriugain:
65 Heb law eu gweision a'u morwynion; y rhai hynny *oedd* saith mil tri chant a dau ar bymtheg ar hugain: ac yn eu mysg *yr oedd* dau cant yn gantorion ac yn gantoresau.
66 Eu meirch *oedd* saith cant ac onid pedwar deugain; eu mulod yn ddau cant ac yn bump a deugain;
67 Eu camelod yn bedwar cant ac yn bymtheg ar hugain; *eu* hasynod yn chwe mil saith cant ac ugain.
68 ¶ Ac o'r pennau cenedl pan ddaethant i dŷ yr ARGLWYDD, yr hwn *oedd* yn Jerusalem, *rhai* a offrymmasant o'u gwaith eu hun tu ag at dŷ yr ARGLWYDD, i'w gyfodi yn ei le.
69 Rhoddasant yn ol eu gallu i drysordy y gwaith, un fil a thriugain o ddracmonau aur, a phùm mil o bunnoedd o arian, a chant o wisgoedd offeiriaid.
70 Yna yr offeiriaid a'r Lefiaid, a *rhai* o'r bobl, a'r cantorion, a'r porthorion, a'r Nethiniaid, a drigasant yn eu dinasoedd; a holl Israel yn eu dinasoedd.

PENNOD III.

1 *Gosod i fynu yr allor.* 4 *Amled yr offrymmau.* 7 *Parottöi gweithwyr.* 8 *Gosod sylfeini y deml gyd â llawenydd mawr a galar.*

A PHAN ddaeth y seithfed mis, a meibion
Israel yn eu dinasoedd, y bobl a ymgasglasant i Jerusalem megis un gwr.
2 Yna y cyfododd Jesua mab Josadac, a'i frodyr yr offeiriaid, a Zorobabel mab Salathiel, a'i frodyr, ac a adeiladasant allor DUW Israel, i offrymmu arni offrymmau poeth, fel yr ysgrifenasid y'nghyfraith Moses gwr DUW.
3 A hwy a osodasant yr allor ar ei hystolion (canys *yr oedd* arnynt ofn pobl y wlad) ac a offrymmasant arni boeth-offrymmau i'r ARGLWYDD, poeth-offrymmau bore a hwyr.
4 Cadwasant hefyd wyl y pebyll, fel *y mae* yn ysgrifenedig, ac *a offrymmasant* boethaberth beunydd dan rifedi, yn ol y ddefod, dogn dydd yn ei ddydd;
5 Ac wedi hynny y poeth-offrwm gwastadol, ac *offrwm* y newydd-loerau, a holl sanctaidd osodedig wyliau yr ARGLWYDD, offrwm ewyllysgar pob un a offrymmai o hono ei hun, *a offrymmasant* i'r ARGLWYDD.
6 O'r dydd cyntaf i'r seithfed mis y dechreuasant offrymmu poeth-offrymmau i'r ARGLWYDD. Ond teml yr ARGLWYDD ni sylfaenasid *etto.*
7 Rhoddasant hefyd arian i'r seiri maen, ac i'r seiri pren; a bwyd, a diod, ac olew, i'r Sidoniaid, ac i'r Tyriaid, am ddwyn coed cedr o Libanus hyd y môr i Joppa: yn ol caniattâd Cyrus brenhin Persia iddynt hwy.
8 ¶ Ac yn yr ail flwyddyn wedi eu dyfod hwy i dŷ DUW i Jerusalem, yn yr ail mis, y dechreuodd Zorobabel mab Salathiel, a Jesua mab Josadac, a'r rhan arall o'u brodyr hwynt yr offeiriaid a'r Lefiaid, a'r rhai oll a ddaethai o'r caethiwed i Jerusalem; ac a osodasant y Lefiaid, o fab ugein-mlwydd ac uchod, yn olygwyr ar waith tŷ yr ARGLWYDD.
9 Yna y safodd Jesua, a'i feibion a'i frodyr, Cadmiel a'i feibion, meibion Judah yn gyttûn, i oruchwylio ar weithwyr y gwaith yn nhŷ DDUW: meibion Henadad, *a'u* meibion hwythau a'u brodyr y Lefiaid.
10 A phan oedd y seiri yn sylfaenu teml yr ARGLWYDD, hwy a osodasant yr offeiriaid yn eu gwisgoedd âg udgyrn, a'r Lefiaid meibion Asaph â symbalau, i foliannu yr ARGLWYDD, yn ol ordinhâd Dafydd brenhin Israel.
11 A hwy a gyd-ganasant, wrth foliannu ac wrth glodfori yr ARGLWYDD, mai da *oedd*, mai yn dragywydd *yr ydoedd* ei drugaredd ef ar Israel. A'r holl bobl a floeddiasant â bloedd fawr, gan foliannu yr ARGLWYDD, am sylfaenu tŷ yr ARGLWYDD.
12 Ond llawer o'r offeiriaid a'r Lefiaid, a'r pennau cenedl, *y rhai oedd* hen, ac a welsent y tŷ cyntaf, wrth sylfaenu y tŷ hwn yn eu golwg, a wylasant â llef uchel; a llawer oedd yn dyrchafu llef mewn bloedd gorfoledd:
13 Fel nad oedd y bobl yn adnabod sain bloedd y llawenydd oddi wrth sain wylofain y bobl: canys y bobl oedd yn bloeddio â bloedd fawr, a'r swn a glywid ym mhell

PENNOD IV.

1 *Gwrthwynebwyr Judah, am na chynhwysid iddynt adeiladu y deml gyd â'r Iuddewon, yn ceisio llestair ei hadeiladu hi.* 7 *Eu llythyrau hwy at Artaxerxes.* 17 *Gorchymyn Artaxerxes.* 23 *Rhwystro adeiladu y deml.*

YNA gwrthwynebwyr Judah a Benjamin a glywsant fod meibion y gaethglud yn adeiladu y deml i ARGLWYDD DDUW Israel;
2 Ac a ddaethant at Zorobabel, ac at y pennau cenedl, ac a ddywedasant wrthynt, Adeiladwn gyd â chwi: canys fel chwithau y ceisiwn eich Duw chwi; ac iddo ef yr ydym ni yn aberthu, er dyddiau Esarhàdon brenhin Assyria, yr hwn a'n dug ni i fynu yma.
3 Eithr dywedodd Zorobabel a Jesua, a'r rhan arall o bennau cenedl Israel, wrthynt, Nid *yw* i chwi ac i ninnau adeiladu tŷ i'n Duw ni; eithr nyni a gyd-adeiladwn i ARGLWYDD DDUW Israel, megis y'n gorchymynodd y brenhin Cyrus, brenhin Persia.
4 A phobl y wlad oedd yn anghysuro pobl Judah, ac yn eu rhwystro hwy i adeiladu,
5 Ac yn cyflogi cynghorwyr yn eu herbyn hwynt i ddiddymmu eu cynghor hwynt, holl ddyddiau Cyrus brenhin Persia, a hyd deyrnasiad Darïus brenhin Persia.
6 Ac yn nheyrnasiad Ahasferus, yn nechreuad ei deyrnasiad ef, yr ysgrifenasant *atto* achwyn yn erbyn trigolion Judah a Jerusalem.
7 ¶ Ac yn nyddiau Artaxerxes yr ysgrifenodd Bislam, Mithridath, Tabeel, a'r rhan arall o'u cyfeillion, at Artaxerxes brenhin Persia; ac ysgrifen y llythyr a ysgrifenwyd yn Syriaeg, ac a eglurwyd yn Syriaeg.
8 Rehum y cofiadur a Simsai yr ysgrifenydd a ysgrifenasant lythyr yn erbyn Jerusalem at Artaxerxes y brenhin, fel hyn:
9 Yna *yr ysgrifenodd* Rehum y cofiadur, a Simsai yr ysgrifenydd a'r rhan arall o'u cyfeillion, y Dinaiaid, yr Apharsathchiaid, y Tarpeliaid, yr Apharsiaid, yr Archefiaid, y Babiloniaid, y Susanchiaid, y Dehafiaid, yr Elamiaid,
10 A'r rhan arall o'r bobl y rhai a ddug Asnappar mawr ac enwog, ac a osododd efe yn ninasoedd Samaria, a'r rhan arall tu yma i'r afon, a'r amser a'r amser.
11 ¶ Dyma ystyr y llythyr a anfonasant atto ef, *sef* at Artaxerxes y brenhin; Dy wasanaethwyr o'r tu yma i'r afon, a'r amser a'r amser.
12 Bid hysbys i'r brenhin, fod yr Iuddewon a ddaethant i fynu oddi wrthyt ti attom ni, wedi dyfod i Jerusalem, *ac* yn adeiladu y ddinas wrthryfelgar ddrygionus, a'r muriau a sylfaenasant hwy, ac a gyd-wnïasant y sylfaenau.
13 Yn awr bydded hysbys i'r brenhin, os adeiledir y ddinas hon, a gorphen ei chaerau, na roddant na tholl, na theyrnged, na threth; felly y drygi drysor y brenhinoedd.
14 Ac yn awr o herwydd ein bod ni yn cael ein cynnaliaeth o lys *y brenhin*, ac nad oedd weddaidd i ni weled gwarth y brenhin; am hynny yr anfonasom ac yr hysbysasom i'r brenhin,
15 Fel y ceisier yn llyfr historïau dy dadau: a thi a gei yn llyfr yr historïau, ac a elli wybod, fod y ddinas hon yn ddinas wrthryfelgar, niweidiol i frenhinoedd a thaleithiau, a bod yn gwneuthur brad-fwriad o fewn hon er ys talm: am hynny y dinystriwyd y ddinas hon.
16 Yr ydym yn hysbysu i'r brenhin, os y ddinas hon a adeiledir, a'r muriau a sylfaenir, wrth hynny ni fydd i ti ran o'r tu yma i'r afon.
17 ¶ *Yna* yr anfonodd y brenhin air at Rehum y cofiadur, a Simsai yr ysgrifenydd, a'r rhan arall o'u cyfeillion hwynt y rhai a drigent yn Samaria, ac *at* y lleill o'r tu hwnt i'r afon, Tangnefedd, a'r amser a'r amser.
18 Y llythyr a anfonasoch attaf, a ddarllenwyd yn eglur ger fy mron.
19 A mi a osodais orchymyn, a chwiliwyd; a chafwyd fod y ddinas hon er ys talm yn ymddyrchafu yn erbyn brenhinoedd, a gwneuthur ynddi anufudd-dod a gwrthryfel.
20 A brenhinoedd cryfion a fu ar Jerusalem, yn llywodraethu ar bawb o'r tu hwnt i'r afon; ac iddynt hwy y rhoddid toll, teyrnged, a threth.
21 Yn awr rhoddwch orchymyn, i beri i'r gwŷr hynny beidio, ac nad adeilader y ddinas honno, hyd oni roddwyf fi orchymyn *etto*.
22 A gwyliwch wneuthur yn amryfus yn hyn: paham y tyf niwed i ddrygu y brenhinoedd?
23 ¶ Yna pan ddarllenwyd ystyr llythyr Artaxerxes y brenhin o flaen Rehum a Simsai yr ysgrifenydd, a'u cyfeillion, hwy a aethant i fynu ar frys i Jerusalem at yr Iuddewon, ac a wnaethant iddynt beidio trwy fraich a chryfder.
24 Yna y peidiodd gwaith tŷ DDUW yr hwn *sydd* yn Jerusalem; ac y bu yn sefyll hyd yr ail flwyddyn o deyrnasiad Darïus brenhin Persia.

PENNOD V.

1 *Zorobabel a Jesua, wedi eu hannog gan Haggai a Zechariah, yn rhwyddhâu adeiladu y deml.* 3 *Tatnai a Setharboznai heb allel rhwystro yr Iuddewon.* 6 *Eu llythyr hwy at Darïus yn erbyn yr Iuddewon.*

YNA y prophwydi, Haggai y prophwyd, a Zechariah mab Ido, a brophwydasant i'r Iuddewon *oedd* yn Judah ac yn Jerusalem; yn enw Duw Israel y prophwydasant iddynt.
2 Yna Zorobabel mab Salathiel, a Jesua mab Josadac, a godasant, ac a ddechreuasant adeiladu tŷ DDUW yr hwn *sydd* yn Jerusalem: a phrophwydi Duw *oedd* gyd â hwynt yn eu cynnorthwyo.
3 ¶ Y pryd hwnnw y daeth attynt hwy Tatnai tywysog y tu yma i'r afon, a Setharboznai, a'u cyfeillion, ac fel hyn y dywedasant wrthynt; Pwy a roddes i chwi orchymyn i adeiladu y tŷ hwn, ac i sylfaenu y muriau hyn?
4 Yna fel hyn y dywedasom wrthynt; Beth yw enwau y gwŷr a adeiladant yr adeiladaeth yma?
5 A golwg eu Duw oedd ar henuriaid yr Iuddewon, fel na wnaethant iddynt beidio, nes dyfod yr achos at Darïus: ac yna yr attebasant *trwy* lythyr am hyn.
6 ¶ Ystyr y llythyr a anfonodd Tatnai tywysog y tu yma i'r afon, a Setharboznai, a'i gyfeillion yr Apharsachiaid, y rhai *oedd* o'r tu yma i'r afon, at y brenhin Darïus:
7 Anfonasant lythyr atto ef, ac fel hyn yr ysgrifenasid ynddo; Pob heddwch i'r brenhin Darïus.
8 Bydded hysbys i'r brenhin, fyned o honom ni i dalaeth Judea, i dŷ y Duw mawr, a bod yn ei adeiladu ef â meini mawr, a bod yn gosod coed yn ei barwydydd ef; a bod y gwaith yn myned rhagddo ar frys, a'i fod yn llwyddo yn eu dwylaw hwynt.

9 Yna y gofynasom i'r henuriaid hynny, *ac* a ddywedasom wrthynt fel hyn; Pwy a roddes i chwi orchymyn i adeiladu y tŷ hwn, *ac* i sylfaenu y mur yma?

10 Gofynasom hefyd iddynt eu henwau, fel yr hysbysem i ti, *ac* fel yr ysgrifenem enwau y gwŷr *oedd* yn bennau iddynt.

11 A'r geiriau hyn a attebasant hwy i ni, gan ddywedyd, Nyni ydym weision Duw nef a daear, ac yn adeiladu y tŷ yr hwn a adeiladwyd cyn hyn lawer o flynyddoedd; a brenhin mawr o Israel a'i hadeiladodd, ac a'i seiliodd ef.

12 Eithr wedi i'n tadau ni ddigio Duw y nefoedd, efe a'u rhoddes hwynt yn llaw Nebuchodonosor brenhin Babilon y Caldead; a'r tŷ hwn a ddinystriodd efe, ac a gaethgludodd y bobl i Babilon.

13 Ond yn y flwyddyn gyntaf i Cyrus brenhin Babilon y rhoddes y brenhin Cyrus orchymyn i adeiladu y tŷ Dduw hwn.

14 A llestri tŷ Dduw hefyd o aur ac arian, y rhai a ddygasai Nebuchodonosor o'r deml yn Jerusalem, ac a'u dygasai i deml Babilon, y rhai hynny a ddug y brenhin Cyrus allan o deml Babilon, a rhoddwyd hwynt i *un* Sesbassar *wrth* ei enw, yr hwn a osodasai efe yn dywysog;

15 Ac efe a ddywedodd wrtho, Cymmer y llestri hyn, dos, dwg hwynt i'r deml yn Jerusalem, ac adeilader tŷ Dduw yn ei le.

16 Yna y daeth y Sesbassar hwnnw, *ac* a osododd sylfaeni tŷ Dduw yn Jerusalem. Ac o'r pryd hwnnw hyd yr awr hon yr ydys yn ei adeiladu, ac nis gorphenwyd ef.

17 Ac yn awr (os da gan y brenhin) ceisier yn nhrysordy y brenhin yna yn Babilon, a ddarfu i'r brenhin Cyrus osod gorchymyn am adeiladu y tŷ Dduw hwn yn Jerusalem; ac anfoned y brenhin ei ewyllys attom am y peth hyn.

PENNOD VI.

1 *Darïus, wedi gweled gorchymyn Cyrus, yn rhoi gorchymyn newydd i yrru gwaith y deml yn mlaen.* 13 *Gorphen y deml, trwy gymmorth y gelynion, a chyfarwyddiad y prophwydi.* 16 *Cadw gwyl y cyssegriad,* 19 *a gwyl y Pasc.*

YNA y brenhin Darïus a osododd orchymyn; a chwiliwyd yn nhŷ y llyfrau, lle y cedwid y trysorau yn Babilon.

2 A chafwyd yn Achmetha, yn y llys yn nhalaeth Media, ryw lyfr, ac fel hyn yr ysgrifenasid ynddo yn goffadwriaeth:

3 Yn y flwyddyn gyntaf i'r brenhin Cyrus y gosododd y brenhin Cyrus orchymyn *am* dŷ Dduw o fewn Jerusalem, Adeilader y tŷ, y fan lle yr aberthent aberthau, a gwnaer yn gadarn ei sylfeini; yn driugain cufydd ei uchder, *ac* yn driugain cufydd ei led:

4 Yn dair rhes o feini mawr, a rhes o goed newydd: a rhodder y draul o dŷ y brenhin.

5 A llestri tŷ Dduw hefyd, yn aur ac yn arian, y rhai a ddug Nebuchodonosor o'r deml yn Jerusalem, ac a ddug efe adref i Babilon, rhodder hwynt i'w dwyn i'r deml yn Jerusalem, i'w lle, a gosoder *hwynt* yn nhŷ Dduw.

6 Yn awr Tatnai tywysog y tu hwnt i'r afon, Sethar-boznai, a'ch cyfeillion yr Apharsachiaid, y rhai *ydych* o'r tu hwnt i'r afon, ciliwch oddi yno.

7 Gadêwch yn llonydd waith tŷ Dduw hwn: adeiladed tywysogion a henuriaid yr Iuddewon y tŷ hwn *i* Dduw yn ei le.

8 Gosodais hefyd orchymyn am yr hyn a wnewch i henuriaid yr Iuddewon hyn wrth adeiladu y tŷ Dduw hwn; mai o gyfoeth y brenhin, *sef* o'r deyrnged o'r tu hwnt i'r afon, y rhoddir traul i'r gwŷr hyn, fel na pheidio *y gwaith.*

9 A'r hyn *a fyddo* angenrheidiol i boethoffrymmau Duw y nefoedd, yn eidionau, neu yn hyrddod, neu yn ŵyn, yn ŷd, yn halen, yn win, ac yn olew, yn ol yr hyn a ddywedo yr offeiriaid *sydd* yn Jerusalem, rhodder iddynt bob dydd yn ddibaid:

10 Fel yr offrymmont aroglau peraidd i Dduw y nefoedd, ac y gweddiont dros einioes y brenhin, a'i feibion.

11 Gosodais hefyd orchymyn, pa ddyn bynnag a newidio y gair hwn, tynner coed o'i dŷ ef, a gosoder i sefyll, *ac* ar hwnnw croger ef; a bydded ei dŷ ef yn dommen am hynny.

12 A'r Duw, yr hwn a wnaeth i'w enw breswylio yno, a ddinystria bob brenhin a phobl, a estyno ei law i newidio, *ac* i ddistrywio y tŷ hwn eiddo Duw yn Jerusalem. Myfi Darïus a osodais y gorchymyn; gwneler ef yn ebrwydd.

13 ¶ Yna Tatnai tywysog y tu yma i'r afon, Sethar-boznai, a'u cyfeillion, megis yr anfonodd y brenhin Darïus, felly y gwnaethant yn ebrwydd.

14 A henuriaid yr Iuddewon a adeiladasant, ac a lwyddasant trwy brophwydoliaeth Haggai y prophwyd, a Zecharïah mab Ido; ïe, adeiladasant, a gorphenasant, wrth orchymyn Duw Israel, ac wrth orchymyn Cyrus a Darïus, ac Artaxerxes brenhin Persia.

15 A'r tŷ hwn a orphenwyd y trydydd dydd o fis Adar, pan oedd y chweched flwyddyn o deyrnasiad y brenhin Darïus.

16 ¶ A meibion Israel, yr offeiriaid a'r Lefiaid, a'r rhan arall o feibion y gaethglud, a gyssegrasant y tŷ hwn eiddo Duw mewn llawenydd;

17 Ac a offrymmasant wrth gyssegru y tŷ hwn eiddo Duw, gant o ychain, dau cant o hyrddod, pedwar cant o ŵyn, a deuddeg o fychod geifr, yn bech-aberth dros Israel, yn ol rhifedi llwythau Israel.

18 Gosodasant hefyd yr offeiriaid yn eu dosparthiadau, a'r Lefiaid yn eu cylchoedd hwythau, i wasanaeth Duw yn Jerusalem, yn ol ysgrifen llyfr Moses.

19 Meibion y gaethglud hefyd a gadwasant y Pasc ar y pedwerydd *dydd* ar ddeg o'r mis cyntaf.

20 Canys yr offeiriaid a'r Lefiaid a ymlanhasant yn gyttûn, yn lân i gyd oll, ac a aberthasant y Pasc dros holl feibion y gaethglud, a thros eu brodyr yr offeiriaid, a throstynt eu hunain.

21 A meibion Israel, y rhai a ddychwelasent o'r gaethglud, a phob un a ymneillduasai oddi wrth halogedigaeth cenhedloedd y wlad attynt hwy, i geisio Arglwydd Dduw Israel, a fwyttasant,

22 Ac a gadwasant wyl y bara croyw saith niwrnod mewn llawenydd: canys yr Arglwydd a'u llawenhasai hwynt, ac a droisai galon brenhin Assyria attynt hwy, i'w cynnorthwyo hwynt yn ngwaith tŷ Dduw, Duw Israel.

PENNOD VII.

1 *Ezra yn myned i fynu i Jerusalem,* 11 *wedi cael cennad a gorchymyn gan Artaxerxes;* 27 *ac yn bendithio Duw am ei drugaredd.*

AC wedi y pethau hyn, yn nheyrnasiad Artaxerxes brenhin Persia, Ezra mab Seraiah, fab Azarïah, fab Hilcïah,

2 Fab Sàlum, fab Sadoc, fab Ahitub,

3 Fab Amarïah, fab Azarïah, fab Meraioth,

4 Fab Zerahïah, fab Uzzi, fab Bucci,

5 Fab Abisua, fab Phinees, fab Eleazar, fab Aaron yr offeiriad pennaf:

6 Yr Ezra hwn a aeth i fynu o Babilon; ac efe *oedd* ysgrifenydd cyflym yn nghyfraith Moses, yr hon a roddasai ARGLWYDD DDUW Israel: a'r brenhin a roddes iddo ef ei holl ddymuniad, fel yr *ydoedd* llaw yr ARGLWYDD ei DDUW arno ef.

7 A *rhai* a aethant i fynu o feibion Israel, ac o'r offeiriaid, a'r Lefiaid, a'r cantorion, a'r porthorion, a'r Nethiniaid, i Jerusalem, yn y seithfed flwyddyn i'r brenhin Artaxerxes.

8 Ac efe a ddaeth i Jerusalem yn y pummed mis, yr hwn *oedd* yn y seithfed flwyddyn i'r brenhin.

9 Canys ar y *dydd* cyntaf o'r mis cyntaf y dechreuodd efe fyned i fynu o Babilon; ac ar y *dydd* cyntaf o'r pummed mis y daeth efe i Jerusalem, fel *yr oedd* daionus law ei DDUW gyd âg ef.

10 Canys Ezra a barottoisai ei galon i geisio cyfraith yr ARGLWYDD, ac i'*w* gwneuthur, ac i ddysgu yn Israel ddeddfau a barnedigaethau.

11 ¶ A dyma ystyr y llythyr a roddodd y brenhin Artaxerxes i Ezra yr offeiriad a'r ysgrifenydd, *sef* ysgrifenydd geiriau gorchymynion yr ARGLWYDD, a'i ddeddfau ef i Israel.

12 Artaxerxes brenhin y brenhinoedd at Ezra yr offeiriad, ysgrifenydd deddf Duw y nefoedd, perffaith *dangnefedd*, a'r amser a'r amser.

13 Myfi a osodais orchymyn, fod i bwy bynnag yn fy nheyrnas i o bobl Israel, ac o'i offeiriaid ef, a'i Lefiaid, sydd ewyllysgar i fyned i Jerusalem, gael myned gyd â thi.

14 O herwydd dy anfon di oddi wrth y brenhin, a'i saith gynghoriaid, i ymweled â Judah ac â Jerusalem, wrth gyfraith dy DDUW yr hon *sydd* yn dy law di;

15 Ac i ddwyn yr arian a'r aur a offrymmodd y brenhin a'i gynghoriaid, o honynt eu hunain, i DDUW Israel, yr hwn *y mae* ei breswylfa yn Jerusalem,

16 A'r holl arian a'r aur a fedrych ei gael yn holl dalaeth Babilon, gyd âg offrymmau gwirfodd y bobl a'r offeiriaid, y rhai a offrymmant o honynt eu hunain tu ag at dŷ eu Duw yn Jerusalem:

17 Fel y prynech yn ebrwydd â'r arian hynny ychain, hyrddod, ŵyn, a'u bwyd-offrymmau, a'u diod-offrymmau, a'u hoffrwm hwynt ar allor tŷ eich Duw yn Jerusalem.

18 A'r hyn a fyddo da gennyt ti, a chan dy frodyr, ei wneuthur â'r rhan arall o'r arian a'r aur, gwnewch yn ol ewyllys eich Duw.

19 A'r llestri, y rhai a roddwyd i ti i wasanaeth tŷ dy DDUW, dod adref o flaen *dy* DDUW *yn* Jerusalem.

20 A pheth bynnag ychwaneg a fyddo anghenrhaid i dŷ dy DDUW, yr hyn a ddigwyddo i ti ei roddi, a roddi di o drysordy y brenhin.

21 A minnau y brenhin Artaxerxes ydwyf yn gosod gorchymyn i holl drysorwyr y tu hwnt i'r afon, beth bynnag a geisio Ezra, offeiriad, *ac* ysgrifenydd deddf Duw y nefoedd, gennych, gwneler yn ebrwydd;

22 Hyd gan talent o arian, a hyd gan corus o wenith, a hyd gan bath o win, a hyd gan bath o olew, a halen heb fesur.

23 Beth bynnag yw gorchymyn Duw y nefoedd, gwneler yn ddyfal i dŷ Duw y nefoedd: canys paham y byddai llidiowgrwydd yn erbyn teyrnas y brenhin a'i feibion?

24 Yr ydym yn hysbysu i chwi hefyd, *am* yr holl offeiriaid, a'r Lefiaid, cantorion, porthorion, Nethiniaid, a gweinidogion y tŷ Duw hwn, na ellir bwrw arnynt doll, na theyrnged, na threth.

25 Tithau, Ezra, yn ol doethineb dy DDUW, yr hwn *sydd* yn dy law, gosod swyddogion a barnwyr, i farnu yr holl bobl o'r tu hwnt i'r afon, y rhai oll a fedrant gyfraith dy DDUW; a dysgwch y rhai nis medrant.

26 A phwy bynnag ni wnelo gyfraith dy DDUW, a chyfraith y brenhin, gwneler barn yn ebrwydd arno ef, pa un bynnag ai i farwolaeth, ai i'w ddëol, ai i ddirwy o dda, ai i garchar.

27 ¶ Bendigedig *fyddo* ARGLWYDD DDUW ein tadau, yr hwn a roddes fel hyn yn nghalon y brenhin, i harddu tŷ yr ARGLWYDD yr hwn *sydd* yn Jerusalem:

28 Ac a barodd i mi drugaredd o flaen y brenhin a'i gynghoriaid, ac o flaen holl gedyrn dywysogion y brenhin. A mi a gymnorthwywyd, fel *yr oedd* llaw yr ARGLWYDD fy NUW arnaf fi, a chesglais o Israel bennaethiaid i fyned i fynu gyd â mi.

PENNOD VIII.

1 *Pa rai a ddychwelasant gyd âg Ezra o Babi-*
lon. 15 *Ezra yn danfon at Iddo am weinid-*
ogion i'r deml: 21 *yn cadw ympryd:* 24 *yn*
gorchymyn y trysorau i gadwraeth yr offeir-
iaid. 31 *Y bobl yn dyfod o Ahafa i Jeru-*
salem. 33 *Pwyso y trysor yn y deml.* 36 *Rhoi gorchymyn y brenhin at y pendefig-*
ion.

A DYMA eu pennau cenedl hwynt, a'u hachau, y rhai a aeth i fynu gyd â mi, yn nheyrnasiad Artaxerxes y brenhin, allan o Babilon.

2 O feibion Phinees; Gersom: o feibion Ithamar; Daniel: o feibion Dafydd; Hattus:

3 O feibion Sechanïah, o feibion Pharos; Zecharïah: a chyd âg ef y rhifwyd wrth eu hachau gant a deg a deugain o wrrywiaid.

4 O feibion Pahath-Moab; Elihoenai mab Zerahïah, a chyd âg ef ddau cant o wrrywiaid.

5 O feibion Sechanïah; mab Jahazïel, a chyd âg ef dri chant o wrrywiaid.

6 O feibion Adin hefyd; Ebed mab Jonathan, a chyd âg ef ddeg a deugain o wrrywiaid.

7 Ac o feibion Elam; Jesaïah mab Athalïah, a chyd âg ef ddeg a thriugain o wrrywiaid.

8 Ac o feibion Sephatïah; Zebadïah mab Michael, a chyd âg ef bedwar ugain o wrrywiaid.

9 O feibion Joab; Obadïah mab Jehïel, a chyd âg ef ddau cant a deunaw o wrrywiaid.

10 Ac o feibion Selomith; mab Josiphïah, a chyd âg ef wyth ugain o wrrywiaid.

11 Ac o feibion Bebai; Zecharïah mab Bebai, a chyd âg ef wyth ar hugain o wrrywiaid.

12 Ac o feibion Azgad; Johanan mab Haccatan, a chyd âg ef ddeng mab a chant.

13 Ac o feibion olaf Adonicam, dyma hefyd eu henwau hwynt, Eliphelet, Jeiel, a Semaïah, a chyd â hwynt driugain o wrrywiaid.

14 Ac o feibion Bigfai; Uthai, a Zabbud, a chyd â hwynt ddeg a thriugain o wrrywiaid.

15 ¶ A chesglais hwynt wrth yr afon sydd yn myned i Ahafa; ac yno y gwersyllasom ni dridiau: a mi a ystyriais y bobl, a'r offeiriaid, ond ni chefais yno *neb* o feibion Lefi.

16 Yna yr anfonais am Eliezer, am Ariel, am Semaïah, ac am Elnathan, ac am Jarib,

ac am Elnathan, ac am Nathan, ac am
Zechariah, ac am Mesulam, y pennaethiaid;
ac am Joiarib, ac am Elnathan, y rhai doeth-
ion:
17 A rhoddais orchymyn gyd â hwynt at
Ido, pennaeth yn y fan *a elwir* Chasiphia; a
gosodais yn eu pennau hwynt eiriau i'w
traethu wrth Ido, a'i frodyr y Nethiniaid, yn
y fan *a elwir* Chasiphia, fel y dygent attom
ni weinidogion i dŷ ein Duw.
18 A hwy a ddygasant attom (fel *yr oedd*
daionus law ein Duw arnom ni) wr deallgar
o feibion Mali, fab Lefi, fab Israel, a Sere-
biah, a'i feibion, a'i frodyr, ddeunaw;
19 A Hasabiah, a chyd âg ef Jesaiah o feib-
ion Merari, a'i frodyr, a'u meibion, ugain;
20 Ac o'r Nethiniaid, a roddasai Dafydd a'r
tywysogion y'ngwasanaeth y Lefiaid, dau
cant ac ugain o Nethiniaid: hwynt oll a hys-
bysasid erbyn *eu* henwau.
21 ¶ Ac yno, wrth afon Ahafa, y cyhoeddais
ympryd, i ymgystuddio ger bron ein Duw
ni, i geisio ganddo ef ffordd uniawn i ni, ac
i'n plant, ac i'n golud oll.
22 Canys cywilydd oedd gennyf geisio gan y
brenhin fyddin a gwŷr meirch, i'n cynnorth-
wyo rhag y gelyn ar y ffordd: canys llefar-
asem wrth y brenhin, gan ddywedyd, Llaw
ein Duw ni *sydd* er daioni ar bawb a'i ceis-
iant ef, a'i gryfder a'i ddigter yn erbyn pawb
a'i gadawant ef.
23 Am hynny yr ymprydiasom ac yr ym-
biliasom â'n Duw am hyn; ac efe a wran-
dawodd arnom.
24 ¶ Yna y neillduais ddeuddeg o bennaeth-
iaid yr offeiriaid, Serebiah, Hasabiah, a deg
o'u brodyr gyd â hwynt;
25 Ac a bwysais attynt hwy yr arian, a'r
aur, a'r llestri, *sef* offrwm tŷ ein Duw ni, yr
hyn a offrymmasai y brenhin, a'i gynghor-
iaid, a'i dywysogion, a holl Israel, y rhai
a gawsid *yno*.
26 Ie, pwysais i'w dwylaw hwynt chwe
chant a deg a deugain talent o arian, ac o
lestri arian gan talent, *a* chan talent o aur;
27 Ac ugain o orflychau aur o fil o ddrac-
monau; a dau lestr o bres melyn da, mor
brydferth ag aur.
28 A dywedais wrthynt, Sanctaidd *ydych*
chwi i'r ARGLWYDD; a'r llestri *ydynt* sanct-
aidd; yr arian hefyd a'r aur *sydd* offrwm
gwirfodd i ARGLWYDD DDUW eich tadau.
29 Gwyliwch, a chedwch *hwynt*, hyd oni
phwysoch *hwynt* ger bron pennaethiaid yr
offeiriaid a'r Lefiaid, a phennau cenedl Is-
rael yn Jerusalem, y'nghelloedd tŷ yr AR-
GLWYDD.
30 Felly yr offeiriaid a'r Lefiaid a gymmer-
asant bwys yr arian, a'r aur, a'r llestri, i'*w*
dwyn i Jerusalem i dŷ ein Duw ni.
31 ¶ A chychwynasom oddi wrth afon
Ahafa, ar y deuddegfed *dydd* o'r mis cyntaf,
i fyned i Jerusalem: a llaw ein Duw oedd
arnom ni, ac a'n gwaredodd o law y gelyn,
a'r rhai *oedd* yn cynllwyn ar y ffordd.
32 A ni a ddaethom i Jerusalem, ac a arhos-
asom yno dridiau.
33 ¶ Ac ar y pedwerydd dydd y pwyswyd
yr arian, a'r aur, a'r llestri, yn nhŷ ein Duw
ni, trwy law Merimoth mab Uriah yr offeir-
iad; ac Eleazar mab Phinees *oedd* gyd âg ef;
a Jozabad mab Jesua, a Noadiah mab Bin-
nui, y Lefiaid, *oedd* gyd â hwynt:
34 Wrth rifedi, *ac* wrth bwys pob un. A'r
holl bwysau a ysgrifenwyd y pryd hwnnw.
35 Meibion y gaethglud, y rhai a ddaeth o'r
caethiwed, a offrymmasant boeth-offrymmau
i DDUW Israel, *sef* deuddeg o fustych dros
holl Israel, onid pedwar pùm ugain o hyrdd-
od, namyn tri pedwar ugain o ŵyn, *a* deu-
ddeg o fychod yn bech-aberth: y cwbl *oedd*
yn offrwm poeth i'r ARGLWYDD.
36 ¶ A rhoddasant orchymyn y brenhin at
bendefigion y brenhin, a thywysogion y tu
hwnt i'r afon: a hwy a gynnorthwyasant y
bobl, a thŷ DDUW.

PENNOD IX.

1 *Ezra yn gofidio am fod y bobl yn ymgyfath-
rachu â dieithriaid; 5 yn gweddïo Duw, ac
yn cyfaddef eu pechodau hwynt.*

AC wedi darfod hynny, y tywysogion a
ddaethant attaf fi, gan ddywedyd, Nid
ymneillduodd pobl Israel, a'r offeiriaid, a'r
Lefiaid, oddi wrth bobl y gwledydd: *gwnaeth-
ant* yn ol eu ffieidd-dra hwynt; *sef* y Canaan-
eaid, yr Hethiaid, y Phereziaid, y Jebusiaid,
yr Ammoniaid, y Moabiaid, yr Aiphtiaid, a'r
Amoriaid.
2 Canys cymmerasant o'u merched iddynt
eu hun, ac i'w meibion; a'r had sanctaidd a
ymgymmysgodd â phobl y gwledydd: a llaw
y pennaethiaid a'r tywysogion fu gyntaf yn
y camwedd hyn.
3 Pan glywais innau hyn, mi a rwygais fy
nillad a'm gwisg, ac a dynnais wallt fy mhen
a'm barf, ac a eisteddais yn synn.
4 Yna yr ymgasglodd attaf fi bob un a'r a
ofnodd eiriau Duw Israel, am gamwedd y
rhai a gaethgludasid; a myfi a eisteddais yn
synn hyd yr aberth prydnhawnol.
5 ¶ Ac ar yr aberth prydnhawnol mi a
gyfodais o'm cystudd; ac wedi i mi rwygo fy
nillad a'm gwisg, mi a ostyngais ar fy nglin-
iau, ac a ledais fy nwylaw at yr ARGLWYDD
fy NUW,
6 Ac a ddywedais, O fy NUW, y mae arnaf
gywilydd a gorchwyledd godi fy wyneb attat
ti, fy NUW; o herwydd ein hanwireddau ni
a aethant yn aml dros ben, a'n camwedd a
dyfodd hyd y nefoedd.
7 Er dyddiau ein tadau *yr ydym* ni mewn
camwedd mawr hyd y dydd hwn; ac am ein
hanwireddau y rhoddwyd ni, ein brenhin-
oedd, a'n hoffeiriaid, i law brenhinoedd y
gwledydd, i'r cleddyf, i gaethiwed, ac i
anrhaith, ac i warthrudd wyneb, megis
heddyw.
8 Ac yn awr dros ennyd fechan y daeth
gras oddi wrth yr ARGLWYDD ein DUW, i
adael i ni weddill i ddiangc, ac i roddi i ni
hoel yn ei le sanctaidd ef; fel y goleuai ein
DUW ein llygaid, ac y rhoddai i ni ychydig
orphwysdra yn ein caethiwed.
9 Canys caethion *oeddym* ni; ond ni adaw-
odd ein Duw ni yn ein caethiwed, eithr
parodd i ni drugaredd o flaen brenhinoedd
Persia, i roddi i ni orphwysdra i ddyrchafu
tŷ ein Duw ni, ac i gyfodi ei leoedd ang-
hyfannedd ef, ac i roddi i ni fur yn Judah a
Jerusalem.
10 Ac yn awr beth a ddywedwn wedi hyn,
O ein DUW? canys gadawsom dy orchymyn-
ion di,
11 Y rhai a orchymynaist trwy law dy
weision y prophwydi, gan ddywedyd, Y
wlad yr ydych yn myned iddi i'w medd-
iannu, gwlad halogedig *yw* hi, trwy halog-
edigaeth pobl y gwledydd, oblegid eu ffi-
eidd-dra hwynt, y rhai a'i llanwasant hi â'u
haflendid o gwrr bwy gilydd.
12 Ac yn awr, na roddwch eich merched
i'w meibion hwynt, ac na chymmerwch eu
merched hwynt i'ch meibion chwi, ac na
cheisiwch eu heddwch hwynt na'u daioni
byth: fel y cryfhâoch, ac y mwynhâoch

ddaioni y wlad, ac y gadawoch hi yn etifedd-
iaeth i'ch meibion byth.
13 Ac wedi yr hyn oll a ddaeth arnom am
ein drwg weithredoedd, a'n mawr gamwedd,
am i ti ein Duw ein cospi yn llai nâ'n han-
wiredd, a rhoddi i ni ddïangfa fel hyn;
14 A dorrem ni drachefn dy orchymynion
di, ac ymgyfathrachu â'r ffiaidd bobl hyn?
oni ddigit ti wrthym, nes *ein* difetha, fel na
byddai un gweddill na dïangol?
15 ARGLWYDD DDUW Israel, cyfiawn *yd-
wyt* ti; eithr gweddill dïangol ydym ni,
megis heddyw: wele ni o'th flaen di yn ein
camweddau; canys ni allwn ni sefyll o'th
flaen di am hyn.

PENNOD X.

1 *Sechanïah yn annog Ezra i ddiwygio y prî-
odasau dïeithr.* 6 *Ezra yn galaru, ac yn
casglu y bobl ynghyd.* 9 *Y bobl, trwy eiriol
Ezra, yn edifarhâu, ac yn addaw gwellhâu.*
15 *Eu gofal am gyflawni hynny.* 18 *Enwau
y rhai a brïodasai wragedd dïeithr.*

AC wedi i Ezra weddïo a chyffesu, gan
wylo a syrthio i lawr o flaen tŷ DDUW,
tyrfa fawr o Israel a ymgasglasant atto ef, yn
wŷr, ac yn wragedd, ac yn blant: canys y
bobl a wylasant âg wylofain mawr.
2 Yna y llefarodd Sechanïah mab Jehïel, o
feibion Elam, ac a ddywedodd wrth Ezra, Ni
a bechasom yn erbyn ein Duw, ac a gyttal-
iasom â gwragedd dïeithr o bobl y wlad: etto
yn awr y mae gobaith i Israel am hyn.
3 Yn awr, gan hynny, gwnawn gyfammod
â'n Duw, a'r fwrw allan yr holl wragedd, a'u
plant, wrth gynghor yr ARGLWYDD, a'r rhai
a ofnant orchymynion ein DUW: a gwneler
yn ol y gyfraith.
4 Cyfod; canys arnat ti *y mae* y peth: a ni
a fyddwn gyd â thi: ymwrola, a gwna.
5 Yna y cyfododd Ezra, ac a dyngodd ben-
naethiaid yr offeiriaid a'r Lefiaid, a holl
Israel, ar wneuthur yn ol y peth hyn. A
hwy a dyngasant.
6 ¶ Yna y cyfododd Ezra o flaen tŷ DDUW,
ac a aeth i ystafell Johanan mab Elïasib: a
phan ddaeth yno, ni fwyttâodd fara, ac nid
yfodd ddwfr; canys galaru yr oedd am gam-
wedd y gaethglud.
7 A chyhoeddasant yn Judah a Jerusalem,
ar i holl feibion y gaethglud ymgasglu i
Jerusalem;
8 A phwy bynnag ni ddelai o fewn tridiau,
yn ol cynghor y pennaethiaid a'r henuriaid,
efe a gollai ei holl olud, ac yntau a ddidolid
oddi wrth gynnulleidfa y rhai a gaethglud-
asid.
9 ¶ Felly holl wŷr Judah a Benjamin a
ymgasglasant i Jerusalem o fewn tridiau:
hynny *oedd* y nawfed mis, ar yr ugeinfed
dydd o'r mis; a'r holl bobl a eisteddasant yn
heol tŷ DDUW, yn crynu o achos y peth *hyn*,
ac o achos y gwlawogydd.
10 Ac Ezra yr offeiriad a gyfododd, ac a
ddywedodd wrthynt, Chwi a bechasoch, ac a
gyttaliasoch â gwragedd dïeithr, gan ychwan-
egu ar bechod Israel.
11 Ac yn awr rhoddwch foliant i AR-
GLWYDD DDUW eich tadau, a gwnewch ei
ewyllys ef; ac ysgerwch oddi wrth bobl y
tir, ac oddi wrth y gwragedd dïeithr.
12 A holl dyrfa Israel a attebasant ac a ddy-
wedasant â llef uchel, Yn ol dy air di y mae
arnom ni wneuthur.
13 Eithr y bobl sydd lawer, a'r amser yn
wlawog, ac ni ellir sefyll allan, ac nid gwaith
un diwrnod na dau *ydyw*: canys pechasom
yn ddirfawr yn y peth hyn.
14 Safed yn awr ein pennaethiaid o'r holl
dyrfa, a deued y rhai o'n dinasoedd a gyttal-
iasant â gwragedd dïeithr, ar amseroedd gos-
odedig, a henuriaid pob dinas, a'u barnwyr
gyd â hwynt, nes troi digter ein Duw oddi
wrthym am y peth hyn.
15 ¶ Yn unig Jonathan mab Asahel, a
Jahasïah mab Ticfah, a osodwyd ar hyn:
Mesùlam hefyd a Sabbethai y Lefiad a'u cyn-
northwyasant hwy.
16 A meibion y gaethglud a wnaethant felly.
Ac Ezra yr offeiriad, *a'r* gwŷr *oedd* bennau
cenedl tŷ eu tadau, a hwynt oll wrth *eu*
henwau, a neillduwyd, ac a eisteddasant ar
y dydd cyntaf o'r degfed mis, i ymofyn am
y peth hyn.
17 A hwy a wnaethant ben â'r holl wŷr a
gyttaliasent â gwragedd dïeithr, erbyn y dydd
cyntaf o'r mis cyntaf.
18 ¶ A chafwyd o feibion yr offeiriaid, y
rhai a gyttaliasent â gwragedd dïeithr: o feib-
ion Jesua mab Josadac, a'i frodyr; Maaseiah,
ac Elïezer, a Jarib, a Gedalïah.
19 A hwy a roddasant eu dwylaw ar fwrw
allan eu gwragedd; a chan iddynt bechu, *a
offrymmasant* hwrdd o'r praidd dros eu cam-
wedd.
20 Ac o feibion Immer; Hanani, a Zeba-
dïah.
21 Ac o feibion Harim; Maaseiah, ac Elïah,
a Semaiah, a Jehïel, ac Uzzïah.
22 Ac o feibion Pasur; Elioënai, Maaseiah,
Ismael, Nethaneel, Jozabad, ac Elasah.
23 Ac o'r Lefiaid; Jozabad, a Simei, a Che-
laiah, (hwnnw *yw* Celita) Pethahïah, Judah,
ac Elïezer.
24 Ac o'r cantorion; Elïasib: ac o'r porth-
orion; Sàlum, a Thelem, ac Uri.
25 Ac o Israel: o feibion Paros; Ramïah, a
Jesïah, a Malchïah, a Miamin, ac Eleazar, a
Malchïah, a Benaiah.
26 Ac o feibion Elam; Mattanïah, Zecha-
rïah a Jehïel, ac Abdi, a Jeremoth, ac Elïah.
27 Ac o feibion Zattu; Elioënai, Elïasib,
Mattanïah, a Jeremoth, a Zabad, ac Aziza.
28 Ac o feibion Bebai; Jehohanan, Hana-
nïah, Zabbai, *ac* Athlai.
29 Ac o feibion Bani; Mesùlam, Màluch,
ac Adaiah, Jasub, a Seal, a Ramoth.
30 Ac o feibion Pahath-Moab, Adna, a Che-
lal, Benaiah, Maaseiah, Mattanïah, Bezaleel,
a Binnui, a Manasseh.
31 Ac *o* feibion Harim; Elïezer, Isïah Mal-
chïah, Semaiah, Simeon,
32 Benjamin, Màluch, *a* Semarïah.
33 O feibion Hasum; Mattenai, Mattathah,
Zabad, Eliphelet, Jeremai, Manasseh, *a* Si-
mei.
34 O feibion Bani; Maadai, Amram, ac Uel,
35 Benaiah, Bedeiah, Cèlu,
36 Fanïah, Meremoth, Elïasib,
37 Mattanïah, Mattenai, a Jaasau,
38 A Bani, a Binnui, a Simei,
39 A Selemïah, a Nathan, ac Adaiah,
40 Machnadebai, Sasai, Sarai,
41 Azareel, a Selemïah, a Semarïah,
42 Sàlum, Amarïah, *a* Joseph.
43 O feibion Nebo; Jeiel, Mattithïah, Za-
bad, Zebina, Jadau, a Jöel, *a* Benaiah.
44 Y rhai hyn oll a gymmerasant wragedd
dïeithr: ac yr oedd *i rai* o honynt wragedd a
ddygasai blant iddynt.

LLYFR

NEHEMIAH.

PENNOD I.

1 *Nehemïah, wrth glywed gan Hanani ddrwg
gyflwr Jerusalem, yn galaru, ac yn ympryd-
io, ac yn gweddïo.* 5 *Ei weddi ef.*

GEIRIAU Nehemïah mab Hachalïah. A
bu ym mis Cisleu, *yn* yr ugeinfed flwydd-
yn, pan oeddwn i ym mrenhinllys Susan,
2 Ddyfod o Hanani, un o'm brodyr, efe a
gwŷr o Judah; a gofynais iddynt am yr
Iuddewon a ddïangasai, y rhai a adawsid o'r
caethiwed, ac am Jerusalem.
3 A hwy a ddywedasant wrthyf, Y gwedd-
illion, y rhai a adawyd o'r gaethglud yno yn
y dalaeth *ydynt* mewn blinder mawr a gwar-
adwydd: mur Jerusalem hefyd a ddrylliwyd,
a'i phyrth a losgwyd â thân.
4 ¶ A phan glywais y geiriau hyn, myfi a
eisteddais ac a wylais, ac a alerais *dalm* o
ddyddiau; a bûm yn ymprydio, ac yn gwedd-
ïo ger bron Duw y nefoedd;
5 A dywedais, Attolwg, ARGLWYDD DDUW
y nefoedd, y DUW mawr ac ofnadwy, yr hwn
sydd yn cadw cyfammod a thrugaredd i'r rhai
a'i carant ef ac a gadwant ei orchymynion:
6 Bydded, attolwg, dy glust yn clywed, a'th
lygaid yn agored, i wrando ar weddi dy was,
yr hon yr ydwyf fi yn ei gweddïo ger dy fron
di yr awr hon ddydd a nos, dros feibion
Israel dy weision, ac yn cyffesu pechodau
meibion Israel, y rhai a bechasom i'th erbyn:
myfi hefyd a thŷ fy nhad a bechasom.
7 Gwnaethom yn llygredig iawn i'th erbyn,
ac ni chadwasom y gorchymynion, na'r deddf-
au, na'r barnedigaethau, a orchymynaist i
Moses dy was.
8 Cofia, attolwg, y gair a orchymynaist wrth
Moses dy was, gan ddywedyd, *Os* chwi a dros-
eddwch, myfi a'ch gwasgaraf chwi ym mysg
y bobloedd:
9 Ond *os* dychwelwch attaf fi, a chadw fy
ngorchymynion, a'u gwneuthur hwynt; pe
gyrrid rhai o honoch chwi hyd eithaf y nef-
oedd, *etto* mi a'u casglaf hwynt oddi yno, ac
a'u dygaf i'r lle a etholais i drigo o'm henw
ynddo.
10 A hwy *ydynt* dy weision a'th bobl, y rhai
a waredaist â'th fawr allu, ac â'th law nerthol.
11 Attolwg, ARGLWYDD, bydded yn awr dy
glust yn gwrando ar weddi dy was, ac ar
weddi dy weision y rhai sydd yn ewyllysio
ofni dy enw: llwydda hefyd, attolwg, dy was
heddyw, a chaniattâ iddo *gael* trugaredd ger
bron y gwr hwn. Canys myfi oedd drulliad
i'r brenhin.

PENNOD II.

1 *Artaxerxes, pan wybu yr achos yr oedd Nehe-
mïah yn athrist, yn ei anfon ef â llythyrau ac
â gorchymynion i Jerusalem.* 9 *Nehemïah yn
dyfod i Jerusalem, a'r gelynion yn ddrwg
ganddynt hynny.* 12 *Yntau yn gyfrinachol
yn golygu adfail y caerau,* 17 *ac yn annog
yr Iuddewon i adeiladu Jerusalem, er gwaeth-
af eu gelynion.*

AC ym mis Nisan, *yn* yr ugeinfed flwyddyn
i Artaxerxes y brenhin, *yr oedd* gwin o'i
flaen ef: a mi a gymmerais y gwin, ac a'i
rhoddais i'r brenhin. Ond ni byddwn *arferol*
o *fod* yn drist ger ei fron ef.
2 Am hynny y brenhin a ddywedodd wrth-
yf, Paham *y mae* dy wynebpryd yn drist, a
thithau heb fod yn glaf? nid *yw* hyn ond
tristwch calon. Yna yr ofnais yn ddirfawr:
3 A dywedais wrth y brenhin, Byw fyddo y
brenhin yn dragywydd: paham na thristâai
fy wyneb, pan fyddai y ddinas, tŷ beddrod fy
nhadau, wedi *ei* dinystrio, a'i phyrth wedi eu
hysu â thân?
4 A'r brenhin a ddywedodd wrthyf, Pa beth
yr wyt ti yn ei ddymuno? Yna y gweddïais
ar DDUW y nefoedd.
5 A mi a ddywedais wrth y brenhin, O
rhynga bodd i'r brenhin, ac od yw dy was yn
gymmeradwy ger dy fron di, ar i ti fy anfon
i Judah, i ddinas beddrod fy nhadau, fel yr
adeiladwyf hi.
6 A'r brenhin a ddywedodd wrthyf (a'i wraig
yn eistedd yn ei ymyl ef) Pa hyd y bydd dy
daith di, a pha bryd y dychweli? A gwelodd
y brenhin yn dda fy anfon i, a minnau a nod-
ais iddo amser.
7 Yna y dywedais wrth y brenhin, O rhynga
bodd i'r brenhin, rhodder i mi lythyrau at y
tywysogion o'r tu hwnt i'r afon, fel y tros-
glwyddont fi nes fy nyfod i Judah;
8 A llythyr at Asaph, ceidwad coedwig y
brenhin, fel y rhoddo efe i mi goed i wneuth-
ur trawstiau i byrth y palas y rhai *a berthyn*
i'r tŷ, ac i fur y ddinas, ac i'r tŷ yr elwyf iddo.
A'r brenhin a roddodd i mi, fel yr *oedd* da-
ionus law fy NUW arnaf fi.
9 ¶ Yna y daethum at y tywysogion o'r tu
hwnt i'r afon, ac a roddais iddynt lythyrau y
brenhin. (A'r brenhin a anfonasai dywys-
ogion y llu, a marchogion gyd â mi.)
10 Pan glybu Sanbalat yr Horoniad, a Tho-
bïah y gwas, yr Ammoniad, *y peth hyn*, bu
ddrwg iawn ganddynt, am ddyfod dyn i geisio
daioni i feibion Israel.
11 Felly mi a ddeuthum i Jerusalem, ac a
fûm yno dridiau.
12 ¶ A chyfodais liw nos, myfi ac ychydig
wŷr gyd â mi; ac ni fynegais i neb beth a
roddasai fy NUW yn fy nghalon ei wneuthur
yn Jerusalem: ac anifail nid *oedd* gennyf,
ond yr anifail yr oeddwn yn marchogaeth
arno.
13 A mi a euthum allan liw nos, trwy borth
y glynn, ar gyfer ffynnon y ddraig, ac at borth
y dom; a deliais sylw ar furiau Jerusalem y
rhai oedd wedi eu dryllio, a'i phyrth *y rhai*
oedd wedi eu hysu â thân.
14 Yna y tramwyais i borth y ffynnon, ac at
bysgod-lyn y brenhin: ac nid *oedd* le i'r anif-
ail *oedd* danaf i fyned heibio.
15 A mi a euthum i fynu gan làn yr afon
liw nos, ac a ddeliais sylw ar y mur, ac a
ddychwelais, ac a ddaethum trwy borth y
glynn, ac *felly* y trôais yn ol.
16 A'r pennaethiaid ni wyddent i ba le yr
aethwn i, na pheth yr oeddwn yn ei wneuth-
ur; a hyd yn hyn ni fynegaswn *ddim* i'r
Iuddewon nac i'r offeiriaid, nac i'r pendefig-
ion, nac i'r pennaethiaid, nac i'r rhan arall
oedd yn gwneuthur y gwaith.
17 ¶ Yna y dywedais wrthynt, Yr ydych
yn gweled yr adfyd yr ydym ynddo, fod
Jerusalem wedi ei dinystrio, a'i phyrth wedi

eu llosgi â thân: deuwch, ac adeiladwn fur
Jerusalem, fel na byddom mwyach yn war-
adwydd.
18 Yna y mynegais iddynt fod llaw fy Nuw
yn ddaionus tu ag attaf; a geiriau y brenhin
hefyd y rhai a ddywedasai efe wrthyf. A
hwy a ddywedasant, Cyfodwn, ac adeiladwn.
Felly y cryfhasant eu dwylaw i ddaioni.
19 Ond pan glybu Sanbàlat yr Horoniad, a
Thobïah y gwas, yr Ammoniad, a Gesem yr
Arabiad, *hyn*, hwy a'n gwatwarasant ni, ac
a'n dirmygasant, ac a ddywedasant, Pa beth
yw hyn yr ydych chwi yn ei wneuthur? a
wrthryfelwch chwi yn erbyn y brenhin?
20 Yna yr attebais hwynt, ac y dywedais
wrthynt, Duw y nefoedd, efe a'n llwydda ni;
a ninnau ei weision ef a gyfodwn, ac a adeil-
adwn: ond nid *oes* i chwi ran, na chyfiawn-
der, na choffadwriaeth yn Jerusalem.

PENNOD III.

1 *Enwau a threfn y rhai a adeiladasant gaerau Jerusalem.*

YNA Elïasib yr arch-offeiriad a gyfododd,
a'i frodyr yr offeiriaid, a hwy a adeilad-
asant borth y defaid; hwy a'i cyssegrasant,
ac a osodasant ei ddorau ef; ïe, hyd dŵr
Meah y cyssegrasant ef, *a* hyd dŵr Hananeel.
2 A cher llaw iddo ef yr adeiladodd gwŷr
Jericho. A cher llaw iddynt hwy yr adeilad-
odd Zaccur mab Imri.
3 A meibion Hassenaah a adeiladasant borth
y pysgod; hwynt-hwy a osodasant ei drawst-
iau ef, ac a osodasant ei ddorau, ei gloiau, a'i
farrau.
4 A cher eu llaw hwynt y cyweiriodd Mere-
moth mab Urïah, mab Cos. A cher eu llaw
hwynt y cyweiriodd Mesùlam mab Berechï-
ah, mab Mesezabeel. A cher eu llaw hwynt
y cyweiriodd Sadoc mab Baana.
5 A cher llaw iddynt hwy y cyweiriodd y
Tecoiaid; ond eu gwŷr mawr ni osodasant eu
gwddf y'ngwasanaeth eu Harglwydd.
6 A Jehoiada mab Paseah, a Mesùlam mab
Besodeiah, a gyweiriasant yr hen borth; hwy
a osodasant ei drawstiau ef, ac a osodasant i
fynu ei ddorau, a'i gloiau, a'i farrau.
7 A cher eu llaw hwynt y cyweiriodd Mela-
tïah y Gibeoniad, a Jadon y Meronothiad,
gwŷr Gibeon a Mispah, hyd orseddfa y llyw-
ydd *oedd* tu yma i'r afon.
8 Ger llaw iddo ef y cyweiriodd Uzzïel mab
Harhaiah, *o'r* gofaint aur. Ger llaw iddo
yntau y cyweiriodd Hananïah, mab *un o'r*
apothecariaid: a hwy a gyweiriasant Jerusa-
lem hyd y mur llydan.
9 A cher eu llaw hwynt y cyweiriodd Re-
phaiah mab Hur, tywysog hanner rhan Jeru-
salem.
10 A cher llaw iddynt hwy y cyweiriodd
Jedaiah mab Harumaph, ar gyfer ei dŷ. A
Hattus mab Hasabnïah a gyweiriodd ger llaw
iddo yntau.
11 Malchïah mab Harim, a Hasub mab
Pahath-Moab, a gyweiriasant ran arall, a
thŵr y ffyrnau.
12 A cher llaw iddo ef y cyweiriodd Sàlum
mab Halohes, tywysog hanner rhan Jerusa-
lem, efe a'i ferched.
13 Porth y glynn a gyweiriodd Hanun, a
thrigolion Zanoah; hwynt-hwy a'i hadeilad-
asant ef, ac a osodasant ei ddorau ef, ei glo-
iau, a'i farrau, a mil o gufyddau ar y mur,
hyd borth y dom.
14 Ond porth y dom a gyweiriodd Malchïah
mab Rechab, tywysog rhan o Beth-haccerem;
efe a'i hadeiladodd, ac a osododd ei ddorau, ei
gloiau, a'i farrau.
15 A Sàlum mab Col-hozeh, tywysog rhan o
Mispah, a gyweiriodd borth y ffynnon; efe
a'i hadeiladodd, ac a'i tôodd, ac a osododd ei
ddorau ef, ei gloiau, a'i farrau, a mur pysg-
od-lyn Siloah, wrth ardd y brenhin, a hyd y
grisiau sydd yn dyfod i waered o ddinas
Dafydd.
16 Ar ei ol ef y cyweiriodd Nehemïah mab
Azbuc, tywysog hanner rhan Bethsur, hyd ar
gyfer beddrod Dafydd, a hyd y pysgod-lyn a
wnelsid, a hyd dŷ y cedyrn.
17 Ar ei ol ef y cyweiriodd y Lefiaid, Rehum
mab Bani. Ger llaw iddo ef y cyweiriodd
Hazabïah, tywysog hanner rhan Ceilah, yn
ei fro ei hun.
18 Ar ei ol ef eu brodyr hwynt a gyweirias-
ant, Bafai mab Henadad, tywysog hanner
rhan Ceilah.
19 A cher llaw iddo ef y cyweiriodd Ezer
mab Jesua, tywysog Mispah, ran arall ar
gyfer y ddringfa i dŷ yr arfau, wrth y drofa.
20 Ar ei ol ef Baruc mab Zabbai yn awydd-
us a gyweiriodd y mesur arall, o'r drofa hyd
ddrws tŷ Elïasib yr arch-offeiriad.
21 Ar ei ol ef Meremoth mab Urïah, fab
Cos, a gyweiriodd y mesur arall, o ddrws tŷ
Elïasib hyd dalcen tŷ Elïasib.
22 Ac ar ei ol ef yr offeiriaid, gwŷr y gwas-
tadedd a gyweiriasant.
23 Ar ei ol ef y cyweiriodd Benjamin, a
Hasub, gyferbyn â'u tŷ. Wedi yntau Azarï-
ah mab Maaseiah, mab Ananïah, a gyweir-
iodd wrth ei dŷ.
24 Ar ei ol yntau Binnui mab Henadad a
gyweiriodd fesur arall, o dŷ Azarïah hyd y
drofa, sef hyd y gongl.
25 Palal mab Uzai, ar gyfer y drofa, a'r tŵr
sydd yn myned allan o uchel dy y brenhin,
yr hwn *sydd* wrth gyntedd y carchar. Ar ei
ol ef, Pedaiah mab Paros.
26 A'r Nethiniaid, y rhai oedd yn trigo yn
Ophel, hyd ar gyfer porth y dwfr, tu a'r
dwyrain, a'r tŵr oedd yn myned allan.
27 Ar ei ol yntau y Tecoiaid a gyweiriasant
fesur arall, ar gyfer y tŵr mawr sydd yn
myned allan, hyd fur Ophel.
28 Oddi ar borth y meirch, yr offeiriaid a
gyweiriasant bob un gyferbyn â'i dŷ.
29 Ar eu hol hwynt Sadoc mab Immer a
gyweiriodd ar gyfer ei dŷ. Ac ar ei ol yntau
y cyweiriodd Semaiah mab Sechanïah, ceid-
wad porth y dwyrain.
30 Ar ei ol ef y cyweiriodd Hananiah mab
Selemïah, a Hanun chweched mab Salaph, y
mesur arall. Ar ei ol yntau Mesùlam mab
Berechïah a gyweiriodd ar gyfer ei ystafell.
31 Ar ei ol yntau Malchïah, mab y gof aur,
a gyweiriodd hyd dŷ y Nethiniaid, a'r march-
nadyddion ar gyfer porth Miphcad, hyd ys-
tafell y gongl.
32 A rhwng ystafell y gongl a phorth y
defaid, yr eurychod a'r marchnadyddion a
gyweiriasant.

PENNOD IV.

1 *Nehemïah yn gweithio, ac yn myned rhagddo yn adeiladu Jerusalem, er bod y gelynion yn ei watwar. 7 A phan wybu eu digllonedd a'u cyfrinach hwy, yn gosod gwyliadwriaeth, 13 yn arfogi y gweithwyr, 19 ac yn dysgu iddynt ryfela.*

PAN glybu Sanbàlat cin bod ni yn adeiladu
y mur, efe a gynddeiriogodd ynddo, ac a
lidiodd yn ddirfawr, ac a watwarodd yr Iudd-
ewon.
2 Ac efe a lefarodd o flaen ei frodyr a llu
Samaria, ac a ddywedodd, Beth y mae yr
Iuddewon gweiniaid hyn yn ei wneuthur? a

adewir iddynt hwy? a aberthant? a orphenant mewn diwrnod? a godant hwy y cerrig o'r tyrrau llwch, wedi eu llosgi?
3 A Thobïah yr Ammoniad *oedd* yn ei ymyl, ac efe a ddywedodd, Er eu bod hwy yn adeiladu, *etto* pe elai llwynog i fynu, efe a fwriai i lawr eu mur cerrig hwynt.
4 Gwrando, O ein Duw; canys yr ydym yn ddirmygus: dychwel hefyd eu gwaradwydd ar eu pennau hwynt, a dod hwynt yn anrhaith y'ngwlad y caethiwed:
5 Ac na orchuddia eu hanwiredd hwynt, ac na ddilëer eu pechod hwynt o'th ŵydd di: canys digiasant *dydi* ger bron yr adeiladwyr.
6 Felly nyni a adeiladasom y mur; a chyfannwyd yr holl fur hyd ei hanner: canys yr oedd gan y bobl galon i weithio.
7 ¶ Ond pan glybu Sanbàlat, a Thobïah, a'r Arabiaid, a'r Ammoniaid, a'r Asdodiaid, gwbl-gyweirio muriau Jerusalem, *a* dechreu cau yr adwyau; yna y llidiasant yn ddirfawr:
8 A hwynt oll a frad-fwriadasant ynghyd i ddyfod i ymladd yn erbyn Jerusalem, ac i'w rhwystro.
9 Yna y gweddïasom ar ein Duw, ac y gosodasom wyliadwriaeth yn eu herbyn hwynt ddydd a nos, o'u plegid hwynt.
10 A Judah a ddywedodd, Nerth y cludwyr a wanhâodd, a phridd lawer *sydd*, fel na allwn ni adeiladu y mur.
11 A'n gwrthwynebwyr a ddywedasant, Ni chânt wybod, na gweled, nes i ni ddyfod i'w mysg hwynt, a'u lladd, a rhwystro eu gwaith hwynt.
12 A phan ddaeth yr Iuddewon oedd yn preswylio yn eu hymyl hwynt, dywedasant wrthym ddengwaith, O'r holl leoedd *trwy* y rhai y gallech ddychwelyd attom ni, *y byddant arnoch chwi*.
13 ¶ Am hynny mi a osodais *rai* yn y lleoedd isaf, o'r tu ol i'r mur, *ac* yn y lleoedd uchaf; yn ol eu teuluoedd hefyd y gosodais y bobl, â'u cleddyfau, *â'u* gwaywffyn, ac â'u bwâau.
14 A mi a edrychais, ac a gyfodais, ac a ddywedais wrth y pendefigion, a'r swyddogion, ac wrth y rhan arall o'r bobl, Nac ofnwch rhagddynt: cofiwch yr ARGLWYDD mawr ac ofnadwy, ac ymleddwch dros eich brodyr, eich meibion a'ch merched, eich gwragedd a'ch tai.
15 A phan glybu ein gelynion fod *y peth* yn hysbys i ni, Duw a ddiddymmodd eu cynghor hwynt; a ninnau oll a ddychwelasom at y mur, bawb i'w waith.
16 Ac o'r dydd hwnnw, hanner fy ngweision oedd yn gweithio yn y gwaith, a'u hanner hwynt oedd yn dal gwaywffyn, a thariannau, a bwâau, a llurigau; a'r tywysogion *oedd* ar ol holl dŷ Judah.
17 Y rhai oedd yn adeiladu ar y mur, ac yn dwyn beichiau, *a'r* rhai oedd yn llwytho, oeddynt âg un llaw yn gweithio yn y gwaith, ac â'r *llaw* arall yn dal arf.
18 Canys pob un o'r adeiladwyr oedd wedi gwregysu ei gleddyf ar ei glun, ac yn adeiladu: a'r hwn oedd yn lleisio mewn udgorn *ydoedd* yn fy ymyl i.
19 ¶ A mi a ddywedais wrth y pendefigion, ac wrth y swyddogion, ac wrth y rhan arall o'r bobl, Y gwaith *sydd* fawr a helaeth, a nyni a wasgarwyd ar hyd y mur, ym mhell oddi wrth eu gilydd.
20 Yn y fan lle y clywoch sain yr udgorn, ymgesglwch attom. Ein Duw ni a ymladd drosom.
21 Felly yr oeddem ni yn gweithio yn y gwaith: a'u hanner hwynt yn dal gwaywffyn, o gyfodiad y wawr hyd gyfodiad y sêr.
22 Dywedais hefyd y pryd hwnnw wrth y bobl, Lletyed pob un â'i was yn Jerusalem, fel y byddont i ni yn wyliadwriaeth y nos, a'r dydd *mewn* gwaith.
23 Felly myfi, a'm brodyr, a'm gweision, a'r gwylwyr *oedd* ar fy ol, ni ddïosgasom ein dillad, *ond* a ddïosgai pob un i'w golchi.

PENNOD V.

1 *Yr Iuddewon yn cwyno rhag eu dyledion, a u prid, a'u caethiwed. 6 Nehemïah yn ceryddu yr usurwyr, ac yn peri iddynt roi yr occr a'r prid yn ei ol: 14 yn maddeu ei gynnaliaeth i'r bobl, ac yn cadw tŷ.*

AC yr oedd gweiddi mawr gan y bobl, a'u gwragedd, yn erbyn yr Iuddewon eu brodyr.
2 Canys yr oedd rhai yn dywedyd, *Y mae* llawer o honom ni, ein meibion, a'n merched: am hynny yr ydym yn cymmeryd ŷd, fel y bwyttâom, ac y byddom byw.
3 Yr oedd rhai hefyd yn dywedyd, Ein meusydd, a'n gwinllannoedd, a'n tai, yr ydym ni yn eu gwystlo, fel y prynom ŷd rhag y newyn.
4 Ac yr oedd rhai *eraill* yn dywedyd, Benthyeciasom arian i *dalu* treth y brenhin, *a hynny ar* ein tiroedd a'n gwinllannoedd.
5 Ac yn awr, ein cnawd ni *sydd* fel cnawd ein brodyr, ein plant ni fel eu plant hwy: ac wele ni yn darostwng ein meibion a'n merched yn weision, ac y mae *rhai* o'n merched ni wedi eu caethiwo, ac heb fod gennym *i'w rhyddhau;* canys gan eraill *y mae* ein meusydd a'n gwinllannoedd hyn.
6 ¶ Yna y llidiais yn ddirfawr, pan glywais eu gwaedd hwynt, a'r geiriau hyn.
7 Fy nghalon hefyd a feddyliodd ynof, a mi a ddwrdiais y pendefigion, a'r swyddogion, ac a ddywedais wrthynt, Yr ydych chwi yn cymmeryd occraeth bob un gan ei frawd. A gosodais yn eu herbyn hwynt gynnulleidfa fawr.
8 Dywedais hefyd wrthynt, Nyni yn ol ein gallu a brynasom ein brodyr yr Iuddewon, y rhai a werthasid i'r cenhedloedd; ac a ydych chwithau yn gwerthu eich brodyr? neu a werthir hwynt i ni? Yna y tawsant, ac ni chawsant air i *atteb*.
9 A mi a ddywedais, Nid da y peth yr ydych chwi yn ei wneuthur: oni ddylech chwi rodio mewn ofn ein Duw ni, o achos gwaradwydd y cenhedloedd ein gelynion?
10 Myfi hefyd, *a'm* brodyr, a'm llangciau, ydym yn echwyno iddynt arian ac ŷd: peidiwn, attolwg, â'r occraeth yma.
11 Rhoddwch, attolwg, iddynt heddyw eu meusydd, eu gwinllannoedd, a'u holew-wyddlannoedd, a'u tai drachefn; a chanfed *ran* yr arian, a'r ŷd, y gwin, a'r olew, yr ydych chwi yn ei fynnu ganddynt.
12 Hwythau a ddywedasant, Nyni a'*u* rhoddwn drachefn, ac ni cheisiwn *ddim* ganddynt; felly y gwnawn fel yr ydwyt yn llefaru. Yna y gelwais yr offeiriaid, ac a'u tyngais hwynt ar wneuthur yn ol y gair hwn.
13 A mi a ysgydwais odre *fy ngwisg*, ac a ddywedais, Felly yr ysgydwo Duw bob gwr o'i dŷ, ac o'i lafur, yr hwn ni chwblhâo y gair hwn, ac felly y byddo efe yn ysgydwedig, ac yn wag. A'r holl gynnulleidfa a ddywedasant, Amen; ac a foliannasant yr ARGLWYDD. A'r bobl a wnaeth yn ol y gair hwn.
14 ¶ Ac o'r dydd y gosodwyd fi yn dywysog iddynt hwy y'ngwlad Judah, o'r ugeinfed flwyddyn hyd y ddeuddegfed flwyddyn ar

hugain i Artaxerxes y brenhin, *sef* deuddeng
mlynedd, ni fwyttëais i na'm brodyr fara y
tywysog.
15 Ond y tywysogion cyntaf, y rhai *a fuasai*
o'm blaen i, fuasent drymion ar y bobl, ac a
gymmerasant ganddynt fara a gwin, heb law
deugain sicl o arian; eu llangciau hefyd a
arglwyddiaethent ar y bobl: ond ni wneuth-
um i felly, rhag ofn Duw.
16 Eithr myfi a gyweiriais *ran* y'ngwaith y
mur hwn, ac ni phrynasom *un* maes: a'm
holl weision i a ymgynnullasant yno at y
gwaith.
17 Ac *yr oedd* ar fy mwrdd i, o Iuddewon
ac o swyddogion, ddengwr a saith ugain, heb
law y rhai oedd yn dyfod attom ni c'r cen-
hedloedd y rhai *oedd* o'n hamgylch.
18 A'r hyn a arlwyid beunydd *oedd* un ych,
chwech o ddefaid dewisol, ac adar wedi eu
parottoi i mi; a phob deng niwrnod *y rhoddid*
gwin o bob math, yn ddiandlawd: ac er hyn
ni cheisiais fara y tywysog; canys trwm oedd
y caethiwed ar y bobl yma.
19 Cofia fi, O fy Nuw, er lles *i mi, yn ol* yr
hyn oll a wneuthum i'r bobl hyn.

PENNOD VI.

1 *Sanbàlat, trwy ddichellion, a chwedlau, a brudiau gau, yn ceisio dychrynu Nehemïah.* 15 *Gorphen adeiladu Jerusalem; a hynny yn ddychryn i'r gelynion.* 17 *Pendefigion Judah a'i gelynion yn deall cyfrinach eu gilydd.*

A PHAN glybu Sanbàlat, a Thobïah, a
Gesem yr Arabiad, a'r rhan arall o'n
gelynion, adeiladu o honof fi y mur, ac nad
oedd adwy wedi ei gadael ynddo; (er na
osodaswn i y pryd hwnnw y dorau ar y
pyrth;)
2 Yna yr anfonodd Sanbàlat a Gesem attaf,
gan ddywedyd, Tyred, ac ymgyfarfyddwn
ynghyd yn *un o'r* pentrefi y'ngwastadedd
Ono. Ac yr oeddynt hwy yn bwriadu gwneuth-
ur niwed i mi.
3 Minnau a anfonais genhadau attynt hwy,
gan ddywedyd, Gwaith mawr *yr ydwyf* fi yn
ei wneuthur; o herwydd hynny ni allaf ddyfod
i waered: paham y safai y gwaith, pan ymad-
awn âg ef, a dyfod i waered attoch chwi?
4 Etto hwy a anfonasant attaf fi yn y wedd
hon bedair gwaith; ac yn y modd hwnnw yr
attebais hwynt.
5 Yna Sanbàlat a anfonodd ei was attaf fi y
bummed waith yr un ffunud, â llythyr agored
yn ei law:
6 Ynddo yr oedd yn ysgrifenedig, Ym mysg
y cenhedloedd y mae y gair, a Gasmu sydd
yn dywedyd, dy fod di a'r Iuddewon yn am-
canu gwrthryfela: o herwydd hynny dy fod
di yn adeiladu y mur, fel y byddit frenhin
arnynt, yn ol y geiriau hyn.
7 A'th fod dithau hefyd wedi gosod pro-
phwydi i bregethu am danat yn Jerusalem,
gan ddywedyd, *Y mae* brenhin yn Judah. Ac
yn awr y fath ymadroddion a hyn a glyw y
brenhin: gan hynny tyred yn awr, ac ym-
gynghorwn ynghyd.
8 Yna yr anfonais atto, gan ddywedyd, Ni
ddarfu yn ol yr ymadroddion hyn yr ydwyt
ti yn eu dywedyd; ond o'th galon dy hun yr
ydwyt yn eu dychymygu hwynt.
9 Oblegid hwynt-hwy oll oedd yn ceisio ein
hofni ni, gan ddywedyd, Eu dwylaw hwy a
laesant oddi wrth y gwaith, fel nas gwneir ef.
Gan hynny cryfhâ yn awr, *O* DDUW, fy
nwylaw i.
10 A mi a ddaethum i dŷ Semaiah mab De-
laiah, mab Mehetabeel, yr hwn *oedd* wedi
cau arno; ac efe a ddywedodd, Cyfarfyddwn
yn nhŷ DDUW, a chauwn ddrysau y deml:
canys y maent yn dyfod i'th ladd di; a lliw
nos y deuant i'th ladd di.
11 Yna y dywedais, A ffy gwr o'm bath i?
neu pwy *sydd* fel myfi yr hwn a elai i'r deml,
fel y byddai byw? Nid âf i mewn.
12 Ac wele, gwybûm nad Duw a'i hanfon-
asai ef; ond llefaru o hono ef y brophwyd-
oliaeth hon yn fy erbyn i: canys Tobïah a
Sanbàlat a'i cyflogasent ef.
13 O herwydd hyn y cyflogasid ef, fel y'm
hofnid i, ac y gwnawn felly, ac y pechwn;
ac y byddai *hynny* ganddynt yn enllib *i'm
herbyn*, fel y'm gwaradwyddent.
14 O fy Nuw, cofia Tobïah a Sanbàlat, yn
ol eu gweithredoedd hynny; a Noadïah y
brophwydes hefyd, a'r rhan arall o'r pro-
phwydi y rhai oedd yn fy nychrynu i.
15 ¶ A'r mur a orphenwyd ar y pummed
dydd ar hugain o Elul, mewn deuddeng
niwrnod a deugain.
16 A phan glybu ein holl elynion ni *hynny*,
a gweled o'r holl genhedloedd y rhai *oedd* o'n
hamgylch, hwy a ofnasant, ac a lwfrhasant
yn ddirfawr ynddynt eu hun: canys gwy-
buant mai trwy ein Duw ni y gwnelsid y
gwaith hwn.
17 ¶ Ac yn y dyddiau hyn pendefigion Ju-
dah oedd yn mynych-ddanfon eu llythyrau
at Tobïah; a'r eiddo Tobïah oedd yn dyfod
attynt hwythau.
18 Canys *yr oedd* llawer yn Judah mewn
cynghrair âg ef; o herwydd daw *oedd* efe i
Sechanïah mab Arah; a Johanan ei fab ef a
gymmerasai ferch Mesùlam mab Berechïah
yn wraig iddo.
19 A'i gymmwynasau ef y byddent hwy yn
eu mynegi ger fy mron i; fy ngeiriau innau
hefyd y byddent yn eu hadrodd iddo yntau.
A Thobïah a anfonodd lythyrau i'm dy-
chrynu i.

PENNOD VII.

1 *Nehemïah yn gorchymyn Jerusalem i Hanani a Hananïah.* 5 *Llyfr achau y rhai a ddaeth gyntaf allan o Babilon,* 8 *o'r bobl,* 39 *a'r offeiriaid,* 43 *a'r Lefiaid,* 46 *a'r Nethiniaid,* 57 *a gweision Solomon,* 63 *yr offeiriaid ni fedrent gael eu hachau.* 66 *Rhifedi y cwbl, a'u golud,* 70 *a'u hoffrymmau.*

AC wedi adeiladu y mur, a chyfodi o honof
y dorau, a gosod y porthorion, a'r cant-
orion, a'r Lefiaid;
2 Yna mi a orchymynais i Hanani fy mrawd,
ac i Hananïah tywysog y palas yn Jerusalem
(canys efe *oedd* wr ffyddlawn, ac yn ofni
Duw yn fwy na llawer)
3 A mi a ddywedais wrthynt, Nac agorer
pyrth Jerusalem nes gwresogi yr haul; a thra
fyddont hwy yn sefyll yno, cauant y drysau,
a phreniant: a mi a osodais wylwyr o drigol-
ion Jerusalem, pob un yn ei wyliadwriaeth,
a phob un ar gyfer ei dŷ.
4 A'r ddinas *oedd* ehang a mawr; ac ychyd-
ig bobl ynddi: a'r tai *nid oeddynt* wedi eu
hadeiladu.
5 ¶ A'm Duw a roddodd yn fy nghalon
gynnull y pendefigion, y tywysogion hefyd,
a'r bobl, i'w cyfrif wrth eu hachau. A mi a
gefais lyfr achau y rhai a ddaethai i fynu yn
gyntaf, a chefais yn ysgrifenedig ynddo,
6 Dyma feibion y dalaeth, y rhai a ddaeth i
fynu o gaethiwed y gaethglud a gaethglud-
asai Nebuchodonosor brenhin Babilon, ac a
ddychwelasant i Jerusalem, ac i Judah, pob
un i'w ddinas ei hun;
7 Y rhai a ddaethant gyd â Zorobabel:
Jesua, Nehemïah, Asarïah, Raamïah, Naha-

mani, Mordecai, Bilsan, Mispereth, Bigfai,
Nehum, Baanah. *Dyma* rifedi dynion pobl
Israel;
8 Meibion Paros, dwy fil cant a deuddeg a
thriugain.
9 Meibion Sephatiah, tri chant a deuddeg a
thriugain.
10 Meibion Arah, chwe chant a deuddeg a
deugain.
11 Meibion Pahath-Moab, o feibion Jesua
a Joab, dwy fil ac wyth cant *a* thri ar bym-
theg.
12 Meibion Elam, mil dau cant a phedwar
ar ddeg a deugain.
13 Meibion Zattu, wyth cant a phump a
deugain.
14 Meibion Zaccai, saith cant a thriugain.
15 Meibion Binnui, chwe chant ac wyth a
deugain.
16 Meibion Bebai, chwe chant ac wyth ar
hugain.
17 Meibion Azgad, dwy fil tri chant a dau
ar hugain.
18 Meibion Adonicam, chwe chant a saith a
thriugain.
19 Meibion Bigfai, dwy fil a saith a thri-
ugain.
20 Meibion Adin, chwe chant a phymtheg
a deugain.
21 Meibion Ater o Hezeciah, tri ar bymtheg
a phedwar ugain.
22 Meibion Hasum, tri chant ac wyth ar
hugain.
23 Meibion Besai, tri chant a phedwar ar
hugain.
24 Meibion Hariph, cant a deuddeg.
25 Meibion Gibeon, pymtheg a phedwar
ugain.
26 Gwŷr Bethlehem a Netophah, cant ac
wyth a phedwar ugain.
27 Gwŷr Anathoth, cant ac wyth ar hugain.
28 Gwŷr Beth-asmafeth, dau a deugain.
29 Gwŷr Ciriath-jearim, Cephirah, a Beer-
oth, saith cant a thri a deugain.
30 Gwŷr Ramah a Gaba, chwe chant ac un
ar hugain.
31 Gwŷr Michmas, cant a dau ar hugain.
32 Gwŷr Bethel ac Ai, cant a thri ar hugain.
33 Gwŷr Nebo arall, deuddeg a deugain.
34 Meibion Elam arall, mil dau cant a phed-
war ar ddeg a deugain.
35 Meibion Harim, tri chant ac ugain.
36 Meibion Jericho, tri chant a phump a
deugain.
37 Meibion Lod, Hadid, ac Ono, saith cant
ac un ar hugain.
38 Meibion Senaah, tair mil naw cant a deg
ar hugain.
39 ¶ Yr offeiriaid: meibion Jedaiah, o dŷ
Jesua, naw cant a thri ar ddeg a thriugain.
40 Meibion Immer, mil a deuddeg a deu-
gain.
41 Meibion Pasur, mil dau cant a saith a
deugain.
42 Meibion Harim, mil a dau ar bymtheg.
43 ¶ Y Lefiaid: meibion Jesua, o Cadmiel,
ac o feibion Hodefah, pedwar ar ddeg a thri-
ugain.
44 ¶ Y cantorion: meibion Asaph, cant ac
wyth a deugain.
45 ¶ Y porthorion: meibion Sàlum, meib-
ion Ater, meibion Talmon, meibion Accub,
meibion Hatita, meibion Sobai, cant a thri ar
bymtheg ar hugain.
46 ¶ Y Nethiniaid: meibion Siha, meibion
Hasupha, meibion Tabbaoth,
47 Meibion Ceros, meibion Sïa, meibion
Padon,
48 Meibion Lebanah, meibion Hagaba,
meibion Salmai,
49 Meibion Hanan, meibion Gidel, meib-
ion Gahar,
50 Meibion Reaiah, meibion Resin, meib-
ion Necoda,
51 Meibion Gazzam, meibion Uzza, meib-
ion Phaseah,
52 Meibion Besai, meibion Meunim, meib-
ion Nephisesim,
53 Meibion Bacbuc, meibion Hacupha,
meibion Harhur,
54 Meibion Baslith, meibion Mehida, meib-
ion Harsa,
55 Meibion Barcos, meibion Sisera, meibion
Thamah,
56 Meibion Neziah, meibion Hatipha.
57 ¶ Meibion gweision Solomon: meibion
Sotai, meibion Sophereth, meibion Perida,
58 Meibion Jaala, meibion Darcon, meibion
Gidel,
59 Meibion Sephatiah, meibion Hattil, meib-
ion Pochereth o Sebaim, meibion Amon.
60 Yr holl Nethiniaid, a meibion gweision
Solomon, *oedd* dri chant a deuddeg a phed-
war ugain.
61 A'r rhai hyn a ddaethant i fynu o Tel-
melah, Tel-haresa, Cerub, Adon, ac Immer:
ond ni fedrent ddangos tŷ eu tadau, na'u
hiliogaeth, ai o Israel *yr oeddynt*.
62 Meibion Delaiah, meibion Tobiah, meib-
ion Necoda, chwe chant a dau a deugain.
63 ¶ Ac o'r offeiriaid: meibion Habaiah,
meibion Cos, meibion Barzilai, yr hwn a
gymmerth *un* o ferched Barzilai y Gileadiad
yn wraig, ac a alwyd ar eu henw hwynt.
64 Y rhai hyn a geisiasant eu hysgrifen *ym
mhlith* yr achau, ond nis cafwyd: am hynny
y bwriwyd hwynt allan o'r offeiriadaeth.
65 A'r Tirsatha a ddywedodd wrthynt, na
fwyttâent o'r pethau sancteiddiolaf, hyd oni
chyfodai offeiriad âg Urim ac â Thummim.
66 ¶ Yr holl gynnulleidfa ynghyd *oedd*
ddwy fil a deugain tri chant a thriugain.
67 Heb law eu gweision hwynt a'u mor-
wynion, y rhai hynny *oedd* saith mil tri
chant a dau ar bymtheg ar hugain: a chan-
ddynt hwy *yr oedd* dau cant a phump a
deugain o gantorion ac o gantoresau.
68 Eu meirch hwynt *oedd* saith cant ac un
ar bymtheg ar hugain; a'u mulod yn ddau
cant a phump a deugain;
69 Y camelod *oedd* bedwar cant a phymtheg
ar hugain; yr asynod *oedd* chwe mil saith
cant ac ugain.
70 ¶ A rhai o'r tadau pennaf a roddasant
tuag at y gwaith. Y Tirsatha a roddodd i'r
trysor fil o ddracmonau aur, deg a deugain o
phiolau, pùm cant a deg ar hugain o wisg-
oedd offeiriaid.
71 A *rhai* o'r tadau pennaf a roddasant i
drysor y gwaith ugain mil o ddraemonau
aur, a dwy fil a deucant o bunnau o arian.
72 A'r hyn a roddodd y rhan arall o'r bobl
oedd ugain mil o ddracmonau aur, a dwy fil
o bunnau yn arian, a saith a thriugain o
wisgoedd offeiriaid.
73 A'r offeiriaid, a'r Lefiaid, a'r porthorion,
a'r cantorion, a *rhai* o'r bobl, a'r Nethiniaid,
a holl Israel, a drigasant yn eu dinasoedd. A
phan ddaeth y seithfed mis, *yr oedd* meibion
Israel yn eu dinasoedd.

PENNOD VIII.

1 *Duwiol arfer gwrando a darllen y gyfraith.*
9 *Nehemiah, ac Ezra, a'r Lefiaid, yn cysuro
y bobl.* 13 *Parodrwydd y bobl i wrando, ac i
ddysgu.* 16 *Cadw gwyl y pebyll.*

A'R holl bobl a ymgasglasant o un fryd i'r
heol *oedd* o flaen porth y dwfr, ac a
ddywedasant wrth Ezra yr ysgrifenydd, am
ddwyn llyfr cyfraith Moses, yr hon a or-
chymynasai yr ARGLWYDD i Israel.
2 Ac Ezra yr offeiriad a ddug y gyfraith o
flaen y gynnulleidfa o wŷr, a gwragedd, a
phawb a'r a oedd yn medru gwrando yn
ddeallus, ar y dydd cyntaf o'r seithfed mis.
3 Ac efe a ddarllenodd ynddo ar wyneb yr
heol *oedd* o flaen porth y dwfr, o'r bore hyd
hanner dydd, ger bron y gwŷr, a'r gwragedd,
a'r rhai oedd yn medru deall: a chlustiau yr
holl bobl *oedd yn gwrando* ar lyfr y gyfraith.
4 Ac Ezra yr ysgrifenydd a safodd ar bul-
pud o goed, yr hwn a wnelsid i'r peth *hyn;*
a chyd âg ef y safodd Mattithïah, a Sema, ac
Anaiah, ac Urïah, a Hilcïah, a Maaseiah, ar
ei law ddehau ef; a Phedaiah, a Misael, a
Malchïah, a Hasum, a Hasbadanah, Zecharï-
ah, *a* Mesŵlam, ar ei law aswy ef.
5 Ac Ezra a agorodd y llyfr yng ngŵydd yr
holl bobl (canys yr oedd efe oddi ar yr holl
bobl) a phan agorodd, yr holl bobl a safasant.
6 Ac Ezra a fendithiodd yr ARGLWYDD, y
DUW mawr. A'r holl bobl a attebasant,
Amen, Amen, gan ddyrchafu eu dwylaw: a
hwy a ymgrymmasant, ac a addolasant yr
ARGLWYDD *â'u* hwynebau *tu a'r* ddaear.
7 Jesua hefyd, a Bani, Serebïah, Jamin,
Accub, Sabbethai, Hodïah, Maaseiah, Celita,
Azarïah, Jozabad, Hanan, Pelaiah, a'r Lef-
iaid, oedd yn dysgu y gyfraith i'r bobl, a'r
bobl yn sefyll yn eu lle.
8 A hwy a ddarllenasant yn eglur yn y llyfr,
y'nghyfraith DDUW; gan osod *allan* y syn-
wyr, fel y deallent wrth ddarllen.
9 ¶ A Nehemïah, efe *yw* y Tirsatha, ac
Ezra yr offeiriad *a'r* ysgrifenydd, a'r Lefiaid
y rhai oedd yn dysgu y bobl, a ddywedasant
wrth yr holl bobl, *Y mae* heddyw yn sanct-
aidd i'r ARGLWYDD eich DUW; na alerwch,
ac na wylwch: canys yr holl bobl oedd yn
wylo pan glywsant eiriau y gyfraith.
10 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ewch,
bwyttêwch y breision, ac yfwch y melysion,
ac anfonwch rannau i'r hwn nid *oes* ganddo
ddim yn barod; canys *y mae* heddyw yn
sanctaidd i'n Harglwydd: am hynny na thrist-
êwch; canys llawenydd yr ARGLWYDD yw
eich nerth chwi.
11 A'r Lefiaid a ostegasant yr holl bobl, gan
ddywedyd, Tewch: canys y dydd heddyw
sydd sanctaidd, ac na thristêwch.
12 A'r holl bobl a aethant i fwytta ac i yfed,
ac i anfon ymaith rannau, ac i wneuthur
llawenydd mawr; o herwydd iddynt ddeall y
geiriau a ddysgasent hwy iddynt.
13 ¶ A'r ail dydd, tadau pennaf yr holl
bobl, yr offeiriaid, a'r Lefiaid, a ymgynnull-
asant at Ezra yr ysgrifenydd, i'*w* dysgu y'ng-
eiriau y gyfraith.
14 A hwy a gawsant yn ysgrifenedig yn y
gyfraith, yr hyn a orchymynasai yr AR-
GLWYDD trwy law Moses, y dylai meibion Is-
rael drigo mewn bythod ar wyl y seithfed mis;
15 Ac y dylent gyhoeddi, a gyrru gair trwy
eu holl ddinasoedd, a thrwy Jerusalem, gan
ddywedyd, Ewch i'r mynydd, a dygwch gang-
hennau olew-wydd, a changau pinwydd, a
changau y myrtwydd, a changau y palm-
wydd, a changhennau o'r prennau caudfrig,
i wneuthur bythod, fel *y mae* yn ysgrifenedig.
16 ¶ Felly y bobl a aethant allan, ac a'*u*
dygasant, ac a wnaethant iddynt fythod, bob
un ar ei nen, ac yn eu cynteddoedd, ac y'ng-
hynteddoedd tŷ DDUW, ac yn heol porth y
dwfr, ac yn heol porth Ephraim.
17 A holl gynnulleidfa y rhai a ddychwel-
asant o'r caethiwed, a wnaethant fythod, ac
a eisteddasant yn y bythod: canys er dydd-
iau Josua mab Nun hyd y dydd hwnnw ni
wnaethai meibion Israel felly. Ac yr oedd
llawenydd mawr iawn.
18 Ac *Ezra* a ddarllenodd yn llyfr cyfraith
DDUW beunydd, o'r dydd cyntaf hyd y dydd
diweddaf. A hwy a gynnaliasant yr wyl
saith niwrnod; ac ar yr wythfed dydd *y bu*
cymmanfa, yn ol y ddefod.

PENNOD IX.

1 *Ympryd cyhoedd, ac edifeirwch y bobl.* 4 *Y*
Lefiaid yn gwneuthur duwiol gyffes o ddaioni
Duw, a drygioni y bobl.

AC ar y pedwerydd dydd ar hugain o'r
mis hwn, meibion Israel a ymgynnull-
asant mewn ympryd, ac mewn sachlïan, a
phridd arnaddynt.
2 A had Israel a ymneillduasant oddi wrth
bob dïeithriaid, ac a safasant ac a gyffesasant
eu pechodau, ac anwireddau eu tadau.
3 A chodasant i fynu yn eu lle, ac a ddar-
llenasant yn llyfr cyfraith yr ARGLWYDD eu
DUW, bedair gwaith yn y dydd; a phedair
gwaith yr ymgyffesasant, ac yr ymgrymmas-
ant i'r ARGLWYDD eu DUW.
4 ¶ Yna y safodd ym mhulpud y Lefiaid,
Jesua, a Bani, Cadmiel, Sebanïah, Bunni,
Serebïah, Bani, *a* Chenani; a gwaeddasant â
llef uchel ar yr ARGLWYDD eu DUW:
5 A'r Lefiaid, Jesua, a Cadmiel, Bani,
Hasabnïah, Serebïah, Hodïah, Sebanïah, a
Phethahïah, a ddywedasant, Cyfodwch, ben-
dithiwch yr ARGLWYDD eich DUW o dragy-
wyddoldeb hyd dragywyddoldeb: a bendith-
ier dy enw gogoneddus a dyrchafedig, gor-
uwch pob bendith a moliant.
6 Ti yn unig wyt ARGLWYDD: ti a wnaeth-
ost y nefoedd, nefoedd y nefoedd, a'u holl
luoedd hwynt, y ddaear a'r hyn oll *sydd*
arni, y moroedd a'r hyn oll *sydd* ynddynt; a
thi sydd yn eu cynnal hwynt oll; a llu y nef-
oedd sydd yn ymgrymmu i ti.
7 Ti *yw* yr ARGLWYDD DDUW, yr hwn a
ddetholaist Abram, ac a'i dygaist ef allan o
Ur y Caldeaid, ac a roddaist iddo enw Abra-
ham:
8 A chefaist ei galon ef yn ffyddlawn ger dy
fron di, ac a wnaethost gyfammod âg ef, ar
roddi yn ddiau i'w had ef wlad y Canaaneaid,
yr Hefiaid, yr Amoriaid, a'r Phereziaid, a'r
Jebusiaid, a'r Girgasiaid; ac a gwblhêaist dy
eiriau: o herwydd cyfiawn *wyt*.
9 Gwelaist hefyd gystudd ein tadau yn yr
Aipht; a thi a wrandewaist eu gwaedd hwynt
wrth y môr coch:
10 A thi a wnaethost arwyddion a rhyfedd-
odau ar Pharaoh, ac ar ei holl weision, ac ar
holl bobl ei wlad ef: canys gwybuost i'r rhai
hyn falchïo yn eu herbyn hwynt. A gwnaeth-
ost i ti enw, fel *y gwelir* y dydd hwn.
11 Y môr hefyd a holltaist o'u blaen hwynt,
fel y treiddiasant trwy ganol y môr ar hyd
sychdir; a'u herlidwyr a fwriaist i'r gwaelod,
fel maen i ddyfroedd cryfion:
12 Ac a'u harweiniaist hwy liw dydd mewn
colofn gwmmwl, a lliw nos mewn colofn
dân, i oleuo iddynt hwy y ffordd yr oeddynt
yn myned ar hyd-ddi.
13 Ti a ddisgynaist hefyd ar fynydd Sinai,
ac a ymddiddenaist â hwynt o'r nefoedd;
rhoddaist hefyd iddynt farnedigaethau un-
iawn, a chyfreithiau gwir, deddfau a gor-
chymynion daionus:
14 A'th Sabboth sanctaidd a hysbysaist idd-
ynt; gorchymynion hefyd, a deddfau, a chyf-

reithiau a orchymynaist iddynt, trwy law
Moses dy was:
15 Bara hefyd o'r nefoedd a roddaist iddynt
yn eu newyn, a dwfr o'r graig a dynnaist idd-
ynt yn eu syched; a thi a ddywedaist wrth-
ynt, y deuent i etifeddu y wlad a dyngasit *ar*
ei rhoddi iddynt.
16 Ond hwynt-hwy a'n tadau ni a falchïas-
ant, ac a galedasant eu gwarrau, ac ni wran-
dawsant ar dy orchymynion di;
17 Ac a wrthodasant wrando, ac ni chofias-
ant dy ryfeddodau, y rhai a wnelsit ti erdd-
ynt; caledasant hefyd eu gwarrau, a gosod-
asant ben arnynt i ddychwelyd i'w caethiwed
yn eu cyndynrwydd: etto ti *ydwyt* DDUW
parod i faddeu, graslawn, a thrugarog, hwyr-
frydig i ddigter, ac aml o drugaredd, ac ni
wrthodaist hwynt.
18 Hefyd, pan wnaethent iddynt lo todd-
edig, a dywedyd, Dyma dy dduw di yr hwn
a'th ddug di i fynu o'r Aipht, a chablasent yn
ddirfawr;
19 Er hynny, yn dy aml dosturiaethau, ni
adewaist ti hwynt yn yr anialwch: y golofn
gwmmwl ni chiliodd oddi wrthynt trwy y
dydd, i'w harwain hwynt ar hyd y ffordd;
na'r golofn dân trwy y nos, i oleuo iddynt,
ac i ddangos y ffordd y cerddent ynddi.
20 Dy yspryd daionus hefyd a roddaist i'w
dysgu hwynt, ac nid atteliaist dy fanna rhag
eu genau; dwfr hefyd a roddaist iddynt yn
eu syched.
21 Felly deugain mlynedd y porthaist hwynt
yn yr anialwch, heb fod arnynt eisieu *dim:*
eu gwisgoedd ni heneiddiasant, a'u traed ni
chwyddasant.
22 A thi a roddaist iddynt frenhiniaethau a
phobloedd, a rhennaist hwynt i gonglau.
Felly hwy a feddiannasant wlad Sihon, a
gwlad brenhin Hesbon, a gwlad Og brenhin
Basan.
23 Lliosogaist hefyd eu meibion hwynt fel
sêr y nefoedd, ac a'u dygaist hwynt i'r wlad
a ddywedasit wrth eu tadau y deuent iddi i'*w*
meddiannu.
24 Felly y meibion a aethant i mewn, ac
a feddiannasant y wlad, a thi a ddarostyng-
aist drigolion y wlad, y Canaaneaid, o'u
blaen hwynt, ac a'u rhoddaist yn eu llaw
hwynt, eu brenhinoedd hefyd, a phobloedd
y wlad, fel y gwnaent iddynt yn ol eu he-
wyllys.
25 A hwy a ynnillasant ddinasoedd cedyrn,
a daear fras, ac a feddiannasant dai llawn o bob
daioni, pydewau cloddiedig, gwinllannoedd,
ac olew-wydd-lannoedd, a choed ffrwythlawn
yn aml; a hwy a fwyttasant, ac a ddigonwyd,
ac a frasâwyd, ac a ymhyfrydasant yn dy fawr
ddaioni di.
26 Etto hwy a anufuddhasant, ac a wrth-
ryfelasant yn dy erbyn, taflasant hefyd dy
gyfraith o'r tu ol i'w cefn, a'th brophwydi a
laddasant, y rhai a dystiolaethasent wrthynt
am ddychwelyd attat; ac a gablasant yn
ddirfawr.
27 Am hynny ti a'u rhoddaist hwynt yn llaw
eu gorthrymwyr, y rhai a'u cystuddiasant:
ac yn amser eu cyfyngdra, pan waeddasant
arnat, a'u gwrandewaist *hwynt* o'r nefoedd,
ac yn ol dy aml dosturiaethau rhoddaist idd-
ynt achubwyr, y rhai a'u hachubasant o law
eu gwrthwynebwyr.
28 Ond pan lonyddodd arnynt, dychwelas-
ant i wneuthur drygioni yn dy wydd di: am
hynny y gadewaist hwynt yn llaw eu gelyn-
ion, y rhai a arglwyddiaethasant arnynt: etto
pan ddychwelasant, a gwaeddi arnat, tithau
o'r nefoedd a wrandewaist, ac a'u gwaredaist
hwynt, yn ol dy dosturiaethau, lawer o am-
seroedd.
29 A thi a dystiolaethaist yn eu herbyn
hwynt, i'w dychwelyd at dy gyfraith di: ond
hwy a falchïasant, ac ni wrandawsant ar dy
orchymynion, eithr pechasant yn erbyn dy
farnedigaethau (y rhai *os* gwna dyn *hwynt,*
efe fydd byw ynddynt) a gwnaethant ys-
gwydd i gilio, ac a galedasant eu gwarrau, ac
ni wrandawsant.
30 Er hynny ti a'u hoedaist hwynt flynydd-
oedd lawer, ac a dystiolaethaist wrthynt trwy
dy yspryd yn dy brophwydi; ond ni wran-
dawsant: am hynny y rhoddaist hwynt yn
llaw pobl y gwledydd.
31 Etto, er mwyn dy fawr drugareddau, ni
lwyr-ddifethaist hwynt, ac ni wrthodaist
hwynt; canys Duw graslawn a thrugarog
ydwyt.
32 Ac yn awr, O ein Duw ni, y Duw mawr,
cadarn, ac ofnadwy, yr hwn *wyt* yn cadw
cyfammod a thrugaredd; na fydded bychan
o'th flaen di yr holl flinder a ddigwyddodd i
ni, i'n brenhinoedd, i'n tywysogion, ac i'n
hoffeiriaid, ac i'n prophwydi, ac i'n tadau, ac
i'th holl bobl, er dyddiau brenhinoedd As-
syria hyd y dydd hwn.
33 Tithau *ydwyt* gyfiawn yn yr hyn oll
a ddigwyddodd i ni: canys gwirionedd a
wnaethost ti, a ninnau a wnaethom yn
annuwiol.
34 Ein brenhinoedd hefyd, ein tywysogion,
ein hoffeiriaid, a'n tadau, ni chadwasant dy
gyfraith, ac ni wrandawsant ar dy orchym-
ynion, na'th dystiolaethau, y rhai a dystiol-
aethaist wrthynt.
35 A hwy ni'th wasanaethasant yn eu bren-
hiniaeth, nac yn dy fawr ddaioni a roddaist
iddynt, nac yn y wlad ehang a bras yr hon a
osodaist o'u blaen hwynt; ac ni ddychwel-
asant oddi wrth eu drwg weithredoedd.
36 Wele ni heddyw yn weision; ac *am* y
wlad a roddaist i'n tadau ni, i fwytta ei
ffrwyth a'i daioni, wele ni yn weision ynddi.
37 A mawr yw ei thoreth hi i'r brenhinoedd
a osodaist arnom ni am ein pechodau: ac
arglwyddiaethu y maent ar ein cyrph, ac ar
ein hanifeiliaid, yn ol eu hewyllys; ac *yr*
ydym mewn cyfyngder mawr.
38 Ac o herwydd hyn oll yr ydym yn
gwneuthur *cyfammod* sicr, ac yn *ei* ysgrifen-
nu; ac *y mae* ein tywysogion, ein Lefiaid, *a'n*
hoffeiriaid, yn *ei* selio.

PENNOD X.

1 *Enwau y rhai a seliasant y cyfammod rhwng Duw a'r bobl.* 29 *Pyngciau y cyfammod.*

A'R rhai a seliodd *oedd,* Nehemiah y Tir-
satha, mab Hachaliah, a Sidcïah,
2 Seraiah, Azarïah, Jeremïah,
3 Pasur, Amarïah, Malchïah,
4 Hattus, Sebanïah, Màluch,
5 Harim, Meremoth, Obadïah,
6 Daniel, Ginnethon, Baruch,
7 Mesùlam, Abïah, Mihamin,
8 Maazïah, Bilgai, Semaiah: dyma yr off-
eiriaid.
9 A'r Lefiaid: Jesua mab Azaniah, Binnui
o feibion Henadad, Cadmiel;
10 A'u brodyr hwynt; Sebanïah, Hodïah,
Celita, Pelaiah, Hanan,
11 Micha, Rehob, Hasabïah,
12 Zaccur, Serebïah, Sebanïah,
13 Hodïah, Bani, Beninu.
14 Pennaethiaid y bobl; Paros, Pahath
Moab, Elam, Zattu, Bani,
15 Bunni, Azgad, Bebai,
16 Adonïah, Bigfai, Adin,

17 Ater, Hizcïah, Azzur,
18 Hodïah, Hasum, Besai,
19 Hariph, Anathoth, Nebai,
20 Magpias, Mesùlam, Hesir,
21 Mesezabeel, Sadoc, Jàdua,
22 Pelatïah, Hanan, Anaiah,
23 Hosea, Hananïah, Hasub,
24 Hàlohes, Pileha, Sobec,
25 Rehum, Hasabnah, Maaseiah,
26 Ac Ahïah, Hanan, Anan,
27 Màluch, Harim, Baanah.
28 ¶ A'r rhan arall o'r bobl, yr offeiriaid, y
Lefiaid, y porthorion, y cantorion, y Nethin-
iaid, a phawb a'r a ymneillduasent oddi wrth
bobl y gwledydd at gyfraith DDUW, eu gwrag-
edd hwynt, eu meibion, a'u merched, pawb
a'r a oedd â gwybodaeth ac â deall ganddo:
29 Hwy a lynasant wrth eu brodyr, eu pen-
naethiaid, ac a aethant mewn rhaith a llw ar
rodio y'nghyfraith DDUW, yr hon a roddasid
trwy law Moses gwas DUW: ac ar gadw ac ar
wneuthur holl orchymynion yr ARGLWYDD
ein Harglwydd ni, a'i farnedigaethau, a'i
ddeddfau:
30 Ac ar na roddem ein merched i bobl y
wlad: ac na chymmerem eu merched hwy
i'r meibion ni:
31 Ac *o byddai* pobl y tir yn dwyn march-
nadoedd, neu ddim lluniaeth ar y dydd Sab-
both i'w werthu, na phrynem *ddim* ganddynt
ar y Sabboth, neu ar y dydd sanctaidd; ac y
gadawem heibio y seithfed flwyddyn, a chodi
pob dyled.
32 A ni a osodasom arnom ddeddfau, ar i
ni roddi traian sicl yn y flwyddyn, tu ag at
wasanaeth tŷ ein DUW ni,
33 A thu ag at y bara gosod, a'r bwyd-offrwm
gwastadol, a thu ag at y poeth-offrwm gwas-
tadol, y Sabbothau, y newydd-loerau, a'r
gwyliau arbennig, a thu ag at y cyssegredig
bethau, a thu ag at y pech-ebyrth, i wneuthur
cymmod dros Israel; a *thu ag at* holl waith
tŷ ein DUW.
34 A ni a fwriasom goel-brennau yr offeir-
iaid, y Lefiaid, a'r bobl, am goed yr offrwm,
fel y dygent *hwynt* i dŷ ein Duw ni, yn ol tai
ein tadau ni, ar amserau nodedig, o flwyddyn
i flwyddyn, i'w llosgi ar allor yr ARGLWYDD
ein DUW, fel *y mae* yn ysgrifenedig yn y
gyfraith:
35 Ac i ddwyn blaen-ffrwyth ein tir, a blaen-
ffrwyth o bob ffrwyth o bob pren, o flwyddyn
i flwyddyn, i dŷ yr ARGLWYDD:
36 A'r rhai cyntaf-anedig o'n meibion, ac
o'n hanifeiliaid (fel *y mae* yn ysgrifenedig yn
y gyfraith) a chyntaf-anedigion ein gwartheg,
a'n defaid, i'w dwyn i dŷ ein DUW, at yr
offeiriaid sydd yn gwasanaethu yn nhŷ ein
DUW ni.
37 A blaenion ein toes, a'n hoffrymmau, a
ffrwyth pob pren, gwin ac olew, a ddygem at
yr offeiriaid i gelloedd tŷ ein Duw, a degwm
ein tir i'r Lefiaid; fel y câi y Lefiaid hwythau
ddegwm trwy holl ddinasoedd ein llafur ni.
38 A bydd yr offeiriad, mab Aaron, gyd â'r
Lefiaid, pan fyddo y Lefiaid yn degymmu: a
dyged y Lefiaid i fynu ddegfed ran y degwm
i dŷ ein Duw ni, i'r celloedd yn y trysordy.
39 Canys meibion Israel a meibion Lefi a
ddygant offrwm yr ŷd, y gwin, a'r olew, i'r
ystafelloedd, lle *y mae* llestri y cyssegr, a'r
offeiriaid sydd yn gweini, a'r porthorion, a'r
cantorion; ac nac ymwrthodwn â thŷ ein DUW.

PENNOD XI.

*1 Y tywysogion, a'r rhai a ewyllysient, a'r deg-
fed gwr a ddewisid wrth goel-bren, yn trigo
yn Jerusalem. 3 Rhol o'u henwau hwynt. 20
Y bobl eraill yn trigo mewn dinasoedd eraill.*

A THYWYSOGION y bobl a drigasant yn
Jerusalem: a'r rhan arall o'r bobl a fwr-
iasant goel-brennau i ddwyn un o'r deg i
drigo yn Jerusalem y ddinas sanctaidd, a naw
rhan *i fod* yn y dinasoedd *eraill*.
2 A'r bobl a fendithiasant yr holl wŷr a ym-
roddasent yn ewyllysgar i breswylio yn Jeru-
salem.
3 ¶ A dyma bennaethiaid y dalaeth, y rhai
a drigasant yn Jerusalem: ond yn ninasoedd
Judah pawb a drigasant yn eu meddiant o
fewn eu dinasoedd, *sef* Israel, yr offeiriaid,
a'r Lefiaid, a'r Nethiniaid, a meibion gweis-
ion Solomon.
4 A *rhai* o feibion Judah, ac o feibion Ben-
jamin a drigasant yn Jerusalem. O feibion
Judah; Athaiah mab Uzzïah, fab Zecharïah,
fab Amarïah, fab Sephatïah, fab Mahalaleel,
o feibion Peres;
5 Maaseiah hefyd mab Baruch, fab Colho-
seh, fab Hazaiah, fab Adaiah, fab Joiarib,
fab Zecharïah, fab Siloni.
6 Holl feibion Peres y rhai oedd yn trigo yn
Jerusalem, *oedd* bedwar cant ac wyth a thri-
ugain o wŷr grymmus.
7 A dyma feibion Benjamin; Sàlu mab
Mesùlam, fab Jöed, fab Pedaiah, fab Colaiah,
fab Maaseia, fab Ithiel, fab Jesaiah.
8 Ac ar ei ol ef Gabbai, Sàlai; naw cant ac
wyth ar hugain.
9 A Jöel mab Zichri *oedd* swyddog arnynt
hwy: a Judah mab Senuah yn ail ar y ddinas.
10 O'r offeiriaid: Jedaiah mab Joiarib, Ja-
chin.
11 Seraiah mab Hilcïah, fab Mesùlam, fab
Sadoc, fab Meraioth, fab Ahitub, blaenor tŷ
DDUW.
12 A'u brodyr y rhai oedd yn gweithio
gwaith y tŷ, *oedd* wyth cant a dau ar hugain:
ac Adaiah mab Jeroham, fab Pelalïah, fab
Amsi, fab Zecharïah, fab Pasur, fab Mal-
chïah,
13 A'i frodyr, pennau cenedl, dau cant a
dau a deugain: ac Amasai mab Azareel, fab
Ahazai, fab Mesillemoth, fab Immer,
14 A'u brodyr hwynt, yn gedyrn o nerth,
oedd gant ac wyth ar hugain: a Zabdïel mab
Haggedolim yn swyddog arnynt.
15 Ac o'r Lefiaid: Semaiah mab Hasub, fab
Azricam, fab Hasabïah, fab Bunni.
16 Sabbethai hefyd, a Jozabad o bennaeth-
iaid y Lefiaid, *oedd oruchaf* ar y gwaith o'r
tu allan i dŷ DDUW.
17 Mattanïah hefyd mab Micha, fab Zabdi,
fab Asaph, oedd bennaf i ddechreu tâl diolch
mewn gweddi: a Bacbucïah yn ail o'i frodyr;
ac Abda mab Sammua fab Galal, fab Jedu-
thun.
18 Yr holl Lefiaid yn y ddinas sanctaidd,
oedd ddau cant a phedwar a phedwar ugain.
19 A'r porthorion, Accub, Talmon, a'u
brodyr yn cadw y pyrth, *oedd* gant *a* deu-
ddeg a thriugain.
20 ¶ A'r rhan arall o Israel, o'r offeiriaid
ac o'r Lefiaid *a drigent* yn holl ddinasoedd
Judah, pob un yn ei etifeddiaeth.
21 Ond y Nethiniaid oeddynt yn aros yn y
tŵr: Siha a Gispa *oedd* ar y Nethiniaid.
22 A swyddog y Lefiaid yn Jerusalem, *oedd*
Uzzi mab Bani, fab Hasabïah, fab Mattanï-
ah, fab Micha: o feibion Asaph, y cantorion
oedd ar waith tŷ DDUW.
23 Canys gorchymyn y brenhin am danynt
hwy *oedd, fod* ordinhâd safadwy i'r cantorion,
dogn dydd yn ei ddydd.
24 A Phethahïah mab Mesezabeel, o feibion
Zerah mab Judah, *oedd* wrth law y brenhin
ym mhob peth *a berthynai* i'r bobl.

25 Ac am y trefydd a'u meusydd, *rhai* o feibion Judah a drigasant y'nghaer Arba a'i phentrefi, ac yn Dibon a'i phentrefi, ac yn Jecabseel a'i phentrefi,

26 Ac yn Jesua, ac ym Moladah, ac yn Beth-phelet,

27 Ac yn Hasar-sual, ac yn Beer-seba a'i phentrefi,

28 Ac yn Siclag, ac ym Mechonah ac yn ei phentrefi,

29 Ac yn En-rimmon, ac yn Sareah, ac yn Jarmuth,

30 Zanoah, Adùlam, a'u trefydd, Lachis a'i meusydd, yn Azecah a'i phentrefi. A hwy a wladychasant o Beerseba hyd ddyffryn Hinnom.

31 A meibion Benjamin o Geba *a drigasant ym* Michmas, ac Aia, a Bethel, a'u pentrefi,

32 Yn Anathoth, Nob, Ananiah,

33 Hasor, Ramah, Gittaim,

34 Hadid, Seboim, Nebalat,

35 Lod, ac Ono, glynn y crefftwyr.

36 Ac o'r Lefiaid *yr oedd* rhannau yn Judah, *ac* yn Benjamin.

PENNOD XII.

1 Yr offeiriaid, 8 a'r Lefiaid a ddaeth i fynu gyd â Zorobabel. 10 Hiliogaeth yr offeiriaid. 22 Rhai o'r Lefiaid pennaf. 27 Cyhoedd gyssegriad muriau Jerusalem. 44 Gosod swyddau i'r offeiriaid ac i'r Lefiaid yn y deml.

DYMA hefyd yr offeiriaid a'r Lefiaid, y rhai a ddaethant i fynu gyd â Zorobabel mab Selathiel, a Jesua: *sef* Seraiah, Jeremiah, Ezra,

2 Amariah, Màluch, Hattus,

3 Sechaniah, Rehum, Meremoth,

4 Ido, Ginnetho, Abiah,

5 Miamin, Maadiah, Bilgah,

6 Semaiah, a Joiarib, Jedaiah,

7 Sàlu, Amoc, Hilciah, Jedaiah: dyma bennaethiaid yr offeiriaid, a'u brodyr yn nyddiau Jesua.

8 A'r Lefiaid: Jesua, Binnui, Cadmiel, Serebiah, Judah; *a* Mattaniah *oedd* ar y gerdd, efe a'i frodyr.

9 Bacbuciah hefyd ac Unni, eu brodyr hwynt, *oedd* ar eu cyfer yn y gwyliadwriaethau.

10 ¶ A Jesua a genhedlodd Joiacim, a Joiacim a genhedlodd Eliasib, ac Eliasib a genhedlodd Joiada,

11 A Joiada a genhedlodd Jonathan, a Jonathan a genhedlodd Jadua.

12 Ac yn nyddiau Joiacim, yr offeiriaid *hyn* oedd bennau cenedl: o Seraiah, Meraiah; o Jeremiah, Hananiah;

13 O Ezra, Mesùlam; o Amariah, Jehohanan;

14 O Melichu, Jonathan; o Sebaniah, Joseph;

15 O Harim, Adna; o Meraioth, Helcal;

16 O Ido, Zechariah; o Ginnethon, Mesùlam;

17 O Abiah, Zichri; o Miniamin, o Moadiah, Piltai;

18 O Bilgah, Sammua; o Semaiah, Jehonathan;

19 Ac o Joiarib, Mattenai; o Jedaiah, Uzzi;

20 O Sàlai, Càlai; o Amoc, Eber;

21 O Hilciah, Hasabiah; o Jedaiah, Nethaneel.

22 ¶ Y Lefiaid yn nyddiau Eliasib, Joiada, a Johanan, a Jadua, *oedd* wedi eu hysgrifenu yn bennau cenedl: a'r offeiriaid hyd deyrnasiad Darius y Persiad.

23 Meibion Lefi, *y pennau cenedl, oedd* wedi eu hysgrifenu yn llyfr y chroniclau, hyd ddyddiau Johanan mab Eliasib.

24 A phennaethiaid y Lefiaid, *oedd* Hasabiah, Serebiah, a Jesua mab Cadmiel, a'u brodyr ar eu cyfer, i ogoneddu *ac* i foliannu, yn ol gorchymyn Dafydd gwr Duw, gwyliadwriaeth ar gyfer gwyliadwriaeth.

25 Mattaniah, a Bacbuciah, Obadiah, Mesùlam, Talmon, Accub, *a oedd* borthorion, yn cadw gwyliadwriaeth wrth drothwyau y pyrth.

26 Y rhai hyn *oedd* yn nyddiau Joiacim mab Jesua, fab Josadac, ac yn nyddiau Nehemiah y tywysog, ac Ezra yr offeiriad *a'r* ysgrifenydd.

27 ¶ Ac y'nghyssegriad mur Jerusalem y ceisiasant y Lefiaid o'u holl leoedd, i'w dwyn i Jerusalem, i wneuthur y cyssegriad â gorfoledd, mewn diolchgarwch, ac mewn cân, â symbalau, nablau, ac â thelynau.

28 A meibion y cantorion a ymgynnullasant o'r gwastadedd o amgylch i Jerusalem, ac o drefydd Netophathi,

29 Ac o dŷ Gilgal, ac o feusydd Geba ac Azmafeth: canys y cantorion a adeiladasent bentrefi iddynt o amgylch Jerusalem.

30 Yr offeiriaid hefyd a'r Lefiaid a ymlanhasant; glanhasant hefyd y bobl, a'r pyrth, a'r mur.

31 A mi a berais i dywysogion Judah ddringo ar y mur; a gosodais ddwy *fintai* fawr o rai yn moliannu; a mynediad *y naill oedd* ar y llaw ddehau ar y mur tu a phorth y dom:

32 Ac ar eu hol hwynt yr aeth Hosaiah, a hanner tywysogion Judah,

33 Azariah hefyd, Ezra, a Mesùlam,

34 Judah, a Benjamin, a Semaiah, a Jeremiah,

35 Ac o feibion yr offeiriaid âg udgyrn, Zechariah mab Jonathan, fab Semaiah, fab Mattaniah, fab Michaiah, fab Zaccur, fab Asaph;

36 A'i frodyr *ef*, Semaiah, ac Azarael, Milalai, Gilalai, Maai, Nethaneel, a Judah, Hanani, âg offer cerdd Dafydd gwr Duw, ac Ezra yr ysgrifenydd o'u blaen hwynt.

37 Ac wrth borth y ffynnon, yr hon *oedd* ar eu cyfer hwynt, y dringasant ar risiau dinas Dafydd yn nringfa y mur, oddi ar dŷ Dafydd, hyd borth y dwfr tu a'r dwyrain.

38 A'r ail *fintai* o'r rhai oedd yn moliannu, oedd yn myned ar eu cyfer hwynt, a minnau ar eu hol; a hanner y bobl *oedd* ar y mur, oddi ar dŵr y ffyrnau, hyd y mur llydan;

39 Ac oddi ar borth Ephraim, ac oddi ar yr hen borth, ac oddi ar borth y pysgod, a thŵr Hananeel, a thŵr Meah, hyd borth y defaid; a hwy a safasant ym mhorth y wyliadwriaeth.

40 Felly y ddwy *fintai*, y rhai oedd yn moliannu, a safasant yn nhŷ DDUW, a minnau, a hanner y swyddogion gyd â mi:

41 Yr offeiriaid hefyd; Eliacim, Maaseiah, Miniamin, Michaiah, Elioenai, Zechariah, Hananiah, âg udgyrn;

42 Maaseiah hefyd, a Semaiah, ac Eleazar, ac Uzzi, a Jehohanan, a Malchiah, ac Elam, ac Ezra. A'r cantorion a ganasant yn groch, a Jezrahiah, *eu* blaenor.

43 A'r diwrnod hwnnw yr aberthasant ebyrth mawrion, ac y llawenhasant: canys Duw a'u llawenychasai hwynt â llawenydd mawr: y gwragedd hefyd a'r plant a orfoleddasant: fel y clybuwyd llawenydd Jerusalem hyd ym mhell.

44 ¶ A'r dwthwn hwnnw y gosodwyd gwŷr ar gelloedd y trysorau, ar yr offrymmau, ar y blaen-ffrwyth, ac ar y degymmau, i gasglu iddynt hwy o feusydd y dinasoedd y rhannau cyfreithlawn i'r offeiriaid a'r Lefiaid: canys

ffawenydd Judah *oedd* ar yr offeiriad ac ar y
Lefiaid y rhai oedd yn sefyll *yno*.
45 Y cantorion hefyd a'r porthorion a gad-
wasant wyliadwriaeth eu Duw, a gwyliad-
wriaeth y glanhâd, yn ol gorchymyn Dafydd,
a Solomon ei fab.
46 Canys gynt, yn nyddiau Dafydd ac Asaph,
yr oedd y pen-cantorion, a chaniadau can-
moliaeth a moliant i Dduw.
47 Ac yn nyddiau Zorobabel, ac yn nyddiau
Nehemïah, holl Israel oedd yn rhoddi rhan-
nau i'r cantorion, a'r porthorion, dogn dydd
yn ei ddydd: a hwy a gyssegrasant *bethau
sanctaidd* i'r Lefiaid; a'r Lefiaid a'*u* cyssegr-
asant i feibion Aaron.

PENNOD XIII.

1 *Darllen y gyfraith, a gyrru y bobl gymmysg o blith Israel.* 4 *Nehemïah, pan ddychwelodd, yn peri glanhâu yr ystafelloedd;* 10 *yn dwyn swyddau tŷ Dduw i well trefn,* 15 *yn lleꞏtair halogi y Sabboth,* 23 *a phrïodi gwragedd o estron genedl.*

Y DWTHWN hwnnw y darllenwyd yn
llyfr Moses lle y clybu y bobl; a chaf-
wyd yn ysgrifenedig ynddo, na ddylai yr
Ammoniad na'r Moabiad ddyfod i gynnull-
eidfa Duw yn dragywydd;
2 Am na chyfarfuasant â meibion Israel â
bara ac â dwfr, eithr cyflogasent Baalam yn
eu herbyn i'w melldithio hwynt: etto ein
Duw ni a drodd y felldith yn fendith.
3 A phan glywsant hwy y gyfraith, hwy a
neilldūasant yr holl rai cymmysg oddi wrth
Israel.
4 ¶ Ac o flaen hyn, Elïasib yr offeiriad, yr
hwn a osodasid ar ystafell tŷ ein Duw ni,
oedd gyfathrachwr i Tobïah:
5 Ac efe a wnaeth iddo ef ystafell fawr; ac
yno y byddent o'r blaen yn rhoddi y bwyd-
offrymmau, y thus, a'r llestri, a degwm yr
ŷd, y gwin, a'r olew, a orchymynasid *eu
rhoddi* i'r Lefiaid, a'r cantorion, a'r porthor-
ion, ac offrymmau yr offeiriaid.
6 Ac yn hyn i gyd *o amser* ni bûm i yn Je-
rusalem: canys yn y ddeuddegfed flwyddyn
ar hugain i Artaxerxes brenhin Babilon y
deuthum i at y brenhin, ac ym mhen *talm o*
ddyddiau y cefais gennad gan y brenhin;
7 Ac a ddaethum i Jerusalem, ac a ddeallais
y drygioni a wnaethai Eliasib er Tobïah, gan
wneuthur iddo ystafell y'nghynteddoedd tŷ
Dduw.
8 A bu ddrwg iawn gennyf; am hynny mi
a fwriais holl ddodrefn tŷ Tobïah allan o'r
ystafell.
9 Erchais hefyd iddynt lanhâu yr ystafell-
oedd: a mi a ddygais yno drachefn lestri tŷ
Dduw, yr offrwm a'r thus.
10 ¶ Gwybûm hefyd fod rhannau y Lefiaid
heb eu rhoddi *iddynt:* canys ffoisai y Lefiaid
a'r cantorion, y rhai oedd yn gwneuthur y
gwaith, bob un i'w faes.
11 Yna y dwrdiais y swyddogion, ac y dy-
wedais, Paham y gwrthodwyd tŷ Dduw? A
mi a'u cesglais hwynt ynghyd, ac a'u gosodais
yn eu lle.
12 Yna holl Judah a ddygasant ddegwm yr
ŷd, a'r gwin, a'r olew, i'r trysordai.
13 A mi a wneuthum yn drysorwyr ar y
trysorau, Selemïah yr offeiriad, a Sadoc yr
ysgrifenydd, a Phedaiah, o'r Lefiaid: a cher
llaw iddynt hwy *yr oedd* Hanan mab Zaccur,
mab Mattanïah: canys ffyddlawn y cyfrifid
hwynt, ac arnynt hwy *yr oedd* rhannu i'w
brodyr.
14 Cofia fi, fy Nuw, o herwydd hyn; ac na
fy ngharedigrwydd a wneuthum i dŷ
ac i'w wyliadwriaethau ef.
15 ¶ Yn y dyddiau hynny y gwelais yn
Judah *rai* yn sengi gwin-wryfau ar y Sab-
both, ac yn dwyn i mewn ysgubau ŷd, ac yn
llwytho asynod, gwin hefyd, a grawnwin,
a ffigys, a phob beichiau, ac yn *eu* dwyn i
Jerusalem ar y dydd Sabboth: a mi a dystiol-
aethais *yn eu herbyn* ar y dydd y gwerthasant
luniaeth.
16 Y Tyriaid hefyd oedd yn trigo ynddi, *ac*
yn dwyn pysgod, a phob peth gwerthadwy, y
rhai yr oeddynt hwy yn *eu* gwerthu ar y
Sabboth: i feibion Judah, ac yn Jerusalem.
17 Yna y dwrdiais bendefigion Judah, ac y
dywedais wrthynt, Pa beth drygionus *yw*
hwn yr ydych chwi yn ei wneuthur, gan
halogi y dydd Sabboth?
18 Onid fel hyn y gwnaeth eich tadau chwi?
ac oni ddug ein Duw ni yr holl ddrwg hyn
arnom ni, ac ar y ddinas hon? a chwithau
ydych yn ychwanegu digofaint ar Israel, trwy
halogi y Sabboth.
19 A phan dywyllasai pyrth Jerusalem cyn
y Sabboth, yr erchais gau y dorau, a gor-
chymynais nad agorid hwynt hyd wedi y
Sabboth: a mi a osodais *rai* o'm gweision
wrth y pyrth, *fel* na ddelai baich i mewn ar
ddydd y Sabboth.
20 Felly y marchnadwyr, a gwerthwyr pob
peth gwerthadwy, a lettyasant o'r tu allan i
Jerusalem unwaith neu ddwy.
21 A mi a dystiolaethais yn eu herbyn
hwynt, ac a ddywedais wrthynt, Paham yr
ydych chwi yn aros dros nos wrth y mur? os
gwnewch eilwaith, mi a estynaf fy llaw i'ch
erbyn. O'r pryd hwnnw ni ddaethant ar y
Sabboth *mwyach*.
22 A mi a ddywedais wrth y Lefiaid, am
iddynt ymlanhâu, a dyfod i gadw y pyrth,
gan sancteiddio y dydd Sabboth. *Am* hyn
hefyd cofia fi, fy Nuw, ac arbed fi yn ol li-
aws dy drugaredd.
23 ¶ Yn y dyddiau hynny hefyd y gwelais
Iuddewon a brïodasent Asdodeesau, Am-
moneesau, *a* Moabeesau, yn wragedd *iddynt:*
24 A'u plant hwy oedd yn llefaru *y naill*
hanner o'r Asdodiaeg, ac heb fedru ymddi-
ddan yn iaith yr Iuddewon, ond yn ol tafod-
iaith y ddeubar bobl.
25 Yna yr ymrysonais â hwynt, ac y mell-
dithiais hwynt; tarewais hefyd rai o honynt,
ac a bliciais eu gwallt hwynt: a mi a'u tyngais
hwynt trwy Dduw, *gan ddywedyd,* Na rodd-
wch eich merched i'w meibion hwynt, ac na
chymmerwch o'u merched hwynt i'ch meib-
ion, nac i chwi eich hunain.
26 Onid o achos y rhai hyn y pechodd Solo-
mon brenhin Israel? er na bu brenhin cy-
ffelyb iddo ef ym mysg cenhedloedd lawer,
yr hwn oedd hoff gan ei Dduw, a Duw
a'i gwnaeth ef yn frenhin ar holl Israel;
etto gwragedd dïeithr a wnaethant iddo ef
bechu.
27 Ai arnoch chwi y gwrandawn, i wneuthur
yr holl ddrygioni mawr hwn, gan droseddu
yn erbyn ein Duw, trwy brïodi gwragedd
dïeithr?
28 Ac *un* o feibion Joiada, mab Eliasib yr
arch-offeiriad, *oedd* ddaw i Sanbàlat yr Ho-
roniad: yr hwn a ymlidiais i oddi wrthyf.
29 O fy Nuw, cofia hwynt, am iddynt halogi
yr offeiriadaeth, a chyfammod yr offeiriad-
aeth, a'r Lefiaid.
30 Yna y glanhêais hwynt oddi wrth bob
estron; gosodais hefyd oruchwyliaethau i'r
offeiriaid ac i'r Lefiaid, pob un yn ei waith;
31 Ac at goed yr offrwm mewn amserau
nodedig, ac at y blaen-ffrwythau. Cofia fi,
O fy Nuw, er daioni

LLYFR
ESTHER.

PENNOD I.

1 *Ahasferus yn gwneuthur gwleddoedd bren-
hinol: 10 yn anfon i gyrchu atto y fren-
hines Fasti; a hithau yn gwrthod dyfod.
13 Ahasferus, trwy gynghor Memuchan, yn
gwneuthur cyfraith ar fod o'r gwŷr yn ben
ar eu gwragedd.*

YN nyddiau Ahasferus (efe *yw* Ahasferus yr hwn oedd yn teyrnasu o India hyd Ethiopia, *sef ar* gant a saith ar hugain o daleithiau)

2 Yn y dyddiau hynny, pan eisteddodd y brenhin Ahasferus ar orseddfa ei frenhiniaeth, yr hon *oedd* yn Susan y brenhinllys,

3 Yn y drydedd flwyddyn o'i deyrnasiad, efe a wnaeth wledd i'w holl dywysogion, a'i weision; cadernid Persia, a Media, y rhaglawiaid, a thywysogion y taleithiau, *oedd* ger ei fron ef.

4 Fel y dangosai efe gyfoeth *a* gogoniant ei deyrnas, ac anrhydedd a phrydferthwch ei fawredd, ddyddiau lawer, *sef* cant a phedwar ugain o ddyddiau.

5 Ac wedi gorphen y dyddiau hynny, y brenhin a wnaeth i'r holl bobl a gafwyd yn Susan y brenhinllys, o'r mwyaf hyd y lleiaf, wledd *dros* saith niwrnod, y'nghyntedd gardd palas y brenhin.

6 *Lle yr oedd llenni* gwŷnion, gwyrddion, a rhudd-gochion, wedi eu cylymmu â llinynnau sidan, ac â phorphor, wrth fodrwyau arian, a cholofnau marmor: y gwelyau *oedd* o aur ac arian, ar balmant o *faen* grisial, a marmor, ac alabaster, a jasinct.

7 Ac yfed dïod *yr oeddynt* mewn llestri aur, a chyfnewid amryw lestri, a gwin brenhinol lawer, yn ol gallu y brenhin.

8 Yr yfed hefyd *oedd* wrth ddeddf, nid *oedd* neb yn cymmell: canys gosodasai y brenhin *orchymyn* ar bob swyddwr *o fewn* ei dŷ, ar wneuthur yn ol ewyllys pawb.

9 Y frenhines Fasti hefyd a wnaeth wledd i'r gwragedd *yn* y brenhin-dy *oedd* eiddo Ahasferus y brenhin.

10 ¶ Ar y seithfed dydd, pan oedd lawen calon y brenhin gan win, efe a ddywedodd wrth Mehuman, Biztha, Harbona, Bigtha, ac Abagtha, Zethar, a Charcas, y saith ystafellydd oedd yn gweini ger bron y brenhin Ahasferus,

11 Am gyrchu y frenhines Fasti o flaen y brenhin, yn y frenhinol goron, i ddangos i'r bobloedd ac i'r tywysogion ei glendid hi: canys glân yr olwg *ydoedd* hi.

12 Ond y frenhines Fasti a wrthododd ddyfod wrth air y brenhin trwy law ei ystafellyddion: am hynny y llidiodd y brenhin yn ddirfawr, a'i ddigllonedd ef a ennynodd ynddo.

13 ¶ Yna y dywedodd y brenhin wrth y doethion oedd yn gwybod yr amserau, (canys felly *yr oedd* arfer y brenhin tu ag at bob rhai a fyddai yn gwybod cyfraith a barn:

14 A nesaf atto ef *oedd* Carsena, Sethar, Admatha, Tarsis, Meres, Marsena, *a* Memuchan, saith dywysog Persia a Media, y rhai oedd yn gweled wyneb y brenhin, *ac* yn eistedd yn gyntaf yn y frenhiniaeth)

15 Beth sydd i'w wneuthur wrth y gyfraith i'r frenhines Fasti, am na wnaeth hi archiad y brenhin Ahasferus trwy law yr ystafellyddion?

16 Yna Memuchan a ddywedodd ger bron y brenhin a'r tywysogion, Nid yn erbyn y brenhin yn unig y gwnaeth Fasti y frenhines ar fai, ond yn erbyn yr holl dywysogion hefyd, a'r holl bobloedd *sydd* trwy holl daleithiau y brenhin Ahasferus.

17 Canys gweithred y frenhines a â allan at yr holl wragedd, fel y tremygant eu gwŷr yn eu golwg eu hun, pan ddywedant, Y brenhin Ahasferus a archodd gyrchu Fasti y frenhines o'i flaen; ond ni ddaeth hi.

18 Arglwyddesau Persia a Media, y rhai a glywsant weithred y frenhines, a ddywedant heddyw wrth holl dywysogion y brenhin. Felly *y bydd* mwy na digon o ddirmyg a digter.

19 Os bydd boddlawn gan y brenhin, eled brenhinol orchymyn oddi wrtho ef, ac ysgrifener ef ym mysg cyfreithiau y Persiaid a'r Mediaid, fel na throsedder ef; na ddêl Fasti *mwy* ger bron y brenhin Ahasferus; a rhodded y brenhin ei brenhin-fraint hi i'w chyfeilles yr hon sydd well nâ hi.

20 A phan glywer gorchymyn y brenhin, yr hwn a wnelo efe, trwy ei holl frenhiniaeth (yr hon sydd fawr) yna yr holl wragedd a roddant anrhydedd i'w gwŷr, o'r mwyaf hyd y lleiaf.

21 A da oedd y peth y'ngolwg y brenhin a'r tywysogion; a'r brenhin a wnaeth yn ol gair Memuchan:

22 Canys efe a anfonodd lythyrau i holl daleithiau y brenhin, ie, i bob talaeth yn ol ei ysgrifen, ac at bob pobl yn ol eu tafodiaith ei hun; ar fod pob gwr yn arglwyddiaethu yn ei dŷ ei hun; a chyhoeddi *hyn* yn ol tafodiaith pob rhyw bobl.

PENNOD II.

1 *Dewis brenhines i Ahasferus o fysg y gwyr-
yfon glanaf. 5 Mordecai tadmaeth Esther.
8 Hegai yn gweled Esther yn well nag un o'r
lleill. 12 Y modd y glanheid y gwyryfon, ac
yr aent i mewn at y brenhin. 15 Esther yn
rhyngu bodd y brenhin yn oreu, ac yn cael ei
gwneuthur yn frenhines. 21 Mordecai yn
datguddio bradwriaeth; ac ysgrifenu hynny
yn y chronicl.*

WEDI y pethau hyn, pan lonyddodd digllonedd y brenhin Ahasferus, efe a gofiodd Fasti, a'r hyn a wnelsai hi, a'r hyn a farnasid arni.

2 Am hynny gweision y brenhin, y rhai oedd yn gweini iddo, a ddywedasant, Ceisier i'r brenhin langcesau têg yr olwg o wyryfon:

3 A gosoded y brenhin swyddogion trwy holl daleithiau ei frenhiniaeth, a chasglant hwythau bob llangces dêg yr olwg, o wyryf, i Susan y brenhinllys, i dŷ y gwragedd, dan law Hege ystafellydd y brenhin, ceidwad y gwragedd; a rhodder *iddynt* bethau i'w glanhâu:

4 A'r llangces a fyddo da y'ngolwg y brenhin, a deyrnasa yn lle Fasti. A da oedd y peth hyn y'ngolwg y brenhin; ac felly y gwnaeth efe.

5 ¶ Yn Susan y brenhinllys yr oedd rhyw Iuddew a'i enw Mordecai, mab Jair, fab Simei, fab Cis, gwr o Jemini;
6 Yr hwn a ddygasid o Jerusalem gyd â'r gaethglud, a gaethgludasid gyd â Jechoniah brenhin Judah, yr hwn a ddarfuasai i Nebuchodonosor brenhin Babilon ei gaethgludo.
7 Ac efe a fagasai Hadassah (honno *yw* Esther) merch ei ewythr ef frawd ei dad; canys nid *oedd* iddi dad na mam: a'r llangces *oedd* weddeiddlwys, a glân yr olwg; a phan fuasai ei thad a'i mam hi farw, Mordecai a'i cymmerasai hi yn ferch iddo.
8 ¶ A phan gyhoeddwyd gair y brenhin a'i gyfraith, pan gasglasid hefyd langcesau lawer i Susan y brenhinllys dan law Hegai, cymmerwyd Esther i dŷ y brenhin, dan law Hegai ceidwad y gwragedd.
9 A'r llangces oedd dêg yn ei olwg ef, a hi a gafodd ffafr ganddo; am hynny efe ar frys a barodd roddi iddi bethau i'w glanhâu, a'i rhannau, a rhoddi iddi saith o langcesau golygus, o dŷ y brenhin: ac efe a'i symmudodd hi a'i llangcesau i'r *fan* oreu *yn* nhŷ y gwragedd.
10 Ond ni fynegasai Esther ei phobl, na'i chenedl: canys Mordecai a orchymynasai iddi nad ynganai.
11 A Mordecai a rodiodd beunydd o flaen cyntedd tŷ y gwragedd, i wybod llwyddiant Esther, a pheth a wnelid iddi.
12 ¶ A phan ddigwyddai amser pob llangces i fyned i mewn at y brenhin Ahasferus, wedi bod iddi hi yn ol defod y gwragedd ddeuddeng mis (canys felly y cyflawnid dyddiau eu puredigaeth hwynt; chwe mis mewn olew myrr, a chwe mis mewn pêr-aroglau, a phethau eraill i lanhâu y gwragedd)
13 Yna fel hyn y deuai y llangces at y brenhin; Pa beth bynnag a ddywedai hi *am dano* a roddid iddi, i fyned gyd â hi o dŷ y gwragedd i dŷ y brenhin.
14 Gyd â'r hwyr yr âi hi i mewn, a'r bore hi a ddychwelai i dŷ arall y gwragedd, dan law Saasgaz, ystafellydd y brenhin, ceidwad y gordderchadon: ni ddeuai hi i mewn at y brenhin mwyach, oddieithr i'r brenhin ei chwennych hi, a'i galw hi wrth *ei* henw.
15 ¶ A phan ddigwyddodd amser Esther, merch Abihail ewythr Mordecai (yr hon a gymmerasai efe yn ferch iddo) i fyned i mewn at y brenhin, ni cheisiodd hi ddim ond yr hyn a ddywedasai Hegai, ystafellydd y brenhin, ceidwad y gwragedd: ac Esther oedd yn cael ffafr y'ngolwg pawb a'r oedd yn edrych arni.
16 Felly Esther a gymmerwyd at y brenhin Ahasferus, i'w frenhin-dy ef, yn y degfed mis (hwnnw *yw* mis Tebeth) yn y seithfed flwyddyn o'i deyrnasiad ef.
17 A'r brenhin a hoffodd Esther rhagor yr holl wragedd, a hi a gafodd ffafr a charedigrwydd yn ei wydd ef rhagor yr holl wyryfon; ac efe a osododd y deyrn-goron ar ei phen hi, ac a'i gwnaeth yn frenhines yn lle Fasti.
18 Yna y gwnaeth y brenhin wledd fawr i'w holl dywysogion a'i weision, *sef* gwledd Esther; ac efe a wnaeth ryddid i'r taleithiau, ac a roddodd roddion yn ol gallu y brenhin.
19 A phan gasglwyd y gwyryfon yr ail waith, yna Mordecai oedd yn eistedd ym mhorth y brenhin.
20 Nid oedd Esther yn mynegi ei chenedl, na'i phobl; megis y gorchymynasai Mordecai iddi: canys Esther oedd yn gwneuthur yr hyn a ddywedasai Mordecai, fel *cynt pan* oedd hi yn ei meithrin gyd âg ef.
21 ¶ Yn y dyddiau hynny (pan oedd Mordecai yn eistedd ym mhorth y brenhin) y llidiodd Bigthan a Therez, dau o ystafellyddion y brenhin, *sef* o'r rhai oedd yn cadw y trothwy, a cheisiasant estyn llaw yn erbyn y brenhin Ahasferus.
22 A'r peth a wybu Mordecai; ac efe a'i mynegodd i Esther y frenhines; ac Esther a'*i* dywedodd wrth y brenhin, yn enw Mordecai.
23 A phan chwiliwyd y peth, fe a gafwyd *felly:* am hynny y crogwyd hwynt ill dau ar bren. Ac ysgrifenwyd *hynny* mewn llyfr chronicl ger bron y brenhin.

PENNOD III.

1 *Ahasferus yn dyrchafu Haman, ac yntau am i Mordecai ei ddiystyru, yn ceisio dial ar yr holl Iuddewon; 7 ac yn bwrw coel-bren; 8 a thrwy enllib yn cael gan y brenhin wneuthur cyfraith i ladd yr holl Iuddewon.*

WEDI y pethau hyn, y brenhin Ahasferus a fawrhâodd Haman mab Hammadetha yr Agagiad, ac a'i dyrchafodd ef; gosododd hefyd ei orsedd-faingc ef goruwch yr holl dywysogion *oedd* gyd âg ef.
2 A holl weision y brenhin, y rhai *oedd* ym mhorth y brenhin, oedd yn ymgrymmu, ac yn ymostwng i Haman; canys felly y gorchymynasai y brenhin am dano ef: ond nid ymgrymmodd Mordecai, ac nid ymostyngodd.
3 Yna gweision y brenhin, y rhai *oedd* ym mhorth y brenhin, a ddywedasant wrth Mordecai, Paham yr ydwyt ti yn troseddu gorchymyn y brenhin?
4 Ac er eu bod hwy beunydd yn dywedyd wrtho *fel hyn,* etto ni wrandawai efe arnynt hwy; am hynny y mynegasant i Haman, i edrych a safai geiriau Mordecai: canys efe a fynegasai iddynt mai Iuddew *ydoedd* efe.
5 A phan welodd Haman nad oedd Mordecai yn ymgrymmu, nac yn ymostwng iddo, Haman a lanwyd o ddigllonedd.
6 Er hynny diystyr oedd ganddo yn ei olwg ei hun estyn llaw yn erbyn Mordecai ei hunan; canys mynegasant iddo bobl Mordecai: am hynny Haman a geisiodd ddifetha yr holl Iuddewon, y rhai *oedd* trwy holl frenhiniaeth Ahasferus, *sef* pobl Mordecai.
7 ¶ Yn y mis cyntaf (hwnnw *yw* mis Nisan) yn y ddeuddegfed flwyddyn i'r brenhin Ahasferus, efe a barodd fwrw Pwr (hwnnw *yw,* y coel-bren) ger bron Haman, o ddydd i ddydd, ac o fis i fis, *hyd* y deuddegfed *mis,* hwnnw *yw* mis Adar.
8 ¶ A Haman a ddywedodd wrth y brenhin Ahasferus, Y mae rhyw bobl wasgaredig a gwahanedig ym mhlith y bobloedd, trwy holl daleithiau dy frenhiniaeth; a'u cyfreithiau hwynt *sydd* yn amrafaelio oddi wrth yr holl bobl, ac nid ydynt yn gwneuthur cyfreithiau y brenhin; am hynny nid buddiol i'r brenhin eu dioddef hwynt.
9 O bydd boddlawn gan y brenhin, ysgrifener am eu difetha hwynt: a deng mil o dalentau arian a dalaf ar ddwylaw y rhai a wnant y weithred hon, i'*w* dwyn i drysorau y brenhin.
10 A thynnodd y brenhin ei fodrwy oddi am ei law, ac a'i rhoddes i Haman mab Hammadetha yr Agagiad, gwrthwynebwr yr Iuddewon.
11 A'r brenhin a ddywedodd wrth Haman, Rhodder yr arian i ti, a'r bobl, i wneuthur â hwynt fel y byddo da yn dy olwg.
12 Yna y galwyd ysgrifenyddion y brenhin, yn y mis cyntaf, ar y trydydd dydd ar ddeg o'r *mis* hwnnw, ac yr ysgrifenwyd, yn ol yr hyn oll a orchymynasai Haman, at bendefigion y brenhin, ac at y dugiaid *oedd* ar bob tal-

aeth, ac at dywysogion pob pobl i bob talaeth
yn ol ei ysgrifen, ac *at* bob pobl yn ol eu taf-
od-iaith ; yn enw y brenhin Ahasferus yr ys-
grifenasid, ac â modrwy y brenhin y seliasid
hwn.
13 A'r llythyrau a anfonwyd gyd â'r rhedeg-
wyr i holl daleithiau y brenhin ; i ddinystrio,
i ladd, ac i ddifetha yr holl Iuddewon, yn
ieuaingc ac yn hen, yn blant ac yn wragedd,
mewn un dydd, *sef* ar y trydydd *dydd* ar ddeg
o'r deuddegfed mis (hwnnw *yw* mis Adar) ac
i ysglyfaethu eu hyspail hwynt.
14 Testun yr ysgrifen, i roi gorchymyn ym
mhob talaeth, a gyhoeddwyd i'r holl bobl-
oedd, i fod yn barod erbyn y diwrnod hwn-
nw
15 Y rhedegwyr a aethant, wedi eu cymmell
trwy air y brenhin, a'r gorchymyn a roddasid
yn Susan y brenhinllys. Y brenhin *hefyd* a
Haman a eisteddasant i yfed, a dinasyddion
Susan oedd yn athrist.

PENNOD IV.

1 *Mawr alar Mordecai a'r Iuddewon.* 4 *Es-
ther, pan wybu hynny, yn danfon at Morde-
cai, ac yntau yn dangos iddi yr achos, ac yn
ei chynghori hi eiriol drostynt hwy.* 10 *Hi-
thau yn ymesgusodi, a Mordecai yn ei bygwth
hi:* 15 *a hithau yn gosod ympryd, ac yn
addaw eiriol drostynt.*

PAN wybu Mordecai yr hyn oll a wnelsid,
Mordecai a rwygodd ei ddillad, ac a wisg-
odd sach-lian a lludw, ac a aeth allan i ganol
y ddinas, ac a waeddodd â chwerw-lef uchel.
2 Ac efe a ddaeth hyd o flaen porth y bren-
hin: ond ni *cheid* dyfod i borth y brenhin
mewn gwisg o sach.
3 Ac ym mhob talaeth *a* lle a'r y daethai
gair y brenhin a'i orchymyn *iddo, yr oedd*
galar mawr gan yr Iuddewon, ac ympryd, ac
wylofain, ac oernad ; a llawer a orweddent
mewn sach-lian a lludw.
4 ¶ Yna llangcesau Esther a'i hystafellydd-
ion hi a ddaethant ac a fynegasant *hynny*
iddi hi. A'r frenhines a dristâodd yn ddir-
fawr ; a hi a ddanfonodd wisgoedd i ddilladu
Mordecai, ac i dynnu ymaith ei sach-lian ef
oddi am dano ; ond ni chymmerai efe *hwynt.*
5 Am hynny Esther a alwodd ar Hathach,
un o ystafellyddion y brenhin, yr hwn a
osodasai efe *i wasanaethu* o'i blaen hi ; a hi a
orchymynodd iddo am Mordecai, fynnu
gwybod pa beth *oedd* hyn, ac am ba beth
yr ydoedd hyn.
6 Yna Hathach a aeth allan at Mordecai i
heol y ddinas, yr hon *sydd* o flaen porth y
brenhin.
7 A Mordecai a fynegodd iddo yr hyn oll a
ddigwyddasai iddo ; a swm yr arian y rhai a
addawsai Haman eu talu i drysorau y brenhin
am yr Iuddewon, i'w difetha hwynt.
8 Ac efe a roddodd iddo destun ysgrifen y
gorchymyn a osodasid yn Susan i'w dinystrio
hwynt, i'w ddangos i Esther, ac i'*w* fynegi
iddi, ac i orchymyn iddi fyned i mewn at y
brenhin, i ymbil âg ef, ac i ymnhêdd o'i
flaen ef dros ei phobl.
9 A Hathach a ddaeth ac a fynegodd i
Esther eiriau Mordecai.
10 ¶ Ac Esther a ddywedodd wrth Hathach,
ac a orchymynodd iddo *ddywedyd* wrth
Mordecai ;
11 Holl weision y brenhin, a phobl taleith-
iau y brenhin, ydynt yn gwybod, mai pa
wr bynnag, neu wraig a ddelo i mewn at y
brenhin i'r cyntedd nesaf i mewn, heb ei alw,
un o'i gyfreithiau ef *yw ei* farwolaethu *ef,*
oddieithr yr hwn yr estyno y brenhin y
deyrn-wïalen aur iddo, fel y byddo *byw* : ac
ni'm galwyd i ddyfod i mewn at y brenhin,
bellach *er* ys deng niwrnod ar hugain.
12 A hwy a fynegasant i Mordecai eiriau
Esther.
13 Yna Mordecai a ddywedodd am iddynt
atteb Esther ; Na feddwl yn dy galon y di-
engi *yn* nhŷ y brenhin rhagor yr holl Iudd-
ewon.
14 O herwydd os tewi â sôn a wnai di y pryd
hwn, esmwythdra ac ymwared a gyfyd i'r
Iuddewon o le arall, tithau a thŷ dy dad a
gyfrgollir : a phwy sydd yn gwybod ai o ner-
wydd y *fath* amser a hwn y daethost ti i'r
frenhiniaeth?
15 ¶ Yna Esther a ddywedodd am atteb
Mordecai *fel hyn.*
16 Dos *a* chasgl yr holl Iuddewon a gaffer
yn Susan, ac ymprydiwch drosof fi, na fwyt-
têwch hefyd ac nac yfwch *dros* dridiau, nos
na dydd : a minnau a'm llangcesau a ympryd-
iaf felly : ac felly yr âf i mewn at y brenhin,
yr hwn *beth* nid *yw* gyfreithlawn : ac o der-
fydd am danaf, darfydded.
17 Felly Mordecai a aeth ymaith, ac a
wnaeth yn ol yr hyn oll a orchymynasai
Esther iddo.

PENNOD V.

1 *Esther, wrth anturio ar ffafr y brenhin, yn
cael estyn atti y deyrn-wïalen aur, ac yn gwa-
hodd y brenhin a Haman i'r wledd.* 6 *A
chwedi cael cysur gan y brenhin am y peth
yr oedd hi yn ei geisio, yn eu gwahodd hwy
drannoeth i wledd arall.* 9 *Haman yn falch
o'i godiad, yn ddrwg ganddo fod Mordecai yn
ei ddiystyru ef,* 14 *a thrwy gynghor Zeres yn
gwneuthur crog-bren iddo ef.*

AC ar y trydydd dydd, Esther a ymwisgodd
mewn brenhinol *wisgoedd*, ac a safodd
y'nghyntedd tŷ y brenhin o'r tu fewn, ar
gyfer tŷ y brenhin : a'r brenhin oedd yn eis-
tedd ar ei deyrn-gadair yn y brenhindy gyf-
erbyn â drws y tŷ.
2 A phan welodd y brenhin Esther y fren-
hines yn sefyll yn y cyntedd, hi a gafodd
ffafr yn ei olwg ef : a'r brenhin a estynodd y
deyrn-wïalen aur *oedd* yn ei law ef tu ag at
Esther ; ac Esther a nesâodd, ac a gyffyrdd-
odd â phen y deyrn-wïalen.
3 Yna y brenhin a ddywedodd wrthi, Beth
a fynni di, y frenhines Esther? a pha beth
yw dy ddeisyfiad? hyd yn hanner y frenhin-
iaeth, ac fe a'i rhoddir i ti.
4 A dywedodd Esther, O rhynga bodd i'r
brenhin, deled y brenhin a Haman heddyw
i'r wledd a wneuthum iddo.
5 A'r brenhin a ddywedodd, Perwch i Ha-
man frysio i wneuthur yn ol gair Esther.
Felly y daeth y brenhin a Haman i'r wledd a
wnaethai Esther.
6 ¶ A'r brenhin a ddywedodd wrth Esther
y'nghyfeddach y gwin, Beth yr wyt ti yn ei
ofyn, ac fe a roddir i ti? a pheth yr wyt ti yn
ei geisio? *gofyn* hyd yn hanner y frenhin-
iaeth, ac fe a'i cwblhêir.
7 Ac Esther a attebodd, ac a ddywedodd, Fy
nymuniad a'm deisyfiad *yw,*
8 O chefais ffafr y'ngolwg y brenhin, ac o
rhyglydda bodd i'r brenhin roddi fy nymun-
iad, a gwneuthur fy neisyfiad ; deled y bren-
hin a Haman i'r wledd a arlwywyf iddynt, ac
y fory y gwnaf yn ol gair y brenhin.
9 ¶ Yna Haman a aeth allan y dwthwn
hwnnw yn llawen, ac yn hyfryd ei galon :
ond pan welodd Haman Mordecai ym mhorth
y brenhin, na chyfodasai efe, ac na syflasai
erddo ef, Haman a gyflawnwyd o ddigllonedd
yn erbyn Mordecai.

10 Er hynny Haman a ymattaliodd; a phan ddaeth i'w dŷ ei hun, efe a anfonodd, ac a alwodd am ei garedigion, a Zeres ei wraig.
11 A Haman a adroddodd iddynt ogoniant ei gyfoeth, ac amldra ei feibion, a'r hyn oll y mawrhasai y brenhin ef ynddynt, ac fel y dyrchafasai y *brenhin* ef goruwch y tywysogion a gweision y brenhin.
12 A dywedodd Haman hefyd, Ni wahoddodd Esther y frenhines *neb* gyd â'r brenhin i'r wledd a wnaethai hi, ond myfi; ac y fory hefyd y'm gwahoddwyd atti hi gyd â'r brenhin.
13 Ond nid yw hyn oll yn llesâu i mi, tra fyddwyf fi yn gweled Mordecai yr Iuddew yn eistedd ym mhorth y brenhin.
14 ¶ Yna y dywedodd Zeres ei wraig, a'i holl garedigion wrtho, Parottôer pren o ddeg cufydd a deugain o uchder, a'r bore dywed wrth y brenhin am grogi Mordecai arno; yna dos gyd â'r brenhin i'r wledd yn llawen. A da oedd y peth ger bron Haman, am hynny efe a barottôdd y *crog*-bren.

PENNOD VI.

1 *Ahasferus wrth ddarllen yn y chronicl am y gwasanaeth da a wnaethai Mordecai iddo, yn gofalu am wneuthur tâl iddo.* 4 *Haman wrth geisio peri crogi Mordecai, mewn anwybod yn rhoi cynghor i beri iddo gael parch,* 12 *yn cwyno mor drwch fuasai, a'r eiddo ei hun yn dangos iddo ei dynged.*

Y NOSON honno cwsg y brenhin a giliodd ymaith; am hynny efe a archodd ddwyn llyfr coffadwriaethau hanesion yr amseroedd; a darllenwyd hwynt ger bron y brenhin.
2 Yna y cafwyd yn ysgrifenedig yr hyn a fynegasai Mordecai am Bigthana, a Theres, dau o ystafellyddion y brenhin, o'r rhai oedd yn cadw y trothwy; *sef* y rhai a geisiasent estyn llaw yn erbyn y brenhin Ahasferus.
3 A dywedodd y brenhin, Pa anrhydedd neu fawredd a wnaed i Mordecai am hyn? A gweision y brenhin, *sef* ei weinidogion ef, a ddywedasant, Ni wnaed dim erddo ef.
4 ¶ A'r brenhin a ddywedodd, Pwy *sydd* yn y cyntedd? (A Haman a ddaethai i gyntedd nesaf allan tŷ y brenhin, i ddywedyd wrth y brenhin am grogi Mordecai ar y pren a barottoisai efe iddo)
5 A gweision y brenhin a ddywedasant wrtho, Wele Haman yn sefyll yn y cyntedd. A dywedodd y brenhin, Deled i mewn.
6 A phan ddaeth Haman i mewn, dywedodd y brenhin wrtho, Beth a wneir i'r gwr y mae y brenhin yn ewyllysio ei anrhydeddu? (Yna Haman a ddywedodd yn ei galon, I bwy yr ewyllysia y brenhin wneuthur anrhydedd yn fwy nag i mi?)
7 A Haman a ddywedodd wrth y brenhin, Y gwr y mae y brenhin yn chwennych ei anrhydeddu,
8 Dygant y wisg frenhinol *iddo* yr hon a wisg y brenhin, a'r march y merchyg y brenhin arno, a rhodder y frenhinol goron am ei ben ef:
9 A rhodder *y* wisg, a'r march, yn llaw un o dywysogion arddderchoccaf y brenhin, a gwisgant am y gwr y mae y brenhin yn chwennych ei anrhydeddu, a pharant iddo farchogaeth ar y march trwy heol y ddinas, a chyhoeddant o'i flaen ef, Fel hyn y gwneir i'r gwr y mae y brenhin yn chwennych ei anrhydeddu.
10 Yna y brenhin a ddywedodd wrth Haman, Brysia, cymmer y wisg a'r march, fel y lleferaist, a gwna felly i Mordecai yr Iuddew, yr hwn sydd yn eistedd ym mhorth y brenhin: na âd heb wneuthur dim o'r hyn oll a leferaist.
11 Felly Haman a gymmerth y wisg a'r march, ac a wisgodd am Mordecai, ac a wnaeth hefyd iddo farchogaeth trwy heol y ddinas, ac a gyhoeddodd o'i flaen ef, Fel hyn y gwneir i'r gwr y mae y brenhin yn mynnu ei anrhydeddu.
12 ¶ A dychwelodd Mordecai i borth y brenhin. A Haman a frysiodd i'w dŷ yn alarus, wedi gorchuddio ei ben.
13 A Haman a adroddodd i Zeres ei wraig, ac i'w holl garedigion, yr hyn oll a ddigwyddasai iddo. Yna ei ddoethion, a Zeres ei wraig, a ddywedasant wrtho, Os o had yr Iuddewon *y mae* Mordecai, yr hwn y dechreuaist syrthio o'i flaen, ni orchfygi mo hono, ond gan syrthio y syrthi o'i flaen ef.
14 Tra yr *oeddynt* hwy etto yn ymddiddan âg ef, ystafellyddion y brenhin a ddaethant, ac a gyrchasant Haman ar frys i'r wledd a wnelsai Esther.

PENNOD VII.

1 *Esther wrth wneuthur croesaw i'r brenhin ac i Haman, yn gofyn ei heinioes ei hun a'i phobl,* 5 *yn achwyn ar Haman,* 7 *a'r brenhin yn ei ddig, wrth glywed sôn am y crogbren a wnaethai Haman i Mordecai, yn peri ei grogi ef ar hwnnw.*

FELLY daeth y brenhin a Haman i gyfeddach gyd âg Esther y frenhines.
2 A dywedodd y brenhin wrth Esther drachefn yr ail dydd, wrth gyfeddach y gwin, Beth *yw* dy ddymuniad, Esther y frenhines? ac fe a roddir i ti; a pha beth *yw* dy ddeisyfiad? *gofyn* hyd yn hanner y deyrnas, ac fe a'i cwblheir.
3 A'r frenhines Esther a attebodd, ac a ddywedodd, O chefais ffafr yn dy olwg di, O frenhin, ac o rhyglydda bodd i'r brenhin, rhodder i mi fy einioes ar fy nymuniad, a'm pobl ar fy neisyfiad.
4 Canys gwerthwyd ni, myfi a'm pobl, i'n dinystrio, i'n lladd, ac i'n difetha: ond pe gwerthasid ni yn gaeth-weision ac yn gaethforwynion, mi a dawswn â sôn, er nad yw y gwrthwynebwr yn cystadlu colled y brenhin.
5 ¶ Yna y llefarodd y brenhin Ahasferus, ac y dywedodd wrth Esther y frenhines, Pwy yw hwnnw? a pha le y mae efe, yr hwn a glywai ar ei galon wneuthur felly?
6 A dywedodd Esther, Y gwrthwynebwr a'r gelyn *yw* yr Haman ddrygionus hwn. Yna Haman a ofnodd ger bron y brenhin a'r frenhines.
7 ¶ A'r brenhin a gyfododd yn ei ddigllonedd o gyfeddach y gwin, *ac a aeth* i ardd y palas: a Haman a safodd i ymbil âg Esther y frenhines am ei einioes; canys efe a welodd fod drwg wedi ei barottôi yn ei erbyn ef oddi wrth y brenhin.
8 Yna y dychwelodd y brenhin o ardd y palas i dŷ cyfeddach y gwin. Ac yr oedd Haman wedi syrthio ar y gwely *yr oedd* Esther arno. Yna y dywedodd y brenhin, A i treisio y frenhines hefyd *y mae efe* yn tŷ gyd â mi? *Hwy yn gyntaf ag* yr aeth y gair allan o enau y brenhin, hwy a orchuddiasant wyneb Haman.
9 A Harbonah un o'r ystafellyddion a ddywedodd yn ngŵydd y brenhin, Wele hefyd y crog-bren a barottôdd Haman i Mordecai, yr hwn a lefarodd ddaioni am y brenhin, yn sefyll yn nhŷ Haman, yn ddeg cufydd a deu-

gain o uchder. Yna y dywedodd y brenhin, Crogwch ef ar hwnnw,

10 Felly hwy a grogasant Haman ar y pren a barasai efe ei ddarparu i Mordecai. Yna digllonedd y brenhin a lonyddodd.

PENNOD VIII.

1 *Cyfodiad Mordecai.* 3 *Esther yn eiriol am alw llythyrau Haman yn eu hol.* 7 *Ahasferus yn rhoi cennad i'r Iuddewon i'w hymddiffyn eu hun.* 15 *Anrhydedd Mordecai, a llawenydd yr Iuddewon.*

Y DWTHWN hwnnw y rhoddodd y brenhin Ahasferus i'r frenhines Esther dŷ Haman gwrthwynebwr yr Iuddewon. A Mordecai a ddaeth o flaen y brenhin; canys Esther a fynegasai beth *oedd* efe iddi hi.

2 A'r brenhin a dynnodd ymaith y fodrwy a gymmerasai efe oddi wrth Haman, ac a'i rhoddodd i Mordecai. Ac Esther a osododd Mordecai ar dŷ Haman.

3 ¶ Ac Esther a lefarodd drachefn ger bron y brenhin, ac a syrthiodd wrth ei draed ef; wylodd hefyd, ac ymbiliodd âg ef am fwrw ymaith ddrygioni Haman yr Agagiad, a'i fwriad yr hwn a fwriadasai efe yn erbyn yr Iuddewon.

4 A'r brenhin a estynodd y deyrn-wïalen aur tu ag at Esther. Yna Esther a gyfododd, ac a safodd o flaen y brenhin,

5 Ac a ddywedodd, O bydd boddlawn gan y brenhin, ac o chefais ffafr o'i flaen ef, ac *od ydyw* y peth yn iawn ger bron y brenhin, a minnau yn gymmeradwy yn ei olwg ef; ysgrifener am alw yn ol lythyrau bwriad Haman mab Hammedatha yr Agagiad, y rhai a ysgrifenodd efe i ddifetha yr Iuddewon *sydd* trwy holl daleithiau y brenhin.

6 Canys pa fodd y gallaf edrych ar y drygfyd a gaiff fy mhobl? a pha fodd y gallaf edrych ar ddifetha fy nghenedl?

7 ¶ A'r brenhin Ahasferus a ddywedodd wrth Esther y frenhines, ac wrth Mordecai yr Iuddew, Wele tŷ Haman a roddais i Esther, a hwy a'i crogasant ef ar y pren, am iddo estyn ei law yn erbyn yr Iuddewon.

8 Ysgrifenwch chwithau hefyd dros yr Iuddewon fel y gweloch yn dda, yn enw y brenhin, ac inseliwch â modrwy y brenhin: canys yr ysgrifen a ysgrifenwyd yn enw y brenhin, ac a seliwyd â modrwy y brenhin, ni all neb ei dattroi.

9 Yna y galwyd ysgrifenyddion y brenhin yr amser hwnnw yn y trydydd mis (hwnnw *yw* y mis Sifan) ar y trydydd *dydd* ar hugain o hono, ac ysgrifenwyd (yn ol yr hyn oll a orchymynodd Mordecai) at yr Iuddewon, ac at y rhaglawiaid, y pennaduriaid hefyd, a thywysogion y taleithiau, y rhai *oedd* o India hyd Ethiopia, *sef* cant a saith ar hugain o daleithiau, i bob talaeth wrth ei ysgrifen, ac *at* bob pobl yn ol eu tafod-iaith: at yr Iuddewon hefyd yn ol eu hysgrifen hwynt, ac yn ol eu tafod-iaith.

10 Ac efe a ysgrifenodd yn enw y brenhin Ahasferus, ac a'i seliodd â modrwy y brenhin; ac a anfonodd lythyrau gyd â'r rhedegwyr yn marchogaeth ar feirch, dromedariaid, mulod, *ac* ebolion cesig:

11 *Trwy* y rhai y caniattâodd y brenhin i'r Iuddewon, y rhai *oedd* ym mhob dinas, ymgynnull, a sefyll am eu heinioes, i ddinystrio, i ladd, ac i ddifetha holl allu y bobl a'r dalaeth a osodai arnynt, yn blant ac yn wragedd, ac i ysglyfaethu eu hyspail hwynt;

12 Mewn un dydd, trwy holl daleithiau y brenhin Ahasferus, *sef* ar y trydydd *dydd* ar ddeg o'r deuddegfed mis, hwnnw *yw* mis Adar.

13 Testun yr ysgrifen, i roddi gorchymyn ym mhob talaeth, a gyhoeddwyd i bob rhyw bobl; ac ar fod yr Iuddewon yn barod erbyn y diwrnod hwnnw i ymddial ar eu gelynion.

14 Y rhedegwyr, y rhai oedd yn marchogaeth y dromedariaid *a'r* mulod, a aethant ar frys, wedi eu gyrru trwy air y brenhin; a'r gorchymyn a roddasid yn Susan y brenhinllys.

15 ¶ A Mordecai a aeth allan o ŵydd y brenhin mewn brenhinol wisg o rudd-goch, a gwyn, ac *â* choron fawr o aur, ac *mewn* dillad sidan a phorphor; a dinas Susan a orfoleddodd ac a lawenychodd:

16 I'r Iuddewon yr oedd goleuni, a llawenydd, a hyfrydwch, ac anrhydedd.

17 Ac ym mhob talaeth, ac ym mhob dinas, lle y daeth gair y brenhin a'i orchymyn, *yr oedd* llawenydd a hyfrydwch gan yr Iuddewon, gwledd *hefyd* a diwrnod daionus: a llawer o bobl y wlad a aethant yn Iuddewon, oblegid arswyd yr Iuddewon a syrthiasai arnynt hwy.

PENNOD IX.

1 *Yr Iuddewon (trwy fod y llywodraethwyr, rhag ofn Mordecai, yn eu helpio hwynt) yn lladd eu gelynion, a deng mab Haman.* 12 *Ahasferus, ar ddymuniad Esther, yn caniattâu diwrnod etto, i ladd ac i grogi meibion Haman.* 20 *Gwneuthur dau ddiwrnod y Pwrim yn wyliau.*

FELLY yn y deuddegfed mis (hwnnw *yw* mis Adar) ar y trydydd dydd ar ddeg o hono, pan nesâodd gair y brenhin a'i orchymyn i'w cwblhâu; yn y dydd y gobeithiasai gelynion yr Iuddewon y caent fuddugoliaethu arnynt (ond yn y gwrthwyneb i hynny *y bu;* canys yr Iuddewon a arglwyddiaethasant ar eu caseion)

2 Yr Iuddewon a ymgynnullasant yn eu dinasoedd, trwy holl daleithiau y brenhin Ahasferus, i estyn llaw yn erbyn y rhai oedd yn ceisio niwed iddynt: ac ni safodd neb yn eu hwynebau; canys eu harswyd a syrthiasai ar yr holl bobloedd.

3 A holl dywysogion y taleithiau, a'r pendefigion, a'r duciaid, a'r rhai oedd yn gwneuthur y gwaith *oedd* eiddo y brenhin, oedd yn cynnorthwyo yr Iuddewon: canys arswyd Mordecai a syrthiasai arnynt hwy.

4 Canys mawr *oedd* Mordecai yn nhŷ y brenhin, a'i glôd ef oedd yn myned trwy yr holl daleithiau: o herwydd y gwr hwn Mordecai oedd yn myned rhagddo, ac yn cynnyddu.

5 Felly yr Iuddewon a darawsant eu holl elynion â dyrnod y cleddyf, a lladdedigaeth, a distryw; a gwnaethant i'w caseion yn ol eu hewyllys eu hun.

6 Ac yn Susan y brenhinllys, yr Iuddewon a laddasant ac a ddifethasant bùm cant o wŷr.

7 Parsandatha hefyd, a Dalphon, ac Aspatha,

8 Poratha hefyd, ac Adalia, ac Aridatha,

9 Parmasta hefyd, ac Arisai, Aridai hefyd, a Bajezatha,

10 Deng mab Haman mab Hammedatha, gwrthwynebwr yr Iuddewon, a laddasant hwy: ond nid estynasant eu llaw ar yr anrhaith.

11 ¶ Y dwthwn hwnnw nifer y lladdedigion yn Susan y brenhin-dy a ddaeth ger bron y brenhin.

12 A dywedodd y brenhin wrth Esther y frenhines, Yr Iuddewon a laddasant ac a ddifethasant yn Susan y brenhinllys, bùm

cant o wŷr, a deng mab Haman; yn y rhan arall o daleithiau y brenhin beth a wnaethant *hwy?* beth gan hynny *yw* dy ddymuniad? ac fe a roddir i ti; a pheth *yw* dy ddeisyfiad ym mhellach? ac fe a'i gwneir.

13 Yna y dywedodd Esther, O rhyglydda bodd i'r brenhin, caniattâer y fory i'r Iuddewon *sydd* yn Susan wneuthur yn ol y gorchymyn heddyw: a chrogant ddeng mab Haman ar y pren.

14 A'r brenhin a ddywedodd am wneuthur felly, a'r gorchymyn a roddwyd yn Susan: a hwy a grogasant ddeng mab Haman.

15 Felly yr Iuddewon, y rhai *oedd* yn Susan, a ymgynnullasant ar y pedwerydd dydd ar ddeg o fis Adar hefyd, ac a laddasant dri chant o wŷr yn Susan: ond nid estynasant eu llaw ar yr yspail.

16 A'r rhan arall o'r Iuddewon, y rhai *oedd* yn nhaleithiau y brenhin, a ymgasglasant, ac a safasant am eu heinioes, ac a gawsant lonyddwch gan eu gelynion, ac a laddasant bymtheng mil a thriugain o'u caseion: ond nid estynasant eu llaw ar yr anrhaith.

17 Ar y trydydd dydd ar ddeg o fis Adar *y bu hyn*, ac ar y pedwerydd *dydd* ar ddeg o hono y gorphwysasant, ac y cynnaliasant ef yn ddydd gwledd a gorfoledd.

18 Ond yr Iuddewon, y rhai *oedd* yn Susan, a ymgynnullasant ar y trydydd *dydd* ar ddeg o hono, ac ar y pedwerydd *dydd* ar ddeg o hono; ac ar y pymthegfed o hono y gorphwysasant, a gwnaethant ef yn ddydd cyfeddach a llawenydd.

19 Am hynny Iuddewon y pentrefi, y rhai oedd yn trigo mewn dinasoedd heb gaerau, oedd yn cynnal y pedwerydd dydd ar ddeg o'r mis Adar, mewn llawenydd a chyfeddach, ac yn ddiwrnod daionus, ac i anfon rhannau i'w gilydd.

20 ¶ A Mordecai a ysgrifenodd y geiriau hyn, ac a anfonodd lythyrau at yr holl Iuddewon *oedd* trwy holl daleithiau y brenhin Ahasferus, yn agos ac ym mhell,

21 I ordeinio iddynt gadw y pedwerydd dydd ar ddeg o fis Adar, a'r pymthegfed dydd o hono, bob blwyddyn;

22 Megis y dyddiau y cawsai yr Iuddewon ynddynt lonydd gan eu gelynion, a'r mis yr hwn a ddychwelasai iddynt o dristwch i lawenydd, ac o alar yn ddydd daionus: gan eu cynnal hwynt yn ddyddiau gwledd a llawenydd, a phawb yn anfon anrhegion i'w gilydd, a rhoddion i'r rhai anghenus.

23 A'r Iuddewon a gymmerasant arnynt wneuthur fel y dechreuasent, ac fel yr ysgrifenasai Mordecai attynt.

24 Canys Haman mab Hammedatha yr Agagiad, gwrthwynebwr yr holl Iuddewon, a arfaethasai yn erbyn yr Iuddewon, am eu difetha hwynt; ac efe a fwriasai Pwr (hwnnw *yw* y coel-bren) i'w dinystrio hwynt, ac i'w difetha:

25 A phan ddaeth *Esther* o flaen y brenhin, efe a archodd trwy lythyrau, ddychwelyd ei ddrwg-fwriad ef, yr hwn a fwriadodd efe yn erbyn yr Iuddewon, ar ei ben ei hun; a'i grogi ef a'i feibion ar y pren.

26 Am hynny y galwasant y dyddiau hynny Pwrim, ar enw y Pwr: am hynny, o herwydd holl eiriau y llythyr hwn, ac *o herwydd* y peth a welsent hwy am y peth hyn, a'r peth a ddigwyddasai iddynt,

27 Yr Iuddewon a ordeiniasant, ac a gymmerasant arnynt, ac ar eu had, ac ar yr holl rai oedd yn un â hwynt, na phallai bod cynnal y ddau ddydd hynny, yn ol eu hysgrifen hwynt, ac yn ol eu tymmor, bob blwyddyn:

28 Ac *y byddai* y dyddiau hynny i'w cofio, ac i'w cynnal trwy bob cenhedlaeth, a phob teulu, pob talaeth, a phob dinas; *sef* na phallai y dyddiau Pwrim hynny o fysg yr Iuddewon, ac na ddarfyddai eu coffadwriaeth hwy o blith eu had.

29 Ac ysgrifenodd Esther y frenhines merch Abihail, a Mordecai yr Iuddew, trwy eu holl rym, i sicrhâu ail lythyr y Pwrim hwn.

30 Ac efe a anfonodd lythyrau at yr holl Iuddewon, trwy y cant a'r saith dalaeth ar hugain o frenhiniaeth Ahasferus, *â* geiriau heddwch a gwirionedd;

31 I sicrhâu y dyddiau Pwrim hynny yn eu tymhorau, fel yr ordeiniasai Mordecai yr Iuddew, ac Esther y frenhines, iddynt hwy, ac fel yr ordeiniasent hwythau drostynt eu hun, a thros eu had, eiriau yr ymprydiau a'u gwaedd.

32 Ac ymadrodd Esther a gadarnhâodd achosion y *dyddiau* Pwrim hynny: ac ysgrifenwyd *hyn* mewn llyfr.

PENNOD X.

1 *Mawredd Ahasferus,* 3 *a chyfodiad Mordecai.*

A'R brenhin Ahasferus a osododd dreth ar y wlad, ac *ar* ynysoedd y môr.

2 A holl weithredoedd ei rym ef, a'i gadernid, a hysbysrwydd o fawredd Mordecai, â'r hwn y mawrhâodd y brenhin ef, onid *ydynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Media a Persia?

3 Canys Mordecai yr Iuddew *oedd* yn nesaf i'r brenhin Ahasferus, ac yn fawr gan yr Iuddewon, ac yn gymmeradwy ym mysg lliaws ei frodyr; yn ceisio daioni i'w bobl, ac yn dywedyd *am* heddwch i'w holl hiliogaeth.

LLYFR

JOB.

PENNOD I.

1 *Sancteiddrwydd Job, a'i gyfoeth, a'i dduwiol ofal dros ei blant. 6 Satan yn ymddangos ger bron Duw; a thrwy enllib yn cael cennad i demtio Job. 13 Job yn ei golled am ei olud a'i blant, ac yn ei alar, yn bendithio Duw.*

YR oedd gwr y'ngwlad Us a'i enw Job; ac yr oedd y gwr hwnnw yn berffaith ac yn uniawn, ac yn ofni Duw, ac yn cilio oddi wrth ddrygioni.

2 Ac iddo y ganwyd saith o feibion, a thair o ferched.

3 A'i olud oedd saith mil o ddefaid, a thair mil o gamelod, a phùm can iau o ychain, a phùm cant o asenod, a llawer iawn o wasanaethyddion; ac yr oedd y gwr hwn yn fwyaf o holl feibion y dwyrain.

4 A'i feibion ef a aent ac a wnaent wledd yn eu tai, bob un *ar* ei ddiwrnod; ac a anfonent ac a wahoddent eu tair chwiorydd, i fwytta ac i yfed gyd â hwynt.

5 A phan ddeuai dyddiau y wledd oddi amgylch, yna Job a anfonai ac a'u sancteiddiai hwynt, ac a gyfodai yn fore, ac a offrymmai boeth-offrymmau, *yn ol* eu rhifedi hwynt oll: canys dywedodd Job, Fy meibion ond odid a bechasant, ac a felldithiasant DDUW yn eu calonnau. Felly y gwnai Job yr holl ddyddiau hynny.

6 ¶ A dydd a ddaeth i feibion DUW ddyfod i sefyll ger bron yr ARGLWYDD; a Satan hefyd a ddaeth yn eu plith hwynt.

7 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Satan, O ba le yr ydwyt ti yn dyfod? A Satan a attebodd yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd, O dramwy ar hyd y ddaear, ac o ymrodio ynddi.

8 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Satan, A ddeliaist ti ar fy ngwas Job, nad *oes* gyffelyb iddo ar y ddaear, yn wr perffaith ac uniawn, yn ofni Duw, ac yn cilio oddi wrth ddrygioni?

9 Yna Satan a attebodd yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd, Ai yn ddiachos y mae Job yn ofni Duw?

10 Oni chaeaist o'i amgylch ef, ac o amgylch ei dŷ, ac ynghylch yr hyn oll *sydd* eiddo oddi amgylch? ti a fendithiaist waith ei ddwylaw ef, a'i ddâ ef a gynnyddodd ar y ddaear.

11 Eithr estyn yn awr dy law, a chyffwrdd â'r hyn oll *sydd* ganddo, ac efe a'th felldithia o flaen dy wyneb.

12 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Satan, Wele yr hyn oll *sydd* eiddo ef yn dy law di; yn unig yn ei erbyn ef ei hun nac estyn dy law. Felly Satan a aeth allan oddi ger bron yr ARGLWYDD.

13 ¶ A dydd a ddaeth, pan *oedd* ei feibion ef a'i ferched yn bwytta ac yn yfed gwin yn nhŷ eu brawd hynaf.

14 A daeth cennad at Job, ac a ddywedodd, Yr ychain oedd yn aredig, a'r asenod oedd yn pori ger llaw iddynt;

15 A'r Sabeaid a ruthrasant, ac a'u dygasant ymaith; y llangciau hefyd a darawsant hwy â min y cleddyf, a mi fy hunan yn unig a ddïengais i fynegi i ti.

16 Tra yr *oedd* hwn yn llefaru, un arall hefyd a ddaeth, ac a ddywedodd, Tân Duw a syrthiodd o'r nefoedd, ac a losgodd y defaid, a'r gweision, ac a'u hysodd hwynt; ond myfi fy hunan yn unig a ddïengais i fynegi i ti.

17 Tra yr *ydoedd* hwn yn llefaru, un arall hefyd a ddaeth, ac a ddywedodd, Y Caldeaid a osodasant dair byddin, ac a ruthrasant i'r camelod, ac a'u dygasant ymaith, ac a darawsant y llangciau â min y cleddyf; a minnau fy hun yn unig a ddïengais i fynegi i ti.

18 Tra yr *ydoedd* hwn yn llefaru, un arall hefyd a ddaeth, ac a ddywedodd, Dy feibion a'th ferched oedd yn bwytta ac yn yfed gwin yn nhŷ eu brawd hynaf:

19 Ac wele, gwŷnt mawr a ddaeth oddi ar yr anialwch, ac a darawodd wrth bedair congl y tŷ, ac efe a syrthiodd ar y llangciau, a buant feirw; ond myfi fy hun yn unig a ddïengais i fynegi i ti.

20 Yna y cyfododd Job, ac a rwygodd ei fantell, ac a eilliodd ei ben, ac a syrthiodd i lawr, ac a addolodd;

21 Ac a ddywedodd, Noeth y daethum o groth fy mam, a noeth y dychwelaf yno. Yr ARGLWYDD a roddodd, a'r ARGLWYDD a ddygodd ymaith; bendigedig fyddo enw yr ARGLWYDD.

22 Yn hyn i gyd ni phechodd Job, ac ni roddodd yn ynfyd *ddim* yn erbyn DUW.

PENNOD II.

1 *Satan yn ymddangos ger bron Duw, ac yn cael cennad etto i demtio Job; 7 ac yn ei daro ef â chornwydydd blin. 9 Job yn ceryddu ei wraig am geisio ganddo felldithio Duw. 11 Ei dri chyfaill yn cyd-ddolurio âg ef mewn distawrwydd.*

A DYDD a ddaeth i feibion DUW ddyfod i sefyll ger bron yr ARGLWYDD; a Satan hefyd a ddaeth yn eu plith hwynt i sefyll ger bron yr ARGLWYDD.

2 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Satan, O ba le yr ydwyt ti yn dyfod? A Satan a attebodd yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd, O dramwy ar hyd y ddaear, ac o ymrodio ynddi.

3 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Satan, A ddeliaist ti ar fy ngwas Job, nad *oes* gyffelyb iddo ar y ddaear, yn wr perffaith ac uniawn, yn ofni Duw, ac yn cilio oddi wrth ddrygioni? ac yn parhâu yn ei berffeithrwydd, er i ti fy annog i yn ei erbyn ef, i'w ddifa ef heb achos?

4 A Satan a attebodd yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd, Croen am groen, a'r hyn oll *sydd* gan wr a ddyry efe am ei einioes.

5 Eithr estyn yn awr dy law, a chyffwrdd â'i esgyrn ef ac â'i gnawd, ac efe a'th felldithia di o flaen dy wyneb.

6 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Satan, Wele ef yn dy law di; etto cadw ei hoedl ef.

7 ¶ Felly Satan a aeth allan oddi ger bron yr ARGLWYDD, ac a darawodd Job â chornwydydd blin. o wadn ei droed hyd ei goryn.

8 Ac efe a gymmerth gragen i ymgrafu â hi;
ac a eisteddodd yn y lludw.
9 ¶ Yna ei wraig a ddywedodd wrtho, A
wyt ti etto yn parhâu yn dy berffeithrwydd?
melldithia DDUW, a bydd farw.
10 Ond efe a ddywedodd wrthi, Lleferaist
fel y llefarai un o'r ynfydion: a dderbyniwn
ni gan DDUW yr hyn sydd dda, ac oni dder-
byniwn yr hyn sydd ddrwg? Yn hyn i gyd
ni phechodd Job â'i wefusau.
11 ¶ A phan glybu tri chyfaill Job yr holl
ddrwg yma a ddigwyddasai iddo ef, hwy a
ddaethant bob un o'i fangre ei hun; Eliphaz
y Temaniad, a Bildad y Suhiad, a Sophar y
Naamathiad: canys hwy a gyttunasent i ddy-
fod i gyd-ofidio âg ef, ac i'w gysuro.
12 A phan ddyrchafasant eu llygaid o bell,
ac heb ei adnabod ef, hwy a ddyrchafasant
eu llef, ac a wylasant; rhwygasant hefyd bob
un ei fantell, a thaenasant lwch ar eu pennau
tu a'r nefoedd.
13 Felly hwy a eisteddasant gyd âg ef ar y
ddaear saith niwrnod a saith noswaith; ac
nid oedd *neb* a ddywedai air wrtho ef: canys
gwelent fyned *ei* ddolur *ef* yn fawr iawn.

PENNOD III.

1 *Job yn melldithio dydd ei enedigaeth.* 13 *Es-*
mwythder marwolaeth. 20 *Job yn flin gan-*
ddo ei einioes, o achos ei gystudd.

WEDI hyn Job a agorodd ei enau, ac a
felldithiodd ei ddydd.
2 A Job a lefarodd, ac a ddywedodd,
3 Darfydded am y dydd y'm ganwyd ynddo,
a'r nos y dywedwyd, Ynnillwyd gwrryw.
4 Bydded y dydd hwnnw yn dywyllwch, *a*
DUW oddi uchod heb ei ystyried; ac na thy-
wynned llewyrch arno.
5 Tywyllwch a chysgod marwolaeth a'i hal-
ogo, ac arhosed cwmmwl arno; dued y
diwrnod a'i dychryno.
6 Y nos honno, tywyllwch a'i cymmero;
na chydier hi â dyddiau y flwyddyn, ac na
ddeued i rifedi y misoedd.
7 Bydded y noswaith honno yn unig, ac na
fydded gorfoledd ynddi.
8 A'r rhai a felldithiant y dydd, ac sydd
barod i gyffroi eu galar, a'i melldithio hi.
9 A bydded sêr ei chyf-ddydd hi yn dywyll:
disgwylied am oleuni, ac na *fydded iddi;* ac
na chaffed weled y wawr ddydd:
10 Am na chauodd ddrysau croth fy *mam,*
ac na chuddiodd ofid oddi wrth fy llyg-
aid.
11 Paham na bûm farw o'r bru? *na* threng-
ais *pan* ddaethum allan o'r groth?
12 Paham y derbyniodd gliniau fyfi? a pha-
ham *y cefais* fronnau i sugno?
13 O herwydd yn awr mi a gawswn orwedd,
a gorphwys, *a* huno: yna *y buasai* llonydd-
wch i mi;
14 Gyd â brenhinoedd a chynghorwyr y
ddaear, y rhai a adeiladasant iddynt eu
hunain fannau anghyfannedd;
15 Neu gyd â thywysogion *âg* aur ganddynt,
y rhai a lanwasant eu tai âg arian;
16 Neu fel erthyl cuddiedig, ni buaswn
ddim; megis plant bychain heb weled gol-
euni.
17 Yno yr annuwiolion a beidiant â'u cyffro;
ac yno y gorphwys y rhai lluddedig.
18 Y rhai a garcharwyd a gânt *yno* lon-
ydd ynghyd; ni chlywant lais y gorthrym-
mydd.
19 Bychan a mawr *sydd* yno; a'r gwas a
ryddhâwyd oddi wrth ei feistr.
20 Paham y rhoddir goleuni i'r hwn sydd
mewn llafur, a bywyd i'r gofidus ei enaid?
21 Y rhai sydd yn disgwyl am farwolaeth
ac heb ei *chael;* ac yn cloddio am dani yn
fwy nag am drysorau cuddiedig?
22 Y rhai a lawenychant mewn hyfrydwch,
ac a orfoleddant, pan gaffont y bedd?
23 *Paham y rhoddir goleuni* i'r dyn y mae
ei ffordd yn guddiedig, ac y cauodd DUW
arno?
24 Oblegid o flaen fy mwyd y daw fy
uchenaid; a'm rhuadau a dywelltir megis
dyfroedd.
25 Canys yr hyn a fawr ofnais a ddaeth
arnaf, a'r hyn a arswydais a ddigwyddodd
i mi.
26 Ni chefais na llonydd nac esmwythdra,
ac ni orphwysais: er hynny daeth cynnwrf.

PENNOD IV.

1 *Eliphaz yn ceryddu Job am na bâi ganddo*
ffydd, 7 *yn dangos nad ar y cyfiawn, ond ar*
yr anwir y daw barnedigaethau Duw. 12 *Ei*
weledigaeth erchyll ef, i ddarostwng godid-
owgrwydd y creaduriaid ger bron Duw.

YNA Eliphaz y Temaniad a attebodd ac a
ddywedodd,
2 *Pe* profem ni air wrthyt, a fyddai blin
gennyt ti? ond pwy a all attal *ei* ymadrodd-
ion?
3 Wele, ti a ddysgaist lawer, ac a gryfhêaist
ddwylaw wedi llaesu.
4 Dy ymadroddion a godasant i fynu yr hwn
oedd yn syrthio; a thi a nerthaist y gliniau
oedd yn cammu.
5 Ond yn awr, daeth arnat tithau, ac y mae
yn flin gennyt; cyffyrddodd â thi, a chy-
ffrôaist.
6 Onid *dyma* dy ofn di, dy hyder, perffeith-
rwydd dy ffyrdd, a'th obaith?
7 Cofia, attolwg, pwy, *ac* efe yn ddiniwed,
a gollwyd? a pha le y torrwyd y rhai uniawn
ymaith?
8 Hyd y gwelais i, y rhai a arddant anwiredd,
ac a hauant ddrygioni, a'u medant.
9 Gan anadl DUW y difethir hwynt, a chan
chwythad ei ffroenau ef y darfyddant.
10 Rhuad y llew, a llais y llew creulawn, a
dannedd cenawon y llewod a dorrwyd.
11 Yr hen lew a fethodd o eisieu ysglyfaeth;
a chenawon y llew mawr a wasgarwyd.
12 Ac attaf fi y dygwyd gair yn ddirgel: a'm
clust a dderbyniodd ychydig o hono.
13 Ym mhlith meddyliau *yn dyfod* o wel-
edigaethau y nos, pan syrthio trwmgwsg ar
ddynion,
14 Ofn a ddaeth arnaf, a dychryn, ac a
wnaeth i'm holl esgyrn grynu.
15 Yna yspryd a aeth heibio o flaen fy
wyneb; ac a wnaeth i flew fy nghnawd sef-
yll.
16 Efe a safodd ac nid adwaenwn ei agwedd
ef: drychiolaeth *oedd* o flaen fy llygaid, *bu*
distawrwydd, a mi a glywais lef *yn dy-*
wedyd,
17 A fydd dyn marwol yn gyfiawnach na
DUW? a fydd gwr yn burach na'i wneuth-
urwr?
18 Wele, yn ei wasanaethwyr ni roddes ym-
ddiried; ac yn erbyn ei angelion y gosododd
ynfydrwydd:
19 Pa faint llai ar y rhai sydd yn trigo mewn
tai o glai, y rhai *sydd* â'u sail mewn pridd, y
rhai a falurir yn gynt na gwyfyn?
20 O'r bore hyd hwyr y malurir hwynt;
difethir hwynt yn dragywydd heb *neb* yn
ystyried.
21 Onid aeth y rhagoriaeth oedd ynddynt
ymaith? hwy a fyddant feirw, ac nid mewn
doethineb.

PENNOD V.

1 *Y niwed a ddaw o eisieu ystyried.* 3 *Aflwydd
yw diwedd yr annuwiol.* 6 *Rhaid yw cofio
Duw mewn adfyd.* 17 *Dedwydd ddiwedd
ceryddon Duw.*

GALW yn awr, od oes *neb* a ettyb i ti, ac
at bwy o'r saint y troi di?
2 Canys digllondeb a ladd yr ynfyd, a chen-
figen a ladd yr annoeth.
3 Mi a welais yr ynfyd yn gwreiddio: ac a
felldithiais ei drigfa ef yn ddisymmwth.
4 Ei feibion ef a bellhêir oddi wrth iach-
awdwriaeth: dryllir hwynt hefyd yn y porth,
ac nid *oes* gwaredydd.
5 Yr hwn y bwytty y newynog ei gynhauaf,
wedi iddo ei gymmeryd o blith drain, a'r
sychedig a lwnge eu cyfoeth.
6 Er na ddaw cystudd allan o'r pridd, ac na
flagura gofid allan o'r ddaear:
7 Ond dyn a aned i flinder, fel yr eheda
gwreichionen i fynu.
8 Etto myfi a ymgynghorwn â Duw: ac ar
Dduw y rhoddwn fy achos:
9 Yr hwn sydd yn gwneuthur pethau mawr-
ion ac anchwiliadwy; rhyfeddol heb rifedi:
10 Yr hwn sydd yn rhoddi gwlaw ar wyneb
y ddaear; ac yn danfon dyfroedd ar wyneb y
meusydd:
11 Gan osod rhai isel mewn uchelder; fel y
dyrchefir y galarus *i* iachawdwriaeth.
12 Efe sydd yn diddymmu amcanion y
cyfrwys, fel na allo eu dwylaw ddwyn dim
i ben.
13 Efe sydd yn dal y doethion yn eu cyf-
rwysdra: a chynghor y cyndyn a ddiddym-
mir.
14 Lliw dydd y cyfarfyddant â thywyllwch,
a hwy a balfalant hanner dydd megis lliw
nos.
15 Yr hwn hefyd a achub y tlawd rhag y
cleddyf, rhag eu safn hwy, a rhag llaw y
cadarn.
16 Felly y mae gobaith i'r tlawd, ac anwir-
edd yn cau ei safn.
17 Wele gwỳn ei fyd y dyn a geryddo Duw;
am hynny na ddiystyra gerydd yr Hollall-
uog.
18 Canys efe a glwyfa, ac a rwym: efe a
archolla, a'i ddwylaw ef a iachânt.
19 Mewn chwech o gyfyngderau efe a'th
wared di; Ie, mewn saith ni chyffwrdd drwg
â thi.
20 Mewn newyn efe a'th wared rhag marw-
olaeth: ac mewn rhyfel rhag nerth y cledd-
yf.
21 Rhag ffrewyll tafod y'th guddir; ac ni
ofni rhag dinystr pan ddelo.
22 Mewn dinystr a newyn y chwerddi; ac
ni ofni rhag bwystfilod y ddaear.
23 Canys â cherrig y maes *y byddi* mewn
cynghrair; a bwystfil y maes hefyd fydd
heddychol â thi.
24 A thi a gei wybod *y bydd* heddwch *yn*
dy luest: a thi a ymweli â'th drigfa, ac ni
phechi.
25 A chei wybod hefyd mai lliosog *fydd* dy
had, a'th hiliogaeth megis gwellt y ddaear.
26 Ti a ddeui mewn henaint i'r bedd, fel y
cyfyd ysgafn o ŷd yn ei amser.
27 Wele hyn, ni a'i chwiliasom, felly *y
mae:* gwrando hynny, a gwybydd er dy
fwyn dy hun.

PENNOD VI.

1 *Job yn dangos nad heb achos y mae yn cwyn-
o:* 8 *yn deisyf cael marw, ac felly yn sicr
ganddo y caiff gysur:* 14 *yn argyhoeddi ei
gyfeillion o angharedigrwydd.*

A JOB a attebodd ac a ddywedodd,
2 O gan bwyso na phwysid fy ngofid,
ac na chyd-godid fy nhrychineb mewn clor-
iannau!
3 Canys yn awr trymmach fyddai nâ thy-
wod y môr: am hynny y pallodd geiriau
gennyf.
4 O herwydd *y mae* saethau yr Hollalluog
ynof, y rhai y mae eu gwenwyn yn yfed fy
yspryd: dychrynfâau Duw a ymfyddinasant
i'm herbyn.
5 A rua asyn gwyllt uwch ben glaswellt? a
fref ŷch uwch ben ei borthiant?
6 A fwyttêir peth diflas heb halen? a oes
flas ar wŷn ŵy?
7 Y pethau a wrthododd fy enaid eu cyff-
wrdd, *sydd* megis bwyd gofidus i mi.
8 O na ddeuai fy nymuniad! ac na roddai
Duw yr hyn yr ydwyf yn ei ddisgwyl!
9 Sef rhyngu bodd i Dduw fy nryllio, a
gollwng ei law yn rhydd, a'm torri ym-
aith.
10 Yna cysur a fyddai etto i mi, Ie, mi a
ymgaledwn mewn gofid; nac arbeded, canys
ni chelais ymadroddion y sanctaidd.
11 Pa nerth *sydd* i mi i obeithio? a pha
ddiwedd *fydd* i mi, fel yr estynwn fy hoedl?
12 Ai cryfder cerrig *yw* fy nghryfder? a
ydyw fy nghnawd o bres?
13 Onid *ydyw* fy nghymmorth ynof fi? a
fwriwyd doethineb yn llwyr oddi wrthyf?
14 I'r cystuddiol y byddai trugaredd oddi
wrth ei gyfaill; ond efe a adawodd ofn yr
Hollalluog.
15 Fy mrodyr a'*m* twyllasant megis afon:
aethant heibio fel llifeiriant afonydd;
16 Y rhai a dduasant gan rew, ac yr ym-
guddiodd eira ynddynt:
17 Yr amser y cynhesant, hwy a dorrir ym-
aith: pan wresogo yr *hin*, hwy a ddarfydd-
ant allan o'u lle.
18 Llwybrau eu ffordd hwy a giliant: hwy a
ânt yn ddiddym, ac a gollir.
19 Byddinoedd Tema a edrychasant, mintei-
oedd Seba a ddisgwyliasant am danynt.
20 Hwy a gywilyddiwyd, am iddynt obeith-
io; hwy a ddaethant hyd yno, ac a wlad-
eiddiasant.
21 Canys yn awr nid ydych chwi ddim;
chwi a welsoch *fy* nhaflu i lawr, ac a ofn-
asoch.
22 A ddywedais i, Dygwch i mi? neu, O'ch
golud rhoddwch roddion drosof fi?
23 Neu, Gwaredwch fi o law y gelyn? neu,
Rhyddhêwch fi o law y cedyrn?
24 Dysgwch fi, a myfi a dawaf: a gwnewch
i mi ddeall *ym* mha beth y camgymmerais.
25 Mor gryfion ydyw geiriau uniondeb! ond
pa beth a argyhoedda argyhoeddiad *un* o
honoch chwi?
26 Ai argyhoeddi ymadroddion a amcenwch
chwi â geiriau un diobaith, y rhai *sydd* megis
gwynt?
27 Chwi a ruthrwch hefyd am ben yr am-
ddifad, ac a gloddiwch *bwll* i'ch cyfaill.
28 Yn awr gan hynny byddwch fodlawn;
edrychwch arnaf fi; canys *y mae* yn eglur i
chwi os dywedaf gelwydd.
29 Dychwelwch, attolwg, na fydded anwir-
edd; Ie, trowch etto, *y mae* fy nghyfiawnder
yn hyn.
30 A oes anwiredd yn fy nhafod? oni ddeall
taflod fy ngenau gam flas?

PENNOD VII.

1 *Job yn ei esgusodi ei hun am ddeisyfu angau:*
12 *yn cwyno anesmwythed yw arno,* 17 *ac
mor wyliadwrus ydyw Duw.*

ONID *oes* amser terfynedig i ddyn ar y
ddaear? *onid ywi* ei ddyddiau ef megis
dyddiau gwas cyflog?
2 Megis y dyheua gwas am gysgod, ac y
disgwyl cyflog-ddyn *wobr* ei waith:
3 Felly y gwnaethpwyd i mi feddiannu mis-
oedd o oferedd, a nosweithiau blinion a osod-
wyd i mi.
4 Pan orweddwyf, y dywedaf, Pa bryd y
codaf, ac yr ymedy y nos? canys caf ddigon
o ymdrôi hyd y cyf-ddydd.
5 Fy nghnawd a wisgodd bryfed a thom
priddlyd: fy nghroen a agennodd, ac a aeth
yn ffiaidd.
6 Fy nyddiau sydd gynt nâ gwennol gwe-
hydd, ac a ddarfuant heb obaith.
7 Cofia mai gwynt *yw* fy hoedl: ni wêl fy
llygad ddaioni mwyach.
8 Y llygad a'm gwelodd, ni'm gwel *mwyach:*
dy lygaid *sydd* arnaf, ac nid *ydwyf.*
9 *Fel* y derfydd y cwmwl, ac yr â ymaith:
felly yr hwn sydd yn disgyn i'r bedd, ni
ddaw i fynu *mwyach.*
10 Ni ddychwel mwy i'w dŷ: a'i le nid
edwyn ef mwy.
11 Gan hynny ni warafunaf i'm genau; mi
a lefaraf yn nghyfyngdra fy yspryd; myfi a
gwynaf yn chwerwder fy enaid.
12 Ai môr *ydwyf,* neu forfil, gan dy fod yn
gosod cadwriaeth arnaf?
13 Pan ddywedwyf, Fy ngwely a'm cysura,
fy ngorweddfa a esmwythâ fy nghwynfan;
14 Yna y'm brawychi â breuddwydion, ac
a'm dychryni â gweledigaethau:
15 Am hynny y dewisai fy enaid ymdagu, *a*
marwolaeth yn fwy nâ'm hoedl.
16 Ffieiddiais *einioes,* ni fynnwn fyw byth:
paid â mi, canys oferedd *ydyw* fy nyddiau.
17 Pa beth *ydyw* dyn, pan fawrhêit ef? a
phan osodit dy feddwl arno?
18 Ac ymweled âg ef bob bore, *a'i* brofi ar
bob moment?
19 Pa hyd *y byddi* heb gilio oddi wrthyf, ac
na adewi fi yn llonydd tra llyngcwyf fy
mhoeryn?
20 Myfi a bechais, beth a wnaf i ti, O geid-
wad dyn? paham y gosodaist fi yn nôd i ti,
fel yr ydwyf yn faich i mi fy hun?
21 A phaham na faddeui fy nghamwedd,
ac na fwri heibio fy anwiredd? canys yn awr
yn y llwch y gorweddaf, a thi a'm ceisi yn
fore, ond ni *byddaf.*

PENNOD VIII.

1 *Bildad yn dangos gyfiawned ydyw Duw, gan*
ei fod yn gwneuthur â phawb yn ol ei weith-
red: 8 yn dangos o'r hen oesoedd gynt, mor
sicr yw dinystr y rhagrithiwr: 20 yn bwrw
at Job gyfiawned y gwna Duw â phawb.

YNA Bildad y Suhiad a attebodd ac a ddy-
wedodd,
2 Pa hyd y dywedi di hynny? ac *y bydd*
geiriau dy enau *megis* gwynt cryf?
3 A wyra Duw farn? neu a wyra yr Holl-
alluog gyfiawnder?
4 Os dy feibion a bechasant yn ei erbyn ef;
a bwrw o hono ef hwynt ymaith am eu cam-
wedd;
5 Os tydi a fore-godi at DDUW, ac a weddii
ar yr Hollalluog;
6 Os pur ac uniawn *fyddi,* yn wir efe a
ddeffry attat ti yr awrhon, ac a wna drigfa dy
gyfiawnder yn llwyddiannus.
7 Er bod dy ddechreuad yn fychan: etto dy
ddiwedd a gynnydda yn ddirfawr.
8 Oblegid gofyn, attolwg, i'r oes gynt, ac
ymbarottôa i chwilio eu hynafiaid hwynt.
9 (Canys *er* doe yr ydym ni, ac ni wyddom
ddim, o herwydd cysgod *yw* ein dyddiau ni
ar y ddaear.)
10 Oni ddysgant hwy di? *ac oni* ddywedant
i ti? ac *oni* ddygant ymadroddion allan o'u
calon?
11 A gyfyd brwynen heb wlybaniaeth? a
dyf hesg heb ddwfr?
12 Tra fyddo hi etto yn wyrddlas heb ei
thorri, hi a wywa o flaen pob glas-welltyn.
13 Felly *y mae* llwybrau pawb a'r sydd yn
gollwng Duw dros gof, ac y derfydd am
obaith y rhagrithiwr:
14 Yr hwn y torrir ymaith ei obaith; ac *fel*
tŷ pryf coppyn *y bydd* ei hyder ef.
15 Efe a bwysa ar ei dŷ, ond ni saif, efe a
ymeifl ynddo, ond ni phery.
16 Y mae efe yn ir o flaen yr haul, ac yn ei
ardd y daw ei frig allan.
17 Plethir ei wraidd ef ynghylch y pentwr,
ac efe a wêl le cerrig.
18 Os diwreiddia efe ef allan o'i le, efe a'i
gwâd ef, *gan ddywedyd,* Ni'th welais.
19 Wele, dyma lawenydd ei ffordd ef: ac
o'r ddaear y blagura eraill.
20 Wele, ni wrthyd Duw y perffaith, ac nid
ymeifl efe yn llaw y rhai drygionus;
21 Oni lanwo efe dy enau di â chwerthin,
a'th wefusau â gorfoledd.
22 A gwisgir dy gaseion di â chywilydd, ac
ni bydd lluesty yr annuwiol.

PENNOD IX.

1 *Job yn cydnabod gyfiawned yw Duw, ac yn*
dangos nad gwiw ymryson âg ef. 22 Nad
wrth ei gystudd y mae barnu gwirionedd
dyn.

YNA Job a attebodd ac a ddywedodd,
2 Yn wir mi a wn mai felly *y mae:*
canys pa fodd y cyfiawnhêir dyn gyd â
Duw?
3 Os myn efe ymryson âg ef, ni all atteb
iddo *am* un *peth* o fil.
4 *Y mae* efe yn ddoeth o galon, ac yn alluog
o nerth: pwy a ymgaledodd yn ei erbyn ef,
ac a lwyddodd?
5 Yr hwn sydd yn symmud mynyddoedd,
ac heb wybod iddynt: yr hwn sydd yn eu
dymchwelyd hwynt yn ei ddigofaint.
6 Yr hwn sydd yn cynhyrfu y ddaear allan
o'i lle, fel y cryno ei cholofnau hi.
7 Yr hwn a ddywed wrth yr haul, ac ni
chyfyd: ac a selia ar y sêr.
8 Yr hwn yn unig sydd yn taenu y nefoedd,
ac yn sathru ar donnau y môr.
9 Yr hwn sydd yn gwneuthur Arcturus,
Orion, a Phleiades, ac ystafelloedd y dehau.
10 Yr hwn sydd yn gwneuthur pethau
mawrion anchwiliadwy, a rhyfeddodau an-
eirif.
11 Wele, efe a â heibio i mi, ac nis gwelaf
ef; ac efe a â rhagddo, ac ni chanfyddaf
ef.
12 Wele, efe a ysglyfaetha, pwy a'i lluddia?
pwy a ddywed wrtho, Pa beth yr wyt yn ei
wneuthur?
13 Oni thry Duw ei ddigllonedd ymaith,
dano ef y crymma cynnorthwywyr balchder.
14 Pa faint llai yr attebaf iddo ef, *ac y*
gallaf ddewis fy ngeiriau *i ymresymmu* âg
ef?
15 I'r hwn, pe bawn cyfiawn, nid attebwn,
eithr ymbiliwn â'm barnwr.
16 Pe galwaswn, a phed attebasai efe i mi,
ni chredwn y gwrandawai efe fy llefērydd.
17 Canys efe a'm dryllia â chorwynt, ac a
amlhâ fy archollion yn ddiachos.
18 Ni ddioddef efe i mi gymmeryd fy anadl,
ond efe a'm lleinw â chwerwder.

19 Os soniaf am gadernid, wele ef yn gad-
arn: ac os am farn, pwy a ddadleu drosof
fi?
20 Os myfi a ymgyfiawnhâf, fy ngenau a'm
barn yn euog: os perffaith y dywedaf fy mod,
efe a'm barn yn gildyn.
21 Pe byddwn berffaith, etto nid adwaenwn
fy enaid: ffiaidd fyddai gennyf fy einioes.
22 Dyma un peth, am hynny mi a'i dywed-
ais: y mae efe yn difetha y perffaith a'r an-
nuwiol.
23 Os lladd y ffrewyll yn ddisymmwth, efe a
chwardd am ben profedigaeth y diniwed.
24 Y ddaear a roddwyd yn llaw yr annuw-
iol: efe a fwrw hûg dros wynebau ei barn-
wyr hi: onid ê, pa le y mae, a phwy yw efe?
25 A'm dyddiau i sydd gynt nâ rhedegwr:
ffoant ymaith heb weled daioni.
26 Aethant heibio megis llongau buain;
megis yr eheda eryr at ymborth.
27 Os dywedaf, Gollyngaf fy nghwyn dros
gof; mi a adawaf fy nhrymder, ac a ymgy-
suraf:
28 Yr wyf yn ofni fy holl ddoluriau: gwn
na'm berni yn wirion.
29 Os euog fyddaf, paham yr ymflinaf yn
ofer?
30 Os ymolchaf mewn dwfr eira, ac os glan-
hâf fy nwylaw yn lân;
31 Etto ti a'm trochi yn y pwll; a'm dillad
a'm ffieiddiant.
32 Canys nid gwr fel myfi yw efe, fel yr
attebwn iddo, ac y delem ynghyd i farn.
33 Nid oes rhyngom ni ddyddiwr a all osod
ei law arnom ein dau.
34 Tynned ymaith ei wialen oddi arnaf; ac
na ddychryned ei ofn ef fyfi:
35 Yna y dywedwn, ac nid ofnwn ef: ond
nid felly y mae gyd â myfi.

PENNOD X.

1 *Job yn cymmeryd rhyddid i achwyn, ac yn ymliw â Duw o achos ei gystudd, 18 yn cwyno ei fod yn fyw, ac yn erfyn cael ychydig esmwythdra cyn ei farw.*

Y MAE fy enaid yn blino ar fy einioes:
arnaf fy hun y gadawaf fy nghwyn; ac
yn chwerwder fy enaid y llefaraf.
2 Dywedaf wrth DDUW, Na farn fi yn euog;
gwna i mi wybod paham yr ymrysoni â mi.
3 Ai da i ti orthrymmu, fel y diystyrit waith
dy ddwylaw, ac y llewyrchit gynghor yr an-
nuwiol?
4 Ai llygaid o gnawd sydd i ti? ai fel y gwel
dyn y gweli di?
5 A ydyw dy ddyddiau di fel dyddiau dyn?
a ydyw dy flynyddoedd di fel dyddiau gwr,
6 Pan geisi fy anwiredd, a phan ymofyni
am fy mhechod?
7 Ti a wyddost nad ydwyf annuwiol; ac nid
oes a waredo o'th law di.
8 Dy ddwylaw di a'm gweithiasant, ac a'm
cyd-luniasant o amgylch; etto fy nifetha yr
wyt.
9 Cofia, attolwg, mai fel clai y gwnaethost
fi; ac a ddygi di fi i'r pridd drachefn?
10 Oni thywelltaist fi fel llaeth; ac oni
cheulaist fi fel caws?
11 Ti a'm gwisgaist i â chroen, ac â chnawd;
ti a'm diffynnaist i âg esgyrn ac â giau.
12 Bywyd a thrugaredd a ddarperaist i mi,
a'th ymgeledd a gadwodd fy yspryd.
13 A'r pethau hyn a guddiaist ti yn dy
galon: gwn fod hyn gyd â thi.
14 Os pechaf, ti a'm gwyli, ac ni'm glanhêi
oddi wrth fy anwiredd.
15 Os ydwyf annuwiol, gwae fi; ac os cyf-
iawn ydwyf, er hynny ni chodaf fy mhen:
yr ydwyf yn llawn o warthrudd, am hynny
gwel fy nghystudd:
16 Canys cynnyddu y mae: fy hela yr yd-
wyt fel llew creulawn: er hynny drachefn ti
a wnei yn rhyfedd â mi.
17 Yr wyt ti yn adnewyddu dy dystion i'm
herbyn, ac yn amlhâu dy ddigofaint wrthyf;
cyfnewidiau a rhyfel sydd i'm herbyn.
18 Paham gan hynny y dygaist fi allan o'r
groth? O na buaswn farw, ac na'm gwelsai
llygad!
19 Mi a fuaswn megis pe na buaswn, a myfi
a ddygasid o'r bru i'r bedd.
20 Onid ychydig yw fy nyddiau? paid gan
hynny, gâd i'm lonydd, fel yr ymgysurwyf
ychydig;
21 Cyn myned o honof lle ni ddychwelwyf,
i dir tywyllwch a chysgod angau;
22 Tir tywyllwch fel y fagddu, a chysgod
angau, a heb drefn; lle y mae y goleuni fel y
tywyllwch.

PENNOD XI.

1 *Sophar yn ceryddu Job am ei gyfiawnhâu ei hun, 5 ac yn dangos mor anchwiliadwy ydyw doethineb Duw. 13 Sicred yw bendith edifeirwch.*

A SOPHAR y Naamathiad a attebodd ac a
ddywedodd,
2 Oni attebir amlder geiriau? ac a gyfiawn-
hêir gwr siaradus?
3 Ai dy gelwyddau a wna i wŷr dewi? a
phan watwarech, oni bydd a'th warad-
wyddo?
4 Canys dywedaist, Pur ydyw fy nysgeid-
iaeth, a glân ydwyf yn dy olwg di.
5 Ond, O na lefarai DUW, ac nad agorai ei
wefusau yn dy erbyn,
6 A mynegi i ti ddirgeledigaethau doethineb,
eu bod yn ddau cymmaint a'r hyn sydd!
cydnebydd gan hynny i DDUW ofyn gennyt
lai nag a haeddai dy anwiredd.
7 A elli di wrth chwilio gael gafael ar
DDUW? a elli di gael yr Hollalluog hyd ber-
ffeithrwydd?
8 Cyfuwch a'r nefoedd ydyw, beth a wnei
di? dyfnach nag uffern yw, beth a elli di ei
wybod?
9 Mae ei fesur ef yn hŵy na'r ddaear ac yn
llettach na'r môr.
10 Os tyrr efe ymaith, ac os carchara: os
casgl ynghyd, pwy a'i rhwystra ef?
11 Canys efe a edwyn ofer ddynion, ac a
wêl anwiredd; onid ystyria efe gan hynny?
12 Dyn gwag er hynny a gymmer arno fod
yn ddoeth; er geni dyn fel llwdn asen wyllt.
13 Os dydi a barottôi dy galon, ac a estyni
dy ddwylaw atto ef;
14 Od oes drygioni yn dy law, bwrw ef
ymaith ym mhell, ac na ddioddef i anwiredd
drigo yn dy luestai:
15 Canys yna y codi dy wyneb yn ddifrych-
au; ie, byddi safadwy, ac nid ofni:
16 Oblegid ti a ollyngi dy ofid dros gof:
fel dyfroedd y rhai a aethant heibio y cofi
ef.
17 Dy oedran hefyd a fydd disgleiriach nâ
hanner dydd; llewyrchi, a byddi fel y
boreddydd.
18 Hyderus fyddi hefyd, o herwydd bod
gobaith: ie, ti a gloddi, ac a orweddi mewn
diogelwch.
19 Ti a orweddi hefyd, ac ni bydd a'th
ddychryno, a llawer a ymbiliant â'th wyn-
eb.
20 Ond llygaid yr annuwiolion a ddiffygiant,
metha ganddynt ffoi, a'u gobaith fydd fel
ymadawiad yr enaid.

PENNOD XII.

1 *Job yn ei ymddiffyn ei hun yn erbyn ei gyfeillion oedd yn ei geryddu; 7 yn cydnabod fod Duw yn hollalluog.*

A JOB a attebodd ac a ddywedodd,
2 Diau mai chwychwi *sydd* bobl; a chyd â chwi y bydd marw doethineb.
3 Eithr *y mae* gennyf fi ddeall fel chwithau, nid ydwyf fi waeth nâ chwithau; a phwy ni ŵyr y fath bethau a hyn?
4 Yr ydwyf *fel* un a watwarid gan ei gymmydog, yr hwn a eilw ar DDUW, ac efe a'i hettyb: gwatwar-gerdd *yw* y cyfiawn perffaith.
5 Lamp ddïystyr ym meddwl y llwyddiannus, *yw* yr hwn sydd barod i lithro â'i draed.
6 Llwyddiannus yw lluestai yspeilwyr, ac y mae dïogelwch i'r rhai sydd yn cyffroi Duw, y rhai y cyfoethoga Duw eu dwylaw.
7 Ond gofyn yn awr i'r anifeiliaid, a hwy a'th ddysgant, ac i ehediaid yr awyr, a hwy a fynegant i ti.
8 Neu dywed wrth y ddaear, a hi a'th ddysg: a physgod y môr a hysbysant i ti.
9 Pwy ni ŵyr yn y rhai hyn oll, mai llaw yr ARGLWYDD a wnaeth hyn?
10 Yr hwn *y mae* einioes pob peth byw yn ei law, ac anadl pob math ar ddyn.
11 Onid y glust a farna ymadroddion? a'r genau a archwaetha ei fwyd?
12 Doethineb *sydd* mewn henuriaid; a deall mewn hir ddyddiau.
13 Gyd âg ef *y mae* doethineb a chadernid, cynghor a deall sydd ganddo.
14 Wele, efe a ddistrywia, ac nid adeiledir: efe a gau ar wr, ac nid agorir arno.
15 Wele, efe a attal y dyfroedd, a hwy a sychant: efe a'u denfyn hwynt, a hwy a ddadymchwelant y ddaear.
16 Gyd âg ef *y mae* nerth a doethineb: efe biau y twylledig, a'r twyllodrus.
17 Efe sydd yn gwneuthur i gynghoriaid fyned yn anrhaith; ac efe a ynfyda farnwyr.
18 Efe sydd yn dattod rhwym brenhinoedd, ac yn rhwymo gwregys am eu llwynau hwynt.
19 Efe sydd yn gwneuthur i dywysogion fyned yn anrhaith; ac a blyga y rhai cedyrn.
20 Efe sydd yn dwyn ymaith ymadrodd y ffyddlawn; ac yn dwyn synwyr y rhai hen.
21 Efe sydd yn tywallt dïystyrwch ar dywysogion; ac yn gwanhâu nerth y rhai cryfion.
22 Efe sydd yn datguddio *pethau* dyfnion allan o dywyllwch; ac yn dwyn cysgod angau allan i oleuni.
23 Efe sydd yn amlhâu y cenhedloedd, ac yn eu distrywio hwynt: efe sydd yn ehengi ar y cenhedloedd, ac efe a'u dwg hwynt *i gyfyngdra.*
24 Efe sydd yn dwyn calon pennaethiaid pobl y ddaear; ac efe a wna iddynt grwydro mewn anialwch heb ffordd.
25 Hwy a balfalant yn y tywyllwch heb oleuni; ac efe a wna iddynt hwy gyfeiliorni fel meddwyn.

PENNOD XIII.

1 *Job yn argyhoeddi ei gyfeillion am eu bod yn dueddol, 14 yn dangos ei ymddiried yn Nuw, 20 ac yn dymuno cael gwybod ei bechodau, ac amcan Duw wrth ei gystuddio ef.*

WELE, fy llygad a welodd *hyn* oll; fy nghlust a'i clywodd ac a'i deallodd.
2 Mi a wn yn gystal a chwithau: nid ydwyf waeth na chwithau.
3 Yn wir myfi a lefaraf wrth yr Hollalluog, ac yr ydwyf yn chwennychu ymresymmu â Duw.
4 Ond rhai yn asio celwydd *ydych* chwi: meddygon diddym *ydych* chwi oll.
5 O gan dewi na thawech; a *hynny* a fyddai i chwi yn ddoethineb.
6 Clywch, attolwg, fy rheswm, a gwrandewch ar ddadl fy ngwefusau.
7 A ddywedwch chwi anwiredd dros DDUW? ac a ddywedwch chwi dwyll er ei fwyn ef?
8 A dderbyniwch chwi ei wyneb ef? a ymrysonwch chwi dros DDUW?
9 Ai da *fydd hyn* pan chwilio efe chwi? a dwyllwch chwi ef fel twyllo dyn?
10 Gan geryddu efe a'ch cerydda chwi, os derbyniwch wyneb yn ddirgel.
11 Oni ddychryna ei ardderchowgrwydd ef chwi? ac oni syrth ei arswyd ef arnoch?
12 Cyffelyb i ludw *ydyw* eich coffadwriaeth chwi; *a'ch* cyrph i gyrph o glai.
13 Tewch, gadewch lonydd, fel y llefarwyf finnau; a deued arnaf yr hyn *a ddelo.*
14 Paham y cymmeraf fy nghnawd â'm dannedd? ac y gosodaf fy einioes yn fy llaw?
15 Pe lladdai efe fi, etto mi a obeithiaf ynddo ef: er hynny fy ffyrdd a ddiffynnaf ger ei fron ef.
16 Hefyd efe *fydd* iachawdwriaeth i mi: canys ni ddaw rhagrithiwr yn ei ŵydd ef.
17 Gan wrando gwrandewch fy ymadrodd, ac a fynegwyf, â'ch clustiau.
18 Wele yn awr trefnais *fy* achos, gwn y'm cyfiawnhëir.
19 Pwy ydyw yr *hwn* a ymddadleu â mi? canys yn awr *os* tawaf, mi a drengaf.
20 Ond dau *beth* na wna i mi: yna nid ymguddiaf rhagot.
21 Pellhâ dy law oddi arnaf: ac na ddychryned dy ddychryn fi,
22 Yna galw, a myfi a attebaf: neu myfi a lefaraf, ac atteb di fi.
23 Pa faint o gamweddau ac o bechodau *sydd* ynof? pâr i mi wybod fy nghamwedd a'm pechod.
24 Paham y cuddi dy wyneb, ac y cymmeri fi yn elyn i ti?
25 A ddrylli di ddeilen ysgwydedig? a ymlidi di soflyn sych?
26 Canys yr wyt ti yn ysgrifenu pethau chwerwon yn fy erbyn; ac yn gwneuthur i mi feddiannu camweddau fy ieuengctid.
27 Ac yr ydwyt ti yn gosod fy nhraed mewn cyffion, ac yn gwylied ar fy holl lwybrau; *ac* yn nodi gwadnau fy nhraed.
28 Ac efe, megis pydrni a heneiddia, fel dilledyn yr hwn a ysa gwyfyn.

PENNOD XIV.

1 *Job yn ymbil â Duw am ei ffafr, o herwydd byrred oes dyn, a sicred marwolaeth. 7 Er nas gellir cael einioes, wedi ei cholli unwaith, etto y mae efe yn disgwyl am gael ei newidio. 16 Trwy bechod y mae y creadur dan lygredigaeth.*

DYN a aned o wraig *sydd* fyr o ddyddiau, a llawn o helbul.
2 Fel blodeuyn y daw allan, ac y torrir ef ymaith; ac efe a gilia fel cysgod, ac ni saif.
3 A agori di dy lygaid ar y fath yma? ac a ddygi di fi i farn gyd â thi?
4 Pwy a ddyry *beth* glân allan o *beth* aflan? neb.
5 Gan *fod* ei ddyddiau ef wedi eu rhagderfynu, rhifedi ei fisoedd ef gyd â thi, a gosod o honot ei derfynau, fel nad êl drostynt:
6 Tro oddi wrtho, fel y gorphwyso, hyd oni orpheno, fel gwas cyflog, ei ddiwrnod.
7 Canys y mae gobaith o bren, er ei dorri, y blagura efe etto, ac na phaid ei flagur ef *â thyfu.*

8 Er heneiddio ei wreiddyn ef yn y ddaear,
a marweiddio ei foncyff ef yn y pridd;
9 Efe a flagura oddi wrth arogl dyfroedd, ac
a fwrw ganghennau fel planhigyn.
10 Ond gwr a fydd marw, ac a dorrir ym-
aith; a dyn a drenga, a pha le *y mae?*
11 *Fel* y mae dyfroedd yn pallu o'r môr, a'r
afon yn myned yn ddïysbydd, ac yn sychu:
12 Felly gwr a orwedd, ac ni chyfyd hyd
oni *byddo* heb nefoedd; ni ddihunant, ac ni
ddeffroant o'u cwsg.
13 O na chuddit fi yn y bedd! *na'm* cedwit
yn ddirgel, nes troi dy lid ymaith; *na* osodit
amser nodedig i mi, a'm cofio!
14 Os bydd gwr marw, a fydd efe byw *dra-
chefn?* disgwyliaf holl ddyddiau fy milwr-
iaeth, hyd oni ddelo fy nghyfnewidiad.
15 Gelwi, a myfi a'th attebaf; chwennychi
waith dy ddwylaw.
16 Canys yr awr hon y rhifi fy nghamrau:
onid wyt yn gwylied ar fy mhechod?
17 Fy nghamwedd a selied mewn côd; a thi
a wnïaist i fynu fy anwiredd.
18 Ac yn wir, y mynydd a syrthio a ddiflan-
na; a'r graig a symmudir o'i lle.
19 Dyfroedd a dreuliant y cerrig; yr wyt yn
golchi ymaith y pethau sydd yn tyfu o bridd
y ddaear, ac yn gwneuthur i obaith dyn golli.
20 Yr wyt yn ei orchfygu ef yn dragywydd,
fel yr elo ymaith: a chan newidio ei wyneb
ef, yr wyt yn ei ddanfon ef i ffordd.
21 Ei feibion ef a ddaw i anrhydedd, ac nis
gwybydd efe: a hwy a ostyngir, ac ni ŵyr efe
oddi wrthynt:
22 Ond ei gnawd arno a ddoluria, a'i enaid
ynddo a alara.

PENNOD XV.

1 Eliphaz yn ceryddu Job am ei annuwioldeb yn ei gyfiawnhâu ei hun; 17 ac yn profi o bennau yr hen bobl, mor anesmwyth yw yr annuwiol.

YNA Eliphaz y Temaniad a attebodd ac a
ddywedodd,
2 A adrodd *gwr* doeth wybodaeth o wynt?
ac a leinw efe ei fol â'r dwyreinwynt?
3 A ymresymma efe â gair ni fuddia? neu
âg ymadroddion *y rhai* ni wna efe lesâd â
hwynt?
4 Yn ddïau ti a dorraist ymaith ofn: yr yd-
wyt yn attal gweddi ger bron Duw.
5 Canys dy enau a draetha dy anwiredd; ac
yr wyt yn dewis tafod y cyfrwys.
6 Dy enau di sydd yn dy fwrw yn euog, ac
nid myfi: a'th wefusau sydd yn tystiolaethu
yn dy erbyn.
7 A aned tydi yn gyntaf dyn? a luniwyd tydi
o flaen y bryniau?
8 A glywaist ti gyfrinach Duw? ac a atteli
di ddoethineb gyd â thi dy hun?
9 Beth a wyddost ti a'r nas gwyddom ni?
beth a ddeelli di, heb fod hynny hefyd gen-
nym ninnau?
10 *Y mae* yn ein mysg ni y penllwyd, a'r
oedrannus hefyd; hŷn o oedran nâ'th dad di.
11 Ai bychan gennyt ti ddiddanwch Duw?
a oes dim dirgel gyd â thi?
12 Pa beth sydd yn dwyn dy feddwl oddi
arnat? ac ar ba beth yr amneidia dy lygaid,
13 Gan i ti droi dy feddwl yn erbyn Duw,
a gollwng y *fath* eiriau allan o'th enau?
14 Pa beth *yw* dyn, i fod yn lân? a'r hwn a
aned o wraig, i fod yn gyfiawn?
15 Wele, ni roddes efe ymddiried yn ei saint;
a'r nefoedd nid ydynt lân yn ei olwg ef.
16 Pa faint mwy ffiaidd a drewedig *ydyw*
dyn, yr hwn sydd yn yfed anwiredd fel
dwfr?
17 Dangosaf i ti, gwrando arnaf; a'r hyn a
welais a fynegaf.
18 Yr hyn a fynegodd gwŷr doethion oddi
wrth eu tadau, ac nis celasant:
19 I'r rhai yn unig y rhoddwyd y ddaear:
ac ni ddaeth alltud yn eu plith hwy.
20 Holl ddyddiau yr annuwiol y bydd efe
yn ymofidio: a rhifedi y blynyddoedd a
guddiwyd oddi wrth y traws.
21 Trwst ofnadwy *sydd* yn ei glustiau ef:
mewn heddwch y daw y dinystrydd arno.
22 Ni chred efe y dychwel allan o dywyll-
wch: ac y mae y cleddyf yn gwylied arno.
23 Y mae efe yn crwydro am fara, pa le *y
byddo:* efe a ŵyr fod dydd tywyllwch yn
barod wrth ei law.
24 Cystudd a chyfyngdra a'i brawycha ef;
hwy a'i gorchfygant, fel brenhin parod i ryfel.
25 Canys efe a estynodd ei law yn erbyn
Duw; ac yn erbyn yr Hollalluog yr ym-
nerthodd.
26 Efe a rêd yn y gwddf iddo ef, trwy dew-
dwr torrau ei dariannau:
27 Canys efe a dôdd ei wynob â'i fraster: ac
a wnaeth dyrch *o floneg* ar ei denewynau.
28 A thrigo y mae mewn dinasoedd wedi eu
dinystrio, *a* thai anghyfannedd, y rhai sydd
barod *i fod* yn garneddau.
29 Ni chyfoethoga efe, ni phery ei olud ef
chwaith; ac nid estyn efe eu perffeithrwydd
hwy ar y ddaear.
30 Nid ymedy efe allan o dywyllwch, y
fflam a wywa ei frig ef; ac efe a ymedy trwy
anadl ei enau ef.
31 *Yr hwn* a dwylled nac ymddiried mewn
oferedd: canys oferedd fydd ei wobr ef.
32 Efe a dorrir ymaith cyn ei ddydd; a'i
gangen ni lasa.
33 Efe a ddihidla ei rawn anaddfed fel gwin-
wydden; ac a fwrw ei flodeuyn fel olew-
wydden.
34 Canys cynnulleidfa rhagrithwyr *fydd*
unig: a thân a ysa luestai gwobrwyr.
35 Y maent yn ymddwyn blinder, ac yn
esgor ar wagedd: a'u bol sydd yn darpar
twyll.

PENNOD XVI.

1 Job yn beio ar ei gyfeillion, eu hannhrugarocced; 7 yn dangos mor dostur yw ei gyflwr, 17 ac yn ymddiffyn ei ddiniweidrwydd.

A JOB a attebodd ac a ddywedodd,
2 Clywais lawer o'r fath hyn: cysurwyr
gofidus *ydych* chwi oll.
3 Oni *cheir* diwedd ar eiriau ofer? neu pa
beth sydd yn dy gryfhâu di i atteb?
4 Mi a fedrwn ddywedyd fel chwithau: pe
byddai eich enaid chwi yn lle fy enaid i, medr-
wn bentyrru geiriau i'ch erbyn, ac ysgwyd fy
mhen arnoch.
5 Ond mi a'ch cryfhâwn chwi â'm genau;
a symmudiad fy ngwefusau a esmwythâai
eich gofid.
6 Os llefaraf fi, nid esmwythâ fy nolur; ac
os peidiaf, ai llai fy ngofid?
7 Ond yn awr efe a'm blinodd i; anrheith-
iaist fy holl gynnulleidfa:
8 A chroen-grychaist fi, a hynny sydd dyst-
iolaeth: a'm culni yn codi ynof, a dystiol-
aetha yn fy wyneb.
9 Yn ei ddigllondeb *y'm* rhwyga yr hwn
a'm casâ: efe a ysgyrnyga ddannedd arnaf;
fy ngwrthwynebwr a flaenllymmodd ei lyg-
aid yn fy erbyn.
10 Hwy a ledasant eu safnau arnaf; taraw-
sant fy nghernau yn ddirmygus; ymgasglasant
ynghyd yn fy erbyn.
11 Duw a'm rhoddes i'r anwir; ac a'm trodd
i ddwylaw yr annuwiolion.

12 Yr oeddwn yn esmwyth, ond efe a'm drylliodd, ac a ymaflodd yn fy ngwddf, ac a'm drylliodd yn chwilfriw, ac a'm cododd yn nôd iddo ei hun.
13 Ei saethyddion ef sydd yn fy amgylchu; y mae efe yn hollti fy arennau, ac nid ydyw yn arbed; y mae yn tywallt fy mustl ar y ddaear.
14 Y mae yn fy rhwygo â rhwygiad ar rwygiad: y mae efe yn rhedeg arnaf fel cawr.
15 Gwnïais sachlen ar fy nghroen, a halogais fy nghorn yn y llwch.
16 Fy wyneb sydd fudr gan wylo, a chysgod marwolaeth *sydd* ar fy amrantau:
17 Er nad *oes* gamwedd yn fy nwylaw; a *bod* fy ngweddi yn bur.
18 O ddaearen, na orchuddia fy ngwaed, ac na fydded lle i'm gwaedd.
19 Wele hefyd yn awr fy nhyst yn y nefoedd; a'm tystiolaeth yn yr uchelder.
20 Fy nghyfeillion sydd yn fy ngwawdio: fy llygad a ddiferodd *ddagrau* wrth DDUW.
21 O *na* chai un ymddadleu â Duw dros ddyn, fel mab dyn dros ei gymmydog!
22 Canys *pan ddêl* ychydig flynyddoedd, yna mi a rodiaf lwybr *ar hyd yr hwn* ni ddychwelaf.

PENNOD XVII.

1 *Job yn appelio oddi wrth ddynion at Dduw.* 6 *Y gall annhrugaredd dynion wrth y cystuddiol, beri i'r duwiol synnu; ond nas gall beri iddynt ddigalonni.* 11 *Nad mewn bywyd, ond mewn marwolaeth, y mae ei obaith ef.*

FY anadl a lygrwyd, fy nyddiau a ddiffoddwyd, beddau *sydd barod* i mi.
2 Onid *oes* watwarwyr gyd â mi? ac onid yw fy llygad yn aros yn eu chwerwedd hwynt?
3 Dyro i lawr yn awr, dyro i mi feichiau gyd â thi: pwy *ydyw* efe a dery ei law yn fy llaw i?
4 Canys cuddiaist eu calon hwynt oddi wrth ddeall: am hynny ni ddyrchefi di *hwynt*.
5 Yr hwn a ddywed weniaith i'*w* gyfeillion, llygaid ei feibion ef a ballant.
6 Yn ddïau efe a'm gosododd yn ddïareb i'r bobl, ac o'r blaen yr oeddwn megis tympan iddynt.
7 Am hynny y tywyllodd fy llygad gan ddigllonedd, ac *y mae* fy aelodau oll fel cysgod.
8 Y rhai uniawn a synnant am hyn; a'r diniwed a ymgyfyd yn erbyn y rhagrithiwr.
9 Y cyfiawn hefyd a ddeil ei ffordd; a'r glân ei ddwylaw a chwanega gryfder.
10 Ond chwi oll, dychwelwch, a deuwch yn awr: am na chaf fi *wr* doeth yn eich plith chwi.
11 Fy nyddiau a aeth heibio, fy amcanion a dynnwyd ymaith; *sef* meddyliau fy nghalon.
12 Gwnant y nos yn ddydd: byr *yw* y goleuni, o herwydd tywyllwch.
13 Os disgwyliaf, y bedd *sydd* dŷ i mi: mewn tywyllwch y cyweiriais fy ngwely.
14 Gelwais ar y pwll, Tydi *yw* fy nhad: ar y pryf, Fy mam a'm chwaer *wyt*.
15 A pha le yn awr *y mae* fy ngobaith? pwy hefyd a genfydd fy ngobaith?
16 Disgynant i farrau y pwll, pan *fyddo ein* cyd-orphwysfa yn y llwch.

PENNOD XVIII.

1 *Bildad yn beio ar Job, am ei ryfyg a'i annïoddefgarwch.* 5 *Trueni yr annuwiol.*

A BILDAD y Suhiad a attebodd ac a ddywedodd,
2 Pa *bryd* y derfydd eich ymadrodd? ystyriwch, wedi hynny ninnau a lefarwn.
3 Paham y cyfrifed nyni fel anifeiliaid? *ac* yr ydym yn wael yn eich golwg chwi?
4 O yr hwn sydd yn rhwygo ei enaid yn ei ddigllondeb: ai er dy fwyn di y gadewir y ddaear? neu y symmudir y graig allan o'i lle?
5 Iê, goleuni yr annuwiolion a ddiffoddir, a gwreichionen ei dân ef ni lewyrcha.
6 Goleuni a dywylla yn ei luesty ef; a'i lusern a ddiffydd gyd âg ef.
7 Camrau ei gryfder ef a gyfyngir, a'i gynghor ei hun a'i bwrw ef i lawr.
8 Canys efe a deflir i'r rhwyd erbyn ei draed, ac ar faglau y rhodia efe.
9 Magl a ymafl yn ei sawdl *ef*, *a*'r gwilliad fydd trech nag ef.
10 Hoenyn a guddied iddo ef yn y ddaear, a magl iddo ar y llwybr.
11 Braw a'i brawycha ef o amgylch, ac a'i gyrr i *gymmeryd* ei draed.
12 Ei gryfder fydd newynllyd, a dinystr *fydd* parod wrth ei ystlys.
13 Efe a ysa gryfder ei groen ef: cyntafanedig angau a fwytty ei gryfder ef.
14 Ei hyder ef a dynnir allan o'i luesty: a *hynny* a'i harwain ef at frenhin dychryniadau.
15 Efe a drig yn ei luest ef, am nad eiddo ef *ydyw*: brwmstan a wasgerir ar ei drigfa ef.
16 Ei wraidd a sychant oddi tanodd, a'i frig a dorrir oddi arnodd.
17 Ei goffadwriaeth a gollir o'r ddaear, ac ni bydd enw iddo ar wyneb yr heol.
18 Efe a yrrir allan o oleuni i dywyllwch: efe a ymlidir allan o'r byd.
19 Ni *bydd* iddo fab nac ŵyr ym mysg ei bobl; nac un wedi ei adael yn ei drigfannau ef.
20 Y rhai a ddêl ar *ei* ol, a synna arnynt o herwydd ei ddydd ef; a'r rhai o'r blaen a gawsant fraw.
21 Yn wir, dyma drigleoedd yr anwir; a dyma le *y dyn* nid edwyn DDUW.

PENNOD XIX.

1 *Job yn cwyno greulondeb yw ei gyfeillion; ac yn dangos fod ynddo ef ddigon o drueni i borthi eu creulondeb hwy.* 21, 28 *Yn ymbil am dosturi,* 25 *ac yn credu yr ail-gyfodiad.*

A JOB a attebodd ac a ddywedodd,
2 Pa hyd y cystuddiwch fy enaid? ac y'm drylliwch â geiriau?
3 Dengwaith bellach y'm gwaradwyddasoch; ac nid cywilydd gennych ymgaledu i'm herbyn.
4 Hefyd pe *byddai* wir wneuthur o honof fi yn amryfus; gyd â mi y trig fy amryfusedd.
5 Yn wir os ymfawrygwch yn fy erbyn, a dadleu fy ngwaradwydd i'm herbyn:
6 Gwybyddwch yn awr mai Duw a'm dymchwelodd i, ac a'm hamgylchodd â'i rwyd.
7 Wele, llefaf rhag trawsder, ond ni'm hattebir: gwaeddaf, ond nid *oes* farn.
8 Efe a gaeodd fy ffordd, fel nad elwyf drosodd: y mae efe yn gosod tywyllwch ar fy llwybrau.
9 Efe a ddïosgodd fy ngogoniant oddi am danaf; ac a ddygodd ymaith goron fy mhen.
10 Y mae efe yn fy nistrywio oddi amgylch, ac yr ydwyf yn myned ymaith: ac efe a symmudodd fy ngobaith fel pren.
11 Gwnaeth hefyd i'w ddigofaint gynneu yn fy erbyn; ac a'm cyfrifodd iddo fel *un* o'i elynion.
12 Ei dorfoedd sydd yn dyfod ynghyd, ac yn palmantu eu ffyrdd yn fy erbyn, ac yn gwersyllu o amgylch fy mhabell.
13 Efe a bellhaodd fy mrodyr oddi wrthyf,

a'r rhai oedd yn fy adnabod hefyd a ymddi-
eithrasant oddi wrthyf.
14 Fy nghyfnesaf a ballasant, a'r rhai oedd
o'm cydnabod a'm hanghofiasant.
15 Y rhai oedd yn trigo yn fy nhŷ, a'm
morwynion, sydd yn fy nghyfrif yn ddieithr:
alldud ydwyf yn eu golwg.
16 Gelwais ar fy ngwasanaethwr, ac nid
attebodd; ymbiliais âg ef â'm genau.
17 Dieithr oedd fy anadl i'm gwraig, er
ymbil o honof *â hi er mwyn* fy mhlant o'm
corph.
18 Plant hefyd a'm diystyrent: cyfodais, a
dywedasant i'm herbyn.
19 Fy holl gyfrinachwyr sydd yn fy ffieidd-
io: a'r rhai a gerais a droisant yn fy erbyn.
20 Fy esgyrn a lynodd wrth fy nghroen, ac
wrth fy nghnawd; ac â chroen fy nannedd y
diengais.
21 Trugarhêwch wrthyf, trugarhêwch wrth-
yf, fy nghyfeillion canys llaw Duw a gyff-
yrddodd â mi.
22 Paham yr ydych chwi yn fy erlid i fel
Duw, heb gael digon ar fy nghnawd?
23 O nad ysgrifenid fy ngeiriau yn awr! O
na argreffid hwynt mewn llyfr!
24 O nad ysgrifenid hwynt yn y graig dros
byth â phin o haiarn ac â phlwm!
25 Canys myfi a wn fod fy Mhrynwr yn
fyw, ac y saif yn y diwedd ar y ddaear.
26 Ac *er* ar ol fy nghroen *i bryfed* ddifetha
y *corph* hwn, etto caf weled Duw yn fy
nghnawd:
27 Yr hwn a gaf fi i mi fy hun ei weled, a'm
llygaid a'i gwelant, ac nid arall; *er* i'm har-
ennau ddarfod ynof.
28 Eithr chwi a ddylech ddywedyd, Paham
yr erlidiwn ef? canys gwreiddyn y matter a
gaed ynof.
29 Ofnwch am danoch rhag y cleddyf: canys
y mae digofaint *yn dwyn* cospedigaethau y
cleddyf, fel y gwybyddoch *fod* barn.

PENNOD XX.

Sophar yn dangos cyflwr a rhan yr annuwiol.

YNA Sophar y Naamathiad a attebodd ac
a ddywedodd,
2 Am hynny y mae fy meddyliau yn peri i
mi atteb; ac am *hyn* y mae brys arnaf.
3 Yr ydwyf yn clywed cerydd gwaradwydd-
us i mi; ac y mae yspryd fy neall yn peri i
mi atteb.
4 Oni wyddost ti hyn erioed, er pan osodwyd
dyn ar y ddaear,
5 Mai byr *yw* gorfoledd yr annuwiolion, a
llawenydd y rhagrithwyr dros funud awr?
6 Pe dyrchafai ei odidowgrwydd ef i'r nef-
oedd, a chyrhaeddyd o'i ben ef hyd y cym-
mylau;
7 Efe a gollir yn dragywydd fel ei dom: y
rhai a'i gwelsant a ddywedant, Pa le *y mae*
efe?
8 Efe a eheda ymaith megis breuddwyd, ac
ni cheir ef: ac efe a ymlidir fel gweledigaeth
nos.
9 Y llygad *a'i* gwelodd, ni *wêl ef* mwy: a'i
le ni chenfydd mwy o hono.
10 Ei feibion a gais foddloni y tlodion: a'i
ddwylaw a roddant adref eu golud hwynt.
11 Ei esgyrn sydd yn llawn *o bechod* ei ieu-
engctid, yr hwn a orwedd gyd âg ef yn y
pridd.
12 Er bod drygioni yn felus yn ei enau ef;
er iddo ei gau dan ei dafod;
13 *Er* iddo ei arbed, ac heb ëi ado; eithr ei
attal o fewn taflod ei enau:
14 Ei fwyd a drŷ yn ei amysgaroedd: bustl
aspiaid *ydyw* o'i fewn ef.
15 Efe a lyngcodd gyfoeth, ac efe a i chwyda:
Duw a'i tynn allan o'i fol ef.
16 Efe a sugn wenwyn aspiaid: tafod gwiber
a'i lladd ef.
17 Ni chaiff weled afonydd, ffrydiau, *ac*
aberoedd o fêl ac ymenyn.
18 Y mae efe yn rhoddi adref yr hyn a laf-
uriodd am dano, ac nis llwngc: yn ol *ei* olud
y rhydd adref, ac heb gael llawenydd *o hono.*
19 Am iddo ddryllio, *a* gadaw y tlodion;
ysglyfaethu tŷ nid adeiladodd;
20 Diau na chaiff lonydd yn ei fol, na wedd-
ill o'r hyn a ddymunodd.
21 Ni *bydd* gweddill o'i fwyd ef; am hynny
ni ddisgwyl neb am ei ddâ ef.
22 Pan gyflawner ei ddigonolddeb, cyfyng
fydd arno; llaw pob *dyn* blin a ddaw arno.
23 *Pan* fyddo efe ar fedr llenwi ei fol, Duw
a ddenfyn arno angerdd ei ddigofaint; ac a'i
gwlawia *hi* arno ef ym mysg ei fwyd.
24 Efe a ffŷ oddi wrth arfau haiarn; *a'r*
bwa dur a'i trywana ef.
25 Efe a dynnir, ac a ddaw allan o'r corph,
a gloyw-lafn a ddaw allan o'i fustl ef; dy-
chryn *fydd* arno.
26 Pob tywyllwch *a fydd* cuddiedig yn ei
ddirgeloedd ef: tân heb ei chwythu a'i hysa
ef: yr hyn a adawer yn ei luestai ef, a
ddrygir.
27 Y nefoedd a ddatguddiant ei anwiredd
ef, a'r ddaear a gyfyd yn ei erbyn ef.
28 Cynnydd ei dŷ ef a gilia: *ei ddâ* a lifa
ymaith yn nydd ei ddigofaint ef.
29 Dyma ran dyn annuwiol gan Dduw; a'r
etifeddiaeth a osodwyd iddo gan Dduw.

PENNOD XXI.

1 *Job yn dangos fod iddo achos i ofidio, ïe, ym
marn dyn.* 7 *Bod yr annuwiol weithiau yn
gymmaint eu llwyddiant, ag y pair iddynt
ddiystyru Duw:* 16 *a bod eu dinystr hwy
weithiau yn eglur.* 23 *Nad oes ragor rhwng
y llwyddiannus a'r truenus yn angau;* 30
*ac mai mewn byd arall y mae barnedigaeth
yr annuwiol.*

A JOB a attebodd ac a ddywedodd,
2 Gan wrando gwrandewch fy ymadrodd;
a bydded hyn *yn lle* eich cysur.
3 Dioddefwch fi, a minnau a lefaraf; ac
wedi i mi ddywedyd, gwatwarwch.
4 A minnau, *ydwyf* fi *yn gwneuthur* fy
nghwyn wrth ddyn? ac os *ydwyf,* paham na
byddai gyfyng ar fy yspryd?
5 Edrychwch arnaf, a synnwch; a gosodwch
eich llaw ar *eich* genau.
6 Minnau pan gofiwyf, a ofnaf; a dychryn
a ymaifl yn fy nghnawd.
7 Paham y mae yr annuwiolion yn byw, yn
heneiddio, ac yn cryfhâu *mewn* cyfoeth?
8 Eu had hwy *sydd* safadwy o'u blaen gyd â
hwynt, a'u hiliogaeth yn eu golwg.
9 Eu tai *sydd mewn* heddwch allan o ofn;
ac nid *ydyw* gwialen Duw arnynt hwy.
10 Y mae eu tarw hwynt yn cyfloi, ac ni
chyll ei had; ei fuwch ef a fwrw lo, ac nid
erthyla.
11 Danfonant allan eu rhai bychain fel di-
adell, a'u bechgyn a neidiant.
12 Cymmerant dympan a thelyn, a llawen-
ychant wrth lais yr organ.
13 Treuliant eu dyddiau mewn daioni, ac
mewn moment y disgynant i'r bedd.
14 Dywedant hefyd wrth Dduw, Cilia oddi
wrthym; canys nid ydym yn chwennych
gwybod dy ffyrdd.
15 Pa beth *ydyw* yr Hollalluog, fel y gwas-
anaethem ef? a pha fudd fydd i ni os gwedd-
iwn arno?

16 Wele, nid *ydyw* eu daioni hwy yn eu
llaw eu hun: pell yw cynghor yr annuwiol
oddi wrthyf fi.
17 Pa sawl gwaith y diffydd canwyll yr an-
nuwiolion? ac y daw eu dinystr arnynt hwy?
DUW a ran ofidiau yn ei ddig.
18 Y maent hwy fel sofl o flaen gwynt, ac
fel mân-us yr hwn a gipia y corwynt.
19 Duw a guddia ei anwiredd ef i'w feibion:
efe a dâl iddo, ac efe a'*i* gwybydd.
20 Ei lygaid a welant ei ddinystr ef; ac efe
a yf o ddigofaint yr Hollalluog.
21 Canys pa wynfyd *sydd ganddo* ef yn ei
dŷ ar ei ol, pan hannerer rhifedi ei fisoedd
ef?
22 A ddysg *neb* wybodaeth i DDUW? gan ei
fod yn barnu y rhai uchel.
23 Y naill sydd yn marw yn ei gyflawn
nerth, *ac efe* yn esmwyth ac yn heddychol
yn gwbl.
24 Ei fronnau ef sydd yn llawn llaeth, a'i
esgyrn yn iraidd gan fêr.
25 A'r llall *sydd* yn marw mewn chwerwder
enaid, ac ni fwyttaodd mewn hyfrydwch.
26 Hwy a orweddant ynghyd yn y pridd, a'r
pryfed a'u gorchuddia hwynt.
27 Wele, mi a adwaen eich meddyliau, a'r
bwriadau yr ydych chwi yn eu dychymmygu
ar gam yn fy erbyn.
28 Canys dywedwch, Pa le *y mae* tŷ y pen-
defig? a pha le *y mae* lluesty anneddau yr
annuwiolion?
29 Oni ofynasoch chwi i'r rhai oedd yn
myned heibio ar hyd y ffordd? ac onid ad-
waenoch chwi eu harwyddion hwy?
30 Mai hyd ddydd dinystr yr arbedir y dryg-
ionus; yn nydd cynddaredd y dygir hwynt
allan.
31 Pwy a fynega ei ffordd ef yn ei wyneb
ef? a phwy a dâl iddo fel y gwnaeth?
32 Etto efe a ddygir i'r bedd, ac a erys yn y
pentwr.
33 Y mae priddellau y dyffryn yn felus iddo,
a phob dyn a dynn ar ei ol ef, megis *yr aeth*
aneirif o'i flaen ef.
34 Pa fodd gan hynny y cysurwch fi âg ofer-
edd, gan fod camwedd yn eich attebion chwi?

PENNOD XXII.

1 *Eliphaz yn dangos nad yw daioni dyn yn gwneuthur dim lles i Dduw: 5 yn cyhuddo Job o amryw bechodau: 21 yn ei gynghori ef i edifarhâu, trwy addewidion o drugaredd.*

YNA Eliphaz y Temaniad a attebodd ac a
ddywedodd,
2 A wna gwr lesâd i DDUW, fel y gwna y
synhwyrol lesâd iddo ei hun?
3 Ai digrifwch *ydyw* i'r Hollalluog dy fod di
yn gyfiawn? neu *ai* elw dy fod yn perffeithio
dy ffyrdd?
4 Ai rhag dy ofn y cerydda efe dydi? *neu*
yr â efe gyd â thi i farn?
5 Onid *ydyw* dy ddrygioni di yn aml? a'th
anwireddau heb derfyn?
6 Canys cymmeraist wystl gan dy frawd yn
ddiachos; a diosgaist ddillad y rhai noeth-
ion.
7 Ni roddaist ddwfr i'w yfed i'r lluddedig; a
thi a atteliaist fara oddi wrth y newynog.
8 Ond y gwr cadarn, efe bioedd y ddaear;
a'r anrhydeddus a drigai ynddi.
9 Danfonaist ymaith wragedd gweddwon
yn waglaw; a breichiau y rhai amddifad a
dorrwyd.
10 Am hynny *y mae* maglau o'th amgylch,
ac ofn disymmwth yn dy ddychrynu di;
11 Neu dywyllwch, *rhag* gweled o honot: a
ter o ddyfroedd a'th orchuddiant.

12 Onid *ydyw* Duw yn uchelder y nefoedd?
gwel hefyd uchder y sêr, mor uchel ydynt.
13 A thi a ddywedi, Pa fodd y gŵyr DUW?
a farn efe trwy y cwmmwl tywyll?
14 Y tew gymmylau *sydd* loches iddo, ac ni
wêl; ac y mae efe yn rhodio ar gylch y nef-
oedd.
15 A ystyriaist di yr hen ffordd a sathrodd
y gwŷr enwir?
16 Y rhai a dorrwyd pan nid *oedd* amser;
afon a dywalltwyd ar eu sylfaen hwy.
17 Hwy a ddywedasant wrth DDUW, Cilia
oddi wrthym: a pha beth a wna yr Hollall-
uog iddynt hwy?
18 Etto efe a lanwasai eu tai hwy o ddaioni:
ond pell yw cynghor yr annuwiolion oddi
wrthyf fi.
19 Y rhai cyfiawn a welant, ac a lawenych-
ant: a'r diniwed a'u gwatwar hwynt.
20 Gan na thorred ymaith ein sylwedd ni,
eithr y tân a ysodd eu gweddill hwy.
21 Ymarfer, *attolwg*, âg ef, a bydd heddych-
lawn: o hyn y daw i ti ddaioni.
22 Cymmer y gyfraith, attolwg, o'i enau ef,
a gosod ei eiriau ef yn dy galon.
23 Os dychweli at yr Hollalluog, ti a adeil-
edir, symmudi anwiredd ym mhell oddi wrth
dy luestai.
24 Rhoddi aur i gadw fel pridd, ac *aur*
Ophir fel cerrig yr afonydd.
25 A'r Hollalluog fydd yn amddiffyn i ti, a
thi a gei amldra o arian.
26 Canys yna yr ymhoffi yn yr Hollalluog,
ac a ddyrchefi dy wyneb at DDUW.
27 Ti a weddii arno ef, ac efe a'th wrendy;
a thi a deli dy addunedau.
28 *Pan* ragluniech di beth, efe a sicrhêir i
ti; a'r goleuni a lewyrcha ar dy ffyrdd.
29 Pan ostynger *hwynt*, yna y dywedi di,
Y mae goruchafiaeth; ac efe a achub y gost-
yngedig *ei olwg*.
30 Efe a wareda ynys y diniwed: a thrwy
lendid dy ddwylaw y gwaredir hi.

PENNOD XXIII.

1 *Job yn hiraethu am fyned ger bron Duw, 6 o hyder ar ei drugaredd ef. 8 Y mae Duw, er ei fod yn anweledig, yn dal ar ein ffyrdd ni. 11 Gwiriondeb Job. 13 Bod barn Duw yn anghyfnewidiol.*

A JOB a attebodd ac a ddywedodd,
2 Y *mae* fy ymadrodd heddyw yn chwerw:
fy nialedd sydd drymmach na'm huchenaid.
3 O na wyddwn pa le y cawn ef! *fel* y
deuwn at ei eisteddfa ef!
4 Trefnwn *fy* matter ger ei fron ef, a llanwn
fy ngenau â rhesymmau.
5 Mynnwn wybod *â pha* eiriau y'm hatteb-
ai; a deall pa beth a ddywedai efe wrthyf.
6 A ddadleu efe i'm herbyn â helaethrwydd
ei gadernid? Na *wna;* ond efe a osodai
nerth ynof.
7 Yno yr uniawn a ymresymmai âg ef: felly
mi a ddiangwn byth gan fy marnwr.
8 Wele, ym mlaen yr âf, ond nid *ydyw* efe
yno; yn ol hefyd, ond ni fedraf ei ganfod ef:
9 Ar y llaw aswy, lle y mae efe yn gweithio,
ond ni fedraf *ei* weled *ef:* ar y llaw ddehau y
mae yn ymguddio, fel na chaf *ei* weled:
10 Ond efe a edwyn fy ffordd i: wedi iddo
fy mhrofi, myfi a ddeuaf allan fel aur.
11 Fy nhroed a ddilynodd ei gerddediad ef:
cedwais ei ffordd ef, ac ni wyrais.
12 Nid ydwyf chwaith yn cilio oddi wrth
orchymyn ei wefusau ef: hoffais eiriau ei
enau ef yn fwy na'm *hymborth* anghenrheid-
iol.
13 Ond *y mae* efe yn un, a phwy a'i try ef?

a'r *hyn* y mae ei enaid ef yn ei chwennychu, efe a'i gwna.
14 Canys efe a gyflawna yr *hyn* a osodwyd i mi: ac *y mae* ganddo lawer o'r fath bethau.
15 Am hynny y dychrynais rhag ei ofn ef: ystyriais, ac ofnais ef.
16 Canys Duw a feddalhâodd fy nghalon, a'r Hollalluog a'm cythryblodd:
17 O herwydd na thorrwyd fi ymaith o flaen y tywyllwch, *ac na* chuddiodd efe y tywyllwch o'm gŵydd.

PENNOD XXIV.

1 Bod anwiredd yn fynych yn diangc rhag ei gospi; 17 a bod barn ddirgel i'r annuwiol.

PAHAM, gan na chuddiwyd yr amseroedd rhag yr Hollalluog, na welai y rhai sydd yn ei adnabod ef, ei ddyddiau ef?
2 Y mae *rhai* yn symmudo terfynau; yn ysglyfaethu defaid, ac yn ymborthi *arnynt*.
3 Y maent yn gyrru asynod yr amddifad ymaith: maent yn cymmeryd ŷch y wraig weddw ar wystl.
4 Maent yn troi yr anghenog allan o'r ffordd: tlodion y ddaear a ymgydlechant.
5 Wele, y maent *fel* asynod gwylltion yn yr anialwch, yn myned allan i'w gwaith, gan geisio ysglyfaeth yn fore: y diffaethwch *sydd yn dwyn* iddynt fwyd, *ac i'w* plant.
6 Medant eu hŷd yn y maes; a gwinllan yr annuwiol a gasglant.
7 Gwnant i'r tlawd lettya yn noeth heb ddillad, ac heb wisg mewn oerni.
8 Gwlychant, gan lifeiriant y mynyddoedd; ac o eisieu diddosrwydd, y cofleidiant graig.
9 Tynnant yr amddifad oddi wrth y fron: cymmerant wystl gan y tlawd.
10 Gwnant *iddo* fyned yn noeth heb ddillad; a dygant ddyrneidiau *lloffa* y rhai newynog.
11 *Y rhai* sydd yn gwneuthur olew o fewn eu parwydydd hwynt, *ac* sydd yn sathru *eu* cafnau gwin, ydynt sychedig.
12 Y mae gwŷr yn griddfan o'r ddinas, ac y mae eneidiau y rhai archolledig yn gweiddi; ac nid yw Duw yn rhoi ffolineb *yn eu herbyn*.
13 Y rhai hynny sydd ym mhlith y rhai sydd yn gwrthwynebu goleuni; nid ydynt yn adnabod ei ffyrdd, nac yn aros yn ei lwybrau.
14 Gyd â'r goleuad y cyfyd y lleiddiad, ac y lladd efe y tlawd a'r anghenog; a'r nos y bydd *efe* fel lleidr.
15 A llygad y godinebwr sydd yn gwylied am y cyfnos, gan ddywedyd, Ni chaiff llygad fy ngweled; ac efe a esyd hûg ar ei wyneb.
16 Yn y tywyll y maent yn cloddio trwy dai, *y rhai* a nodasant iddynt eu hunain liw dydd; nid adwaenant hwy oleuni.
17 Canys megis cysgod marwolaeth *ydyw* y bore iddynt hwy: dychryn cysgod marwolaeth *yw*, os edwyn neb *hwynt*.
18 Ysgafn *ydyw* ar wyneb y dyfroedd; melldigedig ydyw eu rhandir hwy ar y ddaear: ni thrŷ efe ei wyneb *at* ffordd y gwinllannoedd.
19 Sychder a gwres sydd yn cipio dyfroedd eira: *felly* y bedd *y rhai* a bechasant.
20 Y groth a'i gollwng ef dros gof, melus fydd gan y pryf ef; ni chofir ef mwy: ac anwiredd a dorrir fel pren.
21 Y mae efe yn dryllio yr ammhlantadwy, *yr hon* ni phlanta; ac nid ydyw yn gwneuthur daioni i'r weddw.
22 Ac y mae efe yn tynnu y rhai cedyrn wrth ei nerth: y mae efe yn codi, ac nid oes *neb* diogel o'i einioes.
23 Er rhoddi iddo fod mewn diogelwch, ar yr hyn y mae ei bwys; etto *y mae* ei lygaid ef ar eu ffyrdd hwy.
24 Hwynt-hwy a ddyrchafwyd dros ychydig, ond hwy a ddarfuant, ac a ostyngwyd; hwy a ddygpwyd ymaith fel pawb *eraill*, ac a dorrwyd ymaith fel pen tywysen.
25 Ac onid *ydyw felly* yn awr, pwy a'm gwna i yn gelwyddog, ac a esyd fy ymadrodd yn ddiddym?

PENNOD XXV.

Bildad yn dangos na all neb fod yn gyfiawn ger bron Duw.

YNA Bildad y Suhiad a attebodd ac a ddywedodd,
2 Arglwyddiaeth ac ofn *sydd* gyd âg ef: y mae efe yn gwneuthur heddwch yn ei uchelfannau.
3 A oes gyfrif o'i luoedd ef? ac ar bwy ni chyfyd ei oleuni?
4 Pa fodd y cyfiawnhêir dyn gyd â Duw? neu pa fodd y bydd yr hwn a aned o wraig yn lân?
5 Wele hyd yn nôd y lleuad, ac ni lewyrcha hi; a'r sêr nid ydynt bur yn ei olwg ef:
6 Pa faint llai dyn, *yr hwn sydd* bryf; a mab dyn, *yr hwn sydd* abwydyn?

PENNOD XXVI.

1 Job yn ceryddu annhrugarog yspryd Bildad; 5 ac yn cydnabod fod gallu Duw yn anfeidrol, ac yn anchwiliadwy.

A JOB a attebodd ac a ddywedodd,
2 Pwy a gynnorthwyaist ti? ai y dinerth? a achubaist ti y braich *sydd* heb gadernid?
3 Pa fodd y cynghoraist ti yr annoeth? ac y mynegaist yn helaeth y peth fel y mae?
4 Wrth bwy y mynegaist ymadroddion? ac yspryd pwy a ddaeth allan o honot ti?
5 *Pethau* meirw a lunir oddi tan y dyfroedd, a'r rhai sydd yn trigo ynddynt hwy.
6 *Y mae* uffern yn noeth ger ei fron ef: ac nid oes dô ar ddistryw.
7 Y mae efe yn taenu y gogledd ar y gwagle: y mae efe yn crogi y ddaear ar ddiddym.
8 Y mae efe yn rhwymo y dyfroedd yn ei gymmylau; ac nid ydyw y cwmmwl yn hollti danynt hwy.
9 Y mae efe yn attal wyneb *ei* orsedd-fainge: y mae efe yn taenu ei gwmmwl arni hi.
10 Efe a amgylchodd wyneb y dyfroedd â therfynau, nes dibennu goleuni a thywyllwch.
11 Y mae colofnau y nefoedd yn crynu, ac yn synnu wrth ei gerydd ef.
12 Efe a ranna y môr â'i nerth; ac a dery falchder â'i ddoethineb.
13 Efe a addurnodd y nefoedd â'i Yspryd: ei law ef a luniodd y sarph dorchog.
14 Wele dyma rannau ei ffyrdd ef: ond mor fychan *ydyw* y peth yr ydym ni yn ei glywed am dano ef! ond pwy a ddeall daranau ei gadernid ef?

PENNOD XXVII.

1 Job yn dangos ei burdeb, 8 ac nad oes gobaith i'r rhagrithiwr. 11 Y troir bendithion yr enwir yn felldithion.

A JOB a barablodd eilwaith, ac a ddywedodd,
2 Y mae Duw yn fyw, *yr hwn* a ddug ymaith fy marn; a'r Hollalluog, *yr hwn* a ofidiodd fy enaid;
3 Tra *fyddo* fy anadl ynof, ac yspryd Duw yn fy ffroenau;
4 Ni ddywed fy ngwefusau anwiredd, ac ni thraetha fy nhafod dwyll.

5 Na atto Duw i mi eich cyfiawnhâu chwi: oni threngwyf, ni symmudaf fy mherffeithrwydd oddi wrthyf.
6 Yn fy nghyfiawnder y glynais, ac nis gollyngaf hi: ni waradwydda fy nghalon *fi* tra fyddwyf byw.
7 Bydded fy ngelyn fel yr annuwiol; a'r hwn sydd yn codi yn fy erbyn, fel yr anwir.
8 Canys pa obaith *sydd* i'r rhagrithiwr, er elwa o hono ef, pan dynno Duw ei enaid ef allan?
9 A wrendy Duw ar ei lef, pan ddelo cyfyngder arno?
10 A ymlawenycha efe yn yr Hollalluog? a eilw efe ar Dduw bob amser?
11 Myfi a'ch dysgaf chwi trwy law Duw: ni chelaf yr hyn *sydd* gyd â'r Hollalluog.
12 Wele, chwychwi oll a'*i* gwelsoch; a phaham yr ydych chwi felly yn ofera *mewn* oferedd?
13 Dyma ran dyn annuwiol gyd â Duw; ac etifeddiaeth y rhai traws, *yr hon* a gânt hwy gan yr Hollalluog.
14 Os ei feibion ef a amlhêir, *hwy a amlhêir* i'r cleddyf: a'i hiliogaeth ef ni ddigonir â bara.
15 Ei weddillion ef a gleddir ym marwolaeth: a'i wragedd gweddwon ni wylant.
16 Er iddo bentyrru arian fel llwch, a darparu dillad fel clai;
17 Efe a'*i* darpara, ond y cyfiawn a'*i* gwisg: a'r diniwed a gyfranna yr arian.
18 Efe a adeiladodd ei dŷ fel gwyfyn, ac fel bwth a wna gwyliwr.
19 Y cyfoethog a huna, ac nis ceglir ef: efe a egyr ei lygaid, ac nid *yw*.
20 Dychryniadau a'i goddiweddant ef fel dyfroedd: corwynt a'i lladratta ef liw nos.
21 Y dwyreinwynt a'i cymmer ef i ffordd, ac efe a â ymaith; ac a'i teifl ef fel corwynt allan o'i le.
22 Canys *DUW* a deifl arno ef, ac nid arbed: gan ffoi, efe a fynnai ffoi rhag ei law ef.
23 Curant eu dwylaw arno, ac a'i hyssiant allan o'i le.

PENNOD XXVIII.

1 Bod gwybodaeth am bethau naturiol. 12 Ond mai godidog ddawn Duw yw doethineb.

DIAU fod gwythen i'r arian; a lle i'r aur, *lle* y coethant *ef*.
2 Haiarn a dynnir allan o'r pridd; ac *o'r* garreg y toddir pres.
3 Efe sydd yn gosod terfyn ar dywyllwch, ac yn chwilio allan bob perffeithrwydd; *hyd yn nôd* meini tywyllwch a chysgod angau.
4 Y mae yr afon yn torri allan oddi wrth y trigolion, *y dyfroedd* a anghofiwyd gan y troed: hwy a sychasant ac a aethant ymaith oddi wrth ddynion.
5 Y ddaearen, o honi y daw bara: tröwyd megis tân oddi tani.
6 Ei cherrig hi *a fyddant* le i saphir; a phriddellau aur sydd iddi.
7 *Y mae* llwybr nid adnabu aderyn, ac ni chanfu llygad barcud:
8 Yr hwn ni sathrodd cenawon llew; nid aeth hen lew trwyddo.
9 Y mae efe yn estyn ei law at y gallestr: y mae efe yn dymchwelyd mynyddoedd o'r gwraidd.
10 Y mae efe yn peri i afonydd dorri trwy y creigiau; ac y mae ei lygad ef yn gweled pob peth gwerthfawr.
11 Y mae efe yn rhwymo yr afonydd rhag llifo, ac yn dwyn *peth* dirgel allan i oleuni.
12 Ond pa le y ceir doethineb? a pha le *y mae* trigle deall?
13 Ni ŵyr dyn beth a dâl hi; ac ni cheir hi yn nhir y rhai byw.
14 Y mae y dyfnder yn dywedyd, Nid *ydyw* hi ynof fi: ac y mae y môr yn dywedyd, Nid *ydyw hi* gyd â myfi.
15 Ni cheir hi er aur pur; ac ni ellir pwyso ei gwerth hi o arian.
16 Ni chyffelybir hi i'r aur o Ophir; nac i'r onix gwerthfawr, nac i'r saphir.
17 Nid aur a grisial a'i cystadla hi: na llestr o aur dilin *fydd* gydwerth iddi.
18 Ni choffir y cwrel, na'r gabis: canys *gwell yw* caffaeliad doethineb nâ gemmau.
19 Ni ellir cyffelybu y topaz o Ethiopia iddi hi: ni chyd-brisir hi âg aur pur.
20 Gan hynny o ba le y daw doethineb? a pha le *y mae* mangre deall?
21 Canys hi a guddied oddi wrth lygaid pob dyn byw; a hi a guddiwyd oddi wrth ehediaid y nefoedd.
22 Colledigaeth a marwolaeth sydd yn dywedyd, Ni a glywsom â'n clustiau sôn am dani hi.
23 Duw sydd yn deall ei ffordd hi; ac efe a edwyn ei lle hi.
24 Canys y mae efe yn edrych ar eithafoedd y ddaear, *ac* yn gweled dan yr holl nefoedd;
25 I wneuthur pwys i'r gwynt; ac efe a bwysa y dyfroedd wrth fesur.
26 Pan wnaeth efe ddeddf i'r gwlaw, a ffordd i fellt y taranau:
27 Yna efe a'i gwelodd hi, ac a'i mynegodd hi; efe a'i parottôdd hi, a hefyd efe a'i chwiliodd hi allan.
28 Ac wrth ddyn efe a ddywedodd, Wele, ofn yr Arglwydd, hynny *ydyw* doethineb; a chilio oddi wrth ddrwg, *sydd* ddeall.

PENNOD XXIX.

Job yn cwyno iddo ei hun, o herwydd ei lwyddiant a'i anrhydedd o'r blaen.

YNA Job a barablodd drachefn, ac a ddywedodd,
2 O na bawn i fel *yn* y misoedd o'r blaen; fel *yn* y dyddiau *pan* gadwai Duw fi;
3 Pan wnai efe i'w oleuni lewyrchu ar fy mhen, wrth oleuni yr hwn y rhodiwn *trwy* dywyllwch;
4 Pan oeddwn yn nyddiau fy ieuengctid, a dirgelwch Duw ar fy mhabell;
5 Pan *oedd* yr Hollalluog etto gyd â mi *a'm* plant o'm hamgylch;
6 Pan olchwn fy nghamrau âg ymenyn, a *phan* dywalltai y graig i mi afonydd o olew;
7 Pan awn i allan i'r porth trwy y dref; *pan* barottôwn fy eisteddfa yn yr heol:
8 Llangciau a'm gwelent, ac a ymguddient; a henuriaid a gyfodent, *ac* a safent i fynu.
9 Tywysogion a attalient eu hymadroddion, ac a osodent *eu* llaw ar eu genau.
10 Pendefigion a dawent â sôn, a'u tafod a lynai wrth daflod eu genau.
11 Pan y'*m* clywai clust, hi a'm bendithiai; a phan y'*m* gwelai llygad, efe a dystiolaethai gyd â mi:
12 Am fy mod yn gwaredu y tlawd a fyddai yn gweiddi, a'r amddifad, a'r *hwn* ni *byddai* gynnorthwywr iddo.
13 Bendith yr hwn oedd ar ddarfod am dano, a ddeuai arnaf; a gwnawn i galon y wraig weddw lawenychu.
14 Gwisgwn gyfiawnder, a hithau a wisgai am danaf fi: a'm barn *fyddai* fel mantell a choron.
15 Llygaid oeddwn i'r dall; a thraed *oeddwn* i'r cloff.
16 Tad *oeddwn* i'r anghenog; a'r cwyn ni wyddwn a chwiliwn allan.

17 Drylliwn hefyd gilddannedd yr anghyf-
iawn, ac a dynnwn yr ysglyfaeth allan o'i
ddannedd ef.
18 Yna y dywedwn, Byddaf farw yn fy
nŷth; a byddaf mor aml *fy* nyddiau â'r
tywod.
19 Fy ngwreiddyn *oedd* yn ymdaenu wrth
y dyfroedd; a'r gwlith a arhosodd ar hyd nos
ar fy mrig.
20 Fy ngogoniant *oedd* ir ynof fi; a'm bwa
a adnewyddai yn fy llaw.
21 Hwy a wrandawent arnaf, ac a ddisgwyl-
ient; distawent wrth fy nghynghor.
22 Ar ol fy ymadrodd ni ddywedent hwy
eilwaith; a'm hymadrodd a ddiferai arnynt
hwy.
23 A hwy a ddisgwylient am danaf fel am y
gwlaw; ac a ledent eu genau fel *am* y diw-
eddar-wlaw.
24 *Os* chwarddwn arnynt hwy, ni chred-
ent; ac ni wnaent hwy i lewyrch fy wyneb
syrthio.
25 Dewiswn eu ffordd hwynt, eisteddwn yn
bennaf, a thrigwn fel brenhin mewn llu,
megis yr hwn a gysura rai galarus.

PENNOD XXX.

1 Troi anrhydedd Job yn ddygn ddiystyrwch;
15 a'i hawddfyd yn adfyd.

OND yn awr *y rhai sydd* ieuangach nâ mi
sydd yn fy ngwatwar, y rhai y diystyr-
aswn eu tadau i'w gosod gyd â chwn fy nef-
aid.
2 I ba beth *y gwasanaethai* cryfdwr eu
dwylaw hwynt i mi? darfuasai am henaint
ynddynt hwy.
3 Gan anghen a newyn, unig *oeddynt:* yn
ffoi i'r anialwch gynt, yn ddiffaeth ac yn
wyllt:
4 Y rhai a dorrent yr hoccys mewn brysg-
lwyni, a gwraidd meryw yn fwyd iddynt.
5 Hwy a yrrid ymaith o fysg *dynion*, (gwaedd-
ent ar eu hol hwy, fel *ar ol* lleidr)
6 I drigo mewn holltau afonydd, *mewn* tyll-
au y ddaear, ac *yn* y creigiau.
7 Hwy a ruent ym mhlith perthi: hwy a
ymgasglent dan ddanadl.
8 Meibion yr ynfyd, a meibion rhai anenwog
oeddynt: gwaelach nâ'r ddaear oeddynt.
9 Ac yn awr eu cân hwy ydwyf fi, a myfi
sydd yn destun iddynt.
10 Y maent yn fy ffieiddio, yn cilio ym
mhell oddi wrthyf: ac nid arbedant boeri yn
fy wyneb.
11 Oblegid iddo ddattod fy rhaff, a'm cys-
tuddio; hwythau a ollyngasant y ffrwyn yn
fy ngolwg i.
12 Y rhai ieuaingc sydd yn codi ar *fy llaw*
ddehau; y maent yn gwthio fy nhraed, ac
yn sarnu i'm herbyn ffyrdd eu dinystr.
13 Anrheithiant fy llwybr, yehwanegant fy
nhrueni, heb *fod* help iddynt.
14 Y maent hwy yn dyfod *arnaf* megis
dwfr trwy adwy lydan: y maent yn ym-
dreiglo *arnaf* wrth yr anrhaith.
15 Dychryniadau a drowyd arnaf: fel gwynt
yr erlidiant fy enaid: a'm hiachawdwriaeth a
â heibio fel cwmmwl.
16 Am hynny yr ymdywallt fy enaid yn
awr arnaf; dyddiau cystudd a ymaflasant
ynof.
17 Y nos y tyllir fy esgyrn o'm mewn: a'm
giau nid ydynt yn gorphwys.
18 Trwy fawr nerth *fy nghlefyd*, fy ngwisg a
newidiodd: efe a'm hamgylcha fel coler fy
mhais.
19 Efe a'm taflodd yn y clai; ac aethum yn
gyffelyb i lwch a lludw.
20 Yr ydwyf yn llefain arnat ti, ac nid yd-
wyt yn gwrando: yr ydwyf yn sefyll, ac *nid*
ystyri wrthyf.
21 Yr wyt yn troi yn greulawn yn fy erbyn;
yr wyt yn fy ngwrthwynebu â nerth dy law.
22 Yr wyt yn fy nyrchafu i'r gwynt; yr yd-
wyt yn gwneuthur i mi farchogaeth *arno*, ac
yr ydwyt yn toddi fy sylwedd.
23 Canys myfi a wn y dygi di fi *i* farwol-
aeth; ac i'r tŷ rhagderfynedig i bob dyn byw.
24 Diau nad estyn *ef* law i'r bedd, er *bod*
gwaedd ganddynt yn ei ddinystr ef.
25 Oni wylais i dros yr hwn oedd galed *ei*
fyd? *oni* ofidiodd fy enaid dros yr anghenog?
26 Pan edrychais am ddaioni, drygfyd a
ddaeth: pan ddisgwyliais am oleuni, tywyll-
wch a ddaeth.
27 Fy amysgaroedd a ferwasant, ac ni or-
phwysasant: dyddiau cystudd a'm rhag-
flaenasant.
28 Cerddais yn alarus heb yr haul: codais,
a gwaeddais yn y gynnulleidfa.
29 Yr ydwyf yn frawd i'r dreigiau, ac yn
gyfaill i gywion yr estrys.
30 Fy nghroen a dduodd am danaf, a'm
hesgyrn a losgasant gan wres.
31 Aeth fy nhelyn hefyd yn alar, a'm hor-
gan *fel* llais rhai yn wylo.

PENNOD XXXI.

Job ar gyhoedd yn dangos ei burdeb mewn
amryw bethau.

MYFI a wneuthum ammod â'm llygaid;
paham gan hynny y meddyliwn am
forwyn?
2 Canys pa ran *sydd oddi wrth* DDUW oddi
uchod? a *pha* etifeddiaeth *sydd oddi wrth* yr
Hollalluog o'r uchelder?
3 Onid *oes* dinystr i'r anwir? a *dialedd* di-
eithr i'r rhai sydd yn gwneuthur anwiredd?
4 Onid ydyw efe yn gweled fy ffyrdd i? ac
yn cyfrif fy holl gamrau?
5 Os rhodiais mewn oferedd, ac os prysurodd
fy nhroed i dwyllo;
6 Pwysed fi mewn cloriannau cyfiawn, a
mynned Duw wybod fy mherffeithrwydd.
7 Os gwyrodd fy ngherddediad allan o'r
ffordd; a myned o'm calon ar ol fy llygaid;
neu lynu dim aflan wrth fy nwylaw:
8 *Yna* hauwyf fi, a bwyttâed arall; Ie, dad-
wreiddier fy hiliogaeth i.
9 Os twylled fy nghalon gan wraig, ac *os*
cynllwynais wrth ddrws fy nghymmydog;
10 Maled fy ngwraig innau i *wr* arall; ac
ymgrymmed eraill arni hi.
11 Canys ysgelerder *ydyw* hyn, ac anwiredd
ydyw i'w gospi gan farnwyr.
12 Canys tân *ydyw* a ysa oni anrheithio, ac
efe a ddadwreiddia fy holl ffrwyth.
13 Os diystyrais achos fy ngwas a'm gwas-
anaethferch, pan ymrysonent â mi;
14 Pa beth gan hynny a wnaf pan godo
DUW? a phan ymwelo efe, pa beth a attebaf
iddo?
15 Onid yr hwn a'm gwnaeth i yn y groth,
a'i gwnaeth yntau? ac onid yr un a'n llun-
iodd yn y bru?
16 Os atteliais *ddim* o ddeisyfiad y tlawd, ac
os gwneuthum i lygaid y weddw ddiffygio;
17 Ac os bwyttëais fy mwyd yn unig, ac oni
fwyttâodd yr amddifad o hono;
18 (Canys efe a gynnyddodd gyd â mi, fel
gyd â thad, o'm hieuengctid; ac o groth fy
mam mi a'i tywysais hi)
19 Os gwelais neb yn marw o eisieu dillad,
a'r anghenog heb wisg:
20 Os ei lwynau ef ni'm bendithiasant, ac
oni chynhesodd efe gan gnu fy nefaid i;

21 Os codais fy llaw yn erbyn yr amddifad,
pan welwn fy nghymmorth yn y porth:
22 Syrthied fy mraich oddi wrth fy ys-
gwydd, a thorrer fy mraich oddi wrth y cym-
mal.
23 Canys ofn dinystr Duw *oedd* arnaf; a
chan ei uchelder ef ni allwn oddef.
24 Os gosodais fy ngobaith *mewn* aur; ac
os dywedais wrth aur coeth, Fy ymddiried
wyt;
25 Os llawenychais am *fod* fy nghyfoeth yn
fawr, ac oblegid i'm llaw gael llawer;
26 Os edrychais ar yr haul pan dywynnai,
a'r lleuad yn cerdded yn ddisglaer;
27 Ac os hudwyd fy nghalon yn guddiedig,
ac *os* fy ngenau a gusanodd fy llaw:
28 Hyn hefyd *fuasai* anwiredd i'w gospi gan
y barnwyr: canys gwadaswn Dduw uchod.
29 Os llawenychais i am drychineb yr hwn
a'm casâi, ac os ymgodais pan ddigwyddodd
drwg iddo:
30 (Ac ni ddioddefais i daflod fy ngenau
bechu; gan ofyn ei einioes ef trwy felldithio.)
31 Oni ddywedodd dynion fy mhabell, O na
chaem o'i gnawd ef! ni ddigonir ni.
32 Ni lettyodd dieithr ddyn yn yr heol:
agorais fy nrysau i'r fforddolion.
33 Os cuddiais fy nghamweddau fel Adda;
gan guddio fy anwiredd yn fy mynwes;
34 A ofnais i dyrfa liosog, neu a'm dy-
chrynai dirmyg teulu; fel y tawn heb fyned
allan *o'm* drws?
35 O am un a'm gwrandawai! wele, fy ny-
muniad yw, *i'r* Hollalluog fy atteb i, ac
ysgrifenu o'm gwrthwynebwr lyfr.
36 Diau y dygwn ef ar fy ysgwydd; *a* rhwym-
wn ef yn *lle* coron i mi.
37 Mynegwn iddo rifedi fy nghamrau; fel
tywysog y nesâwn atto.
38 Os ydyw fy nhir i yn llefain yn fy erbyn,
ac *os* ydyw ei gwysau ef yn cyd-wylo;
39 Os bwyttêais i ei gnwd ef heb arian, ac *os*
cystuddiais enaid ei berchennogion ef:
40 Tyfed ysgall yn lle gwenith, a bulwg yn
lle haidd.

Diweddwyd geiriau Job.

PENNOD XXXII.

1 *Elihu yn ddig wrth Job a'i gyfeillion:* 6 *ac,
am nad yw doethineb yn dyfod o henaint, yn
esgusodi hyfder ei ieuengctid ei hun;* 11 *ac
yn beio arnynt hwy, nad oeddynt yn boddloni
Job.* 16 *Ei sêl ef i lefaru.*

FELLY y tri gwr yma a beidiasant ag atteb
i Job, am ei *fod* ef yn gyfiawn yn ei olwg
ei hun.
2 Yna digofaint Elihu, mab Barachel y Buz-
iad, o genedl Ram, a gynneuodd: ei ddigof-
aint ef a ennynodd yn erbyn Job, am farnu o
hono ei enaid yn gyfiawn o flaen Duw.
3 A'i ddigofaint ef a gynneuodd yn erbyn ei
dri chyfaill, am na chawsent hwy atteb, ac *er
hynny,* farnu o honynt Job yn euog.
4 Elihu hefyd a arhosasai ar Job nes darfod
iddo lefaru: canys *yr oeddynt* hwy yn hŷn
nag ef o oedran.
5 Pan welodd Elihu nad *oedd* atteb gan y
tri wŷr hyn, yna y cynneuodd ei ddigofaint ef.
6 Ac Elihu, mab Barachel y Buziad, a atteb-
odd ac a ddywedodd, Ieuangc ydwyf o
oedran, chwithau *ydych* hen iawn: am hynny
yr arswydais, ac yr ofnais ddangos fy meddwl
i chwi.
7 Dywedais, Dyddiau a draethant, a lliaws o
flynyddoedd a ddysgant ddoethineb.
8 Ond *y mae* ysbryd mewn dyn; ac ysbryd-
oliaeth yr Hollalluog sydd yn gwneuthur
iddynt hwy ddeall.
9 Nid yw *gwŷr* mawrion ddoeth *bob amser:*
ac nid yw henafgwyr yn deall barn.
10 Am hynny y dywedais, Gwrando fi;
minnau a ddangosaf fy moddwl.
11 Wele, disgwyliais wrth eich geiriau;
clust-ymwrandewais â'ch rhesymmau, tra y
chwiliasoch chwi am eiriau.
12 Ië, mi a ddeliais arnoch: ac wele, nid
oedd *un* o honoch yn argyhoeddi Job, gan
atteb ei eiriau ef:
13 Rhag dywedyd o honoch, Ni a gawsom
ddoethineb: Duw sydd yn ei wthio ef i lawr,
ac nid dyn.
14 Er na hwyliodd *efe ei* ymadroddion yn fy-
erbyn i: ac nid attebaf finnau iddo â'ch geir-
iau chwi.
15 Hwy a synnasant, nid attebasant mwy;
peidiasant â llefaru.
16 Wedi disgwyl o honof (canys ni lefarent,
eithr sefyll heb atteb mwy)
17 *Dywedais,* Minnau a attebaf fy rhan,
minnau a ddangosaf fy meddwl.
18 Canys yr ydwyf yn llawn geiriau: y mae
yr ysbryd sydd ynof yn fy nghymmell i.
19 Wele, fy mol *sydd* fel gwin nid agorid
arno: y mae efe yn hollti fel costrelau newydd-
ion.
20 Dywedaf, fel y caffwyf fy anadl: agoraf
fy ngwefusau, ac attebaf.
21 Ni dderbyniaf yn awr wyneb neb: ni
wenhieithiaf wrth ddyn.
22 Canys ni fedraf wenhieithio; *pe gwnawn,*
buan y'm cymmerai fy Ngwneuthurwr ym-
aith.

PENNOD XXXIII.

1 *Elihu yn ymgynnyg i ymresymmu â Job dros
Dduw, mewn purdeb a llarieidd-dra;* 8 *yn
dangos nad yw Duw rwymedig i roi cyfrif o'i
ffyrdd i ddyn.* 14 *Duw yn galw dyn i edi-
feirwch, trwy weledigaethau,* 19 *trwy gys-
tuddiau,* 23 *a thrwy ei weinidogion.* 31 *Y
mae efe yn annog Job i wrando.*

OHERWYDD paham, Job, clyw, attol-
wg, fy ymadroddion; a gwrando fy holl
eiriau.
2 Wele yr ydwyf yn awr yn agoryd fy
ngenau; mae fy nhafod yn dywedyd yn nhaf-
lod fy ngenau.
3 O uniondeb fy nghalon *y bydd* fy ngeiriau;
a'm gwefusau a adroddant wybodaeth bur.
4 Ysbryd Duw a'm gwnaeth i; ac anadl yr
Hollalluog a'm bywiocâodd i.
5 Os gelli, atteb fi: ymbarottôa, *a* sâf o'm
blaen i.
6 Wele fi, yn ol dy ddymuniad di, yn lle
Duw: allan o'r clai y torrwyd finnau.
7 Wele, ni'th ddychryna fy arswyd i, ac ni
bydd fy llaw yn drom arnat.
8 Dywedaist yn ddiau lle y clywais i, a myfi
a glywais lais *dy* ymadroddion:
9 Pur *ydwyf* fi heb gamwedd: glân *ydwyf,*
ac heb anwiredd ynof.
10 Wele, efe a gafodd achosion yn fy erbyn:
y mae efe yn fy nghyfrif yn elyn iddo.
11 Y mae yn gosod fy nhraed yn y cyffion:
y mae yn gwylied fy holl lwybrau.
12 Wele, *yn* hyn nid ydwyt gyfiawn. Mi
a'th attebaf, mai mwy ydyw Duw na dyn.
13 Paham yr ymrysoni yn ei erbyn ef? o
herwydd nid ydyw efe yn rhoi cyfrif am ddim
o'i weithredoedd.
14 Canys y mae Duw yn llefaru unwaith,
ie, ddwywaith; *ond* ni ddeall *dyn.*
15 Trwy hûn, *a thrwy* weledigaeth nos, pan
syrthio trwmgwsg ar ddynion, wrth hepian
ar wely;
16 Yna yr egyr efe glustiau dynion, ac y
selia efe addysg iddynt:

17 I dynnu dyn *oddi wrth ei* waith, ac i
guddio balchder oddi wrth ddyn.
18 Y mae efe yn cadw ei enaid ef rhag y
pwll; a'i hoedl ef rhag ei cholli trwy y cledd-
yf.
19 Ac efe a geryddir trwy ofid ar ei wely; a
lliaws ei esgyrn ef â *gofid* caled:
20 Fel y ffieiddio ei fywyd ef fara, a'i enaid
fwyd blasus.
21 Derfydd ei gnawd ef allan o olwg: saif ei
esgyrn allan, *y rhai* ni welid *o'r blaen*.
22 Nesâu y mae ei enaid i'r bedd, a'i fywyd
i'r dinystrwyr.
23 Os bydd gyd âg ef gennad o ladmerydd,
un o fil, i ddangos i ddyn ei uniondeb:
24 Yna efe a drugarhâ wrtho, ac a ddywed,
Gollwng ef, rhag disgyn o hono i'r clawdd:
myfi a gefais iawn.
25 Ireiddiach *fydd* ei gnawd nâ bachgen:
efe a ddychwel at ddyddiau ei ieuengctid.
26 Efe a weddïa ar DDUW, ac yntau a fydd
boddlawn iddo; ac efe a edrych yn ei wyneb
ef mewn gorfoledd: canys efe a dâl i ddyn ei
gyfiawnder.
27 Efe a edrych ar ddynion, ac *os* dywed
neb, Mi a bechais, ac a wyrais uniondeb, ac
ni lwyddodd i mi;
28 Efe a wared ei enaid ef rhag myned i'r
clawdd, a'i fywyd a wêl oleuni.
29 Wele, hyn oll a wna Duw ddwywaith
neu dair â dyn,
30 I ddwyn ei enaid ef o'r pwll, i'w oleuo â
goleuni y rhai byw.
31 Gwrando, Job, clyw fi: taw, a mi a
lefaraf.
32 Od oes geiriau gennyt, atteb fi: llefara;
canys chwennychwn dy gyfiawnhâu di.
33 Onid ê, gwrando arnaf fi: bydd ddistaw,
a myfi a ddysgaf i ti ddoethineb.

PENNOD XXXIV.

1 *Elihu yn beio ar Job, am furiw ar Dduw fod yn anghyfiawn.* 10 *Nas gall Duw Hollalluog fod yn anghyfiawn.* 31 *Rhaid i ddyn ymddarostwng i Dduw.* 34 *Elihu yn ceryddu Job.*

AC Elihu a lefarodd ac a ddywedodd,
2 *Ha wŷr* doethion, gwrandewch fy ym-
adroddion; a *chwychwi* y rhai ydych yn
gwybod, clust-ymwrandewch.
3 Canys y glust a farn ymadroddion, fel yr
archwaetha y genau fwyd.
4 Dewiswn i ni farn, gwybyddwn rhyngom
pa beth sydd dda.
5 Canys dywedodd Job, Cyfiawn ydwyf: a
Duw a ddug ymaith fy marn.
6 A ddywedaf fi gelwydd yn erbyn fy matter
fy hun? anaele *yw* fy archoll heb gam-
wedd.
7 Pa wr *sydd* fel Job, *yr hwn* a ŷf watwar-
gerdd fel dwfr?
8 Ac a rodio y'nghymdeithas gyd â gweith-
redwyr anwiredd, ac sydd yn myned gyd â
dynion annuwiol.
9 Canys dywedodd, Ni fuddia i wr ymhy-
frydu â Duw.
10 Am hynny chwychwi wŷr calonnog,
gwrandewch arnaf. Pell oddi wrth DDUW
fyddo *gwneuthur* annuwioldeb, ac oddi wrth
yr Hollalluog *weithredu* anwiredd.
11 Canys efe a dâl i ddyn ei waith; ac efe a
wna i wr gael yn ol ei ffyrdd ei hun.
12 Diau hefyd na wna Duw yn annuwiol;
ac na wyra yr Hollalluog farn.
13 Pwy a roddes iddo ef lywodraethu y
ddaear? a phwy a osododd yr holl fyd?
14 Os gesyd ei galon ar *ddyn, os* casgl efe
atto ei hun ei yspryd a'i anadl ef;
15 Pob cnawd a gyd-drenga, a dyn a ddy-
chwel i'r pridd.
16 Ac od *oes* ddeall *ynot*, gwrando hyn:
clust-ymwrando â llef fy ymadroddion.
17 A gaiff yr hwn sydd yn casâu barn, lyw-
odraethu? ac a ferni di yr hwn sydd gyfiawn
odiaeth, yn annuwiol?
18 A ddywedir wrth frenhin, Drygionus
ydwyt? ac, Annuwiol *ydych*, wrth dywys-
ogion?
19 *Pa faint llai wrth* yr hwn ni dderbyn
wynebau tywysogion, ac nid edwyn y golud-
og o flaen y tlawd? canys gwaith ei ddwylaw
ef *ydynt* oll.
20 Hwy a fyddant meirw mewn moment, a
hanner nos y cynhyrfa y bobl, ac yr ânt
ymaith: a'r cadarn a symmudir heb *waith*
llaw.
21 Canys ei lygaid ef *sydd* ar ffyrdd dyn, ac
efe a wêl ei holl gamrau ef.
22 Nid *oes* dywyllwch, na chysgod angau,
lle y gall y rhai sydd yn gweithio anwiredd,
ymguddio.
23 Canys ni esyd *DUW* ar ddyn ychwaneg
nag a haeddo; fel y gallo efe fyned i gyfraith
â Duw.
24 Efe a ddryllia rai cedyrn yn aneirif, ac a
esyd eraill yn eu lle hwynt.
25 Am hynny efe a edwyn eu gweithred-
oedd hwy: a phan newidio efe y nos, hwy a
ddryllir.
26 Efe a'u tery hwynt, megis rhai annuwiol,
yn amlwg:
27 Am iddynt gilio oddi ar ei ol ef, ac nad
ystyrient ddim o'i ffyrdd ef:
28 Gan ddwyn gwaedd y tlawd atto ef, ac
efe a wrendy waedd y cystuddiol.
29 Pan esmwythâo efe, pwy a anesmwythâ?
a phan guddio efe *ei* wyneb, pwy a edrych
arno? pa un bynnag ai yn erbyn cenedl, ai
yn erbyn dyn yn unig:
30 Fel na theyrnasai dyn ffuantus, *ac* na
rwyder y bobl.
31 Ond wrth DDUW, yr hwn a ddywed,
Mi a faddeuais, nid anrheithiaf, *y dylid dy-
wedyd;*
32 Heb law a welaf, dysg di fi: o gwneuthum
anwiredd, ni wnaf fi mwy.
33 Ai wrth dy feddwl di *y byddai?* efe a'i
tâl, pa un bynnag a wnelych ai gwrthod, ai
dewis; ac nid myfi: am hynny dywed yr hyn
a wyddost.
34 Gwŷr call, dywedant i mi; a'r gwr doeth,
clywed fi.
35 Job a ddywedodd yn annoeth; a'i eiriau
ydynt heb ddoethineb.
36 Fy Nhad, profer Job hyd y diwedd, am
roddi attebion dros ddynion anwir.
37 Canys efe a chwanegodd ysgelerder at ei
bechod; efe a gurodd *ei ddwylaw* yn ein
plith ni, ac a amlhâodd ei eiriau yn erbyn
Duw.

PENNOD XXXV.

1 *Nad oes mor ymgystadlu â Duw; am nad oes na'n daioni ni na'n drygioni yn dda nac yn ddrwg iddo ef.* 9 *Bod llawer yn gwaeddi ar Dduw yn eu cystudd, ac heb gael eu gwrando, o eisieu ffydd.*

AC Elihu a lefarodd ac a ddywedodd,
2 A gyfrifaist di yn uniawn ddywedyd o
honot, *Y mae* fy nghyfiawnder i yn fwy nâ'r
eiddo Duw?
3 Canys dywedaist, Pa les a wna *hynny* i ti?
pa beth a ynnillaf? *er fy nglanhâu* oddi wrth
fy mhechod?
4 Myfi a attebaf i ti, ac i'th gyfeillion gyd â
thi.

5 Edrych ar y nefoedd, a gwel; ac edrych
ar y cymmylau, *y rhai* sydd uwch nâ thi.
6 Os pechi, pa *niwed* a wnei di iddo ef? os
aml fydd dy anwireddau, pa beth yr wyt yn
ei wneuthur iddo ef?
7 Os cyfiawn fyddi, pa beth yr wyt yn ei
roddi iddo ef? neu pa beth y mae efe yn ei
gael ar dy law di?
8 I wr fel tydi, dy annuwioldeb, ac i fab dyn,
dy gyfiawnder, *a all ryw beth.*
9 Gan faint y gorthrymder, hwy a wnant i'r
gorthrymmedig lefain: hwy a floeddiant rhag
braich y cedyrn.
10 Ond ni ddywed neb, Pa le y mae Duw,
yr hwn a'm gwnaeth i; yr hwn sydd yn rhoddi
achosion i ganu y nos?
11 Yr hwn sydd yn ein dysgu yn fwy nag
anifeiliaid y ddaear, ac yn ein gwneuthur yn
ddoethach nag ehediaid y nefoedd.
12 Yna hwy a waeddant rhag balchder y
rhai drwg, ac ni chlyw efe.
13 Diau na wrendy Duw oferedd, ac nad
edrych yr Hollalluog arno.
14 Er dywedyd o honot na weli ef, *etto y
mae* barn ger ei fron ef: disgwyl dithau
wrtho.
15 Ac yn awr, am nad *yw felly*, efe a ym-
welodd yn ei ddigofaint; etto ni ŵyr efe mewn
dirfawr galedi:
16 Am hynny y lleda Job ei safn yn ofer;
ac yr amlhâ eiriau heb wybodaeth.

PENNOD XXXVI.

1 *Elihu yn dangos bod Duw yn gyfiawn yn ei ffyrdd.* 16 *Y modd y mae pechodau Job yn attal bendithion Duw.* 24 *Rhaid yw mawrhâu gweithredoedd Duw.*

AC Elihu a aeth rhagddo, ac a ddywed-
odd,
2 Goddef i mi ychydig, a myfi a fynegaf i ti,
fod gennyf ymadroddion etto dros DDUW.
3 O bell y cymmeraf fy ngwybodaeth, ac i'm
Gwneuthurwr y rhoddaf gyfiawnder.
4 Canys yn wir nid celwydd *fydd* fy ymad-
roddion: y perffaith o wybodaeth *sydd* gyd â
thi.
5 Wele, cadarn *ydyw* Duw, ac ni ddiystyra
efe *neb:* cadarn o gadernid a doethineb *yw
efe.*
6 Nid achub efe fywyd yr annuwiol; ond
efe a rydd uniondeb i'r trueiniaid.
7 Ni thynn efe ei olwg oddi ar y cyfiawn;
eithr *y maent* gyd â brenhinoedd, ar yr or-
sedd-faingc; ïe, efe a'u sicrhâ yn dragywydd,
a hwy a ddyrchefir.
8 Ac os *hwy* a rwymir â gefynnau, *ac* a
ddelir â rhaffau gorthrymder;
9 Yna efe a ddengys iddynt hwy eu gwaith,
a'u hanwireddau, amlhâu o honynt:
10 Ac a egyr eu clustiau hwy i *dderbyn* cer-
ydd; ac a ddywed am droi o honynt oddi
wrth anwiredd.
11 Os gwrandawant hwy, a'*i* wasanaethu *ef*,
hwy a dreuliant eu dyddiau mewn daioni, a'u
blynyddoedd mewn hyfrydwch.
12 Ac oni wrandawant, difethir hwy gan y
cleddyf; a hwy a drengant heb wybodaeth.
13 Ond y rhai rhagrithiol o galon a chwan-
egant ddig: ni waeddant pan rwymo efe
hwynt.
14 Eu henaid hwythau fydd marw mewn
ieuengctid, a'u bywyd gyd â'r aflan.
15 Efe a wared y truan yn ei gystudd, ac a
egyr eu clustiau hwynt mewn gorthrymder.
16 Felly hefyd efe a'th symmudasai di
o enau cyfyngdra *i* ehangder, lle nid *oes*
gwasgfa; a saig dy fwrdd di *fuasai* yn llawn
brasder.
17 Ond ti a gyflawnaist farn yr annuwiol:
barn a chyfiawnder a ymaflant *ynot.*
18 O herwydd *bod* digofaint, *gochel* rhag
iddo dy gymmeryd di ymaith â'*i* ddyrnod:
yna ni'th wared iawn mawr.
19 A brisia efe ar dy olud di? *na phrisia*, ar
aur, nac ar holl gadernid nerth.
20 Na chwennych y nos, pan dorrer pobl
ymaith yn eu lle.
21 Ymochel, nac edrych ar anwiredd: canys
hynny a ddewisaist o flaen cystudd.
22 Wele, Duw trwy ei nerth a ddyrchafa:
pwy sydd yn dysgu fel efe?
23 Pwy a orchymynodd ei ffordd ef iddo? a
phwy a ddywed, Gwnaethost anwiredd?
24 Cofia fawrhâu ei waith ef, ar yr hwn yr
edrych dynion.
25 Pob dyn a'i gwel; *a* dyn a'*i* cenfydd o
bell.
26 Wele, mawr *yw* Duw, ac nid adwaenom
ef; ac ni fedrir chwilio allan nifer ei flynydd-
oedd ef.
27 Canys efe a wna y defnynnau dyfroedd
yn fân: hwy a dywalltant wlaw fel y byddo
ei darth;
28 Yr hwn a ddifera, *ac* a ddefnynna y cym-
mylau, ar ddyn yn helaeth.
29 Hefyd, a ddeall *dyn* daeniadau y cym-
mylau, *a* thwrf ei babell ef?
30 Wele, efe a daenodd ei oleuni arno, ac a
orchuddiodd waelod y môr.
31 Canys â hwynt y barn efe y bobloedd, *ac*
y rhydd efe fwyd yn helaeth.
32 Efe a guddia y goleuni â chymmylau; ac
a rydd orchymyn iddo *na thywynno* trwy y
cwmmwl sydd rhyngddynt.
33 Ei dwrf a fynega am dano, a'r anifeiliaid
am y tarth.

PENNOD XXXVII.

1 *Rhaid yw ofni Duw o herwydd ei weithredoedd.* 15 *Bod ei ddoethineb ef yn anchwiliadwy ynddynt hwy.*

WRTH hyn hefyd y cryn fy nghalon, ac
y dychlamma hi o'i lle.
2 Gan wrando gwrandewch ar swn ei lef, ac
ar y sain a ddaw allan o'i enau ef.
3 Efe a'i hyfforddia dan yr holl nefoedd, a'i
fellt hyd eithafoedd y ddaear.
4 Swn a rua ar ei ol ef: efe a wna daranau
â llais ei odidowgrwydd, ac ni oeda efe hwynt,
pan glywir ei dwrf ef.
5 Duw a wna daranau â'i lais yn rhyfedd:
y mae yn gwneuthur pethau mwy nag a wydd-
om ni.
6 Canys efe a ddywed wrth yr eira, Bydd *ar*
y ddaear; ac wrth gawod o wlaw, ac wrth
wlaw mawr ei nerth ef.
7 Efe a selia law pob dyn, fel yr adwaeno
pawb ei waith ef.
8 Yna yr â y bwystfil i'w loches, ac y trig
yn ei le.
9 O'r dehau y daw corwynt; ac oerni oddi
wrth y gogledd.
10 A'i wynt y rhydd Duw rew: a lled y
dyfroedd a gyfyngir.
11 Hefyd efe a flina gwmmwl yn dyfrhâu;
efe a wasgar ei gwmmwl goleu.
12 Ac y mae hwnnw yn ymdrôi oddi am-
gylch wrth ei lywodraeth ef: fel y gwnelont
hwy beth bynnag a orchymyno efe iddynt,
ar hyd wyneb y byd ar y ddaear.
13 Pa un bynnag ai yn gospedigaeth, ai i'w
ddaear, ai er daioni, efe a bâr iddo ddyfod.
14 Gwrando hyn, Job; sâf, ac ystyria ryfedd-
odau Duw.
15 A wyddost ti pa bryd y dosparthodd Duw
hwynt, ac y gwnaeth efe i oleuni ei gwmmwl
lewyrchu?

16 A wyddost ti oddi wrth bwysau y cym-
mylau, rhyfeddodau yr hwn sydd berffeith-
gwbl o wybodaeth?
17 Pa fodd *y mae* dy ddillad yn gynnes,
pan baro efe y ddaear yn dawel â'r deheu-
wynt?
18 A daenaist ti gyd âg ef yr wybren, *yr hon*
a sicrhâwyd fel drych toddedig?
19 Gwna i ni wybod pa beth a ddywedwn
wrtho: ni fedrwn ni gyflêu *ein geiriau* gan
dywyllwch.
20 A fynegir iddo ef os llefaraf? os dywed
neb, diau y llyngcir ef.
21 Ac yn awr, ni wêl *neb* y goleuni disglaer
sydd yn y cymmylau: ond myned y mae y
gwynt, a'u puro hwynt.
22 O'r gogledd-wynt y daw hindda: *y mae*
yn Nuw ogoniant mwy ofnadwy.
23 *Am* yr Hollalluog, ni allwn ni mo'i gael
ef: ardderchawg *yw* o nerth, a barn, a hel-
aethrwydd cyfiawnder: ni chystuddia efe.
24 Am hynny yr ofna dynion ef: nid edrych
efe ar neb doeth eu calon.

PENNOD XXXVIII.

1 *Duw yn annog Job i atteb.* 4 *Duw, trwy ei
alluog weithredoedd, yn dangos i Job ei an-
wybodaeth,* 31 *a'i wendid.*

YNA yr ARGLWYDD a attebodd Job allan
o'r corwynt, ac a ddywedodd,
2 Pwy *yw* hwn sydd yn tywyllu cynghor âg
ymadroddion heb wybodaeth?
3 Gwregysa dy lwynau yn awr fel gwr; a
mynega i mi *yr hyn* a ofynwyf i ti.
4 Pa le yr oeddit ti pan sylfaenais i y dda-
ear? mynega, os medri ddeall.
5 Pwy a osododd ei mesurau hi, os gwydd-
ost? neu pwy a estynodd linyn arni hi?
6 Ar ba beth y sicrhâwyd ei sylfeini hi? neu
pwy a osododd ei chonglfaen hi?
7 Pan gyd-ganodd sêr y bore, ac y gorfol-
eddodd holl feibion Duw.
8 A *phwy* a gauodd y môr â dorau, pan
ruthrodd efe allan *megis pe* deuai allan o'r
groth?
9 Pan osodais i y cwmmwl yn wisg iddo a
niwl tew yn rhwymyn iddo,
10 Pan osodais fy ngorchymyn arno, a *phan*
osodais drosolion a dorau,
11 Gan ddywedyd, Hyd yma y deui, ac nid
ym mhellach; ac yma yr attelir ymchwydd
dy donnau di.
12 A orchymynaist ti y bore er dy ddydd-
iau? a ddangosaist ti i'r wawrddydd ei lle,
13 I ymaflyd yn eithafoedd y ddaear, fel yr
ysgydwer yr annuwiol allan o honi hi?
14 *Canys* hi a ymnewidia fel clai y sel; a
hwy a safant fel dillad.
15 Ac attelir eu goleuni oddi wrth yr annuw-
iol: dryllir y braich dyrchafedig.
16 A ddaethost ti i eigion y môr? ac a rod-
iaist ti y'nghilfachau y dyfnder?
17 A agorwyd pyrth marwolaeth i ti? neu a
welaist ti byrth cysgod angau?
18 A ystyriaist ti led y ddaear? mynega, os
adwaenost ti hi i gyd.
19 Pa ffordd *yr eir lle* y trig goleuni? a pha
le *y mae* lle y tywyllwch?
20 Fel y cymmerit ef hyd ei derfyn, ac y
medrit y llwybrau *i'w* dŷ ef.
21 A wyddit ti yna y genid tydi? ac *y bydd-
ai* rhifedi dy ddyddiau yn fawr?
22 A aethost ti i drysorau yr eira? neu a
welaist ti drysorau y cenllysg,
23 Y rhai a gedwais i hyd amser cyfyngder,
hyd ddydd ymladd a rhyfel?
24 Pa ffordd yr ymranna goleuni *yr hwn* a
wasgar y dwyrein-wynt ar y ddaear?
25 Pwy a rannodd ddyfrlle i'r llif ddyfroedd?
a ffordd i fellt y taranau,
26 I wlawio ar y ddaear *lle* ni *byddo* dyn;
ar yr anialwch, *sydd* heb ddyn ynddo?
27 I ddigoni y *tir* diffaeth a gwŷllt, ac i beri
i gnwd o laswellt dyfu?
28 A oes dad i'r gwlaw? neu pwy a genhedl-
odd ddefnynnau y gwlith?
29 O groth pwy y daeth yr iâ allan? a phwy
a genhedlodd lwydrew y nefoedd?
30 Y dyfroedd a guddir megis â charreg, ac
wyneb y dyfnder a rewodd.
31 A rwymi di hyfrydwch Pleiades? neu a
ddattodi di rwymau Orion?
32 A ddygi di allan Mazzaroth yn eu ham-
ser? neu a dywysi di Arcturus a'i feibion?
33 A adwaenost ti ordeiniadau y nefoedd? a
osodi di ei lywodraeth ef ar y ddaear?
34 A ddyrchefi di dy lef ar y cwmmwl, fel y
gorchuddio helaethrwydd o ddyfroedd dydi?
35 A ddanfoni di fellt allan, fel yr elont ac
y dywedont wrthyt, Wele ni?
36 Pwy a osododd ddoethineb yn yr am-
ysgaroedd? neu pwy a roddodd ddeall i'r
galon?
37 Pwy a gyfrif y cymmylau trwy ddoeth-
ineb? a phwy a all attal costrelau y nefoedd,
38 Pan drôer y llwch yn dom, fel y glyno y
priddellau ynghyd?
39 A elli di hela ysglyfaeth i'r llew? neu a
elli di lenwi gwangc cenawon y llewod,
40 Pan ymgrymmant yn *eu* llochesau, pan
eisteddant mewn ffau i gynllwyn?
41 Pwy a ddarpar i'r gigfran ei bwyd? pan
lefo ei chywion ar DDUW, gwibiant o eisieu
bwyd.

PENNOD XXXIX.

1 *Am y geifr gwylltion, a'r ewigod;* 5 *yr asyn
gwŷllt,* 9 *yr unicorn,* 13 *y paun, a'r estrys;*
19 *y march,* 26 *y gwalch,* 27 *a'r eryr.*

A WYDDOST ti yr amser i eifr gwylltion
y creigiau lydnu? a fedri di wylied *yr
amser* y bwrw yr ewigod loi?
2 A gyfrifi di y misoedd a gyflawnant hwy?
ac a wyddost ti yr amser y llydnant?
3 Ymgrymmant, bwriant eu llydnod, *ac*
ymadawant â'u gofid.
4 Eu llydnod a gryfhâ, cynnyddant yn y
maes: ânt allan, ac ni ddychwelant attynt
hwy.
5 Pwy a ollyngodd yr asyn gwŷllt yn
rhydd? neu pwy a ddattododd rwymau yr
asyn gwŷllt?
6 Yr hwn y gosodais yr anialwch yn dŷ
iddo, a'r diffaethwch yn drigfa iddo.
7 Efe a chwardd am *ben* lliaws tref: ni
wrendy ar lais y geilwad.
8 Cilfachau y mynyddoedd *yw* ei borfa ef,
ac efe a chwilia am bob glaswelltyn.
9 A gyttuna yr unicorn i'th wasanaethu di?
a erys efe wrth dy breseb au di?
10 A rwymi di unicorn â'i did mewn rhych?
a lyfna efe y dolydd ar dy ol di?
11 A ymddiriedi wrtho, am fod ei gryfder
yn fawr? a adewi di dy lafur iddo?
12 A goeli di ef, y dwg efe dy had di dra-
chefn, ac y casgl efe ef i'th lawr-dyrnu di?
13 *A roddaist ti* adenydd hyfryd i'r peunod?
neu adenydd a phlu i'r estrys?
14 Yr hon a âd ei hwyau yn y ddaear, ac
a'u cynhesa yn y llwch;
15 Ac y mae hi yn gollwng dros gof y gallai
droed eu dryllio hwynt, neu anifail y maes
eu sathru.
16 Caled yw hi wrth ei chywion, fel pe na
byddent eiddi hi: ei gwaith hi *sydd* ofer, heb
ofn;

17 Oblegid na roddes Duw iddi ddoethineb, ac na chyfrannodd iddi ddeall.

18 Yr amser yr ymgodo hi yn uchel, hi a ddïystyra y march a'i farchog.

19 A roddaist ti gryfder i farch? neu a ddysgaist iddo weryru?

20 A ddychryni di ef fel ceiliog rhedyn? dychryn *ydyw* ardderchowgrwydd ei ffroen ef.

21 *Ei draed ef* a gloddiant yn y dyffryn, ac efe a lawenycha yn *ei* gryfder: efe a â allan i gyfarfod arfau.

22 Efe a ddïystyra arswyd, ac ni ddychryna efe; ac ni ddychwel yn ei ol rhag y cleddyf.

23 Y cawell saethau a drystia yn ei erbyn, y ddisglaer waywffon a'r darian.

24 Efe a lwngc y ddaear gan greulondeb a chynddaredd: ac ni chred mai llais yr udgorn *yw*.

25 Efe a ddywed ym mhlith yr udgyrn, Ha, ha; ac a arogla o bell ryfel, twrf tywysogion, a'r bloeddio.

26 Ai trwy dy ddoethineb di yr eheda y gwalch, *ac* y lleda efe ei adenydd tu a'r dehau?

27 Ai wrth dy orchymyn di yr ymgyfyd yr eryr, ac y gwna efe ei nyth yn uchel?

28 Y trig efe ac yr erys *mewn* craig; *ac* ar ysgythredd y graig, a'r lle cadarn?

29 Oddi yno y chwilia am fwyd; ei lygaid a ganfyddant o bell.

30 Ei gywion hefyd a sugnant waed: a lle *y byddo* celanedd, yno *y bydd* efe.

PENNOD XL.

1 *Job yn ymostwng ger bron Duw.* 6 *Duw yn ei gyffroi ef i ddangos ei gyfiawnder, a'i allu, a'i ddoethineb.* 15 *Am y behemoth.*

YR ARGLWYDD hefyd a attebodd Job, ac a ddywedodd,

2 Ai dysgeidiaeth yw ymryson â'r Hollalluog? a argyhoeddo DDUW, attebed i hynny.

3 ¶ A Job a attebodd yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd,

4 Wele, gwael ydwyf; pa beth a attebaf i ti? mi a osodaf fy llaw ar fy ngenau.

5 Dywedais unwaith; ond nid attebaf: Ie, ddwywaith; ond ni chwanegaf.

6 ¶ A'r ARGLWYDD a attebodd Job allan o'r corwynt, ac a ddywedodd,

7 Gwregysa yn awr dy lwynau fel gwr; a myfi a ofynaf i ti, mynega dithau i mi.

8 A wnei di fy marn i yn ofer? a ferni di fi yn anghyfiawn, i'th gyfiawnhâu dy hun?

9 A oes i ti fraich fel i DDUW? neu a wnei di daranau â'th lais fel yntau?

10 Ymdrwsia yn awr â mawredd ac â godidowgrwydd, ac ymwisg â gogoniant ac â phrydferthwch.

11 Gwasgara gynddaredd dy ddigofaint; ac edrych ar bob balch, a thafl ef i lawr.

12 Edrych ar bob balch, a gostwng ef; a mathra yr annuwiol yn eu lle.

13 Cuddia hwynt ynghyd yn y pridd, *a* rhwym eu hwynebau hwynt mewn *lle* cuddiedig.

14 Yna hefyd myfi a addefaf i ti, y gall dy ddeheulaw dy achub.

15 ¶ Yn awr wele y behemoth, yr hwn a wneuthum gyd â thi; glaswellt a fwytty efe fel ŷch.

16 Wele yn awr, ei gryfder ef *sydd* yn ei lwynau, a'i nerth ym mogel ei fol.

17 Efe a gyfyd ei gynffon fel cedrwydden: gewynnau ei arennau ef sydd blethedig.

18 Pibellau pres *ydyw* ei esgyrn ef: ei esgyrn *sydd* fel ffyn heiyrn.

19 Pennaf o ffyrdd DUW *ydyw* efe: yr hwn a'i gwnaeth, a all beri i'w gleddyf nesâu *atto ef*.

20 Y mynyddoedd yn ddïau a ddygant laswellt iddo: ac yno y chwery holl anifeiliaid y maes.

21 Efe a orwedd dan goedydd cysgodfawr, mewn lloches o gyrs a siglenydd.

22 Coed cysgodfawr a'i gorchuddiant â'u cysgod: helyg yr afon a'i hamgylchant.

23 Wele, efe a ŷf yr afon, *ac* ni phrysura: efe a obeithiai y tynnai efe yr Iorddonen i'w safn.

24 A ddeil neb ef o flaen ei lygaid? a dylla *neb* ei drwyn ef â bachau?

PENNOD XLI.

Mawr allu Duw yn y lefiathan.

A DYNNI di y lefiathan allan â bâch? neu a rwymi di ei dafod ef â rhaff?

2 A osodi di fâch yn ei drwyn ef? neu a dylli di asgwrn ei ên ef â mynawyd?

3 A fawr ymbil efe â thi? a ddywed efe wrthyt ti yn dêg?

4 A wna efe ammod â thi? a gymmeri di ef yn was tragywyddol?

5 A chwareui di âg ef fel *âg* aderyn? neu a rwymi di ef i'th langcesau?

6 A swppera cyfeillion arno? a gyfrannant hwy ef rhwng marsiandwyr?

7 A lenwi di ei groen ef â phigau heiyrn? neu ei ben â thryferau?

8 Gosod dy law arno ef; cofia y rhyfel; na wna mwy.

9 Wele, ofer ydyw ei obaith ef: oni chwymp *un* gan ei olwg ef?

10 Nid *oes neb mor* hyderus a'i godi ef: a phwy a saif ger fy mron i?

11 Pwy a roddodd i mi yn gyntaf, a mi a dalaf? *beth bynnag sydd* dan yr holl nefoedd, eiddof fi yw.

12 Ni chelaf ei aelodau ef, na'i gryfder, na gweddeidd-dra ei ystum ef.

13 Pwy a ddatguddia wyneb ei wisg ef? pwy a ddaw *atto ef* â'i ffrwyn ddau-ddyblyg?

14 Pwy a egyr ddorau ei wyneb ef? ofnadwy *yw* amgylchoedd ei ddannedd ef.

15 *Ei* falchder yw *ei* emmau, wedi eu cau ynghyd *megis* â sel gaeth.

16 *Y mae* y naill mor agos at y llall, fel na ddaw gwynt rhyngddynt.

17 Pob un a lŷn wrth eu gilydd; hwy a gyd-ymgyssylltant, fel na wahenir hwy.

18 Wrth ei disian ef y tywynna goleuni, a'i lygaid ef *sydd* fel amrantau y bore.

19 Ffaglau a ânt allan, *a* gwreichion tanllyd a neidiant o'i enau ef.

20 Mŵg a ddaw allan o'i ffroenau, fel *o* bair neu grochan berwedig.

21 Ei anadl a wna i'r glo losgi, a fflam a ddaw allan o'i enau.

22 Yn ei wddf y trig cryfder, a thristwch a dry yn llawenydd o'i flaen ef.

23 Llawethau ei gnawd a lynant ynghyd: caledodd ynddo ei hun, fel na syflo.

24 Caled ydyw ei galon fel carreg; a chaled fel darn o'r maen isaf i *felin*.

25 Rhai cryfion a ofnant pan godo efe: rhag ei ddrylliadau ef yr ymlanhânt.

26 Cleddyf yr hwn a'i tarawo, ni ddeil; y waywffon, y bicell, na'r llurig.

27 Efe a gyfrif haiarn fel gwellt, *a* phres fel pren pwdr.

28 Ni phâr saeth iddo ffoi: cerrig tafl a droed iddo yn sofl.

29 Picellau a gyfrifir fel sofl yn; ac efe a chwardd wrth ysgwyd gwaywffon.

30 Dano ef *y bydd* megis darnau llymion o

lestri pridd: efe a daena bethau llymion ar
hyd y clai.
31 Efe a wna i'r dyfnder ferwi fel crochan:
efe a esyd y môr fel crochan o ennaint.
32 Efe a wna lwybr goleu ar ei ol; *fel* y
tybygid *fod* y dyfnder yn frigwyn.
33 Nid *oes* ar y ddaear gyffelyb iddo, yr hwn
a wnaethpwyd heb ofn.
34 Efe a edrych ar bob *peth* uchel: brenhin
ydyw ar holl feibion balchder.

PENNOD XLII.

1 *Job yn ymrôi i Dduw.* 7 *A Duw yn barnu achos Job yn oreu, ac yn peri i'w gyfeillion ymrôi iddo, ac yn ei dderbyn ef yn gymmeradwy,* 10 *ac yn ei fawrhâu, ac yn ei fendithio.* 16 *Oedran a marwolaeth Job.*

A JOB a attebodd yr ARGLWYDD, ac a
ddywedodd,
2 Myfi a wn y gelli di bob *peth;* ac na
attelir *un* meddwl oddi wrthyt.
3 Pwy *ydyw* yr hwn sydd yn cuddio cynghor
heb wybodaeth? am hynny y lleferais yr hyn
nis deallais; *pethau* rhŷ ryfedd i mi, y rhai
nis gwyddwn.
4 Gwrando, attolwg, a myfi a lefaraf: gofynaf i ti, dysg dithau finnau.
5 Myfi a glywais â'm clustiau sôn am danat:
ond yn awr fy llygad a'th welodd di.
6 Am hynny y mae yn ffiaidd gennyf fi *fy
hun;* ac yr ydwyf yn edifarhâu mewn llwch
a lludw.
7 ¶ Ac wedi dywedyd o'r ARGLWYDD y
geiriau hyn wrth Job, yr ARGLWYDD a ddywedodd wrth Eliphaz y Temaniad, Fy nigofaint a gynneuodd yn dy erbyn di, ac yn erbyn
dy ddau gyfaill; am na ddywedasoch am
danaf fi yn uniawn fel fy ngwasanaethwr
Job.
8 Yn awr gan hynny cymmerwch i chwi
saith o fustych, a saith o hyrddod, ac ewch at
fy ngwasanaethwr Job, ac offrymmwch
boeth-aberth drosoch; a gweddïed fy ngwasanaethwr Job drosoch: canys mi a dderbyniaf ei wyneb ef: fel na wnelwyf i chwi *yn
ol eich* ffolineb, am na ddywedasoch yr uniawn am danaf fi, fel fy ngwasanaethwr Job.
9 Felly Eliphaz y Temaniad, a Bildad y
Suhiad, *a* Sophar y Naamathiad, a aethant
ac a wnaethant fel y dywedasai yr ARGLWYDD wrthynt. A'r ARGLWYDD a dderbyniodd wyneb Job.
10 Yna yr ARGLWYDD a ddychwelodd
gaethiwed Job, pan weddïodd efe dros ei
gyfeillion: a'r ARGLWYDD a chwanegodd yr
hyn oll *a fuasai* gan Job, yn ddau ddyblyg.
11 Yna ei holl geraint, a'i holl garcsau,
phawb o'i gydnabod ef o'r blaen, a ddaethant
atto, ac a fwyttasant fwyd gyd âg ef yn ei dŷ,
ac a gwynasant iddo, ac a'i cysurasant ef, am
yr holl ddrwg a ddygasai yr ARGLWYDD
arno ef: a hwy a roddasant iddo bob un
ddarn o arian, a phob un dlws o aur.
12 Felly yr ARGLWYDD a fendithiodd ddiwedd Job yn fwy nâ'i ddechreuad: canys yr
oedd ganddo bedair mil ar ddeg o ddefaid, a
chwe mil o gamelod, a mil o gyplau ychain,
a mil o asenod.
13 Ac yr oedd iddo saith o feibion, a thair o
ferched.
14 Ac efe a alwodd enw y gyntaf, Jemimah;
ac enw yr ail Cesiah; ac enw y drydedd,
Ceren-happuc.
15 Ac ni cheid gwragedd mor lân a merched
Job yn yr holl wlad honno: a'u tad a roddes
iddynt hwy etifeddiaeth ym mhlith eu
brodyr.
16 A Job a fu fyw wedi hyn gant a deugain
o flynyddoedd; ac a welodd o'i feibion, a
meibion ei feibion, bedair cenhedlaeth.
17 Felly Job a fu farw yn hen, ac yn llawn
o ddyddiau.

LLYFR

Y

PSALMAU.

PSALM I.

1 *Dedwyddwch y duwiol.* 4 *Annedwyddwch*
yr annuwiol.

GWYN ei fyd y gwr ni rodia y'nghynghor yr annuwiolion, ac ni saif yn ffordd pechaduriaid, ac nid eistedd yn eisteddfa gwatwarwyr.

2 Ond *sydd* â'i ewyllys y'nghyfraith yr ARGLWYDD; ac yn myfyrio yn ei gyfraith ef ddydd a nos.

3 Ac efe a fydd fel pren wedi ei blannu ar lân afonydd dyfroedd, yr hwn a rydd ei ffrwyth yn ei bryd; a'i ddalen ni wywa, a pha beth bynnag a wnel, efe a lwydda.

4 Nid felly *y bydd* yr annuwiol; ond fel mân us yr hwn a chwal y gwynt ymaith.

5 Am hynny yr annuwiolion ni safant yn y farn, na phechaduriaid yng nghynnulleidfa y rhai cyfiawn.

6 Canys yr ARGLWYDD a edwyn ffordd y rhai cyfiawn: ond ffordd yr annuwiolion a ddifethir.

PSALM II.

1 *Brenhiniaeth Crist.* 10 *A chynghori bren-*
hinoedd i'w derbyn.

PAHAM y terfysga y cenhedloedd, ac y myfyria y bobloedd beth ofer?

2 Y mae brenhinoedd y ddaear yn ymosod, a'r pennaethiaid yn ymgynghori ynghyd, yn erbyn yr ARGLWYDD, ac yn erbyn ei Grist ef, *gan ddywedyd,*

3 Drylliwn eu rhwymau hwy, a thaflwn eu rheffynnau oddi wrthym.

4 Yr hwn sydd yn preswylio yn y nefoedd a chwardd: yr ARGLWYDD a'u gwatwar hwynt.

5 Yna y llefara efe wrthynt yn ei lid, ac yn ei ddigllonrwydd y dychryna efe hwynt.

6 Minnau a osodais fy Mrenhin ar Sïon fy mynydd sanctaidd.

7 Mynegaf y ddeddf: dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Fy Mab *ydwyt* ti; myfi heddyw a'th genhedlais.

8 Gofyn i mi, a rhoddaf y cenhedloedd yn etifeddiaeth i ti, a therfynau y ddaear i'th feddiant.

9 Drylli hwynt â gwialen haiarn; maluri hwynt fel llestr pridd.

10 Gan hynny yr awr hon, frenhinoedd, byddwch synhwyrol: barnwyr y ddaear, cymmerwch ddysg.

11 Gwasanaethwch yr ARGLWYDD mewn ofn, ac ymlawenhêwch mewn dychryn.

12 Cusenwch y Mab, rhag iddo ddigio, a'ch difetha chwi *o*'r ffordd, pan gynneuo ei lid ef, ond ychydig. Gwyn eu byd pawb a ymddiriedant ynddo ef.

PSALM III.

Diogelwch, nawdd, ac amddiffyn Duw.

Psalm Dafydd, pan ffôdd efe rhag Absalom ei fab.

ARGLWYDD, mor aml yw fy nhrallodwyr? llawer *yw* y rhai sydd yn codi i'm herbyn.

2 Llawer *yw y rhai* sydd yn dywedyd am fy enaid, Nid *oes* iachawdwriaeth iddo yn ei DDUW. Selah.

3 Ond tydi, ARGLWYDD, *ydwyt* darian i mi; fy ngogoniant, a dyrchafydd fy mhen.

4 A'm llef y gelwais ar yr ARGLWYDD, ac efe a'm clybu o'i fynydd sanctaidd. Selah.

5 Mi a orweddais, ac a gysgais; *ac* a ddeffroais: canys yr ARGLWYDD a'm cynhaliodd.

6 Nid ofnaf fyrddiwn o bobl, y rhai o amgylch a ymosodasant i'm herbyn.

7 Cyfod, ARGLWYDD; achub fi, fy NUW: canys tarewaist fy holl elynion *ar* garr yr ên; torraist ddannedd yr annuwiolion.

8 Iachawdwriaeth *sydd eiddo* yr ARGLWYDD: dy fendith *sydd* ar dy bobl. Selah.

PSALM IV.

1 *Dafydd yn gweddïo ar gael ei wrando:* 2 *yn*
ceryddu, ac yn cynghori ei elynion. 6 *Yn*
ffafr Duw y mae dedwyddwch dyn.

I'r Pencerdd ar Neginoth, Psalm Dafydd.

GWRANDO fi pan alwyf, O DDUW fy nghyfiawnder: mewn cyfyngder yr ehengaist arnaf; trugarhâ wrthyf, ac erglyw fy ngweddi.

2 O feibion dynion, pa hyd *y troWch* fy ngogoniant yn warth? yr hoffwch wegi, *ac* yr argeisiwch gelwydd? Selah.

3 Ond gwybyddwch i'r ARGLWYDD neillduo y duwiol iddo ei hun: yr ARGLWYDD a wrendy pan alwyf arno.

4 Ofnwch, ac na phechwch: ymddiddenwch â'ch calon ar eich gwely, a thewch. Selah.

5 Aberthwch ebyrth cyfiawnder; a gobeithiwch yn yr ARGLWYDD.

6 Llawer *sydd* yn dywedyd, Pwy a ddengys i ni ddaioni? ARGLWYDD, dyrcha arnom lewyrch dy wyneb.

7 Rhoddaist lawenydd yn fy nghalon, mwy nâ'r amser yr amlhâodd eu hŷd a'u gwin hwynt.

8 Mewn heddwch hefyd y gorweddaf, ac yr hunaf: canys ti, ARGLWYDD, yn unig a wnei i mi drigo mewn diogelwch.

PSALM V.

1 *Dafydd yn gweddïo, ac yn datgan ei ddiwydr-*
rwydd yn gweddïo. 4 *Ni ffafria Duw yr*
enwir. 7 *Dafydd yn dangos ei ffydd, ac yn*
gweddïo ar Dduw am ei gyfarwyddo ef, 10 *a*
difetha ei elynion, 11 *a chadw y duwiol.*

I'r Pencerdd ar Nehiloth, Psalm Dafydd.

GWRANDO fy ngeiriau, ARGLWYDD; deall fy myfyrdod.

2 Erglyw ar lef fy ngwaedd, fy Mrenhin, a'm DUW: canys arnat y gweddïaf.

3 Yn fore, ARGLWYDD, y clywi fy llef; yn fore y cyfeiriaf *fy ngweddi* attat, ac yr edrychaf i fynu.

4 O herwydd nid *wyt* ti DDUW yn ewyllysio anwiredd: a drwg ni thrig gyd â thi.

5 Ynfydion ni safant yn dy olwg: caseaist holl weithredwyr anwiredd.

6 Difethi y rhai a ddywedant gelwydd: yr ARGLWYDD a ffieiddia y gwr gwaedlyd a'r twyllodrus.

7 A minnau a ddeuaf i'th dŷ di yn amlder dy drugaredd; *ac* a addolaf tu a'th deml sanctaidd yn dy ofn di.

8 ARGLWYDD, arwain fi yn dy gyfiawnder, o achos fy ngelynion; *ac* uniona dy ffordd o'm blaen.
9 Canys nid *oes* uniondeb yn eu genau; eu ceudod *sydd* anwireddau: bedd agored *yw* eu cêg; gwenhieithiant â'u tafod.
10 Distrywia hwynt, O DDUW; syrthiant oddi wrth eu cynghorion: gyrr hwynt ymaith yn amlder eu camweddau: canys gwrthryfelasant i'th erbyn.
11 Ond llawenhâed y rhai oll a ymddiriedant ynot ti: llafar-ganant yn dragywydd; am i ti orchuddio drostynt: *a*'r rhai a garant dy enw, gorfoleddant ynot.
12 Canys ti, ARGLWYDD, a fendithi y cyfiawn: â charedigrwydd megis *â* tharian y coroni di ef.

PSALM VI.

1 *Achwynion Dafydd yn ei glefyd.* 8 *Y mae efe trwy ffydd yn ymorfoleddu ar ei elynion.*

I'r pencerdd ar Neginoth ar y Seminith, Psalm Dafydd.

ARGLWYDD, na cherydda fi yn dy lidiowgrwydd, ac na chospa fi yn dy lid.
2 Trugarhâ wrthyf, ARGLWYDD; canys llesg *ydwyf* fi: iachâ fi, O ARGLWYDD; canys fy esgyrn a gystuddiwyd.
3 A'm henaid a ddychrynwyd yn ddirfawr: tithau, ARGLWYDD, pa hyd?
4 Dychwel, ARGLWYDD, gwared fy enaid: achub fi er mwyn dy drugaredd.
5 Canys yn angau nid *oes* goffa am danat: yn y bedd pwy a'th folianna?
6 Diffygiais gan fy ochain; bob nos yr ydwyf yn gwneuthur fy ngwely yn foddfa: yr ydwyf fi yn gwlychu fy ngorweddfa â'm dagrau.
7 Treuliodd fy llygad gan ddigter: heneiddiodd o herwydd fy holl elynion.
8 Ciliwch oddi wrthyf, holl weithredwyr anwiredd: canys yr ARGLWYDD a glywodd lef fy wylofain.
9 Clybu yr ARGLWYDD fy neisyfiad: yr ARGLWYDD a dderbyn fy ngweddi.
10 Gwaradwydder a thralloder yn ddirfawr fy holl elynion: dychweler *a* chywilydder hwynt yn ddisymmwth.

PSALM VII.

1 *Dafydd yn gweddio yn erbyn malais ei elynion, ac yn dangos ei wirionedd;* 10 *a thrwy ffydd yn gweled yr amddiffynnid ef, ac y difethid ei elynion.*

Sigaion Dafydd, yr hwn a ganodd efe i'r ARGLWYDD oblegid geiriau Cus mab Jemini.

ARGLWYDD fy NUW, ynot yr ymddiriedais: achub fi rhag fy holl erlidwyr, a gwared fi.
2 Rhag iddo larpio fy enaid fel llew, gan *ei* rwygo, pryd na *byddo* gwaredydd.
3 O ARGLWYDD fy NUW, os gwneuthum hyn; od oes anwiredd yn fy nwylaw;
4 O thelais ddrwg i'r neb oedd heddychol â mi (Ie, mi a waredais yr hwn sydd elyn i mi heb achos)
5 Erlidied y gelyn fy enaid, a goddiweddèd: sathred hefyd fy mywyd i'r llawr, a gosoded fy ngogoniant yn y llwch. Selah.
6 Cyfod, ARGLWYDD, yn dy ddigllonedd, ymddyrcha, o herwydd llid fy ngelynion: deffro hefyd drosof i'r farn a orchymynaist.
7 Felly cynnulleidfa y bobloedd a'th amgylchynant: er eu mwyn dychwel dithau i'r uchelder.
8 Yr ARGLWYDD a farn y bobloedd: barn fi, O ARGLWYDD, yn ol fy nghyfiawnder, ac yn ol fy mherffeithrwydd *sydd* ynof.
9 Darfydded weithian anwiredd yr annuwiolion, eithr cyfarwydda di y cyfiawn: canys y DUW cyfiawn a chwilia y calonnau a'r arennau.
10 Fy ymddiffyn *sydd* o DDUW, Iachawdwr y rhai uniawn o galon.
11 DUW sydd Farnydd cyfiawn, a DUW sydd ddigllawn beunydd wrth yr annuwiol.
12 Oni ddychwel *yr annuwiol*, efe a hoga ei gleddyf: efe a annelodd ei fwa, ac a'i parottôdd.
13 Parottôdd hefyd iddo arfau angheuol: efe a drefnodd ei saethau yn erbyn yr erlidwyr.
14 Wele, efe a ymddŵg anwiredd, ac a feichiogodd ar gamwedd, ac a esgorodd ar gelwydd.
15 Torrodd bwll, cloddiodd ef, syrthiodd hefyd yn y clawdd a wnaeth.
16 Ei anwiredd a ymchwel ar ei ben ei hun, a'i draha a ddisgyn ar ei goppa ei hun.
17 Clodforaf yr ARGLWYDD yn ol ei gyfiawnder, a chanmolaf enw yr ARGLWYDD goruchaf.

PSALM VIII.

Mawrygu gogoniant Duw, wrth ei weithredoedd, ac wrth ei gariad tu ag at ddyn.

I'r Pencerdd ar Gittith, Psalm Dafydd.

ARGLWYDD ein IOR ni, mor ardderchawg *yw* dy enw ar yr holl ddaear! yr hwn a osodaist dy ogoniant uwch y nefoedd.
2 O enau plant bychain a rhai yn sugno y peraist nerth, o achos dy elynion, i ostegu y gelyn a'r ymddialydd.
3 Pan edrychwyf ar y nefoedd, gwaith dy fysedd; y lloer a'r sêr, y rhai a ordeiniaist;
4 Pa beth *yw* dyn, i ti i'w gofio? a mab dyn, i ti i ymweled âg ef.
5 Canys gwnaethost ef ychydig is nâ'r angelion, ac a'i coronaist â gogoniant ac a harddwch.
6 Gwnaethost iddo arglwyddiaethu ar weithredoedd dy ddwylaw; gosodaist bob *peth* dan ei draed ef:
7 Defaid ac ychain oll, *ac* anifeiliaid y maes hefyd;
8 Ehediaid y nefoedd, a physgod y môr, *ac* y sydd yn tramwyo llwybrau y moroedd.
9 ARGLWYDD ein IOR, mor ardderchawg *yw* dy enw ar yr holl ddaear!

PSALM IX.

1 *Dafydd yn moliannu Duw am wneuthur barn;* 11 *ac yn annog eraill i'w glodfori ef,* 13 *ac yn gweddio ar iddo gael achos i'w foliannu ef.*

I'r Pencerdd ar Muth-labben, Psalm Dafydd.

CLODFORAF *di*, O ARGLWYDD, â'm holl galon: mynegaf dy holl ryfeddodau.
2 Llawenychaf a gorfoleddaf ynot: canaf i'th enw di, y Goruchaf.
3 Pan ddychweler fy ngelynion yn eu hol, hwy a gwympant ac a ddifethir o'th flaen di.
4 Canys gwnaethost fy marn a'm matter *yn dda:* eisteddaist ar orsedd-faingc, gan farnu yn gyfiawn.
5 Ceryddaist y cenhedloedd, distrywiaist yr annuwiol; eu henw hwynt a ddileaist byth bythol.
6 Ha elyn, darfu am ddinystr yn dragywydd: a diwreiddiaist y dinasoedd; darfu eu coffadwriaeth gyd â hwynt.
7 Ond yr ARGLWYDD a bery yn dragywydd: efe a barottôdd ei orsedd-faingc i farn.

8 Ac efe a farn y byd mewn cyfiawnder:
efe a farn y bobloedd mewn uniondeb.
9 Yr ARGLWYDD hefyd fydd noddfa i'r
gorthrymmedig, noddfa yn amser trallod.
10 A'r rhai a adwaenant dy enw, a ymddir-
iedant ynot: canys ni adewaist, O AR-
GLWYDD, y rhai a'th geisient.
11 Canmolwch yr ARGLWYDD, yr hwn
sydd yn preswylio yn Sion: mynegwch ym
mysg y bobloedd ei weithredoedd ef.
12 Pan ymofyno efe am waed, efe a'u cofia
hwynt: nid anghofia waedd y cystuddiol.
13 Trugarhâ wrthyf, ARGLWYDD; gwel fy
mlinder gan fy nghaseion, fy nyrchafydd o
byrth angau:
14 Fel y mynegwyf dy holl foliant ym
mhyrth merch Sion: llawenychaf yn dy
iachawdwriaeth.
15 Y cenhedloedd a soddasant yn y ffos a
wnaethant: yn y rhwyd a guddiasant, y
daliwyd eu troed eu hun.
16 Adweinir yr ARGLWYDD wrth y farn a
wna: yr annuwiol a faglwyd y'ngweithred-
oedd ei ddwylaw ei hun. Higgaion; Selah.
17 Y rhai drygionus a ymchwelant i uffern,
a'r holl genhedloedd a anghofiant DDUW.
18 Canys nid anghofir y tlawd byth: gobaith
y trueiniaid *ni* chollir byth.
19 Cyfod, ARGLWYDD; na orfydded dyn:
barner y cenhedloedd ger dy fron di.
20 Gosod, ARGLWYDD, ofn arnynt: *fel* y
gwybyddo y cenhedloedd *mai* dynion ydynt.
Selah.

PSALM X.

1 *Dafydd yn cwyno wrth Dduw rhag traha yr annuwiol; 12 ac yn gweddïo am ymwared; 16 ac yn dangos ei hyder.*

PAHAM, ARGLWYDD, y safi o bell? yr
ymguddi yn amser cyfyngder?
2 Yr annuwiol mewn balchder a erlid y
tlawd: dalier hwynt yn y bwriadau a ddy-
chymmygasant.
3 Canys yr annuwiol a ymffrostia am ewyllys
ei galon; ac a fendithia y cybydd, *yr hwn* y
mae yr ARGLWYDD yn ei ffieiddio.
4 Yr annuwiol, gan uchder ei ffroen, ni
chais *DDUW:* nid *yw* Duw yn ei holl fedd-
yliau ef.
5 Ei ffyrdd sydd flin bob amser; uchel *yw*
dy farnedigaethau allan o'i olwg ef: chwythu
y mae yn erbyn ei holl elynion.
6 Dywedodd yn ei galon, Ni'm symmudir:
o herwydd ni *byddaf* mewn drygfyd hyd gen-
hedlaeth a chenhedlaeth.
7 Ei enau sydd yn llawn melldith, a dichell,
a thwyll: dan ei dafod *y mae* camwedd ac
anwiredd.
8 Y mae efe yn eistedd y'nghynllwynfa y
pentrefi: mewn cilfachau y lladd efe y gwir-
ion: ei lygaid a dremiant yn ddirgel ar y
tlawd.
9 Efe a gynllwyna mewn dirgelwch megis
llew yn ei ffau: cynllwyn y mae i ddal y
tlawd: efe a ddeil y tlawd, gan ei dynnu i'w
rwyd.
10 Efe a ymgrymma, *ac* a ymostwng, fel y
cwympo tyrfa trueiniaid gan ei gedyrn ef.
11 Dywedodd yn ei galon, Anghofiodd Duw:
cuddiodd ei wyneb; ni wêl byth.
12 Cyfod, ARGLWYDD; O DDUW, dyrcha
dy law: nac anghofia y cystuddiol.
13 Paham y dirmyga yr annuwiol DDUW?
dywedodd yn ei galon, Nid ymofyni.
14 Gwelaist *hyn;* canys ti a ganfyddi an-
wiredd a cham, i roddi *tâl* â'th ddwylaw dy
hun: arnat ti y gedy y tlawd; ti yw cyn-
northwywr yr ymddifad.
15 Torr fraich yr annuwiol a'r drygionus
ceis ei ddrygioni ef *hyd* na chaffech ddim.
16 Yr ARGLWYDD *sydd* frenhin byth ac yn
dragywydd: difethwyd y cenhedloedd allan
o'i dir ef.
17 ARGLWYDD, clywaist ddymuniad y tlod-
ion: parottôi eu calon hwynt, gwrendy dy
glust *arnynt;*
18 I farnu yr ymddifad a'r gorthrymmedig,
fel na chwanego dyn daearol beri ofn mwy-
ach.

PSALM XI.

1 *Dafydd yn ymgysuro yn Nuw yn erbyn ei elynion. 4 Rhagddarbodaeth a chyfiawnder Duw.*

I'r Pencerdd, *Psalm* Dafydd.

YN yr ARGLWYDD yr wyf yn ymddiried:
pa fodd y dywedwch wrth fy enaid, Eh-
heda i'ch mynydd *fel* aderyn?
2 Canys wele, y drygionus a annelant fwa,
parottoisant eu saethau ar y llinyn; i saethu
yn ddirgel y rhai uniawn o galon.
3 Canys y seiliau a ddinystriwyd, pa beth a
wna y cyfiawn?
4 Yr ARGLWYDD *sydd* yn nheml ei sanct-
eiddrwydd; gorseddfa yr ARGLWYDD *sydd*
yn y nefoedd: y mae ei lygaid ef yn gweled,
ei amrantau yn profi meibion dynion.
5 Yr ARGLWYDD a brawf y cyfiawn; eithr
câs gan ei enaid ef y drygionus, a'r hwn sydd
hoff ganddo drawsder.
6 Ar yr annuwiolion y gwlawia efe faglau,
tân a brwmstan, a phoethwynt ystormus:
dyma ran eu phiol hwynt.
7 Canys yr ARGLWYDD cyfiawn a gâr gyf-
iawnder: ei wyneb a edrych ar yr uniawn.

PSALM XII.

1 *Dafydd, heb ganddo ddim cysur dynol, yn erfyn cymmorth gan Dduw, 3 ac yn ymgysuro â barnedigaethau Duw ar yr enwir, a'i ymddiried ym mhrofedig addewidion Duw.*

I'r Pencerdd ar Seminith, Psalm Dafydd.

ACHUB, ARGLWYDD; canys darfu y tru-
garog: o herwydd pallodd y ffyddloniaid
o blith meibion dynion.
2 Oferedd a ddywedant bob un wrth ei gym-
mydog: *â* gwefus wenhieithgar, *ac* â chalon
ddau ddyblyg, y llefarant.
3 Torred yr ARGLWYDD yr holl wefusau
gwenhieithus, *a'r* tafod a ddywedo fawr-
hydri.
4 Y rhai a ddywedant, A'n tafod y gorfydd-
wn; ein gwefusau *sydd* eiddom ni: pwy *sydd*
arglwydd arnom ni?
5 O herwydd anrhaith y rhai cystuddiedig,
o herwydd uchenaid y tlodion, y cyfodaf yn
awr (medd yr ARGLWYDD) rhoddaf mewn
iachawdwriaeth *yr hwn* y magler iddo.
6 Geiriau yr ARGLWYDD *ydynt* eiriau pur-
ion; *fel* arian wedi ei goethi mewn ffwrn
bridd, wedi ei buro seithwaith.
7 Ti, ARGLWYDD, a'u cedwi hwynt: cedwi
hwynt rhag y genhedlaeth hon yn dragy-
wydd.
8 Yr annuwiolion a rodiant o amgylch, pan
ddyrchafer y gwaelaf o feibion dynion.

PSALM XIII.

1 *Dafydd yn cwyno bod yn oedi ei ymwared ef: 3 yn gweddïo am ras i'w ragflaenu: 5 yn ymffrostio yn nhrugaredd Duw.*

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

PA hyd, ARGLWYDD, y'm hanghofi? *ai*
yn dragywydd? pa hyd y cuddi dy wyneb
rhagof?

2 Pa hyd y cymmeraf gynghorion yn fy
enaid, *gan fod* blinder beunydd yn fy nghal-
on? pa hyd y dyrchefir fy ngelyn arnaf?
3 Edrych *a* chlyw fi, O ARGLWYDD fy NUW:
goleua fy llygaid, rhag i mi huno yn yr
angau:
4 Rhag dywedyd o'm gelyn, Gorchfygais
ef; *ac* i'm gwrthwynebwyr lawenychu, os
gogwyddaf.
5 Minnau hefyd a ymddiriedais yn dy dru-
garedd di; fy nghalon a ymlawenycha yn dy
iachawdwriaeth: canaf i'r ARGLWYDD, am
iddo synio arnaf.

PSALM XIV.

1 *Dafydd yn dangos llygredigaeth natur dyn:*
4 yn argyhoeddi yr annuwiol trwy oleuni eu
cydwybod eu hun: 7 yn ymogoneddu yn
iachawdwriaeth Duw.

I'r Pencerdd, *Psalm* Dafydd.

YR ynfyd a ddywedodd yn ei galon, Nid
oes un Duw. Ymlygrasant; ffieiddwaith
a wnaethant: nid *oes* a wnel ddaioni.
2 Yr ARGLWYDD a edrychodd i lawr o'r
nefoedd ar feibion dynion, i weled a *oedd neb*
deallgar, yn ymgeisio â Duw.
3 Ciliodd pawb; cyd-ymddifwynasant: nid
oes a wnel ddaioni, nac oes un.
4 Oni ŵyr holl weithredwyr anwiredd? y
rhai sydd yn bwytta fy mhobl *fel* y bwyttâent
fara: ni alwasant ar yr ARGLWYDD.
5 Yno y dychrynasant gan ofn; canys y
mae Duw yng nghenhedlaeth y cyfiawn.
6 Cynghor y tlawd a waradwyddasoch chwi;
am *fod* yr ARGLWYDD yn obaith iddo.
7 Pwy a ddyry iachawdwriaeth i Israel o
Sïon! pan ddychwelo yr ARGLWYDD gaeth-
iwed ei bobl, yr ymhyfryda Jacob, *ac* y llaw-
enhâ Israel.

PSALM XV.

Dafydd yn dangos pa fath sydd ar ddinasyddion
Sïon.

Psalm Dafydd.

ARGLWYDD, pwy a drig yn dy babell?
pwy a breswylia ym mynydd dy sanct-
eiddrwydd?
2 Yr hwn a rodia yn berffaith, ac a wnel
gyfiawnder, ac a ddywed wir yn ei galon:
3 Heb absennu â'i dafod, heb wneuthur
drwg i'w gymmydog, ac heb dderbyn enllib
yn erbyn ei gymmydog.
4 Yr hwn y mae y drygionus yn ddirmygus
yn ei olwg; ond a anrhydedda y rhai a ofn-
ant yr ARGLWYDD: *yr hwn* a dwng i'*w*
niwed *ei hun*, ac ni newidia.
5 *Yr hwn* ni roddes ei arian ar usuriaeth, ac
ni chymmer wobr yn erbyn y gwirion. A
wnelo hyn, nid ysgogir yn dragywydd.

PSALM XVI.

1 *Dafydd, o anymddiried i'w haeddedigaethau*
ei hun, ac o gâs ar ddelw addoliaeth, yn
cyrchu at Dduw am ymwared: 5 yn dangos
gobaith ei alwedigaeth, yr adgyfodiad, a
bywyd tragywyddol.

Michtam Dafydd.

CADW fi, O DDUW: canys ynot yr ym-
ddiriedaf.
2 *Fy enaid*, dywedaist wrth yr ARGLWYDD,
Fy Arglwydd *ydwyt* ti: fy nâ nid *yw* ddim
i ti:
3 *Ond* i'r saint *sydd* ar y ddaear, a'r rhai
rhagorol, yn y rhai *y mae* fy holl hyfrydwch.
4 Gofidiau a amlhânt i'r rhai a frysiant *ar*
ol duw dieithr: eu diod-offrwm o waed nid
offrymmaf fi, ac ni chymmeraf eu henwau
yn fy ngwefusau.

5 Yr ARGLWYDD *yw* rhan fy etifeddiaeth i
a'm phiol: ti a gynneli fy nghoelbren.
6 Y llinynnau a syrthiodd i mi mewn *lle-*
oedd hyfryd; Ie, y mae i mi etifeddiaeth dêg
7 Bendithiaf yr ARGLWYDD, yr hwn a'm
cynghorodd: fy arennau hefyd a'm dysgant
y nos.
8 Gosodais yr ARGLWYDD bob amser ger
fy mron: am *ei fod* ar fy neheulaw, ni'm
hysgogir.
9 O herwydd hynny llawenychodd fy nghal-
on, ac ymhyfrydodd fy ngogoniant: fy
nghnawd hefyd a orphwys mewn gobaith.
10 Canys ni adewi fy enaid yn uffern; ac ni
oddefi i'th Sanct weled llygredigaeth.
11 Dangosi i mi lwybr bywyd: digonol-
rwydd llawenydd *sydd* ger dy fron, ar dy
ddeheulaw *y mae* digrifwch yn dragywydd.

PSALM XVII.

1 *Dafydd, o hyder ar ei wiriondeb, yn gofyn*
cymmorth Duw yn erbyn ei elynion; 10 yn
dangos eu balchder, a'u dichell, a'u creulondeb
hwy; 13 yn gweddïo yn eu herbyn hwy,
mewn hyder ar ei obaith.

Gweddi Dafydd.

CLYW, ARGLWYDD, gyfiawnder; ystyria
fy llefain, gwrando fy ngweddi o wefusau
didwyll.
2 Deued fy marn oddi ger dy fron; edryched
dy lygaid ar uniondeb.
3 Profaist fy nghalon, gofwyaist *fi* y nos;
chwiliaist fi, *ac* ni chei ddim: bwriedais na
throseddai fy ngenau.
4 Tu ag at am weithredoedd dynion, wrth
eiriau dy wefusau yr ymgedwais *rhag* llwybr-
au yr yspeilydd.
5 Cynnal fy ngherddediad yn dy lwybrau,
fel na lithro fy nhraed.
6 Mi a elwais arnat; canys gwrandewi arnaf
fi, O DDUW: gostwng dy glust attaf, *ac* er-
glyw fy ymadrodd.
7 Dangos dy ryfedd drugareddau, O Achub-
ydd y rhai a ymddiriedant *ynot*, rhag y sawl
a ymgyfodant yn erbyn dy ddeheulaw.
8 Cadw fi fel canwyll llygad: cudd fi dan
gysgod dy adenydd,
9 Rhag yr annuwiolion, y rhai a'm gor-
thrymmant; *rhag* fy ngelynion marwol, *y*
rhai a'm hamgylchant.
10 Caeasant gan eu brasder: â'u genau y
llefarant mewn balchder.
11 Ein cynniweirfa ni a gylchynasant hwy
yr awrhon: gosodasant eu llygaid i dynnu i
lawr i'r ddaear.
12 Eu dull *sydd* fel llew a chwennychai ys-
glyfaethu, ac megis llew ieuangc yn aros
mewn lleoedd dirgel.
13 Cyfod, ARGLWYDD, achub ei flaen ef,
cwympa ef: gwared fy enaid rhag yr annuw-
iol, *yr hwn yw* dy gleddyf di.
14 Rhag dynion *y rhai yw* dy law, O AR-
GLWYDD, rhag dynion y byd, *y rhai* y mae eu
rhan yn y bywyd *yma*, a'r rhai y llenwaist
eu boliau â'th guddiedig *drysor*: llawn ydynt
o feibion, a gadawant eu gweddill i'w rhai
bychain.
15 Myfi a edrychaf ar dy wyneb mewn cyf
iawnder: digonir fi, pan ddihunwyf, â'th
ddelw di.

PSALM XVIII.

Dafydd yn moliannu Duw am ei amryw a'i
ryfeddol fendithion.

I'r Pencerdd, *Psalm* Dafydd, gwas yr AR-
GLWYDD, yr hwn a lefarodd wrth yr AR-
GLWYDD eiriau y gân hon, yn y dydd y
gwaredodd yr ARGLWYDD ef o law ei holl
elynion, ac o law Saul: ac efe a ddyw- . . .

CARAF di, ARGLWYDD fy nghadernid.
2 Yr ARGLWYDD *yw* fy nghraig, a'm hymddiffynfa, a'm gwaredydd; fy NUW, fy nghadernid, yn yr hwn yr ymddiriedaf; fy nharian, a chorn fy iachawdwriaeth, *a'm* huchel-dŵr.
3 Galwaf ar yr ARGLWYDD canmoladwy: felly y'm cedwir rhag fy ngelynion.
4 Gofidion angau a'm cylchynasant, ac afonydd y fall a'm dychrynasant i.
5 Gofidiau uffern a'm cylchynasant: maglau angau a achubasant fy mlaen.
6 Yn fy nghyfyngder y gelwais ar yr ARGLWYDD, ac y gwaeddais ar fy NUW: efe a glybu fy llef o'i deml, a'm gwaedd ger ei fron a ddaeth i'w glustiau ef.
7 Yna y siglodd ac y crynodd y ddaear; a seiliau y mynyddoedd a gynhyrfodd ac a ymsiglodd, am iddo ef ddigio.
8 Dyrchafodd mŵg o'i ffroenau, a thân a ysodd o'i enau: glo a ennynasant ganddo.
9 Efe hefyd a ostyngodd y nefoedd, ac a ddisgynodd: a thywyllwch *oedd* dan ei draed ef.
10 Marchogodd hefyd ar y cerub, ac a ehedodd: Ie, efe a ehedodd ar adenydd y gwynt.
11 Efe a wnaeth dywyllwch yn ddirgelfa iddo; *a'i* babell o'i amgylch *oedd* dywyllwch dyfroedd, *a* thew-gymmylau yr awyr.
12 Gan y disgleirdeb *oedd* ger ei fron, ei gymmylau a aethant heibio; cenllysg a marwor tanllyd.
13 Yr ARGLWYDD hefyd a daranodd yn y nefoedd, a'r Goruchaf a roddes ei lef; cenllysg a marwor tanllyd.
14 Ie, efe a anfonodd ei saethau, ac a'u gwasgarodd hwynt; ac a saethodd *ei* fellt, ac a'u gorchfygodd hwynt.
15 Gwaelodion y dyfroedd a welwyd, a seiliau y byd a ddinoethwyd gan dy gerydd di, O ARGLWYDD, *a* chan chwythad anadl dy ffroenau.
16 Anfonodd oddi uchod, cymmerodd fi, tynnodd fi allan o ddyfroedd lawer.
17 Efe a'm gwaredodd oddi wrth fy ngelyn cadarn, a rhag fy nghaseion: canys yr oeddynt yn drech nâ mi.
18 Achubasant fy mlaen yn nydd fy ngofid: ond yr ARGLWYDD oedd gynnaliad i mi.
19 Dug fi hefyd i ehangder: gwaredodd fi; canys ymhoffodd ynof.
20 Yr ARGLWYDD a'm gobrwyodd yn ol fy nghyfiawnder; yn ol glendid fy nwylaw y talodd efe i mi.
21 Canys cedwais ffyrdd yr ARGLWYDD, ac ni chiliais yn annuwiol oddi wrth fy NUW.
22 O herwydd ei holl farnedigaethau ef *oedd* ger fy mron i, a'i ddeddfau ni fwriais oddi wrthyf.
23 Bûm hefyd yn berffaith gyd âg ef, ac ymgedwais rhag fy anwiredd.
24 A'r ARGLWYDD a'm gobrwyodd yn ol fy nghyfiawnder, yn ol purdeb fy nwylaw o flaen ei lygaid ef.
25 A'r trugarog y gwnai drugaredd; â'r gwr perffaith y gwnai berffeithrwydd.
26 A'r glân y gwnai lendid; ac â'r cyndyn yr ymgyndynni.
27 Canys ti a waredi y bobl gystuddiedig: ond ti a ostyngi olygon uchel.
28 O herwydd ti a oleui fy nghanwyll: yr ARGLWYDD fy NUW a lewyrcha fy nhywyllwch.
29 Oblegid ynot ti y rhedais trwy fyddin; ac yn fy NUW y llemmais dros fur.
30 DUW *sydd* berffaith ei ffordd: gair yr ARGLWYDD sydd wedi ei buro: tarian *yw* efe i bawb a ymddiriedant ynddo.
31 Canys pwy *sydd* DDUW heb law yr ARGLWYDD? a phwy *sydd* graig ond ein DUW ni?
32 DUW *sydd* yn fy ngwregysu â nerth, ac yn gwneuthur fy ffordd yn berffaith.
33 Gosod y mae efe fy nhraed fel *traed* ewigod; ac ar fy uchel-fannau y'm sefydla.
34 Efe sydd yn dysgu fy nwylaw i ryfel; fel y dryllier bwa dur yn fy mreichiau.
35 Rhoddaist hefyd i mi darian dy iachawdwriaeth; a'th ddeheulaw a'm cynhaliodd, a'th fwynder a'm lluosogodd.
36 Ehengaist fy ngherddediad danaf; fel na lithrodd fy nhraed.
37 Erlidiais fy ngelynion, ac a'u goddiweddais: ac ni ddychwelais nes eu difa hwynt.
38 Archollais hwynt, fel na allent godi: syrthiasant dan fy nhraed.
39 Canys gwregysaist fi â nerth i ryfel: darostyngaist danaf y rhai a ymgododd i'm herbyn.
40 Rhoddaist hefyd i mi warrau fy ngelynion; fel y difethwn fy nghaseion.
41 Gwaeddasant, ond nid *oedd* achubydd: *sef* ar yr ARGLWYDD, ond nid attebodd efe hwynt.
42 Maluriais hwynt hefyd fel llwch o flaen y gwynt: teflais hwynt allan megis tom yr heolydd.
43 Gwaredaist fi rhag cynhennau y bobl; gosodaist fi yn ben cenhedloedd: pobl nid adnabûm, a'm gwasanaethant.
44 Pan glywant am danaf, ufuddhânt i mi: meibion dieithr a gymmerant arnynt ymddarostwng i mi.
45 Meibion dieithr a ballant ac a ddychrynant allan o'u dirgel fannau.
46 Byw yw yr ARGLWYDD, a bendithier fy nghraig: a dyrchafer DUW fy iachawdwriaeth.
47 DUW *sydd* yn rhoddi i mi *allu* ymddial, ac a ddarostwng y bobloedd danaf.
48 Efe sydd yn fy ngwared oddi wrth fy ngelynion: Ie, ti a'm dyrchefi uwchlaw y rhai a gyfodant i'm herbyn: achubaist fi rhag y gwr traws.
49 Am hynny y moliannaf di, O ARGLWYDD, ym mhlith y cenhedloedd, ac y canaf i'th enw.
50 Efe sydd yn gwneuthur mawr ymwared i'w Frenhin; ac yn gwneuthur trugaredd i'w enneiniog, i Dafydd, ac i'w had ef byth.

PSALM XIX.

1 *Bod y creaduriaid yn dangos gogoniant Duw;* 7 *a'i air yn dangos ei ras ef.* 12 *Dafydd yn gweddio am ras.*

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

Y NEFOEDD sydd yn datgan gogoniant DUW; a'r ffurfafen sydd yn mynegi gwaith ei ddwylaw ef.
2 Dydd i ddydd a draetha ymadrodd, a nos i nos a ddengys wybodaeth.
3 Nid *oes* iaith nac ymadrodd, *lle* ni chlybuwyd eu lleferydd hwynt.
4 Eu llinyn a aeth trwy yr holl ddaear, a'u geiriau hyd eithafoedd byd: i'r haul y gosododd efe babell ynddynt;
5 Yr hwn *sydd* fel gwr priod yn dyfod allan o'i ystafell: *ac* a ymlawenhâ fel cawr i redeg gyrfa.
6 O eithaf y nefoedd *y mae* ei fynediad ei allan, a'i amgylchiad hyd eu heithafoedd hwynt: ac nid ymgudd dim oddi wrth ei wres ef.

7 Cyfraith yr ARGLWYDD *sydd* berffaith, yn troi yr enaid: tystiolaeth yr ARGLWYDD *sydd* sicr, yn gwneuthur y gwirion yn ddoeth.

8 Deddfau yr ARGLWYDD *sydd* uniawn, yn llawenhâu y galon: gorchymyn yr ARGLWYDD *sydd* bur, yn goleuo y llygaid.

9 Ofn yr ARGLWYDD *sydd* lân, yn parhâu yn dragywydd; barnau yr ARGLWYDD *ydynt* wirionedd, cyfiawn *ydynt* i gyd.

10 Mwy dymunol *ynt* nag aur, ie, nag aur coeth lawer: melysach hefyd nâ'r mêl, ac nâ diferiad diliau mêl.

11 Ynddynt hwy hefyd y rhybuddir dy was: o'u cadw *y mae* gwobr lawer.

12 Pwy a ddeall *ei* gamweddau? glanhâ fi oddi wrth *fy meiau* cuddiedig.

13 Attal hefyd dy was oddi wrth *bechodau* rhyfygus; na arglwyddiaethont arnaf: yna y'm perffeithir, ac y'm glanhêir oddi wrth anwiredd lawer.

14 Bydded ymadroddion fy ngenau, a myfyrdod fy nghalon, yn gymmeradwy ger dy fron, O ARGLWYDD, fy nghraig a'm prynwr.

PSALM XX.

1 *Yr eglwys yn bendithio y Brenhin yn ei fawrhydi. 7 Ei hyder hi y'nghymmorth Duw.*

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

GWRANDAWED yr ARGLWYDD arnat yn nydd cyfyngder: enw DUW Jacob a'th ddiffynno.

2 Anfoned i ti gymmorth o'r cyssegr, a nerthed di o Sion.

3 Cofied dy holl offrymmau, a bydded foddlawn i'th boeth-offrwm. Selah.

4 Rhodded i ti wrth *fodd* dy galon; a chyflawned dy holl gynghor.

5 Gorfoleddwn yn dy iachawdwriaeth di, a dyrchafwn faner yn enw ein DUW: cyflawned yr ARGLWYDD dy holl ddymuniadau.

6 Yr awr hon y gwn y gwared yr ARGLWYDD ei enneiniog: efe a wrendy arno o nefoedd ei sancteiddrwydd, yn nerth iechyd ei ddeheulaw ef.

7 *Ymddiried* rhai mewn cerbydau, a rhai mewn meirch: ond nyni a gofiwn enw yr ARGLWYDD ein DUW.

8 Hwy a gwympasant, ac a syrthiasant; ond nyni a gyfodasom, ac a safasom.

9 Achub, ARGLWYDD: gwrandawed y Brenhin arnom yn y dydd y llefom.

PSALM XXI.

1 *Tâl diolch am fuddugoliaeth: 7 a hyder ar gael ychwaneg o lwyddiant.*

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

ARGLWYDD, yn dy nerth y llawenycha y Brenhin: ac yn dy iachawdwriaeth di mor ddirfawr yr ymhyfryda!

2 Deisyfiad ei galon a roddaist iddo; a dymuniad ei wefusau nis gommeddaist. Selah.

3 Canys achubaist ei flaen ef â bendithion daioni: gosodaist ar ei ben ef goron o aur coeth.

4 Gofynodd oes gennyt, *a* rhoddaist iddo: *ie,* hir oes, byth ac yn dragywydd.

5 Mawr *yw* ei ogoniant yn dy iachawdwriaeth: gosodaist arno ogoniant a phrydferthwch.

6 Canys gwnaethost ef yn fendithion yn dragywyddol; llawenychaist ef â llawenydd â'th wynebpryd.

7 O herwydd bod y Brenhin yn ymddiried yn yr ARGLWYDD, a thrwy drugaredd y Goruchaf nid ysgogir ef.

8 Dy law a gaiff afael ar dy holl elynion: dy ddeheulaw a gaiff afael ar dy gaseion.

9 Ti a'u gwnai hwynt fel ffwrn danllyd yn amser dy lid: yr ARGLWYDD yn ei ddigllonedd a'u llwnge hwynt, a'r tân a'u hysa hwynt.

10 Eu ffrwyth hwynt a ddinystri di oddi ar y ddaear, a'u had o blith meibion dynion.

11 Canys bwriadasant ddrwg i'th erbyn: meddyliasant amcan, heb allu o honynt *ei gwblhâu.*

12 Am hynny y gwnei iddynt droi eu cefnau: ar dy linynnau y parottôi di *saethau* yn erbyn eu hwynebau.

13 Ymddyrcha, ARGLWYDD, yn dy nerth: canwn, a chanmolwn dy gadernid.

PSALM XXII.

1 *Dafydd yn achwyn mewn anghysur mawr: 9 yn gweddïo mewn cyfyngder mawr; 23 ac yn clodfori Duw.*

I'r Pencerdd ar Aieleth hasahar, Psalm Dafydd.

FY NUW, fy NUW, paham y'm gwrthodaist? *paham yr ydwyt* mor bell oddi wrth fy iachawdwriaeth, *a* geiriau fy llefain?

2 Fy NUW, llefain yr ydwyf y dydd, ac ni wrandewi; y nos hefyd, ac nid *oes* osteg i mi.

3 Ond tydi *wyt* sanctaidd, O *dydi* yr hwn wyt yn cyfanneddu ym moliant Israel.

4 Ein tadau a obeithiasant ynot: gobeithiasant, a gwaredaist hwynt.

5 Arnat ti y llefasant, ac achubwyd hwynt: ynot yr ymddiriedasant, ac nis gwaradwyddwyd hwynt.

6 A minnau, pryf *ydwyf,* ac nid gwr; gwarthrudd dynion, a dirmyg y bobl.

7 Pawb a'r a'm gwelant, a'm gwatwarant: llaesant wefl, ysgydwant ben, *gan ddywedyd,*

8 Ymddiriedodd yn yr ARGLWYDD; gwareded ef: achubed ef, gan ei fod yn dda ganddo.

9 Canys ti a'm tynnaist o'r groth: gwnaethost i mi obeithio *pan oeddwn* ar fronnau fy mam.

10 Arnat ti y'm bwriwyd o'r bru: o groth fy mam fy NUW *ydwyt.*

11 Nac ymbellhâ oddi wrthyf; o herwydd cyfyngder *sydd* agos: canys nid *oes* cynnorthwywr.

12 Teirw lawer a'm cylchynasant: gwrdd *deirw* Basan a'm hamgylchasant.

13 Agorasant arnaf eu genau, *fel* llew rheibus a rhuadwy.

14 Fel dwfr y'm tywalltwyd, a'm hesgyrn oll a ymwahanasant: fy nghalon sydd fel cwyr; hi a doddodd y'nghanol fy mherfedd.

15 Fy nerth a wywodd fel priddlestr; a'm tafod a lynodd wrth fy ngenau: ac i lwch angau y'm dygaist.

16 Canys cwn a'm cylchynasant; cynnulleidfa y drygionus a'm hamgylchasant: trywanasant fy nwylaw a'm traed.

17 Gallaf gyfrif fy holl esgyrn: y maent yn tremio *ac* yn edrych arnaf.

18 Y maent yn rhannu fy nillad yn eu mysg, ac ar fy ngwisg yn bwrw coelbren.

19 Ond tydi, ARGLWYDD, nac ymbellhâ: fy nghadernid, brysia i'm cynnorthwyo.

20 Gwared fy enaid rhag y cleddyf, fy unig *enaid* o feddiant y ci.

21 Achub fi rhag safn y llew: canys o blith cyrn unicorniaid y'm gwrandewaist.

22 Mynegaf dy enw i'm brodyr: y'nghanol y gynnulleidfa y'th folaf.

23 Y rhai sydd yn ofni yr ARGLWYDD, mol-

wch ef: holl had Jacob, gogoneddwch ef; a
holl had Israel, ofnwch ef.
24 Canys ni ddirmygodd, ac ni ffieiddiodd
gystudd y tlawd; ac ni chuddiodd ei wyneb
rhagddo: ond pan lefodd efe arno, efe a
wrandawodd.
25 Fy mawl *sydd* o honot ti yn y gynnull-
eidfa fawr: fy addunedau a dalaf ger bron y
rhai a'i hofnant ef.
26 Y tlodion a fwyttânt, ac a ddiwellir: y
rhai a geisiant yr ARGLWYDD, a'i moliannant
ef: eich calon fydd byw yn dragywydd.
27 Holl derfynau y ddaear a gofiant, ac a
dröant at yr ARGLWYDD: a holl dylwythau
y cenhedloedd a addolant ger dy fron di.
28 Canys eiddo yr ARGLWYDD *yw* y deyrn-
as: ac efe *sydd* yn llywodraethu ym mhlith
y cenhedloedd.
29 Yr holl *rai* breision ar y ddaear a fwyt-
tânt, ac a addolant: y rhai a ddisgynant i'r
llwch, a ymgrymmant ger ei fron ef; ac nid
oes neb a all gadw yn fyw ei enaid ei hun.
30 *Eu* had a'i gwasanaetha ef: cyfrifir ef i'r
ARGLWYDD yn genhedlaeth.
31 Deuant, ac adroddant ei gyfiawnder ef i'r
bobl a enir, mai efe a wnaeth *hyn*.

PSALM XXIII.

Hyder Dafydd ar ras Duw.

Psalm Dafydd.

YR ARGLWYDD *yw* fy Mugail; ni bydd
eisieu arnaf.
2 Efe a wna i mi orwedd mewn porfëydd
gwelltog: efe a'm tywys ger llaw y dyfroedd
tawel.
3 Efe a ddychwel fy enaid: efe a'm har-
wain ar hyd llwybrau cyfiawnder er mwyn
ei enw.
4 Ië, pe rhodiwn ar hyd glyn cysgod angau,
nid ofnaf niwed: canys *yr wyt* ti gyd â mi;
dy wialen a'th ffon a'm cysurant.
5 Ti a arlwyi ford ger fy mron y'ngŵydd fy
ngwrthwynebwyr: iraist fy mhen âg olew;
fy phïol sydd lawn.
6 Daioni a thrugaredd yn ddiau a'm canlyn-
ant holl ddyddiau fy mywyd: a phreswyliaf
yn nhŷ yr ARGLWYDD yn dragywydd.

PSALM XXIV.

1 *Arglwyddiaeth Duw yn y byd hwn.* 3 *Din-
asyddion ei ysbrydol deyrnas ef.* 7 *Cynghor
i'w dderbyn ef.*

Psalm Dafydd.

EIDDO yr ARGLWYDD y ddaear, a'i chyf-
lawnder; y byd, ac a breswylia ynddo.
2 Canys efe a'i seiliodd ar y moroedd, ac a'i
sicrhâodd ar yr afonydd.
3 Pwy a esgyn i fynydd yr ARGLWYDD? a
phwy a saif yn ei le sanctaidd ef?
4 Y glân *ei* ddwylaw, a'r pur *ei* galon; yr
hwn ni ddyrchafodd ei feddwl at wagedd, ac
ni thyngodd i dwyllo.
5 Efe a dderbyn fendith gan yr AR-
GLWYDD, a chyfiawnder gan DDUW ei iach-
awdwriaeth.
6 Dyma genhedlaeth y rhai a'i ceisiant ef,
y rhai a geisiant dy wyneb di, O Jacob.
Selah.
7 O byrth, dyrchefwch eich pennau; ac ym-
ddyrchefwch, ddrysau tragywyddol; a Bren-
hin y gogoniant a ddaw i mewn.
8 Pwy *yw* y Brenhin gogoniant hwn? yr
ARGLWYDD nerthol a chadarn, yr AR-
GLWYDD cadarn mewn rhyfel.
9 O byrth, dyrchefwch eich pennau; ac
ymddyrchefwch, ddrysau tragywyddol; a
Brenhin y gogoniant a ddaw i mewn.
10 Pwy yw y Brenhin gogoniant hwn?
ARGLWYDD y lluoedd, efe *yw* Brenhin y
gogoniant. Selah.

PSALM XXV.

1 *Hyder Dafydd yn ei weddi.* 7 *Y mae yn
gweddïo am faddeuant pechodau,* 16 *ac am
gymmorth mewn trallod.*

Psalm Dafydd.

ATTAT ti, O ARGLWYDD, y dyrchafaf fy
enaid.
2 O fy NUW, ynot ti yr ymddiriedais: na'm
gwaradwydder; na orfoledded fy ngelynion
arnaf.
3 Ië, na waradwydder neb sydd yn disgwyl
wrthyt ti: gwaradwydder y rhai a droseddant
heb achos.
4 Pâr i mi wybod dy ffyrdd, O ARGLWYDD:
dysg i mi dy lwybrau.
5 Tywys fi yn dy wirionedd, a dysg fi: canys
ti *yw* DUW fy iachawdwriaeth; wrthyt ti y
disgwyliaf ar hyd y dydd.
6 Cofia, ARGLWYDD, dy dosturiaethau, a'th
drugareddau: canys erioed *y maent* hwy.
7 Na chofia bechodau fy ieuengctid, na'm
camweddau: yn ol dy drugaredd meddwl di
am danaf, er mwyn dy ddaioni, ARGLWYDD.
8 Da ac uniawn *yw* yr ARGLWYDD; o her-
wydd hynny y dysg efe bechaduriaid yn y
ffordd.
9 Y rhai llariaidd a hyfforddа efe mewn
barn: a'i ffordd a ddysg efe i'r rhai gostyng-
edig.
10 Holl lwybrau yr ARGLWYDD *ydynt* dru-
garedd a gwirionedd, i'r rhai a gadwant ei
gyfammod a'i dystiolaethau ef.
11 Er mwyn dy enw, ARGLWYDD, maddeu
fy anwiredd: canys mawr *yw*.
12 Pa wr *yw* efe sydd yn ofni yr ARGLWYDD?
efe a'i dysg ef yn y ffordd a ddewiso.
13 Ei enaid ef a erys mewn daioni: a'i had
a etifedda y ddaear.
14 Dirgelwch yr ARGLWYDD *sydd* gyd â'r
rhai a'i hofnant ef: a'i gyfammod hefyd, i'w
cyfarwyddo hwynt.
15 Fy llygaid *sydd* yn wastad ar yr AR-
GLWYDD: canys efe a ddwg fy nhraed allan
o'r rhwyd.
16 Tro attaf, a thrugarhâ wrthyf: canys
unig a thlawd *ydwyf*.
17 Gofidiau fy nghalon a helaethwyd: dwg
fi allan o'm cyfyngderau.
18 Gwel fy nghystudd a'm helbul, a maddeu
fy holl bechodau.
19 Edrych ar fy ngelynion; canys aml-
hasant; â chasineb traws *hefyd* y'm casas-
ant.
20 Cadw fy enaid, ac achub fi: na'm gwarad-
wydder; canys ymddiriedais ynot.
21 Cadwed perffeithrwydd ac uniondeb fi:
canys yr wyf yn disgwyl wrthyt.
22 O DDUW, gwared Israel o'i holl gyfyng-
derau.

PSALM XXVI.

*Dafydd yn cyrchu at Dduw, mewn hyder o'i
ddiniweidrwydd.*

Psalm Dafydd.

BARN fi, ARGLWYDD; canys rhodiais yn
fy mherffeithrwydd: ymddiriedais hefyd
yn yr ARGLWYDD; *am hynny* ni lithraf.
2 Hola fi, ARGLWYDD, a phrawf fi: chwilia
fy arennau a'm calon.
3 Canys dy drugaredd *sydd* o flaen fy llyg-
aid: ac mi a rodiais yn dy wirionedd.
4 Nid eisteddais gyd â dynion coegion; a
chyd â'r rhai trofäus nid âf.

5 Casêais gynnulleidfa y drygionus; a chyd â'r annuwiolion nid eisteddaf.
6 Golchaf fy nwylaw mewn diniweidrwydd: a'th allor, O ARGLWYDD, a amgylchynaf:
7 I gyhoeddi â llef clodforedd, ac i fynegi dy holl ryfeddodau.
8 ARGLWYDD, hoffais drigfan dy dŷ, a lle preswylfa dy ogoniant.
9 Na chasgl fy enaid gyd â phechaduriaid, na'm bywyd gyd â dynion gwaedlyd.
10 Y rhai *y mae* ysgelerder yn eu dwylaw, a'u deheulaw yn llawn gwobrau.
11 Eithr mi a rodiaf yn fy mherffeithrwydd: gwared fi, a thrugarhâ wrthyf.
12 Fy nhroed sydd yn sefyll ar yr uniawn: yn y cynnulleidfaoedd y'*th* fendithiaf, O ARGLWYDD.

PSALM XXVII.

1 *Dafydd yn attegu ei ffydd, trwy allu Duw,* 4 *trwy ei serch i wasanaeth Duw,* 9 *a thrwy weddi.*

Psalm Dafydd.

YR ARGLWYDD *yw* fy ngoleuni a'm iachawdwriaeth; rhag pwy yr ofnaf? yr ARGLWYDD *yw* nerth fy mywyd; rhag pwy y dychrynaf?
2 Pan nesâodd y rhai drygionus, *sef* fy ngwrthwynebwyr a'm gelynion, i'm herbyn, i fwytta fy nghnawd, hwy a dramgwyddasant ac a syrthiasant.
3 Pe gwersyllai llu i'm herbyn, nid ofna fy nghalon: pe cyfodai câd i'm herbyn, yn hyn mi *a fyddaf* hyderus.
4 Un *peth* a ddeisyfais i gan yr ARGLWYDD, hynny a geisiaf; *sef* caffael trigo yn nhŷ yr ARGLWYDD holl ddyddiau fy mywyd, i edrych ar brydferthwch yr ARGLWYDD, ac i ymofyn yn ei deml.
5 Canys yn y dydd blin y'm cuddia o fewn ei babell: yn nirgelfa ei babell y'm cuddia; ar graig y'm cyfyd i.
6 Ac yn awr y dyrcha efe fy mhen goruwch fy ngelynion o'm hamgylch: am hynny yr aberthaf yn ei babell ef ebyrth gorfoledd; canaf, ie, canmolaf yr ARGLWYDD.
7 Clyw, O ARGLWYDD, fy lleferydd *pan* lefwyf: trugarhâ hefyd wrthyf, a gwrando arnaf.
8 *Pan ddywedaist,* Ceisiwch fy wyneb; fy nghalon a ddywedodd wrthyt, Dy wyneb a geisiaf, O ARGLWYDD.
9 Na chuddia dy wyneb oddi wrthyf; na fwrw ymaith dy was mewn soriant: fy nghymmorth fuost; na âd fi, ac na wrthod fi, O DDUW fy iachawdwriaeth.
10 Pan yw fy nhad a'm mam yn fy ngwrthod, yr ARGLWYDD a'm derbyn.
11 Dysg i mi dy ffordd, ARGLWYDD, ac arwain fi ar hyd llwybrau uniondeb, o herwydd fy ngelynion.
12 Na ddyro fi i fynu i ewyllys fy ngelynion: canys gau dystion, a *rhai* a adroddant drawsder, a gyfodasant i'm herbyn.
13 *Diffygiaswn,* pe na chredaswn weled daioni yr ARGLWYDD yn nhir y rhai byw.
14 Disgwyl wrth yr ARGLWYDD: ymwrola, ac efe a nertha dy galon: disgwyl, meddaf, wrth yr ARGLWYDD.

PSALM XXVIII.

1 *Dafydd yn gweddio yn daer yn erbyn ei elynion;* 6 *yn bendithio Duw,* 9 *ac yn gweddio dros y bobl.*

Psalm Dafydd.

ARNAT ti, ARGLWYDD, y gwaeddaf; fy nghraig, na ddistawa wrthyf: rhag, *o* thewi wrthyf, i mi fod yn gyffelyb i rai yn disgyn i'r pwll.
2 Erglyw lef fy ymbil pan waeddwyf arnat, pan ddyrchafwyf fy nwylaw tu ag at dy gafell sanctaidd.
3 Na thynn fi gyd â'r annuwiolion, a chyd â gweithredwyr anwiredd; y rhai a lefarant heddwch wrth eu cymmydogion, a drwg yn eu calon.
4 Dyro iddynt yn ol eu gweithred, ac yn ol drygioni eu dychymygion: dyro iddynt yn ol gweithredoedd eu dwylaw; tâl iddynt eu haeddedigaethau.
5 Am nad ystyriant weithredoedd yr ARGLWYDD, na gwaith ei ddwylaw ef, y dinystria efe hwynt, ac nis adeilada hwynt.
6 Bendigedig *fyddo* yr ARGLWYDD: canys clybu lef fy ngweddïau.
7 Yr ARGLWYDD *yw* fy nerth, a'm tarian; ynddo ef yr ymddiriedodd fy nghalon, a myfi a gynnorthwywyd: o herwydd hyn y llawenychodd fy nghalon, ac ar fy nghân y clodforaf ef.
8 Yr ARGLWYDD *sydd* nerth i'r cyfryw rai, a chadernid iachawdwriaeth ei Enneiniog *yw* efe.
9 Cadw dy bobl, a bendithia dy etifeddiaeth: portha hwynt hefyd, a dyrcha hwynt yn dragywydd.

PSALM XXIX.

1 *Dafydd yn annog tywysogion i roi gogoniant i Dduw;* 3 *o herwydd ei fawr allu,* 11 *a'i ymddiffyn i'w bobl.*

Psalm Dafydd.

MOESWCH i'r ARGLWYDD, chwi *feibion* cedyrn, moeswch i'r ARGLWYDD ogoniant a nerth.
2 Moeswch i'r ARGLWYDD ogoniant ei enw: addolwch yr ARGLWYDD ym mhrydferthwch *ei* sancteiddrwydd.
3 Llef yr ARGLWYDD *sydd* ar y dyfroedd: Duw y gogoniant a darana; yr ARGLWYDD *sydd* ar y dyfroedd mawrion.
4 Llef yr ARGLWYDD *sydd* mewn grym: llef yr ARGLWYDD *sydd* mewn prydferthwch.
5 Llef yr ARGLWYDD *sydd* yn dryllio y cedrwydd; ie, dryllia yr ARGLWYDD gedrwydd Libanus.
6 Efe a wna iddynt lammu fel llo; Libanus a Sirion, fel llwdn unicorn.
7 Llef yr ARGLWYDD a wasgara y fflammau tân.
8 Llef yr ARGLWYDD a wna i'r anialwch grynu: yr ARGLWYDD a wna i anialwch Cades grynu.
9 Llef yr ARGLWYDD a wna i'r ewigod lydnu, ac a ddynoetha y coedydd: ac yn ei deml pawb a draetha *ei* ogoniant *ef.*
10 Yr ARGLWYDD sydd yn eistedd ar y llifeiriant; ie, yr ARGLWYDD a eistedd yn Frenhin yn dragywydd.
11 Yr ARGLWYDD a ddyry nerth i'w bobl: yr ARGLWYDD a fendithia ei bobl â thangnefedd.

PSALM XXX.

1 *Dafydd yn moli Duw am ei ymwared;* 4 *yn annog eraill i'w glodfori, wrth weled fel yr oedd Duw yn gwneuthur âg ef.*

Psalm *neu* Gân *o* gyssegriad tŷ Dafydd.

MAWRYGAF di, O ARGLWYDD: canys dyrchefaist fi, ac ni lawenhêaist fy ngelynion o'm plegid.
2 ARGLWYDD fy NUW, llefais arnat, a thithau a'm hiachêaist.
3 ARGLWYDD, dyrchefaist fy enaid o'r bedd: cedwaist fi yn fyw, rhag disgyn o honof i'r pwll.

4 Cenwch i'r ARGLWYDD, ei saint ef; a chlodforwch wrth goffadwriaeth ei sancteiddrwydd ef.

5 Canys ennyd fechan *y bydd* yn ei lid; yn ei foddlonrwydd *y mae* bywyd: dros brydnawn yr erys wylofain, ac erbyn y bore *y bydd* gorfoledd.

6 Ac mi a ddywedais yn fy llwyddiant, Ni'm syflir yn dragywydd.

7 O'th ddaioni, ARGLWYDD, y gosodaist gryfder yn fy mynydd: cuddiaist dy wyneb, *a* bûm helbulus.

8 Arnat ti, ARGLWYDD, y llefais, ac â'r ARGLWYDD yr ymbiliais.

9 Pa fudd *sydd* yn fy ngwaed, pan ddisgynwyf i'r ffos? a glodfora y llwch di? a fynega efe dy wirionedd?

10 Clyw, ARGLWYDD, a thrugarhâ wrthyf: ARGLWYDD, bydd gynnorthwywr i mi.

11 Tröaist fy ngalar yn llawenydd i mi: diosgaist fy sachwisg, a gwregysaist fi â llawenydd;

12 Fel y cano *fy* ngogoniant i ti, ac na thawo. O ARGLWYDD fy NUW, yn dragywyddol y'th foliannaf.

PSALM XXXI.

1 *Dafydd yn dangos ei ymddiried yn Nuw, ac yn gofyn ei help ef; 7 yn ymlawenychu yn ei drugaredd ef; 9 yn gweddïo yn ei adfyd,* 19 *ac yn moliannu Duw am ei ddaioni.*

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

YNOT ti, ARGLWYDD, yr ymddiriedais: na'm gwaradwydder yn dragywydd: gwared fi yn dy gyfiawnder.

2 Gogwydda dy glust attaf; gwared fi ar frys: bydd i mi yn graig gadarn, yn dŷ ymddiffyn i'm cadw.

3 Canys fy nghraig a'm castell *ydwyt:* gan hynny er mwyn dy enw tywys fi, ac arwain fi.

4 Tynn fi allan o'r rhwyd a guddiasant i mi: canys ti *yw* fy nerth.

5 I'th law y gorchymynaf fy yspryd: gwaredaist fi, O ARGLWYDD DDUW y gwirionedd.

6 Casëais y rhai sydd yn dal ar ofer-wagedd: minnau a obeithiaf yn yr ARGLWYDD.

7 Ymlawenhâf ac ymhyfrydaf yn dy drugaredd: canys gwelaist fy adfyd; adnabuost fy enaid mewn cyfyngderau;

8 Ac ni warchaeaist fi yn llaw y gelyn; *ond* gosodaist fy nhraed mewn ehangder.

9 Trugarhâ wrthyf, ARGLWYDD; canys cyfyng *yw* arnaf: dadwinodd fy llygad gan ofid, *ie,* fy enaid a'm bol.

10 Canys fy mywyd a ballodd gan ofid, a'm blynyddoedd gan ochain: fy nerth a ballodd o herwydd fy anwiredd, a'm hesgyrn a bydrasant.

11 Yn warthrudd yr ydwyf ym mysg fy holl elynion, a *hynny* yn ddirfawr ym mysg fy nghymmydogion; ac yn ddychryn i'r rhai a'm hadwaenant: y rhai a'm gwelent allan, a gilient oddi wrthyf.

12 Anghofiwyd fi fel un marw allan o feddwl: yr ydwyf fel llestr methedig.

13 Canys clywais ogan llaweroedd; dychryn *oedd* o bob parth: pan gydymgynghorasant yn fy erbyn, y bwriadasant fy nieneidio.

14 Ond mi a obeithiais ynot ti, ARGLWYDD: dywedais, Fy NUW *ydwyt.*

15 Yn dy law di *y mae* fy amserau: gwared fi o law fy ngelynion, ac oddi wrth fy erlidwyr.

16 Llewyrcha dy wyneb ar dy was: achub fi er mwyn dy drugaredd.

17 ARGLWYDD, na waradwydder fi; canys gelwais arnat: gwaradwydder yr annuwiolion, torrer hwynt i'r bedd.

18 Gosteger y gwefusau celwyddog, y rhai a ddywedant yn galed, trwy falchder a diystyrwch, yn erbyn y cyfiawn.

19 Mor fawr *yw* dy ddaioni a roddaist i gadw i'r sawl a'th ofnant; *ac* a wnaethost i'r rhai a ymddiriedant ynot, ger bron meibion dynion!

20 Cuddi hwynt yn nirgelfa dy wyneb rhag balchder dynion: cuddi hwynt mewn pabell rhag cynnen tafodau.

21 Bendigedig *fyddo* yr ARGLWYDD: canys dangosodd yn rhyfedd ei garedigrwydd i mi mewn dinas gadarn.

22 Canys mi a ddywedais yn fy ffrwst, Fe'm bwriwyd allan o'th olwg: er hynny ti a wrandewaist lais fy ngweddïau pan lefais arnat.

23 Cerwch yr ARGLWYDD, ei holl saint ef: yr ARGLWYDD a geidw y ffyddloniaid, ac a dâl yn ehelaeth i'r neb a wna falchder.

24 Ymwrolwch, ac efe a gryfhâ eich calon, chwychwi oll y rhai ydych yn gobeithio yn yr ARGLWYDD.

PSALM XXXII.

1 *Ym maddeuant pechodau y mae dedwyddwch yn sefyll.* 3 *Bod cyfaddef pechodau yn esmwythâu ar y gydwybod.* 8 *Addewidion Duw yn dwyn llawenydd.*

Psalm Dafydd er athrawiaeth.

GWYN *ei* fyd *y neb* y maddeuwyd *ei* drosedd, ac y cuddiwyd *ei* bechod.

2 Gwyn *ei* fyd y dyn ni chyfrif yr ARGLWYDD iddo anwiredd, ac ni *byddo* dichell yn ei yspryd.

3 Tra y tewais, heneiddiodd fy esgyrn, gan fy rhuad ar hyd y dydd.

4 Canys trymhâodd dy law arnaf ddydd a nos: fy irder a drowyd yn sychder hâf. Selah.

5 Addefais fy mhechod wrthyt, a'm hanwiredd ni chuddiais: dywedais, Cyffesaf yn fy erbyn fy hun fy anwireddau i'r ARGLWYDD; a thi a faddeuaist anwiredd fy mhechod. Selah.

6 Am hyn y gweddïa pob duwiol arnat ti yn yr amser y'th geffir: yn ddiau yn llifeiriant dyfroedd mawrion, ni chânt nesâu atto ef.

7 Ti *ydwyt* loches i mi; cedwi fi rhag ing: amgylchyni fi â chaniadau ymwared. Selah.

8 Cyfarwyddaf di, a dysgaf di yn y ffordd yr elych: a'm llygad arnat *y'th* gynghoraf.

9 Na fyddwch fel march, *neu* ful, heb ddeall: yr hwn y mae rhaid attal ei ên â genfa, ac â ffrwyn, rhag ei ddynesâu attat.

10 Gofidiau lawer *fydd* i'r annuwiol: ond y neb a ymddiriedo yn yr ARGLWYDD, trugaredd a'i cylchyna ef.

11 Y rhai cyfiawn, byddwch lawen a hyfryd yn yr ARGLWYDD: a'r rhai uniawn o galon oll, cenwch yn llafar.

PSALM XXXIII.

1 *Bod yn rhaid moliannu Duw, am ei ddaioni,* 6 *am ei allu,* 12 *am ei ragluniaeth.* 20 *Ar Dduw y mae hyderu.*

YMLAWENHEWCH, y rhai cyfiawn, yn yr ARGLWYDD: i'r rhai uniawn gweddus yw mawl.

2 Molwch yr ARGLWYDD â'r delyn: cenwch iddo â'r nabl, *ac â'r* degtant.

3 Cenwch iddo ganiad newydd: cenwch yn gerddgar, yn soniarus.

4 Canys uniawn *yw* gair yr ARGLWYDD;

a'i holl weithredoedd *a wnaed* mewn ffydd-
londeb.
5 Efe a gâr gyfiawnder a barn: o drugaredd
yr ARGLWYDD y mae y ddaear yn gyflawn.
6 Trwy air yr ARGLWYDD y gwnaethpwyd
y nefoedd; a'u holl luoedd hwy trwy yspryd
ei enau ef.
7 Casglu y mae efe ddyfroedd y môr ynghyd
megis pentwr: y mae yn rhoddi y dyfnder-
oedd mewn trysorau.
8 Ofned yr holl ddaear yr ARGLWYDD: holl
drigolion y byd arswydant ef.
9 Canys efe a ddywedodd, ac *felly* y bu: efe
a orchymynodd, a hynny a safodd.
10 Yr ARGLWYDD sydd yn diddymmu cyng-
hor y cenhedloedd: y mae efe yn diddymmu
amcanion pobloedd.
11 Cynghor yr ARGLWYDD a saif yn dragy-
wydd; meddyliau ei galon o genhedlaeth i
genhedlaeth.
12 Gwyn ei byd y genedl *y mae* yr AR-
GLWYDD yn DDUW iddi; *a'r* bobl a ddethol-
odd efe yn etifeddiaeth iddo ei hun.
13 Yr ARGLWYDD sydd yn edrych i lawr
o'r nefoedd: *y mae* yn gweled holl feibion
dynion.
14 O breswyl ei drigfa yr edrych efe ar holl
drigolion y ddaear.
15 Efe a gyd-luniodd eu calon hwynt: efe a
ddeall eu holl weithredoedd.
16 Ni waredir brenhin gan lliaws llu: ni
ddianc cadarn trwy ei fawr gryfder.
17 Peth ofer *yw* march i ymwared: ac nid
achub efe *neb* trwy ei fawr gryfder.
18 Wele, *y mae* llygad yr ARGLWYDD ar y
rhai a'i hofnant ef, *sef* ar y rhai a obeithiant
yn ei drugaredd ef;
19 I waredu eu henaid rhag angau, ac i'w
cadw yn fyw yn *amser* newyn.
20 Ein henaid sydd yn disgwyl am yr AR-
GLWYDD: efe *yw* ein porth a'n tarian.
21 Canys ynddo ef y llawenycha ein calon,
o herwydd i ni obeithio yn ei enw sanctaidd
ef.
22 Bydded dy drugaredd, ARGLWYDD, ar-
nom ni, megis yr ydym yn ymddiried ynot.

PSALM XXXIV.

1 *Dafydd yn clodfori Duw, ac yn annog eraill i
wneuthur hynny, wrth a brofasai efe.* 8
*Dedwydd yw y rhai sydd yn ymddiried yn
Nuw.* 11 *Cynghor i ofni Duw.* 15 *Rhag-
orfraint y cyfiawn.*

Psalm Dafydd, pan newidiodd efe ei wedd o flaen
Abimelech; yr hwn a'i gyrrodd ef ymaith, ac
efe a ymadawodd.

BENDITHIAF yr ARGLWYDD bob amser:
ei foliant *fydd* yn fy ngenau yn wastad.
2 Yn yr ARGLWYDD y gorfoledda fy enaid:
y rhai gostyngedig a glywant *hyn*, ac a la-
wenychant.
3 Mawrygwch yr ARGLWYDD gyd â mi; a
chyd-ddyrchafwn ei enw ef.
4 Ceisiais yr ARGLWYDD, ac efe a'm gwran-
dawodd; gwaredodd fi hefyd o'm holl
ofn.
5 Edrychasant arno, a hwy a oleuwyd; a'u
hwynebau ni chywilyddiwyd.
6 Y tlawd hwn a lefodd, a'r ARGLWYDD a'i
clybu, ac a'i gwaredodd o'i holl drallodau.
7 Angel yr ARGLWYDD a gastella o amgylch
y rhai a'i hofnant ef, ac a'u gwared hwynt.
8 Profwch, a gwelwch mor dda *yw* yr AR-
GLWYDD: gwyn *ei* fyd y gwr a ymddiriedo
ynddo.
9 Ofnwch yr ARGLWYDD, ei saint ef: canys
nid *oes* eisieu ar y rhai a'i hofnant ef.
10 Y mae eisieu a newyn ar y llewod ieu-
ainge: ond y sawl a geisiant yr ARGLWYDD,
ni bydd arnynt eisieu dim daioni.
11 Deuwch, blant, gwrandewch arnaf: dysg-
af i chwi ofn yr ARGLWYDD.
12 Pwy *yw* y gwr a chwennych fywyd, *ac* a
gâr *hir* ddyddiau, i weled daioni?
13 Cadw dy dafod rhag drwg, a'th wefusau
rhag traethu twyll.
14 Cilia oddi wrth ddrwg, a gwna dda; ym-
gais â thangnefedd, a dilyn hi.
15 Llygaid yr ARGLWYDD *sydd* ar y cyf-
iawn: a'i glustiau *sydd yn agored* i'w llefain
hwynt.
16 Wyneb yr ARGLWYDD *sydd* yn erbyn y
rhai a wna ddrwg, i dorri eu coffa oddi ar y
ddaear.
17 *Y rhai cyfiawn* a lefant; a'r ARGLWYDD
a glyw, ac a'u gwared o'u holl drallodau.
18 Agos *yw* yr ARGLWYDD at y rhai dryll-
iedig o galon; ac efe a geidw y rhai briwedig
o yspryd.
19 Aml ddrygau *a gaiff* y cyfiawn: ond yr
ARGLWYDD a'i gwared ef oddi wrthynt oll.
20 Efe a geidw ei holl esgyrn ef: ni thorrir
un o honynt.
21 Drygioni a ladd yr annuwiol: a'r rhai a
gasânt y cyfiawn, a anrheithir.
22 Yr ARGLWYDD a wared eneidiau ei weis-
ion: a'r rhai oll a ymddiriedant ynddo ef,
nid anrheithir hwynt.

PSALM XXXV.

1 *Dafydd yn gweddio am ddiogelwch iddo ei
hun, a gwarth i'w elynion:* 11 *yn achwyn
rhag y cam a wnaent âg ef.* 22 *Ac wrth
hynny, yn annog Duw yn eu herbyn hwy.*

Psalm Dafydd.

DADLEU *fy nadl*, ARGLWYDD, yn erbyn
y rhai a ddadleuant i'm herbyn: ymladd
â'r rhai a ymladdant â mi.
2 Ymafael yn y darian a'r astalch, a chyfod
i'm cymmorth.
3 Dwg allan y waywffon, ac argaea yn erbyn
fy erlidwyr: dywed wrth fy enaid, Myfi *yw*
dy iachawdwriaeth.
4 Cywilyddier a gwaradwydder y rhai a
geisiant fy enaid: ymchweler yn *eu* hol a
gwarthâer y sawl a fwriadant fy nrygu.
5 Byddant fel ûs o flaen y gwynt: ac angel
yr ARGLWYDD yn *eu* herlid.
6 Bydded eu ffordd yn dywyllwch ac yn
llithrigfa: ac angel yr ARGLWYDD yn eu
hymlid.
7 Canys heb achos y cuddiasant eu rhwyd i
mi *mewn* pydew, *yr hwn* heb achos a gloddi-
asant i'm henaid.
8 Deued arno ddistryw ni wypo; a'i rwyd
yr hon a guddiodd, a'i dalio: syrthied yn y
distryw hwnnw.
9 A llawenycha fy enaid i yn yr AR-
GLWYDD: *efe* a ymhyfryda yn ei iachawdwr-
iaeth ef.
10 Fy holl esgyrn a ddywedant, O AR-
GLWYDD, pwy *sydd* fel tydi, yn gwaredu
y tlawd rhag yr hwn a fyddo trech nag ef; y
truan hefyd a'r tlawd, rhag y neb a'i hys-
peilio?
11 Tystion gau a gyfodasant: holasant i mi
yr hyn nis gwn oddi wrtho.
12 Talasant i mi ddrwg dros dda, i yspeilio
fy enaid.
13 A minnau, pan glafychent hwy, *oeddwn*
â'm gwisg o sachlen: gostyngais fy enaid âg
ympryd, a'm gweddi a ddychwelodd i'm myn-
wes fy hun.
14 Ymddygais fel *pe buasai* yn gyfaill, *neu*
yn frawd i mi: ymostyngais n ewn galarwisg,
fel un yn galaru *am ei* fam.

15 Ond ymlawenhasant hwy yn fy adfyd i,
ac ymgasglasant: ie, ymgasglodd efryddion
yn fy erbyn, ac nis gwyddwn; rhwygasant
fi, ac ni pheidient.
16 Ym mysg y gwatwarwyr rhagrithiol
mewn gwleddoedd, ysgyrnygasant eu dan-
nedd arnaf.
17 Arglwydd, pa hyd yr edrychi di *ar hyn?*
gwared fy enaid rhag eu distryw hwynt, fy
unig *enaid* rhag y llewod.
18 Mi a'th glodforaf yn y gynnulleidfa fawr:
moliannaf di ym mhlith pobl lawer.
19 Na lawenychant o'm herwydd y rhai sydd
elynion i mi heb achos: y sawl a'm casânt
yn ddiachos, *nac* amneidiant â llygad.
20 Gan nad ymddiddanant yn dangnefedd-
us; eithr dychymygant eiriau dichellgar yn
erbyn *y rhai* llonydd yn y tir.
21 Lledasant eu safn arnaf, gan ddywedyd,
Ha, ha, gwelodd ein llygad.
22 Gwelaist *hyn*, ARGLWYDD: na thaw
dithau; nac ymbellhâ oddi wrthyf, O AR-
GLWYDD.
23 Cyfod, a deffro i'm barn, *sef* i'm dadl,
fy NUW a'm Harglwydd.
24 Barn fi, ARGLWYDD fy NUW, yn ol dy
gyfiawnder; ac na lawenhânt o'm plegid.
25 Na ddywedant yn eu calon, O ein gwyn-
fyd: na ddywedant, Llyngcasom ef.
26 Cywilyddier a gwaradwydder hwy i gyd,
y rhai sydd lawen am fy nrygfyd: gwisger â
gwarth ac â chywilydd y rhai a ymfawrygant
i'm herbyn.
27 Caned a llawenyched y rhai a hoffant fy
nghyfiawnder: dywedant hefyd yn wastad,
Mawryger yr ARGLWYDD, yr hwn a gâr
lwyddiant ei was.
28 Fy nhafod innau a lefara am dy gyfiawn-
der *a'th* foliant ar hyd y dydd.

PSALM XXXVI.

1 *Blin gyflwr yr annuwiol.* 5 *Godidowgrwydd trugaredd Duw.* 10 *Dafydd yn gweddïo am ffafr i blant Duw.*

I'r Pencerdd, *Psalm* Dafydd gwas yr ARGLWYDD.

Y MAE anwiredd yr annuwiol yn dywedyd
o fewn fy nghalon, nad *oes* ofn DUW o
flaen ei lygaid ef.
2 O herwydd ymwenhieithio y mae efe iddo
ei hun yn ei olwg ei hunan, nes cael ei anwir-
edd yn atcas.
3 Geiriau ei enau *ydynt* anwiredd a thwyll:
peidiodd â bod yn gall i wneuthur daioni.
4 Anwiredd a ddychymmyg efe ar ei wely:
efe a'i gesyd ei hun ar ffordd nid *yw* dda; nid
ffiaidd ganddo ddrygioni.
5 Dy drugaredd, ARGLWYDD, *sydd* hyd y
nefoedd, *a'th* wirionedd hyd y cymmylau.
6 Fel mynyddoedd cedyrn *y mae* dy gyf-
iawnder; dyfnder mawr *yw* dy farnedigaeth-
au: dyn ac anifail a gedwi di, ARGLWYDD.
7 Mor werthfawr *yw* dy drugaredd, O DDUW!
am hynny yr ymddiried meibion dynion dan
gysgod dy adenydd.
8 Llawn-ddigonir hwynt â brasder dy dŷ;
ac âg afon dy hyfrydwch y diodi hwynt.
9 Canys gyd â thi *y mae* ffynnon y bywyd:
yn dy oleuni di y gwelwn oleuni.
10 Estyn dy drugaredd i'r rhai a'th ad-
waenant, a'th gyfiawnder i'r rhai uniawn o
galon.
11 Na ddeued troed balchder i'm herbyn: na
syfled llaw yr annuwiol fi.
12 Yno y syrthiodd gweithwyr anwir-
edd: gwthiwyd hwynt i lawr, ac ni allant
gyfodi.

PSALM XXXVII.

Dafydd yn annog i amynedd, ac i hyderu ar Dduw, o herwydd y rhagor sydd rhwng cyflwr y duwiol a'r annuwiol.

Psalm Dafydd.

NAC ymddigia o herwydd y rhai dryg-
ionus, ac na chenfigenna wrth y rhai a
wnant anwiredd.
2 Canys yn ebrwydd y torrir hwynt i'r
llawr fel glaswellt, ac y gwywant fel gwyrdd
lysiau.
3 Gobeithia yn yr ARGLWYDD, a gwna dda;
felly y trigi yn y tir, a thi a borthir yn ddiau.
4 Ymddigrifa hefyd yn yr ARGLWYDD; ac
efe a ddyry i ti ddymuniadau dy galon.
5 Treigla dy ffordd ar yr ARGLWYDD, ac
ymddiried ynddo; ac efe a'i dwg i ben.
6 Efe a ddwg allan dy gyfiawnder fel y gol-
euni, a'th farn fel hanner dydd.
7 Distawa yn yr ARGLWYDD, a disgwyl
wrtho: nac ymddigia o herwydd yr hwn a
lwyddo ganddo ei ffordd, wrth y gwr sydd yn
gwneuthur *ei* ddrwg amcanion.
8 Paid â digofaint, a gâd ymaith gynddar-
edd: nac ymddigia er dim i wneuthur drwg.
9 Canys torrir ymaith y drwg ddynion: ond
y rhai a ddisgwyliant wrth yr ARGLWYDD,
hwynt-hwy a etifeddant y tir.
10 Canys etto ychydigyn, ac ni *welir* yr an-
nuwiol: a thi a edrychi am ei le ef, ac ni
bydd dim o hono.
11 Eithr y rhai gostyngedig a etifeddant y
ddaear; ac a ymhyfrydant gan liaws tang-
nefedd.
12 Yr annuwiol a amcana yn erbyn y cyf-
iawn, ac a ysgyrnyga ei ddannedd arno.
13 Yr ARGLWYDD a chwardd am ei ben ef:
canys gwel fod ei ddydd ar ddyfod.
14 Yr annuwiolion a dynnasant eu cleddyf,
ac a annelasant eu bwa, i fwrw i lawr y
tlawd a'r anghenog, *ac* i ladd y rhai uniawn
eu ffordd.
15 Eu cleddyf a â yn eu calon eu hunain,
a'u bwâau a ddryllir.
16 Gwell *yw* yr ychydig sydd gan y cyfiawn
nâ mawr olud annuwiolion lawer.
17 Canys breichiau yr annuwiolion a dorrir:
ond yr ARGLWYDD a gynnal y rhai cyfiawn.
18 Yr ARGLWYDD a edwyn ddyddiau y rhai
perffaith: a'u hetifeddiaeth hwy fydd yn
dragywydd.
19 Nis gwaradwyddir hwy yn amser dryg-
fyd: ac yn amser newyn y cânt ddigon.
20 Eithr collir yr annuwiolion, a gelynion
yr ARGLWYDD fel brasder ŵyn a ddiflan-
nant: yn fŵg y diflannant hwy.
21 Yr annuwiol a echwyna, ac ni thâl
adref: ond y cyfiawn sydd drugarog, ac yn
rhoddi.
22 Canys *y rhai* a fendigo efe, a etifeddant
y tir; *a'r rhai* a felldithio efe, a dorrir ym-
aith.
23 Yr ARGLWYDD a fforddia gerddediad
gwr da: a da fydd ganddo ei ffordd ef.
24 Er iddo gwympo, ni lwyr-fwrir ef i lawr:
canys yr ARGLWYDD sydd yn *ei* gynnal *ef*
â'i law.
25 Mi a fûm ieuangc, ac yr ydwyf yn hen;
etto ni welais y cyfiawn wedi ei adu, na'i had
yn cardotta bara.
26 Bob amser *y mae efe* yn drugarog, ac yn
rhoddi benthyg; a'i had a fendithir.
27 Cilia di oddi wrth ddrwg, a gwna dda; a
chyfannedda yn dragywydd.
28 Canys yr ARGLWYDD a gâr farn, ac ni
edy ei saint; cedwir hwynt yn dragywydd:
ond had yr annuwiol a dorrir ymaith.

29 Y rhai cyfiawn a etifeddant y ddaear, ac
a breswyliant ynddi yn dragywydd.
30 Genau y cyfiawn a fynega ddoethineb,
a'i dafod a draetha farn.
31 Deddf ei DDUW *sydd* yn ei galon ef; a'i
gamrau ni lithrant.
32 Yr annuwiol a wylia ar y cyfiawn, ac a
gais ei ladd ef.
33 Ni âd yr ARGLWYDD ef yn ei law ef, ac
ni âd ef yn euog pan ei barner.
34 Gobeithia yn yr ARGLWYDD, a chadw ei
ffordd ef, ac efe a'th ddyrchafa fel yr etifedd-
ech y tir: pan ddifether yr annuwiolion, ti
a'*i* gweli.
35 Gwelais yr annuwiol yn gadarn, ac yn
frigog fel y lawryf gwyrdd.
36 Er hynny efe a aeth ymaith, ac wele, nid
oedd mwy o hono: a mi a'i ceisiais, ac nid
oedd i'w gael.
37 Ystyr y perffaith, ac edrych ar yr un-
iawn: canys diwedd y gwr *hwnnw fydd*
tangnefedd.
38 Ond y troseddwyr a gyd-ddistrywir: di-
wedd yr annuwiolion a dorrir ymaith.
39 A iachawdwriaeth y cyfiawn *sydd* oddi
wrth yr ARGLWYDD: *efe yw* eu nerth yn
amser trallod.
40 A'r ARGLWYDD a'u cymmorth hwynt,
ac a'u gwared: efe a'u gwared hwynt rhag yr
annuwiolion, ac a'u ceidw hwynt, am iddynt
ymddiried ynddo.

PSALM XXXVIII.

Dafydd yn erfyn ar Dduw dosturio wrth ei dostur gyflwr ef.

Psalm Dafydd; er coffa.

ARGLWYDD, na cherydda fi yn dy lid:
ac na chospa fi yn dy ddigllonedd.
2 Canys y mae dy saethau y'nglŷn ynof, a'th
law yn drom arnaf.
3 Nid *oes* iechyd yn fy nghnawd, o herwydd
dy ddigllonedd; ac nid *oes* heddwch i'm hes-
gyrn, oblegid fy mhechod.
4 Canys fy nghamweddau a aethant dros fy
mhen: megis baich trwm y maent yn rhy
drwm i mi.
5 Fy nghleisiau a bydrasant, *ac* a lygrasant,
gan fy ynfydrwydd.
6 Crymmwyd a darostyngwyd fi yn ddir-
fawr: beunydd yr ydwyf yn myned yn
alarus.
7 Canys fy lwynau a lanwyd o ffieidd-*glwyf;*
ac nid *oes* iechyd yn fy nghnawd.
8 Gwanhâwyd, a dryllîwyd fi yn dra-mawr:
rhuais gan aflonyddwch fy nghalon.
9 O'th flaen di, ARGLWYDD, *y mae* fy holl
ddymuniad; ac ni chuddiwyd fy uchenaid
oddi wrthyt.
10 Fy nghalon sydd yn llammu; fy nerth
a'm gadawodd; a llewyrch fy llygaid nid *yw*
chwaith gennyf.
11 Fy ngharedigion a'm cyfeillion a safent
oddi ar gyfer fy mhla; a'm cyfneseifiaid a
safent o hirbell.
12 Y rhai hefyd a geisient fy einioes, a osod-
asant faglau; a'r rhai a geisient fy niwed, a
draethent anwireddau, ac a ddychymygent
ddichellion ar hyd y dydd.
13 A minnau fel byddar ni chlywn; eithr
oeddwn fel mudan heb agoryd ei enau.
14 Felly yr oeddwn fel gwr ni chlywai, ac
heb argyhoeddion yn ei enau.
15 O herwydd i mi obeithio ynot, AR-
GLWYDD; ti, ARGLWYDD fy NUW, a wran-
dewi.
16 Canys dywedais, *Gwrando fi,* rhag lla-
wenychu *o honynt* i'm herbyn: pan lithrai fy
nhroed, ymfawrygent i'm herbyn.
17 Canys parod *wyf* i gloffi, a'm dolur *sydd*
ger fy mron yn wastad.
18 Diau y mynegaf fy anwiredd, *ac* y pryd-
eraf o herwydd fy mhechod.
19 Ac *y mae* fy ngelynion yn fyw, *ac* yn
gedyrn: amlhâwyd hefyd y rhai a'm casânt
ar gam.
20 A'r rhai a dalant ddrwg dros dda, a'm
gwrthwynebant; am fy mod yn dilyn daioni.
21 Na âd fi, O ARGLWYDD: fy NUW, nac
ymbellhâ oddi wrthyf.
22 Brysia i'm cymmorth, O ARGLWYDD fy
iachawdwriaeth.

PSALM XXXIX.

1 *Gofal Dafydd am ei feddyliau:* 4 *ystyried fyrred ac ofered oes dyn:* 7 *parch barnedigaethau Duw,* 10 *a gweddi, yn ffrwyno ei anniddefgarwch ef.*

Psalm Dafydd i'r Pencerdd, *sef* i Jeduthun.

DYWEDAIS, Cadwaf fy ffyrdd, rhag pechu
â'm tafod: cadwaf ffrwyn yn fy ngenau,
tra fyddo yr annuwiol yn fy ngolwg.
2 Tewais yn ddistaw, *ie,* tewais â daioni;
a'm dolur a gyffrôdd.
3 Gwresogodd fy nghalon o'm mewn: tra yr
oeddwn yn myfyrio, ennynodd tân, *a* mi a
leferais â'm tafod.
4 ARGLWYDD, pâr i mi wybod fy niwedd, a
pheth *yw* mesur fy nyddiau; *fel* y gwypwyf
o ba oedran y *byddaf* fi.
5 Wele, gwnaethost fy nyddiau *fel* dyrnfedd;
a'm heinioes *sydd* megis diddym yn dy olwg
di: diau mai cwbl wagedd *yw* pob dyn, pan
fo ar y goreu. Selah.
6 Dyn yn ddiau sydd yn rhodio mewn cysg-
od, ac yn ymdrafferthu yn ofer: efe a dyrra
olud, ac nis gŵyr pwy a'i casgl.
7 Ac yn awr beth a ddisgwyliaf, O AR-
GLWYDD? fy ngobaith sydd ynot ti.
8 Gwared fi o'm holl gamweddau; *ac* na
osod fi yn waradwydd i'r ynfyd.
9 Aethum yn fud, *ac* nid agorais fy ngenau:
canys ti a wnaethost *hyn.*
10 Tynn dy bla oddi wrthyf: gan ddyrnod
dy law y darfum i.
11 Pan gospit ddyn â cheryddon am anwir-
edd, dattodit fel gwyfyn ei ardderchowg-
rwydd ef: gwagedd yn ddiau *yw* pob dyn.
Selah.
12 Gwrando fy ngweddi, ARGLWYDD, a
chlyw fy llef; na thaw wrth fy wylofain:
canys ymdeithydd *ydwyf* gyd â thi, *ac* alltud,
fel fy holl dadau.
13 Paid â mi, fel y cryfhâwyf cyn fy myned,
ac na byddwyf mwy.

PSALM XL.

1 *Y lles sydd o hyderu ar Dduw.* 6 *Ufudd-dod yw yr aberth goreu.* 11 *Drygau Dafydd yn peri iddo weddïo yn daerach.*

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

DISGWYLIAIS yn ddyfal am yr AR-
GLWYDD; ac efe a ymostyngodd attaf,
ac a glybu fy llefain.
2 Cyfododd fi hefyd o'r pydew erchyll,
allan o'r pridd tomlyd; ac a osododd fy
nhraed ar graig, gan hwylio fy ngherdded-
iad.
3 A rhoddodd yn fy ngenau ganiad newydd
o foliant i'n Duw ni: llawer a welant *hyn,*
ac a ofnant, ac a ymddiriedant yn yr AR-
GLWYDD.
4 Gwyn *ei* fyd y gwr a osodo yr ARGLWYDD
yn ymddiried iddo; ac ni thrŷ at feilchion,
nac at y rhai a wyrant at gelwydd.
5 Lliosog y gwnaethost ti, O ARGLWYDD fy
NUW, dy ryfeddodau, a'th amcanion tu ag

attom: ni ellir yn drefnus eu cyfrif hwynt i
ti: pe mynegwn, *a phe* traethwn *hwynt*, aml-
ach ydynt nag y gellir eu rhifo.
6 Aberth ac offrwm nid ewyllysiaist; agor-
aist fy nghlustiau: poeth-offrwm a phech-
aberth nis gofynaist.
7 Yna y dywedais, Wele yr ydwyf yn
dyfod: yn rhol y llyfr yr ysgrifenwyd am
danaf.
8 Da gennyf wneuthur dy ewyllys, O fy
Nuw: a'th gyfraith *sydd* o fewn fy nghalon.
9 Pregethais gyfiawnder yn y gynnulleidfa
fawr: wele, nid atteliais fy ngwefusau; ti,
Arglwydd, a'i gwyddost.
10 Ni chuddiais dy gyfiawnder o fewn fy
nghalon; traethais dy ffyddlondeb, a'th iach-
awdwriaeth: ni chelais dy drugaredd na'th
wirionedd yn y gynnulleidfa liosog.
11 Tithau, Arglwydd, nac attal dy dru-
gareddau oddi wrthyf: cadwed dy drugaredd
a'th wirionedd fi byth.
12 Canys drygau anifeiriol a'm cylchynasant
o amgylch: fy mhechodau a'm daliasant, fel
na allwn edrych i fynu: amlach ydynt nâ
gwallt fy mhen; am hynny y pallodd fy
nghalon gennyf.
13 Rhynged bodd i ti, Arglwydd, fy
ngwaredu: brysia, Arglwydd, i'm cym-
morth.
14 Cyd-gywilyddier a gwaradwydder y rhai
a geisiant fy einioes i'w difetha; gyrrer yn eu
hol a chywilyddier y rhai a ewyllysiant i mi
ddrwg.
15 Anrheithier hwynt yn wobr am eu gwar-
adwydd, y rhai a ddywedant wrthyf, Ha, ha.
16 Llawenyched ac ymhyfryded ynot ti y
rhai oll a'th geisiant: dyweded y rhai a garant
dy iachawdwriaeth bob amser, Mawryger yr
Arglwydd.
17 Ond *yr wyf* fi yn dlawd ac yn anghenus;
etto yr Arglwydd a feddwl am danaf: fy
nghymmorth a'm gwaredydd *ydwyt* ti; fy
Nuw, na hir drig.

PSALM XLI.

1 Gofal Duw dros y tlawd. 4 Dafydd yn cwyno rhag brad ei elynion; 10 yn cilio at Dduw am gymmorth.

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

GWYN *ei* fyd a ystyria wrth y tlawd: yr
Arglwydd a'i gwared ef yn amser
adfyd.
2 Yr Arglwydd a'i ceidw, ac a'i bywhâ;
gwynfydedig fydd ar y ddaear: na ddod di-
thau ef wrth ewyllys ei elynion.
3 Yr Arglwydd a'i nertha ef ar ei glaf
wely: cyweiri ei holl wely ef yn ei glefyd.
4 Mi a ddywedais, Arglwydd, trugarhâ
wrthyf: iachâ fy enaid; canys pechais i'th
erbyn.
5 Fy ngelynion a lefarant ddrwg am danaf,
gan ddywedyd, Pa bryd y bydd efe farw, ac
y derfydd am ei enw ef?
6 Ac os daw i'*m* hedrych, efe a ddywed gel-
wydd; ei galon a gasgl atti anwiredd: *pan* êl
allan, efe a'*i* traetha.
7 Fy holl gaseion a gyd-hustyngant i'm
herbyn: yn fy erbyn y dychymygant ddrwg
i mi.
8 Aflwydd, *meddant*, a lŷn wrtho: a chan
ei fod yn gorwedd, ni chyfyd mwy.
9 Hefyd y gwr oedd anwyl gennyf, yr hwn
yr ymddiriedais iddo, *ac* a fwyttâodd fy mara,
a dderchafodd *ei* sawdl i'm herbyn.
10 Eithr ti, Arglwydd, trugarhâ wrthyf;
a chyfod fi, fel y talwyf iddynt.
11 Wrth hyn y gwn hoffi o honot fi, am na
chaiff fy ngelyn orfoleddu i'm herbyn.
12 Ond am danaf fi, yn fy mherffeithrwydd
y'm cynheli, ac y'm gosodi ger dy fron yn
dragywydd.
13 Bendigedig *fyddo* Arglwydd Dduw
Israel, o dragywyddoldeb a hyd dragywydd-
oldeb. Amen, ac Amen.

PSALM XLII.

1 Zêl Dafydd i weddïo Duw yn ei deml. 5 Y mae yn cynhyrfu ei enaid i roi ei oglud ar Dduw.

I'r Pencerdd, Maschil, i feibion Corah.

FEL y brefa yr hydd am yr afonydd dyfr-
oedd, felly yr hiraetha fy enaid am danat
ti, O Dduw.
2 Sychedig yw fy enaid am Dduw, am y
Duw byw: pa bryd y deuaf ac yr ymddang-
osaf ger bron Duw?
3 Fy nagrau oedd fwyd i mi ddydd a nos,
tra dywedant wrthyf bob dydd, Pa le *y mae*
dy Dduw?
4 Tywalltwn fy enaid ynof, pan gofiwn
hynny: canys aethwn gyd â'r gynnulleidfa,
cerddwn gyd â hwynt i dŷ Dduw, mewn sain
cân a moliant, *fel* tyrfa yn cadw gwyl.
5 Paham, fy enaid, y'th ddarostyngir, ac yr
ymderfysgi ynof? gobeithia yn Nuw: o-
blegid moliannaf ef etto, *am* iachawdwriaeth
ei wynebpryd.
6 Fy Nuw, fy enaid a ymddarostwng ynof:
am hynny y cofiaf di, o dir yr Iorddonen, a'r
Hermoniaid o fryn Misar.
7 Dyfnder a eilw ar ddyfnder, wrth swn dy
bistyllodd di: dy holl donnau a'th lifeiriant
a aethant drosof fi.
8 *Etto* yr Arglwydd a orchymyn ei dru-
garedd liw dydd, a'i gân *fydd* gyd â mi liw
nos; *sef* gweddi ar Dduw fy einioes.
9 Dywedaf wrth Dduw fy nghraig, Paham
yr anghofiaist fi? paham y rhodiaf yn alarus
trwy orthrymder y gelyn?
10 *Megis* â chleddyf yn fy esgyrn *y mae* fy
ngwrthwynebwyr yn fy ngwaradwyddo, pan
ddywedant wrthyf bob dydd, Pa le *y mae* dy
Dduw?
11 Paham y'th ddarostyngir, fy enaid? a
phaham y terfysgi ynof? ymddiried yn Nuw:
canys etto y moliannaf ef, *sef* iachawdwriaeth
fy wyneb, a'm Duw.

PSALM XLIII.

1 Dafydd yn gweddïo am gael ei ddwyn drachefn i'r deml; ac yn addaw gwasanaethu Duw yn llawen: 5 yn cynhyrfu ei enaid i ymddiried yn Nuw.

BARN fi, O Dduw, a dadleu fy nadl yn
erbyn y genhedlaeth annhrugarog: gwa-
red fi rhag y dyn twyllodrus ac anghyfiawn.
2 Canys ti *yw* Duw fy nerth: paham y'm
bwri ymaith? paham yr âf yn alarus trwy
orthrymder y gelyn?
3 Anfon dy oleuni a'th wirionedd: tywysant
hwy fi; *ac* arweiniant fi i fynydd dy sanct-
eiddrwydd, ac i'th bebyll.
4 Yna yr âf at allor Duw, at Dduw hyfryd-
wch fy ngorfoledd; a mi a'th foliannaf ar y
delyn, O Dduw, fy Nuw.
5 Paham y'th ddarostyngir, fy enaid? a
phaham y terfysgi ynof? gobeithia yn Nuw;
canys etto y moliannaf ef, *sef* iachawdwriaeth
fy wyneb, a'm Duw.

PSALM XLIV.

1 Yr eglwys, wrth gofio daioni Duw tu ag atti o'r blaen, 7 yn cwyno rhag ei drygfyd presennol; 17 yn dangos ei phurdeb, 24 ac yn gweddïo yn ddifrif am gymmorth.

I'r Pencerdd, i feibion Corah, Maschil

DUW, clywsom â'n clustiau, ein tadau a
fynegasant i ni, *y* weithred a wnaethost
yn eu hamser hwynt, yn y dyddiau gynt.
2 Ti â'th law a yrraist allan y cenhedloedd,
ac a'u plennaist hwythau: ti a ddrygaist y
bobloedd, ac a'u cynnyddaist hwythau.
3 Canys nid â'u cleddyf eu hun y goresgyn-
asant y tir, nid eu braich a barodd iachawd-
wriaeth iddynt; eithr dy ddeheulaw di, a'th
fraich, a llewyrch dy wyneb, o herwydd i ti
eu hoffi hwynt.
4 Ti, DDUW, yw fy Mrenhin: gorchymyn
iachawdwriaeth i Jacob.
5 Ynot ti y cilgwthiwn ni ein gelynion: yn
dy enw di y sathrwn y rhai a gyfodant i'n
herbyn.
6 O herwydd nid yn fy mwa yr ymddiriedaf;
nid fy nghleddyf chwaith a'm hachub.
7 Eithr ti a'n hachubaist ni oddi wrth ein
gwrthwynebwyr, ac a waradwyddaist ein cas-
eion.
8 Yn NUW yr ymffrostiwn trwy y dydd;
a *ni* a glodforwn dy enw yn dragywydd.
Selah.
9 Ond ti a'n bwriaist ni ymaith, ac a'n gwar-
adwyddaist; ac nid wyt yn myned allan gyd
â'n lluoedd.
10 Gwnaethost i ni droi yn ol oddi wrth y
gelyn: a'n caseion a anrheithiasant iddynt eu
hun.
11 Rhoddaist ni fel defaid i'w bwytta; a
gwasgeraist ni ym mysg y cenhedloedd.
12 Gwerthaist dy bobl heb elw, ac ni chwan-
egaist *dy olud* o'u gwerth hwynt.
13 Gosodaist ni yn warthrudd i'n cymmyd-
ogion, yn watwargerdd ac yn wawd i'r rhai
ydynt o'n hamgylch.
14 Gosodaist ni yn ddïareb ym mysg y
cenhedloedd, yn rhai i ysgwyd pen arnynt ym
mysg y bobloedd.
15 Fy ngwarthrudd *sydd* beunydd ger fy
mron, a chywilydd fy wyneb a'm tôdd:
16 Gan lais y gwarthruddwr a'r cablwr; o
herwydd y gelyn a'r ymddïalwr.
17 Hyn oll a ddaeth arnom; etto ni'th
anghofiasom di, ac ni buom anffyddlawn yn
dy gyfammod.
18 Ni thròdd ein calon yn *ei* hol, ac nid
aeth ein cerddediad allan o'th lwybr di;
19 Er i ti ein curo yn nhrigfa dreigiau, a
thoi drosom â chysgod angau.
20 Os anghofiasom enw ein Duw, neu estyn
ein dwylaw at DDUW dieithr:
21 Oni chwilia Duw hyn allan? canys efe a
ŵyr ddirgeloedd y galon.
22 Ië, er dy fwyn di y'n lleddir beunydd;
cyfrifir ni fel defaid i'w lladd.
23 Deffro, paham y cysgi, O ARGLWYDD?
cyfod, na fwrw *ni* ymaith yn dragywydd.
24 Paham y cuddi dy wyneb? *ac* yr anghofi
ein cystudd a'n gorthrymder?
25 Canys gostyngwyd ein henaid i'r llwch:
glynodd ein bol wrth y ddaear.
26 Cyfod yn gynhorthwy i ni, a gwared ni
er mwyn dy drugaredd.

PSALM XLV.

1 *Mawrhydi a rhad brenhiniaeth Crist.* 10
*Dyledswydd yr eglwys, a'r budd sydd o
hynny.*

I'r Pencerdd ar Sosannim, i feibion Corah,
Maschil, Càn cariadau.

TRAETHA fy nghalon beth da: dywedyd
yr ydwyf y pethau a wneuthum i'r
brenhin: fy nhafod *sydd* bin ysgrifenydd
buan.
2 Teccach ydwyt na meibion dynion: tyw-
alltwyd gras ar dy wefusau: o herwydd
hynny y'th fendithiodd Duw yn dragywydd.
3 Gwregysa dy gleddyf ar *dy* glun, O Gad-
arn, â'th ogoniant a'th harddwch.
4 Ac yn dy harddwch marchoga yn llwydd-
iannus, o herwydd gwirionedd, a lledneis-
rwydd, *a* chyfiawnder; a'th ddeheulaw a
ddysg i ti bethau ofnadwy.
5 Pobl a syrthiant danat; *o herwydd* dy
saethau llymion *yn glynu* y'nghalon gelyn-
ion y Brenhin.
6 Dy orsedd di, O DDUW, *sydd* byth ac yn
dragywydd: teyrnwïalen uniondeb *yw* teyrn-
wïalen dy frenhiniaeth di.
7 Ceraist gyfiawnder, a chasêaist ddrygioni:
am hynny y'th enneiniodd Duw, *sef* dy
DDUW di, âg olew llawenydd yn fwy na'th
gyfeillion.
8 *Arogl* myrr, aloes, *a* chasia, *sydd ar* dy
holl wisgoedd: *allan* o'r palasau ifori, â'r
rhai y'th lawenhasant.
9 Merched brenhinoedd *oedd* ym mhlith dy
bendefigesau: safai y frenhines ar dy dde-
heulaw mewn aur coeth o Ophir.
10 Gwrando, ferch, a gwel, a gostwng dy
glust; ac anghofia dy bobl dy hun, a thŷ dy
dad.
11 A'r Brenhin a chwennych dy degwch:
canys efe *yw* dy Iôr di; ymostwng dithau
iddo ef.
12 Merch Tyrus hefyd *fydd yno* âg anrheg;
a chyfoethogion y bobl a ymbiliant â'th
wyneb.
13 Merch y Brenhin *sydd* oll yn ogoneddus
o fewn: gemwaith aur *yw* ei gwisg hi.
14 Mewn gwaith edau a nodwydd y dygir hi
at y Brenhin: y morwynion *y rhai a ddeu-
ant* ar ei hol, yn gyfeillesau iddi, a ddygir
attat ti.
15 Mewn llawenydd a gorfoledd y dygir
hwynt: deuant i lys y Brenhin.
16 Dy feibion fydd yn lle dy dadau, y rhai
a wnai yn dywysogion yn yr holl dir.
17 Paraf gofio dy enw ym mhob cenhedl-
aeth, ac oes: am hynny y bobl a'th folian-
nant byth ac yn dragywydd.

PSALM XLVI.

1 *Yr ymddiried sydd gan yr eglwys yn Nuw.*
8 *Cynghor i ystyried hynny.*

I'r Pencerdd i feibion Corah, càn ar Alamoth.

DUW *sydd* noddfa a nerth i ni, cymmorth
hawdd ei gael mewn cyfyngder.
2 Am hynny nid ofnwn pe symmudai y
ddaear, a phe treiglid y mynyddoedd i ganol
y môr:
3 *Er* rhuo *a* therfysgu o'i ddyfroedd, *er*
crynu o'r mynyddoedd gan ei ymchwydd ef.
Selah.
4 *Y mae* afon, a'i ffrydiau a lawenhânt
ddinas Duw; cyssegr preswylfeydd y Gor-
uchaf.
5 Duw *sydd* yn ei chanol; nid ysgog hi:
Duw a'i cynnorthwya yn fore iawn.
6 Y cenhedloedd a derfysgasant, y teyrnas-
oedd a ysgogasant: efe a roddes ei lef, todd-
odd y ddaear.
7 *Y mae* ARGLWYDD y lluoedd gyd â ni;
y mae Duw Jacob yn ymddiffynfa i ni.
Selah.
8 Deuwch, gwelwch weithredoedd yr AR-
GLWYDD; pa anghyfannedd-dra a wnaeth efe
ar y ddaear.
9 Gwna i ryfeloedd beidio hyd eithaf y
ddaear; efe a ddryllia y bwa, ac a dyrr y
waywffon, efe a lysg y cerbydau â thân.
10 Peidiwch, a gwybyddwch mai myfi *sydd*

DDUW: dyrchefir fi ym mysg y cenhedloedd, dyrchefir fi ar y ddaear.

11 Y *mae* ARGLWYDD y lluoedd gyd â ni; ymddiffynfa i ni *yw* DUW Jacob. Selah.

PSALM XLVII.

Cynghori y cenhedloedd i groesawu teyrnas Crist yn llawen

I'r Pencerdd, Psalm i feibion Corah.

YR holl bobl, curwch ddwylaw; llafar genwch i DDUW â llef gorfoledd.

2 Canys yr ARGLWYDD goruchaf *sydd* ofnadwy; Brenhin mawr ar yr holl ddaear.

3 Efe a ddwg y bobl danom ni, a'r cenhedloedd dan ein traed.

4 Efe a ddethol ein hetifeddiaeth i ni, ardderchowgrwydd Jacob, yr hwn a hoffodd efe. Selah.

5 Dyrchafodd DUW â llawen-floedd, yr ARGLWYDD â sain udgorn.

6 Cenwch fawl i DDUW, cenwch: cenwch fawl i'n Brenhin, cenwch.

7 Canys Brenhin yr holl ddaear *yw* DUW: cenwch fawl yn ddeallus.

8 DUW sydd yn teyrnasu ar y cenhedloedd: eistedd y mae DUW ar orsedd-faingc ei sancteiddrwydd.

9 Pendefigion y bobl a ymgasglasant ynghyd, *sef* pobl DUW Abraham: canys tariannau y ddaear *ydynt* eiddo DUW: dirfawr y dyrchafwyd ef.

PSALM XLVIII.

Addurn a rhagorfraint yr eglwys.

Cân *a* Psalm i feibion Corah.

MAWR *yw* yr ARGLWYDD, a thra moliannus, yn ninas ein DUW ni, *yn* ei fynydd sanctaidd.

2 Tegwch bro, llawenydd yr holl ddaear, *yw* mynydd Sïon, *yn* ystlysau y gogledd, dinas y Brenhin mawr.

3 DUW yn ei phalasau a adwaenir yn ymddiffynfa.

4 Canys wele y brenhinoedd a ymgynnullasant, aethant heibio ynghyd.

5 Hwy a welsant, felly y rhyfeddasant; brawychasant, *ac* aethant ymaith ar ffrwst.

6 Dychryn a ddaeth arnynt yno, *a* dolur, megis gwraig yn esgor.

7 A gwynt y dwyrain y drylli longau y môr.

8 Megis y clywsom, felly y gwelsom yn ninas ARGLWYDD y lluoedd, yn ninas ein DUW ni: DUW a'i sicrhâ hi yn dragywydd. Selah.

9 Meddyliasom, O DDUW, am dy drugaredd y'nghanol dy deml.

10 Megis *y mae* dy enw, O DDUW, felly *y mae* dy fawl hyd eithafoedd y tir: cyflawn o gyfiawnder yw dy ddeheulaw.

11 Llawenyched mynydd Sïon, ac ymhyfryded merched Judah, o herwydd dy farnedigaethau.

12 Amgylchwch Sïon, ac ewch o'i hamgylch hi; rhifwch ei thyrau hi.

13 Ystyriwch ei rhagfuriau, edrychwch ar ei phalasau; fel y mynegoch i'r oes a ddelo ar ol.

14 Canys y DUW hwn *yw* ein DUW ni byth ac yn dragywydd: efe a'n tywys ni hyd angau.

PSALM XLIX.

1 *Eiriol difrif i adeiladu ffydd yr adgyfodiad, nid ar allu bydol, ond ar Dduw.* 16 *Na ddylid rhyfeddu wrth lwyddiant bydol.*

I'r Pencerdd, Psalm i feibion Corah.

CLYWCH hyn, yr holl bobloedd; gwrandewch *hyn*, holl drigolion y byd:

2 Yn gystal gwreng a bonheddig, cyfoethog a thlawd ynghyd.

3 Fy ngenau a draetha ddoethineb; a myfyrdod fy nghalon *fydd* am ddeall.

4 Gostyngaf fy nghlust at ddïareb; fy nammeg a ddatguddiaf gyd â'r delyn.

5 Paham yr ofnaf yn amser adfyd, *pan* y'm hamgylchyno anwiredd fy sodlau?

6 Rhai a ymddiriedant yn eu golud, ac a ymffrostiant yn lliosowgrwydd eu cyfoeth.

7 Gan waredu ni wared neb *ei* frawd, *ac* ni all efe roddi iawn drosto i DDUW:

8 (Canys gwerthfawr *yw* pryniad eu henaid, a hynny a baid byth)

9 Fel y byddo efe byw byth, *ac* na welo lygredigaeth.

10 Canys efe a wêl *fod* y doethion yn meirw, yr un ffunud y derfydd am ffôl ac ynfyd, gadawant eu golud i eraill.

11 Eu meddwl *yw, y pery* eu tai yn dragywydd, *a'u* trigfeydd hyd genhedlaeth a chenhedlaeth: enwant *eu* tiroedd ar eu henwau eu hunain.

12 Er hynny dyn mewn anrhydedd, nid erys: tebyg yw i anifeiliaid a ddifethir.

13 Eu ffordd yma *yw* eu hynfydrwydd: etto eu hiliogaeth ydynt foddlawn i'w hymadrodd. Selah.

14 Fel defaid y gosodir hwynt yn uffern; angau a ymborth arnynt; a'r rhai cyflawn a lywodraetha arnynt y bore; a'u tegwch a dderfydd yn y bedd, o'u cartref.

15 Etto DUW a wared fy enaid i o feddiant uffern: canys efe a'm derbyn i. Selah.

16 Nac ofna pan gyfoethogo un, pan ychwanego gogoniant ei dŷ ef.

17 Canys wrth farw ni ddwg efe ddim ymaith, ac ni ddisgyn ei ogoniant ar ei ol ef.

18 Er iddo yn ei fywyd fendithio ei enaid: canmolant dithau, o byddi da wrthyt dy hun.

19 Efe a â at genhedlaeth ei dadau, *ac* ni welant oleuni byth.

20 Dyn mewn anrhydedd, ac heb ddeall, sydd gyffelyb i anifeiliaid *a* ddifethir.

PSALM L.

1 *Mawrhydi Duw yn ei eglwys.* 5 *Ei drefn ef am gasglu y saint ynghyd.* 7 *Nad oes ewyllys gan Dduw mewn seremoniau,* 14 *ond mewn gwir ufudd-dod.*

Psalm Asaph.

DUW y duwiau, *sef* yr ARGLWYDD, a lefarodd, ac a alwodd y ddaear, o godiad haul hyd ei fachludiad.

2 Allan o Sïon, perffeithrwydd tegwch, y llewyrchodd DUW.

3 Ein DUW ni a ddaw, ac ni bydd distaw: tân a ysa o'i flaen ef, a thymmestl ddirfawr fydd o'i amgylch.

4 Geilw ar y nefoedd oddi uchod, ac ar y ddaear, i farnu ei bobl.

5 Casglwch fy saint ynghyd attaf fi, y rhai a wnaethant gyfammod â mi trwy aberth.

6 A'r nefoedd a fynegant ei gyfiawnder ef: canys DUW ei hun *sydd* Farnwr. Selah.

7 Clywch, fy mhobl, a mi a lefaraf; O Israel, a mi a dystiolaethaf i'th erbyn: DUW, *sef* dy DDUW di, *ydwyf* fi.

8 Nid am dy aberthau y'th geryddaf, na'th boeth-offrymmau, *am nad oeddynt* ger fy mron i yn wastad.

9 Ni chymmeraf fustach o'th dŷ, *na* bychod o'th gorlannau.

10 Canys holl fwystfilod y coed *ydynt* eiddof
fi, *a'r* anifeiliaid ar fil o fynyddoedd.
11 Adwaen holl adar y mynyddoedd: a
gwyllt anifeiliaid y maes *ydynt* eiddof fi.
12 Os bydd newyn arnaf, ni ddywedaf i ti:
canys y byd a'i gyflawnder *sydd* eiddof fi.
13 A fwyttâf fi gig teirw? neu a yfaf fi
waed bychod?
14 Abertha foliant i DDUW; a thâl i'r Goruchaf
dy addunedau:
15 A galw arnaf fi yn nydd trallod: mi a'th
waredaf, a thi a'm gogoneddi.
16 Ond wrth yr annuwiol y dywedodd DUW,
Beth sydd i ti a fynegech ar fy neddfau, neu
a gymmerech ar fy nghyfammod yn dy enau?
17 Gan dy fod yn casâu addysg, ac yn taflu
fy ngeiriau i'th ol.
18 Pan welaist leidr, cyttunaist âg ef; a'th
gyfran *oedd* gyd â'r godinebwyr.
19 Gollyngaist dy safn i ddrygioni, a'th
dafod a gyd-bletha ddichell.
20 Eisteddaist *a* dywedaist yn erbyn dy
frawd: rhoddaist enllib i fab dy fam.
21 Hyn a wnaethost, a mi a dewais: tybiaist
dithau fy mod yn gwbl fel ti dy hun: *ond* mi
a'th argyhoeddaf, ac a'*u* trefnaf o flaen dy
lygaid.
22 Deallwch hyn yn awr, y rhai ydych yn
anghofio DUW; rhag i mi *eich* rhwygo, ac na
byddo gwaredydd.
23 Yr hwn a abertho foliant, a'm gogonedda
i: a'r neb a osodo *ei* ffordd *yn iawn*,
dangosaf iddo iachawdwriaeth DUW.

PSALM LI.

1 *Dafydd yn gweddïo am faddeuant pechodau, ac yn gwneuthur cyffes ddifrif o honynt: 5 yn gweddïo am ei sancteiddio. 16 Nad oes ewyllys gan Dduw mewn aberth, ond mewn purdeb calon. 18 Y mae yn gweddïo dros yr eglwys.*

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd, pan ddaeth Nathan y prophwyd atto, wedi iddo fyned i mewn at Bathseba.

TRUGARHA wrthyf, O DDUW, yn ol dy
drugarowgrwydd: yn ol lliaws dy dosturiaethau,
dilëa fy anwireddau.
2 Golch fi yn llwyr-ddwys oddi wrth fy
anwiredd, a glanhâ fi oddi wrth fy mhechod.
3 Canys yr wyf yn cydnabod fy nghamweddau:
a'm pechod *sydd* yn wastad ger fy
mron.
4 Yn dy erbyn di, dydi dy hunan, y pechais,
ac y gwneuthum y drwg *hwn* yn dy
olwg: fel y'th gyfiawnhâer pan lefarych, *ac*
y byddit bur pan farnech.
5 Wele, mewn anwiredd y'm lluniwyd; ac
mewn pechod y beichiogodd fy mam arnaf.
6 Wele, ceraist wirionedd oddi mewn: a
pheri i mi wybod doethineb yn y dirgel.
7 Glanhâ fi âg isop, a mi a lanhêir: golch fi,
a byddaf wynnach nâ'r eira.
8 Pâr i mi glywed gorfoledd a llawenydd;
fel y llawenycho yr esgyrn a ddrylliaist.
9 Cuddia dy wyneb oddi wrth fy mhechodau,
a dilëa fy holl anwireddau.
10 Crëa galon lân ynof, O DDUW; ac adnewydda
ysbryd uniawn o'm mewn.
11 Na fwrw fi ymaith oddi ger dy fron; ac
na chymmer dy ysbryd sanctaidd oddi wrthyf.
12 Dyro drachefn i mi orfoledd dy iachawdwriaeth;
ac â'*th* hael ysbryd cynnal fi.
13 *Yna* y dysgaf dy ffyrdd i rai anwir; a
phechaduriaid a droir attat.
14 Gwared fi oddi wrth waed, O DDUW,
DUW fy iachawdwriaeth: *a'm* tafod a gân yn
llafar am dy gyfiawnder
15 ARGLWYDD, agor fy ngwefusau, a'm
genau a fynega dy foliant.
16 Canys ni chwennychi aberth; pe amgen,
mi a'i rhoddwn: poeth-offrwm ni fynni.
17 Aberthau DUW *ydynt* ysbryd drylliedig:
calon ddrylliog gystuddiedig, O DDUW, ni
ddirmygi.
18 Gwna ddaioni yn dy ewyllysgarwch i
Sïon: adeilada furiau Jerusalem.
19 Yna y byddi foddlawn i ebyrth cyfiawnder,
i boeth-offrwm ac aberth llosg: yna
yr offrymmant fustych ar dy allor.

PSALM LII.

1 *Dafydd yn barnu ar goegni Döeg, ac yn prophwydo ei ddinystr ef. 6 ac y llawenhâ y cyfiawn o'i blegid. 8 Dafydd, o'i hyder ar drugaredd Duw, yn rhoddi diolch.*

I'r Pencerdd, Maschil, *Psalm* Dafydd, pan ddaeth Doeg yr Edomiad a mynegi i Saul, a dywedyd wrtho, Daeth Dafydd i dŷ Ahimelech.

PAHAM yr ymffrosti mewn drygioni, O
gadarn? y mae trugaredd DUW *yn parhâu*
yn wastadol.
2 Dy dafod a ddychymmyg ysgelerder; fel
ellyn llym, yn gwneuthur twyll.
3 Hoffaist ddrygioni yn fwy nâ daioni; *a*
chelwydd yn fwy nâ thraethu cyfiawnder.
Selah.
4 Hoffaist bob geiriau distryw, O dafod
twyllodrus.
5 DUW a'th ddistrywia dithau yn dragywydd:
efe a'th gipia di ymaith, ac a'th dynn
allan o'*th* babell, ac a'th ddiwreiddia o dir y
rhai byw. Selah.
6 Y cyfiawn hefyd a welant, ac a ofnant, ac
a chwarddant am ei ben.
7 Wele y gwr ni osododd DDUW yn gadernid
iddo; eithr ymddiriedodd yn lliosowgrwydd
ei olud, *ac* a ymnerthodd yn ei
ddrygioni.
8 Ond myfi *sydd* fel olew-wydden werdd yn
nhŷ DDUW: ymddiriedaf yn nhrugaredd
DUW byth ac yn dragywydd.
9 Clodforaf di yn dragywydd, o herwydd i
ti wneuthur *hyn*: a disgwyliaf wrth dy enw;
canys da *yw* ger bron dy saint.

PSALM LIII.

1 *Dafydd yn gosod allan lygredigaeth dyn naturiol; 4 yn argyhoeddi yr annuwiol wrth oleuni eu cydwybod eu hun; 6 yn ymogoneddu yn iachawdwriaeth Duw.*

I'r Pencerdd ar y Mahalath, Maschil, *Psalm* Dafydd.

DYWEDODD yr ynfyd yn ei galon, Nid
oes un DUW. Ymlygrasant, a gwnaethant
ffiaidd anwiredd: nid *oes* un yn gwneuthur
daioni.
2 Edrychodd DUW i lawr o'r nefoedd ar
feibion dynion, i edrych a oedd *neb* yn deallus,
ac yn ceisio DUW.
3 Ciliasai pob un o honynt yn wysg ei gefn:
cyd-ymddifwynasent; nid *oes* a wnel ddaioni,
nac *oes* un.
4 Oni ŵyr gweithredwyr anwiredd? y rhai
sydd yn bwytta fy mhobl, *fel* y bwyttâent
fara: ni alwasant ar DDUW.
5 Yno yr ofnasant *gan* ofn, *lle* nid oedd ofn:
canys DUW a wasgarodd esgyrn yr hwn a'th
warchaeodd: gwaradwyddaist *hwynt*, am i
DDUW eu dirmygu hwy.
6 O na roddid iachawdwriaeth i Israel o
Sïon! pan ymchwelo DUW gaethiwed ei bobl,
y llawenycha Jacob, *ac* yr ymhyfryda Israel.

PSALM LIV.

1 *Dafydd yn cwyno rhag y Ziphiaid, ac yn gweddïo am iachawdwriaeth: 4 ac, o hyder ar gymmorth Duw, yn addaw aberth.*

I'r Pencerdd ar Neginoth, Maschil, *Psalm* Dafydd, pan ddaeth y Ziphiaid a dywedyd wrth Saul, Onid ydyw Dafydd yn ymguddio gyd â ni?

ACHUB fi, O DDUW, yn dy enw; a barn fi yn dy gadernid.
2 Duw, clyw fy ngweddi; gwrando ymadrodd fy ngenau.
3 Canys dieithriaid a gyfodasant i'm herbyn,
a'r trawsion a geisiant fy enaid: ni osodasant
DDUW o'u blaen. Selah.
4 Wele, Duw *sydd* yn fy nghynnorthwyo:
yr Arglwydd *sydd* ym mysg y rhai a gynhaliant fy enaid.
5 Efe a dâl ddrwg i'm gelynion: torr hwynt
ymaith yn dy wirionedd.
6 Aberthaf i ti yn ewyllysgar: clodforaf dy
enw, O ARGLWYDD; canys da *yw*.
7 Canys efe a'm gwaredodd o bob trallod;
a'm llygad a welodd *ei ewyllys* ar fy ngelynion.

PSALM LV.

1 *Dafydd yn ei weddi yn cwyno ei gyflwr erchyll: 9 yn gweddïo yn erbyn ei elynion, ac yn achwyn rhag eu hanwiredd a'u brad hwy. 16 yn ymgysuro, o herwydd nawdd Duw yn ei gadw, ac o herwydd gwaradwydd ei elynion.*

I'r Pencerdd ar Neginoth, Maschil, *Psalm* Dafydd.

GWRANDO fy ngweddi, O DDUW; ac nac ymguddia rhag fy neisyfiad.
2 Gwrando arnaf, ac erglyw fi: cwynfan yr
ydwyf yn fy ngweddi, a thuchan,
3 Gan lais y gelyn, gan orthrymder yr annuwiol: o herwydd y maent yn bwrw anwiredd arnaf, ac yn fy nghasâu yn llidiog.
4 Fy nghalon a ofidia o'm mewn: ac ofn
angau a syrthiodd arnaf.
5 Ofn ac arswyd a ddaeth arnaf, a dychryn
a'm gorchuddiodd.
6 A dywedais, O na bâi i mi adenydd fel
colommen! *yna* yr ehedwn ymaith, ac y
gorphwyswn.
7 Wele, crwydrwn ym mhell, *ac* arhoswn
yn yr anialwch. Selah.
8 Brysiwn i ddïangc, rhag y gwynt ystormus *a'r* dymmestl.
9 Dinystria, O ARGLWYDD, *a* gwahan eu
tafodau: canys gwelais drawsder a chynnen
yn y ddinas.
10 Dydd a nos yr amgylchant hi ar ei muriau: ac *y mae* anwiredd a blinder yn ei
chanol hi.
11 Anwireddau *sydd* yn ei chanol hi; *ac* ni
chilia twyll a dichell o'i heolydd hi.
12 Canys nid gelyn a'm difenwodd; yna y
dïoddefaswn: nid fy nghasddyn a ymfawrygodd i'm herbyn; yna mi a ymguddiaswn
rhagddo ef:
13 Eithr tydi, ddyn, fy nghydradd, fy ffordd-wr, a'm cydnabod,
14 Y rhai oedd felus gennym gydgyfrinachu,
ac a rodiasom i dŷ DDUW ynghyd.
15 Rhuthred marwolaeth arnynt, *a* disgynant i uffern yn fyw: canys drygioni *sydd* yn
eu cartref, *ac* yn eu mysg.
16 Myfi a waeddaf ar DDUW; a'r ARGLWYDD a'm hachub i.
17 Hwyr a bore, a hanner dydd, y gweddïaf, a byddaf daer: ac efe a glyw fy lleferydd.
18 Efe a waredodd fy enaid mewn heddwch
oddi wrth y rhyfel *oedd* i'm herbyn: canys
yr oedd llawer gyd â mi.
19 Duw a glyw, ac a'u darostwng hwynt, yr
hwn sydd yn aros erioed, Selah: am nad oes
gyfnewidiau iddynt, am hynny nid ofnant
DDUW.
20 Efe a estynodd ei law yn erbyn y rhai
oedd heddychlawn âg ef: efe a dorrodd ei
gyfammod.
21 Llyfnach oedd ei enau nag ymenyn, a
rhyfel yn ei galon: tynerach oedd ei eiriau
nag olew, a hwynt yn gleddyfau noethion.
22 Bwrw dy faich ar yr ARGLWYDD, ac efe
a'th gynnal di: ni âd i'r cyfiawn ysgogi byth.
23 Tithau, DDUW, a'u disgyni hwynt i
bydew dinystr: gwŷr gwaedlyd a thwyllodrus
ni byddant byw hanner eu dyddiau; ond
myfi a obeithiaf ynot ti.

PSALM LVI.

1 *Dafydd, wrth weddïo Duw o hyder ar ei air, yn cwyno rhag ei elynion: 9 yn datgan ei ymddiried yng'air Duw, ac yn addaw ei foliannu ef.*

I'r Pencerdd ar Jonath Elem Rechocim, Michtam Dafydd, pan ddaliodd y Philistiaid ef yn Gath.

TRUGARHA wrthyf, O DDUW: canys dyn a'm llyngcai: beunydd, gan ymladd
y'm gorthrymma.
2 Beunydd y'm llyngcai fy ngelynion:
canys llawer *sydd* yn rhyfela i'm herbyn, O
DDUW Goruchaf.
3 Y dydd yr ofnwyf, mi a ymddiriedaf ynot
ti.
4 Yn NUW y clodforaf ei air, yn NUW y
gobeithiaf; nid ofnaf beth a wnel cnawd i
mi.
5 Beunydd y cam-gymmerant fy ngeiriau:
eu holl feddyliau *sydd* i'm herbyn er drwg.
6 Hwy a ymgasglant, a lechant, *ac* a wyliant fy nghamrau, pan ddisgwyliant am fy
enaid.
7 A ddïangant hwy trwy anwiredd? disgyn
y bobloedd *hyn*, O DDUW, yn *dy* lidiowgrwydd.
8 Ti a gyfrifaist fy symmudiadau: dod fy
nagrau yn dy gostrel: onid *ydynt* yn dy lyfr
di?
9 Y dydd y llefwyf *arnat*, yna y dychwelir
fy ngelynion yn eu gwrthol: hyn a wn; am
fod Duw gyd â mi.
10 Yn NUW y moliannaf *ei* air: yn yr ARGLWYDD y moliannaf *ei* air.
11 Yn NUW yr ymddiriedais: nid ofnaf beth
a wnel dyn i mi.
12 Arnaf fi, O DDUW, *y mae* dy addunedau:
talaf i ti foliant.
13 Canys gwaredaist fy enaid rhag angau:
oni *waredi* fy nhraed rhag syrthio, fel y
rhodiwyf ger bron Duw yng'oleuni y rhai
byw?

PSALM LVII.

1 *Dafydd yn cilio at Dduw trwy weddi, ac yn cwyno ei enbyd gyflwr: 7 yn ymgysuro i foliannu Duw.*

I'r Pencerdd, Al-taschith, Michtam Dafydd, pan ffôdd rhag Saul i'r ogof.

TRUGARHA wrthyf, O DDUW, trugarhâ wrthyf: canys ynot y gobeithiodd fy
enaid; ïe, y'nghysgod dy adenydd y gobeithiaf, hyd onid êl yr aflwydd *hwn* heibio.
2 Galwaf ar DDUW goruchaf; ar DDUW a
gwblhâ â mi.
3 Efe a enfyn o'r nefoedd, ac a'm gwared
oddi wrth warthrudd yr hwn a'm llyngcai.
Selah. Denfyn Duw ei drugaredd a'i wirionedd.

4 Fy enaid *sydd* ym mysg llewod: gorwedd
yr wyf *ym mysg* dynion poethion, *sef* meibion
dynion, y rhai *y mae* eu dannedd yn
waywffyn a saethau, a'u tafod yn gleddyf
llym.
5 Ymddyrcha, DDUW, uwch y nefoedd; *a
bydded* dy ogoniant ar yr holl ddaear.
6 Darparasant rwyd i'm traed; crymmwyd
fy enaid: cloddiasant bydew o'm blaen;
syrthiasant yn ei ganol. Selah.
7 Parod yw fy nghalon, O DDUW, parod yw
fy nghalon: canaf a channolaf.
8 Deffro, fy ngogoniant; deffro, nabl a
thelyn: deffrôaf yn fore.
9 Clodforaf di, ARGLWYDD, ym mysg y
bobloedd: canmolaf di ym mysg y cenhedl-
oedd.
10 Canys mawr *yw* dy drugaredd hyd y nef-
oedd, a'th wirionedd hyd y cymmylau.
11 Ymddyrcha, DDUW, uwch y nefoedd; *a
bydded* dy ogoniant ar yr holl ddaear.

PSALM LVIII.

1 *Dafydd yn argyhoeddi barnwyr enwir: 3 yn dangos naturiaeth yr annuwiol; 6 ac yn ymrôi i farnedigaethau Duw, 10 y rhai a bâr i'r cyfiawn lawenychu.*

I'r Pencerdd, Al-taschith, Michtam Dafydd.

A I cyfiawnder yn ddiau a draethwch chwi,
O gynnulleidfa? a fernwch chwi un-
iondeb, O feibion dynion?
2 Anwiredd yn hytrach a weithredwch yn y
galon: trawsder eich dwylaw yr ydych yn ei
bwyso ar y ddaear.
3 O'r groth yr ymddïeithriodd y rhai annuw-
iol: o'r bru y cyfeiliornasant, gan ddywed-
yd celwydd.
4 Eu gwenwyn *sydd* fel gwenwyn sarph:
y maent fel y neidr fyddar *yr hon* a gau ei
chlustiau;
5 Yr hon ni wrendy ar lais y rhinwyr, *er*
cyfarwydded fyddo y swynwr.
6 Dryllia, O DDUW, eu dannedd yn eu gen-
euau: torr, O ARGLWYDD, gil-ddannedd y
llewod ieuaingc.
7 Todder hwynt fel dyfroedd *sydd yn* rhedeg
yn wastad: *pan* saetho eu saethau, byddant
megis wedi eu torri.
8 Aed ymaith fel malwoden dawdd, *neu*
erthyl gwraig; *fel* na welont yr haul.
9 Cyn i'ch crochanau glywed y mieri, efe
a'u cymmer hwynt ymaith megis â chorwynt,
yn fyw, ac yn *ei* ddigofaint.
10 Y cyfiawn a lawenycha pan welo ddïal:
efe a ylch ei draed yng ngwaed yr annuw-
iol.
11 Fel y dywedo dyn, Dïau *fod* ffrwyth i'r
cyfiawn: dïau fod Duw a farna ar y ddaear.

PSALM LIX.

1 *Dafydd yn gweddïo am gael ei wared oddi wrth ei elynion: 6 yn cwyno rhag eu creulondeb hwy: 9 yn ymddiried yn Nuw: 11 yn gweddïo yn eu herbyn hwy; 16 ac yn clodfori Duw.*

I'r Pencerdd, Al-taschith, Michtam Dafydd; pan yrrodd Saul rai i gadw y tŷ i'w ladd ef.

FY NUW, gwared fi oddi wrth fy ngelyn-
ion: ymddiffyn fi oddi wrth y rhai a
ymgyfodant i'm herbyn.
2 Gwared fi oddi wrth weithredwyr anwir-
edd, ac achub fi rhag y gwŷr gwaedlyd.
3 Canys wele, cynllwynasant yn erbyn fy
enaid: ymgasglodd cedyrn i'm herbyn; nid
ar fy mai na'm pechod i, O ARGLWYDD.
4 Rhedant, ymbarottôant, heb anwiredd
ynof fi: deffro dithau i'm cymmorth, ac
edrych.
5 A thi, ARGLWYDD DDUW y lluoedd, Duw
Israel, deffro i ymweled â'r holl genhedloedd:
na thrugarhâ wrth neb a wnant anwiredd yn
falcisus. Selah.
6 Dychwelant gyd â'r hwyr, cyfarthant fel
cwn, ac amgylchant y ddinas.
7 Wele, bytheiriant â'u genau: cleddyfau
sydd yn eu gwefusau: canys pwy (*meddant*,
a glyw?
8 Ond tydi, O ARGLWYDD, a'u gwatwari
hwynt; *ac* a chwerddi am ben yr holl gen-
hedloedd.
9 O *herwydd* ei nerth ef, y disgwyliaf wrthyt
ti: canys Duw *yw* fy ymddiffynfa.
10 Fy Nuw trugarog a'm rhagflaena: Duw
a wna i mi weled *fy ewyllys* ar fy ngelyn-
ion.
11 Na ladd hwynt, rhag i'm pobl anghofio:
gwasgar hwynt yn dy nerth, a darostwng
hwynt, O Arglwydd ein tarian.
12 *Am* bechod eu genau, *ac* ymadrodd eu
gwefusau, dalier hwynt yn eu balchder: ac
am y felldith a'r celwydd a draethant.
13 Difa *hwynt* yn *dy* lid, difa, fel na *bydd-
ont*: a gwybyddant mai Duw sydd yn llyw-
odraethu yn Jacob, hyd eithafoedd y ddaear.
Selah.
14 A dychwelant gyd â'r hwyr, *a* chyfarth-
ant fel cwn, ac amgylchant y ddinas.
15 Crwydrant am fwyd; ac onis digonir,
grwgnachant.
16 Minnau a ganaf am dy nerth, ie, llafar-
ganaf am dy drugaredd yn fore: canys buost
yn ymddiffynfa i mi, ac yn noddfa yn y dydd
y bu cyfyngder arnaf.
17 I ti, fy nerth, y canaf: canys Duw *yw* fy
ymddiffynfa, *a* Duw fy nhrugaredd.

PSALM LX.

1 *Dafydd yn cwyno wrth Dduw am farnedigaethau o'r blaen; 4 ac yr awrhon, ar obaith gwell, yn gweddïo am ymwared: 6 yn ymgysuro yn addewidion Duw, ac yn deisyf cael yr help y rhoisai ei hyder arno.*

I'r Pencerdd ar Susan-eduth, Michtam Dafydd, i ddysgu; pan ymladdodd yn erbyn Syriaid Mesopotamia, a Syriaid Sobah, pan ddychwelodd Joab, a lladd deuddeng mil o'r Edomiaid yn nyffryn yr halen.

O DDUW, bwriaist ni ymaith, gwasger-
aist ni, *a* sorraist: dychwel attom dra-
chefn.
2 Gwnaethost i'r ddaear grynu, *a* holltaist
hi: iachâ ei briwiau; canys y mae yn crynu.
3 Dangosaist i'th bobl galedi: diodaist ni â
gwin madrondod.
4 Rhoddaist faner i'r rhai a'th ofnant, i'w
dyrchafu o herwydd y gwirionedd. Selah.
5 Fel y gwareder dy rai anwyl: achub *â*'th
ddeheulaw, a gwrando fi.
6 Duw a lefarodd yn ei sancteiddrwydd,
Llawenychaf: rhannaf Sichem, a mesuraf
ddyffryn Succoth.
7 Eiddof fi *yw* Gilead, ac eiddof fi Manasseh;
Ephraim hefyd *yw* nerth fy mhen; Judah *yw*
fy neddfwr.
8 Moab *yw* fy nghrochan golchi; dros
Edom y bwriaf fy esgid: Philistia, ymorfol-
edda di o'm plegid i.
9 Pwy a'm dwg i'r ddinas gadarn? pwy a'm
harwain hyd yn Edom?
10 Onid tydi, DDUW, *yr hwn* a'n bwriaist
ymaith? a *thydi*, O DDUW, *yr hwn* nid äit
allan gyd â'n lluoedd?
11 Moes i ni gynhorthwy rhag cyfyngder:
canys ofer *yw* ymwared dyn.
12 Yn Nuw y gwnawn wroldeb: canys efe
a sathr ein gelynion.

PSALM LXI.

1 *Dafydd yn cilio at Dduw, wrth a brofasai o'r*
blaen; 4 *ac yn addunedu ei wasanaethu ef*
yn wastadol, o herwydd ei addewidion.

I'r Pencerdd ar Neginoth, *Psalm* Dafydd.

CLYW, O DDUW, fy llefain; gwrando ar
fy ngweddi.
2 O eithaf y ddaear y llefaf attat, pan les-
meirio fy nghalon: arwain fi i graig *a* fyddo
uwch na mi.
3 Canys buost yn noddfa i mi, *ac* yn dŵr
cadarn rhag y gelyn.
4 Preswyliaf yn dy babell byth: a'm hym-
ddiried fydd dan orchudd dy adenydd. Se-
lah.
5 Canys ti, DDUW, a glywaist fy addun-
edau: rhoddaist etifeddiaeth i'r rhai a ofnant
dy enw.
6 Ti a estyni oes y Brenhin; ei flynyddoedd
fyddant fel cenhedlaethau lawer.
7 Efe a erys byth ger bron Duw: darpar
drugaredd a gwirionedd, *fel* y cadwont ef.
8 Felly y canmolaf dy enw yn dragywydd,
fel y talwyf fy addunedau beunydd.

PSALM LXII.

1 *Dafydd, wrth ddangos ei hyder ar Dduw, yn*
digalonni ei elynion; 5 *ac, yn yr un hyder,*
yn rhoi calon yn y duwiol. 9 *Nad yw i neb*
roi ei oglud ar bethau bydol. 11 *Gallu a*
thrugaredd a berthyn i Dduw.

I'r Pencerdd, i Jeduthun, Psalm Dafydd.

WRTH DDUW yn unig y disgwyl fy
enaid: o hono ef *y daw* fy iachawdwr-
iaeth.
2 Efe yn unig *yw* fy nghraig, a'm hiach-
awdwriaeth, *a'm* hymddiffyn; ni'm mawr
ysgogir.
3 Pa hyd y bwriedwch aflwydd yn erbyn
gwr? lleddir chwi oll; *a byddwch* fel magwyr
ogwyddedig, *neu* bared ar ei ogwydd.
4 Ymgynghorasant yn unig i'*w* fwrw *ef* i
lawr o'i fawredd; hoffasant gelwydd: â'u
geneuau y bendithiant, ond o'u mewn y mell-
dithiant. Selah.
5 O fy enaid, disgwyl wrth DDUW yn unig:
canys ynddo ef *y mae* fy ngobaith.
6 Efe yn unig *yw* fy nghraig, a'm hiach-
awdwriaeth; *efe yw* fy ymddiffynfa: ni'm
hysgogir.
7 Yn NUW *y mae* fy iachawdwriaeth a'm
gogoniant: craig fy nghadernid, *a'm* noddfa
sydd yn NUW.
8 Gobeithiwch ynddo ef bob amser; O bobl,
tywelltwch eich calon ger ei fron ef: Duw
sydd noddfa i ni. Selah.
9 Gwagedd yn ddiau *yw* meibion dynion,
geudab *yw* meibion gwŷr: i'*w* gosod yn y
clorian, *ysgafnach ydynt* hwy i gyd na
gwegi.
10 Nac ymddiriedwch mewn trawsder, ac
mewn trais na fyddwch ofer: os cynnydda
golud, na roddwch eich calon *arno*.
11 Unwaith y dywedodd Duw, clywais
hynny ddwywaith; mai eiddo Duw *yw* cad-
ernid.
12 Trugaredd hefyd *sydd* eiddot ti, O Ar-
glwydd: canys ti a deli i bob dyn yn ol ei
weithred.

PSALM LXIII.

1 *Hiraeth Dafydd am Dduw.* 4 *Y modd y*
bendithiai efe Dduw. 9 *Ei hyder o ddinystr*
ei elynion, a'i ddiogelwch ei hun.

Psalm Dafydd, pan oedd efe yn niffeithwch
Judah.

TI, O DDUW, *yw* fy NUW i; yn fore y'th
geisiaf: sychedodd fy enaid am danat,
hiraethodd fy nghnawd am danat, mewn tir
cras a sychedig heb ddwfr;
2 I weled dy nerth a'th ogoniant, fel y'th
welais yn y cyssegr.
3 Canys gwell *yw* dy drugaredd di na'r byw-
yd: fy ngwefusau a'th foliannant.
4 Fel hyn y'th glodforaf yn fy mywyd:
dyrchafaf fy nwylaw yn dy enw.
5 Megis *â* mer ac *â* brasder y digonir fy
enaid; a'm genau a'*th* fawl â gwefusau lla-
far:
6 Pan y'th gofiwyf ar fy ngwely, myfyriaf
am danat y'ngwyliadwriaethau *y nos*.
7 Canys buost gynhorthwy i mi; am hynny
y'nghysgod dy adenydd y gorfoleddaf.
8 Fy enaid a lŷn wrthyt: dy ddeheulaw a'm
cynnal.
9 Ond y rhai a geisiant fy enaid i ddistryw,
a ânt i iselderau y ddaear.
10 Syrthiant ar fin y cleddyf: rhan llwyn-
ogod fyddant.
11 Ond y Brenhin a lawenycha yn NUW:
gorfoledda pob un a dyngo iddo ef: eithr
cauir genau y rhai a ddywedant gelwydd.

PSALM LXIV.

1 *Dafydd yn gweddio am ymwared, ac yn*
cwyno rhag ei elynion: 7 *yn addaw iddo*
ei hun, y cai weled y fath amlwg ddinystr ar
ei elynion, ag a barai i'r cyfiawn lawenychu
o'i blegid.

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

CLYW fy llef, O DDUW, yn fy ngweddi:
cadw fy einioes rhag ofn y gelyn.
2 Cudd fi rhag cyfrinach y rhai drygionus;
rhag terfysg gweithredwyr anwiredd:
3 Y rhai a hogant eu tafod fel cleddyf, *ac* a
ergydiant eu saethau, *sef* geiriau chwerwon:
4 I saethu y perffaith yn ddirgel: yn ddi-
symmwth y saethant ef, ac nid ofnant.
5 Ymwrolant *mewn* peth drygionus: ym-
chwedleuant am osod maglau yn ddirgel;
dywedant, Pwy a'u gwel hwynt?
6 Chwiliant allan anwireddau; gorphenant
ddyfal chwilio: ceudod a chalon pob un *o*
honynt sydd ddofn.
7 Eithr Duw a'u saetha hwynt; *â* saeth
ddisymmwth yr archollir hwynt.
8 Felly hwy a wnant i'w tafodau eu hun
syrthio arnynt: pob un a'u gwelo a gilia.
9 A phob dyn a ofna, ac a fynega waith
DUW: canys doeth-ystyriant ei waith ef.
10 Y cyfiawn a lawenycha yn yr AR-
GLWYDD, ac a obeithia ynddo; a'r rhai
uniawn o galon oll a orfoleddant.

PSALM LXV.

1 *Dafydd yn moliannu Duw am ei ras.* 4
Dedwyddwch etholedigion Duw, oblegid am-
ryw ddoniau.

I'r Pencerdd, Psalm *a* Chân Dafydd.

MAWL a'th erys di yn Sïon, O DDUW: ac
i ti y telir yr adduned.
2 Ti yr hwn a wrandewi weddi, attat ti y
daw pob cnawd.
3 Pethau anwir a'm gorchfygasant: ein
camweddau ni, ti a'u glanhêi.
4 Gwyn *ei* fyd *yr hwn* a ddewisech, ac a
nesaech *attat; fel* y trigo yn dy gynteddoedd:
nyni a ddigonir â daioni dy dŷ, *sef* dy deml
sanctaidd.
5 Attebi i ni *trwy* bethau ofnadwy, yn *dy*
gyfiawnder, O DDUW ein hiachawdwriaeth;
gobaith holl gyrrau y ddaear, a'r rhai sydd
bell *ar* y môr.

6 Yr hwn a sicrhâ y mynyddoedd trwy ei
nerth, *ac* a wregysir â chadernid,
7 Yr hwn a ostega dwrf y moroedd, twrf eu
tonnau, a therfysg y bobloedd.
8 A phreswylwyr eithafoedd *y byd* a ofnant
dy arwyddion : gwnai i derfyn bore a hwyr
lawenychu.
9 Yr wyt yn ymweled â'r ddaear, ac yn ei
dyfrhâu hi: yr ydwyt yn ei chyfoethogi hi
yn ddirfawr âg afon Duw, *yr hon* sydd yn
llawn dwfr: yr wyt yn parottôi ŷd iddynt,
pan ddarperaist felly iddi.
10 Gan ddyfrhâu ei chefnau, *a* gostwng ei
rhychau, yr ydwyt yn ei mwydo hi â chafod-
au, ac yn bendithio ei chnwd hi.
11 Coroni yr ydwyt y flwyddyn â'th ddaioni;
a'th lwybrau a ddiferant frasder.
12 Diferant *ar* borfeydd yr anialwch: a'r
bryniau a ymwregysant â hyfrydwch.
13 Y dolydd a wisgir â defaid, a'r dyffryn-
oedd a orchuddir âg ŷd; *am hynny* y bloedd-
iant, ac y canant.

PSALM LXVI.

1 *Dafydd yn annog i foliannu Duw,* 5 *i ddal
ar ei weithredoedd ef,* 8 *i'w fendithio am ei
ddoniau grasusol:* 12 *yn addaw drosto ei
hun wasanaeth crefyddol i Dduw:* 16 *yn
datgan enwedig ddoniau Duw iddo ef.*

I'r Pencerdd, Cân *neu* Psalm.

LLAWEN-FLOEDDIWCH i DDUW, yr
holl ddaear.
2 Datgenwch ogoniant ei enw: gwnewch ei
foliant yn ogoneddus.
3 Dywedwch wrth DDUW, Mor ofnadwy
wyt yn dy weithredoedd! o herwydd maint
dy nerth, y cymmer dy elynion arnynt fod
yn ddarostyngedig i ti.
4 Yr holl ddaear a'th addolant di, ac a
ganant i ti; *ie,* canant i'th enw. Selah.
5 Deuwch, a gwelwch weithredoedd Duw:
ofnadwy *yw yn ei* weithred tu ag at feibion
dynion.
6 Trodd efe y môr yn sychdir: aethant
trwy yr afon ar draed: yna y llawenych-
asom ynddo.
7 Efe a lywodraetha trwy ei gadernid byth;
ei lygaid a edrychant ar y cenhedloedd: nac
ymddyrchafed y rhai anufudd. Selah.
8 O bobloedd, bendithiwch ein Duw, a
pherwch glywed llais ei fawl ef:
9 Yr hwn sydd yn gosod ein henaid mewn
bywyd, ac ni âd i'n troed lithro.
10 Canys profaist ni, O DDUW: coethaist
ni, fel coethi arian.
11 Dygaist ni i'r rhwyd; gosodaist wasgfa ar
ein llwynau.
12 Peraist i ddynion farchogaeth ar ein
pennau; aethom trwy y tân a'r dwfr: a thi
a'n dygaist allan i *le* diwall.
13 Deuaf i'th dŷ âg offrymmau poeth: talaf
i ti fy addunedau,
14 Y rhai a adroddodd fy ngwefusau, ac a
ddywedodd fy ngenau yn fy nghyfyng-
der.
15 Offrymmaf i ti boeth-offrymmau breision,
ynghyd âg arogl-darth hyrddod; aberthaf
ychain a bychod. Selah.
16 Deuwch, gwrandewch, y rhai oll a ofn-
wch DDUW; a mynegaf yr hyn a wnaeth efe
i'm henaid.
17 Llefais arno â'm genau, ac efe a ddyrch-
afwyd â'm tafod.
18 Pe edrychaswn ar anwiredd yn fy nghal-
on, ni wrandawsai yr Arglwydd.
19 Duw yn ddiau a glybu, *ac* a wrandawodd
ar lais fy ngweddi.
20 Bendigedig *fyddo* Duw, yr hwn ni throdd
fy ngweddi *oddi wrtho,* na'i drugaredd ef oddi
wrthyf finnau.

PSALM LXVII.

1 *Gweddi am helaethu teyrnas Dduw,* 3 *er llawenydd i'r bobl,* 6 *ac er amlhâu bendithion Duw.*

I'r Pencerdd ar Neginoth, Psalm *neu* Gân.

DUW a drugarhâo wrthym, ac a'n ben-
dithio; *a* thywynned ei wyneb arnom.
Selah.
2 Fel yr adwaener dy ffordd ar y ddaear,
a'th iachawdwriaeth ym mhlith yr holl gen-
hedloedd.
3 Molianned y bobl di, O DDUW; molian-
ned yr holl bobl dydi.
4 Llawenhâed y cenhedloedd, a byddant
hyfryd: canys ti a ferni y bobl yn uniawn;
ac a lywodraethi y cenhedloedd ar y ddaear.
Selah.
5 Molianned y bobl di, O DDUW; molian-
ned yr holl bobl dydi.
6 *Yna* y ddaear a rydd ei ffrwyth; *a* Duw:
sef ein Duw ni, a'n bendithia.
7 Duw a'n bendithia; a holl derfynau y
ddaear a'i hofnant ef.

PSALM LXVIII.

1 *Gweddi wrth symmudo yr arch.* 4 *Cynghor
i foliannu Duw am ei drugareddau;* 7 *am
ei ofal dros ei eglwys;* 19 *am ei fawr dru-
gareddau.*

I'r Pencerdd, Psalm *neu* Gân Dafydd.

CYFODED Duw, gwasgarer ei elynion: a
ffoed ei gaseion o'i flaen ef.
2 Chweli *hwynt* fel chwalu mwg: fel y
tawdd cwyr wrth y tân, difether y rhai
annuwiol o flaen Duw.
3 Ond llawenycher y rhai cyfiawn, a gorfol-
eddant ger bron Duw; a byddant hyfryd
o lawenydd.
4 Cenwch i DDUW, canmolwch ei enw:
dyrchefwch yr hwn sydd yn marchogaeth
ar y nefoedd, a'i enw yn JAH, a gorfoledd-
wch ger ei fron ef.
5 Tad yr amddifad, a Barnwr y gweddwon,
yw Duw, yn ei breswylfa sanctaidd.
6 Duw sydd yn gosod yr unig mewn teulu:
yn dwyn allan y rhai a rwymwyd mewn
gefynnau; ond y rhai cyndyn a breswyliant
gras-*dir*.
7 Pan aethost, O DDUW, o flaen dy bobl,
pan gerddaist trwy yr anialwch; Selah:
8 Y ddaear a grynodd, a'r nefoedd a ddifer-
asant o flaen Duw: Sinai yntau *a grynodd* o
flaen Duw, *sef* Duw Israel.
9 Dyhidlaist wlaw graslawn, O DDUW, *ar*
dy etifeddiaeth: ti a'i gwrteithiaist wedi ei
blino.
10 Dy gynnulleidfa di sydd yn trigo ynddi:
yn dy ddaioni, O DDUW, yr wyt yn darparu
i'r tlawd.
11 Yr ARGLWYDD a roddes y gair; mawr
oedd mintai y rhai a'*i* pregethent.
12 Brenhinoedd byddinog a ffoisant ar
ffrwst: a'r hon a drigodd yn tŷ, a rannodd
yr yspail.
13 Er gorwedd o honoch ym mysg y croch-
anau, *byddwch fel* esgyll colommen wedi eu
gwisgo âg arian, a'i hadenydd âg aur melyn.
14 Pan wasgarodd yr Hollalluog frenhin-
oedd ynddi, yr oedd hi yn wen fel eira yn
Salmon.
15 Mynydd Duw *sydd fel* mynydd Basan;
yn fynydd cribog *fel* mynydd Basan.
16 Paham y llemmwch, chwi fynyddoedd
cribog? *dyma* y mynydd a chwennychodd

Duw ei breswylio; Ie, preswylia yr Arglwydd *ynddo* byth.

17 Cerbydau Duw *ydynt* ugain mil, *sef* miloedd o angelion: yr Arglwydd *sydd* yn eu plith *megis* yn Sinai yn y cyssegr.

18 Dyrchefaist i'r uchelder, caethgludaist gaethiwed: derbyniaist roddion i ddynion; Ie, i'r rhai cyndyn hefyd, fel y preswyliai yr Arglwydd Dduw *yn eu plith*.

19 Bendigedig *fyddo* yr Arglwydd, *yr hwn* a'n llwytha beunydd *â daioni; sef* Duw ein hiachawdwriaeth. Selah.

20 Ein Duw ni *sydd* Dduw iachawdwriaeth; ac i'r Arglwydd Dduw *y perthyn* diangfâau rhag marwolaeth.

21 Duw yn ddïau a archolla ben ei elynion; *a* choppa walltog yr hwn a rodio rhagddo yn ei gamweddau.

22 Dywedodd yr Arglwydd, Dygaf *fy mhobl* drachefn o Basan, dygaf *hwynt* drachefn o ddyfnder y môr:

23 Fel y trocher dy droed y'ngwaed *dy* elynion, *a* thafod dy gŵn yn yr unrhyw.

24 Gwelsant dy fynediad, O Dduw; mynediad fy Nuw, fy Mrenhin, yn y cyssegr.

25 Y cantorion a aethant o'r blaen, a'r cerddorion ar ol; yn *eu* mysg *yr oedd* y llangcesau yn canu tympanau.

26 Bendithiwch Dduw yn y cynnulleidfaoedd, *sef* yr Arglwydd, *y rhai ydych* o ffynnon Israel.

27 Yno *y mae* Benjamin fychan *a'u* llywydd, tywysogion Judah *a'u* cynnulleidfa; tywysogion Zabulon, *a* thywysogion Naphtali.

28 Dy Dduw a orchymynodd dy nerth: cadarnhâ, O Dduw, yr hyn a wnaethost ynom ni.

29 Brenhinoedd a ddygant i ti anrheg er mwyn dy deml yn Jerusalem.

30 Cerydda dyrfa y gwaywffyn, cynnulleidfa y gwrdd-deirw, gyd â lloi y bobl, *fel* y delont yn ostyngedig â darnau ariau: gwasgar y bobl *sydd* dda ganddynt ryfel.

31 Pendefigion a ddeuant o'r Aipht; Ethiopia a estyn ei dwylaw yn brysur at Dduw.

32 Teyrnasoedd y ddaear, cenwch i Dduw; canmolwch yr Arglwydd, Selah:

33 Yr hwn a ferchyg ar nef y nefoedd, *y rhai oedd* erioed: wele efe yn anfon ei lef, *a honno* yn llef nerthol.

34 Rhoddwch i Dduw gadernid: ei oruchelder *sydd* ar Israel, a'i nerth yn yr wybrennau.

35 Ofnadwy *wyt*, O Dduw, o'th gyssegr: Duw Israel *yw* efe sydd yn rhoddi nerth a chadernid i'r bobl. Bendigedig *fyddo* Duw.

PSALM LXIX.

1 *Dafydd yn cwyno ei gystudd;* 13 *yn gweddïo am ymwared;* 22 *yn dïofrydu ei elynion i ddinystr;* 30 *yn moliannu Duw gyd â diolch.*

I'r Pencerdd ar Sosannim, *Psalm* Dafydd.

ACHUB fi, O Dduw; canys y dyfroedd a ddaethant i mewn hyd at *fy* enaid.

2 Soddais mewn tom ddwfn, lle nid *oes* sefyllfa: daethum i ddyfnder dyfroedd, a'r ffrwd a lifodd drosof.

3 Blinais yn llefain, sychodd fy ngheg: pallodd fy llygaid, tra yr ydwyf yn disgwyl wrth fy Nuw.

4 Amlach nâ gwallt fy mhen yw y rhai a'm casânt heb achos: cedyrn *yw* fy ngelynion dïachos, y rhai a'm difethent: yna y telais yr hyn ni chymmerais.

5 O Dduw, ti a adwaenost fy ynfydrwydd; ac nid yw fy nghamweddau guddiedig rhagot.

6 Na chywilyddier o'm plegid i y rhai a obeithiant ynot ti, Arglwydd Dduw y lluoedd: na waradwydder o'm plegid i y rhai a'th geisiant di, O Dduw Israel.

7 Canys er dy fwyn di y dygais warthrudd, *ac* y tôdd cywilydd fy wyneb.

8 Aethum yn ddïeithr i'm brodyr, ac *fel* estron gan blant fy mam.

9 Canys sêl dy dŷ a'm hysodd; a gwaradwyddiad y rhai a'th waradwyddent di, a syrthiodd arnaf fi.

10 Pan wylais, *gan gystuddio* fy enaid âg ympryd, bu hynny yn waradwydd i mi.

11 Gwisgais hefyd sachlïan; ac aethum yn ddïareb iddynt.

12 Yn fy erbyn y chwedleuai y rhai a eisteddent yn y porth; ac i'r meddwon *yr oeddwn* yn wawd.

13 Ond myfi, fy ngweddi *sydd* attat ti, O Arglwydd, *mewn* amser cymmeradwy: O Dduw, yn llïosowgrwydd dy drugaredd gwrando fi, yng ngwirionedd dy iachawdwriaeth.

14 Gwared fi o'r dom, ac na soddwyf: gwareder fi oddi wrth fy nghaseion, ac o'r dyfroedd dyfnion.

15 Na lifed y ffrwd ddwfr drosof, ac na lyngced y dyfnder fi; na chaued y pydew chwaith ei safn arnaf.

16 Clyw fi, Arglwydd; canys da *yw* dy drugaredd: yn ol llïaws dy dosturïaethau edrych arnaf.

17 Ac na chuddia dy wyneb oddi wrth dy was; canys *y mae* cyfyngder arnaf: brysia, gwrando fi.

18 Nesâ at fy enaid, *a* gwared ef: achub fi o herwydd fy ngelynion.

19 Ti a adwaenost fy ngwarthrudd, a'm cywilydd, a'm gwaradwydd: fy holl elynion *ydynt* ger dy fron di.

20 Gwarthrudd a dorrodd fy nghalon; yr ydwyf mewn gofid: a disgwyliais *am rai* i dosturio *wrthyf*, ac nid *oedd* neb; ac am gysurwyr, ac ni chefais neb.

21 Rhoddasant hefyd fustl yn fy mwyd, ac a'm dïodasant yn fy syched â finegr.

22 Bydded eu bwrdd yn fagl ger eu bron, a'u llwyddiant yn dramgwydd.

23 Tywyller eu llygaid, fel na welont; a gwna i'w llwynau grynu bob amser.

24 Tywallt dy ddig arnynt; a chyrhaedded llidiowgrwydd dy ddigofaint hwynt.

25 Bydded eu preswylfod yn anghyfannedd *ac* na fydded a drigo yn eu pebyll.

26 Canys erlidiasant yr hwn a darawsit ti; ac am ofid y rhai a archollaist ti, y chwedleuant.

27 Dod ti anwiredd at eu hanwiredd hwynt: ac na ddelont i'th gyfiawnder di.

28 Dilëer hwynt o lyfr y rhai byw; ac na ysgrifener hwynt gyd â'r rhai cyfiawn.

29 Minnau, truan a gofidus *ydwyf:* dy iachawdwriaeth di, O Dduw, a'm dyrchafo.

30 Moliannaf enw Duw ar gân, a mawrygaf ef mewn mawl.

31 A *hyn* fydd well gan yr Arglwydd nag ych *neu* fustach corniog, carnol.

32 Y truciniaid a lawenychant *pan* welant *hyn:* eich calon chwithau, y rhai a geisiwch Dduw, a fydd byw.

33 Canys gwrendy yr Arglwydd ar dlodion, ac ni ddïystyra efe ei garcharorion.

34 Nefoedd a daear, y môr a'r hyn oll a ymlusgo ynddo, molant ef.

35 Canys Duw a achub Sïon, ac a adeilada ddinasoedd Judah; fel y trigont yno, ac y meddiannont hi.

36 A hiliogaeth ei weision a'i meddiannant

hi: a'r rhai a hoffant ei enw ef, a breswyliant ynddi.

PSALM LXX.

Dafydd yn ymbil â Duw am gyflym ddinystr i'r annuwiol, a'i nawdd i'r duwiol.

I'r Pencerdd, *Psalm* Dafydd i goffa.

O DDUW, *prysura* i'm gwaredu; brysia, ARGLWYDD, i'm cymmorth.
2 Cywilyddier a gwarthrudder y rhai a geisiant fy enaid: troer yn eu hol a gwaradwydder y rhai a ewyllysiant ddrwg i mi.
3 Dattroer yn lle gwobr am eu cywilydd, y rhai a ddywedant, Ha, ha.
4 Llawenyched, a gorfoledded ynot ti y rhai oll a'th geisiant; a dyweded y rhai a garant dy iachawdwriaeth yn wastad, Mawryger Duw.
5 Minnau *ydwyf* dlawd ac anghenus; O DDUW, brysia attaf: fy nghymmorth a'm gwaredydd *ydwyt* ti, O ARGLWYDD; na hir drig.

PSALM LXXI.

1 *Dafydd, mewn hyder ffydd, a phrawf o ffydd Duw, yn gweddio drosto ei hun, ac yn erbyn gelynion ei enaid: 14 yn addaw bod yn ddiunwadal: 17 yn gweddio am nerth i barhau: 19 Yn moliannu Duw, ac yn addaw gwneuthur hynny yn llawen.*

YNOT ti, O ARGLWYDD, y gobeithiais; na'm cywilyddier byth.
2 Achub fi, a gwared fi yn dy gyfiawnder: gostwng dy glust attaf, ac achub fi.
3 Bydd i mi yn drigfa gadarn, i ddyfod iddi bob amser: gorchymynaist fy achub; canys ti *yw* fy nghraig a'm hymddiffynfa.
4 Gwared fi, O fy NUW, o law yr annuwiol, o law yr anghyfiawn a'r traws.
5 Canys ti *yw* fy ngobaith, O Arglwydd DDUW; fy ymddiried o'm hieuengctid.
6 Wrthyt ti y'm cynhaliwyd o'r bru; ti a'm tynnaist o groth fy mam: fy mawl *fydd* yn wastad am danat ti.
7 Oeddwn i lawer megis yn rhyfeddod: eithr tydi *yw* fy nghadarn noddfa.
8 Llanwer fy ngenau â'th foliant, *ac* â'th ogoniant beunydd.
9 Na fwrw fi ymaith yn amser henaint: na wrthod fi pan ballo fy nerth.
10 Canys fy ngelynion sydd yn dywedyd i'm herbyn; a'r rhai a ddisgwyliant am fy enaid a gyd-ymgynghorant,
11 Gan ddywedyd, Duw a'i gwrthododd ef: erlidiwch a deliwch ef; canys nid *oes* gwaredydd.
12 O DDUW, na fydd bell oddi wrthyf: fy NUW, brysia i'm cymmorth.
13 Cywilyddier *a* difether y rhai a wrthwynebant fy enaid: *â* gwarth ac *â* gwaradwydd y gorchuddier y rhai a geisiant ddrwg i mi.
14 Minnau a obeithiaf yn wastad, ac a'th foliannaf di fwyfwy.
15 Fy ngenau a fynega dy gyfiawnder *a'th* iachawdwriaeth beunydd: canys ni wn rifedi *arnynt*.
16 Y'nghadernid yr Arglwydd DDUW y cerddaf: dy gyfiawnder di yn unig a gofiaf fi.
17 O'm hieuengctid y'm dysgaist, O DDUW: hyd yn hyn y mynegais dy ryfeddodau.
18 Na wrthod fi chwaith, O DDUW, mewn henaint a phen-llwydni; hyd oni fynegwyf dy nerth i'r genhedlaeth *hon* *a'th* gadernid i bob un a ddelo.
19 Dy gyfiawnder hefyd, O DDUW, *sydd* uchel, yr hwn a wnaethost bethau mawrion: pwy, O DDUW, *sydd* debyg i ti?
20 *Ti*, yr hwn a wnaethost i mi weled aml a blin gystuddiau, a'm bywhâi drachefn, ac a'm cyfodi drachefn o orddyfnder y ddaear.
21 Amlhâi fy mawredd, ac a'm cysuri oddi amgylch.
22 Minnau a'th foliannaf ar offeryn nabl, *sef* dy wirionedd, O fy NUW: canaf i ti â'r delyn, O Sanct Israel.
23 Fy ngwefusau a fyddant hyfryd pan ganwyf i ti; a'm henaid, yr hwn a waredaist.
24 Fy nhafod hefyd a draetha dy gyfiawnder beunydd: o herwydd cywilyddiwyd *a* gwaradwyddwyd y rhai a geisiant niwed i mi.

PSALM LXXII.

1 *Dafydd, wrth weddio dros Solomon, yn dangos daioni a gogoniant ei deyrnas ef yn y cysgod, ond mewn gwirionedd, teyrnas Crist: 18 yn bendithio Duw.*

Psalm i Solomon.

O DDUW, dod i'r Brenhin dy farnedigaethau, ac i fab y Brenhin dy gyfiawnder.
2 Efe a farn dy bobl mewn cyfiawnder, a'th drueiniaid â barn.
3 Y mynyddoedd a ddygant heddwch i'r bobl, a'r bryniau, trwy gyfiawnder.
4 Efe a farn drueiniaid y bobl, efe a achub feibion yr anghenus, ac a ddryllia y gorthrymmydd.
5 Tra fyddo haul a lleuad y'th ofnant, yn oes oesoedd.
6 Efe a ddisgyn fel gwlaw ar gnu gwlan; fel cawodydd yn dyfrhâu y ddaear.
7 Yn ei ddyddiau ef y blodeua y cyfiawn; ac amlder o heddwch fydd tra fyddo lleuad.
8 Ac efe a lywodraetha o fôr hyd fôr, ac o'r afon hyd derfynau y ddaear.
9 O'i flaen ef yr ymgrymma trigolion yr anialwch: a'i elynion a lyfant y llwch.
10 Brenhinoedd Tarsis a'r ynysoedd a dalant anrheg: brenhinoedd Sheba a Seba a ddygant rodd.
11 Ië, yr holl frenhinoedd a ymgrymmant iddo: yr holl genhedloedd a'i gwasanaethant ef.
12 Canys efe a wared yr anghenog pan waeddo: y truan hefyd, a'r *hwn* ni byddo cynnorthwywr iddo.
13 Efe a arbed y tlawd a'r rheidus, ac a achub eneidiau y rhai anghenus.
14 Efe a wared eu henaid oddi wrth dwyll a thrawsder: a gwerthfawr fydd eu gwaed yn ei olwg ef.
15 Byw hefyd fydd efe, a rhoddir iddo o aur Seba: gweddiant hefyd drosto ef yn wastad: beunydd y clodforir ef.
16 Bydd dyrnaid o ŷd ar y ddaear ym mhen y mynyddoedd: ei ffrwyth a ysgwyd fel Libanus; a *phobl* y ddinas a flodeuant fel gwellt y ddaear.
17 Ei enw fydd yn dragywydd: ei enw a bery tra fyddo haul; ac ymfendithiant ynddo: yr holl genhedloedd a'i galwant yn wynfydedig.
18 Bendigedig *fyddo* yr ARGLWYDD DDUW, DUW Israel, yr hwn yn unig sydd yn gwneuthur rhyfeddodau.
19 Bendigedig hefyd *fyddo* ei enw gogoneddus ef yn dragywydd; a'r holl ddaear a lanwer *o'i* ogoniant. Amen, ac Amen.
20 Gorphen gweddïau Dafydd mab Jesse.

PSALM LXXIII.

1 *Y prophwyd, wedi gorfod rhyw brofedigaeth,*
2 ar yr achlysur hwnnw, yn dangos llwyddiant yr anwir; 13 a'r briw a gafodd efe wrth hynny, sef anymddiried. 15 Ei orfodaeth, sef gwybod amcan Duw, yn difetha yr annuwiol, ac yn cynnal y cyfiawn.

Psalm i Asaph.

YN ddiau da *yw* Duw i Israel; *sef* i'r rhai glan o galon.
2 Minnau, braidd na lithrodd fy nhraed: prin na thripiodd fy ngherddediad.
3 Canys cenfigennais wrth y rhai ynfyd, *pan* welais lwyddiant y rhai annuwiol.
4 Canys nid *oes* rhwymau yn eu marwolaeth; a'u cryfder *sydd* heini.
5 Nid *ydynt* mewn blinder *fel* dynion *eraill;* ac ni ddialeddir arnynt hwy gyd â dynion *eraill.*
6 Am hynny y cadwynodd balchder hwynt, *ac* y gwisg trawsder am danynt *fel* dilledyn.
7 Eu llygaid a saif allan gan fraster: aethant dros feddwl calon *o gyfoeth.*
8 Y maent wedi llygru, yn chwedleua yn ddrygionus *am* drawsder; yn dywedyd yn uchel.
9 Gosodasant eu genau yn erbyn y nefoedd: a'u tafod a gerdd trwy y ddaear.
10 Am hynny y dychwel ei bobl ef yma; ac y gwesgir iddynt ddwfr *phiol* lawn.
11 Dywedant hefyd, Pa fodd y gwyr Duw? a oes gwybodaeth gan y Goruchaf?
12 Wele, dyma y rhai annuwiol, a'r rhai sydd lwyddiannus yn y byd, *ac* a amlhasant olud.
13 Diau *mai* yn ofer y glanhêais fy nghalon, ac y golchais fy nwylaw mewn diniweidrwydd.
14 Canys ar hyd y dydd y'm maeddwyd; fy ngherydd *a ddeuai* bob bore.
15 Os dywedwn, Mynegaf fel hyn; wele, *â* chenhedlaeth dy blant di y gwnawn gam.
16 Pan amcenais wybod hyn, blin *oedd* hynny yn fy ngolwg i;
17 Hyd onid aethum i gyssegr Duw: *yna* y deallais eu diwedd hwynt.
18 Diau osod o honot hwynt mewn llithrigfa, *a* chwympo o honot hwynt i ddinystr.
19 Mor ddisymmwth yr aethant yn anghyfannedd! pallasant, a darfuant gan ofn.
20 Fel breuddwyd wrth ddihuno *un; felly,* O Arglwydd, pan ddeffroech, y dirmygi eu gwedd hwynt.
21 Fel hyn y gofidiodd fy nghalon, ac y'm pigwyd yn fy arennau.
22 Mor ynfyd *oeddwn,* ac heb wybod; anifail oeddwn o'th flaen di.
23 Etto *yr ydwyf* yn wastad gyd â thi: ymaflaist yn fy llaw ddehau.
24 A'th gynghor y'm harweini; ac wedi *hynny* y'm cymmeri i ogoniant.
25 Pwy *sydd* gennyf fi yn y nefoedd *ond tydi?* ac ni ewyllysiais ar y ddaear neb gyd â thydi.
26 Pallodd fy nghnawd a'm calon: *ond* nerth fy nghalon a'm rhan *yw* Duw yn dragywydd.
27 Canys wele, difethir y rhai a bellhânt oddi wrthyt: torraist ymaith bob un a butteinio oddi wrthyt.
28 Minnau, nesâu at Dduw sydd dda i mi: yn yr Arglwydd Dduw y gosodais fy ngobaith, i draethu dy holl weithredoedd.

PSALM LXXIV.

1 *Y prophwyd yn cwyno anrheithio y cyssegr: 10 yn erfyn cymmorth gan Dduw, wrth ystyried ei allu, 18 a'i elynion enllibus, a'i blant a'i gyfammod.*

Maschil i Asaph.

PAHAM, Dduw, y'n bwriaist heibio yn dragywydd, *ac* y myga dy ddigofaint yn erbyn defaid dy borfa?
2 Cofia dy gynnulleidfa *yr hon* a brynaist gynt; *a* llwyth dy etifeddiaeth *yr hwn* a waredaist; mynydd Sion hwn, y preswyli ynddo.
3 Dyrcha dy draed at anrhaith dragywyddol; *sef* at yr holl ddrwg a wnaeth y gelyn yn y cyssegr.
4 Dy elynion a ruasant y'nghanol dy gynnulleidfaoedd; gosodasant eu banerau *yn* arwyddion.
5 Hynod oedd *gwr,* fel y codasai fwyell mewn dyrys-goed.
6 Ond yn awr y maent yn dryllio ei cherfiadau ar unwaith â bwyill ac â morthwylion.
7 Bwriasant dy gyssegroedd yn tân; hyd lawr yr halogasant breswylfa dy enw.
8 Dywedasant yn eu calonnau, Cyd-anrheithiwn hwynt: llosgasant holl synagogau Duw yn y tir.
9 Ni welwn ein harwyddion: nid *oes* brophwyd mwy, nid *oes* gennym a wyr pa hyd.
10 Pa hyd, Dduw, y gwarthrudda y gwrthwynebwr? a gabla y gelyn dy enw yn dragywydd?
11 Paham y tynni yn ei hol dy law, sef dy ddeheulaw? tynn *hi* allan o ganol dy fynwes.
12 Canys Duw *yw* fy Mrenhin o'r dechreuad, gwneuthurwr iachawdwriaeth o fewn y tir.
13 Ti yn dy nerth a berthaist y môr: dylliaist bennau dreigiau yn y dyfroedd.
14 Ti a ddrylliaist ben lefiathan; rhoddaist ef *yn* fwyd i'r bobl *yn* yr anialwch.
15 Ti a holltaist y ffynnon a'r afon: ti a ddyhysbyddaist afonydd cryfion.
16 Y dydd *sydd* eiddot ti, y nos hefyd *sydd* eiddot ti: ti a barottôaist oleuni a haul.
17 Ti a osodaist holl derfynau y ddaear: ti a luniaist hâf a gauaf.
18 Cofia hyn, i'r gelyn gablu, O Arglwydd, ac i'r bobl ynfyd ddifenwi dy enw.
19 Na ddyro enaid dy durtur i gynnulleidfa *y gelynion:* nac anghofia gynnulleidfa dy drueiniaid byth.
20 Edrych ar y cyfammod: canys llawn yw tywyll-leoedd y ddaear o drigfannau trawsder.
21 Na ddychweled y tlawd yn waradwyddus: molianned y truan a'r anghenus dy enw.
22 Cyfod, O Dduw, dadleu dy ddadl: cofia dy waradwydd gan yr ynfyd beunydd.
23 Nac anghofia lais dy elynion: dadwrdd y rhai a godant i'th erbyn sydd yn dringo yn wastadol.

PSALM LXXV.

1 *Y prophwyd yn moliannu Duw; 2 yn addaw barnu yn gyfiawn; 4 yn ceryddu y beilchion, trwy ystyried rhagluniaeth Duw; 9 yn moliannu Duw, ac yn addaw gwneuthur cyfiawnder.*

I'r Pencerdd, Al-taschith, Psalm *neu* Gân i Asaph.

CLODFORWN dydi, O Dduw, clodforwn; canys agos *yw* dy enw; dy ryfeddodau a fynegant *hynny.*
2 Pan dderbyniwyf y gynnulleidfa, mi a farnaf yn uniawn.
3 Ymddattododd y ddaear, a'i holl drigolion: myfi sydd yn cynnal ei cholofnau. Selah.
4 Dywedais wrth y rhai ynfyd, Nac ynfydwch; ac wrth y rhai annuwiol, Na ddyrchefwch *eich* corn.
5 Na ddyrchefwch eich corn yn uchel: *na* ddywedwch yn warsyth.
6 Canys nid o'r dwyrain, nac o'r gorllewin, nac o'r dehau, *y daw* goruchafiaeth.
7 Ond Duw *sydd* yn barnu; efe a ostwng y naill, ac a gyfyd y llall.
8 Oblegid *y mae* phiol yn llaw yr Ar-

GLWYDD, a'r gwin sydd goch; yn llawn cymmysg, ac efe a dywalltodd o hono: etto holl annuwiolion y tir a wasgant, *ac* a yfant ei waelodion.
9 Minnau a fynegaf yn dragywydd, *ac* a ganaf i DDUW Jacob.
10 Torraf hefyd holl gyrn y rhai annuwiol; a chyrn y rhai cyfiawn a ddyrchefir.

PSALM LXXVI.

1 *Datgan marwedd Duw yn ei eglwys.* 11 *Cynghor i'w wasanaethu ef yn barchedig.*

I'r Pencerdd ar Neginoth, Psalm *neu* Gân i Asaph.

HYNOD *yw* Duw yn Judah; mawr *yw* ei enw ef yn Israel.
2 Ei babell hefyd sydd yn Salem, a'i drigfa yn Sion.
3 Yna y torrodd efe saethau y bwa, y tarian, y cleddyf hefyd a'r frwydr. Selah.
4 Gogoneddusach *wyt a* chadarnach nâ mynyddoedd yr yspail.
5 Yspeiliwyd y cedyrn galon, hunasant eu hûn: a'r holl wŷr o nerth ni chawsant eu dwylaw.
6 Gan dy gerydd di, O DDUW Jacob, y rhoed y cerbyd a'r march i gysgu.
7 Tydi, tydi, *wyt* ofnadwy; a phwy a saif o'th flaen pan *ennyno* dy ddigter?
8 O'r nefoedd y peraist glywed barn; ofnodd, a gostegodd y ddaear,
9 Pan gyfododd Duw i farn, i achub holl rai llednais y tir. Selah.
10 Diau cynddaredd dyn a'th folianna di: gweddill cynddaredd a waherddi.
11 Addunedwch, a thelwch i'r ARGLWYDD eich Duw: y rhai oll ydynt o'i amgylch ef, dygant anrheg i'r ofnadwy.
12 Efe a dyrr ymaith yspryd tywysogion: *y mae* yn ofnadwy i frenhinoedd y ddaear.

PSALM LXXVII.

1 *Y Psalmydd yn dangos pa ymdrech creulawn a fuasai rhyngddo ac anobaith;* 10 *a'r oruchafiaeth a gafodd, wrth ystyried mawr a grasusol weithredoedd Duw.*

I'r Pencerdd, i Jeduthun Psalm i Asaph.

A'M llef y gwaeddais ar DDUW, â'm llef ar DDUW; ac efe a'm gwrandawodd.
2 Yn nydd fy nhrallod y ceisiais yr Arglwydd: fy archoll a redodd liw nos, ac ni pheidiodd: fy enaid a wrthododd *ei* ddiddanu.
3 Cofiais DDUW, ac a'm cythryblwyd: cwynais, a therfysgwyd fy yspryd. Selah.
4 Deliaist fy llygaid yn neffro: synnodd arnaf, fel na allaf lefaru.
5 Ystyriais y dyddiau gynt, blynyddoedd yr hen oesoedd.
6 Cofio yr ydwyf fy nghân y nos: yr ydwyf yn ymddiddan â'm calon; fy yspryd sydd yn chwilio yn ddyfal.
7 Ai yn dragywydd y bwrw yr ARGLWYDD heibio? ac oni bydd efe boddlawn mwy?
8 A ddarfu ei drugaredd ef dros byth? a balla *ei* addewid *ef* yn oes oesoedd?
9 A anghofiodd Duw drugarhâu? a gauodd efe ei drugareddau mewn soriant? Selah.
10 A dywedais, Dyma fy ngwendid: *etto cofiaf* flynyddoedd deheulaw y Goruchaf.
11 Cofiaf weithredoedd yr ARGLWYDD; Ie, cofiaf dy wyrthiau gynt.
12 Myfyriaf hefyd ar dy holl waith, ac am dy weithredoedd y chwedleuaf.
13 Dy ffordd, O DDUW, *sydd* yn y cyssegr: pa dduw *mor* fawr a'*n* Duw *ni*?
14 Ti *yw* y Duw sydd yn gwneuthur rhyfeddodau: dangosaist dy nerth ym mysg y bobloedd.
15 Gwaredaist â'*th* fraich dy bobl, meibion Jacob a Joseph. Selah.
16 Y dyfroedd a'th welsant, O DDUW, y dyfroedd a'th welsant: hwy a ofnasant; y dyfnderau hefyd a gynhyrfwyd.
17 Y cymmylau a dywalltasant ddwfr: yr wybrenau a roddasant dwrf: dy saethau hefyd a gerddasant.
18 Twrf dy daran *a glywyd* o amgylch: mellt a oleuasant y byd; cyffrôdd a chrynodd y ddaear.
19 Dy ffordd *sydd* yn y môr, a'th lwybrau yn y dyfroedd mawrion; ac nid adweinir dy ôl.
20 Tywysaist dy bobl fel defaid, trwy law Moses ac Aaron.

PSALM LXXVIII.

1 *Cynghor i ddysgu ac i bregethu cyfraith Duw.* 9 *Histori digofaint Duw yn erbyn yr anghrediniol, a'r anufudd.* 67 *Wedi bwrw heibio yr Israeliaid, y mae Duw yn dewis Judah, Sion, a Dafydd.*

Maschil i Asaph.

GWRANDO fy nghyfraith, fy mhobl: gostyngwch eich clust at eiriau fy ngenau.
2 Agoraf fy ngenau mewn dihareb: traethaf ddammegion o'r cynfyd:
3 Y rhai a glywsom ac a wybuom, ac a fynegodd ein tadau i ni.
4 Ni chelwn rhag eu meibion, gan fynegi i'r oes a ddêl foliant yr ARGLWYDD, a'i nerth, a'i ryfeddodau y rhai a wnaeth efe.
5 Canys efe a sicrhâodd dystiolaeth yn Jacob, ac a osododd gyfraith yn Israel, y rhai a orchymynodd efe i'n tadau eu dysgu i'w plant:
6 Fel y gwybyddai yr oes a ddêl, *sef* y plant a enid; *a phan* gyfodent, y mynegent *hwy* i'w plant hwythau:
7 Fel y gosodent eu gobaith ar DDUW, heb anghofio gweithredoedd Duw, eithr cadw ei orchymynion ef:
8 Ac na byddent fel eu tadau, yn genhedlaeth gyndyn a gwrthryfelgar; yn genhedlaeth ni osododd ei chalon yn uniawn, ac nid yw ei hyspryd ffyddlawn gyd â Duw.
9 Meibion Ephraim, yn arfog *ac* yn saethu *â* bwa, a droisant *eu cefnau* yn nydd y frwydr.
10 Ni chadwasant gyfammod Duw, eithr gwrthodasant rodio yn ei gyfraith ef;
11 Ac anghofiasant ei weithredoedd a'i ryfeddodau, y rhai a ddangosasai efe iddynt.
12 Efe a wnaethai wyrthiau o flaen eu tadau hwynt yn nhir yr Aipht, *ym* maes Soan.
13 Efe a barthodd y môr, ac a aeth â hwynt drwodd; gwnaeth hefyd i'r dwfr sefyll fel pentwr.
14 Y dydd hefyd y tywysodd efe hwynt â chwmmwl, ac ar hyd y nos â goleuni tân.
15 Efe a holltodd y creigiau yn yr anialwch; a rhoddes ddiod *iddi yno* megis o ddyfnderau dirfawr.
16 Canys efe a ddug ffrydiau allan o'r graig, ac a dynnodd i lawr megis afonydd o ddyfroedd.
17 Er hynny chwanegasant etto bechu yn ei erbyn ef, gan ddigio y Goruchaf yn y diffaethwch.
18 A themtiasant DDUW yn eu calon, gan ofyn bwyd wrth eu blys.
19 Llefarasant hefyd yn erbyn Duw; dywedasant, A ddichon Duw arlwyo bwrdd yn yr anialwch?
20 Wele, efe a darawodd y graig, fel y pis-

tyllodd dwfr, ac y llifodd afonydd; a ddichon
efe roddi bara hefyd? a ddarpara efe gig i'w
bobl?
21 Am hynny y clybu yr ARGLWYDD, ac y
digiodd: a thân a ennynodd yn erbyn Jacob,
a digofaint hefyd a gynneuodd yn erbyn
Israel;
22 Am na chredent yn NUW, ac na obeith-
ient yn ei iachawdwriaeth ef:
23 Er iddo ef orchymyn i'r wybrennau oddi
uchod, ac agoryd drysau y nefoedd.
24 A gwlawio manna arnynt i'w fwytta, a
rhoddi iddynt ŷd y nefoedd.
25 Dyn a fwyttâodd fara angelion: anfon-
odd iddynt fwyd yn ddigonol.
26 Gyrrodd y dwyrein-wynt yn y nefoedd:
ac yn ei nerth y dug efe ddeheu-wynt.
27 Gwlawiodd hefyd gig arnynt fel llwch, ac
adar asgellog fel tywod y môr.
28 Ac a wnaeth *iddynt* gwympo o fewn eu
gwersyll, o amgylch eu preswylfeydd.
29 Felly y bwyttasant, ac y llwyr-ddiwall-
wyd hwynt; ac efe a barodd eu dymuniad
iddynt;
30 Nid ommeddwyd hwynt o'r hyn a flys-
iasant: Er hynny, tra *yr ydoedd* eu bwyd yn
eu safnau,
31 Digllonodd DUW a gynneuodd yn eu
herbyn hwynt, ac a laddodd y rhai brasaf o
honynt, ac a gwympodd etholedigion Israel.
32 Er hyn oll pechasant etto, ac ni chred-
asant i'w ryfeddodau ef.
33 Am hynny y treuliodd efe eu dyddiau
hwynt mewn oferedd, a'u blynyddoedd mewn
dychryn.
34 Pan laddai efe hwynt, hwy a'i ceisient ef,
ac a ddychwelent, ac a geisient DDUW yn
fore.
35 Cofient hefyd mai DUW *oedd* eu Craig,
ac mai y Goruchaf DDUW *oedd* eu Gwared-
ydd.
36 Er hynny, rhagrithio yr oeddynt iddo *ef*
â'u genau, a dywedyd celwydd wrtho â'u
tafod:
37 A'u calon heb fod yn uniawn gyd âg ef,
na'u bod yn ffyddlawn yn ei gyfammod ef.
38 Er hynny efe yn drugarog a faddeuodd
eu hanwiredd, ac ni ddifethodd *hwynt:* Ie,
trodd ymaith ei ddigofaint yn fynych, ac ni
chyffrôdd ei holl lid.
39 Canys efe a gofiai mai cnawd *oeddynt, a*
gwynt yn myned, ac heb ddychwelyd.
40 Pa sawl gwaith y digiasant ef yn yr
anialwch, *ac* y gofidiasant ef yn y diffaeth-
wch?
41 Iê, troisant a phrofasant DDUW, ac a
osodasant derfyn i Sanct yr Israel.
42 Ni chofiasant ei law ef, *na'r* dydd y
gwaredodd efe hwynt oddi wrth y gelyn.
43 Fel y gosodasai efe ei arwyddion yn yr
Aipht, a'i ryfeddodau ym maes Soan:
44 Ac y troisai eu hafonydd yn waed; a'u
ffrydiau, fel na allent yfed.
45 Anfonodd gymmysgbla yn eu plith, yr
hon a'u difaodd hwynt; a llyffaint i'w di-
fetha.
46 Ac efe a roddodd eu cnwd hwynt i'r
lindys, a'u llafur i'r locust.
47 Distrywiodd eu gwinwydd â chenllysg,
a'u sycomorwydd â rhew.
48 Rhoddodd hefyd eu hanifeiliaid i'r cen-
llysg, a'u golud i'r mellt.
49 Anfonodd arnynt gynddaredd ei lid, llid-
iowgrwydd, a digter, a chyfyngder, trwy anfon
angelion drwg.
50 Cymhwysodd ffordd i'w ddigofaint: nid
attaliodd eu henaid oddi wrth angau; ond eu
bywyd a roddodd efe i'r haint.
51 Tarawodd hefyd bob cyntaf-anedig yn yr
Aipht; *sef* blaenion eu nerth *hwynt* ym
mhebyll Ham:
52 Ond efe a yrrodd ei bobl ei hun fel def-
aid, ac a'u harweiniodd hwynt fel praidd yn
yr anialwch.
53 Tywysodd hwynt hefyd yn ddiogel, fel
nad ofnasant: a'r môr a orchuddiodd eu gel-
ynion hwynt.
54 Hwythau a ddug efe i oror ei sancteidd-
rwydd; i'r mynydd hwn, a ynnillodd ei dde-
heulaw ef.
55 Ac efe a yrrodd allan y cenhedloedd o'u
blaen hwynt, ac a rannodd iddynt etifedd-
iaeth wrth linyn, ac a wnaeth i lwythau
Israel drigo yn eu pebyll hwynt.
56 Er hynny temtiasant a digiasant DDUW
Goruchaf, ac ni chadwasant ei dystiolaeth-
au:
57 Eithr ciliasant a buant anffyddlawn fel
eu tadau: troisant fel bwa twyllodrus.
58 Digiasant ef hefyd â'u huchel-fannau; a
gyrrasant eiddigedd arno â'u cerfiedig ddelw-
au.
59 Clybu DUW *hyn*, ac a ddigiodd, ac a
ffieiddiodd Israel yn ddirfawr:
60 Fel y gadawodd efe dabernacl Siloh, y
babell a osodasai efe ym mysg dynion;
61 Ac y rhoddodd ei nerth mewn caethiwed,
a'i brydferthwch yn llaw y gelyn.
62 Rhoddes hefyd ei bobl i'r cleddyf; a dig-
iodd wrth ei etifeddiaeth.
63 Tân a ysodd eu gwŷr ieuaingc; a'u mor-
wynion ni phriodwyd.
64 Eu hoffeiriaid a laddwyd â'r cleddyf; a'u
gwragedd gweddwon nid wylasant.
65 Yna y deffrôdd yr Arglwydd fel un o
gysgu, fel cadarn yn bloeddio gwedi gwin.
66 Ac efe a darawodd ei elynion o'r tu ol:
rhoddes iddynt warth tragywyddol.
67 Gwrthododd hefyd babell Joseph, ac ni
etholodd lwyth Ephraim:
68 Ond efe a etholodd lwyth Judah, myn-
ydd Sion, yr hwn a hoffodd.
69 Ac a adeiladodd ei gyssegr fel *llys* uchel,
fel y ddaear yr hon a seiliodd efe yn dragy-
wydd.
70 Etholodd hefyd Dafydd ei was, ac a'i
cymmerth o gorlannau y defaid:
71 Oddi ar ol y defaid cyfebron, y daeth ag
ef i borthi Jacob ei bobl, ac Israel ei etifedd-
iaeth.
72 Yntau a'u porthodd hwynt yn ol per-
ffeithrwydd ei galon; ac a'u trinodd wrth
gyfarwyddyd ei ddwylaw.

PSALM LXXIX.

1 Y *Psalmydd yn cwyno difrod Jerusalem:* 8
yn gweddïo am ymwared; 13 *ac yn addaw
diolch.*

Psalm i Asaph.

Y CENHEDLOEDD, O DDUW, a ddaeth-
ant i'th etifeddiaeth; halogasant dy
deml sanctaidd: gosodasant Jerusalem yn
garneddau.
2 Rhoddasant gelanedd dy weision yn fwyd
i adar y nefoedd, *a* chig dy saint i fwystfilod
y ddaear.
3 Tywalltasant eu gwaed fel dwfr o amgylch
Jerusalem: ac nid *oedd* a'u claddai.
4 Yr ydym ni yn warthrudd i'n cymmydog-
ion; dirmyg a gwatwargerdd i'r rhai sydd o'n
hamgylch.
5 Pa hyd, ARGLWYDD? a ddigi di yn dra-
gywydd? a lysg dy eiddigedd di fel tân?
6 Tywallt dy lid ar y cenhedloedd ni'th
adnabuant, ac ar y teyrnasoedd ni alwasant
ar dy enw.

7 Canys ysasant Jacob, ac a wnaethant ei breswylfa yn anghyfannedd.

8 Na chofia yr anwireddau gynt i'n herbyn: brysia, rhagflaened dy dostur drugareddau ni: canys llesg iawn y'n gwnaethpwyd.

9 Cynnorthwya ni, O DDUW ein hiachawdwriaeth, er mwyn gogoniant dy enw: gwared ni hefyd, a thrugarhâ wrth ein pechodau, er mwyn dy enw.

10 Paham y dywed y cenhedloedd, Pa le *y mae* eu Duw hwynt? bydded hysbys ym mhlith y cenhedloedd yn ein golwg ni, *wrth* ddïal gwaed dy weision *yr hwn* a dywalltwyd.

11 Deued uchenaid y carcharorion ger dy fron: yn ol mawredd dy nerth cadw blant marwolaeth.

12 A thâl i'n cymmydogion ar y seithfed i'w mynwes, eu cabledd trwy yr hon y'th gablasant di, O Arglwydd.

13 A ninnau dy bobl a defaid dy borfa, a'th foliannwn di yn dragywydd: datganwn dy foliant o genhedlaeth i genhedlaeth.

PSALM LXXX.

1 *Dafydd yn ei weddi yn cwyno trueni yr eglwys.* 8 *Daioni Duw o'r blaen yn troi yn farnedigaethau.* 14 *Y mae yn gweddïo am ymwared.*

I'r Pencerdd ar Sosannim Eduth, Psalm i Asaph.

GWRANDO, O Fugail Israel, yr hwn wyt yn arwain Joseph fel praidd; ymddisgleiria, yr hwn wyt yn eistedd *rhwng* y cerubiaid.

2 Cyfod dy nerth o flaen Ephraim a Benjamin a Manasseh, a thyred yn iachawdwriaeth i ni.

3 Dychwel ni, O DDUW, a llewyrcha dy wyneb; a ni a achubir.

4 O ARGLWYDD DDUW y lluoedd, pa hyd y sorri wrth weddi dy bobl?

5 Porthaist hwynt â bara dagrau; a diodaist hwynt â dagrau wrth fesur mawr.

6 Gosodaist ni yn gynnen i'n cymmydogion; a'n gelynion a'n gwatwarant yn eu mysg eu hun.

7 O DDUW y lluoedd, dychwel ni, a llewyrcha dy wyneb; a ni a achubir.

8 Mudaist winwydden o'r Aipht: bwriaist y cenhedloedd allan, a phlennaist hi.

9 Arloesaist o'i blaen, a pheraist i'w gwraidd wreiddio, a hi a lanwodd y tir.

10 Cuddiwyd y mynyddoedd gan ei chysgod; a'i changhennau *oedd fel* cedrwydd rhagorol.

11 Hi a estynodd ei changau hyd y môr, a'i blagur hyd yr afon.

12 Paham y rhwygaist ei chaeau, fel y tynno pawb a elo heibio *ar hyd* y ffordd *ei grawn* hi?

13 Y baedd o'r coed a'i turia, a bwystfil y maes a'i pawr.

14 O DDUW y lluoedd, dychwel, attolwg: edrych o'r nefoedd, a chenfydd, ac ymwêl â'r winwydden hon;

15 A'r winllan a blannodd dy ddeheulaw, ac â'r planhigyn a gadarnhêaist i ti dy hun.

16 Llosgwyd *hi* â thân; torrwyd *hi* i lawr: gan gerydd dy wyneb y difethir hwynt.

17 Bydded dy law dros wr dy ddeheulaw, *a* thros fab y dyn *yr hwn* a gadarnhêaist i ti dy hun.

18 Felly ni chiliwn yn ol oddi wrthyt ti: bywhâ ni, a ni a alwn ar dy enw.

19 O ARGLWYDD DDUW y lluoedd, dychwel ni, llewyrcha dy wyneb; a ni a achubir.

PSALM LXXXI.

1 *Y mae yn annog i roi cyhoedd ddïolch i Dduw.* 4 *Bod Duw yn gofyn hynny o ddyled, oblegid ei ddoniau.* 8 *Duw, wrth annog i ufudd-dod, yn cwyno rhag eu hanufudd-dod hwy, yr hwn sydd niweidiol iddynt.*

I'r Pencerdd ar Gittith, *Psalm* i Asaph.

CENWCH yn llafar i DDUW ein cadernid: cenwch yn llawen i DDUW Jacob.

2 Cymmerwch psalm, a moeswch dympan, y delyn fwyn a'r nabl.

3 Udgenwch udgorn yn y lloer newydd, yn yr amser nodedig, yn nydd ein huchel-wyl.

4 Canys deddf *yw* hyn i Israel, *a* defod i DDUW Jacob.

5 Efe a'i gosododd *yn* dystiolaeth yn Joseph, pan aeth efe allan trwy dir yr Aipht: *lle* y clywais iaith ni ddeallwn.

6 Tynnais ei ysgwydd oddi wrth y baich: ei ddwylaw a ymadawsant â'r crochanau.

7 Mewn cyfyngder y gelwaist, ac mi a'th waredais: gwrandewais di yn nirgelwch y daran: profais di wrth ddyfroedd Meribah. Selah.

8 Clyw, fy mhobl, a mi a dystiolaethaf i ti: Israel, os gwrandewi arnaf;

9 Na fydded ynot dduw arall; ac nac ymgrymma i dduw dieithr.

10 Myfi yr ARGLWYDD dy DDUW *yw* yr hwn a'th ddug di allan o dir yr Aipht: lleda dy safn, a mi a'i llanwaf.

11 Ond ni wrandawai fy mhobl ar fy llef; ac Israel ni'm mynnai.

12 Yna y gollyngais hwynt y'nghyndynrwydd eu calon: aethant wrth eu cynghor eu hunain.

13 O na wrandawsai fy mhobl arnaf; *na* rodiasai Israel yn fy ffyrdd!

14 Buan y gostyngaswn eu gelynion, ac y troiswn fy llaw yn erbyn eu gwrthwynebwyr.

15 Caseion yr ARGLWYDD a gymmerasant arnynt ymostwng iddo ef: a'u hamser hwythau fuasai yn dragywydd.

16 Bwydasai hwynt hefyd â brasder gwenith: ac â mêl o'r graig y'th ddiwallaswn.

PSALM LXXXII.

1 *Dafydd, wedi cynghori y barnwyr,* 5 *a cheryddu eu hesgeulusdra hwy,* 8 *yn erfyn ar Dduw farnu.*

Psalm i Asaph.

DUW sydd yn sefyll y'nghynnulleidfa y galluog: ym mhlith y duwiau y barn efe.

2 Pa hyd y bernwch ar gam? ac y derbyniwch wyneb y rhai annuwiol? Selah.

3 Bernwch y tlawd a'r amddifad: cyfiawnhêwch y cystuddiedig a'r rheidus.

4 Gwaredwch y tlawd a'r anghenus: achubwch *hwynt* o law y rhai annuwiol.

5 Ni wyddant, ac ni ddeallant; mewn tywyllwch y rhodiant: holl sylfaenau y ddaear a symmudwyd o'u lle.

6 Myfi a ddywedais, Duwiau *ydych* chwi; a meibion y Goruchaf *ydych* chwi oll.

7 Eithr byddwch feirw fel dynion, ac fel un o'r tywysogion y syrthiwch.

8 Cyfod, O DDUW, barna y ddaear: canys ti a etifeddi yr holl genhedloedd.

PSALM LXXXIII.

1 *Achwyn wrth Dduw rhag brad y gelyn.* 9 *Gweddi yn erbyn y rhai sydd yn gorthrymmu yr eglwys.*

Cân *neu* Psalm i Asaph.

O DDUW, na ostega: na thaw, ac na fydd lonydd, O DDUW.

2 Canys wele, dy elynion sydd yn terfysgu; a'th gaseion yn cyfodi eu pennau.

3 Ymgyfrinachasant yn ddichellgar yn erbyn dy bobl, ac ymgynghorasant yn erbyn dy rai dirgel di.

4 Dywedasant, Deuwch, a difethwn hwynt fel na *byddont* yn genedl; *ac* na chofier enw Israel mwyach.

5 Canys ymgynghorasant yn unfryd; *ac* ymwnaethant i'th erbyn.

6 Pebyll Edom, a'r Ismaeliaid; y Moabiaid, a'r Hagariaid;

7 Gebal, ac Ammon, ac Amalec; y Philistiaid, gyd â phreswylwyr Tyrus.

8 Assur hefyd a ymgwplysodd â hwynt: buant fraich i blant Lot. Selah.

9 Gwna di iddynt fel *i* Midian; megis *i* Sisera, megis *i* Jabin, wrth afon Cison:

10 Yn Endor y difethwyd *hwynt:* aethant yn dail i'r ddaear.

11 Gwna eu pendefigion fel Oreb, ac fel Zeeb; a'u holl dywysogion fel Zebah, ac fel Zalmunnah:

12 Y rhai a ddywedasant, Cymmerwn i ni gyfanneddau Duw i'w meddiannu.

13 Gosod hwynt, O fy NUW, fel olwyn; fel sofl o flaen y gwynt.

14 Fel y llysg tân goed, ac fel y goddeithia fflam fynyddoedd;

15 Felly erlid di hwynt â'th dymmestl, a dychryna hwynt â'th gorwynt.

16 Llanw eu hwynebau â gwarth; fel y ceisiont dy enw, O ARGLWYDD.

17 Cywilyddier a thralloder hwynt yn dragywydd; ie, gwaradwydder a difether hwynt:

18 Fel y gwypont mai tydi, yr hwn yn unig *wyt* JEHOFAH *wrth* dy enw, *wyt* Goruchaf ar yr holl ddaear.

PSALM LXXXIV.

1 Dafydd yn hiraethu am gyfundeb y cyssegr; 4 ac yn dangos mor ddedwydd yw y rhai sydd yn aros ynddo: 8 ac yn gweddïo ar gael o hono yntau fyned yno drachefn.

I'r Pencerdd ar Gittith, Psalm i feibion Corah.

MOR hawddgar *yw* dy bebyll di, O ARGLWYDD y lluoedd!

2 Fy enaid a hiraetha, ie, ac a flysia am gynteddau yr ARGLWYDD: fy nghalon a'm cnawd a waeddant am y DUW byw.

3 Aderyn y tô hefyd a gafodd dŷ, a'r wennol nŷth iddi, lle y gesyd ei chywion; *sef* dy allorau di, O ARGLWYDD y lluoedd, fy Mrenhin, a'm Duw.

4 Gwŷn fyd preswylwyr dy dŷ: yn wastad y'th foliannant. Selah.

5 Gwŷn *ei* fyd y dyn *y mae* ei gadernid ynot; *a'th* ffyrdd yn eu calon:

6 *Y rhai* yn myned trwy ddyffryn Bacha a'i gwnant yn ffynnon: a'r gwlaw a leinw y llynnau.

7 Ant o nerth i nerth; ymddengys *pob un* ger bron Duw yn Sion.

8 O ARGLWYDD DDUW y lluoedd, clyw fy ngweddi: gwrando, O DDUW Jacob. Selah.

9 O DDUW ein tarian, gwel, ac edrych ar wyneb dy Enneiniog.

10 Canys gwell *yw* diwrnod yn dy gynteddau di nâ mil: dewiswn gadw drws yn nhŷ fy NUW, o flaen trigo ym mhebyll annuwioldeb.

11 Canys haul a tharian *yw* yr ARGLWYDD DDUW: yr ARGLWYDD a rydd ras a gogoniant: ni attal efe ddim daioni oddi wrth y rhai a rodiant yn berffaith.

12 O ARGLWYDD y lluoedd, gwyn fyd y dyn a ymddiried ynot.

PSALM LXXXV.

1 Dafydd, wedi profi trugareddau Duw o'r blaen, yn gweddïo ar iddynt barhâu; 8 ac, o hyder ar ddaioni Duw, yn addaw disgwyl wrthynt.

I'r Pencerdd, Psalm i feibion Corah.

GRASLAWN fuost, O ARGLWYDD, i'th dir: dychwelaist gaethiwed Jacob.

2 Maddeuaist anwiredd dy bobl: cuddiaist eu holl bechod. Selah.

3 Tynnaist ymaith dy holl lid: trôaist oddi wrth lidiowgrwydd dy ddigter.

4 Tro ni, O DDUW ein hiachawdwriaeth, a thorr ymaith dy ddigofaint oddi wrthym.

5 Ai byth y digi wrthym? a estyni di dy soriant hyd genhedlaeth a chenhedlaeth?

6 Oni throi di a'n bywhâu ni, fel y llawenycho dy bobl ynot ti?

7 Dangos i ni, ARGLWYDD, dy drugaredd, a dod i ni dy iachawdwriaeth.

8 Gwrandawaf beth a ddywed yr ARGLWYDD DDUW: canys efe a draetha heddwch i'w bobl, ac i'w saint: ond na thrôant at ynfydrwydd.

9 Diau *fod* ei iechyd ef yn agos i'r rhai a'i hofnant; fel y trigo gogoniant yn ein tir ni.

10 Trugaredd a gwirionedd a ymgyfarfuant, cyfiawnder a heddwch a ymgusanasant.

11 Gwirionedd a dardda o'r ddaear; a chyfiawnder a edrych i lawr o'r nefoedd.

12 Yr ARGLWYDD hefyd a rydd ddaioni; a'n daear a rydd ei chnwd.

13 Cyfiawnder a â o'i flaen ef; ac a esyd ei draed ef ar y ffordd.

PSALM LXXXVI.

1 Dafydd yn cadarnhâu ei weddi, trwy wybod fod ganddo ffydd; 5 trwy ddaioni a gallu Duw: 11 yn deisyf parhâu o'r gras cyntaf. 14 Ac, wrth gwyno rhag y balch, yn erfyn rhyw arwydd o ddaioni Duw.

Gweddi Dafydd.

GOSTWNG, O ARGLWYDD, dy glust, gwrando fi: canys truan ac anghenus *ydwyf.*

2 Cadw fy enaid; canys sanctaidd *ydwyf:* achub di dy was, O fy NUW, yr hwn sydd yn ymddiried ynot.

3 Trugarhâ wrthyf, ARGLWYDD: canys arnat y llefaf beunydd.

4 Llawenhâ enaid dy was: canys attat ti, Arglwydd, y dyrchafaf fy enaid.

5 Canys ti, O ARGLWYDD, *ydwyt* dda, a maddeugar; ac o fawr drugaredd i'r rhai oll a alwant arnat.

6 Clyw, ARGLWYDD, fy ngweddi; ac ymwrando â llais fy ymbil.

7 Yn nydd fy nghyfyngder y llefaf arnat: canys gwrandewi fi.

8 Nid *oes* fel tydi ym mysg y duwiau, O ARGLWYDD; na *gweithredoedd* fel dy weithredoedd di.

9 Yr holl genhedloedd y rhai a wnaethost a ddeuant, ac a addolant ger dy fron di, O Arglwydd; ac a ogoneddant dy enw.

10 Canys *ydwyt* fawr, ac yn gwneuthur rhyfeddodau: ti yn unig *wyt* DDUW.

11 Dysg i mi dy ffordd, O ARGLWYDD; mi a rodiaf yn dy wirionedd: una fy nghalon i ofni dy enw.

12 Moliannaf di, O Arglwydd fy NUW, â'm holl galon: a gogoneddaf dy enw yn dragywydd.

13 Canys mawr *yw* dy drugaredd tu ag attaf fi: a gwaredaist fy enaid o uffern isod.

14 Rhai beilchion a gyfodasant i'm herbyn,
O DDUW, a chynnulleidfa y trawsion a geis-
iasant fy enaid; ac ni'th osodasant di ger eu
bron.
15 Eithr ti, O Arglwydd, *wyt* DDUW trugar-
og a graslawn; hwyrfrydig i lid, a helaeth o
drugaredd a gwirionedd.
16 Edrych arnaf, a thrugarhâ wrthyf: dyro
dy nerth i'th was, ac achub fab dy wasanaeth-
ferch.
17 Gwna i mi arwydd er daioni: fel y gwelo
fy nghaseion, ac y gwaradwydder hwynt; am
i ti, O ARGLWYDD, fy nghynnorthwyo a'm
diddanu.

PSALM LXXXVII.

1 *Naturiaeth a gogoniant yr eglwys.* 4 *Cyn-
nydd, a pharch, a diddanwch, aelodau yr
eglwys.*

Psalm *neu* Gân i feibion Corah.

EI sail *sydd* ar y mynyddoedd sanctaidd.
2 Yr ARGLWYDD a gâr byrth Sion yn
fwy na holl breswylfeydd Jacob.
3 Gogoneddus bethau a ddywedir am danat
ti, O ddinas DUW. Selah.
4 Cofiaf Rahab a Babilon wrth fy nghyd-
nabod: wele Philistia, a Thyrus, ynghyd âg
Ethiopia. Yno y ganwyd hwn.
5 Ac am Sion y dywedir, Y gwr a'r gwr a
anwyd ynddi: a'r Goruchaf ei hun a'i sicrhâ
hi.
6 Yr ARGLWYDD a gyfrif pan ysgrifeno y
bobl, eni hwn yno. Selah.
7 Y cantorion a'r cerddorion *a fyddant yno:*
fy holl ffynhonnau *sydd* ynot ti.

PSALM LXXXVIII.

Gweddi yn cynnwys achwyn chwerw-dost.

Psalm *neu* Gân i feibion Corah, i'r Pencerdd
ar Mahalath Leannoth, Maschil Heman yr
Ezrahiad.

O ARGLWYDD DDUW fy iachawdwr-
iaeth, gwaeddais o'th flaen ddydd *a* nos.
2 Deued fy ngweddi ger dy fron: gostwng
dy glust at fy llefain.
3 Canys fy enaid a lanwyd o flinderau; a'm
heinioes a nesâ i'r beddrod.
4 Cyfrifwyd fi gyd â'r rhai a ddisgynant i'r
pwll: ydwyf fel gwr heb nerth.
5 Yn rhydd ym mysg y meirw, fel rhai
wedi eu lladd, yn gorwedd mewn bedd, y
rhai ni chofi mwy; a hwy a dorrwyd oddi
wrth dy law.
6 Gosodaist fi yn y pwll isaf, mewn tywyll-
wch, yn y dyfnderau.
7 Y mae dy ddigofaint yn pwyso arnaf; ac
â'th holl donnau y'm cystuddiaist. Selah.
8 Pellhêaist fy nghydnabod oddi wrthyf;
gwnaethost fi yn ffieidd-dra iddynt: gwar-
chaewyd *fi*, fel nad âwn allan.
9 Fy llygad a ofidiodd gan fy nghystudd:
llefais arnat, ARGLWYDD, beunydd; estynais
fy nwylaw attat.
10 Ai i'r meirw y gwnai ryfeddod? a gyfyd
y meirw *a'*th foliannu di? Selah.
11 A draethir dy drugaredd mewn bedd?
*a'*th wirionedd yn nistryw?
12 A adweinir dy ryfeddod yn y tywyllwch?
a'th gyfiawnder yn nhir anghof?
13 Ond myfi a lefais arnat, ARGLWYDD; yn
fore yr achub fy ngweddi dy flaen.
14 Paham, ARGLWYDD, y gwrthodi fy en-
aid? y cuddi dy wyneb oddi wrthyf?
15 Truan *ydwyf fi*, ac ar drangcedigaeth o'm
hieuengctid: dygais dy ofn, *ac* yr ydwyf yn
petruso.

16 Dy soriant a aeth drosof; dy ddychryn-
edigaethau a'm torrodd ymaith.
17 Fel dwfr y'm cylchynasant beunydd, *ac*
y'm cyd-amgylchasant.
18 Câr a chyfaill a yrraist ym mhell oddi
wrthyf, *a'*m cydnabod i dywyllwch.

PSALM LXXXIX.

1 *Dafydd yn moliannu Duw am ei gyfammod,*
5 *am ei ryfeddol allu,* 14 *am ei ofal dros ei
eglwys,* 19 *am ei ffafr i frenhiniaeth Dafydd:*
38 *yna yn cwyno am yr hyn a ddigwyddasai
yn y gwrthwyneb,* 46 *yn ymymliw â Duw,
yn ei weddïo, ac yn ei fendithio.*

Maschil Ethan yr Ezrahiad.

TRUGAREDDAU yr ARGLWYDD a ddat-
ganaf byth: â'm genau y mynegaf dy
wirionedd o genhedlaeth hyd genhedlaeth.
2 Canys dywedais, Adeiledir trugaredd yn
dragywydd: yn y nefoedd y sicrhâi dy wir-
ionedd.
3 Gwnaethum ammod â'm hetholedig, tyng-
ais i'm gwas Dafydd.
4 Yn dragywydd y sicrhâf dy had di; ac o
genhedlaeth i genhedlaeth yr adeiladaf dy
orsedd-faingc di. Selah.
5 A'r nefoedd, O ARGLWYDD, a foliannant
dy ryfeddod; a'th wirionedd y'nghynnulleidfa
y saint.
6 Canys pwy yn y nef a gystedlir â'r AR-
GLWYDD? *pwy* a gyffelybir i'r ARGLWYDD
ym mysg meibion y cedyrn?
7 DUW sydd ofnadwy iawn yng nghynnull-
eidfa y saint, ac i'w arswydo yn ei holl am-
gylchoedd.
8 O ARGLWYDD DDUW y lluoedd, pwy
sydd fel tydi, yn gadarn IOR? a'th wirionedd
o'th amgylch?
9 Ti wyt yn llywodraethu ymchwydd y
môr: pan gyfodo ei donnau, ti a'u gostegi.
10 Ti a ddrylliaist yr Aipht, fel un lladd-
edig: trwy nerth dy fraich y gwasgeraist dy
elynion.
11 Y nefoedd *ydynt* eiddot ti, a'r ddaear
sydd eiddot ti: ti a seiliaist y byd a'i gyf-
lawnder.
12 Ti a greaist ogledd a dehau: Tabor a
Hermon a lawenychant yn dy enw.
13 Y mae i ti fraich a chadernid: cadarn yw
dy law, *ac* uchel yw dy ddeheulaw.
14 Cyfiawnder a barn *yw* trigfa dy orsedd-
faingc: trugaredd a gwirionedd a ragflaenant
dy wyneb.
15 Gwyn *eu* byd y bobl a adwaenant yr
hyfrydlais: yn llewyrch dy wyneb, O AR-
GLWYDD, y rhodiant hwy.
16 Yn dy enw di y gorfoleddant beunydd;
ac yn dy gyfiawnder yr ymddyrchafant.
17 Canys godidowgrwydd eu cadernid hwynt
ydwyt ti; ac yn dy ewyllys da y dyrchefir ein
corn ni.
18 Canys yr ARGLWYDD *yw* ein tarian; a
Sanct Israel *yw* ein Brenhin.
19 Yna yr ymddiddenaist mewn gweledig-
aeth â'th Sanct, ac a ddywedaist, Gosodais
gymmorth ar *un* cadarn: dyrchefais *un* eth-
oledig o'r bobl.
20 Cefais Dafydd fy ngwasanaethwr: en-
neiniais ef â'm holew sanctaidd:
21 Yr hwn y sicrhêir fy llaw gyd âg ef; a'm
braich a'i nertha ef.
22 Ni orthrymma y gelyn ef; a'r mab anwir
nis cystuddia ef.
23 Ac mi a goethaf ei elynion o'i flaen; a'i
gaseion a darawaf.
24 Fy ngwirionedd hefyd a'm trugaredd *fydd*
gyd âg ef; ac yn fy enw y dyrchefir ei
ef

25 A gosodaf ei law yn y môr, a'i ddeheulaw
yn yr afonydd.
26 Efe a lefa arnaf, Ti *yw* fy Nhad, fy NUW,
a Chraig fy iachawdwriaeth.
27 Minnau a'i gwnaf yntau yn gynfab, gor-
uwch brenhinoedd y ddaear.
28 Cadwaf iddo fy nhrugaredd yn dragy-
wydd; a'm cyfammod fydd sicr iddo.
29 Gosodaf hefyd ei had yn dragywydd; a'i
orsedd-faingc fel dyddiau y nefoedd.
30 Os ei feibion a adawant fy nghyfraith, ac
ni rodiant yn fy marnedigaethau;
31 Os fy neddfau a halogant, a'm gorchym-
ynion ni chadwant:
32 Yna mi a ymwelaf â'u camwedd â gwi-
alen, ac â'u hanwiredd â ffrewyllau.
33 Ond ni thorraf fy nhrugaredd oddi wrtho,
ac ni phallaf o'm gwirionedd.
34 Ni thorraf fy nghyfammod, ac ni newid-
iaf yr hyn a ddaeth allan o'm genau.
35 Tyngais unwaith i'm sancteiddrwydd, na
ddywedwn gelwydd i Dafydd.
36 Bydd ei had ef yn dragywydd, a'i orsedd-
faingc fel yr haul ger fy mron i.
37 Sicrhêir ef yn dragywydd fel y lleuad, ac
fel tyst ffyddlawn yn y nef. Selah.
38 Ond ti a wrthodaist ac a ffieiddiaist, ti a
ddigiaist wrth dy Enneiniog.
39 Diddymmaist gyfammod dy was; halog-
aist ei goron, *gan ei thaflu* i lawr.
40 Drylliaist ei holl gaeau ef; gwnaethost ei
ymddiffynfeydd yn adwyau.
41 Yr holl fforddolion a'i hyspeiliant ef:
aeth yn warthrudd i'w gymmydogion.
42 Dyrchefaist ddeheulaw ei wrthwyneb-
wyr; llawenhêaist ei holl elynion.
43 Trôaist hefyd fin ei gleddyf, ac ni chad-
arnhêaist ef mewn rhyfel.
44 Peraist i'w harddwch ddarfod, a bwriaist
ei orsedd-faingc i lawr.
45 Byrhêaist ddyddiau ei ieuengctid: tôaist
gywilydd drosto ef. Selah.
46 Pa hyd, ARGLWYDD, yr ymguddi? *ai*
yn dragywydd? a lysg dy ddigofaint di fel
tân?
47 Cofia pa amser sydd i mi: paham y crë-
aist holl blant dynion yn ofer?
48 Pa wr *a fydd* byw, ac ni wêl farwolaeth?
a wared efe ei enaid o law y bedd? Selah.
49 Pa le *y mae* dy hen drugareddau, O AR-
GLWYDD, *y rhai* a dyngaist i Dafydd yn dy
wirionedd?
50 Cofia, O ARGLWYDD, waradwydd dy
weision, *yr hwn* a ddygais yn fy mynwes *gan*
yr holl bobloedd fawrion;
51 A'r hwn y gwaradwyddodd dy elynion, O
ARGLWYDD; â'r hwn y gwaradwyddasant ôl
troed dy Enneiniog.
52 Bendigedig *fyddo* yr ARGLWYDD yn dra-
gywydd. Amen, ac Amen.

PSALM XC.

1 *Moses yn datgan rhagluniaeth Duw: 3 yn
cwyno rhag breuolder dyn, 7 a cheryddon
Duw, 10 a byrred yr einioes: 12 ac yn gwedd-
ïo am gael gwybodaeth a phrawf o ddaionus
ragluniaeth Duw.*

Gweddi Moses gwr DUW.

TI, ARGLWYDD, fuost yn breswylfa i ni
ym mhob cenhedlaeth.
2 Cyn gwneuthur y mynyddoedd, a llunio o
honot y ddaear, a'r byd; ti hefyd *wyt* DDUW,
o dragywyddoldeb hyd dragywyddoldeb.
3 Troi ddyn i ddinystr; a dywedi, Dychwel-
wch, feibion dynion.
4 Canys mil o flynyddoedd *ydynt* yn dy
olwg di fel doe, wedi yr êl heibio, ac *fel*
gwyliadwriaeth nos.
5 Dygi hwynt ymaith megis â llifeiriant; *y
maent fel* hûn: y bore *y maent* fel llysieuyn
a newidir.
6 Y bore y blodeua, ac y tŷf; prydnawn y
torrir ef ymaith, ac y gwywa.
7 Canys yn dy ddig y difethwyd ni, ac yn dy
lidiowgrwydd y'n brawychwyd.
8 Gosodaist ein hanwiredd ger dy fron, ein
dirgel *bechodau* y'ngoleuni dy wyneb.
9 Canys ein holl ddyddiau ni a ddarfuant
gan dy ddigofaint di: treuliasom ein blyn-
yddoedd fel chwedl.
10 Yn nyddiau ein blynyddoedd *y mae* deng
mlynedd a thriugain: ac os o gryfder *y cyr-
haeddir* pedwar ugain mlynedd, etto eu nerth
sydd boen a blinder; canys ebrwydd y der-
fydd, a ni a ehedwn ymaith.
11 Pwy a edwyn nerth dy soriant? canys
fel *y mae* dy ofn, *y mae* dy ddigter.
12 Dysg *i ni* felly gyfrif ein dyddiau, fel y
dygom *ein* calon i ddoethineb.
13 Dychwel, ARGLWYDD, pa hyd? ac edi-
farhâ o ran dy weision.
14 Diwalla ni yn fore â'th drugaredd; fel y
gorfoleddom ac y llawenychom dros ein holl
ddyddiau.
15 Llawenhâ ni yn ol y dyddiau y cystudd-
iaist ni, *a'r* blynyddoedd y gwelsom ddryg-
fyd.
16 Gweler dy waith tu ag at dy weision, a'th
ogoniant tu ag at eu plant hwy.
17 A bydded prydferthwch yr ARGLWYDD
ein DUW arnom ni: a threfna weithred
ein dwylaw ynom ni; ïe, trefna waith ein
dwylaw.

PSALM XCI.

1 *Cyflwr y duwiol, 3 a'u diogelwch, 9 a'u
trigias; 11 eu gweision, 14 a'u caredigion;
a diwedd y cwbl.*

YR hwn sydd yn trigo yn nirgelwch y
Goruchaf, a erys y'nghysgod yr Holl-
alluog.
2 Dywedaf am yr ARGLWYDD, Fy noddfa
a'm hymddiffynfa *ydyw*: fy NUW; ynddo yr
ymddiriedaf.
3 Canys efe a'th wareda di o fagl yr heliwr,
ac oddi wrth haint echryslawn.
4 A'i asgell y cysgoda efe trosot, a than ei
adenydd y byddi diogel: ei wirionedd *fydd*
darian ac astalch *i ti*.
5 Nid ofni rhag dychryn nos; *na* rhag y
saeth *a* ehedo y dydd:
6 *Na* rhag yr haint *a* rodio yn y tywyll-
wch; *na* rhag y dinystr *a* ddinystrio ganol
dydd.
7 Wrth dy ystlys y cwymp mil, a deng mil
wrth dy ddeheulaw: *ond* ni ddaw yn agos
attat ti.
8 Yn unig ti a ganfyddi â'th lygaid, ac a
weli dâl y rhai annuwiol.
9 Am i ti wneuthur yr ARGLWYDD fy nodd-
fa, *sef* y Goruchaf, yn breswylfa i ti;
10 Ni ddigwydd i ti niwed, ac ni ddaw pla
yn agos i'th babell.
11 Canys efe a orchymyn i'w angelion am
danat ti, dy gadw yn dy holl ffyrdd.
12 Ar *eu* dwylaw y'th ddygant, rhag taro dy
droed wrth garreg.
13 Ar y llew a'r asp y cerddi: y cenaw llew
a'r ddraig a fethri.
14 Am iddo roddi ei serch arnaf, am hynny
y gwaredaf ef: dyrchafaf ef, am iddo adnabod
fy enw.
15 Efe a eilw arnaf, a mi a'i gwrandawaf:
mewn ing *y byddaf* fi gyd âg ef; y gwaredaf,
ac y gogoneddaf ef.
16 Digonaf ef â hir ddyddiau; a dangosaf
iddo fy iachawdwriaeth.

PSALM XCII.

1 *Dafydd yn annog i foliannu Duw, 4 am ei fawr weithredoedd, 6 am ei farnedigaethau ar yr enwir, 10 a'i ddaioni i'r duwiol.*

Psalm *neu* Gân ar y dydd Sabboth.

DA *yw* moliannu yr ARGLWYDD, a chanu *mawl* i'th enw di, y Goruchaf:
2 A mynegi y bore am dy drugaredd, a'th wirionedd y nosweithiau;
3 Ar ddegtant, ac ar y nabl; *ac* ar y delyn yn fyfyriol.
4 Canys llawenychaist fi, O ARGLWYDD, â'th weithred: y'ngwaith dy ddwylaw y gorfoleddaf.
5 Mor fawredig, O ARGLWYDD, yw dy weithredoedd! dwfn iawn yw dy feddyliau.
6 Gwr annoeth ni ŵyr, a'r ynfyd ni ddeall hyn.
7 Pan flodeuo y rhai annuwiol fel y llysieuyn, a blaguro holl weithredwyr anwiredd; *hynny sydd* i'w dinystrio byth bythoedd.
8 Tithau, ARGLWYDD, *wyt* ddyrchafedig yn dragywydd.
9 Canys wele, dy elynion, O ARGLWYDD, wele, dy elynion a ddifethir: gwasgerir holl weithredwyr anwiredd.
10 Ond fy nghorn i a ddyrchefi fel unicorn: âg olew îr y'm henneinir.
11 Fy llygad hefyd a wêl *fy ngwynfyd* ar fy ngwrthwynebwyr: fy nghlustiau a glywant *fy ewyllys* am y rhai drygionus a gyfodant i'm herbyn.
12 Y cyfiawn a flodeua fel palm-wydden; *ac* a gynnydda fel cedr-wydden yn Libanus.
13 Y rhai a blannwyd yn nhŷ yr ARGLWYDD, a flodeuant y'nghynteddoedd ein Duw.
14 Ffrwythant etto yn *eu* henaint; tirfion ac iraidd fyddant:
15 I fynegi mai uniawn *yw* yr ARGLWYDD fy nghraig; ac nad *oes* anwiredd ynddo.

PSALM XCIII.

Mawrhydi, gallu, a sancteiddrwydd teyrnas Crist.

YR ARGLWYDD sydd yn teyrnasu, efe a wisgodd ardderchowgrwydd; gwisgodd yr ARGLWYDD nerth, *ac* ymwregysodd: y byd hefyd a sicrhâwyd, fel na syflo.
2 Darparwyd dy orsedd-faingc erioed: ti *wyt* er tragywyddoldeb.
3 Y llifeiriaint, O ARGLWYDD, a ddyrchafasant, y llifeiriaint a ddyrchafasant eu twrf; y llifeiriaint a ddyrchafasant eu tonnau.
4 Yr ARGLWYDD yn yr uchelder *sydd* gadarnach nâ thwrf dyfroedd lawer, *nâ* chedyrn donnau y môr.
5 Sicr iawn yw dy dystiolaethau: sancteiddrwydd a weddai i'th dŷ, O ARGLWYDD, byth.

PSALM XCIV.

1 *Y prophwyd, wrth alw am gyfiawnder, yn cwyno rhag trais ac annuwioldeb: 8 yn dysgu rhagluniaeth Duw: 12 yn dangos dedwyddwch cystudd. 16 Mai Duw yw ymddiffynnwr y cystuddiedig.*

O ARGLWYDD DDUW y dial, O DDUW y dial, ymddisgleiria.
2 Ymddyrcha, Farnwr y byd: tâl eu gwobr i'r beilchion.
3 Pa hyd, ARGLWYDD, y caiff yr annuwiolion, pa hyd y caiff yr annuwiol orfoleddu?
4 *Pa hyd* y siaradant *ac* y dywedant yn galed? yr ymfawryga holl weithredwyr anwiredd?
5 Dy bobl, ARGLWYDD, a ddrylliant; a'th etifeddiaeth a gystuddiant.
6 Y weddw a'r dieithr a laddant, a'r ymddifad a ddieneidiant.
7 Dywedant hefyd, Ni wêl yr ARGLWYDD; ac nid ystyria Duw Jacob *hyn.*
8 Ystyriwch, chwi rai annoeth ym mysg y bobl: ac ynfydion, pa bryd y deallwch?
9 Oni chlyw yr hwn a blannodd y glust? oni wêl yr hwn a luniodd y llygad?
10 Oni cherydda yr hwn a gospa y cenhedloedd? *oni wyr* yr hwn sydd yn dysgu gwybodaeth i ddyn?
11 Gŵyr yr ARGLWYDD feddyliau dyn, mai gwagedd *ydynt.*
12 Gwyn *ei* fyd y gwr a geryddi di, O ARGLWYDD, ac a ddysgi yn dy gyfraith:
13 I beri iddo lonydd oddi wrth ddyddiau drygfyd, hyd oni chloddier ffos i'r annuwiol.
14 Canys ni ad yr ARGLWYDD ei bobl, ac ni wrthyd efe ei etifeddiaeth.
15 Eithr barn a ddychwel at gyfiawnder: a'r holl rai uniawn o galon a ânt ar ei ol.
16 Pwy a gyfyd gyd â mi yn erbyn y rhai drygionus? pwy a saif gyd â mi yn erbyn gweithredwyr anwiredd?
17 Oni *buasai* yr ARGLWYDD yn gymmorth i mi, braidd na thrigasai fy enaid mewn distawrwydd.
18 Pan ddywedais, Llithrodd fy nhroed: dy drugaredd di, O ARGLWYDD, a'm cynhaliodd.
19 Yn amlder fy meddyliau o'm mewn, dy ddiddanwch di a lawenycha fy enaid.
20 A fydd cyd-ymdeithas i ti â gorseddfaingc anwiredd, yr hon a lunia anwiredd yn lle cyfraith?
21 Yn finteioedd y deuant yn erbyn enaid y cyfiawn, a gwaed gwirion a farnant yn euog.
22 Eithr yr ARGLWYDD sydd yn ymddiffynfa i mi; a'm Duw *yw* craig fy nodded.
23 Ac efe a dâl iddynt eu hanwiredd, ac a'u tyrr ymaith yn eu drygioni: yr ARGLWYDD ein Duw a'u tyrr hwynt ymaith.

PSALM XCV.

1 *Cynghor i foliannu Duw, 3 o herwydd ei fawredd, 6 a'i ddaioni; 8 ac na themtier ef.*

DEUWCH, canwn i'r ARGLWYDD: ymlawenhâwn yn nerth ein hiechyd.
2 Deuwn ger ei fron ef â diolch: canwn yn llafar iddo â psalmau.
3 Canys yr ARGLWYDD *sydd* DDUW mawr, a Brenhin mawr goruwch yr holl dduwiau.
4 Yr hwn *y mae* gorddyfnderau y ddaear yn ei law, ac uchelderau y mynyddoedd yn eiddo.
5 Y môr *sydd* eiddo, ac efe a'i gwnaeth: a'i ddwylaw a luniasant y sychdir.
6 Deuwch, addolwn, ac ymgrymmwn: gostyngwn ar ein gliniau ger bron yr ARGLWYDD ein Gwneuthurwr.
7 Canys efe *yw* ein Duw ni; a ninnau *ym* bobl ei borfa, a defaid ei law. Heddyw, os gwrandewch ar ei leferydd,
8 Na chaledwch eich calonnau, megis yn yr ymrysonfa, fel *yn* nydd profedigaeth yn yr anialwch:
9 Pan demtiodd eich tadau fi, y profasant fi, ac y gwelsant fy ngweithredoedd.
10 Deugain mlynedd yr ymrysonais â'r genhedlaeth *hon,* a dywedais, Pobl gyfeiliornus yn *eu* calon *ydynt* hwy, ac nid adnabuant fy ffyrdd:
11 Wrth y rhai y tyngais yn fy llid, na ddelent i'm gorphwysfa.

PSALM XCVI.

1 *Cynghor i glodfori Duw, 4 am ei fawredd, 8 a'i frenhiniaeth, 11 a'i farn gyffredinol.*

CENWCH i'r ARGLWYDD ganiad newydd: cenwch i'r ARGLWYDD, yr holl ddaear.

2 Cenwch i'r ARGLWYDD, bendigwch ei enw; cyhoeddwch o ddydd i ddydd ei iachawdwriaeth ef.

3 Datgenwch ym mysg y cenhedloedd ei ogoniant ef, ym mhlith yr holl bobloedd ei ryfeddodau.

4 Canys mawr *yw* yr ARGLWYDD, a chanmoladwy iawn: ofnadwy *yw* efe goruwch yr holl dduwiau.

5 Canys holl dduwiau y bobloedd *ydynt* eilunod: ond yr ARGLWYDD a wnaeth y nefoedd.

6 Gogoniant a harddwch *sydd* o'i flaen ef; nerth a hyfrydwch *sydd* yn ei gyssegr.

7 Tylwythau y bobl, rhoddwch i'r ARGLWYDD, rhoddwch i'r ARGLWYDD ogoniant a nerth.

8 Rhoddwch i'r ARGLWYDD ogoniant ei enw: dygwch offrwm, a deuwch i'w gynteddoedd.

9 Addolwch yr ARGLWYDD mewn prydferthwch sancteiddrwydd: yr holl ddaear, ofnwch ger ei fron ef.

10 Dywedwch ym mysg y cenhedloedd, Yr ARGLWYDD sydd yn teyrnasu; a'r byd a sicrhâodd efe, fel nad ysgogo: efe a farna y bobl yn uniawn.

11 Llawenhâed y nefoedd, a gorfoledded y ddaear; rhued y môr a'i gyflawnder.

12 Gorfoledded y maes, a'r hyn oll *y sydd* ynddo: yna holl brennau y coed a ganant.

13 O flaen yr ARGLWYDD: canys y mae yn dyfod, canys y mae yn dyfod i farnu y ddaear: efe a farna y byd trwy gyfiawnder, a'r bobloedd â'i wirionedd.

PSALM XCVII.

1 *Mawrhydi teyrnas Duw. 7 Yr eglwys yn llawenychu o herwydd barnedigaethau Duw ar ddelw-addolwyr. 10 Cynghor i dduwioldeb a llawenydd.*

YR ARGLWYDD sydd yn teyrnasu; gorfoledded y ddaear: llawenyched ynysoedd lawer.

2 Cymmylau a thywyllwch *sydd* o'i amgylch ef: cyfiawnder a barn *yw* trigfa ei orseddfaingc ef.

3 Tân a â allan o'i flaen ef, ac a lysg ei elynion o amgylch.

4 Ei fellt a lewyrchasant y byd: y ddaear a welodd, ac a grynodd.

5 Y mynyddoedd a doddasant fel cwyr o flaen yr ARGLWYDD, o flaen Arglwydd yr holl ddaear.

6 Y nefoedd a fynegant ei gyfiawnder ef, a'r holl bobl a welant ei ogoniant.

7 Gwaradwydder y rhai oll a wasanaethant ddelw gerfiedig, y rhai a ymffrostiant mewn eilunod: addolwch ef, yr holl dduwiau.

8 Sion a glywodd, ac a lawenychodd; a merched Judah a orfoleddasant, o herwydd dy farnedigaethau di, O ARGLWYDD.

9 Canys ti, ARGLWYDD, *wyt* oruchel goruwch yr holl ddaear: dirfawr y'th ddyrchafwyd goruwch yr holl dduwiau.

10 Y rhai a gerwch yr ARGLWYDD, casêwch ddrygioni: efe sydd yn cadw eneidiau ei saint; efe a'u gwared o law y rhai annuwiol.

11 Hauwyd goleuni i'r cyfiawn, a llawenydd i'r rhai uniawn o galon.

12 Y rhai cyfiawn, llawenychwch yn yr ARGLWYDD; a moliennwch wrth goffadwriaeth ei sancteiddrwydd ef.

PSALM XCVIII.

1 *Dafydd yn annog yr Iuddewon, 4 a'r cenhedloedd, 7 a'r holl greaduriaid, i glodfori Duw.*

Psalm.

CENWCH i'r ARGLWYDD ganiad newydd: canys efe a wnaeth *bethau* rhyfedd: ei ddeheulaw a'i fraich sanctaidd a barodd iddo fuddugoliaeth.

2 Hysbysodd yr ARGLWYDD ei iachawdwriaeth: datguddiodd ei gyfiawnder yng ngolwg y cenhedloedd.

3 Cofiodd ei drugaredd a'i wirionedd i dŷ Israel: holl derfynau y ddaear a welsant iachawdwriaeth ein DUW ni.

4 Cenwch yn llafar i'r ARGLWYDD, yr holl ddaear: llefwch, ac ymlawenhêwch, a chenwch.

5 Cenwch i'r ARGLWYDD gyd â'r delyn; gyd â'r delyn, a llef psalm.

6 A'r udgyrn a sain cornet, cenwch yn llafar o flaen yr ARGLWYDD y Brenhin.

7 Rhued y môr a'i gyflawnder; y byd a'r rhai a drigant o'i fewn.

8 Cured y llifeiriaint *eu* dwylaw; *a* chydganed y mynyddoedd.

9 O flaen yr ARGLWYDD: canys y mae yn dyfod i farnu y ddaear: efe a farna y byd â chyfiawnder, a'r bobloedd âg uniondeb.

PSALM XCIX.

1 *Dafydd yn gosod allan deyrnas Duw yn Sion: 5 ac yn annog pawb, wrth esampl yr hen dadau, i addoli Duw yn ei fynydd sanctaidd.*

YR ARGLWYDD sydd yn teyrnasu; cryned y bobloedd: eistedd y mae *rhwng* y cerubiaid; ymgynhyrfed y ddaear.

2 Mawr *yw* yr ARGLWYDD yn Sion, a dyrchafedig *yw* efe goruwch yr holl bobloedd.

3 Moliannant dy enw mawr ac ofnadwy; *canys* sanctaidd *yw*.

4 A nerth y Brenhin a hoffa farn: ti a sicrhâi uniondeb, barn a chyfiawnder a wnai di yn Jacob.

5 Dyrchefwch yr ARGLWYDD ein DUW, ac ymgrymmwch o flaen ei ystôl-draed ef: *canys* sanctaidd *yw*.

6 Moses ac Aaron ym mhlith ei offeiriaid ef; a Samuel ym mysg y rhai a alwant ar ei enw: galwasant ar yr ARGLWYDD, ac efe a'u gwrandawodd hwynt.

7 Llefarodd wrthynt yn y golofn gwmmwl: cadwasant ei dystiolaethau, a'r ddeddf a roddodd efe iddynt.

8 Gwrandewaist arnynt, O ARGLWYDD ein DUW: DUW oeddit yn eu harbed, ie, pan ddïelit am eu dychymygion.

9 Dyrchefwch yr ARGLWYDD ein DUW, ac ymgrymmwch ar ei fynydd sanctaidd: canys sanctaidd *yw* yr ARGLWYDD ein DUW.

PSALM C.

1 *Cynghor i foliannu Duw yn llawen-hyfryd, 3 am ei fawredd, 4 ac am ei allu.*

Psalm o foliant.

CENWCH yn llafar i'r ARGLWYDD, yr holl ddaear.

2 Gwasanaethwch yr ARGLWYDD mewn llawenydd: deuwch o'i flaen ef â chân.

3 Gwybyddwch mai yr ARGLWYDD *sydd* DDUW: efe a'n gwnaeth, ac nid ni ein hunain: ei bobl ef *ydym*, a defaid ei borfa.

4 Ewch i mewn i'w byrth ef â diolch, *ac* i'w gynteddau â mawl: diolchwch iddo, *a* bendithiwch ei enw.

5 Canys da *yw* yr ARGLWYDD: ei drugaredd *sydd* yn dragywydd; a'i wirionedd hyd genhedlaeth a chenhedlaeth.

PSALM CI.

Dafydd yn gwneuthur adduned a phroffes o dduwioldeb.

Psalm Dafydd.

CANAF am drugaredd a barn: i ti, AR-
GLWYDD, y canaf.
2 Byddaf ddeallus mewn ffordd berffaith.
Pa bryd y deui attaf? rhodiaf mewn per-
ffeithrwydd fy nghalon o fewn fy nhŷ.
3 Ni osodaf ddim anwir o flaen fy llygaid:
câs gennyf waith y rhai cildynnus; ni lŷn
wrthyf fi.
4 Calon gyndyn a gilia oddi wrthyf: nid
adnabyddaf *ddyn* drygionus.
5 Torraf ymaith yr hwn a enllibio ei gym-
mydog yn ddirgel: yr uchel o olwg, a'r balch
ei galon, ni allaf ei ddïoddef.
6 Fy llygaid *fydd* ar ffyddloniaid y tir, fel y
trigont gyd â mi: yr hwn a rodio mewn
ffordd berffaith, hwnnw a'm gwasanaetha i.
7 Ni thrig o fewn fy nhŷ yr un a wnelo
dwyll: ni thrig yn fy ngolwg yr un a ddy-
wedo gelwydd.
8 Yn fore y torraf ymaith holl annuwiolion
y tir, i ddiwreiddio holl weithredwyr anwir-
edd o ddinas yr ARGLWYDD.

PSALM CII.

1 *Y prophwyd yn ei weddi yn cwyno yn chwerwdost:* 12 *yn cymmeryd cysur o dragywyddoldeb a thrugaredd Duw.* 18 *Bod yn rhaid cadw coffa o drugareddau Duw.* 23 *Y mae yn attegu ei wendid âg anghyfnewidioldeb Duw.*

Gweddi y cystuddiedig, pan fyddo mewn blinder, ac yn tywallt ei gŵyn ger bron yr ARGLWYDD.

ARGLWYDD, clyw fy ngweddi, a deled fy
llef attat.
2 Na chudd dy wyneb oddi wrthyf yn nydd
fy nghyfyngder, gostwng dy glust attaf: yn y
dydd y galwyf, brysia, gwrando fi.
3 Canys fy nyddiau a ddarfuant fel mŵg,
a'm hesgyrn a boethasant fel aelwyd.
4 Fy nghalon a darawyd, ac a wywodd fel
llysieuyn; fel yr anghofiais fwytta fy mara.
5 Gan lais fy nhuchan y glynodd fy esgyrn
wrth fy nghnawd.
6 Tebyg wyf i belican yr anialwch: ydwyf
fel dylluan y diffaethwch.
7 Gwyliais, ac ydwyf fel aderyn y tô, unig
ar ben y tŷ.
8 Fy ngelynion a'm gwaradwyddant beu-
nydd: y rhai a ynfydant wrthyf, a dyngasant
yn fy erbyn.
9 Canys bwyttêais ludw fel bara, a chym-
mysgais fy niod âg wylofain;
10 O herwydd dy lid di a'th ddigofaint: can-
ys codaist fi i fynu, a theflaist fi i lawr.
11 Fy nyddiau *sydd* fel cysgod yn cilio; a
minnau fel glas-welltyn a wywais.
12 Tithau, ARGLWYDD, a barhêi yn dragy-
wyddol, a'th goffadwriaeth hyd genhedlaeth
a chenhedlaeth.
13 Ti a gyfodi, *ac* a drugarhêi wrth Sïon:
canys yr amser i drugarhâu wrthi, ïe, yr
amser nodedig, a ddaeth.
14 Oblegid y mae dy weision yn hoffi ei
meini, ac yn tosturio wrth ei llwch hi.
15 Felly y cenhedloedd a ofnant enw yr
ARGLWYDD, a holl frenhinoedd y ddaear dy
ogoniant.
16 Pan adeilado yr ARGLWYDD Sïon, y
gwelir ef yn ei ogoniant.
17 Efe a edrych ar weddi y gwael, ac ni ddï-
ystyrodd eu dymuniad.
18 Hyn a ysgrifenir i'r genhedlaeth a ddêl:
a'r bobl a grëir a foliannant yr ARGLWYDD.
19 Canys efe a edrychodd o uchelder ei gys-
segr: yr ARGLWYDD a edrychodd o'r nefoedd
ar y ddaear;
20 I wrando uchenaid y carcharorion; ac i
ryddhâu plant angau;
21 I fynegi enw yr ARGLWYDD yn Sïon, a'i
foliant yn Jerusalem:
22 Pan gasgler y bobl ynghyd, a'r teyrnas-
oedd i wasanaethu yr ARGLWYDD.
23 Gostyngodd efe fy nerth ar y ffordd; byr-
hâodd fy nyddiau.
24 Dywedais, Fy NUW, na chymmer fi ym-
aith yn nghanol fy nyddiau: dy flynyddoedd
di *sydd* yn oes oesoedd.
25 Yn y dechreuad y seiliaist y ddaear; a'r
nefoedd *ydynt* waith dy ddwylaw.
26 Hwy a ddarfyddant, a thi a barhêi: ïe,
hwy oll a heneiddiant fel dilledyn; fel gwisg
y newidi hwynt, a hwy a newidir.
27 Tithau yr un *ydwyt*, a'th flynyddoedd ni
ddarfyddant.
28 Plant dy weision a barhânt, a'u had a
sicrhêir ger dy fron di.

PSALM CIII.

1 *Cynghor i fendithio Duw, am ei drugaredd,* 15 *a'i ddianwadalwch.*

Psalm Dafydd.

FY enaid, bendithia yr ARGLWYDD; a
chwbl sydd ynof, ei enw sanctaidd ef.
2 Fy enaid, bendithia yr ARGLWYDD; ac
nac anghofia ei holl ddoniau ef:
3 Yr hwn sydd yn maddeu dy holl anwiredd-
au; yr hwn sydd yn iachâu dy holl lesgedd:
4 Yr hwn sydd yn gwaredu dy fywyd o
ddistryw: yr hwn sydd yn dy goroni â thru-
garedd ac â thosturi:
5 Yr hwn sydd yn diwallu dy enau â daioni,
fel yr adnewyddir dy ieuengctid fel yr eryr.
6 Yr ARGLWYDD sydd yn gwneuthur cyf-
iawnder a barn i'r *rhai* gorthrymmedig oll.
7 Hysbysodd ei ffyrdd i Moses; ei weithred-
oedd i feibion Israel.
8 Trugarog a graslawn *yw* yr ARGLWYDD;
hwyrfrydig i lid, a mawr o drugarowgrwydd.
9 Nid byth yr ymryson efe: ac nid byth y
ceidw efe *ei ddigofaint*.
10 Nid yn ol ein pechodau y gwnaeth efe â
ni; ac nid yn ol ein hanwireddau y talodd
efe i ni.
11 Canys cyfuwch ag yw y nefoedd uwchlaw
y ddaear, y rhagorodd ei drugaredd ef ar y
rhai a'i hofnant ef.
12 Cyn belled ag yw y dwyrain oddi wrth y
gorllewin, y pellhâodd efe ein camweddau
oddi wrthym.
13 Fel y tosturia tad wrth *ei* blant, *felly* y
tosturia yr ARGLWYDD wrth y rhai a'i hofn-
ant ef.
14 Canys efe a edwyn ein defnydd ni: cofia
mai llwch *ydym*.
15 Dyddiau dyn *sydd* fel glaswelltyn: megis
blodeuyn y maes, felly y blodeua efe.
16 Canys y gwynt a â drosto, ac ni bydd
mwy o hono; a'i le nid edwyn ddim o hono
ef mwy.
17 Ond trugaredd yr ARGLWYDD *sydd* o
dragywyddoldeb hyd dragywyddoldeb, ar y
rhai a'i hofnant ef; a'i gyfiawnder i blant *eu*
plant;
18 I'r sawl a gadwant ei gyfammod ef, ac a
gofiant ei orchymynion i'w gwneuthur.
19 Yr ARGLWYDD a barottôdd ei orseddfa
yn y nefoedd: a'i frenhiniaeth ef sydd yn
llywodraethu ar bob peth.
20 Bendithiwch yr ARGLWYDD, ei angelion
ef, cedyrn o nerth, yn gwneuthur ei air ef,
gan wrando ar leferydd ei air ef.

21 Bendithiwch yr ARGLWYDD, ei holl luoedd ef; ei holl weision yn gwneuthur ei ewyllys ef.
22 Bendithiwch yr ARGLWYDD, ei holl weithredoedd ef, ym mhob man o'i lywodraeth: fy enaid, bendithia yr ARGLWYDD.

PSALM CIV.

1 *Myfyrdod ar gadarn allu,* 7 *a rhyfeddol ragddarbodaeth Duw.* 31 *Bod gogoniant Duw yn dragywyddol.* 33 *Y prophwyd yn adduno moliannu Duw yn ddibaid.*

FY enaid, bendithia yr ARGLWYDD. O ARGLWYDD fy NUW, tra mawr ydwyt; gwisgaist ogoniant a harddwch.
2 Yr hwn wyt yn gwisgo goleuni fel dilledyn: *ac* yn taenu y nefoedd fel llen.
3 Yr hwn sydd yn gosod tylathau ei ystafelloedd yn y dyfroedd; yn gwneuthur y cymmylau yn gerbyd iddo; *ac* yn rhodio ar adenydd y gwynt.
4 Yr hwn sydd yn gwneuthur ei genhadon yn ysprydion; *a'i* weinidogion yn dân fflamllyd.
5 *Yr hwn* a seiliodd y ddaear ar ei sylfeini, *fel* na symmudo byth yn dragywydd.
6 Tôaist hi â'r gorddyfnder, megis *â* gwisg: y dyfroedd a safent goruwch y mynyddoedd.
7 Gan dy gerydd di y ffoisant: rhag swn dy daran y prysurasant ymaith.
8 Gan y mynyddoedd yr ymgodant: ar hyd y dyffrynoedd y disgynant, i'r lle a seiliaist iddynt.
9 Gosodaist derfyn, fel nad elont drosodd; fel na ddychwelont i orchuddio y ddaear.
10 Yr hwn a yrr y ffynhonnau i'r dyffrynoedd, *y rhai* a gerddant rhwng y bryniau.
11 Diodant holl fwystfilod y maes: yr asynod gwylltion a dorrant eu syched.
12 Adar y nefoedd a drigant ger llaw iddynt, *y rhai* a leisiant oddi rhwng y cangau.
13 Y mae efe yn dyfrhâu y bryniau o'i ystafelloedd: y ddaear a ddigonir o ffrwyth dy weithredoedd.
14 Y mae yn peri i'r gwellt dyfu i'r anifeiliaid, a llysiau i wasanaeth dyn: fel y dycco fara allan o'r ddaear:
15 A gwin, *yr hwn* a lawenycha galon dyn; *ac* olew, i beri i'*w* wyneb ddisgleirio; a bara, *yr hwn* a gynnal galon dyn.
16 Prennau yr ARGLWYDD sydd lawn *sugn:* cedrwydd Libanus, y rhai a blannodd efe;
17 Lle y nytha yr adar: y ffynnidwydd *yw* tŷ y ciconia.
18 Y mynyddoedd uchel *sydd* noddfa i'r geifr; *a*'r creigiau i'r cwningod.
19 Efe a wnaeth y lleuad i amserau nodedig: yr haul a edwyn ei fachludiad.
20 Gwnai dywyllwch, a nos fydd: ynddi yr ymlusga pob bwystfil coed.
21 Y cenawon llewod a ruant am ysglyfaeth, ac a geisiant eu bwyd gan DDUW.
22 *Pan* godo haul, ymgasglant, a gorweddant yn eu llochesau.
23 Dyn a â allan i'w waith, ac i'w orchwyl hyd yr hwyr.
24 Mor lliosog yw dy weithredoedd, O ARGLWYDD! gwnaethost hwynt oll mewn doethineb: llawn yw y ddaear o'th gyfoeth.
25 *Felly y mae* y môr mawr, llydan: yno *y mae* ymlusgiaid heb rifedi, bwystfilod bychain a mawrion.
26 Yno yr â y llongau: *yno y mae* y lefiathan, *yr hwn* a luniaist i chwarae ynddo.
27 Y rhai hyn oll a ddisgwyliant wrthyt; am roddi *iddynt* eu bwyd yn ei bryd.
28 A roddech iddynt, a gasglant: agori dy [illegible], a diwellir hwynt â daioni.
29 Ti a guddi dy wyneb, hwythau a drallodir: dygi ymaith eu hanadl, *a* threngant, a dychwelant i'w llwch.
30 *Pan* ollyngych dy yspryd, y creir hwynt, ac yr adnewyddi wyneb y ddaear.
31 Gogoniant yr ARGLWYDD fydd yn dragywydd: yr ARGLWYDD a lawenycha yn ei weithredoedd.
32 Efe a edrych ar y ddaear, a hi a gryna: *efe* a gyffwrdd â'r mynyddoedd, a hwy a fygant.
33 Canaf i'r ARGLWYDD tra fyddwyf fyw: canaf i'm DUW tra fyddwyf.
34 Bydd melus fy myfyrdod am dano: mi a lawenychaf yn yr ARGLWYDD.
35 Darfydded y pechaduriaid o'r tir, na fydded yr annuwiolion mwy. Fy enaid, bendithia di yr ARGLWYDD. Molwch yr ARGLWYDD.

PSALM CV.

1 *Cynghor i foliannu Duw, ac i chwilio allan ei weithredoedd ef.* 7 *Ystori rhagluniaeth Duw tu ag at Abraham,* 16 *a Joseph,* 23 *a Jacob yn yr Aipht,* 26 *a Moses yn gwaredu yr Israeliaid,* 37 *a'r Israeliaid wedi eu dwyn allan o'r Aipht, yn eu porthi hwy yn yr anialwch, ac yn eu plannu y'ngwlad Canaan.*

CLODFORWCH yr ARGLWYDD; gelwch ar ei enw: mynegwch ei weithredoedd ym mysg y bobloedd.
2 Cenwch iddo, canmolwch ef: ymddiddenwch am ei holl ryfeddodau ef.
3 Gorfoleddwch yn ei enw sanctaidd: llawenyched calon y rhai a geisiant yr ARGLWYDD.
4 Ceisiwch yr ARGLWYDD a'i nerth: ceisiwch ei wyneb ef bob amser.
5 Cofiwch ei ryfeddodau y rhai a wnaeth efe; ei wyrthiau, a barnedigaethau ei enau;
6 Chwi had Abraham ei was ef, chwi meibion Jacob ei etholedigion.
7 Efe *yw* yr ARGLWYDD ein DUW ni: ei farnedigaethau ef *sydd* trwy yr holl ddaear.
8 Cofiodd ei gyfammod byth, y gair a orchymynodd efe i fil o genhedlaethau:
9 Yr hyn a ammododd efe âg Abraham, a'i lw i Isaac;
10 A'r *hyn* a osododd efe yn ddeddf i Jacob, *ac yn* gyfammod tragywyddol i Israel;
11 Gan ddywedyd, I ti y rhoddaf dir Canaan, rhandir eich etifeddiaeth.
12 Pan oeddynt ychydig o rifedi, ie, ychydig, a dieithriaid ynddi:
13 Pan rodient o genhedlaeth i genhedlaeth, o'r *naill* deyrnas at bobl arall:
14 Ni adawodd i neb eu gorthrymmu: ie, ceryddodd frenhinoedd o'u plegid;
15 *Gan ddywedyd,* Na chyffyrddwch â'm rhai enneiniog, ac na ddrygwch fy mhrophwydi.
16 Galwodd hefyd am newyn ar y tir: *a* dinystriodd holl gynnaliaeth bara.
17 Anfonodd wr o'u blaen hwynt, Joseph, *yr hwn* a werthwyd yn was.
18 Cystuddiasant ei draed ef mewn gefyn: ei enaid a aeth mewn heiyrn:
19 Hyd yr amser y daeth ei air ef: gair yr ARGLWYDD a'i profodd ef.
20 Y brenhin a anfonodd, ac a'i gollyngodd ef; llywodraethwr y bobl, ac a'i rhyddhâodd ef.
21 Gosododd ef yn arglwydd ar ei dŷ, ac yn llywydd ar ei holl gyfoeth:
22 I rwymo ei dywysogion ef wrth ei ewyllys; ac i ddysgu doethineb i'w henuriaid ef.
23 Aeth Israel hefyd i'r Aipht; a Jacob a ymdeithiodd yn nhir Ham.
24 Ac efe a gynnyddodd ei bobl yn ddir-

fawr; ac a'u gwnaeth yn gryfach na'u gwrth-
wynebwyr.
25 Trodd eu calon hwynt i gasâu ei bobl ef,
i wneuthur yn ddichellgar â'i weision.
26 Efe a anfonodd Moses ei was; *ac* Aaron,
yr hwn a ddewisasai.
27 Hwy a ddangosasant ei arwyddion ef yn
eu plith hwynt, a rhyfeddodau yn nhir Ham.
28 Efe a anfonodd dywyllwch, ac a dywyll-
odd; ac nid anufuddhasant hwy ei air ef.
29 Efe a drodd eu dyfroedd yn waed, ac a
laddodd eu pysgod.
30 Eu tir a heigiodd lyffaint yn ystafelloedd
eu brenhinoedd.
31 Efe a ddywedodd, a daeth cymmysgbla,
a llau yn eu holl fro hwynt.
32 Efe a wnaeth eu gwlaw hwynt yn gen-
llysg, *ac* yn fflammau tân yn eu tir.
33 Tarawodd hefyd eu gwinwydd, a'u ffig-
yswydd; ac a ddrylliodd goed eu gwlad
hwynt.
34 Efe a ddywedodd, a daeth y locustiaid,
a'r lindys, yn aneirif;
35 Y rhai a fwyttasant yr holl laswellt yn
eu tir hwynt, ac a ddifasant ffrwyth eu daear
hwynt.
36 Tarawodd hefyd bob cyntaf-anedig yn
eu tir hwynt, blaen-ffrwyth eu holl nerth
hwynt.
37 Ac a'u dug hwynt allan âg arian ac aur;
ac heb *un* llesg yn eu llwythau.
38 Llawenychodd yr Aipht pan aethant
allan: canys syrthiasai eu harswyd arnynt
hwy.
39 Efe a daenodd gwmmwl yn do, a thân i
oleuo liw nos.
40 Gofynasant, ac efe a ddug soflieir; ac a'u
diwallodd â bara nefol.
41 Efe a holltodd y graig, a'r dyfroedd a
ddylifodd; cerddasant ar hyd lleoedd sychion
yn afonydd.
42 Canys efe a gofiodd ei air sanctaidd, *ac*
Abraham ei was.
43 Ac a ddug ei bobl allan mewn llawenydd;
ei etholedigion mewn gorfoledd.
44 Ac a roddes iddynt diroedd y cenhedl-
oedd: a meddiannasant lafur y bobloedd.
45 Fel y cadwent ei ddeddfau *ef*, ac y
cynhalient ei gyfreithiau. Molwch yr Ar-
glwydd.

PSALM CVI.

1 *Y Psalmydd yn annog i foliannu Duw:* 4
*yn gweddio am faddeuant pechodau, megis y
gwnaeth Duw â'r tadau.* 7 *Ystori o wrth-
ryfeigarwch y bobl, a thrugaredd Duw.* 47
*Y mae efe yn diweddu â gweddi ac â mol-
iant.*

MOLWCH yr Arglwydd. Clodforwch
yr Arglwydd; canys da *yw:* o her-
wydd ei drugaredd *a bery* yn dragywydd.
2 Pwy a draetha nerthoedd yr Arglwydd?
ac a fynega ei holl fawl ef?
3 Gwyn eu byd a gadwant farn, *a'r* hwn
a wnel gyfiawnder bob amser.
4 Cofia fi, Arglwydd, yn ol *dy* raslon-
rwydd i'th bobl; ymwêl â mi â'th iachawd-
wriaeth.
5 Fel y gwelwyf ddaioni dy etholedigion, fel
y llawenychwyf yn llawenydd dy genedl di,
fel y gorfoleddwyf gyd â'th etifeddiaeth.
6 Pechasom gyd â'n tadau; gwnaethom
gamwedd, anwireddus fuom.
7 Ein tadau ni ddeallasant dy ryfeddodau
yn yr Aipht, ni chofiasant lïaws dy
drugareddau; eithr gwrthryfelgar fuont wrth
y môr, *sef* y môr coch.
8 Etto efe a'u hachubodd hwynt er mwyn
ei enw, i beri adnabod ei gadernid.
9 Ac a geryddodd y môr coch, fel y sychodd
efe: a thywysodd hwynt trwy y dyfnder,
megis trwy yr anialwch.
10 Achubodd hwynt hefyd o law *eu* digasog;
ac a'u gwaredodd o law y gelyn.
11 A'r dyfroedd a doisant eu gwrth wyneb-
wyr; ni adawyd un o honynt.
12 Yna y credasant ei eiriau ef; canasant ei
fawl ef.
13 Yn y fan yr anghofiasant ei weithredoedd
ef; ni ddisgwyliasant am ei gynghor ef:
14 Eithr blysiasant yn ddirfawr yn yr anial-
wch; a themtiasant Dduw yn y diffaethwch.
15 Ac efe a roddes eu dymuniad iddynt;
eithr efe a anfonodd gulni i'w henaid.
16 Cenfigennasant hefyd wrth Moses yn y
gwersyll, *ac* wrth Aaron sant yr Arglwydd.
17 Y ddaear a agorodd, ac a lyngcodd Da-
than, ac a orchuddiodd gynnulleidfa Abi-
ram.
18 Cynneuodd tân hefyd yn eu cynnulleidfa
hwynt: fflam a losgodd y rhai annuwiol.
19 Llo a wnaethant yn Horeb; ac ymgrym-
masant i'r ddelw dawdd.
20 Felly y troisant eu gogoniant i lun eidion
yn pori glaswellt.
21 Anghofiasant Dduw eu Hachubwr, yr
hwn a wnelsai bethau mawrion yn yr Aipht;
22 Pethau rhyfedd yn nhir Ham; pethau
ofnadwy wrth y môr coch.
23 Am hynny y dywedodd y dinystriai efe
hwynt, oni buasai i Moses ei etholedig sefyll
ar yr adwy o'i flaen ef; i droi ymaith ei
lidiowgrwydd ef, rhag *eu* dinystrio.
24 Diystyrasant hefyd y tir dymunol: ni
chredasant ei air ef:
25 Ond grwgnachasant yn eu pebyll; *ac* ni
wrandawsant ar lais yr Arglwydd.
26 Yna y dyrchafodd efe ei law yn eu herbyn
hwynt, i'w cwympo yn yr anialwch;
27 Ac i gwympo eu had ym mysg y cenhedl-
oedd; ac i'w gwasgaru yn y tiroedd.
28 Ymgyssylltasant hefyd â Baal-peor, a
bwyttasant ebyrth y meirw.
29 Felly y digiasant *ef* â'u dychymygion eu
hun; ac y tarawodd pla yn eu mysg hwy.
30 Yna y safodd Phinees, ac a iawn-farnodd:
a'r pla a attaliwyd.
31 A chyfrifwyd *hyn* iddo yn gyfiawnder, o
genhedlaeth i genhedlaeth byth.
32 Llidiasant *ef* hefyd wrth ddyfroedd y
gynnen; fel y bu ddrwg i Moses o'u plegid
hwynt:
33 O herwydd cythruddo o honynt ei yspryd
ef, fel y cam-ddywedodd â'i wefusau.
34 Ni ddinystriasant y bobloedd, am y rhai
y dywedasai yr Arglwydd wrthynt:
35 Eithr ymgymmysgasant â'r cenhedloedd;
a dysgasant eu gweithredoedd hwynt:
36 A gwasanaethasant eu delwau hwynt; y
rhai a fu yn fagl iddynt.
37 Aberthasant hefyd eu meibion a'u merch-
ed i gythreuliaid,
38 Ac a dywalltasant waed gwirion, *sef*
gwaed eu meibion a'u merched, y rhai a
aberthasant i ddelwau Canaan: a'r tir a
halogwyd â gwaed.
39 Felly yr ymhalogasant yn eu gweithred-
oedd eu hun, ac y putteiniasant gyd â'u
dychymygion.
40 Am hynny y cynneuodd dig yr Ar-
glwydd yn erbyn ei bobl, fel y ffieiddiodd
efe ei etifeddiaeth.
41 Ac efe a'u rhoddes hwynt yn llaw y
cenhedloedd; a'u caseion a lywodraethasant
arnynt.
42 Eu gelynion hefyd a'u gorthrymmasant;
a darostyngwyd hwynt dan eu dwylaw hwy.

43 Llawer gwaith y gwaredodd efe hwynt;
hwythau a'u digiasant ef â'u cynghor eu hun,
a hwy a wanhychwyd am eu hanwiredd.
44 Etto efe a edrychodd pan oedd ing ar-
nynt, pan glywodd eu llefain hwynt.
45 Ac efe a gofiodd ei gyfammod â hwynt,
ac a edifarhâodd yn ol lliosowgrwydd ei dru-
gareddau:
46 Ac a wnaeth iddynt gael trugaredd gan
y rhai oll a'u caethiwai.
47 Achub ni, O ARGLWYDD ein DUW, a
chynnull ni o blith y cenhedloedd, i glodfori
dy enw sanctaidd, *ac* i orfoleddu yn dy
foliant.
48 Bendigedig *fyddo* ARGLWYDD DDUW
Israel erioed ac yn dragywydd: a dywed-
ed yr holl bobl, Amen. Molwch yr AR-
GLWYDD.

PSALM CVII.

1 *Dafydd yn annog y gwaredigion, wrth glod-
fori Duw, i ystyried ei amryw ragluniaeth
ef,* 4 *tu ag at fforddolion,* 10 *a chaethion,* 17
a rhai cleifion, 23 *a morwyr,* 33 *ac yn am-
rafael ddamweiniau y bywyd hwn.*

CLODFORWCH yr ARGLWYDD; canys
da *yw:* o herwydd ei drugaredd *sydd* yn
dragywydd.
2 *Felly* dyweded gwaredigion yr AR-
GLWYDD, y rhai a waredodd efe o law
y gelyn;
3 Ac a gasglodd efe o'r tiroedd, o'r dwyrain,
ac o'r gorllewin, o'r gogledd, ac o'r dehau.
4 Crwydrasant yn yr anialwch mewn ffordd
ddisathr, heb gael dinas i aros ynddi:
5 Yn newynog ac yn sychedig, eu henaid a
lewygodd ynddynt.
6 Yna y llefasant ar yr ARGLWYDD yn eu
cyfyngder; *ac* efe a'u gwaredodd o'u gor-
thrymderau.
7 Ac a'u tywysodd hwynt ar hyd y ffordd
uniawn, i fyned i ddinas gyfanneddol.
8 O na foliannent yr ARGLWYDD *am* ei
ddaioni, a'i ryfeddodau i feibion dynion!
9 Canys efe a ddiwalla yr enaid sychedig, ac
a leinw yr enaid newynog â daioni.
10 Y rhai a breswyliant yn y tywyllwch a
chysgod angau, yn rhwym mewn cystudd a
haiarn;
11 O herwydd anufuddhâu o honynt eiriau
Duw, a dirmygu cynghor y Goruchaf.
12 Am hynny yntau a ostyngodd eu calon
â blinder: syrthiasant, ac nid *oedd* cynnorth-
wywr.
13 Yna y gwaeddasant ar yr ARGLWYDD
yn eu cyfyngder; *ac* efe a'u hachubodd o'u
gorthrymderau.
14 Dug hwynt allan o dywyllwch a chysgod
angau; a drylliodd eu rhwymau hwynt.
15 O na foliannent yr ARGLWYDD *am* ei
ddaioni, a'i ryfeddodau i feibion dynion!
16 Canys efe a dorrodd y pyrth pres, ac a
ddrylliodd y barrau heiyrn.
17 Ynfydion, oblegid eu camweddau, ac o
herwydd eu hanwireddau, a gystuddir.
18 Eu henaid a ffieiddiai bob bwyd; a daeth-
ant hyd byrth angau.
19 Yna y gwaeddasant ar yr ARGLWYDD yn
eu cyfyngder; *ac* efe a'u hachubodd o'u
gorthrymderau.
20 Anfonodd ei air, ac iachâodd hwynt, ac
a'u gwaredodd o'u dinystr.
21 O na foliannent yr ARGLWYDD *am* ei
ddaioni, a'i ryfeddodau i feibion dynion!
22 Aberthant hefyd aberth moliant; a
mynegant ei weithredoedd ef mewn gorfol-
edd.
23 Y rhai a ddisgynant mewn llongau i'r
môr, gan wneuthur eu gorchwyl mewn dyfr-
oedd mawrion.
24 Hwy a welant weithredoedd yr AR-
GLWYDD, a'i ryfeddodau yn y dyfnder.
25 Canys efe a orchymyn, a chyfyd tym-
mestl-wynt, yr hwn a ddyrchafa ei donnau
ef.
26 Hwy a esgynant i'r nefoedd, disgynant i'r
dyfnder: tawdd eu henaid gan flinder.
27 Ymdrôant, ac ymsymmudant fel medd-
wyn; a'u holl ddoethineb a ballodd.
28 Yna y gwaeddant ar yr ARGLWYDD yn
eu cyfyngder; ac efe a'u dwg allan o'u gor-
thrymderau.
29 Efe a wna yr ystorm yn dawel; a'i thon-
nau a ostegant.
30 Yna y llawenhânt am eu gostegu; ac efe
a'u dwg i'r porthladd a ddymunent.
31 O na foliannent yr ARGLWYDD *am* ei
ddaioni, a'i ryfeddodau i feibion dynion!
32 A dyrchafant ef y'nghynnulleidfa y bobl,
a moliannant ef yn eisteddfod yr henur-
iaid.
33 Efe a wna afonydd yn ddiffaethwch, a
ffynhonnau dyfroedd yn sychdir;
34 *A* thir ffrwythlawn yn ddiffrwyth, am
ddrygioni y rhai a drigant ynddo.
35 Efe a dry yr anialwch yn llyn dwfr, a'r
tir cras yn ffynhonnau dwfr.
36 Ac yno y gwna i'r newynog aros; fel y
darparont ddinas i gyfanneddu:
37 Ac yr hauont feusydd, ac y plannont
winllannoedd, y rhai a ddygant ffrwyth
toreithiog.
38 Ac efe a'u bendithia hwynt fel yr aml-
hânt yn ddirfawr, ac ni âd i'w hanifeiliaid
leihâu.
39 Lleihêir hwynt hefyd, a gostyngir hwynt,
gan gyfyngder, drygfyd, a chyni.
40 Efe a dywallt ddirmyg ar foneddigion, ac
a wna iddynt grwydro mewn anialwch heb
ffordd.
41 Ond efe a gyfyd y tlawd o gystudd, ac a
wna *iddo* deuluoedd fel praidd.
42 Y rhai uniawn a welant *hyn*, ac a lawen-
ychant: a phob anwiredd a gau ei safn.
43 Y neb *sydd* ddoeth, ac a gadwo hyn, hwy
a ddeallant drugareddau yr ARGLWYDD.

PSALM CVIII.

1 *Dafydd yn ymwroli i foliannu Duw:* 5 *yn
gweddio am gymmorth Duw yn ol ei add-
ewid.* 11 *Ei hyder ef ar gynhorthwy Duw.*

Cân *neu* Psalm Dafydd.

PAROD yw fy nghalon, O DDUW: canaf
a chanmolaf â'm gogoniant.
2 Deffro, y nabl a'r delyn: minnau a dde-
ffrôaf yn fore.
3 Clodforaf di, ARGLWYDD, ym mysg y
bobloedd: canmolaf di ym mysg y cenhed-
loedd.
4 Canys mawr *yw* dy drugaredd oddi ar y
nefoedd: a'th wirionedd a *gyrhaedd* hyd yr
wybren.
5 Ymddyrcha, O DDUW, uwch y nefoedd:
a bydded dy ogoniant ar yr holl ddaear;
6 Fel y gwareder dy rai anwyl: achub *â'th*
ddeheulaw, a gwrando fi.
7 Duw a lefarodd yn ei sancteiddrwydd,
Llawenychaf, rhannaf Sichem, a mesuraf
ddyffryn Succoth.
8 Eiddof fi *yw* Gilead; eiddof fi Manasseh;
Ephraim hefyd *yw* nerth fy mhen: Judah
yw fy neddfwr.
9 Moab *yw* fy nghrochan golchi; tros
Edom y taflaf fy esgid: buddugoliaethaf ar
Philistia.

10 Pwy a'm dwg i'r ddinas gadarn? pwy a'm dwg hyd yn Edom?
11 Onid *tydi*, O DDUW, *yr hwn* a'n bwriaist ymaith? ac onid âi di allan, O DDUW, gyd â'n lluoedd?
12 Dyro i ni gynhorthwy rhag cyfyngder: canys gau *yw* ymwared dyn.
13 Trwy DDUW y gwnawn wroldeb: canys efe a sathr ein gelynion.

PSALM CIX.

1 *Dafydd yn cwyno rhag enllib ei elynion, ac yn rhith Judas yn eu melldigo hwy: 16 yn dangos eu pechod hwy: 21 yn cwyno rhag ei drueni ei hun; ac yn gweddio am help: 30 yn addaw bod yn ddiolchgar.*

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

NA thaw, O DDUW fy moliant.
2 Canys genau yr annuwiol a genau y twyllodrus a ymagorasant arnaf: â thafod celwyddog y llefarasant i'm herbyn.
3 Cylchynasant fi hefyd â geiriau cas; ac ymladdasant â mi heb achos.
4 Am fy ngharedigrwydd y'm gwrthwynebant: minnau *a arferaf* weddi.
5 Talasant hefyd i mi ddrwg am dda, a chas am fy nghariad.
6 Gosod *dithau un* annuwiol arno ef; a safed Satan wrth ei ddeheulaw ef.
7 Pan farner ef, eled yn euog; a bydded ei weddi yn bechod.
8 Ychydig fyddo ei ddyddiau; *a* chymmered arall ei swydd ef.
9 Bydded ei blant yn amddifad, a'i wraig yn weddw.
10 Gan grwydro hefyd crwydred ei blant ef, a chardottant: ceisiant hefyd *eu bara* o'u hanghyfannedd leoedd.
11 Rhwyded y ceisiad yr hyn oll sydd ganddo; ac anrheithied dieithriaid ei lafur ef.
12 Na fydded *neb* a estyno drugaredd iddo; ac na fydded *neb* a drugarhâo wrth ei amddifaid ef.
13 Torrer ymaith ei hiliogaeth ef: dilëer eu henw yn yr oes nesaf.
14 Cofier anwiredd ei dadau o flaen yr ARGLWYDD; ac na ddilëer pechod ei fam ef.
15 Byddant bob amser ger bron yr ARGLWYDD, fel y torro efe ymaith eu coffadwriaeth o'r tir.
16 Am na chofiodd wneuthur trugaredd, eithr erlid o hono y truan a'r tlawd, a'r cystuddiedig o galon, i'w ladd.
17 Hoffodd felldith, a hi a ddaeth iddo: ni fynnai fendith, a hi a bellhaodd oddi wrtho.
18 Ië, gwisgodd felldith fel dilledyn; a hi a ddaeth fel dwfr i'w fewn, ac fel olew i'w esgyrn.
19 Bydded iddo fel dilledyn *yr hwn* a wisgo efe, ac fel gwregys a'i gwregyso efe yn wastadol.
20 Hyn *fyddo* tâl fy ngwrthwynebwyr gan yr ARGLWYDD, a'r rhai a ddywedant ddrwg yn erbyn fy enaid.
21 Tithau, ARGLWYDD DDUW, gwna erof i er mwyn dy enw: am *fod* yn dda dy drugaredd, gwared fi.
22 Canys truan a thlawd *ydwyf* fi, a'm calon a archollwyd o'm mewn.
23 Aethum fel cysgod pan gilio: fel locust y'm hysgydwir.
24 Fy ngliniau a aethant yn egwan gan ympryd; a'm cnawd a guriodd o eisieu brasder.
25 Gwaradwydd hefyd oeddwn iddynt: *pan* welent fi, siglent eu pennau.
26 Cynnorthwya fi, O ARGLWYDD fy NUW; achub fi yn ol dy drugaredd:
27 Fel y gwypont mai dy law di *yw* hyn; *mai* ti, ARGLWYDD, a'i gwnaethost.
28 Melldithiant hwy, ond bendithia di: cywilyddier hwynt, pan gyfodant; a llawenyched dy was.
29 Gwisger fy ngwrthwynebwyr â gwarth, ac ymwisgant â'u cywilydd, megis â chochl.
30 Clodforaf yr ARGLWYDD yn ddirfawr â'm genau; ïe, moliannaf ef ym mysg llawer.
31 O herwydd efe a saif ar ddeheulaw y tlawd, i'*w* achub oddi wrth y rhai a farnant ei enaid.

PSALM CX.

1 *Brenhiniaeth, 4 offeiriadaeth, 5, 7 a goruchafiaeth Crist.*

Psalm Dafydd.

DYWEDODD yr ARGLWYDD wrth fy Arglwydd, Eistedd ar fy neheulaw, hyd oni osodwyf dy elynion yn faingc i'th draed.
2 Gwialen dy nerth a enfyn yr ARGLWYDD o Sion: llywodraetha di yng nghanol dy elynion.
3 Dy bobl *a fyddant* ewyllysgar yn nydd dy nerth, mewn harddwch sancteiddrwydd o groth y wawr: y mae gwlith dy enedigaeth i ti.
4 Tyngodd yr ARGLWYDD, ac nid edifarhâ, Ti *wyt* offeiriad yn dragywyddol, yn ol urdd Melchisedec.
5 Yr Arglwydd ar dy ddeheulaw a drywana frenhinoedd yn nydd ei ddigofaint.
6 Efe a farn ym mysg y cenhedloedd; llein w *leoedd* â chelaneddau: archolla ben llawer gwlad.
7 Efe a yf o'r afon ar y ffordd: am hynny y dyrcha efe *ei* ben.

PSALM CXI.

1 *Y Psalmydd, trwy ei esampl ei hun, yn annog eraill i foliannu Duw, am ei ogonedduus 5 a'i rasusol weithredoedd. 10 Mai ofn Duw sydd yn magu gwir ddoethineb.*

MOLWCH yr ARGLWYDD. Clodforaf yr ARGLWYDD â'*m* holl galon, yng nghymmanfa y rhai uniawn, ac *yn* y gynnulleidfa.
2 Mawr *yw* gweithredoedd yr ARGLWYDD, wedi eu ceisio gan bawb a'u hoffant.
3 Gogoniant a harddwch *yw* ei waith ef; a'i gyfiawnder sydd yn parhâu byth.
4 Gwnaeth gofio ei ryfeddodau: graslawn a thrugarog *yw* yr ARGLWYDD.
5 Rhoddodd ymborth i'r rhai a'i hofnant ef: efe a gofia ei gyfammod yn dragywydd.
6 Mynegodd i'w bobl gadernid ei weithredoedd, i roddi iddynt etifeddiaeth y cenhedloedd.
7 Gwirionedd a barn *yw* gweithredoedd ei ddwylaw ef: ei holl orchymynion *ydynt* sier:
8 Wedi eu sicrhâu byth ac yn dragywydd, *a'u* gwneuthur mewn gwirionedd ac uniondeb.
9 Anfonodd ymwared i'w bobl: gorchymynodd ei gyfammod yn dragywyddol: sanctaiddiol ac ofnadwy *yw* ei enw ef.
10 Dechreuad doethineb *yw* ofn yr ARGLWYDD: deall da *sydd* gan y rhai a wnant *ei orchymynion ef:* y mae ei foliant ef yn parhâu byth.

PSALM CXII.

1 *Duwioldeb sydd iddi addewid o'r bywyd yma, 4 ac o'r bywyd a ddaw. 10 Y bydd drwg gan yr anwir weled llwyddiant y duwiol.*

MOLWCH yr ARGLWYDD. Gwŷn *ei* fyd
y gwr a ofna yr ARGLWYDD, *ac* sydd yn
hoffi ei orchymynion ef yn ddirfawr.
2 Ei had fydd cadarn ar y ddaear: cenhedl-
aeth y rhai uniawn a fendithir.
3 Golud a chyfoeth *fydd* yn ei dŷ ef: a'i
gyfiawnder sydd yn parhâu byth.
4 Cyfyd goleuni i'r rhai uniawn yn y ty-
wyllwch: trugarog, a thosturiol, a chyfiawn,
yw efe.
5 Gwr da sydd gymmwynasgar, ac yn
rhoddi benthyg: wrth farn y llywodraetha
efe ei achosion.
6 Yn ddiau nid ysgogir ef byth: y cyfiawn
fydd byth mewn coffadwriaeth.
7 Nid ofna efe rhag chwedl drwg: ei galon
sydd ddisigl, yn ymddiried yn yr AR-
GLWYDD.
8 Attegwyd ei galon: nid ofna efe, hyd oni
welo *ei ewyllys* ar ei elynion.
9 Gwasgarodd, rhoddodd i'r tlodion; *a'i*
gyfiawnder sydd yn parhâu byth; ei gorn a
ddyrchefir mewn gogoniant.
10 Yr annuwiol a wêl *hyn,* ac a ddigia; efe
a ysgyrnyga ei ddannedd, ac a dawdd ymaith:
derfydd am ddymuniad y rhai annuwiol.

PSALM CXIII.

1 *Cynghor i foliannu Duw, o herwydd ei ar-*
dderchowgrwydd, 6 *a'i drugaredd.*

MOLWCH yr ARGLWYDD. Gweision yr
ARGLWYDD, molwch, *ïe,* molwch enw
yr ARGLWYDD.
2 Bendigedig fyddo enw yr ARGLWYDD o
hyn allan ac yn dragywydd.
3 O godiad haul hyd ei fachludiad moliannus
yw enw yr ARGLWYDD.
4 Uchel *yw* yr ARGLWYDD goruwch yr
holl genhedloedd; *a'i* ogoniant *sydd* gor-
uwch y nefoedd.
5 Pwy *sydd* fel yr ARGLWYDD ein Duw ni,
yr hwn sydd yn preswylio yn uchel?
6 Yr hwn a ymddarostwng i edrych *y pethau*
yn y nefoedd, ac yn y ddaear?
7 Efe sydd yn codi y tlawd o'r llwch, *ac* yn
dyrchafu yr anghenus o'r dommen,
8 I'w osod gyd â phendefigion, *ïe,* gyd â
phendefigion ei bobl.
9 Yr hwn a wna i'r ammhlantadwy gadw
tŷ, *a bod* yn llawen-fam plant. Canmolwch
yr ARGLWYDD.

PSALM CXIV.

Dafydd, trwy esampl y creaduriaid mudion, yn
annog i ofni Duw yn ei eglwys.

PAN aeth Israel o'r Aipht, tŷ Jacob oddi
wrth bobl anghyfiaith;
2 Judah oedd ei sancteiddrwydd, *ac* Israel ei
arglwyddiaeth.
3 Y môr a welodd *hyn,* ac a giliodd; yr
Iorddonen a drodd yn ol.
4 Y mynyddoedd a neidiasant fel hyrddod,
a'r bryniau fel ŵyn defaid.
5 Beth *ddarfu* i ti, O fôr, pan giliaist? tithau
Iorddonen, *paham* y troaist yn ol?
6 *Paham,* fynyddoedd, y neidiech fel hyrdd-
od? *a'r* bryniau fel ŵyn defaid?
7 Ofna, di ddaear, rhag yr ARGLWYDD,
rhag Duw Jacob:
8 Yr hwn sydd yn troi y graig *yn* llyn dwfr,
a'r gallestr yn ffynnon dyfroedd.

PSALM CXV.

1 *O herwydd bod Duw yn wir-ogoneddus,* 4 *ac*
eilunod yn wagedd, 9 *y mae y Psalmydd yn*
cynghori rhoi hyder ar Dduw. 12 *Y dylid*
bendithio Duw am ei fendithion.

NID i ni, O ARGLWYDD, nid i ni, ond i'th
enw dy hun dod ogoniant, er mwyn dy
drugaredd, *ac* er mwyn dy wirionedd.
2 Paham y dywedai y cenhedloedd, Pa le
yn awr *y mae* eu Duw hwynt?
3 Ond ein Duw ni *sydd* yn y nefoedd: efe a
wnaeth yr hyn a fynnodd oll.
4 Eu delwau hwy *ydynt o* aur ac arian,
gwaith dwylaw dynion.
5 Genau *sydd* iddynt, ond ni lefarant; llyg-
aid *sydd* ganddynt, ond ni welant:
6 *Y mae* clustiau iddynt, ond ni chlywant;
ffroenau *sydd* ganddynt, ond ni aroglant:
7 Dwylaw *sydd* iddynt, ond ni theimlant;
traed *sydd* iddynt, ond ni cherddant; ni leis-
iant chwaith â'u gwddf.
8 Y rhai a'u gwnant ydynt fel hwythau, *a*
phob un a ymddiriedo ynddynt.
9 O Israel, ymddiried di yn yr ARGLWYDD:
efe *yw* eu porth a'u tarian.
10 Tŷ Aaron, ymddiriedwch yn yr AR-
GLWYDD: efe *yw* eu porth a'u tarian.
11 Y rhai a ofnwch yr ARGLWYDD, ym-
ddiriedwch yn yr ARGLWYDD: efe *yw* eu
porth a'u tarian.
12 Yr ARGLWYDD a'n cofiodd ni: efe *a'n*
bendithia: bendithia efe dŷ Israel; bendithia
efe dŷ Aaron.
13 Bendithia efe y rhai a ofnant yr AR-
GLWYDD, fychain a mawrion.
14 Yr ARGLWYDD a'ch chwanega chwi
fwyfwy, chwychwi a'ch plant hefyd.
15 Bendigedig *ydych* chwi gan yr AR-
GLWYDD, yr hwn a wnaeth nef a daear.
16 Y nefoedd, *ïe,* y nefoedd *ydynt* eiddo yr
ARGLWYDD: a'r ddaear a roddes efe i feibion
dynion.
17 Y meirw ni foliannant yr ARGLWYDD,
na'r neb sydd yn disgyn i ddistawrwydd.
18 Ond nyni a fendithiwn yr ARGLWYDD o
hyn allan ac yn dragywydd. Molwch yr
ARGLWYDD.

PSALM CXVI.

1 *Dafydd yn dangos ei gariad a'i ddyled tu ag*
at Dduw am ei wared ef: 12 *ac yn ymegnïo*
i fod yn ddiolchgar.

DA gennyf wrando o'r ARGLWYDD ar fy
llef, *a'm* gweddiau.
2 Am ostwng o hono ei glust attaf, am
hynny llefaf dros fy nyddiau arno *ef.*
3 Gofidion angau a'm cylchynasant, a go-
fidiau uffern a'm daliasant: ing a blinder
a gefais.
4 Yna y gelwais ar enw yr ARGLWYDD;
Attolwg, ARGLWYDD, gwared fy enaid.
5 Graslawn *yw* yr ARGLWYDD, a chyfiawn;
a thosturiol *yw* ein Duw ni.
6 Yr ARGLWYDD sydd yn cadw y rhai
annichellgar: tlodais, ac efe a'm hachub-
odd.
7 Dychwel, O fy enaid, i'th orphwysfa;
canys yr ARGLWYDD fu dda wrthyt.
8 O herwydd i ti waredu fy enaid oddi wrth
angau, fy llygaid oddi wrth ddagrau, *a'm*
traed rhag llithro.
9 Rhodiaf o flaen yr ARGLWYDD yn nhir y
rhai byw.
10 Credais, am hynny y lleferais: cystuddi-
wyd fi yn ddirfawr.
11 Mi a ddywedais yn fy ffrwst, Pob dyn
sydd gelwyddog.
12 Beth a dalaf i'r ARGLWYDD, *am* ei holl
ddoniau i mi?
13 Phiol iachawdwriaeth a gymmeraf, ac ar
enw yr ARGLWYDD y galwaf.
14 Fy addunedau a dalaf i'r ARGLWYDD, yn
awr yng ŵydd ei holl bobl ef.

15 Gwerthfawr yn ngolwg yr ARGLWYDD *yw*
marwolaeth ei saint ef.
16 O ARGLWYDD, yn ddïau dy was di
ydwyf fi; dy was di *ydwyf* fi, mab dy wasan-
aeth-wraig: dattodaist fy rhwymau.
17 Aberthaf i ti aberth moliant; a galwaf ar
enw yr ARGLWYDD.
18 Talaf fy addunedau i'r ARGLWYDD, yn
awr yn ngŵydd ei holl bobl,
19 Yn nghynteddoedd tŷ yr ARGLWYDD, yn
dy ganol di, O Jerusalem. Molwch yr AR-
GLWYDD.

PSALM CXVII.

Cynghor i foliannu Duw am ei drugaredd a'i wirionedd.

MOLWCH yr ARGLWYDD, yr holl gen-
hedloedd: clodforwch ef, yr holl bobl-
oedd.
2 O herwydd ei drugaredd ef tu ag attom
ni sydd fawr: a gwirionedd yr ARGLWYDD
a bery yn dragywydd. Molwch yr AR-
GLWYDD.

PSALM CXVIII.

1 *Cynghor i foliannu Duw am ei drugaredd.*
5 *Y Psalmydd, wrth a brofasai efe ei hun, yn dangos mor dda ydyw hyderu ar Dduw.*
19 *Mynegi dyfodiad Crist yn ei deyrnas, dan rith a chysgod y Psalmydd.*

CLODFORWCH yr ARGLWYDD; canys
da *yw:* o herwydd ei drugaredd *a bery*
yn dragywydd.
2 Dyweded Israel yr awr hon, fod ei drugar-
edd ef *yn parhâu* yn dragywydd.
3 Dyweded tŷ Aaron yn awr, fod ei drugar-
edd ef *yn parhâu* yn dragywydd.
4 Yn awr dyweded y rhai a ofnant yr AR-
GLWYDD; fod ei drugaredd ef *yn parhâu* yn
dragywydd.
5 Mewn ing y gelwais ar yr ARGLWYDD; yr
ARGLWYDD a'm clybu, *ac a'm gosododd*
mewn ehangder.
6 Yr ARGLWYDD *sydd* gyd â mi, nid ofnaf:
beth a wna dyn i mi?
7 Yr ARGLWYDD *sydd* gyd â mi ym mhlith
fy nghynnorthwywyr: am hynny y caf
weled *fy ewyllys* ar fy nghaseion.
8 Gwell *yw* gobeithio yn yr ARGLWYDD,
nag ymddiried mewn dyn.
9 Gwell *yw* gobeithio yn yr ARGLWYDD,
nag ymddiried mewn tywysogion.
10 Yr holl genhedloedd a'm hamgylchyn-
asant: ond yn enw yr ARGLWYDD mi a'u
torraf hwynt ymaith.
11 Amgylchynasant fi; ie, amgylchynasant
fi: ond yn enw yr ARGLWYDD mi a'u torraf
hwynt ymaith.
12 Amgylchynasant fi fel gwenyn; diffodd-
asant fel tân drain: o herwydd yn enw yr AR-
GLWYDD mi a'u torraf hwynt ymaith.
13 Gan wthio y gwthiaist fi, fel y syrthiwn:
ond yr ARGLWYDD a'm cynnorthwyodd.
14 Yr ARGLWYDD *yw* fy nerth a'*m* cân; ac
sydd iachawdwriaeth i mi.
15 Llef gorfoledd a iachawdwriaeth *sydd* ym
mhebyll y cyfiawn: deheulaw yr ARGLWYDD
sydd yn gwneuthur grymmusder.
16 Deheulaw yr ARGLWYDD a ddyrchaf-
wyd: deheulaw yr ARGLWYDD sydd yn
gwneuthur grymmusder.
17 Ni byddaf farw, ond byw; a mynegaf
weithredoedd yr ARGLWYDD.
18 Gan gospi y'm cospodd yr ARGLWYDD:
ond ni'm rhoddodd i farwolaeth.
19 Agorwch i mi byrth cyfiawnder: âf i
mewn iddynt, *a* chlodforaf yr ARGLWYDD.
20 Dyma borth yr ARGLWYDD; y rhai cyf-
iawn a ânt i mewn iddo
21 Clodforaf di; o herwydd i ti fy ngwran-
do, a'th fod yn iachawdwriaeth i mi.
22 Y maen a wrthododd yr adeiladwyr, a
aeth yn ben i'r gongl.
23 O'r ARGLWYDD y daeth hyn; hyn *oedd*
ryfedd yn ein golwg ni.
24 Dyma y dydd a wnaeth yr ARGLWYDD;
gorfoleddwn a llawenychwn ynddo.
25 Attolwg, ARGLWYDD, achub yn awr:
attolwg, ARGLWYDD, pâr yn awr lwyddiant.
26 Bendigedig *yw* a ddêl yn enw yr AR-
GLWYDD: bendithiasom chwi o dŷ yr AR-
GLWYDD.
27 Duw *yw* yr ARGLWYDD, yr hwn a le
wyrchodd i ni: rhwymwch yr aberth â rhaff-
au, hyd wrth gyrn yr allor.
28 Fy NUW *ydwyt* ti, a mi a'th glodforaf:
dyrchafaf di, fy NUW.
29 Clodforwch yr ARGLWYDD; canys da
yw: o herwydd yn dragywydd *y pery* ei
drugaredd ef.

PSALM CXIX.

Y Psalm hon sydd yn cynnwys amryw weddïau, a moliannau, ac addewidion ufudd-dod.

ALEPH.

GWYN fyd y rhai perffaith *eu* ffordd, y
rhai a rodiant yng nghyfraith yr AR-
GLWYDD.
2 Gwyn fyd y rhai a gadwant ei dystiol-
aethau ef; *ac* a'i ceisiant ef â'u holl galon.
3 Y rhai hefyd ni wnant anwiredd, hwy a
rodiant yn ei ffyrdd ef.
4 Ti a orchymynaist gadw dy orchymynion
yn ddyfal.
5 O am gyfeirio fy ffyrdd i gadw dy ddeddf-
au!
6 Yna ni'm gwaradwyddid, pan edrychwn
ar dy holl orchymynion.
7 Clodforaf di âg uniondeb calon, pan
ddysgwyf farnedigaethau dy gyfiawnder.
8 Cadwaf dy ddeddfau; O na âd fi yn
hollol.

BETH.

9 Pa fodd y glanhâ llangc ei lwybr? wrth
ymgadw yn ol dy air di.
10 A'm holl galon y'th geisiais: na âd i mi
gyfeiliorni oddi wrth dy orchymynion.
11 Cuddiais dy ymadroddion yn fy nghalon,
fel na phechwn i'th erbyn.
12 Ti, ARGLWYDD, *wyt* fendigedig: dysg i
mi dy ddeddfau.
13 A'm gwefusau y treuthais holl farnedig-
aethau dy enau.
14 Bu mor llawen gennyf ffordd dy dystiol-
aethau, â'r holl olud.
15 Yn dy orchymynion y myfyriaf, ac ar dy
lwybrau yr edrychaf.
16 Yn dy ddeddfau yr ymddigrifaf: nid
anghofiaf dy air.

GIMEL.

17 Bydd dda wrth dy was, *fel* y byddwyf
byw, ac y cadwyf dy air.
18 Datguddia fy llygaid, fel y gwelwyf beth-
au rhyfedd allan o'th gyfraith di.
19 Dieithr *ydwyf* fi ar y ddaear: na chudd
di rhagof dy orchymynion.
20 Drylliwyd fy enaid gan awydd i'th farn-
edigaethau bob amser.
21 Ceryddaist y beilchion melldigedig, y
rhai a gyfeiliornant oddi wrth dy orchymyn-
ion.
22 Tro oddi wrthyf gywilydd a dirmyg:
oblegid dy dystiolaethau di a gedwais.
23 Tywysogion hefyd a eisteddasant, *ac* a
ddywedasant i'm herbyn: dy was dithau a
fyfyriai yn dy ddeddfau.

24 A'th dystiolaethau *oeddynt* fy hyfrydwch *a*'m cynghorwyr.

DALETH.

25 Glynodd fy enaid wrth y llwch: bywhâ fi yn ol dy air.
26 Fy ffyrdd a fynegais, a gwrandewaist fi: dysg i mi dy ddeddfau.
27 Gwna i mi ddeall ffordd dy orchymynion; a mi a fyfyriaf yn dy ryfeddodau.
28 Diferodd fy enaid gan ofid: nertha fi yn ol dy air.
29 Cymmer oddi wrthyf ffordd y celwydd; ac yn raslawn dod i mi dy gyfraith.
30 Dewisais ffordd gwirionedd: gosodais dy farnedigaethau *o'm blaen.*
31 Glynais wrth dy dystiolaethau: O ARGLWYDD, na'm gwaradwydda.
32 Ffordd dy orchymynion a redaf, pan ehangech fy nghalon.

HE.

33 Dysg i mi, O ARGLWYDD, ffordd dy ddeddfau, a chadwaf hi *hyd* y diwedd.
34 Gwna i mi ddeall, a chadwaf dy gyfraith; ie, cadwaf hi â'*m* holl galon.
35 Gwna i mi gerdded yn llwybr dy orchymynion: canys ynddo y mae fy ewyllys.
36 Gostwng fy nghalon at dy dystiolaethau, ac nid at gybydd-dra.
37 Tro heibio fy llygaid, rhag edrych ar wagedd; *a* bywhâ fi yn dy ffyrdd.
38 Sicrhâ dy air i'th was, yr hwn *sydd yn ymroddi* i'th ofn di.
39 Tro heibio fy ngwaradwydd yr wyf yn ei ofni: canys dy farnedigaethau *sydd* dda.
40 Wele, awyddus ydwyf i'th orchymynion: gwna i mi fyw yn dy gyfiawnder.

FAU.

41 Deued i mi dy drugaredd, ARGLWYDD, *a*'th iachawdwriaeth yn ol dy air.
42 Yna yr attebaf i'm cablydd: o herwydd yn dy air y gobeithiais.
43 Na ddwg dithau air y gwirionedd o'm genau yn llwyr: o herwydd yn dy farnedigaethau di y gobeithiais.
44 A'th gyfraith a gadwaf yn wastadol, byth ac yn dragywydd.
45 Rhodiaf hefyd mewn ehangder: o herwydd dy orchymynion di a geisiaf.
46 Ac am dy dystiolaethau di y llefaraf o flaen brenhinoedd, ac ni bydd cywilydd gennyf.
47 Ac ymddigrifaf yn dy orchymynion, y rhai a hoffais.
48 A'm dwylaw a ddyrchafaf at dy orchymynion, y rhai a gerais; a mi a fyfyriaf yn dy ddeddfau.

ZAIN.

49 Cofia y gair wrth dy was, yn yr hwn y peraist i mi obeithio.
50 Dyma fy nghysur yn fy nghystudd: canys dy air di a'm bywhâodd i.
51 Y beilchion a'm gwatwarasant yn ddirfawr: *er hynny* ni thrôais oddi wrth dy gyfraith di.
52 Cofiais, O ARGLWYDD, dy farnedigaethau erioed; ac ymgysurais.
53 Dychryn a ddaeth arnaf, oblegid yr annuwiolion, y rhai sydd yn gadu dy gyfraith di.
54 Dy ddeddfau oedd fy nghân yn nhŷ fy mhererindod.
55 Cofiais dy enw, ARGLWYDD, y nos; a chedwais dy gyfraith.
m oedd gennyf, am gadw o honof dy 'mion di.

CHETH.

57 O ARGLWYDD, fy rhan *ydwyt;* dywedais y cadwn dy eiriau.
58 Ymbiliais â'th wyneb â'*m* holl galon: trugarhâ wrthyf yn ol dy air.
59 Meddyliais am fy ffyrdd, a thrôais fy nhraed at dy dystiolaethau di.
60 Brysiais, ac nid oedais gadw dy orchymynion.
61 Minteioedd yr annuwiolion a'm hyspeiliasant: *ond* nid anghofiais dy gyfraith di.
62 Hanner nos y cyfodaf i'th foliannu, am farnedigaethau dy gyfiawnder.
63 Cyfaill *ydwyf* fi i'r rhai oll a'th ofnant, ac i'r rhai a gadwant dy orchymynion.
64 Llawn yw y ddaear o'th drugaredd, O ARGLWYDD: dysg i mi dy ddeddfau.

TETH.

65 Gwnaethost yn dda â'th was, O ARGLWYDD, yn ol dy air.
66 Dysg i mi iawn ddeall a gwybodaeth: o herwydd dy orchymynion di a gredais.
67 Cyn fy nghystuddio, yr oeddwn yn cyfeiliorni: ond yn awr cedwais dy air di.
68 Da *ydwyt*, a daionus: dysg i mi dy ddeddfau.
69 Y beilchion a glytiasant gelwydd i'm herbyn: minnau a gadwaf dy orchymynion â'm holl galon.
70 Cyn frased a'r bloneg yw eu calon: minnau a ymddigrifais yn dy gyfraith di.
71 Da *yw* i mi fy nghystuddio; fel y dysgwn dy ddeddfau.
72 Gwell i mi gyfraith dy enau, nâ miloedd o aur ac arian.

IOD.

73 Dy ddwylaw a'm gwnaethant, ac a'm lluniasant: pâr i mi ddeall, fel y dysgwyf dy orchymynion.
74 Y rhai a'th ofnant a'm gwelant, ac a lawenychant; oblegid gobeithio o honof yn dy air di.
75 Gwn, ARGLWYDD, mai cyfiawn *yw* dy farnedigaethau; ac *mai* mewn ffyddlondeb y'm cystuddiaist.
76 Bydded, attolwg, dy drugaredd i'm cysuro, yn ol dy air i'th wasanaethwr.
77 Deued i mi dy drugareddau, fel y byddwyf byw: o herwydd dy gyfraith *yw* fy nigrifwch.
78 Cywilyddier y beilchion, canys gwnant gam â mi yn ddiachos: *ond* myfi a fyfyriaf yn dy orchymynion di.
79 Trôer attaf fi y rhai a'th ofnant di, a'r rhai a adwaenant dy dystiolaethau.
80 Bydded fy nghalon yn berffaith yn dy ddeddfau; fel na'm cywilyddier.

CAPH.

81 Diffygiodd fy enaid am dy iachawdwriaeth: wrth dy air yr ydwyf yn disgwyl.
82 Y mae fy llygaid yn pallu am dy air, gan ddywedyd, Pa bryd y'm diddeni?
83 Canys ydwyf fel costrel mewn mŵg; *ond* nid anghofiais dy ddeddfau.
84 Pa nifer *yw* dyddiau dy was? pa bryd y gwnei farn ar y rhai a'm herlidiant?
85 Y beilchion a gloddiasant byllau i mi, yr hyn nid *yw* wrth dy gyfraith di.
86 Dy holl orchymynion *ydynt* wirionedd: ar gam y'm herlidiasant; cynnorth fi.
87 Braidd na'm difasant ar y ddaear: minnau ni adewais dy orchymynion
88 Bywhâ fi yn ol dy drugaredd; felly y cadwaf dystiolaeth dy enau.

LAMED.

89 Yn dragywydd, O ARGLWYDD, y mae
dy air wedi ei sicrhâu yn y nefoedd.
90 Dy wirionedd *sydd* hyd genhedlaeth a
chenhedlaeth: seiliaist y ddaear, a hi a
saif.
91 Wrth dy farnedigaethau y safant hedd-
yw: canys dy weision *yw* pob peth.
92 Oni bâi *fod* dy ddeddf yn hyfrydwch i
mi, darfuasai yna am danaf yn fy nghys-
tudd.
93 Byth nid anghofiaf dy orchymynion:
canys â hwynt y'm bywhêaist.
94 Eiddot ti *ydwyf*, cadw fi: o herwydd dy
orchymynion a geisiais.
95 Y rhai annuwiol a ddisgwyliasant am
danaf i'm difetha: *ond* dy dystiolaethau di a
ystyriaf fi.
96 Yr ydwyf yn gweled diwedd ar bob per-
ffeithrwydd: *ond* dy orchymyn di *sydd* dra
ehang.

MEM.

97 Mor gu gennyf dy gyfraith di! hi *yw* fy
myfyrdod beunydd.
98 A'th orchymynion yr ydwyt yn fy
ngwneuthur yn ddoethach na'm gelynion:
canys byth *y maent* gyd â mi.
99 Deallais fwy na'm holl athrawon: o
herwydd dy dystiolaethau *yw* fy myfyrdod.
100 Deallais yn well na'r henuriaid, am fy
mod yn cadw dy orchymynion di.
101 Atteliais fy nhraed oddi wrth bob
llwybr drwg, fel y cadwn dy air di.
102 Ni chiliais oddi wrth dy farnedigaethau:
o herwydd ti a'm dysgaist.
103 Mor felus yw dy eiriau i'm genau!
melusach na mêl i'm safn.
104 Trwy dy orchymynion di y pwyllais:
am hynny y casêais bob gau lwybr.

NUN.

105 Llusern *yw* dy air i'm traed, a llewyrch
i'm llwybr.
106 Tyngais, a chyflawnaf, y cadwn farned-
igaethau dy gyfiawnder.
107 Cystuddiwyd fi yn ddirfawr: bywhâ fi,
O ARGLWYDD, yn ol dy air.
108 Attolwg, ARGLWYDD, bydd foddlawn i
ewyllysgar offrymmau fy ngenau, a dysg i mi
dy farnedigaethau.
109 *Y mae* fy enaid yn fy llaw yn wastadol:
er hynny nid wyf yn anghofio dy gyfraith.
110 Y rhai annuwiol a osodasant fagl i mi:
ond ni chyfeiliornais oddi wrth dy orchym-
ynion.
111 Cymmerais dy orchymynion yn etifedd-
iaeth dros byth: o herwydd llawenydd fy
nghalon *ydynt*.
112 Gostyngais fy nghalon i wneuthur dy
ddeddfau byth, *hyd* y diwedd.

SAMECH.

113 Meddyliau *ofer* a gasêais; a'th gyfraith
di a hoffais.
114 Fy lloches a'm tarian *ydwyt:* yn dy air
y gobeithiaf.
115 Ciliwch oddi wrthyf, rai drygionus:
canys cadwaf orchymynion fy NUW.
116 Cynnal fi yn ol dy air, fel y byddwyf
byw: ac na âd i mi gywilyddio am fy ngob-
aith.
117 Cynnal fi, a diangol fyddaf: ac ar dy
ddeddfau yr edrychaf yn wastadol.
118 Sethraist y rhai oll a gyfeiliornant oddi
wrth dy ddeddfau: canys twyllodrus *yw* eu
dichell hwynt.
119 Bwriaist heibio holl annuwiolion y tir
fel sothach: am hynny yr hoffais dy dystiol-
aethau.
120 Dychrynodd fy nghnawd rhag dy ofn,
ac ofnais rhag dy farnedigaethau.

AIN.

121 Gwnaethum farn a chyfiawnder: na âd
fi i'm gorthrymmwyr.
122 Mechnïa dros dy was er daioni: na âd
i'r beilchion fy ngorthrymmu.
123 Fy llygaid a ballasant am dy iachawdwr-
iaeth, ac am ymadrodd dy gyfiawnder.
124 Gwna i'th was yn ol dy drugaredd, a
dysg i mi dy ddeddfau.
125 Dy was *ydwyf* fi; pâr i mi ddeall, fel y
gwypwyf dy dystiolaethau.
126 Amser *yw* i'r ARGLWYDD weithio:
diddymmasant dy gyfraith di.
127 Am hynny yr hoffais dy orchymynion
yn fwy nag aur; ie, yn fwy nag aur coeth.
128 Am hynny uniawn y cyfrifais *dy* or-
chymynion *am* bob *peth; a* chasêais bob gau
lwybr.

PE.

129 Rhyfedd *yw* dy dystiolaethau: am
hynny y ceidw fy enaid hwynt.
130 Agoriad dy eiriau a rydd oleuni: pair
ddeall i rai annichellgar.
131 Agorais fy ngenau, a dyhêais: oblegid
awyddus oeddwn i'th orchymynion di.
132 Edrych arnaf, a thrugarhâ wrthyf, yn
ol dy arfer i'r rhai a garant dy enw.
133 Cyfarwydda fy nghamrau yn dy air:
ac na lywodraethed dim anwiredd arnaf.
134 Gwared fi oddi wrth orthrymder dyn-
ion: felly y cadwaf dy orchymynion.
135 Llewyrcha dy wyneb ar dy was: a dysg
i mi dy ddeddfau.
136 Afonydd o ddyfroedd a redant o'm llyg-
aid: am na chadwasant dy gyfraith di.

TSADI.

137 Cyfiawn *ydwyt* ti, O ARGLWYDD, ac
uniawn *yw* dy farnedigaethau.
138 Dy dystiolaethau *y rhai* a orchymynaist,
ydynt gyfiawn, a ffyddlawn iawn.
139 Fy sêl a'm difaodd; o herwydd i'm
gelynion anghofio dy eiriau di.
140 Purwyd dy ymadrodd yn ddirfawr: am
hynny y mae dy was yn ei hoffi.
141 Bychan *ydwyf* fi, a dirmygus: *ond* nid
anghofiais dy orchymynion.
142 Dy gyfiawnder *sydd* gyfiawnder byth,
a'th gyfraith *sydd* wirionedd.
143 Adfyd a chystudd a'm goddiweddasant:
a'th orchymynion *oedd* fy nigrifwch.
144 Cyfiawnder dy dystiolaethau *a bery* yn
dragywydd: gwna i mi ddeall, a byw fyddaf.

COPH.

145 Llefais â'm holl galon; clyw fi, O AR-
GLWYDD: dy ddeddfau a gadwaf.
146 Llefais arnat; achub fi, a chadwaf dy
dystiolaethau.
147 Achubais flaen y cyfddydd, a gwaedd-
ais; wrth dy air y disgwyliais.
148 Fy llygaid a achubasant flaen gwyliad-
wriaethau *y nos*, i fyfyrio yn dy air di.
149 Clyw fy llef yn ol dy drugaredd: AR-
GLWYDD, bywhâ fi yn ol dy farnedigaethau.
150 Y rhai a ddilynant ysgelerder a nesas-
ant *arnaf:* ymbellasant oddi wrth dy gyf-
raith di.
151 Tithau, ARGLWYDD, *wyt* agos; a'th
holl orchymynion *sydd* wirionedd.
152 Er ys talm y gwyddwn am dy dystiol-
aethau, seilio o honot hwynt yn dragywydd.

RESH.

153 Gwel fy nghystudd, a gwared fi: canys
nid anghofiais dy gyfraith.
154 Dadleu fy nadl, a gwared fi: bywhâ fi
yn ol dy air.
155 Pell *yw* iachawdwriaeth oddi wrth y
rhai annuwiol: o herwydd ni cheisiant dy
ddeddfau di.
156 Dy drugareddau, ARGLWYDD, *sydd*
aml: bywhâ fi yn ol dy farnedigaethau.
157 Llawer *sydd* yn fy erlid, ac yn fy
ngwrthwynebu; *er hynny* ni throais oddi
wrth dy dystiolaethau.
158 Gwelais y troseddwyr, a gresynais am na
chadwent dy air di.
159 Gwel fy mod yn hoffi dy orchymynion:
ARGLWYDD, bywhâ fi yn ol dy drugarowg-
rwydd.
160 Gwirionedd *o*'r dechreuad *yw* dy air; a
phob un o'th gyfiawn farnedigaethau *a bery*
yn dragywydd.

SCHIN.

161 Tywysogion a'm herlidiasant heb achos:
er hynny fy nghalon a grynai rhag dy air di.
162 Llawen ydwyf fi oblegid dy air, fel un
yn cael ysglyfaeth lawer.
163 Celwydd a gasêais, ac a ffieiddiais: *a*'th
gyfraith di a hoffais.
164 Seithwaith yn y dydd yr ydwyf yn dy
glodfori; o herwydd dy gyfiawn farnedig-
aethau.
165 Heddwch mawr fydd i'r rhai a garant
dy gyfraith: ac nid *oes* dramgwydd iddynt.
166 Disgwyliais wrth dy iachawdwriaeth di,
O ARGLWYDD; a gwneuthum dy orchym-
ynion.
167 Fy enaid a gadwodd dy dystiolaethau;
a hoff iawn gennyf hwynt.
168 Cedwais dy orchymynion a'th dystiol-
aethau: canys *y mae* fy holl ffyrdd ger dy
fron di.

TAU.

169 Nesâed fy ngwaedd o'th flaen, AR-
GLWYDD: gwna i mi ddeall yn ol dy air.
170 Deued fy ngweddi ger dy fron: gwared
fi yn ol dy air.
171 Fy ngwefusau a draetha foliant, pan
ddysgech i mi dy ddeddfau.
172 Fy nhafod a ddatgan dy air: o herwydd
dy holl orchymynion *sydd* gyfiawnder.
173 Bydded dy law i'm cynnorthwyo: o
herwydd dy orchymynion di a ddewisais.
174 Hiraethais, O ARGLWYDD, am dy iach-
awdwriaeth; a'th gyfraith *yw* fy hyfrydwch.
175 Bydded byw fy enaid, fel y'th folianno
di; a chynnorthwyed dy farnedigaethau fi.
176 Cyfeiliornais fel dafad wedi colli: cais
dy was; oblegid nid anghofiais dy orchym-
ynion.

PSALM CXX.

1 *Dafydd yn gweddïo yn erbyn Dôeg; 3 yn
ceryddu ei dafod ef: 5 yn cwyno fod yn rhaid
iddo gyttal a'buchedd gyd â'r anwir.*

Caniad y graddau.

AR yr ARGLWYDD y gwaeddais yn fy
nghyfyngder, ac efe a'm gwrandawodd i.
2 ARGLWYDD, gwared fy enaid oddi wrth
wefusau celwyddog, *ac* oddi wrth dafod
twyllodrus.
3 Beth a roddir i ti? neu pa beth a wneir i
ti, dydi dafod twyllodrus?
4 Llymion saethau cawr, ynghyd â marwor
meryw.
5 Gwae fi, fy mod yn preswylio ym Mesech,
yn cyfanneddu ym mhebyll Cedar
6 Hir y trigodd fy enaid gyd â'r hwn oedd
yn casâu tangnefedd.
7 Heddychol *ydwyf* fi: ond pan lefarwyf, *y
maent yn barod* i ryfel.

PSALM CXXI.

*Mawr ddïogelwch y duwiol, sydd yn hyderu ar
nawdd ac ymddiffyn Duw.*

Caniad y graddau.

DYRCHAFAF fy llygaid i'r mynyddoedd,
o'r lle y daw fy nghymmorth.
2 Fy nghymmorth *a ddaw* oddi wrth yr
ARGLWYDD, yr hwn a wnaeth nefoedd a
daear.
3 Ni âd efe i'th droed lithro: ac ni huna dy
geidwad.
4 Wele, ni huna ac ni chwsg ceidwad
Israel.
5 Yr ARGLWYDD *yw* dy geidwad: yr AR-
GLWYDD *yw* dy gysgod ar dy ddeheulaw.
6 Ni'th dery yr haul y dydd, na'r lleuad y nos.
7 Yr ARGLWYDD a'th geidw rhag pob drwg:
efe a geidw dy enaid.
8 Yr ARGLWYDD a geidw dy fynediad, a'th
ddyfodiad, o'r pryd hwn hyd yn dragywydd.

PSALM CXXII.

1 *Dafydd yn dangos ei lawenydd dros yr eg-
lwys; 6 ac yn gweddïo am heddwch iddi.*

Caniad y graddau, o'r eiddo Dafydd.

LLAWENYCHAIS pan ddywedent wrth-
yf, Awn i dŷ yr ARGLWYDD.
2 Ein traed a safant o fewn dy byrth di, O
Jerusalem.
3 Jerusalem a adeiladwyd fel dinas wedi ei
chyd-gyssylltu ynddi ei hun.
4 Yno yr esgyn y llwythau, llwythau yr
ARGLWYDD, yn dystiolaeth i Israel, i fol-
iannu enw yr ARGLWYDD.
5 Canys yno y gosodwyd gorsedd-feingciau
barn, gorsedd-feingciau tŷ Dafydd.
6 Dymunwch heddwch Jerusalem: llwydd-
ed y rhai a'th hoffant.
7 Heddwch fyddo o fewn dy ragfur, *a* ffyn-
iant yn dy balasau.
8 Er mwyn fy mrodyr a'm cyfeillion y dy-
wedaf yn awr, Heddwch *fyddo* i ti.
9 Er mwyn tŷ yr ARGLWYDD ein DUW, y
ceisiaf i ti ddaioni.

PSALM CXXIII.

1 *Y duwiol yn dangos eu hyder ar Dduw; 3
ac yn gweddïo ar gael eu gwared oddi wrth
ddirmyg.*

Caniad y graddau.

ATTAT ti y dyrchafaf fy llygaid, ti yr hwn
a breswyli yn y nefoedd.
2 Wele, fel *y mae* llygaid gweision ar law eu
meistraid, *neu* fel *y mae* llygaid llaw-forwyn
ar law ei meistres; *felly y mae* ein llygaid ni
ar yr ARGLWYDD ein DUW, hyd oni thrugar-
hâo efe wrthym ni.
3 Trugarhâ wrthym, ARGLWYDD, tru-
garhâ wrthym; canys llanwyd ni â dirmyg
yn ddirfawr.
4 Yn ddirfawr y llanwyd ein henaid â
gwatwargerdd y rhai goludog, *ac* â dirmyg
y beilchion.

PSALM CXXIV.

*Yr eglwys yn bendithio Duw am ei ryfeddol
ymwared.*

Caniad y graddau, o'r eiddo Dafydd.

ONI *buasai* yr ARGLWYDD yr hwn a fu
gyd â ni, y gall Israel ddywedyd yn awr;
2 Oni *buasai* yr ARGLWYDD yr hwn a fu

gyd â ni, pan gyfododd dynion yn ein herbyn:
3 Yna y'n llyngcasent ni yn fyw, pan ennynodd eu llid hwynt i'n herbyn:
4 Yna y dyfroedd a lifasai drosom, y ffrwd a aethai dros ein henaid:
5 Yna yr aethai dros ein henaid ddyfroedd chwyddedig.
6 Bendigedig *fyddo* yr ARGLWYDD, yr hwn ni roddodd ni yn ysglyfaeth i'w dannedd hwynt.
7 Ein henaid a ddïangodd fel aderyn o fagl yr adarwyr: y fagl a dorrwyd, a ninnau a ddïanghasom.
8 Ein porth ni *sydd* yn enw yr ARGLWYDD, yr hwn a wnaeth nefoedd a daear.

PSALM CXXV.

1 *Diogelwch y rhai sydd yn ymddiried yn Nuw.* 4 *Gweddi dros y duwiol, ac yn erbyn yr annuwiol.*

Caniad y graddau.

Y RHAI a ymddiriedant yn yr ARGLWYDD, *fyddant* fel mynydd Sion, *yr hwn* ni syflir, *ond* a bery yn dragywydd.
2 *Fel y mae* Jerusalem *a'r* mynyddoedd o'i hamgylch; felly *y mae* yr ARGLWYDD o amgylch ei bobl, o'r pryd hwn hyd yn dragywydd.
3 Canys ni orphwys gwïalen annuwioldeb ar randir y rhai cyfiawn; rhag i'r rhai cyfiawn estyn eu dwylaw at anwiredd.
4 O ARGLWYDD, gwna ddaioni i'r rhai daionus, ac i'r rhai uniawn yn eu calonnau.
5 Ond y rhai a ymdroant i'w troféydd, yr ARGLWYDD a'u gyrr gyd â gweithredwyr anwiredd: *a bydd* tangnefedd ar Israel.

PSALM CXXVI.

1 *Yr eglwys, wrth ddangos coffa o'i rhyfeddol ymwared allan o gaethiwed,* 4 *yn gweddïo am lwyddiant, ac yn ei brophwydo.*

Caniad y graddau.

PAN ddychwelodd yr ARGLWYDD gaethiwed Sion, yr oeddym fel rhai yn breuddwydio.
2 Yna y llanwyd ein genau â chwerthin, a'n tafod â chanu: yna y dywedasant ym mysg y cenhedloedd, Yr ARGLWYDD a wnaeth bethau mawrion i'r rhai hyn.
3 Yr ARGLWYDD a wnaeth i ni bethau mawrion; *am hynny* yr ydym yn llawen.
4 Dychwel, ARGLWYDD, ein caethiwed ni, fel yr afonydd yn y dehau.
5 Y rhai sydd yn hau mewn dagrau, a fodant mewn gorfoledd.
6 Yr hwn sydd yn myned rhagddo, ac yn wylo, gan ddwyn had gwerthfawr, gan ddyfod a ddaw mewn gorfoledd, dan gludo ei ysgubau.

PSALM CXXVII.

1 *Rhinwedd bendithion Duw.* 3 *Dawn Duw yw plant rhinweddol.*

Caniad y graddau i Solomon.

OS yr ARGLWYDD nid adeilada y tŷ, ofer y llafuria ei adeiladwyr wrtho: os yr ARGLWYDD ni cheidw y ddinas, ofer y gwylia y ceidwad.
2 Ofer i chwi fore-godi, myned yn hwyr i gysgu, bwytta bara gofidiau: felly y rhydd efe hûn i'w anwylyd.
3 Wele, plant *ydynt* etifeddiaeth yr ARGLWYDD: *ei* wobr *ef yw* ffrwyth y groth.
4 Fel *y mae* saethau yn llaw y cadarn; felly *y mae* plant ieuengctid.
5 Gwŷn *ei* fyd y gwr a lanwodd ei gawell saethau â hwynt: nis gwaradwyddir hwy, pan ymddiddanant â'r gelynion yn y porth.

PSALM CXXVIII.

Yr amryw fendithion sydd yn canlyn y rhai a ofnant Dduw.

Caniad y graddau.

GWYN *ei* fyd pob un sydd yn ofni yr ARGLWYDD; yr hwn sydd yn rhodio yn ei ffyrdd ef.
2 Canys mwynhâi lafur dy ddwylaw: gwŷn dy fyd, a da *fydd* i ti.
3 Dy wraig *fydd* fel gwinwydden ffrwythlawn ar hyd ystlysau dy dŷ: dy blant fel planhigion olew-wydd o amgylch dy ford.
4 Wele, fel hyn yn ddïau y bendithir y gwr a ofno yr ARGLWYDD.
5 Yr ARGLWYDD a'th fendithia allan o Sion; a thi a gai weled daioni Jerusalem holl ddyddiau dy einioes:
6 A thi a gai weled plant dy blant, *a* thangnefedd ar Israel.

PSALM CXXIX.

1 *Y mae yn annog i foliannu Duw, am gadw Israel yn ei fawr gystuddiau.* 5 *Melldithio y rhai a gasânt eglwys Dduw.*

Caniad y graddau.

LLAWER gwaith y'm cystuddiasant o'm hieuengctid, y dichon Israel ddywedyd yn awr:
2 Llawer gwaith y'm cystuddiasant o'm hieuengctid: etto ni'm gorfuant.
3 Yr arddwyr a arddasant ar fy nghefn: estynasant eu cwysau yn hirion.
4 Yr ARGLWYDD *sydd* gyfiawn: efe a dorrodd raffau y rhai annuwiol.
5 Gwaradwydder hwy oll, a gyrrer yn eu hol, y rhai a gasânt Sion.
6 Byddant fel glaswellt pen tai, yr hwn a wywa cyn y tynner ef ymaith:
7 A'r hwn ni leinw y pladurwr ei law; na'r hwn fyddo yn rhwymo yr ysgubau, ei fynwes.
8 Ac ni ddywed y rhai a ânt heibio, Bendith yr ARGLWYDD arnoch: bendithiwn chwi yn enw yr ARGLWYDD.

PSALM CXXX.

1 *Y Psalmydd yn dangos ei obaith mewn gweddi;* 5 *a'i ddïoddefgarwch mewn gobaith.* 7 *Y mae yn annog Israel i obeithio yn Nuw.*

Caniad y graddau.

O'R dyfnder y llefais arnat, O ARGLWYDD.
2 ARGLWYDD, clyw fy llefain; ystyried dy glustiau wrth lef fy ngweddïau.
3 Os creffi ar anwireddau, ARGLWYDD, O ARGLWYDD, pwy a saif?
4 Ond *y mae* gyd â thi faddeuant, fel y'th ofner.
5 Disgwyliaf am yr ARGLWYDD: disgwyl fy enaid, ac yn ei air ef y gobeithiaf.
6 Fy enaid *sydd yn disgwyl* am yr ARGLWYDD yn fwy nag *y mae* y gwylwyr am y bore; *yn fwy nag y mae* y gwylwyr am y bore.
7 Disgwylied Israel am yr ARGLWYDD; o herwydd *y mae* trugaredd gyd â'r ARGLWYDD, ac aml ymwared gyd âg ef.
8 Ac efe a wared Israel oddi wrth eu holl anwireddau.

PSALM CXXXI.

1 *Dafydd yn dangos ei ostyngeiddrwydd;* 3 *ac yn annog Israel i obeithio yn Nuw.*

Caniad y graddau, o'r eiddo Dafydd

O ARGLWYDD, nid ymfalchïodd fy nghalon, ac nid ymddyrchafodd fy llygaid: ni rodiais chwaith mewn pethau rhy fawr, a rhy uchel i mi.
2 Eithr gosodais a gostegais fy enaid, fel un wedi ei ddiddyfnu oddi wrth ei fam: fy enaid *sydd* ynof fel un wedi ei ddiddyfnu.
3 Disgwylied Israel wrth yr ARGLWYDD, o'r pryd hwn hyd yn dragywydd.

PSALM CXXXII.

1 *Dafydd yn ei weddi yn dangos i Dduw ei dduwiol ofal dros yr arch: 8 yn gweddïo wrth symmudo yr arch; 11 ac yn ail-adrodd addewidion Duw iddo.*

Caniad y graddau.

O ARGLWYDD, cofia Dafydd, *a'i* holl flinder:
2 Y modd y tyngodd efe wrth yr ARGLWYDD, *ac* yr addunodd i rymmus DDUW Jacob.
3 Ni ddeuaf i fewn pabell fy nhŷ, ni ddringaf ar erchwyn fy ngwely;
4 Ni roddaf gwsg i'm llygaid, *na* hûn i'm hamrantau,
5 Hyd oni chaffwyf le i'r ARGLWYDD, preswylfod i rymmus DDUW Jacob.
6 Wele, clywsom am dani yn Ephratah: cawsom hi ym meusydd y coed.
7 Awn i'w bebyll ef; ymgrymmwn o flaen ei faingc-draed ef.
8 Cyfod, ARGLWYDD, i'th orphwysfa; ti, ac arch dy gadernid.
9 Gwisged dy offeiriaid gyfiawnder; a gorfoledded dy saint.
10 Er mwyn Dafydd dy was, na thro ymaith wyneb dy Eneiniog.
11 Tyngodd yr ARGLWYDD *mewn* gwirionedd i Dafydd; ni thry efe oddi wrth hynny; O ffrwyth dy gorph y gosodaf ar dy orseddfaingc.
12 Os ceidw dy feibion fy nghyfammod a'm tystiolaeth, y rhai a ddysgwyf iddynt; eu meibion hwythau yn dragywydd a eisteddant ar dy orsedd-faingc.
13 Canys dewisodd yr ARGLWYDD Sïon; *ac* a'i chwennychodd yn drigfa iddo ei hun.
14 Dyma fy ngorphwysfa yn dragywydd: yma y trigaf; canys chwennychais hi.
15 Gan fendithio y bendithiaf ei lluniaeth: diwallaf ei thlodion â bara.
16 Ei hoffeiriaid hefyd a wisgaf âg iachawdwriaeth: a'i saint dan ganu a ganant.
17 Yna y paraf i gorn Dafydd flaguro: darperais lamp i'm Heneiniog.
18 Ei elynion ef a wisgaf â chywilydd: arno yntau y blodeua ei goron.

PSALM CXXXIII.

Budd cymmundeb y saint.

Caniad y graddau, o'r eiddo Dafydd.

WELE, mor ddaionus ac mor hyfryd *yw* trigo o frodyr ynghyd.
2 *Y mae* fel yr ennaint gwerthfawr ar y pen, yn disgyn ar hyd y farf, *sef* barf Aaron; yr hwn *oedd* yn disgyn ar hyd ymyl ei wisgoedd ef:
3 Fel gwlith Hermon, *ac fel y gwlith* yn disgyn ar fynyddoedd Sïon: canys yno y gorchymynodd yr ARGLWYDD y fendith, *sef* bywyd yn dragywydd.

PSALM CXXXIV.

Y mae yn annog i fendithio Duw.

Caniad y graddau.

WELE, holl weision yr ARGLWYDD, bendithiwch yr ARGLWYDD, y rhai ydych yn sefyll yn nhŷ yr ARGLWYDD y nos.
2 Dyrchefwch eich dwylaw *yn* y cysegr; a bendithiwch yr ARGLWYDD.
3 Yr ARGLWYDD yr hwn a wnaeth nefoedd a daear, a'th fendithio di allan o Sïon.

PSALM CXXXV.

1 *Y mae yn annog i glodfori Duw, am ei drugaredd,* 5 *am ei allu,* 8 *ac am ei farnedigaethau.* 15 *Ofered yw eilunod.* 19 *Y mae yn annog i fendithio Duw.*

MOLWCH yr ARGLWYDD. Molwch enw yr ARGLWYDD; gweision yr ARGLWYDD, molwch *ef.*
2 Y rhai ydych yn sefyll yn nhŷ yr ARGLWYDD, yn nghynteddoedd tŷ ein DUW ni,
3 Molwch yr ARGLWYDD; canys da *yw* yr ARGLWYDD: canwch i'w enw; canys hyfryd *yw.*
4 Oblegid yr ARGLWYDD a ddetholodd Jacob iddo ei hun, *ac* Israel yn briodoriaeth iddo.
5 Canys mi a wn mai mawr *yw* yr ARGLWYDD; a *bod* ein Harglwydd ni goruwch yr holl dduwiau.
6 Yr ARGLWYDD a wnaeth yr hyn oll a fynnai yn y nefoedd, ac yn y ddaear, yn y môr, ac yn yr holl ddyfnderau.
7 Y mae yn codi tarth o eithafoedd y ddaear; mellt a wnaeth efe ynghyd â'r gwlaw; gan ddwyn y gwynt allan o'i drysorau.
8 Yr hwn a darawodd gyntaf-anedig yr Aipht, yn ddyn ac yn anifail.
9 Danfonodd arwyddion a rhyfeddodau i'th ganol di, yr Aipht; ar Pharaoh, ac ar ei holl weision.
10 Yr hwn a darawodd genhedloedd lawer, ac a laddodd frenhinoedd cryfion;
11 Sehon brenhin yr Amoriaid, ac Og brenhin Basan, a holl frenhiniaethau Canaan:
12 Ac a roddodd eu tir hwynt *yn* etifeddiaeth, yn etifeddiaeth i Israel ei bobl.
13 Dy enw, O ARGLWYDD, *a bery* yn dragywydd; dy goffadwriaeth, O ARGLWYDD, o genhedlaeth i genhedlaeth.
14 Canys yr ARGLWYDD a farna ei bobl, a bydd edifar ganddo o ran ei weision.
15 Delwau y cenhedloedd *ydynt* arian ac aur, gwaith dwylaw dyn.
16 Genau sydd iddynt, ond ni lefarant; llygaid sydd ganddynt, ond ni welant.
17 Y mae clustiau iddynt, ond ni chlywant; nid oes chwaith anadl yn eu genau.
18 Fel hwynt y mae y rhai a'u gwnant, a phob un a ymddiriedo ynddynt.
19 Tŷ Israel, bendithiwch yr ARGLWYDD: bendithiwch yr ARGLWYDD, tŷ Aaron.
20 Tŷ Lefi, bendithiwch yr ARGLWYDD: y rhai a ofnwch yr ARGLWYDD, bendithiwch yr ARGLWYDD.
21 Bendithier yr ARGLWYDD o Sïon, yr hwn sydd yn trigo yn Jerusalem. Molwch yr ARGLWYDD.

PSALM CXXXVI.

Y mae yn annog i foliannu Duw am ei drugareddau neillduol.

CLODFORWCH yr ARGLWYDD; canys da *yw:* o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.
2 Clodforwch DDUW y duwiau: oblegid ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.
3 Clodforwch ARGLWYDD yr arglwyddi: o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.
4 Yr hwn yn unig sydd yn gwneuthur rhyfeddodau: canys ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.
5 Yr hwn a wnaeth y nefoedd mewn doeth-

ineb: o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.
6 Yr hwn a estynodd y ddaear oddi ar y dyfroedd: oblegid ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.
7 Yr hwn a wnaeth oleuadau mawrion: canys ei drugaredd *sydd* yn dragywydd:
8 Yr haul, i lywodraethu y dydd: canys ei drugaredd *sydd* yn dragywydd:
9 Y lleuad a'r sêr, i lywodraethu y nos: canys ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.
10 Yr hwn a darawodd yr Aipht yn eu cyntaf-anedig: o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd:
11 Ac a ddug Israel o'u mysg hwynt: o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd:
12 A llaw gref, ac â braich estynedig: o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.
13 Yr hwn a rannodd y môr coch yn ddwy ran: o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.
14 Ac a wnaeth i Israel fyned trwy ei ganol: o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.
15 Ac a ysgytiodd Pharaoh a'i lu yn y môr coch: o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.
16 Ac a dywysodd ei bobl trwy yr anialwch: o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.
17 Yr hwn a darawodd frenhinoedd mawrion: o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd:
18 Ac a laddodd frenhinoedd ardderchog: o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd:
19 Sehon brenhin yr Amoriaid: o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd:
20 Ac Og brenhin Basan: o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd:
21 Ac a roddodd eu tir hwynt yn etifeddiaeth: o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd:
22 Yn etifeddiaeth i Israel ei was: o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.
23 Yr hwn yn ein hisel-radd a'n cofiodd ni: o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd:
24 Ac a'n hachubodd ni oddi wrth ein gelynion: o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.
25 Yr hwn sydd yn rhoddi ymborth i bob cnawd: canys ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.
26 Clodforwch DDUW y nefoedd: canys ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

PSALM CXXXVII.

1 *Dianwadalwch yr Iuddewon mewn caethiwed. 7 Y prophwyd yn melldithio Edom a Babel.*

WRTH afonydd Babilon, yno yr eisteddasom, ac wylasom, pan feddyliasom am Sion.
2 Ar yr helyg o'u mewn y crogasom ein telynau.
3 Canys yno y gofynodd y rhai a'n caethiwasent i ni gân; a'r rhai a'n hanrheithiasai, lawenydd, *gan ddywedyd,* Cenwch i ni *rai* o ganiadau Sion.
4 Pa fodd y canwn gerdd yr ARGLWYDD mewn gwlad ddieithr?
5 Os anghofiaf di, Jerusalem, anghofied fy neheulaw *ganu.*
6 Glyned fy nhafod wrth daflod fy ngenau, oni chofiaf di; oni chodaf Jerusalem goruwch fy llawenydd pennaf.
7 Cofia, ARGLWYDD, blant Edom yn nydd Jerusalem; y rhai a ddywedant, Dinoethwch, dinoethwch *hi,* hyd ei sylfaen.
8 O ferch Babilon, a anrheithir: gwyn *ei* fyd a dalo i ti fel y gwnaethost i ninnau.
9 Gwyn *ei* fyd a gymmero ac a darawo dy rai bach wrth y meini.

PSALM CXXXVIII.

1 *Dafydd yn moliannu Duw am wirionedd ei air: 4 yn prophwydo y bydd i frenhinoedd y ddaear foliannu Duw: 7 yn dangos ei ymddiried yn Nuw.*

Psalm Dafydd.

CLODFORAF di â'm holl galon: yng ngŵydd y duwiau y canaf i ti.
2 Ymgrymmaf tu a'th deml sanctaidd, a chlodforaf dy enw, am dy drugaredd a'th wirionedd: oblegid ti a fawrhêaist dy air uwch law dy enw oll.
3 Y dydd y llefais, y'm gwrandewaist; ac a'm cadarnhêaist â nerth yn fy enaid.
4 Holl frenhinoedd y ddaear a'th glodforant, O ARGLWYDD, pan glywant eiriau dy enau.
5 Canant hefyd am ffyrdd yr ARGLWYDD: canys mawr *yw* gogoniant yr ARGLWYDD.
6 Er *bod* yr ARGLWYDD yn uchel, etto efe a edrych ar yr isel: ond y balch a edwyn efe o hirbell.
7 Pe rhodiwn y'nghanol cyfyngder, ti a'm bywhâit: estynit dy law yn erbyn digofaint fy ngelynion, a'th ddeheulaw a'm hachubai.
8 Yr ARGLWYDD a gyflawna â mi: dy drugaredd, ARGLWYDD, *sydd* yn dragywydd: nac esgeulusa waith dy ddwylaw.

PSALM CXXXIX.

1 *Dafydd yn moliannu Duw am ei ragluniaeth sydd yn canfod pob peth: 19 yn ffieiddio yr annuwiol: 23 yn gweddio am burdeb.*

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

ARGLWYDD, chwiliaist, ac adnabuost fi.
2 Ti a adwaenost fy eisteddiad a'm cyfodiad: dealli fy meddwl o bell.
3 Amgylchyni fy llwybr a'm gorweddfa; a hysbys wyt *yn* fy holl ffyrdd.
4 Canys nid *oes* air ar fy nhafod, *ond* wele, ARGLWYDD, ti a'i gwyddost oll.
5 Amgylchynaist fi yn ol ac ym mlaen, a gosodaist dy law arnaf.
6 *Dyma* wybodaeth rhy ryfedd i mi: uchel yw, ni fedraf oddi wrthi.
7 I ba le yr âf oddi wrth dy yspryd? ac i ba le y ffôaf o'th ŵydd?
8 Os dringaf i'r nefoedd, yno *yr wyt* ti: *os* cyweiriaf fy ngwely yn uffern, wele di *yno.*
9 *Pe* cymmerwn adenydd y wawr, *a phe* trigwn yn eithafoedd y môr:
10 Yno hefyd y'm tywysai dy law, ac y'm daliai dy ddeheulaw.
11 Pe dywedwn, Diau y tywyllwch a'm cuddiai; yna y byddai y nos yn oleuni o'm hamgylch.
12 Ni thywylla y tywyllwch rhagot ti; ond y nos a oleua fel dydd: un ffunud *yw* tywyllwch a goleuni *i ti.*
13 Canys ti a feddiennaist fy arennau: tôaist fi y'nghroth fy mam.
14 Clodforaf di; canys ofnadwy *a* rhyfedd y'm gwnaed: rhyfedd *yw* dy weithredoedd; a'm henaid a ŵyr *hynny* yn dda.
15 Ni chuddiwyd fy sylwedd oddi wrthyt, pan y'm gwnaethpwyd yn ddirgel, *ac* y'm cywreiniwyd yn iselder y ddaear.
16 Dy lygaid a welsant fy anelwig ddefnydd; ac yn dy lyfr di yr ysgrifenwyd *hwynt* oll, y dydd y lluniwyd hwynt, pan nad *oedd* yr un o honynt.
17 Am hynny mor werthfawr yw dy feddyliau gennyf, O DDUW! mor fawr yw eu swm hwynt!

18 *Pe* cyfrifwn hwynt, amlach ydynt nâ'r
tywod: pan ddeffrôwyf, gyd â thi yr ydwyf
yn wastad.
19 Yn ddïau, O DDUW, ti a leddi yr annuw-
iol: am hynny y gwŷr gwaedlyd, ciliwch
oddi wrthyf:
20 Y rhai a ddywedant ysgelerder yn dy
erbyn; dy elynion a gymmerant *dy enw* yn
ofer.
21 Onid câs gennyf, O ARGLWYDD, dy gas-
eion di? onid ffiaidd gennyf y rhai a gyfodant
i'th erbyn?
22 A châs cyflawn y caseais hwynt: cyfrif-
ais hwynt i mi yn elynion.
23 Chwilia fi, O DDUW, a gwybydd fy
nghalon: prawf fi, a gwybydd fy meddyliau.
24 A gwel a *oes* ffordd annuwiol gennyf, a
thywys fi yn y ffordd dragywyddol.

PSALM CXL.

1 *Dafydd yn gweddïo am gael ei waredu oddi wrth Saul a Döeg: 8 yn gweddïo yn eu herbyn hwy: 12 yn ymgysuro, trwy ymddiried yn Nuw.*

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

GWARED fi, O ARGLWYDD, oddi wrth y
dyn drwg: cadw fi rhag y gwr traws.
2 Y rhai sydd yn bwriadu drygioni yn eu
calon: ymgasglant beunydd *i* ryfel.
3 Golymmasant eu tafodau fel sarph: gwen-
wyn asp *sydd* dan eu gwefusau. Selah.
4 Cadw fi, O ARGLWYDD, rhag dwylaw yr
annuwiol; cadw fi rhag y gwr traws: y rhai
a fwriadasant fachellu fy nhraed.
5 Y beilchion a guddiasant faglau i mi, *ac* a
estynasant rwyd wrth dannau ar ymyl y
llwybrau: gosodasant hoenynnau ar fy medr.
Selah.
6 Dywedais wrth yr ARGLWYDD, Fy NUW
ydwyt ti: clyw, O ARGLWYDD, lef fy ngwedd-
ïau.
7 ARGLWYDD DDUW, nerth fy iachawd-
wriaeth, gorchuddiaist fy mhen yn nydd
brwydr.
8 Na chaniattâ, ARGLWYDD, ddymuniad
yr annuwiol: na lwydda ei ddrwg feddwl;
rhag eu balchïo hwynt. Selah.
9 Y pennaf o'r rhai a'm hamgylchyno, blin-
der eu gwefusau a'u gorchuddio.
10 Syrthied marwor arnynt: *a* bwrier hwynt
yn tân; *ac* mewn ceuffosydd, fel na chyf-
odant.
11 Na sicrhâer dyn siaradus ar y ddaear:
drwg a hela y gwr traws i'*w* ddistryw.
12 Gwn y dadleu yr ARGLWYDD ddadl y
truan, *ac* y barna efe y tlodion.
13 Y cyfiawn yn ddïau a glodforant dy enw
di: y rhai uniawn a drigant ger dy fron di.

PSALM CXLI.

1 *Dafydd yn gweddïo ar fod ei arch ef yn gymmeradwy, 3 a'i gydwybod yn bur, 7 a'i einioes yn ddïogel oddi wrth faglau.*

Psalm Dafydd.

ARGLWYDD, yr wyf yn gwaeddi arnat:
brysia attaf; clyw fy llais, pan lefwyf
arnat.
2 Cyfeirier fy ngweddi ger dy fron *fel* arogl-
darth, *a* dyrchafiad fy nwylaw *fel* yr offrwm
prydnhawnol.
3 Gosod, ARGLWYDD, gadwraeth o flaen fy
ngenau: cadw ddrws fy ngwefusau.
4 Na ostwng fy nghalon at *ddim* drwg, i
fwriadu gweithredoedd drygioni gyd â gwŷr
a weithredant anwiredd: ac na âd i mi fwytta
o'u danteithion hwynt.
5 Cured y cyfiawn fi yn garedig, a cherydded
fi: na thorred *eu* holew pennaf *hwynt* fy
mhen: canys fy ngweddi *fydd* etto yn eu
drygau hwynt.
6 Pan dafler eu barnwyr i lawr mewn lle-
oedd carregog, clywant fy ngeiriau; canys
melus ydynt.
7 Y mae ein hesgyrn ar wasgar ar fin y
bedd, megis un yn torri neu yn hollti *coed* ar
y ddaear.
8 Eithr arnat ti, O ARGLWYDD DDUW, *y
mae* fy llygaid: ynot ti y gobeithiais; na âd
fy enaid yn ddiymgeledd.
9 Cadw fi rhag y fagl a osodasant i mi, a
hoenynnau gweithredwyr anwiredd.
10 Cyd-gwymped y rhai annuwiol yn eu
rhwydau eu hun, tra yr elwyf fi heibio.

PSALM CXLII.

Dafydd yn dangos mai gweddïo Duw oedd ei holl gysur ef mewn trallod.

Maschil Dafydd; Gweddi pan oedd efe yn yr
ogof.

GWAEDDAIS â'm llef ar yr ARGLWYDD;
â'm llef yr ymbiliais â'r ARGLWYDD.
2 Tywalltais fy myfyrdod o'i flaen ef; a
mynegais fy nghystudd ger ei fron ef.
3 Pan ballodd fy yspryd o'm mewn, tithau
a adwaenit fy llwybr. Yn y ffordd y rhod-
iwn, y cuddiasant i mi fagl.
4 Edrychais ar y tu dehau, a deliais sylw, ac
nid *oedd* neb a'm hadwaenai: pallodd nodded
i mi; nid *oedd* neb yn ymofyn am fy enaid.
5 Llefais arnat, O ARGLWYDD; *a* dywedais,
Ti *yw* fy ngobaith, *a'm* rhan yn nhir y rhai
byw.
6 Ystyr wrth fy ngwaedd; canys truan iawn
ydwyf: gwared fi oddi wrth fy erlidwyr;
canys trech ydynt nâ mi.
7 Dwg fy enaid allan o garchar, fel y mol-
iannwyf dy enw: y rhai cyfiawn a'm cylch-
ynant; canys ti a fyddi da wrthyf.

PSALM CXLIII.

1 *Dafydd yn gweddïo am ffafr mewn barn: 3 yn cwyno rhag ei ofidiau: 5 yn cadarnhâu ei ffydd trwy fyfyrio a gweddïo: 7 yn gweddïo am ras, 9 am ymwared, 10 am sancteiddrwydd, 12 am ddinystr ar ei elynion.*

Psalm Dafydd.

ARGLWYDD, clyw fy ngweddi, *a* gwrando
ar fy neisyfiadau: erglyw fi yn dy wir-
ionedd, *ac* yn dy gyfiawnder.
2 Ac na ddos i farn â'th was: o herwydd ni
chyfiawnhêir neb byw yn dy olwg di.
3 Canys y gelyn a erlidiodd fy enaid: curodd
fy enaid i lawr: gwnaeth i mi drigo mewn
tywyllwch, fel y rhai a fu feirw er ys talm.
4 Yna y pallodd fy yspryd o'm mewn: *ac* y
synnodd fy nghalon ynof.
5 Cofiais y dyddiau gynt; myfyriais ar dy
holl waith: *ac* y'ngweithredoedd dy ddwylaw
y myfyriaf.
6 Lledais fy nwylaw attat: fy enaid fel tir
sychedig *sydd yn hiraethu* am danat. Selah.
7 O ARGLWYDD, gwrando fi yn ebrwydd:
pallodd fy yspryd: na chuddia dy wyneb
oddi wrthyf; rhag fy mod yn gyffelyb i'r
rhai a ddisgynant i'r pwll.
8 Pâr i mi glywed dy drugarowgrwydd y
bore; o herwydd ynot ti y gobeithiaf: pâr i
mi wybod y ffordd y rhodiwyf; oblegid attat
ti y dyrchafaf fy enaid.
9 Gwared fi oddi wrth fy ngelynion, O
ARGLWYDD: gyd â thi yr ymguddiais.
10 Dysg i mi wneuthur dy ewyllys di; canys
ti *yw* fy NUW: tywysed dy yspryd daionus fi
i dir uniondeb.

11 Bywhâ fi, O ARGLWYDD, er mwyn dy
enw: dwg fy enaid allan o ing, er mwyn dy
gyfiawnder.
12 Ac er dy drugaredd dinystria fy ngelyn-
ion, a difetha holl gystuddwyr fy enaid: ob-
legid dy was di *ydwyf* fi.

PSALM CXLIV.

1 *Dafydd yn bendithio Duw am ei drugaredd tu ag atto ef, a thu ag at bob dyn: 5 yn gweddïo ar i Dduw yn alluog ei waredu ef oddi wrth ei elynion: 9 yn addaw bendithio Duw: 11 yn gweddïo dros ddedwydd gyflwr y deyrnas.*

Psalm Dafydd.

BENDIGEDIG *fyddo* yr ARGLWYDD fy
nerth, yr hwn sydd yn dysgu fy nwylaw
i ymladd, *a'm* bysedd i ryfela.
2 Fy nhrugaredd, a'm hymddiffynfa; fy
nhŵr, a'm gwaredydd: fy nharian *yw efe*, ac
ynddo y gobeithiais; yr hwn sydd yn daros-
twng fy mhobl danaf.
3 ARGLWYDD, beth *yw* dyn, pan gydnab-
yddit ef? *neu* fab dyn, pan wnait gyfrif o
hono?
4 Dyn sydd debyg i wagedd; ei ddyddiau
sydd fel cysgod yn myned heibio.
5 ARGLWYDD, gostwng dy nefoedd, a dis-
gyn: cyffwrdd â'r mynyddoedd, a mygant.
6 Saetha fellt, a gwasgar hwynt; ergydia dy
saethau, a difa hwynt.
7 Anfon dy law oddi uchod; achub a gwared
fi o ddyfroedd mawrion, o law plant estron;
8 Y rhai y llefara eu genau wagedd, ac *y
mae* eu deheulaw yn ddeheulaw ffalsder.
9 Canaf i ti, O DDUW, ganiad newydd: ar y
nabl *a'r* dectant y canaf i ti.
10 *Efe* sydd yn rhoddi iachawdwriaeth i
frenhinoedd; yr hwn sydd yn gwaredu Daf-
ydd ei was oddi wrth y cleddyf niweidiol.
11 Achub fi, a gwared fi o law meibion
estron, y rhai y llefara eu genau wagedd, ac
y mae eu deheulaw yn ddeheulaw ffalsder:
12 Fel *y byddo* ein meibion fel planwydd yn
tyfu yn eu hieuengctid; *a'n* merched fel
conglfaen nâdd, wrth gyffelybrwydd palas:
13 *Fel y byddo* ein celloedd yn llawn, yn
trefnu pob rhyw luniaeth; *a'n* defaid yn
dwyn miloedd a myrddiwn yn ein heolydd:
14 *A'n* hychain yn gryfion i lafurio; heb na
rhuthro i mewn, na myned allan; na gwaedd
yn ein heolydd.
15 Gwŷn *eu* byd y bobl *y mae* felly iddynt:
gwŷn *eu* byd y bobl *y mae* yr ARGLWYDD
yn DDUW iddynt.

PSALM CXLV.

1 *Dafydd yn moliannu Duw, o herwydd ei enw, 8 ei ddaioni, 11 ei frenhiniaeth, 14 ei ragddarbodaeth, 17 a'i drugaredd yn achub.*

Clodforedd Dafydd.

DYRCHAFAF di, fy NUW, O Frenhin;
a bendithiaf dy enw byth ac yn dragy-
wydd.
2 Beunydd y'th fendithiaf; a'th enw a folaf
byth ac yn dragywydd.
3 Mawr *yw* yr ARGLWYDD,a chanmoladwy
iawn; a'i fawredd *sydd* anchwiliadwy.
4 Cenhedlaeth wrth genhedlaeth a fawl dy
weithredoedd, ac a fynega dy gadernid.
5 Ardderchowgrwydd gogoniant dy fawredd,
a'th bethau rhyfedd, a draethaf.
6 Traethant hwy gadernid dy weithredoedd
ofnadwy: mynegaf finnau dy fawredd.
7 Coffadwriaeth amlder dy ddaioni a draeth-
ant; a'th gyfiawnder a ddatganant.
8 Graslawn a thrugarog *yw* yr ARGLWYDD;
hwyrfrydig i ddig, a mawr *ei* drugaredd.
9 Daionus *yw* yr ARGLWYDD i bawb: a'i
drugaredd *sydd* ar ei holl weithredoedd.
10 Dy holl weithredoedd a'th glodforant, O
ARGLWYDD; a'th saint a'th fendithiant.
11 Dywedant am ogoniant dy frenhiniaeth:
a thraethant dy gadernid:
12 I beri i feibion dynion adnabod ei gad-
ernid ef, a gogoniant ardderchowgrwydd ei
frenhiniaeth.
13 Dy frenhiniaeth di *sydd* frenhiniaeth
dragywyddol: a'th lywodraeth *a bery* yn oes
oesoedd.
14 Yr ARGLWYDD sydd yn cynnal y rhai
oll a syrthiant, ac sydd yn codi pawb a ddar-
ostyngwyd.
15 Llygaid pob peth a ddisgwyliant wrthyt;
ac yr ydwyt yn rhoddi eu bwyd iddynt yn ei
bryd;
16 Gan agoryd dy law, a diwallu pob peth
byw *â'th* ewyllys da.
17 Cyfiawn *yw* yr ARGLWYDD yn ei holl
ffyrdd, a sanctaidd yn ei holl weithredoedd.
18 Agos *yw* yr ARGLWYDD at y rhai oll a
alwant arno, at y rhai oll a alwant arno mewn
gwirionedd.
19 Efe a wna ewyllys y rhai a'i hofnant:
gwrendy hefyd eu llefain, ac a'u hachub
hwynt.
20 Yr ARGLWYDD sydd yn cadw pawb a'i
carant ef; ond yr holl rai annuwiol a ddi-
fetha efe,
21 Tractha fy ngenau foliant yr ARGLWYDD:
a bendithied pob cnawd ei enw sanctaidd ef
byth ac yn dragywydd.

PSALM CXLVI.

1 *Y Psalmydd yn addunedu moliant gwastadol i Dduw: 3 yn annog na hyderer ar ddyn. 5 Duw yn unig, o herwydd ei allu, a'i gyfiawnder, a'i drugaredd, a'i frenhiniaeth, sydd wiw hyderu arno.*

MOLWCH yr ARGLWYDD. Fy enaid,
mola di yr ARGLWYDD.
2 Molaf yr ARGLWYDD yn fy myw: canaf
i'm Duw tra fyddwyf.
3 Na hyderwch ar dywysogion, *nac* ar fab
dyn, yr hwn nid *oes* iachawdwriaeth ynddo.
4 Ei anadl a â allan, efe a ddychwel i'w
ddaear: y dydd hwnnw y derfydd am ei *holl*
amcanion ef.
5 Gwŷn *ei* fyd yr hwn *y mae* DUW Jacob
yn gymmorth iddo, *sydd* â'i obaith yn yr
ARGLWYDD ei DDUW:
6 Yr hwn a wnaeth nefoedd a daear, y môr,
a'r hyn oll *y sydd* ynddynt: yr hwn sydd yn
cadw gwirionedd yn dragywydd:
7 Yr hwn sydd yn gwneuthur barn i'r rhai
gorthrymmedig, yn rhoddi bara i'r newynog.
YR ARGLWYDD sydd yn gollwng y carchar-
orion yn rhydd.
8 YR ARGLWYDD sydd yn agoryd *llygaid* y
deillion: yr ARGLWYDD sydd yn codi y rhai
a ddarostyngwyd: yr ARGLWYDD sydd yn
hoffi y rhai cyfiawn.
9 YR ARGLWYDD sydd yn cadw y dieithr-
iaid: efe a gynnal yr amddifad a'r weddw; ac
a ddadymchwel ffordd y rhai annuwiol.
10 YR ARGLWYDD a deyrnasa byth, *sef* dy
DDUW di, Sïon, dros genhedlaeth a chenhedl-
aeth. Molwch yr ARGLWYDD.

PSALM CXLVII.

1 *Y prophwyd yn annog i foliannu Duw, am ei ofal dros ei eglwys; 4 am ei allu, 6 a'i drugaredd, 7 a'i ragluniaeth, 12 a'i fendithion ar y deyrnas; 15 a'i allu ar y rhew a'r eira, a phob tywydd arall; 19 a'i ddeddfau yn yr eglwys.*

MOLWCH yr ARGLWYDD: canys da *yw* canu i'n Duw ni; o herwydd hyfryd *yw, ïe,* gweddus yw mawl.
2 Yr ARGLWYDD sydd yn adeiladu Jerusalem: efe a gasgl wasgaredigion Israel.
3 Efe sydd yn iachâu y rhai briwedig o galon, ac yn rhwymo eu doluriau.
4 Y mae efe yn rhifo rhifedi y sêr: geilw hwynt oll wrth *eu* henwau.
5 Mawr *yw* ein HARGLWYDD, a mawr ei nerth: aneirif *yw* ei ddeall.
6 Yr ARGLWYDD sydd yn dyrchafu y rhai llariaidd, gan ostwng y rhai annuwiol hyd lawr.
7 Cyd-genwch i'r ARGLWYDD mewn diolchgarwch: cenwch i'n Duw â'r delyn;
8 Yr hwn sydd yn toi y nefoedd â chymmylau, yn parottôi gwlaw i'r ddaear, gan beri i'r gwellt dyfu ar y mynyddoedd.
9 Efe sydd yn rhoddi i'r anifail ei borthiant, *ac* i gywion y gigfran, pan lefant.
10 Nid oes hyfrydwch ganddo yn nerth march: *ac* nid ymhoffa efe yn esgeiriau gwr.
11 Yr ARGLWYDD sydd hoff ganddo y rhai a'i hofnant ef; *sef* y rhai a ddisgwyliant wrth ei drugaredd ef.
12 Jerusalem, mola di yr ARGLWYDD: Sion, molianna dy DDUW.
13 O herwydd efe a gadarnhâodd farrau dy byrth: efe a fendithiodd dy blant o'th fewn.
14 Yr hwn sydd yn gwneuthur dy fro yn heddychol, *ac* a'th ddiwalla di â brasder gwenith.
15 Yr hwn sydd yn anfon ei orchymyn *ar* y ddaear: *a'*i air a rêd yn dra buan.
16 Yr hwn sydd yn rhoddi eira fel gwlan; *ac* a daena rew fel lludw.
17 Yr hwn sydd yn bwrw ei iâ fel tammeidiau: pwy a erys gan ei oerni ef?
18 Efe a enfyn ei air, ac a'u tawdd hwynt: *â'*i wynt y chwŷth efe, *a'*r dyfroedd a lifant.
19 Y mae efe yn mynegi ei eiriau i Jacob, ei ddeddfau a'i farnedigaethau i Israel.
20 Ni wnaeth efe felly âg un genedl; ac nid adnabuant ei farnedigaethau ef. Molwch yr ARGLWYDD.

PSALM CXLVIII.

1 *Y Psalmydd yn annog y creaduriaid nefol,* 7 *a daearol,* 11 *a rhesymmol, i foliannu Duw.*

MOLWCH yr ARGLWYDD. Molwch yr ARGLWYDD o'r nefoedd: molwch ef yn yr uchelderau.
2 Molwch ef, ei holl angelion: molwch ef, ei holl luoedd.
3 Molwch ef, haul a lleuad: molwch ef, yr holl sêr goleuni.
4 Molwch ef, nef y nefoedd; a'r dyfroedd y rhai *ydych* oddi ar y nefoedd.
5 Molant enw yr ARGLWYDD: o herwydd efe a orchymynodd, a hwy a grëwyd.
6 A gwnaeth iddynt barhâu byth yn dragywydd: gosododd ddeddf, ac nis troseddir hi.
7 Molwch yr ARGLWYDD o'r ddaear, y dreigiau a'r holl ddyfnderau:
8 Tân, a chenllysg; eira, a tharth; gwynt ystormus, yn gwneuthur ei air ef:
9 Y mynyddoedd, a'r bryniau oll; y coed ffrwythlawn, a'r holl gedrwydd:
10 Y bwystfilod, a phob anifail; yr ymlusgiaid, ac adar asgellog:
11 Brenhinoedd y ddaear, a'r holl bobloedd; tywysogion, a holl farnwyr y byd:
12 Gwŷr ieuaingc, a gwyryfon hefyd; henafgwyr, a llangciau.
13 Molant enw yr ARGLWYDD: o herwydd ei enw ef yn unig sydd ddyrchafadwy; ei ardderchowgrwydd ef *sydd* uwch law daear a nefoedd.
14 Ac efe sydd yn dyrchafu corn ei bobl, moliant ei holl saint; *sef* meibion Israel, pobl agos atto. Molwch yr ARGLWYDD.

PSALM CXLIX.

1 *Y prophwyd yn annog i foliannu Duw, am ei gariad tu ag at yr eglwys,* 5 *ac am y gallu a roddes efe i'r eglwys, i lywodraethu cydwybodau dynion.*

MOLWCH yr ARGLWYDD. Cenwch i'r ARGLWYDD ganiad newydd, *a'*i foliant ef yn nghynnulleidfa y saint.
2 Llawenhâed Israel yn yr hwn a'i gwnaeth: gorfoledded meibion Sion yn eu Brenhin.
3 Molant ei enw ef ar y dawns: canant iddo ar dympan a thelyn.
4 O herwydd hoffodd yr ARGLWYDD ei bobl: efe a brydfertha y rhai llednais â iachawdwriaeth.
5 Gorfoledded y saint mewn gogoniant: a chanant ar eu gwelyau.
6 *Bydded* ardderchog *foliant* Duw yn eu genau, a chleddyf dau-finiog yn eu dwylaw;
7 I wneuthur dial ar y cenhedloedd, *a* chosp ar y bobloedd;
8 I rwymo eu brenhinoedd â chadwynau, a'u pendefigion â gefynnau heiyrn;
9 I wneuthur arnynt y farn ysgrifenedig: yn ardderchowgrwydd hwn sydd i'w holl saint ef. Molwch yr ARGLWYDD.

PSALM CL.

1 *Y mae yn annog i foliannu Duw,* 3 *â phob math ar offer cerdd.*

MOLWCH yr ARGLWYDD. Molwch DDUW yn ei sancteiddrwydd: molwch ef yn ffurfafen ei nerth.
2 Molwch ef am ei gadernid: molwch ef yn ol amlder ei fawredd.
3 Molwch ef â llais udgorn: molwch ef â nabl ac â thelyn.
4 Molwch ef â thympan ac â dawns: molwch ef â thannau ac âg organ.
5 Molwch ef â symbalau soniarus: molwch ef â symbalau llafar.
6 Pob perchen anadl, molianned yr ARGLWYDD. Molwch yr ARGLWYDD.

LLYFR

Y

DIARHEBION.

PENNOD I.

fer y diarhebion. 7 Cynghor i ofni Duw,
i gredu ei air; 10 i ochel hûd pechadur-
d. 20 Doethineb yn cwyno fod yn ei diys-
u hi, 24 ac yn bygwth y rhai a'i diystyrent.

IARHEBION Solomon mab Dafydd,
brenhin Israel;
wybod doethineb ac addysg, i ddeall
au synwyr;
gymmeryd athrawiaeth deall, cyfiawn-
a barn, ac uniondeb;
roi callineb i'r anghall, ac i'r bachgen
odaeth a synwyr.
doeth a wrendy, ac a chwanega addysg;
eallgar a ddaw i gynghorion pwyllog;
ddeall dïareb, a'i dehongl; geiriau y
iion, a'u dammegion.
Ofn yr ARGLWYDD *yw* dechreuad gwyb-
h: *ond* ffyliaid a ddiystyrant ddoeth-
ac addysg.
y mab, gwrando addysg dy dad, ac nac
lo â chyfraith dy fam:
anys cynnydd gras *a fyddant* hwy i'th
a chadwyni am dy wddf di.
Fy mab, os pechaduriaid a'th ddenant,
yttuna.
Os dywedant, Tyred gyd â ni, cynllwyn-
n waed, ymguddiwn yn erbyn y gwirion
llachos:
llyngcwn hwy yn fyw, fel y bedd; ac yn
, fel rhai yn disgyn i'r pydew:
fyni a gawn bob cyfoeth gwerthfawr,
a lanwn ein tai âg yspail:
wrw dy goel-bren yn ein mysg; bydded
rs i ni i gyd.
Fy mab, na rodia yn y ffordd gyd â
t; attal dy droed rhag eu llwybr hwy.
anys eu traed a redant i ddrygioni, ac a
rant i dywallt gwaed.
Iau gwaith ofer yw taenu rhwyd yng
g pob perchen aden.
c y maent hwy yn cynllwyn am *eu*
l *eu hun:* am *eu* heinioes *eu hun* y
t yn llechu.
elly *y mae* llwybrau y rhai oll sydd
nnog i elw; *yr hwn* a ddwg einioes ei
ennogion.
Doethineb sydd yn gweiddi oddi allan;
hi yn adrodd ei lleferydd yn yr heol-

mae hi yn llefain ym mhrif-leoedd y
yn nrysau y pyrth; yn y ddinas y
hi yn traethu ei hymadroddion, *gan*
dyd,
a hyd, chwi ynfydion, y cerwch ynfyd-
l? a chwi watwarwyr, y bydd hoff gen-
watwar? ac y casâ ffyliaid wybodaeth?
ychwelwch wrth fy ngherydd: wele mi
walltaf fy yspryd i chwi, fy ngeiriau a
saf i chwi.
Yn gymmaint ag i mi *eich* gwahodd,
hwithau wrthod; i mi estyn fy llaw, a
eb ystyried;
nd diystyrasoch fy holl gynghor i, ac ni
ch ddim o'm cerydd:
innau hefyd a chwarddaf yn eich dïal-
edd chwi; mi a wawdiaf pan syrthio arnoch
yr hyn yr ydych yn ei ofni;
27 Pan ddêl arnoch yr hyn yr ydych yn ei
ofni megis distryw, ac y dêl eich dïaledd
arnoch megis corwynt; a dyfod arnoch wasg-
fa a chaledi:
28 Yna y galwant arnaf, ond ni wrandawaf;
yn fore y'm ceisiant, ond ni'm cânt:
29 Canys câs fu ganddynt wybodaeth, ac ofn
yr ARGLWYDD ni ddewisasant.
30 Ni chymmerent ddim o'm cynghor i:
dirmygasant fy holl gerydd.
31 Am hynny hwy a gânt fwytta ffrwyth eu
ffordd eu hunain, a'u llenwi â'u cynghorion
eu hunain.
32 Canys esmwythdra y rhai anghall a'u
lladd; a llwyddiant y rhai ffol a'u difetha.
33 Er hynny y sawl a wrandawo arnaf fi, a
gaiff aros yn ddïogel, ac a gaiff lonyddwch
oddi wrth ofn drwg.

PENNOD II.

1 *Doethineb yn addaw duwioldeb i'w phlant,*
10 a dïogelwch rhag cyfeillach ddrwg, 20 a
chyfarwyddyd mewn ffyrdd da.

FY mab, os derbyni di fy ngeiriau, ac os
cuddi fy ngorchymynion gyd â thi;
2 Fel y parech i'th glûst wrando ar ddoeth-
ineb, *ac* y gogwyddech dy galon at ddeall;
3 Ië, os gwaeddi ar ol gwybodaeth, os cyfodi
dy lef am ddeall;
4 Os ceisi hi fel arian, os chwili am dani fel
am drysorau cuddiedig;
5 Yna y cei ddeall ofn yr ARGLWYDD, ac y
cei wybodaeth o DDUW.
6 Canys yr ARGLWYDD sydd yn rhoi doeth-
ineb: allan o'i enau ef *y mae* gwybodaeth a
deall *yn dyfod.*
7 Y mae ganddo y'nghadw i'r rhai uniawn
wir ddoethineb: tarian *yw efe* i'r sawl a rod-
iant yn uniawn.
8 Y mae efe yn cadw llwybrau barn, ac yn
cadw ffordd ei saint.
9 Yna y cei di ddeall cyfiawnder, a barn, ac
uniondeb, a phob llwybr daionus.
10 ¶ Pan ddelo doethineb i mewn i'th gal-
on, a phan fyddo hyfryd gan dy enaid wybod-
aeth;
11 Yna cynghor a'th gynnal, a synwyr a'th
geidw:
12 I'th achub di oddi wrth y ffordd ddrwg,
ac oddi wrth y dyn a lefaro drawsedd;
13 Y rhai a ymadawant â llwybrau uniondeb,
i rodio mewn ffyrdd tywyllwch;
14 Y rhai a ymlawenychant i wneuthur
drwg, *ac* a ymddigrifant yn anwiredd y dryg-
ionus;
15 Y rhai sydd â'u ffyrdd yn geimion, ac yn
gildyn yn eu llwybrau:
16 I'th wared oddi wrth y fenyw estronaidd,
oddi wrth y ddïeithr wenhieithus ei geiriau;
17 Yr hon a ymedy â llywodraethwr ei
hieuengctid, ac a ollwng dros gof gyfammod
ei DUW.
18 Canys y mae ei thŷ yn gwyro at angau,
a'i llwybrau at y meirw.

19 Pwy bynnag a elo i mewn atti hi, ni
ddychwelant, ac nid ymafaelant yn llwybrau
y bywyd.
20 Fel y rhodiech di ar hyd ffordd *gwŷr* da,
a chadw llwybrau y cyfiawn.
21 Canys y gwŷr cyfiawn a breswyliant y
ddaear, a'r rhai perffaith a gânt aros ynddi.
22 Ond yr annuwiolion a dorrir oddi ar y
ddaear, a'r troseddwyr a ddiwreiddir allan o
honi.

PENNOD III.

1 *Y mae yn annog i ufudd-dod, 5 a ffydd, 7 a marwhâd, 9 a dwyfolder, 11 ac amynedd. 13 Dedwydd elw doethineb. 19 Gallu 21 a chymmwynasau doethineb. 27 Cynghor i fod yn gariadus, 30 yn heddychol, 31 ac yn foddlongar. 33 Cyflwr melldigedig yr anwir.*

FY mab, na ollwng fy nghyfraith dros gof;
ond cadwed dy galon fy ngorchymynion:
2 Canys hir-ddyddiau, a blynyddoedd by-
wyd, a heddwch, a chwanegant hwy i ti.
3 Na âd i drugaredd a gwirionedd ymadael
â thi: cylymma hwy am dy wddf, ysgrifena
hwy ar lech dy galon.
4 Felly y cei di ras a deall da ger bron Duw
a dynion.
5 ¶ Gobeithia yn yr ARGLWYDD â'th holl
galon; ac nac ymddiried i'th ddeall dy hun.
6 Yn dy holl ffyrdd cydnebydd ef, ac efe a
hyfforddia dy lwybrau.
7 ¶ Na fydd ddoeth yn dy olwg dy hun:
ofna yr ARGLWYDD, a thynn ymaith oddi
wrth ddrygioni.
8 Hynny a fydd iechyd i'th fogail, a mêr i'th
esgyrn.
9 ¶ Anrhydedda yr ARGLWYDD â'th gyf-
oeth, ac â'r peth pennaf o'th holl ffrwyth:
10 Felly y llenwir dy ysguboriau â digonol-
deb, a'th win-wryfoedd a dorrant gan win
newydd.
11 ¶ Fy mab, na ddirmyga gerydd yr AR-
GLWYDD; ac na flina ar ei gospedigaeth ef;
12 Canys y neb a fyddo Duw yn ei garu, efe
a'i cerydda, megis tad ei fab anwyl ganddo.
13 ¶ Gwyn ei fyd y dyn a gaffo ddoethineb,
a'r dyn a ddygo ddeall allan.
14 Canys gwell *yw* ei marsiandiaeth hi nâ
marsiandiaeth o arian, a'i chynnyrch hi *sydd*
well nag aur coeth.
15 Gwerthfawroccach *yw* hi nâ gemmau:
a'r holl bethau dymunol nid ydynt gyffelyb
iddi.
16 Hir-hoedl *sydd* yn ei llaw ddehau hi;
ac yn ei llaw aswy *y mae* cyfoeth a gogon-
iant.
17 Ei ffyrdd hi *sydd* ffyrdd hyfrydwch, a'i
holl lwybrau hi *ydynt* heddwch.
18 Pren bywyd *yw* hi i'r neb a ymaflo yn-
ddi: a gwyn ei fyd a ddalio ei afael ynddi hi.
19 Yr ARGLWYDD trwy ddoethineb a seil-
iodd y ddaear; trwy ddeall y sicrhâodd efe y
nefoedd.
20 Trwy ei wybodaeth ef yr holltodd y
dyfnderau, ac y defnyna yr wybrennau
wlith.
21 ¶ Fy mab, na ollwng hwynt allan o'th
olwg: cadw ddoethineb a phwyll.
22 Yna y byddant yn fywyd i'th enaid, ac
yn ras i'th wddf.
23 Yna y cei rodio dy ffordd yn ddïofal, a'th
droed ni thramgwydda.
24 Pan orweddych, nid ofni; ti a orweddi,
a'th gwsg fydd melus.
25 Nac ofna rhag braw disymmwth, na rhag
dinystr yr annuwiol pan ddelo.
26 Canys yr ARGLWYDD a fydd dy hyder
di, ac a geidw dy droed rhag ei ddal.
27 ¶ Na attal ddaioni oddi wrth y rhai y
perthyn iddynt, pan fyddo ar dy law *ei*
wneuthur.
28 Na ddywed wrth dy gymmydog, Cerdda
ymaith, a thyred amser arall, ac y fory mi a
roddaf; a chennyt *beth yn awr*.
29 Na feddwl ddrwg yn erbyn dy gymmyd-
og, ac yntau yn trigo yn ddiofal yn dy ymyl.
30 ¶ Nac ymryson â neb heb achos, os efe
ni wnaeth ddrwg i ti.
31 ¶ Na chenfigenna wrth wr traws, ac na
ddewis yr un o'i ffyrdd ef.
32 Canys ffiaidd gan yr ARGLWYDD y cyn-
dyn: ond gyd â'r rhai uniawn *y mae* ei
gyfrinach ef.
33 ¶ Melldith yr ARGLWYDD *sydd* yn nhŷ
yr annuwiol: ond efe a fendithia drigfa y
cyfiawn.
34 ¶ Diau efe a watwar y gwatwarus: ond
ei ras a rydd efe i'r gostyngedig.
35 Y doethion a etifeddant anrhydedd, a
gwarth *fydd* dyrchafiad ffyliaid.

PENNOD IV.

1 *Solomon, er mwyn dysgu ufudd-dod i eraill, 3 yn dangos pa athrawiaeth a gafodd efe gan ei rieni, 5 i geisio doethineb, 14 ac i ochel llwybrau yr annuwiol. 20 Y mae yn annog i ffydd, 23 ac i sancteiddrwydd.*

GWRANDEWCH, blant, addysg tad, ac
erglywch i ddysgu deall.
2 Canys yr ydwyf fi yn rhoddi i chwi addysg
dda: na wrthodwch fy nghyfraith.
3 Canys yr oeddwn yn fab i'm tad, yn dyner
ac yn anwyl y'ngolwg fy mam.
4 Efe a'm dysgai, ac a ddywedai wrthyf,
Dalied dy galon fy ngeiriau: cadw fy ngor-
chymynion, a bydd fyw.
5 Cais ddoethineb, cais ddeall: na âd dros
gof, ac na wyra oddi wrth eiriau fy ngenau.
6 Nac ymâd â hi, a hi a'th geidw: câr hi, a
hi a'th wared di.
7 Pennaf peth *yw* doethineb: cais ddoeth-
ineb; ac â'th holl gyfoeth cais ddeall.
8 Dyrchafa di hi, a hithau a'th ddyrchafa
di: hi a'th ddwg di i anrhydedd, os cofleidi hi.
9 Hi a rydd ychwaneg o ras i'th ben di: *ie,*
hi a rydd i ti goron gogoniant.
10 Gwrando, fy mab, a derbyn fy ngeiriau;
a blynyddoedd dy fywyd a amlhêir.
11 Yr ydwyf yn dy ddysgu yn ffordd doeth-
ineb; ac yn dy dywys yn llwybrau uniondeb.
12 Pan rodiech, dy gerddediad ni bydd cyf-
yng; a phan redech, ni thramgwyddi.
13 Ymafael mewn addysg, *ac* na ollwng *hi:*
cadw hi; canys dy fywyd di *yw* hi.
14 ¶ Na ddos i lwybr yr annuwiolion, ac na
rodia ar hyd ffordd y drygionus.
15 Gochel hi, na ddos ar hyd-ddi; cilia oddi
wrthi hi, a dos heibio.
16 Canys ni chysgant nes gwneuthur drwg;
a'u cwsg a gollant, nes iddynt gwympo *rhyw*
ddyn.
17 Canys y maent yn bwytta bara annuw-
ioldeb, ac yn yfed gwin trais.
18 Ond llwybr y cyfiawn *sydd* fel y goleuni,
yr hwn a lewyrcha fwyfwy hyd ganol dydd.
19 *Eithr* ffordd y drygionus *sydd* fel y
tywyllwch: ni wyddant wrth ba beth y
tramgwyddant.
20 ¶ Fy mab, gwrando ar fy ngeiriau: gog-
wydda dy glust at fy ymadroddion.
21 Na âd iddynt fyned ymaith o'th olwg:
cadw hwynt y'nghanol dy galon.
22 Canys bywyd *ydynt* i'r neb a'u caffont,
ac iechyd i'w holl gnawd.
23 ¶ Cadw dy galon yn dra diesgeulus;
canys allan o honi y mae bywyd yn dyfod.

24 Bwrw oddi wrthyt enau taeogaidd, a
wefusau trofâus ym mhell oddi wrthyt.
25 Edryched dy lygaid yn uniawn; ac edrych-
l dy amrantau yn uniawn o'th flaen.
26 Ystyria iwybr dy draed: a threfner dy
oll ffyrdd yn uniawn.
27 Na thro ar y llaw ddehau nac ar y llaw
wy; symmud dy droed oddi wrth ddryg-
ni.

PENNOD V.

Solomon yn annog i geisio doethineb: 3 yn dangos ysgelerder putteindra ac anllywodraeth: yn annog i foddlonrwydd, haelioni, a diweirdeb. 22 Bod eu pechodau eu hun yn goddiwes yr annuwiol.

FY mab, gwrando ar fy noethineb, *a* gos-
twng dy glust at fy neall:
Fel y gellych ystyried pwyll, a'th wefusau
dw gwybodaeth.
¶ Canys gwefusau y ddieithr a ddiferant
y dil mêl, a'i genau *sydd* lyfnach nag
ew:
Ond ei diwedd hi a fydd chwerw fel y
ermod, yn llym fel cleddyf daufiniog.
Ei thraed hi a ddisgynant i angau; *a'i*
erddediad a sang uffern.
Rhag i ti ystyrio ffordd bywyd, y symmud
chamrau hi, heb wybod i ti.
Yr awr hon gan hynny, O blant, gwran-
wch arnaf fi, ac nac ymadêwch â geiriau
ngenau.
Cadw dy ffordd ym mhell oddi wrthi hi,
na nesâ at ddrws ei thŷ hi:
Rhag i ti roddi dy harddwch i eraill, a'th
nyddoedd i'r creulawn:
) Rhag llenwi yr estron â'th gyfoeth di, ac
a lafur *fod* yn nhŷ y dieithr,
Ac o'r diwedd i ti ochain, wedi i'th gnawd
h gorph gurio,
A dywedyd, Pa fodd y caseais i addysg!
fodd y dirmygodd fy nghalon gerydd!
Ac na wrandewais ar lais fy athrawon, ac
ostyngais fy nghlust i'm dysgawdwyr!
Bûm o fewn ychydig at bob drwg, yng
hanol y gynnulleidfa a'r dyrfa.
¶ Yf ddwfr o'th bydew dy hun, a ffryd-
allan o'th ffynnon dy hun.
Tardded dy ffynhonnau allan, *a'th* ffryd-
dwfr yn yr heolydd.
Byddant yn eiddot ti dy hun yn unig, ac
yn eiddo dieithriaid gyd â thi.
Bydded dy ffynnon yn fendigedig: ac
lawenhâ gyd â gwraig dy ieuengctid.
Bydded fel ewig gariadus, ac fel iyrches
wddgar: gâd i'w bronnau hi dy lenwi bob
ser, ac ymfoddlona yn ei chariad hi yn
stadol.
A phaham, fy mab, yr ymddigrifi yn y
aig ddieithr, ac y cofleidi fynwes yr hon
yw eiddot ti?
Canys ffyrdd dyn *sydd* y'ngolwg yr
OLWYDD, ac y mae efe yn dal ar ei holl
brau ef.
¶ Ei anwiredd ei hun a ddeil yr annuw-
ac efe a ddèlir â rhaffau ei bechod ei
a.
Efe a fydd farw o eisieu addysg; a rhag
int ei ffolineb yr â ar gyfeiliorn.

PENNOD VI.

'n erbyn mechnïaeth, 6 a seguryd, 12 ac ysgelerder. 16 Saith beth cas gan Dduw.) Bendithion ufudd-dod. 25 Drygioni puteindra.

Y mab, os mechnïaist dros dy gymmyd-
og, *ac os* tarewaist dy law *yn llaw y*
thr,
2 Ti a faglwyd â geiriau dy enau, ti a ddal-
iwyd â geiriau dy enau.
3 Gwna hyn yr awr hon, fy mab, a gwared
dy hun, gan i ti syrthio i law dy gymmydog;
cerdda, ac ymostwng iddo, ac ymbil â'th
gymmydog.
4 Na ddyro gwsg i'th lygaid, na hûn i'th
amrantau.
5 Gwared dy hun fel yr iwrch o law yr
heliwr, ac fel aderyn o law yr adarwr.
6 ¶ Cerdda at y morgrugyn, tydi ddïogyn;
edrych ar ei ffyrdd ef, a bydd ddoeth:
7 Nid oes ganddo neb i'w arwain, i'w lyw-
odraethu, nac i'w feistroli;
8 *Ac er hynny* y mae efe yn parottôi ei fwyd
yr hâf, *ac* yn casglu ei luniaeth y cyn-
hauaf.
9 Pa hyd, ddïogyn, y gorweddi? pa bryd y
cyfodi o'th gwsg?
10 Etto ychydig gysgu, ychydig hepian,
ychydig blethu dwylaw i gysgu.
11 Felly y daw tlodi arnat fel ymdeithydd,
a'th anghen fel gwr arfog.
12 ¶ Dyn i'r fall, *a* gwr anwir, a rodia a
genau cyndyn.
13 Efe a amneidia â'i lygaid, efe a lefara â'i
draed, efe a ddysg â'i fysedd.
14 *Y mae* pob rhyw gyndynrwydd yn ei
galon; y mae yn dychymmyg drygioni bob
amser, yn peri cynhennau.
15 Am hynny ei ddinystr a ddaw arno yn
ddisymmwth: yn ddisymmwth y dryllir ef, fel
na byddo meddyginiaeth.
16 ¶ Y chwe *pheth* hyn sydd gâs gan yr
ARGLWYDD: Ie, saith *beth sydd* ffiaidd
ganddo ef:
17 Llygaid beilchion, tafod celwyddog, a'r
dwylaw a dywalltant waed gwirion,
18 Y galon a ddychymmygo feddyliau drwg,
traed yn rhedeg yn fuan i ddrygioni,
19 Tyst celwyddog yn dywedyd celwydd, a'r
neb a gyfodo gynnen rhwng brodyr.
20 ¶ Fy mab, cadw orchymyn dy dad, ac
nag ymado â chyfraith dy fam.
21 Rhwym hwynt ar dy galon yn wastadol;
cwlwm hwynt am dy wddf.
22 Pan rodiech, hi a'th gyfarwydda; pan
orweddych, hi a'th wylia; pan ddeffrôych,
hi a gydymddiddan â thi.
23 Canys canwyll *yw* y gorchymyn; a
goleuni *yw* y gyfraith; a ffordd i fywyd *yw*
ceryddon addysg:
24 I'th gadw rhag y fenyw ddrwg, a rhag
gweniaith tafod y ddieithr.
25 Na chwennych ei phryd hi yn dy galon;
ac na âd iddi dy ddal â'i hamrantau.
26 Oblegid y fenyw butteinig *y daw dyn*
i dammaid o fara; a gwraig gwr *arall* a
hela yr enaid gwerthfawr.
27 A ddichon gwr ddwyn tân yn ei fynwes,
heb losgi ei ddillad?
28 A ddichon gwr rodio ar hyd marwor, ac
heb losgi ei draed?
29 Felly, pwy bynnag a êl at wraig ei gym-
mydog; y neb a gyffyrddo â hi, ni bydd
glân.
30 Ni ddirmyga *neb* leidr a ladrattâo i ddi-
wallu ei enaid, pan fyddo arno newyn:
31 Ond *os* dèlir ef, efe a dâl yn saith ddyb-
lyg; efe a rydd cymmaint oll ag a feddo yn ei
dŷ.
32 *Ond* y neb a wnel odineb â benyw, sydd
heb synwyr; y neb a'i gwnel, a ddifetha ei
enaid ei hun.
33 Archoll a gwarth a gaiff efe; a'i gywilydd
ni ddilëir.
34 Canys cynddaredd *yw* eiddigedd gwr; am
hynny nid erbyd efe yn nydd dial.

35 Ni bydd ganddo bris ar ddim iawn; ac ni
fodlonir ef, er rhoi rhoddion lawer.

PENNOD VII.

1 *Solomon yn cynghori bod mewn pur a chariadus gyfeillach â doethineb. 6 Wrth a welsai efe ei hun, yn dangos, 10 cyfrwysdra puttain, 22 ac enbyd wiriondeb yr ieuaingc nwyfus: 24 yn cynghori gochelyd y cyfryw annuwioldeb.*

FY mab, cadw fy ngeiriau, a chuddia fy
ngorchymynion gyd â thi.
2 Cadw fy ngorchymynion, a bydd fyw;
a'm cyfraith fel canwyll dy lygad.
3 Rhwym hwynt am dy fysedd, ysgrifena
hwynt ar lech dy galon.
4 Dywed wrth ddoethineb, Fy chwaer *wyt*
ti; a galw ddeall yn gares:
5 Fel y'th gadwont oddi wrth y wraig ddieithr, a rhag y fenyw â'r ymadrodd gwenhieithus.
6 ¶ Canys *a mi* yn ffenestr fy nhŷ, mi a
edrychais trwy fy nellt;
7 A mi a welais ym mysg y ffyliaid, ïe, mi a
ganfum ym mhlith yr ieuengctid, ddyn ieuangc heb ddeall ganddo,
8 Yn myned ar hyd yr heol ger llaw ei chongl
hi; ac efe a âi ar hyd y ffordd i'w thŷ hi,
9 Yn y cyfnos gyd â'r hwyr, pan oedd hi yn
nos du ac yn dywyll:
10 Ac wele fenyw yn cyfarfod âg ef, a
chanddi ymddygiad puttain, ac â chalon
ddichellgar.
11 (Siaradus ac anufudd *yw* hi; ei thraed
nid arhôant yn ei thŷ:
12 Weithiau yn y drws, weithiau yn yr
heolydd, ac yn cynllwyn ym mhob congl)
13 Hi a ymafaelodd ynddo, ac a'i cusanodd,
ac âg wyneb digywilydd hi a ddywedodd
wrtho,
14 *Yr oedd* arnaf fi aberthau hêdd; heddyw
y cywirais fy adduned:
15 Ac am hynny y daethum allan i gyfarfod â thi, i chwilio am dy wyneb; a chefais
afael arnat.
16 Mi a drwsiais fy ngwely â llenni, ac â
cherfiadau a llieiniau yr Aipht.
17 Mi a fŵg-derthais fy ngwely â myrr,
aloes, a synamon.
18 Tyred, moes i ni ymlenwi o garu hyd y
bore; ymhyfrydwn â chariad.
19 Canys nid *yw* y gwr gartref; efe a aeth i
ffordd bell:
20 Efe a gymmerth godaid o arian yn ei
law; efe a ddaw adref ar y dydd ammodol.
21 Hi a'i troes ef â'i haml eiriau têg, ac â
gweniaith ei gwefusau hi a'i cymhellodd ef.
22 Efe a'i canlynodd hi ar frys, fel yr ŷch
yn myned i'r lladdfa, neu fel ynfyd yn myned
i'r cyffion i'w gospi:
23 Hyd oni ddryllio y saeth ei afu ef; fel yr
aderyn yn prysuro i'r fagl, heb wybod *ei bod*
yn erbyn ei einioes ef.
24 ¶ Yn awr gan hynny, *fy* meibion,
gwrandewch arnaf fi, ac ystyriwch eiriau
fy ngenau.
25 Na thuedded dy galon at ei ffyrdd hi, na
chyfeiliorna ar hyd ei llwybrau hi.
26 Canys llawer a gwympodd hi yn archolledig; ïe, *gwŷr* grymmus lawer a laddodd hi.
27 Ffordd i uffern *yw* ei thŷ hi, yn disgyn i
ystafelloedd angau.

PENNOD VIII.

1 *Enwogrwydd 6 ac egluredd yw doethineb. 10 Godidowgrwydd, 12 naturiaeth, 15 gallu, 18 cyfoeth, 22 a thragywyddoldeb doethineb. 32 Bod doethineb yn ddymunol, o achos y dedwyddwch y mae yn ei ddwyn.*

ONID yw doethineb yn gweiddi? a deall
yn llefain?
2 Ym mhen lleoedd uchel, ger llaw y
ffordd, lle mae llwybrau lawer, y mae hi
yn sefyll.
3 Ger llaw y pyrth, ym mhen y dref, yn
ymyl y drysau, *y mae* hi yn llefain:
4 Arnoch chwi, wŷr, yr wyf fi yn galw; ac
at feibion dynion y mae fy llais.
5 Ha ynfydion, deallwch gyfrwysder; a
chwi wŷr angall, byddwch o galon ddeallus.
6 Gwrandewch: canys myfi a draethaf i
chwi bethau ardderchog; ac a agoraf fy
ngwefusau ar bethau uniawn.
7 Canys fy ngenau a dractha wirionedd; a
ffiaidd gan fy ngwefusau ddrygioni.
8 Holl eiriau fy ngenau *ydynt* gyfiawn; nid
oes ynddynt na gwyrni na thrawsedd.
9 *Y maent* hwy oll yn amlwg i'r neb a
ddeallo, ac yn uniawn i'r rhai a gafodd wybodaeth.
10 Derbyniwch fy addysg, ac nid arian; a
gwybodaeth o flaen aur etholedig.
11 Canys gwell *yw* doethineb nâ gemmau:
nid oes dim dymunol cyffelyb iddi.
12 Myfi doethineb wyf yn trigo gyd â
challineb: yr ydwyf yn cael allan wybodaeth cynghor.
13 Ofn yr ARGLWYDD *yw* casâu drygioni:
balchder, ac uchder, a ffordd ddrygionus, a'r
genau traws, sydd gâs gennyf fi.
14 Mi biau gynghor, a gwir ddoethineb:
deall *ydwyf* fi; mi biau nerth.
15 Trwof fi y teyrnasa brenhinoedd, ac y
barna y pennaethiaid gyfiawnder.
16 Trwof fi y rheola tywysogion a phendefigion, *sef* holl farnwyr y ddaear.
17 Y sawl a'm carant i, a garaf finnau; a'r
sawl a'm ceisiant yn fore, a'm cânt.
18 Gyd â myfi *y mae* cyfoeth, ac anrhydedd,
golud parhâus, a chyfiawnder.
19 Gwell *yw* fy ffrwyth i nag aur, ïe, nag
aur coeth; a'm cynnyrch *sydd well* nâ'r arian
detholedig.
20 Ar hyd ffordd cyfiawnder yr arweiniaf,
ar hyd canol llwybrau barn:
21 I beri i'r rhai a'm carant etifeddu sylwedd: a mi a lanwaf eu trysorau.
22 Yr ARGLWYDD a'm meddiannodd i yn
nechreuad ei ffordd, cyn ei weithredoedd
erioed.
23 Er tragywyddoldeb y'm henneiniwyd, er
y dechreuad, cyn bod y ddaear.
24 Pryd nad *oedd* dyfnder y'm cenhedlwyd,
cyn *bod* ffynhonnau yn llawn o ddyfroedd.
25 Cyn sylfaenu y mynyddoedd, o flaen y
bryniau, y'm cenhedlwyd:
26 Cyn gwneuthur o hono ef y ddaear, na'r
meusydd, nac uchder llwch y byd.
27 Pan barottôdd efe y nefoedd, *yr oeddwn*
i yno: pan osododd efe gylch ar wyneb y
dyfnder:
28 Pan gadarnhâodd efe y cymmylau uwch
ben: a phan nerthodd efe ffynhonnau y
dyfnder:
29 Pan roddes efe ei ddeddf i'r môr, ac i'r
dyfroedd, na thorrent ei orchymyn ef: pan
osododd efe sylfeini y ddaear:
30 Yna yr oeddwn i gyd âg ef *megis* un
wedi ei feithrin *gyd âg ef:* ac yr oeddwn yn
hyfrydwch *iddo* beunydd, yn ymlawenhâu
ger ei fron ef bob amser;
31 Ac yn llawenychu y'nghyfanneddle ei
ddaear ef; a'm hyfrydwch *oedd* gyd â meibion dynion.
32 Yr awr hon gan hynny, O feibion, gwran-

dewch arnaf; canys gwŷn eu byd a gadwant fy ffyrdd i.

33 Gwrandewch addysg, a byddwch ddoethion; nac ymwrthodwch â hi.

34 Gwŷn ei fyd y dyn a wrandawo arnaf, ac a wylio yn ddyfal beunydd wrth fy nrysau, gan warchod wrth byst fy mhyrth i.

35 Canys y neb a'm caffo i, a gaiff fywyd, ac a feddianna ewyllys da gan yr ARGLWYDD.

36 Ond y neb a becho yn fy erbyn, a wna gam â'i enaid ei hun: fy holl gaseion a garant angau.

PENNOD IX.

1 *Addysg* 4 *ac athrawiaeth doethineb.* 13 *Arfer* 16 *ac amryfusedd ynfydrwydd.*

DOETHINEB a adeiladodd ei thŷ, hi a naddodd ei saith golofn.

2 Hi a laddodd ei hanifeiliaid; hi a gymmysgodd ei gwin, ac a huliodd ei bwrdd.

3 Hi a yrrodd ei llaw-forwynion: y mae yn llefain oddi ar fannau uchel y ddinas:

4 Pwy bynnag *sydd* annichellgar, tröed i mewn yma: *ac* wrth yr annoeth y mae hi yn dywedyd,

5 Deuwch, a bwyttêwch o'm bara, ac yfwch o'r gwin a gymmysgais.

6 Ymadêwch â'r rhai ffol, a byddwch fyw; a cherddwch yn ffordd deall.

7 Yr hwn a geryddo watwarwr, a gaiff waradwydd iddo ei hun: a'r hwn a feio ar y drygionus, a gaiff anaf.

8 Na cherydda watwarwr, rhag iddo dy gasâu: cerydda y doeth, ac efe a'th gâr di.

9 Dyro *addysg* i'r doeth, ac efe fydd doethach: dysg y cyfiawn, ac efe a chwanega ei ddysgeidiaeth.

10 Dechreuad doethineb *yw* ofn yr ARGLWYDD: a gwybodaeth y sanctaidd *yw* deall.

11 Canys trwof fi yr amlhêir dy ddyddiau, ac y chwanegir blynyddoedd dy einioes.

12 Os doeth fyddi, doeth fyddi i ti dy hun: ond *os* gwatwarwr fyddi, tydi dy hun a'i dygi.

13 ¶ Gwraig ffol *a fydd* siaradus; anghall *yw*, ac ni ŵyr ddim:

14 Canys hi a eistedd ar ddrws ei thŷ, ar faingc, yn y lleoedd uchel yn y ddinas,

15 I alw ar y neb a fyddo yn myned heibio, y rhai sydd yn cerdded eu ffyrdd yn uniawn:

16 Pwy bynnag *sydd* ehud, tröed yma: a phwy bynnag sydd ddisynwyr, *a* hi a ddywed wrtho,

17 Dyfroedd lladrad sydd felus, a bara cudd sydd beraidd.

18 Ond ni ŵyr efe mai meirw *yw y rhai sydd* yno; *a bod* ei gwahoddwyr hi yn nyfnder uffern.

PENNOD X.

O'r bennod yma hyd y bummed ar hugain, y mae amryw addysg ynghylch rhinweddau da, a'u gwrthwyneb feiau.

DIARHEBION Solomon. Mab doeth a wna dad llawen, a mab ffol a dristâ ei fam.

2 Ni thyccia trysorau drygioni: ond cyfiawnder a wared rhag angau.

3 Ni edy yr ARGLWYDD i enaid y cyfiawn newynu: ond efe a chwâl ymaith gyfoeth y drygionus.

4 Y neb a weithio â llaw dwyllodrus, fydd tlawd: ond llaw y diwyd a gyfoethoga.

5 Mab synhwyrol *yw* yr hwn a gasgl amser hâf: *ond* mab gwaradwyddus *yw* yr hwn a gwsg amser cynhauaf.

6 Bendithion *fydd* ar ben y cyfiawn: *ond* trawsedd a gau ar enau y drygionus.

7 Coffadwriaeth y cyfiawn *sydd* fendigedig: ond enw y drygionus a bydra.

8 Y galon ddoeth a dderbyn orchymynion: ond y ffol ei wefusau a gwymp.

9 Y neb a rodio yn uniawn, a rodia yn ddïogel: ond y neb a gam-dry ei ffyrdd, a fydd hynod.

10 Y neb a amneidio â'i lygaid, a bair flinder: a'r ffol ei wefusau a gwymp.

11 Ffynnon bywyd *yw* genau y cyfiawn: ond trawsedd a gau ar enau y drygionus.

12 Casineb a gyfyd gynhennau: ond cariad a guddia bob camwedd.

13 Y'ngwefusau y synhwyrol y ceir doethineb: ond gwïalen *a weddai* i gefn yr anghall.

14 Y doethion a ystoriant wybodaeth: ond dinystr *sydd* gyfagos i enau y ffol.

15 Cyfoeth y cyfoethog *yw* dinas ei gadernid ef: ond dinystr y tlodion *yw* eu tlodi.

16 Gwaith y cyfiawn *a dynn* at fywyd: ond ffrwyth y drygionus tu ag at bechod.

17 *Ar* y ffordd i fywyd *y mae* y neb a gadwo addysg: ond y neb a wrthodo gerydd, sydd yn cyfeiliorni.

18 A guddio gâs *â* gwefusau celwyddog, a'r neb a ddywed enllib, sydd ffol.

19 Yn amlder geiriau ni bydd pall ar bechod: ond y neb a attalio ei wefusau *sydd* synhwyrol.

20 Tafod y cyfiawn *sydd fel* arian detholedig: calon y drygionus ni thâl ond ychydig.

21 Gwefusau y cyfiawn a borthant lawer: ond y ffyliaid, o ddiffyg synwyr, a fyddant feirw.

22 Bendith yr ARGLWYDD a gyfoethoga; ac ni ddwg flinder gyd â hi.

23 Hyfryd gan ffol wneuthur drwg: a chan wr synhwyrol *y mae* doethineb.

24 Y peth a ofno y drygionus, a ddaw iddo: ond y peth a ddeisyfo y rhai cyfiawn, *Duw* a'i rhydd.

25 Fel y mae y corwynt yn myned heibio, felly ni *bydd* y drygionus *mwy:* ond y cyfiawn *sydd* sylfaen a bery byth.

26 Megis finegr i'r danneddd, a mŵg i'r llygaid, felly *y bydd* y dïog i'r neb a'i gyrrant.

27 Ofn yr ARGLWYDD a estyn ddyddiau: ond blynyddoedd y drygionus a fyrhêir.

28 Gobaith y cyfiawn *fydd* llawenydd: ond gobaith y drygionus a dderfydd am dano.

29 Ffordd yr ARGLWYDD *sydd* gadernid i'r perffaith: ond dinystr *fydd* i'r rhai a wnant anwiredd.

30 Y cyfiawn nid ysgog byth: ond y drygionus ni phreswyliant y ddaear.

31 Genau y cyfiawn a ddwg allan ddoethineb: a'r tafod cyndyn a dorrir ymaith.

32 Gwefusau y cyfiawn a wyddant beth sydd gymmeradwy; ond genau y drygionus *a lefara* drawsedd.

PENNOD XI.

CLORIANNAU anghywir *sydd* ffiaidd gan yr ARGLWYDD: ond carreg uniawn *sydd* foddlawn ganddo ef.

2 *Pan* ddêl balchder, fe ddaw gwarth: ond gyd â'r gostyngedig *y mae* doethineb.

3 Perffeithrwydd yr uniawn a'u tywys hwynt: ond trawsedd yr anffyddloniaid a'u difetha hwynt.

4 Ni thyccia cyfoeth yn nydd digofaint: ond cyfiawnder a wared rhag angau.

5 Cyfiawnder y perffaith a'i hyffordda ef: ond o achos ei ddrygioni y syrth y drygionus.

6 Cyfiawnder y cyfiawn a'u gwared hwynt: ond troseddwyr a ddelir yn *eu* drygioni.

7 Pan fyddo marw dyn drygionus, fe a
ddarfu am *ei* obaith *ef:* a gobaith y traws
a gyfrgollir.
8 Y cyfiawn a waredir o gyfyngder, a'r
drygionus a ddaw yn ei le ef.
9 Rhagrithiwr â'i enau a lygra ei gym-
mydog: ond y cyfiawn a waredir trwy wyb-
odaeth.
10 Yr holl ddinas a ymlawenhâ o herwydd
llwyddiant y cyfiawn: a phan gyfrgoller y
drygionus, *y bydd* gorfoledd.
11 Trwy fendith y cyfiawn y dyrchefir y
ddinas: ond trwy enau y drygionus y din-
ystrir hi.
12 Y neb sydd ddisynwyr a ddïystyra ei
gymmydog; ond y synhwyrol a daw â sôn.
13 Yr hwn a rodia yn athrodwr, a ddat-
guddia gyfrinach: ond y ffyddlawn ei galon
a gela y peth.
14 Lle ni *byddo* cynghor, y bobl a syrthiant:
ond lle y byddo llawer o gynghorwyr, *y bydd*
dïogelwch.
15 Blinder mawr a gaiff y neb a fachnïo
dros ddïeithr-ddyn: ond y neb a gasâo fach-
nïaeth, fydd dïogel.
16 Gwraig rasol a gaiff anrhydedd; a'r gall-
uog a gânt gyfoeth.
17 Gwr trugarog sydd dda wrth ei enaid ei
hun: ond y creulawn a flina ei gnawd ei
hun.
18 Y drygionus a wna waith twyllodrus:
ond i'r neb a hauo gyfiawnder, *y bydd* gwobr
sicr.
19 Fel *yr arwain* cyfiawnder i fywyd: felly
dilyn drygioni *a dywys* i angau.
20 Ffiaidd gan yr ARGLWYDD y neb sydd
gyndyn eu calonnau: eithr hoff ganddo ef y
rhai sydd berffaith yn eu ffyrdd.
21 Er maint fyddo cymmorth, y drygionus
ni bydd dïeuog: ond had y cyfiawn a war-
edir.
22 *Fel* modrwy aur yn nhrwyn hwch, *yw*
benyw lân heb synwyr.
23 Deisyfiad y cyfiawn *sydd* ar ddaioni yn
unig: *ond* gobaith y drygionus *sydd* ddig-
ter.
24 Rhyw un a wasgar ei ddâ, ac efe a chwan-
egir *iddo:* a rhyw un arall a arbed mwy nag a
weddai, ac a *syrth* i dlodi.
25 Yr enaid hael a frasêir: a'r neb a ddyfr-
hâo, a ddyfrhêir yntau hefyd.
26 Y neb a attalio ei ŷd, y bobl a'i mell-
dithia: ond bendith *a fydd* ar ben y neb a'i
gwertho.
27 Y neb a ddyfal geisio ddaioni, a ynnill
ewyllys da: ond y neb a geisio ddrwg, iddo
ei hun y daw.
28 Y neb a roddo ei oglud ar ei gyfoeth,
a syrth: ond y cyfiawn a flodeuant megis
cangen.
29 Y neb a flino ei dŷ ei hun, a berchen-
noga y gwynt: a'r ffol *a fydd* gwas i'r syn-
hwyrol ei galon.
30 Ffrwyth y cyfiawn *sydd* megis pren y
bywyd: a'r neb a ynnillo eneidiau, *sydd*
ddoeth.
31 Wele, telir i'r cyfiawn ar y ddaear: pa
faint mwy i'r drygionus a'r pechadur?

PENNOD XII.

Y NEB a garo addysg, a gâr wybodaeth:
ond y neb a gasâo gerydd, anifeilaidd
yw.
2 *Gwr* da a gaiff ffafr gan yr ARGLWYDD:
ond gwr o ddichellion drwg a ddamnia efe.
3 Ni sicrhêir dyn trwy ddrygioni: ond
gwraidd y cyfiawn nid ysgogа.
4 Gwraig rymmus *sydd* goron i'w gwr: ond
y waradwyddus *sydd* megis pydredd yn ei
esgyrn ef.
5 Meddyliau y cyfiawn *sydd* uniawn: *a*
chynghorion y drygionus *sydd* dwyllodrus.
6 Geiriau y drygionus *yw* cynllwyn am
waed: ond genau yr uniawn a'u gwared
hwynt.
7 Difethir y drygionus, fel na *byddont* hwy:
ond tŷ y cyfiawn a saif.
8 Yn ol ei ddeall y canmolir gwr: ond gwr
cyndyn ei galon a ddïystyrir.
9 Gwell *yw* yr hwn a'i cydnabyddo ei hun
yn wael, ac *sydd* was iddo ei hun, ná'r hwn
a'i hanrhydeddo ei hun, ac sydd arno eisieu
bara.
10 Y cyfiawn a fydd ofalus am fywyd ei
anifail: ond tosturi y drygionus *sydd* greu-
lawn.
11 Y neb a lafurio ei dir, a ddigonir o fara:
ond y neb a ganlyno ofer-*wyr*, disynwyr *yw.*
12 Y drygionus sydd yn deisyf rhwyd y
drygionus: ond gwreiddyn y cyfiawn a rydd
ffrwyth.
13 Trwy drosedd *ei* wefusau y maglir y
drygionus: ond y cyfiawn a ddaw allan o
gyfyngder.
14 Trwy ffrwyth *ei* enau y digonir gwr â
daioni; a thaledigaeth dwylaw dyn a dâlir
iddo.
15 Ffordd yr ynfyd *sydd* uniawn yn ei olwg
ei hun: ond y neb a wrandawo ar gynghor
sydd gall.
16 Mewn un dydd y gwybyddir digter yr
ynfyd: ond y call a guddia gywilydd.
17 Y *neb* a ddywedo y gwir, a ddengys gyf-
iawnder: ond gau dyst *a draetha* dwyll.
18 Rhyw ddyn a ddywed eiriau fel brath
cleddyf: ond tafod y doethion *sydd* fedd-
yginiaeth.
19 Gwefus gwirionedd a saif byth: ond tafod
celwyddog ni *saif* funud awr.
20 Dichell *sydd* y'nghalon y rhai a ddy-
chymygant ddrwg: ond i gynghorwyr hedd-
wch *y bydd* llawenydd.
21 Ni ddigwydd i'r cyfiawn ddim blinder:
ond y drygionus a lenwir â drwg.
22 Ffiaidd gan yr ARGLWYDD wefusau cel-
wyddog: ond y rhai a wnant yn ffyddlawn,
a ryngant fodd iddo ef.
23 Gwr pwyllog a gela wybodaeth: ond
calon ffyliaid a gyhoedda ffolineb.
24 Llaw y dïesgeulus a deyrnasa: a *llaw* y
twyllodrus a fydd dan deyrnged.
25 Gofid y'nghalon gwr a bair iddi grymmu:
ond gair da a'i llawenhâ hi.
26 Y cyfiawn a ragora ar ei gymmydog:
ond ffordd y rhai drygionus a'u twylla
hwynt.
27 Ni rostia y twyllodrus ei helwriaeth: ond
golud y dyn diesgeulus sydd werthfawr.
28 Yn ffordd cyfiawnder *y mae* bywyd; ac
yn *ei* llwybrau *hi* nid *oes* marwolaeth.

PENNOD XIII.

MAB doeth *a wrendy* ar athrawiaeth ei
dad: ond gwatwarwr ni wrendy ar
gerydd.
2 Gwr a fwynhâ ddaioni o ffrwyth *ei* enau:
ac enaid yr anghyfiawn *a fwynhâ* drawsedd.
3 Y neb a geidw ei enau, a geidw ei einioes:
ond y neb a ledo ei wefusau, a ddinystrir.
4 Enaid y dïog a ddeisyf, ac ni *chaiff* ddim:
ond enaid y dïwyd a wneir yn fras.
5 Câs gan y cyfiawn gelwydd: ond y dryg-
ionus sydd ffiaidd, ac a ddaw i gywilydd.
6 Cyfiawnder a geidw y perffaith yn ei
ffordd: ond annuwioldeb a ddymchwel y
pechadur.

7 Rhyw un a ymffrostia ei fod yn gyfoethog, ac heb ddim ganddo: ac arall ei fod yn dlawd, a chyfoeth lawer iddo.
8 Iawn am einioes gwr *yw* ei ddâ: ond y tlawd ni chlyw gerydd.
9 Goleuni y cyfiawn a lawenhâ: ond canwyll y drygionus a ddiffoddir.
10 Trwy falchedd yn unig y cyffry cynnen: ond gyd â'r pwyllog *y mae* doethineb.
11 Golud *a gasgler* trwy oferedd, a leihêir; ond y neb a gasglo â'i law a chwanega.
12 Gobaith a oeder a wanhâ y galon: ond pren y bywyd *yw* deisyfiad, pan ddêl i ben.
13 Yr hwn a ddirmygo y gair, a ddifethir: ond yr hwn sydd yn ofni y gorchymyn, a obrwyir.
14 Cyfraith y doeth *sydd* ffynnon bywyd, i gilio oddi wrth faglau angau.
15 Deall da a ddyry ras: ond ffordd troseddwyr *sydd* galed.
16 Pob call a wna *bethau* trwy wybodaeth: ond yr ynfyd a ddengys ynfydrwydd.
17 Cennad annuwiol a syrth i ddrygioni: ond cennad ffyddlawn *sydd* iechyd.
18 Tlodi a gwaradwydd *fydd* i'r hwn a wrthodo addysg: ond yr hwn a gadwo gerydd, a anrhydeddir.
19 Dymuniad wedi ei gyflawni, sydd felus gan yr enaid: ond ffiaidd gan ynfydion gilio oddi wrth ddrygioni.
20 Yr hwn a rodia gyd â doethion, fydd doeth: ond yr hwn sydd gyfaill i ynfydion, a gystuddir.
21 Drygfyd a erlyn bechaduriaid: ond daioni a dêlir i'r rhai cyfiawn.
22 Y *gwr* daionus a âd etifeddiaeth i feibion ei feibion: a golud y pechadur a roddwyd i gadw i'r cyfiawn.
23 Llawer o ymborth *sydd* ym maes y tlodion: ond y mae a ddinystrir o eisieu barn.
24 Yr hwn a arbedo y wialen, sydd yn casâu ei fab: ond yr hwn a'i câr ef, a'i cerydda mewn amser.
25 Y cyfiawn a fwytty hyd oni ddigoner ei enaid: ond bol yr annuwiolion fydd mewn eisieu.

PENNOD XIV.

GWRAIG ddoeth a adeilada ei thŷ: ond y ffolog a'i tynn ef i lawr â'i dwylaw.
2 Yr hwn sydd yn rhodio yn ei uniondeb, sydd yn ofni yr ARGLWYDD; a'*r hwn sydd* gyndyn yn ei ffyrdd, sydd yn ei ddirmygu ef.
3 Y'ngenau y ffol *y mae* gwialen balchder: ond gwefusau y doethion a'u ceidw hwynt.
4 Lle nid *oes* ychain, glân *yw* y preseb: ond llawer o gnwd *sydd yn dyfod* trwy nerth yr ŷch.
5 Tyst ffyddlawn ni ddywed gelwydd: ond gau dyst a draetha gelwyddau.
6 Y gwatwarwr a gais ddoethineb, ac nis *caiff:* ond gwybodaeth *sydd* hawdd i'r deallus.
7 Dos ymaith oddi wrth wr ffol, pan wypech nad *oes ganddo* wefusau gwybodaeth.
8 Doethineb y call *yw* deall ei ffordd ei hun: ond ffolineb y ffyliaid *yw* twyll.
9 Y ffyliaid a ymhyfrydant mewn camwedd: ond ym mhlith y rhai uniawn *y mae* ewyllys da.
10 Y galon sydd yn gwybod chwerwder ei henaid ei hun: a'r dieithr ni bydd gyfrannog o'i llawenydd hi.
11 Tŷ yr annuwiolion a ddinystrir: ond pabell y rhai uniawn a flodeua.
12 Y mae ffordd sydd uniawn y'ngolwg dyn: ond ei diwedd hi *yw* ffyrdd angau.
13 Ië, wrth chwerthin y bydd olin ar y galon; a diwedd y llawenydd hwnnw *yw* tristwch.
14 Y gwrthnysig o galon a gaiff ddigon o'i ffyrdd ei hun: ond y gwr daionus *a gilia* oddi wrtho ef.
15 Yr ehud a goelia bob gair: a'r call a ddeil ar ei gamrau.
16 Y doeth sydd yn ofni, ac yn cilio oddi wrth ddrygioni: ond y ffol sydd ffrom a hyderus.
17 *Gwr* digllawn a wna ffolineb: a châs yw y gwr dichellgar.
18 Y rhai ehud a etifeddant ffolineb: ond y rhai call a goronir â gwybodaeth.
19 Y rhai drygionus a ymostyngant ger bron y daionus: a'r annuwiol ym mhyrth y cyfiawn.
20 Y tlawd a gasêir, Ie, gan ei gymmydog ei hun: ond llawer fydd yn caru y cyfoethog.
21 A ddirmygo ei gymmydog, sydd yn pechu: ond y trugarog wrth y tlawd, gwyn ei fyd ef.
22 Onid ydyw y rhai a ddychymygant ddrwg yn cyfeiliorni? eithr trugaredd a gwirionedd *a fydd* i'r sawl a ddychymygant ddaioni.
23 Ym mhob llafur y mae elw: ond o eiriau gwefusau nid *oes* dim ond tlodi.
24 Coron y doethion *yw* eu cyfoeth: *ond* ffolineb y ffyliaid *sydd* ffolineb.
25 Tyst ffyddlawn a weryd eneidiau: *ond* y twyllodrus a ddywed gelwyddau.
26 Yn ofn yr ARGLWYDD *y mae* gobaith cadarn: ac i'w blant ef y bydd noddfa.
27 Ofn yr ARGLWYDD *yw* ffynnon y bywyd, i ddiange rhag maglau angau.
28 Mewn amlder y bobl *y mae* anrhydedd y brenhin: ac o ddiffyg pobl y dinystrir y tywysog.
29 Y diog i ddigofaint *sydd* yn llawn o synwyr: ond y digllawn ei yspryd a ddyrchafa ynfydrwydd.
30 Calon iach *yw* bywyd y cnawd: ond cenfigen a bydra yr esgyrn.
31 Y neb a orthrymma y tlawd, a gywilyddia ei greawdydd: ond y neb a drugarhâo wrth yr anghenus, a'i hanrhydedda ef.
32 Y drygionus a yrrir ymaith yn ei ddrygioni: ond y cyfiawn a obeithia pan fyddo yn marw.
33 Doethineb sydd yn gorphwys y'nghalon y call: ond *yr hyn sydd* y'nghalon ffyliaid a wybyddir.
34 Cyfiawnder a ddyrchafa genedl: ond cywilydd pobloedd *yw* pechod.
35 Ewyllys da y brenhin *sydd* ar ei was synhwyrol: ond ei ddigofaint a fydd ar *was* gwaradwyddus.

PENNOD XV.

ATTEB arafaidd a ddettry lid: ond gair garw a gyffry ddigofaint.
2 Tafod y synhwyrol a draetha wybodaeth yn dda: ond genau y ffyliaid a dywallt ffolineb.
3 Ym mhob lle y mae llygaid yr ARGLWYDD, yn canfod y drygionus a'r daionus.
4 Pren y bywyd *yw* tafod iach: ond trawsedd ynddo *sydd* rwyg yn yr yspryd.
5 Dyn ffol a ddiystyra addysg ei dad: ond y neb a ddioddefo gerydd, sydd gall.
6 Yn nhŷ y cyfiawn *y bydd* mawr gyfoeth: ond am olud yr annuwiol y mae trallod.
7 Gwefusau y doethion a wasgarant wybodaeth: ond calon y ffyliaid ni *wna* felly.
8 Aberth yr annuwiol *sydd* ffiaidd gan yr

ARGLWYDD: ond gweddi yr uniawn *sydd*
hoff ganddo.
9 Ffordd yr annuwiol *sydd* ffiaidd gan yr
ARGLWYDD: ond efe a gâr y neb a ddilyn
gyfiawnder.
10 Cerydd *sydd* flin gan y neb a drŷ oddi ar
y ffordd: *a'r* neb a gasâo gerydd, a fydd
marw.
11 Uffern a dinystr *sydd* ger bron yr AR-
GLWYDD: pa faint mwy, calonnau plant
dynion?
12 Ni châr y gwatwarwr mo y neb a'i cer-
yddo; ac nid â at y doethion.
13 Calon lawen a wna wyneb siriol: ond
trwy ddolur y galon y torrir yr yspryd.
14 Calon y synhwyrol a ymgais â gwybod-
aeth: ond genau y ffyliaid a borthir â ffol-
ineb.
15 Holl ddyddiau y cystuddiedig *sydd* flin:
ond gwledd wastadol yw calon lawen.
16 Gwell *yw* ychydig gyd â'g ofn yr AR-
GLWYDD, nâ thrysor mawr a thrallod gyd
â'g ef.
17 Gwell *yw* prŷd o ddail lle byddo cariad,
nag ŷch pasgedig a châs gyd â'g ef.
18 Gwr digllawn a gyffry gynnen: ond *gwr*
hwyrfrydig i lid a dyrr ymryson.
19 Ffordd y dïog *sydd* fel cae drain: ond
ffordd yr uniawn *sydd* wastad.
20 Mab doeth a lawenhâ ei dad: ond dyn
ffol a ddiystyra ei fam.
21 Ffolineb *sydd* hyfryd gan yr ynfyd: ond
gwr deallus a rodia yn uniawn.
22 Ofer fydd bwriadau lle ni byddo cyng-
hor: ac mewn amlder cynghorwyr y sicr-
hêir *hwynt*.
23 Llawenydd fydd i wr o herwydd ym
adrodd ei enau; ac O mor dda *yw* gair yn ei
amser!
24 Ffordd y bywyd *sydd* fry i'r synhwyrol,
i ochel uffern obry.
25 Yr ARGLWYDD a ddiwreiddia dŷ y
beilchion: ond efe a sicrhâ derfyn y weddw.
26 Meddyliau yr annuwiol *sydd* ffiaidd gan
yr ARGLWYDD: ond geiriau y glân *ŷnt*
beraidd.
27 Y neb a fyddo dra-chwannog i elw, a
derfysga ei dŷ: ond y neb a gasâo roddion,
fydd byw.
28 Calon y cyfiawn a fyfyria i atteb: ond
genau y drygionus a dywallt allan ddrwg.
29 Pell *yw* yr ARGLWYDD oddi wrth y rhai
annuwiol: ond efe a wrendy weddi y cyf-
iawn.
30 Llewyrch y llygaid a lawenhâ y galon: *a*
gair da a frasâ yr esgyrn.
31 Y glust a wrandawo ar gerydd y bywyd,
a breswylia ym mhlith y doethion.
32 Y neb a wrthodo addysg, a ddiystyra ei
enaid ei hun: ond y neb a wrandawo ar
gerydd, a feddianna ddeall.
33 Addysg doethineb *yw* ofn yr AR-
GLWYDD; ac o flaen anrhydedd *yr â* gost-
yngeiddrwydd.

PENNOD XVI.

PAROTTOAD y galon mewn dyn, ac ym-
adrodd y tafod, oddi wrth yr ARGLWYDD
y mae.
2 Holl ffyrdd dyn *ydynt* lân yn ei olwg ei
hun: ond yr ARGLWYDD a bwysa yr yspryd-
ion.
3 Treigla dy weithredoedd ar yr ARGLWYDD,
a'th feddyliau a safant.
4 Yr ARGLWYDD a wnaeth bob *peth* er ei
fwyn ei hun: a'r annuwiol hefyd erbyn y
dydd drwg.
5 [illegible] yr ARGLWYDD bob dyn
uchel galon: *er* maint *fyddo* ei gymmorth,
ni bydd dïeuog.
6 Trwy drugaredd a gwirionedd y dilëir
pechod: a thrwy ofn yr ARGLWYDD *y mae*
ymado oddi wrth ddrwg.
7 Pan fyddo ffyrdd gwr yn rhyngu bodd i'r
ARGLWYDD, efe a bair i'w elynion fod yn
heddychol â'g ef.
8 Gwell *yw* ychydig trwy gyfiawnder, nâ
chnwd mawr trwy gam.
9 Calon dyn a ddychymmyg ei ffordd: ond
yr ARGLWYDD a gyfarwydda ei gerddediad
ef.
10 Ymadrodd Duw *sydd* yn ngwefusau y
brenhin: ni wyra ei enau ef mewn barn.
11 Pwys a chloriannau cywir, yr AR-
GLWYDD *a'u piau*: ei waith ef *yw* holl ger-
rig y gôd.
12 Ffiaidd *yw* i frenhinoedd wneuthur an-
nuwioldeb: canys trwy gyfiawnder y cadarn-
hêir yr orsedd.
13 Gwefusau cyfiawn *sydd* gymmeradwy
gan frenhinoedd; a'r brenhin a gâr a draetho
yr uniawn.
14 Digofaint y brenhin *sydd* megis cennad
angau; ond gwr doeth a'i gostega.
15 Yn siriol wynebpryd y brenhin *y mae*
bywyd: a'i ewyllys da *ef sydd* megis cwm-
mwl gwlaw diweddar.
16 Cael doethineb, O mor well *yw* nag aur
coeth! a chael deall, mwy dymunol *yw* nag
arian.
17 Sarn y cyfiawn *yw* dychwelyd oddi wrth
ddrwg: y neb a gadwo ei ffordd, a geidw ei
enaid.
18 Balchder *sydd yn myned* o flaen dinystr:
ac uchder yspryd o flaen cwymp.
19 Gwell *yw* bod yn ostyngedig gyd â'r
gostyngedig, na rhannu yr yspail gyd â'r
beilchion.
20 A drino fatter yn ddoeth, a gaiff ddaioni:
a'r neb a ymddiriedo yn yr ARGLWYDD, O
gwyn ei fyd hwnnw!
21 Y doeth ei galon a elwir yn ddeallus;
a melusder y gwefusau a chwanega ddysg-
eidiaeth.
22 Ffynnon y bywyd *yw* deall i'w pherch-
ennog: ond addysg ffyliaid *yw* ffolineb.
23 Calon y doeth a reola ei enau ef yn syn-
hwyrol, ac a chwanega addysg i'w wefusau.
24 Geiriau têg *ydynt* megis dil mêl, yn felus
i'r enaid, ac yn iachus i'r esgyrn.
25 Mae ffordd a dybir ei bod yn uniawn
y'ngolwg dyn: ond ei diwedd *yw* ffyrdd
marwolaeth.
26 Y neb a lafurio, a lafuria iddo ei hun;
canys ei enau a'i gofyn ganddo.
27 Dyn i'r fall sydd yn cloddio drwg: ac ar
ei wefusau *yr erys* fel tân poeth.
28 Dyn cyndyn a bair ymryson: a'r hust-
yngwr a neillduа dywysogion.
29 Gwr traws a huda ei gymmydog, ac a'i
tywys i'r ffordd nid *yw* dda.
30 Efe a gau ei lygaid i ddychymmyg traws-
edd; gan symmud ei wefusau y dwg efe
ddrwg i ben.
31 Coron anrhydeddus *yw* penllwydni, *os*
bydd mewn ffordd cyfiawnder.
32 Gwell *yw* y dïog i ddigofaint, nâ'r cad-
arn; a'r neb a reola ei yspryd ei hun, nâ'r
hwn a ynnillo ddinas.
33 Y coel-bren a fwrir i'r arffed: ond oddi
wrth yr ARGLWYDD *y mae* ei holl lywodr-
aethiad ef.

PENNOD XVII.

GWELL *yw* tammaid sych a llonyddwch
gyd â'g ef, na thŷ yn llawn o aberthau
gyd â'g ymryson.

2 Gwas synhwyrol a feistrola ar fab gwaradwyddus; ac a gaiff ran o'r etifeddiaeth ym mhlith y brodyr.

3 Y tawddlestr *sydd* i'r arian, a'r ffwrn i'r aur: ond yr hwn a brawf y calonnau *yw* yr ARGLWYDD.

4 Y drygionus a wrendy ar wefus anwir: *a'r* celwyddog a rydd glust i dafod drwg.

5 Y neb a watwaro y tlawd, sydd yn gwaradwyddo ei wneuthurwr ef: *a'r* neb a ymddigrifo mewn cystudd, ni bydd dïeuog.

6 Coron yr henafgwyr *yw* eu hwyrion: ac anrhydedd y plant *yw* eu tadau.

7 Anweddaidd *yw* i ffol ymadrodd rhagorol; mwy o lawer i bendefig wefusau celwyddog.

8 Maen gwerthfawr *yw* anrheg y'ngolwg ei pherchennog: pa le bynnag y tro, hi a ffynna.

9 Y neb a guddia bechod, sydd yn ceisio cariad: ond y neb a adnewydda fai, sydd yn neillduo tywysogion.

10 *Un* sèn a ofna y call yn fwy, nâ phe baeddid y ffol ganwaith.

11 Y dyn drwg sydd â'i fryd ar derfysg yn unig: a chennad greulawn a anfonir yn ei erbyn ef.

12 Gwell i wr gyfarfod âg arthes wedi colli ei chenawon, nag â'r ffol yn ei ffolineb.

13 Y neb a dalo ddrwg dros dda, nid ymedy drwg â'i dŷ ef.

14 Pen y gynnen *sydd megis* ped agorid argae: am hynny gâd ymaith ymryson cyn ymyrryd arni.

15 Y neb a gyfiawnhâo y drygionus, ac a gondemnio y gwirion; ffiaidd gan yr ARGLWYDD *ydynt* ill dau.

16 Paham *y bydd* gwerth yn llaw y ffol i berchennogi doethineb, ac *yntau* heb galon *ganddo?*

17 Cydymmaith a gâr bob amser: a brawd a anwyd erbyn caledi.

18 Dyn heb bwyll a dery ei law, *ac* a fachnïa o flaen ei gyfaill.

19 Y neb sydd hoff ganddo ymsennu, sydd hoff ganddo bechod; *a'r* hwn sydd yn gwneuthur ei ddrws yn uchel, sydd yn ceisio niwed.

20 Y cyndyn ei galon ni chaiff ddaioni: a'r hwn sydd drofâus yn ei dafod, a syrth i ddrwg.

21 Y neb a genhedlo un ffol, *a ynnill* iddo ei hun dristwch: ac ni bydd lawen tad yr ynfyd.

22 Calon lawen a wna lês *fel* meddyginiaeth: ond meddwl trwm a sych yr esgyrn.

23 Yr annuwiol a dderbyn rodd o'r fynwes, i gam-droi llwybrau barn.

24 Doethineb *sydd* yn wyneb y deallgar: ond llygaid y ffyliaid *sydd* y'nghyrrau y byd.

25 Mab ffol *a bair* ddigllonedd i'w dad, a chwerwder i'w fam.

26 Hefyd nid da cospi y cyfiawn, *na* tharo pennaethiaid, *pan fyddant* ar yr iawn.

27 Gwr synhwyrol a attal ei ymadroddion: *a* gwr pwyllog sydd ymarhôus ei yspryd.

28 Y ffol, tra tawo, a gyfrifir yn ddoeth; *a'r* neb a gauo ei wefusau, yn ddeallus.

PENNOD XVIII.

Y NEILLDUOL a gais wrth *ei* ddeisyfiad *ei hun, ac* a ymyrra â phob peth.

2 Y ffol nid hoff ganddo ddeall; ond bod i'w galon ei datguddio ei hun.

3 Wrth ddyfodiad y drygionus y daw dïystyrwch, a chyd â gogan gwaradwydd.

4 Geiriau y'ngenau gwr *sydd fel* dyfroedd dyfnion; *a* ffynnon doethineb *sydd megis* afon yn llifo.

5 Nid da derbyn wyneb yr annuwiol, i ddymchwelyd y cyfiawn mewn barn.

6 Gwefusau y ffol a ânt i mewn i gynnen, a'i enau a eilw am ddyrnodiau.

7 Genau y ffol *yw* ei ddinystr, a'i wefusau *sydd* fagl i'w enaid.

8 Geiriau yr hustyngwr *sydd* megis archollion, ac a ddisgynant i gilfachau y bol.

9 Y neb a fyddo dïog yn ei waith, sydd frawd i'r treulgar.

10 Tŵr cadarn *yw* enw yr ARGLWYDD: atto y rhêd y cyfiawn, ac y mae yn ddïogel.

11 Cyfoeth y cyfoethog sydd iddo yn ddinas gadarn, ac yn fur uchel, yn ei dyb ei hun.

12 Cyn dinystr y balchïa calon gwr; a chyn anrhydedd *y bydd* gostyngeiddrwydd.

13 Y neb a attebo beth cyn *ei* glywed, ffolineb a chywilydd *fydd* iddo.

14 Yspryd gwr a gynnal ei glefyd ef: ond yspryd cystuddiedig pwy a'i cyfyd?

15 Calon y pwyllog a berchennoga wybodaeth; a chlust y doethion a gais wybodaeth.

16 Rhodd dyn a ehanga arno, ac a'i dwg ef ger bron pennaethiaid.

17 Y cyntaf yn ei hawl *a dybir ei fod* yn gyfiawn: ond ei gymmydog a ddaw ac a'i chwilia ef.

18 Y coel-bren a wna i gynhennau beidio, ac a athrywyn rhwng cedyrn.

19 Anhaws *yw ynnill ewyllys da* brawd pan ddigier, nâ dinas gadarn: a'*u* hymryson *sydd* megis trosol castell.

20 A ffrwyth genau gwr y diwellir ei fol; *ac* o ffrwyth y gwefusau y digonir ef.

21 Angau a bywyd *sydd* ym meddiant y tafod: a'r rhai a'i hoffant ef, a fwyttânt ei ffrwyth ef.

22 *Y neb* sydd yn cael gwraig, sydd yn cael *peth* daionus, ac yn cael ffafr gan yr ARGLWYDD.

23 Y tlawd a ymbil; a'r cyfoethog a ettyb yn erwin.

24 Y neb y mae iddo gyfeillion, cadwed gariad: ac y mae cyfaill a lŷn *wrthyt* yn well nâ brawd.

PENNOD XIX.

GWELL *yw* y tlawd a rodio yn ei uniondeb, nâ'r traws ei wefusau, ac yntau yn ffol.

2 Hefyd, *bod* yr enaid heb wybodaeth, nid *yw* dda; a'r hwn sydd brysur *ei* draed a becha.

3 Ffolineb dyn a wyra ei ffordd ef: a'i galon a ymddigia yn erbyn yr ARGLWYDD.

4 Cyfoeth a chwanega lawer o gyfeillion: ond y tlawd a ddidolir oddi wrth ei gymmydog.

5 Tyst celwyddog ni bydd dïeuog: a lluniwr celwyddau ni ddïangc.

6 Llawer a ymbiliant o flaen pendefig: a phawb *sydd* gyfaill i'r hael.

7 Holl frodyr y tlawd a'i casânt ef: pa faint mwy yr ymbellhâ ei gyfeillion oddi wrtho? er maint a ymnheddo, ni throant atto.

8 A gaffo ddoethineb a gâr ei enaid: a gadwo ddeall a ynnill ddaioni.

9 Tyst celwyddog ni bydd dïeuog: a thraethwr celwyddau a ddifethir.

10 Nid gweddaidd i ffol hyfrydwch: anweddeiddiach o lawer i was arglwyddiaethu ar bennaethiaid.

11 Synwyr dyn a oeda ei ddigofaint ef: a harddwch *yw* iddo fyned dros gamwedd.

12 Llid y brenhin *sydd* megis rhuad llew

ieuangc: ond ei ffafr ef *sydd* megis gwlith ar
laswellt.
13 Mab ffol *sydd* orthrymder i'w dad: ac
ymserth gwraig *sydd* megis defni parhâus.
14 Tŷ a chyfoeth *ŷnt* etifeddiaeth y tadau:
ond *rhodd* yr ARGLWYDD *yw* gwraig bwyll-
og.
15 Syrthni a bair drwmgwsg: *ac* enaid
twyllodrus a newyna.
16 Y neb a gadwo y gorchymyn a gadw
ei enaid: *a*'r neb a esgeulusa ei ffyrdd fydd
marw.
17 Y neb a gymmero drugaredd ar y tlawd,
sydd yn rhoddi echwyn i'r ARGLWYDD; a'i
rodd a dâl efe iddo drachefn.
18 Cerydda dy fab tra fyddo gobaith; ac
nac arbeded dy enaid ef, i'w ddifetha.
19 Y mawr ei ddig a ddwg gospedigaeth:
canys os ti a'*i* gwaredi, rhaid i ti wneuthur
hynny drachefn.
20 Gwrando gynghor, a chymmer addysg;
fel y byddech ddoeth yn dy ddiwedd.
21 Bwriadau lawer *sydd* y'nghalon dyn:
ond cynghor yr ARGLWYDD, hwnnw a saif.
22 Deisyfiad dyn *yw* ei drugaredd ef: a
gwell *yw* y dyn tlawd nâ'r gwr celwydd-
og.
23 Ofn yr ARGLWYDD *a dywys* i fywyd: a'r
neb y byddo ganddo a erys yn ddiwall, heb i
ddrwg ymweled âg ef.
24 Y *dyn* swrth a gudd ei law yn *ei* fynwes,
ac ni estyn hi at ei enau.
25 Taraw watwarwr, a'r ehud fydd gyfrwys-
ach: a phan geryddech y deallus, efe a ddeall
wybodaeth.
26 Mab gwaradwyddus gwarthus a anrheith-
ia ei dad, ac a yrr ei fam ar grwydr.
27 Fy mab, paid â gwrando yr addysg *a*
bair i ti gyfeiliorni oddi wrth eiriau gwybod-
aeth.
28 Tyst y fall a watwar farn: a genau y
drygionus a lwngc anwiredd.
29 Barn sydd barod i'r gwatwarwyr, a chleis-
iau i gefn y ffyliaid.

PENNOD XX.

GWATWARUS *yw* gwin, a therfysgaidd
yw diod gadarn: pwy bynnag a siommir
ynddi, nid yw ddoeth.
2 Megis rhuad llew ieuangc *yw* ofn y bren-
hin: y mae *y neb* a'i cyffrô ef i ddigofaint yn
pechu *yn erbyn* ei enaid ei hun.
3 Anrhydeddus *yw* i wr beidio ag ymryson:
ond pob ffol a fyn ymyrraeth.
4 Y diog nid ardd, o herwydd oerder *y*
gauaf, am hynny y cardotta efe y cynhauaf,
ac ni *chaiff* ddim.
5 *Megis* dyfroedd dyfnion *yw* pwyll yng
nghalon gwr: etto y gwr call a'i tynn allan.
6 Llawer dyn a gyhoedda ei drugarowg-
rwydd ei hun: ond pwy a gaiff wr ffyddlawn?
7 Y cyfiawn a rodia yn ei uniondeb: gwyn
eu byd ei blant ar ei ol ef.
8 Brenhin yn eistedd ar orsedd barn, a
wasgar â'i lygaid bob drwg.
9 Pwy a ddichon ddywedyd, Mi a lanhêais
fy nghalon, glân wyf oddi wrth fy mhechod?
10 Amryw bwysau, *ac* amryw fesurau,
ffiaidd gan yr ARGLWYDD bob un o'r
ddau.
11 Bachgen a adweinir wrth ei waith, ai pur
ai uniawn *yw* ei waith.
12 Y glust yn clywed, a'r llygad yn gweled,
yr ARGLWYDD a wnaeth bob un o'r ddau.
13 Na châr gysgu, rhag dy fyned yn dlawd:
agor dy lygaid, fel y'th ddigoner â bara.
14 Drwg, drwg, medd y prynwr: ond pan
êl o'r neilldu, efe a ymffrostia.
15 Y mae aur, a gemmau lawer: ond gwef-
usau gwybodaeth *sydd* ddodrefnyn gwerth-
fawr.
16 Cymmer wisg y gwr a fachnïo *dros*
estron; a chymmer wystl ganddo dros estron-
es.
17 Melus gan wr fara *trwy* ffalsedd: ond o'r
diwedd ei enau a lenwir â graian.
18 Bwriadau a sicrhêir trwy gynghor: a
thrwy gynghor dïesgeulus dos i ryfela.
19 Y neb a fyddo athrodwr a ddatguddia
gyfrinach: am hynny nac ymyrr â'r hwn a
wenhieithio â'i wefusau.
20 Y neb a felldithio ei dad neu ei fam, ei
ganwyll a ddiffoddir yn y tywyllwch du.
21 Etifeddiaeth a geir ar frys yn y dechreu-
ad; ond ei diwedd ni fendithir.
22 Na ddywed, Mi a dalaf ddrwg: disgwyl
wrth yr ARGLWYDD, ac efe a'th achub.
23 Ffiaidd gan yr ARGLWYDD amryw
bwysau; a chloriau twyllodrus nid *yw* dda.
24 Oddi wrth yr ARGLWYDD *y mae* cerdd-
ediad gwr: ond beth a ddeall dyn o'i ffordd
ei hun?
25 Magl *yw* i wr lyngcu peth cyssegredig;
ac wedi addunedu, ymofyn.
26 Brenhin doeth a wasgar yr annuwiol, ac
a dry yr olwyn arnynt.
27 Canwyll yr ARGLWYDD *yw* yspryd dyn,
yn chwilio holl gelloedd y bol.
28 Trugaredd a ffyddlondeb a gadwant y
brenhin; a'i orseddfa a gadarnhêir trwy
drugaredd.
29 Gogoniant gwŷr ieuaingc *yw* eu nerth; a
harddwch henafgwyr *yw* gwallt gwyn.
30 Cleisiau briw a lanhâ ddrwg: felly *y*
gwna dyrnodiau gelloedd y bol.

PENNOD XXI.

FEL afonydd o ddwfr *y mae* calon y
brenhin yn llaw yr ARGLWYDD: efe a'i
try hi lle y mynno.
2 Pob ffordd gwr *sydd* uniawn yn ei olwg ei
hun: ond yr ARGLWYDD a bwysa y calon-
nau.
3 Gwneuthur cyfiawnder a barn *sydd* well
gan yr ARGLWYDD nag aberth.
4 Uchder golwg, a balchder calon, *ac* âr yr
annuwiol, *sydd* bechod.
5 Bwriadau y dïesgeulus *sydd* at helaeth-
rwydd yn unig: ond yr eiddo pob prysur at
eisieu yn unig.
6 Trysorau a gasgler â thafod celwyddog, a
chwelir megis gwagedd gan y neb sydd yn
ceisio angau.
7 Anrhaith yr annuwiol a'u difetha hwynt,
am iddynt wrthod gwneuthur barn.
8 Trofâus a dïeithr *yw* ffordd dyn: ond y
pur *sydd* uniawn ei waith.
9 Gwell *yw* bod mewn congl yn nen tŷ, nâ
bod gyd â gwraig anynad mewn tŷ ehang.
10 Enaid yr annuwiol a ddeisyf ddrwg: nid
grasol *yw* ei gymmydog yn ei olwg ef.
11 Pan gosper gwatwarwr, y bydd yr ehud
callach: a phan ddysger y doeth, efe a
dderbyn wybodaeth.
12 Call y mae y cyfiawn yn ystyried am dŷ
yr annuwiol: *ond* y mae *DUW* yn difetha y
rhai annuwiol am *eu* drygioni.
13 Y neb a gauo ei glust rhag llef y tlawd,
a lefain ei hunan, ac nis gwrandewir ef.
14 Rhodd yn y dirgel a dyrr ddigofaint; a
gwobr yn y fynwes, lid cryf.
15 Llawen gan y cyfiawn wneuthur barn:
ond dinystr *fydd* i weithwyr anwiredd.
16 Dyn yn myned ar gyfeiliorn oddi ar
ffordd deall, a orphwys y'nghynnulleidfa y
meirw.

17 Y neb a garo ddifyrrwch, *a ddaw* i dlodi: a'r neb a garo win ac olew, ni bydd cyfoethog.
18 Yr annuwiol *a roddir* yn iawn dros y cyfiawn, a'r troseddwr dros yr uniawn.
19 Gwell *yw* aros yn yr anialwch, nâ chyd â gwraig anynad ddigllawn.
20 *Y mae* trysor dymunol, ac olew, yn nhrigfa y doeth; ond dyn ffol a'u llwngc hwynt.
21 Y neb a ddilyno gyfiawnder a thrugaredd, a gaiff fywyd, cyfiawnder, ac anrhydedd.
22 Y doeth a ddring *i* ddinas y cedyrn, ac a fwrw i lawr y cadernid y mae hi yn hyderu arno.
23 Y neb a gadwo ei enau a'i dafod, a geidw ei enaid rhag cyfyngder.
24 Y balch *a'r* gwatwarwr uchel, *yw* enw y gwr a wnelo beth mewn digllonedd balch.
25 Deisyfiad y diog a'i lladd: canys ei ddwylaw a wrthodant weithio.
26 Yn hyd y dydd y mae yn fawr ei awydd: ond y cyfiawn a rydd, ac ni arbed.
27 Aberth y rhai annuwiol *sydd* ffiaidd: pa faint mwy, *pan* offrymmant mewn meddwl drwg?
28 Tyst celwyddog a ddifethir: ond y gwr a wrandawo, a lefara yn wastad.
29 Gwr annuwiol a galeda ei wyneb: ond yr uniawn a gyfarwydda ei ffordd.
30 Nid *oes* doethineb, na deall, na chynghor, yn erbyn yr ARGLWYDD.
31 Y march a ddarperir erbyn dydd y frwydr: ond ymwared *sydd* oddi wrth yr ARGLWYDD.

PENNOD XXII.

MWY dymunol *yw* enw *da* nâ chyfoeth lawer; *a gwell yw* ffafr dda nag arian, ac nag aur.
2 Y tlawd a'r cyfoethog a gydgyfarfyddant: yr ARGLWYDD *yw* gwneuthurwr y rhai hyn oll.
3 Y call a genfydd y drwg, ac a ymgûdd: ond y ffyliaid a ânt rhagddynt, ac a gospir.
4 Gwobr gostyngeiddrwydd *ac* ofn yr ARGLWYDD, *yw* cyfoeth, ac anrhydedd, a bywyd.
5 Drain *a* maglau *sydd* yn ffordd y cyndyn: y neb a gadwo ei enaid, a fydd bell oddi wrthynt hwy.
6 Hyfforddia blentyn ym mhen ei ffordd; a phan heneiddio nid ymedy â hi.
7 Y cyfoethog a arglwyddiaetha ar y tlawd; a gwas *fydd* yr hwn a gaffo fenthyg i'r gwr a roddo fenthyg.
8 Y neb a hauo anwiredd a fêd flinder; a gwialen ei ddigofaint ef a balla.
9 Yr hael ei lygad a fendithir: canys efe a rydd o'i fara i'r tlawd.
10 Bwrw allan y gwatwarwr, a'r gynnen a â allan; ïe, yr ymryson, a'r gwarth a dderfydd.
11 Y neb a garo lendid calon, *am* ras ei wefusau *a gaiff* y brenhin yn garedig iddo.
12 Llygaid yr ARGLWYDD a gadwant wybodaeth; ac efe a ddinystria eiriau y troseddwr.
13 Medd y diog, Y mae llew allan; fo'm lleddir y'nghanol yr heolydd.
14 Ffos ddofn *yw* genau gwragedd dieithr: y neb y byddo yr ARGLWYDD yn ddig wrtho, a syrth yno.
15 Ffolineb *sydd* yn rhwym yng nghalon plentyn; *ond* gwialen cerydd a'i gyrr ym mhell oddi wrtho.
16 Y neb a orthrymmo y tlawd er ychwanegu ei *gyfoeth a'r* neb a roddo i'r cyfoethog, *a ddaw* i dlodi yn ddiammeu.
17 Gogwydda dy glust, a gwrando eiriau y doethion, a gosod dy galon ar fy ngwybodaeth.
18 Canys peth peraidd *yw* os cedwi hwynt yn dy galon; cymhwysir hwynt hefyd yn dy wefusau.
19 Fel y byddo dy obaith yn yr ARGLWYDD, yr hysbysais i ti heddyw, ïe, i ti.
20 Oni ysgrifenais i ti eiriau ardderchog o gynghor a gwybodaeth,
21 I beri i ti adnabod sicrwydd geiriau gwirionedd, fel y gallit atteb geiriau y gwirionedd i'r neb a anfonant attat?
22 Na yspeilia mo'r tlawd, o herwydd ei *fod* yn dlawd: ac na orthrymma y cystuddiol yn y porth.
23 Canys yr ARGLWYDD a ddadleu eu dadl hwynt, ac a orthrymma enaid y neb a'u gorthrymmo hwynt.
24 Na fydd gydymmaith i'r digllawn; ac na chyd-gerdd â gwr llidiog:
25 Rhag i ti ddysgu ei lwybrau ef, a chael magl i'th enaid.
26 Na fydd *un* o'r rhai a roddant eu dwylaw, o'r rhai a fachniant am ddyled.
27 Oni bydd gennyt i dalu, paham y cymmerai efe dy wely oddi tanat?
28 Na symmud mo'r hen derfyn, yr hwn a osododd dy dadau.
29 A welaist ti wr diesgeulus yn ei orchwyl? efe a saif ger bron brenhinoedd, *ac* ni saif ger bron *rhai* isel-radd.

PENNOD XXIII.

PAN eisteddych i fwytta gyd â thywysog, ystyria yn ddyfal beth *sydd* ger dy fron:
2 A gosod gyllell ar dy geg, os *byddi* ddyn blysig.
3 Na ddeisyf ei ddanteithion ef: canys bwyd twyllodrus *ydyw*.
4 Nac ymflina i ymgyfoethogi: dod heibio dy synwyr dy hun.
5 A beri di i'th lygaid ehedeg ar y peth nid yw? canys *golud* yn ddiau a gymmer adenydd, ac a eheda ymaith megis eryr tu a'r wybr.
6 Na fwytta fwyd y drwg ei lygad; ac na chwennych mo'i ddanteithion ef.
7 Canys fel y meddylia yn ei galon, felly efe a ddywed wrthyt: Bwytta ac ŷf; a'i galon heb fod gyd â thi.
8 Y tammaid a fwyttêaist a fwri i fynu, a'th eiriau melus a golli.
9 Na lefara lle y clywo y ffol: canys efe a ddiystyra ddoethineb dy eiriau.
10 Na symmud mo'r hen derfyn; ac na ddos i feusydd yr amddifad:
11 Canys eu Gwaredwr hwynt *sydd* nerthol; *ac* a ymddiffyn eu cweryl hwynt yn dy erbyn di.
12 Gosod dy galon ar addysg, a'th glustiau ar eiriau gwybodaeth.
13 Na thynn gerydd oddi wrth *dy* blentyn: *os* curi ef â gwialen, ni bydd efe farw.
14 Cur ef â gwialen, a thi a achubi ei enaid rhag uffern.
15 Fy mab, os dy galon di fydd doeth, fy nghalon innau a lawenycha;
16 Ië, fy arennau a grychneidiant, pan draetho dy wefusau di gyfiawnder.
17 Na wynfyded dy galon wrth bechaduriaid: ond *aros* yn ofn yr ARGLWYDD yn hyd y dydd.
18 Canys yn ddiau y mae gwobr; ac ni phalla dy ddisgwyliad.

19 Erglyw, fy mab, a bydd ddoeth; a chyf-
arwydda dy galon yn y ffordd.
20 Na fydd ym mysg y rhai sydd yn
meddwi ar win; ym mysg y rhai glythion
ar gig.
21 Canys y meddw a'r glwth a ddaw i
dlodi: a chysgu a bair fyned mewn gwisg
garpiog.
22 Gwrando ar dy dad a'th genhedlodd: ac
na ddïystyra dy fam pan heneiddio.
23 Pryn y gwir, ac na werth; *felly* doeth-
ineb, ac addysg, a deall.
24 Tad y cyfiawn a orfoledda yn fawr; a'r
neb a genhedlo *fab* doeth, a lawenhâ o'i
blegid.
25 Dy dad a'th fam a lawenycha; a'r hon
a'th ymddûg a orfoledda.
26 Fy mab, moes i mi dy galon; dalied dy
lygaid ar fy ffyrdd i.
27 Canys ffos ddofn *yw* puttain: a phydew
cyfyng *yw* y ddïeithr.
28 *Iê*, hi a gynllwyn fel gwilliad; ac a chwan-
ega bechaduriaid ym mysg dynion.
29 I bwy y mae gwae? i bwy y mae ochain?
i bwy y mae cynnen? i bwy y mae dadwrdd?
ac i bwy y mae gwelïau heb achos? i bwy y
mae llygaid cochion?
30 I'r neb sydd yn aros wrth y gwin: i'r
neb sydd yn myned i ymofyn am win cym-
mysgedig.
31 Nac edrych ar y gwin pan fyddo coch,
pan ddangoso ei liw yn y cwppan, *pan* ym-
gynhyrfo yn iawn.
32 Yn y diwedd efe a frâth fel sarph, ac a
biga fel neidr.
33 Dy lygaid a edrychant ar wragedd
dïeithr, a'th galon a draetha drawsedd.
34 Ti a fyddi megis un yn cysgu y'nghanol
y môr, ac fel un yn cysgu ym mhen yr
hwylbren.
35 Curent fi, *meddi, ac* ni chlafychais;
dulient fi, *ac* nis gwybûm: pan ddeffrôwyf,
mi a âf rhagof; mi a'i ceisiaf drachefn.

PENNOD XXIV.

NA chenfigenna wrth wŷr annuwiol; ac
na chwennych fod gyd â hwynt:
2 Canys eu calon a fyfyria anrhaith, a'u
gwefusau a draetha flinder.
3 Trwy ddoethineb yr adeiledir tŷ, a thrwy
ddeall y sicrhêir ef:
4 A thrwy wybodaeth y llenwir y celloedd
o bob golud gwerthfawr a hyfryd.
5 Gwr doeth *sydd* nerthol; a gwr pwyllog a
chwanega ei nerth.
6 Canys trwy gynghor doeth y gwnei dy
ryfel: a thrwy lawer o gynghorwyr *y bydd*
dïogelwch.
7 Rhŷ uchel *yw* doethineb i ffol; ni egyr
efe ei enau yn y porth.
8 Y neb a fwriada ddrygau, a elwir yn
ysgeler.
9 Bwriad y ffol *sydd* bechod; a ffiaidd gan
ddynion y gwatwarus.
10 *Os* llwfrhêi mewn amser cyfyngder,
bychan *yw* dy nerth.
11 Gwared *y rhai* a lusgir i angau: a ymad-
ewit â'r *neb sydd* barod i'w lladd?
12 Os dywedi, Wele, ni wyddom ni hyn:
onid yw pwyswr y calonnau yn deall? a'r
hwn sydd yn cadw dy enaid, oni ŵyr efe? ac
oni thâl efe i *bob* un yn ol ei weithred?
13 Fy mab, bwytta fêl; canys da *yw:* a'r
dil mêl; *canys* melus *yw* i'th enau.
14 Felly *y bydd* gwybodaeth doethineb i'th
enaid: os cei di *hi*, yn ddïau fe fydd gwobr,
a'th obaith ni phalla.
15 Na chynllwyn di (O annuwiol) wrth
drigfa y cyfiawn; nac anrheithia ei or-
phwysfa ef.
16 Canys seithwaith y syrth y cyfiawn, ac
efe a gyfyd *drachefn:* ond yr annuwiolion a
syrthiant mewn drygioni.
17 Pan syrthio dy elyn, na lawenycha: a
phan dramgwyddo, na orfoledded dy galon:
18 Rhag i'r ARGLWYDD weled, a bod hynny
yn ddrwg yn ei olwg ef, ac iddo droi ei ddig
oddi wrtho ef *attat ti*.
19 Nac ymddigia o herwydd y drwg-*weith-
redwyr;* na chenfigena wrth yr annuwiolion:
20 Canys ni bydd gwobr i'r drygionus: can-
wyll yr annuwiolion a ddiffoddir.
21 Fy mab, ofna yr ARGLWYDD a'r bren-
hin, *ac* nac ymyr â'r rhai anwastad:
22 Canys yn ddisymmwth y cyfyd eu dis-
tryw hwy: a phwy a ŵyr eu dinystr hwy
ill dau?
23 ¶ Dyma hefyd *bethau* doethion. Nid da
derbyn wyneb mewn barn.
24 Y neb a ddywedo wrth yr annuwiol,
Cyfiawn *wyt;* y bobl a'i melldithiant ef,
cenhedloedd a'i ffieiddiant ef:
25 Ond i'r neb a'i ceryddo, y bydd hyfryd-
wch; a bendith dda a ddigwydd iddynt.
26 *Pawb* a gusana wefusau y neb a attebo
eiriau uniawn.
27 Darpara dy orchwyl oddi allan, a dos-
partha ef i ti yn y maes: ac wedi hynny
adeilada dy dŷ.
28 Na fydd dyst heb achos yn erbyn dy
gymmydog: ac na huda â'th wefusau.
29 Na ddywed, Mi a wnaf iddo ef fel y
gwnaeth yntau i minnau; mi a dalaf i'r gwr
yn ol ei weithred.
30 Mi a euthum heibio i faes y dyn dïog,
a heibio i winllan yr anghall;
31 Ac wele, codasai drain ar hyd-ddo oll;
danadl a guddiasai ei wyneb ef; a'i fagwyr
gerrig a syrthiasai i lawr.
32 Gwelais hyn, *a* mi a ystyriais yn ddwys;
edrychais arno, *a* chymmerais addysg.
33 Ychydig gysgu, ychydig hepian, ychydig
wasgu dwylaw i gysgu:
34 Felly y daw dy dlodi *megis* ymdeithydd,
a'th anghen fel gwr arfog.

PENNOD XXV.

1 *Addysg ynghylch brenhinoedd,* 8 *a gochel achosion i ymrafaelio.*

DYMA hefyd ddïarhebion Solomon, y
rhai a gasglodd gwŷr Hezecïah brenhin
Judah.
2 Anrhydedd Duw *yw* dirgelu peth: ond
anrhydedd brenhin *yw* chwilio peth allan.
3 Y nefoedd am uchder, y ddaear am
ddyfnder, a chalon brenhinoedd, ni *ellir* eu
chwilio.
4 Tynn yr ammhuredd oddi wrth yr arian,
a daw i'r gôf-arian lestr.
5 Tynn yr annuwiol o olwg y brenhin, a'i
orseddfa ef a gadarnhêir trwy gyfiawnder.
6 Nac ymogonedda ger bron y brenhin; ac
na sâf yn lle *gwŷr* mawr:
7 Canys gwell i ti ddywedyd wrthyt, Tyred
yma i fynu, nâ'th fwrw yn is ger bron pen-
defig yr hwn a welodd dy lygaid.
8 Na ddos allan i gynhennu ar frys: rhag
na wypech beth a wnelych yn ei diwedd,
wedi dy gywilyddio gan dy gymmydog.
9 Ymresymma â'th gymmydog *ei hun:*
ond na ddatguddia gyfrinach i arall:
10 Rhag i'r neb a fyddo yn gwrando ddwyn
gwarth arnat ti; ac i'th gywilydd na thro
ymaith.
11 Gair a ddyweder mewn amser *sydd*

egis afalau aur mewn gwaith arian cerf-
dig.
12 Ceryddwr doeth i'r glust a wrandawo,
ydd fel anwyl-dlws euraid, a gwisg o aur
agorol.
13 Megis oerder eira yn amser cynhauaf, yw
nnad ffyddlawn i'r rhai a'i gyrrant: canys
e a lawenycha enaid ei feistriaid.
14 Y neb a ymffrostio o achos gau rodd,
dd gyffelyb i gymmylau a gwŷnt heb
law.
15 Trwy hir-ymaros y boddlonir pendefig:
thafod esmwyth a dyrr asgwrn.
16 Pan gaffech fêl, bwytta a'th wasanaetho:
ag wedi dy lenwi o hono, i ti ei chwydu
17 Cadw dy droed allan o dŷ dy gymmydog:
ag iddo flino arnat, a'th gasâu.
18 Y neb a ddygo gam-dystiolaeth yn erbyn
gymmydog, sydd megis gordd, a chleddyf,
saeth lem.
19 Hyder ar ffalswr yn nydd cyfyngder,
dd megis dant wedi ei dorri, a throed wedi
rfu.
20 Fel yr hwn a ddygo ymaith wisg yn
nser oerfel, ac fel finegr ar nitr, felly y
ae yr hwn sydd yn canu caniadau i galon
ist.
21 Os dy elyn a newyna, portha ef â bara;
os sycheda, dod iddo ddïod i'w hyfed:
22 Canys marwor a bentyrri ar ei ben ef;
r ARGLWYDD a dâl i ti.
23 Gwynt y gogledd a yrr y gwlaw ymaith:
lly y gyrr wynebpryd digllawn dafod a-
rodgar.
24 Gwell yw trigo mewn congl yn nen
, nâ chyd â gwraig anynad mewn tŷ
ang.
25 Fel dyfroedd oerion i enaid sychedig, yw
wyddion da o wlad bell.
26 Gwr cyfiawn wedi syrthio i lawr ger
on y drygionus, sydd megis ffynnon wedi
chymmysgu â gofer budr.
27 Nid da bwytta llawer o fêl: ac felly chwil-
eu hanrhydedd, nid anrhydedd yw.
28 Y neb ni byddo ganddo attal ar ei ysbryd
hun, sydd megis dinas ddrylliog heb gaer.

PENNOD XXVI.

*Addysg ynghylch ynfydion, 13 a rhai se-
gurllyd; 17 ac ynghylch dynion cynhennus,
trafferthus.*

MEGIS ôd yr hâf, neu wlaw y cynhauaf,
felly nid cymmwys i'r ffol anrhydedd.
Fel yr aderyn wrth grwydro, a'r wennol
rth ehedeg, felly y felldith ddïachos ni
law.
Ffrewyll i farch, ffrwyn i asyn, a gwïalen
gefn yr ynfyd.
Na atteb ynfyd yn ol ei ynfydrwydd; rhag
fod yn gyffelyb iddo.
Atteb yr ynfyd yn ol ei ynfydrwydd;
ag iddo fod yn ddoeth yn ei olwg ei hun.
Y neb a yrro negesau gyd âg un anghall,
dyrr ymaith y traed, ac a yf golled.
Nid gogyhyd esgeiriau y cloff: felly dam-
eg y'ngenau ffyliaid.
Fel un yn rhwymo carreg mewn tafl; felly
gwna y neb a anrhydeddo ffol.
Fel draen yn myned i law dyn meddw;
lly y mae dïareb y'ngenau yr anghall.
10 Y Duw mawr yr hwn a luniodd bob
th, sydd yn gobrwyo y ffol, ac yn talu
troseddwyr.
11 Megis y mae y ci yn dychwelyd at ei
wydfa; felly y mae y ffol yn dychwelyd at
ffolineb.
12 A weli di wr doeth yn ei olwg ei hun?
gwell yw y gobaith am ffol nag am hwnnw.
13 Y mae llew mawr ar y ffordd, medd y
dïog, y mae llew yn yr heolydd.
14 Fel y drws yn troi ar ei golyn, felly y trŷ
y dïog yn ei wely.
15 Y dïog a guddia ei law yn ei fynwes;
blin ganddo ei hestyn at ei enau drachefn.
16 Doethach yw y dïog yn ei olwg ei hun,
nâ seithwyr yn adrodd rheswm.
17 Y neb wrth fyned heibio a ymyrro â
chynnen ni pherthyn iddo, sydd megis un yn
cymmeryd ci erbyn ei glustiau.
18 Fel dyn gwallgofus a daflo bentewynion
tân, saethau, ac arfau marwolaeth;
19 Felly y mae y gwr a dwyllo ei gym-
mydog, ac a ddywed, Onid cellwair yr yd-
wyf?
20 Megis pan ddarfyddo y coed, y diffydd y
tân: felly pryd na byddo athrodwr, derfydd
y gynnen.
21 Fel glo i'r marwor, a choed i'r tân; felly
y mae gwr cynhennus i ennyn cynnen.
22 Geiriau yr athrodwr sydd megis ar-
chollion, a hwy a ddisgynnant i gelloedd y
bol.
23 Fel sorod arian wedi eu bwrw dros ddryll
o lestr pridd; felly y mae gwefusau poeth, a
chalon ddrwg.
24 Y digasog a ragrithia â'i wefusau, ac yn
ei galon yn bwriadu twyll.
25 Pan ddywedo efe yn dêg, na ymddiried
iddo: canys y mae saith ffieidd-dra yn ei
galon ef.
26 Trwy gyfrwysder y cuddir digasedd: ond
ei ddrygioni a ddatguddir yn y gynnulleidfa.
27 Y neb a gloddio bydew, a syrth ynddo;
a'r neb a dreiglo garreg, atto y dychwel.
28 Y tafod celwyddog a gasâ y neb a gys-
tuddio efe; a'r genau gwenhieithus a wna
ddinystr.

PENNOD XXVII.

*1 Ynghylch serch arnom ein hunain. 5 Am
wir gariad. 11 Gofalu am ochel rhwystrau.
23 a gofalu dros dŷ a thylwyth.*

NAC ymffrostia o'r dydd y fory: canys ni
wyddost beth a ddigwydd mewn diwr-
nod.
2 Canmoled arall dydi, ac nid dy enau dy
hun; estron, ac nid dy wefusau dy hunan.
3 Trom yw y garreg, a phwysfawr yw y
tywod: ond digofaint y ffol sydd drymmach
nâ hwy ill dau.
4 Creulawn yw llid, fel llif-ddwfr yw digof-
aint; a phwy a ddichon sefyll o flaen cen-
figen?
5 Gwell yw cerydd cyhoedd nâ chariad
cuddiedig.
6 Ffyddlawn yw archollion y caredig: ond
cusanau y digasog ydynt dwyllodrus.
7 Y dyn llawn a fathra y dil mêl: ond i'r
newynog pob peth chwerw sydd felus.
8 Gwr yn ymdaith o'i le ei hun, sydd debyg
i aderyn yn cilio o'i nyth.
9 Olew ac arogl-darth a lawenycha y galon:
felly y gwna mwynder cyfaill trwy gynghor
ffyddlawn.
10 Nac ymado â'th gydymmaith dy hun, a
chydymmaith dy dad; ac na ddos i dŷ dy
frawd yn amser dy orthrymder: canys gwell
yw cymmydog yn agos nâ brawd ym mhell.
11 Bydd ddoeth, fy mab, a llawenycha fy
nghalon; fel y gallwyf atteb i'r neb a'm
gwaradwyddo.
12 Y call a wêl y drwg yn dyfod, ac a ym-
gudd: ond yr anghall a ânt rhagddynt, ac a
gospir.

13 Cymmer wisg yr hwn a fachnïo dros y
dieithr; a chymmer wystl ganddo dros y
ddieithr.
14 Y neb a fendithio ei gydymmaith â llef
uchel y bore pan gyfodo, cyfrifir *hyn* yn fell-
dith iddo.
15 Defni parhâus ar ddiwrnod gwlawog, a
gwraig anynad, cyffelyb ydynt.
16 Y mae yr hwn a'i cuddio hi, *megis* yn
cuddio y gwynt, ac olew ei ddeheulaw, *yr
hwn* a ymddengys.
17 Haiarn a hoga haiarn: felly gwr a hoga
wyneb ei gyfaill.
18 Y neb a gadwo ei ffigysbren, a fwytty o'i
ffrwyth ef; a'r neb a wasanaetho ei feistr, a
ddaw i anrhydedd.
19 Megis mewn dwfr *y mae* wyneb *yn atteb*
i wyneb: felly *y mae* calon dyn i ddyn.
20 Ni lenwir uffern na distryw: felly ni len-
wir llygaid dyn.
21 *Fel* y tawddlestr i'r arian, a'r ffwrnes i'r
aur: felly *y mae* gwr i'w glôd.
22 Er i ti bwyo ffol mewn morter â phestl
ym mhlith gwenith; *etto* nid ymedy ei ffol-
ineb âg ef.
23 Edrych yn ddyfal ar dy anifeiliaid, *a*
gofala am dy braidd.
24 Canys cyfoeth ni *phery* byth: ac *a bery*
y goron o genhedlaeth i genhedlaeth?
25 Y gwair a flaendardda, a'r glaswellt a
ymddengys, a llysiau y mynyddoedd a
gesglir.
26 Yr ŵyn a'th ddillada, ac o'r geifr y *cei*
werth tir.
27 Hefyd *ti a gei* ddigon o laeth geifr yn
fwyd i ti, yn fwyd i'th dylwyth, ac *yn* gyn-
haliaeth i'th langcesau.

PENNOD XXVIII.

*Athrawiaethau cyffredinol ynghylch annuwiol-
deb, a duwiol burdeb.*

YR annuwiol a ffŷ heb neb yn ei erlid:
ond y rhai cyfiawn sydd hŷf megis llew.
2 O herwydd camwedd gwlad, aml *fydd* ei
phennaethiaid: ond lle y byddo gwr pwyllog
synhwyrol, y pery hi yn hir.
3 Gwr tlawd yn gorthrymmu tlodion, *sydd
debyg i* lif-ddwfr yr hwn ni âd luniaeth.
4 Y rhai a ymadawant â'r gyfraith, a gan-
molant yr annuwiol: ond y neb a gadwant y
gyfraith, a ymladd â hwynt.
5 Dynion annuwiol ni ddeallant farn: ond y
neb a geisiant yr ARGLWYDD, a ddeallant
bob *peth*.
6 Gwell *yw* y tlawd a rodio yn ei uniondeb,
nâ'r traws ei ffyrdd, er ei *fod* yn gyfoeth-
og.
7 Y neb a gadwo y gyfraith, *sydd* fab
deallus: ond y neb a fyddo cydymmaith i
loddestwyr, a gywilyddia ei dad.
8 Y neb a chwanego ei gyfoeth trwy usur-
iaeth ac occraeth, sydd yn casglu i'r neb a
fydd trugarog wrth y tlawd.
9 Y neb a dry ei glust *ymaith* rhag gwrando
y gyfraith, *fydd* ffiaidd ei weddi hefyd.
10 Y neb a ddeno y cyfiawn i ffordd ddrwg,
a syrth yn ei bydew ei hun: ond y cyfiawn a
feddianna ddaioni.
11 Gwr cyfoethog *sydd* ddoeth yn ei olwg
ei hun: ond y tlawd deallus a'i chwilia ef
allan.
12 Pan fyddo llawen y cyfiawn, *y mae* an-
rhydedd mawr: ond pan ddyrchafer yr an-
nuwiolion, y chwilir am ddyn.
13 Y neb a guddio ei bechodau, ni lwydda:
ond y neb a'u haddefo, ac a'u gadawo, a gaiff
drugaredd.
14 Gwyn ei fyd y dyn a ofno yn wastadol:
ond y neb a galedo ei galon, a ddigwydda i
ddrwg.
15 *Fel* y llew rhuadus, a'r arth wangcus, *yw*
llywydd annuwiol i bobl dlodion.
16 Pennadur heb ddeall *sydd* yn fawr ei
drawsedd: *ond* y neb a gasâo gybydd-dra, a
estyn *ei* ddyddiau.
17 Dyn a wnelo drawsedd i waed neb, a ffŷ
i'r pwll; nac attalied neb ef.
18 Y neb a rodio yn uniawn, a waredir:
ond y *neb a fyddo* traws ei ffyrdd, a syrth ar
unwaith.
19 Y neb a lafurio ei dir, a ddigonir o fara:
ond y neb a ganlyno ofer-*wyr*, a gaiff ddigon
o dlodi.
20 Gwr ffyddlawn a fydd aml ei fendithion:
ond y neb a brysuro i fod yn gyfoethog, ni
bydd digerydd.
21 Nid da derbyn wyneb: canys y cyfryw
wr am dammaid o fara a wna gam.
22 Gwr drwg ei lygad a brysura i ymgyf-
oethogi: ond bychan y gŵyr efe y daw tlodi
arno.
23 Y neb a geryddo ddyn, a gaiff yn y
diwedd fwy o ffafr nâ'r neb a draetho wen-
iaith â'i dafod.
24 Y neb a yspeilio ei dad neu ei fam, ac a
ddywed, Nid *yw* hyn gamwedd, *sydd* gymmar
i ddinystriwr.
25 Gwr uchel ei feddwl a ennyn gynnen:
ond y neb a ymddiriedo yn yr ARGLWYDD, a
wneir yn fras.
26 Y neb a ymddiriedo yn ei galon ei hun,
sydd ffol: ond y neb a rodio yn bwyllog, a
achubir.
27 Y neb a roddo i'r tlawd, ni bydd anghen
arno: ond y neb a guddio ei lygaid, a gaiff
lawer o felldithion.
28 Pan ddyrchafer yr annuwiol, dynion a
ymguddia: ond wedi darfod am danynt, yr
amlhêir y cyfiawn.

PENNOD XXIX.

1 *Addysg ynghylch llywodraeth gyffredinol,* 15
a neillduol. 22 *Ynghylch llid, balchder, lled-
rad, llyfrder, ac anwreidd-dra, a llygredigaeth
swyddogion.*

GWR a gerydder yn fynych ac a galeda *ei*
wàr, a ddryllir yn ddisymmwth, fel na
byddo meddyginiaeth.
2 Pan amlhâer y cyfiawn, y bobl a lawen-
ychant: ond pan fyddo yr annuwiol yn llyw-
odraethu, y bobl a ocheneidia.
3 Gwr a garo ddoethineb a lawenycha ei
dad: ond y neb a fyddo gyfaill i butteiniaid,
a ddifa ei ddâ.
4 Brenhin trwy farn a gadarnhâ y wlad:
ond y neb a garo anrhegion, a'i dinystria
hi.
5 Y gwr a ddywedo weniaith wrth ei gym-
mydog, sydd yn taenu rhwyd i'w draed ef.
6 Y'nghamwedd dyn drwg *y mae* magl: ond
y cyfiawn a gân ac a fydd lawen.
7 Y cyfiawn a ystyria fatter y tlodion: *ond*
yr annuwiol ni ofala am ei wybod.
8 Dynion gwatwarus a faglant ddinas: ond
y doethion a drôant ymaith ddigofaint.
9 *Os* gwr doeth a ymryson â dyn ffol, pa un
bynnag a wnel ai digio ai chwerthin, etto ni
bydd llonyddwch.
10 Gwŷr gwaedlyd a gasânt yr uniawn: ond
yr uniawn a gais ei enaid ef.
11 Y ffol a dywallt ei holl feddwl: ond *gwr*
doeth a'i hattal hyd yn ol.
12 Os llywydd a wrendy ar gelwydd, ei holl
weision *fyddant* annuwiol.
13 Y tlawd a'r twyllodrus a gyd-gyfarfyddant;

a'r ARGLWYDD a lewyrcha eu llygaid hwy ill
dau.
14 Y brenhin a farno y tlodion yn ffyddlawn,
ei orsedd a sicrhêir byth.
15 Y wïalen a cherydd a rydd ddoethineb:
ond mab a gaffo *ei* rwysg *ei hun*, a gywilyddia
ei fam.
16 Pan amlhâo y rhai annuwiol, yr amlhâ
camwedd: ond y rhai cyfiawn a welant eu
cwymp hwy.
17 Cerydda dy fab, ac efe a bair i ti lonydd-
wch; ac a bair hyfrydwch i'th enaid.
18 Lle ni *byddo* gweledigaeth, methu a wna
y bobl: ond y neb a gadwo y gyfraith, gwŷn
ei fyd ef.
19 Ni chymmer gwas addysg ar eiriau:
canys er ei fod yn deall, etto nid ettyb.
20 A weli di ddyn prysur yn ei eiriau?
gwell *yw* y gobaith am y ffol nag am dano
ef.
21 Y neb a ddygo ei was i fynu yn foethus
o'i febyd, o'r diwedd efe a fydd *fel* mab
iddo.
22 Gwr digllawn a ennyn gynnen; a'r llidiog
sydd aml ei gamwedd.
23 Balchder dyn a'i gostwng ef: ond y gos-
tyngedig o yspryd a gynnal anrhydedd.
24 Y neb a fo cyfrannog â lleidr, a gasâ
ei enaid ei hun: efe a wrendy ar felldith,
ac nis mynega.
25 Ofn dyn sydd yn dwyn magl: ond y neb
a ymddiriedo yn yr ARGLWYDD a ddyrch-
efir.
26 Llawer a ymgeisiant âg wyneb y llyw-
ydd: ond oddi wrth yr ARGLWYDD *y mae*
barn pob dyn.
27 Ffiaidd gan y cyfiawn wr anghyfiawn:
a ffiaidd gan yr annuwiol wr uniawn ei
ffordd.

PENNOD XXX.

1 *Cyffes Agur o'i ffydd. 7 Dau bwngc ei weddi
ef. 10 Na ddylid gwneuthur cam â'r rhai
gwaelaf. 11 Pedair cenhedlaeth ddrygionus.
15 Pedwar peth ni ellir eu digoni. 17 Na
ddylid diystyru tad a mam. 18 Pedwar peth
anhawdd eu gwybod. 21 Pedwar peth ni
ellir eu dioddef. 24 Pedwar peth doeth dros
ben. 29 Pedwar peth mawrfrydig. 32 Rhaid
yw achub blaen digofaint.*

GEIRIAU Agur mab Jaceh, *sef* y bro-
phwydoliaeth: y gwr a lefarodd wrth
Ithiel, wrth Ithiel, *meddaf*, ac Ucal.
2 Yn wîr *yr ydwyf* yn ffolach nâ neb, ac nid
oes deall dyn gennyf.
3 Ni ddysgais ddoethineb, ac nid oes gennyf
wybodaeth y sanctaidd.
4 Pwy a esgynodd i'r nefoedd, neu a ddis-
gynodd? pwy a gasglodd y gwynt yn ei
ddyrnau? pwy a rwymodd y dyfroedd mewn
dilledyn? pwy a gadarnhâodd holl derfynau
y ddaear? beth *yw* ei enw ef, a pheth *yw* enw
ei fab, os gwyddost?
5 Holl air Duw *sydd* bur: tarian *yw* efe i'r
neb a ymddiriedant ynddo.
6 Na ddyro ddim at ei eiriau ef, rhag iddo
dy geryddu, a'th gael yn gelwyddog.
7 Dau *beth* yr ydwyf yn eu gofyn gennyt, na
ommedd *hwynt* i mi cyn fy marw.
8 Tynn ym mhell oddi wrthyf wagedd a
chelwydd; na ddyro i mi na thlodi na chyf-
oeth; portha fi â'm digonedd o fara:
9 Rhag i mi ymlenwi, a'*th* wadu *di*, a dy-
wedyd, Pwy *yw* yr ARGLWYDD? a rhag i mi
fyned yn dlawd, a lladratta, a chymmeryd
enw fy Nuw *yn ofer*.
10 Nac achwyn ar was wrth ei feistr, rhag
iddo dy felldithio, a'th gael yn euog.
11 Y *mae* cenhedlaeth a felldithia ei thad,
a'i mam ni fendithia.
12 Y *mae* cenhedlaeth lân yn ei golwg
ei hun, er nas glanhâwyd oddi wrth ei hafien-
did.
13 Y *mae* cenhedlaeth, O mor uchel yw ei
llygaid! a'i hamrantau a ddyrchafwyd.
14 Y *mae* cenhedlaeth, a'i dannedd yn
gleddyfau, a'i childdannedd yn gyllyll, i
ddifa y tlodion oddi ar y ddaear, a'r ang-
henus o *blith* dynion.
15 I'r gele y mae dwy ferch, *yn llefain*,
Moes, moes. Tri *pheth* ni ddiwellir; ïe, ped-
war *peth* ni ddywedant byth, Digon:
16 Y bedd; y groth amnifantadwy; y
ddaear ni ddiwellir â dyfroedd; a'r tân ni
ddywed, Digon.
17 Llygad yr hwn a watwaro *ei* dad, ac a
ddïystyro ufuddhâu *ei* fam, a dynn cigfrain y
dyffryn, a'r cywion eryrod a'i bwytty.
18 Tri *pheth* sydd guddiedig i mi; ïe, pedwar
peth nid adwaen:
19 Ffordd eryr yn yr awyr, ffordd neidr ar
graig, ffordd llong y'nghanol y môr, a ffordd
gwr gyd â morwyn.
20 Felly *y mae* ffordd merch odinebus; hi a
fwytty, ac a sych ei safn, ac a ddywed, Ni
wneuthum i anwiredd.
21 O herwydd tri *pheth* y cynhyrfir y ddaear,
ac o herwydd pedwar, *y rhai* ni ddichon hi
eu dïoddef:
22 O herwydd gwas pan deyrnaso; ac un ffol
pan lanwer ef o fwyd;
23 O herwydd *gwraig* atgas pan brïoder hi;
a llaw-forwyn a elo yn aeres i'w meistres.
24 Y mae pedwar *peth* bychain ar y ddaear,
ac etto *y maent* yn ddoeth iawn:
25 Nid *yw* y morgrug bobl nerthol, etto y
maent yn darparu eu lluniaeth yr hâf;
26 Y cwningod nid *ydynt* bobl rymmus,
etto hwy a wnant eu tai yn y graig;
27 Y locustiaid nid oes brenhin iddynt, etto
hwy a ânt allan yn dorfeydd;
28 Y pryf coppyn a ymafaela â'i ddwylaw,
ac y mae yn llys y brenhin.
29 Y mae tri *pheth* a gerddant yn hardd, ïe,
pedwar *peth* a rodiant yn weddus:
30 Llew cryf ym mhlith anifeiliaid, ni thrŷ
yn ei ol er neb;
31 Milgi *cryf yn ei feingefn*, a bwch, a bren-
hin, *yr hwn* ni chyfyd neb yn ei erbyn.
32 Os buost ffol yn ymddyrchafu, ac os
meddyliaist ddrwg, *dyro* dy law ar dy enau.
33 Yn ddïau corddi llaeth a ddwg allan
ymenyn, a gwasgu ffroenau a dynn allan
waed: felly cymmell llid a ddwg allan gyn-
nen.

PENNOD XXXI.

1 *Addysg Lemuel ynghylch diweirdeb a chym-
hedrolder. 6 Bod yn rhaid cysuro ac ym-
ddiffyn y cystuddiedig. 10 Clôd a chynheddf-
au gwraig dda.*

GEIRIAU Lemuel frenhin; y brophwyd-
oliaeth a ddysgodd ei fam iddo.
2 Pa *beth* fy mab? pa beth mab fy nghroth?
Ie, pa beth mab fy addunedau?
3 Na ddyro i wragedd dy nerth; na'th ffyrdd
i'r hyn a ddifetha frenhinoedd.
4 Nid *gweddaidd* i frenhinoedd, O Lemuel,
nid *gweddaidd* i frenhinoedd yfed gwin; nac
i bennaduriaid ddïod gadarn:
5 Rhag iddynt yfed, ac ebargofi y ddeddf;
a newidio barn yr un o'r rhai gorthrym-
medig.
6 Rhoddwch ddïod gadarn i'r neb sydd ar
ddarfod am dano; a gwin i'r rhai trwm eu
calon.

7 Yfed efe, fel yr anghofio ei dlodi; ac nas
meddylio am ei flinfyd mwy.
8 Agor dy enau dros y mud, yn achos holl
blant dinystr.
9 Agor dy enau, barn yn gyfiawn; a dadleu
dros y tlawd a'r anghenus.
10 ¶ Pwy a fedr gael gwraig rinweddol?
gwerthfawroccach *yw* hi nâ'r carbwncl.
11 Calon ei gwr a ymddiried ynddi, fel na
bydd arno eisieu anrhaith.
12 Hi a wna iddo les, ac nid drwg, holl
ddyddiau ei bywyd.
13 Hi a gais wlan a llin, ac a'i gweithia â'i
dwylaw yn ewyllysgar.
14 Tebyg yw hi i long marsiandwr; hi a
ddwg ei hymborth o bell.
15 Hi a gyfyd hefyd liw nos, ac a rydd fwyd
i'w thylwyth, a'u dogn i'w llangcesau.
16 Hi a feddwl am faes, ac a'i pryn ef; â
gwaith ei dwylaw hi a blanna winllan.
17 Hi a wregysa ei llwynau â nerth, ac a
gryfhâ ei breichiau.
18 Hi a wêl *fod* ei marsiandïaeth yn fuddiol;
ni ddiffydd ei chanwyll ar hyd y nos.
19 Hi a rydd ei llaw ar y werthyd, a'i llaw a
ddeil y cogail.
20 Hi a egyr ei llaw i'r tlawd, ac a estyn ei
dwylaw i'r anghenus.
21 Nid ofna hi am ei thylwyth rhag yr eira;
canys ei holl dŷ hi a ddilledir âg ysgarlad.
22 Hi a weithia iddi ei hun garpedau; ei
gwisg *yw* sidan a phorphor.
23 Hynod yw ei gwr hi yn y pyrth, pan
eisteddo gyd â henuriaid y wlad.
24 Hi a wna lïan main, ac a'i gwerth, ac a
rydd wregysau at y marsiandwr.
25 Nerth ac anrhydedd *yw* ei gwisg; ac yn
yr amser a ddaw hi a chwardd.
26 Hi a egyr ei genau yn ddoeth; a chyf-
raith trugaredd *sydd* ar ei thafod hi.
27 Hi a graffa ar ffyrdd tylwyth ei thŷ: ac
ni fwytty hi fara seguryd.
28 Ei phlant a godant, ac a'i galwant yn
ddedwydd; ei gwr *hefyd*, ac a'i canmol hi:
29 Llawer merch a weithiodd yn rymmus:
ond ti a ragoraist arnynt oll.
30 Siommedig *yw* ffafr, ac ofer *yw* tegwch;
ond benyw yn ofni yr ARGLWYDD, hi a gaiff
glôd.
31 Rhoddwch iddi o ffrwyth ei dwylaw;
a chanmoled ei gweithredoedd hi yn y
pyrth.

LLYFR
ECCLESIASTES,
NEU Y PREGETHWR.

PENNOD I.

1 Y Pregethwr yn dangos ofered gorchwylion
*dyn: 4 o herwydd bod y creaduriaid yn ddi-
orphwys yn eu cylchoedd; 9 nad ydynt yn
dwyn dim newydd, a bod yr hen bethau wedi
eu hebargofi; 12 ac o herwydd mai felly y
cafodd efe wrth chwilio doethineb.*

GEIRIAU y Pregethwr, mab Dafydd, bren-
hin yn Jerusalem.
2 Gwagedd o wagedd, medd y Pregethwr,
gwagedd o wagedd; gwagedd *yw* y cwbl.
3 Pa fudd sydd i ddyn o'i holl lafur a gym-
mer efe dan yr haul?
4 *Un* genhedlaeth a â ymaith a chenhedl-
aeth *arall* a ddaw: ond y ddaear a saif byth.
5 Yr haul hefyd a gyfyd, a'r haul a fachlud,
ac a brysura i'w le lle y mae yn codi.
6 Y gwynt a â i'r dehau, ac a amgylcha i'r
gogledd: y mae yn myned oddi amgylch yn
wastadol, y mae y gwynt yn dychwelyd yn ei
gwmpasoedd:
7 Yr holl afonydd a redant i'r môr, etto nid
yw y môr yn llawn: o'r lle y daeth yr afon-
ydd, yno y dychwelant eilwaith.
8 Pob peth *sydd* yn llawn blinder; ni
ddichon dyn *ei* draethu: ni chaiff y llygad
ddigon o edrych, ac ni ddigonir y glust â
chlywed.
9 Y peth a fu, a fydd; a'r peth a wnaed, a
wneir: ac nid *oes* dim newydd dan yr haul.
10 A oes dim y gellir dywedyd am dano,
Edrych ar hwn, dyma beth newydd? efe fu
eisoes yn yr hen amser o'n blaen ni.
11 Nid *oes* goffa am y pethau gynt; ac ni
bydd coffa am y pethau a ddaw, gan *y rhai* a
ddaw ar ol.
12 ¶ Myfi y Pregethwr oeddwn frenhin ar
Israel yn Jerusalem:
13 Ac a roddais fy mryd ar geisio a chwilio
trwy ddoethineb, am bob *peth* a wnaed dan y
nefoedd: y llafur blin yma a roddes Duw ar
feibion dynion i ymguro ynddo.
14 Mi a welais yr holl weithredoedd a wnaed
dan haul; ac wele, gwagedd a gorthrymder
yspryd *yw* y cwbl.
15 Ni ellir uniawni yr hyn sydd gam, na
chyfrif yr hyn sydd ddiffygiol.
16 Mi a ymddiddenais â'm calon fy hun,
gan ddywedyd, Wele, mi a aethum yn fawr,
ac a gesglais ddoethineb tu hwnt i bawb a fu
o'm blaen i yn Jerusalem; a'm calon a ddeall-
odd lawer o ddoethineb a gwybodaeth.
17 Mi a roddais fy nghalon hefyd i wybod
doethineb, ac i wybod ynfydrwydd a ffolineb:
mi a wybum fod hyn hefyd yn orthrymder
yspryd.
18 Canys mewn llawer o ddoethineb *y mae*
llawer o ddig: a'r neb a chwanego wybodaeth,
a chwanega ofid.

PENNOD II.

1 *Ofered gwaith dyn yn ei ddifyrrwch. 12 Er
bod y doeth yn well na'r ynfyd, etto yr un
diwedd sydd i bob un o'r ddau. 18 Ofered
llafur dyn, gan fod yn rhaid iddo adael y
cwbl, ni wyr i bwy. 24 Nad oes dim well na
chymmeryd llawenydd o'n llafur; etto rhodd
Duw yw hynny.*

MI a ddywedais yn fy nghalon, Iddo yn
awr, mi a'th brofaf â llawenydd; am
hynny cymmer dy fyd yn ddifyr: ac wele,
hyn hefyd *sydd* wagedd.

Mi a ddywedais am chwerthin, Ynfyd
: ac am lawenydd, Pa beth a wna?
Mi a geisiais yn fy nghalon ymroddi i win
to yn arwain fy nghalon mewn doethineb)
i gofleidio ffolineb, hyd oni welwn beth
ld y da hwnnw i feibion dynion, yr hyn a
ant hwy dan y nefoedd holl ddyddiau eu
wyd.
Mi a wneuthum i mi waith mawr; mi a
eiledais i mi dai; mi a blennais i mi win-
llnoedd:
Mi a wneuthum erddi a pherllannau, ac a
nnais ynddynt brennau o bob ffrwyth:
Mi a wneuthum lynnau dwfr, i ddyfrhâu
wynt y llwyni sydd yn dwyn coed:
Mi a ddarperais weision a morwynion;
fyd yr oedd i mi gaeth-weision tŷ; ie, yr
ldwn i yn berchen llawer o wartheg a def-
, tu hwnt i bawb a fuasai o'm blaen i yn
rusalem:
Mi a bentyrrais i mi hefyd arian ac aur, a
ysor pennaf brenhinoedd a thaleithiau:
a ddarperais i mi gantorion a chantoresau,
hob rhyw offer cerdd, difyrrwch meibion
nion.
A mi a aethum yn fawr, ac a gynnyddais
fwy nâ neb a fuasai o'm blaen i yn Jeru-
em: a'm doethineb oedd yn sefyll gyd â
.
A pha beth bynnag a ddeisyfai fy llygaid,
ommeddwn hwynt: ni attaliwn fy nghalon
di wrth ddim hyfryd; canys fy nghalon a
venychai yn fy holl lafur: a hyn oedd fy
n i o'm holl lafur.
Yna mi a edrychais ar fy holl weithred-
ld a wnaethai fy nwylaw, ac ar y llafur a
uriais yn ei wneuthur: ac wele, hyn oll
ld wagedd a gorthrymder yspryd, ac nid
ld dim budd dan yr haul.
A mi a drôais i edrych ar ddoethineb, ac
ynfydrwydd a ffolineb (canys beth a wnai
lyn a ddeuai ar ol y brenhin? y peth a
aed eisoes.)
Yna mi a welais fod doethineb yn rhagori
ffolineb, fel y mae goleuni yn rhagori ar
wyllwch.
Y doeth sydd â'i lygaid yn ei ben; ond y
a rodia yn y tywyllwch: ac etto mi a
lais yr un damwain yn digwydd iddynt

Yna y dywedais yn fy nghalon, Fel y
wydd i'r ffol, y digwydd i minnau; pa beth
hynny a dâl i mi fod yn ddoeth mwyach?
a y dywedais yn fy nghalon, fod hyn hefyd
wagedd.
Canys ni bydd coffa am y doeth mwy nag
yr annoeth yn dragywydd; y pethau sydd
wr hon, yn y dyddiau a ddaw a ollyngir
dros gof: a pha fodd y mae y doeth yn
w? fel yr annoeth.
Am hynny câs gennyf einioes; canys blin
nyf y gorchwyl a wneir dan haul; canys
gedd a gorthrymder yspryd yw y cwbl.
¶ Ie, câs gennyf fy holl lafur yr ydwyf
ei gymmeryd dan haul; am fod yn rhaid
ei adael i'r neb a fydd ar fy ol i.
A phwy a ŵyr ai doeth ai annoeth fydd
etto efe a fydd feistr ar fy holl lafur yr
a gymmerais, ac yn yr hwn y bûm
th dan haul. Dyma wagedd hefyd.
Am hynny mi a drôais i beri i'm calon
beithio o'r holl lafur a gymmerais dan yr
l.
Canys y mae dyn yr hwn y mae ei lafur
wyllog, yn synhwyrol, ac yn uniawn: ac
e yn ei adael yn rhan i'r neb ni lafuriodd
o. Hyn hefyd sydd wagedd, a gor-
mder mawr.

22 Canys beth sydd i ddyn o'i holl lafur a
gorthrymder ei galon, yr hwn a gymmerodd
efe dan haul?
23 Canys ei holl ddyddiau sydd orthrymder,
a'i lafur yn ofid: Ie, ni chymmer ei galon
esmwythdra y nos. Hyn hefyd sydd wagedd.
24 ¶ Nid oes daioni mwy i ddyn, nag iddo
fwytta ac yfed, a pheri i'w enaid gael daioni
o'i lafur. Hyn hefyd a welais, mai o law
Duw yr oedd hyn.
25 Canys pwy a ddichon fwytta, a phwy a'i
mwynhâi o'm blaen i?
26 Canys i'r dyn a fyddo da yn ei olwg ef, y
rhydd DUW ddoethineb, a gwybodaeth, a
llawenydd; ond i'r pechadur y rhydd efe
boen i gasglu ac i dyrru, i'w roddi i'r neb a
fyddo da ger bron Duw. Hynny hefyd sydd
wagedd, a gorthrymder yspryd.

PENNOD III.

1 *Bod anghenrhaid gyfnewid yr amseroedd, yn ychwanegu gwagedd at lafur dyn.* 11 *Godidowgrwydd gweithredoedd Duw:* 16 *ond dyn, Duw a farn ei weithredoedd ef yn y byd a ddaw; ac yma ni bydd ond cyffelyb i anifail.*

Y MAE amser i bob peth, ac amser i bob
amcan dan y nefoedd:
2 Amser i eni, ac amser i farw; amser i
blannu, ac amser i dynnu y peth a blan-
nwyd;
3 Amser i ladd, ac amser i iachâu; amser i
fwrw i lawr, ac amser i adeiladu;
4 Amser i wylo, ac amser i chwerthin; am
ser i alaru, ac amser i ddawnsio;
5 Amser i daflu cerrig ymaith, ac amser i
gasglu cerrig ynghyd; amser i ymgofleidio,
ac amser i ochel ymgofleidio;
6 Amser i geisio, ac amser i golli; amser i
gadw, ac amser i fwrw ymaith;
7 Amser i rwygo, ac amser i wnïo; amser i
dewi, ac amser i ddywedyd;
8 Amser i garu, ac amser i gasâu; amser i
ryfel, ac amser i heddwch.
9 Pa fudd sydd i'r gweithydd yn yr hyn y
mae yn llafurio?
10 Mi a welais y blinder a roddes Duw ar
feibion dynion, i ymflino ynddo.
11 Efe a wnaeth bob peth yn dêg yn ei
amser: efe a osododd y byd hefyd yn eu
calonnau hwy, fel na allo dyn gael allan y
gwaith a wnaeth Duw o'r dechreuad hyd y
diwedd.
12 Mi a wn nad oes dim da ynddynt, ond
bod i ddyn fod yn llawen, a gwneuthur da
ioni yn ei fywyd.
13 A bod i bob dyn fwytta ac yfed, a mwyn-
hâu daioni o'i holl lafur; rhodd Duw yw
hynny.
14 Mi a wn beth bynnag a wnel Duw, y
bydd hynny byth; ni ellir na bwrw atto, na
thynnu dim oddi wrtho: ac y mae Duw yn
gwneuthur hyn, fel yr ofnai dynion ger ei
fron ef.
15 Y peth a fu o'r blaen sydd yr awr hon;
a'r peth sydd ar ddyfod a fu o'r blaen: Duw
ei hun a ofyn y peth a aeth heibio.
16 ¶ Hefyd mi a welais dan yr haul le barn,
yno yr oedd annuwioldeb; a lle cyfiawnder,
yno yr oedd anwiredd.
17 Mi a ddywedais yn fy nghalon, Duw a
farn y cyfiawn a'r anghyfiawn: canys y mae
amser i bob amcan, ac i bob gwaith yno.
18 Mi a ddywedais yn fy nghalon, am gyf-
lwr meibion dynion; fel y byddai i DDUW eu
hamlygu hwynt, ac y gwelent hwythau mai
anifeiliaid ydynt.
19 Canys digwydd meibion dynion a ddig-
wydd i'r anifeiliaid; yr un digwydd sydd

iddynt: fel y mae y naill yn marw, felly y
bydd marw y llall; Ie, yr un chwythad sydd
iddynt oll; fel nad oes mwy rhagoriaeth i
ddyn nag i anifail: canys gwagedd *yw* y
cwbl.
20 Y mae y cwbl yn myned i'r un lle: pob
un sydd o'r pridd, a phob un a dry i'r pridd
eilwaith.
21 Pwy a edwyn yspryd dyn yr hwn sydd yn
esgyn i fynu, a chwythad anifail yr hwn sydd
yn disgyn i waered i'r ddaear?
22 Am hynny mi a welaf nad *oes* dim well
nag i ddyn ymlawenychu yn ei weithredoedd
ei hun; canys hyn *yw* ei ran ef: canys pwy
a'i dwg ef i weled y peth fydd ar ei ol?

PENNOD IV.

1 *Bod trais*, 4 *a chenfigen*, 5 *a seguryd*, 7 *a chybydd-dod*, 9 *a neillduolrwydd*, 13 *a gwrthnysigrwydd, yn ychwanegu ar wagedd dyn.*

FELLY mi a ddychwelais, ac a edrychais
ar yr holl orthrymderau sydd dan yr
haul: ac wele ddagrau y *rhai* gorthrymmedig
heb neb i'w cysuro; ac ar law eu treiswyr *yr
oedd* gallu, a hwythau heb neb i'w cysuro.
2 A mi a ganmolais y meirw y rhai sydd yn
barod wedi marw, yn fwy nâ'r byw y rhai
sydd yn fyw etto.
3 Gwell nâ'r ddau yw y neb ni bu erioed, yr
hwn ni welodd y gwaith blin sydd dan haul.
4 ¶ A mi a welais fod pob llafur, a phob
uniondeb gwaith dyn, yn peri iddo genfigen
gan ei gymmydog. Hyn hefyd *sydd* wagedd
a gorthrymder yspryd.
5 Y ffol a wasg ei ddwylaw ynghyd, ac a
fwytty ei gnawd ei hun.
6 Gwell *yw* llonaid llaw *trwy* lonyddwch,
nâ llonaid dwy law *trwy* flinder a gorthrymder
yspryd.
7 ¶ Yna mi a drôais, ac a welais wagedd
dan yr haul.
8 Y mae un *yn unig*, ac heb ail; Ie, nid *oes*
iddo na mab na brawd; ac etto nid *oes* diwedd
ar ei lafur oll: Ie, ni chaiff ei lygaid
ddigon o gyfoeth; *ni ddywed efe*, I'bwy yr
ydwyf yn llafurio, ac yn difuddio fy enaid
oddi wrth hyfrydwch? Hyn hefyd *sydd*
wagedd, a dyma drafferth blin.
9 ¶ Gwell *yw* dau nag un, o achos bod iddynt
wobr da am eu llafur.
10 Canys os syrthiant, y naill a gyfyd y
llall: ond gwae yr unig; canys pan syrthio
efe, nid *oes* ail i'w gyfodi.
11 Hefyd os dau a gyd-orweddant, hwy a
ymgynhesant; ond yr unig, pa fodd y cynhesa
efe?
12 Ac os cryfach fydd un nag ef, dau a'i
gwrthwynebant yntau; a rhaff deircaingc ni
thorrir ar frys.
13 ¶ Gwell *yw* bachgen tlawd a doeth, nâ
brenhin hen ac ynfyd, yr hwn ni fedr gymmeryd
rhybudd mwyach:
14 Canys *y naill* sydd yn dyfod allan o'r
carchardy i deyrnasu, a'r llall wedi ei eni yn
ei frenhiniaeth *yn myned* yn dlawd.
15 Mi a welais y rhai byw oll y rhai sydd yn
rhodio dan yr haul, gyd â'r ail mab yr hwn a
saif yn ei le ef.
16 Nid *oes* diben ar yr holl bobl, *sef* ar y
rhai oll a fu o'u blaen hwynt, a'r rhai a ddêl
ar ol, ni lawenychant ynddo: gwagedd yn
ddiau a blinder yspryd *yw* hyn hefyd.

PENNOD V.

1 *Gwagedd y'ngwasanaeth Duw*, 8 *mewn grwgnach yn erbyn trais*, 9 *ac mewn cyfoeth.* 18 *Rhodd Duw yw cael llawenydd o'n cyfoeth.*

GWYLIA ar dy droed pan fyddech yn
myned i dŷ DDUW, a bydd barottach i
wrando nag i roi aberth ffyliaid; canys ni
wyddant hwy eu bod yn gwneuthur drwg.
2 Na fydd *rŷ* brysur â'th enau, ac na frysied
dy galon i draethu dim ger bron DUW: canys
DUW *sydd* yn y nefoedd, a thithau *sydd* ar
y ddaear; ac am hynny bydded dy eiriau yn
anaml.
3 Canys breuddwyd a ddaw o drallod lawer:
ac ymadrodd y ffol o laweroedd o eiriau.
4 Pan addunedech adduned i DDUW, nac
oeda ei thalu: canys nid *oes ganddo* flas ar
rai ynfyd; y peth a addunedaist, tâl.
5 Gwell i ti fod heb addunedu, nag i ti addunedu,
a bod heb dalu.
6 Na âd i'th enau beri i'th gnawd bechu; ac
na ddywed ger bron yr angel, Amryfusedd
fu: paham y digiai DUW wrth dy leferydd, a
difetha gwaith dy ddwylaw?
7 Canys mewn llaweroedd o freuddwydion
y mae gwagedd, ac mewn llawer o eiriau:
ond ofna di DDUW.
8 ¶ Os gweli dreisio y tlawd, a thraws-wyro
barn a chyfiawnder mewn gwlad; na ryfedda
o achos hyn: canys y mae *yr hwn sydd* uwch
nâ'r uchaf yn gwylied, ac *y mae un* sydd
uwch nâ hwynt.
9 ¶ Cynnyrch y ddaear hefyd sydd i bob
peth: wrth dir llafur y mae y brenhin yn
byw.
10 Y neb a garo arian, ni ddigonir âg arian;
na'r neb a hoffo amldra, â chynnyrch. Hyn
hefyd *sydd* wagedd.
11 Lle y byddo llawer o ddâ y bydd llawer
i'w ddifa: pa fudd gan hynny *sydd* i'w perchennog,
ond eu gweled â'u llygaid?
12 Melus *yw* hûn y gweithiwr, pa un bynnag
ai ychydig ai llawer a fwyttâo: ond
llawnder y cyfoethog ni âd iddo gysgu.
13 Y mae trueni blin a welais dan yr haul,
cyfoeth wedi eu cadw yn niwed i'w perchennog.
14 Ond derfydd am y cyfoeth hynny trwy
drallod blin; ac efe a ynnill fab, ac nid *oes*
dim yn ei law ef.
15 Megis y daeth allan o groth ei fam yn
noeth, y dychwel i fyned modd y daeth, ac ni
ddwg ddim o'i lafur, yr hyn a ddygo ymaith
yn ei law.
16 A hyn hefyd *sydd* ofid blin; yn hollol y
modd y daeth, felly yr â efe ymaith: a pha
fudd *sydd* iddo ef a lafuriodd am y gwynt?
17 Ei holl ddyddiau y bwytty efe mewn
tywyllwch, mewn digter mawr, gofid, a
llid.
18 ¶ Wele y *peth* a welais i: da *yw* a theg i
ddyn fwytta ac yfed, a chymmeryd byd da o'i
holl lafur a lafuria dan yr haul, holl ddyddiau
ei fywyd, y rhai a roddes DUW iddo: canys
hynny *yw* ei ran ef.
19 Ie, i bwy bynnag y rhoddes DUW gyfoeth
a golud; ac y rhoddes iddo ryddid i fwytta
o honynt, ac i gymmeryd ei ran, ac i lawenychu
yn ei lafur; rhodd DUW *yw* hyn.
20 Canys ni fawr-gofia efe ddyddiau ei fywyd;
am fod DUW yn atteb i lawenydd ei
galon ef.

PENNOD VI.

1 *Ofered yw cyfoeth heb eu harfer.* 3 *Am blant,* 6 *a henaint heb gyfoeth.* 9 *Ofered golwg a deisyfiadau anwastad.* 11 *Diweddglwm ar bob gwagedd.*

Y MAE drwg a welais dan haul, a hwnnw
yn fawr ym mysg dynion:
2 Gwr y rhoddodd DUW iddo gyfoeth, a
golud, ac anrhydedd, heb arno eisieu dim i'w

enaid a'r a ddymunai; a Duw heb roi gallu
iddo i fwytta o hono, ond estron a'i bwytty.
Dyma wagedd, ac *y mae* yn ofid blin.
3 ¶ Os ynnill gwr gant *o blant*, ac a fydd
byw lawer o flynyddoedd, fel y bo dyddiau
ei flynyddoedd yn llawer, os ei enaid ni ddi-
wellir â daioni, ac oni bydd iddo gladdedig-
aeth; mi a ddywedaf, *mai* gwell *yw* erthyl
nag ef.
4 Canys mewn oferedd y daeth, ac yn y
tywyllwch yr ymedy, a'i enw a guddir â thy-
wyllwch.
5 Yntau ni welodd mo'r haul, ac ni wybu
ddim: mwy o lonyddwch sydd i hwn nag i'r
llall.
6 ¶ Pe byddai efe fyw ddwy fil o flynydd-
oedd, etto ni welodd efe ddaioni: onid i'r un
lle yr â pawb?
7 Holl lafur dyn *sydd* dros ei enau, ac etto
ni ddiwellir ei enaid ef.
8 Canys pa ragoriaeth sydd i'r doeth mwy
nag i'r annoeth? beth sydd i'r tlawd a fedr
rodio ger bron y rhai byw?
9 ¶ Gwell *yw* golwg y llygaid nag ymdaith
yr enaid. Hyn hefyd *sydd* wagedd a gor-
thrymder yspryd.
10 Beth bynnag fu, y mae enw arno; ac y
mae yn hysbys mai dyn *yw* efe: ac ni ddich-
on efe ymryson â'r neb sydd drech nag ef.
11 ¶ Gan fod llawer o bethau yn amlhâu
gwagedd, beth *yw* dyn well?
12 Canys pwy a ŵyr beth *sydd* ddâ i ddyn
yn y bywyd *hwn* holl ddyddiau ei fywyd ofer
y rhai a dreulia efe fel cysgod? canys pwy a
ddengys i ddyn beth a ddigwydd ar ei ol ef
dan yr haul?

PENNOD VII.

1 *Help yn erbyn gwagedd, yw enw da,* 2 *mar-*
wolaethu y cnawd, 7 *amynedd,* 11 *doethineb.*
23 *Anhawsed ydyw cael doethineb.*

GWELL *yw* enw *da* nag ennaint gwerth-
fawr; a dydd marwolaeth nâ dydd gen-
edigaeth.
2 ¶ Gwell *yw* myned i dŷ galar, nâ myned
i dŷ gwledd: canys hynny *yw* diwedd pob
dyn; a'r byw a'*i* gesyd at ei galon.
3 Gwell *yw* digter nâ chwerthin: canys
trwy dristwch yr wynebpryd y gwellhêir y
galon.
4 Calon doethion *fydd* yn nhŷ y galar; ond
calon ffyliaid yn nhŷ llawenydd.
5 Gwell *yw* gwrando sèn y doeth, nâ gwran-
do cân ffyliaid.
6 Canys chwerthiniad dyn ynfyd *sydd* fel
clindarddach drain dan grochan. Dyma wag-
edd hefyd.
7 ¶ Yn ddiau trawsedd a ynfyda y doeth, a
rhodd a ddifetha y galon.
8 Gwell *yw* diweddiad peth nâ'i ddechreuad:
gwell *yw* y dïoddefgar o yspryd nâ'r balch o
yspryd.
9 Na fydd gyflym yn dy yspryd i ddigio:
oblegid dig sydd yn gorphwys ym mynwes
ffyliaid.
10 Na ddywed, Paham y bu y dyddiau o'r
blaen yn well nâ'r dyddiau hyn? canys nid
o ddoethineb yr wyt yn ymofyn am y peth
hyn.
11 ¶ Da *yw* doethineb gyd âg etifeddiaeth:
ac *o hynny y mae* elw i'r rhai sydd yn gweled
yr haul.
12 Canys cysgod *yw* doethineb, *a* chysgod
yw arian: ond rhagoriaeth gwybodaeth *yw,*
bod doethineb yn rhoddi bywyd i'w pher-
chennog.
13 Edrych ar orchwyl Duw: canys pwy a
all unioni y peth a gammodd efe?
14 Yn amser gwynfyd bydd lawen; ond yn
amser adfyd ystyria: Duw hefyd a wnaeth y
naill ar gyfer y llall, er mwyn na châi dyn
ddim ar ei ol ef.
15 Hyn oll a welais yn nyddiau fy ngwag-
edd: y mae *un* cyfiawn yn difannu yn ei
gyfiawnder, ac y mae *un* annuwiol yn estyn
ei ddyddiau yn ei ddrygioni.
16 Na fydd rŷ gyfiawn; ac na chymmer
arnat fod yn rhŷ ddoeth: paham y'th ddi-
fethit dy hun?
17 Na fydd rŷ annuwiol; ac na fydd ffol:
paham y byddit farw cyn dy amser?
18 Da i ti ymafael yn hyn; ac oddi wrth
hyn na ollwng dy law: canys y neb a ofno
Dduw, a ddaw allan o honynt oll.
19 Doethineb a nertha y doeth, yn fwy nâ
deg o gedyrn a fyddant yn y ddinas.
20 Canys nid *oes* dyn cyfiawn ar y ddaear a
wna ddaioni, ac ni phecha.
21 Na osod dy galon ar bob gair a ddy-
weder; rhag i ti glywed dy was yn dy fell-
dithio.
22 Canys llawer gwaith hefyd y gŵyr dy
galon, ddarfod i ti dy hun felldithio eraill.
23 ¶ Hyn oll a brofais trwy ddoethineb: mi
a ddywedais, Mi a fyddaf ddoeth; a hithau
ym mhell oddi wrthyf.
24 Y peth sydd bell a dwfn iawn, pwy a'i
caiff?
25 Mi a drôais â'm calon i wybod, ac i
chwilio, âc i geisio doethineb, a rheswm; ac
i adnabod annuwioldeb ffolineb, sef ffolineb,
ac ynfydrwydd:
26 Ac mi a gefais beth chwerwach nag ang-
au, y wraig y mae ei chalon yn faglau ac yn
rhwydau, *a'i* dwylaw yn rhwymau: y neb
sydd dda gan Dduw, a waredir oddi wrthi hi;
ond pechadur a ddèlir ganddi.
27 Wele, hyn a gefais (medd y Pregethwr)
*wrth chwilio o'*r naill *beth* i'r llall, i gael y
rheswm;
28 Yr hwn beth etto y chwilia fy enaid am
dano, ac ni chefais: un gwr a gefais ym
mhlith mil; ond un wraig yn eu plith hwy
oll nis cefais.
29 Wele hyn yn unig a gefais; wneuthur o
Dduw ddyn yn uniawn: ond hwy a chwil-
iasant allan lawer o ddychymygion.

PENNOD VIII.

1 *Am ufuddhâu brenhinoedd.* 6 *Rhaid yw dal*
ar ragluniaeth Duw. 12 *Gwell yw y byd ar*
y duwiol mewn adfyd, nag ar yr annuwiol
mewn hawddfyd. 16 *Mor anchwiliadwy yw*
gweithredoedd Duw.

PWY *sydd* debyg i'r doeth? a phwy a fedr
ddeongl peth? doethineb gwr a lewyrcha
ei wyneb, a nerth ei wyneb ef a newidir.
2 *Yr ydwyf yn dy rybuddio* i gadw gor-
chymyn y brenhin, a *hynny* o herwydd llw
Duw.
3 Na ddos ar frys allan o'i olwg ef; na saf
mewn peth drwg: canys efe a wna a fynno
ei hun.
4 Lle *y byddo* gair y brenhin, *y mae* gallu:
a phwy a ddywed wrtho, Beth yr wyt ti yn ei
wneuthur?
5 Y neb a gadwo y gorchymyn, ni wybydd
oddi wrth ddrwg; a chalon y doeth a edwyn
amser a barn.
6 ¶ Canys y mae amser a barn i bob amcan;
ac *y mae* trueni dyn yn fawr arno.
7 Canys ni ŵyr efe beth a fydd: canys pwy
a ddengys iddo pa bryd y bydd?
8 Nid *oes* un dyn yn arglwyddiaethu ar yr
yspryd, i attal yr yspryd; ac nid *oes ganddo*
allu yn nydd marwolaeth: ac nid *oes* bwrw

arfau yn y rhyfel *hwnnw;* ac nid achub annuwioldeb ei pherchennog.
9 Hyn oll a welais i, a gosodais fy nghalon ar bob gorchwyl a wneir dan haul: *y mae* amser pan arglwyddiaetha dyn ar ddyn er drwg iddo.
10 Ac felly mi a welais gladdu y rhai annuwiol, y rhai a ddaethent ac a aethent o le y Sanctaidd; a hwy a ebargofiwyd yn y ddinas lle y gwnaethent felly. Gwagedd *yw* hyn hefyd.
11 O herwydd na wneir barn *yn erbyn* gweithred ddrwg yn fuan, am hynny calon plant dynion sydd yn llawn ynddynt i wneuthur drwg.
12 ¶ Er gwneuthur o bechadur ddrwg ganwaith, ac estyn ei *ddyddiau* ef; etto mi a wn yn ddiau y bydd daioni i'r rhai a ofnant Dduw, y rhai a arswydant ger ei fron ef.
13 Ond ni bydd daioni i'r annuwiol, ac ni estyn efe *ei* ddyddiau, *y rhai sydd* gyffelyb i gysgod; am nad yw yn ofni ger bron Duw.
14 Y mae gwagedd a wneir ar y ddaear; bod y cyfiawn yn damwain iddynt yn ol gwaith y drygionus; a bod y drygionus yn digwyddo iddynt yn ol gwaith y cyfiawn. Mi a ddywedais *fod* hyn hefyd yn wagedd.
15 Yna mi a ganmolais lawenydd, am nad oes dim well i ddyn dan haul, nâ bwytta ac yfed, a bod yn llawen: canys hynny a lŷn wrth ddyn o'i lafur, ddyddiau ei fywyd, y rhai a roddes Duw iddo dan yr haul.
16 ¶ Pan osodais i fy nghalon i wybod doethineb, ac i edrych ar y drafferth a wneir ar y ddaear (canys *y mae* ni wêl hûn â'i lygaid na dydd na nos)
17 Yna mi a edrychais ar holl waith Duw, na ddichon dyn ddeall y gwaith a wneir dan haul: oblegid er i ddyn lafurio i geisio, etto nis caiff; ie, pe meddyliai y doeth fynnu gwybod, etto ni allai efe gael *hynny.*

PENNOD IX.

1 *Yr un fath bethau a ddigwydd i'r drwg ac i'r da.* 4 *Bod yn anghenrhaid i ddynion farw.* 7 *Cysur yw eu holl ran hwy yn y fuchedd yma.* 11 *Bod rhagluniaeth Duw yn llywodraethu pob peth* 13 *Gwell yw doethineb nâ chryfder.*

ER hyn oll mi a ystyriais yn fy nghalon, i ddangos hyn oll; *bod* y cyfiawn, a'r doethion, a'u gweithredoedd, yn llaw Duw: ni ŵyr dyn gariad, neu gâs, *wrth* yr hyn oll *sydd* o'u blaen.
2 Yr un peth *a ddamwain* i bawb fel eu gilydd: yr un peth a ddamwain i'r cyfiawn, ac i'r annuwiol; i'r da ac i'r glân, ac i'r aflan; i'r neb a abertha, ac i'r neb ni abertha: fel *y mae* y da, felly *y mae* y pechadur; *a'r* neb a dyngo, fel *y neb* a ofno dyngu.
3 Dyma ddrwg ym mysg yr holl *bethau* a wneir dan haul; *sef* bod yr un diben i bawb: hefyd calon meibion dynion sydd yn llawn drygioni, ac ynfydrwydd *sydd* yn eu calon tra fyddant fyw, ac ar ol hynny *y maent yn myned* at y meirw.
4 ¶ Canys i'r neb a fo y'nghymdeithas y rhai byw oll, y mae gobaith: canys gwell yw ci byw na llew marw.
5 O herwydd y rhai byw a wyddant y byddant feirw: ond nid oes dim gwybodaeth gan y meirw, ac nid oes iddynt wobr mwyach; canys eu coffa hwynt a anghofiwyd.
6 Eu cariad hefyd, a'u câs, a'u cenfigen, a ddarfu yn awr; ac nid oes iddynt gyfran byth mwy o ddim oll a wneir dan yr haul.
7 ¶ Dos, bwytta dy fwyd yn llawen, ac yf dy win â chalon hyfryd: canys yn awr cymmeradwy gan Dduw dy weithredoedd.
8 Bydded dy ddillad yn wỳnion bob amser; ac na fydded diffyg olew ar dy ben.
9 Dwg dy fyd yn llawen gyd â'th wraig anwyl holl ddyddiau bywyd dy oferedd, y rhai a roddes efe i ti dan yr haul, holl ddyddiau dy oferedd: canys dyna dy ran di yn y bywyd *yma,* ac yn dy lafur a gymmeri dan yr haul.
10 Beth bynnag a ymafael dy law ynddo i'w wneuthur, gwna â'th *holl* egni: canys nid oes na gwaith, na dychymmyg, na gwybodaeth, na doethineb, yn y bedd, lle yr wyt ti yn myned.
11 ¶ Mi a drôais, ac a welais dan haul, nad *yw* y rhedfa yn eiddo y cyflym, na'r rhyfel yn eiddo y cedyrn, na'r bwyd yn eiddo y doethion, na chyfoeth yn eiddo y pwyllog, na ffafr yn eiddo y cyfarwydd; ond amser a damwain a ddigwydd iddynt oll.
12 Canys ni ŵyr dyn chwaith ei amser: fel y pysgod a ddèlir â'r rhwyd niweidiol, ac fel yr adar a ddèlir yn y delm; felly y dèlir plant dynion yn amser drwg, pan syrthio arnynt yn ddisymmwth.
13 ¶ Hefyd y doethineb hyn a welais i dan haul, ac *sydd* fawr gennyf fi:
14 *Yr oedd* dinas fechan, ac ynddi ychydig wŷr; a brenhin mawr a ddaeth yn ei herbyn hi, ac a'i hamgylchynodd, ac a gododd glawdd uchel yn ei herbyn:
15 A chafwyd ynddi wr tlawd doeth, ac efe a waredodd y ddinas honno â'i ddoethineb; etto ni chofiodd neb y gwr tlawd hwnnw.
16 Yna y dywedais, Gwell *yw* doethineb nâ nerth: er hynny dirmygir doethineb y tlawd, ac ni wrandewir ar ei eiriau ef.
17 Geiriau y doethion a wrandewir mewn distawrwydd, rhagor bloedd yr hwn sydd yn llywodraethu ym mysg ffyliaid.
18 Gwell *yw* doethineb nag arfau rhyfel; ond un pechadur a ddinystria lawer o ddaioni.

PENNOD X.

1 *Pethau i ddal arnynt y ghylch doethineb ac ynfydrwydd.* 16 *Am anllywodraeth,* 18 *diogi,* 19 *ac arian.* 20 *Rhaid i bawb feddwl yn barchedig o'r brenhin.*

GWYBED meirw a wnant i ennaint yr apothecari ddrewi; *felly* y gwna ychydig ffolineb i wr ardderchog o herwydd doethineb *ac* anrhydedd.
2 Calon y doeth *sydd* ar ei ddeheulaw; a chalon y ffol ar ei law aswy.
3 Ië, y ffol pan rodio ar y ffordd, sydd â'i galon yn pallu, ac y mae yn dywedyd wrth bawb ei *fod* yn ffol.
4 Pan gyfodo yspryd pennadur yn dy erbyn, nac ymado â'th le: canys ymostwng a ostega bechodau mawrion.
5 Y mae drwg a welais dan yr haul, cyffelyb i gyfeiliorni sydd yn dyfod oddi ger bron y llywydd:
6 Gosodir ffolineb mewn graddau uchel, a'r cyfoethog a eistedd mewn lle isel.
7 Mi a welais weision ar feirch, a thywysogion yn cerdded fel gweision ar y ddaear.
8 Y sawl a gloddio bwll, a syrth ynddo; a'r neb a wasgaro gae, sarph a'i brath.
9 Y sawl a symmudo gerrig, a gaiff ddolur oddi wrthynt; *a'r* neb a hollto goed, a gaiff niwed oddi wrthynt.
10 Os yr haiarn a byla, oni hogu efe y min, rhaid iddo roddi mwy o nerth: etto doethineb *sydd* ragorol i gyfarwyddo.

11 Os brath sarph heb swyno, nid gwell yw
dyn siaradus.
12 Geiriau genau y doeth *sydd* rasol: ond
gwefusau y ffol a'i difetha ef ei hun.
13 Ffolineb *yw* dechreuad geiriau ei enau
ef: a diweddiad geiriau ei enau *sydd* anfad
ynfydrwydd.
14 Y ffol hefyd sydd aml ei eiriau: ni ŵyr
neb beth a fydd; a phwy a fynega iddo pa
beth fydd ar ei ol ef?
15 Llafur y ffyliaid a flina bawb o honynt:
canys ni fedr efe fyned i'r ddinas.
16 ¶ Gwae di y wlad *sydd* â bachgen yn
frenhin i ti, a'th dywysogion yn bwytta yn
fore.
17 Gwyn dy fyd di y wlad *sydd* â'th frenhin
yn fab i bendefigion, a'th dywysogion yn
bwytta eu bwyd yn *eu* hamser, er cryfder, ac
nid er meddwdod.
18 ¶ Trwy ddiogi lawer yr adfeilia yr adeil-
ad; ac wrth laesu y dwylaw y gollwng y tŷ
ddefni.
19 ¶ Arlwyant wledd i chwerthin, a gwin
a lawenycha y rhai byw: ond arian sydd yn
atteb i bob *peth*.
20 ¶ Na felldithia y brenhin yn dy feddwl;
ac yn ystafell dy wely na felldithia y cyfoeth-
og: canys ehediad yr awyr a gyhoedda y
llais, a pherchen adain a fynega y peth.

PENNOD XI.

1 *Addysg at gariad perffaith.* 7 *Rhaid yw*
meddwl am angau mewn bywyd, 9 *ac am*
ddydd y farn mewn ieuengctid.

BWRW dy fara ar wyneb y dyfroedd;
canys ti a'i cei ar ol llawer o ddyddiau.
2 Dyro ran i saith, a hefyd i wyth: canys
ni wyddost pa ddrwg a ddigwydd ar y
ddaear.
3 Os bydd y cymmylau yn llawn gwlaw,
hwy a ddefnynant ar y ddaear: ac os tu a'r
dehau neu tu a'r gogledd y syrth y pren; lle
y syrthio y pren, yno y bydd efe.
4 Y neb a ddalio ar y gwynt, ni haua; a'r
neb a edrycho ar y cymmylau, ni feda.
5 Megis nas gwyddost ffordd yr yspryd, *na*
pha fodd *y ffurfheir* yr esgyrn yn nghroth y
feichiog; felly ni wyddost waith Duw, yr
hwn sydd yn gwneuthur y cwbl.
6 Y bore haua dy had, a phrydnawn nac
attal dy law: canys ni wyddost pa un a
ffynna, ai hyn yma ai hyn accw, ai ynte da
fyddant ill dau yn yr un ffunud.
7 ¶ Melus yn ddiau *yw* y goleuni, a hyfryd
yw i'r llygaid weled yr haul.
8 Ond pe byddai dyn fyw lawer o flynydd-
oedd, *a* bod yn llawen ynddynt oll; etto
cofied ddyddiau tywyllwch; canys llawer
fyddant. Beth bynnag a ddigwydda, ofer-
edd *yw*.
9 ¶ Gwna yn llawen, wr ieuangc, yn dy
ieuengctid, a llawenyched dy galon yn nydd-
iau dy ieuengctid, a rhodia yn ffyrdd dy
galon, ac y'ngolwg dy lygaid: ond gwybydd
y geilw Duw di i'r farn am hyn oll.
10 Am hynny bwrw ddig oddi wrth dy
galon, a thro ymaith ddrwg oddi wrth dy
gnawd: canys gwagedd *yw* mebyd ac ieu-
engctid.

PENNOD XII.

1 *Rhaid yw meddwl am ein Gwneuthurwr*
mewn pryd. 8 *Gofal y Pregethwr am adeil-*
adu eraill. 13 *Ofn Duw yw yr help pennaf*
yn erbyn pob gwagedd ac oferedd.

COFIA yn awr dy Greawdwr yn nyddiau
dy ieuengctid, cyn dyfod y dyddiau
blin, a nesâu o'r blynyddoedd yn y rhai y
dywedi, Nid oes i mi ddim diddanwch yn-
ddynt:
2 Cyn tywyllu yr haul, a'r goleuni, a'r lleu-
ad, a'r sêr, a dychwelyd y cymmylau ar ol y
gwlaw:
3 Yr amser y cryna ceidwaid y tŷ, ac y
crymma y gwŷr cryfion, ac y metha y rhai
sydd yn malu, am eu bod yn ychydig, ac
y tywylla y rhai sydd yn edrych trwy ffen-
estri;
4 A chau y pyrth yn yr heolydd, pan fo isel
swn y malu, a'i gyfodi wrth lais yr aderyn, a
gostwng i lawr holl ferched cerdd:
5 Ië, *yr amser* yr ofnant *yr hyn sydd* uchel,
ac yr arswydant yn y ffordd, ac y blodeua y
pren almon, ac y bydd y ceiliog rhedyn yn
faich, ac y palla chwant: pan elo dyn i dŷ ei
hir gartref, a'r galarwyr yn myned o bob tu
yn yr heol:
6 Cyn torri y llinyn arian, a chyn torri y
cawg aur, a chyn torri y piser ger llaw y ffyn-
non, neu dorri yr olwyn wrth y pydew.
7 Yna y dychwel y pridd i'r ddaear fel y bu,
ac y dychwel yr yspryd at DDUW yr hwn a'i
rhoes ef.
8 ¶ Gwagedd o wagedd, medd y Pregethwr;
gwagedd *yw* y cwbl.
9 A hefyd, am fod y Pregethwr yn ddoeth,
efe a ddysgodd etto wybodaeth i'r bobl; ïe,
efe a ystyriodd, ac a chwiliodd allan, *ac* a
drefnodd ddiarhebion lawer.
10 Chwiliodd y Pregethwr am eiriau cym-
meradwy; a'*r hyn oedd* ysgrifenedig *oedd*
uniawn, *sef* geiriau gwirionedd.
11 Geiriau y doethion *sydd* megis symbylau,
ac fel hoelion wedi eu sicrhâu *gan* feistriaid
y gynnulleidfa, *y rhai* a roddir oddi wrth un
bugail.
12 Ym mhellach hefyd, fy mab, cymmer
rybudd wrth y rhai hyn; nid *oes* diben ar
wneuthur llyfrau lawer, a darllen llawer *sydd*
flinder i'r cnawd.
13 ¶ Swm y cwbl a glybuwyd *yw*, Ofna
DDUW, a chadw ei orchymynion: canys hyn
yw holl *ddyled* dyn.
14 Canys Duw a ddwg bob gweithred i farn,
a phob peth dirgel, pa un bynnag *fyddo* ai da
ai drwg.

CANIAD

SOLOMON.

PENNOD I.

1 *Cariad yr eglwys ar Grist. 5 Y mae hi yn cyf-
addef ei gwrthuni, 7 ac yn gweddïo am gael ei
chyfarwyddo at ei ddïadell ddefaid ef. 8 Crist
yn ei chyfarwyddo hi at bebyll y bugeiliaid:
9 a chan ddangos ei gariad tu ag atti, 11 yn
gwneuthur iddi addewidion grasusol. 12
Crist a'i eglwys yn ymgaredigo.*

CAN y caniadau, eiddo Solomon.
2 Cusaned fi â chusanau ei fin: canys
gwell *yw* dy gariad nâ gwin.
3 O herwydd arogl dy ennaint daionus,
ennaint tywalltedig *yw* dy enw: am hynny
y llangcesau a'th garant.
4 Tynn fi, ni a redwn ar dy ol. Y bren-
hin a'm dug i i'w ystafellau: ni a ymhyfryd-
wn ac a ymlawenhâwn ynot; ni a gofiwn dy
gariad yn fwy nâ gwin: y rhai uniawn sydd
yn dy garu.
5 Du *ydwyf* fi, ond hawddgar (merched
Jerusalem) fel pebyll Cedar, fel llenni Solo-
mon.
6 Nac edrychwch arnaf, am fy *mod* yn ddu,
ac am i'r haul edrych arnaf: meibion fy mam
a ddigiasant wrthyf, gosodasant fi i gadw
gwinllannoedd *eraill;* fy ngwinllan fy hun
nis cedwais.
7 Mynega i mi, yr hwn a hoffodd fy enaid,
pa le yr wyt yn bugeilio, pa le y gwnei idd-
ynt orwedd ganol dydd: canys paham y
byddaf megis un yn troi heibio wrth ddïad-
ellau dy gyfeillion?
8 ¶ Oni wyddost ti, y deccaf o'r gwragedd,
dos allan rhagot ar hyd ôl y praidd, a phortha
dy fynnod ger llaw pebyll y bugeiliaid.
9 I'r meirch y'ngherbydau Pharaoh y'th
gyffelybais, fy anwylyd.
10 Hardd yw dy ruddiau gan dlysau, *a'th*
wddf gan gadwyni.
11 Tlysau o aur, a boglynnau o arian, a
wnawn i ti.
12 ¶ Tra *yw* y brenhin ar ei fwrdd, fy nardus
i a rydd ei arogl.
13 Fy anwylyd *sydd* i mi yn bwysi myrr;
rhwng fy mronnau yr erys dros nos.
14 Cangen o rawn camphir *yw* fy anwylyd
i mi, y'ngwinllannoedd Engedi.
15 Wele di yn dêg, fy anwylyd, wele di yn
dêg; *y mae* i ti lygaid colommennod.
16 Wele di, fy anwylyd, yn dêg, ac yn
hawddgar; ein gwely hefyd *sydd* iraidd.
17 Swmmerau ein tai *sydd* gedrwydd; ein
distiau *sydd* ffynnidwydd.

PENNOD II.

1 *Y cariad sydd rhwng Crist a'i eglwys. 8
Gobaith, 10 a galwedigaeth yr eglwys; 14 a
gofal Crist drosti. 16 Proffes yr eglwys, a'i
ffydd, a'i gobaith.*

RHOSYN Saron, *a* lili y dyffrynoedd,
ydwyf.
2 Megis lili ym mysg y drain, felly *y mae* fy
anwylyd ym mysg y merched.
3 Megis pren afalau ym mysg prennau y
coed, felly *y mae* fy anwylyd ym mhlith y
meibion: bu dda gennyf eistedd dan ei gys-
god ef, a'i ffrwyth *oedd* felus i'm genau.
4 Efe a'm dug i'r gwin-dy, a'i faner drosof
ydoedd gariad.
5 Cynheliwch fi â phottelau, cysurwch fi âg
afalau; canys claf *ydwyf* fi o gariad.
6 Ei law aswy *sydd* dan fy mhen, a'i dde-
heulaw sydd yn fy nghofleidio.
7 Merched Jerusalem, tynghedaf chwi trwy
iyrchod ac ewigod y maes, na chyffrôch, ac
na ddeffrôch *fy* nghariad, hyd oni fynno ei
hun.
8 ¶ *Dyma* lais fy anwylyd! wele efe yn
dyfod, yn neidio ar y mynyddoedd, *ac* yn
llammu ar y bryniau.
9 Tebyg *yw* fy anwylyd i iwrch neu lwdn
hydd: wele efe yn sefyll y tu ol i'n pared, yn
edrych trwy y ffenestri, yn ymddangos trwy
y dellt.
10 Fy anwylyd a lefarodd, ac a ddywedodd
wrthyf, Cyfod, fy anwylyd, a thyred di, fy
mhrydferth.
11 Canys wele y gauaf a aeth heibio, y gwlaw
a basiodd, ac a aeth ymaith.
12 Gwelwyd y blodau ar y ddaear, daeth
amser i'r *adar* i ganu, clywyd llais y durtur
yn ein gwlad.
13 Y ffigysbren a fwriodd allan ei ffigys
irion, a'r gwinwydd *â'u* hegin grawn a rodd-
asant arogl *têg.* Cyfod di, fy anwylyd, a
thyred di, fy mhrydferth.
14 ¶ Fy ngholommen, *yr hon wyt* yn hollt-
au y graig, yn lloches y grisiau, gâd i mi
weled dy wyneb, gâd i mi glywed dy lais:
canys dy lais *sydd* beraidd, a'th olwg yn
hardd.
15 Deliwch i ni y llwynogod, y llwynogod
bychain, y rhai a ddifwynant y gwinllan-
noedd: canys *y mae* i'n gwinllannoedd egin
grawnwin.
16 ¶ Fy anwylyd *sydd* eiddof fi, a minnau
yn eiddo yntau; y mae efe yn bugeilio ym
mysg y lili.
17 Hyd oni wawrio y dydd, a chilio o'r
cysgodau; tro, bydd debyg, fy anwylyd, i
iwrch, neu lwdn hydd ym mynyddoedd
Bether.

PENNOD III.

1 *Ymdrech yr eglwys, a'i gorfodaeth mewn
profedigaeth. 6 Yr eglwys yn ymogoneddu
yng Nghrist.*

LLIW nos yn fy ngwely y ceisiais yr hwn
a hoffa fy enaid: ceisiais ef, ac nis cef-
ais.
2 Codaf yn awr, ac âf o amgylch y ddinas,
trwy yr heolydd a'r ystrydoedd, ceisiaf yr
hwn a hoffa fy enaid: ceisiais ef, ac nis
cefais.
3 Y gwylwyr, y rhai a ânt o amgylch y
ddinas, a'm cawsant: *gofynais,* A welsoch
chwi yr hwn sydd hoff gan fy enaid?
4 Nid aethwn i nepell oddi wrthynt, hyd
oni chefais yr hwn sydd hoff gan fy enaid:
deliais ef, ac nis gollyngais, hyd oni ddygais
ef i dŷ fy mam, ac i ystafell yr hon a'm
hymddûg.
5 Merched Jerusalem, tynghedaf chwi trwy
iyrchod ac ewigod y maes, na chyffrôch ac
na ddeffrôch *fy* nghariad, hyd oni fynno ei
hun.
6 ¶ Pwy *yw* hon sydd yn dyfod i fynu o'r
anialwch megis colofnau mwg, wedi ei phêr-

arogli â myrr, ac â thus, *ac* â phob powdr yr
apothecari?
7 Wele ei wely ef, *sef* yr eiddo Solomon; *y
mae* tri ugain o gedyrn o'i amgylch, *sef* o
gedyrn Israel.
8 Hwynt oll a ddalient gleddyf, wedi eu
dysgu i ryfel, pob un â'i gleddyf ar ei glun,
rhag ofn liw nos.
9 Gwnaeth y brenhin Solomon iddo gerbyd
o goed Libanus.
10 Ei byst ef a wnaeth efe *o* arian, ei lawr *o*
aur, ei lenni *o* borphor; ei ganol a balmant-
wyd *â* chariad, i ferched Jerusalem.
11 Ewch allan, merched Sïon, ac edrychwch
ar y brenhin Solomon yn y goron â'r hon y
coronodd ei fam ef yn ei ddydd dyweddi ef,
ac yn nydd llawenydd ei galon ef.

PENNOD IV.

1 *Crist yn gosod allan hawddgar ddoniau yr
eglwys: 8 yn dangos ei gariad tu ag atti. 16
Yr eglwys yn gweddïo ar gael ei gwneuthur
yn gymmwys i'w bresennoldeb ef.*

WELE di yn dêg, fy anwylyd, wele di yn
dêg; dy lygaid *ydynt* golommenaidd
rhwng dy lawethau; dy wallt *sydd* fel dïadell
o eifr, y rhai a ymddangosant o fynydd Gil-
ead.
2 Dy ddannedd *sydd* fel dïadell *o ddefaid
gwastad*-gnaif, y rhai a ddaethant i fynu o'r
olchfa; y rhai *oeddynt* bob un yn dwyn dau
oen, ac nid *oedd* un ynddynt yn ddïeppil.
3 Dy wefusau *sydd* fel edau ysgarlad, a'th
barabl yn weddus: dy arleisiau rhwng dy
lawethau *sydd* fel darn o bomgranad.
4 Dy wddf *sydd* fel tŵr Dafydd, yr hwn a
adeiladwyd yn dŷ arfau; tariannau fil sydd
yn crogi ynddo, i gyd yn estylch y cedyrn.
5 Dy ddwy fron *sydd* fel dau lwdn iwrch o
efelliaid yn pori ym mysg lili.
6 Hyd oni wawrio y dydd, a chilio o'r
cysgodau, âf i fynydd y myrr, ac i fryn y
thus.
7 Ti oll *ydwyt* dêg, fy anwylyd; ac nid *oes*
ynot frycheuyn.
8 ¶ Tyred gyd â mi o Libanus, *fy* nyweddi,
gyd â mi o Libanus: edrych o ben Amanah,
o goppa Senir a Hermon, o lochesau y llewod,
o fynyddoedd y llewpardiaid.
9 Dygaist fy nghalon, fy chwaer, *a'm* dy-
weddi; dygaist fy nghalon âg un o'th lygaid,
âg un gadwyn wrth dy wddf.
10 Mor dêg *yw* dy gariad, fy chwaer, *a'm*
dyweddi! pa faint gwell yw dy gariad nâ
gwin, ac arogl dy olew nâ'r holl bêr-aroglau!
11 Dy wefusau, *fy* nyweddi, sydd yn diferu
fel dil mêl: *y mae* mêl a llaeth dan dy dafod,
ac arogl dy wisgoedd fel arogl Libanus.
12 Gardd gauedig *yw* fy chwaer, *a'm* dy-
weddi: ffynnon glöedig, ffynnon seliedig
yw.
13 Dy blanhigion *sydd* berllan o bom-
granadau, a ffrwyth peraidd, camphir, a
nardus;
14 *Ie,* nardus a saffrwn, calamus a synamon,
a phob pren thus, myrr, ac aloes, ynghyd â
phob rhagorol bêr-lysiau.
15 Ffynnon y gerddi, ffynnon y dyfroedd
byw, a ffrydiau o Libanus.
16 ¶ Deffro di, ogledd-wynt, a thyred dde-
heu-wynt, chwŷth *ar* fy ngardd, *fel* y gwas-
garer ei phêr-aroglau: deued fy anwylyd i'w
ardd, a bwyttâed ei ffrwyth peraidd ei hun.

PENNOD V.

1 *Crist yn deffrôi yr eglwys â'i alwad. 2 Yr
eglwys, wedi profi cariad Crist, yn glaf o gar-
iad. 9 Portreiadu Crist wrth ei radau.*

DEUTHUM i'm gardd, fy chwaer, *a'm*
dyweddi: cesglais fy myrr gyd â'm pêr-
arogl, bwyttêais fy nil gyd â'm mêl, yfais fy
ngwin gyd â'm llaeth: bwyttêwch, gyfeill-
ion, yfwch, Ie, yfwch yn helaeth, *fy* rhai
anwyl.
2 ¶ Myfi *sydd* yn cysgu, a'm calon yn
neffro: llais fy anwylyd *yw* yn curo, *gan
ddywedyd,* Fy chwaer, fy anwylyd, fy nghol-
ommen, fy nihalog, agor i mi: canys llanwyd
fy mhen â gwlith, *a'm* gwallt â defnynnau y
nos.
3 Dïosgais fy mhais; pa fodd y gwisgaf
hi? golchais fy nhraed; pa fodd y diwynaf
hwynt?
4 Fy anwylyd a estynodd ei law trwy y
twll; a'm hymysgaroedd a gyffrôdd er ei
fwyn.
5 Mi a gyfodais i agori i'm hanwylyd; a'm
dwylaw a ddiferasant *gan* fyrr, a'm bys-
edd *gan* fyrr yn diferu ar hyd hespennau
y clo.
6 Agorais i'm hanwylyd; ond fy anwylyd a
giliasai, *ac* a aethai ymaith: fy enaid a lew-
ygodd pan lefarodd: ceisiais, ac nis cefais:
gelwais ef, ond ni'm hattebodd.
7 Y gwylwŷr y rhai a âent o amgylch y
ddinas a'm cawsant, a'm tarawsant, a'm har-
chollasant: gwylwyr y caerau a ddygasant fy
ngorchudd oddi arnaf.
8 Merched Jerusalem, gorchymynaf i chwi,
os cewch fy anwylyd, fynegi iddo fy *mod* yn
glaf o gariad.
9 ¶ Beth *yw* dy anwylyd rhagor anwylyd
arall, y deccaf o'r gwragedd? beth *yw* dy
anwylyd rhagor anwylyd *arall,* pan orchym-
yni i ni felly?
10 Fy anwylyd *sydd* wŷn a gwridog, yn
rhagori ar ddengmil.
11 Ei ben *fel* aur coeth, ei wallt yn grych,
yn ddu fel y fran.
12 Ei lygaid fel *llygaid* colommennod wrth
afonydd dyfroedd, wedi eu golchi â llaeth,
wedi eu gosod yn gymmwys.
13 Ei ruddiau fel gwely pêr-lysiau, *fel* blodau
peraidd: ei wefusau *fel* lili yn diferu myrr
diferol.
14 Ei ddwylaw *sydd fel* modrwyau aur, wedi
eu llenwi o beryl: ei fol *fel* disglaer ifori wedi
ei wisgo *â* saphir.
15 Ei goesau *fel* colofnau marmor wedi eu
gosod ar wadnau o aur coeth: ei wynebpryd
fel Libanus, mor ddewisol a chedrwydd.
16 Melus odiaeth *yw* ei enau; Ie, *y mae* efe
oll yn hawddgar. Dyma fy anwylyd, dyma
fy nghyfaill, O ferched Jerusalem.

PENNOD VI.

1 *Yr eglwys yn gwneuthur proffes o'i ffydd yng
Nghrist. 4 Crist yn dangos hawddgar ddon-
iau yr eglwys, 10 a'i gariad ef tu ag atti.*

I BA le yr aeth dy anwylyd, y deccaf o'r
gwragedd? i ba le y trodd dy anwylyd?
fel y ceisiom ef gyd â thi.
2 Fy anwylyd a aeth i waered i'w ardd, i
welyau y pêr-lysiau, i ymborth yn y gerddi,
ac i gasglu lili.
3 Myfi *wyf* eiddo fy anwylyd, a'm hanwylyd
yn eiddof finnau, yr hwn sydd yn bugeilio
ym mysg y lili.
4 ¶ Têg *ydwyt* ti, fy anwylyd, megis Tirsah,
gweddus megis Jerusalem, ofnadwy megis
llu banerog.
5 Tro dy lygaid oddi wrthyf, canys hwy a'm
gorchfygasant: dy wallt *sydd* fel dïadell o
eifr y rhai a ymddangosasant o Gilead.
6 Dy ddannedd *sydd* fel dïadell o ddefaid a
ddai i fynu o'r olchfa, y rhai sydd bob un yn

dwyn dau oen, ac heb *un* yn ddiеppil yn eu
mysg.
7 Dy arleisiau rhwng dy lawethau *sydd* fel
darn o bomgranad.
8 Y mae tri ugain o frenhinesau, ac o or-
dderch-wragedd bedwar ugain, a llangcesau
heb rifedi.
9 Un *ydyw* hi, fy ngholommen, fy nihalog;
unig ei mam *yw* hi, dewisol *yw* hi gan yr hon
a'i hesgorodd: y merched a'i gwelsant, ac a'i
galwasant yn ddedwydd; y brenhinesau a'r
gordderch-wragedd, a hwy a'i canmolasant
hi.
10 ¶ Pwy *yw* hon a welir fel y wawr, yn
dêg fel y lleuad, yn bur fel yr haul, yn ofn-
adwy *fel llu* banerog?
11 Euthum i waered i'r ardd gnau, i edrych
am ffrwythydd y dyffryn, i weled a flodeuasai
y winwydden, a flodeuasai y pomgranadau.
12 Heb wybod i mi y'm gwnaeth fy enaid
megis cerbydau Amminadib.
13 Dychwel, dychwel, y Sulamees; dy-
chwel, dychwel, fel yr edrychom arnat. Beth
a welwch chwi yn y Sulamees? Megis tyrfa
dau lu.

PENNOD VII.

1 *Hysbysrwydd pellach o radau yr eglwys.* 10
*Yr eglwys yn gwneuthur proffes o'i ffydd, ac
o'i dymuniad.*

MOR dêg *yw* dy draed mewn esgidiau,
ferch pendefig! cymmalau dy fordd-
wydydd *sydd* fel tlysau, gwaith dwylaw y
cywraint.
2 Dy fogail *sydd fel* gorflwch crwn, heb
eisieu lleithder: dy fru *fel* twrr gwenith wedi
ei amgylchu â lili.
3 Dy ddwy fron megis dau lwdn iwrch o
efelliaid.
4 Dy wddf fel tŵr o ifori; dy lygaid *fel*
pysgod-lynnoedd yn Hesbon wrth borth Bath-
rabbim: dy drwyn fel tŵr Libanus yn edrych
tu a Damascus.
5 Dy ben *sydd* arnat fel Carmel, a gwallt dy
ben fel porphor; y brenhin *sydd* wedi ei
rwymo yn y rhodfeydd.
6 Mor dêg ydwyt ac mor hawddgar, fy
nghariad, am hyfrydwch!
7 Dy uchder yma sydd debyg i balmwydden,
a'th fronnau i'r grawnsypiau.
8 Dywedais, Dringaf i'r balmwydden, ym-
aflaf yn ei cheingciau: ac yn awr dy fronnau
fyddant megis grawn-ganghennau y win-
wydden, ac arogl dy ffroenau megis afalau;
9 A thaflod dy enau megis y gwin goreu i'm
hanwylyd, yn myned *i waered* yn felus, ac
yn peri i wefusau y rhai a fyddo yn cysgu
lefaru.
10 ¶ Eiddo fy anwylyd *ydwyf* fi, ac attaf fi
y mae ei ddymuniad ef.
11 Tyred, fy anwylyd, âwn i'r maes, *a*
llettywn yn y pentrefi.
12 Bore-godwn i'r gwinllannoedd; edrych
wn a flodeuodd y winwydden, a agorodd egin
y grawnwin, a flodeuodd y pomgranadau:
yno y rhoddaf fy nghariad i ti.
13 Y mandragorau a roddasant arogledd, ac
wrth ein drysau *y mae* pob rhyw odidawg
ffrwythau, newydd a hen, *y rhai* a rois i gadw
i ti, fy anwylyd.

PENNOD VIII.

1 *Cariad yr eglwys tu ag at Grist.* 6 *Mor
angerddol yw cariad.* 8 *Galwad y cenhedl-
oedd.* 14 *Yr eglwys yn gweddïo am ddyfodiad
Crist.*

O NA *bait* megis brawd i mi, yn sugno
bronnau fy mam! *pan* y'th gawn allan,
cusanwn di; etto ni'm dirmygid.
2 Arweiniwn, *a* dygwn di i dŷ fy mam, *yr
hon* a'm dysgai: parwn i ti yfed gwin llys-
ieuog o sugn fy mhomgranadau.
3 Ei law aswy *fyddai* dan fy mhen, a'i law
ddehau a'm cofleidiai.
4 Tynghedaf chwi, ferched Jerusalem, na
chyffrôch, ac na ddeffrôch *fy* nghariad, hyd
oni fynno ei hun.
5 (Pwy *yw* hon sydd yn dyfod i fynu o'r
anialwch, *ac* yn pwyso ar ei hanwylyd?)
Dan yr afallen y'th gyfodais: yno y'th esgor-
odd dy fam; yno y'th esgorodd *yr hon* a'th
ymddûg.
6 ¶ Gosod fi megis sel ar dy galon, fel sel
ar dy fraich: canys cariad *sydd* gryf fel
angau; eiddigedd *sydd* greulawn fel y bedd:
ei farwor *sydd* farwor tanllyd, *a* fflam ang-
erddol *iddynt*.
7 Dyfroedd lawer ni allant ddiffoddi cariad,
ac afonydd nis boddant: pe rhoddai wr holl
gyfoeth ei dŷ am gariad, gan ddirmygu y
dirmygid hynny.
8 ¶ *Y mae* i ni chwaer fechan, ac nid *oes*
fronnau iddi: beth a wnawn i'n chwaer y
dydd y dyweder am dani?
9 Os caer *yw* hi, ni a adeiladwn arni balas
arian; ac os drws *yw* hi, ni a'i cauwn hi âg
ystyllod cedrwydd.
10 Caer *ydwyf* fi, a'm bronnau fel tyrau:
yna yr oeddwn yn ei olwg *ef* megis wedi cael
tangnefedd.
11 Yr oedd gwinllan i Solomon yn Baal-
hamon: efe a osododd y winllan i warcheid-
waid; pob un a ddygai am ei ffrwyth fil o
ddarnau arian.
12 Fy ngwinllan *sydd* ger fy mron: mil *a
roddir* i ti, Solomon, a dau cant i'r rhai a
gadwant ei ffrwyth hi.
13 O yr hon a drigi yn y gerddi, y cyf-
eillion a wrandawant ar dy lais: pâr i mi *ei*
glywed.
14 ¶ Brysia, fy anwylyd, a bydd debyg i
iwrch neu lwdn hydd ar fynyddoedd y per
lysiau.

LLYFR

Y

PROPHWYD ESAIAH.

PENNOD I.

aiah yn achwyn ar Judah am ei hanufudd-l: 5 yn gofidio am ei barnedigaeth hi: 10 edliw iddynt eu holl wasanaeth: 16 yn nog i edifeirwch, trwy addewidion a byg-ion: 21 yn cwyno eu hannuwioldeb hwy, yn datgan barnedigaethau Duw: 25 yn law gras; 28 ac yn bygwth dinystr ar yr nuwiol.

VELEDIGAETH Esaiah mab Amos, yr
ion a welodd efe am Judah a Jerusalem,
ddiau Uzziah, Jotham, Ahaz, *a* Heze-
brenhinoedd Judah.
Wrandewch, nefoedd; clyw, dithau,
r: canys yr ARGLWYDD a lefarodd,
is a meithrinais feibion, a hwy a wrth-
sant i'm herbyn.
ych a edwyn ei feddiannydd, a'r asyn
ei berchennog: *ond* Israel nid edwyn,
obl ni ddeall.
genhedlaeth bechadurus, pobl lwythog
iredd, had y rhai drygionus, meibion
ygru: gwrthodasant yr ARGLWYDD,
ant Sanct Israel, ciliasant yn ol!
I ba beth y'ch tarewir mwy? cildyn-
l a chwanegwch: y pen oll *sydd* glwyfus,
ll galon yn llesg.
wadn y troed hyd y pen nid *oes* dim
ynddo; *ond* archollion, a chleisiau, a
u crawnllyd: ni wasgwyd hwynt, ac ni
wyd, ac ni thynerwyd âg olew.
mae eich gwlad yn anrheithiedig, eich
edd wedi eu llosgi â thân: eich tir
thriaid yn ei ysu yn eich gŵydd, ac
i anrheithio fel ped ymchwelai estron-
.
rch Sion a adewir megis lluesty mewn
an, megis lletty mewn gardd cucum-
megis dinas warchäeedig.
. buasai i ARGLWYDD y lluoedd adael i
ydig iawn o weddill, fel Sodom y buas-
chyffelyb fuasem i Gomorrah.
Gwrandewch air yr ARGLWYDD, ty-
ion Sodom; clywch gyfraith ein Duw
l Gomorrah.
th *yw* lliosowgrwydd eich aberthau i
edd yr ARGLWYDD: llawn ydwyf o
aberthau hyrddod, ac o fraster anifeil-
eision; gwaed bustych hefyd, ac ŵyn,
od, nid ymhyfrydais ynddynt.
n ddeloch i ymddangos ger fy mron,
geisiodd hyn ar eich llaw, *sef* sengi fy
teddau?
a chwanegwch ddwyn offrwm ofer:
larth sydd ffiaidd gennyf; ni allaf
y newydd-loerau na'r sabbothau, cy-
cymmanfa; anwiredd *ydyw*, sef yr
wyl gyfarfod.
ch lleuadau newydd a'ch gwyliau gos-
a gasäodd fy enaid: y maent yn faich
blinais yn *eu* dwyn.
phan estynoch eich dwylaw, mi a
f fy llygaid rhagoch: hefyd pan wedd-
wer, ni wrandawaf: eich dwylaw sydd
waed.

16 ¶ Ymolchwch, ymlanhêwch, bwriwch
ymaith ddrygioni eich gweithredoedd oddi
ger bron fy llygaid: peidiwch â gwneuthur
drwg.
17 Dysgwch wneuthur daioni: ceisiwch
farn, gwnewch uniondeb i'r gorthrymmedig,
gwnewch farn i'r amddifad, dadleuwch dros
y weddw.
18 Deuwch yr awr hon, ac ymresymmwn,
medd yr ARGLWYDD: pe byddai eich pech-
odau fel ysgarlad, ânt cyn wynned a'r eira;
pe cochent fel porphor, byddant fel gwlan.
19 Os byddwch ewyllysgar ac ufudd, daioni
y tir a fwyttêwch.
20 Ond os gwrthodwch, ac *os* anufudd-
hêwch, â chleddyf y'ch ysir: canys genau yr
ARGLWYDD a'i llefarodd.
21 ¶ Pa wedd yr aeth y ddinas ffyddlawn
yn buttain! cyflawn fu o farn: llettyodd cyf-
iawnder ynddi; ond yr awr hon lleiddiaid.
22 Dy arian a aeth yn sothach, dy win sydd
wedi ei gymmysgu â dwfr;
23 Dy dywysogion *sydd* gyndyn, ac yn gyf-
rannogion â lladron; pob un yn caru rhodd-
ion, ac yn dilyn gwobrau: ni farnant yr am-
ddifad, a chŵyn y weddw ni chaiff ddyfod at-
tynt.
24 Am hynny, medd yr Arglwydd, AR-
GLWYDD y lluoedd, cadarn *DDUW* Israel,
Aha, ymgysuraf ar fy ngwrthwynebwyr, ac
ymddïalaf ar fy ngelynion.
25 ¶ A mi a ddychwelaf fy llaw arnat, ac a
lân-buraf dy sothach, ac a dynnaf ymaith dy
holl alcam.
26 Adferaf hefyd dy farnwyr fel cynt, a'th
gynghoriaid megis yn y dechreu: wedi hynny
y'th elwir yn Ddinas cyfiawnder, yn Dref
ffyddlawn.
27 Sion a waredir â barn, a'r rhai a ddy-
chwelant ynddi â chyfiawnder.
28 ¶ A dinystr y troseddwyr a'r pechadur-
iaid *fydd* ynghyd: a'r rhai a ymadawant â'r
ARGLWYDD, a ddifethir.
29 Canys cywilyddiant o achos y derw a
chwennychasoch; a gwarthruddir chwi am y
gerddi a ddetholasoch.
30 Canys byddwch fel derwen â'i dail yn
syrthio, ac fel gardd heb ddwfr iddi.
31 A'r cadarn fydd fel carth, a'i weithydd
fel gwreichionen: a hwy a losgant ill dau
ynghyd, ac ni bydd a'*u* diffoddo.

PENNOD II.

1 Esaiah yn prophwydo dyfodiad brenhiniaeth Crist. 6 Annuwioldeb yw yr achos y mae Duw yn gwrthod dyn. 10 Y mae yn annog i ofni, o herwydd maint yw gallu mawrhydi Duw.

Y GAIR yr hwn a welodd Esaiah mab
Amos, am Judah a Jerusalem.
2 A bydd yn y dyddiau diweddaf, fod myn-
ydd tŷ yr ARGLWYDD wedi ei barottôi ym
mhen y mynyddoedd, ac yn ddyrchafedig
goruwch y bryniau; a'r holl genhedloedd a
ddylifant atto.

3 A phobloedd lawer a ânt ac a ddywed-
ant, Deuwch, ac esgynwn i fynydd yr ARGLWYDD, i dŷ DUW Jacob; ac efe a'n dysg ni
yn ei ffyrdd, a ni a rodiwn yn ei lwybrau ef:
canys y gyfraith a â allan o Sion, a gair yr
ARGLWYDD o Jerusalem.
4 Ac efe a farna rhwng y cenhedloedd, ac a
gerydda bobloedd lawer: a hwy a gurant eu
cleddyfau yn sychau, a'u gwaywffyn yn blad-
uriau: ni chyfyd cenedl gleddyf yn erbyn
cenedl, ac ni ddysgant ryfel mwyach.
5 Tŷ Jacob, deuwch, a rhodiwn y'ngoleuni
yr ARGLWYDD.
6 ¶ Am hynny y gwrthodaist dy bobl, tŷ
Jacob, am eu bod wedi eu llenwi allan o'r
dwyrain, a'u *bod* yn swynwyr megis y Phil-
istiaid, ac mewn plant dieithriaid yr ymfodd-
lonant.
7 A'u tir sydd gyflawn o arian ac aur, ac
nid *oes* diben ar eu trysorau; *a*'u tir sydd
lawn o feirch, ac nid *oes* diben ar eu cer-
bydau.
8 Eu tir hefyd sydd lawn o eilunod; i waith
eu dwylaw eu hun yr ymgrymmant, i'r hyn a
wnaeth eu bysedd eu hun:
9 A'r gwreng sydd yn ymgrymmu, a'r bon-
heddig yn ymostwng: am hynny na faddeu
iddynt.
10 ¶ Dos i'r graig, ac ymgûdd yn y llwch,
rhag ofn yr ARGLWYDD, a rhag gogoniant ei
fawredd ef.
11 Uchel drem dyn a iselir, ac uchder dyn-
ion a ostyngir; a'r ARGLWYDD yn unig a
ddyrchefir yn y dydd hwnnw.
12 Canys dydd ARGLWYDD y lluoedd *fydd*
ar bob balch ac uchel, ac ar bob dyrchafedig;
ac efe a ostyngir:
13 Ac ar holl uchel a dyrchafedig gedrwydd
Libanus, ac ar holl dderw Basan,
14 Ac ar yr holl fynyddoedd uchel, ac ar yr
holl fryniau dyrchafedig,
15 Ac ar bob tŵr uchel, ac ar bob magwyr
gadarn,
16 Ac ar holl longau Tarsis, ac ar yr holl
luniau dymunol.
17 Yna yr iselir uchelder dyn, ac y gostyngir
uchder dynion: a'r ARGLWYDD yn unig a
ddyrchefir yn y dydd hwnnw.
18 A'r eilunod a fwrw efe ymaith yn hollol.
19 A hwy a ânt i dyllau y creigiau, ac i
ogofau llychlyd, rhag ofn yr ARGLWYDD, a
rhag gogoniant ei fawredd ef, pan gyfodo efe
i gynhyrfu y ddaear.
20 Yn y dydd hwnnw y teifl dyn ei eilunod
arian, a'i eilunod aur (y rhai a wnaethant idd-
ynt i'w haddoli) i'r wadd, ac i'r ystlummod:
21 I fyned i agennau y creigiau, ac i gop-
päau y clogwyni, rhag ofn yr ARGLWYDD, a
rhag gogoniant ei fawredd ef, pan gyfodo efe
i gynhyrfu y ddaear.
22 Peidiwch chwithau â'r dyn yr hwn *sydd*
â'i anadl yn ei ffroenau: canys ym mha beth
y gwneir cyfrif o hono?

PENNOD III.

1 Y mawr waradwydd sydd yn dyfod o bechu. 9 Digywilydd-dra y bobl. 12 Traha a chybydd-dod y llywodraethwyr. 16 Pa ddialedd a ddaw am falchder y gwragedd.

CANYS wele yr Arglwydd, ARGLWYDD y
lluoedd, a dynn ymaith o Jerusalem. ac
o Judah, y cynnaliaeth a'r ffon, holl gynhal-
iaeth bara, a holl gynhaliaeth dwfr,
2 Y cadarn, a'r rhyfelwr, y brawdwr, a'r
prophwyd, y synhwyrol, a'r henwr,
3 Y tywysog deg a deugain, a'r anrhydedd-
us, a'r cynghorwr, a'r crefftwr celfydd, a'r
areithiwr hyawdl.

4 A rhoddaf blant yn dywysogion iddynt, a
bechgyn a arglwyddiaetha arnynt.
5 A'r bobl a orthrymmir y naill gan y llall,
a phob un gan ei gymmydog: y bachgen yn
erbyn yr henwr, a'r gwael yn erbyn yr an-
rhydeddus, a ymfalchïa.
6 Pan ymaflo gwr yn ei frawd o dŷ ei dad,
gan ddywedyd, Y mae dillad gennyt, bydd
dywysog i ni; a *bydded* y cwymp hwn dan
dy law di:
7 Yntau a dwng yn y dydd hwnnw, gan
ddywedyd, Ni byddaf iachâwr; canys yn fy
nhŷ nid *oes* fwyd na dillad: na osodwch fi yn
dywysog i'r bobl.
8 Canys cwympodd Jerusalem, a syrthiodd
Judah; o herwydd eu tafod hwynt a'u gweith-
redoedd *sydd* yn erbyn yr ARGLWYDD, i
gyffrôi llygaid ei ogoniant ef.
9 ¶ Dull eu hwynebau hwynt a dystiolaetha
yn eu herbyn; a'u pechod fel Sodom a fyneg-
ant, *ac* ni chelant: gwae eu henaid, canys
talasant ddrwg iddynt eu hunain.
10 Dywedwch mai da *fydd* i'r cyfiawn: can-
ys ffrwyth eu gweithredoedd a fwynhânt.
11 Gwae yr anwir, drwg *fydd iddo:* canys
gwobr ei ddwylaw ei hun a fydd iddo.
12 ¶ Fy mhobl *sydd* â'u treiswyr yn fech-
gyn, a gwragedd a arglwyddiaetha arnynt. O
fy mhobl, y rhai a'th dywysant sydd yn peri
i ti gyfeiliorni, a ffordd dy lwybrau a ddis-
trywiant.
13 Yr ARGLWYDD sydd yn sefyll i ym-
ddadleu, ac yn sefyll i farnu y bobloedd.
14 Yr ARGLWYDD a ddaw i farn â henur-
iaid ei bobl, a'u tywysogion: canys chwi a
borasoch y winllan; anrhaith y tlawd *sydd*
yn eich tai.
15 Beth *sydd* i chwi a guroch ar fy mhobl,
ac a faloch ar wynebau y tlodion? medd
ARGLWYDD DDUW y lluoedd.
16 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd, O her-
wydd balchïo o ferched Sion, a rhodio â
gwddf estynedig, ac â llygaid gwammal, gan
rodio a rhygyngu *wrth* gerdded, a thrystio
â'u traed:
17 Am hynny y clafra yr ARGLWYDD gor-
yunau merched Sion; a'r ARGLWYDD a
ddinoetha eu gwarthle hwynt.
18 Yn y dydd hwnnw y tynn yr ARGLWYDD
ymaith addurn yr esgidiau, y rhwydwaith
hefyd, a'r lloerawg wisgoedd,
19 Y cadwynau, a'r breichledau, a'r mol-
edau,
20 Y penguwch, ac addurn y coesau, a'r
ysnodennau, a'r dwyfronnegau, a'r clust-
dlysau,
21 Y modrwyau, ac addurn y trwyn,
22 Y gwisgoedd symmudliw, a'r mentyll, a'r
misyrnau, a'r crych-nodwyddau,
23 Y drychau hefyd, a'r llian meinwych, a'r
cocyllau, a'r gynau.
24 A bydd yn lle pêr-arogl, ddrewi; bydd
hefyd yn lle gwregys, rwygiad; ac yn lle
iawn drefn gwallt, foelni; ac yn lle dwy-
fronneg, gwregys o sachlian; *a* llosgfa yn lle
prydferthwch.
25 Dy wŷr a syrthiant gan y cleddyf, a'th
gadernid trwy ryfel.
26 A'i phyrth hi a ofidiant, ac a alarant:
a hithau yn anrheithiedig a eistedd ar y
ddaear.

PENNOD IV.

Mewn dygn adfyd, teyrnas Crist a fydd nodded.

AC yn y dydd hwnnw saith o wragedd a
ymaflant mewn un gwr, gan ddywedyd,
Ein bara ein hun a fwyttâwn, a'n dillad
ein hun a wisgwn: yn unig galwer dy enw

di arnom ni; cymmer ymaith ein gwarth
ni
2 Y pryd hwnnw y bydd Blaguryn yr Ar-
glwydd yn brydferthwch ac yn ogoniant;
a ffrwyth y ddaear yn rhagorol ac yn hardd
i'r rhai a ddïangasant o Israel.
3 A bydd, *am* yr hwn a adewir yn Sïon, ac
a weddillir yn Jerusalem, y dywedir wrtho,
O sanct; *sef* pob un a'r a ysgrifenwyd ym
mhlith y rhai byw yn Jerusalem:
4 Pan ddarffo i'r Arglwydd olchi budreddi
merched Sïon, a charthu gwaed Jerusalem o'i
chanol, mewn yspryd barn, ac mewn yspryd
llosgfa.
5 A'r Arglwydd a grëa ar bob trigfa o
fynydd Sïon, ac ar ei gymmanfäoedd, gwm-
mwl a mŵg y dydd, a llewyrch tân fflamllyd
y nos: canys ar yr holl ogoniant *y bydd* ym-
ddiffyn.
6 A phabell fydd yn gysgod y dydd rhag
gwres, ac yn noddfa ac yn ddiddos rhag tym-
mestl a rhag gwlaw.

PENNOD V.

1 *Trwy ddammeg y winllan, y mae Duw yn esgusodi bod ei farnedigaethau cyn dosted.* 8 *Ei farnedigaethau ef yn erbyn cybydd-dod,* 11 *a thrythyllwch,* 13 *ac annuwioldeb,* 20 *ac anghyfiawnder.* 26 *Y rhai a ddïaledda dros Dduw.*

CANAF yr awr hon i'm hanwylyd, ganiad
fy anwylyd am ei winllan. Gwinllan
sydd i'm hanwylyd mewn bryn tra ffrwyth-
lawn.
2 Ac efe a'i cloddiodd hi, ac a'i digarregodd,
ac a'i plannodd o'r winwydden oreu, ac a
adeiladodd dŵr yn ei chanol, ac a drychodd
winwryf ynddi: ac efe a ddisgwyliodd *iddi*
ddwyn grawnwin, hithau a ddug rawn gwyllt-
ion.
3 Ac yr awr hon, preswylwyr Jerusalem, a
gwŷr Judah, bernwch, attolwg, rhyngof fi
a'm gwinllan.
4 Beth *oedd* i'w wneuthur ychwaneg i'm
gwinllan, nag a wneuthum ynddi? paham, a
mi yn disgwyl iddi ddwyn grawnwin, y dug
hi rawn gwylltion?
5 Ac yr awr hon mi a hysbysaf i chwi yr
hyn a wnaf i'm gwinllan: tynnaf ymaith ei
chae, fel y porer hi; torraf ei magwyr, fel y
byddo hi yn sathrfa.
6 A mi a'i gosodaf hi yn ddifrod: nid ys-
gythrir hi, ac ni chloddir hi; ond mïeri a drain
a gyfyd: ac i'r cymmylau y gorchymynaf na
wlawiont wlaw arni.
7 Dïau, gwinllan Arglwydd y lluoedd *yw*
tŷ Israel, a gwŷr Judah *yw* ei blanhigyn
hyfryd ef: ac efe a ddisgwyliodd am farn, ac
wele drais; am gyfiawnder, ac wele lef.
8 ¶ Gwae y rhai sydd yn cyssylltu tŷ at dŷ,
ac yn cydio maes wrth faes, hyd *oni byddo*
eisieu lle, ac y trigoch chwi yn unig yng
nghanol y tir.
9 Lle y clywais *y dywedodd* Arglwydd y
lluoedd, Yn ddïau bydd tai lawer, mawrion
a thêg, yn anghyfannedd heb drigiannydd.
10 Canys deg cyfair o winllan a ddygant un
bath, a lle homer a ddwg ephah.
11 ¶ Gwae y rhai a gyfodant yn fore, i ddi-
lyn dïod gadarn, a arhosant hyd yr hwyr, *hyd
oni* ennyno y gwin hwynt.
12 Ac yn eu gwleddoedd hwynt y mae y
delyn, a'r nabl, y dympan, a'r bibell, a'r
gwin: ond am waith yr Arglwydd nid
edrychant, a gweithred ei ddwylaw ef nid
ystyriant.
13 ¶ Am hynny y caeth-gludwyd fy mhobl,
am nad *oes ganddynt* wybodaeth: a'u gwŷr
anrhydeddus *sydd* newynog, a'u lliaws a wyw-
odd gan syched.
14 Herwydd hynny yr ymehangodd uffern,
ac yr agorodd ei safn yn anferth; ac yno y
disgyn eu gogoniant, a'u lliaws, a'u rhwysg,
a'r hwn a lawenycha ynddi.
15 A'r gwreng a grymmir, a'r galluog a ddar-
ostyngir, a llygaid y rhai uchel a iselir.
16 Ond Arglwydd y lluoedd a ddyrchefir
mewn barn; a'r Duw sanctaidd a sancteiddir
mewn cyfiawnder.
17 Yr ŵyn hefyd a borant yn ol eu harfer;
a dïeithriaid a fwyttânt ddiffeithfäoedd y
breision.
18 Gwae y rhai a dynnant anwiredd â rheff-
ynnau oferedd, a phechod megis â rhaffau
menn:
19 Y rhai a ddywedant, Brysied, *a* phrys-
ured ei orchwyl, fel y gwelom; nesâed hef-
yd, a deued cynghor Sanct yr Israel, fel y
gwypom.
20 ¶ Gwae y rhai a ddywedant am y drwg,
Da *yw;* ac am y da, Drwg *yw;* gan osod
tywyllwch am oleuni, a goleuni am dywyll-
wch; y rhai a osodant chwerw am felus, a
melus am chwerw.
21 Gwae y rhai *sydd* ddoethion yn eu golwg
eu hun, a'r rhai deallgar yn eu golwg eu
hun.
22 Gwae y rhai cryfion i yfed gwin, a'r dyn-
ion nerthol i gymmysgu dïod gadarn:
23 Y rhai a gyfiawnhânt yr anwir er gwobr,
ac a gymmerant ymaith gyfiawnder y rhai
cyfiawn oddi ganddynt.
24 Am hynny megis ag yr ysa y ffagl dân y
sofl, ac y difa y fflam y mân-us; *felly* y bydd
eu gwreiddyn hwynt yn bydredd, a'u blod-
euyn a gyfyd i fynu fel llwch; am iddynt
ddiystyru cyfraith Arglwydd y lluoedd, a
dirmygu gair Sanct yr Israel.
25 Am hynny yr ennynodd llid yr Ar-
glwydd yn erbyn ei bobl, ac yr estynodd
efe ei law arnynt, ac a'u tarawodd hwynt; a
chrynodd y mynyddoedd, a bu eu celanedd
hwynt yn rhwygedig y'nghanol yr heolydd.
Er hyn oll ni ddychwelodd ei lid ef, ond etto
y mae ei law ef wedi ei hestyn allan.
26 ¶ Ac efe a gyfyd faner i'r cenhedloedd o
bell, ac a chwibana arnynt hwy o eithaf y
ddaear: ac wele, ar frys yn fuan y deuant.
27 Ni *bydd un* blin na thramgwyddedig yn
eu plith; ni huna yr un, ac ni chwsg: ac ni
ddattodir gwregys ei lwynau, ac ni ddryllir
carrai ei esgidiau.
28 Yr hwn *sydd* â'i saethau yn llymion, a'i
holl fwâau yn annelog: carnau ei feirch ef a
gyfrifir fel callestr, a'i olwynion fel corwynt.
29 Ei ruad *fydd* fel llew; efe a rua fel cen-
awon llew: efe a chwyrna hefyd, ac a ymeifl
yn yr ysglyfaeth; efe a ddïangc hefyd, ac
a'i dwg ymaith yn ddïogel, ac ni bydd achub-
ydd.
30 Ac efe a rua arnynt y dydd hwnnw, fel
rhuad y môr: os edrychir ar y tir, wele dy-
wyllwch, *a* chyfyngder, a'r goleuni a dywyllir
yn ei nefoedd.

PENNOD VI.

1 *Esaiah, mewn gweledigaeth, yn gweled Duw yn ei ogoniant;* 5 *a chwedi ofni, yn cael ei gadarnhâu i'w gennadwri.* 9 *Y mae yn dangos gwrthnysigrwydd y bobl, nes eu dinystrio.* 13 *Y gweddill a fydd cadwedig.*

YN y flwyddyn y bu farw y brenhin Uzzï-
ah, y gwelais hefyd yr Arglwydd yn
eistedd ar eisteddfa uchel a dyrchafedig, a'i
odre yn llenwi y deml.
2 Y seraphiaid oedd yn sefyll oddi ar hynny:

chwech adain ydoedd i bob un; â dwy y
cuddiai ei wyneb, ac â dwy y cuddiai ei
draed, ac â dwy yr ehedai.
3 A llefodd y naill wrth y llall, ac a ddy-
wedodd, Sanct, Sanct, Sanct, yw ARGLWYDD
y lluoedd, yr holl ddaear sydd lawn o'i ogon-
iant ef.
4 A physt y rhiniogau a symmudasant gan
lef yr hwn oedd yn llefain, a'r tŷ a lanwyd
gan fŵg.
5 ¶ Yna y dywedais, Gwae fi: canys darfu
am danaf: o herwydd gwr halogedig *ei*
wefusau *ydwyf* fi, ac ym mysg pobl halog-
edig o wefusau yr ydwyf yn trigo: canys fy
llygaid a welsant y brenhin, ARGLWYDD y
lluoedd.
6 Yna yr ehedodd attaf un o'r seraphiaid,
ac yn ei law farworyn a gymmerasai efe oddi
ar yr allor mewn gefail:
7 Ac a'*i* rhoes i gyffwrdd â'm genau, ac a
ddywedodd, Wele, cyffyrddodd hwn â'th wef-
usau, ac ymadawodd dy anwiredd, a glanhâ-
wyd dy bechod.
8 Clywais hefyd lef yr ARGLWYDD yn dy-
wedyd, Pwy a anfonaf? a phwy a â drosom
ni? Yna y dywedais, Wele fi, anfon fi.
9 ¶ Ac efe a ddywedodd, Dos, a dywed wrth
y bobl hyn, Gan glywed clywch, ond na
ddeallwch; a chan weled gwelwch, ond na
wybyddwch.
10 Brasâ galon y bobl hyn, a thrymhâ eu
clustiau, a chau eu llygaid; rhag iddynt weled
â'u llygaid, a chlywed â'u clustiau, deall â'u
calon, a dychwelyd, a'u meddyginiaethu.
11 Yna y dywedais, Pa hyd, ARGLWYDD?
Ac efe a attebodd, Hyd oni anrheithier y
dinasoedd heb drigiannydd, a'r tai heb ddyn,
a gwneuthur y wlad yn gwbl anghyfannedd,
12 Ac i'r ARGLWYDD bellhâu dynion, a *bod*
ymadawiad mawr y'nghanol y wlad.
13 ¶ Ac etto *bydd* ynddi ddegwm, a *hi* a
ddychwel, ac a borir; fel y llwyfen a'r dderw-
en, y rhai wrth fwrw *eu dail y mae* sylwedd
ynddynt: *felly* yr had sanctaidd *fydd* ei syl-
wedd hi.

PENNOD VII.

1 *Ahaz, pan oedd ofn Resin a Phecah yn ei flino ef, yn cael cysur gan Esaiah.* 10 *Ahaz, wedi cael cennad i ddewis argoel, yn ei wrthod; ac yn cael, yn lle arwydd, addewid o Grist.* 17 *Prophwydo y daw dïaledd arno ef o Assyria.*

A BU yn nyddiau Ahaz mab Jotham, mab
Uzzïah brenhin Judah, ddyfod o Resin
brenhin Syria, a Phecah mab Remalïah,
brenhin Israel, i fynu *tu a* Jerusalem, i ryfela
arni: ond ni allodd ei gorchfygu.
2 A mynegwyd i dŷ Dafydd, gan ddywedyd,
Syria a gyd-syniodd âg Ephraim. A'i galon
ef a gyffrôdd, a chalon ei bobl, megis y cyn-
hyrfa prennau y coed o flaen y gwynt.
3 Yna y dywedodd yr ARGLWYDD wrth
Esaiah, Dos allan yr awr hon i gyfarfod
Ahaz, ti a Sear-jasub dy fab, wrth ymyl
pistyll y llyn uchaf, ym mhrif-ffordd maes y
pannwr:
4 A dywed wrtho, Ymgadw, a bydd lon-
ydd; nac ofna, ac na feddalhâed dy galon,
rhag dwy gloren y pentewynion myglyd hyn,
rhag angerdd llid Resin, a Syria, a mab Re-
malïah:
5 Canys Syria, ac Ephraim, a mab Remalï-
ah, a ymgynghorodd gynghor drwg yn dy
erbyn, gan ddywedyd,
6 Esgynwn yn erbyn Judah, a blinwn hi,
torrwn hi hefyd attom, a gosodwn frenhin yn
ei chanol hi; *sef* mab Tabeal.

7 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW:
Ni saif, ac ni bydd *hyn.*
8 Canys pen Syria *yw* Damascus, a phen
Damascus yw Resin; ac o fewn pùm mlyn-
edd a thri ugain y torrir Ephraim rhag bod
yn bobl.
9 Hefyd pen Ephraim *yw* Samaria, a phen
Samaria *yw* mab Remalïah. Oni chredwch,
dïau ni sicrhêir chwi.
10 ¶ A'r ARGLWYDD a chwanegodd lefaru
wrth Ahaz, gan ddywedyd,
11 Gofyn i ti arwydd gan yr ARGLWYDD dy
DDUW; gofyn o'r dyfnder, neu o'r uchelder
oddi arnodd.
12 Ond Ahaz a ddywedodd, Ni ofynaf, ac ni
themtiaf yr ARGLWYDD.
13 A dywedodd yntau, Gwrandewch yr awr
hon, tŷ Dafydd; Ai bychan gennych flino
dynion, oni flinoch hefyd fy NUW?
14 Am hynny yr ARGLWYDD ei hun a ddyry
i chwi arwydd; Wele, morwyn a fydd feich-
iog, ac a esgor ar fab, ac a eilw ei enw ef,
Immanuel.
15 Ymenyn a mêl a fwytty efe; fel y medro
ymwrthod â'r drwg, ac ethol y da.
16 Canys cyn medru o'r bachgen ymwrthod
â'r drwg, ac ethol y da, y gwrthodir y wlad a
ffieiddiaist, gan ei dau frenhin.
17 ¶ Yr ARGLWYDD a ddwg arnat ti, ac ar
dy bobl, ac ar dŷ dy dadau, ddyddiau ni
ddaethant er y dydd yr ymadawodd Ephraim
oddi wrth Judah, *sef* brenhin Assyria.
18 A bydd yn y dydd hwnnw, i'r ARGLWYDD
chwibanu am y gwybedyn *sydd* yn eithaf
afonydd yr Aipht, ac am y wenhynen *sydd*
yn nhir Assyria:
19 A hwy a ddeuant, ac a orphwysant oll
yn y dyffrynoedd anghyfanneddol, ac yng
nghromlechydd y creigiau, ac yn yr ysbydd-
aid oll, ac yn y perthi oll.
20 Yn y dydd hwnnw yr eillia yr Arglwydd
â'r ellyn a gyflogir, *sef* â'r rhai o'r tu hwnt i'r
afon, *sef* â brenhin Assyria, y pen, a blew y
traed; a'r farf hefyd a ddifa efe.
21 A bydd yn y dydd hwnnw, i wr fagu an-
neir-fuwch, a dwy ddafad.
22 Bydd hefyd o amlder y llaeth a roddant,
iddo fwytta ymenyn: canys ymenyn a mêl a
fwytty pawb a adewir o fewn y tir.
23 A bydd y dydd hwnnw, fod pob lle yr
hwn y bu ynddo fil o winwydd *er* mil o arian
bathol, yn fieri ac yn ddrain y bydd.
24 A saethau ac â bwâau y daw yno: canys
yn fieri ac yn ddrain y bydd yr holl wlad.
25 Eithr yr holl fynyddoedd y rhai a geibir â
cheibiau, ni ddaw yno ofn mieri na drain:
ond bydd yn hebryngfa gwartheg, ac yn
sathrfa defaid.

PENNOD VIII.

1 *Ym Maher-shalal-has-baz y mae efe yn prophwydo y darostyngir Syria ac Israel gan Assyria;* 5 *a Judah hefyd am eu hanffyddlondeb:* 9 *nas gellir gwrthwynebu barnedigaeth Duw:* 11 *y bydd cysur i'r rhai a ofno Dduw.* 19 *Trallod blin ar ddelw-addolwyr.*

A'R ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf,
Cymmer i ti rôl fawr, ac ysgrifena arni
â phin dyn, am Maher-shalal-has-baz.
2 A chymmerais yn dystiolaeth i mi dystion
ffyddlawn, Urïah yr offeiriad, a Zecharïah
mab Jeberechïah.
3 A mi a nesêais at y brophwydes; a hi a
feichiogodd, ac a esgorodd ar fab. Yna y
dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Galw ei
enw ef, Maher-shalal-has-baz.
4 Canys cyn y medro y bachgen alw, Fy
nhad, neu, Fy mam, golud Damascus ac

il Samaria a ddygir ymaith o flaen bren-
Assyria.
¶ A chwanegodd yr ARGLWYDD lefaru
lyf drachefn, gan ddywedyd,
) herwydd i'r bobl hyn wrthod dyfroedd
ah, y rhai sydd yn cerdded yn araf, *a*
nmeryd llawenydd o Resin, a mab Re-
lah:
ım hynny, wele, mae yr Arglwydd yn
n arnynt ddyfroedd yr afon, yn gryfion
n fawrion, *sef* brenhin Assyria, a'i holl
iant; ac efe a esgyn ar ei holl afonydd,
: ei holl geulennydd ef.
8, trwy Judah y treiddia efe: efe a lifa,
â drosodd, efe a gyrhaedd hyd y gwddf;
tyniad ei adenydd ef fydd llonaid lled dy
i, O Immanuel.
Ymgyfeillechwch, bobloedd, a chwi a
llir: gwrandewch, holl belledigion y
dydd; ymwregyswch, a chwi a ddryllir;
regyswch, a chwi a ddryllir.
Ymgynghorwch gynghor, ac fe a ddi-
ımir; dywedwch y gair, ac ni saif: canys
e Duw gyd â ni.
¶ Canys fel hyn y dywedodd yr AR-
WYDD wrthyf â llaw gref, ac efe a'm dysg-
ıa rodiwn yn ffordd y bobl hyn, gan
edyd,
la ddywedwch, Cyd-fwriad, wrth y rhai
dywedo y bobl hyn, Cyd-fwriad: nac
:h chwaith eu hofn hwynt, ac na ar-
wch.
ARGLWYDD y lluoedd ei hun a sanct-
wch; a *bydded* efe yn ofn i chwi, a
d efe yn arswyd i chwi:
e efe a fydd yn noddfa; ond yn faen
wydd ac yn graig rhwystr i ddau dŷ
yn fagl ac yn rhwyd i breswylwyr
lem.
llawer yn eu mysg a dramgwyddant,
rthiant, ac a ddryllir, ac a rwydir, ac a

hwym y dystiolaeth, selia y gyfraith
hlith fy nisgyblion.
minnau a ddisgwyliaf am yr AR-
DD sydd yn cuddio ei wyneb oddi wrth
ob, ac a wyliaf am dano
ele fi a'r plant a roddes yr ARGLWYDD
yn arwyddion ac yn rhyfeddodau yn
oddi wrth ARGLWYDD y lluoedd, yr
dd yn trigo ym mynydd Sïon.
A phan ddywedant wrthych, Ymofyn-
r.swynyddion, ac â'r dewiniaid, y rhai
n hustyng, ac yn sibrwd: onid â'u
yr ymofyn pobl? dros y byw at y
?
y gyfraith, ac at y dystiolaeth: oni
lant yn ol y gair hwn, *hynny sydd* am
oleuni ynddynt.
hwy a dramwyant trwyddi, yn galed
ac yn newynog: a bydd pan newyn-
r ymddigiant, ac y melldithiant eu
ı a'u DUW, ac a edrychant i fynu.
ıwy a edrychant ar y ddaear; ac wele,
a thywyllwch, niwl cyfyngder: a
t wedi eu gwthio i dywyllwch.

PENNOD IX.

wenydd a fydd yng'hanol blinderau,
frenhiniaeth a genedigaeth Crist. 8
edigaethau yn erbyn Israel, am eu
ler, 13 *am eu rhagrith,* 18 *ac am eu*
lifeirwch.

) ni *bydd* y tywyllwch yn ol yr hyn *a*
yn y gofid; megis yn yr amser cyntaf
rddodd yn ysgafn â thir Zabulon a
phtali, ac wedi hynny yn ddwysach
ddiodd *hi* wrth ffordd y môr, tu
hwnt i'r Iorddonen, yn Galilea y cenhedl-
oedd.
2 Y bobl a rodiasant mewn tywyllwch, a
welsant oleuni mawr: y rhai sydd yn aros
yn nhir cysgod angau, y llewyrchodd goleuni
arnynt.
3 Amlhêaist y genhedlaeth, ni chwanegaist
lawenydd; llawenychasant ger dy fron megis
y llawenydd amser cynhauaf, *ac* megis y lla-
wenychant wrth rannu yspail.
4 Canys drylliaist iau ei faich ef, a ffon ei
ysgwydd ef, gwialen ei orthrymmwr, megis
yn nydd Midian.
5 Canys pob câd y rhyfelwr sydd mewn
trwst, a dillad wedi eu trybaeddu mewn
gwaed; ond bydd *hon* trwy losgiad *a* chyn-
nud tân.
6 Canys Bachgen a aned i ni, Mab a rodd-
wyd i ni, a bydd y llywodraeth ar ei ysgwydd
ef: a gelwir ei enw ef, Rhyfeddol, Cynghor-
wr, y DUW cadarn, Tad tragywyddoldeb,
Tywysog tangnefedd.
7 Ar helaethrwydd *ei* lywodraeth a'*i* dang-
nefedd ni *bydd* diwedd, ar orseddfa Dafydd,
ac ar ei frenhiniaeth ef, i'w threfnu hi, ac i'w
chadarnhâu â barn ac â chyfiawnder, o'r
pryd hwn, a hyd byth. Zêl ARGLWYDD y
lluoedd a wna hyn.
8 ¶ Yr Arglwydd a anfonodd air i Jacob;
ac efe a syrthiodd ar Israel.
9 A'r holl bobl a wybydd, *sef* Ephraim a
thrigiannydd Samaria, y rhai a ddywed-
ant mewn balchder, ac mewn mawredd
calon,
10 Y priddfeini a syrthiasant, ond â cherrig
nâdd yr adeiladwn: y sycamorwydd a dor-
rwyd, ond ni a'u newidiwn *yn* gedrwydd.
11 Am hynny yr ARGLWYDD a ddyrchafa
wrthwynebwyr Resin yn ei erbyn ef, ac a
gyssyllta ei elynion ef ynghyd;
12 Y Syriaid o'r blaen, a'r Philistiaid hefyd
o'r ol: a hwy a ysant Israel yn safnrhwth.
Er hyn i gyd ni ddychwelodd ei lid ef, ond
etto *y mae* ei law ef yn estynedig.
13 ¶ A'r bobl ni ddychwelant at yr hwn
a'u tarawodd, ac ni cheisiant ARGLWYDD y
lluoedd.
14 Am hynny y tyrr yr ARGLWYDD oddi
wrth Israel ben a chynffon, cangen a brwyn-
en, yn yr un dydd.
15 Yr henwr a'r anrhydeddus *yw* y pen: a'r
prophwyd sydd yn dysgu celwydd, efe *yw* y
gynffon.
16 Canys cyfarwyddwyr y bobl hyn sydd yn
peri *iddynt* gyfeiliorni, a llyngcwyd *y rhai* a
gyfarwyddir ganddynt.
17 Am hynny nid ymlawenhâ yr AR-
GLWYDD yn eu gwŷr ieuaingc hwy, ac wrth
eu hamddifad a'u gweddwon ni thosturia:
canys pob un o honynt *sydd* ragrithiwr a
drygionus, a phob genau yn traethu ynfyd-
rwydd. Er hyn oll ni ddychwelodd ei lid ef,
ond etto *y mae* ei law ef yn estynedig.
18 ¶ O herwydd anwiredd a lysg fel tân; y
mieri a'r drain a ysa efe, ac a gynneu yn
nyrysni y coed; a hwy a ddyrchafant *fel* ym-
ddyrchafiad mwg.
19 Gan ddigofaint ARGLWYDD y lluoedd y
tywylla y ddaear, ac y bydd y bobl fel ym-
borth tân: nid eiriach neb ei frawd.
20 Ac efe a gipia ar y llaw ddehau, ac a
newyna; bwytty hefyd ar y llaw aswy, ac nis
digonir hwynt: bwyttânt bawb gig ei fraich
ei hun:
21 Manasseh, Ephraim; ac Ephraim, Man-
asseh: hwythau ynghyd yn erbyn Judah. Er
hyn oll ni ddychwelodd ei lid ef, ond etto *y*
mae ei law ef yn estynedig.

PENNOD X.

1 *Gwae y rhai trawsion.* 5 *Assyria, gwïalen rhagrithwyr, am ei falchder a dorrir.* 20 *Yr achubir gweddill o Israel.* 24 *Cysuro Israel, trwy addaw iddynt gael eu gwared oddi wrth Assyria.*

GWAE y rhai sydd yn gwneuthur deddfau
anwir, a'r ysgrifenyddion sydd yn ysgrif-
enu blinder;
2 I ymchwelyd y tlodion oddi wrth farn, ac
i ddwyn barn anghenogion fy mhobl: fel y
byddo gweddwon yn yspail iddynt, ac yr
anrheithiont yr amddifaid.
3 A pha beth a wnewch yn nydd yr ymwel-
iad, ac yn y distryw a ddaw o bell? at bwy y
ffowch am gynhorthwy? a pha le y gad-
êwch eich gogoniant?
4 Hebof fi y crymmant dan y carcharorion,
a than y rhai a laddwyd y syrthiant. Er hyn
oll ni ddychwelodd ei lid ef, ond etto *y mae*
ei law ef yn estynedig.
5 ¶ Gwae Assur, gwïalen fy llid, a'r ffon yn
eu llaw hwynt yw fy nigofaint.
6 At genedl ragrithiol yr anfonaf ef, ac yn
erbyn pobl fy nigter y gorchymynaf iddo
yspeilio yspail, ac ysglyfaethu ysglyfaeth, a'u
gosod hwynt yn sathrfa megis tom yr heol-
ydd.
7 Ond nid felly yr amcana efe, ac nid felly
y meddwl ei galon; eithr *y mae* yn ei fryd
ddifetha a thorri ymaith genhedloedd nid
ychydig.
8 Canys efe a ddywed, Onid *yw* fy nhywys-
ogion i gyd yn frenhinoedd?
9 Onid fel Charchemis *yw* Calno? onid fel
Arpad *yw* Hamath? onid fel Damascus *yw*
Samaria?
10 Megis y cyrhaeddodd fy llaw deyrnas-
oedd yr eilunod, a'r rhai yr oedd eu delwau
cerfiedig yn rhagori ar yr eiddo Jerusalem a
Samaria:
11 Onid megis y gwneuthum i Samaria ac
i'w heilunod, felly y gwnaf i Jerusalem ac
i'w delwau hithau?
12 A bydd pan gyflawno yr Arglwydd ei
holl waith ym mynydd Sïon, ac yn Jerusa-
lem, yr ymwelaf â ffrwyth mawredd calon
brenhin Assur, ac â gogoniant uchelder ei
lygaid ef:
13 Canys dywedodd, Trwy nerth fy llaw y
gwneuthum *hyn*, a thrwy fy noethineb; o
herwydd doeth ydwyf: ac mi a symmudais
derfynau pobloedd, a'u trysorau a yspeiliais,
ac a fwriais i'r llawr y trigolion fel *gwr* grym-
mus.
14 A'm llaw a gafodd gyfoeth y bobloedd
fel nŷth; ac megis y cesglir wyau wedi eu
gado, y cesglais yr holl ddaear; ac nid oedd
a symmudai aden, nac a agorai safn, nac a
ynganai.
15 A ymffrostia y fwyell yn erbyn yr hwn
a gymmyno a hi? a ymfawryga y llif yn
erbyn yr hwn a'i tynno? megis pe ym-
ddyrchafai y wïalen yn erbyn y rhai a'i codai
hi i fynu, *neu* megis pe ymddyrchafai y
ffon, *fel pe* na *byddai* yn bren.
16 Am hynny yr hebrwng yr ARGLWYDD,
ARGLWYDD y lluoedd, ym mhlith ei freision ef
gulni; a than ei ogoniant ef y llysg llosgiad
megis llosgiad tân.
17 A bydd goleuni Israel yn dân, a'i Sanct ef
yn fflam: ac efe a lysg, ac a ysa ei ddrain a'i
fieri mewn un dydd:
18 Gogoniant ei goed hefyd, a'i ddoldir, a
ysa efe, enaid a chorph: a byddant megis
pan lesmeirio banerwr.
19 A phrenau gweddill ei goed ef a fyddant
o rifedi, fel y rhifo plentyn hwynt.
20 ¶ A bydd yn y dydd hwnnw, na chwan-
ega gweddill Israel, a'r rhai a ddïangodd o dŷ
Jacob, ymgynnal mwyach ar yr hwn a'u tar-
awodd: ond pwysant ar yr ARGLWYDD
Sanct Israel mewn gwirionedd.
21 Y gweddill a ddychwel, *sef* gweddill
Jacob, at y DUW cadarn.
22 Canys pe byddai dy bobl di Israel fel
tywod y môr, gweddill o honynt a ddychwel:
darfodiad torfynedig a lifa drosodd *mewn*
cyfiawnder.
23 Canys darfodedigaeth, a *honno* yn derfyn-
edig, a wna Arglwydd DDUW y lluoedd
y'nghanol yr holl dir.
24 ¶ Am hynny fel hyn y dywed Arglwydd
DDUW y lluoedd, Fy mhobl yr hwn a bres-
wyli yn Sïon, nac ofna rhag yr Assyriad: â
gwïalen y'th dery di, ac efe a gyfyd ei ffon
i'th erbyn, yn ol ffordd yr Aipht.
25 Canys etto ychydig bach, ac fe a dder-
fydd y llid, a'm digofaint yn eu dinystr hwy.
26 Ac ARGLWYDD y lluoedd a gyfyd ffre-
wyll yn ei erbyn ef, megis lladdfa Midian
y'nghraig Oreb: ac *fel y bu* ei wïalen ar y
môr, felly y cyfyd efe hi yn ol ffordd yr
Aipht.
27 A bydd yn y dydd hwnnw, y symmudir
ei faich ef oddi ar dy ysgwydd di, a'i iau ef
oddi ar dy wàr di; a dryllir yr iau, o herwydd
yr enneiniad.
28 Daeth at Aiath, tramwyodd i Migron, ym
Michmas y rhoddes ei ddodrefn i gadw.
29 Aethant trwy y rhŷd, yn Geba y lletty-
asant: dychrynodd Ramah; Gibeah Saul a
ffoes.
30 Bloeddia *â'th* lef, merch Gàlim: pâr ei
chlywed hyd Lais, O Anathoth dlawd.
31 Ymbellâodd Madmenah: trigolion Gebim
a ymgasglasant i ffoi.
32 Etto y dydd hwnnw y saif efe yn Nob;
efe a gyfyd ei law *yn erbyn* mynydd merch
Sïon, bryn Jerusalem.
33 Wele, yr Arglwydd, ARGLWYDD y llu-
oedd, yn ysgythru y gangen â dychryn: a'r
rhai uchel o gyrph a dorrir ymaith, a'r rhai
goruchel a ostyngir.
34 Ac efe a dyrr ymaith frysglwyni y coed â
haiarn; a Libanus trwy un cryf a gwymp.

PENNOD XI.

1 *Heddychol frenhiniaeth y Blaguryn a dardda o wreiddyn Jesse.* 10 *Gorfodus adnewyddiad Israel, a galwedigaeth y cenhedloedd.*

YNA y daw allan wïalen o gyff Jesse; a
Blaguryn a dŷf o'i wraidd ef.
2 Ac yspryd yr ARGLWYDD a orphwys arno
ef; yspryd doethineb a deall, yspryd cynghor
a chadernid, yspryd gwybodaeth ac ofn yr
ARGLWYDD;
3 Ac a wna ei ddeall ef yn fywiog yn ofn yr
ARGLWYDD: ac nid wrth olwg ei lygaid y
barn efe, nac wrth glywed ei glustiau y cer-
ydda efe.
4 Ond efe a farn y tlodion mewn cyf-
iawnder, ac a argyhoedda dros rai llariaidd y
ddaear mewn uniondeb: ac efe a dery y
ddaear â gwïalen ei enau, ac âg anadl ei wef-
usau y lladd efe yr anwir.
5 A chyfiawnder fydd gwregys ei lwynau ef,
a ffyddlondeb yn wregys ei arennau.
6 A'r blaidd a drig gyd â'r oen, a'r llewpard
a orwedd gyd â'r mynn; y llo hefyd, a
chenau y llew, a'r anifail bras, fyddant
ynghyd, a bachgen bychan a'u harwain.
7 Y fuwch hefyd a'r arth a borant ynghyd;
eu llydnod a *gyd*-orweddant: y llew, fel yr
ŷch, a bawr wellt.
8 A'r plentyn sugno a chwery wrth dwll yr

asp; ac ar ffau y wiber yr estyn yr hwn a ddiddyfnwyd ei law.
9 Ni ddrygant ac ni ddifethant yn holl fynydd fy sancteiddrwydd: canys y ddaear a fydd llawn o wybodaeth yr ARGLWYDD, megis y mae y dyfroedd yn toi y môr.
10 ¶ Ac yn y dydd hwnnw y bydd gwreiddyn Jesse, yr hwn a saif yn arwydd i'r bobloedd: âg ef yr ymgais y cenhedloedd: a'i orphwysfa *fydd* yn ogoniant.
11 Bydd hefyd yn y dydd hwnnw, i'r Arglwydd fwrw eilwaith ei law i feddiannu gweddill ei bobl, y rhai a weddillir gan Assyria, a chan yr Aipht, a chan Pathros, a chan Ethiopia, a chan Elam, a chan Sinar, a chan Hamath, a chan ynysoedd y môr.
12 Ac efe a gyfyd faner i'r cenhedloedd, ac a gynnull grwydriaid Israel, ac a gasgl wasgaredigion Judah o bedair congl y ddaear.
13 Cenfigen Ephraim a ymedy hefyd, a gwrthwynebwyr Judah a dorrir ymaith: ni chenfigenna Ephraim wrth Judah, ac ni chyfynga Judah ar Ephraim.
14 Ond hwy a ehedant ar ysgwyddau y Philistiaid tu a'r gorllewin; ynghyd yr ysbeiliant feibion y dwyrain: hwy a osodant eu llaw ar Edom a Moab, a meibion Ammon fydd *mewn* ufudd-dod iddynt.
15 Yr ARGLWYDD hefyd a ddifroda dafod môr yr Aipht, ac â'i wynt nerthol efe a gyfyd ei law ar yr afon, ac a'i tery hi yn y saith ffrwd, ac a wna fyned drosodd yn droedsych.
16 A hi a fydd yn brif-ffordd i weddill ei bobl ef y rhai a adewir o Assyria, megis ag y bu i Israel yn y dydd y daeth efe i fynu o dir yr Aipht.

PENNOD XII.

Llawen ddiolch y ffyddloniaid am drugareddau Duw.

YNA y dywedi yn y dydd hwnnw, Molaf di, O ARGLWYDD: er i ti sorri wrthyf, dychwelir dy lid, a thi a'm cysuri.
2 Wele, DUW *yw* fy iachawdwriaeth; gobeithiaf, ac nid ofnaf: canys yr ARGLWYDD DDUW *yw* fy nerth a'*m* cân; efe hefyd yw fy iachawdwriaeth.
3 Am hynny mewn llawenydd y tynnwch ddwfr o ffynhonnau iachawdwriaeth.
4 A chwi a ddywedwch yn y dydd hwnnw, Molwch yr ARGLWYDD, gelwch ar ei enw, hysbyswch ei weithredoedd ef ym mhlith y bobloedd, cofiwch mai dyrchafedig yw ei enw ef.
5 Cenwch i'r ARGLWYDD; canys godidowgrwydd a wnaeth efe; hysbys *yw* hyn yn yr holl dir.
6 Bloeddia a chroch-lefa, breswyl-ferch Sïon; canys mawr *yw* Sanct Israel o'th fewn di.

PENNOD XIII.

1 *Duw yn byddino lluoedd ei ddigofaint:* 6 *yn bygwth distrywio Babilon trwy y Mediaid.* 19 *Difrod Babilon.*

BAICH Babilon, yr hwn a welodd Esaiah mab Amos.
2 Dyrchefwch faner ar y mynydd uchel, dyrchefwch lef attynt, ysgydwch law, fel yr elont i fewn pyrth y pendefigion.
3 Myfi a orchymynais i'm rhai sanctaidd; gelwais hefyd fy nghedyrn i'm digter, y rhai a ymhyfrydant yn fy nyrchafiad.
4 Llef tyrfa yn y mynyddoedd, yn gyffelyb i bobl lawer; swn twrf teyrnasoedd y cenhedloedd wedi ymgynnull: ARGLWYDD y lluoedd sydd yn cyfrif llu y rhyfel.
5 Dyfod y maent o wlad bell, o eithaf y nefoedd; *sef* yr ARGLWYDD ac arfau ei lidiowgrwydd, i ddifa yr holl dir.
6 ¶ Udwch: canys agos *yw* diwrnod yr ARGLWYDD; megis anrhaith oddi wrth yr Hollalluog y daw.
7 Am hynny yr holl ddwylaw a laesa a chalon pob dyn a dawdd.
8 A hwy a ofnant; gwewyr a doluriau a'u deil hwynt; megis *gwraig* yn esgor yr ymofidiant; pawb wrth ei gyfaill a ryfedda; eu hwynebau *fyddant* wynebau fflamllyd.
9 Wele ddydd yr ARGLWYDD yn dyfod, yn greulawn â digofaint a digter llidiog, i osod y wlad yn ddiffaethwch; a'i phechaduriaid a ddifa efe allan o honi.
10 Canys sêr y nefoedd, a'u planedau, ni roddant eu llewyrch: yr haul a dywyllir yn ei godiad, a'r lloer ni oleua â'i llewyrch.
11 A mi a ymwelaf â'r byd *am ei* ddrygioni, ac â'r annuwiolion *am* eu hanwiredd: a gwnaf i falchder y rhai rhyfygus beidio; gostyngaf hefyd uchder y rhai ofnadwy.
12 Gwnaf ddyn yn werthfawroccach nag aur coeth; ie, dyn nâ chŷn o aur Ophir.
13 Am hynny yr ysgydwaf y nefoedd, a'r ddaear a gryn o'i lle, yn nigofaint ARGLWYDD y lluoedd, ac yn nydd llid ei ddigter ef.
14 A hi a fydd megis ewig wedi ei tharfu, ac fel dafad heb neb a'i coleddo; pawb a wynebant at eu pobl eu hun, a phawb i'w gwlad eu hun a ffoant.
15 Pob un a geffir *ynddi* a drywenir; a phawb a chwaneger *atti* a syrth trwy y cleddyf.
16 Eu plant hefyd a ddryllir o flaen eu llygaid; eu tai a yspeilir, a'u gwragedd a dreisir.
17 Wele fi yn cyfodi y Mediaid yn eu herbyn hwy, y rhai ni roddant fri ar arian; a'r aur nid ymhyfrydant ynddo.
18 *Eu* bwâau hefyd a ddryllia y gwŷr ieuaingc, ac *wrth* ffrwyth bru ni thosturiant: eu llygad nid eiriach y rhai bach.
19 ¶ A Babilon, prydferthwch y teyrnasoedd, gogoniant godidowgrwydd y Caldeaid, fydd megis dinystr DUW ar Sodom a Gomorrah.
20 Ni chyfanneddir hi yn dragywydd, ac ni phreswylir hi o genhedlaeth i genhedlaeth; ac ni phabella yr Arabiad yno, a'r bugeiliaid ni chorlannant yno.
21 Ond anifeiliaid gwylltion yr anialwch a orweddant yno; a'u tai hwynt a lenwir o ormesiaid, a chywion yr estrys a drigant yno, a'r ellyllon a lammant yno:
22 A'r cathod a gyd-attebant yn ei gweddwdai hi, a'r dreigiau yn y palasoedd hyfryd: a'i hamser *sydd* yn agos i ddyfod, a'i dyddiau nid oedir.

PENNOD XIV.

1 *Duw yn drugarog yn adnewyddu Israel:* 4 *a'u gorfoledd hwythau yn erbyn Babilon.* 24 *Amcan Duw yn erbyn Assyria.* 29 *Bygwth Palestina.*

CANYS yr ARGLWYDD a dosturia wrth Jacob, ac a ddethol Israel etto, ac a bair iddynt orphwys yn eu tir eu hunain: a'r dieithr a ymgyssyllta â hwynt, a hwy a lynant wrth dŷ Jacob.
2 Y bobl hefyd a'u cymmer hwynt, ac a'u dygant i'w lle, a thŷ Israel a'u meddianna hwynt yn nhir yr ARGLWYDD, yn weision ac yn forwynion: a hwy a gaethiwant y rhai a'u caethiwodd hwythau, ac a lywodraethant ar eu gorthrymwyr.
3 ¶ A bydd, yn y dydd y rhoddo yr AR-

ARGLWYDD lonyddwch i ti oddi wrth dy ofid,
ac oddi wrth dy ofn, ac oddi wrth y caeth-
iwed caled y gwasanaethaist ynddo,
4 I ti gymmeryd y ddïareb hon yn erbyn
brenhin Babilon, a dywedyd, Pa wedd y
peidiodd y gorthrymmwr? *ac* y peidiodd y
dref aur?
5 Yr ARGLWYDD a ddrylliodd ffon yr an-
wiriaid, *a* theyrn-wïalen y llywiawdwyr.
6 Yr hwn sydd yn taro y bobloedd mewn
digllonedd â phla gwastadol, yr hwn sydd yn
llywodraethu y cenhedloedd mewn llidiowg-
rwydd, a erlidir heb *neb* yn lluddias.
7 Gorphwysodd *a* llonyddodd yr holl ddae-
ar; canasant o lawenydd.
8 Y ffynnidwydd hefyd *a* chedrwydd Lib-
anus a lawenhasant yn dy erbyn, *gan ddy-
wedyd*, Er pan orweddaist, nid esgynodd
cymmynydd i'n herbyn.
9 Uffern oddi tanodd a gynhyrfodd o'th
achos, i gyfarfod *â thi* wrth dy ddyfodiad: hi
a gyfododd y meirw i ti, *sef* holl dywysogion
y ddaear; cyfododd holl frenhinoedd y cen-
hedloedd o'u gorseddfäoedd.
10 Y rhai hynny oll a lefarant, ac a ddy-
wedant wrthyt, A wanhâwyd tithau fel nin-
nau? a aethost ti yn gyffelyb i ni?
11 Disgynwyd dy falchder i'r bedd, *a* thrwst
dy nablau: tanat y taenir pryf, pryfed hefyd
a'th dôant.
12 Pa fodd y syrthiaist o'r nefoedd, Lusiffer,
mab y wawr ddydd! *pa fodd* y'th dorrwyd
ti i lawr, yr hwn a wanhêaist y cenhedl-
oedd!
13 Canys ti a ddywedaist yn dy galon, Mi a
ddringaf i'r nefoedd; oddi ar sêr DUW y
dyrchafaf fy ngorseddfa; a mi a eisteddaf
ym mynydd y gynnulleidfa, yn ystlysau y
gogledd.
14 Dringaf yn uwch nâ'r cymmylau; tebyg
fyddaf i'r Goruchaf.
15 Er hynny i uffern y'th ddisgynir, i yst-
lysau y ffos.
16 Y rhai a'th welant a edrychant arnat yn
graff, *ac* a'th ystyriant, *gan ddywedyd*, Ai
dyma y gwr a wnaeth i'r ddaear grynu, ac a
gynhyrfodd deyrnasoedd?
17 A osododd y byd fel anialwch, ac a ddin-
ystriodd ei ddinasoedd, heb ollwng ei garch-
arorion yn rhydd tu ag adref?
18 Holl frenhinoedd y cenhedloedd, *ïe*, hwy
oll a orweddasant mewn gogoniant, bob un
yn ei dŷ ei hun:
19 Eithr tydi a fwriwyd allan o'th fedd, fel
cangen ffiaidd, *neu* wisg y lladdedigion, y
rhai a drywanwyd â chleddyf; y rhai a ddis-
gynent i gerrig y ffos, fel celain wedi ei
mathru.
20 Ni byddi mewn un bedd â hwynt, o her-
wydd dy dir a ddifethaist, *a'*th bobl a leddaist·
ni bydd had yr annuwiol enwog byth.
21 Darperwch laddfa i'w feibion ef, am an-
wiredd eu tadau; rhag codi o honynt a gor-
esgyn y tir, a llenwi wyneb y byd â dinas-
oedd.
22 Minnau a gyfodaf yn eu herbyn hwynt,
medd ARGLWYDD y lluoedd, ac a dorraf
allan o Babilon enw a gweddill, a mab, ac
ŵyr, medd yr ARGLWYDD:
23 Ac a'i gosodaf hi yn feddiant i aderyn y
bwn, ac yn byllau dyfroedd; ysgubaf hi
hefyd âg ysgubau distryw, medd ARGLWYDD
y lluoedd.
24 ¶ Tyngodd ARGLWYDD y lluoedd, gan
ddywedyd, Dïau megis yr amcenais, felly y
bydd; ac fel y bwriedais, hynny a saif;
25 Am ddryllio Assur yn fy nhir: canys
mathraf ef ar fy mynyddoedd; yna y cilia ei
iau ef oddi arnynt, ac y symmudir ei faich ef
oddi ar eu hysgwyddau hwynt.
26 Dyma y cynghor a gymmerwyd am yr
holl ddaear; a dyma y llaw a estynwyd ar yr
holl genhedloedd.
27 O herwydd ARGLWYDD y lluoedd a'i
bwriadodd, a phwy a'i diddymma? ei law ef
hefyd a estynwyd, a phwy a'i try yn ol?
28 Yn y flwyddyn y bu farw y brenhin
Ahaz, y bu y baich hwn.
29 ¶ Palestina, na lawenycha di oll, er torri
gwïalen dy darawydd: o herwydd o wreiddyn
y sarph y daw gwiber allan, a'i ffrwyth hi
fydd sarph danllyd hedegog.
30 A chynblant y tlodion a ymborthant, a'r
rhai anghenus a orweddant mewn dïogelwch:
a mi a laddaf dy wreiddyn â newyn, yntau a
ladd dy weddill.
31 Uda, borth; gwaedda, ddinas; Palestina,
ti oll a doddwyd: canys mwg sydd yn dyfod
o'r gogledd, ac ni *bydd* unig yn ei amseroedd
nodedig ef.
32 A pha beth a attebir i genhadau y gen-
edl? seilio o'r ARGLWYDD Sïon, ac y gob-
eithia trueiniaid ei bobl ef ynddi.

PENNOD XV.

Tostur gyflwr Moab.

BAICH Moab. O herwydd y nos y din-
ystriwyd Ar Moab, *ac* y distâwyd hi; o
herwydd y nos y dinystriwyd Cir Moab, *ac* y
distâwyd hi.
2 Aeth i fynu i Baith, ac i Dibon, i'r uchel-
fëydd, i wylo: am Nebo, ac am Medeba, yr
uda Moab: *bydd* moelni ar eu holl bennau,
a phob barf wedi ei heillio.
3 Yn eu heolydd yr ymwregysant â sach-
lïan: ar bennau eu tai, ac yn eu heolydd, yr
uda pob un, gan wylo yn hidl.
4 Gwaedda, Hesbon hefyd, ac Elealeh: hyd
Jahas y clywir eu llefain hwynt: am hynny
arfogion Moab a floeddiant, *pob un* a flina ar
ei einioes.
5 Fy nghalon a waedda am Moab, ei ffoad-
uriaid hi *a ânt* hyd Soar, *fel* anner deir-
blwydd; mewn wylofain y dringant hyd allt
Luhith: canys codant waedd dinystr *ar hyd*
ffordd Horonaim.
6 O herwydd dyfroedd Nimrim a fyddant
yn anrhaith: canys gwywodd y llysiau, darfu
y gwellt; nid oes gwŷrddlesni.
7 Am hynny yr helaethrwydd a gawsant, a'r
hyn a roisant i gadw, a ddygant i afon yr
helyg.
8 Canys y gweiddi a amgylchynodd derfyn
Moab, eu hudfa hyd Eglaim, a'u hochain *hyd*
Beer-elim.
9 Canys dyfroedd Dimon a lenwir o waed;
canys gosodaf ychwaneg ar Dimon, llewod ar
yr hwn a ddïango ym Moab, ac ar weddill y
wlad.

PENNOD XVI.

1 *Annog Moab i ufuddhâu i frenhiniaeth
Crist.* 6 *Bygwth Moab am eu balchder.* 9
Y prophwyd yn cwynfan drosti. 12 *Barned-
igaeth Moab.*

ANFONWCH oen i lywodraethwr y tir, o
Sela i'r anialwch, i fynydd merch Sïon.
2 Bydd fel aderyn yn gwibio wedi ei fwrw
allan o'r nŷth; *felly* y bydd merched Moab
wrth rydau Arnon.
3 Ymgynghora, gwna farn, gwna ly gysgod
fel nos y'nghanol hanner dydd; cuddia y
rhai gwasgaredig, na ddatguddia y crwydraid.
4 Triged fy ngwasgaredigion gyd â thi, Moab,
bydd di loches iddynt rhag y dinystrydd;
canys diweddwyd y gorthrymmydd, yr an-

rheithiwr a beidiodd, y mathrwyr a ddarfuant
o'r tir.
5 A gorsedd-faingc a ddarperir mewn tru-
garedd; ac arni yr eistedd efe mewn gwirion-
edd, o fewn pabell Dafydd, yn barnu ac yn
ceisio barn, ac yn prysuro cyfiawnder.
6 ¶ Clywsom am falchder Moab (balch
iawn *yw*) am ei falchder, a'i draha, a'i ddig-
llonedd: *ond* nid felly *y bydd* ei gelwyddau.
7 Am hynny yr uda Moab am Moab, pob
un a uda: am sylfeini Cir-hareseth y griddfen-
wch; yn ddïau hwy a darawyd.
8 Canys gwinwydd Hesbon a wanhasant;
ac am winwydden Sibmah, arglwyddi y cen-
hedloedd a ysgydwasant ei phêr-winwydd hi;
hyd Jazer y cyrhaeddasant; crwydrasant *ar
hyd* yr anialwch; ei changhenau a ymestyn-
asant, *ac* a aethant dros y môr.
9 ¶ Am hynny y galaraf âg wylofain Jazer,
gwinwydden Sibmah; dyfrhâf di, Hesbon,
ac Elealeh, â'm dagrau: canys ar dy ffrwyth-
ydd hâf, ac ar dy gynhauaf, y syrthiodd
bloedd.
10 Y llawenydd hefyd a'r gorfoledd a ddarfu
o'r dolydd; ni chenir, ac ni floeddir yn y
gwinllannoedd; ni sathr sathrydd win yn y
gwryfoedd; gwnaethum i'*w* bloedd *gynhauaf*
beidio.
11 Am hynny y rhua fy ymysgaroedd am
Moab fel telyn, a'm perfedd am Cirhares.
12 ¶ A phan weler flino o Moab ar yr uch-
elfan, yna y daw efe i'w gyssegr i weddïo;
ond ni thyccia iddo.
13 Dyma y gair a lefarodd yr ARGLWYDD
am Moab, er yr amser hwnnw.
14 Ond yn awr y llefarodd yr ARGLWYDD,
gan ddywedyd, O fewn tair blynedd, fel blyn-
yddoedd gwas cyflog, y dirmygir gogoniant
Moab, a'r holl dyrfa fawr; a'r gweddill *fydd*
ychydig bach *a* dirym.

PENNOD XVII.

1 *Bygwth Syria, ac Israel.* 6 *Gweddill a ym-
wrthyd â delw-addoliaeth; 9 a'r lleill a gânt
ddïaledd am eu hannuwioldeb.* 12 *Gwae gel-
ynion Israel.*

BAICH Damascus. Wele Damascus wedi
ei symmud o *fod* yn ddinas, a charnedd
wedi syrthio a fydd hi.
2 Gwrthodwyd dinasoedd Aroer: i ddïad-
ellau y byddant, y rhai a orweddant, ac ni
bydd a'u dychryno.
3 A derfydd ymddiffynfa o Ephraim, a
brenhiniaeth o Damascus, a gweddill Syria:
fel gogoniant meibion Israel y byddant, medd
ARGLWYDD y lluoedd.
4 Ac ar y dydd hwnnw y bydd i ogoniant
Jacob feinhâu, a brasder ei gig ef a gulhâ.
5 Ac efe a fydd fel pan gasglo y cynhau-
afwr ŷd, a medi â'i fraich y twysenau: a
bydd fel casglydd twysenau y'nglynn Re-
phaim.
6 ¶ (Etto ynddo y gadewir lloffion grawn-
win, fel ysgydwad olew-wydden, *sef* dau *neu*
dri o rawn y'mlaen y brig, *a* phedwar *neu*
bump yn ei changhennau ffrwythlawn eithaf,
medd ARGLWYDD DDUW Israel.
7 Yn y dydd hwnnw yr edrych dyn at ei
wneuthurwr, a'i lygaid a edrychant ar Sanct
Israel:
8 Ac nid edrych am yr allorau, *y rhai
ydynt* waith ei ddwylaw; Ie, nid edrych am
yr hyn a wnaeth ei fysedd, na'r llwyni, na'r
delwau.)
9 ¶ Yn y dydd hwnnw y bydd eu dinas-
oedd cedyrn fel cangen wrthodedig, a'r brig,
y rhai a adawsant o herwydd meibion Israel:
felly y bydd anghyfannedd-dra.
10 O herwydd anghofio o honot DDUW dy
iachawdwriaeth, ac na choflaist graig dy
gadernid: am hynny y plenni blanhigion
hyfryd, ac yr impi hwynt â changhennau
dieithr.
11 Y dydd y gwnei i'th blanhigyn dyfu, a'r
bore y gwnei i'th had flodeuo: *ond bydd* y
cynhauaf yn bentwr ar ddydd llesgedd a
dolur gofidus.
12 ¶ Gwae dyrfa pobloedd lawer, fel twrf y
môr y trystiant; ac i dwrf y bobloedd a
drystiant fel swn dyfroedd lawer.
13 Fel swn dyfroedd lawer y trystia y bobl;
a *DUW* a'u cerydda hwynt, a hwy a ffôant
ym mhell, ac a erlidir fel peiswyn mynydd o
flaen y gwynt, ac fel peth yn treiglo ym
mlaen corwynt.
14 Ac wele drallod ar brydnawn, *a* chyn y
bore ni *bydd.* Dyma ran y rhai a'n han-
rheithiant ni, a choel-bren y rhai a'n hyspeil-
iant ni.

PENNOD XVIII.

1 *Duw, o ofal dros ei bobl, yn addaw distrywio
yr Ethiopiaid: 7 ac o hynny y daw cynnydd
i'r eglwys.*

GWAE y tir sydd yn cysgodi âg adenydd,
yr hwn *sydd* tu hwnt i afonydd Ethi-
opia:
2 Yr hwn a hebrwng genhadau hyd y môr,
ac ar hyd wyneb y dyfroedd, mewn llestri
brwyn, *gan ddywedyd*, Ewch, genhadon
cyflym, at genhedlaeth wasgaredig ac yspeili-
edig, at bobl ofnadwy er pan ydynt ac etto,
cenhedlaeth wedi ei mesur a'i sathru, yr hon
yr yspeiliodd yr afonydd ei thir.
3 Holl drigolion y byd, a phreswylwyr y
ddaear, gwelwch pan gyfodo efe faner *ar*
y mynyddoedd, a chlywch pan udgano âg
udgorn.
4 Canys fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD
wrthyf, Byddaf lonydd, a mi a ystyriaf yn fy
annedd, megis gwres eglur ar lysiau, fel niwl
gwlith y'ngwres cynhauaf.
5 Canys o flaen cynhauaf, pan fyddo y blod-
euyn yn berffaith, a'r grawnwin surion yn
addfedu yn y blodeuyn: efe a dyrr y brig â
chrymmanau, ac a dynn ymaith *ac* a dyrr y
canghennau.
6 Gadewir hwynt ynghyd i adar y mynydd-
oedd, ac i anifeiliaid y ddaear: ac arnynt y
bwrw yr adar yr hâf, a holl anifeiliaid y dda-
ear a auafa arnynt.
7 ¶ Yr amser hwnnw y dygir rhodd i AR-
GLWYDD y lluoedd *gan* bobl wasgaredig ac
yspeiliedig, a chan bobl ofnadwy er pan
ydynt ac etto, cenedl wedi ei mesur a'i sathru,
yr hon yr yspeiliodd yr afonydd ei thir, i le
enw ARGLWYDD y lluoedd, *sef i* fynydd
Sion.

PENNOD XIX.

1 *Gwaradwydd yr Aipht.* 11 *Ynfydrwydd eu
pendefigion hwy.* 18 *Galw yr Aipht at yr
eglwys.* 23 *Cynghrair yr Aipht, Assyria, ac
Israel.*

BAICH yr Aipht. Wele yr ARGLWYDD
yn marchogaeth ar gwmmwl ysgafn, ac
efe a ddaw i'r Aipht: ac eilunod yr Aipht a
gynhyrfant rhagddo ef, a chalon yr Aipht a
dawdd yn ei chanol.
2 Gyrraf hefyd yr Aiphtiaid yn erbyn yr
Aiphtiaid, a hwy a ymladdant bob un yn
erbyn ei frawd, a phob un yn erbyn ei gym-
mydog; dinas yn erbyn dinas, *a* theyrnas yn
erbyn teyrnas.
3 Ac yspryd yr Aipht a balla yn ei chanol,
a mi a ddiddymmaf ei chynghor hi: yna yr

ymofyant âg eilunod, ac â swynyddion, ac â
dewiniaid, ac â brudwyr.
4 A mi a gauaf yr Aipht yn llaw arglwydd
caled; a brenhin cadarn a lywodraetha ar-
nynt, medd yr Arglwydd, ARGLWYDD y llu-
oedd.
5 A'r dyfroedd a ddarfyddant o'r môr, yr
afon hefyd a â yn hesp ac yn sech.
6 A hwy a droant yr afonydd ym mhell; y
ffrydiau ymddiffyn a ddyhysbyddir, ac a
sychant: torrir ymaith *bob* corsen a hesgen.
7 Y papur-frwyn wrth yr afon, ar fin yr afon,
a phob peth a hauwyd wrth yr afon, a wywa,
a chwelir, ac ni bydd *mwy*.
8 Y pysgodwyr hefyd a dristânt, a'r rhai oll
a fwriant fachau i'r afonydd a alarant: felly
y rhai a daenant rwydau ar hyd wyneb y
dyfroedd a lesgânt.
9 Gwaradwyddir hefyd y rhai a weithiant
feinllin, a'r rhai a weuant rwydwaith.
10 A hwy a dorrir yn eu bwriadau, y
rhai oll a wnant argaeau *a* physgod-lyn-
nau.
11 ¶ Diau ynfydion *yw* tywysogion Soan;
cynghor doethion gynghorwyr Pharaoh a
aeth yn ynfyd: pa fodd y dywedwch wrth
Pharaoh, Mab y doethion *ydwyf* fi, mab hen
frenhinoedd?
12 *Mae* hwynt? *mae* dy ddoethion? a myn-
egant i ti yr awr hon, a gwybyddant pa
gynghor a gymmerodd ARGLWYDD y llu-
oedd yn erbyn yr Aipht.
13 Tywysogion Soan a ynfydasant; twyll-
wyd tywysogion Noph, a phennaethiaid eu
llwythau a hudasant yr Aipht.
14 Cymmysgodd yr ARGLWYDD ynddi
yspryd gwrthnysigrwydd; a hwy a wnaeth-
ant i'r Aipht gyfeiliorni yn ei holl waith, fel
y cyfeiliorna meddwyn yn ei chwydfa.
15 Ac ni bydd gwaith i'r Aipht, yr hwn a
wnelo y pen na'r gloren, y gangen na'r
frwynen.
16 Y dydd hwnnw y bydd yr Aipht fel gwrag-
edd; canys hi a ddychryna, ac a ofna rhag
ysgydwad llaw ARGLWYDD y lluoedd, yr hon
a ysgydwa efe arni hi.
17 A bydd tir Judah yn arswyd i'r Aipht:
pwy bynnag a'i cofia hi, a ofna ynddo ei
hun; o herwydd cynghor ARGLWYDD y llu-
oedd, yr hwn a gymmerodd efe yn ei herbyn
hi.
18 ¶ Y dydd hwnnw y bydd pûm dinas yn
nhir yr Aipht yn llefaru iaith Canaan, ac yn
tyngu i ARGLWYDD y lluoedd: Dinas distryw
y gelwir un.
19 Y dydd hwnnw y bydd allor i'r AR-
GLWYDD y'nghanol tir yr Aipht, a cholofn
i'r ARGLWYDD ger llaw ei therfyn hi.
20 Yn arwydd hefyd ac yn dystiolaeth y
bydd i ARGLWYDD y lluoedd yn nhir yr
Aipht. Canys llefant ar yr ARGLWYDD o
herwydd y gorthrymwyr; ac efe a enfyn
iddynt iachawdwr a phennaeth, ac efe a'u
gwared hwynt.
21 A'r ARGLWYDD a adweinir gan yr Aipht;
ie, yr Aiphtiaid a adwaenant yr ARGLWYDD
yn y dydd hwnnw: gwnant hefyd aberth
ac offrwm, ac addunant adduned i'r AR-
GLWYDD, ac a'i talant.
22 Yr ARGLWYDD hefyd a dery yr Aipht;
efe a'*i* tery ac a'*i* hiachâ; hwythau a droant
at yr ARGLWYDD, ac efe a'u gwrendy hwynt,
ac a'u hiachâ hwynt.
23 ¶ A'r dydd hwnnw y bydd prif-ffordd o'r
Aipht i Assyria, ac yr â yr Assyriad i'r
Aipht, a'r Aiphtiad i Assyria: a'r Aiphtiaid
gyd â'r Assyriaid a wasanaethant.
24 Y dydd hwnnw y bydd Israel yn dryd-
ydd gyd â'r Aipht, a chyd âg Assyria, *sef* yn
fendith o fewn y tir:
25 Yr hwn a fendithia ARGLWYDD y llu-
oedd, gan ddywedyd, Bendigedig *yw* yr Aipht
fy mhobl i, ac Assyria gwaith fy nwylaw, ac
Israel fy etifeddiaeth.

PENNOD XX.

*Arwydd a chysgod yn rhag-arwyddoccâu caeth-
iwed yr Aipht ac Ethiopia.*

YN y flwyddyn y daeth Tartan i Asdod
(pan ddanfonodd Sargon brenhin As-
syria ef) ac yr ymladdodd yn erbyn Asdod,
ac a'i hynnillodd hi;
2 Yr amser hwnnw y bu gair yr AR-
GLWYDD trwy law Esaiah mab Amos, gan
ddywedyd, Dos, a dattod y sach-lian oddi am
dy lwynau, a diosg dy esgidiau oddi am dy
draed. Ac efe a wnaeth felly, gan rodio yn
noeth, ac heb esgidiau.
3 Dywedodd yr ARGLWYDD hefyd, Megis y
rhodiodd fy ngwas Esaiah yn noeth ac heb
esgidiau dair blynedd *yn* arwydd ac *yn* argoel
yn erbyn yr Aipht, ac yn erbyn Ethiopia;
4 Felly yr arwain brenhin Assyria gaethi-
wed yr Aipht, a chaethglud Ethiopia, *sef* yn
llangciau a henafgwyr, yn noethion ac heb
esgidiau, ac yn din-noeth, yn warth i'r
Aipht.
5 Brawychant a chywilyddiant o achos Ethi-
opia eu gobaith hwynt, ac o achos yr Aipht
eu gogoniant hwy.
6 A'r dydd hwnnw y dywed preswylwyr yr
ynys hon, Wele, fel hyn *y mae* ein gobaith
ni, lle y ffoisom am gymmorth i'n gwared
rhag brenhin Assyria: a pha fodd y di-
angwn?

PENNOD XXI.

1 *Y prophwyd, wrth gwyno caethiwed ei bobl,
mewn gweledigaeth yn gweled cwymp Babi-
lon gan y Mediaid a'r Persiaid.* 11 *Edom yn
gwatwar y prophwyd, a'i hannog i edifarhau.*
13 *Amser nodedig adfyd Arabia.*

BAICH anialwch y môr. Fel y mae cor-
wynt yn y dehau yn myned trwodd;
felly y daw o'r anialwch, o wlad ofnadwy.
2 Gweledigaeth galed a fynegwyd i mi. Yr
anffyddlawn sydd yn anffyddloni, a'r dinys-
trydd sydd yn dinystrio. Elam, dring; Media,
gwarchae; gwnaethum i'w holl riddfan hi
ddarfod.
3 Am hynny y llanwyd fy llwynau o ddol-
ur; gwewyr a'm daliasant fel gwewyr gwraig
yn esgor; syrthiais wrth *ei* glywed, brawych-
ais wrth *ei* weled.
4 Cyfeiliornodd fy nghalon, braw a'm dy-
chrynodd; efe a drodd fy nghyfnos ddy-
munol yn ddychryn i mi.
5 Parottôa y bwrdd, gwylia yn y ddisgwyl-
fa, bwytta, yf; cyfodwch, dywysogion; en-
neiniwch y darian.
6 O herwydd fel hyn y dywedodd yr AR-
GLWYDD wrthyf, Dos, gosod wyliedydd,
myneged yr hyn a welo.
7 Ac efe a welodd gerbyd, *a* dau o wŷr
meirch, cerbyd asynod, *a* cherbyd camelod;
ac efe a ystyriodd yn ddyfal iawn dros ben.
8 Ac efe a lefodd, Llew: fy arglwydd, ar y
ddisgwylfa yr wyf fi yn sefyll liw dydd yn
wastad, ac ar fy nghadwriaeth yr ydwyf yn
sefyll bob nos.
9 Ac wele, yma y mae yn dyfod gerbyd o
wŷr, *a* dau o wŷr meirch. Ac efe a attebodd
ac a ddywedodd, Syrthiodd, syrthiodd Babi-
lon; a holl ddelwau cerfiedig ei duwiau hi a
ddrylliodd efe i lawr.
10 O fy nyrniad, a chnwd fy llawrdyrnu! yr

ı a glywais gan Arglwydd y lluoedd,
w Israel, a fynegais i chwi.
¶ Baich Dumah. Arnaf fi y mae yn
w o Seir, Y gwyliedydd, beth am y nos? y
yliedydd, beth am y nos?
! Dywedodd y gwyliedydd, Daeth y bore
nos hefyd: os ceisiwch, ceisiwch: dy-
welwch, deuwch.
3 ¶ Baich ar Arabia. Yn y coed yn
:abia y llettŷwch chwi, fforddolion Deda-
m.
4 Dygwch ddyfroedd i gyfarfod â'r sych-
ig, trigolion tir Tema, achubwch flaen y
wydrus â'i fara.
5 O herwydd rhag cleddyfau y ffoisant,
ıag y cleddyf noeth, a rhag y bwa annelog,
rhag trymder rhyfel.
16 O herwydd fel hyn y dywedodd yr Ar-
lwydd wrthyf fi, Cyn pen blwyddyn, o
ıth blwyddyn gwas cyflog, y derfydd hefyd
oll anrhydedd Cedar:
17 A'r gweddill o rifedi saethyddion gwŷr
edyrn meibion Cedar, a leihâir: canys Ar-
ılwydd Dduw Israel a'i dywedodd.

PENNOD XXII.

Y prophwyd yn cwyno dyfodiad y Persiaid i Judea: 8 yn beio ar eu synwyr ddynol, a'u llawenydd bydol hwy: 15 yn prophwydo y diswyddid Sebna, 20 ac y gosodid Eliacim yn ei le ef; yr hwn oedd arwydd o frenhiniaeth Crist.

BAICH glynn gweledigaeth. Beth *a ddarfu* i ti yn awr, pan ddringaist ti oll i bennau y tai?
2 Ti yr hon wyt yn llawn terfysg, yn ddinas
derfysgol, yn ddinas lawen: dy laddedigion
ni laddwyd â chleddyf, na'th feirw mewn
rhyfel.
3 Dy holl dywysogion a gyd-ffoisant, gan *y*
perchen bwâau y rhwymwyd hwynt: y rhai
oll a gafwyd ynot a gyd-rwymwyd, *y rhai* a
ffoisant o bell.
4 Am hynny y dywedais, Edrychwch oddi
wrthyf; mi a wylaf yn chwerw, na lafuriwch
fy nghysuro, am ddinystr merch fy mhobl.
5 O herwydd diwrnod blinder *yw*, a mathru,
a dyrysni, gan Arglwydd Dduw y lluoedd,
y'nglynn gweledigaeth, yn difurio y gaer, ac
yn gwaeddi i'r mynydd.
6 Elam hefyd a ddug y cawell saethau,
mewn cerbydau dynion *a* gwŷr meirch; Cir
hefyd a ddinoethodd y darian.
7 A bydd dy ddyffrynoedd dewisol yn llawn
o gerbydau, a'r gwŷr meirch a ymfyddinant tu
a'r porth.
8 ¶ Ac efe a ddinoethodd dô Judah, ac yn
y dydd hwnnw yr edrychaist ar arfogaeth tŷ
y goedwig.
9 A gwelsoch rwygiadau dinas Dafydd, mai
aml oeddynt; a chasglasoch ddyfroedd y
pysgodlyn isaf.
10 Rhifasoch hefyd dai Jerusalem, a thyn-
nasoch y tai i lawr i gadarnhâu y mur.
11 A rhwng y ddau fur y gwnaethoch lynn i
ddyfroedd yr hen bysgodlyn: ond nid edrych-
asoch am ei wneuthurwr, nid ystyriasoch yr
hwn a'i lluniodd ef er ys talm.
12 A'r dydd hwnnw y gwahoddodd Ar-
glwydd Dduw y lluoedd *rai* i wylofain, ac i
alarnad, ac i foeledd, ac i ymwregysu â sach-
lian:
13 Ac wele lawenydd a gorfoledd, gan ladd
gwartheg, a lladd defaid, gan fwytta cig, ac
yfed gwin: bwyttâwn ac yfwn; canys y fory,
meddant, y byddwn feirw.
14 A datguddiwyd *hyn* lle y clywais gan
Arglwydd y lluoedd, Yn ddiau ni lanhêir
yr anwiredd hyn, hyd oni byddoch feirw,
medd Arglwydd Dduw y lluoedd.
15 ¶ Fel hyn y dywed Arglwydd Dduw y
lluoedd, Cerdda, dos at y trysorydd hwn, *sef*
at Sebna, yr hwn *sydd* benteulu, *a dywed*,
16 Beth *sydd* i ti yma? a phwy *sydd* gennyt
ti yma, pan drychaist i ti yma fedd, fel yr
hwn a drychai ei fedd yn uchel, *ac* a naddai
iddo ei hun drigfa mewn craig?
17 Wele yr Arglwydd yn dy fudo di â
chaethiwed tost, a chan wisgo a'th wisg di.
18 Gan dreiglo y'th dreigla di, *fel* treiglo pêl
i wlad ehang: yno y byddi farw, ac yno *y*
bydd cerbydau dy ogoniant yn warth i dŷ dy
feistr.
19 Yna y'th yrraf o'th sefyllfa, ac o'th sef-
yllfa y dinystria efe di.
20 ¶ Ac yn y dydd hwnnw y galwaf ar fy
ngwas Eliacim mab Hilciah:
21 A'th wisg di hefyd y gwisgaf ef, ac â'th
wregys di y nerthaf ef; a than ei law ef y
rhoddaf dy lywodraeth di: ac efe a fydd yn
dad i breswylwyr Jerusalem, ac i dŷ Judah.
22 Rhoddaf hefyd agoriad tŷ Dafydd ar ei
ysgwydd ef: yna yr egyr efe, ac ni *bydd* a
gauo; ac efe a gau, ac ni *bydd* a agoro.
23 A mi a'i sicrhâf ef *fel* hoel mewn man
sicr; ac efe a fydd yn orseddfa gogoniant i dŷ
ei dad.
24 Ac arno ef y crogant holl ogoniant tŷ ei
dad, hil ac eppil; yr holl fân lestri; o'r llestri
meiliau, hyd yr holl offer cerdd.
25 Yn y dydd hwnnw, medd Arglwydd y
lluoedd, y symmudir yr hoel a hoeliwyd yn
y man sicr, a hi a dorrir, ac a syrth: torrir
hefyd y llwyth *oedd* arni; canys yr Ar-
glwydd a'i dywedodd.

PENNOD XXIII.

1 *Gofidus gwymp Tyrus.* 17 *Eu trwch ddychweliad hwy.*

BAICH Tyrus. Llongau Tarsis, udwch: canys anrheithiwyd *hi*, fel nad oes na thŷ, na chyntedd: o dir Chittim y datguddiwyd iddynt.
2 Distêwch drigolion yr ynys, yr hon y mae
marchnadyddion Sidon, y rhai sydd yn tram-
wy y môr, yn dy lenwi.
3 Ac wrth ddyfroedd lawer, had Sihor,
cynhauaf yr afon *yw* ei chnwd hi: felly
marchnadfa cenhedloedd yw hi.
4 Cywilyddia, Sidon: canys y môr, *ie*,
cryfder y môr, a lefarodd, gan ddywedyd,
Nid ymddygais, ac nid esgorais, ni fegais wŷr
ieuaingc chwaith, *ac ni* feithrinais for-
wynion.
5 Megis wrth glywed sôn am yr Aiphtiaid,
yr ymofidiant wrth glywed sôn am Tyrus.
6 Ewch trosodd i Tarsis; udwch, bres-
wylwyr yr ynys.
7 Ai hon *yw* eich *dinas* lawen chwi, yr hon
y mae ei hynafiaeth er y dyddiau gynt? ei
thraed a'i dygant hi i ymdaith i bell.
8 Pwy a gynghorodd hyn yn erbyn Tyrus
goronog, yr hon *yr ydoedd* ei marchnat-
tâwyr yn dywysogion, a'i marsiandwyr yn
bendefigion y ddaear?
9 Arglwydd y lluoedd a fwriadodd hyn, i
ddifwyno balchder pob gogoniant, *ac* i ddir-
mygu holl bendefigion y ddaear.
10 Dos trwy dy wlad fel afon, O ferch Tarsis:
nid *oes* nerth mwyach.
11 Estynodd ei law ar y môr, dychrynodd y teyrnasoedd; gorchymynodd yr Ar-
glwydd am *ddinas* y farsiandïaeth, ddin-
ystrio ei chadernid.
12 Ac efe a ddywedodd, Ni chai orfoleddu
mwyach, yr orthrymmedig forwyn, merch

Sidon; cyfod, dos i Chittim; yno chwaith ni
bydd llonyddwch.
13 Wele dir y Caldeaid; nid oedd y bobl
hyn, *nes* i Assur ei sylfaenu hi i drigolion yr
anialwch: dyrchafasant ei thyrau, cyfod-
asant ei phalasau; *ac* efe a'i tynnodd hi
i lawr.
14 Llongau Tarsis, udwch; canys anrheith-
iwyd eich nerth.
15 A'r dydd hwnnw yr anghofir Tyrus
ddeng mlynedd a thriugain, megis dyddiau
un brenhin: ym mhen y deng mlynedd a
thriugain y cân Tyrus megis puttain.
16 Cymmer y delyn, amgylchyna y ddinas,
ti buttain anghofiedig: cân gerdd yn dda:
cân lawer fel y'th gofier.
17 ¶ Ac ym mhen y deng mlynedd a thri-
ugain yr ARGLWYDD a ymwêl â Thyrus, a hi
a ddychwel at ei helw, ac a butteinia â holl
deyrnasoedd y byd ar wyneb y ddaear.
18 Yna y bydd ei marchnad a'i helw yn
sancteiddrwydd i'r ARGLWYDD: ni thrysorir
ac nis cedwir: canys eiddo y rhai a drigant o
flaen yr ARGLWYDD fydd ei marsiandïaeth, i
fwytta yn ddigonol, ac yn ddillad parhâus.

PENNOD XXIV.

1 *Tostur farnedigaethau Duw ar y wlad.* 13
Y llawen glodfora y gweddill Duw. 16 *Y
dyrchafa Duw ei deyrnas yn ei farnedig-
aethau.*

WELE yr ARGLWYDD yn gwneuthur y
ddaear yn wag, ac yn ei difwyno hi;
canys efe a ddadymchwel ei hwynob hi, ac a
wasgar ei thrigolion.
2 Yna bydd yr un ffunud i'r bobl ac i'r off-
eiriad, i'r gwas ac i'w feistr, i'r llaw-forwyn
ac i'w meistres, i'r prynydd ac i'r gwerthydd,
i'r hwn a roddo ac i'r hwn a gymmero ech-
wyn, i'r hwn a gymmero lôg ac i'r hwn a dalo
lôg iddo.
3 Gan waghâu y gwaghêir, a chan yspeilio
yr yspeilir y wlad; canys yr ARGLWYDD a
lefarodd y gair hwn.
4 Galarodd *a* diflannodd y ddaear, llesg-
aodd *a* dadwinodd y byd, dihoenodd pobl
feilchion y ddaear.
5 Y ddaear hefyd a halogwyd dan ei phres-
wylwyr: canys troseddasant y cyfreithiau,
newidiasant y deddfau, diddymmasant y cyf-
ammod tragywyddol.
6 Am hynny melldith a ysodd y tir, a'r rhai
oedd yn trigo ynddo a anrheithiwyd; am
hynny preswylwyr y tir a losgwyd, ac ych-
ydig ddynion a adawyd.
7 Galarodd y gwin, llesgâodd y winwydden,
y rhai llawen galon oll a riddfanasant.
8 Darfu llawenydd y tympanau, peidiodd
trwst y gorfoleddwyr, darfu hyfrydwch y
delyn.
9 Nid yfant win dan ganu; chwerw fydd
diod gref i'r rhai a'i hyfant.
10 Drylliwyd y ddinas wagedd; cauwyd pob
tŷ, fel na ddeler i mewn.
11 Y *mae* llefain am win yn yr heolydd;
tywyllodd pob llawenydd, hyfrydwch y tir a
fudodd ymaith.
12 Yn y ddinas y gadawyd anghyfan-
neddrwydd, âg anrhaith hefyd y dryllir y
porth.
13 ¶ Oblegid bydd o fewn y tir, y'nghanol
y bobloedd, megis ysgydwad olew-wydden,
ac fel grawn lloffa pan ddarffo cynhauaf y
gwin.
14 Hwy a ddyrchafant eu llef, *ac* a ganant;
o herwydd godidowgrwydd yr ARGLWYDD,
bloeddiant o'r môr.
15 Am hynny gogoneddwch yr ARGLWYDD
yn y dyffrynoedd, enw ARGLWYDD DDUW
Israel yn ynysoedd y môr.
16 ¶ O eithafoedd y ddaear y clywsom gan-
iadau, *sef* gogoniant i'r cyfiawn. A dywedais,
O fy nghulni, O fy nghulni, gwae fi! y rhai
anffyddlawn a wnaethant yn anffyddlawn,
Ie, gwnaeth yr anffyddlawn o'r fath anffydd-
lonaf.
17 Dychryn, a ffos, a magl *fydd* arnat ti,
breswylydd y ddaear.
18 A'r hwn a ffy rhag trwst y dychryn, a
syrth yn y ffos; a'r hwn a gyfodo o ganol y
ffos, a ddelir yn y fagl: o herwydd ffenestri
o'r uchelder a agorwyd, a seiliau y ddaear
sydd yn crynu.
19 Gan ddryllio yr ymddrylliodd y ddaear,
gan rwygo yr ymrwygodd y ddaear, gan
symmud yr ymsymmudodd y ddaear.
20 Y ddaear gan symmud a ymsymmud fel
meddwyn, ac a ymsigla megis bwth; a'i
chamwedd fydd trwm arni; a hi a syrth, ac
ni chyfyd mwy.
21 Yr amser hwnnw yr ymwêl yr AR-
GLWYDD â llu yr uchel, *yr hwn sydd* yn
yr uchelder, ac â brenhinoedd y ddaear ar
y ddaear.
22 A chesglir hwynt *fel* y cesglir carcharor-
ion mewn daeardy, a hwy a garcherir mewn
carchar, ac ym mhen llawer o ddyddiau yr
ymwelir â hwynt.
23 Yna y lleuad a wrida, a'r haul a gywil-
yddia, pan deyrnaso ARGLWYDD y lluoedd
ym mynydd Sïon ac yn Jerusalem, ac o flaen
ei henuriaid *mewn* gogoniant.

PENNOD XXV.

1 *Y prophwyd yn moliannu Duw am ei farn-
edigaethau,* 6 *am ei ddoniau ymwared,* 9 *ac
am ei orfoleddus iachawdwriaeth.*

O ARGLWYDD, fy NUW *ydwyt;* dyrch-
afaf di, moliannaf dy enw; canys
gwnaethost ryfeddodau: *dy* gynghorion er ys
talm *sydd* wirionedd *a* sicrwydd.
2 Canys gosodaist ddinas yn bentwr, *a* thref
gadarn yn garnedd; palas dieithriaid, fel na
byddo ddinas; nid adeiledir hi byth.
3 Am hynny pobl nerthol a'th ogonedda,
dinas y cenhedloedd ofnadwy a'th arswyda:
4 Canys buost nerth i'r tlawd, a chadernid
i'r anghenog yn ei gyfyngder, yn nodded
rhag tymmestl, yn gysgod rhag gwres, pan
oedd gwynt y cedyrn fel tymmestl *yn erbyn*
mur.
5 Fel gwres mewn sychder y darostyngi
dwrf dieithriaid; *sef* gwres â chysgod cwm-
mwl; darostyngir cangen yr ofnadwy.
6 ¶ Ac ARGLWYDD y lluoedd a wna i'r
holl bobloedd yn y mynydd hwn wledd o
basgedigion, gwledd o loyw-win; *o* basged-
igion breision, *a* gloyw-win puredig.
7 Ac efe a ddifa yn y mynydd hwn y gor-
chudd sydd yn gorchuddio yr holl bobloedd,
a'r llenn yr hon a daenwyd ar yr holl gen-
hedloedd.
8 Efe a lwngc angau mewn buddugoliaeth;
a'r Arglwydd DDUW a sych ymaith ddagrau
oddi ar bob wyneb; ac efe a dynn ymaith
warthrudd ei bobl oddi ar yr holl ddaear:
canys yr ARGLWYDD a'i llefarodd.
9 ¶ A'r dydd hwnnw y dywedir, Wele,
dyma ein Duw ni; gobeithiasom ynddo, ac
efe a'n ceidw: dyma yr ARGLWYDD; gobeith-
iasom ynddo, gorfoleddwn a llawenychwn yn
ei iachawdwriaeth ef.
10 Canys llaw yr ARGLWYDD a orphwys yn
y mynydd hwn, a Moab a sethrir tano, fel
sathru gwellt mewn tommen.
11 Ac efe a estyn ei ddwylaw yn eu canol

hwy, fel yr estyn nofiedydd *ei ddwylaw* i
nofio; ac efe a ostwng eu balchder hwynt
ynghyd âg yspail eu dwylaw.
12 Felly y gogwydda, y gostwng, *ac* y bwrw
efe i lawr hyd y llwch, gadernid uchelder dy
gaerau.

PENNOD XXVI.

1 *Cân yn annog i hyderu ar Dduw,* 5 *o herwydd ei farnedigaethau,* 12 *a'i ffafr i'w bobl.*
20 *Cynghor i ddisgwyl wrth Dduw.*

Y DYDD hwnnw y cenir y gân hon yn
nhir Judah: Dinas gadarn *sydd* i ni;
DUW a esyd iachawdwriaeth *yn* gaerau ac
yn rhagfur.
2 Agorwch y pyrth, fel y dêl y genedl gyf-
iawn i mewn, yr hon a geidw wirionedd.
3 Ti a gedwi mewn tangnefedd heddychol
yr hwn sydd â'i feddylfryd *arnat ti;* am ei
fod yn ymddiried ynot.
4 Ymddiriedwch yn yr ARGLWYDD byth; o
herwydd yn yr ARGLWYDD DDUW *y mae*
cadernid tragywyddol.
5 ¶ Canys efe a ostwng breswylwyr yr
uchelder; tref uchel a ostwng efe: efe a'i
darostwng hi i'r llawr, ac a'i bwrw hi i'r
llwch.
6 Troed a'i sathr hi, *sef* traed y trueiniaid, *a*
chamrau y tlodion.
7 Uniondeb *yw* llwybr y cyfiawn; tydi yr
uniawn wyt yn pwyso ffordd y cyfiawn.
8 *Ar* lwybr dy farnedigaethau hefyd y'th
ddisgwyliasom, ARGLWYDD; dymuniad *ein*
henaid *sydd* at dy enw, ac at dy goffadwr-
iaeth.
9 A'm henaid y'th ddymunais liw nos; â'm
hyspryd hefyd o'm mewn y'th fore-geisiaf:
canys preswylwyr y byd a ddysgant gyfiawn-
der, pan *fyddo* dy farnedigaethau ar y
ddaear.
10 Gwneler cymmwynas i'r annuwiol, *etto*
ni ddysg efe gyfiawnder; yn nhir uniondeb
y gwna ar gam, ac ni wêl uchelder yr AR-
GLWYDD.
11 Ni welant, ARGLWYDD, *pan* ddyrchafer
dy law: *eithr* cânt weled, a chywilyddiant am
eu heiddigedd *wrth* y bobl; Ie, tân dy elynion
a'u hysa hwynt.
12 ¶ ARGLWYDD, ti a drefni i ni heddwch:
canys ti hefyd a wnaethost ein holl weithred-
oedd ynom ni.
13 O ARGLWYDD ein Duw, arglwyddi *eraill*
heb dy law di a arglwyddiaethasant arnom
ni; yn unig trwot ti y coffâwn dy enw.
14 Meirw *ydynt*, ni byddant fyw; ymad-
awsant, ni chyfodant; am hynny y gofwyaist
a difethaist hwynt, dinystriaist hefyd bob
coffa am danynt.
15 Ychwanegaist ar y genedl, O ARGLWYDD,
ychwanegaist ar y genedl; ti a ogoneddwyd;
ti a'*i* symmudaist ym mhell *i* holl gyrrau y
ddaear.
16 Mewn adfyd, ARGLWYDD, yr ymwelsant
â thi; tywalltasant weddi *pan oedd* dy gosp-
edigaeth arnynt.
17 Fel y gofidia *ac* y gwaedda gwraig feichiog
dan ei gwewyr, *pan* fyddo agos i esgor; felly
yr oeddym o'th flaen di, ARGLWYDD.
18 Beichiogasom, gofidiasom, oeddym fel
pe'd esgorem ar wynt; ni wnaethom ymwared
ar y ddaear, a phreswylwyr y byd ni syrth-
iasant.
19 Dy feirw a fyddant byw, *fel* fy nghorph i
yr adgyfodant. Deffrôwch, a chenwch, pres-
wylwyr y llwch: canys dy wlith *sydd fel*
gwlith llysiau, a'r ddaear a fwrw y meirw
allan.
20 ¶ Tyred, fy mhobl, dos i'th ystafelloedd,
a chau dy ddrysau arnat: llecha megis ennyd
bach, hyd onid elo y llid heibio.
21 Canys wele yr ARGLWYDD yn dyfod
allan o'i fangre, i ymweled âg anwiredd pres-
wylwyr y ddaear: a'r ddaear a ddatguddia
ei gwaed, ac ni chuddia mwyach ei lladdedig-
ion.

PENNOD XXVII.

1 *Gofal Duw dros ei winllan.* 7 *Y mae rhagor*
rhwng ei geryddon ef a'i farnedigaethau. 12
Eglwys yr Iuddewon a'r Cenhedloedd.

Y DYDD hwnnw yr ymwêl yr AR-
GLWYDD â'i gleddyf caled, mawr, a
chadarn, â lefiathan y sarph hir-braff, Ie, â
lefiathan y sarph dorchog: ac efe a ladd y
ddraig *sydd* yn y môr.
2 Yn y dydd hwnnw cenwch iddi, Gwinllan
y gwin coch.
3 Myfi yr ARGLWYDD a'i ceidw; ar *bob*
moment y dyfrhâf hi: cadwaf hi nos a dydd,
rhag *i neb* ei drygu.
4 Nid *oes* lidiowgrwydd ynof: pwy a osodai
fieri *a* drain yn fy erbyn mewn rhyfel? myfi
a âwn trwyddynt, mi a'u llosgwn hwynt
ynghyd.
5 Neu ymafled yn fy nerth i, *fel* y gwnelo
heddwch â mi, *ac* efe a wna heddwch â mi.
6 Efe a wna i hiliogaeth Jacob wreiddio;
Israel a flodeua, ac a flaendardda; a hwy a
lanwant wyneb y byd â chnwd.
7 ¶ A darawodd efe ef fel y tarawodd y rhai
a'i tarawsai ef? a laddwyd ef fel lladdfa ei
laddedigion ef?
8 Wrth fesur, pan êl allan, yr ymddadleu
âg ef: y mae yn attal ei wynt garw ar ddydd
dwyrein-wynt.
9 Am hynny trwy hyn y glanhêir anwiredd
Jacob; a dyma yr holl ffrwyth, tynnu ymaith
ei bechod: pan wnelo efe holl gerrig yr allor
fel cerrig calch briwedig, ni saif y llwyni na'r
delwau.
10 Etto y ddinas gadarn *fydd* unig, *a*'r an-
nedd wedi ei adael, a'i wrthod megis yn anial-
wch: yno y pawr y llo, ac y gorwedd, ac y
difa ei blagur hi.
11 Pan wywo ei brig hi, hwy a dorrir:
gwragedd a ddaw, *ac* a'i llosgant hi; canys nid
pobl ddeallgar *ydynt:* am hynny yr hwn a'u
gwnaeth ni thosturia wrthynt, a'r hwn a'u
lluniodd ni thrugarhâ wrthynt.
12 ¶ A'r dydd hwnnw y bydd i'r AR-
GLWYDD ddyrnu, o ffrwd yr afon hyd afon
yr Aipht: a chwi meibion Israel a gesglir
bob yn un ac un.
13 Ac yn y dydd hwnnw yr udgenir âg
udgorn mawr; yna y daw y rhai ar ddarfod
am danynt yn nhir Assyria, a'r rhai a wasg-
arwyd yn nhir yr Aipht, ac a addolant yr
ARGLWYDD yn y mynydd sanctaidd yn Jeru-
salem.

PENNOD XXVIII.

1 *Y prophwyd yn bygwth Ephraim am eu*
balchder a'u meddwdod. 5 *Y gweddill a*
ddyrchefir yn nheyrnas Crist. 7 *Y mae yn*
argyhoeddi eu hamryfusedd hwy, 9 *a'u drwg*
athrylith i ddysgu, 15 *a'u diofalwch.* 16
Addewid o Grist, y sail sicr. 18 *Y profir eu*
diofalwch hwy. 23 *Eu hannog hwy i ystyr-*
ied pwyllog ragluniaeth Duw.

GWAE goron balchder, meddwon E-
phraim; yr hwn *y mae* ardderchowg-
rwydd ei ogoniant yn flodeuyn diflannedig, yr
hwn *sydd* ar ben y dyffrynoedd breision, y
rhai a orchfygwyd gan win.
2 Wele, un grymmus a nerthol sydd gan yr
ARGLWYDD, fel tymmestl cenllysg, *neu* gor-

wynt dinystriol, fel llifeiriant dyfroedd mawr-
ion yn llifo drosodd, yr hwn a fwrw i lawr â
llaw.
3 Dan draed y sethrir coron balchder,
meddwon Ephraim.
4 Ac ardderchowgrwydd ei ogoniant, yr hwn
sydd ar ben y dyffryn bras, fydd blodeuyn
diflannedig, megis ffigysen gynnar cyn yr
hâf, yr hon *pan* welo yr hwn a edrycho arni,
efe a'i llwnge hi, a hi etto yn ei law.
5 ¶ Yn y dydd hwnnw y bydd ARGLWYDD
y lluoedd yn goron ardderchowgrwydd, ac yn
goron gogoniant i weddill ei bobl;
6 Ac yn yspryd barn i'r hwn a eisteddo ar
farn, ac yn gadernid i'r rhai a ddychwelant y
rhyfel i'r porth.
7 ¶ Ac er hynny hwy a gyfeiliornasant trwy
win, ac a amryfusasant trwy ddïod gadarn:
yr offeiriad a'r prophwyd a gyfeiliornasant
trwy ddïod gadarn, difawyd hwy gan win,
cyfeiliornasant trwy ddïod gadarn, amryfus-
asant mewn gweledigaeth, tramgwyddasant
mewn barn.
8 Canys y byrddau oll sydd lawn o chwydfa
a budreddi, heb le *glân*.
9 ¶ I bwy y dysg efe wybodaeth? ac i bwy
y pâr efe ddeall yr hyn a glywo? *i'r rhai* a
ddiddyfnwyd oddi wrth laeth, y rhai a
dynnwyd oddi wrth y bronnau.
10 Canys *rhoddir* gorchymyn ar orchymyn,
gorchymyn ar orchymyn; llin ar lin, llin ar
lin; ychydig yma, *ac* ychydig accw.
11 Canys â bloesgni gwefusau, ac â thafod-
iaith ddïeithr, y llefara efe wrth y bobl hyn.
12 Y rhai y dywedodd efe wrthynt, Dyma
orphwysdra, gadêwch i'r diffygiol orphwyso,
a dyma esmwythder; ond ni fynnent wran-
do.
13 Eithr gair yr ARGLWYDD oedd iddynt yn
orchymyn ar orchymyn, yn orchymyn ar
orchymyn; yn llin ar lin, yn llin ar lin;
ychydig yma, *ac* ychydig accw; fel yr elent
ac y syrthient yn ol, ac y dryllier, ac y
magler, ac y dalier hwynt.
14 ¶ Am hynny gwrandewch air yr AR-
GLWYDD, ddynion gwatwarus, llywodraeth-
wyr y bobl hyn, y rhai *sydd* yn Jerusalem.
15 Am i chwi ddywedyd, Gwnaethom am-
mod âg angau, ac âg uffern y gwnaethom
gynghrair; pan ddêl ffrewyll lifeiriol, ni ddaw
attom ni: canys gosodasom ein gobaith *ar*
gelwydd, a than ffalsder y llechasom.
16 ¶ Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD DDUW, Wele fi yn sylfaenu maen
yn Sïon, maen profedig, *congl*-faen gwerth-
fawr, sylfaen safadwy; ni frysia yr hwn a
gredo.
17 A mi a osodaf farn wrth linyn, a chyf-
iawnder wrth bwys; y cenllysg a ysguba
noddfa celwydd, a'r dyfroedd a foddant y
lloches.
18 ¶ A diddymmir eich ammod âg angau,
a'ch cynghrair âg uffern ni saif; pan ddêl y
ffrewyll lifeiriol, byddwch yn sathrfa iddi.
19 O'r amser y delo, y cymmer chwi: canys
daw bob bore, ddydd a nos; a blinder yn unig
fydd *i* beri deall yr hyn a glywir.
20 Canys byrrach yw y gwely nag *y galler*
ymestyn *ynddo;* a chul yw y cwrlid i ymdroi
ynddo.
21 Canys yr ARGLWYDD a gyfyd megis ym
mynydd Perasim, efe a ddigia megis y'nglynn
Gibeon, i wneuthur ei waith, ei ddïeithr-waith;
ac i wneuthur ei weithred, ei ddïeithr-weithred.
22 Ac yn awr na watwarwch, rhag cadarn-
hâu eich rhwymau: canys clywais *fod* darfod-
edigaeth derfynol oddi wrth ARGLWYDD
DDUW y lluoedd ar yr holl dir.
23 ¶ Clywch, a gwrandewch fy llais; ystyr-
iwch, a gwrandewch fy lleferydd.
24 Ydyw yr arddwr yn aredig ar hyd y dydd
i hau? ydyw efe yn agoryd ac yn llyfnu
ei dir?
25 Onid wedi iddo lyfnhâu ei wyneb, y taena
efe y ffacbys, ac y gwasgar y cwmin, ac y
bwrw y gwenith ardderchog, a'r haidd nod-
edig, a'r rhŷg *yn* ei gyfle?
26 Canys ei DDUW a'i hyfforddia ef mewn
synwyr, *ac* a'i dysg ef.
27 Canys nid âg ôg y dyrnir ffacbys, ac *ni*
throir olwyn menn ar gwmin; eithr dyrnir
ffacbys â ffon, a chwmin â gwïalen.
28 *Yd* bara a felir; ond gan ddyrnu ni
ddyrn y dyrnwr ef yn wastadol, ac ni ysiga
ef âg olwyn ei fenn, ac nis mâl ef â'i wŷr
meirch.
29 Hyn hefyd a ddaw oddi wrth ARGLWYDD
y lluoedd, *yr hwn* sydd ryfedd yn ei gynghor,
ac ardderchog yn ei waith.

PENNOD XXIX.

1 *Gorthrwm farnedigaeth Duw ar Israel.* 7
Na ddigonir ei gelynion hi. 9 *Annealltgar-
wch,* 13 *a rhagrith yr Iuddewon.* 18 *Addaw
sancteiddio y duwiol.*

GWAE Ariel, Ariel, y ddinas y trigodd
Dafydd *ynddi:* ychwanegwch flwyddyn
at flwyddyn; lladdant ebyrth.
2 Etto mi a gyfyngaf ar Ariel, a bydd galar,
a griddfan; a hi a fydd i mi fel Ariel.
3 A gwersyllaf yn grwn i'th erbyn, ac a
warchaeaf i'th erbyn *mewn* gwarchdwr, ac a
gyfodaf wrthglawdd yn dy erbyn.
4 A thi a ostyngir, o'r ddaear y lleferi, ac
o'r llwch y bydd isel dy leferydd; dy lais fydd
hefyd o'r ddaear fel *llais* swynwr, a'th ym-
adrodd a hustyng o'r llwch.
5 A thyrfa dy ddïeithriaid fydd fel llwch
mân, a thyrfa y cedyrn fel peiswyn yn
myned heibio; ïe, bydd yn ddisymmwth
ddïattreg.
6 Oddi wrth ARGLWYDD y lluoedd y gof-
wyir trwy daranau, a thrwy ddaear-gryn a
thwrf mawr, *trwy* gorwynt, a thymmestl, a
fflam dân ysol.
7 ¶ Yna y bydd tyrfa yr holl genhedloedd
y rhai a ryfelant yn erbyn Ariel, fel breudd-
wyd gweledigaeth nos, sef y rhai oll a ym-
laddant yn ei herbyn hi a'i hymddiffynfa, ac
a warchaeant arni.
8 Ië, bydd megis newynog a freuddwydio,
ac wele ef yn bwytta; a phan ddeffrô, gwag
fydd ei enaid: ac megis y sychedig a freudd-
wydio, ac wele ef yn yfed; a phan ddeffrô,
wele ef yn ddiffygiol, a'i enaid yn chwennych
dïod: felly y bydd tyrfa yr holl genhedloedd
a lueddant yn erbyn mynydd Sïon.
9 ¶ Arefwch, a rhyfeddwch; bloeddiwch, a
gwaeddwch: meddwasant, ac nid *trwy* win;
pen-feddwasant, ac nid *trwy* ddïod gadarn.
10 Canys tywalltodd yr ARGLWYDD arnoch
yspryd trwmgwsg, ac a gauodd eich llygaid
chwi: eich prophwydi, a'ch pennaethiaid, y
gweledyddion, a orchuddiodd efe.
11 A gweledigaeth pob un *o honynt* sydd i
chwi fel geiriau llyfr seliedig, yr hwn *os*
rhoddant ef at *un* a fedr *ar* lyfr, gan ddywed-
yd, Darllen hwn, attolwg: yna y dywed, Ni
allaf; canys seliwyd ef.
12 Os rhoddir y llyfr at yr hwn ni fedr *ar*
lyfr, gan ddywedyd, Darllen hwn, attolwg:
yna y dywed, Ni fedraf *ar* lyfr.
13 ¶ Am hynny y dywedodd yr ARGLWYDD,
O herwydd bod y bobl hyn yn nesâu attaf â'u
genau, ac yn fy anrhydeddu â'u gwefusau, a
phellhâu eu calon oddi wrthyf, a bod eu hofn

tu ag attaf fi wedi ei ddysgu allan o athraw-
iaeth dynion;
14 Am hynny wele fi yn myned rhagof i
wneuthur yn rhyfedd ym mysg y bobl hyn,
sef gwyrthiau a rhyfeddod: canys difethir
doethineb eu doethion hwynt, a deall eu rhai
deallgar hwynt a ymguddia.
15 Gwae y rhai a ddyfn-geisiant i guddio *eu*
cynghor oddi wrth yr ARGLWYDD, ac y mae
eu gweithredoedd mewn tywyllwch, ac a
ddywedant, Pwy a'n gwel ni? a phwy a'n
hedwyn?
16 Diau fel clai crochenydd y cyfrifir eich
trofeydd chwi. Canys a ddywed y gwaith
am y gweithydd, Ni'm gwnaeth i? neu a
ddywed y peth a luniwyd am yr hwn a'i
lluniodd, Nid yw ddeallus?
17 Onid ychydig bach *fydd* etto hyd oni
throir Libanus yn ddol-dir, a'r dol-dir a
gyfrifir yn goed?
18 ¶ A'r dydd hwnnw y rhai byddar a
glywant eiriau y llyfr, a llygaid y deillion a
welant allan o niwl a thywyllwch.
19 A'r rhai llariaidd a chwanegant lawen-
ychu yn yr ARGLWYDD; a'r dynion tlodion
a ymhyfrydant yn Sanct Israel.
20 Canys darfu am yr ofnadwy, a difethwyd
y gwatwarus, a'r rhai oll a wyliant am anwir-
edd a dorrir ymaith;
21 Y rhai a wnant ddyn yn droseddwr o
herwydd gair, ac a osodant faglau i'r hwn
a geryddo yn y porth, ac a wnant i'r cyfiawn
wyro am beth coeg.
22 Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD, yr hwn a waredodd Abraham, am
dŷ Jacob, Weithian ni chywilyddir Jacob, ac
ni lasa ei wyneb ef.
23 Eithr pan welo efe ei feibion, gwaith fy
nwylaw, o'i fewn, hwy a sancteiddiant fy
enw, Ie, sancteiddiant Sanct Jacob, ac a
ofnant DDUW Israel.
24 A'r rhai cyfeiliornus o yspryd a ddysgant
ddeall, a'r grwgnaehwyr a ddysgant addysg.

PENNOD XXX.

1 *Y prophwyd yn bygwth y bobl am hyderu ar
yr Aipht,* 8 *ac am ddiystyru gair Duw.* 18
Trugareddau Duw i'w eglwys. 27 *Digof-
aint Duw, a llawenydd y bobl am ddinystr
Assyria.*

GWAE y meibion cyndyn, medd yr AR-
GLWYDD, a gymmerant gynghor, ond
nid gennyf fi; ac a orchuddiant â gorchudd,
ac nid o'm hyspryd i, i chwanegu pechod ar
bechod:
2 Y rhai sydd yn myned i ddisgyn i'r Aipht
(heb ymofyn â mi) i ymnerthu yn nerth
Pharaoh, ac i ymddiried y'nghysgod yr
Aipht.
3 Am hynny y bydd nerth Pharaoh yn gy-
wilydd i chwi a'r ymddiried y'nghysgod yr
Aipht yn waradwydd.
4 Canys bu ei dywysogion yn Soan, a'i
genhadau a ddaethant i Hanes.
5 Hwynt oll a gywilyddiwyd o herwydd y
bobl ni fuddia iddynt, ni *byddant* yn gyn-
horthwy nac yn llesâd, eithr yn warth ac yn
waradwydd.
6 Baich anifeiliaid y dehau. I dir cystudd
ac ing, *lle y daw* o honynt yr hen lew a'r
llew ieuangc, y wiber a'r sarph danllyd hed-
egog, y dygant eu golud ar gefnau asynod,
a'u trysorau ar gefnau camelod, at bobl ni
wna les.
7 Canys yn ddiles ac yn ofer y cynnorthwya
yr Aiphtiaid: am hynny y llefais arni, Eu
nerth hwynt *yw* aros yn llonydd.
8 ¶ Dos yn awr, ysgrifena hyn mewn llech
ger eu bron hwynt, ac ysgrifena mewn llyfr,
fel y byddo hyd y dydd diweddaf yn oes
oesoedd;
9 Mai pobl wrthryfelgar *yw* y rhai hyn,
plant celwyddog, plant ni fynnant wrando
cyfraith yr ARGLWYDD:
10 Y rhai a ddywedant wrth y gweledyddion,
Na welwch; ac wrth y prophwydi, Na
phrophwydwch i ni bethau uniawn; traeth-
wch i ni weniaith, prophwydwch i ni siom-
medigaeth:
11 Ciliwch o'r ffordd, ciliwch o'r llwybr;
perwch i Sanct Israel beidio â ni.
12 Am hynny fel hyn y dywed Sanct Israel,
Am wrthod o honoch y gair hwn, ac ym-
ddiried o honoch mewn twyll a cham, a
phwyso ar hynny:
13 Am hynny y bydd yr anwiredd hyn i
chwi fel rhwygiad chwyddedig mewn mur
uchel ar syrthio, yr hwn y daw ei ddrylliad
yn ddisymmwth heb attreg.
14 Canys efe a'i dryllia hi fel dryllio llestr
crochenydd, gan guro heb arbed; fel na
chaffer ym mysg ei darnau gragen i gym-
meryd tân o'r aelwyd, nac i godi dwfr o'r
ffos.
15 Canys fel hyn y dywed yr Arglwydd
DDUW, Sanct Israel, Trwy ddychwelyd a
gorphwys y byddwch gadwedig; mewn llon-
yddwch a gobaith y bydd eich cadernid: ond
ni fynnech.
16 Eithr dywedasoch, Nid *felly;* canys ni
a ffown ar feirch; am hynny y ffowch: a
marchogwn ar *feirch* buain; am hynny y
bydd buan y rhai a'ch erlidio.
17 Mil *a ffy* wrth gerydd un; ac wrth gerydd
pump y ffowch, hyd oni'ch gadawer megis
hwylbren ar ben mynydd, ac fel baner ar
fryn.
18 ¶ Ac am hynny y disgwyl yr ARGLWYDD
i drugarhâu wrthych, Ie, am hynny yr ym-
ddyrchaif i dosturio wrthych; canys DUW
cyfiawnder *yw* yr ARGLWYDD. Gwyn eu
byd y rhai oll a ddisgwyliant wrtho.
19 Canys y bobl a drig yn Sion o fewn Je-
rusalem: gan wylo nid wyli; gan drugarhâu
efe a drugarhâ wrthyt; wrth lef dy waedd,
pan ei clywo, efe a'th atteb di.
20 A'r Arglwydd a rydd i chwi fara ing, a
dwfr gorthrymder; ond ni chornelir dy
athrawon mwy, eithr dy lygaid fyddant yn
gweled dy athrawon:
21 A'th glustiau a glywant air o'th ôl yn
dywedyd, Dyma y ffordd, rhodiwch ynddi,
pan bwysoch ar y llaw ddehau, neu pan
bwysoch ar y llaw aswy.
22 Yna yr halogwch balldy gerf-ddelw arian,
ac ephod dy dawdd-ddelw aur; gwasgeri
hwynt fel cadach misglwyf, a dywedi wrth-
ynt, Dos ymaith.
23 Ac efe a rydd wlaw i'th had pan hauech
dy dir, a bara cnwd y ddaear, ac efe a fydd
yn dew ac yn aml; a'r dydd hwnnw y pawr
dy anifeiliaid mewn porfa helaeth.
24 Dy ychain hefyd a'th asynod, y rhai a
lafuriant y tir, a borant ebran pur, yr hwn a
nithiwyd â gwyntyll ac â gogr.
25 Bydd hefyd ar bob mynydd uchel, ac ar
bob bryn dyrchafedig, afonydd *a* ffrydiau
dyfroedd, yn nydd y lladdfa fawr, pan syrth-
io y tyrau.
26 A bydd llewyrch y lleuad fel llewyrch yr
haul, a llewyrch yr haul fydd saith mwy,
megis llewyrch saith niwrnod, yn y dydd y
rhwyma yr ARGLWYDD friw ei bobl, ac yr
iachâo archoll eu dyrnod hwynt.
27 ¶ Wele enw yr ARGLWYDD yn dyfod o
bell, yn llosgi gan ei ddigofaint ef, a'i faich

sydd drwm; ei wefusau a lanwyd o ddigter, a'i dafod *sydd* megis tân ysol.

28 Ei anadl hefyd, megis afon lifeiriol, a gyrhaedd hyd hanner y gwddf, i nithio y cenhedloedd â gogr oferedd; a bydd ffrwyn y'ngenau y bobloedd, yn *eu* gyrru ar gyfeiliorn.

29 Y gân fydd gennych megis y noswaith y sancteiddir uchel-wyl; a llawenydd calon, megis pan elo un â phibell i fyned i fynydd yr ARGLWYDD, at gadarn yr Israel.

30 A'r ARGLWYDD a wna glywed ardderchowgrwydd ei lais, ac a ddengys ddisgyniad ei fraich, mewn digter llidiog, ac â fflam dân ysol, â gwasgarfa, ac â thymmestl, ac â cherrig cenllysg.

31 Canys â llais yr ARGLWYDD y distrywir Assur, *yr hwn* a darawai â'r wialen.

32 A pha le bynnag yr elo y wialen ddïysgog, yr hon a esyd yr ARGLWYDD arno ef, gyd â thympanau a thelynau y bydd: ac â rhyfel tost yr ymladd efe yn ei erbyn.

33 Canys darparwyd Tophet er doe, ïe, parottôwyd hi i'r brenhin: efe a'i dyfnhâodd *hi*, ac a'i ehangodd: ei chynneuad *sydd* dân a choed lawer; anadl yr ARGLWYDD, megis afon o frwmstan, sydd yn ei hennyn hi.

PENNOD XXXI.

1 *Y prophwyd yn dangos melldigedig ymfydrwydd y bobl, yn hyderu ar yr Aipht, ac yn ymwrthod â Duw.* 6 *Y mae yn annog i edifarhâu;* 8 *ac yn dangos cwymp Assyria.*

GWAE y rhai a ddisgynant i'r Aipht am gynhorthwy, ac a ymddiriedant mewn meirch, ac a hyderant ar gerbydau, am *eu bod* yn aml; ac ar wŷr meirch, am eu bod yn nerthol iawn: ond nid edrychant am Sanct Israel, ac ni cheisiant yr ARGLWYDD.

2 Etto *y mae* efe yn ddoeth, ac a ddaw â chospedigaeth, ac ni eilw ei air yn ol; eithr cyfyd yn erbyn tŷ y rhai drygionus, ac yn erbyn cynhorthwy y rhai a weithredant anwiredd.

3 Yr Aiphtiaid hefyd *ydynt* ddynion, ac nid Duw; a'u meirch yn gnawd, ac nid yn yspryd. Pan estyno yr ARGLWYDD ei law, yna y syrth y cynnorthwywr, ac y cwymp y cynnorthwyedig, a hwynt oll a gyd-ballant.

4 Canys fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Megis y rhua hen lew a'r llew ieuangc ar ei ysglyfaeth, yr hwn er galw lliaws o fugeiliaid yn ei erbyn, ni ddychryn rhag eu llef hwynt, ac nid ymostwng er eu twrf hwynt: felly y disgyn ARGLWYDD y lluoedd i ryfela dros fynydd Sïon, a thros ei fryn ef.

5 Megis adar yn ehedeg, felly yr ymddiffyn ARGLWYDD y lluoedd Jerusalem; gan ymddiffyn a gwared, gan basio heibio ac achub.

6 ¶ Dychwelwch at yr hwn y llwyr-giliodd meibion Israel oddi wrtho.

7 O herwydd yn y dydd hwnnw gwrthodant bob un ei eilunod arian, a'i eilunod aur, y rhai a wnaeth eich dwylaw eich hun *yn* bechod i chwi.

8 ¶ A'r Assyriad a syrth trwy gleddyf, nid eiddo gwr grymmus; a chleddyf, nid eiddo dyn gwael, a'i difa ef: ac efe a ffy rhag y cleddyf, a'i wŷr ieuaingc a fyddant dan dreth.

9 Ac efe a â i'w graig rhag ofn; a'i dywysogion a ofnant rhag y faner, medd yr ARGLWYDD, yr hwn *y mae* ei dân yn Sïon, a'i ffwrn yn Jerusalem.

PENNOD XXXII.

1 *Bendithion teyrnas Crist.* 9 *Rhad-ddangos difrod;* 15 *ac addaw adnewyddiad ar ol hynny.*

WELE, brenhin a deyrnasa mewn cyfiawnder, a thywysogion a lywodraethant mewn barn.

2 A gwr fydd megis yn ymguddfa *rhag* y gwynt, ac yn lloches *rhag* y dymmestl; megis afonydd dyfroedd mewn sychdir, megis cysgod craig fawr mewn tir sychedig.

3 Yna llygaid y rhai a welant ni chauir, a chlustiau y rhai a glywant a wrandawant.

4 Calon y rhai ehud hefyd a ddeall wybodaeth, a thafod y rhai bloesg a brysura lefaru yn eglur.

5 Ni elwir mwy y coegddyn yn fonheddig, ac ni ddywedir am y cybydd, Hael *yw*.

6 Canys coegwr a draetha goegni, a'i galon a wna anwiredd, i ragrithio, ac i draethu amryfusedd yn erbyn yr ARGLWYDD, i ddiddymmu enaid y newynog; ac efe a wna i ddïod y sychedig ballu.

7 Arfau y cybydd *sydd* ddrygionus: efe a ddychymmyg ddichellion i ddifwyno y trueiniaid trwy ymadroddion gau; pan draetho yr anghenus yr uniawn.

8 Ond yr hael a ddychymmyg haelioni; ac ar haelioni y saif efe.

9 ¶ Cyfodwch, wragedd diwaith; clywch fy llais: gwrandewch fy ymadrodd, ferched dïofal.

10 Dyddiau gyd â blwyddyn y trallodir chwi, wragedd difraw: canys darfu y cynhauaf gwin, ni ddaw cynnull.

11 Ofnwch, rai difraw; dychrynwch, rai dïofal: ymddïosgwch, ac ymnoethwch, a gwregyswch *sach-lïan* am eich llwynau.

12 Galarant am y tethau, am y meusydd hyfryd, am y winwydden ffrwythlawn.

13 Cyfyd drain *a* mieri ar dir fy mhobl, ïe, ar bob tŷ llawenydd *yn* y ddinas hyfryd.

14 Canys y palasau a wrthodir, lliosowgrwydd y ddinas a adewir, yr amddiffynfeydd a'r tyrau fyddant yn ogofeydd hyd byth, yn hyfrydwch asynod gwylltion, yn borfa dïadellau;

15 Hyd oni thywallter arnom yr yspryd o'r uchelder, a bod yr anialwch yn ddol-dir, a chyfrif y dol-dir yn goed-tir.

16 Yna y trig barn yn yr anialwch, a chyfiawnder a erys yn y dol-dir.

17 A gwaith cyfiawnder fydd heddwch; ïe, gweithred cyfiawnder *fydd* llonyddwch, a dïogelwch, hyd byth.

18 A'm pobl a drig mewn preswylfa heddychlawn, ac mewn anneddau dïogel, ac mewn gorphwysfaoedd llonydd.

19 Pan ddisgyno cenllysg *ar* y coed, ac y gostyngir y ddinas mewn lle isel.

20 Gwyn eich byd y rhai a hauwch ger llaw pob dyfroedd, y rhai a yrrwch draed yr ych a'r asyn *yno*.

PENNOD XXXIII.

1 *Barnedigaethau Duw yn erbyn gelynion yr eglwys.* 13 *Rhagorfraint y duwiol.*

GWAE *di* anrheithiwr, a thi heb dy anrheithio; a *thi* anffyddlawn, er na wnaed yn anffyddlawn â thi: pan ddarffo i ti anrheithio, y'th anrheithir; *a* phan ddarffo i ti fod yn anffyddlawn, byddant anffyddlawn i ti.

2 ARGLWYDD, trugarhâ wrthym; wrthyt y disgwyliasom: bydd fraich iddynt bob bore, a'n hiachawdwriaeth ninnau yn amser cystudd.

3 Wrth lais y twrf y gwidiodd y bobl; wrth ymddyrchafu o honot y gwasgarwyd y cenhedloedd.

4 A'ch yspail a gynnullir *fel* cynnulliad lindys; fel gwibiad ceiliogod rhedyn y rhêd efe arnynt.

5 Dyrchafwyd yr ARGLWYDD; canys preswylio y mae yn yr uchelder: efe a lanwodd Sion o farn a chyfiawnder.

6 A sicrwydd dy amserau, *a* nerth iachawdwriaeth, fydd doethineb a gwybodaeth: ofn yr ARGLWYDD *yw* ei drysor ef.

7 Wele, eu rhai dewrion a waeddant oddi allan: cenhadon heddwch a wylant yn chwerw.

8 Aeth y prif-ffyrdd yn ddisathr, darfu cynniweirydd llwybr: diddymmodd y cyfammod, dïystyrodd y dinasoedd, ni wnaeth gyfrif o ddynion.

9 Galarodd *a* llesgâodd y ddaear; cywilyddiodd Libanus, *a* thorrwyd ef; Saron a aeth megis anialwch, ysgydwyd Basan hefyd a Charmel.

10 Cyfodaf yn awr, medd yr ARGLWYDD: ymddyrchafaf weithian; ymgodaf bellach.

11 Chwi a ymddygwch us, *ac* a esgorwch ar sofl; eich anadl *fel* tân a'ch ysa chwi.

12 A'r bobloedd fyddant *fel* llosgfa calch, *fel* drain wedi eu torri y llosgir hwy yn tân.

13 ¶ Gwrandewch, belledigion, yr hyn a wneuthum; a gwybyddwch, gymmydogion, fy nerth.

14 Pechaduriaid a ofnasant yn Sion, dychryn a ddaliodd y rhagrithwyr: pwy o honom a drig gyd â'r tân ysol? pwy o honom a breswylia gyd â llosgfeydd tragywyddol?

15 Yr hwn a rodia *mewn* cyfiawnder, ac a draetha uniondeb, a wrthyd elw trawsder, a ysgydwo ei law rhag derbyn gwobr, a gauo ei glust rhag clywed celanedd, ac a gauo ei lygaid rhag edrych ar ddrygioni.

16 Efe a breswylia yr uchelderau; cestyll y creigiau *fydd* ei ymddiffynfa ef: ei fara a roddir iddo, ei ddwfr *fydd* sicr.

17 Dy lygaid a welant y brenhin yn ei degwch: gwelant y tir pell.

18 Dy galon a fyfyria ofn; pa le *y mae* yr ysgrifenydd? pa le *y mae* y trysorwr? pa le *y mae* rhifwr y tyrau?

19 Ni chei weled pobl greulawn, pobl o iaith ddyfnach nag a ddeallech di, *neu* floesg dafod, *fel* na ddeallech.

20 Gwel, Sion, dinas ein cyfarfod: dy lygaid a welant Jerusalem, y breswylfa lonydd, y babell ni thynnir i lawr, *ac* ni syflir un o'i hoelion byth, ac ni thorrir un o'i rhaffau.

21 Eithr yr ARGLWYDD ardderchog *fydd* yno i ni, yn fangre afonydd *a* ffrydiau llydain: y rhwyf-long nid â trwyddo, a llong odidawg nid â drosto.

22 Canys yr ARGLWYDD *yw* ein barnwr, yr ARGLWYDD *yw* ein deddfwr, yr ARGLWYDD *yw* ein brenhin; efe a'n ceidw.

23 Gollyngasant dy raffau, ni chadarnhasant eu hwylbren yn iawn, ni thaenasant yr hwyl; yna y rhennir ysglyfaeth yspail fawr, y cloffion a ysglyfaethant yr ysglyfaeth.

24 Ac ni ddywed y preswylydd, Claf ydwyf: maddeuir anwiredd y bobl a drigant ynddi.

PENNOD XXXIV.

1 *Y barnedigaethau y mae Duw yn dïal ei eg-*
lwys â hwynt. 11 *Difrod ei gelynion hi,* 16
Sicred yw y brophwydoliaeth.

NESEWCH, genhedloedd, i glywed, a gwrandewch, bobloedd; gwrandawed y ddaear ac oll y sydd ynddi, y byd a'i holl gnwd.

2 Canys llidiowgrwydd yr ARGLWYDD *sydd* ar yr holl genhedloedd, a'*i* sorriant ar eu holl luoedd hwynt: difrododd hwynt, rhoddes hwynt i'r lladdfa.

3 A'u lladdedigion a fwrir allan, a'u drewiant o'u celanedd a gyfyd i fynu, y mynyddoedd hefyd a doddant o'u gwaed hwynt.

4 Holl lu y nefoedd hefyd a ddattodir, a'r nefoedd a blygir fel llyfr: a'i holl lu a syrth, fel y syrthiai deilen o'r winwydden, ac fel *ffigysen* yn syrthio oddi ar y pren.

5 Canys fy nghleddyf a drochir yn y nefoedd: wele, ar Edom y disgyn i farn, ac ar y bobl a ysgymmunais.

6 Cleddyf yr ARGLWYDD a lanwyd o waed, tewychodd gan frasder, *a* chan waed ŵyn a bychod, gan frasder arennau hyrddod: canys mae i'r ARGLWYDD aberth yn Bosrah, a lladdfa fawr yn nhir Edom.

7 A disgyn yr unicorniaid gyd â hwynt, a'r bustych gyd â'r teirw, a'u tir hwynt a feddwa o'u gwaed hwynt, a'u llwch fydd tew o frasder.

8 Canys diwrnod dïal yr ARGLWYDD, blwyddyn taledigaeth yn achos Sion, *yw*.

9 A'i hafonydd a droir yn bŷg, a'i llwch yn frwmstan, a'i daear yn bŷg llosgedig.

10 Nis diffoddir nos na dydd; ei mŵg a ddring byth: o genhedlaeth i genhedlaeth y diffaethir hi; ni *bydd* cynniweirydd trwyddi byth bythoedd.

11 ¶ Y pelican hefyd a'r draenog a'i meddianna; y dylluan a'r gigfran a drigant ynddi: ac efe a estyn arni linyn annhrefn, a meini gwagedd.

12 Ei phendefigion hi a alwant i'r frenhiniaeth, ond ni *bydd* yr un yno, a'i holl dywysogion hi fyddant ddiddym.

13 Cyfyd hefyd *yn* ei phalasau ddrain, danadl ac ysgall o fewn ei cheurydd: a hi a fydd yn drigfa dreigiau, yn gyntedd i gywion yr estrys.

14 Ac anifeiliaid gwylltion yr anialwch, a'r cathod, a ymgyfarfyddant: yr ellyll a eilw ar ei gyfaill; yr ŵyll a orphwys yno hefyd, ac a gaiff orphwysfa iddi.

15 Yno y nytha y dylluan, ac y dodwa, ac y deora, ac a gasgl yn ei chysgod; y fylturiaid a ymgasglant yno hefyd, pob un gyd â'i gymhar.

16 ¶ Ceisiwch allan o lyfr yr ARGLWYDD, a darllenwch; ni phalla un o hyn, ni bydd un heb ei gymhar; canys fy ngenau, efe a orchymynodd, a'i yspryd, efe a'u casglodd hwynt.

17 Efe hefyd a fwriodd y coel-bren iddynt, a'i law ef a'i rhannodd hi iddynt wrth linyn: meddiannant hi hyd byth, a phreswyliant ynddi o genhedlaeth i genhedlaeth.

PENNOD XXXV.

1 *Hyfrydwch a godidowgrwydd teyrnas Crist.*
3 *Cysuro y gweiniaid trwy rinweddau a breiniau yr efengyl.*

YR anialwch a'r anghyfanneddle a lawenychant o'u plegid; y diffaethwch hefyd a orfoledda, ac a flodeua fel rhosyn.

2 Gan flodeuo y blodeua, ac y llawenycha hefyd â llawenydd ac â chân: gogoniant Libanus a roddir iddo, godidowgrwydd Carmel a Saron: hwy a welant ogoniant yr ARGLWYDD, *a* godidowgrwydd ein DUW ni.

3 ¶ Cadarnhêwch y dwylaw llesg, a chryfhêwch y gliniau gweiniaid.

4 Dywedwch wrth y rhai ofnus o galon, Ymgryfhêwch, nac ofnwch: wele, eich Duw chwi a ddaw *â* dial, *ïe*, Duw *â* thaledigaeth; efe a ddaw, ac a'ch achub chwi.
5 Yna yr agorir llygaid y deillion, a chlustiau y byddarion a agorir.
6 Yna y llamma y cloff fel hydd, ac y cân tafod y mudan: canys dyfroedd a dyrr allan yn yr anialwch, ac afonydd yn y diffaethwch.
7 Y crasdir hefyd fydd yn llynn, a'r tir sychedig yn ffynhonnau dyfroedd; yn nhrigfa y dreigiau, a'u gorweddfa, *y bydd* cyfle corsennau a brwyn.
8 Yna y bydd prif-ffordd, a ffordd; a ffordd sanctaidd y gelwir hi: yr halogedig nid â ar hyd-ddi; canys hi *a fydd* i'r rhai hynny: a rodio y ffordd, pe *byddent* ynfydion, ni chyfeiliornant.
9 Ni bydd yno lew, a bwystfil gormesol ni ddring iddi, *ac* nis ceir yno; eithr y rhai gwaredol a rodiant *yno*.
10 A gwaredigion yr ARGLWYDD a ddychwelant, ac a ddeuant i Sion â chaniadau, ac â llawenydd tragywyddol ar eu pen: goddiweddant lawenydd a hyfrydwch, a chystudd a galar a ffŷ ymaith.

PENNOD XXXVI.

1 *Senacherib yn dyfod yn erbyn Judah.* 4 *Rabsaceh wedi ei anfon gan Senacherib, trwy resymmau cablaidd, yn ceisio gan y bobl droi oddi wrth Hezecïah.* 22 *Mynegi ei eiriau ef i Hezecïah.*

AC yn y bedwaredd flwyddyn ar ddeg i'r brenhin Hezecïah, y daeth Senacherib brenhin Assyria i fynu yn erbyn holl gaerog ddinasoedd Judah, ac a'u goresgynodd hwynt.
2 A brenhin Assyria a anfonodd Rabsaceh o Lachis i Jerusalem, at y brenhin Hezecïah, â llu dirfawr. Ac efe a safodd wrth bistyll y llynn uchaf, ym mhrif-ffordd maes y pannwr.
3 Ac aeth atto ef Eliacim mab Hilcïah, yr hwn *oedd* benteulu, a Sebna yr ysgrifenydd, a Joah mab Asaph y cofiadur.
4 ¶ A dywedodd Rabsaceh wrthynt, Dywedwch yn awr wrth Hezecïah, Fel hyn y dywed y brenhin mawr, brenhin Assyria, Pa hyder *yw* hwn yr ymddiriedi *ynddo?*
5 Dywedais, *meddi*, (ond nid *ydynt ond* geiriau ofer) Cynghor a nerth *sydd gennyf* i ryfel: ar bwy, attolwg, yr hyderi, pan wyt yn gwrthryfela i'm herbyn?
6 Wele, hyderaist ar y ffon gorsen ddrylliedig honno, ar yr Aipht; yr hon pwy bynnag a bwyso arni, hi a â i gledr ei law ef, ac a dylla trwyddi: felly *y mae* Pharaoh brenhin yr Aipht i bawb a hyderant arno.
7 Ond os dywedi wrthyf, Yn yr ARGLWYDD ein DUW yr ydym yn ymddiried: onid efe *yw* yr hwn y darfu i Hezecïah dynnu i lawr ei uchelfëydd, a'i allorau, a dywedyd wrth Judah a Jerusalem, O flaen yr allor hon yr addolwch?
8 Ac yn awr dod wystlon, attolwg, i'm harglwydd brenhin Assyria, a mi a roddaf i ti ddwy fil o feirch, os gelli di roddi rhai a farchogo arnynt.
9 A pha fodd y troi di ymaith wyneb un capten o'r gweision lleiaf i'm harglwydd, ac yr ymddiriedi yn yr Aipht am gerbydau ac am farchogion?
10 Ai heb yr ARGLWYDD y daethum i fynu yr awr hon yn erbyn y wlad hon i'w dinystrio? yr ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf, Dos i fynu yn erbyn y wlad hon, a dinystria hi.
11 ¶ Yna y dywedodd Eliacim, a Sebna, a Joah, wrth Rabsaceh, Llefara, attolwg, wrth dy weision yn Syriaeg; canys *yr ydym* ni yn *ei* deall: ac na lefara wrthym yn iaith yr Iuddewon, lle y clywo y bobl *sydd* ar y mur.
12 ¶ Ond Rabsaceh a ddywedodd, Ai at dy feistr ac attat tithau yr anfonodd fy meistr fi i lefaru y geiriau hyn? onid at y dynion sydd yn eistedd ar y mur *yr anfonodd fi*, fel y bwyttâont eu tom eu hun, ac yr yfont eu trwngc eu hun gyd â chwi?
13 A safodd Rabsaceh, a gwaeddodd â llef uchel yn iaith yr Iuddewon, ac a ddywedodd, Gwrandewch eiriau y brenhin mawr, brenhin Assyria.
14 Fel hyn y dywed y brenhin, Na thwylled Hezecïah chwi: canys ni ddichon efe eich gwaredu chwi.
15 Ac na phared Hezecïah i chwi ymddiried yn yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD gan waredu a'ch gwared chwi, ni roddir y ddinas hon yn llaw brenhin Assyria.
16 Na wrandewch ar Hezecïah: canys fel hyn y dywed brenhin Assyria, Gwnewch fwynder â mi, a deuwch allan attaf, a bwyttêwch bob un o'i winwydden ei hun, a phob un *o'i* ffigysbren, ac yfed pawb ddwfr ei ffynnon ei hun;
17 Nes i mi ddyfod a'ch dwyn chwi i wlad megis eich gwlad eich hun, gwlad ŷd a gwin, gwlad bara a gwinllannoedd.
18 *Gwyliwch* rhag i Hezecïah eich hudo chwi, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD a'n gwared ni. A waredodd un o dduwiau y cenhedloedd ei wlad o law brenhin Assyria?
19 *Mae* duwiau Hamath ac Arphad? *mae* duwiau Sepharfaim? a waredasant hwy Samaria o'm llaw i?
20 Pwy *sydd* ym mhlith holl dduwiau y gwledydd hyn a'r a waredasant eu gwlad o'm llaw i, fel y gwaredai yr ARGLWYDD Jerusalem o'm llaw?
21 Eithr hwy a dawsant, ac nid attebasant air iddo: canys gorchymyn y brenhin *oedd* hyn, gan ddywedyd, Nac attebwch ef.
22 ¶ Yna y daeth Eliacim mab Hilcïah, yr hwn *oedd* benteulu, a Sebna yr ysgrifenydd, a Joah mab Asaph y cofiadur, at Hezecïah â'u dillad yn rhwygedig, ac a fynegasant iddo eiriau Rabsaceh.

PENNOD XXXVII.

1 *Hezecïah, yn ei dristwch, yn gyrru at Esaiah i gael ganddo weddïo drosto ef a'i bobl.* 6 *Esaiah yn eu cysuro hwy.* 8 *Senacherib yn myned i ymladd â Thirhacah, ac yn anfon llythyrau cablaidd at Hezecïah.* 14 *Gweddi Hezecïah.* 21 *Esaiah yn prophwydo balchder a chwymp Senacherib, a llwyddiant Sion.* 36 *Angel yn lladd yr Assyriaid.* 37 *Lladd Senacherib yn Ninefeh gan ei feibion ei hun.*

A PHAN glybu y brenhin Hezecïah *hynny*, efe a rwygodd ei ddillad, ac a ymwisgodd mewn sach-lïan, ac a aeth i dŷ yr ARGLWYDD.
2 Ac a anfonodd Eliacim y penteulu, a Sebna yr ysgrifenydd, a henuriaid yr offeiriaid, wedi ymwisgo mewn sach-lïan, at Esaiah, y prophwyd mab Amos.
3 A hwy a ddywedasant wrtho, Fel hyn y dywedodd Hezecïah, Diwrnod cyfyngder, a cherydd, a chabledd, *yw* y dydd hwn: canys y plant a ddaethant hyd yr enedigaeth, ond nid *oes* grym i esgor.
4 Fe allai y gwrendy yr ARGLWYDD dy DDUW eiriau Rabsaceh, yr hwn a anfonodd

brenhin Assyria ei feistr i gablu y DUW byw,
ac y cerydda efe y geiriau a glybu yr AR-
GLWYDD dy DDUW: am hynny dyrcha *dy*
weddi dros y gweddill *sydd* i'w gael.
5 Felly gweision y brenhin Hezeciah a
ddaethant at Esaiah.
6 ¶ A dywedodd Esaiah wrthynt, Fel hyn
y dywedwch wrth eich meistr, Fel hyn y
dywed yr ARGLWYDD, Nac ofna y geiriau a
glywaist, *trwy* y rhai y cablodd gweision
brenhin Assyria fi.
7 Wele fi yn rhoddi arno ef wynt, ac efe a
glyw swn, ac a ddychwel i'w wlad: gwnaf
hefyd iddo syrthio gan y cleddyf yn ei wlad
ei hun.
8 ¶ Yna y dychwelodd Rabsaceh, ac a gaf-
odd frenhin Assyria yn rhyfela yn erbyn
Libnah: canys efe a glywsai ddarfod iddo
fyned o Lachis.
9 Ac efe a glywodd *sôn* am Tirhacah bren-
hin Ethiopia, gan ddywedyd, Efe a aeth
allan i ryfela â thi. A phan glywodd *hynny*,
efe a anfonodd gennadau at Hezeciah, gan
ddywedyd,
10 Fel hyn y dywedwch wrth Hezeciah
brenhin Judah, gan ddywedyd, Na thwylled
dy DDUW di, yr hwn yr wyt yn ymddiried
ynddo, gan ddywedyd, Ni roddir Jerusalem
yn llaw brenhin Assyria.
11 Wele, ti a glywaist yr hyn a wnaeth
brenhinoedd Assyria i'r holl wledydd, gan eu
difrodi hwynt; ac a waredir di?
12 A waredodd duwiau y cenhedloedd hwynt,
y rhai a ddarfu i'm tadau eu dinystrio, *sef*
Gozan, a Haran, a Reseph, a meibion Eden,
y rhai *oedd* o fewn Telassar?
13 *Mae* brenhin Hamath, a brenhin Ar-
phad? a brenhin dinas Sepharfaim, Hena ac
Ifah?
14 ¶ A chymmerth Hezeciah y llythyr o
law y cenhadau, ac a'i darllenodd; a Hezeci-
ah a aeth i fynu i dŷ yr ARGLWYDD, ac a'i
lledodd ger bron yr ARGLWYDD.
15 A Hezeciah a weddïodd at yr AR-
GLWYDD, gan ddywedyd,
16 ARGLWYDD y lluoedd, DUW Israel, yr
hwn wyt yn trigo *rhwng* y cerubiaid, ti yd-
wyt DDUW, *ïe*, tydi yn unig, i holl deyrnas-
oedd y ddaear: ti a wnaethost y nefoedd a'r
ddaear.
17 Gogwydda, ARGLWYDD, dy glust, a
gwrando; agor dy lygaid, ARGLWYDD, ac
edrych: gwrando hefyd holl eiriau Sena-
cherib, yr hwn a anfonodd i ddifenwi y DUW
byw.
18 Gwir *yw*, O ARGLWYDD, i frenhinoedd
Assyria ddifa yr holl genhedloedd a'u gwlod-
ydd,
19 A rhoddi eu duwiau hwy yn tân: canys
nid *oeddynt* hwy dduwiau, ond gwaith dwy-
law dyn, *o* goed a maen: am hynny y din-
ystriasant hwynt.
20 Yr awr hon gan hynny, O ARGLWYDD
ein Duw, achub ni o'i law ef; fel y gwypo
holl deyrnasoedd y ddaear mai ti *yw* yr AR-
GLWYDD, tydi yn unig.
21 ¶ Yna Esaiah mab Amos a anfonodd at
Hezeciah, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed
ARGLWYDD DDUW Israel, O herwydd i ti
weddïo attaf fi yn erbyn Senacherib brenhin
Assyria:
22 Dyma y gair a lefarodd yr ARGLWYDD
yn ei erbyn ef, Y forwyn merch Sïon a'th
ddirmygodd, *ac* a'th watwarodd: merch Je-
rusalem a ysgydwodd ben ar dy ol.
23 Pwy a ddifenwaist ac a geblaist? ac yn er-
byn pwy y dyrchefaist *dy* lef, ac y cyfodaist
yn uchel dy lygaid? yn erbyn Sanct Israel.
24 Trwy law dy weision y ceblaist yr Ar-
glwydd, ac y dywedaist, A lliaws fy nghe-
bydau y daethum i fynu i uchelder y mynydd-
oedd, i ystlysau Libanus; a mi a dorraf uchel-
der ei gedrwydd, *a'i* ddewis ffynnidwydd; âf
hefyd i'w gwrr uchaf, *ac* i goed ei ddol-dir.
25 Myfi a gloddiais, ac a yfais ddwfr; â
gwadnau fy nhraed hefyd y sychais holl afon-
ydd y gwarchäeedig.
26 Oni chlywaist wneuthur o honof hyn er
ys talm, a'i lunio er y dyddiau gynt? yn awr
y dygais hynny i ben, fel y byddit i ddistrywio
dinasoedd caerog *yn* garneddau dinystriol.
27 Am hynny eu trigolion yn gwttoglaw a
ddychrynwyd ac a gywilyddiwyd: oeddynt
megis gwellt y maes, fel gwŷrdd-lysiau, a glas-
wellt ar bennau *tai*, neu *ŷd* wedi deifio cyn
addfedu.
28 Dy eisteddiad hefyd, a'th fynediad allan,
a'th ddyfodiad i mewn, a adnabûm, a'th gyn-
ddeiriowgrwydd i'm herbyn.
29 Am i ti ymgynddeiriogi i'm herbyn, ac
i'th ddadwrdd ddyfod i fynu i'm clustiau; am
hynny y rhoddaf fy mach yn dy ffroen di,
a'm ffrwyn yn dy weflau, ac a'th ddychwelaf
di ar hyd yr un ffordd ag y daethost.
30 A hyn *fydd* yn arwydd i ti, *Hezeciah:* Y
flwyddyn *hon* y bwyttêi a dyfo o hono ei
hun; ac yn yr ail flwyddyn yr attwf; ac yn
y drydedd flwyddyn hauwch a medwch, plen-
nwch winllannoedd hefyd, a bwyttêwch eu
ffrwyth hwynt.
31 A'r gweddill o dŷ Judah, *yr hwn* a adewir,
a wreiddia eilwaith i waered, ac a ddwg
ffrwyth i fynu.
32 Canys gweddill a â allan o Jerusalem, a'r
rhai dïangol o fynydd Sïon: zêl ARGLWYDD
y lluoedd a wna hyn.
33 Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD am frenhin Assyria, Ni ddaw efe
i'r ddinas hon, ac nid ergydia efe saeth
yno; hefyd ni ddaw o'i blaen a tharian, ac ni
fwrw glawdd i'w herbyn.
34 Ar hyd yr un ffordd ag y daeth y dy-
chwel, ac ni ddaw i mewn i'r ddinas hon,
medd yr ARGLWYDD.
35 Canys mi a ddiffynnaf y ddinas hon, i'w
chadw hi er fy mwyn fy hun, ac er mwyn
Dafydd fy ngwas.
36 ¶ Yna yr aeth angel yr ARGLWYDD, ac
a darawodd y'ngwersyll yr Assyriaid gant a
phedwar ugain a phump o filoedd: a phan
gyfodasant yn fore drannoeth, wele hwynt
oll yn gelaneddau meirwon.
37 ¶ Felly Senacherib brenhin Assyria a
ymadawodd, ac a aeth, ac a ddychwelodd, ac
a drigodd yn Ninefeh.
38 ¶ A bu, fel yr ydoedd efe yn addoli yn
nhŷ Nisroch ei dduw, i Adrammelech a Sar-
eser ei feibion, ei daraw ef â'r cleddyf; a hwy
a ddïangasant i wlad Armenia. Ac Esarhâd-
on ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PENNOD XXXVIII.

1 *Hezeciah, wedi cael cennadwri o'i farwol-
aeth, trwy weddi yn cael estyn ei einioes.*
8 *Yr haul yn myned ddeg o raddau yn ei ol,
yn argoel o'r addewid honno.* 9 *Cân diolch
Hezeciah.*

YN y dyddiau hynny y clafychodd Heze-
ciah hyd farw. Ac Esaiah y prophwyd
mab Amos a ddaeth atto ef, ac a ddywedodd
wrtho, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD,
Trefna dy dŷ; canys marw fyddi, ac ni byddi
byw.
2 Yna Hezeciah a droes ei wyneb at y pared,
ac a weddïodd at yr ARGLWYDD.
3 A dywedodd, Attolwg, ARGLWYDD, cofia

yr awr hon i mi rodio ger dy fron di mewn
gwirionedd ac â chalon berffaith, a gwneuth-
ur o honof yr hyn *oedd* dda yn dy olwg. A
Hezeciah a wylodd âg wylofain mawr.
4 ¶ Yna y bu gair yr ARGLWYDD wrth
Esaiah, gan ddywedyd,
5 Dos a dywed wrth Hezeciah, Fel hyn y
dywed ARGLWYDD DDUW Dafydd dy dad,
Clywais dy weddi di, gwelais dy ddagrau;
wele, mi a chwanegaf at dy ddyddiau di
bymtheng mlynedd.
6 Ac o law brenhin Assyria y'th waredaf
di a'r ddinas: a mi a ddiffynnaf y ddinas
hon.
7 A hyn *fydd* i ti yn arwydd oddi wrth yr
ARGLWYDD, y gwna yr ARGLWYDD y gair
hwn a lefarodd;
8 Wele fi yn dychwelyd cysgod y graddau,
yr hwn a ddisgynodd yn neial Ahaz gyd â'r
haul, ddeg o raddau yn ei ol. Felly yr haul a
ddychwelodd ddeg o raddau, ar hyd y gradd-
au y disgynasai *ar hyd-ddynt.*
9 ¶ Ysgrifen Hezeciah brenhin Judah, pan
glafychasai, a byw o hono o'i glefyd.
10 Myfi a ddywedais yn nhorriad fy nydd-
iau, Af i byrth y bedd; difuddiwyd fi o wedd-
ill fy mlynyddoedd.
11 Dywedais, Ni chaf weled yr ARGLWYDD
IOR yn nhir y rhai byw: ni welaf ddyn mwy-
ach ym mysg trigolion y byd.
12 Fy nhrigfa a aeth, ac a symmudwyd oddi
wrthyf fel lluest bugail: torrais ymaith fy
hoedl megis gwehydd; â nychdod y'm tyrr
ymaith: o ddydd hyd nos y gwnei ben am
danaf.
13 Cyfrifais hyd y bore, *mai* megis llew y
dryllia efe fy holl esgyrn: o ddydd hyd nos y
gwnei ddiben arnaf.
14 Megis garan *neu* wennol, felly trydar a
wneuthum; griddfenais megis colommen; fy
llygaid a ddyrchafwyd i fynu: O ARGLWYDD,
gorthrymmwyd fi; esmwythâ arnaf.
15 Beth a ddywedaf? canys dywedodd
wrthyf, ac efe a'i gwna: mi a gerddaf yn
araf fy holl flynyddoedd yn chwerwedd fy
enaid.
16 Arglwydd, trwy y *pethau* hyn yr ydys
yn byw, ac yn yr holl *bethau* hyn *y mae*
bywyd fy yspryd i; felly yr iachêi, ac y
bywhêi fi.
17 Wele yn lle heddwch i mi chwerwder
chwerw: ond o gariad ar fy enaid y gwared-
aist *ef* o bwll llygredigaeth: canys ti a deflaist
fy holl bechodau o'r tu ol i'th gefn.
18 Canys y bedd ni'th fawl di, angau *ni'*th
glodfora: y rhai sydd yn disgyn i'r pwll ni
obeithiant am dy wirionedd.
19 Y byw, y byw, efe a'th fawl di, fel *yr*
wyf fi heddyw: y tad a hysbysa i'r plant dy
wirionedd.
20 Yr ARGLWYDD *sydd* i'm cadw: am
hynny y canwn fy nghaniadau, holl ddydd-
iau ein heinioes, yn nhŷ yr ARGLWYDD.
21 Canys Esaiah a ddywedasai, Cymmerant
swp o ffigys, a rhwymant yn blastr ar y corn-
wyd, ac efe a fydd byw.
22 A dywedasai Hezeciah, Pa arwydd fydd
y caf fyned i fynu i dŷ yr ARGLWYDD?

PENNOD XXXIX.

1 *Merodach-baladan yn anfon i ymweled â Hezeciah o herwydd y rhyfeddod, ac wrth hynny yn cael gwybodaeth o'i drysorau ef:* 3 *ac Esaiah yn cael gwybod hynny, ac yn rhagfynegi y caeth-glud i Babilon.*

YN yr amser hwnnw Merodach-baladan,
mab Baladan, brenhin Babilon, a anfon-
odd lythyrau ac anrheg at Hezeciah: canys
efe a glywsai ei fod ef yn glaf, a'i fyned yn
iach.
2 A Hezeciah a lawenychodd o'u herwydd
hwynt, ac a ddangosodd iddynt dŷ ei drysor-
au, yr arian, a'r aur, a'r llysieuau, a'r olew
gwerthfawr, a holl dŷ ei arfau, a'r hyn oll a
gafwyd yn ei drysorau ef: nid oedd dim yn
ei dŷ ef, nac yn ei holl gyfoeth ef, a'r nas
dangosodd Hezeciah iddynt.
3 ¶ Yna y daeth Esaiah y prophwyd at y
brenhin Hezeciah, ac a ddywedodd wrtho,
Beth a ddywedodd y gwŷr hyn? ac o ba le y
daethant attat? A dywedodd Hezeciah, O
wlad bell y daethant attaf fi, *sef* o Babilon.
4 Yntau a ddywedodd, Beth a welsant hwy
yn dy dŷ di? A dywedodd Hezeciah, Yr
hyn oll *oedd* yn fy nhŷ i a welsant: nid oes
dim yn fy nhrysorau a'r nas dangosais idd-
ynt.
5 Yna Esaiah a ddywedodd wrth Hezeciah,
Gwrando air ARGLWYDD y lluoedd.
6 Wele y dyddiau yn dyfod, pan ddygir i
Babilon yr hyn oll *sydd* yn dy dŷ di, a'r hyn
a gynhilodd dy dadau di hyd y dydd hwn: ni
adewir dim, medd yr ARGLWYDD.
7 Cymmerant hefyd o'th feibion di, y rhai
a ddaw o honot, *sef* y rhai a genhedli, fel
y byddont ystafellyddion yn llys brenhin
Babilon
8 Yna y dywedodd Hezeciah wrth Esaiah,
Da *yw* gair yr ARGLWYDD, yr hwn a lefer-
aist. Dywedodd hefyd, Canys bydd heddwch
a gwirionedd yn fy nyddiau i.

PENNOD XL.

1 *Cyhoeddi yr efengyl.* 3 *Pregeth Ioan fedyddiwr,* 9 *a'r apostolion.* 12 *Y prophwyd, trwy ddangos fod Duw yn hollalluog,* 18 *ac nad oes dim cyffelyb na chyfartal iddo,* 26 *yn cysuro y bobl.*

CYSURWCH, cysurwch fy mhobl, medd
eich DUW.
2 Dywedwch wrth fodd calon Jerusalem,
llefwch wrthi hi, gyflawni ei milwriaeth,
ddilêu ei hanwiredd: o herwydd derbyniodd
o law yr ARGLWYDD yn ddau-ddyblyg am ei
holl bechodau.
3 ¶ Llef un yn llefain yn yr anialwch, Par-
ottôwch ffordd yr ARGLWYDD, unionwch
lwybr i'n Duw ni yn y diffaethwch.
4 Pob pant a gyfodir, a phob mynydd a
bryn a ostyngir: y gŵyr a wneir yn uniawn,
a'r anwastad yn wastadedd.
5 A gogoniant yr ARGLWYDD a ddatguddir
a phob cnawd ynghyd a'i gwel; canys genau
yr ARGLWYDD a lefarodd *hyn.*
6 Y llef a ddywedodd, Gwaedda. Yntau a
ddywedodd, Beth a waeddaf? Pob cnawd
sydd wellt, a'i holl odidowgrwydd fel blod-
euyn y maes.
7 Gwywa y gwelltyn, syrth y blodeuyn;
canys yspryd yr ARGLWYDD a chwythodd
arno: gwellt yn ddiau *yw* y bobl.
8 Gwywa y gwelltyn, syrth y blodeuyn; ond
gair ein Duw ni a saif byth.
9 ¶ Dring rhagot, yr efengyles Sion, i fyn-
ydd uchel; dyrchafa dy lef trwy nerth, O
efengyles Jerusalem: dyrchafa, nac ofna;
dywed wrth ddinasoedd Judah, Wele eich
DUW chwi.
10 Wele yr Arglwydd DDUW a ddaw yn
erbyn y cadarn, a'i fraich a lywodraetha
drosto: wele ei wobr gyd âg ef, a'i waith o'i
flaen.
11 Fel bugail y portha efe ei braidd; â'i
fraich y casgl ei ŵyn, ac a'u dwg yn ei fyn-
wes, *ac* a goledda y mammogiaid.
12 ¶ Pwy a fesurodd y dyfroedd yn ei

ddwrn, ac a fesurodd y nefoedd â'i rychwant,
ac a gymhwysodd bridd y ddaear mewn
mesur, ac a bwysodd y mynyddoedd mewn
pwysau, a'r bryniau mewn cloriannau?
13 Pwy a gyfarwyddodd yspryd yr Ar-
glwydd, ac yn wr o'i gynghor a'i cyfar-
wyddodd ef?
14 A phwy yr ymgynghorodd efe, Ie, *pwy*
a'i cyfarwyddodd, ac a'i dysgodd yn llwybr
barn, ac a ddysgodd iddo wybodaeth, ac a
ddangosodd iddo ffordd dealldwriaeth?
15 Wele, y cenhedloedd a gyfrifwyd fel
defnyn o gelwrn, ac fel mân-lwch y clorian-
nau; wele, fel brycheuyn y cymmer efe yr
ynysoedd i fynu.
16 Ac nid digon Libanus i gynneu *tân*;
nid digon ei fwystfilod chwaith yn boeth-
offrwm.
17 Yr holl genhedloedd *ydynt* megis diddym
ger ei fron ef; yn llai nâ dim, ac *nâ* gwagedd,
y cyfrifwyd hwynt ganddo.
18 ¶ I bwy gan hynny y cyffelybwch Dduw?
a pha ddelw a osodwch iddo?
19 Y crefftwr a dawdd gerf-ddelw, a'r eurych
a'i goreura, ac a dawdd gadwyni arian
20 Yr hwn *sydd* dlawd ei offrwm a ddewis
bren ni phydra; efe a gais atto saer cywraint,
i barottôi cerf-ddelw *yr hon* ni syfl.
21 Oni wybuoch? oni chlywsoch? oni fyneg-
wyd i chwi o'r dechreuad? oni ddeallasoch er
seiliad y ddaear?
22 Efe sydd yn eistedd ar amgylchoedd y
ddaear, a'i thrigolion *sydd* fel locustiaid; yr
hwn a daena y nefoedd fel llenn, ac a'i lleda
fel pabell i drigo *ynddi*:
23 Yr hwn a wna lywodraethwyr yn ddi-
ddym; fel gwagedd y gwna efe farnwyr y
ddaear.
24 Iĕ, ni phlennir hwynt, nis heuir chwaith;
ei foncyff hefyd ni wreiddia yn y ddaear: ac
efe a chwŷth arnynt, a hwy a wywant, a chor-
wynt a'u dwg hwynt ymaith fel sofl.
25 I bwy gan hynny y'm cyffelybwch, ac
y'm cystedlir, medd y Sanct?
26 Dyrchefwch eich llygaid i fynu, ac edrych-
wch pwy a greodd *y rhai* hyn, a ddwg eu
llu hwynt allan mewn rhifedi: efe a'u geilw
hwynt oll wrth eu henwau; gan amlder *ei*
rym *ef*, a'i gadarn allu, ni phalla un.
27 Paham y dywedi, Jacob, ac y lleferi,
Israel, Cuddiwyd fy ffordd oddi wrth yr
Arglwydd, a'm barn a aeth heibio i'm
Duw?
28 ¶ Oni wyddost, oni chlywaist, na ddi-
ffygia ac na flina Duw tragywyddoldeb, yr
Arglwydd, Creawdwr cyrrau y ddaear? ni
ellir chwilio allan ei synwyr ef.
29 Yr hwn a rydd nerth i'r diffygiol, ac a
amlhâ gryfder i'r dirym.
30 Canys yr ieuengctid a ddiffygia ac a flina,
a'r gwŷr ieuaingc gan syrthio a syrthiant:
31 Eithr y rhai a obeithiant yn yr Ar-
glwydd a adnewyddant *eu* nerth; ehedant
fel eryrod; rhedant ac ni flinant; rhodiant ac
ni ddiffygiant.

PENNOD XLI.

1 *Duw yn ym-ymliw â'i bobl, ynghylch ei dru-
garedd i'w eglwys,* 10 *a'i addewidion;* 21
ac ynghylch oferedd delwau ac eilunod.

DISTEWCH, ynysoedd, ger fy mron; ad-
newydded y cenhedloedd *eu* nerth: deu-
ant yn nês, yna llefarant: cyd-nesâwn i
farn.
2 Pwy a gyfododd y cyfiawn o'r dwyrain, a'i
galwodd at ei droed, a roddodd y cenhedloedd
o'i flaen ef, ac a wnaeth *iddo* lywodraethu ar
frenhinoedd? efe a'u rhoddodd *hwynt* fel
llwch i'w gleddyf, *ac* fel sofl gwasgaredig i'w
fwa ef.
3 Y mae efe yn eu herlid hwynt, *ac* yn
myned yn ddïogel: *ar hyd* llwybr ni cherdd-
asai efe â'i draed.
4 Pwy a weithredodd ac a wnaeth *hyn*, gan
alw y cenhedlaethau o'r dechreuad? Myfi yr
Arglwydd y cyntaf, myfi hefyd *fydd* gyd
â'r diweddaf.
5 Yr ynysoedd a welsant, ac a ofnasant;
eithafoedd y ddaear a ddychrynasant, a nes-
asant, ac a ddaethant.
6 Pob un a gynnorthwyodd ei gymmydog,
ac a ddywedodd wrth ei frawd, Ymgryfhâ.
7 Felly y saer a gysurodd yr eurych, *a*'r
morthwyliwr yr hwn oedd yn taro ar yr
eingion, gan ddywedyd, Y *mae* yn barod i'w
asio; ac efe a'i sicrhâodd â hoelion, *fel* nad
ysgogir.
8 Eithr ti, Israel, fy ngwas *ydwyt* ti, Jacob
yr hwn a etholais, had Abraham fy anwylyd.
9 Ti yr hwn a gymmerais o eithafoedd y
ddaear, ac y'th elwais oddi wrth ei phendefig-
ion, ac y dywedais wrthyt, Fy ngwas *wyt* ti;
dewisais di, ac ni'th wrthodais.
10 ¶ Nac ofna; canys *yr ydwyf* fi gyd â
thi: na lwfrhâ; canys myfi *yw* dy Dduw:
cadarnhâf di, cynnorthwyaf di hefyd, a chyn-
haliaf di â deheulaw fy nghyfiawnder.
11 Wele, cywilyddir a gwaradwyddir *y rhai*
oll a lidiasent wrthyt: dy wrthwynebwyr a
fyddant megis diddym, ac a ddifethir.
12 Ti a'u ceisi, ac nis cei hwynt, *sef* y dynion
a ymgynhenasant â thi: y gwŷr a ryfelant â
thi fyddant megis diddym, a megis peth heb
ddim.
13 Canys myfi yr Arglwydd dy Dduw a
ymaflaf yn dy ddeheulaw, a ddywed wrthyt,
Nac ofna, myfi a'th gynnorthwyaf.
14 Nac ofna, di bryf Jacob, gwŷr Israel;
myfi a'th gynnorthwyaf, medd yr Ar-
glwydd, a'th waredydd, Sanct Israel.
15 Wele, gosodaf di yn fenn-ddyrnu newydd
ddanheddog; y mynyddoedd a ddyrni ac a
feli, gosodi hefyd y bryniau fel mwlwg.
16 Nithi hwynt, a'r gwynt a'u dwg ymaith,
a'r corwynt a'u gwasgar hwynt: a thi a law-
enychi yn yr Arglwydd, yn Sanct Israel y
gorfoleddi.
17 *Pan* geisio y trueiniaid a'r tlodion ddwfr,
ac nis *cânt; pan* ballo eu tafod o syched,
myfi yr Arglwydd a'u gwrandawaf hwynt,
myfi Duw Israel nis gadawaf hwynt.
18 Agoraf afonydd ar leoedd uchel, a ffyn-
honnau y'nghanol y dyffrynoedd: gwnaf y
diffaethwch yn llynn dwfr, a'r crasdir yn
ffrydiau dyfroedd.
19 Gosodaf yn yr anialwch y cedrwydd, sit-
tah, myrtwydd, ac olew-wydd; gosodaf yn y
diffaethwch ffynnidwydd, ffawydd, a'r pren
box ynghyd;
20 Fel y gwelont, ac y gwybyddont, ac yr
ystyriont, ac y deallont ynghyd mai llaw yr
Arglwydd a wnaeth hyn, a Sanct Israel a'i
creodd.
21 Deuwch yn nês â'ch cwyn, medd yr
Arglwydd; dygwch eich *rhesymmau* cad-
arnaf, medd brenhin Jacob.
22 Dygant *hwynt* allan, a mynegant i ni y
pethau a ddigwyddant: mynegwch y pethau
gynt beth *ydynt*, fel yr ystyriom, ac y gwyp-
om eu diwedd hwynt; neu traethwch i ni y
pethau a ddaw.
23 Mynegwch y pethau a ddaw ar ol *hyn*,
fel y gwypom mai duwiau *ydych* chwi;
gwnewch hefyd dda neu ddrwg, fel y synno
arnom, ac y gwelom ynghyd.
24 Wele, peth heb ddim *ydych* chwi, a'ch

gwaith sydd ddiddym: ffiaidd *yw y gwr* a'ch
dewiso chwi.
25 Cyfodais *un* o'r gogledd, ac efe a ddaw:
o gyfodiad haul y geilw efe ar fy enw; ac efe
a ddaw ar dywysogion fel *ar* glai, ac fel y
sathr crochenydd bridd.
26 Pwy a fynegodd o'r dechreuad, fel y
gwybyddom? ac ym mlaen llaw, fel y dy-
wedom, Cyfiawn *yw?* nid *oes* a fynega, nid
oes a draetha chwaith, ac nid *oes* a glyw eich
ymadroddion.
27 Y cyntaf *a ddywed* wrth Sïon, Wele,
wele hwynt; rhoddaf hefyd efengylwr i Je-
rusalem.
28 Canys edrychais, ac nid *oedd* neb, Ie, yn
eu plith, ac nid *oedd* gynghorwr, pan ofynais
iddynt, a fedrai atteb gair.
29 Wele, hwynt oll *ydynt* wagedd; a'u
gweithredoedd yn ddiddym: gwynt a gwag-
edd *yw* eu tawdd-ddelwau.

PENNOD XLII.

1 *Swydd Crist, ynghyd â'i larieidd-dra a'i ddi-
anwadalwch.* 5 *Addewid Duw iddo ef.* 10
*Y mae yn annog i foliannu Duw am ei efeng-
yl:* 17 *ac yn beio ar y bobl am eu hanghred-
iniaeth.*

WELE fy ngwas, yr hwn yr ydwyf yn ei
gynnal; fy etholedig, *i'r hwn* y mae fy
enaid yn foddlawn: rhoddais fy yspryd arno;
efe a ddwg allan farn i'r cenhedloedd.
2 Ni waedda, ac ni ddyrchafa, ac ni phair
glywed ei lef yn yr heol.
3 Ni ddryllia gorsen ysig, ac ni ddiffydd lin
yn mygu: efe a ddwg allan farn at wirion-
edd.
4 Ni phalla efe, ac ni ddigalonna, hyd oni
osodo farn ar y ddaear; yr ynysoodd hefyd a
ddisgwyliant am ei gyfraith ef.
5 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW,
creawdydd y nefoedd a'i hestynydd; lledydd
y ddaear a'i chnwd; rhoddydd anadl i'r bobl
arni, ac yspryd i'r rhai a rodiant ynddi:
6 Myfi yr ARGLWYDD a'th elwais mewn
cyfiawnder, ac ymaflaf yn dy law, cadwaf di
hefyd, a rhoddaf di yn gyfammod pobl, ac yn
oleuni Cenhedloedd;
7 I agoryd llygaid y deillion, i ddwyn allan
y carcharor o'r carchar, *a'r* rhai a eisteddant
mewn tywyllwch o'r carchardy.
8 Myfi *yw* yr ARGLWYDD; dyma fy enw:
a'm gogoniant ni roddaf i arall, na'm mawl i
ddelwau cerfiedig.
9 Wele y pethau o'r blaen a ddaethant i ben,
a mynegi yr ydwyf fi bethau newydd; traeth-
af *hwy* i chwi cyn eu tarddu allan.
10 Cenwch i'r ARGLWYDD gân newydd, *a'i*
fawl ef o eithaf y ddaear; y rhai a ddisgyn-
wch i'r môr, ac sydd ynddo; yr ynysoedd a'u
trigolion.
11 Y diffaethwch a'i ddinasoedd, dyrchafant
eu llef, y maes-drefi a breswylia Cedar; caned
preswylwyr y graig, bloeddiant o ben y myn-
yddoedd.
12 Rhoddant ogoniant i'r ARGLWYDD, a
mynegant ei fawl yn yr ynysoedd.
13 Yr ARGLWYDD a â allan fel cawr, fel
rhyfelwr y cyffry eiddigedd; efe a waedda,
Ie, efe a rua; *ac* a fydd trech nâ'i elynion.
14 Tewais er ys talm, distewais, ymatteliais;
llefaf fel gwraig yn esgor, difwynaf, a difethaf
ar unwaith.
15 Mi a wnaf y mynyddoedd a'r bryniau yn
ddiffaethwch, a'u holl wellt a wywaf; ac a
wnaf yr afonydd yn ynysoedd, a'r llynnoedd
a sychaf.
16 Arweiniaf y deilliaid ar hyd ffordd nid
adnabuant; a gwnaf iddynt gerdded ar hyd
llwybrau nid adnabuant; gwnaf dywyllwch
yn oleuni o'u blaen hwynt, a'r pethau ceim-
ion yn uniawn. Dyma y pethau a wnaf
iddynt, ac nis gadawaf hwynt.
17 ¶ Troir yn eu hol, *a* llwyr-waradwyddir
y rhai a ymddiriedant mewn delwau cerfied-
ig, y rhai a ddywedant wrth y delwau tawdd,
Chwi *yw* ein duwiau ni.
18 O fyddariaid, gwrandewch; a'r deillion,
edrychwch i weled.
19 Pwy *sydd* ddall ond fy ngwas i? neu
fyddar fel fy nghennad a anfonais? pwy
mor ddall a'r perffaith, a dall fel gwas yr AR-
GLWYDD?
20 *Er* gweled llawer, etto nid ystyri; *er*
agoryd clustiau, etto ni wrendy.
21 Yr ARGLWYDD sydd foddlawn er mwyn
ei gyfiawnder, efe a fawrhâ y gyfraith, ac a'i
gwna yn anrhydeddus.
22 Etto dyma bobl a yspeiliwyd, ac a an-
rheithiwyd: hwy a faglwyd oll mewn tyllau,
mewn carchardai hefyd y cuddiwyd hwynt:
y maent yn yspail, ac heb waredydd; yn
anrhaith, ac heb a ddywedai, Dyro yn ei ol.
23 Pwy o honoch a wrendy hyn? *pwy* a
ystyr, ac a glyw erbyn yr amser a ddaw?
24 Pwy a roddes Jacob yn anrhaith, ac Is-
rael i'r yspeilwyr? onid yr ARGLWYDD, yr
hwn y pechasom i'w erbyn? canys ni fyn-
nent rodio yn ei ffyrdd, ac nid ufuddhâent
i'w gyfraith.
25 Am hynny y tywalltodd efe arno lidiowg-
rwydd ei ddigter, a chryfder rhyfel: efe a'i
hennynodd oddi amgylch, ond ni wybu efe;
llosgodd ef hefyd, ond nid ystyriodd.

PENNOD XLIII.

1 *Yr Arglwydd yn cysuro ei eglwys â'i addew-
idion:* 8 *yn appelio at y bobl, i fod yn dystion
o'i hollalluowgrwydd:* 14 *yn rhag-fynegi
iddynt ddinystr Babilon,* 18 *a rhyfeddol ym-
wared ei bobl:* 22 *yn argyhoeddi y bobl megis
rhai diesgus.*

OND yr awr hon fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD dy Greawdwr di, Jacob, a'th
luniwr di, Israel, Nac ofna; canys gwaredais
di: gelwais *di* erbyn dy enw; eiddof fi *yd-
wyt.*
2 Pan elych trwy y dyfroedd, myfi *a fyddaf*
gyd â thi; a thrwy yr afonydd, *fel* na lifant
drosot: pan rodiech trwy y tân, ni'th losgir;
ac ni ennyn y fflam arnat.
3 Canys myfi *yw* yr ARGLWYDD dy DDUW,
Sanct Israel dy waredydd: myfi a roddais yr
Aipht yn iawn trosot, Ethiopia a Seba am
danat.
4 Er pan aethost yn werthfawr yn fy ngol-
wg, y'th ogoneddwyd, a mi a'th hoffais; am
hynny y rhoddaf ddynion am danat ti, a
phobloedd dros dy einioes di.
5 Nac ofna; canys yr *ydwyf* fi gyd â thi: o'r
dwyrain y dygaf dy had, ac o'r gorllewin y'th
gasglaf.
6 Dywedaf wrth y gogledd, Dod; ac wrth y
dehau, Nac attal: dwg fy meibion o bell,
a'm merched o eithaf y ddaear:
7 *Sef* pob un a elwir ar fy enw: canys
i'm gogoniant y crëais ef, y luniais ef, ac y
gwneuthum ef.
8 ¶ Dwg allan y bobl ddall sydd a llygaid
iddynt, a'r byddariaid sydd a chlustiau iddynt.
9 Casgler yr holl genhedloedd ynghyd, a
chynhuller y bobloedd; pwy yn eu mysg a
fynega hyn, ac a draetha i ni y pethau o'r
blaen? dygant eu tystion, fel y cyfiawnhâer
hwynt; neu wrandawant, a dywedant, Gwir
yw.
10 Fy nhystion i *ydych* chwi, medd yr

ARGLWYDD, a'm gwas yr hwn a ddewisais;
fel yr adnabyddoch, ac y credoch fi, ac y
dealloch mai myfi *yw:* o'm blaen nid *oedd*
Duw wedi ei ffurfio, ac ni bydd ar fy ol.
11 Myfi, myfi *yw* yr ARGLWYDD; ac nid *oes*
geidwad ond myfi.
12 Myfi a fynegais, ac a achubais, ac a
ddangosais, pryd nad *oedd duw* dieithr yn
eich mysg: am hynny chwi *ydych* fy nhyst-
ion (medd yr ARGLWYDD) mai myfi *sydd*
DDUW.
13 Ië, cyn *bod* dydd *yr ydwyf* fi; ac nid
oes a wared o'm llaw: gwnaf, a phwy a'i
lluddia?
14 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, eich
gwaredydd chwi, Sanct Israel, Er eich mwyn
chwi yr anfonais i Babilon, ac y tynnais i
lawr eu holl bennaduriaid, a'r Caldeaid, *sydd*
a'u bloedd mewn llongau.
15 Myfi yr ARGLWYDD *yw* eich Sanct chwi,
creawdydd Israel, eich brenhin chwi.
16 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, yr hwn
a wna ffordd yn y môr, a llwybr yn y dyfr-
oedd cryfion;
17 Yr hwn a ddwg allan y cerbyd a'r march,
y llu a'r cryfder; cyd-orweddant, ni chodant:
darfuant, fel llin y diffoddasant.
18 ¶ Na chofiwch y pethau o'r blaen, ac
nac ystyriwch y pethau gynt.
19 Wele fi yn gwneuthur peth newydd: yr
awr hon y dechreu; oni chewch ei wybod?
Gwnaf ffordd yn yr anialwch, *ac* afonydd yn
y diffaethwch.
20 Bwystfil y maes, y dreigiau, a chywion
yr estrys, a'm gogoneddant; am roddi o
honof ddwfr yn yr anialwch, *a*'r afonydd
yn y diffaethwch, i roddi diod i'm pobl, fy
newisedig.
21 Y bobl hyn a luniais i mi fy hun; fy
moliant a fynegant.
22 ¶ Eithr ni elwaist arnaf, Jacob; ond
blinaist arnaf, Israel.
23 Ni ddygaist i mi filod dy offrymmau
poeth, ac ni'm hanrhydeddaist â'th ebyrth:
ni pherais i ti fy ngwasanaethu âg offrwm,
ac ni'th flinais âg arogl-darth.
24 Ni phrynaist i mi galamus âg arian, ac
ni'm llenwaist â brasder dy ebyrth: eithr ti a
wnaethost i mi wasanaethu â'th bechodau,
blinaist fi â'th anwireddau.
25 Myfi, myfi *yw* yr hwn a ddilëa dy gam-
weddau, er fy mwyn fy hun, ac ni chofiaf dy
bechodau.
26 Dwg ar gof i mi, cyd-ymddadleuwn: ad-
rodd di, fel y'th gyfiawnhaer.
27 Dy dad cyntaf a bechodd, a'th athrawon
a wnaethant gamwedd i'm herbyn.
28 Am hynny yr halogais dywysogion y
cyssegr, ac y rhoddais Jacob yn ddiofryd-
beth, ac Israel yn waradwydd.

PENNOD XLIV.

1 *Duw yn cysuro ei eglwys â'i addewidion.* 7 *Gwagedd ac oferedd eilunod;* 9 *ac ynfyd-rwydd y rhai a'u gwna.* 21 *Y mae yn annog i foliannu Duw am ei ymwared, ac am ei hollalluowgrwydd.*

AC yn awr gwrando, Jacob fy ngwas, ac
Israel yr hwn a ddewisais.
2 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, yr hwn
a'th wnaeth, ac a'th luniodd o'r groth, efe
a'th gynnorthwya: Nac ofna, fy ngwas Ja-
cob; a thi Jesurun, yr hwn a ddewisais.
3 Canys tywalltaf ddyfroedd ar y sychedig,
a ffrydiau ar y sychdir: tywalltaf fy yspryd
ar dy had, a m bendith ar dy hiliogaeth:
4 A hwy a dyfant *megis* ym mysg glaswellt,
fel helyg wrth ffrydiau dyfroedd.
5 Hwn a ddywed, Eiddo yr ARGLWYDD
ydwyf fi; a'r llall a'*i* geilw *ei hun* ar enw
Jacob; ac arall a ysgrifena *â*'i law, Eiddo yr
ARGLWYDD *ydwyf*, ac a *ym*-gyfenwa ar enw
Israel.
6 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, brenhin
Israel a'i waredydd, ARGLWYDD y lluoedd,
Myfi *yw* y cyntaf, diweddaf *ydwyf* fi hefyd;
ac nid *oes* DUW ond myfi.
7 Pwy hefyd, fel fi, a eilw, a fynega, ac a
esyd hyn yn drefnus i mi, er pan osodais yr
hen bobl? neu mynegant iddynt y pethau
sydd ar ddyfod, a'r pethau a ddaw.
8 Nac ofnwch, ac nac arswydwch; onid er
hynny o amser y traethais i ti, ac y myneg-
ais? *a*'m tystion *ydych* chwi. A oes DUW
ond myfi? Ie, nid *oes* DUW: nid adwaen i
yr un.
9 ¶ Oferedd *ydynt* hwy oll y rhai a luniant
ddelw gerfiedig, ni wna eu pethau dymunol
lesâd: tystion *ydynt* iddynt eu hun, na wel-
ant, ac na wyddant; fel y byddo cywilydd
arnynt.
10 Pwy a luniai dduw, neu a fwriai ddelw
gerfiedig, heb wneuthur dim lles?
11 Wele, ei holl gyfeillion a gywilyddir, y
seiri hefyd o ddynion *y maent:* casgler hwynt
oll, safant i fynu; *etto* hwy a ofnant, *ac* a
gyd-gywilyddiant.
12 Y gôf â'r efail a weithia yn y glo, ac a'i
llunia â morthwylion, ac â nerth ei fraich y
gweithia efe hi: newynog *yw* hefyd, a'i
nerth a balla; nid *yf* ddwfr, ac y mae yn
diffygio.
13 Y saer pren a estyn *ei* linyn; efe a'i llunia
hi wrth linyn *coch;* efe a'i cymhwysa hi â
bwyeill, ac a'i gweithia wrth gwmpas, ac a'i
gwna ar ol delw dyn, fel prydferthwch dyn,
i aros *mewn* tŷ.
14 Efe a dyrr iddo gedrwydd, ac a gymmer
y cypres-wydden a'r dderwen, ac a ymegnïa
ym mysg prennau y coed; efe a blanna on-
nen, a'r gwlaw a'i maetha.
15 Yna y bydd i ddyn i gynneu *tân:* canys
efe a gymmer o honi, ac a ymdwymna; Ie,
efe a'i llysg, ac a boba fara; gwna hefyd
dduw, ac *a*'i haddola *ef;* gwna ef yn ddelw
gerfiedig, ac a ymgrymma iddo.
16 Rhan o hono a lysg efe yn tân; wrth ran
o hono y bwytty gig, y rhostia rost, fel y
diwaller ef: efe a ymdwymna hefyd, ac a
ddywed, Aha, ymdwymnais, gwelais dân.
17 A'r rhan arall yn dduw y gwna, yn ddelw
gerfiedig iddo; efe a ymgrymma iddo, ac a'*i*
haddola, ac a weddïa arno, ac a ddywed,
Gwared fi; canys fy nuw *ydwyt.*
18 Ni wyddant, ac ni ddeallant; canys *DUW*
a gauodd eu llygaid hwynt rhag gweled, *a*'u
calonnau rhag deall.
19 Ië, ni feddwl *neb* yn ei galon, Ie, nid *oes*
wybodaeth na deall i ddywedyd, Llosgais ran
o hono yn tân, ac ar ei farwor y pobais fara,
y rhostiais gig, ac y bwyttêais; ac a wnaf fi
y rhan arall yn ffieiddbeth? a ymgrymmaf i
foncyff o bren?
20 Ymborth ar ludw y mae; calon siom-
medig a'i gŵyr-drodd ef, fel na waredo ei
enaid, ac na ddywedo, Onid *oes* celwydd yn
fy neheulaw?
21 ¶ Meddwl hyn, Jacob ac Israel; canys
fy ngwas *ydwyt* ti; lluniais di, *gwas* i mi *yd-*
wyt; Israel, ni'th anghofir gennyf.
22 Dilëais dy gamweddau fel cwmmwl, a'th
bechodau fel niwl: dychwel attaf fi; canys
myfi a'th waredais di.
23 Cenwch, nefoedd: canys yr ARGLWYDD
a wnaeth *hyn:* bloeddiwch, gwaelodion y
ddaear; bloeddiwch ganu, fynyddoedd, y

coed a phob pren ynddo. canys gwaredodd
yr ARGLWYDD Jacob, ac yn Israel yr ymo-
gonedda efe.
24 Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD dy
waredydd, a'r hwn a'th luniodd o'r groth,
Myfi *yw* yr ARGLWYDD sydd yn gwneuthur
pob *peth*, yn estyn y nefoedd fy hunan, yn
lledu y ddaear o honof fy hun:
25 Yn diddymmu arwyddion y rhai cel-
wyddog, ac yn ynfydu dewiniaid; yn troi y
doethion yn eu hol, ac yn gwneuthur eu
gwybodaeth yn ynfyd:
26 Yr hwn a gyflawna air ei was, ac a gwbl-
há gynghor ei genhadon; yr hwn a ddywed
wrth Jerusalem, Ti a breswylir; ac wrth
ddinasoedd Judah, Chwi a adeiledir, a chyf-
odaf ei hadwyau:
27 Yr hwn wyf yn dywedyd wrth y dyfnder,
Bydd sych; a mi a sychaf dy afonydd:
28 Yr hwn wyf yn dywedyd wrth Cyrus, Fy
mugail *yw*, ac efe a gyflawna fy holl ewyllys:
gan ddywedyd wrth Jerusalem, Ti a adeil-
edir; ac wrth y deml, Ti a sylfeinir.

PENNOD XLV.

1 *Duw yn galw Cyrus er mwyn ei eglwys:*
5 yn gofyn ufudd-dod am ei fod yn hollalluog:
20 yn dangos ofered ydyw eilunod, wrth ei
allu yn ymwared.

FEL hyn y dywed yr ARGLWYDD wrth ei
enneiniog, wrth Cyrus, yr hwn yr ym-
aflais i yn ei ddeheulaw, i ddarostwng cen-
hedloedd o'i flaen ef: a mi a ddattodaf lwynau
brenhinoedd; i agoryd y dorau o'i flaen ef,
a'r pyrth ni cheuir:
2 Mi a âf o'th flaen di, ac a unionaf y gŵyr-
geimion; y dorau pres a dorraf, a'r barrau
heiyrn a ddrylliaf:
3 Ac a roddaf i ti drysorau cuddiedig, a
chuddfeydd dirgel, fel y gwypech mai myfi
yr ARGLWYDD, yr hwn a'*th* alwodd erbyn dy
enw, *yw* DUW Israel.
4 Er mwyn Jacob fy ngwas, ac Israel fy
etholedig, y'th elwais erbyn dy enw: mi a'th
gyfenwais, er na'm hadwaenit:
5 ¶ Myfi *ydwyf* yr ARGLWYDD, ac nid
arall, nid *oes* DUW ond myfi; gwregysais di,
er na'm hadwaenit:
6 Fel y gwypont o godiad haul, ac o'r gor-
llewin, nad neb ond myfi: myfi *yw* yr AR-
GLWYDD, ac nid arall:
7 Yn llunio goleuni, ac yn creu tywyllwch;
yn gwneuthur llwyddiant, ac yn creu dryg-
fyd: myfi yr ARGLWYDD sydd yn gwneuthur
hyn oll.
8 Defnynwch, nefoedd, oddi uchod, a thy-
wallted yr wybrennau gyfiawnder; ymagored
y ddaear, ffrwythed iachawdwriaeth a chyf-
iawnder, cyd-darddant: myfi yr ARGLWYDD
a'u creais.
9 Gwae a ymrysono â'i luniwr. *Ymrysoned*
priddell â phriddellau y ddaear. A ddywed
y clai wrth ei luniwr, Beth a wnei? neu, Y
mae dy waith heb ddwylaw iddo?
10 Gwae a ddywedo wrth *ei* dad, Beth a
genhedli? neu wrth y wraig, Beth a esgor-
aist?
11 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Sanct
Israel, a'i luniwr, Gofynwch i mi y pethau a
ddaw am fy meibion, a gorchymynwch fi am
waith fy nwylaw.
12 Myfi a wneuthum y ddaear, ac a greais
ddyn arni: myfi, *ie*, fy nwylaw i a estyn-
asant y nefoedd, ac a orchymynais eu holl
luoedd.
13 Myfi a'i cyfodais ef mewn cyfiawnder, a'i
holl ffyrdd a gyfarwyddaf; efe a adeilada fy
ninas, efe a ollwng fy ngharcharorion, heb
na gwerth na gobrwy, medd ARGLWYDD y
lluoedd.
14 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Llafur
yr Aipht, a marsiandïaeth Ethiopia, a'r Sab-
eaid hirion, a ddeuant attat ti, ac eiddot ti
fyddant; ar dy ol y deuant; mewn cadwyni
y deuant trosodd: ac ymgrymmant i ti; attat
y gweddïant, *gan ddywedyd*, Yn ddïau ynot
ti *y mae* DUW, ac nid *oes* arall, nac *oes* DUW.
15 Ti yn ddïau *wyt* DDUW yn ymguddio, O
DDUW Israel yr achubwr!
16 Cywilyddir a gwaradwyddir hwynt oll:
seiri delwau a ânt ynghyd i waradwydd.
17 Israel a achubir yn yr ARGLWYDD â
iachawdwriaeth dragywyddol: ni'ch cywil-
yddir ac ni'ch gwaradwyddir byth bythoedd.
18 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD,
creawdydd y nefoedd, y DUW ei hun a
luniodd y ddaear, ac a'i gwnaeth; efe a'i
sicrhâodd hi, ni chreodd hi yn ofer, i'w
phreswylio y lluniodd hi: Myfi *yw* yr AR-
GLWYDD, ac nid neb amgen.
19 Ni leferais mewn dirgelwch, mewn man
tywyll o'r ddaear; ni ddywedais wrth had
Jacob, Ceisiwch fi yn ofer. Myfi yr AR-
GLWYDD wyf yn llefaru cyfiawnder, *ac* yn
mynegi pethau uniawn.
20 ¶ Ymgesglwch, a deuwch; cyd-nesêwch,
rai dïangol y cenhedloedd; nid oes gwybod-
aeth gan y rhai a ddyrchafant goed eu cerf-
ddelw, ac a weddïant dduw nid all achub.
21 Mynegwch, a nesêwch *hwynt;* cyd-ym-
gynghorant hefyd; pwy a draethodd hyn er
cynt? *pwy* a'i mynegodd er y pryd hwnnw?
onid myfi yr ARGLWYDD? ac nid *oes* DUW
arall ond myfi; yn DDUW cyfiawn, ac yn
achubydd; nid *oes* ond myfi.
22 Trowch eich wynebau attaf fi, holl gyrrau
y ddaear, fel y'ch achuber: canys myfi *wyf*
DDUW, ac nid neb arall.
23 I mi fy hun y tyngais, aeth y gair o'm
genau *mewn* cyfiawnder, ac ni ddychwel,
Mai i mi y plyga pob glin, y twng pob tafod.
24 Yn ddïau yn yr ARGLWYDD (medd *un*)
y mae i mi gyfiawnder a nerth; atto ef y
deuir; a chywilyddir pawb a ddigiant wrtho.
25 Yn yr ARGLWYDD y cyfiawnhêir, ac yr
ymogonedda holl had Israel.

PENNOD XLVI.

1 *Na allai eilunod Babilon eu hachub eu hun-*
ain. 3 *Bod Duw yn achub ei bobl hyd y*
diwedd. 5 *Nad yw eilunod gyffelyb i Dduw*
mewn gallu, 12 *nac mewn ymwared pres-*
ennol.

CRYMMODD Bêl, plygodd Nebo; eu
delwau oedd ar fwystfilod, ac ar anifeil-
iaid: eich clud a lwythwyd yn drwm; llwyth
ydynt i'r diffygiol.
2 Gostyngant, cyd-grymmant: ni allent
achub y llwyth, ond aethant mewn caethiwed
eu hunain.
3 ¶ Tŷ Jacob, gwrandewch arnaf fi, a
holl weddill tŷ Israel, *y rhai* a ddygpwyd
gennyf o'r groth, *ac* a arweddwyd o'r bru:
4 Hyd henaint hefyd myfi *yw;* ïe, myfi
a'*ch* dygaf hyd oni ben-wynnoch: gwneuth-
um, arweddaf hefyd; ïe, dygaf, a gwaredaf
chwi.
5 ¶ I bwy y'm gwnewch yn debyg, ac y'm
cystedlwch, ac y'm cyffelybwch, fel y byddom
debyg?
6 Hwy a wastraffant aur o'r pwrs, ac a
bwysant arian mewn clorian, a gyflogant
eurych, ac efe a'i gweithia yn dduw: gos-
tyngant, ac ymgrymmant.
7 Dygant ef ar ysgwyddau, dygant ef, ac a'i
gosodant yn ei le, ac efe a saif; ni syfl o'i le:

os llefa *un* arno, nid ettyb, ac nis gwared ef o'i gystudd.

8 Cofiwch hyn, a byddwch wŷr: adgofiwch, droseddwyr.

9 Cofiwch y pethau gynt erioed; canys myfi *ydwyf* DDUW, ac nid neb arall; DUW *ydwyf*, ac heb fy math;

10 Yn mynegi y diwedd o'r dechreuad, ac er cynt yr hyn ni wnaed *etto*, yn dywedyd, Fy nghynghor a saif, a'm holl ewyllys a wnaf:

11 Yn galw aderyn o'r dwyrain, y gwr a wna fy nghynghor o wlad bell: dywedais, a mi a'i dygaf i ben; mi a'i lluniais, a mi a'i gwnaf.

12 ¶ Gwrandewch arnaf fi, y rhai cedyrn galon, y rhai pell oddi wrth gyfiawnder.

13 Nesêais fy nghyfiawnder; ni bydd bell, a'm hiachawdwriaeth nid erys: rhoddaf hefyd iachawdwriaeth yn Sïon i'm gogoniant Israel.

PENNOD XLVII.

1 *Barnedigaethau Duw ar Babilon a Chaldea,* 6 *am eu hannhrugarowgrwydd,* 7 *a'u balchder,* 10 *a'u rhyfyg:* 11 *ac nas gellir eu gwrthwynebu.*

DISGYN ac eistedd yn y llwch, *ti* forwynferch Babilon, eistedd ar lawr: nid *oes* orsedd-fainge, *ti* ferch y Caldeaid; canys ni'th alwant mwy yn dyner ac yn foethus.

2 Cymmer y meini melin, a mala flawd; datguddia dy lawethau, noetha dy sodlau, dinoetha dy forddwydydd, dos trwy yr afonydd.

3 Dy noethni a ddatguddir, dy warth hefyd a welir: dïalaf, ac nid *fel* dyn *y'th* gyfarfyddaf.

4 Ein gwaredydd ni, ei enw *yw* ARGLWYDD y lluoedd, Sanct Israel.

5 Eistedd yn ddistaw, a dos i dywyllwch, *ti* ferch y Caldeaid: canys ni'th alwant mwy yn Arglwyddes y teyrnasoedd.

6 ¶ Digiais wrth fy mhobl, halogais fy etifeddiaeth, a rhoddais hwynt yn dy law di: ni chymmeraist drugaredd arnynt; rhoddaist dy iau yn drom iawn ar yr henuriaid.

7 ¶ A dywedaist, Byth y byddaf arglwyddes: felly nid ystyriaist hyn, ac ni chofiaist ei diwedd hi.

8 Am hynny yn awr gwrando hyn, y foethus, yr hon a drigi yn ddïofal, yr hon a ddywedi yn dy galon, Myfi *sydd*, ac nid neb ond myfi: nid eisteddaf yn weddw, ac ni chaf wybod beth yw dïeppiledd.

9 Ond y ddau *beth* hyn a ddaw i ti yn ddisymmwth yr un dydd, dieppiledd a gweddwdod: yn gwbl y deuant arnat, am amlder dy hudoliaethau, *a* mawr nerth dy swynion.

10 ¶ Canys ymddiriedaist yn dy ddrygioni: dywedaist, Ni'm gwel *neb*. Dy ddoethineb a'th wybodaeth a'th hurtiant; a dywedaist yn dy galon, Myfi *sydd*, ac nid neb arall ond myfi.

11 Am hynny y daw arnat ddrygfyd, yr hwn ni chei wybod ei gyfodiad; a syrth arnat ddinystr nis gelli ei ochelyd: Ie, daw arnat ddistryw yn ddisymmwth, heb wybod i ti.

12 Saf yn awr gyd â'th swynion, a chyd âg amlder dy hudoliaethau, yn y rhai yr ymflinaist o'th ieuengctid; *i edrych* a elli wneuthur lles, *i edrych* a fyddi grymmus.

13 Ymflinaist yn amlder dy gynghorion dy hun. Safed yn awr astronomyddion y nefoedd, y rhai a dremiant ar y sêr, y rhai a hysbysant am y misoedd, ac achubant di oddi wrth *y pethau* a ddeuant arnat.

14 Wele, hwy a fyddant fel sofl; y tân a'u llysg hwynt; ni waredant eu heinioes o feddiant y fflam: ni *bydd* marworyn i ymdwymno, *na* thân i eistedd ar ei gyfer.

15 Felly y byddant hwy i ti gyd â'r rhai yr ymflinaist, *sef* dy farsiandwyr o'th ieuengctid; crwydrasant bob un ar ei duedd; nid oes *un* yn dy achub di.

PENNOD XLVIII.

1 *Duw, i argyhoeddi y bobl o'u hynod gyndynrwydd, yn datguddio ei brophwydoliaethau.* 9 *Er ei fwyn ei hun y mae efe yn eu gwared hwy.* 12 *Y mae yn eu hannog hwy i fod yn ufudd, o herwydd ei allu a'i ragluniaeth ef:* 16 *yn cwyno eu cildynrwydd hwy.* 20 *O'i fawr allu y mae yn gwared ei bobl o Babilon.*

GWRANDEWCH hyn, tŷ Jacob, y rhai a elwir ar enw Israel, ac a ddaethant allan o ddyfroedd Judah; y rhai a dyngant i enw yr ARGLWYDD, ac a goffânt am DDUW Israel, nid mewn gwirionedd, nac mewn cyfiawnder.

2 Canys hwy a'u galwant eu hunain o'r ddinas sanctaidd, ac a bwysant ar DDUW Israel; enw yr hwn *yw* ARGLWYDD y lluoedd.

3 Y pethau gynt a fynegais er y pryd hwnnw, a daethant o'm genau, a mi a'u traethais; mi a'u gwnaethum yn ddisymmwth, daethant i ben.

4 O herwydd i mi wybod dy *fod* di yn galed, a'th warr *fel* gïeuyn haiarn, a'th dalcen yn bres;

5 Mi a'i mynegais i ti er y pryd hwnnw; adroddais i ti cyn *ei* ddyfod; rhag dywedyd o honot, Fy nelw a'u gwnaeth, fy ngherfddelw a'm tawdd-ddelw a'u gorchymynodd.

6 Ti a glywaist, gwel hyn oll; ac oni fynegwch chwithau *ef?* adroddais i ti bethau newyddion o'r pryd hwn, a phethau cuddiedig, y rhai ni wyddit oddi wrthynt.

7 Yn awr y crëwyd hwynt, ac nid er y dechreuad, cyn y dydd ni chlywaist sôn am danynt: rhag dywedyd o honot, Wele, gwyddwn hwynt.

8 Ië, nis clywsit, ac nis gwyddit chwaith, nid agorasid dy glust y pryd hwnnw: canys gwyddwn y byddit lwyr anffyddlawn, a'th alw o'r groth yn Droseddwr.

9 ¶ Er mwyn fy enw yr oedaf fy llid, ac *er* fy mawl yr ymattaliaf oddi wrthyt, rhag dy ddifetha.

10 Wele, myfi a'th burais, ond nid fel arian; dewisais di mewn pair cystudd.

11 Er fy mwyn fy hun, er fy mwyn fy hun, y gwnaf *hyn;* canys pa fodd yr halogid *fy enw?* ac ni roddaf fy ngogoniant i arall.

12 ¶ Gwrando arnaf fi, Jacob, ac Israel, yr hwn a elwais: myfi *yw;* myfi *yw* y cyntaf, a mi *yw* y diweddaf.

13 Fy llaw i hefyd a seiliodd y ddaear, a'm deheulaw i a rychwantodd y nefoedd: *pan* alwyf fi arnynt, hwy a gyd-safant.

14 Ymgesglwch oll, a gwrandewch; pwy o honynt hwy a fynegodd hyn? Yr ARGLWYDD a'i hoffodd: efe a wna ei ewyllys ar Babilon, a'i fraich *a fydd ar* y Caldeaid.

15 Myfi, myfi a leferais, ac a'i gelwais ef: dygais ef, ac efe a lwydda ei ffordd ef.

16 ¶ Nesêwch attaf, gwrandewch hyn; ni leferais o'r cyntaf yn ddirgel; er y pryd y mae hynny yr *ydwyf* finnau yno: ac yn awr yr Arglwydd DDUW a'i Ysbryd a'm hanfonodd.

17 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD dy Waredydd, Sanct Israel; Myfi *yw* yr ARGLWYDD dy DDUW, yr hwn wyf yn dy ddysgu di i wellhâu, gan dy arwain yn y ffordd y dylit rodio.

18 O na wrandawait ar fy ngorchymynion!
yna y buasai dy heddwch fel afon, a'th gyf-
iawnder fel tonnau y môr:
19 A buasai dy had fel y tywod, ac eppil dy
gorph fel ei raian ef: ni thorrasid, ac ni ddin-
ystriasid ei enw oddi ger fy mron.
20 ¶ Ewch allan o Babilon, ffowch oddi
wrth y Caldeaid, â llef gorfoledd mynegwch
ac adroddwch hyn, traethwch ef hyd eithaf-
oedd y ddaear; dywedwch, Gwaredodd yr
ARGLWYDD ei was Jacob.
21 Ac ni sychedasant *pan* arweiniodd hwynt
yn yr anialwch: gwnaeth i ddwfr bistyllio
iddynt o'r graig: holltodd y graig hefyd, a'r
dwfr a ddylifodd.
22 Nid *oes* heddwch, medd yr ARGLWYDD,
i'r rhai annuwiol.

PENNOD XLIX.

1 *Crist wedi ei anfon at yr Iuddewon, yn ach-
wyn rhagddynt.* 5 *Ei anfon ef at y Cenhedl-
oedd âg addewidion grasusol.* 13 *Bod cariad
Duw tu ag at ei eglwys yn dragywyddol.* 18
Helaeth adferu yr eglwys. 24 *Y galluog ym-
wared allan o'r caethiwed.*

GWRANDEWCH arnaf, ynysoedd; ac
ystyriwch, bobl o bell; Yr ARGLWYDD
a'm galwodd o'r groth; o ymysgaroedd fy
mam y gwnaeth goffa am fy enw.
2 Gosododd hefyd fy ngenau fel cleddyf
llym, y'nghysgod ei law y'm cuddiodd; a
gwnaeth fi yn saeth loyw, cuddiodd fi yn ei
gawell saethau;
3 Ac a ddywedodd wrthyf, Fy ngwas i *yd-
wyt* ti, Israel, yr hwn yr ymogoneddaf ynot.
4 Minnau a ddywedais, Yn ofer y llafuriais,
yn ofer ac am ddim y treuliais fy nerth; er
hynny *y mae* fy marn gyd â'r ARGLWYDD,
a'm gwaith gyd â'm Duw.
5 ¶ Ac yn awr, medd yr ARGLWYDD, yr
hwn a'm lluniodd o'r groth yn was iddo, i
ddychwelyd Jacob atto ef, Er nad ymgasgl-
odd Israel, etto gogoneddus fyddaf fi yng
ngolwg yr ARGLWYDD, a'm Duw fydd fy
nerth.
6 Ac efe a ddywedodd, Gwael yw dy fod yn
was i mi, i gyfodi llwythau Jacob, ac i adferu
rhai cadwedig Israel: mi a'th roddaf hefyd yn
oleuni i'r Cenhedloedd, fel y byddych yn iach-
awdwriaeth i mi hyd eithaf y ddaear.
7 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Gwar-
edydd Israel, *a'i* Sanct, wrth y dirmygedig o
enaid, wrth yr hwn sydd ffiaidd gan y genedl,
wrth was llywodraethwyr; Brenhinoedd a
welant, ac a gyfodant; tywysogion hefyd a
ymgrymmant, er mwyn yr ARGLWYDD, yr
hwn sydd ffyddlawn, Sanct Israel, ac efe a'th
ddewisodd di.
8 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Mewn
amser boddlongar y'th wrandewais, ac yn
nydd iachawdwriaeth y'th gynnorthwyais; a
mi a'th gadwaf, ac a'th roddaf yn gyfammod
y bobl, i sicrhâu y ddaear, i beri etifeddu yr
etifeddiaethau anghyfanneddol;
9 Fel y dywedych wrth y carcharorion,
Ewch allan; wrth y rhai *sydd* mewn tywyll-
wch, Ymddangoswch. Ar y ffyrdd y porant,
ac yn yr holl uchel-fannau *y bydd* eu porfa
hwynt.
10 Ni newynant, ac ni sychedant; ac nis
tery gwres na haul hwynt: o herwydd yr
hwn a dosturia wrthynt a'u tywys, ac a'u har-
wain wrth y ffynhonnau dyfroedd.
11 A mi a wnaf fy holl fynydd yn ffordd,
a'm prif-ffyrdd a gyfodir.
12 Wele, y rhai hyn a ddeuant o bell: ac
wele, y rhai accw o'r gogledd, ac o'r gorllew-
in; a'r rhai yma o dir Sinim.
13 ¶ Canwch, nefoedd; a gorfoledda, dda-
ear; bloeddiwch ganu y mynyddoedd: canys
yr ARGLWYDD a gysurodd ei bobl, ac a dru-
garhâ wrth ei drueiniaid.
14 Etto dywedodd Sïon, Yr ARGLWYDD
a'm gwrthododd, a'm Harglwydd a'm hang-
hofiodd.
15 A anghofia gwraig ei phlentyn sugno,
fel na thosturio wrth fab ei chroth? Ie, hwy
a allant anghofio, etto myfi nid anghofiaf di.
16 Wele, ar gledr *fy* nwylaw y'th argreffais;
dy furiau *sydd* ger fy mron bob amser.
17 Dy blant a frysiant; y rhai a'th ddin-
ystriant, ac a'th ddistrywiant, a ânt allan o
honot.
18 ¶ Dyrcha dy lygaid oddi amgylch, ac
edrych: y rhai hyn oll a ymgasglant, *ac* a
ddeuant attat. *Fel mai* byw fi, medd yr
ARGLWYDD, dïau y gwisgi hwynt oll fel
harddwisg, ac y rhwymi hwynt *am danat* fel
priod-ferch.
19 Canys dy ddiffaethwch a'th anialwch, a'th
dir dinystriol, yn ddïau fydd yn awr yn rhŷ
gyfyng gan breswylwyr; a'r rhai a'th lyngc-
ant a ymbellhânt.
20 Plant dy ddïeppiledd a ddywedant etto
lle y clywech, Cyfyng yw y lle, hwn i mi;
dod le i mi, fel y preswyliwyf.
21 Yna y dywedi yn dy galon, Pwy a gen-
hedlodd y rhai hyn i mi, a mi yn ddïeppil,
ac yn unig, yn gaeth, ac ar grwydr? a phwy
a fagodd y rhai hyn? Wele, myfi a adawyd
fy hunan; o ba le *y daeth* y rhai hyn?
22 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW,
Wele, cyfodaf fy llaw at y cenhedloedd, a
dyrchafaf fy maner at y bobloedd; a dygant
dy feibion yn *eu* mynwes, a dygir dy ferched
ar ysgwyddau.
23 Brenhinoedd hefyd fydd dy dadmaethod,
a'u brenhinesau dy fammaethod; crymmant
i ti â'*u* hwynebau tu a'r llawr, a llyfant lwch
dy draed; a chei wybod mai myfi *yw* yr
ARGLWYDD: canys ni chywilyddir y rhai a
ddisgwyliant wrthyf fi.
24 ¶ A ddygir y caffaeliad oddi ar y cad-
arn? neu a waredir y rhai a garcherir yn
gyfiawn?
25 Ond fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Ië,
carcharorion y cadarn a ddygir, ac anrhaith
y creulawn a ddiangc: canys myfi a ymrys-
onaf â'th ymrysonydd, a myfi a achubaf dy
feibion.
26 Gwnaf hefyd i'th orthrymmwyr fwytta
eu cig eu hunain, ac ar eu gwaed eu hun y
meddwant fel ar win melus; a gwybydd pob
cnawd mai myfi yr ARGLWYDD *yw* dy achub-
ydd, a'th gadarn waredydd di, Jacob.

PENNOD L.

1 *Crist yn dangos nad efe yw yr achos y gwrth-
odwyd yr Iuddewon, am ei fod yn abl i'w
hachub hwy,* 5 *am ei fod yn ufudd i wneuth-
ur hynny,* 7 *ac am ei fod yn ymddiried
y'nghymhorth Duw.* 10 *Annog i hyderu
ar Dduw, ac nid arnom ein hunain.*

FEL hyn y dywed yr ARGLWYDD, Pa le *y
mae* llythyr ysgar eich mam, *trwy* yr hwn
y gollyngais hi ymaith? neu pwy o'm dyled-
wyr y gwerthais chwi iddo? Wele, am eich
anwireddau yr ymwerthasoch, ac am eich
camweddau y gollyngwyd ymaith eich mam.
2 Paham, pan ddeuthum, nad *oedd* neb *i'm
derbyn?* pan elwais, nad attebodd *neb?* Gan
gwttogi a gwttogodd fy llaw, fel na allai ym-
wared? neu onid *oes* ynof nerth i achub? wele,
â'm cerydd y sychaf y môr, gwneuthum yr
afonydd yn ddiffaethwch: eu pysgod a ddrew-
ant o eisieu dwfr, ac a fyddant feirw o syched.

wisgaf y nefoedd â thywyllwch, a gosod-
ch-lian yn dô iddynt.
r Arglwydd Dduw a roddes i mi dafod y
edig, i fedru mewn pryd lefaru gair wrth
ffygiol: deffry fi bob bore, deffry i mi
; i glywed fel y dysgedig.
[Yr Arglwydd Dduw a agorodd fy
ust, a minnau ni wrthwynebais, *ac* ni
ais yn *fy* ol.
'y nghorph a roddais i'r curwyr, a'm
au i'r rhai a dynnai y blew: ni chudd-
fy wyneb oddi wrth waradwydd a phoer-

O herwydd yr Arglwydd Dduw a'm
horth; am hynny ni'm cywilyddir: am
ny gosodais fy wyneb fel callestr, a gwn
ı cywilyddir.
ıgos *yw* yr hwn a'm cyfiawnhâ; pwy a
yson â mi? safwn ynghyd: pwy *yw* fy
rthwynebwr? nesâed attaf.
Vele, yr Arglwydd Dduw a'm cynnorth-
; pwy *yw* yr hwn a'm bwrw yn euog?
, hwynt oll a heneiddiant fel dilledyn; y
fyn a'u hysa hwynt.
¶ Pwy yn eich mysg sydd yn ofni yr
ılwydd, yn gwrandaw ar lais ei was ef,
hodio *mewn* tywyllwch, ac heb lewyrch
? gobeithied yn enw yr Arglwydd, ac
ldiried yn ei Dduw.
Wele, chwi oll y rhai ydych yn cynneu
ac yn eich amgylchu eich hunain â
eichion; rhodiwch wrth lewyrch eich tân,
rth y gwreichion a gynneuasoch. O'm
i y bydd hyn i chwi; mewn gofid y gor-
dwch.

PENNOD LI.

*ynghor i hyderu ar Grist, yn ol esampl
braham, 3 o herwydd ei addewidion cysur-
wr, 4 a'i gyfiawn ymwared, 7 a marwoldeb
m. 9 Bod Crist â'i sanctaidd fraich yn
nddiffyn yr eiddo rhag ofn dyn. 17 Y mae
ı cwyno adfyd Jerusalem, 21 ac yn addaw
nwared.*

WRANDEWCH arnaf fi, ddilynwyr cyf-
iawnder, y rhai a geisiwch yr Arglwydd:
ychwch ar y graig y'ch naddwyd, ac ar
dod y ffos y'ch cloddiwyd *o honynt.*
Edrychwch ar Abraham eich tad, ac ar
ah a'ch esgorodd: canys ei hunan y gelw-
ef, ac y bendithiais, ac yr amlhêais ef.
) herwydd yr Arglwydd a gysura Sïon:
a gysura ei holl anghyfanneddleoedd hi;
ıa hefyd ei hanialwch hi fel Eden, a'i diff-
hwch fel gardd yr Arglwydd: ceir yn-
lawenydd a hyfrydwch, diolch, a llais

¶ Gwrandewch arnaf, fy mhobl; clust-
wrandewch â mi, fy nghenedl: canys
raith a â allan oddi wrthyf, a gosodaf fy
m yn oleuni pobloedd.
Agos yw fy nghyfiawnder; fy iachawd-
aeth a aeth allan, fy mreichiau hefyd a
ıant y bobloedd: yr ynysoedd a ddisgwyl-
t wrthyf, ac a ymddiriedant *yn* fy mraich.
Dyrchefwch eich llygaid tu a'r nefoedd,
edrychwch ar y ddaear isod: canys y nef-
ld a ddarfyddant fel mŵg, a'r ddaear a
ıeiddia fel dilledyn, a'i phreswylwyr yr un
dd a fyddant meirw; ond fy iachawdwr-
th i a fydd byth, a'm cyfiawnder ni dder-
ld.
¶ Gwrandewch arnaf, y rhai a adwaenoch
fiawnder, y bobl sydd â'm cyfraith yn eu
on: nac ofnwch waradwydd dynion, ac
c arswydwch rhag eu difenwad.
Canys y pryf a'u bwytty fel dilledyn, a'r
yfyn a'u hysa fel gwlân: eithr fy nghyf-
iawnder a fydd yn dragywydd, a'm hiachawd-
wriaeth o genhedlaeth i genhedlaeth.
9 ¶ Deffro, deffro, gwisg nerth, O fraich yr
Arglwydd; deffro fel yn y dyddiau gynt,
yn yr oesoedd gynt. Onid ti *yw* yr hwn a
dorraist Rahab, *ac* a archollaist y ddraig?
10 Onid ti *yw* yr hwn a sychaist y môr,
dyfroedd y dyfnder mawr? yr hwn a wnaeth-
ost ddyfnderoedd y môr yn ffordd i'r gwar-
edigion i fyned drwodd?
11 Am hynny y dychwel gwaredigion yr
Arglwydd, a hwy a ddeuant i Sïon â
chanu, ac â llawenydd tragywyddol ar eu
pennau: goddiweddant lawenydd a hyfryd-
wch; gofid a griddfan a ffŷ ymaith.
12 Myfi, myfi, *yw* yr hwn a'ch diddana
chwi: pwy *wyt* ti, fel yr ofnit ddyn *yr hwn*
fydd marw, a mab dyn *yr hwn* a wneir *fel*
glaswelltyn?
13 Ac a anghofi yr Arglwydd dy wneuth-
urwr, yr hwn a estynodd y nefoedd, ac a
seiliodd y ddaear? ac a ofnaist bob dydd yn
wastad rhag llid y gorthrymmydd, fel pe
darparai i ddinystrio? a pha le *y mae* llid y
gorthrymmydd?
14 Y carcharor sydd yn brysio i gael ei
ollwng yn rhydd, fel na byddo farw yn y
pwll, ac na phallo ei fara ef.
15 Eithr myfi *yw* yr Arglwydd dy Dduw,
yr hwn a barthodd y môr, pan ruodd ei don-
nau: ei enw *yw* Arglwydd y lluoedd.
16 Gosodais hefyd fy ngeiriau yn dy enau,
ac y'nghysgod fy llaw y'th dôais, fel y plan-
nwn y nefoedd, ac y seiliwn y ddaear, ac y
dywedwn wrth Sïon, Fy mhobl *ydwyt.*
17 ¶ Deffro, deffro, cyfod, Jerusalem, yr
hon a yfaist o law yr Arglwydd gwppan ei
lidiowgrwydd ef; yfaist waddod y cwppan
erchyll, *ïe,* sugnaist *ef.*
18 Nid *oes* arweinydd iddi o'r holl feibion a
esgorodd; ac nid *oes* a ymaflo yn ei llaw o'r
holl feibion a fagodd.
19 Y ddau *beth* hyn a ddigwyddasant i ti;
pwy a ofidia trosot? dinystr, a distryw; a
newyn, a chleddyf: *trwy* bwy y'th gysuraf?
20 Dy feibion a lewygasant, gorweddant ym
mhen pob heol fel tarw gwyllt *mewn* magl:
llawn ydynt o lidiowgrwydd yr Arglwydd,
a cherydd dy Dduw.
21 ¶ Am hynny gwrando fi yn awr, y
druan, a'r feddw, ac nid *trwy* win.
22 Fel hyn y dywed dy Arglwydd, yr Ar-
glwydd, a'th Dduw di, *yr hwn* a ddadleu
dros ei bobl, Wele, cymmerais o'th law y
cwppan erchyll, *sef* gwaddod cwppan fy llid-
iowgrwydd: ni chwanegi ei yfed mwy.
23 Eithr rhoddaf ef yn llaw dy gystuddwyr;
y rhai a ddywedasant wrth dy enaid, Gos-
twng, fel yr elom drosot: a thi a osodaist dy
gorph fel y llawr, ac fel heol i'r rhai a elent
drosto.

PENNOD LII.

1 *Crist yn perswadio ei eglwys i gredu ei rad
brynedigaeth ef, 7 i dderbyn gweinidogion yr
adbrynedigaeth, 9 i lawenychu yn ei gallu
hi, 11 ac i'w rhyddhâu eu hunain oddi wrth
gaethiwed. 13 Y dyrchefir teyrnas Crist.*

DEFFRO, deffro, gwisg dy nerth, Sïon;
gwisg wisgoedd dy ogoniant, sanctaidd
ddinas Jerusalem: canys ni ddaw o'th fewn
mwy ddienwaededig nac aflan.
2 Ymysgwyd o'r llwch, cyfod, eistedd, Jeru-
salem: ymddattod oddi wrth rwymau dy
wddf, *ti* gaethferch Sïon.
3 Canys fel hyn y dywedodd yr Arglwydd,
Yn rhad yr ymwerthasoch; ac nid âg arian
y'ch gwaredir.

4 Canys fel hyn y dywedodd yr Arglwydd
DDUW, Fy mhobl a aeth i waered i'r Aipht yn
y dechreuad, i ymdaith yno; a'r Assyriaid
a'u gorthrymmodd yn ddiachos.
5 Ac yn awr beth *sydd* yma i mi, medd yr
ARGLWYDD, pan ddygid fy mhobl ymaith
yn rhad? eu llywodraethwyr a wna *iddynt*
udo, medd yr ARGLWYDD; a phob dydd yn
wastad y ceblir fy enw.
6 Am hynny y caiff fy mhobl adnabod fy
enw: am hynny *y cânt wybod* y dydd
hwnnw, mai myfi *yw* yr hwn sydd yn dy-
wedyd: wele, myfi *ydyw*.
7 ¶ Mor weddaidd ar y mynyddoedd *yw*
traed yr hwn sydd yn efengylu, yn cyhoeddi
heddwch; a'r hwn sydd yn mynegi daioni,
yn cyhoeddi iachawdwriaeth; yn dywedyd
wrth Sion, Dy DDUW di sydd yn teyrnasu!
8 Dy wylwyr a ddyrchafant lef; gyd â'r llef
y cyd-ganant: canys gwelant lygad yn
llygad, pan ddychwelo yr ARGLWYDD Sion.
9 ¶ Bloeddiwch, cyd-genwch, anialwch
Jerusalem: canys yr ARGLWYDD a gysurodd
ei bobl, *efe* a waredodd Jerusalem.
10 Dinoethodd yr ARGLWYDD fraich ei sanct-
eiddrwydd y'ngolwg yr holl genhedloedd; a
holl gyrrau y ddaear a welant iachawdwr-
iaeth ein Duw ni.
11 ¶ Ciliwch, ciliwch, ewch allan oddi yno,
na chyffyrddwch â dim halogedig; ewch
allan o'i chanol; ymlanhêwch, y rhai a
ddygwch lestri yr ARGLWYDD.
12 Canys nid ar frys yr ewch allan, ac nid ar
ffô y cerddwch: canys yr ARGLWYDD a â
o'ch blaen chwi, a Duw Israel a'ch casgl
chwi.
13 ¶ Wele, fy ngwas a lwydda; efe a godir,
a ddyrchefir, ac a fydd uchel iawn.
14 Megis y rhyfeddodd llawer wrthyt (mor
llygredig *oedd* ei wedd yn anad neb, a'i bryd
yn anad meibion dynion!)
15 Felly y taenella efe genhedloedd lawer;
brenhinoedd a gauant eu genau wrtho ef:
canys gwelant yr hyn ni fynegasid iddynt, a
deallant yr hyn ni chlywsent.

PENNOD LIII.

1 *Y prophwyd yn cwyno rhag anghrediniaeth, ac yn esgusodi rhwystr y groes,* 4 *trwy ddangos y daioni a ddaw o ddioddefaint Crist,* 10 *a ffynniant y groes.*

PWY a gredodd i'n hymadrodd? ac i bwy
y datguddiwyd braich yr ARGLWYDD?
2 Canys efe a dyf o'i flaen ef fel blaguryn,
ac fel gwreiddyn o dir sych: nid oes na phryd
na thegwch iddo: pan edrychom arno, ni
bydd pryd fel y dymunem ef.
3 Dirmygedig yw, a diystyraf o'r gwŷr; gwr
gofidus, a chynnefin â dolur: ac *yr oeddym*
megis yn cuddio *ein* hwynebau oddi wrtho:
dirmygedig oedd, ac ni wnaethom gyfrif o
hono.
4 ¶ Diau efe a gymmerth ein gwendid ni,
ac a ddug ein doluriau: etto ni a'i cyfrifasom
ef wedi ei faeddu, ei daro gan DDUW, a'i
gystuddio.
5 Ond efe a archollwyd am ein camweddau
ni, efe a ddrylliwyd am ein hanwireddau ni:
cospedigaeth ein heddwch ni *oedd* arno ef: a
thrwy ei gleisiau ef yr iachâwyd ni.
6 Nyni oll a grwydrasom fel defaid; troisom
bawb i'w ffordd ei hun: a'r ARGLWYDD a
roddes arno ef ein hanwiredd ni i gyd.
7 Efe a orthrymmwyd, ac efe a gystudd-
iwyd, ac nid agorai ei enau: fel oen yr ar-
weinid ef i'r lladdfa, ac fel y tau dafad o flaen
y rhai a'i cneifiai, felly nid agorai yntau ei
enau.
8 O garchar ac o farn y cymmerwyd ef: a
phwy a draetha ei oes ef? canys efe a dor-
rwyd o dir y rhai byw; *rhoddwyd* pla arno ef
am gamwedd fy mhobl.
9 Ac efe a wnaeth ei fedd gyd â'r rhai an-
wir, a chyd â'r cyfoethog yn ei farwolaeth;
am na wnaethai gam, ac nad *oedd* twyll yn ei
enau.
10 ¶ Eithr yr ARGLWYDD a fynnai ei
ddryllio ef; efe a'i clwyfodd: pan osodo
efe ei enaid yn aberth dros bechod, efe a wêl
ei had, efe a estyn *ei* ddyddiau; ac ewyllys
yr ARGLWYDD a lwydda yn ei law ef.
11 O lafur ei enaid y gwel, *ac* y diwellir: fy
ngwas cyfiawn a gyfiawnhâ lawer trwy ei
wybodaeth; canys efe a ddwg eu hanwir-
eddau hwynt.
12 Am hynny y rhannaf iddo *ran* gyd â
llawer, ac efe a ranna yr yspail gyd â'r cedyrn:
am iddo dywallt ei enaid i farwolaeth: ac efe
a gyfrifwyd gyd â'r troseddwyr; ac efe a
ddug bechodau llaweroedd, ac a eiriolodd
dros y troseddwyr.

PENNOD LIV.

1 *Y prophwyd, er mwyn cysuro y Cenhedloedd, yn prophwydo helaethrwydd yr eglwys;* 4 *eu diogelwch hwy,* 6 *a'u sicr ymwared allan o gystudd,* 11 *a'u hadeilad dêg,* 15 *a'u diogel gadwedigaeth.*

CAN, *di* ammhlantadwy nid esgorodd;
bloeddia ganu, a gorfoledda, *yr hon* nid
esgorodd: o herwydd amlach meibion yr hon
a adawyd, nâ'r hon y mae gwr iddi, medd yr
ARGLWYDD.
2 Helaetha le dy babell, ac estynant gortyn-
nau dy breswylfeydd: nac attal, estyn dy
raffau, a sicrhâ dy hoelion.
3 Canys ti a dorri allan ar y llaw ddehau ac
ar y llaw aswy; a'th had a etifedda y Cen-
hedloedd, a dinasoedd anrheithiedig a wnant
yn gyfanneddol.
4 Nac ofna; canys ni'th gywilyddir: ac
na'th waradwydder, am na'th warthruddir;
canys ti a anghofi waradwydd dy ieuengctid,
a gwarthrudd dy weddwdod ni chofi mwy-
ach.
5 Canys dy briod *yw* yr hwn a'th wnaeth,
(ARGLWYDD y lluoedd *yw* ei enw) dy war-
edydd hefyd, Sanct Israel, Duw yr holl
ddaear y gelwir ef.
6 Canys fel gwraig wrthodedig, a chystudd-
iedig o yspryd, y'th alwodd yr ARGLWYDD,
a gwraig ieuengctid, pan oeddit wrthodedig,
medd dy DDUW.
7 Dros ennyd fechan y'th adewais; ond â
mawr drugareddau y'th gasglaf.
8 Mewn ychydig sorriant y cuddiais fy
wyneb oddi wrthyt ennyd *awr;* ond â thru-
garedd dragywyddol y trugarhâf wrthyt,
medd yr ARGLWYDD dy waredydd.
9 Canys *fel* dyfroedd Noah *y mae* hyn i mi:
canys *megis* y tyngais nad elai dyfroedd Noah
mwy dros y ddaear; felly y tyngais na ddig-
iwn wrthyt, ac na'th geryddwn.
10 Canys y mynyddoedd a giliant, a'r bryn-
iau a symmudant: eithr fy nhrugaredd ni
chilia oddi wrthyt, a chyfammod fy hêdd ni
syfl, medd yr ARGLWYDD sydd yn trugarhâu
wrthyt.
11 ¶ Y druan, helbulus gan dymhestl, y
ddigysur, wele, mi a osodaf dy gerrig di â
charbuncl, ac a'th sylfaenaf â *meini* saphir.
12 Gwnaf hefyd dy ffenestri o risial, a'th
byrth o feini disglaer, a'th holl derfynau o
gerrig dymunol.
13 Dy holl feibion hefyd *fyddant* wedi eu

dysgu gan yr ARGLWYDD; a mawr *fydd*
heddwch dy feibion.
14 Mewn cyfiawnder y'th sicrhêir: byddi
bell oddi wrth orthrymder, canys nid ofni;
ac oddi wrth ddychryn, canys ni nesâ attat.
15 Wele, gan ymgasglu hwy a ymgasglant,
ond nid o honof fi: pwy bynnag o honot ti a
ymgasglo i'th erbyn, efe a syrth.
16 Wele, myfi a grëais y gôf, yr hwn a
chwŷth y marwor yn tân, ac a ddefnyddia
arf i'w waith; myfi hefyd a grëais y dinystr-
ydd i ddistrywio.
17 ¶ Ni lwydda un offeryn a lunier i'th
erbyn; a thi a wnei yn euog bob tafod a
gyfodo i'th erbyn mewn barn. Dyma eti-
feddiaeth gweision yr ARGLWYDD, a'u cyf-
iawnder hwy *sydd* oddi wrthyf fi, medd yr
ARGLWYDD.

PENNOD LV.

1 *Y prophwyd, trwy addewidion o Grist, yn galw pawb i gredu,* 6 *ac i edifarhâu.* 8 *Dedwydd lwyddiant y rhai a gredo.*

O DEUWCH i'r dyfroedd, bob un y mae
sychedd arno, ïe, yr hwn nid *oes* arian
ganddo; deuwch, prynwch, a bwyttêwch;
ïe, deuwch, prynwch win a llaeth, heb arian,
ac heb werth.
2 Paham y gweriwch arian am *yr hyn* nid
ydyw fara? a'ch llafur am *yr hyn* nid yw yn
digoni? gan wrando gwrandewch arnaf fi, a
bwyttêwch *yr hyn sydd* dda; ac ymhyfryded
eich enaid mewn brasder.
3 Gogwyddwch eich clust, a deuwch attaf;
gwrandewch, a bydd byw eich enaid: a mi a
wnaf gyfammod tragywyddol â chwi, *sef* sicr
drugareddau Dafydd.
4 Wele, rhoddais ef yn dyst i'r bobl, yn
flaenor ac yn athraw i'r bobloedd.
5 Wele, cenedl nid adweini a elwi, a chen-
hedloedd ni'th adwaenai di a rêd attat, er
mwyn yr ARGLWYDD dy DDUW, ac o her-
wydd Sanct Israel: canys efe a'th ogonedd-
odd.
6 ¶ Ceisiwch yr ARGLWYDD, tra y galler ei
gael ef; gelwch arno, tra fyddo yn agos.
7 Gadawed y drygionus ei ffordd, a'r gwr
anwir ei feddyliau; a dychweled at yr AR-
GLWYDD, ac efe a gymmer drugaredd arno;
ac at ein DUW ni, o herwydd efe a arbed yn
helaeth.
8 ¶ Canys nid fy meddyliau i *yw* eich
meddyliau chwi, ac nid eich ffyrdd chwi *yw*
fy ffyrdd i, medd yr ARGLWYDD.
9 Canys *fel* y mae y nefoedd yn uwch nâ'r
ddaear, felly uwch yw fy ffyrdd i nâ'ch ffyrdd
chwi, a'm meddyliau i nâ'ch meddyliau chwi.
10 Canys fel y disgyn y gwlaw a'r eira o'r
nefoedd, ac ni ddychwel yno, eithr dyfrhâ y
ddaear, ac a wna iddi darddu a thyfu, fel y
rhoddo had i'r hauwr, a bara i'r bwyttâwr:
11 Felly y bydd fy ngair, yr hwn a ddaw o'm
genau: ni ddychwel attaf yn wag; eithr efe
a wna yr hyn a fynnwyf, ac a lwydda *yn y*
peth yr anfonais ef o'i blegid.
12 Canys mewn llawenydd yr ewch allan,
ac mewn hêdd y'ch arweinir; y mynyddoedd
a'r bryniau a floeddiant ganu o'ch blaen, a
holl goed y maes a gurant ddwylaw.
13 Yn lle drain y cyfyd ffynnidwydd, yn lle
mieri y cyfyd myrtwydd: a *hyn* fydd i'r AR-
GLWYDD yn enw, ac yn arwydd tragywydd-
ol, *yr hwn* ni thorrir ymaith.

PENNOD LVI.

1 *Y prophwyd yn annog i sancteiddrwydd;* 3 *ac yn addaw y bydd sancteiddiad yn gyffredinol, heb dderbyn wyneb neb.* 9 *Y mae efe yn rhoi anglod i'r gwylwyr deillion.*

FEL hyn y dywed yr ARGLWYDD, Cedwch
farn, a gwnewch gyfiawnder; canys fy
iachawdwriaeth *sydd* ar ddyfod, a'm cyf-
iawnder ar ymddangos.
2 Gwyn ei fyd y dyn a wnelo hyn, a mab y
dyn a ymaflo ynddo; gan gadw y Sabboth
heb ei halogi, a chadw ei law rhag gwneuthur
dim drwg.
3 ¶ Ac na lefared y dieithr-fab, yr hwn a
lynodd wrth yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,
Yr ARGLWYDD gan ddidoli a'm didolodd
oddi wrth ei bobl; ac na ddywedod y disbadd-
edig, Wele fi yn bren crin.
4 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD
wrth y rhai disbaddedig, y rhai a gadwant fy
Sabbothau, ac a ddewisant yr hyn a ewyllys-
iwyf, ac a ymaflant yn fy nghyfammod i;
5 Ië, rhoddaf iddynt yn fy nhŷ, ac o fewn fy
magwyrydd, le ac enw gwell nâ meibion ac
nâ merched: rhoddaf iddynt enw tragywydd-
ol, yr hwn ni thorrir ymaith.
6 A'r meibion dieithr, y rhai a lynant wrth
yr ARGLWYDD, gan ei wasanaethu ef, a chan
garu enw yr ARGLWYDD, i fod yn weision
iddo ef, pob un a gadwo y Sabboth heb ei
halogi, ac a ymaflo yn fy nghyfammod;
7 Dygaf hwythau hefyd i fynydd fy sanct-
eiddrwydd, a llawenychaf hwynt yn nhŷ fy
ngweddi: eu poeth-offrymmau hefyd a'u
hebyrth *fyddant* gymmeradwy ar fy allor:
canys fy nhŷ i a elwir yn dŷ gweddi i'r holl
bobloedd.
8 Medd yr Arglwydd DDUW, yr hwn a gasgl
wasgaredigion Israel, Etto mi a gasglaf *eraill*
atto ef, gyd â'r rhai sydd wedi eu casglu atto.
9 ¶ Pob bwystfil y maes, deuwch i ddifa, *a*
phob bwystfil yn y coed.
10 Deillion *yw* ei wyliedyddion: ni wyddant
hwy oll *ddim*, cŵn mudion *ydynt* hwy oll,
heb fedru cyfarth; yn cysgu, yn gorwedd, *ac*
yn caru hepian.
11 Ië, cŵn gwangcus *ydynt*, ni chydnab-
yddant â'u digon, a bugeiliaid *ydynt* ni fedr-
ant ddeall; wynebant oll at eu ffordd eu hun,
pob un at ei elw ei hun o'i gwrr.
12 Deuwch, *meddant*, cyrchaf win, ac ym-
lanwn o ddiod gref; a bydd y fory megis
heddyw, *a* mwy o lawer iawn.

PENNOD LVII.

1 *Bendigedig farwolaeth y cyfiawn.* 3 *Duw yn argyhoeddi yr Iuddewon, am eu putteiniaidd ddelw-addoliaeth;* 13 *yn rhoi addewidion efengylaidd i'r edifeiriol.*

DARFU am y cyfiawn, ac ni esyd neb at
ei galon; a'r gwŷr trugarog a gymmerir
ymaith, heb neb yn deall mai o flaen drygfyd
y cymmerir y cyfiawn ymaith.
2 *Efe* a â i dangnefedd, hwy a orphwysant
yn eu hystafelloedd, *sef pob un* a rodia *yn* ei
uniondeb.
3 ¶ Nesêwch yma, meibion yr hudoles,
had y godinebus, a'r buttain.
4 Yn erbyn pwy yr ymddigrifwch? yn
erbyn pwy y lledwch safn, *ac* yr estynwch
dafod? onid meibion camwedd *a* had ffals-
edd *ydych* chwi?
5 Y rhai a ymwresogwch âg eilunod dan
bob pren deiliog, gan ladd y plant yn y glyn-
noedd dan gromlechydd y creigiau.
6 Y'nghabol-feini yr afon *y mae* dy ran;
hwynt-hwy *yw* dy gwttws: iddynt hwy hefyd
y tywelltaist ddiod-offrwm, *ac* yr offrym-
maist fwyd-offrwm. Ai yn y rhai hyn yr ym-
gysurwn?
7 Ar fynydd uchel a dyrchafedig y gosod-
aist dy wely: dringaist hefyd yno i aberthu
aberth.

8 Y'nghil y drysau hefyd a'r pyst y gosodaist dy goffadwriaeth: canys *ym*-ddinoethaist *i arall* heb fy llaw i, a dringaist; helaethaist dy wely, ac a wnaethost *ammod* rhyngot â hwynt; ti a hoffaist eu gorweddle hwynt pa le bynnag y gwelaist.

9 Cyfeiriaist hefyd at y brenhin âg ennaint, ac amlhêaist dy bêr-aroglau: anfonaist hefyd dy genhadau i bêll, ac ymostyngaist hyd uffern

10 Ym maint dy ffordd yr ymflinaist; *ac* ni ddywedaist, Nid oes obaith: cefaist fywyd dy law; am hynny ni chlefychaist.

11 Pwy hefyd a arswydaist ac a ofnaist, fel y dywedaist gelwydd, ac na chofiaist fi, ac nad ystyriaist yn dy galon? oni thewais i â sôn er ys talm, a thithau heb fy ofni?

12 Myfi a fynegaf dy gyfiawnder, a'th weithredoedd; canys ni wnant i ti les.

13 ¶ Pan waeddech, gwareded dy gynnulleidfaoedd di: eithr y gwynt a'u dwg hwynt ymaith oll; oferedd a'u cymmer *hwynt:* ond yr hwn a obeithia ynof fi a etifedda y tir, ac a feddianna fynydd fy sancteiddrwydd.

14 Ac efe a ddywed, Palmentwch, palmentwch, parottôwch y ffordd, cyfodwch y rhwystr o ffordd fy mhobl.

15 Canys fel hyn y dywed y Goruchel a'r dyrchafedig, yr hwn a breswylia dragywyddoldeb, ac *y mae* ei enw yn Sanctaidd, Y goruchelder a'r cyssegr a breswyliaf; a chyd â'r cystuddiedig a'r isel o ysbryd, i fywhâu y rhai isel o ysbryd, ac i fywhâu calon y rhai cystuddiedig.

16 Canys nid byth yr ymrysonaf, ac nid yn dragywydd y digiaf: o herwydd yr yspryd a ballai o'm blaen i, a'r eneidiau a wneuthum i.

17 Am anwiredd ei gybydd-dod ef y digiais, ac y tarewais ef: ymguddiais, a digiais, ac efe a aeth rhagddo yn gildynnus ar hyd ffordd ei galon.

18 Ei ffyrdd a welais, a mi a'i iachâf ef: tywysaf ef hefyd, ac adferaf gysur iddo, ac i'w alarwyr.

19 Myfi sydd yn crëu ffrwyth y gwefusau; Heddwch, heddwch, i bell, ac i agos, medd yr ARGLWYDD; a mi a'i iachâf ef.

20 Ond y rhai anwir *sydd* fel y môr yn dygyfor, pan na allo fod yn llonydd, yr hwn y mae ei ddyfroedd yn bwrw allan dom a llaid.

21 Ni *bydd* heddwch, medd fy NUW, i'r rhai annuwiol.

PENNOD LVIII.

1 *Y prophwyd wedi ei yrru i argyhoeddi rhagrith,* 3 *yn dangos beth yw ympryd ffuantus, a gwir ympryd,* 8 *yn dangos pa addewidion sydd ddyledus am dduwioldeb,* 13 *ac am gadw y Sabboth.*

LLEFA â'th gêg, nac arbed; dyrchafa dy lais fel udgorn, a mynega i'm pobl eu camwedd, a'u pechodau i dŷ Jacob.

2 Etto beunydd y'm ceisiant, ac a ewyllysiant wybod fy ffyrdd, fel cenedl a wnelai cyfiawnder, ac ni wrthodai farnedigaeth ei DUW: gofynant i mi farnedigaethau cyfiawnder, ewyllysiant nesâu *at* DDUW.

3 ¶ Paham, *meddant,* yr ymprydiasom, ac nis gwelaist? y cystuddiasom ein henaid, ac nis gwybuost? Wele, yn y dydd yr ymprydioch yr ydych yn cael gwynfyd, ac yn mynnu eich holl ddyledion.

4 Wele, i ymryson a chynnen yr ymprydiwch, ac i daro â dwrn anwiredd: nac ymprydiwch fel y dydd *hwn,* i beri clywed eich [illegible] yr uchelder.

5 Ai dyma yr ympryd a ddewisais? dydd i ddyn i gystuddio ei enaid? ai crymmu ei ben fel brwynen *ydyw,* a thaenu sach-lian a lludw dano? ai hyn a elwi yn ympryd, ac yn ddiwrnod cymmeradwy gan yr ARGLWYDD?

6 Onid dyma yr ympryd a ddewisais? dattod rhwymau anwiredd, tynnu ymaith feichiau trymmion, a gollwng y rhai gorthrymmedig yn rhyddion, a thorri o honoch bob iau?

7 Onid torri dy fara i'r newynog, a dwyn o honot y crwydraid i dŷ? a phan welych y noeth, ei ddilladu; ac nad ymguddiech oddi wrth dy gnawd dy hun?

8 ¶ Yna y tyrr dy oleuni allan fel y wawr, a'th iechyd a dardda yn fuan: a'th gyfiawnder a â o'th flaen; gogoniant yr ARGLWYDD a'th ddilyn.

9 Yna y gelwi, a'r ARGLWYDD a ettyb; y gwaeddi, ac efe a ddywed, Wele fi. Os bwri o'th fysg yr iau, estyn bŷs, a dywedyd oferedd;

10 Os tynni allan dy enaid i'r newynog, a diwallu yr enaid cystuddiedig: yna dy oleuni a gyfyd mewn tywyllwch, a'th dywyllwch *fydd* fel hanner dydd:

11 A'r ARGLWYDD a'th arwain yn wastad, ac a ddiwalla dy enaid ar sychder, ac a wna dy esgyrn yn freision: a thi a fyddi fel gardd wedi ei dyfrhâu, ac megis ffynnon ddwfr, yr hon ni phalla ei dyfroedd.

12 *A'r rhai a fyddant* o honot ti a adeiladant yr hen ddiffaeth-leoedd; ti a gyfodi sylfeini llawer cenhedlaeth: a thi a elwir yn gauwr yr adwy, yn gyweiriwr llwybrau i gyfanneddu ynddynt.

13 ¶ O throi dy droed oddi wrth y Sabboth, *heb* wneuthur dy ewyllys ar fy nydd sanctaidd; a galw y Sabboth yn hyfrydwch; sanct yr ARGLWYDD yn ogoneddus; a'i anrhydeddu ef, heb wneuthur dy ffyrdd dy hun, heb geisio dy ewyllys dy hun, na dywedyd *dy* eiriau *dy hun:*

14 Yna yr ymhyfrydi yn yr ARGLWYDD, ac mi a wnaf i ti farchogaeth ar uchelfeydd y ddaear, ac a'th borthaf âg etifeddiaeth Jacob dy dad: canys genau yr ARGLWYDD a'i llefarodd.

PENNOD LIX.

1 *Ysgeler naturiaeth pechod.* 3 *Pechodau yr Iuddewon.* 9 *Am bechod y daw aflwydd.* 16 *O Dduw yn unig y mae iachawdwriaeth.* 20 *Cyfammod y Prynwr.*

WELE, ni fyrhâwyd llaw yr ARGLWYDD, fel na allo achub; ac ni thrymhâodd ei glust ef, fel na allo glywed:

2 Eithr eich anwireddau chwi a ysgarodd rhyngoch chwi a'ch DUW, a'ch pechodau a guddiasant *ei* wyneb oddi wrthych, fel na chlywo.

3 Canys eich dwylaw a halogwyd â gwaed, a'ch bysedd â chamwedd: eich gwefusau a draethasant gelwydd, eich tafod a fyfyriodd anwiredd.

4 Nid *oes* a alwo am gyfiawnder, nac a ddadleu dros y gwirionedd: *y maent* yn gobeithio mewn gwagedd, ac yn dywedyd celwydd; yn beichiogi ar flinder, ac yn esgor ar anwiredd.

5 Wyau asp a ddodwasant, a gweoedd y pryf-coppyn a wëant: yr hwn a fwytty o'u hwyau a fydd marw, a'r hwn a sathrer a dyrr allan yn wiber.

6 Eu gwëoedd hwy ni byddant yn wisgoedd, ac nid ymddilladant â'u gweithredoedd: eu gweithredoedd *ydynt* weithredoedd anwiredd, a gwaith trawsder *sydd* yn eu dwylaw.

7 Eu traed a redant i ddrygioni, a hwy a frysiant i dywallt gwaed gwirion: eu meddyliau *sydd* feddyliau anwir; distryw a dinystr *sydd* ar eu ffyrdd hwynt.

8 Ffordd heddwch nid adwaenant; ac nid *oes* gyfiawnder yn eu llwybrau: gwnaethant iddynt lwybrau ceimion: pwy bynnag a rodio yno, nid edwyn heddwch.

9 ¶ Am hynny y ciliodd barnedigaeth oddi wrthym, ac ni'n goddiweddodd cyfiawnder: disgwyliasom am oleuni, ac wele dywyllwch; am ddisgleirdeb, *ac* yn y fagddu yr ydym yn rhodio.

10 Palfalasom fel deillion â'r pared, Ie, fel *rhai* heb lygaid y palfalasom: tramgwyddasom ar hanner dydd fel y cyfnos; *oeddem* mewn lleoedd anghyfannedd fel rhai meirw.

11 Nyni oll a ruasom fel eirth, a chan riddfan y griddfanasom fel colommennod: disgwyliasom am farn, ac nid *oes dim;* am iachawdwriaeth, *ac* ymbellhâodd oddi wrthym.

12 Canys amlhâodd ein camweddau ger dy fron, a thystiolaethodd ein pechodau i'n herbyn: o herwydd ein camweddau *sydd* gyd â ni; a'n hanwireddau, ni a'u hadwaenom:

13 Camweddu, a dywedyd celwydd yn erbyn yr ARGLWYDD, a chilio oddi ar ol ein DUW, dywedyd trawsder, ac anufudd-dod, myfyrio a thraethu o'r galon eiriau gau.

14 Barn hefyd a drôed yn ei hol, a chyfiawnder a safodd o hirbell: canys gwirionedd a gwympodd yn yr heol, ac uniondeb ni all ddyfod i mewn.

15 Ië, gwirionedd sydd yn pallu, a'r hwn sydd yn cilio oddi wrth ddrygioni a'i gwna ei hun yn yspail; a gwelodd yr ARGLWYDD *hyn*, a drwg oedd yn ei olwg nad *oedd* barn.

16 ¶ Gwelodd hefyd nad *oedd* gwr, a rhyfeddodd nad *oedd* eiriolwr: am hynny ei fraich a'i hachubodd, a'i gyfiawnder ei hun a'i cynhaliodd.

17 Canys efe a wisgodd gyfiawnder fel llurig, a helm iachawdwriaeth am ei ben; ac a wisgodd wisgoedd dial yn ddillad; Ie, gwisgodd zêl fel cochl.

18 Yn ol y gweithredoedd, Ie, yn *eu* hol *hwynt*, y tâl efe, llid i'w wrthwynebwyr, taledigaeth i'w elynion; taledigaeth i'r ynysoedd a dâl efe.

19 Felly yr ofnant enw yr ARGLWYDD o'r gorllewin, a'i ogoniant ef o godiad haul: pan ddelo y gelyn i mewn fel afon, yspryd yr ARGLWYDD a'i hymlid ef ymaith.

20 ¶ Ac i Sïon y daw y gwaredydd, ac i'r rhai a drôant *oddi wrth* anwiredd yn Jacob, medd yr ARGLWYDD.

21 A minnau, dyma fy nghyfammod â hwynt, medd yr ARGLWYDD; Fy yspryd yr hwn *sydd* arnat, a'm geiriau y rhai a osodais yn dy enau, ni chiliant o'th enau, nac o enau dy had, nac o enau had dy had, medd yr ARGLWYDD, o hyn allan byth.

PENNOD LX.

1 *Gogoniant yr eglwys pan ddelo y cenhedloedd yn dra aml atti;* 15 *a'r bendithion mawr a fydd ar ol ychydig gystudd.*

CYFOD, llewyrcha; canys daeth dy oleuni, a chyfododd gogoniant yr ARGLWYDD arnat.

2 Canys wele, tywyllwch a orchuddia y ddaear, a'r fagddu y bobloedd: ond arnat ti y cyfyd yr ARGLWYDD, a'i ogoniant a welir arnat.

3 Cenhedloedd hefyd a rodiant at dy oleuni, a brenhinoedd at ddisgleirdeb dy gyfodiad.

4 Cyfod dy lygaid oddi amgylch, ac edrych; ymgasglasant oll, daethant attat: dy feibion a ddeuant o bell, a'th ferched a fegir wrth *dy* ystlys.

5 Yna y cei weled, ac yr ymddisgleiri; dy galon hefyd a ofna, ac a helaethir; am droi attat liosowgrwydd y môr, golud y cenhedloedd a ddaw i ti.

6 Lliaws y camelod a'th orchuddiant, *sef* cyflym gamelod Midian ac Ephah; hwynt oll o Seba a ddeuant; aur a thus a ddygant; a moliant yr ARGLWYDD a fynegant.

7 Holl ddefaid Cedar a ymgasglant attat ti, hyrddod Nebaioth a'th wasanaethant: hwy a ddeuant i fynu yn gymmeradwy ar fy allor, a mi a anrhydeddaf dŷ fy ngogoniant.

8 Pwy *yw* y rhai hyn a ehedant fel cwmmwl, ac fel colommennod i'w ffenestri?

9 Yn ddiau yr ynysoedd a'm disgwyliant, a llongau Tarsis yn bennaf, i ddwyn dy feibion o bell, eu harian *hefyd* a'u haur gyd â hwynt, i enw yr ARGLWYDD dy DDUW, ac i Sanct Israel, am iddo dy ogoneddu di.

10 A meibion dieithr a adeiladant dy furiau, a'u brenhinoedd a'th wasanaethant; canys yn fy nig y'th darewais, ac o'm hewyllys da fy hun y tosturiais wrthyt.

11 Am hynny dy byrth a fyddant yn agored yn wastad, ni cheuir hwynt na dydd na nos, i ddwyn attat olud y cenhedloedd, fel y dyger eu brenhinoedd hwynt hefyd.

12 Canys y genedl a'r deyrnas ni'th wasanaetho di, a ddifethir; a'r cenhedloedd hynny a lwyr ddinystrir.

13 Gogoniant Libanus a ddaw attat, y ffynidwydd, ffawydd, a box ynghyd, i harddu lle fy nghyssegr; harddaf hefyd le fy nhraed.

14 A meibion dy gystuddwyr a ddeuant attat yn ostyngedig: a'r rhai oll a'th ddirmygasant a ymostyngant wrth wadnau dy draed, ac a'th alwant yn Ddinas yr ARGLWYDD, yn Sïon Sanct Israel.

15 Lle y buost yn wrthodedig ac yn gâs, ac heb gynniweirydd *trwot*, gwnaf di yn arddderchowgrwydd tragywyddol, *ac* yn llawenydd i'r holl genhedlaethau.

16 Sugni hefyd laeth y cenhedloedd, Ie, bronnau brenhinoedd a sugni; a chei wybod mai myfi yr ARGLWYDD *yw* dy achubydd, a'th waredydd *yw* cadarn *Dduw* Jacob.

17 Yn lle pres y dygaf aur, ac yn lle haiarn y dygaf arian, ac yn lle coed, bres, ac yn lle cerrig, haiarn; a gwnaf dy swyddogion yn heddychol, a'th drethwyr yn gyfiawn.

18 Ni chlywir mwy *sôn am* drais yn dy wlad, *na* distryw na dinystr yn dy derfynau: eithr ti a elwi dy fagwyrydd yn Iachawdwriaeth, a'th byrth yn Foliant.

19 Ni bydd yr haul i ti mwyach yn oleuni y dydd, a'r lleuad ni oleua yn llewyrch i ti: eithr yr ARGLWYDD fydd i ti yn oleuni tragywyddol, a'th DDUW yn ogoniant i ti.

20 Ni fachluda dy haul mwyach, a'th leuad ni phalla: o herwydd yr ARGLWYDD fydd i ti yn oleuni tragywyddol, a dyddiau dy alar a ddarfyddant.

21 Dy bobl hefyd *fyddant* gyfiawn oll: etifeddant y tir byth, *sef* blaguryn fy mhlanhigion, gwaith fy nwylaw, fel y'm gogonedder.

22 Y bychan a fydd yn fil, a'r gwael yn genedl gref. Myfi yr ARGLWYDD a brysuraf hynny yn ei amser.

PENNOD LXI.

1 *Swydd Crist.* 4 *Parodrwydd* 7 *a bendithion y ffyddloniaid.*

YSPRYD yr ARGLWYDD DDUW *sydd* arnaf; o herwydd yr ARGLWYDD a'm henneiniodd i efengylu i'r rhai llariaidd; efe

a'm hanfonodd i rwymo y rhai ysig eu calon,
i gyhoeddi rhyddid i'r caethion, ac agoriad
carchar i'r *rhai sydd yn* rhwym;
2 I gyhoeddi blwyddyn gymmeradwy yr
ARGLWYDD, a dydd dial ein Duw ni; i gy-
suro pob galarus;
3 I osod i alarwyr Sion, *ac* i roddi iddynt
ogoniant yn lle lludw, olew llawenydd yn lle
galar, gwisg moliant yn lle yspryd cystudd-
iedig; fel y gelwid hwynt yn Brennau cyf-
iawnder, yn Blanhigyn yr ARGLWYDD, fel y
gogonedder ef.
4 ¶ Adeiladant hefyd yr hen ddiffaethfa,
cyfodant yr anghyfanneddfa gynt, ac adne-
wyddant ddinasoedd diffaeth, ac anghyfan-
nedd-dra llawer oes.
5 A dieithriaid a safant ac a borthant eich
praidd, a meibion dieithr *fydd* arddwyr a
gwinllanwyr i chwi.
6 Chwithau a elwir yn Offeiriaid i'r AR-
GLWYDD: Gweinidogion ein Duw ni,
meddir wrthych; golud y cenhedloedd a
fwynhêwch, ac yn eu gogoniant hwy yr
ymddyrchefwch.
7 ¶ Yn lle eich cywilydd *y cewch* ddau-
ddyblyg; ac *yn lle* gwaradwydd hwy a lawen-
ychant yn eu rhan: am hynny yn y tir y
meddiannant *ran* ddwbl; llawenydd tragy-
wyddol fydd iddynt.
8 Canys myfi yr ARGLWYDD a hoffaf gyf-
iawnder; yr wyf yn casâu trais yn boeth-
offrwm, ac a gyfarwyddaf eu gwaith mewn
gwirionedd, ac a wnaf â hwynt gyfammod
tragywyddol.
9 Eu had hwynt hefyd a adweinir ym mysg
y cenhedloedd, a'u hiliogaeth hwynt yng
nghanol y bobl: y rhai a'u gwelant a'u had-
waenant, mai hwynt-hwy *yw* yr had a
fendithiodd yr ARGLWYDD.
10 Gan lawenychu y llawenychaf yn yr AR-
GLWYDD, fy enaid a orfoledda yn fy Nuw:
canys gwisgodd fi â gwisgoedd iachawdwr-
iaeth, gwisgodd fi â mantell cyfiawnder;
megis y mae priod-fab yn *ym*-wisgo â hardd-
wisg, ac fel yr *ym*-drwsia priod-ferch â'i
thlysau.
11 Canys megis y gwna y ddaear i'w gwellt
dyfu, ac fel y gwna gardd i'w hadau egino,
felly y gwna yr Arglwydd IOR i gyfiawnder a
moliant darddu ger bron yr holl genhedl-
oedd.

PENNOD LXII.

1 *Awyddus chwant y prophwyd i gadarnhâu yr eglwys yn addewidion Duw.* 5 *Dyledswydd y gweinidogion wrth bregethu yr efengyl,* 10 *a pharottôi y bobl i'w derbyn.*

ER mwyn Sion ni thawaf, ac er mwyn
Jerusalem ni ostegaf, hyd onid elo ei
chyfiawnder hi allan fel disgleirdeb, a'i hiach-
awdwriaeth hi fel lamp yn llosgi.
2 A'r cenhedloedd a welant dy gyfiawnder,
a'r holl frenhinoedd dy ogoniant: yna y
gelwir arnat enw newydd, yr hwn a enwa
genau yr ARGLWYDD.
3 Byddi hefyd yn goron gogoniant yn llaw
yr ARGLWYDD, ac yn dalaith frenhinol yn
llaw dy DDUW.
4 Ni ddywedir am danat mwy, Gwrthod-
edig; am dy dir hefyd ni ddywedir mwy,
Anghyfannedd: eithr ti a elwir Hephzi-
bah; a'th dir, Beulah: canys y mae yr AR-
GLWYDD yn dy hoffi, a'th dir a briodir.
5 Canys *fel* y prioda gwr ieuangc forwyn, y
prioda dy feibion dydi; ac â llawenydd
priod-fab am briod-ferch, y llawenycha dy
DDUW o'th blegid di.
6 Ar dy furiau di, Jerusalem, y gosodais
geidwaid, *y rhai* ni thawant ddydd na nos
yn wastad: y rhai ydych yn cofio yr AR-
GLWYDD, na ddistêwch;
7 Ac na adêwch ddistawrwydd iddo, hyd
oni sicrhâo, ac hyd oni osodo Jerusalem yn
foliant ar y ddaear.
8 Tyngodd yr ARGLWYDD i'w ddeheulaw,
ac i'w fraich nerthol, Yn ddiau ni roddaf dy
ŷd mwyach yn ymborth i'th elynion; a
meibion dieithr nid yfant dy win, yr hwn y
llafuriaist am dano:
9 Eithr y rhai a'i casglant a'i bwyttânt, ac a
foliannant yr ARGLWYDD; a'r rhai a'i cyn-
nullasant a'i hyfant o fewn cynteddoedd fy
sancteiddrwydd.
10 ¶ Cynniweiriwch, cynniweiriwch trwy
y pyrth: parottôwch ffordd y bobl; pal-
mentwch, palmentwch brif-ffordd; digarreg-
wch *hi:* cyfodwch faner i'r bobloedd.
11 Wele, yr ARGLWYDD a gyhoeddodd hyd
eithaf y ddaear, Dywedwch wrth ferch Sion,
Wele dy iachawdwriaeth yn dyfod, wele ei
gyflog gyd âg ef, a'i waith o'i flaen.
12 Galwant hwynt hefyd yn Bobl sanctaidd,
yn Waredigion yr ARGLWYDD: tithau a
elwir, Yr hon a geisiwyd, Dinas nis gwrthod-
wyd.

PENNOD LXIII.

1 *Crist yn dangos pwy ydyw,* 2 *pa beth yw ei oruchafiaeth ar ei elynion,* 7 *a pha beth yw ei drugaredd tu ag at ei eglwys.* 10 *Yn ei gyfiawn ddigllonedd y mae yn meddwl am ei hael drugaredd.* 15 *Yr eglwys yn ei gweddi,* 17 *a'i hachwyn, yn gwneuthur proffes o'i ffydd.*

PWY *yw* hwn yn dyfod o Edom, yn goch
ei ddillad o Bosrah? hwn *sydd* hardd yn
ei wisg, yn ymdaith yn amlder ei rym? Myfi,
yr hwn a lefaraf mewn cyfiawnder, *ac wyf*
gadarn i iachâu.
2 Paham *yr ydwyt* yn goch dy ddillad, a'th
wisgoedd fel yr hwn a sathrai mewn gwin-
wryf?
3 Sethrais y gwin-wryf fy hunan, ac o'r
bobl nid *oedd* un gyd â mi; canys mi a'u
sathraf hwynt yn fy nig, ac a'u mathraf
hwynt yn fy llidiowgrwydd; a'u gwaed
hwynt a daenellir ar fy nillad, a'm holl
wisgoedd a lychwinaf.
4 Canys dydd dial *sydd* yn fy nghalon, a
blwyddyn fy ngwaredigion a ddaeth.
5 Edrychais hefyd, ac nid *oedd* gynnorth-
wywr; rhyfeddais hefyd am nad *oedd* gyn-
haliwr: yna fy mraich fy hun a'm hachub-
odd, a'm llidiowgrwydd a'm cynhaliodd.
6 A mi a sathraf y bobl yn fy nig, ac a'u
meddwaf hwynt yn fy llidiowgrwydd: a'u
cadernid a ddisgynaf i'r llawr.
7 ¶ Cofiaf drugareddau yr ARGLWYDD, *a*
moliant Duw, yn ol yr hyn oll a rodd-
odd Duw i ni, ac amlder *ei* ddaioni i dŷ
Israel, yr hyn a roddodd efe iddynt yn ol ei
dosturiaethau, ac yn ol amlder ei drugar-
eddau.
8 Canys efe a ddywedodd, Diau fy mhobl
ydynt hwy, meibion ni ddywedant gelwydd;
felly efe a aeth yn Iachawdwr iddynt.
9 Yn eu holl gystudd hwynt efe a gystudd-
iwyd, ac angel ei gynddrychioldeb a'u hach-
ubodd hwynt; yn ei gariad, ac yn ei drugar-
edd y gwaredodd efe hwynt: efe a'u dygodd
hwynt, ac a'u harweiniodd yr holl ddyddiau
gynt.
10 ¶ Hwythau oeddynt wrthryfelgar, ac a
ofidiasant ei Yspryd sanctaidd ef: am hynny
y trodd efe yn elyn iddynt, *ac* yr ymladdodd
yn eu herbyn.

11 Yna y cofiodd *efe* y dyddiau gynt, Moses
a'i bobl, *gan ddywedyd*, *Mae* yr hwn a'u
dygodd hwynt i fynu o'r môr, gyd â bugail ei
braidd? *mae* yr hwn a osododd ei yspryd
sanctaidd o'i fewn ef?
12 Yr hwn a'u tywysodd *hwynt* â deheulaw
Moses, ac â'i ogoneddus fraich, gan hollti y
dyfroedd o'u blaen hwynt, i wneuthur iddo
ei hun enw tragywyddol?
13 Yr hwn a'u harweiniodd hwynt trwy y
dyfnderau, fel march yn yr anialwch, *fel* na
thramgwyddent?
14 Fel y disgyn anifail i'r dyffryn, y gwna
yspryd yr ARGLWYDD iddo orphwys: felly y
tywysaist dy bobl, i wneuthur i ti enw gogon-
eddus.
15 ¶ Edrych o'r nefoedd, a gwel o annedd
dy sancteiddrwydd a'th ogoniant: *mae* dy
sêl a'th gadernid, lliosowgrwydd dy dostur-
iaethau a'th drugareddau tu ag attaf fi? a
ymattaliasant?
16 Canys ti *yw* ein Tad ni, er nad edwyn
Abraham ni, ac na'n cydnebydd Israel: ti,
ARGLWYDD, *yw* ein Tad ni, ein gwaredydd;
dy enw *sydd* erioed.
17 ¶ Paham, ARGLWYDD, y gwnaethost i
ni gyfeiliorni allan o'th ffyrdd? *ac* y caledaist
ein calonnau oddi wrth dy ofn? Dychwel er
mwyn dy weision, llwythau dy etifeddiaeth.
18 Dros ychydig ennyd y meddiannodd dy
bobl sanctaidd: ein gwrthwynebwyr a fathr-
asant dy gyssegr di.
19 Nyni ydym *eiddot ti:* erioed ni buost yn
arglwyddiaethu arnynt hwy; *ac* ni elwid dy
enw arnynt.

PENNOD LXIV.

1 *Yr eglwys yn gweddïo ar i Dduw egluro ei
allu; 5 ac wrth fawrygu trugaredd Duw, yn
cyfaddef ei llygredigaeth naturiol: 9 yn
cwyno rhag ei chystudd.*

O NA rwygit y nefoedd, a disgyn, *fel* y
toddai y mynyddoedd o'th flaen di,
2 Fel *pan* losgo y tân greision, y pair y tân
i'r dwfr ferwi; i hysbysu dy enw i'th wrth-
wynebwyr, *fel* yr ofno y cenhedloedd rhagot!
3 Pan wnaethost bethau ofnadwy ni ddis-
gwyliasom *am danynt*, y disgynaist, *a'r* myn-
yddoedd a doddasant o'th flaen.
4 Ac erioed ni chlywsant, ni dderbyniasant
â chlustiau, ac ni welodd llygad, O DDUW,
ond tydi, *yr hyn* a ddarparodd efe i'r neb a
ddisgwyl wrtho.
5 Cyfarfyddi â'r hwn sydd lawen, ac a wna
gyfiawnder, *y rhai* yn dy ffyrdd a'th gofiant
di: wele, ti a ddigiaist, pan bechasom: yn-
ddynt hwy y mae para, a ni a fyddwn cadw-
edig.
6 Eithr yr ydym ni oll megis *peth* aflan, ac
megis bratiau budron *yw* ein holl gyfiawn-
derau; a megis deilen y syrthiasom ni oll; a'n
hanwireddau, megis gwynt, a'n dug ni ym-
aith.
7 Ac nid *oes* a alwo ar dy enw, nac a ym-
gyfyd i ymaflyd ynot: canys cuddiaist dy
wyneb oddi wrthym; difeaist ni, o herwydd
ein hanwireddau.
8 Ond yn awr, O ARGLWYDD, ein Tad ni
ydwyt ti: nyni *ydym* glai, a thithau *yw* ein
lluniwr ni; ie, gwaith dy law *ydym* ni oll.
9 ¶ Na ddigia, ARGLWYDD, yn ddirfawr,
ac na chofia anwiredd yn dragywydd: wele,
edrych, attolwg, dy bobl di *ydym* ni oll.
10 Dy sanctaidd ddinasoedd sydd anialwch;
Sion *sydd* yn ddiffaethwch, a Jerusalem yn
anghyfannedd.
11 Tŷ ein sancteiddrwydd a'n harddwch ni,
lle y moliannai ein tadau dydi, a losgwyd â
thân; a'n holl bethau dymunol sydd yn
anrhaith.
12 A ymatteli di, ARGLWYDD, wrth *y peth-
au* hyn? a dewi di, ac a gystuddi di ni yn
ddirfawr?

PENNOD LXV.

1 *Galwedigaeth y Cenhedloedd.* 2 *Gwrthod yr
Iuddewon, am eu hanghrediniaeth, a'u
delw-addoliaeth, a'u rhagrith.* 8 *Gweddill a
achubir.* 11 *Barnedigaethau ar yr anwir, a
bendithion ar y duwiol.* 17 *Dedwydd gyflwr
Jerusalem newydd.*

CEISIWYD fi gan *y rhai* ni ymofynasant
am danaf; cafwyd fi gan *y rhai* ni'm
ceisiasant: dywedais, Wele fi, wele fi, wrth
genhedlaeth ni alwyd ar fy enw i.
2 Estynais fy llaw ar hyd y dydd at bobl
wrthryfelgar, y rhai a rodient y ffordd nid
oedd dda, yn ol eu meddyliau eu hun;
3 Pobl y rhai a'm llidient i yn wastad yn fy
wyneb; yn aberthu mewn gerddi, ac yn
arogl-darthu ar allorau pridd-feini;
4 Y rhai a arhôent ym mysg y beddau, ac a
lettyent yn y mynwentau; y rhai a fwyt-
tâent gig môch, ac isgell ffiaidd *bethau yn* eu
llestri;
5 Y rhai a ddywedent, Sâf ar dy ben dy
hun; na nesâ attaf fi: canys sancteiddiach
ydwyf nâ thydi. Y rhai hyn *sydd* fŵg yn fy
ffroenau, tân yn llosgi ar hyd y dydd.
6 Wele, ysgrifenwyd ger fy mron: ni thaw-
af; eithr talaf, ie, talaf i'w mynwes,
7 Eich anwireddau chwi, ac anwireddau
eich tadau ynghyd (medd yr ARGLWYDD) y
rhai a arogl-darthasant ar y mynyddoedd, ac
a'm cablasant ar y bryniau: am hynny y
mesuraf eu hen weithredoedd hwynt i'w
mynwes.
8 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD;
Megis y ceir gwin newydd mewn swp o rawn,
ac y dywedir, Na ddifwyna ef; canys *y mae*
bendith ynddo: felly y gwnaf er mwyn fy
ngweision, na ddistrywiwyf hwynt oll.
9 Eithr dygaf had allan o Jacob, ac o Judah
un a etifeddo fy mynyddoedd: a'm hethol-
edigion a'i hetifeddant, a'm gweision a drig-
ant yno.
10 Saron hefyd fydd yn gorlan defaid, a
glynn Achor yn orweddfa gwartheg, i'm pobl
y rhai a'm ceisiasant.
11 ¶ Ond chwi *yw* y rhai a wrthodwch yr
ARGLWYDD, a anghofiwch fy mynydd sanct-
aidd, a arlwywch fwrdd i'r llu accw, ac a
lenwch ddïod-offrwm i'r niferi accw.
12 Rhifaf chwithau i'r cleddyf, a chwi oll a
ymostyngwch i'r lladdedigaeth: o herwydd
pan elwais chwi, nid attebasoch; pan lefer-
ais, ni wrandawsoch; ond gwnaethoch ddryg-
ioni yn fy ngolwg, a dewisasoch yr hyn nid
oedd dda gennyf.
13 Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD DDUW; Wele, fy ngweision a
fwyttânt, a chwithau a newynwch: wele, fy
ngweision a yfant, a chwithau a syched-
wch: wele, fy ngweision a lawenychant, a
chwithau a fydd cywilydd arnoch:
14 Wele, fy ngweision a ganant o hyfryd-
wch calon, a chwithau a waeddwch rhag
gofid calon, ac a udwch rhag cystudd yspryd.
15 A'ch enw a adêwch yn felldith gan fy
etholedigion: canys yr ARGLWYDD DDUW
a'th ladd di, ac a eilw ei weision *ar* enw
arall:
16 Fel y bo i'r hwn a ymfendigo ar y ddaear,
ymfendigo yn NUW y gwirionedd; ac i'r hwn
a dyngo ar y ddaear, dyngu i DDUW y gwir-
ionedd: am anghofio y trallodau gynt, ac am
eu cuddio hwynt o'm golwg.

17 ¶ Canys wele fi yn creu nefoedd newydd,
a daear newydd: a'r rhai cyntaf ni chofir, ac
ni feddylir am danynt.
18 Eithr llawenychwch a gorfoleddwch yn
dragywydd *yn y pethau* a grëwyf fi: canys
wele fi yn creu Jerusalem yn orfoledd, a'i
phobl yn llawenydd.
19 Gorfoleddaf hefyd yn Jerusalem, a lla-
wenychaf yn fy mhobl: ac ni chlywir ynddi
mwyach lais wylofain, na llef gwaedd.
20 Ni bydd o hynny allan blentyn o oed, na
henafgwr, yr hwn ni chyflawnodd ei ddydd-
iau: canys y bachgen fydd marw yn fab
canmlwydd; ond y pechadur yn fab can-
mlwydd a felldithir.
21 A hwy a adeiladant dai, ac â'*u* cyfan-
neddant; plannant hefyd winllannoedd, a
bwyttânt eu ffrwyth.
22 Nid adeiladant hwy, fel y cyfanneddo
arall; ac ni phlannant, fel y bwyttâo arall:
eithr megis dyddiau pren *y bydd* dyddiau fy
mhobl, a'm hetholedigion a hir-fwynhânt
waith eu dwylaw.
23 Ni lafuriant yn ofer, ac ni chenhedlant
i drallod: canys had rhai bendigedig yr AR-
GLWYDD *ydynt* hwy, a'u heppil gyd â hwynt.
24 A bydd cyn galw o honynt, i mi atteb;
ac a hwy etto yn llefaru, mi a wrandawaf.
25 Y blaidd a'r oen a borant ynghyd; y
llew fel ŷch a bawr wellt; a'r sarph, llwch
fydd ei bwyd hi: ni ddrygant ac ni ddis-
trywiant yn fy holl fynydd sanctaidd, medd
yr ARGLWYDD.

PENNOD LXVI.

1 Y myn y gogoneddus Dduw ei wasanaethu mewn gostyngedig burdeb: 5 y mae yn cysuro y gostyngedig â rhyfeddol genhedliad, 10 a grasusol ddoniau yr eglwys. 15 Tost farnedigaethau Duw yn erbyn yr annuwiol. 19 Y bydd i'r cenhedloedd eglwys sanctaidd, 24 ac y cânt weled damnedigaeth yr annuwiol.

FEL hyn y dywed yr ARGLWYDD; Y nef
yw fy ngorsedd-faingc, a'r ddaear *yw*
lleithig fy nhraed: mae y tŷ a adeiledwch i
mi? ac mae y fan y gorphwysaf?
2 Canys *y pethau* hyn oll a wnaeth fy llaw,
a *thrwof fi* y mae hyn oll, medd yr AR-
GLWYDD: ond ar hwn yr edrychaf, *sef* ar
y truan a'r cystuddiedig o yspryd, ac sydd
yn crynu wrth fy ngair.
3 Yr hwn a laddo ŷch, *sydd fel* yr hwn a
laddo wr; yr hwn a abertho oen, *sydd fel* yr
hwn a dorfynyglo gi; yr hwn a offrymmo
offrwm, *sydd fel pe offrymmai* waed môch;
yr hwn a arogl-dartho thus, *sydd fel pe* ben-
digai eilun: Ie, hwy a ddewisasant eu ffyrdd
eu hun, a'u henaid a ymhyfrydodd yn eu
ffieidd-dra.
4 Minnau a ddewisaf eu dychymygion
hwynt, ac a ddygaf arnynt yr hyn a ofnant:
am alw o honof, ac nid *oedd* a attebai; llef-
erais, ac ni wrandawsant: eithr gwnaethant
yr hyn oedd ddrwg yn fy ngolwg, a'r hyn nid
oedd dda gennyf a ddewisasant.
5 ¶ Gwrandewch air yr ARGLWYDD, y rhai
a grynwch wrth ei air ef; Eich brodyr y rhai
a'ch casasant, *ac* a'ch gyrrasant ar encil er
mwyn fy enw i, a ddywedasant, Gogonedder
yr ARGLWYDD: etto i'ch llawenydd chwi y
gwelir ef, a hwy a waradwyddir.
6 Llef soniarus o'r ddinas, llef o'r deml, llef
yr ARGLWYDD yn talu y pwyth i'w elynion.
7 Cyn ei chlafychu, yr esgorodd; cyn dyfod
gwewyr arni, y rhyddhâwyd hi ar fab.
8 Pwy a glybu y fath beth a hyn? pwy a
welodd y fath bethau a hyn? A wneir i'r
ddaear dyfu mewn un dydd? a enir cenedl
ar unwaith? Pan glafychodd Sion, yr esgor-
odd hefyd ar ei meibion.
9 A ddygaf fi i'r enedigaeth, ac oni pharaf
esgor? medd yr ARGLWYDD: a baraf fi
esgor, ac a luddiaf? medd dy DDUW.
10 Llawenhêwch gyd â Jerusalem, a bydd-
wch hyfryd gyd â hi, y rhai oll a'i cerwch hi:
llawenhêwch gyd â hi yn llawen, y rhai oll a
alerwch o'i phlegid hi:
11 Fel y sugnoch, ac y'ch diwaller â bron-
nau ei diddanwch hi; fel y godroch, ac y
byddoch hyfryd gan helaethrwydd ei gogon-
iant hi.
12 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD;
Wele, mi a estynaf iddi heddwch fel afon, a
gogoniant y cenhedloedd fel ffrwd lifeiriol:
yna y sugnwch, ar ei hystlys *hi* y'ch dygir, ac
ar ei gliniau y'ch diddenir.
13 Fel un yr hwn y diddana ei fam ef, felly
y diddanaf fi chwi; ac yn Jerusalem y'ch
diddenir.
14 A phan weloch *hyn*, y llawenycha eich
calon; eich esgyrn hefyd a flodeuant fel
llysieuyn: ac fe adweinir llaw yr AR-
GLWYDD tu ag at ei weision, a'*i* lidiowg-
rwydd wrth ei elynion.
15 Canys wele yr ARGLWYDD a ddaw â
thân, ac â'i gerbydau fel trowynt, i dalu ei
ddigter â llidiowgrwydd, a'i gerydd â fflam-
mau tân.
16 Canys yr ARGLWYDD a ymddadleu â
thân ac â'i gleddyf yn erbyn pob cnawd; a
lladdedigion yr ARGLWYDD fyddant aml.
17 Y rhai a ymsancteiddiant, ac a ymlan-
hânt yn y gerddi, yn ol eu gilydd, yn y canol,
gan fwytta cig môch, a ffieidd-dra, a llygod,
a gyd-ddiweddir, medd yr ARGLWYDD.
18 Canys mi *a adwaen* eu gweithredoedd
hwynt a'u meddyliau: y mae yr *amser* yn
dyfod, i gasglu yr holl genhedloedd a'r ieith-
oedd; a hwy a ddeuant, ac a welant fy ngo-
goniant.
19 A gosodaf yn eu mysg arwydd, ac an-
fonaf y rhai dïangol o honynt at y cenhedl-
oedd, *i* Tarsis, Affrica, a Lydia, y rhai a dyn-
nant mewn bwa, *i* Italia, a Groeg, *i*'r ynys-
oedd pell, y rhai ni chlywsant sôn am danaf,
ac ni welsant fy ngogoniant; a mynegant fy
ngogoniant ym mysg y cenhedloedd.
20 A hwy a ddygant eich holl frodyr o
blith yr holl genhedloedd, yn offrwm i'r AR-
GLWYDD, ar feirch, ac ar gerbydau, ac ar
elorau meirch, ac ar fulod, ac ar anifeiliaid
buain, i'm mynydd sanctaidd Jerusalem,
medd yr ARGLWYDD, megis y dwg meibion
Israel offrwm mewn llestr glân *i* dŷ yr
ARGLWYDD.
21 Ac o honynt hwy y cymmeraf *rai*
yn offeiriaid ac yn Lefiaid, medd yr AR-
GLWYDD.
22 Canys megis y saif ger fy mron y nefoedd
newydd a'r ddaear newydd, y rhai a wnaf fi,
medd yr ARGLWYDD, felly y saif eich had
chwi, a'ch enw chwi.
23 Bydd hefyd o newydd-loer i newydd-
loer, ac o Sabboth i Sabboth, i bob cnawd
ddyfod i addoli ger fy mron i, medd yr AR-
GLWYDD.
24 A hwy a ânt allan, ac a edrychant ar
gelanedd y rhai a wnaethant gamwedd i'm
herbyn: canys eu pryf ni bydd marw, a'u
tân ni ddiffydd; a byddant yn ffieidd-dra gan
bob cnawd.

LLYFR

Y

PROPHWYD JEREMIAH.

PENNOD I.

1 *Amser* 3 *a galwad Jeremiah.* 11 *Ei brophwydol weledigaeth ef am y wialen almon, a'r crochan berwedig.* 15 *Ei drom gennadwri ef yn erbyn Judah.* 17 *Duw yn ei gysuro ef, trwy addaw iddo ei gymmorth.*

GEIRIAU Jeremiah mab Hilciah, o'r offeiriaid y rhai *oedd* yn Anathoth, o fewn
tir Benjamin:
2 Yr hwn y daeth gair yr ARGLWYDD atto,
yn nyddiau Josiah mab Amon brenhin
Judah, yn y drydedd flwyddyn ar ddeg o'i
deyrnasiad ef.
3 Ac fe ddaeth yn nyddiau Jehoiacim mab
Josiah brenhin Judah, nes darfod un mlynedd ar ddeg i Sedeciah mab Josiah brenhin
Judah, hyd ddygiad Jerusalem i gaethiwed
yn y pummed mis.
4 Yna y daeth gair yr ARGLWYDD attaf,
gan ddywedyd,
5 Cyn i mi dy lunio di yn y groth, mi a'th
adnabûm; a chyn dy ddyfod o'r groth, y
sancteiddiais di; *a* mi a'th roddais yn
brophwyd i'r cenhedloedd.
6 Yna y dywedais, O Arglwydd DDUW,
wele, ni fedraf ymadrodd; canys bachgen
ydwyf fi.
7 ¶ Ond yr ARGLWYDD a ddywedodd
wrthyf, Na ddywed, Bachgen *ydwyf:* canys
ti a âi at y rhai oll y'th anfonwyf, a'r hyn oll
a orchymynwyf i ti a ddywedi.
8 Nac ofna rhag eu hwynebau hwynt:
canys *yr ydwyf* fi gyd â thi i'th waredu,
medd yr ARGLWYDD.
9 Yna yr estynodd yr ARGLWYDD ei law,
ac a gyffyrddodd â'm genau. A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf, Wele, rhoddais fy ngeiriau yn dy enau di.
10 Gwel, heddyw y'th osodais ar y cenhedloedd, ac ar y teyrnasoedd, i ddiwreiddio, ac i
dynnu i lawr, i ddifetha, ac i ddistrywio, i
adeiladu, ac i blannu.
11 ¶ Yna y daeth gair yr ARGLWYDD attaf,
gan ddywedyd, Jeremiah, beth a weli di?
Minnau a ddywedais, Gwialen almon a welaf fi.
12 A dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Da
y gwelaist; canys mi a brysuraf fy ngair i'w
gyflawni.
13 A gair yr ARGLWYDD a ddaeth attaf yr
ail waith, gan ddywedyd, Beth a weli di? A
mi a ddywedais, Mi a welaf grochan berwedig, a'i wyneb tu a'r gogledd.
14 Yna y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf,
O'r gogledd y tyrr drwg allan ar holl drigolion y tir.
15 Canys wele, myfi a alwaf holl deuluoedd
teyrnasoedd y gogledd, medd yr ARGLWYDD,
a hwy a ddeuant, ac a osodant bob *un* ei
orsedd-faingc wrth ddrws porth Jerusalem,
ac yn erbyn ei muriau oll o amgylch, ac yn
erbyn holl ddinasoedd Judah.
16 A mi a draethaf fy marnedigaethau yn eu
herbyn, am holl anwiredd y rhai a'm gadawsant, ac a arogl-darthasant i dduwiau eraill, ac
a addolasant weithredoedd eu dwylaw eu hunain.
17 ¶ Am hynny gwregysa dy lwynau, a
chyfod, a dywed wrthynt yr hyn oll yr ydwyf
yn ei orchymyn i ti: nac arswyda eu hwynebau, rhag i mi dy ddistrywio di ger eu bron
hwynt.
18 Canys wele, heddyw yr ydwyf yn dy
roddi di yn ddinas gaerog, ac yn golofn
haiarn, ac yn fur pres, yn erbyn yr holl dir,
yn erbyn brenhinoedd Judah, yn erbyn ei
thywysogion, yn erbyn ei hoffeiriaid, ac yn
erbyn pobl y tir.
19 Ymladdant hefyd yn dy erbyn, ond ni'th
orchfygant: canys myfi *sydd* gyd â thi i'th
ymwared, medd yr ARGLWYDD.

PENNOD II.

1 *Duw, wedi dangos ei garedigrwydd o'r blaen, yn ymaw â'r Iuddewon am droi oddi wrtho mor ddiachos,* 9 *y tu hwnt i bawb eraill.* 14 *Mai hwynt-hwy eu hunain yw yr achos o'u haflwydd.* 20 *Pechodau Judah.* 31 *Gwrthod ei hyder ef.*

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf fi,
gan ddywedyd,
2 Cerdda, a llefa y'nghlustiau Jerusalem, gan
ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD,
Cofiais di, caredigrwydd dy ieuengctid,
a serch dy ddyweddi, pan y'm canlynaist yn
y diffaethwch, mewn tir ni hauwyd.
3 Israel *ydoedd* sancteiddrwydd i'r ARGLWYDD, a blaen-ffrwyth ei ghwd ef: pawb
oll a'r a'i bwyttâo, a bechant; drwg a ddigwydd iddynt, medd yr ARGLWYDD.
4 Gwrandewch air yr ARGLWYDD, tŷ Jacob,
a holl deuluoedd tŷ Israel.
5 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Pa anwiredd a gafodd eich tadau chwi ynof fi, gan
iddynt ymbellhâu oddi wrthyf, a rhodio ar ol
oferedd, a myned yn ofer?
6 Ac ni ddywedant, Pa le *y mae* yr ARGLWYDD a'n dug ni i fynu o dir yr Aipht;
a'n harweiniodd trwy yr anialwch; trwy dir
diffaeth, a phyllau; trwy dir sychder, a chysgod angau; trwy dir nid aeth gwr trwyddo,
ac ni thrigodd dyn ynddo?
7 Dygais chwi hefyd i wlad gnydfawr, i
fwytta ei ffrwyth a'i daioni: eithr pan ddaethoch i mewn, halogasoch fy nhir i, a gwnaethoch fy etifeddiaeth i yn ffieidd-dra.
8 Yr offeiriaid ni ddywedasant, Pa le *y mae*
yr ARGLWYDD? a'r rhai sydd yn trin y
gyfraith nid adnabuant fi: y bugeiliaid hefyd
a droseddasant i'm herbyn, a'r prophwydi a
brophwydasant yn *enw* Baal, ac a aethant ar
ol *y pethau* ni wnaent lesâd.
9 ¶ Oblegid hyn, mi a ddadleuaf â chwi
etto, medd yr ARGLWYDD; Ie, dadleuaf â
meibion eich meibion chwi.
10 Canys ewch dros ynysoedd Chittim, ac
edrychwch; a danfonwch i Cedar, ac ystyriwch yn ddiwyd, ac edrychwch a fu y cyfryw
beth.
11 A newidiodd *un* genedl *eu* duwiau, a hwy
heb *fod* yn dduwiau? eithr fy mhobl i a
newidiodd eu gogoniant am *yr hyn* ni wna
lesâd.

12 O chwi nefoedd, synnwch wrth hyn, ac
ofnwch yn aruthrol, a byddwch anghyfan-
nedd iawn, medd yr ARGLWYDD.
13 Canys dau ddrwg a wnaeth fy mhobl;
hwy a'm gadawsant i, ffynnon y dyfroedd
byw, *ac* a gloddiasant iddynt eu hunain
bydewau, *ie*, bydewau wedi eu torri, ni
ddaliant ddwfr.
14 ¶ Ai gwas *ydyw* Israel? ai *gwas* a anwyd
yn tŷ *yw* efe? paham yr yspeiliwyd ef?
15 Y llewod ieuaingc a ruasant arno *ac* a
leisiasant; a'i dir ef a osodasant yn anrhaith,
a'i ddinasoedd a losgwyd heb drigiannydd.
16 Meibion Noph hefyd a Thahapanes a
dorrasant dy goryn di.
17 Onid tydi a beraist hyn i ti dy hun, am
wrthod o honot yr ARGLWYDD dy DDUW,
pan ydoedd efe yn dy arwain ar hyd y
ffordd?
18 A'r awr hon, beth *sydd* i ti *a wnelych* yn
ffordd yr Aipht, i yfed dwfr Nilus? a pheth
sydd i ti yn ffordd Assyria, i yfed dwfr yr
afon?
19 Dy ddrygioni dy hun a'th gospa di, a'th
wrthdro a'th gerydda: gwybydd dithau a
gwel, mai drwg a chwerw *ydyw* gwrthod o
honot yr ARGLWYDD dy DDUW, ac nad
ydyw fy ofn i ynot ti, medd Arglwydd DDUW
y lluoedd.
20 ¶ Oblegid er ys talm mi a dorrais dy iau
di, *ac* a ddrylliais dy rwymau; a thi a ddy-
wedaist, Ni throseddaf; er hynny ti a wib-
iaist, gan butteinio ar bob bryn uchel, a than
bob pren deiliog.
21 Etto myfi a'th blannaswn yn bêr-win-
wydden, o'r iawn had oll: pa fodd gan hynny
y'th drôwyd i mi yn blanhigyn afrywiog
gwinwydden ddïeithr?
22 Canys pe byddai i ti ymolchi â nitr, a
chymmeryd i ti lawer o sebon; *etto* nodwyd
dy anwiredd ger fy mron i, medd yr Ar-
glwydd DDUW.
23 Pa fodd y dywedi, Ni halogwyd fi, ac
nid euthum ar ol Baalim? Edrych dy ffordd
yn y glynn, gwybydd beth a wnaethost;
camel buan *ydwyt* yn amgylchu ei ffyrdd.
24 Asen wyllt wedi ei chynnefino â'r anial-
wch, wrth ddymuniad ei chalon yn yfed
gwynt, wrth ei hachlysur pwy a'i trŷ ymaith?
pawb a'r a'i ceisiant hi, nid ymflinant; yn ei
mis y cânt hi.
25 Cadw dy droed rhag noethni, a'th geg
rhag syched. Tithau a ddywedaist, Nid oes
obaith. Nac *oes:* canys cerais ddïeithriaid,
ac ar eu hol hwynt yr âf fi.
26 Megis y cywilyddia lleidr pan ddalier ef,
felly y cywilyddia tŷ Israel; hwynt-hwy, eu
brenhinoedd, eu tywysogion, a'u hoffeiriaid,
a'u prophwydi;
27 Y rhai a ddywedant wrth bren, Tydi *yw*
fy nhad; ac wrth garreg, Ti a'm cenhedlaist.
Canys hwy a droisant attaf fi wegil, ac nid
wyneb: ond yn amser eu hadfyd y dywedant,
Cyfod, a chadw ni.
28 Eithr pa le *y mae* dy dduwiau, y rhai a
wnaethost i ti? codant, os gallant dy gadw
yn amser dy adfyd: canys *wrth* rifedi dy
ddinasoedd y mae dy dduwiau di, O Judah.
29 Paham yr ymddadleuwch â mi? chwi
oll a droseddasoch i'm herbyn, medd yr
ARGLWYDD.
30 Yn ofer y tarewais eich plant chwi, ni
dderbyniasant gerydd: eich cleddyf eich hun
a ddifäodd eich prophwydi, megis llew yn
distrywio.
31 ¶ O genhedlaeth, gwelwch air yr AR-
GLWYDD: A fûm i yn anialwch i Israel?
yn dir tywyllwch? paham y dywed fy mhobl,
Arglwyddi ydym ni, ni ddeuwn ni mwy
attat ti?
32 A anghofia morwyn ei harddwisg? *neu* y
briodas-ferch ei thlysau? etto fy mhobl i a'm
hanghofiasant ddyddiau aneirif.
33 Paham yr wyt ti yn cyweirio dy ffordd i
geisio cariad? am hynny hefyd y dysgaist dy
ffyrdd i rai drygionus.
34 Hefyd yn dy odre di y cafwyd gwaed
eneidiau y tlodion diniwed; nid wrth chwilio
y cefais hyn, eithr ar y rhai hyn oll.
35 Etto ti a ddywedi, Am fy mod yn ddi-
niwed, yn ddiau y trŷ ei lid ef oddi wrthyf.
Wele, dadleuaf â thi, am ddywedyd o honot,
Ni phechais.
36 Paham y gwibi di cymmaint i newidio
dy ffordd? canys ti a waradwyddir o herwydd
yr Aipht, fel y'th waradwyddwyd o herwydd
Assyria.
37 Hefyd ti a ddeui allan oddi wrtho, a'th
ddwylaw ar dy ben: oblegid yr ARGLWYDD
a wrthododd dy hyder di, ac ni lwyddi
ynddynt.

PENNOD III.

1 *Mawr drugaredd Duw yn ysgeler butteindra Judah.* 6 *Mai gwaeth yw Judah nag Israel.* 12 *Addewidion yr efengyl i'r edifeiriol.* 20 *Duw yn argyhoeddi ac yn galw Israel, a hwythau yn gwneuthur cyffes gyhoedd o'u pechodau.*

HWY a ddywedant, O gyrr gwr ei wraig
ymaith, a myned o honi oddi wrtho ef,
ac iddi fod yn eiddo gwr arall, a ddychwel
efe atti hi mwyach? oni lwyr halogir y tir
hwnnw? ond ti a butteiniaist *gyd â* chyf-
eillion lawer; etto dychwel attaf fi, medd yr
ARGLWYDD.
2 Dyrchafa dy lygaid i'r lleoedd uchel, ac
edrych pa le ni phutteiniaist. Ti a eistedd-
aist ar y ffyrdd iddynt hwy, megis Arabiad
yn yr anialwch; ac a halogaist y tir â'th
butteindra, ac â'th ddrygioni.
3 Am hynny yr attaliwyd y cafodydd, ac ni
bu gwlaw diweddar; a thalcen putteinwraig
oedd i ti; gwrthodaist gywilyddio.
4 Oni lefi di arnaf fi o hyn allan, Fy nhad,
ti *yw* tywysog fy ieuengctid?
5 A ddeil efe *ei ddig* byth? a'i ceidw yn
dragywydd? Wele, dywedaist a gwnaethost
yr hyn oedd ddrwg hyd y gellaist.
6 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf
yn amser Josïah y brenhin, A welaist ti hyn
a wnaeth Israel wrthnysig? Hi a aeth i bob
mynydd uchel, a than bob pren deiliog, ac a
butteiniodd yno.
7 A mi a ddywedais, wedi iddi wneuthur
hyn i gyd, Dychwel attaf fi. Ond ni ddy-
chwelodd. A Judah ei chwaer anffyddlawn
hi a welodd *hynny*.
8 A gwelais yn dda, am yr achosion oll y
putteiniodd Israel wrthnysig, ollwng o honof
hi ymaith, ac a roddais iddi ei llythyr ysgar:
er hyn ni ofnodd Judah ei chwaer anffydd-
lawn; eithr aeth a phutteiniodd hithau hef-
yd.
9 A chan ysgafnder ei phutteindra yr halog-
odd hi y tir; canys gyd â'r maen a'r pren
y putteiniodd hi.
10 Ac er hyn oll hefyd, ni ddychwelodd
Judah ei chwaer anffyddlawn attaf fi â'i
holl galon, eithr mewn rhagrith, medd yr
ARGLWYDD.
11 A dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Is-
rael wrthnysig a'i cyfiawnhâodd ei hun rhag
or Judah anffyddlawn.
12 ¶ Cerdda, a chyhoedda y geiriau hyn tu
a'r gogledd, a dywed, Ti Israel wrthnysig,

dychwel, medd yr ARGLWYDD, *ac* ni adawaf i'm llid syrthio arnoch: canys trugarog *ydwyf* fi, medd yr ARGLWYDD, ni ddaliaf *lid* yn dragywydd.

13 Yn unig cydnebydd dy anwiredd, droseddu o honot yn erbyn yr ARGLWYDD dy DDUW, a gwasgaru o honot dy ffyrdd i ddieithriaid dan bob pren deiliog, ac ni wrandawech ar fy llef, medd yr ARGLWYDD.

14 Trowch, chwi blant gwrthnysig, medd yr ARGLWYDD; canys myfi a'ch priodais chwi: a mi a'ch cymmeraf chwi, un o ddinas, a dau o deulu, ac a'ch dygaf chwi i Sion:

15 Ac a roddaf i chwi fugeiliaid wrth *fodd* fy nghalon, y rhai a'ch porthant chwi â gwybodaeth, ac â deall.

16 Ac wedi darfod i chwi amlhâu a chynyddu ar y ddaear, yn y dyddiau hynny, medd yr ARGLWYDD, ni ddywedant mwy, Arch cyfammod yr ARGLWYDD; ac nis meddwl calon am dani, ac ni chofir hi; nid ymwelant â *hi* chwaith, ac ni wneir *hynny* mwy.

17 Yn yr amser hwnnw y galwant Jerusalem yn orseddfa yr ARGLWYDD; ac y cesglir atti yr holl genhedloedd, at enw yr ARGLWYDD, i Jerusalem: ac ni rodiant mwy yn ol cildynrwydd eu calon ddrygionus.

18 Yn y dyddiau hynny y rhodia tŷ Judah gyd â thŷ Israel, a hwy a ddeuant ynghyd, o dir y gogledd, i'r tir a roddais i yn etifeddiaeth i'ch tadau chwi.

19 Ond mi a ddywedais, Pa fodd y'th osodaf ym mhlith y plant, ac y rhoddaf i ti dir dymunol, *sef* etifeddiaeth ardderchog lluoedd y cenhedloedd? ac a ddywedais, Ti a elwi arnaf fi, Fy nhad, ac ni throi ymaith oddi ar fy ol i.

20 ¶ Yn ddiau *fel* yr anffyddlona gwraig oddi wrth ei chyfaill; felly, tŷ Israel, y buoch anffyddlawn i mi, medd yr ARGLWYDD.

21 Llef a glywyd yn y mannau uchel, wylofain *a* dymuniadau meibion Israel: canys gwyrasant eu ffordd, *ac* anghofiasant yr ARGLWYDD eu DUW.

22 Ymchwelwch, feibion gwrthnysig, *a* mi a iachâf eich gwrthnysigrwydd chwi. Wele ni yn dyfod attat ti; oblegid ti *yw* yr ARGLWYDD ein DUW.

23 Diau *fod* yn ofer *ymddiried am help* o'r bryniau, *ac o* liaws y mynyddoedd: diau *fod* iachawdwriaeth Israel yn yr ARGLWYDD ein DUW ni.

24 Canys gwarth a ysodd lafur ein tadau o'n hieuengctid; eu defaid a'u gwartheg, eu meibion a'u merched.

25 Gorwedd yr ydym yn ein cywilydd, a'n gwarth a'n tôdd ni: canys yn erbyn yr ARGLWYDD ein DUW y pechasom, nyni a'n tadau, o'n hieuengctid hyd y dydd heddyw, ac ni wrandawsom ar lais yr ARGLWYDD ein DUW.

PENNOD IV.

1 *Duw yn galw Israel trwy ei addewid; 3 yn annog Judah i edifarhâu trwy farnedigaethau ofnadwy. 19 Tostur gwynfan am drueni Judah.*

ISRAEL, os dychweli, dychwel attaf fi, medd yr ARGLWYDD: hefyd os rhoi heibio dy ffieidd-dra oddi ger fy mron, yna ni'th symmudir.

2 A thi a dyngi, Byw *yw* yr ARGLWYDD, mewn gwirionedd, mewn barn, ac mewn cyfiawnder: a'r cenhedloedd a ymfendithiant ynddo; ie, ynddo ef yr ymgloddforant.

3 ¶ Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD wrth wŷr Judah, ac wrth Jerusalem; Braenerwch i chwi fraenar, ac na heuwch mewn drain.

4 Ymenwaedwch i'r ARGLWYDD, a rhoddwch heibio ddienwaediad eich calon, chwi gwŷr Judah, a thrigolion Jerusalem: rhag i'm digofaint ddyfod allan fel tân, a llosgi fel na *byddo* diffoddydd, o herwydd drygioni eich amcanion.

5 Mynegwch yn Judah, a chyhoeddwch yn Jerusalem, a dywedwch, Udgenwch udgorn yn y tir: gwaeddwch, ymgesglwch, a dywedwch, Ymgynnullwch, ac âwn i'r dinasoedd caerog.

6 Codwch faner tu a Sion: ffowch, ac na sefwch; canys mi a ddygaf ddrwg o'r gogledd, a dinystr mawr.

7 Y llew a ddaeth i fynu o'i loches, a difethwr y Cenhedloedd a gychwynodd, ac a aeth allan o'i drigle, i wneuthur dy dir yn orwag; *a'th* ddinasoedd a ddinystrir heb drigiannydd.

8 Am hyn ymwregyswch â llian sach; galerwch ac udwch: canys angerdd llid yr ARGLWYDD ni throes oddi wrthym ni.

9 Ac yn y dydd hwnnw, medd yr ARGLWYDD, y derfydd am galon y brenhin, ac am galon y pennaethiaid: yr offeiriaid hefyd a synnant, a'r prophwydi a ryfeddant.

10 Yna y dywedais, O ARGLWYDD DDUW, yn sicr gan dwyllo ti a dwyllaist y bobl yma a Jerusalem, gan ddywedyd, Bydd heddwch i chwi; ac etto fe ddaeth y cleddyf hyd at yr enaid.

11 Yn yr amser hwnnw y dywedir wrth y bobl hyn, ac wrth Jerusalem, Gwynt sych yr uchel-leoedd yn y diffaethwch tu a merch fy mhobl, nid i nithio, ac nid i buro;

12 Gwynt llawn o'r *lleoedd* hynny a ddaw attaf fi: weithian hefyd myfi a draethaf farn yn eu herbyn hwy.

13 Wele, megis cymmylau y daw i fynu, a'i gerbydau megis corwynt: ei feirch sydd ysgafnach nâ'r eryrod. Gwae nyni; canys ni a anrheithiwyd.

14 O Jerusalem, golch dy galon oddi wrth ddrygioni, fel y byddech gadwedig: pa hyd y llettyi o'th fewn goeg amcanion?

15 Canys llef sydd yn mynegi allan o Dan, ac yn cyhoeddi cystudd allan o fynydd Ephraim.

16 Coffêwch i'r cenhedloedd, wele, cyhoeddwch yn erbyn Jerusalem, ddyfod gwylwyr o wlad bell, a llefaru yn erbyn dinasoedd Judah.

17 Megis ceidwaid maes y maent o amgylch yn ei herbyn; am iddi fy nigllonni, medd yr ARGLWYDD.

18 Dy ffordd di a'th amcanion a wnaethant hyn i ti: dyma dy ddrygioni di; am ei fod yn chwerw, am ei fod yn cyrhaeddyd hyd at dy galon di.

19 ¶ Fy mòl, fy mòl; gofidus wyf o barwydenau fy nghalon; mae fy nghalon yn terfysgu ynof: ni allaf dewi, am i ti glywed sain yr udgorn, O fy enaid, *a* gwaedd rhyfel.

20 Dinystr ar ddinystr a gyhoeddwyd; canys yr holl dir a anrheithiwyd: yn ddisymmwth y distrywiwyd fy lluestai i, *a'm* cortenni yn ddiattreg.

21 Pa hyd y gwelaf faner, *ac* y clywaf sain yr udgorn?

22 Canys *y mae* fy mhobl i yn ynfyd heb fy adnabod i; meibion angall *ydynt*, ac nid deallgar hwynt: *y maent* yn synhwyrol i wneuthur drwg, eithr gwneuthur da ni fedrant.

23 Mi a edrychais ar y ddaear, ac wele,
afluniaidd a gwag *oedd;* ac ar y nefoedd,
a goleuni nid *oedd* ganddynt.
24 Mi a edrychais ar y mynyddoedd, ac
wele yr oeddynt yn crynu; a'r holl fryniau
a ymysgydwent.
25 Mi a edrychais, ac wele, nid *oedd* dyn, a
holl adar y nefoedd a giliasent.
26 Mi a edrychais, ac wele y doldir yn anial-
wch, a'i holl ddinasoedd a ddistrywiasid o
flaen yr ARGLWYDD, gan lidiowgrwydd ei
ddigter ef.
27 Canys fel hyn y dywedodd yr AR-
GLWYDD, Y tir oll fydd diffaethwch: ac
etto ni wnaf ddiben.
28 Am hynny y galara y ddaear, ac y tywylla
y nefoedd oddi uchod: o herwydd dywedyd
o honof fi, Mi a'*i* bwriedais, ac ni bydd
edifar gennyf, ac ni throf oddi wrtho.
29 Rhag trwst y gwŷr meirch a'r saethydd-
ion y ffŷ yr holl ddinas; hwy a ânt i'r dy-
rysni, ac a ddringant ar y creigiau: yr holl
ddinasoedd a adewir, ac heb neb a drigo
ynddynt.
30 A thithau yr anrheithiedig, beth a wnei?
Er ymwisgo o honot âg ysgarlad, er i ti
ymdrwsio â thlysau aur, er i ti liwio dy
wyneb â lliwiau, yn ofer y'th wnei dy hun
yn dêg; *dy* gariadau a'th ddirmygant, *ac* a
geisiant dy einioes.
31 Canys clywais lef megis gwraig yn esgor,
cyfyngder fel benyw yn esgor ar ei hetifedd
cyntaf, llef merch Sïon, yn ochain, *ac* yn
lledu ei dwylaw, *gan ddywedyd,* Gwae fi
yr awr hon, oblegid diffygiodd fy enaid gan
leiddiaid.

PENNOD V.

1 *Barnedigaethau Duw ar yr Iuddewon, am eu gwrthnysigrwydd,* 7 *am eu godineb,* 10 *am eu hannuwioldeb,* 19 *am iddynt ddilystyru Duw,* 25 *am eu mawr lygredigaeth yn eu llywodraeth fydol* 30 *ac eglwysig.*

RHEDWCH yma a thraw ar hyd heolydd
Jerusalem, ac edrychwch yr awr hon,
mynnwch wybod hefyd, a cheisiwch yn ei
heolydd hi, o chewch wr, a oes a wnel farn,
a gais wirionedd, a myfi a'i harbedaf hi.
2 Ac er dywedyd o honynt, Byw yw yr AR-
GLWYDD, etto yn gelwyddog y tyngant.
3 O ARGLWYDD, onid ar y gwirionedd *y
mae* dy lygaid di? ti a'u tarewaist hwynt,
ac nid ymofidiasant; difëaist hwynt, *eithr*
gwrthodasant dderbyn cerydd: hwy a wnaeth-
ant eu hwynebau yn galettach nâ chraig,
gwrthodasant ddychwelyd.
4 A mi a ddywedais, Yn sicr tlodion *ydyw*
y rhai hyn, ynfydion ydynt: canys nid ad-
waenant ffordd yr ARGLWYDD, *na* barn eu
Duw.
5 Mi a âf rhagof at y gwŷr mawr, ac a ym-
ddiddanaf â hwynt; canys hwy a wybuant
ffordd yr ARGLWYDD, *a* barn eu Duw: eithr
y rhai hyn a gyd-dorrasant yr iau, *ac* a ddryll-
iasant y rhwymau.
6 Oblegid hyn llew o'r coed a'u tery hwy,
blaidd o'r anialwch a'u distrywia hwy, llew-
pard a wylia ar eu dinasoedd hwy: pawb a'r
a ddêl allan o honynt a rwygir: canys eu
camweddau a amlhasant, eu gwrth-drofeydd
a chwanegasant.
7 ¶ Pa fodd y'th arbedwn am hyn? dy
blant a'm gadawsant i, ac a dyngasant i'*r
rhai* nid *ydynt* dduwiau: a phan ddiwellais
hwynt, gwnaethant odineb, ac a heidiasant i
dŷ y buttain.
8 Oeddynt *fel* meirch porthiannus y bore;
gweryrent bob un ar wraig ei gymmydog.
9 Onid ymwelaf am *y pethau* hyn? medd
yr ARGLWYDD: oni ddial fy enaid ar gyfryw
genedl â hon?
10 ¶ Dringwch ar ei muriau hi, a distryw-
iwch, ond na orphenwch yn llwyr: tynnwch
ymaith eu mur-ganllawiau hi; canys nid
eiddo yr ARGLWYDD *ydynt.*
11 Oblegid tŷ Israel a thŷ Judah a wnaeth-
ant yn anffyddlawn iawn â mi, medd yr
ARGLWYDD.
12 Celwyddog fuant yn erbyn yr AR-
GLWYDD, a dywedasant, Nid efe *ydyw;* ac ni
ddaw drygfyd arnom, ac ni welwn gleddyf
na newyn:
13 A'r prophwydi a fuant fel gwynt, a'r
gair nid *yw* ynddynt: fel hyn y gwneir
iddynt hwy.
14 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD
DDUW y lluoedd, Am i chwi ddywedyd y
gair hwn, wele fi yn rhoddi fy ngeiriau yn
dy enau di yn dân, a'r bobl hyn yn gynnud,
ac efe a'u difa hwynt.
15 Wele, mi a ddygaf arnoch chwi, tŷ Israel,
genedl o bell, medd yr ARGLWYDD: cenedl
nerthol *ydyw,* cenedl *a fu* er ys talm, cenedl
ni wyddost ei hiaith, ac ni ddealli beth a
ddywedant.
16 Ei chawell saethau hi *sydd* fel bedd
agored, cedyrn *ydynt* oll.
17 A hi a fwytty dy gynhauaf di, a'th fara,
yr hwn a gawsai dy feibion di a'th ferched ei
fwytta: hi a fwytty dy ddefaid di a'th warth-
eg; hi a fwytty dy winwydd a'th ffigys-
wydd: dy ddinasoedd cedyrn, y rhai yr wyt
yn ymddiried ynddynt, a dloda hi â'r cledd-
yf.
18 Ac er hyn, yn y dyddiau hynny, medd
yr ARGLWYDD, ni wnaf fi gwbl ben â chwi.
19 ¶ A bydd pan ddywedoch, Paham y
gwna yr ARGLWYDD ein Duw hyn oll i ni?
ddywedyd o honot tithau wrthynt, Megis y
gwrthodasoch fi, ac y gwasanaethasoch
dduwiau dïeithr yn eich tir eich hun; felly
y gwasanaethwch ddïeithriaid mewn tir ni
byddo eiddo chwi.
20 Mynegwch hyn yn nhŷ Jacob, a chy-
hoeddwch hyn yn Judah, gan ddywedyd,
21 Gwrando hyn yn awr, ti bobl ynfyd ac
heb ddeall; y rhai y mae llygaid iddynt,
ac ni welant; *a chlustiau* iddynt, ac ni
chlywant:
22 Onid ofnwch chwi fi? medd yr AR-
GLWYDD: oni chrynwch rhag fy mron, yr
hwn a osodais y tywod *yn* derfyn i'r môr
trwy ddeddf dragywyddol, fel nad elo dros
hwnnw; er i'r tonnau ymgyrchu, etto ni
thycia iddynt; er iddynt derfysgu, etto
ni ddeuant dros hwnnw?
23 Eithr i'r bobl hyn y mae calon wrth-
nysig ac anufuddgar: hwynt-hwy a giliasant,
ac a aethant *ymaith.*
24 Ac ni ddywedant yn eu calon, Ofnwn
weithian yr ARGLWYDD ein Duw, yr hwn
sydd yn rhoi y gwlaw cynnar a'r diweddar
yn ei amser: *efe* a geidw i ni ddefodol wyth-
nosau cynhauaf.
25 ¶ Eich anwireddau chwi a droes heibio
y rhai hyn, a'ch pechodau chwi a attaliasant
ddaioni oddi wrthych.
26 Canys ym mysg fy mhobl y ceir anwir-
iaid, y rhai a wyliant megis *un* yn gosod
maglau: gosodant offer dinystr, dynion a
ddaliant.
27 Fel cawell yn llawn o adar, felly *y mae*
eu tai hwynt yn llawn o dwyll: am hynny y
cynnyddasant, ac yr ymgyfoethogasant.
28 Tewychasant, disgleiriasant, aethant hef-
yd tu hwnt i weithredoedd y drygionus; ni

farnant farn yr amddifad, etto ffynnasant; ac ni farnant farn yr anghenus.
29 Onid ymwelaf am *y pethau* hyn? medd yr ARGLWYDD; oni ddial fy enaid ar gyfryw genedl â hon?
30 ¶ Peth aruthr ac erchyll a wnaed yn y tir.
31 Y prophwydi a brophwydant gelwydd, yr offeiriaid hefyd a lywodraethant trwy eu gwaith hwynt; a'm pobl a hoffant *hynny:* etto beth a wnewch yn niwedd hyn?

PENNOD VI.

1 *Y gelynion a yrrwyd yn erbyn Judah,* 4 *yn ymgysuro.* 6 *Duw yn gosod y gelynion ar waith o herwydd pechodau ei bobl.* 9 *Y prophwyd yn cwyno rhag barnedigaethau Duw o herwydd eu pechodau hwy:* 18 *yn cyhoeddi digofaint Duw:* 26 *yn galw y bobl i alaru, o herwydd barnedigaethau Duw, am eu pechodau hwy.*

YMGYNNULLWCH i ffoi, meibion Benjamin, o ganol Jerusalem, ac yn Tecoa udgenwch udgorn; a chodwch ffagl yn Bethhaccerem: canys drwg a welir o'r gogledd, a dinystr mawr.
2 Cyffelybais ferch Sion i *wraig* dêg foethus.
3 Atti hi y daw y bugeiliaid â'u diadellau; yn ei herbyn hi o amgylch y gosodant *eu* pebyll; porant bob un yn ei le.
4 Parottôwch ryfel yn ei herbyn hi; codwch, ac âwn i fynu ar hanner dydd. Gwae ni, o herwydd ciliodd y dydd, canys cysgodau yr hwyr a ymestynasant.
5 Codwch, ac âwn i fynu o *hyd* nos, a distrywiwn ei phalasau hi.
6 ¶ Canys fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Torrwch goed, a chodwch glawdd yn erbyn Jerusalem. Dyma y ddinas *sydd* i ymweled â hi; gorthrymder *yw* hi oll o'i mewn.
7 Megis y gwna ffynnon i'w dwfr darddu allan, felly y mae hi yn bwrw allan ei drygioni: trais ac yspail a glywir ynddi; gofid a dyrnodiau *sydd yn* wastad ger fy mron.
8 Cymmer addysg, O Jerusalem, rhag i'm henaid i ymado oddi wrthyt; rhag i mi dy osod di yn anrhaith, yn dir anghyfanneddol.
9 ¶ Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Gan loffa y lloffant weddill Israel fel gwinwydden: tro dy law yn ei hol, megis casglydd grawnwin i'r basgedau.
10 Wrth bwy y dywedaf fi, a phwy a rybuddiaf, fel y clywant? Wele, eu clust hwy *sydd* ddienwaededig, ac ni allant wrando: wele, dirmygus ganddynt air yr ARGLWYDD; nid oes ganddynt ewyllys iddo.
11 Am hynny yr ydwyf fi yn llawn o lid yr ARGLWYDD; blinais yn ymattal: tywalltaf ef ar y plant yn yr heol, ac ar gynnulleidfa y gwŷr ieuainge hefyd: canys y gŵr a'r wraig a ddelir, yr henwr a'r llawn o ddyddiau.
12 A'u tai a ddigwyddant i eraill, *eu* meusydd a'*u* gwragedd hefyd: canys estynaf fy llaw ar drigolion y wlad, medd yr ARGLWYDD.
13 Oblegid o r lleiaf o honynt hyd y mwyaf, pob un sydd yn ymrôi i gybydd-dod: ac o'r prophwyd hyd yr offeiriad, pob un sydd yn gwneuthur ffalsder.
14 A hwy a iachasant friw *merch* fy mhobl i yn esmwyth, gan ddywedyd, Heddwch, heddwch; er nad *oedd* heddwch.
15 A ydoedd arnynt hwy gywilydd pan wnelent ffieidd-dra? nid ydoedd arnynt hwy ddim cywilydd, ac ni fedrent wrido: am hynny y cwympant ym mysg y rhai a gwympant: yn yr amser yr ymwelwyf â hwynt y cwympant, medd yr ARGLWYDD.
16 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Sefwch ar y ffyrdd, ac edrychwch, a gofynwch am yr hen lwybrau, lle *mae* ffordd dda, a rhodiwch ynddi; a chwi a gewch orphwysdra i'ch eneidiau. Ond hwy a ddywedasant, Ni rodiwn ni *ynddi.*
17 A mi a osodais wylwyr arnoch chwi, *gan ddywedyd,* Gwrandewch ar sain yr udgorn. Hwythau a ddywedasant, Ni wrandawn ni ddim.
18 ¶ Am hynny clywch, genhedloedd; a thi gynnulleidfa, gwybydd pa bethau sydd yn eu plith hwynt.
19 Gwrando, tydi y ddaear, wele fi yn dwyn drygfyd ar y bobl hyn, *sef* ffrwyth eu meddyliau eu hunain; am na wrandawsant ar fy ngeiriau, na'm cyfraith, eithr gwrthodasant hi.
20 I ba beth y daw i mi thus o Seba, a chalamus peraidd o wlad bell? eich poethoffrymmau nid *ydynt* gymmeradwy, ac nid melus eich aberthau gennyf.
21 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Wele fi yn rhoddi tramgwyddiadau i'r bobl hyn, fel y tramgwyddo wrthynt y tadau a'r meibion ynghyd; cymmydog a'i gyfaill a ddifethir.
22 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Wele bobl yn dyfod o dir y gogledd, a chenedl fawr a gyfyd o ystlysau y ddaear.
23 Yn y bwa a'r waywffon yr ymaflant; creulawn *ydynt,* ac ni chymmerant drugaredd: eu llais a rua megis y môr, ac ar feirch y marchogant yn daclus, megis gwŷr i ryfel yn dy erbyn di, merch Sion.
24 Clywsom sôn am danynt; ein dwylaw a laesasant; blinder a'n daliodd, fel gofid gwraig yn esgor.
25 Na ddos allan i'r maes, ac na rodia ar hyd y ffordd: canys cleddyf y gelyn *ac* arswyd *sydd* oddi amgylch.
26 ¶ Merch fy mhobl, ymwregysa â sachlian, ac ymdroa yn y lludw; gwna i ti gwynfan *a* galar tost, *megis am* unig *fab:* canys y distrywiwr a ddaw yn ddisymmwth arnom ni.
27 Mi a'th roddais di yn dŵr, *ac* yn gadernid ym mysg fy mhobl, i wybod ac i brofi eu ffordd hwy.
28 Cyndyn o'r fath gyndynnaf *ydynt* oll, yn rhodio âg enllib: efydd a haiarn *ŷnt;* llygru y maent hwy oll.
29 Llosgodd y fegin; gan dân y darfu y plwm; yn ofer y toddodd y toddydd: canys ni thynnwyd y rhai drygionus ymaith.
30 Yn arian gwrthodedig y galwant hwynt; am wrthod o'r ARGLWYDD hwynt.

PENNOD VII.

1 *Anfon Jeremïah i alw am wir edifeirwch, i luddias y caethiwed.* 8 *Y mae yn llysu eu hofer ymddiried hwy,* 12 *trwy esampl Siloh.* 17 *Y mae yn eu bygwth am eu delw addoliaeth* 21 *yn llysu ebyrth yr anufudd;* 29 *yn eu hannog i alaru, o achos eu ffieidd-dra yn Tophet,* 32 *a'r barnedigaethau a ddôi am hynny.*

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremïah oddi wrth yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,
2 Sâf di ym mhorth tŷ yr ARGLWYDD, a chyhoedda y gair hwn yno, a dywed, Gwrandewch air yr ARGLWYDD, *chwi* holl Judah, y rhai a ddeuwch i mewn trwy y pyrth hyn i addoli yr ARGLWYDD.
3 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd,

Duw Israel, Gwellhêwch eich ffyrdd, a'ch
gweithredoedd; ac mi a wnaf i chwi drigo
yn y man yma.
4 Nac ymddiriedwch mewn geiriau cel-
wyddog, gan ddywedyd, Teml yr Ar-
glwydd, teml yr Arglwydd, teml yr Ar-
glwydd *ydynt*.
5 Canys os gan wellhâu y gwellhêwch eich
ffyrdd, a'ch gweithredoedd; os gan wneuth-
ur y gwnewch farn rhwng gwr a'i gym-
mydog;
6 *Ac* ni orthrymmwch y dïeithr, yr am-
ddifad, a'r weddw; ac ni thywelltwch waed
gwirion yn y fan hon; ac ni rodiwch ar ol
duwiau dïeithr, i'ch niwed eich hun;
7 Yna y gwnaf i chwi drigo yn y fan hon,
yn y tir a roddais i'ch tadau chwi, yn oes
oesoedd.
8 ¶ Wele chwi yn ymddiried mewn geiriau
celwyddog ni wnant les.
9 Ai yn lladratta, yn lladd, ac yn godinebu,
a thyngu anudon, ac arogl-darthu i Baal,
a rhodio ar ol duwiau dïeithr, y rhai nid
adwaenoch;
10 Y deuwch ac y sefwch ger fy mron i yn
y tŷ hwn, yr hwn y gelwir fy enw i arno, ac
y dywedwch, Rhyddhâwyd ni i wneuthur y
ffieidd-dra hyn oll?
11 Ai yn lloches lladron yr aeth y tŷ yma,
ar yr hwn y gelwir fy enw i, ger bron eich
llygaid? wele, minnau a welais *hyn*, medd
yr Arglwydd.
12 Eithr, attolwg, ewch i'm lle, yr hwn *a fu*
yn Siloh, lle y gosodais fy enw ar y cyntaf,
ac edrychwch beth a wneuthum i hwnnw, o
herwydd anwiredd fy mhobl Israel.
13 Ac yn awr, am wneuthur o honoch yr
holl weithredoedd hyn, medd yr Arglwydd,
minnau a leferais wrthych, gan godi yn fore,
a llefaru, etto ni chlywsoch; a gelwais ar-
noch, ond nid attebasoch:
14 Am hynny y gwnaf i'r tŷ *hwn* y gelwir
fy enw arno, yr hwn yr ydych yn ymddiried
ynddo, ac i'r lle a roddais i chwi ac i'ch tadau,
megis y gwneuthum i Siloh.
15 A mi a'ch taflaf allan o'm golwg, fel y
teflais eich holl frodyr, *sef* holl had Ephraim.
16 Am hynny na weddïa dros y bobl hyn,
ac na ddyrchafa waedd na gweddi drostynt,
ac nac eiriol arnaf: canys ni'th wrandawaf.
17 ¶ Oni weli di beth y maent hwy yn ei
wneuthur yn ninasoedd Judah, ac yn heol-
ydd Jerusalem?
18 Y plant sydd yn casglu cynnud, a'r
tadau yn cynneu tân, a'r gwragedd yn tylino
toes, i wneuthur teisenau i frenhines y nef,
ac i dywallt dïod-offrymmau i dduwiau
dïeithr, i'm digio i.
19 Ai fi y maent hwy yn ei ddigio? medd
yr Arglwydd: ai hwynt eu hun, er cywil-
ydd i'w hwynebau eu hun?
20 Am hynny fel hyn y dywed yr Arglwydd
Dduw, Wele, fy llid a'm digofaint a dywelltir
ar y man yma, ar ddyn ac ar anifail, ar goed
y maes, ac ar ffrwyth y ddaear; ac efe a lysg,
ac nis diffoddir.
21 ¶ Fel hyn y dywed Arglwydd y llu-
oedd, Duw Israel; Rhoddwch eich poeth-
offrymmau at eich aberthau, a bwyttêwch
gig.
22 Canys ni ddywedais i wrth eich tadau, ac
ni orchymynais iddynt, y dydd y dygais
hwynt o dir yr Aipht, am boeth-offrymmau
neu aberthau:
23 Eithr y peth hyn a orchymynais iddynt,
gan ddywedyd, Gwrandewch ar fy llef, a mi
a fyddaf Dduw i chwi, a chwithau fyddwch
yn bobl i minnau; a rhodiwch yn yr holl
ffyrdd a orchymynais i chwi, fel y byddo yn
ddaionus i chwi.
24 Eithr ni wrandawsant, ac ni ostyngasant
eu clust, ond rhodiasant yn ol cynghorion *a*
childynrwydd eu calon ddrygionus, ac aeth-
ant yn ol, ac nid ym mlaen.
25 O'r dydd y daeth eich tadau chwi allan o
wlad yr Aipht hyd y dydd hwn, mi a ddan-
fonais attoch fy holl wasanaethwyr y pro-
phwydi, *bob* dydd gan fore-godi, ac anfon:
26 Er hynny ni wrandawsant arnaf fi, ac ni
ostyngasant eu clust, eithr caledasant eu
gwarrau; gwnaethant yn waeth nâ'u tadau.
27 Am hynny ti a ddywedi y geiriau hyn
oll wrthynt; ond ni wrandawant arnat: gelwi
hefyd arnynt; ond nid attebant di.
28 Eithr ti a ddywedi wrthynt, Dyma genedl
ni wrendy ar lais yr Arglwydd ei Duw,
ac ni dderbyn gerydd: darfu am y gwir-
ionedd, a thorrwyd hi ymaith o'u genau
hwynt.
29 ¶ Cneifia dy wallt, *O Jerusalem*, a bwrw
i ffordd; a chyfod gwynfan ar y lleoedd
uchel: canys yr Arglwydd a fwriodd i
ffordd ac a wrthododd genhedlaeth ei ddig-
ofaint.
30 Canys meibion Judah a wnaethant ddrwg
yn fy ngolwg, medd yr Arglwydd: gosod-
asant eu ffieidd-dra yn y tŷ yr hwn y gelwir
fy enw arno, i'w halogi ef.
31 A hwy a adeiladasant uchelfeydd Tophet,
yr hon *sydd* y'nglynn mab Hinnom, i losgi
eu meibion a'u merched yn tân, yr hyn ni
orchymynais, ac ni feddyliodd fy nghalon.
32 ¶ Am hynny wele y dyddiau yn dyfod,
medd yr Arglwydd, na elwir hi mwy
Tophet, na glynn mab Hinnom, namyn
glynn lladdedigaeth; canys claddant o fewn
Tophet, nes bod eisieu lle.
33 A bydd celanedd y bobl hyn yn fwyd i
adar y nefoedd, ac i anifeiliaid y ddaear; ac
ni *bydd* a'u tarfo.
34 Yna y gwnaf i lais llawenydd, a llais
digrifwch, llais prïod-fab, a llais prïod-ferch,
ddarfod allan o ddinasoedd Judah, ac o heol-
ydd Jerusalem; canys yn anrhaith y bydd y
wlad.

PENNOD VIII.

1 *Gofid yr Iuddewon, yn fyw ac yn farw.* 4
*Y mae yn edliw iddynt eu hynfyd a'u di-
gywilydd anedifeirwch:* 13 *yn dangos y farn
dost o gaent hwy,* 18 *ac yn cwyno eu henbyd
gyflwr hwy.*

YN yr amser hwnnw, medd yr Ar-
glwydd, y dygant hwy esgyrn brenhin-
oedd Judah, ac esgyrn ei dywysogion, ac
esgyrn yr offeiriaid, ac esgyrn y prophwydi,
ac esgyrn trigolion Jerusalem, allan o'u
beddau.
2 A hwy a'u taenant o flaen yr haul, ac o
flaen y lleuad, a holl lu y nefoedd y rhai a
garasant hwy, a'r rhai a wasanaethasant, a'r
rhai y rhodiasant ar eu hol, a'r rhai a geisias-
ant, a'r rhai a addolasant: ni chesglir hwynt,
ac nis cleddir; yn domen ar wyneb y ddae-
ar y byddant.
3 Ac angau a ddewisir o flaen bywyd gan
yr holl weddillion a adewir o'r teulu drwg
hwn, y rhai a adewir yn y lleoedd oll y gyr-
rais i hwynt yno, medd Arglwydd y lluoedd.
4 ¶ Ti a ddywedi wrthynt hefyd, Fel hyn
y dywed yr Arglwydd; A gwympant hwy,
ac ni chodant? a dry efe ymaith, ac oni
ddychwel?
5 Paham y ciliodd pobl Jerusalem yma yn
eu hol âg encil tragywyddol? glynasant
mewn twyll, gwrthodasant ddychwelyd.

6 Mi a wrandewais ac a glywais, *ond* ni ddywedent yn iawn: nid edifarhâodd neb am ei anwiredd, gan ddywedyd, Beth a wneuthum i? pob un oedd yn troi i'w yrfa, megis march yn rhuthro i'r frwydr.
7 Iê, y ciconia yn yr awyr a edwyn ei dymhorau; y durtur hefyd, a'r aran, a'r wennol, a gadwant amser eu dyfodiad; eithr fy mhobl i ni wyddant farn yr ARGLWYDD.
8 Pa fodd y dywedwch, Doethion *ydym* ni, a chyfraith yr ARGLWYDD *sydd* gyd â ni? wele, yn ddïau ofer y gwnaeth *hi; ofer yw* pin yr ysgrifenyddion.
9 Y doethion a waradwyddwyd, a ddychrynwyd, ac a ddaliwyd: wele, gwrthodasant air yr ARGLWYDD; a pha ddoethineb *sydd* ynddynt?
10 Am hynny y rhoddaf eu gwragedd hwynt i eraill, *a'u* meusydd i'r rhai a'*u* meddianno: canys o'r lleiaf hyd y mwyaf, pob un sydd yn ymrôi i gybydd-dod; o'r prophwyd hyd at yr offeiriad, pawb sydd yn gwneuthur ffalsder.
11 Iachasant hefyd archoll merch fy mhobl yn ysgafn, gan ddywedyd, Heddwch, heddwch, pryd nad *oedd* heddwch.
12 A fu gywilydd arnynt hwy pan wnaethant ffieidd-dra? na fu ddim cywilydd arnynt, ac ni fedrasant wrido: am hynny y syrthiant ym mysg y rhai a syrthiant: yn amser eu hymweliad y syrthiant, medd yr ARGLWYDD.
13 ¶ Gan ddifa y difaf hwynt, medd yr ARGLWYDD; ni *bydd* grawnwin ar y winwydden, na ffigys ar y ffigysbren, a'r ddeilen a syrth; a'*r hyn* a roddais iddynt a ymedy â hwynt.
14 Paham yr ydym ni yn aros? ymgesglwch ynghyd, ac âwn i'r dinasoedd cedyrn, a distâwn yno: canys yr ARGLWYDD ein DUW a'n gostegodd, ac a roes i ni ddwfr bustl i'w yfed, o herwydd pechu o honom yn erbyn yr ARGLWYDD.
15 Disgwyl yr oeddym am heddwch, etto ni *ddaeth* daioni; am amser meddyginiaeth, ac wele ddychryn.
16 O Dan y clywir ffroeniad ei feirch ef; gan lais gweryriad ei gedyrn ef y crynodd yr holl ddaear: canys hwy a ddaethant, ac a fwytasant y tir, ac oll a oedd ynddo; y ddinas a'r rhai sydd yn trigo ynddi.
17 Canys wele, mi a ddanfonaf seirph, aspiaid i'ch mysg, y rhai nid *oes* swyn rhagddynt: a hwy a'ch brathant chwi, medd yr ARGLWYDD.
18 ¶ *Pan* ymgysurwn yn erbyn gofid, fy nghalon *sydd* yn gofidio ynof.
19 Wele, lais gwaedd merch fy mhobl, oblegid y rhai o wlad bell: Onid *ydyw* yr ARGLWYDD yn Sïon? onid *yw* ei brenhin hi ynddi? paham y'm digiasant â'u delwau cerfiedig, *ac* âg oferedd dïeithr?
20 Y cynhauaf a aeth heibio, darfu yr hâf, ac nid ydym ni gadwedig.
21 Am friw merch fy mhobl y'm briwyd i; galerais: daliodd synder fi.
22 Onid *oes* drïagl yn Gilead? onid *oes* yno physygwr? paham na wellhâ iechyd merch fy mhobl.

PENNOD IX.

1 *Jeremïah yn cwynfan o achos amryw bechodau yr Iuddewon,* 9 *a'u barnedigaethau.* 12 *Anufudd-dod yw achos eu chwerw ofid hwy.* 17 *Y mae yn eu hannog i gwynfan o achos eu dinystr:* 23 *ac i hyderu, nid arnynt eu hunain, ond ar Dduw.* 25 *Y mae yn bygwth Iuddewon a Chenhedloedd hefyd.*

O NA bâi fy mhen yn ddyfroedd, a'm llygaid yn ffynnon o ddagrau, fel yr wylwn ddydd a nos am laddedigion merch fy mhobl!
2 O na byddai i mi yn yr anialwch letty fforddolion, fel y gadâwn fy mhobl, ac yr elwn oddi wrthynt! canys hwynt oll *ydynt* odinebus, *a* chymmanfa anffyddloniaid.
3 A hwy a annelasant eu tafod *fel* eu bwa i gelwydd; ac nid at wirionedd yr ymgryfhasant ar y ddaear: canys aethant o ddrwg i ddrwg, ac nid adnabuant fi, medd yr ARGLWYDD.
4 Gochelwch bawb ei gymmydog, ac na choelied neb ei frawd: canys pob brawd gan ddisodli a ddisodla, a phob cymmydog a rodia yn dwyllodrus.
5 Pob un hefyd a dwylla ei gymmydog, a'r gwir nis dywedant: hwy a ddysgasant eu tafodau i ddywedyd celwydd, ymflinasant yn gwneuthur anwiredd.
6 Dy drigfan *sydd* y'nghanol twyll: o herwydd twyll y gwrthodasant fy adnabod i, medd yr ARGLWYDD.
7 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Wele fi yn eu toddi hwynt, ac yn eu profi hwynt: canys pa wedd y gwnaf o herwydd merch fy mhobl?
8 Saeth lèm *yw* eu tafod hwy, yn dywedyd twyll: â'i enau y traetha *un* heddwch wrth ei gymmydog, eithr o'i fewn y gesyd gynllwyn iddo.
9 ¶ Onid ymwelaf â hwynt am hyn? medd yr ARGLWYDD: oni ddïal fy enaid ar gyfryw genedl a hon?
10 Dros y mynyddoedd y codaf wylofain a chwynfan, a galar dros lannerchau yr anialwch; am eu llosgi hwynt, fel na thramwyo neb trwyddynt, ac na chlywir llais ysgrublaid: adar y nefoedd a'r anifeiliaid hefyd a giliasant, aethant ymaith.
11 A mi a wnaf Jerusalem yn garneddau, *ac* yn drigfan dreigiau; a dinasoedd Judah a wnaf yn ddiffaethwch heb breswylydd.
12 ¶ Pa wr *sydd* ddoeth a ddeall hyn? a phwy y traethodd genau yr ARGLWYDD wrtho, fel y mynego, paham y darfu am y tir, *ac* y llosgwyd fel anialwch heb gynniweirydd?
13 A dywedodd yr ARGLWYDD, Am wrthod o honynt fy nghyfraith, yr hon a roddais ger eu bron hwynt, ac na wrandawsant ar fy llef, na rhodio ynddi;
14 Eithr myned yn ol cyndynrwydd eu calon eu hun, ac yn ol Baalim, yr hyn a ddysgodd eu tadau iddynt:
15 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, DUW Israel, Wele, mi a'u bwydaf hwynt, y bobl hyn, â wermod, ac a'u dïodaf hwynt â dwfr bustl.
16 Gwasgaraf hwynt hefyd ym mysg cenhedloedd nid adnabuant hwy na'u tadau: a mi a ddanfonaf ar eu hol hwynt gleddyf, hyd oni ddifethwyf hwynt.
17 ¶ Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Edrychwch, a gelwch am alar-wragedd i ddyfod, a danfonwch am y rhai cyfarwydd, i beri iddynt ddyfod;
18 A brysio, a chodi cwynfan am danom ni, fel y gollyngo ein llygaid ni ddagrau, ac y difero ein hamrantau ni ddwfr.
19 Canys llais cwynfan a glybuwyd o Sïon, Pa wedd y'n hanrheithiwyd! Ni a lwyr waradwyddwyd; o herwydd i ni adael y tir, o herwydd i'n trigfannau *ein* bwrw *ni* allan.
20 Etto gwrandewch air yr ARGLWYDD, O wragedd, a derbynied eich clust air ei enau

ef; dysgwch hefyd gwynfan i'ch merched, a
galar bob un i'w gilydd.
21 O herwydd dringodd angau i'n ffenestri,
ac efe a ddaeth i'n palasau, i ddistrywio y
rhai bychain oddi allan, *a'r* gwŷr ieuaingc
o'r heolydd.
22 Dywed, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD,
Celaneddau dynion a syrthiant megis tom ar
wyneb y maes, ac megis y dyrniad ar ol y
medelwr, ac ni chynnull *neb hwynt*.
23 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Nac
ymffrostied y doeth yn ei ddoethineb, ac nac
ymffrostied y cryf yn ei gryfder, ac nac ym-
ffrostied y cyfoethog yn ei gyfoeth;
24 Eithr y neb a ymffrostio, ymffrostied yn
hyn, *ei fod* yn deall, ac yn fy adnabod i, mai
myfi *yw* yr ARGLWYDD a wna drugaredd,
barn a chyfiawnder yn y ddaear: o herwydd
yn y rhai hynny yr ymhyfrydais, medd yr
ARGLWYDD.
25 ¶ Wele y dyddiau yn dyfod, medd yr
ARGLWYDD, pan ymwelwyf â phob enwaed-
edig ynghyd â'r rhai dienwaededig;
26 A'r Aipht, ac â Judah, ac âg Edom, ac â
meibion Ammon, ac â Moab, ac â'r rhai oll
sydd yn y cyrrau eithaf, a'r rhai a drigant yn
yr anialwch: canys yr holl genhedloedd *hyn*
sydd ddienwaededig, a holl dŷ Israel *sydd* â
chalon ddienwaededig.

PENNOD X.

1 *Yr anghyffelybrwydd sydd rhwng Duw ac eilunod.* 17 *Y mae yn annog i ochel y gofidiau sydd ar ddyfod:* 19 *yn cwyno anrhaith y tabernacl gan fugeiliaid ynfydion:* 23 *yn gwneuthur gweddi ostyngedig.*

GWRANDEWCH y gair a ddywed yr
ARGLWYDD wrthych chwi, tŷ Israel:
2 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Na
ddysgwch ffordd y cenhedloedd, ac nac ofn-
wch arwyddion y nefoedd: canys y cenhedl-
oedd a'u hofnant hwy.
3 Canys deddfau y bobloedd sydd oferedd:
o herwydd cymmyna *un* bren o'r coed (gwaith
llaw y saer) â bwyell.
4 Ag arian ac âg aur yr harddant ef; â
hoelion ac â morthwylion y sicrhânt ef, fel
na syflo.
5 Megis palmwydden, syth *ydynt* hwy, ac
ni lefarant: y mae yn rhaid eu dwyn hwy,
am na allant gerdded. Nac ofnwch hwynt;
canys ni allant wneuthur drwg, a gwneuthur
da nid *oes* ynddynt.
6 Yn gymmaint âg nad *oes neb* fel tydi,
ARGLWYDD: mawr *wyt*, a mawr *yw* dy enw
mewn cadernid.
7 Pwy ni'th ofna di, Brenhin y cenhedl-
oedd? canys i ti y gweddai: o herwydd ym
mysg holl ddoethion y cenhedloedd, ac ym
mysg eu holl deyrnasoedd hwy, nid *oes neb*
fel tydi.
8 Eithr cyd-ynfydasant ac ammhwyllasant:
athrawiaeth oferedd yw cyff.
9 Arian wedi ei yrru yn ddalennau a ddygir
o Tarsis, ac aur o Uphaz, gwaith y celfydd,
a dwylaw y toddydd: sidan glas a phorphor
yw eu gwisg hwy; gwaith y celfydd *ŷnt* oll.
10 Eithr yr ARGLWYDD *ydyw* y gwir DDUW,
efe *yw* y Duw byw, a'r Brenhin tragywyddol:
rhag ei lid ef y cryna y ddaear, a'r cenhedl-
oedd ni allant ddioddef ei sorriant ef.
11 Fel hyn y dywedwch wrthynt: Y duwiau
ni wnaethant y nefoedd a'r ddaear, difethir
hwynt o'r ddaear, ac oddi tan y nefoedd.
12 Efe a wnaeth y ddaear trwy ei nerth, efe
a sicrhâodd y byd trwy ei ddoethineb, ac a
estynodd y nefoedd trwy ei synwyr.
13 Pan roddo efe ei lais, *y bydd* twrf dyfr-
oedd yn y nefoedd, ac efe a wna i'r tarth
ddyrchafu o eithafoedd y ddaear: efe a wna
fellt gyd â'r gwlaw, ac a ddwg y gwynt allan
o'i drysorau.
14 Ynfyd yw pob dyn yn *ei* wybodaeth;
gwaradwyddwyd pob toddydd trwy y ddelw
gerfiedig: canys celwydd *yw* ei ddelw dawdd,
ac nid *oes* anadl ynddynt.
15 Oferedd *ŷnt*, *a* gwaith cyfeiliorni: yn
amser eu gofwy y difethir hwynt.
16 Nid fel y rhai hyn *yw* rhan Jacob: canys
lluniwr pob *peth yw* efe, ac Israel *yw* gwialen
ei etifeddiaeth ef. ARGLWYDD y lluoedd *yw*
ei enw.
17 Casgl o'r tir dy farsiandiaeth, yr hon wyt
yn trigo yn yr ymddiffynfa.
18 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD,
Wele fi yn taflu trigolion y tir y waith hon,
a chyfyngaf arnynt, fel y caffont *felly*.
19 ¶ Gwae fi am fy mriw, dolurus *yw* fy
archoll: ond mi a ddywedais, Yn ddiau dyma
ofid, a mi a'i dygaf.
20 Fy mhabell i a anrheithiwyd, a'm rhaffau
oll a dorrwyd; fy mhlant a aethant oddi
wrthyf, ac nid *ydynt:* nid *oes* mwy a ledo fy
mhabell, nac a gyfyd fy llenni.
21 Canys y bugeiliaid a ynfydasant, ac ni
cheisiasant yr ARGLWYDD: am hynny ni
lwyddant; a *defaid* eu porfa hwy oll a was-
gerir.
22 Wele, trwst y sôn a ddaeth, a chynnwrf
mawr o dir y gogledd, i osod dinasoedd Judah
yn ddiffaethwch, *ac* yn drigfan dreigiau.
23 ¶ Gwn, ARGLWYDD, nad eiddo dyn ei
ffordd: nid ar law gwr a rodio *y mae* llyw-
odraethu ei gerddediad.
24 Cospa fi, ARGLWYDD, etto mewn barn;
nid yn dy lid, rhag i ti fy ngwneuthur yn
ddiddym.
25 Tywallt dy lid ar y cenhedloedd y rhai
ni'th adnabuant, ac ar y teuluoedd ni alwas-
ant ar dy enw: canys bwyttasant Jacob, ie,
bwyttasant ef, difasant ef hefyd, ac anrheith-
iasant ei gyfannedd.

PENNOD XI.

1 *Jeremïah yn cyhoeddi cyfammod Duw;* 8 *yn ceryddu yr Iuddewon am fod yn anufudd iddo,* 11 *yn prophwydo y dôi drygau arnynt hwy,* 18 *ac ar wŷr Anathoth, am gyd-fwriadu lladd Jeremïah.*

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremïah
oddi wrth yr ARGLWYDD, gan ddy-
wedyd,
2 Gwrandewch eiriau y cyfammod hwn, a
dywedwch wrth wŷr Judah, ac wrth breswyl-
wyr Jerusalem:
3 Dywed hefyd wrthynt, Fel hyn y dywed
ARGLWYDD DDUW Israel; Melldigedig *fyddo*
y gwr ni wrendy ar eiriau y cyfammod hwn,
4 Yr hwn a orchymynais i'ch tadau chwi y
dydd y dygais hwynt o wlad yr Aipht, o'r
ffwrn haiarn, gan ddywedyd, Gwrandewch
ar fy llef, a gwnewch hwynt, yn ol yr hyn oll
a orchymynwyf i chwi: felly chwi a fyddwch
yn bobl i mi, a minnau a fyddaf yn DDUW
i chwithau:
5 Fel y gallwyf gwblhâu y llw a dyngais
wrth eich tadau, ar roddi iddynt dir yn llif-
eirio o laeth a mêl, megis *y mae* heddyw.
Yna yr attebais, ac y dywedais, O AR-
GLWYDD, felly y byddo.
6 Yna yr ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf,
Cyhoedda y geiriau hyn oll yn ninasoedd
Judah, ac yn heolydd Jerusalem, gan ddy-
wedyd, Gwrandewch eiriau y cyfammod hwn,
a gwnewch hwynt.
7 Canys gan dystiolaethu y tystiolaethais

wrth eich tadau, y dydd y dygais hwynt i
fynu o dir yr Aipht, hyd y dydd hwn, trwy
godi yn fore, a thystiolaethu, gan ddywedyd,
Gwrandewch ar fy llais.
8 Ond ni wrandawsant, ac ni ogwyddasant
eu clust, eithr rhodiasant bawb yn ol cyn-
dynrwydd eu calon ddrygionus: am hynny
y dygaf arnynt holl eiriau y cyfammod hwn,
yr hwn a orchymynais *iddynt* ei wneuthur,
ond ni wnaethant.
9 A dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Cyd-
fradwriaeth a gafwyd y'ngŵyr Judah, ac ym
mysg trigolion Jerusalem.
10 Troisant at anwiredd eu tadau gynt, y
rhai a wrthodasant wrando fy ngeiriau: a
hwy a aethant ar ol duwiau dïeithr i'w gwas-
anaethu hwy: tŷ Judah a thŷ Israel a dorras-
ant fy nghyfammod yr hwn a wneuthum â'u
tadau hwynt.
11 ¶ Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD, Wele fi yn dwyn drwg arnynt,
yr hwn nis gallant fyned oddi wrtho:
yna y gwaeddant arnaf, ac ni wrandawaf
hwynt.
12 Yna dinasoedd Judah a thrigolion Jeru-
salem a ânt, ac a waeddant ar y duwiau yr
arogl-darthant iddynt: ond gan waredu ni
allant eu gwared hwynt yn amser eu dryg-
fyd.
13 Canys *yn ol* rhifedi dy ddinasoedd yr
oedd dy dduwiau, O Judah; ac *yn ol* rhifedi
heolydd Jerusalem y gosodasoch allorau i'r
peth gwaradwyddus *hwnnw, ïe,* allorau i
fwg-darthu i Baal.
14 Am hynny na weddïa dros y bobl hyn,
ac na chyfod waedd neu weddi drostynt:
canys ni wrandawaf yr amser y gwaeddant
arnaf o herwydd eu drygfyd.
15 Beth *a wna* fy anwyl yn fy nhŷ, gan iddi
wneuthur ysgelerder lawer? a'r cig cyssegr-
edig a aeth ymaith oddi wrthyt: pan wnelit
ddrygioni, yna y llawenychit.
16 Olew-wydden ddeiliog dêg, o ffrwyth
prydferth, y galwodd yr ARGLWYDD dy enw:
trwy drwst cynnwrf mawr y cynneuodd tân
ynddi, a'i changhennau a dorrwyd.
17 Canys ARGLWYDD y lluoedd, yr hwn
a'th blannodd, a draethodd ddrwg yn dy
erbyn, o herwydd drygioni tŷ Israel a thŷ
Judah, y rhai a wnaethant yn eu herbyn
eu hun, i'm digio i, trwy fwg-darthu i
Baal.
18 ¶ A'r ARGLWYDD a hysbysodd i mi, a
mi a'i gwn; yna y dangosaist i mi eu gweith-
redoedd hwy.
19 A minnau *oeddwn* fel oen, *neu* fustach a
ddygid i'w ladd; ac ni wyddwn fwriadu o
honynt fwriadau yn fy erbyn i, *gan ddywed-
yd,* Distrywiwn y pren ynghyd a'i ffrwyth, a
difethwn ef o dir y rhai byw, fel na chofier ei
enw ef mwy.
20 Eithr, O ARGLWYDD y lluoedd, barnwr
cyfiawnder, a chwiliwr yr arennau a'r galon,
gwelwyf dy ddïaledd arnynt; canys i ti y
datguddiais fy nghwyn.
21 Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD am wŷr Anathoth, y rhai a geisiant
dy einioes, gan ddywedyd, Na phrophwyda yn
enw yr ARGLWYDD, rhag dy farw trwy ein
dwylaw ni:
22 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD
y lluoedd; Wele fi yn ymweled â hwynt: y
gwŷr ieuaingc a fyddant feirw trwy y cleddyf,
a'u meibion a'u merched a fyddant feirw o
newyn.
23 Ac ni bydd gweddill o honynt; canys
mi a ddygaf ddrygfyd ar wŷr Anathoth, *sef*
blwyddyn eu gofwy.

PENNOD XII.

*1 Jeremïah yn cwyno rhag llwyddiant yr an-
nuwiol, a thrwy ffydd yn gweled eu cwymp
hwy. 5 Duw yn ei rybuddio ef o fradwriaeth
ei frodyr yn ei erbyn; 7 ac yn gofidio dros ei
etifeddiaeth; 14 ac yn addaw i'r edifeiriol
gael dychwelyd o gaethiwed.*

CYFIAWN *wyt,* ARGLWYDD, pan ddadl-
euwyf â thi: er hynny ymresymmaf â
thi *am dy* farnedigaethau: Paham y llwydda
ffordd yr anwir, *ac* y ffynna yr anffyddloniaid
oll?
2 Plennaist hwy, ïe, gwreiddiasant; cyn-
nyddant, ïe, dygant ffrwyth; agos *wyt* yn eu
genau, a phell oddi wrth eu harennau.
3 Ond ti, ARGLWYDD, a'm hadwaenost i; ti
a'm gwelaist, ac a brofaist fy nghalon tu ag
attat; tynn allan hwynt megis defaid i'r
lladdfa, a pharottôa hwynt erbyn dydd y
lladdfa.
4 Pa hyd y galara y tir, ac y gwywa gwellt
yr holl faes, oblegid drygioni y rhai sydd yn
trigo ynddo? methodd yr anifeiliaid a'r adar,
oblegid iddynt ddywedyd, Ni wêl efe ein
diwedd ni.
5 ¶ O rhedaist ti gyd â'r gwŷr traed, a hwy
yn dy flino, pa fodd yr ymdarewi â'r meirch?
ac os *blinasant di* mewn tir heddychlawn, *yn
yr hwn* yr ymddiriedaist, yna pa fodd y gwnai
yn ymchwydd yr Iorddonen?
6 Canys dy frodyr, a thŷ dy dad, ïe, y rhai
hynny a wnaethant yn anffyddlawn â thi;
hwynt-hwy hefyd a waeddasant yn groch ar
dy ol: na choelia hwy, er iddynt ddywedyd
geiriau têg wrthyt.
7 ¶ Gadewais fy nhŷ, gadewais fy etifedd-
iaeth; mi a roddais anwylyd fy enaid yn llaw
ei gelynion.
8 Fy etifeddiaeth sydd i mi megis llew yn y
coed, rhuo y mae i'm herbyn; am hynny
casëais hi.
9 Y *mae* fy etifeddiaeth i mi *fel* aderyn
brith; *y mae* yr adar o amgylch yn ei herbyn
hi: deuwch, ymgesglwch, holl fwystfilod y
maes; deuwch i ddifa.
10 Bugeiliaid lawer a ddistrywiasant fy
ngwinllan; sathrasant fy rhandir, fy rhandir
dirion a wnaethant yn ddiffaethwch anrheith-
iol.
11 Gwnaethant hi yn anrhaith, *ac* wedi ei
hanrheithio y galara hi wrthyf: y tir i gyd a
anrheithiwyd, am nad *oes* neb yn *ei* gym-
meryd at *ei* galon.
12 Anrheithwyr a ddaethant ar yr holl fryn-
iau trwy yr anialwch: canys cleddyf yr
ARGLWYDD a ddifetha o'r *naill* gwrr i'r
ddaear hyd y cwrr *arall* i'r ddaear: nid *oes*
heddwch i un cnawd.
13 Hauasant wenith, ond hwy a fedant
ddrain; ymboenasant, *ond* ni thyccia idd-
ynt: a hwy a gywilyddiant am eich ffrwyth-
ydd chwi, o herwydd llid digofaint yr AR-
GLWYDD.
14 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD yn
erbyn fy holl gymmydogion drwg, y rhai
sydd yn cyffwrdd â'r etifeddiaeth a berais i'm
pobl Israel ei hetifeddu, Wele, mi a'u tynnaf
hwy allan o'u tir, ac a dynnaf dŷ Judah o'u
mysg hwynt.
15 Ac wedi i mi eu tynnu hwynt allan, mi
a ddychwelaf ac a drugarhâf wrthynt; a
dygaf hwynt drachefn bob un i'w etifedd-
iaeth, a phob un i'w dir.
16 Ac os gan ddysgu y dysgant ffyrdd fy
mhobl, i dyngu i'm henw, Byw yw yr AR-
GLWYDD (megis y dysgasant fy mhobl i
dyngu i Baal) yna yr adeiledir hwy y'nghanol
fy mhobl.

17 Eithr oni wrandawant, yna gan ddiwreiddio y diwreiddiaf fi y genedl hon, a chan ddifetha myfi a'i dinystriaf hi, medd yr ARGLWYDD.

PENNOD XIII.

1 Trwy arwydd y gwregys llïan a guddiwyd yn Euphrates, y mae Duw yn rhag-ddangos dinystr ei bobl. 12 Trwy ddammeg costrelau a lenwid â gwin, yn rhag-fynegi y meddwid hwy â drygfyd. 15 Y mae yn eu hannog i ochel y barnedigaethau sydd ar ddyfod; 22 ac yn dangos mai eu ffieidd-dra hwy oedd yr achos o hynny.

FEL hyn y dywed yr ARGLWYDD wrthyf, Dos a chais i ti wregys llïan, a dod ef am dy lwynau, ac na ddod ef mewn dwfr.
2 Felly y ceisiais wregys yn ol gair yr ARGLWYDD, ac a'i dodais am fy llwynau.
3 A daeth gair yr ARGLWYDD attaf eilwaith, gan ddywedyd,
4 Cymmer y gwregys a gefaist, *ac sydd* am dy lwynau, a chyfod, dos i Euphrates, a chuddia ef mewn twll o'r graig.
5 Felly mi a aethum ac a'i cuddiais ef yn Euphrates, megis y gorchymynasai yr ARGLWYDD i mi.
6 Ac ar ol dyddiau lawer y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Cyfod, dos i Euphrates, a chymmer oddi yno y gwregys a orchymynais i ti ei guddio yno.
7 Yna yr aethum i Euphrates, ac a gloddiais, ac a gymmerais y gwregys o'r man lle y cuddiaswn ef: ac wele, pydrasai y gwregys, *ac* nid oedd efe dda i ddim.
8 A daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,
9 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Felly y gwnaf i falchder Judah, a mawr falchder Jerusalem bydru.
10 Y bobl ddrygionus hyn, y rhai a wrthodant wrando fy ngeiriau i, y rhai a rodiant y'nghyndynrwydd eu calon, ac a ânt ar ol duwiau dïeithr, i'w gwasanaethu hwynt, ac i ymostwng iddynt, a fyddant fel y gwregys yma, yr hwn nid yw dda i ddim.
11 Canys megis ag yr ymwasg gwregys am lwynau gwr, felly y gwneuthum i holl dŷ Israel a holl dŷ Judah lynu wrthyf, medd yr ARGLWYDD, i fod i mi yn bobl, ac yn enw, ac yn foliant, ac yn ogoniant: ond ni wrandawent.
12 ¶ Am hynny y dywedi wrthynt y gair yma; Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Israel, Pob costrel a lenwir â gwin. A dywedant wrthyt ti, Oni wyddom ni yn sicr y llenwir pob costrel â gwin?
13 Yna y dywedi wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Wele fi yn llenwi holl drigolion y tir hwn, ïe, y brenhinoedd sydd yn eistedd yn lle Dafydd ar ei orsedd-faingc ef, yr offeiriaid hefyd, a'r prophwydi, a holl breswylwyr Jerusalem, â meddwdod.
14 Tarawaf hwy y naill wrth y llall, y tadau a'r meibion ynghyd, medd yr ARGLWYDD: nid arbedaf, ac ni thrugarhâf, ac ni resynaf, ond eu difetha hwynt.
15 ¶ Clywch, a gwrandewch, na falchïwch: canys yr ARGLWYDD a lefarodd.
16 Rhoddwch ogoniant i'r ARGLWYDD eich Duw, cyn iddo ef ddwyn tywyllwch, a chyn i chwi daro eich traed wrth y mynyddoedd tywyll; a thra fyddoch yn disgwyl am oleuni, iddo ef ei droi yn gysgod angau, *a'i* wneuthur yn dywyllwch.
17 Ond oni wrandewch chwi hyn, fy enaid a wyla mewn lleoedd dirgel am *eich* balchder: a'm llygaid gan wylo a wylant, ac a ollyngant ddagrau, o achos dwyn diadell yr ARGLWYDD i gaethiwed.
18 Dywed wrth y brenhin a'r frenhines, Ymostyngwch, eisteddwch i lawr: canys disgynodd eich pendefigaeth, *sef* coron eich anrhydedd.
19 Dinasoedd y dehau a gauir, ac ni bydd a'u hagoro; Judah i gyd a gaeth-gludir, yn llwyr y dygir hi i gaethiwed.
20 Codwch i fynu eich llygaid, a gwelwch y rhai sydd yn dyfod o'r gogledd: pa le *y mae* y ddïadell a roddwyd i ti, *sef* dy ddïadell brydferth?
21 Beth a ddywedi pan ymwelo â thi? (canys ti a'u dysgaist hwynt yn dywysogion, ac yn ben arnat:) oni oddiwes gofidiau di megis gwraig yn esgor?
22 ¶ Ac o dywedi yn dy galon, Paham y digwydd hyn i mi? o herwydd amlder dy anwiredd y noethwyd dy odre, *ac* y dinoethwyd dy sodlau.
23 A newidia yr Ethiopiad ei groen, neu y llewpard ei frychni? *felly* chwithau a ellwch wneuthur da, y rhai a gynnefinwyd â gwneuthur drwg.
24 Am hynny y chwalaf hwynt megis sofl yn myned ymaith gyd â gwynt y diffaethwch.
25 Dyma dy gyfran di, y rhan a fesurais i ti, medd yr ARGLWYDD; am i ti fy anghofio i, ac ymddiried mewn celwydd.
26 Am hynny y dinoethais innau dy odre di dros dy wyneb, fel yr amlyger dy warth.
27 Gwelais dy odineb a'th weryriad, brynti dy butteindra, *a'th* ffieidd-dra ar y bryniau yn y meusydd. Gwae di, Jerusalem: a ymlanhêi di? pa bryd bellach?

PENNOD XIV.

1 Y newyn tost, 7 yn peri i Jeremïah weddïo. 10 Ni fyn yr Arglwydd ymbil âg ef dros y bobl. 13 Nad yw gau-brophwydi yn esgus iddynt hwy. 17 Cyffrôi Jeremïah i gwyno drostynt hwy.

GAIR yr ARGLWYDD yr hwn a ddaeth at Jeremïah o achos y drudaniaeth.
2 Galar Judah, a'i phyrth a lesgânt; y maent yn ddu hyd lawr, a gwaedd Jerusalem a ddyrchafodd i fynu.
3 A'u boneddigion a hebryngasant eu rhai bychain i'r dwfr: daethant i'r ffosydd, ni chawsant ddwfr; dychwelasant â'u llestri yn weigion: cywilyddio a gwladeiddio a wnaethant, a chuddio eu pennau.
4 Oblegid agennu o'r ddaear, am nad oedd gwlaw ar y ddaear, cywilyddiodd y llafurwyr, cuddiasant eu pennau.
5 Ië, yr ewig hefyd a lydnodd yn y maes, ac a'i gadawodd, am nad oedd gwellt.
6 A'r asynod gwylltion a safasant yn y lleoedd uchel; yfasant wynt fel dreigiau: eu llygaid hwy a ballasant, am nad *oedd* gwellt.
7 ¶ O ARGLWYDD, er i'n hanwireddau dystiolaethu i'n herbyn, gwna di er mwyn dy enw: canys aml yw ein cildynrwydd ni; pechasom i'th erbyn.
8 Gobaith Israel, a'i geidwad yn amser adfyd, paham y byddi megis pererin yn y tir, ac fel ymdeithydd yn troi i lettya dros noswaith?
9 Paham y byddi megis gwr wedi synnu? fel gwr cadarn heb allu achub? etto *yr ydwyt* yn ein mysg ni, ARGLWYDD, a'th enw di a elwir arnom: na âd ni.
10 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD wrth y bobl hyn, Fel hyn yr hoffasant hwy grwydro, ac ni attaliasant eu traed: am hynny nis myn yr ARGLWYDD hwy; yr awr hon y

cofia efe eu hanwiredd hwy, ac a ymwêl â'u
pechodau.
11 Yna y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf,
Na weddïa dros y bobl hyn am ddaioni.
12 Pan ymprydiant, ni wrandawaf eu gwaedd
hwynt; a phan offrymmant boeth-offrwm a
bwyd-offrwm, ni byddaf boddlawn iddynt:
ond â'r cleddyf, ac â newyn, ac â haint, y
difaf hwynt.
13 ¶ Yna y dywedais, O ARGLWYDD DDUW,
wele, mae y prophwydi yn dywedyd wrthynt,
Ni welwch chwi gleddyf, ac ni ddaw newyn
attoch; eithr mi a roddaf heddwch sicr i chwi
yn y lle yma.
14 Yna y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf,
Y prophwydi sydd yn prophwydo celwyddau
yn fy enw i; nid anfonais hwy, ni orchym-
ynais iddynt chwaith, ac ni leferais wrthynt:
gau weledigaeth, a dewiniaeth, a choegedd, a
thwyll eu calon eu hun, y maent hwy yn eu
prophwydo i chwi.
15 Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD am y prophwydi sydd yn pro-
phwydo yn fy enw i, a minnau heb eu hanfon
hwynt, etto hwy a ddywedant, Cleddyf a
newyn ni bydd yn y tir hwn; Trwy gleddyf
a newyn y difethir y prophwydi hynny.
16 A'r bobl y rhai y maent yn prophwydo
iddynt, a fyddant wedi eu taflu allan yn
heolydd Jerusalem, o herwydd y newyn
a'r cleddyf; ac ni bydd neb i'w claddu,
hwynt-hwy, na'u gwragedd, na'u meibion,
na'u merched: canys mi a dywalltaf arnynt
eu drygioni.
17 ¶ Am hynny y dywedi wrthynt y gair
yma, Difered fy llygaid i ddagrau nos a dydd,
ac na pheidiant: canys â briw mawr y briw-
yd y wyryf merch fy mhobl, *ac* â phla tost
iawn.
18 Os âf fi allan i'r maes, wele rai wedi eu
lladd â'r cleddyf; ac o deuaf i mewn i'r
ddinas, wele rai llesg o newyn: canys y pro-
phwyd a'r offeiriad hefyd sydd yn amgylchu
i dir nid adwaenant.
19 Gan wrthod a wrthodaist ti Judah?
neu a fieiddiodd dy enaid di Sïon? pa-
ham y tarewaist ni, ac nad *oes* i ni fedd-
yginiaeth? disgwyliasom am heddwch, ac
nid *oes* daioni; ac am amser iachâd, ac wele
flinder.
20 Yr ydym yn cydnabod, ARGLWYDD, ein
camwedd, *ac* anwiredd ein tadau; oblegid ni
a bechasom yn dy erbyn di.
21 Na fieiddia *ni*, er mwyn dy enw, ac na
fwrw i lawr orseddfa dy ogoniant: cofia, na
thorr dy gyfammod â ni.
22 A oes *neb* ym mhlith oferedd y cenhedl-
oedd a wna iddi wlawio? neu a rydd y nef-
oedd gawodau? Onid ti *yw* efe, O AR-
GLWYDD ein DUW ni? am hynny arnat ti
y disgwyliwn ni: canys ti a wnaethost *y*
pethau hyn oll.

PENNOD XV.

1 *Llwyr wrthodiad, ac amryw farnedigaethau yr Iuddewon.* 10 *Jeremïah yn cwyno rhag eu hatgasrwydd hwy; ac yn derbyn addewid iddo ei hun,* 12 *a bygwth arnynt hwy thau:* 15 *yn gweddïo,* 19 *ac yn cael addewid grasusol.*

A DYWEDODD yr ARGLWYDD wrthyf,
Pe safai Moses a Samuel ger fy mron,
etto ni *byddai* fy serch ar y bobl yma; bwrw
hwy allan o'm golwg, ac elont ymaith.
2 Ac os dywedant wrthyt, I ba le yr âwn?
tithau a ddywedi wrthynt, Fel hyn y dywed
yr ARGLWYDD, Y sawl *sydd* i angau, i angau;
a'r sawl i'r cleddyf, i'r cleddyf; a'r sawl i'r
newyn, i'r newyn; a'r sawl i gaethiwed, i
gaethiwed.
3 A mi a osodaf arnynt bedwar rhywogaeth,
medd yr ARGLWYDD: y cleddyf, i ladd; a'r
cwn, i larpio; ac adar y nefoedd, ac anifeil-
iaid y ddaear, i ysu ac i ddifa.
4 Ac a'u rhoddaf hwynt i'w symmudo i holl
deyrnasoedd y ddaear; herwydd Manasseh
mab Hezeciah brenhin Judah, am yr hyn a
wnaeth efe yn Jerusalem.
5 Canys pwy a drugarhâ wrthyt ti, O Jeru-
salem? a phwy a gwyna i ti? a phwy a dry i
ymofyn pa fodd yr wyt ti?
6 Ti a'm gadewaist, medd yr ARGLWYDD,
ac a aethost yn ol: am hynny yr estynaf fy
llaw yn dy erbyn di, ac a'th ddifethaf; myfi
a flinais yn edifarhâu.
7 A mi a'u chwalaf hwynt â gwyntyll ym
mhyrth y wlad: diblantaf, difethaf fy mhobl,
gan na ddychwelant oddi wrth eu ffyrdd.
8 Eu gweddwon a amlhasant i mi tu hwnt i
dywod y môr: dygais arnynt yn erbyn mam
y gwŷr ieuaingc, anrheithiwr ganol dydd;
perais *iddo* syrthio yn ddisymmwth arni hi,
a dychryn ar y ddinas.
9 Yr hon a blantodd saith, a lesgâodd: ei
henaid hi a lesmeiriodd, ei haul a fachludodd
tra yr *oedd hi* yn ddydd; hi a gywilyddiodd,
ac a waradwyddwyd; a rhoddaf y gweddillion
o honynt i'r cleddyf y'ngŵydd eu gelynion,
medd yr ARGLWYDD.
10 ¶ Gwae fi, fy mam, ymddŵyn o honot
fi, yn wr ymryson, ac yn wr cynnen i'r holl
ddaear: ni logais, ac ni logwyd i mi; *etto*
pawb o honynt sydd yn fy melldithio i.
11 Yr ARGLWYDD a ddywedodd, Yn ddïau
bydd dy weddill di mewn daioni, yn ddïau
gwnaf i'r gelyn fod yn dda wrthyt, yn amser
adfyd ac yn amser cystudd.
12 A dyrr haiarn yr haiarn o'r gogledd, a'r
dur?
13 Dy gyfoeth a'th drysorau a roddaf yn
yspail, nid am werth, ond oblegid dy holl
bechodau, trwy dy holl derfynau.
14 Gwnaf i ti fyned hefyd gyd â'th elynion
i dir nid adwaenost: canys tân a ennynodd
yn fy nigofaint, arnoch y llysg.
15 ¶ Ti a wyddost, ARGLWYDD; cofia fi,
ac ymwêl â mi, a dïal drosof ar fy erlidwyr;
na ddwg fi ymaith yn dy hir-ymaros: gwyb-
ydd ddwyn o honof waradwydd er dy fwyn
di.
16 Dy eiriau a gaed, a mi a'u bwyttêais
hwynt; ac yr oedd dy air di i mi yn llawen-
ydd ac yn hyfrydwch fy nghalon: canys dy
enw di a alwyd arnaf fi, O ARGLWYDD
DDUW y lluoedd.
17 Nid eisteddais y'nghymmanfa y gwat-
warwyr, ac *nid* ymhyfrydais: eisteddais fy
hunan o herwydd dy law di; canys ti a'm
llenwaist i o lid.
18 Paham y mae fy nolur i yn dragywydd-
ol? a'm pla yn anaele, fel na ellir ei iachâu?
a fyddi di i mi megis celwyddog, *neu fel* dyfr-
oedd a ballant?
19 ¶ Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD, Os dychweli, yna y'th ddygaf eil-
waith, *a* thi a sefi ger fy mron; os tynni
ymaith y gwerthfawr oddi wrth y gwael,
byddi fel fy ngenau i: dychwelant hwy attat
ti, ond na ddychwel di attynt hwy.
20 Gwnaf di hefyd i'r bobl yma yn fagwyr
efydd gadarn; a hwy a ryfelant yn dy erbyn
di, eithr ni'th orchfygant: canys *yr ydwyf* fi
gyd â thi, i'th achub ac i'th wared, medd yr
ARGLWYDD.
21 A mi a'th waredaf di o law y rhai dryg-
ionus, ac a'th ryddhâf di o law yr ofnadwy.

PENNOD XVI.

1 *Y prophwyd, trwy gysgodion, sef trwy ym-*
attal oddi wrth briodas, ac oddi wrth dai galar
a gwleddâ, yn rhag-ddangos llwyr ddifrod yr
Iuddewon, 10 *am eu bod yn waeth nâ'u*
tadau; 14 *y bydd rhyfeddach eu hymwared*
hwy allan o gaethiwed, nag allan o'r Aipht;
16 *y tâl Duw iddynt eu delw-addoliaeth yn*
ddau-ddyblyg.

GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth hefyd attaf
fi, gan ddywedyd,
2 Na chymmer i ti wraig, ac na fydded i ti
feibion na merched, yn y lle hwn.
3 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD
am y meibion ac am y merched a anwyd yn
y lle hwn, ac am eu mammau a'u dug hwynt,
ac am eu tadau a'u cenhedlodd hwynt yn y
wlad hon;
4 O angau nychlyd y byddant feirw: ni
alerir am danynt, ac nis cleddir hwynt: bydd-
ant fel tail ar wyneb y ddaear, a darfyddant
trwy y cleddyf, a thrwy newyn; a'u celan-
eddau fydd yn ymborth i adar y nefoedd, ac
i anifeiliaid y ddaear.
5 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD,
Na ddos i dŷ y galar, ac na ddos i alaru, ac
na chwyna iddynt: canys myfi a gymmerais
ymaith fy heddwch oddi wrth y bobl hyn,
medd yr ARGLWYDD, *sef* trugaredd a thos-
turi.
6 A byddant feirw yn y wlad hon, fawr a
bychan: ni chleddir hwynt, ac ni alerir am
danynt; nid ymdorrir ac nid ymfoelir dros-
tynt.
7 Ni rannant iddynt *fwyd* mewn galar, i roi
cysur iddynt am y marw; ac ni pharant idd-
ynt yfed o phîol cysur, am eu tad, neu am
eu mam.
8 Na ddos i dŷ gwledd, i eistedd gyd â
hwynt i fwytta ac i yfed.
9 Canys fel hyn y dywed ARGLWYDD y llu-
oedd, Duw Israel; Wele, myfi a baraf i lais
cerdd a llawenydd, i lais y prîod-fab, ac i lais
y brîod-ferch, ddarfod o'r lle hwn, o flaen
eich llygaid, ac yn eich dyddiau chwi.
10 ¶ A phan ddangosech i'r bobl yma yr
holl eiriau hyn, ac iddynt hwythau ddywedyd
wrthyt, Am ba beth y llefarodd yr AR-
GLWYDD yr holl fawr-ddrwg hyn i'n herbyn
ni? neu, Pa beth *yw* ein hanwiredd? neu,
Beth *yw* ein pechod a bechasom yn erbyn
yr ARGLWYDD ein Duw?
11 Yna y dywedi wrthynt, O herwydd i'ch
tadau fy ngadael i, medd yr ARGLWYDD, a
myned ar ol duwiau dieithr, a'u gwasanaethu
hwynt, ac ymgrymmu iddynt, a'm gwrthod
i, a bod heb gadw fy nghyfraith;
12 A chwithau a wnaethoch yn waeth nâ'ch
tadau (canys wele chwi yn rhodio bob un yn
ol cyndynrwydd ei galon ddrwg, heb wrando
arnaf)
13 Am hynny mi a'ch taflaf chwi, o'r tir
hwn, i wlad nid adwaenoch, chwi na'ch
tadau; ac yno y gwasanaethwch dduwiau
dieithr ddydd a nos, lle ni ddangosaf i chwi
ffafr.
14 ¶ Gan hynny wele y dyddiau yn dyfod,
medd yr ARGLWYDD, pryd na ddywedir
mwyach, Byw yw yr ARGLWYDD, yr hwn a
ddug feibion Israel i fynu o dir yr Aipht:
15 Eithr, Byw yw yr ARGLWYDD, yr hwn a
ddug i fynu feibion Israel o dir y gogledd, ac
o'r holl diroedd lle y gyrrasai efe hwynt: a
mi a'u dygaf hwynt drachefn i'w gwlad a
roddais i'w tadau.
16 ¶ Wele fi yn anfon am bysgodwyr lawer,
medd yr ARGLWYDD, a hwy a'u pysgottant
hwy; ac wedi hynny mi a anfonaf am hel-
wyr lawer, a hwy a'u heliant hwynt oddi ac
bob mynydd, ac oddi ar bob bryn, ac o
ogofëydd y creigiau.
17 Canys *y mae* fy ngolwg ar eu holl ffyrdd
hwynt: nid ydynt guddiedig o'm gŵydd i,
ac nid yw eu hanwiredd hwynt guddiedig
oddi ar gyfer fy llygaid.
18 Ac yn gyntaf myfi a dalaf yn ddwbl am
eu hanwiredd a'u pechod hwynt; am iddynt
halogi fy nhir â'u ffiaidd gelanedd; Ie, â'u
ffieidd-dra y llanwasant fy etifeddiaeth.
19 O ARGLWYDD, fy nerth a'm cadernid,
a'm noddfa yn nydd blinder; attat ti y daw
y Cenhedloedd o eithafoedd y ddaear, ac a
ddywedant, Diau mai celwydd a ddarfu i'n
tadau ni ei etifeddu, oferedd, a *phethau* heb
les ynddynt.
20 A wna dyn dduwiau iddo ei hun, a hwy-
thau heb *fod* yn dduwiau?
21 Am hynny wele, mi a wnaf iddynt wybod
y waith hon, dangosaf iddynt fy llaw a'm
grym: a chânt wybod mai yr ARGLWYDD
yw fy enw.

PENNOD XVII.

1 *Caethiwed Judah am eu pechod.* 5 *Melldithio*
ymddiried mewn dyn, 7 *a bendithio ymddir-*
ied yn Nuw. 9 *Nas gall y galon dwyllodrus*
dwyllo Duw. 12 *Iachawdwriaeth Duw.* 15
Y prophwyd yn cwyno rhag y rhai oedd yn
gwatwar ei brophwydoliaeth ef. 19 *Ei anfon*
ef i adnewyddu y cyfammod, trwy sanct-
eiddio y Sabboth.

PECHOD Judah a ysgrifenwyd â phin o
haiarn, âg ewin o adamant y cerfiwyd *ef*
ar lech eu calon, ac ar gyrn eich allorau;
2 Gan fod eu meibion yn cofio eu hallorau
a'u llwyni wrth y pren deiliog ar y bryniau
uchel.
3 O fy mynydd yn y maes, dy olud *a*'th holl
drysorau di a roddaf yn anrhaith, *a*'th uchel-
fëydd i bechod, trwy dy holl derfynau.
4 Ti a adewir hefyd dy hunan, heb dy eti-
feddiaeth a roddais i ti; a mi a wnaf i ti was-
anaethu dy elynion mewn tir nid adwaenost:
canys cynneuasoch dân yn fy nig, *yr hwn* a
lysg byth.
5 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Mell-
digedig *fyddo* y gwr a hydero mewn dyn, ac
a wnelo gnawd yn fraich iddo, a'*r hwn* y cilio
ei galon oddi wrth yr ARGLWYDD.
6 Canys efe a fydd fel y grug yn y diffaeth-
wch, ac ni wêl pan ddêl daioni; eithr efe a
gyfannedda boeth-fannau *yn* yr anialwch,
mewn tir hallt ac anghyfanneddol.
7 Bendigedig *yw* y gwr a ymddiriedo yn yr
ARGLWYDD, ac y byddo yr ARGLWYDD yn
hyder iddo.
8 Canys efe a fydd megis pren wedi ei blan-
nu wrth y dyfroedd, ac a estyn ei wraidd
wrth yr afon, ac ni ŵyr oddi wrth ddyfod
gwres; ei ddeilen fydd ir, ac ar flwyddyn
sychder ni ofala, ac ni phaid â ffrwytho.
9 ¶ Y galon *sydd* fwy ei thwyll nâ dim, a
drwg ddiobaith ydyw; pwy a'i hedwyn?
10 Myfi yr ARGLWYDD *sydd* yn chwilio y
galon, yn profi yr arennau, i roddi i bob un
yn ol ei ffyrdd, *ac* yn ol ffrwyth ei weithred-
oedd.
11 *Fel* petris yn eistedd, ac heb ddëor, *yw*
yr hwn a helio gyfoeth yn annheilwng: yn
hanner ei ddyddiau y gedy hwynt, ac yn ei
ddiwedd ynfyd fydd.
12 ¶ Gorsedd ogoneddus ddyrchafedig o'r
dechreuad, *yw* lle ein cyssegr ni.
13 O ARGLWYDD, gobaith Israel, y rhai oll
a'th wrthodant a waradwyddir, ysgrifenir
yn y ddaear y rhai a giliant oddi wrthyf, am

iddynt adael yr ARGLWYDD, ffynnon y dyfroedd byw.

14 Iachâ fi, O ARGLWYDD, a mi a iachêir; achub fi, a mi a achubir: canys tydi *yw* fy moliant.

15 ¶ Wele hwynt yn dywedyd wrthyf, Pa le *y mae* gair yr ARGLWYDD? deued bellach.

16 Ond myfi ni phrysurais rhag *bod* yn fugail ar dy ol di: ac ni ddymunais y dydd blin, ti a'i gwyddost: yr oedd yr hyn a ddaeth o'm gwefusau *yn uniawn* ger dy fron di.

17 Na fydd yn ddychryn i mi; ti *yw* fy ngobaith yn nydd y drygfyd.

18 Gwaradwydder fy erlidwyr, ac na'm gwaradwydder i; brawycher hwynt, ac na'm brawycher i: dwg arnynt ddydd drwg, a dryllia hwynt â drylliad dau-ddyblyg.

19 ¶ Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Cerdda, a saf ym mhorth meibion y bobl, trwy yr hwn yr â brenhinoedd Judah i mewn, a thrwy yr hwn y deuant allan, ac yn holl byrth Jerusalem;

20 A dywed wrthynt, Gwrandewch air yr ARGLWYDD, brenhinoedd Judah, a holl Judah, a holl breswylwyr Jerusalem, y rhai a ddeuwch trwy y pyrth hyn.

21 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Disgwyliwch ar eich eneidiau, ac na ddygwch faich ar y dydd Sabboth, ac na ddygwch *ef* i mewn trwy byrth Jerusalem.

22 Ac na ddygwch faich allan o'ch tai ar y dydd Sabboth, ac na wnewch ddim gwaith; eithr sancteiddiwch y dydd Sabboth, fel y gorchymynais i'ch tadau.

23 Ond ni wrandawsant, ac ni ogwyddasant eu clust; eithr caledasant eu gwarrau rhag gwrando, a rhag derbyn addysg.

24 Er hynny os dyfal-wrandewch arnaf, medd yr ARGLWYDD, heb ddwyn baich trwy byrth y ddinas hon ar y dydd Sabboth, ond sancteiddio y dydd Sabboth, heb wneuthur dim gwaith arno:

25 Yna y daw trwy byrth y ddinas hon, frenhinoedd a thywysogion yn eistedd ar orsedd Dafydd, yn marchogaeth mewn cerbydau, ac ar feirch, hwy a'u tywysogion, gwŷr Judah, a phreswylwyr Jerusalem; a'r ddinas hon a gyfanneddir byth.

26 Ac o ddinasoedd Judah, ac o amgylchoedd Jerusalem, ac o wlad Benjamin, ac o'r gwastadedd, ac o'r mynydd, ac o'r dehau, y daw rhai yn dwyn poeth-offrymmau, ac aberthau, a bwyd-offrymmau, a thus, ac yn dwyn aberthau moliant i dŷ yr ARGLWYDD.

27 Ond os chwi ni wrendy arnaf, i sancteiddio y dydd Sabboth, heb ddwyn baich, wrth ddyfod i byrth Jerusalem, ar y dydd Sabboth: yna mi a gynneuaf dân yn ei phyrth hi, ac efe a ysa balasau Jerusalem, ac nis diffoddir.

PENNOD XVIII.

1 *Trwy arwydd o'r crochenydd, y dangosir cyflawn allu Duw i wneuthur â phob cenedl y peth a fynno.* 11 *Bygwth ar Judah am gilio oddi wrth Dduw.* 18 *Jeremïah yn gweddïo yn erbyn y rhai oedd mewn cydfwriad iddo.*

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremïah oddi wrth yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,

2 Cyfod, a dos i waered i dŷ y crochenydd, ac yno y paraf i ti glywed fy ngeiriau.

3 Yna mi a euthum i waered i dŷ y crochenydd, ac wele ef yn gwneuthur *ei* waith ar droellau.

4 A'r llestr yr hwn yr oedd efe yn ei wneuthur o glai, a ddifwynwyd yn llaw y crochenydd; felly efe a'i gwnaeth ef drachefn yn llestr arall, fel y gwelodd y crochenydd yn dda *ei* wneuthur *ef*.

5 Yna y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

6 Oni allaf fi, fel y crochenydd hwn, wneuthur i chwi, tŷ Israel? medd yr ARGLWYDD. Wele, megis ag *y mae* y clai yn llaw y crochenydd, felly yr *ydych* chwithau yn fy llaw i, tŷ Israel.

7 Pa bryd bynnag y dywedwyf am ddiwreiddio, a thynnu i lawr, a difetha cenedl neu frenhiniaeth;

8 Os y genedl honno y dywedais yn ei herbyn a dry oddi wrth ei drygioni, myfi a edifarhâf am y drwg a amcenais ei wneuthur iddi.

9 *A pha* bryd bynnag y dywedwyf am adeiladu, ac am blannu cenedl neu frenhiniaeth;

10 Os hi a wna ddrygioni yn fy ngolwg, heb wrando ar fy llais, minnau a edifarhâf am y daioni â'r hwn y dywedais y gwnawn les iddi.

11 ¶ Yn awr gan hynny, attolwg, dywed wrth wŷr Judah, ac wrth breswylwyr Jerusalem, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Wele fi yn llunio drwg i'ch erbyn, ac yn dychymygu dychymyg i'ch erbyn: dychwelwch yr awr hon bob un o'i ffordd ddrwg, a gwnewch eich ffyrdd a'ch gweithredoedd yn dda.

12 Hwythau a ddywedasant, Nid oes obaith; *ond* ar ol ein dychymygion ein hunain yr âwn, a gwnawn bob un amcan ei ddrwg galon ei hun.

13 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Gofynwch, attolwg, ym mysg y cenhedloedd, pwy a glywodd y cyfryw bethau? Gwnaeth y forwyn Israel beth erchyll iawn.

14 A wrthyd *dyn* eira Libanus, *yr hwn sydd yn dyfod* o graig y maes? *neu* a wrthodir y dyfroedd oerion rhedegog sydd yn dyfod o le arall?

15 O herwydd i'm pobl fy anghofio i, *hwy* a arogl-darthasant i wagedd, ac a wnaethant iddynt dramgwyddo yn eu ffyrdd, *allan o'r* hen lwybrau, i gerdded llwybrau ffordd ddisathr;

16 I wneuthur eu tir yn anghyfannedd, *ac* yn chwibaniad byth: pob un a elo heibio iddo a synna, ac a ysgwyd ei ben.

17 Megis â gwynt y dwyrain y chwalaf hwynt o flaen y gelyn; *fy* ngwegil ac nid *fy* wyneb a ddangosaf iddynt yn amser eu dialedd.

18 ¶ Yna y dywedasant, Deuwch a dychymygwn ddychymygion yn erbyn Jeremïah; canys ni chyll y gyfraith gan yr offeiriad, na chynghor gan y doeth, na'r gair gan y prophwyd: deuwch, tarâwn ef â'r tafod, ac nac ystyriwn yr un o'i eiriau ef.

19 Ystyria di wrthyf, O ARGLWYDD, a chlyw lais y rhai sydd yn ymryson â mi.

20 A delir drwg dros dda? canys cloddiasant ffos i'm henaid: cofia i mi sefyll ger dy fron di i ddywedyd daioni drostynt, *ac* i droi dy ddig oddi wrthynt.

21 Am hynny dyro eu plant hwy i fynu i'r newyn, a thywallt eu *gwaed* hwynt trwy nerth y cleddyf; a bydded eu gwragedd heb eu plant, ac yn weddwon; lladder hefyd eu gwŷr yn feirw, *a* tharawer eu gwŷr ieuaingc â'r cleddyf yn y rhyfel.

22 Clywer eu gwaedd o'u tai, pan ddygech fyddin arnynt yn ddisymmwth; canys cloddiasant ffos i'm dal, a chuddiasant faglau i'm traed.

23 Tithau, O ARGLWYDD, a wyddost eu holl gynghor hwynt i'm herbyn i'm lladd i:

na faddeu eu hanwiredd, ac na ddilëa eu
pechodau o'th ŵydd; eithr byddant dram-
gwyddedig ger dy fron; gwna *hyn* iddynt yn
amser dy ddigofaint.

PENNOD XIX.

1 *Dan rith torri llestr crochenydd, y mae yn rhag-ddangos distryw yr Iuddewon am eu pechodau.*

FEL hyn y dywed yr ARGLWYDD; Dos, a
chais ystên bridd y crochenydd, a *chym-
mer* o henuriaid y bobl ac o henuriaid yr off-
eiriaid,
2 A dos allan i ddyffryn mab Hinnom, yr
hwn *sydd* wrth ddrws porth y dwyrain, a
chyhoedda yno y geiriau a ddywedwyf
wrthyt;
3 A dywed, Brenhinoedd Judah, a phres-
wylwyr Jerusalem, clywch air yr AR-
GLWYDD: Fel hyn y dywed ARGLWYDD y
lluoedd, DUW Israel; Wele fi yn dwyn ar y
lle hwn ddrwg, yr hwn pwy bynnag a'i
clywo, ei glustiau a ferwinant.
4 Am iddynt fy ngwrthod i, a dïeithrio y
lle hwn, ac arogl-darthu ynddo i dduwiau
dïeithr, y rhai nid adwaenent hwy, na'u
tadau, na brenhinoedd Judah, a llenwi o
honynt y lle hwn o waed gwirioniaid;
5 Adeiladasant hefyd uchelfëydd Baal, i
losgi eu meibion â than *yn* boeth-offrymmau
i Baal; yr hyn ni orchymynais, ac ni ddy-
wedais, ac ni feddyliodd fy nghalon:
6 Am hynny wele y dyddiau yn dyfod,
medd yr ARGLWYDD, pryd na elwir y lle
hwn mwyach Tophet, na Dyffryn mab Hin-
nom, ond Dyffryn y lladdfa.
7 A mi a wnaf yn ofer gynghor Judah a
Jerusalem yn y lle hwn, a pharaf iddynt
syrthio gan y cleddyf o flaen eu gelynion, a
thrwy law y rhai a geisiant eu heinioes hwy:
rhoddaf hefyd eu celaneddau hwynt yn
fwyd i ehediaid y nefoedd, ac i anifeiliaid y
ddaear.
8 A mi a wnaf y ddinas hon yn anghyf-
annedd, ac yn ffiaidd; pob un a elo heibio
iddi a synna ac a chwibana, o herwydd ei
holl ddïaleddau hi.
9 A mi a baraf iddynt fwytta cnawd eu
meibion, a chnawd eu merched, bwyttânt
hefyd bob un gnawd ei gyfaill, yn y gwarchae
a'r cyfyngder, â'r hwn y cyfynga eu gelynion,
a'r rhai sydd yn ceisio eu heinioes, arnynt.
10 Yna y torri yr ystên y'ngŵydd y gwŷr a
êl gyd â thi;
11 Ac y dywedi wrthynt, Fel hyn y dywed
ARGLWYDD y lluoedd, Yn y modd hwn y
drylliaf y bobl hyn, a'r ddinas hon, fel y
dryllia *un* lestr pridd, yr hwn ni ellir ei gyf-
annu mwyach; ac yn Tophet y cleddir
hwynt, o eisieu lle i gladdu.
12 Fel hyn y gwnaf i'r lle hwn, medd yr
ARGLWYDD, ac i'r rhai sydd yn trigo ynddo;
a mi a wnaf y ddinas hon megis Tophet.
13 A thai Jerusalem, a thai brenhinoedd
Judah, a fyddant halogedig fel mangre
Tophet; o herwydd yr holl dai y rhai yr
arogl-darthasant ar eu pennau i holl lu y nef-
oedd, ac y tywalltasant ddïod-offrymmau i
dduwiau dïeithr.
14 Yna y daeth Jeremïah o Tophet, lle yr
anfonasai yr ARGLWYDD ef i brophwydo, ac
a safodd y'nghynteddd tŷ yr ARGLWYDD, ac a
ddywedodd wrth yr holl bobl,
15 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd,
DUW Israel; Wele fi yn dwyn ar y ddinas
hon, ac ar ei holl drefydd, yr holl ddrygau a
leferais i'w herbyn, am galedu o honynt eu
gwarrau, rhag gwrando fy ngeiriau.

PENNOD XX.

1 *Pasur yn taro Jeremïah, ac yn cael enw newydd, a barn ofnadwy.* 7 *Jeremïah yn achwyn rhag dirmyg* 10 *a bradwriaeth,* 14 *ac yn cwyno ei eni.*

PAN glybu Pasur mab Immer yr offeiriad,
yr hwn *oedd* yn ben-llywodraethwr yn
nhŷ yr ARGLWYDD, i Jeremïah brophwydo
y geiriau hyn;
2 Yna Pasur a darawodd Jeremïah y pro-
phwyd, ac a'i rhoddodd ef yn y carchar *oedd*
yn y porth uchaf i Benjamin, yr hwn *oedd*
wrth dŷ yr ARGLWYDD.
3 A thrannoeth Pasur a ddug Jeremïah
allan o'r carchar. Yna Jeremïah a ddywed-
odd wrtho ef, Ni alwodd yr ARGLWYDD dy
enw di Pasur, ond Magor-missabib.
4 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD;
Wele fi yn dy wneuthur di yn ddychryn i ti
dy hun, ac i'r rhai oll a'th garant; a hwy a
syrthiant ar gleddyf eu gelynion, a'th lygaid
di yn gweled: rhoddaf hefyd holl Judah yn
llaw brenhin Babilon, ac efe a'u caethgluda
hwynt i Babilon, ac a'u lladd hwynt â'r
cleddyf.
5 Rhoddaf hefyd holl olud y ddinas hon,
a'i holl lafur, a phob dim a'r y sydd werth-
fawr ganddi, a holl drysorau brenhinoedd
Judah a roddaf fi yn llaw eu gelynion, y
rhai a'u hanrheithiant hwynt, ac a'u cym-
merant, ac a'u dygant i Babilon.
6 A thithau, Pasur, a phawb a'r sydd yn
trigo yn dy dŷ, a ewch i gaethiwed; a thi a
ddeui i Babilon, ac yno y byddi farw, ac yno
y'th gleddir, ti, a'r rhai oll a'th garant, y
rhai y prophwydaist iddynt yn gelwyddog.
7 ¶ O ARGLWYDD, ti a'm hudaist, a mi a
hudwyd: cryfach oeddit nâ mi, a gorch-
fygaist: yr ydwyf yn watwargerdd ar hyd y
dydd, pob un sydd yn fy ngwatwar.
8 Canys er pan leferais, mi a waeddais, trais
ac anrhaith a lefais; am fod gair yr AR-
GLWYDD yn waradwydd ac yn watwargerdd
i mi beunydd.
9 Yna y dywedais, Ni soniaf am dano ef, ac
ni lefaraf yn ei enw ef mwyach: ond *ei air ef*
oedd yn fy nghalon yn llosgi fel tân, wedi ei
gau o fewn fy esgyrn, a mi a flinais yn
ymattal, ac ni allwn *beidio*.
10 ¶ Canys clywais ogan llawer, dychryn o
amgylch: Mynegwch, *meddant*, a ninnau a'i
mynegwn: pob dyn heddychol â mi *oedd* yn
disgwyl i mi gloffi, *gan ddywedyd*, Ysgatfydd
efe a hudir, a ni a'i gorchfygwn ef, ac a ym-
ddïalwn arno.
11 Ond yr ARGLWYDD *oedd* gyd â mi fel un
cadarn ofnadwy: am hynny fy erlidwyr a
dramgwyddant, ac ni orchfygant; gwarad-
wyddir hwynt yn ddirfawr, canys ni lwydd-
ant: nid anghofir *eu* gwarth tragywyddol
byth.
12 Ond tydi, ARGLWYDD y lluoedd, yr hwn
wyt yn profi y cyfiawn, yn gweled yr arennau
a'r galon, gâd i mi weled dy ddïaledd arnynt:
canys i ti y datguddiais fy nghwyn.
13 Cenwch i'r ARGLWYDD, moliennwch yr
ARGLWYDD: canys efe a achubodd enaid y
tlawd o law y drygionus.
14 ¶ Melldigedig *fyddo* y dydd y'm ganwyd
arno: na fendiger y dydd y'm hesgorodd fy
mam.
15 Melldigedig *fyddo* y gwr a fynegodd i'm
tad, gan ddywedyd, Ganwyd i ti blentyn
gwrryw; gan ei lawenychu ef yn fawr.
16 A bydded y gwr hwnnw fel y dinasoedd
a ymchwelodd yr ARGLWYDD, ac ni bu
edifar ganddo: a chaffed efe glywed gwaedd
y bore, a bloedd bryd hanner dydd:

17 Am na laddodd fi *wrth ddyfod* o'r groth ;
neu na buasai fy mam yn fedd i mi, a'i chroth
yn feichiog *arnaf* byth.
18 Paham y deuthum i allan o'r groth, i
weled poen a gofid, fel y darfyddai fy nyddiau
mewn gwarth?

PENNOD XXI.

1 *Sedecïah yn anfon at Jeremïah i ymofyn pa*
beth a ddigwyddai o ryfel Nebuchodonosor. 3
Jeremïah yn darogan gwarchae tost, a
chaethiwed gofidus: 8 *y mae yn cynghori y*
bobl i droi at y Caldeaid; 11 *ac yn edliw i dŷ*
y brenhin.

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremïah
oddi wrth yr ARGLWYDD, pan anfonodd
y brenhin Sedecïah atto ef Pasur mab Mel-
chïah, a Sephanïah mab Maaseiah yr offeir-
iad, gan ddywedyd,
2 Ymofyn, attolwg, â'r ARGLWYDD drosom
ni (canys y mae Nebuchodonosor brenhin
Babilon yn rhyfela yn ein herbyn ni) i edrych
a wna yr ARGLWYDD â ni yn ol ei holl ry-
feddodau, fel yr elo efe i fynu oddi wrthym ni.
3 ¶ Yna y dywedodd Jeremïah wrthynt,
Fel hyn y dywedwch wrth Sedecïah ;
4 Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW
Israel, Wele fi yn troi yn eu hol yr arfau
rhyfel *sydd* yn eich dwylaw, y rhai yr ydych
yn ymladd â hwynt yn erbyn brenhin Babi-
lon, ac *yn erbyn* y Caldeaid, y rhai sydd yn
gwarchae arnoch o'r tu allan i'r gaer, a mi a'u
casglaf hwynt i ganol y ddinas hon.
5 A mi fy hun a ryfelaf i'ch erbyn â llaw
estynedig, ac â braich gref, mewn sorriant, a
llid, a digofaint mawr.
6 Tarawaf hefyd drigolion y ddinas hon, yn
ddyn, ac yn anifail: byddant feirw o haint
mawr.
7 Ac wedi hynny, medd yr ARGLWYDD, y
rhoddaf Sedecïah brenhin Judah, a'i weision,
a'r bobl, a'r *rhai* a weddillir yn y ddinas hon,
gan yr haint, gan y cleddyf, a chan y newyn,
i law Nebuchodonosor brenhin Babilon, ac i
law eu gelynion, ac i law y rhai sydd yn
ceisio eu heinioes: ac efe a'u tery hwynt â
min y cleddyf: ni thosturia wrthynt, ac nid
erbyd, ac ni chymmer drugaredd.
8 ¶ Ac wrth y bobl hyn y dywedi, Fel hyn
y dywed yr ARGLWYDD; Wele fi yn rhoddi
ger eich bron ffordd einioes, a ffordd angau.
9 Yr hwn a drigo yn y ddinas hon a leddir
gan y cleddyf, a chan y newyn, a chan yr
haint; ond y neb a elo allan, ac a gilio at y
Caldeaid, y rhai sydd yn gwarchae arnoch, a
fydd byw, a'i einioes fydd yn ysglyfaeth
iddo.
10 Canys mi a osodais fy wyneb yn erbyn y
ddinas hon, er drwg, ac nid er da, medd yr
ARGLWYDD: yn llaw brenhin Babilon y
rhoddir hi, ac efe a'i llysg hi â thân.
11 ¶ Ac am dŷ brenhin Judah, *dywed*,
Gwrandewch air yr ARGLWYDD.
12 O tŷ Dafydd, fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD; Bernwch uniondeb y bore, ac
achubwch y gorthrymmedig o law y gor-
thrymmwr, rhag i'm llid dorri allan fel tân, a
llosgi fel na allo neb ei ddiffodd, o herwydd
drygioni eich gweithredoedd.
13 Wele fi yn dy erbyn, yr hon wyt yn
preswylio y dyffryn, *a* chraig y gwastadedd,
medd yr ARGLWYDD; y rhai a ddywedwch,
Pwy a ddaw i waered i'n herbyn? neu, Pwy
a ddaw i'n hanneddau?
14 Ond mi a ymwelaf â chwi yn ol ffrwyth
eich gweithredoedd, medd yr ARGLWYDD; a
mi a gynneuaf dân yn ei choedwig, ac efe a
ysa bob dim o'i hamgylch hi.

PENNOD XXII.

1 *Y mae yn annog i edifeirwch, trwy addew-*
idion a bygythion. 10 *Barn Sàlum,* 13 *Je-*
hoiacim, 20 *a Chonïah.*

FEL hyn y dywed yr ARGLWYDD, Dos di
i waered i dŷ brenhin Judah, a llefara
yno y gair hwn;
2 A dywed, Gwrando air yr ARGLWYDD,
frenhin Judah, yr hwn wyt yn eistedd ar
frenhin-fainge Dafydd, ti, a'th weision, a'th
bobl y rhai sydd yn dyfod i mewn trwy y
pyrth hyn:
3 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Gwnewch
farn a chyfiawnder, a gwaredwch y gorth-
rymmedig o law y gorthrymmwr: na wnewch
gam, ac na threisiwch y dieithr, yr amddifad,
na'r weddw, ac na thywelltwch waed gwirion
yn y lle hwn.
4 Canys os gan wneuthur y gwnewch y
peth hyn, daw trwy byrth y tŷ hwn frenhin-
oedd yn eistedd ar deyrn-gadair Dafydd, yn
marchogaeth mewn cerbydau, ac ar feirch,
efe a'i weision, a'i bobl.
5 Eithr oni wrandewch y geiriau hyn, i mi
fy hun y tyngaf, medd yr ARGLWYDD, y
bydd y tŷ hwn yn anghyfannedd.
6 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD am
dŷ brenhin Judah; Gilead *wyt* i mi, *a* phen
Libanus: *etto* yn ddiau mi a'th wnaf yn
ddiffaethwch, *ac* yn ddinasoedd anghyfan-
neddol.
7 Parottôaf hefyd i'th erbyn anrheithwyr,
pob un â'i arfau; a hwy a dorrant dy ddewis
gedrwydd, ac a'*u* bwriant i'r tân.
8 A chenhedloedd lawer a ânt heb law y
ddinas hon, ac a ddywedant bob un wrth ei
gilydd, Paham y gwnaeth yr ARGLWYDD fel
hyn i'r ddinas fawr hon?
9 Yna yr attebant, Am iddynt ymwrthod â
chyfammod yr ARGLWYDD eu DUW, ac add-
oli duwiau dieithr, a'u gwasanaethu hwynt.
10 ¶ Nac wylwch dros y marw, ac na
ymofidwch am dano, *ond* gan wylo wylwch
am yr hwn sydd yn myned ymaith: canys ni
ddychwel mwyach, ac ni wel wlad ei enedig-
aeth.
11 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD
am Sàlum mab Josïah brenhin Judah, yr
hwn a deyrnasodd yn lle Josïah ei dad, yr
hwn a aeth allan o'r lle hwn; Ni ddychwel
efe yno mwyach.
12 Eithr yn y lle y caethgludasant ef iddo,
yno y bydd efe marw; ac ni wêl efe y wlad
hon mwyach.
13 ¶ Gwae yr hwn a adeilado ei dŷ trwy
anghyfiawnder, a'i ystafellau trwy gam; gan
beri i'w gymmydog ei wasanaethu yn rhad, ac
heb roddi iddo am ei waith:
14 Yr hwn a ddywed, Mi a adeiladaf i mi dŷ
ehang, ac ystafellau helaeth; ac a nâdd iddo
ffenestri, a llofft o gedrwydd, wedi ei lliwio â
fermilion.
15 A gei di deyrnasu, am i ti ymgau mewn
cedrwydd? oni fwyttâodd ac oni yfodd dy
dad, ac oni wnaeth efe farn a chyfiawnder, *ac*
yna *y bu* dda iddo?
16 Efe a farnodd gŵyn y tlawd a'r anghen-
us; yna y llwyddodd: onid fy adnabod i *oedd*
hyn? medd yr ARGLWYDD.
17 Er hynny dy lygaid di a'th galon nid
ydynt ond ar dy gybydd-dod, ac ar dywallt
gwaed gwirion, ac ar wneuthur trais, a
cham.
18 Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD am Jehoiacim mab Josïah brenhin
Judah, Ni alarant am dano, *gan ddywedyd,*
O fy mrawd! neu, O fy chwaer! ni alarant

am dano ef, *gan ddywedyd*, O ior! neu, O ei
ogoniant ef!
19 A chladdedigaeth asyn y cleddir ef, wedi
ei lusgo a'i daflu tu hwnt i byrth Jerusalem.
20 ¶ Dring i Libanus, a gwaedda; cyfod dy
lef yn Basan, a bloeddia o'r bylchau: canys
dinystriwyd y rhai oll a'th garant.
21 Dywedais wrthyt pan oedd esmwyth
arnat: tithau a ddywedaist, Ni wrandawaf.
Dyma dy arfer o'th ieuengctid, na wrandew-
aist ar fy llais.
22 A gwynt a ysa dy holl fugeiliaid, a'th
gariadau a ânt i gaethiwed: yna y'th gywil-
yddir, ac y'th waradwyddir am dy holl ddryg-
ioni.
23 Ti yr hon wyt yn trigo yn Libanus, yn
nythu yn y cedrwydd, mor hawddgar fyddi
pan ddelo gwewyr arnat, *fel* cnofeydd gwraig
yn esgor!
24 *Fel mai* byw fi, medd yr ARGLWYDD, pe
byddai Coniah mab Jehoiacim brenhin Judah
yn fodrwy ar fy neheulaw, diau y tynnwn di
oddi yno:
25 A mi a'th roddaf di yn llaw y rhai sydd
yn ceisio dy einioes, ac yn llaw y rhai y mae
arnat ofn eu hwynebau, sef i law Nebuchod-
onosor brenhin Babilon, ac i law y Caldeaid.
26 Bwriaf dithau hefyd, a'th fam a'th esgor-
odd, i wlad ddieithr, yr hon ni'ch ganwyd
ynddi, ac yno y byddwch farw.
27 Ond i'r wlad y bydd arnynt hiraeth am
ddychwelyd iddi, ni ddychwelant yno.
28 Ai delw ddirmygus ddrylliedig *yw* y gwr
hwn Coniah? ai llestr *yw* heb hoffder ynddo?
paham y bwriwyd hwynt ymaith, efe a'i had,
ac y taflwyd hwynt i wlad nid adwaenant?
29 O ddaear, ddaear, ddaear, gwrando air yr
ARGLWYDD.
30 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Ysgrif-
enwch y gwr hwn yn ddiblant, gwr ni ffynna
yn ei ddyddiau: canys ni ffynna o'i had ef un
a eisteddo ar orseddfa Dafydd, nac a lywodr-
aetho mwyach yn Judah.

PENNOD XXIII.

1 *Y mae yn prophwydo yr adferir y praidd gwasgaredig:* 5 *yn dangos y teyrnasa Crist, ac y gwared efe hwy.* 9 *Yn erbyn gau brophwydi,* 33 *a gwatwarwyr y gwir brophwydi.*

GWAE y bugeiliaid sydd yn difetha ac yn
gwasgaru defaid fy mhorfa, medd yr AR-
GLWYDD.
2 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD
DDUW Israel yn erbyn y bugeiliaid sydd yn
bugeilio fy mhobl, Chwi a wasgarasoch fy
nefaid, ac a'u hymlidiasoch, ac nid ymwel-
soch â hwynt: wele fi yn ymweled â chwi, am
ddrygioni eich gweithredoedd, medd yr AR-
GLWYDD.
3 A mi a gasglaf weddill fy nefaid o'r holl
wledydd lle y gyrrais hwynt, a mi a'u dygaf
hwynt drachefn i'w corlannau; yna yr aml-
hânt ac y chwanegant.
4 Gosodaf hefyd arnynt fugeiliaid, y rhai a'u
bugeilia hwynt; ac nid ofnant mwyach, ac
ni ddychrynant, ac ni byddant yn eisieu,
medd yr ARGLWYDD.
5 ¶ Wele y dyddiau yn dyfod, medd yr
ARGLWYDD, y cyfodaf i Dafydd Flaguryn
cyfiawn, a Brenhin a deyrnasa ac a lwydda,
ac a wna farn a chyfiawnder ar y ddaear.
6 Yn ei ddyddiau ef yr achubir Judah, ac
Israel a breswylia yn ddiogel: a hyn *fydd*
ei enw *ar* yr hwn y gelwir ef, YR AR-
GLWYDD EIN CYFIAWNDER.
7 Am hynny wele y dyddiau yn dyfod,
medd yr ARGLWYDD, pryd na ddywedant
mwyach, Byw yw yr ARGLWYDD, yr
hwn a ddug feibion Israel i fynu o wlad yr
Aipht:
8 Eithr, Byw yw yr ARGLWYDD, yr hwn a
ddug i fynu, ac a dywysodd had tŷ Israel o
dir y gogledd, ac o bob gwlad lle y gyrraswn
i hwynt; a hwy a gânt aros yn eu gwlad eu
hun.
9 ¶ O herwydd y prophwydi y torrodd fy
nghalon ynof, fy holl esgyrn a grynant: yr
ydwyf fel un meddw, ac fel un wedi i win ei
orchfygu; o herwydd yr ARGLWYDD, ac o
herwydd geiriau ei sancteiddrwydd ef.
10 Canys llawn yw y ddaear o odinebwyr:
canys o herwydd llwon y gofidiodd y ddaear,
ac y sychodd tirion leoedd yr anialwch; a'u
helynt sydd ddrwg, a'u cadernid nid *yw*
uniawn.
11 Canys y prophwyd a'r offeiriad hefyd a
ragrithiasant: yn fy nhŷ hefyd y cefais eu
drygioni hwynt, medd yr ARGLWYDD.
12 Am hynny y bydd eu ffordd yn llithrig
iddynt yn y tywyllwch; gyrrir hwynt rhag-
ddynt, a syrthiant ynddi: canys myfi a ddyg-
af arnynt ddrygfyd, *sef* blwyddyn eu gofwy,
medd yr ARGLWYDD.
13 Ar brophwydi Samaria y gwelais hefyd
beth diflas: prophwydasant yn Baal, a hud-
asant fy mhobl Israel.
14 Ac ar brophwydi Jerusalem y gwelais
beth erchyll: torri priodas, a rhodio mewn
celwydd: cynnorthwyant hefyd ddwylaw y
drygionus, fel na ddychwel neb oddi wrth ei
ddrygioni: y mae y rhai hyn oll i mi fel
Sodom, a'i thrigolion fel Gomorrah.
15 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD
y lluoedd am y prophwydi, Wele, mi a'u
bwydaf hwynt â'r wermod, ac a'u diodaf
hwynt â dwfr bustl: canys oddi wrth bro-
phwydi Jerusalem yr aeth lledrith allan i'r
holl dir.
16 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd;
Na wrandewch ar eiriau y prophwydi sydd
yn prophwydo i chwi: y maent yn eich
gwneuthur yn ofer: gweledigaeth eu calon eu
hunain a lefarant, *ac* nid o enau yr AR-
GLWYDD.
17 Gan ddywedyd y dywedant wrth fy
nirmygwyr, Yr ARGLWYDD a ddywedodd,
Bydd i chwi heddwch; ac *wrth* bob un sydd
yn rhodio wrth amcan ei galon ei hun y dy-
wedant, Ni ddaw arnoch niwed.
18 Canys pwy a safodd y'nghyfrinach yr
ARGLWYDD, ac a welodd ac a glywodd ei air
ef? pwy hefyd a ddaliodd ar ei air ef, ac a'i
gwrandawodd?
19 Wele, corwynt yr ARGLWYDD *a aeth*
allan mewn llidiowgrwydd, sef corwynt ang-
erddol a syrth ar ben y drygionus.
20 Digofaint yr ARGLWYDD ni ddychwel,
nes iddo wneuthur, a nes iddo gwblhâu
meddwl ei galon: yn y dyddiau diweddaf
y deallwch hynny yn eglur.
21 Ni hebryngais i y prophwydi *hyn*, etto
hwy a redasant; ni leferais wrthynt, er
hynny hwy a brophwydasant.
22 A phe safasent yn fy nghynghor, a phe
traethasent fy ngeiriau i'm pobl; yna y
gwnaethent iddynt ddychwelyd o'u ffordd
ddrwg, ac oddi wrth ddrygioni eu gweithredoedd.
23 Ai DUW o agos *ydwyf* fi, medd yr AR-
GLWYDD, ac nid DUW o bell?
24 A lecha un mewn dirgel-leoedd, fel nas
gwelwyf fi ef? medd yr ARGLWYDD: onid
ydwyf fi yn llenwi y nefoedd a'r ddaear?
medd yr ARGLWYDD.
25 Mi a glywais beth a ddywedodd y pro-
phwydi sydd yn prophwydo celwydd yn fy

enw, gan ddywedyd, Breuddwydiais, breuddwydiais.
26 Pa hyd y bydd *hyn* y'nghalon y prophwydi sydd yn prophwydo celwydd? Ie, prophwydi hudoliaeth eu calon eu hunain *ydynt*.
27 Y rhai sydd yn meddwl peri i'm pobl anghofio fy enw trwy eu breuddwydion a fynegant bob un i'w gymmydog; fel yr anghofiodd eu tadau fy enw, er mwyn Baal.
28 Y prophwyd sydd â breuddwyd ganddo, myneged freuddwyd; a'r hwn y mae ganddo fy ngair, llefared fy ngair *mewn* gwirionedd: beth *yw* yr us wrth y gwenith? medd yr ARGLWYDD.
29 Onid *yw* fy ngair i megis tân? medd yr ARGLWYDD; ac fel gordd yn dryllio y graig?
30 Am hynny wele fi yn erbyn y prophwydi, medd yr ARGLWYDD, y rhai sydd yn lladratta fy ngeiriau, bob un oddi ar ei gymmydog.
31 Wele fi yn erbyn y prophwydi, medd yr ARGLWYDD, y rhai a lyfnhâant eu tafodau, ac a ddywedant, Efe a ddywedodd.
32 Wele fi yn erbyn y rhai a brophwydant freuddwydion celwyddog, medd yr ARGLWYDD, ac a'u mynegant, ac a hudant fy mhobl â'u celwyddau, ac â'u gwagedd, a mi heb eu gyrru hwynt, ac heb orchymyn iddynt: am hynny ni wnant ddim lles i'r bobl hyn, medd yr ARGLWYDD.
33 ¶ A phan ofyno y bobl hyn, neu y prophwyd, neu yr offeiriad, i ti, gan ddywedyd, Beth *yw* baich yr ARGLWYDD? yna y dywedi wrthynt, Pa faich? eich gwrthod a wnaf, medd yr ARGLWYDD.
34 A'r prophwyd, a'r offeiriad, a'r bobl, y rhai a ddywedo, Baich yr ARGLWYDD, myfi a ymwelaf â'r gwr hwnnw, ac â'i dŷ.
35 Fel hyn y dywedwch bob un wrth ei gymmydog, a phob un wrth ei frawd, Beth a attebodd yr ARGLWYDD? a pha beth a lefarodd yr ARGLWYDD?
36 Ond am faich yr ARGLWYDD na wnewch goffa mwyach; canys baich i bawb fydd ei air ei hun: o herwydd chwychwi a wyrasoch eiriau y DUW byw, ARGLWYDD y lluoedd, ein DUW ni.
37 Fel hyn y dywedi wrth y prophwyd, Pa atteb a roddodd yr ARGLWYDD i ti? a pha beth a lefarodd yr ARGLWYDD?
38 Ond gan eich bod yn dywedyd, Baich yr ARGLWYDD; am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Am i chwi ddywedyd y gair hwn, Baich yr ARGLWYDD, a mi wedi anfon attoch, gan ddywedyd, Na ddywedwch, Baich yr ARGLWYDD:
39 Am hynny wele, myfi a'ch llwyr anghofiaf chwi, ac mi a'ch gadawaf chwi, a'r ddinas yr hon a roddais i chwi ac i'ch tadau, *ac a'ch bwriaf* allan o'm golwg.
40 A mi a roddaf arnoch warthrudd tragywyddol, a gwaradwydd tragywydd, yr hwn nid anghofir.

PENNOD XXIV.

1 *Dan rith ffigys da a drwg,* 4 *y mae yn darogan yr adferid y rhai a aethai y'nghaethiwed,* 8 *ac y distrywid Sedeciah a'r lleill.*

YR ARGLWYDD a ddangosodd i mi, ac wele ddau gawell o ffigys wedi eu gosod ar gyfer teml yr ARGLWYDD, wedi i Nebuchodonosor brenhin Babilon gaethgludo Jechoniah mab Jehoiacim, brenhin Judah, a thywysogion Judah, gyd â'r seiri a'r gofaint o Jerusalem, a'u dwyn i Babilon.
2 Un cawell *oedd* o ffigys da iawn, fel ffigys yr addfediad cyntaf: a'r cawell arall *oedd* o ffigys drwg iawn y rhai ni ellid eu bwytta rhag eu drycced.
3 Yna y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Beth a weli di, Jeremiah? A mi a ddywedais, Ffigys: y ffigys da, yn dda iawn; a'r rhai drwg, yn ddrwg iawn, y rhai ni ellir eu bwytta rhag eu drycced.
4 ¶ Yna y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,
5 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, DUW Israel, Fel y ffigys da hyn, felly y cydnabyddaf fi gaethglud Judah, y rhai a anfonais o'r lle hwn i wlad y Caldeaid er daioni.
6 Canys mi a osodaf fy ngolwg arnynt er daioni, ac a'u dygaf drachefn i'r wlad hon, ac a'u hadeiladaf hwynt, ac ni thynnaf i lawr; plannaf hefyd hwynt, ac nis diwreiddiaf.
7 Rhoddaf hefyd iddynt galon i'm hadnabod, mai yr ARGLWYDD *ydwyf:* a hwy a fyddant yn bobl i mi, a minnau a fyddaf yn DDUW iddynt hwy: canys hwy a drôant attaf fi â'u holl galon.
8 ¶ Ac fel y ffigys drwg, y rhai ni ellir eu bwytta rhag eu drycced (diau fel hyn y dywed yr ARGLWYDD) felly y rhoddaf Sedeciah brenhin Judah, a'i bennaethiaid, a gweddill Jerusalem, y rhai a weddillwyd yn y wlad hon, a'r rhai sydd yn trigo yn nhir yr Aipht:
9 Ie, rhoddaf hwynt i'w symmud i holl deyrnasoedd y ddaear, er drwg *iddynt, i fod* yn waradwydd ac yn ddiareb, yn watwargerdd ac yn felldith, ym mhob man lle y gyrrwyf hwynt.
10 A mi a anfonaf arnynt y cleddyf, newyn, a haint, nes eu darfod oddi ar y ddaear yr hon a roddais iddynt ac i'w tadau.

PENNOD XXV.

1 *Jeremiah yn argyhoeddi yr Iuddewon am eu hanufudd-dod i'r prophwydi;* 8 *yn rhagfynegi deng mlynedd a thriugain o gaethiwed,* 12 *a chwedi hynny, dinystr Babilon.* 15 *Dan rith y phiolaid win, y mae yn darogan dinystr yr holl genhedloedd.* 34 *Udfa y bugeiliaid.*

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremiah am holl bobl Judah, yn y bedwaredd flwyddyn i Jehoiacim mab Josiah brenhin Judah, hon *oedd* y flwyddyn gyntaf i Nebuchodonosor brenhin Babilon:
2 Yr hwn a lefarodd y prophwyd Jeremiah wrth holl bobl Judah, ac wrth holl breswylwyr Jerusalem, gan ddywedyd,
3 Er y drydedd flwyddyn ar ddeg i Josiah mab Amon brenhin Judah, hyd y dydd hwn, (honno *yw* y drydedd flwyddyn ar hugain) y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, ac mi a ddywedais wrthych, gan fore-godi a llefaru, ond ni wrandawsoch.
4 A'r ARGLWYDD a anfonodd attoch chwi ei holl weision y prophwydi, gan fore-godi a'*u* hanfon; ond ni wrandawsoch, ac ni ogwyddasoch eich clust i glywed.
5 Hwy a ddywedent, Dychwelwch yr awr hon bob un oddi wrth ei ffordd ddrwg, ac oddi wrth ddrygioni eich gweithredoedd; a thrigwch yn y tir a roddodd yr ARGLWYDD i chwi ac i'ch tadau, byth ac yn dragywydd:
6 Ac nac ewch ar ol duwiau dieithr, i'w gwasanaethu, ac i ymgrymmu iddynt; ac na lidiwch fi â gweithredoedd eich dwylaw, ac ni wnaf niwed i chwi
7 Er hynny ni wrandawsoch arnaf, medd yr ARGLWYDD, fel y digiech fi â gweithredoedd eich dwylaw, er drwg i chwi eich hunain.
8 ¶ Am hynny fel hyn y dywed AR-

GLWYDD y lluoedd, O herwydd na wran-
dawsoch ar fy ngeiriau,
9 Wele, mi a anfonaf ac a gymmeraf holl
deuluoedd y gogledd, medd yr ARGLWYDD,
a Nebuchodonosor brenhin Babilon fy ngwas,
a mi a'u dygaf hwynt yn erbyn y wlad hon,
ac yn erbyn ei phreswylwyr, ac yn erbyn yr
holl genhedloedd hyn oddi amgylch; difrod-
af hwynt hefyd, a gosodaf hwynt yn syndod,
ac yn chwibaniad, ac yn anrhaith tra-
gywyddol.
10 Paraf hefyd i lais hyfrydwch, ac i lais
llawenydd, i lais y priod-fab, ac i lais y briod-
ferch, i swn y meini melinau, ac i lewyrch y
canwyllau, ballu ganddynt.
11 A'r holl dir hwn fydd yn ddiffaethwch,
ac yn syndod; a'r cenhedloedd hyn a wasan-
aethant frenhin Babilon ddeng mlynedd a
thriugain.
12 A phan gyflawner deng mlynedd a thri-
ugain, myfi a ymwelaf â brenhin Babilon,
ac â'r genedl honno, medd yr ARGLWYDD,
am eu hanwiredd, ac â gwlad y Caldeaid; a
mi a'i gwnaf hi yn anghyfannedd tragyw-
yddol.
13 Dygaf hefyd ar y wlad honno fy holl
eiriau, y rhai a leferais i yn ei herbyn, *sef*
cwbl *ag sydd* ysgrifenedig yn y llyfr hwn; yr
hyn a broffwydodd Jeremïah yn erbyn yr
holl genhedloedd.
14 Canys cenhedloedd lawer a brenhinoedd
mawrion a fynnant wasanaeth ganddynt
hwythau: a mi a dalaf iddynt yn ol eu
gweithredoedd, ac yn ol gwaith eu dwylaw
eu hun.
15 ¶ Canys fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD, Duw Israel, wrthyf fi, Cymmer
phïol win y digofaint yma o'm llaw, a dod hi
i'w hyfed i'r holl genhedloedd y rhai yr wyf
yn dy anfon attynt.
16 A hwy a yfant, ac a frawychant, ac a
wallgofant, o herwydd y cleddyf yr hwn a
anfonaf yn eu plith.
17 Yna mi a gymmerais y phïol o law yr
ARGLWYDD, ac a'i rhoddais i'w hyfed i'r holl
genhedloedd y rhai yr anfonasai yr AR-
GLWYDD fi attynt:
18 I Jerusalem, ac i ddinasoedd Judah, ac
i'w brenhinoedd, ac i'w thywysogion: i'w
gwneuthur hwynt yn ddiffaethwch, yn syn-
dod, yn chwibaniad, ac yn felldith, (fel *y mae*
heddyw)
19 I Pharaoh brenhin yr Aipht, ac i'w weis-
ion, ac i'w dywysogion, ac i'w holl bobl;
20 Ac i'r holl bobl gymmysg, ac i holl fren-
hinoedd gwlad Us, a holl frenhinoedd gwlad
y Philistiaid, ac i Ascelon, ac Azzah, ac
Ecron, a gweddill Asdod;
21 I Edom, a Moab, a meibion Ammon;
22 I holl frenhinoedd Tyrus hefyd, ac i holl
frenhinoedd Sidon, ac i frenhinoedd yr ynys-
oedd y rhai *sydd* dros y môr;
23 I Dedan, a Thema, a Buz; ac i bawb o'r
cyrrau eithaf;
24 Ac i holl frenhinoedd Arabia, ac i holl
frenhinoedd y bobl gymmysg, y rhai sydd yn
trigo yn yr anialwch;
25 Ac i holl frenhinoedd Zimri, ac i holl
frenhinoedd Elam, ac i holl frenhinoedd y
Mediaid;
26 Ac i holl frenhinoedd y gogledd, agos a
phell, bob un gyd â'u gilydd; ac i holl deyrn-
asoedd y byd, y rhai sydd ar wyneb y
ddaear: a brenhin Sesach a yf ar eu hol
hwynt.
27 A thi a ddywedi wrthynt, Fel hyn y
dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel,
Yfwch a meddwch, a chwydwch a syrthiwch,
ac na chyfodwch, o herwydd y cleddyf yr
hwn a anfonwyf i'ch plith.
28 Ac os gwrthodant dderbyn y phïol o'th
law di i yfed, yna y dywedi wrthynt, Fel hyn
y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Dïau yr
yfwch.
29 Canys wele fi yn dechreu drygu y ddinas
y gelwir fy enw arni, ac a ddïengwch chwi yn
ddigerydd? Na ddïengwch; canys yr ydwyf
fi yn galw am gleddyf ar holl drigolion y
ddaear, medd ARGLWYDD y lluoedd.
30 Am hynny prophwyda yn eu herbyn yr
holl eiriau hyn, a dywed wrthynt, Yr AR-
GLWYDD oddi uchod a rua, ac a rydd ei
lef o drigle ei sancteiddrwydd; gan ruo y
rhua efe ar ei drigle, bloedd fel rhai yn sathru
grawnwin, a rydd efe yn erbyn holl bres-
wylwyr y ddaear.
31 Daw twrf hyd eithafoedd y ddaear; canys
y mae cwyn rhwng yr ARGLWYDD a'r cen-
hedloedd: efe a ymddadleu â phob cnawd, y
drygionus a ddyry efe i'r cleddyf, medd yr
ARGLWYDD.
32 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y llu-
oedd; Wele ddrwg yn myned allan o gen-
edl at genedl, a chorwynt mawr yn cyfodi
o ystlysau y ddaear.
33 A lladdedigion yr ARGLWYDD a fydd-
ant y dwthwn hwnnw o'r *naill* gwrr i'r
ddaear hyd y cwrr *arall* i'r ddaear: ni
alerir drostynt, ac nis cesglir, ac nis cleddir
hwynt; fel tommen y byddant ar wyneb y
ddaear.
34 ¶ Udwch, fugeiliaid, a gwaeddwch; ac
ymdreiglwch mewn lludw, chwi flaenoriaid
y praidd: canys cyflawnwyd dyddiau eich
lladdedigaeth, a'ch gwasgarfa; a chwi a
syrthiwch fel llestr dymunol.
35 Metha gan y bugeiliaid ffoi, a chan flaen-
oriaid y praidd ddïange.
36 *Clywir* llef gwaedd y bugeiliaid, ac udfa
blaenoriaid y praidd: canys yr ARGLWYDD
a anrheithiodd eu porfa hwynt.
37 A'r anneddau heddychlawn a ddryllir,
gan lid digofaint yr ARGLWYDD.
38 Efe a wrthododd ei loches, fel cenaw
llew: canys y mae eu tir yn anghyfannedd,
gan lid y gorthrymmwr, a chan lid ei ddigof-
aint ef.

PENNOD XXVI.

1 *Jeremïah, trwy addewidion a bygythion, yn
annog y bobl i edifeirwch: 8 a'i ddal ef am
hynny, 10 a'i ddwyn ger bron. 12 Ei atteb
ef drosto ei hun; 16 a'i farnu yn ddïeuog,
trwy esampl Michah, 20 ac Urïah, 24 a
thrwy ofal Ahicam.*

YN nechre teyrnasiad Jehoiacim mab Jo-
sïah brenhin Judah, y daeth y gair hwn
oddi wrth yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,
2 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Saf
y'nghynteddd tŷ yr ARGLWYDD, a llefara
wrth holl ddinasoedd Judah, y rhai a ddêl i
addoli i dŷ yr ARGLWYDD, yr holl eiriau a
orchymynwyf i ti eu llefaru wrthynt; na
attal air:
3 I edrych a wrandawant, ac a ddychwelant
bob un o'i ffordd ddrwg; fel yr edifarhâwyf
finnau am y drwg a amcenais ei wneuthur
iddynt, am ddrygioni eu gweithredoedd.
4 A dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr
ARGLWYDD; Oni wrandewch arnaf i rodio
yn fy nghyfraith, yr hon a roddais ger eich
bron,
5 I wrando ar eiriau fy ngweision y pro-
phwydi, y rhai a anfonais attoch, gan godi
yn fore, ac anfon, ond ni wrandawsoch
chwi;
6 Yna y gwnaf y tŷ hwn fel Siloh, a'r

ddinas hon a wnaf yn felldith i holl genhedl-
oedd y ddaear.
7 Yr offeiriaid hefyd, a'r prophwydi, a'r
holl bobl a glywsant Jeremïah yn llefaru y
geiriau hyn yn nhŷ yr ARGLWYDD.
8 ¶ A phan ddarfu i Jeremïah lefaru yr
hyn oll a orchymynasai yr ARGLWYDD ei
ddywedyd wrth yr holl bobl; yna yr offeir-
iaid, a'r prophwydi, a'r holl bobl a'i daliasant
ef, gan ddywedyd, Ti a fyddi farw yn ddiau.
9 Paham y prophwydaist yn enw yr AR-
GLWYDD, gan ddywedyd, Fel Siloh y bydd y
tŷ hwn, a'r ddinas hon a wneir yn anghyfan-
nedd heb breswylŵr? Felly ymgasglodd yr
holl bobl yn erbyn Jeremïah yn nhŷ yr
ARGLWYDD. *
10 ¶ Pan glybu tywysogion Judah y geiriau
hyn, yna hwy a ddaethant i fynu o dŷ y
brenhin i dŷ yr ARGLWYDD, ac a eistedd-
asant ar ddrws porth newydd *tŷ* yr AR-
GLWYDD.
11 Yna yr offeiriaid a'r prophwydi a lefaras-
ant wrth y tywysogion, ac wrth yr holl bobl,
gan ddywedyd, Barn marwolaeth *sydd ddy-
ledus* i'r gwr hwn: canys efe a brophwydodd
yn erbyn y ddinas hon, megis y clywsoch
â'ch clustiau.
12 ¶ Yna y llefarodd Jeremïah wrth yr
holl dywysogion, ac wrth yr holl bobl, gan
ddywedyd, Yr ARGLWYDD a'm hanfonodd i
brophwydo yn erbyn y tŷ hwn, ac yn erbyn
y ddinas hon, yr holl eiriau a glywsoch.
13 Gan hynny gwellhêwch yn awr eich
ffyrdd a'ch gweithredoedd, a gwrandewch ar
lais yr ARGLWYDD eich DUW; ac fe a edi-
farhâ yr ARGLWYDD am y drwg a lefarodd
efe i'ch erbyn.
14 Ac am danaf fi, wele fi yn eich dwylaw;
gwnewch i mi fel y gweloch yn dda ac yn
uniawn.
15 Ond gwybyddwch yn sicr, os chwi a'm
lladd, eich bod yn dwyn gwaed gwirion
arnoch eich hunain, ac ar y ddinas hon, ac
ar ei thrigolion: canys mewn gwirionedd yr
ARGLWYDD a'm hanfonodd attoch i lefaru,
lle y clywech, yr holl eiriau hyn.
16 ¶ Yna y tywysogion, a'r holl bobl,
a ddywedasant wrth yr offeiriaid a'r pro-
phwydi, Ni haeddai y gwr hwn farn marw-
olaeth: canys yn enw yr ARGLWYDD ein
DUW y llefarodd efe wrthym.
17 Yna rhai o henuriaid y wlad a godasant,
ac a lefarasant wrth holl gynnulleidfa y bobl,
gan ddywedyd,
18 Michah y Morasthiad oedd yn pro-
phwydo yn nyddiau Hezecïah brenhin Judah,
ac efe a lefarodd wrth holl bobl Judah, gan
ddywedyd, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y
lluoedd, Sïon a erddir *fel* maes, a Jerusalem
a fydd yn garneddau, a mynydd y tŷ yn
uchelfeydd i goed.
19 A roddodd Hezeciah brenhin Judah, a
holl Judah ef i farwolaeth? oni ofnodd efe
yr ARGLWYDD, ac *oni* weddïodd efe ger
bron yr ARGLWYDD, fel yr edifarhâodd yr
ARGLWYDD am y drwg a draethasai efe yn
eu herbyn? Fel hyn y gwnaem ddrwg mawr
yn erbyn ein heneidiau.
20 Ac yr oedd hefyd wr yn prophwydo yn
enw yr ARGLWYDD, Urïah mab Semaiah,
o Ciriath-jearim, yr hwn a brophwydodd yn
erbyn y ddinas hon, ac yn erbyn y wlad hon,
yn ol holl eiriau Jeremïah.
21 A phan glywodd y brenhin Jehoiacim,
a'i holl gedyrn, a'r holl dywysogion, ei eiriau
ef, y brenhin a geisiodd ei ladd ef: ond pan
glywodd Urïah, efe a ofnodd, ac a ffôdd, ac
a aeth i'r Aipht.
22 A'r brenhin Jehoiacim a anfonodd wŷr
i'r Aipht, *sef* Elnathan mab Achbor, a gwŷr
gyd âg ef i'r Aipht.
23 A hwy a gyrchasant Urïah allan o'r
Aipht, ac a'i dygasant ef at y brenhin Je-
hoiacim, yr hwn a'i lladdodd ef â'r cleddyf,
ac a fwriodd ei gelain ef i feddau y cyffredin.
24 Eithr llaw Ahicam mab Saphan oedd
gyd â Jeremïah, fel na roddwyd ef i law
y bobl i'w ladd.

PENNOD XXVII.

1 *Dan rith rhwymau ac iauau, y mae yn pro-
phwydo y darostyngid dan Nebuchodonosor y
brenhinoedd oedd gymmydogion iddo.* 8 *Y
mae yn eu hannog i ymroi, ac na chredent y
gau brophwydi.* 12 *Y mae yn gwneuthur yr
un peth i Sedecïah:* 19 *yn darogan y dygid
yr hyn a adawsid o'r llestri i Babilon, ac y
byddent yno hyd ddydd yr ymweliad.*

YN nechre teyrnasiad Jehoiacim mab
Josïah brenhin Judah, y daeth y gair
hwn at Jeremïah oddi wrth yr ARGLWYDD,
gan ddywedyd,
2 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD wrthyf,
Gwna i ti rwymau a gefynnau, a dod hwynt
am dy wddf;
3 Ac anfon hwynt at frenhin Edom, ac at
frenhin Moab, ac at frenhin meibion Am-
mon, ac at frenhin Tyrus, ac at frenhin
Sidon, yn llaw y cenhadau a ddelo i Jerusa-
lem at Sedecïah brenhin Judah;
4 A gorchymyn iddynt ddywedyd wrth eu
harglwyddi, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y
lluoedd, DUW Israel, Fel hyn y dywedwch
wrth eich arglwyddi;
5 Myfi a wneuthum y ddaear, y dyn a'r
anifail *sydd* ar wyneb y ddaear, â'm grym
mawr, ac â'm braich estynedig, ac a'*u* rhodd-
ais hwynt i'r neb y gwelais yn dda.
6 Ac yn awr mi a roddais yr holl diroedd
hyn yn llaw Nebuchodonosor brenhin Babi-
lon fy ngwas; a mi a roddais hefyd anifeiliaid
y maes i'w wasanaethu ef.
7 A'r holl genhedloedd a'i gwasanaethant ef
a'i fab, a mab ei fab, nes dyfod gwir amser ei
wlad ef; *yna* cenhedloedd lawer a brenhin-
oedd mawrion a fynnant wasanaeth ganddo
ef.
8 Ond y genedl a'r deyrnas nis gwasanaetho
ef, sef Nebuchodonosor brenhin Babilon, a'r
rhai ni roddant eu gwddf dan iau brenhin
Babilon; â'r cleddyf, ac â newyn, ac â haint,
yr ymwelaf â'r genedl honno, medd yr AR-
GLWYDD, nes i mi eu difetha hwynt trwy ei
law ef.
9 Am hynny na wrandewch ar eich pro-
phwydi, nac ar eich dewiniaid, nac ar eich
breuddwydwyr, nac ar eich hudolion, nac ar
eich swynyddion, y rhai sydd yn llefaru
wrthych, gan ddywedyd, Nid rhaid i chwi
wasanaethu brenhin Babilon:
10 Canys celwydd y mae y rhai hyn yn ei
brophwydo i chwi, i'ch gyrru chwi ym mhell
o'ch gwlad, ac fel y bwriwn chwi ymaith, ac
y methoch.
11 Ond y genedl a roddo ei gwddf dan iau
brenhin Babilon, ac a'i gwasanaetho ef, y
rhai hynny a adawaf fi yn eu gwlad eu hun,
medd yr ARGLWYDD; a hwy a'i llafuriant
hi, ac a drigant ynddi.
12 ¶ Ac mi a leferais wrth Sedecïah bren-
hin Judah yn ol yr holl eiriau hyn, gan
ddywedyd, Rhoddwch eich gwarrau dan iau
brenhin Babilon, a gwasanaethwch ef a'i
bobl, fel y byddoch byw.
13 Paham y byddwch feirw, ti a'th bobl,
trwy y cleddyf, trwy newyn, a thrwy haint,

fel y dywedodd yr ARGLWYDD yn erbyn y genedl ni wasanaethai frenhin Babilon?

14 Am hynny na wrandewch ar eiriau y prophwydi y rhai a lefarant wrthych, gan ddywedyd, Nid rhaid i chwi wasanaethu brenhin Babilon: canys y maent yn prophwydo celwydd i chwi.

15 O herwydd nid myfi a'u hanfonodd hwynt, medd yr ARGLWYDD, er hynny hwy a brophwydant yn fy enw ar gelwydd, fel y gyrrwn chwi ymaith, ac y darfyddai am danoch chwi, a'r prophwydi sydd yn prophwydo i chwi.

16 Myfi a leferais hefyd wrth yr offeiriaid, a'r holl bobl hyn, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Na wrandewch ar eiriau eich prophwydi, y rhai sydd yn prophwydo i chwi, gan ddywedyd, Wele, llestri tŷ yr ARGLWYDD a ddygir yn eu hol o Babilon, bellach ar frys; canys celwydd y maent yn ei brophwydo i chwi.

17 Na wrandewch arnynt, gwasanaethwch chwi frenhin Babilon, a byddwch fyw: paham y byddai y ddinas hon yn ddiffaethwch?

18 Ond os prophwydi *ydynt* hwy, ac od ydyw gair yr ARGLWYDD gyd â hwynt, eiriolant yr awr hon ar ARGLWYDD y lluoedd, nad eló y llestri a adawyd yn nhŷ yr ARGLWYDD, ac yn nhŷ brenhin Judah, ac yn Jerusalem, i Babilon.

19 ¶ Canys fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, am y colofnau, ac am y môr, ac am yr ystolion, ac am y rhan arall o'r llestri a adawyd yn y ddinas hon,

20 Y rhai ni ddug Nebuchodonosor brenhin Babilon ymaith, pan gaethgludodd efe Jechonïah, mab Jehoiacim brenhin Judah, o Jerusalem i Babilon, a holl bendefigion Judah a Jerusalem:

21 Iĕ, fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, am y llestri a adawyd yn nhŷ yr ARGLWYDD, ac yn nhŷ brenhin Judah a Jerusalem;

22 Hwy a ddygir i Babilon, ac yno y byddant hyd y dydd yr ymwelwyf â hwynt, medd yr ARGLWYDD: yna y dygaf hwynt i fynu, ac y dychwelaf hwynt i'r lle hwn.

PENNOD XXVIII.

1 *Hananïah yn gau brophwydo y dychwelai y llestri yn eu hol, a Jechonïah hefyd.* 5 *Jeremïah yn dymuno bod hynny yn wir, ac yn dangos mai y diwedd a ddengys pa rai sydd wir brophwydi.* 10 *Hananïah yn torri iau Jeremïah.* 12 *Jeremïah yn darogan iau haiarn,* 15 *a marwolaeth Hananïah.*

AC yn y flwyddyn honno, yn nechre teyrnasiad Sedecïah brenhin Judah, yn y bedwaredd flwyddyn, ar y pummed mis, y llefarodd Hananïah mab Azur y prophwyd, yr hwn *oedd* o Gibeon, wrthyf fi yn nhŷ yr ARGLWYDD, y'ngŵydd yr offeiriaid a'r holl bobl, gan ddywedyd,

2 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, gan ddywedyd, Myfi a dorrais iau brenhin Babilon.

3 O fewn yspaid dwy flynedd myfi a ddygaf drachefn i'r lle hwn holl lestri tŷ yr ARGLWYDD, y rhai a gymmerth Nebuchodonosor brenhin Babilon ymaith o'r lle hwn, ac a'u dug i Babilon.

4 Ac mi a ddygaf Jechonïah mab Jehoiacim brenhin Judah, a holl gaethglud Judah, y rhai a aethant i Babilon, drachefn i'r lle hwn, medd yr ARGLWYDD; canys mi a dorraf iau brenhin Babilon.

5 ¶ Yna Jeremïah y prophwyd a ddywedodd wrth Hananïah y prophwyd, y'ngŵydd yr offeiriaid, ac y'ngŵydd yr holl bobl, y rhai oedd yn sefyll yn nhŷ yr ARGLWYDD;

6 Iĕ, y prophwyd Jeremïah a ddywedodd, Amen, poed felly y gwnelo yr ARGLWYDD; yr ARGLWYDD a gyflawno dy eiriau di, y rhai a brophwydaist, am ddwyn drachefn lestri tŷ yr ARGLWYDD, a'r holl gaethglud, o Babilon i'r lle hwn.

7 Etto, gwrando di yr awr hon y gair yma, yr hwn a lefaraf fi lle y clywech di, a lle clywo yr holl bobl;

8 Y prophwydi y rhai a fuant o'm blaen i, ac o'th flaen dithau erioed, a brophwydasant yn erbyn gwledydd lawer, ac yn erbyn teyrnasoedd mawrion, am ryfel, ac am ddrygfyd, ac am haint.

9 Y prophwyd a brophwydo am heddwch, pan ddêl gair y prophwyd *i ben*, yr adnabyddir y prophwyd, mai yr ARGLWYDD a'i hanfonodd ef mewn gwirionedd.

10 ¶ Yna Hananïah y prophwyd a gymmerodd y gefyn oddi am wddf Jeremïah y prophwyd, ac a'i torrodd ef.

11 A Hananïah a lefarodd y'ngŵydd yr holl bobl, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Y modd hyn y torraf fi iau Nebuchodonosor brenhin Babilon o fewn yspaid dwy flynedd oddi ar warr pob cenedl. A Jeremïah y prophwyd a aeth i'w ffordd.

12 ¶ Yna y daeth gair yr ARGLWYDD at Jeremïah *y prophwyd* (wedi i Hananïah y prophwyd dorri y gefyn oddi am wddf y prophwyd Jeremïah) gan ddywedyd,

13 Dos di, a dywed i Hananïah, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Gefynnau pren a dorraist ti; ond ti a wnei yn eu lle hwynt efynnau o haiarn.

14 Canys fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, Rhoddaf iau o haiarn ar warr yr holl genhedloedd hyn, fel y gwasanaethont Nebuchodonosor brenhin Babilon, a hwy a'i gwasanaethant ef: mi a roddais hefyd anifeiliaid y maes iddo ef.

15 ¶ Yna Jeremïah y prophwyd a ddywedodd wrth Hananïah y prophwyd, Gwrando yn awr, Hananïah; Ni anfonodd yr ARGLWYDD mo honot ti; ond yr wyt yn peri i'r bobl hyn ymddiried mewn celwydd.

16 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Wele, mi a'th fwriaf di oddi ar wyneb y ddaear: *o fewn* y flwyddyn hon y byddi farw, o herwydd i ti ddysgu gwrthryfel yn erbyn yr ARGLWYDD.

17 Felly Hananïah y prophwyd a fu farw y flwyddyn honno, yn y seithfed mis.

PENNOD XXIX.

1 *Jeremïah yn anfon llythyr at y rhai oedd y'nghaethiwed Babilon, ar fod o honynt yn llonydd yno;* 8 *ac na choelient freuddwydion eu prophwydi;* 10 *ac y caent ddychwelyd yn eu hol ym mhen 70 o flynyddoedd.* 15 *Y mae yn rhag-fynegi dinystr y lleill, am eu hanufudd-dod;* 20 *ac yn dangos erchyll ddiwedd Ahab a Sedecïah, dau brophwyd celwyddog.* 24 *Semaïah yn ysgrifenu llythyr yn erbyn Jeremïah:* 30 *a Jeremïah yn dangos ei farnedigaeth yntau.*

DYMA eiriau y llythyr a anfonodd Jeremïah y prophwyd o Jerusalem at weddill henuriaid y gaethglud, ac at yr offeiriaid, ac at y prophwydi, ac at yr holl bobl y rhai a gaethgludasai Nebuchodonosor o Jerusalem i Babilon.

2 (Wedi myned Jechonïah y brenhin, a'r frenhines, a'r ystafellyddion, tywysogion Judah a Jerusalem, a'r seiri a'r gofaint, allan o Jerusalem)

3 Yn llaw Elasah mab Saphan, a Gemarïah
mab Hilcïah, y rhai a anfonodd Sedecïah
brenhin Judah at Nebuchodonosor brenhin
Babilon i Babilon, gan ddywedyd,
4 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd,
DUW Israel, wrth yr holl gaethglud, yr hon a
berais ei chaethgludo o Jerusalem i Babilon;
5 Adeiledwch dai, a phreswyliwch *ynddynt;*
a phlennwch erddi, a bwyttewch eu ffrwyth
hwynt.
6 Cymmerwch wragedd, ac ynnillwch feib-
ion a merched; a chymmerwch wragedd i'ch
meibion, a rhoddwch eich merched i wŷr, fel
yr esgoront ar feibion a merched, ac yr aml-
hâoch chwi yno, ac na leihâoch.
7 Ceisiwch hefyd heddwch y ddinas yr hon
y'ch caethgludais iddi, a gweddïwch ar yr
ARGLWYDD drosti hi; canys yn ei heddwch
hi y bydd heddwch i chwithau.
8 ¶ O herwydd fel hyn y dywed ARGLWYDD
y lluoedd, DUW Israel, Na thwylled eich
prophwydi y rhai *sydd* yn eich mysg chwi
mo honoch, na'ch dewiniaid; ac na wran-
dewch ar eich breuddwydion y rhai yr ydych
chwi yn peri eu breuddwydio:
9 Canys y maent hwy yn prophwydo i chwi
ar gelwydd yn fy enw i; ni anfonais i mo
honynt, medd yr ARGLWYDD.
10 ¶ O herwydd fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD, Pan gyflawner yn Babilon ddeng
mlynedd a thriugain, yr ymwelaf â chwi, ac
a gyflawnaf â chwi fy ngair daionus, trwy
eich dwyn chwi drachefn i'r lle hwn.
11 Oblegid myfi a wn y meddyliau yr wyf
fi yn eu meddwl am danoch chwi, medd yr
ARGLWYDD, meddyliau heddwch ac nid
niwed, i roddi i chwi y diwedd yr ydych
chwi yn ei ddisgwyl.
12 Yna y gelwch chwi arnaf, ac yr ewch
ac y gweddïwch arnaf fi, a minnau a'ch
gwrandawaf.
13 Ceisiwch fi hefyd, a chwi a'*m* cewch, pan
y'm ceisioch â'ch holl galon.
14 A mi a adawaf i chwi fy nghael, medd
yr ARGLWYDD, a mi a ddychwelaf eich
caethiwed, ac a'ch casglaf chwi o'r holl gen-
hedloedd, ac o'r holl leoedd y rhai y'ch
gyrrais iddynt, medd yr ARGLWYDD; a mi
a'ch dygaf chwi drachefn i'r lle y perais eich
caethgludo chwi allan o hono.
15 ¶ O herwydd i chwi ddywedyd, Yr ARGL-
WYDD a gyfododd brophwydi i ni yn Babilon:
16 *Gwybyddwch* mai fel hyn y dywed yr
ARGLWYDD am y brenhin sydd yn eistedd
ar deyrn-gadair Dafydd, ac am yr holl bobl
sydd yn trigo yn y ddinas hon, *ac* am eich
brodyr y rhai nid aethant allan gyd â chwi i
gaethglud;
17 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd,
Wele fi yn anfon arnynt y cleddyf, a newyn,
a haint, a mi a'u gwnaf hwynt fel y ffigys
bryntion, y rhai ni ellir eu bwytta, rhag eu
drycced.
18 A mi a'u herlidiaf hwynt â'r cleddyf,
â newyn, ac â haint; ac mi a'u rhoddaf
hwynt i'w symmud i holl deyrnasoedd y
ddaear, yn felldith, ac yn chwithdra, ac yn
chwibaniad, ac yn warth ym mysg yr holl
genhedloedd lle y gyrrais i hwynt;
19 Am na wrandawsant ar fy ngeiriau,
medd yr ARGLWYDD, y rhai a anfonais i
attynt gyd â'm gweision y prophwydi, gan
gyfodi yn fore, a'*u* hanfon; ond ni wran-
dawech, medd yr ARGLWYDD.
20 ¶ Gan hynny gwrandewch air yr AR-
GLWYDD, chwi oll o'r gaethglud a anfonais
o Jerusalem i Babilon:
21 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd,
DUW Israel, am Ahab mab Colaiah, ac am
Sedecïah mab Maaseiah, y rhai sydd yn
prophwydo celwydd i chwi yn fy enw i,
Wele, myfi a'u rhoddaf hwynt yn llaw Ne-
buchodonosor brenhin Babilon, ac efe a'u
lladd hwynt yng ŵydd eich llygaid chwi.
22 A holl gaethglud Judah, yr hon *sydd* yn
Babilon, a gymmerant y rheg *hon* oddi
wrthynt hwy, gan ddywedyd, Gwneled yr
ARGLWYDD dydi fel Sedecïah ac fel Ahab, y
rhai a rostiodd brenhin Babilon wrth y tân.
23 Am iddynt wneuthur ysgelerder yn Is-
rael, a gwneuthur godineb gyd â gwragedd
eu cymmydogion, a llefaru o honynt eiriau
celwyddog yn fy enw i, y rhai ni orchymyn-
ais iddynt; a minnau yn gwybod, ac yn dyst,
medd yr ARGLWYDD.
24 ¶ Ac wrth Semaiah y Nehelamiad y
lleferi, gan ddywedyd,
25 Fel hyn y llefarodd ARGLWYDD y llu-
oedd, DUW Israel, gan ddywedyd, Am i ti
anfon yn dy enw dy hun lythyrau at yr holl
bobl *sydd* yn Jerusalem, ac at Sephanïah
mab Maaseiah yr offeiriad, ac at yr holl
offeiriaid, gan ddywedyd,
26 Yr ARGLWYDD a'th osododd di yn off-
eiriad yn lle Jehoiada yr offeiriad, i fod yn
olygwr yn nhŷ yr ARGLWYDD, ar bob gwr
gorphwyllog, ac yn cymmeryd arno bro-
phwydo, i'w roddi ef mewn carchar, a chyffion:
27 Ac yn awr paham na cheryddaist ti
Jeremïah o Anathoth, yr hwn sydd yn pro-
phwydo i chwi?
28 Canys am hynny yr anfonodd attom ni i
Babilon, gan ddywedyd, Hir *fydd y caeth-
iwed* hwn: adeiledwch dai, a phreswyliwch
ynddynt; a phlennwch erddi, a bwyttêwch eu
ffrwyth hwynt.
29 A Sephanïah yr offeiriad a ddarllenodd
y llythyr hwn lle y clywodd Jeremïah y
prophwyd.
30 ¶ Yna y daeth gair yr ARGLWYDD at
Jeremïah, gan ddywedyd,
31 Anfon at yr holl gaethglud, gan ddywed-
yd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD am
Semaiah y Nehelamiad; O herwydd i Se-
maiah brophwydo i chwi, a minnau heb ei
anfon ef, a pheri o hono i chwi ymddiried
mewn celwydd:
32 Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD; Wele, mi a ymwelaf â Semaiah
y Nehelamiad, ac â'i had ef: ni bydd iddo
un a drigo ym mysg y bobl hyn, ac ni chaiff
efe weled y daioni a wnaf fi i'm pobl, medd
yr ARGLWYDD; am iddo ddysgu gwrthryfel
yn erbyn yr ARGLWYDD.

PENNOD XXX.

1 *Duw yn dangos i Jeremïah y dychwelai yr Iuddewon;* 4 *ac ar ol eu trallod y cânt ymwared.* 10 *Y mae yn cysuro Jacob:* 18 *y bydd eu dychweliad hwy yn rasusol;* 23 *y syrth digofaint ar yr anwir.*

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremïah oddi
wrth yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,
2 Fel hyn y llefarodd yr ARGLWYDD, DUW
Israel, gan ddywedyd, Ysgrifena i ti yr holl
eiriau a leferais i wrthyt mewn llyfr.
3 Canys wele y dyddiau yn dyfod, medd yr
ARGLWYDD, i mi ddychwelyd caethiwed fy
mhobl Israel a Judah, medd yr ARGLWYDD:
a mi a'u dygaf hwynt drachefn i'r wlad a
roddais i'w tadau, a hwy a'i meddiannant hi.
4 ¶ Dyma hefyd y geiriau a lefarodd yr
ARGLWYDD am Israel, ac am Judah.
5 O herwydd fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD; Llef dychryn a glywsom ni, ofn,
ac nid heddwch.

6 Gofynwch yr awr hon, ac edrychwch a
esgora gwrryw; paham yr ydwyf fi yn
gweled pob gwr â'i ddwylaw ar ei lwynau,
fel gwraig wrth esgor, ac y trôwyd yr holl
wynebau yn lesni?
7 Och! canys mawr *yw* y dydd hwn, heb
gyffelyb iddo: amser blinder *yw* hwn i
Jacob; ond efe a waredir o hono.
8 Canys y dydd hwnnw, medd ARGLWYDD
y lluoedd, y torraf fi ei iau ef oddi ar dy
warr di, a mi a ddrylliaf dy rwymau, ac ni
chaiff dïeithriaid wneuthur iddo ef eu gwas-
anaethu hwynt mwyach.
9 Eithr hwy a wasanaethant yr ARGLWYDD
eu DUW, a Dafydd eu brenhin, yr hwn a
godaf fi iddynt.
10 ¶ Ac nac ofna di, O fy ngwas Jacob,
medd yr ARGLWYDD; ac na frawycha di, O
Israel: canys wele, mi a'th achubaf di o bell,
a'th had o dir eu caethiwed; a Jacob a ddy-
chwel, ac a orphwys, ac a gaiff lonydd, ac ni
bydd a'*i* dychryno.
11 Canys *yr ydwyf* fi gyd â thi, medd yr
ARGLWYDD, i'th achub di: er i mi wneuthur
pen am yr holl genhedloedd lle y'th wasg-
erais, etto ni wnaf ben am danat ti; eithr
mi a'th geryddaf di mewn barn, ac ni'th ad-
awaf yn gwbl ddigerydd.
12 Oblegid fel hyn y dywed yr ARGLWYDD;
Anafus *yw* dy ysigtod, *a* dolurus *yw* dy
archoll.
13 Nid *oes* a ddadleuo dy gŵyn, fel y'th
iachâer; nid *oes* feddyginiaeth iechyd i ti.
14 Dy holl gariadau a'th anghofiasant: ni
cheisiant mo honot ti; canys mi a'th darew-
ais â dyrnod gelyn, *sef* â chospedigaeth y
creulawn, am amlder dy anwiredd: *oblegid*
dy bechodau a amlhasant.
15 Paham y bloeddi am dy ysigtod? anafus
yw dy ddolur, gan amlder dy anwiredd: *o
herwydd* amlhâu o'th bechodau y gwneuth-
um hyn i ti.
16 Am hynny y rhai oll a'th ysant a ysir; a
chwbl o'th holl elynion a ânt i gaethiwed;
a'th anrheithwyr di a fyddant yn anrhaith,
a'th holl yspeilwyr a roddaf fi yn yspail.
17 Canys myfi a roddaf iechyd i ti, ac a'th
iachâf di o'th friwiau, medd yr ARGLWYDD;
oblegid hwy a'th alwasant di, yr hon a
yrrwyd ymaith, *gan ddywedyd*, Dyma Sïon,
yr hon nid oes *neb* yn ei cheisio.
18 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD;
Wele, myfi a ddychwelaf gaethiwed pebyll
Jacob, ac a gymmeraf drugaredd ar ei an-
neddau ef; a'r ddinas a adeiledir ar ei
charnedd, a'r llys a erys yn ol ei arfer.
19 A moliant a â allan o honynt, a llais rhai
yn gorfoleddu: a mi a'u hamlhâf hwynt, ac
ni byddant anaml; a mi a'u hanrhydeddaf
hwynt, ac ni byddant wael.
20 Eu meibion hefyd fydd megis cynt, a'u
cynnulleidfa a sicrhëir ger fy mron; a mi a
ymwelaf â'u holl orthrymmwyr hwynt.
21 A'u pendefigion fydd o honynt eu hun,
a'u llywiawdwr a ddaw allan o'u mysg eu
hun; a mi a baraf iddo nesâu, ac efe a ddaw
attaf: canys pwy *yw* hwn a lwyr roddodd
ei galon i nesâu attaf fi? medd yr AR-
GLWYDD.
22 A chwi a fyddwch yn bobl i mi, a minnau
a fyddaf yn DDUW i chwithau.
23 Wele, gorwynt yr ARGLWYDD yn myned
allan *mewn* digter, corwynt parhâus; ar ben
annuwiolion yr erys.
24 Ni ddychwel digofaint llidiog yr AR-
GLWYDD, nes iddo *ei* wneuthur, ac nes iddo
gyflawni meddyliau ei galon: yn y dyddiau
diweddaf y deallwch hyn.

PENNOD XXXI.

1 *Adferu Israel;* 10 *a chyhoeddi hynny.* 15
Rahel yn gala-*u am ei phlant.* 18 *Ephraim
yn edifarhâu, ac yn cael ei ddwyn adref dra-
chefn.* 22 *Addewid o Grist.* 27 *Ei ofal ef
dros ei eglwys.* 31 *Ei gyfammod newydd ef.*
35 *Sicrwydd* 38 *a helaethrwydd yr eglwys.*

YR amser hwnnw, medd yr ARGLWYDD,
y byddaf DDUW i holl deuluoedd Israel;
a hwythau a fyddant bobl i mi.
2 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Y bobl
y rhai a weddillwyd gan y cleddyf, a gafodd
ffafr yn yr anialwch, pan aethum i beri
llonyddwch iddo ef, *sef* i Israel.
3 Er ys talm yr ymddangosodd yr AR-
GLWYDD i mi, *gan ddywedyd*, A chariad
tragywyddol y'th gerais: am hynny tyn-
nais di â thrugaredd.
4 Myfi a'th adeiladaf etto, a thi a adeiledir,
O forwyn Israel: ymdrwsi etto â'th dym-
panau, ac a âi allan gyd â'r chwareuyddion
dawns.
5 Ti a blenni etto winllannoedd ym myn-
yddoedd Samaria: y planwyr a blannant, ac
a'*u* mwynhânt yn gyffredin.
6 Canys daw y dydd y llefa y gwylwyr ym
mynydd Ephraim, Codwch, ac âwn i fynu i
Sïon at yr ARGLWYDD ein DUW.
7 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD;
Cenwch orfoledd i Jacob, a chrechwenwch
ym mhlith rhai pennaf y cenhedloedd: cy-
hoeddwch, molwch, a dywedwch, O AR-
GLWYDD, cadw dy bobl gweddill Israel.
8 Wele, mi a'u harweiniaf hwynt o dir y
gogledd, ac a'u casglaf hwynt o ystlysau
y ddaear, y dall a'r cloff, y feichiog a'r hon
sydd yn esgor, ar unwaith gyd â hwynt:
cynnulleidfa fawr a ddychwelant yma.
9 Mewn wylofain y deuant, ac mewn tost-
uriaethau y dygaf hwynt: gwnaf iddynt
rodio wrth ffrydiau dyfroedd mewn ffordd
uniawn yr hon ni thripiant ynddi: oblegid
myfi sydd dad i Israel, ac Ephraim yw fy
nghyntaf-anedig.
10 ¶ Gwrandewch air yr ARGLWYDD, O
genhedloedd, a mynegwch yn yr ynysoedd o
bell, a dywedwch, Yr hwn a wasgarodd
Israel, a'i casgl ef, ac a'i ceidw fel bugail ei
braidd.
11 O herwydd yr ARGLWYDD a waredodd
Jacob, ac a'i hachubodd ef o law yr hwn
oedd drech nag ef.
12 Am hynny y deuant ac y canant yn
uchelder Sïon; a hwy a redant at ddaioni yr
ARGLWYDD, am wenith, ac am win, ac am
olew, ac am eppil y defaid a'r gwartheg: a'u
henaid fydd fel gardd ddyfradwy; ac ni ofid-
iant mwyach.
13 Yna y llawenycha y forwyn yn y dawns,
a'r gwŷr ieuaingc a'r henafgwyr ynghyd:
canys myfi a drôaf eu galar yn llawenydd, ac
a'u diddanaf hwynt, ac a'u llawenychaf o'u
tristwch.
14 A mi a ddiwallaf enaid yr offeiriaid â
brasder, a'm pobl a ddigonir â'm daioni,
medd yr ARGLWYDD.
15 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD;
Llef a glywyd yn Ramah, cwynfan *ac* wylof-
ain chwerw; Rahel yn wylo am ei meibion,
ni fynnai ei chysuro am ei meibion, o her-
wydd nad *oeddynt*.
16 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Attal
dy lef rhag wylo, a'th lygaid rhag dagrau:
canys y mae tâl i'th lafur, medd yr AR-
GLWYDD; a hwy a ddychwelant o dir y gelyn.
17 Ac y mae gobaith yn dy ddiwedd, medd
yr ARGLWYDD, y dychwel *dy* blant i'w bro
eu hun.

18 ¶ Gan glywed y clywais Ephraim yn
cwynfan *fel hyn;* Cospaist fi, a mi a gosp-
wyd, fel llo heb ei gynnefino *â'r iau:* dy-
chwel di fi, a mi a ddychwelir; oblegid ti *yw*
yr ARGLWYDD fy NUW.
19 Yn ddïau wedi i mi ddychwelyd, mi a
edifarhêais; ac wedi i mi wybod, mi a darew-
ais *fy* morddwyd: myfi a gywilyddiwyd, ac
a waradwyddwyd hefyd, am i mi ddwyn
gwarth fy ieuengctid.
20 Ai mab hoff gennyf *yw* Ephraim? ai
plentyn hyfrydwch *yw?* canys er pan leferais
i yn ei erbyn ef, gan gofio y cofiaf ef etto:
am hynny fy mherfedd a ruant am dano ef;
gan drugarhâu y trugarhâf wrtho ef, medd
yr ARGLWYDD.
21 Cyfod i ti arwyddion ffordd, gosod i ti
garneddau uchel: gosod dy galon tu a'r brif-
ffordd, y ffordd yr aethost: dychwel, forwyn
Israel, dychwel i'th ddinasoedd hyn.
22 ¶ Pa hyd yr ymgrwydri, O ferch wrth-
nysig? oblegid yr ARGLWYDD a grëodd beth
newydd ar y ddaear; Benyw a amgylcha
wr.
23 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd,
DUW Israel; Dywedant etto y gair hwn
y'ngwlad Judah, ac yn ei dinasoedd, pan
ddychwelwyf eu caethiwed hwynt; Yr AR-
GLWYDD a'th fendithio, trigfa cyfiawnder,
mynydd sancteiddrwydd.
24 Yna arddwyr a bugeiliaid a breswyliant
ynddi hi Judah, ac yn ei holl ddinasoedd
ynghyd.
25 O herwydd yr enaid diffygiol a ddigonais,
a phob enaid trist a lenwais.
26 Ar hyn y deffrôais, ac yr edrychais, a
melus oedd fy hûn gennyf.
27 ¶ Wele y dyddiau yn dyfod, medd yr
ARGLWYDD, yr hauaf dŷ Israel a thŷ Judah
â had dyn ac â had anifail.
28 Ac megis y gwyliais arnynt, i ddi-
wreiddio, ac i dynnu i lawr, ac i ddinystrio,
ac i ddifetha, ac i ddrygu; felly y gwyliaf
arnynt i adeiladu ac i blannu, medd yr AR-
GLWYDD.
29 Yn y dyddiau hynny ni ddywedant
mwyach, Y tadau a fwyttasant rawnwin
surion, ac ar ddannedd y plant y mae dinc-
od.
30 Ond pob un a fydd farw yn ei anwiredd
ei hun: pob un a'r a fwyttâo rawnwin surion,
ar ei ddannedd ef y bydd dincod.
31 ¶ Wele y dyddiau yn dyfod, medd yr
ARGLWYDD, y gwnaf gyfammod newydd â
thŷ Israel, ac â thŷ Judah:
32 Nid fel y cyfammod a wneuthum â'u
tadau hwynt ar y dydd yr ymaflais yn eu
llaw hwynt i'w dwyn allan o dir yr Aipht
(yr hwn fy nghyfammod a ddarfu iddynt
hwy ei ddiddymmu, er fy mod i yn brïod
iddynt, medd yr ARGLWYDD)
33 Ond dyma y cyfammod a wnaf fi â thŷ
Israel ar ol y dyddiau hynny, medd yr AR-
GLWYDD; Myfi a roddaf fy nghyfraith o'u
mewn hwynt, ac a'i hysgrifenaf hi yn eu
calonnau hwynt; a mi a fyddaf iddynt hwy
yn DDUW, a hwythau a fyddant yn bobl i
mi.
34 Ac ni ddysgant mwyach bob un ei gym-
mydog, a phob un ei frawd, gan ddywedyd,
Adnabyddwch yr ARGLWYDD: o herwydd
hwynt-hwy oll o'r lleiaf o honynt hyd y
mwyaf o honynt a'm hadnabyddant, medd
yr ARGLWYDD; oblegid mi a faddeuaf eu
hanwiredd, a'u pechod ni chofiaf mwyach.
35 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, yr
hwn sydd yn rhoddi yr haul yn oleuni dydd,
deddfau y lloer a'r sêr yn oleuni nos, yr hwn
sydd yn rhwygo y môr pan ruo ei donnau:
ARGLWYDD y lluoedd *yw* ei enw:
36 Os cilia y deddfau hynny o'm gŵydd i,
medd yr ARGLWYDD, yna had Israel a baid
â bod yn genedl ger fy mron i yn dragy-
wydd.
37 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Os
gellir mesur y nefoedd oddi uchod, a chwilio
sylfeini y ddaear hyd isod, minnau hefyd a
wrthodaf holl had Israel, am yr hyn oll a
wnaethant hwy, medd yr ARGLWYDD.
38 ¶ Wele y dyddiau yn dyfod, medd yr
ARGLWYDD, yr adeiledir y ddinas i'r AR-
GLWYDD, o dŵr Hananeel hyd borth y gongl.
39 A'r llinyn mesur a â allan etto ar ei
gyfer ef, ar fryn Gareb, ac a amgylcha hyd
Goath.
40 A holl ddyffryn y celaneddau, a'r lludw,
a'r holl feusydd, hyd afon Cidron, hyd gongl
porth y meirch tu a'r dwyrain, *a fydd* sanct-
aidd i'r ARGLWYDD; nis diwreiddir, ac nis
dinystrir mwyach byth.

PENNOD XXXII.

1 *Jeremïah, wedi ei garcharu gan Sedecïah am*
ei brophwydoliaeth, 6 *yn prynu maes Ha-*
nameel. 13 *Baruch yn rhaid iddo gadw*
yr ysgrifenadau, megis yn arwyddion o ddy-
chweliad y bobl. 16 *Jeremïah, yn ei weddi,*
yn achwyn wrth Dduw. 26 *Duw yn sicrhâu*
y caethiwed am eu pechodau hwy, 36 *ac yn*
addaw iddynt rasusol ddychweliad.

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremïah
oddi wrth yr ARGLWYDD yn y ddegfed
flwyddyn i Sedecïah brenhin Judah, honno
oedd y ddeunawfed flwyddyn i Nebuchod-
onosor.
2 Canys y pryd hwnnw yr oedd llu brenhin
Babilon yn gwarchae ar Jerusalem: a Jere-
mïah y prophwyd ydoedd wedi cau arno
y'nghyntedd y carchar, yr hwn *oedd* yn nhŷ
brenhin Judah.
3 Canys Sedecïah brenhin Judah a gauasai
arno ef, gan ddywedyd, Paham y prophwydi,
gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD; Wele, mi a roddaf y ddinas hon yn
llaw brenhin Babilon, ac efe a'i hennill hi;
4 Ac ni ddïangc Sedecïah brenhin Judah o
law y Caldeaid, ond efe a roddir yn ddïau yn
llaw brenhin Babilon, ac efe a ymddiddan
âg ef enau y'ngenau, a'i lygaid ef a edrychant
yn ei lygaid yntau;
5 Ac efe a arwain Sedecïah i Babilon, ac
yno y bydd efe hyd oni ymwelwyf fi ag ef,
medd yr ARGLWYDD: er i chwi ymladd â'r
Caldeaid, ni lwyddwch.
6 ¶ A Jeremïah a lefarodd, Gair yr AR-
GLWYDD a ddaeth attaf fi, gan ddywedyd,
7 Wele Hanameel mab Salum dy ewythr
yn dyfod attat, gan ddywedyd, Pryn i ti fy
maes, yr hwn *sydd* yn Anathoth: oblegid
i ti *y mae* cyfiawnder y pryniad i'*w* brynu
ef.
8 Felly Hanameel mab fy ewythr frawd fy
nhad a ddaeth attaf fi i gyntedd y carchardy,
yn ol gair yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd
wrthyf, Pryn, attolwg, fy maes *sydd* yn Ana-
thoth yn nhir Benjamin: canys i ti *y mae*
cyfiawnder yr etifeddiaeth, ac i ti y perthyn
ei ollwng; pryn *ef* i ti. Yna y gwybûm mai
gair yr ARGLWYDD *oedd* hwn.
9 A mi a brynais y maes *oedd* yn Anathoth
gan Hanameel mab fy ewythr frawd fy nhad,
ac a bwysais iddo yr arian, saith sicl a deg
darn o arian.
10 A mi a ysgrifenais *hyn* mewn llyfr, ac a'i
seliais; cymmerais hefyd dystion, a phwysais
yr arian mewn cloriannau.

11 Yna mi a gymmerais lyfr y pryniad, *sef*
yr hwn oedd wedi ei selio *wrth* gyfraith a
defod, a'*r hwn oedd* yn agored.
12 A mi a roddais lyfr y pryniad at Baruch
mab Neriah, mab Maaseiah, y'ngŵydd Ha-
nameel *mab* fy ewythr, ac y'ngŵydd y tystion
a ysgrifenasent lyfr y prynedigaeth, yng
ngŵydd yr holl Iuddewon oedd yn eistedd
y'nghyntedd y carchardy.
13 ¶ A mi a orchymynais i Baruch yn eu
gŵydd hwynt, gan ddywedyd,
14 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd,
DUW Israel; Cymmer y llyfrau hyn, *sef* y
llyfr hwn o'r pryniad yr hwn *sydd* seliedig,
a'r llyfr agored hwn, a dod hwynt mewn
llestr pridd, fel y parhâont ddyddiau lawer.
15 O herwydd fel hyn y dywed ARGLWYDD
y lluoedd, DUW Israel; Tai, a meusydd, a
gwinllannoedd, a feddiennir etto yn y wlad
hon.
16 ¶ Ac wedi i mi roddi llyfr y pryniad at
Baruch mab Neriah, myfi a weddïais ar yr
ARGLWYDD, gan ddywedyd,
17 O ARGLWYDD DDUW, wele, ti a wnaeth-
ost y nefoedd a'r ddaear, â'th fawr allu ac
â'th fraich estynedig; nid oes dim rhŷ an-
hawdd i ti.
18 Yr wyt yn gwneuthur trugaredd i fil-
oedd, ac yn talu anwireddau y tadau i fynwes
eu meibion ar eu hol hwynt: y DUW mawr,
cadarn, ARGLWYDD y lluoedd *yw* ei enw;
19 Mawr mewn cynghor, a galluog ar
weithred (canys *y mae* dy lygaid yn agored
ar holl ffyrdd meibion dynion, i roddi i
bob un yn ol ei ffyrdd, ac yn ol ffrwyth
ei weithredoedd)
20 Yr hwn a osodaist arwyddion a rhyfedd-
odau y'ngwlad yr Aipht hyd y dydd hwn, ac
yn Israel, ac ym mysg dynion *eraill;* ac a
wnaethost i ti enw, megis heddyw;
21 Ac a ddygaist dy bobl Israel allan o dir
yr Aipht, âg arwyddion, ac â rhyfeddodau,
ac â llaw gref, ac â braich estynedig, ac âg
ofn mawr;
22 Ac a roddaist iddynt y wlad yma, yr hon
a dyngaist wrth eu tadau y rhoddit iddynt,
sef gwlad yn llifeirio o laeth a mêl.
23 A hwy a ddaethant i mewn, ac a'i medd-
iannasant hi; ond ni wrandawsant ar dy lais,
ac ni rodiasant yn dy gyfraith: ni wnaethant
ddim o'r hyn oll a orchymynaist iddynt ei
wneuthur: am hynny y peraist i'r holl niwed
hyn ddigwydd iddynt.
24 Wele, peiriannau, ergydion a ddaeth ar y
ddinas i'w goresgyn hi; a'r ddinas a roddir i
law y Caldeaid, y rhai sydd yn ymladd yn ei
herbyn, o herwydd y cleddyf, a'r newyn, a'r
haint: a'r hyn a ddywedaist ti, a gwblhâwyd;
ac wele, ti a'*i* gweli.
25 A thi a ddywedaist wrthyf, O ARGLWYDD
DDUW, Pryn i ti y maes âg arian, a chymmer
dystion: gan fod y ddinas wedi ei rhoddi i
law y Caldeaid.
26 ¶ Yna y daeth gair yr ARGLWYDD at
Jeremiah, gan ddywedyd,
27 Wele, myfi *yw* yr ARGLWYDD, DUW
pob cnawd: a oes dim rhŷ anhawdd i mi?
28 Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD; Wele fi yn rhoddi y ddinas hon yn
llaw y Caldeaid, ac yn llaw Nebuchodonosor
brenhin Babilon, ac efe a'i hynnill hi.
29 A'r Caldeaid, y rhai a ryfelant yn erbyn
y ddinas hon, a ddeuant ac a ffaglant y ddinas
hon â thân, ac a'i llosgant hi, a'r tai y rhai
yr arogl-darthasant ar eu pennau i Baal, ac y
tywalltasant ddiod-offrwm i dduwiau dieithr,
i'm digio i.
30 Oblegid meibion Israel, a meibion Judah,
oeddynt yn gwneuthur yn unig yr hyn oedd
ddrwg yn fy ngolwg i o'u mebyd: o herwydd
meibion Israel oeddynt yn unig yn fy nig-
lloni i â gweithredoedd eu dwylaw, medd yr
ARGLWYDD.
31 Canys i'm digofaint, ac i'm llid, y bu y
ddinas hon i mi, er y dydd yr adeiladasant hi
hyd y dydd hwn, i beri ei symmud oddi ger
bron fy wyneb:
32 Am holl ddrygioni meibion Israel a meib-
ion Judah, y rhai a wnaethant i'm digio i,
hwynt-hwy, eu brenhinoedd, eu tywysogion,
eu hoffeiriaid, a'u prophwydi, a gwŷr Judah,
a phreswylwyr Jerusalem.
33 Er i mi *eu* dysgu, gan fore-godi i roddi
addysg *iddynt*, etto ni wrandawsant i gym-
meryd athrawiaeth; eithr troisant attaf eu
gwarrau, ac nid eu hwynebau:
34 Eithr gosodasant eu ffieidd-dra yn y tŷ y
gelwir fy enw arno, i'w halogi ef.
35 A hwy a adeiladasant uchelfeydd Baal,
y rhai *sydd* yn nyffryn mab Hinnom, i
wneuthur i'w meibion a'u merched fyned
trwy *y tân* i Moloch; yr hyn ni orchymynais
iddynt, ac ni feddyliodd fy nghalon iddynt
wneuthur y ffieidd-dra hyn, i beri i Judah
bechu.
36 ¶ Ac yn awr am hynny fel hyn y dywed
yr ARGLWYDD, DUW Israel, am y ddinas
hon, am yr hon y dywedwch chwi, Rhoddir
hi i law brenhin Babilon, trwy y cleddyf, a
thrwy newyn, a thrwy haint.
37 Wele, myfi a'u cynhullaf hwynt o'r holl
diroedd, y rhai yn fy nig a'm llid a'm sorriant
mawr y gyrrais hwynt iddynt; ac a'u dygaf
yn eu hol i'r lle hwn, ac a wnaf iddynt bres-
wylio yn ddiogel.
38 A hwy a fyddant yn bobl i mi, a minnau
a fyddaf yn DDUW iddynt hwythau.
39 A mi a roddaf iddynt un galon ac un
ffordd, i'm hofni byth, er lles iddynt ac i'w
meibion ar eu hol.
40 A mi a wnaf â hwynt gyfammod tragy-
wyddol, na throâf oddi wrthynt, heb wneuth-
ur lles iddynt; a mi a osodaf fy ofn yn eu
calonnau, fel na chiliont oddi wrthyf.
41 Ië, mi a lawenychaf ynddynt, gan wneuth-
ur lles iddynt, a mi a'u plannaf hwynt
yn y tir hwn yn sicr, â'm holl galon, ac â'm
holl enaid.
42 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD;
Megis y dygais i ar y bobl hyn yr holl fawr
ddrwg hyn, felly y dygaf fi arnynt yr holl
ddaioni a addewais iddynt.
43 A meusydd a feddiennir yn y wlad yma,
am yr hon yr ydych chwi yn dywedyd,
Anghyfannedd *yw* hi, heb ddyn nac anifail;
yn llaw y Caldeaid y rhoddwyd hi.
44 Meusydd a brynant am arian, ac a ysgrif-
enant mewn llyfrau, ac a'*u* seliant, ac a
gymmerant dystion yn nhir Benjamin, ac yn
amgylchoedd Jerusalem, ac yn ninasoedd
Judah, ac yn ninasoedd y mynyddoedd, ac
yn ninasoedd y gwastad, ac yn ninasoedd y
dehau: canys mi a ddychwelaf eu caethiwed
hwynt, medd yr ARGLWYDD.

PENNOD XXXIII.

1 *Duw yn addaw i'r gaethglud rasusol ddych-
weliad*, 9 *a llawen gyflwr*, 12 *a llywodraeth
ddiysgog*, 15 *a Christ, Blaguryn cyfiawnder;*
17 *y parhâi eu brenhiniaeth a'u hoffeiriad-
aeth;* 20 *a sicrwydd o hâd bendigedig.*

GAIR yr ARGLWYDD hefyd a ddaeth at
Jeremiah yr ail waith (ac efe etto yn
garcharor y'nghyntedd y carchardy) gan ddy-
wedyd,
2 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD yr hwn

a'i gwnaeth, yr ARGLWYDD yr hwn a'i llun-
iodd i'w sicrhâu, yr ARGLWYDD *yw* ei enw:
3 Galw arnaf, a mi a'th attebaf, ac a ddang-
osaf i ti *bethau* mawrion, a chedyrn, y rhai
nis gwyddost.
4 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD,
DUW Israel, am dai y ddinas hon, ac am dai
brenhinoedd Judah, y rhai a ddinystriwyd â
pheiriannau rhyfel, ac â chleddyf;
5 Y maent yn dyfod i ymladd â'r Caldeaid,
ond i'w llenwi â chelanedd dynion, y rhai a
leddais yn fy llid a'm digofaint, ac am i mi
guddio fy wyneb oddi wrth y ddinas hon am
eu holl ddrygioni hwynt.
6 Wele, myfi a ddygaf iddi hi iechyd a
meddyginiaeth, a mi a'u meddyginiaethaf
hwynt, ac a ddadguddiaf iddynt amlder o
heddwch a gwirionedd.
7 A mi a ddychwelaf gaethiwed Judah, a
chaethiwed Israel, a mi a'u hadeiladaf hwynt
megis yn y dechreuad.
8 A mi a'u puraf hwynt oddi wrth eu holl
anwiredd a bechasant i'm herbyn; a mi a
faddeuaf iddynt eu holl bechodau *trwy* y rhai
y pechasant i'm herbyn, a *thrwy* y rhai y
troseddasant yn fy erbyn.
9 ¶ A *hyn* fydd i mi yn enw llawenydd, yn
glòd ac yn ogoniant o flaen holl genhedloedd
y ddaear, y rhai a glywant yr holl ddaioni yr
ydwyf fi yn ei wneuthur iddynt: a hwythau
a ofnant ac a grynant am yr holl ddaioni a'r
holl lwyddiant yr ydwyf fi yn eu gwneuthur
i'r *ddinas* hon.
10 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Clywir
etto yn y lle hwn (*am* yr hwn y dywedwch,
Anialwch *yw* efe, heb ddyn ac heb anifail,
yn ninasoedd Judah, ac yn heolydd Jerusa-
lem, y rhai a wnaed yn anghyfannedd, heb
ddyn ac heb breswylwyr, ac heb anifail)
11 Llef gorfoledd a llef llawenydd, llef y
prïod-fab a llef y brïod-ferch, llef rhai yn
dywedyd, Molwch ARGLWYDD y lluoedd; o
herwydd daionus *yw* yr ARGLWYDD, oblegid
ei drugaredd *a bery* yn dragywydd; *llef* rhai
yn dwyn offrwm moliant i dŷ yr ARGLWYDD:
canys mi a ddychwelaf gaethiwed y wlad,
megis yn y dechreuad, medd yr ARGLWYDD.
12 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd,
Bydd etto yn y lle yma, *yr hwn sydd* anghyf-
anneddol heb ddyn ac heb anifail, ac yn ei
holl ddinasoedd, drigfa bugeiliaid yn corlan-
nu y praidd.
13 Yn ninasoedd y mynydd, yn ninasoedd
y gwastad, ac yn ninasoedd y dehau, ac
y'ngwlad Benjamin, ac yn amgylchoedd Je-
rusalem, ac yn ninasoedd Judah, yr â defaid
etto, dan law yr hwn sydd yn *eu* rhifo, medd
yr ARGLWYDD.
14 Wele y dyddiau yn dyfod, medd yr
ARGLWYDD, fel y cyflawnwyf y peth da-
ionus a addewais i dŷ Israel, ac i dŷ Judah.
15 ¶ Yn y dyddiau hynny, ac yn yr amser
hwnnw, y paraf i Flaguryn cyfiawnder flag-
uro i Dafydd; ac efe a wna farn a chyfiawn-
der yn y tir.
16 Yn y dyddiau hynny Judah a waredir, a
Jerusalem a breswylia yn ddïogel; a hwn *yw*
yr enw y gelwir ef, Yr ARGLWYDD ein cyf-
iawnder.
17 ¶ Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD,
Ni phalla i Dafydd wr yn eistedd ar frenhin-
faingc tŷ Israel.
18 Ac ni phalla i'r offeiriaid y Lefiaid wr ger
fy mron i, i offrymmu poeth-offrwm, ac i
offrymmu bwyd-offrwm, ac i wneuthur ab-
erth yn dragywydd.
19 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth at
Jeremïah, gan ddywedyd,
20 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Os gell-
wch ddiddymmu fy nghyfammod â'r dydd.
a'm cyfammod â'r nos, ac na byddo dydd a
nos yn eu hamser;
21 Yna y diddymmir fy nghyfammod â
Dafydd fy ngwas, na byddo iddo fab yn
teyrnasu ar ei deyrn-gadair ef, ac â'r Lefiaid
yr offeiriaid fy ngweinidogion.
22 Megis na ellir cyfrif llu y nefoedd, ac na
ellir mesur tywod y môr; felly myfi a amlhâf
had Dafydd fy ngwas, a'r Lefiaid y rhai sydd
yn gweini i mi.
23 Hefyd, gair yr ARGLWYDD a ddaeth at
Jeremïah, gan ddywedyd,
24 Oni weli di pa beth y mae y bobl hyn yn
ei lefaru, gan ddywedyd, Y ddau deulu a
ddewisodd yr ARGLWYDD, efe a'u gwrthod-
odd hwynt? felly y dirmygasant fy mhobl,
fel nad ydynt mwyach yn genedl yn eu golwg
hwynt.
25 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Os fy
nghyfammod â'r dydd ac â'r nos ni *saif,*
ac oni osodais i ddefodau y nefoedd a'r dda-
ear:
26 Yna had Jacob a Dafydd fy ngwas a
wrthodaf fi, fel na chymmerwyf o'i had ef
lywodraethwyr ar had Abraham, Isaac, a
Jacob: canys mi a ddychwelaf eu caethiwed
hwynt, ac a drugarhâf wrthynt.

PENNOD XXXIV.

1 *Jeremïah yn prophwydo caethiwed Sedecïah,*
a'r ddinas. 8 *Y tywysogion a'r bobl, wedi*
iddynt ryddhâu eu caeth-weision, y'ngwrth-
wyneb i gyfammod Duw, yn eu cymmeryd
hwy drachefn. 12 *Jeremïah, am eu han-*
ufudd-dod, yn eu rhoddi hwy a Sedecïah yn
nwylaw eu gelynion.

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremïah
oddi wrth yr ARGLWYDD (pan oedd
Nebuchodonosor brenhin Babilon, a'i holl
lu, a holl deyrnasoedd y ddaear *y rhai oedd*
dan lywodraeth ei law ef, a'r holl bobloedd,
yn rhyfela yn erbyn Jerusalem, ac yn erbyn
ei holl ddinasoedd hi) gan ddywedyd,
2 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, DUW
Israel, Dos, a llefara wrth Sedecïah brenhin
Judah, a dywed wrtho, Fel hyn y dywed yr
ARGLWYDD, Wele fi yn rhoddi y ddinas
hon i law brenhin Babilon, ac efe a'i llysg hi
â thân:
3 Ac ni ddïengi dithau o'i law ef, canys dïau
y'th ddèlir, ac y'th roddir i'w law ef; a'th
lygaid di a gânt weled llygaid brenhin Ba-
bilon, a'i enau ef a ymddiddan â'th enau di,
a thithau a âi i Babilon.
4 Er hynny, O Sedecïah brenhin Judah,
gwrando air yr ARGLWYDD; Fel hyn y dy-
wed yr ARGLWYDD am danat ti, Ni byddi di
farw trwy y cleddyf:
5 Mewn heddwch y byddi farw: a hwy a
losgant *bêr-aroglau* i ti, fel y llosgwyd i'th
dadau, y brenhinoedd gynt, y rhai a fu o'th
flaen di; a hwy a alarant am danat ti, *gan*
ddywedyd, O arglwydd! canys myfi a ddy-
wedais y gair, medd yr ARGLWYDD.
6 Yna Jeremïah y prophwyd a lefarodd wrth
Sedecïah brenhin Judah yr holl eiriau hyn
yn Jerusalem,
7 Pan oedd llu brenhin Babilon yn rhyfela
yn erbyn Jerusalem, ac yn erbyn holl ddin-
asoedd Judah y rhai a adawsid, yn erbyn
Lachis, ac yn erbyn Azecah: canys y din-
asoedd caerog hyn a adawsid o ddinasoedd
Judah.
8 ¶ Y gair yr hwn a ddaeth at Jeremïah
oddi wrth yr ARGLWYDD, wedi i'r brenhin
Sedecïah wneuthur cyfammod â'r holl bobl

oedd yn Jerusalem, am gyhoeddi iddynt
ryddid;
9 I ollwng o bob un ei wasanaethwr, a phob
un ei wasanaethferch, *y rhai fyddent* Hebread
neu Hebrees, yn rhyddion; ac na cheisiai
neb wasanaeth ganddynt, *sef* gan ei frawd o
Iuddew.
10 A phan glybu yr holl bennaethiaid, a'r
holl bobl y rhai a aethent i'r cyfammod, am
ollwng o bob un ei wasanaethwr a phob un
ei wasanaethferch yn rhyddion, fel na cheis-
ient wasanaeth ganddynt mwyach, yna hwy
a wrandawsant, ac a'*u* gollyngasant ym-
aith.
11 Ond wedi hynny yr edifarhâodd arnynt,
a hwy a ddygasant yn eu hol eu gweision a'u
morwynion, y rhai a ollyngasent yn rhydd-
ion, ac a'u caethiwasant hwy yn weision ac
yn forwynion.
12 ¶ Am hynny y daeth gair yr ARGLWYDD
at Jeremïah oddi wrth yr ARGLWYDD, gan
ddywedyd,
13 Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW
Israel, Mi a wneuthum gyfammod â'ch
tadau chwi, y dydd y dygais hwynt allan
o dir yr Aipht, o dŷ y caethiwed, gan ddy-
wedyd,
14 Ym mhen saith mlynedd gollyngwch
bob un ei frawd o Hebread, yr hwn a werth-
wyd i ti, ac a'th wasanaethodd chwe blynedd;
gollwng ef yn rhydd oddi wrthyt: ond ni
wrandawodd eich tadau arnaf, ac ni ogwydd-
asant eu clustiau.
15 A chwithau a gymmerasech edifeirwch
heddyw, ac a wnaethech yr hyn oedd uniawn
yn fy ngolwg, am gyhoeddi rhyddid bob un
i'w gymmydog; a chwi a wnaethech gyfam-
mod yn fy ngŵydd i, yn y tŷ y gelwir fy enw
arno:
16 Ond chwi a ddychwelasoch, ac a halog-
asoch fy enw, ac a ddygasoch yn eu hol bob
un ei wasanaethwr, a phob un ei wasanaeth-
ferch, y rhai a ollyngasech yn rhyddion wrth
eu hewyllys eu hun: caethiwasoch hwynt
hefyd i fod yn weision ac yn forwynion i
chwi.
17 Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD, Ni wrandawsoch arnaf fi, gan gy-
hoeddi rhyddid bob un i'w frawd, a phob
un i'w gymmydog: wele fi yn cyhoeddi
i'ch erbyn, medd yr ARGLWYDD, ryddid i'r
cleddyf, i'r haint, ac i'r newyn, ac mi a
wnaf eich symmud chwi i holl deyrnasoedd
y ddaear.
18 A mi a roddaf y dynion a droseddodd fy
nghyfammod, y rhai ni chwblhasant eiriau
y cyfammod a wnaethant ger fy mron, wedi
iddynt fyned rhwng rhannau y llo, yr hwn a
holltasent yn ddau,
19 Tywysogion Judah, a thywysogion Jeru-
salem, yr ystafellyddion, a'r offeiriaid, a holl
bobl y wlad y rhai a aethant rhwng rhannau
y llo;
20 Ie, mi a'u rhoddaf hwynt yn llaw eu
gelynion, ac yn llaw y rhai sydd yn ceisio eu
heinioes: a'u celain fydd yn fwyd i ehediaid
y nefoedd, ac i anifeiliaid y ddaear.
21 A mi a roddaf Sedecïah brenhin Judah,
a'i dywysogion, i law eu gelynion, ac i law
y rhai sydd yn ceisio eu heinioes, ac yn llaw
llu brenhin Babilon, y rhai a aethant i fynu
oddi wrthych.
22 Wele, mi a orchymynaf, medd yr AR-
GLWYDD, ac a wnaf iddynt droi yn ol at y
ddinas hon, a hwy a ryfelant yn ei herbyn
hi, ac a'i goresgynant hi, ac a'i llosgant hi â
thân: ac mi a wnaf ddinasoedd Judah yn
anghyfannedd heb breswylydd.

PENNOD XXXV.

*1 Trwy ddangos ufudd-dod y Rechabiaid, 12 y
mae Jeremïah yn barnu ar anufudd-dod yr
Iuddewon. 18 Duw yn bendithio y Rechab-
iaid am eu hufudd-dod.*

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremïah
oddi wrth yr ARGLWYDD, yn nyddiau
Jehoiacim mab Josïah brenhin Judah, gan
ddywedyd,
2 Dos di i dŷ y Rechabiaid, a llefara wrthynt,
a phar iddynt ddyfod i dŷ yr ARGLWYDD,
i un o'r ystafelloedd, a dod iddynt win i'w
yfed.
3 Yna myfi a gymmerais Jaazanïah, mab
Jeremïah, mab Habazinïah, a'i frodyr, a'i
holl feibion, a holl deulu y Rechabiaid;
4 A mi a'u dygais hwynt i dŷ yr AR-
GLWYDD, i ystafell meibion Hanan mab Ig-
dalïah, gwr i DDUW, yr hon *oedd* wrth ys-
tafell y tywysogion, yr hon *sydd* goruwch ys-
tafell Maaseiah mab Sàlum, ceidwad y drws.
5 A mi a roddais ger bron meibion tŷ y
Rechabiaid phiolau yn llawn o win, a chwp-
panau, a mi a ddywedais wrthynt, Yfwch
win.
6 Ond hwy a ddywedasant, Nid yfwn ni
ddim gwin: o herwydd Jonadab mab Rechab
ein tad a roddodd i ni orchymyn, gan ddy-
wedyd, Nac yfwch win *na* chwychwi na'ch
plant, yn dragywydd.
7 Nac adeiledwch dŷ, ac na heuwch had, ac
na phlennwch winllan, ac na fydded gennych
chwi: ond mewn pebyll y preswyliwch eich
holl ddyddiau; fel y byddoch chwi fyw
ddyddiau lawer ar wyneb y ddaear, lle yr
ydych yn ddieithriaid.
8 A nyni a wrandawsom ar lais Jonadab
mab Rechab ein tad, am bob peth a orchym-
ynodd efe i ni; nad yfem ni win ein holl
ddyddiau, nyni, ein gwragedd, ein meibion,
a'n merched;
9 Ac nad adeiladem i ni dai i'w preswylio;
ac nid oes gennym na gwinllan, na maes, na
had.
10 Eithr trigo a wnaethom mewn pebyll, a
gwrandaw, a gwneuthur yn ol yr hyn oll a
orchymynodd Jonadab ein tad i ni.
11 Ond pan ddaeth Nebuchodonosor bren-
hin Babilon i fynu i'r wlad, nyni a ddywed-
asom, Deuwch, ac âwn i Jerusalem, rhag llu
y Caldeaid, a rhag llu yr Assyriaid: ac yn
Jerusalem yr ydym ni yn preswylio.
12 ¶ Yna y daeth gair yr ARGLWYDD at
Jeremïah, gan ddywedyd,
13 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd,
DUW Israel, Dos, a dywed wrth wŷr Judah,
ac wrth breswylwyr Jerusalem, Oni chym-
merwch chwi addysg i wrando ar fy ngeiriau?
medd yr ARGLWYDD.
14 Geiriau Jonadab mab Rechab, y rhai a
orchymynodd efe i'w feibion, nad yfent win,
a gyflawnwyd: canys nid yfant hwy *win* hyd
y dydd hwn; ond hwy a wrandawant ar or-
chymyn eu tad: a minnau a ddywedais wrth-
ych chwi, gan godi yn fore, a llefaru; ond ni
wrandawsoch arnaf.
15 Myfi a anfonais hefyd attoch chwi fy holl
weision y prophwydi, gan godi yn fore, ac
anfon, gan ddywedyd, Dychwelwch yn awr
bawb oddi wrth ei ffordd ddrwg, a gwell-
hêwch eich gweithredoedd, ac nac ewch ar
ol duwiau dieithr, i'w gwasanaethu hwynt;
a chwi a drigwch yn y wlad yr hon a rodd-
ais i chwi ac i'ch tadau: ond ni ogwydd-
asoch eich clustiau, ac ni wrandawsoch
arnaf.
16 Gan i feibion Jonadab mab Rechab gyf-
lawni gorchymyn eu tad, yr hwn a orchym-

ynodd efe iddynt; ond y bobl yma ni wrandawsant
arnaf fi:
17 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD
DDUW y lluoedd, DUW Israel, Wele fi yn
dwyn ar Judah, ac ar holl drigolion Jerusalem,
yr holl ddrwg a leferais yn eu herbyn:
o herwydd i mi ddywedyd wrthynt, ond ni
wrandawsant; a galw arnynt, ond nid attebasant.
18 ¶ A Jeremïah a ddywedodd wrth dylwyth
y Rechabiaid, Fel hyn y dywed ARGLWYDD
y lluoedd, DUW Israel, O herwydd
i chwi wrando ar orchymyn Jonadab
eich tad, a chadw ei holl orchymynion ef, a
gwneuthur yn ol yr hyn oll a orchymynodd
efe i chwi:
19 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD
y lluoedd, DUW Israel; Ni phalla i Jonadab
mab Rechab wr i sefyll ger fy mron i yn
dragywydd.

PENNOD XXXVI.

1 Jeremïah yn peri i Baruch ysgrifenu ei brophwydoliaeth ef, 5 a'i darllen ar gyhoedd. 11 Y tywysogion, wedi cael gwybodaeth o hynny trwy Michaiah, yn anfon Jehudi i gyrchu y llyfr, ac yn ei ddarllen: 19 yn erchi i Baruch ymguddio, efe a Jeremïah. 20 Y brenhin Jehoiacim wedi clywed sôn am y llyfr, yn gwrando peth o hono, ac yn ei losgi ef. 27 Jeremïah yn adrodd ei farn ef. 32 Baruch yn ysgrifenu y llyfr o newydd.

AC yn y bedwaredd flwyddyn i Jehoiacim
mab Josïah brenhin Judah, y daeth y
gair hwn oddi wrth yr ARGLWYDD at Jeremïah,
gan ddywedyd,
2 Cymmer i ti blyg llyfr, ac ysgrifena ynddo
yr holl eiriau a leferais i wrthyt yn erbyn
Israel, ac yn erbyn Judah, ac yn erbyn yr
holl genhedloedd, o'r dydd y lleferais i wrthyt
ti, er dyddiau Josïah hyd y dydd hwn.
3 Fe allai pan glywo tŷ Judah yr holl ddrwg
yr ydwyf fi yn amcanu ei wneuthur iddynt,
y dychwelant bob un o'i ffordd ddrygionus,
fel y maddeuwyf eu hanwiredd a'u pechod.
4 Yna Jeremïah a alwodd Baruch mab Nerïah;
a Baruch a ysgrifenodd o enau Jeremïah
holl eiriau yr ARGLWYDD, y rhai a lefarasai
efe wrtho, mewn plyg llyfr.
5 A Jeremïah a orchymynodd i Baruch, gan
ddywedyd, Cauwyd arnaf fi, ni allaf fi fyned
i dŷ yr ARGLWYDD.
6 Am hynny dos di, a darllen o'r llyfr a
ysgrifenaist o'm genau, eiriau yr ARGLWYDD,
lle y clywo y bobl, *yn* nhŷ yr ARGLWYDD,
ar y dydd ympryd; a lle y clywo holl Judah
hefyd, y rhai a ddelont o'u dinasoedd, y darlleni
di hwynt.
7 Fe allai y daw eu gweddi hwynt ger bron
yr ARGLWYDD, ac y dychwelant bob un o'i
ffordd ddrygionus: canys mawr *yw* y llid a'r
digofaint a draethodd yr ARGLWYDD yn erbyn
y bobl hyn.
8 Felly Baruch mab Nerïah a wnaeth yn ol
yr hyn oll a orchymynasai Jeremïah y prophwyd
iddo, gan ddarllen o'r llyfr eiriau yr
ARGLWYDD *yn* nhŷ yr ARGLWYDD.
9 Ac yn y bummed flwyddyn i Jehoiacim
mab Josïah brenhin Judah, ar y nawfed mis,
y cyhoeddasant ympryd ger bron yr ARGLWYDD,
i'r holl bobl yn Jerusalem, ac i'r
holl bobl a ddaethent o ddinasoedd Judah i
Jerusalem.
10 Yna Baruch a ddarllenodd o'r llyfr eiriau
Jeremïah, *yn* nhŷ yr ARGLWYDD, yn ystafell
Gemarïah mab Saphan yr ysgrifenydd, yn y
cyntedd uchaf, wrth ddrws porth newydd tŷ
yr ARGLWYDD, lle y clybu yr holl bobl.
11 ¶ Pan glybu Michaiah mab Gemarïah,
mab Saphan, holl eiriau yr ARGLWYDD allan
o'r llyfr;
12 Yna efe a aeth i waered i dŷ y brenhin
i ystafell yr ysgrifenydd: ac wele, yr holl
dywysogion oedd yno yn eistedd; *sef* Elisama
yr ysgrifenydd, a Delaiah mab Semaiah, ac
Elnathan mab Achbor, a Gemarïah mab
Saphan, a Sedecïah mab Hananïah, a'r holl
dywysogion.
13 A Michaiah a fynegodd iddynt yr holl
eiriau a glywsai efe pan ddarllenasai Baruch
y llyfr lle y clybu y bobl.
14 Yna yr holl dywysogion a anfonasant
Jehudi mab Nethanïah, mab Selemïah, mab
Cusi, at Baruch, gan ddywedyd, Cymmer yn
dy law y llyfr y darllenaist allan o hono lle y
clybu y bobl, a thyred. Felly Baruch mab
Nerïah a gymmerodd y llyfr yn ei law, ac a
ddaeth attynt.
15 A hwy a ddywedasant wrtho, Eistedd yn
awr, a darllen ef lle y clywom ni. Felly Baruch
a'*i* darllenodd lle y clywsant hwy.
16 A phan glywsant yr holl eiriau, hwy a
ofnasant bawb gyd â'u gilydd; a hwy a ddywedasant
wrth Baruch, Gan fynegi mynegwn
yr holl eiriau hyn i'r brenhin.
17 A hwy a ofynasant i Baruch, gan ddywedyd,
Mynega i ni yn awr, Pa fodd yr
ysgrifenaist ti yr holl eiriau hyn o'i enau
ef?
18 Yna Baruch a ddywedodd wrthynt, Efe
a draethodd yr holl eiriau hyn wrthyf fi â'i
enau, a minnau a'*u* hysgrifenais *hwynt* yn y
llyfr âg ingc.
19 Yna y tywysogion a ddywedasant wrth
Baruch, Dos ac ymguddia, ti a Jeremïah; ac
na wyped neb pa lle *y byddoch* chwi.
20 ¶ A hwy a aethant at y brenhin i'r cyntedd
(ond hwy a gadwasant y llyfr yn ystafell
Elisama yr ysgrifenydd) ac a fynegasant yr
holl eiriau lle y clybu y brenhin.
21 A'r brenhin a anfonodd Jehudi i gyrchu
y llyfr. Ac efe a'i dug ef o ystafell Elisama
yr ysgrifenydd. A Jehudi a'i darllenodd lle
y clybu y brenhin, a lle y clybu yr holl
dywysogion oedd yn sefyll yn ymyl y brenhin.
22 A'r brenhin oedd yn eistedd yn y gauafdy,
yn y nawfed mis; a thân wedi ei gynneu
ger ei fron.
23 A phan ddarllenasai Jehudi dair dalen
neu bedair, *yna* efe a'i torrodd â chyllell
ysgrifenydd, ac a'*i* bwriodd i'r tân *oedd* yn yr
aelwyd, nes darfod o'r holl lyfr gan y tân
oedd ar yr aelwyd.
24 Etto nid ofnasant, ac ni rwygasant eu
dillad, *na*'r brenhin, nac yr un o'i weision y
rhai a glywsant yr holl eiriau hyn.
25 Etto Elnathan, a Delaiah, a Gemarïah, a
ymbiliasant â'r brenhin na losgai efe y llyfr;
ond ni wrandawai efe arnynt.
26 Ond y brenhin a orchymynodd i Jerameel
mab Hammelech, a Seraiah mab Azrïel,
a Selemïah mab Abdïel, ddala Baruch yr
ysgrifenydd, a Jeremïah y prophwyd: ond yr
ARGLWYDD a'u cuddiodd hwynt.
27 ¶ Yna y daeth gair yr ARGLWYDD at
Jeremïah (wedi i'r brenhin losgi y llyfr, a'r
geiriau a ysgrifenasai Baruch o enau Jeremïah)
gan ddywedyd,
28 Cymmer i ti etto lyfr arall, ac ysgrifena
arno yr holl eiriau cyntaf y rhai oedd yn y
llyfr cyntaf, yr hwn a losgodd Jehoiacim
brenhin Judah:
29 A dywed wrth Jehoiacim brenhin Judah,
Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Ti a losgaist
y llyfr hwn, gan ddywedyd, Paham yr

ysgrifenaist ynddo, gan ddywedyd, Diau y
daw brenhin Babilon, ac a anrheithia y wlad
hon; ac efe a wna i ddyn ac i anifail ddarfod
o honi?
30 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD am Jehoiacim brenhin Judah; Ni
bydd iddo ef a eisteddo ar frenhinfaingc Dafydd: a'i gelain ef a fwrir allan i wres y dydd,
ac i rew y nos.
31 A mi a ymwelaf âg ef, ac â'i had, ac â'i
weision, am eu hanwiredd; a mi a ddygaf
arnynt hwy, ac ar drigolion Jerusalem, ac ar
wŷr Judah, yr holl ddrwg a leferais i'w herbyn, ond ni wrandawsant.
32 ¶ Yna Jeremïah a gymmerth lyfr arall,
ac a'i rhoddodd at Baruch mab Nerïah yr
ysgrifenydd; ac efe a ysgrifenodd ynddo o
enau Jeremïah holl eiriau y llyfr a losgasai
Jehoiacim brenhin Judah yn tân: a chwanegwyd attynt etto eiriau lawer fel hwythau.

PENNOD XXXVII.

1 *Wedi darfod i'r Aiphtiaid yrru y Caldeaid ymaith o warchae ar Jerusalem, y mae y brenhin Sedecïah yn anfon at Jeremïah i weddïo dros y bobl.* 6 *Jeremïah yn prophwydo y dychwelai y Caldeaid, ac y gorchfygent.* 11 *Ei ddal ef megis ffoadur, a'i faeddu, a'i garcharu.* 16 *Y mae efe yn sicrhâu Sedecïah o'r caethiwed:* 18 *yn ymbil am gael ei ollwng yn rhydd; ac yn cael peth ffafr.*

A'R brenhin Sedecïah mab Josïah a deyrnasodd yn lle Conïah mab Jehoiacim, yr
hwn a wnaeth Nebuchodonosor brenhin Babilon yn frenhin y'ngwlad Judah.
2 Ond ni wrandawodd efe, na'i weision, na
phobl y tir, ar eiriau yr ARGLWYDD, y rhai
a draethodd efe trwy law Jeremïah y prophwyd.
3 A'r brenhin Sedecïah a anfonodd Jehuchal
mab Selemïah, a Sephanïah mab Maaseiah
yr offeiriad, at Jeremïah y prophwyd, gan
ddywedyd, Gweddïa, *attolwg*, drosom ni ar
yr ARGLWYDD ein Duw.
4 A Jeremïah *oedd* yn myned i mewn ac
allan ym mysg y bobl: canys ni roddasent
hwy ef *etto* yn y carchardy.
5 A llu Pharaoh a ddaethai allan o'r Aipht:
a phan glybu y Caldeaid *oedd* yn gwarchae
ar Jerusalem sôn am danynt, hwy a aethant
ymaith oddi wrth Jerusalem.
6 ¶ Yna gair yr ARGLWYDD a ddaeth at
Jeremïah y prophwyd, gan ddywedyd,
7 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, DUW
Israel; Fel hyn y dywedwch chwi wrth frenhin Judah, yr hwn a'ch anfonodd chwi attaf
fi i ymofyn â mi; Wele, llu Pharaoh, yr
hwn a ddaeth allan yn gynhorthwy i chwi, a
ddychwel i'w wlad ei hun i'r Aipht.
8 A'r Caldeaid a ddychwelant, ac a ryfelant
yn erbyn y ddinas hon, ac a'i hynnillant, ac
a'i llosgant â thân.
9 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Na
thwyllwch eich hunain, gan ddywedyd, Diau
yr â y Caldeaid oddi wrthym ni: oblegid nid
ânt hwy.
10 Canys pe tarawech chwi holl lu y Caldeaid y rhai sydd yn rhyfela i'ch erbyn; fel
na weddillid o honynt *ond* gwŷr archolledig,
etto hwy a gyfodent bob un yn ei babell, ac a
losgent y ddinas hon â thân.
11 ¶ A phan aeth llu y Caldeaid ymaith oddi
wrth Jerusalem, rhag llu Pharaoh;
12 Yna Jeremïah a aeth allan o Jerusalem,
i fyned i wlad Benjamin, i ymlithro oddi yno
y'nghanol y bobl.
13 A phan oedd efe ym mhorth Benjamin,
yr oedd yno ben-swyddog, a'i enw ef *oedd*
Irïah, mab Selemïah, mab Hananïah; ac efe
a ddaliodd Jeremïah y prophwyd, gan ddywedyd, Cilio at y Caldeaid yr wyt ti.
14 Yna y dywedodd Jeremïah, Nid gwir;
nid ydwyf fi yn cilio at y Caldeaid, Ond ni
wrandawai efe arno: felly Irïah a ymaflodd
yn Jeremïah, ac a'i dygodd ef at y tywysogion.
15 Am hynny y tywysogion a ddigiasant
wrth Jeremïah, ac a'i tarawsant, ac a'i rhoddasant yn y carchardy yn nhŷ Jonathan yr
ysgrifenydd: o herwydd hwnnw a wnaethent
hwy yn garchardy.
16 ¶ Pan ddaeth Jeremïah i'r daeardy, ac
i'r cabanau, ac *wedi* i Jeremïah aros yno
ddyddiau lawer;
17 Yna y brenhin Sedecïah a anfonodd, ac
a'i cymmerodd ef allan: a'r brenhin a ofynodd iddo yn gyfrinachol yn ei dŷ ei hun, ac
a ddywedodd, A oes gair oddi wrth yr ARGLWYDD? A dywedodd Jeremïah, Oes: canys
tydi, *eb efe*, a roddir yn llaw brenhin Babilon.
18 Jeremïah hefyd a ddywedodd wrth y
brenhin Sedecïah, Pa bechod a wneuthum i
i'th erbyn di, neu yn erbyn dy weision, neu
yn erbyn y bobl hyn, pan y'm rhoddasoch yn
y carchardy?
19 Pa le *y mae* eich prophwydi a brophwydasant i chwi, gan ddywedyd, Ni ddaw brenhin Babilon i'ch erbyn, nac yn erbyn y wlad
hon?
20 Ac yn awr gwrando, attolwg, O fy arglwydd frenhin: attolwg, deued fy ngweddi
ger dy fron; fel na pharech i mi ddychwelyd
i dŷ Jonathan yr ysgrifenydd, rhag fy marw
yno.
21 Yna y brenhin Sedecïah a orchymynodd
iddynt hwy roddi Jeremïah y'nghyntedd y
carchardy, a rhoddi iddo ef deisen o fara
beunydd o heol y pobyddion, nes darfod yr
holl fara yn y ddinas. Felly Jeremïah a arhosodd y'nghyntedd y carchardy.

PENNOD XXXVIII.

1 *Jeremïah, ar gam-achwyn, yn cael ei fwrw i ddaeardy Malchïah:* 7 *ac Ebedmelech yn cael peth rhyddid iddo ef.* 14 *Jeremïah, trwy ymddiddan cyfrinachol, yn cynghori i'r brenhin achub ei einioes trwy ymrôi;* 24 *a thrwy archiad y brenhin, yn celu yr ymddiddan hwnnw oddi wrth y tywysogion.*

YNA Sephatïah mab Mattan, a Gedalïah
mab Pasur, a Juchal mab Selemïah, a
Phasur mab Malchïah, a glywsant y geiriau
a draethasai Jeremïah wrth yr holl bobl, gan
ddywedyd,
2 Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD; Yr
hwn a arhoso yn y ddinas hon, a fydd farw
trwy y cleddyf, trwy newyn, a thrwy haint:
ond y neb a elo allan at y Caldeaid, a fydd
byw; canys ei einioes fydd yn ysglyfaeth
iddo, a byw fydd.
3 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Y ddinas
hon a roddir yn ddiau yn llaw llu brenhin
Babilon, yr hwn a'i hynnill hi.
4 Yna y tywysogion a ddywedasant wrth y
brenhin, Rhodder, attolwg, y gwr hwn i farwolaeth: oblegid fel hyn y mae efe yn gwanhâu dwylaw y rhyfelwyr a adawyd yn y
ddinas hon, a dwylaw yr holl bobl, wrth
ddywedyd wrthynt yn ol y geiriau hyn: o
herwydd nid yw y gwr hwn yn ceisio llwyddiant i'r bobl hyn, ond niwed.
5 A'r brenhin Sedecïah a ddywedodd, Wele
ef yn eich llaw chwi: canys nid *yw* y brenhin
wr a ddichon ddim yn eich erbyn chwi.

6 Yna hwy a gymmerasant Jeremïah, ac a'i bwriasant ef i ddaeardy Malchïah mab Hammelech, yr hwn *oedd* y'nghyntedd y carchardy: a hwy a ollyngasant Jeremïah i waered wrth raffau. Ac nid *oedd* dwfr yn y daeardy, ond tom: felly Jeremïah a lynodd yn y dom.

7 ¶ A phan glybu Ebedmelech yr Ethiopiad (un o'r ystafellyddion yr hwn oedd yn nhŷ y brenhin) iddynt hwy roddi Jeremïah yn y daeardy (a'r brenhin yn eistedd ym mhorth Benjamin)

8 Ebedmelech a aeth allan o dŷ y brenhin, ac a lefarodd wrth y brenhin, gan ddywedyd,

9 O fy arglwydd frenhin, drwg y gwnaeth y gwŷr hyn y'nghwbl ag a wnaethant i Jeremïah y prophwyd, yr hwn a fwriasant hwy i'r daeardy; ac efe a fydd marw o newyn yn y fan lle y mae, o herwydd nid *oes* bara mwyach yn y ddinas.

10 Yna y brenhin a orchymynodd i Ebedmelech yr Ethiopiad, gan ddywedyd, Cymmer oddi yma ddengwr ar hugain gyd â thi, a chyfod Jeremïah y prophwyd o'r daeardy cyn ei farw.

11 Felly Ebedmelech a gymmerodd y gwŷr gyd âg ef, ac a aeth i dŷ y brenhin dan y trysordy, ac a gymmerodd oddi yno hen garpiau, a hen bwdr-fratiau, ac a'u gollyngodd i waered at Jeremïah i'r daeardy wrth raffau.

12 Ac Ebedmelech yr Ethiopiad a ddywedodd wrth Jeremïah, Gosod yn awr yr hen garpiau, a'r pwdr-fratiau hyn, dan dy geseiliau oddi tan y rhaffau. A Jeremïah a wnaeth felly.

13 Felly hwy a dynnasant Jeremïah i fynu wrth y rhaffau, ac a'i codasant ef o'r daeardy; a Jeremïah a arhosodd y'nghyntedd y carchardy.

14 ¶ Yna y brenhin Sedecïah a anfonodd, ac a gymmerodd Jeremïah y prophwyd atto i'r trydydd cyntedd, yr hwn *sydd* yn nhŷ yr ARGLWYDD; a'r brenhin a ddywedodd wrth Jeremïah, Mi a ofynaf i ti beth: na chela ddim oddi wrthyf fi.

15 A Jeremïah a ddywedodd wrth Sedecïah, Os mynegaf i ti, oni roddi di fi i farwolaeth? ac os rhoddaf i ti gynghor, oni wrandewi di arnaf?

16 Felly y brenhin Sedecïah a dyngodd wrth Jeremïah yn gyfrinachol, gan ddywedyd, *Fel mai* byw yr ARGLWYDD, yr hwn a wnaeth i ni yr enaid hwn, ni roddaf fi di i farwolaeth, ac ni roddaf di yn llaw y gwŷr hyn sydd yn ceisio dy einioes.

17 Yna y dywedodd Jeremïah wrth Sedecïah, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, DUW y lluoedd, DUW Israel, Os gan fyned yr âi di allan at dywysogion brenhin Babilon, yna y bydd dy enaid fyw, ac ni losgir y ddinas hon â thân; a thithau a fyddi fyw, ti a'th deulu.

18 Ond onid âi di allan at dywysogion brenhin Babilon, yna y ddinas hon a roddir i law y Caldeaid, a hwy a'i llosgant hi â thân, ac ni ddïengi dithau o'u llaw hwynt.

19 A'r brenhin Sedecïah a ddywedodd wrth Jeremïah, Yr ydwyf fi yn ofni yr Iuddewon a giliasant at y Caldeaid, rhag iddynt hwy fy rhoddi i yn eu llaw hwynt, ac i'r rhai hynny fy ngwatwar.

20 A Jeremïah a ddywedodd, Ni roddant ddim: gwrando, attolwg, ar lais yr ARGLWYDD, yr hwn yr ydwyf fi yn ei draethu i ti; felly y bydd yn dda i ti, a'th enaid a fydd byw.

21 Ond os gwrthodi fyned allan, dyma y gair a ddangosodd yr ARGLWYDD i mi:

22 Ac wele, yr holl wragedd, y rhai a adawyd yn nhŷ brenhin Judah, a ddygir allan at dywysogion brenhin Babilon; a hwy a ddywedant, Dy gyfeillion a'th hudasant, ac a'th orchfygasant; dy draed a lynasant yn y dom, *a* hwythau a droisant yn eu hol.

23 Felly hwy a ddygant allan dy holl wragedd a'th blant at y Caldeaid, ac ni ddïengi dithau o'u llaw hwynt; canys â llaw brenhin Babilon y'th ddèlir; a'r ddinas hon a losgi â thân.

24 ¶ Yna y dywedodd Sedecïah wrth Jeremïah, Na chaffed neb wybod y geiriau hyn, ac ni'th roddir i farwolaeth.

25 Ond os y tywysogion a glywant i mi ymddiddan â thi, ac *os* deuant attat ti, a dywedyd wrthyt, Mynega yn awr i ni beth a draethaist ti wrth y brenhin; na chela oddi wrthym ni, ac ni roddwn ni mo honot ti i farwolaeth; a pha beth a draethodd y brenhin wrthyt tithau:

26 Yna dywed wrthynt, Myfi a weddïais yn ostyngedig ger bron y brenhin, na yrrai efe fi drachefn i dŷ Jonathan, i farw yno.

27 Yna yr holl dywysogion a ddaethant at Jeremïah, ac a'i holasant ef: ac efe a fynegodd iddynt yn ol yr holl eiriau hyn, y rhai a orchymynasai y brenhin: felly hwy a beidiasant ag ymddiddan âg ef, canys ni chafwyd clywed y peth.

28 A Jeremïah a arhosodd y'nghyntedd y carchardy hyd y dydd yr ynnillwyd Jerusalem; ac *yno* yr oedd efe pan ynnillwyd Jerusalem.

PENNOD XXXIX.

1 *Ynnill Jerusalem.* 4 *Tynnu llygaid Sedecïah, a'i anfon i Babilon.* 8 *Difrodi y ddinas,* 9 *a chaethiwo y bobl.* 11 *Nebuchodonosor yn rhoi gorchymyn ar fod yn dda wrth Jeremïah.* 15 *Addewid Duw i Ebedmelech.*

YN y nawfed flwyddyn i Sedecïah brenhin Judah, ar y degfed mis, y daeth Nebuchodonosor brenhin Babilon, a'i holl lu, yn erbyn Jerusalem, ac a warchaeasant arni.

2 Yn yr unfed flwyddyn ar ddeg i Sedecïah, yn y pedwerydd mis, ar y nawfed *dydd* o'r mis, y torrwyd y ddinas.

3 A holl dywysogion brenhin Babilon a ddaethant i mewn, ac a eisteddasant yn y porth canol, *sef* Nergal-sareser, Samgar-nebo, Sarsechim, Rabsaris, Nergal-sareser, Rabmag, a holl dywysogion eraill brenhin Babilon.

4 ¶ A phan welodd Sedecïah brenhin Judah hwynt, a'r holl ryfelwyr, hwy a ffoisant, ac a aethant allan o'r ddinas liw nos, trwy ffordd gardd y brenhin, i'r porth rhwng y ddau fur: ac efe a aeth allan tu a'r anialwch.

5 A llu y Caldeaid a erlidiasant ar eu hol hwynt, ac a oddiweddasant Sedecïah yn rhosydd Jericho, ac a'i daliasant ef, ac a'i dygasant at Nebuchodonosor brenhin Babilon, i Riblah y'ngwlad Hamath; lle y rhoddodd efe farn arno.

6 Yna brenhin Babilon a laddodd feibion Sedecïah yn Riblah o flaen ei lygaid ef: brenhin Babilon hefyd a laddodd holl bendefigion Judah.

7 Ac efe a dynnodd lygaid Sedecïah, ac a'i rhwymodd ef â chadwynau i'w ddwyn i Babilon.

8 ¶ A'r Caldeaid a losgasant dŷ y brenhin, a thai y bobl, â thân; a hwy a ddrylliasant furiau Jerusalem.

9 Yna Nebuzaradan pennaeth y milwyr a
gaethgludodd i Babilon weddill y bobl y rhai
a adawsid yn y ddinas, a'r encilwyr y rhai a
giliasent atto ef, ynghyd â gweddill y bobl y
rhai a adawsid.
10 A Nebuzaradan pennaeth y milwyr a
adawodd o dlodion y bobl, y rhai nid oedd
dim ganddynt, yng ngwlad Judah, ac efe a
roddodd iddynt winllannoedd a meusydd y
pryd hwnnw.
11 ¶ A Nebuchodonosor brenhin Babilon a
roddodd orchymyn am Jeremïah i Nebuzar-
adan pennaeth y milwyr, gan ddywedyd,
12 Cymmer ef, a bwrw olwg arno, ac na
wna iddo ddim niwed; ond megis y dywedo
efe wrthyt ti, felly gwna iddo.
13 Felly Nebuzaradan pennaeth y milwyr a
anfonodd, Nebusasban hefyd, Rabsaris, a
Nergal-sareser, Rabmag, a holl bennaethiaid
brenhin Babilon:
14 Ië, hwy a anfonasant, ac a gymmerasant
Jeremïah o gyntedd y carchardy, ac a'i rhodd-
asant ef at Gedaliah mab Ahicam, mab Sa-
phan, i'w ddwyn adref: felly efe a drigodd
ym mysg y bobl.
15 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth at
Jeremïah, pan oedd efe wedi cau arno yng
nghyntedd y carchar, gan ddywedyd,
16 Dos, a dywed i Ebedmelech yr Ethiopiad,
gan ddywedyd, Fel hyn y dywed ARGLWYDD
y lluoedd, DUW Israel, Wele, mi a baraf i'm
geiriau ddyfod yn erbyn y ddinas hon er
niwed, ac nid er lles, a hwy a gwblhêir o
flaen dy wyneb y dwthwn hwnnw.
17 Ond myfi a'th waredaf di y dydd hwn-
nw, medd yr ARGLWYDD, ac ni'th roddir
yn llaw y dynion *yr ydwyt* ti yn ofni rhag-
ddynt.
18 Canys gan achub mi a'th achubaf, ac ni
syrthi trwy y cleddyf, eithr bydd dy einioes
yn ysglyfaeth i ti, am i ti ymddiried ynof fi,
medd yr ARGLWYDD.

PENNOD XL.

1 *Jeremïah, wedi darfod i Nebuzaradan ei oll-wng ef yn rhydd, yn myned at Gedaliah:* 7 *a'r Iuddewon oedd ar wasgar yn ymgasglu atto ef.* 13 *Johanan yn datguddio bradwr-iaeth Israel, heb gael ei gredu.*

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremïah
oddi wrth yr ARGLWYDD, wedi i Nebu-
zaradan pennaeth y milwyr ei ollwng ef yn
rhydd o Ramah, wedi iddo ei gymmeryd ef,
ac yntau yn rhwym mewn cadwyni ym mysg
holl gaethglud Jerusalem a Judah, *y rhai a*
gaethgludasid i Babilon.
2 A phennaeth y milwyr a gymmerodd Jere-
mïah, ac a ddywedodd wrtho, Yr ARGLWYDD
dy DDUW a lefarodd y drwg yma yn erbyn y
lle hwn.
3 A'r ARGLWYDD a'i dug i ben, ac a wnaeth
megis y llefarodd: am i chwi bechu yn erbyn
yr ARGLWYDD, ac na wrandawsoch ar ei lais
ef, am hynny y daeth y peth hyn i chwi.
4 Ac yn awr wele, mi a'th ryddhêais di hedd-
yw o'r cadwynau *oedd* am dy ddwylaw: os
da gennyt ti ddyfod gyd â mi i Babilon,
tyred, a myfi a fyddaf da wrthyt: ond os
drwg y gweli ddyfod gyd â mi i Babilon,
paid; wele yr holl dir o'th flaen di: i'r fan
y byddo da a boddlawn gennyt fyned, yno
dos.
5 Ac yn awr ac efe etto heb ddychwelyd, *efe
a ddywedodd,* Dychwel at Gedalïah mab
Ahicam, mab Saphan, yr hwn a osododd
brenhin Babilon ar ddinasoedd Judah, ac
aros gyd âg ef ym mhlith y bobl: neu dos lle
y gwelech di yn dda fyned. Felly pennaeth
y milwyr a roddodd iddo ef luniaeth a rhodd,
ac a'i gollyngodd ef ymaith.
6 Yna yr aeth Jeremïah at Gedalïah mab
Ahicam i Mispah, ac a arhosodd gyd âg ef
ym mysg y bobl a adawsid yn y wlad.
7 ¶ A phan glybu holl dywysogion y llu-
oedd, y rhai *oedd* ar hyd y wlad, hwynt-hwy
a'u gwŷr, i frenhin Babilon osod Gedalïah
mab Ahicam ar y wlad, ac iddo roddi dan ei
law ef wŷr, a gwragedd, a phlant, ac o dlod-
ion y wlad, o'r rhai ni chaethgludasid i Ba-
bilon;
8 Yna hwy a ddaethant at Gedalïah i Mis-
pah, *sef* Ismael mab Nethaniah, a Johanan a
Jonathan meibion Careah, a Seraiah mab
Tanhumeth, a meibion Ephai y Netophath-
iad, a Jezanïah mab Maachathiad, hwynt-hwy
a'u gwŷr.
9 A Gedalïah mab Ahicam mab Saphan a
dyngodd wrthynt hwy, ac wrth eu gwŷr, gan
ddywedyd, Nac ofnwch wasanaethu y Cal-
deaid: trigwch yn y wlad, a gwasanaethwch
frenhin Babilon, felly y bydd daioni i chwi.
10 Am danaf finnau, wele, mi a drigaf ym
Mispah, i wasanaethu y Caldeaid, y rhai a
ddeuant attom ni: chwithau, cesglwch win,
a ffrwythydd hâf, ac olew, a dodwch *hwynt*
yn eich llestri, a thrigwch yn eich dinasoedd,
y rhai yr ydych yn eu meddiannu.
11 A phan glybu yr holl Iuddewon y rhai
oedd ym Moab, ac ym mysg meibion Am-
mon, ac yn Edom, ac yn yr holl wledydd, i
frenhin Babilon adael gweddill o Judah, a
gosod Gedalïah mab Ahicam mab Saphan yn
llywydd arnynt hwy;
12 Yna yr holl Iuddewon a ddychwelasant
o'r holl leoedd lle y gyrrasid hwynt, ac a
ddaethant i wlad Judah at Gedalïah i Mis-
pah, ac a gasglasant win a ffrwythydd hâf
lawer iawn.
13 ¶ Johanan hefyd mab Careah, a holl
dywysogion y lluoedd y rhai *oedd* ar hyd y
wlad, a ddaethant at Gedalïah i Mispah,
14 Ac a ddywedasant wrtho, A wyddost ti
yn hysbys i Baalis, brenhin meibion Ammon,
anfon Ismael mab Nethanïah i'th ladd di?
Ond ni chredodd Gedalïah mab Ahicam idd-
ynt hwy.
15 Yna Johanan mab Careah a ddywedodd
wrth Gedalïah ym Mispah yn gyfrinachol,
gan ddywedyd, Gâd i mi fyned, attolwg, a
mi a laddaf Ismael mab Nethanïah, ac ni
chaiff neb wybod: paham y lladdai efe di, fel
y gwasgerid yr holl Iuddewon y rhai a ym-
gasglasant attat ti, ac y darfyddai am y gwedd-
ill yn Judah?
16 Ond Gedalïah mab Ahicam a ddywedodd
wrth Johanan mab Careah, Na wna y peth
hyn, canys celwydd yr ydwyt ti yn ei ddy-
wedyd am Ismael.

PENNOD XLI.

1 *Ismael, trwy fradwriaeth, yn lladd Gedalïah ac eraill, ac yn amcanu, efe a'r lleill, ffoi at yr Ammoniaid.* 11 *Johanan yn ynnill y caethion, ac yn meddwl ffoi i'r Aipht.*

AC yn y seithfed mis daeth Ismael mab
Nethanïah mab Elisama o'r had bren-
hinol, a phendefigion y brenhin, sef dengwr
gyd âg ef, at Gedalïah mab Ahicam i Mis-
pah: a hwy a fwyttasant yno fara ynghyd
ym Mispah.
2 Ac Ismael mab Nethanïah a gyfododd, *efe*
a'r dengwr oedd gyd âg ef, ac a darawsant
Gedalïah mab Ahicam mab Saphan â'r cledd-
yf, ac a'i lladdasant ef, yr hwn a osodasai
brenhin Babilon yn llywydd ar y wlad.
3 Ismael hefyd a laddodd yr holl Iuddewon

oedd gyd âg ef, *sef* gyd â Gedalïah, ym Mis-
pah, a'r Caldeaid y rhai a gafwyd yno, y
rhyfelwyr.
4 A'r ail dydd wedi iddo ef ladd Gedalïah,
heb neb yn gwybod,
5 Yna y daeth gwŷr o Sichem, o Siloh, ac o
Samaria, *sef* pedwar ugeinwr, wedi eillio eu
barfau, a rhwygo eu dillad, ac ymdorri, âg
offrymmau ac â thus yn eu dwylaw, i'*w* dwyn
i dŷ yr ARGLWYDD.
6 Ac Ismael mab Nethanïah a aeth allan o
Mispah i'w cyfarfod hwynt, gan gerdded
rhagddo, ac wylo: a phan gyfarfu efe â
hwynt, efe a ddywedodd wrthynt, Deuwch at
Gedalïah mab Ahicam.
7 A phan ddaethant hwy i ganol y ddinas,
yna Ismael mab Nethanïah a'u lladdodd
hwynt, *ac a'u bwriodd* i ganol y pydew, efe
a'r gwŷr *oedd* gyd âg ef.
8 Ond dengwr a gafwyd yn eu mysg hwynt,
y rhai a ddywedasant wrth Ismael, Na ladd
ni: oblegid y mae gennym ni drysor yn y
maes, o wenith, ac o haidd, ac o olew, ac o
fêl. Felly efe a beidiodd, ac ni laddodd hwynt
ym mysg eu brodyr.
9 A'r pydew i'r hwn y bwriodd Ismael holl
gelaneddau y gwŷr, a laddasai efe er mwyn
Gedalïah, *yw* yr hwn a wnaethai y brenhin
Asa, rhag ofn Baasa brenhin Israel: hwnnw
a ddarfu i Ismael mab Nethanïah ei lenwi â'r
rhai a laddasid.
10 Yna Ismael a gaethgludodd holl weddill
y bobl y rhai *oedd* ym Mispah, *sef* merched
y brenhin, a'r holl bobl y rhai a adawsid ym
Mispah, ar y rhai y gosodasai Nebuzaradan
pennaeth y milwyr Gedalïah mab Ahicam yn
llywydd: ac Ismael mab Nethanïah a'u
caethgludodd hwynt, ac a ymadawodd i
fyned drosodd at feibion Ammon.
11 ¶ Ond pan glybu Johanan mab Careah,
a holl dywysogion y llu y rhai *oedd* gyd âg
ef, yr holl ddrwg a wnaethai Ismael mab
Nethanïah;
12 Yna hwy a gymmerasant *eu* holl wŷr, ac
a aethant i ymladd âg Ismael mab Netha-
nïah, ac a'i cawsant ef wrth y dyfroedd
mawrion y rhai *sydd* yn Gibeon.
13 A phan welodd yr holl bobl, y rhai *oedd*
gyd âg Ismael, Johanan mab Careah, a holl
dywysogion y llu y rhai *oedd* gyd âg ef, yna
hwy a lawenychasant.
14 Felly yr holl bobl, y rhai a gaethgludasai
Ismael ymaith o Mispah, a droisant ac a
ddychwelasant, ac a aethant at Johanan
mab Careah.
15 Ond Ismael mab Nethanïah a ddïangodd,
ynghyd âg wythnyn, oddi gan Johanan, ac a
aeth at feibion Ammon.
16 Yna Johanan mab Careah, a holl dywys-
ogion y llu y rhai *oedd* gyd âg ef, a gym-
merasant holl weddill y bobl, y rhai a ddyg-
asai efe yn eu hol oddi ar Ismael mab
Nethanïah, o Mispah (wedi iddo ef ladd
Gedalïah mab Ahicam) *sef* cedyrn ryfelwyr,
a'r gwragedd, a'r plant, a'r ystafellyddion, y
rhai a ddygasai efe o Gibeon.
17 A hwy a aethant oddi yno, ac a eistedd-
asant yn nhrigfa Cimham, yn agos at Bethle-
hem, i fyned i'r Aipht,
18 Rhag y Caldeaid: o herwydd eu bod yn
eu hofni hwynt, am i Ismael mab Nethanïah
ladd Gedalïah mab Ahicam, yr hwn a rodd-
asai brenhin Babilon yn llywydd yn y wlad.

PENNOD XLII.

1 *Johanan yn erfyn ar Jeremïah ymofyn â
Duw, ac yn addaw bod yn ufudd i'w ewyllys
ef.* 7 *Jeremïah yn dangos iddo y câi efe ddi-
ogelwch yn Judea,* 13 *a dinystr yn yr Aipht.*
19 *Y mae yn beio ar eu rhagrith hwy yn
peri ymofyn â'r Arglwydd am yr hyn nid
oedd yn eu bryd ei wneuthur.*

FELLY holl dywysogion y llu, a Johanan
mab Careah, a Jezanïah mab Hosaiah,
a'r holl bobl, o fychan hyd fawr, a nesas-
ant,
2 Ac a ddywedasant wrth Jeremïah y pro-
phwyd, Attolwg, gwrando ein deisyfiad ni, a
gweddïa drosom ni ar yr ARGLWYDD dy
DDUW, *sef* dros yr holl weddill hyn, (canys
nyni a adawyd o lawer yn ychydig, fel y mae
dy lygaid yn ein gweled ni)
3 Fel y dangoso yr ARGLWYDD dy DDUW i
ni y ffordd y mae i ni rodio ynddi, a'r peth a
wnelom.
4 Yna Jeremïah y prophwyd a ddywedodd
wrthynt, Myfi *a'ch* clywais *chwi*; wele, mi a
weddïaf ar yr ARGLWYDD eich DUW yn ol
eich geiriau chwi, a pheth bynnag a ddy-
wedo yr ARGLWYDD am danoch, myfi a'*i*
mynegaf i chwi: nid attaliaf ddim oddi
wrthych.
5 A hwy a ddywedasant wrth Jeremïah, Yr
ARGLWYDD fyddo dyst cywir a ffyddlawn
rhyngom ni, onis gwnawn yn ol pob gair a
anfono yr ARGLWYDD dy DDUW *gyd â* thi
attom ni.
6 Os da neu os drwg *fydd*, ar lais yr AR-
GLWYDD ein DUW (yr hwn yr ydym ni yn dy
anfon atto) y gwrandawn ni; fel y byddo da
i ni, pan wrandawom ar lais yr ARGLWYDD
ein DUW.
7 ¶ Ac ym mhen y deng niwrnod y daeth
gair yr ARGLWYDD at Jeremïah.
8 Yna efe a alwodd ar Johanan mab Careah,
ac ar holl dywysogion y llu y rhai *oedd*
gyd âg ef, ac *ar* yr holl bobl o fychan
hyd fawr,
9 Ac a ddywedodd wrthynt, Fel hyn y
dywed yr ARGLWYDD, DUW Israel, yr hwn
yr anfonasoch fi atto i roddi i lawr eich
gweddïau ger ei fron ef;
10 Os trigwch chwi yn wastad yn y wlad
hon, myfi a'ch adeiladaf chwi, ac nis tynnaf
i lawr, myfi a'ch plannaf chwi, ac nis di-
wreiddiaf: oblegid y mae yn edifar gennyf
am y drwg a wneuthum i chwi.
11 Nac ofnwch rhag brenhin Babilon, yr
hwn y mae arnoch ei ofn; nac ofnwch ef,
medd yr ARGLWYDD: canys myfi *a fyddaf*
gyd â chwi i'ch achub, ac i'ch gwaredu chwi
o'i law ef.
12 A mi a roddaf i chwi drugaredd, fel y
trugarhâo efe wrthych, ac y dygo chwi
drachefn i'ch gwlad eich hun.
13 ¶ Ond os dywedwch, Ni thrigwn ni yn
y wlad hon, heb wrando ar lais yr AR-
GLWYDD eich DUW,
14 Gan ddywedyd, Nag ê: ond i wlad yr
Aipht yr awn ni, lle ni welwn ryfel, ac ni
chlywn sain udgorn, ac ni bydd arnom newyn
bara, ac yno y trigwn ni:
15 Am hynny, O gweddill Judah, gwran-
dewch yn awr air yr ARGLWYDD, Fel hyn y
dywed ARGLWYDD y lluoedd, DUW Israel,
Os chwi gan osod a osodwch eich wynebau
i fyned i'r Aipht, ac a ewch i ymdeithio
yno,
16 Yna y bydd i'r cleddyf, yr hwn yr ydych
yn ei ofni, eich goddiwes chwi yno yn nhir
yr Aipht; a'r newyn yr hwn yr ydych yn
gofalu rhagddo, a'ch dilyn chwi yn yr Aipht;
ac yno y byddwch feirw.
17 Felly y bydd i'r holl wŷr a osodasant eu
hwynebau i fyned i'r Aipht, i aros yno, hwy
a leddir â'r cleddyf, â newyn, ac â haint: ac

ni bydd un o honynt y'ngweddill, neu yn ddi-
angol, gan y dialedd a ddygaf fi arnynt.
18 Canys fel hyn y dywed ARGLWYDD y
lluoedd, Duw Israel, Megis y tywalltwyd fy
llid a'm digofaint ar breswylwyr Jerusalem;
felly y tywelltir fy nigofaint arnoch chwi-
thau, pan ddeloch i'r Aipht: a chwi a fydd-
wch yn felldith, ac yn syndod, ac yn rheg,
ac yn warth, ac ni chewch weled y lle hwn
mwyach.
19 ¶ O gweddill Judah, yr ARGLWYDD a
ddywedodd am danoch, Nac ewch i'r Aipht:
gwybyddwch yn hysbys i mi eich rhybuddio
chwi heddyw.
20 Canys rhagrithiasoch yn eich calonnau,
wrth fy anfon i at yr ARGLWYDD eich DUW,
gan ddywedyd, Gweddïa drosom ni ar yr
ARGLWYDD ein DUW, a mynega i ni yn ol
yr hyn oll a ddywedo yr ARGLWYDD ein
DUW, a nyni a'i gwnawn.
21 A mi a'i mynegais i chwi heddyw, ond
ni wrandawsoch ar lais yr ARGLWYDD eich
DUW, nac ar ddim oll a'r y danfonodd efe fi
attoch o'i blegid.
22 Ac yn awr gwybyddwch yn hysbys, mai
trwy y cleddyf, *a* thrwy newyn, a thrwy
haint, y byddwch chwi feirw yn y lle yr yd-
ych yn ewyllysio myned i ymdeithio ynddo.

PENNOD XLIII.

1 *Johanan yn anghoelio prophwydoliaeth Jere-
mïah, ac yn ei ddwyn ef ac eraill i'r Aipht.
8 Jeremïah trwy gysgod, yn prophwydo y
goresgynid yr Aipht gan y Babiloniaid.*

A PHAN ddarfu i Jeremïah lefaru wrth yr
holl bobl holl eiriau yr ARGLWYDD eu
DUW, am y rhai yr anfonasai yr ARGLWYDD
eu DUW ef attynt, *sef* yr holl eiriau hyn:
2 Yna y llefarodd Azarïah mab Hosaiah, a
Johanan mab Careah, a'r holl ddynion beilch-
ion, gan ddywedyd wrth Jeremïah, Celwydd
yr wyt ti yn ei ddywedyd; ni anfonodd yr
ARGLWYDD ein DUW ni mo honot ti i ddy-
wedyd, Nac ewch i'r Aipht i ymdeithio yno.
3 Eithr Baruch mab Nerïah a'th annogodd
di i'n herbyn ni, i gael ein rhoddi ni yn
llaw y Caldeaid, i'n lladd, ac i'n caethgludo i
Babilon.
4 Ond ni wrandawodd Johanan mab Careah,
na holl dywysogion y llu, na'r holl bobl,
ar lais yr ARGLWYDD, i drigo yn nhir Ju-
dah:
5 Eithr Johanan mab Careah, a holl dywys-
ogion y llu, a ddygasant ymaith holl weddill
Judah, y rhai a ddychwelasent oddi wrth yr
holl genhedloedd lle y gyrrasid hwynt, i aros
y'ngwlad Judah;
6 Yn wŷr, a gwragedd, a phlant, a merched
y brenhin, a phob enaid a'r a adawsai Nebu-
zaradan pennaeth y milwyr gyd â Gedalïah
mab Ahicam mab Saphan, y prophwyd Jere-
mïah hefyd, a Baruch mab Nerïah.
7 Felly hwy a ddaethant i wlad yr Aipht:
canys ni wrandawsant ar lais yr ARGLWYDD;
fel hyn y daethant i Tapanhes.
8 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth at Jere-
mïah yn Tapanhes, gan ddywedyd,
9 Cymmer yn dy law gerrig mawrion, a
chuddia hwynt yn y clai yn yr odyn bridd-
faen, yr hon *sydd* yn nrws tŷ Pharaoh, yn
Tapanhes, y'ngolwg gwŷr Judah;
10 A dywed wrthynt, Fel hyn y dywed
ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, Wele,
mi a anfonaf, ac a gymmeraf Nebuchodo-
nosor brenhin Babilon fy ngwas, ac a osodaf
ei frenhinfaingc ef ar y cerrig hyn y rhai a
guddiais, ac efe a daena ei frenhinol babell
arnynt.
11 A phan ddelo, efe a dery wlad yr Aipht;
y rhai *sydd* i angau, âg angau; a'r rhai *sydd*
i gaethiwed, â chaethiwed; a'r rhai *sydd* i'r
cleddyf â'r cleddyf.
12 A mi a gynneuaf dân yn nhai duwiau
yr Aipht, ac efe a'u llysg hwynt, ac a'u
caethgluda hwynt; ac efe a ymwisg â gwlad
yr Aipht fel y gwisg bugail ei ddillad: ac efe
a â allan oddi yno mewn heddwch.
13 Ac efe a dyrr ddelwau tŷ yr haul, yr
hwn *sydd* y'ngwlad yr Aipht; ac efe a lysg
dai duwiau yr Aipht â thân.

PENNOD XLIV.

1 *Jeremïah yn adrodd dinystr Judah am eu
delw-addoliaeth; 11 yn prophwydo dinystr y
rhai a wnant ddelw-addoliaeth yn yr Aipht.
15 Gwrthnysigrwydd yr Iuddewon; 20 a
Jeremïah yn eu bygwth hwy o'i herwydd,
29 ac yn ile arwydd yn prophwydo dinystr
yr Aipht.*

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremïah, am
yr holl Iuddewon y rhai oedd yn trigo
yng ngwlad yr Aipht, *ac* yn preswylio ym
Migdol, ac yn Tapanhes, ac yn Noph, ac
y'ngwlad Pathros, gan ddywedyd,
2 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd,
DUW Israel, Chwi a welsoch yr holl ddrwg a
ddygais i ar Jerusalem, ac ar holl ddinasoedd
Judah; ac wele hwy heddyw yn anghyfan-
nedd, ac heb breswylydd ynddynt:
3 O achos eu drygioni yr hwn a wnaethant
i'm digio i, gan fyned i arogl-darthu, *ac* i was-
anaethu duwiau dïeithr, y rhai nid adwaenent,
na hwy, *na* chwithau, na'ch tadau.
4 Er i mi anfon attoch fy holl weision y
prophwydi, gan fore-godi, ac anfon, i ddy-
wedyd, Na wnewch, attolwg, y ffieidd-beth
hyn, yr hwn sydd gâs gennyf fi:
5 Etto ni wrandawsant, ac ni ogwyddasant
eu clust, i ddychwelyd oddi wrth eu drygioni,
fel nad arogl-darthent i dduwiau dïeithr.
6 Am hynny y tywalltwyd fy llid a'm digof-
aint, ac y llosgodd efe yn ninasoedd Judah,
ac yn heolydd Jerusalem; ac y maent hwy
yn anghyfannedd, *ac* yn ddiffaethwch, fel *y
gwelir* heddyw.
7 Ac yn awr fel hyn y dywed ARGLWYDD
DDUW y lluoedd, DUW Israel, Paham y
gwnewch y mawr ddrwg *hwn* yn erbyn
eich eneidiau, i dorri ymaith oddi wrthych
wr a gwraig, plentyn, a'r hwn sydd yn
sugno, allan o Judah, fel na adawer i chwi
weddill?
8 Gan fy nigio i â gweithredoedd eich dwy-
law, gan arogl-darthu i dduwiau dïeithr
y'ngwlad yr Aipht, yr hon yr aethoch i aros
ynddi, i'ch difetha eich hunain, ac i fod yn
felldith ac yn warth ym mysg holl genhedl-
oedd y ddaear.
9 A anghofiasoch chwi ddrygioni eich tadau,
a drygioni brenhinoedd Judah, a drygioni eu
gwragedd hwynt, a'ch drygioni eich hunain,
a drygioni eich gwragedd, y rhai a wnaethant
hwy y'ngwlad Judah, ac yn heolydd Jeru-
salem?
10 Nid ydynt wedi ymostwng hyd y dydd
hwn, ac nid ofnasant, ni rodiasant chwaith
yn fy nghyfraith, nac yn fy neddfau, y rhai
a roddais i o'ch blaen chwi, ac o flaen eich
tadau.
11 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD
y lluoedd, DUW Israel; Wele, myfi a osodaf
fy wyneb yn eich erbyn chwi er niwed, ac i
ddifetha holl Judah.
12 A mi a gymmeraf weddill Judah, y rhai
a osodasant eu hwynebau i fyned i wlad yr
Aipht i aros yno, a hwy a ddifethir oll; yng-

ngwlad yr Aipht y syrthiant: trwy y cleddyf
a thrwy newyn y difethir hwynt: o fychan
hyd fawr, trwy y cleddyf a thrwy newyn y
byddant feirw: a hwy a fyddant yn felldith,
ac yn syndod, ac yn rheg, ac yn warth.
13 Canys myfi a ymwelaf â thrigolion gwlad
yr Aipht, fel yr ymwelais â Jerusalem, â
chleddyf, â newyn, ac â haint:
14 Fel na byddo un a ddïango, nac a adawer
o weddill Judah, y rhai a aethant i ymdeithio
yno i wlad yr Aipht, i ddychwelyd i wlad
Judah, yr hon y mae eu hewyllys ar ddy-
chwelyd i aros ynddi; canys ni ddychwel
ond y rhai a ddïangant.
15 ¶ Yna yr holl wŷr y rhai a wyddent i'w
gwragedd arogl-darthu i dduwiau dïeithr, a'r
holl wragedd y rhai oedd yn sefyll yno, cyn-
nulleidfa fawr, yr holl bobl y rhai oedd yn
trigo y'ngwlad yr Aipht, yn Pathros, a atteb-
asant Jeremïah, gan ddywedyd,
16 *Am* y gair a leferaist ti wrthym ni yn
enw yr ARGLWYDD, ni wrandawn ni arnat.
17 Ond gan wneuthur y gwnawn ni bob
peth a'r a ddelo allan o'n genau, gan arogl-
darthu i frenhines y nefoedd, a thywallt iddi
hi ddïodydd-offrwm, megis y gwnaethom,
nyni a'n tadau, ein brenhinoedd a'n tywys-
ogion, yn ninasoedd Judah, ac yn heolydd
Jerusalem: canys *yna* yr oeddem ni yn ddig-
onol o fara, ac yn dda, ac heb weled drwg.
18 Ond er pan beidiasom ag arogl-darthu i
frenhines y nefoedd, ac â thywallt dïod-
offrwm iddi hi, bu arnom eisieu pob *dim:*
trwy gleddyf hefyd a thrwy newyn y darfuom
ni.
19 A phan oeddem ni yn arogl-darthu i
frenhines y nefoedd, ac yn tywallt dïod-
offrwm iddi; ai heb ein gwŷr y gwnaethom
ni iddi hi deisennau i'w haddoli hi, ac y
tywalltasom ddïod-offrwm iddi?
20 ¶ Yna Jeremïah a ddywedodd wrth yr
holl bobl, wrth y gwŷr, ac wrth y gwragedd,
ac wrth yr holl bobl a'i hattebasant ef felly,
gan ddywedyd,
21 Oni chofiodd yr ARGLWYDD yr arogl-
darth a arogl-darthasoch chwi yn ninasoedd
Judah, ac yn heolydd Jerusalem, chwychwi
a'ch tadau, eich brenhinoedd a'ch tywys-
ogion, a phobl y wlad? ac *oni* ddaeth yn ei
feddwl ef?
22 Fel na allai yr ARGLWYDD gyd-ddwyn
yn hŵy, o achos drygioni eich gweithredoedd,
a chan y ffiaidd bethau a wnaethech: am
hynny yr aeth eich tir yn anghyfannedd, ac
yn syndod, ac yn felldith, heb breswylydd,
megis *y gwelir* y dydd hwn.
23 O herwydd i chwi arogl-darthu, ac am i
chwi bechu yn erbyn yr ARGLWYDD, ac na
wrandawsoch ar lais yr ARGLWYDD, ac na
rodiasoch yn ei gyfraith ef, nac yn ei ddeddf-
au, nac yn ei dystiolaethau; am hynny y
digwyddodd i chwi yr aflwydd hwn, fel *y
gwelir* heddyw.
24 A Jeremïah a ddywedodd wrth yr holl
bobl, ac wrth yr holl wragedd, Gwrandewch
air yr ARGLWYDD, holl Judah y rhai *ydych*
y'ngwlad yr Aipht.
25 Fel hyn y llefarodd ARGLWYDD y llu-
oedd, DUW Israel, gan ddywedyd, Chwychwi
a'ch gwragedd a lefarasoch â'ch genau, ac a
gyflawnasoch â'ch dwylaw, gan ddywedyd,
Gan dalu ni a dalwn ein haddunedau y rhai
a addunasom, am arogl-darthu i frenhines y
nefoedd, ac am dywallt dïod-offrwm iddi;
llwyr y cwblhêwch eich addunedau, a llwyr
y telwch yr hyn a addunedasoch.
26 Am hynny gwrandewch air yr AR-
GLWYDD, holl Judah y rhai sydd yn aros yng
ngwlad yr Aipht; Wele, myfi a dyngais i'm
henw mawr, medd yr ARGLWYDD, na elwir
fy enw i mwyach, o fewn holl wlad yr Aipht
y'ngenau un gwr o Judah, gan ddywedyd,
Byw yw yr ARGLWYDD DDUW.
27 Wele, mi a wyliaf arnynt hwy er niwed,
ac nid er daioni: a holl wŷr Judah, y rhai
sydd y'ngwlad yr Aipht, a ddifethir â'r cledd-
yf, ac â newyn, hyd oni ddarfyddont.
28 A'r rhai *a* ddïangant gan y cleddyf, *ac* a
ddychwelant o wlad yr Aipht i wlad Judah,
fyddant ychydig o nifer: a holl weddill Ju-
dah, y rhai a aethant i wlad yr Aipht i aros
yno, a gânt wybod gair pwy a saif, ai yr
eiddof fi, ai yr eiddynt hwy.
29 ¶ A hyn *fydd* yn arwydd i chwi, medd
yr ARGLWYDD, *sef* yr ymwelaf â chwi yn y
lle hwn, fel y gwypoch y saif fy ngeiriau i'ch
erbyn chwi er niwed.
30 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Wele,
myfi a roddaf Pharaoh-hophra brenhin yr
Aipht yn llaw ei elynion, ac yn llaw y rhai
sydd yn ceisio ei einioes ef, fel y rhoddais i
Sedecïah brenhin Judah yn llaw Nebuchodo-
nosor brenhin Babilon ei elyn, a'r hwn oedd
yn ceisio ei einioes.

PENNOD XLV.

1 *Baruch, yn ei anghysur,* 4 *yn cael ei ddysgu, a'i gysuro gan Jeremïah.*

Y GAIR yr hwn a lefarodd Jeremïah y
prophwyd wrth Baruch mab Nerïah,
pan ysgrifenasai efe y geiriau hyn o enau
Jeremïah mewn llyfr, yn y bedwaredd flwydd-
yn i Jehoiacim mab Josïah brenhin Judah,
gan ddywedyd,
2 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, DUW
Israel, wrthyt ti, Baruch;
3 Tydi a ddywedaist, Gwae fi yn awr! canys
yr ARGLWYDD a chwanegodd dristwch ar fy
ngofid; myfi a ddiffygiais yn fy ochain, ac
nid wyf yn cael gorphwysdra.
4 ¶ Fel hyn y dywedi wrtho ef, Yr AR-
GLWYDD a ddywed fel hyn, Wele, myfi a
ddistrywiaf yr hyn a adeiledais, a mi a ddi-
wreiddiaf yr hyn a blennais, nid amgen yr
holl wlad hon.
5 Ac a geisi di fawredd i ti dy hun? Na
chais: canys wele, myfi a ddygaf ddrwg ar
bob cnawd, medd yr ARGLWYDD: ond mi a
roddaf i ti dy einioes yn ysglyfaeth ym mha
le bynnag yr elych di.

PENNOD XLVI.

1 *Jeremïah yn prophwydo dinystr llu Pharaoh wrth Euphrates,* 13 *ac y goresgynid yr Aipht gan Nebuchodonosor.* 27 *Y mae yn cysuro Jacob yn eu cerydd.*

GAIR yr ARGLWYDD yr hwn a ddaeth at
Jeremïah y prophwyd, yn erbyn y Cen-
hedloedd,
2 Yn erbyn yr Aipht, yn erbyn llu Pharaoh-
necho brenhin yr Aipht, yr hwn oedd wrth
afon Euphrates yn Charchemis, yr hwn a
ddarfu i Nebuchodonosor brenhin Babilon ei
daraw, yn y bedwaredd flwyddyn i Jehoiacim
mab Josïah brenhin Judah.
3 Teclwch y darian a'r astalch, a nesêwch i
ryfel.
4 Cenglwch y meirch, ac ewch arnynt,
farchogion; sefwch yn *eich* helmau, gloywch
y gwaywffyn, gwisgwch y llurigau.
5 Paham y gwelais hwynt yn ddychrynedig,
wedi cilio yn eu hol, a'u cedyrn wedi eu
curo i lawr, a ffoi ar ffrwst, ac heb edrych yn
eu hol? dychryn *sydd* o amgylch, medd yr
ARGLWYDD.
6 Na chaed y buan ffoi, na'r cadarn ddïango;

su a'r gogledd, ger llaw afon Euphrates, y
tripiant, ac y syrthiant.
7 Pwy *yw* hwn *sydd* yn ymgodi fel afon, a'i
ddyfroedd yn dygyfor fel yr afonydd?
8 Yr Aipht sydd fel afon yn ymgodi, a'i
dyfroedd sydd yn dygyfor fel yr afonydd: a
hi a ddywed, Mi a âf i fynu, *ac* a orchuddiaf
y ddaear; myfi a ddifethaf y ddinas, a'r rhai
sydd yn trigo ynddi.
9 O feirch, deuwch i fynu; a chwithau
gerbydau, ymgynddeiriogwch; a deuwch
allan y cedyrn; yr Ethiopiaid, a'r Libiaid,
y rhai sydd yn dwyn tarian; a'r Lydiaid, y
rhai sydd yn teimlo *ac* yn annelu bwa.
10 Canys dydd ARGLWYDD DDUW y lluoedd
yw hwn, dydd dial, fel yr ymddialo efe ar ei
elynion: a'r cleddyf a ysa, ac a ddigonir, ac
a feddwir â'u gwaed hwynt: canys aberth
sydd i ARGLWYDD DDUW y lluoedd yn nhir
y gogledd wrth afon Euphrates.
11 O forwyn, merch yr Aipht, dos i fynu i
Gilead, a chymmer driagl: yn ofer yr arferi
lawer o feddyginiaethau; canys ni *bydd*
iachâd i ti.
12 Y cenhedloedd a glywsant dy waradwydd,
a'th waedd a lanwodd y wlad; canys
cadarn wrth gadarn a dramgwyddodd, *a* hwy
ill dau a gyd-syrthiasant.
13 ¶ Y gair yr hwn a lefarodd yr ARGLWYDD
wrth Jeremiah y prophwyd, y deuai Nebuchodonosor
brenhin Babilon, *ac* y tarawai
wlad yr Aipht.
14 Mynegwch yn yr Aipht, cyhoeddwch
ym Migdol, hysbyswch yn Noph, ac yn Tapanhes:
dywedwch, Sâf, a bydd barod;
oblegid y cleddyf a ysa dy amgylchoedd.
15 Paham y syrthiodd dy rai cryfion? ni
safasant, am i'r ARGLWYDD eu gwthio
hwynt.
16 Efe a wnaeth i lawer syrthio, Ie, pawb a
syrthiodd ar eu gilydd; a hwy a ddywedasant,
Cyfodwch, a dychwelwn at ein pobl, i
wlad ein genedigaeth, rhag cleddyf y gorthrymmwr.
17 Yno y gwaeddasant, Pharaoh brenhin yr
Aipht *nid yw ond* trwst; aeth dros yr amser
nodedig.
18 *Fel mai* byw fi, medd y Brenhin, enw yr
hwn *yw* ARGLWYDD y lluoedd, cyn sicred *a
bod* Tabor yn y mynyddoedd, a Charmel yn
y môr, efe a ddaw.
19 O ferch drigiannol yr Aipht, gwna i ti
offer caethglud; canys Noph a fydd anghyfannedd,
ac a ddifethir heb breswylydd.
20 Yr Aipht *sydd* anner brydferth, y mae
dinystr yn dyfod: o'r gogledd y mae yn
dyfod.
21 Ei gwŷr cyflog hefyd *sydd* o'i mewn hi
fel lloi pasgedig: canys hwythau hefyd a
droisant eu hwynebau, *ac* a gyd-ffoisant; *ac*
ni safasant, o herwydd dydd eu gofid, *ac*
amser eu gofwy a ddaethai arnynt.
22 Ei llais hi a â allan fel sarph: canys â llu
yr ânt hwy, ac â bwyeill y deuant yn ei
herbyn hi, fel cymmynwyr coed.
23 Hwy a gymmynant i lawr ei choed hi,
medd yr ARGLWYDD, er na ellir ei chwilio:
canys amlach fyddant nâ'r ceiliogod rhedyn,
ac heb rifedi arnynt.
24 Merch yr Aipht a gywilyddir; hi a roddir
yn llaw pobl y gogledd.
25 ARGLWYDD y lluoedd, DUW Israel, sydd
yn dywedyd, Wele, myfi a ymwelaf â lliaws
No, ac â Pharaoh, ac â'r Aipht, ac â'i duwiau
hi, ac â'i brenhinoedd, sef â Pharaoh, ac â'r
rhai sydd yn ymddiried ynddo.
26 A mi a'u rhoddaf hwynt yn llaw y rhai
yn ceisio eu heinioes, ac yn llaw Nebuchodonosor
brenhin Babilon, ac yn llaw
ei weision ef; ac wedi hynny hi a gyfanneddir
megis y dyddiau gynt, medd yr ARGLWYDD.
27 ¶ Ond nac ofna di, O fy ngwas Jacob; a
thithau Israel, na ddychryna; canys wele,
myfi a'th gadwaf di o bell, a'th had o wlad eu
caethiwed; a Jacob a ddychwel, ac a orphwys,
ac a fydd esmwyth arno, ac heb neb a'i dychryno.
28 O fy ngwas Jacob, nac ofna, medd yr
ARGLWYDD; canys *yr ydwyf* fi gyd â thi;
canys mi a wnaf ddiben ar yr holl genhedloedd
y rhai y'th fwriais attynt; ond ni wnaf
fi ddiben arnat ti; eithr mi a'th gospaf di
mewn barn, ac ni'th dorraf ymaith yn llwyr.

PENNOD XLVII.

Dinystr y Philistiaid.

GAIR yr ARGLWYDD yr hwn a ddaeth at
Jeremiah y prophwyd yn erbyn y Philistiaid,
cyn i Pharaoh daro Gaza.
2 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Wele,
dyfroedd a gyfodant o'r gogledd, ac a fyddant
fel afon lifeiriol, a hwy a lifant dros y wlad,
a'r hyn sydd ynddi; y ddinas, a'r rhai sydd
yn aros ynddi; yna y dynion a waeddant, a
holl breswylwyr y wlad a udant.
3 Rhag swn twrf carnau ei *feirch* cryfion,
rhag trwst ei gerbydau, *a* thrwst ei olwynion
ef, y tadau nid edrychant yn ol ar *eu* plant,
gan wendid dwylaw:
4 O achos y dydd sydd yn dyfod i ddistrywio
yr holl Philistiaid, *ac* i ddinystrio o Tyrus a
Sidon bob cynnorthwywr ag y sydd yng
ngweddill: oblegid yr ARGLWYDD a ddinystria
y Philistiaid, gweddill ynys Caphtor.
5 Moelni a ddaeth ar Gaza, torrwyd ymaith
Ascelon, *gyd â*'r rhan arall o'u dyffrynoedd
hwynt: pa hyd yr ymrwygi di?
6 O cleddyf yr ARGLWYDD, pa hyd ni
lonyddi? dychwel i'th wain, gorphwys a
bydd ddistaw.
7 Pa fodd y llonydda efe, gan i'r ARGLWYDD
ei orchymyn ef yn erbyn Ascelon,
ac yn erbyn glàn y môr? yno y gosododd ef.

PENNOD XLVIII.

1 *Barnedigaeth Moab,* 7 *am eu balchder,* 11
a'u diofalwch, 14 *a'u hyder cnawdol,* 26 *a'u
diystyrwch ar Dduw, a'i bobl.* 47 *Adferu
Moab.*

FEL hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd,
DUW Israel, yn erbyn Moab, Gwae Nebo,
canys hi a anrheithiwyd: gwaradwyddwyd
Ciriathaim, *ac* ynnillwyd hi: Misgab a waradwyddwyd,
ac a ddychrynwyd.
2 Ni *bydd* ymffrost Moab mwy: yn Hesbon
hwy a ddychymmygasant ddrwg i'w herbyn
hi; Deuwch, dinystriwn hi i lawr, fel na
byddo yn genedl. Tithau Madmen a dorrir i
lawr, y cleddyf a'th erlid.
3 Llef yn gweiddi *a glywir* o Horonâim;
anrhaith, a dinystr mawr.
4 Moab a ddistrywiwyd, gwnaeth ei rhai
bychain glywed gwaedd.
5 Canys yn rhiw Luhith, galar a â i fynu
mewn wylofain, ac y'ngoriwaered Horonâim,
y gelynion a glywsant waedd dinystr.
6 Ffowch, achubwch eich einioes; a byddwch
fel y grug yn yr anialwch.
7 ¶ O herwydd am i ti ymddiried yn dy
weithredoedd a'th drysorau dy hun, tithau a
ddelir: Chemos hefyd a â allan i gaethiwed,
a'i offeiriaid a'i dywysogion ynghyd.
8 A'r anrheithiwr a ddaw i bob dinas, ac ni
ddiange un ddinas: eithr derfydd am y

dyffryn, a'r gwastad a ddifwynir, megis y
dywedodd yr ARGLWYDD.
9 Rhoddwch adenydd i Moab, fel yr ehedo
ac yr elo ymaith; canys ei dinasoedd hi a
fyddant anghyfanneddd, heb breswylydd
ynddynt.
10 Melldigedig *fyddo* yr hwn a wnelo waith
yr ARGLWYDD yn dwyllodrus, a melldigedig
fyddo yr hwn a attalio ei gleddyf oddi wrth
waed.
11 ¶ Moab a fu esmwyth arni er ei hieu-
engctid, a hi a orphwysodd ar ei gwaddod, ac
ni thywalltwyd hi o lestr i lestr, ac nid aeth
hi i gaethiwed: am hynny y safodd ei blas
arni, ac ni newidiodd ei harogl.
12 Am hynny wele y dyddiau yn dyfod,
medd yr ARGLWYDD, pan anfonwyf fudwyr,
y rhai a'i mudant hi, ac a waghânt ei llestri
hi, ac a ddrylliant eu costrelau.
13 A Moab a gywilyddia oblegid Chemos,
fel y cywilyddiodd tŷ Israel oblegid Bethel
eu hyder hwynt.
14 ¶ Pa fodd y dywedwch chwi, Cedyrn
ydym ni a gwŷr nerthol i ryfel?
15 Moab a anrheithiwyd, ac a aeth i fynu
o'i dinasoedd, a'i dewis wŷr ieuaingc a ddis-
gynasant i'r lladdfa, medd y Brenhin, a'i enw
ARGLWYDD y lluoedd.
16 Agos *yw* dinystr Moab i ddyfod, a'i
dialedd hi sydd yn brysio yn ffest.
17 Alaethwch drosti hi, y rhai ydych o'i
hamgylch; a phawb a'r a edwyn ei henw hi,
dywedwch, Pa fodd y torrwyd y ffon gref,
a'r wialen hardd!
18 O breswylferch Dibon, disgyn o'*th* ogon-
iant, ac eistedd mewn syched; canys an-
rheithiwr Moab a ddaw i'th erbyn, *ac* a
ddinystria dy amddiffynfeydd.
19 Preswylferch Aröer, sâf ar y ffordd, a
gwylia; gofyn i'r hwn a fyddo yn ffoi,
ac i'r hwn a ddiango, *a* dywed, Beth a
ddarfu?
20 Gwaradwyddwyd Moab, canys hi a ddin-
ystriwyd: udwch, a gwaeddwch; mynegwch
yn Arnon anrheithio Moab;
21 A barn a ddaw ar y tir gwastad, ar Holon,
ac ar Jahasah, ac ar Mephaath,
22 Ac ar Dibon, ac ar Nebo, ac ar Beth-
diblathâim,
23 Ac ar Ciriathâim, ac ar Beth-gamul, ac
ar Beth-meon,
24 Ac ar Cerioth, ac ar Bosrah, ac ar holl
ddinasoedd gwlad Moab, ym mhell ac yn agos.
25 Corn Moab a ysgythrwyd, a'i braich hi a
dorrwyd, medd yr ARGLWYDD.
26 ¶ Meddwwch hi, oblegid hi a *ym*-fawr-
ygodd yn erbyn yr ARGLWYDD: ie, Moab a
ymdrybaedda yn ei chwydfa, am hynny y
bydd hi hefyd yn watwargerdd.
27 Ac oni bu Israel yn watwargerdd i ti? a
gafwyd ef ym mysg lladron? canys er pan
soniaist am dano, yr ymgynhyrfaist.
28 Trigolion Moab, gadewch y dinasoedd,
ac arhoswch yn y graig, a byddwch megis
colommen *yr hon* a nytha yn yr ystlysau ar
fin y twll.
29 Nyni a glywsom falchder Moab (*y mae hi*
yn falch iawn) ei huchder, ei rhyfyg, a'i
hymchwydd, ac uchder ei chalon.
30 Myfi a adwaen ei llid hi, medd yr AR-
GLWYDD; ond nid felly *y bydd;* ie chel-
wyddau hi ni wnant felly.
31 Am hynny yr udaf fi dros Moab, ac y
gwaeddaf dros holl Moab: *fy nghalon* a ridd-
fana dros wŷr Cir-heres.
32 Myfi a wylaf drosot ti, gwinwydden Sib-
mah, âg wylofain Jazer; dy gangau a aethant
dros y môr, hyd fôr Jazer y cyrhaeddant: yr
anrheithiwr a ruthrodd ar dy ffrwythydd haf,
ac ar dy gynhauaf gwin.
33 A dygir ymaith lawenydd a gorfoledd o'r
doldir, ac o wlad Moab, a mi a wnaf i'r gwin
ddarfod o'r cafnau: ni sathr neb trwy flodd-
est; *eu* bloddest ni *bydd* bloddest.
34 O floedd Hesbon hyd Elealeh, *a* hyd
Jahas, y llefasant, o Soar hyd Horonâim, *fel*
anner deirblwydd: canys dyfroedd Nimrim
a fyddant anghyfanneddd.
35 Mi a wnaf hefyd ballu ym Moab, medd
yr ARGLWYDD, yr hwn sydd yn offrymmu
mewn uchelfëydd, a'r hwn sydd yn arogl-
darthu i'w dduwiau.
36 Am hynny y lleisia fy nghalon am Moab
fel pibellau, ac am wŷr Cir-heres y lleisia fy
nghalon fel pibellau: oblegid darfod y golud
a gasglodd.
37 Oblegid pob pen *a fydd* moel, a phob
barf a dorrir; ar bob llaw *y bydd* rhwygiadau,
ac am y llwynau, sach-lïan.
38 Ar holl bennau tai Moab, a'i heolydd oll,
y bydd alaeth: oblegid myfi a dorraf Moab
fel llestr heb hoffder ynddo, medd yr AR-
GLWYDD.
39 Hwy a udant, *gan ddywedyd,* Pa fodd y
bwriwyd hi i lawr! pa fodd y trodd Moab *ei*
gwarr trwy gywilydd! Felly Moab a fydd yn
watwargerdd, ac yn ddychryn i bawb o'i
hamgylch.
40 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD,
Wele, efe a eheda fel eryr, ac a leda ei
adenydd dros Moab.
41 Y dinasoedd a oresgynir, a'r amddiff-
ynfeydd a ynnillir, a chalon cedyrn Moab
fydd y dydd hwnnw fel calon gwraig wrth
esgor.
42 A Moab a ddifethir o fod yn bobl, am
iddi *ym*-fawrygu, yn erbyn yr ARGLWYDD.
43 Ofn, a ffos, a magl *a ddaw* arnat ti, trig-
iannol Moab, medd yr ARGLWYDD.
44 Y neb a ffŷ rhag yr ofn, a syrth yn y
ffos; a'r hwn a gyfyd o'r ffos, a ddèlir yn y
fagl: canys myfi a ddygaf arni, *sef* ar Moab,
flwyddyn eu hymweliad, medd yr AR-
GLWYDD.
45 Y'nghysgod Hesbon y safodd y rhai a
ffoisant rhag y cadernid: eithr tân a ddaw
allan o Hesbon, a fflam o ganol Sihon, ac
a ysa gongl Moab, a choryn y meibion
trystfawr.
46 Gwae di, Moab; darfu am bobl Chemos:
canys cymmerwyd ymaith dy feibion yn
gaethion, a'th ferched yn gaethion.
47 ¶ Etto myfi a ddychwelaf gaethiwed
Moab yn y dyddiau diweddaf, medd yr AR-
GLWYDD. Hyd yma *y mae* barn Moab.

PENNOD XLIX.

1 *Barnedigaeth yr Ammoniaid:* 6 *a'u hadfer-iad.* 7 *Barnedigaeth Edom,* 23 *Damascus,* 28 *Cedar,* 30 *Hasor,* 34 *ac Elam.* 39 *Adferiad Elam.*

AM feibion Ammon, fel hyn y dywed yr
ARGLWYDD, Onid oes meibion i Israel?
onid oes etifedd iddo? paham y mae eu
brenhin hwynt yn etifeddu Gad, a'i bobl yn
aros yn ei ddinasoedd ef?
2 Am hynny wele y dyddiau yn dyfod,
medd yr ARGLWYDD, pan wnelwyf glywed
trwst rhyfel yn Rabbah meibion Ammon; a
hi a fydd yn garnedd anghyfanneddol, a'i
merched hi a losgir â thân: yna Israel a
feddianna y rhai a'i meddiannasant ef, medd
yr ARGLWYDD.
3 Uda, Hesbon, am anrheithio Ai: gwaedd-
wch, chwi merched Rabbah, ymwregyswch
mewn sach-lïan; alaethwch, a gwibiwch gan

y gwrychoedd: oblegid eu brenhin a â i
gaethiwed, ei offeiriaid a'i bennaethiaid yng
nghyd.
4 Paham yr ymffrosti di yn y dyffrynoedd?
llifodd dy ddyffryn di ymaith, O ferch wrth-
nysig, yr hon a ymddiriedodd yn ei thrys-
orau, *gan ddywedyd*, Pwy a ddaw attaf fi?
5 Wele, myfi a ddygaf arswyd arnat ti, medd
ARGLWYDD DDUW y lluoedd, rhag pawb o'th
amgylch: a chwi a yrrir allan bob un o'i
flaen, ac ni *bydd* a gasglo y crwydrad.
6 Ac wedi hynny myfi a ddychwelaf gaeth-
iwed meibion Ammon, medd yr ARGLWYDD.
7 ¶ Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd
am Edom, Onid *oes* doethineb mwy yn Te-
man? a fethodd cynghor gan y rhai deallgar?
a fethodd eu doethineb hwynt?
8 Ffowch, trowch eich cefnau, ewch yn isel
i drigo, preswylwyr Dedan: canys mi a ddyg-
af ddinystr Esau arno, amser ei ofwy.
9 Pe deuai cynhauafwyr gwin attat ti, oni
weddillent hwy loffion grawn? pe lladron liw
nos, hwy a anrheithient nes cael digon.
10 Ond myfi a ddinoethais Esau, *ac* a ddat-
guddiais ei lochesau ef, fel na allo lechu: ei
had ef a ddifethwyd, a'i frodyr a'i gymmyd-
ogion, ac nid *yw* efe.
11 Gâd dy amddifaid, myfi a'u cadwaf *hwynt*
yn fyw; ac ymddirieded dy weddwon ynof
fi.
12 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD,
Wele, y rhai nid *oedd* eu barn i yfed o'r
phiol, gan yfed a yfasant, ac a ddiengi di yn
ddigerydd? na ddiengi, eithr tithau a yfi yn
sicr.
13 Canys i mi fy hun y tyngais, medd yr
ARGLWYDD, mai yn anghyfannedd, yn
warth, yn anialwch, ac yn felldith, y bydd
Bosrah; a'i holl ddinasoedd yn ddiffaethwch
tragywyddol.
14 Myfi a glywais chwedl oddi wrth yr
ARGLWYDD, bod cennad wedi ei anfon at y
cenhedloedd, *yn dywedyd*, Ymgesglwch, a
deuwch yn ei herbyn hi, a chyfodwch i'r
rhyfel.
15 O herwydd wele, myfi a'th wnaf di yn
fychan ym mysg y cenhedloedd, *ac* yn wael
ym mhlith dynion.
16 Dy erwindeb a'th dwyllodd, *a* balchder
dy galon, ti yr hon ydwyt yn aros y'nghrom-
lechydd y graig, ac yn meddiannu uchelder y
bryn: er i ti osod dy nyth cyn uched a'r eryr,
myfi a wnaf i ti ddisgyn oddi yno, medd yr
ARGLWYDD.
17 Edom hefyd a fydd yn anghyfannedd:
pawb a'r a elo heibio iddi a synna, ac a
chwibana am ei holl ddialeddau hi.
18 Fel yn ninystr Sodom a Gomorrah, a'i
chymmydogesau, medd yr ARGLWYDD; ni
phreswylia neb yno, ac nid erys mab dyn
ynddi.
19 Wele, fel llew y daw i fynu oddi wrth
ymchwydd yr Iorddonen, i drigfa y cadarn;
eithr mi a wnaf iddo redeg yn ddisymmwth
oddi wrthi hi: a phwy *sydd wr* dewisol, a
osodwyf fi arni hi? canys pwy *sydd* fel myfi?
a phwy a esyd i mi amser? a phwy *yw* y
bugail hwnnw a saif o'm blaen i?
20 Am hynny gwrandewch gynghor yr AR-
GLWYDD, yr hwn a gymmerodd efe yn erbyn
Edom, a'i fwriadau a fwriadodd efe yn erbyn
preswylwyr Teman: yn ddiau y rhai lleiaf
o'r praidd a'u llusgant hwy; yn ddiau efe
a wna yn anghyfannedd eu trigleoedd gyd â
hwynt.
21 Gan lef eu cwymp hwynt y cryn y ddaear:
llais eu gwaedd hwynt a glybuwyd yn y môr
coch.
22 Wele, fel eryr y daw i fynu, ac efe a eheda
ac a leda ei adenydd dros Bosrah: yna y bydd
calon cedyrn Edom y dydd hwnnw fel calon
gwraig wrth esgor.
23 ¶ Am Damascus. Hamath ac Arpad a
waradwyddwyd; o herwydd hwy a glywsant
chwedl drwg; llesmeiriasant; *y mae* gofal ar
y môr heb fedru gorphwys.
24 Damascus a lesgâodd, *ac* a ymdry i ffoi,
ond dychryn a'*i* goddiweddodd *hi;* gwasgfa a
phoenau a'i daliodd hi fel gwraig yn esgor.
25 Pa fodd na adewir dinas moliant, caer fy
llawenydd?
26 Am hynny ei gwŷr ieuaingc a syrthiant
yn ei heolydd, a'r holl ryfelwyr a ddifethir y
dydd hwnnw, medd ARGLWYDD y lluoedd.
27 A mi a gynneuaf dân ym mur Damascus,
ac efe a ddifa lysoedd Benhadad.
28 ¶ Am Cedar, ac am deyrnasoedd Hasor,
y rhai a ddinystria Nebuchodonosor brenhin
Babilon, fel hyn y dywed yr ARGLWYDD;
Cyfodwch, ewch i fynu yn erbyn Cedar, ac
anrheithiwch feibion y dwyrain.
29 Eu lluestai a'u diadellau a gymmerant
ymaith; eu llenni, a'u holl lestri, a'u camel-
od, a gymmerant iddynt eu hunain; a hwy a
floeddiant arnynt, *Y mae* ofn o amgylch.
30 ¶ Ffowch, ciliwch ym mhell, ewch yn
isel i drigo, preswylwyr Hasor, medd yr
ARGLWYDD: o herwydd Nebuchodonosor
brenhin Babilon a gymmerodd gynghor yn
eich erbyn chwi, ac a fwriadodd fwriad yn
eich erbyn chwi.
31 Cyfodwch, ac ewch i fynu at y genedl
oludog, yr hon sydd yn trigo yn ddiofal,
medd yr ARGLWYDD, heb ddorau na barrau
iddi; wrthynt eu hunain *y maent* yn trigo.
32 A'u camelod a fydd yn anrhaith, a'u
minteioedd anifeiliaid yn yspail, a mi a wasg-
araf tu a phob gwynt y rhai *sydd* yn y congl-
au eithaf; a myfi a ddygaf o bob ystlys iddi
eu dinystr hwynt, medd yr ARGLWYDD.
33 Hasor hefyd fydd yn drigfa dreigiau, *ac*
yn anghyfannedd byth: ni phreswylia neb
yno, ac nid erys mab dyn ynddi.
34 ¶ Gair yr ARGLWYDD yr hwn a ddaeth
at Jeremïah y prophwyd yn erbyn Elam, yn
nechre teyrnasiad Sedecïah brenhin Judah,
gan ddywedyd,
35 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd:
Wele fi yn torri bwa Elam, eu cadernid pen-
naf hwynt.
36 A mi a ddygaf ar Elam bedwar gwynt o
bedwar eithaf y nefoedd, a mi a'u gwasgaraf
hwynt tu a'r holl wyntoedd hyn; ac ni bydd
cenedl at yr hon ni ddelo *rhai* o grwydraid
Elam.
37 Canys mi a yrraf ar Elam ofn eu gelyn-
ion, a'r rhai a geisiant eu heinioes; a myfi a
ddygaf arnynt aflwydd, *sef* angerdd fy nigof-
aint, medd yr ARGLWYDD; a mi a anfonaf y
cleddyf ar eu hol, nes i mi eu difetha hwynt.
38 A mi a osodaf fy nheyrn-gadair yn Elam,
a mi a ddifethaf oddi yno y brenhin a'r ty-
wysogion, medd yr ARGLWYDD.
39 ¶ Ond yn y dyddiau diweddaf, myfi a
ddychwelaf gaethiwed Elam, medd yr AR-
GLWYDD.

PENNOD L.

1, 9, 21, 35 *Barnedigaeth Babilon.* 4, 17, 33 *Ymwared Israel.*

Y GAIR a lefarodd yr ARGLWYDD yn er-
byn Babilon, *ac* yn erbyn gwlad y Cal-
deaid, trwy Jeremïah y prophwyd.
2 Mynegwch ym mysg y cenhedloedd, a
chyhoeddwch, a chodwch arwydd; cyhoedd-
wch, na chelwch: dywedwch, Goresgynwyd

Babilon, gwaradwyddwyd Bèl, drylliwyd Merodach; ei heilunod a gywilyddiwyd, a'i delwau a ddrylliwyd.

3 Canys o'r gogledd y daw cenedl yn ei herbyn hi, yr hon a wna ei gwlad hi yn anghyfannedd, fel na byddo preswylydd ynddi: yn ddyn ac yn anifail y mudant, ac y ciliant ymaith.

4 ¶ Yn y dyddiau hynny, ac yn yr amser hwnnw, medd yr ARGLWYDD, meibion Israel a ddeuant, hwy a meibion Judah ynghyd, dan-gerdded ac wylo yr ânt, ac y ceisiant yr ARGLWYDD eu Duw.

5 Hwy a ofynant y ffordd i Sïon, tu ag yno *y bydd* eu hwynebau hwynt: Deuwch, *meddant*, a glynwn wrth yr ARGLWYDD, *trwy* gyfammod tragywyddol *yr hwn* nid anghofir.

6 Fy mhobl a fu *fel* praidd colledig; eu bugeiliaid a'u gyrrasant hwy ar gyfeiliorn, *ar* y mynyddoedd y troisant hwynt ymaith: aethant o fynydd i fryn, anghofiasant eu gorweddfa.

7 Pawb a'r a'u cawsant a'u difasant, a'u gelynion a ddywedasant, Ni wnaethom ni ar fai; canys hwy a bechasant yn erbyn yr ARGLWYDD, trigle cyfiawnder; sef yr ARGLWYDD, gobaith eu tadau.

8 Ciliwch o ganol Babilon, ac ewch allan o wlad y Caldeaid; a byddwch fel bychod o flaen y praidd.

9 ¶ O herwydd wele, myfi a gyfodaf ac a ddygaf i fynu yn erbyn Babilon gynnulleidfa cenhedloedd mawrion o dir y gogledd: a hwy a ymfyddinant yn ei herbyn; oddi yno y goresgynir hi: eu saethau *fydd* fel *saethau* cadarn cyfarwydd; ni ddychwelant yn ofer.

10 A Chaldea fydd yn yspail: pawb a'r a'i hyspeiliant hi a ddigonir, medd yr ARGLWYDD.

11 Am i chwi fod yn llawen, am i chwi fod yn hyfryd, chwi fathrwyr fy etifeddiaeth, am i chwi frasâu fel anner *mewn* glaswellt, a beichio fel teirw;

12 Eich mam a gywilyddir yn ddirfawr, a'r hon a'ch ymddûg a waradwyddir: wele, yr olaf o'r cenhedloedd yn anialwch, yn grasdir, ac yn ddiffaethwch.

13 O herwydd digofaint yr ARGLWYDD nis preswylir hi, eithr hi a fydd i gyd yn anghyfannedd: pawb a êl heibio i Babilon a synna, ac a chwibana am ei holl ddïaleddau hi.

14 Ymfyddinwch yn erbyn Babilon o amgylch; yr holl berchen bwaau, saethwch atti, nac arbedwch saethau: oblegid hi a bechodd yn erbyn yr ARGLWYDD.

15 Bloeddiwch yn ei herbyn hi o amgylch; hi a roddes ei llaw: ei sylfeini hi a syrthiasant, ei muriau a fwriwyd i lawr; o herwydd dïal yr ARGLWYDD *yw* hyn: dïelwch arni: fel y gwnaeth, gwnewch iddi.

16 Torrwch ymaith yr hauwr o Babilon, a'r hwn a ddalio grymman ar amser cynhauaf: rhag cleddyf y gorthrymmwr y troant bob un at ei bobl ei hun, ac y ffoant bob un i'w wlad.

17 ¶ Fel dafad ar wasgar *yw* Israel; llewod a'i hymlidiasant ymaith: brenhin Assyria yn gyntaf a'i hysodd, a'r Nebuchodonosor yma brenhin Babilon yn olaf a'i dïesgyrnodd.

18 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel; Wele, myfi a ymwelaf â brenhin Babilon, ac â'i wlad, fel yr ymwelais â brenhin Assyria.

19 A mi a ddychwelaf Israel i'w drigfa, ac efe a bawr *ar* Carmel a Basan; ac ar fynydd Ephraim a Gilead y digonir ei enaid ef.

20 Yn y dyddiau hynny, ac yn yr amser hwnnw, medd yr ARGLWYDD, y ceisir anwiredd Israel, ac ni *bydd;* a phechodau Judah, ond nis ceir hwynt: canys myfi a faddeuaf i'r rhai a weddillwyf.

21 ¶ Dos i fynu yn erbyn gwlad Merathâim, *sef*, yn ei herbyn hi, ac yn erbyn trigolion Pecod: anrheithia di a difroda ar eu hol hwynt, medd yr ARGLWYDD, a gwna yn ol yr hyn oll a orchymynais i ti.

22 Trwst rhyfel *sydd* yn y wlad, a dinystr mawr.

23 Pa fodd y drylliwyd ac y torrwyd gordd yr holl ddaear! pa fodd yr aeth Babilon yn ddiffaethwch ym mysg y cenhedloedd!

24 Myfi a osodais fagl i ti, a thithau Babilon a ddaliwyd, a heb wybod i ti: ti a gafwyd ac a ddaliwyd, o herwydd i ti ymryson yn erbyn yr ARGLWYDD.

25 Yr ARGLWYDD a agorodd ei drysor, ac a ddug allan arfau ei ddigofaint: canys gwaith ARGLWYDD DDUW y lluoedd *yw* hyn yng ngwlad y Caldeaid.

26 Deuwch yn ei herbyn o'r cwrr eithaf, agorwch ei hysguboriau hi; dyrnwch hi fel pentwr *ŷd*, a llwyr ddinystriwch hi: na fydded gweddill o honi.

27 Lleddwch ei holl fustych hi; disgynant i'r lladdfa: gwae hwynt; canys eu dydd a ddaeth, *ac* amser eu hymweliad.

28 Llef y rhai a ffoant ac a ddiangant o wlad Babilon, i ddangos yn Sïon ddïal yr ARGLWYDD ein Duw ni, dïal ei deml ef.

29 Gelwch y saethyddion ynghyd yn erbyn Babilon; y perchen bwâau oll, gwersyllwch i'w herbyn hi o amgylch; na chaffed neb ddïangc o honi: telwch iddi yn ol ei gweithred; ac yn ol yr hyn oll a wnaeth hi, gwnewch iddi: o herwydd hi a fu falch yn erbyn yr ARGLWYDD, yn erbyn Sanct Israel.

30 Am hynny ei gwŷr ieuaingc a syrthiant yn ei heolydd hi; a'i holl ryfelwyr a ddifethir y dydd hwnnw, medd yr ARGLWYDD.

31 Wele fi yn dy erbyn di, *O* falch, medd ARGLWYDD DDUW y lluoedd: o herwydd dy ddydd a ddaeth, yr amser yr ymwelwyf â thi.

32 A'r balch a dramgwydda ac a syrth, ac ni *bydd* a'i cyfodo: a mi a gynneuaf dân yn ei ddinasoedd, ac efe a ddifa ei holl amgylchoedd ef.

33 ¶ Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Meibion Israel a meibion Judah a orthrymmwyd ynghyd; a phawb a'r a'u caethiwodd hwynt a'u daliasant yn dynn, ac a wrthodasant eu gollwng hwy ymaith.

34 Eu Gwaredwr *sydd* gryf; ARGLWYDD y lluoedd *yw* ei enw; efe a lwyr ddadleu eu dadl hwynt, i beri llonydd i'r wlad, ac aflonyddwch i breswylwyr Babilon.

35 ¶ Cleddyf *sydd* ar y Caldeaid, medd yr ARGLWYDD, ac ar drigolion Babilon, ac ar ei thywysogion, ac ar ei doethion.

36 Cleddyf *sydd* ar y celwyddog; a hwy a ynfydant: cleddyf *sydd* ar ei chedyrn; a hwy a ddychrynant.

37 Cleddyf *sydd* ar ei meirch, ac ar ei cherbydau, ac ar yr holl werin *sydd* yn ei chanol hi; a hwy a fyddant fel gwragedd: cleddyf *sydd* ar ei thrysorau; a hwy a yspeilir.

38 Sychder *sydd* ar ei dyfroedd hi; a hwy a sychant: o herwydd gwlad delwau cerfiedig *yw* hi, ac mewn eilunod y maent yn ynfydu.

39 Am hynny anifeiliaid gwylltion yr anialwch, a chathod a arhosant *yno*, a chywion yr estrys a drigant ynddi: ac ni phreswylir hi mwyach byth; ac nis cyfanneddir hi o genhedlaeth i genhedlaeth.

40 Fel yr ymchwelodd Duw Sodom a Gomorrah, a'i chymmydogesau, medd yr AR-

ARGLWYDD; *felly* ni phreswylia neb yno, ac ni
erys mab dyn ynddi.
41 Wele, pobl a ddaw o'r gogledd, a chenedl
fawr, a brenhinoedd lawer a godir o eithaf-
oedd y ddaear.
42 Y bwa a'r waywffon a ddaliant; creulawn
ydynt, ac ni thosturiant: eu llef fel môr a
rua, ac ar feirch y marchogant yn daclus i'th
erbyn di, merch Babilon, fel gwr i ryfel.
43 Brenhin Babilon a glywodd sôn am-
danynt, a'i ddwylaw ef a laesasant: gwasgfa
a'i daliodd ef, *a* gwewyr fel gwraig wrth
esgor.
44 Wele, fel llew y daw i fynu oddi wrth
ymchwydd yr Iorddonen i drigfa y cadarn:
eithr mi a wnaf iddo ef redeg yn ddisymmwth
oddi wrthi hi: a phwy *sydd wr* dewisol a
osodwyf fi arni hi? canys pwy *sydd* fel myfi?
a phwy a esyd i mi yr amser? a phwy *yw* y
bugail hwnnw a saif o'm blaen i?
45 Am hynny gwrandewch chwi gynghor yr
ARGLWYDD, yr hwn a gymmerodd efe yn
erbyn Babilon, a'i fwriadau a fwriadodd efe
yn erbyn gwlad y Caldeaid: yn ddïau y rhai
lleiaf o'r praidd a'u llusgant hwy; yn ddïau
efe a wna yn anghyfannedd *eu* trigleoedd gyd
â hwynt.
46 Gan drwst goresgyniad Babilon y cyn-
hyrfa y ddaear, ac y clywir y waedd ym mysg
y cenhedloedd.

PENNOD LI.

1 *Tost farnedigaeth Duw yn erbyn Babilon, er
mwyn dïal am Israel.* 59 *Jeremïah yn rhoddi
llyfr y brophwydoliaeth at Seraiah, i'w fwrw
i Euphrates, a hynny i arwyddoccâu y soddai
Babilon dros byth.*

FEL hyn y dywed yr ARGLWYDD, Wele
myfi a godaf wynt dinystriol yn erbyn
Babilon, ac yn erbyn y rhai sydd yn trigo
y'nghanol y rhai a godant yn fy erbyn i;
2 A mi a anfonaf i Babilon nithwyr, a hwy
a'i nithïant hi, ac a waghânt ei thir hi; o her-
wydd hwy a fyddant yn ei herbyn hi o am-
gylch ar ddydd blinder.
3 Yn erbyn *yr hwn* a annelo, anneled y
saethydd ei fwa, ac yn erbyn *yr hwn* sydd yn
ymddyrchafu yn ei lurig; nac arbedwch ei
gwŷr ieuaingc, difrodwch ei holl lu hi.
4 Felly y rhai lladdedig a syrthiant y'ngwlad
y Caldeaid, a'*r rhai* a drywanwyd yn ei heol-
ydd hi.
5 Canys Israel ni adawyd, na Judah gan ei
DDUW, gan ARGLWYDD y lluoedd: er bod
eu gwlad hwynt yn llawn o gamwedd yn
erbyn Sanct yr Israel.
6 Ffowch o ganol Babilon, ac achubwch
bawb ei enaid ei hun: na adêwch eich difetha
yn ei hanwiredd hi: oblegid amser dïal *yw*
hwn i'r ARGLWYDD; efe a dâl y pwyth iddi
hi.
7 Phïol aur *oedd* Babilon yn llaw yr AR-
GLWYDD, yn meddwi pob gwlad: yr holl
genhedloedd a yfasant o'i gwin hi; am hynny
y cenhedloedd a ynfydasant.
8 Yn ddisymmwth y syrthiodd Babilon, ac y
drylliwyd hi: udwch drosti, cymmerwch drïag
i'w dolur hi, i edrych a iachâ hi.
9 Nyni a iachasom Babilon, ond nid aeth hi
yn iach; gadêwch hi, ac awn bawb i'w wlad:
canys ei barn a gyrhaeddi i'r nefoedd, ac a
ddyrchafwyd hyd yr wybrau.
10 Yr ARGLWYDD a ddug allan ein cyfiawn-
der ni: deuwch a thraethwn yn Sïon waith yr
ARGLWYDD ein DUW.
11 Gloywch y saethau; cesglwch y tarian-
nau: yr ARGLWYDD a gyfododd yspryd bren-
hinoedd Media: oblegid *y mae* ei fwriad of
yn erbyn Babilon, i'w dinystrio hi; canys
dïal yr ARGLWYDD *yw* hyn, dïal e deml ef.
12 Dyrchefwch faner ar furiau Babilon;
cadarnhêwch y wyliadwriaeth; gosodwch i
fynu y gwylwyr; darperwch y cynllwynwyr:
canys yr ARGLWYDD a fwriadodd, ac efe a
wnaeth hefyd yr hyn a lefarodd yn erbyn
trigolion Babilon.
13 Tydi yr hon ydwyt yn aros ar ddyfroedd
lawer, yn aml dy drysorau, dy ddiwedd di a
ddaeth, *sef* mesur dy gybydd-dod.
14 ARGLWYDD y lluoedd a dyngodd iddo ei
hun, *gan ddywedyd,* Dïau y'th lanwaf â dyn-
ion megis â lindys; a hwy a ganant floddest
i'th erbyn.
15 Efe a wnaeth y ddaear trwy ei nerth, *ac* a
sicrhâodd y byd trwy ei ddoethineb, ac a daen-
odd y nefoedd trwy ei ddeall.
16 Pan roddo efe *ei* lef, *y mae* twrf dyfroedd
yn y nefoedd, ac y mae efe yn codi y niwl-
oedd o eithaf y ddaear: ac efe sydd yn
gwneuthur y mellt gyd â'r gwlaw, ac yn
dwyn y gwynt allan o'i drysorau.
17 Ynfyd yw pob dyn o wybodaeth; gwar-
adwyddwyd pob toddydd gan y ddelw gerfied-
ig: canys celwyddog *yw* ei ddelw dawdd, ac
nid *oes* chwythad ynddynt.
18 Oferedd *ydynt*, gwaith cyfeiliorni: yn
amser eu hymweliad y difethir hwynt.
19 Nid fel y rhai hyn, eithr Lluniwr y cwbl
oll, *yw* rhan Jacob; ac *Israel yw* gwïalen ei
etifeddiaeth ef. ARGLWYDD y lluoedd *yw* ei
enw ef.
20 Ti *wyt* forthwyl i mi, *ac* arfau rhyfel:
canys â thi y drylliaf y cenhedloedd, ac â thi
y dinystriaf deyrnasoedd;
21 A thi hefyd y gwasgaraf y march a'r
marchwr; ac â thi y drylliaf y cerbyd a'i
farchog;
22 A thi y drylliaf fi wr a gwraig; ac â thi y
drylliaf hen ac ieuangc; ac â thi y drylliaf y
gwr ieuangc a'r forwyn;
23 A thi hefyd y drylliaf fi y bugail a'i
braidd; ac â thi y drylliaf yr arddwr a'i iau
ychain; ac â thi y drylliaf y tywysogion a'r
pennaethiaid.
24 A mi a dalaf i Babilon, ac i holl breswyl-
wyr Caldea, eu holl ddrwg a wnaethant yn
Sïon, yn eich golwg chwi, medd yr AR-
GLWYDD.
25 Wele fi i'th erbyn di, O fynydd dinystriol,
yr hwn *wyt* yn dinystrio yr holl ddaear, medd
yr ARGLWYDD; a myfi a estynaf fy llaw
arnat, ac a'th dreiglaf di i lawr o'r creigiau, ac
a'th wnaf di yn fynydd llosg.
26 Ac ni chymmerant o honot faen congl,
na sylfaen; ond diffaethwch tragywyddol a
fyddi di, medd yr ARGLWYDD.
27 Dyrchefwch faner yn y tir; lleisiwch ud-
gorn ym mysg y cenhedloedd; darperwch y
cenhedloedd yn ei herbyn hi; gelwch ynghyd
deyrnasoedd Ararat, Minni, ac Aschenaz, yn
ei herbyn hi; gosodwch dywysog yn ei her-
byn hi; gwnewch i feirch ddyfod i fynu cyn
amled a'r lindys blewog.
28 Darperwch y cenhedloedd yn ei herbyn
hi, gyd â brenhinoedd Media, a'i thywysog-
ion, a'i holl bennaethiaid, a holl wlad ei lyw-
odraeth ef.
29 Y ddaear hefyd a gryna ac a ofidia: ob-
legid fe gyflawnir bwriadau yr ARGLWYDD
yn erbyn Babilon, i wneuthur gwlad Babilon
yn anghyfannedd heb drigiannol *ynddi*.
30 Cedyrn Babilon a beidiasant ag ymladd,
ac y maent hwy yn aros o fewn *eu* hamddiff-
ynfeydd: pallodd eu nerth hwynt; aethant
yn wrageddos: ei hanneddau hi a losgwyd,
*a'*i barrau a dorrwyd.

31 Rhedegwr a red i gyfarfod â rhedegwr, a chennad i gyfarfod â chennad, i fynegi i frenhin Babilon oresgyn ei ddinas ef o'i chwr,

32 Ac ynnill y rhydau, a llosgi o honynt y cyrs â thân, a synnu ar y rhyfelwyr.

33 Canys fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, DUW Israel; Merch Babilon *sydd* fel llawr-dyrnu; amser ei dyrnu hi *a ddaeth:* ac ar fyrder y daw amser cynhauaf iddi.

34 Nebuchodonosor brenhin Babilon a'm hysodd, *ac* a'm hysigodd i; efe a'm gwnaeth fel llestr gwag; efe a'm llyngcodd fel draig, ac a lanwodd ei fol o'm danteithion; efe a'm bwriodd i allan.

35 Y cam a wnaed i mi ac i'm cnawd *a ddelo* ar Babilon, medd preswylferch Sion; a'm gwaed i ar drigolion Caldea, medd Jerusalem.

36 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Wele, myfi a ddadleuaf dy ddadl di, ac a ddïalaf drosot ti; a mi a ddyhysbyddaf ei môr hi, ac a sychaf ei ffynhonnau hi.

37 A bydd Babilon yn garneddau, yn drigfa dreigiau, yn syndra, ac yn chwibaniad, heb breswylydd.

38 Cyd-ruant fel llewod; bloeddiant fel cenawon llewod.

39 Yn eu gwres hwynt y gosodaf wleddoedd iddynt, a mi a'u meddwaf hwynt, fel y llawenychont, ac y cysgont hûn dragywyddol, ac na ddeffront, medd yr ARGLWYDD.

40 Myfi a'u dygaf hwynt i waered fel ŵyn i'r lladdfa, fel hyrddod a bychod.

41 Pa fodd y goresgynwyd Sesach! pa fodd yr ynnillwyd gogoniant yr holl ddaear! pa fodd yr aeth Babilon yn syndod ym mysg y cenhedloedd!

42 Y môr a ddaeth i fynu ar Babilon: hi a orchuddiwyd âg amlder ei donnau ef.

43 Ei dinasoedd hi a aethant yn anghyfannedd, yn grasdir, ac yn ddiffaethwch; gwlad ni thrig un gwr ynddi, ac ni thramwya mab dyn trwyddi.

44 A mi a ymwelaf â Bèl yn Babilon, a mi a dynnaf o'i safn ef yr hyn a lyngcodd; a'r cenhedloedd ni ddylifant atto inwyach; ïe, mur Babilon a syrth.

45 Deuwch allan o'i chanol, O fy mhobl, ac achubwch bob un ei enaid rhag llid digofaint yr ARGLWYDD,

46 A rhag llwfrhâu eich calonnau, ac ofni rhag y chwedl a glywir yn y wlad: a'r *naill* flwyddyn y daw chwedl newydd, ac ar ol hynny chwedl newydd y flwyddyn *arall;* a thrais yn y wlad, llywodraethwr yn erbyn llywodraethwr.

47 Am hynny wele y dyddiau yn dyfod, yr ymwelwyf â delwau Babilon; a'i holl wlad hi a waradwyddir, a'i holl rai lladdedig hi a syrthiant yn ei chanol.

48 Yna y nefoedd a'r ddaear, a'r hyn oll *sydd* ynddynt, a ganant o herwydd Babilon: oblegid o'r gogledd y daw yr anrheithwyr atti, medd yr ARGLWYDD.

49 Fel *y gwnaeth* Babilon i'r rhai lladdedig o Israel syrthio, felly yn Babilon y syrth lladdedigion yr holl ddaear.

50 Y rhai a ddïangasoch gan y cleddyf, ewch ymaith; na sefwch: cofiwch yr ARGLWYDD o bell, a deued Jerusalem yn eich cof chwi.

51 Gwaradwyddwyd ni, am i ni glywed cabledd: gwarth a orchuddiodd ein hwynebau; canys daeth estroniaid i gyssegroedd tŷ yr ARGLWYDD.

52 Am hynny wele y dyddiau yn dyfod, medd yr ARGLWYDD, pan ymwelwyf fi â'i delwau hi; a thrwy ei holl wlad hi yr archolledig a riddfan.

53 Er i Babilon ddyrchafu i'r nefoedd, ac er iddi gadarnhâu ei hymddiffynfa yn uchel; *etto* anrheithwyr a ddaw atti oddi wrthyf fi, medd yr ARGLWYDD.

54 Sain gwaedd *a glywir* o Babilon, a dinystr mawr o wlad y Caldeaid.

55 O herwydd yr ARGLWYDD a anrheithiodd Babilon, ac a ddinystriodd y mawrair allan o honi hi, er rhuo o'i thonnau fel dyfroedd lawer, *a* rhoddi twrf eu llef hwynt.

56 Canys yr anrheithiwr a ddaeth yn ei herbyn hi, *sef* yn erbyn Babilon, a'i chedyrn hi a ddaliwyd; eu bwa a dorrwyd: canys ARGLWYDD DDUW y gwobr a obrwya yn sicr.

57 A myfi a feddwaf ei thywysogion hi, a'i doethion, ei phennaethiaid, a'i swyddogion, a'i chedyrn; a hwy a gysgant hûn dragywyddol, ac ni ddeffroant, medd y Brenhin, enw yr hwn *yw* ARGLWYDD y lluoedd.

58 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Gan ddryllio y dryllir llydain furiau Babilon, a'i huchel byrth a losgir â thân; a'r bobl a ymboenant mewn oferedd, a'r cenhedloedd mewn tân, a hwy a ddiffygiant.

59 ¶ Y gair yr hwn a orchymynodd Jeremïah y prophwyd i Seraiah mab Neriah, mab Maaseiah, pan oedd efe yn myned gyd â Sedecïah brenhin Judah i Babilon, yn y bedwaredd flwyddyn o'i deyrnasiad ef. A Seraiah *oedd* dywysog llonydd.

60 Felly Jeremïah a ysgrifenodd yr holl aflwydd oedd ar ddyfod yn erbyn Babilon, mewn un llyfr; *sef* yr holl eiriau a ysgrifenwyd yn erbyn Babilon.

61 A Jeremïah a ddywedodd wrth Seraiah, Pan ddelych i Babilon, a gweled, a darllen yr holl eiriau hyn;

62 Yna dywed, O ARGLWYDD, ti a leferaist yn erbyn y lle hwn, am ei ddinystrio, fel na byddai ynddo breswylydd, na dyn nac anifail, eithr ei fod yn anghyfannedd tragywyddol.

63 A phan ddarfyddo i ti ddarllen y llyfr hwn, rhwym faen wrtho, a bwrw ef i ganol Euphrates:

64 A dywed, Fel hyn y soddir Babilon, ac ni chyfyd hi, gan y drwg a ddygaf fi arni: a hwy a ddiffygiant. Hyd hyn *y mae* geiriau Jeremïah.

PENNOD LII.

1 *Sedecïah yn gwrthryfela.* 4 *Amgylchynu Jerusalem, a'i gorchfygu.* 8 *Lladd meibion Sedecïah, a thynnu ei lygaid yntau.* 12 *Nebuzaradan yn llosgi ac yn anrheithio y ddinas;* 24 *yn dwyn caethion ymaith.* 31 *Efilmerodach yn dyrchafu Jehoiacin.*

MAB un mlwydd ar hugain *oedd* Sedecïah pan ddechreuodd efe deyrnasu; ac un mlynedd ar ddeg y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef *oedd* Hamutal, merch Jeremïah o Libnah.

2 Ac efe a wnaeth *yr hyn oedd* ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, yn ol yr hyn oll a wnaethai Jehoiacim.

3 O herwydd *gan* ddigofaint yr ARGLWYDD y bu yn Jerusalem ac yn Judah, hyd oni fwriodd efe hwynt allan o'i olwg, wrthryfela o Sedecïah yn erbyn brenhin Babilon.

4 ¶ Ac yn y nawfed flwyddyn o'i deyrnasiad ef, yn y degfed mis, ar y degfed *dydd* o'r mis, y daeth Nebuchodonosor brenhin Babilon, efe a'i holl lu, yn erbyn Jerusalem, ac a wersyllasant yn ei herbyn hi, ac a adeiladasant gyferbyn â hi ymddiffynfa o amgylch ogylch.

5 Felly y ddinas a fu y'ngwarchae hyd yr unfed flwyddyn ar ddeg i'r brenhin Sedecïah.

6 Yn y pedwerydd mis, yn y nawfed *dydd* o'r mis, y newyn a drymhâodd yn y ddinas, fel nad oedd bara i bobl y wlad.

7 Yna y torrwyd y ddinas a'r holl ryfelwyr

a ffoisant, ac a aethant allan o'r ddinas liw
nos, ar hyd ffordd y porth rhwng y ddau fur,
yr hwn *oedd* wrth ardd y brenhin (a'r Caldeaid
oedd wrth y ddinas o amgylch) a hwy a aeth-
ant ar hyd ffordd y rhos.
8 ¶ Ond llu y Caldeaid a ymlidiasant ar ol
y brenhin, ac a oddiweddasant Sedeciah yn
rhosydd Jericho, a'i holl lu ef a wasgarwyd
oddi wrtho.
9 Yna hwy a ddaliasant y brenhin, ac a'i
dygasant ef at frenhin Babilon i Riblah,
y'ngwlad Hamath; ac efe a roddodd farn
arno ef.
10 A brenhin Babilon a laddodd feibion
Sedeciah y'ngŵydd ei lygaid ef: efe a laddodd
hefyd holl dywysogion Judah yn Riblah.
11 Yna efe a dynnodd lygaid Sedeciah, ac a'i
rhwymodd ef â chadwyni; a brenhin Babilon
a'i harweiniodd ef i Babilon, ac a'i rhoddodd
ef mewn carchardy hyd ddydd ei farwolaeth.
12 ¶ Ac yn y pummed mis, ar y degfed
dydd o'r mis (hon *oedd* y bedwaredd flwydd-
yn ar bymtheg i'r brenhin Nebuchodonosor
brenhin Babilon) y daeth Nebuzaradan pen-
naeth y milwyr (*yr hwn* a safai ger bron
brenhin Babilon) i Jerusalem;
13 Ac efe a losgodd dŷ yr ARGLWYDD, a thŷ
y brenhin; a holl dai Jerusalem, a phob tŷ
mawr, a losgodd efe â thân.
14 A holl lu y Caldeaid y rhai *oedd* gyd â
phennaeth y milwyr, a ddrylliasant holl fur-
iau Jerusalem o amgylch.
15 Yna Nebuzaradan pennaeth y milwyr a
gaethgludodd *rai* o'r bobl wael, a'r gweddill
o'r bobl a adawsid yn y ddinas, a'r ffoaduriaid
a giliasent at frenhin Babilon, a'r gweddill o'r
bobl.
16 Ond Nebuzaradan pennaeth y milwyr a
adawodd *rai* o dlodion y wlad yn winllanwyr
ac yn arddwyr.
17 A'r Caldeaid a ddrylliasant y colofnau
pres y rhai *oedd* yn nhŷ yr ARGLWYDD, a'r
ystolion, a'r môr pres yr hwn *oedd* yn nhŷ yr
ARGLWYDD; a hwy a ddygasant eu holl bres
hwynt i Babilon.
18 A hwy a ddygasant ymaith y crochanau,
a'r rhawiau, a'r psaltringau, a'r cawgiau, a'r
thusserau, a'r holl lestri pres, y rhai yr oeddid
yn gwasanaethu â hwynt.
19 A'r phiolau, a'r pedyll tân, a'r cawgiau,
a'r crochanau, a'r canhwyll-brennau, a'r thus-
serau, a'r cwppanau, y rhai *oedd* o aur *yn*
aur, a'r rhai *oedd* o arian *yn* arian, a gym-
merodd pennaeth y milwyr ymaith.
20 Y ddwy golofn, un môr, a deuddeg o
ychain pres, y rhai *oedd* dan yr ystolion, y
rhai a wnaethai y brenhin Solomon, yn nhŷ
yr ARGLWYDD: nid oedd pwys ar bres yr
holl lestri hyn.
21 Ac *am* y colofnau, deunaw cufydd *oedd*
uchder un golofn, a llinyn o ddeuddeg cufydd
oedd yn ei hamgylchu: a'i thewder yn bedair
modfedd; *ac* yn gau *yr oedd*.
22 A chnap pres *oedd* arni, a phùm cufydd
oedd uchder un cnap; a rhwydwaith a phom-
granadau ar y cnap o amgylch, yn bres i gyd:
ac fel hyn *yr oedd* yr ail golofn a'*i* phom-
granadau.
23 A'r pomgranadau oeddynt, onid pedwar,
cant ar ystlys: yr holl bomgranadau ar y
rhwydwaith o amgylch *oedd* gant.
24 ¶ A phennaeth y milwyr a gymmerodd
Seraiah yr arch-offeiriad, a Sephaniah yr ail
offeiriad, a'r tri oedd yn cadw y drws.
25 Ac efe a gymmerodd o'r ddinas ystafell-
ydd, yr hwn oedd swyddog ar y rhyfelwyr; a
seith-wyr o weision pennaf y brenhin, y rhai
a gafwyd yn y ddinas; a phen-ysgrifenydd y
llu, yr hwn a fyddai yn byddino pobl y wlad,
a thri ugeinwr o bobl y wlad, y rhai a gafwyd
y'nghanol y ddinas.
26 A Nebuzaradan pennaeth y milwyr a
gymmerodd y rhai hyn, ac a aeth â hwynt i
Riblah, at frenhin Babilon.
27 A brenhin Babilon a'u tarawodd hwynt,
ac a'u lladdodd hwynt yn Riblah, y'ngwlad
Hamath. Fel hyn y caethgludwyd Judah o'i
wlad ei hun.
28 Dyma y bobl a gaethgludodd Nebuchod-
onosor yn y seithfed flwyddyn, tair mil a thri
ar hugain o Iuddewon.
29 Yn y ddeunawfed flwyddyn i Nebuchod-
onosor efe a gaethgludodd o Jerusalem wyth
gant a deuddeg ar hugain o ddynion.
30 Yn y drydedd flwyddyn ar hugain i Nebu-
chodonosor, Nebuzaradan pennaeth y milwyr
a gaethgludodd saith gant a phump a deugain
o Iuddewon: yr holl ddynion hyn *oedd* bed-
air mil a chwe chant.
31 ¶ Ac yn y ddwyfed flwyddyn ar bym-
theg ar hugain wedi caethgludo Jehoiacin
brenhin Judah, yn y deuddegfed mis, ar y
pummed *dydd* ar hugain o'r mis, Efil-merod-
ach brenhin Babilon (yn y flwyddyn *gyntaf*
o'i deyrnasiad) a ddyrchafodd ben Jehoiacin
brenhin Judah, ac a'i dug ef allan o'r car-
chardy.
32 Ac a ddywedodd yn dêg wrtho, ac a osod-
odd ei frenhin-faingc ef uwch law gorsedd-
feingciau y brenhinoedd, y rhai *oedd* gyd âg
ef yn Babilon.
33 Ac efe a newidiodd ei garcharwisg ef: ac
efe a fwyttaodd fara ger ei fron ef yn wastad,
holl ddyddiau ei einioes.
34 Ac *am* ei luniaeth ef, lluniaeth gwastadol
a roddwyd iddo gan frenhin Babilon, dogn
dydd yn ei ddydd hyd ddydd ei farwolaeth,
holl ddyddiau ei einioes.

GALARNAD JEREMIAH.

PENNOD I.

1 *Gofidus gyflwr Jerusalem o herwydd ei phech-
odau,* 12 *a hithau yn cwyno rhag ei gofid,* 18
*ac yn cyfaddef bod barnedigaethau Duw yn
gyfiawn.*

PA fodd y mae y ddinas aml *ei* phobl yn
eistedd ei hunan! *pa fodd* y mae y lliosog
ym mhlith y cenhedloedd megis yn weddw!
pa fodd y mae tywysoges y taleithiau dan
deyrnged!
2 Y mae hi yn wylo yn hidl liw nos, ac *y mae*
ei dagrau ar ei gruddiau, heb *neb* o'i holl gar-
iadau yn ei chysuro: ei holl gyfeillion a fuant
anghywir iddi, *ac* a aethant yn elynion iddi.
3 Judah a fudodd ymaith gan flinder, a chan
faint caethiwed; y mae hi yn aros ym mysg y
cenhedloedd, heb gael gorphwysdra: ei holl
erlidwyr a'i goddiweddasant hi mewn lleoedd
cyfyng.
4 Y mae ffyrdd Sion yn galaru, o eisieu rhai
yn dyfod i'r wyl arbennig: ei holl byrth hi
sydd anghyfannedd, ei hoffeiriaid yn ucheneidio, ei morwynion yn ofidus, a hithau yn
flin arni.

5 Ei gwrthwynebwyr ydynt bennaf, y mae
ei gelynion yn ffynnu: canys yr ARGLWYDD
a'i gofidiodd hi am amlder ei chamweddau; ei
phlant a aethant i gaethiwed o flaen y gelyn.
6 A holl harddwch merch Sïon a ymadaw-
odd â hi; y mae ei thywysogion hi fel hyddod
heb gael porfa, ac yn myned yn ddinerth o
flaen yr ymlidiwr.
7 Y mae Jerusalem, yn nyddiau ei blinder
a'i chaledi, yn cofio ei holl hyfrydwch oedd
iddi yn y dyddiau gynt, pan syrthiodd ei
phobl hi yn llaw y gelyn, heb *neb* yn ei chyn-
northwyo hi: y gelynion a'i gwelsant *hi, ac* a
chwarddasant am ben ei sabbothau.
8 Jerusalem a bechodd bechod; am hynny
y symmudwyd hi: yr holl rai a'i hanrhydedd-
ent sydd yn ei diystyru hi, o herwydd iddynt
weled ei noethni hi: Ie, y mae hi yn uchen-
eidio, ac yn troi yn ei hol.
9 Ei haflendid *sydd* yn ei godre, nid yw hi
yn meddwl am ei diwedd; am hynny y syrth-
iodd hi yn rhyfedd, heb *neb* yn ei chysuro:
edrych, ARGLWYDD, ar fy mlinder; canys
ym-fawrygodd y gelyn.
10 Y gwrthwynebwr a estynodd ei law ar ei
holl hoff-bethau hi: hi a welodd y cenhedl-
oedd yn dyfod i mewn i'w chyssegr, i'r rhai y
gorchymynasit ti na ddelent i'th gynnulleidfa.
11 Y mae ei holl bobl hi yn ucheneidio, yn
ceisio bwyd: hwy a roddasant eu hoff-bethau
am fwyd i ddadebru yr enaid: edrych, AR-
GLWYDD, a gwel; canys dirmygus ydwyf fi.
12 ¶ Onid gwaeth gennych chwi, y fford-
olion oll? gwelwch ac edrychwch, a oes y
fath ofid a'm gofid i, yr hwn a wnaethpwyd i
mi, â'r hwn y gofidiodd yr ARGLWYDD *fi* yn
nydd angerdd ei ddigter.
13 O'r uchelder yr anfonodd efe dân i'm
hesgyrn i, yr hwn a aeth yn drech nâ hwynt:
efe a ledodd rwyd o flaen fy nhraed, ac a'm
dychwelodd yn *fy* ol; efe a'm gwnaeth yn
anrheithiedig, *ac* yn ofidus ar hyd y dydd.
14 Rhwymwyd iau fy nghamweddau â'i law
ef: hwy a blethwyd, *ac* a ddaethant i fynu
am fy ngwddf: efe a wnaeth i'm nerth syrth-
io; yr ARGLWYDD a'm rhoddodd mewn
dwylaw, *oddi tan y rhai* ni allaf gyfodi.
15 Yr ARGLWYDD a fathrodd fy holl rai
grymmus o'm mewn; efe a gyhoeddodd
i'm herbyn gymmanfa, i ddifetha fy ngwŷr
ieuaingc: *fel* gwinwryf y sathrodd yr AR-
GLWYDD y forwyn, merch Judah.
16 Am hyn yr ydwyf yn wylo; y mae fy
llygad, fy llygad yn rhedeg gan ddwfr, o
herwydd pellhâu oddi wrthyf ddiddanwr a
ddadebrai fy enaid: fy meibion sydd anrheith-
iedig, am i'r gelyn orchfygu.
17 Sïon a ledodd ei dwylaw, heb neb yn ei
diddanu: yr ARGLWYDD a orchymynodd am
Jacob, *fod* ei elynion yn ei gylch: Jerusalem
sydd fel gwraig fisglwyfus yn eu mysg hwynt.
18 ¶ Cyfiawn yw yr ARGLWYDD; oblegid
myfi a fûm anufudd i'w air ef: gwrandewch,
attolwg, bobloedd oll, a gwelwch fy ngofid:
fy morwynion a'm gwŷr ieuaingc a aethant i
gaethiwed.
19 Gelwais am fy nghariadau, *a* hwy a'm
twyllasant; fy offeiriaid a'm henafgwyr a
drengasant yn y ddinas, tra oeddynt yn ceisio
iddynt fwyd i ddadebru eu henaid.
20 Gwel, O ARGLWYDD; canys y mae yn
gyfyng arnaf: fy ymysgaroedd a gyffroisant,
fy nghalon a drodd ynof; o herwydd fy mod
yn rhy anufudd: y mae y cleddyf yn difetha
oddi allan, megis marwolaeth *sydd* gartref.
21 Clywsant fy mod i yn ucheneidio: nid
oes a'm diddano: fy holl elynion, *pan* glyw-
sant fy nrygfyd, a lawenychasant am i ti
wneuthur *hynny: ond* ti a ddygi i ben y dydd
a gyhoeddaist, a hwy a fyddant fel finnau.
22 Deued eu holl ddrygioni hwynt o'th flaen
di; a gwna iddynt hwy fel y gwnaethost i
minnau, am fy holl gamweddau: oblegid *y
mae* fy ucheneidiau yn aml, a'm calon yn
ofidus.

PENNOD II.

1 Jeremïah yn galaru am ofid Jerusalem: 20 ac yn cwyno wrth Dduw faint oedd.

PA fodd y dug yr ARGLWYDD gwmmwl ar
ferch Sïon yn ei sorriant, *ac* y bwriodd
degwch Israel i lawr o'r nefoedd, ac na chof-
iodd leithig ei draed yn nydd ei ddigofaint!
2 Yr Arglwydd a lyngcodd, heb arbed, holl
anneddau Jacob; efe a ddifrododd yn ei
ddigter amddiffynfeydd merch Judah; efe
a'*u* tynnodd *hwynt* i lawr, *ac* a ddifwynodd
y deyrnas a'i thywysogion.
3 Mewn sorriant digllawn y torrodd efe holl
gorn Israel: efe a dynnodd *ei* ddeheulaw yn
ei hol oddi wrth y gelyn; ac yn erbyn Jacob
y cynneuodd megis fflam danllyd, *yr hon* a
ddifa o amgylch.
4 Efe a annelodd ei fwa fel gelyn; safodd â'i
ddeheulaw fel gwrthwynebwr, ac a laddodd
bob dim hyfryd i'r golwg, ym mhabell merch
Sïon: fel tân y tywalltodd efe ei ddigofaint.
5 Yr Arglwydd sydd megis gelyn: efe a
lyngcodd Israel, efe a lyngcodd ei holl balasau
hi: efe a ddifwynodd ei hymddiffynfeydd, ac
a wnaeth gwynfan a galar yn aml ym merch
Judah.
6 Efe a anrheithiodd ei babell fel gardd; efe a
ddinystriodd leoedd ei gymmanfa: yr AR-
GLWYDD a wnaeth anghofio yn Sïon yr uchel-
wyl a'r sabboth, ac yn llidiowgrwydd ei sor-
riant y dirmygodd efe y brenhin a'r offeiriad.
7 Yr ARGLWYDD a wrthododd ei allor; a
ffieiddiodd ei gyssegr; rhoddodd gaerau ei
phalasau hi yn llaw y gelyn: rhoddasant
floedd yn nhŷ yr ARGLWYDD, megis ar ddydd
uchelwyl.
8 Yr ARGLWYDD a fwriadodd ddifwyno
mur merch Sïon; efe a estynodd linyn, ac
nid attaliodd ei law rhag difetha: am hynny
y gwnaeth efe i'r rhagfur ac i'r mur alaru;
cyd-lesgasant.
9 Ei phyrth a soddasant i'r ddaear; efe a
ddifethodd ac a ddrylliodd ei barrau hi: ei
brenhin a'i thywysogion *ydynt* ym mysg y
cenhedloedd: heb gyfraith *y mae;* a'i phro-
phwydi heb gael gweledigaeth gan yr AR-
GLWYDD.
10 Henuriaid merch Sïon a eisteddant ar
lawr, a dawant â sôn; gosodasant lwch ar eu
pennau; ymwregysasant â sach-lïan: gwyr-
yfon Jerusalem a ostyngasant eu pennau i
lawr.
11 Fy llygaid sydd yn pallu gan ddagrau, fy
ymysgaroedd a gyffroisant, fy afu a dywallt-
wyd ar y ddaear; o herwydd dinystr merch
fy mhobl, pan lewygodd y plant a'r rhai yn
sugno yn heolydd y ddinas.
12 Hwy a ddywedant wrth eu mammau, Pa
le *y mae* ŷd a gwin? pan lewygent fel yr ar-
cholledig yn heolydd y ddinas, pan dywallt-
ent eu heneidiau ym mynwes eu mammau.
13 Pa beth a gymmeraf yn dyst i ti? beth a
gyffelybaf i ti, O ferch Jerusalem? beth a
gystadlaf â thi, fel y'th ddiddanwyf, O for-
wyn, merch Sïon? canys *y mae* dy ddinystr
yn fawr fel y môr; pwy a'th iachâ di?
14 Dy brophwydi a welsant i ti gelwydd a
diflasrwydd; ac ni ddatguddiasant dy anwir-
edd, i droi ymaith dy gaethiwed: eithr hwy a
welsant i ti feichiau celwyddog, ac achosion
deol.

Y

15 Y rhai oll a dramwyent y ffordd, a gurent
eu dwylaw arnat ti; chwibanent, ac ysgydwent
eu pennau ar ferch Jerusalem, *gan ddywed-*
yd, Ai dyma y ddinas a alwent yn berffeith-
rwydd tegwch, yn llawenydd yr holl ddaear!
16 Dy holl elynion a ledasant eu safnau
arnat ti; a chwibanasant, ac a ysgyrnygasant
ddannedd, ac a ddywedasant, Llyngcasom
hi: yn ddïau dyma y dydd a ddisgwyliasom
ni; ni a'*i* cawsom, ni a'*i* gwelsom.
17 Yr ARGLWYDD a wnaeth yr hyn a
ddychymygodd; ac a gyflawnodd ei air yr
hwn a orchymynodd efe er y dyddiau gynt:
efe a ddifrododd, ac nid arbedodd; efe a
wnaeth i'r gelyn lawenychu yn dy erbyn
di; efe a ddyrchafodd gorn dy wrthwyneb-
wyr di.
18 Eu calon hwynt a waeddodd ar yr AR-
GLWYDD, O fur merch Sïon, tywallt ddagrau
ddydd a nos fel afon: na orphwys, ac na
pheidied canwyll dy lygad.
19 Cyfod, cyhoedda liw nos; yn nechre y
wyliadwriaeth tywallt dy galon fel dwfr ger
bron yr ARGLWYDD: dyrchafa dy ddwylaw
atto ef am einioes dy blant, y rhai sydd yn
llewygu o newyn ym mhen pob heol.
20 ¶ Edrych, ARGLWYDD, a gwel i bwy y
gwnaethost fel hyn: a fwytty y gwragedd eu
ffrwyth eu hun, plant o rychwant o hyd? a
leddir yr offeiriad a'r prophwyd y'nghyssegr
yr ARGLWYDD?
21 Ieuangc a hen sydd yn gorwedd ar lawr
yn yr heolydd: fy morwynion a'm gwŷr ieu-
aingc a syrthiasant trwy y cleddyf: ti a'*u*
lleddaist *hwynt* yn nydd dy sorriant, lledd-
aist *hwy* heb arbed.
22 Gelwaist megis ar ddydd uchelwyl fy
nychryn o amgylch, fel na ddiangodd ac na
adawyd neb yn nydd sorriant yr ARGLWYDD:
y gelyn a ddifethodd y rhai a faethais ac a
fegais i.

PENNOD III.

1 *Y ffyddloniaid yn cwynfan am eu gofidiau:*
22 a thrwy drugareddau Duw, yn cadarnhâu
eu gobaith: 37 yn cydnabod cyfiawnder Duw:
55 yn gweddïo am ymwared iddynt eu hun-
ain: 64 a dïal ar eu gelynion.

MYFI *yw* y gŵr a welodd flinder gan wi-
alen ei ddigofaint ef.
2 *I* dywyllwch, ac nid *i* oleuni, yr arwein-
iodd ac y tywysodd efe fi.
3 Yn fy erbyn i yn ddïau y trodd efe, *ac* y
mae efe yn troi ei law ar hyd y dydd.
4 Efe a wnaeth fy nghnawd a'm croen yn
hen; efe a ddrylliodd fy esgyrn.
5 Efe a adeiladodd i'm herbyn, ac a'*m* ham-
gylchodd â bustl ac â blinder.
6 Efe a'm gosododd mewn tywyll leoedd, fel
y rhai sydd wedi marw er ys talm.
7 Efe a gauodd o'm hamgylch, fel nad el-
wyf allan: efe a wnaeth fy llyffethair i yn
drom.
8 Pan lefwyf, a *phan* floeddiwyf, efe a gau
allan fy ngweddi.
9 Efe a gauodd fy ffyrdd â cherrig nâdd; efe
a wyrodd fy llwybrau.
10 *Yr oedd* efe i mi *fel* arth yn cynllwyn,
neu lew mewn llochesau.
11 Efe a wyrodd fy ffyrdd, ac a'm drylliodd;
yn anrheithiedig y gwnaeth fi.
12 Efe a annelodd ei fwa, ac a'm gosododd
fel nôd i saeth.
13 Efe a wnaeth i saethau ei gawell fyned
i'm harennau.
14 Gwatwargerdd oeddwn i'm holl bobl, *a'u*
cân ar hyd y dydd.
15 Efe a'm llanwodd â chwerwder; *efe* a'm
meddwodd i â'r wermod.
16 Efe a dorrodd fy nannedd â cherrig, ac
a'm trybaeddodd yn y llwch.
17 A phellêaist fy enaid oddi wrth heddwch;
anghofiais ddaioni.
18 A mi a ddywedais, Darfu am fy nerth
a'm gobaith oddi wrth yr ARGLWYDD.
19 Cofia fy mlinder a'm gofid, y wermod a'r
bustl.
20 Fy enaid gan gofio a gofia, ac a ddar-
styngwyd ynof fi.
21 Hyn yr ydwyf yn ei adgofio; am hynny
y gobeithiaf.
22 ¶ Trugareddau yr ARGLWYDD *yw* na
ddarfu am danom ni: o herwydd ni phalla ei
dosturiaethau ef.
23 Bob bore *y deuant* o newydd: mawr *yw*
dy ffyddlondeb.
24 Yr ARGLWYDD *yw* fy rhan i, medd fy
enaid; am hynny y gobeithiaf ynddo.
25 Daionus *yw* yr ARGLWYDD i'r rhai a
ddisgwyliant wrtho, *ac* i'r enaid a'i ceisio.
26 Da *yw* gobeithio a disgwyl yn ddistaw am
iachawdwriaeth yr ARGLWYDD.
27 Da *yw* i wr ddwyn *yr* iau yn ei ieu-
engctid.
28 *Efe* a eistedd ei hunan, ac a daw â son;
am iddo *ei* dwyn *hi* arno.
29 Efe a ddyry ei enau yn y llwch, *i edrych*
a oes obaith.
30 Efe a ddyry *ei* gern i'r hwn a'i tarawo:
efe a lenwir â gwaradwydd.
31 Oblegid nid yn dragywydd y gwrthyd yr
ARGLWYDD:
32 Ond er iddo gystuddio, etto efe a dosturia,
yn ol amlder ei drugareddau.
33 Canys nid o'i fodd y blina efe, nac y cys-
tuddia blant dynion.
34 I fathru holl garcharorion y ddaear dan
ei draed,
35 I wyro barn gwr o flaen wyneb y Gor-
uchaf.
36 Nid yw yr ARGLWYDD yn gweled *yn dda*
wneuthur cam â gwr yn ei fatter.
37 ¶ Pwy a ddywed y bydd dim, heb i'r
ARGLWYDD *ei* orchymyn?
38 Oni ddaw o enau y Goruchaf ddrwg a da?
39 Paham y grwgnach dyn byw, gwr am
gospedigaeth ei bechod?
40 Ceisiwn a chwiliwn ein ffyrdd, a dy-
chwelwn at yr ARGLWYDD.
41 Dyrchafwn ein calonnau a'*n* dwylaw at
DDUW yn y nefoedd.
42 Nyni a wnaethom gamwedd, ac a fuom
anufudd; tithau nid arbedaist.
43 Gorchuddiaist *ni* â sorriant, ac erlidiaist
ni: lleddaist, nid arbedaist.
44 Ti a'th guddiaist dy hun â chwmmwl, fel
na ddeuai *ein* gweddi trwodd.
45 Ti a'n gwnaethost yn sorod ac yn ysgub-
ion y'nghanol y bobl.
46 Ein holl elynion a ledasant eu safnau yn
ein herbyn.
47 Dychryn a magl a ddaeth arnom, an-
rhaith a dinystr.
48 Fy llygad a ddiferodd ffrydiau o ddwfr, o
herwydd dinystr merch fy mhobl.
49 Fy llygad a ddiferodd, ac ni pheidiodd,
am nad oes gorphwysdra:
50 Hyd oni edrycho, ac *oni* ystyrio yr AR-
GLWYDD o'r nefoedd.
51 Y mae fy llygad yn blino fy enaid, o her-
wydd holl ferched fy ninas.
52 Fy ngelynion gan hela a'm heliasant yn
ddïachos, fel aderyn.
53 Torrasant ymaith fy einioes yn y pwll, a
bwriasant gerrig arnaf.
54 Y dyfroedd a lifasant dros fy mhen; dy-
wedais, Torrwyd fi ymaith.

55 ¶ Gelwais ar dy enw di, O ARGLWYDD,
o'r pwll isaf.
56 Ti a glywaist fy llef: na chudd dy glust
rhag fy uchenaid a'm gwaedd.
57 Ti a ddaethost yn nês y dydd y gelwais
arnat: dywedaist, Nac ofna.
58 Ti, O ARGLWYDD, a ddadleuaist gyd â'm
henaid: gwaredaist fy einioes.
59 Ti, O ARGLWYDD, a welaist fy ngham:
barn di fy marn i.
60 Ti a welaist eu holl ddïal hwynt, *a'u* holl
amcanion i'm herbyn i.
61 Clywaist eu gwaradwydd, O ARGLWYDD,
a'u holl fwriadau i'm herbyn;
62 Gwefusau y rhai a godant i'm herbyn, a'u
myfyrdod i'm herbyn ar hyd y dydd.
63 Edrych ar eu heisteddiad a'u cyfodiad;
myfi *yw* eu cân hwynt.
64 ¶ Tâl y pwyth iddynt, O ARGLWYDD,
yn ôl gweithred eu dwylaw.
65 Dod iddynt ofid calon, dy felldith iddynt.
66 Erlid hwynt â digofaint, a difetha hwy
oddi tan nefoedd yr ARGLWYDD.

PENNOD IV.

1 Sïon yn cwyno ei thostur gyflwr: 13 yn cyffesu ei phechodau. 21 Bygythio Edom; 22 a chysuro Sïon.

PA fodd y tywyllodd yr aur! y newidiodd
yr aur coeth da! taflwyd cerrig y cyssegr
ym mhen pob heol.
2 Gwerthfawr feibion Sïon, a chystal ag aur
pur, pa fodd y cyfrifwyd hwynt fel ystenau
pridd, gwaith dwylaw y crochenydd!
3 Y dreigiau a dynnant allan eu bronnau, a
roddant sugn i'w cenawon: merch fy mhobl
a aeth yn greulawn, fel yr estrysiaid yn yr
anialwch.
4 Tafod y plentyn sugno sydd yn glynu wrth
daflod ei enau gan syched: y plant a ofynant
fara, *ond* nid *oedd* a dorrai iddynt.
5 Y rhai a ymborthent yn foethus, a ddi-
fethwyd yn yr heolydd: y rhai a feithrinwyd
mewn ysgarlad, a gofleidiant y tommennydd.
6 Canys mwy yw anwiredd merch fy mhobl
nâ phechod Sodom, yr hon a ddinystriwyd
megis yn ddisymmwth, ni safodd llaw arni.
7 Purach oedd ei Nazaread hi nâ'r eira,
gwynnach oeddynt nâ'r llaeth, gwridoccach
oeddynt o gorph nâ'r cwrel, *a'u* trwsiad *oedd*
o saphir.
8 Duach yw yr olwg arnynt nâ'r glöyn; nid
adweinir hwynt yn yr heolydd: eu croen a
lŷn wrth eu hesgyrn; gwywodd, aeth yn
debyg i bren.
9 Gwell yw y rhai a laddwyd â chleddyf,
nâ'r rhai a laddwyd â newyn; oblegid y rhai
hyn a ddihoenant, wedi eu trywanu o *eisieu*
cnwd y maes.
10 Dwylaw gwragedd tosturiol a ferwasant
eu plant eu hun: eu hymborth oeddynt yn
ninystr merch fy mhobl.
11 Yr ARGLWYDD a gyflawnodd ei ddigter,
a dywalltodd lidiowgrwydd ei sorriant, ac a
gynneuodd dân yn Sïon, yr hwn a ddifâodd
ei seiliau hi.
12 Ni choeliasai brenhinoedd y ddaear, na
holl drigolion y byd, y deuai y gwrthwyn-
ebwr a'r gelyn i mewn i byrth Jerusalem.
13 ¶ Am bechodau ei phrophwydi, *ac* anwir-
edd ei hoffeiriaid, y rhai a ollyngasant waed
y rhai cyfiawn o'i mewn hi;
14 Gwibiasant *fel* deillion yn yr heolydd, *ac*
ymddifwynasant gan waed, fel na ellid cyff-
wrdd â'u dillad hwynt.
15 Gwaeddasant arnynt, Ciliwch; aflan *yw*;
ciliwch, ciliwch, na chyffyrddwch; pan ffois-
ant, ac yr aethant ymaith. Dywedent ym
mysg y cenhedloedd, Ni thrigant hwy *yma*
mwyach.
16 Sorriant yr ARGLWYDD a'u gwasgar-
odd hwynt; nid edrych efe arnynt mwy: ni
pharchent hwy yr offeiriaid, ni thosturient
wrth yr henafgwyr.
17 Ninnau hefyd, ein llygaid a ballasant am
ein cynnorthwy ofer: gan ddisgwyl disgwyl
yr oeddem ni wrth genhedlaeth ni allai *ein*
hachub.
18 Hwy a olrheiniant ein cerddediad, fel na
allwn fyned ar hyd ein heolydd: y mae ein
diwedd ni yn agos, ein dyddiau ni a gyflawn-
wyd; canys daeth ein diwedd ni.
19 Buanach yw ein herlidwyr nag eryrod yr
awyr: y maent yn ein herlid ni ar y myn-
yddoedd, yn ein cynllwyn yn yr anialwch.
20 Anadl ein ffroenau, enneiniog yr AR-
GLWYDD, a ddaliwyd yn eu rhwydau hwynt,
am yr hwn y dywedasem, Dan ei gysgod ef y
byddwn ni byw ym mysg y cenhedloedd.
21 Bydd lawen a hyfryd, merch Edom, yr hon
wyt yn trigo yn nhir Us: daw y cwppan attat
tithau hefyd; ti a feddwi, ac a ymnoethi.
22 ¶ Gorphenwyd dy gospedigaeth di, merch
Sïon; ni chaethgluda efe di mwy: efe a ym-
wel â'th anwiredd di, merch Edom; efe a
ddatguddia dy bechodau.

PENNOD V.

Tostur gwynfan Sïon, mewn gweddi at Dduw.

COFIA, O ARGLWYDD, beth a ddaeth i ni:
edrych a gwel ein gwaradwydd.
2 Ein hetifeddiaeth ni a drôwyd i estroniaid,
a'n tai i ddïeithriaid.
3 Ymddifad ydym heb dadau; ein mammau
sydd megis gweddwon.
4 Yr ydym yn yfed ein dwfr am arian; ein
coed sydd yn dyfod am werth.
5 Ein gwarrau sydd dan erlid; llafurio yr
ydym, nid oes gorphwysdra i ni.
6 Rhoisom ein llaw i'r Aiphtiaid, i'r As-
syriaid, i gael digon o fara.
7 Ein tadau a bechasant, ac nid *ydynt*: nin-
nau sydd yn dwyn eu cosp hwynt.
8 Gweision sydd yn llywodraethu arnom ni,
heb *fod a'n* gwaredo o'u llaw hwynt.
9 *Mewn enbydrwydd* am ein heinioes y
dygasom ein bara i mewn, o herwydd cleddyf
yr anialwch.
10 Ein croen a dduodd fel ffwrn, gan y
newyn tost.
11 Hwy a dreisiasant y gwragedd yn Sïon,
a'r morwynion yn ninasoedd Judah.
12 Crogasant dywysogion â'u dwylaw; ni
pherchid wynebau yr henafgwyr.
13 Hwy a gymmerasant y gwŷr ieuaingc i
falu; a'r plant a syrthiasant dan y coed.
14 Yr henafgwyr a beidiasant â'r porth; y
gwŷr ieuaingc â'u cerdd.
15 Darfu llawenydd ein calon: ein dawns a
drodd yn alar.
16 Syrthiodd y goron *oddi am* ein pen: gwae
ni yn awr bechu o honom.
17 Am hyn y mae ein calon yn ofidus; am
hyn y tywyllodd ein llygaid.
18 O herwydd mynydd Sïon, yr hwn a an-
rheithiwyd, y mae y llwynogod yn rhodio
ynddo.
19 Ti, ARGLWYDD, a barhêi byth; dy or-
sedd-faingc yn oes oesoedd.
20 Paham yr anghofi ni byth, *ac* y gadewi
ni dros hir ddyddiau?
21 Dychwel ni, O ARGLWYDD, attat ti, a ni
a ddychwelir: adnewydda ein dyddiau megis
cynt.
22 Eithr ti a'n llwyr wrthodaist ni: ti a
ddigiaist wrthym ni yn ddirfawr.

LLYFR

Y

PROPHWYD EZECIEL.

PENNOD I.

1 *Yr amser y prophwydodd Ezeciel yn Chebar.*
4 *Gweledigaeth y pedwar Cherub,* 15 *y pedair*
olwyn, 26 *a gogoniant Duw.*

A DARFU yn y ddegfed flwyddyn ar
hugain, yn y pedwerydd *mis*, ar y pum-
med *dydd* o'r mis (a mi ym mysg y gaethglud
wrth afon Chebar) agoryd y nefoedd; a
gwelwn weledigaethau DUW.
2 Yn y pummed *dydd* o'r mis (honno *oedd*
y bummed flwyddyn o gaethgludiad brenhin
Jehoiachin)
3 Y daeth gair yr ARGLWYDD yn eglur at
Ezeciel yr offeiriad, mab Buzi, yn nhir y
Caldeaid, wrth afon Chebar; ac yno y bu
llaw yr ARGLWYDD arno ef.
4 ¶ Yna yr edrychais, ac wele yn dyfod o'r
gogledd gorwynt, *a* chwmmwl mawr, a thân
yn ymgymmeryd, a disgleirdeb o amgylch
iddo; ac o'i ganol, *sef* o ganol y tân, fel lliw
ambr.
5 Hefyd o'i ganol *y daeth* cyffelybrwydd i
bedwar peth byw. A dyma eu hagwedd
hwynt, Dull dyn oedd iddynt.
6 A phedwar wyneb *i bob* un, a phedair aden
i *bob* un o honynt.
7 A'u traed yn draed uniawn; a gwadn eu
traed fel gwadn troed llo; a gwreichioni yr
oeddynt fel lliw efydd gloyw.
8 Ac *yr oedd* dwylaw dyn oddi tan eu had-
enydd, ar eu pedwar ystlys; eu hwynebau
hefyd a'u hadenydd *oedd* ganddynt ill ped-
war.
9 Eu hadenydd hwynt *oedd* wedi eu cys-
sylltu y naill wrth y llall: pan gerddent ni
thröent; âent bob un yn uniawn rhag ei
wyneb.
10 Dyma ddull eu hwynebau hwynt; Wy-
neb dyn, ac wyneb llew, *oedd* ar y tu dehau
iddynt ill pedwar: ac wyneb ŷch o'r tu aswy
iddynt ill pedwar, ac wyneb eryr iddynt ill
pedwar.
11 Dyma eu hwynebau hwynt; a'u hadenydd
oedd wedi eu dosparthu oddi arnodd, dwy i
bob un wedi eu cyssylltu â'u gilydd, a dwy
oedd yn cuddio eu cyrph.
12 Aent hefyd bob un yn uniawn rhag ei
wyneb; i'r lle y byddai yr yspryd ar fyned,
yno yr âent; ni throent pan gerddent.
13 Dyma ddull y pethau byw; Eu gweledigaeth
oedd fel marwor tân yn llosgi, *ac* fel gweled-
iad ffaglau: yr oedd efe yn ymgerdded
rhwng y pethau byw, a disglaer oedd y tân,
a mellt yn dyfod allan o'r tân.
14 Rhedai hefyd, a dychwelai y pethau byw,
fel gwelediad mellten.
15 ¶ Edrychais hefyd ar y pethau byw: ac
wele, ar lawr yn ymyl y pethau byw un
olwyn, gyd â'i bedwar wyneb.
16 Dull yr olwynion a'u gwaith *oedd* fel lliw
beryl: a'r un dull oedd iddynt ill pedair; a'u
gwedd hwynt a'u gwaith fel pe byddai olwyn
yng nghanol olwyn.
17 Pan elent, âent ar eu pedwar ochr: ni
thröent pan gerddent.
18 Eu cantau hefyd oedd gyfuwch ag yr
oeddynt yn ofnadwy: a'u cantau *oedd* yn
llawn llygaid oddi amgylch ill pedwar.
19 A phan gerddai y pethau byw, yr olwyn-
ion a gerddent wrthynt; a phan ymgodai y
pethau byw oddi ar y ddaear, yr ymgodai yr
olwynion.
20 I'r lle *y byddai* yr yspryd i fyned, yr
âent, yno yr *oedd* eu hyspryd ar fyned; a'r
olwynion a ymgodent ar eu cyfer hwynt:
canys yspryd y peth byw *oedd* yn yr olwyn-
ion.
21 Cerddent pan gerddent hwythau, a safent
pan safent hwythau; a phan ymgodent hwy
oddi ar y ddaear, yr olwynion a ymgodent
ar eu cyfer hwythau: canys yspryd y peth
byw *oedd* yn yr olwynion.
22 Ac *yr oedd* ar bennau y pethau byw ddull
y ffurfafen, fel lliw grisial ofnadwy, wedi ei
hestyn dros eu pennau hwynt oddi arnodd.
23 A than y ffurfafen *yr oedd* eu hadenydd
hwynt yn uniawn, y naill tu ag at y llall:
dwy i bob un, yn eu cuddio o'r naill du,
a dwy i bob un yn cuddio eu cyrph, o'r tu
arall.
24 A mi a glywn swn eu hadenydd hwynt,
fel swn dyfroedd lawer, fel swn yr Hollalluog,
pan gerddent: swn lleferydd, fel swn llu: pan
safent, llaesent eu hadenydd.
25 Ac yr oedd llais oddi ar y ffurfafen yr
hon *oedd* ar eu pennau hwynt, pan safent, *ac*
y llaesent eu hadenydd.
26 ¶ Ac oddi ar y ffurfafen yr hon *oedd* ar
eu pennau hwynt, *yr oedd* cyffelybrwydd
gorsedd-faingc, fel gwelediad maen saphir, ac
ar gyffelybrwydd yr orsedd-faingc *yr oedd*
oddi arnodd arno ef gyffelybrwydd megis
gweledigaeth dyn.
27 Gwelais hefyd megis lliw ambr, fel gwel-
ediad tân o'i fewn o amgylch: o weledigaeth ei
lwynau ac uchod, ac o weledigaeth ei lwynau ac
isod, y gwelais megis gweledigaeth tân, a dis-
gleirdeb iddo oddi amgylch.
28 Fel gweledigaeth y bwa a fydd yn y cwmmwl
ar ddydd gwlawog, fel hyn *yr oedd* gweledigaeth
y disgleirdeb o amgylch. Dyma weledigaeth
cyffelybrwydd gogoniant yr ARGLWYDD.
A phan welais, syrthiais ar fy wyneb, a
chlywais lais un yn llefaru.

PENNOD II.

1 *Awdurdod Ezeciel,* 6 *a'i addysg.* 9 *Plyg*
llyfr ei orthrwm brophwydoliaeth ef.

AC efe a ddywedodd wrthyf, Mab dyn, saf
ar dy draed, a mi a lefaraf wrthyt.
2 A'r yspryd a aeth ynof, pan lefarodd efe
wrthyf, ac a'm gosododd ar fy nhraed, fel y
clywais yr hwn a lefarodd wrthyf.
3 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Mab dyn, yr
ydwyf fi yn dy ddanfon di at feibion Israel, at
genedl wrthryfelgar, y rhai a wrthryfelasant

i'm herbyn; hwynt-hwy a'u tadau a droseddasant i'm herbyn, hyd gorph y dydd hwn.
4 Meibion wyneb-galed hefyd a chadarngalon yr wyf fi yn dy ddanfon attynt: dywed dithau wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW.
5 A pha un bynnag a wnelont ai gwrando, ai peidio (canys tŷ gwrthryfelgar *ydynt*) etto cânt wybod fod prophwyd yn eu mysg hwynt.
6 ¶ Tithau, fab dyn, nac ofna rhagddynt, ac na arswyda er eu geiriau hwynt, er *bod* gwrthryfelwyr a drain gyd â thi, a thithau yn trigo ym mysg ysgorpionau: nac ofna rhag eu geiriau hwynt, ac na ddychryna gan eu hwynebau hwynt, er mai tŷ gwrthryfelgar *ydynt*.
7 Etto llefara di fy ngeiriau wrthynt, pa un bynnag a wnelont ai gwrando ai peidio; canys gwrthryfelgar *ydynt*.
8 Tithau fab dyn, gwrando yr hyn yr ydwyf fi yn ei lefaru wrthyt, Na fydd di wrthryfelgar fel y tŷ gwrthryfelgar hwn: lleda dy safn, a bwytta yr hyn yr ydwyf fi yn ei roddi i ti.
9 ¶ Yna yr edrychais, ac wele law wedi ei hanfon attaf, ac wele ynddi blyg llyfr.
10 Ac efe a'i dadblygodd o'm blaen i: ac *yr oedd* efe wedi ei ysgrifenu wyneb a chefn; ac *yr oedd* wedi ysgrifenu arno, galar, a griddfan, a gwae.

PENNOD III.

1 *Ezeciel yn bwytta y plyg llyfr: 4 a Duw yn ei nerthu ef: 15 ac yn dangos iddo reol prophwydoliaeth: 22 ac yn cau ac yn egori genau y prophwyd.*

AC efe a ddywedodd wrthyf, Mab dyn, bwytta yr hyn a geffych, bwytta y llyfr hwn, a dos *a* llefara wrth dŷ Israel.
2 Yna mi a agorais fy safn, ac efe a wnaeth i mi fwytta y llyfr hwnnw.
3 Dywedodd hefyd wrthyf, Bwyda dy fol, a llanw dy berfedd, fab dyn, â'r llyfr hwn yr ydwyf fi yn ei roddi attat. Yna y bwyttêais; ac yr oedd efe yn fy safn fel mêl o felusder.
4 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthyf, Mab dyn, cerdda, dos at dŷ Israel, a llefara â'm geiriau wrthynt.
5 Canys nid at bobl o iaith ddieithr ac o dafodiaith galed y'th anfonir di, *ond* at dŷ Israel;
6 Nid at bobloedd lawer o iaith ddieithr ac o dafodiaith galed, y rhai ni ddealli eu hymadroddion. Oni wrandawsai y rhai hynny arnat, *pe* y'th anfonaswn attynt?
7 Etto tŷ Israel ni fynnant wrando arnat ti; canys ni fynnant wrando arnaf fi: oblegid tàl-gryfion a chaled-galon *ydynt* hwy, holl dŷ Israel.
8 Wele, gwnaethum dy wyneb yn gryf yn erbyn eu hwynebau hwynt, a'th dàl yn gryf yn erbyn eu talcennau hwynt.
9 Gwnaethum dy dalcen fel adamant, yn galettach nâ'r gallestr: nac ofna hwynt, ac na ddychryna rhag eu hwynebau, er mai tŷ gwrthryfelgar *ydynt*.
10 Dywedodd hefyd wrthyf, Ha fab dyn, derbyn â'th galon, a chlyw â'th glustiau, fy holl eiriau a lefarwyf wrthyt.
11 Cerdda hefyd, *a* dos at y gaethglud, at feibion dy bobl, a llefara hefyd wrthynt, a dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW: pa un bynnag a wnelont ai gwrando ai peidio.
12 Yna yr yspryd a'm cymmerodd, a chlywn swn cynnwrf mawr o'm hol, *yn dywedyd*, Bendigedig *fyddo* gogoniant yr ARGLWYDD o'i le.
13 A swn adenydd y pethau byw oedd yn cyffwrdd â'u gilydd, a swn yr olwynion ar eu cyfer hwynt, a swn cynnwrf mawr.
14 A'r yspryd a'm cyfododd, ac a'm cymmerodd ymaith, a mi a aethum yn chwerw yn angerdd fy yspryd; ond llaw yr ARGLWYDD *oedd* gref arnaf.
15 ¶ A mi a ddeuthum i Tel-abib, at y gaethglud oedd yn aros wrth afon Chebar, a mi a eisteddais lle yr oeddynt hwythau yn eistedd, ie, eisteddais yno saith niwrnod yn synn yn eu plith hwynt.
16 Ac ym mhen y saith niwrnod y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,
17 Mab dyn, mi a'th wnaethum di yn wyliedydd i dŷ Israel: am hynny gwrando y gair o'm genau, a rhybuddia hwynt oddi wrthyf fi.
18 Pan ddywedwyf wrth y drygionus, Gan farw y byddi farw; oni rybuddi ef, ac oni leferi i rybuddio y drygionus oddi wrth ei ddrygffordd, fel y byddo byw; y drygionus hwn a fydd marw yn ei anwiredd: ond ei waed ef a ofynaf fi ar dy law di.
19 Ond os rhybuddi y drygionus, ac yntau heb droi oddi wrth ei ddrygioni, na'i ffordd ddrygionus, efe a fydd marw yn ei ddrygioni; ond ti a achubaist dy enaid.
20 Hefyd pan ddychwelo y cyfiawn oddi wrth ei gyfiawnder, a gwneuthur camwedd, a rhoddi o honof dramgwydd o'i flaen ef, efe fydd marw: am na rybuddiaist ef, am ei bechod y bydd efe marw, a'i gyfiawnder yr hwn a wnaeth efe ni chofir; ond ei waed ef a ofynaf ar dy law di.
21 Ond os tydi a rybuddi y cyfiawn, rhag pechu o'r cyfiawn, ac na phecho efe; gan fyw y bydd efe byw, am ei rybuddio; a thithau a achubaist dy enaid.
22 ¶ Ac yno y bu llaw yr ARGLWYDD arnaf, ac efe a ddywedodd wrthyf, Cyfod, dos i'r gwastadedd, ac yno y llefaraf wrthyt.
23 Yna y cyfodais, ac yr euthum i'r gwastadedd: ac wele ogoniant yr ARGLWYDD yn sefyll yno, fel y gogoniant a welswn wrth afon Chebar: a mi a syrthiais ar fy wyneb.
24 Yna yr aeth yr yspryd ynof, ac a'm gosododd ar fy nhraed, ac a ymddiddanodd â mi, ac a ddywedodd wrthyf, Dos, a chau arnat o fewn dy dŷ.
25 Tithau fab dyn, wele, hwy a roddant rwymau arnat, ac a'th rwymant â hwynt, ac na ddos allan yn eu plith.
26 A mi a wnaf i'th dafod lynu wrth daflod dy enau, a thi a wneir yn fud, ac ni byddi iddynt yn geryddwr: canys tŷ gwrthryfelgar *ydynt*.
27 Ond pan lefarwyf wrthyt, yr agoraf dy safn, a dywedi wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Yr hwn a wrandawo, gwrandawed; a'r hwn a beidio, peidied: canys tŷ gwrthryfelgar *ydynt*.

PENNOD IV.

1 *Dan rith a chysgod amgylchynu y ddinas, y mae yn dangos yr amser o wrthryfel Jeroboam hyd y caethiwed: 9 a thrwy ddarparu lluniaeth mewn gwarchae, yn dangos dosted fyddai y newyn.*

TITHAU fab dyn, cymmer i ti briddlech, a dod hi o'th flaen, a llunia arni ddinas Jerusalem:
2 A gwarchae yn ei herbyn hi, ac adeilada wrthi warchglawdd, a bwrw o'i hamgylch hi wrthglawdd; dod hefyd wersylloedd wrthi, a gosod offer rhyfel yn ei herbyn o amgylch.

3 Cymmer i ti hefyd badell haiarn, a dod hi yn fur haiarn rhyngot a'r ddinas; a chyfeiria dy wyneb atti, a bydd mewn gwarchäeedigaeth, a gwarchae di arni. Arwydd *fydd* hyn i dŷ Israel.
4 Gorwedd hefyd ar dy ystlys aswy, a gosod anwiredd tŷ Israel arni; *wrth* rifedi y dyddiau y gorweddych arni, y dygi eu hanwiredd hwynt.
5 Canys rhoddais arnat ti flynyddoedd eu hanwiredd hwynt, wrth rifedi y dyddiau, tri chan niwrnod a deg a phedwar ugain: felly y dygi anwiredd tŷ Israel.
6 A phan orphenych y rhai hynny, gorwedd eilwaith ar dy ystlys ddehau, a thi a ddygi anwiredd tŷ Judah ddeugain niwrnod: pob diwrnod am flwyddyn a roddais i ti.
7 A chyfeiria dy wyneb at warchäeedigaeth Jerusalem, a'th fraich yn noeth; a thi a brophwydi yn ei herbyn hi.
8 Wele hefyd, rhoddais rwymau arnat, fel na thröech o ystlys i ystlys, nes gorphen o honot ddyddiau dy warchäeedigaeth.
9 ¶ Cymmer i ti hefyd wenith, a haidd, a ffa, a ffacbys, a milet, a chorbys, a dod hwynt mewn un llestr, a gwna hwynt i ti yn fara, *dros* rifedi y dyddiau y gorweddych ar dy ystlys: tri chan niwrnod a deg a phedwar ugain y bwyttêi ef.
10 A'th fwyd a fwyttêi *a fydd* wrth bwys, ugain sicl yn y dydd: o amser i amser y bwyttêi ef.
11 Y dwfr hefyd a yfi wrth fesur; chweched *ran* hin a yfi, o amser i amser.
12 Ac *fel* teisen haidd y bwyttêi ef; ti a'i cresi hi *hefyd* wrth dail tom dyn, yn eu gŵydd hwynt.
13 A dywedodd yr ARGLWYDD, Felly y bwyttŷ meibion Israel eu bara halogedig ym mysg y cenhedloedd y rhai y gyrraf hwynt attynt.
14 Yna y dywedais, O ARGLWYDD DDUW, Wele, ni halogwyd fy enaid, ac ni fwyttêais furgyn neu ysglyfaeth o'm hieuengctid hyd yr awr hon; ac ni ddaeth i'm safn gig ffiaidd.
15 Yntau a ddywedodd wrthyf, Wele, mi a roddais i ti fiswail gwartheg yn lle tom dyn, ac â hwynt y gwnei dy fara.
16 Dywedodd hefyd wrthyf, Mab dyn, wele fi yn torri ffon bara yn Jerusalem, fel y bwyttâont fara dan bwys, ac mewn gofal; ac yr yfont ddwfr dan fesur, ac mewn syndod.
17 Fel y byddo arnynt eisieu bara a dwfr, ac y synnont un gyd âg arall, ac y darfyddont yn eu hanwiredd.

PENNOD V.

1 *Dan rith a chysgod y gwallt,* 5 *y mae yn dangos barnedigaeth Jerusalem am eu hanufudd-dod;* 12 *a hynny trwy newyn, a chleddyf, a gwasgarfa.*

TITHAU fab dyn, cymmer i ti gyllell lem, cymmer i ti ellyn eillio, ac eillia dy ben a'th farf: yna y cymmeri i ti gloriannau pwys, ac y rhenni hwynt.
2 Traian a losgi yn tân y'nghanol y ddinas, pan gyflawner dyddiau y gwarchae; traian a gymmeri hefyd, *ac* a'i tarewi â'r gyllell o'i amgylch; a thraian a daeni gyd â'r gwynt: a mi a dynnaf gleddyf ar eu hol hwynt.
3 Cymmer hefyd oddi yno ychydig o nifer, a chylymma hwynt yn dy odre.
4 A chymmer eilwaith *rai* o honynt hwy, a thafl hwynt i ganol y tân, a llosg hwynt yn tân: o hono y daw allan dân i holl dŷ Israel.
5 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; rusalem *yw* hon: gosodais hi ym mysg y hedloedd a'i tiroedd o'i hamgylch.
6 A hi a newidiodd fy marnedigaethau i ddrygioni yn fwy nâ'r cenhedloedd, a'm deddfau yn fwy nâ'r gwledydd *sydd* o'i hamgylch: canys gwrthodasant fy marnedigaethau, a'm deddfau, ni rodiasant ynddynt.
7 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Am i chwi amlhâu yn fwy nâ'r cenhedloedd *sydd* o'ch amgylch, heb rodio o honoch yn fy neddfau, na gwneuthur fy marnedigaethau, ac na wnaethoch yn ol barnedigaethau y cenhedloedd *sydd* o'ch amgylch;
8 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Wele fi, ie, myfi, *ydwyf* yn dy erbyn, a gwnaf yn dy ganol di farnedigaethau y'ngolwg y cenhedloedd.
9 A gwnaf ynot yr hyn ni wneuthum, ac nis gwnaf ei fath mwy; am dy holl ffieidd-dra.
10 Am hynny y tadau a fwyttânt y plant yn dy fysg di, a'r plant a fwyttŷ eu tadau; a gwnaf ynot farnedigaethau, a mi a daenaf dy holl weddill gyd â phob gwynt.
11 Am hynny, *fel mai* byw fi, medd yr ARGLWYDD DDUW, Yn ddïau am halogi o honot fy nghyssegr â'th holl ffieidd-dra ac â'th holl frynti, am hynny hefyd y prinhâf finnau *di;* ac nid arbed fy llygad, ac ni thosturiaf chwaith.
12 ¶ Dy draian fyddant feirw o'r haint, ac a ddarfyddant o newyn, yn dy ganol: a thraian a syrthiant ar y cleddyf o'th amgylch; a thraian a daenaf gyd â phob gwynt: a thynnaf gleddyf ar eu hol hwynt.
13 Felly y gorphenir fy nig, ac y llonyddaf fy llidiowgrwydd yn eu herbyn hwynt, ac ymgysuraf: a hwy a gânt wybod mai myfi yr ARGLWYDD a'i lleferais yn fy ngwŷn, pan orphenwyf fy llid ynddynt.
14 A rhoddaf di hefyd yn anrhaith, ac yn warth ym mysg y cenhedloedd *sydd* o'th amgylch, y'ngolwg pawb a êl heibio.
15 Yna y bydd y gwaradwydd a'r gwarthrudd yn ddysg ac yn syndod i'r cenhedloedd *sydd* o'th amgylch, pan wnelwyf ynot farnedigaethau mewn dig a llidiowgrwydd, a cherydd llidiog. Myfi yr ARGLWYDD a'i lleferais.
16 Pan anfonwyf arnynt ddrwg saethau newyn, y rhai fyddant i'*w* difetha, y rhai a ddanfonaf i'ch difetha: casglaf hefyd newyn arnoch, a thorraf eich ffon bara:
17 Anfonaf hefyd arnoch newyn, a bwystfil drwg; ac efe a'th ddiblanta di: haint hefyd a gwaed a dramwya trwot ti; a dygaf gleddyf arnat. Myfi yr ARGLWYDD a'i lleferais.

PENNOD VI.

1 *Barnedigaeth Israel am eu delw-addoliaeth.* 8 *Gweddill a fendithir.* 11 *Annog y ffyddloniaid i gwyno eu gofid.*

A DAETH gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,
2 Mab dyn, gosod dy wyneb tu a mynyddoedd Israel, a phrophwyda yn eu herbyn;
3 A dywed, Mynyddoedd Israel gwrandewch air yr ARGLWYDD DDUW: Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW wrth y mynyddoedd ac wrth y bryniau, wrth y nentydd ac wrth y dyffrynoedd; Wele fi, *ie,* myfi yn dwyn cleddyf arnoch, a mi a ddinystriaf eich uchel-leoedd.
4 Eich allorau hefyd a ddifwynir, a'ch hauldelwau a ddryllir: a chwympaf eich archolledigion o flaen eich eilunod.
5 A rhoddaf gelanedd meibion Israel ger bron eu heilunod, a thaenaf eich esgyrn o amgylch eich allorau.

6 Yn eich holl drigfeydd y dinasoedd a
anrheithir, a'r uchelfeydd a ddifwynir; fel
yr anrheithier ac y difwyner eich allorau, ac
y torrer ac y peidio eich eilunod, ac y torrer
ymaith eich haul-ddelwau, ac y dileer eich
gweithredoedd.
7 Yr archolledig hefyd a syrth yn eich
canol; a chewch wybod mai myfi *yw* yr
ARGLWYDD.
8 ¶ Etto gadawaf weddill, fel y byddo i
chwi *rai* wedi dianc gan y cleddyf ym mysg
y cenhedloedd, pan wasgarer chwi trwy y
gwledydd.
9 A'ch rhai diangol a'm cofiant i ym mysg
y cenhedloedd y rhai y caethgludir hwynt
attynt, am fy nryllio â'u calon butteinllyd,
yr hon a giliodd oddi wrthyf; ac â'u llygaid,
y rhai a butteiniasant ar ol eu heilunod:
yna yr ymffieiddiant ynddynt eu hun am y
drygioni a wnaethant yn eu holl ffieidd-dra.
10 A chânt wybod mai myfi *yw* yr AR-
GLWYDD, *ac* na leferais yn ofer am wneuthur
iddynt y drwg hwn.
11 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD
DDUW; Taro â'th law, a chur â'th droed, a
dywed, O, rhag holl ffieidd-dra drygioni tŷ
Israel: canys trwy gleddyf, trwy newyn, a
thrwy haint, y syrthiant.
12 Y pellennig a fydd marw o'r haint, a'r
cyfagos a syrth gan y cleddyf; y gweddilledig
hefyd a'r gwarchäedig a fydd marw o
newyn: fel hyn y gorphenaf fy llidiowg-
rwydd arnynt.
13 A chewch wybod mai myfi *yw* yr AR-
GLWYDD, pan fyddo eu harcholledigion
hwynt ym mysg eu heilunod o amgylch eu
hallorau, ar bob bryn uchel, ar holl bennau
y mynyddoedd, a than bob pren ir, a than
bob derwen gauadfrig, lle y rhoddasant arogl
peraidd i'w holl eilunod.
14 Felly yr estynaf fy llaw arnynt, a gwnaf
y tir yn anrhaith; ie, yn fwy anrheithiol
nâ'r anialwch *tu a* Diblath, trwy eu holl
drigfeydd: a chânt wybod mai myfi *yw*
yr ARGLWYDD.

PENNOD VII.

1 *Llwyr anrhaith Israel.* 16 *Galarus edifeir-
wch y rhai a ddiangent.* 20 *Y gelynion yn
halogi y cyssegr, o herwydd ffieidd-dra yr Is-
raeliaid.* 23 *Dan rith cadwyn y mae yn
dangos eu gofidus gaethiwed hwy.*

A DAETH gair yr ARGLWYDD attaf, gan
ddywedyd,
2 Tithau, fab dyn, fel hyn y dywed yr
ARGLWYDD DDUW wrth dir Israel; Diwedd,
diwedd a ddaeth ar bedair congl y tir.
3 *Daeth* yr awr hon ddiwedd arnat, a mi
a anfonaf fy nig arnat ti; barnaf di *hefyd* yn
ol dy ffyrdd, a rhoddaf dy holl ffieidd-dra
arnat.
4 Fy llygad *hefyd* ni'th arbed di, ac ni
thosturiaf: eithr rhoddaf dy ffyrdd arnat ti,
a'th ffieidd-dra fydd yn dy ganol di: fel y
gwypoch mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.
5 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW;
Drwg, drwg unig, wele, a ddaeth.
6 Diwedd a ddaeth, daeth diwedd: y mae yn
gwylio am danat; wele, efe a ddaeth.
7 Daeth y boregwaith attat, preswylydd y
tir: daeth yr amser, agos *yw* y dydd terfysg,
ac nid adsain mynyddoedd.
8 Weithian ar fyrder y tywalltaf fy llid
arnat, ac y gorphenaf fy nig wrthyt: barnaf
di hefyd yn ol dy ffyrdd, a rhoddaf dy holl
ffieidd-dra arnat.
9 A'm llygad nid arbed, ac ni thosturiaf:
rhoddaf arnat yn ol dy ffyrdd, a'th ffieidd-dra
a fydd yn dy ganol di; a chewch wybod mai
myfi yr ARGLWYDD sydd yn taro.
10 Wele y dydd, wele *efe* yn dyfod: y bor-
egwaith a aeth allan; blodeuodd y wialen,
blagurodd balchder.
11 Cyfododd traha yn wialen drygioni: ni
bydd un o honynt, nac o'u lliaws, nac o'r
eiddynt, na galar drostynt.
12 Yr amser a ddaeth, y dydd a nesâodd:
na lawenyched y prynwr, ac na thristâed y
gwerthwr: canys *mae* digllonedd ar ei holl
liaws hi.
13 Canys y gwerthydd ni ddychwel at yr
hyn a werthwyd, er eu bod etto yn fyw:
oblegid y weledigaeth *sydd* am ei holl liaws,
y rhai ni ddychwelant: ac nid ymgryfhâ neb
yn anwiredd ei fuchedd.
14 Udganasant yr udgorn, i barottôi pawb:
etto nid â neb i'r rhyfel; am *fod* fy nig-
llonedd yn erbyn eu holl liaws.
15 Y cleddyf *fydd* oddi allan, yr haint
hefyd a'r newyn o fewn: yr hwn *fyddo* yn y
maes, a fydd farw gan gleddyf; a'r hwn *a
fyddo* yn y ddinas, newyn a haint a'i difa ef.
16 ¶ Etto eu rhai diangol hwy a ddiangant,
ac ar y mynyddoedd y byddant hwy i gyd fel
colommennod y dyffryn yn griddfan, bob un
am ei anwiredd.
17 Yr holl ddwylaw a laesant, a'r holl liniau
a ânt yn ddwfr.
18 Ymwregysant hefyd mewn sachliain, ac
arswyd a'u töa hwynt; a *bydd* cywilydd ar
bob wyneb, a moelni ar eu holl bennau
hwynt.
19 Eu harian a daflant i'r heolydd, a'u haur
a roir heibio: eu harian na'u haur ni ddichon
eu gwared hwynt yn nydd digter yr AR-
GLWYDD: eu henaid ni ddiwallant, a'u col-
uddion ni lanwant: o herwydd tramgwydd
eu hanwiredd ydyw.
20 ¶ A thegwch ei harddwch ef a osododd
efe yn rhagoriaeth: ond gwnaethant ynddo
ddelwau eu ffieidd-dra *a'u* brynti: am hynny
y rhoddais ef ym mhell oddi wrthynt.
21 Ac mi a'i rhoddaf yn llaw dieithriaid yn
yspail, ac yn anrhaith i rai drygionus y tir;
a hwy a'i halogant ef.
22 Troaf hefyd fy wyneb oddi wrthynt, a
halogant fy nirgelfa: ie, anrheithwyr a ddaw
iddi, ac a'i halogant.
23 ¶ Gwna gadwyn; canys llanwyd y tir o
farn waedlyd, a'r ddinas sydd lawn o drais.
24 Am hynny y dygaf rai gwaethaf y cen-
hedloedd, fel y meddiannont eu tai hwynt:
gwnaf hefyd i falchder y cedyrn beidio; a'u
cyssegroedd a halogir.
25 Y mae dinystr yn dyfod; a hwy a geisiant
heddwch, ac nis *cânt.*
26 Daw trychineb ar drychineb, a bydd
chwedl ar chwedl: yna y ceisiant weledigaeth
gan y prophwyd; ond cyfraith a gyll gan yr
offeiriad, a chynghor gan yr henuriaid.
27 Y brenhin a alara, a'r tywysog a wisgir
âg anrhaith, a dwylaw pobl y tir a drallodir:
gwnaf â hwynt yn ol eu ffordd, ac â'u barn-
edigaethau y barnaf hwynt; fel y gwybydd-
ont mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.

PENNOD VIII.

1 *Ezeciel, mewn gweledigaeth yn Jerusalem,*
5 *yn cael dangos iddo ddelw eiddigedd,* 7 *ac
ystafelloedd y delwau,* 13 *a galarwyr Tam-
muz,* 15 *a'r rhai oedd yn addoli tu a'r haul.*
18 *Digofaint Duw am eu delw-addoliaeth
hwy.*

A BU yn y chweched flwyddyn, yn y
chweched *mis*, ar y pummed *dydd* o'r
mis, a mi yn eistedd yn fy nhŷ, a henuriaid

Judah yn eistedd ger fy mron, syrthio o law
yr ARGLWYDD DDUW arnaf yno.
2 Yna yr edrychais, ac wele gyffelybrwydd
fel gwelediad tân; o weledïad ei lwynau ac
isod, yn dân; ac o'i lwynau ac uchod, fel
gweledïad disgleirdeb, megis lliw ambr.
3 Ac efe a estynodd lun llaw, ac a'm cym-
merodd erbyn cudyn o'm pen: a chododd yr
yspryd fi rhwng y ddaear a'r nefoedd, ac a'm
dug i Jerusalem mewn gweledigaethau Duw,
hyd ddrws y porth nesaf i mewn, yr hwn
sydd yn edrych tu a'r gogledd, lle yr *ydoedd*
eisteddfa delw yr eiddigedd, yr hon a wna
eiddigedd.
4 Ac wele yno ogoniant Duw Israel, fel y
weledigaeth a welswn yn y gwastadedd.
5 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthyf, Mab dyn,
cyfod yn awr dy lygaid *tu a* ffordd y gogledd.
Felly y cyfodais fy llygaid *tu a* ffordd y
gogledd, ac wele, tu a'r gogledd, wrth borth
yr allor, ddelw yr eiddigedd hon yn y cyn-
tedd.
6 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Mab dyn, a
weli di beth y maent hwy yn ei wneuthur, y
ffieidd-dra mawr y mae tŷ Israel yn ei
wneuthur yma, i'm gyrru ym mhell oddi
wrth fy nghyssegr? ac etto dychwel, cei
weled ffieidd-dra mwy.
7 ¶ Ac efe a'm dug i ddrws y cyntedd; a
phan edrychais, wele dwll yn y pared.
8 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Mab dyn,
cloddia yn y pared: a phan gloddiais yn y
pared, wele ddrws.
9 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Dos i mewn,
ac edrych y ffieidd-dra drygionus y maent
hwy yn eu gwneuthur yma.
10 Felly mi a euthum, ac a edrychais; ac
wele bob llun ymlusgiad, ac anifail ffiaidd, a
holl eilunod tŷ Israel, wedi eu portreio ar y
pared o amgylch ogylch:
11 A dengwr a thriugain o henuriaid tŷ
Israel yn sefyll ar eu cyfer hwynt, a Jaaz-
aniah mab Saphan yn sefyll yn eu canol: pob
un a'i thusser yn ei law, a chwmmwl tew o
fwgdarth oedd yn dyrchafu.
12 Ac efe a ddywedodd wrthyf, A weli di,
fab dyn, yr hyn y mae henuriaid Israel yn ei
wneuthur yn y tywyllwch, bob un o fewn ei
ddelw-gelloedd? canys dywedant, Nid yw yr
ARGLWYDD yn ein gweled: gadawodd yr
ARGLWYDD y ddaear.
13 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthyf, Tro etto,
cei weled ffieidd-dra mwy, y rhai y maent
hwy yn eu gwneuthur.
14 Ac efe a'm dug i ddrws porth tŷ yr
ARGLWYDD, yr hwn *oedd* tu a'r gogledd, ac
wele yno wragedd yn eistedd yn wylo am
Tammuz.
15 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthyf, A weli
di *hyn*, fab dyn? dychwel etto, cei weled
ffieidd-dra mwy nâ hyn.
16 Ac efe a'm dug i gyntedd tŷ yr AR-
GLWYDD oddi fewn, ac wele *wrth* ddrws teml
yr ARGLWYDD, rhwng y porth a'r allor,
ynghylch pumwr ar hugain, a'u cefnau tu ag
at deml yr ARGLWYDD, a'u hwynebau tu
a'r dwyrain; ac yr oeddynt hwy yn ym-
grymmu i'r haul tu a'r dwyrain.
17 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthyf, A weli di
hyn, fab dyn? ai peth ysgafn gan dŷ Judah
wneuthur y ffieidd-dra a wnant yma? canys
llanwasant y tir â thrais, a gwrthdroisant
i'm cyffrôi i; ac wele hwy yn gosod blaguryn
wrth eu trwyn.
18 Minnau hefyd a wnaf mewn llid: nid
arbed fy llygad, ac ni thosturiaf: ac er iddynt
lefain yn fy nghlustiau â llef uchel, ni
wrandawaf hwynt.

PENNOD IX.

1 *Gweledigaeth yn dangos yr achubid rhai,* 5
ac y distrywid y lleill. 8 *Duw yn gwrthod*
gwrando eiriol drostynt.

LLEFODD hefyd â llef uchel lle y clywais,
gan ddywedyd, Gwnewch i swyddogion
y ddinas nesâu, a phob un â'i arf dinystr yn
ei law.
2 Ac wele chwech o wŷr yn dyfod o ffordd
y porth uchaf, yr hwn sydd yn edrych tu a'r
gogledd, a phob un â'i arf dinystr yn ei law:
ac *yr oedd* un gwr yn eu mysg hwynt wedi ei
wisgo â llîan, a chorn du ysgrifenydd wrth ei
glun; a hwy a aethant i mewn, ac a safasant
wrth yr allor bres.
3 A gogoniant Duw Israel a gyfododd oddi
ar y cherub yr ydoedd efe arno, hyd riniog y
tŷ. Ac efe a lefodd ar y gwr oedd wedi ei
wisgo â llîan, yr hwn *yr oedd* corn du ysgrif-
enydd wrth ei glun:
4 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrtho, Dos
trwy ganol y ddinas, trwy ganol Jerusalem,
a noda nôd ar dalcennau y dynion sydd yn
ucheneidio ac yn gweiddi am y ffieidd-dra oll
a wneir yn ei chanol hi.
5 ¶ Ac wrth y lleill y dywedodd efe lle y
clywais, Ewch trwy y ddinas ar ei ol ef, a
tharêwch; nac arbeded eich llygad, ac na
thosturiwch.
6 Lleddwch yn farw yr henwr, y gwr
ieuangc, a'r forwyn, y plant hefyd a'r gwrag-
edd; ond na ddeuwch yn agos at un gwr
y byddo y nôd arno: ac ar fy nghyssegr y
dechreuwch. Yna y dechreuasant ar y gwŷr
hen, y rhai *oedd* o flaen y tŷ.
7 Dywedodd wrthynt hefyd, Halogwch y
tŷ, a llenwch y cynteddoedd o rai lladdedig;
ewch allan. Felly hwy a aethant allan, ac a
darawsant yn y ddinas.
8 ¶ A bu, a hwy yn lladd, a'm gadaw
innau, i mi syrthio ar fy wyneb, a gwaeddi,
a dywedyd, O ARGLWYDD DDUW, a ddifethi
di holl weddill Israel, wrth dywallt dy lid ar
Jerusalem?
9 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Anwiredd tŷ
Israel a thŷ Judah *sydd* fawr dros ben; a
llawn yw y tir o waed, a llanwyd y ddinas o
gamwedd: o herwydd dywedant, Gwrth-
ododd yr ARGLWYDD y ddaear, ac nid yw
yr ARGLWYDD yn gweled.
10 Ac am danaf fi, nid erbyd fy llygad, ac
ni thosturiaf; rhoddaf eu ffordd eu hun ar
eu pennau.
11 Ac wele, y gwr wedi ei wisgo â llîan, yr
hwn *yr oedd* y corn du wrth ei glun, yn dwyn
gair drachefn, gan ddywedyd, Gwneuthum
fel y gorchymynaist i mi.

PENNOD X.

1 *Gweledigaeth y marwor tân a wasgerid dros*
y ddinas. 8 *Gweledigaeth y cherubiaid.*

YNA yr edrychais, ac wele yn y ffurfafen,
yr hon *oedd* uwch ben y cherubiaid,
megis maen saphir, fel dull cyffelybrwydd
gorseddfa, a welid arnynt hwy.
2 Ac efe a lefarodd wrth y gwr a wisgasid â
llîan, ac a ddywedodd, Dos i mewn rhwng yr
olwynion, hyd dan y cherub, a llanw dy
ddwylaw o farwor tanllyd oddi rhwng y
cherubiaid, a thaena ar y ddinas. Ac efe a
aeth o flaen fy llygaid.
3 A'r cherubiaid oedd yn sefyll o du dehau y
tŷ, pan aeth y gwr i mewn; a'r cwmmwl a
lanwodd y cyntedd nesaf i mewn.
4 Yna y cyfododd gogoniant yr ARGLWYDD
oddi ar y cherub, *ac a safodd* oddi ar riniog
y tŷ; a'r tŷ a lanwyd â'r cwmmwl, a llanwyd

y cyntedd o ddisgleirdeb gogoniant yr ARGLWYDD.
5 A sŵn adenydd y cherubiaid a glybuwyd
hyd y cyntedd nesaf allan, fel sŵn Duw
Hollalluog pan lefarai.
6 Bu hefyd, wedi iddo orchymyn i'r gŵr a
wisgasid â lliain, gan ddywedyd, Cymmer
dân oddi rhwng yr olwynion, oddi rhwng
y cherubiaid; fyned o hono ef, a sefyll wrth
yr olwynion.
7 Yna yr estynodd *un* cherub ei law oddi
rhwng y cherubiaid i'r tân yr hwn *oedd*
rhwng y cherubiaid, ac a gymmerth, ac a
roddodd *beth* yn nwylaw yr *hwn a* wisgasid
â lliain: yntau a'i cymmerodd, ac a aeth
allan.
8 ¶ A gwelid yn y cherubiaid lun llaw dyn
dan eu hadenydd.
9 Edrychais hefyd, ac wele bedair olwyn
wrth y cherubiaid, un olwyn wrth un che-
rub, ac un olwyn wrth cherub arall: a
gwelediad yr olwynion *oedd* fel lliw maen
beryl.
10 A'u gwelediad, un wedd oedd iddynt
ill pedair, fel pe byddai olwyn y'nghanol
olwyn.
11 Pan gerddent, ar eu pedwar ochr y cerdd-
ent; ni thröent pan gerddent, ond lle yr
edrychai y pen, y cerddent ar ei ol ef; ni
thröent pan gerddent.
12 Eu holl gnawd hefyd, a'u cefnau, a'u
dwylaw, a'u hadenydd, a'r olwynion *oedd*
yn llawn llygaid oddi amgylch; *sef* yr ol-
wynion oedd iddynt ill pedwar.
13 Galwyd hefyd lle y clywais arnynt hwy,
sef ar yr olwynion, O olwyn.
14 A phedwar wyneb *oedd* i bob un; yr
wyneb cyntaf yn wyneb cherub, a'r ail
wyneb yn wyneb dyn, a'r trydydd yn wyneb
llew, a'r pedwerydd yn wyneb eryr.
15 A'r cherubiaid a ymddyrchafasant. Dyma
y peth byw a welais wrth afon Chebar.
16 A phan gerddai y cherubiaid, y cerddai
yr olwynion wrthynt; a phan godai y che-
rubiaid eu hadenydd i ymddyrchafu oddi ar
y ddaear, yr olwynion hwythau ni thröent
chwaith oddi wrthynt.
17 Safent, pan safent hwythau; a chodent
gyd â hwy, pan godent hwythau; canys
yspryd y peth byw *oedd* ynddynt.
18 Yna gogoniant yr ARGLWYDD a aeth
allan oddi ar riniog y tŷ, ac a safodd ar y
cherubiaid.
19 A'r cherubiaid a godasant eu hadenydd,
ac a ymddyrchafasant oddi ar y ddaear o
flaen fy llygaid: a'r olwynion *oedd* yn eu
hymyl, pan aethant allan: a safodd *pob un*
wrth ddrws porth y dwyrain i dŷ yr AR-
GLWYDD; a gogoniant Duw Israel *oedd*
arnynt oddi arnodd.
20 Dyma y peth byw a welais dan DDUW
Israel, wrth afon Chebar: a gwybûm mai
y cherubiaid *oeddynt*.
21 Pedwar wyneb oedd i bob un, a phedair
aden i bob un, a chyffelybrwydd dwylaw
dyn dan eu hadenydd.
22 Cyffelybrwydd eu hwynebau *oedd* yr un
wynebau ag a welais wrth afon Chebar, eu
dull hwynt a hwythau: cerddent bob un yn
uniawn rhag ei wyneb.

PENNOD XI

1 Rhyfyg y tywysogion. 4 Eu pechod a'u barnedigaeth. 13 Ezeciel yn cwyno, a Duw yn dangos iddo ei arfaeth wrth achub gweddill, 21 a chospi yr annuwiol. 22 Gogoniant Duw yn gadael y ddinas. 24 Dychwelyd Ezeciel at y gaethglud.

YNA y'm cyfododd yr yspryd, ac y'm dug
hyd borth dwyrain tŷ yr ARGLWYDD,
yr hwn sydd yn edrych tu a'r dwyrain: ac
wele bùmwr ar hugain yn nrws y porth; *ac*
yn eu mysg y gwelwn Jaazaniah mab Azur,
a Phelatiah mab Benaiah, tywysogion y bobl.
2 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Ha fab dyn,
dyma y gwŷr *sydd* yn dychymygu anwiredd,
ac yn cynghori drwg gynghor yn y ddinas
hon:
3 Y rhai a ddywedant, Nid *ywo* yn agos,
adeiladwn dai; hi *yw* y crochan, a ninnau
y cig.
4 Am hynny prophwyda i'w herbyn hwynt,
prophwyda, fab dyn.
5 Yna y syrthiodd yspryd yr ARGLWYDD
arnaf, ac a ddywedodd wrthyf, Dywed; Fel
hyn y dywed yr ARGLWYDD; Tŷ Israel, fel
hyn y dywedasoch: canys mi a wn y pethau
sydd yn dyfod i'ch meddwl chwi, bob un
o honynt.
6 Amlhasoch eich lladdedigion o fewn y
ddinas hon, a llanwasoch ei heolydd hi â
chelaneddau.
7 Am hynny, fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD DDUW; Eich lladdedigion, y rhai a
osodasoch yn ei chanol hi, *ywo* y cig; a hithau
ywo y crochan: chwithau a ddygaf allan o'i
chanol.
8 Y cleddyf a ofnasoch, a'r cleddyf a ddygaf
arnoch, medd yr ARGLWYDD DDUW.
9 Dygaf chwi hefyd allan o'i chanol hi, a
rhoddaf chwi yn llaw dieithriaid, a gwnaf
farn yn eich mysg.
10 Ar y cleddyf y syrthiwch, ar derfyn Is-
rael y barnaf chwi; fel y gwypoch mai myfi
ywo yr ARGLWYDD.
11 *Y ddinas* hon ni bydd i chwi yn grochan,
ni byddwch chwithau yn gig o'i mewn; *ond*
ar derfyn Israel y barnaf chwi:
12 A chewch wybod mai myfi *ywo* yr AR-
GLWYDD: canys ni rodiasoch yn fy neddfau,
ac ni wnaethoch fy marnedigaethau; ond yn
ol defodau y cenhedloedd o'ch amgylch y
gwnaethoch.
13 ¶ A phan brophwydais, bu farw Pel-
atiah mab Benaiah: yna syrthiais ar fy
wyneb, a gwaeddais â llef uchel, a dywedais,
O ARGLWYDD DDUW, a wnai di drangc ar
weddill Israel?
14 A daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan
ddywedyd,
15 Ha fab dyn, dy frodyr, dy frodyr, dynion
dy geraint, a holl dŷ Israel yn gwbl, *ydyw*
y rhai y dywedodd preswylwyr Jerusalem
wrthynt, Ymbellhêwch oddi wrth yr AR-
GLWYDD; i ni y rhodded y tir hwn yn
etifeddiaeth.
16 Dywed am hynny, Fel hyn y dywed yr
ARGLWYDD DDUW; Er gyrru o honof hwynt
ym mhell ym mysg y cenhedloedd, ac er
gwasgaru o honof hwynt trwy y gwledydd,
etto byddaf yn gyssegr bychan iddynt yn y
gwledydd lle y deuant.
17 Dywed gan hynny, Fel hyn y dywed yr
ARGLWYDD DDUW; Casglaf chwi hefyd o
fysg y bobloedd, a chynhullaf chwi o'r gwled-
ydd y'ch gwasgarwyd ynddynt, a rhoddaf i
chwi dir Israel.
18 A hwy a ddeuant yno, ac a symmudant
ei holl frynti hi a'i holl ffieidd-dra allan o
honi hi.
19 A rhoddaf iddynt un galon, ac yspryd
newydd a roddaf ynoch; tynnaf hefyd y
galon garreg ymaith o'u cnawd hwynt, a
rhoddaf iddynt galon gig:
20 Fel y rhodiont yn fy neddfau, ac y cadw-
ont fy marnedigaethau, ac y gwnelont

hwynt: a hwy a fyddant yn bobl i mi, a
minnau a fyddaf DDUW iddynt hwy.
21 Ond *am y rhai* y mae eu calon yn myned
ar ol meddwl eu brynti a'u ffieidd-dra, rhodd-
af eu ffordd hwynt ar eu pennau eu hun,
medd yr ARGLWYDD DDUW.
22 ¶ Yna y cherubiaid a gyfodasant eu
hadenydd, a'r olwynion *yn* eu hymyl, a
gogoniant Duw Israel *oedd* arnynt oddi
arnodd.
23 A gogoniant yr ARGLWYDD a ymddyrch-
afodd oddi ar ganol y ddinas, ac a safodd ar
y mynydd *sydd* o'r tu dwyrain i'r ddinas.
24 ¶ Yna yr yspryd a'm cododd i, ac a'm
dug hyd Caldea at y gaethglud mewn gweled-
igaeth trwy yspryd Duw. A'r weledigaeth
a welswn a ddyrchafodd oddi wrthyf.
25 Yna y lleferais wrth y rhai o'r gaethglud
holl eiriau yr ARGLWYDD, y rhai a ddang-
osasai efe i mi.

PENNOD XII.

1 *Rhith ac arwydd symmudiad Ezeciel*, 8 *yn dangos caethiwed Sedeciah.* 17 *Dychryn Ezeciel yn dangos anghyfannedd-dra yr Iuddewon.* 21 *Beio ar rufygus ddiareb yr Iuddewon.* 26 *Ebrwydded y weledigaeth.*

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf,
gan ddywedyd,
2 Trigo yr wyt ti, fab dyn, y'nghanol tŷ
gwrthryfelgar, y rhai *y mae* llygaid iddynt
i weled, ac ni welant; clustiau iddynt i
glywed, ac ni chlywant: canys tŷ gwrthry-
felgar *ydynt*.
3 A thithau, fab dyn, gwna i ti offer caeth-
glud, a muda liw dydd o flaen eu llygaid
hwynt; Ie, muda o'th le dy hun i le arall
y'ngŵydd eu llygaid hwynt: nid hwyrach y
gwelant, er eu *bod* yn dŷ gwrthryfelgar.
4 A dwg allan dy ddodrefn liw dydd yng
ngŵydd eu llygaid, fel dodrefn caethglud: a
dos allan yn yr hwyr y'ngŵydd eu llygaid,
fel rhai yn myned allan i gaethglud.
5 Cloddia i ti o flaen eu llygaid hwynt trwy
y mur, a dwg allan trwy hwnnw.
6 Ar *dy* ysgwydd y dygi y'ngŵydd eu llygaid
hwynt, yn y tywyll y dygi allan: dy wyneb
a guddi, fel na welech y ddaear: canys *yn*
arwydd y'th roddais i dŷ Israel.
7 Ac mi a wneuthum felly fel y'm gorchym-
ynwyd: dygais fy offer allan liw dydd, fel
offer caethglud; ac yn yr hwyr y cloddiais
trwy y mur â'm llaw: yn y tywyll y dygais
allan, ar *fy* ysgwydd y dygais o flaen eu
llygaid hwynt.
8 ¶ A'r bore y daeth gair yr ARGLWYDD
attaf, gan ddywedyd,
9 Ha fab dyn, oni ddywedodd tŷ Israel, y
tŷ gwrthryfelgar, wrthyt, Beth yr wyt ti yn
ei wneuthur?
10 Dywed di wrthynt, Fel hyn y dywed yr
ARGLWYDD DDUW, I'r tywysog yn Jerusa-
lem *y mae* y baich hwn, ac i holl dŷ Israel
y rhai *sydd* yn eu mysg.
11 Dywed, Eich arwydd chwi *ydwyf* fi: fel
y gwnaethum i, felly y gwneir iddynt hwy:
mewn caethglud yr ânt i gaethiwed.
12 A'r tywysog yr hwn *sydd* yn eu canol
a ddwg ar *ei* ysgwydd yn y tywyll, ac a â
allan: cloddiant trwy y mûr, i ddwyn allan
trwyddo: ei wyneb a guddia fel na welo efe
y ddaear â'*i* lygaid.
13 A mi a daenaf fy rhwyd arno ef, fel y
dalier ef yn fy rhwyd: a dygaf ef i Babilon,
tir y Caldeaid; ac ni wêl efe hi, etto yno y
bydd efe marw.
14 A gwasgaraf yr holl rai *sydd* yn ei gylch
ef i'w gynnorthwyo, a'i holl fyddinoedd, tu
a phob gwynt; a thynnaf gleddyf ar eu hol
hwynt.
15 A hwy a gânt wybod mai myfi *yw* yr
ARGLWYDD, wedi gwasgaru o honof hwynt
ym mysg y cenhedloedd, a'u taenu ar hyd
y gwledydd.
16 Etto gweddillaf o honynt ychydig ddyn-
ion oddi wrth y cleddyf, oddi wrth y newyn,
ac oddi wrth yr haint; fel y mynegont eu
holl ffieidd-dra ym mysg y cenhedloedd, lle
y delont: a gwybyddant mai myfi *yw* yr
ARGLWYDD.
17 ¶ Gair yr ARGLWYDD hefyd a ddaeth
attaf, gan ddywedyd,
18 Ha fab dyn, bwyttêi dy fara dan grynu,
a'th ddwfr a yfi mewn dychryn a gofal:
19 A dywed wrth bobl y tir, Fel hyn y
dywed yr ARGLWYDD DDUW am drigolion
Jerusalem, *ac* am wlad Israel, Eu bara a
fwyttânt mewn gofal, a'u dwfr a yfant mewn
syndod, fel yr anrheithir ei thir o'i chyflawn-
der, am drais y rhai oll a drigant ynddi.
20 A'r dinasoedd cyfanneddol a anghyf-
anneddir, a'r tir â fydd anrheithiol; felly
y gwybyddwch mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.
21 ¶ A daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan
ddywedyd,
22 Ha fab dyn, beth *yw* y ddïareb hon
gennych am dir Israel, gan ddywedyd, Y
dyddiau a estynwyd, a darfu am bob gwel-
edigaeth?
23 Am hynny dywed wrthynt, Fel hyn y
dywed yr ARGLWYDD DDUW, Gwnaf i'r
ddïareb hon beidio, fel nad arferont hi yn
ddïareb mwy yn Israel: ond dywed wrthynt,
Y dyddiau sydd agos, a sylwedd pob gwel-
edigaeth.
24 Canys ni bydd mwy un weledigaeth ofer,
na dewiniaeth wenhieithus o fewn tŷ Israel.
25 Canys myfi *yw* yr ARGLWYDD: mi a
lefaraf, a'r gair a lefarwyf a wneir; nid oedir
ef mwy: o herwydd yn eich dyddiau chwi,
O dŷ gwrthryfelgar, y dywedaf y gair, ac
a'i gwnaf, medd yr ARGLWYDD DDUW.
26 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth attaf,
gan ddywedyd,
27 Ha fab dyn, wele dŷ Israel yn dywedyd,
Y weledigaeth a wêl efe *fydd* wedi dyddiau
lawer, a phrophwydo y mae efe am amser-
oedd pell.
28 Am hynny dywed wrthynt, Fel hyn y
dywed yr ARGLWYDD DDUW; Nid oedir
dim o'm geiriau mwy, ond y gair a ddywed-
ais a wneir, medd yr ARGLWYDD DDUW.

PENNOD XIII.

1 *Argyhoeddi prophwydi celwyddog*, 10 *a'u priddgalch heb dymheru.* 17 *Y prophwydesau a'u clustogau.*

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf,
gan ddywedyd,
2 Prophwyda, fab dyn, yn erbyn prophwydi
Israel, y rhai sydd yn prophwydo, a dywed
wrth y rhai a brophwydant o'u calon eu
hun, Gwrandewch air yr ARGLWYDD.
3 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW;
Gwae y prophwydi ynfyd, y rhai a rodiant
yn ol eu hyspryd eu hun, ac heb weled *dim*.
4 Dy brophwydi, Israel, ydynt fel llwyn-
ogod yn yr anialwch.
5 Ni safasoch yn yr adwyau, ac ni chauasoch
y cae i dŷ Israel, i sefyll yn y rhyfel ar ddydd
yr ARGLWYDD.
6 Gwagedd a gau-ddewiniaeth a welsant,
y rhai a ddywedant, Dywedodd yr AR-
GLWYDD; a'r ARGLWYDD heb eu hanfon
hwynt: a pharasant i *eraill* ddisgwyl am
gyflawni y gair.

7 Onid ofer weledigaeth a welsoch, a gau-ddewiniaeth a draethasoch, pan ddywedasoch, Yr ARGLWYDD a ddywedodd; a minnau heb ddywedyd?

8 Am hynny, fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Am lefaru o honoch wagedd, a gweled o honoch gelwydd; am hynny wele fi i'ch erbyn, medd yr ARGLWYDD DDUW.

9 A bydd fy llaw yn erbyn y prophwydi sydd yn gweled gwagedd, ac yn dewinio celwydd; yng nghyfrinach fy mhobl ni byddant, ac o fewn ysgrifen tŷ Israel ni ysgrifenir hwynt, i dir Israel hefyd ni ddeuant; a gwybyddwch mai myfi *yw* yr ARGLWYDD DDUW.

10 ¶ O achos, ïe, o achos hudo o honynt fy mhobl, gan ddywedyd, Heddwch; ac nid *oedd* heddwch; un a adeiladai bared, ac wele eraill yn ei briddo â *chlai* heb ei dymheru.

11 Dywed wrth y rhai a'i priddant â *phridd* rhydd, y syrth efe: canys cur-wlaw a fydd, a chwithau gerrig cenllysg a syrthiwch; a gwynt tymhestlog a'i rhwyga.

12 Wele, pan syrthio y pared, oni ddywedir wrthych, *Mae* y clai â'r hwn y priddasoch *ef?*

13 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Minnau a'i rhwygaf â gwynt tymhestlog yn fy llid; a chur-wlaw fydd yn fy nig, a cherrig cenllysg yn *fy* llidiowgrwydd, i'w ddifetha.

14 Felly y bwriaf i lawr y pared a briddasoch â *phridd* heb ei dymheru, ac a'i tynnaf hyd lawr, fel y dinoether ei sylfaen, ac efe a syrth, a chwithau a ddifethir yn ei ganol ef; a chewch wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.

15 Fel hyn y gorphenaf fy llid ar y pared, ac ar y rhai a'i priddasant â *phridd* heb dymheru, a dywedaf wrthych, Y pared nid *yw*, na'r rhai a'i priddasant:

16 *Sef* prophwydi Israel, y rhai a brophwydant am Jerusalem, ac a welant iddi weledigaethau heddwch, ac nid *oes* heddwch, medd yr ARGLWYDD DDUW.

17 ¶ Tithau fab dyn, gosod dy wyneb yn erbyn merched dy bobl, y rhai a brophwydant o'u calon eu hun; a phrophwyda yn eu herbyn hwynt,

18 A dywed, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Gwae y gwniadyddesau clustogau dan holl benelinoedd fy mhobl, a'r rhai a weithiant foledau am ben pob corpholaeth, i hela eneidiau. Ai eneidiau fy mhobl a heliwch chwi, ac a gedwch chwi yn fyw yr eneidiau *a ddêl* attoch?

19 Ac a halogwch chwi fi ym mysg fy mhobl er dyrneidiau o haidd, ac am dammeidiau o fara, i ladd yr eneidiau ni ddylent farw, a chadw yn fyw yr eneidiau ni ddylent fyw, gan ddywedyd o honoch gelwydd wrth fy mhobl, y rhai a wrandawent gelwydd?

20 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Wele fi yn erbyn eich clustogau chwi, â'r rhai yr ydych yno yn hela eneidiau, i beri *iddynt* ehedeg, a rhwygaf hwynt oddi wrth eich breichiau; a gollyngaf yr eneidiau, *sef* yr eneidiau yr ydych yn eu hela, i beri *iddynt* ehedeg.

21 Rhwygaf hefyd eich moledau chwi, a gwaredaf fy mhobl o'ch llaw, ac ni byddant mwy yn eich llaw chwi yn helfa; a chewch wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.

22 Am dristâu calon y cyfiawn trwy gelwydd, a minnau heb ei ofidio ef; ac am gadarnhâu dwylaw yr annuwiol, fel na ddychwelai o'i ffordd ddrygionus, trwy addaw iddo einioes.

23 O herwydd hynny ni welwch wagedd, ac ni ddewiniwch ddewiniaeth mwy; canys gwaredaf fy mhobl o'ch llaw chwi; a chewch wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.

PENNOD XIV.

1 *Duw yn atteb delw-addolwyr yn ol meddwl eu calon eu hun.* 6 *Eu hannog hwy i edifarhâu, rhag ofn barnedigaethau, o herwydd gau brophwydi.* 12 *Sicr farn Duw ar ddanfon newyn,* 15 *a bwystfilod niweidiol,* 17 *a chleddyf,* 19 *a haint y nodau.* 22 *Gweddill a achubir, er esampl i eraill.*

YNA y daeth attaf wŷr o henuriaid Israel, ac a eisteddasant o'm blaen.

2 A daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

3 Y gwŷr hyn, O fab dyn, a ddyrchafasant eu heilunod yn eu calonnau, ac a roddasant dramgwydd eu hanwiredd ar gyfer eu hwynebau: gan ymofyn a ymofyn y cyfryw â myfi?

4 Am hynny ymddiddan â hwynt, a dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Pob un o dŷ Israel, yr hwn a ddyrchafo ei eilunod yn ei galon, ac a osodo dramgwydd ei anwiredd ar gyfer ei wyneb, ac a ddaw at y prophwyd; myfi yr ARGLWYDD a attebaf yr hwn a ddelo yn ol amlder ei eilunod,

5 I ddal tŷ Israel yn eu calonnau, am iddynt ymddïeithrio oddi wrthyf oll trwy eu heilunod.

6 ¶ Am hynny dywed wrth dŷ Israel, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Trowch, a dychwelwch oddi wrth eich eilunod, a throwch eich wynebau oddi wrth eich holl ffieidd-dra.

7 Canys pob un o dŷ Israel, ac o'r dïeithr a ymdeithio o fewn Israel, a ymneillduo oddi ar fy ol i, ac a ddyrchafo ei eilunod yn ei galon, ac a osodo dramgwydd ei anwiredd ar gyfer ei wyneb, ac a ddêl at brophwyd i ymofyn â myfi trwyddo ef; myfi yr ARGLWYDD a attebaf iddo trwof fy hun.

8 Gosodaf hefyd fy wyneb yn erbyn y gwr hwnnw, a gwnaf ef yn arwydd ac yn ddïareb, a thorraf ef ymaith o fysg fy mhobl; fel y gwypoch mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.

9 Ac os twyllir y prophwyd pan lefaro air, myfi yr ARGLWYDD a dwyllodd y prophwyd hwnnw; a mi a estynaf *hefyd* fy llaw arno ef, ac a'i difethaf o fysg fy mhobl Israel.

10 A hwy a ddygant eu hanwiredd: un fath fydd anwiredd yr ymofynydd ag anwiredd y prophwyd:

11 Fel na chyfeiliorno tŷ Israel mwy oddi ar fy ol, ac na haloger hwy mwy â'u holl droseddau; ond bod o honynt i mi yn bobl, a minnau iddynt hwy yn DDUW, medd yr ARGLWYDD DDUW.

12 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth attaf drachefn, gan ddywedyd,

13 Ha fab dyn, pan becho gwlad i'm herbyn trwy wneuthur camwedd, yna yr estynaf fy llaw arni, a thorraf ffon ei bara hi, ac anfonaf arni newyn, ac a dorraf ymaith o honi ddyn ac anifail.

14 Pe byddai yn ei chanol y tri wŷr hyn, Noah, Daniel, a Job, hwynt-hwy yn eu cyfiawnder a achubent eu henaid eu hun *yn unig,* medd yr ARGLWYDD DDUW.

15 ¶ Os bwystfil niweidiol a yrraf trwy y wlad, a'i difa o hwnnw, fel y byddo yn anghyfannedd, heb gynniweirydd rhag ofn y bwystfil:

16 *Pe byddai* y tri wŷr hyn yn ei chanol, *fel mai* byw fi, medd yr ARGLWYDD DDUW, ni

waredent na meibion na merched; hwynt-
hwy yn unig a waredid, a'r tir a fyddai yn
anghyfannedd.
17 ¶ Neu *os* cleddyf a ddygaf ar y tir hwn-
nw, a dywedyd a honof, Cynniwair, gleddyf,
trwy y tir; fel y torrwyf ymaith o hono ddyn
ac anifail:
18 A'r tri wŷr hyn yn ei ganol, *fel mai* byw
fi, medd yr ARGLWYDD DDUW, ni achubent
na meibion na merched, ond hwynt-hwy yn
unig a achubid.
19 ¶ Neu *os* haint a anfonaf i'r wlad honno,
a thywallt o honof fy llid arni mewn gwaed,
gan dorri ymaith o honi ddyn ac anifail;
20 A Noah, Daniel, a Job, yn ei chanol hi;
fel mai byw fi, medd yr ARGLWYDD DDUW,
ni waredent na mab na merch; hwynt-hwy
yn eu cyfiawnder a waredent eu heneidiau eu
hun *yn unig*.
21 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD
DDUW; Pa faint mwy pan anfonwyf fy
mhedair drygfarn, cleddyf, a newyn, a bwyst-
fil niweidiol, a haint, ar Jerusalem, i dorri
ymaith o honi ddyn ac anifail?
22 ¶ Etto wele, bydd ynddi weddill dïangol,
y rhai a ddygir allan, yn feibion a merched:
wele hwynt yn dyfod allan attoch, a chewch
weled eu ffyrdd hwynt a'u gweithredoedd;
fel yr ymgysuroch o herwydd yr adfyd a
ddygais ar Jerusalem, *sef* yr hyn oll a ddyg-
ais arni.
23 Ie, cysurant chwi, pan weloch eu ffordd
a'u gweithredoedd: a chewch wybod nad heb
achos y gwneuthum yr hyn oll a wneuthum
i'w herbyn hi, medd yr ARGLWYDD DDUW.

PENNOD XV.

2 Trwy ddangos mor anghymhwys i wneuthur defnydd o honi ydyw y winwydden, 6 y dangosir y llysid ac y gwrthodid Jerusalem.

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf,
gan ddywedyd,
2 Ha fab dyn, beth yw coed y winwydden
fwy na phob coed *arall, neu* gaingc yr hon
sydd ym mysg prennau y coed?
3 A gymmerir o honi goed i wneuthur
gwaith? a gymmerant o honi hoel i grogi
un offeryn arni?
4 Wele, yn ymborth i'r tân y rhoddir hi;
difäodd y tân ei deuben hi, ei chanol a olosg-
wyd: a wasanaetha hi mewn gwaith?
5 Wele, pan oedd gyfan, nid oedd gymhwys
i ddim gwaith: pa faint lai, gan ei difa o
dân a'i golosgi, y bydd hi etto gymhwys i
waith?
6 ¶ Am hynny fel hyn y dywed yr Ar-
glwydd DDUW; Megis pren y winwydden ym
mysg prennau y coed, yr hon a roddais yn
ymborth i'r tân, felly y rhoddaf drigolion
Jerusalem.
7 A gosodaf fy wyneb yn eu herbyn hwynt:
o'*r naill* dân y deuant allan, a thân *arall* a'u
difa hwynt; fel y gwypoch mai myfi *yw* yr
ARGLWYDD, pan osodwyf fy wyneb i'w her-
byn hwynt.
8 Gwnaf hefyd y wlad yn anrhaith, am
wneuthur o honynt gamwedd, medd yr
ARGLWYDD DDUW.

PENNOD XVI.

1 Trwy gyffelybrwydd o ddyn bach mewn gofid-us gyflwr, y dangosir cyflwr naturiol Jerusalem. 6 Anfeidrol gariad Duw tu ag atti hi: 15 a'i hanferth butteindra hithau; 35 a'i barn dost. 44 Bod ei phechod hi yn gymmaint a'r eiddo ei mam, ac yn fwy na'r eiddo ei chwiorydd Sodom a Gomorrah; ac am hynny yn galw am farnedigaethau. 60 Addaw trugaredd iddi yn y diwedd.

A DAETH gair yr ARGLWYDD attaf, gan
ddywedyd,
2 Ha fab dyn, gwna i Jerusalem adnabod ei
ffieidd-dra,
3 A dywed, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD
DDUW wrth Jerusalem; Dy drigfa a'th ened-
igaeth *sydd* o wlad Canaan: dy dad *oedd*
Amoriad, a'th fam yn Hittees.
4 Ac *am* dy enedigaeth, ar y dydd y'th an-
wyd ni thorrwyd dy fogail, ac mewn dwfr
ni'th olchwyd i'*th* feddalhâu; ni'th gyweir-
iwyd chwaith â halen, ac ni'th rwymwyd â
rhwymyn.
5 Ni thosturiodd llygad wrthyt, i wneuthur
i ti un o hyn, i dosturio wrthyt; ond ar wyneb
y maes y'th daflwyd, i ffieiddio dy einioes, ar
y dydd y'th aned.
6 ¶ A phan dramwyais heibio i ti, a'th weled
yn ymdrybaeddu yn dy waed, dywedais wrthyt
yn dy waed, Bydd fyw; Ie, dywedais wrthyt
yn dy waed, Bydd fyw.
7 Yn fyrddiwn y'th wneuthum fel gwellt y
maes, a thi a gynnyddaist ac a aethost yn
fawr, ac a ddaethost i harddwch godidog: *dy*
fronnau a chwyddasant, a'th wallt a dyfodd,
a thi yn llom ac yn noeth *o'r blaen*.
8 Pan euthum heibio i ti, ac edrych arnat,
wele dy amser yn amser serchowgrwydd:
yna lledais fy aden drosot, a chuddiais dy
noethni: tyngais hefyd i ti, ac euthum mewn
cyfammod â thi, medd yr ARGLWYDD DDUW,
a thi a aethost yn eiddof fi.
9 Yna mi a'th olchais â dwfr; Ie, golchais
dy waed oddi wrthyt, ac irais di âg olew.
10 Mi a'th wisgais hefyd â gwaith edau a
nodwydd, rhoddais i ti hefyd esgidiau o groen
daear-foch, a gwregysais di â llian main, a
gorchuddiais di â sidan.
11 Mi a'th herddais hefyd â harddwch, a
rhoddais freichledau am dy ddwylaw, a chad-
wyn am dy wddf.
12 Rhoddais hefyd dlws ar dy dalcen, a
thlysau wrth dy glustiau, a choron hardd am
dy ben.
13 Felly y'th harddwyd âg aur ac arian; a'th
wisg *oedd* llian main, a sidan, a gwaith edau a
nodwydd; peilliaid, a mêl, ac olew a fwyt-
têit: têg hefyd odiaeth oeddit, a ffynnaist yn
frenhiniaeth.
14 Aeth allan *hefyd* i ti enw ym mysg y cen-
hedloedd, am dy degwch: canys cyflawn *oedd*
gan fy harddwch yr hwn a osodaswn arnat,
medd yr ARGLWYDD DDUW.
15 ¶ Ond ti a ymddiriedaist i'th degwch, a
phutteiniaist o herwydd dy enw, a thywellt-
aist dy butteindra ar bob cynniweirydd; eiddo
ef ydoedd.
16 Cymmeraist *hefyd* o'th ddillad, a gwnaeth-
ost i ti uchelfëydd brithion, a phuttein-
iaist arnynt: *y fath* ni ddaw, ac ni bydd
felly.
17 A chymmeraist offer dy harddwch o'm
haur ac o'm harian i, y rhai a roddaswn i ti,
a gwnaethost i ti ddelwau gwŷr, a phuttein-
iaist gyd â hwynt.
18 Cymmeraist *hefyd* dy wisgoedd o waith
edau a nodwydd, ac a'u gwisgaist hwynt: fy
olew *hefyd* a'm harogl-darth a roddaist o'u
blaen hwynt.
19 Felly fy mwyd yr hwn a roddaswn i ti,
yn beilliaid, ac yn olew, ac yn fêl, *â'r rhai*
y'th borthaswn di; rhoddaist hynny hefyd
o'u blaen hwynt yn arogl peraidd: *fel hyn* y
bu, medd yr ARGLWYDD DDUW.
20 Cymmeraist hefyd dy feibion a'th ferched,
y rhai a blantaist i mi; y rhai hyn a aberth-
aist iddynt i'w bwytta. *Ai* bychan *hyn* o'th
butteindra di,

21 Ladd o honot fy mhlant, a'u rhoddi
hwynt i'w tynnu trwy y *tân* iddynt?
22 Ac yn dy holl ffieidd-dra a'th butteindra
ni chofiaist ddyddiau dy ieuengctid, pan
oeddit lom a noeth, *a'*th fod yn ymdrybaeddu
yn dy waed.
23 A bu ar ol dy holl ddrygioni (Gwae,
gwae i ti, medd yr Arglwydd Dduw)
24 Adeiladu o honot i ti uchelfa, gwneuthur
i ti uchelfa ym mhob heol.
25 Ym mhen pob ffordd yr adeiledaist dy
uchelfa, a gwnaethost dy degwch yn ffiaidd,
ac a ledaist dy draed i bob cynniweirydd, ac
amlhêaist dy butteindra.
26 Putteiniaist hefyd gyd â meibion yr Aipht
dy gymmydogion, mawr eu cnawd; ac a
amlhêaist dy butteindra, i'm digio i.
27 Am hynny wele, estynais fy llaw arnat,
a phrinhêais dy ran, a rhoddais di wrth ewyll-
ys dy gascion, merched y Philistiaid, y rhai
sydd gywilydd ganddynt dy ffordd ysgeler.
28 Putteiniaist hefyd gyd â meibion Assur,
o eisieu cael dy ddigon; a hefyd wedi put-
teinio gyd â hwynt, ni'th ddigonwyd.
29 Amlhêaist hefyd dy butteindra y'ngwlad
Canaan hyd Caldea; ac etto ni'th ddigonwyd
â hyn.
30 Mor llesg yw dy galon, medd yr Ar-
glwydd Dduw, gan i ti wneuthur hyn oll,
sef gwaith putteinwraig yn llywodraethu!
31 Pan adeiledaist dy uchelfa ym mhen pob
ffordd, ac y gwnaethost dy uchelfa ym mhob
heol; ac nid oeddit fel puttain, gan dy fod yn
dirmygu gwobr;
32 *Ond fel* gwraig a dorrai ei phriodas, *ac* a
gymmerai ddieithriaid yn lle ei gwr.
33 I bob puttain y rhoddant wobr; ond tydi
a roddi dy wobr i'th holl gariadau, ac a'u
gobrwyi hwynt i ddyfod attat oddi amgylch
i'th butteindra.
34 Ac ynot ti y mae y gwrthwyneb i wrag-
edd *eraill* yn dy butteindra, gan na phuttein-
iodd neb ar dy ol di: canys lle y rhoddi wobr,
ac na roddir gwobr i ti, yna yr wyt yn y
gwrthwyneb.
35 ¶ Gan hynny, O buttain, clyw air yr
Arglwydd:
36 Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw;
Am dywallt dy frynti, a datguddio dy noethni
trwy dy butteindra gyd â'th gariadau, a chyd
â holl eilunod dy ffieidd-dra, a thrwy waed
dy feibion y rhai a roddaist iddynt;
37 Am hynny wele fi yn casglu dy holl
gariadau gyd â'r rhai yr ymddigrifaist, a'r
rhai oll a geraist, gyd â'r rhai oll a gasêaist;
ie, casglaf hwynt i'th erbyn oddi amgylch, ac
a ddinoethaf dy noethni iddynt, fel y gwelont
dy holl noethni.
38 Barnaf di hefyd â barnedigaethau put-
teiniaid, a'r rhai a dywalltant waed; a rhodd-
af i ti waed mewn llidiowgrwydd ac eiddig-
edd.
39 *Ie*, rhoddaf di yn eu dwylaw hwynt, a
hwy a ddiaystriant dy uchelfa, ac a fwriant i
lawr dy uchel-leoedd: dïosgant di hefyd o'th
ddillad, a chymmerant ddodrefn dy harddwch,
ae a'th adawant yn llom ac yn noeth.
40 Dygant hefyd dyrfa i'th erbyn, ac a'th
labyddiant â meini, ac â'u cleddyfau y'th
drywanant.
41 Llosgant *hefyd* dy dai â thân, a gwnant
arnat farnedigaethau y'ngolwg gwragedd law-
er: a mi a wnaf i ti beidio â phutteinio, a
hefyd ni roddi wobr mwy.
42 Felly y llonyddaf fy llid i'th erbyn, a
symmud fy eiddigedd oddi wrthyt; mi a
lonyddaf hefyd, ac ni ddigiaf mwy.
43 Am na chofiaist ddyddiau dy ieuengctid,
ond annogaist fi i lid yn hyn oll; am hynny
wele, myfi a roddaf dy ffordd ar *dy* ben,
medd yr Arglwydd Dduw: fel na wnelech
yr ysgelerder hyn am ben dy holl ffieidd-dra.
44 ¶ Wele, pob dïarhebydd a ddiarheba am
danat, gan ddywedyd, Fel y fam *y mae* y
ferch.
45 Merch dy fam, yr hon a ffieiddiodd ei
gwr a'i meibion, *ydwyt* ti; a chwaer dy chwï-
orydd *ydwyt*, y rhai a ffieiddiasant eu gwŷr
a'u meibion, eich mam *oedd* Hittees, a'ch tad
yn Amoriad.
46 A'th chwaer hynaf yw Samaria, hi a'i
merched, yn trigo ar dy law aswy: a'th
chwaer ieuangach nâ thi, yr hon sydd yn
trigo ar dy law ddehau, *yw* Sodom a'i merch-
ed.
47 Etto ni rodiaist yn eu ffyrdd hwynt, ac
nid yn ol eu ffieidd-dra hwynt y gwnaethost:
megis *pettai hynny* ychydig bach, ymlygraist
yn fwy nâ hwy yn dy holl ffyrdd.
48 *Fel mai* byw fi, medd yr Arglwydd
Dduw, ni wnaeth Sodom dy chwaer, na hi
na'i merched, fel y gwnaethost ti a'th ferched.
49 Wele, hyn oedd anwiredd dy chwaer
Sodom, Balchder, digonedd bara, ac amlder
o seguryd oedd ynddi ac yn ei merched, ac
ni chryfhâodd hi law yr anghenog a'r tlawd.
50 A hwy a ymddyrchafasant, ac a wnaeth-
ant ffieidd-dra o'm blaen i: am hynny y
symmudais hwynt, fel y gwelais *yn dda*.
51 Samaria hefyd ni phechodd fel hanner dy
bechod di; ond tydi a amlhêaist dy ffieidd-
dra yn fwy nâ hwynt, ac a gyfiawnhêaist
dy chwïorydd yn dy holl ffieidd-dra a wnaeth-
ost.
52 Tithau yr hon a fernaist ar dy chwïorydd,
dwg dy waradwydd am dy bechodau y rhai a
wnaethost yn ffieiddiach nâ hwynt: cyfiawn-
ach ydynt nâ thi: cywilyddia dithau, a dwg
dy waradwydd, gan gyfiawnhâu o honot dy
chwïorydd.
53 Pan ddychwelwyf eu caethiwed hwynt,
caethiwed Sodom a'i merched, a chaethiwed
Samaria a'i merched, yna *y dychwelaf* gaeth-
iwed dy gaethion dithau a'th ferched yn eu
canol hwynt:
54 Fel y dygech dy warth, ac y'th warad-
wydder, am yr hyn oll a wnaethost, gan
gysuro o honot hwynt.
55 Pan ddychwelo dy chwïorydd, Sodom a'i
merched, i'w hen gyflwr, a phan ddychwelo
Samaria a'i merched i'w hen gyflwr, yna
tithau a'th ferched a ddychwelwch i'ch hen
gyflwr.
56 Canys nid oedd mo'r sôn am Sodom dy
chwaer yn dy enau yn nydd dy falchder:
57 Cyn datguddio dy ddrygioni, megis *yn*
amser *dy* waradwydd gan ferched Syria, a'r
holl rai o'i hamgylch, merched y Philistiaid,
y rhai a'th ddiystyrant o bob parth.
58 Dy ysgelerder, a'th ffieidd-dra hefyd, ti
a'u dygaist hwynt, medd yr Arglwydd.
59 Canys fel hyn y dywed yr Arglwydd
Dduw; Felly y gwnaf â thi fel y gwnaethost,
yr hon a ddiystyraist lw, i ddiddymmu y
cyfammod.
60 ¶ Etto mi a gofiaf fy nghyfammod â thi
yn nyddiau dy ieuengctid, ac a sicrhâf i ti
gyfammod tragywyddol.
61 Yna y cofi dy ffyrdd, ac y cywilyddi, pan
dderbyniech dy chwïorydd hŷn nâ thi, gyd
â'r rhai ieuangach nâ thi: a rhoddaf hwynt
yn ferched i ti, a *hynny* nid wrth dy ammod
di.
62 A mi a sicrhâf fy nghyfammod â thi; a
chei wybod mai myfi *yw* yr Arglwydd.
63 Fel y cofiech di, ac y cywilyddiech, ac na

byddo i ti mwy agoryd safn gan dy warad-
wydd, pan ddyhudder fi tu ag attat, am yr
hyn oll a wnaethost, medd yr ARGLWYDD
DDUW.

PENNOD XVII.

1 *Trwy ddammeg o ddau eryr a gwinwydden,*
11 *y dangosir barnedigaeth Duw ar Jerusa-
lem, am droi oddi wrth Babilon at yr Aipht.*
22 *Duw yn addaw plannu cedrwydden yr
efengyl.*

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf,
gan ddywedyd,
2 Mab dyn, traetha ddychymmyg, a dïar-
heba ddïareb wrth dŷ Israel,
3 A dywed, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD
DDUW, Eryr mawr, mawr ei adenydd, hir ei
asgell, llawn plu, yr hwn oedd iddo amryw
liwiau, a ddaeth i Libanus, ac a gymmerth
frigyn uchaf y gedrwydden.
4 Torrodd frig ei blagur hi, ac a'i dug i dir
marsiandïaeth: yn ninas marchnadyddion y
gosododd efe ef.
5 A chymmerth o had y tir, ac a'i bwriodd
mewn maes ffrwythlawn; efe a'*i* gosododd *ef*
wrth ddyfroedd lawer, *ac* a'i plannodd *fel*
helygen.
6 Ac efe a dyfodd, ac a aeth yn winwydden
wasgarog, isel o dwf, a'i changau yn troi atto
ef; a'i gwraidd oedd dano ef: felly yr aeth
yn winwydden, ac y dug geingciau, ac y
bwriodd frig.
7 Yr oedd hefyd ryw eryr mawr, mawr ei
esgyll, ac â llawer o blu: ac wele y win-
wydden hon yn plygu ei gwraidd tu ag atto
ef, ac yn bwrw ei cheingciau tu ag atto, i'w
dyfrhâu ar hyd rhigolau ei phlaniad.
8 Mewn maes da wrth ddyfroedd lawer y
plannasid hi, i fwrw brig, ac i ddwyn ffrwyth,
fel y byddai yn winwydden hardd-deg.
9 Dywed, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD
DDUW, A lwydda hi? oni thynn efe ei
gwraidd hi? ac oni thyrr efe ei ffrwyth hi,
fel y gwywo? sych holl ddail ei brig, ac nid
trwy fraich mawr, na thrwy bobl lawer, i'w
thynnu hi o'i gwraidd.
10 Ië, wele, wedi ei phlannu, a lwydda hi?
gan wywo oni wywa, pan gyffyrddo gwynt y
dwyrain â hi? yn rhigolau ei thwf y gwywa.
11 ¶ Daeth hefyd air yr ARGLWYDD attaf,
gan ddywedyd,
12 Dywed yr awr hon wrth y tŷ gwrthry-
felgar, Oni wyddoch beth *yw* hyn? dywed,
Wele, daeth brenhin Babilon i Jerusalem,
ac efe a gymmerodd ei brenhin hi, a'i thy-
wysogion, ac a'u dug hwynt gyd âg ef i
Babilon:
13 Ac a gymmerodd o'r had brenhinol, ac a
wnaeth âg ef gyfammod, ac a'i dug ef dan lw;
cymmerodd hefyd gedyrn y wlad:
14 Fel y byddai y deyrnas yn isel, heb ym-
ddyrchafu, *eithr* sefyll o honi trwy gadw ei
gyfammod ef.
15 Ond gwrthryfelodd i'w erbyn, gan anfon
ei genhadau i'r Aipht, fel y rhoddid iddo
feirch, a phobl lawer. A lwydda efe? a ddï-
ange yr hwn a wnelo hyn? neu a ddiddymma
efe y cyfammod, ac a waredir ef?
16 *Fel mai* byw fi, medd yr ARGLWYDD
DDUW, y'nghartref y brenhin yr hwn a'i
gwnaeth ef yn frenhin, yr hwn y dïystyrodd
efe ei lw, a'r hwn y diddymmodd efe ei gyf-
ammod, gyd âg ef y bydd efe marw y'nghanol
Babilon.
17 Ac ni wna Pharaoh â'*i* lu mawr, ac â'*i*
fintai lïosog, *ddim* gyd âg ef mewn rhyfel,
wrth godi clawdd, ac wrth adeiladu cestyll, i
dorri ymaith lawer einioes.
18 Gan ddïystyru o hono y llw, gan ddi-
ddymmu y cynghrair (canys wele, efe a
roddasai ei law) a gwneuthur o hono hynny
oll, ni ddïange.
19 Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD DDUW; *Fel mai* byw fi, fy llw yr
hwn a ddïystyrodd efe, a'm cyfammod yr
hwn a ddiddymmodd efe, hwnnw a roddaf
fi ar ei ben ef.
20 Canys taenaf fy rhwyd arno, ac efe a
ddelir yn fy rhwyd, a dygaf ef i Babilon, ac
yno yr ymddadleuaf âg ef *am* ei gamwedd a
wnaeth i'm herbyn.
21 A'i holl ffoaduriaid ynghyd a'i holl fydd-
inoedd a syrthiant gan y cleddyf, a'r gweddill
a wasgerir gyd â phob gwynt; fel y gwypoch
mai myfi yr ARGLWYDD a'i lleferais.
22 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD
DDUW; Mi a gymmeraf hefyd frig y gedr-
wydden uchel, ac a'*i* gosodaf: o frig ei blagur
y torraf *un* tyner, a mi a'*i* plannaf ar fynydd
uchel a dyrchafedig.
23 Ar fynydd uchelder Israel y plannaf ef:
ac efe a fwrw frig, ac a ddwg ffrwyth, ac a
fydd yn gedrwydden hardd-deg: a phob
aderyn o bob rhyw asgell a drig dani; dan
gysgod ei changhennau y trigant.
24 A holl brennau y maes a gânt wybod
mai myfi yr ARGLWYDD a ostyngais y pren
uchel, ac a ddyrchefais y pren isel; a sychais
y pren ir, ac a ireiddiais y pren crin: myfi yr
ARGLWYDD a'i lleferais, ac a'*i* gwneuthum.

PENNOD XVIII.

1 *Duw yn argyhoeddi anghyfiawn ddïareb y
grawnwin surion;* 5 *yn dangos y modd y
gwna efe â thad cyfiawn:* 10 *ac â mab ang-
hyfiawn i dad cyfiawn:* 14 *ac â mab cyfiawn
i dad anghyfiawn:* 19 *ac â'r annuwiol a edi-
farhâo:* 24 *ac â'r duwiol a ymadawo â'i
dduwioldeb.* 25 *Y mae yn ymddiffyn ei gyf-
iawnder,* 31 *ac yn annog i edifeirwch.*

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf,
gan ddywedyd,
2 Paham gennych arferu y ddïareb hon am
dir Israel, gan ddywedyd, Y tadau a fwytta-
sant rawnwin surion, ac ar ddannedd y plant
y mae dincod?
3 *Fel mai* byw fi, medd yr ARGLWYDD
DDUW, ni bydd i chwi mwy arferu y ddïareb
hon yn Israel.
4 Wele, yr holl eneidiau eiddof fi ydynt; fel
enaid y tad, felly hefyd enaid y mab, eiddof
fi ydynt; yr enaid a becho, hwnnw a fydd
marw.
5 ¶ Canys os bydd gwr yn gyfiawn, ac yn
gwneuthur barn a chyfiawnder,
6 Heb fwytta ar y mynyddoedd, na chyfodi
ei lygaid at eilunod tŷ Israel, ac heb halogi
gwraig ei gymmydog, na nesâu at wraig fis-
glwyfus,
7 Na gorthrymmu neb, *ond* a roddes ei
wystl i'r dyledwr yn ei ol, ni threisiodd drais,
ei fara a roddodd i'r newynog, ac a ddillad-
odd y noeth,
8 Ni roddes ar usuriaeth, ac ni chymmerodd
ychwaneg, ei law a dynnodd yn ei hol oddi
wrth anwiredd, gwir farn a wnaeth rhwng
gwr a gwr,
9 Yn fy neddfau y rhodiodd, a'm barned-
igaethau a gadwodd, i wneuthur gwirionedd:
cyfiawn *yw;* gan fyw efe a fydd byw, medd
yr ARGLWYDD DDUW.
10 ¶ Os cenhedla efe fab yn lleidr, *ac* yn
tywallt gwaed, ac a wna gyffelyb i'r un o'r
pethau hyn,
11 Ac ni wna yr un o'r *pethau* hynny, *ond*
ar y mynyddoedd y bwytty, a gwraig ei gym-
mydog a haloga.

12 Yr anghenus a'r tlawd a orthrymma,
trais a dreisia, gwystl ni rydd drachefn, ac at
eilunod y cyfyd ei lygaid, a wnaeth ffieidd-
dra,
13 Ar usuriaeth y rhoddes, ac ychwaneg a
gymmerth; gan hynny a fydd efe byw? Ni
bydd byw: gwnaeth yr holl ffieidd-dra hyn;
gan farw y bydd farw; ei waed a fydd arno
ei hun.
14 ¶ Ac wele, *os* cenhedla fab a wêl holl
bechodau ei dad y rhai a wnaeth efe, ac a
ystyria, ac ni wna felly,
15 Ar y mynyddoedd ni fwytty, a'i lygaid
ni chyfyd at eilunod tŷ Israel, ni haloga
wraig ei gymmydog,
16 Ni orthrymma neb chwaith, ni attal
wystl, ac ni threisia drais, ei fara a rydd i'r
newynog, a'r noeth a ddillada,
17 *Ni* thry ei law oddi wrth yr anghenog,
usuriaeth na llog ni chymmer, fy marnau a
wna, yn fy neddfau y rhodia: hwnnw ni bydd
farw am anwiredd ei dad; gan fyw y bydd efe
byw.
18 Ei dad, am orthrymmu yn dost, a threisio
ei frawd trwy orthrech, a gwneuthur yr hyn
nid *oedd* dda ym mysg ei bobl, wele, efe a
fydd marw yn ei anwiredd.
19 ¶ Etto chwi a ddywedwch, Paham? oni
ddwg y mab anwiredd y tad? Pan wnelo y
mab farn a chyfiawnder, *a* chadw fy holl
ddeddfau, a'u gwneuthur hwynt, gan fyw efe
a fydd byw.
20 Yr enaid a becho, hwnnw a fydd marw.
Y mab ni ddwg anwiredd y tad, a'r tad ni
ddwg anwiredd y mab: cyfiawnder y cyfiawn
fydd arno ef, a drygioni y drygionus fydd
arno yntau.
21 Ond os yr annuwiol a ddychwel oddi
wrth ei holl bechodau y rhai a wnaeth, a
chadw fy holl ddeddfau, a gwneuthur barn a
chyfiawnder, efe gan fyw a fydd byw, ni
bydd efe marw.
22 Ni chofir iddo yr holl gamweddau a
wnaeth: yn ei gyfiawnder a wnaeth y bydd
efe byw.
23 Gan ewyllysio a ewyllysiwn i farw yr
annuwiol, medd yr ARGLWYDD DDUW, *ac*
na ddychwelai oddi wrth ei ffyrdd, a byw?
24 ¶ Ond pan ddychwelo y cyfiawn oddi
wrth ei gyfiawnder, a gwneuthur anwiredd,
a gwneuthur yn ol yr holl ffieidd-dra a wnelo
yr annuwiol; a fydd efe byw? ni chofir yr
holl gyfiawnderau a wnaeth efe: yn ei gam-
wedd yr hwn a wnaeth, ac yn ei bechod a
bechodd, ynddynt y bydd efe marw.
25 ¶ Etto chwi a ddywedwch, Nid cym-
mwys yw ffordd yr ARGLWYDD. Gwran-
dewch yr awr hon, tŷ Israel, onid yw gym-
mwys fy ffordd i? onid eich ffyrdd chwi nid
ydynt gymmwys?
26 Pan ddychwelo y cyfiawn oddi wrth ei
gyfiawnder, a gwneuthur anwiredd, a marw
ynddynt; am ei anwiredd a wnaeth y bydd
efe marw.
27 A phan ddychwelo yr annuwiol oddi
wrth ei ddrygioni yr hwn a wnaeth, a
gwneuthur barn a chyfiawnder, hwnnw a
geidw yn fyw ei enaid.
28 Am iddo ystyried, a dychwelyd oddi wrth
ei holl gamweddau y rhai a wnaeth, gan fyw
y bydd byw, ni bydd marw.
29 Etto tŷ Israel a ddywedant, Nid cym-
mwys yw ffordd yr ARGLWYDD. Tŷ Israel,
onid cymmwys fy ffyrdd i? onid eich ffyrdd
chwi nid ydynt gymmwys?
30 Am hynny barnaf chwi, tŷ Israel, bob un
yn ol ei ffyrdd ei hun, medd yr ARGLWYDD
DDUW. Dychwelwch, a throwch oddi wrth
eich holl gamweddau; fel na byddo anwiredd
yn dramgwydd i chwi.
31 ¶ Bwriwch oddi wrthych eich holl gam-
weddau y camweddasoch ynddynt, a gwnewch
i chwi galon newydd, ac yspryd newydd:
canys paham, tŷ Israel, y byddwch feirw?
32 Canys nid oes ewyllys gennyf i farwolaeth
y marw, medd yr ARGLWYDD DDUW. Dy-
chwelwch gan hynny, a byddwch fyw.

PENNOD XIX.

1 *Cwynfan am dywysogion Israel, trwy ddammeg o genawon llew a ddaliid mewn pydew; 10 ac am Jerusalem, trwy ddammeg o winwydden anrheithiedig.*

CYMMER dithau alarnad am dywysogion
Israel,
2 A dywed, Beth *yw* dy fam? llewes: gor-
weddodd ym mysg llewod, y'nghanol y llewod
ieuaingc y maethodd hi ei chenawon.
3 A hi a ddug i fynu un o'i chenawon: efe
a aeth yn llew ieuangc, ac a ddysgodd ysglyf-
aethu ysglyfaeth; bwyttâodd ddynion.
4 Yna y cenhedloedd a glywsant sôn am
dano; daliwyd ef yn eu ffos hwynt, a dygas-
ant ef mewn cadwynau i dir yr Aipht.
5 A phan welodd iddi ddisgwyl, *a* darfod
am ei gobaith, hi a gymmerodd un *arall* o'i
chenawon, *ac* a'i gwnaeth ef yn llew ieuangc.
6 Yntau a dramwyodd ym mysg y llewod;
efe a aeth yn llew ieuangc, ac a ddysgodd
ysglyfaethu ysglyfaeth; bwyttâodd ddynion.
7 Adnabu hefyd eu gweddwon hwynt, a'u
dinasoedd a anrheithiodd efe; *ie*, anrheith-
iwyd y tir a'i gyflawnder gan lais ei ruad ef.
8 Yna y cenhedloedd a ymosodasant yn ei
erbyn ef o amgylch o'r taleithiau, ac a daen-
asant eu rhwyd arno; ac efe a ddaliwyd yn
eu ffos hwynt.
9 A hwy a'i rhoddasant ef yng ngharchar
mewn cadwyni, ac a'i dygasant at frenhin
Babilon: dygasant ef i ymddiffynfeydd, fel
na chlywid ei lais ef mwy ar fynyddoedd
Israel.
10 ¶ Dy fam *sydd* fel gwinwydden yn dy
waed di, wedi ei phlannu wrth ddyfroedd:
ffrwythlawn a brigog oedd, o herwydd dyfr-
oedd lawer.
11 Ac yr oedd iddi wïail cryfion yn deyrn-
wïail llywodraethwyr, a'i huchder *oedd* uchel
ym mysg y tewfrig; fel y gwelid hi yn ei
huchder yn amlder ei changhennau.
12 Ond hi a ddiwreiddiwyd mewn llidiowg-
rwydd, bwriwyd hi i'r llawr, a gwynt y
dwyrain a wywodd ei ffrwyth hi: ei gwïail
cryfion hi a dorrwyd ac a wywasant; tân a'u
hysodd.
13 Ac yr awr hon hi a blannwyd mewn
anialwch, mewn tir cras a sychedig.
14 A thân a aeth allan o wïalen ei chang-
hennau, ysodd ei ffrwyth hi, fel nad oedd
ynddi wïalen gref yn deyrn-wïalen i lyw-
odraethu. Galarnad *yw* hwn, ac yn alarnad
y bydd.

PENNOD XX.

1 *Duw yn gwrthod gadael i henuriaid Israel ymgynghori âg ef: 5 yn adrodd ystori eu hanufudd-dod hwy yn yr Aipht, 10 yn yr anialwch, 27 ac yn eu gwlad: 33 yn addaw eu cynnull hwy trwy yr efengyl. 45 Dan enw coedwig y mae yn dangos dinystr Jerusalem.*

YN y seithfed flwyddyn, o fewn y pummed
mis, ar y degfed *dydd* o'r mis, y daeth
gwŷr o henuriaid Israel i ymgynghori â'r
ARGLWYDD, ac a eisteddasant ger fy mron i.
2 Yna y daeth gair yr ARGLWYDD attaf,
gan ddywedyd,

3 Ha fab dyn, llefara wrth henuriaid Israel,
a dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD DDUW; Ai i ymofyn â mi yr ydych
chwi yn dyfod? *Fel* mai byw fi, medd yr
ARGLWYDD DDUW, ni fynnaf gennych ym-
ofyn â mi.
4 A ferni di hwynt, mab dyn, a ferni di
hwynt? gwna iddynt wybod ffieidd-dra eu
tadau:
5 ¶ A dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr
ARGLWYDD DDUW; Ar y dydd y dewisais
Israel, ac y tyngais wrth hâd tŷ Jacob, ac y'm
gwneuthum yn hysbys iddynt yn nhir yr
Aipht, pan dyngais wrthynt, gan ddywedyd,
Myfi *yw* yr ARGLWYDD eich DUW chwi;
6 Yn y dydd y tyngais wrthynt ar eu dwyn
hwynt allan o dir yr Aipht, i wlad yr hon a
ddarparaswn iddynt, yn llifeirio o laeth a
mêl; yr hon *yw* gogoniant yr holl diroedd:
7 Yna y dywedais wrthynt, Bwriwch ymaith
bob un ffieidd-dra ei lygaid, ac nac ymhalog-
wch âg eilunod yr Aipht. Myfi *yw* yr AR-
GLWYDD eich DUW chwi.
8 Er hynny gwrthryfelasant i'm herbyn, ac
ni fynnent wrando arnaf: ni fwriasant ymaith
ffieidd-dra eu llygaid bob un, ac ni adawsant
eilunod yr Aipht. Yna y dywedais, Tywallt-
af arnynt fy llidiowgrwydd, i gyflawni fy nig
arnynt y'nghanol gwlad yr Aipht.
9 Etto gwneuthum er mwyn fy enw, rhag
ei halogi y'nghanol y cenhedloedd y rhai *yr*
oeddynt hwy yn eu mysg; y'ngŵydd pa rai
yr ymhysbysais iddynt hwy, wrth eu dwyn
hwynt allan o dir yr Aipht.
10 ¶ Am hynny y dygais hwynt allan o dir
yr Aipht, ac a'u dygais hwynt i'r anialwch.
11 A rhoddais iddynt fy neddfau, a hysbys-
ais iddynt fy marnedigaethau; y rhai y bydd
byw ynddynt y dyn a'u gwna hwynt.
12 Rhoddais hefyd iddynt fy sabbothau, i
fod yn arwydd rhyngof fi a hwynt, i wybod
mai myfi *yw* yr ARGLWYDD a'u sancteidd-
iodd hwynt.
13 Er hynny tŷ Israel a wrthryfelasant i'm
herbyn yn yr anialwch: ni rodiasant yn fy
neddfau, ond dïystyrasant fy marnedigaethau,
y rhai y bydd byw ynddynt y dyn a'u gwnelo
hwynt; fy sabbothau hefyd a halogasant yn
ddirfawr. Yna y dywedais y tywalltwn fy
llid arnynt yn yr anialwch, i'w difetha
hwynt.
14 Etto gwneuthum er mwyn fy enw, fel na
halogid ef y'ngolwg y cenhedloedd, y rhai y
dygais hwynt allan yn eu gŵydd.
15 Ac etto mi a dyngaswn iddynt yn yr
anialwch, na ddygwn hwynt i'r wlad a rodd-
aswn *iddynt*, yn llifeirio o laeth a mêl; honno
yw gogoniant yr holl wledydd:
16 O herwydd iddynt ddïystyru fy marn-
edigaethau, ac na rodiasant yn fy neddfau,
ond halogi fy sabbothau: canys eu calon
oedd yn myned ar ol eu heilunod.
17 Etto tosturiodd fy llygaid wrthynt rhag
eu dinystrio, ac ni wneuthum ddiben am
danynt yn yr anialwch.
18 Ond mi a ddywedais wrth eu meibion
hwynt yn yr anialwch, Na rodiwch yn neddf-
au eich tadau, ac na chedwch eu barnedig-
aethau hwynt, nac ymhalogwch chwaith â'u
heilunod hwynt.
19 Myfi *yw* yr ARGLWYDD eich DUW chwi;
rhodiwch yn fy neddfau, a chedwch fy marn-
edigaethau, a gwnewch hwynt:
20 Sancteiddiwch hefyd fy sabbothau; fel
y byddont yn arwydd rhyngof fi a chwithau,
i wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD eich
DUW chwi.
21 Y meibion hwythau a wrthryfelasant
i'm herbyn: yn fy neddfau ni rodiasant,
a'm barnedigaethau ni chadwasant trwy eu
gwneuthur hwynt, y rhai y bydd byw yn-
ddynt y dyn a'u gwnelo hwynt: halogasant
fy sabbothau: yna y dywedais y tywalltwn
fy llid arnynt, i gyflawni fy nig wrthynt yn
yr anialwch.
22 Etto trôais heibio fy llaw, a gwneuthum
er mwyn fy enw, fel na halogid ef y'ngolwg
y cenhedloedd y rhai y dygaswn hwynt allan
yn eu gŵydd.
23 Hefyd mi a dyngaswn wrthynt yn yr
anialwch, ar eu gwasgaru hwynt ym mysg
y cenhedloedd, a'u taenu hwynt ar hyd y
gwledydd;
24 O herwydd fy marnedigaethau ni wnaeth-
ent, ond fy neddfau a ddïystyrasent, fy sab-
bothau hefyd a halogasent, a'u llygaid oedd
ar ol eilunod eu tadau.
25 Minnau hefyd a roddais iddynt ddeddfau
nid *oeddynt* dda, a barnedigaethau ni byddent
fyw ynddynt:
26 Ac a'u halogais hwynt yn eu hoffrym-
mau, wrth dynnu *trwy dân* bob peth a egoro
y groth, fel y dinystriwn hwynt; fel y gwyb-
yddent mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.
27 ¶ Am hynny, fab dyn, llefara wrth dŷ
Israel, a dywed wrthynt, Fel hyn y dywed
yr ARGLWYDD DDUW; Etto yn hyn y'm
cablodd eich tadau, gan wneuthur o honynt
gamwedd i'm herbyn.
28 Canys dygais hwynt i'r tir a dyngaswn
ar ei roddi iddynt, a gwelsant bob bryn
uchel, a phob pren brigog; ac aberthasant
yno eu hebyrth, ac yno y rhoddasant eu
hoffrymmau digllonedd: yno hefyd y gosod-
asant eu harogl peraidd, ac yno y tywalltasant
eu dïod-offrymmau.
29 Yna y dywedais wrthynt, Beth *yw* yr
uchelfa yr ydych chwi yn myned iddi? a
Bamah y galwyd ei henw hyd y dydd hwn.
30 Am hynny dywed wrth dŷ Israel, Fel
hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Ai ar
ffordd eich tadau yr ymhalogwch chwi? ac a
butteiniwch chwi ar ol eu ffieidd-dra hwynt?
31 Canys pan offrymmoch eich offrymmau,
gan dynnu eich meibion trwy y tân, yr
ymhalogwch wrth eich holl eilunod hyd
heddyw: a fynnaf fi gennych ymofyn â mi,
tŷ Israel? *Fel mai* byw fi, medd yr AR-
GLWYDD DDUW, nid ymofynir â mi gennych.
32 Eich bwriad hefyd ni bydd ddim, yr hyn
a ddywedwch, Byddwn fel y cenhedloedd,
fel teuluoedd y gwledydd, i wasanaethu pren
a maen.
33 ¶ *Fel mai* byw fi, medd yr ARGLWYDD
DDUW, yn ddïau â llaw gadarn, ac â braich
estynedig, ac â llidiowgrwydd tywalltedig, y
teyrnasaf arnoch.
34 A dygaf chwi allan ym mysg y bobloedd,
a chasglaf chwi o'r gwledydd y rhai y'ch
gwasgarwydd ynddynt, â llaw gadarn, ac â
braich estynedig, ac â llidiowgrwydd tywallt-
edig.
35 A dygaf chwi i anialwch y bobloedd, ac
ymddadleuaf â chwi yno wyneb yn wyneb.
36 Fel yr ymddadleuais â'ch tadau yn anial-
wch tir yr Aipht, felly yr ymddadleuaf â
chwithau, medd yr ARGLWYDD DDUW.
37 A gwnaf i chwi fyned dan y wialen, a
dygaf chwi i rwym y cyfammod.
38 A charthaf o honoch y rhai gwrthryfel-
gar, a'r rhai a droseddant i'm herbyn: dygaf
hwynt o wlad eu hymdaith, ac i wlad Israel
ni ddeuant: a chewch wybod mai myfi *yw* yr
ARGLWYDD.
39 Chwithau, tŷ Israel, fel hyn y dywed yr
ARGLWYDD DDUW; Ewch, gwasanaethwch

bob un ei eilunod, ac ar ol hyn *hefyd*, oni
wrandewch arnaf fi: ond na halogwch mwy
fy enw sanctaidd â'ch offrymmau ac â'ch eilunod.
40 Canys yn fy mynydd sanctaidd, ym mynydd
uchelder Israel, medd yr ARGLWYDD
DDUW, yno y'm gwasanaetha holl dŷ Israel,
cwbl o'r wlad: yno y byddaf foddlawn
iddynt; ac yno y gofynaf eich offrymmau,
a blaen-ffrwyth eich offrymmau, gyd
â'ch holl sanctaidd bethau.
41 Byddaf foddlawn i chwi gyd â'ch arogl
peraidd, pan ddygwyf chwi allan o blith y
bobloedd, a'ch casglu chwi o'r tiroedd y'ch
gwasgarwyd ynddynt; a mi a sancteiddir
ynoch yng ngolwg y cenhedloedd.
42 Hefyd cewch wybod mai myfi *yw* yr
ARGLWYDD, pan ddygwyf chwi i dir Israel,
i'r tir y tyngais am ei roddi i'ch tadau.
43 Ac yno y cofiwch eich ffyrdd, a'ch holl
weithredoedd y rhai yr ymhalogasoch ynddynt;
fel yr alaroch arnoch eich hun am yr
holl ddrygioni a wnaethoch.
44 A chewch wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD,
pan wnelwyf â chwi er mwyn fy
enw, nid yn ol eich ffyrdd drygionus chwi,
nac yn ol eich gweithredoedd llygredig, O tŷ
Israel, medd yr ARGLWYDD DDUW.
45 ¶ Daeth drachefn air yr ARGLWYDD
attaf, gan ddywedyd,
46 Gosod dy wyneb, fab dyn, tu a'r dehau,
ie difera *eiriau* tu a'r dehau, a phrophwyda
yn erbyn coed maes y dehau;
47 A dywed wrth goed y dehau, Gwrando
air yr ARGLWYDD: Fel hyn y dywed yr
ARGLWYDD DDUW; Wele fi yn cynneu
ynot ti dân, ac efe a ysa ynot ti bob pren ir,
a phob pren sych: ffagl y fflam ni ddiffydd,
a'r holl wynebau o'r dehau hyd y gogledd a
losgir ynddo.
48 A phob cnawd a welant mai myfi yr
ARGLWYDD a'i cynneuais: nis diffoddir ef.
49 Yna y dywedais, O ARGLWYDD DDUW,
y maent hwy yn dywedyd am danaf, Onid
damhegion y mae hwn yn eu traethu?

PENNOD XXI.

1 *Ezeciel yn prophwydo yn erbyn Jerusalem trwy arwydd ucheneidio.* 8 *Y cleddyf gloywlym,* 18 *yn erbyn Jerusalem,* 25 *yn erbyn y frenhiniaeth,* 28 *ac yn erbyn yr Ammoniaid.*

A DAETH gair yr ARGLWYDD attaf, gan
ddywedyd,
2 Gosod dy wyneb, fab dyn, tu a Jerusalem,
a difera *dy eiriau* tu a'r cyssegroedd, a phrophwyda
yn erbyn gwlad Israel,
3 A dywed wrth wlad Israel, Fel hyn y
dywed yr ARGLWYDD; Wele fi i'th erbyn,
tynnaf hefyd fy nghleddyf o'i wain, a thorraf
o honot gyfiawn ac anghyfiawn.
4 O herwydd y torraf o honot gyfiawn ac
anghyfiawn, am hynny y daw fy nghleddyf
allan o'i wain yn erbyn pob cnawd o'r dehau
hyd y gogledd;
5 Fel y gwypo pob cnawd i mi yr ARGLWYDD
dynnu fy nghleddyf allan o'i wain:
ni ddychwel efe mwy.
6 Ochain dithau, fab dyn, gyd âg ysigtod
lwynau; ie, ochain yn chwerw yn eu golwg
hwynt.
7 A bydd, pan ddywedant wrthyt, Am ba
beth yr ydwyt yn ochain? yna dywedyd o
honot, Am y chwedl newydd, am ei fod yn
dyfod, fel y toddo pob calon, ac y llaeso y
dwylaw oll, ac y pallo pob ysbryd, a'r gliniau
oll a ânt fel dwfr; wele efe yn dyfod, ac a
fydd, medd yr ARGLWYDD DDUW.
8 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth attai,
gan ddywedyd,
9 Prophwyda, fab dyn, a dywed, Fel hyn
y dywed yr ARGLWYDD; Dywed, Cleddyf,
cleddyf a hogwyd, ac a loywyd.
10 Efe a hogwyd i ladd lladdfa, efe a loywyd
fel y byddai ddisglaer: a lawenychwn ni? y
mae efe yn dirmygu gwialen fy mab, *fel* pob
pren.
11 Ac efe a'i rhoddes i'w loywi, i'w ddal
mewn llaw; y cleddyf hwn a hogwyd, ac a
loywyd, i'w roddi yn llaw y lleiddiad.
12 Gwaedda ac uda, fab dyn; canys hwn fydd
ar fy mhobl, hwn *fydd* yn erbyn holl dywysogion
Israel; dychryn gan y cleddyf fydd ar
fy mhobl: am hynny taro *law* ar forddwyd.
13 Canys profiad *yw*; a pheth os *y cleddyf*
a ddiystyra y wialen? ni bydd efe *mwy*, medd
yr ARGLWYDD DDUW.
14 Tithau, fab dyn, prophwyda, a tharo law
wrth law, a dybler y cleddyf y drydedd waith:
cleddyf y lladdedigion, cleddyf lladdedigaeth
y gwŷr mawr *ydyw*, yn myned i'w hystafelloedd
hwynt.
15 Rhoddais flaen y cleddyf yn erbyn eu
holl byrth hwynt, i doddi *eu* calon, ac i
amlhâu *eu* tramgwyddiadau: O, gwnaed ei
yn loyw, hogwyd ef i ladd.
16 Dos ryw ffordd, *naill* ar y llaw ddehau,
ai ar y llaw aswy, lle y tueddo dy wyneb.
17 Minnau hefyd a darawaf y naill law yn y
llall, ac a lonyddaf fy llid: myfi yr ARGLWYDD
a'i lleferais.
18 ¶ A daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan
ddywedyd,
19 Tithau, fab dyn, gosod i ti ddwy ffordd,
fel y delo cleddyf brenhin Babilon; o un tir
y deuant ill dwy: a dewis le, ym mhen
ffordd y ddinas y dewisi *ef*.
20 Gosod ffordd i ddyfod o'r cleddyf tu a
Rabbath meibion Ammon, a thu a Judah yn
erbyn Jerusalem gaerog.
21 Canys safodd brenhin Babilon ar y groesffordd,
ym mhen y ddwy ffordd, i ddewinio
dewiniaeth: gloywodd *ei* saethau, ymofynodd
â delwau, edrychodd mewn afu.
22 Yn ei law ddehau yr oedd dewiniaeth
Jerusalem, am osod capteniaid i agoryd safn
mewn lladdedigaeth, i ddyrchafu llef gyd â
bloedd, i osod offer rhyfel yn erbyn y pyrth,
i fwrw clawdd, i adeiladu ymddiffynfa.
23 A *hyn* fydd ganddynt, fel dewinio dewiniaeth
gwagedd yn eu golwg hwynt, i'r rhai a
dyngasant lwon: ond efe a gofia yr anwiredd,
i'w dal *hwynt*.
24 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD
DDUW, Am beri o honoch gofio
eich anwiredd, gan amlygu eich camweddau,
fel yr ymddengys eich pechodau yn eich
holl weithredoedd; am beri o honoch *eich*
cofio, y'ch delir â llaw.
25 ¶ Tithau, halogedig annuwiol dywysog
Israel, yr hwn y daeth ei ddydd, yn amser
diwedd anwiredd,
26 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW;
Symmud y meitr, a thynn ymaith y goron;
nid yr un *fydd* hon: cyfod yr isel, gostwng
yr uchel.
27 Dymchwelaf, dymchwelaf, dymchwelaf
hi; ac ni bydd *mwyach* hyd oni ddelo yr
hwn y mae yn gyfiawn iddo; ac *iddo ef* y
rhoddaf hi.
28 ¶ Prophwyda dithau, fab dyn, a dywed,
Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW am
feibion Ammon, ac am eu gwaradwydd
hwynt; dywed di, Y cleddyf, y cleddyf a
dynnwyd: i ladd y gloywyd ef, i ddifetha o
herwydd y disgleirdeb:

29 Wrth weled gwagedd i ti, wrth ddewinio
i ti gelwydd, i'th roddi ar yddfau y lladded-
igion, y drygionus y rhai y daeth eu dydd, yn
amser diwedd eu hanwiredd.
30 A ddychwelaf fi *ef* i'w wain? yn y lle
y'th grëwyd, yn nhir dy gynnefin, y'th
farnaf.
31 A thywalltaf fy nigllonedd arnat, â thân
fy llidiowgrwydd y chwythaf arnat, a rhodd-
af di yn llaw dynion poethion, cywraint i
ddinystrio.
32 I'r tân y byddi yn ymborth; dy waed
fydd y'nghanol y tir; ni'th gofir *mwyach*:
canys myfi yr ARGLWYDD a'i dywedais.

PENNOD XXII.

1 *Rhestr o bechodau Jerusalem.* 18 *Y llysg
Duw hwynt megis sothach yn ei ffwrn.* 23
*Llygredigaeth yr holl brophwydi, a'r offeir-
iaid, a'r tywysogion, a'r bobl.*

GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf drach-
efn, gan ddywedyd,
2 Tithau, fab dyn, a ferni di, a ferni ddinas
y gwaed? Ie, ti a wnei iddi wybod ei holl
ffieidd-dra.
3 Dywed dithau, Fel hyn y dywed yr ARGL-
WYDD DDUW; Tywallt gwaed y mae y ddinas
yn ei chanol, i ddyfod o'i hamser, ac eilunod
a wnaeth hi yn ei herbyn ei hun i ymhalogi.
4 Euog wyt yn dy waed, yr hwn a dywellt-
aist; a halogedig yn dy eilunod, y rhai a
wnaethost: a thi a nesëaist dy ddyddiau, a
daethost hyd at dy flynyddoedd: am hynny
y'th wneuthum yn warth i'r cenhedloedd, ac
yn watwargerdd i'r holl wledydd.
5 *Y rhai* agos a'*r rhai* pell oddi wrthyt a'th
watwarant, yr halogedig o enw, *ac* aml dy
drallod.
6 Wele, tywysogion Israel oeddynt ynot,
bob un yn ei allu i dywallt gwaed.
7 Dirmygasant ynot dad a mam; gwnaeth-
ant yn dwyllodrus â'r dieithr o'th fewn: gor-
thrymmasant ynot yr amddifad a'r weddw.
8 Dirmygaist fy mhethau sanctaidd, a halog-
aist fy sabbothau.
9 Athrodwyr oedd ynot i dywallt gwaed;
ar y mynyddoedd hefyd y bwyttasant ynot
ti: gwnant ysgelerder o'th fewn.
10 Ynot ti y datguddient noethni eu tad: yr
aflan o fisglwyf a ddarostyngent ynot.
11 Gwnae wr hefyd ffieidd-dra â gwraig ei
gymmydog; a gwr a halogai ei waudd ei hun
mewn ysgelerder; Ie, darostyngai gwr ynot
ei chwaer ei hun, merch ei dad.
12 Gwobr a gymmerant ynot am dywallt
gwaed; cymmeraist usuriaeth ac ocraeth, ac
elwaist ar dy gymmydogion trwy dwyll, ac
anghofiaist fi, medd yr ARGLWYDD DDUW.
13 ¶ Am hynny wele, tarewais fy llaw wrth
dy gybydd-dod yr hwn a wnaethost, ac am y
gwaed oedd o'th fewn.
14 A bery dy galon, a gryfhâ dy ddwylaw
yn y dyddiau y bydd i mi a wnelwyf â
thi? myfi yr ARGLWYDD a'i lleferais, ac a'i
gwnaf.
15 Canys gwasgaraf di ym mysg y cen-
hedloedd, a thaenaf di ar hyd y gwledydd, a
gwnaf i'th aflendid ddarfod allan o honot.
16 A thi a etifeddi ynot dy hun y'ngŵydd
y cenhedloedd; a chei wybod mai myfi *yw*
yr ARGLWYDD.
17 A gair yr ARGLWYDD a ddaeth attaf,
gan ddywedyd,
18 Ha fab dyn, tŷ Israel a aeth gennyf yn
ammhuredd; pres, ac alcam, a haiarn, a
phlwm, *ydynt* oll y'nghanol y pair: am-
mhuredd arian ydynt.
19 Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD DDUW; Am eich bod chwi oll
yn ammhuredd, am hynny wele fi yn eich
casglu chwi i ganol Jerusalem.
20 *Fel* casglu arian, a phres, a haiarn, a
phlwm, ac alcam, i ganol y ffwrn, i chwythu
tân arnynt i'*w* toddi; felly yn fy llid, a'm dig,
y casglaf *chwi*, ac a'*ch* gadawaf *yno*, ac a'ch
toddaf.
21 Ië, casglaf chwi, a chwythaf arnoch â
thân fy llidiowgrwydd, fel y todder chwi yn
ei chanol hi.
22 Fel y toddir arian y'nghanol y pair, felly
y toddir chwi yn ei chanol hi; fel y gwypoch
mai myfi yr ARGLWYDD a dywelltais fy
llidiowgrwydd arnoch.
23 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth attaf,
gan ddywedyd,
24 Dywed wrthi hi, fab dyn, Ti yw y tir
sydd heb ei buro, heb wlawio arno yn nydd
digter.
25 Cyd-fradwriaeth ei phrophwydi o'i mewn,
sydd fel llew rhuadwy yn ysglyfaethu ysglyf-
aeth; eneidiau a ysasant; trysor a phethau
gwerthfawr a gymmerasant; ei gweddwon hi
a amlhasant hwy o'i mewn.
26 Ei hoffeiriaid a dreisiasant fy nghyfraith,
ac a halogasant fy mhethau sanctaidd: ni
wnaethant ragor rhwng cyssegredig a halog-
edig, ac ni wnaethant wybod *rhagor* rhwng
yr aflan a'r glân; cuddiasant hefyd eu llygaid
oddi wrth fy sabbothau, a halogwyd fi yn eu
mysg hwynt.
27 Ei phennaethiaid *oedd* yn ei chanol fel
bleiddiaid yn ysglyfaethu ysglyfaeth, i dy-
wallt gwaed, i ddifetha eneidiau, er elwa elw.
28 Ei phrophwydi hefyd a'u priddasant hwy
â *chlai* annhymherus, gan weled gwagedd, a
dewinio iddynt gelwydd, gan ddywedyd, Fel
hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, a'r
ARGLWYDD heb ddywedyd.
29 Pobl y tir a arferasant dwyll, ac a dreis-
iasant drais, ac a orthrymmasant y truan a'r
tlawd; y dieithr hefyd a orthrymmasant yn
anghyfiawn.
30 Ceisiais hefyd wr o honynt i gau y cae, ac
i sefyll ar yr adwy o'm blaen dros y wlad,
rhag ei dinystrio; ac nis cefais.
31 Am hynny y tywelltais fy nigofaint ar-
nynt, â thân fy llidiowgrwydd y difethais
hwynt; eu ffordd eu hun a roddais ar eu
pennau hwynt, medd yr ARGLWYDD DDUW.

PENNOD XXIII.

1 *Putteindra Aholah ac Aholiba.* 22 *Dialeddu
ar Aholibah gan ei chariadau.* 36 *Y pro-
phwyd yn argyhoeddi eu godineb hwy ill
dwyoedd,* 45 *ac yn dangos eu barn hwy.*

YNA y daeth gair yr ARGLWYDD attaf,
gan ddywedyd,
2 Ha fab dyn, dwy wraig oedd ferched i'r
un fam;
3 A phutteiniasant yn yr Aipht, yn eu
hieuengctid y putteiniasant: yno y pwyswyd
ar eu bronnau, ac yno yr ysigasant ddiden-
nau eu morwyndod.
4 A'u henwau hwynt *oedd*, Aholah yr hynaf,
ac Aholibah ei chwaer: ac yr oeddynt yn
eiddof fi, a phlantasant feibion a merched.
Dyma eu henwau; Samaria *yw* Aholah, a
Jerusalem Aholibah.
5 Ac Aholah a butteiniodd pan oedd eiddof
fi, ac a ymserchodd yn ei chariadau, *ei* chym-
mydogion yr Assyriaid;
6 *Y rhai* a wisgid â glas, yn dduciaid ac yn
dywysogion, o wŷr ieuaingc dymunol i gyd,
yn farchogion yn marchogaeth meirch.
7 Fel hyn y gwnaeth hi ei phutteindra â

hwynt, â dewis feibion Assur oll, a chyd â'r rhai oll yr ymserchodd ynddynt, â'u holl eilunod hwynt yr ymhalogodd hi.

8 Ac ni adawodd ei phutteindra *a ddygasai hi* o'r Aipht: canys gorweddasant gyd â hi yn eu hieuengctid, a hwy a ysigasent fronnau ei morwyndod hi, ac a dywalltasent eu puttteindra arni.

9 Am hynny y rhoddais hi yn llaw ei chariadau, *sef* yn llaw meibion Assur, y rhai yr ymserchodd hi ynddynt.

10 Y rhai hynny a ddatguddiasant ei noethni hi: hwy a gymmerasant ei meibion hi a'i merched, ac a'i lladdasant hithau â'r cleddyf: a hi a aeth yn enwog ym mysg gwragedd; canys gwnaethent farn arni.

11 A phan welodd ei chwaer Aholibah, hi a lygrodd ei thraserch yn fwy nâ hi, a'i phutteindra yn fwy nâ phutteindra ei chwaer.

12 Ymserchodd ym meibion Assur, y duciaid a'r tywysogion o gymmydogion, wedi eu gwisgo yn wych iawn, yn farchogion yn marchogaeth meirch, yn wŷr ieuaingc dymunol i gyd.

13 Yna y gwelais ei halogi hi, *a bod* un ffordd ganddynt ill dwy;

14 Ac iddi hi chwanegu ar ei phutteindra: canys pan welodd wŷr wedi eu llunio ar y pared, delwau y Caldeaid wedi eu llunio â fermilion,

15 Wedi eu gwregysu â gwregys am eu llwynau, yn rhagori mewn lliwiau am eu pennau, mewn golwg yn dywysogion oll, o ddull meibion Babilon yn Caldea, tir eu genedigaeth:

16 Hi a ymserchodd ynddynt pan eu gwelodd â'i llygaid, ac a anfonodd genhadau attynt i Caldea.

17 A meibion Babilon a ddaethant atti i wely cariad, ac a'i halogasant hi â'u puttteindra; a hi a ymhalogodd gyd â hwynt, a'i meddwl a giliodd oddi wrthynt.

18 Felly y datguddiodd hi ei phutteindra, ac y datguddiodd ei noethni. Yna y ciliodd fy meddwl oddi wrthi, fel y ciliasai fy meddwl oddi wrth ei chwaer hi.

19 Etto hi a chwanegodd ei phutteindra, gan gofio dyddiau ei hieuengctid, *yn* y rhai y putteiniasai hi yn nhir yr Aipht.

20 Canys hi a ymserchodd yn ei gordderchwyr, y rhai *yr oedd* eu cnawd *fel* cnawd asynod, a'u diferlif *fel* diferlif meirch.

21 Felly y cofiaist ysgelerder dy ieuengctid, pan ysigwyd dy ddidennau gan yr Aiphtiaid, am fronnau dy ieuengctid.

22 ¶ Am hynny, Aholibah, fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Wele fi yn cyfodi dy gariadau i'th erbyn, y rhai y ciliodd dy feddwl oddi wrthynt, a dygaf hwynt i'th erbyn o amgylch:

23 Meibion Babilon a'r holl Caldeaid, Pecod, a Soa, a Coa, *a* holl feibion Assur gyd â hwynt; yn wŷr ieuaingc dymunol, yn dduciaid a thywysogion i gyd, yn bennaethiaid ac yn enwog, yn marchogaeth meirch, bawb o honynt.

24 A deuant i'th erbyn â menni, cerbydau, ac olwynion, ac â chynnulleidfa o bobl; gosodant i'th erbyn oddi amgylch astalch, a tharian, a helm: a rhoddaf o'u blaen hwynt farnedigaeth, a hwy a'th farnant â'u barnedigaethau eu hun.

25 A mi a osodaf fy eiddigedd yn dy erbyn, a hwy a wnant â thi yn llidiog: dy drwyn a'th glustiau a dynnant ymaith; a'th weddill a syrth gan y cleddyf: hwy a ddaliant dy feibion a'th ferched; a'th weddill a ysir gan y tân.

26 Diosgant hefyd dy ddillad, a dygant dy ddodrefn hyfryd.

27 Felly y gwnaf i'th ysgelerder, a'th butteindra o dir yr Aipht, beidio â thi; fel na chodech dy lygaid attynt, ac na chofiech yr Aipht mwy.

28 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Wele fi yn dy roddi yn llaw y rhai a gasëaist, yn llaw y rhai y ciliodd dy feddwl oddi wrthynt.

29 A gwnant â thi yn atgas, ac a gymmerant dy holl lafur, ac a'th adawant di yn llom ac yn noeth: a datguddir noethni dy butteindra; ie, dy ysgelerder a'th butteindra.

30 Mi a wnaf hyn i ti, am butteinio o honot ar ol y cenhedloedd, am dy halogi gyd â'u heilunod hwynt.

31 Ti a rodiaist yn ffordd dy chwaer; am hynny y rhoddaf finnau ei chwppan hi yn dy law di.

32 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Dwfn a helaeth gwppan dy chwaer a yfi: ti a fyddi i'th watwar, ac i'th ddirmygu: y mae llawer yn genni ynddo.

33 Ti a lenwir â meddwdod ac â gofid, o gwppan syndod ac anrhaith, o gwppan dy chwaer Samaria.

34 Canys ti a yfi, ac a sugni o hono; dryllI hefyd ei ddarnau ef, ac a dynni ymaith dy fronnau dy hun: canys myfi a'i lleferais, medd yr ARGLWYDD DDUW.

35 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, O herwydd i ti fy anghofio, a'm bwrw o honot tu ol i'th gefn; am hynny dwg dithau dy ysgelerder a'th butteindra.

36 ¶ Dywedodd yr ARGLWYDD hefyd wrthyf, A ferni di, fab dyn, Aholah ac Aholibah? Ie, mynega iddynt eu ffieidd-dra;

37 Iddynt dorri priodas, a *bod* gwaed yn eu dwylaw, ie, gyd â'u heilunod y putteiniasant; eu meibion hefyd y rhai a blantasant i mi, a dynnasant trwy *dân* iddynt i'*w* hysu.

38 Gwnaethant hyn ychwaneg i mi; fy nghyssegr a aflanhasant yn y dydd hwnnw, a'm sabbothau a halogasant.

39 Canys pan laddasant eu meibion i'w heilunod, yna y daethant i'm cyssegr yn y dydd hwnnw, i'w halogi ef; ac wele, fel hyn y gwnaethant y'nghanol fy nhŷ.

40 A hefyd gan anfon o honoch am wŷr i ddyfod o bell, y rhai yr anfonwyd cennad attynt, ac wele daethant; er mwyn pa rai yr ymolchaist, y lliwiaist dy lygaid, ac yr ymherddaist â harddwch.

41 Eisteddaist hefyd ar wely anrhydeddus, a bord drefnus o'i flaen, a gosodaist arno fy arogl-darth a'm holew i.

42 A llais tyrfa heddychol *oedd* gyd â hi: a chyd â'r cyffredin y dygwyd y Sabeaid o'r anialwch, y rhai a roddasant freichledau am eu dwylaw hwynt, a choronau hyfryd am eu pennau hwynt.

43 Yna y dywedais wrth yr hen ei phutteindra, A wnant hwy yn awr butteindra gyd â hi, a hithau *gyd â hwythau?*

44 Etto aethant atti fel myned at butteinwraig; felly yr aethant at Aholah ac Aholibah, y gwragedd ysgeler.

45 ¶ A'r gwŷr cyfiawn hwythau a'u barnant hwy â barnedigaeth putteiniaid, ac â barnedigaeth rhai yn tywallt gwaed: canys putteinio y maent, a gwaed *sydd* yn eu dwylaw.

46 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Dygaf i fynu dyrfa arnynt hwy, a rhoddaf hwynt i'w mudo ac i'w hanrheithio.

47 A'r dyrfa a'u llabyddiant hwy â meini, ac a'u torrant hwy â'u cleddyfau: eu meibion

a'u merched a laddant, a'u tai a losgant â thân.

48 Fel hyn y gwnaf finnau i ysgelerder beidio o'r wlad, fel y dysgir yr holl wragedd na wnelont yn ol eich ysgelerder chwi.

49 A hwy a roddant eich ysgelerder i'ch erbyn, a chwi a ddygwch bechodau eich eilunod; ac a gewch wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD DDUW.

PENNOD XXIV.

1 *Trwy ddammeg o grochan berwedig,* 6 *y*
dangosir sicr ddinystr Jerusalem. 15 *Trwy*
fod Ezeciel heb alaru am farwolaeth ei wraig,
19 *y dangosir bod gofid yr Iuddewon y tu*
hwnt i bob tristwch.

DRACHEFN yn y nawfed flwyddyn, yn y degfed mis, ar y degfed *dydd* o'r mis, y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

2 Ysgrifena i ti enw y dydd hwn, fab dyn, *ïe*, corph y dydd hwn: ymosododd brenhin Babilon yn erbyn Jerusalem o fewn corph y dydd hwn.

3 A thraetha ddïareb wrth y tŷ gwrthryfelgar, a dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Gosod y crochan, gosod, a thywallt hefyd ddwfr ynddo.

4 Casgl ei ddrylliau iddo, pob dryll têg, y morddwyd, a'r ysgwyddog; llanw *ef* â'r dewis esgyrn.

5 Cymmer ddewis o'r praidd, a chynneu yr esgyrn dano, *a* berw ef yn ferwedig; ïe, berwed ei esgyrn o'i fewn.

6 ¶ Am hynny yr ARGLWYDD DDUW a ddywed fel hyn, Gwae ddinas y gwaed, y crochan yr hwn *y mae* ei yscùm ynddo, ac nid aeth ei yscùm allan o hono: tynn ef allan bob yn ddryll: na syrthied coel-bren arno.

7 O herwydd ei gwaed sydd yn ei chanol: ar goppa craig y gosododd hi ef; nis tywalltodd ar y ddaear, i fwrw arno lwch:

8 I beri i lid godi i wneuthur dïal; rhoddais ei gwaed hi ar goppa craig, rhag ei guddio.

9 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Gwae ddinas y gwaed: minnau a wnaf ei thanllwyth yn fawr.

10 Amlhâ y coed, cynneu y tân, difa y cig, a gwna goginiaeth, a llosger yr esgyrn.

11 A dod ef ar ei farwor yn wag, fel y twymno, ac y llosgo ei bres, ac y toddo ei aflendid ynddo, *ac* y darfyddo ei yscùm.

12 Ymflinodd â chelwyddau, ac nid aeth ei hyscùm mawr allan o honi: yn tân *y bwrir* ei hyscùm hi.

13 Yn dy aflendid *y mae* ysgelerder: o herwydd glanhâu o honof di, ac nid wyt lân, o'th aflendid ni'th lanhêir mwy, hyd oni pharwyf i'm llid orphwys arnat.

14 Myfi yr ARGLWYDD a'*i* lleferais: daw, a gwnaf; nid âf yn ol, ac nid arbedaf, ac nid edifarhâf. Yn ol dy ffyrdd, ac yn ol dy weithredoedd y barnant di, medd yr ARGLWYDD DDUW.

15 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

16 Wele, fab dyn, fi yn cymmeryd oddi wrthyt ddymuniant dy lygaid â dyrnod: etto na alara ac na wyla, ac na ddeued dy ddagrau.

17 Taw â llefain, na wna farwnad; rhwym dy gap am dy ben, a dod dy esgidiau am dy draed, ac na chau ar *dy* enau, na fwytta chwaith fara dynion.

18 Felly y lleferais wrth y bobl y bore; a bu farw fy ngwraig yn yr hwyr; a gwneuthum y bore drannoeth fel y gorchymynasid i mi.

19 ¶ A'r bobl a ddywedasant wrthyf, Oni fynegi i ni beth *yw* hyn i ni, gan i ti wneuthur *felly?*

20 Yna y dywedais wrthynt, Gair yr ARGLWYDD a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

21 Dywed wrth dŷ Israel, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Wele fi yn halogi fy nghyssegr, godidowgrwydd eich nerth, dymuniant eich llygaid, ac anwyldra eich enaid: a'ch meibion a'ch merched, y rhai a adawsoch, a syrthiant gan y cleddyf.

22 Ac fel y gwneuthum i, y gwnewch chwithau; ni chauwch ar *eich* geneuau, ac ni fwyttêwch fara dynion.

23 *Byddwch* â'ch capiau am eich pennau, a'ch esgidiau am eich traed: ni alerwch, ac ni wylwch; ond am eich anwiredd y dihoenwch, ac ocheneidiwch bob un wrth ei gilydd.

24 Felly y mae Ezeciel yn arwydd i chwi: yn ol yr hyn oll a wnaeth efe y gwnewch chwithau: a phan ddelo hyn, chwi a gewch wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD DDUW.

25 Tithau fab dyn, *onid* yn y dydd y cymmeraf oddi wrthynt eu nerth, llawenydd eu gogoniant, dymuniant eu llygaid, ac anwyldra eu henaid, eu meibion a'u merched;

26 Y dydd hwnnw y daw yr hwn a ddïango, attat, i beri *i ti ei* glywed â'*th* glustiau?

27 Yn y dydd hwnnw yr agorir dy safn wrth yr hwn a ddïango; lleferi hefyd, ac ni byddi fud mwy: a byddi iddynt yn arwydd; fel y gwypont mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.

PENNOD XXV.

1 *Dïal Duw ar yr Ammoniaid, am eu rhyfyg*
yn erbyn yr Iuddewon; 8 *ac ar Moab a Seir,*
12 *ac ar Edom,* 15 *ac ar y Philistiaid.*

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

2 Ha fab dyn, gosod dy wyneb yn erbyn meibion Ammon, a phrophwyda yn eu herbyn hwynt;

3 A dywed wrth feibion Ammon, Gwrandewch air yr ARGLWYDD DDUW; Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Am ddywedyd o honot, Haha, yn erbyn fy nghyssegr, pan halogwyd: ac yn erbyn tir Israel, pan anrheithiwyd; ac yn erbyn tŷ Judah, pan aethant mewn caethglud:

4 Am hynny wele fi yn dy roddi di yn etifeddiaeth i feibion y dwyrain, fel y gosodant eu palasau ynot, ac y gosodant eu pebyll o'th fewn: hwy a yfant dy ffrwyth, a hwy a yfant dy laeth.

5 Rhoddaf hefyd Rabbah yn drigfa camelod, a meibion Ammon yn orweddfa defaid: fel y gwypoch mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.

6 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; O herwydd taro o honot *dy* ddwylaw, a churo o honot â'*th* draed, a llawenychu o honot yn *dy* galon â'th holl ddirmyg yn erbyn tir Israel;

7 Am hynny wele, mi a estynaf fy llaw arnat, ac a'th roddaf yn fwyd i'r cenhedloedd, ac a'th dorraf ymaith o fysg y bobloedd, ac a'th ddifethaf o'r tiroedd: dinystriaf di; fel y gwypech mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.

8 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Am ddywedyd o Moab a Seir, Wele dŷ Judah fel yr holl genhedloedd:

9 Am hynny wele fi yn agori ystlys Moab o'r dinasoedd, o'i ddinasoedd ef *y rhai sydd* yn ei gyrrau, gogoniant y wlad, Beth-jesimoth, Baal-meon, a Ciriathaim,

10 I feibion y dwyrain ynghyd â meibion Ammon, a rhoddaf hwynt yn etifeddiaeth;

fel na chofier meibion Ammon ym mysg y
cenhedloedd.
11 Gwnaf farn hefyd ar Moab; fel y gwypont
mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.
12 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD
DDUW; Am i Edom wneuthur yn erbyn tŷ
Judah wrth wneuthur dïal, a gwneuthur
camwedd mawr, ac ymddïal arnynt;
13 Am hynny, medd yr ARGLWYDD DDUW,
yr estynaf innau fy llaw ar Edom, a thorraf
o honi ddyn ac anifail; a gwnaf hi yn an-
rhaith o Teman; a'r rhai o Dedan a syrthiant
gan y cleddyf.
14 A rhoddaf fy nïaledd ar yr Edomiaid
trwy law fy mhobl Israel: a hwy a wnant âg
Edom yn ol fy nigllonedd, ac yn ol fy llid;
fel y gwypont fy nïaledd, medd yr AR-
GLWYDD DDUW.
15 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD
DDUW; Am wneuthur o'r Philistiaid trwy
ddïal, a dïalu dïal trwy ddirmyg calon, i'*w*
dinystrio am yr hen gâs;
16 Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD DDUW; Wele fi yn estyn fy llaw ar
y Philistiaid, a thorraf ymaith y Cerethiaid,
a difethaf weddill porthladd y môr.
17 A gwnaf arnynt ddïaledd mawr trwy
gerydd llidiog; a chânt wybod mai myfi *yw*
yr ARGLWYDD, pan roddwyf fy nïaledd
arnynt.

PENNOD XXVI.

1 *Bygwth Tyrus, am ei rhyfyg yn erbyn Je-
rusalem.* 7 *Gallu Nebuchodonosor yn ei
herbyn hi.* 15 *Cwynfan a syndod y môr, o
herwydd ei chwymp hi.*

AC yn yr unfed flwyddyn ar ddeg, ar y
dydd cyntaf o'r mis, y daeth gair yr
ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,
2 Ha fab dyn, o herwydd dywedyd o Tyrus
am Jerusalem, Aha, torrwyd hi, pyrth y
bobloedd: trodd attaf fi: fo'm llenwir; an-
rheithiedig yw hi:
3 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD
DDUW; Wele fi i'th erbyn, O Tyrus, a chodaf
genhedloedd lawer i'th erbyn, fel y cyfyd y
môr ei donnau.
4 A hwy a ddinystriant geurydd Tyrus, a'i
thyrau a ddinystriant: minnau a grafaf ei
llwch o honi, ac a'i gwnaf yn goppa craig.
5 Yn daenfa rhwydau y bydd yng nghanol
y môr: canys myfi a lefarodd *hyn*, medd yr
ARGLWYDD DDUW: a hi a fydd yn yspail i'r
cenhedloedd.
6 Ei merched hefyd y rhai *sydd* yn y maes
a leddir â'r cleddyf; fel y gwypont mai myfi
yw yr ARGLWYDD.
7 ¶ Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD
DDUW; Wele fi yn dwyn ar Tyrus, o'r
gogledd, Nebuchodonosor brenhin Babilon,
brenhin brenhinoedd, â meirch, ac â cher-
bydau, ac â marchogion, a thorfoedd, a phobl
lawer.
8 Dy ferched a ladd efe yn y maes â'r cledd-
yf; ac a esyd wrthglawdd i'th erbyn, ac a
fwrw glawdd i'th erbyn, ac a gyfyd darian
i'th erbyn.
9 Ac efe a esyd beiriannau rhyfel yn erbyn
dy geurydd, a'th dyrau a fwrw efe i lawr â'i
fwyeill.
10 Gan amlder ei feirch ef, eu llwch a'th
dôa: dy geurydd a gynhyrfant gan swn y
marchogion, a'r olwynion, a'r cerbydau, pan
ddelo trwy dy byrth di, fel dyfod i ddinas
adwyog.
11 A charnau ei feirch y sathr efe dy heol-
ydd oll: dy bobl a ladd efe â'r cleddyf, a'th
sefyll-fannau cedyrn a ddisgyn i'r llawr.
12 A hwy a anrheithiant dy gyfoeth, ac a
yspeiliant dy farchnadaeth; ac a ddinystriant
dy geurydd, a'th dai dymunol a dynnant i
lawr: a'th gerrig, a'th goed, a'th bridd, a
osodant yng nghanol y dyfroedd.
13 A gwnaf i swn dy ganiadau beidio; ac ni
chlywir mwy lais dy delynau.
14 A gwnaf di yn goppa craig: taenfa
rhwydau fyddi; ni'th adeiledir mwy: canys
myfi yr ARGLWYDD a'*i* lleferais, medd yr
ARGLWYDD DDUW.
15 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD
DDUW wrth Tyrus; Oni chryn yr ynysoedd
gan swn dy gwymp, pan waeddo yr archoll-
edig, pan ladder lladdfa yn dy ganol?
16 Yna holl dywysogion y môr a ddisgynant
o'u gorsedd-feingciau, ac a fwriant ymaith eu
mantelloedd, ac a ddïosgant eu gwisgoedd
symmudliw: dychryn a wisgant, ar y ddaear
yr eisteddant, ac a ddychrynant ar *bob* mo-
ment, ac a synnant wrthyt.
17 Codant hefyd alarnad am danat, a dywed-
ant wrthyt, Pa fodd y'th ddifethwyd, *yr hon*
a breswylir gan forwyr, y ddinas ganmolad-
wy, yr hon oedd gref ar y môr, hi a'i thrig-
olion, y rhai a roddasant eu harswyd ar ei
holl ymdeithwyr hi!
18 Yr awr hon yr ynysoedd a ddychrynant
yn nydd dy gwymp; Ie, yr ynysoedd y rhai
sydd yn y môr a drallodir wrth dy fynediad
di ymaith.
19 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD
DDUW; Pan roddwyf di yn ddinas anrheith-
iedig, fel y dinasoedd nis cyfanneddir; gan
ddwyn arnat y dyfnder, fel y'th guddio dyfr-
oedd lawer;
20 A'th ddisgyn o honof gyd â'r rhai a
ddisgynant i'r pwll, at y bobl gynt, a'th osod
yn iselderau y ddaear, yn yr hen anrhaith,
gyd â'r rhai a ddisgynant i'r pwll, fel na'th
breswylier; a rhoddi o honof ogoniant yn
nhir y rhai byw:
21 Gwnaf di yn ddychryn, ac ni *byddi*: er
dy geisio, ni'th geir mwy, medd yr AR-
GLWYDD DDUW.

PENNOD XXVII.

1 *Cyfoeth Tyrus;* 26 *a'i hanfad gwymp.*

GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf
drachefn, gan ddywedyd,
2 Tithau fab dyn, cyfod alarnad am Tyrus;
3 A dywed wrth Tyrus, O dydi yr hon wyt
yn trigo wrth borthladdoedd y môr, march-
nadyddes y bobloedd i ynysoedd lawer, fel
hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Tyrus,
ti a ddywedaist, Myfi *wyf* berffaith o degwch.
4 Dy derfynau *sydd* yng nghanol y môr; dy
adeiladwyr a berffeithiasant dy degwch.
5 Adeiladasant dy holl ystyllod o ffynnid-
wydd o Senir: cymmerasant cedrwydd o
Libanus i wneuthur hwylbren i ti.
6 Gweithiasant dy rwyfau *o* dderw o Basan:
mintai yr Assuriaid a wnaethant dy feingciau
o ifori o ynysoedd Chittim.
7 Llïan main o'r Aipht o symmudliw oedd
yr hyn a ledit i fod yn hwyl i ti; glas a phor-
phor o ynysoedd Elisah, oedd dy dô.
8 Trigolion Sidon ac Arfad oedd dy rwyfwyr:
dy ddoethion di, Tyrus, o'th fewn, oedd dy
long-lywiawdwyr.
9 Henuriaid Gebal a'i doethion oedd ynot
yn cau dy agennau: holl longau y môr a'u
llongwyr oedd ynot ti i farchnatta dy farch-
nad.
10 Y Persiaid, a'r Ludiaid, a'r Phutiaid,
oedd ryfelwyr i ti yn dy luoedd: tarian a
helm a grogasant ynot; hwy a roddasant i ti
harddwch.

11 Meibion Arfad *oedd* gyd â'th luoedd ar
dy gaerau oddi amgylch, a'r Gammadiaid yn
dy dyrau: crogasant eu tariannau ar dy
gaerau oddi amgylch; hwy a berffeithiasant
dy degwch.
12 Tarsis *oedd* dy farchnadyddes o herwydd
amlder pob golud; âg arian, haiarn, alcam,
a phlwm, y marchnattasant yn *dy* ffeiriau.
13 Jafan, Tubal, a Mesech, hwythau *oedd*
dy farchnadyddion: marchnattasant *yn* dy
farchnad am ddynion a llestri pres.
14 *Y rhai* o dŷ Togarmah a farchnattasant
yn dy ffeiriau â meirch, a marchogion, a
mulod.
15 Meibion Dedan *oedd* dy farchnadwyr;
ynysoedd lawer *oedd* farchnadoedd dy law:
dygasant gyrn ifori ac ebenus yn anrheg i ti.
16 Aram *oedd* dy farchnadydd o herwydd
amled pethau o'th waith di: am garbuncl,
porphor, a gwaith edau a nodwydd, *a* lliain
meinllin, a chwrel, a gemmau, y marchnat-
tasant *yn* dy ffeiriau.
17 Judah a thir Israel, hwythau *oedd*
dy farchnadyddion: marchnattasant *yn* dy
farchnad am wenith Minnith, a Phannag, a
mêl, ac olew, a thriagl.
18 Damascus *oedd* dy farchnadydd yn aml-
der dy waith o herwydd lliaws pob golud;
am win Helbon, a gwlân gwỳn.
19 Dan hefyd a Jafan yn cynniwair a farch-
nattasant yn dy farchnadoedd: haiarn wedi
ei weithio, cassia, a'r calamus, oedd yn dy
farchnad.
20 Dedan *oedd* dy farchnadydd mewn
brethynau gwerthfawr i gerbydau.
21 Arabia, a holl dywysogion Cedar, *oedd*
hwythau farchnadyddion i ti am ŵyn, hyrdd-
od, a bychod: yn y rhai hyn *yr oedd* dy
farchnadyddion.
22 Marchnadyddion Seba a Ramah, hwythau
oedd dy farchnadyddion: marchnattasant *yn*
dy ffeiriau am bob prif bêr-aroglau, ac am
bob maen gwerthfawr, ac aur.
23 Haran, a Channeh, ac Eden, marchnad-
yddion Seba, Assur, *a* Chilmad, *oedd* yn
marchnatta *â* thi.
24 Dyma dy farchnadyddion am *bethau*
perffaith, am frethynau gleision, a gwaith
edau a nodwydd, ac am gistiau gwisgoedd
gwerthfawr, wedi eu rhwymo â rhaffau, a'u
gwneuthur o gedrwydd ym mysg dy farch-
nadaeth.
25 Llongau Tarsis *oedd* yn canu am danat
yn dy farchnad; a thi a lanwyd, ac a ogonedd-
wyd yn odiaeth y'nghanol y moroedd.
26 ¶ Y rhai a'th rwyfasant a'th ddygasant i
ddyfroedd lawer: gwynt y dwyrain a'th
ddrylliodd y'nghanol y moroedd.
27 Dy olud, a'th ffeiriau, dy farchnadaeth,
dy forwyr, a'th feistriaid llongau, cyweirwyr
dy agennau, a marchnadwyr dy farchnad,
a'th ryfelwyr oll y rhai *sydd* ynot, a'th holl
gynnulleidfa yr hon *sydd* yn dy ganol, a
syrthiant y'nghanol y môr, ar ddydd dy
gwymp di.
28 Wrth lef gwaedd dy feistriaid llongau, y
tonnau a gyffroant.
29 Yna pob rhwyfwr, y morwyr, holl ly-
wyddion y moroedd, a ddisgynant o'u llong-
au, ar y tir y safant;
30 A gwnant glywed eu llef am danat, a
gwaeddant yn chwerw, a chodant lwch ar eu
pennau, ac ymdrybaeddant yn y lludw.
31 A hwy a'u gwnant eu hunain yn foelion
am danat, ac a ymwregysant â sach-liain, ac
a wylant am danat â chwerw alar, *mewn*
chwerwedd calon.
32 A chodant am danat alarnad yn eu
cwynfan, a galarant am danat, *gan ddywedyd,*
Pwy *oedd* fel Tyrus, fel yr hon a ddinystri-
wyd y'nghanol y môr!
33 Pan ddelai dy farchnadaeth o'r moroedd,
diwellit bobloedd lawer; âg amlder dy olud
a'th farchnadaeth y cyfoethogaist frenhinoedd
y ddaear.
34 Y pryd y'th dorrer gan y môr yn nyfn-
derau y dyfroedd, dy farchnad a'th holl gyn-
nulleidfa a syrthiant yn dy ganol.
35 Holl breswylwyr yr ynysoedd a synnant
am danat, a'u brenhinoedd a ddychrynant
ddychryn; hwy a drallodir yn *eu* hwynebau.
36 Y marchnadyddion ym mysg y bobloedd
a chwibanant arnat: dychryn fyddi, ac ni
byddi byth mwyach.

PENNOD XXVIII.

1 *Barnedigaeth Duw ar dywysog Tyrus, am ei falchder yn erbyn Duw.* 11 *Cwynfan am fod ei fawr ogoniant ef wedi ei lygru gan bechod.* 20 *Barnedigaeth Sidon.* 24 *Adferu Israel.*

DAETH gair yr ARGLWYDD attaf drach-
efn, gan ddywedyd,
2 Ha fab dyn, dywed wrth dywysog Tyrus,
Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Am
falchïo dy galon, a dywedyd o honot, Duw
ydwyf fi, eistedd yr ydwyf *yn* eisteddfa Duw
y'nghanol y moroedd; a thi yn ddyn, ac nid
yn DDUW, er gosod o honot dy galon fel
calon Duw:
3 Wele di yn ddoethach nâ Daniel; ni
chuddir dim dirgelwch oddi wrthyt:
4 Trwy dy ddoethineb a'th ddeallgarwch y
cefaist gyfoeth i ti, ïe, y cefaist aur ac arian
i'th drysorau:
5 Trwy dy fawr ddoethineb *ac* wrth dy
farchnadaeth yr amlhêaist dy gyfoeth, a'th
galon a falchïodd o herwydd dy gyfoeth:
6 Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD DDUW; Am osod o honot dy galon
fel calon Duw,
7 O herwydd hynny wele fi yn dwyn i'th
erbyn ddieithriaid, y trawsaf o'r cenhedl-
oedd; a thynnant eu cleddyfau ar degwch
dy ddoethineb, a halogant dy loywder.
8 Disgynant di i'r ffos, a byddi farw o
farwolaeth yr archolledig y'nghanol y môr.
9 Gan ddywedyd a ddywedi di o flaen dy
leiddiad, Duw *ydwyf* fi? a thi *a fyddi* yn
ddyn, ac nid yn DDUW, yn llaw dy leiddiad.
10 Byddi farw o farwolaeth y dienwaededig,
trwy law dieithriaid: canys myfi a'i dywedais,
medd yr ARGLWYDD DDUW.
11 ¶ Gair yr ARGLWYDD a ddaeth attaf
drachefn, gan ddywedyd,
12 Cyfod, fab dyn, alarnad am frenhin Ty-
rus, a dywed wrtho, Fel hyn y dywed yr
Arglwydd DDUW; Ti seliwr nifer, llawn o
ddoethineb, a chyflawn o degwch:
13 Ti a fuost yn Eden, gardd Duw: pob
maen gwerthfawr a'th orchuddiai, sardius,
tophas, ac adamant, beryl, onix, a jaspis,
saphir, rubi, a smaragdus, ac aur: gwaith
dy dympanau a'th bibellau a barottôwyd
ynot ar y dydd y'th grëwyd.
14 Cherub enneiniog *ydwyt* yn gorchuddio;
ac *felly* y'th roddaswn; oeddit ar sanctaidd
fynydd Duw: ymrodiaist y'nghanol y cerrig
tanllyd.
15 Perffaith *oeddit* ti yn dy ffyrdd er y dydd
y'th grëwyd, hyd oni chaed ynot anwiredd.
16 Yn amlder dy farchnadaeth y llanwasant
dy ganol â thrais, a thi a bechaist: am hynny
y'th halogaf allan o fynydd Duw, ac y'th
ddifethaf di, gerub yn gorchuddio, o ganol y
cerrig tanllyd.

17 Balchïodd dy galon yn dy degwch, llygraist dy ddoethineb o herwydd dy loywder: bwriaf di i'r llawr; o flaen brenhinoedd y'th osodaf, fel yr edrychont arnat.

18 Trwy amlder dy anwiredd, ag anwiredd dy farchnadaeth, yr halogaist dy gyssegroedd: am hynny y dygaf dân allan o'th ganol, hwnnw a'th ysa; a gwnaf di yn lludw ar y ddaear y'ngolwg pawb a'th welant.

19 Y rhai a'th adwaenant oll ym mysg y bobloedd, a synnant o'th achos: dychryn fyddi ac ni *byddi* byth.

20 ¶ Yna gair yr ARGLWYDD a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

21 Gosod, fab dyn, dy wyneb yn erbyn Sidon, a phrophwyda yn ei herbyn hi,

22 A dywed, Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Wele fi i'th erbyn, Sidon; fel y'm gogonedder yn dy ganol, ac y gwypont mai myfi *yw* yr ARGLWYDD, pan wnelwyf ynddi farnedigaethau, ac y'm sancteiddier ynddi.

23 Canys anfonaf iddi haint, a gwaed i'w heolydd; a bernir yr archolledig o'i mewn â'r cleddyf, *yr hwn fydd* arni oddi amgylch; a chânt wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.

24 ¶ Ac ni bydd mwy i dŷ Israel, o'r holl rai o'u hamgylch a'r a'u dirmygasant, ysbyddaden bigog, na draenen ofidus; a chânt wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD DDUW.

25 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Pan gasglwyf dŷ Israel o fysg y bobloedd y rhai y gwasgarwyd hwy yn eu plith, ac yr ymsancteiddiwyf ynddynt y'ngolwg y cenhedloedd; yna y trigant yn eu gwlad a roddais i'm gwas Jacob.

26 Ië, trigant ynddi yn ddïogel, ac adeiladant dai, a phlannant winllannoedd; a phreswyliant mewn dïogelwch, pan wnelwyf farnedigaethau â'r rhai oll a'u dirmygant hwy o'u hamgylch; fel y gwypont mai myfi *yw* yr ARGLWYDD eu DUW.

PENNOD XXIX.

1 *Barnedigaeth Pharaoh, am ei fradwriaeth i Israel.* 8 *Dinystr yr Aipht;* 13 *a'i hadferu ym mhen deugain mlynedd.* 17 *Nebuchodonosor yn cael yr Aipht yn gyflog ac yn wobr am gospi Tyrus.* 21 *Yr adferir Israel.*

YN y degfed *mis* o'r ddegfed flwyddyn, ar y deuddegfed *dydd* o'r mis, y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

2 Gosod, fab dyn, dy wyneb yn erbyn Pharaoh brenhin yr Aipht, a phrophwyda yn ei erbyn ef, ac yn erbyn yr Aipht oll.

3 Llefara, a dywed, Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Wele fi i'th erbyn, Pharaoh brenhin yr Aipht, y ddraig fawr yr hwn sydd yn gorwedd y'nghanol ei afonydd, yr hwn a ddywedodd, Eiddof fi *yw* fy afon, a mi a'*i* gwneuthum *hi* i mi fy hun.

4 Eithr gosodaf fachau yn dy fochgernau, a gwnaf i bysgod dy afonydd lynu yn dy emmau, a chodaf di o ganol dy afonydd; ïe, holl bysgod dy afonydd a lynant wrth dy emmau.

5 A mi a'th adawaf yn yr anialwch, ti a holl bysgod dy afonydd: syrthi ar wyneb y maes, ni'th gesglir, ac ni'th gynnullir; i fwystfilod y maes ac i ehediaid y nefoedd y'th roddais yn ymborth.

6 A holl drigolion yr Aipht a gânt wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD, am iddynt fod yn ffon gorsen i dŷ Israel.

7 Pan ymaflasant ynot erbyn dy law, ti a dorraist, ac a rwygaist eu holl ysgwydd: a phan bwysasant arnat, ti a dorraist, ac a wnaethost i'w holl arennau sefyll.

8 ¶ Am hynny fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Wele fi yn dwyn arnat gleddyf, a thorraf ymaith o honot ddyn ac anifail.

9 A bydd tir yr Aipht yn ddinystr ac yn anrhaith; a chânt wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD: am iddo ddywedyd, Eiddof fi *yw* yr afon, a myfi a'*i* gwneuthum.

10 Am hynny wele fi yn dy erbyn di, ac yn erbyn dy afonydd, a gwnaf dir yr Aipht yn ddiffaethwch anrheithiedig, *ac* yn anghyfannedd, o dŵr Syeneh hyd yn nherfyn Ethiopia.

11 Ni chynniwair troed dyn trwyddi, ac ni chynniwair troed anifail trwyddi, ac nis cyfanneddir hi ddeugain mlynedd.

12 A mi a wnaf wlad yr Aipht yn anghyfannedd y'nghanol gwledydd anghyfanneddol, a'i dinasoedd fyddant yn anghyfannedd ddeugain mlynedd y'nghanol dinasoedd anrheithiedig; a mi a wasgaraf yr Aiphtiaid ym mysg y cenhedloedd, ac a'u taenaf hwynt ar hyd y gwledydd.

13 ¶ Etto fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Ym mhen deugain mlynedd y casglaf yr Aiphtiaid o fysg y bobloedd lle y gwasgarwyd hwynt.

14 A dychwelaf gaethiwed yr Aipht, ïe, dychwelaf hwynt i dir Pathros, i dir eu preswylfa; ac yno y byddant yn frenhiniaeth isel.

15 Isaf fydd o'r brenhiniaethau, ac nid ymddyrchaif mwy oddi ar y cenhedloedd: canys lleihâf hwynt, rhag arglwyddiaethu ar y cenhedloedd.

16 Ac ni bydd hi mwy i dŷ Israel yn hyder, yn dwyn ar gof *eu* hanwiredd, pan edrychont hwy ar eu hol hwythau: eithr cânt wybod mai myfi *yw* yr Arglwydd DDUW.

17 ¶ Ac yn y *mis* cyntaf o'r seithfed flwyddyn ar hugain, ar y *dydd* cyntaf o'r mis, y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

18 Ha fab dyn, Nebuchodonosor brenhin Babilon a wnaeth i'w lu wasanaethu gwasanaeth mawr yn erbyn Tyrus: pob pen a foelwyd, a phob ysgwydd a ddinoethwyd; ond nid oedd am Tyrus gyflog iddo, ac i'w lu, am y gwasanaeth a wasanaethodd efe yn ei herbyn hi:

19 Am hynny fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Wele fi yn rhoddi tir yr Aipht i Nebuchodonosor brenhin Babilon, ac efe a gymmer ei lliaws hi, ac a yspeilia ei hyspail hi, ac a ysglyfaetha ei hysglyfaeth hi, fel y byddo hi yn gyflog i'w lu ef.

20 *Am* ei waith yr hwn a wasanaethodd efe yn ei herbyn hi, y rhoddais iddo dir yr Aipht, o herwydd i mi y gweithiasant, medd yr Arglwydd DDUW.

21 ¶ Yn y dydd hwnnw y gwnaf i gorn tŷ Israel flaguro, a rhoddaf i tithau agoriad genau yn eu canol hwynt: a chânt wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.

PENNOD XXX.

1 *Dinystr yr Aipht a'i chynnorthwywyr.* 20 *Y cadarnhêir braich Babilon i dorri braich yr Aipht.*

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

2 Prophwyda, fab dyn, a dywed, Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Udwch, Och o'r diwrnod!

3 Canys agos dydd, ïe, agos dydd yr ARGLWYDD, dydd cymmylog; amser y cenhedloedd fydd efe.

4 A'r cleddyf a ddaw ar yr Aipht, a bydd gofid blin yn Ethiopia, pan syrthio yr archolledig yn yr Aipht, a chymmeryd o honynt ei lliaws hi, a dinystrio ei seiliau.

5 Ethiopia, a Libya, a Lydia, a'u gwerin
oll, Chub hefyd, a meibion y tir sydd yn
y cyfammod, a syrthiant gyd â hwynt gan y
cleddyf.
6 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Y rhai
sydd yn cynnal yr Aipht a syrthiant hefyd, a
balchder ei nerth hi a ddisgyn: syrthiant yn-
ddi gan y cleddyf o dŵr Syeneh, medd yr
Arglwydd DDUW.
7 A hwy a wneir yn anghyfannedd ym
mhlith y gwledydd anghyfanneddol, a'i din-
asoedd fydd y'nghanol y dinasoedd anrheith-
iedig.
8 A chânt wybod mai myfi *yw* yr AR-
GLWYDD, pan roddwyf dân yn yr Aipht, ac
y torrer ei holl gynnorthwywyr hi.
9 Y dydd hwnnw cenhadau a ânt allan oddi
wrthyf fi mewn llongau, i ddychrynu Ethi-
opia ddïofal, a bydd gofid blin arnynt fel yn
nydd yr Aipht: canys wele ef yn dyfod.
10 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW;
Gwnaf hefyd i lïaws yr Aipht ddarfod trwy
law Nebuchodonosor brenhin Babilon.
11 Efe a'i bobl gyd âg ef, y rhai trawsion o'r
cenhedloedd, a ddygir i ddifetha y tir: a hwy
a dynnant eu cleddyfau ar yr Aipht, ac a lan-
want y wlad â chelanedd.
12 Gwnaf hefyd yr afonydd yn sychder, a
gwerthaf y wlad i law y drygionus; ïe, an-
rheithiaf y wlad a'i chyflawnder trwy law
dïeithriaid: myfi yr ARGLWYDD a'*i* dywed-
odd.
13 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW;
Difethaf hefyd y delwau, a gwnaf i'r eilunod
ddarfod o Noph; ac ni bydd tywysog mwy-
ach o dir yr Aipht: ac ofn a roddaf yn nhir
yr Aipht.
14 Pathros hefyd a anrheithiaf, a rhoddaf
dân yn Soan, a gwnaf farnedigaethau yn No.
15 A thywalltaf fy llid ar Sin, cryfder yr
Aipht; ac a dorraf ymaith liaws No.
16 A mi a roddaf dân yn yr Aipht; gan
ofidio y gofidia Sin, a No a rwygir, a *bydd ar*
Noph gyfyngderau beunydd.
17 Gwŷr ieuaingc Afen a Phibeseth a syrth-
iant gan y cleddyf; ac i gaethiwed yr ânt
hwy.
18 Ac ar Tehaphnehes y tywylla y diwrnod,
pan dorrwyf yno ieuau yr Aipht: a balchder
ei chryfder a dderfydd ynddi: cwmmwl a'i
cuddia hi, a'i merched a ânt i gaethiwed.
19 Felly y gwnaf farnedigaethau yn yr
Aipht; fel y gwypont mai myfi *yw* yr AR-
GLWYDD.
20 ¶ Ac yn y *mis* cyntaf o'r unfed flwyddyn
ar ddeg, ar y seithfed *dydd* o'r mis, y daeth
gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,
21 Ha fab dyn, torrais fraich Pharaoh bren-
hin yr Aipht; ac wele, nis rhwymir i roddi
meddyginiaethau *wrtho*, i osod rhwymyn i
rwymo, i'w gryfhâu i ddal y cleddyf.
22 Am hynny fel hyn y dywed yr Arglwydd
DDUW; Wele fi yn erbyn Pharaoh brenhin
yr Aipht, a mi a dorraf ei freichiau ef, y cryf,
a'*r hwn oedd* ddrylliedig; ac a wnaf i'r cledd-
yf syrthio o'i law ef.
23 A mi a wasgaraf yr Aiphtiaid ym mysg y
cenhedloedd, ac a'u taenaf hwynt ar hyd y
gwledydd.
24 A mi a gadarnhâf freichiau brenhin Ba-
bilon, ac a roddaf fy nghleddyf yn ei law ef:
ond mi a dorraf freichiau Pharaoh, ac efe a
ochain o'i flaen ef âg ocheneidiau *un* archoll-
edig.
25 Ond mi a gadarnhâf freichiau brenhin
Babilon, a breichiau Pharaoh a syrthiant; fel
y gwypont mai myfi *yw* yr ARGLWYDD,
wedi i mi roddi fy nghleddyf yn llaw brenhin
Babilon, ac iddo yntau ei estyn ef ar wlad yr
Aipht.
26 A mi a wasgaraf yr Aiphtiaid ym mysg y
cenhedloedd, ac a'u taenaf hwynt ar hyd y
gwledydd; fel y gwypont mai myfi *yw* yr
ARGLWYDD.

PENNOD XXXI.

1 *Adrodd i Pharaoh* 3 *ogoniant Assyria*, 10 *a'i chwymp am ei balchder.* 18 *Yr un dinystr ar yr Aipht.*

AC yn y trydydd *mis* o'r unfed flwyddyn
ar ddeg, ar y *dydd* cyntaf o'r mis, y
daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddy-
wedyd,
2 Dywed, fab dyn, wrth Pharaoh brenhin
yr Aipht, ac wrth ei lïaws; I bwy yr ydwyt
debyg yn dy fawredd?
3 ¶ Wele, Assur oedd gedrwydden yn Liba-
nus, yn dêg ei cheingciau, a'i brig yn cysg-
odi, ac yn uchel ei huchder, a'i brigyn oedd
rhwng y tewfrig.
4 Dyfroedd a'i maethasai hi, y dyfnder a'i
dyrchafasai, â'i hafonydd yn cerdded o am-
gylch ei phlanfa, bwriodd hefyd ei ffrydiau
at holl goed y maes.
5 Am hynny yr ymddyrchafodd ei huchder
hi goruwch holl goed y maes, a'i cheingciau
a amlhasant, a'i changhennau a ymestynas-
ant, o herwydd dyfroedd lawer, pan fwriodd
hi allan.
6 Holl ehediaid y nefoedd a nythent yn ei
cheingciau hi, a holl fwystfilod y maes a lydn-
ent dan ei changhennau hi; ïe, yr holl
genhedloedd lliosog a eisteddent dan ei chysg-
od hi.
7 Felly teg ydoedd hi yn ei mawredd, yn
hyd ei brig; o herwydd ei gwraidd ydoedd
wrth ddyfroedd lawer.
8 Y cedrwydd y'ngardd Duw ni allent ei
chuddio hi: y ffynnidwydd nid oeddynt
debyg i'w cheingciau hi, a'r ffawydd nid
oeddent fel ei changhennau hi; ac un pren
y'ngardd yr Arglwydd nid ydoedd debyg iddi
hi yn ei thegwch.
9 Gwnaethwn hi yn dêg gan lïaws ei chang-
hennau: a holl goed Eden, y rhai *oedd* yng
ngardd Duw, a genfigennasant wrthi hi.
10 ¶ Am hynny fel hyn y dywed yr Ar-
glwydd DDUW; O herwydd ymddyrchafu o
honot mewn uchder, a rhoddi o honi ei brig
ym mysg y tewfrig, ac ymddyrchafu ei chalon
yn ei huchder;
11 Am hynny y rhoddais hi yn llaw cadarn
y cenhedloedd: gan wneuthur y gwna efe
iddi; am ei drygioni y bwriais hi allan.
12 A dïeithriaid, rhai ofnadwy y cenhedl
oedd, a'i torrasant hi ymaith, ac a'i gadawsant
hi: ar y mynyddoedd ac yn yr holl ddyffryn-
oedd y syrthiodd ei brig hi, a'i changhennau
a dorrwyd yn holl afonydd y ddaear; a holl
bobloedd y tir a ddisgynasant o'i chysgod hi,
ac a'i gadawsant hi.
13 Holl ehediaid y nefoedd a drigant ar ei
chyff hi, a holl fwystfilod y maes a fyddant
ar ei changhennau hi;
14 Fel nad ymddyrchafo holl goed y dyfr-
oedd yn eu huchder, ac na roddont eu brigyn
rhwng y tewfrig, ac na safo yr holl goed
dyfradwy yn eu huchder: canys rhoddwyd
hwynt oll i farwolaeth yn y tir isaf y'nghanol
meibion dynion, gyd â'r rhai a ddisgynant i'r
pwll.
15 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW;
Yn y dydd y disgynodd hi i'r bedd, gwneuth-
um alaru: töais y dyfnder am dani hi, ac
attaliais ei hafonydd, fel yr attaliwyd dyfr-
oedd lawer: gwneuthum i Libanus alaru am

dani hi, ac *yr ydoedd ar* holl goed y maes
lesmair am dani hi.
16 Gan swn ei chwymp hi y cynhyrfais y
cenhedloedd, pan wneuthum iddi ddisgyn i
uffern gyd â'r rhai a ddisgynant i'r pwll, a
holl goed Eden, y dewis a'r goreu yn Liba-
nus, y dyfradwy oll, a ymgysurant yn y tir
isaf.
17 Hwythau hefyd gyd â hi a ddisgynant
i uffern at laddedigion y cleddyf, a'*r rhai
oedd* fraich iddi hi, *y rhai* a drigasant dan ei
chysgod hi y'nghanol y cenhedloedd.
18 ¶ I bwy felly ym mysg coed Eden yr
oeddit debyg mewn gogoniant a mawredd?
etto ti a ddisgynir gyd â choed Eden i'r tir
isaf; gorweddi y'nghanol y rhai dïenwaed-
edig, gyd â lladdedigion y cleddyf. Dyma
Pharaoh a'i holl lïaws, medd yr Arglwydd
DDUW.

PENNOD XXXII.

1 *Cwynfan am erchyll gwymp yr Aipht.* 11
Cleddyf Babilon a'i dinystria hi. 17 *Y dygir
hi i waered i uffern ym mhlith y cenhedloedd
dïenwaededig.*

AC yn y deuddegfed mis o'r ddeuddegfed
flwyddyn, ar y *dydd* cyntaf o'r mis, y
daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddy-
wedyd,
2 Ha fab dyn, cyfod alarnad am Pharaoh
brenhin yr Aipht, a dywed wrtho, Tebygaist
i lew ieuangc y cenhedloedd, ac yr *ydwyt* ti
fel morfil yn y moroedd: a daethost allan
gyd â'th afonydd; cythryblaist hefyd y dyfr-
oedd â'th draed, a methraist eu hafonydd
hwynt.
3 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW;
Minnau a daenaf fy rhwyd arnat â chynnull-
eidfa pobloedd lawer; a hwy a'th godant yn
fy rhwyd i.
4 Gadawaf di *hefyd* ar y tir, taflaf di ar
wyneb y maes, a gwnaf i holl ehediaid y nef-
oedd drigo arnat ti; Ie, o honot ti y diwallaf
fwystfilod yr holl ddaear.
5 Rhoddaf hefyd dy gig ar y mynyddoedd, a
llanwaf y dyffrynoedd â'th uchder di.
6 Mwydaf hefyd â'th waed y tir yr wyt yn
nofio ynddo, hyd y mynyddoedd; a llenwir
yr afonydd o honot.
7 *Ie,* cuddiaf y nefoedd wrth dy ddiffoddi, a
thywyllaf eu sêr hwynt: yr haul a guddiaf
â chwmmwl, a'r lleuad ni wna i'w goleuni
oleuo.
8 Tywyllaf arnat holl lewyrch goleuadau y
nefoedd, a rhoddaf dywyllwch ar dy dir,
medd yr Arglwydd DDUW.
9 A digiaf galon pobloedd lawer, pan ddyg-
wyf dy ddinystr ym mysg y cenhedloedd i
diroedd nid adnabuost.
10 A gwnaf i bobloedd lawer ryfeddu wrth-
yt, a'u brenhinoedd a ofnant yn fawr o'th
blegid, pan wnelwyf i'm cleddyf ddisgleirio o
flaen eu hwynebau hwynt; a hwy ar *bob*
munud a ddychrynant, bob un am ei einioes,
yn nydd dy gwymp.
11 ¶ Canys fel hyn y dywed yr Arglwydd
DDUW; Cleddyf brenhin Babilon a ddaw
arnat ti.
12 A chleddyfau y rhai cedyrn y cwympaf
dy lïaws, *byddant* oll yn gedyrn y cenhedl-
oedd; a hwy a anrheithiant falchder yr Aipht,
a'i holl lïaws hi a ddinystrir.
13 Difethaf hefyd ei holl anifeiliaid hi oddi
wrth ddyfroedd lawer; ac ni sathr troed dyn
hwynt mwy, ac ni fathra carnau anifeiliaid
hwynt.
14 Yna y gwnaf yn ddyfnion eu dyfroedd
hwynt, a gwnaf i'w hafonydd gerdded fel
olew, medd yr Arglwydd DDUW.
15 Pan roddwyf dir yr Aipht yn anrhaith,
ac anrheithio y wlad o'i llawnder, pan daraw-
yf y rhai oll a breswyliant ynddi, yna y
cânt wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.
16 Dyma y galar a alarant am dani hi:
merched y cenhedloedd a alarant am dani
hi; galarant am dani hi, *sef* am yr Aipht,
ac am ei lïaws oll, medd yr Arglwydd
DDUW.
17 ¶ Ac yn y ddeuddegfed flwyddyn, ar y
pymthegfed *dydd* o'r mis, y daeth gair yr
ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,
18 Cwyna, fab dyn, am lïaws yr Aipht, a
disgyn hi, hi a merched y cenhedloedd en-
wog, i'r tir isaf, gyd â'r rhai a ddisgynant i'r
pwll.
19 Teccach na phwy oeddit? disgyn a gor-
wedd gyd â'r rhai dïenwaededig.
20 Syrthiant y'nghanol *y rhai* a laddwyd â'r
cleddyf: i'r cleddyf y rhoddwyd hi; llusgwch
hi a'i lïaws oll.
21 Llefared cryfion y cedyrn wrthi hi o
ganol uffern gyd â'i chynnorthwywyr: dis-
gynasant, gorweddant yn ddïenwaededig,
wedi eu lladd â'r cleddyf.
22 Yno *y mae* Assur a'i holl gynnulleidfa,
a'i feddau o amgylch; wedi eu lladd oll, a
syrthio trwy y cleddyf.
23 Yr hon y rhoddwyd eu beddau yn ystlys-
au y pwll, a'i chynnulleidfa ydoedd o amgylch
ei bedd; wedi eu lladd oll, a syrthio trwy y
cleddyf, y rhai a barasant arswyd yn nhir y
rhai byw.
24 Yno *y mae* Elam a'i holl lïaws o amgylch
ei bedd, wedi eu lladd oll, a syrthio trwy y
cleddyf, y rhai a ddisgynasant yn ddïenwaed-
edig i'r tir isaf, y rhai a barasant eu harswyd
yn nhir y rhai byw; etto hwy a ddygasant
eu gwaradwydd gyd â'r rhai a ddisgynant i'r
pwll.
25 Y'nghanol y rhai lladdedig y gosodasant
iddi wely ynghyd â'i holl lïaws; a'i beddau
o'i amgylch: y rhai hynny oll yn ddïenwaed-
edig, a laddwyd â'r cleddyf: er peri eu har-
swyd yn nhir y rhai byw, etto dygasant eu
gwaradwydd gyd â'r rhai a ddisgynent i'r
pwll: y'nghanol y lladdedigion y rhoddwyd
ef.
26 Yno *y mae* Mesech, Tubal, a'i holl lïaws;
a'i beddau o amgylch: y rhai hynny oll yn
ddïenwaededig, wedi eu lladd â'r cleddyf, er
peri o honynt eu harswyd yn nhir y rhai
byw.
27 Ac ni orweddant gyd â'r cedyrn a syrth-
iasant o'r rhai dïenwaededig, y rhai a ddis-
gynasant i uffern â'u harfau rhyfel: a rhodd-
asant eu cleddyfau dan eu pennau; eithr eu
hanwireddau fydd ar eu hesgyrn hwy, er *eu
bod* yn arswyd i'r cedyrn yn nhir y rhai byw.
28 A thithau a ddryllir ym mysg y rhai
dïenwaededig, ac a orweddi gyd â'r rhai a
laddwyd â'r cleddyf.
29 Yno *y mae* Edom, a'i brenhinoedd a'i
holl dywysogion, y rhai a roddwyd â'u cad-
ernid gyd â'*r rhai a* laddwyd â'r cleddyf:
hwy a orweddant gyd â'r rhai dïenwaededig,
a chyd â'r rhai a ddisgynant i'r pwll.
30 Yno *y mae* holl dywysogion y gogledd,
a'r holl Sidoniaid, y rhai a ddisgynant gyd
â'r lladdedigion; gyd â'u harswyd y cywil-
yddiant am eu cadernid; gorweddant hefyd
yn ddïenwaededig gyd â'r rhai a laddwyd â'r
cleddyf, ac a ddygant eu gwaradwydd gyd â'r
rhai a ddisgynant i'r pwll.
31 Pharaoh a'u gwel hwynt, ac a ymgysura
yn ei holl lïaws, Pharaoh a'i holl lu wedi eu
lladd â'r cleddyf, medd yr Arglwydd DDUW.
32 Canys rhoddais fy ofn yn nhir y rhai

byw; a gwnair iddo orwedd y'nghanol y rhai dienwaededig, gyd â lladdedigion y cleddyf, *sef* i Pharaoh ac i'w holl lïaws, medd yr Arglwydd DDUW.

PENNOD XXXIII.

1 *Yn ol dyled gwyliwr yn rhybuddio y bobl,* 7 *y dygir ar gof i Ezeciel ei ddyled yntau.* 10 *Duw yn dangos mor uniawn ydyw ei ffyrdd ef tu ag at yr edifeiriol, a thu ag at y rhai a gilio oddi wrtho:* 17 *yn ymddiffyn ei gyfiawnder.* 21 *Wrth glywed darfod ynnill Jerusalem, y mae yn prophwydo dinystr y wlad.* 30 *Barnedigaethau Duw yn erbyn y rhai a watwarent y prophwydi.*

A DAETH gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

2 Llefara, fab dyn, wrth feibion dy bobl, a dywed wrthynt, Pan ddygwyf gleddyf ar wlad, a chymmeryd o bobl y wlad ryw wr o'i chyrrau, a'i roddi yn wyliedydd iddynt:

3 Os gwel efe gleddyf yn dyfod ar y wlad, ac udganu mewn udgorn, a rhybuddio y bobl;

4 Yna yr hwn a glywo lais yr udgorn, ac ni chymmer rybudd; eithr dyfod o'r cleddyf a'i gymmeryd ef ymaith, ei waed fydd ar ei ben ei hun.

5 Efe a glybu lais yr udgorn, ac ni chymmerodd rybudd; ei waed fydd arno: ond yr hwn a gymmero rybudd, a wared ei enaid.

6 Ond pan welo y gwyliedydd y cleddyf yn dyfod, ac ni udgana mewn udgorn, a'r bobl heb eu rhybuddio; eithr dyfod o'r cleddyf a chymmeryd un o honynt, efe a ddaliwyd yn ei anwiredd, ond mi a ofynaf ei waed ef ar law y gwyliedydd.

7 ¶ Felly dithau, fab dyn, yn wyliedydd y'th roddais i dŷ Israel; fel y clywech air o'm genau, ac y rhybuddiech hwynt oddi wrthyf fi.

8 Pan ddywedwyf wrth yr annuwiol, *Ti* annuwiol, gan farw a fyddi farw; oni leferi di i rybuddio yr annuwiol o'i ffordd, yr annuwiol hwn a fydd marw yn ei anwiredd, ond ar dy law di y gofynaf ei waed ef.

9 Ond os rhybuddi di yr annuwiol o'i ffordd, i ddychwelyd o honi; os efe ni ddychwel o'i ffordd, efe fydd farw yn ei anwiredd, a thithau a waredaist dy enaid.

10 ¶ Llefara hefyd wrth dŷ Israel, ti fab dyn, Fel hyn gan ddywedyd y dywedwch; Os *yw* ein hanwireddau a'n pechodau arnom, a ninnau yn dihoeni ynddynt, pa fodd y byddem ni byw?

11 Dywed wrthynt, *Fel mai* byw fi, medd yr Arglwydd DDUW, ni ymhoffaf ym marwolaeth yr annuwiol; ond troi o'r annuwiol oddi wrth ei ffordd a byw: dychwelwch, dychwelwch oddi wrth eich ffyrdd drygionus; canys, tŷ Israel, paham y byddwch feirw?

12 Dywed hefyd, fab dyn, wrth feibion dy bobl, Cyfiawnder y cyfiawn nis gwared ef yn nydd ei anwiredd: felly am annuwioldeb yr annuwiol, ni syrth efe o'i herwydd yn y dydd y dychwelo oddi wrth ei anwiredd; ni ddichon y cyfiawn chwaith fyw oblegid *ei gyfiawnder* yn y dydd y pecho.

13 Pan ddywedwyf wrth y cyfiawn, Gan fyw y caiff fyw; os efe a hydera ar ei gyfiawnder, ac a wna anwiredd, ei holl gyfiawnderau ni chofir; ond am ei anwiredd a wnaeth, am dano y bydd efe marw.

14 A phan ddywedwyf wrth yr annuwiol, Gan farw y byddi farw; os dychwel efe oddi wrth ei bechod, a gwneuthur barn a chyfiawnder;

15 Os yr annuwiol a ddadrydd wystl, *ac* a rydd yn ei ol yr hyn a dreisiodd, a rhodio yn neddfau y bywyd, heb wneuthur anwiredd: gan fyw y bydd efe byw, ni bydd marw.

16 Ni choffeir iddo yr holl bechodau a bechodd: barn a chyfiawnder a wnaeth; efe gan fyw a fydd byw.

17 ¶ A meibion dy bobl a ddywedant, Nid yw uniawn ffordd yr ARGLWYDD: eithr eu ffordd hwynt nid yw uniawn.

18 Pan ddychwelo y cyfiawn oddi wrth ei gyfiawnder, a gwneuthur anwiredd, efe a fydd marw ynddynt.

19 A phan ddychwelo yr annuwiol oddi wrth ei annuwioldeb, a gwneuthur barn a chyfiawnder, yn y rhai hynny y bydd efe byw.

20 Etto chwi a ddywedwch nad uniawn ffordd yr ARGLWYDD. Barnaf chwi, tŷ Israel, bob un yn ol ei ffyrdd ei hun.

21 ¶ Ac yn y degfed *mis* o'r ddeuddegfed flwyddyn o'n caethgludiad ni, ar y pummed *dydd* o'r mis, y daeth un a ddïangasai o Jerusalem attaf fi, gan ddywedyd, Tarawyd y ddinas.

22 A llaw yr ARGLWYDD a fuasai arnaf yn yr hwyr, cyn dyfod y dïangydd, ac a agorasai fy safn, nes ei ddyfod attaf y bore; ïe, ymagorodd fy safn, ac ni bûm fud mwyach.

23 Yna y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

24 Ha fab dyn, preswylwyr y diffaethwch hyn yn nhir Israel ydynt yn llefaru, gan ddywedyd, Abraham oedd un, ac a feddiannodd y tir; ninnau *ydym* lawer, i ni y rhoddwyd y tir yn etifeddiaeth.

25 Am hynny dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Yr ydych yn bwytta ynghyd â'r gwaed, ac yn dyrchafu eich llygaid at eich gau-dduwiau, ac yn tywallt gwaed; ac a feddiennwch chwi y tir?

26 Sefyll yr ydych ar eich cleddyf, gwnaethoch ffieidd-dra, halogasoch hefyd bob un wraig ei gymmydog; ac a feddiennwch chwi y tir?

27 Fel hyn y dywedi wrthynt, Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; *Fel mai* byw fi, trwy y cleddyf y syrth y rhai *sydd* yn y diffaethwch; a'r hwn *sydd* ar wyneb y maes, i'r bwystfil y rhoddaf ef i'w fwytta; a'r rhai *sydd* yn yr amddiffynfeydd ac mewn ogofeydd, a fyddant feirw o'r haint.

28 Canys gwnaf y tir yn anrhaith, *ïe*, yn anrhaith; a balchder ei nerth ef a baid, ac anrheithir mynyddoedd Israel, heb gynniweirydd ynddynt.

29 A chânt wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD, pan wnelwyf y tir yn anrhaith, *ïe*, yn anrhaith, am eu holl ffieidd-dra a wnaethant.

30 ¶ Tithau fab dyn, meibion dy bobl sydd yn siarad i'th erbyn wrth y parwydydd, ac o fewn drysau y tai, ac yn dywedyd y naill wrth y llall, pob ûn wrth ei gilydd, gan ddywedyd, Deuwch, attolwg, a gwrandewch beth *yw* y gair sydd yn dyfod oddi wrth yr ARGLWYDD.

31 Deuant hefyd attat fel y daw y bobl, ac eisteddant o'th flaen *fel* fy mhobl, gwrandawant hefyd dy eiriau, ond nis gwnant hwy: canys â'u geneuau y dangosant gariad, a'u calon sydd yn myned ar ol eu cybydd-dod.

32 Wele di hefyd iddynt fel cân cariad *un* hyfrydlais, ac yn canu yn dda: canys gwrandawant dy eiriau, ond nis gwnant hwynt.

33 A phan ddelo hyn (wele ef yn dyfod) yna y cânt wybod fod prophwyd yn eu mysg.

PENNOD XXXIV.

1 Argyhoeddi y bugeiliaid; 7 a barn Duw yn eu herbyn hwy; 11 a'i ragluniaeth dros ei ddiadell. 20 Brenhiniaeth Crist.

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf,
gan ddywedyd,
2 Prophwyda, fab dyn, yn erbyn bugeiliaid
Israel; prophwyda, a dywed wrthynt, wrth
y bugeiliaid, Fel hyn y dywed yr Arglwydd
DDUW; Gwae fugeiliaid Israel y rhai sydd
yn eu porthi eu hunain: oni phortha y bugeiliaid y praidd?
3 Y brasder a fwyttêwch, a'r gwlan a wisgwch, y bras a leiddwch; *ond* ni phorthwch y
praidd.
4 Ni chryfhasoch y rhai llesg, ac ni feddyginiaethasoch y glaf, ni rwymasoch y ddrylliedig chwaith, a'r gyfeiliornus ni ddygasoch
adref, a'r golledig ni cheisiasoch; eithr llywodraethasoch hwynt â thrais ac â chreulondeb.
5 A hwy a wasgarwyd o eisieu bugail: a
buant yn ymborth i holl fwystfilod y maes,
pan wasgarwyd hwynt.
6 Fy nefaid a grwydrasant ar hyd yr holl
fynyddoedd, ac ar bob bryn uchel: Ie, gwasgarwyd fy mhraidd ar hyd holl wyneb y
ddaear, ac nid oedd a'*u* ceisiai, nac a ymofynai *am danynt*.
7 ¶ Am hynny, fugeiliaid, gwrandewch air
yr ARGLWYDD.
8 *Fel mai* byw fi, medd yr Arglwydd
DDUW, am fod fy mhraidd yn yspail, a bod
fy mhraidd yn ymborth i holl fwystfilod y
maes, o eisieu bugail, ac na cheisiodd fy
mugeiliaid fy mhraidd, eithr y bugeiliaid a'u
porthasant eu hun, ac ni phorthasant fy
mhraidd:
9 Am hynny, O fugeiliaid, gwrandewch air
yr ARGLWYDD.
10 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW;
Wele fi yn erbyn y bugeiliaid: a gofynaf fy
mhraidd ar eu dwylaw hwynt, a gwnaf iddynt beidio â phorthi y praidd; a'r bugeiliaid
ni phorthant eu hun mwy: canys gwaredaf
fy mhraidd o'u safn hwy, fel na byddont yn
ymborth iddynt.
11 ¶ Canys fel hyn y dywed yr Arglwydd
DDUW, Wele myfi, *ie*, myfi a ymofynaf am
fy mhraidd, ac a'u ceisiaf hwynt.
12 Fel y cais bugail ei ddiadell ar y dydd y
byddo ym mysg ei ddefaid gwasgaredig, felly
y ceisiaf finnau fy nefaid, ac a'u gwaredaf
hwynt o bob lle y gwasgarer hwynt iddo ar y
dydd cymmylog a thywyll.
13 A dygaf hwynt allan o fysg y bobloedd,
a chasglaf hwynt o'r tiroedd, a dygaf hwynt
i'w tir eu hun, a phorthaf hwynt ar fynyddoedd Israel wrth yr afonydd, ac yn holl drigfannau y wlad.
14 Mewn porfa dda y porthaf hwynt, ac ar
uchel fynyddoedd Israel y bydd eu corlan
hwynt: yno y gorweddant mewn corlan dda,
ie, *mewn* porfa fras y porant ar fynyddoedd
Israel.
15 Myfi a borthaf fy mhraidd, a myfi a'u
gorweddfâaf hwynt, medd yr Arglwydd
DDUW.
16 Y golledig a geisiaf, a'r darfedig a ddychwelaf, a'r friwedig a rwymaf, a'r lesg a
gryfhâf: eithr dinystriaf y fras a'r gref; â
barn y porthaf hwynt.
17 Chwithau, fy mhraidd, fel hyn y dywed
yr Arglwydd DDUW, Wele fi yn barnu
rhwng milyn a milyn, rhwng yr hyrddod a'r
bychod.
18 Ai bychan gennych bori o honoch y
borfa dda, oni bydd i chwi sathru dan eich
traed y rhan arall o'ch porfeydd? ac yfed o
honoch y dyfroedd dyfnion, oni bydd i chwi
sathru y rhan arall â'ch traed?
19 A'm praidd i, y maent yn pori sathrfa
eich traed chwi; a mathrfa eich traed a
yfant.
20 ¶ Am hynny fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW wrthynt hwy; Wele myfi,
ie, myfi a farnaf rhwng milyn bras a milyn
cul.
21 O herwydd gwthio o honoch âg ystlys ac
âg ysgwydd, a chornio o honoch â'ch cyrn y
rhai llesg oll, hyd oni wasgarasoch hwynt
allan:
22 Am hynny y gwaredaf fy mhraidd, fel
na byddont mwy yn yspail; a barnaf rhwng
milyn a milyn.
23 Cyfodaf hefyd un bugail arnynt, ac efe
a'u portha hwynt, *sef* fy ngwas Dafydd; efe
a'u portha hwynt, ac efe a fydd yn fugail
iddynt.
24 A minnau yr ARGLWYDD a fyddaf yn
DDUW iddynt, a'm gwas Dafydd yn dywysog
yn eu mysg: myfi yr ARGLWYDD a leferais
hyn.
25 Gwnaf hefyd â hwynt gyfammod heddwch, a gwnaf i'r bwystfil drwg beidio o'r tir:
a hwy a drigant yn ddïogel yn yr anialwch,
ac a gysgant yn y coedydd.
26 Hwynt hefyd ac amgylchoedd fy mryn a
wnaf yn fendith: a gwnaf i'r gwlaw ddisgyn
yn ei amser; cawodydd bendith a fydd.
27 A rhydd pren y maes ei ffrwyth, a'r tir a
rydd ei gynnyrch, a byddant yn eu tir eu hun
mewn dïogelwch, ac a gânt wybod mai myfi
yw yr ARGLWYDD, pan dorrwyf rwymau eu
hiau hwynt, a'u gwared hwynt o law y rhai
oedd yn mynnu gwasanaeth ganddynt.
28 Ac ni byddant mwyach yn yspail i'r cenhedloedd, a bwystfil y tir nis bwytty hwynt;
eithr trigant mewn dïogelwch, ac ni *bydd* a'*u*
dychryno.
29 Cyfodaf iddynt hefyd blanhigyn enwog,
ac ni byddant mwy wedi trengi o newyn yn
y tir, ac ni ddygant mwy waradwydd y cenhedloedd.
30 Fel hyn y cânt wybod mai myfi yr
ARGLWYDD eu DUW *sydd* gyd â hwynt, ac
mai hwythau, tŷ Israel, *yw* fy mhobl i, medd
yr Arglwydd DDUW.
31 Chwithau, fy mhraidd, defaid fy mhorfa,
dynion *ydych* chwi, myfi *yw* eich Duw chwi,
medd yr Arglwydd DDUW.

PENNOD XXXV.

Barnedigaeth mynydd Seir am eu câs tu ag at Israel.

A DAETH gair yr ARGLWYDD attaf, gan
ddywedyd,
2 Gosod dy wyneb, fab dyn, tu ag at fynydd
Seir, a phrophwyda yn ei erbyn,
3 A dywed wrtho, Fel hyn y dywed yr
Arglwydd DDUW; Wele fi i'th erbyn di,
mynydd Seir, estynaf hefyd fy llaw i'th
erbyn, a gwnaf di yn anghyfannedd ac yn
ddiffaethwch.
4 Gosodaf dy ddinasoedd yn ddiffaethwch,
a thithau a fyddi yn anghyfannedd, fel y
gwypech mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.
5 Am fod gennyt alanasdra tragywyddol, a
thywallt o honot *waed* meibion Israel â min
y cleddyf, yn amser eu gofid, yn amser
diwedd *eu* hanwiredd *hwynt*:
6 Am hynny *fel mai* byw fi, medd yr Arglwydd DDUW, mi a'th wnaf di yn waed, a
gwaed a'th ymlid di: gan na chasêi waed,
gwaed a'th ddilyn.
7 Gwnaf hefyd fynydd Seir yn anrhaith ac

yn ddiffaethwch; a thorraf ymaith o hono yr
hwn a elo allan, a'r hwn a ddychwelo.
8 Llanwaf hefyd ei fynyddoedd ef â'i ladd-
edigion: yn dy fryniau, a'th ddyffrynoedd,
a'th holl afonydd, y syrth y rhai a laddwyd
â'r cleddyf.
9 Gwnaf di yn anrhaith tragywyddol, a'th
ddinasoedd ni ddychwelant; fel y gwypoch
mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.
10 Am ddywedyd o honot, Y ddwy genedl
a'r ddwy wlad hyn fyddant eiddof fi, a nyni
a'i meddiannwn; er bod yr ARGLWYDD yno:
11 Am hynny *fel mai* byw fi, medd yr Ar-
glwydd DDUW, gwnaf yn ol dy ddig, ac yn
ol dy genfigen, y rhai o'th gâs yn eu herbyn
hwynt a wnaethost; fel y'm hadwaener yn eu
mysg hwynt, pan y'th farnwyf di.
12 A chei wybod mai myfi *yw* yr AR-
GLWYDD, *ac* i mi glywed dy holl gabledd a
draethaist yn erbyn mynyddoedd Israel, gan
ddywedyd, Anrheithiwyd hwynt; i ni y
rhoddwyd hwynt i'w difa.
13 Ymfawrygasoch hefyd â'ch geneuau yn
fy erbyn i, ac amlhasoch eich geiriau i'm
herbyn: mi a'*u* clywais.
14 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW;
Pan lawenycho yr holl wlad, mi a'th wnaf di
yn anghyfannedd.
15 Yn ol dy lawenydd di am feddiant tŷ
Israel, o herwydd ei anrheithio, felly y gwnaf
i tithau: anrhaith fyddi di, mynydd Seir, ac
Edom oll i gyd; fel y gwypont mai myfi *yw*
yr ARGLWYDD.

PENNOD XXXVI.

1 *Cysuro gwlad Israel, trwy ddinystr y cen-
hedloedd a wnaent yn drahaus â hi,* 8 *a thrwy
addaw bendithion Duw iddi.* 16 *Mai am eu
pechodau y gwrthodwyd Israel,* 21 *ond yr ad-
ferir hwy drachefn, heb iddynt ei haeddu.* 25
Bendithion brenhiniaeth Crist.

TITHAU fab dyn, prophwyda wrth fyn-
yddoedd Israel, a dywed, Gwrandewch,
fynyddoedd Israel, air yr ARGLWYDD.
2 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW, O
herwydd dywedyd o'r gelyn hyn am danoch
chwi, Aha, aeth yr hen uchelfäon hefyd yn
etifeddiaeth i ni:
3 Am hynny prophwyda, a dywed, Fel hyn
y dywed yr Arglwydd DDUW; o herwydd
iddynt *eich* anrheithio, a'ch llyngcu o am-
gylch, i fod o honoch yn etifeddiaeth i wedd-
ill y cenhedloedd, a myned o honoch yn
watwargerdd tafodau, ac yn ogan pobloedd:
4 Am hynny, mynyddoedd Israel, gwran-
dewch air yr Arglwydd DDUW; Fel hyn y
dywed yr Arglwydd DDUW wrth y mynydd-
oedd ac wrth y bryniau, wrth yr afonydd
ac wrth y dyffrynoedd, wrth y diffaethwch
anghyfanneddol, ac wrth y dinasoedd gwrth-
odedig, y rhai a aeth yn yspail, ac yn watwar
i'r rhan arall o'r cenhedloedd o'u hamgylch:
5 Am hynny fel hyn y dywed yr Arglwydd
DDUW; Diau yn angerdd fy eiddigedd y
lleferais yn erbyn y rhan arall o'r cenhedl-
oedd, ac yn erbyn holl Edom, y rhai a rodd-
asant fy nhir i yn etifeddiaeth iddynt eu hun,
â llawenydd *eu* holl galon, trwy feddwl dir-
mygus, i'w yrru allan yn yspail.
6 Am hynny prophwyda am dir Israel, a
dywed wrth y mynyddoedd ac wrth y bryn-
iau, wrth yr afonydd ac wrth y dyffrynoedd,
Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Wele,
yn fy eiddigedd ac yn fy llid y lleferais, o
herwydd dwyn o honoch waradwydd y cen-
hedloedd.
7 Am hynny fel hyn y dywed yr Arglwydd
DDUW; Myfi a dyngais, Diau y dwg y cen-
hedloedd *sydd* o'ch amgylch chwi eu gwarad-
wydd.
8 ¶ A chwithau, mynyddoedd Israel, a
fwriwch allan eich ceingciau, ac a ddygwch
eich ffrwyth i'm pobl Israel; canys agos
ydynt ar ddyfod.
9 Canys wele fi attoch, Ie, tröaf attoch, fel
y'ch coledder ac y'ch hauer.
10 Amlhâf ddynion ynoch chwi hefyd, holl
dŷ Israel i gyd, fel y cyfannedder y dinas-
oedd, ac yr adeilader y diffaethwch.
11 Ië, amlhâf ynoch ddyn ac anifail; a hwy
a chwanegant ac a ffrwythant; a gwnaf i
chwi breswylio fel yr oeddych gynt; Ie,
gwnaf *i chwi* well nag *yn* eich dechreuad, fel
y gwypoch mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.
12 Ië, gwnaf i ddynion rodio arnoch, *sef* fy
mhobl Israel; a hwy a'th etifeddant di, a
byddi yn etifeddiaeth iddynt, ac ni ychwan-
egi eu gwneuthur hwy yn amddifad mwy.
13 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW;
O herwydd eu bod yn dywedyd wrthych, Yr
wyt ti yn difa dynion, ac yn gwneuthur dy
genhedloedd yn amddifad;
14 Am hynny ni fwyttêi ddynion mwy, ac
ni wnai dy genhedloedd mwyach yn am-
ddifad, medd yr Arglwydd DDUW.
15 Ac ni adawaf glywed gwaradwydd y cen-
hedloedd ynot ti mwy, ni ddygi chwaith
warth y cenhedloedd mwyach, ac ni wnei
mwy i'th genhedloedd syrthio, medd yr
Arglwydd DDUW.
16 ¶ Daeth hefyd air yr ARGLWYDD attaf,
gan ddywedyd,
17 Ha fab dyn, pan oedd tŷ Israel yn trigo
yn eu tir eu hun, hwy a'i halogasant ef â'u
ffordd ac â'u gweithredoedd eu hun: eu
ffordd ydoedd ger fy mron i fel aflendid
gwraig fisglwyfus.
18 Yna y tywelltais fy llid arnynt, am y
gwaed a dywalltasent ar y tir, ac am eu
delwau *trwy y rhai* yr halogasent ef;
19 Ac a'u gwasgerais hwynt ym mhlith y
cenhedloedd, a hwy a chwalwyd ar hyd y
gwledydd; yn ol eu ffyrdd ac yn ol eu
gweithredoedd y bernais hwynt.
20 A phan ddaethant at y cenhedloedd y
rhai yr aethant attynt, hwy a halogasant fy
enw sanctaidd, pan ddywedid wrthynt, Dyma
bobl yr ARGLWYDD, ac o'i wlad ef yr aethant
allan.
21 ¶ Er hynny arbedais *hwynt* er mwyn fy
enw sanctaidd, yr hwn a halogodd tŷ Israel
ym mysg y cenhedloedd y rhai yr aethant
attynt.
22 Am hynny dywed wrth dŷ Israel, Fel
hyn y dywed yr Arglwydd DDUW, Nid er
eich mwyn chwi, tŷ Israel, yr ydwyf fi yn
gwneuthur *hyn*, ond er mwyn fy enw sanct-
aidd, yr hwn a halogasoch chwi ym mysg y
cenhedloedd lle yr aethoch.
23 A mi a sancteiddiaf fy enw mawr, *yr
hwn* a halogwyd ym mysg y cenhedloedd, yr
hwn a halogasoch chwi yn eu mysg hwynt;
fel y gwypo y cenhedloedd mai myfi *yw* yr
ARGLWYDD, medd yr Arglwydd DDUW, pan
ymsancteiddiwyf ynoch o flaen eich llygaid.
24 Canys mi a'ch cymmeraf chwi o fysg y
cenhedloedd, ac a'ch casglaf chwi o'r holl
wledydd, ac a'ch dygaf i'ch tir eich hun.
25 ¶ Ac a daenellaf arnoch ddwfr glân, fel
y byddoch lân: oddi wrth eich holl frynti,
ac oddi wrth eich holl eilunod, y glanhâf
chwi.
26 A rhoddaf i chwi galon newydd, ysbryd
newydd hefyd a roddaf o'ch mewn chwi; a
thynnaf y galon garreg o'ch cnawd chwi, ac
mi a roddaf i chwi galon gig.

27 Rhoddaf hefyd fy yspryd o'ch mewn, a
gwnaf i chwi rodio yn fy neddfau, a chadw
fy marnedigaethau, a'*u* gwneuthur.
28 Cewch drigo hefyd yn y tir a roddais i'ch
tadau; a byddwch yn bobl i mi, a minnau a
fyddaf DDUW i chwithau.
29 Achubaf chwi hefyd oddi wrth eich holl
aflendid; a galwaf am yr ŷd, ac a'i hamlhâf,
ac ni roddaf arnoch newyn.
30 Amlhâf hefyd ffrwyth y coed, a chyn-
nyrch y maes, fel na ddygoch mwy warad-
wydd newyn ym mysg y cenhedloedd.
31 Yna y cofiwch eich ffyrdd drygionus,
a'ch gweithredoedd nid oeddynt dda, a bydd-
wch yn ffiaidd gennych eich hunain, am eich
anwireddau ac am eich ffieidd-dra.
32 Nid er eich mwyn chwi yr ydwyf fi yn
gwneuthur *hyn*, medd yr Arglwydd DDUW;
bydded hysbys i chwi: tŷ Israel, gwridwch a
chywilyddiwch am eich ffyrdd eich hun.
33 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW;
Yn y dydd y glanhâwyf chwi o'ch holl an-
wireddau, y paraf hefyd i *chwi* gyfanneddu y
dinasoedd, ac yr adeiledir yr anghyfannedd-
leoedd.
34 A'r tir anrheithiedig a goleddir, lle y bu
yn anrhaith y'ngolwg pob cynniweirydd.
35 A hwy a ddywedant, Y tir anrheithiedig
hwn a aeth fel gardd Eden, a'r dinasoedd
anghyfannedd, ac anrheithiedig, a dinystriol,
a aethant yn gaerog, *ac* a gyfanneddir.
36 Felly y cenhedloedd y rhai a weddillir
o'ch amgylch, a gânt wybod mai myfi yr
ARGLWYDD sydd yn adeiladu y lleoedd din-
ystriol, *ac* yn plannu *eich mannau* anrheith-
iedig: myfi yr ARGLWYDD a'*i* lleferais, ac a'*i*
gwnaf.
37 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW,
Ymofynir â myfi etto gan dŷ Israel, i
wneuthur *hyn* iddynt; amlhâf hwynt â
dynion fel praidd.
38 Fel y praidd sanctaidd, fel praidd Jeru-
salem yn ei huchel-wyliau, felly y dinasoedd
anghyfannedd fyddant lawn o finteioedd o
ddynion; fel y gwypont mai myfi *yw* yr
ARGLWYDD.

PENNOD XXXVII.

1 *Trwy adgyfodi esgyrn sychion,* 11 *yr adfywiocëir marw obaith Israel.* 15 *Trwy gydio dau bren,* 18 *yr arwyddocëir cyssylltu Israel at Judah.* 20 *Addewidion brenhiniaeth Crist.*

BU llaw yr ARGLWYDD arnaf, ac a'm dug
allan yn yspryd yr ARGLWYDD, ac a'm
gosododd yng nghanol dyffryn, a hwnnw
oedd yn llawn esgyrn.
2 Ac efe a wnaeth i mi fyned heibio iddynt
o amgylch ogylch: ac wele *hwynt* yn aml
iawn ar wyneb y dyffryn; wele hefyd sychion
iawn *oeddynt.*
3 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Ha fab dyn,
a fydd byw yr esgyrn hyn? A mi a ddywed-
ais, O Arglwydd DDUW, ti a'*i* gwyddost.
4 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Prophwyda
am yr esgyrn hyn, a dywed wrthynt, O esgyrn
sychion, clywch air yr ARGLWYDD.
5 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW
wrth yr esgyrn hyn; Wele fi yn dwyn anadl
i'ch mewn, fel y byddoch byw.
6 Gïau hefyd a roddaf arnoch, a pharaf i
gig gyfodi arnoch, gwisgaf chwi hefyd â
chroen, a rhoddaf anadl ynoch; fel y bydd-
och byw, ac y gwypoch mai myfi *yw* yr
ARGLWYDD.
7 Yna y prophwydais fel y'm gorchymyn-
asid; ac fel yr oeddwn yn prophwydo, bu
swn, ac wele gynnwrf, a'r esgyrn a ddaethant
ynghyd, asgwrn at ei asgwrn.
8 A phan edrychais, wele cyfodasai gïau a
chig arnynt, a gwisgasai croen am danynt:
ond nid *oedd* anadl ynddynt.
9 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Prophwyda
tu a'r gwynt, prophwyda, fab dyn, dywed
wrth y gwynt, Fel hyn y dywed yr Arglwydd
DDUW; O anadl, tyred oddi wrth y pedwar
gwynt, ac anadla ar y lladdedigion hyn, fel y
byddont byw.
10 Felly y prophwydais fel y'm gorchymyn-
asid; a'r anadl a ddaeth ynddynt, a buant
fyw, a safasant ar eu traed, yn llu mawr
iawn.
11 ¶ Yna y dywedodd wrthyf, Ha fab dyn,
yr esgyrn hyn ydynt dŷ Israel oll: wele,
dywedant, Ein hesgyrn a wywasant, a'n
gobaith a gollodd; torrwyd ni ymaith o'n
rhan ni.
12 Am hynny prophwyda, a dywed wrthynt,
Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Wele
fi yn agori eich beddau, fy mhobl, codaf
chwi hefyd o'ch beddau, a dygaf chwi i dir
Israel.
13 A chewch wybod mai myfi *yw* yr AR-
GLWYDD, pan agorwyf eich beddau, a phan
gyfodwyf chwi i fynu o'ch beddau, fy
mhobl,
14 Ac y rhoddwyf fy yspryd ynoch, ac y
byddoch byw, ac y gosodwyf chwi yn eich tir
eich hun: yna y cewch wybod mai myfi yr
ARGLWYDD a leferais, ac a wneuthum *hyn,*
medd yr ARGLWYDD.
15 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth attaf,
gan ddywedyd,
16 Tithau fab dyn, cymmer i ti un pren, ac
ysgrifena arno, I Judah, ac i feibion Israel ei
gyfeillion. A chymmer i ti bren arall, ac
ysgrifena arno, I Joseph pren Ephraim, ac *i*
holl dŷ Israel ei gyfeillion:
17 A chydia hwynt y naill wrth y llall yn
un pren i ti; fel y byddont yn un yn dy
law di.
18 ¶ A phan lefaro meibion dy bobl wrthyt,
gan ddywedyd, Oni fynegi i ni beth *yw* hyn
gennyt?
19 Dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr
Arglwydd DDUW; Wele fi yn cymmeryd
pren Joseph, yr hwn *sydd* yn llaw Ephraim,
a llwythau Israel ei gyfeillion, a mi a'u
rhoddaf hwynt gyd âg ef, *sef* gyd â phren
Judah, ac a'u gwnaf hwynt yn un pren, fel y
byddont yn fy llaw yn un.
20 ¶ A bydded yn dy law o flaen eu llygaid
hwynt, y prennau yr ysgrifenych arnynt;
21 A dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr
Arglwydd DDUW, Wele fi yn cymmeryd
meibion Israel o fysg y cenhedloedd yr aeth-
ant attynt, ac mi a'u casglaf hwynt o am-
gylch, ac a'u dygaf hwynt i'w tir eu hun.
22 A gwnaf hwynt yn un genedl o fewn y
tir ym mynyddoedd Israel, ac un brenhin
fydd yn frenhin iddynt oll: ni byddant hefyd
mwy yn ddwy genedl, ac ni rennir hwynt
mwyach yn ddwy frenhiniaeth:
23 Ac ni ymhalogant mwy wrth eu heilunod,
na thrwy eu ffieidd-dra, nac yn eu holl an-
wireddau: eithr cadwaf hwynt o'u holl drig-
fäon, y rhai y pechasant ynddynt, a mi a'u
glanhâf hwynt; fel y byddont yn bobl i
mi, a minnau a fyddaf yn DDUW iddynt
hwythau.
24 A'm gwas Dafydd *fydd* brenhin arnynt;
Ie, un bugail fydd iddynt oll: yn fy marn-
edigaethau hefyd y rhodiant, a'm deddfau
a gadwant, ac a wnant.
25 Trigant hefyd yn y tir a roddais i'm gwas
Jacob, yr hwn y trigodd eich tadau ynddo;
a hwy a drigant ynddo, hwy a'u meibion, a

meibion eu meibion byth; a Dafydd fy ngwas
fydd dywysog iddynt yn dragywydd.
26 Gwnaf hefyd â hwynt gyfammod hêdd;
ammod tragywyddol a fydd â hwynt: a
gosodaf hwynt, ac a'u hamlhâf, a rhoddaf fy
nghyssegr yn eu mysg hwynt yn dragywydd.
27 A'm tabernacl fydd gyd â hwynt; Ie,
myfi a fyddaf iddynt yn DDUW, a hwythau
a fyddant i mi yn bobl.
28 A'r cenhedloedd a gânt wybod mai myfi
yr ARGLWYDD sydd yn sancteiddio Israel;
gan fod fy nghyssegr yn eu mysg hwynt yn
dragywydd.

PENNOD XXXVIII.

1 *Llu* 8 *a malais Gog.* 14 *Barn Duw yn ei erbyn ef.*

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf,
gan ddywedyd,
2 Gosod dy wyneb, fab dyn, yn erbyn Gog,
tir Magog, pen-tywysog Mesech a Thubal, a
phrophwyda yn ei erbyn,
3 A dywed, Fel hyn y dywed yr Arglwydd
DDUW; Wele fi yn dy erbyn di, Gog, pen-
tywysog Mesech a Thubal.
4 Dychwelaf di hefyd, a rhoddaf fachau yn
dy fochgernau, a mi a'th ddygaf allan, a'th
holl lu, y meirch a'r marchogion, wedi eu
gwisgo i gyd â phob rhyw *arfau*, yn gyn-
nulleidfa fawr â thariannau ac estylch, hwynt
oll yn dwyn cleddyfau:
5 Persia, Ethiopia, a Libya, gyd â hwynt;
hwynt oll *yn dwyn* tarian a helm:
6 Gomer a'i holl fyddinoedd; tŷ Togarmah
o ystlysau y gogledd, a'i holl fyddinoedd; *a*
phobl lawer gyd â thi.
7 Ymbarottôa, Ie, parottôa i ti dy hun, ti
a'th holl gynnulleidfa y rhai a ymgynnull-
asant attat, a bydd yn gadwraeth iddynt.
8 ¶ Wedi dyddiau lawer yr ymwelir â thi;
yn y blynyddoedd diweddaf y deui i dir wedi
ei ddwyn yn ei ol oddi wrth y cleddyf, wedi
ei gasglu o bobloedd lawer yn erbyn mynydd-
oedd Israel, y rhai a fuant yn anghyfannedd
bob amser: eithr efe a ddygwyd allan o'r
bobloedd, a hwynt oll a drigant mewn
dïogelwch.
9 Dringi hefyd fel tymmestl, deui, *a* byddi
fel cwmmwl i guddio y ddaear, ti a'th holl
fyddinoedd, a phobloedd lawer gyd â thi.
10 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW;
Bydd hefyd yn y dydd hwnnw i bethau
ddyfod i'th feddwl, a thi a feddyli feddwl
drwg.
11 A thi a ddywedi, Mi a âf i fynu i wlad
maes-drefydd; âf at y rhai llonydd, y rhai
sydd yn preswylio yn ddïogel, gan drigo
oll heb gaerau, ac heb drosolion na dorau
iddynt,
12 I yspeilio yspail, i ysglyfaethu ysglyfaeth,
i ddychwelyd dy law ar anghyfannedd-leoedd,
y rhai a gyfanneddir *yr awr hon*, ac ar y bobl
a gasglwyd o'r cenhedloedd, y rhai a ddarpar-
asant anifeiliaid a golud, *ac* ydynt yn trigo
y'nghanol y wlad.
13 Seba a Dedan, a marchnadyddion Tarsis
hefyd, â'u holl lewod ieuaingc, a ddywedent
wrthyt, Ai i yspeilio yspail y daethost ti? ai
i ysglyfaethu ysglyfaeth y cesglaist y gyn-
nulleidfa? *ai* i ddwyn ymaith arian ac aur,
i gymmeryd anifeiliaid a golud, i yspeilio
yspail fawr?
14 ¶ Am hynny prophwyda, fab dyn, a
dywed wrth Gog, Fel hyn y dywed yr Ar-
glwydd DDUW; Y dydd hwnnw pan bres-
wylio fy mhobl Israel yn ddïofal, oni chei di
wybod?
15 A thi a ddeui o'th fangre dy hun o
ystlysau y gogledd, ti a phobl lawer gyd â
thi, hwynt oll yn marchogaeth ar feirch, yn
dyrfa fawr, ac yn llu lliosog:
16 A thi a âi i fynu yn erbyn fy mhobl
Israel, fel cwmmwl i guddio y ddaear: yn y
dyddiau diweddaf y bydd hyn; a mi a'th
ddygaf yn erbyn fy nhir, fel yr adwaeno y
cenhedloedd fi, pan ymsancteiddiwyf ynot ti,
Gog, o flaen eu llygaid hwynt.
17 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW;
Ai tydi *yw* yr hwn y lleferais *am* dano yn y
dyddiau gynt, trwy law fy ngweision, pro-
phwydi Israel, y rhai a brophwydasant y
dyddiau hynny flynyddoedd *lawer*, y dygwn
di yn eu herbyn hwynt?
18 A bydd yn y dydd hwnnw, yn y dydd y
delo Gog yn erbyn tir Israel, medd yr Ar-
glwydd DDUW, i'm llid gyfodi yn fy sorriant.
19 Canys yn fy eiddigedd, *ac* yn angerdd
fy nigllonedd y dywedais, Yn ddïau bydd
yn y dydd hwnnw ddychryn mawr yn nhir
Israel;
20 Fel y cryno pysgod y môr, ac ehediaid y
nefoedd, a bwystfilod y maes, a phob ym-
lusgiad a ymlusgo ar y ddaear, a phob dyn ar
wyneb y ddaear, ger fy mron i; a'r mynydd-
oedd a ddryllir i lawr, a'r grisiau a syrthiant,
a phob mur a syrth i lawr.
21 A mi a alwaf am gleddyf yn ei erbyn
trwy fy holl fynyddoedd, medd yr Arglwydd
DDUW: cleddyf pob un fydd yn erbyn ei
frawd.
22 Mi a ddadleuaf hefyd yn ei erbyn ef â
haint ac â gwaed: gwlawiaf hefyd gurwlaw,
a cherrig cenllysg, tân a brwmstan, arno ef,
ac ar ei holl fyddinoedd, ac ar y bobloedd
lawer *sydd* gyd âg ef.
23 Fel hyn yr ymfawrygaf, ac yr ymsanct-
eiddiaf; a pharaf fy adnabod y'ngolwg cen-
hedloedd lawer, fel y gwypont mai myfi *yw*
yr ARGLWYDD.

PENNOD XXXIX.

1 *Barn Duw yn erbyn Gog.* 8 *Buddugoliaeth Israel.* 11 *Claddu Gog yn Hamon-gog.* 17 *Gwledd yr adar.* 23 *Wedi dïal ar Israel am ei bechodau, efe a gesglir drachefn trwy ffafr dragywyddol.*

PROPHWYDA hefyd, fab dyn, yn erbyn
Gog, a dywed, Fel hyn y dywed yr Ar-
glwydd DDUW; Wele fi yn dy erbyn di, Gog,
pen-tywysog Mesech a Thubal.
2 A mi a'th ddychwelaf, ac ni adawaf o
honot ond y chweched ran, ac a'th ddygaf i
fynu o ystlysau y gogledd, ac a'th ddygaf ar
fynyddoedd Israel:
3 Ac a darawaf dy fwa o'th law aswy, a
gwnaf i'th saethau syrthio o'th law ddehau.
4 Ar fynyddoedd Israel y syrthi, ti a'th holl
fyddinoedd, a'r bobloedd *sydd* gyd â thi: i'r
ehediaid, *i* bob rhyw aderyn, ac *i* fwystfilod
y maes, y'th roddaf i'*th* ddifa.
5 Ar wyneb y maes y syrthi; canys myfi a'i
dywedais, medd yr Arglwydd DDUW.
6 Anfonaf hefyd dân ar Magog, ac ym mysg
y rhai a breswyliant yr ynysoedd yn ddifraw;
fel y gwypont mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.
7 Felly y gwnaf adnabod fy enw sanctaidd
y'nghanol fy mhobl Israel, ac ni adawaf
halogi fy enw sanctaidd mwy: a'r cenhedl-
oedd a gânt wybod mai myfi *yw* yr AR-
GLWYDD, y Sanct yn Israel.
8 ¶ Wele efe a ddaeth, ac a ddarfu, medd
yr Arglwydd DDUW; dyma y diwrnod am
yr hwn y dywedais.
9 A phreswylwyr dinasoedd Israel a ânt
allan, ac a gynneuant ac a losgant yr arfau,
a'r tarian a'r astalch, y bwa a'r saethau, a'r

llaw-ffon a'r wayw-ffon; ie, llosgant hwynt
yn tân saith mlynedd.
10 Ac ni ddygant goed o'r maes, ac ni thor-
rant *ddim* o'r coedydd; canys â'r arfau y
cynneuant dân: a hwy a yspeiliant eu hys-
peilwyr, ac a ysglyfaethant *oddi ar* eu
hysglyfaethwyr, medd yr Arglwydd DDUW.
11 ¶ Bydd hefyd yn y dydd hwnnw, i mi
roddi i Gog le bedd yno yn Israel, dyffryn y
fforddolion o du dwyrain y môr: ac efe a gau
ffroenau y fforddolion: ac yno y claddant
Gog a'i holl dyrfa, a galwant *ef* Dyffryn
Hamon-gog.
12 A thŷ Israel fydd yn eu claddu hwynt
saith mis, er mwyn glanhâu y tir.
13 Ië, holl bobl y tir a'*u* claddant; a *hyn*
fydd enwog iddynt y dydd y'm gogonedder,
medd yr Arglwydd DDUW.
14 A hwy a neillduant wŷr gwastadol, y
rhai a gynniweiriant trwy y wlad i gladdu
gyd â'r fforddolion y rhai a adawyd ar wyneb
y ddaear, i'w glanhâu hi: ym mhen saith mis
y chwiliant.
15 A'r tramwywyr a gynniweiriant trwy y
tir, pan welo *un* asgwrn dyn, efe a gyfyd nôd
wrtho, hyd oni chladdo y claddwyr ef yn
nyffryn Hamon-gog.
16 Ac enw y ddinas hefyd *fydd* Hamonah:
felly y glanhânt y wlad.
17 ¶ Tithau fab dyn, fel hyn y dywed yr
Arglwydd DDUW; Dywed wrth bob rhyw
aderyn, ac wrth holl fwystfilod y maes, Ym-
gesglwch a deuwch; ymgynnullwch oddi
amgylch at fy aberth yr ydwyf fi yn ei
aberthu i chwi, aberth mawr ar fynyddoedd
Israel, fel y bwyttâoch gig, ac yr yfoch waed.
18 Cig y cedyrn a fwyttêwch, a chwi a
yfwch waed tywysogion y ddaear, hyrddod,
ŵyn, a bychod, bustych, yn basgedigion
Basan oll.
19 Bwyttêwch hefyd frasder hyd ddigon, ac
yfwch waed hyd oni feddwoch, o'm haberth
a aberthais i chwi.
20 Felly y'ch diwellir ar fy mwrdd i â
meirch a cherbydau, â *gwŷr* cedyrn a phob
rhyfelwr, medd yr Arglwydd DDUW.
21 A gosodaf fy ngogoniant ym mysg y
cenhedloedd, a'r holl genhedloedd a gânt
weled fy marnedigaeth yr hon a wneuthum,
a'm llaw yr hon a osodais arnynt.
22 A thŷ Israel a gânt wybod mai myfi *yw*
yr ARGLWYDD eu DUW hwynt o'r dydd
hwnnw allan.
23 ¶ Y cenhedloedd hefyd a gânt wybod
mai am eu hanwiredd eu hun y caethglud-
wyd tŷ Israel: o herwydd gwneuthur o
honynt gamwedd i'm herbyn, am hynny y
cuddiais fy wyneb oddi wrthynt, ac y rhodd-
ais hwynt yn llaw eu gelynion: felly hwy a
syrthiasant oll trwy y cleddyf.
24 Yn ol eu haflendid eu hun, ac yn ol eu
hanwireddau, y gwneuthum â hwynt, ac y
cuddiais fy wyneb oddi wrthynt.
25 Am hynny fel hyn y dywed yr Arglwydd
DDUW; Yr awr hon y dychwelaf gaethiwed
Jacob, tosturiaf hefyd wrth holl dŷ Israel, a
gwynfydaf dros fy enw sanctaidd;
26 Wedi dwyn o honynt eu gwaradwydd,
a'u holl gamweddau a wnaethant i'm herbyn,
pan drigent yn eu tir eu hun yn ddifraw, a
heb ddychrynydd.
27 Pan ddychwelwyf hwynt oddi wrth y
bobloedd, a'u casglu hwynt o wledydd eu
gelynion, ac y'm sancteiddier ynddynt y'ngol-
wg cenhedloedd lawer;
28 Yna y cânt wybod mai myfi *yw* yr
ARGLWYDD eu DUW hwynt, yr hwn a'u
caethgludais hwynt ym mysg y cenhedloedd,
ac a'u cesglais hwynt i'w tir eu hun, ac ni
adewais mwy *un* o honynt yno.
29 Ni chuddiaf chwaith fy wyneb mwy oddi
wrthynt: o herwydd tywelltais fy yspryd ar
dŷ Israel, medd yr Arglwydd DDUW.

PENNOD XL.

1 *Amser, a dull, a diben y weledigaeth.* 6 *Por-
treiad porth y dwyrain,* 20 *a phorth y gogledd,*
24 *a phorth y dehau,* 32 *a phorth y dwyrain,*
35 *a phorth y gogledd.* 39 *Yr wyth bwrdd.*
44 *Yr ystafelloedd.* 48 *Porth y tŷ.*

YN y bummed flwyddyn ar hugain o'n
caethgludiad ni, yn nechre y flwyddyn,
ar y degfed *dydd* o'r mis, yn y bedwaredd
flwyddyn ar ddeg wedi taro y ddinas, o fewn
corph y dydd hwnnw y daeth llaw yr AR-
GLWYDD arnaf, ac a'm dug yno.
2 Y'ngweledigaethau Duw y dug efe fi i dir
Israel, ac a'm gosododd ar fynydd uchel
iawn, ac arno *yr oedd* megis adail dinas o
du y dehau.
3 Ac efe a'm dug yno: ac wele wr a'i weled-
iad fel gwelediad pres, ac yn ei law linyn llin,
a chorsen fesur: ac yr ydoedd efe yn sefyll
yn y porth.
4 A dywedodd y gwr wrthyf, Ha fab dyn,
gwel â'th lygaid, gwrando hefyd â'th glustiau,
a gosod dy galon ar yr hyn oll a ddangoswyf
i ti: o herwydd er mwyn dangos i ti *hyn* y'th
ddygwyd yma: mynega i dŷ Israel yr hyn oll
a weli.
5 Ac wele fur o'r tu allan i'r tŷ o amgylch
ogylch: a chorsen fesur yn llaw y gwr, yn
chwe chufydd *o hŷd*, wrth gufydd a dyrn-
fedd: ac efe a fesurodd led yr adeiladaeth yn
un gorsen, a'r uchder yn un gorsen.
6 ¶ Ac efe a ddaeth i'r porth *oedd* â'i
wyneb tu a'r dwyrain, ac a ddringodd ar hyd
ei risiau ef, ac a fesurodd riniog y porth yn
un gorsen o led, a'r rhiniog arall yn un gorsen
o led.
7 A *phob* ystafell *oedd* un gorsen o hŷd,
ac un gorsen o led: a phùm cufydd *oedd*
rhwng yr ystâfelloedd: a rhiniog y porth,
wrth gyntedd y porth o'r tu mewn, *oedd* un
gorsen.
8 Efe a fesurodd hefyd gyntedd y porth oddi
fewn, yn un gorsen.
9 Yna y mesurodd gyntedd y porth yn wyth
gufydd, a'i byst yn ddau gufydd, a chyntedd
y porth *oedd* o'r tu mewn.
10 Ac ystafelloedd y porth tu a'r dwyrain
oedd dair o'r tu yma, a thair o'r tu acew; un
fesur *oeddynt* ill tair: ac un mesur oedd i'r
pyst o'r tu yma ac o'r tu acew.
11 Ac efe a fesurodd led drws y porth yn
ddeg cufydd, *a* hŷd y porth yn dri chufydd
ar ddeg.
12 A'r terfyn o flaen yr ystafelloedd *oedd*
un cufydd *o'r naill du*, a'r terfyn o'r tu arall
yn un cufydd, a'r ystafelloedd *oedd* chwe
chufydd o'r tu yma, a chwe chufydd o'r tu
acew.
13 Ac efe a fesurodd y porth o nen y *naill*
ystafell hyd nen un arall, yn bùm cufydd ar
hugain o led, drws ar gyfer drws.
14 Ac efe a wnaeth byst o dri ugain cufydd,
a *hynny* hyd bost y cyntedd, amgylch ogylch
y porth.
15 Ac o wyneb porth y dyfodiad i mewn,
hyd wyneb cyntedd y porth oddi mewn, *yr
oedd* deg cufydd a deugain.
16 A ffenestri cyfyng *oedd* i'r ystafelloedd,
ac i'w pyst o fewn y porth o amgylch ogylch;
ac felly *yr oedd* i'r bwâau meini: a ffenestri
oedd o amgylch ogylch o fewn; ac *yr oedd*
palmwydd ar *bob* post.

17 Ac efe a'm dug i'r cyntedd nesaf allan, ac wele yno ystafelloedd, a phalmant wedi ei wneuthur i'r cyntedd o amgylch ogylch; deg ystafell ar hugain *oedd* ar y palmant.

18 A'r palmant gan ystlys y pyrth ar gyfer hŷd y pyrth, *oedd* y palmant oddi tanodd.

19 Ac efe a fesurodd y lled o wyneb y porth isaf hyd wyneb y cyntedd oddi fewn, yn gan cufydd oddi allan tu a'r dwyrain a'r gogledd.

20 ¶ A'r porth yr hwn *oedd* â'i wyneb tu a'r gogledd, ar y cyntedd nesaf allan, a fesurodd efe ei hŷd a'i led.

21 A'i ystafelloedd ef *oedd* dair o'r tu yma, a thair o'r tu accw; ac yr ydoedd ei byst, a'i fwäau meini, wrth fesur y porth cyntaf, yn ddeg cufydd a deugain eu hŷd, a'r lled yn bùm cufydd ar hugain.

22 Eu ffenestri hefyd, a'u bwäau meini, a'u palmwydd, *oedd* wrth fesur y porth *oedd* â'i wyneb tu a'r dwyrain; ar hŷd saith o risiau hefyd y dringent iddo; a'i fwäau meini *oedd* o'u blaen hwynt.

23 A phorth y cyntedd nesaf i mewn *oedd* ar gyfer y porth tu a'r gogledd, a thu a'r dwyrain: ac efe a fesurodd o borth i borth gan cufydd.

24 ¶ Wedi hynny efe a'm dug i tu a'r dehau, ac wele borth tu a'r dehau, ac efe a fesurodd ei byst a'i fwäau meini wrth y mesurau hyn.

25 Ffenestri hefyd *oedd* iddo ac i'w fwäau meini, o amgylch ogylch, fel y ffenestri hynny, yn ddeg cufydd a deugain o hŷd, ac yn bùm cufydd ar hugain o led.

26 Saith o risiau hefyd *oedd* ei esgynfa ef, a'i fwäau meini o'u blaen hwynt: *yr oedd* hefyd iddo balmwydd, un o'r tu yma, ac un o'r tu accw, ar ei byst ef.

27 Ac *yr oedd* porth yn y cyntedd nesaf i mewn tu a'r dehau, ac efe a fesurodd o borth i borth, tu a'r dehau, gan cufydd.

28 Ac efe a'm dug i'r cyntedd nesaf i mewn trwy borth y dehau: ac a fesurodd borth y dehau wrth y mesurau hyn;

29 A'i ystafelloedd, a'i byst, a'i fwäau meini, wrth y mesurau hyn: ac *yr oedd* ffenestri ynddo, ac yn ei fwäau meini, o amgylch ogylch: deg cufydd a deugain *oedd* yr hŷd, a phùm cufydd ar hugain y lled.

30 A'r bwäau meini o amgylch ogylch *oedd* bùm cufydd ar hugain o hŷd, a phùm cufydd o led.

31 A'i fwäau meini *oedd* tu a'r cyntedd nesaf allan; a phalmwydd *oedd* ar ei byst; ac wyth o risiau *oedd* ei esgynfa ef.

32 ¶ Ac efe a'm dug i'r cyntedd nesaf i mewn tu a'r dwyrain: ac a fesurodd y porth wrth y mesurau hyn.

33 A'i ystafelloedd, a'i byst, a'i fwäau meini, *oedd* wrth y mesurau hyn: ac *yr oedd* ffenestri ynddo ef, ac yn ei fwäau meini o amgylch ogylch: yr hŷd *oedd* ddeg cufydd a deugain, a'r lled yn bùm cufydd ar hugain.

34 A'i fwäau meini *oedd* tu a'r cyntedd nesaf allan; a phalmwydd *oedd* ar ei byst o'r tu yma, ac o'r tu accw; a'i esgynfa *oedd* wyth o risiau.

35 ¶ Ac efe a'm dug i borth y gogledd, ac a'i mesurodd wrth y mesurau hyn:

36 Ei ystafelloedd, ei byst, a'i fwäau meini, a'r ffenestri iddo o amgylch ogylch: yr hŷd *oedd* ddeg cufydd a deugain, a'r lled *oedd* bum cufydd ar hugain.

37 A'i byst *oedd* tu a'r cyntedd nesaf allan; a phalmwydd ar ei byst o'r tu yma, ac o'r tu accw; a'i esgynfa *oedd* wyth o risiau.

38 A'r celloedd a'u drysau *oedd* wrth byst y pyrth, lle y golchent y poeth-offrwm.

39 ¶ Ac y'nghyntedd y porth *yr oedd* dau fwrdd o'r tu yma, a dau fwrdd o'r tu accw, i ladd y poeth-offrwm, a'r pech-aberth, a'r aberth dros gamwedd, arnynt.

40 Ac ar yr ystlys oddi allan, lle y dringir i ddrws porth y gogledd, *yr oedd* dau fwrdd; a dau fwrdd ar yr ystlys arall, yr hwn *oedd* wrth gyntedd y porth.

41 Pedwar bwrdd *oedd* o'r tu yma, a phedwar bwrdd o'r tu accw, ar ystlys y porth; wyth bwrdd, ar y rhai y lladdent *eu haberthau.*

42 A'r pedwar bwrdd i'r poeth-offrwm *oedd* o gerrig nâdd, yn un cufydd a hanner o hŷd, ac yn un cufydd a hanner o led, ac yn un cufydd o uchder: arnynt hwy hefyd y gosodent yr offer y rhai y lladdent yr offrwm poeth a'r aberth â hwynt.

43 Hefyd *yr oedd* bachau, o un ddyrnfedd, wedi eu parottôi o fewn, o amgylch ogylch: a chig yr offrwm *oedd* ar y byrddau.

44 ¶ Ac o'r tu allan i'r porth nesaf i mewn *yr oedd* ystafelloedd y cantorion o fewn y cyntedd nesaf i mewn, yr hwn *oedd* ar ystlys porth y gogledd; a'u hwynebau *oedd* tu a'r dehau: un *oedd* ar ystlys porth y dwyrain, *â*'i wyneb tu a'r gogledd.

45 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Yr ystafell hon, yr hon *sydd â*'i hwyneb tu a'r dehau, *sydd* i'r offeiriaid ceidwaid cadwraeth y tŷ.

46 A'r ystafell yr hon *sydd* â'i hwyneb tu a'r gogledd, *sydd* i'r offeiriaid ceidwaid cadwraeth yr allor: y rhai hyn *yw* meibion Sadoc, y rhai ydynt o feibion Lefi, yn nesâu at yr ARGLWYDD i weini iddo.

47 Felly efe a fesurodd y cyntedd, yn gan cufydd o hŷd, ac yn gan cufydd o led, yn bedeirongl; a'r allor *oedd* o flaen y tŷ.

48 ¶ Ac efe a'm dug i borth y tŷ, ac a fesurodd bob post i'r porth, yn bùm cufydd o'r naill du, ac yn bùm cufydd o'r tu arall: a lled y porth *oedd* dri chufydd o'r naill du, a thri chufydd o'r tu arall.

49 Y cyntedd *oedd* ugain cufydd o hŷd, ac un cufydd ar ddeg o led: ac *efe a'm dug* ar hyd y grisiau ar hyd y rhai y dringent iddo: hefyd *yr ydoedd* colofnau wrth y pyst, un o'r naill du, ac un o'r tu arall.

PENNOD XLI.

Mesur, a rhannau, ac ystafelloedd, ac addurn y deml.

AC efe a'm dug i i'r deml, ac a fesurodd y pyst yn chwe chufydd o led o'r naill du, ac yn chwe chufydd o led o'r tu arall, *fel yr oedd* lled y babell.

2 Lled y drws hefyd *oedd* ddeg cufydd; ac ystlysau y drws yn bùm cufydd o'r naill du, ac yn bùm cufydd o'r tu arall: ac efe a fesurodd ei hŷd ef yn ddeugain cufydd, a'r lled yn ugain cufydd.

3 Ac efe a aeth tu ag i mewn, ac a fesurodd bost y drws yn ddau gufydd, a'r drws yn chwe chufydd, a lled y drws yn saith gufydd.

4 Ac efe a fesurodd ei hŷd ef yn ugain cufydd; a'r lled yn ugain cufydd o flaen y deml: ac efe a ddywedodd wrthyf, Dyma y cyssegr sancteiddiolaf.

5 Ac efe a fesurodd bared y tŷ yn chwe chufydd; a lled *pob* ystlys-gell yn bedwar cufydd o amgylch ogylch i'r tŷ.

6 A'r celloedd *oedd* dair, cell ar gell, ac yn ddeg ar hugain o weithiau: ac yr oeddynt yn cyrhaeddyd at bared y tŷ yr hwn *oedd* i'r ystafelloedd o amgylch ogylch, fel y byddent y'nglŷn; ac nid oeddynt y'nglŷn o fewn pared y tŷ.

7 Ac fe a ehangwyd, ac *oedd* yn myned ar
dro uwch-uwch i'r celloedd: o herwydd tro
y tŷ oedd yn myned i fynu o amgylch y tŷ:
am hynny y tŷ *oedd* ehengach oddi arnodd;
ac felly y dringid *o*'r isaf i'r uchaf trwy y
ganol.
8 Gwelais hefyd uchder y tŷ o amgylch
ogylch: seiliau y celloedd *oedd* gorsen hel-
aeth o chwe chufydd mawrion.
9 A thewder y mur yr hwn *oedd* i'r gell o'r
tu allan, *oedd* bùm cufydd; a'r gweddill *oedd*
le i'r celloedd y rhai *oedd* o fewn.
10 A rhwng yr ystafelloedd *yr oedd* lled
ugain cufydd ynghylch y tŷ o amgylch
ogylch.
11 A drysau yr ystlys-gell *oedd* tu a'r *llan
nerch* weddill; un drws tu a'r gogledd, ac un
drws tu a'r dehau: a lled y fan a weddillasid
oedd bùm cufydd o amgylch ogylch.
12 A'r adeiladaeth yr hon *oedd* o flaen y
llannerch neillduol, ar y cwrr tu a'r gor-
llewin, *oedd* ddeg cufydd a thriugain o led;
a mur yr adeiladaeth *oedd* bùm cufydd o
dewder o amgylch ogylch, a'i hŷd *oedd* ddeg
cufydd a phedwar ugain.
13 Ac efe a fesurodd y tŷ, yn gan cufydd o
hŷd; a'r llannerch neillduol, a'r adeiladaeth,
a'i pharwydydd, yn gan cufydd o hŷd.
14 A lled wyneb y tŷ, a'r llannerch neill-
duol tu a'r dwyrain, *oedd* gan cufydd.
15 Ac efe a fesurodd hŷd yr adeiladaeth ar
gyfer y llannerch neillduol yr hon *oedd* o'r
tu cefn iddo, a'i ystafelloedd o'r naill du, ac
o'r tu arall yn gan cufydd, gyd â'r deml oddi
fewn, a drysau y cyntedd.
16 Y gorsingau, a'r ffenestri cyfyng, a'r
ystafelloedd o amgylch ar eu tri uchder, ar
gyfer y rhiniog a ystyllennasid â choed o
amgylch ogylch, ac o'r llawr hyd y ffenestri,
a'r ffenestri *hefyd* a ystyllennasid;
17 Hyd uwch ben y drws, a hyd y tŷ o fewn
ac allan, ac ar yr holl bared o amgylch ogylch
o fewn ac allan, wrth fesurau.
18 A cherubiaid hefyd ac â phalmwydd y
gweithiasid ef, palmwydden rhwng pob dau
gerub: a dau wyneb *oedd* i *bob* cherub.
19 Canys wyneb dyn *oedd* tu a'r balm-
wydden o'r naill du, ac wyneb llew tu a'r
balmwydden o'r tu arall: *yr oedd* wedi ei
weithio ar hyd y tŷ o amgylch ogylch.
20 Cherubiaid a phalmwydd a weithiasid o'r
ddaear hyd oddi ar y drws, ac *ar* bared y
deml.
21 Pedwar ochrog *oedd* pyst y deml, *ac*
wyneb y cyssegr; gwelediad *y naill* fel gwel-
ediad *y llall*.
22 Yr allor bren *oedd* dri chufydd ei huch-
der, a'i hyd yn ddau gufydd: a'i chonglau,
a'i huchder, a'i pharwydydd, *oedd* o bren.
Ac efe a ddywedodd wrthyf, Dyma y bwrdd
sydd ger bron yr ARGLWYDD.
23 Ac *yr ydoedd* dau ddrws i'r deml ac i'r
cyssegr:
24 A dwy ddor i'r drysau, *sef* dwy ddor
blygedig; dwy ddor i'r naill ddrws, a dwy
ddor i'r llall.
25 A gwnaethid arnynt, ar ddrysau y deml,
gerubiaid a phalmwydd, fel y gwneuthid ar y
parwydydd: ac *yr oedd* trawstiau coed ar
wyneb y cyntedd o'r tu allan.
26 Ffenestri cyfyng hefyd a phalmwydd
oedd o bob tu, ar ystlysau y porth, ac *ar*
ystafelloedd y tŷ, a'r trawstiau.

PENNOD XLII.

1 *Ystafelloedd yr offeiriaid;* 13 *a'r defnydd a wnaid â hwynt.* 19 *Mesurau y cyntedd nesaf allan.*

AC efe a'm dug i'r cyntedd nesaf allan, y
ffordd tu a'r gogledd; ac a'm dug i'r
ystafell *oedd* ar gyfer y llannerch neillduol,
yr hon *oedd* ar gyfer yr adail tu a'r gogledd.
2 Drws y gogledd *oedd* ar gyfer hŷd y can
cufydd, a lled y deg cufydd a deugain.
3 Ar gyfer yr ugain *cufydd* y rhai *oedd* i'r
cyntedd nesaf i mewn, ac ar gyfer y palmant
yr hwn *oedd* i'r cyntedd nesaf allan, *yr
ydoedd* ystafell ar gyfer ystafell yn dri
uchder.
4 Ac o flaen yr ystafelloedd *yr oedd* rhodfa
yn ddeg cufydd o led oddi fewn, ffordd o un
cufydd, a'u drysau tu a'r gogledd.
5 A'r ystafelloedd uchaf *oedd* gulion: o
herwydd yr ystafelloedd oeddynt uwch nâ'r
rhai hyn, nâ'r rhai isaf ac nâ'r rhai canol o'r
adeiladaeth.
6 Canys yn dri *uchder yr oeddynt* hwy, ac
heb golofnau iddynt fel colofnau y cyntedd-
oedd: am hynny yr oeddynt hwy yn gyf-
yngach nâ'r rhai isaf ac nâ'r rhai canol o'r
llawr *i fynu*.
7 A'r mur yr hwn *oedd* o'r tu allan ar gyfer
yr ystafelloedd, tu a'r cyntedd nesaf allan o
flaen yr ystafelloedd, *oedd* ddeg cufydd a
deugain ei hŷd.
8 O herwydd hŷd yr ystafelloedd y rhai *oedd*
yn y cyntedd nesaf allan *oedd* ddeg cufydd a
deugain: ac wele, o flaen y deml *yr oedd* can
cufydd.
9 Ac oddi tan yr ystafelloedd hyn *yr ydoedd*
mynediad i mewn o du y dwyrain, ffordd yr
elid iddynt hwy o'r cyntedd nesaf allan.
10 O fewn tewder mur y cyntedd tu a'r
dwyrain, ar gyfer y llannerch neillduol, ac
ar gyfer yr adeiladaeth, *yr oedd* yr ystafell-
oedd.
11 A'r ffordd o'u blaen hwynt *oedd* fel
gweledìad yr ystafelloedd y rhai *oedd* tu a'r
gogledd; un hŷd â hwynt *oeddynt, ac* un
lled â hwynt: a'u holl fynediad allan *oedd*
yn ol eu dull hwynt, ac yn ol eu drysau
hwynt.
12 Ac fel drysau yr ystafelloedd y rhai *oedd*
tu a'r dehau, *yr oedd* drws ym mhen y ffordd,
y ffordd ym mhen y mur yn uniawn tu a'r
dwyrain, yn y ddyfodfa i mewn.
13 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthyf, Ystafell-
oedd y gogledd ac ystafelloedd y dehau, y
rhai *sydd* ar gyfer y llannerch neillduol,
ystafelloedd sanctaidd *ynt* y rhai hynny, lle y
bwytty yr offeiriaid y rhai a nesânt at yr AR-
GLWYDD, y pethau sanctaidd cyssegredig:
yno y gosodant y sanctaidd bethau cyssegr-
edig, a'r bwyd-offrwm, a'r pech-aberth, a'r
aberth dros gamwedd; canys y lle *sydd*
sanctaidd.
14 A phan elo yr offeiriaid i mewn iddynt,
nid ânt allan o'r cyssegr i'r cyntedd nesaf
allan, eithr yno y gosodant eu dillad y rhai y
gwasanaethant ynddynt; am eu *bod* yn sanct-
aidd; ac a wisgant wisgoedd eraill, ac a nes-
ânt at yr hyn *a berthyn* i'r bobl.
15 Pan orphenasai efe fesuro y tŷ oddi fewn,
efe a'm dug i tu a'r porth *sydd* â'i wyneb tu
a'r dwyrain, ac a'i mesurodd ef o amgylch
ogylch.
16 Efe a fesurodd du y dwyrain â chorsen
fesur, yn bùm cant o gorsennau, wrth y
gorsen fesur oddi amgylch.
17 Efe a fesurodd du y gogledd yn bùm can
corsen, wrth y gorsen fesur oddi amgylch.
18 Y tu dehau a fesurodd efe yn bùm can
corsen, wrth y gorsen fesur.
19 ¶ Efe a aeth o amgylch i du y gorllewin,
ac a fesurodd bùm can corsen, wrth y gorsen
fesur.

20 Efe a fesurodd ei bedwar ystlys ef: mur
oedd iddo ef o amgylch ogylch, yn bùm can
corsen o hŷd, ac yn bùm can *corsen* o led, i
wahanu rhwng y cyssegr a'r digyssegr.

PENNOD XLIII.

1 *Gogoniant Duw yn dychwelyd i'r deml.* 7 *Pechod Israel yn rhwystro cynnrychioldeb Duw.* 10 *Y prophwyd yn eu hannog hwy i edifarhâu, ac i gadw cyfraith y tŷ.* 13 *Mesurau* 18 *a deddfau yr allor.*

AC efe a'm dug i'r porth, *sef* y porth sydd
yn edrych tu a'r dwyrain.
2 Ac wele ogoniant Duw Israel yn dyfod o
ffordd y dwyrain; a'i lais fel swn dyfroedd
lawer, a'r ddaear yn disgleirio o'i ogoniant
ef.
3 Ac *yr oedd* yn ol gwelediad y weledigaeth
a welais, *sef* yn ol y weledigaeth a welais pan
ddaethum i ddifetha y ddinas: a'r gweledig-
aethau *oedd* fel y weledigaeth a welswn wrth
afon Chebar: yna y syrthiais ar fy wyneb.
4 A gogoniant yr ARGLWYDD a ddaeth i'r
tŷ *ar hyd* ffordd y porth *sydd* â'i wyneb tu
a'r dwyrain.
5 Felly yr yspryd a'm cododd, ac a'm dug
i'r cyntedd nesaf i mewn, ac wele, llanwasai
gogoniant yr ARGLWYDD y tŷ.
6 Clywn *ef* hefyd yn llefaru wrthyf o'r tŷ;
ac yr oedd y gwr yn sefyll yn fy ymyl.
7 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthyf, Ha fab
dyn, *dyma* le fy ngorseddfa, a lle gwadnau fy
nhraed, lle y trigaf ym mysg meibion Israel
yn dragywydd; a'm henw sanctaidd ni haloga
tŷ Israel mwy, *na* hwynt-hwy, na'u brenhin-
oedd, trwy eu putteindra, na thrwy gyrph
meirw eu brenhinoedd *yn* eu huchel-leoedd.
8 Wrth osod eu rhiniog wrth fy rhiniog i,
a'u gorsin wrth fy ngorsin i, a phared rhyngof
fi â hwynt, hwy a halogasant fy enw sanct-
aidd â'u ffieidd-dra y rhai a wnaethant: am
hynny mi a'u hysais hwy yn fy llid.
9 Pellhânt yr awr hon eu putteindra, a
chelanedd eu brenhinoedd oddi wrthyf fi, a
mi a drigaf yn eu mysg hwy yn dragywydd.
10 ¶ Ti fab dyn, dangos y tŷ i dŷ Israel, fel
y cywilyddiont am eu hanwireddau; a me-
surant y portreiad.
11 Ac os cywilyddiant am yr hyn oll a
wnaethant, hysbysa iddynt ddull y tŷ, a'i
osodiad, a'i fynediadau allan, a'i ddyfodiadau
i mewn, a'i holl ddull, a'i holl ddeddfau, a'i
holl ddull, a'i holl gyfreithiau; ac ysgrifena
o flaen eu llygaid hwynt, fel y cadwont ei
holl ddull ef, a'i holl ddeddfau, ac y gwnel-
ont hwynt.
12 Dyma gyfraith y tŷ; Ar ben y mynydd
y bydd ei holl derfyn ef, yn gyssegr sanct-
eiddiolaf o amgylch ogylch: wele, dyma
gyfraith y tŷ.
13 ¶ A dyma fesurau yr allor wrth guf-
yddau. Y cufydd *sydd* gufydd a dyrnfedd;
y gwaelod *fydd* yn gufydd, a'r lled yn gufydd,
a'i hymylwaith ar ei min o amgylch *fydd* yn
rhychwant: a dyma le uchaf yr allor.
14 Ac o'r gwaelod *ar* y llawr, hyd yr ystôl
isaf, *y bydd* dau gufydd, ac un cufydd o led;
a phedwar cufydd o'r ystôl leiaf hyd yr ystôl
fwyaf, a chufydd o led.
15 Felly yr allor *fydd* bedwar cufydd; ac
o'r allor *y bydd* hefyd tu ag i fynu bedwar o
gyrn.
16 A'r allor *fydd* ddeuddeg *cufydd* o hŷd, a
deuddeg o led, yn ysgwâr yn ei phedwar
ystlys.
17 A'r ystôl *fydd* bedwar *cufydd* ar ddeg o
hŷd, a phedwar ar ddeg o led, yn ei phedwar
ystlys; a'r ymyl-waith o amgylch iddi yn
hanner cufydd; a'i gwaelod yn gufydd o am-
gylch; a'i grisiau yn edrych tu a'r dwyrain.
18 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthyf, Ha fab
dyn, fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW;
Dyma ddeddfau yr allor, yn y dydd y gwnel-
er hi, i boeth-offrymmu poeth-offrwm arni,
ac i daenellu gwaed arni.
19 Yna y rhoddi at yr offeiriaid y Lefiaid (y
rhai sydd o had Sadoc yn nesâu attaf fi,
medd yr Arglwydd DDUW, i'm gwasanaethu)
fustach ieuangc yn bech-aberth.
20 A chymmer o'i waed ef, a dyro ar ei
phedwar corn hi, ac ar bedair congl yr ystôl,
ac ar yr ymyl o amgylch: fel hyn y glanhêi
ac y cyssegri hi.
21 Cymmeri hefyd fustach y pech-aberth, ac
efe a'i llysg ef yn y lle nodedig i'r tŷ, o'r tu
allan i'r cyssegr.
22 Ac ar yr ail dydd ti a offrymmi fwch
geifr perffeith-gwbl yn bech-aberth; a hwy a
lanhânt yr allor, megis y glanhasant hi â'r
bustach.
23 Pan orphenych ei glanhâu, ti a offrymmi
fustach ieuangc perffeith-gwbl, a hwrdd per-
ffeith-gwbl o'r praidd.
24 Ac o flaen yr ARGLWYDD yr offrymmi
hwynt; a'r offeiriaid a fwriant halen arnynt,
ac a'u hoffrymmant hwy *yn* boeth-offrwm i'r
ARGLWYDD.
25 Saith niwrnod y darperi fwch *yn* bech-
aberth bob dydd; darparant hefyd fustach
ieuangc, a hwrdd o'r praidd, o rai perffeith-
gwbl.
26 Saith niwrnod y cyssegrant yr allor, ac y
glanhânt hi, ac yr ymgyssegrant.
27 A phan ddarffo y dyddiau hyn, bydd ar
yr wythfed dydd, ac o hynny allan, i'r off-
eiriaid offrymmu ar yr allor eich poeth-
offrymmau a'ch ebyrth hêdd: a mi a fyddaf
foddlawn i chwi, medd yr Arglwydd DDUW.

PENNOD XLIV.

1 *Porth y dwyrain a berthyn yn unig i'r tywysog.* 4 *Ceryddu yr offeiriaid am halogi y cyssegr.* 9 *Na chaiff delw-addolwyr swydd yr offeiriaid;* 15 *ond meibion Sadoc a'i caiff.* 17 *Ordeiniadau i'r offeiriaid.*

AC efe a wnaeth i mi ddychwelyd ar hyd
ffordd porth y cyssegr nesaf allan, yr
hwn sydd yn edrych tu a'r dwyrain, ac *yr
oedd* yn gauad.
2 Yna y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf,
Y porth hwn fydd gauad; nid agorir ef, ac
nid â neb i mewn trwyddo ef: o herwydd
ARGLWYDD DDUW Israel a aeth i mewn
trwyddo ef; am hynny y bydd yn gauad.
3 I'r tywysog *y mae;* y tywysog, efe a eis-
tedd ynddo i fwytta bara o flaen yr AR-
GLWYDD: ar hyd ffordd cyntedd y porth
hwnnw y daw efe i mewn, a hyd ffordd yr
un yr â efe allan.
4 ¶ Ac efe a'm dug i ffordd porth y gogledd
o flaen y tŷ: a mi a edrychais, ac wele, llan-
wasai gogoniant yr ARGLWYDD dŷ yr AR-
GLWYDD: a mi a syrthiais ar fy wyneb.
5 A dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf,
Gosod dy galon, fab dyn, a gwel â'th lygaid,
clyw hefyd â'th glustiau yr hyn oll yr ydwyf
yn ei ddywedyd wrthyt, am holl ddeddfau
tŷ yr ARGLWYDD, ac am ei holl gyfreithiau;
a gosod dy feddwl ar ddyfodfa y tŷ, ac ar
bob mynedfa allan o'r cyssegr.
6 A dywed wrth y gwrthryfelgar, *sef* tŷ
Israel, Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW;
Digon i chwi *hyn*, tŷ Israel, o'ch holl ffieidd-
dra;
7 Gan ddwyn o honoch ddieithriaid dien-
waededig o galon, a dienwaededig o gnawd,

i fod yn fy nghyssegr i'w halogi ef, *sef* fy nhŷ
i, pan offrymmasoch fy mara, y brasder a'r
gwaed; a hwy a dorrasant fy nghyfammod, o
herwydd eich holl ffieidd-dra chwi.
8 Ac ni chadwasoch gadwraeth fy mhethau
cyssegredig; eithr gosodasoch i chwi eich
hunain geidwaid *ar* fy nghadwraeth yn fy
nghyssegr.
9 ¶ Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW;
Ni ddaw i'm cyssegr un mab dïeithr dïen-
waededig o galon, a dïenwaededig o gnawd,
o'r holl feibion dïeithr y rhai *sydd* ym mysg
meibion Israel.
10 A'r Lefiaid y rhai a giliasant ym mhell
oddi wrthyf, pan gyfeiliornodd Israel, y rhai
a grwydrasant oddi wrthyf ar ol eu delwau,
hwy a ddygant eu hanwiredd.
11 Etto hwy a fyddant yn fy nghyssegr, yn
weinidogion *mewn* swydd ym mhyrth y tŷ,
ac yn gweini i'r tŷ: hwy a laddant yr offrwm
poeth, ac aberth y bobl, a hwy a safant o'u
blaen hwy i'w gwasanaethu hwynt.
12 O herwydd gwasanaethu o honynt hwy o
flaen eu heilunod, a bod o honynt i dŷ Israel
yn dramgwydd i anwiredd, am hynny y
dyrchefais fy llaw yn eu herbyn hwynt,
medd yr Arglwydd DDUW, a hwy a ddygant
eu hanwiredd.
13 Ac ni ddeuant yn agos attaf fi i offeiriadu
i mi, nac i nesâu at yr un o'm pethau sanct-
aidd yn y cyssegr sancteiddiolaf: eithr dygant
eu cywilydd, a'u ffieidd-dra a wnaethant.
14 Eithr gwnaf hwynt yn geidwaid cadwr-
aeth y tŷ, yn ei holl wasanaeth, ac yn yr hyn
oll a wneir ynddo.
15 ¶ Yna yr offeiriaid y Lefiaid, meibion
Sadoc, y rhai a gadwasant gadwraeth fy
nghyssegr, pan gyfeiliornodd meibion Israel
oddi wrthyf, hwynt-hwy a nesânt attaf fi i'm
gwasanaethu, ac a safant o'm blaen i off-
rymmu i mi y brasder a'r gwaed, medd yr
Arglwydd IOR.
16 Hwy a ânt i mewn i'm cyssegr, a hwy a
nesânt at fy mwrdd i'm gwasanaethu, ac a
gadwant fy nghadwraeth.
17 ¶ A phan ddelont i byrth y cyntedd nesaf
i mewn, gwisgant wisgoedd llîan; ac na
ddeued gwlan am danynt, tra y gwasan-
aethant ym mhyrth y cyntedd nesaf i mewn,
ac o fewn.
18 Capiau llîan fydd am eu pennau hwynt,
a llodrau llîan fydd am eu llwynau hwynt:
nac ymwregysant â dim a baro chwŷs.
19 A phan elont i'r cyntedd nesaf allan, *sef*
at y bobl i'r cyntedd oddi allan, dïosgant eu
gwisgoedd y rhai y gwasanaethasant ynddynt,
a gosodant hwynt o fewn celloedd y cyssegr,
a gwisgant ddillad eraill; ac na chyssegrant y
bobl â'u gwisgoedd.
20 Eu pennau hefyd ni eilliant, ac ni ollyng-
ant *eu* gwallt *yn llaes:* gan dalgrynnu tal-
grynnant eu pennau.
21 Hefyd, nac yfed un offeiriad win, pan
ddelont i'r cyntedd nesaf i mewn.
22 Na chymmerant chwaith yn wragedd
iddynt wraig weddw, neu ysgaredig; eithr
morwynion o had tŷ Israel, neu y weddw a
fyddo gweddw offeiriad, a gymmerant.
23 A dysgant i'm pobl *ragor* rhwng y sanct-
aidd a'r halogedig, a gwnant iddynt wybod
gwahan rhwng aflan a glân.
24 Ac mewn ymrafael hwy a safant mewn
barn, *ac* a farnant yn ol fy marnedigaethau i:
cadwant hefyd fy nghyfreithiau a'm deddf-
au yn fy holl uchel-wyliau; a sancteiddiant
fy sabbothau.
25 Ni ddeuant chwaith at ddyn marw i
ymhalogi: eithr wrth dad, ac wrth fam, ac
wrth fab, ac wrth ferch, wrth frawd, ac wrth
chwaer yr hon ni bu eiddo gwr, y gallant
ymhalogi.
26 Ac wedi ei buredigaeth y cyfrifir iddo
saith niwrnod.
27 A'r dydd yr elo i'r cyssegr, o fewn y
cyntedd nesaf i mewn, i weini yn y cyssegr,
offrymmed ei bech-aberth, medd yr Ar-
glwydd DDUW.
28 A bydd yn etifeddiaeth iddynt hwy; myfi
yw eu hetifeddiaeth hwy. Ac na roddwch
berchennogaeth iddynt hwy yn Israel; myfi
yw eu perchennogaeth hwy.
29 Y bwyd-offrwm, a'r pech-aberth, a'r
aberth dros gamwedd, a fwyttânt hwy; a phob
peth cyssegredig yn Israel fydd eiddynt hwy.
30 A blaenion pob blaen-ffrwyth o bob *peth*,
a phob offrwm pob dim oll o'ch holl offrym-
mau, fydd eiddo yr offeiriaid: blaen-ffrwyth
eich toes hefyd a roddwch i'r offeiriad, i osod
bendith ar dy dŷ.
31 Na fwyttâed yr offeiriaid ddim a fu
farw ei hun, neu ysglyfaeth o aderyn neu o
anifail.

PENNOD XLV.

1 *Rhandir y cyssegr,* 6 *a'r eiddo y ddinas,* 7 *a'r tywysog.* 9 *Ordeiniadau i'r tywysog.*

A PHAN rannoch y tir wrth goelbren
yn etifeddiaeth, yr offrymmwch i'r AR-
GLWYDD offrwm cyssegredig o'r tir; yr hŷd
fydd pùm mil ar hugain *o gorsennau* o hŷd,
a dengmil o led. Cyssegredig *fydd* hynny yn
ei holl derfyn o amgylch.
2 O hyn *y bydd* i'r cyssegr bùm cant *ar hŷd*,
a phùm cant *ar led*, yn bedeirongl oddi
amgylch; a deg cufydd a deugain, yn faes
pentrefol iddo o amgylch.
3 Ac o'r mesur hwn y mesuri bûm mil ar
hugain o hŷd, a dengmil o led; ac yn hwnnw
y bydd y cyssegr, *a'r* lle sancteiddiolaf.
4 Y rhan gyssegredig o'r tir fydd i'r offeir-
iaid, y rhai a wasanaethant y cyssegr, y rhai a
nesânt i wasanaethu yr ARGLWYDD; ac efe
a fydd iddynt yn lle tai, ac yn gyssegrfa i'r
cyssegr.
5 A'r pùm mil ar hugain o hŷd, a'r dengmil
o led, fydd hefyd i'r Lefiaid y rhai a wasan-
aethant y tŷ, yn etifeddiaeth ugain o ystafell-
oedd.
6 ¶ Rhoddwch hefyd bùm mil o led, a
phùm mil ar hugain o hŷd, yn berchennog-
aeth i'r ddinas, ar gyfer offrwm y rhan
gyssegredig: i holl dŷ Israel y bydd *hyn*.
7 ¶ A *rhan fydd* i'r tywysog o'r tu yma ac
o'r tu accw i offrwm y rhan gyssegredig, ac i
berchennogaeth y ddinas, ar gyfer y rhan
gyssegredig, ac ar gyfer etifeddiaeth y ddinas,
o du y gorllewin tu a'r gorllewin, ac o du y
dwyrain tu a'r dwyrain: a'r hŷd *fydd* ar
gyfer *pob* un o'r rhannau, o derfyn y gor-
llewin hyd derfyn y dwyrain.
8 *Yn* y tir y bydd ei etifeddiaeth ef yn Is-
rael, ac ni orthrymma fy nhywysogion fy
mhobl i mwy; a'r *rhan* arall o'r tir a roddant
i dŷ Israel yn ol eu llwythau.
9 ¶ Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW;
Digon i chwi hyn, tywysogion Israel; bwri-
wch ymaith drawsder a difrod, gwnewch hefyd
farn a chyfiawnder, tynnwch ymaith eich
trethau oddi ar fy mhobl, medd yr Arglwydd
DDUW.
10 Bydded gennych gloriannau uniawn, ac
ephah uniawn, a bàth uniawn.
11 Bydded yr ephah a'r bàth un fesur; gan
gynnwys o'r bàth ddegfed ran homer, a'r
ephah ddegfed ran homer: wrth yr homer y
bydd eu mesur hwynt.

12 Y sicl *fydd* ugain gerah: ugain sicl, a
phùm sicl ar hugain, a phymtheg sicl fydd
maneh i chwi.
13 Dyma yr offrwm a offrymmwch: chwech-
ed ran ephah o homer o wenith; felly y
rhoddwch chweched ran ephah o homer o
haidd.
14 Am ddeddf yr olew, bàth o olew, degfed
ran bàth *a roddwch* o'r corus; yr hyn *yw*
homer o ddeg bàth: o herwydd deg bàth *yw*
homer.
15 Un milyn hefyd o'r praidd *a offrymmwch*
o bob deucant, allan o ddolydd Israel, yn
fwyd-offrwm. ac yn boeth-offrwm, ac yn
aberthau hêdd, i wneuthur cymmod drostynt,
medd yr Arglwydd Dduw.
16 Holl bobl y tir fyddant dan yr offrwm
hwn i'r tywysog yn Israel.
17 Ac ar y tywysog y bydd poeth-offrwm, a
bwyd-offrwm, a diod-offrwm, ar yr uchel-
wyliau, a'r newydd-loerau, a'r sabbothau,
trwy holl osodedig wyliau tŷ Israel: efe a
ddarpara bech-aberth, a bwyd-offrwm, a
phoeth-offrwm, ac aberthau hêdd, i wneuthur
cymmod dros dŷ Israel.
18 Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw;
O fewn y *mis* cyntaf, ar y *dydd* cyntaf o'r
mis, y cymmeri fustach ieuangc perffeith-
gwbl, ac y puri y cyssegr.
19 Yna y cymmer yr offeiriad o waed y
pech-aberth, ac a'i rhydd ar orsingau y
tŷ, ac ar bedair congl ystôl yr allor, ac ar
orsingau porth y cyntedd nesaf i mewn.
20 Felly y gwnei hefyd ar y seithfed *dydd*
o'r mis, dros y neb a becho yn amryfus, a
thros yr ehud: felly y purwch y tŷ.
21 Yn y *mis* cyntaf, ar y pedwerydd dydd
ar ddeg o'r mis, y bydd i chwi y pasc; gwyl
fydd i chwi saith niwrnod: bara croyw a
fwyttêwch.
22 A'r tywysog a ddarpara ar y dydd hwnnw
drosto ei hun, a thros holl bobl y wlad, fus-
tach *yn* bech-aberth,
23 A saith niwrnod yr wyl y darpara efe yn
offrwm poeth i'r Arglwydd, saith o fustych,
a saith o hyrddod perffeith-gwbl, bob dydd
o'r saith niwrnod; a bwch geifr yn bech-
aberth bob dydd.
24 Bwyd-offrwm hefyd a ddarpara efe, *sef*
ephah gyd â *phob* bustach, ac ephah gyd â
phob hwrdd; a hìn o olew gyd â'r ephah.
25 Yn y seithfed *mis*, ar y pymthegfed
dydd o'r mis, y gwna y cyffelyb ar yr wyl
dros saith niwrnod; *sef* fel y pech-aberth, fel
y poeth-offrwm, ac fel y bwyd-offrwm, ac fel
yr olew.

PENNOD XLVI.

1 *Ordeiniadau i'r tywysog pan addolo;* 9 *ac i'r bobl.* 16 *Trefn am etifeddiaeth y tywysog.* 19 *Y cyntedd i ferwi ac i bobi.*

FEL hyn y dywed yr Arglwydd Dduw;
Porth y cyntedd nesaf i mewn, yr hwn
sydd yn edrych tu a'r dwyrain, fydd yn
gauad y chwe diwrnod gwaith; ond ar y
dydd sabboth yr agorir ef, ac efe a agorir ar
ddydd y newydd-loer.
2 A'r tywysog a ddaw *ar hyd* ffordd cyntedd
y porth oddi allan, ac a saif wrth orsing y
porth; a'r offeiriaid a ddarparant ei boeth-
offrwm ef a'i aberthâu hêdd, ac efe a addola
wrth riniog y porth; ac a â allan: a'r porth
ni cheuir hyd yr hwyr.
3 Pobl y tir a addolant hefyd *wrth* ddrws
y porth hwnnw. ar y sabbothau ac ar y
newydd-loerau, o flaen yr Arglwydd.
4 A'r offrwm poeth a offrymmo y tywysog
i'r Arglwydd ar y dydd sabboth, *fydd*
chwech o ŵyn perffeith-gwbl, a hwrdd
perffeith-gwbl:
5 A bwyd-offrwm o ephah gyd â'r hwrdd, a
rhodd ei law o fwyd-offrwm gyd â'r ŵyn, a
hìn o olew gyd â'r ephah.
6 Ac ar ddydd y newydd-loer, bustach
ieuangc perffeith-gwbl, a chwech o ŵyn, a
hwrdd: perffeith-gwbl fyddant.
7 Ac efe a ddarpara ephah gyd â'r bustach,
ac ephah gyd â'r hwrdd, yn fwyd-offrwm; a
chyd â'r ŵyn fel y cyrhaeddo ei law ef, a hìn
o olew gyd â *phob* ephah.
8 A phan ddelo y tywysog i mewn, *ar hyd*
ffordd cyntedd y porth y daw i mewn, ac ar
hyd y ffordd honno yr â allan.
9 ¶ A phan ddelo pobl y tir o flaen yr
Arglwydd ar y gwyliau gosodedig, yr hwn
a ddelo i mewn ar hyd ffordd porth y gogledd
i addoli, a â allan i ffordd porth y dehau; a'r
hwn a ddelo ar hyd ffordd porth y dehau,
a â allan ar hyd ffordd porth y gogledd: na
ddychweled i ffordd y porth y daeth i mewn
trwyddo, eithr eled allan ar ei gyfer.
10 A phan ddelont hwy i mewn, y daw y
tywysog yn eu mysg hwy; a phan elont
allan, yr â yntau allan.
11 Ac ar y gwyliau a'r uchel-wyliau *hefyd* y
bydd y bwyd-offrwm o ephah gyd â *phob*
bustach, ac ephah gyd â *phob* hwrdd, a rhodd
ei law gyd â'r ŵyn, a hìn o olew gyd â'r
ephah.
12 A phan ddarparo y tywysog boeth-
offrwm gwirfodd, neu aberthau hêdd gwir-
fodd i'r Arglwydd, yna yr egyr *un* iddo y
porth sydd yn edrych tu a'r dwyrain, ac efe a
ddarpara ei boeth-offrwm a'i aberthau hêdd,
fel y gwnaeth ar y dydd sabboth; ac a â
allan: ac *un* a gau y porth ar ol ei fyned ef
allan.
13 Oen blwydd perffeith-gwbl *hefyd* a
ddarperi yn boeth-offrwm i'r Arglwydd
beunydd: o fore i fore y darperi ef.
14 Darperi hefyd yn fwyd-offrwm gyd âg *ef*
o fore i fore, chwechedd ran ephah, a thrydedd
ran hìn o olew, i gymmysgu y peilliaid, yn
fwyd-offrwm i'r Arglwydd, *trwy* ddeddf
dragywyddol byth.
15 Fel hyn y darparant yr oen, a'r bwyd-
offrwm, a'r olew, o fore i fore, *yn* boeth-
offrwm gwastadol.
16 ¶ Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw;
Os rhydd y tywysog rodd i neb o'i feibion o'i
etifeddiaeth, eiddo ei feibion fydd hynny, eu
perchennogaeth *fydd* hynny wrth etifedd-
iaeth.
17 Ond pan roddo efe rodd o'i etifeddiaeth
i un o'i weision, bydded hefyd eiddo hwnnw
hyd flwyddyn y rhyddid; yna y dychwel i'r
tywysog: etto ei etifeddiaeth *fydd eiddo* ei
feibion, iddynt hwy.
18 Ac na chymmered y tywysog o etifedd-
iaeth y bobl, i'w gorthrymmu hwynt allan
o'u perchennogaeth; *eithr* rhodded etifedd-
iaeth i'w feibion o'i berchennogaeth ei hun:
fel na wasgarer fy mhobl bob un allan o'i
berchennogaeth.
19 ¶ Ac efe a'm dug trwy y ddyfodfa *oedd*
ar ystlys y porth, i ystafelloedd cyssegredig
yr offeiriaid y rhai oedd yn edrych tu a'r
gogledd: ac wele yno le ar y ddau ystlys tu
a'r gorllewin.
20 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Dyma y
fan lle y beirw yr offeiriaid yr aberth dros
gamwedd a'r pech-aberth, *a* lle y pobant y
bwyd-offrwm; fel na ddygont hwynt i'r
cyntedd nesaf allan, i sancteiddio y bobl.
21 Ac efe a'm dug i'r cyntedd nesaf allan,
ac a'm tywysodd heibio i bedair congl y

cyntedd; ac wele gyntedd ym mhob congl i'r cyntedd.

22 Ym mhedair congl y cyntedd *yr ydoedd* cynteddau cyssylltiedig o ddeugain *cufydd* o hŷd, a deg ar hugain o led: un fesur *oedd* y conglau ill pedair.

23 Ac *yr ydoedd* adail newydd o amgylch ogylch iddynt ill pedair, a cheginau wedi eu gwneuthur oddi tan y muriau oddi amgylch.

24 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Dyma dŷ y cogau, lle y beirw gweinidogion y tŷ aberth y bobl.

PENNOD XLVII.

1 *Gweledigaeth y dyfroedd sanctaidd;* 6 *a'u rhinwedd.* 13 *Terfynau y wlad;* 22 *a'i rhannu wrth goel-bren.*

AC efe a'm dug i drachefn i ddrws y tŷ; ac wele ddwfr yn dyfod allan oddi tan riniog y tŷ tu a'r dwyrain: o herwydd wyneb y tŷ *oedd tu a'r* dwyrain; a'r dyfroedd oedd yn disgyn oddi tanodd o ystlys dehau y tŷ, o du y dehau i'r allor.

2 Ac efe a'm dug i ar *hyd* ffordd y porth tu a'r gogledd, ac a wnaeth i mi amgylchu y ffordd oddi allan hyd y porth nesaf allan *ar hyd* y ffordd sydd yn edrych tu a'r dwyrain; ac wele ddyfroedd yn tarddu ar yr ystlys dehau.

3 A phan aeth y gwr yr hwn oedd â'r llinyn yn ei law allan tu a'r dwyrain, efe a fesurodd fil o gufyddau, ac a'm tywysodd i trwy y dyfroedd; *a'r* dyfroedd hyd y fferau.

4 Ac efe a fesurodd fil *eraill*, ac a'm tywysodd trwy y dyfroedd; *a'r* dyfroedd hyd y gliniau: ac a fesurodd fil *eraill*, ac a'm tywysodd trwodd; *a'r* dyfroedd hyd y lwynau:

5 Ac efe a fesurodd fil *eraill; ac* afon *oedd* yr hon ni allwn fyned trwyddi: canys codasai y dyfroedd yn ddyfroedd nofiadwy, yn afon ni ellid myned trwyddi.

6 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthyf, A welaist ti *hyn*, fab dyn? Yna y'm tywysodd, ac y'm dychwelodd hyd làn yr afon.

7 Ac wedi i mi ddychwelyd, wele ar fin yr afon goed lawer iawn o'r tu yma ac o'r tu accw.

8 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Y dyfroedd hyn sydd yn myned allan tu a bro y dwyrain, ac a ddisgynant i'r gwastad, ac a ânt i'r môr: *ac* wedi eu myned i'r môr, yr iachêir y dyfroedd.

9 A bydd i bob peth byw, yr hwn a ymlusgo, pa le bynnag y delo yr afonydd, gael byw: ac fe fydd pysgod lawer iawn, o herwydd dyfod y dyfroedd hyn yno: canys iachêir hwynt, a phob dim lle y delo yr afon fydd byw.

10 A bydd i'r pysgodwyr sefyll arni, o En-gedi hyd En-eglaim; hwy a fyddant yn daenfa rhwydau: eu pysgod fydd yn ol eu rhyw, fel pysgod y môr mawr, yn llawer iawn.

11 Ei lleoedd lleidiog a'i chorsydd ni iachêir; i halen y rhoddir hwynt.

12 Ac wrth yr afon y cyfyd, ar ei min o'r ddeutu, pob pren ymborth; ei ddalen ni syrth, a'i ffrwyth ni dderfydd: yn ei fisoedd y dwg ffrwyth newydd; o herwydd ei ddyfroedd, hwy a ddaethant allan o'r cyssegr: am hynny y bydd ei ffrwyth yn ymborth, a'i ddalen yn feddyginiaeth.

13 ¶ Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Dyma y terfyn wrth yr hwn y rhennwch y tir yn etifeddiaeth i ddeuddeg llwyth Israel: Joseph *a gaiff ddwy* o rannau.

14 Hefyd chwi a'i hetifeddwch ef, bob un cystal a'i gilydd; *am* yr hwn y tyngais a'r ei roddi i'ch tadau: a'r tir hwn a syrth i chwi yn etifeddiaeth.

15 A dyma derfyn y tir o du y gogledd, o'r môr mawr tu a Hethlon, ffordd yr êir i Zedad:

16 Hamath, Berothah, Sibraim, yr hwn *sydd* rhwng terfyn Damascus a therfyn Hamath; Hasar-hattichon, yr hwn *sydd* ar derfyn Hauran.

17 A'r terfyn o'r môr fydd Hasar-enan, terfyn Damascus, a'r gogledd tu a'r gogledd, a therfyn Hamath. A dyma du y gogledd.

18 Ac ystlys y dwyrain a fesurwch o Hauran, ac o Damascus, ac o Gilead, ac o dir Israel *wrth* yr Iorddonen, o'r terfyn hyd fôr y dwyrain. A dyma du y dwyrain.

19 A'r ystlys ddehau tu a'r dehau, o Tamar hyd ddyfroedd cynnen Cades, yr afon hyd y môr mawr. A dyma yr ystlys ddehau tu a Theman.

20 A thu y gorllewin *fydd* y môr mawr, o'r terfyn hyd oni ddeuer ar gyfer Hamath. Dyma du y gorllewin.

21 Felly y rhennwch y tir hwn i chwi, yn ol llwythau Israel.

22 ¶ Bydd hefyd i chwi ei rannu ef wrth goel-bren yn etifeddiaeth i chwi, ac i'r dieithriaid a ymdeithiant yn eich mysg, y rhai a genhedla blant yn eich plith: a byddant i chwi fel un wedi ei eni yn y wlad ym mysg meibion Israel; gyd â chwi y cânt etifeddiaeth ym mysg llwythau Israel.

23 A bydd ym mha lwyth bynnag yr ymdeithio y dieithr, yno y rhoddwch ei etifeddiaeth ef, medd yr Arglwydd DDUW.

PENNOD XLVIII.

1, 23 *Rhandiroedd y deuddeg llwyth.* 8 *Rhandir y cyssegr;* 15 *a'r ddinas, a'i phentrefydd;* 21 *a'r tywysog.* 30 *Mesurau pyrth y ddinas.*

A DYMA enwau y llwythau. O gwrr y gogledd ar duedd ffordd Hethlon, ffordd yr êir i Hamath, Hasar-enan, terfyn Damascus tu a'r gogledd, i duedd Hamath, (canys y rhai hyn oedd ei derfynau dwyrain *a* gorllewin) *rhan* i Dan.

2 Ac ar derfyn Dan, o du y dwyrain hyd du y gorllewin, *rhan* i Aser.

3 Ac ar derfyn Aser, o du y dwyrain hyd du y gorllewin, i Naphtali *ran*.

4 Ac ar derfyn Naphtali, o du y dwyrain hyd du y gorllewin, i Manasseh *ran*.

5 Ac ar derfyn Manasseh, o du y dwyrain hyd du y gorllewin, i Ephraim *ran*.

6 Ac ar derfyn Ephraim, o du y dwyrain hyd du y gorllewin, i Reuben *ran*.

7 Ac ar derfyn Reuben, o du y dwyrain hyd du y gorllewin, i Judah *ran*.

8 ¶ Ac ar derfyn Judah, o du y dwyrain hyd du y gorllewin, y bydd yr offrwm a offrymmoch yn bùm mil ar hugain *o gorsennau o* led, ac *o* hŷd fel un o'r rhannau, o du y dwyrain hyd du y gorllewin: a'r cyssegr fydd yn ei ganol.

9 Yr offrwm a offrymmoch i'r ARGLWYDD *fydd* bùm mil ar hugain o hŷd, a dengmil o led.

10 Ac eiddo y rhai hyn fydd yr offrwm cyssegredig, *sef* eiddo yr offeiriaid *fydd* pùm mil ar hugain tu a'r gogledd *o hŷd*, a dengmil tu a'r gorllewin o led; felly dengmil tu a'r dwyrain o led, a phùm mil ar hugain tu a'r dehau o hŷd: a chyssegr yr ARGLWYDD fydd yn ei ganol.

11 I'r offeiriaid cyssegredig o feibion Sadoc *y bydd*, y rhai a gadwasant fy nghadwraeth, y rhai ni chyfeiliornasant pan gyfeiliornodd plant Israel, megis y cyfeiliornodd y Lefiaid.

12 A bydd eiddynt yr hyn a offrymmir o

offrwm y tir, yn sancteidd-beth cyssegredig
wrth derfyn y Lefiaid.
13 A'r Lefiaid *a gânt*, ar gyfer terfyn yr
offeiriaid, bùm mil ar hugain o hŷd, *a* deng-
mil o led: pob hŷd *fydd* bùm mil ar hugain,
a'r lled yn ddengmil.
14 Hefyd ni werthant *ddim* o hono, ac ni
chyfnewidiant, ac ni throsglwyddant flaen-
ffrwyth y tir; o herwydd cyssegredig *yw* i'r
ARGLWYDD.
15 ¶ A'r pùm mil gweddill o'r led, ar gyfer
y pùm mil ar hugain, fydd digyssegredig, yn
drigfa ac yn faes pentrefol i'r ddinas, a'r
ddinas fydd yn ei ganol.
16 A dyma ei fesurau ef; Ystlys y gogledd
fydd bùm cant a phedair mil, ac ystlys y
dehau yn bùm cant a phedair mil, felly
o du y dwyrain yn bùm cant a phedair
mil, a thu a'r gorllewin yn bùm cant a
phedair mil.
17 A maes pentrefol y ddinas fydd hefyd tu
a'r gogledd yn ddeucant a deg a deugain, ac
yn ddeucant a deg a deugain tu a'r dehau, ac
yn ddeucant a deg a deugain tu a'r dwyrain,
ac yn ddeucant a deg a deugain tu a'r gor-
llewin.
18 A'r gweddill o'r hŷd, ar gyfer offrwm y
rhan gyssegredig, *fydd* yn ddengmil tu a'r
dwyrain, ac yn ddengmil tu a'r gorllewin: ac
ar gyfer offrwm y rhan gyssegredig y bydd;
a'i gnwd fydd yn ymborth i weinidogion y
ddinas.
19 A gweinidogion y ddinas a'i gwasanaeth-
ant o holl lwythau Israel.
20 Yr holl offrwm *fydd* bùm mil ar hugain,
wrth bùm mil ar hugain: yn bedeirongl yr
offrymmwch yr offrwm cyssegredig, gyd â
pherchennogaeth y ddinas.
21 ¶ A'r hyn a adewir *fydd* i'r tywysog, o
ddeutu yr offrwm cyssegredig, ac o berchen-
nogaeth y ddinas, ar gyfer y pùm mil ar
hugain, o'r offrwm tu a therfyn y dwyrain, a
thu a'r gorllewin, ar gyfer y pùm mil ar
hugain tu a therfyn y gorllewin, gyferbyn a
rhannau y tywysog: a'r offrwm cyssegredig
fydd; a chyssegrfa y tŷ *fydd* y'nghanol
hynny.
22 Felly o berchennogaeth y Lefiaid, ac o
berchennogaeth y ddinas, y'nghanol yr hyn
sydd i'r tywysog rhwng terfyn Judah a
therfyn Benjamin, eiddo y tywysog fydd.
23 Ac am y rhan arall o'r llwythau, o du y
dwyrain hyd du y gorllewin, *y bydd rhan* i
Benjamin.
24 Ac ar derfyn Benjamin, o du y dwyrain
hyd du y gorllewin, *y bydd rhan* i Simeon.
25 Ac ar derfyn Simeon, o du y dwyrain
hyd du y gorllewin, *rhan* i Issachar.
26 Ac ar derfyn Issachar, o du y dwyrain
hyd du y gorllewin, *rhan* i Zabulon.
27 Ac ar derfyn Zabulon, o du y dwyrain
hyd du y gorllewin, *rhan* i Gad.
28 Ac ar derfyn Gad, ar y tu dehau tu a'r
dehau, y terfyn fydd o Tamar *hyd* ddyfr-
oedd cynnen Cades, *a* hyd yr afon tu a'r môr
mawr.
29 Dyma y tir a rennwch wrth goel-bren
yn etifeddiaeth i lwythau Israel, a dyma eu
rhannau hwynt, medd yr Arglwydd DDUW.
30 ¶ Dyma hefyd fynediad allan y ddinas,
o du y gogledd pùm cant a phedair mil o
fesurau.
31 A phyrth y ddinas *fydd* ar enwau llwyth-
au Israel, tri phorth tu a'r gogledd; porth
Reuben yn un, porth Judah yn un, porth
Lefi yn un.
32 Ac ar du y dwyrain pùm cant a phedair
mil: a thri phorth; *sef* porth Joseph yn un,
porth Benjamin yn un, porth Dan yn un.
33 A thu a'r dehau pùm cant a phedair mil
o fesurau: a thri phorth; porth Simeon yn
un, a phorth Issachar yn un, a phorth Zabu-
lon yn un.
34 Tu a'r gorllewin *y bydd* pùm cant a
phedair mil, *a'u* tri phorth; porth Gad yn
un, porth Aser yn un, *a* phorth Naphtali
yn un.
35 Deunaw mil *o fesurau oedd* hi o am-
gylch: ac enw y ddinas o'r dydd hwnnw
allan fydd, YR ARGLWYDD *sydd* yno.

LLYFR

DANIEL.

PENNOD I.

1 Caethiwed Jehoiacim. 3 Aspenas yn cymmeryd Daniel, Hananïah, Misäel, ac Azarïah, i'w dysgu yn ngwybodaeth y Caldeaid: 8 a hwythau yn gwrthod rhan o fwyd y brenhin, ac wrth fwytta ffa, ac yfed dwfr, yn myned yn dda arnynt. 17 Eu godidog ddoethineb hwy.

YN y drydedd flwyddyn o deyrnasiad
Jehoiacim brenhin Judah, y daeth Ne-
buchodonosor brenhin Babilon i Jerusalem,
ac a warchaeodd arni.
2 A'r ARGLWYDD a roddes i'w law ef Jeho-
iacim brenhin Judah, a rhan o lestri tŷ
DDUW; yntau a'u dug hwynt i wlad Sinar, i
dŷ ei dduw ef; ac i drysordy ei dduw y dug
efe y llestri.
3 ¶ A dywedodd y brenhin wrth Aspenaz
ei ben-ystafellydd, am ddwyn o feibion Is-
rael, ac o'r had brenhinol, ac o'r tywysogion,
4 Bechgyn y rhai ni *byddai* ynddynt ddim
gwrthuni, eithr yn dda yr olwg, a deallgar
ym mhob doethineb, ac yn gwybod gwybod-
aeth, ac yn deall cyfarwyddyd, a'r rhai *y
byddai* grym ynddynt i sefyll yn llys y bren-
hin, i'w dysgu *ar* lyfr ac *yn* iaith y Caldeaid.
5 A'r brenhin a ddognodd iddynt ran beu-
nydd o fwyd y brenhin, ac o'r gwin a yfai efe;
felly i'w maethu hwynt dair blynedd, fel y
safent ar ol hynny ger bron y brenhin.
6 Ac yr ydoedd yn eu plith hwynt o feibion
Judah, Daniel, Hananïah, Misäel, ac Aza-
rïah:
7 A'r pen-ystafellydd a osododd arnynt
enwau: canys ar Daniel y gosododd efe
Beltesassar; ac ar Hananïah, Sadrach; ac ar
Misäel, Mesach; ac ar Azarïah, Abednego.
8 ¶ A Daniel a roddes ei fryd, nad ymhal-
ogai efe trwy ran *o* fwyd y brenhin, na thrwy
y gwin a yfai efe: am hynny efe a ddymun-
odd ar y pen-ystafellydd, na byddai raid iddo
ymhalogi.
9 A Duw a roddes Daniel mewn ffafr a
thiriondeb gyd â'r pen-ystafellydd.
10 A'r pen-ystafellydd a ddywedodd wrth
Daniel, Ofni yr ydwyf fi fy arglwydd y bren-
hin, yr hwn a osododd eich bwyd chwi a'ch
diod chwi: o herwydd, paham y gwelai efe
eich wynebau yn gulach nâ'r bechgyn *sydd*
fel chwithau? felly y parech fy mhen yn
ddyledus i'r brenhin.
11 Yna y dywedodd Daniel wrth Melsar, yr
hwn a osodasai y pen-ystafellydd ar Daniel,
Hananïah, Misael, ac Azarïah,
12 Prawf, attolwg, dy weision ddeg diwrnod,
a rhoddant i ni ffa i'w bwytta, a dwfr i'w
yfed.
13 Yna edrycher ger dy fron di ein gwedd
ni, a gwedd y bechgyn sydd yn bwytta rhan
o fwyd y brenhin: ac fel y gwelych, gwna
â'th weision.
14 Ac efe a wrandawodd arnynt yn y peth
hyn, ac a'u profodd hwynt ddeg o ddyddiau.
15 Ac ym mhen y deng niwrnod y gwelid
eu gwedd hwynt yn deccach, ac yn dewach
o gnawd, nâ'r holl fechgyn oedd yn bwytta
rhan o fwyd y brenhin.
16 Felly Melsar a gymmerodd ymaith ran
eu bwyd hwynt, a'r gwin a yfent; ac a roddes
iddynt ffa.
17 ¶ A'r bechgyn hynny ill pedwar, Duw
a roddes iddynt wybodaeth a deall ym mhob
dysg a doethineb: a Daniel a hyfforddiodd
efe ym mhob gweledigaeth a breuddwydion.
18 Ac ym mhen y dyddiau y dywedasai y
brenhin am eu dwyn hwynt i mewn, yna y
pen-ystafellydd a'u dug hwynt ger bron Ne-
buchodonosor.
19 A'r brenhin a chwedleuodd â hwynt; ac
ni chafwyd o honynt oll *un* fel Daniel, Ha-
nanïah, Misäel, ac Azarïah: am hynny y
safasant hwy ger bron y brenhin.
20 Ac ym mhob rhyw ddoethineb *a* deall
a'r a ofynai y brenhin iddynt, efe a'u cafodd
hwynt yn ddeg gwell nâ'r holl ddewiniaid
a'r astronomyddion *oedd* o fewn ei holl fren-
hiniaeth ef.
21 A bu Daniel hyd y flwyddyn gyntaf i'r
brenhin Cyrus.

PENNOD II.

1 Nebuchodonosor yn anghofio ei freuddwyd, a thrwy addewidion a bygythion yn ceisio gan y Caldeaid ei ddangos iddo: 10 hwythau yn cydnabod nas gallent, ac yn cael barn marwolaeth. 14 Daniel, wedi cael peth yspaid, yn cael allan y breuddwyd; 19 yn bendithio Duw; 24 yn attal y farn, ac yn dyfod ger bron y brenhin. 31 Y breuddwyd, 36 a'i ddehongliad; 46 a chyfodiad Daniel.

AC yn yr ail flwyddyn o deyrnasiad Nebu-
chodonosor, y breuddwydiodd Nebu-
chodonosor freuddwydion, a thrallodwyd ei
yspryd ef, a'i gwsg a dorrodd oddi wrtho.
2 A'r brenhin a archodd alw am y dewiniaid,
ac am yr astronomyddion, ac am yr hudol-
ion, ac am y Caldeaid, i fynegi i'r brenhin
ei freuddwydion: a hwy a ddaethant ac a
safasant ger bron y brenhin.
3 A'r brenhin a ddywedodd wrthynt,
Breuddwydiais freuddwyd, a thrallodwyd fy
yspryd am wybod y breuddwyd.
4 Yna y Caldeaid a lefarasant wrth y bren-
hin yn Syriaeg, O frenhin, bydd fyw yn dragy-
wydd: adrodd dy freuddwyd i'th weision, a
mynegwn y dehongliad.
5 Attebodd y brenhin a dywedodd wrth y
Caldeaid, Aeth y peth oddi wrthyf: oni
fynegwch y breuddwyd i mi, a'i ddehongliad,
gwneir chwi yn ddrylliau, a'ch tai a osodir
yn dommen.
6 Ond os y breuddwyd a'i ddehongliad a
ddangoswch, cewch roddion, a gwobrau, ac
anrhydedd mawr o'm blaen i: am hynny
dangoswch y breuddwyd, a'i ddehongliad.
7 Attebasant eilwaith a dywedasant, Dy-
weded y brenhin y breuddwyd i'w weision,
ac ni a ddangoswn ei ddehongliad ef.
8 Attebodd y brenhin a dywedodd, Mi a wn
yn hysbys mai oedi yr amser yr ydych chwi;
canys gwelwch fyned y peth oddi wrthyf.
9 Ond oni wnewch i mi wybod y breudd-
wyd, un gyfraith *fydd* i chwi: canys gair
celwyddog a llygredig a ddarparasoch ei ddy-
wedyd o'm blaen, nes newid yr amser: am
hynny dywedwch i mi y breuddwyd, a mi a

gaf wybod y medrwch ddangos i mi ei ddehongliad ef.

10 ¶ Y Caldeaid a attebasant o flaen y brenhin, ac a ddywedasant, Nid oes dyn ar y ddaear a ddichon ddangos yr hyn y mae y brenhin yn ei ofyn: ac ni cheisiodd un brenhin, na phennaeth, na llywydd, y fath beth a hwn gan un dewin, nac astronomydd, na Chaldead.

11 Canys dieithr *yw* y peth a gais y brenhin, ac nid oes *neb* arall a fedr ei ddangos o flaen y brenhin, ond y duwiau, y rhai nid yw eu trigfa gyd â chnawd.

12 O achos hyn y digiodd y brenhin ac y creulonodd yn ddirfawr, ac a orchymynodd ddifetha holl ddoethion Babilon.

13 Yna yr aeth y gyfraith allan am ladd y doethion; ceisiasant hefyd Daniel a'i gyfeillion i'w lladd.

14 ¶ Yna yr attebodd Daniel trwy gynghor a doethineb i Arioch, pen-distain y brenhin, yr hwn a aethai allan i ladd doethion Babilon:

15 Efe a lefarodd ac a ddywedodd wrth Arioch, distain y brenhin, Paham *y mae* y gyfraith yn myned ar *y fath* frys oddi wrth y brenhin? Yna Arioch a fynegodd y peth i Daniel.

16 Yna Daniel a aeth i mewn, ac a ymbiliodd â'r brenhin am roddi iddo amser, ac y dangosai efe y dehongliad i'r brenhin.

17 Yna yr aeth Daniel i'w dŷ, ac a fynegodd y peth i'w gyfeillion, Hananïah, Misäel, ac Azarïah:

18 Fel y ceisient drugareddau gan DDUW y nefoedd yn achos y dirgelwch hwn; fel na ddifethid Daniel a'i gyfeillion gyd â'r rhan arall o ddoethion Babilon.

19 ¶ Yna y datguddiwyd y dirgelwch i Daniel mewn gweledigaeth nos: yna Daniel a fendithiodd DDUW y nefoedd.

20 Attebodd Daniel a dywedodd, Bendigedig fyddo enw Duw o dragywyddoldeb hyd dragywyddoldeb: canys doethineb a nerth ydynt eiddo ef.

21 Ac efe sydd yn newid amserau, a thymhorau: efe sydd yn symmud brenhinoedd, ac yn gosod brenhinoedd: efe sydd yn rhoddi doethineb i'r doethion, a gwybodaeth i'r rhai a fedrant ddeall.

22 Efe sydd yn datguddio y *pethau* dyfnion a chuddiedig: efe a ŵyr beth *sydd* yn y tywyllwch, a chyd âg ef y mae y goleuni yn trigo.

23 Tydi DDUW fy nhadau yr ydwyf fi yn diolch iddo, ac yn ei foliannu, o herwydd rhoddi o honot ddoethineb a nerth i mi, a pheri i mi wybod yn awr yr hyn a geisiasom gennyt: canys gwnaethost i ni wybod yr hyn a ofynodd y brenhin.

24 ¶ O herwydd hyn yr aeth Daniel at Arioch, yr hwn a osodasai y brenhin i ddifetha doethion Babilon: efe a aeth, ac a ddywedodd wrtho fel hyn; Na ddifetha ddoethion Babilon; dwg fi o flaen y brenhin, a mi a ddangosaf i'r brenhin y dehongliad.

25 Yna y dug Arioch Daniel o flaen y brenhin ar frys, ac a ddywedodd wrtho fel hyn; Cefais wr o blant caethiwed Judah, yr hwn a fynega i'r brenhin y dehongliad.

26 Attebodd y brenhin, a dywedodd wrth Daniel (yr hwn *yr oedd* ei enw Beltesassar) A elli di fynegi i mi y breuddwyd a welais, a'i ddehongliad?

27 Attebodd Daniel o flaen y brenhin, a dywedodd, Ni all doethion, astronomyddion, dewiniaid, *na* brudwyr, ddangos i'r brenhin y dirgelwch y mae y brenhin yn ei ofyn:

28 Ond y mae Duw yn y nefoedd yn datguddio dirgeledigaethau, ac a fynegodd i'r brenhin Nebuchodonosor beth a fydd yn y dyddiau diweddaf. Dy freuddwyd a gweledigaethau dy ben yn dy wely *ydoedd* hyn yma:

29 Ti frenhin, dy feddyliau a godasant *yn dy ben* ar dy wely, beth *oedd* i ddyfod ar ol hyn: a'r hwn sydd yn datguddio dirgeledigaethau, a fynegodd i ti beth a fydd.

30 Minnau hefyd, nid o herwydd y doethineb sydd ynof fi yn fwy nâ neb byw, y datguddiwyd i mi y dirgelwch hwn: ond o'u hachos *hwynt* y rhai a fynegant y dehongliad i'r brenhin, ac fel y gwybyddit feddyliau dy galon.

31 ¶ Ti frenhin oeddit yn gweled, ac wele ryw ddelw fawr: y ddelw fawr hon, *yr oedd* ei disgleirdeb yn rhagorol, oedd yn sefyll gyferbyn a thi; a'r olwg arni *ydoedd* ofnadwy.

32 Pen y ddelw hon *ydoedd* o aur da, ei dwyfron a'i breichiau o arian, ei bòl a'i morddwydydd o bres,

33 Ei choesau o haiarn, ei thraed *oedd beth* o honynt o haiarn, a *pheth* o honynt o bridd.

34 Edrych yr oeddit hyd oni thorrwyd allan garreg, nid trwy waith dwylaw, a hi a darawodd y ddelw ar ei thraed o haiarn a phridd, ac a'u maluriodd hwynt.

35 Yna yr haiarn, y pridd, y pres, yr arian, a'r aur, a gyd-faluriasant, ac oeddynt fel mân us yn *dyfod* o'r lloriau-dyrnu hâf; a'r gwynt a'u dug hwynt ymaith, ac ni chaed lle iddynt; a'r garreg yr hon a darawodd y ddelw a aeth yn fynydd mawr, ac a lanwodd yr holl ddaear.

36 ¶ Dyma y breuddwyd: dywedwn hefyd ei ddehongliad o flaen y brenhin.

37 Ti frenhin *wyt* frenhin brenhinoedd: canys Duw y nefoedd a roddodd i ti frenhiniaeth, gallu, a nerth, a gogoniant.

38 A pha le bynnag y preswylia plant dynion, efe a roddes dan dy law fwystfilod y maes, ac ehediaid y nefoedd, ac a'th osododd di yn arglwydd arnynt oll: *ti yw* y pen aur hwnnw.

39 Ac ar dy ol di y cyfyd brenhiniaeth arall is nâ thi, a thrydedd frenhiniaeth arall o bres, yr hon a lywodraetha ar yr holl ddaear.

40 Bydd hefyd y bedwaredd frenhiniaeth yn gref fel haiarn: canys yr haiarn a ddryllia, ac a ddofa bob *peth:* ac fel haiarn yr hwn a ddryllia bob peth, y maluria ac y dryllia hi.

41 A lle y gwelaist y traed a'r bysedd peth o honynt o bridd crochenydd, a *pheth* o honynt o haiarn, brenhiniaeth rannedig fydd; a bydd ynddi *beth* o gryfder haiarn, o herwydd gweled o honot haiarn wedi ei gymmysgu â phridd cleilyd.

42 Ac *fel yr ydoedd* bysedd y traed peth o haiarn, a pheth o bridd; *felly* y bydd y frenhiniaeth, o ran yn gref, ac o ran yn frau.

43 A lle y gwelaist haiarn wedi ei gymmysgu â phridd cleilyd, ymgymmysgant â had dyn; ond ni lynant y naill wrth y llall, megis nad ymgymmysga haiarn â phridd.

44 Ac yn nyddiau y brenhinoedd hyn, y cyfyd Duw y nefoedd frenhiniaeth yr hon ni ddistrywir byth: a'r frenhiniaeth ni adewir i bobl eraill; *ond* hi a faluria, ac a dreulia yr holl frenhiniaethau hyn, a hi a saif yn dragywydd.

45 Lle y gwelaist dorri carreg o'r mynydd, yr hon ni *thorrwyd* â llaw, a malurio o honi yr haiarn, y pres, y pridd, yr arian, a'r aur; hysbysodd y Duw mawr i'r brenhin beth a fydd wedi hyn: felly y breuddwyd *sydd* wir, a'i ddehongliad yn ffyddlawn.

46 ¶ Yna y syrthiodd Nebuchodonosor y

brenhin ar ei wyneb, ac a addolodd Daniel;
gorchymynodd hefyd am offrymmu iddo
offrwm ac arogl-darth.
47 Attebodd y brenhin a dywedodd wrth
Daniel, Mewn gwirionedd *y gwn* mai eich
Duw chwi *yw* Duw y duwiau, ac Arglwydd
y brenhinoedd, a datguddiydd dirgeledig-
aethau, o herwydd medru o honot ddatguddio
y dirgelwch hwn.
48 Yna y brenhin a fawrygodd Daniel, ac a
roddes iddo roddion mawrion lawer; ac efe
a'i gwnaeth ef yn bennaeth ar holl dalaeth
Babilon, ac yn ben i'r swyddogion ar holl
ddoethion Babilon.
49 Yna Daniel a ymbiliodd â'r brenhin, ac
yntau a osododd Sadrach, Mesach, ac Abed-
nego ar lywodraeth talaeth Babilon: ond
Daniel *a eisteddodd* ym mhorth y brenhin.

PENNOD III.

1 *Nebuchodonosor yn cyssegru delw fawr yn Dura.* 8 *Achwyn ar Sadrach, Mesach, ac Abednego, am nad addolent y ddelw;* 13 *a chwedi eu bygwth, yn gwneuthur cyffes ddaionus.* 19 *Duw yn eu gwared hwy allan o'r ffwrn dân.* 26 *Nebuchodonosor, wrth weled y rhyfeddod, yn bendithio Duw.*

1 NEBUCHODONOSOR y brenhin a
wnaeth ddelw aur, ei huchder *oedd* yn
dri ugain cufydd, ei lled yn chwe chufydd;
ac efe a'i gosododd hi i fynu y'ngwastadedd
Dura, o fewn talaeth Babilon.
2 Yna Nebuchodonosor y brenhin a anfon-
odd i gasglu ynghyd y tywysogion, dugiaid,
a phendefigion, y rhaglawiaid, y trysorwyr,
y cyfreithwyr, y trethwyr, a holl lywodraeth-
wyr y taleithiau, i ddyfod wrth gyssegru y
ddelw a gyfodasai Nebuchodonosor y bren-
hin.
3 Yna y tywysogion, dugiaid, a phendefig-
ion, rhaglawiaid, y trysorwyr, y cyfreithwyr,
y trethwyr, a holl lywodraethwyr y taleithiau,
a ymgasglasant ynghyd wrth gyssegru y ddelw
a gyfodasai Nebuchodonosor y brenhin: a
hwy a safasant o flaen y ddelw a gyfodasai
Nebuchodonosor.
4 A chyhoeddwr a lefodd yn groch, Wrthych
chwi, bobloedd, genhedloedd, a ieithoedd, y
dywedir,
5 Pan glywoch swn y cornet, y chwibanogl,
y delyn, y dulsimer, y psaltring, y symphon,
a phob rhyw gerdd, y syrthiwch ac yr addol-
wch y ddelw aur a gyfododd Nebuchodonosor
y brenhin.
6 A'r hwn ni syrthio ac ni addolo, yr awr
honno a fwrir i ganol ffwrn o dân poeth.
7 Am hynny yr amser hwnnw pan glywodd
yr holl bobloedd sain y cornet, y chwibanogl,
y delyn, y dulsimer, y psaltring, a phob rhyw
gerdd, y bobloedd, y cenhedloedd, a'r ieith-
oedd oll, a syrthiasant *ac* a addolasant y
ddelw aur a gyfodasai Nebuchodonosor y
brenhin.
8 ¶ O ran hynny yr amser hwnnw y daeth
gwŷr o Caldea, ac a gyhuddasant yr Iuddew-
on.
9 Adroddasant a dywedasant wrth Nebu-
chodonosor y brenhin, Bydd fyw, frenhin,
yn dragywydd.
10 Ti, frenhin, a osodaist orchymyn, ar i
bwy bynnag a glywai sain y cornet, y chwib-
anogl, y delyn, y dulsimer, y psaltring, a'r
symphon, a phob rhyw gerdd, syrthio ac
ymgrymmu i'r ddelw aur:
11 A phwy bynnag ni syrthiai ac *nid* ym-
grymmai, y teflid ef i ganol ffwrn o dân
poeth.
12 Y mae gwŷr o Iuddewon a osodaist ti
ar oruchwyliaeth talaeth Babilon, Sadrach,
Mesach, ac Abednego; y gwŷr hyn, O fren-
hin, ni wnaethant gyfrif o honot ti; dy
dduwiau nid addolant, ac nid ymgrymmant
i'r ddelw aur a gyfodaist.
13 ¶ Yna Nebuchodonosor mewn llidiowg-
rwydd a digter a ddywedodd am gyrchu
Sadrach, Mesach, ac Abednego. Yna y
dygpwyd y gwŷr hyn o flaen y brenhin.
14 Adroddodd Nebuchodonosor a dywedodd
wrthynt, Ai gwir *hyn*, Sadrach, Mesach, ac
Abednego? oni addolwch chwi fy nuwiau i,
ac oni ymgrymmwch i'r ddelw aur a gyfod-
ais i?
15 Yr awr hon *wele*, os byddwch chwi barod
pan glywoch sain y cornet, y chwibanogl, y
delyn, y dulsimer, y psaltring, a'r symphon,
a phob rhyw gerdd, i syrthio ac i ymgrymmu
i'r ddelw a wneuthum, *da:* ac onid ymgrym-
mwch, yr awr honno y bwrir chwi i ganol
ffwrn o dân poeth; a pha Dduw *yw* efe a'ch
gwared chwi o'm dwylaw i?
16 Sadrach, Mesach, ac Abednego a atteb-
asant ac a ddywedasant wrth y brenhin,
Nebuchodonosor, nid *ydym* ni yn gofalu am
atteb i ti yn y peth hyn.
17 Wele, y mae ein Duw ni, yr hwn yr
ydym ni yn ei addoli, yn abl i'n gwared ni
allan o'r ffwrn danllyd boeth: ac efe a'*n*
gwared *ni* o'th law di, O frenhin.
18 Ac onid ê, bydded hysbys i ti, frenhin,
na addolwn dy dduwiau, ac nad ymgrym-
mwn i'th ddelw aur a gyfodaist.
19 ¶ Yna y llanwyd Nebuchodonosor o
lidiowgrwydd, a gwedd ei wyneb ef a newid-
iodd yn erbyn Sadrach, Mesach, ac Abed-
nego; *am hynny* y llefarodd ac y dywedodd
am dwymno y ffwrn seithwaith mwy nag y
byddid arfer o'i thwymno hi.
20 Ac efe a ddywedodd wrth wŷr cryfion
nerthol, y rhai *oedd* yn ei lu ef, am rwymo
Sadrach, Mesach, ac Abednego, i'*w* bwrw i'r
ffwrn o dân poeth.
21 Yna y rhwymwyd y gwŷr hynny yn eu
peisiau, eu llodrau, a'u cwccyllau, a'u dillad
eraill, ac a'u bwriwyd i ganol y ffwrn o dân
poeth.
22 Gan hynny o achos *bod* gorchymyn y
brenhin yn gaeth, a'r ffwrn yn boeth ragorol,
fflam y tân a laddodd y gwŷr hynny a fwrias-
ant i fynu Sadrach, Mesach, ac Abednego.
23 A'r tri wŷr hyn, Sadrach, Mesach, ac
Abednego, a syrthiasant y'nghanol y ffwrn o
dân poeth yn rhwym.
24 Yna y synnodd ar Nebuchodonosor y
brenhin, ac y cyfododd ar frys, attebodd
hefyd a dywedodd wrth ei gynghoriaid, Onid
tri wŷr a fwriasom ni i ganol y tân yn
rhwym? Hwy a attebasant ac a ddywedas-
ant wrth y brenhin, Gwir, O frenhin.
25 Attebodd a dywedodd yntau, Wele fi yn
gweled pedwar gwŷr rhyddion yn rhodio
y'nghanol y tân, ac nid oes niwed arnynt; a
dull y pedwerydd sydd debyg i Fab Duw.
26 ¶ Yna y nesâodd Nebuchodonosor at
enau y ffwrn o dân poeth, *ac* a lefarodd ac a
ddywedodd, O Sadrach, Mesach, ac Abed-
nego, gwasanaethwyr y Duw goruchaf,
deuwch allan, a deuwch *yma*. Yna Sadrach,
Mesach, ac Abednego a ddaethant allan o
ganol y tân.
27 A'r tywysogion, dugiaid, a phendefigion,
a chynghoriaid y brenhin, a ymgasglasant
ynghyd, ac a welsant y gwŷr hyn, y rhai ni
fініasai y tân ar eu cyrph, ac ni ddeifiasai
flewyn o'u pen, ni newidiasai eu peisiau
chwaith, ac nid aethai sawr y tân arnynt.
28 Attebodd Nebuchodonosor a dywedodd,

Bendigedig *yw* Duw Sadrach, Mesach, ac
Abednego, yr hwn a anfonodd ei angel, ac a
waredodd ei weision a ymddiriedasant ynddo,
ac a dorrasant orchymyn y brenhin, ac a
roddasant eu cyrph, rhag gwasanaethu nac
ymgrymmu o'honynt i un duw, ond i'w Duw
eu hun.
29 Am hynny y gosodir gorchymyn gennyf
fi, Pob pobl, cenedl, a iaith, yr hon a ddywedo
ddim ar fai yn erbyn Duw Sadrach, Mesach,
ac Abednego, a wneir yn ddrylliau, a'u tai a
wneir yn dommen: o herwydd nad oes duw
arall a ddichon wared fel hyn.
30 Yna y mawrhâodd y brenhin Sadrach,
Mesach, ac Abednego, o fewn talaeth Babi-
lon.

PENNOD IV.

1 *Nebuchodonosor yn cyffuddef brenhiniaeth Duw;* 4 *yn adrodd ei freuddwydion, a'r dewiniaid heb fedru mo'u dehongl.* 8 *Daniel yn gwrando y breuddwyd,* 19 *ac yn ei ddehongl.* 28 *Ystori o'r hyn a ddigwyddodd.*

NEBUCHODONOSOR frenhin at yr holl
bobloedd, cenhedloedd, a ieithoedd, y
rhai a drigant yn yr holl ddaear; Aml fyddo
heddwch i chwi.
2 Mi a welais yn dda fynegi yr arwyddion
a'r rhyfeddodau a wnaeth y goruchaf Dduw
â mi.
3 Mor fawr *yw* ei arwyddion ef! ac mor
gedyrn *yw* ei ryfeddodau! ei deyrnas ef *sydd*
deyrnas dragywyddol, a'i lywodraeth ef *sydd*
o genhedlaeth i genhedlaeth.
4 ¶ Myfi Nebuchodonosor oeddwn es-
mwyth arnaf yn fy nhŷ, ac yn hoyw yn fy
llys.
5 Gwelais freuddwyd yr *hwn* a'm hofnodd,
meddyliau hefyd yn fy ngwely a gweledig-
aethau fy mhen a'm dychrynasant.
6 Am hynny y gosodwyd gorchymyn gen-
nyf fi, ar ddwyn ger fy mron holl ddoethion
Babilon, fel yr hysbysent i mi ddehongliad y
breuddwyd
7 Yna y dewiniaid, yr astronomyddion, y
Caldeaid, a'r brudwyr, a ddaethant: a mi a
ddywedais y breuddwyd o'u blaen hwynt;
ond ei ddehongliad nid hysbysasant i mi.
8 ¶ Ond o'r diwedd daeth Daniel o'm blaen
(yr hwn *yw* ei enw Beltesassar, yn ol enw
fy nuw i, yr hwn hefyd *y mae* yspryd y
duwiau sanctaidd ynddo) a'm breuddwyd a
draethais o'i flaen ef, *gan ddywedyd,*
9 Beltesassar, pennaeth y dewiniaid, o her-
wydd i mi wybod *fod* yspryd y duwiau
sanctaidd ynot ti, ac nad oes un dirgelwch
yn anhawdd i ti, dywed weledigaethau fy
mreuddwyd yr hwn a welais, a'i ddehongl-
iad.
10 A *dyma* weledigaethau fy mhen ar fy
ngwely; Edrych yr oeddwn, ac wele bren
y'nghanol y ddaear, a'i uchder yn fawr.
11 Mawr oedd y pren a chadarn, a'i uchder a
gyrhaeddai hyd y nefoedd; *yr ydoedd* hefyd
i'w weled hyd yn eithaf yr holl ddaear.
12 Ei ganghennau *oedd* dêg, a'i ffrwyth yn
aml, ac ymborth arno i bob *peth:* dano yr
ymgysgodai bwystfilod y maes, ac adar y
nefoedd a drigent yn ei ganghennau ef, a
phob cnawd a fwyttâai o hono.
13 Edrych yr oeddwn y'ngweledigaethau fy
mhen ar fy ngwely, ac wele wyliedydd, a
sanct yn disgyn o'r nefoedd,
14 Yn llefain yn groch, ac yn dywedyd fel
hyn, Torrwch y pren, ac ysgythrwch ei
wrysg ef, ysgydwch ei ddail ef, a gwasgerwch
ei ffrwyth: cilied y bwystfil oddi tano, a'r
adar o'i ganghennau.
15 Er hynny gadêwch foncyff ei wraidd ef
yn y ddaear, mewn rhwym o haiarn a phres,
ym mhlith gwellt y maes; gwlycher ef hefyd
â gwlith y nefoedd, a *bydded* ei ran gyd â'r
bwystfilod y'ngwellt y ddaear.
16 Newidier ei galon ef o *fod yn galon* dyn,
a rhodder iddo galon bwystfil: a chyfnewid-
ier saith amser arno.
17 O ordinhâd y gwyliedyddion *y mae* y
peth hyn, a'r dymuniad wrth ymadrodd y
rhai sanctaidd: fel y gwypo y rhai byw mai
y Goruchaf a lywodraetha ym mrenhiniaeth
dynion, ac a'i rhydd i'r neb y mynno efe, ac
a esyd arni y gwaelaf o ddynion.
18 Dyma y breuddwyd a welais i Nebu-
chodonosor y brenhin. Tithau, Beltesassar,
dywed ei ddehongliad ef, o herwydd nas gall
holl ddoethion fy nheyrnas hysbysu y de-
hongliad i mi: eithr ti a elli; am *fod* yspryd
y duwiau sanctaidd ynot ti.
19 ¶ Yna Daniel, yr hwn *ydoedd* ei enw
Beltesassar, a synnodd dros un awr, a'i fedd-
yliau a'i dychrynasant ef. Attebodd y bren-
hin, a dywedodd, Beltesassar, na ddychryned
y breuddwyd ti, na'i ddehongliad. Attebodd
Beltesassar, a dywedodd, Fy arglwydd, *deued*
y breuddwyd i'th gaseion, a'i ddehongliad
i'th elynion.
20 Y pren a welaist, yr hwn a dyfasai, ac a
gryfhasai, ac a gyrhaeddasai ei uchder hyd y
nefoedd, ac *oedd* i'w weled ar hyd yr holl
ddaear;
21 A'i ddail yn dêg, a'i ffrwyth yn aml, ac
ymborth i bob *peth* ynddo; tan yr hwn y
trigai bwystfilod y maes, ac y preswyliai adar
y nefoedd yn ei ganghennau:
22 Ti, frenhin, *yw* efe; tydi a dyfaist, ac a
gryfhêaist: canys dy fawredd a gynnyddodd,
ac a gyrhaeddodd hyd y nefoedd, a'th lywodr-
aeth hyd eithaf y ddaear.
23 A lle y gwelodd y brenhin wyliedydd, a
sanct yn disgyn o'r nefoedd, ac yn dywedyd,
Torrwch y pren, a dinystriwch ef, er hynny
gadêwch foncyff ei wraidd ef yn y ddaear,
mewn rhwym o haiarn a phres, ym mhlith
gwellt y maes, a gwlycher ef â gwlith y nef-
oedd, a *bydded* ei ran gyd â bwystfil y maes,
hyd oni gyfnewidio saith amser arno ef.
24 Dyma y dehongliad, O frenhin, a dyma
ordinhâd y Goruchaf, yr hwn sydd yn dyfod
ar fy arglwydd frenhin.
25 Canys gyrrant ti oddi wrth ddynion, a
chyd â bwystfil y maes y bydd dy drigfa, â
gwellt hefyd y'th borthant fel eidionau, ac
a'th wlychant â gwlith y nefoedd, a saith
amser a gyfnewidia arnat ti, hyd oni wypech
mai y Goruchaf sydd yn llywodraethu ym
mrenhiniaeth dynion, ac yn ei rhoddi i'r neb
a fynno.
26 A lle y dywedasant am adael boncyff
gwraidd y pren; dy frenhiniaeth fydd sicr i
ti wedi i ti wybod mai y nefoedd sydd yn
llywodraethu.
27 Am hynny, frenhin, bydded foddlawn
gennyt fy nghynghor, a thorr ymaith dy
bechodau trwy gyfiawnder, a'th anwireddau
trwy drugarhâu wrth drueiniaid, *i edrych* a
fydd estyniad ar dy heddwch.
28 ¶ Daeth *hyn* oll ar Nebuchodonosor y
brenhin.
29 Ym mhen deuddeng mis yr oedd efe yn
rhodio yn llys brenhiniaeth Babilon.
30 Llefarodd y brenhin, a dywedodd, Onid
hon yw Babilon fawr, yr hon a adeiledais i
yn frenhindy yng nghryfder fy nerth, ac er
gogoniant fy mawrhydi?
31 A'r gair etto y'ngenau y brenhin, syrth-
iodd llef o'r nefoedd, *yn dywedyd,* Wrthyt ti,

frenhin Nebuchodonosor, y dywedir, Aeth y
frenhiniaeth oddi wrthyt.
32 A thi a yrrir oddi wrth ddynion, a'th
drigfa *fydd* gyd â bwystfilod y maes; â gwellt
y'th borthant fel eidionau; a chyfnewidir
saith amser arnat; hyd oni wypech mai y
Goruchaf sydd yn llywodraethu ym mrenhiniaeth
dynion, ac yn ei rhoddi i'r neb y
mynno.
33 Yr awr honno y cyflawnwyd y gair ar
Nebuchodonosor, ac y gyrrwyd ef oddi wrth
ddynion, ac y porodd wellt fel eidionau, ac y
gwlychwyd ei gorph ef gan wlith y nefoedd,
hyd oni thyfodd ei flew ef fel *plu* eryrod, a'i
ewinedd fel *ewinedd* adar.
34 Ac yn niwedd y dyddiau, myfi Nebuchodonosor
a ddyrchefais fy llygaid tu a'r
nefoedd, a'm gwybodaeth a ddychwelodd
attaf, a bendithiais y Goruchaf, a moliennais
a gogoneddais yr hwn sydd yn byw byth, am
fod ei lywodraeth ef yn llywodraeth dragywyddol,
a'i frenhiniaeth hyd genhedlaeth a
chenhedlaeth.
35 A holl drigolion y ddaear a gyfrifir megis
yn ddiddym: ac yn ol ei ewyllys ei hun y
mae yn gwneuthur â llu y nefoedd, ac *â*
thrigolion y ddaear; ac nid oes a attalio ei
law ef, neu a ddywedo wrtho, Beth yr wyt
yn ei wneuthur?
36 Yn yr amser hwnnw y dychwelodd fy
synwyr attaf fi, a *deuthum* i ogoniant fy
mrenhiniaeth, fy harddwch a'm hoywder a
ddychwelodd attaf fi, a'm cynghoriaid a'm
tywysogion a'm ceisiasant; felly y'm sicrhâwyd
yn fy nheyrnas, a chwanegwyd i mi
fawredd rhagorol.
37 Yr awr hon myfi Nebuchodonosor ydwyf
yn moliannu, ac yn mawrygu, ac yn gogoneddu
Brenhin y nefoedd, yr hwn *y mae* ei
holl weithredoedd yn wirionedd, a'i lwybrau
yn farn, ac a ddichon ddarostwng y rhai a
rodiant mewn balchder.

PENNOD V.

1 *Annuwiol wledd Belsassar.* 5 *Yr ysgrifen-law, yr hon ni fedrai y dewiniaid mo'i darllen, yn blino y brenhin.* 10 *Dwyn Daniel ger bron, ar air y frenhines:* 17 *yntau yn ceryddu y brenhin am ei falchder a'i ddelw-addoliaeth;* 25 *ac yn darllen, ac yn dirnad yr ysgrifen.* 30 *Trosi y llywodraeth at y Mediaid.*

BELSASSAR y brenhin a wnaeth wledd
fawr i fil o'i dywysogion, ac a yfodd win
y'ngŵydd y mil.
2 Wrth flas y gwin y dywedodd Belsassar
am ddwyn y llestri aur ac arian, a ddygasai
Nebuchodonosor ei dad ef o'r deml yr hon
oedd yn Jerusalem, fel yr yfai y brenhin a'i
dywysogion, ei wragedd a'i ordderchadon,
ynddynt.
3 Yna y dygwyd y llestri aur a ddygasid o
deml tŷ DDUW, yr hwn *oedd* yn Jerusalem:
a'r brenhin a'i dywysogion, ei wragedd a'i
ordderchadon, a yfasant ynddynt.
4 Yfasant win, a moliannasant y duwiau o
aur ac o arian, o bres, o haiarn, o goed, ac o
faen.
5 ¶ Yr awr honno bysedd llaw dyn a ddaethant
allan, ac a ysgrifenasant ar gyfer y canhwyllbren
ar galchiad pared llys y brenhin;
a gwelodd y brenhin ddarn y llaw a ysgrifenodd.
6 Yna y newidiodd lliw y brenhin, a'i
feddyliau a'i cyffroisant ef, fel y dattododd
rhwymau ei lwynau ef, ac y curodd ei liniau
ef y naill wrth y llall.
7 Gwaeddodd y brenhin yn groch am ddwyn
i mewn yr astronomyddion, y Caldeaid, a'r
brudwyr: a llefarodd y brenhin, a dywedodd
wrth ddoethion Babilon, Pa ddyn bynnag a
ddarlleno yr ysgrifen hon, ac a ddangoso i
mi ei dehongliad, efe a wisgir â phorphor,
ac *a gaiff* gadwyn aur am ei wddf, a chaiff
lywodraethu yn drydydd yn y deyrnas.
8 Yna holl ddoethion y brenhin a ddaethant
i mewn; ond ni fedrent ddarllen yr ysgrifen,
na mynegi i'r brenhin ei dehongliad.
9 Yna y mawr-gyffrôdd y brenhin Belsassar,
a'i wedd a ymnewidiodd ynddo, a'i dywysogion
a synnasant.
10 ¶ Y frenhines, o herwydd geiriau y brenhin
a'i dywysogion, a ddaeth i dŷ y wledd:
a llefarodd y frenhines, a dywedodd, Bydd
fyw byth, frenhin; na chyffrôed dy feddyliau
di, ac na newidied dy wedd.
11 Y mae gwr yn dy deyrnas yr hwn *y mae*
yspryd y duwiau sanctaidd ynddo, ac yn
nyddiau dy dad y caed ynddo ef oleuni, a
deall, a doethineb fel doethineb y duwiau:
a'r brenhin Nebuchodonosor dy dad a'i gosododd
ef yn bennaeth y dewiniaid, astronomyddion,
Caldeaid, *a* brudwyr, *sef* y brenhin
dy dad di.
12 O herwydd cael yn y Daniel hwnnw, yr
hwn y rhoddes y brenhin iddo enw Beltesassar,
yspryd rhagorol, a gwybodaeth a deall,
dehongl breuddwydion, ac egluro dammegion,
a dattod cylymmau: galwer Daniel yr
awrhon, ac efe a ddengys y dehongliad.
13 Yna y dygpwyd Daniel o flaen y brenhin:
a llefarodd y brenhin, a dywedodd
wrth Daniel, Ai tydi *yw* Daniel, yr hwn wyt
o feibion caethglud Judah, y rhai a ddug y
brenhin fy nhad i o Judah?
14 Myfi a glywais *sôn* am danat, *fod* yspryd
y duwiau ynot, a chael ynot ti oleuni, a deall,
a doethineb rhagorol.
15 Ac yr awr hon dygwyd y doethion, yr
astronomyddion o'm blaen, i ddarllen yr
ysgrifen hon, ac i fynegi i mi ei dehongliad:
ond ni fedrent ddangos dehongliad y peth.
16 Ac mi a glywais am danat ti, y medri
ddehongl dehongliadau, a dattod cylymmau;
yr awr hon os medri ddarllen yr ysgrifen, a
hysbysu i mi ei dehongliad, tydi a wisgir â
phorphor, ac *a gei* gadwyn aur am dy wddf,
ac a gei lywodraethu yn drydydd yn y deyrnas.
17 ¶ Yna yr attebodd Daniel, ac y dywedodd
o flaen y brenhin, Bydded dy roddion i
ti, a dod dy anrhegion i arall; er hynny yr
ysgrifen a ddarllenaf i'r brenhin, a'r dehongliad
a hysbysaf iddo.
18 O frenhin, y Duw goruchaf a roddes i
Nebuchodonosor dy dad di frenhiniaeth, a
mawredd, a gogoniant, ac anrhydedd.
19 Ac o herwydd y mawredd a roddasai efe
iddo, y bobloedd, y cenhedloedd, a'r ieithoedd
oll, oedd yn crynu ac yn ofni rhagddo
ef: yr hwn a fynnai a laddai, a'r hwn a fynnai
a gadwai yn fyw; hefyd y neb a fynnai a
gyfodai, a'r neb a fynnai a ostyngai.
20 Eithr pan ymgododd ei galon ef, a
chaledu o'i yspryd ef mewn balchder, efe a
ddisgynwyd o orseddfa ei frenhiniaeth, a'i
ogoniant a dynnasant oddi wrtho.
21 Gyrrwyd ef hefyd oddi wrth feibion
dynion, a gwnaethpwyd ei galon fel bwystfil,
a chyd â'r asynod gwylltion *yr oedd* ei
drigfa: â gwellt y porthasant ef fel eidion,
a'i gorph a wlychwyd gan wlith y nefoedd,
hyd oni wybu mai y Duw goruchaf oedd yn
llywodraethu ym mrenhiniaeth dynion, ac
yn gosod arni y neb a fynno.
22 A thithau, Belsassar ei fab ef, ni ddarostyngaist
dy galon, er gwybod o honot hyn
oll;

23 Eithr ymddyrchefaist yn erbyn Arglwydd
y nefoedd, a llestri ei dŷ ef a ddygasant ger
dy fron di, a thithau a'th dywysogion, dy
wragedd a'th ordderchadon, a yfasoch win
ynddynt; a thi a foliennaist dduwiau o arian
ac o aur, o bres, haiarn, pren, a maen, y rhai
ni welant, ac ni chlywant, ac ni wyddant
ddim: ac nid anrhydeddaist y Duw *y mae*
dy anadl di yn ei law, a'th holl ffyrdd yn
eiddo.
24 Yna yr anfonwyd darn y llaw oddi ger ei
fron ef, ac yr ysgrifenwyd yr ysgrifen hon.
25 ¶ A dyma yr ysgrifen a ysgrifenwyd:
MENE, MENE, TECEL, UPHARSIN.
26 Dyma ddehongliad y peth: MENE; Duw
a rifodd dy frenhiniaeth, ac a'i gorphenodd.
27 TECEL; Ti a bwyswyd yn y cloriannau,
ac a'th gaed yn brin.
28 PERES; Rhannwyd dy frenhiniaeth, a
rhoddwyd hi i'r Mediaid a'r Persiaid.
29 Yna y gorchymynodd Belsassar, a hwy a
wisgasant Daniel â phorphor, ac â chadwyn
aur am ei wddf; a chyhoeddwyd am dano, y
byddai efe yn drydydd yn llywodraethu yn y
frenhiniaeth.
30 ¶ Y noson honno y lladdwyd Belsassar
brenhin y Caldeaid.
31 A Darïus y Mediad a gymmerodd y fren-
hiniaeth, *ac efe* yn ddwy flwydd a thri ugain
oed.

PENNOD VI.

1 *Gwneuthur Daniel yn ben ar y rhaglawiaid;*
4 hwythau yn cyd-fwriadu yn ei erbyn ef,
ac yn cael gan y brenhin osod cyfraith an-
nuwiol: 10 achwyn ar Daniel am dorri y
gyfraith honno, a'i fwrw i ffau y llewod;
18 a Duw yn ei gadw ef: 24 y llewod yn
difa ei wrthwynebwyr ef: 25 a gosod cyfraith
i orchymyn moliannu Duw.

GWELODD Darïus yn dda osod ar y
deyrnas chwe ugain o dywysogion, i fod
ar yr holl deyrnas;
2 Ac arnynt hwy *yr oedd* tri rhaglaw (y rhai
yr oedd Daniel yn bennaf o honynt) i'r rhai
y rhoddai y tywysogion gyfrif, fel na byddai y
brenhin mewn colled.
3 Yna y Daniel hwn oedd yn rhagori ar y
rhaglawiaid a'r tywysogion, o herwydd *bod*
ysbryd rhagorol ynddo ef: a'r brenhin a
feddyliodd ei osod ef ar yr holl deyrnas.
4 ¶ Yna y rhaglawiaid a'r tywysogion oedd
yn ceisio cael achlysur yn erbyn Daniel o ran
y frenhiniaeth: ond ni fedrent gael un achos
na bai; o herwydd ffyddlawn *oedd* efe, fel na
chaed ynddo nac amryfusedd na bai.
5 Yna y dywedodd y gwŷr hyn, Ni chawn
yn erbyn y Daniel hwn ddim achlysur, oni
chawn *beth* o ran cyfraith ei Dduw yn ei
erbyn ef.
6 Yna y rhaglawiaid a'r tywysogion hyn a
aethant ynghyd at y brenhin, ac a ddywed-
asant wrtho fel hyn; Darïus frenhin, bydd
fyw byth.
7 Holl raglawiaid y deyrnas, y swyddogion,
a'r tywysogion, y cynghoriaid, a'r dugiaid, a
ymgynghorasant am osod deddf frenhinol, a
chadarnhâu gorchymyn, fod bwrw i ffau y
llewod pwy bynnag a archai arch gan un
Duw na dyn dros ddeng niwrnod ar hugain,
ond gennyt ti, O frenhin.
8 Yr awr hon, O frenhin, sicrhâ y gor-
chymyn, a selia yr ysgrifen, fel nas newid-
ier: yn ol cyfraith y Mediaid a'r Persiaid, yr
hon ni newidir.
9 O herwydd hyn y seliodd y brenhin Darïus
yr ysgrifen a'r gorchymyn.
10 ¶ Yna Daniel, pan wybu selio yr ysgrifen,
a aeth i'w dŷ, a'i ffenestri yn agored yn ei
ystafell tu a Jerusalem; tair gwaith yn y
dydd y gostyngai efe ar ei liniau, ac y gwedd-
ïai, ac y cyffesai o flaen ei Dduw, megis y
gwnai efe cyn hynny.
11 Yna y gwŷr hyn a ddaethant ynghyd, ac
a gawsant Daniel yn gweddïo ac yn ymbil o
flaen ei Dduw.
12 Yna y nesasant, ac y dywedasant o flaen
y brenhin am orchymyn y brenhin; Oni
seliaist ti orchymyn, mai i ffau y llewod y
bwrid pa ddyn bynnag a ofynai gan un Duw
na dyn *ddim* dros ddeng niwrnod ar hugain,
ond gennyt ti, O frenhin? Attebodd y bren-
hin, a dywedodd, *Y mae* y peth yn wir, yn
ol cyfraith y Mediaid a'r Persiaid, yr hon ni
newidir.
13 Yna yr attebasant ac y dywedasant o
flaen y brenhin, Y Daniel, yr hwn *sydd* o
feibion caethglud Judah, ni wnaeth gyfrif
o honot ti, frenhin, nac o'r gorchymyn a
seliaist, eithr tair gwaith yn y dydd y mae yn
gweddïo ei weddi.
14 Yna y brenhin, pan glybu y gair *hwn*,
aeth yn ddrwg iawn ganddo, ac a roes *ei* fryd
gyd â Daniel ar ei waredu ef: ac a fu hyd
fachludiad haul yn ceisio ei achub ef.
15 Yna y gwŷr hynny a ddaethant ynghyd
at y brenhin, ac a ddywedasant wrth y bren-
hin, Gwybydd, frenhin, mai cyfraith y
Mediaid a'r Persiaid *yw*, na newidier un
gorchymyn na deddf a osodo y brenhin.
16 Yna yr archodd y brenhin, a hwy a
ddygasant Daniel, ac a'*i* bwriasant i ffau y
llewod. *Yna* y brenhin a lefarodd ac a
ddywedodd wrth Daniel, Dy Dduw yr hwn
yr ydwyt yn ei wasanaethu yn wastad, efe
a'th achub di.
17 A dygwyd carreg ac a'i gosodwyd ar
enau y ffau; a'r brenhin a'i seliodd hi â'i sel
ei hun, ac â sel ei dywysogion, fel na newidid
yr ewyllys am Daniel.
18 ¶ Yna yr aeth y brenhin i'w lys, ac a
fu y noson honno heb fwyd: ac ni adawodd
ddwyn difyrrwch o'i flaen; ei gwsg hefyd a
giliodd oddi wrtho.
19 Yna y cododd y brenhin yn fore iawn ar
y wawr ddydd, ac a aeth ar frys at ffau y
llewod.
20 A phan nesâodd efe at y ffau, efe a lefodd
ar Daniel â llais trist. Llefarodd y brenhin,
a dywedodd wrth Daniel, Daniel, gwasan-
aethwr y Duw byw, a all dy Dduw di, yr
hwn yr wyt yn ei wasanaethu yn wastad, dy
gadw di rhag y llewod?
21 Yna y dywedodd Daniel wrth y brenhin,
O frenhin, bydd fyw byth.
22 Fy Nuw a anfonodd ei angel, ac a gauodd
safnau y llewod, fel na wnaethant i mi niwed:
o herwydd puredd a gaed ynof ger ei fron ef;
a hefyd ni wnaethum niwed o'th flaen dithau,
frenhin.
23 Yna y brenhin fu dda iawn ganddo o'i
achos ef, ac a archodd gyfodi Daniel allan
o'r ffau. Yna y codwyd Daniel o'r ffau; ac
ni chaed niwed arno, o herwydd credu o
hono yn ei Dduw.
24 ¶ Yna y gorchymynodd y brenhin, a
hwy a ddygasant y gwŷr hynny a gyhudd-
asant Daniel, ac a'*u* bwriasant i ffau y llewod,
hwy, a'u plant, a'u gwragedd; ac ni ddaeth-
ant i waelod y ffau hyd oni orchfygodd y
llewod hwynt, a dryllio eu holl esgyrn.
25 ¶ Yna yr ysgrifenodd y brenhin Darïus
at y bobloedd, at y cenhedloedd a'r ieithoedd
oll y rhai oedd yn trigo yn yr holl ddaear;
Heddwch a amlhâer i chwi.
26 Gennyf fi y gosodwyd cyfraith, ar fod
trwy holl lywodraeth fy nheyrnas, i bawb

grynu ac ofni rhag Duw Daniel: o herwydd
efe *sydd* Dduw byw, ac yn parhâu byth; a'i
frenhiniaeth ef yw yr hon ni ddifethir, a'i
lywodraeth *fydd* hyd y diwedd.
27 Y mae yn gwaredu ac yn achub, ac yn
gwneuthur arwyddion a rhyfeddodau yn y
nefoedd ac ar y ddaear; yr hwn a waredodd
Daniel o feddiant y llewod.
28 A'r Daniel hwn a lwyddodd yn nheyrn-
asiad Darius, ac yn nheyrnasiad Cyrus y
Persiad.

PENNOD VII.

1 *Gweledigaeth y pedwar anifail.* 9 *Brenhiniaeth Duw.* 15 *Dirnad y weledigaeth.*

YN y flwyddyn gyntaf i Belsassar, brenhin
Babilon, y gwelodd Daniel freuddwyd, a
gweledigaethau ei ben ar ei wely. Yna efe a
ysgrifenodd y breuddwyd, *ac* a draethodd
swm y geiriau.
2 Llefarodd Daniel, a dywedodd, Mi a welwn
yn fy ngweledigaeth y nos, ac wele bedwar
gwynt y nefoedd yn ymryson ar y môr
mawr.
3 A phedwar bwystfil mawr a ddaethant i
fynu o'r môr, yn amryw y naill oddi wrth
y llall:
4 Y cyntaf *oedd* fel llew, ac iddo adenydd
eryr: edrychais hyd oni thynnwyd ei aden-
ydd, a'i gyfodi oddi wrth y ddaear, a sefyll o
hono ar ei draed fel dyn, a rhoddi iddo galon
dyn.
5 Ac wele, anifail arall, yr ail, yn debyg i
arth; ac efe a ymgyfododd ar y naill ystlys,
ac *yr oedd* tair asen yn ei safn ef rhwng ei
ddannedd: ac fel hyn y dywedent wrtho,
Cyfod, bwytta gig lawer.
6 Wedi hyn yr edrychais, ac wele un arall
megis llewpard, ac iddo bedair aden aderyn
ar ei gefn: a phedwar pen oedd i'r bwystfil;
a rhoddwyd llywodraeth iddo.
7 Wedi hyn y gwelwn mewn gweledigaethau
nos, ac wele bedwerydd bwystfil, ofnadwy,
ac erchyll, a chryf ragorol; ac iddo yr oedd
dannedd mawrion o haiarn: yr oedd yn
bwytta, ac yn dryllio, ac yn sathru y gwedd-
ill dan ei draed: hefyd *yr ydoedd* efe yn
amryw oddi wrth y bwystfilod oll y rhai *a
fuasai* o'i flaen ef, ac *yr oedd* iddo ddeg o
gyrn.
8 Yr oeddwn yn ystyried y cyrn; ac wele,
cyfododd corn bychan arall yn eu mysg hwy,
a thynnwyd o'r gwraidd dri o'r cyrn cyntaf
o'i flaen ef: ac wele lygaid fel llygaid dyn
yn y corn hwnnw, a genau yn traethu
mawrhydri.
9 ¶ Edrychais hyd oni fwriwyd i lawr y
gorseddfeydd, a'r Hen ddihenydd a eistedd-
odd: ei wisg *oedd* cyn wynned a'r eira, a
gwallt ei ben fel gwlan pur; ei orseddfa yn
fflam dân, *a'i* olwynion *yn* dân poeth.
10 Afon danllyd oedd yn rhedeg, ac yn
dyfod allan oddi ger ei fron ef: mil o filoedd
a'i gwasanaethent, a myrdd fyrddiwn a safent
ger ei fron: y farn a eisteddodd, ac agorwyd
y llyfrau.
11 Edrychais yna, o achos llais y geiriau
mawrion a draethodd y corn; ie, edrychais
hyd oni laddwyd y bwystfil, a difetha ei
gorph ef, a'i roddi i'w losgi yn tân.
12 A'r rhan arall o'r bwystfilod, eu llywodr-
aeth a ddygpwyd ymaith; a rhoddwyd iddynt
einioes dros ysbaid ac amser.
13 Mi a welwn mewn gweledigaethau nos,
ac wele, megis Mab y dyn oedd yn dyfod
gyd â chymmylau y nefoedd; ac at yr Hen
ddihenydd y daeth, a hwy a'i dygasant ger ei
fron ef.
14 Ac efe a roddes iddo lywodraeth, a go-
goniant, a brenhiniaeth, fel y byddai i'r holl
bobloedd, cenhedloedd, a ieithoedd ei wasan-
aethu ef: ei lywodraeth *sydd* lywodraeth
dragywyddol, yr hon nid â ymaith, a'i fren-
hiniaeth ni ddifethir.
15 ¶ Myfi Daniel a ymofidiais yn fy yspryd
y'nghanol *fy* nghorph, a gweledigaethau fy
mhen a'm dychrynasant.
16 Nesêais at un o'r rhai a safent ger llaw, a
cheisiais ganddo y gwirionedd am hyn oll.
Ac efe a ddywedodd i mi, ac a wnaeth i mi
wybod dehongliad y pethau.
17 Y bwystfilod mawrion hyn, y rhai sydd
bedwar, *ydynt* bedwar brenhin, *y rhai* a
gyfodant o'r ddaear.
18 Eithr saint y Goruchaf a dderbyniant y
frenhiniaeth, ac a feddiannant y frenhiniaeth
hyd byth, a hyd byth bythoedd.
19 Yna yr ewyllysiais wybod y gwirionedd
am y pedwerydd bwystfil, yr hwn oedd yn
amrywio oddi wrthynt oll, yn ofnadwy iawn,
a'i ddannedd o haiarn, a'i ewinedd o bres; yn
bwytta, ac yn dryllio, ac yn sathru y gwedd-
ill â'i draed:
20 Ac am y deg corn *oedd* ar ei ben ef, a'r
llall yr hwn a gyfodasai, ac y syrthiasai tri o'i
flaen; sef y corn *yr oedd* llygaid iddo, a genau
yn traethu mawrhydri, a'r olwg arno *oedd* yn
arwach nâ'i gyfeillion.
21 Edrychais, a'r corn hwn a wnaeth ryfel
ar y saint, ac a fu drech nâ hwynt;
22 Hyd oni ddaeth yr Hen ddihenydd, a
rhoddi barn i saint y Goruchaf, a dyfod o'r
amser y meddiannai y saint y frenhiniaeth.
23 Fel hyn y dywedodd efe; Y pedwerydd
bwystfil fydd y bedwaredd frenhiniaeth ar y
ddaear, yr hon a fydd amryw oddi wrth yr
holl frenhiniaethau, ac a ddifa yr holl ddaear,
ac a'i sathr hi, ac a'i dryllia.
24 A'r deg corn o'r frenhiniaeth hon *fydd*
deg brenhin *y rhai* a gyfodant: ac un arall a
gyfyd ar eu hol hwynt, ac efe a amrywia
oddi wrth y rhai cyntaf, ac a ddarostwng dri
brenhin.
25 Ac efe a draetha eiriau yn erbyn y Gor-
uchaf, ac a ddifa saint y Goruchaf, ac a fedd wl
newidio amseroedd a chyfreithiau: a hwy a
roddir yn ei law ef, hyd amser ac amseroedd
a rhan amser.
26 Yna yr eistedd y farn, a'i lywodraeth a
ddygant, i'w difetha ac i'w distrywio hyd y
diwedd.
27 A'r frenhiniaeth a'r llywodraeth, a mawr-
edd y frenhiniaeth dan yr holl nefoedd, a
roddir i bobl saint y Goruchaf, yr hwn y mae
ei frenhiniaeth *yn* frenhiniaeth dragywyddol,
a phob llywodraeth a wasanaethant ac a
ufuddhânt iddo.
28 Hyd yma *y mae* diwedd y peth. Fy
meddyliau i Daniel a'm dychrynodd yn
ddirfawr, a'm gwedd a newidiodd ynof; eithr
mi a gedwais y peth yn fy nghalon.

PENNOD VIII.

1 *Gweledigaeth yr hwrdd a'r bwch.* 13 *MMCCC o ddyddiau aberth.* 15 *Gabriel yn cysuro Daniel, ac yn dirnad y weledigaeth.*

YN y drydedd flwyddyn o deyrnasiad Bel-
sassar y brenhin, yr ymddangosodd i mi
weledigaeth, *sef i* myfi Daniel, wedi *yr hon*
a ymddangosasai i mi ar y cyntaf.
2 Gwelais hefyd mewn gweledigaeth (a bu
pan welais, mai yn Susan y brenhin-llys, yr
hwn *sydd* o fewn talaeth Elam, *yr oeddwn* i)
ie, gwelais mewn gweledigaeth, ac yr oeddwn
i wrth afon Ulai.
3 Yna y cyfodais fy llygaid ac a welais, ac

wele ryw hwrdd yn sefyll wrth yr afon, a
deugorn iddo; a'r ddau gorn *oedd* uchel, ac
un yn uwch na'r llall; a'r uchaf a gyfodasai
yn olaf.
4 Gwelwn yr hwrdd yn cornio tu a'r gorlle-
win, tu a'r gogledd, a thu a'r dehau, fel na
safai un bwystfil o'i flaen ef, ac nid *oedd* a
achubai o'i law ef; ond efe a wnaeth yn ol ei
ewyllys ei hun, ac a aeth yn fawr.
5 Ac fel yr oeddwn yn ystyried, wele hefyd
fwch geifr yn dyfod o'r gorllewin, ar hyd
wyneb yr holl ddaear, ac heb gyffwrdd â'r
ddaear; ac i'r bwch *yr oedd* corn hynod
rhwng ei lygaid.
6 Ac efe a ddaeth hyd at yr hwrdd deugorn
a welswn i yn sefyll wrth yr afon, ac efe a
redodd atto ef yn angerdd ei nerth.
7 Gwelais ef hefyd yn dyfod hyd at yr
hwrdd, ac efe a fu chwerw wrtho, ac a daraw-
odd yr hwrdd, ac a dorrodd ei ddau gorn ef,
ac nid oedd nerth yn yr hwrdd i sefyll o'i
flaen ef, eithr efe a'i bwriodd ef i lawr, ac a'i
sathrodd ef; ac nid oedd a allai achub yr
hwrdd o'i law ef.
8 Am hynny y bwch geifr a aeth yn fawr
iawn; ac wedi ei gryfhâu, torrodd y corn
mawr: a chododd pedwar o rai hynod yn ei
le ef, tu a phedwar gwynt y nefoedd.
9 Ac o un o honynt y daeth allan gorn
bychan, ac a dyfodd yn rhagorol, tu a'r
dehau, a thu a'r dwyrain, a thu a'r hyfryd-
wlad.
10 Aeth yn fawr hefyd hyd lu y nefoedd, a
bwriodd i lawr *rai* o'r llu, ac o'r sêr, ac a'u
sathrodd hwynt.
11 Ymfawrygodd hefyd hyd at dywysog y
llu, a dygwyd ymaith yr *offrwm* gwastadol
oddi arno ef, a bwriwyd ymaith le ei
gyssegr ef.
12 A rhoddwyd iddo lu yn erbyn yr *offrwm*
beunyddiol o herwydd camwedd, ac efe a
fwriodd y gwirionedd i lawr; felly y gwnaeth,
ac y llwyddodd.
13 ¶ Yna y clywais ryw sant yn llefaru, a
dywedodd rhwy sant arall wrth y rhyw *sant*
hwnnw oedd yn llefaru, Pa hyd *y bydd* y
weledigaeth *am* yr *offrwm* gwastadol, a
chamwedd anrhaith, i roddi y cyssegr a'r
llu yn sathrfa?
14 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Hyd ddwy
fil a thri chant o ddiwrnodiau: yna y purir y
cyssegr.
15 ¶ A phan welais i Daniel y weledigaeth,
a cheisio o honof y deall, yna wele, safodd
ger fy mron megis rhith gwr.
16 A chlywais lais dyn rhwng *glannau* Ulai,
ac efe a lefodd ac a ddywedodd, Gabriel,
gwna i hwn ddeall y weledigaeth.
17 Ac efe a ddaeth yn agos i'r lle y safwn; a
phan ddaeth, mi a ddychrynais, ac a syrthiais
ar fy wyneb: ac efe a ddywedodd wrthyf,
Deall, fab dyn; o herwydd y weledigaeth
fydd yn amser y diwedd.
18 A thra yr oedd efe yn llefaru wrthyf,
syrthiais mewn trwmgwsg i lawr ar fy wyneb:
ac efe a gyffyrddodd â mi, ac a'm cyfododd
yn fy sefyll.
19 Dywedodd hefyd, Wele fi yn hysbysu i
ti yr hyn a fydd yn niwedd y digter; canys
ar yr amser gosodedig *y bydd* y diwedd.
20 Yr hwrdd deugorn a welaist, *yw* brenhin-
oedd Media a Phersia.
21 A'r bwch blewog *yw* brenhin Groeg; a'r
corn mawr, yr hwn *sydd* rhwng ei lygaid ef,
dyna y brenhin cyntaf.
[illegible] le torrwyd ef, ac y cyfododd pedwar yn
[illegible] pedair brenhiniaeth a gyfodant o'r *un*
[illegible] ond nid un nerth ag ef.
23 A thu a diwedd eu brenhiniaeth hwynt,
pan gyflawner y troseddwyr, y cyfyd brenhin
wyneb-greulawn, ac yn deall dammegion.
24 A'i nerth ef a gryfhâ, ond nid trwy ei
nerth ei hun; ac efe a ddinystria yn rhyfedd,
ac a lwydda, ac a wna, ac a ddinystria y
cedyrn, a'r bobl sanctaidd.
25 A thrwy ei gyfrwysdra y ffynna ganddo
dwyllo; ac efe a ymfawryga yn ei galon, a
thrwy heddwch y dinystria efe lawer: ac efe
a saif yn erbyn tywysog y tywysogion; ond
efe a ddryllir heb law.
26 A gweledigaeth yr hwyr a'r bore, yr hon
a draethwyd, sydd wirionedd: selia dithau y
weledigaeth, o herwydd dros ddyddiau lawer
y bydd.
27 Minnau Daniel a aethum yn llesg, ac a
fûm glaf *ennyd* o ddyddiau; yna y cyfodais,
ac y gwneuthum orchwyl y brenhin, ac a
synnais o herwydd y weledigaeth, ond nid
oedd neb yn *ei* deall.

PENNOD IX.

1 *Daniel yn ystyried amser y caethiwed; 3 ac*
yn cyffesu ei bechodau; 16 ac yn gweddïo
am adnewyddu Jerusalem. 20 Gabriel yn
dangos iddo y deg wythnos a thriugain.

YN y flwyddyn gyntaf i Darius mab Ahas-
ferus, o had y Mediaid, yr hwn a wnaeth-
id yn frenhin ar deyrnas y Caldeaid,
2 Yn y flwyddyn gyntaf o'i deyrnasiad ef,
myfi Daniel a ddeallais wrth lyfrau rhifedi y
blynyddoedd, *am* y rhai y daethai gair yr
ARGLWYDD at Jeremïah y prophwyd, y
cyflawnai efe ddeng mlynedd a thriugain yn
anghyfannedd-dra Jerusalem.
3 ¶ Yna y trôais fy wyneb at yr Arglwydd
DDUW, i geisio *trwy* weddi ac ymbil, ynghyd
âg ympryd, a sach-lïan, a lludw.
4 A gweddïais ar yr ARGLWYDD fy NUW, a
chyffesais, a dywedais, Attolwg, Arglwydd
DDUW mawr ac ofnadwy, ceidwad cyfammod
a thrugaredd i'r rhai a'i carant, ac i'r rhai a
gadwant ei orchymynion;
5 Pechasom, a gwnaethom gamwedd, a buom
anwir, gwrthryfelasom hefyd, sef trwy gilio
oddi wrth dy orchymynion, ac oddi wrth dy
farnedigaethau.
6 Ni wrandawsom chwaith ar y prophwydi
dy weision, y rhai a lefarasant yn dy enw di,
wrth ein brenhinoedd, ein tywysogion, ein
tadau, ac wrth holl bobl y tir.
7 I ti, ARGLWYDD, *y perthyn* cyfiawnder,
ond i ni gywilydd wynebau, megis heddyw;
i wŷr Judah, ac i drigolion Jerusalem, ac i
holl Israel, yn agos ac ym mhell, trwy yr
holl wledydd lle y gyrraist hwynt, am eu
camwedd a wnaethant i'th erbyn.
8 ARGLWYDD, *y mae* cywilydd wynebau i
ni, i'n brenhinoedd, i'n tywysogion, ac i'n
tadau, o herwydd i ni bechu i'th erbyn.
9 Gan yr ARGLWYDD ein DUW *y mae*
trugareddau a maddeuant, er gwrthryfelu o
honom i'w erbyn.
10 Ni wrandawsom chwaith ar lais yr AR-
GLWYDD ein Duw, i rodio yn ei gyfreithiau
ef y rhai a roddodd efe o'n blaen ni, trwy law
ei weision y prophwydi.
11 Ië, holl Israel a droseddasant dy gyfraith
di, sef trwy gilio rhag gwrando ar dy lais di:
am hynny y tywalltwyd arnom ni y felldith
a'r llw a ysgrifenwyd y'nghyfraith Moses
gwasanaethwr Duw, am bechu o honom yn
ei erbyn ef.
12 Ac efe a gyflawnodd ei eiriau y rhai a
lefarodd efe yn ein herbyn ni, ac yn erbyn
ein barnwyr y rhai a'n barnent, gan ddwyn
arnom ni ddrwg mawr; canys ni wnaeth-

pwyd dan yr holl nefoedd megis y gwnaethpwyd ar Jerusalem.
13 Megis y mae yn ysgrifenedig yng nghyfraith Moses y daeth yr holl ddrygfyd hyn arnom ni; etto nid ymbiliasom o flaen yr ARGLWYDD ein Duw, gan droi oddi wrth ein hanwiredd, a chan ddeall dy wirionedd di.
14 Am hynny y gwyliodd yr ARGLWYDD ar y drwg, ac a'i dug arnom ni; o herwydd cyfiawn *yw* yr ARGLWYDD ein DUW yn ei holl weithredoedd y mae yn eu gwneuthur: canys ni wrandawsom ni ar ei lais ef.
15 Etto yr awr hon, O ARGLWYDD ein DUW, yr hwn a ddygaist dy bobl allan o wlad yr Aipht â llaw gref, ac a wnaethost i ti enw megis heddyw, nyni a bechasom, ni a wnaethom anwiredd.
16 ¶ O ARGLWYDD, yn ol dy holl gyfiawnderau, attolwg, tröer dy lidiowgrwydd a'th ddigter oddi wrth dy ddinas Jerusalem, dy fynydd sanctaidd; o herwydd am ein pechodau, ac am anwireddau ein tadau, y mae Jerusalem a'th bobl yn waradwydd i bawb o'n hamgylch.
17 Ond yr awr hon gwrando, O ein DUW ni, ar weddi dy was, ac ar ei ddeisyfiadau, a llewyrcha dy wyneb ar dy gyssegr anrheithiedig, er mwyn yr ARGLWYDD.
18 Gostwng dy glust, O fy NUW, a chlyw; agor dy lygaid, a gwel ein hanrhaith ni, a'r ddinas y gelwir dy enw di arni: oblegid nid o herwydd ein cyfiawnderau ein hun yr ydym ni yn tywallt ein gweddïau ger dy fron, eithr o herwydd dy aml drugareddau di.
19 Clyw, ARGLWYDD; arbed, ARGLWYDD; ystyr, O ARGLWYDD, a gwna; nac oeda er dy fwyn dy hun, O fy NUW: o herwydd dy enw di a alwyd ar y ddinas hon, ac ar dy bobl.
20 ¶ A mi etto yn llefaru, ac yn gweddïo, ac yn cyffesu fy mhechod, a phechod fy mhobl Israel, ac yn tywallt fy ngweddi ger bron yr ARGLWYDD fy NUW dros fynydd sanctaidd fy NUW;
21 *Ië*, a mi etto yn llefaru mewn gweddi, yna y gwr, Gabriel, yr hwn a welswn mewn gweledigaeth yn y dechreuad, gan ehedeg yn fuan, a gyffyrddodd â mi ynghylch pryd yr offrwm prydnhawnol.
22 Ac efe a barodd *i mi* ddeall, ac a ymddiddanodd â mi, ac a ddywedodd, Daniel, daethum yn awr allan i beri i ti fedru deall.
23 Yn nechre dy weddïau yr aeth y gorchymyn allan, ac mi a ddeuthum i'w fynegi *i ti:* canys anwyl *ydwyt* ti: ystyr dithau y peth, a deall y weledigaeth.
24 Deng-wythnos a thriugain a derfynwyd ar dy bobl, ac ar dy ddinas sanctaidd, i ddibennu camwedd, ac i selio pechodau, ac i wneuthur cymmod dros anwiredd, ac i ddwyn cyfiawnder tragywyddol, ac i selio y weledigaeth a'r brophwydoliaeth, ac i eneinio y sancteiddiolaf.
25 Gwybydd gan hynny, a deall *y bydd* o fynediad y gorchymyn allan am adferu ac am adeiladu Jerusalem, hyd y blaenor Messïah, saith wythnos, a dwy wythnos a thriugain: yr heol a adeiledir drachefn, a'r mur, sef mewn amseroedd blinion.
26 Ac wedi dwy wythnos a thriugain y lleddir y Messïah, ond nid o'i achos ei hun: a phobl y tywysog yr hwn a ddaw a ddinystria y ddinas a'r cyssegr; a'i ddiwedd *fydd* trwy lifeiriant, a hyd ddiwedd y rhyfel *y bydd* dinystr anrheithiol:
27 Ac efe a sicrhâ y cyfammod â llawer dros un wythnos: ac yn hanner yr wythnos y gwna efe i'r aberth a'r bwyd-offrwm beidio; a thrwy luoedd ffiaidd yr anrheithia efe *hi*, hyd oni thywallter y diben terfynedig ar yr anrheithiedig.

PENNOD X.

1 *Daniel, wedi ymddarostwng, yn gweled gweledigaeth.* 10 *Dychryn yn ei flino ef; a'r angel yn ei gysuro.*

YN y drydedd flwyddyn i Cyrus brenhin Persia, y datguddiwyd peth i Daniel, (yr hwn y gelwid ei enw Beltesassar) a'r peth *oedd* wir, ond yr amser nodedig *oedd* hir; ac efe a ddeallodd y peth, ac a gafodd wybod y weledigaeth.
2 Yn y dyddiau hynny y galerais i Daniel dair wythnos o ddyddiau.
3 Ni fwyttêais fara blasus, ac ni ddaeth cig na gwin yn fy ngenau; gan ymiro hefyd nid ymirais, nes cyflawni tair wythnos o ddyddiau.
4 Ac yn y pedwerydd dydd ar hugain o'r mis cyntaf, fel yr oeddwn i wrth ymyl yr afon fawr, honno *yw* Hidecel;
5 Yna y cyfodais fy llygaid, ac yr edrychais, ac wele ryw wr wedi ei wisgo â lliain, a'i lwynau wedi eu gwregysu âg aur coeth o Uphaz.
6 A'i gorph *oedd* fel *maen* beryl, a'i wyneb fel gwelediad mellten, a'i lygaid fel lampau tân, a'i freichiau a'i draed fel lliw pres gloyw, a sain ei eiriau fel sain tyrfa.
7 A mi Daniel yn unig a welais y weledigaeth: canys y dynion y rhai oedd gyd â mi ni welsant y weledigaeth; eithr syrthiodd arnynt ddychryn mawr, fel y ffoisant i ymguddio.
8 A mi a adawyd fy hunan, ac a welais y weledigaeth fawr hon, ac ni thrigodd nerth ynof: canys fy ngwedd a drodd ynof yn llygredigaeth, ac nid atteliais nerth.
9 Etto mi a glywais sain ei eiriau ef: a phan glywais sain ei eiriau ef, yna yr oeddwn mewn trwmgwsg ar fy wyneb, a'm hwyneb tu a'r ddaear.
10 ¶ Ac wele, llaw a gyffyrddodd â mi, ac a'm gosododd ar fy ngliniau, ac *ar* gledr fy nwylaw.
11 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Daniel, wr anwyl, deall y geiriau a lefaraf wrthyt, a sâf yn dy sefyll: canys attat ti y'm hanfonwyd yr awr hon. Ac wedi iddo ddywedyd y gair hwn, sefais gan grynu.
12 Yna efe a ddywedodd wrthyf, Nac ofna, Daniel: o herwydd er y dydd cyntaf y rhoddaist dy galon i ddeall, ac i ymgystuddio ger bron dy DDUW, y gwrandawyd dy eiriau; ac o herwydd dy eiriau di y deuthum i.
13 Ond tywysog teyrnas Persia a safodd yn fy erbyn un diwrnod ar hugain: ond wele Michael, un o'r tywysogion pennaf, a ddaeth i'm cynnorthwyo; a mi a arhosais yno gyd â brenhinoedd Persia.
14 A mi a ddeuthum i beri i ti ddeall yr hyn a ddigwydd i'th bobl yn y dyddiau diweddaf: o herwydd *y mae* y weledigaeth etto dros ddyddiau *lawer*.
15 Ac wedi iddo lefaru wrthyf y geiriau hyn, gosodais fy wyneb tu a'r ddaear, ac a aethum yn fud.
16 Ac wele, tebyg i ddyn a gyffyrddodd a'm gwefusau: yna yr agorais fy safn, ac y lleferais, ac y dywedais wrth yr hwn oedd yn sefyll ar fy nghyfer, O fy arglwydd, fy ngofidiau a droisant arnaf gan y weledigaeth, ac nid atteliais nerth.
17 A pha fodd y dichon gwasanaethwr fy arglwydd yma lefaru wrth fy arglwydd yma?

a minnau yna ni safodd nerth ynof, ac nid arhôdd ffun ynof.

18 Yna y cyffyrddodd eilwaith â mi fel dull dyn, ac a'm cryfhâodd i,

19 Ac a ddywedodd, Nac ofna, wr anwyl; heddwch i ti, ymnertha, ïe, ymnertha. A phan lefarasai efe wrthyf, ymnerthais, a dywedais, Llefared fy arglwydd; o herwydd cryfhêaist fi.

20 Ac efe a ddywedodd, A wyddost ti paham y daethum attat? ac yn awr dychwelaf i ryfela â thywysog Persia: ac wedi i mi fyned allan, wele tywysog tir Groeg a ddaw.

21 Eithr mynegaf i ti yr hyn a hysbyswyd yn ysgrythyr y gwirionedd: ac nid *oes* un yn ymegnïo gyd â mi yn hyn, ond Michael eich tywysog chwi.

PENNOD XI.

1 *Dinystr Persia gan frenhin Groeg.* 5 *Y cynghreiriau a'r cadau rhwng brenhin y dehau a brenhin y gogledd.* 30 *Rhuthr a chreulonder y Rhufeiniaid.*

AC yn y flwyddyn gyntaf i Darius y Mediad, y sefais i i'w gryfhâu ac i'w nerthu ef.

2 Ac yr awr hon y gwirionedd a fynegaf i ti; Wele, tri brenhin etto a safant o fewn Persia, a'r pedwerydd a fydd cyfoethoccach nâ *hwynt* oll: ac fel yr ymgadarnhâo efe yn ei gyfoeth, y cyfyd efe bawb yn erbyn teyrnas Groeg.

3 A brenhin cadarn a gyfyd, ac a lywodraetha â llywodraeth fawr, ac a wna fel y mynno.

4 A phan safo efe, dryllir ei deyrnas, ac a'i rhennir tu a phedwar gwynt y nefoedd; ac nid i'w hiliogaeth ef, nac fel ei lywodraeth a lywodraethodd efe: o herwydd ei frenhiniaeth ef a ddiwreiddir i eraill heb law y rhai hynny.

5 ¶ Yna y cryfhâ brenhin y dehau, ac *un* o'i dywysogion: ac efe a gryfhâ uwch ei law ef, ac a lywodraetha: llywodraeth fawr *fydd* ei lywodraeth ef.

6 Ac yn niwedd blynyddoedd yr ymgyssylltant; canys merch brenhin y dehau a ddaw at frenhin y gogledd i wneuthur cymmod; ond ni cheidw hi nerth y braich; ac ni saif yntau, na'i fraich: eithr rhoddir hi i fynu, a'r rhai a'i dygasant hi, a'r hwn a'i cenhedlodd hi, a'i chymhorthwr, yn yr amseroedd *hyn*.

7 Eithr yn ei le ef y saif *un* allan o flaguryn ei gwraidd hi, yr hwn a ddaw â llu, ac a â i ymddiffynfa brenhin y gogledd, ac a wna yn eu herbyn hwy, ac a orchfyga;

8 Ac a ddwg hefyd i gaethiwed i'r Aipht, eu duwiau hwynt, a'u tywysogion, a'u dodrefn anwyl o arian ac aur, ac efe a bery *fwy o* flynyddoedd nâ brenhin y gogledd.

9 A brenhin y dehau a ddaw i'w deyrnas, ac a ddychwel i'w dir ei hun.

10 A'i feibion a gyffrôir, ac a gasglant dyrfa o luoedd mawrion: a chan ddyfod y daw *un*, ac a lifeiria, ac a â trosodd: yna efe a ddychwel, ac a gyffrôir hyd ei ymddiffynfa ef.

11 Yna y cyffry brenhin y dehau, ac yr â allan, ac a ymladd âg ef, *sef* â brenhin y gogledd: ac efe a gyfyd dyrfa fawr; ond y dyrfa a roddir i'w law ef.

12 Pan gymmerer ymaith y dyrfa, yr ymddyrchafa ei galon, ac efe a gwympa fyrddiwn; er hynny ni bydd efe cryf.

13 Canys brenhin y gogledd a ddychwel, ac a gyfyd dyrfa fwy nâ'r gyntaf, ac ym mhen ennyd o flynyddoedd, gan ddyfod y daw â llu mawr, ac â chyfoeth mawr.

14 Ac yn yr amseroedd hynny llawer a safant yn erbyn brenhin y dehau; a'r yspeilwyr o'th bobl a ymddyrchafant i sicrhâu y weledigaeth; ond hwy a syrthiant.

15 Yna y daw brenhin y gogledd, ac a fwrw glawdd, ac a ynnill y dinasoedd caerog, ond breichiau y dehau ni wrthsafant, na'i bobl ddewisol ef; ac ni *bydd* nerth i sefyll.

16 A'r hwn a ddaw yn ei erbyn ef a wna fel y mynno, ac ni *bydd* a safo o'i flaen; ac efe a saif yn y wlad hyfryd, a thrwy ei law ef y difethir hi.

17 Ac efe a esyd ei wyneb ar fyned â chryfder ei holl deyrnas, a rhai uniawn gyd âg ef; fel hyn y gwna; ac efe a rydd iddo ferch gwragedd, gan ei llygru hi; ond ni saif hi *ar ei du ef*, ac ni bydd hi gyd âg ef.

18 Yna y try efe ei wyneb at yr ynysoedd, ac a ynnill lawer; ond pennaeth a bair i'w warth ef beidio, er ei fwyn ei hun, heb warth iddo ei hun: efe a'i dettry arno ef.

19 Ac efe a dry ei wyneb at ymddiffynfeydd ei dir ei hun: ond efe a dramgwydda, ac a syrth, ac nis ceir ef.

20 Ac yn ei le ef y saif un a gyfyd drethau y'ngogoniant y deyrnas: ond o fewn ychydig ddyddiau y distrywir ef; ac nid mewn dig, nac mewn rhyfel.

21 Ac yn ei le yntau y saif *un* dirmygus, ac ni roddant iddo ogoniant y deyrnas: eithr efe a ddaw i mewn yn heddychol, ac a ymeifl yn y frenhiniaeth trwy weniaith.

22 Ac â breichiau llifeiriant y llifir trostynt o'i flaen ef, ac y dryllir hwynt, a thywysog y cyfammod hefyd.

23 Ac wedi ymgyfeillach âg ef, y gwna efe dwyll; canys efe a ddaw i fynu, ac a ymgryfhâ âg ychydig bobl.

24 I'r dalaeth heddychol a bras y daw efe, ac a wna yr hyn ni wnaeth ei dadau, na thadau ei dadau: ysglyfaeth, ac yspail, a golud, a daena efe yn eu mysg: ac ar gestyll y bwriada efe ei fwriadau, *sef* dros amser.

25 Ac efe a gyfyd ei nerth a'i galon yn erbyn brenhin y dehau â llu mawr: a brenhin y dehau a ymesyd i ryfel â llu mawr a chryf iawn; ond ni saif efe: canys bwriadant fwriadau yn ei erbyn ef.

26 Y rhai a fwyttânt ran o'i fwyd ef a'i difethant ef, a'i lu ef a lifeiria; a llawer a syrth yn lladdedig.

27 A chalon y ddau frenhin hyn *fydd* ar wneuthur drwg, ac ar un bwrdd y traethant gelwydd; ond ni thycia: canys etto *y bydd* y diwedd ar yr amser nodedig.

28 Ac efe a ddychwel i'w dir ei hun â chyfoeth mawr; a'i galon *fydd* yn erbyn y cyfammod sanctaidd: felly y gwna efe, ac y dychwel i'w wlad.

29 Ar amser nodedig y dychwel, ac y daw tu a'r dehau; ac ni bydd fel y *daith* gyntaf, neu fel yr olaf.

30 ¶ Canys llongau Chittim a ddeuant yn ei erbyn ef; am hynny yr ymofidia, ac y dychwel, ac y digia yn erbyn y cyfammod sanctaidd: felly y gwna efe, ac y dychwel, ac efe a ymgynghora â'r rhai a adawant y cyfammod sanctaidd.

31 Breichiau hefyd a safant ar ei du ef, ac a halogant gyssegr yr ymddiffynfa, ac a ddygant ymaith y gwastadol *aberth*, ac a osodant *yno* y ffieidd-dra anrheithiol.

32 A throseddwyr y cyfammod a lygra efe trwy weniaith: eithr y bobl a adwaenant eu Duw, a fyddant gryfion, ac a ffynnant.

33 A'r rhai synhwyrol ym mysg y bobl a ddysgant lawer; etto syrthiant trwy y cleddyf, a thrwy dân, trwy gaethiwed, a thrwy yspail, ddyddiau *lawer*.

34 A phan syrthiant, â chymhorth bychan

y cymhorthir hwynt; eithr llawer a lŷn wrth-
ynt hwy trwy weniaith.
35 A *rhai* o'r deallgar a syrthiant i'w puro,
ac i'*w* glanhâu, ac i'*w* cannu, hyd amser y
diwedd: canys *y mae* etto dros amser nod-
edig.
36 A'r brenhin a wna wrth ei ewyllys ei
hun, ac a ymddyrcha, ac a ymfawryga uwch
law pob duw; ac yn erbyn Duw y duwiau y
traetha efe bethau rhyfedd, ac a lwydda nes
diweddu y digter: canys yr hyn a ordeiniwyd,
a fydd.
37 Nid ystyria efe dduw ei dadau, na serch
ar wragedd, ïe, nid ystyria un duw: canys
goruwch pawb yr ymfawryga.
38 Ac efe a anrhydedda DDUW y nerthoedd
yn ei le ef: ïe, duw yr hwn nid adwaenai ei
dadau a ogonedda efe, âg aur ac âg arian, ac
â meini gwerthfawr, ac â phethau dymunol.
39 Fel hyn y gwna efe yn yr ymddiffynfeydd
cryfaf gyd â duw dïeithr, yr hwn a gydneb-
ydd efe, *ac* a chwanega ei ogoniant: ac a
wna iddynt lywodraethu ar lawer, ac a ranna
y tir am werth.
40 Ac yn amser y diwedd yr ymgornia bren-
hin y dehau âg ef, a brenhin y gogledd a
ddaw fel corwynt yn ei erbyn ef, â cherbydau,
ac â marchogion, ac â llongau lawer; ac efe
a ddaw i'r tiroedd, ac a lifa, ac a â trosodd.
41 Ac efe a ddaw i'r hyfryd-wlad, a llawer *o*
wledydd a syrthiant: ond y rhai hyn a
ddïangant o'i law ef, Edom, a Moab, a phen-
naf meibion Ammon.
42 Ac efe a estyn ei law ar y gwledydd; a
gwlad yr Aipht ni bydd dïangol.
43 Eithr efe a lywodraetha ar drysorau aur
ac arian, ac ar holl anwyl bethau yr Aipht:
y Libyaid hefyd a'r Ethïopiaid *fyddant* ar ei
ol ef.
44 Eithr chwedlau o'r dwyrain ac o'r gog-
ledd a'i trallodant ef: ac efe a â allan mewn
llid mawr i ddifetha, ac i ddifrodi llawer.
45 Ac efe a esyd bebyll ei lys rhwng y
moroedd, ar yr hyfryd fynydd sanctaidd:
etto efe a ddaw hyd ei derfyn, ac ni *bydd*
cynnorthwywr iddo.

PENNOD XII.

1 *Michael a wared Israel o'i flinderau.* 5
Dangos yr amseroedd i Daniel.

AC yn yr amser hwnnw y saif Michael y
tywysog mawr, yr hwn sydd yn sefyll
dros feibion dy bobl: yna y bydd amser
blinder, y cyfryw ni bu er pan yw cenedl hyd
yr amser hwnnw: ac yn yr amser hwnnw y
gwaredir dy holl bobl, y rhai a gaffer yn
ysgrifenedig yn y llyfr.
2 A llawer o'r rhai sydd yn cysgu yn llwch
y ddaear a ddeffrôant, rhai i fywyd tragy-
wyddol, a rhai i warth *a* dirmyg tragy-
wyddol.
3 A'r doethion a ddisgleiriant fel disgleirdeb
y ffurfafen; a'r rhai a drôant lawer i gyfiawn-
der, a *fyddant* fel y sêr byth yn dragywydd.
4 Tithau, Daniel, cau ar y geiriau, a selia y
llyfr hyd amser y diwedd: llawer a gynni-
weirant, a gwybodaeth a amlhêir.
5 ¶ Yna myfi Daniel a edrychais, ac wele
ddau eraill yn sefyll, un o'r tu yma ar fin yr
afon, ac un *arall* o'r tu arall ar fin yr afon.
6 Ac *un* a ddywedodd wrth yr hwn a wisg-
asid â llïan, yr hwn *ydoedd* ar ddyfroedd yr
afon, Pa hyd *fydd* hyd ddiwedd y rhyfedd-
odau hyn?
7 Clywais hefyd y gwr a wisgasid â llïan, yr
hwn *ydoedd* ar ddyfroedd yr afon, pan
ddyrchafodd efe ei law ddehau a'i aswy tu
a'r nefoedd, ac y tyngodd i'r hwn sydd yn
byw yn dragywydd, *y bydd* dros amser, am-
serau, a hanner: ac wedi darfod gwasgaru
nerth y bobl sanctaidd, y gorphenir hyn oll.
8 Yna y clywais, ond ni ddeallais: eithr
dywedais, O fy arglwydd, beth *fydd* diwedd
y *pethau* hyn?
9 Ac efe a ddywedodd, Dos, Daniel: canys
cauwyd *a* seliwyd y geiriau hyd amser y
diwedd.
10 Llawer a burir, ac a gennir, ac a brofir;
eithr y rhai drygionus a wnant ddrygioni:
ac ni ddeall yr un o'r rhai drygionus, ond y
rhai doethion a ddeallant.
11 Ac o'r amser y tynner ymaith y gwas-
tadol *aberth*, ac y gosoder i fynu y ffieidd-dra
anrheithiol, *y bydd* mil dau cant a deg a
phedwar ugain o ddyddiau.
12 Gwŷn ei fyd a ddisgwylio, ac a ddêl hyd
y mil tri chant a phymtheg ar hugain o
ddyddiau.
13 Dos dithau hyd y diwedd: canys gor-
phwysi, a sefi yn dy ran yn niwedd y dyddiau.

A A

LLYFR

H O S E A.

PENNOD I.

1 *Hosea, er mwyn dangos barn Duw am butteindra ysprydol, yn cymmeryd Gomer yn wraig;* 4 *ac yn cenhedlu Jezreel,* 6 *a Lo-ruhamah,* 8 *a Lo-ammi.* 10 *Edfryd Judah ac Israel.*

GAIR yr ARGLWYDD yr hwn a ddaeth at Hosea, mab Beeri, yn nyddiau Uzzïah, Jotham, Ahaz, *a* Hezecïah, brenhinoedd Judah, ac yn nyddiau Jeroboam mab Joas, brenhin Israel.

2 Dechre ymadrodd yr ARGLWYDD trwy Hosea. Yr ARGLWYDD a ddywedodd wrth Hosea, Dos, cymmer i ti wraig o odineb, a phlant *o* odineb: o herwydd y mae y wlad gan butteinio yn putteinio oddi ar ol yr ARGLWYDD.

3 Ac efe a aeth ac a gymmerodd Gomer merch Diblaim; ac hi a feichiogodd, ac a ddug iddo ef fab.

4 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrtho, Galw ei enw ef Jezreel: canys ar fyrder y dïalaf waed Jezreel ar dŷ Jehu, ac y gwnaf i frenhiniaeth tŷ Israel ddarfod.

5 A'r dydd hwnnw y torraf fwa Israel y'nglynn Jezreel.

6 ¶ A hi a feichiogodd eilwaith, ac a esgorodd ar ferch. A dywedodd *yr Arglwydd* wrtho, Galw ei henw hi Lo-ruhamah: am na chwanegaf drugarhâu wrth dŷ Israel; eithr dygaf hwynt ymaith yn llwyr.

7 Ac etto mi a drugarhâf wrth dŷ Judah, ac a'u cadwaf hwynt trwy yr ARGLWYDD eu Duw; ac nid â bwa, nac â chleddyf, nac â rhyfel, *nac* â meirch, nac â marchogion, y cadwaf hwynt.

8 ¶ A hi a ddiddyfnodd Lo-ruhamah, ac a feichiogodd, ac a esgorodd ar fab.

9 A *DUW* a ddywedodd, Galw ei enw ef Lo-ammi: canys nid *ydych* bobl i mi, ac ni byddaf i chwithau *yn DDUW.*

10 ¶ Etto bydd nifer meibion Israel fel tywod y môr, yr hwn nis mesurir, ac nis cyfrifir: a bydd, yn y man lle y dywedwyd wrthynt, Nid pobl i mi *ydych* chwi, y dywedir *yno* wrthynt, Meibion y Duw byw *ydych.*

11 Yna meibion Judah a meibion Israel a gesglir ynghyd, a hwy a osodant iddynt un pen; a deuant i fynu o'r tir: canys mawr *fydd* dydd Jezreel.

PENNOD II.

1 *Delw-addoliaeth y bobl;* 6 *a barn Duw yn eu herbyn hwy:* 14 *y mae yn addaw cymmodi â hwynt.*

DYWEDWCH wrth eich brodyr, Ammi; ac wrth eich chwïorydd, Ruhamah.

2 Dadleuwch â'ch mam, dadleuwch: canys nid fy ngwraig *yw* hi, ac nid ei gwr hi *ydwyf* finnau: bwried hithau ymaith ei phutteindra o'i golwg, a'i godineb oddi rhwng ei bronnau;

3 Rhag i mi ei dïosg hi yn noethlymmun, a'i gosod fel y dydd y ganed hi, a'i gwneuthur fel anialwch, a'i gosod fel tir diffaeth, a'i lladd â syched.

4 Ac ar ei phlant ni chymmeraf drugaredd; am eu *bod* yn blant godineb.

5 Canys eu mam hwynt a butteiniodd; gwaradwyddus y gwnaeth yr hon a'u hymddûg hwynt: canys dywedodd hi, Af ar ol fy nghariadau, y rhai sydd yn rhoi fy mara a'm dwfr, fy ngwlan a'm llin, fy olew a'm dïodydd.

6 ¶ Am hynny wele, mi a gauaf i fynu dy ffordd di â drain, ac a furiaf fur, fel na chaffo hi ei llwybrau.

7 A hi a ddilyn ei chariadau, ond nis goddiwes hwynt; a hi a'u cais hwynt, ond nis caiff: yna y dywed, Af a dychwelaf at fy ngwr cyntaf; canys gwell *oedd* arnaf fi yna nag yr awr hon.

8 Ac ni wyddai hi mai myfi a roddais iddi ŷd, a gwin, ac olew, ac a amlhêais ei harian a'i haur, *y rhai* a ddarparasant hwy i Baal.

9 Am hynny y dychwelaf, a chymmeraf fy ŷd yn ei amser, a'm gwin yn ei dymmor; a dygaf ymaith fy ngwlan a'm llin a guddiai ei noethni hi.

10 A mi a ddatguddiaf bellach ei brynti hi y'ngolwg ei chariadau; ac nis gwared neb hi o'm llaw i.

11 Gwnaf hefyd i'w holl orfoledd hi, ei gwyliau, ei newydd-leuadau, a'i sabbothau, a'i holl uchel-wyliau, beidio.

12 A mi a anrheithiaf ei gwinwydd hi a'i ffigyswydd, am y rhai y dywedodd, Dyma fy ngwobrwyon y rhai a roddodd fy nghariadau i mi; ac mi a'u gosodaf yn goedwig, a bwystfilod y maes a'u difa hwynt.

13 A mi a ymwelaf â hi am ddyddiau Baalim, *yn* y rhai y llosgodd hi arogl-darth iddynt, ac y gwisgodd ei chlust-fodrwyau a'i thlysau, ac yr aeth ar ol ei chariadau, ac yr anghofiodd fi, medd yr ARGLWYDD.

14 ¶ Am hynny wele, mi a'i denaf hi, ac a'i dygaf i'r anialwch, ac a ddywedaf wrth *fodd* ei chalon.

15 A mi a roddaf iddi ei gwinllannoedd o'r fan honno, a dyffryn Achor yn ddrws gobaith; ac yno y cân hi, fel yn nyddiau ei hieuengctid, ac megis *yn* y dydd y daeth hi i fynu o wlad yr Aipht.

16 Y dydd hwnnw, medd yr ARGLWYDD, y'm gelwi Issi, ac ni'm gelwi mwyach Baali.

17 Canys bwriaf enwau Baalim allan o'i genau hi, ac nis coffêir hwy mwyach wrth eu henwau.

18 A'r dydd hwnnw y gwnaf ammod drostynt âg anifeiliaid y maes, ac âg ehediaid y nefoedd, ac *âg* ymlusgiaid y ddaear; a'r bwa, a'r cleddyf, a'r rhyfel, a dorraf ymaith o'r ddaear, a gwnaf iddynt orwedd yn ddïogel.

19 A mi a'th ddyweddïaf â mi fy hun yn dragywydd; ïe, dyweddïaf di â mi fy hun mewn cyfiawnder, ac mewn barn, ac mewn tiriondeb, ac mewn trugareddau.

20 A dyweddïaf di â mi mewn ffyddlondeb; a thi a adnabyddi yr ARGLWYDD.

21 A'r dydd hwnnw y gwrandawaf, medd yr ARGLWYDD, ar y nefoedd y gwrandawaf; a hwythau a wrandawant ar y ddaear;

22 A'r ddaear a wrendy ar yr ŷd, a'r gwin, a'r olew; a hwythau a wrandawant ar Jezreel.

23 A mi a'i hauaf hi i mi fy hun yn y ddaear,
ac a drugarhâf wrth yr hon ni chawsai drugar-
edd; ac a ddywedaf wrth *y rhai* nid *oedd* bobl
i mi, Fy mhobl *wyt* ti; a hwythau a ddywed-
ant, O fy Nuw.

PENNOD III.

1 *Trwy lanhâu godineb-wraig,* 4 *y dangosir anghyfannedd-dra Israel o flaen ei adferiad.*

YNA yr ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf,
Dos etto, câr wraig (hoff gan *ei* chyfaill,
a hithau wedi torri ei phriodas) yn ol cariad
yr ARGLWYDD ar feibion Israel, a hwythau
yn edrych ar ol duwiau dieithr, ac yn hoffi
costrelau gwin.
2 A mi a'i prynais hi i mi er pymtheg o
arian, ac *er* homer o haidd, a hanner homer
o haidd:
3 A dywedais wrthi, Aros am danaf lawer o
ddyddiau; na phutteinia, ac na fydd i wr
arall: a minnau *a fyddaf* felly i tithau.
4 Canys llawer o ddyddiau yr erys meibion
Israel heb frenhin, a heb dywysog, a heb
aberth, a heb ddelw, a heb ephod, a *heb*
teraphim.
5 Wedi hynny y dychwel meibion Israel, ac
y ceisiant yr ARGLWYDD eu DUW, a Dafydd
eu brenhin; ac a barchant yr ARGLWYDD
a'i ddaioni yn y dyddiau diweddaf.

PENNOD IV.

1 *Barnedigaethau Duw yn erbyn pechodau y bobl,* 6 *a'r offeiriaid;* 12 *ac yn erbyn eu delw-addoliaeth hwy.* 15 *Annog Judah i gymmeryd rhybudd wrth ofidiau Israel.*

MEIBION Israel, gwrandewch air yr AR-
GLWYDD: canys *y mae* cwyn rhwng yr
ARGLWYDD a thrigolion y wlad, am nad *oes*
na gwirionedd, na thrugaredd, na gwybod-
aeth o DDUW, yn y wlad.
2 *Trwy* dyngu, a dywedyd celwydd, a lladd
celain, a lladratta, a thorri priodas, y maent
yn torri allan, a gwaed a gyffwrdd â gwaed.
3 Am hynny y galara y wlad, ac y llesghâ
oll sydd yn trigo ynddi, ynghyd â bwystfilod
y maes, ac ehediaid y nefoedd; pysgod y môr
hefyd a ddarfyddant.
4 Er hynny nac ymrysoned, ac na cherydd-
ed neb eu gilydd: canys dy bobl *sydd* megis
rhai yn ymryson â'r offeiriad.
5 Am hynny ti a syrthi y dydd, a'r pro-
phwyd hefyd a syrth gyd â thi y nos, a mi
a ddifethaf dy fam.
6 ¶ Fy mhobl a ddifethir o eisieu gwybod-
aeth: am i ti ddïystyru gwybodaeth, min-
nau a'th ddïystyraf dithau, fel na byddech
offeiriad i mi; *ac* am i ti anghofio cyfraith
dy DDUW, minnau a anghofiaf dy blant
dithau hefyd.
7 Fel yr amlhasant, felly y pechasant i'm
herbyn: *am hynny* eu gogoniant a newidiaf
yn warth.
8 Bwytta y maent bechod fy mhobl, ac at
eu hanwiredd hwynt y maent yn dyrchafu eu
calon.
9 A bydd yr un fath, bobl ac offeiriad: ac
ymwelaf â hwynt am eu ffyrdd, a thalaf idd-
ynt eu gweithredoedd.
10 Bwyttânt, ac nis diwellir; putteiniant,
ac nid amlhânt; am iddynt beidio â disgwyl
wrth yr ARGLWYDD.
11 Godineb, a gwin, a gwin newydd, a ddwg
y galon ymaith.
12 ¶ Fy mhobl a ofynant gynghor i'w cyff-
ion, a'u ffon a ddengys iddynt: canys yspryd
godineb a'u cyfeiliornodd *hwynt,* a phuttein-
iasant oddi wrth eu DUW.
13 Ar bennau y mynyddoedd yr aberthant,
ac ar y bryniau y llosgant arogl-darth, dan y
dderwen, a'r boplysen, a'r llwyfen, am *fod*
yn dda eu cysgod: am hynny y putteinia eich
merched chwi, a'ch gwragedd a dorrant
briodas.
14 Nid ymwelaf â'ch merched pan buttein-
iont, nac â'ch gwragedd pan dorront briodas:
am fod y rhai hyn yn ymddidoli gyd â
phutteiniaid, ac aberthasant gyd â dihirogod;
a'r bobl ni ddeallant, a dramgwyddant.
15 ¶ Er i ti, Israel, butteinio, *etto* na pheched
Judah: nac ewch i Gilgal, nac ewch i fynu i
Beth-afen; ac na thyngwch, Byw *yw* yr AR-
GLWYDD.
16 Fel anner anhywaith yr anhyweithiodd
Israel: yr ARGLWYDD yr awr hon a'u portha
hwynt fel oen mewn ehangder.
17 Ephraim a ymgyssylltodd âg eilunod:
gâd iddo.
18 Surodd eu diod hwy; gan butteinio y
putteiniasant: hoff yw, Moeswch, *trwy* gywil-
ydd gan ei llywodraethwyr hi.
19 Y gwynt a'i rhwymodd hi yn ei haden-
ydd, a bydd arnynt gywilydd o herwydd eu
haberthau.

PENNOD V.

1 *Barnedigaethau Duw yn erbyn offeiriaid, a phobl, a thywysogion Israel, am eu hamryw bechodau,* 15 *nes iddynt edifarhâu.*

CLYWCH hyn, chwi offeiriaid; gwran-
dewch, tŷ Israel; a thŷ y brenhin, rhodd-
wch glust: canys *y mae* barn tu ag attoch,
am eich bod yn fagl ar Mispah, ac yn rhwyd
wedi ei lledu ar Tabor.
2 Y rhai a wyrant i ladd a ânt i'r dwfn, er i
mi eu ceryddu hwynt oll.
3 Myfi a adwaen Ephraim, ac nid yw Israel
guddiedig oddi wrthyf: canys yn awr ti
Ephraim a butteiniaist, *ac* Israel a halog-
wyd.
4 Ni roddant eu gwaith ar droi at eu DUW;
am *fod* yspryd godineb o'u mewn, ac nid ad-
nabuant yr ARGLWYDD.
5 A balchder Israel a ddwg dystiolaeth yn ei
wyneb: am hynny Israel ac Ephraim a syrth-
iant yn eu hanwiredd; Judah hefyd a syrth
gyd â hwynt.
6 A'u defaid ac â'u gwartheg y deuant i
geisio yr ARGLWYDD; ond nis cânt *ef:* cil-
iodd efe oddi wrthynt.
7 Yn erbyn yr ARGLWYDD y buant anffydd-
lawn: canys cenhedlasant blant dieithr: mis
bellach a'u difa hwynt ynghyd â'u rhannau.
8 Cenwch y corn yn Gibeah, yr udgorn yn
Ramah; bloeddiwch *yn* Beth-afen ar dy ol di,
Benjamin.
9 Ephraim fydd yn anrhaith yn nydd y
cerydd: ym mysg llwythau Israel y perais
wybod yr hyn fydd yn sicr.
10 Bu dywysogion Judah fel symmudwyr
terfyn: *am hynny* y tywalltaf arnynt fy llid
fel dwfr.
11 Gorthrymmwyd Ephraim, drylliwyd ef
mewn barn, am iddo yn ewyllysgar fyned ar
ol y gorchymyn.
12 Am hynny *y byddaf* fel gwyfyn i E-
phraim, ac fel pydredd i dŷ Judah.
13 Pan welodd Ephraim ei lesgedd, a Judah
ei archoll; yna yr aeth Ephraim at yr Assyr-
iad, ac a hebryngodd at frenhin Jareb: etto
ni allai efe eich meddyginiaethu, na'ch iachâu
o'ch archoll.
14 Canys mi *a fyddaf* i Ephraim fel llew, ac
i dŷ Judah fel cenaw llew: myfi a ysglyf-
aethaf, ac a âf ymaith; dygaf ymaith, ac ni
bydd a achubo.
15 ¶ Af *a* dychwelaf i'm lle, hyd oni chyd-

nabyddont eu bai, a cheisio fy wyneb: pan fyddo adfyd arnynt, y'm bore-geisiant.

PENNOD VI.

1 *Annog i edifeirwch.* 4 *Achwyn mor anhynaws ac mor annuwiol ydynt.*

DEUWCH, a dychwelwn at yr ARGLWYDD: canys efe a'n drylliodd, ac efe a'n hiachâ ni; efe a darawodd, ac efe a'n meddyginiaetha ni.

2 Efe a'n bywhâ ni ar ol deuddydd, a'r trydydd dydd y cyfyd ni i fynu, a byddwn fyw ger ei fron ef.

3 Yna yr adnabyddwn, *os* dilynwn adnabod yr ARGLWYDD: ei fynediad a ddarperir fel y bore; ac efe a ddaw fel gwlaw attom, fel y diweddar-wlaw *a'r* cynnar-wlaw i'r ddaear.

4 ¶ Beth a wnaf i ti, Ephraim? beth a wnaf i ti, Judah? eich mwynder sydd yn ymado fel cwmmwl y bore, ac fel gwlith boreol.

5 Am hynny y tarewais *hwynt* trwy y prophwydi; lleddais hwynt â geiriau fy ngenau: a'th farnedigaethau *sydd fel* goleuni yn myned allan.

6 Canys ewyllysiais drugaredd, ac nid aberth; a gwybodaeth o DDUW, yn fwy nâ phoethoffrymmau.

7 A'r rhai hyn fel dynion a dorrasant y cyfammod: yno y buant anffyddlawn i'm herbyn.

8 Dinas gweithredwyr anwiredd *yw* Gilead, wedi ei halogi gan waed.

9 Ac fel y mae mintai o ladron yn disgwyl gwr, *felly* y mae cynnulleidfa yr offeiriaid yn lladd ar y ffordd yn gyttûn: canys gwnant ysgelerder.

10 Gwelais yn nhŷ Israel beth erchyll: yno *y mae* godineb Ephraim; halogwyd Israel.

11 Gosododd hefyd gynhauaf i tithau, Judah, a mi yn dychwelyd caethiwed fy mhobl.

PENNOD VII.

1 *Argyhoeddi amryw bechodau.* 11 *Digofaint Duw yn erbyn y bobl am eu rhagrith.*

AMI yn ewyllysio iachâu Israel, datguddiwyd anwiredd Ephraim, a drygioni Samaria: canys gwnant ffalsder; a'r lleidr a ddaw i mewn, *a* mintai o yspeilwyr a anrheithia oddi allan.

2 Ac nid ydynt yn meddwl yn eu calonnau fy mod i yn cofio eu holl ddrygioni hwynt: weithian eu gweithredoedd eu hun a'u hamgylchynodd; y maent ger bron fy wyneb.

3 Llawenhânt y brenhin â'u drygioni, a'r tywysogion â'u celwyddau.

4 Pawb o honynt *sydd* yn torri priodas, fel ffwrn wedi ei thwymno gan y pobydd, *yr hwn* a baid a chodi wedi iddo dylino y toes, hyd oni byddo wedi ei lefeinio.

5 Yn niwrnod ein brenhin y tywysogion a'i gwnaethant yn glaf â chostrelau gwin: estynodd ei law gyd â gwatwarwyr.

6 Fel yr oeddynt yn cynllwyn, darparasant eu calon fel ffwrn: eu pobydd a gwsg ar hyd y nos, y bore y llysg fel fflam dân.

7 Pawb o honynt a wresogant fel y ffwrn, ac a ysant eu barnwyr: eu holl frenhinoedd a gwympasant, heb *un* o honynt yn galw arnaf fi.

8 Ephraim a ymgymmysgodd â'r bobloedd; Ephraim sydd *fel* teisen heb ei throi.

9 Estroniaid a fwyttânt ei gryfder, ac nis gŵyr efe: ymdaenodd penwynni ar hyd-ddo, ac nis gwybu efe.

10 Ac y mae balchder Israel yn tystiolaethu yn ei wyneb; ac er hyn oll ni throant at yr ARGLWYDD eu DUW, ac nis ceisiant ef.

11 ¶ Ephraim *sydd* fel colommen ynfyd heb galon; galwant ar yr Aipht, ânt i Assyria.

12 Pan elont, taenaf fy rhwyd drostynt, a thynnaf hwynt i lawr fel ehediaid y nefoedd: cospaf hwynt fel y clybu eu cynnulleidfa hwynt.

13 Gwae hwynt; canys ffoisant oddi wrthyf: dinystr arnynt; o herwydd gwnaethant gamwedd i'm herbyn: er i mi eu gwared hwynt, etto hwy a ddywedasant gelwydd arnaf fi.

14 Ac ni lefasant arnaf â'u calon, pan udasant ar eu gwelyau: am ŷd a melus win yr ymgasglant, ciliasant oddi wrthyf.

15 Er i mi rwymo *a* nerthu eu breichiau hwynt, etto meddyliasant ddrwg i mi.

16 Dychwelasant, nid at y Goruchaf: y maent fel bwa twyllodrus: eu tywysogion a syrthiant gan y cleddyf am gynddaredd eu tafod. Dyma eu gwatwar hwynt y'ngwlad yr Aipht.

PENNOD VIII.

1, 12 *Bygwth dinystr am annuwioldeb y bobl,* 5 *a'u gau-dduwiaeth.*

AT dy safn â'r udgorn: fel yr eryr *y daw* yn erbyn tŷ yr ARGLWYDD, am iddynt droseddu fy nghyfammod, a phechu yn erbyn fy nghyfraith.

2 Israel a lefant arnaf, Fy NUW, nyni a'th adwaenom di.

3 Israel a fwriodd heibio ddaioni: y gelyn a'i herlid yntau.

4 Hwy a wnaethant frenhinoedd, ac nid trwof fi; gwnaethant dywysogion, ac nis gwybûm: o'u harian a'u haur y gwnaethant iddynt eu hun ddelwau, fel y torrer hwynt ymaith.

5 ¶ Samaria, dy lo a'*th* fwriodd heibio: fy nig a gynneuodd i'w herbyn; pa hyd ni fedrant *ddilyn* diniweidrwydd?

6 Canys o Israel *y mae,* y saer a'i gwnaeth: am hynny nid *yw* efe DDUW: ond yn ddrylliau y bydd llo Samaria.

7 Canys gwynt a hauasant, a chorwynt a fedant: corsen ni bydd iddo: y dywysen ni wna flawd: *ac* os gwna, dieithriaid a'i llwngc.

8 Israel a lyngcwyd: bellach y byddant ym mysg y cenhedloedd fel dodrefnyn heb hoffder ynddo.

9 Canys hwy a aethant i fynu i Assyria, yn asyn gwyllt unig iddo ei hun: Ephraim a gyflogodd gariadau.

10 Hefyd er iddynt gyflogi *rhai* ym mysg y cenhedloedd, yn awr mi a'u casglaf hwynt: canys tristânt ychydig, o herwydd baich brenhin y tywysogion.

11 O herwydd amlhâu o Ephraim allorau i bechu, allorau fydd ganddo i bechu.

12 Mi a ysgrifenais iddo bethau mawrion fy nghyfraith, *ac* fel dieithr-beth y cyfrifwyd.

13 *Yn lle* ebyrth fy offrymmau, cig a aberthant, ac a fwyttânt; yr ARGLWYDD nid yw foddlawn iddynt: efe a gofia bellach eu hanwiredd, ac efe a ofwya eu pechodau; dychwelant i'r Aipht.

14 Canys anghofiodd Israel ei wneuthurwr, ac a adeiladodd demlau; a Judah a amlhâodd ddinasoedd caerog: ond myfi a anfonaf dân i'w ddinasoedd, ac efe a ysa ei balasau.

PENNOD IX.

Cyfyngder a chaethiwed Israel am eu pechodau a'u gau-dduwiaeth.

ISRAEL, na orfoledda gan lawenydd, fel pobloedd *eraill:* canys puteiniaist oddi wrth dy DDUW, gwobrau a hoffaist ar bob llawr-dyrnu yd.

2 Y llawr-dyrnu na'r gwin-wrŷf nis portha
hwynt, a'r gwin newydd a'i twylla hi.
3 Ni thrigant y'ngwlad yr ARGLWYDD; ond
Ephraim a ddychwel i'r Aipht, ac yn Assyria
y bwyttânt *beth* aflan.
4 Nid offrymmant win i'r ARGLWYDD, a'u
haberthau ni bydd melus ganddo; *byddant*
iddynt fel bara galarwyr; pawb a fwyttâo o
hono a halogir: o herwydd eu bara dros eu
heneidiau ni ddaw i dŷ yr ARGLWYDD.
5 Beth a wnewch ar ddydd yr uchel-wyl, ac
ar ddydd gwyl yr ARGLWYDD?
6 Canys wele, aethant ymaith gan ddinystr;
yr Aipht a'u casgl hwynt, Memphis a'u cladd
hwynt: danadl a oresgyn hyfryd-*leoedd* eu
harian hwynt; drain *a dŷf* yn eu pebyll.
7 Dyddiau i ymweled a ddaethant, dyddiau
talu y pwyth a ddaethant; Israel a gânt wy-
bod *hyn:* y prophwyd *sydd* ffol, ynfyd *yw* y
gwr ysprydol, am amlder dy anwiredd, a'r
câs mawr.
8 Gwyliedydd Ephraim *a fu* gyd â'm DUW;
aeth y prophwyd yn fagl adarwr yn ei holl
lwybrau, *ac* yn gasineb yn nhŷ ei DDUW.
9 *Ym*-lygrasant yn ddwfn, megis yn amser
Gibeah: *am hynny* efe a goffa eu hanwiredd,
efe a ymwêl a'u pechod.
10 Cefais Israel fel grawnwin yn yr anial-
wch; gwelais eich tadau megis y ffrwyth
cynharaf yn y ffigysbren yn ei dechreuad:
ond hwy a aethant at Baal-peor, ymddidolas-
ant at y gwarth hwnnw; a bu *eu* ffieidd-dra
fel y carasant.
11 *Am* Ephraim, eu gogoniant hwy a eheda
fel aderyn: o'r enedigaeth, o'r groth, ac o'r
beichiogi.
12 Er iddynt fagu eu plant, gwnaf hwynt
yn amddifad o ddynion: a gwae hwynt, pan
ymadawyf oddi wrthynt.
13 Ephraim, fel y gwelais Tyrus, *a* blannwyd
mewn hyfryd gyfannedd: etto Ephraim a
ddwg ei blant allan at y lleiddiad.
14 Dyro iddynt, ARGLWYDD: beth a roddi?
dyro iddynt groth yn erthylu, a bronnau
hespion.
15 Eu holl ddrygioni *sydd* yn Gilgal: canys
yno y caseais hwynt: am ddrygioni eu
gweithredoedd y bwriaf hwynt allan o'm tŷ;
ni chwanegaf eu caru hwynt: eu holl dywys-
ogion *sydd* wrthryfelgar.
16 Ephraim a darawyd, eu gwraidd a wyw-
odd, dwyn ffrwyth nis gwnant: ac os cen-
hedlant, etto lladdaf anwyl-*blant* eu crothau.
17 Fy NUW a'u gwrthyd hwynt, am na
wrandawsant arno ef: am hynny y byddant
grwydraid ym mhlith y cenhedloedd.

PENNOD X.

*Argyhoeddi Israel am eu pechodau a'u gau-
dduwiaeth.*

GWINWYDDEN wag *yw* Israel; efe a
ddwg ffrwyth iddo ei hun: yn ol amlder
ei ffrwyth yr amlhâodd efe allorau; yn ol
daioni ei dir gwnaethant ddelwau têg.
2 Eu calon a ymrannodd; yn awr y ceir
hwy yn feius: efe a dyrr i lawr eu hallorau
hwynt; efe a ddistrywia eu delwau.
3 Canys yr awr hon y dywedant, Nid *oes* i ni
frenhin, am nad ofnasom yr ARGLWYDD; a
pheth a wnai brenhin i ni?
4 Dywedasant eiriau, gan dyngu anudon
wrth wneuthur ammod; tarddodd barn megis
wermod yn rhychau y meusydd.
5 Preswylwyr Samaria a ofnant o herwydd
lloiau Beth-afen; canys ei bobl a alara drosto,
a'i offeiriaid *y rhai* a lawenychant ynddo, o
achos ei ogoniant, am iddo ymadaw oddi
wrtho ef.
6 *Hefyd* efe a ddygir i Assyria yn anrheg i
frenhin Jareb: Ephraim a dderbyn gywilydd,
ac Israel a fydd cywilydd ganddo ei gynghor
ei hun.
7 Samaria, ei brenhin a dorrir ymaith fel
ewyn ar wyneb y dwfr.
8 *A* distrywir uchelfëydd Afen, pechod Is-
rael; dring drain a mieri ar eu hallorau: a
dywedant wrth y mynyddoedd, Gorchuddiwch
ni; ac wrth y bryniau, Syrthiwch arnom.
9 O Israel, ti a bechaist er dyddiau Gibeah:
yno y safasant; a'r rhyfel yn Gibeah yn erbyn
plant anwiredd ni oddiweddodd hwynt.
10 Wrth fy ewyllys y cospaf hwynt: a phobl
a gesglir yn eu herbyn, pan ymrwymont yn
eu dwy gwys.
11 Ac Ephraim *sydd* anner wedi ei dysgu,
yn dda ganddi ddyrnu; a minnau a aethum
dros degwch ei gwddf hi: paraf i Ephraim
farchogaeth; Judah a ardd, *a* Jacob a lyfna
iddo.
12 Heuwch i chwi mewn cyfiawnder, med-
wch mewn trugaredd; braenerwch i chwi
fraenar: canys *y mae* yn amser i geisio yr AR-
GLWYDD, hyd oni ddelo a gwlawio cyfiawnder
arnoch.
13 Arddasoch i chwi ddrygioni, medasoch
anwiredd, bwyttasoch ffrwyth celwydd; am
i ti ymddiried yn dy ffordd dy hun, yn
lliosowgrwydd dy gedyrn.
14 Am hynny y cyfyd terfysg ym mysg y
bobl, a'th holl ymddiffynfëydd a ddinystrir,
fel y darfu i Salman ddinystrio Betharbel yn
amser rhyfel; *lle* y drylliwyd y fam ar y
plant.
15 Fel hynny y gwna Bethel i chwi, am
eich mawr-ddrwg: gan ddifetha y difethir
brenhin Israel ar fore-gwaith.

PENNOD XI.

1 *Anniolchgarwch Israel i Dduw am ei ddoniau.*
5 *Eu barnedigaeth hwy;* 8 *a thrugaredd Duw
tu ag attynt.*

PAN *oedd* Israel yn fachgen, mi a'i cerais
ef, ac a elwais fy mab o'r Aipht.
2 *Fel* y galwant arnynt, felly hwythau a
âent o'u gŵydd hwy; aberthasant i Baalim,
llosgasant arogl-darth i ddelwau cerfiedig.
3 Myfi hefyd a ddysgais i Ephraim gerdded,
gan eu cymmeryd erbyn eu breichiau; ond
ni chydnabuant mai myfi a'u meddyginiaeth-
odd hwynt.
4 Tynnais hwynt â rheffynnau dynol, â
rhwymau cariad; ac oeddwn iddynt megis y
rhai a godant yr iau ar eu bochgernau hwynt;
a bwriais attynt fwyd.
5 ¶ Ni ddychwel efe i wlad yr Aipht; ond
yr Assyriad fydd ei frenhin, am iddynt wrthod
troi.
6 A'r cleddyf a erys ar ei ddinasoedd ef, ac
a dreulia ac a ysa ei geingciau ef, am eu
cynghorion eu hun.
7 A'm pobl i sydd ar feddwl cilio oddi
wrthyf fi; er iddynt eu galw at y Goruchaf,
etto ni ddyrchafai neb *ef.*
8 Pa fodd y'th roddaf ymaith, Ephraim?
y'th roddaf i fynu, Israel? pa fodd y'th wnaf
fel Admah? *ac* y'th osodaf megis Seboim?
trodd fy nghalon ynof, a'm hedifeirwch a
gyd-gynneuwyd.
9 Ni chyflawnaf angerdd fy llid, ni ddy-
chwelaf i ddinystrio Ephraim: canys DUW
ydwyf fi, ac nid dyn; y Sanct yn dy ganol
di; ac nid âf i mewn i'r ddinas.
10 Ar ol yr ARGLWYDD yr ânt; efe a rua
fel llew: pan ruo efe, yna meibion o'r gorlle-
win a ddychrynant.
11 Dychrynant fel aderyn o'r Aipht, ac fel

colommen o dir Assyria: a mi a'u gosodaf
hwynt yn eu tai, medd yr ARGLWYDD.
12 Ephraim a'm hamgylchynodd â chel-
wydd, a thŷ Israel â thwyll; ond y mae Judah
etto yn llywodraethu gyd â DUW, ac yn
ffyddlawn gyd â'r saint.

PENNOD XII.

1 *Argyhoeddi Ephraim, Judah, a Jacob.* 3 *Y mae yn eu hannog i edifarhâu, o herwydd y daioni a gawsent.* 7 *Pechodau Ephraim yn cyffrôi Duw.*

EPHRAIM sydd yn ymborthi ar wynt, ac
yn dilyn gwynt y dwyrain: ar hyd y
dydd yr amlhâodd gelwydd a dinystr; am-
mod a wnaethant â'r Assyriaid; *ac* olew a
ddygwyd i'r Aipht.
2 Ac *y mae* gan yr ARGLWYDD gŵyn ar
Judah; ac efe a ymwêl â Jacob yn ol ei
ffyrdd: yn ol ei weithredoedd y tâl iddo y
pwyth.
3 ¶ Yn y groth y daliodd efe sawdl ei
frawd, ac yn ei nerth y cafodd allu gyd â
DUW.
4 Ië, cafodd nerth ar yr angel, a gorchfyg-
odd; wylodd, ac ymbiliodd âg ef: cafodd ef
yn Bethel, ac yno yr ymddiddanodd â ni;
5 Sef ARGLWYDD DDUW y lluoedd: yr
ARGLWYDD *yw* ei goffadwriaeth.
6 Tro dithau at dy DDUW: cadw drugaredd,
a barn, a disgwyl wrth dy DDUW bob amser.
7 ¶ Marsiandwr *yw efe*, yn ei law ef *y mae*
cloriannau twyll: da ganddo orthrymmu.
8 A dywedodd Ephraim, Etto mi a gyf-
oethogais, cefais i mi olud; ni chafwyd
yn fy holl lafur anwiredd ynof, *a fyddai*
bechod.
9 A mi, *yr hwn yw* yr ARGLWYDD dy DDUW
a'th ddug o dir yr Aipht, a wnaf i ti drigo
etto mewn pebyll, megis ar ddyddiau uchel-
wyl.
10 Ymddiddenais trwy y prophwydi, a mi
a amlhêais weledigaethau, ac a arferais
gyffelybiaethau, trwy law y prophwydi.
11 *A oes* anwiredd yn Gilead? yn ddïau
gwagedd ydynt; yn Gilgal yr aberthant
ychain: eu hallorau *hefyd sydd* fel carneddau
yn rhychau y meusydd.
12 Ffôdd Jacob hefyd i wlad Syria, a gwas-
anaethodd Israel am wraig, ac am wraig y
cadwodd *ddefaid.*
13 A thrwy brophwyd y dug yr ARGLWYDD
Israel o'r Aipht, a thrwy brophwyd y cadwyd
ef.
14 Ephraim a'i cyffrôdd *ef* i ddig ynghyd
â chwerwedd; am hynny y gâd efe ei waed
ef arno, a'i Arglwydd a dâl iddo ei warad-
wydd.

PENNOD XIII.

1 *Gogoniant Ephraim, o herwydd eu gau-dduwiaeth, yn diflannu.* 5 *Digofaint Duw wrthynt am eu hangharedigrwydd hwy.* 9 *Addewid o drugaredd Duw.* 15 *Barnedigaeth am anufudd-dod.*

PAN lefarodd Ephraim, dychryn, ym-
ddyrchafodd efe yn Israel; ond pan
bechodd gyd â Baal y bu farw.
2 Ac yr awr hon ychwanegasant bechu, ac
o'u harian y gwnaethant iddynt ddelwau
tawdd, *ac* eilunod, yn ol eu deall eu hun, y
cwbl o waith y crefftwyr, am y rhai y maent
yn dywedyd, Y rhai a aberthant, cusanant
y lloi.
3 Am hynny y byddant fel y bore-gwmmwl,
ac megis y gwlith yr ymedy yn fore, fel mân-
us a chwaler gan gorwynt allan o'r llawr-
dyrnu, ac fel mŵg o'r ffumer.
4 Etto myfi *yw* yr ARGLWYDD dy DDUW,
a'th ddug di o dir yr Aipht; ac ni chai
gydnabod Duw ond myfi: ac nid *oes* Iach-
awdwr ond myfi.
5 ¶ Mi a'th adnabûm yn y diffaethwch, yn
nhir sychder mawr.
6 Fel *yr oedd* eu porfa, y cawsant eu gwala:
cawsant eu gwala, a chodasant eu calonnau;
ac anghofiasant fi.
7 Ond mi a fyddaf fel llew iddynt; megis
llewpard ar y ffordd y disgwyliaf *hwynt.*
8 Cyfarfyddaf â hwynt fel arth wedi colli *ei
chenawon*, rhwygaf orchudd eu calon hwynt;
ac yna fel llew y difaf hwynt: bwystfil y maes
a'u llarpia hwynt.
9 ¶ O Israel, tydi a'th ddinystriaist dy hun;
ond ynof fi *y mae* dy gymmorth.
10 Dy frenhin fyddaf: pa le *y mae arall*
a'th waredo di yn dy holl ddinasoedd? a'th
frawdwyr, am y rhai y dywedaist, Dyro i mi
frenhin a thywysogion?
11 Rhoddais i ti frenhin yn fy nig, a dygais
ef ymaith yn fy llid.
12 Rhwymwyd anwiredd Ephraim; cuddi-
wyd ei bechod ef.
13 Gofid un yn esgor a ddaw arno: mab
anghall yw efe; canys ni ddylasai efe sefyll
yn hir yn esgoreddfa y plant.
14 O law y bedd yr achubaf hwynt; oddi
wrth angau y gwaredaf hwynt: byddaf angau
i ti, O angau; byddaf drangc i ti, y bedd:
cuddir edifeirwch o'm golwg.
15 ¶ Er ei fod yn ffrwythlawn ym mysg
ei frodyr, daw gwynt y dwyrain, gwynt
yr ARGLWYDD o'r anialwch a ddyrchafa,
a'i ffynhonnell a sych, a'i ffynnon a â yn
hesp: efe a yspeilia drysor pob llestr dy-
munol.
16 Diffaethir Samaria, am ei bod yn anufudd
i'w Duw: syrthiant ar y cleddyf: eu plant a
ddryllir, a'u gwragedd beichiogion a rwygir.

PENNOD XIV.

1 *Annog i edifeirwch.* 4 *Addewid o fendithion Duw.*

YMCHWEL, Israel, at yr ARGLWYDD dy
DDUW; canys ti a syrthiaist trwy dy
anwiredd.
2 Cymmerwch eiriau gyd â chwi, a dy-
chwelwch at yr ARGLWYDD: dywedwch
wrtho, Maddeu yr holl anwiredd; derbyn *ni*
yn ddaionus: a thalwn *i ti* loi ein gwefusau.
3 Ni all Assur ein hachub ni; ni farchogwn
ar feirch; ac ni ddywedwn mwyach wrth
waith ein dwylaw, O ein duwiau: o herwydd
ynot ti y caiff yr amddifad drugaredd.
4 ¶ Meddyginiaethaf eu hymchweliad
hwynt, caraf hwynt yn rhad: canys trodd
fy nig oddi wrtho.
5 Byddaf fel gwlith i Israel: efe a flodeua
fel y lili, ac a leda ei wraidd megis Libanus.
6 Ei geingciau a gerddant, a bydd ei deg-
wch fel yr olew-wydden, a'i arogl fel Lib-
anus.
7 Y rhai a arhosant dan ei gysgod ef a
ddychwelant: adfywiant *fel* ŷd, blodeuant
hefyd fel y winwydden: *bydd* ei goffadwriaeth
fel gwin Libanus.
8 Ephraim *a ddywed*, Beth *sydd* i mi
mwyach *a wnelwyf* âg eilunod? gwrandew-
ais, ac edrychais arno: myfi *sydd* fel
ffynnidwydden ir; o honof fi y ceir dy
ffrwyth di.
9 Pwy *sydd* ddoeth, ac efe a ddeall hyn? *a*
deallgar, ac efe a'i gwybydd? canys uniawn
yw ffyrdd yr ARGLWYDD, a'r rhai cyfiawn a
rodiant ynddynt: ond y troseddwyr a dram-
gwyddant ynddynt.

LLYFR

JOEL.

PENNOD I.

1 Jöel yn datgan amryw farnedigaethau Duw; ac yn annog i ddal arnynt, 8 ac i alaru: 14 yn gosod ympryd i gwynfan.

GAIR yr ARGLWYDD yr hwn a ddaeth at Jöel mab Pethuel.

2 Gwrandewch hyn, chwi henuriaid; a rhoddwch glust, holl drigolion y wlad: a fu hyn yn eich dyddiau, neu yn nyddiau eich tadau?

3 Mynegwch hyn i'ch plant, a'ch plant i'w plant hwythau, a'u plant hwythau i genhedlaeth arall.

4 Gweddill y lindys a fwyttâodd y ceiliog rhedyn, a gweddill y ceiliog rhedyn a ddifâodd pryf y rhwd, a gweddill pryf y rhwd a ysodd y locust.

5 Deffrôwch, feddwyr, ac wylwch; ac udwch, holl yfwyr gwin, am y gwin newydd; canys torrwyd ef oddi wrth eich min.

6 O herwydd cenhedlaeth gref anifeiriol a ddaeth i fynu ar fy nhir; dannedd llew *yw* ei dannedd, a chil-ddannedd hen lew *sydd* iddi.

7 Gosododd fy ngwinwydden yn ddifrod, a'm ffigysbren a ddirisgliodd: gan ddinoethi dinoethodd hi, a thaflodd *hi* ymaith: ei changau a wynasant.

8 ¶ Uda fel gwyryf wedi ymwregysu *mewn* sach-lïan am brïod ei hieuengctid.

9 Torrwyd oddi wrth dŷ yr ARGLWYDD yr offrwm bwyd, a'r offrwm dïod: y mae yr offeiriaid, gweinidogion yr ARGLWYDD, yn galaru.

10 Difrodwyd y maes, y ddaear a alara; canys gwnaethpwyd difrod ar yr ŷd: sychodd y gwin newydd, llesgâodd yr olew.

11 Cywilyddiwch, y llafurwyr; udwch, y gwinwyddwyr, am y gwenith, ac am yr haidd: canys darfu am gynhauaf y maes.

12 Gwywodd y winwydden, llesgâodd y ffigysbren, y pren pomgranad, y balmwydden hefyd, a'r afallen, *a* holl brennau y maes a wywasant; am wywo llawenydd oddi wrth feibion dynion.

13 Ymwregyswch a griddfenwch, chwi offeiriaid; udwch, weinidogion yr allor; deuwch, gorweddwch ar hyd y nos mewn sach-lïan, weinidogion fy NUW: canys attelir oddi wrth dŷ eich DUW yr offrwm bwyd, a'r offrwm dïod.

14 ¶ Cyssegrwch ympryd, gelwch gymmanfa, cesglwch yr henuriaid, *a* holl drigolion y wlad, i dŷ yr ARGLWYDD eich DUW, a gwaeddwch ar yr ARGLWYDD;

15 Och o'r diwrnod! canys dydd yr ARGLWYDD *sydd* yn agos, ac fel difrod oddi wrth yr Hollalluog y daw.

16 Oni thorrwyd y'ngŵydd ein llygaid ni oddi wrth dŷ ein DUW, y bwyd, y llawenydd, a'r digrifwch?

17 Pydrodd yr hadau dan eu priddellau, yr ysguboriau a anrheithiwyd, yr ydlannau a dorrwyd i lawr; canys yr ŷd a wywodd.

18 O o'r griddfan y mae yr anifeiliaid! y mae yn gyfyng ar y minteioedd gwartheg, am nad *oes* borfa iddynt; y dïadellau defaid hefyd a anrheithiwyd.

19 Arnat ti, ARGLWYDD, y llefaf; canys y tân a ddifâodd borfeydd yr anialwch, y fflam a oddeithiodd holl brennau y maes.

20 Anifeiliaid y maes hefyd sydd yn brefu arnat; canys sychodd y ffrydiau dwfr, a'r tân a ysodd borfeydd yr anialwch.

PENNOD II.

1 Y mae yn dangos i Sïon mor ofnadwy ydyw barnedigaethau Duw; 12 yn annog i edifeirwch; 15 yn gorchymyn ympryd, 18 ac yn addaw bendith arno. 21 Y mae yn cysuro Sïon â bendithion presennol, 28 ac â rhai a ddeuai.

CENWCH yr udgorn yn Sïon, a bloeddiwch ar fynydd fy sancteiddrwydd: dychryned holl breswylwyr y wlad; canys daeth dydd yr ARGLWYDD, canys *y mae* yn agos.

2 Diwrnod tywyll du, diwrnod cymmylog a niwlog, fel y wawr wedi ymwasgaru ar y mynyddoedd: pobl fawr a chryfion, ni bu eu bath erioed, ac ni bydd eilwaith ar eu hol, hyd flynyddoedd cenhedlaeth, a chenhedlaeth.

3 O'u blaen y difa y tân, ac ar eu hol y fflam; *mae* y wlad o'u blaen fel gardd baradwys, ac ar eu hol yn ddiffaethwch anrheithiedig; a hefyd ni ddïangc dim ganddynt.

4 Yr olwg arnynt *sydd* megis golwg o feirch; ac fel marchogion, felly y rhedant.

5 Megis swn cerbydau ar bennau y mynyddoedd y llammant, fel swn tân ysol yn difa y sofl, *ac* fel pobl gryfion wedi ymosod i ryfel.

6 O'u blaen yr ofna y bobl, pob wyneb a gasgl barddu.

7 Rhedant fel glewion, dringant y mur fel rhyfelwyr, a cherddant bob un yn ei ffordd ei hun, ac ni wyrant oddi ar eu llwybrau.

8 Ni wthiant y naill y llall; cerddant bob un ei lwybr ei hun: ac er eu syrthio ar y cleddyf, nid archollir hwynt.

9 Gwibiant ar hyd y ddinas; rhedant ar y mur, dringant i'r tai; ânt i mewn trwy y ffenestri fel lleidr.

10 O'u blaen y cryn y ddaear, y nefoedd a gynhyrfir; yr haul a'r lleuad a dywyllir, a'r sêr a attaliant eu llewyrch.

11 A'r ARGLWYDD a rydd ei lef o flaen ei lu: canys mawr iawn *yw* ei wersyll ef: canys cryf *yw* yr hwn sydd yn gwneuthur ei air ef: o herwydd mawr *yw* dydd yr ARGLWYDD, ac ofnadwy iawn; a phwy a'i herys?

12 ¶ Ond yr awr hon medd yr ARGLWYDD, Dychwelwch attaf fi â'ch holl galon, âg ympryd hefyd, ac âg wylofain, ac â galar.

13 A rhwygwch eich calon, ac nid eich dillad; ac ymchwelwch at yr ARGLWYDD eich DUW: o herwydd graslawn a thrugarog *yw* efe, hwyrfrydig i ddigofaint, a mawr ei drugaredd, ac edifeiriol am ddrwg.

14 Pwy a ŵyr a dry efe, ac edifarhâu, a gweddill bendith ar ei ol, *sef* bwyd-offrwm a dïod-offrwm i'r ARGLWYDD eich DUW?

15 ¶ Cenwch udgorn yn Sïon, cyssegrwch ympryd, gelwch gymmanfa:

16 Casglwch y bobl; cyssegrwch y gynnulleidfa: cynnullwch yr henuriaid; casglwch y plant, a'r rhai yn sugno bronnau: deued y prïod-fab allan o'i ystafell, a'r brïod-ferch allan o ystafell ei gwely.

17 Wyled yr offeiriaid, gweinidogion yr ARGLWYDD, rhwng y porth a'r allor, a dywedant, Arbed dy bobl, O ARGLWYDD, ac

na ddyro dy etifeddiaeth i warth; i lywodraethu o'r cenhedloedd arnynt: paham y dywedent ym mhlith y bobloedd, Pa le *y mae* eu Duw hwynt?
18 ¶ Yna yr ARGLWYDD a eiddigedda am ei dir, ac a arbed ei bobl.
19 A'r ARGLWYDD a ettyb ac a ddywed wrth ei bobl, Wele fi yn anfon i chwi ŷd, a gwin, ac olew; a diwellir chwi o hono: ac ni wnaf chwi mwyach yn waradwydd ym mysg y cenhedloedd.
20 Eithr bwriaf yn bell oddi wrthych y gogledd-*lu*, a gyrraf *ef* i dir sych diffaeth, a'i wyneb tu a môr y dwyrain, a'i ben ol tu a'r môr eithaf: a'i ddrewi a gyfyd, a'i ddrygsawr a â'i fynu, am iddo wneuthur mawrhydri.
21 ¶ Nac ofna di, ddaear, gorfoledda a llawenycha; canys yr ARGLWYDD a wna fawredd.
22 Nac ofnwch, anifeiliaid y maes: canys tarddu y mae porfeydd yr anialwch; canys y pren a ddwg ei ffrwyth, y ffigysbren a'r winwydden a roddant eu cnwd.
23 Chwithau, plant Sïon, gorfoleddwch, ac ymlawenhêwch yn yr ARGLWYDD eich Duw: canys efe a roddes i chwi y cynnarwlaw yn gymhedrol, ac a wna i'r cynnarwlaw a'r diweddar-wlaw ddisgyn i chwi yn y *mis* cyntaf.
24 A'r ysguboriau a lenwir o ŷd, a'r gwin newydd a'r olew a â dros y llestri.
25 A mi a dalaf i chwi y blynyddoedd a ddifäodd y ceiliog rhedyn, pryf y rhwd, a'r locust, a'r lindys, fy llu mawr i, yr hwn a anfonais yn eich plith.
26 Yna y bwyttêwch, gan fwytta ac ymddigoni; ac y moliennwch enw yr ARGLWYDD eich Duw, yr hwn a wnaeth â chwi yn rhyfedd: ac ni waradwyddir fy mhobl byth.
27 A chewch wybod fy *mod* i yng nghanol Israel, ac *mai* myfi *yw* yr ARGLWYDD eich Duw, ac nid *neb* arall: a'm pobl nis gwaradwyddir byth.
28 ¶ A bydd ar ol hynny, y tywalltaf fy yspryd ar bob cnawd, a'ch meibion a'ch merched a brophwydant, eich henuriaid a welant freuddwydion, eich gwŷr ieuaingc a welant weledigaethau:
29 Ac ar y gweision hefyd ac ar y morwynion y tywalltaf fy yspryd yn y dyddiau hynny.
30 A gwnaf ryfeddodau yn y nefoedd; ac yn y ddaear, gwaed, a thân, a cholofnau mŵg.
31 Yr haul a droir yn dywyllwch, a'r lleuad yn waed, o flaen dyfod mawr ac ofnadwy ddydd yr ARGLWYDD.
32 A bydd, yr achubir pob un a alwo ar enw yr ARGLWYDD; canys bydd ymwared, fel y dywedodd yr ARGLWYDD, ym mynydd Sïon, ac yn Jerusalem, ac yn y gweddillion a alwo yr ARGLWYDD.

PENNOD III.

1 *Barnedigaethau Duw yn erbyn gelynion ei bobl: 9 ac y bydd rhaid ei adnabod ef yn ei farnedigaeth. 18 Ei fendithion ef ar yr eglwys.*

CANYS wele, yn y dyddiau hynny, ac yn yr amser hwnnw, pan ddychwelwyf gaethiwed Judah a Jerusalem,
2 Casglaf hefyd yr holl genhedloedd, a dygaf hwynt i waered i ddyffryn Jehosaphat; a dadleuaf â hwynt yno dros fy mhobl, a'm hetifeddiaeth Israel, y rhai a wasgarasant hwy ym mysg y cenhedloedd, a rhannasant fy nhir.
3 Ac ar fy mhobl y bwriasant goelbrennau, a rhoddasant y bachgen er puttain, a gwerthasant fachgennes er gwin, fel yr yfent.
4 Tyrus hefyd a Sidon, a holl ardaloedd Palestina, beth sydd i chwi *a wneloch* â mi? a delwch i mi y pwyth? ac os telwch i mi, buan iawn y dychwelaf eich tâl ar eich pen eich hunain.
5 Am i chwi gymmeryd fy arian a'm haur, a dwyn i'ch temlau fy nhlysau dymunol.
6 Gwerthasoch hefyd feibion Judah a meibion Jerusalem i'r Groegiaid, i'w pellhâu oddi wrth eu hardaloedd.
7 Wele, mi a'u codaf hwynt o'r lle y gwerthasoch hwynt iddo, ac a ddattroaf eich tâl ar eich pen eich hunain.
8 A minnau a werthaf eich meibion a'ch merched i law meibion Judah, a hwythau a'u gwerthant i'r Sabeaid, i genedl o bell; canys yr ARGLWYDD a lefarodd *hyn*.
9 ¶ Cyhoeddwch hyn ym mysg y cenhedloedd, gosodwch ryfel, deffrowch y gwŷr cryfion, nesâed y gwŷr o ryfel, deuant i fynu.
10 Gyrrwch eich sychau yn gleddyfau, a'ch pladuriau yn wayw-ffyn: dyweded y llesg, Cryf *ydwyf*.
11 Ymgesglwch, a deuwch y cenhedloedd o amgylch ogylch, ac ymgynnullwch: yno disgyn, O ARGLWYDD, dy gedyrn.
12 Deffroed y cenhedloedd, a deuant i fynu i ddyffryn Jehosaphat: o herwydd yno yr eisteddaf i farnu yr holl genhedloedd o amgylch.
13 Rhowch i mewn y crymman; canys addfedodd y cynhauaf: deuwch, ewch i waered; o herwydd y gwrŷf a lanwodd, a'r gwasg-gafnau a aethant trosodd, am amlhâu eu drygioni hwynt.
14 Torfeydd, torfeydd *a fydd* yng nglynn terfyniad: canys agos *yw* dydd yr ARGLWYDD y'nglynn terfyniad.
15 Yr haul a'r lloer a dywyllant, a'r sêr a attaliant eu llewyrch.
16 A'r ARGLWYDD a rua o Sïon, ac a rydd ei lef o Jerusalem; y nefoedd hefyd a'r ddaear a grynant: ond yr ARGLWYDD *fydd* gobaith ei bobl, a chadernid meibion Israel.
17 Felly y cewch wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD eich Duw, yn trigo yn Sïon, fy mynydd sanctaidd: yna y bydd Jerusalem yn sanctaidd, ac nid â dieithriaid trwyddi mwyach.
18 ¶ A'r dydd hwnnw y bydd i'r mynyddoedd ddefnynnu melyswin, a'r bryniau a lifeiriant o laeth, a holl ffrydiau Judah a redant gan ddwfr, a ffynnon a ddaw allan o dŷ yr ARGLWYDD, ac a ddyfrhâ ddyffryn Sittim.
19 Yr Aipht a fydd anghyfannedd, ac Edom fydd anialwch anghyfanneddol, am y traha *yn erbyn* meibion Judah, am iddynt dywallt gwaed gwirion yn eu tir hwynt.
20 Etto Judah a drig byth, a Jerusalem o genhedlaeth i genhedlaeth.
21 Canys glanhâf waed y rhai nis glanhêais: canys yr ARGLWYDD sydd yn trigo yn Sïon.

LLYFR

A M O S.

PENNOD I.

1 *Amos yn dangos barnedigaethau Duw ar Syria,* 6 *ac ar y Philistiaid,* 9 *ac ar Tyrus,* 11 *ac ar Edom,* 13 *ac ar Ammon.*

GEIRIAU Amos (yr hwn oedd ym mysg bugeiliaid Tecoa) y rhai a welodd efe am Israel, yn nyddiau Uzzïah brenhin Judah, ac yn nyddiau Jeroboam mab Joas brenhin Israel, ddwy flynedd o flaen y ddaeargryn.

2 Ac efe a ddywedodd, Yr ARGLWYDD a rua o Sïon, ac a rydd ei lef o Jerusalem; a chyfanneddau y bugeiliaid a alarant, a phen Carmel a wywa.

3 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, O herwydd tair *o* anwireddau Damascus, ac o herwydd pedair, nis tröaf ymaith ei *chosp* hi; am iddynt ddyrnu Gilead âg offer dyrnu o heiyrn.

4 Ond anfonaf dân i dŷ Hazael, ac efe a ddifa balasau Benhadad.

5 Drylliaf drosol Damascus, a thorraf ymaith y preswylwyr o ddyffryn Afen, a'r hwn sydd yn dal teyrn-wïalen o dŷ Eden; a phobl Syria a ânt yn gaeth i Cir, medd yr ARGLWYDD.

6 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Am dair *o* anwireddau Gaza, ac am bedair, ni thröaf ymaith ei *chosp* hi; am iddynt gaethgludo y gaethiwed gyflawn, i'*w* rhoddi i fynu i Edom.

7 Eithr anfonaf dân ar fur Gaza, ac efe a ddifa ei phalasau hi.

8 A mi a dorraf y preswylwyr o Asdod, a'r hwn a ddeil deyrn-wïalen o Ascelon; a thröaf fy llaw yn erbyn Ecron, a derfydd am weddill y Philistiaid, medd yr ARGLWYDD DDUW.

9 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Am dair o anwireddau Tyrus, ac am bedair, ni thröaf ymaith ei *chosp* hi; o herwydd iddynt hwy roddi i fynu gwbl o'r gaethiwed i Edom, ac na chofiasant y cyfammod brawdol.

10 Eithr anfonaf dân i fur Tyrus, ac efe a ddifa ei phalasau hi.

11 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Am dair o anwireddau Edom, ac am bedair, ni thröaf ymaith ei *chosp* hi; am iddo erlid ei frawd â'r cleddyf, a llygru ei drugaredd, a bod ei ddig yn rhwygo yn wastadol, a'i fod yn cadw ei lid yn dragywyddol.

12 Eithr anfonaf dân i Teman, yr hwn a ddifa balasau Bosrah.

13 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Am dair o anwireddau meibion Ammon, ac am bedair, ni thröaf ymaith ei *chosp* hi; am iddynt hwy rwygo gwragedd beichiogion Gilead, er mwyn helaethu eu terfynau.

14 Eithr cynneuaf dân ym mur Rabbah, ac efe a ddifa ei phalasau gyd â gwaedd ar ddydd y rhyfel, gyd â thymmestl ar ddydd corwynt.

15 A'u brenhin a â yn gaeth, efe a'i bennaethiaid ynghyd medd yr ARGLWYDD.

PENNOD II.

1 *Digofaint Duw yn erbyn Moab,* 4 *ac ar Judah,* 6 *ac ar Israel.* 9 *Duw yn achwyn rhag eu hannïolchgarwch hwy.*

FEL hyn y dywed yr ARGLWYDD; Am dair o anwireddau Moab, ac am bedair, ni thröaf ymaith ei *chosp* hi; am iddo losgi esgyrn brenhin Edom yn galch.

2 Eithr anfonaf dân i Moab, yr hwn a ddifa balasau Cerioth: a Moab fydd marw mewn terfysg, gwaeddi, *a* llais udgorn.

3 A mi a dorraf ymaith y barnwr o'i chanol hi, a'i holl bendefigion a laddaf gyd âg ef, medd yr ARGLWYDD.

4 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Am dair o anwireddau Judah, ac am bedair, ni thröaf ymaith ei *chosp* hi; am iddynt ddirmygu cyfraith yr ARGLWYDD, ac nas cadwasant ei ddeddfau ef, a'u celwyddau a'u cyfeiliornodd hwynt, y rhai yr aeth eu tadau ar eu hol.

5 Eithr anfonaf dân i Judah, ac efe a ddifa balasoedd Jerusalem.

6 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Am dair o anwireddau Israel, ac am bedair, ni thröaf ymaith ei *chosp* hi; am iddynt werthu y cyfiawn am arian, a'r tlawd er pâr o esgidiau.

7 Y rhai a ddyheuant ar ol llwch y ddaear ar ben y tlodion, ac a wyrant ffordd y gostyngedig: a gwr a'i dad a â at yr *un* llangces, i halogi fy enw sanctaidd.

8 Ac ar ddillad wedi eu rhoi yng ngwystl y gorweddant wrth bob allor; a gwin y dirwyol a yfant *yn* nhŷ eu duw.

9 ¶ Etto myfi a ddinystriais yr Amoriad o'u blaen hwynt, yr hwn *yr oedd* ei uchder fel uchder y cedrwydd, ac efe *oedd* gryf fel derw: etto mi a ddinystriais ei ffrwythau oddi arnodd, a'i wraidd oddi tanodd.

10 Myfi hefyd a'ch dygais chwi i fynu o wlad yr Aipht, ac a'ch arweiniais chwi ddeugain mlynedd trwy yr anialwch, i feddiannu gwlad yr Amoriad.

11 A mi a gyfodais o'ch meibion chwi *rai* yn brophwydi, ac o'ch gwŷr ieuaingc rai yn Nazareaid. Oni *bu* hyn, O meibion Israel? medd yr ARGLWYDD.

12 Ond chwi a roisoch i'r Nazareaid win i'w yfed; ac a orchymynasoch i'ch prophwydi, gan ddywedyd, Na phrophwydwch.

13 Wele fi wedi fy llethu tanoch fel y llethir y fenn lawn o ysgubau.

14 A metha gan y buan ddiangc, a'r cryf ni chadarnhâ ei rym, a'r cadarn ni wared ei enaid ei hun:

15 Ni saif a ddalio y bwa, ni ddiangc y buan o draed, nid achub marchog march ei einioes ei hun;

16 A'r cryfaf ei galon o'r cedyrn a ffŷ y dwthwn hwnnw yn noeth-lymmun, medd yr ARGLWYDD.

PENNOD III.

1 *Mor anghenrhaid yw barnedigaethau Duw yn erbyn Israel:* 9 *cyhoeddi hynny, a'i achos hefyd.*

GWRANDEWCH y gair a lefarodd yr ARGLWYDD i'ch erbyn chwi, plant Israel, yn erbyn yr holl deulu a ddygais i fynu o wlad yr Aipht, gan ddywedyd,

2 Chwi yn unig a adnabûm o holl deuluoedd

y ddaear: am hynny ymwelaf â chwi *am* eich
holl anwireddau.
3 A rodia dau ynghyd, heb fod yn gyttûn?
4 A rua y llew yn y goedwig, heb ganddo
ysglyfaeth? a leisia cenaw llew o'i ffau, heb
ddal dim?
5 A syrth yr aderyn yn y fagl ar y ddaear,
heb *fod* croglath iddo? a gyfyd *un* y fagl
oddi ar y ddaear, heb ddal dim?
6 A genir udgorn yn y ddinas, heb ddy-
chrynu o'r bobl? a fydd niwed yn y ddinas,
heb i'r ARGLWYDD *ei* wneuthur?
7 Canys ni wna yr ARGLWYDD ddim, a'r
nas dangoso ei gyfrinach i'w weision y pro-
phwydi.
8 Rhuodd y llew, pwy nid ofna? yr Ar-
glwydd IOR a lefarodd, pwy ni phrophwyda?
9 ¶ Cyhoeddwch o fewn y palasau yn Asdod,
ac yn y palasau y'ngwlad yr Aipht, a dywed-
wch, Deuwch yng nghyd ar fynyddoedd
Samaria, a gwelwch derfysgoedd lawer o'i
mewn, a'r gorthrymmedigion yn ei chanol
hi.
10 Canys ni fedrant wneuthur uniondeb,
medd yr ARGLWYDD: pentyrru y maent
drais ac yspail yn eu palasau.
11 Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD DDUW; Gelyn *fydd* o amgylch
y tir; ac efe a dynn i lawr dy nerth oddi
wrthyt, a'th balasoedd a yspeilir.
12 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Fel yr
achub y bugail o safn y llew y ddwy-goes,
neu ddarn o glust; felly yr achubir meibion
Israel y rhai sydd yn trigo yn Samaria mewn
cwrr gwely, ac yn Damascus *mewn* gor-
weddle.
13 Gwrandewch, a thystiolaethwch yn nhŷ
Jacob, medd yr ARGLWYDD DDUW, DUW y
lluoedd,
14 Mai y dydd yr ymwelaf âg anwiredd
Israel arno ef, y gofwyaf hefyd allorau Beth-
el: a chyrn yr allor a dorrir, ac a syrthiant i'r
llawr.
15 A mi a darawaf y gauafdy a'r hafdy; a
derfydd am y tai ifori, a bydd diben ar y
teiau mawrion, medd yr ARGLWYDD.

PENNOD IV.

1 *Y mae yn ceryddu Israel am eu trais,* 4 *a'u*
delw-addoliaeth, 6 *ac am nad oeddynt yn*
gwellhâu wrth eu ceryddu.

GWRANDEWCH y gair hwn, gwartheg
Basan, y rhai *ydych* ym mynydd Sama-
ria, y rhai ydych yn gorthrymmu y tlawd, yn
ysigo yr anghenog, yn dywedyd wrth eu
meistriaid, Dygwch, ac yfwn.
2 Tyngodd yr Arglwydd DDUW i'w sanct-
eiddrwydd, y daw, wele, y dyddiau arnoch, y
dwg efe chwi ymaith â drain, a'ch hiliogaeth
â bachau pysgotta.
3 A chwi a ewch allan i'r adwyau, bob un
ar ei chyfer, a chwi a'u teflwch hwynt i'r
palas, medd yr ARGLWYDD.
4 ¶ Deuwch i Bethel, a throseddwch; i
Gilgal, a throseddwch fwyfwy: dygwch bob
bore eich aberthau, *a*'ch degymmau wedi
tair blynedd *o ddyddiau;*
5 Ac offrymmwch o surdoes *aberth* diolch,
cyhoeddwch *a* hysbyswch aberthau gwir-
fodd: canys hyn a hoffwch, meibion Israel,
medd yr ARGLWYDD DDUW.
6 ¶ A rhoddais i chwi lendid dannedd yn
eich holl ddinasoedd, ac eisieu bara yn eich
holl leoedd: etto ni ddychwelasoch attaf fi,
medd yr ARGLWYDD.
7 Myfi hefyd a atteliais y gwlaw rhagoch,
pan *oedd* etto dri mis hyd y cynhauaf: gwlaw-
iais hefyd ar un ddinas, ac ni wlawiais ar
ddinas arall: un rhan a gafodd wlaw; a'r
rhan ni chafodd wlaw a wywodd.
8 Gwibiodd dwy ddinas *neu* dair i un ddin-
as, i yfed dwfr; ond nis diwallwyd: etto
ni ddychwelasoch attaf fi, medd yr AR-
GLWYDD.
9 Tarewais chwi â diflanniad, ac â mallder:
pan amlhâodd eich gerddi, a'ch gwinllann-
oedd, a'ch ffigyswydd, a'ch olew-wydd, y
lindys a'*u* hysodd: etto ni throisoch attaf fi,
medd yr ARGLWYDD.
10 Anfonais yr haint yn eich mysg, megis
yn ffordd yr Aipht: eich gwŷr ieuaingc a
leddais â'r cleddyf, gyd â chaethgludo eich
meirch; a chodais ddrewi eich gwersylloedd
i'ch ffroenau: etto ni throisoch attaf fi, medd
yr ARGLWYDD.
11 Mi a ddymchwelais *rai* o honoch, fel yr
ymchwelodd Duw Sodom a Gomorrah; ac
yr oeddech fel pentewyn wedi ei achub o'r
gynneu dân: etto ni throisoch attaf fi, medd
yr ARGLWYDD.
12 O herwydd hynny yn y modd yma y
gwnaf i ti, Israel: *ac* o herwydd mai hyn a
wnaf i ti, bydd barod, Israel, i gyfarfod â'th
DDUW.
13 Canys wele, lluniwr y mynyddoedd, a
chreawdwr y gwynt, yr hwn a fynega i ddyn
beth *yw* ei feddwl, *ac* a wna y bore yn dywyll-
wch, ac a gerdd ar uchelderau y ddaear, yr
ARGLWYDD, DUW y lluoedd *yw* ei enw.

PENNOD V.

1 *Cwynfan dros Israel.* 4 *Annog i edifeirwch.*
21 *Duw yn gwrthod eu rhagrithiol wasan-*
aeth hwy.

GWRANDEWCH y gair hwn a godaf i'ch
erbyn, *sef* galarnad, O dŷ Israel.
2 Y wyryf Israel a syrthiodd; ni chyfyd
mwy: gadawyd hi ar ei thir; nid *oes* a'i
cyfyd.
3 Canys y modd hyn y dywed yr AR-
GLWYDD DDUW; Y ddinas a aeth allan *â*
mil a weddill gant; a'r hon a aeth allan *ar*
ei chanfed a weddill ddeg i dŷ Israel.
4 ¶ O herwydd fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD wrth dŷ Israel; Ceisiwch fi, a
byw fyddwch.
5 Ond nac ymgeisiwch â Bethel, ac nac
ewch i Gilgal, ac na thramwywch i Beerseba:
o herwydd gan gaethgludo y caethgludir Gil-
gal, a Bethel a fydd yn ddiddym.
6 Ceisiwch yr ARGLWYDD, a byw fyddwch;
rhag iddo dorri allan yn nhŷ Joseph fel tân,
a'*i* ddifa, ac na *byddo* a'i diffoddo yn Bethel.
7 Y rhai a drowch farn yn wermod, ac a
adêwch gyfiawnder ar y llawr,
8 *Ceisiwch yr hwn* a wnaeth y saith seren,
ac Orion, ac a dry gysgod angau yn fore-
ddydd, ac a dywylla y dydd yn nos; yr hwn
a eilw ddyfroedd y môr, ac a'u tywallt ar
wyneb y ddaear: Yr ARGLWYDD *yw* ei Enw:
9 Yr hwn sydd yn nerthu yr anrheithiedig
yn erbyn y cryf, fel y delo yr anrheithiedig
yn erbyn yr ymddiffynfa.
10 Câs ganddynt a geryddo yn y porth, a
ffiaidd ganddynt a lefaro yn berffaith.
11 O herwydd hynny am i chwi sathru y
tlawd, a dwyn y beichiau gwenith oddi arno,
chwi a adeiladasoch dai o gerrig nâdd, ond ni
thrigwch ynddynt; plannasoch winllannoedd
hyfryd, ac nid yfwch eu gwin hwynt.
12 Canys mi a adwaen eich anwireddau
lawer, a'ch pechodau cryfion: y maent yn
blino y cyfiawn, yn cymmeryd iawn, ac yn
troi heibio y tlawd yn y porth.
13 Am hynny y neb a fyddo call a ostega yr
amser hwnnw: canys amser drwg *yw*.

14 Ceisiwch ddaioni, ac nid drygioni; fel y
byddoch fyw: ac felly yr ARGLWYDD, DUW
y lluoedd, fydd gyd â chwi, fel y dywedasoch.
15 Casêwch ddrygioni, a hoffwch ddaioni, a
gosodwch farn yn y porth: fe allai y bydd
ARGLWYDD DDUW y lluoedd yn raslawn i
weddill Joseph.
16 Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD, DUW y lluoedd, yr ARGLWYDD;
Ym mhob heol *y bydd* cwynfan, ac ym
mhob prif-ffordd y dywedant, O! O! a galwant
yr arddwr i alaru; a'r neb a fedro alaru, i
gwynfan.
17 Ac ym mhob gwinllan *y bydd* cwynfan:
canys tramwyaf trwy dy ganol di, medd yr
ARGLWYDD.
18 Gwae y neb sydd yn dymuno dydd yr AR-
GLWYDD: beth *yw* hwnnw i chwi? tywyllwch,
ac nid goleuni *yw* dydd yr ARGLWYDD.
19 Megis pe ffoai gwr rhag llew, ac arth yn
cyfarfod âg ef; a myned i'r tŷ, a phwyso ei
law ar y pared, a'i frathu o sarph.
20 Oni *bydd* dydd yr ARGLWYDD yn dy-
wyllwch, ac nid yn oleuni? yn dywyll iawn,
ac heb lewyrch ynddo?
21 ¶ Casêais a ffieiddiais eich gwyliau, ac
nid arogl af yn eich cymmanfaoedd.
22 Canys er i chwi offrymmu i mi boeth-
offrymmau, a'ch offrymmau bwyd, ni fyddaf
foddlawn *iddynt;* ac nid edrychaf ar hedd-
offrwm eich pasgedigion.
23 Symmud oddi wrthyf drwst dy ganiadau:
canys ni wrandawaf beroriaeth dy nablau.
24 Ond rheded barn fel dyfroedd, a chyf-
iawnder fel ffrwd gref.
25 A offrymmasoch chwi i mi aberthau a
bwyd-offrymmau yn y diffaethwch ddeugain
mlynedd, tŷ Israel?
26 Ond dygasoch babell eich Moloch a
Chïwn, eich delwau, seren eich duw, a
wnaethoch i chwi eich hunain.
27 Am hynny y caethgludaf chwi i'r tu
hwnt i Damascus, medd yr ARGLWYDD;
DUW y lluoedd *yw* ei enw.

PENNOD VI.

1 *Y cospir mwythiant Israel* 7 *âg anghyfannedd-*
rwydd. 12 *Mor anhawdd ganddynt wellhâu.*

GWAE y rhai esmwyth arnynt yn Sïon,
ac sydd yn ymddiried ym mynydd Sa-
maria, y rhai a enwir yn bennaf o'r cenhedl-
oedd, y rhai y daeth tŷ Israel attynt.
2 Tramwywch i Chalneh, ac edrychwch, ac
ewch oddi yno i Hemath fwyaf; yna disgyn-
wch i Gath y Philistiaid: ai gwell *ydynt* nâ'r
teyrnasoedd hyn? ai helaethach eu terfyn
hwy nâ'ch terfyn chwi?
3 Y rhai ydych yn pellhâu y dydd drwg, ac
yn nesâu eisteddle trais;
4 Gorwedd y maent ar welyau ifori, ac ym-
estyn ar eu glythau, a bwytta yr ŵyn o'r
praidd, a'r lloi o ganol y cut;
5 Y rhai a ddatganant gyd â llais y nabl;
dychymygasant iddynt eu hun offer cerdd,
megis Dafydd;
6 Y rhai a yfant win mewn phiolau, ac a
ymirant â'r ennaint pennaf; ond nid ymofid-
iant am ddryllio Joseph.
7 ¶ Am hynny yr awr hon hwy a ddygir yn
gaeth gyd â'r cyntaf a ddygir yn gaeth; a
gwledd y rhai a ymestynant, a symmudir.
8 Tyngodd yr ARGLWYDD DDUW iddo ei
hun, Ffieiddiais odidowgrwydd Jacob, a
chasêais ei balasau: am hynny y rhoddaf i
fynu y ddinas ac sydd ynddi, medd AR-
GLWYDD DDUW y lluoedd.
9 A bydd os gweddillir mewn un tŷ ddeg o
ddynion, y byddant feirw.
10 Ei ewythr a'i cyfyd i fynu, a'r hwn a'i
llysg, i ddwyn yr esgyrn allan o'r tŷ, ac a
ddywed wrth yr hwn a fyddo wrth ystlysau
y tŷ, *A oes* etto *neb* gyd â thi? ac efe a ddy-
wed, Nac *oes:* yna y dywed yntau, Taw; am
na *wasanaetha* cofio enw yr ARGLWYDD.
11 O herwydd wele yr ARGLWYDD yn
gorchymyn, ac efe a dery y tŷ mawr âg
agennau, a'r tŷ bychan â holltau.
12 ¶ A rêd meirch ar y graig? a ardd *neb hi*
âg ychain? canys troisoch farn yn fustl, a
ffrwyth cyfiawnder yn wermod.
13 O chwi y rhai sydd yn llawenychu mewn
peth diddym, yn dywedyd, Onid o'n nerth
ein hun y cymmerasom i ni gryfder?
14 Ond wele, mi a gyfodaf i'ch erbyn chwi,
tŷ Israel, medd ARGLWYDD DDUW y llu-
oedd, genedl; a hwy a'ch cystuddiant chwi,
o'r ffordd yr ewch i Hemath, hyd afon y
diffaethwch.

PENNOD VII.

1 *Trwy heibio farnedigaethau y ceiliogod rhed-*
yn, 4 *a'r tân, trwy weddi Amos.* 7 *Trwy*
weledigaeth o fur a llinyn mesur, y dangosir
gwrthodiad Israel. 10 *Amazïah yn achwyn*
ar Amos. 14 *Amos yn dangos ei alwedigaeth*
ei hun, 16 *a barnedigaeth Amazïah.*

FEL hyn y dangosodd yr ARGLWYDD i
mi: ac wele efe yn ffurfio ceiliogod rhed-
yn pan ddechreuodd yr adladd godi; ac wele,
adladd wedi lladd *gwair* y brenhin *oedd.*
2 A phan ddarfu iddynt fwytta glaswellt y
tir, yna y dywedais, Arbed, ARGLWYDD,
attolwg: pwy a gyfyd Jacob? canys bychan
yw.
3 Edifarhâodd yr ARGLWYDD am hyn: Ni
bydd hyn, eb yr ARGLWYDD.
4 ¶ Fel hyn y dangosodd yr ARGLWYDD
DDUW i mi: ac wele yr ARGLWYDD DDUW
yn galw i farn trwy dân; a difâodd *y tân* y
dyfnder mawr, ac a ysodd beth.
5 Yna y dywedais, ARGLWYDD DDUW,
paid, attolwg: pwy a gyfyd Jacob? canys
bychan *yw.*
6 Edifarhâodd yr ARGLWYDD am hyn: Ni
bydd hyn chwaith, eb yr ARGLWYDD DDUW.
7 ¶ Fel hyn y dangosodd efe i mi: ac wele
yr ARGLWYDD yn sefyll ar gaer *a wnaeth-*
pwyd wrth linyn, ac yn ei law linyn.
8 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf,
Beth a weli di, Amos? a mi a ddywedais,
Llinyn: a'r ARGLWYDD a ddywedodd, Wele,
gosodaf linyn yng nghanol fy mhobl Israel,
ac ni chwanegaf fyned heibio iddynt mwyach.
9 Uchelfëydd Isaac hefyd a wneir yn ang-
hyfannedd, a chyssegrau Israel a ddifethir;
a mi a gyfodaf yn erbyn tŷ Jeroboam â'r
cleddyf.
10 ¶ Yna Amazïah offeiriad Bethel a an-
fonodd at Jeroboam brenhin Israel, gan
ddywedyd, Cyd-fwriadodd Amos i'th erbyn
y'nghanol tŷ Israel: ni ddichon y tir ddwyn
ei holl eiriau ef.
11 Canys fel hyn y dywed Amos, Jeroboam
a fydd farw trwy y cleddyf, ac Israel a gaeth-
gludir yn llwyr allan o'i wlad.
12 Dywedodd Amazïah hefyd wrth Amos,
Ti weledydd, dos, ffo ymaith i wlad Judah;
a bwytta fara yno, a phrophwyda yno.
13 Na chwanega brophwydo yn Bethel
mwy: canys cappel y brenhin a llys y bren-
hin *yw.*
14 ¶ Yna Amos a attebodd ac a ddywedodd
wrth Amazïah, Nid prophwyd *oeddwn* i, ac
nid mab i brophwyd *oeddwn* i; namyn bugail
oeddwn i, a chasglydd ffigys gwylltion:
15 A'r ARGLWYDD a'm cymmerodd oddi ar

ol y praidd, a'r ARGLWYDD a ddywedodd
wrthyf, Dos, *a* phrophwyda i'm pobl Israel.
16 ¶ Yr awr hon gan hynny gwrando air yr
ARGLWYDD; ti a ddywedi, Na phrophwyda
yn erbyn Israel, ac nac yngan yn erbyn tŷ
Isaac.
17 Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD; Dy wraig a butteinia yn y ddinas, dy
feibion a'th ferched a syrthiant gan y cleddyf,
a'th dir a rennir wrth linyn; a thithau a
fyddi farw mewn tir halogedig, a chan gaeth-
gludo y caethgludir Israel allan o'i wlad.

PENNOD VIII.

1 *Wrth gawell o ffrwythydd hâf, y dangosir mor agos yw diwedd Israel.* 4 *Argyhoeddi trais a thraha.* 11 *Bygwth newyn gair Duw.*

FEL hyn y dangosodd yr ARGLWYDD i
mi; ac wele, gawellaid o ffrwythydd hâf.
2 Ac efe a ddywedodd, Beth a weli di, Amos?
a mi a ddywedais, Cawellaid o ffrwythydd
hâf: yna y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf,
Daeth y diwedd ar fy mhobl Israel; nid âf
heibio iddynt mwyach.
3 Caniadau y deml hefyd a droir yn udo ar
y dydd hwnnw, medd yr ARGLWYDD DDUW:
llawer o gelaneddau *a fydd* ym mhob lle;
bwrir *hwynt* allan yn ddistaw.
4 ¶ Gwrandewch hyn, y sawl ydych yn
llyngcu yr anghenog, i ddifa tlodion y tir,
5 Gan ddywedyd, Pa bryd yr â y mis heibio,
fel y gwerthom ŷd? a'r sabboth, fel y dygom
allan y gwenith, gan brinhâu yr ephah, a
helaethu y sicl, ac anghyfiawnu y clorian-
nau trwy dwyll?
6 I brynu y tlawd er arian, a'r anghenus er
pâr o esgidiau, ac i werthu gwehilion y
gwenith?
7 Tyngodd yr ARGLWYDD i ragorfraint
Jacob, Diau nid anghofiaf byth yr un o'u
gweithredoedd hwynt.
8 Oni chryn y ddaear am hyn? ac oni alara
ei holl breswylwyr? cyfyd hefyd i gyd fel
llif; a bwrir hi ymaith a hi a foddir, megis
gan afon yr Aipht.
9 A'r dydd hwnnw, medd yr ARGLWYDD
DDUW, y gwnaf i'r haul fachludo hanner
dydd, a thywyllaf y ddaear *liw* dydd goleu.
10 Trof hefyd eich gwyliau yn alar, a'ch
holl ganiadau yn oernad; dygaf sach-lian ar
yr holl lwynau, a moelni ar bob pen: a mi
a'i gwnaf fel galar *am* un mab, a'i ddiwedd
fel dydd chwerw.
11 ¶ Wele, y mae y dyddiau yn dyfod,
medd yr ARGLWYDD DDUW, yr anfonaf
newyn i'r tir, nid newyn am fara, ac nid
syched am ddwfr, ond am wrando geiriau yr
ARGLWYDD.
12 A hwy a grwydrant o fôr i fôr, ac a
wibiant o'r gogledd hyd y dwyrain, i geisio
gair yr ARGLWYDD, ac nis cânt.
13 Y diwrnod hwnnw y gwyryfon glân, a'r
meibion ieuaingc a ddiffoddant o syched.
14 Y rhai a dyngant i bechod Samaria, ac a
ddywedant, Byw *yw* dy dduw di, O Dan; a
byw yw ffordd Beerseba; hwy a syrthiant, ac
ni chodant mwy.

PENNOD IX.

1 *Mor sicr fydd y dinystr.* 11 *Adferu tabernacl Dafydd.*

GWELAIS yr ARGLWYDD yn sefyll ar yr
allor: ac efe a ddywedodd, Taro gapan
y drws, fel y siglo y gorsingau; a thorr hwynt
oll yn y pen; minnau a laddaf y rhai olaf o
honynt â'r cleddyf: ni ffŷ ymaith o honynt a
ffô, ac ni ddïangc o honynt a ddïango.
2 Pe cloddient hyd uffern, fy llaw a'u
tynnai hwynt oddi yno; a phe dringent i'r
nefoedd, mi a'u disgynwn hwynt oddi yno:
3 A phe llechent ar ben Carmel, chwiliwn
a chymmerwn hwynt oddi yno; a phe ym-
guddient o'm golwg y'ngwaelod y môr, oddi
yno y gorchymynaf i'r sarph eu brathu
hwynt:
4 Ac os ânt i gaethiwed o flaen eu gelynion,
oddi yno y gorchymynaf i'r cleddyf, ac efe
a'u lladd hwynt: a gosodaf fy ngolwg yn eu
herbyn er drwg, ac nid er da *iddynt*.
5 Ac ARGLWYDD DDUW y lluoedd a gyff-
wrdd â'r ddaear, a hi a dawdd; a galara pawb
a'r a drig ynddi, a hi a gyfyd oll fel llifeiriant,
ac a foddir megis *gan* afon yr Aipht.
6 Yr hwn a adeilada ei esgynfeydd yn y
nefoedd, ac a sylfaenodd ei fintai ar y ddaear,
yr hwn a eilw ddyfroedd y môr, ac a'u
tywallt ar wyneb y ddaear: Yr ARGLWYDD
yw ei enw.
7 Onid *ydych* chwi, meibion Israel, i mi
fel meibion yr Ethiopiaid? medd yr AR-
GLWYDD: oni ddygais i fynu feibion Israel
allan o dir yr Aipht, a'r Philistiaid o Caphtor,
a'r Syriaid o Cir?
8 Wele lygaid yr ARGLWYDD ar y deyrnas
bechadurus, a mi a'i difethaf oddi ar wyneb
y ddaear: ond ni lwyr-ddifethaf dŷ Jacob,
medd yr ARGLWYDD.
9 Canys wele, myfi a orchymynaf, ac a
ogrynnaf dŷ Israel ym mysg yr holl genhedl-
oedd, fel y gogrynnir *ŷd* mewn gogr; ac ni
syrth y gronyn lleiaf i'r llawr.
10 Holl bechaduriaid fy mhobl a fyddant
feirw gan y cleddyf, y rhai a ddywedant, Ni
oddiwes drwg ni, ac ni achub ein blaen.
11 ¶ Y dydd hwnnw y codaf babell Dafydd
yr hon a syrthiodd, ac a gauaf ei bylchau, ac
a godaf ei hadwyau, ac a'i hadeiladaf fel yn y
dyddiau gynt:
12 Fel y meddianno y rhai y gelwir fy enw
arnynt, weddill Edom, a'r holl genhedloedd,
medd yr ARGLWYDD yr hwn a wna hyn.
13 Wele y dyddiau yn dyfod, medd yr AR-
GLWYDD, y goddiwes yr arddwr y medelwr,
a sathrydd y grawnwin yr hauwr had; a'r
mynyddoedd a ddefnynnant felyswin, a'r
holl fryniau a doddant.
14 A dychwelaf gaethiwed fy mhobl Israel;
a hwy a adeiladant y dinasoedd anghyfan-
nedd, ac a'*u* preswyliant; a hwy a blannant
winllannoedd, ac a yfant o'u gwin; gwnant
hefyd erddi, a bwyttânt eu ffrwyth hwynt.
15 Ac mi a'u plannaf hwynt yn eu tir, ac
nis diwreiddir hwynt mwyach o'u tir a
roddais i iddynt, medd yr ARGLWYDD dy
DDUW.

LLYFR
OBADIAH.

---

1 Dinystr Edom, 3 am eu balchder, 10 ac am y cam a wnaethent i Jacob. 17 Iachawdwriaeth a buddugoliaeth Jacob.

GWELEDIGAETH Obadïah. Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW am Edom; Clywsom sôn oddi wrth yr ARGLWYDD, a chennad a hebryngwyd ym mysg y cenhedloedd; Codwch, a chyfodwn i ryfela yn ei herbyn hi.

2 Wele, mi a'th wneuthum yn fychan ym mysg y cenhedloedd; dibris iawn *wyt*.

3 ¶ Balchder dy galon a'th dwyllodd: ti yr hwn wyt yn trigo yn holltau y graig, *yn* uchel ei drigfa; yr hwn a ddywed yn ei galon, Pwy a'm tynn i'r llawr?

4 Pe ymddyrchefit megis yr eryr, a phe rhoit dy nyth ym mhlith y sêr, mi a'th ddisgynwn oddi yno, medd yr ARGLWYDD.

5 Pe deuai lladron attat, neu yspeilwyr nos (pa fodd y'th dorrwyd ymaith!) oni ladrattasent hwy eu digon? pe daethai cynnullwyr grawnwin attat, oni weddillasent rawn?

6 Pa fodd y chwiliwyd Esau, *ac* y ceisiwyd ei guddfeydd ef!

7 Yr holl wŷr y rhai yr oedd cyfammod rhyngot â hwynt, a'th yrrasant hyd y terfyn; *y* gwŷr yr oedd heddwch rhyngot â hwynt, a'th dwyllasant, *ac* a'th orfuant; *bwyttâwyr* dy fara a roddasant archoll danat: nid *oes* deall ynddo.

8 Oni ddinystriaf y dydd hwnnw, medd yr ARGLWYDD, y doethion allan o Edom, a'r deall allan o fynydd Esau?

9 Dy gedyrn di, Teman, a ofnant; fel y torrer ymaith bob un o fynydd Esau trwy laddfa.

10 ¶ Am *dy* draha yn erbyn dy frawd Jacob, gwarth a'th orchuddia, a thi a dorrir ymaith byth.

11 Y dydd y sefaist o'r tu arall, y dydd y caethgludodd estroniaid ei olud ef, a myned o ddïeithriaid i'w byrth ef, a bwrw coel-brennau ar Jerusalem, tithau hefyd *oeddit* megis un o honynt.

12 Ond ni ddylesit ti edrych ar ddydd dy frawd, y dydd y dïeithriwyd ef; ac ni ddylesit lawenychu o achos plant Judah, y dydd y difethwyd hwynt; ac ni ddylesit ledu dy safn ar ddydd y cystudd.

13 Ni ddylesit ddyfod o fewn porth fy mhobl yn nydd eu hafiwydd; ïe, ni ddylesit edrych ar eu hadfyd yn nydd eu hafiwydd; ac ni ddylesit estyn *dy law* ar eu golud yn nydd eu difethiad hwynt.

14 Ac ni ddylesit sefyll ar y croes-ffyrdd, i dorri ymaith y rhai a ddïangai o hono; ac ni ddylesit roi i fynu y gweddill o hono ar ddydd yr adfyd.

15 Canys agos *yw* dydd yr ARGLWYDD ar yr holl genhedloedd: fel y gwnaethost, y gwneir i tithau; dy wobr a ddychwel ar dy ben dy hun.

16 Canys megis yr yfasoch ar fy mynydd sanctaidd, *felly* yr holl genhedloedd a yfant yn wastad; ïe, yfant, a llyngcant, a byddant fel pe na buasent.

17 ¶ Ond ar fynydd Sïon y bydd ymwared, ac y bydd sancteiddrwydd; a thŷ Jacob a berchennogant eu perchennogaeth hwynt.

18 Yna y bydd tŷ Jacob yn dân, a thŷ Joseph yn fflam, a thŷ Esau yn sofl, a chynneuant ynddynt, a difâant hwynt; ac ni bydd *un* gweddill o dŷ Esau: canys yr ARGLWYDD a'i dywedodd.

19 Goresgyn y dehau hefyd fynydd Esau, a'r gwastadedd y Philistiaid; a pherchennogant feusydd Ephraim, a meusydd Samaria, a Benjamin *a feddianna* Gilead;

20 A chaethglud y llu hwn o blant Israel, yr hyn *a fu eiddo* y Canaaneaid, hyd Sarephath; a chaethion Jerusalem, y rhai *sydd* yn Sepharad, a feddiannant ddinasoedd y dehau.

21 A gwaredwyr a ddeuant i fynu ar fynydd Sïon i farnu mynydd Esau: a'r frenhiniaeth fydd eiddo yr ARGLWYDD.

LLYFR

JONAH.

PENNOD I.

1 *Danfon Jonah i Ninefeh, ac yntau yn ffoi i Tarsis:* 4 *a thymmestl yn ei gyhuddo ef.* 11 *Ei daflu ef i'r môr,* 17 *a physgodyn yn ei lyncu.*

A GAIR yr Arglwydd a ddaeth at Jonah
mab Amittai, gan ddywedyd,
2 Cyfod, dos i Ninefeh y ddinas fawr, a
llefa yn ei herbyn; canys eu drygioni hwynt
a ddyrchafodd ger fy mron.
3 A Jonah a gyfododd i ffoi i Tarsis oddi
ger bron yr Arglwydd: ac efe a aeth i
waered i Joppa, ac a gafodd long yn myned
i Tarsis, ac a dalodd ei llong-lôg hi, ac a aeth
i waered iddi i fyned gyd â hwynt i Tarsis,
oddi ger bron yr Arglwydd.
4 ¶ Ond yr Arglwydd a gyfododd wynt
mawr yn y môr, a bu yn y môr dymmestl
fawr, fel y tybygwyd y drylliai y llong.
5 Yna y morwyr a ofnasant, ac a lefasant
bob un ar ei dduw, a bwriasant y dodrefn
oedd yn y llong i'r môr, i ymysgafnhâu o
honynt: ond Jonah a aethai i waered i
ystlysau y llong, ac a orweddasai, ac a
gysgasai.
6 A meistr y llong a ddaeth atto ef, ac a
ddywedodd wrtho, Beth *a ddarfu* i ti, gysg-
adur? cyfod, galw ar dy Dduw: fe allai yr
ystyr y Duw hwnnw wrthym, fel na'n
coller.
7 A dywedasant bob un wrth ei gyfaill,
Deuwch, a bwriwn goel-brennau, fel y
gwypom o achos pwy *y mae* y drwg hwn
arnom. A bwriasant goel-brennau, a'r coel-
bren a syrthiodd ar Jonah.
8 A dywedasant wrtho, Attolwg, dangos i
ni er mwyn pwy *y mae* i ni y drwg hwn:
beth *yw* dy gelfyddyd di? ac o ba le y daeth-
ost? pa le *yw* dy wlad? ac o ba bobl *yr
wyt* ti?
9 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Hebread
ydwyf fi; ac ofni yr wyf fi Arglwydd
Dduw y nefoedd, yr hwn a wnaeth y môr
a'r sychdir.
10 A'r gwŷr a ofnasant *gan* ofn mawr, ac a
ddywedasant wrtho, Paham y gwnaethost
hyn? (canys y dynion a wyddent iddo ffoi
oddi ger bron yr Arglwydd, o herwydd efe
a fynegasai iddynt.)
11 ¶ A dywedasant wrtho, Beth a wnawn i
ti, fel y gostego y môr oddi wrthym? (canys
gweithio yr oedd y môr, a therfysgu.)
12 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Cymmer-
wch fi, a bwriwch fi i'r môr; a'r môr a
ostega i chwi; canys gwn mai o'm hachos i
y mae y dymmestl fawr hon arnoch chwi.
13 Er hyn y gwŷr a rwyfasant i'*w* dy-
chwelyd i dir; ond nis gallent: am fod
y môr yn gweithio, ac yn terfysgu yn eu
herbyn hwy.
14 Llefasant gan hynny ar yr Arglwydd,
a dywedasant, Attolwg, Arglwydd, attolwg,
an ddifether ni am einioes y gwr hwn, ac na
ddyro i'n herbyn waed gwirion: canys ti, O
Arglwydd, a wnaethost fel y gwelaist yn
dda.
15 Yna y cymmerasant Jonah, ac a'i bwr-
iasant ef i'r môr: a pheidiodd y môr a'i
gyffro.
16 A'r gwŷr a ofnasant yr Arglwydd âg
ofn mawr, ac a aberthasant aberth i'r Ar-
glwydd, ac a addunasant addunedau.
17 ¶ A'r Arglwydd a ddarparasai bysg-
odyn mawr i lyngcu Jonah. A Jonah a fu
ym mòl y pysgodyn dri diwrnod a thair nos.

PENNOD II.

1 *Gweddi Jonah:* 10 *a'i wared ef o fòl y pysg-odyn.*

A JONAH a weddïodd ar yr Arglwydd
ei Dduw o fòl y pysgodyn,
2 Ac a ddywedodd, O'm hing y gelwais ar
yr Arglwydd, ac efe a'm hattebodd; o fòl
uffern y gwaeddais, *a* chlywaist fy llef.
3 Ti a'm bwriaist i'r dyfnder, i ganol y môr;
a'r llanw a'm hamgylchodd: dy holl donnau
a'th lifeiriaint a aethant drosof.
4 A minnau a ddywedais, Bwriwyd fi o
ŵydd dy lygaid; er hynny mi a edrychaf
etto tu a'th deml sanctaidd.
5 Y dyfroedd a'm hamgylchasant hyd yr
enaid; y dyfnder a ddaeth o'm hamgylch;
ymglymmodd yr hesg am fy mhen.
6 Disgynais i odre y mynyddoedd; y ddaear
a'i throsolion *oedd* o'm hamgylch yn dragy-
wydd: etto ti a ddyrchefaist fy einioes o'r
ffos, O Arglwydd fy Nuw.
7 Pan lewygodd fy enaid ynof, cofiais yr
Arglwydd; a'm gweddi a ddaeth i mewn
attat i'th deml sanctaidd.
8 Y neb a gadwant oferedd celwydd, a
wrthodant eu trugaredd eu hun.
9 A minnau mewn llais clodforedd a aberth-
af i ti, talaf *yr hyn* a addunedais: iachawdwr-
iaeth *sydd* eiddo yr Arglwydd.
10 ¶ A llefarodd yr Arglwydd wrth y
pysgodyn, ac efe a fwriodd Jonah ar y tir
sych.

PENNOD III.

1 *Danfon Jonah yr ail waith, ac yntau yn pregethu i'r Ninefeaid.* 5 *Ar eu hedifeirwch hwy,* 10 *y mae Duw yntau yn edifarhâu.*

A GAIR yr Arglwydd a ddaeth yr ail
waith at Jonah, gan ddywedyd,
2 Cyfod, dos i Ninefeh y ddinas fawr, a
phregetha iddi y bregeth a lefarwyf wrthyt.
3 A Jonah a gyfododd ac a aeth i Ninefeh,
yn ol gair yr Arglwydd: (a Ninefeh oedd
ddinas fawr iawn o daith tri diwrnod.)
4 A Jonah a ddechreuodd fyned i'r ddinas
daith un diwrnod, ac efe a lefodd ac a ddywed-
odd, Deugain niwrnod *fydd* etto, a Ninefeh
a gwympir.
5 ¶ A gwŷr Ninefeh a gredasant i Dduw,
ac a gyhoeddasant ympryd, ac a wisgasant
sach-lian, o'r mwyaf hyd y lleiaf o honynt.
6 Canys gair a ddaeth at frenhin Ninefeh,

ac efe a gyfododd o'i frenhin-faingc, ac a
ddïosgodd oddi am dano ei frenhin-wisg, ac
a roddes am dano lïan sach, ac a eisteddodd
mewn lludw.
7 Ac efe a barodd gyhoeddi, a dywedyd
trwy Ninefeh (trwy orchymyn y brenhin a'i
bendefigion) gan ddywedyd, Dyn ac anifail,
eidion a dafad, na phrofant ddim; na phor-
ant, ac nac yfant ddwfr.
8 Gwisger dyn ac anifail â sach-len, a galw-
ant ar DDUW yn lew: ïe, dychwelant bob
un oddi wrth ei ffordd ddrygionus, ac oddi
wrth y trawsder *sydd* yn eu dwylaw.
9 Pwy a ŵyr a drŷ DUW ac edifarhâu, a
throi oddi wrth angerdd ei ddig, fel na
ddifether ni?
10 ¶ A gwelodd DUW eu gweithredoedd
hwynt, droi o honynt o'u ffyrdd drygionus;
ac edifarhâodd DUW am y drwg a ddywed-
asai y gwnai iddynt, ac nis gwnaeth.

PENNOD IV.

1 Jonah yn anfoddlawn i drugaredd Duw, 4 ac yn cael ei geryddu dan rith pren cicaion.

A BU ddrwg iawn gan Jonah hyn, ac efe a
ddigiodd yn fawr.
2 Ac efe a weddïodd ar yr ARGLWYDD, ac
a ddywedodd, Attolwg i ti, ARGLWYDD, oni
ddywedais i hyn pan oeddwn etto yn fy
ngwlad? am hynny yr achubais flaen i ffoi i
Tarsis; am y gwyddwn dy *fod* di yn DDUW
graslawn a thrugarog, hwyrfrydig i ddig, aml
o drugaredd, ac edifeiriol am ddrwg.
3 Am hynny yn awr, O ARGLWYDD, cym-
mer, attolwg, fy einioes oddi wrthyf; canys
gwell i mi farw nâ byw.
4 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd, Ai da
yw y gwaith ymddigio o honot?
5 A Jonah a aeth allan o'r ddinas, ac a
eisteddodd o'r tu dwyrain i'r ddinas, ac a
wnaeth yno gaban iddo ei hun, ac a eistedd-
odd dano yn y cysgod, hyd oni welai beth a
fyddai yn y ddinas.
6 A'r ARGLWYDD DDUW a ddarparodd
cicaion, ac a wnaeth *iddo* dyfu dros Jonah, i
fod yn gysgod uwch ei ben ef, i'w waredu o'i
ofid: a bu Jonah lawen iawn am y cicaion.
7 A'r Arglwydd a barottôdd bryf ar godiad
y wawr drannoeth, ac efe a darawodd y
cicaion, ac yntau a wywodd.
8 A phan gododd haul, bu i DDUW ddarparu
poeth-wynt y dwyrain; a'r haul a darawodd
ar ben Jonah, fel y llewygodd, ac y deisyfodd
farw o'i einioes, ac a ddywedodd, Gwell i mi
farw nâ byw.
9 A'r Arglwydd a ddywedodd wrth Jonah,
Ai da yw y gwaith ymddigio o honot am y
cicaion? Ac efe a ddywedodd, Da yw i mi
ymddigio hyd angau.
10 A'r ARGLWYDD a ddywedodd, Ti a
dosturiaist wrth y cicaion ni lafuriaist wrtho,
ac nis peraist iddo dyfu: mewn noswaith y
bu, ac mewn noswaith y darfu:
11 Ac oni arbedwn i Ninefeh y ddinas fawr,
yr hon y mae ynddi fwy nâ deuddeng myrdd
o ddynion, y rhai ni wyddant *ragor* rhwng
eu llaw ddehau a'u llaw aswy, ac anifeiliaid
lawer?

LLYFR

MICHAH.

PENNOD I.

1 Michah yn dangos digofaint Duw yn erbyn Jacob am eu gau-dduwiaeth; 10 ac yn annog i alaru.

GAIR yr ARGLWYDD yr hwn a ddaeth at
Michah y Morasthiad yn nyddiau Jo-
tham, Ahaz, *a* Hezeciah, brenhinoedd Judah,
yr hwn a welodd efe am Samaria a Jeru-
salem.
2 Gwrandewch, bobl oll; clyw dithau y
ddaear, ac sydd ynddi; a bydded yr AR-
GLWYDD DDUW yn dyst i'ch erbyn, yr Ar-
glwydd o'i deml sanctaidd.
3 Canys wele yr ARGLWYDD yn dyfod o'i
le; *efe* hefyd a ddisgyn, ac a sathr ar uchelder-
au y ddaear.
4 A'r mynyddoedd a doddant tano ef, a'r
glynnoedd a ymholltant fel cŵyr o flaen y
tân, *ac* fel y dyfroedd a dywelltir ar y gor-
waered.
5 Hyn i gyd *sydd* am anwiredd Jacob, ac
am bechodau tŷ Israel. Beth *yw* anwiredd
Jacob? onid Samaria? Pa rai *yw* uchel-leoedd
Judah? onid Jerusalem?
6 Am hynny y gosodaf Samaria yn garnedd-
faes *dda* i blannu gwinllan; a gwnaf i'w
cherrig dreiglo i'r dyffryn, a datguddiaf ei
sylfeini.
7 A'i holl ddelwau cerfiedig a gurir yn
ddrylliau, a'i holl wobrau a losgir yn tân, a'i
holl eilunod a osodaf yn anrheithiedig: o
herwydd o wobr puttain y casglodd hi *hwynt*,
ac yn wobr puttain y dychwelant.
8 O herwydd hyn galaraf ac udaf; cerddaf
yn noeth ac yn llwm: gwnaf alar fel dreigiau,
a gofid fel cywion y dylluan.
9 O herwydd dolurus *yw* ei harcholl: canys
daeth hyd at Judah; daeth hyd borth fy
mhobl, hyd Jerusalem.
10 ¶ Na fynegwch *hyn* yn Gath, gan wylo
na wylwch ddim: ymdreigla mewn llwch
yn nhŷ Aphrah.
11 Dos heibio, preswylferch Saphir, yn noeth
dy warth: ni ddaeth preswylferch Saanan
allan yn galar Beth-esel, efe a dderbyn gen-
nych ei sefyll-fan.
12 Canys trig-ferch Maroth a ddisgwyliodd
yn ddyfal am ddaioni; eithr drwg a ddisgyn-
odd oddi wrth yr ARGLWYDD hyd at borth
Jerusalem.
13 Preswylferch Lachis, rhwym y cerbyd
wrth y buan-farch: dechreuad pechod *yw* hi
i ferch Sion; canys ynot ti y cafwyd anwiredd-
au Israel.
14 Am hynny y rhoddi anrhegion i Moreseth-
gath: tai Achsib *a fyddant* yn gelwydd i
frenhinoedd Israel.
15 Etto mi a ddygaf etifedd i ti, preswyl-
ferch Maresah; daw hyd Adùlam, gogoniant
Israel.
16 Ymfoela, ac ymeillia am dy blant
moethus: helaetha dy foelder fel eryr; canys
caethgludwyd hwynt oddi wrthyt.

PENNOD II.

1 Yn erbyn trais. 4 Cwynfan. 7 Ceryddu anghyfiawnder a delw-addoliaeth. 12 Addaw gwaredu Jacob.

GWAE a ddychymygo anwiredd, ac a
wnelo ddrygioni ar eu gwelyau: pan
oleuo y bore y gwnant hyn; am ei fod ar eu
dwylaw.
2 Meusydd a chwennychant hefyd, ac a
ddygant trwy drais; a theiau, ac a'*u* dygant:
gorthrymmant hefyd wr a'i dŷ, dyn a'i
etifeddiaeth.
3 Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD, Wele, yn erbyn y teulu hwn y
dychymygais ddrwg, yr hwn ni thynnwch
eich gyddfau o hono, ac ni rodiwch yn falch;
canys amser drygfyd *yw*.
4 ¶ Yn y dydd hwnnw y cyfyd *un* ddammeg
am danoch chwi, ac a alara alar gofidus, gan
ddywedyd, Dinystriwyd ni yn llwyr; newid-
iodd ran fy mhobl: pa fodd y dug *ef* oddi
arnaf! gan droi ymaith, efe a rannodd ein
meusydd.
5 Am hynny ni bydd i ti a fwrio reffyn coel-
bren y'nghynnulleidfa yr ARGLWYDD.
6 Na phrophwydwch, *meddant wrth y rhai*
a brophwydant: ond ni phrophwydant iddynt
na dderbyniont gywilydd.
7 ¶ O yr hon a elwir Tŷ Jacob, a fyrhâwyd
yspryd yr ARGLWYDD? ai dyma ei weithred-
oedd ef? oni wna fy ngeiriau lês i'r neb a
rodio yn uniawn?
8 *Y rhai oedd* fy mhobl ddoe, a godasant
yn elyn: diosgwch y dilledyn gyd â'r wisg
oddi am y rhai a ânt heibio yn ddiofal, *fel*
rhai yn dychwelyd o ryfel.
9 Gwragedd fy mhobl a fwriasoch allan o dŷ
eu hyfrydwch; *a* dygasoch oddi ar eu plant
hwy fy harddwch byth.
10 Codwch, ac ewch ymaith; canys nid
dyma *eich* gorphwysfa: am ei halogi, y dinystr-
ia hi *chwi* a dinystr tost.
11 Os un yn rhodio yn yr yspryd a chelwydd,
a ddywed yn gelwyddog, Prophwydaf i ti am
win a diod gadarn; efe a gaiff fod yn bro-
phwyd i'r bobl hyn.
12 ¶ Gan gasglu y'th gasglaf, Jacob oll:
gan gynnull cynhullaf weddill Israel; gosodaf
hwynt ynghyd fel defaid Bosrah, fel y praidd
y'nghanol eu corlan: trystiant rhag *amled*
dyn.
13 Daw y rhwygydd i fynu o'u blaen hwynt;
rhwygasant, a thramwyasant trwy y porth,
ac aethant allan trwyddo, a thramwya eu
brenhin o'u blaen, a'r ARGLWYDD ar eu
pennau hwynt

PENNOD III.

1 Creulondeb y tywysogion. 5 Ffalsedd y prophwydi: 8 a diofalwch pob un o'r ddau.

DYWEDAIS hefyd, Gwrandewch, attolwg,
pennaethiaid Jacob, a thywysogion tŷ
Israel: Onid i chwi *y perthyn* gwybod barn?
2 Y rhai ydych yn casâu y da, ac yn hoffi
y drwg, gan flingo eu croen oddi am danynt,
a'u cig oddi wrth eu hesgyrn;
3 Y rhai hefyd a fwyttânt gig fy mhobl, a'u
croen a flingant oddi am danynt, a'u hesgyrn
a ddrylliant, ac a friwant, megis i'r crochan,
ac fel cig yn y badell.
4 Yna y llefant ar yr ARGLWYDD, ac nis
ettyb hwynt; efe a guddia ei wyneb oddi

wrthynt y pryd hwnnw, fel y buant ddrwg
yn eu gweithredoedd.
5 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD am y
prophwydi sydd yn cyfeiliorni fy mhobl, y
rhai a frathant â'u dannedd, ac a lefant,
Heddwch: a'r neb ni roddo yn eu pennau
hwynt, darparant ryfel yn ei erbyn.
6 Am hynny *y bydd* nos i chwi, fel na
chaffoch weledigaeth; a thywyllwch i chwi,
fel na chaffoch ddewiniaeth: yr haul hefyd a
fachluda ar y prophwydi, a'r dydd a ddua
arnynt.
7 Yna y gweledyddion a gywilyddiant,
a'r dewiniaid a waradwyddir; ie, pawb o
honynt a gauant ar eu genau, am na *rydd*
DUW atteb.
8 ¶ Ond yn ddiau llawn wyf fi o rym gan
ysbryd yr ARGLWYDD, ac o farn a nerth, i
ddangos ei anwiredd i Jacob, a'i bechod i
Israel.
9 Gwrandewch hyn, attolwg, pennaethiaid
tŷ Jacob, a thywysogion tŷ Israel, y rhai
sydd ffiaidd ganddynt farn, ac yn gwyro pob
uniondeb.
10 Adeiladu Sïon y maent â gwaed, a Jeru-
salem âg anwiredd.
11 Ei phennaethiaid a roddant farn er gwobr,
a'i hoffeiriaid a ddysgant er cyflog, a'r pro-
phwydi a ddewiniant er arian; etto wrth yr
ARGLWYDD yr ymgynhaliant, gan ddywed-
yd, Onid *yw* yr ARGLWYDD i'n plith? ni
ddaw drwg arnom.
12 Am hynny o'ch achos chwi yr erddir
Sïon *fel* maes, a Jerusalem a fydd yn garn-
eddau, a mynydd y tŷ fel uchel-leoedd y
goedwig.

PENNOD IV.

1 *Gogoniant,* 3 *heddwch,* 8 *teyrnas,* 11 *a buddugoliaeth yr eglwys.*

A BYDD yn niwedd y dyddiau, i fynydd
tŷ yr ARGLWYDD fod wedi ei sicrhau ym
mhen y mynyddoedd; ac efe a ddyrchefir
goruwch y bryniau; a phobloedd a ddylifant
atto.
2 A chenhedloedd lawer a ânt ac a ddywed-
ant, Deuwch, ac âwn i fynu i fynydd yr AR-
GLWYDD, ac i dŷ DUW Jacob; ac efe a
ddysg i ni ei ffyrdd, ac yn ei lwybrau y rhod-
iwn: canys y gyfraith a â allan o Sïon, a gair
yr ARGLWYDD o Jerusalem.
3 ¶ Ac efe a farna rhwng pobloedd lawer,
ac a gerydda genhedloedd cryfion hyd ym
mhell; a thorrant eu cleddyfau yn sychau,
a'u gwaywffyn yn bladuriau: ac ni chyfyd
cenedl gleddyf yn erbyn cenedl, ac ni ddysg-
ant ryfel mwyach.
4 Ond eisteddant bob un dan ei winwydden
a than ei ffigysbren, heb neb i'*w* dychrynu;
canys genau ARGLWYDD y lluoedd a'*i* llefar-
odd.
5 Canys yr holl bobloedd a rodiant bob un
yn enw ei dduw ei hun, a ninnau a rodiwn
yn enw yr ARGLWYDD ein Duw byth ac yn
dragywydd.
6 Yn y dydd hwnnw, medd yr ARGLWYDD,
y casglaf y gloff, ac y cynhullaf yr hon a
yrrwyd allan, a'r hon a ddrygais:
7 A gwnaf y gloff yn weddill, a'r hon a
daflwyd ym mhell, yn genedl gref; a'r AR-
GLWYDD a deyrnasa arnynt ym mynydd
Sïon o hyn allan byth.
8 ¶ A thithau, tŵr y praidd, castell merch
Sïon, hyd attat y daw, ie, y daw yr ar-
glwyddiaeth bennaf, y deyrnas i ferch Jeru-
salem.
9 Paham gan hynny y gweiddi waedd? onid
oes ynot frenhin? a ddarfu am dy gynghor-
ydd? canys gwewyr a'th gymmerodd megis
gwraig yn esgor.
10 Ymofidia a griddfana, merch Sïon, fel
gwraig yn esgor: o herwydd yr awr hon yr
ei di allan o'r ddinas, a thrigi yn y maes; ti
a êi hyd Babilon: yno y'th waredir; yno yr
achub yr ARGLWYDD di o law dy elynion.
11 ¶ Yr awr hon hefyd llawer o genhedloedd
a ymgasglasant i'th erbyn, gan ddywedyd,
Haloger hi, a gweled ein llygaid *hynny* ar
Sïon.
12 Ond ni wyddant hwy feddyliau yr AR-
GLWYDD, ac ni ddeallant ei gynghor ef:
canys efe a'u casgl hwynt fel ysgubau i'r
llawrdyrnu.
13 Cyfod, merch Sïon, a dyrna; canys
gwnaf dy gorn yn haiarn, a'th garnau yn
bres; a thi a ddrylli bobloedd lawer: a chys-
segraf i'r ARGLWYDD eu helw hwynt, a'u
golud i ARGLWYDD yr holl ddaear.

PENNOD V.

1 *Genedigaeth Crist,* 4 *a'i frenhiniaeth,* 8 *a'i fuddugoliaeth.*

YR awr hon ymfyddina, merch y fyddin;
gosododd gynllwyn i'n herbyn: tarawant
farnwr Israel â gwialen ar *ei* gern.
2 A thithau, Bethlehem Ephratah, *er* dy fod
yn fechan ym mhlith miloedd Judah, *etto* o
honot ti y daw allan i mi *un* i fod yn llywydd
yn Israel; yr hwn yr oedd ei fynediad allan
o'r dechreuad, er dyddiau tragywyddoldeb.
3 Am hynny y rhydd efe hwynt i fynu, hyd
yr amser y darffo i'r hon a esgoro esgor: yna
gweddill ei frodyr ef a ddychwelant at feibion
Israel.
4 ¶ Ac efe a saif ac a bortha â nerth yr AR-
GLWYDD, yn ardderchowgrwydd enw yr AR-
GLWYDD ei DDUW; a hwy a drigant: canys
yr awr hon efe a fawrhêir hyd eithafoedd y
ddaear.
5 A hwn fydd yr heddwch, pan ddêl yr
Assyriad i'n tir ni: a phan sathro o fewn ein
palasau, yna cyfodwn yn ei erbyn saith fugail,
ac wyth o'r dynion pennaf.
6 A hwy a ddinystriant dir Assyria â'r
cleddyf, a thir Nimrod â'i gleddyfau noethion
ei hun: ac efe a'*n* hachub rhag yr Assyriad,
pan ddêl i'n tir, *a* phan sathro o fewn ein ter-
fynau.
7 A bydd gweddill Jacob y'nghanol llawer
o bobl, fel y gwlith oddi wrth yr ARGLWYDD,
megis cawodydd ar y gwelltglas, yr hwn nid
erys ar ddyn, *ac* ni ddisgwyl wrth feibion
dynion.
8 ¶ A gweddill Jacob a fydd ym mysg y
Cenhedloedd y'nghânol pobl lawer, fel llew
ym mysg bwystfilod y goedwig, ac fel cenaw
llew ym mhlith y diadellau defaid; yr hwn,
pan êl trwodd, a sathr ac a ysglyfaetha, ac ni
bydd achubydd.
9 Dy law a ddyrchefir yn erbyn dy wrth-
wynebwyr, a'th holl elynion a dorrir ymaith.
10 A bydd y dwthwn hwnnw, medd yr AR-
GLWYDD, i mi dorri ymaith dy feirch o'th
ganol di, a dinystrio dy gerbydau:
11 Torraf hefyd i lawr ddinasoedd dy wlad,
a dymchwelaf dy holl ymddiffynfeydd:
12 A thorraf ymaith o'th law y swynion, ac
ni bydd i ti ddewiniaid.
13 Torraf hefyd i lawr dy luniau cerfiedig,
a'th ddelwau o'th blith; ac ni chei ymgrym-
mu mwyach i weithredoedd dy ddwylaw dy
hun.
14 Diwreiddiaf dy lwyni o'th ganol hefyd;
a dinystriaf dy ddinasoedd.
15 Ac mewn dig a llid y gwnaf ar y cenhedl-
oedd y fath ddïaledd ag na chlywsant.

PENNOD VI.

1 *Ymrafael Duw o herwydd anghareddigrwydd,* 6 *ac anwybodaeth,* 10 *ac anghyfiawnder,* 16 *a delw-addoliaeth ei bobl.*

GWRANDEWCH, attolwg, y peth a ddywed yr ARGLWYDD; Cyfod, ymddadleu â'r mynyddoedd, a chlywed y bryniau dy lais.

2 Gwrandewch y mynyddoedd, a chedyrn sylfeini y ddaear, gŵyn yr ARGLWYDD; canys *y mae* cŵyn rhwng yr ARGLWYDD a'i bobl, ac efe a ymddadleu âg Israel.

3 Fy mhobl, beth a wneuthum i ti? ac ym mha beth y'th flinais? tystiolaetha i'm herbyn.

4 Canys mi a'th ddygais o dir yr Aipht, ac a'th ryddhêais o dŷ y caethiwed, ac a anfonais o'th flaen Moses, Aaron, a Miriam.

5 Fy mhobl, cofia, attolwg, beth a fwriadodd Balac brenhin Moab, a pha atteb a roddes Balaam mab Beor iddo, o Sittim hyd Gilgal; fel y galloch wybod cyfiawnder yr ARGLWYDD.

6 ¶ A pha beth y deuaf ger bron y ARGLWYDD, *ac* yr ymgrymmaf ger bron yr uchel DDUW? a ddeuaf fi ger ei fron ef â phoeth-offrymmau, ac â dyniewaid?

7 A foddlonir yr ARGLWYDD â miloedd o feheryn, *neu* â myrddiwn o ffrydiau olew? a roddaf fi fy nghyntaf-anedig *dros* fy anwiredd, ffrwyth fy nghroth *dros* bechod fy enaid?

8 Dangosodd efe i ti, ddyn, beth *sydd* dda: a pha beth a gais yr ARGLWYDD gennyt, ond gwneuthur barn, a hoffi trugaredd, ac ymostwng i rodio gyd â'th DDUW?

9 Llef yr ARGLWYDD a lefa ar y ddinas, a'r doeth a wêl dy enw: gwrandewch y wïalen, a phwy a'i hordeiniodd.

10 ¶ *A oes* etto drysorau anwiredd o fewn tŷ y gwr anwir, a'r mesur prin, *peth sydd* ffiaidd?

11 A gyfrifwn yn lân *un* â chloriannau anwir, ac â chôd o gerrig twyllodrus?

12 Canys y mae ei chyfoethogion yn llawn trais, a'i thrigolion a ddywedasant gelwydd; a'u tafod *sydd* dwyllodrus yn eu genau.

13 A minnau hefyd a'*th* glwyfaf wrth dy daro, wrth *dy* anrheithio am dy bechodau.

14 Ti a fwyttêi, ac ni'th ddigonir; a'th ostyngiad *fydd* yn dy ganol dy hun: ti a ymafli, ac nid achubi; a'r hyn a achubech, a roddaf i'r cleddyf.

15 Ti a haui, ond ni fedi; ti a sethri yr olewwydd, ond nid ymiri âg olew; a gwin newydd, ond nid yfi win.

16 ¶ Cadw yr ydys ddeddfau Omri, a holl weithredoedd Ahab, a rhodio yr ydych yn eu cynghorion; fel y'th wnawn yn anghyfannedd, a'i thrigolion i'w hwtio: am hynny y dygwch warth fy mhobl.

PENNOD VII.

1 *Yr eglwys yn cwyno leied yw o rifedi,* 3 *mor gyffredin yw llygredigaeth;* 5 *ac yn rhoi ei goglud a'i hyder, nid ar ddyn, ond ar Dduw;* 8 *yn gorfoleddu ar ei gelynion;* 14 *a Duw yn ei chysuro hi trwy addewidion,* 16 *a thrwy warradwyddo ei gelynion,* 18 *a thrwy ei drugareddau.*

GWAE fi! canys ydwyf fel casgliadau ffrwythydd hâf, fel lloffion grawnwin y cynhauaf gwin; nid *oes* swp o rawn i'*w* bwytta; fy enaid a flysiodd yr addfed ffrwyth cyntaf.

2 Darfu am y duwiol oddi ar y ddaear, ac nid *oes* un uniawn ym mhlith dynion; cynllwyn y maent oll am waed; pob un sydd yn hela ei frawd â rhwyd.

3 ¶ I wneuthur drygioni â'r ddwy ddwylaw yn egnïol, y tywysog a ofyn, a'r barnwr am wobr; a'*r hwn sydd* fawr a ddywed lygredigaeth ei feddwl: felly y plethant ef.

4 Y goreu o honynt *sydd* fel mieren, yr unionaf *yn arwach* nâ chae drain; dydd dy wylwyr, *a*'th ofwy sydd yn dyfod: bellach y bydd eu penbleth hwynt.

5 ¶ Na chredwch i gyfaill, nac ymddiriedwch i dywysog: cadw ddrws dy enau rhag yr hon a orwedd yn dy fynwes.

6 Canys mab a ammharcha ei dad, y ferch a gyfyd yn erbyn ei mam, a'r waudd yn erbyn ei chwegr: a gelynion gwr *yw* dynion ei dŷ.

7 Am hynny mi a edrychaf ar yr ARGLWYDD, disgwyliaf wrth DDUW fy iachawdwriaeth: fy NUW a'm gwrendy.

8 ¶ Na lawenycha i'm herbyn, fy ngelynes: pan syrthiwyf, cyfodaf; pan eisteddwyf mewn tywyllwch, yr ARGLWYDD a lewyrcha i mi.

9 Dioddefaf ddig yr ARGLWYDD, canys pechais i'w erbyn; hyd oni ddadleuo fy nghŵyn, a gwneuthur i mi farn: efe a'm dwg allan i'r goleuad, a mi a welaf ei gyfiawnder ef.

10 A'm gelynes a gaiff weled, a chywilydd a'i gorchuddia hi, yr hon a ddywedodd wrthyf, Mae yr ARGLWYDD dy DDUW? fy llygaid a'i gwelant hi; bellach y bydd hi yn sathrfa, megis tom yr heolydd.

11 Y dydd yr adeiledir dy furiau, y dydd hwnnw yr ymbellhâ y ddeddf.

12 Y dydd hwnnw y daw efe hyd attat o Assyria, ac *o*'r dinasoedd cedyrn, ac o'r cadernid hyd yr afon, ac o fôr i fôr, ac *o* fynydd i fynydd.

13 Etto y wlad a fydd yn anrhaith o achos ei thrigolion, am ffrwyth eu gweithredoedd.

14 ¶ Portha dy bobl â'th wïalen, defaid dy etifeddiaeth, y rhai sydd yn trigo *yn* y coed yn unig, y'nghanol Carmel: porant *yn* Basan a Gilead, megis yn y dyddiau gynt.

15 Megis y dyddiau y daethost allan o dir yr Aipht, y dangosaf iddo ryfeddodau.

16 ¶ Y cenhedloedd a welant, ac a gywilyddiant gan eu holl gryfder hwynt: rhoddant *eu* llaw ar *eu* genau; eu clustiau a fyddarant.

17 Llyfant y llwch fel sarph; fel pryfed y ddaear y symmudant o'u llochesau: arswydant rhag yr ARGLWYDD ein DUW ni, ac o'th achos di yr ofnant.

18 ¶ Pa DDUW *sydd* fel tydi, yn maddeu anwiredd, ac yn myned heibio i anwiredd gweddill ei etifeddiaeth? ni ddeil efe ei ddig byth, am fod yn hoff ganddo drugaredd.

19 Efe a ddychwel, efe a drugarhâ wrthym: efe a ddarostwng ein hanwireddau; a thi a defli eu holl bechodau i ddyfnderoedd y môr.

20 Ti a gyflawni y gwirionedd i Jacob, y drugaredd *hefyd* i Abraham, yr hwn a dyngais i'n tadau er y dyddiau gynt.

LLYFR

NAHUM.

PENNOD I.

Mawredd Duw yn ei ddaioni tu ag at ei bobl, a'i doster yn erbyn ei elynion.

BAICH Ninefeh. Llyfr gweledigaeth Na-
hum yr Elcosiad.
2 Duw *sydd* eiddigus, a'r ARGLWYDD sydd
yn dïal; yr ARGLWYDD sydd yn dïal ac yn
berchen llid: dïal yr ARGLWYDD ar ei wrth-
wynebwyr, a dal *dig* y mae efe i'w elynion.
3 Yr ARGLWYDD *sydd* hwyrfrydig i ddig, a
mawr ei rym, ac ni ddïeuoga yr *anwir:* yr
ARGLWYDD *sydd* a'i lwybr yn y corwynt, ac
yn y rhyferthwy, a'r cymmylau *yw* llwch ei
draed ef.
4 Efe a gerydda y môr, ac a'i sych; yr holl
afonydd a ddyhysbydda efe: llesgâodd Basan
a Charmel, a llesgâodd blodeuyn Libanus.
5 Y mynyddoedd a grynant rhagddo, a'r
bryniau a doddant, a'r ddaear a lysg gan ei
olwg, a'r byd hefyd a chwbl ag a drigant
ynddo.
6 Pwy a saif o flaen ei lid ef? a phwy a
gyfyd y'nghynddaredd ei ddigofaint ef? ei
lid a dywelltir fel tân, a'r creigiau a fwrir i
lawr ganddo.
7 Daionus *yw* yr ARGLWYDD, ymddiffynfa
yn nydd blinder; ac efe a edwyn y rhai a
ymddiriedant ynddo.
8 A llifeiriant yn myned trosodd y gwna efe
drangc ar ei lle hi, a thywyllwch a erlid ei
elynion ef.
9 Beth a ddychymygwch yn erbyn yr AR-
GLWYDD? efe a wna drangc; ni chyfyd blin-
der ddwywaith.
10 Canys tra yr ymddyrysont fel drain, a
thra meddwont *fel* meddwon, ysir hwynt fel
sofl wedi llawn-wywo.
11 O honot y daeth allan a ddychymyga
ddrwg yn erbyn yr ARGLWYDD: cynghorwr
drygionus.
12 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Pe
byddent heddychol, ac felly yn aml, etto fel
hyn y torrir hwynt i lawr, pan elo efe heibio.
Er i mi dy flino, ni'th flinaf mwyach.
13 Canys yr awrhon y torraf ei iau ef oddi
arnat, drylliaf dy rwymau.
14 Yr ARGLWYDD hefyd a orchymynodd
o'th blegid, na hauer o'th enw mwyach:
torraf o dŷ dy dduwiau y gerfiedig a'r dawdd
ddelw: gwnaf dy fedd; canys gwael ydwyt.
15 Wele ar y mynyddoedd draed yr efengyl-
wr, cyhoeddwr heddwch: cadw di, O Judah,
dy wyliau, tâl dy addunedau: canys nid â y
drygionus trwot mwy; cwbl dorrwyd ef
ymaith.

PENNOD II.

Ofnadwy a buddugol luoedd Duw yn erbyn Ninefeh.

DAETH y chwalwr i fynu o flaen dy
wyneb: cadw yr ymddiffynfa, gwylia y
ffordd, nertha *dy* lwynau, cadarnhâ *dy* nerth
yn fawr.
2 Canys dychwelodd yr ARGLWYDD ar-
dderchowgrwydd Jacob, fel ardderchowg-
rwydd Israel: canys y dyhysbyddwyr a'u
dyhysbyddodd hwynt, ac a lygrasant eu
cangau gwinwydd.
3 Tarian ei wŷr grymmus a liwiwyd yn
goch, *ei* wŷr o ryfel a wisgwyd âg ysgarlad;
y cerbydau *fyddant* gyd â lampau tanllyd y
dydd y byddo ei arlwy, a'r ffynnidwydd a
ysgydwir yn aruthrol.
4 Y cerbydau a gynddeiriogant yn yr heol-
ydd, tarawant wrth eu gilydd yn y prif-
ffyrdd: eu gwelediad fydd fel fflammau, ac
fel mellt y saethant.
5 Efe a gyfrif ei *weision* gwychion; tram-
gwyddant wrth gerdded; prysurant at ei chaer
hi, a'r ymddiffyn a barottôir.
6 Pyrth y dwfr a agorir, a'r palas a ym-
ddettyd.
7 A Hussab a gaethgludir, dygir hi i fynu,
a'i morwynion yn *ei* harwain megis â llais
colommennod yn curo ar eu dwyfronnau.
8 A Ninefeh *sydd* er ys dyddiau fel llynn o
ddwfr: ond hwy a ffoant. Sefwch, sefwch,
meddant; ac ni bydd a edrycho yn ol.
9 Ysglyfaethwch arian, ysglyfaethwch aur;
canys nid *oes* diben ar yr ystôr, *a*'r gogoniant
o bob dodrefn dymunol.
10 Gwag, a gorwag, ac anrheithiedig yw hi,
a'r galon yn toddi, a'r gliniau yn taro yng
nghyd, ac anhwyl ar bob lwynau, *a*'u hwyneb-
au oll a gasglant barddu.
11 Pa le *y mae* trigfa y llewod, a phorfa
cenawon y llewod? lle y rhodiai y llew, *sef*
yr hen lew, *a*'r cenaw llew, ac nid *oedd* a'*u*
tarfai?
12 Y llew a ysglyfaethodd ddigon i'w gen-
awon, ac a dagodd i'w llewesau, ac a lanwodd
âg ysglyfaeth ei ffau, a'i loches âg yspail.
13 Wele fi yn dy erbyn, medd ARGLWYDD
y lluoedd; a mi a losgaf ei cherbydau yn y
mwg, a'r cleddyf a ddifa dy lewod ieuaingc;
a thorraf ymaith o'r ddaear dy ysglyfaeth, ac
ni chlywir mwy lais dy genhadau.

PENNOD III.

Gofidus gwymp Ninefeh.

GWAE ddinas y gwaed; llawn celwydd *ac*
yspail ydyw i gyd, a'r ysglyfaeth heb
ymado.
2 *Bydd* swn y ffrewyll, a swn cynnwrf
olwynion, a'r march yn prangcio, a'r cerbyd
yn neidio.
3 Y marchog sydd yn codi ei gleddyf gloyw,
a'i ddisglaer waywffon: lliaws o laddedigion,
ac aneirif o gelanedd; a heb ddiwedd ar y
cyrph: tripiant wrth eu cyrph hwynt:
4 O herwydd aml butteindra y buttain deg,
meistres swynion, yr hon a werth genhedl-
oedd trwy ei phutteindra, a theuluoedd trwy
ei swynion.
5 Wele fi i'th erbyn, medd ARGLWYDD y
lluoedd, a datguddiaf dy odre ar dy wyneb, a
gwnaf i genhedloedd weled dy noethni, ac i
deyrnasoedd dy warth.
6 A thaflaf ffiaidd bethau arnat, a gwnaf di
yn wael, a gosodaf di yn ddrych.
7 A bydd i bawb a'th welo ffoi oddi wrthyt,
a dywedyd, Anrheithiwyd Ninefeh, pwy a

gwyna iddi? O ba le y ceisiaf ddiddanwyr i
ti?
8 Ai gwell ydwyt nâ No dylwythog, yr hon
a osodir rhwng yr afonydd, ac a amgylchir â
dyfroedd, i'r hon *y mae* y môr yn rhagfur, *a'i*
mur o'r môr?
9 Ethiopia *oedd* ei chadernid, a'r Aipht, ac
aneirif: Put a Lubim oedd yn gynnorthwy i ti.
10 Er hynny hi a ddygpwyd ymaith, hi a
gaethgludwyd; *a'i* phlant bychain a ddrylli-
wyd ym mhen pob heol; ac am ei phendef-
igion y bwriasant goelbrennau, a'i holl wŷr
mawr a rwymwyd mewn gefynnau.
11 Tithau hefyd a feddwi; byddi guddiedig,
ceisi hefyd gadernid rhag y gelyn.
12 Dy holl ymddiffynfeydd *fyddant fel*
ffigyswydd a'u blaenffrwyth arnynt: os ys-
gydwir hwynt, syrthiant yn safn y bwyttâwr.
13 Wele dy bobl yn wragedd yn dy ganol
di: pyrth dy dir a agorir i'th elynion; tân a
ysodd dy farrau.
14 Tynn i ti ddwfr i'r gwarchae, cadarnhâ
dy ymddiffynfeydd; dos i'r dom, sathr y clai,
cryfhâ yr odyn briddfaen.
15 Yno y tân a'th ddifa, y cleddyf a'th dyr
ymaith, efe a'th ysa di fel pryf y rhwd; ym-
lliosoga fel pryf y rhwd, ymlliosoga fel y
ceiliog rhedyn.
16 Amlhêaist dy farchnadwyr rhagor sêr y
nefoedd: difwynodd pryf y rhwd, ac ehedodd
ymaith.
17 Dy rai coronog *sydd* fel y locustiaid, a'th
dywysogion fel y ceiliogod rhedyn mawr, y
rhai a wersyllant yn y caeau ar y dydd oerfel-
og, *ond* pan gyfodo yr haul, hwy a ehedant
ymaith, ac ni adwaenir eu man lle *y maent.*
18 Dy fugeiliaid, brenhin Assyria, a heppi-
ant, a'th bendefigion a orweddant; gwasgerir
dy bobl ar y mynyddoedd ac ni *bydd* a'u
casglo.
19 Ni thynnir dy archoll ynghyd, clwyfus
yw dy weli; pawb a glywo sôn am danat a
gurant eu dwylaw arnat; o herwydd pwy nid
aeth dy ddrygioni drosto bob amser?

LLYFR

HABACUC.

PENNOD I.

1 *Habacuc yn achwyn rhag anwiredd y wlad,*
5 ac yn cael dangos iddo y dïaledd erchyll a
ddôi trwy y Caldeaid: 12 ac yn cwyno bod
yn dïaleddu ar y bobl trwy rai oedd lawer
gwaeth nâ hwynt-hwy eu hunain.

Y BAICH a welodd y prophwyd Ha-
bacuc.
2 Pa hyd, ARGLWYDD, y gwaeddaf, ac nis
gwrandewi! y bloeddiaf arnat *rhag* trais, ac
nid achubi!
3 Paham y gwnei i mi weled anwiredd, ac y
peri *i mi* edrych ar flinder? anrhaith a thrais
sydd o'm blaen i; ac y mae a gyfyd ddadl ac
ymryson.
4 Am hynny yr oedir cyfraith, ac nid â
barn allan byth: am fod y drygionus yn
amgylchu y cyfiawn; am hynny cam farn a
â allan.
5 ¶ Gwelwch ym mysg y cenhedloedd, ac
edrychwch, rhyfeddwch yn aruthrol: canys
gweithredaf weithred yn eich dyddiau, ni
choeliwch er ei mynegi *i chwi.*
6 Canys wele fi yn codi y Caldeaid, cenedl
chwerw a phrysur, yr hon a rodia ar hyd lled
y tir, i feddiannu cyfanneddoedd nid *yw*
eiddynt.
7 Y *maent* i'w hofni ac i'w harswydo: o
honynt eu hun y daw allan eu barn a'u
rhagoriaeth.
8 A'u meirch sydd fuanach nâ'r llewpard-
iaid, a llymmach ydynt nâ bleiddiau yr
hwyr: eu marchogion hefyd a ymdaenant,
a'u marchogion a ddeuant o bell; ehedant fel
eryr yn prysuro at fwyd.
9 Hwy a ddeuant oll i dreisio; ar gyfer eu
hwyneb *y bydd* gwynt y dwyrain, a hwy a
gasglant gaethion fel y tywod.
10 A hwy a watwarant frenhinoedd, a thy-
wysogion *a fyddant* watwargerdd iddynt:
hwy a watwarant yr holl gestyll, ac a gasglant
lwch, ac a'i goresgynant.
11 Yna y newidia *ei* feddwl, ac yr â trosodd,
ac a drosedda, *gan ddïolch am* ei rym yma
i'w dduw *ei hun.*
12 ¶ Onid *wyt* ti er tragywyddoldeb, O AR-
GLWYDD fy NUW, fy Sanctaidd? ni byddwn
feirw. O ARGLWYDD, ti a'u gosodaist hwy
i farn, ac a'u sicrhêaist, O DDUW, i gospedig-
aeth.
13 *Ydwyt* lanach dy lygaid nag y *gelli* edrych
ar ddrwg, ac ni elli edrych ar anwiredd:
paham yr edrychi ar yr anffyddloniaid, *ac* y
tewi pan lyncco yr anwir *un* cyfiawnach nag
ef ei hun?
14 Ac y gwnei ddynion fel pysgod y môr,
fel yr ymlusgiaid heb lywydd arnynt?
15 Cyfodant hwynt oll â'r bach; casglant
hwynt yn eu rhwyd, a chynhullant hwynt
yn eu ballegrwyd: am hynny hwy a lawen-
ychant ac a ymddigrifant.
16 Am hynny yr aberthant i'w rhwyd, ac y
llosgant arogl-darth i'w ballegrwyd: canys
trwyddynt hwy y mae eu rhan yn dew, a'u
bwyd yn fras.
17 A gânt hwy gan hynny dywallt eu
rhwyd, ac nad arbedont ladd y cenhedloedd
yn wastadol?

PENNOD II.

1 *I Habacuc, yn disgwyl am atteb, y dangosir*
y bydd rhaid iddo ddisgwyl trwy ffydd. 5 *Y*
barnedigaethau a ddaw ar y Caldeaid am eu
hannigonolrwydd, 9 *a'u trachwant,* 12 *a'u*
creulondeb, 15 *a'u meddwdod,* 18 *a'u delw-*
addoliaeth.

SAFAF ar fy nisgwylfa, ac ymsefydlaf ar y
tŵr, a gwyliaf, i edrych beth a ddywed efe
wrthyf, a pha beth a attebaf pan y'm cer-
ydder.
2 A'r ARGLWYDD a attebodd ac a ddywed-
odd, Ysgrifena y weledigaeth, a gwna hi
yn eglur ar lechau, fel y rhedo yr hwn a'i
darlleno.
3 Canys y weledigaeth *sydd* etto dros amser
gosodedig, ond hi a ddywed o'r diwedd, ac ni

thwylla: os erys, disgwyl am dani; canys gan ddyfod y daw, nid oeda.
4 Wele, *yr hwn* a ymchwydda, nid yw uniawn ei enaid ynddo: ond y cyfiawn a fydd byw trwy ei ffydd.
5 ¶ A hefyd gan ei fod yn troseddu trwy win, gwr balch *yw efe*, ac heb aros gartref, yr hwn a helaetha ei feddwl fel uffern, ac *y mae* fel angau, ac nis digonir; ond efe a gasgl atto yr holl genhedloedd, ac a gynnull atto yr holl bobloedd.
6 Oni chyfyd y rhai hyn oll yn ei erbyn ddïareb, a gair du yn ei erbyn, a dywedyd, Gwae a helaetho *y peth* nid *yw* eiddo: pa hyd? a'r neb a lwytho arno ei hun y clai tew.
7 Oni chyfyd yn ddisymmwth y rhai a'th frathant, ac oni ddeffry y rhai a'th gystuddiant, a thi a fyddi yn wasarn iddynt?
8 Am i ti yspeilio cenhedloedd lawer, holl weddill y bobloedd a'th yspeilia dithau: am waed dynion, ac *am* y trais ar y tir, ar y ddinas, ac ar oll a drigant ynddi.
9 ¶ Gwae a elwo elw drwg i'w dŷ, i osod ei nyth yn uchel, i ddïangc o law y drwg.
10 Cymmeraist gynghor gwarthus i'th dŷ, wrth ddistrywio pobloedd lawer; pechaist *yn erbyn* dy enaid.
11 O herwydd y garreg a lefa o'r mur, a'r trawst a'i hettyb o'r *gwaith* coed.
12 ¶ Gwae a adeilado dref trwy waed, ac a gadarnhâo ddinas mewn anwiredd.
13 Wele, onid oddi wrth ARGLWYDD y lluoedd *y mae*, bod i'r bobl ymflino yn y tân, ac i'r cenhedloedd ymddiffygio am wir wagedd?
14 Canys y ddaear a lenwir o wybodaeth gogoniant yr ARGLWYDD, fel y töa y dyfroedd y môr.
15 ¶ Gwae a roddo ddïod i'w gymmydog: yr hwn ydwyt yn rhoddi *iddo* dy gostrel, ac yn *ei* feddwi hefyd, er cael gweled eu noethni hwynt.
16 Llanwyd di o warth yn lle gogoniant; yf dithau hefyd, a noethir dy flaen-groen: ymchwel cwppan deheulaw yr ARGLWYDD attat ti, a chwydiad gwarthus *fydd* ar dy ogoniant.
17 Canys trais Libanus a'th orchuddia; ac anrhaith yr anifeiliaid, *yr hwn* a'u dychrynodd hwynt o achos gwaed dynion, a thrais y tir, y ddinas ac oll a drigant ynddi.
18 ¶ Pa les a wna i'r ddelw gerfiedig, ddarfod i'w lluniwr ei cherfio; i'r ddelw dawdd, ac athraw celwydd, fod lluniwr ei waith yn ymddiried ynddo, i wneuthur eilunod mudion?
19 Gwae a ddywedo wrth bren, Deffro; wrth garreg fud, Cyfod, efe a rydd addysg: wele, gwisgwyd ef âg aur ac arian, a dim anadl nid *oes* o'i fewn.
20 Ond yr ARGLWYDD *sydd* yn ei deml sanctaidd: y ddaear oll, gostega di ger ei fron ef.

PENNOD III.

1 *Habacuc yn ei weddi yn crynu gan fawrhydi Duw.* 17 *Hyder ei ffydd ef.*

GWEDDI Habacuc y prophwyd, ar Sigionoth.
2 Clywais, O ARGLWYDD, dy air, *ac* ofnais: O ARGLWYDD, bywhâ dy waith y'nghanol y blynyddoedd, par wybod y'nghanol y blynyddoedd; yn *dy* lid cofia drugaredd.
3 DUW a ddaeth o Teman, a'r Sanctaidd o fynydd Paran. Selah. Ei ogoniant a dôdd y nefoedd, a'r ddaear a lanwyd o'i fawl.
4 A'i lewyrch oedd fel goleuni: *yr oedd* cyrn iddo *yn dyfod* allan o'i law; ac yno *yr oedd* cuddiad ei gryfder.
5 Aeth yr haint o'i flaen ef, ac aeth marwor tanllyd allan wrth ei draed ef.
6 Safodd, a mesurodd y ddaear; edrychodd, a gwasgarodd y cenhedloedd: y mynyddoedd tragywyddol hefyd a ddrylliwyd, a'r bryniau oesol a grymmasant: llwybrau tragywyddol *sydd* iddo.
7 Dan gystudd y gwelais wersyllau Cuwsan: crynodd llenni tir Midian.
8 A sorrodd yr ARGLWYDD wrth yr afonydd? ai wrth yr afonydd *y mae* dy ddig? ai wrth y môr *y mae* dy ddigofaint, gan i ti farchogaeth ar dy feirch, *ac* ar gerbydau dy iachawdwriaeth?
9 Llwyr noethwyd dy fwa, *yn ol* llwon y llwythau, *sef dy* air *di*. Selah. Holltaist y ddaear âg afonydd.
10 Y mynyddoedd a'th welsant, *ac* a grynasant; y llifeiriant dwfr a aeth heibio; y dyfnder a wnaeth dwrf; cyfododd *hefyd* ei ddwylaw yn uchel.
11 Yr haul *a'r* lleuad a safodd yn eu preswylfa; wrth oleuad dy saethau yr aethant, *ac* wrth lewyrch dy waywffon ddisglaer.
12 Mewn llid y cerddaist y ddaear, a dyrnaist y cenhedloedd mewn digter.
13 Aethost allan er iachawdwriaeth i'th bobl, er iachawdwriaeth ynghyd â'th enneiniog: torraist y pren allan o dŷ yr anwir, gan ddinoethi y sylfaen hyd y gwddf. Selah.
14 Trywenaist ben ei faes-drefydd â'i ffyn ei hun; rhyferthwyasant i'm gwasgaru; ymlawenhasant, megis i fwytta y tlawd mewn dirgelwch.
15 Rhodiaist â'th feirch trwy y môr, *trwy* bentwr o ddyfroedd mawrion.
16 Pan glywais, fy môl a ddychrynodd; fy ngwefusau a grynasant wrth y llef: daeth pydredd i'm hesgyrn, ac yn fy lle y crynais, fel y gorphwyswn yn nydd trallod: pan ddêl efe i fynu at y bobl, efe a'u difetha hwynt â'i fyddinoedd.
17 ¶ Er i'r ffigysbren na flodeuo, ac na *byddo* ffrwyth ar y gwinwydd; gwaith yr olew-wydd a balla, a'r meusydd ni roddant fwyd; torrir ymaith y praidd o'r gorlan, ac ni *bydd* eidion yn eu beudai;
18 Etto mi a lawenychaf yn yr ARGLWYDD; byddaf hyfryd yn Nuw fy iachawdwriaeth.
19 Yr ARGLWYDD DDUW *yw* fy nerth, a'm traed a wna efe fel *traed* ewigod; ac efe a wna i mi rodio ar fy uchel-leoedd. I'r pencerdd ar fy offer tannau.

LLYFR
SEPHANIAH.

PENNOD I.

1 *Dirgel farn Duw ar Judah am amryw bechodau.*

GAIR yr ARGLWYDD yr hwn a ddaeth at
Sephaniah mab Cusi, fab Gedaliah, fab
Amariah, fab Hezeciah, yn amser Josiah mab
Amon brenhin Judah.
2 Gan ddistrywio y distrywiaf bob dim oddi
ar wyneb y ddaear, medd yr ARGLWYDD.
3 Distrywiaf ddyn ac anifail; distrywiaf
adar yr awyr, a physgod y môr; a'r tram-
gwyddiadau ynghyd â'r annuwiolion; a thor-
raf ymaith ddyn oddi ar wyneb y ddaear,
medd yr ARGLWYDD.
4 Estynaf hefyd fy llaw ar Judah, ac ar
holl breswylwyr Jerusalem; a thorraf ymaith
o'r lle hwn weddill Baal, *ac* enw y Chemar-
iaid a'r offeiriaid;
5 A'r neb a ymgrymmant ar bennau y tai i
lu y nefoedd; a'r addolwyr y rhai a dyngant
i'r ARGLWYDD, a hefyd a dyngant i Mal-
cham;
6 A'r rhai a giliant oddi ar ol yr AR-
GLWYDD; a'*r rhai* ni cheisiasant yr AR-
GLWYDD, ac nid ymofynasant am dano.
7 Distawa ger bron yr ARGLWYDD DDUW:
canys agos *yw* dydd yr ARGLWYDD: o her-
wydd arlwyodd yr ARGLWYDD aberth,
gwahoddodd ei wahoddedigion.
8 A bydd, ar ddydd aberth yr ARGLWYDD,
i mi ymweled â'r tywysogion, ac â phlant y
brenhin, ac â phawb a wisgant wisgoedd
dieithr.
9 Ymwelaf hefyd â phawb a neidiant ar y
rhiniog y dydd hwnnw, y sawl a lanwant dai
eu meistr â thrais ac â thwyll.
10 A'r dydd hwnnw, medd yr ARGLWYDD,
y bydd llais gwaedd o borth y pysgod, ac udfa
o'r ail, a drylliad mawr o'r bryniau.
11 Udwch, breswylwyr Machtes: canys
torrwyd ymaith yr holl bobl o farchnad-
yddion; a holl gludwyr arian a dorrwyd
ymaith.
12 A'r amser hwnnw y chwiliaf Jerusalem â
llusernau, ac yr ymwelaf â'r dynion sydd yn
ceulo ar eu sorod; y rhai a ddywedant yn eu
calon, Ni wna yr ARGLWYDD dda, ac ni wna
ddrwg.
13 Am hynny eu cyfoeth a â yn yspail, a'u
teiau yn anghyfannedd: adeiladant hefyd
dai, ond nis preswyliant *ynddynt;* a phlan-
nant winllannoedd, ond nid yfant o'r gwin.
14 Agos *yw* mawr ddydd yr ARGLWYDD,
agos a phrysur iawn, *sef* llais dydd yr AR-
GLWYDD: yno y bloeddia y dewr yn chwerw.
15 Diwrnod llidiog *yw* y diwrnod hwnnw,
diwrnod trallod a chyfyngdra, diwrnod
dinystr ac anghyfannedd-dra, diwrnod tywyll
a du, diwrnod cymmylau a thywyllni.
16 Diwrnod udgorn a larwm yn erbyn y
dinasoedd caerog, ac yn erbyn y tyrau uchel.
17 A mi a gyfyngaf ar ddynion, a hwy a
rodiant megis deillion, am bechu o honynt
yn erbyn yr ARGLWYDD; a'u gwaed a
dywelltir fel llwch, a'u cnawd fel tom.
18 Nid eu harian na'u haur *chwaith* a ddichon
eu hachub hwynt ar ddiwrnod llid yr AR-
GLWYDD; ond â thân ei eiddigedd ef yr
ysir yr holl dir: canys gwna yr *Arglwydd*
ddiben prysur ar holl breswylwyr y ddaear.

PENNOD II.

1 *Annog i edifeirwch.* 4 *Barn y Philistiaid,* 8 *a'r Moabiaid ac Ammon,* 12 *ac Ethiopia ac Assyria.*

YMGESGLWCH, ie, deuwch ynghyd,
genedl anhawddgar;
2 Cyn i'r ddeddf esgor, *cyn* i'r dydd fyned
heibio fel peiswyn, cyn dyfod arnoch lid
digofaint yr ARGLWYDD, cyn dyfod arnoch
ddydd sorriant yr ARGLWYDD.
3 Ceisiwch yr ARGLWYDD, holl rai llariaidd
y ddaear, y rhai a wnaethant ei farn ef;
ceisiwch gyfiawnder, ceisiwch laneidd-dra:
fe allai y cuddir chwi yn nydd digofaint yr
ARGLWYDD.
4 ¶ Canys bydd Gaza yn wrthodedig, ac
Ascelon yn anghyfannedd: gyrrant allan
Asdod hanner dydd, a diwreiddir Ecron.
5 Gwae breswylwyr glàn y môr, cenedl y
Cerethiaid; *y mae* gair yr ARGLWYDD i'ch
erbyn: O Canaan gwlad y Philistiaid, mi a'th
ddifethaf, fel na byddo cyfanneddwr.
6 A bydd glàn y môr yn drigfäau *ac* yn
fythod i fugeiliaid, ac yn gorlannau defaid.
7 A bydd y fro yn rhan i weddill tŷ Judah;
porant arnynt: yn nheiau Ascelon y gor-
weddant yn yr hwyr: canys yr ARGLWYDD
eu Duw a ymwel â hwynt, ac a ddychwel eu
caethiwed.
8 ¶ Clywais waradwyddiad Moab, a chabledd
meibion Ammon, â'r hwn y gwaradwyddas-
ant fy mhobl, ac yr *ym*-fawrygasant yn erbyn
eu terfynau hwynt.
9 Am hynny *fel mai* byw fi, medd AR-
GLWYDD y lluoedd, DUW Israel, Fel Sodom
y bydd Moab, a meibion Ammon fel Gomor-
rah: danadl-dir, a phyllau halen, ac anghyf-
anneddle tragywyddol: gweddill fy mhobl
a'u difroda, a gweddill fy nghenedl a'u medd-
ianna hwynt.
10 Hyn a ddaw iddynt am eu balchder, am
iddynt waradwyddo ac *ym*-fawrygu yn erbyn
pobl ARGLWYDD y lluoedd.
11 Ofnadwy *a fydd* yr ARGLWYDD iddynt:
canys efe a newyna holl dduwiau y ddaear;
ac addolant ef bob un o'i fan, *sef* holl ynys-
oedd y cenhedloedd.
12 ¶ Chwithau hefyd, yr Ethiopiaid, a leddir
â'm cleddyf.
13 Ac efe a estyn ei law yn erbyn y
gogledd, ac a ddifetha Assyria, ac a wna
Ninefeh yn anghyfannedd, *ac* yn sych fel
diffaethwch.
14 A diadellau a orweddant yn ei chanol hi,
holl anifeiliaid y cenhedloedd: y pelican a'r
dylluan hefyd a lettyant ar gap y drws; *eu*
llais a gân yn y ffenestri, anghyfannedd-dra
a fydd yn y gorsingau: canys efe a ddinoetha
y cedr-waith.
15 Hon *yw* y ddinas hoyw oedd yn trigo yn
ddiofal, yn dywedyd yn ei chalon, Myfi *sydd,*
ac nid *oes* ond myfi: pa fodd yr aeth yn

anghyfannedd, yn orweddfa anifeiliaid! pawb
a'r a êl heibio iddi, a'i hwtia, *ac* a ysgwyd ei
law *arni*.

PENNOD III.

1 *Tost-lym gerydd Jerusalem am amryw bech-
odau.* 8 *Annog i ddisgwyl am adferiad Is-
rael,* 14 *ac i lawenychu o achos eu hymwared
gan Dduw.*

GWAE y fudr a'r halogedig, y ddinas
orthrymmus.
2 Ni wrandawodd ar y llef, ni dderbyniodd
gerydd; nid ymddiriedodd yn yr ARGLWYDD,
ni nesâodd at ei DDUW.
3 Ei thywysogion o'i mewn *sydd* yn llewod
rhuadwy; ei barnwyr yn fleiddiau yr hwyr,
ni adawant asgwrn erbyn y bore.
4 Ei phrophwydi *sydd* ysgafn, yn wŷr
anffyddlawn: ei hoffeiriaid a halogasant y
cyssegr, treisiasant y gyfraith.
5 Yr ARGLWYDD cyfiawn *sydd* yn ei chanol;
ni wna efe anwiredd: yn fore y dwg ei farn i
oleuni, ni phalla; ond yr anwir ni fedr
gywilyddio.
6 Torrais ymaith y cenhedloedd: eu tyrau
sydd anghyfannedd; diffaethiais eu heolydd,
fel nad elo neb heibio; eu dinasoedd a ddi-
fwynwyd, heb wr, a heb drigiannol.
7 Dywedais, Yn ddiau ti a'm hofni; derbyni
gerydd: felly ei thrigfa ni thorrid ymaith, pa
fodd bynnag yr ymwelais â hi: etto bore-
godasant, *a* llygrasant eu holl weithred-
oedd.
8 ¶ Am hynny y disgwyliwch arnaf fi,
medd yr ARGLWYDD, hyd y dydd y cyfodwyf
i'r ysglyfaeth: canys fy marn *sydd* ar gynnull
y cenhedloedd, ar gasglu y teyrnasoedd, i
dywallt arnynt fy llid, holl angerdd fy nigo-
faint: canys â thân fy eiddigedd yr ysir yr
holl ddaear.
9 O herwydd yna yr adferaf i'r bobl wefus
bur, fel y galwo pob un o honynt ar enw
yr ARGLWYDD, i'w wasanaethu ef âg un
ysgwydd.
10 O'r tu hwnt i afonydd Ethiopia y dwg
fy ngweddïwyr, *sef* merch fy ngwasgaredig,
fy offrwm.
11 Y dydd hwnnw ni'th waradwyddir am
dy holl weithredoedd, yn y rhai y pechaist
i'm herbyn: canys yna y symmudaf o'th blith
y neb sydd yn hyfryd ganddynt dy falchder,
fel nad ymddyrchafech mwyach yn fy myn-
ydd sanctaidd.
12 Gadawaf ynot hefyd bobl druain dlodion,
ac yn enw yr ARGLWYDD y gobeithiant
hwy.
13 Gweddill Israel ni wna anwiredd, ac ni
ddywedant gelwydd; ac ni cheir yn eu
geneuau dafod twyllodrus:. canys hwy
a borant ac a orweddant, ac ni *bydd* a'*u*
tarfo.
14 ¶ Merch Sïon, cân; Israel, crechwena;
merch Jerusalem, ymlawenycha a gorfoledd.
â'th holl galon.
15 Tynnodd yr ARGLWYDD ymaith dy
farnau, bwriodd allan dy elynion: yr AR-
GLWYDD brenhin Israel *sydd* yn dŷ ganol,
nid ofni ddrwg mwyach.
16 Y dydd hwnnw y dywedir wrth Jerusa-
lem, Nac ofna; *wrth* Sïon, Na laesed dy
ddwylaw.
17 Yr ARGLWYDD dy DDUW yn dy ganol
di *sydd* gadarn: efe a achub, efe a lawenycha
o'th blegid gan lawenydd; efe a lonydda yn
ei gariad, efe a ymddigrifa ynot dan ganu.
18 Casglaf *y rhai sydd* brudd am y gym-
manfa, *y rhai* sydd o honot, *i'r rhai yr oedd*
ei gwaradwydd yn faich.
19 Wele, mi a ddifethaf yr amser hwnnw
bawb a'th flinant: ac a achubaf y gloff, a
chasglaf y wasgaredig; ac a'u gosodaf yn
glodfawr, ac yn enwog, yn holl dir eu
gwarth.
20 Yr amser hwnnw y dygaf chwi *drachefn*,
yr amser y'ch casglaf: canys gwnaf chwi yn
enwog, ac yn glodfawr ym mysg holl bobl
y ddaear, pan ddychwelwyf eich caethiwed
o flaen eich llygaid, medd yr ARGLWYDD.

LLYFR

HAGGAI.

PENNOD I.

1 *Haggai yn beio ar y bobl am esgeuluso adeil-
adu y tŷ:* 7 *yn eu hannog hwy i'w adeiladu
ef:* 12 *ac yn addaw cymmorth Duw iddynt,
os gwnaent hynny yn ewyllysgar.*

YN yr ail flwyddyn i'r brenhin Darius, yn
y chweched mis, ar y dydd cyntaf o'r
mis, y daeth gair yr ARGLWYDD trwy law
Haggai y prophwyd at Zorobabel mab Sala-
thiel tywysog Judah, ac at Josua mab Josedec
yr arch-offeiriad, gan ddywedyd,
2 Fel hyn y llefara ARGLWYDD y lluoedd,
gan ddywedyd, Y bobl hyn a ddywedant,
Ni ddaeth yr amser, yr amser i adeiladu tŷ
yr ARGLWYDD.
3 Yna y daeth gair yr ARGLWYDD trwy law
Haggai y prophwyd, gan ddywedyd,
4 Ai amser *yw* i chwi eich hunain drigo yn
eich tai byrddiedig, a'r tŷ hwn yn anghyfan-
nedd?
5 Fel hyn gan hynny yn awr y dywed
ARGLWYDD y lluoedd; Ystyriwch eich
ffyrdd.
6 Hauasoch lawer, a chludasoch ychydig;
bwytta yr ydych, ond nid hyd ddigon; yfed,
ac nid hyd fod yn ddiwall; ymwisgasoch, ac
nid hyd glydwr i neb; a'r hwn a ynnillo gyf-
log, sydd yn casglu cyflog i gôd dyllog.
7 ¶ Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd;
Ystyriwch eich ffyrdd.
8 Esgynwch i'r mynydd, a dygwch goed, ac
adeiledwch y tŷ; mi a ymfoddlonaf ynddo,
ac y'm gogoneddir, medd yr ARGLWYDD.
9 Edrychasoch am lawer, ac wele *yr oedd*
yn ychydig; a phan y dygasoch adref,
chwythais arno. Am ba beth? medd AR-
GLWYDD y lluoedd. Am fy nhŷ i yr hwn
sydd yn anghyfannedd, a chwithau yn rhedeg
bawb i'w dŷ ei hun.
10 Am hynny gwaharddwyd i'r nefoedd
oddi arnoch wlitho, a gwaharddwyd i'r
ddaear roddi ei ffrwyth.

11 Gelwais hefyd am sychder ar y ddaear,
ac ar y mynyddoedd, ac ar yr ŷd, ac ar y
gwin, ac ar yr olew, ac ar *yr hyn* a ddwg y
ddaear allan; ar ddyn hefyd, ac ar anifail, ac
ar holl lafur dwylaw.
12 ¶ Yna y gwrandawodd Zorobabel mab
Salathiel, a Josua mab Josedec yr arch-
offeiriad, a holl weddill y bobl, ar lais yr
ARGLWYDD eu DUW, ac ar eiriau Haggai y
prophwyd (megis yr anfonasai eu HAR-
GLWYDD DDUW hwynt ef) a'r bobl a ofnas-
ant ger bron yr ARGLWYDD.
13 Yna Haggai cennad yr ARGLWYDD a
lefarodd trwy gennadwri yr ARGLWYDD
wrth y bobl, gan ddywedyd, *Yr wyf* fi gyd â
chwi, medd yr ARGLWYDD.
14 Felly y cynhyrfodd yr ARGLWYDD
yspryd Zorobabel mab Salathiel tywysog
Judah, ac yspryd Josua mab Josedec yr
arch-offeiriad, ac yspryd holl weddill y
bobl; a hwy a ddaethant ac a weithiasant y
gwaith yn nhŷ ARGLWYDD y lluoedd eu
Duw hwynt:
15 Y pedwerydd dydd ar hugain o'r chwech-
ed mis, yn yr ail flwyddyn i Darius y bren-
hin.

PENNOD II.

1 *Y mae yn rhoi calon yn y bobl i weithio, trwy addaw gogoniant mwy i'r ail deml nag oedd yn y gyntaf.* 10 *Dan rith pethau sanctaidd a phethau aflan, y mae yn dangos fod eu pechodau hwy yn rhwystro y gwaith.* 20 *Addewid Duw i Zorobabel.*

YN y seithfed *mis, ar* yr unfed *dydd* ar
hugain o'r mis, y daeth gair yr AR-
GLWYDD trwy law y prophwyd Haggai, gan
ddywedyd,
2 Dywed yn awr wrth Zorobabel mab Sala-
thiel tywysog Judah, ac wrth Josua mab
Josedec yr arch-offeiriad, ac wrth weddill y
bobl, gan ddywedyd,
3 Pwy yn eich plith a adawyd yr hwn a
welodd y tŷ hwn yn ei ogoniant cyntaf? a
pha fodd y gwelwch chwi ef yr awr hon?
onid *yw* wrth hwnnw yn eich golwg fel peth
heb ddim?
4 Etto yn awr ymgryfhâ, Zorobabel,
medd yr ARGLWYDD; ac ymgryfhâ, Josua
mab Josedec yr arch-offeiriad; ac ym-
gryfhêwch, holl bobl y tir, medd yr
ARGLWYDD, a gweithiwch: canys *yr ydwyf*
fi gyd â chwi, medd ARGLWYDD y llu-
oedd:
5 *Yn ol* y gair a ammodais â chwi pan
ddaethoch allan o'r Aipht, felly yr erys fy
yspryd yn eich mysg: nac ofnwch.
6 Canys fel hyn y dywed ARGLWYDD y
lluoedd; Unwaith etto, ennyd fechan *yw*, a
mi a ysgydwaf y nefoedd, a'r ddaear, a'r môr,
a'r sychdir;
7 Ysgydwaf hefyd yr holl genhedloedd, a
dymuniant yr holl genhedloedd a ddaw:
llanwaf hefyd y tŷ hwn â gogoniant, medd
ARGLWYDD y lluoedd.
8 Eiddof fi yr arian, ac eiddof fi yr aur,
medd ARGLWYDD y lluoedd.
9 Bydd mwy gogoniant y tŷ diweddaf hwn
nâ'r cyntaf, medd ARGLWYDD y lluoedd: ac
yn y lle hwn y rhoddaf dangnefedd, medd
ARGLWYDD y lluoedd.
10 ¶ Ar y pedwerydd *dydd* ar hugain o'r
nawfed *mis*, yn yr ail flwyddyn i Darius, y
daeth gair yr ARGLWYDD trwy law Haggai y
prophwyd, gan ddywedyd,
11 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd;
Gofyn yr awr hon i'r offeiriaid y gyfraith,
gan ddywedyd,
12 Os dwg un gig sanctaidd yng nghwrr ei
wisg, ac â'i gwrr a gyffwrdd â'r bara, neu â'r
cawl, neu â'r gwin, neu â'r olew, neu â dim
o'r bwyd, a fyddant hwy sanctaidd? A'r
offeiriaid a attebasant ac a ddywedasant, Na
fyddant.
13 A Haggai a ddywedodd, Os *un a fo* aflan
gan gorph marw a gyffwrdd â dim o'r rhai
hyn, a fyddant hwy aflan? A'r offeiriaid a
attebasant ac a ddywedasant, Byddant aflan.
14 Yna yr attebodd Haggai, ac a ddywedodd,
Felly *y mae* y bobl hyn, ac felly *y mae* y gen-
hedlaeth hon ger fy mron, medd yr AR-
GLWYDD; ac felly *y mae* holl waith eu dwy-
law, a'r hyn a aberthant yno, yn aflan.
15 Ac yr awr hon meddyliwch, attolwg, o'r
diwrnod hwn *allan* a chynt, cyn gosod carreg
ar garreg yn nheml yr ARGLWYDD;
16 Er pan oedd *y dyddiau* hynny pan ddelid
at dwrr o ugain *llestraid*, deg fyddai; pan
ddelid at y gwin-wryf i dynnu deg *llestraid* a
deugain o'r cafn, ugain a fyddai yno.
17 ¶ Tarewais chwi â diflanniad, ac â
mallder, ac â chenllysg, yn holl waith eich
dwylaw; a chwithau ni *throisoch* attaf fi,
medd yr ARGLWYDD.
18 Ystyriwch yr awr hon o'r dydd hwn, ac
er cynt o'r pedwerydd dydd ar hugain o'r
nawfed *mis, ac* ystyriwch o'r dydd y sylfaen-
wyd teml yr ARGLWYDD.
19 *A yw* yr had etto yn yr ysgubor? y win-
wydden hefyd, y ffigysbren, a'r pomgranad,
a'r pren olew-wydd, ni ffrwythasant: o'r
dydd hwn allan y bendithiaf *chwi.*
20 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth eil-
waith at Haggai ar y pedwerydd *dydd* ar
hugain o'r mis, gan ddywedyd,
21 Llefara wrth Zorobabel tywysog Judah,
gan ddywedyd, Myfi a ysgydwaf y nefoedd
a'r ddaear;
22 A mi a ymchwelaf deyrngadair teyrnas-
oedd, ac a ddinystriaf gryfder brenhiniaethau
y cenhedloedd; ymchwelaf hefyd y cerbydau,
a'r rhai a eisteddant ynddynt; a'r meirch a'u
marchogion a syrthiant, bob un gan gleddyf
ei frawd.
23 Y diwrnod hwnnw, medd ARGLWYDD y
lluoedd, y'th gymmeraf di, fy ngwas Zoroba-
bel, mab Salathiel, medd yr ARGLWYDD, ac
y'th wnaf fel sêl: canys mi a'th ddewisais di,
medd ARGLWYDD y lluoedd.

LLYFR

ZECHARIAH.

PENNOD I.

1 *Zecharïah yn annog i edifeirwch.* 7 *Gweledigaeth y meirch.* 12 *Trwy weddi yr angel y gwneir addewidion cysurol i Jerusalem.* 18 *Gweledigaeth y pedwar corn, a'r pedwar saer.*

YN yr wythfed mis o'r ail flwyddyn i
Darïus, y daeth gair yr ARGLWYDD
at Zecharïah, mab Barachïah, mab Ido y
prophwyd, gan ddywedyd,
2 Llwyr ddigiodd yr ARGLWYDD wrth eich
tadau.
3 Am hynny dywed wrthynt, Fel hyn y
dywed ARGLWYDD y lluoedd; Dychwelwch
attaf fi, medd ARGLWYDD y lluoedd, a mi
a ddychwelaf attoch chwithau, medd AR-
GLWYDD y lluoedd.
4 Na fyddwch fel eich tadau, y rhai y
galwodd y prophwydi o'r blaen arnynt, gan
ddywedyd, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y
lluoedd; Dychwelwch yn awr oddi wrth
eich ffyrdd drwg, ac *oddi wrth* eich gweith-
redoedd drygionus: ond ni chlywent, ac ni
wrandawent arnaf, medd yr ARGLWYDD.
5 Eich tadau, pa le *y maent* hwy? a'r pro-
phwydi, ydynt hwy yn fyw byth?
6 Oni ddarfu er hynny i'm geiriau a'm
deddfau, y rhai a orchymynais wrth fy
ngweision y prophwydi, oddiwes eich tadau?
a hwy a ddychwelasant, ac a ddywedasant,
Megis y meddyliodd ARGLWYDD y lluoedd
wneuthur i ni, yn ol ein ffyrdd, ac yn ol
ein gweithredoedd *ein hun*, felly y gwnaeth
efe â ni.
7 ¶ Ar y pedwerydd dydd ar hugain o'r
unfed mis ar ddeg, hwnnw *yw* mis Sebat,
o'r ail flwyddyn i Darïus, y daeth gair yr AR-
GLWYDD at Zecharïah, mab Barachïah, mab
Ido y prophwyd, gan ddywedyd,
8 Gwelais noswaith; ac wele wr yn march-
ogaeth ar farch coch, ac yr oedd efe yn sefyll
rhwng y myrtwydd y rhai *oedd* yn y pant;
ac o'i ol ef feirch cochion, brithion, a
gwynion.
9 Yna y dywedais, Beth *yw* y rhai hyn, fy
arglwydd? A dywedodd yr angel oedd yn
ymddiddan â mi wrthyf, Mi a ddangosaf i ti
beth yw y rhai hyn.
10 A'r gwr yr hwn oedd yn sefyll rhwng y
myrtwydd a attebodd ac a ddywedodd, Dyma
y rhai a hebryngodd yr ARGLWYDD i ym-
rodio trwy y ddaear.
11 A hwythau a attebasant angel yr AR-
GLWYDD, yr hwn oedd yn sefyll rhwng y
coed myrt, ac a ddywedasant, Rhodiasom
trwy y ddaear; ac wele yr holl ddaear yn
eistedd, ac yn llonydd.
12 ¶ Ac angel yr ARGLWYDD a attebodd ac
a ddywedodd, O ARGLWYDD y lluoedd, pa
hyd na thrugarhêi wrth Jerusalem, a dinas-
oedd Judah, wrth y rhai y digiaist y deng
mlynedd a thriugain hyn?
13 A'r ARGLWYDD a attebodd yr angel oedd
yn ymddiddan â mi, â geiriau daionus, *a*
geiriau cornfforddus.
14 A'r angel yr hwn oedd yn ymddiddan â
mi a ddywedodd wrthyf, Gwaedda, gan ddy-
wedyd, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y llu-
oedd; Deliais eiddigedd mawr dros Jerusalem
a thros Sïon:
15 A digiais yn ddirfawr wrth y cenhedloedd
difraw; y rhai *pan* ddigiais ychydig, hwythau
a gynnorthwyasant y niwed.
16 Am hynny fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD; Dychwelais at Jerusalem â thru-
gareddau: fy nhŷ a adeiledir ynddi, medd
ARGLWYDD y lluoedd, a llinyn a estynir ar
Jerusalem.
17 Gwaedda etto, gan ddywedyd, Fel hyn y
dywed ARGLWYDD y lluoedd; Fy ninasoedd
a ymehangant gan ddaioni, a'r ARGLWYDD
a rydd gysur i Sïon etto, ac a ddewis Jerusa-
lem etto.
18 ¶ A chodais fy llygaid, ac edrychais; ac
wele, bedwar corn.
19 A dywedais wrth yr angel oedd yn
ymddiddan â mi, Beth *yw* y rhai hyn?
Dywedodd yntau wrthyf, Y rhai hyn *yw*
y cyrn a wasgarasant Judah, Israel, a Jeru-
salem.
20 A'r ARGLWYDD a ddangosodd i mi bed-
war saer *hefyd*.
21 Yna y dywedais, I wneuthur pa beth y
daw y rhai hyn? Ac efe a lefarodd, gan ddy-
wedyd, Y rhai hyn *yw* y cyrn a wasgarasant
Judah, fel na chodai un ei ben: ond y rhai
hyn a ddaethant i'w tarfu hwynt, i daflu allan
gyrn y Cenhedloedd, y rhai a godasant *eu*
cyrn ar wlad Judah i'w gwasgaru hi.

PENNOD II.

1 *Duw, o'i ofal dros Jerusalem, yn anfon i'w mesuro hi.* 6 *Gwared Sïon.* 10 *Addewid o bresennoldeb Duw.*

DYRCHEFAIS fy llygaid drachefn, ac
edrychais; ac wele wr, ac yn ei law
linyn mesur.
2 A dywedais, I ba le yr êi di? Ac efe a
ddywedodd wrthyf, I fesuro Jerusalem, i
weled beth *yw* ei lled hi, a pheth *yw* ei
hyd hi.
3 Ac wele yr angel a oedd yn ymddiddan â
mi yn myned allan, ac angel arall yn myned
allan i'w gyfarfod ef.
4 Ac *efe* a ddywedodd wrtho, Rhêd, llefara
wrth y llangc hwn, gan ddywedyd, Jerusa-
lem a gyfanneddir *fel* maes-drefi, rhag amled
dyn ac anifail o'i mewn.
5 Canys byddaf iddi yn fur o dân o amgylch,
medd yr ARGLWYDD, a byddaf yn ogoniant
yn ei chanol.
6 ¶ Ho, ho, *deuwch allan*, a ffowch o wlad
y gogledd, medd yr ARGLWYDD: canys
taenais chwi fel pedwar gwynt y nefoedd,
medd yr ARGLWYDD.
7 O Sïon, ymachub, yr hon wyt yn pres-
wylio *gyd â* merch Babilon.
8 Canys fel hyn y dywed ARGLWYDD y
lluoedd; Ar ol y gogoniant y'm hanfonodd
at y cenhedloedd y rhai a'ch ysbeiliasant chwi:
canys a gyffyrddo â chwi, sydd yn cyffwrdd
â channwyll ei lygad ef.
9 Canys wele fi yn ysgwyd fy llaw arnynt, a
byddant yn ysglyfaeth i'w gweision: a chânt

wybod mai ARGLWYDD y lluoedd a'm hanfonodd.
10 ¶ Cân a llawenycha, merch Sïon: canys
wele fi yn dyfod; a mi a drigaf yn dy ganol
di, medd yr ARGLWYDD.
11 A'r dydd hwnnw cenhedloedd lawer a
ymlynant wrth yr ARGLWYDD, ac a fyddant
bobl i mi: a mi a drigaf yn dy ganol di, a
chei wybod mai ARGLWYDD y lluoedd a'm
hanfonodd attat.
12 A'r ARGLWYDD a etifedda Judah, ei ran
yn y tir sanctaidd, ac a ddewis Jerusalem
drachefn.
13 Pob cnawd, taw y'ngŵydd yr ARGLWYDD:
canys cyfododd o drigfa ei sancteiddrwydd.

PENNOD III.

1 *Dan rith Josua, y dangosir adferiad yr eglwys.* 8 *Addaw Crist y Blaguryn.*

AC efe a ddangosodd i mi Josua yr arch-
offeiriad yn sefyll ger bron angel yr ARGLWYDD,
a Satan yn sefyll ar ei ddeheulaw
ef i'w wrthwynebu ef.
2 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Satan,
Cerydded yr ARGLWYDD dydi Satan; sef yr
ARGLWYDD yr hwn a ddewisodd Jerusalem,
a'th geryddo: onid pentewyn *yw* hwn wedi ei
achub o'r tân?
3 A Josua ydoedd wedi ei wisgo â dillad
budron, ac yn sefyll y'ngŵydd yr angel.
4 Ac efe a attebodd, ac a ddywedodd wrth
y rhai oedd yn sefyll ger ei fron, gan ddy-
wedyd, Cymmerwch ymaith y dillad budron
oddi am dano ef. Wrtho yntau y dywedodd,
Wele, symmudais dy anwiredd oddi wrthyt,
a gwisgaf di hefyd â newid dillad.
5 A dywedais hefyd, Rhoddant feitr têg ar
ei ben ef: a rhoddasant feitr têg ar ei ben ef,
ac a'i gwisgasant â dillad; ac angel yr ARGLWYDD
oedd yn sefyll ger llaw.
6 Ac angel yr ARGLWYDD a dystiolaethodd
wrth Josua, gan ddywedyd,
7 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd;
Os rhodi di yn fy ffyrdd, ac os cedwi fy
nghadwraeth, tithau hefyd a ferni fy nhŷ,
ac a gedwi fy nghynteddoedd; rhoddaf i ti
hefyd leoedd i rodio ym mysg y rhai hyn
sydd yn sefyll *yma*.
8 Gwrando, attolwg, Josua yr arch-offeiriad,
ti a'th gyfeillion sydd yn eistedd ger dy fron;
canys gwŷr rhyfedd *yw* y rhai hyn: o her-
wydd wele dygaf allan fy ngwas Y BLAGURYN.
9 Canys wele, y garreg a roddais ger bron
Josua; ar un garreg *y bydd* saith o lygaid:
wele fi yn naddu ei naddiad hi, medd ARGLWYDD
y lluoedd, a mi a symmudaf ymaith
anwiredd y tir hwnnw mewn un diwrnod.
10 Y dwthwn hwnnw, medd ARGLWYDD
y lluoedd, y gelwch bob un ei gymmydog
dan y winwydden, a than y ffigysbren.

PENNOD IV.

1 *Trwy weledigaeth y canhwyllbren aur, y dangosir y llwyddiant a gâi sylfaeniad Zorobabel:* 11 *ac wrth y ddwy olew-wydden, yr arwyddocêir y ddau enneiniog.*

A'R angel yr hwn oedd yn ymddiddan â
mi, a ddychwelodd, ac a'm deffrôdd, fel
y deffrôir un o'i gwsg,
2 Ac a ddywedodd wrthyf, Beth a weli
di? A mi a ddywedais, Edrychais, ac wele
ganhwyllbren i gyd *o* aur, a'i badell ar ei ben,
a'i saith lusern arno, a saith o bibellau i'r
saith lusern *oedd* ar ei ben ef;
3 A dwy olew-wydden wrtho, y naill o'r
tu dehau i'r badell, a'r llall o'r *tu* aswy iddi.
4 A mi a attebais, ac a ddywedais wrth yr
angel oedd yn ymddiddan â mi, gan ddy-
wedyd, Beth *yw* y rhai hyn, fy arglwydd?
5 A'r angel oedd yn ymddiddan â mi, a
attebodd, ac a ddywedodd wrthyf, Oni wydd-
ost beth *yw* y rhai yma? Yna y dywedais,
Na *wn*, fy arglwydd.
6 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd wrthyf,
gan ddywedyd, Hyn *yw* gair yr ARGLWYDD
at Zorobabel, gan ddywedyd, Nid trwy lu,
ac nid trwy nerth, ond trwy fy yspryd, medd
ARGLWYDD y lluoedd.
7 Pwy *wyt* ti, y mynydd mawr? ger bron
Zorobabel *y byddi* yn wastadedd; ac efe a
ddwg allan y maen pennaf, gan weiddi,
Rhad, rhad iddo.
8 Daeth gair yr ARGLWYDD attaf drachefn,
gan ddywedyd,
9 Dwylaw Zorobabel a sylfaenasant y tŷ
hwn, a'i ddwylaw ef a'i gorphen: a chei
wybod mai ARGLWYDD y lluoedd a'm heb-
ryngodd attoch.
10 Canys pwy a ddïystyrodd ddydd y pethau
bychain? canys llawenychant, a gwelant y
garreg alcam yn llaw Zorobabel *gyd â'r* saith
hynny: llygaid yr ARGLWYDD *ydynt*, y rhai
sydd yn cyniwair trwy yr holl ddaear.
11 ¶ A mi a attebais ac a ddywedais wrtho,
Beth *yw* y ddwy olew-wydden hyn, ar y *tu*
dehau i'r canhwyllbren, ac ar ei aswy?
12 A mi a attebais drachefn, ac a ddywedais
wrtho, Beth *yw* y ddau bingcyn olew-wydden,
y rhai trwy y ddwy bibell aur sydd yn
tywallt allan o honynt eu hunain yr *olew*
euraid?
13 Ac efe a lefarodd wrthyf, gan ddywedyd,
Oni wyddost ti beth *yw* y rhai hyn? A dy-
wedais, Na *wn*, fy arglwydd.
14 Ac efe a ddywedodd, Dyma y ddwy
gaingc olew-wydden sydd yn sefyll ger bron
ARGLWYDD yr holl ddaear.

PENNOD V.

1 *Wrth y llyfr yn ehedeg, y dangosir melldith lladratta a thyngu.* 5 *Yn rhith gwraig yn eistedd mewn ephah, a thalent o blwm, y dangosir damnedigaeth Babilon.*

YNA y trôais, a chodais fy llygaid, ac
edrychais; ac wele blyg llyfr yn ehedeg.
2 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Beth a weli
di? A dywedais, Mi a welaf blyg llyfr yn
ehedeg, a'i hŷd yn ugain cufydd, a'i led yn
ddeg cufydd.
3 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Dyma y
felldith sydd yn myned allan ar wyneb yr
holl ddaear: canys pob un a ladratto, a dorrir
ymaith *fel* o'r tu yma, yn ei hol hi; a phob
un a dyngo, a dorrir ymaith *fel* o'r tu accw,
yn ei hol hi.
4 Dygaf hi allan, medd ARGLWYDD y llu-
oedd, a hi a ddaw i dŷ y lleidr, ac i dŷ y neb
a dyngo i'm henw i ar gam: a hi a erys
y'nghanol ei dŷ ef, ac a'i difa ef, a i goed, a'i
gerrig.
5 ¶ Yna yr angel oedd yn ymddiddan â mi,
a aeth allan, ac a ddywedodd wrthyf, Cyfod
yn awr dy lygaid, ac edrych beth *yw* hyn
sydd yn myned allan.
6 A mi a ddywedais, Beth *ydyw*? Ac efe a
ddywedodd, Ephah *ydyw* sydd yn myned
allan. Ac efe a ddywedodd, Dyma eu gwel-
ediad yn yr holl ddaear.
7 Ac wele, dalent o blwm wedi ei godi i
fynu: a dyma wraig yn eistedd y'nghanol
yr ephah.
8 Ac efe a ddywedodd, Anwiredd *yw* hon.
Ac efe a'i taflodd hi i ganol yr ephah; a bwr-
odd y pwys plwm ar ei enau ef.

9 A chyfodais fy llygaid, ac edrychais; ac
wele ddwy wragedd yn dyfod allan, a gwynt
yn eu hesgyll (canys esgyll oedd ganddynt
fel esgyll y ciconia) a chyfodasant yr ephah
rhwng y ddaear a'r nefoedd.
10 Yna y dywedais wrth yr angel oedd yn
ymddiddan â mi, I ba le y mae y rhai hyn yn
myned â'r ephah?
11 Dywedodd yntau wrthyf, I adeiladu iddi
dŷ y'ngwlad Sinar: a hi a sierhêir, ac a osodir
yno ar ei hystôl ei hun.

PENNOD VI.

1 *Gweledigaeth y pedwar cerbyd.* 9 *Dan rith coronau Josua, y dangosir teml a brenhiniaeth Crist y Blaguryn.*

HEFYD mi a dröais, ac a ddyrchefais fy
llygaid, ac a edrychais; ac wele, bed-
war o gerbydau yn dyfod allan oddi rhwng
dau fynydd: a'r mynyddoedd *oedd* fynydd-
oedd o bres.
2 Yn y cerbyd cyntaf *yr oedd* meirch coch-
ion, ac yn yr ail cerbyd meirch duon,
3 Ac yn y trydydd cerbyd meirch gwŷnion,
ac yn y pedwerydd cerbyd meirch brithion a
gwineuon.
4 Yna yr attebais, ac y dywedais wrth yr
angel oedd yn ymddiddan â mi, Beth *yw* y
rhai hyn, fy arglwydd?
5 A'r angel a attebodd ac a ddywedodd,
Dyma bedwar yspryd y nefoedd, y rhai sydd
yn myned allan o sefyll ger bron ARGLWYDD
yr holl ddaear.
6 Y meirch duon *sydd* ynddo a ânt allan i
dir y gogledd; a'r gwŷnion a ânt allan ar eu
hol hwythau; a'r brithion a ânt allan i'r
deheu-dir.
7 A'r gwineuon a aethant allan, ac a geis-
iasant fyned i gynniwair trwy y ddaear: ac
efe a ddywedodd, Ewch, cynniweirwch trwy
y ddaear. Felly hwy a gynniweirasant trwy
y ddaear.
8 Yna efe a waeddodd arnaf, ac a lefarodd
wrthyf, gan ddywedyd, Edrych, y rhai a
aethant i dir y gogledd a lonyddasant fy
yspryd yn nhir y gogledd.
9 ¶ A daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan
ddywedyd,
10 Cymmer gan y gaethglud, gan Heldai,
gan Tobïah, a chan Jedaiah, y rhai a ddaeth-
ant o Babilon, a thyred y dydd hwnnw, a dos
i dŷ Josïah mab Sephanïah:
11 Yna cymmer arian ac aur, a gwna gor-
onau, a gosod ar ben Josua mab Josedec yr
arch-offeiriad;
12 A llefara wrtho, gan ddywedyd, Fel hyn
y dywed ARGLWYDD y lluoedd, gan ddy-
wedyd, Wele y gwr a'i enw BLAGURYN: o'i
le hefyd y blagura, ac efe a adeilada deml yr
ARGLWYDD:
13 Ië, teml yr ARGLWYDD a adeilada efe;
ac efe a ddwg y gogoniant, ac a eistedd, ac
a lywodraetha ar ei frenhin-faingc; bydd
yn offeiriad hefyd ar ei frenhin-faingc: a
chynghor hêdd a fydd rhyngddynt ill dau.
14 A'r coronau fydd i Helem, ac i Tobïah,
ac i Jedaiah, ac i Hen mab Sephanïah, er
coffadwriaeth yn nheml yr ARGLWYDD.
15 A'r pellennigion a ddeuant ac a adeil-
adant yn nheml yr ARGLWYDD, a chewch
wybod mai ARGLWYDD y lluoedd a'm han-
fonodd attoch. A *hyn* a fydd, os gan wrando
y gwrandewch ar lais yr ARGLWYDD DDUW.

PENNOD VII

1 *Y caethion yn ymofyn am ympryd.* 4 *Zechariah yn argyhoeddi eu hympryd hwy.* 8 *Pechod yw yr achos o'u caethiwed hwy*

AC yn y bedwaredd flwyddyn i'r brenhin
Darïus y daeth gair yr ARGLWYDD at
Zecharïah, ar y pedwerydd *dydd* o'r nawfed
mis, *sef* Chisleu;
2 Pan anfonasent Sereser, a Regem-melech,
a'u gwŷr i dŷ DDUW, i weddïo ger bron yr
ARGLWYDD,
3 *Ac* i ddywedyd wrth yr offeiriaid *oedd* yn
nhŷ ARGLWYDD y lluoedd, ac wrth y pro-
phwydi, gan ddywedyd, A wylaf fi y pummed
mis, gan ymneillduo, fel y gwneuthum weith-
ian gymmaint o flynyddoedd?
4 ¶ Yna gair ARGLWYDD y lluoedd a ddaeth
attaf, gan ddywedyd,
5 Dywed wrth holl bobl y tir, ac wrth yr
offeiriaid, gan lefaru, Pan oeddych yn ym-
prydio ac yn galaru y pummed a'r seithfed
mis, y deng mlynedd a thriugain hynny, ai
i mi yr ymprydiasoch chwi ympryd, i mi?
6 A phan fwyttasoch, a phan yfasoch, onid
oeddych yn bwytta *i chwi eich hunain*, ac yn
yfed *i chwi eich hunain?*
7 Oni *ddylech wrando* y geiriau a gyhoedd-
odd yr ARGLWYDD trwy law y prophwydi
gynt, pan oedd Jerusalem yn gyfannedd, ac
yn llwyddiannus, a'i dinasoedd o'i hamgylch,
a *phobl* yn cyfanneddu y deheu-dir a'r dy-
ffryn-dir?
8 ¶ A daeth gair yr ARGLWYDD at Zech-
arïah, gan ddywedyd,
9 Fel hyn y llefara ARGLWYDD y lluoedd,
gan ddywedyd, Bernwch farn gywir, gwnewch
drugaredd a thosturi bob un i'w frawd:
10 Ac na orthrymmwch y weddw a'r am-
ddifad, y dïeithr a'r anghenog; ac na feddyl-
iwch ddrwg bob un i'w gilydd yn eich cal-
onnau.
11 Er hyn gwrthodasant wrando, a rhodd-
asant ysgwydd anhydyn, a thrymhasant eu
clustiau rhag clywed.
12 Gwnaethant hefyd eu calonnau yn ada-
mant, rhag clywed y gyfraith a'r geiriau a an-
fonodd ARGLWYDD y lluoedd trwy ei yspryd,
yn llaw y prophwydi gynt: am hynny y
daeth digofaint mawr oddi wrth ARGLWYDD
y lluoedd.
13 A bu megis y galwodd efe, ac na wran-
dawent hwy; felly y galwasant hwy, ac nis
gwrandawn innau, medd ARGLWYDD y llu-
oedd.
14 Ond gwasgerais hwynt â chorwynt i blith
yr holl genhedloedd y rhai nid adwaenent;
a'r tir a anghyfanneddwyd ar eu hol hwynt,
fel nad oedd a'i tramwyai nac a ddychwelai:
felly y gosodasant y wlad ddymunol yn ddiff-
aethwch.

PENNOD VIII.

1 *Adnewyddu Jerusalem.* 9 *Eu cysuro hwy i adeiladu, trwy fod ffafr Duw tu ag attynt.* 16 *Gweithredoedd da y mae Duw yn eu gofyn ganddynt.* 18 *Addaw llawenydd a rhyddhâd.*

DRACHEFN y daeth gair ARGLWYDD y
lluoedd *attaf*, gan ddywedyd,
2 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd;
Eiddigeddais eiddigedd mawr dros Sïon, ac â
llid mawr yr eiddigeddais drosti.
3 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Dy-
chwelais at Sïon, a thrigaf y'nghanol Jerusa-
lem: a Jerusalem a elwir Dinas y gwirion-
edd: a mynydd ARGLWYDD y lluoedd, Y
mynydd sanctaidd.
4 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd;
Hen wŷr a hen wragedd a drigant etto yn
heolydd Jerusalem, a phob gwr â'i ffon yn ei
law o herwydd amlder dyddiau.
5 A heolydd y ddinas a lenwir o fechgyn a
genethod yn chwarae yn ei heolydd hi.

6 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd;
Os anhawdd yw *hyn* yn y dyddiau hyn yng
ngolwg gweddill y bobl hyn, ai anhawdd
fyddai hefyd yn fy ngolwg i? medd AR-
GLWYDD y lluoedd.
7 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd;
Wele fi yn gwaredu fy mhobl o dir y dwyr-
ain, ac o dir machludiad haul.
8 A mi a'u dygaf hwynt, fel y preswyliont
y'nghanol Jerusalem: a hwy a fyddant yn
bobl i mi, a byddaf innau iddynt hwythau
yn DDUW mewn gwirionedd ac mewn cyf-
iawnder.
9 ¶ Fel hyn y dywed ARGLWYDD y llu-
oedd; Cryfhâer eich dwylaw chwi, y rhai
ydych yn clywed yn y dyddiau hyn y geiriau
hyn o enau y prophwydi, y rhai *oedd* yn y
dydd y sylfaenwyd tŷ ARGLWYDD y lluoedd,
fel yr adeiledid y deml.
10 Canys cyn y dyddiau hyn nid oedd
na chyflog i ddyn, na llôg am anifail; na
heddwch i'r un a elai allan, nac a ddelai i
mewn, gan y gorthrymder: oblegid gyrrais
yr holl ddynion bob un ym mhen ei gym-
mydog.
11 Ond yn awr ni *byddaf* fi i weddill y bobl
hyn megis yn y dyddiau gynt, medd AR-
GLWYDD y lluoedd.
12 Canys *bydd* yr had yn ffynnadwy; y
winwydden a rydd ei ffrwyth, a'r ddaear a
rydd ei chynnyrch, a'r nefoedd a roddant eu
gwlith: a pharaf i weddill y bobl hyn fedd-
iannu yr holl *bethau* hyn.
13 A bydd, mai megis y buoch chwi, tŷ
Judah a thŷ Israel, yn felldith ym mysg y
cenhedloedd; felly y'ch gwaredaf chwi, a
byddwch yn fendith: nac ofnwch, *ond* cryf-
hâer eich dwylaw.
14 Canys fel hyn y dywed ARGLWYDD y
lluoedd; Fel y meddyliais eich drygu chwi,
pan y'm digiodd eich tadau, medd AR-
GLWYDD y lluoedd, ac nid edifarhêais;
15 Felly drachefn y meddyliais yn y dydd-
iau hyn wneuthur llês i Jerusalem, ac i dŷ
Judah: nac ofnwch.
16 ¶ Dyma y pethau a wnewch chwi; Dy-
wedwch y gwir bawb wrth ei gymmydog;
bernwch farn gwirionedd *a* thangnefedd yn
eich pyrth;
17 Ac na fwriedwch ddrwg neb i'w gilydd
yn eich calonnau; ac na hoffwch lw cel-
wyddog: canys yr holl *bethau* hyn a gasêais,
medd yr ARGLWYDD.
18 ¶ A gair ARGLWYDD y lluoedd a ddaeth
attaf, gan ddywedyd,
19 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd;
Ympryd y pedwerydd *mis*, ac ympryd y
pummed, ac ympryd y seithfed, ac ympryd
y degfed, a fydd i dŷ Judah yn llawenydd a
hyfrydwch, ac yn uchel-wyliau daionus: gan
hynny cerwch wirionedd a heddwch.
20 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y llu-
oedd; *Bydd* etto, y daw pobloedd, a phres-
wylwyr dinasoedd lawer:
21 Ac yr â preswylwyr y naill *ddinas* i'r
llall, gan ddywedyd, Awn gan fyned i
weddïo ger bron yr ARGLWYDD, ac i geisio
ARGLWYDD y lluoedd: minnau a âf hefyd.
22 Ië, pobloedd lawer a chenhedloedd cryf-
ion a ddeuant i geisio ARGLWYDD y lluoedd
yn Jerusalem, ac i weddïo ger bron yr AR-
GLWYDD.
23 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd;
Yn y dyddiau hynny *y bydd* i ddeg o ddyn-
ion, o bob tafodiaith y cenhedloedd, ymaflyd,
ymaflyd, *meddaf*, y'ngodrau gwr o Iuddew,
gan ddywedyd, Awn gyd â chwi: canys clyw-
som *fod* Duw gyd â chwi.

PENNOD IX.

1 *Duw yn ymddiffyn ei eglwys.* 9 *Annog Sïon
i lawenychu am ddyfodiad Crist, a'i heddychol
frenhiniaeth.* 12 *Duw yn addaw buddugol-
iaeth ac ymddiffyn.*

BAICH gair yr ARGLWYDD yn nhir
Hadrach, a Damascus *fydd* ei or-
phwysfa ef: pan *fyddo* llygaid dyn ar yr
ARGLWYDD, fel yr eiddo holl lwythau Israel.
2 A Hamath hefyd a derfyna wrthi; Tyrus
a Sidon *hefyd*, er ei bod yn ddoeth iawn.
3 A Thyrus a adeiladodd iddi ei hun ym-
ddiffynfa, ac a bentyrrodd arian fel llwch,
ac aur coeth fel tom yr heolydd.
4 Wele yr ARGLWYDD a'i bwrw hi allan, ac
a dery ei nerth hi yn y môr; a hi a ysir â
thân.
5 Ascelon a'i gwel, ac a ofna; a Gaza, ac a
ymofidia yn ddirfawr, Ecron hefyd; am ei
chywilyddio o'i gobaith; difethir hefyd y
brenhin allan o Gaza, ac Ascelon ni chyfan-
neddir.
6 Estron hefyd a drig yn Asdod, a thorraf
ymaith falchder y Philistiaid.
7 A mi a gymmeraf ymaith ei waed o'i
enau, a'i ffieidd-dra oddi rhwng ei ddannedd:
ac efe a weddillir i'n Duw ni, fel y byddo
megis pennaeth yn Judah, ac Ecron megis
Jebusiad.
8 A gwersyllaf o amgylch fy nhŷ rhag y
llu, rhag a êl heibio, a rhag a ddychwelo;
fel nad elo gorthrymmwr trwyddynt mwy-
ach: canys yn awr gwelais â'm llygaid.
9 ¶ Bydd lawen iawn, ti ferch Sïon; a
chrechwena, ha ferch Jerusalem. Wele, dy
frenhin yn dyfod attat: cyfiawn ac achub-
ydd *yw* efe; *y mae efe* yn llariaidd, ac yn
marchogaeth ar asyn, ac ar ebol llwdn asen.
10 Torraf hefyd y cerbyd oddi wrth E-
phraim, a'r march oddi wrth Jerusalem, a'r
bwa rhyfel a dorrir: ac efe a lefara heddwch
i'r cenhedloedd: a'i lywodraeth *fydd* o fôr
hyd fôr, ac o'r afon hyd eithafoedd y ddaear.
11 A thithau, trwy waed dy ammod y goll-
yngais dy garcharorion o'r pydew heb ddwfr
ynddo.
12 ¶ Trowch i'r ymddiffynfa, chwi garch-
arorion gobeithiol: heddyw yr ydwyf yn
dangos y talaf i ti yn ddauddyblyg:
13 Pan annelwyf Judah i mi, ac y llanwyf
y bwa âg Ephraim, ac y cyfodwyf dy feibion
di, Sïon, yn erbyn dy feibion di, Groeg, ac
y'th wnelwyf fel cleddyf gwr grymmus:
14 A'r ARGLWYDD a welir trostynt, a'i
saeth ef a â allan fel mellten: a'r AR-
GLWYDD DDUW a gân âg udgorn, ac a gerdd
â chorwyntoedd y dehau.
15 ARGLWYDD y lluoedd a'u hymddiffyn
hwynt: a hwy a ysant, ac a ddarostyngant
gerrig y dafl; yfant, *a* therfysgant megis
mewn gwin, a llenwir hwynt fel meiliau, *ac*
fel conglau yr allor.
16 A'R ARGLWYDD eu Duw a'u gwared
hwynt y dydd hwnnw fel praidd ei bobl:
canys *fel* meini coron *y byddant*, wedi eu
dyrchafu yn fanerau ar ei dir ef.
17 Canys pa faint *yw* ei ddaioni ef, a pha
faint ei degwch ef! ŷd a lawenycha y gwŷr
ieuaingc, a gwin y gwyryfon.

PENNOD X.

1 *Duw sydd raid ymgais âg ef, ac nid eilunod.*
5 *Megis yr ymwelodd efe â'i ddiadell am eu
pechod, felly yr achub ac yr adfera efe hwy.*

ERCHWCH gan yr ARGLWYDD wlaw
mewn pryd diweddar-wlaw; *a'r* AR-
GLWYDD a bair ddisglaer gymmylau, ac a
ddŷd iddynt gawod o wlaw, i bob un laswellt
yn y maes.

2 Canys y delwau a ddywedasant wagedd, a'r dewiniaid a welsant gelwydd, ac a ddywedasant freuddwydion ofer; rhoddasant ofer gysur: am hynny yr aethant fel defaid, cystuddiwyd hwynt, am nad *oedd* bugail.

3 Wrth y bugeiliaid yr ennynodd fy llid, a mi a gospais y bychod: canys ARGLWYDD y lluoedd a ymwelodd â'i braidd tŷ Judah, ac a'u gwnaeth fel ei harddfarch yn y rhyfel.

4 Y gongl a ddaeth allan o hono, yr hoel o hono, y bwa rhyfel o hono, *a* phob gorthrymmwr ynghyd *a ddaeth* o hono.

5 ¶ A byddant fel cawri yn sathru *eu gelynion* yn nhom yr heolydd yn y rhyfel: a hwy a ymladdant, am *fod* yr ARGLWYDD gyd â hwynt; a chywilyddir marchogion meirch.

6 A nerthaf dŷ Judah, a gwaredaf dŷ Joseph, a pharaf iddynt ddychwelyd i'w cyfle; canys trugarhêais wrthynt; a byddant fel pe nas gwrthodaswn hwynt: o herwydd myfi *yw* yr ARGLWYDD eu DUW hwynt, ac a'u gwrandawaf hwynt.

7 Bydd Ephraim hefyd fel cawr, a'u calonnau a lawenychant fel trwy win: a'u meibion a gânt weled, ac a lawenychant; bydd eu calon yn hyfryd yn yr ARGLWYDD.

8 Chwibanaf arnynt, a chasglaf hwynt; canys gwaredais hwynt: ac amlhânt fel yr amlhasant.

9 A hauaf hwynt ym mysg y bobloedd: ac mewn gwledydd pell y'm cofiant, a byddant fyw gyd â'u plant, a dychwelant.

10 A dychwelaf hwynt o dir yr Aipht, a chasglaf hwynt o Assyria; ac arweiniaf hwynt i dir Gilead a Libanus, ac ni cheir *lle* iddynt.

11 Ac efe a dramwya trwy y môr mewn blinder, ac a dery y tonnau yn y môr; a holl ddyfnderoedd yr afon a fyddant ddyhysbydd: a disgynir balchder Assyria, a theyrn-wialen yr Aipht a gilia ymaith.

12 Nerthaf hwynt hefyd yn yr ARGLWYDD, ac yn ei enw ef yr ymrodiant, medd yr ARGLWYDD.

PENNOD XI.

1 *Dinystr Jerusalem.* 3 *Gofalu am yr ethoiedigion, a gwrthod y lleill.* 10 *Torri ffon Tegwch a Rhwymau, trwy wrthod Crist.* 15 *Arwydd a melldith y bugail ynfyd.*

LIBANUS, agor dy ddorau, fel yr yso y tân dy gedrwydd.

2 Y ffynnidwydd, udwch; canys cwympodd y cedrwydd, difwynwyd y rhai ardderchog: udwch, dderw Basan; canys syrthiodd coedwig y gwin gynhauaf.

3 ¶ *Y mae* llef udfa y bugeiliaid; am ddifwyno eu hardderchowgrwydd: llef rhuad y llewod ieuaingc; am ddifwyno balchder yr Iorddonen.

4 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD fy NUW; Portha ddefaid y lladdfa;

5 Y rhai y mae eu perchennogion yn eu lladd, heb dybied eu bod yn euog; a'u gwerthwyr a ddywedant, Bendigedig *fyddo* yr ARGLWYDD, am fy nghyfoethogi: a'u bugeiliaid nid arbedant hwynt.

6 Canys nid arbedaf mwyach drigolion y wlad, medd yr ARGLWYDD; ond wele fi yn rhoddi y dynion bob un i law ei gymmydog, ac i law ei frenhin; a hwy a darawant y tir, ac nid achubaf *hwynt* o'u llaw hwy.

7 A mi a borthaf ddefaid y lladdfa, *sef* chwi, drueiniaid y praidd. A chymmerais i mi ddwy ffon; un a elwais Hyfrydwch, a'r llall a elwais Rhwymau; a mi a borthais y praidd.

8 A thorrais ymaith dri bugail mewn un mis; a'm henaid a alarodd arnynt hwy, a'u henaid hwythau a'm ffieiddiodd innau.

9 Dywedais hefyd, Ni phorthaf chwi: a fyddo farw, bydded farw; ac y sydd i'w dorri ymaith, torrer ef ymaith; a'r gweddill, ysant bob un gnawd ei gilydd.

10 ¶ A chymmerais fy ffon, Hyfrydwch, a thorrais hi, i dorri fy nghyfammod yr hwn a ammodaswn â'r holl bobl.

11 A'r dydd hwnnw y torrwyd hi: ac felly y gwybu trueiniaid y praidd, y rhai oedd yn disgwyl wrthyf fi, mai gair yr ARGLWYDD *oedd* hyn.

12 A dywedais wrthynt, Os gwelwch yn dda, dygwch fy ngwerth; ac onid ê, peidiwch: a'm gwerth a bwysasant yn ddeg ar hugain o arian.

13 A dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Bwrw ef i'r crochenydd: pris têg â'r hwn y'm prisiwyd ganddynt. A chymmerais y deg ar hugain arian, a bwriais hwynt i dŷ yr ARGLWYDD i'r crochenydd.

14 Yna mi a dorrais fy ail ffon, *sef* Rhwymau, i dorri y brawdoliaeth rhwng Judah ac Israel.

15 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf, Cymmer etto i ti offer bugail ffol.

16 Canys wele fi yn codi bugail yn y tir, *yr hwn* ni ofwya y cuddiedig, ni chais yr ieuangc, ni feddyginiaetha y briwedig, a fyddo yn sefyll ni phortha; ond bwytty gig y bras, ac a ddryllia eu hewinedd hwynt.

17 Gwae yr eilun bugail, yn gadael y praidd: y cleddyf *fydd* ar ei fraich, ac ar ei lygad dehau: ei fraich gan wywo a wywa, a'i lygad dehau gan dywyllu a dywylla.

PENNOD XII.

1 *Jerusalem yn phiol gwsg a dychryn iddi ei hun,* 3 *ac yn faen pwysfawr i'w gwrthwynebwyr.* 6 *Buddugawl adferiad Judah.* 9 *Edifeirwch Jerusalem.*

BAICH gair yr ARGLWYDD i Israel, medd yr ARGLWYDD, yr hwn sydd yn estyn allan y nefoedd, ac yn sylfaenu y ddaear, ac yn llunio yspryd dyn ynddo.

2 Wele fi yn gwneuthur Jerusalem yn phiol gwsg i'r bobloedd oll o amgylch, pan fyddont yn y gwarchae yn erbyn Judah, *ac* yn erbyn Jerusalem.

3 ¶ A bydd y dwthwn hwnnw i mi wneuthur Jerusalem yn faen trwm i'r holl bobloedd: pawb a ymlwytho âg ef, *yn ddiau* a rwygir, er ymgasglu o holl genhedloedd y ddaear yn ei erbyn ef.

4 Y diwrnod hwnnw, medd yr ARGLWYDD, y tarawaf bob march â syndra, a'i farchog âg ynfydrwydd; ac agoraf fy llygaid ar dŷ Judah, a tharawaf holl feirch y bobl â dallineb.

5 A thywysogion Judah a ddywedant yn eu calon, Nerth i mi *fydd* preswylwyr Jerusalem yn ARGLWYDD y lluoedd eu DUW hwynt.

6 ¶ Y dydd hwnnw y gwnaf dywysogion Judah fel aelwyd o dân yn y coed, ac fel ffagl dân mewn ysgub o wellt, ac ysant ar y llaw ddehau ac ar yr aswy, yr holl bobloedd o amgylch: a Jerusalem a gyfanneddir drachefn yn ei lle ei hun, yn Jerusalem.

7 Yr ARGLWYDD a geidw bebyll Judah yn gyntaf, megis nad *ym*-fawrygo gogoniant tŷ Dafydd, a gogoniant preswylwyr Jerusalem, yn erbyn Judah.

8 Y dydd hwnnw yr ymddiffyn yr ARGLWYDD breswylwyr Jerusalem: a bydd y llesgaf o honynt y dydd hwnnw fel Dafydd; a thŷ Dafydd *fydd* fel Duw, fel angel yr ARGLWYDD o'u blaen hwynt.

9 ¶ Y dydd hwnnw y bydd i mi geisio difetha yr holl genhedloedd y sydd yn dyfod yn erbyn Jerusalem.

10 A thywalltaf ar dŷ Dafydd, ac ar breswylwyr Jerusalem, yspryd gras a gweddïau;

a hwy a edrychant arnaf fi yr hwn a wanasant, galarant hefyd am dano fel un yn galaru am *ei* unig-anedig, ac ymofidiant am dano ef megis un yn gofidio am *ei* gyntaf-anedig.
11 Y dwthwn hwnnw y bydd galar mawr yn Jerusalem, megis galar Hadad-rimmon yn nyffryn Megidon.
12 A'r wlad a alara, pob teulu wrtho ei hun; teulu tŷ Dafydd wrtho ei hun, a'u gwragedd wrthynt eu hunain; teulu tŷ Nathan wrtho ei hunan, a'u gwragedd wrthynt eu hunain;
13 Teulu tŷ Lefi wrtho ei hunan, a'u gwragedd wrthynt eu hunain; teulu tŷ Simei wrtho ei hunan, a'u gwragedd wrthynt eu hunain;
14 Yr holl deuluoedd eraill, pob teulu wrtho ei hun, a'u gwragedd wrthynt eu hunain.

PENNOD XIII.

1 *Ffynnon i lanhâu Jerusalem* 2 *oddi wrth ddelw-addoliaeth, a gau-brophwydoliaeth.* 7 *Marwolaeth Crist, a phrofi y drydedd ran.*

Y DYDD hwnnw y bydd ffynnon wedi ei hagoryd i dŷ Dafydd, ac i breswylwyr Jerusalem, i bechod ac aflendid.
2 ¶ A bydd y dwthwn hwnnw, medd ARGLWYDD y lluoedd, i mi dorri enwau yr eilunod allan o'r tir, ac nis cofir hwynt mwyach; a gyrraf hefyd y prophwydi ac yspryd aflendid allan o'r wlad.
3 A bydd pan brophwydo un mwyach, y dywed ei dad a'i fam a'i cenhedlasant ef wrtho, Ni chei fyw; canys dywedaist gelwydd yn enw yr ARGLWYDD: a'i dad a'i fam a'i cenhedlasant ef a'i gwanant ef pan fyddo yn prophwydo.
4 A bydd y dydd hwnnw, i'r prophwydi gywilyddio bob un am ei weledigaeth, wedi iddo brophwydo; ac ni wisgant grys o rawn i dwyllo:
5 Ond efe a ddywed, Nid prophwyd *ydwyf* fi; llafurwr y ddaear *ydwyf* fi: canys dyn a'm dysgodd i gadw anifeiliaid o'm hieuengetid.
6 A dywed *un* wrtho, Beth *a wna* y gwellau hyn yn dy ddwylaw? Yna efe a ddywed, *Dyma* y rhai y'm clwyfwyd â hwynt *yn* nhŷ fy ngharedigion.
7 ¶ Deffro, gleddyf, yn erbyn fy mugail, ac yn erbyn y gwr *sydd* gyfaill i mi, medd ARGLWYDD y lluoedd: taro y bugail, a'r praidd a wasgerir; a dychwelaf fy llaw ar y rhai bychain.
8 A bydd yn yr holl dir, medd yr ARGLWYDD, y torrir ymaith, *ac* y bydd marw dwy ran ynddo; a'r drydedd a adewir ynddo.
9 A dygaf y drydedd ran trwy y tân, a phuraf hwynt fel puro arian, a choethaf hwynt fel coethi aur: hwy a alwant ar fy enw, a minnau a'u gwrandawaf; dywedaf, Fy mhobl *yw* efe; ac yntau a ddywed, Yr ARGLWYDD *yw* fy Nuw.

PENNOD XIV.

1 *Distrywio dinystrwyr Jerusalem.* 4 *Dyfodiad Crist, a rhadau ei frenhiniaeth ef.* 12 *Pla gelynion Jerusalem.* 16 *Y gweddill a dry at yr Arglwydd,* 20 *a sanctaidd fydd eu hanrhaith.*

WELE ddydd yr ARGLWYDD yn dyfod, a rhennir dy yspail yn dy ganol di.
2 Canys mi a gasglaf yr holl genhedloedd i ryfel yn erbyn Jerusalem: a'r ddinas a oresgynir, y tai a anrheithir, a'r gwragedd a dreisir; a hanner y ddinas a â allan i gaethiwed, a'r rhan arall o'r bobl nis torrir ymaith o'r ddinas.
3 A'r ARGLWYDD a â allan, ac a ryfela yn erbyn y cenhedloedd hynny, megis y dydd y rhyfelodd efe yn nydd y gâd.
4 ¶ A'i draed a safant y dydd hwnnw ar fynydd yr Olew-wydd, yr hwn *sydd* ar gyfer Jerusalem, o du y dwyrain; a mynydd yr Olew-wydd a hyllt ar draws ei hanner tu a'r dwyrain a thu a'r gorllewin, *a bydd* dyffryn mawr iawn: a hanner y mynydd a symmud tu a'r gogledd, a'i hanner tu a'r dehau.
5 A chwi a ffowch *i* ddyffryn y mynyddoedd; canys dyffryn y mynyddoedd a gyrhaedd hyd Azal: a ffowch fel y ffoisoch rhag y ddaeargryn yn nyddiau Uzziah brenhin Judah: a daw yr ARGLWYDD fy NUW, *a'r* holl saint gyd â thi.
6 A'r dydd hwnnw y daw i ben, na byddo goleuni disglaer, na thywyll:
7 Ond bydd un diwrnod, hwnnw a adweinir gan yr ARGLWYDD, nid dydd, ac nid nos; ond bydd goleuni yn yr hwyr.
8 A bydd y dwthwn hwnnw, y daw allan o Jerusalem ddyfroedd bywiol; eu hanner hwynt tu a môr y dwyrain, a'u hanner tu a'r môr eithaf: hâf a gauaf y bydd *hyn*.
9 ¶ A'r ARGLWYDD a fydd yn Frenhin ar yr holl ddaear: y dydd hwnnw y bydd un ARGLWYDD, a'i enw yn un.
10 Troir yr holl dir megis yn wastad o Geba hyd Rimmon, o'r tu dehau i Jerusalem: hi a ddyrchefir, ac a gyfanneddir yn ei lle, o borth Benjamin hyd le y porth cyntaf, hyd borth y gongl, ac *o* dŵr Hananeel hyd winwryfau y brenhin.
11 Yno y trigant ynddi, ac ni bydd yn ddifrod mwyach; ond Jerusalem a gyfanneddir yn ddiofn.
12 ¶ A hyn fydd y pla â'r hwn y tery yr ARGLWYDD yr holl bobloedd a ryfelant yn erbyn Jerusalem; Eu cnawd a dderfydd, er eu bod yn sefyll ar eu traed, a'u llygaid a ddarfyddant yn eu tyllau, a'u tafod a dderfydd yn eu safn.
13 (Y dydd hwnnw y bydd mawr derfysg oddi wrth yr ARGLWYDD yn eu plith hwynt; a phob un a ymafael yn llaw ei gymmydog, a'i law a gyfyd yn erbyn llaw ei gymmydog.
14 A Judah hefyd a ryfela yn Jerusalem: a chesglir golud yr holl genhedloedd o amgylch, aur ac arian, a gwisgoedd lawer iawn.)
15 Ac felly y bydd pla y march, y mul, y camel, yr asyn, a phob anifail a fyddo yn y gwersylloedd hyn, fel y pla hwn.
16 ¶ A bydd i bob un a adawer o'r holl genhedloedd a ddaethant yn erbyn Jerusalem, fyned i fynu o flwyddyn i flwyddyn, i addoli y Brenhin, ARGLWYDD y lluoedd, ac i gadw gwyl y pebyll.
17 A phwy bynnag nid êl i fynu o deuluoedd y ddaear i Jerusalem, i addoli y Brenhin, ARGLWYDD y lluoedd, ni bydd gwlaw arnynt.
18 Ac os teulu yr Aipht nid â i fynu, ac ni ddaw, y rhai nid oes *gwlaw* arnynt; yno y bydd y pla â'r hwn y tery yr ARGLWYDD y cenhedloedd y rhai nid esgynant i gadw gwyl y pebyll.
19 Hyn a fydd cosp yr Aipht, a chosp yr holl genhedloedd nid elont i fynu i gadw gwyl y pebyll.
20 ¶ Y dydd hwnnw y bydd ar ffrwynau y meirch, SANCTEIDDRWYDD I'R ARGLWYDD; a bydd y crochanau yn nhŷ yr ARGLWYDD fel meiliau ger bron yr allor.
21 Bydd pob crochan yn Jerusalem ac yn Judah yn Sancteiddrwydd i ARGLWYDD y lluoedd: a daw pob aberthwr, ac a gymmerant o honynt, ac a ferwant ynddynt: ac ni bydd Canaanead mwyach yn nhŷ ARGLWYDD y lluoedd y dydd hwnnw.

LLYFR

MALACHI.

PENNOD I.

1 *Malachi yn achwyn rhag angharedigrwydd
Israel,* 6 *a'u hanghrefydd,* 12 *a'u halog-
rwydd.*

BAICH gair yr ARGLWYDD at Israel trwy
law Malachi.
2 Hoffais chwi, medd yr ARGLWYDD: a
chwi a ddywedwch, Ym mha beth yr hoffaist
ni? Onid brawd *oedd* Esau i Jacob? medd
yr ARGLWYDD: etto Jacob a hoffais,
3 Ac Esau a gaseais, ac a osodais ei fynydd-
oedd yn ddiffaethwch, a'i etifeddiaeth i
ddreigiau yr anialwch.
4 Lle y dywed Edom, Tlodwyd ni, etto
dychwelwn, ac adeiladwn yr anghyfanned-
leoedd; fel hyn y dywed ARGLWYDD y
lluoedd; Hwy a adeiladant, ond minnau a
fwriaf i lawr; a galwant hwynt yn ardal
drygioni, a'r bobl *wrth* y rhai y llidiodd yr
ARGLWYDD yn dragywydd.
5 Eich llygaid hefyd a welant, a chwithau a
ddywedwch, Mawrygir yr ARGLWYDD oddi
ar derfyn Israel.
6 ¶ Mab a anrhydedda *ei* dad, a gweinidog
ei feistr: ac os *ydwyf* fi dad, pa le *y mae* fy
anrhydedd? ac os *ydwyf* fi feistr, pa le *y mae*
fy ofn? medd ARGLWYDD y lluoedd wrthych
chwi yr offeiriaid, y rhai ydych yn dirmygu
fy enw: a chwi a ddywedwch, Ym mha beth
y dirmygasom dy enw di?
7 Offrymmu yr ydych ar fy allor fara halog-
edig; a chwi a ddywedwch, Ym mha beth
yr halogasom di? Am i chwi ddywedyd,
Dirmygus *yw* bwrdd yr ARGLWYDD.
8 Ac os offrymmu yr ydych y dall yn aberth,
onid drwg *hynny?* ac os offrymmwch y cloff
a'r clwyfus, onid drwg *hynny?* cynnyg ef yr
awrhon i'th dywysog, a fydd efe boddlawn i
ti? neu a dderbyn efe dy wyneb? medd AR-
GLWYDD y lluoedd.
9 Ac yn awr gweddïwch, attolwg, ger bron
DUW, fel y trugarhâo wrthym: o'ch llaw
chwi y bu hyn: a dderbyn efe wyneb *un* o
honoch? medd ARGLWYDD y lluoedd.
10 A phwy hefyd o honoch a gauai y dorau,
neu a oleuai fy allor yn rhad? Nid *oes* gennyf
foddlonrwydd ynoch chwi, medd AR-
GLWYDD y lluoedd, ac ni dderbyniaf offrwm
o'ch llaw.
11 Canys o gyfodiad haul hyd ei fach-
ludiad hefyd, mawr *fydd* fy enw ym mysg y
Cenhedloedd: ac ym mhob lle arogl-darth a
offrymmir i'm henw, ac offrwm pur: canys
mawr *fydd* fy enw ym mhlith y cenhedloedd,
medd ARGLWYDD y lluoedd.
12 ¶ Ond chwi a'i halogasoch *ef,* pan ddy-
wedasoch, Bwrdd yr ARGLWYDD *sydd*
halogedig; a'i ffrwyth, *sef* ei fwyd, sydd
ddirmygus.
13 Chwi hefyd a ddywedasoch, Wele, pa
flinder *yw!* a ffroenasoch arno, medd AR-
GLWYDD y lluoedd; a dygasoch yr hyn a
ysglyfaethwyd, a'r cloff, a'r clwyfus; fel hyn
y dygasoch offrwm: a fyddaf fi foddlawn
i hynny o'ch llaw chwi? medd yr AR-
GLWYDD.
14 Ond melldigedig *yw* y twyllodrus, yr hwn
y mae yn ei ddiadell wrryw, ac a adduna ac a
abertha *un* llygredig i'r ARGLWYDD: canys
Brenhin mawr *ydwyf* fi, medd ARGLWYDD
y lluoedd, a'm henw *sydd* ofnadwy ym
mhlith y cenhedloedd.

PENNOD II.

1 *Y mae yn ceryddu yr offeiriaid yn dost, am
esgeuluso eu cyfammod;* 11 *a'r bobl, am eu
gau-dduwiaeth,* 14 *a'u godineb,* 17 *a'u han-
ffyddlondeb.*

AC yr awr hon, chwi offeiriaid, i chwi *y
mae* y gorchymyn hwn.
2 Oni wrandewch, ac oni ystyriwch, i roddi
anrhydedd i'm henw i, medd ARGLWYDD y
lluoedd; yna mi a anfonaf felldith arnoch
chwi, ac a felldithiaf eich bendithion chwi:
Ie, myfi a'u melldithiais eisoes, am nad ydych
yn ystyried.
3 Wele fi yn llygru eich had chwi, a thaenaf
dom ar eich wynebau, *sef* tom eich uchel-
wyliau; ac *un* a'ch cymmer chwi atto ef.
4 Hefyd cewch wybod mai myfi a anfonais
attoch y gorchymyn hwn, fel y byddai fy
nghyfammod â Lefi, medd ARGLWYDD y
lluoedd.
5 Fy nghyfammod âg ef oedd am fywyd a
heddwch; a mi a'u rhoddais hwynt iddo *am*
yr ofn â'r hwn y'm hofnodd, ac yr arswydodd
o flaen fy enw.
6 Cyfraith gwirionedd oedd yn ei enau ef, ac
anwiredd ni chafwyd yn ei wefusau: mewn
hêdd ac uniondeb y rhodiodd gyd â mi, a
llaweroedd a drôdd efe oddi wrth anwiredd.
7 Canys gwefusau yr offeiriad a gadwant
wybodaeth, a'r gyfraith a geisiant o'i enau
ef: o herwydd cennad ARGLWYDD y lluoedd
yw efe.
8 Ond chwi a giliasoch allan o'r ffordd, ac a
barasoch i laweroedd dramgwyddo wrth y
gyfraith; llygrasoch gyfammod Lefi, medd
ARGLWYDD y lluoedd.
9 Am hynny minnau hefyd a'ch gwneuthum
chwi yn ddirmygus ac yn ddiystyr gan yr
holl bobl; megis na chadwasoch fy ffyrdd i,
ond bod yn derbyn wynebau yn y gyfraith.
10 Onid un Tad *sydd* i ni oll? onid un DUW
a'n crëodd ni? paham y gwnawn yn anffydd-
lawn bob un yn erbyn ei frawd, gan halogi
cyfammod ein tadau?
11 ¶ Judah a wnaeth yn anffyddlawn, a
ffieidd-dra a wnaethpwyd yn Israel ac yn Je-
rusalem: canys Judah a halogodd sancteidd-
rwydd yr ARGLWYDD yr hwn a hoffasai, ac
a briododd ferch duw dieithr.
12 Yr ARGLWYDD a dyrr ymaith y gwr a
wnel hyn; yr athraw a'r disgybl o bebyll
Jacob, ac offrymmydd offrwm i ARGLWYDD
y lluoedd.
13 Hyn hefyd eilwaith a wnaethoch, gan
orchuddio â dagrau allor yr ARGLWYDD
trwy wylofain a gweiddi; fel nad edrych efe
mwyach ar yr offrwm, ac na chymmer *ef* yn
foddlawn o'ch llaw chwi.
14 ¶ Er hynny chwi a ddywedwch, Pa
herwydd? O herwydd mai yr ARGLWYDD

a fu dyst rhyngot ti a rhwng gwraig dy
ieuengctid, yr hon y buost anffyddlawn iddi;
er ei *bod* yn gymmar i ti, ac yn wraig dy
gyfammod.
15 Onid un a wnaeth efe? a'r yspryd
y'ngweddill ganddo: a phaham un? I geisio
had duwiol: am hynny gwyliwch ar eich ys-
pryd, ac na fydded *neb* anffyddlawn yn erbyn
gwraig ei ieuengctid.
16 Pan gasâech di *hi*, gollwng *hi* ymaith,
medd yr ARGLWYDD, DUW Israel: canys
gorchuddio y mae efe drais â'i wisg, medd
ARGLWYDD y lluoedd: gan hynny gwyliwch
ar eich yspryd, na fyddoch anffyddlawn.
17 ¶ Blinasoch yr ARGLWYDD â'ch geiriau:
a chwi a ddywedwch, Ym mha beth y
blinasom *ef?* Am i chwi ddywedyd, Pob
gwneuthurwr drwg *sydd* dda y'ngolwg yr
ARGLWYDD, ac iddynt y mae efe yn fodd-
lawn; neu, Pa le *y mae* DUW y farn?

PENNOD III.

1 *Cennad, a mawrhydi, a gras Crist.* 7 *Anufudd-dod,* 8 *a chyssegr-ladrad,* 13 *ac anffyddlondeb y bobl.* 16 *Addaw bendith iddynt oddi wrth Dduw.*

WELE fi yn anfon fy nghennad, ac efe a
arloesa y ffordd o'm blaen i: ac yn
ddisymmwth y daw yr ARGLWYDD, yr hwn
yr ydych yn ei geisio, i'w deml; sef angel y
cyfammod yr hwn yr ydych yn ei chwen-
nych: wele efe yn dyfod, medd ARGLWYDD
y lluoedd.
2 Ond pwy a oddef ddydd ei ddyfodiad ef?
a phwy a saif pan ymddangoso efe? canys *y
mae* efe fel tân y toddydd, ac fel sebon y
golchyddion.
3 Ac efe a eistedd *fel* purwr a glanhâwr
arian: ac efe a bura feibion Lefi, ac a'u
coetha hwynt fel aur ac fel arian, fel y bydd-
ont yn offrymmu i'r ARGLWYDD offrwm
mewn cyfiawnder.
4 Yna y bydd melus gan yr ARGLWYDD
offrwm Judah a Jerusalem, megis yn y
dyddiau gynt, ac fel y blynyddoedd gynt.
5 A mi a nesâf attoch chwi i farn; a byddaf
dyst cyflym yn erbyn yr hudolion, ac yn
erbyn y godinebwyr, ac yn erbyn yr anud-
onwyr, ac yn erbyn cam-attalwyr cyflog y
cyflogedig, a'r rhai sydd yn gorthrymmu y
weddw, a'r amddifad, a'r dieithr, ac heb fy
ofni i, medd ARGLWYDD y lluoedd.
6 Canys myfi yr ARGLWYDD ni'm newidir;
am hynny ni ddifethwyd chwi, meibion
Jacob.
7 ¶ Er dyddiau eich tadau y ciliasoch oddi
wrth fy neddfau, ac ni chadwasoch *hwynt:*
dychwelwch attaf fi, a mi a ddychwelaf attoch
chwithau, medd ARGLWYDD y lluoedd: ond
chwi a ddywedwch, Ym mha beth y dy-
chwelwn?
8 ¶ A yspeilia dyn DDUW? etto chwi a'm
hyspeiliasoch i: ond chwi a ddywedwch, Ym
mha beth y'th yspeiliasom? Yn y degwm
a'r offrwm.
9 Melldigedig *ydych* trwy felldith: canys
chwi a'm hyspeiliasoch i, *sef* yr holl genedl
hon.
10 Dygwch yr holl ddegwm i'r trysordy, fel
y byddo bwyd yn fy nhŷ; a phrofwch fi yr
awr hon yn hyn, medd ARGLWYDD y llu-
oedd, onid agoraf i chwi ffenestri y nefoedd,
a thywallt i chwi fendith, fel na *byddo* digon
o le i'w derbyn.
11 Myfi hefyd a argyhoeddaf er eich mwyn
chwi yr ormes, ac ni ddifwyna i chwi ffrwyth
y ddaear: a'r winwyddeu yn y maes ni fwrw
ei ffrwyth cyn yr amser i chwi, medd AR-
GLWYDD y lluoedd.
12 A'r holl genhedloedd a'ch galwant chwi
yn wynfydedig: canys byddwch yn wlad
hyfryd, medd ARGLWYDD y lluoedd.
13 ¶ Eich geiriau chwi a ymgryfhâodd i'm
herbyn, medd yr ARGLWYDD: etto chwi a
ddywedwch, Pa beth a ddywedasom ni yn dy
erbyn di?
14 Dywedasoch, Ofer*edd* *yw* gwasanaethu
DUW: a pha lesiant *sydd* er i ni gadw ei
orchymynion ef, ac er i ni rodio yn alarus
ger bron ARGLWYDD y lluoedd?
15 Ac yr awr hon yr ydym yn galw y
beilchion yn wynfydedig: ie, gweithredwyr
drygioni a adeiladwyd; ie, *y rhai* a demtiant
DDUW, a waredwyd.
16 ¶ Yna y rhai oedd yn ofni yr AR-
GLWYDD a lefarasant bob un wrth ei gym-
mydog: a'r ARGLWYDD a wrandawodd, ac
a glybu; ac ysgrifenwyd llyfr coffadwriaeth
ger ei fron ef i'r rhai oedd yn ofni yr AR-
GLWYDD, ac i'r rhai oedd yn meddwl am
ei enw ef.
17 A byddant eiddof fi, medd ARGLWYDD
y lluoedd, y dydd y gwnelwyf briodoledd;
arbedaf hwynt hefyd fel yr arbed gwr ei fab
sydd yn ei wasanaethu.
18 Yna y dychwelwch, ac y gwelwch *ragor*
rhwng y cyfiawn a'r drygionus, rhwng yr
hwn a wasanaetho DDUW a'r hwn nis gwas-
anaetho ef.

PENNOD IV.

1 *Barn Duw ar yr anwir,* 2 *a'i fendith ar y daionus.* 4 *Y mae yn eu hannog i fyfyrio ar y gyfraith;* 5 *ac yn adrodd iddynt ddyfodiad a swydd Elias.*

CANYS wele y dydd yn dyfod yn llosgi
megis ffwrn; a'r holl feilchion, a holl
weithredwyr anwiredd, a fyddant sofl: a'r
dydd sydd yn dyfod a'u llysg hwynt, medd
ARGLWYDD y lluoedd, fel nas gadawo iddynt
na gwreiddyn na changen.
2 ¶ Ond Haul cyfiawnder a gyfyd i chwi y
rhai ydych yn ofni fy enw, â meddyginiaeth
yn ei esgyll; a chwi a ewch allan ac a gyn-
nyddwch megis lloi pasgedig.
3 A chwi a sathrwch yr annuwiolion; canys
byddant yn lludw dan wadnau eich traed
chwi, yn y dydd y gwnelwyf *hyn,* medd
ARGLWYDD y lluoedd.
4 ¶ Cofiwch gyfraith Moses fy ngwas, yr
hon a orchymynais iddo ef yn Horeb i holl
Israel, y deddfau a'r barnedigaethau.
5 ¶ Wele, mi a anfonaf i chwi Elias y
prophwyd, cyn dyfod dydd mawr ac ofnadwy
yr ARGLWYDD:
6 Ac efe a dry galon y tadau at y plant,
a chalon y plant at eu tadau; rhag i mi
ddyfod a tharo y ddaear â melldith.

TERFYN Y PROPHWYDI.

TESTAMENT

NEWYDD

EIN

HARGLWYDD A'N HIACHAWDWR

IESU GRIST.

NID OES ARNAF GYWILYDD O EFENGYL CRIST: OBLEGYD GALLU DUW YW HI ER IACHAWDWRIAETH, I BOB UN A'R SYDD YN CREDU.——RHUF. I. 16.

CAER GRAWNT:
YSTRYDEBWYD AC ARGRAPHWYD GAN IOAN W. PARKER,
ARGRAPHYDD I'R BRIFATHROFA.
CUM PRIVILEGIO.

M.DCCC.XLVI.

YR EFFENGYL

YN OL

SANT MATTHEW.

PENNOD I.

1 *Achau Crist o Abraham i Joseph.* 18 *Ei genhedlu ef o'r Yspryd Glân, a'i eni o Fair forwyn, wedi ei dyweddïo hi â Joseph.* 19 *Yr angel yn boddloni cam-dybus feddyliau Joseph, ac yn dehongli enwau Crist.*

LLYFR cenhedliad Iesu Grist, fab Dafydd,
fab Abraham.
2 Abraham a genhedlodd Isaac; ac Isaac a
genhedlodd Jacob; a Jacob a genhedlodd
Judas a'i frodyr;
3 A Judas a genhedlodd Phares a Zara o
Thamar; a Phares a genhedlodd Esrom; ac
Esrom a genhedlodd Aram;
4 Ac Aram a genhedlodd Aminadab; ac
Aminadab a genhedlodd Naasson; a Naasson
a genhedlodd Salmon;
5 A Salmon a genhedlodd Booz o Rachab;
a Booz a genhedlodd Obed o Ruth; ac Obed
a genhedlodd Jesse;
6 A Jesse a genhedlodd Dafydd frenhin; a
Dafydd frenhin a genhedlodd Solomon o'r
hon *a fuasai wraig* Urïas;
7 A Solomon a genhedlodd Roboam; a
Roboam a genhedlodd Abïa; ac Abïa a gen-
hedlodd Asa;
8 Ac Asa a genhedlodd Josaphat; a Josaphat
a genhedlodd Joram; a Joram a genhedlodd
Ozïas;
9 Ac Ozïas a genhedlodd Joatham; a Joa-
tham a genhedlodd Achaz; ac Achaz a gen-
hedlodd Ezecïas;
10 Ac Ezecïas a genhedlodd Manasses; a
Manasses a genhedlodd Amon; ac Amon a
genhedlodd Josïas;
11 A Josïas a genhedlodd Jechonias a'i frod-
yr, ynghylch amser y symmudiad i Babilon:
12 Ac wedi y symmudiad i Babilon, Jecho-
nïas a genhedlodd Salathiel; a Salathiel a
genhedlodd Zorobabel;
13 A Zorobabel a genhedlodd Abïud; ac
Abïud a genhedlodd Elïacim; ac Elïacim a
genhedlodd Azor;
14 Ac Azor a genhedlodd Sadoc; a Sadoc a
genhedlodd Achim; ac Achim a genhedlodd
Elïud;
15 Ac Elïud a genhedlodd Eleazar; ac
Eleazar a genhedlodd Matthan; a Matthan
a genhedlodd Jacob;
16 A Jacob a genhedlodd Joseph, gwr Mair,
o'r hon y ganed Iesu, yr hwn a elwir Crist.
17 Felly yr holl genhedlaethau o Abraham
hyd Dafydd, *sydd* bedair cenhedlaeth ar
ddeg; ac o Dafydd hyd y symmudiad i Babi-
lon, pedair cenhedlaeth ar ddeg; ac o'r sym-
mudiad i Babilon hyd Grist, pedair cenhedl-
aeth ar ddeg.
18 ¶ A genedigaeth yr Iesu Grist oedd fel
hyn: Wedi dyweddïo Mair ei fam ef â Jo-
seph, cyn eu dyfod hwy ynghyd, hi a gafwyd
yn feichiog o'r Ysprydd Glân.
19 A Joseph ei gwr hi, gan ei fod yn gyfiawn,
ac heb chwennych ei gwneuthur hi yn siampl,
a ewyllysiodd ei rhoi hi ymaith yn ddirgel.
20 Ac efe yn meddwl y pethau hyn, wele,
angel yr Arglwydd a ymddangosodd iddo
mewn breuddwyd, gan ddywedyd, Joseph,
mab Dafydd, nac ofna gymmeryd Mair dy
wraig: oblegid yr hyn a genhedlwyd ynddi
sydd o'r Ysprydd Glân.
21 A hi a esgor ar fab, a thi a elwi ei enw ef
IESU: oblegid efe a wared ei bobl oddi wrth
eu pechodau.
22 (A hyn oll a wnaethpwyd, fel y cyflawnid
yr hyn a ddywedwyd gan yr Arglwydd trwy
y prophwyd, gan ddywedyd,
23 Wele, morwyn a fydd feichiog, ac a
esgor ar fab; a hwy a alwant ei enw ef Em-
manuel; yr hyn o'i gyfieithu yw, Duw gyd â
ni.)
24 A Joseph, pan ddeffroes o'gwsg, a wnaeth
megis y gorchymynasai angel yr Arglwydd
iddo, ac a gymmerodd ei wraig:
25 Ac nid adnabu efe hi hyd oni esgorodd
hi ar ei mab cyntaf-anedig. A galwodd ei
enw ef IESU.

PENNOD II.

1 *Y doethion yn cael eu cyfarwyddo at Grist trwy weinidogaeth seren:* 11 *yn ei addoli ef, ac yn cyflwyno eu hanrhegion.* 14 *Joseph yn ffoi i'r Aipht, efe, a'r Iesu a'i fam.* 16 *Herod yn lladd y plant;* 20 *ac yn marw.* 23 *Dwyn Crist yn ei ol i Galilea i Nazareth.*

AC wedi geni yr Iesu yn Bethlehem Judea,
yn nyddiau Herod frenhin, wele, doeth-
ion a ddaethant o'r dwyrain i Jerusalem,
2 Gan ddywedyd, Pa le y mae yr hwn a
anwyd yn Frenhin yr Iuddewon? canys
gwelsom ei seren ef yn y dwyrain, a daethom
i'w addoli ef.
3 Ond pan glybu Herod frenhin, efe a
gyffrôwyd, a holl Jerusalem gyd âg ef.
4 A chwedi dwyn ynghyd yr holl arch-
offeiriaid ac ysgrifenyddion y bobl, efe a ym-
ofynodd â hwynt pa le y genid Crist.
5 A hwy a ddywedasant wrtho. Yn Beth-
lehem Judea: canys felly yr ysgrifenwyd
trwy y prophwyd;
6 A thithau, Bethlehem, tir Juda, nid lleiaf
wyt ym mhlith tywysogion Juda: canys o
honot ti y daw Tywysog yr hwn a fugeilia fy
mhobl Israel.
7 Yna Herod, wedi galw y doethion yn
ddirgel, a'u holodd hwynt yn fanwl am yr
amser yr ymddangosasai y seren.
8 Ac wedi eu danfon hwy i Bethlehem, efe
a ddywedodd, Ewch, ac ymofynwch yn
fanwl am y mab bychan; a phan gaffoch ef,
mynegwch i mi, fel y gallwyf finnau ddyfod
a'i addoli ef.
9 Hwythau, wedi clywed y brenhin, a aeth-
ant; ac wele, y seren a welsent yn y dwyrain
a aeth o'u blaen hwy, hyd oni ddaeth hi
a sefyll goruwch y lle yr oedd y mab bych-
an.
10 A phan welsant y seren, llawenychasant
â llawenydd mawr dros ben.
11 ¶ A phan ddaethant i'r tŷ, hwy a wel-
sant y mab bychan gyd â Mair ei fam, a hwy
a syrthiasant i lawr, ac a'i haddolasant ef: ac
wedi agoryd eu trysorau, a offrymmasant
iddo anrhegion; aur, a thus, a myrr.
12 Ac wedi eu rhybuddio hwy gan Dduw
trwy freuddwyd, na ddychwelent at Herod,

hwy a aethant drachefn i'w gwlad ar hyd
ffordd arall.
13 Ac wedi iddynt ymado, wele angel yr
Arglwydd yn ymddangos i Joseph mewn
breuddwyd, gan ddywedyd, Cyfod, cymmer
y mab bychan a'i fam, a ffo i'r Aipht, a bydd
yno hyd oni ddywedwyf i ti: canys ceisio a
wna Herod y mab bychan i'w ddifetha ef.
14 *Ac* yntau pan gyfododd, a gymmerth y
mab bychan a'i fam o hyd nos, ac a giliodd
i'r Aipht:
15 Ac a fu yno hyd farwolaeth Herod: fel y
cyflawnid yr hyn a ddywedwyd gan yr Ar-
glwydd trwy y prophwyd, gan ddywedyd,
O'r Aipht y gelwais fy mab.
16 ¶ Yna Herod, pan weles ei siommi gan
y doethion, a ffrommodd yn aruthr, ac a
ddanfonodd ac a laddodd yr holl fechgyn
oedd yn Bethlehem, ac yn ei holl gyffiniau,
o ddwyflwydd oed a than hynny, wrth yr
amser yr ymofynasai efe yn fanwl â'r doeth-
ion.
17 Yna y cyflawnwyd yr hyn a ddywedasid
gan Jeremias y prophwyd, gan ddywedyd,
18 Llef a glybuwyd yn Rama, galar, ac
wylofain, ac ochain mawr, Rachel, yn wylo
am ei phlant; ac ni fynnai ei chysuro, am
nad oeddynt.
19 ¶ Ond wedi marw Herod, wele angel yr
Arglwydd mewn breuddwyd yn ymddangos i
Joseph yn yr Aipht,
20 Gan ddywedyd, Cyfod, a chymmer y
mab bychan a'i fam, a dos i dir Israel: canys
y rhai oedd yn ceisio einioes y mab bychan a
fuant feirw.
21 Ac wedi ei gyfodi, efe a gymmerth y
mab bychan, a'i fam, ac a ddaeth i dir Is-
rael.
22 Eithr pan glybu efe fod Archelaus yn
teyrnasu ar Judea yn lle ei dad Herod, efe a
ofnodd fyned yno. Ac wedi ei rybuddio gan
Dduw mewn breuddwyd, efe a giliodd i
barthau Galilea.
23 A phan ddaeth, efe a drigodd mewn
dinas a elwid Nazareth: fel y cyflawnid yr
hyn a ddywedasid trwy y prophwydi, Y
gelwid ef yn Nazarëad.

PENNOD III.

1 *Pregeth Ioan, a'i swydd, a'i fuchedd, a'i fed-
ydd; 7 y mae yn ceryddu y Phariseaid, 13
ac yn bedyddio Crist yn yr Iorddonen.*

AC yn y dyddiau hynny y daeth Ioan
Fedyddiwr, gan bregethu yn niffaethwch
Judea,
2 A dywedyd, Edifarhêwch: canys nesâodd
teyrnas nefoedd.
3 Oblegid hwn yw efe yr hwn y dywedwyd
am dano gan Esaias y prophwyd, gan ddy-
wedyd, Llef un yn llefain yn y diffaethwch,
Parottôwch ffordd yr Arglwydd; gwnewch
yn uniawn ei lwybrau ef.
4 A'r Ioan hwnnw oedd â'i ddillad o flew
camel, a gwregys o groen yng nghylch ei
lwynau: a'i fwyd oedd locustiaid a mel
gwyllt.
5 Yna yr aeth allan atto ef Jerusalem, a
holl Judea, a'r holl wlad o amgylch yr
Iorddonen:
6 A hwy a fedyddiwyd ganddo ef yn yr
Iorddonen, gan gyffesu eu pechodau.
7 ¶ A phan welodd efe lawer o'r Phariseaid
ac o'r Saduceaid yn dyfod i'w fedydd ef, efe a
ddywedodd wrthynt hwy, O genhedlaeth
gwiberod, pwy a'ch rhag-rybuddiodd i ffoi
rhag y llid a fydd?
8 Dygwch gan hynny ffrwythau addas i
edifeirwch.
9 Ac na feddyliwch ddywedyd ynoch eich
hunain, Y mae gennym ni Abraham yn dad
i ni: canys yr ydwyf yn dywedyd i chwi, y
dichon Duw, ie, o'r meini hyn, gyfodi plant
i Abraham.
10 Ac yr awr hon hefyd y mae y fwyell
wedi ei gosod ar wreiddyn y prennau: pob
pren gan hynny yr hwn nid yw yn dwyn
ffrwyth da, a dorrir i lawr, ac a deflir yn
tân.
11 Myfi yn ddiau ydwyf yn eich bedyddio
chwi â dwfr i edifeirwch: eithr yr hwn sydd
yn dyfod ar fy ol i, sydd gryfach na myfi, yr
hwn nid ydwyf deilwng i ddwyn ei esgidiau:
efe a'ch bedyddia chwi â'r Yspryd Glân, ac
â thân.
12 Yr hwn *y mae* ei wyntyll yn ei law, ac
efe a lwyr-lanhâ ei lawr-dyrnu, ac a gasgl ei
wenith i'w ysgubor; eithr yr us a lysg efe â
thân anniffoddadwy.
13 ¶ Yna y daeth yr Iesu o Galilea i'r
Iorddonen at Ioan, i'w fedyddio ganddo.
14 Eithr Ioan a warafunodd iddo ef, gan
ddywedyd, Y mae arnaf fi eisieu fy medyddio
gennyt ti, ac a ddeui di attaf fi?
15 Ond yr Iesu a attebodd ac a ddywedodd
wrtho ef, Gâd yr awr hon; canys fel hyn y
mae yn weddus i ni gyflawni pob cyfiawn-
der. Yna efe a adawodd iddo.
16 A'r Iesu, wedi ei fedyddio, a aeth yn y
fan i fynu o'r dwfr: ac wele, y nefoedd a
agorwyd iddo, ac efe a welodd Yspryd Duw
yn disgyn fel colommen, ac yn dyfod arno
ef.
17 Ac wele, lef o'r nefoedd, yn dywedyd,
Hwn yw fy anwyl Fab, yn yr hwn y'm
boddlonwyd.

PENNOD IV.

1 *Ymprydd Crist, a'i demtiad.* 11 *Yr angelion
yn gweini iddo.* 13 *Efe yn trigo yn Caper-
naum,* 17 *yn dechreu pregethu,* 18 *yn galw
Petr ac Andreas,* 21 *Iago ac Ioan;* 23 *ac yn
iachâu yr holl gleifion.*

YNA yr Iesu a arweiniwyd i fynu i'r
anialwch gan yr yspryd, i'w demtio gan
ddiafol.
2 Ac wedi iddo ymprydio ddeugain niwrnod
a deugain nos, ar ol hynny efe a newynodd.
3 A'r temtiwr pan ddaeth atto, a ddywed-
odd, Os mab Duw wyt ti, arch i'r cerrig hyn
fod yn fara.
4 Ac yntau a attebodd ac a ddywedodd,
Ysgrifenwyd, Nid trwy fara yn unig y bydd
byw dyn, ond trwy bob gair a ddaw allan o
enau Duw.
5 Yna y cymmerth diafol ef i'r ddinas
sanctaidd, ac a'i gosododd ef ar binacl y
deml;
6 Ac a ddywedodd wrtho, Os mab Duw wyt
ti, bwrw dy hun i lawr; canys ysgrifenwyd,
Y rhydd efe orchymyn i'w angelion am
danat; a hwy a'th ddygant yn *eu* dwylaw,
rhag taro o honot un amser dy droed wrth
garreg.
7 Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Ysgrifenwyd
drachefn, Na themtia yr Arglwydd dy
Dduw.
8 Trachefn y cymmerth diafol ef i fynydd
tra uchel, ac a ddangosodd iddo holl deyrnas-
oedd y byd, a'u gogoniant;
9 Ac a ddywedodd wrtho, Hyn oll a roddaf
i ti, os syrthi i lawr a'm haddoli i.
10 Yna yr Iesu a ddywedodd wrtho, Ymaith,
Satan; canys ysgrifenwyd, Yr Arglwydd dy
Dduw a addoli, ac ef yn unig a wasanaethi.
11 Yna y gadawodd diafol ef: ac wele,
angelion a ddaethant ac a weinasant iddo.

12 ¶ A phan glybu yr Iesu draddodi Ioan,
efe a aeth i Galilea.
13 A chan adaw Nazareth, efe a aeth ac a
arhosodd yn Capernaum, yr hon sydd wrth
y môr, y'nghyffiniau Zabulon a Nephthali:
14 Fel y cyflawnid yr hyn a ddywedwyd
trwy Esaias y prophwyd, gan ddywedyd,
15 Tir Zabulon, a thir Nephthali, *wrth*
ffordd y môr, tu hwnt i'r Iorddonen, Galilea
y Cenhedloedd:
16 Y bobl oedd yn eistedd mewn tywyllwch,
a welodd oleuni mawr; ac i'r rhai a eistedd-
ent ym mro a chysgod angau, y cyfododd
goleuni iddynt.
17 ¶ O'r pryd hwnnw y dechreuodd yr Iesu
bregethu, a dywedyd, Edifarhêwch: canys
nesâodd teyrnas nefoedd.
18 ¶ A'r Iesu yn rhodio wrth fôr Galilea,
efe a ganfu ddau frodyr, Simon, *yr hwn* a
elwir Petr, ac Andreas ei frawd, yn bwrw
rhwyd i'r môr (canys pysgodwyr oeddynt)
19 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Deuwch
ar fy ol i, a mi a'ch gwnaf yn bysgodwyr
dynion.
20 A hwy yn y fan, gan adael y rhwydau,
a'i canlynasant ef.
21 Ac wedi myned rhagddo oddi yno, efe a
welodd ddau frodyr eraill, Iago *fab* Zebedëus,
ac Ioan ei frawd, mewn llong gyd â Zebe-
dëus eu tad, yn cyweirio eu rhwydau: ac a'u
galwodd hwy.
22 Hwythau yn ebrwydd, gan adael y llong
a'u tad, a'i canlynasant ef.
23 ¶ A'r Iesu a aeth o amgylch holl Galilea,
gan ddysgu yn eu synagogau, a phregethu
efengyl y deyrnas, a iachâu pob clefyd a
phob afiechyd ym mhlith y bobl.
24 Ac aeth sôn am dano ef trwy holl Syria;
a hwy a ddygasant atto yr holl rai drwg eu
hwyl, a'r rhai yr oedd amryw glefydau a
chnofeydd yn eu dala, a'r rhai cythreulig, a'r
rhai lloerig, a'r sawl oedd â'r parlys arnynt;
ac efe a'u hiachâodd hwynt.
25 A thorfeydd lawer a'i canlynasant ef o
Galilea, a Decapolis, a Jerusalem, a Judea,
ac *o'r* tu hwnt i'r Iorddonen.

PENNOD V.

1 Crist yn dechreu ei bregeth ar y mynydd: 3 ac yn dangos pwy sydd ddedwydd, 13 pwy yw halen y ddaear, 14 goleuni y byd, dinas ar fryn, 15 y ganwyll: 17 ei ddyfod ef i gyflawni y gyfraith. 21 Beth yw lladd, 27 a godinebu, 33 a thyngu. 38 Y mae yn annog i ddioddef cam, 43 i garu, ie, ein gelynion, 48 ac i ymegnïo at berffeithrwydd.

A PHAN welodd *yr Iesu* y tyrfaoedd, efe
a esgynodd i'r mynydd: ac wedi iddo
eistedd, ei ddisgyblion a ddaethant atto.
2 Ac efe a agorodd ei enau, ac a'u dysgodd
hwynt, gan ddywedyd,
3 Gwỳn eu byd y tlodion yn yr yspryd:
canys eiddynt yw teyrnas nefoedd.
4 Gwỳn eu byd y rhai sydd yn galaru:
canys hwy a ddiddenir.
5 Gwỳn eu byd y rhai addfwyn: canys hwy
a etifeddant y ddaear.
6 Gwỳn eu byd y rhai sydd arnynt newyn
a syched am gyfiawnder: canys hwy a ddi-
wellir.
7 Gwỳn eu byd y rhai trugarogion: canys
hwy a gânt drugaredd.
8 Gwỳn eu byd y rhai pur o galon: canys
hwy a welant Dduw.
9 Gwỳn eu byd y tangnefeddwyr: canys
hwy a elwir yn blant i Dduw.
10 Gwỳn eu byd y rhai a erlidir o achos
cyfiawnder: canys eiddynt yw teyrnas nef-
oedd.
11 Gwỳn eich byd pan y'ch gwaradwydd-
ant, ac *y'ch* erlidiant, ac y dywedant bob
drygair yn eich erbyn er fy mwyn i, a hwy
yn gelwyddog.
12 Byddwch lawen a hyfryd: canys mawr
yw eich gwobr yn y nefoedd: oblegid felly yr
erlidiasant hwy y prophwydi a fu o'ch blaen
chwi.
13 ¶ Chwi yw halen y ddaear: eithr o di-
flasodd yr halen, â pha beth yr helltir ef?
ni thâl efe mwy ddim ond i'w fwrw allan, a'i
sathru gan ddynion.
14 Chwi yw goleuni y byd. Dinas a osodir
ar fryn, ni ellir ei chuddio.
15 Ac ni oleuant ganwyll, a'i dodi dan
lestr, ond mewn canhwyllbren; a hi a oleua
i bawb sydd yn y tŷ.
16 Llewyrched felly eich goleuni ger bron
dynion, fel y gwelont eich gweithredoedd da
chwi, ac y gogoneddont eich Tad yr hwn
sydd yn y nefoedd.
17 ¶ Na thybiwch fy nyfod i dorri y gyf-
raith, neu y prophwydi: ni ddaethum i
dorri, ond i gyflawni.
18 Canys yn wir meddaf i chwi, Hyd onid
êl y nef a'r ddaear heibio, nid â un iod nac
un tippyn o'r gyfraith heibio, hyd oni chwbl-
haer oll.
19 Pwy bynnag gan hynny a dorro un o'r
gorchymynion lleiaf hyn, ac a ddysgo i
ddynion felly, lleiaf y gelwir ef yn nheyrnas
nefoedd: ond pwy bynnag a'*u* gwnelo, ac
a'*u* dysgo *i eraill*, hwn a elwir yn fawr yn
nheyrnas nefoedd.
20 Canys meddaf i chwi, Oni bydd eich
cyfiawnder yn helaethach na *chyfiawnder*
yr ysgrifenyddion a'r Phariseaid, nid ewch i
mewn i deyrnas nefoedd.
21 ¶ Clywsoch ddywedyd gan y rhai gynt,
Na ladd; a phwy bynnag a laddo, euog fydd
o farn:
22 Eithr yr ydwyf fi yn dywedyd i chwi,
Pob un a ddigio wrth ei frawd heb ystyr, a
fydd euog o farn: a phwy bynnag a ddy-
wedo wrth ei frawd, Raca, a fydd euog o
gynghor: a phwy bynnag a ddywedo, O
ynfyd, a fydd euog o dân uffern.
23 Gan hynny, os dygi dy rodd i'r allor, ac
yno dyfod i'th gof fod gan dy frawd ddim yn
dy erbyn;
24 Gâd yno dy rodd ger bron yr allor, a dos
ymaith: yn gyntaf cymmoder di â'th frawd,
ac yno tyred ac offrwm dy rodd.
25 Cyttuna â'th wrthwynebwr ar frys, tra
fyddech ar y ffordd gyd âg ef; rhag un amser
i'th wrthwynebwr dy roddi di yn llaw y
barnwr, ac i'r barnwr dy roddi at y swyddog,
a'th daflu y'ngharchar.
26 Yn wir meddaf i ti, Ni ddeui di allan
oddi yno, hyd oni thalech y ffyrling eithaf.
27 ¶ Clywsoch ddywedyd gan y rhai gynt,
Na wna odineb.
28 Eithr yr ydwyf fi yn dywedyd i chwi,
fod pob un a'r sydd yn edrych ar wraig i'w
chwennychu hi, wedi gwneuthur eisoes od-
ineb â hi yn ei galon.
29 Ac os dy lygad dehau a'th rwystra, tŷn
ef allan, a thafl oddi wrthyt: canys da i ti
golli un o'th aelodau, ac na thafler dy holl
gorph i uffern.
30 Ac os dy law ddehau a'th rwystra, tòr hi
ymaith, a thafl oddi wrthyt: canys da i ti
golli un o'th aelodau, ac na thafler dy holl
gorph i uffern.
31 A dywedwyd, Pwy bynnag a ollyngo
ymaith ei wraig, rhoed iddi lythyr ysgar.
32 Ond yr ydwyf fi yn dywedyd i chwi, fod
pwy bynnag a ollyngo ymaith ei wraig, ond

o achos godineb, yn peri iddi wneuthur god-
ineb: a phwy bynnag a briodo yr hon a
ysgarwyd, y mae efe yn gwneuthur godineb.
33 ¶ Trachefn, clywsoch ddywedyd gan y
rhai gynt, Na thwng anudon: eithr tâl dy
lwon i'r Arglwydd.
34 Ond yr ydwyf fi yn dywedyd wrthych
chwi, Na thwng ddim: nac i'r nef; canys
gorseddfa Duw ydyw:
35 Nac i'r ddaear; canys troed-faingc ei
draed ydyw: nac i Jerusalem; canys dinas y
brenhin mawr ydyw.
36 Ac na thwng i'th ben; am na elli wneuth-
ur un blewyn yn wyn, neu yn ddu.
37 Eithr bydded eich ymadrodd chwi, Ië,
Ie; Nag ê, nag ê: oblegid beth bynnag *sydd*
dros ben hyn, o'r drwg y mae.
38 ¶ Clywsoch ddywedyd, Llygad am
lygad, a dant am ddant.
39 Eithr yr ydwyf fi yn dywedyd wrthych
chwi, Na wrthwynebwch ddrwg: ond pwy
bynnag a'th darawo ar dy rudd ddehau, tro
y llall iddo hefyd.
40 Ac i'r neb a fynno ymgyfreithio â thi, a
dwyn dy bais, gâd iddo *dy* gochl hefyd.
41 A phwy bynnag a'th gymhello un filltir,
dos gyd âg ef ddwy.
42 Dyro i'r hwn a ofyno gennyt; ac na thro
oddi wrth yr hwn sydd yn ewyllysio echwyna
gennyt.
43 ¶ Clywsoch ddywedyd, Câr dy gym-
mydog, a chasâ dy elyn.
44 Eithr yr ydwyf fi yn dywedyd wrthych
chwi, cerwch eich gelynion, bendithiwch y
rhai a'ch melldithiant, gwnewch dda i'r sawl
a'ch casânt, a gweddïwch dros y rhai a wnel
niwed i chwi, ac a'ch erlidiant;
45 Fel y byddoch blant i'ch Tad yr hwn
sydd yn y nefoedd: canys y mae efe yn peri
i'w haul godi ar y drwg a'r da, ac yn gwlawio
ar y cyfiawn a'r anghyfiawn.
46 Oblegid os cerwch y sawl a'ch caro, pa
wobr sydd i chwi? oni wna y publicanod
hefyd yr un peth?
47 Ac os cyferchwch well i'ch brodyr yn
unig, pa ragoriaeth yr ydych chwi yn ei
wneuthur? onid ydyw y publicanod hefyd
yn gwneuthur felly?
48 Byddwch chwi gan hynny yn berffaith,
fel y mae eich Tad yr hwn sydd yn y nef-
oedd yn berffaith.

PENNOD VI.

1 Crist yn myned rhagddo yn ei bregeth ar y
mynydd; gan draethu am elusen, 5 a
gweddi, 14 maddeu i'n brodyr, 16 ac ym-
pryd; 19 pa le y mae i ni roddi ein trysor i
gadw; 24 ynghylch gwasanaethu Duw a
mammon: 25 yn annog na byddir gofalus
am bethau bydol; 33 ond am geisio teyrnas
Dduw.

GOCHELWCH rhag gwneuthur eich
elusen y'ngwydd dynion, er mwyn cael
eich gweled ganddynt: os amgen, ni chewch
dâl gan eich Tad yr hwn sydd yn y nef-
oedd.
2 Am hynny pan wnelych elusen, na ud-
gana o'th flaen, fel y gwna y rhagrithwyr, yn
y synagogau, ac ar yr heolydd, fel y moli-
anner hwy gan ddynion. Yn wir meddaf i
chwi, Y maent yn derbyn eu gwobr.
3 Eithr pan wnelych di elusen, na wyped dy
law aswy pa beth a wna dy *law* ddehau:
4 Fel y byddo dy elusen yn y dirgel: a'th
Dad yr hwn a wêl yn y dirgel, efe a dâl i ti
yn yr amlwg.
5 ¶ A phan weddïech, na fydd fel y rhag-
rithwyr: canys hwy a garant weddïo yn sefyll
yn y synagogau, ac y'nghonglau yr heolydd,
fel yr ymddangosont i ddynion. Yn wir
meddaf i chwi, Y maent yn derbyn eu
gwobr.
6 Ond tydi, pan weddïech, dos i'th ystafell;
ac wedi cau dy ddrws, gweddïa ar dy Dad yr
hwn *sydd* yn y dirgel; a'th Dad yr hwn a
wêl yn y dirgel, a dâl i ti yn yr amlwg.
7 A phan weddïoch, na fyddwch siaradus,
fel y cenhedloedd: canys y maent hwy yn
tybied y cânt eu gwrandaw am eu haml
eiriau.
8 Na fyddwch gan hynny debyg iddynt
hwy: canys gŵyr eich Tad pa bethau sydd
arnoch eu heisieu, cyn gofyn o honoch
ganddo.
9 Am hynny gweddïwch chwi fel hyn: Ein
Tad, yr hwn *wyt* yn y nefoedd, sancteiddier
dy Enw.
10 Deled dy deyrnas. Gwneler dy ewyllys,
megis yn y nef, *felly* ar y ddaear hefyd.
11 Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol.
12 A maddeu i ni ein dyledion, fel y madd-
euwn ninnau i'n dyledwyr.
13 Ac nac arwain ni i brofedigaeth; eithr
gwared ni rhag drwg. Canys eiddot ti yw y
deyrnas, a'r nerth, a'r gogoniant, yn oes
oesoedd. Amen.
14 Oblegid os maddeuwch i ddynion eu
camweddau, eich Tad nefol a faddeu hefyd i
chwithau:
15 Eithr oni faddeuwch i ddynion eu cam-
weddau, ni faddeu eich Tad eich camweddau
chwithau.
16 ¶ Hefyd, pan ymprydioch, na fyddwch
fel y rhagrithwyr, yn wyneb-drist: canys
anffurfio eu hwynebau y maent, fel yr ym-
ddangosont i ddynion eu bod yn ymprydio.
Yn wir meddaf i chwi, Y maent yn derbyn
eu gwobr.
17 Eithr pan ymprydiech di, enneinia dy
ben, a golch dy wyneb;
18 Fel nad ymddangosech i ddynion dy fod
yn ymprydio, ond i'th Dad yr hwn sydd yn y
dirgel: a'th Dad yr hwn sydd yn gweled yn y
dirgel, a dâl i ti yn yr amlwg.
19 ¶ Na thrysorwch iwch' drysorau ar y
ddaear, lle y mae gwyfyn a rhwd yn llygru, a
lle y mae lladron yn cloddio trwodd ac yn
lladratta;
20 Eithr trysorwch iwch' drysorau yn y nef,
lle nid oes na gwyfyn na rhwd yn llygru, a
lle nis cloddia lladron trwodd ac nis lladrat-
tânt.
21 Canys lle y mae eich trysor, yno y bydd
eich calon hefyd.
22 Canwyll y corph yw y llygad: am hynny
o bydd dy lygad yn syml, dy holl gorph fydd
yn oleu.
23 Eithr os bydd dy lygad yn ddrwg, dy
holl gorph fydd yn dywyll. Am hynny os
bydd y goleuni sydd ynot yn dywyllwch, pa
faint *fydd* y tywyllwch!
24 ¶ Ni ddichon neb wasanaethu dau ar-
glwydd: canys naill ai efe a gasâ y naill, ac a
gâr y llall; ai efe a ymlŷn wrth y naill, ac a
esgeulusa y llall. Ni ellwch wasanaethu Duw
a mammon.
25 Am hynny meddaf i chwi, Na ofelwch
am eich bywyd, pa beth a fwyttâoch, neu pa
beth a yfoch; neu am eich corph, pa beth a
wisgoch. Onid yw y bywyd yn fwy na'r
bwyd, a'r corph *yn fwy* na'r dillad?
26 Edrychwch ar adar y nefoedd: oblegid
nid ydynt yn hau, nac yn medi, nac yn
cywain i ysguboriau; ac y mae eich Tad
nefol yn eu porthi hwy. Onid ydych chwi
yn rhagori llawer arnynt hwy?

27 A phwy o honoch gan ofalu, a ddichon chwanegu un cufydd at ei faintioli?
28 A phaham yr ydych chwi yn gofalu am ddillad? Ystyriwch lili y maes, pa fodd y maent yn tyfu: nid ydynt nac yn llafurio nac yn nyddu;
29 Eithr yr wyf yn dywedyd i chwi, na wisgwyd Solomon yn ei holl ogoniant fel un o'r rhai hyn.
30 Am hynny os dillada Duw felly lysieuyn y maes, yr hwn sydd heddyw, ac y fory a fwrir i'r ffwrn, oni *ddillada efe* chwi yn hytrach o lawer, O chwi o ychydig ffydd?
31 Am hynny na ofelwch, gan ddywedyd, Beth a fwyttawn? neu, Beth a yfwn? neu, A pha beth yr ymddilladwn?
32 (Canys yr holl bethau hyn y mae y Cenhedloedd yn eu ceisio) oblegid gŵyr eich Tad nefol fod arnoch eisieu yr holl bethau hyn.
33 Eithr yn gyntaf ceisiwch deyrnas Dduw, a'i gyfiawnder ef, a'r holl bethau hyn a roddir i chwi yn ychwaneg.
34 Na ofelwch gan hynny dros drannoeth: canys trannoeth a ofala am ei bethau ei hun. Digôn i'r diwrnod ei ddrwg ei hun.

PENNOD VII.

1 *Crist yn gorphen ei bregeth ar y mynydd; ac yn gwahardd barn ehud,* 6 *a bwrw pethau sanctaidd i gwn:* 7 *yn annog i weddio,* 13 *i fyned i mewn i'r porth cyfyng,* 15 *i ymgadw rhag gau brophwydi;* 21 *na byddom wrandawyr yn unig, ond gwneuthurwyr y gair,* 24 *a chyffelyb i dai wedi eu hadeiladu ar y graig,* 26 *ac nid ar y tywod.*

NA fernwch, fel na'ch barner.
2 Canys â pha farn y barnoch, y'ch bernir; ac â pha fesur y mesuroch, yr adfesurir i chwithau.
3 A phaham yr wyt yn edrych ar y brycheuyn sydd yn llygad dy frawd, ac nad ydwyt yn ystyried y trawst sydd yn dy lygad dy hun?
4 Neu pa fodd y dywedi wrth dy frawd, Gâd i mi fwrw allan y brycheuyn o'th lygad; ac wele, drawst yn dy lygad dy hun?
5 O ragrithiwr, bwrw allan yn gyntaf y trawst o'th lygad dy hun; ac yna y gweli yn eglur fwrw y brycheuyn allan o lygad dy frawd.
6 ¶ Na roddwch y peth *sydd* sanctaidd i'r cwn, ac na theflwch eich gemmau o flaen y moch; rhag iddynt eu sathru dan eu traed, a throi a'ch rhwygo chwi.
7 ¶ Gofynwch, a rhoddir i chwi; ceisiwch, a chwi a gewch; curwch, ac fe agorir i chwi.
8 Canys pob un sydd yn gofyn, sydd yn derbyn; a'r neb sydd yn ceisio, sydd yn cael; ac i'r hwn sydd yn curo, yr agorir.
9 Neu a oes un dyn o honoch, yr hwn os gofyn ei fab iddo fara, a rydd iddo garreg?
10 Ac os gofyn efe bysgodyn, a ddyry efe sarph iddo?
11 Os chwychwi gan hynny, a chwi yn ddrwg, a fedrwch roddi rhoddion da i'ch plant, pa faint mwy y rhydd eich Tad yr hwn sydd yn y nefoedd bethau da i'r rhai a ofynant iddo?
12 Am hynny pa bethau bynnag oll a ewyllysioch eu gwneuthur o ddynion i chwi, felly gwnewch chwithau iddynt hwy: canys hyn yw y gyfraith a'r prophwydi.
13 ¶ Ewch i mewn trwy y porth cyfyng: canys ehang *yw* y porth, a llydan *yw* y ffordd sydd yn arwain i ddistryw; a llawer yw y rhai sydd yn myned i mewn trwyddi:
14 Oblegid cyfyng *yw* y porth, a chul *yw* y ffordd, sydd yn arwain i'r bywyd; ac ychydig yw y rhai sydd yn ei chael hi.
15 ¶ Ymogelwch rhag gau-brophwydi, y rhai a ddeuant attoch yn ngwisgoedd defaid, ond oddi mewn bleiddiaid rheibus ydynt hwy
16 Wrth eu ffrwythau yr adnabyddwch hwynt. A gasgl rhai rawnwin oddi ar ddrain, neu ffigys oddi ar ysgall?
17 Felly pob pren da sydd yn dwyn ffrwythau da; ond y pren drwg sydd yn dwyn ffrwythau drwg.
18 Ni ddichon pren da ddwyn ffrwythau drwg, na phren drwg ddwyn ffrwythau da.
19 Pob pren heb ddwyn ffrwyth da, a dorrir i lawr, ac a deflir yn tân.
20 O herwydd paham, wrth eu ffrwythau yr adnabyddwch hwynt.
21 ¶ Nid pob un a'r sydd yn dywedyd wrthyf, Arglwydd, Arglwydd, a ddaw i mewn i deyrnas nefoedd; ond yr hwn sydd yn gwneuthur ewyllys fy Nhad yr hwn sydd yn y nefoedd.
22 Llawer a ddywedant wrthyf yn y dydd hwnnw, Arglwydd, Arglwydd, oni phrophwydasom yn dy enw di? ac oni fwriasom allan gythreuliaid yn dy enw di? ac oni wnaethom wyrthiau lawer yn dy enw di?
23 Ac yna yr addefaf wrthynt, Nis adnabûm chwi erioed: ewch ymaith oddi wrthyf, chwi weithredwyr anwiredd.
24 ¶ Gan hynny pwy bynnag sydd yn gwrando fy ngeiriau hyn, ac yn eu gwneuthur, mi a'i cyffelybaf ef i wr doeth, yr hwn a adeiladodd ei dŷ ar y graig:
25 A'r gwlaw a ddisgynodd, a'r llifeiriant a ddaethant, a'r gwyntoedd a chwythasant, ac a ruthrasant ar y tŷ hwnnw; ac ni syrthiodd: oblegid sylfaenesid ef ar y graig.
26 A phob un a'r sydd yn gwrando fy ngeiriau hyn, ac heb eu gwneuthur, a gyffelybir i wr ffol, yr hwn a adeiladodd ei dŷ ar y tywod:
27 A'r gwlaw a ddisgynodd, a'r llif-ddyfroedd a ddaethant, a'r gwyntoedd a chwythasant, ac a gurasant ar y tŷ hwnnw; ac efe a syrthiodd, a'i gwymp a fu fawr.
28 A bu wedi i'r Iesu orphen y geiriau hyn, y torfeydd a synnasant wrth ei ddysgeidiaeth ef.
29 Canys yr oedd efe yn eu dysgu hwynt fel *un* âg awdurdod ganddo, ac nid fel yr ysgrifenyddion.

PENNOD VIII.

2 *Crist yn glanhâu y gwahan-glwyfus,* 5 *yn iachâu gwas y canwriad,* 14 *a mam gwraig Petr,* 16 *a llawer o rai clwyfus eraill:* 19 *yn dangos pa fodd y mae ei ddilyn ef:* 23 *yn gostegu y dymmestl ar y môr:* 28 *yn gyrru cythreuliaid allan o ddau gythreulig;* 31 *ac yn caniadu iddynt fyned i'r moch.*

AC wedi ei ddyfod ef i waered o'r mynydd, torfeydd lawer a'i canlynasant ef.
2 Ac wele, *un* gwahan-glwyfus a ddaeth ac a'i haddolodd ef, gan ddywedyd, Arglwydd, os mynni, ti a elli fy nglanhâu i.
3 A'r Iesu a estynodd *ei* law, ac a gyffyrddodd âg ef, gan ddywedyd, Mynnaf, glanhêir di. Ac yn y fan ei wahan-glwyf ef a lanhâwyd.
4 A dywedodd yr Iesu wrtho, Gwel na ddywedych wrth neb; eithr dos, dangos dy hun i'r offeiriad, ac offrymma y rhodd a orchymynodd Moses, er tystiolaeth iddynt.
5 ¶ Ac wedi dyfod yr Iesu i mewn i Capernaum, daeth atto ganwriad, gan ddeisyfu arno,
6 A dywedyd, Arglwydd, y mae fy ngwas

yn gorwedd gartref yn glaf o'r parlys, ac mewn poen ddirfawr.
7 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Mi a ddeuaf ac a'i hiachâf ef.
8 A'r canwriad a attebodd ac a ddywedodd, Arglwydd, nid ydwyf fi deilwng i ddyfod o honot dan fy nghronglwyd: eithr yn unig dywed y gair, a'm gwas a iachêir.
9 Canys dyn ydwyf finnau dan awdurdod, a chennyf filwyr danaf: a dywedaf wrth hwn, Cerdda, ac efe a â; ac wrth arall, Tyred, ac efe a ddaw; ac wrth fy ngwas, Gwna hyn, ac efe a'i *gwna*.
10 A'r Iesu pan glybu, a ryfeddodd, ac a ddywedodd wrth y rhai oedd yn canlyn, Yn wir meddaf i chwi, Ni chefais gymmaint ffydd, na ddo yn yr Israel.
11 Ac yr ydwyf yn dywedyd i chwi, y daw llawer o'r dwyrain a'r gorllewin, ac a eisteddant gyd âg Abraham ac Isaac a Jacob yn nheyrnas nefoedd.
12 Ond plant y deyrnas a deflir i'r tywyllwch eithaf: yno y bydd wylofain a rhingcian dannedd.
13 A dywedodd yr Iesu wrth y canwriad, Dos ymaith; ac megis y credaist, bydded i ti. A'i was a iachâwyd yn yr awr honno.
14 ¶ A phan ddaeth yr Iesu i dŷ Petr, efe a welodd ei chwegr ef yn gorwedd, ac yn glaf o'r cryd.
15 Ac efe a gyffyrddodd â'i llaw hi; a'r cryd a'i gadawodd hi: a hi a gododd, ac a wasanaethodd arnynt.
16 ¶ Ac wedi ei hwyrhâu hi, hwy a ddygasant atto lawer o rai cythreulig: ac efe a fwriodd allan yr ysprydion â'i *air*, ac a iachâodd yr holl gleifion;
17 Fel y cyflawnid yr hyn a ddywedasid trwy Esaias y prophwyd, gan ddywedyd, Efe a gymmerodd ein gwendid ni, ac a ddug *ein* clefydau.
18 ¶ A'r Iesu, pan welodd dorfeydd lawer o'i amgylch, a orchymynodd fyned drosodd i'r làn arall.
19 A rhyw ysgrifenydd a ddaeth ac a ddywedodd wrtho, Athraw, mi a'th ganlynaf i ba le bynnag yr elych.
20 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Y *mae* ffauau gan y llwynogod, a chan ehediaid y nefoedd nythod; ond gan Fab y dyn nid oes le i roddi *ei* ben *i lawr*.
21 Ac un arall o'i ddisgyblion a ddywedodd wrtho, Arglwydd, gâd i mi yn gyntaf fyned a chladdu fy nhad.
22 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Canlyn fi; a gâd i'r meirw gladdu eu meirw.
23 ¶ Ac wedi iddo fyned i'r llong, ei ddisgyblion a'i canlynasant ef.
24 Ac wele, bu cynnwrf mawr yn y môr, hyd oni chuddiwyd y llong gan y tonnau: eithr efe oedd yn cysgu.
25 A'i ddisgyblion a ddaethant *atto*, ac a'i deffroasant, gan ddywedyd, Arglwydd, cadw ni: darfu am danom.
26 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Paham yr ydych yn ofnus, O chwi o ychydig ffydd? Yna y cododd efe, ac y ceryddodd y gwyntoedd a'r môr; a bu dawelwch mawr.
27 A'r dynion a ryfeddasant, gan ddywedyd, Pa ryw un yw hwn, gan fod y gwyntoedd hefyd a'r môr yn ufuddhâu iddo?
28 ¶ Ac wedi ei ddyfod ef i'r làn arall, i wlad y Gergesiaid, dau ddieflig a gyfarfuant âg ef, y rhai a ddeuent o'r beddau, yn dra ffyrnig, fel na allai neb fyned y ffordd honno.
29 Ac wele, hwy a lefasant, gan ddywedyd, Iesu, Fab Duw, beth sydd i ni *a wnelom* â thi? a ddaethost ti yma i'n poeni ni cyn yr amser?
30 Ac yr oedd ym mhell oddi wrthynt genfaint o foch lawer, yn pori.
31 A'r cythreuliaid a ddeisyfasant arno, gan ddywedyd, Os bwri ni allan, caniattâ i ni fyned ymaith i'r genfaint foch.
32 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ewch. A hwy wedi myned allan, a aethant i'r genfaint foch. Ac wele, yr holl genfaint foch a ruthrodd dros y dibyn i'r môr, ac a fuant feirw yn y dyfroedd.
33 A'r meichiaid a ffoisant: ac wedi eu dyfod hwy i'r ddinas, hwy a fynegasant bob peth; a pha beth a ddarfuasai i'r rhai dieflig.
34 Ac wele, yr holl ddinas a ddaeth allan i gyfarfod â'r Iesu: a phan ei gwelsant, attolygasant iddo ymadael o'u cyffiniau hwynt.

PENNOD IX.

2 Crist yn iachâu un claf o'r parlys, 9 yn galw Matthew o'r dollfa, 10 yn bwytta gyd â phublicanod a phechaduriaid, 14 yn amddiffyn ei ddisgyblion am nad ymprydient, 20 yn iachâu y diferlif gwaed, 23 yn cyfodi merch Jairus o farw, 27 yn rhoddi eu golwg i ddau ddyn dall, 32 yn iachâu mudan cythreulig, 36 ac yn tosturio wrth y dyrfa.

AC efe a aeth i mewn i'r llong, ac a aeth trosodd, ac a ddaeth i'w ddinas ei hun.
2 Ac wele, hwy a ddygasant atto wr claf o'r parlys, yn gorwedd mewn gwely: a'r Iesu yn gweled eu ffydd hwy, a ddywedodd wrth y claf o'r parlys, *Ha* fab, cymmer gysur; maddeuwyd i ti dy bechodau.
3 Ac wele, rhai o'r ysgrifenyddion a ddywedasant ynddynt eu hunain, Y mae hwn yn cablu.
4 A phan welodd yr Iesu eu meddyliau, efe a ddywedodd, Paham y meddyliwch ddrwg yn eich calonnau?
5 Canys pa un hawsaf ai dywedyd, Maddeuwyd i ti dy bechodau; ai dywedyd, Cyfod, a rhodia?
6 Eithr fel y gwypoch fod awdurdod gan Fab y dyn ar y ddaear i faddeu pechodau, (yna y dywedodd efe wrth y claf o'r parlys) Cyfod, cymmer dy wely i fynu a dos i'th dŷ.
7 Ac efe a gyfododd, ac a aeth ymaith i'w dŷ ei hun.
8 A'r torfeydd pan welsant, rhyfeddu a wnaethant, a gogoneddu Duw, yr hwn a roisai gyfryw awdurdod i ddynion.
9 ¶ Ac fel yr oedd yr Iesu yn myned oddi yno, efe a ganfu wr yn eistedd wrth y dollfa, a elwid Matthew, ac a ddywedodd wrtho, Canlyn fi. Ac efe a gyfododd, ac a'i canlynodd ef.
10 ¶ A bu, ac efe yn eistedd i fwytta yn y tŷ, wele hefyd, publicanod lawer a phechaduriaid a ddaethant, ac a eisteddasant gyd â'r Iesu a'i ddisgyblion.
11 A phan welodd y Phariseaid, hwy a ddywedasant wrth ei ddisgyblion ef, Paham y bwytty eich Athraw chwi gyd â'r publicanod a'r pechaduriaid?
12 A phan glybu yr Iesu, efe a ddywedodd wrthynt, Nid rhaid i'r rhai iach wrth feddyg, ond i'r rhai cleifion.
13 Ond ewch, a dysgwch pa beth yw *hyn*, Trugaredd yr ydwyf yn ei ewyllysio, ac nid aberth: canys ni ddaethum i alw rhai cyfiawn, ond pechaduriaid i edifeirwch.
14 ¶ Yna y daeth disgyblion Ioan atto, gan ddywedyd, Paham yr ydym ni a'r Phariseaid yn ymprydio yn fynych, ond dy ddisgyblion di nid ydynt yn ymprydio?

15 A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, A all plant yr ystafell briodas alaru tra fo y priod-fab gyd â hwynt? ond y dyddiau a ddaw, pan ddyger y priod-fab oddi arnynt, ac yna yr ymprydiant.

16 *Hefyd*, ni ddyd neb lain o frethyn newydd at hen ddilledyn: canys y cyflawniad a dynn oddi wrth y dilledyn, a'r rhwyg a wneir yn waeth.

17 Ac ni ddodant win newydd mewn costrelau hen: os amgen, y costrelau a dyr, a'r gwin a red allan, a'r costrelau a gollir: eithr gwin newydd a ddodant mewn costrelau newyddion, ac *felly* y cedwir y ddau.

18 ¶ Tra yr oedd efe yn dywedyd hyn wrthynt, wele, daeth rhyw bennaeth, ac a'i haddolodd ef, gan ddywedyd, Bu farw fy merch yr awr hon: eithr tyred a gosod dy law arni, a byw fydd hi.

19 A'r Iesu a gyfododd, ac a'i canlynodd ef, a'i ddisgyblion.

20 ¶ (Ac wele, gwraig y buasai gwaedlif arni ddeuddeng mlynedd, a ddaeth o'r tu cefn *iddo*, ac a gyffyrddodd âg ymyl ei wisg ef.

21 Canys hi a ddywedasai ynddi ei hun, Os caf yn unig gyffwrdd â'i wisg ef, iach fyddaf.

22 Yna yr Iesu a drodd; a phan ei gwelodd hi, efe a ddywedodd, *Ha* ferch, bydd gysurus; dy ffydd a'th iachâodd. A'r wraig a iachâwyd o'r awr honno.)

23 A phan ddaeth yr Iesu i dŷ y pennaeth, a gweled y cerddorion a'r dyrfa yn terfysgu,

24 Efe a ddywedodd wrthynt, Ciliwch: canys ni bu farw y llangces, ond cysgu y mae hi. A hwy a'i gwatwarasant ef.

25 Ac wedi bwrw y dyrfa allan, efe a aeth i mewn, ac a ymaflodd yn ei llaw hi; a'r llangces a gyfododd.

26 A'r gair o hyn a aeth dros yr holl wlad honno.

27 ¶ A phan oedd yr Iesu yn myned oddi yno, dau ddeillion a'i canlynasant ef, gan lefain a dywedyd, Mab Dafydd, trugarhâ wrthym.

28 Ac wedi iddo ddyfod i'r tŷ, y deillion a ddaethant atto: a'r Iesu a ddywedodd wrthynt, A ydych chwi yn credu y gallaf fi wneuthur hyn? Hwy a ddywedasant wrtho, Ydym, Arglwydd.

29 Yna y cyffyrddodd efe â'u llygaid hwy, gan ddywedyd, Yn ol eich ffydd bydded i chwi.

30 A'u llygaid a agorwyd: a'r Iesu a orchymynodd iddynt trwy fygwth, gan ddywedyd, Gwelwch nas gwypo neb.

31 Ond wedi iddynt ymado, hwy a'i clodforasant ef trwy yr holl wlad honno.

32 ¶ Ac a hwy yn myned allan, wele, rhai a ddygasant atto ddyn mud, cythreulig.

33 Ac wedi bwrw y cythraul allan, llefarodd y mudan: a'r torfeydd a ryfeddasant, gan ddywedyd, Ni welwyd y cyffelyb erioed yn Israel.

34 Ond y Phariseaid a ddywedasant, Trwy bennaeth y cythreuliaid y mae efe yn bwrw allan gythreuliaid.

35 A'r Iesu a aeth o amgylch yr holl ddinasoedd a'r trefydd, gan ddysgu yn eu synagogau hwynt, a chan bregethu efengyl y deyrnas, a iachâu pob clefyd, a phob afiechyd ym mhlith y bobl.

36 ¶ A phan welodd efe y torfeydd, efe a dosturiodd wrthynt, am eu bod wedi blino, a'u gwasgaru fel defaid heb ganddynt fugail.

37 Yna y dywedodd efe wrth ei ddisgyblion, Y cynhauaf yn ddiau *sydd* fawr, ond y gweithwyr yn anam

38 Am hynny attolygwch i Arglwydd y cynhauaf, anfon gweithwyr i'w gynhauaf.

PENNOD X.

1 *Crist yn anfon ei ddeuddeg apostol, gan roddi*
gallu iddynt i wneuthur rhyfeddodau: 5 *yn*
rhoddi gorchymyn iddynt, ac yn eu dysgu,
16 *ac yn eu cysuro yn erbyn erlidiau;* 40
ac yn addaw bendith i'r rhai a'u derbynio
hwynt.

AC wedi galw ei ddeuddeg disgybl atto, efe a roddes iddynt awdurdod *yn erbyn* ysprydion aflan, i'w bwrw hwynt allan, ac i iachâu pob clefyd a phob afiechyd.

2 Ac enwau y deuddeg apostolion yw y rhai hyn: Y cyntaf, Simon, yr hwn a elwir Petr, ac Andreas ei frawd; Iago *mab* Zebedëus, ac Ioan ei frawd;

3 Phylip, a Bartholomëus; Thomas, a Matthew y publican; Iago *mab* Alphëus, a Lebbëus, yr hwn a gyfenwid Thadëus;

4 Simon y Canaanead, a Judas Iscariot, yr hwn hefyd a'i bradychodd ef.

5 Y deuddeg hyn a anfonodd yr Iesu, ac a orchymynodd iddynt, gan ddywedyd, Nac ewch i ffordd y Cenhedloedd, ac i ddinas y Samariaid nac ewch i mewn.

6 Eithr ewch yn hytrach at gyfrgolledig ddefaid tŷ Israel.

7 Ac wrth fyned, pregethwch, gan ddywedyd, Fod teyrnas nefoedd yn nesâu.

8 Iachêwch y cleifion, glanhêwch y rhai gwahan-glwyfus, cyfodwch y meirw, bwriwch allan gythreuliaid: derbyniasoch yn rhad, rhoddwch yn rhad.

9 Na feddwch aur, nac arian, nac efydd i'ch pyrsau;

10 Nac ysgrepan i'r daith, na dwy bais, nac esgidiau, na ffon: canys teilwng i'r gweithiwr ei fwyd.

11 Ac i ba ddinas bynnag neu dref yr eloch, ymofynwch pwy sydd deilwng ynddi; ac yno trigwch hyd onid eloch ymaith.

12 A phan ddeloch i dŷ, cyfarchwch well iddo.

13 Ac os bydd y tŷ yn deilwng, deued eich tangnefedd arno: ac oni bydd yn deilwng, dychweled eich tangnefedd attoch.

14 A phwy bynnag ni'ch derbynio chwi, ac ni wrandawo eich geiriau, pan ymadawoch o'r tŷ hwnnw, neu o'r ddinas honno, ysgydwch y llwch oddi wrth eich traed.

15 Yn wir meddaf i chwi, Esmwythach fydd i dir y Sodomiaid a'r Gomorriaid yn nydd y farn, nag i'r ddinas honno.

16 ¶ Wele, yr ydwyf fi yn eich danfon fel defaid yng nghanol bleiddiaid: byddwch chwithau gall fel y seirph, a diniwed fel y colommenod.

17 Eithr ymogelwch rhag dynion; canys hwy a'ch rhoddant chwi i fynu i'r cynghor, ac a'ch ffrewyllant chwi yn eu synagogau.

18 A chwi a ddygir at lywiawdwyr a brenhinoedd o'm hachos i, er tystiolaeth iddynt hwy ac i'r Cenhedloedd.

19 Eithr pan y'ch rhoddant chwi i fynu, na ofelwch pa fodd neu pa beth a lefaroch: canys rhoddir i chwi yn yr awr honno pa beth a lefaroch.

20 Canys nid chwychwi yw y rhai sydd yn llefaru, ond Yspryd eich Tad yr hwn sydd yn llefaru ynoch.

21 A brawd a rydd frawd i fynu i farwolaeth, a thad ei blentyn: a phlant a godant i fynu yn erbyn *eu* rhieni, ac a barant eu marwolaeth hwynt.

22 A chas fyddwch gan bawb er mwyn fy enw i: ond yr hwn a barhâo hyd y diwedd, efe fydd cadwedig.

23 A phan y'ch erlidiant yn y ddinas hon,
ffowch i un arall: canys yn wir y dywedaf
wrthych, Na orphenwch ddinasoedd Israel,
nes dyfod Mab y dyn.
24 Nid yw y disgybl yn uwch na'i athraw,
na'r gwas yn uwch na'i arglwydd.
25 Digon i'r disgybl fod fel ei athraw, a'r
gwas fel ei arglwydd. Os galwasant berchen
y tŷ yn Beelzebub, pa faint mwy ei dylwyth
ef?
26 Am hynny nac ofnwch hwynt: oblegid
nid oes dim cuddiedig, a'r nas datguddir; na
dirgel, a'r nas gwybyddir.
27 Y hyn yr ydwyf yn ei ddywedyd wrth-
ych chwi yn y tywyllwch, dywedwch yn y
goleuni: a'r hyn a glywch yn y glust, preg-
ethwch ar bennau y tai.
28 Ac nac ofnwch rhag y rhai a laddant y
corph, ac nid allant ladd yr enaid; eithr yn
hytrach ofnwch yr hwn a ddichon ddistrywio
enaid a chorph yn uffern.
29 Oni werthir dau aderyn y tô er ffyrling?
ac ni syrth un o honynt ar y ddaear heb eich
tad chwi.
30 Ac y mae, Ie, holl wallt eich pen wedi
eu cyfrif.
31 Nac ofnwch gan hynny: chwi a delwch
fwy na llawer o adar y tô.
32 Pwy bynnag gan hynny a'm cyffeso i
y'ngŵydd dynion, minnau a'i cyffesaf yntau
y'ngŵydd fy Nhad yr hwn sydd yn y nef-
oedd.
33 A phwy bynnag a'm gwado i y'ngŵydd
dynion, minnau a'i gwadaf yntau y'ngŵydd
fy Nhad yr hwn sydd yn y nefoedd.
34 Na thybygwch fy nyfod i ddanfon tang-
nefedd ar y ddaear: ni ddaethum i ddanfon
tangnefedd, ond cleddyf.
35 Canys mi a ddaethum i osod dyn i am-
rafaelio yn erbyn ei dad, a'r ferch yn erbyn
ei mam, a'r waudd yn erbyn ei chwegr.
36 A gelynion dyn *fydd* tylwyth ei dŷ ei
hun.
37 Yr hwn sydd yn caru tad neu fam yn
fwy na myfi, nid yw deilwng o honof fi: a'r
neb sydd yn caru mab neu ferch yn fwy na
myfi, nid yw yn deilwng o honof fi.
38 A'r hwn nid yw yn cymmeryd ei groes,
ac yn canlyn ar fy ol i, nid yw deilwng o
honof fi.
39 Y neb sydd yn cael ei einioes, a'i cyll:
a'r neb a gollo ei einioes o'm plegid i, a'i
caiff hi.
40 ¶ Y neb sydd yn eich derbyn chwi, sydd
yn fy nerbyn i; a'r neb sydd yn fy nerbyn i,
sydd yn derbyn yr hwn a'm danfonodd i.
41 Y neb sydd yn derbyn prophwyd yn enw
prophwyd, a dderbyn wobr prophwyd; a'r
neb sydd yn derbyn *un* cyfiawn yn enw *un*
cyfiawn, a dderbyn wobr *un* cyfiawn.
42 A phwy bynnag a roddo i'w yfed i un
o'r rhai bychain hyn, phiolaid o *ddwfr* oer
yn unig yn enw disgybl, yn wir meddaf i
chwi, Ni chyll efe ei wobr.

PENNOD XI.

2 Ioan yn anfon ei ddisgyblion at Grist. 7 Tystiolaeth Crist am Ioan. 18 Tyb y bobl am Ioan, a Christ. 20 Crist yn dannod anniolchgarwch a diedifeirwch Chorazin, Bethsaida, a Chapernaum: 25 a chan foliannu doethineb ei Dad, yn egluro yr efengyl i'r rhai gwirion; 28 yn galw atto y rhai sydd yn clywed baich eu pechodau.

A BU, pan orphenodd yr Iesu orchymyn
i'w ddeuddeg disgybl, efe a aeth oddi
yno i ddysgu ac i bregethu yn eu dinasoedd
hwy.
2 A Ioan, pan glybu yn y carchar weithred-
oedd Crist, wedi danfon dau o'i ddisgyblion,
3 A ddywedodd wrtho, Ai tydi yw yr hwn
sydd yn dyfod, ai un arall yr ydym yn ei
ddisgwyl?
4 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrth-
ynt, Ewch a mynegwch i Ioan y pethau a
glywch ac a welwch:
5 Y mae y deillion yn gweled eilwaith, a'r
cloffion yn rhodio, a'r cleifion gwahanol
wedi eu glanhâu, a'r byddariaid yn clywed;
y mae y meirw yn cyfodi, a'r tlodion yn cael
pregethu yr efengyl iddynt.
6 A dedwydd yw yr *hwn* ni rwystrir ynof fi.
7 ¶ Ac a hwy yn myned ymaith, yr Iesu a
ddechreuodd ddywedyd wrth y bobloedd am
Ioan, Pa beth yr aethoch allan i'r anialwch
i edrych am dano? ai corsen yn ysgwyd gan
wynt?
8 Eithr pa beth yr aethoch allan i'w weled?
ai dyn wedi ei wisgo â dillad esmwyth? wele,
y rhai sydd yn gwisgo *dillad* esmwyth, mewn
tai brenhinoedd y maent.
9 Eithr pa beth yr aethoch allan i'w weled?
ai prophwyd? Ie, meddaf i chwi, a mwy na
phrophwyd.
10 Canys hwn ydyw *efe* am yr hwn yr
ysgrifenwyd, Wele, yr ydwyf fi yn anfon fy
nghennad o flaen dy wyneb, yr hwn a barot-
toa dy ffordd o'th flaen.
11 Yn wir meddaf i chwi, Ym mhlith plant
gwragedd, ni chododd neb mwy nag Ioan
Fedyddiwr: er hynny yr hwn sydd leiaf yn
nheyrnas nefoedd, sydd fwy nag ef.
12 Ac o ddyddiau Ioan Fedyddiwr hyd yn
awr, yr ydys yn treisio teyrnas nefoedd, a
threiswyr sydd yn ei chipio hi.
13 Canys yr holl brophwydi a'r gyfraith a
brophwydasant hyd Ioan.
14 Ac os ewyllysiwch *ei* dderbyn, efe yw
Elias yr hwn oedd ar ddyfod.
15 Y neb sydd ganddo glustiau i wrando,
gwrandawed.
16 ¶ Eithr i ba beth y cyffelybaf fi y gen-
hedlaeth hon? Cyffelyb yw i blant yn eis-
tedd yn y marchnadoedd, ac yn llefain wrth
eu cyfeillion,
17 Ac yn dywedyd, Canasom bibell i chwi,
ac ni ddawnsiasoch; canasom alarnad i chwi,
ac ni chwynfanasoch.
18 Canys daeth Ioan heb na bwytta nac
yfed; ac meddant, Y mae cythraul ganddo.
19 Daeth Mab y dyn yn bwytta ac yn
yfed; ac meddant, Wele ddyn glwth, ac
yfwr gwin, cyfaill publicanod a phechadur-
iaid. A doethineb a gyfiawnhawyd gan ei
phlant ei hun.
20 ¶ Yna y dechreuodd efe edliw i'r dinas-
oedd yn y rhai y gwnaethid y rhan fwyaf
o'i weithredoedd nerthol ef, am nad edifar-
hasent.
21 Gwae di, Chorazin; gwae di, Bethsaida:
canys pe gwnaethid yn Tyrus a Sidon y
gweithredoedd nerthol a wnaethpwyd ynoch
chwi, hwy a edifarhasent er ys talm mewn
sachliain a lludw.
22 Eithr meddaf i chwi, Esmwythach fydd
i Tyrus a Sidon, yn nydd y farn, nag i chwi.
23 A thydi, Capernaum, yr hon a ddyrch-
afwyd hyd y nef, a dynnir i lawr hyd yn
uffern: canys pe gwnaethid yn Sodom y
gweithredoedd nerthol a wnaethpwyd ynot
ti, hi a fuasai yn aros hyd heddyw.
24 Eithr yr ydwyf yn dywedyd i chwi, Y
bydd esmwythach i dir Sodom, yn nydd y
farn, nag i ti.
25 ¶ Yr amser hwnnw yr attebodd yr Iesu,
ac y dywedodd, I ti yr ydwyf yn diolch, O

Dad, Arglwydd nef a daear, am i ti guddio y pethau hyn rhag y doethion a'r rhai deallus, a'u datguddio o honot i rai bychain.

26 Iê, O Dad; canys felly y rhyngodd bodd i ti.

27 Pob peth a roddwyd i mi gan fy Nhad: ac nid edwyn neb y Mab ond y Tad; ac nid edwyn neb y Tad ond y Mab; a'r *hwn* yr ewyllysio y Mab *ei* ddatguddio iddo.

28 ¶ Deuwch attaf fi bawb a'r y sydd yn flinderog ac yn llwythog, a mi a esmwythâf arnoch.

29 Cymmerwch fy iau arnoch, a dysgwch gennyf; canys addfwyn ydwyf, a gostyngedig o galon: a chwi a gewch orphwysdra i'ch eneidiau.

30 Canys fy iau *sydd* esmwyth, a'm baich sydd ysgafn.

PENNOD XII.

1 *Crist yn ceryddu dallineb y Phariseaid, o ran torri y sabbath; 3 trwy ysgrythyrau, 10 trwy reswm, 13 a thrwy ryfeddod; 22 yn iachâu y dyn cythreulig, mud, a dall. 31 Ni faddeuir byth gabledd yn erbyn yr Yspryd Glân. 36 Y rhoddir cyfrif am eiriau segur. 38 Y mae yn ceryddu yr anffyddloniaid a geisient arwydd; 49 ac yn dangos pwy yw ei frawd, a'i chwaer, a'i fam.*

YR amser hwnnw yr aeth yr Iesu ar y *dydd* sabbath trwy yr ŷd: ac yr oedd chwant bwyd ar ei ddisgyblion, a hwy a ddechreuasant dynnu tywys, a bwytta.

2 A phan welodd y Phariseaid, hwy a ddywedasant wrtho, Wele, y mae dy ddisgyblion yn gwneuthur yr hyn nid yw rydd ei wneuthur ar y sabbath.

3 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Oni ddarllenasoch pa beth a wnaeth Dafydd, pan oedd chwant bwyd arno ef, a'r rhai *oedd* gyd âg ef?

4 Pa fodd yr aeth efe i mewn i dŷ Dduw, ac y bwyttâodd y bara gosod, yr hwn nid oedd rydd iddo ei fwytta, nac i'r rhai oedd gyd âg ef, ond yn unig i'r offeiriaid?

5 Neu oni ddarllenasoch yn y gyfraith, fod yr offeiriaid ar y sabbathau yn y deml yn halogi y sabbath, a'u bod yn ddigerydd?

6 Eithr yr ydwyf yn dywedyd i chwi, fod yma *un* mwy na'r deml.

7 Ond pe gwybasech beth yw *hyn*, Trugaredd a ewyllysiaf, ac nid aberth, ni farnasech chwi yn erbyn y rhai diniwed.

8 Canys Arglwydd ar y sabbath hefyd yw Mab y dyn.

9 Ac wedi iddo ymadael oddi yno, efe a aeth i'w synagog hwynt.

10 ¶ Ac wele, yr oedd dyn a chanddo law wedi gwywo. A hwy a ofynasant iddo, gan ddywedyd, Ai rhydd iachâu ar y sabbathau? fel y gallent achwyn arno.

11 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pa ddyn o honoch fydd a chanddo un ddafad, ac o syrth honno mewn pwll ar y *dydd* sabbath, nid ymaifl ynddi, a'*i* chodi allan?

12 Pa faint gwell gan hynny ydyw dyn na dafad? Felly rhydd yw gwneuthur yn dda ar y sabbathau.

13 Yna y dywedodd efe wrth y dyn, Estyn dy law. Ac efe a'*i* hestynodd; a *hi* a wnaed yn iach, fel y llall.

14 ¶ Yna yr aeth y Phariseaid allan, ac a ymgynghorasant yn ei erbyn ef, pa fodd y difethent ef.

15 A'r Iesu gan wybod, a giliodd oddi yno; a thorfeydd lawer a'i canlynasant ef, ac efe a'u hiachâodd hwynt oll;

16 Ac a orchymynodd iddynt, na wnaent ef yn gyhoedd:

17 Fel y cyflawnid yr hyn a ddywedasid trwy Esaias y prophwyd, gan ddywedyd,

18 Wele fy ngwasanaethwr, yr hwn a ddewisais; fy anwylyd, yn yr hwn y mae fy enaid yn foddlawn: gosodaf fy yspryd arno, ac efe a draetha farn i'r Cenhedloedd.

19 Nid ymryson efe, ac ni lefain; ac ni chlyw neb ei lais ef yn yr heolydd.

20 Corsen ysig nis tyr, a llin yn mygu nis diffydd, hyd oni ddygo efe allan farn i fuddugoliaeth.

21 Ac yn ei enw ef y gobeithia y Cenhedloedd.

22 ¶ Yna y dygpwyd atto un cythreulig, dall a mud: ac efe a'i hiachâodd ef, fel y llefarodd ac y gwelodd y dall a mud.

23 A'r holl dorfeydd a synnasant, ac a ddywedasant, Ai hwn yw mab Dafydd?

24 Eithr pan glybu y Phariseaid, hwy a ddywedasant, Nid yw hwn yn bwrw allan gythreuliaid, ond trwy Beelzebub pennaeth y cythreuliaid.

25 A'r Iesu yn gwybod eu meddyliau, a ddywedodd wrthynt, Pob teyrnas wedi ymrannu yn ei herbyn ei hun, a anghyfanneddir; a phob dinas neu dŷ wedi ymrannu yn ei erbyn ei hun, ni saif.

26 Ac os Satan a fwrw allan Satan, efe a ymrannodd yn ei erbyn ei hun: pa wedd gan hynny y saif ei deyrnas ef?

27 Ac os trwy Beelzebub yr ydwyf fi yn bwrw allan gythreuliaid, trwy bwy y mae eich plant chwi yn *eu* bwrw *hwynt* allan? am hynny y byddant hwy yn farnwyr arnoch chwi.

28 Eithr os ydwyf fi yn bwrw allan gythreuliaid trwy Yspryd Duw, yna y daeth teyrnas Dduw attoch.

29 Neu, pa fodd y dichon neb fyned i mewn i dŷ un cadarn, a *llwyr*-yspeilio ei ddodrefn ef, oddi eithr iddo yn gyntaf rwymo y cadarn? ac yna yr yspeilia efe ei dŷ ef.

30 Y neb nid yw gyd â mi, sydd yn fy erbyn; a'r neb nid yw yn casglu gyd â mi, sydd yn gwasgaru.

31 ¶ Am hynny y dywedaf wrthych chwi, Pob pechod a chabledd a faddeuir i ddynion: ond cabledd *yn erbyn* yr Yspryd *Glân* ni faddeuir i ddynion.

32 A phwy bynnag a ddywedo air yn erbyn Mab y dyn, fe a faddeuir iddo: ond pwy bynnag a ddywedo yn erbyn yr Yspryd Glân, nis maddeuir iddo, nac yn y byd hwn, nac yn *y byd* a ddaw.

33 Naill ai gwnewch y pren yn dda, a'i ffrwyth yn dda; ai gwnewch y pren yn ddrwg, a'i ffrwyth yn ddrwg: canys y pren a adwaenir wrth *ei* ffrwyth.

34 O eppil gwiberod, pa wedd y gellwch lefaru pethau da, a chwi yn ddrwg? canys o helaethrwydd y galon y llefara y genau.

35 Y dyn da, o drysor da y galon, a ddwg allan bethau da: a'r dyn drwg, o'r trysor drwg, a ddwg allan bethau drwg.

36 Eithr yr ydwyf yn dywedyd wrthych, Mai am bob gair segur a ddywedo dynion, y rhoddant hwy gyfrif yn nydd y farn.

37 Canys wrth dy eiriau y'th gyfiawnhêir ac wrth dy eiriau y'th gondemnir.

38 ¶ Yna yr attebodd rhai o'r ysgrifenyddion a'r Phariseaid, gan ddywedyd, Athraw, ni a chwennychem weled arwydd gennyt.

39 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Cenhedlaeth ddrwg a godinebus sydd yn ceisio arwydd; ac arwydd nis rhoddir iddi, ond arwydd y prophwyd Jonas.

40 Canys fel y bu Jonas dridiau a thair nos

ym mol y morfil, felly y bydd Mab y dyn dridiau a thair nos y'nghalon y ddaear.

41 Gwyr Ninife a gyfodant yn y farn gyd â'r genhedlaeth hon, ac a'i condemniant hi; am iddynt hwy edifarhâu wrth bregeth Jonas: ac wele fwy na Jonas yma.

42 Brenhines y dehau a gyfyd yn y farn gyd â'r genhedlaeth hon, ac a'i condemnia hi; am iddi hi ddyfod o eithafoedd y ddaear i glywed doethineb Solomon: ac wele fwy na Solomon yma.

43 A phan êl yr yspryd aflan allan o ddyn, efe a rodia ar hyd lleoedd sychion, gan geisio gorphwysdra, ac nid *yw* yn ei gael.

44 Yna medd efe, Mi a ddychwelaf i'm tŷ o'r lle y daethum allan. Ac wedi y delo, y mae yn *ei* gael yn wag, wedi *ei* ysgubo a'i drwsio.

45 Yna y mae efe yn myned, ac yn cymmeryd gyd âg ef ei hun saith yspryd eraill gwaeth nag ef ei hun; ac wedi iddynt fyned i mewn, hwy a gyfanneddant yno: ac y mae diwedd y dyn hwnnw yn waeth na'i ddechreuad. Felly y bydd hefyd i'r genhedlaeth ddrwg hon.

46 ¶ Tra yr ydoedd efe yn llefaru wrth y torfeydd, wele, *ei* fam a'i frodyr oedd yn sefyll allan, yn ceisio ymddiddan âg ef.

47 A dywedodd un wrtho, Wele, y mae dy fam di a'th frodyr yn sefyll allan, yn ceisio ymddiddan â thi.

48 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd wrth yr hwn a ddywedasai wrtho, Pwy yw fy mam i? a phwy yw fy mrodyr i?

49 Ac efe a estynodd ei law tu ag at ei ddisgyblion, ac a ddywedodd, Wele fy mam i, a'm brodyr i.

50 Canys pwy bynnag a wna ewyllys fy Nhad yr hwn sydd yn y nefoedd, efe yw fy mrawd i, a'm chwaer, a'm mam.

PENNOD XIII.

3 Dammeg yr hauwr a'r had; 18 a'i dehongliad. 24 Dammeg yr efrau, 31 yr had mwstard, 33 y surdoes, 44 y trysor cuddiedig, 45 y perl, 47 a'r rhwyd. 53 Y modd y dirmygir Crist gan ei wladwyr ei hun.

Y DYDD hwnnw yr aeth yr Iesu allan o'r tŷ, ac yr eisteddodd wrth *lán* y môr.

2 A thorfeydd lawer a ymgynnullasant atto ef, fel yr aeth efe i'r llong, ac yr eisteddodd: a'r holl dyrfa a safodd ar y làn.

3 Ac efe a lefarodd wrthynt lawer o bethau trwy ddammegion, gan ddywedyd, Wele, yr hauwr a aeth allan i hau.

4 Ac fel yr oedd efe yn hau, peth a syrthiodd ar *fin* y ffordd; a'r adar a ddaethant ac a'i difasant.

5 Peth arall a syrthiodd ar greigleoedd, lle ni chawsant fawr ddaear: ac yn y man yr eginasant, gan nad oedd iddynt ddyfnder daear:

6 Ac wedi codi yr haul, y poethasant, ac am nad oedd ganddynt wreiddyn, hwy a wywasant.

7 A pheth arall a syrthiodd ym mhlith y drain; a'r drain a godasant, ac a'u tagasant hwy.

8 Peth arall hefyd a syrthiodd mewn tir da, ac a ddygasant ffrwyth, peth ar ei ganfed, arall ar ei driugeinfed, arall ar ei ddegfed ar hugain.

9 Y neb sydd ganddo glustiau i wrando, gwrandawed.

10 A daeth y disgyblion, ac a ddywedasant wrtho, Paham yr wyt ti yn llefaru wrthynt trwy ddammegion?

11 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Am roddi i chwi wybod dirgelion teyrnas nefoedd, ac ni roddwyd iddynt hwy.

12 Oblegid pwy bynnag sydd ganddo, i hwnnw y rhoddir, ac efe a gaiff helaethrwydd: eithr pwy bynnag nid oes ganddo, oddi arno ef y dygir, ïe, yr hyn sydd ganddo.

13 Am hynny yr ydwyf yn llefaru wrthynt hwy ar ddammegion: canys a hwy yn gweled, nid ydynt yn gweled; ac yn clywed, nid ydynt yn clywed, nac yn deall.

14 Ac ynddynt hwy y cyflawnir prophwydoliaeth Esaias, yr hon sydd yn dywedyd, Gan glywed y clywch, ac ni ddeallwch; ac yn gweled y gwelwch, ac ni chanfyddwch.

15 Canys brasâwyd calon y bobl hyn, a hwy a glywsant a'*u* clustiau yn drwm, ac a gauasant eu llygaid; rhag canfod â'*u* llygaid, a chlywed â'*u* clustiau, a deall â'r galon, a throi, ac i mi eu hiachâu hwynt.

16 Eithr dedwydd *yw* eich llygaid chwi, am eu bod yn gweled; a'ch clustiau, am eu bod yn clywed.

17 Oblegid yn wir y dywedaf i chwi, chwennychu o lawer o brophwydi a rhai cyfiawn weled *y pethau* a welwch chwi, ac nis gwelsant; a chlywed *yr hyn* a glywch chwi, ac nis clywsant.

18 ¶ Gwrandewch chwithau gan hynny ddammeg yr hauwr.

19 Pan glywo neb air y deyrnas, ac heb *ei* ddeall, y mae y drwg yn dyfod, ac yn cipio yr hyn a hauwyd yn ei galon ef. Dyma yr hwn a hauwyd ar *fin* y ffordd.

20 A'r hwn a hauwyd ar y creigleoedd, yw yr hwn sydd yn gwrando y gair, ac yn ebrwydd trwy lawenydd yn ei dderbyn;

21 Ond nid oes ganddo wreiddyn ynddo ei hun, eithr dros amser y mae: a phan ddelo gorthrymder neu erlid oblegid y gair, yn y fan efe a rwystrir.

22 A'r hwn a hauwyd ym mhlith y drain, yw yr hwn sydd yn gwrando y gair; ac y mae gofal y byd hwn, a thwyll cyfoeth, yn tagu y gair, ac y mae yn myned yn ddiffrwyth.

23 Ond yr hwn a hauwyd yn y tir da, yw yr hwn sydd yn gwrando y gair, ac yn *ei* ddeall; *sef* yr hwn sydd yn ffrwytho, ac yn dwyn peth ei ganfed, arall ei driugeinfed, arall ei ddegfed ar hugain.

24 ¶ Dammeg arall a osododd efe iddynt, gan ddywedyd, Teyrnas nefoedd sydd gyffelyb i ddyn a hauodd had da yn ei faes:

25 A thra yr oedd y dynion yn cysgu, daeth ei elyn ef, ac a hauodd efrau ym mhlith y gwenith, ac a aeth ymaith.

26 Ac wedi i'r eginyn dyfu, a dwyn ffrwyth, yna yr ymddangosodd yr efrau hefyd.

27 A gweision gwr y tŷ a ddaethant, ac a ddywedasant wrtho, Arglwydd, oni hauaist di had da yn dy faes? o ba le gan hynny y mae yr efrau ynddo?

28 Yntau a ddywedodd wrthynt, Y gelyn *ddyn* a wnaeth hyn. A'r gweision a ddywedasant wrtho, A fynni di gan hynny i ni fyned a'u casglu hwynt?

29 Ac efe a ddywedodd, Na fynnaf; rhag i chwi, wrth gasglu yr efrau, ddiwreiddio y gwenith gyd â hwynt.

30 Gadewch i'r ddau gyd-dyfu hyd y cynhauaf: ac yn amser y cynhauaf y dywedaf wrth y medelwyr, Cesglwch yn gyntaf yr efrau, a rhwymwch hwynt yn ysgubau i'w *llwyr*-losgi; ond cesglwch y gwenith i'm hysgubor.

31 ¶ Dammeg arall a osododd efe iddynt.

gan ddywedyd, Cyffelyb yw teyrnas nefoedd
i ronyn o had mwstard, yr hwn a gymmerodd
dyn ac a'i hauodd yn ei faes.
32 Yr hwn yn wir sydd leiaf o'r holl hadau;
ond wedi iddo dyfu, mwyaf un o'r llysiau
ydyw, ac y mae efe yn myned yn bren; fel y
mae adar y nef yn dyfod, ac yn nythu yn ei
gangau ef.
33 ¶ Dammeg arall a lefarodd efe wrthynt,
Cyffelyb yw teyrnas nefoedd i surdoes, yr
hwn a gymmerodd gwraig ac a'i cuddiodd
mewn tri phecaid o flawd, hyd oni surodd
y cwbl.
34 Hyn oll a lefarodd yr Iesu trwy ddam-
megion wrth y torfeydd; ac heb ddammeg
ni lefarodd efe wrthynt:
35 Fel y cyflawnid yr hyn a ddywedwyd
trwy y prophwyd, gan ddywedyd, Agoraf fy
ngenau mewn dammegion; mynegaf bethau
cuddiedig er pan seiliwyd y byd.
36 ¶ Yna yr anfonodd yr Iesu y torfeydd
ymaith, ac yr aeth i'r tŷ: a'i ddisgyblion a
ddaethant atto, gan ddywedyd, Eglura i ni
ddammeg efrau y maes.
37 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd wrth-
ynt, Yr hwn sydd yn hau yr had da, yw Mab
y dyn;
38 A'r maes yw y byd; a'r had da, hwynt-
hwy yw plant y deyrnas; a'r efrau yw plant
y drwg;
39 A'r gelyn yr hwn a'u hauodd hwynt, yw
diafol; a'r cynhauaf yw diwedd y byd; a'r
medelwyr yw yr angelion.
40 Megis gan hynny y cynhullir yr efrau,
ac a'u llwyr-losgir yn tân; felly y bydd yn
niwedd y byd hwn.
41 Mab y dyn a ddenfyn ei angelion, a hwy
a gynhullant allan o'i deyrnas ef yr holl
dramgwyddiadau, a'r rhai a wnânt anwir-
edd;
42 Ac a'u bwriant hwy i'r ffwrn dân: yno y
bydd wylofain a rhingcian dannedd.
43 Yna y llewyrcha y rhai cyfiawn fel yr
haul, yn nheyrnas eu Tad. Yr hwn sydd
ganddo glustiau i wrando, gwrandawed.
44 ¶ Drachefn, cyffelyb yw teyrnas nef-
oedd i drysor wedi ei guddio mewn maes; yr
hwn wedi i ddyn ei gaffael, a'i cuddiodd, ac o
lawenydd am dano, sydd yn myned ymaith,
ac yn gwerthu yr hyn oll a fedd, ac yn prynu
y maes hwnnw.
45 ¶ Drachefn, cyffelyb yw teyrnas nef-
oedd i farchnattâwr, yn ceisio perlau teg:
46 Yr hwn wedi iddo gaffael un perl gwerth-
fawr, a aeth *ac* a werthodd gymmaint oll ag
a feddai, ac a'i prynodd ef.
47 ¶ Drachefn, cyffelyb yw teyrnas nef-
oedd i rwyd a fwriwyd yn y môr, ac a
gasglodd o bob rhyw beth:
48 Yr hon, wedi ei llenwi, a ddygasant i'r
làn, ac a eisteddasant, ac a gasglasant y rhai
da mewn llestri, ac a fwriasant allan y rhai
drwg.
49 Felly y bydd yn niwedd y byd: yr
angelion a ânt allan, ac a ddidolant y rhai
drwg o blith y rhai cyfiawn;
50 Ac a'u bwriant hwy i'r ffwrn dân: yno y
bydd wylofain a rhingcian dannedd.
51 Iesu a ddywedodd wrthynt, A ddarfu i
chwi ddeall hyn oll? Hwythau a ddywed-
asant, wrtho, Do, Arglwydd.
52 A dywedodd yntau wrthynt, Am hynny
pob ysgrifenydd wedi ei ddysgu i deyrnas
nefoedd, sydd debyg i ddyn o berchen tŷ, yr
hwn sydd yn dwyn allan o'i drysor, *bethau*
newydd a hen.
53 ¶ A bu, wedi i'r Iesu orphen y dam-
megion hyn, efe a ymadawodd oddi yno.
54 Ac efe a ddaeth i'w wlad ei hun, ac a'u
dysgodd hwynt yn eu synagog; fel y syn-
nodd arnynt, ac y dywedasant, O ba le y
daeth y doethineb hwn, a'r gweithredoedd
nerthol i'r *dyn* hwn?
55 Onid hwn yw mab y saer? onid Mair y
gelwir ei fam ef? a Iago, a Joses, a Simon, a
Judas, ei frodyr ef?
56 Ac onid yw ei chwiorydd ef oll gyd â
ni? o ba le gan hynny y mae gan hwn y
pethau hyn oll?
57 A hwy a rwystrwyd ynddo ef. A'r Iesu
a ddywedodd wrthynt, Nid yw prophwyd
heb anrhydedd, ond yn ei wlad ei hun, ac
yn ei dŷ ei hun.
58 Ac ni wnaeth efe nemmawr o weithred-
oedd nerthol yno, oblegid eu hanghredin-
iaeth hwynt.

PENNOD XIV.

1 *Tyb Herod am Grist.* 3 *Carchar Ioan, a'i ddihenydd.* 13 *Yr Iesu yn ymado i le anial;* 15 *lle y mae efe yn porthi pum mil o bobl â phum torth, ac â dau bysgodyn:* 22 *yn rhodio ar y môr at ei ddisgyblion;* 34 *ac wedi tirio yn Gennesaret, yn iachâu y cleifion a gyffyrddai âg ymyl ei wisg ef.*

Y PRYD hwnnw y clybu Herod y tetrarch
sôn am yr Iesu;
2 Ac efe a ddywedodd wrth ei weision, Hwn
yw Ioan Fedyddiwr: efe a gyfododd o feirw,
ac am hynny y mae nerthoedd yn gweithio
ynddo ef.
3 ¶ Canys Herod a ddaliasai Ioan, ac a'i
rhwymasai, ac a'*i* dodasai y'ngharchar, obleg-
id Herodias, gwraig Phylip ei frawd ef.
4 Canys Ioan a ddywedodd wrtho, Nid
cyfreithlawn i ti ei chael hi.
5 Ac efe yn ewyllysio ei roddi ef i farwol-
aeth, a ofnodd y dyrfa; canys hwy a'i cym-
merent ef megis prophwyd.
6 Eithr pan gadwyd dydd genedigaeth He-
rod, y dawnsiodd merch Herodias ger eu
bron hwy, ac a ryngodd fodd Herod.
7 O ba herwydd efe a addawodd, trwy lw,
roddi iddi beth bynnag a ofynai.
8 A hithau, wedi ei rhag-ddysgu gan ei
mam, a ddywedodd, Dyro i mi yma ben
Ioan Fedyddiwr mewn dysgl.
9 A'r brenhin a fu drist ganddo: eithr o
herwydd y llw, a'r rhai a eisteddent gyd âg
ef wrth y ford, efe a orchymynodd *ei* roi
ef iddi.
10 Ac efe a anfonodd ac a dorrodd ben Ioan
yn y carchar.
11 A dygpwyd ei ben ef mewn dysgl, ac a'i
rhoddwyd i'r llangces: a hi a'*i* dug *ef* i'w
mam.
12 A'i ddisgyblion ef a ddaethant ac a gym-
merasant ei gorph ef, ac a'i claddasant: ac a
aethant ac a fynegasant i'r Iesu.
13 ¶ A phan glybu yr Iesu, efe a ymadaw-
odd oddi yno mewn llong, i anghyfan-
neddle o'r naill du: ac wedi clywed o'r torf-
eydd, hwy a'i canlynasant ef ar draed allan
o'r dinasoedd.
14 A'r Iesu a aeth allan, ac a welodd dyrfa
fawr, ac a dosturiodd wrthynt, ac efe a iach-
âodd eu cleifion hwynt.
15 ¶ Ac wedi ei myned hi yn hwyr, daeth
ei ddisgyblion atto, gan ddywedyd, Y lle sydd
anghyfannedd, a'r awr a aeth weithian
heibio: gollwng y dyrfa ymaith, fel yr
elont i'r pentrefi, ac y prynont iddynt
fwyd.
16 A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Nid
rhaid iddynt fyned ymaith: rhoddwch chwi
iddynt beth i'w fwytta

17 A hwy a ddywedasant wrtho, Nid oes gennym ni yma ond pum torth, a dau bysgodyn.

18 Ac efe a ddywedodd, Dygwch hwynt yma i mi.

19 Ac wedi gorchymyn i'r torfeydd eistedd ar y gwelltglas, a chymmeryd y pum torth, a'r ddau bysgodyn, efe a edrychodd i fynu tu a'r nef, ac a fendithiodd, ac a dorrodd; ac a roddes y torthau i'r disgyblion, a'r disgyblion i'r torfeydd.

20 A hwy oll a fwyttasant, ac a gawsant eu digon: ac a godasant o'r briw-fwyd oedd y'ngweddill, ddeuddeg basgedaid yn llawn.

21 A'r rhai a fwyttasant oedd yng nghylch pum mil o wyr, heb law gwragedd a phlant.

22 ¶ Ac yn y fan y gyrrodd yr Iesu ei ddisgyblion i fyned i'r llong, ac i fyned i'r lan arall o'i flaen ef, tra fyddai efe yn gollwng y torfeydd ymaith.

23 Ac wedi iddo ollwng y torfeydd ymaith, efe a esgynodd i'r mynydd wrtho ei hun, i weddïo: ac wedi ei hwyrhâu hi, yr oedd efe yno yn unig.

24 A'r llong oedd weithian yng nghanol y môr, yn drallodus gan donnau: canys gwynt gwrthwynebus ydoedd.

25 Ac yn y bedwaredd wylfa o'r nos yr aeth yr Iesu attynt, gan rodio ar y môr.

26 A phan welodd y disgyblion ef yn rhodio ar y môr, dychrynasant, gan ddywedyd, Drychiolaeth ydyw. A hwy a waeddasant rhag ofn.

27 Ac yn y man y llefarodd yr Iesu wrthynt, gan ddywedyd, Cymmerwch gysur: myfi ydyw; nac ofnwch.

28 A Phetr a'i hattebodd, ac a ddywedodd, O Arglwydd, os tydi yw, arch i mi ddyfod attat ar y dyfroedd.

29 Ac efe a ddywedodd, Tyred. Ac wedi i Petr ddisgyn o'r llong, efe a rodiodd ar y dyfroedd, i ddyfod at yr Iesu.

30 Ond pan welodd efe y gwynt yn gryf, efe a ofnodd: a phan ddechreuodd suddo, efe a lefodd, gan ddywedyd, Arglwydd, cadw fi.

31 Ac yn y man yr estynodd yr Iesu *ei* law, ac a ymaflodd ynddo ef, ac a ddywedodd wrtho, Tydi o ychydig ffydd, paham y petrusaist?

32 A phan aethant hwy i mewn i'r llong, peidiodd y gwynt.

33 A daeth y rhai oedd yn y llong, ac a'i haddolasant ef, gan ddywedyd, Yn wir Mab Duw ydwyt ti.

34 ¶ Ac wedi iddynt fyned trosodd, hwy a ddaethant i dir Gennesaret.

35 A phan adnabu gwyr y fan honno ef, hwy a anfonasant i'r holl wlad honno o amgylch, ac a ddygasant atto y rhai oll oedd mewn anhwyl:

36 Ac a attolygasant iddo gael cyffwrdd yn unig âg ymyl ei wisg ef: a chynnifer ag a gyffyrddodd, a iachâwyd.

PENNOD XV.

3 *Crist yn argyhoeddi yr ysgrifenyddion a'r Phariseaid, am dorri gorchymynion Duw trwy eu traddodiadau eu hunain:* 11 *yn dysgu nad yw y peth sydd yn myned i mewn i'r genau yn halogi dyn:* 21 *yn iachâu merch y wraig o Canaan,* 30 *a thorfeydd eraill lawer:* 32 *ac â saith dorth, ac ychydig bysgod bychain, yn porthi pedair mil o wyr, heb law gwragedd a phlant.*

YNA yr ysgrifenyddion a'r Phariseaid, y rhai oedd o Jerusalem, a ddaethant at yr Iesu, gan ddywedyd,

2 Paham y mae dy ddisgyblion di yn troseddu traddodiad yr hynafiaid? canys nid ydynt yn golchi eu dwylaw pan fwyttâont fara.

3 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, A phaham yr ydych chwi yn troseddu gorchymyn Duw trwy eich traddodiad chwi?

4 Canys Duw a orchymynodd, gan ddywedyd, Anrhydedda dy dad a'th fam: a'r hwn a felldithio dad neu fam, lladder ef yn farw.

5 Eithr yr ydych chwi yn dywedyd, Pwy bynnag a ddywedo wrth *ei* dad neu *ei* fam, Rhodd *yw* pa beth bynnag y ceit lês oddi wrthyf fi, ac ni anrhydeddo ei dad neu ei fam, *difai fydd*.

6 Ac fel hyn y gwnaethoch orchymyn Duw yn ddirym trwy eich traddodiad eich hun.

7 O ragrithwyr, da y prophwydodd Esaias am danoch chwi, gan ddywedyd,

8 Nesâu y mae y bobl hyn attaf â'u genau, a'm hanrhydeddu â'u gwefusau; a'u calon sydd bell oddi wrthyf.

9 Eithr yn ofer y'm hanrhydeddant i, gan ddysgu gorchymynion dynion yn ddysgeidiaeth.

10 ¶ Ac wedi iddo alw y dyrfa atto, efe a ddywedodd wrthynt, Clywch a deallwch.

11 Nid yr hyn sydd yn myned i mewn i'r genau, sydd yn halogi dyn; ond yr hyn sydd yn dyfod allan o'r genau, hynny sydd yn halogi dyn.

12 Yna y daeth ei ddisgyblion atto, ac a ddywedasant wrtho, A wyddost ti ymrwystro o'r Phariseaid wrth glywed yr ymadrodd hwn?

13 Ac yntau a attebodd ac a ddywedodd, Pob planhigyn yr hwn nis plannodd fy Nhad nefol, a ddiwreiddir.

14 Gadewch iddynt: tywysogion deillion i'r deillion ydynt. Ac os y dall a dywys y dall, y ddau a syrthiant yn y ffos.

15 A Phetr a attebodd ac a ddywedodd wrtho, Eglura i ni y ddammeg hon.

16 A dywedodd yr Iesu, A ydych chwithau etto heb ddeall?

17 Onid ydych chwi yn deall etto, fod yr hyn oll sydd yn myned i mewn i'r genau, yn cilio i'r bola, ac y bwrir ef allan i'r geudŷ?

18 Eithr y pethau a ddeuant allan o'r genau, sydd yn dyfod allan o'r galon; a'r *pethau* hynny a halogant ddyn.

19 Canys o'r galon y mae meddyliau drwg yn dyfod allan, lladdiadau, tor-priodasau, godinebau, lladradau, cam-dystiolaethau, cablau.

20 Dyma y pethau sydd yn halogi dyn: eithr bwytta â dwylaw heb olchi, ni haloga ddyn.

21 ¶ A'r Iesu a aeth oddi yno, ac a giliodd i dueddau Tyrus a Sidon.

22 Ac wele, gwraig o Canaan a ddaeth o'r parthau hynny, ac a lefodd, gan ddywedyd wrtho, Trugarhâ wrthyf, O Arglwydd, Fab Dafydd: y mae fy merch yn ddrwg ei hwyl gan gythraul.

23 Eithr nid attebodd efe iddi *un* gair. A daeth ei ddisgyblion atto, ac a attolygasant iddo, gan ddywedyd, Gollwng hi ymaith; canys y mae hi yn llefain ar ein hol.

24 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd, Ni'm danfonwyd i ond at ddefaid colledig tŷ Israel.

25 Ond hi a ddaeth ac a'i haddolodd ef, gan ddywedyd, Arglwydd, cymmorth fi.

26 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd, Nid da cymmeryd bara y plant, a'i fwrw i'r cwn.

27 Hithau a ddywedodd, Gwir *yw*, Ar-

glwydd: canys y mae y cwn yn bwytta o'r briwsion sydd yn syrthio oddi ar fwrdd eu harglwyddi.

28 Yna yr attebodd yr Iesu, ac a ddywedodd wrthi, Ha wraig, mawr *yw* dy ffydd: bydded i ti fel yr wyt yn ewyllysio. A'i merch a iachâwyd o'r awr honno allan.

29 ¶ A'r Iesu a aeth oddi yno, ac a ddaeth ger llaw môr Galilea; ac a esgynodd i'r mynydd, ac a eisteddodd yno.

30 A daeth atto dorfeydd lawer, a chanddynt gyd â hwynt gloffion, deillion, mudion, anafusion, ac eraill lawer: a hwy a'u bwriasant i lawr wrth draed yr Iesu, ac efe a'u hiachâodd hwynt:

31 Fel y rhyfeddodd y torfeydd, wrth weled y mudion yn llefaru, y rhai anafus yn iach, y cloffion yn rhodio, a'r deillion yn gweled: a hwy a ogoneddasant Dduw Israel.

32 ¶ A galwodd yr Iesu ei ddisgyblion atto, ac a ddywedodd, Yr ydwyf yn tosturio wrth y dyrfa; canys y maent yn aros gyd â mi dridiau weithian, ac nid oes ganddynt ddim i'w fwytta: ac nid ydwyf yn ewyllysio eu gollwng hwynt ymaith ar eu cythlwng, rhag eu llewygu ar y ffordd.

33 A'i ddisgyblion a ddywedent wrtho, O ba le y caem ni gymmaint o fara yn y diffaethwch, fel y digonid tyrfa gymmaint?

34 A'r Iesu a ddywedai wrthynt, Pa sawl torth sydd gennych? A hwy a ddywedasant, Saith, ac ychydig bysgod bychain.

35 Ac efe a orchymynodd i'r torfeydd eistedd ar y ddaear.

36 A chan gymmeryd y saith dorth, a'r pysgod, a diolch, efe a'*u* torrodd, ac a'*u* rhoddodd i'w ddisgyblion, a'r disgyblion i'r dyrfa.

37 A hwy oll a fwyttasant, ac a gawsant eu digon: ac a godasant o'r briw-fwyd oedd y'ngweddill saith fasgedaid yn llawn.

38 A'r rhai a fwyttasant oedd bedair mil o wyr, heb law gwragedd a phlant.

39 Ac wedi iddo ollwng y torfeydd ymaith, efe a aeth i long, ac a ddaeth i barthau Magdala.

PENNOD XVI.

1 *Y Phariseaid yn gofyn arwydd.* 6 *Iesu yn rhybuddio ei ddisgyblion am lefain y Phariseaid a'r Saduceaid.* 13 *Tyb y bobl am Grist,* 16 *a chyffes Petr am dano.* 21 *Iesu yn rhag-fynegi ei farwolaeth:* 23 *yn ceryddu Petr am ei gynghori i'r gwrthwyneb;* 24 *ac yn rhybuddio y sawl a fynnent ei ganlyn ef, i ddwyn y groes.*

AC wedi i'r Phariseaid a'r Saduceaid ddyfod atto, a'i demtio, hwy a attolygasant iddo ddangos iddynt arwydd o'r nef.

2 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Pan fyddo yr hwyr, y dywedwch, Tywydd têg; canys y mae yr wybr yn goch.

3 A'r bore, Heddyw drycin; canys y mae yr wybr yn goch ac yn bruddaidd. O ragrithwyr, chwi a fedrwch ddeall wyneb yr wybren; ac oni fedrwch arwyddion yr amserau?

4 Y mae cenhedlaeth ddrwg a godinebus yn ceisio arwydd; ac arwydd nis rhoddir iddi, ond arwydd y prophwyd Jonas. Ac efe a'u gadawodd hwynt, ac a aeth ymaith.

5 Ac wedi dyfod ei ddisgyblion ef i'r làn arall, hwy a ollyngasant dros gôf gymmeryd bara *ganddynt.*

6 ¶ A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Edrychwch ac ymogelwch rhag surdoes y Phariseaid a'r Saduceaid.

7 A hwy a ymresymmasant yn eu plith eu hunain, gan ddywedyd, *Hyn sydd* am na chymmerasom fara *gennym.*

8 A'r Iesu yn gwybod, a ddywedodd wrthynt, Chwychwi o ychydig ffydd, paham yr ydych yn ymresymmu yn eich plith eich hunain, am na chymmerasoch fara *gyd â chwi?*

9 Onid ydych chwi yn deall etto, nac yn cofio pum torth y pum mil, a pha sawl basgedaid a gymmerasoch i fynu?

10 Na saith dorth y pedair mil, a pha sawl cawellaid a gymmerasoch i fynu?

11 Pa fodd nad ydych yn deall, nad am fara y dywedais wrthych, ar ymogelyd rhag surdoes y Phariseaid a'r Saduceaid?

12 Yna y deallasant na ddywedasai efe am ymogelyd rhag surdoes bara, ond rhag athrawiaeth y Phariseaid a'r Saduceaid.

13 ¶ Ac wedi dyfod yr Iesu i dueddau Cesarea Philippi, efe a ofynodd i'w ddisgyblion, gan ddywedyd, Pwy y mae dynion yn dywedyd fy mod i, Mab y dyn?

14 A hwy a ddywedasant, Rhai, *mai* Ioan Fedyddiwr, a rhai, *mai* Elias, ac eraill, *mai* Jeremias, neu un o'r prophwydi.

15 Efe a ddywedodd wrthynt, Ond pwy meddwch chwi ydwyf fi?

16 A Simon Petr a attebodd ac a ddywedodd, Ti yw y Crist, Mab y Duw byw.

17 A'r Iesu gan atteb a ddywedodd wrtho, Gwyn dy fyd di, Simon mab Jona: canys nid cig a gwaed a ddatguddiodd *hyn* i ti, ond fy Nhad yr hwn sydd yn y nefoedd.

18 Ac yr ydwyf finnau yn dywedyd i ti, mai ti yw Petr, ac ar y graig hon yr adeiladaf fy eglwys; a phyrth uffern nis gorchfygant hi.

19 A rhoddaf i ti agoriadau teyrnas nefoedd: a pha beth bynnag a rwymech ar y ddaear, a fydd rhwymedig yn y nefoedd; a pha beth bynnag a ryddhâech ar y ddaear, a fydd wedi ei ryddhâu yn y nefoedd.

20 Yna y gorchymynodd efe i'w ddisgyblion, na ddywedent i neb mai efe oedd Iesu Grist.

21 ¶ O hynny allan y dechreuodd yr Iesu ddangos i'w ddisgyblion fod yn rhaid iddo fyned i Jerusalem, a dioddef llawer gan yr henuriaid, a'r arch-offeiriaid, a'r ysgrifenyddion, a'i ladd, a chyfodi y trydydd dydd.

22 A Phetr, wedi ei gymmeryd ef atto, a ddechreuodd ei geryddu ef, gan ddywedyd, Arglwydd, trugarhâ wrthyt dy hun; nis bydd hyn i ti.

23 Ac efe a drodd, ac a ddywedodd wrth Petr, Dos yn fy ol i, Satan: rhwystr ydwyt ti i mi: am nad ydwyt yn synied y pethau sydd o Dduw, ond y pethau sydd o ddynion.

24 ¶ Yna y dywedodd yr Iesu wrth ei ddisgyblion, Os myn neb ddyfod ar fy ol i, ymwaded âg ef ei hun, a chyfoded ei groes, a chanlyned fi.

25 Canys pwy bynnag a ewyllysio gadw ei fywyd, a'i cyll: a phwy bynnag a gollo ei fywyd o'm plegid i, a'i caiff.

26 Canys pa lesâd i ddyn, os ynnill efe yr holl fyd, a cholli ei enaid ei hun? neu pa beth a rydd dyn yn gyfnewid am ei enaid?

27 Canys Mab y dyn a ddaw yn ngogoniant ei Dad gyd â'i angelion; ac yna y rhydd efe i bawb yn ol ei weithred.

28 Yn wir y dywedaf wrthych, Y mae rhai o'r sawl sydd yn sefyll yma, a'r ni phrofant angau, hyd oni welont Fab y dyn yn dyfod yn ei frenhiniaeth.

PENNOD XVII.

1 *Gwedd-newidiad Crist.* 14 *Y mae efe yn iachâu y lloerig;* 22 *yn rhag-fynegi ei ddioddefaint;* 24 *ac yn talu teyrnged.*

AC ar ol chwe diwrnod, y cymmerodd yr
Iesu Petr, ac Iago, ac Ioan ei frawd, ac
a'u dug hwy i fynydd uchel o'r neilldu.
2 A gwedd-newidiwyd ef ger eu bron hwy:
a'i wyneb a ddisgleiriodd fel yr haul, a'i
ddillad oedd cyn wynned a'r goleuni.
3 Ac wele, Moses ac Elïas a ymddangosodd
iddynt, yn ymddiddan âg ef.
4 A Phetr a attebodd ac a ddywedodd wrth
yr Iesu, O Arglwydd, da yw i ni fod yma: os
ewyllysi, gwnawn yma dair pabell; un i ti,
ac un i Moses, ac un i Elïas.
5 Ac efe etto yn llefaru, wele, cwmmwl
goleu a'u cysgododd hwynt: ac wele, lef o'r
cwmmwl, yn dywedyd, Hwn yw fy anwyl
Fab, yn yr hwn y'm boddlonwyd: gwran-
dewch arno ef.
6 A phan glybu y disgyblion *hynny*, hwy a
syrthiasant ar eu hwyneb, ac a ofnasant yn
ddirfawr.
7 A daeth yr Iesu, ac a gyffyrddodd â
hwynt, ac a ddywedodd, Cyfodwch, ac nac
ofnwch.
8 Ac wedi iddynt ddyrchafu eu llygaid, ni
welsant neb ond yr Iesu yn unig.
9 Ac fel yr oeddynt yn disgyn o'r mynydd,
gorchymynodd yr Iesu iddynt, gan ddy-
wedyd, Na ddywedwch y weledigaeth i neb,
hyd oni adgyfodo Mab y dyn o feirw.
10 A'i ddisgyblion a ofynasant iddo, gan
ddywedyd, Paham gan hynny y mae yr
ysgrifenyddion yn dywedyd, fod yn rhaid
dyfod o Elïas yn gyntaf?
11 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd
wrthynt, Elïas yn wir a ddaw yn gyntaf, ac
a edfryd bob peth.
12 Eithr yr ydwyf fi yn dywedyd i chwi,
ddyfod o Elïas eisoes; ac nad adnabuant hwy
ef, ond gwneuthur o honynt iddo beth
bynnag a fynnasant: felly y bydd hefyd i
Fab y dyn ddioddef ganddynt hwy.
13 Yna y deallodd y disgyblion mai am
Ioan Fedyddiwr y dywedasai efe wrthynt.
14 ¶ Ac wedi eu dyfod hwy at y dyrfa,
daeth atto *ryw* ddyn, *ac* a ostyngodd iddo ar
ei liniau,
15 Ac a ddywedodd, Arglwydd, trugarhâ
wrth fy mab, oblegid y mae efe yn lloerig, ac
yn flin arno: canys y mae efe yn syrthio yn
y tân yn fynych, ac yn y dwfr yn fynych.
16 Ac mi a'i dygais ef at dy ddisgyblion di,
ac ni allent hwy ei iachâu ef.
17 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd, O
genhedlaeth anffyddlawn a throfäus, pa hyd
y byddaf gyd â chwi? pa hyd y dioddefaf
chwi? dygwch ef yma attaf fi.
18 A'r Iesu a geryddodd y cythraul; ac efe
a aeth allan o hono: a'r bachgen a iachâwyd
o'r awr honno.
19 Yna y daeth y disgyblion at yr Iesu o'r
neilldu, ac y dywedasant, Paham nad allem
ni ei fwrw ef allan?
20 A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Oblegid
eich anghrediniaeth: canys yn wir y dywedaf
i chwi, Pe bai gennych ffydd megis gronyn o
had mwstard, chwi a ddywedech wrth y
mynydd hwn, Symmud oddi yma draw, ac
efe a symmudai; ac ni bydd dim ammhosibl
i chwi.
21 Eithr nid â y rhywogaeth hyn allan, ond
trwy weddi ac ympryd.
22 ¶ Ac fel yr oeddynt hwy yn aros yn
Galilea, dywedodd yr Iesu wrthynt, Mab y
dyn a draddodir i ddwylaw dynion:
23 A hwy a'i lladdant, a'r trydydd dydd y
cyfyd efe. A hwy a aethant yn drist iawn.
24 ¶ Ac wedi dyfod o honynt i Capernaum,
y rhai oedd yn derbyn *arian* y deyrnged a
ddaethant at Petr, ac a ddywedasant, Onid
yw eich athraw chwi yn talu teyrnged?
25 Yntau a ddywedodd, Ydyw. Ac wedi ei
ddyfod ef i'r tŷ, yr Iesu a achubodd ei flaen
ef, gan ddywedyd, Beth yr wyt ti yn ei
dybied, Simon? gan bwy y cymmer bren-
hinoedd y ddaear deyrnged neu dreth? gan
eu plant eu hun, ynte gan estroniaid?
26 Petr a ddywedodd wrtho, Gan estroniaid.
Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Gan hynny y
mae y plant yn rhyddion.
27 Er hynny, rhag i ni eu rhwystro hwy,
dos i'r môr, a bwrw fach, a chymmer y
pysgodyn a ddêl i fynu yn gyntaf; ac wedi i
ti agoryd ei safn, ti a gei ddarn o arian:
cymmer hwnnw, a dyro iddynt drosof fi a
thithau.

PENNOD XVIII.

1 *Crist yn rhybuddio ei ddisgyblion i fod yn
ostyngedig ac yn ddiniwed;* 7 *i ochelyd
rhwystrau, ac na ddirmygent y rhai bych-
ain:* 15 *yn dysgu pa fodd y mae i ni ym-
ddwyn tu ag at ein brodyr, pan wnelont
i'n herbyn;* 21 *a pha sawl gwaith y madd-
euwn iddynt:* 23 *yr hyn bath y mae yn ei
osod allan trwy ddammeg y brenhin a gym-
merai gyfrif gan ei weision,* 32 *ac a gospodd
yr hwn ni wnaethai drugaredd â'i gydym-
maith.*

AR yr awr honno y daeth y disgyblion at
yr Iesu, gan ddywedyd, Pwy sydd fwyaf
yn nheyrnas nefoedd?
2 A'r Iesu a alwodd atto fachgennyn, ac a'i
gosododd yn eu canol hwynt;
3 Ac a ddywedodd, Yn wir y dywedaf i
chwi, Oddi eithr eich troi chwi, a'ch gwneuth-
ur fel plant bychain, nid ewch chwi ddim i
mewn i deyrnas nefoedd.
4 Pwy bynnag gan hynny a'i gostyngo ei
hunan fel y bachgennyn hwn, hwnnw yw y
mwyaf yn nheyrnas nefoedd.
5 A phwy bynnag a dderbynio gyfryw
fachgennyn yn fy enw i, a'm derbyn i.
6 A phwy bynnag a rwystro un o'r rhai
bychain hyn a gredant ynof fi, da fyddai
iddo pe crogid maen melin am ei wddf, a'i
foddi yn eigion y môr.
7 ¶ Gwae y byd oblegid rhwystrau: canys
anghenrhaid yw dyfod rhwystrau; er hynny
gwae y dyn hwnnw trwy yr hwn y daw y
rhwystr.
8 Am hynny os dy law neu dy droed a'th
rwystra, tor hwynt ymaith, a thafl oddi
wrthyt: gwell yw i ti fyned i mewn i'r
bywyd yn gloff, neu yn anafus, nag â
chennyt ddwy law, neu ddau droed, dy daflu
i'r tân tragywyddol.
9 Ac os dy lygad a'th rwystra, tyn ef allan,
a thafl oddi wrthyt: gwell yw i ti yn un-
llygeidiog fyned i mewn i'r bywyd, nag â
dau lygad gennyt dy daflu i dân uffern.
10 Edrychwch na ddirmygoch yr un o'r
rhai bychain hyn: canys yr ydwyf yn dy-
wedyd i chwi, fod eu hangelion hwy yn y
nefoedd, bob amser yn gweled wyneb fy
Nhad yr hwn sydd yn y nefoedd.
11 Canys daeth Mab y dyn i gadw yr hyn a
gollasid.
12 Beth dybygwch chwi? O bydd gan ddyn
gant o ddefaid, a myned o un o honynt ar
ddisberod; oni âd efe yr amyn un cant, a
myned i'r mynyddoedd, a cheisio yr hon a
aeth ar ddisberod?
13 Ac os bydd *iddo* ei chael hi, yn wir
meddaf i chwi, y mae yn llawenhâu am
honno mwy nag am yr amyn un cant y rhai
nid aethant ar ddisberod.
4 Felly nid yw ewyllys eich Tad yr hwn

sydd yn y nefoedd, gyfrgolli yr un o'r rhai
bychain hyn.
15 ¶ Ac os pecha dy frawd i'th erbyn, dos,
ac argyhoedda ef rhyngot ti ac ef ei hun.
Os efe a wrendy arnat, ti a ynnillaist dy
frawd
16 Ac os efe ni wrendy, cymmer gyd â thi
etto un neu ddau, fel y'ngenau dau neu dri o
dystion y byddo pob gair yn safadwy.
17 Ac os efe ni wrendy arnynt hwy, dywed
i'r eglwys: ac os efe ni wrendy ar yr eglwys
chwaith, bydded ef i ti megis yr ethnig a'r
publican.
18 Yn wir meddaf i chwi, pa bethau bynnag
a rwymoch ar y ddaear, fyddant wedi eu
rhwymo yn y nef: a pha bethau bynnag a
ryddhâoch ar y ddaear, a fyddant wedi eu
rhyddhâu yn y nef.
19 Trachefn meddaf i chwi, Os cydsynia
dau o honoch ar y ddaear am ddim oll, beth
bynnag a'r a ofynant, efe a wneir iddynt gan
fy Nhad yr hwn sydd yn y nefoedd.
20 Canys lle mae dau neu dri wedi ym-
gynnull yn fy enw i, yno yr ydwyf yn eu
canol hwynt.
21 ¶ Yna y daeth Petr atto ef, ac a ddy-
wedodd, Arglwydd, pa sawl gwaith y pecha
fy mrawd i'm herbyn, ac y maddeuaf iddo?
ai hyd seithwaith?
22 Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Nid ydwyf
yn dywedyd wrthyt, Hyd seithwaith: ond,
Hyd ddengwaith a thriugain seithwaith.
23 ¶ Am hynny y cyffelybir teyrnas nef-
oedd i ryw frenhin a fynnai gael cyfrif gan
ei weision.
24 A phan ddechreuodd gyfrif, fe a ddygwyd
atto un a oedd yn ei ddyled ef o ddeng mil o
dalentau.
25 A chan nad oedd ganddo *ddim* i dalu,
gorchymynodd ei arglwydd ei werthu ef, a'i
wraig, a'i blant, a chwbl a'r a feddai, a thalu
y ddyled.
26 A'r gwas a syrthiodd i lawr, ac a'i
haddolodd ef, gan ddywedyd, Arglwydd,
bydd ymarhous wrthyf, a mi a dalaf i ti y
cwbl oll.
27 Ac arglwydd y gwas hwnnw a dosturiodd
wrtho, ac a'i gollyngodd, ac a faddeuodd
iddo y ddyled.
28 Ac wedi myned o'r gwas hwnnw allan,
efe a gafodd un o'i gyd-weision yr hwn oedd
yn ei ddyled ef o gan ceiniog: ac efe a ym-
aflodd ynddo, ac a'*i* llindagodd, gan ddy-
wedyd, Tâl i mi yr hyn sydd ddyledus arnat.
29 Yna y syrthiodd ei gyd-was wrth ei
draed ef, ac a ymbiliodd âg ef, gan ddywedyd,
Bydd ymarhous wrthyf, a mi a dalaf i ti y
cwbl oll.
30 Ac nis gwnai efe: ond myned a'i fwrw
ef y'ngharchar, hyd oni thalai yr hyn oedd
ddyledus.
31 A phan welodd ei gyd-weision y pethau
a wnelsid, bu ddrwg dros ben ganddynt: a
hwy a ddaethant ac a fynegasant i'w har-
glwydd yr holl bethau a fuasai.
32 Yna ei arglwydd, wedi ei alw ef atto, a
ddywedodd wrtho, Ha was drwg, maddeuais
i ti yr holl ddyled honno, am i ti ymbil â
mi:
33 Ac oni ddylesit tithau drugarhâu wrth
dy gyd-was, megis y trugarhêais innau wrthyt
ti?
34 A'i arglwydd a ddigiodd, ac a'i rhoddodd
ef i'r poenwyr, hyd oni thalai yr hyn oll
oedd ddyledus iddo.
35 Ac felly y gwna fy Nhad nefol i chwithau,
oni faddeuwch o'ch calonnau bob un i'w
frawd eu camweddau.

PENNOD XIX.

*2 Crist yn iachâu y cleifion: 3 yn atteb y Pha-
riseaid am ysgariaeth: 10 yn dangos pa bryd
y mae priodas yn anghenrheidiol: 13 yn
derbyn plant bychain: 16 yn dysgu i'r gwr
ieuangc y modd i gael bywyd tragywyddol,
20 ac i fod yn berffaith: 23 yn dywedyd i'w
ddisgyblion mor anhawdd ydyw i'r goludog
fyned i mewn i deyrnas Dduw; 27 ac yn
addaw gwobr i'r sawl a ymadawant â dim
er mwyn ei ganlyn ef.*

A BU, pan orphenodd yr Iesu yr ym-
adroddion hyn, efe a ymadawodd o
Galilea, ac a ddaeth i derfynau Judea, tu
hwnt i'r Iorddonen:
2 A thorfeydd lawer a'i canlynasant ef; ac
efe a'u hiachâodd hwynt yno.
3 ¶ A daeth y Phariseaid atto, gan ei
demtio, a dywedyd wrtho, Ai cyfreithlawn
i wr ysgar â'i wraig am bob achos?
4 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd wrth-
ynt, Oni ddarllenasoch i'r hwn a'*u* gwnaeth
o'r dechreu, eu gwneuthur hwy yn wrryw a
banyw?
5 Ac efe a ddywedodd, Oblegid hyn y gâd
dyn dad a mam, ac y glŷn wrth ei wraig: a'r
ddau fyddant yn un cnawd.
6 O herwydd paham, nid ydynt mwy yn
ddau, ond yn un cnawd. Y peth gan hynny
a gysylltodd Duw, nac ysgared dyn.
7 Hwythau a ddywedasant wrtho, Paham
gan hynny y gorchymynodd Moses roddi
llythyr ysgar, a'i gollwng hi ymaith?
8 Yntau a ddywedodd wrthynt, Moses, o
herwydd caledrwydd eich calonnau, a oddef-
odd i chwi ysgar â'ch gwragedd: eithr o'r
dechreu nid felly yr oedd.
9 Ac meddaf i chwi, Pwy bynnag a ysgaro
â'i wraig, ond am odineb, ac a brïodo un
arall, y mae efe yn torri priodas: ac y mae
yr hwn a brïodo yr hon a ysgarwyd, yn torri
priodas.
10 ¶ Dywedodd ei ddisgyblion wrtho, Os
felly y mae yr achos rhwng gwr a gwraig,
nid da gwreicca.
11 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Nid yw
pawb yn derbyn y gair hwn, ond *y rhai* y
rhoddwyd iddynt.
12 Canys y mae eunuchiaid a aned felly o
groth *eu* mam; ac y mae eunuchiaid a wnaed
gan ddynion yn eunuchiaid; ac y mae eu-
nuchiaid a'u gwnaethant eu hun yn eu-
nuchiaid er mwyn teyrnas nefoedd. Y neb
a ddichon *ei* dderbyn, derbynied.
13 ¶ Yna y dygwyd atto blant bychain, fel
y rhoddai *ei* ddwylaw arnynt, ac y gweddïai:
a'r disgyblion a'u ceryddodd hwynt.
14 A'r Iesu a ddywedodd, Gadewch i blant
bychain, ac na waherddwch iddynt ddyfod
attaf fi: canys eiddo y cyfryw rai yw teyrnas
nefoedd.
15 Ac wedi iddo roddi *ei* ddwylaw arnynt,
efe a aeth *ymaith* oddi yno.
16 ¶ Ac wele, un a ddaeth, ac a ddywedodd
wrtho, Athraw da, pa beth da a wnaf, fel y
caffwyf fywyd tragywyddol?
17 Yntau a ddywedodd wrtho, Paham y
gelwi fi yn dda? nid da neb ond un, *sef*
Duw: ond os ewyllysi fyned i mewn i'r
bywyd, cadw y gorchymynion.
18 Efe a ddywedodd wrtho yntau, Pa rai?
A'r Iesu a ddywedodd, Na ladd, Na odineba,
Na ladratta, Na ddwg gam dystiolaeth,
19 Anrhydedda dy dad a'*th* fam, a Châr dy
gymmydog fel ti dy hun.
20 Y gwr ieuangc a ddywedodd wrtho, Mi
a gedwais y rhai hyn oll o'm hieuengctid:
beth sydd yn eisieu i mi etto?

21 Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Os ewyllysi
fod yn berffaith, dos, gwerth yr hyn sydd
gennyt, a dyro i'r tlodion; a thi a gei drysor
yn y nef: a thyred, canlyn fi.
22 A phan glybu y gwr ieuangc yr ymad-
rodd, efe a aeth i ffordd yn drist: canys yr
oedd yn berchen da lawer.
23 ¶ Yna y dywedodd yr Iesu wrth ei
ddisgyblion, Yn wir y dywedaf i chwi, mai
yn anhawdd yr â goludog i mewn i deyrnas
nefoedd.
24 A thrachefn meddaf i chwi, Haws yw i
gamel fyned trwy grai y nodwydd ddur, nag
i oludog fyned i mewn i deyrnas Dduw.
25 A phan glybu ei ddisgyblion ef *hyn*,
synnu a wnaethant yn ddirfawr, gan ddy-
wedyd, Pwy gan hynny a all fod yn gad-
wedig?
26 A'r Iesu a edrychodd arnynt, ac a ddy-
wedodd wrthynt, Gyd â dynion ammhosibl
yw hyn, ond gyd â Duw pob peth sydd
bosibl.
27 ¶ Yna Petr a attebodd ac a ddywedodd
wrtho, Wele, nyni a adawsom bob peth, ac
a'th ganlynasom di: beth gan hynny a fydd
i ni?
28 A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Yn wir
meddaf i chwi, y cewch chwi, y rhai a'm
canlynasoch i, yn yr adenedigaeth, pan eis-
teddo Mab y dyn ar orsedd ei ogoniant, eistedd
chwithau ar ddeuddeg gorsedd, yn barnu deu-
ddeg llwyth Israel.
29 A phob un a'r a adawodd dai, neu frodyr,
neu chwiorydd, neu dad, neu fam, neu wraig,
neu blant, neu diroedd, er mwyn fy enw i, a
dderbyn y cànn cymmaint, a bywyd tragy-
wyddol a etifedda efe.
30 Ond llawer *o'r rhai* blaenaf a fyddant yn
olaf, a'r rhai olaf yn flaenaf.

PENNOD XX.

1 *Crist, trwy ddammeg y gweithwyr yn y win-
llan, yn dangos nad ydyw Duw yn ddyledwr
i neb:* 17 *yn rhag-fynegi ei ddioddefaint:* 20
*trwy atteb i fam meibion Zebedëus, yn dysgu
i'w ddisgyblion fod yn ostyngedig:* 30 *ac yn
rhoddi i ddau ddyn dall eu golwg.*

CANYS teyrnas nefoedd sydd debyg i wr *o*
berchen tŷ, yr hwn a aeth allan a hi yn
dyddhâu, i gyflogi gweithwyr i'w winllan.
2 Ac wedi cyttuno â'r gweithwyr er ceiniog
y dydd, efe a'u hanfonodd hwy i'w winllan.
3 Ac efe a aeth allan ynghylch y drydedd
awr, ac a welodd eraill yn sefyll yn segur yn
y farchnadfa;
4 Ac a ddywedodd wrthynt, Ewch chwithau
i'r winllan; a pha beth bynnag a fyddo cyf-
iawn, mi a'i rhoddaf i chwi.
5 A hwy a aethant ymaith. *Ac* efe a aeth
allan drachefn ynghylch y chweched a'r
nawfed awr, ac a wnaeth yr un modd.
6 Ac efe a aeth allan ynghylch yr unfed
awr ar ddeg, ac a gafodd eraill yn sefyll yn
segur, ac a ddywedodd wrthynt, Paham y
sefwch chwi yma ar hyd y dydd yn segur?
7 Dywedasant wrtho, Am na chyflogodd
neb nyni. Dywedodd yntau wrthynt, Ewch
chwithau i'r winllan; a pha beth bynnag
fyddo cyfiawn, chwi a'i cewch.
8 A phan aeth hi yn hwyr, arglwydd y
winllan a ddywedodd wrth ei oruchwyliwr,
Galw y gweithwyr, a dyro iddynt *eu* cyflog,
gan ddechreu o'r *rhai* diweddaf hyd y *rhai*
cyntaf.
9 A phan ddaeth y rhai *a gyflogasid* yng-
hylch yr unfed awr ar ddeg, hwy a gawsant
bob un geiniog.
10 A phan ddaeth y rhai cyntaf, hwy a
dybiasant y caent fwy; a hwythau a gawsant
bob un geiniog.
11 Ac wedi iddynt gael, grwgnach a wnaeth-
ant yn erbyn gwr y tŷ,
12 Gan ddywedyd, Un awr y gweithiodd y
rhai olaf hyn, a thi a'u gwnaethost hwynt yn
gystal a ninnau, y rhai a ddygasom bwys y
dydd a'r gwres.
13 Yntau a attebodd ac a ddywedodd wrth
un o honynt, Y cyfaill, nid ydwyf yn
gwneuthur cam â thi: onid er ceiniog y
cyttunaist â mi?
14 Cymmer yr *hyn sydd* eiddot, a dos
ymaith: yr ydwyf yn ewyllysio rhoddi i'r
olaf hwn megis i tithau.
15 Ai nid cyfreithlawn i mi wneuthur a
fynnwyf â'r eiddof fy hun? neu a ydyw dy
lygad di yn ddrwg, am fy mod i yn dda?
16 Felly y rhai olaf fyddant yn flaenaf, a'r
rhai blaenaf yn olaf: canys llawer sydd wedi
eu galw, ac ychydig wedi eu dewis.
17 ¶ Ac a'r Iesu yn myned i fynu i Jeru-
salem, efe a gymmerth y deuddeg disgybl o'r
neilldu ar y ffordd, ac a ddywedodd wrth-
ynt,
18 Wele, yr ydym ni yn myned i fynu i
Jerusalem; a Mab y dyn a draddodir i'r arch-
offeiriaid a'r ysgrifenyddion, a hwy a'i con-
demniant ef i farwolaeth.
19 Ac a'i traddodant ef i'r Cenhedloedd, i'*w*
watwar, ac i'*w* fflangellu, ac i'*w* groeshoelio:
a'r trydydd dydd efe a adgyfyd.
20 ¶ Yna y daeth mam meibion Zebedëus
atto gyd â'i meibion, gan addoli, a deisyf
rhyw beth ganddo.
21 Ac efe a ddywedodd wrthi, Pa beth a
fynni? Dywedodd hithau wrtho, Dywed am
gael o'm dau fab hyn eistedd, y naill ar dy
law ddehau, a'r llall ar dy law aswy, yn dy
frenhiniaeth.
22 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd, Ni
wyddoch chwi beth yr ydych yn ei ofyn. A
ellwch chwi yfed o'r cwppan yr ydwyf fi ar
yfed o hono, a'ch bedyddio â'r bedydd y
bedyddir fi? Dywedasant wrtho, Gallwn.
23 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Diau yr
yfwch o'm cwppan, ac y'ch bedyddir â'r
bedydd y'm bedyddir âg ef: eithr eistedd ar
fy llaw ddehau ac ar fy llaw aswy, nid eiddof
ei roddi; ond i'r sawl y darparwyd gan fy
Nhad.
24 A phan glybu y deg *hyn*, hwy a sorrasant
wrth y ddau frodyr.
25 A'r Iesu a'u galwodd hwynt atto, ac a
ddywedodd, Chwi a wyddoch fod pennaeth-
iaid y Cenhedloedd yn tra-arglwyddiaethu
arnynt, a'r rhai mawrion yn tra-awdurdodi
arnynt hwy.
26 Eithr nid felly y bydd yn eich plith
chwi: ond pwy bynnag a fynno fod yn fawr
yn eich plith chwi, bydded yn weinidog i
chwi;
27 A phwy bynnag a fynno fod yn bennaf
yn eich plith, bydded yn was i chwi:
28 Megis na ddaeth Mab y dyn i'w wasan-
aethu, ond i wasanaethu, ac i roddi ei einioes
yn bridwerth dros lawer.
29 Ac a hwy yn myned allan o Jericho,
tyrfa fawr a'i canlynodd ef.
30 ¶ Ac wele, dau ddeillion yn eistedd ar
fin y ffordd, pan glywsant fod yr Iesu yn
myned heibio, a lefasant, gan ddywedyd,
Arglwydd, fab Dafydd, trugarhâ wrthym.
31 A'r dyrfa a'u ceryddodd hwynt, fel y
tawent: hwythau a lefasant fwyfwy, gan
ddywedyd, Arglwydd, fab Dafydd, trugarhâ
wrthym.

32 A'r Iesu a safodd, ac a'u galwodd hwynt,
ac a ddywedodd, Pa beth a ewyllysiwch ei
wneuthur o honof i chwi?
33 Dywedasant wrtho, Arglwydd, agoryd
eiu llygaid ni.
34 A'r Iesu a dosturiodd *wrthynt*, ac a
gyffyrddodd â'u llygaid: ac yn ebrwydd y
cafodd eu llygaid olwg, a hwy a'i canlynasant ef.

PENNOD XXI.

1 Crist yn marchogaeth ar asen i Jerusalem; 12 yn gyrru y prynwyr a'r gwerthwyr o'r deml; 17 yn melldithio y ffigysbren; 23 yn gostegu yr offeiriaid a'r henuriaid, 28 ac yn eu ceryddu trwy gyffelybrwydd y ddau fab, 33 a'r llafurwyr a laddasant y rhai a anfonwyd attynt.

A PHAN ddaethant yn gyfagos i Jerusalem, a'u dyfod hwy i Bethphage, i fynydd yr Olew-wydd, yna yr anfonodd yr Iesu
ddau ddisgybl,
2 Gan ddywedyd wrthynt, Ewch i'r pentref
sydd ar eich cyfer, ac yn y man chwi a gewch
asen yn rhwym, ac ebol gyd â hi: gollyngwch
hwynt, a dygwch attaf fi.
3 Ac os dywed neb ddim wrthych, dywedwch, Y mae yn rhaid i'r Arglwydd wrthynt:
ac yn y man efe a'u denfyn hwynt.
4 A hyn oll a wnaethpwyd, fel y cyflawnid
yr hyn a ddywedasid trwy y prophwyd, yn
dywedyd,
5 Dywedwch i ferch Sion, Wele, dy frenhin
yn dyfod i ti yn addfwyn, ac yn eistedd ar
asen, ac ebol llwdn *asen* arferol â'r iau.
6 Y disgyblion a aethant ac a wnaethant fel
y gorchymynasai yr Iesu iddynt.
7 A hwy a ddygasant yr asen a'r ebol, ac a
ddodasant eu dillad arnynt, ac a'*i* gosodasant
ef i eistedd ar hynny.
8 A thyrfa ddirfawr a daenasant eu dillad ar
y ffordd; eraill a dorrasant gangau o'r gwŷdd,
ac a'*u* taenasant ar hyd y ffordd.
9 A'r torfeydd, y rhai oedd yn myned o'r
blaen, a'r rhai oedd yn dyfod ar ol, a lefasant,
gan ddywedyd, Hosanna i fab Dafydd: Bendigedig yw yr hwn sydd yn dyfod yn enw yr
Arglwydd: Hosanna yn y goruchafion.
10 Ac wedi ei ddyfod ef i mewn i Jerusalem,
y ddinas oll a gynhyrfodd, gan ddywedyd,
Pwy yw hwn?
11 A'r torfeydd a ddywedasant, Hwn yw
Iesu y prophwyd o Nazareth yn Galilea.
12 ¶ A'r Iesu a aeth i mewn i deml Dduw,
ac a daflodd allan bawb a'r oedd yn gwerthu
ac yn prynu yn y deml, ac a ddymchwelodd
i lawr fyrddau y newidwyr arian, a chadeiriau y rhai oedd yn gwerthu colommenod:
13 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ysgrifenwyd, Tŷ gweddi y gelwir fy nhŷ i; eithr
chwi a'i gwnaethoch yn ogof lladron.
14 A daeth y deillion a'r cloffion atto yn y
deml; ac efe a'u hiachâodd hwynt.
15 A phan welodd yr arch-offeiriaid a'r ysgrifenyddion y rhyfeddodau a wnaethai efe,
a'r plant yn llefain yn y deml, ac yn dywedyd, Hosanna i fab Dafydd; hwy a lidiasant,
16 Ac a ddywedasant wrtho, A wyt ti yn
clywed beth y mae y rhai hyn yn ei ddywedyd? A'r Iesu a ddywedodd wrthynt,
Ydwyf. Oni ddarllenasoch chwi erioed, O
enau plant bychain a rhai yn sugno y perffeithiaist foliant?
17 ¶ Ac efe a'u gadawodd hwynt, ac a aeth
allan o'r ddinas i Bethania, ac a lettyodd yno.
18 A'r bore, fel yr oedd efe yn dychwelyd
i'r ddinas, yr oedd arno chwant bwyd.
19 A phan welodd efe ffigysbren ar y ffordd,
efe a ddaeth atto, ac ni chafodd ddim arno,
ond dail yn unig: ac *efe* a ddywedodd wrtho,
Na thyfed ffrwyth arnat byth mwyach. Ac
yn ebrwydd y crinodd y ffigysbren.
20 A phan welodd y disgyblion, hwy a
ryfeddasant, gan ddywedyd, Mor ddisymmwth y crinodd y ffigysbren!
21 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd
wrthynt, Yn wir meddaf i chwi, Os bydd
gennych ffydd, ac heb ammeu, ni wnewch
yn unig hyn *a wnaethum* i'r ffigysbren, eithr
hefyd os dywedwch wrth y mynydd hwn,
Coder di i fynu, a bwrier di i'r môr; hynny a
fydd.
22 A pha beth bynnag a ofynoch mewn
gweddi, gan gredu, chwi a'i derbyniwch.
23 Ac wedi ei ddyfod ef i'r deml, yr archoffeiriaid a henuriaid y bobl a ddaethant atto
fel yr oedd efe yn athrawiaethu, gan ddywedyd, Trwy ba awdurdod yr wyt ti yn
gwneuthur y pethau hyn? a phwy a roddes i
ti yr awdurdod hon?
24 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd
wrthynt, Minnau a ofynaf i chwithau un
gair, yr hwn os mynegwch i mi, minnau a
fynegaf i chwithau trwy ba awdurdod yr wyf
yn gwneuthur y pethau hyn.
25 Bedydd Ioan, o ba le yr oedd? ai o'r nef,
ai o ddynion? A hwy a ymresymmasant yn
eu plith eu hunain, gan ddywedyd, Os dywedwn, O'r nef; efe a ddywed wrthym,
Paham gan hynny nas credasoch ef?
26 Ond os dywedwn, O ddynion; y mae
arnom ofn y bobl: canys y mae pawb yn
cymmeryd Ioan megis prophwyd.
27 A hwy a attebasant i'r Iesu, ac a ddywedasant, Ni wyddom ni. Ac yntau a ddywedodd wrthynt, Nid wyf finnau yn dywedyd i
chwi trwy ba awdurdod yr wyf yn gwneuthur
y pethau hyn.
28 ¶ Ond beth dybygwch chwi? Yr oedd
gan wr ddau fab: ac efe a ddaeth at y cyntaf,
ac a ddywedodd, *Fy* mab, dos, gweithia
heddyw yn fy ngwinllan.
29 Ac yntau a attebodd ac a ddywedodd,
Nid af: ond wedi hynny efe a edifarhaodd,
ac a aeth.
30 A phan ddaeth efe at yr ail, efe a ddywedodd yr un modd. Ac efe a attebodd ac a
ddywedodd, Myfi *a af*, arglwydd; ac nid
aeth efe.
31 Pa un o'r ddau a wnaeth ewyllys y tad?
Dywedasant wrtho, Y cyntaf. Yr Iesu a
ddywedodd wrthynt, Yn wir meddaf i chwi,
yr â y publicanod a'r putteiniaid i mewn i
deyrnas Dduw o'ch blaen chwi.
32 Canys daeth Ioan attoch yn ffordd cyfiawnder, ac ni chredasoch ef: ond y publicanod a'r putteiniaid a'i credasant ef. Chwithau, yn gweled, nid edifarhasoch wedi hynny,
fel y credech ef.
33 ¶ Clywch ddammeg arall. Yr oedd
rhyw ddyn o berchen tŷ, yr hwn a blannodd
winllan, ac a osododd gae yn ei chylch hi, ac
a gloddiodd ynddi win-wryf, ac a adeiladodd
dŵr, ac a'i gosododd hi allan i lafurwyr, ac a
aeth oddi cartref.
34 A phan nesâodd amser ffrwythau, efe a
ddanfonodd ei weision at y llafurwyr, i
dderbyn ei ffrwythau hi.
35 A'r llafurwyr a ddaliasant ei weision ef,
ac un a gurasant, ac arall a laddasant, ac
arall a labyddiasant.
36 Trachefn, efe a anfonodd weision eraill,
fwy na'r rhai cyntaf: a hwy a wnaethant
iddynt yr un modd.
37 Ac yn ddiweddaf oll, efe a anfonodd

attynt ei fab ei hun; gan ddywedyd, Hwy a
barchant fy mab i.
38 A phan welodd y llafurwyr y mab, hwy
a ddywedasant yn eu plith eu hun, Hwn yw
yr etifedd; deuwch, lladdwn ef, a daliwn ei
etifeddiaeth ef,
39 Ac wedi iddynt *ei* ddal, hwy a'i bwrias-
ant ef allan o'r winllan, ac a'i lladdasant.
40 Am hynny pan ddêl arglwydd y winllan,
pa beth a wna efe i'r llafurwyr hynny?
41 Hwy a ddywedasant wrtho, Efe a ddi-
fetha yn llwyr y dynion drwg hynny, ac a
esyd y winllan i lafurwyr eraill, y rhai a
dalant iddo y ffrwythau yn eu hamserau.
42 Yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Oni
ddarllenasoch chwi erioed yn yr ysgrythyrau,
Y maen a wrthododd yr adeiladwyr, hwn a
wnaethpwyd yn ben congl: gan yr Ar-
glwydd y gwnaethpwyd hyn, a rhyfedd yw
yn ein golwg ni?
43 Am hynny meddaf i chwi, y dygir teyrnas
Dduw oddi arnoch chwi, ac a'i rhoddir i genedl
a ddygo ei ffrwythau.
44 A phwy bynnag a syrthio ar y maen
hwn, efe a ddryllir: ac ar bwy bynnag y
syrthio, efe a'i mâl ef yn chwilfriw.
45 A phan glybu yr arch-offeiriaid a'r Pha-
riseaid ei ddammegion ef, hwy a wybuant
mai am danynt hwy y dywedai efe.
46 Ac a hwy yn ceisio ei ddala, hwy a ofn-
asant y torfeydd; am eu bod yn ei gym-
meryd ef fel prophwyd.

PENNOD XXII.

1 *Dammeg priodas mab y brenhin.* 9 *Galw-
edigaeth y Cenhedloedd.* 12 *Cospedigaeth yr
hwn nid oedd ganddo y wisg briodas.* 15 *Y
dylid talu teyrnged i Cesar.* 23 *Crist yn
cau safnau y Saduceaid ynghylch yr adgyf-
odiad:* 34 *yn atteb y cyfreithiwr, pa un yw
y gorchymyn cyntaf, a'r mawr;* 41 *ac yn
holi y Phariseaid ynghylch y Messias.*

A'R Iesu a attebodd, ac a lefarodd wrth-
ynt drachefn mewn dammegion, gan
ddywedyd,
2 Cyffelyb yw teyrnas nefoedd i ryw frenhin
a wnaeth briodas i'w fab,
3 Ac a ddanfonodd ei weision i alw y rhai a
wahoddasid i'r briodas: ac ni fynnent hwy
ddyfod.
4 Trachefn efe a anfonodd weision eraill,
gan ddywedyd, Dywedwch wrth y rhai a
wahoddwyd, Wele, parottöais fy nghiniaw:
fy ychain a'*m* pasgedigion a laddwyd, a phob
peth *sydd* barod: deuwch i'r briodas.
5 A hwy yn ddiystyr ganddynt, a aethant
ymaith, un i'w faes, ac arall i'w fasnach:
6 A'r lleill a ddaliasant ei weision ef, ac a'*u*
hammharchasant, ac a'*u* lladdasant.
7 A phan glybu y brenhin, efe a lidiodd;
ac a ddanfonodd ei luoedd, ac a ddinystriodd
y lleiddiaid hynny, ac a losgodd eu dinas
hwynt.
8 Yna efe a ddywedodd wrth ei weision, Yn
wir y briodas sydd barod, ond y rhai a wa-
hoddasid nid oeddynt deilwng.
9 Ewch gan hynny i'r prif-ffyrdd, a chyn-
nifer ag a gaffoch, gwahoddwch i'r briodas.
10 A'r gweision hynny a aethant allan i'r
prif-ffyrdd, ac a gasglasant ynghyd gynnifer
oll ag a gawsant, drwg a da: a llanwyd y
briodas o wahoddedigion.
11 ¶ A phan ddaeth y brenhin i mewn i
weled y gwahoddedigion, efe a ganfu yno
ddyn heb wisg priodas am dano:
12 Ac efe a ddywedodd wrtho, Y cyfaill, pa
fodd y daethost i mewn yma, heb fod gennyt
wisg priodas? Ac yntau a aeth yn fud.

13 Yna y dywedodd y brenhin wrth y gwein-
idogion, Rhwymwch ei draed a'i ddwylaw,
a chymmerwch ef ymaith, a theflwch i'r
tywyllwch eithaf: yno y bydd wylofain a
rhingcian dannedd.
14 Canys llawer sydd wedi eu galw, ac
ychydig wedi eu dewis.
15 ¶ Yna yr aeth y Phariseaid, ac a gym-
merasant gynghor pa fodd y rhwydent ef yn
ei ymadrodd.
16 A hwy a ddanfonasant atto eu disgyblion
ynghyd â'r Herodianiaid, gan ddywedyd,
Athraw, ni a wyddom dy fod yn eirwir, ac
yn dysgu ffordd Duw mewn gwirionedd, ac
nad oes arnat ofal rhag neb: oblegid nid wyt
ti yn edrych ar wyneb dynion.
17 Dywed i ni gan hynny, Beth yr wyt ti yn
ei dybied? Ai cyfreithlawn rhoddi teyrnged i
Cesar, ai nid *yw*?
18 Ond yr Iesu a wybu eu drygioni hwy,
ac a ddywedodd, Paham yr ydych yn fy
nhemtio i, chwi ragrithwyr?
19 Dangoswch i mi arian y deyrnged. A
hwy a ddygasant atto geiniog.
20 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Eiddo pwy
yw y ddelw hon a'r argraph?
21 Dywedasant wrtho, Eiddo Cesar. Yna
y dywedodd wrthynt, Telwch chwithau yr
eiddo Cesar i Cesar, a'r eiddo Duw i Dduw.
22 A phan glywsant hwy *hyn*, rhyfeddu a
wnaethant, a'i adael ef, a myned ymaith.
23 ¶ Y dydd hwnnw y daeth atto y Sadu-
ceaid, y rhai sydd yn dywedyd nad oes adgyf-
odiad, ac a ofynasant iddo,
24 Gan ddywedyd, Athraw, dywedodd
Moses, Os bydd marw neb heb iddo blant,
prioded ei frawd ei wraig ef, a chyfoded
had i'w frawd.
25 Ac yr oedd gyd â ni saith o frodyr: a'r
cyntaf a briododd wraig, ac a fu farw; ac efe
heb hiliogaeth iddo, a adawodd ei wraig i'w
frawd.
26 Felly hefyd yr ail, a'r trydydd, hyd y
seithfed.
27 Ac yn ddiweddaf oll bu farw y wraig
hefyd.
28 Yn yr adgyfodiad, gan hynny, gwraig i
bwy o'r saith fydd hi? canys hwynt-hwy
oll a'i cawsant hi.
29 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd
wrthynt, Yr ydych yn cyfeiliorni, gan na
wyddoch yr ysgrythyrau, na gallu Duw.
30 Oblegid yn yr adgyfodiad nid ydynt nac
yn gwreicca, nac yn gwra; eithr y maent fel
angelion Duw yn y nef.
31 Ac am adgyfodiad y meirw, oni ddar-
llenasoch yr hyn a ddywedwyd wrthych gan
Dduw, gan ddywedyd,
32 Myfi yw Duw Abraham, a Duw Isaac, a
Duw Jacob? Nid yw Duw Dduw y *rhai*
meirw, ond y *rhai* byw.
33 A phan glybu y torfeydd *hynny*, hwy a
synnasant wrth ei athrawiaeth ef.
34 ¶ Ac wedi clywed o'r Phariseaid ddarfod
i'r *Iesu* ostegu y Saduceaid, hwy a ymgyn-
nullasant ynghyd i'r un lle.
35 Ac un o honynt, *yr hwn oedd* gyfreithiwr,
a ofynodd *iddo*, gan ei demtio, a dywedyd,
36 Athraw, pa un *yw* y gorchymyn mawr
yn y gyfraith?
37 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Câri yr
Arglwydd dy Dduw â'th holl galon, ac â'th
holl enaid, ac â'th holl feddwl.
38 Hwn yw y cyntaf, a'r gorchymyn mawr.
39 A'r ail *sydd* gyffelyb iddo; Câr dy gym-
mydog fel ti dy hun.
40 Ar y ddau orchymyn hyn y mae yr holl
gyfraith a'r prophwydi yn sefyll.

41 ¶ Ac wedi ymgasglu o'r Phariseaid
ynghyd, yr Iesu a ofynodd iddynt,
42 Gan ddywedyd, Beth a dybygwch chwi
am Grist? mab i bwy ydyw? Dywedent
wrtho, *Mab* Dafydd.
43 Dywedai yntau wrthynt, Pa fodd gan
hynny y mae Dafydd yn yr yspryd yn ei
alw ef yn Arglwydd, gan ddywedyd,
44 Dywedodd yr ARGLWYDD wrth fy Ar-
glwydd, Eistedd ar fy neheulaw, hyd oni
osodwyf dy elynion yn droedfaingc i'th
draed di?
45 Os yw Dafydd gan hynny yn ei alw ef
yn Arglwydd, pa fodd y mae efe yn fab
iddo?
46 Ac nid allodd neb atteb gair iddo, ac ni
feiddiodd neb o'r dydd hwnnw allan ymofyn
âg ef mwyach.

PENNOD XXIII.

1 *Crist yn rhybuddio y bobl i ddilyn athraw-*
iaeth dda, ac nid esamplau drwg yr ysgrif-
enyddion a'r Phariseaid. 5 *Rhaid i ddis-*
gyblion Crist ochelyd eu rhyfyg hwy. 13 *Mae*
efe yn cyhoeddi wyth wae yn erbyn eu
rhagrith a'u dallineb hwy; 34 *ac yn pro-*
phwydo dinystr Jerusalem.

YNA y llefarodd yr Iesu wrth y torfeydd
a'i ddisgyblion,
2 Gan ddywedyd, Y'nghadair Moses yr
eistedd yr ysgrifenyddion a'r Phariseaid.
3 Yr hyn oll gan hynny a ddywedant wrth-
ych am eu cadw, cedwch a gwnewch; eithr
yn ol eu gweithredoedd na wnewch: canys
dywedant, ac nis gwnant.
4 Oblegid y maent yn rhwymo beichiau
trymion ac anhawdd eu dwyn, ac yn *eu*
gosod ar ysgwyddau dynion; ond nid ewyll-
ysiant eu syflyd hwy âg un o'u bysedd.
5 Ond y maent yn gwneuthur eu holl
weithredoedd er mwyn eu gweled gan ddyn-
ion: *canys* y maent yn gwneuthur yn llyd-
ain eu phylacterau, ac yn gwneuthur ymyl-
waith eu gwisgoedd yn helaeth;
6 A charu *y maent* y lle uchaf mewn gwledd-
oedd, a'r prif-gadeiriau yn y synagogau,
7 A chyfarch yn y marchnadoedd, a'u galw
gan ddynion, Rabbi, Rabbi.
8 Eithr na'ch galwer chwi Rabbi: canys un
yw eich Athraw chwi, *sef* Crist; a chwithau
oll brodyr ydych.
9 Ac na elwch neb yn dad i chwi ar y
ddaear: canys un Tad sydd i chwi, yr hwn
sydd yn y nefoedd.
10 Ac na'ch galwer yn athrawon: canys un
yw eich Athraw chwi, *sef* Crist.
11 A'r mwyaf o honoch a fydd yn weinidog
i chwi.
12 A phwy bynnag a'i dyrchafo ei hun, a
ostyngir; a phwy bynnag a'i gostyngo ei
hun, a ddyrchefir.
13 ¶ Eithr gwae chwi, ysgrifenyddion a
Phariseaid, ragrithwyr: canys yr ydych yn
cau teyrnas nefoedd o flaen dynion: canys
chwi nid ydych yn myned i mewn, a'r rhai
sydd yn myned i mewn nis gadewch i fyned
i mewn.
14 Gwae chwi, ysgrifenyddion a Phariseaid,
ragrithwyr: canys yr ydych yn llwyr-fwytta
tai gwragedd gweddwon, a hynny yn rhith
hir weddio: am hynny y derbyniwch farn
fwy.
15 Gwae chwi, ysgrifenyddion a Phari-
seaid, ragrithwyr: canys amgylchu yr ydych
y môr a'r tir, i wneuthur un proselyt; ac
wedi y gwneler, yr ydych yn ei wneuthur ef
yn fab uffern, yn ddau mwy na chwi eich
hunain.
16 Gwae chwi, dywysogion deillion, y rhai
ydych yn dywedyd, Pwy bynnag a dwng i'r
deml, nid yw ddim; ond pwy bynnag a
dwng i aur y deml, y mae efe mewn
dyled.
17 Ffyliaid, a deillion: canys pa un sydd
fwyaf, yr aur, ai y deml sydd yn sancteiddio
yr aur?
18 A phwy bynnag a dwng i'r allor, nid yw
ddim; ond pwy bynnag a dyngo i'r rhodd
sydd arni, y mae efe mewn dyled.
19 Ffyliaid, a deillion: canys pa un fwyaf,
y rhodd, ai yr allor sydd yn sancteiddio y
rhodd?
20 Pwy bynnag gan hynny a dwng i'r allor,
sydd yn tyngu iddi, ac i'r hyn oll *sydd* arni.
21 A phwy bynnag a dwng i'r deml, sydd
yn tyngu iddi, ac i'r hwn sydd yn preswylio
ynddi.
22 A'r hwn a dwng i'r nef, sydd yn tyngu i
orsedd-faingc Duw, ac i'r hwn sydd yn eistedd
arni.
23 Gwae chwi, ysgrifenyddion a Phariseaid,
ragrithwyr: canys yr ydych yn degymmu y
mintys, a'r anis, a'r cwmin, ac a adawsoch
heibio y pethau trymach o'r gyfraith, barn,
a thrugaredd, a ffydd: rhaid oedd gwneuthur
y pethau hyn, ac na adewid y lleill heibio.
24 Tywysogion deillion, y rhai ydych yn
hidlo gwybedyn, ac yn llyngcu camel.
25 Gwae chwi, ysgrifenyddion a Phariseaid,
ragrithwyr: canys yr ydych yn glanhâu y tu
allan i'r cwppan a'r ddysgl, ac o'r tu mewn y
maent yn llawn o drawsedd ac anghymmedr-
oldeb.
26 *Ti* Pharisead dall, glanhâ yn gyntaf yr
hyn *sydd* oddi fewn i'r cwppan a'r ddysgl,
fel y byddo yn lân hefyd yr hyn sydd oddi
allan iddynt.
27 Gwae chwi, ysgrifenyddion a Phariseaid,
ragrithwyr: canys tebyg ydych chwi i feddau
wedi eu gwynnu, y rhai sydd yn ymddangos
yn dêg oddi allan, ond oddi mewn sydd yn
llawn o esgyrn y meirw, a phob aflendid.
28 Ac felly chwithau oddi allan ydych yn
ymddangos i ddynion yn gyfiawn, ond o
fewn yr ydych yn llawn rhagrith ac anwir-
edd.
29 Gwae chwi, ysgrifenyddion a Phari-
seaid, ragrithwyr: canys yr ydych yn adeil-
adu beddau y prophwydi, ac yn addurno
beddau y rhai cyfiawn;
30 Ac yr ydych yn dywedyd, Pe buasem ni
yn nyddiau ein tadau, ni buasem ni gyfran-
nogion â hwynt yn ngwaed y prophwydi.
31 Felly yr ydych yn tystiolaethu am dan-
och eich hunain, eich bod yn blant i'r rhai a
laddasant y prophwydi.
32 Cyflawnwch chwithau hefyd fesur eich
tadau.
33 O seirph, hiliogaeth gwiberod, pa fodd y
gellwch ddiangc rhag barn uffern?
34 ¶ Am hynny, wele, yr ydwyf yn anfon
attoch brophwydi, a doethion, ac ysgrifen-
yddion: a *rhai* o honynt a leddwch, ac a
groeshoeliwch; a *rhai* o honynt a ffrewyll-
wch yn eich synagogau, ac a erlidiwch o
dref i dref:
35 Fel y delo arnoch chwi yr holl waed
cyfiawn a'r a ollyngwyd ar y ddaear, o waed
Abel gyfiawn hyd waed Zacharias fab Bara-
chias, yr hwn a laddasoch rhwng y deml a'r
allor.
36 Yn wir meddaf i chwi, Daw hyn oll ar y
genhedlaeth hon.
37 Jerusalem, Jerusalem, *yr hon* wyt yn
lladd y prophwydi, ac yn llabyddio y rhai a
ddanfonir attat pa sawl gwaith y mynnaswn

gasglu dy blant ynghyd, megis y casgl iâr
ei chywion dan *ei* hadenydd, ac nis myn-
nech!
38 Wele, yr ydys yn gadael eich tŷ i chwi
yn anghyfannedd.
39 Canys meddaf i chwi, Ni'm gwelwch ar
ol hyn, hyd oni ddywedoch, Bendigedig *yw*
yr hwn sydd yn dyfod yn enw yr Arglwydd.

PENNOD XXIV.

1 Crist yn rhag-ddywedyd dinystr y deml: 3 pa fath a pha faint o gystuddiau a fydd o'r blaen. 29 Arwyddion ei ddyfodiad ef i farn. 36 Ac o ran bod y dydd a'r awr yn anhysbys, 42 y dylem ni wylied fel gweision da, yn ausgwyl bob amser am ddyfodiad eu meistr.

A'R Iesu a aeth allan, ac a ymadawodd o'r
deml: a'i ddisgyblion a ddaethant *atto*,
i ddangos iddo adeiladau y deml.
2 A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Oni wel-
wch chwi hyn oll? Yn wir meddaf i chwi,
Ni adewir yma garreg ar garreg, a'r ni ddat-
todir.
3 ¶ Ac efe yn eistedd ar fynydd yr Olew-
wydd, y disgyblion a ddaethant atto o'r
neilldu, gan ddywedyd, Mynega i ni, pa
bryd y bydd y pethau hyn? a pha arwydd
fydd o'th ddyfodiad, ac o ddiwedd y byd?
4 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrth-
ynt, Edrychwch rhag i neb eich twyllo
chwi.
5 Canys daw llawer yn fy enw i, gan ddy-
wedyd, Myfi yw Crist; ac a dwyllant lawer.
6 A chwi a gewch glywed am ryfeloedd, a
son am ryfeloedd: gwelwch na chyffröer
chwi: canys rhaid *yw* bod *hyn* oll; eithr nid
yw y diwedd etto.
7 Canys cyfyd cenedl yn erbyn cenedl, a
theyrnas yn erbyn teyrnas: ac fe fydd newyn,
a nodau, a daear-grynfâau mewn mannau.
8 *A* dechreuad gofidiau *yw* hyn oll.
9 Yna y'ch traddodant chwi i'ch gor-
thrymmu, ac a'ch lladdant: a chwi a gasêir
gan yr holl genhedloedd er mwyn fy enw i.
10 Ac yna y rhwystrir llawer, ac y bradych-
ant eu gilydd, ac y casânt eu gilydd.
11 A gau-brophwydi lawer a godant, ac a
dwyllant lawer.
12 Ac o herwydd yr amlhâ anwiredd, fe a
oera cariad llawer.
13 Eithr y neb a barhâo hyd y diwedd,
hwnnw a fydd cadwedig.
14 A'r efengyl hon *am* y deyrnas a breg-
ethir trwy yr holl fyd, er tystiolaeth i'r holl
genhedloedd: ac yna y daw y diwedd.
15 Am hynny pan weloch y ffieidd-dra
anghyfanneddol, a ddywedwyd trwy Daniel
y prophwyd, yn sefyll yn y lle sanctaidd, (y
neb a ddarlleno, ystyried)
16 Yna y rhai a fyddant yn Judea, ffoant
i'r mynyddoedd.
17 Y neb *a fyddo* ar ben y tŷ, na ddisgyned
i gymmeryd dim allan o'i dŷ:
18 A'r hwn *a fyddo* yn y maes, na ddy-
chweled yn ei ol i gymmeryd ei ddillad.
19 A gwae y rhai beichiogion, a'r rhai yn
rhoi bronnau, yn y dyddiau hynny.
20 Eithr gweddïwch na byddo eich ffoed-
igaeth yn y gauaf, nac ar y *dydd* sabbath:
21 Canys y pryd hwnnw y bydd gor-
thrymder mawr, y fath ni bu o ddechreu y
byd hyd yr awr hon, ac ni bydd chwaith.
22 Ac oni bai fyrhâu y dyddiau hynny,
ni fuasai gadwedig un cnawd oll: eithr er
mwyn yr etholedigion fe fyrhêir y dyddiau
hynny.
23 Yna os dywed neb wrthych, Wele, llyma
Grist, neu llyma; na chredwch.
24 Canys cyfyd gau-gristiau, a gau-bro-
phwydi, ac a roddant arwyddion mawrion a
rhyfeddodau, hyd oni thwyllant, pe *byddai*
bosibl, ie, yr etholedigion.
25 Wele, rhagddywedais i chwi.
26 Am hynny, os dywedant wrthych, Wele,
y mae efe yn y diffaethwch; nac ewch allan:
wele, yn yr ystafelloedd; na chredwch.
27 Oblegid fel y daw y fellten o'r dwyrain,
ac y tywynna hyd y gorllewin; felly hefyd y
bydd dyfodiad Mab y dyn.
28 Canys pa le bynnag y byddo y gelain,
yno yr ymgasgl yr eryrod.
29 ¶ Ac yn y fan wedi gorthrymder y
dyddiau hynny, y tywyllir yr haul, a'r lleuad
ni rydd ei goleuni, a'r ser a syrth o'r nef, a
nerthoedd y nefoedd a ysgydwir.
30 Ac yna yr ymddengys arwydd Mab y
dyn yn y nef: ac yna y galara holl lwythau
y ddaear, a hwy a welant Fab y dyn yn
dyfod ar gymmylau y nef, gyd â nerth a
gogoniant mawr.
31 Ac efe a ddenfyn ei angelion â mawr
sain udgorn; a hwy a gasglant ei etholed-
igion ef ynghyd o'r pedwar gwynt, o eithaf-
oedd y nefoedd hyd eu heithafoedd hwynt.
32 Ond dysgwch ddammeg oddi wrth y ffig-
ysbren; Pan yw ei gangen eisoes yn dyner,
a'i ddail yn torri allan, chwi a wyddoch *fod*
yr hâf yn agos:
33 Ac felly chwithau, pan weloch hyn oll,
gwybyddwch ei fod yn agos, wrth y drysau.
34 Yn wir meddaf i chwi, Nid â y genhedl-
aeth hon heibio, hyd oni wneler hyn oll.
35 Nef a daear a ânt heibio, eithr fy ngeiriau
i nid ânt heibio ddim.
36 ¶ Ond am y dydd hwnnw a'r awr nis
gŵyr neb, nac angelion y nefoedd, ond fy
Nhad yn unig.
37 Ac fel *yr oedd* yn nyddiau Noë, felly
hefyd y bydd dyfodiad Mab y dyn.
38 Oblegid fel yr oeddynt yn y dyddiau ym
mlaen y diluw yn bwytta ac yn yfed, yn
priodi ac yn rhoi i briodas, hyd y dydd yr
aeth Noë i mewn i'r arch,
39 Ac ni wybuant hyd oni ddaeth y diluw,
a'u cymmeryd hwy oll ymaith; felly hefyd
y bydd dyfodiad Mab y dyn.
40 Yna y bydd dau yn y maes; y naill a
gymmerir, a'r llall a adewir.
41 Dwy *a fydd* yn malu mewn melin; un a
gymmerir, a'r llall a adewir.
42 ¶ Gwyliwch gan hynny; am na wydd-
och pa awr y daw eich Arglwydd.
43 A gwybyddwch hyn, pe gwybuasai gŵr
y tŷ pa wyliadwriaeth y deuai y lleidr, efe a
wyliasai, ac ni adawsai gloddio ei dŷ trwodd.
44 Am hynny byddwch chwithau barod:
canys yn yr awr ni thybioch y daw Mab y
dyn.
45 Pwy gan hynny sydd was ffyddlawn a
doeth, yr hwn a osododd ei arglwydd ar ei
deulu, i roddi bwyd iddynt mewn pryd?
46 Gwyn ei fyd y gwas hwnnw, yr hwn y
caiff ei arglwydd ef, pan ddelo, yn gwneuth-
ur felly.
47 Yn wir meddaf i chwi, ar ei holl ddâ y
gesyd efe ef.
48 Ond os dywed y gwas drwg hwnnw yn ei
galon, Y mae fy arglwydd yn oedi dyfod;
49 A dechreu curo *ei* gyd-weision, a bwytta
ac yfed gyd â'r meddwon;
50 Arglwydd y gwas hwnnw a ddaw yn y
dydd nid yw efe yn disgwyl am *dano*, ac
mewn awr nis gŵyr efe;
51 Ac efe a'i gwahana ef, ac a esyd ei ran *ef*
gyd â'r rhagrithwyr: yno y bydd wylofain a
rhingcian dannedd.

PENNOD XXV.

1 *Dammeg y deg morwyn;* 14 *a'r talentau;* 31 *a dull y farn ddiweddaf.*

YNA tebyg fydd teyrnas nefoedd i ddeg o forwynion, y rhai a gymmerasant eu lampau, ac a aethant allan i gyfarfod â'r prïod-fab.
2 A phump o honynt oedd gall, a phump yn ffol.
3 Y rhai oedd ffol a gymmerasant eu lampau, ac ni chymmerasant olew gyd â hwynt:
4 A'r rhai call a gymmerasant olew yn eu llestri gyd â'u lampau.
5 A thra yr oedd y prïod-fab yn aros yn hir, yr hepiasant oll ac yr hunasant.
6 Ac ar hanner nos y bu gwaedd, Wele, y mae y prïod-fab yn dyfod; ewch allan i gyfarfod âg ef.
7 Yna y cyfododd yr holl forwynion hynny, ac a drwsiasant eu lampau.
8 A'r rhai ffol a ddywedasant wrth y rhai call, Rhoddwch i ni o'ch olew chwi: canys y mae ein lampau yn diffoddi.
9 A'r rhai call a attebasant, gan ddywedyd, *Nid felly;* rhag na byddo digon i ni ac i chwithau: ond ewch yn hytrach at y rhai sydd yn gwerthu, a phrynwch i chwi eich hunain.
10 A thra yr oeddynt yn myned ymaith i brynu, daeth y prïod-fab; a'r rhai oedd barod, a aethant i mewn gyd âg ef i'r brïodas: a chauwyd y drws.
11 Wedi hynny y daeth y morwynion eraill hefyd, gan ddywedyd, Arglwydd, Arglwydd, agor i ni.
12 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd, Yn wir meddaf i chwi, Nid adwaen chwi.
13 Gwyliwch gan hynny; am na wyddoch na'r dydd na'r awr y daw Mab y dyn.
14 ¶ Canys *y mae teyrnas nefoedd* fel dyn yn myned i wlad ddïeithr, yr hwn a alwodd ei weision, ac a roddes ei dda attynt.
15 Ac i un y rhoddodd efe bùm talent, ac i arall ddwy, ac i arall un, i bob un yn ol ei allu ei hun; ac yn y fan efe a aeth oddi cartref.
16 A'r hwn a dderbyniasai y pùm talent a aeth, ac a farchnattaodd â hwynt, ac a wnaeth bùm talent eraill.
17 A'r un modd yr hwn *a dderbyniasai y* ddwy, a ynnillodd yntau ddwy eraill.
18 Ond yr hwn a dderbyniasai un, a aeth ac a gloddiodd yn y ddaear, ac a guddiodd arian ei arglwydd.
19 Ac wedi llawer o amser, y mae arglwydd y gweision hynny yn dyfod, ac yn cyfrif â hwynt.
20 A daeth yr hwn a dderbyniasai bùm talent, ac a ddug bùm talent eraill, gan ddywedyd, Arglwydd, pùm talent a roddaist attaf: wele, mi a ynnillais bùm talent eraill attynt.
21 A dywedodd ei arglwydd wrtho, Da, was da a ffyddlawn: buost ffyddlawn ar ychydig, mi a'th osodaf ar lawer: dos i mewn i lawenydd dy arglwydd.
22 A'r hwn a dderbyniasai ddwy dalent a ddaeth, ac a ddywedodd, Arglwydd, dwy dalent a roddaist attaf: wele, dwy eraill a ynnillais attynt.
23 Ei arglwydd a ddywedodd wrtho, Da, was da a ffyddlawn: buost ffyddlawn ar ychydig, mi a'th osodaf ar lawer: dos i mewn i lawenydd dy arglwydd.
24 A'r hwn a dderbyniasai yr un dalent a ddaeth, ac a ddywedodd, Arglwydd, mi a'th adwaenwn di, mai gwr caled ydwyt, yn medi lle nis hauaist, ac yn casglu lle ni wasgeraist:
25 Ac mi a ofnais, ac a aethum, ac a guddiais dy dalent yn y ddaear: wele, yr wyt yn cael yr eiddot dy hun.
26 A'i arglwydd a attebodd ac a ddywedodd wrtho, O was drwg a diog, ti a wyddit fy mod yn medi lle nis hauais, ac yn casglu lle nis gwasgerais:
27 Am hynny y dylesit ti roddi fy arian at y cyfnewidwyr, a mi pan ddaethwn a gawswn dderbyn yr eiddof fy hun gyd â llog.
28 Cymmerwch gan hynny y dalent oddi wrtho, a rhoddwch i'r hwn sydd ganddo ddeg talent.
29 (Canys i bob un y mae ganddo y rhoddir, ac efe a gaiff helaethrwydd; ac oddi ar yr hwn nid oes ganddo y dygir oddi arno, ïe, yr hyn sydd ganddo.)
30 A bwriwch allan y gwas anfuddiol i'r tywyllwch eithaf: yno y bydd wylofain a rhingcian dannedd.
31 ¶ A Mab y dyn, pan ddêl yn ei ogoniant, a'r holl angelion sanctaidd gyd âg ef, yna yr eistedd ar orsedd-faingc ei ogoniant.
32 A chyd-gesglir ger ei fron ef yr holl genhedloedd: ac efe a'u didola hwynt oddiwrth eu gilydd, megis y didola 'r bugail y defaid oddi wrth y geifr:
33 Ac a esyd y defaid ar ei ddeheulaw, ond y geifr ar yr aswy.
34 Yna y dywed y Brenhin wrth y rhai ar ei ddeheu-law, Deuwch, chwi fendigedigion fy Nhad, etifeddwch y deyrnas a barottôwyd i chwi er seiliad y byd.
35 Canys bûm newynog, a chwi a roisoch i mi fwyd: bu arnaf syched, a rhoisoch i mi ddiod: bûm ddïeithr, a dygasoch fi gyd â chwi:
36 Noeth, a dilladasoch fi: bûm glaf, ac ymwelsoch â mi: bûm yng ngharchar, a daethoch attaf.
37 Yna yr ettyb y rhai cyfiawn iddo, gan ddywedyd, Arglwydd, pa bryd y'th welsom yn newynog, ac y'*th* borthasom? neu yn sychedig, ac y rhoisom *i ti* ddiod?
38 A pha bryd y'th welsom yn ddïeithr, ac y'*th* ddygasom gyd â ni? neu yn noeth, ac y'*th* ddilladasom?
39 A pha bryd y'th welsom yn glaf, neu y'ngharchar, ac y daethom attat?
40 A'r Brenhin a ettyb, ac a ddywed wrthynt, Yn wir meddaf i chwi, Yn gymmaint a'i wneuthur o honoch i un o'r rhai hyn fy mrodyr lleiaf, i mi y gwnaethoch.
41 Yna y dywed efe hefyd wrth y rhai a fyddant ar y llaw aswy, Ewch oddi wrthyf, rai melldigedig, i'r tân tragywyddol, *yr hwn* a barottôwyd i ddiafol ac i'w angelion.
42 Canys bûm newynog, ac ni roisoch i mi fwyd: bu arnaf syched, ac ni roisoch i mi ddiod:
43 Bûm ddïeithr, ac ni'm dygasoch gyd â chwi: noeth, ac ni'm dilladasoch: yn glaf, ac y'ngharchar, ac ni ymwelsoch â mi.
44 Yna yr attebant hwythau hefyd iddo, gan ddywedyd, Arglwydd, pa bryd y'th welsom yn newynog, neu yn sychedig, neu yn ddïeithr, neu yn noeth, neu yn glaf, neu y'ngharchar, ac ni weiniasom i ti?
45 Yna yr ettyb efe iddynt, gan ddywedyd, Yn wir meddaf i chwi, Yn gymmaint ag nas gwnaethoch i'r un o'r rhai lleiaf hyn, nis gwnaethoch i minnau.
46 A'r rhai hyn a ânt i gospedigaeth dragywyddol: ond y rhai cyfiawn i fywyd tragywyddol.

PENNOD XXVI.

3 *Y llywodraethwyr yn cyd-fwriadu yn erbyn Crist.* 7 *Y wraig yn enneinio ei ben ef.* 14 *Judas yn ei werthu ef.* 17 *Crist yn bwytta y pasc:* 26 *yn ordeinio ei swpper sanctaidd:* 36 *yn gweddïo yn yr ardd:* 47 *ac wedi ei fradychu â chusan,* 57 *yn cael ei arwain at Caiaphas,* 69 *a'i wadu gan Petr.*

A BU, wedi i'r Iesu orphen y geiriau hyn
oll, efe a ddywedodd wrth ei ddisgybl-
ion,
2 Chwi a wyddoch mai gwedi deuddydd y
mae y pasc, a Mab y dyn a draddodir i'w
groes-hoelio.
3 Yna yr ymgasglodd yr arch-offeiriaid, a'r
ysgrifenyddion, a henuriaid y bobl, i lys yr
arch-offeiriad, yr hwn a elwid Caiaphas:
4 A hwy a gyd-ymgynghorasant fel y dalient
yr Iesu trwy ddichell, ac y lladdent *ef.*
5 Eithr hwy a ddywedasant, Nid ar yr wyl,
rhag bod cynnwrf ym mhlith y bobl.
6 ¶ Ac a'r Iesu yn Bethania, yn nhŷ Simon
y gwahan-glwyfus,
7 Daeth atto wraig a chanddi flwch o en-
naint gwerthfawr, ac *a'i* tywalltodd ar ei ben,
ac efe yn eistedd *wrth y ford.*
8 A phan welodd ei ddisgyblion, hwy a sor-
rasant, gan ddywedyd, I ba beth *y bu* y golled
hon?
9 Canys fe a allasid gwerthu yr ennaint hwn
er llawer, a'i roddi i'r tlodion.
10 A'r Iesu a wybu, ac a ddywedodd wrth-
ynt, Paham yr ydych yn gwneuthur blinder
i'r wraig? canys hi a weithiodd weithred dda
arnaf.
11 Oblegid y mae gennych y tlodion bob
amser gyd â chwi; a mi nid ydych yn ei gael
bob amser.
12 Canys hi yn tywallt yr ennaint hwn ar
fy nghorph, a wnaeth *hyn* i'm claddu i.
13 Yn wir meddaf i chwi, Pa le bynnag y
pregether yr efengyl hon yn yr holl fyd,
mynegir yr hyn a wnaeth hi hefyd, er coffa
am dani hi.
14 ¶ Yna yr aeth un o'r deuddeg, yr hwn a
elwid Judas Iscariot, at yr arch-offeiriaid,
15 Ac a ddywedodd *wrthynt,* Pa beth a
roddwch i mi, a mi a'i traddodaf ef i chwi?
A hwy a osodasant iddo ddeg ar hugain o
arian.
16 Ac o hynny allan y ceisiodd efe amser
cyfaddas i'w fradychu ef.
17 ¶ Ac ar y *dydd* cyntaf o *wyl* y bara
croyw, y disgyblion a ddaethant at yr Iesu,
gan ddywedyd wrtho, Pa le y mynni i ni
barottoi i ti fwytta y pasc?
18 Ac yntau a ddywedodd, Ewch i'r ddinas
at y cyfryw un, a dywedwch wrtho, Y mae
yr Athraw yn dywedyd, Fy amser sydd agos:
gyd â thi y cynhaliaf y pasc, mi a'm disgybl-
ion.
19 A'r disgyblion a wnaethant y modd y
gorchymynasai yr Iesu iddynt, ac a barot-
toisant y pasc.
20 Ac wedi ei myned hi yn hwyr, efe a
eisteddodd gyd â'r deuddeg.
21 Ac fel yr oeddynt yn bwytta, efe a
ddywedodd, Yn wir yr wyf yn dywedyd i
chwi, mai un o honoch chwi a'm brad-
ycha i.
22 A hwythau yn drist iawn, a ddechreuas-
ant ddywedyd wrtho, bob un o honynt, Ai
myfi yw, Arglwydd?
23 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd, Yr
hwn a wlych *ei* law gyd â mi yn y ddysgl,
hwnnw a'm bradycha i.
Mab y dyn yn ddiau sydd yn myned, fel
y mae yn ysgrifenedig am dano: eithr gwae
y dyn hwnnw trwy yr hwn y bradychir Mab
y dyn: da fuasai i'r dyn hwnnw pe nas gan-
esid ef.
25 A Judas, yr hwn a'i bradychodd ef, a
attebodd ac a ddywedodd, Ai myfi yw *efe,*
Athraw? Yntau a ddywedodd wrtho, Ti a
ddywedaist.
26 ¶ Ac fel yr oeddynt yn bwytta, yr Iesu
a gymmerth y bara, ac wedi iddo fendithio,
efe a'*i* torrodd, ac a'*i* rhoddodd i'r disgyblion,
ac a ddywedodd, Cymmerwch, bwyttêwch:
hwn yw fy nghorph.
27 Ac wedi iddo gymmeryd y cwppan, a
diolch, efe a'*i* rhoddes iddynt, gan ddywedyd,
Yfwch bawb o hwn:
28 Canys hwn yw fy ngwaed o'r testament
newydd, yr hwn a dywelltir dros lawer, er
maddeuant pechodau.
29 Ac yr ydwyf yn dywedyd i chwi, nad
yfaf o hyn allan o ffrwyth hwn y winwydden,
hyd y dydd hwnnw pan yfwyf ef gyd â chwi
yn newydd yn nheyrnas fy Nhad.
30 Ac wedi iddynt ganu hymn, hwy a aeth-
ant allan i fynydd yr Olew-wydd.
31 Yna y dywedodd yr Iesu wrthynt, Chwy-
chwi oll a rwystrir heno o'm plegid i: canys
ysgrifenedig yw, Tarawaf y bugail, a defaid y
praidd a wasgerir.
32 Eithr wedi fy adgyfodi, mi a âf o'ch blaen
chwi i Galilea.
33 A Phetr a attebodd ac a ddywedodd
wrtho, Pe rhwystrid pawb o'th blegid di,
etto ni'm rhwystrir i byth.
34 Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Yn wir yr
wyf yn dywedyd i ti, mai y nos hon, cyn
canu o'r ceiliog, y'm gwedi deirgwaith.
35 Petr a ddywedodd wrtho, Pe gorfyddai
i mi farw gyd â thi, ni'th wadaf ddim. Yr
un modd hefyd y dywedodd yr holl ddisgybl-
ion.
36 ¶ Yna y daeth yr Iesu gyd â hwynt i
fan a elwid Gethsemane, ac a ddywedodd
wrth ei ddisgyblion, Eisteddwch yma, tra yr
elwyf a gweddïo acw.
37 Ac efe a gymmerth Petr, a dau fab
Zebedëus, ac a ddechreuodd dristâu ac ym-
ofidio.
38 Yna efe a ddywedodd wrthynt, Trist
iawn yw fy enaid hyd angau: arhoswch
yma, a gwyliwch gyd â mi.
39 Ac wedi iddo fyned ychydig ym mlaen,
efe a syrthiodd ar ei wyneb, gan weddïo, a
dywedyd, Fy Nhad, os yw bosibl, aed y
cwppan hwn heibio oddi wrthyf: etto nid
fel yr ydwyf fi yn ewyllysio, ond fel yr
ydwyt ti.
40 Ac efe a ddaeth at y disgyblion, ac a'u
cafodd hwy yn cysgu; ac a ddywedodd wrth
Petr, Felly; oni ellych chwi wylied un awr
gyd â mi?
41 Gwyliwch a gweddïwch, fel nad eloch i
brofedigaeth. Yr yspryd yn ddiau *sydd* yn
barod, eithr y cnawd *sydd* wan.
42 Efe a aeth drachefn yr ail waith, ac a
weddïodd, gan ddywedyd, Fy Nhad, onis
gall y cwppan hwn fyned heibio oddi wrth-
yf, na byddo i mi yfed o hono, gwneler dy
ewyllys di.
43 Ac efe a ddaeth, ac a'u cafodd hwy yn
cysgu drachefn: canys yr oedd eu llygaid
hwy wedi trymhâu.
44 Ac efe a'u gadawodd hwynt, ac a aeth
ymaith drachefn, ac a weddïodd y drydedd
waith, gan ddywedyd yr un geiriau.
45 Yna y daeth efe at ei ddisgyblion, ac a
ddywedodd wrthynt, Cysgwch bellach, a
gorphwyswch: wele, y mae yr awr wedi

neshau, a Mab y dyn a draddodir i ddwylaw
pechaduriaid.
46 Codwch, awn: wele nesâodd yr hwn
sydd yn fy mradychu.
47 Ac efe etto yn llefaru, wele, Judas, un
o'r deuddeg, a ddaeth, a chyd âg ef dyrfa
fawr â chleddyfau a ffyn, oddi wrth yr arch-
offeiriaid a henuriaid y bobl.
48 A'r hwn a'i bradychodd ef a roisai ar-
wydd iddynt, gan ddywedyd, Pa un bynnag
a gusanwyf, hwnnw yw efe: deliwch ef.
49 Ac yn ebrwydd y daeth at yr Iesu, ac a
ddywedodd, Henffych well, Athraw; ac a'i
cusanodd ef.
50 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Y cyfaill,
i ba beth y daethost? Yna y daethant ac y
rhoisant ddwylaw ar yr Iesu, ac a'i daliasant
ef.
51 Ac wele, un o'r rhai oedd gyd â'r Iesu, a
estynodd *ei* law, ac a dynnodd ei gleddyf, ac
a darawodd was yr arch-offeiriad, ac a dor-
rodd ei glust ef.
52 Yna y dywedodd yr Iesu wrtho, Dychwel
dy gleddyf i'w le: canys pawb a'r a gym-
merant gleddyf, a ddifethir â chleddyf.
53 A ydwyt ti yn tybied nas gallaf yr awr
hon ddeisyf ar fy Nhad, ac efe a rydd yn y
fan i mi fwy na deuddeg lleng o angelion?
54 Pa fodd ynte y cyflawnid yr ysgrythyrau,
mai felly y gorfydd bod?
55 Yn yr awr honno y dywedodd yr Iesu
wrth y torfeydd, Ai megis at leidr y daethoch
chwi allan, â chleddyfau a ffyn i'm dal i? yr
oeddwn i beunydd gyd â chwi yn eistedd yn
dysgu yn y deml, ac ni'm daliasoch.
56 A hyn oll a wnaethpwyd, fel y cyflawnid
ysgrythyrau y prophwydi. Yna yr holl ddis-
gyblion a'i gadawsant ef, ac a ffoisant.
57 ¶ A'r rhai a ddaliasent yr Iesu, a'*i* dyg-
asant *ef* ymaith at Caiaphas yr arch-offeiriad,
lle yr oedd yr ysgrifenyddion a'r henuriaid
wedi ymgasglu ynghyd.
58 A Phetr a'i canlynodd ef o hirbell, hyd
yn llys yr arch-offeiriad; ac a aeth i mewn,
ac a eisteddodd gyd â'r gweision, i weled y
diwedd.
59 A'r arch-offeiriaid a'r henuriaid, a'r holl
gynghor, a geisiasant gau-dystiolaeth yn erbyn
yr Iesu, fel y rhoddent ef i farwolaeth;
60 Ac nis cawsant: ie, er dyfod *yno* gau-
dystion lawer, ni chawsant. Eithr o'r di-
wedd fe a ddaeth dau gaudyst,
61 Ac a ddywedasant, Hwn a ddywedodd,
Mi a allaf ddinystrio teml Dduw, a'i hadeil-
adu mewn tri diwrnod.
62 A chyfododd yr arch-offeiriad, ac a ddy-
wedodd wrtho, A attebi di ddim? beth *y mae*
y rhai hyn yn *ei* dystiolaethu yn dy erbyn?
63 Ond yr Iesu a dawodd. A'r arch-offeir-
iad gan atteb a ddywedodd wrtho, Yr ydwyf
yn dy dynghedu di trwy y Duw byw, ddy-
wedyd o honot i ni, ai tydi yw y Crist, Mab
Duw.
64 Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Ti a ddy-
wedaist: eithr meddaf i chwi, Ar ol hyn y
gwelwch Fab y dyn yn eistedd ar ddeheulaw
y gallu, ac yn dyfod ar gymmylau y nef.
65 Yna y rhwygodd yr arch-offeiriad ei
ddillad, gan ddywedyd, Efe a gablodd: pa
raid i ni mwy wrth dystion? wele, yr awrhon
y clywsoch ei gabledd ef.
66 Beth dybygwch chwi? Hwythau gan
atteb a ddywedasant, Y mae efe yn euog o
farwolaeth.
67 Yna y poerasant yn ei wyneb, ac a'i cern-
odiasant; eraill a'i tarawsant *â* gwiail,
68 Gan ddywedyd, Prophwyda i ni, O Crist,
Pwy yw yr hwn a'th darawodd?
69 ¶ A Phetr oedd yn eistedd allan yn y
llys: a daeth morwynig atto, ac a ddywed-
odd, *A* thithau oeddit gyd âg Iesu y Galilead.
70 Ac efe a wadodd ger *eu* bron *hwy* oll, ac
a ddywedodd, Nis gwn beth yr wyt yn ei
ddywedyd.
71 A phan aeth efe allan i'r porth, gwelodd
un arall ef; a *hi* a ddywedodd wrth y rhai
oedd yno, Yr oedd hwn hefyd gyd â'r Iesu o
Nazareth.
72 A thrachefn efe a wadodd trwy lŵ, Nid
adwaen i y dyn.
73 Ac ychydig wedi, daeth y rhai oedd yn
sefyll ger llaw, ac a ddywedasant wrth Petr,
Yn wir yr wyt tithau *yn un* o honynt;
canys y mae dy leferydd yn dy gyhuddo.
74 Yna y dechreuodd efe regu a thyngu,
Nid adwaen i y dyn. Ac yn y man y canodd
y ceiliog.
75 A chofiodd Petr air yr Iesu, yr hwn a
ddywedasai wrtho, Cyn canu o'r ceiliog, ti
a'm gwedi deirgwaith. Ac efe a aeth allan,
ac a wylodd yn chwerw-dost.

PENNOD XXVII.

1 *Rhoddi Crist yn rhwym at Pilat.* 5 *Judas yn ymgrogi.* 19 *Pilat, wedi ei rybuddio gan ei wraig,* 24 *yn golchi ei ddwylaw.* 26 *Rhydd-hâu Barabbas.* 29 *Coroni Crist â drain,* 35 *a'i groes-hoelio,* 40 *a'i ddifenwi:* 50 *yntau yn marw: ei gladdu ef.* 66 *Selio a gwylio ei fedd ef.*

A PHAN ddaeth y bore, cyd-ymgynghor-
odd yr holl arch-offeiriaid, a henuriaid y
bobl, yn erbyn yr Iesu, *fel* y rhoddent ef i
farwolaeth.
2 Ac wedi iddynt ei rwymo, hwy a'*i* dygas-
ant *ef* ymaith, ac a'i traddodasant ef i Pontius
Pilat y rhaglaw.
3 ¶ Yna pan welodd Judas, yr hwn a'i
bradychodd ef, ddarfod ei gondemnio ef, bu
edifar ganddo, ac a ddug drachefn y deg ar
hugain arian i'r arch-offeiriaid a'r henuriaid,
4 Gan ddywedyd, Pechais, gan fradychu
gwaed gwirion. Hwythau a ddywedasant,
Pa beth *yw hynny* i ni? edrych di.
5 Ac wedi iddo daflu yr arian yn y deml, efe
a ymadawodd, ac a aeth ac a ymgrogodd.
6 A'r arch-offeiriaid a gymmerasant yr arian,
ac a ddywedasant, Nid cyfreithlawn *i ni* eu
bwrw hwynt yn y drysorfa; canys gwerth
gwaed ydyw.
7 Ac wedi iddynt gyd-ymgynghori, hwy a
brynasant â hwynt faes y crochenydd, yn
gladdfa dieithriaid.
8 Am hynny y galwyd y maes hwnnw, Maes
y gwaed, hyd heddyw.
9 (Yna y cyflawnwyd yr hyn a ddywedwyd
trwy Jeremïas y prophwyd, gan ddywedyd,
A hwy a gymmerasant y deg ar hugain arian,
pris y prisiedig, yr hwn a brynasant gan feib-
ion Israel;
10 Ac a'u rhoisant hwy am faes y crochen-
ydd, megis y gosododd yr Arglwydd i mi.)
11 A'r Iesu a safodd ger bron y rhaglaw:
a'r rhaglaw a ofynodd iddo, gan ddywedyd,
Ai ti yw Brenhin yr Iuddewon? A'r Iesu a
ddywedodd wrtho, Yr wyt ti yn dywedyd.
12 A phan gyhuddid ef gan yr arch-offeir-
iaid a'r henuriaid, nid attebodd efe ddim.
13 Yna y dywedodd Pilat wrtho, Oni chlywi
di faint o bethau y maent hwy yn ei dystiol-
aethu yn dy erbyn di?
14 Ac nid attebodd efe iddo i un gair; fel y
rhyfeddodd y rhaglaw yn fawr.
15 Ac ar yr wyl *honno* yr arferai y rhaglaw
ollwng yn rhydd i'r bobl un carcharor, yr
hwn a fynnent.

16 Ac yna yr oedd ganddynt garcharor
hynod, a elwid Barabbas.
17 Wedi iddynt gan hynny ymgasglu yng
nghyd, Pilat a ddywedodd wrthynt, Pa un a
fynnwch i mi ei ollwng yn rhydd i chwi?
Barabbas, ai yr Iesu, yr hwn a elwir Crist?
18 Canys efe a wyddai mai o genfigen y tra-
ddodasent ef.
19 ¶ Ac efe yn eistedd ar yr orsedd-fainge,
ei wraig a ddanfonodd atto, gan ddywedyd,
Na fydded i ti a wnelych â'r cyfiawn hwnnw:
canys goddefais lawer heddyw mewn breudd-
wyd o'i achos ef.
20 A'r arch-offeiriaid a'r henuriaid a ber-
swadiasant y bobl, fel y gofynent Barabbas,
ac y difethent yr Iesu.
21 A'r rhaglaw a attebodd ac a ddywedodd
wrthynt, Pa un o'r ddau a fynnwch i mi ei
ollwng yn rhydd i chwi? Hwythau a ddy-
wedasant, Barabbas.
22 Pilat a ddywedodd wrthynt, Pa beth gan
hynny a wnaf i'r Iesu, yr hwn a elwir Crist?
Hwythau oll a ddywedasant wrtho, Croes-
hoelier ef.
23 A'r rhaglaw a ddywedodd, Ond pa ddrwg
a wnaeth efe? Hwythau a lefasant yn fwy,
gan ddywedyd, Croes-hoelier ef.
24 ¶ A Philat, pan welodd nad oedd dim
yn tycio, ond yn hytrach bod cynnwrf, a
gymmerth ddwfr, ac a olchodd *ei* ddwylaw
ger bron y bobl, gan ddywedyd, Dieuog
ydwyf fi oddi wrth waed y cyfiawn hwn:
edrychwch chwi.
25 A'r holl bobl a attebodd ac a ddywedodd,
Bydded ei waed ef arnom ni, ac ar ein plant.
26 ¶ Yna y gollyngodd efe Barabbas yn
rhydd iddynt: ond yr Iesu a fflangellodd efe,
ac a'*i* rhoddes i'*w* groes-hoelio.
27 Yna milwyr y rhaglaw a gymmerasant
yr Iesu i'r dadleudŷ, ac a gynnullasant atto
yr holl fyddin.
28 A hwy a'i diosgasant ef, ac a roisant am
dano fantell o ysgarlad.
29 ¶ A chwedi iddynt blethu coron o ddrain,
hwy a'*i* gosodasant ar ei ben ef, a chorsen
yn ei law ddehau; ac a blygasant eu gliniau
ger ei fron ef, ac a'i gwatwarasant, gan ddy-
wedyd, Henffych well, brenhin yr Iuddewon.
30 A hwy a boerasant arno, ac a gymmer-
asant y gorsen, ac a'i tarawsant ar ei ben.
31 Ac wedi iddynt ei watwar, hwy a'i diosg-
asant ef o'r fantell, ac a'i gwisgasant â'i ddill-
ad ei hun, ac a'i dygasant ef ymaith i'w
groes-hoelio.
32 Ac fel yr oeddynt yn myned allan, hwy
a gawsant ddyn o Cyrene, a'i enw Simon;
hwn a gymmellasant i ddwyn ei groes ef.
33 A phan ddaethant i le a elwid Golgotha,
yr hwn a elwir, Lle y benglog,
34 Hwy a roisant iddo i'w yfed, finegr yn
gymmysgedig â bustl: ac wedi iddo *ei* brofi,
ni fynnodd efe yfed.
35 Ac wedi iddynt ei groes-hoelio ef, hwy a
rannasant ei ddillad, gan fwrw coelbren: er
cyflawni y peth a ddywedwyd trwy y pro-
phwyd, Hwy a rannasant fy nillad yn eu
plith, ac ar fy ngwisg y bwriasant goelbren.
36 A chan eistedd, hwy a'i gwyliasant ef
yno:
37 A gosodasant hefyd uwch ei ben ef ei
achos yn ysgrifenedig, HWN YW IESU
BRENHIN YR IUDDEWON.
38 Yna y croes-hoeliwyd gyd âg ef ddau
leidr; un ar y llaw ddehau, ac un ar yr aswy.
39 ¶ A'r rhai oedd yn myned heibio a'i
cablasant ef, gan ysgwyd eu pennau,
40 A dywedyd, Ti yr hwn a ddinystri y
deml, ac a'*i* hadeiladi mewn tridiau, gwared
dy hun. Os ti yw Mab Duw, disgyn oddi ar
y groes.
41 A'r un modd yr arch-offeiriaid hefyd,
gan watwar, gyd â'r ysgrifenyddion a'r hen-
uriaid, a ddywedasant,
42 Efe a waredodd eraill, ei hunan nis gall
efe ei waredu. Os Brenhin Israel yw, dis-
gyned yr awrhon oddi ar y groes, ac ni a
gredwn iddo.
43 Ymddiriedodd yn Nuw; gwareded efe ef
yr awrhon, os efe a'i myn ef: canys efe a
ddywedodd, Mab Duw ydwyf.
44 A'r un peth hefyd a edliwiodd y lladron
iddo, y rhai a groes-hoeliasid gyd âg ef.
45 Ac o'r chweched awr y bu tywyllwch ar
yr holl ddaear hyd y nawfed awr.
46 Ac ynghylch y nawfed awr y llefodd yr
Iesu â llef uchel, gan ddywedyd, Eli, Eli,
lama sabachthani? hynny yw, Fy Nuw, fy
Nuw, paham y'm gadewaist?
47 A rhai o'r sawl oedd yn sefyll yno, pan
glywsant, a ddywedasant, Y mae hwn yn
galw am Elias.
48 Ac yn y fan un o honynt a redodd, ac a
gymmerth yspwng, ac a'*i* llanwodd o finegr,
ac a'*i* rhoddodd ar gorsen, ac a'i diododd ef.
49 A'r lleill a ddywedasant, Paid, edrychwn
a ddaw Elias i'w waredu ef.
50 ¶ A'r Iesu, wedi llefain drachefn â llef
uchel, a ymadawodd â'r yspryd.
51 Ac wele, llen y deml a rwygwyd yn ddau
oddi fynu hyd i waered: a'r ddaear a gryn-
odd, a'r meini a holltwyd:
52 A'r beddau a agorwyd; a llawer o gyrph
y saint a hunasent a gyfodasant,
53 Ac a ddaethant allan o'r beddau ar ol ei
gyfodiad ef, ac a aethant i mewn i'r ddinas
sanctaidd, ac a ymddangosasant i lawer.
54 Ond y canwriad, a'r rhai oedd gyd âg ef
yn gwylied yr Iesu, wedi gweled y ddaear-
gryn, a'r pethau a wnaethid, a ofnasant yn
fawr, gan ddywedyd, Yn wir Mab Duw yd-
oedd hwn.
55 Ac yr oedd yno lawer o wragedd yn
edrych o hirbell, y rhai a ganlynasent yr
Iesu o Galilea, gan weini iddo ef:
56 Ym mhlith y rhai yr oedd Mair Magda-
len, a Mair mam Iago a Joses, a mam meib-
ion Zebedeus.
57 ¶ Ac wedi ei myned hi yn hwyr, daeth
gwr goludog o Arimathea, a'i enw Joseph, yr
hwn a fuasai yntau yn ddisgybl i'r Iesu:
58 Hwn a aeth at Pilat, ac a ofynodd gorph
yr Iesu. Yna y gorchymynodd Pilat roddi y
corph.
59 A Joseph wedi cymmeryd y corph, a'i
hamdôodd â llian glân,
60 Ac a'i gosododd ef yn ei fêdd newydd ei
hun, yr hwn a dorrasai efe yn y graig; ac a
dreiglodd faen mawr wrth ddrws y bedd, ac
a aeth ymaith.
61 Ac yr oedd yno Mair Magdalen, a Mair
arall, yn eistedd gyferbyn â'r bedd.
62 ¶ A thrannoeth, yr hwn sydd ar ol y
darpar-wyl, yr ymgynnullodd yr arch-offeir-
iaid a'r Phariseaid at Pilat,
63 Gan ddywedyd, Arglwydd, y mae yn gôf
gennym ddywedyd o'r twyllwr hwnnw, ac
efe etto yn fyw, Wedi tridiau y cyfodaf.
64 Gorchymyn gan hynny gadw y bedd yn
ddiogel hyd y trydydd dydd; rhag dyfod ei
ddisgyblion o hŷd nos, a'i ladratta ef, a dy-
wedyd wrth y bobl, Efe a gyfododd o feirw:
a bydd yr amryfusedd diweddaf yn waeth
nâ'r cyntaf.
65 A dywedodd Pilat wrthynt, Y mae gen-
nych wyliadwriaeth; ewch, gwnewch mor
ddiogel ag y medroch.

66 A hwy a aethant ac a wnaethant y bedd
yn ddïogel, ac a seliasant y maen, gyd â'r
wyliadwriaeth.

PENNOD XXVIII.

1 *Dangos adgyfodiad Crist i'r gwragedd gan angel.* 9 *Crist ei hun yn ymddangos iddynt hwy.* 11 *Yr arch-offeiriaid yn rhoddi arian i'r milwyr, i ddywedyd ddarfod ei ladratta ef allan o'r bedd.* 16 *Crist yn ymddangos i'w ddisgyblion,* 19 *ac yn eu hanfon i fedyddio, ac i ddysgu yr holl genhedloedd.*

AC yn niwedd y sabbath, a hi yn dyddhâu
i'r *dydd* cyntaf o'r wythnos, daeth Mair
Magdalen, a'r Fair arall, i edrych y bedd.
2 Ac wele, bu daear-gryn mawr: canys
disgynodd angel yr Arglwydd o'r nef, ac a
ddaeth ac a dreiglodd y maen oddi wrth y
drws, ac a eisteddodd arno.
3 A'i wyneb-pryd oedd fel mellten, a'i wisg
yn wen fel eira.
4 A rhag ei ofn ef y crynodd y ceidwaid, ac
a aethant megis yn feirw.
5 A'r angel a attebodd ac a ddywedodd wrth
y gwragedd, Nac ofnwch: canys mi a wn
mai ceisio yr ydych yr Iesu, yr hwn a groes-
hoeliwyd.
6 Nid yw efe yma: canys cyfododd, megis y
dywedodd. Deuwch, gwelwch y fan lle y
gorweddodd yr Arglwydd.
7 Ac ewch ar ffrwst, a dywedwch i'w ddis-
gyblion, gyfodi o hono o feirw. Ac wele, y
mae efe yn myned o'ch blaen chwi i Galilea:
yno y gwelwch ef. Wele, dywedais i chwi.
8 Ac wedi eu myned ymaith ar frys oddi
wrth y bedd, gyd âg ofn a llawenydd mawr,
rhedasant i fynegi i'w ddisgyblion ef.
9 ¶ Ac fel yr oeddynt yn myned i fynegi
i'w ddisgyblion ef, wele, yr Iesu a gyfarfu a
hwynt, gan ddywedyd, Henffych well. A
hwy a ddaethant, ac a ymafaelasant yn ei
draed ef, ac a'i haddolasant.
10 Yna y dywedodd yr Iesu wrthynt, Nac
ofnwch: ewch, mynegwch i'm brodyr, fel yr
elont i Galilea, ac yno y'm gwelant i.
11 ¶ Ac wedi eu myned hwy, wele, rhai o'r
wyliadwriaeth a ddaethant i'r ddinas, ac a
fynegasant i'r arch-offeiriaid yr hyn oll a
wnaethid.
12 Ac wedi iddynt ymgasglu ynghyd gyd
â'r henuriaid, a chyd-ymgynghori, hwy a
roisant arian lawer i'r milwyr,
13 Gan ddywedyd, Dywedwch, Ei ddisgyblion
a ddaethant o hyd nos, ac a'i lladrattasant
ef, a nyni yn cysgu.
14 Ac os clyw y rhaglaw hyn, ni a'i per-
swadiwn ef, ac a'ch gwnawn chwi yn ddïofal.
15 A hwy a gymmerasant yr arian, ac a
wnaethant fel yr addysgwyd hwynt: a thaen-
wyd y gair hwn ym mhlith yr Iuddewon hyd
y dydd heddyw.
16 ¶ A'r un disgybl ar ddeg â aethant i
Galilea, i'r mynydd lle yr ordeiniasai yr Iesu
iddynt.
17 A phan welsant ef, hwy a'i haddolasant
ef: ond rhai a ammheuasant.
18 A'r Iesu a ddaeth, ac a lefarodd wrthynt,
gan ddywedyd, Rhoddwyd i mi bob awdur-
dod yn y nef ac ar y ddaear.
19 Ewch gan hynny a dysgwch yr holl gen-
hedloedd, gan eu bedyddio hwy yn enw y Tad,
a'r Mab, a'r Ysbryd Glân;
20 Gan ddysgu iddynt gadw pob peth a'r a
orchymynais i chwi. Ac wele, yr ydwyf fi
gyd â chwi bob amser hyd ddiwedd y byd.
Amen.

YR EFENGYL

YN OL

SANT MARC.

PENNOD I.

2 Swydd Ioan Fedyddiwr. 9 Bedyddio yr Iesu, 12 a'i demtio. 14 Efe yn pregethu; 16 yn galw Petr, Andreas, Iago, ac Ioan; 23 yn iachâu dyn âg yspryd aflan ynddo, 29 a mam gwraig Petr, 32 a llawer o gleifion: 41 ac yn glanhâu y gwahanglwyfus.

DECHREU efengyl Iesu Grist, Fab Duw;
2 Fel yr ysgrifenwyd yn y prophwydi,
Wele, yr ydwyf fi yn anfon fy nghennad o
flaen dy wyneb, yr hwn a barottoa dy ffordd
o'th flaen.
3 Llef un yn llefain yn y diffaethwch, Parottôwch
ffordd yr Arglwydd, gwnewch yn
uniawn ei lwybrau ef.
4 Yr oedd Ioan yn bedyddio yn y diffaethwch,
ac yn pregethu bedydd edifeirwch, er
maddeuant pechodau.
5 Ac aeth allan atto ef holl wlad Judea, a'r
Hierosolymitiaid, ac a'u bedyddiwyd oll ganddo
yn afon yr Iorddonen, gan gyffesu eu
pechodau.
6 Ac Ioan oedd wedi ei wisgo â blew camel,
a gwregys croen ynghylch ei lwynau, ac yn
bwytta locustiaid a mel gwyllt:
7 Ac efe a bregethodd, gan ddywedyd, Y
mae yn dyfod ar fy ol i un cryfach na myfi,
carrai esgidiau yr hwn nid wyf fi deilwng i
ymostwng, ac i'w dattod.
8 Myfi yn wir a'ch bedyddiais chwi â dwfr:
eithr efe a'ch bedyddia chwi â'r Yspryd
Glân.
9 A bu yn y dyddiau hynny, ddyfod o'r
Iesu o Nazareth yn Galilea, ac efe a fedyddiwyd
gan Ioan yn yr Iorddonen.
10 Ac yn ebrwydd wrth ddyfod i fynu o'r
dwfr, efe a welodd y nefoedd yn agored, a'r
Yspryd yn disgyn arno megis colommen.
11 A llef a ddaeth o'r nefoedd, Tydi yw fy
anwyl Fab, yn yr hwn y'm boddlonwyd.
12 Ac yn ebrwydd y gyrrodd yr yspryd ef
i'r diffaethwch.
13 Ac efe a fu yno yn y diffaethwch ddeugain
niwrnod yn ei demtio gan Satan: ac yr
oedd efe gyd â'r gwyllt-filod; a'r angelion a
weiniasant iddo.
14 Ac ar ol traddodi Ioan, yr Iesu a ddaeth
i Galilea, gan bregethu efengyl teyrnas Dduw,
15 A dywedyd, Yr amser a gyflawnwyd, a
theyrnas Dduw a nesâodd: edifarhêwch, a
chredwch yr efengyl.
16 Ac fel yr oedd efe yn rhodio wrth fôr
Galilea, efe a ganfu Simon, ac Andreas ei
frawd, yn bwrw rhwyd yn y môr: (canys
pysgodwyr oeddynt.)
17 A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Deuwch
ar fy ol i, a gwnaf iwch' fod yn bysgodwyr
dynion.
18 Ac yn ebrwydd, gan adael eu rhwydau,
y canlynasant ef.
19 Ac wedi iddo fyned rhagddo ychydig
oddi yno, efe a ganfu Iago *fab* Zebedëus, ac
Ioan ei frawd ef, a hwy yn y llong yn cyweirio
y rhwydau.
20 Ac yn y man efe a'u galwodd hwynt: a
hwy a adawsant eu tad Zebedëus yn y llong
gyd â'r cyflog-ddynion, ac a aethant ar ei
ol ef.
21 A hwy a aethant i mewn i Capernaum;
ac yn ebrwydd ar y dydd sabbath, wedi iddo
fyned i mewn i'r synagog, efe a athrawiaethodd.
22 A synnasant wrth ei athrawiaeth ef:
canys yr oedd efe yn eu dysgu hwy megis un
âg awdurdod ganddo, ac nid fel yr ysgrifenyddion.
23 Ac yr oedd yn eu synagog hwy ddyn ag
ynddo yspryd aflan; ac efe a lefodd,
24 Gan ddywedyd, Och, beth sydd i ni a
wnelom â thi, Iesu o Nazareth? a ddaethost
ti i'n difetha ni? mi a'th adwaen pwy ydwyt,
Sanct Duw.
25 A'r Iesu a'i ceryddodd ef, gan ddywedyd,
Taw, a dos allan o hono.
26 Yna wedi i'r yspryd aflan ei rwygo ef, a
gwaeddi â llef uchel, efe a ddaeth allan o
hono.
27 Ac fe a aeth ar bawb fraw, fel yr ymofynasant
yn eu mysg eu hunain, gan ddywedyd,
Beth yw hyn? pa athrawiaeth newydd
yw hon? canys trwy awdurdod y mae efe yn
gorchymyn, ïe, yr ysprydion aflan, a hwy yn
ufuddhâu iddo.
28 Ac yn ebrwydd yr aeth sôn am dano
dros yr holl wlad o amgylch Galilea.
29 Ac yn y man wedi iddynt fyned allan o'r
synagog, hwy a aethant i dŷ Simon ac Andreas,
gyd âg Iago ac Ioan.
30 Ac yr oedd chwegr Simon yn gorwedd
yn glaf o'r cryd: ac yn ebrwydd y dywedasant
wrtho am dani hi.
31 Ac efe a ddaeth ac a'i cododd hi i fynu,
gan ymaflyd yn ei llaw hi: a'r cryd a'i gadawodd
hi yn y man, a hi a wasanaethodd
arnynt hwy.
32 Ac wedi iddi hwyrhâu, pan fachludodd
yr haul, hwy a ddygasant atto yr holl rai
drwg eu hwyl, a'r rhai cythreulig.
33 A'r holl ddinas oedd wedi ymgasglu
wrth y drws.
34 Ac efe a iachâodd lawer o rai drwg eu
hwyl o amryw heintiau, ac a fwriodd allan
lawer o gythreuliaid; ac ni adawodd i'r
cythreuliaid ddywedyd yr adwaenent ef.
35 A'r bore yn blygeiniol iawn, wedi iddo
godi, efe a aeth allan, ac a aeth i le anghyfannedd;
ac yno y gweddïodd.
36 A Simon, a'r rhai oedd gyd âg ef, a'i
dilynasant ef.
37 Ac wedi iddynt ei gael ef, hwy a ddywedasant
wrtho, Y mae pawb yn dy geisio di.
38 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Awn i'r
trefydd nesaf, fel y gallwyf bregethu yno
hefyd: canys i hynny y daethum allan.
39 Ac yr oedd efe yn pregethu yn eu synagogau
hwynt trwy holl Galilea, ac yn bwrw
allan gythreuliaid.
40 A daeth atto ef *un* gwahan-glwyfus, gan
ymbil âg ef, a gostwng ar ei liniau iddo,
a dywedyd wrtho, Os mynni, ti a elli fy
nglanhâu.

41 A'r Iesu, gan dosturio, a estynodd *ei* law, ac a gyffyrddodd âg ef, ac a ddywedodd wrtho, Mynnaf, bydd lân.
42 Ac wedi iddo ddywedyd *hynny*, ymadawodd y gwahan-glwyf âg ef yn ebrwydd, a glanhâwyd ef.
43 Ac wedi gorchymyn iddo yn gaeth, efe a'i hanfonodd ef ymaith yn y man;
44 Ac a ddywedodd wrtho, Gwel na ddywedych ddim wrth neb: eithr dos ymaith, dangos dy hun i'r offeiriad, ac offrymma dros dy lanhâd y pethau a orchymynodd Moses, er tystiolaeth iddynt hwy.
45 Eithr efe a aeth ymaith, ac a ddechreuodd gyhoeddi llawer a thaenu y gair ar led, fel na allai yr Iesu fyned mwy yn amlwg i'r ddinas; eithr yr oedd efe allan mewn lleoedd anghyfannedd: ac o bob parth y daethant atto ef.

PENNOD II.

3 *Crist yn iachâu un claf o'r parlys;* 14 *yn galw Matthew o'r dollfa;* 15 *yn bwytta gyd â phublicanod a phechaduriaid:* 18 *yn esgusodi ei ddisgyblion, am nad ymprydient,* 23 *ac am dynnu y tywys ŷd ar y dydd sabbath.*

AC efe a aeth drachefn i Capernaum, wedi *rhai* dyddiau; a chlybuwyd ei fod ef yn y tŷ.
2 Ac yn y man llawer a ymgasglasant ynghyd, hyd na annent, hyd yn nôd yn y lleoedd ynghylch y drws: ac efe a bregethodd y gair iddynt hwy.
3 A daethant atto, gan ddwyn un claf o'r parlys, yr hwn a ddygid gan bedwar.
4 A chan na allent nesau atto gan y dyrfa, didôi y tô a wnaethant lle yr oedd efe: ac wedi iddynt dorri trwodd, hwy a ollyngasant i waered y gwely yn yr hwn y gorweddai y claf o'r parlys.
5 A phan welodd yr Iesu eu ffydd hwynt, efe a ddywedodd wrth y claf o'r parlys, *Ha fab*, maddeuwyd i ti dy bechodau.
6 Ac yr oedd rhai o'r ysgrifenyddion yn eistedd yno, ac yn ymresymmu yn eu calonnau,
7 Beth a wna hwn fel hyn yn dywedyd cabledd? pwy a all faddeu pechodau, ond Duw yn unig?
8 Ac yn ebrwydd, pan wybu yr Iesu yn ei yspryd eu bod hwy yn ymresymmu felly ynddynt eu hunain, efe a ddywedodd wrthynt, Paham yr ydych yn ymresymmu am y pethau hyn yn eich calonnau?
9 Pa un sydd hawsaf, ai dywedyd wrth y claf o'r parlys, Maddeuwyd i ti *dy* bechodau; ai dywedyd, Cyfod, a chymmer i fynu dy wely, a rhodia?
10 Eithr fel y gwypoch fod gan Fab y dyn awdurdod i faddeu pechodau ar y ddaear, (eb efe wrth y claf o'r parlys)
11 Wrthyt ti yr wyf yn dywedyd, Cyfod, a chymmer i fynu dy wely, a dos i'th dŷ.
12 Ac yn y man y cyfododd efe, ac y cymmerth i fynu ei wely, ac a aeth allan yn eu gwydd hwynt oll; hyd oni synnodd pawb, a gogoneddu Duw, gan ddywedyd, Ni welsom ni erioed fel hyn.
13 Ac efe a aeth allan drachefn wrth lân y môr: a'r holl dyrfa a ddaeth atto; ac efe a'u dysgodd hwynt.
14 ¶ Ac efe yn myned heibio, efe a ganfu Lefi *fab* Alphëus yn eistedd wrth y dollfa, ac a ddywedodd wrtho, Canlyn fi. Ac efe a gododd, ac a'i canlynodd ef.
15 A bu, a'r Iesu yn eistedd i fwytta yn ei dŷ ef, i lawer hefyd o bublicanod a phechaduriaid eistedd gyd â'r Iesu a'i ddisgyblion: canys llawer oeddynt, a hwy a'i canlynasent ef.
16 A phan welodd yr ysgrifenyddion a'r Phariseaid ef yn bwytta gyd â'r publicanod a'r pechaduriaid, hwy a ddywedasant wrth ei ddisgyblion ef, Paham y mae efe yn bwytta ac yn yfed gyd a'r publicanod a'r pechaduriaid?
17 A'r Iesu, pan glybu, a ddywedodd wrthynt, Y rhai sydd iach nid rhaid iddynt wrth y meddyg, ond y rhai cleifion: ni ddaethum i alw y rhai cyfiawn, ond pechaduriaid, i edifeirwch.
18 ¶ A disgyblion Ioan a'r Phariseaid oeddynt yn ymprydio. A hwy a ddaethant ac a ddywedasant wrtho, Paham y mae disgyblion Ioan a'r Phariseaid yn ymprydio, ond dy ddisgyblion di nid ydynt yn ymprydio?
19 A dywedodd yr Iesu wrthynt, A all plant yr ystafell briodas ymprydio, tra fyddo y priodas-fab gyd â hwynt? tra fyddo ganddynt y priodas-fab gyd â hwynt, ni allant ymprydio.
20 Eithr y dyddiau a ddaw, pan ddyger y priodas-fab oddi arnynt; ac yna yr ymprydiant yn y dyddiau hynny.
21 ¶ Hefyd ni wnîa neb ddernyn o frethyn newydd ar ddilledyn hen: *os* amgen, ei gyflawniad newydd ef a dynn oddi wrth yr hen, a gwaeth fydd y rhwyg.
22 Ac ni rydd neb win newydd mewn hen gostrelau: *os* amgen, y gwin newydd a ddryllia y costrelau, a'r gwin a red allan, a'r costrelau a gollir: eithr gwin newydd sydd raid ei roi mewn costrelau newyddion.
23 A bu iddo fyned trwy yr ŷd ar y sabbath; a'i ddisgyblion a ddechreuasant ymdaith gan dynnu y tywys.
24 A'r Phariseaid a ddywedasant wrtho, Wele, paham y gwnant ar y sabbath yr hyn nid yw gyfreithlawn?
25 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Oni ddarllenasoch erioed beth a wnaeth Dafydd, pan oedd anghen a chwant bwyd arno, efe a'r rhai oedd gyd âg ef?
26 Pa fodd yr aeth efe i dŷ Dduw, dan Abiathar yr arch-offeiriad, ac y bwyttâodd y bara gosod, y rhai nid cyfreithlawn eu bwytta, ond i'r offeiriaid yn unig, ac a'i rhoddes hefyd i'r rhai oedd gyd âg ef.
27 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Y sabbath a wnaethpwyd er mwyn dyn, ac nid dyn er mwyn y sabbath.
28 Am hynny y mae Mab y dyn yn Arglwydd hefyd ar y sabbath.

PENNOD III.

1 *Crist yn iachâu y llaw wedi gwywo,* 10 *a llawer o glefydau eraill:* 11 *yn ceryddu yr ysprydion aflan:* 13 *yn dewis ei ddeuddeg apostol:* 22 *yn atteb cabledd y rhai a ddywedent ei fod ef yn bwrw allan gythreuliaid trwy Beelzebub;* 31 *ac yn dangos pwy ydyw ei frawd, a'i chwaer, a'i fam.*

AC efe a aeth i mewn drachefn i'r synagog; ac yr oedd yno ddyn a chanddo law wedi gwywo.
2 A hwy a'i gwyliasant ef, a iachâai efe ef ar y dydd sabbath; fel y cyhuddent ef.
3 Ac efe a ddywedodd wrth y dyn yr oedd ganddo y llaw wedi gwywo, Cyfod, i'r canol
4 Ac efe a ddywedodd wrthynt hwy, Ai rhydd gwneuthur da ar y dydd sabbath, ynte gwneuthur drwg? cadw einioes, ai lladd? A hwy a dawsant â sôn.
5 Ac wedi edrych arnynt o amgylch yn ddigllawn, gan dristâu am galedrwydd eu calon hwynt, efe a ddywedodd wrth y dyn, Estyn allan dy law. Ac efe a'i hestynodd: a'i law ef a wnaed yn iach fel y llall.

6 A'r Phariseaid a aethant allan, ac a ym-
gynghorasant yn ebrwydd gyd â'r Herodian-
iaid yn ei erbyn ef, pa fodd y difethent
ef.
7 A'r Iesu gyd â'i ddisgyblion a giliodd tu
a'r môr: a lliaws mawr a'i canlynodd ef, o
Galilea, ac o Judea,
8 Ac o Jerusalem, ac o Idumea, ac o'r tu
hwnt i'r Iorddonen; a'r rhai o gylch Tyrus
a Sidon, lliaws mawr, pan glywsant gym-
maint a wnaethai efe, a ddaethant atto.
9 Ac efe a ddywedodd wrth ei ddisgyblion
am fod llong yn barod iddo, oblegid y dyrfa,
rhag iddynt ei wasgu ef.
10 Canys efe a iachasai lawer, hyd oni
phwysent arno, er mwyn cyffwrdd ag ef,
cynnifer ag oedd â phläau arnynt.
11 A'r ysprydion aflan, pan welsant ef, a
syrthiasant i lawr ger ei fron ef, ac a waedd-
asant, gan ddywedyd, Ti yw Mab Duw.
12 Yntau a orchymynodd iddynt yn gaeth,
na chyhoeddent ef.
13 ¶ Ac efe a esgynodd i'r mynydd, ac a
alwodd atto y rhai a fynnodd efe: a hwy a
ddaethant atto.
14 Ac efe a ordeiniodd ddeuddeg, fel y
byddent gyd âg ef, ac fel y danfonai efe
hwynt i bregethu;
15 Ac i fod ganddynt awdurdod i iachâu
clefydau, ac i fwrw allan gythreuliaid.
16 Ac i Simon y rhoddes efe enw Petr,
17 Ac Iago *fab* Zebedëus, ac Ioan brawd
Iago, (ac efe a roddes iddynt enwau, Boan-
erges; yr hyn yw, Meibion y daran)
18 Ac Andreas, a Phylip, a Bartholomëus,
a Matthew, a Thomas, ac Iago *fab* Alphëus,
a Thadëus, a Simon y Canaanead,
19 A Judas Iscariot, yr hwn hefyd a'i brad-
ychodd ef. A hwy a ddaethant i dŷ.
20 A'r dyrfa a ymgynhullodd drachefn, fel
na allent gymmaint a bwytta bara.
21 A phan glybu yr eiddo ef, hwy a aethant
i'w ddal ef: canys dywedasant, Y mae efe
allan o'i bwyll.
22 ¶ A'r ysgrifenyddion, y rhai a ddaeth-
ent i waered o Jerusalem, a ddywedasant fod
Beelzebub ganddo, ac mai trwy bennaeth y
cythreuliaid yr oedd efe yn bwrw allan gy-
threuliaid.
23 Ac wedi iddo eu galw hwy atto, efe a
ddywedodd wrthynt mewn dammegion, Pa
fodd y gall Satan fwrw allan Satan?
24 Ac o bydd teyrnas wedi ymrannu yn ei
herbyn ei hun, ni ddichon y deyrnas honno
sefyll.
25 Ac o bydd tŷ wedi ymrannu yn ei erbyn
ei hun, ni ddichon y tŷ hwnnw sefyll.
26 Ac os Satan a gyfyd yn ei erbyn ei hun,
ac a fydd wedi ymrannu, ni all efe sefyll,
eithr y mae iddo ddiwedd.
27 Ni ddichon neb fyned i mewn i dŷ y
cadarn, ac yspeilio ei ddodrefn ef, oni bydd
iddo yn gyntaf rwymo y cadarn; ac yna yr
yspeilia ei dŷ ef.
28 Yn wir y dywedaf i chwi, y maddeuir
pob pechod i feibion dynion, a pha gabledd
bynnag a gablant:
29 Eithr yr hwn a gablo yn erbyn yr Yspryd
Glân, ni chaiff faddeuant yn dragywydd, ond
y mae yn euog o farn dragywydd:
30 Am iddynt ddywedyd, Y mae yspryd
aflan ganddo.
31 ¶ Daeth gan hynny ei frodyr ef a'i fam;
a chan sefyll allan, hwy a anfonasant atto,
gan ei alw ef.
32 A'r bobl oedd yn eistedd o'i amgylch, ac
a ddywedasant wrtho, Wele, y mae dy fam
di a'th frodyr allan yn dy geisio.
33 Ac efe a'u hattebodd hwynt, gan ddy
wedyd, Pwy yw fy mam i, neu fy mrodyr i?
34 Ac wedi iddo edrych oddi amgylch ar y
rhai oedd yn eistedd yn ei gylch, efe a ddy-
wedodd, Wele fy mam i, a'm brodyr i.
35 Canys pwy bynnag a wnelo ewyllys
Duw, hwnnw yw fy mrawd i, a'm chwaer,
a'm mam i.

PENNOD IV.

1 *Dammeg yr hauwr,* 14 *a'i dehongliad.* 21
*Rhaid i ni gyfrannu goleuni ein gwybod-
aeth i eraill.* 26 *Dammeg yr had yn tyfu yn
ddiarwybod,* 30 *a'r gronyn mwstard.* 35
Crist yn gostegu y dymmestl ar y môr.

AC efe a ddechreuodd drachefn athraw-
iaethu yn ymyl y môr: a thyrfa fawr
a ymgasglodd atto, hyd oni bu iddo fyned i'r
llong, ac eistedd ar y môr; a'r holl dyrfa
oedd wrth y môr, ar y tir.
2 Ac efe a ddysgodd iddynt lawer ar ddam-
megion, ac a ddywedodd wrthynt yn ei
ddysgeidiaeth ef,
3 Gwrandewch: Wele, hauwr a aeth allan
i hau:
4 A darfu wrth hau, i beth syrthio ar fin y
ffordd, ac ehediaid yr awyr a ddaethant ac a'i
difasant.
5 A pheth a syrthiodd ar greigle, lle ni chaf-
odd fawr ddaear; ac yn y fan yr eginodd,
am nad oedd iddo ddyfnder daear.
6 A phan gododd yr haul, y poethwyd ef;
ac am nad oedd gwreiddyn iddo, efe a wyw-
odd.
7 A pheth a syrthiodd ym mhlith drain; a'r
drain a dyfasant, ac a'i tagasant ef, ac ni ddug
ffrwyth.
8 A pheth arall a syrthiodd mewn tir da, ac
a roddes ffrwyth tyfadwy a chynnyrchiol, ac
a ddug un ddeg ar hugain, ac un dri ugain,
ac un gant.
9 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Y neb
sydd ganddo glustiau i wrando, gwran-
dawed.
10 A phan oedd efe wrtho ei hun, y rhai
oedd yn ei gylch ef gyd â'r deuddeg a ofyn-
asant iddo am y ddammeg.
11 Ac efe a ddywedodd wrthynt, I chwi y
rhodded gwybod dirgelwch teyrnas Dduw:
eithr i'r rhai sydd allan, ar ddammegion y
gwneir pob peth:
12 Fel yn gweled y gwelant, ac na chan-
fyddant; ac yn clywed y clywant, ac ni dde-
allant; rhag iddynt ddychwelyd, a maddeu
iddynt *eu* pechodau.
13 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Oni wydd-
och chwi y ddammeg hon? a pha fodd y
gwybyddwch yr holl ddammegion?
14 ¶ Yr hauwr sydd yn hau y gair:
15 A'r rhai hyn yw y rhai ar fin y ffordd,
lle yr hauir y gair; ac wedi iddynt ei glywed,
y mae Satan yn dyfod yn ebrwydd, ac yn
dwyn ymaith y gair a hauwyd yn eu calon-
nau hwynt.
16 A'r rhai hyn yr un ffunud yw y rhai a
hauir ar y creigle; y rhai, wedi clywed y
gair, sydd yn ebrwydd yn ei dderbyn ef yn
llawen;
17 Ac nid oes ganddynt wreiddyn ynddynt
eu hunain, eithr dros amser y maent: yna,
pan ddêl blinder neu erlid o achos y gair, yr
yman y rhwystrir hwynt.
18 A'r rhai hyn yw y rhai a hauwyd ym
mysg y drain; y rhai a wrandawant y gair,
19 Ac y mae gofalon y byd hwn, a hudol-
iaeth golud, a chwantau am bethau eraill, yn
dyfod i mewn, ac yn tagu y gair, a myned y
mae yn ddiffrwyth.

20 A'r rhai hyn yw y rhai a hauwyd mewn tir da; y rhai sydd yn gwrando y gair, ac yn *ei* dderbyn, ac yn dwyn ffrwyth, un ddeg ar hugain, ac un dri ugain, ac un gant.
21 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthynt, A ddaw canwyll i'w dodi dan lestr, neu dan wely? ac nid i'w gosod ar ganhwyllbren?
22 Canys nid oes dim cuddiedig, a'r nis amlygir; ac ni bu ddim dirgel, ond fel y delai i eglurdeb.
23 Od oes gan neb glustiau i wrando, gwrandawed.
24 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Edrychwch beth a wrandawoch. A pha fesur y mesuroch, y mesurir i chwithau; a chwanegir i chwi, y rhai a wrandewch.
25 Canys yr hwn y mae ganddo, y rhoddir iddo: a'r hwn nid oes ganddo, ie, yr hyn sydd ganddo a ddygir oddi arno.
26 ¶ Ac efe a ddywedodd, Felly y mae teyrnas Dduw, fel pe bwriai ddyn had i'r ddaear;
27 A chysgu, a chodi nos a dydd, a'r had yn egino ac yn tyfu, y modd nis gŵyr efe.
28 Canys y ddaear a ddwg ffrwyth o honi ei hun; yn gyntaf yr eginyn, ar ol hynny y dywysen, yna yr ŷd yn llawn yn y dywysen.
29 A phan ymddangoso y ffrwyth, yn ebrwydd y rhydd efe y crymman ynddo, am ddyfod y cynhauaf.
30 ¶ Ac efe a ddywedodd, I ba beth y cyffelybwn deyrnas Dduw? neu ar ba ddammeg y gwnaem gyffelybrwydd o honi?
31 Megis gronyn o had mwstard *ydyw*, yr hwn pan hauer yn y ddaear, sydd leiaf o'r holl hadau sydd ar y ddaear.
32 Eithr wedi yr hauer, y mae yn tyfu, ac yn myned yn fwy na'r holl lysiau, ac efe a ddwg ganghennau mawrion: fel y gallo ehediaid yr awyr nythu dan ei gysgod ef.
33 Ac â chyfryw ddammegion lawer y traethodd efe iddynt y gair, hyd y gallent *ei* wrando.
34 Ond heb ddammeg ni lefarodd wrthynt: ac o'r neilldu i'w ddisgyblion efe a eglurodd bob peth.
35 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthynt y dwthwn hwnnw, wedi ei hwyrhâu hi, Awn trosodd i'r tu draw.
36 Ac wedi iddynt ollwng ymaith y dyrfa, hwy a'i cymmerasant ef fel yr oedd yn y llong: ac yr oedd hefyd longau eraill gyd âg ef.
37 Ac fe a gyfododd tymmestl fawr o wynt, a'r tonnau a daflasant i'r llong, hyd onid oedd hi yn llawn weithian.
38 Ac yr oedd efe yn y pen ôl i'r llong, yn cysgu ar obennydd: a hwy a'i deffroisant ef, ac a ddywedasant wrtho, Athraw, ai difatter gennyt ein colli ni?
39 Ac efe a gododd i fynu, ac a geryddodd y gwynt, ac a ddywedodd wrth y môr, Gostega, distawa. A'r gwynt a ostegodd, a bu tawelwch mawr.
40 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Paham yr ydych mor ofnog? pa fodd nad oes gennych ffydd?
41 Eithr hwy a ofnasant yn ddirfawr, ac a ddywedasant wrth eu gilydd, Pwy yw hwn, gan fod y gwynt a'r môr yn ufuddhâu iddo?

PENNOD V.

1 *Crist yn gwaredu y dyn yr oedd ynddo leng o gythreuliaid:* 13 *hwythau yn myned i'r moch.* 25 *Y mae efe yn iachâu y wraig o'r diferlif gwaed.* 35 *ac yn cyfodi merch Jairus o farw i fyw.*

A HWY a ddaethant i'r tu hwnt i'r môr, i wlad y Gadareniaid.
2 Ac ar ei ddyfodiad ef allan o'r llong, yn y man cyfarfu âg ef o blith y beddau, ddyn âg yspryd aflan ynddo,
3 Yr hwn oedd a'i drigfan ym mhlith y beddau; ac ni allai neb, ie, â chadwynau, ei rwymo ef:
4 O herwydd ei rwymo ef yn fynych â llyffetheiriau, ac â chadwynau, a darnio o hono y cadwynau, a dryllio y llyffetheiriau: ac ni allai neb ei ddofi ef.
5 Ac yn wastad nos a dydd yr oedd efe yn llefain yn y mynyddoedd, ac ym mhlith y beddau, ac yn ei dorri ei hun â cherrig.
6 Ond pan ganfu efe yr Iesu o hirbell, efe a redodd ac a'i haddolodd ef;
7 A chan waeddi â llef uchel, efe a ddywedodd, Beth sydd i mi *a wnelwyf* â thi, Iesu Mab y Duw goruchaf? yr ydwyf yn dy dynghedu trwy Dduw, na phoenech fi.
8 (Canys dywedasai wrtho, Yspryd aflan, dos allan o'r dyn)
9 Ac efe a ofynodd iddo, Beth *yw* dy enw? Yntau a attebodd, gan ddywedyd, Lleng *yw* fy enw: am fod llawer o honom.
10 Ac efe a fawr-ymbiliodd âg ef, na yrrai efe hwynt allan o'r wlad.
11 Ond yr oedd yno ar y mynyddoedd genfaint fawr o foch yn pori.
12 A'r holl gythreuliaid a attolygasant iddo, gan ddywedyd, Danfon ni i'r moch, fel y gallom fyned i mewn iddynt.
13 Ac yn y man y caniattâodd yr Iesu iddynt. A'r ysprydion aflan, wedi myned allan, a aethant i mewn i'r moch: a rhuthrodd y genfaint dros y dibyn i'r môr (*ac* ynghylch dwy fil oeddynt) ac a'u boddwyd yn y môr.
14 A'r rhai a borthent y moch a ffoisant, ac a fynegasant *y peth* yn y ddinas, ac yn y wlad: a hwy a aethant allan i weled beth oedd hyn a wnaethid.
15 A hwy a ddaethant at yr Iesu, ac a welsant y cythreulig, yr hwn y buasai y lleng ynddo, yn eistedd, ac yn ei ddillad, ac yn ei iawn bwyll; ac a ofnasant.
16 A'r rhai a welsant a fynegasant iddynt, pa fodd y buasai i'r cythreulig, ac am y moch.
17 A dechreuasant ddymuno arno ef fyned ymaith o'u goror hwynt.
18 Ac efe yn myned i'r llong, yr hwn y buasai y cythraul ynddo, a ddymunodd arno gael bod gyd âg ef.
19 Ond yr Iesu ni adawodd iddo; eithr dywedodd wrtho, Dos i'th dŷ at yr eiddot, a mynega iddynt pa faint a wnaeth yr Arglwydd erot, ac iddo drugarhâu wrthyt.
20 Ac efe a aeth ymaith, ac a ddechreuodd gyhoeddi trwy Decapolis, pa bethau eu maint a wnaethai yr Iesu iddo. A phawb a ryfeddasant.
21 ¶ Ac wedi i'r Iesu drachefn fyned mewn llong i'r lân arall, ymgasglodd tyrfa fawr atto: ac yr oedd efe wrth y môr.
22 Ac wele, un o bennaethiaid y synagog a ddaeth, a'i enw Jairus: a phan ei gwelodd, efe a syrthiodd wrth ei draed ef.
23 Ac efe a fawr-ymbiliodd âg ef, gan ddywedyd, Y mae fy merch fechan ar drangc: *attolwg i ti* ddyfod, a dodi dy ddwylaw arni, fel yr iachâer hi; a byw fydd.
24 A'r *Iesu* a aeth gyd âg ef: a thyrfa fawr a'i canlynodd ef, ac a'i gwasgasant ef.
25 A rhyw wraig, yr hon a fuasai mewn diferlif gwaed ddeuddeng mlynedd,
26 Ac a oddefasai lawer gan lawer oedd o

feddygon, ac a dreuliasai gymmaint ag oedd
ar ei helw, ac ni chawsai ddim lleshad, eithr
yn hytrach myned waeth-waeth,
27 Pan glybu hi am yr Iesu, hi a ddaeth yn
y dyrfa o'r tu ol, ac a gyffyrddodd â'i wisg
ef.
28 Canys hi a ddywedasai, Os cyffyrddaf
â'i ddillad ef, iach fyddaf.
29 Ac yn ebrwydd y sychodd ffynhonnell ei
gwaed hi: a hi a wybu yn ei chorph ddarfod
ei hiachâu o'r pla.
30 Ac yn y fan yr Iesu, gan wybod ynddo
ei hun fyned rhinwedd allan o hono, a drodd
yn y dyrfa, ac a ddywedodd, Pwy a gyffyrdd-
odd â'm dillad?
31 A'i ddisgyblion a ddywedasant wrtho, Ti
a weli y dyrfa yn dy wasgu, ac a ddywedi di,
Pwy a'm cyffyrddodd?
32 Ac yntau a edrychodd o amgylch, i
weled yr hon a wnaethai hyn.
33 Ond y wraig, gan ofni a chrynu, yn
gwybod beth a wnaethid ynddi, a ddaeth
ac a syrthiodd ger ei fron ef, ac a ddywed-
odd iddo yr holl wirionedd.
34 Ac efe a ddywedodd wrthi, *Ha* ferch, dy
ffydd a'th iachâodd: dos mewn heddwch, a
bydd iach o'th bla.
35 Ac efe etto yn llefaru, daeth *rhai* o *dŷ*
pennaeth y synagog, gan ddywedyd, Bu
farw dy ferch: i ba beth etto yr aflonyddi
yr Athraw?
36 A'r Iesu, yn ebrwydd wedi clywed y
gair a ddywedasid, a ddywedodd wrth ben-
naeth y synagog, Nac ofna; cred yn unig.
37 Ac ni adawodd efe neb i'w ddilyn, ond
Petr, ac Iago, ac Ioan brawd Iago.
38 Ac efe a ddaeth i dŷ pennaeth y synagog,
ac a ganfu y cynnwrf, a'r rhai oedd yn wylo
ac yn ochain llawer.
39 Ac wedi iddo fyned i mewn, efe a ddy-
wedodd wrthynt, Paham y gwnewch gyn-
nwrf, ac yr wylwch? ni bu farw yr eneth,
eithr cysgu *y mae*.
40 A hwy a'i gwatwarasant ef. Ond efe,
gwedi bwrw pawb allan, a gymmerth dad yr
eneth a'i mam, a'r rhai oedd gyd âg ef, ac a
aeth i mewn lle yr oedd yr eneth yn gor-
wedd.
41 Ac wedi ymaflyd yn llaw yr eneth, efe a
ddywedodd wrthi, Talitha, cwmi; yr hyn o'i
gyfieithu yw, Yr eneth (yr wyf yn dywedyd
wrthyt) cyfod.
42 Ac yn y fan y cyfododd yr eneth, ac a
rodiodd: canys deuddeng mlwydd *oed* yd-
oedd hi. A synnu a wnaeth arnynt â syn-
dod mawr.
43 Ac efe a orchymynodd iddynt yn gaeth,
na chai neb wybod hyn; ac a ddywedodd am
roddi peth iddi i'w fwytta.

PENNOD VI.

1 *Dirmygu Crist gan ei wladwyr ei hun.* 7 *Y mae efe yn rhoddi i'r deuddeg awdurdod ar ysprydion aflan.* 14 *Amryw dyb am Grist.* 27 *Torri pen Ioan Fedyddiwr:* 29 *a'i gladdu.* 30 *Yr apostolion yn dychwelyd o bregethu.* 34 *Gwyrthiau y pum torth bara, a'r ddau bysgodyn.* 48 *Crist yn rhodio ar y môr:* 53 *ac yn iachâu pawb a gyffyrddai âg ef.*

AC efe a aeth ymaith oddi yno, ac a
ddaeth i'w wlad ei hun; a'i ddisgyblion
a'i canlynasant ef.
2 Ac wedi dyfod y sabbath, efe a ddechreu-
odd athrawiaethu yn y synagog: a synnu a
wnaeth llawer a'i clywsant, gan ddywedyd,
O ba le y daeth y pethau hyn i hwn? a
pha ddoethineb *yw* hwn a roed iddo, fel y
gwnaid y cyfryw nerthoedd trwy ei ddwy-
law ef?
3 Onid hwn yw y saer, mab Mair, brawd
Iago, a Joses, a Judas, a Simon? ac onid yw
ei chwiorydd ef yma yn ein plith ni? A hwy
a rwystrwyd o'i blegid ef.
4 Ond yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Nid
yw prophwyd yn ddibris ond yn ei wlad ei
hun, ac ym mhlith ei genedl ei hun, ac yn
ei dŷ ei hun.
5 Ac ni allai efe yno wneuthur dim gwyrth-
iau, ond rhoi ei ddwylaw ar ychydig gleifion,
a'*u* hiachâu *hwynt*.
6 Ac efe a ryfeddodd o herwydd eu hang-
hrediniaeth: ac a aeth i'r pentrefi oddi am-
gylch, gan athrawiaethu.
7 ¶ Ac efe a alwodd y deuddeg, ac a
ddechreuodd eu danfon hwynt bob yn ddau
a dau; ac a roddes iddynt awdurdod *ar*
ysprydion aflan;
8 Ac a orchymynodd iddynt, na chym-
merent ddim i'r daith, ond llawffon yn unig;
nac ysgrepan, na bara, nac arian yn *eu* pyrs-
au:
9 Eithr *eu bod* â sandalau am eu traed; ac
na wisgent ddwy bais.
10 Ac efe a ddywedodd wrthynt, I ba le
bynnag yr eloch i mewn i dŷ, arhoswch yno
hyd onid eloch ymaith oddi yno.
11 A pha rai bynnag ni'ch derbyniant, ac
ni'ch gwrandawant, pan eloch oddi yno,
ysgydwch y llwch *a fyddo* dan eich traed,
yn dystiolaeth iddynt. Yn wir meddaf i
chwi, Y bydd esmwythach i Sodom a Go-
morrah yn nydd y farn, nag i'r ddinas
honno.
12 A hwy a aethant allan, ac a bregethasant
ar iddynt edifarhâu.
13 Ac a fwriasant allan lawer o gythreuliaid,
ac a eneiniasant âg olew lawer o gleifion, ac a'*u*
hiachasant.
14 ¶ A'r brenhin Herod a glybu (canys
cyhoedd ydoedd ei enw ef) ac efe a ddy-
wedodd, Ioan Fedyddiwr a gyfododd o feirw,
ac am hynny y mae nerthoedd yn gweithio
ynddo ef.
15 Eraill a ddywedasant, Mai Elias yw.
Ac eraill a ddywedasant, Mai prophwyd yw,
neu megis un o'r prophwydi.
16 Ond Herod, pan glybu, a ddywedodd,
Mai yr Ioan a dorrais i ei ben yw hwn; efe a
gyfododd o feirw.
17 Canys yr Herod hwn a ddanfonasai ac a
ddaliasai Ioan, ac a'i rhwymasai ef yn y
carchar, o achos Herodias gwraig Phylip ei
frawd; am iddo ei phriodi hi.
18 Canys Ioan a ddywedasai wrth Herod,
Nid cyfreithlawn i ti gael gwraig dy frawd.
19 Ond Herodias a ddaliodd wg iddo, ac a
chwennychodd ei ladd ef; ac nis gallodd.
20 Canys Herod oedd yn ofni Ioan, gan
wybod ei fod ef yn wr cyfiawn, ac yn sanct-
aidd; ac a'i parchai ef: ac wedi iddo ei
glywed ef, efe a wnai lawer o bethau, ac
a'i gwrandawai ef yn ewyllysgar.
21 Ac wedi dyfod diwrnod cyfaddas, pan
wnaeth Herod ar ei ddydd genedigaeth swp-
per i'w bennaethiaid, a'i flaenoriaid, a gor-
eugwŷr Galilea:
22 Ac wedi i ferch Herodias honno ddyfod
i mewn, a dawnsio, a boddhâu Herod, a'r
rhai oedd yn eistedd gyd âg ef, y brenhin a
ddywedodd wrth y llangces, Gofyn i mi y
peth a fynnech, ac mi a'i rhoddaf i ti.
23 Ac efe a dyngodd iddi, Beth bynnag
a ofynech i mi, mi a'i rhoddaf i ti, hyd
hanner fy nheyrnas.
24 A hithau a aeth allan, ac a ddywedodd

wrth ei mam, Pa beth a ofynaf? A hithau a
ddywedodd, Pen Ioan Fedyddiwr.
25 Ac yn y fan hi a aeth i mewn ar frys at
y brenhin, ac a ofynodd, gan ddywedyd, Mi
a fynnwn i ti roi i mi allan o law, ar ddysgl,
ben Ioan Fedyddiwr.
26 A'r brenhin yn drist iawn, ni chwen-
nychai ei bwrw hi heibio, o herwydd y llwon,
a'r rhai oedd yn eistedd gyd âg ef.
27 Ac yn y man y brenhin a ddanfonodd
ddihenyddwr, ac a orchymynodd ddwyn ei
ben ef.
28 Ac yntau a aeth ac a dorrodd ei ben ef
yn y carchar, ac a ddug ei ben ef ar ddysgl,
ac a'i rhoddes i'r llangces; a'r llangces a'i
rhoddes ef i'w mam.
29 A phan glybu ei ddisgyblion ef, hwy a
ddaethant ac a gymmerasant ei gorph ef, ac
a'i dodasant mewn bedd.
30 ¶ A'r apostolion a ymgasglasant at yr
Iesu, ac a fynegasant iddo yr holl bethau,
y rhai a wnaethent, hefyd a'r rhai a athraw-
iaethasent.
31 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Deuwch
eich hunain i le anghyfannedd o'r neilldu, a
gorphwyswch encyd. Canys llawer oedd yn
dyfod ac yn myned, fel nad oeddynt yn cael
ennyd cymmaint ag i fwytta.
32 A hwy a aethant i le anghyfannedd
mewn llong o'r neilldu.
33 A'r bobloedd a'u gwelsant hwy yn myn-
ed ymaith, a llawer a'i hadnabuant ef, ac a
redasant yno ar draed o'r holl ddinasoedd, ac
a'u rhag-flaenasant hwynt, ac a ymgasglasant
atto ef.
34 A'r Iesu, wedi myned allan, a welodd
dyrfa fawr, ac a dosturiodd wrthynt, am eu
bod fel defaid heb ganddynt fugail: ac a
ddechreuodd ddysgu iddynt lawer o beth-
au.
35 Ac yna wedi ei myned hi yn llawer o'r
dydd, y daeth ei ddisgyblion atto ef, gan ddy-
wedyd, Y lle sydd anial, ac weithian *y mae
hi* yn llawer o'r dydd:
36 Gollwng hwynt ymaith, fel yr elont i'r
wlad oddi amgylch, ac i'r pentrefi, ac y
prynont iddynt eu hunain fara: canys nid
oes ganddynt ddim i'w fwytta.
37 Ond efe a attebodd ac a ddywedodd
wrthynt, Rhoddwch chwi iddynt *beth* i'w
fwytta. A hwy a ddywedasant wrtho, A
awn ni a phrynu gwerth deucan ceiniog o
fara, a'i roddi iddynt i'w fwytta?
38 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pa sawl
torth sydd gennych? ewch ac edrychwch.
Ac wedi iddynt wybod, hwy a ddywedasant,
Pump, a dau bysgodyn.
39 Ac efe a orchymynodd iddynt beri i
bawb eistedd yn fyrddeidiau ar y glaswellt.
40 A hwy a eisteddasant yn finteioedd a
mintcioedd, o fesur cannoedd, ac o fesur deg
a deugeiniau.
41 Ac wedi cymmeryd y pum torth a'r ddau
bysgodyn, gan edrych i fynu tu a'r nef, efe a
fendithiodd, ac a dorrodd y bara, ac a'*u*
rhoddes at ei ddisgyblion, i'*w* gosod ger eu
bronnau hwynt: a'r ddau bysgodyn a ran-
nodd efe rhyngddynt oll.
42 A hwy oll a fwyttasant, ac a gawsant
ddigon.
43 A chodasant ddeuddeg basgedaid yn
llawn o'r briw-fwyd, ac o'r pysgod.
44 A'r rhai a fwyttasent o'r torthau, oedd
ynghylch pum mil o wŷr.
45 Ac yn y man efe a gymhellodd ei ddis-
gyblion i fyned i'r llong, a myned o'r blaen
i'r làn arall i Bethsaida, tra fyddai efe yn
gollwng ymaith y bobl.
46 Ac wedi iddo eu danfon hwynt ymaith,
efe a aeth i'r mynydd i weddïo.
47 ¶ A phan aeth hi yn hwyr, yr oedd
y llong ar ganol y môr, ac yntau ei hun
ar y tir.
48 Ac efe a'u gwelai hwynt yn flin arnynt
yn rhwyfo: (canys y gwynt oedd yn eu
herbyn) Ac ynghylch y bedwaredd wylfa o'r
nos efe a ddaeth attynt, gan rodio ar y môr;
ac a fynnasai fyned heibio iddynt.
49 Ond pan welsant hwy ef yn rhodio ar y
môr, hwy a dybiasant mai drychiolaeth yd-
oedd: a *hwy* a waeddasant.
50 (Canys hwynt oll a'i gwelsant ef, ac a
ddychrynasant) Ac yn y man yr ymddi-
ddanodd efe â hwynt, ac y dywedodd wrthynt,
Cymmerwch gysur: myfi yw; nac ofnwch.
51 Ac efe a aeth i fynu attynt i'r llong;
a'r gwynt a dawelodd. A hwy a synnasant
ynddynt eu hunain yn fwy o lawer, ac a
ryfeddasant.
52 Oblegid ni ddeallasant am y torthau
hynny: canys yr oedd eu calon hwynt wedi
caledu.
53 Ac wedi iddynt ddyfod trosodd, hwy a
ddaethant i dir Gennesaret, ac a làniasant.
54 Ac wedi eu myned hwynt allan o'r llong,
hwy a'i hadnabuant ef yn ebrwydd.
55 Ac wedi iddynt redeg trwy gwbl o'r goror
hwnnw, hwy a ddechreuasant ddwyn oddi
amgylch mewn gwelyau rai cleifion, pa le
bynnag y clywent ei fod ef.
56 Ac i ba le bynnag yr elai efe i mewn, i
bentrefi, neu ddinasoedd, neu wlad, hwy a
osodent y cleifion yn yr heolydd, ac a attol-
ygent iddo gael o honynt gyffwrdd cymmaint
ag âg ymyl ei wisg ef: a chynnifer ag a gy-
ffyrddasant âg ef, a iachâwyd.

PENNOD VII.

1 *Y Phariseaid yn beio ar y disgyblion, am
fwytta heb ymolchi:* 8 *yn torri gorchymyn
Duw trwy draddodiadau dynion.* 14 *Nad
yw bwyd yn halogi dyn.* 24 *Crist yn iachâu
merch y wraig o Syrophenisia oddi wrth
ysbryd aflan:* 31 *ac un oedd fyddar ac âg
attal dywedyd arno.*

YNA yr ymgasglodd atto y Phariseaid, a
rhai o'r ysgrifenyddion a ddaethai o Je-
rusalem.
2 A phan welsant rai o'i ddisgyblion ef â
dwylaw cyffredin (hynny ydyw, heb olchi)
yn bwytta bwyd, hwy a argyhoeddasant.
3 Canys y Phariseaid, a'r holl Iuddewon,
oni bydd iddynt olchi *eu* dwylaw yn fynych,
ni fwyttânt; gan ddal traddodiad yr hynaf-
iaid.
4 A *phan ddelont* o'r farchnad, oni bydd
iddynt ymolchi, ni fwyttânt. A llawer o
bethau eraill y sydd, y rhai a gymmerasant
i'w cadw; *megis* golchi cwppanau, ac ys-
tenau, ac efyddynau, a byrddau.
5 Yna y gofynodd y Phariseaid a'r ysgrifen-
yddion iddo, Paham nad yw dy ddisgyblion
di yn rhodio yn ol traddodiad yr hynafiaid,
ond bwytta eu bwyd â dwylaw heb olchi?
6 Ond efe a attebodd ac a ddywedodd wrth-
ynt, Da y prophwydodd Esaias am danoch
chwi, ragrithwyr, fel y mae yn ysgrifenedig,
Y mae y bobl hyn yn fy anrhydeddu i â'*u*
gwefusau, ond eu calon sydd bell oddi wrth-
yf.
7 Eithr ofer y maent yn fy addoli, gan
ddysgu *yn lle* dysgeidiaeth, orchymynion
dynion.
8 Canys, gan adael heibio orchymyn Duw,
yr ydych yn dal traddodiad dynion; sef
golchiadau ystenau a chwppanau: a llawer

eraill o'r cyffelyb bethau yr ydych yn eu
gwneuthur.
9 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Gwych yr
ydych yn rhoi heibio gorchymyn Duw, fel y
cadwoch eich traddodiad eich hunain.
10 Canys Moses a ddywedodd, Anrhydedda
dy dad a'th fam: a'r hwn a felldithio dad neu
fam, bydded farw y farwolaeth.
11 Ac meddwch chwithau, Os dywed dyn
wrth ei dad neu ei fam, Corban, hynny yw,
Rhodd, trwy ba beth bynnag y ceit lês oddi
wrthyf fi; *di fai fydd.*
12 Ac nid ydych mwyach yn gadael iddo
wneuthur dim i'w dad neu i'w fam:
13 Gan ddirymmu gair Duw â'ch traddodiad
eich hunain, yr hwn a draddodasoch chwi: a
llawer o gyffelyb bethau a hynny yr ydych
yn eu gwneuthur.
14 ¶ A chwedi galw atto yr holl dyrfa, efe a
ddywedodd wrthynt, Gwrandewch chwi oll
arnaf, a deallwch.
15 Nid oes dim allan o ddyn yn myned i
mewn iddo, a ddichon ei halogi ef: eithr y
pethau sydd yn dyfod allan o hono, y rhai
hynny yw y pethau sydd yn halogi dyn.
16 Od oes gan neb glustiau i wrando, gwran-
dawed.
17 A phan ddaeth efe i mewn i'r tŷ oddi
wrth y bobl, ei ddisgyblion a ofynasant iddo
am y ddammeg.
18 Yntau a ddywedodd wrthynt, Ydych
chwithau hefyd mor ddi-ddeall? Oni wydd-
och am bob peth oddi allan a êl i mewn i
ddyn, na all hynny ei halogi ef;
19 Oblegid nid yw yn myned i'w galon ef,
ond i'r bol; ac yn myned allan i'r geudy, gan
garthu yr holl fwydydd?
20 Ac efe a ddywedodd, Yr hyn sydd yn
dyfod allan o ddyn, hynny sydd yn halogi
dyn.
21 Canys oddi mewn, allan o galon dynion,
y daw drwg-feddyliau, tôr-priodasau, puttein-
dra, llofruddiaeth,
22 Lladradau, cybydd-dod, drygioni, twyll,
anlladrwydd, drwg-lygad, cabledd, balchder,
ynfydrwydd.
23 Yr holl ddrwg bethau hyn sydd yn dyfod
oddi mewn, ac yn halogi dyn.
24 ¶ Ac efe a gyfododd oddi yno, ac a aeth
i gyffiniau Tyrus a Sidon; ac a aeth i mewn
i dŷ, ac ni fynnasai i neb wybod: eithr ni
allai efe fod yn guddiedig.
25 Canys pan glybu gwraig, yr hon yr oedd
ei merch fechan âg yspryd aflan ynddi, sôn
am dano, hi a ddaeth ac a syrthiodd wrth ei
draed ef:
26 (A Groeges oedd y wraig, Syrophenisiad
o genedl) A hi a attolygodd iddo fwrw y
cythraul allan o'i merch.
27 A'r Iesu a ddywedodd wrthi, Gâd yn
gyntaf i'r plant gael eu digoni: canys nid
cymhwys yw cymmeryd bara y plant, a'i
daflu i'r cenawon cwn.
28 Hithau a attebodd ac a ddywedodd wrtho,
Gwir, O Arglwydd: *ac* etto y mae y cenawon
dan y bwrdd yn bwytta o friwsion y plant.
29 Ac efe a ddywedodd wrthi, Am y gair
hwnnw dos ymaith; aeth y cythraul allan
o'th ferch.
30 Ac wedi iddi fyned i'w thŷ, hi a gafodd
fyned o'r cythraul allan, a'i merch wedi ei
bwrw ar y gwely.
31 ¶ Ac efe a aeth drachefn ymaith o du-
eddau Tyrus a Sidon, ac a ddaeth hyd fôr
Galilea, trwy ganol terfynau Decapolis.
32 A hwy a ddygasant atto un byddar, âg
attal dywedyd arno; ac a attolygasant iddo
ddodi ei law arno ef.
33 Ac wedi iddo ei gymmeryd ef o'r neilldu
allan o'r dyrfa, efe a estynodd ei fysedd yn ei
glustiau ef, ac wedi iddo boeri, efe a gyffyrdd-
odd â'i dafod ef;
34 A chan edrych tu a'r nef, efe a ochen-
eidiodd, ac a ddywedodd wrtho, Ephphatha,
hynny yw, Ymagor.
35 Ac yn ebrwydd ei glustiau ef a agorwyd,
a rhwym ei dafod a ddattodwyd; ac efe a lef-
arodd yn eglur.
36 Ac efe a waharddodd iddynt ddywedyd i
neb: ond po mwyaf y gwaharddodd efe iddy-
ynt, mwy o lawer y cyhoeddasant.
37 A synnu a wnaethant yn anfeidrol, gan
ddywedyd, Da y gwnaeth efe bob peth: y
mae efe yn gwneuthur i'r byddariaid glywed,
ac i'r mudion ddywedyd.

PENNOD VIII.

1 *Crist yn porthi y bobl yn rhyfeddol:* 10 *yn
naccâu rhoddi arwydd i'r Phariseaid:* 14 *yn
rhybuddio ei ddisgyblion i ochelyd surdoes y
Phariseaid, a surdoes Herod:* 22 *yn rhoddi ei
olwg i ddyn dall:* 27 *yn cydnabod mai efe yw
Crist, yr hwn a ddioddefai ac a gyfodai eil-
waith:* 34 *ac yn annog i fod yn ddioddefgar
mewn erlid o achos proffesu yr efengyl.*

YN y dyddiau hynny, pan oedd y dyrfa yn
fawr iawn, ac heb ganddynt ddim i'w
fwytta, y galwodd yr Iesu ei ddisgyblion atto,
ac a ddywedodd wrthynt,
2 Yr wyf fi yn tosturio wrth y dyrfa,
oblegid y maent hwy dridiau weithian yn
aros gyd â mi, ac nid oes ganddynt ddim
i'w fwytta:
3 Ac os gollyngaf hwynt ymaith ar eu cythl-
wng i'w teiau eu hunain, hwy a lewygant ar
y ffordd: canys rhai o honynt a ddaeth o
bell.
4 A'i ddisgyblion ef a'i hattebasant, O ba le
y gall neb ddigoni y rhai hyn â bara yma yn
yr anialwch?
5 Ac efe a ofynodd iddynt, Pa sawl torth
sydd gennych? A hwy a ddywedasant, Saith.
6 Ac efe a orchymynodd i'r dyrfa eistedd ar
y llawr: ac a gymmerodd y saith dorth, ac
a ddiolchodd, ac a'u torrodd *hwynt*, ac a'u
rhoddes i'w ddisgyblion, fel y gosodent *hwynt*
ger *eu* bronnau; a gosodasant *hwynt* ger bron
y bobl.
7 Ac yr oedd ganddynt ychydig bysgod
bychain: ac wedi iddo fendithio, efe a har-
odd ddodi y rhai hynny hefyd ger *eu* bronnau
hwynt.
8 A hwy a fwyttasant, ac a ddigonwyd: a
hwy a godasant o'r briw-fwyd gweddill, saith
fasgedaid.
9 A'r rhai a fwyttasent oedd ynghylch ped-
air mil: ac efe a'u gollyngodd hwynt ymaith.
10 ¶ Ac yn y man, wedi iddo fyned i long
gyd â'i ddisgyblion, efe a ddaeth i barthau
Dalmanutha.
11 A'r Phariseaid a ddaethant allan, ac a
ddechreuasant ymholi âg ef, gan geisio gan-
ddo arwydd o'r nef, gan ei demtio.
12 Yntau, gan ddwys-ocheneidio yn ei ys-
pryd, a ddywedodd, Beth a wna y genhedlaeth
yma yn ceisio arwydd? Yn wir meddaf i
chwi, Ni roddir arwydd i'r genhedlaeth yma.
13 Ac efe a'u gadawodd hwynt, ac a aeth i'r
llong drachefn, ac a dynnodd ymaith i'r lan
arall.
14 ¶ A'r *disgyblion* a adawsant yn anghof
gymmeryd bara, ac nid oedd ganddynt gyd â
hwynt ond un dorth yn y llong.
15 Yna y gorchymynodd efe iddynt, gan
ddywedyd, Gwyliwch, ymogelwch rhag sur-
does y Phariseaid, a surdoes Herod.

16 Ac ymresymmu a wnaethant y naill wrth y llall, gan ddywedyd, *Hyn sydd* oblegid nad oes gennym fara.

17 A phan wybu yr Iesu, efe a ddywedodd wrthynt, Pa ymresymmu yr ydych, am nad oes gennych fara? onid ydych chwi etto yn ystyried, nac yn deall? ydyw eich calon etto gennych wedi caledu?

18 A chennych lygaid, oni welwch? a chennych glustiau, oni chlywch? ac onid ydych yn cofio?

19 Pan dorrais y pum torth *hynny* ym mysg y pum mil, pa sawl basgedaid yn llawn o friw-fwyd a godasoch i fynu? Dywedasant wrtho, Deuddeg.

20 A phan *dorrais* y saith ym mhlith y pedair mil, llonaid pa sawl basged o friw-fwyd a godasoch i fynu? A hwy a ddywedasant, Saith.

21 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pa fodd nad ydych yn deall?

22 ¶ Ac efe a ddaeth i Bethsaida; a hwy a ddygasant atto un dall, ac a ddeisyfiasant arno ar iddo gyffwrdd âg ef.

23 Ac wedi ymaflyd yn llaw y dall, efe a'i tywysodd ef allan o'r dref: ac wedi iddo boeri ar ei lygaid ef, a dodi ei ddwylaw arno, efe a ofynodd iddo, a oedd efe yn gweled dim.

24 Ac wedi edrych i fynu, efe a ddywedodd, Yr ydwyf yn gweled dynion megis prenniau yn rhodio.

25 Wedi hynny y gosododd efe *ei* ddwylaw drachefn ar ei lygaid ef, ac a barodd iddo edrych i fynu: ac efe a gafodd ei olwg, ac efe a welai bawb o bell, ac yn eglur.

26 Ac efe a'i hanfonodd ef adref, i'w dŷ, gan ddywedyd, Na ddos i'r dref, ac na ddywed i neb yn y dref.

27 ¶ A'r Iesu a aeth allan, efe a'i ddisgyblion, i drefi Cesarea Philippi: ac ar y ffordd efe a ofynodd i'w ddisgyblion, gan ddywedyd wrthynt, Pwy y mae dynion yn dywedyd fy mod i?

28 A hwy a attebasant, Ioan Fedyddiwr; a rhai, Elias; ac eraill, Un o'r prophwydi.

29 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ond pwy yr ydych chwi yn dywedyd fy mod i? A Phetr a attebodd ac a ddywedodd wrtho, Ti yw y Crist.

30 Ac efe a orchymynodd iddynt na ddywedent i neb am dano.

31 Ac efe a ddechreuodd eu dysgu hwynt, fod yn rhaid i Fab y dyn oddef llawer, a'i wrthod gan yr henuriaid, a'r arch-offeiriaid, a'r ysgrifenyddion, a'i ladd, ac wedi tridiau adgyfodi.

32 A'r ymadrodd hwnnw a ddywedodd efe yn eglur. A Phetr a ymaflodd ynddo, ac a ddechreuodd ei geryddu ef.

33 Eithr wedi iddo droi, ac edrych ar ei ddisgyblion, efe a geryddodd Petr, gan ddywedyd, Dos ymaith yn fy ol i, Satan; am nad wyt yn synied y pethau sydd o Dduw, ond y pethau sydd o ddynion.

34 ¶ Ac wedi iddo alw atto y dyrfa, gyd â'i ddisgyblion, efe a ddywedodd wrthynt, Y neb a fynno ddyfod ar fy ol i, ymwaded ag ef ei hun, a chyfoded ei groes, a dilyned fi.

35 Canys pwy bynnag a fynno gadw ei einioes, a'i cyll hi; ond pwy bynnag a gollo ei einioes er fy mwyn i a'r efengyl, hwnnw a'i ceidw hi.

36 Canys pa lesâd i ddyn, os ynnill yr holl fyd, a cholli ei enaid ei hun?

37 Neu pa beth a rydd dyn yn gyfnewid am ei enaid?

38 Canys pwy bynnag a fyddo cywilydd ganddo fi a'm geiriau yn yr odinebus a'r bechadurus genhedlaeth hon; bydd cywilydd gan Fab y dyn yntau hefyd, pan ddêl y'ngogoniant ei Dad, gyd â'r angelion sanctaidd.

PENNOD IX.

2 Gweddnewidiad yr Iesu. 11 Efe yn dysgu ei ddisgyblion ynghylch dyfodiad Elias: 14 yn bwrw allan yspryd mud a byddar: 30 yn rhag-fynegi ei farwolaeth a'i adgyfodiad; 33 yn annog ei ddisgyblion i ostyngeiddrwydd: 38 gan erchi iddynt, na luddient y rhai nid ydynt yn eu herbyn, ac na roddent rwystr i neb o'r ffyddloniaid.

AC efe a ddywedodd wrthynt, Yn wir yr wyf yn dywedyd i chwi, fod rhai o'r rhai sydd yn sefyll yma, ni phrofant angau, hyd oni welont deyrnas Dduw wedi dyfod mewn nerth.

2 ¶ Ac wedi chwe diwrnod, y cymmerth yr Iesu Petr, ac Iago, ac Ioan, ac a'u dug hwynt i fynydd uchel, eu hunain o'r neilldu: ac efe a weddnewidiwyd yn eu gŵydd hwynt.

3 A'i ddillad ef a aethant yn ddisglaer, yn gannaid iawn fel eira; y fath ni fedr un pannwr ar y ddaear eu cannu.

4 Ac ymddangosodd iddynt Elias, gyd â Moses: ac yr oeddynt yn ymddiddan â'r Iesu.

5 A Phetr a attebodd ac a ddywedodd wrth yr Iesu, Rabbi, da yw i ni fod yma: a gwnawn dair pabell; i ti un, ac i Moses un, ac i Elias un.

6 Canys nis gwyddai beth yr oedd yn ei ddywedyd: canys yr oeddynt wedi dychrynu.

7 A daeth cwmmwl yn cysgodi drostynt hwy: a llef a ddaeth allan o'r cwmmwl, gan ddywedyd, Hwn yw fy anwyl Fab; gwrandewch ef.

8 Ac yn ddisymmwth, pan edrychasant o amgylch, ni welsant neb mwy, ond yr Iesu yn unig gyd â hwynt.

9 A phan oeddynt yn dyfod i waered o'r mynydd, efe a orchymynodd iddynt na ddangosent i neb y pethau a welsent, hyd pan adgyfodai Mab y dyn o feirw.

10 A hwy a gadwasant y gair gyd â hwynt eu hunain, gan gyd-ymholi beth yw yr adgyfodi o feirw.

11 ¶ A hwy a ofynasant iddo, gan ddywedyd, Paham y dywed yr ysgrifenyddion, fod yn rhaid i Elias ddyfod yn gyntaf?

12 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Elias yn ddiau gan ddyfod yn gyntaf a edfryd bob peth; a'r modd yr ysgrifenwyd am Fab y dyn, y dioddefai lawer o bethau, ac y dirmygid ef.

13 Eithr yr wyf yn dywedyd i chwi, ddyfod Elias yn ddiau, a gwneuthur o honynt iddo yr hyn a fynnasant, fel yr ysgrifenwyd am dano.

14 ¶ A phan ddaeth efe at *ei* ddisgyblion, efe a welodd dyrfa fawr yn eu cylch hwynt, a'r ysgrifenyddion yn cyd-ymholi â hwynt.

15 Ac yn ebrwydd yr holl dyrfa, pan ganfuant ef, a ddychrynasant, a chan redeg atto, a gyfarchasant iddo.

16 Ac efe a ofynodd i'r ysgrifenyddion, Pa gyd-ymholi yr ydych yn eich plith?

17 Ac un o'r dyrfa a attebodd ac a ddywedodd, Athraw, mi a ddygais fy mab attat, âg yspryd mud ynddo:

18 A pha le bynnag y cymmero ef, efe a'i rhwyga; ac yntau a fwrw ewyn, ac a ysgyrnyga ddannedd, ac y mae yn dihoeni: ac mi a ddywedais wrth dy ddisgyblion ar iddynt ei fwrw ef allan; ac nis gallasant.

19 Ac efe a attebodd iddynt, ac a ddywed-

odd, O genhedlaeth anffyddlawn, pa hyd y byddaf gyd â chwi? pa hyd y goddefaf chwi? dygwch ef attaf fi.
20 A hwy a'i dygasant ef atto. A phan welodd ef, yn y man yr yspryd a'i drylliodd ef; a chan syrthio ar y ddaear, efe a ymdreiglodd, dan falu ewyn.
21 A gofynodd *yr Iesu* i'w dad ef, Beth sydd o amser er pan ddarfu fel hyn iddo? Yntau a ddywedodd, Er yn fachgen.
22 A mynych y taflodd efe ef yn tân, ac i'r dyfroedd, fel y difethai efe ef: ond os gelli di ddim, cymhorth ni, gan dosturio wrthym.
23 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Os gelli di gredu, pob peth a all fod i'r neb a gredo.
24 Ac yn y fan tad y bachgen, dan lefain ac wylofain, a ddywedodd, Yr wyf fi yn credu, O Arglwydd; cymhorth fy anghrediniaeth i.
25 A phan welodd yr Iesu fod y dyrfa yn cyd-redeg atto, efe a geryddodd yr yspryd aflan, gan ddywedyd wrtho, *Tydi* yspryd mud a byddar, yr wyf fi yn gorchymyn i ti, Tyred allan o hono, ac na ddos mwy iddo ef.
26 Ac wedi *i'r yspryd* lefain, a dryllio llawer arno ef, efe a aeth allan: ac yr oedd efe fel *un* marw, fel y dywedodd llawer ei farw ef.
27 A'r Iesu a'i cymmerodd ef erbyn ei law, ac a'i cyfododd; ac efe a safodd i fynu.
28 Ac wedi iddo fyned i mewn i'r tŷ, ei ddisgyblion a ofynasant iddo o'r neilldu, Paham na allem ni ei fwrw ef allan?
29 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Y rhyw hwn ni all er dim ddyfod allan, ond trwy weddi ac ympryd.
30 ¶ Ac wedi ymadael oddi yno, hwy a ymdeithiasant trwy Galilea: ac ni fynnai efe wybod o neb.
31 Canys yr oedd efe yn dysgu ei ddisgyblion, ac yn dywedyd wrthynt, Y traddodid Mab y dyn i ddwylaw dynion, ac y lladdent ef; ac wedi ei ladd, yr adgyfodai y trydydd dydd.
32 Ond nid oeddynt hwy yn deall yr ymadrodd, ac ofni yr oeddynt ofyn iddo.
33 ¶ Ac efe a ddaeth i Capernaum: a phan oedd efe yn y tŷ, efe a ofynodd iddynt, Beth yr oeddych yn ymddadleu yn eich plith eich hunain ar y ffordd?
34 Ond hwy a dawsant â sôn: canys ymddadleuasent â'u gilydd ar y ffordd, pwy *a fyddai* fwyaf.
35 Ac efe a eisteddodd, ac a alwodd y deuddeg, ac a ddywedodd wrthynt, Os myn neb fod yn gyntaf, efe a fydd olaf o'r cwbl, a gweinidog i bawb.
36 Ac efe a gymmerth fachgennyn, ac a'i gosododd ef yn eu canol hwynt: ac wedi iddo ei gymmeryd ef yn ei freichiau, efe a ddywedodd wrthynt,
37 Pwy bynnag a dderbynio un o'r cyfryw fechgyn yn fy enw i, sydd yn fy nerbyn i: a phwy bynnag a'm derbyn i, nid myfi y mae yn ei dderbyn, ond yr hwn a'm danfonodd i.
38 ¶ Ac Ioan a'i hattebodd ef, gan ddywedyd, Athraw, ni a welsom un yn bwrw allan gythreuliaid yn dy enw di, yr hwn nid yw yn ein dilyn ni; ac ni a waharddasom iddo, am nad yw yn ein dilyn ni.
39 A'r Iesu a ddywedodd, Na waherddwch iddo; canys nid oes neb a wna wyrthiau yn fy enw i, ac a all yn y fan roi drygair i mi.
40 Canys y neb nid yw i'n herbyn, o'n tu ni y mae.
41 Canys pwy bynnag a roddo i chwi i'w yfed gwppanaid o ddwfr yn fy enw i, am eich bod yn perthyn i Grist, yn wir meddaf i chwi, Ni chyll efe ei obrwy.
42 A phwy bynnag a rwystro un o'r rhai bychain *hyn* sydd yn credu ynof fi, gwell oedd iddo osod maen melin o amgylch ei wddf, a'i daflu i'r môr.
43 Ac os dy law a'th rwystra, tòr hi ymaith: gwell yw i ti fyned i mewn i'r bywyd yn anafus, nag â dwy law gennyt fyned i uffern, i'r tân anniffoddadwy:
44 Lle nid yw eu pryf hwynt yn marw, na'r tân yn diffodd.
45 Ac os dy droed a'th rwystra, tòr ef ymaith: gwell yw i ti fyned i mewn i'r bywyd yn gloff, nag â dau droed gennyt dy daflu i uffern, i'r tân anniffoddadwy:
46 Lle nid yw eu pryf hwynt yn marw, na'r tân yn diffodd.
47 Ac os dy lygad a'th rwystra, bwrw ef ymaith: gwell yw i ti fyned i mewn i deyrnas Duw yn un-llygeidiog, nag â dau lygad gennyt dy daflu i dân uffern:
48 Lle nid yw eu pryf hwynt yn marw, na'r tân yn diffodd.
49 Canys pob un a helltir â thân, a phob aberth a helltir â halen.
50 Da *yw* yr halen: ond os bydd yr halen yn ddihallt, â pha beth yr helltwch ef? Bid gennych halen ynoch eich hunain, a byddwch heddychlawn â'ch gilydd.

PENNOD X.

2 Crist yn ymresymmu â'r Phariseaid ynghylch ysgar: 13 yn bendithio y plant a ddygwyd atto: 17 yn atteb i wr goludog, pa fodd y cai etifeddu bywyd tragywyddol: 23 yn dangos i'w ddisgyblion berygl golud: 28 yn addaw gwobrau i'r sawl a ymadawo â dim er mwyn yr efengyl: 32 yn rhag-fynegi ei farwolaeth, a'i adgyfodiad: 35 yn gorchymyn i feibion Zebedëus, a geisient barch ganddo, feddwl yn hytrach am ddioddef gyd âg ef; 46 ac yn rhoddi ei olwg i Bartimëus.

AC efe a gyfododd oddi yno, ac a aeth i dueddau Judea, trwy y tu hwnt i'r Iorddonen; a'r bobloedd a gyd-gyrchasant atto ef drachefn: ac fel yr oedd yn arferu, efe a'u dysgodd hwynt drachefn.
2 ¶ A'r Phariseaid, wedi dyfod atto, a ofynasant iddo, Ai rhydd i wr roi ymaith ei wraig? gan ei demtio ef.
3 Yntau a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Beth a orchymynodd Moses i chwi?
4 A hwy a ddywedasant, Moses a ganiattâodd ysgrifenu llythyr ysgar, a'i gollwng hi ymaith.
5 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, O achos eich calon-galedwch chwi yr ysgrifenodd efe i chwi y gorchymyn hwnnw:
6 Ond o ddechreuad y creadigaeth, yn wrryw a banyw y gwnaeth Duw hwynt.
7 Am hyn y gâd dyn ei dad a'i fam, ac y glŷn wrth ei wraig;
8 A hwy ill dau a fyddant un cnawd: fel nad ydynt mwy ddau, ond un cnawd.
9 Y peth gan hynny a gyssylltodd Duw, na wahaned dyn.
10 Ac yn y tŷ drachefn ei ddisgyblion a ofynasant iddo am yr un peth.
11 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pwy bynnag a roddo ymaith ei wraig, ac a brïodo un arall, y mae yn godinebu yn ei herbyn hi.
12 Ac os gwraig a ddyry ymaith ei gwr, a phrïodi un arall, y mae hi yn godinebu.
13 ¶ A hwy a ddygasant blant bychain atto, fel y cyffyrddai efe â hwynt: a'r disgyblion a geryddasant y rhai oedd yn *eu* dwyn *hwynt.*

14 A'r Iesu pan welodd *hynny*, fu anfodd-
lawn, ac a ddywedodd wrthynt, Gadewch
i blant bychain ddyfod attaf fi, ac na wa-
herddwch iddynt: canys eiddo y cyfryw rai
yw teyrnas Dduw.
15 Yn wir meddaf i chwi, Pwy bynnag ni
dderbynio deyrnas Dduw fel dyn bach, nid â
efe i mewn iddi.
16 Ac efe a'u cymmerodd hwy yn ei freich-
iau, *ac* a roddes *ei* ddwylaw arnynt, ac a'u
bendithiodd.
17 ¶ Ac wedi iddo fyned allan i'r ffordd,
rhedodd un atto, a gostyngodd iddo, ac a ofyn-
odd iddo, O, Athraw da, beth a wnaf fel yr
etifeddwyf fywyd tragywyddol?
18 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Paham y
gelwi fi yn dda? nid *oes* neb da ond un, *sef*
Duw.
19 Ti a wyddost y gorchymynion, Na
odineba, Na ladd, Na ladratta, Na cham-
dystiolaetha, Na cham-golleda, Anrhydedda
dy dad a'th fam.
20 Yntau a attebodd ac a ddywedodd wrtho,
Athraw, y rhai hyn i gŷd a gedwais o'm hieu-
engctid.
21 A'r Iesu gan edrych arno, a'i hoffodd, ac
a ddywedodd wrtho, Un peth sydd ddiffygiol
i ti: dos, gwerth yr hyn oll sydd gennyt, a
dyro i'r tlodion; a thi a gai drysor yn y nef:
a thyred, *a* chymmer i fynu y groes, a dilyn
fi.
22 Ac efe a bruddhâodd wrth yr ymadrodd,
ac a aeth ymaith yn athrist: canys yr oedd
ganddo feddiannau lawer.
23 ¶ A'r Iesu a edrychodd o'i amgylch, ac
a ddywedodd wrth ei ddisgyblion, Mor an-
hawdd yr â y rhai y mae golud ganddynt i
deyrnas Dduw!
24 A'r disgyblion a frawychasant wrth ei
eiriau ef. Ond yr Iesu a attebodd drachefn,
ac a ddywedodd wrthynt, O blant, mor an-
hawdd yw i'r rhai sydd â'u hymddiried yn eu
golud fyned i deyrnas Dduw?
25 Y mae yn haws i gamel fyned trwy grai
y nodwydd, nag i oludog fyned i mewn i
deyrnas Dduw.
26 A hwy a synnasant yn ddirfawr, gan
ddywedyd wrthynt eu hunain, A phwy a all
fod yn gadwedig?
27 A'r Iesu, wedi edrych arnynt, a ddywed-
odd, Gyd â dynion amhosibl *yw*, ac nid
gyd â Duw: canys pob peth sydd bosibl gyd
â Duw.
28 ¶ Yna y dechreuodd Petr ddywedyd
wrtho, Wele, nyni a adawsom bob peth, ac
a'th ddilynasom di.
29 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd, Yn
wir meddaf i chwi, Nid oes neb a'r a adaw-
odd dŷ, neu frodyr, neu chwiorydd, neu dad,
neu fam, neu wraig, neu blant, neu diroedd,
o'm hachos i a'r efengyl,
30 A'r ni dderbyn y càn cymmaint yr
awrhon y pryd hwn, dai, a brodyr, a chwi-
orydd, a mammau, a phlant, a thiroedd,
ynghyd âg erlidiau; ac yn y byd a ddaw, fy-
wyd tragywyddol.
31 Ond llawer rhai cyntaf a fyddant di-
weddaf; a'r diweddaf *fyddant* gyntaf.
32 ¶ Ac yr oeddynt ar y ffordd yn myned i
fynu i Jerusalem; ac yr oedd yr Iesu yn
myned o'u blaen hwynt: a hwy a frawych-
asant; ac fel yr oeddynt yn canlyn, yr oedd
arnynt ofn. Ac wedi iddo drachefn gym-
meryd y deuddeg, efe a ddechreuodd fynegi
iddynt y pethau a ddigwyddent iddo ef,
33 *Canys* wele, yr ydym ni yn myned i fynu
i Jerusalem; a Mab y dyn a draddodir i'r
arch-offeiriaid, ac i'r ysgrifenyddion; a hwy
a'i condemniant ef i farwolaeth, ac a'i tra-
ddodant ef i'r Cenhedloedd:
34 A hwy a'i gwatwarant ef, ac a'i ffangell-
ant, ac a boerant arno, ac a'i lladdant: a'r
trydydd dydd yr adgyfyd.
35 ¶ A daeth atto Iago ac Ioan, meibion
Zebedëus, gan ddywedyd, Athraw, ni a fyn-
nem wneuthur o honot i ni yr hyn a ddy-
munem.
36 Yntau a ddywedodd wrthynt, Beth a
fynnech i mi ei wneuthur i chwi?
37 Hwythau a ddywedasant wrtho, Caniattâ
i ni eistedd, un ar dy ddeheulaw, a'r llall ar
dy aswy, yn dy ogoniant.
38 Ond yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Ni
wyddoch pa beth yr ydych yn ei ofyn: a
ellwch chwi yfed o'r cwppan yr wyf fi yn ei
yfed? a'ch bedyddio â'r bedydd y'm bedyddir
i âg ef?
39 A hwy a ddywedasant wrtho, Gallwn.
A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Diau yr yf-
wch o'r cwppan yr yfwyf fi; ac y'ch bedyddir
â'r bedydd y bedyddir finnau:
40 Ond eistedd ar fy neheulaw a'm haswy,
nid eiddof fi ei roddi; ond i'r rhai y darpar-
wyd.
41 A phan glybu y deg, hwy a ddechreu-
asant fod yn anfoddlawn ynghylch Iago ac
Ioan.
42 A'r Iesu a'u galwodd hwynt atto, ac a
ddywedodd wrthynt, Chwi a wyddoch fod y
rhai a dybir eu bod yn llywodraethu ar y
Cenhedloedd, yn tra-arglwyddiaethu arnynt;
a'u gwŷr mawr hwynt yn tra-awdurdodi ar-
nynt.
43 Eithr nid felly y bydd yn eich plith chwi:
ond pwy bynnag a ewyllysio fod yn fawr yn
eich plith, bydded weinidog i chwi;
44 A phwy bynnag o honoch a fynno fod yn
bennaf, bydded was i bawb.
45 Canys ni ddaeth Mab y dyn i'w wasan-
aethu, ond i wasanaethu, ac i roi ei einioes yn
bridwerth dros lawer.
46 ¶ A hwy a ddaethant i Jericho. Ac fel
yr oedd efe yn myned allan o Jericho, efe a'i
ddisgyblion, a bagad o bobl, Bartimëus ddall,
mab Timëus, oedd yn eistedd ar fin y ffordd,
yn cardotta.
47 A phan glybu mai yr Iesu o Nazareth
ydoedd, efe a ddechreuodd lefain, a dywedyd,
Iesu, mab Dafydd, trugarhâ wrthyf.
48 A llawer a'i ceryddasant ef, i *geisio gan-
ddo* dewi: ond efe a lefodd yn fwy o lawer,
Mab Dafydd, trugarhâ wrthyf.
49 A'r Iesu a safodd, ac a archodd ei alw ef.
A hwy a alwasant y dall, gan ddywedyd
wrtho, Cymmer galon; cyfod: y mae efe
yn dy alw di.
50 Ond efe, wedi taflu ei gochl ymaith, a
gyfododd, ac a ddaeth at yr Iesu.
51 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd
wrtho, Beth a fynni i mi ei wneuthur i ti?
A'r dall a ddywedodd wrtho, Athraw, caff-
ael o honof fy ngolwg.
52 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Dos ym-
aith: dy ffydd a'th iachâodd. Ac yn y man
y cafodd efe ei olwg, ac efe a ddilynodd yr
Iesu ar hyd y ffordd.

PENNOD XI.

1 *Crist yn marchogaeth mewn goruchafiaeth i Jerusalem: 12 yn melldithio y pren deiliog diffrwyth: 15 yn glanhâu y deml: 20 yn annog ei ddisgyblion i fod yn ddisigl mewn ffydd; ac i faddeu i'w gelynion: 27 ac yn amddiffyn fod ei weithredoedd ef yn gyf-reithlawn, trwy dystiolaeth Ioan, yr hwn oedd wr wedi ei ddanfon oddi wrth Dduw.*

AC wedi eu dyfod yn agos i Jerusalem, i Bethphage a Bethania, hyd fynydd yr Olew-wydd, efe a anfonodd ddau o'i ddisgyblion,

2 Ac a ddywedodd wrthynt, Ewch ymaith i'r pentref *sydd* gyferbyn â chwi: ac yn y man wedi y deloch i mewn iddo, chwi a gewch ebol wedi ei rwymo, ar yr hwn nid eisteddodd neb; gollyngwch ef yn rhydd, a dygwch ymaith.

3 Ac os dywed neb wrthych, Paham y gwnewch hyn? dywedwch, Am fod yn rhaid i'r Arglwydd wrtho; ac yn ebrwydd efe a'i denfyn yma.

4 A hwy a aethant ymaith, ac a gawsant yr ebol yn rhwym wrth y drws oddi allan, mewn croes-ffordd; ac a'i gollyngasant ef yn rhydd.

5 A rhai o'r rhai oedd yn sefyll yno a ddywedasant wrthynt, Beth a wnewch chwi, yn gollwng yr ebol yn rhydd?

6 A hwy a ddywedasant wrthynt fel y gorchymynasai yr Iesu: a hwy a adawsant iddynt fyned ymaith.

7 A hwy a ddygasant yr ebol at yr Iesu, ac a fwriasant eu dillad arno; ac efe a eisteddodd arno.

8 A llawer a daenasant eu dillad ar hyd y ffordd: ac eraill a dorrasant gangau o'r gwŷdd, ac a'*u* taenasant ar y ffordd.

9 A'r rhai oedd yn myned o'r blaen, a'r rhai oedd yn dyfod ar ol, a lefasant, gan ddywedyd, Hosanna: Bendigedig *fyddo* yr hwn sydd yn dyfod yn enw yr Arglwydd.

10 Bendigedig *yw* y deyrnas sydd yn dyfod yn enw Arglwydd ein tad Dafydd: Hosanna yn y goruchaf.

11 A'r Iesu a aeth i mewn i Jerusalem, ac i'r deml: ac wedi iddo edrych ar bob peth o'i amgylch, a hi weithian yn hwyr, efe a aeth allan i Bethania gyd â'r deuddeg.

12 ¶ A thrannoeth, wedi iddynt ddyfod allan o Bethania, yr oedd arno chwant bwyd.

13 Ac wedi iddo ganfod o hirbell ffigysbren âg arno ddail, efe a aeth *i edrych* a gaffai ddim arno. A phan ddaeth atto, ni chafodd efe ddim ond y dail: canys nid oedd amser ffigys.

14 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrtho, Na fwyttâed neb ffrwyth o honot byth mwy. A'i ddisgyblion ef a glywsant.

15 ¶ A hwy a ddaethant i Jerusalem. A'r Iesu a aeth i'r deml, ac a ddechreuodd fwrw allan y rhai a werthent ac a brynent yn y deml; ac a ymchwelodd drestlau yr arianwyr, a chadeiriau y gwerthwyr colommenod:

16 Ac ni adawai *efe* i neb ddwyn llestr trwy y deml.

17 Ac efe a'u dysgodd, gan ddywedyd wrthynt, Onid yw yn ysgrifenedig, Y gelwir fy nhŷ i yn dŷ gweddi i'r holl genhedloedd? ond chwi a'i gwnaethoch yn ogof lladron.

18 A'r ysgrifenyddion a'r arch-offeiriaid a glywsant *hyn*, ac a geisiasant pa fodd y difethent ef: canys yr oeddynt yn ei ofni ef, am fod yr holl bobl yn synnu oblegid ei athrawiaeth ef.

19 A phan aeth hi yn hwyr, efe a aeth allan o'r ddinas.

20 ¶ A'r bore, wrth fyned heibio, hwy a welsant y ffigysbren wedi crino o'r gwraidd.

21 A Phetr, wedi adgofio, a ddywedodd wrtho, Athraw, wele, y ffigysbren a felldithiaist, wedi crino.

22 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Bydded gennych ffydd yn Nuw.

23 Canys yn wir yr wyf yn dywedyd i chwi, Pwy bynnag a ddywedo wrth y mynydd hwn, Tynner di ymaith, a bwrier di i'r môr; ac nid ammheuo yn ei galon, ond credu y daw i ben y pethau a ddywedo efe; beth bynnag a ddywedo, a fydd iddo.

24 Am hynny meddaf i chwi, Beth bynnag oll a geisioch wrth weddïo, credwch y derbyniwch, ac efe fydd i chwi.

25 A phan safoch i weddïo, maddeuwch, o bydd gennych ddim yn erbyn neb; fel y maddeuo eich Tad yr hwn sydd yn y nefoedd i chwithau eich camweddau.

26 Ond os chwi ni faddeuwch, eich Tad yr hwn sydd yn y nefoedd ni faddeu chwaith eich camweddau chwithau.

27 ¶ A hwy a ddaethant drachefn i Jerusalem: ac fel yr oedd efe yn rhodio yn y deml, yr arch-offeiriaid, a'r ysgrifenyddion, a'r henuriaid, a ddaethant atto,

28 Ac a ddywedasant wrtho, Trwy ba awdurdod yr wyt ti yn gwneuthur y pethau hyn? a phwy a roddes i ti yr awdurdod hon i wneuthur y pethau hyn?

29 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, A minnau a ofynaf i chwithau un gair; ac attebwch fi, a mi a ddywedaf i chwi trwy ba awdurdod yr wyf yn gwneuthur y pethau hyn.

30 Bedydd Ioan, ai o'r nef yr oedd, ai o ddynion? attebwch fi.

31 Ac ymresymmu a wnaethant wrthynt eu hunain, gan ddywedyd, Os dywedwn, O'r nef; efe a ddywed, Paham gan hynny na chredech iddo?

32 Eithr os dywedwn, O ddynion; yr oedd arnynt ofn y bobl: canys pawb oll a gyfrifent Ioan mai prophwyd yn ddiau ydoedd.

33 A hwy a attebasant ac a ddywedasant wrth yr Iesu, Ni wyddom ni. A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrthynt hwythau, Ac ni ddywedaf finnau i chwithau trwy ba awdurdod yr wyf yn gwneuthur y pethau hyn.

PENNOD XII.

1 *Trwy ddammeg y winllan a logwyd i lafurwyr anniolchgar, y mae Crist yn rhagddangos gwrthodiad yr Iuddewon, a galwad y Cenhedloedd:* 13 *y mae yn gochelyd magl y Phariseaid a'r Herodianiaid ynghylch talu teyrnged i Cesar;* 18 *yn argyhoeddi amryfusedd y Saduceaid, y rhai a wadent yr adgyfodiad;* 28 *yn atteb yr ysgrifenydd oedd yn ymofyn am y gorchymyn cyntaf;* 35 *yn beio ar dyb yr ysgrifenyddion am Grist;* 38 *ac yn gorchymyn i'r bobl ochelyd eu huchder a'u rhagrith hwy;* 41 *ac yn canmol y weddw dlawd am ei dwy hatling, yn fwy na neb.*

AC efe a ddechreuodd ddywedyd wrthynt ar ddammegion. Gwr a blannodd winllan, ac a ddododd gae o'i hamgylch, ac a gloddiodd *le i'r* gwin-gafn, ac a adeiladodd dŵr, ac a'i gosododd hi allan i lafurwyr, ac a aeth oddi cartref.

2 Ac efe a anfonodd was mewn amser at y llafurwyr, i dderbyn gan y llafurwyr o ffrwyth y winllan.

3 A hwy a'i daliasant *ef*, ac a'i baeddasant, ac a'i gyrrasant ymaith yn wag-*law*.

4 A thrachefn yr anfonodd efe attynt was arall: a hwnnw y taflasant gerrig atto, ac yr archollasant *ei* ben, ac a'i gyrrasant ymaith yn ammharchus.

5 A thrachefn yr anfonodd efe un arall; a hwnnw a laddasant: a llawer eraill; gan faeddu rhai, a lladd y lleill.

6 Am hynny etto, a chanddo un mab, ei anwylyd, efe a anfonodd hwnnw hefyd at-

tynt yn ddiweddaf; gan ddywedyd, Hwy a
barchant fy mab i.
7 Ond y llafurwyr hynny a ddywedasant yn
eu plith eu hunain, Hwn yw yr etifedd;
deuwch, lladdwn ef, a'r etifeddiaeth fydd
eiddom ni.
8 A hwy a'i daliasant ef, ac a'*i* lladdasant,
ac a'*i* bwriasant allan o'*r* winllan.
9 Beth gan hynny a wna arglwydd y win-
llan? efe a ddaw, ac a ddifetha y llafurwyr,
ac a rydd y winllan i eraill.
10 Oni ddarllenasoch yr ysgrythyr hon? Y
maen a wrthododd yr adeiladwyr, *hwn* a
wnaethpwyd yn ben y gongl.
11 Hyn a wnaethpwyd gan yr Arglwydd; a
rhyfedd yw yn ein golwg ni.
12 A hwy a geisiasant ei ddala efe; ac yr
oedd arnynt ofn y dyrfa: canys hwy a wydd-
ent mai yn eu herbyn hwy y dywedasai efe y
ddammeg: a hwy a'i gadawsant ef, ac a
aethant ymaith.
13 ¶ A hwy a anfonasant atto rai o'r Phari-
seaid, ac o'r Herodianiaid, i'w rwydo ef yn ei
ymadrodd.
14 Hwythau, pan ddaethant, a ddywedasant
wrtho, Athraw, ni a wyddom dy fod di yn
eirwir, ac nad oes arnat ofal rhag neb: canys
nid wyt ti yn edrych ar wyneb dynion, ond
yr wyt yn dysgu ffordd Duw mewn gwir-
ionedd: Ai cyfreithlawn rhoi teyrnged i Ce-
sar, ai nid *yw*? a roddwn, ai ni roddwn *hi*?
15 Ond efe, gan wybod eu rhagrith hwynt,
a ddywedodd wrthynt, Paham y temtiwch
fi; dygwch i mi geiniog, fel y gwelwyf *hi*.
16 A hwy a'*i* dygasant. Ac efe a ddywed-
odd wrthynt, Eiddo pwy *yw* y ddelw hon a'r
argraph? A hwy a ddywedasant wrtho, Eiddo
Cesar.
17 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd
wrthynt, Rhoddwch yr eiddo Cesar i Cesar,
a'r eiddo Duw i Dduw. A rhyfeddu a
wnaethant o'i blegid.
18 ¶ Daeth y Sadueeaid hefyd atto, y rhai a
ddywedant nad oes adgyfodiad; a gofynasant
iddo, gan ddywedyd,
19 Athraw, Moses a ysgrifenodd i ni, O
bydd marw brawd neb, a gadu ei wraig, ac
heb adu plant, am gymmeryd o'i frawd ei
wraig ef, a chodi had i'w frawd.
20 Yr oedd gan hynny saith o frodyr: a'r
cyntaf a gymmerth wraig; a phan fu farw,
ni adawodd had.
21 A'r ail a'i cymmerth hi, ac a fu farw, ac
ni adawodd yntau had: a'r trydydd yr un
modd.
22 A hwy a'i cymmerasant hi ill saith, ac ni
adawsant had. Yn ddiweddaf o'r cwbl bu
farw y wraig hefyd.
23 Yn yr adgyfodiad gan hynny, pan adgyf-
odant, gwraig i ba un o honynt fydd hi?
canys y saith a'i cawsant hi yn wraig.
24 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd
wrthynt, Onid am hyn yr ydych yn cyfeil-
iorni, am nad ydych yn gwybod yr ysgryth-
yrau, na gallu Duw?
25 Canys pan adgyfodant o feirw, ni wreic-
cant, ac ni wrant; eithr y maent fel yr
angelion sydd yn y nefoedd.
26 Ond am y meirw, yr adgyfodir hwynt;
oni ddarllenasoch chwi yn llyfr Moses, y
modd y llefarodd Duw wrtho yn y berth, gan
ddywedyd, Myfi *yw* Duw Abraham, a Duw
Isaac, a Duw Jacob?
27 Nid yw efe Dduw y meirw, ond Duw y
rhai byw: am hynny yr ydych chwi yn
cyfeiliorni yn fawr.
28 ¶ Ac un o'r ysgrifenyddion a ddaeth,
wedi eu clywed hwynt yn ymresymmu, a
gwybod atteb o hono iddynt yn gymhwys,
ac a ofynodd iddo, Pa un yw y gorchymyn
cyntaf o'r cwbl?
29 A'r Iesu a attebodd iddo, Y cyntaf o'r
holl orchymynion *yw*, Clyw, Israel; Yr Ar-
glwydd ein Duw, un Arglwydd yw:
30 A châr yr Arglwydd dy Dduw â'th holl
galon, ac â'th holl enaid, ac â'th holl feddwl,
ac â'th holl nerth. Hwn yw y gorchymyn
cyntaf.
31 A'r ail *sydd* gyffelyb iddo; Câr dy gym-
mydog fel ti dy hun. Nid oes orchymyn
arall mwy nâ'r rhai hyn.
32 A dywedodd yr ysgrifenydd wrtho, Da,
Athraw, mewn gwirionedd y dywedaist, mai
un Duw sydd, ac nad oes arall ond efe:
33 A'i garu ef â'r holl galon, ac â'r holl
ddeall, ac â'r holl enaid, ac â'r holl nerth, a
charu *ei* gymmydog megis ei hun, sydd fwy
na'r holl boeth-offrymau a'r aberthau.
34 A'r Iesu, pan welodd iddo atteb yn
synhwyrol, a ddywedodd wrtho, Nid wyt
ti bell oddi wrth deyrnas Dduw. Ac ni feidd-
iodd neb mwy ymofyn âg ef.
35 ¶ A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd,
wrth ddysgu yn y deml, Pa fodd y dywed
yr ysgrifenyddion fod Crist yn fab Dafydd?
36 Canys Dafydd ei hun a ddywedodd trwy
yr Yspryd Glân, YR ARGLWYDD a ddywed-
odd wrth fy Arglwydd, Eistedd ar fy neheu-
law, hyd oni osodwyf dy elynion yn droed-
fainge i'th draed.
37 Y mae Dafydd ei hun, gan hynny, yn ei
alw ef yn Arglwydd; ac o ba le y mae efe yn
fab iddo? A llawer o bobl a'i gwrandawent
ef yn ewyllysgar.
38 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthynt yn ei
athrawiaeth, Ymogelwch rhag yr ysgrifen-
yddion, y rhai a chwennychant rodio mewn
gwisgoedd llaesion, a chael cyfarch yn y
marchnadoedd,
39 A'r prif-gadeiriau yn y synagogau, a'r
prif-eisteddleoedd mewn swpperau;
40 Y rhai sydd yn llwyr-fwytta tai gwragedd
gweddwon, ac mewn rhith yn hir-weddïo: y
rhai hyn a dderbyniant farnedigaeth fwy.
41 ¶ A'r Iesu a eisteddodd gyferbyn a'r
drysorfa, ac a edrychodd pa fodd yr oedd y
bobl yn bwrw arian i'r drysorfa: a chyfoeth-
ogion lawer a fwriasant lawer.
42 A rhyw wraig weddw dlawd a ddaeth, ac
a fwriodd i mewn ddwy hatling, yr hyn yw
ffyrling.
43 Ac efe a alwodd ei ddisgyblion atto, ac a
ddywedodd wrthynt, Yn wir yr wyf yn dy-
wedyd i chwi, fwrw o'r wraig weddw dlawd
hon i mewn fwy na'r rhai oll a fwriasant i'r
drysorfa.
44 Canys *hwynt-hwy* oll a fwriasant o'r hyn
a oedd y'ngweddill ganddynt: ond hon o'i
heisiau a fwriodd i mewn yr hyn oll a feddai,
sef ei holl fywyd.

PENNOD XIII.

1 *Crist yn rhag-fynegi dinystr y deml: 9 yr erlidiau o achos yr efengyl: 10 Y bydd rhaid pregethu yr efengyl i'r Cenhedloedd oll: 14 y mawr gystuddiau a ddigwyddai i'r Iuddewon: 24 a dull ei ddyfodiad ef i'r farn: 32 o ran na ŵyr neb yr awr, y dylai pob dyn wylied a gweddïo, rhag ein cael yn ammharod pan ddêl efe at bob un trwy farwolaeth.*

AC fel yr oedd efe yn myned allan o'r deml,
un o'i ddisgyblion a ddywedodd wrtho,
Athraw, edrych pa ryw feini, a pha fath
adeiladau *sydd yma*.
2 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd

wrtho, A weli di yr adeiladau mawrion hyn? ni edir maen ar faen, a'r nis dattodir.
3 Ac fel yr oedd efe yn eistedd ar fynydd yr Olew-wydd, gyferbyn a'r deml, Petr, ac Iago, ac Ioan, ac Andreas, a ofynasant iddo o'r neilldu,
4 Dywed i ni pa bryd y bydd y pethau hyn? a pha arwydd *fydd* pan fo y pethau hyn oll ar ddibennu?
5 A'r Iesu a attebodd iddynt, ac a ddechreuodd ddywedyd, Edrychwch rhag twyllo o neb chwi.
6 Canys llawer un a ddaw yn fy enw i, gan ddywedyd, Myfi yw *Crist;* ac a dwyllant lawer.
7 Ond pan glywoch am ryfeloedd, a sôn am ryfeloedd, na chyffroer chwi: canys rhaid *i hynny* fod; ond nid *yw* y diwedd etto.
8 Canys cenedl a gyfyd yn erbyn cenedl, a theyrnas yn erbyn teyrnas: a daear-grynfâau fyddant mewn mannau, a newyn a thrallod fyddant.
9 ¶ Dechreuad gofidiau *yw* y pethau hyn. Eithr edrychwch chwi arnoch eich hunain: canys traddodant chwi i'r cynghorau, ac i'r synagogau; chwi a faeddir, ac a ddygir ger bron rhaglawiaid a brenhinoedd o'm hachos i, er tystiolaeth iddynt hwy.
10 Ac y mae yn rhaid yn gyntaf bregethu yr efengyl ym mysg yr holl genhedloedd.
11 Ond pan ddygant *chwi*, a'ch traddodi, na rag-ofelwch beth a ddywedoch, ac na fyfyriwch: eithr pa beth bynnag a rodder i chwi yn yr awr honno, hynny dywedwch: canys nid chwychwi sydd yn dywedyd, ond yr Yspryd Glân.
12 A'r brawd a ddyry frawd i farwolaeth, a thad ei blentyn: a phlant a gyfyd yn erbyn *eu* rhieni, ac a'u rhoddant hwy i farwolaeth.
13 A chwi a fyddwch gâs gan bawb er mwyn fy enw i: eithr y neb a barhâo hyd y diwedd, hwnnw a fydd cadwedig.
14 ¶ Ond pan weloch chwi y ffieidd-dra anghyfanneddol, yr hwn a ddywedwyd gan Daniel y prophwyd, wedi ei osod lle nis dylid, (y neb a ddarlleno, dealled) yna y rhai a fyddant yn Judea, ffôant i'r mynyddoedd:
15 A'r neb a fyddo ar ben y tŷ, na ddisgyned i'r tŷ, ac nac aed i mewn i gymmeryd dim o'i dŷ.
16 A'r neb a fyddo yn y maes, na throed yn ei ol i gymmeryd ei wisg.
17 Ond gwae y rhai beichiog, a'r rhai yn rhoi bronnau, yn y dyddiau hynny.
18 Ond gweddïwch na byddo eich ffoedigaeth yn y gauaf.
19 Canys yn y dyddiau hynny y bydd gorthrymder, y cyfryw ni bu y fath o ddechreu y creadwriaeth a greodd Duw, hyd y pryd hwn, ac ni bydd chwaith.
20 Ac oni bai fod i'r Arglwydd fyrhâu y dyddiau, ni chadwesid un cnawd: eithr er mwyn yr etholedigion a etholodd, efe a fyrhâodd y dyddiau.
21 Ac yna os dywed neb wrthych, Wele, llyma y Crist; neu, Wele, acw; na chredwch.
22 Canys gau-Gristiau a gau-brophwydi a gyfodant, ac a ddangosant arwyddion a rhyfeddodau, i hudo ymaith, pe *byddai* bosibl, ie, yr etholedigion.
23 Eithr ymogelwch chwi: wele, rhagddywedais i chwi bob peth.
24 ¶ Ond yn y dyddiau hynny, wedi y gorthrymder hwnnw, y tywylla yr haul, a'r lloer ni rydd ei goleuni;
25 A sêr y nef a syrthiant, a'r nerthoedd sydd yn y nefoedd a siglir.
26 Ac yna y gwelant Fab y dyn yn dyfod yn y cymmylau, gyd â gallu mawr a gogoniant.
27 Ac yna yr enfyn efe ei angelion, ac y cynnull ei etholedigion oddi wrth y pedwar gwynt, o eithaf y ddaear hyd eithaf y nef.
28 Ond dysgwch ddammeg oddi wrth y ffigysbren: Pan fo ei gangen eisoes yn dyner, a'r dail yn torri allan, chwi a wyddoch fod yr haf yn agos:
29 Ac felly chwithau, pan weloch y pethau hyn wedi dyfod, gwybyddwch ei fod yn agos, wrth y drysau.
30 Yn wir yr wyf yn dywedyd i chwi, nad â yr oes hon heibio, hyd oni wneler y pethau hyn oll.
31 Nef a daear a ânt heibio: ond y geiriau mau fi nid ânt heibio ddim.
32 ¶ Eithr am y dydd hwnnw a'r awr ni ŵyr neb, na'r angelion sydd yn y nef, na'r Mab, ond y Tad.
33 Ymogelwch, gwyliwch a gweddiwch: canys ni wyddoch pa bryd y bydd yr amser.
34 *Canys Mab y dyn sydd* fel gwr yn ymdaith i bell, wedi gadael ei dŷ, a rhoi awdurdod i'w weision, ac i bob un ei waith ei hun, a gorchymyn i'r drysawr wylio.
35 Gwyliwch gan hynny (canys nis gwyddoch pa bryd y daw meistr y tŷ, yn yr hwyr, ai hanner nos, ai ar ganiad y ceiliog, ai y boreuddydd)
36 Rhag iddo ddyfod yn ddisymmwth, a'ch cael chwi yn cysgu.
37 A'r hyn yr wyf yn eu dywedyd wrthych chwi, yr wyf yn eu dywedyd wrth bawb, Gwyliwch.

PENNOD XIV.

1 *Cyd-fwriad yn erbyn Crist.* 3 *Gwraig yn tywallt ennaint gwerthfawr ar ei ben ef.* 10 *Judas yn gwerthu ei feistr am arian.* 12 *Crist ei hun yn rhag-ddywedyd y bradychai un o'i ddisgyblion ef.* 22 *Wedi darparu a bwytta y pasc, y mae yn ordeinio ei swpper:* 26 *yn hyspysu ym mlaen llaw y ffoai ei holl ddisgyblion, ac y gwadai Petr ef.* 43 *Judas yn ei fradychu ef â chusan.* 46 *Ei ddala ef yn yr ardd.* 55 *Cynnulleidfa yr Iuddewon yn achwyn arno ef ar gam, ac yn ei farnu yn annuwiol,* 65 *ac yn ei ammherchi yn gywilyddus.* 66 *Petr yn ei wadu ef deirgwaith.*

AC wedi deuddydd yr oedd y pasc, a *gwyl* y bara croyw: a'r arch-offeiriaid a'r ysgrifenyddion a geisiasant pa fodd y dalient ef trwy dwyll, ac y lladdent ef.
2 Eithr dywedasant, Nid ar yr wyl, rhag bod cynhwrf ym mhlith y bobl.
3 ¶ A phan oedd efe yn Bethania, yn nhŷ Simon y gwahan-glwyfus, ac efe yn eistedd i fwytta, daeth gwraig a chanddi flwch o ennaint o nard gwlyb gwerthfawr; a hi a dorrodd y blwch, ac a'i tywalltodd ar ei ben ef.
4 Ac yr oedd rhai yn anfoddlawn ynddynt eu hunain, ac yn dywedyd, I ba beth y gwnaethpwyd y golled hon o'r ennaint?
5 Oblegid fe a allasid gwerthu hwn uwch law tri chân ceiniog, a'u rhoddi i'r tlodion. A hwy a ffrommasant yn ei herbyn hi.
6 A'r Iesu a ddywedodd, Gadewch iddi; paham y gwnewch flinder iddi? hi a wnaeth weithred dda arnaf fi.
7 Canys bob amser y cewch y tlodion gyd â chwi; a phan fynnoch y gellwch wneuthur da iddynt hwy: ond myfi ni chewch bob amser.
8 Hyn a allodd hon, hi a'i gwnaeth: hi a

achubodd y blaen i enneinio fy nghorph
erbyn y claddedigaeth.
9 Yn wir meddaf i chwi, Pa le bynnag y
pregethir yr efengyl hon yn yr holl fyd, *yr*
hyn a wnaeth hon hefyd a adroddir, er coffa
am dani.
10 ¶ A Judas Iscariot, un o'r deuddeg, a
aeth ymaith at yr arch-offeiriaid, i'w frad-
ychu ef iddynt.
11 A phan glywsant, bu lawen ganddynt,
ac a addawsant roi arian iddo. Yntau a
geisiodd pa fodd y gallai yn gymhwys ei
fradychu ef.
12 ¶ A'r dydd cyntaf o *wyl* y bara croyw,
pan aberthent y pasc, dywedodd ei ddisgybl-
ion wrtho, I ba le yr wyt ti yn ewyllysio i ni
fyned i barottôi i ti, i fwytta y pasc?
13 Ac efe a anfonodd ddau o'i ddisgyblion,
ac a ddywedodd wrthynt, Ewch i'r ddinas; a
chyferfydd â chwi ddyn yn dwyn ystenaid o
ddwfr: dilynwch ef.
14 A pha le bynnag yr êl i mewn, dywed-
wch wrth wr y tŷ, Fod yr Athraw yn dy-
wedyd, Pa le y mae y lletty, lle y gallwyf, mi
a'm disgyblion, fwytta y pasc?
15 Ac efe a ddengys i chwi oruwch-ystafell
fawr wedi ei thaenu yn barod: yno parot-
tôwch i ni.
16 A'i ddisgyblion a aethant, ac a ddaethant
i'r ddinas; ac a gawsant megis y dywedasai
efe wrthynt: ac a barottoisant y pasc.
17 A phan aeth hi yn hwyr, efe a ddaeth
gyd â'r deuddeg.
18 Ac fel yr oeddynt yn eistedd, ac yn bwyt-
ta, yr Iesu a ddywedodd, Yn wir meddaf i
chwi, Un o honoch, yr hwn sydd yn bwytta
gyd â myfi, a'm bradycha i.
19 Hwythau a ddechreuasant dristâu, a
dywedyd wrtho bob yn un ac un, Ai myfi?
ac arall, Ai myfi?
20 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd
wrthynt, Un o'r deuddeg, yr hwn sydd yn
gwlychu gyd â mi yn y ddysgl, *yw efe.*
21 Mab y dyn yn wir sydd yn myned ym-
aith, fel y mae yn ysgrifenedig am dano: ond
gwae y dyn hwnnw trwy yr hwn y brad-
ychir Mab y dyn: da fuasai i'r dyn hwnnw
pe nas ganesid.
22 ¶ Ac fel yr oeddynt yn bwytta, yr Iesu
a gymmerodd fara, ac a'*i* bendithiodd, ac a'*i*
torrodd, ac a'*i* rhoddes iddynt; ac a ddy-
wedodd, Cymmerwch, bwyttêwch: hwn yw
fy nghorph.
23 Ac wedi iddo gymmeryd y cwppan, a
rhoi diolch, efe a'i rhoddes iddynt: a hwynt
oll a yfasant o hono.
24 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Hwn yw fy
ngwaed i o'r testament newydd, yr hwn a
dywelltir dros lawer.
25 Yn wir yr wyf yn dywedyd wrthych,
nad yfaf mwy o ffrwyth y winwydden, hyd y
dydd hwnnw pan yfwyf ef yn newydd yn
nheyrnas Dduw.
26 ¶ Ac wedi iddynt ganu mawl, hwy a
aethant allan i fynydd yr Olew-wydd.
27 A dywedodd yr Iesu wrthynt, Chwi a
rwystrir oll o'm plegid i y nos hon: canys
ysgrifenedig yw, Tarawaf y bugail, a'r defaid
a wasgerir.
28 Eithr wedi i mi adgyfodi, mi a âf o'ch
blaen chwi i Galilea.
29 Ond Petr a ddywedodd wrtho, Pe byddai
pawb wedi eu rhwystro, etto ni *byddaf* fi.
30 A dywedodd yr Iesu wrtho, Yn wir yr
ydwyf yn dywedyd i ti, Heddyw, o fewn y
nos hon, cyn canu o'r ceiliog ddwywaith, y
gwedi fi deirgwaith.
31 Ond efe a ddywedodd yn helaethach o
lawer, Pe gorfyddai i mi farw gyd â thi, ni'th
wadaf ddim. A'r un modd y dywedasant oll.
32 A hwy a ddaethant i le yr oedd ei enw
Gethsemane: ac efe a ddywedodd wrth ei
ddisgyblion, Eisteddwch yma, tra fyddwyf
yn gweddïo.
33 Ac efe a gymmerth gyd âg ef Petr, ac
Iago, ac Ioan, ac a ddechreuodd ymofidio, a
thristâu yn ddirfawr.
34 Ac *efe* a ddywedodd wrthynt, Y mae fy
enaid yn athrist hyd angau: arhoswch yma,
a gwyliwch.
35 Ac efe a aeth ychydig ym mlaen, ac a
syrthiodd ar y ddaear, ac a weddïodd, o bai
bosibl, ar fyned yr awr honno oddi wrtho.
36 Ac efe a ddywedodd, Abba, Dad, pob
peth *sydd* bosibl i ti: tro heibio y cwppan
hwn oddi wrthyf: eithr nid y peth yr ydwyf
fi yn ei ewyllysio, ond y peth yr ydwyt ti.
37 Ac efe a ddaeth, ac a'u cafodd hwy yn
cysgu; ac a ddywedodd wrth Petr, Simon, ai
cysgu yr wyt ti? oni allit wylio un awr?
38 Gwyliwch a gweddïwch, rhag eich myned
mewn temtasiwn. Yr yspryd yn ddïau *sydd*
barod, ond y cnawd *sydd* wan.
39 Ac wedi iddo fyned ymaith drachefn, efe
a weddïodd, gan ddywedyd yr un ymadrodd.
40 Ac wedi iddo ddychwelyd, efe a'u caf-
odd hwynt drachefn yn cysgu; canys yr
oedd eu llygaid hwynt wedi trymhâu: ac ni
wyddent beth a attebent iddo.
41 Ac efe a ddaeth y drydedd waith, ac a
ddywedodd wrthynt, Cysgwch weithian, a
gorphwyswch: digon yw; daeth yr awr:
wele, yr ydys yn bradychu Mab y dyn i
ddwylaw pechaduriaid.
42 Cyfodwch, awn; wele, y mae yr hwn
sydd yn fy mradychu yn agos.
43 ¶ Ac yn y man, ac efe etto yn llefaru,
daeth Judas, un o'r deuddeg, a chyd âg ef
dyrfa fawr â chleddyfau a ffyn, oddi wrth yr
arch-offeiriaid, a'r ysgrifenyddion, a'r henur-
iaid.
44 A'r hwn a'i bradychodd ef a roddasai
arwydd iddynt, gan ddywedyd, Pwy byn-
nag a gusanwyf, hwnnw yw: deliwch ef, a
dygwch ymaith yn sicr.
45 A phan ddaeth, yn ebrwydd efe a aeth
atto, ac a ddywedodd, Rabbi, Rabbi; ac a'i
cusanodd ef.
46 ¶ A hwythau a roisant eu dwylaw arno,
ac a'i daliasant ef.
47 A rhyw un o'r rhai oedd yn sefyll ger
llaw, a dynnodd ei gleddyf, ac a darawodd
was yr arch-offeiriad, ac a dorrodd ymaith ei
glust ef.
48 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd
wrthynt, Ai megis at leidr y daethoch allan,
â chleddyfau ac *a* ffyn, i'm dala i?
49 Yr oeddwn i beunydd gyd â chwi yn
athrawiaethu yn y deml, ac ni'm daliasoch:
ond rhaid yw cyflawni yr ysgrythyrau.
50 A hwynt oll a'i gadawsant ef, ac a ffois-
ant.
51 A rhyw wr ieuangc oedd yn ei ddilyn ef,
wedi ymwisgo â lliain main ar ei gorph noeth;
a'r gwŷr ieuaingc a'i daliasant ef.
52 A hwn a adawodd y lliain, ac a ffodd
oddi wrthynt yn noeth.
53 ¶ A hwy a ddygasant yr Iesu at yr arch-
offeiriaid: a'r holl arch-offeiriaid, a'r henur-
iaid, a'r ysgrifenyddion, a ymgasglasant gyd
âg ef.
54 A Phetr a'i canlynodd ef o hirbell, hyd
yn llys yr arch-offeiriad; ac yr oedd efe yn
eistedd gyd â'r gwasanaethwyr, ac yn ym-
dwymno wrth y tân.
55 A'r arch-offeiriaid a'r holl gyngher a

geisiasant dystiolaeth yn erbyn yr Iesu, i'w roi ef i'w farwolaeth; ac ni chawsant.
56 Canys llawer a ddygasant gau-dystiolaeth yn ei erbyn ef; eithr nid oedd eu tystiolaethau hwy yn gysson.
57 A rhai a gyfodasant ac a ddygasant gau-dystiolaeth yn ei erbyn, gan ddywedyd,
58 Ni a'i clywsom ef yn dywedyd, Mi a ddinystriaf y deml hon o waith dwylaw, ac mewn tridiau yr adeiladaf arall heb fod o waith llaw.
59 Ac etto nid oedd *eu* tystiolaeth hwy felly yn gysson.
60 A chyfododd yr arch-offeiriad, yn y canol, ac a ofynodd i'r Iesu, gan ddywedyd, Oni attebi di ddim? beth y mae y rhai hyn yn ei dystiolaethu yn dy erbyn?
61 Ac efe a dawodd, ac nid attebodd ddim. Drachefn yr arch-offeiriad a ofynodd iddo, ac a ddywedodd wrtho, Ai tydi yw Crist, Mab y Bendigedig?
62 A'r Iesu a ddywedodd, Myfi yw: a chwi a gewch weled Mab y dyn yn eistedd ar ddeheulaw y gallu, ac yn dyfod y'nghymmylau y nef.
63 Yna yr arch-offeiriad, gan rwygo ei ddillad, a ddywedodd, Pa raid i ni mwy wrth dystion?
64 Chwi a glywsoch y cabledd: beth dybygwch chwi? A hwynt oll a'i condemniasant ef, ei fod yn euog o farwolaeth.
65 A dechreuodd rhai boeri arno, a chuddio ei wyneb, a'i gernodio; a dywedyd wrtho, Prophwyda. A'r gweinidogion a'i tarawsant ef â gwiail.
66 ¶ Ac fel yr oedd Petr yn y llys i waered, daeth un o forwynion yr arch-offeiriad:
67 A phan ganfu hi Petr yn ymdwymno, hi a edrychodd arno, ac a ddywedodd, Tithau hefyd oeddit gyd â'r Iesu o Nazareth.
68 Ac efe a wadodd, gan ddywedyd, Nid adwaen i, ac ni wn i beth yr wyt yn ei ddywedyd. Ac efe a aeth allan i'r porth; a'r ceiliog a ganodd.
69 A phan welodd y llangces ef drachefn, hi a ddechreuodd ddywedyd wrth y rhai oedd yn sefyll yno, Y mae hwn *yn un* o honynt.
70 Ac efe a wadodd drachefn. Ac ychydig wedi, y rhai oedd yn sefyll ger llaw a ddywedasant wrth Petr drachefn, Yn wir yr wyt ti *yn un* o honynt: canys Galilead wyt, a'th leferydd sydd debyg.
71 Ond efe a ddechreuodd regu a thyngu, Nid adwaen i y dyn yma yr ydych chwi yn dywedyd am dano.
72 A'r ceiliog a ganodd yr ail waith. A Phetr a gofiodd y gair a ddywedasai yr Iesu wrtho, Cyn canu o'r ceiliog ddwywaith, ti a'm gwedi deirgwaith. A chan ystyried hynny, efe a wylodd.

PENNOD XV.

1 *Dwyn yr Iesu yn rhwym, ac achwyn arno ger bron Pilat.* 15 *Wrth floedd y bobl gyffredin, gollwng Barabbas y llofrudd yn rhydd, a thraddodi yr Iesu i'w groes-hoelio.* 17 *Ei goroni ef â drain,* 19 *poeri arno, a'i watwar.* 21 *Efe yn diffygio yn dwyn ei groes.* 27 *Ei grogi ef rhwng dau leidr.* 29 *Y mae yn dioddef difenwad yr Iuddewon:* 39 *etto y canwriad yn cyffesu ei fod ef yn Fab Duw:* 43 *a Joseph yn ei gladdu ef yn barchedig.*

AC yn y fan y bore, yr ymgynghorodd yr arch-offeiriaid gyd â'r henuriaid a'r ysgrifenyddion, a'r holl gynghor: ac wedi iddynt rwymo yr Iesu, hwy a'i dygasant *ef* ymaith, ac a'i traddodasant at Pilat.
2 A gofynodd Pilat iddo, Ai ti yw Brenhin yr Iuddewon? Yntau a attebodd ac a ddywedodd wrtho, Yr wyt ti yn dywedyd.
3 A'r arch-offeiriaid a'i cyhuddasant ef o lawer o bethau: eithr nid attebodd efe ddim.
4 A Philat drachefn a ofynodd iddo, gan ddywedyd, Onid attebi di ddim? wele faint o bethau y maent yn eu tystiolaethu yn dy erbyn.
5 Ond yr Iesu etto nid attebodd ddim; fel y rhyfeddodd Pilat.
6 Ac ar yr wyl *honno* y gollyngai efe yn rhydd iddynt un carcharor, yr hwn a ofynent iddo.
7 Ac yr oedd *un* a elwid Barabbas, yr hwn oedd yn rhwym gyd â'i gyd-derfysgwyr, y rhai yn y derfysg a wnaethent lofruddiaeth.
8 A'r dyrfa gan groch-lefain, a ddechreuodd ddeisyf *arno wneuthur* fel y gwnaethai bob amser iddynt.
9 A Philat a attebodd iddynt, gan ddywedyd, A fynnwch chwi i mi ollwng yn rhydd i chwi Frenhin yr Iuddewon?
10 (Canys efe a wyddai mai o genfigen y traddodasai yr arch-offeiriaid ef.)
11 A'r arch-offeiriaid a gynhyrfasent y bobl, fel y gollyngai efe yn hytrach Barabbas yn rhydd iddynt.
12 A Philat a attebodd ac a ddywedodd drachefn wrthynt, Beth gan hynny a fynnwch i mi ei wneuthur *i'r hwn* yr ydych yn ei alw Brenhin yr Iuddewon?
13 A hwythau a lefasant drachefn, Croeshoelia ef.
14 Yna Pilat a ddywedodd wrthynt, Ond pa ddrwg a wnaeth efe? A hwythau a lefasant fwy-fwy, Croeshoelia ef.
15 ¶ A Philat yn chwennych boddloni y bobl, a ollyngodd yn rhydd iddynt Barabbas; a'r Iesu, wedi iddo *ei* fflangellu, a draddododd efe i'w groeshoelio.
16 A'r milwyr a'i dygasant ef i fewn y llys, a elwir Pretorium: a hwy a alwasant ynghyd yr holl fyddin.
17 Ac a'i gwisgasant ef â phorphor, ac a blethasant goron o ddrain, ac a'i dodasant am ei *ben;*
18 Ac a ddechreuasant gyfarch iddo, Henffych well, Brenhin yr Iuddewon.
19 A hwy a gurasant ei ben ef â chorsen, ac a boerasant arno, a chan ddodi *eu* gliniau i *lawr,* a'i haddolasant ef.
20 Ac wedi iddynt ei watwar ef, hwy a ddiosgasant y porphor oddi am dano, ac a'i gwisgasant ef â'i ddillad ei hun, ac a'i dygasant allan i'w groeshoelio.
21 A hwy a gymhellasant un Simon o Cyrene, yr hwn oedd yn myned heibio, wrth ddyfod o'r wlad, *sef* tad Alexander a Ruphus, i ddwyn ei groes ef.
22 A hwy a'i harweiniasant ef i le *a elwid* Golgotha; yr hyn o'i gyfieithu yw, Lle y benglog:
23 Ac a roisant iddo i'w yfed win myrllyd: eithr efe nis cymmerth.
24 Ac wedi iddynt ei groeshoelio, hwy a rannasant ei ddillad ef, gan fwrw coelbren arnynt, beth a gai pob un.
25 A'r drydedd awr oedd hi, a hwy a'i croeshoeliasant ef.
26 Ac yr oedd ysgrifen ei achos ef wedi ei hargraphu, BRENHIN YR IUDDEWON.
27 A hwy a groeshoeliasant gyd âg ef ddau leidr; un ar y llaw ddehau, ac un ar yr aswy iddo.
28 A'r ysgrythyr a gyflawnwyd, yr hon a ddywed, Ac efe a gyfrifwyd gyd â'r rhai anwir.
29 A'r rhai oedd yn myned heibio a'i cabl-

asant ef, gan ysgwyd eu pennau, a dywedyd,
Och, tydi yr hwn wyt yn dinystrio y deml, ac
yn *ei* hadeiladu mewn tridiau,
30 Gwared dy hun, a disgyn oddi ar y groes.
31 Yr un ffunud yr arch-offeiriaid hefyd yn
gwatwar, a ddywedasant wrth eu gilydd, gyd
â'r ysgrifenyddion, Eraill a waredodd, ei hun
nis gall ei wared.
32 Disgyned Crist, Brenhin yr Israel, yr
awrhon oddi ar y groes, fel y gwelom, ac y
credom. A'r rhai a groeshoeliesid gyd âg ef,
a'i difenwasant ef
33 A phan ddaeth y chweched awr, y bu
tywyllwch ar yr holl ddaear hyd y nawfed awr.
34 Ac ar y nawfed awr y dolefodd yr Iesu â
llef uchel, gan ddywedyd, Eloi, Eloi, lama
sabachthani? yr hyn o'i gyfieithu yw, Fy
Nuw, fy Nuw, paham y'm gadewaist?
35 A rhai o'r rhai a safent ger llaw, pan
glywsant, a ddywedasant, Wele, y mae efe
yn galw ar Elias.
36 Ac un a redodd, ac a lanwodd yspwng yn
llawn o finegr, ac a'*i* dododd ar gorsen, ac a'i
diododd ef, gan ddywedyd, Peidiwch, edrych-
wn a ddaw Elias i'w dynnu ef i lawr.
37 A'r Iesu a lefodd â llef uchel, ac a ymad-
awodd â'r yspryd.
38 A llen y deml a rwygwyd yn ddwy, oddi
fynu hyd i waered.
39 A phan welodd y canwriad, yr hwn oedd
yn sefyll ger llaw gyferbyn âg ef, ddarfod
iddo, yn llefain felly, ymado â'r yspryd, efe a
ddywedodd, Yn wir Mab Duw oedd y dyn
hwn.
40 Ac yr oedd hefyd wragedd yn edrych o
hirbell: ym mhlith y rhai yr oedd Mair Mag-
dalen, a Mair mam Iago fychan, a Jose, a
Salome;
41 Y rhai hefyd, pan oedd efe yn Galilea,
a'i dilynasant ef, ac a weiniasant iddo; a
gwragedd eraill lawer, y rhai a ddaethent gyd
âg ef i fynu i Jerusalem.
42 ¶ Pan ydoedd hi weithian yn hwyr, (am
ei bod hi yn ddarpar-wyl, sef y dydd cyn y
sabbath)
43 Daeth Joseph o Arimathea, cynghorwr
pendefigaidd, yr hwn oedd yntau yn disgwyl
am deyrnas Duw; ac a aeth yn hyf i mewn
at Pilat, ac a ddeisyfodd gorph yr Iesu.
44 A rhyfedd oedd gan Pilat o buasai efe
farw eisoes: ac wedi iddo alw y canwriad
atto, efe a ofynodd iddo a oedd efe wedi marw
er ys meityn.
45 A phan wybu gan y canwriad, efe a
roddes y corph i Joseph.
46 Ac efe a brynodd lian main, ac a'i tyn-
nodd ef i lawr, ac a'*i* hamdôodd yn y llian
main, ac a'i dododd ef mewn bedd a naddasid
o'r graig; ac a dreiglodd faen ar ddrws y bedd.
47 A Mair Magdalen a Mair mam Jose, a
edrychasant pa le y dodid ef.

PENNOD XVI.

1 *Angel yn mynegi adgyfodiad Crist i dair o wragedd.* 9 *Crist ei hun yn ymddangos i Mair Magdalen*. 12 *i ddau oedd yn myned i'r wlad:* 14 *yna i'r apostolion,* 15 *y rhai y mae efe yn eu hanfon allan i bregethu yr efengyl:* 19 *ac yn esgyn i'r nefoedd.*

AC wedi darfod y *dydd* sabbath, Mair Mag-
dalen, a Mair *mam* Iago, a Salome, a
brynasant bêr-aroglau, i ddyfod i'w enneinio
ef.
2 Ac yn fore iawn, y *dydd* cyntaf o'r wyth-
nos, y daethant at y bedd, a'r haul wedi codi.
3 A hwy a ddywedasant wrth eu gilydd,
Pwy a dreigla i ni y maen ymaith oddi wrth
ddrws y bedd?
4 (A phan edrychasant, hwy a ganfuant fod
y maen wedi ei dreiglo ymaith) canys yr oedd
efe yn fawr iawn.
5 Ac wedi iddynt fyned i mewn i'r bedd,
hwy a welsant fab ieuangc yn eistedd o'r tu
dehau, wedi ei ddilladu â gwisg wenllaes; ac
a ddychrynasant.
6 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Na ddy-
chrynwch. Ceisio yr ydych yr Iesu o Nazareth,
yr hwn a groeshoeliwyd: efe a gyfododd;
nid yw efe yma: wele y man y dodasant
ef.
7 Eithr ewch ymaith, dywedwch i'w ddis-
gyblion ef, ac i Petr, ei fod ef yn myned o'ch
blaen chwi i Galilea: yno y cewch ei weled
ef, fel y dywedodd i chwi.
8 Ac wedi myned allan ar frys, hwy a ffois-
ant oddi wrth y bedd; canys dychryn a syn-
dod oedd arnynt. Ac ni ddywedasant ddim
wrth neb: canys yr oeddynt wedi ofni.
9 ¶ A'r *Iesu*, wedi adgyfodi y bore y *dydd*
cyntaf o'r wythnos, a ymddangosodd yn
gyntaf i Mair Magdalen, o'r hon y bwr-
iasai efe allan saith o gythreuliaid.
10 Hithau a aeth ac a fynegodd i'r rhai a
fuasent gyd âg ef, ac oeddynt mewn galar ac
wylofain.
11 A hwythau, pan glywsant ei fod ef yn
fyw, ac iddi hi ei weled ef, ni chredent.
12 ¶ Ac wedi hynny yr ymddangosodd efe
mewn gwedd arall i ddau o honynt, *a hwynt*
yn ymdeithio, ac yn myned i'r wlad.
13 A hwy a aethant ac a fynegasant i'r
lleill: ac ni chredent iddynt hwythau.
14 ¶ *Ac* ar ol hynny efe a ymddangosodd
i'r un ar ddeg, a hwy yn eistedd i fwytta; ac
a ddannododd iddynt eu hanghrediniaeth, a'u
calon-galedwch, am na chredasent y rhai a'i
gwelsent ef wedi adgyfodi.
15 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ewch i'r
holl fyd, a phregethwch yr efengyl i bob cre-
adur.
16 Y neb a gredo ac a fedyddier a fydd cad-
wedig: eithr y neb ni chredo a gondemnir.
17 A'r arwyddion hyn a ganlynant y rhai a
gredant; Yn fy enw i y bwriant allan gy-
threuliaid; *ac* â thafodau newyddion y llefar-
ant;
18 Seirph a godant ymaith, ac os yfant ddim
marwol, ni wna iddynt ddim niwed; ar y
cleifion y rhoddant eu dwylaw, a hwy a fydd-
ant iach.
19 ¶ Ac felly yr Arglwydd, wedi llefaru
wrthynt, a gymmerwyd i fynu i'r nef, ac a
eisteddodd ar ddeheulaw Duw.
20 A hwythau a aethant allan, ac a bregeth-
asant ym mhob man, a'r Arglwydd yn
cydweithio, ac yn cadarnhâu y gair, trwy
arwyddion y rhai oedd yn canlyn. Amen.

D D 2

YR EFENGYL

YN OL

SANT LUC.

PENNOD I.

1 *Rhag-ymadrodd yr holl efengyl. 5 Cenhedl-
iad Ioan Fedyddiwr, 26 a Christ. 39 Pro-
phwydoliaeth Elisabeth a Mair am Grist. 57
Genedigaeth ac enwaediad Ioan. 67 Pro-
phwydoliaeth Zacharïas am Grist, 76 ac
Ioan.*

YN gymmaint a darfod i lawer gymmeryd
mewn llaw osod allan mewn trefn
draethawd am y pethau a gredir yn ddïam-
meu yn ein plith,
2 Megis y traddodasant hwy i ni, y rhai
oeddynt eu hunain o'r dechreuad yn gweled,
ac yn weinidogion y gair:
3 Minnau a welais yn dda, wedi i mi ddilyn
pob peth yn ddyfal o'r dechreuad, ysgrifenu
mewn trefn attat, O ardderchoccaf Theophi-
lus,
4 Fel y cait wybod sicrwydd am y pethau
y'th ddysgwyd ynddynt.
5 YR oedd yn nyddiau Herod, brenhin
Judea, ryw offeiriad a'i enw Zacharïas,
o ddyddgylch Abïa: a'i wraig *oedd* o ferched
Aaron, a'i henw Elisabeth.
6 Ac yr oeddynt ill dau yn gyfiawn ger
bron Duw, yn rhodio yn holl orchymynion
a deddfau yr Arglwydd, yn ddïargyhoedd.
7 Ac nid oedd plentyn iddynt, am fod Elisa-
beth yn ammhlantadwy, ac yr oeddynt wedi
myned ill dau mewn gwth o oedran.
8 A bu, ac efe yn gwasanaethu swydd offeir-
iad ger bron Duw, yn nhrefn ei ddyddgylch
ef,
9 Yn ol arfer swydd yr offeiriaid, ddyfod o
ran iddo arogldarthu yn ol ei fyned i deml yr
Arglwydd.
10 A holl liaws y bobl oedd allan yn
gweddïo ar awr yr arogldarthiad.
11 Ac ymddangosodd iddo angel yr Ar-
glwydd yn sefyll o'r tu dehau i allor yr
arogl-darth.
12 A Zacharïas, pan ganfu, a gythryblwyd,
ac ofn a syrthiodd arno.
13 Eithr yr angel a ddywedodd wrtho, Nac
ofna, Zacharïas: canys gwrandawyd dy
weddi; a'th wraig Elisabeth a ddwg i ti
fab, a thi a elwi ei enw ef Ioan.
14 A bydd i ti lawenydd a gorfoledd; a
llawer a lawenychant am ei enedigaeth ef.
15 Canys mawr fydd efe y'ngolwg yr Ar-
glwydd, ac nid yf na gwin na diod gadarn;
ac efe a gyflawnir o'r Yspryd Glân, Ie, o
groth ei fam:
16 A llawer o blant Israel a dry efe at yr
Arglwydd eu Duw.
17 Ac efe a â o'i flaen ef yn yspryd a nerth
Elïas, i droi calonnau y tadau at y plant, a'r
anufudd i ddoethineb y cyfiawn; i ddarparu
i'r Arglwydd bobl barod.
18 A dywedodd Zacharïas wrth yr angel,
Pa fodd y gwybyddaf fi hyn? canys hen-
afgwr wyf fi, a'm gwraig hefyd mewn gwth o
oedran.
19 A'r angel gan atteb a ddywedodd wrtho,
Myfi yw Gabriel, yr hwn wyf yn sefyll ger
bron Duw, ac a anfonwyd i lefaru wrthyt,
ac i fynegi i ti y newyddion da hyn.
20 Ac wele, ti a fyddi fud ac heb allu llef-
aru hyd y dydd y gwneler y pethau hyn, am
na chredaist i'm geiriau i, y rhai a gyflawnir
yn eu hamser.
21 Ac yr oedd y bobl yn disgwyl am Zacha-
rïas: a rhyfeddu a wnaethant ei fod ef yn
aros cyhyd yn y deml.
22 A phan ddaeth efe allan, ni allai efe
lefaru wrthynt; a hwy a wybuant weled o
hono weledigaeth yn y deml: ac yr oedd efe
yn gwneuthur amnaid iddynt; ac *efe* a arhos-
odd yn fud.
23 A bu, cyn gynted ag y cyflawnwyd
dyddiau ei weinidogaeth ef, fyned o hono i'w
dŷ ei hun.
24 Ac ar ol y dyddiau hynny y cafodd Elisa-
beth ei wraig ef feichiogi, ac a ymguddiodd
bum mis, gan ddywedyd,
25 Fel hyn y gwnaeth yr Arglwydd i mi yn
y dyddiau yr edrychodd arnaf, i dynnu ym-
aith fy ngwaradwydd ym mhlith dynion.
26 ¶ Ac yn y chweched mis yr anfonwyd
yr angel Gabriel oddi wrth Dduw, i ddinas yn
Galilea a'i henw Nazareth,
27 At forwyn wedi ei dyweddïo i wr a'i enw
Joseph, o dŷ Dafydd; ac enw y forwyn *oedd*
Mair.
28 A'r angel a ddaeth i mewn atti, ac a ddy-
wedodd, Henffych well, yr hon a gefaist ras;
yr Arglwydd *sydd* gyd â thi: bendigaid *wyt*
ym mhlith gwragedd.
29 A hithau, pan ei gwelodd, a gythrybl-
wyd wrth ei ymadrodd ef; a meddylio a
wnaeth pa fath gyfarch oedd hwn.
30 A dywedodd yr angel wrthi, Nac ofna,
Mair: canys ti a gefaist ffafr gyd â Duw.
31 Ac wele, ti a gei feichiogi yn dy groth, ac
a esgori ar fab, ac a elwi ei enw ef IESU.
32 Hwn fydd mawr, ac a elwir yn Fab y
Goruchaf: ac iddo y rhydd yr Arglwydd
Dduw orseddfa ei dad Dafydd.
33 Ac efe a deyrnasa ar dŷ Jacob yn dra-
gywydd; ac ar ei frenhiniaeth ni bydd di-
wedd.
34 A Mair a ddywedodd wrth yr angel, Pa
fodd y bydd hyn, gan nad adwaen i wr?
35 A'r angel a attebodd ac a ddywedodd
wrthi, Yr Yspryd Glân a ddaw arnat ti, a
nerth y Goruchaf a'th gysgoda di: am hynny
hefyd y peth sanctaidd a aner o honot ti, a
elwir yn Fab Duw.
36 Ac wele, Elisabeth dy gares, y mae hi-
thau wedi beichiogi ar fab yn ei henaint:
a hwn yw y chweched mis iddi hi yr hon
a elwid yn ammhlantadwy.
37 Canys gyd â Duw ni bydd dim yn am-
mhosibl.
38 A dywedodd Mair, Wele wasanaethyddes
yr Arglwydd; bydded i mi yn ol dy air di.
A'r angel a aeth ymaith oddi wrthi hi.
39 ¶ A Mair a gyfododd yn y dyddiau
hynny, ac a aeth i'r mynydd-dir ar frys, i
ddinas o Juda;
40 Ac a aeth i mewn i dŷ Zacharïas, ac a
gyfarchodd well i Elisabeth.
41 A bu, pan glybu Elisabeth gyfarchiad
Mair, i'r plentyn yn ei chroth hi lammu: ac
Elisabeth a lanwyd o'r Yspryd Glân.

42 A llefain a wnaeth â llef uchel, a dywedyd, Bendigedig *wyt* ti ym mhlith gwragedd, a bendigedig *yw* ffrwyth dy groth di.
43 Ac o ba le *y mae* hyn i mi, fel y delai mam fy Arglwydd attaf fi?
44 Canys wele, er cynted y daeth lleferydd dy gyfarchiad di i'm clustiau, y plentyn a lammodd o lawenydd yn fy nghroth.
45 A bendigedig *yw yr* hon a gredodd: canys bydd cyflawniad o'r pethau a ddywedwyd wrthi gan yr Arglwydd.
46 ¶ A dywedodd Mair, Y mae fy enaid yn mawrhâu yr Arglwydd,
47 A'm hyspryd a lawenychodd yn Nuw fy Iachawdwr.
48 Canys efe a edrychodd ar waeledd ei wasanaethyddes: oblegid, wele, o hyn allan yr holl genhedlaethau a'm geilw yn wynfydedig.
49 Canys yr hwn sydd alluog a wnaeth i mi fawredd; a sanctaidd *yw* ei enw ef.
50 A'i drugaredd *sydd* yn oes oesoedd ar y rhai a'i hofnant ef.
51 Efe a wnaeth gadernid â'i fraich: efe a wasgarodd y rhai beilchion ym mwriad eu calon.
52 Efe a dynnodd i lawr y cedyrn o'*u* heisteddfâau, ac a ddyrchafodd y rhai isel-radd.
53 Y rhai newynog a lanwodd efe â phethau da; ac efe a anfonodd ymaith y rhai goludog yn weigion.
54 Efe a gynnorthwyodd ei was Israel, gan gofio *ei* drugaredd;
55 Fel y dywedodd wrth ein tadau, Abraham a'i had, yn dragywydd.
56 A Mair a arhosodd gyd â hi ynghylch tri mis, ac a ddychwelodd i'w thŷ ei hun.
57 ¶ A chyflawnwyd tymp Elisabeth i esgor; a hi a esgorodd ar fab.
58 A'i chymmydogion a'i chenedl a glybu fawrhâu o'r Arglwydd ei drugaredd arni; a hwy a gyd-lawenychasant â hi.
59 A bu, ar yr wythfed dydd hwy a ddaethant i enwaedu ar y dyn bach; ac a'i galwasant ef Zacharïas, yn ol enw ei dad.
60 A'i fam a attebodd ac a ddywedodd, Nid *felly;* eithr Ioan y gelwir ef.
61 Hwythau a ddywedasant wrthi, Nid oes neb o'th genedl a elwir ar yr enw hwn.
62 A hwy a wnaethant amnaid ar ei dad ef, pa fodd y mynnai efe ei enwi ef.
63 Yntau a alwodd am argraph-lech ac a ysgrifenodd, gan ddywedyd, Ioan yw ei enw ef. A rhyfeddu a wnaethant oll.
64 Ac agorwyd ei enau ef yn ebrwydd, a'i dafod ef; ac efe a lefarodd, gan fendithio Duw.
65 A daeth ofn ar bawb oedd yn trigo yn eu cylch hwy: a thrwy holl fynydd-dir Judea y cyhoeddwyd y geiriau hyn oll.
66 A phawb a'r a'*u* clywsant, a'*u* gosodasant yn eu calonnau, gan ddywedyd, Beth fydd y bachgennyn hwn? A llaw yr Arglwydd oedd gyd âg ef.
67 ¶ A'i dad ef Zacharïas a gyflawnwyd o'r Yspryd Glân, ac a brophwydodd, gan ddywedyd,
68 Bendigedig fyddo Arglwydd Dduw Israel: canys efe a ymwelodd, ac a wnaeth ymwared i'w bobl;
69 Ac *efe* a ddyrchafodd gorn iachawdwriaeth i ni, yn nhŷ Dafydd ei wasanaethwr;
70 Megis y llefarodd trwy enau ei sanctaidd brophwydi, y rhai oedd o ddechreuad y byd:
71 Fel y byddai i ni ymwared rhag ein gelynion, ac o law pawb o'n caseion;
72 I gwblhâu y drugaredd â'n tadau, ac i gofio ei sanctaidd gyfammod:
73 Y llw a dyngodd efe wrth ein tad Abraham, ar roddi i ni,
74 Gwedi ein rhyddhâu o law ein gelynion, ei wasanaethu ef yn ddïofn,
75 Mewn sancteiddrwydd a chyfiawnder ger ei fron ef, holl ddyddiau ein bywyd.
76 A thithau, fachgennyn, a elwir yn brophwyd i'r Goruchaf: canys ti a âi o flaen wyneb yr Arglwydd, i barottôi ei ffyrdd ef;
77 I roddi gwybodaeth iachawdwriaeth i'w bobl, trwy faddeuant o'u pechodau,
78 O herwydd tiriondeb trugaredd ein Duw; trwy yr hon yr ymwelodd â ni godiad haul o'r uchelder,
79 I lewyrchu i'r rhai sydd yn eistedd mewn tywyllwch a chysgod angau, i gyfeirio ein traed i ffordd tangnefedd.
80 A'r bachgen a gynnyddodd, ac a gryfhâwyd yn yr yspryd, ac a fu yn y diffaethwch hyd y dydd yr ymddangosodd efe i'r Israel.

PENNOD II.

1 *Augustus yn trethu holl ymerodraeth Rhufain.* 6 *Genedigaeth Crist.* 8 *Angel yn ei fynegi i'r bugeiliaid;* 13 *a llawer yn canu moliant i Dduw am dano.* 21 *Enwaedu Crist.* 22 *Puredigaeth Mair.* 28 *Simeon ac Anna yn prophwydo am Grist:* 40 *ac yntau yn cynnyddu mewn doethineb:* 46 *yn ymresymmu â'r doctoriaid yn y deml,* 51 *ac yn ufudd i'w rïeni.*

BU hefyd yn y dyddiau hynny, fyned gorchymyn allan oddi wrth Augustus Cesar, i drethu yr holl fyd.
2 (Y trethiad yma a wnaethpwyd gyntaf pan oedd Cyrenius yn rhaglaw ar Syria)
3 A phawb a aethant i'w trethu, bob un i'w ddinas ei hun.
4 A Joseph hefyd a aeth i fynu o Galilea, o ddinas Nazareth, i Judea, i ddinas Dafydd, yr hon a elwir Bethlehem (am ei fod o dŷ a thylwyth Dafydd)
5 I'w drethu gyd â Mair, yr hon a ddyweddïasid yn wraig iddo, yr hon oedd yn feichiog.
6 A bu, tra yr oeddynt hwy yno, cyflawnwyd y dyddiau i esgor o honi.
7 A hi a esgorodd ar ei mab cyntaf-anedig, ac a'i rhwymodd ef mewn cadachau, ac a'i dododd ef yn y preseb; am nad oedd iddynt le yn y lletty.
8 ¶ Ac yr oedd yn y wlad honno fugeiliaid yn aros yn y maes, ac yn gwylied eu praidd liw nos.
9 Ac wele, angel yr Arglwydd a safodd ger llaw iddynt, a gogoniant yr Arglwydd a ddisgleiriodd o'u hamgylch: ac ofni yn ddirfawr a wnaethant.
10 A'r angel a ddywedodd wrthynt, Nac ofnwch: canys wele yr wyf fi yn mynegi i chwi newyddion da o lawenydd mawr, yr hwn a fydd i'r holl bobl.
11 Canys ganwyd i chwi heddyw Geidwad yn ninas Dafydd, yr hwn yw Crist yr Arglwydd.
12 A hyn *fydd* arwydd i chwi; Chwi a gewch y dyn bach wedi ei rwymo mewn cadachau, *a'i* ddodi yn y preseb.
13 Ac yn ddisymmwth yr oedd gyd â'r angel lliaws o lu nefol, yn moliannu Duw, ac yn dywedyd,
14 Gogoniant yn y goruchaf i Dduw, ac ar y ddaear tangnefedd, i ddynion ewyllys da.
15 A bu, pan aeth yr angelion ymaith oddi wrthynt i'r nef, y bugeiliaid hwythau a ddywedasant wrth eu gilydd, Awn hyd Bethlehem, a gwelwn y peth hwn a wnaethpwyd, yr hwn a hysbysodd yr Arglwydd i ni.

16 A hwy a ddaethant ar frys; ac a gawsant
Mair a Joseph, a'r dyn bach yn gorwedd yn y
preseb.
17 A phan welsant, hwy a gyhoeddasant y
gair a ddywedasid wrthynt am y bachgen hwn.
18 A phawb a'r a'i clywsant, a ryfeddasant
am y pethau a ddywedasid gan y bugeiliaid
wrthynt.
19 Eithr Mair a gadwodd y pethau hyn oll,
gan *eu* hystyried yn ei chalon.
20 A'r bugeiliaid a ddychwelasant, gan og-
oneddu a moliannu Duw am yr holl bethau a
glywsent ac a welsent, fel y dywedasid wrth-
ynt.
21 ¶ A phan gyflawnwyd wyth niwrnod i
enwaedu ar y dyn bach, galwyd ei enw ef
IESU, yr hwn a enwasid gan yr angel cyn ei
ymddŵyn ef yn y groth.
22 Ac wedi cyflawni dyddiau ei phuredig-
aeth hi, yn ol deddf Moses, hwy a'i dygasant
ef i Jerusalem, i'*w* gyflwyno i'r Arglwydd;
23 (Fel yr ysgrifenwyd yn neddf yr Ar-
glwydd, Pob gwrryw cyntaf-anedig a elwir
yn sanctaidd i'r Arglwydd)
24 Ac i roddi aberth, yn ol yr hyn a ddy-
wedwyd yn neddf yr Arglwydd, Pâr o dur-
turod, neu ddau gyw colommen.
25 Ac wele, yr oedd gwr yn Jerusalem, a'i
enw Simeon; a'r gwr hwn *oedd* gyfiawn a
duwiol, yn disgwyl am ddiddanwch yr Israel:
a'r Yspryd Glân oedd arno.
26 Ac yr oedd wedi ei hysbysu iddo gan yr
Yspryd Glân, na welai efe angau, cyn iddo
weled Crist yr Arglwydd.
27 Ac efe a ddaeth trwy yr yspryd i'r deml:
a phan ddug ei rieni y dyn bach Iesu, i
wneuthur drosto yn ol defod y gyfraith;
28 Yna efe a'i cymmerth ef yn ei freichiau,
ac a fendithiodd Dduw, ac a ddywedodd,
29 Yr awr hon, Arglwydd, y gollyngi dy
was mewn tangnefedd, yn ol dy air:
30 Canys fy llygaid a welsant dy iachawd-
wriaeth,
31 Yr hon a barottoaist ger bron wyneb yr
holl bobloedd;
32 Goleuni i oleuo y Cenhedloedd, a gogon-
iant dy bobl Israel.
33 Ac yr oedd Joseph a'i fam ef yn rhy-
feddu am y pethau a ddywedwyd am dano ef.
34 A Simeon a'u bendithiodd hwynt, ac a
ddywedodd wrth Mair ei fam ef, Wele, hwn
a osodwyd yn gwymp ac yn gyfodiad i lawer
yn Israel, ac yn arwydd yr hwn y dywedir yn
ei erbyn;
35 (A thrwy dy enaid di dy hun hefyd yr â
cleddyf) fel y datguddir meddyliau llawer o
galonnau.
36 Ac yr oedd Anna brophwydes, merch
Phanuel, o lwyth Aser: hon oedd oedrannus
iawn, ac a fuasai fyw gyd â gwr saith mlynedd
o'i morwyndod;
37 Ac *a fuasai* yn weddw ynghylch pedair a
phedwar ugain mlynedd, yr hon nid âi allan
o'r deml, ond gwasanaethu *Duw* mewn ymp-
rydiau a gweddïau ddydd a nos.
38 A hon hefyd yn yr awr honno, gan sefyll
ger llaw, a foliannodd yr Arglwydd, ac a lef-
arodd am dano ef wrth y rhai oll oedd yn
disgwyl ymwared yn Jerusalem.
39 Ac wedi iddynt orphen pob peth yn ol
deddf yr Arglwydd, hwy a ddychwelasant i
Galilea, i'w dinas eu hun Nazareth.
40 A'r bachgen a gynnyddodd, ac a gryf-
hâodd yn yr yspryd, yn gyflawn o ddoethineb:
a gras Duw oedd arno ef.
41 ¶ A'i rïeni ef a aent i Jerusalem bob
blwyddyn ar wyl y pasc.
42 A phan oedd efe yn ddeuddeng mlwydd
oed, hwynt-hwy a aethant i fynu i Jerusalem
yn ol defod yr wyl.
43 Ac wedi gorphen y dyddiau, a hwy yn
dychwelyd, arhosodd y bachgen Iesu yn Jeru-
salem; ac ni wyddai Joseph a'i fam ef.
44 Eithr gan dybied ei fod ef yn y fintai,
hwy a aethant daith diwrnod; ac a'i ceis-
iasant ef ym mhlith *eu* cenedl *a'u* cydnabod.
45 A phryd na chawsant ef, hwy a ddy-
chwelasant i Jerusalem, gan ei geisio ef.
46 A bu, ar ol tridiau, gael o honynt hwy ef
yn y deml, yn eistedd y'nghanol y doctoriaid,
yn gwrando arnynt, ac yn eu holi hwynt.
47 A synnu a wnaeth ar bawb a'r a'i clyw-
sant ef, o herwydd ei ddeall ef a'i attebion.
48 A phan welsant ef, bu aruthr ganddynt.
A'i fam a ddywedodd wrtho, Fy mab, paham
y gwnaethost felly â ni? wele, dy dad a min-
nau yn ofidus a'th geisiasom di.
49 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Paham y
ceisiech fi? oni wyddech fod yn rhaid i mi
fod ynghylch y pethau a berthyn i'm Tad?
50 A hwy ni ddeallasant y gair a ddywed-
asai efe wrthynt.
51 Ac efe a aeth i waered gyd â hwynt, ac a
ddaeth i Nazareth, ac a fu ostyngedig iddynt.
A'i fam ef a gadwodd yr holl eiriau hyn yn ei
chalon.
52 A'r Iesu a gynnyddodd mewn doethineb
a chorpholaeth, a ffafr gyd â Duw a dynion.

PENNOD III.

1 *Pregeth a bedydd Ioan:* 15 *ei dystiolaeth ef*
am Grist. 20 *Herod yn carcharu Ioan.* 21
Crist, wedi ei fedyddio, yn derbyn tystiolaeth
o'r nef. 23 *Oedran ac achau Crist, o Joseph*
i fynu.

YN y bymthegfed flwyddyn o ymerod-
raeth Tiberius Cesar, a Phontius Pilat yn
rhaglaw Judea, a Herod yn detrarch Galilea,
a'i frawd Phylip yn detrarch Iturea, a gwlad
Trachonitis, a Lysanias yn detrarch Abilene,
2 Dan yr arch-offeiriaid Annas a Chaiaphas,
y daeth gair Duw at Ioan, mab Zacharias, yn
y diffaethwch.
3 Ac efe a ddaeth i bob goror yngnghylch
yr Iorddonen, gan bregethu bedydd edifeir-
wch, er maddeuant pechodau;
4 Fel y mae yn ysgrifenedig yn llyfr ymad-
roddion Esaias y prophwyd, yr hwn sydd yn
dywedyd, Llef un yn llefain yn y diffaethwch,
Parottowch ffordd yr Arglwydd, gwnewch
ei lwybrau ef yn uniawn.
5 Pob pant a lenwir, a phob mynydd a bryn
a ostyngir, a'r gŵyr-geimion a wneir yn un-
iawn, a'r geirwon yn ffyrdd gwastad;
6 A phob cnawd a wêl iachawdwriaeth Duw.
7 Am hynny efe a ddywedodd wrth y bobl
oedd yn dyfod i'w bedyddio ganddo, O gen-
hedlaeth gwiberod, pwy a'ch rhag-rybuddiodd
chwi i ffoi oddi wrth y digofaint sydd ar ddyfod?
8 Dygwch gan hynny ffrwythau addas i
edifeirwch; ac na ddechreuwch ddywedyd
ynoch eich hunain, Y mae gennym ni Abra-
ham yn dad: canys yr wyf yn dywedyd i
chwi, y dichon Duw o'r cerrig hyn godi plant
i Abraham.
9 Ac yr awrhon y mae y fwyell wedi ei
gosod ar wreiddyn y prennau: pob pren gan
hynny ar nid yw yn dwyn ffrwyth da, a
gymmynir i lawr, ac a fwrir yn tân.
10 A'r bobloedd a ofynasant iddo, gan ddy-
wedyd, Pa beth gan hynny a wnawn ni?
11 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd wrth-
ynt, Y neb sydd ganddo ddwy bais, rhodded
i'r neb sydd heb yr un; a'r neb sydd ganddo
fwyd, gwnaed yr un modd.
12 A'r publicanod hefyd a ddaethant i'w

bedyddio, ac a ddywedasant wrtho, Athraw,
beth a wnawn ni?
13 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Na cheisiwch ddim mwy nag sydd wedi ei osod i chwi.
14 A'r milwyr hefyd a ofynasant iddo, gan
ddywedyd, A pha beth a wnawn ninnau? Ac
efe a ddywedodd wrthynt, Na fyddwch draws
wrth neb, ac na cham-achwynwch *ar neb;* a
byddwch foddlawn i'ch cyflogau.
15 Ac fel yr oedd y bobl yn disgwyl, a
phawb yn meddylied yn eu calonnau am
Ioan, ai efe oedd y Crist;
16 Ioan a attebodd, gan ddywedyd wrthynt
oll, Myfi yn ddiau ydwyf yn eich bedyddio
chwi â dwfr: ond y mae un cryfach na myfi
yn dyfod, yr hwn nid wyf fi deilwng i ddattod
carrai ei esgidiau: efe a'ch bedyddia chwi â'r
Yspryd Glân, ac â thân.
17 Yr hwn *y mae* ei wyntyll yn ei law, ac
efe a lwyr-lanhâ ei lawr dyrnu, ac a gasgl y
gwenith i'w ysgubor; ond yr us a lysg efe â
thân anniffoddadwy.
18 A llawer o bethau eraill a gynghorodd
efe, ac a bregethodd i'r bobl.
19 Ond Herod y tetrarch, pan geryddwyd ef
ganddo am Herodias gwraig Phylip ei frawd,
ac am yr holl ddrygioni a wnaethai Herod,
20 A chwanegodd hyn hefyd heb law y
cwbl, ac a gauodd ar Ioan yn y carchar.
21 ¶ A bu, pan oeddid yn bedyddio yr holl
bobl, a'r Iesu yn ei fedyddio hefyd, ac yn
gweddïo, agoryd y nef,
22 A disgyn o'r Yspryd Glân mewn rhith
corphorol, megis colommen, arno ef; a dyfod
llef o'r nef yn dywedyd, Ti yw fy anwyl Fab;
ynot ti y'm boddlonwyd.
23 A'r Iesu ei hun oedd ynghylch dechreu
ei ddengmlwydd ar hugain oed, mab (fel y
tybid) i Joseph, *fab* Eli,
24 *Fab* Matthat, *fab* Lefi, *fab* Melchi, *fab*
Janna, *fab* Joseph,
25 *Fab* Mattathïas, *fab* Amos, *fab* Naum,
fab Esli, *fab* Naggai,
26 *Fab* Maath, *fab* Mattathïas, *fab* Semei,
fab Joseph, *fab* Juda,
27 *Fab* Joanna, *fab* Rhesa, *fab* Zorobabel,
fab Salathiel, *fab* Neri,
28 *Fab* Melchi, *fab* Adi, *fab* Cosam, *fab*
Elmodam, *fab* Er,
29 *Fab* Jose, *fab* Eliezer, *fab* Jorim, *fab*
Matthat, *fab* Lefi,
30 *Fab* Simeon, *fab* Juda, *fab* Joseph, *fab*
Jonan, *fab* Eliacim,
31 *Fab* Melea, *fab* Mainan, *fab* Mattatha,
fab Nathan, *fab* Dafydd,
32 *Fab* Jesse, *fab* Obed, *fab* Booz, *fab*
Salmon, *fab* Naasson,
33 *Fab* Aminadab, *fab* Aram, *fab* Esrom,
fab Phares, *fab* Juda,
34 *Fab* Jacob, *fab* Isaac, *fab* Abraham, *fab*
Thara, *fab* Nachor,
35 *Fab* Saruch, *fab* Ragau, *fab* Phalec, *fab*
Heber, *fab* Sala,
36 *Fab* Cainan, *fab* Arphaxad, *fab* Sem, *fab*
Noë, *fab* Lamech,
37 *Fab* Mathusala, *fab* Enoch, *fab* Jared, *fab*
Maleleel, *fab* Cainan,
38 *Fab* Enos, *fab* Seth, *fab* Adda, *fab* Duw.

PENNOD IV.

1 *Temtiad ac ympryd Crist.* 13 *Y mae efe yn gorchfygu y cythraul:* 14 *yn dechreu pregethu.* 16 *Pobl Nazareth yn rhyfeddu am ei eiriau grasusol ef.* 33 *Y mae efe yn iachâu un cythreulig,* 38 *a mam gwraig Petr,* 40 *a llawer o gleifion eraill.* 41 *Y cythreuliaid yn cydnabod Crist, ac yn cael cerydd am hynny.* 43 *Y mae efe yn pregethu trwy y dinasoedd.*

A'R Iesu yn llawn o'r Yspryd Glân, a
ddychwelodd oddi wrth yr Iorddonen,
ac a arweiniwyd gan yr yspryd i'r anialwch,
2 Yn cael ei demtio gan ddiafol ddeugain
niwrnod. Ac ni fwyttâodd efe ddim o fewn
y dyddiau hynny: ac wedi eu diweddu hwynt,
ar ol hynny y daeth arno chwant bwyd.
3 A dywedodd diafol wrtho, Os mab Duw
ydwyt ti, dywed wrth y garreg hon fel y
gwneler hi yn fara.
4 A'r Iesu a attebodd iddo, gan ddywedyd,
Ysgrifenedig yw, Nad ar fara yn unig y bydd
dyn fyw, ond ar bob gair Duw.
5 A diafol, wedi ei gymmeryd ef i fynu i
fynydd uchel, a ddangosodd iddo holl deyrnasoedd y ddaear mewn munud awr.
6 A diafol a ddywedodd wrtho, I ti y
rhoddaf yr awdurdod hwn oll, a'u gogoniant
hwynt: canys i mi y rhoddwyd; ac i bwy
bynnag y mynnwyf y rhoddaf finnau hi.
7 Os tydi gan hynny a addoli o'm blaen,
eiddot ti fyddant oll.
8 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd
wrtho, Dos ymaith, Satan, yn fy ol i; canys
ysgrifenedig yw, Addoli yr Arglwydd dy
Dduw, ac ef yn unig a wasanaethi.
9 Ac efe a'i dug ef i Jerusalem, ac a'i gosododd ar binacl y deml, ac a ddywedodd
wrtho, Os mab Duw ydwyt, bwrw dy hun i
lawr oddi yma.
10 Canys ysgrifenedig yw, Y gorchymyn efe
i'w angelion o'th achos di, ar dy gadw di:
11 Ac y cyfodant di yn *eu* dwylaw, rhag i ti
un amser daro dy droed wrth garreg.
12 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd
wrtho, Dywedwyd, Na themtia yr Arglwydd
dy Dduw.
13 Ac wedi i ddiafol orphen yr holl demtasiwn, efe a ymadawodd âg ef dros amser.
14 ¶ A'r Iesu a ddychwelodd trwy nerth yr
yspryd i Galilea: a sôn a aeth am dano ef
trwy yr holl fro oddi amgylch.
15 Ac yr oedd efe yn athrawiaethu yn eu
synagogau hwynt, ac yn cael anrhydedd gan
bawb.
16 ¶ Ac efe a ddaeth i Nazareth, lle y magesid ef: ac yn ol ei arfer, efe a aeth i'r synagog ar y sabbath, ac a gyfododd i fynu i
ddarllen.
17 A rhoddwyd atto lyfr y prophwyd Esaias:
Ac wedi iddo agoryd y llyfr, efe a gafodd y
lle yr oedd yn ysgrifenedig,
18 Yspryd yr Arglwydd *sydd* arnaf fi, o herwydd iddo fy enneinio i; i bregethu i'r tlodion yr anfonodd fi, i iachâu y drylliedig o
galon, i bregethu gollyngdod i'r caethion, a
chaffaeliad golwg i'r deillion, i ollwng y rhai
ysig mewn rhydd-deb;
19 I bregethu blwyddyn gymmeradwy yr
Arglwydd.
20 Ac wedi iddo gau y llyfr, a'i roddi i'r
gweinidog, efe a eisteddodd. A llygaid pawb
oll yn y synagog oedd yn craffu arno.
21 Ac efe a ddechreuodd ddywedyd wrthynt,
Heddyw y cyflawnwyd yr ysgrythyr hon yn
eich clustiau chwi.
22 Ac yr oedd pawb yn dwyn tystiolaeth
iddo, ac yr oeddynt yn rhyfeddu am y geiriau
grasusol a ddeuai allan o'i enau ef. A hwy a
ddywedasant, Onid hwn yw mab Joseph?
23 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Yn hollawl y dywedwch y ddïareb hon wrthyf, Y
meddyg, iachâ di dy hun: y pethau a glywsom ni eu gwneuthur yn Capernaum, gwna
yma hefyd yn dy wlad dy hun.
24 Ac efe a ddywedodd, Yn wir meddaf i
chwi, Nad yw un prophwyd yn gymmeradwy
yn ei wlad ei hun.

25 Eithr mewn gwirionedd meddaf i chwi,
Llawer o wragedd gweddwon oedd yn Israel
yn nyddiau Elïas, pan gauwyd y nef dair
blynedd a chwe mis, fel y bu newyn mawr
trwy yr holl dir;
26 Ac nid at yr un o honynt yr anfonwyd
Elïas, ond i Sarepta yn Sidon, at wraig weddw.
27 A llawer o wahan-gleifion oedd yn Israel
yn amser Eliseus y prophwyd; ac ni lan-
hâwyd yr un o honynt, ond Naaman y Syriad.
28 A'r rhai holl yn y synagog, wrth glywed
y pethau hyn, a lanwyd o ddigofaint;
29 Ac a godasant i fynu, ac a'i bwriasant ef
allan o'r ddinas, ac a'i dygasant ef hyd ar ael
y bryn yr hwn yr oedd eu dinas wedi ei had-
eiladu arno, ar fedr ei fwrw ef bendramwn-
wgl i lawr.
30 Ond efe, gan fyned trwy eu canol hwynt,
a aeth ymaith;
31 Ac a ddaeth i waered i Capernaum, dinas
yn Galilea: ac yr oedd yn eu dysgu hwynt ar
y dyddiau sabbath.
32 A bu aruthr ganddynt wrth ei athraw-
iaeth ef: canys ei ymadrodd ef oedd gyd âg
awdurdod.
33 ¶ Ac yn y synagog yr oedd dyn â chan-
ddo yspryd cythraul aflan; ac efe a waeddodd
â llef uchel,
34 Gan ddywedyd, Och, beth sydd i ni a
wnelom â thi, Iesu o Nazareth? a ddaethost
ti i'n difetha ni? Myfi a'th adwaen pwy
ydwyt; Sanct Duw.
35 A'r Iesu a'i ceryddodd ef, gan ddywedyd,
Distawa, a dos allan o hono. A'r cythraul,
wedi ei daflu ef i'r canol, a aeth allan o hono,
heb wneuthur dim niwed iddo.
36 A daeth braw arnynt oll: a chyd-ymddi-
ddanasant â'u gilydd, gan ddywedyd, Pa ym-
adrodd *yw* hwn? gan ei fod ef trwy awdur-
dod a nerth yn gorchymyn yr ysprydion aflan,
a hwythau yn myned allan.
37 A sôn am dano a aeth allan i bob man
o'r wlad oddi amgylch.
38 ¶ A phan gyfododd *yr Iesu* o'r synagog,
efe a aeth i mewn i dŷ Simon. Ac yr oedd
chwegr Simon yn glaf o gryd blin: a hwy a
attolygasant arno drosti hi.
39 Ac efe a safodd uwch *ei phen* hi, ac a
geryddodd y cryd; a'*r cryd* a'i gadawodd hi:
ac yn y fan hi a gyfododd, ac a wasanaethodd
arnynt hwy.
40 ¶ A phan fachludodd yr haul, pawb a'r
oedd ganddynt rai cleifion o amryw glefydau,
a'u dygasant hwy atto ef; ac efe a roddes ei
ddwylaw ar bob un o honynt, ac a'u hiach-
âodd hwynt.
41 A'r cythreuliaid hefyd a aethant allan o
lawer, dan lefain a dywedyd, Ti yw Crist,
Mab Duw. Ac efe a'u ceryddodd hwynt, ac
ni adawai iddynt ddywedyd y gwyddent mai
efe oedd y Crist.
42 Ac wedi ei myned hi yn ddydd, efe a
aeth allan, ac a gychwynodd i le diffaeth:
a'r bobloedd a'i ceisiasant ef; a hwy a ddaeth-
ant hyd atto, ac a'i hattaliasant ef rhag myn-
ed ymaith oddi wrthynt.
43 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Yn wir y
mae yn rhaid i mi bregethu teyrnas Dduw i
ddinasoedd eraill hefyd: canys i hyn y'm
danfonwyd.
44 Ac yr oedd efe yn pregethu yn synagogau
Galilea.

PENNOD V.

1 *Crist yn dysgu y bobl allan o long Petr.* 4
*Trwy helfa ryfeddol o bysgod, yn dangos pa
fodd y gwnai efe ef a'i gyfeillion yn bysgod-
wyr dynion:* 12 *yn glanhâu y gwahan-glwyf-
us:* 16 *yn gweddïo yn y diffaethwch:* 18
yn iachâu un claf o'r parlys: 27 *yn galw
Matthew y publican.* 29 *Megis Physygwr
eneidiau, yn bwyttu gyd â phechaduriaid:*
34 *yn rhag-fynegi ymprydiau a chystuddiau
i'r apostolion, ar ol ei ddyrchafiad ef:* 36 *ac
yn cyffelybu disgyblion llwrf gweiniaid i
gostrelau hen, a dillad wedi treulio.*

BU hefyd, a'r bobl yn pwyso atto i wrando
gair Duw, yr oedd yntau yn sefyll yn
ymyl llyn Gennesaret;
2 Ac efe a welai ddwy long yn sefyll wrth y
llyn: a'r pysgodwyr a aethent allan o honynt,
ac oeddynt yn golchi *eu* rhwydau.
3 Ac efe a aeth i mewn i un o'r llongau, yr
hon oedd eiddo Simon, ac a ddymunodd arno
wthio ychydig oddi wrth y tir. Ac efe a
eisteddodd, ac a ddysgodd y bobloedd allan
o'r llong.
4 A phan beidiodd â llefaru, efe a ddywed-
odd wrth Simon, Gwthia i'r dwfn, a bwriwch
eich rhwydau am helfa.
5 A Simon a attebodd ac a ddywedodd
wrtho, O Feistr, er i ni boeni ar hŷd y nos, ni
ddaliasom ni ddim: etto ar dy air di mi a
fwriaf y rhwyd.
6 Ac wedi iddynt wneuthur hynny, hwy a
ddaliasant liaws mawr o bysgod: a'u rhwyd
hwynt a rwygodd.
7 A hwy a amneidiasant ar *eu* cyfeillion,
oedd yn y llong arall, i ddyfod i'w cynnorth-
wyo hwynt. A hwy a ddaethant; a llan-
wasant y ddwy long, onid oeddynt hwy ar
soddi.
8 A Simon Petr, pan welodd *hynny*, a syrth-
iodd wrth liniau yr Iesu, gan ddywedyd, Dos
ymaith oddi wrthyf; canys dyn pechadurus
wyf fi, O Arglwydd.
9 Oblegid braw a ddaethai arno ef, a'r rhai
oll oedd gyd âg ef, o herwydd yr helfa bysgod
a ddaliasent hwy:
10 A'r un ffunud ar Iago ac Ioan hefyd,
meibion Zebedeus, y rhai oedd gyfrannogion
â Simon. A dywedodd yr Iesu wrth Simon,
Nac ofna: o hyn allan y dali ddynion.
11 Ac wedi iddynt ddwyn y llongau i dir,
hwy a adawsant bob peth, ac a'i dilynasant
ef.
12 ¶ A bu, fel yr oedd efe mewn rhyw
ddinas, wele wr yn llawn o'r gwahan-glwyf:
a phan welodd efe yr Iesu, efe a syrthiodd ar
ei wyneb, ac a ymbiliodd âg ef, gan ddy-
wedyd, O Arglwydd, os ewyllysi, ti a elli fy
nglanhâu.
13 Yntau a estynodd *ei* law, ac a gyffyrdd-
odd âg ef, gan ddywedyd, Yr wyf yn ewyll-
ysio; bydd lân. Ac yn ebrwydd y gwahan-
glwyf a aeth ymaith oddi wrtho.
14 Ac efe a orchymynodd iddo na ddywedai
i neb: eithr dos *ymaith*, a dangos dy hun i'r
offeiriad, ac offrwm dros dy lanhâd, fel y
gorchymynodd Moses, er tystiolaeth iddynt.
15 A'r gair am dano a aeth yn fwy ar led: a
llawer o bobloedd a ddaethant ynghyd i'w
wrando ef, ac i'w hiachâu ganddo o'u clef-
ydau.
16 ¶ Ac yr oedd efe yn cilio o'r neilldu yn
y diffaethwch, ac yn gweddio.
17 A bu ar ryw ddiwrnod, fel yr oedd efe yn
athrawiaethu, fod Phariseaid a doctoriaid y
gyfraith yn eistedd *yno*, y rhai a ddaethent o
bob pentref yn Galilea, a Judea, a Jerusalem:
ac yr oedd gallu yr Arglwydd i'w hiachâu
hwynt.
18 ¶ Ac wele wŷr yn dwyn mewn gwely
ddyn a oedd glaf o'r parlys: a hwy a geisias-
ant ei ddwyn ef i mewn, a'i ddodi ger ei fron
ef.

19 A phan na fedrent gael pa ffordd y dygent ef i mewn, o achos y dyrfa, hwy a ddringasant ar nen y tŷ, ac a'i gollyngasant ef i waered yn y gwely trwy y pridd-lechau, yn y canol ger bron yr Iesu.

20 A phan welodd efe eu ffydd hwynt, efe a ddywedodd wrtho, Y dyn, maddeuwyd i ti dy bechodau.

21 A'r ysgrifenyddion, a'r Phariseaid a ddechreuasant ymresymmu, gan ddywedyd, Pwy yw hwn sydd yn dywedyd cabledd? pwy a ddichon faddeu pechodau ond Duw yn unig?

22 A'r Iesu, yn gwybod eu hymresymiadau hwynt, a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Pa resymmu yn eich calonnau yr ydych?

23 Pa un hawsaf, ai dywedyd, Maddeuwyd i ti dy bechodau; ai dywedyd, Cyfod, a rhodia?

24 Ond fel y gwypoch fod gan Fab y dyn awdurdod ar y ddaear i faddeu pechodau, (eb efe wrth y claf o'r parlys) Yr wyf yn dywedyd wrthyt, Cyfod, a chymmer dy wely, a dos i'th dŷ.

25 Ac yn y man y cyfododd efe i fynu yn eu gŵydd hwynt; ac efe a gymmerth yr hyn y gorweddai arno, ac a aeth ymaith i'w dŷ ei hun, gan ogoneddu Duw.

26 A syndod a ddaeth ar bawb, a hwy a ogoneddasant Dduw; a hwy a lanwyd o ofn, gan ddywedyd, Gwelsom bethau anhygoel heddyw.

27 ¶ Ac ar ol y pethau hyn yr aeth efe allan, ac a welodd bublican a'i enw Lefi, yn eistedd wrth y dollfa: ac efe a ddywedodd wrtho, Dilyn fi.

28 Ac efe a adawodd bob peth, ac a gyfododd i fynu, ac a'i dilynodd ef.

29 A gwnaeth Lefi iddo wledd fawr yn ei dŷ: ac yr oedd tyrfa fawr o bublicanod ac eraill, yn eistedd gyd â hwynt ar y bwrdd.

30 Eithr eu hysgrifenyddion a'u Phariseaid hwynt a furmurasant yn erbyn ei ddisgyblion ef, gan ddywedyd, Paham yr ydych chwi yn bwytta ac yn yfed gyd â phublicanod a phechaduriaid?

31 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Nid rhaid i'r rhai iach wrth feddyg; ond i'r rhai cleifion.

32 Ni ddaethum i alw rhai cyfiawn, ond pechaduriaid i edifeirwch.

33 ¶ A hwy a ddywedasant wrtho, Paham y mae disgyblion Ioan yn ymprydio yn fynych, ac yn gwneuthur gweddïau, a'r un modd yr eiddo y Phariseaid; ond yr eiddot ti yn bwytta ac yn yfed?

34 Yntau a ddywedodd wrthynt, A ellwch chwi beri i blant yr ystafell briodas ymprydio, tra fyddo y priodas-fab gyd â hwynt?

35 Ond y dyddiau a ddaw, pan ddyger y priodas-fab oddi arnynt; ac yna yr ymprydiant yn y dyddiau hynny.

36 ¶ Ac efe a ddywedodd hefyd ddammeg wrthynt: Ni rydd neb lain o ddilledyn newydd mewn hen ddilledyn: os amgen, y mae y newydd yn gwneuthur rhwygiad, a'r llain o'r newydd ni chyttuna â'r hen.

37 Ac nid yw neb yn bwrw gwin newydd i hen gostrelau: os amgen, y gwin newydd a ddryllia y costrelau, ac efe a red allan, a'r costrelau a gollir.

38 Eithr gwin newydd sydd raid ei fwrw mewn costrelau newyddion; a'r ddau a gedwir.

39 Ac nid oes neb gwedi iddo yfed *gwin* hen, a chwennych y newydd yn y fan: canys efe a ddywed, Gwell yw yr hen.

PENNOD VI.

1 *Crist yn argyhoeddi dallineb y Phariseaid ynghylch cadw y sabbath, trwy ysgrythyrau, a rheswm, a gwyrthiau:* 13 *yn dewis deuddeg apostol:* 17 *yn iachâu y cleifion:* 20 *a cher bron y bobl, yn pregethu i'w ddisgyblion fendithion a melldithion.* 27 *Pa fodd y mae i ni garu ein gelynion:* 46 *a chysylltu ufudddod gweithredoedd da ynghyd â gwrandaw y gair; rhag, yn nrwg-ddydd profedigaeth, i ni syrthio fel tŷ wedi ei adeiladu ar wyneb y ddaear, heb ddim sylfaen.*

ABU ar yr ail prif sabbath, fyned o hono trwy yr ŷd: a'i ddisgyblion a dynnasant y tywys, ac a'u bwyttasant, gwedi *eu* rhwbio â'u dwylaw.

2 A rhai o'r Phariseaid a ddywedasant wrthynt, Paham yr ydych yn gwneuthur yr hyn nid yw gyfreithlawn ei wneuthur ar y sabbathau?

3 A'r Iesu gan atteb iddynt, a ddywedodd, Oni ddarllenasoch hyn chwaith, yr hyn a wnaeth Dafydd, pan oedd chwant bwyd arno ef, a'r rhai oedd gyd âg ef:

4 Y modd yr aeth efe i mewn i dŷ Dduw, ac y cymmerth ac y bwyttaodd y bara gosod, ac a'i rhoddes hefyd i'r rhai oedd gyd âg ef; yr hwn nid yw gyfreithlawn ei fwytta, ond i'r offeiriaid yn unig?

5 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Y mae Mab y dyn yn Arglwydd ar y sabbath hefyd.

6 ¶ A bu hefyd ar sabbath arall, iddo fyned i mewn i'r synagog, ac athrawiaethu: ac yr oedd yno ddyn â'i law ddehau wedi gwywo.

7 A'r ysgrifenyddion a'r Phariseaid a'i gwyliasant ef, a iachâi efe ef ar y *dydd* sabbath; fel y caffent achwyn yn ei erbyn ef.

8 Eithr efe a wybu eu meddyliau hwynt, ac a ddywedodd wrth y dyn oedd â'r llaw wedi gwywo, Cyfod i fynu, a saf yn y canol. Ac efe a gyfododd i fynu, ac a safodd.

9 Yr Iesu am hynny a ddywedodd wrthynt, Myfi a ofynaf i chwi, Beth sydd gyfreithlawn ar y sabbathau? gwneuthur da, ynte gwneuthur drwg? cadw einioes, ai colli?

10 Ac wedi edrych arnynt oll oddi amgylch, efe a ddywedodd wrth y dyn, Estyn dy law. Ac efe a wnaeth felly: a'i law ef a wnaed yn iach fel y llall.

11 A hwy a lanwyd o ynfydrwydd, ac a ymddiddanasant y naill wrth y llall, pa beth a wnaent i'r Iesu.

12 A bu yn y dyddiau hynny, fyned o hono ef allan i'r mynydd i weddïo; a pharhâu ar hyd y nos yn gweddïo Duw.

13 ¶ A phan aeth hi yn ddydd, efe a alwodd atto ei ddisgyblion: ac o honynt efe a etholodd ddeuddeg, y rhai hefyd a enwodd efe yn apostolion;

14 Simon (yr hwn hefyd a enwodd efe Petr) ac Andreas ei frawd; Iago, ac Ioan; Phylip, a Bartholomëus;

15 Matthew, a Thomas; Iago *mab* Alphëus, a Simon a elwir Zelotes;

16 Judas *brawd* Iago, a Judas Iscariot, yr hwn hefyd a aeth yn fradwr.

17 ¶ Ac efe a aeth i waered gyd â hwynt, ac a safodd mewn gwastattir; a'r dyrfa o'i ddisgyblion, a lliaws mawr o bobl o holl Judea a Jerusalem, ac o duedd môr Tyrus a Sidon, y rhai a ddaeth i wrando arno, ac i'w hiachâu o'u clefydau;

18 A'r rhai a flinid gan ysprydion aflan: a hwy a iachâwyd.

19 A'r holl dyrfa oedd yn ceisio cyffwrdd âg ef; am fod nerth yn myned o hono allan, ac yn iachâu pawb.

20 ¶ Ac efe a ddyrchafodd ei olygon ar ei

ddisgyblion, ac a ddywedodd, Gwyn eich byd
y tlodion: canys eiddoch chwi yw teyrnas
Dduw.
21 Gwyn eich byd y rhai ydych yn dwyn
newyn yr awrhon: canys chwi a ddigonir.
Gwyn eich byd y rhai ydych yn wylo yr
awrhon: canys chwi a chwerddwch.
22 Gwyn eich byd pan y'ch casâo dynion, a
phan y'ch didolant *oddi wrthynt*, ac y'*ch*
gwaradwyddant, ac y bwriant eich enw allan
megis drwg, er mwyn Mab y dyn.
23 Byddwch lawen y dydd hwnnw, a llem-
mwch: canys wele, eich gwobr *sydd* fawr yn
y nef: oblegid yr un ffunud y gwnaeth eu
tadau hwynt i'r prophwydi.
24 Eithr gwae chwi y cyfoethogion: canys
derbyniasoch eich diddanwch.
25 Gwae chwi y rhai llawn: canys chwi
a ddygwch newyn. Gwae chwi y rhai a
chwerddwch yr awr hon: canys chwi a alar-
wch ac a wylwch.
26 Gwae chwi pan ddywedo pob dyn yn dda
am danoch: canys felly y gwnaeth eu tadau
hwynt i'r gau brophwydi.
27 ¶ Ond yr wyf yn dywedyd wrthych chwi
y rhai ydych yn gwrando, Cerwch eich gel-
ynion; gwnewch dda i'r rhai a'ch casânt:
28 Bendithiwch y rhai a'ch melldithiant, a
gweddïwch dros y rhai a'ch drygant.
29 Ac i'r hwn a'th darawo ar y *naill* gern,
cynnyg y llall hefyd; ac i'r hwn a ddygo
ymaith dy gochl, na wahardd dy bais hefyd.
30 A dyro i bob un a geisio gennyt; a chan
y neb a fyddo yn dwyn yr eiddot, na chais
eilchwyl.
31 Ac fel y mynnech wneuthur o ddynion
i chwi, gwnewch chwithau iddynt yr un
ffunud.
32 Ac os cerwch y rhai a'ch carant chwithau,
pa ddiolch fydd i chwi? oblegid y mae pech-
aduriaid hefyd yn caru y rhai a'u câr hwy-
thau.
33 Ac os gwnewch dda i'r rhai a wnant dda
i chwithau, pa ddiolch fydd i chwi? oblegid
y mae y pechaduriaid hefyd yn gwneuthur yr
un peth.
34 Ac os rhoddwch echwyn i'r rhai yr ydych
yn gobeithio y cewch chwithau ganddynt, pa
ddiolch fydd i chwi? oblegid y mae y pech-
aduriaid hefyd yn rhoddi echwyn i bechad-
uriaid, fel y derbyniont y cyffelyb.
35 Eithr cerwch eich gelynion, a gwnewch
dda, a rhoddwch echwyn, heb obeithio dim
drachefn; a'ch gwobr a fydd mawr, a phlant
fyddwch i'r Goruchaf: canys daionus yw efe
i'r rhai anniolchgar a drwg.
36 Byddwch gan hynny drugarogion, megis
ag y mae eich Tad yn drugarog.
37 Ac na fernwch, ac ni'ch bernir: na
chondemniwch, ac ni'ch condemnir: madd-
euwch, a maddeuir i chwithau:
38 Rhoddwch, a rhoddir i chwi: mesur da,
dwysedig, ac wedi ei ysgwyd, ac yn myned
trosodd, a roddant yn eich mynwes: canys
â'r un mesur ag y mesuroch, y mesurir i chwi
drachefn.
39 Ac efe a ddywedodd ddammeg wrthynt:
A ddichon y dall dywyso y dall? oni syrth-
iant ill dau yn y clawdd?
40 Nid yw y disgybl uwch law ei athraw:
eithr pob un perffaith a fydd fel ei athraw.
41 A phaham yr wyt ti yn edrych ar y
brycheuyn sydd yn llygad dy frawd, ac nad
ydwyt yn ystyried y trawst sydd yn dy lygad
dy hun?
42 Neu pa fodd y gelli di ddywedyd wrth dy
frawd, *Fy* mrawd, gâd i mi dynnu allan y
brycheuyn sydd yn dy lygad, a thithau heb
weled y trawst sydd yn dy lygad dy hun? O
ragrithiwr, bwrw allan y trawst o'th lygad dy
hun yn gyntaf; ac yna y gweli yn eglur dyn-
nu allan y brycheuyn sydd yn llygad dy
frawd.
43 Canys nid yw pren da yn dwyn ffrwyth
drwg; na phren drwg yn dwyn ffrwyth da.
44 Oblegid pob pren a adwaenir wrth ei
ffrwyth ei hun: canys nid oddi ar ddrain y
casglant ffigys, nac oddi ar berth yr heliant
rawnwin.
45 Y dyn da, o ddaionus drysor ei galon, a
ddwg allan ddaioni; a'r dyn drwg, o ddryg-
ionus drysor ei galon, a ddwg allan ddrygioni:
canys o helaethrwydd y galon y mae ei enau
yn llefaru.
46 ¶ Paham hefyd yr ydych yn fy ngalw
i, Arglwydd, Arglwydd, ac nad ydych yn
gwneuthur yr hyn yr wyf yn ei ddywedyd?
47 Pwy bynnag a ddêl attaf fi, ac a wrendy
fy ngeiriau, ac a'u gwnelo hwynt, mi a ddang-
osaf i chwi i bwy y mae efe yn gyffelyb.
48 Cyffelyb yw i ddyn yn adeiladu tŷ, yr
hwn a gloddiodd, ac a aeth yn ddwfn, ac a
osododd ei sail ar y graig: a phan ddaeth
llifeiriant, y llif-ddyfroedd a gurodd ar y tŷ
hwnnw, ac ni allai ei siglo; canys yr oedd
wedi ei seilio ar y graig.
49 Ond yr hwn a wrendy, ac ni wna, cy-
ffelyb yw i ddyn a adeiladai dŷ ar y ddaear,
heb sail; ar yr hwn y curodd y llif-ddyfr-
oedd, ac yn y fan y syrthiodd: a chwymp y
tŷ hwnnw oedd fawr.

PENNOD VII.

1 *Crist yn caffael mwy o ffydd yn y canwriad, un o'r Cenhedloedd, nag yn yr un o'r Iuddewon: 10 yn iachâu ei was ef yn ei absen: 11 yn cyfodi o farw i fyw fab y wraig weddw o Nain: 19 yn atteb cenhadon Ioan, trwy ddangos ei wyrthiau: 24 yn tystiolaethu i'r bobl ei feddwl am Ioan: 30 yn bwrw bai ar yr Iuddewon, y rhai ni ellid eu hynnill na thrwy ymarweddiad Ioan, na'r eiddo yr Iesu. 36 ac yn dangos trwy achlysur y wraig oedd bechadures pa fodd y mae efe yn gyfaill i bechaduriaid, nid i'w maentumio mewn pechodau, ond i fuddeu iddynt eu pechodau, ar eu ffydd a'u hedifeirwch.*

AC wedi iddo orphen ei holl ymadroddion
lle y clywai y bobl, efe a aeth i mewn i
Capernaum.
2 A gwas rhyw ganwriad, yr hwn oedd
anwyl ganddo, oedd yn ddrwg ei hwyl, yn
mron marw.
3 A phan glybu efe sôn am yr Iesu, efe a
ddanfonodd atto henuriaid yr Iuddewon, gan
attolwg iddo ddyfod a iachâu ei was ef.
4 Y rhai pan ddaethant at yr Iesu, a attol-
ygasant arno yn daer, gan ddywedyd, Oblegid
y mae efe yn haeddu cael gwneuthur o honot
hyn iddo.
5 Canys y mae yn caru ein cenedl ni, ac efe
a adeiladodd i ni synagog.
6 A'r Iesu a aeth gyd â hwynt. Ac efe
weithian heb fod neppell oddi wrth y tŷ, y
canwriad a anfonodd gyfeillion atto, gan ddy-
wedyd wrtho, Arglwydd, na phoena; canys
nid wyf fi deilwng i ddyfod o honot dan fy
nghronglwyd:
7 O herwydd paham ni'm tybiais fy hun yn
deilwng i ddyfod attat: eithr dywed y gair, a
iach fydd fy ngwas.
8 Canys dyn wyf finnau wedi fy ngosod dan
awdurdod, a chennyf filwyr danaf: ac meddaf
wrth hwn, Dos, ac efe a â; ac wrth arall,
Tyred, ac efe a ddaw; ac wrth fy ngwas,
Gwna hyn, ac efe a'i gwna.
9 Pan glybu yr Iesu y pethau hyn, efe a

ryfeddodd wrtho, ac a drodd, ac a ddywedodd wrth y bobl oedd yn ei ganlyn, Yr ydwyf yn dywedyd i chwi, Ni chefais gymmaint ffydd, na ddo yn yr Israel.

10 A'r rhai a anfonasid, wedi iddynt ddychwelyd i'r tŷ, a gawsant y gwas a fuasai glaf, yn holliach.

11 ¶ A bu drannoeth, iddo ef fyned i ddinas a elwid Nain; a chyd âg ef yr aeth llawer o'i ddisgyblion, a thyrfa fawr.

12 A phan ddaeth efe yn agos at borth y ddinas, wele un marw a ddygid allan, *yr hwn oedd* unig fab ei fam, a honno yn weddw: a bagad o bobl y ddinas oedd gyd â hi.

13 A'r Arglwydd pan y gwelodd hi, a gymmerodd drugaredd arni, ac a ddywedodd wrthi, Nac wyla.

14 A phan ddaeth *attynt*, efe a gyffyrddodd â'r elor: (a'r rhai oedd yn ei dwyn, a safasant) Ac efe a ddywedodd, Y mab ieuangc, yr wyf yn dywedyd wrthyt, Cyfod.

15 A'r marw a gyfododd yn ei eistedd, ac a ddechreuodd lefaru. Ac efe a'i rhoddes i'w fam.

16 Ac ofn a ddaeth ar bawb: a hwy a ogoneddasant Dduw, gan ddywedyd, Prophwyd mawr a gyfododd yn ein plith; ac, Ymwelodd Duw â'i bobl.

17 A'r gair hwn a aeth allan am dano trwy holl Judea, a thrwy gwbl o'r wlad oddi amgylch.

18 A'i ddisgyblion a fynegasant i Ioan hyn oll.

19 ¶ Ac Ioan, wedi galw rhyw ddau o'i ddisgyblion atto, a anfonodd at yr Iesu, gan ddywedyd, Ai ti yw yr hwn sydd yn dyfod? ai un arall yr ŷm yn ei ddisgwyl?

20 A'r gwŷr pan ddaethant atto, a ddywedasant, Ioan Fedyddiwr a'n danfonodd ni attat ti, gan ddywedyd, Ai ti yw yr hwn sydd yn dyfod? ai arall yr ŷm yn ei ddisgwyl?

21 A'r awr honno efe a iachâodd lawer oddi wrth glefydau, a phlâau, ac ysprydion drwg; ac i lawer o ddeillion y rhoddes efe eu golwg.

22 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Ewch a mynegwch i Ioan y pethau a welsoch ac a glywsoch; fod y deillion yn gweled eilwaith, y cloffion yn rhodio, y gwahan-glwyfus wedi eu glanhâu, y byddariaid yn clywed, y meirw yn cyfodi, y tlodion yn derbyn yr efengyl.

23 A gwŷn ei fyd y neb ni rwystrir ynof fi.

24 ¶ Ac wedi i genhadau Ioan fyned ymaith, efe a ddechreuodd ddywedyd wrth y bobloedd am Ioan, Beth yr aethoch allan i'r diffaethwch i'*w* weled? Ai corsen yn siglo gan wynt?

25 Ond pa beth yr aethoch allan i'*w* weled? Ai dyn wedi ei ddilladu â dillad esmwyth? Wele, y rhai sydd yn arfer dillad anrhydeddus, a moethau, mewn palasau brenhinoedd y maent.

26 Eithr beth yr aethoch allan i'*w* weled? Ai prophwyd? Yn ddiau meddaf i chwi, a llawer mwy na phrophwyd.

27 Hwn yw *efe* am yr un yr ysgrifenwyd, Wele, yr wyf fi yn anfon fy nghennad o flaen dy wyneb, yr hwn a barottôa dy ffordd o'th flaen.

28 Canys meddaf i chwi, Ym mhlith y rhai a aned o wragedd, nid oes brophwyd mwy nag Ioan Fedyddiwr: eithr yr hwn sydd leiaf yn nheyrnas Dduw, sydd fwy nag ef.

29 A'r holl bobl a'r oedd yn gwrando, a'r publicanod, a gyfiawnhasant Dduw, gwedi eu bedyddio â bedydd Ioan.

30 Eithr y Phariseaid a'r cyfreithwyr yn eu herbyn eu hunain a ddiystyrasant gynghor Duw, heb eu bedyddio ganddo.

31 ¶ A dywedodd yr Arglwydd, I bwy gan hynny y cyffelybaf ddynion y genhedlaeth hon? ac i ba beth y maent yn debyg?

32 Tebyg ydynt i blant yn eistedd yn y farchnad, ac yn llefain wrth eu gilydd, ac yn dywedyd, Canasom bibau i chwi, ac ni ddawnsiasoch; cwynfanasom i chwi, ac nid wylasoch.

33 Canys daeth Ioan Fedyddiwr heb na bwytta bara, nac yfed gwin; a chwi a ddywedwch, Y mae cythraul ganddo.

34 Daeth Mab y dyn yn bwytta ac yn yfed; ac yr ydych yn dywedyd, Wele ddyn glwth, ac yfwr gwin, cyfaill publicanod a phechaduriaid.

35 A doethineb a gyfiawnhâwyd gan bawb o'i phlant.

36 ¶ Ac un o'r Phariseaid a ddymunodd arno fwytta gyd âg ef: ac yntau a aeth i dŷ y Pharisead, ac a eisteddodd i fwytta.

37 Ac wele, gwraig yn y ddinas, yr hon oedd bechadures, pan wybu hi fod yr Iesu yn eistedd ar y bwrdd yn nhŷ y Pharisead, a ddug flwch o ennaint:

38 A chan sefyll wrth ei draed ef o'r tu ol, ac wylo, *hi* a ddechreuodd olchi ei draed ef â dagrau, ac a'*u* sychodd â gwallt ei phen: a hi a gusanodd ei draed ef, ac a'*u* hirodd â'r ennaint.

39 A phan welodd y Pharisead, yr hwn a'i gwahoddasai, efe a ddywedodd ynddo ei hun, gan ddywedyd, Pe bai hwn brophwyd, efe a wybuasai pwy, a pha fath wraig *yw yr hon* sydd yn cyffwrdd âg ef: canys pechadures yw hi.

40 A'r Iesu gan atteb a ddywedodd wrtho, Simon, y mae gennyf beth i'w ddywedyd wrthyt. Yntau a ddywedodd, Athraw, dywed.

41 Dau ddyledwr oedd i'r un echwynwr: y naill oedd arno bùm can ceiniog o ddyled, a'r llall ddeg a deugain.

42 A phryd nad oedd ganddynt ddim i dalu, efe a faddeuodd iddynt ill dau. Dywed gan hynny, pwy o'r rhai hyn a'i câr ef yn fwyaf?

43 A Simon a attebodd ac a ddywedodd, Yr wyf fi yn tybied mai yr hwn y maddeuodd efe iddo fwyaf. Yntau a ddywedodd wrtho, Uniawn y bernaist.

44 Ac efe a drodd at y wraig, ac a ddywedodd wrth Simon, A weli di y wraig hon? mi a ddaethum i'th dŷ di, ac ni roddaist i mi ddwfr i'm traed: ond hon a olchodd fy nhraed â dagrau, ac a'*u* sychodd â gwallt ei phen.

45 Ni roddaist i mi gusan: ond hon, er pan ddaethum i mewn, ni pheidiodd â chusanu fy nhraed.

46 Fy mhen âg olew nid iraist: ond hon a irodd fy nhraed âg ennaint.

47 O herwydd paham y dywedaf wrthyt, Maddeuwyd ei haml bechodau hi; oblegid hi a garodd yn fawr: ond y neb y maddeuer ychydig iddo, a gâr ychydig.

48 Ac efe a ddywedodd wrthi, Maddeuwyd i ti dy bechodau.

49 A'r rhai oedd yn cyd-eistedd i fwytta a ddechreuasant ddywedyd ynddynt eu hunain, Pwy yw hwn sydd yn maddeu pechodau hefyd?

50 Ac efe a ddywedodd wrth y wraig, Dy ffydd a'th gadwodd; dos mewn tangnefedd.

PENNOD VIII.

1 *Y gwragedd yn gweini i Grist o'u golud.* 4 *Crist, wedi iddo bregethu o fan i fan, a'i apostolion yn ei ganlyn, yn gosod allan ddammeg yr hauwr;* 16 *a'r ganwyll* · 21 *yn dang-*

*os pwy ydyw ei fam a'i frodyr: 22 yn
ceryddu y gwyntoedd: 26 yn bwrw y lleng
gythreuliaid allan o'r dyn, i'r genfaint foch.
37 Y Gadareniaid yn ei wrthod ef: 43 yntau
yn iachâu y wraig o'i diferlif gwaed, 49 ac
yn bywhâu merch Jairus.*

A BU wedi hynny, iddo fyned trwy bob
dinas a thref, gan bregethu, ac efengylu
teyrnas Dduw: a'r deuddeg *oedd* gyd âg ef;
2 A gwragedd rai, a'r a iachesid oddi wrth
ysprydion drwg a gwendid; Mair yr hon a
elwid Magdalen, o'r hon yr aethai saith
gythraul allan;
3 Joanna, gwraig Chusa, goruchwyliwr
Herod; a Susanna, a llawer eraill, y rhai
oedd yn gweini iddo o'r pethau oedd gan-
ddynt.
4 ¶ Ac wedi i lawer o bobl ymgynnull
ynghyd, a chyrchu atto o bob dinas, efe a
ddywedodd ar ddammeg:
5 Yr hauwr a aeth allan i hau ei had: ac
wrth hau, peth a syrthiodd ar ymyl y ffordd;
ac a fathrwyd, ac ehediaid y nef a'i bwyt-
tâodd.
6 A pheth arall a syrthiodd ar y graig; a
phan eginodd, y gwywodd, am nad oedd iddo
wlybwr.
7 A pheth arall a syrthiodd ym mysg drain;
a'r drain a gyd-dyfasant, ac a'i tagasant ef.
8 A pheth arall a syrthiodd ar dir da; ac a
eginodd, ac a ddug ffrwyth ar ei ganfed.
Wrth ddywedyd y pethau hyn, efe a lefodd,
Y neb sydd â chlustiau ganddo i wrando,
gwrandawed.
9 A'i ddisgyblion a ofynasant iddo, gan ddy-
wedyd, Pa ddammeg oedd hon?
10 Yntau a ddywedodd, I chwi y rhoddwyd
gwybod dirgeloedd teyrnas Dduw: eithr i
eraill ar ddammegion; fel yn gweled na wel-
ant, ac yn clywed na ddeallant.
11 A dyma y ddammeg: Yr had yw gair
Duw.
12 A'r rhai ar ymyl y ffordd, ydyw y rhai
sydd yn gwrando: wedi hynny y mae y diafol
yn dyfod, ac yn dwyn ymaith y gair o'u calon
hwynt, rhag iddynt gredu, a bod yn gad-
wedig.
13 A'r rhai ar y graig, *yw y rhai* pan glyw-
ant, a dderbyniant y gair yn llawen; a'r rhai
hyn nid oes ganddynt wreiddyn, y rhai sydd
yn credu dros amser, ac yn amser profedig-
aeth yn cilio.
14 A'r hwn a syrthiodd ym mysg drain, yw
y rhai a wrandawsant; ac wedi iddynt fyned
ymaith, hwy a dagwyd gan ofalon, a golud,
a melyswedd buchedd, ac nid ydynt yn dwyn
ffrwyth i berffeithrwydd.
15 A'r hwn ar y tir da, yw y rhai hyn, y rhai
â chalon hawddgar a da, ydynt yn gwrando
y gair, ac yn ei gadw, ac yn dwyn ffrwyth
trwy amynedd.
16 ¶ Nid yw neb wedi goleu canwyll, yn ei
chuddio hi â llestr, neu yn *ei* dodi dan wely;
eithr yn ei gosod ar ganhwyllbren, fel y caffo
y rhai a ddêl i mewn weled y goleuni.
17 Canys nid oes dim dirgel, a'r ni bydd
amlwg; na dim cuddiedig, a'r nis gwybyddir,
ac na ddaw i'r goleu.
18 Edrychwch am hynny pa fodd y clywoch:
canys pwy bynnag y mae ganddo, y rhoddir
iddo; a'r neb nid oes ganddo, ie, yr hyn y
mae yn tybied ei fod ganddo, a ddygir oddi
arno.
19 ¶ Daeth atto hefyd *ei* fam a'i frodyr; ac
ni allent ddyfod hyd atto gan y dorf.
20 A mynegwyd iddo *gan rai*, yn dywedyd,
Y mae dy fam a'th frodyr yn sefyll allan, yn
ewyllysio dy weled.
21 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd
wrthynt, Fy mam i a'm brodyr i yw y rhai
hyn sydd yn gwrando gair Duw, ac yn ei
wneuthur.
22 ¶ A bu ar ryw ddiwrnod, ac efe a aeth i
long, efe a'i ddisgyblion: a dywedodd wrth-
ynt, Awn trosodd i'r tu hwnt i'r llyn. A hwy
a gychwynasant.
23 Ac fel yr oeddynt yn hwylio, efe a hun-
odd: a chawod o wynt a ddisgynodd ar y
llyn; ac yr oeddynt yn llawn *o ddwfr*, ac
mewn enbydrwydd.
24 A hwy a aethant atto, ac a'i deffroisant
ef, gan ddywedyd, O Feistr, Feistr, darfu am
danom. Ac efe a gyfododd, ac a geryddodd
y gwynt a'r tonnau dwfr: a hwy a beidias-
ant, a hi a aeth yn dawel.
25 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pa le y
mae eich ffydd chwi? A hwy wedi ofni, a
ryfeddasant, gan ddywedyd wrth eu gilydd,
Pwy yw hwn, gan ei fod yn gorchymyn i'r
gwyntoedd ac i'r dwfr hefyd, a hwythau yn
ufuddhâu iddo?
26 ¶ A hwy a hwyliasant i wlad y Gada-
reniaid, yr hon sydd o'r tu arall, ar gyfer Ga-
lilea.
27 Ac wedi iddo fyned allan i dir, cyfarfu
âg ef ryw wr o'r ddinas, yr hwn oedd ganddo
gythreuliaid er ys talm o amser; ac ni wisgai
ddillad, ac nid arhosai mewn tŷ, ond yn y
beddau.
28 *Hwn*, wedi gweled yr Iesu, a dolefain, a
syrthiodd i lawr ger ei fron ef, ac a ddywed-
odd â llef uchel, Beth sydd i mi â thi, O Iesu,
Fab Duw goruchaf? yr wyf yn attolwg i ti
na'm poenech.
29 (Canys efe a orchymynasai i'r yspryd
aflan ddyfod allan o'r dyn. Canys llawer o
amserau y cipiasai ef: ac efe a gedwid yn
rhwym â chadwynau, ac â llyffetheiriau; ac
wedi dryllio y rhwymau, efe a yrrwyd gan y
cythraul i'r diffaethwch)
30 A'r Iesu a ofynodd iddo, gan ddywedyd,
Beth yw dy enw di? Yntau a ddywedodd,
Lleng: canys llawer o gythreuliaid a aethent
iddo ef.
31 A hwy a ddeisyfasant arno, na orchym-
ynai iddynt fyned i'r dyfnder.
32 Ac yr oedd yno genfaint o foch lawer yn
pori ar y mynydd: a hwynt-hwy a attolyg-
asant iddo adael iddynt fyned i mewn i'r rhai
hynny. Ac efe a adawodd iddynt.
33 A'r cythreuliaid a aethant allan o'r dyn,
ac a aethant i mewn i'r moch: a'r genfaint a
ruthrodd oddi ar y dibyn i'r llyn, ac a fodd-
wyd.
34 A phan welodd y meichiaid yr hyn a
ddarfuasai, hwy a ffoisant, ac a aethant ac a
fynegasant yn y ddinas, ac yn y wlad.
35 A hwy a aethant allan i weled y peth a
wnelsid; ac a ddaethant at yr Iesu, ac a gaws-
ant y dyn, o'r hwn yr aethai y cythreuliaid
allan, yn ei ddillad, a'i iawn bwyll, yn eistedd
wrth draed yr Iesu: a hwy a ofnasant.
36 A'r rhai a welsent, a fynegasant hefyd
iddynt pa fodd yr iachasid y cythreulig.
37 ¶ A'r holl liaws o gylch gwlad y Gada-
reniaid a ddymunasant arno fyned ymaith
oddi wrthynt; am eu bod mewn ofn mawr.
Ac efe wedi myned i'r llong, a ddychwelodd.
38 A'r gwr o'r hwn yr aethai y cythreuliaid
allan, a ddeisyfodd arno gael bod gyd âg ef:
eithr yr Iesu a'i danfonodd ef ymaith, gan
ddywedyd,
39 Dychwel i'th dŷ, a dangos faint o bethau
a wnaeth Duw i ti. Ac efe a aeth, dan breg-
ethu trwy gwbl o'r ddinas, faint a wnaethai
yr Iesu iddo.

40 A bu, pan ddychwelodd yr Iesu, dderbyn o'r bobl ef: canys yr oeddynt oll yn disgwyl am dano ef.

41 ¶ Ac wele, daeth gwr a'i enw Jairus; ac efe oedd lywodraethwr y synagog: ac efe a syrthiodd wrth draed yr Iesu, ac a attolygodd iddo ddyfod i'w dŷ ef:

42 O herwydd yr oedd iddo ferch unig-anedig, ynghylch deuddeng mlwydd oed, a hon oedd yn marw (Ond fel yr oedd efe yn myned, y bobloedd a'i gwasgent ef.

43 ¶ A gwraig yr hon oedd mewn diferlif gwaed er ys deuddeng mlynedd, yr hon a dreuliasai ar physygwyr ei holl fywyd, ac nis gallai gael gan neb ei hiachâu,

44 A ddaeth o'r tu cefn, ac a gyffyrddodd âg ymyl ei wisg ef: ac yn y fan y safodd diferlif ei gwaed hi.

45 A dywedodd yr Iesu, Pwy *yw* a gyffyrddodd â mi? Ac a phawb yn gwadu, y dywedodd Petr, a'r rhai oedd gyd âg ef, O Feistr, y mae y bobloedd yn dy wasgu, ac yn *dy* flino; ac a ddywedi di, Pwy *yw* a gyffyrddodd â mi?

46 A'r Iesu a ddywedodd, Rhyw un a gyffyrddodd â mi: canys mi a wn fyned rhinwedd allan o honof.

47 A phan welodd y wraig nad oedd hi guddiedig, hi a ddaeth dan grynu, ac a syrthiodd ger ei fron ef, ac a fynegodd iddo, y'ngwydd yr holl bobl, am ba achos y cyffyrddasai hi âg ef, ac fel yr iachasid hi yn ebrwydd.

48 Yntau a ddywedodd wrthi, Cymmer gysur, ferch; dy ffydd a'th iachâodd: dos mewn tangnefedd)

49 ¶ Ac efe etto yn llefaru, dàeth un o dŷ llywodraethwr y synagog, gan ddywedyd wrtho, Bu farw dy ferch: na phoena mo'r Athraw.

50 A'r Iesu pan glybu *hyn*, a'i hattebodd ef, gan ddywedyd, Nac ofna: cred yn unig, a hi a iachêir.

51 Ac wedi ei fyned ef i'r tŷ, ni adawodd i neb ddyfod i mewn, ond Petr, ac Iago, ac Ioan, a thad yr eneth a'i mam.

52 Ac wylo a wnaethant oll, a chwynfan am dani. Eithr efe a ddywedodd, Nac wylwch: nid marw hi; eithr cysgu y mae.

53 A hwy a'i gwatwarasant ef, am iddynt wybod ei marw hi.

54 Ac efe a'u bwriodd hwynt oll allan, ac a'i cymmerth hi erbyn ei llaw, ac a lefodd, gan ddywedyd, Herlodes, cyfod.

55 A'i hyspryd hi a ddaeth drachefn, a hi a gyfododd yn ebrwydd: ac efe a orchymynodd roi bwyd iddi.

56 A synnu a wnaeth ar ei rhïeni hi: ac efe a orchymynodd iddynt, na ddywedent i neb y peth a wnaethid.

PENNOD IX.

1 *Crist yn anfon ei apostolion i wneuthur rhyfeddodau, ac i bregethu.* 7 *Herod yn chwennych gweled Crist.* 17 *Crist yn porthi pum mil:* 18 *yn ymofyn beth yr oedd y byd yn ei dybied am dano:* 22 *yn rhag-fynegi ei ddioddefaint:* 23 *yn gosod allan i bawb siampl o'i ddioddefgarwch.* 28 *Ei wedd-newidiad ef.* 37 *Mae efe yn iachâu y lloerig:* 43 *a thrachefn yn rhag-rybuddio ei ddisgyblion am ei ddioddefaint:* 46 *yn canmol gostyngeiddrwydd:* 51 *yn gorchymyn iddynt ddangos llarieidd-dra tu ag at bawb, heb chwennych dial.* 57 *Rhai yn chwennych ei ganlyn ef, ond dan ammod.*

AC efe a alwodd ynghyd ei ddeuddeg disgybl, ac a roddes iddynt feddiant ac awdurdod ar yr holl gythreuliaid, ac i iachâu clefydau.

2 Ac efe a'u hanfonodd hwynt i bregethu teyrnas Dduw ac i iachâu y rhai cleifion.

3 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Na chymmerwch ddim i'r daith, na ffyn, nac ysgrepan, na bara, nac arian; ac na fydded gennych ddwy bais bob un.

4 Ac i ba dŷ bynnag yr eloch i mewn, arhoswch yno, ac oddi yno ymadêwch.

5 A pha rai bynnag ni'ch derbyniant pan eloch allan o'r ddinas honno, ysgydwch hyd yn nôd y llwch oddi wrth eich traed, yn dystiolaeth yn eu herbyn hwynt.

6 Ac wedi iddynt fyned allan, hwy a aethant trwy y trefi, gan bregethu yr efengyl, a iachâu ym mhob lle.

7 ¶ A Herod y tetrarch a glybu y cwbl oll a wnaethid ganddo; ac efe a betrusodd, am fod rhai yn dywedyd gyfodi Ioan o feirw;

8 A rhai eraill, ymddangos o Elïas; a rhai eraill, mai prophwyd, un o'r rhai gynt, a adgyfodasai.

9 A Herod a ddywedodd, Ioan a dorrais i ei ben: ond pwy ydyw hwn yr wyf yn clywed y cyfryw bethau am dano? Ac yr oedd efe yn ceisio ei weled ef.

10 ¶ A'r apostolion, wedi dychwelyd, a fynegasant iddo y cwbl a wnaethent. Ac efe a'u cymmerth hwynt, ac a aeth o'r neilldu, i le anghyfannedd yn perthynu i'r ddinas a elwir Bethsaida.

11 A'r bobloedd pan wybuant, a'i dilynasant ef: ac efe a'u derbyniodd hwynt, ac a lefarodd wrthynt am deyrnas Dduw, ac a iachâodd y rhai oedd arnynt eisieu eu hiachâu.

12 A'r dydd a ddechreuodd hwyrhâu; a'r deuddeg a ddaethant ac a ddywedasant wrtho, Gollwng y dyrfa ymaith, fel y gallont fyned i'r trefi, ac i'r wlad oddi amgylch, i lettya, ac i gael bwyd: canys yr ydym ni yma mewn lle anghyfannedd.

13 Eithr efe a ddywedodd wrthynt, Rhoddwch chwi iddynt *beth* i'w fwytta. A hwythau a ddywedasant, Nid oes gennym ni ond pum torth, a dau bysgodyn, oni bydd i ni fyned a phrynu bwyd i'r bobl hyn oll.

14 Canys yr oeddynt ynghylch pum mil o wŷr. Ac efe a ddywedodd wrth ei ddisgyblion, Gwnewch iddynt eistedd yn fyrddeidiau, bob yn ddeg a deugain.

15 Ac felly y gwnaethant; a *hwy* a wnaethant iddynt oll eistedd.

16 Ac efe a gymmerodd y pum torth, a'r ddau bysgodyn, ac a edrychodd i fynu i'r nef, ac a'*u* bendithiodd hwynt, ac a'*u* torrodd, ac a'*u* rhoddodd i'r disgyblion i'w gosod ger bron y bobl.

17 A hwynt-hwy oll a fwyttasant, ac a gawsant ddigon: a chyfodwyd a weddillasai iddynt o friw-fwyd, ddeuddeg basgedaid.

18 ¶ Bu hefyd, fel yr oedd efe yn gweddïo ei hunan, fod ei ddisgyblion gyd âg ef: ac efe a ofynodd iddynt, gan ddywedyd, Pwy y mae y bobl yn dywedyd fy mod i?

19 Hwythau gan atteb a ddywedasant, Ioan Fedyddiwr; ond eraill, mai Elïas; ac eraill, mai rhyw brophwyd o'r rhai gynt a adgyfododd.

20 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ond pwy yr ydych chwi yn dywedyd fy mod i? A Phetr gan atteb a ddywedodd, Crist Duw.

21 Ac efe a roes orchymyn arnynt, ac a archodd *iddynt* na ddywedent hynny i neb.

22 Gan ddywedyd, Mae yn rhaid i Fab y dyn oddef llawer, a'i wrthod gan yr henuriaid, a'r arch-offeiriaid, a'r ysgrifenyddion, a'i ladd, a'r trydydd dydd adgyfodi.

23 ¶ Ac efe a ddywedodd wrth bawb, Os ewyllysia neb ddyfod ar fy ol i, ymwaded âg ef ei hun, a choded ei groes beunydd, a dilyned fi.

24 Canys pwy bynnag a ewyllysio gadw ei

einioes, a i cyll; ond pwy bynnag a gollo ei
einioes o'm hachos i, hwnnw a'i ceidw hi.
25 Canys pa lesâd i ddyn, er ynnill yr holl
fyd, a'i ddifetha ei hun, neu fod wedi ei golli?
26 Canys pwy bynnag fyddo cywilydd gan-
ddo fi a'm geiriau, hwnnw fydd gywilydd gan
Fab y dyn, pan ddelo yn ei ogoniant ei hun,
a'r Tad, a'r angelion sanctaidd.
27 Eithr dywedaf i chwi yn wir, Y mae rhai
o'r sawl sydd yn sefyll yma a'r ni archwaeth-
ant angau, hyd oni welont deyrnas Dduw.
28 ¶ A bu, ynghylch wyth niwrnod wedi y
geiriau hyn, gymmeryd o hono ef Petr, ac
Ioan, ac Iago, a myned i fynu i'r mynydd i
weddïo.
29 Ac fel yr oedd efe yn gweddïo, gwedd ei
wynebpryd ef a newidiwyd, a'i wisg *oedd* yn
wen ddisglaer.
30 Ac wele, dau wr a gyd-ymddiddanodd âg
ef, y rhai oedd Moses ac Elïas.
31 Y rhai a ymddangosasant mewn gogon-
iant, ac a ddywedasant am ei ymadawiad ef,
yr hwn a gyflawnai efe yn Jerusalem.
32 A Phetr, a'r rhai oedd gyd âg ef, oeddynt
wedi trymhâu gan gysgu: a phan ddihunas-
ant, hwy a welsant ei ogoniant ef, a'r ddau
wr y rhai oedd yn sefyll gyd âg ef.
33 A bu, a hwy yn ymadaw oddi wrtho ef,
ddywedyd o Petr wrth yr Iesu, O Feistr, da
yw i ni fod yma: gwnawn dair pabell; un i
ti, ac un i Moses, ac un i Elïas: heb wybod
beth yr oedd yn ei ddywedyd.
34 Ac fel yr oedd efe yn dywedyd hyn, daeth
cwmmwl ac a'u cysgododd hwynt: a hwynt-
hwy a ofnasant wrth fyned o honynt i'r cwm-
mwl.
35 A daeth llef allan o'r cwmmwl, gan ddy-
wedyd, Hwn yw fy Mab anwyl; gwrandêwch ef.
36 Ac wedi bod y llef, cafwyd yr Iesu yn unig.
A hwy a gelasant, ac ni fynegasant i neb y
dyddiau hynny ddim o'r pethau a welsent.
37 ¶ A darfu drannoeth, pan ddaethant i
waered o'r mynydd, i dyrfa fawr gyfarfod âg ef.
38 Ac wele, gwr o'r dyrfa a ddolefodd, gan
ddywedyd, O Athraw, yr wyf yn attolwg i ti,
edrych ar fy mab; canys fy unig-anedig yw.
39 Ac wele, y mae yspryd yn ei gymmeryd
ef, ac yntau yn ddisymmwth yn gwaeddi; ac
y mae yn ei ddryllio ef, hyd oni falo ewyn; a
braidd yr ymedy oddi wrtho, wedi iddo ei
ysigo ef.
40 Ac mi a ddeisyfais ar dy ddisgyblion di ei
fwrw ef allan; ac nis gallasant.
41 A'r Iesu gan atteb a ddywedodd, O gen-
hedlaeth anffyddlawn a throfaus, pa hyd y
byddaf gyd â chwi, ac y'ch goddefaf? dwg
dy fab yma.
42 Ac fel yr oedd efe etto yn dyfod, y cy-
thraul a'i rhwygodd ef, ac a'i drylliodd:
a'r Iesu a geryddodd yr yspryd aflan, ac a
iachâodd y bachgen, ac a'i rhoddes ef i'w dad.
43 ¶ A brawychu a wnaethant oll gan fawr-
edd Duw. Ac a phawb yn rhyfeddu am yr
holl bethau a wnaethai yr Iesu, efe a ddy-
wedodd wrth ei ddisgyblion,
44 Gosodwch chwi yn eich clustiau yr
ymadroddion hyn: canys Mab y dyn a
draddodir i ddwylaw dynion.
45 Eithr hwy ni wybuant y gair hwn, ac
yr oedd yn guddiedig oddi wrthynt, fel nas
deallent ef: ac yr oedd arnynt arswyd
ymofyn âg ef am y gair hwn.
46 ¶ A dadl a gyfododd yn eu plith, pwy a
fyddai fwyaf o honynt.
47 A'r Iesu, wrth weled meddwl eu calon
hwynt, a gymmerth fachgennyn, ac a'i gosod-
odd yn ei ymyl,
48 Ac a ddywedodd wrthynt, Pwy bynnag
a dderbynio y bachgennyn hwn yn fy enw i,
sydd yn fy nerbyn i; a phwy bynnag a'm
derbynio i, sydd yn derbyn yr hwn a'm han-
fonodd i: canys yr hwn sydd leiaf yn eich
plith chwi oll, hwnnw a fydd mawr.
49 ¶ Ac Ioan a attebodd ac a ddywedodd,
O Feistr, ni a welsom ryw un yn dy enw di
yn bwrw allan gythreuliaid; ac a wahardd-
asom iddo, am nad oedd yn canlyn gyd â ni.
50 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Na wa-
herddwch *iddo:* canys y neb nid yw i'n
herbyn, trosom ni y mae.
51 ¶ A bu, pan gyflawnwyd y dyddiau y
cymmerid ef i fynu, yntau a roddes ei fryd
ar fyned i Jerusalem.
52 Ac efe a ddanfonodd genhadau o flaen ei
wyneb: a hwy wedi myned, a aethant i mewn
i dref y Samariaid, i barottôi iddo ef.
53 Ac nis derbyniasant hwy ef, oblegid fod
ei wyneb ef yn tueddu tu a Jerusalem.
54 A'i ddisgyblion ef, Iago ac Ioan, pan wel-
sant, a ddywedasant, Arglwydd, a fynni di
ddywedyd o honom am ddyfod tân i lawr o'r
nef, a'u difa hwynt, megis y gwnaeth Elïas?
55 Ac efe a drodd, ac a'u ceryddodd hwynt;
ac a ddywedodd, Ni wyddoch o ba yspryd yr
ydych chwi.
56 Canys ni ddaeth Mab y dyn i ddistrywio
eneidiau dynion, ond i'*w* cadw. A hwy a
aethant i dref arall.
57 ¶ A bu, a hwy yn myned, ddywedyd o
ryw un ar y ffordd wrtho ef, Arglwydd, mi
a'th ganlynaf i ba le bynnag yr elych.
58 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Y mae gan
y llwynogod ffauau, a *chan* adar yr awyr
nythod; ond gan Fab y dyn nid oes lle y
rhoddo *ei* ben i lawr.
59 Ac efe a ddywedodd wrth un arall, Dilyn
fi. Ac yntau a ddywedodd, Arglwydd, gâd i
mi yn gyntaf fyned a chladdu fy nhad.
60 Eithr yr Iesu a ddywedodd wrtho, Gâd
i'r meirw gladdu eu meirw; ond dos di a
phregetha deyrnas Dduw.
61 Ac un arall hefyd a ddywedodd, Mi a'th
ddilynaf di, O Arglwydd; ond gâd i mi yn
gyntaf ganu yn iach i'r rhai sydd yn fy nhŷ.
62 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Nid oes neb
a'r sydd yn rhoi ei law ar yr aradr, ac yn
edrych ar y pethau sydd o'i ôl, yn gymmwys
i deyrnas Dduw.

PENNOD X.

1 *Crist yn anfon allan ar unwaith ddeg disgybl
a thriugain i wneuthur gwyrthiau, ac i
bregethu: 17 yn eu rhybuddio hwy i fod yn
ostyngedig, ac ym mha beth y gorfoleddent:
21 yn diolch i'w dad am ei ras: 23 yn
mawrygu dedwydd gyflwr ei eglwys: 25
yn dysgu y cyfreithiwr y modd i gael bywyd
tragywyddol, ac i gymmeryd pawb yn gym-
mydog iddo, a'r a fo ag eisiau ei drugaredd
ef arno: 41 yn argyhoeddi Martha, ac yn
canmol Mair ei chwaer hi.*

WEDI y pethau hyn, yr ordeiniodd yr
Arglwydd ddeg a thriugain eraill hefyd,
ac a'u danfonodd hwynt bob yn ddau o flaen
ei wyneb i bob dinas a man lle yr oedd efe ar
fedr dyfod.
2 Am hynny efe a ddywedodd wrthynt, Y
cynhauaf yn wir *sydd* fawr, ond y gweithwyr
yn anaml: gweddïwch gan hynny ar Ar-
glwydd y cynhauaf, am ddanfon allan weith-
wyr i'w gynhauaf.
3 Ewch: wele, yr wyf fi yn eich danfon
chwi fel ŵyn ym mysg bleiddiaid.
4 Na ddygwch gôd, nac ysgrepan, nac
esgidiau; ac na chyfarchwch well i neb ar
y ffordd.

5 Ac i ba dŷ bynnag yr eloch i mewn, yn
gyntaf dywedwch, Tangnefedd i'r tŷ hwn.
6 Ac o bydd yno fab tangnefedd, eich tang-
nefedd a orphwys arno: os amgen, hi a
ddychwel attoch chwi.
7 Ac yn y tŷ hwnnw arhoswch, gan fwytta
ac yfed y cyfryw bethau ag *a gaffoch* gan-
ddynt: canys teilwng yw i'r gweithiwr ei
gyflog. Na threiglwch o dŷ i dŷ.
8 A pha ddinas bynnag yr eloch iddi, a hwy
yn eich derbyn, bwyttewch y cyfryw bethau
ag a rodder ger eich bronnau:
9 Ac iachêwch y cleifion a fyddo ynddi, a
dywedwch wrthynt, Daeth teyrnas Duw yn
agos attoch.
10 Eithr pa ddinas bynnag yr eloch iddi, a
hwy heb eich derbyn, ewch allan i'w heolydd,
a dywedwch,
11 Hyd yn nôd y llwch, yr hwn a lynodd
wrthym o'ch dinas, yr ydym yn ei sychu
ymaith i chwi: er hynny gwybyddwch hyn,
fod teyrnas Duw wedi nesâu attoch.
12 Eithr dywedaf wrthych, mai esmwythach
fydd i Sodom yn y dydd hwnnw, nag i'r
ddinas honno.
13 Gwae di, Chorazin; gwae di, Bethsaida:
canys pe gwnaethid yn Tyrus a Sidon y
gweithredoedd nerthol a wnaethpwyd yn
eich plith chwi, hwy a edifarhasent er ys
talm, gan eistedd mewn sachliain a lludw.
14 Eithr esmwythach fydd i Tyrus a Sidon
yn y farn, nag i chwi.
15 A thithau, Capernaum, yr hon a ddyrchaf-
wyd hyd y nef, a dynnir i lawr hyd yn uffern.
16 Y neb sydd yn eich gwrando chwi, sydd
yn fy ngwrando i; a'r neb sydd yn eich
dirmygu chwi, sydd yn fy nirmygu i; a'r neb
sydd yn fy nirmygu i, sydd yn dirmygu yr
hwn a'm hanfonodd i.
17 ¶ A'r deg a thriugain a ddychwelasant
gyd â llawenydd, gan ddywedyd, Arglwydd,
hyd yn nôd y cythreuliaid a ddarostyngir i
ni, yn dy enw di.
18 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Mi a
welais Satan megis mellten, yn syrthio o'r nef.
19 Wele, yr ydwyf fi yn rhoddi i chwi
awdurdod i sathru ar seirph, ac ysgorpionau,
ac ar holl gryfder y gelyn; ac nid oes dim a
wna ddim niwed i chwi.
20 Eithr yn hyn na lawenhêwch, fod yr
ysprydion wedi eu darostwng i chwi; ond
llawenhêwch yn hytrach, am fod eich enwau
yn ysgrifenedig yn y nefoedd.
21 ¶ Yr awr honno yr Iesu a lawenychodd
yn yr yspryd, ac a ddywedodd, Yr wyf yn
diolch i ti, O Dad, Arglwydd nef a daear, am
guddio o honot y pethau hyn oddi wrth y
doethion a'r deallus, a'u datguddio o honot i
rai bychain: yn wir, O Dad; oblegid felly y
gwelid yn dda yn dy olwg di.
22 Pob peth a roddwyd i mi gan fy Nhad:
ac ni ŵyr neb pwy yw y Mab, ond y Tad; na
phwy yw y Tad, ond y Mab, a'r neb y mynno
y Mab *ei* ddatguddio iddo.
23 ¶ Ac efe a drodd at *ei* ddisgyblion, ac a
ddywedodd o'r neilldu, Gwyn fyd y llygaid
sydd yn gweled y pethau yr ydych chwi yn
eu gweled.
24 Canys yr wyf yn dywedyd i chwi, ewyll-
ysio o lawer o brophwydi a brenhinoedd
weled y pethau yr ydych chwi yn eu gweled,
ac nis gwelsant; a chlywed y pethau yr
ydych chwi yn eu clywed, ac nis clywsant.
25 ¶ Ac wele, rhyw gyfreithiwr a gododd,
gan ei demtio ef, a dywedyd, Athraw, pa
beth a wnaf i gael etifeddu bywyd tragy-
wyddol?
26 Yntau a ddywedodd wrtho, Pa beth
sydd ysgrifenedig yn y gyfraith? pa fodd y
darlleni?
27 Ac efe gan atteb a ddywedodd, Ti a geri
yr Arglwydd dy Dduw â'th holl galon, ac
â'th holl enaid, ac â'th holl nerth, ac â'th
holl feddwl; a'th gymmydog fel ti dy hun.
28 Yntau a ddywedodd wrtho, Ti a attebaist
yn uniawn: gwna hyn, a byw fyddi.
29 Eithr efe, yn ewyllysio ei gyfiawnhâu ei
hun, a ddywedodd wrth yr Iesu, A phwy yw
fy nghymmydog?
30 A'r Iesu gan atteb a ddywedodd, Rhyw
ddyn oedd yn myned i waered o Jerusalem i
Jericho; ac a syrthiodd ym mysg lladron, y
rhai wedi ei ddiosg ef, a'*i* archolli, a aethant
ymaith, gan *ei* adael yn hanner marw.
31 Ac ar ddamwain rhyw offeiriad a ddaeth
i waered y ffordd honno: a phan ei gwelodd,
efe a aeth o'r tu arall heibio.
32 A'r un ffunud Lefiad hefyd, wedi dyfod i'r
fan, a'*i* weled *ef*, a aeth o'r tu arall heibio.
33 Eithr rhyw Samariad, wrth ymdaith, a
ddaeth atto ef: a phan ei gwelodd, a dosturiodd,
34 Ac a aeth atto, ac a rwymodd ei archoll-
ion ef, gan dywallt ynddynt olew a gwin; ac
a'i gosododd ef ar ei anifail ei hun, ac a'i
dug ef i'r lletty, ac a'i hamgeleddodd.
35 A thrannoeth wrth fyned ymaith, efe a
dynnodd allan ddwy geiniog, ac a'*u* rhoddes
i'r llettywr, ac a ddywedodd wrtho, Cymmer
ofal drosto: a pha beth bynnag a dreuliech
yn ychwaneg, pan ddelwyf drachefn, mi a'i
talaf i ti.
36 Pwy gan hynny o'r tri hyn, yr ydwyt ti
yn tybied ei fod yn gymmydog i'r hwn a
syrthiasai ym mhlith y lladron?
37 Ac efe a ddywedodd, Yr hwn a wnaeth
drugaredd â g ef. A'r Iesu am hynny a ddy-
wedodd wrtho, Dos, a gwna dithau yr un
modd.
38 ¶ A bu, a hwy yn ymdeithio, ddyfod
o hono i ryw dref: a rhyw wraig, a'i henw
Martha, a'i derbyniodd ef i'w thŷ.
39 Ac i hon yr oedd chwaer a elwid Mair,
yr hon hefyd a eisteddodd wrth draed yr
Iesu, ac a wrandawodd ar ei ymadrodd ef.
40 Ond Martha oedd drafferthus ynghylch
llawer o wasanaeth: a chan sefyll ger llaw, hi
a ddywedodd, Arglwydd, onid oes ofal gen-
nyt am i'm chwaer fy ngadael i fy hun i wasan-
aethu? dywed wrthi gan hynny am fy helpio.
41 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd
wrthi, Martha, Martha, gofalus a thrafferthus
wyt ynghylch llawer o bethau:
42 Eithr un peth sydd angenrheidiol. A
Mair a ddewisodd y rhan dda, yr hon ni
ddygir oddi arni.

PENNOD XI.

1 *Crist yn dysgu gweddïo, a hynny heb ddi-
ffygio:* 11 *gan sicrhâu y rhydd Duw felly i
ni bethau da.* 14 *Wrth fwrw allan gythraul
mud, y mae efe yn ceryddu y Phariseaid
cablaidd:* 28 *ac yn dangos pwy sydd fendig-
edig:* 29 *ac yn pregethu i'r bobl;* 37 *ac yn
argyhoeddi ffug sancteiddrwydd y Phari-
seaid, a'r ysgrifenyddion, a'r cyfreithwyr.*

A BU, ac efe mewn rhyw fan yn gweddïo,
pan beidiodd, ddywedyd o un o'i ddis-
gyblion wrtho, Arglwydd, dysg i ni weddïo,
megis ag y dysgodd Ioan i'w ddisgyblion.
2 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pan
weddïoch, dywedwch, Ein Tad yr hwn wyt
yn y nefoedd, Sancteiddier dy enw. Deued
dy deyrnas. Gwneler dy ewyllys, megis yn
y nef, felly ar y ddaear hefyd.
3 Dyro i ni o ddydd i ddydd ein bara
beunyddiol.

4 A maddeu i ni ein pechodau: canys yr
ydym ninnau yn maddeu i bawb sydd yn ein
dyled. Ac nac arwain ni i brofedigaeth;
eithr gwared ni rhag drwg.
5 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pwy o
honoch fydd iddo gyfaill, ac a â atto hanner
nos, ac a ddywed wrtho, O gyfaill, moes i
mi dair torth yn echwyn:
6 Canys cyfaill i mi a ddaeth attaf wrth
ymdaith, ac nid oes gennyf ddim i'w ddodi
ger ei fron ef:
7 Ac yntau oddi mewn a ettyb ac a ddywed,
Na flina fi: yn awr y mae y drws yn gauad,
a'm plant gyd â mi yn y gwely; ni allaf godi
a'u rhoddi i ti.
8 Yr wyf yn dywedyd i chwi, Er na chyfyd
efe a rhoddi iddo, am ei fod yn gyfaill iddo;
etto o herwydd ei daerni, efe a gyfyd ac a
rydd iddo gynnifer ag y sydd arno eu heisieu.
9 Ac yr ydwyf yn dywedyd i chwi, Gofyn-
wch, a rhoddir i chwi; ceisiwch, a chwi a
gewch; curwch, ac fe a agorir i chwi.
10 Canys pob un sydd yn gofyn, sydd yn
derbyn; a'r neb sydd yn ceisio, sydd yn
cael; ac i'r hwn sydd yn curo, yr agorir.
11 Os bara a ofyn mab i un o honoch chwi
sy dad, a ddyry efe garreg iddo? ac os pysg-
odyn, a ddyry efe iddo sarph yn lle pysgodyn?
12 Neu os gofyn efe ŵy, a ddyry efe ys-
gorpion iddo?
13 Os chwychwi gan hynny, y rhai ydych
ddrwg, a fedrwch roi rhoddion da i'ch plant
chwi; pa faint mwy y rhydd *eich* Tad o'r nef
yr Yspryd Glân i'r rhai a ofyno ganddo?
14 ¶ Ac yr oedd efe yn bwrw allan gy-
thraul, a hwnnw oedd fud. A bu, wedi i'r
cythraul fyned allan, i'r mudan lefaru a'r
bobloedd a ryfeddasant.
15 Eithr rhai o honynt a ddywedasant,
Trwy Beelzebub, pennaeth y cythreuliaid, y
mae efe yn bwrw allan gythreuliaid.
16 Ac eraill, gan *ei* demtio, a geisiasant
ganddo arwydd o'r nef.
17 Yntau, yn gwybod eu meddyliau hwynt,
a ddywedodd wrthynt, Pob teyrnas wedi
ymrannu yn ei herbyn ei hun, a anghy-
fanneddir; a thŷ yn erbyn tŷ, a syrth.
18 Ac os Satan hefyd sydd wedi ymrannu yn
ei erbyn ei hun, pa fodd y saif ei deyrnas ef?
gan eich bod yn dywedyd, mai trwy Beelze-
bub yr wyf fi yn bwrw allan gythreuliaid.
19 Ac os trwy Beelzebub yr wyf fi yn bwrw
allan gythreuliaid, trwy bwy y mae eich
plant chwi yn eu bwrw hwynt allan? am
hynny y byddant hwy yn farnwyr arnoch
chwi.
20 Eithr os myfi trwy fys Duw ydwyf yn
bwrw allan gythreuliaid, diammeu ddyfod
teyrnas Dduw attoch chwi.
21 Pan fyddo un cryf arfog yn cadw ei
neuadd, y mae yr hyn sydd ganddo mewn
heddwch:
22 Ond pan ddêl un cryfach nag ef arno, a'i
orchfygu, efe a ddwg ymaith ei holl arfogaeth
ef yn yr hon yr oedd yn ymddiried, ac a ran
ei anrhaith ef.
23 Y neb nid yw gyd â mi, sydd yn fy
erbyn: a'r neb nid yw yn casglu gyd â mi,
sydd yn gwasgaru.
24 Pan êl yr yspryd aflan allan o ddyn, efe
a rodia mewn lleoedd sychion, gan geisio
gorphwysdra: a phryd na chaffo, efe a ddy-
wed, Mi a ddychwelaf i'm tŷ o'r lle y
daethum allan.
25 A phan ddêl, y mae yn *ei* gael wedi *ei*
ysgubo a'i drefnu.
26 Yna yr â efe, ac y cymmer atto saith
yspryd eraill gwaeth nag ef ei hun; a hwy a
ânt i mewn, ac a arhosant yno: a diwedd y
dyn hwnnw fydd gwaeth nâ'i ddechreuad.
27 ¶ A bu, fel yr oedd efe yn dywedyd
hyn, rhyw wraig o'r dyrfa a gododd ei llef,
ac a ddywedodd wrtho, Gwyn fyd y groth
a'th ddug di, a'r bronnau a sugnaist.
28 Ond efe a ddywedodd, Yn hytrach gwyn
fyd y rhai sydd yn gwrando gair Duw, ac yn
ei gadw.
29 ¶ Ac wedi i'r bobloedd ymdyrru ynghyd,
efe a ddechreuodd ddywedyd, Y genhedlaeth
hon sydd ddrwg: y mae hi yn ceisio ar-
wydd: ac arwydd ni roddir iddi, ond arwydd
Jonas y prophwyd.
30 Canys fel y bu Jonas yn arwydd i'r
Ninifeaid, felly y bydd Mab y dyn hefyd i'r
genhedlaeth hon.
31 Brenhines y dehau a gyfyd yn y farn
gyd â gwyr y genhedlaeth hon, ac a'u con-
demnia hwynt: am iddi hi ddyfod o eithaf-
oedd y ddaear i wrando doethineb Solomon;
ac wele, un mwy nâ Solomon yma.
32 Gwyr Ninife a godant i fynu yn y farn
gyd â'r genhedlaeth hon, ac a'i condemniant
hi: am iddynt edifarhâu wrth bregeth Jo-
nas: ac wele, un mwy nâ Jonas yma.
33 Ac nid yw neb wedi goleu canwyll, yn
ei gosod mewn lle dirgel, na than lestr;
eithr ar ganhwyllbren, fel y gallo y rhai a
ddelo i mewn weled y goleuni.
34 Canwyll y corph yw y llygad: am hynny
pan fyddo dy lygad yn syml, dy holl gorph
hefyd fydd oleu; ond pan fyddo *dy lygad* yn
ddrwg, dy gorph hefyd fydd tywyll.
35 Edrych am hynny rhag i'r goleuni sydd
ynot fod yn dywyllwch.
36 Os dy holl gorph gan hynny *sydd* oleu,
heb un rhan dywyll ynddo, bydd y cwbl yn
oleu, megis pan fo canwyll â'i llewyrch yn
dy oleuo di.
37 ¶ Ac fel yr oedd efe yn llefaru, rhyw
Pharisead a ddymunodd arno giniawa gyd
âg ef. Ac wedi iddo ddyfod i mewn, efe a
eisteddodd i fwytta.
38 A'r Pharisead pan welodd, a ryfeddodd
nad ymolchasai efe yn gyntaf o flaen ciniaw.
39 A'r Arglwydd a ddywedodd wrtho, Yn awr
chwychwi y Phariseaid ydych yn glanhâu y
tu allan i'r cwppan a'r ddysgl; ond eich tu
mewn sydd yn llawn o drais a drygioni.
40 O ynfydion, onid yr hwn a wnaeth yr
hyn sydd oddi allan, a wnaeth yr hyn sydd
o fewn hefyd?
41 Yn hytrach rhoddwch elusen o'r pethau
sydd gennych: ac wele, pob peth sydd lân
i chwi.
42 Eithr gwae chwi y Phariseaid: canys
yr ydych chwi yn degymmu y mintys, a'r
ryw, a phob llysieuyn, ac yn myned heibio
i farn a chariad Duw. Y pethau hyn oedd
raid eu gwneuthur, ac na adewid y lleill
heb wneuthur.
43 Gwae chwi y Phariseaid; canys yr ydych
yn caru y prif-gadeiriau yn y synagogau, a
chyfarch yn y marchnadoedd.
44 Gwae chwi, ysgrifenyddion a Phariseaid,
ragrithwyr; am eich bod fel beddau an-
amlwg, a'r dynion a rodiant *arnynt* heb
wybod *oddi wrthynt*.
45 ¶ Ac un o'r cyfreithwyr a attebodd ac a
ddywedodd wrtho, Athraw, wrth ddywedyd
hyn, yr wyt ti yn ein gwaradwyddo ninnau
hefyd.
46 Yntau a ddywedodd, Gwae chwithau
hefyd, y cyfreithwyr; canys yr ydych yn
llwytho dynion â beichiau anhawdd eu
dwyn, a chwi nid ydych yn cyffwrdd â'r
beichiau âg un o'ch bysedd.

47 Gwae chwychwi; canys yr ydych yn
adeiladu beddau y prophwydi, a'ch tadau
chwi a'u lladdodd hwynt.
48 Yn wir yr ydych yn tystiolaethu, ac yn
gyd-foddlawn i weithredoedd eich tadau:
canys hwynt-hwy yn wir a'u lladdasant hwy,
a chwithau ydych yn adeiladu eu beddau
hwynt.
49 Am hynny hefyd y dywedodd doethineb
Duw, Anfonaf attynt brophwydi ac apos-
tolion, a *rhai* o honynt a laddant ac a erlid-
iant.
50 Fel y gofyner i'r genhedlaeth hon waed
yr holl brophwydi, yr hwn a dywalltwyd o
ddechreuad y byd;
51 O waed Abel hyd waed Zacharïas, yr
hwn a laddwyd rhwng yr allor a'r deml:
diau meddaf i chwi, Gofynir ef i'r genhedl-
aeth hon.
52 Gwae chwychwi, y cyfreithwyr: canys
chwi a ddygasoch ymaith agoriad y gwybod-
aeth: nid aethoch i mewn eich hunain, a'r
rhai oedd yn myned a waharddasoch chwi.
53 Ac fel yr oedd efe yn dywedyd y pethau
hyn wrthynt, y dechreuodd yr ysgrifenydd-
ion a'r Phariseaid fod yn daer iawn *arno*, a'i
annog i ymadrodd am lawer o bethau:
54 Gan ei gynllwyn ef, a cheisio hela rhyw
beth o'i ben ef, i gael achwyn arno.

PENNOD XII.

1 *Crist yn pregethu i'w ddisgyblion am ochel
rhagrith, ac ofn wrth ddatgan ei athraw-
iaeth ef:* 13 *yn rhybuddio y bobl i ochelyd
cybydd-dra, trwy ddammeg y gwr goludog
a adeiladodd ysguboriau mwy.* 22 *Ni
wasanaetha i ni fod yn rhy ofalus am
bethau bydol;* 31 *ond ceisio teyrnas Dduw,*
33 *a rhoddi elusen,* 36 *a bod yn barod i
agoryd i'n Harglwydd pan guro, pa bryd
bynnag y delo.* 41 *Y dylai gweinidogion
Crist edrych ar eu siars,* 49 *a disgwyl am
erlid.* 54 *Rhaid i'r bobl dderbyn yr amser
hwn o ras,* 58 *oblegid peth ofnadwy yw
marw heb gymmodi.*

YN y cyfamser, wedi i fyrddiwn o bobl
ymgasglu ynghyd, hyd oni ymsathrai
y naill y llall, efe a ddechreuodd ddywedyd
wrth ei ddisgyblion, Yn gyntaf, gwyliwch
arnoch rhag surdoes y Phariseaid, yr hwn
yw rhagrith.
2 Canys nid oes dim cuddiedig, a'r nas
datguddir: na dirgel, a'r nis gwybyddir.
3 Am hynny pa bethau bynnag a ddywed-
asoch yn y tywyllwch, a glywir yn y goleu;
a'r peth a ddywedasoch yn y glust mewn
ystafelloedd, a bregethir ar bennau tai.
4 Ac yr wyf yn dywedyd wrthych, fy
nghyfeillion, Nac ofnwch y rhai sydd yn
lladd y corph, ac wedi hynny heb ganddynt
ddim mwy i'w wneuthur.
5 Ond rhag-ddangosaf i chwi pwy a ofnwch:
Ofnwch yr hwn, wedi y darffo iddo ladd,
sydd âg awdurdod ganddo i fwrw i uffern; ïe,
meddaf i chwi, Hwnnw a ofnwch.
6 Oni werthir pump o adar y tô er dwy
ffyrling, ac nid oes un o honynt mewn
anghof ger bron Duw?
7 Ond y mae hyd yn nôd blew eich pennau
chwi yn gyfrifedig oll. Am hynny nac
ofnwch: yr ydych chwi yn well nâ llawer o
adar y tô.
8 Ac meddaf i chwi, Pwy bynnag a'm
haddefo i ger bron dynion, Mab y dyn hefyd
a'i haddef yntau ger bron angelion Duw.
9 A'r hwn a'm gwado i ger bron dynion, a
wedir ger bron angelion Duw.
10 A phwy bynnag a ddywedo air yn erbyn
Mab y dyn, fe a faddeuir iddo: eithr i'r neb a
gablo yn erbyn yr Yspryd Glân, ni faddeuir.
11 A phan y'ch dygant i'r synagogau, ac *at*
y llywiawdwyr, a'r awdurdodau, na ofelwch
pa fodd, neu pa beth a atteboch, neu beth a
ddywedoch:
12 Canys yr Yspryd Glân a ddysg i chwi yn
yr awr honno beth sydd raid ei ddywedyd.
13 ¶ A rhyw un o'r dyrfa a ddywedodd
wrtho, Athraw, dywed wrth fy mrawd am
rannu â myfi yr etifeddiaeth.
14 Yntau a ddywedodd wrtho, Y dyn, pwy
a'm gosododd i yn farnwr, neu yn rhannwr
arnoch chwi?
15 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Edrych-
wch, ac ymogelwch rhag cybydd-dod: canys
nid yw bywyd neb yn sefyll ar amlder y
pethau sydd ganddo.
16 ¶ Ac efe a draethodd wrthynt ddammeg,
gan ddywedyd, Tir rhyw wr goludog a gnyd-
iodd yn dda.
17 Ac efe a ymresymmodd ynddo ei hun,
gan ddywedyd, Beth a wnaf, am nad oes
gennyf le i gasglu fy ffrwythau iddo?
18 Ac efe a ddywedodd, Hyn a wnaf: Mi a
dynnaf i lawr fy ysguboriau, ac a adeiladaf
rai mwy; ac yno y casglaf fy holl ffrwythau,
a'm dâ.
19 A dywedaf wrth fy enaid, Fy enaid, y
mae gennyt ddâ lawer wedi eu rhoi i gadw
dros lawer o flynyddoedd: gorphwys, bwytta,
ÿf, bydd lawen.
20 Eithr Duw a ddywedodd wrtho, O ynfyd,
y nos hon y gofynant dy enaid oddi wrthyt;
ac eiddo pwy fydd y pethau a barottöaist?
21 Felly y mae yr hwn sydd yn trysori iddo
ei hun, ac nid yw gyfoethog tu ag at Dduw.
22 ¶ Ac efe a ddywedodd wrth ei ddisgybl-
ion, Am hyn yr wyf yn dywedyd wrthych,
Na chymmerwch ofal am eich bywyd, beth
a fwyttäoch; nac am eich corph, beth a
wisgoch.
23 Y mae y bywyd yn fwy na'r ymborth,
a'r corph *yn fwy* na'r dillad.
24 Ystyriwch y brain: canys nid ydynt yn
hau, nac yn medi; i'r rhai nid oes gell, nac
ysgubor; ac y mae Duw yn eu porthi hwynt:
O ba faint mwy yr ydych chwi yn well nâ'r
adar?
25 A phwy o honoch, gan gymmeryd gofal, a
ddichon chwanegu un cufydd at ei faintioli?
26 Am hynny, oni ellwch wneuthur y peth
lleiaf, paham yr ydych yn cymmeryd gofal
am y lleill?
27 Ystyriwch y lili, pa fodd y maent yn
tyfu; Nid ydynt yn llafurio, nac yn nyddu; ac
yr wyf yn dywedyd i chwi, na wisgwyd Solo-
mon yn ei holl ogoniant fel un o'r rhai hyn.
28 Ac os yw Duw felly yn dilladu y
llysieuyn, yr hwn sydd heddyw yn y maes,
ac y fory a deflir i'r ffwrn; pa faint mwy *y
dilladu efe* chwychwi, O rai o ychydig ffydd?
29 Chwithau na cheisiwch beth a fwyttäoch,
neu pa beth a yfoch; ac na fyddwch am-
heus.
30 Canys y pethau hyn oll y mae cenhedl-
oedd y byd yn eu hargeisio: ac y mae eich
Tad chwi yn gwybod fod arnoch chwi eisiau
y pethau hyn.
31 ¶ Yn hytrach ceisiwch deyrnas Dduw, a'r
pethau hyn oll a roddir i chwi yn chwaneg.
32 Nac ofna, braidd bychan: canys rhyng-
odd bodd i'ch Tad roddi i chwi y deyrnas.
33 Gwerthwch yr hyn sydd gennych, a
rhoddwch elusen: gwnewch i chwi byrsau y
rhai ni heneiddiant; trysor yn y nefoedd, yr
hwn ni dderfydd, lle ni ddaw lleidr yn agos,
ac ni lygra pryf.

34 Canys lle y mae eich trysor chwi, yno y
bydd eich calon hefyd.
35 Bydded eich lwynau wedi eu hym-
wregysu, a'ch canhwyllau wedi eu goleu:
36 A chwithau yn debyg i ddynion yn
disgwyl eu Harglwydd, pa bryd y dychwel
o'r neithior; fel pan ddelo a churo, yr agor-
ont iddo yn ebrwydd.
37 Gwŷn eu byd y gweision hynny, y rhai
a gaiff eu Harglwydd, pan ddêl, yn neffro:
yn wir meddaf i chwi, Efe a ymwregysa, ac
a wna iddynt eistedd i lawr i fwytta, ac a
ddaw ac a wasanaetha arnynt hwy.
38 Ac os daw efe ar yr ail wyliadwriaeth, ac
os ar y drydedd wyliadwriaeth y daw, a'*u* cael
hwynt felly, gwŷn eu byd y gweision hynny.
39 A hyn gwybyddwch, pe gwybuasai gwr
y tŷ pa awr y deuai y lleidr, efe a wyliasai,
ac ni adawsai gloddio ei dŷ trwodd.
40 A chwithau gan hynny, byddwch barod:
canys yr awr ni thybioch, y daw Mab y dyn.
41 ¶ A Phetr a ddywedodd wrtho, Ar-
glwydd, ai wrthym ni yr wyt ti yn dywedyd
y ddammeg hon, ai wrth bawb hefyd?
42 A'r Arglwydd a ddywedodd, Pwy yw y
goruchwyliwr ffyddlawn, a phwyllog, yr hwn
a esyd *ei* arglwydd ar ei deulu, i roddi cyflun-
iaeth *iddynt* mewn pryd?
43 Gwŷn ei fyd y gwas hwnnw, yr hwn y
caiff ei arglwydd ef, pan ddêl, yn gwneuthur
felly.
44 Yn wir meddaf i chwi, Efe a'i gesyd ef
yn llywodraethwr ar gwbl a'r y sydd eiddo.
45 Eithr os dywed y gwas hwnnw yn ei
galon, Y mae fy arglwydd yn oedi dyfod; a
dechreu curo y gweision a'r morwynion, a
bwytta ac yfed, a meddwi:
46 Daw arglwydd y gwas hwnnw mewn
dydd nad yw efe yn disgwyl, ac ar awr nad
yw efe yn gwybod, ac a'i gwahana ef, ac a
esyd ei ran ef gyd â'r anffyddloniaid.
47 A'r gwas hwnnw yr hwn a wybu ewyllys
ei arglwydd, ac nid ymbarottôdd, ac ni
wnaeth yn ol ei ewyllys ef, a gurir â llawer
ffonnod.
48 Eithr yr hwn ni wybu, ac a wnaeth
bethau yn haeddu ffonnodiau, a gurir âg
ychydig *ffonnodiau*. Ac i bwy bynnag y
rhoddwyd llawer, llawer a ofynir ganddo;
a chyd â'r neb y gadawsant lawer, chwaneg
a ofynant ganddo.
49 ¶ Mi a ddaethum i fwrw tân ar y
ddaear; a pheth a fynnaf os cynneuwyd ef
eisoes?
50 Eithr y mae gennyf fedydd i'm bedyddio âg
ef, ac mor gyfyng yw arnaf hyd oni orphener!
51 Ydych chwi yn tybied mai heddwch y
daethum i i'w roddi ar y ddaear? nag ê,
meddaf i chwi; ond yn hytrach ymrafael.
52 Canys bydd o hyn allan bump yn yr un
tŷ wedi ymrannu, tri yn erbyn dau, a dau yn
erbyn tri.
53 Y tad a ymranna yn erbyn y mab, a'r mab
yn erbyn y tad, y fam yn erbyn y ferch, a'r
ferch yn erbyn y fam; y chwegr yn erbyn ei
gwaudd, a'r waudd yn erbyn ei chwegr.
54 ¶ Ac efe a ddywedodd hefyd wrth y
bobloedd, Pan weloch gwmmwl yn codi o'r
gorllewin, yn y fan y dywedwch, Y mae
cawod yn dyfod: ac felly y mae.
55 A phan *weloch* y deheu-wynt yn chwythu,
y dywedwch, Y bydd gwres: ac fe fydd.
56 O ragrithwyr, chwi a fedrwch ddeall
wynebpryd y ddaear a'r wybr: ond yr amser
hwn, pa fodd nad ydych yn ei ddeall?
57 A phaham nad ydych, ie, o honoch eich
hunain, yn barnu yr hyn sydd gyfiawn?
58 ¶ Canys tra fyddech yn myned gyd â'th
wrthwynebwr at lywodraethwr, gwna dy
oreu ar y ffordd i gael myned yn rhydd oddi
wrtho; rhag iddo dy ddwyn at y barnwr, ac
i'r barnwr dy roddi at y swyddog, ac i'r
swyddog dy daflu y'ngharchar.
59 Yr wyf yn dywedyd i ti, Nad âi di ddim
oddi yno, hyd oni thelych, ie, yr hatling
eithaf.

PENNOD XIII.

1 *Crist yn pregethu edifeirwch, wrth gospedig-
aeth y Galileaid, ac eraill.* 6 *Y ffigysbren
diffrwyth ni chaiff sefyll.* 11 *Crist yn iachâu
y wraig oedd wedi crymmu:* 18 *yn dangos
galluog weithrediad y gair y'nghalonnau
ei etholedigion, trwy ddammeg y gronyn
mwstard, a'r surdoes:* 24 *yn annog i fyned
i mewn i'r porth cyfyng;* 31 *ac yn argy-
hoeddi Herod, a Jerusalem.*

AC yr oedd yn bresennol y cyfamser
hwnnw, rai yn mynegi iddo am y Ga-
lileaid, y rhai y cymmysgasai Pilat eu gwaed
ynghyd â'u haberthau.
2 A'r Iesu gan atteb a ddywedodd wrthynt,
Ydych chwi yn tybied fod y Galileaid hyn
yn bechaduriaid mwy nâ'r holl Galileaid, am
iddynt ddioddef y cyfryw bethau?
3 Nac oeddynt, meddaf i chwi: eithr, onid
edifarhêwch, chwi a ddifethir oll yn yr un
modd.
4 Neu y deunaw hynny ar y rhai y syrthiodd
y tŵr yn Siloam, ac a'u lladdodd hwynt: a
ydych chwi yn tybied eu bod hwy yn
bechaduriaid mwy nâ'r holl ddynion oedd yn
cyfanneddu yn Jerusalem?
5 Nac oeddynt, meddaf i chwi: eithr, onid
edifarhêwch, chwi a ddifethir oll yn yr un
modd.
6 ¶ Ac efe a ddywedodd y ddammeg hon:
Yr oedd gan un ffigysbren wedi ei blannu yn
ei winllan; ac efe a ddaeth i geisio ffrwyth
arno, ac nis cafodd.
7 Yna efe a ddywedodd wrth y gwinllan-
nydd, Wele, tair blynedd yr ydwyf yn dyfod,
gan geisio ffrwyth ar y ffigysbren hwn; ac
nid ydwyf yn cael *dim:* tòr ef i lawr; paham
y mae efe yn diffrwytho y tir?
8 Ond efe gan atteb a ddywedodd wrtho,
Arglwydd, gâd ef y flwyddyn hon hefyd,
hyd oni ddarffo i mi gloddio o'i amgylch, a
bwrw tail:
9 Ac os dwg efe ffrwyth, *da:* onid ê, gwedi
hynny tòr ef i lawr.
10 Ac yr oedd efe yn dysgu yn un o'r syna-
gogau ar y sabbath.
11 ¶ Ac wele, yr oedd gwraig ag ynddi
yspryd gwendid ddeunaw mlynedd, ac oedd
wedi cyd-grymmu, ac ni allai hi mewn modd
yn y byd ymunioni.
12 Pan welodd yr Iesu hon, efe a'*i* galwodd
hi atto, ac a ddywedodd wrthi, *Ha* wraig,
rhyddhâwyd di oddi wrth dy wendid.
13 Ac efe a roddes *ei* ddwylaw arni: ac yn
ebrwydd hi a unionwyd, ac a ogoneddodd
Dduw.
14 A'r arch-synagogydd a attebodd, yn ddig-
llawn, am i'r Iesu iachâu ar y sabbath, ac a
ddywedodd wrth y bobl, Chwe diwrnod
sydd, yn y rhai y dylid gweithio: ar y rhai
hyn gan hynny deuwch, a iachâer chwi; ac
nid ar y dydd sabbath.
15 Am hynny yr Arglwydd a'i hattebodd ef,
ac a ddywedodd, O ragrithiwr, oni ollwng
pob un o honoch ar y sabbath ei ŷch neu ei
asyn o'r preseb, a'*i* arwain i'r dwfr?
16 Ac oni ddylai hon, a hi yn ferch i Abra-
ham, yr hon a rwymodd Satan, wele ddeunaw
mlynedd, gael ei rhyddhâu o'r rhwym hwn
ar y dydd sabbath?

17 Ac fel yr oedd efe yn dywedyd y pethau hyn, ei holl wrthwynebwyr ef a gywilyddiasant: a'r holl bobl a lawenychasant am yr holl bethau gogoneddus a wnaid ganddo.

18 ¶ Ac efe a ddywedodd, I ba beth y mae teyrnas Dduw yn debyg? ac i ba beth y cyffelybaf hi?

19 Tebyg yw i ronyn o hâd mwstard, yr hwn a gymmerodd dyn ac a'*i* hauodd yn ei ardd; ac efe a gynnyddodd, ac a aeth yn bren mawr, ac adar yr awyr a nythasant yn ei ganghennau ef.

20 A thrachefn y dywedodd, I ba beth y cyffelybaf deyrnas Dduw?

21 Cyffelyb yw i surdoes, yr hwn a gymmerodd gwraig ac a'i cuddiodd mewn tri mesur o flawd, hyd oni surodd y cwbl oll.

22 Ac efe a dramwyodd trwy ddinasoedd a threfi, gan athrawiaethu, ac ymdeithio tu a Jerusalem.

23 A dywedodd un wrtho, Arglwydd, ai ychydig yw y rhai cadwedig? Ac efe a ddywedodd wrthynt,

24 ¶ Ymdrechwch am fyned i mewn trwy y porth cyfyng: canys llawer, meddaf i chwi, a geisiant fyned i mewn, ac nis gallant.

25 Gwedi cyfodi gwr y tŷ, a chau y drws, a dechreu o honoch sefyll oddi allan, a churo y drws, gan ddywedyd, Arglwydd, Arglwydd, agor i ni; ac iddo yntau atteb a dywedyd wrthych, Nid adwaen ddim o honoch o ba le yr ydych:

26 Yna y dechreuwch ddywedyd, Ni a fwyttasom ac a yfasom yn dy ŵydd di, a thi a ddysgaist yn ein heolydd ni.

27 Ac efe a ddywed, Yr wyf yn dywedyd i chwi, Nid adwaen chwi o ba le yr ydych: ewch ymaith oddi wrthyf, *chwi* holl weithredwyr anwiredd.

28 Yno y bydd wylofain a rhingcian dannedd, pan weloch Abraham, ac Isaac, a Jacob, a'r holl brophwydi, yn nheyrnas Dduw, a chwithau wedi eich bwrw allan.

29 A daw rhai o'r dwyrain, ac o'r gorllewin, ac o'r gogledd, ac o'r dehau, ac a eisteddant yn nheyrnas Dduw.

30 Ac wele, olaf ydyw y rhai a fyddant flaenaf, a blaenaf ydyw y rhai a fyddant olaf.

31 ¶ Y dwthwn hwnnw y daeth atto ryw Phariseaid, gan ddywedyd wrtho, Dos allan, a cherdda oddi yma: canys y mae Herod yn ewyllysio dy ladd di.

32 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ewch a dywedwch i'r cadnaw hwnnw, Wele, yr wyf yn bwrw allan gythreuliaid, ac yn iachâu heddyw ac y fory, a'r trydydd dydd y'm perffeithir.

33 Er hynny rhaid i mi ymdaith heddyw ac y fory, a thrennydd: canys ni all fod y derfydd am brophwyd allan o Jerusalem.

34 O Jerusalem, Jerusalem, yr hon wyt yn lladd y prophwydi, ac yn llabyddio y rhai a anfonir attat; pa sawl gwaith y mynnaswn gasglu dy blant ynghyd, y modd *y casgl* yr iâr ei chywion dan *ei* hadenydd, ac nis mynnech!

35 Wele, eich tŷ a adewir i chwi yn anghyfannedd. Ac yn wir yr wyf yn dywedyd wrthych, Ni welwch fi, hyd oni ddêl yr amser pan ddywettoch, Bendigedig *yw* yr hwn sydd yn dyfod yn enw yr Arglwydd.

PENNOD XIV.

2 *Crist yn iachâu y dropsi ar y sabbath: 7 yn dysgu gostyngeiddrwydd; 12 a gwneuthur ciniawau i'r tlodion: 16 wrth ddammeg y swpper mawr, yn dangos pa fodd y cauir dynion â meddyliau bydol, y rhai a ddiystyrant air Duw, allan o'r nef. 25 Rhaid i'r rhai a fynnai fod yn ddisgyblion iddo, i ddwyn eu croes, a gwneuthur eu cyfrifon y'mlaen llaw; rhag iddynt trwy gywilydd syrthio oddi wrtho ar ol hynny, 34 a myned yn gwbl ddilês, mal halen wedi colli ei flas.*

BU hefyd, pan ddaeth efe i dŷ un o bennaethiaid y Phariseaid ar y sabbath, i fwytta bara, iddynt hwythau ei wylied ef.

2 Ac wele, yr oedd ger ei fron ef ryw ddyn yn glaf o'r dropsi.

3 A'r Iesu gan atteb a lefarodd wrth y cyfreithwyr a'r Phariseaid, gan ddywedyd, Ai rhydd iachâu ar y sabbath?

4 A thewi a wnaethant. Ac efe a'*i* cymmerodd atto, ac a'i hiachâodd ef, ac a'*i* gollyngodd ymaith;

5 Ac a attebodd iddynt hwythau, ac a ddywedodd, Asyn neu ŷch pa un o honoch a syrth i bwll, ac yn ebrwydd nis tyn ef allan ar y dydd sabbath?

6 Ac ni allent roi atteb yn ei erbyn ef am y pethau hyn.

7 ¶ Ac efe a ddywedodd wrth y gwahoddedigion ddammeg, pan ystyriodd fel yr oeddynt yn dewis yr eisteddleoedd uchaf; gan ddywedyd wrthynt,

8 Pan y'th wahodder gan neb i neithior, nac eistedd yn y lle uchaf; rhag bod un anrhydeddusach nâ thi wedi ei wahodd ganddo;

9 Ac i hwn a'th wahoddodd di ac yntau, ddyfod a dywedyd wrthyt, Dyro le i hwn; ac yna dechreu o honot ti trwy gywilydd gymmeryd y lle isaf.

10 Eithr pan y'th wahodder, dos ac eistedd yn y lle isaf; fel pan ddelo yr hwn a'th wahoddodd di, y gallo efe ddywedyd wrthyt, Y cyfaill, eistedd yn uwch i fynu. Yna y bydd i ti glod y'ngŵydd y rhai a eisteddant gyd â thi ar y bwrdd.

11 Canys pob un a'r a'i dyrchafo ei hun, a ostyngir; a'r hwn sydd yn ei ostwng ei hun, a ddyrchefir.

12 ¶ Ac efe a ddywedodd hefyd wrth yr hwn a'i gwahoddasai ef, Pan wnelych giniaw neu swpper, na alw dy gyfeillion, na'th frodyr, na'th geraint, na'*th* gymmydogion goludog; rhag iddynt hwythau eilchwyl dy wahodd dithau, a gwneuthur taledigaeth i ti.

13 Eithr pan wnelych wledd, galw y tlodion, yr efryddion, y cloffion, y deillion:

14 A dedwydd fyddi; am nad oes ganddynt ddim i dalu i ti: canys fe a delir i ti yn adgyfodiad y rhai cyfiawn.

15 ¶ A phan glywodd rhyw un o'r rhai oedd yn eistedd ar y bwrdd y pethau hyn, efe a ddywedodd wrtho, Gwyn ei fyd y neb a fwyttâo fara yn nheyrnas Dduw.

16 Ac yntau a ddywedodd wrtho, Rhyw wr a wnaeth swpper mawr, ac a wahoddodd lawer.

17 Ac a ddanfonodd ei was bryd swpper, i ddywedyd wrth y rhai a wahoddasid, Deuwch, canys weithian y mae pob peth yn barod.

18 A hwy oll a ddechreuasant yn un-*fryd* ymesgusodi. Y cyntaf a ddywedodd wrtho, Mi a brynais dyddyn, ac y mae yn rhaid i mi fyned a'i weled: attolwg i ti, cymmer fi yn esgusodol.

19 Ac arall a ddywedodd, Mi a brynais bum iau o ychain, ac yr ydwyf yn myned i'w profi hwynt: attolwg i ti, cymmer fi yn esgusodol.

20 Ac arall a ddywedodd, Mi a briodais wraig; ac am hynny nis gallaf fi ddyfod.

21 A'r gwas hwnnw, pan ddaeth *adref*, a fynegodd y pethau hyn i'w arglwydd. Yna gwr y tŷ, wedi digio, a ddywedodd wrth ei was, Dos allan ar frys i heolydd ac ystrydoedd y ddinas, a dwg i mewn yma y tlodion, a'r anafus, a'r cloffion, a'r deillion.

22 A'r gwas a ddywedodd, Arglwydd,

gwnaethpwyd fel y gorchymynaist; ac etto
y mae lle.
23 A'r arglwydd a ddywedodd wrth y gwas,
Dos allan i'r prif-ffyrdd a'r caeau, a chymhell
hwynt i ddyfod i mewn, fel y llanwer fy nhŷ.
24 Canys yr wyf yn dywedyd i chwi, na
chaiff yr un o'r gwŷr hynny a wahoddwyd,
brofi o'm swpper i.
25 ¶ A llawer o bobl a gyd-gerddodd âg ef:
ac efe a droes, ac a ddywedodd wrthynt,
26 Os daw neb attaf fi, ac ni chasâo ei dad,
a'i fam, a'i wraig, a'i blant, a'i frodyr, a'i
chwiorydd, ie, a'i einioes ei hun hefyd, ni
all efe fod yn ddisgybl i mi.
27 A phwy bynnag ni ddycco ei groes, a
dyfod ar fy ol i, ni all efe fod yn ddisgybl i mi.
28 ¶ Canys pwy o honoch chwi a'i fryd a'r
adeiladu tŵr, nid eistedd yn gyntaf, a bwrw
y draul, a oes ganddo a'*i* gorpheno?
29 Rhag wedi iddo osod y sail, ac heb allu
ei orphen, ddechreu o bawb a'*i* gwelant ei
watwar ef,
30 Gan ddywedyd, Y dyn hwn a ddechreu-
odd adeiladu, ac ni allodd ei orphen.
31 Neu pa frenhin yn myned i ryfel yn
erbyn brenhin arall, nid eistedd yn gyntaf,
ac ymgynghori a all efe â deng mil gyfarfod
â'r hwn sydd yn dyfod yn ei erbyn ef âg
ugain mil?
32 Ac os amgen, tra fyddo efe ym mhell
oddi wrtho, efe a enfyn gennadwri, ac a
ddeisyf ammodau heddwch.
33 Felly hefyd, pob un o honoch chwithau
nid ymwrthodo â chymmaint oll ag a feddo,
ni all fod yn ddisgybl i mi.
34 ¶ Da *yw* yr halen: eithr o bydd yr halen
yn ddiflas, â pha beth yr helltir ef?
35 Nid yw efe gymmwys nac i'r tir, nac i'r
dommen; *ond* ei fwrw ef allan y maent. Y
neb sydd ganddo glustiau i wrando, gwran-
dawed.

PENNOD XV.

1 *Dammeg y ddafad a gollesid,* 8 *y darn arian,* 11 *a'r mab afradlawn.*

AC yr oedd yr holl bublicanod a'r pechad-
uriaid yn nesâu atto ef, i wrando arno.
2 A'r Phariseaid a'r ysgrifenyddion a rwg-
nachasant, gan ddywedyd, Y mae hwn yn
derbyn pechaduriaid, ac yn bwytta gyd â
hwynt.
3 ¶ Ac efe a adroddodd wrthynt y ddam-
meg hon, gan ddywedyd,
4 Pa ddyn o honoch a chanddo gànt o ddef-
aid, ac os cyll un o honynt, nid yw yn gadael
yr amyn un pum ugain yn yr anialwch, ac
yn myned ar ol yr hon a gollwyd, hyd oni
chaffo efe hi?
5 Ac wedi iddo *ei* chael, efe a'*i* dŷd *hi* ar ei
ysgwyddau ei hun yn llawen.
6 A phan ddêl adref, efe a eilw ynghyd *ei*
gyfeillion a'*i* gymmydogion, gan ddywedyd
wrthynt, Llawenhêwch gyd â mi; canys cef-
ais fy nafad a gollasid.
7 Yr wyf yn dywedyd i chwi, mai felly y
bydd llawenydd yn y nef am un pechadur a
edifarhâo, *mwy* nag am onid un pum ugain
o rai cyfiawn, y rhai nid rhaid iddynt wrth
edifeirwch.
8 ¶ Neu pa wraig, a chanddi ddeg dryll o
arian, os cyll hi un dryll, ni oleu ganwyll ac
ysgubo y tŷ, a cheisio yn ddyfal, hyd onis
caffo *ef*?
9 Ac wedi iddi *ei* gael, hi a eilw ynghyd *ei*
chyfeillesau a'*i* chymmydogesau, gan ddy-
wedyd, Cyd-lawenhêwch â mi; canys cefais y
dryll a gollaswn.
10 Felly, meddaf i chwi, y mae llawenydd
y'ngŵydd angelion Duw am un pechadur a
edifarhâo.
11 ¶ Ac efe a ddywedodd, Yr oedd gan ryw
wr ddau fab:
12 A'r ieuangaf o honynt a ddywedodd wrth
ei dad, *Fy* nhad, dyro i mi y rhan a ddigwydd
o'r dâ. Ac efe a rannodd iddynt *ei* fywyd.
13 Ac ar ol ychydig ddyddiau y mab ieu-
angaf a gasglodd y cwbl ynghyd, ac a gym-
merth ei daith i wlad bell; ac yno *efe* a wasgar-
odd ei ddâ, gan fyw yn afradlawn.
14 Ac wedi iddo dreulio y cwbl, y cododd
newyn mawr trwy y wlad honno; ac yntau
a ddechreuodd fod mewn eisieu.
15 Ac efe a aeth ac a lynodd wrth un o ddin-
aswyr y wlad honno; ac efe a'i hanfonodd ef
i'w feusydd i borthi moch.
16 Ac efe a chwennychai lenwi ei fol â'r cibau
a fwyttâi y moch; ac ni roddodd neb iddo.
17 A phan ddaeth atto ei hun, efe a ddy-
wedodd, Pa sawl gwas cyflog o'r eiddo fy
nhad sydd yn cael eu gwala a'u gweddill o
fara, a minnau yn marw o newyn?
18 Mi a godaf, ac a âf at fy nhad, ac a ddy-
wedaf wrtho, *Fy* nhad, pechais yn erbyn y
nef, ac o'th flaen dithau;
19 Ac mwyach nid ydwyf deilwng i'm galw
yn fab i ti: gwna fi fel un o'th weision cyflog.
20 Ac efe a gododd, ac a aeth at ei dad. A
phan oedd efe etto ym mhell oddi wrtho, ei
dad a'i canfu ef, ac a dosturiodd, ac a redodd,
ac a syrthiodd ar ei wddf ef, ac a'i cusanodd.
21 A'r mab a ddywedodd wrtho, *Fy* nhad,
pechais yn erbyn y nef, ac o'th flaen dithau;
ac nid ydwyf mwy deilwng i'm galw yn fab i ti.
22 A'r tad a ddywedodd wrth ei weision,
Dygwch allan y wisg oreu, a gwisgwch am
dano ef, a rhoddwch fodrwy ar ei law, ac
esgidiau am *ei* draed.
23 A dygwch y llo pasgedig, a lleddwch *ef;*
a bwyttâwn, a byddwn lawen.
24 Canys fy mab hwn oedd farw, ac a aeth
yn fyw drachefn; *ac* efe a gollesid, ac a gaed.
A hwy a ddechreuasant fod yn llawen.
25 Ac yr oedd ei fab hynaf ef yn y maes; a
phan ddaeth efe a nesâu at y tŷ, efe a glywai
gynghanedd a dawnsio.
26 Ac wedi iddo alw un o'r gweision, efe a
ofynodd beth oedd hyn.
27 Yntau a ddywedodd wrtho, Dy frawd a
ddaeth; a'th dad a laddodd y llo pasgedig,
am iddo ei dderbyn ef yn iach.
28 Ond efe a ddigiodd, ac nid âi i mewn.
Am hynny y daeth ei dad allan, ac a ymbil-
iodd âg ef.
29 Yntau a attebodd *ac* a ddywedodd wrth
ei dad, Wele, cynnifer o flynyddoedd yr yd-
wyf yn dy wasanaethu di, ac ni throseddais i
un amser dy orchymyn; ac ni roddaist fynn
erioed i mi, i fod yn llawen gyd â'm cyfeillion:
30 Eithr pan ddaeth dy fab hwn, yr hwn a
ddifâodd dy fywyd di gyd â phutteiniaid, ti a
leddaist iddo ef y llo pasgedig.
31 Ac efe a ddywedodd wrtho, Fy mab, yr
wyt ti yn wastadol gyd â mi, a'r eiddof fi oll
ydynt eiddot ti.
32 Rhaid oedd llawenychu, a gorfoleddu:
oblegid dy frawd hwn oedd yn farw, ac a aeth
yn fyw drachefn; ac a fu golledig, ac a gafwyd.

PENNOD XVI.

1 *Dammeg y goruchwyliwr anghyfiawn.* 14 *Crist yn ceryddu rhagrith y Phariseaid cybyddlyd.* 19 *Y glwth goludog, a Lazarus y cardottyn.*

AC efe a ddywedodd hefyd wrth ei ddis-
gyblion, Yr oedd rhyw wr goludog, yr
hwn oedd ganddo oruchwyliwr; a hwn a

gyhuddwyd wrtho, ei fod efe megis yn afradloni ei ddâ ef.
2 Ac efe a'i galwodd ef, ac a ddywedodd wrtho, Pa beth yw hyn yr wyf yn ei glywed am danat? dyro gyfrif o'th oruchwyliaeth: canys ni elli fod mwy yn oruchwyliwr.
3 A'r goruchwyliwr a ddywedodd ynddo ei hun, Pa beth a wnaf? canys y mae fy arglwydd yn dwyn yr oruchwyliaeth oddi arnaf: cloddio nis gallaf, *a* chardotta sydd gywilyddus gennyf.
4 Mi a wn beth a wnaf, fel, pan y'm bwrier allan o'r oruchwyliaeth, y derbyniont fi i'w tai.
5 Ac wedi iddo alw atto bob un o ddyledwyr ei arglwydd, efe a ddywedodd wrth y cyntaf, Pa faint sydd arnat ti o ddyled i'm harglwydd?
6 Ac efe a ddywedodd, Càn mesur o olew. Ac efe a ddywedodd wrtho, Cymmer dy ysgrifen, ac eistedd ar frys, ac ysgrifena ddeg a deugain.
7 Yna y dywedodd wrth *un* arall, A pha faint o ddyled sydd arnat tithau? Ac efe a ddywedodd, Can mesur o wenith. Ac efe a ddywedodd wrtho, Cymmer dy ysgrifen, ac ysgrifena bedwar ugain.
8 A'r arglwydd a ganmolodd y goruchwyliwr anghyfiawn, am iddo wneuthur yn gall: oblegid y mae plant y byd hwn yn gallach yn eu cenhedlaeth nâ phlant y goleuni.
9 Ac yr wyf yn dywedyd i chwi, Gwnewch i chwi gyfeillion o'r mammon anghyfiawn: fel, pan fo eisieu arnoch, y'ch derbyniont i'r tragywyddol bebyll.
10 Y neb sydd ffyddlawn yn y lleiaf, sydd ffyddlawn hefyd mewn llawer; a'r neb sydd anghyfiawn yn y lleiaf, sydd anghyfiawn hefyd mewn llawer.
11 Am hynny, oni buoch ffyddlawn yn y mammon anghyfiawn, pwy a ymddiried i chwi am y gwir *olud?*
12 Ac oni buoch ffyddlawn yn yr eiddo arall, pwy a rydd i chwi yr eiddoch eich hun?
13 ¶ Ni ddichon un gwas wasanaethu dau arglwydd: canys naill ai efe a gasâ y naill, ac a gâr y llall: ai efe a lŷn wrth y naill, ac a ddirmyga y llall: ni ellwch wasanaethu Duw a mammon.
14 A'r Phariseaid hefyd, y rhai oedd ariangar a glywsant y pethau hyn oll, ac a'i gwatwarasant ef.
15 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Chwychwi yw y rhai sydd yn eich cyfiawnhâu eich hunain ger bron dynion; eithr Duw a ŵyr eich calonnau chwi: canys y peth sydd uchel gyd â dynion, sydd ffiaidd ger bron Duw.
16 Y gyfraith a'r prophwydi *oedd* hyd Ioan: er y pryd hwnnw y pregethir teyrnas Dduw, a phob dyn sydd yn ymwthio iddi.
17 A haws yw i nef a daear fyned heibio, nag i un tippyn o'r gyfraith ballu.
18 Pwy bynnag a ollyngo ymaith ei wraig, ac a briodo un arall, y mae efe yn godinebu; a phwy bynnag a briodo yr hon a ollyngwyd ymaith oddi wrth *ei* gwr, y mae efe yn godinebu.
19 ¶ Yr oedd rhyw wr goludog, ac a wisgid â phorphor a lliain main, ac yr oedd yn cymmeryd byd da yn helaethwych beunydd:
20 Yr oedd hefyd ryw gardottyn, a'i enw Lazarus, yr hwn a fwrid wrth ei borth ef yn gornwydlyd,
21 Ac yn chwennychu cael ei borthi â'r briwsion a syrthiai oddi ar fwrdd y gwr cyfoethog; ond y cwn a ddaethant, ac a lyfasant ei gornwydydd ef.
22 A bu, i'r cardottyn farw, a'i ddwyn gan yr angelion i fynwes Abraham. A'r goludog hefyd a fu farw, ac a gladdwyd:
23 Ac yn uffern efe a gododd ei olwg, ac efe mewn poenau, ac a ganfu Abraham o hirbell, a Lazarus yn ei fynwes.
24 Ac efe a lefodd, ac a ddywedodd, O dad Abraham, trugarhâ wrthyf, a danfon Lazarus, i drochi pen ei fys mewn dwfr, ac i oeri fy nhafod: canys fe a'm poenir yn y fflam hon.
25 Ac Abraham a ddywedodd, *Ha* fab, cofia i ti dderbyn dy wynfyd yn dy fywyd, ac felly Lazarus ei adfyd; ac yn awr y diddenir ef, ac y poenir dithau.
26 Ac heb law hyn oll, rhyngom ni a chwithau y sicrhâwyd gagendor mawr: fel na allo y rhai a fynnent, dramwy oddi yma attoch chwi; na'r rhai oddi yna, dramwy attom ni.
27 Ac efe a ddywedodd, Yr wyf yn attolwg i ti gan hynny, O dad, ddanfon o honot ef i dŷ fy nhad:
28 Canys y mae i mi bump o frodyr: fel y tystiolaetho iddynt hwy, rhag dyfod o honynt hwythau hefyd i'r lle poenus hwn.
29 Abraham a ddywedodd wrtho, Y mae ganddynt Moses a'r prophwydi; gwrandawant arnynt hwy.
30 Yntau a ddywedodd, Nag ê, y tad Abraham: eithr os â un oddi wrth y meirw attynt, hwy a edifarhânt.
31 Yna *Abraham* a ddywedodd wrtho, Oni wrandawant ar Moses a'r prophwydi, ni chredant chwaith pe codai un oddi wrth y meirw.

PENNOD XVII.

1 *Crist yn dysgu gochelyd achosion rhwystr.* 3
Am faddeu bau'b i'w gilydd. 6 *Gallu ffydd.*
7 *Pa fodd yr ydym ni yn rhwymedig i Dduw,*
ac nid efe i ni. 11 *Y mae yn iachâu deg o*
wahan-gleifion. 22 *Am deyrnas Dduw, a*
dyfodiad Mab y dyn.

AC efe a ddywedodd wrth y disgyblion, Ni all na ddêl rhwystrau; ond gwae *efe* trwy yr hwn y deuant.
2 Gwell fyddai iddo pe rhoddid maen melin o amgylch ei wddf ef, a'i daflu i'r môr, nag iddo rwystro un o'r rhai bychain hyn.
3 ¶ Edrychwch arnoch eich hunain: os pecha dy frawd yn dy erbyn, cerydda ef; ac os edifarhâ efe, maddeu iddo.
4 Ac os pecha yn dy erbyn seithwaith yn y dydd, a seithwaith yn y dydd droi attat, gan ddywedyd, Y mae yn edifar gennyf; maddeu iddo.
5 A'r apostolion a ddywedasant wrth yr Arglwydd, Anghwanega ein ffydd ni.
6 A'r Arglwydd a ddywedodd, Pe byddai gennych ffydd gymmaint a gronyn o had mwstard, chwi a ellych ddywedyd wrth y sycamor-wydden hon, Ymddadwreiddia, a phlanner di yn y môr; a hi a ufuddhâi i chwi.
7 Eithr pwy o honoch chwi ag iddo was yn aredig, neu yn bugeilio, a ddywed wrtho yn y man pan ddêl o'r maes, Dos ac eistedd i lawr i fwytta?
8 Ond yn hytrach a ddywed wrtho, Arlwya i mi i swpperu, ac ymwregysa, a gwasanaetha arnaf fi, nes i mi fwytta ac yfed; ac wedi hynny y bwyttâi ac yr yfi dithau?
9 Oes ganddo ddiolch i'r gwas hwnnw, am wneuthur o hono y pethau a orchymynasid iddo? Nid wyf yn tybied.
10 Felly chwithau hefyd, gwedi i chwi wneuthur y cwbl oll ag a orchymynwyd i chwi, dywedwch, Gweision anfuddiol ydym: oblegid yr hyn a ddylasem ei wneuthur, a wnaethom.
11 ¶ Bu hefyd, ac efe yn myned i Jerusalem, fyned o hono ef trwy ganol Samaria a Galilea.

12 A phan oedd efe yn myned i mewn i ryw
dref, cyfarfu âg ef ddeg o wŷr gwahan-gleifion,
y rhai a safasant o hirbell:
13 A hwy a godasant *eu* llef, gan ddywedyd,
Iesu Feistr, trugarhâ wrthym.
14 A phan welodd efe *hwynt*, efe a ddywed-
odd wrthynt, Ewch a dangoswch eich hunain
i'r offeiriaid. A bu fel yr oeddynt yn myned,
fe a'u glanhâwyd hwynt.
15 Ac un o honynt, pan welodd ddarfod ei
iachâu, a ddychwelodd, gan foliannu Duw â
llef uchel.
16 Ac efe a syrthiodd ar *ei* wyneb wrth ei
draed ef, gan ddïolch iddo. A Samariad
oedd efe.
17 A'r Iesu gan atteb a ddywedodd, Oni
lanhâwyd y deg? ond pa le *y mae* y naw?
18 Ni chaed a ddychwelasant i roi gogoniant
i Dduw, ond yr estron hwn.
19 Ac efe a ddywedodd wrtho, Cyfod, a dos
ymaith: dy ffydd a'th iachâodd.
20 ¶ A phan ofynodd y Phariseaid iddo, pa
bryd y deuai teyrnas Dduw, efe a attebodd
iddynt, ac a ddywedodd, Ni ddaw teyrnas
Dduw wrth ddisgwyl.
21 Ac ni ddywedant, Wele yma; neu, Wele
accw: canys wele, teyrnas Dduw, o'ch mewn
chwi y mae.
22 Ac efe a ddywedodd wrth y disgyblion,
Y dyddiau a ddaw pan chwennychoch weled
un o ddyddiau Mab y dyn, ac nis gwelwch.
23 A hwy a ddywedant wrthych, Wele yma;
neu, Wele accw: nac ewch, ac na chanlyn-
wch *hwynt*.
24 Canys megis y mae y fellten a felltenna
o'r naill *ran* dan y nef, yn disgleirio hyd y
rhan arall dan y nef; felly y bydd Mab y
dyn hefyd yn ei ddydd ef.
25 Eithr yn gyntaf rhaid iddo ddioddef llaw-
er, a'i wrthod gan y genhedlaeth hon.
26 Ac megis y bu yn nyddiau Noë, felly y
bydd hefyd yn nyddiau Mab y dyn.
27 Yr oeddynt yn bwytta, yn yfed, yn
gwreicca, yn gŵra, hyd y dydd yr aeth
Noë i mewn i'r arch; a daeth y diluw, ac a'u
difethodd hwynt oll.
28 Yr un modd hefyd ag y bu yn nyddiau
Lot: yr oeddynt yn bwytta, yn yfed, yn
prynu, yn gwerthu, yn plannu, yn adeiladu;
29 Eithr y dydd yr aeth Lot allan o Sodom,
y gwlawiodd tân a brwmstan o'r nef, ac a'u
difethodd hwynt oll:
30 Fel hyn y bydd yn y dydd y datguddir
Mab y dyn.
31 Yn y dydd hwnnw y neb a fyddo ar ben
y tŷ, a'i ddodrefn o fewn y tŷ, na ddisgyned
i'w cymmeryd hwynt; a'r hwn *a fyddo* yn y
maes, yr un ffunud na ddychweled yn ei ol.
32 Cofiwch wraig Lot.
33 Pwy bynnag a geisio gadw ei einioes, a'i
cyll; a phwy bynnag a'i cyll, a'i bywhâ hi.
34 Yr wyf yn dywedyd i chwi, Y nos honno
y bydd dau yn yr un gwely; y naill a gym-
merir, a'r llall a adewir.
35 Dwy a fydd yn malu yn yr un lle; y naill
a gymmerir, a'r llall a adewir.
36 Dau a fyddant yn y maes; y naill a gym-
merir, a'r llall a adewir.
37 A hwy a attebasant ac a ddywedasant
wrtho, Pa le, Arglwydd? Ac efe a ddywed-
odd wrthynt, Pa le bynnag *y byddo* y corph,
yno yr ymgasgl yr eryrod.

PENNOD XVIII.

3 Am y weddw daer. 9 Am y Phariseaid a'r publican. 15 Dwyn plant at Grist. 18 Y llywydd a fynnai ganlyn Crist, ond a rwystrir gan ei gyfoeth. 28 Gwobr y rhai a ymadawant â'r cwbl oll er ei fwyn ef. 31 Y mae efe yn rhag-fynegi ei farwolaeth; 35 ac yn rhoddi i ddyn dall ei olwg.

AC efe a ddywedodd hefyd ddammeg wrth-
ynt, fod yn rhaid gweddïo yn wastad, ac
heb ddiffygio;
2 Gan ddywedyd, Yr oedd rhyw farnwr
mewn rhyw ddinas, yr hwn nid ofnai Dduw,
ac ni pharchai ddyn.
3 Yr oedd hefyd yn y ddinas honno wraig
weddw; a hi a ddaeth atto ef, gan ddywedyd,
Dïal fi ar fy ngwrthwynebwr.
4 Ac efe nis gwnai dros amser: eithr wedi
hynny efe a ddywedodd ynddo ei hun, Er nad
ofnaf Dduw, ac na pharchaf ddyn;
5 Etto am fod y weddw hon yn peri i mi
flinder, mi a'i dïalaf hi; rhag iddi yn y di-
wedd ddyfod a'm syfrdanu i.
6 A'r Arglwydd a ddywedodd, Gwrandewch
beth a ddywed y barnwr anghyfiawn.
7 Ac oni ddïal Duw ei etholedigion, sydd yn
llefain arno ddydd a nos, er ei fod yn hir oedi
drostynt?
8 Yr wyf yn dywedyd i chwi, y dïal efe
hwynt ar frys. Eithr Mab y dyn, pan ddêl,
a gaiff efe ffydd ar y ddaear?
9 Ac efe a ddywedodd y ddammeg hon hefyd
wrth y rhai oedd yn hyderu arnynt eu hunain
eu bod yn gyfiawn, ac yn dïystyru eraill:
10 Dau wr a aeth i fynu i'r deml i weddïo;
un yn Pharisead, a'r llall yn bublican.
11 Y Pharisead o'i sefyll a weddïodd rhyng-
ddo ag ef ei hun fel hyn; O Dduw, yr wyf
yn dïolch i ti nad wyf fi fel *y mae* dynion
eraill, yn drawsion, yn anghyfiawn, yn odin-
ebwyr; neu, fel y publican hwn chwaith.
12 Yr wyf yn ymprydio ddwywaith yn yr
wythnos; yr wyf yn degymmu cymmaint oll
ag a feddaf.
13 A'r publican, gan sefyll o hirbell, ni
fynnai gymmaint a chodi ei olygon tu a'r nef;
eithr efe a gurodd ei ddwyfron, gan ddywed-
yd, O Dduw, bydd drugarog wrthyf bechadur.
14 Dywedaf i chwi, Aeth hwn i waered i'w
dŷ wedi ei gyfiawnhâu *yn fwy* nâ'r llall:
canys pob un a'r y sydd yn ei ddyrchafu ei
hun, a ostyngir; a phob un a'r sydd yn ei
ostwng ei hun, a ddyrchefir.
15 ¶ A hwy a ddygasant atto blant bychain
hefyd, fel y cyffyrddai efe â hwynt: a'r dis-
gyblion pan welsant, a'u ceryddasant hwy.
16 Eithr yr Iesu a'u galwodd hwynt atto,
ac a ddywedodd, Gadewch i'r plant bychain
ddyfod attaf fi, ac na waherddwch hwynt:
canys eiddo y cyfryw rai yw teyrnas Dduw.
17 Yn wir meddaf i chwi, Pwy bynnag ni
dderbynio deyrnas Dduw fel dyn bach, nid â
efe i mewn iddi.
18 ¶ A rhyw lywodraethwr a ofynodd iddo,
gan ddywedyd, Athraw da, wrth wneuthur
pa beth yr etifeddaf fi fywyd tragywyddol?
19 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Paham y'm
gelwi yn dda? nid *oes* neb yn dda ond un,
sef Duw.
20 Ti a wyddost y gorchymynion, Na odin-
eba, Na ladd, Na ladratta, Na ddwg gam
dystiolaeth, Anrhydedda dy dad a'th fam.
21 Ac efe a ddywedodd, Hyn oll a gedwais
o'm hieuengetid.
22 A'r Iesu pan glybu hyn, a ddywedodd
wrtho, Y mae un peth etto yn ol i ti: gwerth
yr hyn oll sydd gennyt, a dyro i'r tlodion: a
thi a gai drysor yn y nef: a thyred, canlyn fi.
23 Ond pan glybu efe y pethau hyn, efe a
aeth yn athrist: canys yr oedd efe yn gyf-
oethog iawn.
24 A'r Iesu, pan welodd ef wedi myned yn
athrist, a ddywedodd, Mor anhawdd yr â y

rhai y mae golud ganddynt i mewn i deyrnas
Dduw!
25 Canys haws yw i gamel fyned trwy grai y
nodwydd ddur, nag i oludog fyned i mewn i
deyrnas Dduw.
26 A'r rhai a glywsent a ddywedasant, A
phwy a all fod yn gadwedig?
27 Ac efe a ddywedodd, Y pethau sydd
ammhosibl gyd â dynion, sydd bosibl gyd â
Duw
28 A dywedodd Petr, Wele, nyni a adaw-
som bob peth, ac a'th ganlynasom di.
29 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Yn wir
meddaf i chwi, Nid oes neb a'r a adawodd dŷ,
neu rieni, neu frodyr, neu wraig, neu blant,
er mwyn teyrnas Dduw,
30 A'r nis derbyn lawer cymmaint yn y
pryd hwn, ac yn y byd a ddaw fywyd tragy-
wyddol.
31 ¶ Ac efe a gymmerodd y deuddeg atto,
ac a ddywedodd wrthynt, Wele, yr ydym ni
yn myned i fynu i Jerusalem; a chyflawnir
pob peth a'r sydd yn ysgrifenedig trwy y pro-
phwydi am Fab y dyn.
32 Canys efe a draddodir i'r Cenhedloedd, ac a
watwerir, ac a ammherchir, ac a boerir arno:
33 Ac wedi iddynt *ei* fflangellu, y lladdant
ef: a'r trydydd dydd efe a adgyfyd.
34 A hwy ni ddeallasant ddim o'r pethau
hyn; a'r gair hwn oedd guddiedig oddi wrth-
ynt, ac ni wybuant y pethau a ddywedwyd.
35 ¶ A bu, ac efe yn nesâu at Jericho, i
ryw ddyn dall fod yn eistedd yn ymyl y ffordd
yn cardotta:
36 A phan glybu efe y dyrfa yn myned
heibio, efe a ofynodd pa beth oedd hyn.
37 A hwy a ddywedasant iddo, Mai Iesu o
Nazareth oedd yn myned heibio.
38 Ac efe a lefodd, gan ddywedyd, Iesu, Mab
Dafydd, trugarhâ wrthyf.
39 A'r rhai oedd yn myned o'r blaen, a'i
ceryddasant ef i dewi: eithr efe a lefodd yn
fwy o lawer, Mab Dafydd, trugarhâ wrthyf.
40 A'r Iesu a safodd, ac a orchymynodd ei
ddwyn ef atto. A phan ddaeth efe yn agos,
efe a ofynodd iddo,
41 Gan ddywedyd, Pa beth a fynni di i mi
ei wneuthur i ti? Yntau a ddywedodd, Ar-
glwydd, cael o honof fy ngolwg.
42 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Cymmer dy
olwg: dy ffydd a'th iachâodd.
43 Ac allan o law y cafodd efe ei olwg, ac
a'i canlynodd ef, gan ogoneddu Duw. A'r
holl bobl, pan welsant, a roisant foliant i
Dduw.

PENNOD XIX.

1 *Am Zacchëus y publican.* 11 *Y deg darn o arian.* 28 *Crist yn marchogaeth i Jerusalem mewn gorfoledd:* 41 *yn wylo drosti:* 45 *yn gyrru y prynwyr a'r gwerthwyr allan o'r deml;* 47 *gan athrawiaethu beunydd ynddi. Y llywodraethwyr a fynnent ei ddifetha ef, oni bai rhag ofn y bobl.*

A'R *Iesu* a aeth i mewn, ac a aeth trwy
Jericho.
2 Ac wele, wr a elwid wrth ei enw Zac-
chëus, *ac* efe oedd ben-publican, a hwn oedd
gyfoethog.
3 Ac yr oedd efe yn ceisio gweled yr Iesu,
pwy ydoedd; ac ni allai gan y dyrfa, am ei
fod yn fychan o gorpholaeth.
4 Ac efe a redodd o'r blaen, ac a ddringodd
i sycamor-wydden, fel y gallai ei weled ef:
oblegid yr oedd efe i ddyfod y ffordd honno.
5 A phan ddaeth yr Iesu i'r lle, efe a edrych-
odd i fynu, ac a'i canfu ef; ac a ddywedodd
wrtho, Zacchëus, disgyn ar frys: canys rhaid
i mi heddyw aros yn dy dŷ di.
6 Ac efe a ddisgynodd ar frys, ac a'i derbyn-
iodd ef yn llawen.
7 A phan welsant, grwgnach a wnaethant
oll, gan ddywedyd, Fyned o hono ef i mewn
i lettya at wr pechadurus.
8 A Zacchëus a safodd, ac a ddywedodd
wrth yr Arglwydd, Wele, hanner fy nâ, O
Arglwydd, yr ydwyf yn ei roddi i'r tlodion;
ac os dygais ddim o'r eiddo neb trwy gam-
achwyn, yr ydwyf yn ei dalu ar ei bedwerydd.
9 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Heddyw y
daeth iachawdwriaeth i'r tŷ hwn, o herwydd
ei fod yntau yn fab i Abraham.
10 Canys Mab y dyn a ddaeth i geisio ac i
gadw yr hyn a gollasid.
11 ¶ Ac a hwy yn gwrando ar y pethau
hyn, efe a chwanegodd, ac a ddywedodd
ddammeg, am ei fod efe yn agos i Jerusalem,
ac am iddynt dybied yr ymddangosai teyrnas
Dduw yn y fan.
12 Am hynny y dywedodd efe, Rhyw wr
bonheddig a aeth i wlad bell i dderbyn teyrn-
as iddo ei hun, ac i ddychwelyd.
13 Ac wedi galw ei ddeg gwas, efe a roddes
iddynt ddeg punt, ac a ddywedodd wrthynt,
Marchnattêwch hyd oni ddelwyf.
14 Eithr ei ddinaswyr a'i casasant ef, ac a
ddanfonasant gennadwri ar ei ol ef, gan ddy-
wedyd, Ni fynnwn ni hwn i deyrnasu arnom.
15 A bu, pan ddaeth efe yn ei ol, wedi der-
byn y deyrnas, erchi o hono ef alw y gweision
hyn atto, i'r rhai y rhoddasai efe yr arian, fel
y gwybyddai beth a elwasai bob un wrth
farchnatta.
16 A daeth y cyntaf, gan ddywedyd, Ar-
glwydd, dy bunt a ynnillodd ddeg punt.
17 Yntau a ddywedodd wrtho, Da, was da:
am i ti fod yn ffyddlawn yn y lleiaf, bydded
i ti awdurdod ar ddeg dinas.
18 A'r ail a ddaeth, gan ddywedyd. Ar-
glwydd, dy bunt di a wnaeth bùm punt.
19 Ac efe a ddywedodd hefyd wrth hwnnw,
Bydd dithau ar bùm dinas.
20 Ac un arall a ddaeth, gan ddywedyd,
Arglwydd, wele dy bunt, yr hon oedd gennyf
wedi ei dodi mewn napcyn:
21 Canys mi a'th ofnais, am dy fod yn wr
tost: yr wyt ti yn cymmeryd i fynu y peth ni
roddaist i lawr, ac yn medi y peth ni heuaist.
22 Yntau a ddywedodd wrtho, O'th enau dy
hun y'th farnaf, tydi was drwg. Ti a wyddit fy
mod i yn wr tost, yn cymmeryd i fynu y peth
ni roddais i lawr, ac yn medi y peth ni heuais:
23 A phaham na roddaist fy arian i i'r bwrdd
cyfnewid, fel pan ddaethwn y gallaswn ei gael
gyd â llog?
24 Ac efe a ddywedodd wrth y rhai oedd yn
sefyll ger llaw, Dygwch oddi arno ef y bunt,
a rhoddwch i'r hwn sydd â deg punt ganddo.
25 (A hwy a ddywedasant wrtho, Arglwydd,
y mae ganddo ef ddeg punt)
26 Canys yr wyf fi yn dywedyd i chwi, mai
i bob un y mae ganddo, y rhoddir iddo; eithr
oddi ar yr hwn nid oes ganddo, y dygir oddi
arno, ie, yr hyn sydd ganddo.
27 A *hefyd* fy ngelynion hynny, y rhai ni
fynnasent i mi deyrnasu arnynt, dygwch
hwynt yma, a lleddwch ger fy mron i.
28 ¶ Ac wedi iddo ddywedyd y pethau
hyn, efe a aeth o'r blaen, gan fyned i fynu i
Jerusalem.
29 Ac fe a ddigwyddodd pan ddaeth efe yn
agos at Bethphage a Bethania, i'r mynydd a
elwir Olew-wydd, efe a anfonodd ddau o'i
ddisgyblion,
30 Gan ddywedyd, Ewch i'r pentref ar *eich*
cyfer; yn yr hwn, gwedi eich dyfod i mewn,
chwi a gewch ebol yn rhwym, ar yr hwn nid

eisteddodd dyn erioed: gollyngwch ef, a dygwch yma.

31 Ac os gofyn neb i chwi, Paham yr ydych yn ei ollwng? fel hyn y dywedwch wrtho, Am fod yn rhaid i'r Arglwydd wrtho.

32 A'r rhai a ddanfonasid a aethant ymaith, ac a gawsant fel y dywedasai efe wrthynt.

33 Ac fel yr oeddynt yn gollwng yr ebol, ei berchennogion a ddywedasant wrthynt, Paham yr ydych yn gollwng yr ebol?

34 A hwy a ddywedasant, Mae yn rhaid i'r Arglwydd wrtho ef.

35 A hwy a'i dygasant ef at yr Iesu: ac wedi iddynt fwrw eu dillad ar yr ebol, hwy a ddodasant yr Iesu arno.

36 Ac fel yr oedd efe yn myned, hwy a daenasant eu dillad ar hyd y ffordd.

37 Ac weithian, ac efe yn nesâu at ddisgynfa mynydd yr Olew-wydd, dechreuodd yr holl lïaws disgyblion lawenhâu, a chlodfori Duw â llef uchel, am yr holl weithredoedd nerthol a welsent;

38 Gan ddywedyd, Bendigedig *yw* y Brenhin sydd yn dyfod yn enw yr Arglwydd: Tangnefedd yn y nef, a gogoniant yn y goruchaf.

39 A rhai o'r Phariseaid o'r dyrfa a ddywedasant wrtho, Athraw, cerydda dy ddisgyblion.

40 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Yr ydwyf yn dywedyd i chwi, Pe tawai y rhai hyn, y llefai y cerrig yn y fan.

41 ¶ Ac wedi iddo ddyfod yn agos, *pan* welodd efe y ddinas, efe a wylodd drosti,

42 Gan ddywedyd, Pe gwybuasit tithau, ie, yn dy ddydd hwn, y pethau *a berthynent* i'th heddwch! eithr y maent yn awr yn guddiedig oddi wrth dy lygaid.

43 Canys daw y dyddiau arnat, a'th elynion a fwriant glawdd o'th amgylch, ac a'th amgylchant, ac a'th warchaeant o bob parth;

44 Ac a'th wnant yn gyd-wastad â'r llawr, a'th blant o'th fewn; ac ni adawant ynot faen ar faen: o herwydd nad adnabuost amser dy ymweliad.

45 Ac efe a aeth i mewn i'r deml, ac a ddechreuodd fwrw allan y rhai oedd yn gwerthu ynddi, ac yn prynu;

46 Gan ddywedyd wrthynt, Y mae yn ysgrifenedig, Fy nhŷ i, tŷ gweddi yw: eithr chwi a'i gwnaethoch yn ogof lladron.

47 Ac yr oedd efe beunydd yn athrawiaethu yn y deml: a'r arch-offeiriaid, a'r ysgrifenyddion, a phennaethiaid y bobl, a geisient ei ddifetha ef;

48 Ac ni fedrasant gael beth a wnaent: canys yr holl bobl oedd yn glynu wrtho i wrando arno.

PENNOD XX.

1 Crist yn profi ei awdurdod, trwy ymofyn am fedydd Ioan. 9 Dammeg y winllan. 19 Am roddi teyrnged i Cesar. 27 Y mae efe yn gorchfygu y Saduceaid, y rhai a wadent yr adgyfodiad. 41 Y modd y mae Crist yn fab Dafydd. 45 Y mae efe yn rhybuddio ei ddisgyblion i ochelyd yr ysgrifenyddion.

A DIGWYDDODD ar un o'r dyddiau hynny, ac efe yn dysgu y bobl yn y deml, ac yn pregethu yr efengyl, ddyfod arno yr arch-offeiriaid a'r ysgrifenyddion, gyd â'r henuriaid,

2 A llefaru wrtho, gan ddywedyd, Dywed i ni, Trwy ba awdurdod yr wyt yn gwneuthur y pethau hyn? neu pwy yw yr hwn a roddodd i ti yr awdurdod hon?

3 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, A minnau a ofynaf i chwithau un gair; a dywedwch i mi.

4 Bedydd Ioan, ai o'r nef yr ydoedd, ai o ddynion?

5 Eithr hwy a ymresymmasant yn eu plith eu hunain, gan ddywedyd, Os dywedwn, O'r nef; efe a ddywed, Paham gan hynny na chredech ef?

6 Ac os dywedwn, O ddynion; yr holl bobl a'n llabyddiant ni: canys y maent hwy yn cwbl-gredu fod Ioan yn brophwyd.

7 A hwy a attebasant, nas gwyddent o ba le.

8 A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Ac nid wyf finnau yn dywedyd i chwi trwy ba awdurdod yr wyf yn gwneuthur y pethau hyn.

9 ¶ Ac efe a ddechreuodd ddywedyd y ddammeg hon wrth y bobl: Rhyw wr a blannodd winllan, ac a'i gosododd i lafurwyr, ac a aeth oddi cartref dros dalm o amser.

10 Ac mewn amser efe a anfonodd was at y llafurwyr, fel y rhoddent iddo o ffrwyth y winllan: eithr y llafurwyr a'i curasant ef, ac a'i hanfonasant ymaith yn wag-*law*.

11 Ac efe a chwanegodd anfon gwas arall: eithr hwy a gurasant ac a ammharchasant hwnnw hefyd, ac a'i hanfonasant ymaith yn wag-*law*.

12 Ac efe a chwanegodd anfon y trydydd: a hwy a glwyfasant hwn hefyd, ac a'i bwriasant *ef* allan.

13 Yna y dywedodd arglwydd y winllan, Pa beth a wnaf? Mi a anfonaf fy anwyl fab: fe allai pan welant ef, y parchant *ef*.

14 Eithr y llafurwyr, pan welsant ef, a ymresymmasant â'u gilydd, gan ddywedyd, Hwn yw yr etifedd: deuwch, lladdwn ef, fel y byddo yr etifeddiaeth yn eiddom ni.

15 A hwy a'i bwriasant ef allan o'r winllan, ac a'i lladdasant. Pa beth gan hynny a wna arglwydd y winllan iddynt hwy?

16 Efe a ddaw ac a ddifetha y llafurwyr hyn, ac a rydd ei winllan i eraill. A phan glywsant hyn, hwy a ddywedasant, Na atto Duw.

17 Ac efe a edrychodd arnynt, ac a ddywedodd, Beth gan hynny yw hyn a ysgrifenwyd, Y maen a wrthododd yr adeiladwyr, hwn a wnaethpwyd yn ben y gongl?

18 Pwy bynnag a syrthio ar y maen hwnnw, a ddryllir: ac ar bwy bynnag y syrthio, efe a'i mâl ef.

19 ¶ A'r arch-offeiriaid a'r ysgrifenyddion a geisiasant roddi dwylaw arno yr awr honno; ac yr oedd arnynt ofn y bobl: canys gwybuant mai yn eu herbyn hwynt y dywedasai efe y ddammeg hon.

20 A hwy a'i gwyliasant *ef*, ac a yrrasant gynllwynwyr, y rhai a gymmerent arnynt eu bod yn gyfiawn; fel y dalient ef yn ei ymadrodd, i'w draddodi ym meddiant, ac awdurdod y rhaglaw.

21 A hwy a ofynasant iddo ef, gan ddywedyd, Athraw, ni a wyddom mai uniawn yr ydwyt ti yn dywedyd, ac nad wyt yn derbyn wyneb, eithr yn dysgu ffordd Duw mewn gwirionedd.

22 Ai cyfreithlawn i ni roi teyrnged i Cesar, ai nid yw?

23 Ac efe a ddeallodd eu cyfrwysdra hwy, ac a ddywedodd wrthynt, Paham y temtiwch fi?

24 Dangoswch i mi geiniog. Llun ac argraph pwy sydd arni? A hwy a attebasant ac a ddywedasant, Yr eiddo Cesar.

25 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Rhoddwch chwithau yr eiddo Cesar i Cesar, a'r eiddo Duw i Dduw.

26 Ac ni allasant feio ar ei eiriau ef ger bron y bobl: a chan ryfeddu wrth ei atteb ef, hwy a dawsant â sôn.

27 ¶ A rhai o'r Saduceaid (y rhai sydd yn gwadu nad oes adgyfodiad) a ddaethant atto ef, ac a ofynasant iddo,

28 Gan ddywedyd, Athraw, Moses a ysgrif-

enodd i ni, Os byddai farw brawd neb, ac
iddo wraig, a marw o hono yn ddi-blant, ar
gymmeryd o'i frawd ei wraig ef, a chodi had
i'w frawd.
29 Yr oedd gan hynny saith o frodyr: a'r
cyntaf a gymmerodd wraig, ac a fu farw yn
ddi-blant.
30 A'r ail a gymmerth y wraig, ac a fu farw
yn ddi-blant.
31 A'r trydydd a'i cymmerth hi: ac yr un
ffunud y saith hefyd, ac ni adawsant blant, ac
a fuont feirw.
32 Ac yn ddiweddaf oll bu farw y wraig
hefyd.
33 Yn yr adgyfodiad gan hynny gwraig i
bwy un o honynt yw hi? canys y saith a'i
cawsant hi yn wraig.
34 A'r Iesu gan atteb a ddywedodd wrthynt,
Plant y byd hwn sydd yn gwreicca, ac yn
gŵra:
35 Eithr y rhai a gyfrifir yn deilwng i gael y
byd hwnnw, a'r adgyfodiad oddi wrth y
meirw, nid ydynt nac yn gwreicca, nac yn
gŵra.
36 Canys nis gallant farw mwy: oblegid cyd-
stad ydynt â'r angelion; a phlant Duw ydynt,
gan eu bod yn blant yr adgyfodiad.
37 Ac y cyfyd y meirw, Moses hefyd a hys-
bysodd wrth y berth, pan yw ef yn galw yr
Arglwydd yn Dduw Abraham, ac yn Dduw
Isaac, ac yn Dduw Jacob.
38 Ac nid yw efe Dduw y meirw, ond y
byw: canys pawb sydd fyw iddo ef.
39 Yna rhai o'r ysgrifenyddion gan atteb a
ddywedasant, Athraw, da y dywedaist.
40 Ac ni feiddiasant mwyach ofyn dim iddo ef.
41 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pa fodd y
maent yn dywedyd fod Crist yn fab i Dafydd?
42 Ac y mae Dafydd ei hun yn dywedyd yn
llyfr y Psalmau, Yr ARGLWYDD a ddywedodd
wrth fy Arglwydd, Eistedd ar fy neheulaw,
43 Hyd oni osodwyf dy elynion yn droed-
faingc i'th draed di.
44 Y mae Dafydd gan hynny yn ei alw ef yn
Arglwydd; a pha fodd y mae efe yn fab iddo?
45 ¶ Ac a'r holl bobl yn clywed, efe a ddy-
wedodd wrth ei ddisgyblion,
46 Ymogelwch rhag yr ysgrifenyddion, y
rhai a ewyllysiant rodio mewn dillad lleision,
ac a garant gyfarchiadau yn y marchnadoedd,
a'r prif-gadeiriau yn y synagogau, a'r prif-eis-
teddleoedd yn y gwleddoedd;
47 Y rhai sydd yn llwyr-fwytta tai gwragedd
gweddwon, ac mewn rhith yn hir-weddïo: y
rhai hyn a dderbyniant farn fwy.

PENNOD XXI.

1 Crist yn canmol y weddw dlawd: 5 yn rhag-fynegi dinystr y deml, a dinas Jerusalem; 25 a'r arwyddion a fydd o flaen y dydd diweddaf: 34 yn eu hannog hwy i fod yn wyliadwrus. 34 Arfer Crist tra fu yn Jerusalem.

AC wedi iddo edrych i fynu, efe a ganfu y
rhai goludog yn bwrw eu rhoddion i'r
drysorfa.
2 Ac efe a ganfu hefyd ryw wraig weddw
dlawd yn bwrw yno ddwy hatling.
3 Ac efe a ddywedodd, Yn wir meddaf i
chwi, fwrw o'r wraig weddw dlawd hon i
mewn fwy nâ hwynt oll.
4 Canys y rhai hyn oll o'r hyn oedd weddill
ganddynt a fwriasant at offrymmau Duw:
eithr hon o'i phrinder a fwriodd i mewn yr
holl fywyd a oedd ganddi.
5 ¶ Ac fel yr oedd rhai yn dywedyd am y
deml, ei bod hi wedi ei harddu â meini teg a
rhoddion, efe a ddywedodd,
6 Y pethau hyn yr ydych yn edrych arnynt,
daw y dyddiau yn y rhai ni adewir maen ar
faen, a'r nis dattodir.
7 A hwy a ofynasant iddo, gan ddywedyd,
Athraw, pa bryd gan hynny y bydd y pethau
hyn? a pha arwydd *fydd* pan fo y pethau
hyn ar ddyfod?
8 Ac efe a ddywedodd, Edrychwch na
thwyller chwi: canys llawer a ddeuant yn
fy enw i, gan ddywedyd, Myfi yw *Crist;*
a'r amser a nesâodd: nac ewch gan hynny ar
eu hol hwynt.
9 A phan glywoch sôn am ryfeloedd a ther-
fysgoedd, na chymmerwch fraw: canys rhaid
i'r pethau hyn fod yn gyntaf; ond ni *ddaw* y
diwedd yn y man.
10 Yna y dywedodd efe wrthynt, Cenedl a
gyfyd yn erbyn cenedl, a theyrnas yn erbyn
teyrnas:
11 A daear-grynfâau mawrion a fyddant yn
amryw leoedd, a newyn, a heintiau, a pheth-
au ofnadwy, ac arwyddion mawrion a fydd
o'r nef.
12 Eithr o flaen hyn oll, hwy a roddant eu
dwylaw arnoch, ac *a'ch* erlidiant, gan *eich*
traddodi i'r synagogau, ac i garcharau, wedi
eich dwyn ger bron brenhinoedd a llywodr-
aethwyr o achos fy enw i.
13 Eithr fe a ddigwydd i chwi yn dystiolaeth.
14 Am hynny rhoddwch eich bryd ar na
rag-fyfyrioch beth a atteboch.
15 Canys myfi a roddaf i chwi enau a doeth-
ineb, yr hon nis gall eich holl wrthwynebwyr
na dywedyd yn ei herbyn, na'i gwrthsefyll.
16 A chwi a fradychir, ie, gan rieni, a brod-
yr, a cheraint, a chyfeillion; ac *i rai* o hon-
och y parant farwolaeth.
17 A chas fyddwch gan bawb o herwydd fy
enw i.
18 Ond ni chyll blewyn o'ch pen chwi.
19 Yn eich amynedd meddiennwch eich
eneidiau.
20 A phan weloch Jerusalem wedi ei ham-
gylchu gan luoedd, yna gwybyddwch fod ei
hanghyfannedd-dra hi wedi nesâu.
21 Yna y rhai fyddant yn Judea, ffoant i'r
mynyddoedd; a'r rhai a fyddant yn ei chanol
hi, ymadawant: a'r rhai a fyddant yn y meus-
ydd, nac elont i mewn iddi.
22 Canys dyddiau dial yw y rhai hyn, i gyf-
lawni yr holl bethau a ysgrifenwyd.
23 Eithr gwae y rhai beichiogion, a'r rhai
yn rhoi bronnau, yn y dyddiau hynny:
canys bydd angen mawr yn y tir, a digof-
aint ar y bobl hyn.
24 A hwy a syrthiant trwy fin y cleddyf, a
chaeth-gludir hwynt at bob cenhedlaeth: a
Jerusalem a fydd wedi ei mathru gan y Cen-
hedloedd, hyd oni chyflawner amser y Cen-
hedloedd.
25 ¶ A bydd arwyddion yn yr haul, a'r
lleuad, a'r sêr; ac ar y ddaear ing cenhedl-
oedd, gan gyfyng-gynghor; a'r môr a'r ton-
nau yn rhuo;
26 A dynion yn llewygu gan ofn, a disgwyl
am y pethau sydd yn dyfod ar y ddaear:
oblegid nerthoedd y nefoedd a ysgydwir.
27 Ac yna y gwelant Fab y dyn yn dyfod
mewn cwmmwl, gyd â gallu a gogoniant
mawr.
28 A phan ddechreuo y pethau hyn ddyfod,
edrychwch i fynu, a chodwch eich pennau:
canys y mae eich ymwared yn nesâu.
29 Ac efe a ddywedodd ddammeg iddynt;
Edrychwch ar y ffigysbren, a'r holl brennau;
30 Pan ddeiliant hwy weithian, chwi a wel-
wch ac a wyddoch o honoch eich hun, fod yr
haf yn agos.

31 Felly chwithau, pan weloch y pethau
hyn yn digwydd, gwybyddwch fod teyrnas
Dduw yn agos.
32 Yn wir meddaf i chwi, Nid â yr oes hon
heibio, hyd oni ddêl y cwbl i ben.
33 Y nef a'r ddaear a ânt heibio; ond fy
ngeiriau i nid ânt heibio ddim.
34 ¶ Ac edrychwch arnoch eich hunain,
rhag i'ch calonnau un amser drymhâu trwy
lythineb a meddwdod, a gofalon y bywyd
hwn, a dyfod y dydd hwnnw arnoch yn ddi-
symmwth.
35 Canys efe a ddaw fel magl, ar warthaf
pawb oll a'r sydd yn trigo ar wyneb yr holl
ddaear.
36 Gwyliwch gan hynny a gweddïwch bob
amser, ar gael eich cyfrif yn deilwng i ddi-
angc rhag y pethau hyn oll sydd ar ddyfod,
ac i sefyll ger bron Mab y dyn.
37 A'r dydd yr ydoedd efe yn athrawiaethu
yn y deml; a'r nos yr oedd efe yn myned ac
yn aros yn y mynydd a elwid yr Olew-wydd.
38 A'r holl bobl a fore-gyrchent atto ef yn y
deml, i'w glywed ef.

PENNOD XXII.

1 Yr Iuddewon yn cyd-fwriadu yn erbyn Crist. 3 Satan yn parottôi Judas i'w fradychu ef. 7 Yr apostolion yn arlwyo y pasc. 19 Crist yn ordeinio ei swpper sanctaidd: 21 yn guddiedig yn rhag-ddywedyd am y bradychwr: 24 yn annog y rhan arall o'i apostolion i ochelyd rhyfyg: 32 yn sicrhâu Petr na phallai ei ffydd ef: 34 ac er hynny y gwadai efe ef dair gwaith: 39 yn gweddïo yn y mynydd; ac yn chwysu y gwaed: 47 yn cael ei fradychu â chusan: 50 yn iachâu clust Malchus: 54 yn cael ei wadu dair gwaith gan Petr, 63 a'i ammherchi yn gywilyddus; 66 ac yn cyfaddef ei fod yn Fab Duw.

ANESAODD gwyl y bara croyw, yr hon
a elwir y pasc.
2 A'r arch-offeiriaid a'r ysgrifenyddion a
geisiasant pa fodd y difethent ef: oblegid yr
oedd arnynt ofn y bobl.
3 ¶ A Satan a aeth i mewn i Judas, yr hwn
a gyfenwid Iscariot, yr hwn oedd o rifedi y
deuddeg.
4 Ac efe a aeth ymaith, ac a ymddiddanodd
â'r arch-offeiriaid a'r blaenoriaid, pa fodd y
bradychai efe ef iddynt.
5 Ac yr oedd yn llawen ganddynt: a hwy a
gyttunasant ar roddi arian iddo.
6 Ac efe a addawodd, ac a geisiodd amser
cyfaddas i'w fradychu ef iddynt yn absen y
bobl.
7 ¶ A daeth dydd y bara croyw, ar yr hwn
yr oedd rhaid lladd y pasc.
8 Ac efe a anfonodd Petr ac Ioan, gan ddy-
wedyd, Ewch, parottôwch i ni y pasc, fel y
bwyttâom.
9 A hwy a ddywedasant wrtho, Pa le y
mynni barottôi o honom?
10 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Wele, pan
ddeloch i mewn i'r ddinas, cyfarfydd â chwi
ddyn yn dwyn ystenaid o ddwfr: canlynwch
ef i'r tŷ lle yr êl efe i mewn.
11 A dywedwch wrth wr y tŷ, Y mae yr
Athraw yn dywedyd wrthyt, Pa le y mae y
lletty, lle y gallwyf fwytta y pasc gyd â'm
disgyblion?
12 Ac efe a ddengys i chwi oruwchystafell
fawr, wedi ei thaenu: yno parottôwch.
13 A hwy a aethant, ac a gawsant fel y dy-
wedasai efe wrthynt; ac a barottoisant y pasc.
14 A phan ddaeth yr awr, efe a eisteddodd i
lawr, a'r deuddeg apostol gyd âg ef.
15 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Mi a chwen-
nychais yn fawr fwytta y pasc hwn gyd â
chwi cyn dïoddef o honof.
16 Canys yr ydwyf yn dywedyd i chwi, Ni
fwyttâf fi mwyach o hono, hyd oni chyf-
lawner yn nheyrnas Dduw.
17 Ac wedi iddo gymmeryd y cwppan a
rhoddi dïolch, efe a ddywedodd, Cymmer-
wch hwn, a rhennwch yn eich plith:
18 Canys yr ydwyf yn dywedyd i chwi, nad
yfaf o ffrwyth y winwydden, hyd oni ddêl
teyrnas Dduw.
19 ¶ Ac wedi iddo gymmeryd bara, a rhoi
dïolch, efe a'*i* torrodd, ac a'*i* rhoddes iddynt,
gan ddywedyd, Hwn yw fy nghorph yr hwn
yr ydys yn ei roddi drosoch: gwnewch hyn
er coffa am danaf.
20 Yr un modd y cwppan hefyd wedi swp-
peru, gan ddywedyd, Y cwppan hwn *yw* y
testament newydd yn fy ngwaed i, yr hwn yr
ydys yn ei dywallt drosoch.
21 ¶ Eithr wele law yr hwn sydd yn fy
mradychu gyd â mi ar y bwrdd.
22 Ac yn wir y mae Mab y dyn yn myned,
megis y mae wedi ei luniaethu: eithr gwae y
dyn hwnnw trwy yr hwn y bradychir ef.
23 Hwythau a ddechreuasant ymofyn yn eu
plith eu hunain, pwy o honynt oedd yr hwn
a wnai hynny.
24 ¶ A bu ymryson yn eu plith, pwy o hon-
ynt a dybygid ei fod yn fwyaf.
25 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Y mae
brenhinoedd y Cenhedloedd yn arglwydd-
iaethu arnynt; a'r rhai sydd mewn awd-
urdod arnynt, a elwir yn bendefigion.
26 Ond na *fyddwch* chwi felly: eithr y
mwyaf yn eich plith chwi, bydded megis yr
ieuangaf; a'r pennaf, megis yr hwn sydd yn
gweini.
27 Canys pa un fwyaf, ai yr hwn sydd yn
eistedd ar y bwrdd, ai yr hwn sydd yn gwas-
anaethu? onid yr hwn sydd yn eistedd ar y
bwrdd? eithr yr ydwyf fi yn eich mysg fel un
yn gwasanaethu.
28 A chwychwi yw y rhai a arhosasoch gyd
â mi yn fy mhrofedigaethau.
29 Ac yr wyf fi yn ordeinio i chwi deyrnas,
megis yr ordeiniodd fy Nhad i minnau;
30 Fel y bwyttâoch ac yr yfoch ar fy mwrdd
i yn fy nheyrnas, ac yr eisteddoch ar orsedd-
feydd, yn barnu deuddeg llwyth Israel.
31 ¶ A'r Arglwydd a ddywedodd, Simon,
Simon, wele, Satan a'ch ceisiodd chwi, i'*ch*
nithio fel gwenith:
32 Eithr mi a weddïais drosot, na ddiffygiai
dy ffydd di: tithau pan y'th droër, cadarnhâ
dy frodyr.
33 Ac efe a ddywedodd wrtho, Arglwydd,
yr ydwyf fi yn barod i fyned gyd â thi i gar-
char, ac i angau.
34 Yntau a ddywedodd, Yr wyf yn dywedyd
i ti, Petr, Na chân y ceiliog heddyw, nes i ti
wadu dair gwaith yr adweini fi.
35 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pan y'ch
anfonais heb na phwrs, na chôd, nac esgid-
iau, a fu arnoch eisieu dim? A hwy a ddy-
wedasant, Na ddo ddim.
36 Yna y dywedodd wrthynt, Ond yn awr y
neb sydd ganddo bwrs, cymmered; a'r un
modd gôd: a'r neb nid oes ganddo, gwerthed
ei bais, a phryned gleddyf.
37 Canys yr wyf yn dywedyd i chwi, Fod
yn rhaid etto gyflawni ynof fi y peth hwn a
ysgrifenwyd; *sef*, A chyd â'r anwir y cyfrif-
wyd ef. Canys y mae diben i'r pethau am
danaf fi.
38 A hwy a ddywedasant, Arglwydd, wele
ddau gleddyf yma. Ac efe a ddywedodd
wrthynt, Digon yw.

39 ¶ Ac wedi iddo fyned allan, efe a aeth, yn ol ei arfer, i fynydd yr Olew-wydd; a'i ddisgyblion hefyd a'i canlynasant ef.

40 A phan ddaeth efe i'r man, efe a ddywedodd wrthynt, Gweddïwch nad eloch mewn profedigaeth.

41 Ac efe a dynnodd oddi wrthynt tu ag ergyd carreg; ac wedi iddo fyned ar ei liniau, efe a weddïodd,

42 Gan ddywedyd, O Dad, os ewyllysi droi heibio y cwppan hwn oddi wrthyf: er hynny nid fy ewyllys i, ond yr eiddot ti a wneler.

43 Ac angel o'r nef a ymddangosodd iddo, yn ei nerthu ef.

44 Ac efe mewn ymdrech meddwl, a weddïodd yn ddyfalach: a'i chwŷs ef oedd fel defnynau gwaed yn disgyn ar y ddaear.

45 A phan gododd efe o'i weddi, a dyfod at ei ddisgyblion, efe a'u cafodd hwynt yn cysgu gan dristwch;

46 Ac a ddywedodd wrthynt, Paham yr ydych yn cysgu? codwch, a gweddïwch nad eloch mewn profedigaeth.

47 ¶ Ac efe etto yn llefaru, wele dyrfa; a'r hwn a elwir Judas, un o'r deuddeg, oedd yn myned o'u blaen hwynt, ac a nesâodd at yr Iesu, i'w gusanu ef.

48 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Judas, ai â chusan yr wyt ti yn bradychu Mab y dyn?

49 A phan welodd y rhai oedd yn ei gylch ef y peth oedd ar ddyfod, hwy a ddywedasant wrtho, Arglwydd, a darâwn ni â chleddyf?

50 ¶ A rhyw un o honynt a darawodd was yr arch-offeiriad, ac a dorrodd ymaith ei glust ddehau ef.

51 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd, Goddefwch hyd yn hyn. Ac efe a gyffyrddodd a'i glust, ac a'i hiachâodd ef.

52 A'r Iesu a ddywedodd wrth yr arch-offeiriaid, a blaenoriaid y deml, a'r henuriaid, y rhai a ddaethent atto, Ai fel at leidr y daethoch chwi allan, â chleddyfau ac â ffyn?

53 Pan oeddwn beunydd gyd â chwi yn y deml, nid estynasoch ddwylaw i'm herbyn: eithr hon yw eich awr chwi, a gallu y tywyllwch.

54 ¶ A hwy a'i daliasant ef, ac a'i harweiniasant, ac a'i dygasant i mewn i dŷ yr arch-offeiriad. A Phetr a ganlynodd o hirbell.

55 Ac wedi iddynt gynneu tân y'nghanol y neuadd, a chyd-eistedd o honynt, eisteddodd Petr yntau yn eu plith hwynt.

56 A phan ganfu rhyw langces ef yn eistedd wrth y tân, a dal sylw arno, hi a ddywedodd, Yr oedd hwn hefyd gyd âg ef.

57 Yntau a'i gwadodd ef, gan ddywedyd, O wraig, nid adwaen i ef.

58 Ac ychydig wedi, un arall a'i gwelodd ef, ac a ddywedodd, Yr wyt tithau hefyd *yn un* o honynt. A Phetr a ddywedodd, O ddyn, nid ydwyf.

59 Ac ar ol megis yspaid un awr, rhyw un arall a daerodd, gan ddywedyd, Mewn gwirionedd yr oedd hwn hefyd gyd âg ef: canys Galilead yw.

60 A Phetr a ddywedodd, Y dyn, nis gwn beth yr wyt yn ei ddywedyd. Ac yn y man, ac efe etto yn llefaru, canodd y ceiliog.

61 A'r Arglwydd a drodd, ac a edrychodd ar Petr. A Phetr a gofiodd ymadrodd yr Arglwydd, fel y dywedasai efe wrtho, Cyn canu o'r ceiliog, y gwedi fi deirgwaith.

62 A Phetr a aeth allan, ac a wylodd yn chwerw-dost.

63 ¶ A'r gwŷr oedd yn dal yr Iesu, a'i gwatwarasant ef, gan ei daro.

64 Ac wedi iddynt guddio ei lygaid ef, hwy a'i tarawsant ef ar ei wyneb, ac a ofynasant iddo, gan ddywedyd, Prophwyda, pwy yw yr hwn a'th darawodd di?

65 A llawer o bethau eraill, gan gablu, a ddywedasant yn ei erbyn ef.

66 ¶ A phan aeth hi yn ddydd, ymgynnullodd henuriaid y bobl, a'r arch-offeiriaid, a'r ysgrifenyddion, ac a'i dygasant ef i'w cynghor hwynt,

67 Gan ddywedyd, Ai ti yw Crist? dywed i ni. Ac efe a ddywedodd wrthynt, Os dywedaf i chwi, ni chredwch ddim:

68 Ac os gofynaf hefyd *i chwi*, ni'm hattebwch, ac ni'*m* gollyngwch ymaith.

69 Ar ol hyn y bydd Mab y dyn yn eistedd ar ddeheulaw gallu Duw.

70 A hwy oll a ddywedasant, Ai Mab Duw gan hynny ydwyt ti? Ac efe a ddywedodd wrthynt, Yr ydych chwi yn dywedyd fy mod.

71 Hwythau a ddywedasant, Pa raid i ni mwyach wrth dystiolaeth? canys clywsom ein hunain o'i enau ef ei hun.

PENNOD XXIII.

1 Cyhuddo yr Iesu ger bron Pilat, a'i anfon at Herod; 8 a Herod yn ei watwar ef. 12 Herod a Philat yn cymmodi â'u gilydd. 18 Y bobl yn deisyf cael Barabbas; a Philat yn ei ollwng ef iddynt, ac yn rhoddi yr Iesu i'w groeshoelio. 27 Yntau yn mynegi i'r gwragedd, a alarent o'i blegid ef, ddinystr Jerusalem: 34 yn gweddïo dros ei elynion. 39 Crogi dau ddrwg-weithredwyr gyd âg ef. 46 Ei farwolaeth, 50 a'i gladdedigaeth ef.

A'R holl lïaws o honynt a gyfodasant, ac a'i dygasant ef at Pilat:

2 Ac a ddechreuasant ei gyhuddo ef, gan ddywedyd, Ni a gawsom hwn yn gŵyrdroi y bobl, ac yn gwahardd rhoi teyrnged i Cesar, gan ddywedyd mai efe ei hun yw Crist Frenhin.

3 A Philat a ofynodd iddo, gan ddywedyd, Ai ti yw Brenhin yr Iuddewon? Ac efe a attebodd iddo, ac a ddywedodd, Yr wyt ti yn dywedyd.

4 A dywedodd Pilat wrth yr arch-offeiriaid a'r bobl, Nid wyf fi yn cael dim bai ar y dyn hwn.

5 A hwy a fuant daerach, gan ddywedyd, Y mae efe yn cyffrôi y bobl, gan ddysgu trwy holl Judea, wedi dechreu o Galilea hyd yma.

6 A phan glybu Pilat sôn am Galilea, efe a ofynodd ai Galilead oedd y dyn.

7 A phan wybu efe ei fod ef o lywodraeth Herod, efe a'i hanfonodd ef at Herod, yr hwn oedd yntau yn Jerusalem y dyddiau hynny.

8 ¶ A Herod, pan welodd yr Iesu, a lawenychodd yn fawr: canys yr oedd efe yn chwennych er ys talm ei weled ef; oblegid iddo glywed llawer am dano ef; ac yr ydoedd yn gobeithio cael gweled gwneuthur rhyw arwydd ganddo ef.

9 Ac efe a'i holodd ef mewn llawer o eiriau; eithr efe nid attebodd ddim iddo.

10 A'r arch-offeiriaid a'r ysgrifenyddion a safasant, gan ei gyhuddo ef yn haerllug.

11 A Herod a'i filwyr, wedi iddo ei ddïystyru ef, a'i watwar, a'i wisgo â gwisg glaerwen, a'i danfonodd ef drachefn at Pilat.

12 ¶ A'r dwthwn hwnnw yr aeth Pilat a Herod yn gyfeillion: canys yr oeddynt o'r blaen mewn gelyniaeth â'u gilydd.

13 ¶ A Philat, wedi galw ynghyd yr arch-offeiriaid, a'r llywiawdwyr, a'r bobl,

14 A ddywedodd wrthynt, Chwi a ddygasoch y dyn hwn attaf fi, fel un a fyddai yn gŵyrdroi y bobl: ac wele, myfi a'i holais *ef* yn eich gŵydd chwi, ac ni chefais yn y dyn hwn ddim bai, o ran y pethau yr ydych chwi yn ei gyhuddo ef am danynt:

15 Na Herod chwaith: canys anfonais chwi
atto ef; ac wele, dim yn haeddu marwolaeth
nis gwnaed iddo.
16 Am hynny mi a'i ceryddaf ef, ac a'*i* goll-
yngaf ymaith.
17 Canys yr ydoedd yn rhaid iddo ollwng
un yn rhydd iddynt ar yr wyl.
18 A'r holl llaws a lefasant ar unwaith, gan
ddywedyd, Bwrw hwn ymaith, a gollwng i
ni Barabbas yn rhydd:
19 (Yr hwn, am ryw derfysg a wnaethid yn
y ddinas, a llofruddiaeth, oedd wedi ei daflu
i garchar)
20 Am hynny Pilat a ddywedodd wrthynt
drachefn, gan ewyllysio gollwng yr Iesu yn
rhydd.
21 Eithr hwy a lefasant arno, gan ddy-
wedyd, Croeshoelia, croeshoelia ef.
22 Ac efe a ddywedodd wrthynt y drydedd
waith, Canys pa ddrwg a wnaeth efe? ni
chefais i ddim achos marwolaeth ynddo; am
hynny mi a'i ceryddaf ef, ac a'*i* gollyngaf yn
rhydd.
23 Hwythau a fuont daerion â llefau uchel,
gan ddeisyfu ei groeshoelio ef. A'u llefau
hwynt, a'r arch-offeiriaid, a orfuant.
24 A Philat a farnodd wneuthur eu deis-
yfiad hwynt.
25 Ac efe a ollyngodd yn rhydd iddynt yr
hwn am derfysg a llofruddiaeth a fwriasid
y'ngharchar, yr hwn a ofynasant: eithr yr
Iesu a draddododd efe i'w hewyllys hwynt.
26 Ac fel yr oeddynt yn ei arwain ef ymaith,
hwy a ddaliasant un Simon o Cyrene, yn
dyfod o'r wlad, ac a ddodasant y groes arno
ef, i'*w* dwyn ar ol yr Iesu.
27 ¶ Ac yr oedd yn ei ganlyn ef llaws mawr
o bobl, ac o wragedd; y rhai hefyd oedd yn
cwynfan, ac yn galaru o'i blegid ef.
28 A'r Iesu, wedi troi attynt, a ddywedodd,
Merched Jerusalem, na wylwch o'm plegid
i: eithr wylwch o'ch plegid eich hunain, ac
oblegid eich plant.
29 Canys wele, y mae y dyddiau yn dyfod,
yn y rhai y dywedant, Gwyn eu byd y rhai
ammhlantadwy, a'r crothau ni eppiliasant,
a'r bronnau ni roisant sugn.
30 Yna y dechreuant ddywedyd wrth y
mynyddoedd, Syrthiwch arnom; ac wrth y
bryniau, Cuddiwch ni.
31 Canys os gwnant hyn yn y pren ir, pa
beth a wneir yn y crin?
32 Ac arweiniwyd gyd âg ef hefyd ddau
ddrwg-weithredwyr eraill, i'w rhoi i'w mar-
wolaeth.
33 A phan ddaethant i'r lle a elwir Calfaria,
yno y croeshoeliasant ef, a'r drwg-weithred-
wyr; un ar y llaw ddehau, a'r llall ar yr aswy.
34 ¶ A'r Iesu a ddywedodd, O Dad, maddeu
iddynt: canys ni wyddant pa beth y maent
yn ei wneuthur. A hwy a rannasant ei ddill-
ad ef, ac a fwriasant goelbren.
35 A'r bobl a safodd yn edrych. A'r pen-
naethiaid hefyd gyd â hwynt a watwarasant,
gan ddywedyd, Eraill a waredodd efe; gwar-
eded ef ei hun, os hwn yw Crist, etholedig
Duw.
36 A'r milwyr hefyd a'i gwatwarasant ef,
gan ddyfod atto, a chynnyg iddo finegr,
37 A dywedyd, Os tydi yw Brenhin yr Iudd-
ewon, gwared dy hun.
38 Ac yr ydoedd hefyd ar-ysgrifen wedi ei
ysgrifenu uwch ei ben ef, â llythyrenau
Groeg, a Lladin, ac Hebraeg, HWN YW
BRENHIN YR IUDDEWON.
39 ¶ Ac un o'r drwg-weithredwyr a grog-
asid a'i cablodd ef, gan ddywedyd, Os tydi
yw Crist, gwared dy hun a ninnau.
40 Eithr y llall a attebodd, ac a'i ceryddodd
ef, gan ddywedyd, Onid wyt ti yn ofni Duw,
gan dy fod dan yr un ddamnedigaeth?
41 A nyni yn wir yn gyfiawn; canys yr
ydym yn derbyn yr hyn a haeddai y pethau
a wnaethom: eithr hwn ni wnaeth ddim
allan o'i le.
42 Ac efe a ddywedodd wrth yr Iesu, Ar-
glwydd, cofia fi pan ddelych i'th deyrnas.
43 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Yn wir
meddaf i ti, Heddyw y byddi gyd â mi ym
mharadwys.
44 Ac yr ydoedd hi ynghylch y chweched
awr, a thywyllwch a fu ar yr holl ddaear hyd
y nawfed awr.
45 A'r haul a dywyllwyd, a llen y deml a
rwygwyd yn ei chanol.
46 ¶ A'r Iesu, gan lefain â llef uchel, a
ddywedodd, O Dad, i'th ddwylaw di y gor-
chymynaf fy yspryd. Ac wedi iddo ddy-
wedyd hyn, efe a drengodd.
47 A'r canwriad, pan welodd y peth a
wnaethpwyd, a ogoneddodd Dduw, gan ddy-
wedyd, Yn wir yr oedd hwn yn wr cyfiawn.
48 A'r holl bobloedd y rhai a ddaethant
ynghyd i edrych hyn, wrth weled y pethau a
wnaethpwyd, a ddychwelasant, gan guro eu
dwyfronnau.
49 A'i holl gydnabod ef a safasant o hirbell,
a'r gwragedd y rhai a'i canlynasent ef o Ga-
lilea, yn edrych ar y pethau hyn.
50 ¶ Ac wele, gwr a'i enw Joseph, yr hwn
oedd gynghorwr, gwr da a chyfiawn:
51 (Hwn ni chyttunasai â'u cynghor ac
â'u gweithred hwynt) o Arimathea, dinas yr
Iuddewon (yr hwn oedd yntau yn disgwyl
hefyd am deyrnas Dduw)
52 Hwn a ddaeth at Pilat, ac a ofynodd
gorph yr Iesu.
53 Ac efe a'i tynnodd i lawr, ac a'i hamdôdd
mewn llian main, ac a'i rhoddes mewn
bedd wedi ei naddu mewn carreg, yn yr hwn
ni roddasid dyn erioed.
54 A'r dydd hwnnw oedd ddarparwyl, a'r
sabbath oedd yn nesâu.
55 A'r gwragedd hefyd, y rhai a ddaethent
gyd âg ef o Galilea, a ganlynasant, ac a wel-
sant y bedd, a pha fodd y dodwyd ei gorph ef.
56 A hwy a ddychwelasant, ac a barottois-
ant bêr-aroglau ac ennaint; ac a orphwysas-
ant ar y sabbath, yn ol y gorchymyn.

PENNOD XXIV.

1 *Dau angel yn mynegi adgyfodiad Crist i'r
gwragedd oedd yn dyfod at y bedd;* 9 *a'r rhai
hynny yn ei adrodd i eraill.* 13 *Crist ei hun
yn ymddangos i'r ddau ddisgybl oedd yn
myned i Emmaus:* 36 *ac wedi hynny i'r
apostolion; ac yn ceryddu eu hanghrediniaeth hwy:* 47 *yn rhoddi gorchymyn iddynt:*
49 *ac yn addaw yr Yspryd Glân:* 51 *ac felly
yn esgyn i'r nefoedd.*

A'R *dydd* cyntaf o'r wythnos, ar y cyn-
ddydd, hwy a ddaethant at y bedd, gan
ddwyn y pêr-aroglau a barottoisent, a rhai
gyd â hwynt.
2 A hwy a gawsant y maen wedi ei dreiglo
ymaith oddi wrth y bedd.
3 Ac wedi iddynt fyned i mewn, ni chawsant
gorph yr Arglwydd Iesu.
4 A bu, a hwy yn petruso am y peth hwn,
wele, dau wr a safodd yn eu hymyl mewn
gwisgoedd disglaer.
5 Ac wedi iddynt ofni, a gostwng *eu* hwyn-
ebau tu a'r ddaear, hwy a ddywedasant wrth-
ynt, Paham yr ydych yn ceisio y byw ym
mysg y meirw?
6 Nid yw efe yma, ond efe a gyfododd

Cofiwch pa fodd y dywedodd wrthych, ac efe
etto yn Galilea,
7 Gan ddywedyd, Rhaid yw rhoi Mab y dyn
yn nwylaw dynion pechadurus, a'i groes-
hoelio, a'r trydydd dydd adgyfodi.
8 A hwy a gofiasant ei eiriau ef;
9 Ac a ddychwelasant oddi wrth y bedd, ac
a fynegasant hyn oll i'r un ar ddeg, ac i'r
lleill oll.
10 A Mair Magdalen, a Joanna, a Mair *mam*
Iago, a'r lleill gyd â hwynt, oedd y rhai a
ddywedasant y pethau hyn wrth yr apostolion.
11 A'u geiriau a welid yn eu golwg hwynt
fel gwegi, ac ni chredasant iddynt.
12 Eithr Petr a gododd i fynu, ac a redodd
at y bedd; ac wedi ymgrymmu, efe a ganfu
y llieiniau wedi eu gosod o'r neilldu; ac a
aeth ymaith, gan ryfeddu rhyngddo ag ef ei
hun am y peth a ddarfuasai.
13 ¶ Ac wele, dau o honynt oedd yn myned
y dydd hwnnw i dref a'i henw Emmaus, yr
hon oedd ynghylch triugain ystâd oddi wrth
Jerusalem.
14 Ac yr oeddynt hwy yn ymddiddan â'u
gilydd am yr holl bethau hyn a ddigwydd-
asent.
15 A bu, fel yr oeddynt yn ymddiddan, ac
yn ymofyn â'u gilydd, yr Iesu ei hun hefyd a
nesâodd, ac a aeth gyd â hwynt.
16 Eithr eu llygaid hwynt a attaliwyd, fel
nas adwaenent ef.
17 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pa ryw
ymadroddion yw y rhai hyn yr ydych yn eu
bwrw at eu gilydd, dan rodio, ac yn wyneb-
drist?
18 Ac un *o honynt*, a'i enw Cleopas, gan
atteb a ddywedodd wrtho, A wyt ti yn unig
yn ymdeithydd yn Jerusalem, ac ni wybuost
y pethau a wnaethpwyd ynddi hi yn y dydd-
iau hyn?
19 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pa bethau?
Hwythau a ddywedasant wrtho, Y pethau
ynghylch Iesu o Nazareth, yr hwn oedd wr o
brophwyd, galluog mewn gweithred a gair
ger bron Duw a'r holl bobl;
20 A'r modd y traddododd yr arch-offeir-
iaid a'n llywodraethwyr ni ef i farn marwol-
aeth, ac a'i croeshoeliasant ef.
21 Ond yr oeddym ni yn gobeithio mai efe
oedd yr hwn a waredai yr Israel. Ac heb
law hyn oll, heddyw yw y trydydd dydd er
pan wnaethpwyd y pethau hyn.
22 A hefyd rhai gwragedd o honom ni a'n
dychrynasant ni, gwedi iddynt fod yn fore
wrth y bedd:
23 A phan na chawsant ei gorph ef, hwy a
ddaethant, gan ddywedyd, weled o honynt
weledigaeth o angelion, y rhai a ddywedent
ei fod ef yn fyw.
24 A rhai o'r rhai oedd gyd â nyni a aethant
at y bedd, ac a gawsant felly, fel y dywed-
asai y gwragedd: ond ef nis gwelsant.
25 Ac efe a ddywedodd wrthynt, O ynfyd-
ion, a hwyr-frydig o galon i gredu yr holl
bethau a ddywedodd y prophwydi!
26 Onid oedd raid i Grist ddioddef y pethau
hyn, a myned i mewn i'w ogoniant?
27 A chan ddechreu ar Moses, a'r holl bro-
phwydi, efe a esponiodd iddynt yn yr holl
ysgrythyrau y pethau am dano ei hun.
28 Ac yr oeddynt yn nesâu i'r dref lle yr
oeddynt yn myned: ac yntau a gymmerth
arno ei fod yn myned ym mhellach.
29 A hwy a'i cymhellasant ef, gan ddy-
wedyd, Aros gyd â ni: canys y mae hi yn
hwyrhâu, a'r dydd yn darfod. Ac efe a aeth
i mewn i aros gyd â hwynt.
30 A darfu, ac efe yn eistedd gyd â hwynt,
efe a gymmerodd fara, ac a'i bendithiodd, ac
a'*i* torrodd, ac a'*i* rhoddes iddynt.
31 A'u llygaid hwynt a agorwyd, a hwy a'i
hadnabuant ef: ac efe a ddiflannodd allan o'u
golwg hwynt.
32 A hwy a ddywedasant wrth eu gilydd,
Onid oedd ein calon ni yn llosgi ynom tra yr
ydoedd efe yn ymddiddan â ni ar y ffordd, a
thra yr ydoedd efe yn agoryd i ni yr ysgryth-
yrau?
33 A hwy a godasant yr awr honno, ac a
ddychwelasant i Jerusalem, ac a gawsant yr
un ar ddeg wedi ymgasglu ynghyd, a'r sawl
oedd gyd â hwynt,
34 Yn dywedyd, Yr Arglwydd a gyfododd
yn wir, ac a ymddangosodd i Simon.
35 A hwythau a adroddasant y pethau *a
wnaethesid* ar y ffordd, a pha fodd yr adna-
buwyd ef ganddynt wrth dorriad y bara.
36 ¶ Ac a hwy yn dywedyd y pethau hyn,
yr Iesu ei hun a safodd yn eu canol
hwynt, ac a ddywedodd wrthynt, Tangnefedd
i chwi.
37 Hwythau, wedi brawychu ac ofni, a dyb-
iasant weled o honynt yspryd.
38 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Paham
y'ch trallodir? a phaham y mae meddyliau
yn codi yn eich calonnau?
39 Edrychwch fy nwylaw a'm traed, mai
myfi fy hun ydyw. Teimlwch fi, a gwelwch:
canys nid oes gan yspryd gnawd ac esgyrn,
fel y gwelwch fod gennyf fi.
40 Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a ddang-
osodd iddynt *ei* ddwylaw a'*i* draed.
41 Ac a hwy etto heb gredu gan lawenydd,
ac yn rhyfeddu, efe a ddywedodd wrthynt, A
oes gennych chwi yma ddim bwyd?
42 A hwy a roisant iddo ddarn o bysgodyn
wedi ei rostio, ac o ddil mel.
43 Yntau a'*i* cymmerodd, ac a'*i* bwyttâodd
yn eu gŵydd hwynt.
44 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Dyma y
geiriau a ddywedais i wrthych, pan oeddwn
etto gyd â chwi, bod yn rhaid cyflawni pob
peth a ysgrifenwyd yn nghyfraith Moses, a'r
prophwydi, a'r psalmau, am danaf fi.
45 Yna yr agorodd efe eu deall hwynt, fel y
deallent yr ysgrythyrau.
46 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Felly yr
ysgrifenwyd, ac felly yr oedd raid i Grist ddi-
oddef, a chyfodi o feirw y trydydd dydd:
47 A phregethu edifeirwch a maddeuant
pechodau yn ei enw ef ym mhlith yr holl
genhedloedd, gan ddechreu yn Jerusalem.
48 Ac yr ydych chwi yn dystion o'r pethau
hyn.
49 ¶ Ac wele, yr ydwyf fi yn anfon addew-
id fy Nhad arnoch: eithr arhoswch chwi
yn ninas Jerusalem, hyd oni wisger chwi â
nerth o'r uchelder.
50 ¶ Ac efe a'u dug hwynt allan hyd yn
Bethania; ac a gododd ei ddwylaw, ac a'u
bendithiodd hwynt.
51 Ac fe a ddarfu, tra yr oedd efe yn eu
bendithio hwynt, ymadael o hono ef oddi
wrthynt, ac efe a ddygwyd i fynu i'r nef.
52 Ac wedi iddynt ei addoli ef, hwy a ddychwel-
asant i Jerusalem, gyd â llawenydd mawr:
53 Ac yr oeddynt yn wastadol yn y deml,
yn moli ac yn bendithio Duw, Amen.

YR EFENGYL

YN OL

SANT IOAN.

PENNOD I.

1 *Duwdod, dyndod, a swydd Iesu Grist.* 15 *Tystiolaeth Ioan.* 39 *Galwad Andreas, Petr, Phylip, a Nathanäel.*

YN y dechreuad yr oedd y Gair, a'r Gair oedd gyd â Duw, a Duw oedd y Gair.

2 Hwn oedd yn y dechreuad gyd â Duw.

3 Trwyddo ef y gwnaethpwyd pob peth; ac hebddo ef ni wnaethpwyd dim a'r a wnaethpwyd.

4 Ynddo ef yr oedd bywyd; a'r bywyd oedd oleuni dynion:

5 A'r goleuni sydd yn llewyrchu yn y tywyllwch; a'r tywyllwch nid oedd yn ei amgyffred.

6 ¶ Yr ydoedd gwr wedi ei anfon oddi wrth Dduw, a'i enw Ioan.

7 Hwn a ddaeth yn dystiolaeth, fel y tystiolaethai am y Goleuni, fel y credai pawb trwyddo ef.

8 Nid efe oedd y Goleuni, eithr *efe a anfonasid* fel y tystiolaethai am y Goleuni.

9 Hwn ydoedd y gwir Oleuni, yr hwn sydd yn goleuo pob dyn a'r y sydd yn dyfod i'r byd.

10 Yn y byd yr oedd efe, a'r byd a wnaethpwyd trwyddo ef; a'r byd nid adnabu ef.

11 At ei eiddo ei hun y daeth, a'r eiddo ei hun nis derbyniasant ef.

12 Ond cynnifer ag a'i derbyniasant ef, efe a roddes iddynt allu i fod yn feibion i Dduw, *sef* i'r sawl a gredant yn ei enw ef:

13 Y rhai ni aned o waed, nac o ewyllys y cnawd, nac o ewyllys gwr, eithr o Dduw.

14 A'r Gair a wnaethpwyd yn gnawd, ac a drigodd yn ein plith ni (ac ni a welsom ei ogoniant ef, gogoniant megis yr Unig-anedig oddi wrth y Tad) yn llawn gras a gwirionedd.

15 ¶ Ioan a dystiolaethodd am dano ef, ac a lefodd, gan ddywedyd, Hwn oedd yr un y dywedais am dano, Yr hwn sydd yn dyfod ar fy ol i, a aeth o'm blaen i: canys yr oedd efe o'm blaen i.

16 Ac o'i gyflawnder ef y derbyniasom ni oll, a gras am ras.

17 Canys y gyfraith a roddwyd trwy Moses, ond y gras a'r gwirionedd a ddaeth trwy Iesu Grist.

18 Ni welodd neb Dduw erioed: yr unig-anedig Fab, yr hwn sydd ym mynwes y Tad, hwnnw a'i hysbysodd *ef*.

19 ¶ A hon yw tystiolaeth Ioan, pan anfonodd yr Iuddewon o Jerusalem offeiriaid a Lefiaid i ofyn iddo, Pwy wyt ti?

20 Ac efe a gyffesodd, ac ni wadodd; a chyffesodd, Nid myfi yw y Crist.

21 A hwy a ofynasant iddo, Beth ynte? Ai Elias wyt ti? Yntau a ddywedodd, Nag ê. Ai y Prophwyd wyt ti? Ac efe a attebodd, Nag ê.

22 Yna y dywedasant wrtho, Pwy wyt ti? fel y rhoddom atteb i'r rhai a'n danfonodd. Beth yr wyt ti yn ei ddywedyd am danat dy hun?

23 Eb efe, Myfi *yw* llef un yn gwaeddi yn y diffaethwch, Unionwch ffordd yr Arglwydd, fel y dywedodd Esaias y prophwyd.

24 A'r rhai a anfonasid oedd o'r Phariseaid.

25 A hwy a ofynasant iddo, ac a ddywedasant wrtho, Paham gan hynny yr wyt ti yn bedyddio, onid ydwyt ti na'r Crist, nac Elias, na'r prophwyd?

26 Ioan a attebodd iddynt, gan ddywedyd, Myfi sydd yn bedyddio â dwfr; ond y mae un yn sefyll yn eich plith chwi, yr hwn nid adwaenoch chwi:

27 Efe yw yr hwn sydd yn dyfod ar fy ol i, yr hwn a aeth o'm blaen i; yr hwn nid ydwyf fi deilwng i ddattod carrai ei esgid.

28 Y pethau hyn a wnaethpwyd yn Bethabara, y tu hwnt i'r Iorddonen, lle yr oedd Ioan yn bedyddio.

29 ¶ Trannoeth Ioan a ganfu yr Iesu yn dyfod atto; ac *efe* a ddywedodd, Wele Oen Duw, yr hwn sydd yn tynnu ymaith bechodau y byd.

30 Hwn yw efe am yr hwn y dywedais i, Ar fy ol i y mae gwr yn dyfod, yr hwn a aeth o'm blaen i: canys yr oedd efe o'm blaen i.

31 Ac myfi nid adwaenwn ef: eithr fel yr amlygid ef i Israel, i hynny y daethum i, gan fedyddio â dwfr.

32 Ac Ioan a dystiolaethodd, gan ddywedyd, Mi a welais yr Yspryd yn disgyn megis colommen, o'r nef, ac efe a arhosodd arno ef.

33 A myfi nid adwaenwn ef; eithr yr hwn a'm hanfonodd i fedyddio â dwfr, efe a ddywedodd wrthyf, Ar yr hwn y gwelych yr Yspryd yn disgyn ac yn aros arno, hwnnw yw yr un sydd yn bedyddio â'r Yspryd Glân.

34 A mi a welais, ac a dystiolaethais mai hwn yw Mab Duw.

35 ¶ Trannoeth drachefn y safodd Ioan, a dau o'i ddisgyblion:

36 A chan edrych ar yr Iesu yn rhodio, efe a ddywedodd, Wele Oen Duw.

37 A'r ddau ddisgybl a'i clywsant ef yn llefaru, ac a ganlynasant yr Iesu.

38 Yna yr Iesu a droes; a phan welodd hwynt yn canlyn, efe a ddywedodd wrthynt, Beth yr ydych chwi yn ei geisio? A hwy a ddywedasant wrtho ef, Rabbi (yr hyn o'i gyfieithu yw, Athraw) pa le yr wyt ti yn trigo?

39 Efe a ddywedodd wrthynt, Deuwch a gwelwch. A hwy a ddaethant, ac a welsant lle yr oedd efe yn trigo, ac a arhosasant gyd âg ef y diwrnod hwnnw: ac yr oedd hi yng nghylch y ddegfed awr.

40 Andreas, brawd Simon Petr, oedd un o'r ddau a glywsent *hynny* gan Ioan, ac a'i dilynasent ef.

41 Hwn yn gyntaf a gafodd ei frawd ei hun Simon, ac a ddywedodd wrtho, Nyni a gawsom y Messias; yr hyn o'i dehongl yw, Y Crist.

42 Ac efe a'i dug ef at yr Iesu. A'r Iesu wedi edrych arno ef, a ddywedodd, Ti yw Simon mab Jona: ti a elwir Cephas, yr hwn a gyfieithir, Carreg.

43 ¶ Trannoeth yr ewyllysiodd yr Iesu fyned allan i Galilea; ac efe a gafodd Phylip, ac a ddywedodd wrtho, Dilyn fi.

44 A Phylip oedd o Bethsaida, o ddinas Andreas a Phetr.

45 Phylip a gafodd Nathanäel, ac a ddywedodd wrtho, Cawsom yr hwn yr ysgrifenodd Moses yn y gyfraith, a'r prophwydi, am dano, Iesu o Nazareth, mab Joseph.

46 A Nathanäel a ddywedodd wrtho, A ddichon dim da ddyfod o Nazareth? Phylip a ddywedodd wrtho, Tyred a gwel.

47 Iesu a ganfu Nathanäel yn dyfod atto;

ac a ddywedodd am dano, Wele Israeliad yn wir, yn yr hwn nid oes dwyll.
48 Nathanäel a ddywedodd wrtho, Pa fodd y'm hadwaenost? Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrtho, Cyn i Phylip dy alw di, pan oeddit tan y ffigysbren, mi a'th welais di.
49 Nathanäel a attebodd ac a ddywedodd wrtho ef, Rabbi, ti yw Mab Duw; ti yw Brenhin Israel.
50 Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrtho ef, O herwydd i mi ddywedyd i ti, Myfi a'th welais di dan y ffigysbren, a ydwyt ti yn credu? ti a gei weled pethau mwy nâ'r rhai hyn.
51 Ac efe a ddywedodd wrtho, Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Ar ol hyn y gwelwch y nef yn agored ac angelion Duw yn esgyn ac yn disgyn ar Fab y dyn.

PENNOD II.

1 Crist yn troi y dwfr yn win: 12 yn myned i waered i Capernaum a Jerusalem; 14 ac yno yn bwrw y prynwyr a'r gwerthwyr allan o'r deml: 19 yn rhag-fynegi ei farwolaeth, a'i adgyfodiad. 23 Llawer yn credu ynddo, o herwydd ei wyrthiau; ond er hynny nid ymddiriedai efe iddynt am dano ei hun.

A'R trydydd dydd yr oedd priodas yn Cana Galilea: a mam yr Iesu oedd yno.
2 A galwyd yr Iesu hefyd a'i ddisgyblion i'r briodas.
3 A phan ballodd y gwin, mam yr Iesu a ddywedodd wrtho ef, Nid oes ganddynt mo'r gwin.
4 Iesu a ddywedodd wrthi, Beth sydd i mi *a wnelwyf* â thi, wraig? ni ddaeth fy awr i etto.
5 Ei fam ef a ddywedodd wrth y gwasanaethwyr, Beth bynnag a ddywedo efe wrthych, gwnewch.
6 Ac yr oedd yno chwech o ddyfr-lestri meini wedi eu gosod, yn ol defod puredigaeth yr Iuddewon, y rhai a ddalient bob un ddau ffircyn neu dri.
7 Iesu a ddywedodd wrthynt, Llenwch y dyfr-lestri o ddwfr. A hwy a'u llanwasant hyd yr ymyl.
8 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Gollyngwch yn awr, a dygwch at lywodraethwr y wledd. A hwy a ddygasant.
9 A phan brofodd llywodraethwr y wledd y dwfr a wnaethid yn win (ac ni wyddai o ba le yr ydoedd, eithr y gwasanaethwyr, y rhai a ollyngasent y dwfr, a wyddent,) llywodraethwr y wledd a alwodd ar y priod-fab,
10 Ac a ddywedodd wrtho, Pob dyn a osyd y gwin da yn gyntaf; ac wedi iddynt yfed yn dda, yna un a fo gwaeth: tithau a gedwaist y gwin da hyd yr awr hon.
11 Hyn o ddechreu gwyrthiau a wnaeth yr Iesu yn Cana Galilea, ac a eglurodd ei ogoniant; a'i ddisgyblion a gredasant ynddo.
12 ¶ Wedi hyn efe a aeth i waered i Capernaum, efe, a'i fam, a'i frodyr, a'i ddisgyblion: ac yno nid arhosasant nemmawr o ddyddiau.
13 ¶ A phasc yr Iuddewon oedd yn agos: a'r Iesu a aeth i fynu i Jerusalem;
14 Ac a gafodd yn y deml rai yn gwerthu ychain, a defaid, a cholommennod, a'r newidwyr arian yn eistedd.
15 Ac wedi gwneuthur fflangell o fân reffynnau, efe a'u gyrrodd hwynt oll allan o'r deml, y defaid hefyd a'r ychain; ac a dywalltodd allan arian y newidwyr, ac a ddymchwelodd y byrddau:
16 Ac a ddywedodd wrth y rhai oedd yn gwerthu colommennod, Dygwch y rhai hyn oddi yma; na wnewch dŷ fy Nhad i yn dŷ marchnad.
17 A'i ddisgyblion a gofiasant fod yn ysgrifenedig, Zêl dy dŷ di a'm hysodd i.
18 ¶ Yna yr Iuddewon a attebasant ac a ddywedasant wrtho ef, Pa arwydd yr wyt ti yn ei ddangos i ni, gan dy fod yn gwneuthur y pethau hyn?
19 Yr Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Dinystriwch y deml hon, ac mewn tridiau y cyfodaf hi.
20 Yna yr Iuddewon a ddywedasant, Chwe blynedd a deugain y buwyd yn adeiladu y deml hon; ac a gyfodi di hi mewn tridiau?
21 Ond efe a ddywedasai am deml ei gorph.
22 Am hynny pan gyfododd efe o feirw, ei ddisgyblion ef a gofiasant iddo ddywedyd hyn wrthynt hwy: a hwy a gredasant yr ysgrythyr, a'r gair a ddywedasai yr Iesu.
23 ¶ Ac fel yr oedd efe yn Jerusalem ar y pasc yn yr wyl, llawer a gredasant yn ei enw ef, wrth weled ei arwyddion a wnaethai efe.
24 Ond nid ymddiriedodd yr Iesu iddynt am dano ei hun, am yr adwaenai efe hwynt oll;
25 Ac nad oedd raid iddo dystiolaethu o neb *iddo* am ddyn: o herwydd yr oedd efe yn gwybod beth oedd mewn dyn.

PENNOD III.

1 Crist yn dysgu Nicodemus mor anghenrheidiol yw ad-enedigaeth. 14 Am ffydd yn ei farwolaeth ef. 16 Mawr gariad Duw tu ag at y byd. 18 Condemniad am anghredinaeth. 23 Bedydd, tystiolaeth, ac athrawiaeth Ioan am Grist.

AC yr oedd dyn o'r Phariseaid, a'i enw Nicodemus, pennaeth yr Iuddewon:
2 Hwn a ddaeth at yr Iesu liw nos, ac a ddywedodd wrtho, Rabbi, ni a wyddom mai dysgawdwr ydwyt ti wedi dyfod oddi wrth Dduw: canys ni allai neb wneuthur y gwyrthiau hyn yr wyt ti yn eu gwneuthur, oni bai fod Duw gyd âg ef.
3 Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrtho, Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Oddi eithr geni dyn drachefn, ni ddichon efe weled teyrnas Duw.
4 Nicodemus a ddywedodd wrtho, Pa fodd y dichon dyn ei eni, ac efe yn hen? a ddichon efe fyned i groth ei fam eilwaith, a'i eni?
5 Iesu a attebodd ac a ddywedodd, Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Oddi eithr geni dyn o ddwfr ac *o*'r Yspryd, ni ddichon efe fyned i mewn i deyrnas Duw.
6 Yr hyn a aned o'r cnawd, sydd gnawd; a'r hyn a aned *o*'r Yspryd, sydd yspryd.
7 Na ryfedda ddywedyd o honof fi wrthyt, Y mae yn rhaid eich geni chwi drachefn.
8 Y mae y gwynt yn chwythu lle y mynno; a thi a glywi ei swn ef, ond ni wyddost o ba le y mae yn dyfod, nac i ba le y mae yn myned: felly mae pob un a'r a aned o'r Yspryd.
9 Nicodemus a attebodd ac a ddywedodd wrtho, Pa fodd y dichon y pethau hyn fod?
10 Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrtho, A wyt ti yn ddysgawdwr yn Israel, ac ni wyddost y pethau hyn?
11 Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Mai yr hyn a wyddom yr ydym yn ei lefaru, a'r hyn a welsom yr ydym yn ei dystiolaethu; a'n tystiolaeth ni nid ydych yn ei derbyn.
12 Os dywedais i chwi bethau daearol, a chwithau nid ydych yn credu; pa fodd, os dywedaf i chwi bethau nefol, y credwch?
13 Ac ni esgynodd neb i'r nef, oddi eithr yr hwn a ddisgynodd o'r nef, *sef* Mab y dyn, yr hwn sydd yn y nef.
14 ¶ Ac megis y dyrchafodd Moses y sarph yn y diffaethwch, felly y mae yn rhaid dyrchafu Mab y dyn:

15 Fel na choller pwy bynnag a gredo ynddo ef, ond caffael o hono fywyd tragywyddol.

16 ¶ Canys felly y carodd Duw y byd, fel y rhoddodd efe ei unig-anedig Fab, fel na choller pwy bynnag a gredo ynddo ef, ond caffael o hono fywyd tragywyddol.

17 Oblegid ni ddanfonodd Duw ei Fab i'r byd, i ddamnio y byd, ond fel yr achubid y byd trwyddo ef.

18 ¶ Yr hwn sydd yn credu ynddo ef, ni ddemnir: eithr yr hwn nid yw yn credu, a ddamniwyd eisoes; o herwydd na chredodd yn enw unig-anedig Fab Duw.

19 A hon yw y ddamnedigaeth; ddyfod goleuni i'r byd, a charu o ddynion y tywyllwch yn fwy nâ'r goleuni: canys yr oedd eu gweithredoedd hwy yn ddrwg.

20 O herwydd pob un a'r sydd yn gwneuthur drwg, sydd yn casâu y goleuni, ac nid yw yn dyfod i'r goleuni, fel nad argyhoedder ei weithredoedd ef.

21 Ond yr hwn sydd yn gwneuthur gwirionedd, sydd yn dyfod i'r goleuni, fel yr eglurhaer ei weithredoedd ef, mai yn Nuw y gwnaed hwynt.

22 ¶ Wedi y pethau hyn, daeth yr Iesu a'i ddisgyblion i wlad Judea; ac a arhosodd yno gyd â hwynt, ac a fedyddiodd.

23 ¶ Ac yr oedd Ioan hefyd yn bedyddio yn Ainon, yn agos i Salim; canys dyfroedd lawer oedd yno: a hwy a ddaethant ac a'u bedyddiwyd.

24 Canys ni fwriasid Ioan etto y'ngharchar.

25 ¶ Yna y bu ymofyn rhwng *rhai* o ddisgyblion Ioan a'r Iuddewon, ynghylch puredigaeth.

26 A hwy a ddaethant at Ioan, ac a ddywedasant wrtho, Rabbi, yr hwn oedd gyd â thi y tu hwnt i'r Iorddonen, am yr hwn y tystiolaethaist ti, wele, y mae hwnnw yn bedyddio, a phawb yn dyfod atto ef.

27 Ioan a attebodd ac a ddywedodd, Ni ddichon dyn dderbyn dim, oni bydd wedi ei roddi iddo o'r nef.

28 Chwychwi eich hunain ydych dystion i mi, ddywedyd o honof fi, Nid myfi yw y Crist, eithr fy mod wedi fy anfon o'i flaen ef.

29 Yr hwn sydd ganddo y briod-ferch, yw y priod-fab: ond cyfaill y priod-fab, yr hwn sydd yn sefyll ac yn ei glywed ef, sydd yn llawenychu yn ddirfawr oblegid llef y priodfab: y llawenydd hwn mau fi gan hynny a gyflawnwyd.

30 Rhaid ydyw iddo ef gynnyddu, ac i minnau leihau.

31 Yr hwn a ddaeth oddi uchod, sydd goruwch pawb oll: yr hwn sydd o'r ddaear, sydd o'r ddaear, ac am y ddaear y mae yn llefaru: yr hwn sydd yn dyfod o'r nef, sydd goruwch pawb.

32 A'r hyn a welodd efe ac a glywodd, hynny y mae efe yn ei dystiolaethu: ond nid oes neb yn derbyn ei dystiolaeth ef.

33 Yr hwn a dderbyniodd ei dystiolaeth ef, a seliodd mai geirwir yw Duw.

34 Canys yr hwn a anfonodd Duw, sydd yn llefaru geiriau Duw; oblegid nid wrth fesur y mae Duw yn rhoddi *iddo ef* yr Yspryd.

35 Y mae y Tad yn caru y Mab, ac efe a roddodd bob peth yn ei law ef.

36 Yr hwn sydd yn credu yn y Mab, y mae ganddo fywyd tragywyddol: a'r hwn sydd heb gredu i'r Mab, ni wêl fywyd; eithr y mae digofaint Duw yn aros arno ef.

PENNOD IV.

1 *Crist yn ymddiddan â gwraig o Samaria, ac*
yn ei ddatguddio ei hun iddi. 27 *Ei ddis-*
gyblion yn rhyfeddu; 31 *ac yntau yn hysbysu*
iddynt ei sêl tu ag at ogoniant Duw. 39
Llawer o'r Samariaid yn credu ynddo; 43 *ac*
yntau yn myned ymaith i Galilea, ac yn
iachdu mab y llywydd oedd yn gorwedd yn
glaf yn Capernaum.

PAN wybu yr Arglwydd gan hynny glywed o'r Phariseaid fod yr Iesu yn gwneuthur ac yn bedyddio mwy o ddisgyblion nag Ioan,

2 (Er na fedyddiasai yr Iesu ei hun, eithr ei ddisgyblion ef)

3 Efe a adawodd Judea, ac a aeth drachefn i Galilea.

4 Ac yr oedd yn rhaid iddo fyned trwy Samaria.

5 Efe a ddaeth gan hynny i ddinas yn Samaria a elwid Sichar, ger llaw y rhandir a roddasai Jacob i'w fab Joseph.

6 Ac yno yr oedd ffynnon Jacob. Yr Iesu gan hynny yn ddiffygiol gan y daith, a eisteddodd felly ar y ffynnon: ac ynghylch y chweched awr ydoedd hi.

7 Daeth gwraig o Samaria i dynnu dwfr: a'r Iesu a ddywedodd wrthi, Dyro i mi i yfed.

8 (Canys ei ddisgyblion ef a aethent i'r ddinas i brynu bwyd)

9 Yna y wraig o Samaria a ddywedodd wrtho ef, Pa fodd yr ydwyt ti, a thi yn Iuddew, yn gofyn diod gennyf fi, a myfi yn wraig o Samaria? oblegid nid yw yr Iuddewon yn ymgyfeillach â'r Samariaid.

10 Yr Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrthi, Pe adwaenit ti ddawn Duw, a phwy yw yr hwn sydd yn dywedyd wrthyt, Dyro i mi i yfed; tydi a ofynasit iddo ef, ac efe a roddasai i ti ddwfr bywiol.

11 Y wraig a ddywedodd wrtho, Arglwydd, nid oes gennyt ti ddim i godi *dwfr*, a'r pydew sydd ddwfn: o ba le gan hynny y mae gennyt ti y dwfr bywiol hwnnw?

12 Ai mwy wyt ti nâ'n tad Jacob, yr hwn a roddodd i ni y pydew, ac efe ei hun a yfodd o hono, a'i feibion, a'i anifeiliaid?

13 Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrthi, Pwy bynnag sydd yn yfed o'r dwfr hwn, efe a sycheda drachefn:

14 Ond pwy bynnag a yfo o'r dwfr a roddwyf fi iddo, ni sycheda yn dragywydd; eithr y dwfr a roddwyf iddo, a fydd ynddo yn ffynnon o ddwfr yn tarddu i fywyd tragywyddol.

15 Y wraig a ddywedodd wrtho, Arglwydd, dyro i mi y dwfr hwn, fel na sychedwyf, ac na ddelwyf yma i godi *dwfr*.

16 Iesu a ddywedodd wrthi, Dos, galw dy wr, a thyred yma.

17 Y wraig a attebodd ac a ddywedodd, Nid oes gennyf wr. Iesu a ddywedodd wrthi, Da y dywedaist, Nid oes gennyf wr:

18 Canys pump o wŷr a fu i ti; a'r hwn sydd gennyt yr awrhon, nid yw wr i ti: hyn a ddywedaist yn wir.

19 Y wraig a ddywedodd wrtho ef, Arglwydd, mi a welaf mai prophwyd wyt ti.

20 Ein tadau a addolasant yn y mynydd hwn; ac yr ydych chwi yn dywedyd mai yn Jerusalem y mae y man lle y mae yn rhaid addoli.

21 Iesu a ddywedodd wrthi hi, O wraig, cred fi, y mae yr awr yn dyfod, pryd nad addoloch y Tad, nac yn y mynydd hwn, nac yn Jerusalem.

22 Chwychwi ydych yn addoli y peth ni wyddoch; ninnau ydym yn addoli y peth a wyddom: canys iachawdwriaeth sydd o'r Iuddewon.

23 Ond dyfod y mae yr awr, ac yn awr y mae hi, pan addolo y gwir addolwyr y Tad

mewn yspryd a gwirionedd: canys y cyfryw
y mae y Tad yn eu ceisio i'w addoli ef.
24 Yspryd *yw* Duw; a rhaid i'r rhai a'i hadd-
olant ef, addoli mewn yspryd a gwirionedd.
25 Y wraig a ddywedodd wrtho, Mi a wn
fod y Messïas yn dyfod, yr hwn a elwir Crist:
pan ddelo hwnnw, efe a fynega i ni bob peth.
26 Iesu a ddywedodd wrthi hi, Myfi, yr hwn
wyf yn ymddiddan â thi, yw *hwnnw*.
27 ¶ Ac ar hyn y daeth ei ddisgyblion; a
bu ryfedd ganddynt ei fod ef yn ymddiddan
â gwraig: er hynny ni ddywedodd neb, Beth
a geisi? neu, Paham yr ydwyt yn ymddiddan
â hi?
28 Yna y wraig a adawodd ei dwfr-lestr, ac
a aeth i'r ddinas, ac a ddywedodd wrth y
dynion,
29 Deuwch, gwelwch ddyn yr hwn a ddy-
wedodd i mi yr hyn oll a wneuthum; onid
hwn yw y Crist?
30 Yna hwy a aethant allan o'r ddinas, ac a
ddaethant atto ef.
31 ¶ Yn y cyfamser y disgyblion a attolyg-
asant iddo, gan ddywedyd, Rabbi, bwytta.
32 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Y mae
gennyf fi fwyd i'w fwytta yr hwn ni wyddoch
chwi oddi wrtho.
33 Am hynny y disgyblion a ddywedasant
wrth eu gilydd, A ddug neb iddo *ddim* i'*w*
fwytta?
34 Iesu a ddywedodd wrthynt, Fy mwyd i
yw gwneuthur ewyllys yr hwn a'm hanfon-
odd, a gorphen ei waith ef.
35 Onid ydych chwi yn dywedyd, Y mae
etto bedwar mis, ac *yna* y daw y cynhauaf?
Wele, yr ydwyf fi yn dywedyd wrthych,
Dyrchefwch eich llygaid, ac edrychwch ar y
meusydd; canys gwynion ydynt eisoes i'r
cynhauaf.
36 A'r hwn sydd yn medi, sydd yn derbyn
cyflog, ac yn casglu ffrwyth i fywyd tragy-
wyddol: fel y byddo i'r hwn sydd yn hau, ac
i'r hwn sydd yn medi, lawenychu ynghyd.
37 Canys yn hyn y mae y gair yn wir, Mai
arall yw yr hwn sydd yn hau, ac arall yr hwn
sydd yn medi.
38 Myfi a'ch anfonais chwi i fedi yr hyn ni
lafuriasoch: eraill a lafuriasant, a chwithau a
aethoch i mewn i'w llafur hwynt.
39 ¶ A llawer o'r Samariaid o'r ddinas
honno a gredasant ynddo, o herwydd gair y
wraig, yr hon oedd yn tystiolaethu, Efe a
ddywedodd i mi yr hyn oll a wneuthum.
40 Am hynny pan ddaeth y Samariaid atto
ef, hwy a attolygasant iddo aros gyd â hwynt.
Ac efe a arhosodd yno ddeuddydd.
41 A mwy o lawer a gredasant ynddo ef,
oblegid ei air ei hun.
42 A *hwy* a ddywedasant wrth y wraig, Nid
ydym ni weithian yn credu, oblegid dy ym-
adrodd di: canys ni a'i clywsom *ef* ein hun-
ain, ac a wyddom mai hwn yn ddiau yw y
Crist, Iachawdwr y byd.
43 ¶ Ac ym mhen y ddeuddydd efe a aeth
ymaith oddi yno, ac a aeth i Galilea.
44 Canys yr Iesu ei hun a dystiolaethodd,
nad ydyw prophwyd yn cael anrhydedd yn ei
wlad ei hun.
45 Yna pan ddaeth efe i Galilea, y Galileaid
a'i derbyniasant ef, wedi iddynt weled yr holl
bethau a wnaeth efe yn Jerusalem ar yr wyl:
canys hwythau a ddaethant i'r wyl.
46 Felly yr Iesu a ddaeth drachefn i Cana
yn Galilea, lle y gwnaeth efe y dwfr yn win.
Ac yr oedd rhyw bendefig yr hwn yr oedd ei
fab yn glaf yn Capernaum.
47 ¶ Pan glybu hwn ddyfod o'r Iesu o
Judea i Galilea, efe a aeth atto ef, ac a attol-
ygodd iddo ddyfod i waered, a iachâu ei fab
ef: canys yr oedd efe ym mron marw.
48 Yna Iesu a ddywedodd wrtho ef, Oni
welwch chwi arwyddion a rhyfeddodau, ni
chredwch.
49 Y pendefig a ddywedodd wrtho ef, O Ar-
glwydd, tyred i waered cyn marw fy machgen.
50 Iesu a ddywedodd wrtho ef, Dos ymaith;
y mae dy fab yn fyw. A'r gwr a gredodd y
gair a ddywedasai Iesu wrtho, ac efe a aeth
ymaith.
51 Ac fel yr oedd efe yr awrhon yn myned
i waered, ei weision a gyfarfuant âg ef, ac a
fynegasant, gan ddywedyd, Y mae dy fach-
gen yn fyw.
52 Yna efe a ofynodd iddynt yr awr y gwell-
hasai arno. A hwy a ddywedasant wrtho,
Doe, y seithfed awr, y gadawodd y cryd ef.
53 Yna y gwybu y tad mai yr awr honno
oedd, yn yr hon y dywedasai Iesu wrtho ef,
Y mae dy fab yn fyw. Ac efe a gredodd, a'i
holl dŷ.
54 Yr ail arwydd yma drachefn a wnaeth yr
Iesu, wedi dyfod o Judea i Galilea.

PENNOD V.

*1 Yr Iesu ar y dydd sabbath yn iachâu yr hwn
a fuasai glaf namyn dwy flynedd deugain:
10 a'r Iuddewon am hynny yn cweryla, ac
yn ei erlid ef. 17 Ac yntau yn atteb drosto
ei hun, ac yn eu hargyhoeddi hwy, gan
ddangos pwy ydyw ef, trwy dystiolaeth ei
Dad, 32 ac Ioan, 36 a'i weithredoedd ei hun,
39 a'r ysgrythyrau.*

1 WEDI hynny yr oedd gwyl yr Iuddewon;
a'r Iesu a aeth i fynu i Jerusalem.
2 Ac y mae yn Jerusalem, wrth *farchnad* y
defaid, lyn a elwir yn Hebraeg, Bethesda, ag
iddo bùm porth:
3 Yn y rhai y gorweddai lliaws mawr o rai
cleifion, deillion, cloffion, gwywedigion, yn
disgwyl am gynhyrfiad y dwfr.
4 Canys angel oedd ar amserau yn disgyn i'r
llyn, ac yn cynhyrfu y dwfr: yna yr hwn a
elai i mewn yn gyntaf ar ol cynhyrfu y dwfr, a
âi yn iach o ba glefyd bynnag a fyddai arno.
5 Ac yr oedd rhyw ddyn yno, yr hwn a
fuasai glaf namyn dwy flynedd deugain.
6 Yr Iesu, pan welodd hwn yn gorwedd, a
gwybod ei fod ef *felly* yn hir o amser bellach,
a ddywedodd wrtho, A fynni di dy wneuthur
yn iach?
7 Y claf a attebodd iddo, Arglwydd, nid oes
gennyf ddyn i'm bwrw i'r llyn, pan gynhyrfer
y dwfr: ond tra fyddwyf fi yn dyfod, arall a
ddisgyn o'm blaen i.
8 Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Cyfod, cym-
mer dy wely i fynu, a rhodia.
9 Ac yn ebrwydd y gwnaed y dyn yn iach;
ac *efe* a godódd ei wely, ac a rodiodd. A'r
sabbath oedd y diwrnod hwnnw.
10 ¶ Am hynny yr Iuddewon a ddywedas-
ant wrth yr hwn a wnaethid yn iach, Y sab-
bath yw hi: nid cyfreithlawn i ti godi *dy* wely.
11 Efe a attebodd iddynt, Yr hwn a'm
gwnaeth i yn iach, efe a ddywedodd wrthyf,
Cyfod dy wely, a rhodia?
12 Yna hwy a ofynasant iddo, Pwy yw y
dyn a ddywedodd wrthyt ti, Cyfod dy wely,
a rhodia?
13 A'r hwn a iachasid ni wyddai pwy oedd
efe. Canys yr Iesu a giliasai o'r dyrfa oedd
yn y fan *honno*.
14 Wedi hynny yr Iesu a'i cafodd ef yn
y deml, ac a ddywedodd wrtho, Wele, ti a
wnaethpwyd yn iach: na phecha mwyach,
rhag digwydd i ti beth a fyddo gwaeth.
15 Y dyn a aeth ymaith, ac a fynegodd i'r

Iuddewon, mai yr Iesu oedd yr hwn a'i gwnaethai ef yn iach.

16 Ac am hynny yr Iuddewon a erlidiasant yr Iesu, ac a geisiasant ei ladd ef, oblegid iddo wneuthur y pethau hyn ar y sabbath.

17 ¶ Ond yr Iesu a'u hattebodd hwynt, Y mae fy Nhad yn gweithio hyd yn hyn, ac yr ydwyf finnau yn gweithio.

18 Am hyn gan hynny yr Iuddewon a geisiasant yn fwy ei ladd ef, oblegid nid yn unig iddo dorri y sabbath, ond hefyd iddo ddywedyd fod Duw yn Dad iddo, gan ei wneuthur ei hun yn gystal â Duw.

19 Yna yr Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Ni ddichon y Mab wneuthur dim o hono ei hunan, eithr yr hyn a welo efe y Tad yn ei wneuthur: canys beth bynnag y mae efe yn ei wneuthur, hynny hefyd y mae y Mab yr un ffunud yn ei wneuthur.

20 Canys y Tad sydd yn caru y Mab, ac yn dangos iddo yr hyn oll y mae efe yn ei wneuthur: ac efe a ddengys iddo ef weithredoedd mwy nâ'r rhai hyn, fel y rhyfeddoch chwi.

21 Oblegid megis y mae y Tad yn cyfodi y rhai meirw, ac yn *eu* bywhâu; felly hefyd y mae y Mab yn bywhâu y rhai a fynno.

22 Canys y Tad nid yw yn barnu neb; eithr efe a roddes bob barn i'r Mab:

23 Fel yr anrhydeddai pawb y Mab, fel y maent yn anrhydeddu y Tad. Yr hwn nid yw yn anrhydeddu y Mab, nid yw yn anrhydeddu y Tad yr hwn a'i hanfonodd ef.

24 Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Y neb sydd yn gwrando fy ngair i, ac yn credu i'r hwn a'm hanfonodd i, a gaiff fywyd tragywyddol, ac ni ddaw i farn; eithr efe a aeth trwodd o farwolaeth i fywyd.

25 Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Y mae yr awr yn dyfod, ac yn awr y mae, pan glywo y meirw lef Mab Duw: a'r rhai a glywant, a fyddant byw.

26 Canys megis y mae gan y Tad fywyd ynddo ei hunan, felly y rhoddes efe i'r Mab hefyd fod ganddo fywyd ynddo ei hun;

27 Ac a roddes awdurdod iddo i wneuthur barn hefyd, o herwydd ei fod yn Fab dyn.

28 Na ryfeddwch am hyn: canys y mae yr awr yn dyfod, yn yr hon y caiff pawb a'r sydd yn y beddau glywed ei leferydd ef:

29 A *hwy* a ddeuant allan: y rhai a wnaethant dda, i adgyfodiad bywyd; ond y rhai a wnaethant ddrwg, i adgyfodiad barn.

30 Ni allaf fi wneuthur dim o honof fy hunan: fel yr ydwyf yn clywed, yr ydwyf yn barnu: a'm barn i sydd gyfiawn; canys nid ydwyf yn ceisio fy ewyllys fy hunan, ond ewyllys y Tad yr hwn a'm hanfonodd i.

31 Os ydwyf fi yn tystiolaethu am danaf fy hunan, nid yw fy nhystiolaeth i wir.

32 ¶ Arall sydd yn tystiolaethu am danaf fi; ac mi wn mai gwir yw y dystiolaeth y mae efe yn ei thystiolaethu am danaf fi.

33 Chwychwi a anfonasoch at Ioan, ac efe a ddug dystiolaeth i'r gwirionedd.

34 Ond myfi nid ydwyf yn derbyn tystiolaeth gan ddyn: eithr y pethau hyn yr ydwyf yn eu dywedyd, fel y gwareder chwi.

35 Efe oedd ganwyll yn llosgi, ac yn goleuo; a chwithau oeddych ewyllysgar i orfoleddu dros amser yn ei oleuni ef.

36 ¶ Ond y mae gennyf fi dystiolaeth fwy nag Ioan: canys y gweithredoedd a roddes y Tad i mi i'w gorphen, y gweithredoedd hynny y rhai yr ydwyf fi yn eu gwneuthur, sydd yn tystiolaethu am danaf fi mai y Tad a'm hanfonodd i.

37 A'r Tad, yr hwn a'm hanfonodd i, efe a dystiolaethodd am danaf fi. *Ond* ni chlywsoch chwi ei lais ef un amser, ac ni welsoch ei wedd ef.

38 Ac nid oes gennych chwi mo'i air ef yn aros ynoch: canys yr hwn a anfonodd efe, hwnnw nid ydych chwi yn credu iddo.

39 ¶ Chwiliwch yr ysgrythyrau; canys ynddynt hwy yr ydych chwi yn meddwl cael bywyd tragywyddol: a hwynt-hwy yw y rhai sydd yn tystiolaethu am danaf fi.

40 Ond ni fynnwch chwi ddyfod attaf fi, fel y caffoch fywyd.

41 Nid ydwyf fi yn derbyn gogoniant oddi wrth ddynion.

42 Ond myfi a'ch adwaen chwi, nad oes gennych gariad Duw ynoch.

43 Myfi a ddaethum yn enw fy Nhad, ac nid ydych yn fy nerbyn i: os arall a ddaw yn ei enw ei hun, hwnnw a dderbyniwch.

44 Pa fodd y gellwch chwi gredu, y rhai ydych yn derbyn gogoniant gan eich gilydd, ac heb geisio y gogoniant *sydd* oddi wrth Dduw yn unig?

45 Na thybiwch y cyhuddaf fi chwi wrth y Tad: y mae a'ch cyhudda chwi, *sef* Moses, yn yr hwn yr ydych yn gobeithio.

46 Canys pe credasech chwi i Moses, chwi a gredasech i minnau: oblegid am danaf fi yr ysgrifenodd efe.

47 Ond os chwi ni chredwch i'w ysgrifeniadau ef, pa fodd y credwch i'm geiriau i?

PENNOD VI.

1 *Crist yn porthi pum mil o bobl â phum torth, a dau bysgodyn.* 15 *A'r bobl o herwydd hynny yn ceisio ei wneuthur ef yn frenhin.* 16 *Ac yntau yn cilio o'r neilldu, ac yn rhodio ar y môr at ei ddisgyblion:* 26 *ac yn ceryddu y bobl oedd yn heidio ar ei ol, a holl gnawdol wrandawyr ei air:* 32 *ac yn dangos mai efe yw bara y bywyd i'r ffyddloniaid.* 66 *Llawer o ddisgyblion yn ymadael âg ef.* 68 *Petr yn ei gyffesu ef.* 70 *Bod Judas yn gythraul.*

WEDI y pethau hyn yr aeth yr Iesu dros fôr Galilea, hwnnw yw *môr* Tiberias.

2 A thyrfa fawr a'i canlynodd ef; canys hwy a welsent ei arwyddion y rhai a wnaethai efe ar y cleifion.

3 A'r Iesu a aeth i fynu i'r mynydd, ac a eisteddodd yno gyd â'i ddisgyblion.

4 A'r pasc, gwyl yr Iuddewon, oedd yn agos.

5 ¶ Yna yr Iesu a ddyrchafodd *ei* lygaid, ac a welodd fod tyrfa fawr yn dyfod atto; ac a ddywedodd wrth Phylip, O ba le y prynwn ni fara, fel y caffo y rhai hyn fwytta?

6 (A hyn a ddywedodd efe i'w brofi ef: canys efe a wyddai beth yr oedd efe ar fedr ei wneuthur)

7 Phylip a'i hattebodd ef, Gwerth dau can ceiniog o fara nid yw ddigon iddynt hwy, fel y gallo pob un o honynt gymmeryd ychydig.

8 Un o'i ddisgyblion a ddywedodd wrtho; Andreas, brawd Simon Petr,

9 Y mae yma ryw fachgennyn, a chanddo bùm torth haidd, a dau bysgodyn: ond beth yw hynny rhwng cynnifer?

10 A'r Iesu a ddywedodd, Perwch i'r dynion eistedd i lawr. Ac yr oedd glaswellt lawer yn y fan *honno*. Felly y gwŷr a eisteddasant i lawr, ynghylch pùm mil o nifer.

11 A'r Iesu a gymmerth y torthau, ac wedi iddo ddiolch, efe a'*u* rhannodd i'r disgyblion, a'r disgyblion i'r rhai oedd yn eistedd; felly hefyd o'r pysgod, cymmaint ag a fynnasant.

12 Ac wedi eu digoni hwynt, efe a ddywedodd wrth ei ddisgyblion, Casglwch y briwfwyd gweddill, fel na choller dim.

13 Am hynny hwy a'*u* casglasant, ac a lanwasant ddeuddeg basgedaid o'r briwfwyd o'r pùm torth haidd a weddillasai gan y rhai a fwyttasent.

14 Yna y dynion, pan welsant yr arwydd a wnaethai yr Iesu, a ddywedasant, Hwn yn ddïau yw y prophwyd oedd ar ddyfod i'r byd.

15 ¶ Yr Iesu gan hynny, pan wybu eu bod hwy ar fedr dyfod, a'i gipio ef i'w wneuthur yn frenhin, a giliodd drachefn i'r mynydd, ei hunan yn unig.

16 A phan hwyrhâodd hi, ei ddisgyblion a aethant i waered at y môr.

17 Ac wedi iddynt ddringo i long, hwy a aethant dros y môr i Capernaum. Ac yr oedd hi weithian yn dywyll, a'r Iesu ni ddaethai attynt hwy.

18 A'r môr, gan wynt mawr yn chwythu, a gododd.

19 Yna, wedi iddynt rwyfo ynghylch pump ar hugain neu ddeg ar hugain o ystadiau, hwy a welent yr Iesu yn rhodio ar y môr, ac yn nesâu at y llong; ac a ofnasant.

20 Ond efe a ddywedodd wrthynt, Myfi yw; nac ofnwch.

21 Yna y derbyniasant ef yn chwannog i'r llong: ac yn ebrwydd yr oedd y llong wrth y tir yr oeddynt yn myned iddo.

22 ¶ Trannoeth, pan welodd y dyrfa oedd yn sefyll y tu hwnt i'r môr, nad oedd un llong arall yno ond yr un honno i'r hon yr aethai ei ddisgyblion ef, ac nad aethai yr Iesu gyd â'i ddisgyblion i'r llong, ond myned o'i ddisgyblion ymaith eu hunain;

23 (Eithr llongau eraill a ddaethent o Tiberias yn gyfagos i'r fan lle y bwyttasent hwy fara, wedi i'r Arglwydd roddi diolch)

24 Pan welodd y dyrfa gan hynny nad oedd yr Iesu yno, na'i ddisgyblion, hwythau a aethant i longau, ac a ddaethant i Capernaum, dan geisio yr Iesu.

25 Ac wedi iddynt ei gael ef y tu hwnt i'r môr, hwy a ddywedasant wrtho, Rabbi, pa bryd y daethost ti yma?

26 Yr Iesu a attebodd iddynt, ac a ddywedodd, Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Yr ydych chwi yn fy ngheisio i, nid o herwydd i chwi weled y gwyrthiau, eithr o herwydd i chwi fwytta o'r torthau, a'ch digoni.

27 Llafuriwch nid am y bwyd a dderfydd, eithr am y bwyd a bery i fywyd tragywyddol, yr hwn a ddyry Mab y dyn i chwi: canys hwn a seliodd Duw Dad.

28 Yna y dywedasant wrtho, Pa beth a wnawn ni, fel y gweithredom weithredoedd Duw?

29 Yr Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Hyn yw gwaith Duw; credu o honoch yn yr hwn a anfonodd efe.

30 Dywedasant gan hynny wrtho ef, Pa arwydd yr ydwyt ti yn ei wneuthur, fel y gwelom, ac y credom i ti? pa beth yr wyt ti yn ei weithredu?

31 Ein tadau ni a fwyttasant y manna yn yr anialwch, fel y mae yn ysgrifenedig, Efe a roddodd iddynt fara o'r nef i'w fwytta.

32 Yna yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Nid Moses a roddodd i chwi y bara o'r nef: eithr fy Nhad sydd yn rhoddi i chwi y gwir fara o'r nef.

33 Canys bara Duw ydyw yr hwn sydd yn dyfod i waered o'r nef, ac yn rhoddi bywyd i'r byd.

34 Yna hwy a ddywedasant wrtho, Arglwydd, dyro i ni y bara hwn yn wastadol.

35 A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Myfi yw bara y bywyd. Yr hwn sydd yn dyfod attaf fi, ni newyna; a'r hwn sydd yn credu ynof fi, ni sycheda un amser.

36 Eithr dywedais wrthych, i chwi fy ngweled, ac nad ydych yn credu.

37 Yr hyn oll y mae y Tad yn ei roddi i mi, a ddaw attaf fi: a'r hwn a ddêl attaf fi, nis bwriaf ef allan ddim.

38 Canys myfi a ddisgynais o'r nef, nid i wneuthur fy ewyllys fy hun, ond ewyllys yr hwn a'm hanfonodd.

39 A hyn yw ewyllys y Tad a'm hanfonodd i; o'r cwbl a roddes efe i mi, na chollwn ddim o hono, eithr bod i mi ei adgyfodi ef yn y dydd diweddaf.

40 A hyn yw ewyllys yr hwn a'm hanfonodd i; cael o bob un a'r sydd yn gweled y Mab, ac yn credu ynddo ef, fywyd tragywyddol: a myfi a'i hadgyfodaf ef yn y dydd diweddaf.

41 Yna yr Iuddewon a rwgnachasant yn ei erbyn ef, o herwydd iddo ddywedyd, Myfi yw y bara a ddaeth i waered o'r nef.

42 A hwy a ddywedasant, Onid hwn yw Iesu mab Joseph, tad a mam yr hwn a adwaenom ni? pa fodd gan hynny y mae efe yn dywedyd, O'r nef y disgynais?

43 Yna yr Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Na furmurwch wrth eich gilydd.

44 Ni ddichon neb ddyfod attaf fi, oddi eithr i'r Tad, yr hwn a'm hanfonodd, ei dynnu ef: a myfi a'i hadgyfodaf ef y dydd diweddaf.

45 Y mae yn ysgrifenedig yn y prophwydi, A phawb a fyddant wedi eu dysgu gan Dduw. Pob un gan hynny a glywodd gan y Tad, ac a ddysgodd, sydd yn dyfod attaf fi.

46 Nid o herwydd gweled o neb y Tad, ond yr hwn sydd o Dduw; efe a welodd y Tad.

47 Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Yr hwn sydd yn credu ynof fi, sydd ganddo fywyd tragywyddol.

48 Myfi yw bara y bywyd.

49 Eich tadau chwi a fwyttasant y manna yn yr anialwch, ac a fuont feirw.

50 Hwn yw y bara sydd yn dyfod i waered o'r nef, fel y bwyttâo dyn o hono, ac na byddo marw.

51 Myfi yw y bara bywiol, yr hwn a ddaeth i waered o'r nef. Os bwytty neb o'r bara hwn, efe a fydd byw yn dragywydd. A'r bara a roddaf fi, yw fy nghnawd i, yr hwn a roddaf fi dros fywyd y byd.

52 Yna yr Iuddewon a ymrysonasant â'u gilydd, gan ddywedyd, Pa fodd y dichon hwn roddi i ni *ei* gnawd i'*w* fwytta?

53 Yna yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Oni fwyttêwch gnawd Mab y dyn, ac *oni* yfwch ei waed ef, nid oes gennych fywyd ynoch.

54 Yr hwn sydd yn bwytta fy nghnawd i, ac yn yfed fy ngwaed i, sydd ganddo fywyd tragywyddol: ac myfi a'i hadgyfodaf ef yn y dydd diweddaf.

55 Canys fy nghnawd i sydd fwyd yn wir, a'm gwaed i sydd ddïod yn wir.

56 Yr hwn sydd yn bwytta fy nghnawd i, ac yn yfed fy ngwaed i, sydd yn aros ynof fi, a minnau ynddo yntau.

57 Fel yr anfonodd y Tad byw fi, ac yr ydwyf fi yn byw trwy y Tad: felly yr hwn sydd yn fy mwytta i, yntau a fydd byw trwof fi.

58 Dyma y bara a ddaeth i waered o'r nef: nid megis y bwyttâodd eich tadau chwi y manna, ac y buont feirw. Y neb sydd yn bwytta y bara hwn, a fydd byw yn dragywydd.

59 Y pethau hyn a ddywedodd efe yn y synagog, wrth athrawiaethu yn Capernaum.

60 Llawer gan hynny o'i ddisgyblion, pan glywsant, a ddywedasant, Caled yw yr ymadrodd hwn; pwy a ddichon wrando arno?

61 Pan wybu yr Iesu ynddo ei hun, fod ei

ddisgyblion yn grwgnach am hyn, efe a
ddywedodd wrthynt, A ydyw hyn yn eich
rhwystro chwi?
62 *Beth* gan hynny os gwelwch Fab y dyn
yn dyrchafu lle yr oedd efe o'r blaen?
63 Yr ysbryd yw yr hyn sydd yn bywhâu;
y cnawd nid yw yn llesâu dim: y geiriau yr
ydwyf fi yn eu llefaru wrthych, ysbryd yd-
ynt, a bywyd ydynt.
64 Ond y mae o honoch chwi rai nid ydynt
yn credu. Canys yr Iesu a wyddai o'r de-
chreuad, pwy oedd y rhai nid oedd yn credu,
a phwy oedd yr hwn a'i bradychai ef.
65 Ac efe a ddywedodd, Am hynny y dy-
wedais wrthych, na ddichon neb ddyfod attaf
fi, oni bydd wedi ei roddi iddo oddi wrth fy
Nhad.
66 ¶ O hynny allan llawer o'i ddisgyblion
ef a aethant yn eu hol, ac ni rodiasant
mwyach gyd âg ef.
67 Am hynny yr Iesu a ddywedodd wrth y
deuddeg, A fynnwch chwithau hefyd fyned
ymaith?
68 Yna Simon Petr a'i hattebodd ef, O Ar-
glwydd, at bwy yr awn ni? gennyt ti y mae
geiriau bywyd tragywyddol.
69 Ac yr ydym ni yn credu, ac yn gwybod
mai tydi yw y Crist, Mab y Duw byw.
70 Iesu a'u hattebodd hwynt, Oni ddewisais
i chwychwi y deuddeg, ac o honoch y mae un
yn ddiafol?
71 Eithr efe a ddywedasai am Judas Iscariot,
mab Simon: canys hwn oedd ar fedr ei frad-
ychu ef, ac efe yn un o'r deuddeg.

PENNOD VII.

1 *Iesu yn argyhoeddi rhyfyg a hyfder ei geraint:* 10 *yn myned i fynu o Galilea i wyl y pebyll:* 14 *yn dysgu yn y deml.* 40 *Amryw dyb am dano ef ym mhlith y bobl.* 45 *Y Phariseaid yn ddigllawn am na ddaliasai eu swyddogion hwy ef; ac yn rhoddi sen i Nicodemus am gymmeryd ei blaid ef.*

A'R Iesu a rodiodd ar ol y pethau hyn yn
Galilea: canys nid oedd efe yn chwen-
nych rhodio yn Judea, oblegid bod yr Iuddew-
on yn ceisio ei ladd ef.
2 A gwyl yr Iuddewon, *sef* gwyl y pebyll,
oedd yn agos.
3 Am hynny ei frodyr ef a ddywedasant
wrtho, Cerdda ymaith oddi yma, a dos
i Judea; fel y gwelo dy ddisgyblion dy
weithredoedd di y rhai yr ydwyt yn eu
gwneuthur.
4 Canys nid oes neb yn gwneuthur dim yn
ddirgel, ac yntau yn ceisio bod yn gyhoedd:
od wyt ti yn gwneuthur y pethau hyn,
amlyga dy hun i'r byd.
5 Canys nid oedd ei frodyr yn credu
ynddo.
6 Yna yr Iesu a ddywedodd wrthynt hwy,
Ni ddaeth fy amser i etto: ond eich amser
chwi sydd yn wastad yn barod.
7 Ni ddichon y byd eich casâu chwi; ond
myfi y mae yn ei gasâu, o herwydd fy mod i
yn tystiolaethu am dano, fod ei weithredoedd
ef yn ddrwg.
8 Ewch chwi i fynu i'r wyl hon: nid wyf fi
etto yn myned i fynu i'r wyl hon, oblegid ni
chyflawnwyd fy amser i etto.
9 Gwedi iddo ddywedyd y pethau hyn
wrthynt, efe a arhosodd yn Galilea.
10 ¶ Ac wedi myned o'i frodyr ef i fynu,
yna yntau hefyd a aeth i fynu i'r wyl; nid
yn amlwg, ond megis yn ddirgel.
11 Yna yr Iuddewon a'i ceisiasant ef yn
yr wyl, ac a ddywedasant, Pa le y mae efe?
12 A murmur mawr oedd am dano ef ym
mysg y bobl. Canys rhai a ddywedent, Gwr
da yw: ac eraill a ddywedent, Nag é; eithr
twyllo y bobl y mae.
13 Er hynny ni lefarodd neb yn eglur am
dano ef, rhag ofn yr Iuddewon.
14 ¶ *Ac* yr awrhon ynghylch canol yr wyl,
yr Iesu a aeth i fynu i'r deml, ac a athraw-
iaethodd.
15 A'r Iuddewon a ryfeddasant, gan ddy-
wedyd, Pa fodd y medr hwn ddysgeidiaeth,
ac yntau heb ddysgu?
16 Yr Iesu a attebodd iddynt, ac a ddywed-
odd, Fy nysgeidiaeth nid eiddof fi yw, eithr
eiddo yr hwn a'm hanfonodd i.
17 Os ewyllysia neb wneuthur ei ewyllys ef,
efe a gaiff wybod am y ddysgeidiaeth, pa un
ai o Dduw y mae hi, ai myfi o honof fy hun
sydd yn llefaru.
18 Y mae yr hwn sydd yn llefaru o hono ei
hun, yn ceisio ei ogoniant ei hun: ond yr
hwn sydd yn ceisio gogoniant yr hwn a'i
hanfonodd, hwnnw sydd eirwir, ac anghyf-
iawnder nid oes ynddo ef.
19 Oni roddes Moses i chwi y gyfraith, ac
nid oes neb o honoch yn gwneuthur y
gyfraith? Paham yr ydych yn ceisio fy
lladd i?
20 Y bobl a attebodd ac a ddywedodd, Y
mae gennyt ti gythraul: pwy sydd yn ceisio
dy ladd di?
21 Yr Iesu a attebodd ac a ddywedodd
wrthynt, Un weithred a wneuthum, ac yr
ydych oll yn rhyfeddu.
22 Am hynny y rhoddes Moses i chwi yr
enwaediad (nid o herwydd ei fod o Moses,
eithr o'r tadau) ac yr ydych yn enwaedu ar
ddyn ar y sabbath.
23 Os yw dyn yn derbyn enwaediad ar y
sabbath, heb dorri cyfraith Moses; a ydych
yn llidiog wrthyf fi, am i mi wneuthur dyn
yn holliach ar y sabbath?
24 Na fernwch wrth y golwg, eithr bernwch
farn gyfiawn.
25 Yna y dywedodd rhai o'r Hierosolymi-
taniaid, Onid hwn yw yr un y maent hwy
yn ceisio ei ladd?
26 Ac wele, y mae yn llefaru ar gyhoedd,
ac nid ydynt yn dywedyd dim wrtho ef: a
wybu y pennaethiaid mewn gwirionedd mai
hwn yw Crist yn wir?
27 Eithr nyni a adwaenom hwn o ba le y
mae: eithr pan ddêl Crist, nis gŵyr neb o ba
le y mae.
28 Am hynny yr Iesu, wrth athrawiaethu
yn y deml, a lefodd ac a ddywedodd, Chwi
a'm hadwaenoch i, ac a wyddoch o ba le yr
ydwyf fi: ac ni ddaethum i o honof fy hun,
eithr y mae yn gywir yr hwn a'm hanfonodd
i, yr hwn nid adwaenoch chwi.
29 Ond myfi a'i hadwaen: oblegid o hono ef
yr ydwyf fi, ac efe a'm hanfonodd i.
30 Am hynny hwy a geisiasant ei ddal ef:
ond ni osododd neb law arno, am na ddaethai
ei awr ef etto.
31 A llawer o'r bobl a gredasant ynddo, ac a
ddywedasant, Pan ddelo Crist, a wna efe fwy
o arwyddion nâ'r rhai hyn a wnaeth hwn?
32 ¶ Y Phariseaid a glywsant fod y bobl
yn murmur y pethau hyn am dano ef; a'r
Phariseaid a'r arch-offeiriaid a anfonasant
swyddogion i'w ddal ef.
33 Am hynny y dywedodd yr Iesu wrthynt
hwy, Yr ydwyf fi ychydig amser etto gyd â
chwi, ac yr wyf yn myned at yr hwn a'm
hanfonodd.
34 Chwi a'm ceisiwch, ac ni'*m* cewch: a lle
yr ydwyf fi, ni ellwch chwi ddyfod.
35 Yna y dywedodd yr Iuddewon yn eu

mysg eu hunain, I ba le y mae hwn ar fedr
myned, fel na chaffom ni ef? ai at y rhai
sydd ar wasgar ym mhlith y Groegiaid y mae
efe ar fedr myned, a dysgu y Groegiaid?
36 Pa ymadrodd yw hwn a ddywedodd efe,
Chwi a'm ceisiwch, ac ni'*m* cewch: a lle yr
ydwyf fi, ni ellwch chwi ddyfod?
37 Ac ar y dydd diweddaf, y *dydd* mawr o'r
wyl, y safodd yr Iesu, ac a lefodd, gan ddy-
wedyd, Od oes ar neb syched, deued attaf fi,
ac yfed.
38 Yr hwn sydd yn credu ynof fi, megis y
dywedodd yr ysgrythyr, afonydd o ddwfr
bywiol a ddylifant o'i groth ef.
39 (A hyn a ddywedodd efe am yr Yspryd,
yr hwn a gai y rhai a gredent ynddo ef ei
dderbyn: canys etto nid oedd yr Yspryd
Glân *wedi ei roddi*, o herwydd na ogonedd-
asid yr Iesu etto)
40 ¶ Am hynny llawer o'r bobl, wedi
clywed yr ymadrodd hwn, a ddywedasant,
Yn wir hwn yw y Prophwyd.
41 Eraill a ddywedasant, Hwn yw Crist. Eraill
a ddywedasant, Ai o Galilea y daw Crist?
42 Oni ddywedodd yr ysgrythyr, Mai o had
Dafydd, ac o Bethlehem, y dref lle y bu
Dafydd, y mae Crist yn dyfod?
43 Felly yr aeth ymrafael ym mysg y bobl
o'i blegid ef.
44 A rhai o honynt a fynnasent ei ddal ef:
ond ni osododd neb ddwylaw arno.
45 ¶ Yna y daeth y swyddogion at yr arch-
offeiriaid a'r Phariseaid; a hwy a ddywedasant
wrthynt hwy, Paham na ddygasoch chwi ef?
46 A'r swyddogion a attebasant, Ni lefarodd
dyn erioed fel y dyn hwn.
47 Yna y Phariseaid a attebasant iddynt, A
hudwyd chwithau hefyd?
48 A gredodd neb o'r pennaethiaid ynddo
ef, neu o'r Phariseaid?
49 Eithr y bobl hyn, y rhai ni wyddant y
gyfraith, melldigedig ydynt.
50 Nicodemus (yr hwn a ddaethai at yr Iesu
o hŷd nos, ac oedd un o honynt) a ddywed-
odd wrthynt,
51 A ydyw ein cyfraith ni yn barnu dyn,
oddi eithr clywed ganddo ef yn gyntaf, a
gwybod beth a wnaeth efe?
52 Hwythau a attebasant ac a ddywedasant
wrtho, A ydwyt tithau o Galilea? Chwilia
a gwel, na chododd prophwyd o Galilea.
53 A phob un a aeth i'w dŷ ei hun.

PENNOD VIII.

1 *Crist yn gwaredu y wraig a ddaliesid mewn godineb:* 12 *yn pregethu ei fod ef ei hun yn oleuni y byd; ac yn gwirio ei athrawiaeth:* 33 *yn atteb yr Iuddewon a wnaent eu bost o Abraham;* 59 *ac yn gochelyd eu creulondeb hwy.*

A'R Iesu a aeth i fynydd yr Olew-wydd:
2 Ac a ddaeth drachefn y bore i'r
deml; a'r holl bobl a ddaeth atto ef: yntau
a eisteddodd, ac a'u dysgodd hwynt.
3 A'r ysgrifenyddion a'r Phariseaid a ddyg-
asant atto ef wraig yr hon a ddaliesid mewn
godineb; ac wedi ei gosod hi yn y canol,
4 Hwy a ddywedasant wrtho, Athraw,
y wraig hon a ddaliwyd ar y weithred yn
godinebu.
5 A Moses yn y gyfraith a orchymynodd i
ni labyddio y cyfryw: beth gan hynny yr
wyt ti yn ei ddywedyd?
6 A hyn a ddywedasant hwy, gan ei demtio
ef, fel y gallent ei gyhuddo ef. Eithr yr Iesu,
wedi ymgrymmu tu a'r llawr, a ysgrifenodd
â'i fys ar y ddaear, heb gymmeryd arno eu
clywed.
7 Ond fel yr oeddynt hwy yn parhâu yn
gofyn iddo, efe a ymunionodd, ac a ddywed-
odd wrthynt, Yr hwn sydd ddibechod o hon-
och, tafled yn gyntaf garreg atti hi.
8 Ac wedi iddo eilwaith ymgrymmu tu a'r
llawr, efe a ysgrifenodd ar y ddaear.
9 Hwythau, pan glywsant *hyn*, wedi hefyd
eu hargyhoeddi gan eu cydwybod, a aethant
allan o un i un, gan ddechreu o'r hynaf hyd
yr olaf: a gadawyd yr Iesu yn unig, a'r wraig
yn sefyll yn y canol.
10 A'r Iesu wedi ymunioni, ac heb weled
neb ond y wraig, a ddywedodd wrthi, *Ha*
wraig, pa le y mae dy gyhuddwyr di? oni
chondemniodd neb di?
11 Hithau a ddywedodd, Na ddo neb, Ar-
glwydd. A dywedodd yr Iesu wrthi, Nid
wyf finnau yn dy gondemnio di: dos, ac
na phecha mwyach.
12 ¶ Yna y llefarodd yr Iesu wrthynt
drachefn, gan ddywedyd, Goleuni y byd
ydwyf fi: yr hwn a'm dilyno i, ni rodia
mewn tywyllwch, eithr efe a gaiff oleuni y
bywyd.
13 Am hynny y Phariseaid a ddywedasant
wrtho, Tydi sydd yn tystiolaethu am danat
dy hun; nid yw dy dystiolaeth di wir.
14 Yr Iesu a attebodd ac a ddywedodd
wrthynt hwy, Er fy mod i yn tystiolaethu
am danaf fy hun, y mae fy nhystiolaeth i yn
wir: oblegid mi a wn o ba le y daethum, ac
i ba le yr ydwyf yn myned; chwithau nis
gwyddoch o ba le yr wyf fi yn dyfod, nac i
ba le yr wyf fi yn myned.
15 Chwychwi sydd yn barnu yn ol y cnawd;
nid ydwyf fi yn barnu neb.
16 Ac etto os wyf fi yn barnu, y mae fy
marn i yn gywir: oblegid nid wyf fi yn unig,
ond myfi a'r Tad yr hwn a'm hanfonodd i.
17 Y mae hefyd yn ysgrifenedig yn eich
cyfraith chwi, Mai gwir yw tystiolaeth dau
ddyn.
18 Myfi yw yr hwn sydd yn tystiolaethu am
danaf fy hun; ac y mae y Tad, yr hwn a'm
hanfonodd i, yn tystiolaethu am danaf fi.
19 Yna y dywedasant wrtho, Pa le y mae
dy Dad di? Yr Iesu a attebodd, Nid adwaen-
och na myfi, na'm Tad: ped adnabuasech fi,
chwi a adnabuasech fy Nhad i hefyd.
20 Y geiriau hyn a lefarodd yr Iesu yn y trys-
ordy, wrth athrawiaethu yn y deml: ac ni
ddaliodd neb ef, am na ddaethai ei awr ef
etto.
21 Yna y dywedodd yr Iesu wrthynt hwy
drachefn, Yr wyf fi yn myned ymaith, a
chwi a'm ceisiwch i, ac a fyddwch feirw yn
eich pechod. Lle yr wyf fi yn myned, ni
ellwch chwi ddyfod.
22 Am hynny y dywedodd yr Iuddewon, A
ladd efe ei hun? gan ei fod yn dywedyd, Lle
yr wyf fi yn myned, ni ellwch chwi ddyfod.
23 Ac efe a ddywedodd wrthynt hwy,
Chwychwi sydd oddi isod; minnau sydd oddi
uchod: chwychwi sydd o'r byd hwn; min-
nau nid wyf o'r byd hwn.
24 Am hynny y dywedais wrthych, y bydd-
wch chwi feirw yn eich pechodau: oblegid
oni chredwch chwi mai myfi yw *efe*, chwi a
fyddwch feirw yn eich pechodau.
25 Yna y dywedasant wrtho, Pwy wyt ti?
A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Yr hyn yr
wyf yn ei ddywedyd hefyd wrthych o'r
dechreuad.
26 Y mae gennyf fi lawer o bethau i'w dy-
wedyd, ac i'w barnu am danoch chwi: eithr
cywir yw yr hwn a'm hanfonodd i; a'r
pethau a glywais i ganddo, y rhai hynny yr
ydwyf fi yn eu dywedyd i'r byd.

27 Ni wyddent hwy mai am y Tad yr oedd
efe yn dywedyd wrthynt hwy.
28 Am hynny y dywedodd yr Iesu wrthynt,
Pan ddyrchafoch chwi Fab y dyn, yna y
cewch wybod mai myfi yw *efe*, ac nad wyf fi
yn gwneuthur dim o honof fy hun; ond
megis y dysgodd fy Nhad fi, yr wyf yn llefaru
y pethau hyn.
29 A'r hwn a'm hanfonodd i sydd gyd â
myfi: ni adawodd y Tad fi yn unig; oblegid
yr wyf fi yn gwneuthur bob amser y pethau
sydd foddlawn ganddo ef.
30 Fel yr oedd efe yn llefaru y pethau hyn,
llawer a gredasant ynddo ef.
31 Yna y dywedodd yr Iesu wrth yr Iudd-
ewon a gredasant ynddo, Os arhoswch chwi
yn fy ngair i, disgyblion i mi ydych yn
wir;
32 A chwi a gewch wybod y gwirionedd, a'r
gwirionedd a'ch rhyddhâ chwi.
33 ¶ Hwythau a attebasant iddo, Had Abra-
ham ydym ni, ac ni wasanaethasom ni neb
erioed: pa fodd yr wyt ti yn dywedyd, Chwi
a wneir yn rhyddion?
34 Yr Iesu a attebodd iddynt, Yn wir, yn
wir, meddaf i chwi, Pwy bynnag sydd yn
gwneuthur pechod, y mae efe yn was i
bechod.
35 Ac nid yw y gwas yn aros yn tŷ byth: y
Mab sydd yn aros byth.
36 Os y Mab gan hynny a'ch rhyddhâ chwi,
rhyddion fyddwch yn wir.
37 Mi a wn mai had Abraham ydych chwi:
ond yr ydych chwi yn ceisio fy lladd i, am
nad yw fy ngair i yn genni ynoch chwi.
38 Yr wyf fi yn llefaru yr hyn a welais gyd
â'm Tad i: a chwithau sydd yn gwneuthur
yr hyn a welsoch gyd â'ch tad chwithau.
39 Hwythau a attebasant ac a ddywedasant
wrtho, Ein tad ni yw Abraham. Yr Iesu
a ddywedodd wrthynt, Pe plant Abraham
fyddech, gweithredoedd Abraham a wnaech.
40 Eithr yn awr yr ydych chwi yn ceisio fy
lladd i, dyn a ddywedodd i chwi y gwirion-
edd, yr hwn a glywais i gan Dduw: hyn ni
wnaeth Abraham.
41 Yr ydych chwi yn gwneuthur gweithred-
oedd eich tad chwi. Am hynny y dywed-
asant wrtho, Nid trwy butteindra y cenhedl-
wyd ni: un Tad sydd gennym ni, *sef* Duw.
42 Yna y dywedodd yr Iesu wrthynt hwy,
Pe Duw fyddai eich Tad, chwi a'm carech i:
canys oddi wrth Dduw y deilliais, ac y
daethum i; oblegid nid o honof fy hun y
daethum i, ond efe a'm hanfonodd i.
43 Paham nad ydych yn deall fy lleferydd
i? am na ellwch wrando fy ymadrodd i.
44 O'*ch* tad diafol yr ydych chwi, a thra-
chwantau eich tad a fynnwch chwi eu
gwneuthur. Lleiddiad dyn oedd efe o'r
dechreuad; ac ni safodd yn y gwirionedd,
oblegid nid oes gwirionedd ynddo ef. Pan
yw yn dywedyd celwydd, o'r eiddo ei hun
y mae yn dywedyd: canys y mae yn
gelwyddog, ac yn dad iddo.
45 Ac am fy mod i yn dywedyd y gwirion-
edd, nid ydych yn credu i mi.
46 Pwy o honoch a'm hargyhoedda i o
bechod? Ac od wyf fi yn dywedyd y gwir,
paham nad ydych yn credu i mi?
47 Y mae yr hwn sydd o Dduw, yn gwrando
geiriau Duw: am hynny nid ydych chwi yn
eu gwrando, am nad ydych o Dduw.
48 Yna yr attebodd yr Iuddewon, ac y dy-
wedasant wrtho ef, Onid da yr ydym ni yn
dywedyd, mai Samaritan wyt ti, a bod gennyt
gythraul?
49 Yr Iesu a attebodd, Nid oes gennyf
gythraul; ond yr wyf fi yn anrhydeddu fy
Nhad, ac yr ydych chwithau yn fy nianrhyd-
eddu innau.
50 Ac nid wyf fi yn ceisio fy ngogoniant fy
hun: y mae a'i cais, ac a farn.
51 Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Os ceidw
neb fy ymadrodd i, ni wêl efe farwolaeth yn
dragywydd.
52 Yna y dywedodd yr Iuddewon wrtho,
Yr awrhon y gwyddom fod gennyt gythraul.
Bu Abraham farw, a'r prophwydi; ac meddi
di, Os ceidw neb fy ymadrodd i, nid ar-
chwaetha efe farwolaeth yn dragywydd.
53 Ai mwy wyt ti nag Abraham ein tad ni,
yr hwn a fu farw? a'r prophwydi a fuant
feirw: pwy yr wyt ti yn dy wneuthur dy hun?
54 Yr Iesu a attebodd, Os wyf fi yn fy
ngogoneddu fy hun, fy ngogoniant i nid yw
ddim: fy Nhad yw yr hwn sydd yn fy ngo-
goneddu i, yr hwn yr ydych chwi yn dywed-
yd, mai eich Duw chwi yw.
55 Ond nid adnabuoch chwi ef: eithr myfi
a'i hadwaen ef. Ac os dywedaf nad adwaen
ef, myfi a fyddaf debyg i chwi, yn gelwyddog:
ond mi a'i hadwaen ef, ac yr wyf yn cadw ei
ymadrodd ef.
56 Gorfoledd oedd gan eich tad Abraham
weled fy nydd i: ac efe a'*i* gwelodd *hefyd*, ac
a lawenychodd.
57 Yna y dywedodd yr Iuddewon wrtho,
Nid wyt ti ddengmlwydd a deugain etto, ac a
welaist ti Abraham?
58 Yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Yn wir,
yn wir, meddaf i chwi, Cyn bod Abraham,
yr wyf fi.
59 Yna hwy a godasant gerrig i'w taflu atto
ef. A'r Iesu a ymguddiodd, ac a aeth allan
o'r deml, gan fyned trwy eu canol hwynt: ac
felly yr aeth *efe* heibio.

PENNOD IX.

1 *Y dyn a anesid yn ddall, yn cael ei olwg;* 13
a'i ddwyn ef at y Phariseaid: 16 *hwythau yn
ymrwystro,* 34 *ac yn ei ysgymmuno ef;* 35
*ac yntau yn cael ei dderbyn gan yr Iesu, ac
yn ei gyffesu ef.* 39 *Pwy yw y rhai y mae
Crist yn eu goleuo.*

AC wrth fyned heibio, efe a ganfu ddyn
dall o'*i* enedigaeth.
2 A'i ddisgyblion a ofynasant iddo, gan
ddywedyd, Rabbi, pwy a bechodd, ai hwn,
ai ei rieni, fel y genid ef yn ddall?
3 Yr Iesu a attebodd, Nid hwn a bechodd,
na'i rieni chwaith: eithr fel yr amlygid
gweithredoedd Duw ynddo ef.
4 Rhaid i mi weithio gwaith yr hwn a'm
hanfonodd, tra yr ydyw hi yn ddydd: y mae
y nos yn dyfod, pan na ddichon neb weithio.
5 Tra yr ydwyf yn y byd, goleuni y byd
ydwyf.
6 Wedi iddo ef ddywedyd hyn, efe a boer-
odd ar lawr, ac a wnaeth glai o'r poeryn, ac
a irodd y clai ar lygaid y dall;
7 Ac a ddywedodd wrtho, Dos, ac ymolch
yn llyn Siloam (yr hwn a gyfieithir, Anfon-
edig) Am hynny efe a aeth ymaith, ac a
ymolchodd, ac a ddaeth yn gweled.
8 ¶ Y cymmydogion gan hynny, a'r rhai
a'i gwelsent ef o'r blaen, mai dall oedd efe, a
ddywedasant, Onid hwn yw yr un oedd yn
eistedd ac yn cardotta?
9 Rhai a ddywedasant, Hwn yw efe: ac
eraill, Y mae efe yn debyg iddo. Yntau a
ddywedodd, Myfi yw *efe*.
10 Am hynny y dywedasant wrtho, Pa fodd
yr agorwyd dy lygaid di?
11 Yntau a attebodd ac a ddywedodd, Dyn
a elwir Iesu, a wnaeth glai, ac a irodd fy

llygaid i; ac a ddywedodd wrthyf, Dos i lyn
Siloam, ac ymolch. Ac wedi i mi fyned ac
ymolchi, mi a gefais fy ngolwg.
12 Yna y dywedasant wrtho, Pa le y mae
efe? Yntau a ddywedodd, Ni wn i.
13 ¶ Hwythau a'i dygasant ef at y Phari-
seaid, yr hwn gynt *a fuasai* yn ddall.
14 A'r sabbath oedd hi pan wnaeth yr Iesu
y clai, a phan agorodd efe ei lygaid ef.
15 Am hynny y Phariseaid hefyd a ofynas-
ant iddo drachefn, pa fodd y cawsai efe ei
olwg. Yntau a ddywedodd wrthynt, Clai a
osododd efe ar fy llygaid i, a mi ymolchais,
ac yr ydwyf yn gweled.
16 Yna rhai o'r Phariseaid a ddywedasant,
Nid yw y dyn hwn o Dduw, gan nad yw efe
yn cadw y sabbath. Eraill a ddywedasant,
Pa fodd y gall dyn pechadurus wneuthur y
cyfryw arwyddion? Ac yr oedd ymrafael
yn eu plith.
17 Hwy a ddywedasant drachefn wrth y
dall, Beth yr wyt ti yn ei ddywedyd am dano
ef, am agoryd o hono dy lygaid di? Yntau
a ddywedodd, *Mai* prophwyd yw *efe*.
18 Am hynny ni chredai yr Iuddewon am
dano ef, mai dall fuasai, a chael o hono ef ei
olwg, nes galw o honynt ei rieni ef, yr hwn
a gawsai ei olwg.
19 A hwy a ofynasant iddynt, gan ddywed-
yd, Ai hwn yw eich mab chwi, yr hwn yr
ydych chwi yn dywedyd ei eni yn ddall? pa
fodd gan hynny y mae efe yn gweled yn awr?
20 Ei rieni ef a attebasant iddynt hwy, ac a
ddywedasant, Nyni a wyddom mai hwn yw
ein mab ni, ac mai yn ddall y ganwyd ef:
21 Ond pa fodd y mae efe yn gweled yr
awrhon, nis gwyddom ni; neu pwy a agor-
odd ei lygaid ef, nis gwyddom ni: y mae efe
mewn oedran; gofynwch iddo ef: efe a ddy-
wed am dano ei hun.
22 Hyn a ddywedodd ei rieni ef, am eu bod
yn ofni yr Iuddewon: oblegid yr Iuddewon
a gyd-ordeiniasent eisoes, os cyfaddefai neb
ef yn Grist, y bwrid ef allan o'r synagog.
23 Am hynny y dywedodd ei rieni ef, Y
mae efe mewn oedran; gofynwch iddo ef.
24 Am hynny hwy a alwasant eilwaith y
dyn a fuasai yn ddall, ac a ddywedasant
wrtho, Dyro y gogoniant i Dduw: nyni a
wyddom mai pechadur yw y dyn hwn.
25 *Yna* yntau a attebodd ac a ddywedodd,
Ai pechadur yw, nis gwn i: un peth a wn i,
lle yr oeddwn i yn ddall, yr wyf fi yn awr yn
gweled.
26 Hwythau a ddywedasant wrtho drachefn,
Beth a wnaeth efe i ti? pa fodd yr agorodd
efe dy lygaid di?
27 Yntau a attebodd iddynt, Mi a ddywedais
i chwi eisoes, ac ni wrandawsoch: paham yr
ydych yn ewyllysio clywed drachefn? a
ydych chwithau yn ewyllysio bod yn ddis-
gyblion iddo ef?
28 Hwythau a'i difenwasant ef, ac a ddy-
wedasant, Tydi sydd ddisgybl iddo ef; eithr
disgyblion Moses ydym ni.
29 Nyni a wyddom lefaru o Dduw wrth
Moses: *eithr* hwn, nis gwyddom ni o ba le y
mae efe.
30 Y dyn a attebodd ac a ddywedodd wrth-
ynt, Yn hyn yn ddiau y mae yn rhyfedd, na
wyddoch chwi o ba le y mae efe, ac efe a
agorodd fy llygaid i.
31 Ac ni a wyddom nad yw Duw yn gwrando
pechaduriaid: ond os yw neb yn addolwr
Duw, ac yn gwneuthur ei ewyllys ef, hwnnw
y mae yn ei wrando.
32 Ni chlybuwyd erioed agoryd o neb lygaid
un a anesid yn ddall.
33 Oni bai fod hwn o Dduw, ni allai efe
wneuthur dim.
34 Hwy a attebasant ac a ddywedasant
wrtho, Mewn pechodau y ganwyd ti oll; ac
a wyt ti yn ein dysgu ni? A hwy a'i bwrias-
ant ef allan.
35 Clybu yr Iesu ddarfod iddynt ei fwrw ef
allan: a phan ei cafodd, efe a ddywedodd
wrtho, A wyt ti yn credu ym Mab Duw?
36 Yntau a attebodd ac a ddywedodd, Pwy
yw *efe*, O Arglwydd, fel y credwyf ynddo?
37 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Ti a'i
gwelaist ef; a'r hwn sydd yn ymddiddan â
thi, hwnnw ydyw efe.
38 Yntau a ddywedodd, Yr wyf fi yn
credu, O Arglwydd. Ac efe a'i haddolodd ef.
39 ¶ A'r Iesu a ddywedodd, I farn y daeth-
um i'r byd hwn: fel y gwelai y rhai nid
ydynt yn gweled, ac yr elai y rhai sydd yn
gweled yn ddeillion.
40 A *rhai* o'r Phariseaid a oedd gyd â'g ef, a
glywsant y pethau hyn, ac a ddywedasant
wrtho, Ydym ninnau hefyd yn ddeillion?
41 Yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Pe deillion
fyddech, ni byddai arnoch bechod: eithr yn
awr meddwch chwi, Yr ydym ni yn gweled;
am hynny y mae eich pechod yn aros.

PENNOD X.

1 *Crist yw y drws, a'r bugail da.* 19 *Amryw
dyb am dano.* 25 *Y mae efe yn profi trwy ei
weithredoedd, mai efe yw Crist Mab Duw:*
39 *ac yn diangc rhag yr Iuddewon,* 40 *ac
yn myned drachefn dros yr Iorddonen; lle
y credodd llawer ynddo ef.*

YN wir, yn wir, meddaf i chwi, Yr hwn
nid yw yn myned i mewn trwy y drws
i gorlan y defaid, eithr sydd yn dringo ffordd
arall, lleidr ac yspeiliwr yw.
2 Ond yr hwn sydd yn myned i mewn trwy
y drws, bugail y defaid ydyw.
3 I hwn y mae y drysor yn agoryd, ac y
mae y defaid yn gwrando ar ei lais ef: ac y
mae efe yn galw ei ddefaid ei hun erbyn eu
henw, ac yn eu harwain hwy allan.
4 Ac wedi iddo yrru allan ei ddefaid ei hun,
y mae efe yn myned o'u blaen hwy: a'r defaid
sydd yn ei ganlyn ef, oblegid y maent yn
adnabod ei lais ef.
5 Ond y dieithr nis canlynant, eithr ffoant
oddi wrtho: oblegid nad adwaenant lais
dieithriaid.
6 Y ddammeg hon a ddywedodd yr Iesu
wrthynt: ond hwy ni wybuant pa bethau
ydoedd y rhai yr oedd efe yn eu llefaru
wrthynt.
7 Am hynny yr Iesu a ddywedodd wrthynt
drachefn, Yn wir, yn wir, meddaf i chwi,
Myfi yw drws y defaid.
8 Cynnifer oll ag a ddaethant o'm blaen i,
lladron ac yspeilwyr ynt: eithr ni wrandaw-
odd y defaid arnynt.
9 Myfi yw y drws: os â neb i mewn trwof fi,
efe a fydd cadwedig; ac efe a â i mewn ac
allan, ac a gaiff borfa.
10 Nid yw lleidr yn dyfod ond i ladratta, ac
i ladd, ac i ddistrywio: myfi a ddaethum fel
y caent fywyd, ac y caent *ef* yn helaethach.
11 Myfi yw y bugail da. Y bugail da sydd
yn rhoddi ei einioes dros y defaid.
12 Eithr y gwas cyflog, a'r hwn nid yw
fugail, yr hwn nid eiddo y defaid, sydd yn
gweled y blaidd yn dyfod, ac yn gadael y
defaid, ac yn ffoi: a'r blaidd sydd yn eu
hysglyfio hwy, ac yn tarfu y defaid.
13 Y mae y gwas cyflog yn ffoi, oblegid mai
gwas cyflog yw, ac nid oes ofal arno am y
defaid.

14 Myfi yw y bugail da; ac a adwaen yr
eiddof fi, ac a'm hadweinir gan yr eiddof fi.
15 Fel yr edwyn y Tad fyfi, felly yr adwaen
innau y Tad: ac yr ydwyf yn rhoddi fy
einioes dros y defaid.
16 A defaid eraill sydd gennyf, y rhai nid
ynt o'r gorlan hon: y rhai hynny hefyd sydd
raid i mi eu cyrchu, a'm llais i a wrandawant;
a bydd un gorlan, *ac* un bugail.
17 Am hyn y mae y Tad yn fy ngharu i, am
fy mod i yn dodi fy einioes, fel y cymmerwyf
hi drachefn.
18 Nid oes neb yn ei dwyn oddi arnaf fi:
ond myfi sydd yn ei dodi hi i lawr o honof fy
hun. Y mae gennyf feddiant i'w dodi hi i
lawr, ac y mae gennyf feddiant i'w chymmeryd
hi drachefn. Y gorchymyn hwn a dder-
byniais i gan fy Nhad.
19 ¶ Yna y bu drachefn ymrafael ym mysg
yr Iuddewon, am yr ymadroddion hyn.
20 A llawer o honynt a ddywedasant, Y
mae cythraul ganddo, ac y mae efe yn
ynfydu: paham y gwrandewch chwi arno ef?
21 Eraill a ddywedasant, Nid yw y rhai hyn
eiriau un â chythraul ynddo. A all cythraul
agoryd llygaid y deillion?
22 ¶ Ac yr oedd y gyssegr-wyl yn Jeru-
salem, a'r gauaf oedd hi.
23 Ac yr oedd yr Iesu yn rhodio yn y deml,
ym mhorth Solomon.
24 Am hynny y daeth yr Iuddewon yn ei
gylch ef, ac a ddywedasant wrtho, Pa hyd yr
wyt yn peri i ni ammeu? os tydi yw y Crist,
dywed i ni yn eglur.
25 Yr Iesu a attebodd iddynt, Mi a ddy-
wedais i chwi, ac nid ydych yn credu. Y
gweithredoedd yr wyf fi yn eu gwneuthur yn
enw fy Nhad, y mae y rhai hynny yn tystiol-
aethu am danaf fi.
26 Ond chwi nid ydych yn credu: canys nid
ydych chwi o'm defaid i, fel y dywedais i chwi.
27 Y mae fy nefaid i yn gwrando fy llais i;
a mi a'u hadwaen hwynt, a hwy a'm canlyn-
ant i:
28 A minnau ydwyf yn rhoddi iddynt fywyd
tragywyddol; ac ni chyfrgollant byth, ac
ni ddwg neb hwynt allan o'm llaw i.
29 Fy Nhad i, yr hwn a'*u* rhoddes i mi,
sydd fwy na phawb: ac nis gall neb *eu* dwyn
hwynt allan o law fy Nhad i.
30 Myfi a'r Tad un ydym.
31 Am hynny y cododd yr Iuddewon gerrig
drachefn i'w labyddio ef.
32 Yr Iesu a attebodd iddynt, Llawer o
weithredoedd da a ddangosais i chwi oddi
wrth fy Nhad: am ba un o'r gweithredoedd
hynny yr ydych yn fy llabyddio i?
33 Yr Iuddewon a attebasant iddo, gan ddy-
wedyd, Nid am weithred dda yr ydym yn dy
labyddio, ond am gabledd, ac am dy fod di, a
thithau yn ddyn, yn dy wneuthur dy hun yn
Dduw.
34 Yr Iesu a attebodd iddynt, Onid yw yn
ysgrifenedig yn eich cyfraith chwi, Mi a ddy-
wedais, Duwiau ydych?
35 Os galwodd efe hwy yn dduwiau, at y
rhai y daeth gair Duw, a'r ysgrythyr nis gellir
ei thorri:
36 A ddywedwch chwi am yr hwn a sanct-
eiddiodd y Tad, ac a'i hanfonodd i'r byd, Yr
wyt ti yn cablu; am i mi ddywedyd, Mab
Duw ydwyf?
37 Onid wyf fi yn gwneuthur gweithredoedd
fy Nhad, na chredwch i mi.
38 Ond os ydwyf yn eu gwneuthur, er nad
ydych yn credu i mi, credwch y gweithred-
oedd: fel y gwybyddoch ac y credoch, *fod* y
Tad ynof fi, a minnau ynddo yntau.
39 Am hynny y ceisiasant drachefn ei ddal ef:
ac efe a ddiangodd allan o'u dwylaw hwynt.
40 Ac efe a aeth ymaith drachefn dros yr
Iorddonen, i'r man lle y buasai Ioan ar y
cyntaf yn bedyddio; ac a arhosodd yno.
41 A llawer a ddaethant atto ef, ac a ddy-
wedasant, Ioan yn wir ni wnaeth un arwydd:
ond yr holl bethau a'r a ddywedodd Ioan am
hwn, oedd wir.
42 A llawer yno a gredasant ynddo.

PENNOD XI.

1 Crist yn cyfodi Lazarus, yr hwn a gladdesid er ys pedwar diwrnod. 45 Llawer o Iuddewon yn credu. 47 Yr arch-offeiriaid a'r Phariseaid yn casglu cynghor yn erbyn Crist. 49 Caiaphas yn prophwydo. 54 Iesu yn ymguddio: 55 hwythau ar y pasc yn ymofyn am dano, ac yn gosod cynllwyn iddo.

AC yr oedd un yn glaf, Lazarus o Bethania,
o dref Mair a'i chwaer Martha.
2 (A Mair ydoedd yr hon a enneiniodd yr
Arglwydd âg ennaint, ac a sychodd ei draed
ef â'i gwallt, yr hon yr oedd ei brawd Laza-
rus yn glaf.)
3 Am hynny y chwiorydd y ddanfonasant
atto ef, gan ddywedyd, Arglwydd, wele, y
mae yr hwn sydd hoff gennyt ti, yn glaf.
4 A'r Iesu pan glybu, a ddywedodd, Nid
yw y clefyd hwn i farwolaeth, ond er go-
goniant Duw, fel y gogonedder Mab Duw
trwy hynny.
5 A hoff oedd gan yr Iesu Martha, a'i
chwaer, a Lazarus.
6 Pan glybu efe gan hynny ei fod ef yn
glaf, efe a arhosodd yn y lle yr oedd, ddau
ddiwrnod.
7 Yna wedi hynny efe a ddywedodd wrth y
disgyblion, Awn i Judea drachefn.
8 Y disgyblion a ddywedasant wrtho, Rabbi,
yr oedd yr Iuddewon yn awr yn ceisio dy
labyddio di; ac a wyt ti yn myned yno
drachefn?
9 Yr Iesu a attebodd, Onid oes deuddeg
awr o'r dydd? os rhodia neb y dydd, ni
thramgwydda, am ei fod yn gweled goleuni
y byd hwn:
10 Ond os rhodia neb y nos, efe a dram-
gwydda, am nad oes goleuni ynddo.
11 Hyn a lefarodd efe: ac wedi hynny efe a
ddywedodd wrthynt, Y mae ein cyfaill Laza-
rus yn huno; ond yr wyf fi yn myned i'w
ddihuno ef.
12 Yna ei ddisgyblion a ddywedasant wrtho,
Arglwydd, os huno y mae, efe a fydd iach.
13 Ond yr Iesu a ddywedasai am ei farwol-
aeth ef: eithr hwy a dybiasant mai am hûn
cwsg yr oedd efe yn dywedyd.
14 Yna y dywedodd yr Iesu wrthynt yn
eglur, Bu farw Lazarus.
15 Ac y mae yn llawen gennyf nad oeddwn
i yno, er eich mwyn chwi (fel y credoch) ond
awn atto ef.
16 Yna y dywedodd Thomas, yr hwn a elwir
Didymus, wrth ei gyd-ddisgyblion, Awn
ninnau hefyd, fel y byddom feirw gyd âg ef.
17 Yna yr Iesu wedi dyfod, a'i cafodd ef
wedi bod weithian bedwar diwrnod yn y
bedd.
18 (A Bethania oedd yn agos i Jerusalem,
ynghylch pymtheg ystâd oddi wrthi)
19 A llawer o'r Iuddewon a ddaethent at
Martha a Mair, i'w cysuro hwy am eu brawd.
20 Yna Martha, cyn gynted ag y clybu hi
fod yr Iesu yn dyfod, a aeth i'w gyfarfod ef:
ond Mair a eisteddodd yn y tŷ.
21 Yna y dywedodd Martha wrth yr Iesu,
Arglwydd, pe buasit ti yma, ni buasai farw
fy mrawd.

22 Eithr mi a wn hefyd yr awr hon, pa
bethau bynnag a ddymunech di gan Dduw, y
dyry Duw i ti.
23 Yr Iesu a ddywedodd wrthi, Adgyfodir
dy frawd drachefn.
24 Dywedodd Martha wrtho, Myfi a wn
yr adgyfodir ef yn yr adgyfodiad, y dydd
diweddaf.
25 Yr Iesu a ddywedodd wrthi, Myfi yw yr
adgyfodiad, a'r bywyd: yr hwn sydd yn
credu ynof fi, er iddo farw, a fydd byw:
26 A phwy bynnag sydd yn fyw, ac yn
credu ynof fi, ni bydd marw yn dragywydd.
A wyt ti yn credu hyn?
27 Dywedodd hithau wrtho, Ydwyf, Ar-
glwydd: yr wyf fi yn credu mai ti yw y Crist,
Mab Duw, yr hwn sydd yn dyfod i'r byd.
28 Ac wedi iddi ddywedyd y pethau hyn,
hi a aeth ymaith, ac a alwodd yn ddirgel
ei chwaer Mair, gan ddywedyd, Fe ddaeth
yr Athraw, ac y mae yn galw am danat.
29 Cyn gynted ag y clybu hi, hi a gododd
yn ebrwydd, ac a ddaeth atto ef.
30 (A'r Iesu ni ddaethai etto i'r dref, ond yr
oedd efe yn y man lle y cyfarfuasai Martha
âg ef)
31 Yna yr Iuddewon y rhai oedd gyd â hi
yn y tŷ, ac yn ei chysuro hi, pan welsant
Mair yn codi ar frys, ac yn myned allan, a'i
canlynasant hi, gan ddywedyd, Y mae hi yn
myned at y bedd, i wylo yno.
32 Yna Mair, pan ddaeth lle yr oedd yr
Iesu, a'i weled ef, a syrthiodd wrth ei draed
ef, gan ddywedyd wrtho, Arglwydd, pe
buasit ti yma, ni buasai fy mrawd farw.
33 Yr Iesu gan hynny, pan welodd hi yn
wylo, a'r Iuddewon y rhai a ddaethai gyd â
hi yn wylo, a riddfanodd yn yr yspryd, ac a
gynhyrfwyd;
34 Ac a ddywedodd, Pa le y dodasoch chwi
ef? Hwy a ddywedasant wrtho, Arglwydd,
tyred a gwel.
35 Yr Iesu a wylodd.
36 Am hynny y dywedodd yr Iuddewon,
Wele, fel yr oedd yn ei garu ef.
37 Eithr rhai o honynt a ddywedasant, Oni
allasai hwn, yr hwn a agorodd lygaid y
dall, beri na buasai hwn farw chwaith?
38 Yna yr Iesu drachefn a riddfanodd ynddo
ei hunan, ac a ddaeth at y bedd. Ac ogof
oedd, a maen oedd wedi ei ddodi arno.
39 Yr Iesu a ddywedodd, Codwch ymaith y
maen. Martha, chwaer yr hwn a fuasai
farw, a ddywedodd wrtho, Arglwydd, y mae
efe weithian yn drewi: herwydd y mae *yn
farw* er ys pedwar diwrnod.
40 Yr Iesu a ddywedodd wrthi, Oni ddy-
wedais i ti, pes credit, y cait ti weled go-
goniant Duw?
41 Yna y codasant y maen lle yr oedd y
marw wedi ei osod. A'r Iesu a gododd *ei*
olwg i fynu, ac a ddywedodd, Y Tad, yr
wyf yn diolch i ti am i ti wrando arnaf.
42 Ac myfi a wyddwn dy fod di yn fy
ngwrando bob amser: eithr er mwyn y bobl
sydd yn sefyll o amgylch, y dywedais, fel y
credont mai tydi a'm hanfonaist i.
43 Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a lefodd
â llef uchel, Lazarus, tyred allan.
44 A'r hwn a fuasai farw a ddaeth allan, yn
rhwym ei draed a'i ddwylaw mewn amdo:
a'i wyneb oedd wedi ei rwymo â napcyn. Yr
Iesu a ddywedodd wrthynt, Gollyngwch ef
yn rhydd, a gadewch iddo fyned *ymaith*.
45 Yna llawer o'r Iuddewon, y rhai a
ddaethent at Mair, ac a welsant y pethau a
wnaethai yr Iesu, a gredasant ynddo ef.
46 Eithr rhai o honynt a aethant ymaith at
y Phariseaid, ac a ddywedasant iddynt y
pethau a wnaethai yr Iesu.
47 ¶ Yna yr arch-offeiriaid a'r Phariseaid a
gasglasant gynghor, ac a ddywedasant, Pa
beth yr ydym ni yn ei wneuthur? canys y mae
y dyn yma yn gwneuthur llawer o arwyddion.
48 Os gadawn ni ef fel hyn, pawb a gredant
ynddo; ac fe a ddaw y Rhufeiniaid ac a
ddifethant ein lle ni a'n cenedl hefyd.
49 A *rhyw* un o honynt, Caiaphas, yr hwn
oedd arch-offeiriad y flwyddyn honno, a ddy-
wedodd wrthynt, Nid ydych chwi yn gwybod
dim oll,
50 Nac yn ystyried, mai buddiol yw i ni,
farw o un dyn dros y bobl, ac na ddifether yr
holl genedl.
51 Hyn ni ddywedodd efe o hono ei hun:
eithr, *ac* efe yn arch-offeiriad y flwyddyn
honno, efe a brophwydodd y byddai yr Iesu
farw dros y genedl;
52 Ac nid dros y genedl yn unig, eithr fel y
casglai efe ynghyd yn un blant Duw hefyd y
rhai a wasgarasid.
53 Yna o'r dydd hwnnw allan y cyd-ymgyng-
horasant fel y lladdent ef.
54 Am hynny ni rodiodd yr Iesu mwy yn
amlwg ym mysg yr Iuddewon; ond efe a
aeth oddi yno i'r wlad yn agos i'r anialwch, i
ddinas a elwir Ephraim, ac a arhosodd yno
gyd â'i ddisgyblion.
55 ¶ A phasc yr Iuddewon oedd yn agos: a
llawer a aethant o'r wlad i fynu i Jerusalem o
flaen y pasc, i'w glanhâu eu hunain.
56 Yna y ceisiasant yr Iesu; a dywedasant
wrth eu gilydd, fel yr oeddynt yn sefyll yn y
deml, Beth a dybygwch chwi, gan na ddaeth
efe i'r wyl?
57 A'r arch-offeiriaid a'r Phariseaid a roisant
orchymyn, os gwyddai neb pa le yr oedd efe,
ar fynegi o hono, fel y gallent ei ddal ef.

PENNOD XII.

1 *Yr Iesu yn esgusodi Mair am enneinio ei
draed ef.* 9 *Y bobl yn ymgasglu i weled
Lazarus.* 10 *Yr arch-offeiriaid yn ymgyng-
hori i'w ladd ef.* 12 *Crist yn marchogaeth i
Jerusalem.* 20 *Groegwyr yn ewyllysio gweled
yr Iesu.* 23 *Y mae efe yn rhag-fynegi ei
farwolaeth.* 37 *Yr Iuddewon i gyd gan
mwyaf wedi eu dallu; 42 er hynny llawer
o bennaethiaid yn credu, ond heb ei gyffesu
ef: 44 yr Iesu gan hynny yn galw yn daer
am gyffesu ffydd.*

YNA yr Iesu, chwe diwrnod cyn y pasc, a
ddaeth i Bethania, lle yr oedd Lazarus,
yr hwn a fuasai farw, yr hwn a godasai efe o
feirw.
2 *Ac* yno y gwnaethant iddo swpper: a
Martha oedd yn gwasanaethu; a Lazarus
oedd un o'r rhai a eisteddent gyd âg ef.
3 Yna y cymmerth Mair bwys o ennaint
nard gwlyb gwerthfawr, ac a enneiniodd
draed yr Iesu, ac a sychodd ei draed ef â'i
gwallt: a'r tŷ a lanwyd gan arogl yr ennaint.
4 Am hynny y dywedodd un o'i ddisgyblion
ef, Judas Iscariot, *mab* Simon, yr hwn oedd
ar fedr ei fradychu ef,
5 Paham na werthwyd yr ennaint hwn er
tri chan ceiniog, a'i roddi i'r tlodion?
6 *Eithr* hyn a ddywedodd efe, nid o her-
wydd bod arno ofal dros y tlodion; ond am
ei fod yn lleidr, a bod ganddo y pwrs, a'i fod
yn dwyn yr hyn a fwrid ynddo.
7 A'r Iesu a ddywedodd, Gâd iddi: erbyn
dydd fy nghladdedigaeth y cadwodd hi hwn.
8 Canys y mae gennych y tlodion gyd â
chwi bob amser; eithr myfi nid oes gennych
bob amser.
9 Gwybu gan hynny dyrfa fawr o'r Iudd-

ewon ei fod ef yno: a hwy a ddaethant, nid
er mwyn yr Iesu yn unig, ond fel y gwelent
Lazarus hefyd, yr hwn a godasai efe o
feirw.
10 ¶ Eithr yr arch-offeiriaid a ymgynghorasant fel y lladdent Lazarus hefyd.
11 Oblegid llawer o'r Iuddewon a aethant
ymaith o'i herwydd ef, ac a gredasant yn
yr Iesu.
12 ¶ Trannoeth, tyrfa fawr yr hon a ddaethai
i'r wyl, pan glywsant fod yr Iesu yn dyfod i
Jerusalem,
13 A gymmerasant gangau o'r palmwydd, ac
a aethant allan i gyfarfod âg ef, ac a lefasant,
Hosanna: Bendigedig *yw* Brenhin Israel yr
hwn sydd yn dyfod yn enw yr Arglwydd.
14 A'r Iesu wedi cael asynyn, a eisteddodd
arno; megis y mae yn ysgrifenedig,
15 Nac ofna, ferch Sïon: wele, y mae dy
Frenhin yn dyfod, yn eistedd ar ebol asen.
16 Y pethau hyn ni wybu ei ddisgyblion ef
ar y cyntaf: eithr pan ogoneddwyd yr Iesu,
yna y cofiasant fod y pethau hyn yn ysgrifenedig am dano, ac iddynt wneuthur hyn iddo.
17 Tystiolaethodd gan hynny y dyrfa, yr
hon oedd gyd âg ef pan alwodd efe Lazarus
o'r bedd, a'i godi ef o feirw.
18 Am hyn y daeth y dyrfa hefyd i gyfarfod
âg ef, am glywed o honynt iddo wneuthur yr
arwydd hon.
19 Y Phariseaid gan hynny a ddywedasant yn
eu plith eu hunain, A welwch chwi nad ydych
yn tyccio dim? wele, fe aeth y byd ar ei ol ef.
20 ¶ Ac yr oedd rhai Groegiaid ym mhlith
y rhai a ddaethant i fynu i addoli ar yr wyl:
21 Y rhai hyn gan hynny a ddaethant at
Phylip, yr hwn oedd o Bethsaida yn Galilea,
ac a ddymunasant arno, gan ddywedyd, Syr,
ni a ewyllysiem weled yr Iesu.
22 Phylip a ddaeth ac a ddywedodd i Andreas: a thrachefn Andreas a Phylip a ddywedasant i'r Iesu.
23 ¶ A'r Iesu a attebodd iddynt, gan ddywedyd, Daeth yr awr y gogonedder Mab y dyn.
24 Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Oni syrth
y gronyn gwenith i'r ddaear, a marw, hwnnw
a erys yn unig: eithr os bydd efe marw, efe a
ddwg ffrwyth lawer.
25 Yr hwn sydd yn caru ei einioes, a'i cyll
hi; a'r hwn sydd yn casâu ei einioes yn y
byd hwn, a'i ceidw hi i fywyd tragywyddol.
26 Os gwasanaetha neb fi, dilyned fi: a lle yr
wyf fi, yno y bydd fy ngweinidog hefyd: ac os
gwasanaetha neb fi, y Tad a'i hanrhydedda ef.
27 Yr awrhon y cynhyrfwyd fy enaid: a
pha beth a ddywedaf? O Dad, gwared fi
allan o'r awr hon: eithr o herwydd hyn y
daethum i'r awr hon.
28 O Dad, gogonedda dy enw. Yna y daeth
llef o'r nef, Mi a'*i* gogoneddais, ac a'*i* gogoneddaf drachefn.
29 Y dyrfa gan hynny yr hon oedd yn sefyll,
ac yn clywed, a ddywedodd mai taran oedd:
eraill a ddywedasant, Angel a lefarodd wrtho.
30 Yr Iesu a attebodd ac a ddywedodd, Nid
o'm hachos i y bu y llef hon, ond o'ch achos
chwi.
31 Yn awr y mae barn y byd hwn: yn awr
y bwrir allan dywysog y byd hwn.
32 A minnau, os dyrchefir fi oddi ar y
ddaear, a dynnaf bawb attaf fy hun.
33 (*A* hyn a ddywedodd efe, gan arwyddo o
ba angau y byddai farw)
34 Y dyrfa a attebodd iddo, Ni a glywsom
o'r ddeddf, fod Crist yn aros yn dragywyddol:
a pha wedd yr wyt ti yn dywedyd, fod yn
rhaid dyrchafu Mab y dyn? pwy ydyw
hwnnw Mab y dyn?

35 Yna yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Etto
ychydig ennyd y mae y goleuni gyd â chwi.
Rhodiwch tra fyddo gennych y goleuni, fel
na ddalio y tywyllwch chwi: a'r hwn sydd
yn rhodio mewn tywyllwch, ni ŵyr i ba le y
mae yn myned.
36 Tra fyddo gennych oleuni, credwch yn y
goleuni, fel y byddoch blant y goleuni. Hyn
a ddywedodd yr Iesu, ac efe a ymadawodd,
ac a ymguddiodd rhagddynt.
37 ¶ Ac er gwneuthur o hono ef gymmaint
o arwyddion yn eu gŵydd hwynt, ni chredasant ynddo:
38 Fel y cyflawnid ymadrodd Esaias y
prophwyd, yr hwn a ddywedodd efe, Arglwydd, pwy a gredodd i'n hymadrodd ni? ac
i bwy y datguddiwyd braich yr Arglwydd?
39 Am hynny ni allent gredu, oblegid dywedyd o Esaias drachefn,
40 Efe a ddallodd eu llygaid, ac a galedodd
eu calon; fel na welent â'*u* llygaid, a deall
â'*u* calon, ac ymchwelyd o honynt, ac i mi
eu hiachâu hwynt.
41 Y pethau hyn a ddywedodd Esaias, pan
welodd ei ogoniant ef, ac y llefarodd am
dano ef.
42 ¶ Er hynny llawer o'r pennaethiaid
hefyd a gredasant ynddo: ond oblegid y
Phariseaid ni chyffesasant *ef*, rhag eu bwrw
allan o'r synagog:
43 Canys yr oeddynt yn caru gogoniant
dynion yn fwy na gogoniant Duw.
44 ¶ A'r Iesu a lefodd ac a ddywedodd, Yr
hwn sydd yn credu ynof fi, nid yw yn credu
ynof fi, ond yn yr hwn a'm hanfonodd i.
45 A'r hwn sydd yn fy ngweled i, sydd yn
gweled yr hwn a'm danfonodd i.
46 Mi a ddaethum yn oleuni i'r byd, fel *y bo
i* bob un a'r sydd yn credu ynof fi, nad arhoso
yn y tywyllwch.
47 Ac os clyw neb fy ngeiriau, ac ni chred,
myfi nid wyf yn ei farnu ef: canys ni ddaethum i farnu y byd, eithr i achub y byd.
48 Yr hwn sydd yn fy nirmygu i, ac heb
dderbyn fy ngeiriau, y mae iddo un yn ei
farnu: y gair a leferais i hwnnw a'i barn ef
yn y dydd diweddaf.
49 Canys myfi ni leferais o honof fy hun:
ond y Tad yr hwn a'm hanfonodd i, efe a
roddes orchymyn i mi, beth a ddywedwn, a
pha beth a lefarwn.
50 Ac mi a wn fod ei orchymyn ef yn fywyd
tragywyddol: am hynny y pethau yr wyf fi
yn eu llefaru, fel y dywedodd y Tad wrthyf,
felly yr wyf yn llefaru.

PENNOD XIII.

1 Yr Iesu yn golchi traed ei ddisgyblion: 14 yn eu hannog i ostyngeiddrwydd, a chariad perffaith: 18 yn rhag-ddywedyd, ac yn datguddio i Ioan, trwy arwydd, y bradychai Judas ef: 31 yn gorchymyn iddynt garu eu gilydd; 36 ac yn rhybuddio Petr y gwadai efe ef.

ACHYN gwyl y pasc, yr Iesu yn gwybod ddyfod ei awr ef i ymadael â'r
byd hwn at y Tad, efe yn caru yr eiddo y
rhai oedd yn y byd, a'u carodd hwynt hyd y
diwedd.
2 Ac wedi darfod swpper (wedi i ddiafol
eisoes roi y'nghalon Judas Iscariot, *mab* Simon, ei fradychu ef)
3 Yr Iesu yn gwybod roddi o'r Tad bob peth
oll yn ei ddwylaw ef, a'i fod wedi dyfod oddi
wrth Dduw, ac yn myned at Dduw;
4 Efe a gyfododd oddi ar swpper, ac a roes
heibio ei gochl-wisg, ac a gymmerodd dywel,
ac a ymwregysodd.
5 Wedi hynny efe a dywalltodd ddwfr i'r

eawg, ac a ddechreuodd olchi traed y disgybl-
ion, a'*u* sychu â'r tywel, â'r hwn yr oedd
efe wedi ei wregysu.
6 Yna y daeth efe at Simon Petr. Ac efe a
ddywedodd wrtho, Arglwydd, a wyt ti yn
golchi fy nhraed i?
7 Yr Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrtho,
Y peth yr wyf fi yn ei wneuthur, ni wyddost
ti yr awrhon: eithr ti a gei wybod ar ol hyn.
8 Petr a ddywedodd wrtho, Ni chei di olchi
fy nhraed i byth. Yr Iesu a attebodd iddo,
Oni olchaf di, nid oes i ti gyfran gyd â myfi.
9 Simon Petr a ddywedodd wrtho, Arglwydd,
nid fy nhraed yn unig, eithr *fy* nwylaw a'*m*
pen hefyd.
10 Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Yr hwn a
olchwyd, nid rhaid iddo ond golchi *ei* draed,
eithr y mae yn lân oll: ac yr ydych chwi yn
lân, eithr nid pawb oll.
11 Canys efe a wyddai pwy a'i bradychai ef:
am hynny y dywedodd, Nid ydych chwi yn
lân bawb oll.
12 Felly wedi iddo olchi eu traed hwy, a
chymmeryd ei gochl-wisg, efe a eisteddodd
drachefn, ac a ddywedodd wrthynt, A wydd-
och chwi pa beth a wnaethum i chwi?
13 Yr ydych chwi yn fy ngalw i, Yr Athraw,
a'r Arglwydd: a da y dywedwch: canys *felly*
yr ydwyf.
14 Am hynny os myfi, yn Arglwydd ac yn
Athraw, a olchais eich traed chwi; chwithau
a ddylech olchi traed eich gilydd.
15 Canys rhoddais esampl i chwi, fel y
gwnelech chwithau megis y gwneuthum i
chwi.
16 Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Nid yw
y gwas yn fwy nâ'i arglwydd; na'r hwn a
ddanfonwyd yn fwy nâ'r hwn a'i danfonodd.
17 Os gwyddoch y pethau hyn, gwŷn eich
byd os gwnewch hwynt.
18 ¶ Nid wyf fi yn dywedyd am danoch
oll: mi a wn pwy a etholais: ond fel y
cyflawnid yr ysgrythyr, Yr hwn sydd yn
bwytta bara gyd â mi, a gododd ei sawdl yn
fy erbyn.
19 Yn awr yr wyf yn dywedyd wrthych cyn
ei ddyfod, fel pan ddêl, y credoch mai myfi
yw *efe*.
20 Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Yr hwn
sydd yn derbyn y neb a ddanfonwyf fi, sydd
yn fy nerbyn i; a'r hwn sydd yn fy nerbyn i,
sydd yn derbyn yr hwn a'm danfonodd i.
21 Wedi i'r Iesu ddywedyd y pethau hyn,
efe a gynhyrfwyd yn yr yspryd, ac a dystiol-
aethodd, ac a ddywedodd, Yn wir, yn wir, y
dywedaf wrthych, y bradycha un o honoch fi.
22 Yna y disgyblion a edrychasant ar eu
gilydd, gan ammeu am bwy yr oedd efe yn
dywedyd.
23 Ac yr oedd un o'i ddisgyblion yn pwyso
ar fynwes yr Iesu, yr hwn yr oedd yr Iesu yn
ei garu.
24 Am hynny yr amneidiodd Simon Petr ar
hwnnw, i ofyn pwy oedd efe, am yr hwn yr
oedd efe yn dywedyd.
25 Ac yntau yn pwyso ar ddwyfron yr Iesu,
a ddywedodd wrtho, Arglwydd, pwy yw efe?
26 Yr Iesu a attebodd, Hwnnw yw efe i'r
hwn y rhoddaf fi dammaid wedi i mi ei
wlychu. Ac wedi iddo wlychu y tammaid,
efe a'i rhoddodd i Judas Iscariot, *mab* Simon.
27 Ac ar ol y tammaid, yna yr aeth Satan i
mewn iddo. Am hynny y dywedodd yr Iesu
wrtho, Hyn yr wyt yn ei wneuthur, gwna
ar frys.
28 Ac ni wyddai neb o'r rhai oedd yn eistedd
i ba beth y dywedasai efe hyn wrtho.
29 Canys rhai oedd yn tybied, am fod Judas
â'r gôd ganddo, fod yr Iesu yn dywedyd
wrtho, Pryn *y pethau* sydd arnom eu heisieu
erbyn yr wyl; neu, ar roi o hono beth i'r
tlodion.
30 Yntau gan hynny, wedi derbyn y tam-
maid, a aeth allan yn ebrwydd. Ac yr oedd
hi yn nos.
31 ¶ Yna gwedi iddo fyned allan, yr Iesu a
ddywedodd, Yn awr y gogoneddwyd Mab y
dyn, a Duw a ogoneddwyd ynddo ef.
32 Os gogoneddwyd Duw ynddo ef, Duw
hefyd a'i gogonedda ef ynddo ei hun, ac efe
a'i gogonedda ef yn ebrwydd.
33 O blant bychain, etto yr wyf ennyd
bychan gyd â chwi. Chwi a'm ceisiwch: ac,
megis y dywedais wrth yr Iuddewon, Lle yr
wyf fi yn myned, ni ellwch chwi ddyfod; yr
ydwyf yn dywedyd wrthych chwithau hefyd
yr awrhon.
34 Gorchymyn newydd yr wyf yn ei roddi i
chwi, Ar garu o honoch eich gilydd: fel y
cerais i chwi, ar garu o honoch chwithau
bawb eich gilydd.
35 Wrth hyn y gwybydd pawb mai disgyblion
i mi ydych, os bydd gennych gariad i'ch gilydd.
36 ¶ A Simon Petr a ddywedodd wrtho,
Arglwydd, i ba le yr wyt ti yn myned? Yr
Iesu a attebodd iddo, Lle yr ydwyf fi yn
myned, ni elli di yr awrhon fy nghanlyn:
eithr ar ol hyn y'm canlyni.
37 Petr a ddywedodd wrtho, Arglwydd,
paham na allaf fi dy ganlyn yr awrhon? mi
a roddaf fy einioes drosot.
38 Yr Iesu a attebodd iddo, A roddi di dy
einioes drosof fi? Yn wir, yn wir, meddaf
i ti, Ni chân y ceiliog nes i ti fy ngwadu dair
gwaith.

PENNOD XIV.

1 *Crist yn cysuro ei ddisgyblion â gobaith teyrnas nef: 6 yn proffesu mai efe yw y ffordd, a'r gwirionedd, a'r bywyd; a'i fod yn un â'r Tad: 13 yn gwarantu y bydd eu gweddïau hwy yn ei enw ef yn ffrwythlawn: 15 yn dymuno cariad ac ufudd-dod: 16 yn addaw yr Yspryd Glân y Diddanydd; 27 ac yn gadael ei dangnefedd gyd â hwynt.*

NA thralloder eich calon: yr ydych yn
credu yn Nuw, credwch ynof finnau
hefyd.
2 Yn nhŷ fy Nhad y mae llawer o drigfan-
nau: a phe amgen, mi a ddywedaswn i chwi.
Yr wyf fi yn myned i barottôi lle i chwi.
3 Ac os myfi a âf, ac a barottôaf le i chwi,
mi a ddeuaf drachefn, ac a'ch cymmeraf
chwi attaf fy hun: fel lle yr wyf fi, y byddoch
chwithau hefyd.
4 Ac i ba le yr wyf fi yn myned, chwi a
wyddoch, a'r ffordd a wyddoch.
5 Dywedodd Thomas wrtho, Arglwydd, ni
wyddom ni i ba le yr wyt ti yn myned; a
pha fodd y gallwn wybod y ffordd?
6 Yr Iesu a ddywedodd wrtho ef, Myfi yw
y ffordd, a'r gwirionedd, a'r bywyd: nid yw
neb yn dyfod at y Tad, ond trwof fi.
7 Pe adnabuasech fi, fy Nhad hefyd a
adnabuasech: ac o hyn allan yr adwaenoch
ef, a chwi a'i gwelsoch ef.
8 Dywedodd Phylip wrtho, Arglwydd, dang-
os i ni y Tad, a digon yw i ni.
9 Yr Iesu a ddywedodd wrtho, A ydwyf
gyhyd o amser gyd â chwi, ac nid adnabuost
fi, Phylip? Y neb a'm gwelodd i, a welodd
y Tad; a pha fodd yr wyt ti yn dywedyd,
Dangos i ni y Tad?
10 Onid wyt ti yn credu fy mod i yn y Tad,
a'r Tad ynof finnau? Y geiriau yr wyf fi yn
eu llefaru wrthych, nid o honof fy hun yr
wyf yn eu llefaru; ond y Tad yr hwn sydd

yn aros ynof, efe sydd yn gwneuthur y gweithredoedd.

11 Credwch fi, fy *mod* i yn y Tad, a'r Tad ynof finnau: ac onid ê, credwch fi er mwyn y gweithredoedd eu hunain.

12 Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Yr hwn sydd yn credu ynof fi, y gweithredoedd yr wyf fi yn eu gwneuthur, yntau hefyd a'u gwna, a mwy nâ'r rhai hyn a wna efe: oblegid yr wyf fi yn myned at fy Nhad.

13 A pha beth bynnag a ofynoch yn fy enw i, hynny a wnaf; fel y gogonedder y Tad yn y Mab.

14 Os gofynwch ddim yn fy enw i, mi a'i gwnaf.

15 ¶ O cherwch fi, cedwch fy ngorchymynion.

16 A mi a weddïaf ar y Tad, ac efe a rydd i chwi Ddiddanydd arall, fel yr arhoso gyd â chwi yn dragywyddol;

17 Yspryd y gwirionedd, yr hwn ni ddichon y byd ei dderbyn, am nad yw yn ei weled, nac yn ei adnabod ef: ond chwi a'i hadwaenoch ef; o herwydd y mae yn aros gyd â chwi, ac ynoch y bydd efe.

18 Nis gadawaf chwi yn amddifad: mi a ddeuaf attoch chwi.

19 Etto ennyd bach, a'r byd ni'm gwel mwy: eithr chwi a'm gwelwch: canys byw wyf fi, a byw fyddwch chwithau hefyd.

20 Y dydd hwnnw y gwybyddwch fy *mod* i yn fy Nhad, a chwithau ynof fi, a minnau ynoch chwithau.

21 Yr hwn sydd â'm gorchymynion i ganddo, ac yn eu cadw hwynt, efe yw yr hwn sydd yn fy ngharu i: a'r hwn sydd yn fy ngharu i, a gerir gan fy Nhad i: a minnau a'i caraf ef, ac a'm heglurhaf fy hun iddo.

22 Dywedodd Judas wrtho, (nid yr Iscariot) Arglwydd, pa beth yw yr achos yr wyt ar fedr dy eglurhâu dy hun i ni, ac nid i'r byd?

23 Yr Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrtho, Os câr neb fi, efe a geidw fy ngair; a'm Tad a'i câr yntau, a nyni a ddeuwn atto, ac a wnawn ein trigfa gyd âg ef.

24 Yr hwn nid yw yn fy ngharu i, nid yw yn cadw fy ngeiriau: a'r gair yr ydych yn ei glywed, nid eiddof fi ydyw, ond eiddo y Tad a'm hanfonodd i.

25 Y pethau hyn a ddywedais wrthych, a mi yn aros gyd â chwi.

26 Eithr y Diddanydd, yr Yspryd Glân, yr hwn a enfyn y Tad yn fy enw i, efe a ddysg i chwi yr holl bethau, ac a ddwg ar gof i chwi yr holl bethau a ddywedais i chwi.

27 Yr wyf yn gadael i chwi dangnefedd; fy nhangnefedd yr ydwyf yn ei rhoddi i chwi: nid fel y mae y byd yn rhoddi, yr wyf fi yn rhoddi i chwi. Na thralloder eich calon, ac nac ofned.

28 Clywsoch fel y dywedais wrthych, Yr wyf yn myned ymaith, ac mi a ddeuaf attoch. Pe carech fi, chwi a lawenhâech, am i mi ddywedyd, Yr wyf yn myned at y Tad: canys y mae fy Nhad yn fwy nâ myfi.

29 Ac yr awrhon y dywedais i chwi cyn ei ddyfod, fel pan ddêl, y credoch.

30 Nid ymddiddanaf â chwi nemmawr bellach: canys tywysog y byd hwn sydd yn dyfod, ac nid oes iddo ddim ynof fi.

31 Ond fel y gwypo y byd fy mod i yn caru y Tad, ac megis y gorchymynodd y Tad i mi, felly yr wyf yn gwneuthur. Codwch, awn oddi yma.

PENNOD XV.

1 *Y diddanwch a'r caredigrwydd sydd rhwng Crist a'i aelodau, trwy ddammeg y winwydden.* 18 *Cysur mewn casineb, ac erlid bydol.* 26 *Swydd yr Yspryd Glân, a'r apostolion.*

MYFI yw y wir winwydden, a'm Tad yw y llafurwr.

2 Pob cangen ynof fi heb ddwyn ffrwyth, y mae efe yn ei thynnu ymaith: a phob un a ddygo ffrwyth, y mae efe yn ei glanhâu, fel y dygo fwy o ffrwyth.

3 Yr awrhon yr ydych chwi yn lân trwy y gair a leferais i wrthych.

4 Arhoswch ynof fi, a mi ynoch chwi. Megis na all y gangen ddwyn ffrwyth o honi ei hun, onid erys yn y winwydden; felly ni ellwch chwithau, onid arhoswch ynof fi.

5 Myfi yw y winwydden, chwithau *yw* y canghennau. Yr hwn sydd yn aros ynof fi, a minnau ynddo yntau, hwnnw sydd yn dwyn ffrwyth lawer: oblegid hebof fi ni ellwch chwi wneuthur dim.

6 Onid erys un ynof fi, efe a daflwyd allan megis cangen, ac a wywodd; ac y maent yn eu casglu hwynt, ac yn *eu* bwrw yn tân, a hwy a losgir.

7 Os arhoswch ynof fi, ac aros o'm geiriau ynoch, beth bynnag a ewyllysioch, gofynwch, ac efe a fydd i chwi.

8 Yn hyn y gogoneddwyd fy Nhad, ar ddwyn o honoch ffrwyth lawer; a disgyblion fyddwch i mi.

9 Fel y carodd y Tad fi, felly y cerais innau chwithau: arhoswch yn fy nghariad i.

10 Os cedwch fy ngorchymynion, chwi a arhoswch yn fy nghariad; fel y cedwais i orchymynion fy Nhad, ac yr wyf yn aros yn ei gariad ef.

11 Hyn a ddywedais wrthych, fel yr arhosai fy llawenydd ynoch, ac y byddai eich llawenydd yn gyflawn.

12 Dyma fy ngorchymyn i; Ar i chwi garu eich gilydd, fel y cerais i chwi.

13 Cariad mwy na hwn nid oes gan neb; sef, bod i un roi ei einioes dros ei gyfeillion.

14 Chwychwi yw fy nghyfeillion, os gwnewch pa bethau bynnag yr wyf yn eu gorchymyn i chwi.

15 Nid ydwyf mwyach yn eich galw yn weision; oblegid y gwas ni ŵyr beth y mae ei arglwydd yn ei wneuthur: ond mi a'ch gelwais chwi yn gyfeillion; oblegid pob peth a'r a glywais gan fy Nhad, a hysbysais i chwi.

16 Nid chwi a'm dewisasoch i, ond myfi a'ch dewisais chwi, ac a'ch ordeiniais chwi, fel yr elech ac y dygech ffrwyth, ac yr arhosai eich ffrwyth; megis pa beth bynnag a ofynoch gan y Tad yn fy enw i, y rhoddo efe i chwi.

17 Hyn yr wyf yn ei orchymyn i chwi, garu o honoch eich gilydd.

18 Os yw y byd yn eich casâu chwi, chwi a wyddoch gasâu o hono fyfi o'ch blaen chwi.

19 Pe byddech o'r byd, y byd a garai yr eiddo; ond oblegid nad ydych o'r byd, eithr i mi eich dewis allan o'r byd, am hynny y mae y byd yn eich casâu chwi.

20 Cofiwch yr ymadrodd a ddywedais i wrthych; Nid yw y gwas yn fwy nâ'i arglwydd. Os erlidiasant fi, hwy a'ch erlidiant chwithau: os cadwasant fy ngair i, yr eiddoch chwithau hefyd a gadwant.

21 Eithr hyn oll a wnant i chwi er mwyn fy enw i, am nad adwaenant yr hwn a'm hanfonodd i.

22 Oni bai fy nyfod a llefaru wrthynt, ni buasai arnynt bechod: ond yr awrhon nid oes ganddynt esgus am eu pechod.

23 Yr hwn sydd yn fy nghasâu i, sydd yn casâu fy Nhad hefyd.

24 Oni bai wneuthur o honof yn eu plith y gweithredoedd ni wnaeth neb arall, ni buasai arnynt bechod: ond yr awrhon hwy a welsant, ac a'm casasant i a'm Tad hefyd.

25 Eithr, fel y cyflawnid y gair sydd ysgrif-
enedig yn eu cyfraith hwynt, Hwy a'm casas-
ant yn ddïachos.
26 Eithr pan ddêl y Diddanydd, yr hwn a
anfonaf i chwi oddi wrth y Tad (*sef* Yspryd y
gwirionedd, yr hwn sydd yn deilliaw oddi
wrth y Tad) efe a dystiolaetha am danaf fi.
27 A chwithau hefyd a dystiolaethwch, am
eich bod o'r dechreuad gyd â mi.

PENNOD XVI.

1 *Crist yn cysuro ei ddisgyblion yn erbyn blinder, trwy addewid o'r Yspryd Glân, a thrwy ei ail-gyfodiad, a'i esgyniad:* 23 *yn eu sicrhâu y bydd eu gweddïau hwy yn ei enw ef yn gymmeradwy gan ei Dad.* 33 *Tangnefedd yng Nghrist; ac yn y byd gorthrymder.*

Y PETHAU hyn a ddywedais i chwi, fel
na rwystrer chwi.
2 Hwy a'ch bwriant chwi allan o'r syna-
gogau: ac y mae yr awr yn dyfod, y tybia
pwy bynnag a'ch lladdo, ei fod yn gwneuthur
gwasanaeth i Dduw.
3 A'r pethau hyn a wnant i chwi, oblegid
nad adnabuant y Tad, na myfi.
4 Eithr y pethau hyn a ddywedais i chwi, fel
pan ddêl yr awr, y cofioch hwynt, ddarfod i mi
ddywedyd i chwi: a'r pethau hyn ni ddywedais
i chwi o'r dechreuad, am fy mod gyd â chwi.
5 Ac yn awr yr wyf yn myned at yr hwn
a'm hanfonodd, ac nid yw neb o honoch yn
gofyn i mi, I ba le yr wyt ti yn myned?
6 Eithr am i mi ddywedyd y pethau hyn i
chwi, tristwch a lanwodd eich calon.
7 Ond yr wyf fi yn dywedyd gwirionedd i
chwi; Buddiol yw i chwi fy myned i ymaith:
canys onid âf fi, ni ddaw y Diddanydd attoch:
eithr os mi a âf, mi a'i hanfonaf ef attoch.
8 A phan ddêl, efe a argyhoedda y byd o
bechod, ac o gyfiawnder, ac o farn:
9 O bechod, am nad ydynt yn credu ynof fi;
10 O gyfiawnder, am fy mod yn myned at
fy Nhad, ac ni'm gwelwch i mwyach;
11 O farn, oblegid tywysog y byd hwn a
farnwyd.
12 Y mae gennyf etto lawer o bethau i'w
dywedyd i chwi, ond ni ellwch eu dwyn yr
awrhon.
13 Ond pan ddêl efe, *sef* Yspryd y gwirion-
edd, efe a'ch tywys chwi i bob gwirionedd:
canys ni lefara o hono ei hun, ond pa bethau
bynnag a glywo, a lefara efe: a'r pethau sydd
i ddyfod, a fynega efe i chwi.
14 Efe a'm gogonedda i: canys efe a gym-
mer o'r eiddof, ac a'i mynega i chwi.
15 Yr holl bethau sydd eiddo y Tad, ydynt
eiddof fi: o herwydd hyn y dywedais, mai
o'r eiddof fi y cymmer, ac y mynega i chwi.
16 Ychydig ennyd, ac ni'm gwelwch: a
thrachefn ychydig ennyd, a chwi a'm gwel-
wch; am fy mod yn myned at y Tad.
17 Am hynny y dywedodd *rhai* o'i ddisgybl-
ion wrth eu gilydd, Beth yw hyn y mae efe
yn ei ddywedyd wrthym, Ychydig ennyd, ac
ni'm gwelwch: a thrachefn ychydig ennyd,
a chwi a'm gwelwch: ac, Am fy mod yn
myned at y Tad?
18 Am hynny hwy a ddywedasant, Beth yw
hyn y mae efe yn ei ddywedyd, Ychydig
ennyd? ni wyddom ni beth y mae efe yn ei
ddywedyd.
19 Yna y gwybu yr Iesu eu bod hwy yn
ewyllysio gofyn iddo; ac a ddywedodd wrth-
ynt, Ai ymofyn yr ydych â'ch gilydd am
hyn, oblegid i mi ddywedyd, Ychydig ennyd,
ac ni'm gwelwch: a thrachefn ychydig ennyd,
a chwi a'm gwelwch?
20 Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Chwi a
wylwch ac a alerwch, a'r byd a lawenycha:
eithr chwi a fyddwch dristion; ond eich
tristwch a droir yn llawenydd.
21 Gwraig wrth esgor, sydd mewn tristwch,
am ddyfod ei hawr: eithr wedi geni y plent-
yn, nid yw hi yn cofio ei gofid mwyach, gan
lawenydd geni dyn i'r byd.
22 A chwithau am hynny ydych yr awrhon
mewn tristwch: eithr mi a ymwelaf â chwi
drachefn, a'ch calon a lawenycha, a'ch llawen-
ydd ni ddwg neb oddi arnoch.
23 A'r dydd hwnnw ni ofynwch ddim i mi.
Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Pa bethau
bynnag a ofynoch i'r Tad yn fy enw, efe a'u
rhydd i chwi.
24 Hyd yn hyn ni ofynasoch ddim yn fy
enw i: gofynwch, a chwi a gewch; fel y
byddo eich llawenydd yn gyflawn.
25 Y pethau hyn a leferais wrthych mewn
dammegion: eithr y mae yr awr yn dyfod,
pan na lefarwyf wrthych mewn dammegion
mwyach, eithr y mynegaf i chwi yn eglur
am y Tad.
26 Y dydd hwnnw y gofynwch yn fy enw:
ac nid wyf yn dywedyd i chwi, y gweddïaf fi
ar y Tad trosoch:
27 Canys y Tad ei hun sydd yn eich caru
chwi, am i chwi fy ngharu i, a chredu fy
nyfod i allan oddi wrth Dduw.
28 Mi a ddaethum allan oddi wrth y Tad, ac
a ddaethum i'r byd: trachefn yr wyf yn
gadael y byd, ac yn myned at y Tad.
29 Ei ddisgyblion a ddywedasant wrtho,
Wele, yr wyt ti yn awr yn dywedyd yn eglur,
ac nid wyt yn dywedyd un ddammeg.
30 Yn awr y gwyddom y gwyddost bob
peth, ac nid rhaid i ti ymofyn o neb â thi:
wrth hyn yr ydym yn credu ddyfod o honot
allan oddi wrth Dduw.
31 Yr Iesu a'u hattebodd hwynt, A ydych
chwi yn awr yn credu?
32 Wele, y mae yr awr yn dyfod, ac yr
awrhon hi a ddaeth, y gwasgerir chwi bob un
at yr eiddo, ac y gadewch fi yn unig: ac nid
wyf yn unig, oblegid y mae y Tad gyd â myfi.
33 Y pethau hyn a ddywedais wrthych, fel
y caffech dangnefedd ynof. Yn y byd gor-
thrymder a gewch: eithr cymmerwch gysur,
myfi a orchfygais y byd.

PENNOD XVII.

1 *Crist yn gweddïo ar ei Dad am ei ogoneddu ef;* 6 *am gadw ei apostolion* 11 *mewn undeb,* 17 *a gwirionedd:* 20 *am eu gogoneddu hwy, a'r holl ffyddloniaid eraill, gyd âg ef yn y nefoedd.*

Y PETHAU hyn a lefarodd yr Iesu, ac *efe*
a gododd ei lygaid i'r nef, ac a ddywed-
odd, Y Tad, daeth yr awr; gogonedda dy
Fab, fel y gogoneddo dy Fab dithau:
2 Megis y rhoddaist iddo awdurdod ar bob
cnawd, fel am y cwbl a roddaist iddo, y
rhoddai efe iddynt fywyd tragywyddol.
3 A hyn yw y bywyd tragywyddol; iddynt
dy adnabod di yr unig wir Dduw, a'r hwn a
anfonaist ti, Iesu Grist.
4 Mi a'th ogoneddais di ar y ddaear; mi
a gwblheais y gwaith a roddaist i mi i'w
wneuthur.
5 Ac yr awrhon, O Dad, gogonedda di fyfi
gyd â thi dy hun, â'r gogoniant oedd i mi
gyd â thi cyn bod y byd.
6 Mi a eglurais dy enw i'r dynion a roddaist
i mi allan o'r byd: eiddot ti oeddynt, a thi
a'u rhoddaist hwynt i mi; a hwy a gadwas-
ant dy air di.
7 Yr awrhon y gwybuant mai oddi wrthyt ti
y mae yr holl bethau a roddaist i mi:

8 Canys y geiriau a roddaist i mi, a roddais
iddynt hwy; a hwy a'u derbyniasant, ac a
wybuant yn wir mai oddi wrthyt ti y daethum
i allan, ac a gredasant mai tydi a'm hanfon-
aist i.
9 Drostynt hwy yr wyf fi yn gweddïo: nid
dros y byd yr wyf yn gweddïo, ond dros y
rhai a roddaist i mi; canys eiddot ti ydynt.
10 A'r eiddof fi oll sydd eiddot ti, a'r eiddot
ti sydd eiddof fi: a mi a ogoneddwyd
ynddynt.
11 Ac nid wyf mwyach yn y byd, ond y rhai
hyn sydd yn y byd, a myfi sydd yn dyfod
attat ti. Y Tad sancteiddiol, cadw hwynt
trwy dy enw, y rhai a roddaist i mi; fel y
byddont un, megis ninnau.
12 Tra fum gyda hwynt yn y byd, mi a'u
cedwais yn dy enw: y rhai a roddaist i mi, a
gedwais, ac ni chollwyd o honynt ond mab y
golledigaeth; fel y cyflawnid yr ysgrythyr.
13 Ac yr awrhon yr wyf yn dyfod attat; a'r
pethau hyn yr wyf yn eu llefaru yn y byd,
fel y caffont fy llawenydd i yn gyflawn yn-
ddynt eu hunain.
14 Myfi a roddais iddynt hwy dy air di: a'r
byd a'u casâodd hwynt, oblegid nad ydynt
o'r byd, megis nad ydwyf finnau o'r byd.
15 Nid wyf yn gweddïo ar i ti eu cymmeryd
hwynt allan o'r byd, eithr ar i ti eu cadw
hwynt rhag y drwg.
16 O'r byd nid ydynt, megis nad wyf finnau
o'r byd.
17 Sancteiddia hwynt yn dy wirionedd: dy
air sydd wirionedd.
18 Fel yr anfonaist fi i'r byd, felly yr an-
fonais innau hwythau i'r byd.
19 Ac er eu mwyn hwy yr wyf yn fy sanct-
eiddio fy hun, fel y byddont hwythau wedi
eu sancteiddio yn y gwirionedd.
20 Ac nid wyf yn gweddïo dros y rhai hyn
yn unig, eithr dros y rhai hefyd a gredant
ynof fi trwy eu hymadrodd hwynt:
21 Fel y byddont oll yn un; megis yr *wyt*
ti, y Tad, ynof fi, a minnau ynot ti; fel y
byddont hwythau un ynom ni: fel y credo
y byd mai tydi a'm hanfonaist i.
22 A'r gogoniant a roddaist i mi, a roddais
iddynt hwy; fel y byddont un, megis yr
ydym ni yn un:
23 Myfi ynddynt hwy, a thithau ynof fi;
fel y byddont wedi eu perffeithio yn un, ac
fel y gwypo y byd mai tydi a'm hanfonaist i,
a charu o honot hwynt, megis y ceraist fi.
24 Y Tad, y rhai a roddaist i mi, yr wyf yn
ewyllysio, lle yr wyf fi, fod o honynt hwy-
thau hefyd gyd â myfi; fel y gwelont fy ngo-
goniant a roddaist i mi: oblegid ti a'm ceraist
cyn seiliad y byd.
25 Y Tad cyfiawn, nid adnabu y byd dydi:
eithr mi a'th adnabum, a'r rhai hyn a wybu
mai tydi a'm hanfonaist i.
26 Ac mi a hysbysais iddynt dy enw, ac a'i
hysbysaf: fel y byddo ynddynt hwy y cariad
â'r hwn y ceraist fi, a minnau ynddynt hwy.

PENNOD XVIII.

1 *Judas yn bradychu yr Iesu.* 6 *Y swyddogion yn syrthio i'r llawr.* 10 *Petr yn torri clust Malchus.* 12 *Dal yr Iesu, a'i ddwyn at Annas, a Chaiaphas.* 15 *Petr yn gwadu Crist.* 19 *Holi yr Iesu ger bron Caiaphas;* 28 *a cher bron Pilat.* 36 *Ei deyrnas ef.* 40 *Yr Iuddewon yn dymuno cael gollwng Barabbas yn rhydd.*

GWEDI i'r Iesu ddywedyd y geiriau hyn,
efe a aeth allan, efe a'i ddisgyblion, dros
afon Cedron, lle yr oedd gardd, i'r hon yr
aeth efe a'i ddisgyblion.
2 A Judas hefyd, yr hwn a'i bradychodd ef,
a adwaenai y lle: oblegid mynych y cyrchasai
yr Iesu a'i ddisgyblion yno.
3 Judas gan hynny, wedi iddo gael byddin a
swyddogion gan yr arch-offeiriaid a'r Phari-
seaid, a ddaeth yno â lanternau, a lampau,
ac arfau.
4 Yr Iesu gan hynny, yn gwybod pob peth a
oedd ar ddyfod arno, a aeth allan, ac a ddy-
wedodd wrthynt, Pwy yr ydych yn ei geisio?
5 Hwy a attebasant iddo, Iesu o Nazareth.
Yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Myfi yw. A
Judas, yr hwn a'i bradychodd ef, oedd hefyd
yn sefyll gyd â hwynt.
6 Cyn gynted gan hynny ag y dywedodd efe
wrthynt, Myfi yw, hwy a aethant yn wysg
eu cefnau, ac a syrthiasant i lawr.
7 Am hynny efe a ofynodd iddynt drachefn,
Pwy yr ydych yn ei geisio? A hwy a ddy
wedasant, Iesu o Nazareth.
8 Yr Iesu a attebodd, Mi a ddywedais i
chwi mai myfi yw. Am hynny os myfi yr
ydych yn ei geisio, gadewch i'r rhai hyn
fyned ymaith:
9 Fel y cyflawnid y gair a ddywedasai efe,
O'r rhai a roddaist i mi, ni chollais i yr un.
10 Simon Petr gan hynny a chanddo gledd-
yf, a'i tynnodd ef, ac a darawodd was yr arch-
offeiriad, ac a dorrodd ymaith ei glust ddehau
ef: ac enw y gwas oedd Malchus.
11 Am hynny yr Iesu a ddywedodd wrth
Petr, Dod dy gleddyf yn y wain: y cwppan
a roddes y Tad i mi, onid yfaf ef?
12 Yna y fyddin, a'r milwriad, a swyddogion
yr Iuddewon, a ddaliasant yr Iesu, ac a'i
rhwymasant ef,
13 Ac a'i dygasant ef at Annas yn gyntaf
(canys chwegrwn Caiaphas, yr hwn oedd arch-
offeiriad y flwyddyn honno, ydoedd efe)
14 A Chaiaphas oedd yr hwn a gynghor-
asai i'r Iuddewon, mai buddiol oedd farw un
dyn dros y bobl.
15 ¶ Ac yr oedd yn canlyn yr Iesu, Simon
Petr, a disgybl arall. A'r disgybl hwnnw
oedd adnabyddus gan yr arch-offeiriad, ac
efe a aeth i mewn gyd â'r Iesu i lŷs yr arch-
offeiriad.
16 A Phetr a safodd wrth y drws allan.
Yna y disgybl arall yr hwn oedd adnabyddus
gan yr arch-offeiriad a aeth allan, ac a ddy-
wedodd wrth y ddrysores, ac a ddug Petr i
mewn.
17 Yna y dywedodd y llangces oedd ddrys-
ores wrth Petr, Onid wyt tithau o ddisgyblion
y dyn hwn? Dywedodd yntau, Nac wyf.
18 A'r gweision a'r swyddogion, gwedi
gwneuthur tân glo (o herwydd ei bod hi yn
oer) oeddynt yn sefyll, ac yn ymdwymno:
ac yr oedd Petr gyd â hwynt yn sefyll, ac
yn ymdwymno.
19 ¶ A'r arch-offeiriad a ofynodd i'r Iesu
am ei ddisgyblion, ac am ei athrawiaeth.
20 Yr Iesu a attebodd iddo, Myfi a lefarais
yn eglur wrth y byd: yr oeddwn bob amser
yn athrawiaethu yn y synagog, ac yn y deml,
lle mae yr Iuddewon yn ymgynnull bob
amser; ac yn ddirgel ni ddywedais i ddim.
21 Paham yr wyt ti yn gofyn i mi? gofyn
i'r rhai a'm clywsant, beth a ddywedais wrth-
ynt: wele, y rhai hynny a wyddant pa
bethau a ddywedais i.
22 Wedi iddo ddywedyd y pethau hyn, un
o'r swyddogion a'r oedd yn sefyll ger llaw, a
roddes gernod i'r Iesu, gan ddywedyd, Ai
felly yr wyt ti yn atteb yr arch-offeiriad?
23 Yr Iesu a attebodd iddo, Os drwg y dy-
wedais, tystiolaetha o'r drwg; ac os da, paham
yr wyt yn fy nharo i?

24 (Ac Annas a'i hanfonasai ef yn rhwym at Caiaphas yr arch-offeiriad)

25 A Simon Petr oedd yn sefyll, ac yn ymdwymno. Hwythau a ddywedasant wrtho, Onid wyt tithau hefyd o'i ddisgyblion ef? Yntau a wadodd, ac a ddywedodd, Nac wyf.

26 Dywedodd un o weision yr arch-offeiriad (câr i'r hwn y torrasai Petr ei glust) Oni welais i di gyd â ag ef yn yr ardd?

27 Yna Petr a wadodd drachefn; ac yn y man y canodd y ceiliog.

28 ¶ Yna y dygasant yr Iesu oddi wrth Caiaphas, i'r dadleudy: a'r bore ydoedd hi; ac nid aethant hwy i mewn i'r dadleudy, rhag eu halogi; eithr fel y gallent fwytta y pasc.

29 Yna Pilat a aeth allan attynt, ac a ddywedodd, Pa achwyn yr ydych chwi yn ei ddwyn yn erbyn y dyn hwn?

30 Hwy a attebasant ac a ddywedasant wrtho, Oni bai fod hwn yn ddrwg-weithredwr, ni thraddodasem ni ef attat ti.

31 Am hynny y dywedodd Pilat wrthynt, Cymmerwch chwi ef, a bernwch ef yn ol eich cyfraith chwi. Yna yr Iuddewon a ddywedasant wrtho, Nid cyfreithlawn i ni ladd neb:

32 Fel y cyflawnid gair yr Iesu, yr hwn a ddywedasai efe, gan arwyddocâu o ba angau y byddai farw.

33 Yna Pilat a aeth drachefn i'r dadleudy, ac a alwodd yr Iesu, ac a ddywedodd wrtho, Ai ti yw Brenhin yr Iuddewon?

34 Yr Iesu a attebodd iddo, Ai o honot dy hun yr wyt ti yn dywedyd hyn, ai eraill a'i dywedasant i ti am danaf fi?

35 Pilat a attebodd, Ai Iuddew ydwyf fi? Dy genedl dy hun a'r arch-offeiriaid a'th draddodasant i mi. Beth a wnaethost ti?

36 Yr Iesu a attebodd, Fy mrenhiniaeth i nid yw o'r byd hwn. Pe o'r byd hwn y byddai fy mrenhiniaeth i, fy ngweision i a ymdrechent, fel na'm rhoddid i'r Iuddewon: ond yr awrhon nid yw fy mrenhiniaeth i oddi yma.

37 Yna y dywedodd Pilat wrtho, Wrth hynny ai Brenhin wyt ti? Yr Iesu a attebodd, Yr ydwyt ti yn dywedyd mai Brenhin wyf fi. Er mwyn hyn y'm ganed, ac er mwyn hyn y daethum i'r byd, fel y tystiolaethwn i'r gwirionedd. Pob un a'r sydd o'r gwirionedd, sydd yn gwrando fy lleferydd i.

38 Pilat a ddywedodd wrtho, Beth yw gwirionedd? Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a aeth allan drachefn at yr Iuddewon, ac a ddywedodd wrthynt, Nid wyf fi yn cael dim achos ynddo ef.

39 Eithr y mae gennych chwi ddefod, i mi ollwng i chwi un yn rhydd ar y pasc: a fynnwch chwi gan hynny i mi ollwng yn rhydd i chwi Frenhin yr Iuddewon?

40 Yna y llefasant oll drachefn, gan ddywedyd, Nid hwnnw, ond Barabbas. A'r Barabbas *hwnnw* oedd leidr.

PENNOD XIX.

1 *Fflangellu Crist, a'i goroni â drain, a'i guro.* 4 *Pilat yn chwennych ei ollwng ef yn rhydd; etto wedi ei orchfygu gan lefain yr Iuddewon, yn ei roddi ef i'w groeshoelio.* 23 *Bwrw coelbrennau ar ei ddillad ef:* 26 *yntau yn gorchymyn ei fam i Ioan;* 28 *ac yn marw.* 31 *Gwanu ei ystlys ef.* 31 *Joseph a Nicodemus yn ei gladdu ef.*

YNA gan hynny y cymmerodd Pilat yr Iesu, ac a'i fflangellodd *ef*.

2 A'r milwyr a blethasant goron o ddrain, ac a'i gosodasant ar ei ben *ef*, ac a roisant wisg o borphor am dano;

3 Ac a ddywedasant, Henffych well, Brenhin yr Iuddewon; ac a roisant iddo gernodiau.

4 Pilat gan hynny a aeth allan drachefn, ac a ddywedodd wrthynt, Wele yr wyf fi yn ei ddwyn ef allan i chwi, fel y gwypoch nad wyf fi yn cael ynddo ef un bai.

5 Yna y daeth yr Iesu allan, yn arwain y goron ddrain, a'r wisg borphor. A *Philat* a ddywedodd wrthynt, Wele y dyn.

6 Yna yr arch-offeiriaid a'r swyddogion, pan welsant ef, a lefasant, gan ddywedyd, Croeshoelia, croeshoelia *ef*. Pilat a ddywedodd wrthynt, Cymmerwch chwi ef, a chroeshoeliwch: canys nid wyf fi yn cael dim bai ynddo.

7 Yr Iuddewon a attebasant iddo, Y mae gennym ni gyfraith, ac wrth ein cyfraith ni efe a ddylai farw, am iddo ei wneuthur ei hun yn Fab Duw.

8 ¶ A phan glybu Pilat yr ymadrodd hwnnw, efe a ofnodd yn fwy;

9 Ac a aeth drachefn i'r dadleudy, ac a ddywedodd wrth yr Iesu, O ba le yr wyt ti? Ond ni roes yr Iesu atteb iddo.

10 Yna Pilat a ddywedodd wrtho, Oni ddywedi di wrthyf fi? oni wyddost ti fod gennyf awdurdod i'th groeshoelio di, a bod gennyf awdurdod i'th ollwng yn rhydd?

11 Yr Iesu a attebodd, Ni byddai i ti ddim awdurdod arnaf fi, oni bai ei fod wedi ei roddi i ti oddi uchod: am hynny yr hwn a'm traddodes i ti, sydd fwy ei bechod.

12 O hynny allan y ceisiodd Pilat ei ollwng ef yn rhydd: ond yr Iuddewon a lefasant, gan ddywedyd, Os gollyngi di hwn yn rhydd, nid wyt ti yn garedig i Cesar. Pwy bynnag a'i gwnelo ei hun yn frenhin, y mae yn dywedyd yn erbyn Cesar.

13 Yna Pilat, pan glybu yr ymadrodd hwn, a ddug allan yr Iesu; ac a eisteddodd ar yr orsedd-faingc, yn y lle a elwir y Palmant, ac yn Hebraeg, Gabbatha.

14 A darpar-wyl y pasc oedd hi, ac yng nghylch y chweched awr: ac efe a ddywedodd wrth yr Iuddewon, Wele eich Brenhin.

15 Eithr hwy a lefasant, Ymaith â *ef*, ymaith â *ef*, croeshoelia ef. Pilat a ddywedodd wrthynt, A groeshoeliaf fi eich Brenhin chwi? A'r arch-offeiriaid a attebasant, Nid oes i ni frenhin ond Cesar.

16 Yna gan hynny efe a'i traddodes ef iddynt i'w groeshoelio. A hwy a gymmerasant yr Iesu, ac a'i dygasant ymaith.

17 Ac efe gan ddwyn ei groes, a ddaeth i le a elwid Lle y ben-glog, ac a elwir yn Hebraeg, Golgotha:

18 Lle y croeshoeliasant ef, a dau eraill gyd âg ef, un o bob tu, a'r Iesu yn y canol.

19 ¶ A Philat a ysgrifenodd ditl, ac a'i dododd ar y groes. A'r ysgrifen oedd, IESU O NAZARETH, BRENHIN YR IUDDEWON.

20 Y titl hwn gan hynny a ddarllenodd llawer o'r Iuddewon: oblegid agos i'r ddinas oedd y fan lle y croeshoeliwyd yr Iesu, ac yr oedd wedi ei ysgrifenu yn Hebraeg, Groeg, *a* Lladin.

21 Yna arch-offeiriaid yr Iuddewon a ddywedasant wrth Pilat, Nac ysgrifena, Brenhin yr Iuddewon; eithr dywedyd o hono ef, Brenhin yr Iuddewon ydwyf fi.

22 Pilat a attebodd, Yr hyn a ysgrifenais, a ysgrifenais.

23 ¶ Yna y milwyr, wedi iddynt groeshoelio yr Iesu, a gymmerasant ei ddillad ef (ac a wnaethant bedair rhan, i bob milwr ran) a'i bais *ef:* a'i bais ef oedd ddiwniad, wedi ei gwau o'r cwr uchaf trwyddi oll.

24 Hwythau a ddywedasant wrth eu gilydd,
Na thorrwn hi, ond bwriwn goel-brennau am
dani, eiddo pwy fydd hi: fel y cyflawnid yr
ysgrythyr sydd yn dywedyd, Rhannasant fy
nillad yn eu mysg, ac am fy mhais y bwriasant
goel-brennau. A'r milwyr a wnaethant
y pethau hyn.
25 ¶ Ac yr oedd yn sefyll wrth groes yr
Iesu, ei fam ef, a chwaer ei fam ef, Mair
gwraig Cleophas, a Mair Magdalen.
26 Yr Iesu gan hynny, pan welodd ei fam,
a'r disgybl yr hwn a garai efe yn sefyll ger
llaw, a ddywedodd wrth ei fam, O wraig,
wele dy fab.
27 Gwedi hynny y dywedodd wrth y disgybl.
Wele dy fam. Ac o'r awr honno allan
y cymmerodd y disgybl hi i'w gartref.
28 ¶ Wedi hynny yr Iesu, yn gwybod fod
pob peth wedi ei orphen weithian, fel y
cyflawnid yr ysgrythyr, a ddywedodd, Y
mae syched arnaf.
29 Yr oedd gan hynny lestr wedi ei osod yn
llawn o finegr: a hwy a lanwasant yspwng
o finegr, ac a'i rhoddasant ynghylch isop, ac
a'i dodasant wrth ei enau ef.
30 Yna pan gymmerodd yr Iesu y finegr,
efe a ddywedodd, Gorphenwyd: a chan ogwyddo
ei ben, efe a roddes i fynu yr yspryd.
31 Yr Iuddewon gan hynny, fel nad arhoai
y cyrph ar y groes ar y sabbath, o herwydd ei
bod yn ddarparwyl (canys mawr oedd y dydd
sabbath hwnnw) a ddeisyfasant ar Pilat, gael
torri eu hesgeiriau hwynt, a'u tynnu i lawr.
32 Yna y milwyr a ddaethant, ac a dorrasant
esgeiriau y cyntaf, a'r llall, yr hwn a
groeshoeliasid gyd âg ef.
33 Eithr wedi iddynt ddyfod at yr Iesu, pan
welsant ef wedi marw eisoes, ni thorrasant ei
esgeiriau ef.
34 Ond un o'r milwyr a wanodd ei ystlys ef
â gwaywffon; ac yn y fan daeth allan waed
a dwfr.
35 A'r hwn a'i gwelodd, a dystiolaethodd;
a gwir yw ei dystiolaeth: ac efe a ŵyr ei fod
yn dywedyd gwir, fel y credoch chwi.
36 Canys y pethau hyn a wnaethpwyd, fel
y cyflawnid yr ysgrythyr, Ni thorrir asgwrn
o hono.
37 A thrachefn, ysgrythyr arall sydd yn
dywedyd, Hwy a edrychant ar yr hwn a
wanasant.
38 ¶ Ac ar ol hyn, Joseph o Arimathea (yr
hwn oedd ddisgybl i'r Iesu, eithr yn guddiedig,
rhag ofn yr Iuddewon) a ddeisyfodd ar
Pilat, gael tynnu i lawr gorph yr Iesu. A
Philat a ganiattâodd iddo. Yna y daeth efe
ac a ddug ymaith gorph yr Iesu.
39 A daeth Nicodemus hefyd (yr hwn ar y
cyntaf a ddaethai at yr Iesu o hyd nos) ac a
ddug fyrr ac alöes y'nghymmysg, tu a chanpwys.
40 Yna y cymmerasant gorph yr Iesu, ac a'i
rhwymasant mewn llïeiniau, gyd âg aroglau,
fel y mae arfer yr Iuddewon ar gladdu.
41 Ac yn y fangre lle y croeshoeliasid ef, yr
oedd gardd; a bedd newydd yn yr ardd, yn
yr hwn ni ddodasid dyn erioed.
42 Ac yno, rhag nesed oedd darpar-*wyl* yr
Iuddewon, am fod y bedd hwnnw yn agos, y
rhoddasant yr Iesu.

PENNOD XX.

1 *Mair yn dyfod at y bedd; 3 a Phetr hefyd ac Ioan; heb wybod adgyfodi o'r Iesu. 11 Yr Iesu yn ymddangos i Mair Magdalen; 19 ac i'w ddisgyblion. 24 Anghrediniaeth, a chyffes Thomas. 30 Bod yr ysgrythyr lân yn ddigonol i iachawdwriaeth.*

Y *DYDD* cyntaf o'r wythnos, Mair Magdalen
a ddaeth y bore, a hi etto yn dywyll,
at y bedd; ac a welodd y maen wedi ei
dynnu ymaith oddi ar y bedd.
2 Yna y rhedodd hi, ac a ddaeth at Simon
Petr, a'r disgybl arall yr hwn yr oedd yr Iesu
yn ei garu, ac a ddywedodd wrthynt, Hwy a
ddygasant yr Arglwydd ymaith o'r bedd, ac
ni wyddom ni pa le y dodasant ef.
3 Yna Petr a aeth allan, a'r disgybl arall; a
hwy a ddaethant at y bedd:
4 Ac a redasant ill dau ynghyd: a'r disgybl
arall a redodd o'r blaen yn gynt na Phetr, ac
a ddaeth yn gyntaf at y bedd.
5 Ac wedi iddo grymmu, efe a ganfu y
llïeiniau wedi eu gosod: er hynny nid aeth
efe i mewn.
6 Yna y daeth Simon Petr yn ei ganlyn ef,
ac a aeth i mewn i'r bedd, ac a ganfu y llïeiniau
wedi eu gosod;
7 A'r napcyn a fuasai am ei ben ef, wedi ei
osod, nid gyd â'r llïeiniau, ond o'r neilldu
wedi ei blygu mewn lle arall.
8 Yna yr aeth y disgybl arall hefyd i mewn,
yr hwn a ddaethai yn gyntaf at y bedd; ac a
welodd, ac a gredodd.
9 Canys hyd yn hyn ni wyddent yr ysgrythyr,
fod yn rhaid iddo gyfodi o feirw.
10 Yna y disgyblion a aethant ymaith
drachefn at yr eiddynt.
11 ¶ Ond Mair a safodd wrth y bedd oddi
allan, yn wylo: ac fel yr oedd hi yn wylo, hi
a ymostyngodd i'r bedd;
12 Ac a ganfu ddau angel mewn *gwisgoedd*
gwynion, yn eistedd, un wrth ben, ac un
wrth draed y lle y dodasid corph yr Iesu.
13 A hwy a ddywedasant wrthi, O wraig,
paham yr wyt ti yn wylo? Hithau a ddywedodd
wrthynt, Am ddwyn o honynt hwy
fy Arglwydd i ymaith, ac nas gwn pa le y
dodasant ef.
14 Ac wedi dywedyd o honi hyn, hi a droes
drach ei chefn, ac a welodd yr Iesu yn sefyll:
ac nis gwyddai *hi* mai yr Iesu oedd efe.
15 Yr Iesu a ddywedodd wrthi, O wraig,
paham yr wyt ti yn wylo? pwy yr wyt ti yn
ei geisio? Hithau yn tybied mai y garddwr
oedd efe, a ddywedodd wrtho, Syr, os tydi
a'i dygaist ef, dywed i mi pa le y dodaist ef,
a myfi a'i cymmeraf ef ymaith.
16 Yr Iesu a ddywedodd wrthi, Mair.
Hithau a droes, ac a ddywedodd wrtho, Rabboni;
yr hyn yw dywedyd, Athraw.
17 Yr Iesu a ddywedodd wrthi, Na chyffwrdd
â mi; oblegid ni ddyrchefais i etto at fy Nhad:
eithr dos at fy mrodyr, a dywed wrthynt, Yr
wyf yn dyrchafu at fy Nhad i a'ch Tad
chwithau, a'm Duw i a'ch Duw chwithau.
18 Mair Magdalen a ddaeth ac a fynegodd
i'r disgyblion, weled o honi hi yr Arglwydd,
a dywedyd o hono y pethau hyn iddi.
19 ¶ Yna, a hi yn hwyr, y dydd cyntaf
hwnnw o'r wythnos, a'r drysau yn gauad lle
yr oedd y disgyblion wedi ymgasglu ynghyd
rhag ofn yr Iuddewon, daeth yr Iesu, ac a
safodd yn y canol, ac a ddywedodd wrthynt,
Tangnefedd i chwi.
20 Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a
ddangosodd iddynt *ei* ddwylaw, a'i ystlys.
Yna y disgyblion a lawenychasant pan welsant
yr Arglwydd.
21 Yna y dywedodd yr Iesu wrthynt
drachefn, Tangnefedd i chwi: megis y danfonodd
y Tad fi, yr wyf finnau yn eich
danfon chwi.
22 Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a anadlodd
arnynt, ac a ddywedodd wrthynt, Derbyniwch
yr Yspryd Glân.

23 Pwy bynnag y maddeuoch eu pechodau, maddeuir iddynt; *a*'r eiddo pwy bynnag a attalioch, hwy a attaliwyd.

24 ¶ Eithr Thomas, un o'r deuddeg, yr hwn a elwir Didymus, nid oedd gyd â hwynt pan ddaeth yr Iesu.

25 Y disgyblion eraill gan hynny a ddywedasant wrtho, Ni a welsom yr Arglwydd. Yntau a ddywedodd wrthynt, Oni châf weled yn ei ddwylaw ef ôl yr hoelion, a dodi fy mys yn ôl yr hoelion, a dodi fy llaw yn ei ystlys ef, ni chredaf fi.

26 ¶ Ac wedi wyth niwrnod, drachefn yr oedd ei ddisgyblion ef i mewn, a Thomas gyd â hwynt. Yna yr Iesu a ddaeth, a'r drysau yn gauad, ac a safodd yn y canol, ac a ddywedodd, Tangnefedd i chwi.

27 Wedi hynny y dywedodd efe wrth Thomas, Moes yma dy fys, a gwel fy nwylaw; ac estyn dy law, a dod yn fy ystlys: ac na fydd anghredadyn, ond credadyn.

28 A Thomas a attebodd ac a ddywedodd wrtho, Fy Arglwydd, a'm Duw.

29 Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Am i ti fy ngweled, Thomas, y credaist: bendigedig *yw* y rhai ni welsant, ac a gredasant.

30 ¶ A llawer hefyd o arwyddion eraill a wnaeth yr Iesu yng ŵydd ei ddisgyblion, y rhai nid ydynt ysgrifenedig yn y llyfr hwn.

31 Eithr y pethau hyn a ysgrifenwyd, fel y credoch chwi mai yr Iesu yw Crist, Mab Duw; a chan gredu, y caffoch fywyd yn ei enw ef.

PENNOD XXI.

1 *Ei ddisgyblion yn adnabod Crist, ar ei allymddangosiad, wrth y ddalfa fawr o bysgod:* 12 *yntau yn ciniawa gyd â hwynt:* 15 *yn rhoddi gorchymyn mawr ar Petr, i borthi ei ŵyn ef a'i ddefaid:* 18 *yn ei rybuddio ef o'i farwolaeth:* 22 *yn ceryddu ei brysurdeb ef ynghylch Ioan.* 25 *Y diben.*

GWEDI y pethau hyn, yr Iesu a ymddangosodd drachefn i'w ddisgyblion wrth fôr Tiberias: ac fel hyn yr ymddangosodd.

2 Yr oedd ynghyd Simon Petr, a Thomas yr hwn a elwir Didymus, a Nathanäel o Cana yn Galilea, a *meibion* Zebedëus, a dau eraill o'i ddisgyblion ef.

3 Dywedodd Simon Petr wrthynt, Yr wyf fi yn myned i bysgotta. Dywedasant wrtho, Yr ydym ninnau hefyd yn dyfod gyd â thi. A hwy a aethant allan, ac a ddringasant i long yn y man: a'r nos honno ni ddaliasant ddim.

4 A phan ddaeth y bore weithian, safodd yr Iesu ar y lân: eithr y disgyblion ni wyddent mai yr Iesu ydoedd.

5 Yna yr Iesu a ddywedodd wrthynt, O blant, a oes gennych ddim bwyd? Hwythau a attebasant iddo, Nac oes.

6 Yntau a ddywedodd wrthynt, Bwriwch y rhwyd i'r tu dehau i'r llong, a chwi a gewch. Hwy a fwriasant gan hynny; ac ni allent bellach ei thynnu, gan y lliaws pysgod.

7 Am hynny y disgybl hwnnw yr oedd yr Iesu yn ei garu a ddywedodd wrth Petr, Yr Arglwydd yw. Yna Simon Petr, pan glybu mai yr Arglwydd oedd, a wregysodd *ei* amwisg (canys noeth oedd efe) ac a'i bwriodd ei hun i'r môr.

8 Eithr y disgyblion eraill a ddaethant mewn llong (oblegid nid oeddynt bell oddi wrth dir, ond megis dau can cufydd) dan lusgo y rhwyd â'r pysgod.

9 A chyn gynted ag y daethant i dir, hwy a welent dân o farwor wedi ei osod, a physgod wedi eu dodi arno, a bara.

10 Yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Dygwch o'r pysgod a ddaliasoch yr awrhon.

11 Simon Petr a esgynodd, ac *a* dynnodd y rhwyd i dir, yn llawn o bysgod mawrion, cant a thri ar ddeg a deugain: ac er bod cymmaint, ni thorrodd y rhwyd.

12 Yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Deuwch, ciniewch. Eithr ni feiddiai neb o'r disgyblion ofyn iddo, Pwy wyt ti? am eu bod yn gwybod mai yr Arglwydd oedd.

13 Yna y daeth yr Iesu, ac a gymmerth fara, ac a'i rhoddes iddynt, a'r pysgod yr un modd.

14 Y drydedd waith hon yn awr yr ymddangosodd yr Iesu i'w ddisgyblion, wedi iddo gyfodi o feirw.

15 ¶ Yna gwedi iddynt giniawa, yr Iesu a ddywedodd wrth Simon Petr, Simon *mab* Jona, a wyt ti yn fy ngharu i yn fwy nâ'r rhai hyn? Dywedodd yntau wrtho, Ydwyf, Arglwydd; ti a wyddost fy mod yn dy garu di. Dywedodd yntau wrtho, Portha fy ŵyn.

16 Efe a ddywedodd wrtho drachefn yr ail waith, Simon *mab* Jona, a wyt ti yn fy ngharu i? Dywedodd yntau wrtho, Ydwyf Arglwydd; ti a wyddost fy mod yn dy garu di. Dywedodd yntau wrtho, Bugeilia fy nefaid.

17 Efe a ddywedodd wrtho y drydedd waith, Simon *mab* Jona, a wyt ti yn fy ngharu i? Petr a dristâodd, am iddo ddywedyd wrtho y drydedd waith, A wyt ti yn fy ngharu i? Ac efe a ddywedodd wrtho, Arglwydd, ti a wyddost bob peth: ti a wyddost fy mod i yn dy garu di. Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Portha fy nefaid.

18 Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Pan oeddit ieuangc, ti a'th wregysaist dy hun, ac a rodiaist lle y mynnaist: eithr pan elech yn hen, ti a estyni dy ddwylaw, ac arall a'th wregysa, ac a'th arwain lle ni fynnit.

19 A hyn a ddywedodd efe, gan arwyddo trwy ba fath angau y gogoneddai efe Dduw. Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a ddywedodd wrtho, Canlyn fi.

20 ¶ A Phetr a drodd, ac a welodd y disgybl yr oedd yr Iesu yn ei garu, yn canlyn (yr hwn hefyd a bwysasai ar ei ddwyfron ef ar swpper, ac a ddywedasai, Pwy, Arglwydd, yw yr hwn a'th fradycha di?)

21 Pan welodd Petr hwn, efe a ddywedodd wrth yr Iesu, Arglwydd, ond beth *a wna* hwn?

22 Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Os mynnaf iddo aros hyd oni ddelwyf, beth *yw hynny* i ti? canlyn di fyfi.

23 Am hynny yr aeth y gair yma allan ym mhlith y brodyr, na fyddai y disgybl hwnnw farw: ac ni ddywedasai yr Iesu wrtho na fyddai efe farw: ond, Os mynnaf iddo aros hyd oni ddelwyf, beth *yw hynny* i ti?

24 Hwn yw y disgybl sydd yn tystiolaethu am y pethau hyn, ac a ysgrifenodd y pethau hyn; ac ni a wyddom fod ei dystiolaeth ef yn wir.

25 Ac y mae hefyd lawer o bethau eraill a wnaeth yr Iesu, y rhai pe ysgrifenid hwy bob yn un ac un, nid wyf yn tybied y cynhwysai y byd y llyfrau a ysgrifenid. Amen.

ACTAU,

NEU

WEITHREDOEDD YR APOSTOLION SANCTAIDD.

PENNOD I.

*Crist, er mwyn parottoi ei apostolion i weled ei
ddyrchafiad ef, yn eu casglu hwy ynghyd i
fynydd yr Olew-wydd; ac yn gorchymyn
iddynt ddisgwyl yn Jerusalem am ddanfon
yr Yspryd Glân; ac yn addaw cyn nem-
mawr o ddyddiau ei anfon ef; trwy rinwedd
yr hwn y byddynt yn dystion iddo ef hyd eith-
afoedd y ddaear. 9 Ar ol ei ymddyrchafiad
ef, y mae dau angel yn eu rhybuddio hwy i
ymadael, ac i roddi eu meddyliau ar ei ail-
ddyfodiad ef. 12 Hwythau felly yn dy-
chwelyd; a chan ymroi i weddi, yn dewis
Matthïas yn apostol yn lle Judas.*

Y TRAETHAWD cyntaf a wnaethum, O
Theophilus, am yr holl bethau a dde-
chreuodd yr Iesu eu gwneuthur a'u dysgu,
2 Hyd y dydd y derbyniwyd ef i fynu, wedi
iddo trwy yr Yspryd Glân roddi gorchymyn-
ion i'r apostolion a etholasai:
3 I'r rhai hefyd yr ymddangosodd efe yn
fyw wedi iddo ddioddef, trwy lawer o ar-
wyddion sicr; gan fod yn weledig iddynt dros
ddeugain niwrnod, a dywedyd y pethau a
berthynent i deyrnas Dduw.
4 Ac wedi ymgynnull gyd â hwynt, efe a
orchymynodd iddynt, nad ymadawent o Jeru-
salem, eithr disgwyl am addewid y Tad, yr
hwn, *eb efe*, a glywsoch gennyf fi.
5 Oblegid Ioan yn ddiau a fedyddiodd â
dwfr; ond chwi a fedyddir â'r Yspryd Glân,
cyn nemmawr o ddyddiau.
6 Gan hynny wedi eu dyfod hwy ynghyd,
hwy a ofynasant iddo, gan ddywedyd, Ar-
glwydd, ai y pryd hwn y rhoddi drachefn
y frenhiniaeth i Israel?
7 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ni pherthyn
i chwi wybod yr amseroedd na'r prydiau, y
rhai a osododd y Tad yn ei feddiant ei hun.
8 Eithr chwi a dderbyniwch nerth yr Yspryd
Glân wedi y delo efe arnoch; ac a fyddwch
dystion i mi yn Jerusalem, ac yn holl Judea,
a Samaria, ac hyd eithaf y ddaear.
9 Ac wedi iddo ddywedyd y pethau hyn, a
hwynt-hwy yn edrych, efe a ddyrchafwyd i
fynu; a chwmmwl a'i derbyniodd ef allan
o'u golwg hwynt.
10 Ac fel yr oeddynt yn edrych yn ddyfal tu
a'r nef, ac efe yn myned i fynu, wele, dau wr
a safodd ger llaw iddynt mewn gwisg wen;
11 Y rhai hefyd a ddywedasant, Chwi wŷr o
Galilea, paham y sefwch yn edrych tu a'r
nef? yr Iesu hwn yr hwn a gymmerwyd i
fynu oddi wrthych i'r nef, a ddaw felly yn yr
un modd ag y gwelsoch ef yn myned i'r nef.
12 Yna y troisant i Jerusalem, o'r mynydd
a elwir Olew-wydd, yr hwn sydd yn agos i
Jerusalem, *sef* taith *diwrnod* sabbath.
13 Ac wedi eu dyfod i mewn, hwy a aeth-
ant i fynu i oruch-ystafell, lle yr oedd Petr,
ac Iago, ac Ioan, ac Andreas, Phylip, a
Thomas, Bartholomew, a Matthew, Iago
mab Alphëus, a Simon Zelotes, a Judas
brawd Iago, yn aros.
14 Y rhai hyn oll oedd yn parhâu yn gyttûn
mewn gweddi ac ymbil, gyd â'r gwragedd, a
Mair mam yr Iesu, a chyd â'i frodyr ef.
15 ¶ Ac yn y dyddiau hynny Petr a gyfod-
odd i fynu y'nghanol y disgyblion, ac a ddy-
wedodd (a nifer yr enwau yn yr un man oedd
ynghylch ugain a chant)
16 *Ha* wŷr frodyr, yr oedd yn rhaid cyf-
lawni yr ysgrythyr yma a rag-ddywedodd yr
Yspryd Glân trwy enau Dafydd am Judas,
yr hwn a fu flaenor i'r rhai a ddaliasant yr
Iesu:
17 Canys efe a gyfrifwyd gyd â ni, ac a
gawsai ran o'r weinidogaeth hon.
18 A hwn a bwrcasodd faes â gwobr anwir-
edd; ac wedi ymgrogi, a dorrodd yn ei ganol,
a'i holl ymysgaroedd ef a dywalltwyd allan.
19 A bu hysbys hyn i holl breswylwyr Jeru-
salem, hyd oni elwir y maes hwnnw yn eu
tafod priodol hwy, Aceldama, hynny yw,
Maes y gwaed.
20 Canys ysgrifenwyd yn llyfr y Psalmau,
Bydded ei drigfan ef yn ddiffaethwch, ac na
bydded a drigo ynddi: a chymmered arall ei
esgobaeth ef.
21 Am hynny y mae yn rhaid, o'r gwŷr a
fu yn cydymdaith â ni yr holl amser yr aeth
yr Arglwydd Iesu i mewn ac allan yn ein
plith ni,
22 Gan ddechreu o fedydd Ioan hyd y dydd
y cymmerwyd ef i fynu oddi wrthym ni, bod
un o'r rhai hyn gyd â ni yn dyst o'i adgyfod-
iad ef.
23 A hwy a osodasant ddau ger bron, Joseph,
yr hwn a enwid Barsabas, ac a gyfenwid
Justus, a Matthïas.
24 A chan weddïo, hwy a ddywedasant,
Tydi, Arglwydd, yr hwn a wyddost galonnau
pawb, dangos pa un o'r ddau hyn a etholaist,
25 I dderbyn rhan o'r weinidogaeth hon, a'r
apostoliaeth, o'r hon y cyfeiliornodd Judas,
i fyned i'w le ei hun.
26 A hwy a fwriasant eu coel-brennau hwynt:
ac ar Matthïas y syrthiodd y coel-bren; ac
efe a gyfrifwyd gyd â'r un apostol ar ddeg.

PENNOD II.

*1 Yr apostolion, wedi eu llenwi â'r Yspryd
Glân, yn llefaru âg amryw dafodau; a rhai
yn rhyfeddu o'u plegid; ac eraill yn eu gwat-
war: 14 a Phetr yn eu hargyhoeddi hwy;
ac yn dangos fod yr apostolion yn llefaru
trwy nerth yr Yspryd Glân; a bod yr Iesu
wedi cyfodi oddi wrth y meirw, a dyrchafu
i'r nefoedd; a thywallt o hono yr Yspryd
Glân; ac mai efe oedd y Messias; gwr a
wyddent hwy ei fod yn brofedig gan Dduw,
trwy ei wyrthiau, a'i ryfeddodau, a'i ar-
wyddion; a chwedi ei groeshoelio, nid heb ei
derfynedig gynghor, a'i rag-wybodaeth ef. 37
Petr yn bedyddio llawer o'r rhai a droisid: 41
y rhai wedi hynny sydd yn cyttal yn dduwiol
ac yn gariadus. Yr apostolion yn gwneuth-
ur gwyrthiau lawer; a Duw beunydd yn
chwanegu ei eglwys.*

AC wedi dyfod dydd y Pentecost, yr oedd-
ynt hwy oll yn gyttûn yn yr un lle.
2 Ac yn ddisymmwth y daeth swn o'r nef,
megis gwynt nerthol yn rhuthro, ac a lanw-
odd yr holl dŷ lle yr oeddynt yn eistedd
3 Ac ymddangosodd iddynt dafodau gwa-

hanedig megis o dân, ac efe a eisteddodd ar
bob un o honynt.
4 A hwy oll a lanwyd â'r Yspryd Glân, ac a
ddechreuasant lefaru â thafodau eraill, megis
y rhoddes yr Yspryd iddynt ymadrodd.
5 Ac yr oedd yn trigo yn Jerusalem, Iudd-
ewon, gwŷr bucheddol o bob cenedl dan y nef.
6 Ac wedi myned y gair o hyn, daeth y
lliaws ynghyd, ac a drallodwyd, o herwydd
bod pob un yn eu clywed hwy yn llefaru yn
ei iaith ei hun.
7 Synnodd hefyd ar bawb, a rhyfeddu a
wnaethant, gan ddywedyd wrth eu gilydd,
Wele, onid Galileaid yw y rhai hyn oll sydd
yn llefaru?
8 A pha fodd yr ydym ni yn eu clywed
hwynt bob un yn ein hiaith ein hun, yn yr
hon y'n ganed ni?
9 Parthiaid, a Mediaid, ac Elamitiaid, a thri-
golion Mesopotamia, a Judea, a Chappa-
docia, Pontus, ac Asia,
10 Phrygia, a Phamphylia, yr Aipht, a
pharthau Lybia, yr hon sydd ger llaw Cy-
rene, a dieithriaid o Rufeinwyr, Iuddewon
a phroselytiaid,
11 Cretiaid, ac Arabiaid, yr ydym ni yn eu
clywed hwynt yn llefaru yn ein hiaith ni
fawrion weithredoedd Duw.
12 A synnasant oll, ac a ammheuasant, gan
ddywedyd y naill wrth y llall, Beth a all hyn
fod?
13 Ac eraill, gan watwar, a ddywedasant,
Llawn o win melus ydynt.
14 ¶ Eithr Petr, yn sefyll gyd â'r un ar
ddeg, a gyfododd ei leferydd, ac a ddywed-
odd wrthynt, O wŷr o Iuddewon, a chwi oll
sydd yn trigo yn Jerusalem, bydded hysbysol
hyn i chwi, a chlust-ymwrandewch â'm geir-
iau:
15 Canys nid yw y rhai hyn yn feddwon, fel
yr ydych chwi yn tybied; oblegid y drydedd
awr o'r dydd yw hi.
16 Eithr hyn yw y peth a ddywedwyd trwy
y prophwyd Joel,
17 A bydd yn y dyddiau diweddaf (medd
Duw) y tywalltaf o'm Hyspryd ar bob cnawd:
a'ch meibion chwi a'ch merched a bro-
phwydant, a'ch gwŷr ieuainge a welant
weledigaethau, a'ch hynafgwyr a freudd-
wydiant freuddwydion:
18 Ac ar fy ngweision ac ar fy llaw-forwyn-
ion y tywalltaf o'm Hyspryd yn y dyddiau
hynny; a hwy a brophwydant:
19 A mi a roddaf ryfeddodau yn y nef uch-
od, ac arwyddion yn y ddaear isod; gwaed,
a thân, a tharth mwg.
20 Yr haul a droir yn dywyllwch, a'r lloer
yn waed, cyn i ddydd mawr ac eglur yr Ar-
glwydd ddyfod.
21 A bydd, pwy bynnag a alwo ar enw yr
Arglwydd, a fydd cadwedig.
22 *Ha* wŷr Israel, clywch y geiriau hyn:
Iesu o Nazareth, gwr profedig gan Dduw yn
eich plith chwi, trwy nerthoedd a rhyfedd-
odau, ac arwyddion, y rhai a wnaeth Duw
trwyddo ef yn eich canol chwi, megis ag y
gwyddoch chwithau:
23 Hwn, wedi ei roddi trwy derfynedig
gynghor a rhag-wybodaeth Duw, a gymmer-
asoch chwi, a thrwy ddwylaw anwir a groes-
hoeliasoch, ac a laddasoch:
24 Yr hwn a gyfododd Duw, gan ryddhâu
gofidiau angau: canys nid oedd bosibl ei
attal ef ganddo.
25 Canys Dafydd sydd yn dywedyd am dano,
Rhag-welais yr Arglwydd ger fy mron yn
wastad; canys ar fy neheulaw y mae, fel na'm
hysgoger.
26 Am hynny y llawenychodd fy nghalon,
ac y gorfoleddodd fy nhafod; Ie, a'm cnawd
hefyd a orphwys mewn gobaith:
27 Am na adewi fy enaid yn uffern, ac na
oddefi i'th Sanct weled llygredigaeth.
28 Gwnaethost yn hysbys i mi ffyrdd y
bywyd: ti a'm cyflawni o lawenydd â'th
wynebpryd.
29 *Ha* wŷr frodyr, y mae yn rhydd i mi
ddywedyd yn hyf wrthych am y patriarch
Dafydd, ei farw ef a'i gladdu, ac y mae ei
feddrod ef gyd â ni hyd y dydd hwn.
30 Am hynny, ac efe yn brophwyd, yn
gwybod dyngu o Dduw iddo trwy lw, Mai
o ffrwyth ei lwynau ef o ran y cnawd, y cyf-
odai efe Grist i eistedd ar ei orseddfa ef:
31 Ac efe yn rhag-weled, a lefarodd am ad-
gyfodiad Crist, na adawyd ei enaid ef yn uffern,
ac nas gwelodd ei gnawd ef lygredigaeth.
32 Yr Iesu hwn a gyfododd Duw i fynu; o'r
hyn yr ydym ni oll yn dystion.
33 Am hynny, wedi ei ddyrchafu ef trwy
ddeheulaw Duw, ac iddo dderbyn gan y Tad
yr addewid o'r Yspryd Glân, efe a dywallt-
odd y peth yma yr ydych chwi yr awrhon yn
ei weled ac yn ei glywed.
34 Oblegid ni ddyrchafodd Dafydd i'r nef-
oedd: ond y mae efe yn dywedyd ei hun, Yr
ARGLWYDD a ddywedodd wrth fy Arglwydd,
Eistedd ar fy neheulaw,
35 Hyd oni osodwyf dy elynion yn droed-
fainge i'th draed.
36 Am hynny gwybydded holl dŷ Israel yn
ddiogel, ddarfod i Dduw wneuthur yn Ar-
glwydd ac yn Grist, yr Iesu hwn a groes-
hoeliasoch chwi.
37 ¶ Hwythau wedi clywed *hyn*, a ddwys-
bigwyd yn eu calon, ac a ddywedasant wrth
Petr, a'r apostolion eraill, *Ha* wŷr frodyr,
beth a wnawn ni?
38 A Phetr a ddywedodd wrthynt, Edifar-
hêwch, a bedyddier pob un o honoch yn enw
Iesu Grist, er maddeuant pechodau; a chwi a
dderbyniwch ddawn yr Yspryd Glân.
39 Canys i chwi y mae yr addewid, ac i'ch
plant, ac i bawb ym mhell, cynnifer ag a
alwo yr Arglwydd ein Duw ni atto.
40 Ac â llawer o ymadroddion eraill y tyst-
iolaethodd ac y cynghorodd efe, gan ddy-
wedyd, Ymgedwch rhag y genhedlaeth dro-
faus hon.
41 ¶ Yna y rhai a dderbyniasant ei air ef
yn ewyllysgar a fedyddiwyd; a chwanegwyd
attynt y dwthwn hwnnw ynghylch tair mil o
eneidiau.
42 Ac yr oeddynt yn parhâu yn athrawiaeth
ac y'nghymdeithas yr apostolion, ac yn torri
bara, ac mewn gweddïau.
43 Ac ofn a ddaeth ar bob enaid: a llawer o
ryfeddodau ac arwyddion a wnaethpwyd gan
yr apostolion.
44 A'r rhai a gredent oll oeddynt yn yr un
man, a phob peth ganddynt yn gyffredin;
45 A *hwy* a werthasant eu meddiannau a'u
dâ, ac a'u rhannasant i bawb, fel yr oedd yr
eisieu ar neb.
46 A hwy beunydd yn parhâu yn gyttûn
yn y deml, ac yn torri bara o dŷ i dŷ, a gym-
merasant eu lluniaeth mewn llawenydd a
symledd calon;
47 Gan foli Duw, a chael ffafr gan yr holl
bobl. A'r Arglwydd a chwanegodd beunydd
at yr eglwys y rhai fyddent gadwedig.

PENNOD III.

1 *Petr, wrth bregethu i'r bobl a ddaethai i
weled y cloff a roisid ar ei draed,* 12 *yn pro-
ffesu nad trwy ei rym a'i dduwioldeb ef, neu*

Ioan, y gwnaethid ef yn iach; ond trwy
Dduw, a'i Fab Iesu, a thrwy ffydd yn ei enw
ef: 13 gan eu ceryddu hwy hefyd am groes-
hoelio yr Iesu; 17 yr hwn beth gan iddynt ei
wneuthur mewn anwybod, ac wrth hynny
gyflawni terfynedig gynghor Duw, a'r ys-
grythyrau, 19 y mae efe yn eu hannog hwy,
trwy edifeirwch a ffydd, i geisio maddeuant
o'u pechodau, a iachawdwriaeth yn yr un-
rhyw Iesu.

PETR hefyd ac Ioan a aethant i fynu i'r
deml ynghyd, ar yr awr weddi, *sef* y
nawfed.
2 A rhyw wr cloff o groth ei fam a ddygid,
yr hwn a ddodent beunydd wrth borth y deml,
yr hwn a elwid Prydferth, i ofyn elusen gan
y rhai a elai i mewn i'r deml.
3 Yr hwn, pan welodd efe Petr ac Ioan ar
fedr myned i mewn i'r deml, a ddeisyfodd
gael elusen.
4 A Phetr yn dal sylw arno, gyd âg Ioan, a
ddywedodd, Edrych arnom ni.
5 Ac efe a ddaliodd sylw arnynt, gan obeith-
io cael rhyw beth ganddynt.
6 Yna y dywedodd Petr, Arian ac aur nid
oes gennyf; eithr yr hyn sydd gennyf, *hynny*
yr wyf yn ei roddi i ti: Yn enw Iesu Grist o
Nazareth, cyfod a rhodia.
7 A chan ei gymmeryd ef erbyn ei dde-
heulaw, efe a'i cyfododd *ef* i fynu; ac yn
ebrwydd ei draed ef a'i fferau a gadarnhâwyd.
8 A chan neidio i fynu, efe a safodd ac a
rodiodd, ac a aeth gyd â hwynt i'r deml, dan
rodio, a neidio, a moli Duw.
9 A'r holl bobl a'i gwelodd ef yn rhodio, ac
yn moli Duw.
10 Ac yr oeddynt hwy yn ei adnabod, mai
hwn oedd yr un a eisteddai am elusen wrth
borth Prydferth y deml: a hwy a lanwyd o
fraw a synnedigaeth am y peth a ddigwydd-
asai iddo.
11 Ac fel yr oedd y cloff a iachasid yn attal
Petr ac Ioan, yr holl bobl yn frawychus a
gyd-redodd attynt i'r porth a elwir *Porth*
Solomon.
12 ¶ A phan welodd Petr, efe a attebodd i'r
bobl, *Ha* wŷr Israeliaid, beth a wnewch chwi
yn rhyfeddu am hyn? neu beth a wnewch
chwi yn dal sylw arnom ni, fel pe trwy ein
nerth ein hun neu *ein* duwioldeb y gwnaeth-
em i hwn rodio?
13 Duw Abraham, ac Isaac, a Jacob, Duw
ein tadau ni, a ogoneddodd ei Fab Iesu, yr
hwn a draddodasoch chwi, ac a'i gwadasoch
ger bron Pilat, pan farnodd efe *ef* i'w ollwng
yn rhydd.
14 Eithr chwi a wadasoch y Sanct a'r Cyf-
iawn, ac a ddeisyfasoch roddi i chwi wr llof-
ruddiog;
15 A Thywysog y bywyd a laddasoch, yr
hwn a gododd Duw o feirw; o'r hyn yr ydym
ni yn dystion.
16 A'i enw ef, trwy ffydd yn ei enw ef, a
nerthodd y dyn yma, a welwch ac a ad-
waenoch chwi: a'r ffydd yr hon sydd trwyddo
ef, a roes iddo ef yr holl iechyd hwn yn eich
gŵydd chwi oll.
17 Ac yn awr, frodyr, mi a wn mai trwy
anwybod y gwnaethoch, megis y *gwnaeth*
eich pendefigion chwi hefyd.
18 Eithr y pethau a rag-fynegodd Duw trwy
enau ei holl brophwydi, y dioddefai Crist, a
gyflawnodd efe fel hyn.
19 ¶ Edifarhêwch gan hynny, a dychwel-
wch, fel y dilëer eich pechodau, pan ddelo yr
amseroedd i orphwys o olwg yr Arglwydd;
20 Ac yr anfono efe Iesu Grist, yr hwn a
bregethwyd o'r blaen i chwi:
21 Yr hwn sydd raid i'r nef ei dderbyn, hyd
amseroedd adferiad pob peth, y rhai a ddy-
wedodd Duw trwy enau ei holl sanctaidd
brophwydi, erioed.
22 Canys Moses a ddywedodd wrth y tadau,
Yr Arglwydd eich Duw a gyfyd i chwi Bro-
phwyd o'ch brodyr, megis myfi: arno ef y
gwrandewch ym mhob peth a ddywetto
wrthych.
23 A bydd, pob enaid ni wrandawo ar y Pro-
phwyd hwnnw, a lwyr-ddifethir o blith y bobl.
24 A'r holl brophwydi hefyd o Samuel, ac
o'r rhai wedi, cynnifer ag a lefarasant, a rag-
fynegasant hefyd am y dyddiau hyn.
25 Chwychwi ydych blant y prophwydi, a'r
cyfammod yr hwn a wnaeth Duw â'n tadau
ni, gan ddywedyd wrth Abraham, Ac yn dy
had di y bendithir holl dylwythau y ddaear.
26 Duw gwedi cyfodi ei Fab Iesu, a'i han-
fonodd ef i chwi yn gyntaf, gan eich ben-
dithio chwi, trwy droi pob un o honoch ym-
aith oddi wrth eich drygioni.

PENNOD IV.

1 *Llywodraethwyr yr Iuddewon yn anfodd-*
lawn i bregeth Petr (4 er troi miloedd i'r ffydd
o'r bobl a glywsent y gair) ac yn ei garcharu
ef, ac Ioan: 5 wedi hynny Petr, wrth ei holi,
yn dywedyd yn hyderus, mai trwy enw yr
Iesu yr iachasid y cloff; ac mai trwy Iesu
yn unig y bydd raid i ninnau gael iachawd-
wriaeth dragywyddol: 13 hwythau yn gor-
chymyn iddo ef, ac i Ioan, na phregethent
mwyach yn yr enw hwnnw; ac yn eu
bygwth hwy: 23 yr eglwys ar hynny yn
ymroi i weddio; 31 a Duw, trwy gynhyrfu
y lle yr oeddynt wedi ymgynnull ynddo, yn
tystiolaethu glywed o hono ef eu gweddi
hwynt: ac yn cadarnhâu yr eglwys, trwy
roddi yr Yspryd Glân, a chariad perffaith
tu ag at eu gilydd.

AC fel yr oeddynt yn llefaru wrth y bobl,
yr offeiriaid, a blaenor y deml, a'r Sadu-
ceaid, a ddaethant arnynt hwy;
2 Yn flin ganddynt am eu bod hwy yn
dysgu y bobl, ac yn pregethu trwy yr Iesu yr
adgyfodiad o feirw.
3 A hwy a osodasant ddwylaw arnynt hwy,
ac a'u dodasant mewn dalfa hyd drannoeth:
canys yr oedd hi yn awr yn hwyr.
4 Eithr llawer o'r rhai a glywsant y gair,
a gredasant: a rhifedi y gwŷr a wnaed yng
nghylch pum mil.
5 ¶ A digwyddodd drannoeth ddarfod i'w
llywodraethwyr hwy, a'r henuriaid, a'r ysgrif-
enyddion, ymgynnull i Jerusalem,
6 Ac Annas yr arch-offeiriad, a Chaiaphas,
ac Ioan, ac Alexander, a chymmaint ag oedd
o genedl yr arch-offeiriad.
7 Ac wedi iddynt eu gosod hwy yn y canol,
hwy a ofynasant, Trwy ba awdurdod, neu ym
mha enw y gwnaethoch chwi hyn?
8 Yna Petr, yn gyflawn o'r Yspryd Glân, a
ddywedodd wrthynt, *Chwychwi* bennaethiaid
y bobl, a henuriaid Israel,
9 Od ydys yn ein holi ni heddyw am y
weithred dda i'r dyn claf, *sef* pa wedd yr iach-
âwyd ef;
10 Bydded hysbys i chwi oll, ac i bawb o
bobl Israel, mai trwy enw Iesu Grist o Na-
zareth, yr hwn a groeshoeliasoch chwi, yr
hwn a gyfododd Duw o feirw, trwy hwnnw
y mae hwn yn sefyll yn iach ger eich bron
chwi.
11 Hwn yw y maen a lyswyd gennych chwi
yr adeiladwyr, yr hwn a wnaed yn ben i'r
gongl.
12 Ac nid oes iachawdwriaeth yn neb arall:
canys nid oes enw arall dan y nef, wedi ei

roddi ym mhlith dynion, trwy yr hwn y mae
yn rhaid i ni fod yn gadwedig.
13 ¶ A phan welsant hyfder Petr ac Ioan,
a deall mai gwyr anllythyrennog ac annysg-
edig oeddynt, hwy a ryfeddasant; a hwy a'u
hadwaenent, eu bod hwy gyd â'r Iesu.
14 Ac wrth weled y dyn a iachasid yn sefyll
gyd â hwynt, nid oedd ganddynt ddim i'w
ddywedyd yn erbyn hynny.
15 Eithr wedi gorchymyn iddynt fyned allan
o'r gynghorfa, hwy a ymgynghorasant â'u
gilydd,
16 Gan ddywedyd, Beth a wnawn ni i'r dyn-
ion hyn? canys yn ddïau arwydd hynod a
wnaed trwyddynt hwy, hysbys i bawb a'r
sydd yn preswylio yn Jerusalem, ac nis gallwn
ni *ei* wadu.
17 Eithr fel nas taener ym mhellach ym
mhlith y bobl, gan fygwth bygythiwn hwy, na
lefaront mwyach wrth un dyn yn yr enw
hwn.
18 A hwy a'u galwasant hwynt, ac a or-
chymynasant iddynt nad ynganent ddim, ac
na ddysgent yn enw yr Iesu.
19 Eithr Petr ac Ioan a attebasant iddynt,
ac a ddywedasant, Ai cyfiawn yw ger bron
Duw, wrando arnoch chwi yn hytrach nag ar
Dduw, bernwch chwi.
20 Canys ni allwn ni na ddywedom y pethau
a welsom ac a glywsom.
21 Eithr wedi eu bygwth ym mhellach, hwy
a'u gollyngasant hwy yn rhyddion, heb gael
dim i'w cospi hwynt, oblegid y bobl: canys
yr oedd pawb yn gogoneddu Duw am yr hyn
a wnaethid.
22 Canys yr oedd y dyn uwch-law deugain
oed, ar yr hwn y gwnaethid yr arwydd hwn o
iechydwriaeth.
23 ¶ A hwythau, wedi eu gollwng ymaith,
a ddaethant at yr eiddynt, ac a ddangosasant
yr holl bethau a ddywedasai yr arch-offeir-
iaid a'r henuriaid wrthynt.
24 Hwythau pan glywsant, o un fryd a gyf-
odasant eu llef at Dduw, ac a ddywedasant, O
Arglwydd, tydi *yw y* Duw yr hwn a wnaeth-
ost y nef a'r ddaear, a'r môr, ac oll sydd yn-
ddynt;
25 Yr hwn trwy yr Yspryd Glân, y'ngenau
dy was Dafydd, a ddywedaist, Paham y ter-
fysgodd y cenhedloedd, ac y bwriadodd y
bobloedd bethau ofer?
26 Brenhinoedd y ddaear a safasant i fynu,
a'r llywodraethwyr a ymgasglasant ynghyd,
yn erbyn yr Arglwydd, ac yn erbyn ei Grist
ef.
27 Canys mewn gwirionedd, yn y ddinas
hon yr ymgynhullodd yn erbyn dy Sanct
Fab Iesu, yr hwn a enneiniaist ti, Herod a
Phontius Pilat, gyd â'r cenhedloedd, a phobl
Israel,
28 I wneuthur pa bethau bynnag a raglun-
iodd dy law a'th gynghor di eu gwneuthur.
29 Ac yn awr, Arglwydd, edrych ar eu
bygythion hwy, a chaniattâ i'th weision
draethu dy air di gyd â phob hyfder;
30 Trwy estyn o honot dy law i iachâu, ac
fel y gwneler arwyddion a rhyfeddodau trwy
enw dy sanctaidd Fab Iesu.
31 ¶ Ac wedi iddynt weddïo, siglwyd y lle
yr oeddynt wedi ymgynnull ynddo; a hwy a
lanwyd oll o'r Yspryd Glân, a hwy a lefaras-
ant air Duw yn hyderus.
32 A lliaws y rhai a gredasant oedd o un
galon, ac un enaid; ac ni ddywedodd neb *o
honynt,* fod dim a'r a feddai yn eiddo ei
hunan, eithr yr oedd ganddynt bob peth yn
gyffredin.
33 A'r apostolion trwy nerth mawr a rodd-
asant dystiolaeth o adgyfodiad yr Arglwydd
Iesu: a gras mawr oedd arnynt hwy oll.
34 Canys nid oedd un anghenus yn eu plith
hwy: oblegid cynnifer ag oedd berchen tir-
oedd neu dai, a'u gwerthasant, ac a ddygas-
ant werth y pethau a werthasid,
35 Ac a'*u* gosodasant wrth draed yr apostol-
ion: a rhanwyd i bob un megis yr oedd yr
anghen arno.
36 A Joseph, yr hwn a gyfenwid Barnabas
gan yr apostolion (yr hyn o'i gyfieithu yw,
Mab diddanwch) yn Lefiad, *ac* yn Cypriad o
genedl,
37 A thir ganddo, a'*i* gwerthodd, ac a ddug
yr arian, ac a'*i* gosododd wrth draed yr apos-
tolion.

PENNOD V.

1 *Wedi i Ananïas a Sapphira ei wraig, am eu
rhagrith, gwympo i lawr yn feirw wrth ger-
ydd Petr,* 12 *ac i'r apostolion eraill wneuthur
llawer o wyrthiau,* 14 *er cynnydd i'r ffydd,*
17 *y mae yr apostolion yn cael eu carcharu
eilwaith;* 19 *ac er hynny yn cael eu gwar-
edu gan angel, yr hwn sydd yn erchi iddynt
bregethu i bawb ar gyhoedd:* 21 *hwythau,
wedi iddynt bregethu felly yn y deml,* 29 *a
cher bron y cynghor,* 33 *mewn perygl o gael
eu lladd; eithr trwy gynghor Gamaliel, cyng-
horwr mawr ym mhlith yr Iuddewon, yn
cael eu cadw yn fyw,* 40 *ac yn unig eu curo:
a hwythau yn gogoneddu Duw am hynny,
ac heb beidio â phregethu.*

EITHR rhyw wr, a'i enw Ananïas, gyd â
Sapphira ei wraig, a werthodd dir,
2 Ac a ddarn-guddiodd *beth* o'r gwerth, a'i
wraig hefyd o'r gyfrinach, ac a ddug ryw
gyfran, ac a'*i* gosododd wrth draed yr apos-
tolion.
3 Eithr Petr a ddywedodd, Ananïas, paham
y llanwodd Satan dy galon di i ddywedyd
celwydd wrth yr Yspryd Glân, ac i ddarn-
guddio *peth* o werth y tir?
4 Tra yr ydoedd yn aros, onid i ti yr oedd
yn aros? ac wedi ei werthu, onid oedd yn dy
feddiant di? paham y gosodaist y peth hwn
yn dy galon? ni ddywedaist ti gelwydd wrth
ddynion, ond wrth Dduw.
5 Ac Ananïas, pan glybu y geiriau hyn, a
syrthiodd i lawr, ac a drengodd. A daeth
ofn mawr ar bawb a glybu y pethau hyn.
6 A'r gwŷr ieuaingc a gyfodasant, ac a'i
cymmerasant ef, ac a'*i* dygasant allan, ac a'*i*
claddasant.
7 A bu megis yspaid tair awr, a'i wraig ef,
heb wybod y peth a wnaethid, a ddaeth i
mewn.
8 A Phetr a attebodd iddi, Dywed di i mi,
Ai er cymmaint y gwerthasoch chwi y tir?
Hithau a ddywedodd, Ië, er cymmaint.
9 A Phetr a ddywedodd wrthi, Paham y
cyttunasoch i demtio Yspryd yr Arglwydd?
wele draed y rhai a gladdasant dy wr di wrth
y drws, a hwy a'th ddygant dithau allan.
10 Ac yn y man hi a syrthiodd wrth ei draed
ef, ac a drengodd: a'r gwŷr ieuaingc wedi
dyfod i mewn, a'i cawsant hi yn farw; ac
wedi iddynt *ei* dwyn *hi* allan, hwy a'*i* cladd-
asant *hi* yn ymyl ei gwr.
11 A bu ofn mawr ar yr holl eglwys, ac ar
bawb oll a glybu y pethau hyn.
12 ¶ A thrwy ddwylaw yr apostolion y
gwnaed arwyddion a rhyfeddodau lawer ym
mhlith y bobl (ac yr oeddynt oll yn gyttûn
ym mhorth Solomon.
13 Eithr ni feiddiai neb o'r lleill ymgyssylltu
â hwynt: ond y bobl oedd yn eu mawrhâu.
14 A chwanegwyd attynt rai yn credu yn yr
Arglwydd, lliaws o wŷr a gwragedd

15 Hyd oni ddygent y rhai cleifion allan ar
hŷd yr heolydd, a'*u* gosod ar welyau a glyth-
au, fel o'r hyn lleiaf y cysgodai cysgod Petr,
pan ddelai heibio, rai o honynt.
16 A lliaws a ddaeth hefyd ynghyd *o'r* din-
asoedd o amgylch Jerusalem, gan ddwyn rhai
cleifion, a rhai a drallodid gan ysprydion
aflan; y rhai a iachâwyd oll.
17 ¶ A'r arch-offeiriad a gyfododd, a'r holl
rai oedd gyd âg ef (yr hon yw heresi y Sadu-
ceaid) ac a lanwyd o genfigen,
18 Ac a ddodasant eu dwylaw ar yr apos-
tolion, ac a'u rhoisant yn y carchar cyffredin.
19 Eithr angel yr Arglwydd o hŷd nos a
agorodd ddrysau y carchar, ac a'u dug hwynt
allan, ac a ddywedodd,
20 Ewch, sefwch a lleferwch yn y deml wrth
y bobl holl eiriau y fuchedd hon.
21 A phan glywsant, hwy a aethant yn fore
i'r deml, ac a athrawiaethasant. Eithr daeth
yr arch-offeiriad, a'r rhai oedd gyd âg ef, ac a
alwasant ynghyd y cynghor, a holl henuriaid
plant yr Israel, ac a ddanfonasant i'r carchar
i'w dwyn hwy *ger bron.*
22 A'r swyddogion, pan ddaethant, ni chaws-
ant hwynt yn y carchar; eithr hwy a ddy-
chwelasant, ac a fynegasant,
23 Gan ddywedyd, Yn wir ni a gawsom y
carchar wedi ei gau o'r fath sicraf, a'r ceidw-
aid yn sefyll allan o flaen y drysau; eithr
pan agorasom, ni chawsom neb i mewn.
24 A phan glybu yr arch-offeiriad, a blaenor
y deml, a'r offeiriaid pennaf, yr ymadroddion
hyn, ammeu a wnaethant yn eu cylch hwy
beth a ddeuai o hyn.
25 Yna y daeth un ac a fynegodd iddynt,
gan ddywedyd, Wele, y mae y gwŷr a ddod-
asoch chwi y'ngharchar, yn sefyll yn y deml,
ac yn dysgu y bobl.
26 Yna y blaenor, gyd â'r swyddogion, a
aeth ac a'u dug hwy heb drais (oblegid yr
oedd arnynt ofn y bobl, rhag eu llabyddio)
27 Ac wedi eu dwyn, hwy a'*u* gosodasant o
flaen y cynghor: a'r arch-offeiriad a ofynodd
iddynt,
28 Gan ddywedyd, Oni orchymynasom ni,
gan orchymyn i chwi na athrawiaethech yn yr
enw hwn? ac wele, chwi a lanwasoch Jeru-
salem â'ch athrawiaeth, ac yr ydych yn ewyll-
ysio dwyn arnom ni waed y dyn hwn.
29 ¶ A Phetr a'r apostolion a attebasant ac
a ddywedasant, Rhaid yw ufuddhâu i Dduw
yn fwy nag i ddynion.
30 Duw ein tadau ni a gyfododd i fynu Iesu,
yr hwn a laddasoch chwi, ac a groeshoeliasoch
ar bren.
31 Hwn a ddyrchafodd Duw â'i ddeheulaw,
yn Dywysog, ac yn Iachawdwr, i roddi edi-
feirwch i Israel, a maddeuant pechodau.
32 A nyni ydym ei dystion ef o'r pethau
hyn, a'r Yspryd Glân hefyd, yr hwn a roddes
Duw i'r rhai sydd yn ufuddhâu iddo ef.
33 ¶ A phan glywsant hwy *hynny,* hwy a
ffrommasant, ac a ymgynghorasant am eu
lladd hwynt.
34 Eithr rhyw Pharisead a'i enw Gamaliel,
doctor o'r gyfraith, parchedig gan yr holl
bobl, a gyfododd i fynu yn y cynghor, ac a
archodd yrru yr apostolion allan dros ennyd
fechan;
35 Ac a ddywedodd wrthynt, *Ha* wŷr o
Israel, edrychwch arnoch eich hunain, pa
beth yr ydych ar fedr ei wneuthur am y
dynion hyn.
36 Canys o flaen y dyddiau hyn cyfododd
Theudas i fynu, gan ddywedyd ei fod ef yn
rhyw un; wrth yr hwn y glynodd rhifedi o
wŷr, ynghylch pedwar cant: yr hwn a ladd-
wyd, a chynnifer oll a ufuddhasant iddo a
wasgarwyd, ac a wnaed yn ddiddym.
37 Ar ol hwn y cyfododd Judas y Galilead,
yn nyddiau y dreth; ac efe a drodd bobl
lawer ar ei ol: ac yntau hefyd a ddarfu am
dano, a chynnifer oll a ufuddhasant iddo a
wasgarwyd.
38 Ac yr awrhon meddaf i chwi, Ciliwch
oddi wrth y dynion hyn, a gadewch iddynt:
oblegid os o ddynion y mae y cynghor hwn,
neu y weithred hon, fe a ddiddymmir;
39 Eithr os o Dduw y mae, ni ellwch chwi
ei ddiddymmu, rhag eich cael yn ymladd
yn erbyn Duw.
40 A chyttuno âg ef a wnaethant. Ac wedi
iddynt alw yr apostolion attynt, a'*u* curo,
hwy a orchymynasant iddynt na lefarent yn
enw yr Iesu, ac a'u gollyngasant ymaith.
41 ¶ A hwy a aethant allan o olwg y
cynghor yn llawen, am eu cyfrif hwynt yn
deilwng i ddioddef ammharch o achos ei
enw ef.
42 A beunydd yn y deml, ac o dŷ i dŷ, ni
pheidiasant â dysgu a phregethu Iesu Grist.

PENNOD VI.

1 *Yr apostolion yn chwennych nad esgeulusid y
tlodion, o ran eu lluniaeth corphorol; ac yn
ofalus hefyd eu hunain am gyfrannu gair
Duw, lluniaeth yr enaid:* 3 *yn ordeinio
swydd diaconiaeth i saith o wŷr etholedig;*
5 *o'r rhai y mae Stephan, gwr llawn o ffydd
ac o'r Yspryd Glân, yn un:* 12 *ei ddal ef gan
y rhai a waradwyddodd efe wrth ymresym-
mu;* 13 *ac achwyn arno ar gam, am gablu
yn erbyn y gyfraith a'r deml.*

AC yn y dyddiau hynny, a'r disgyblion yn
amlhâu, bu grwgnach gan y Groegiaid
yn erbyn yr Hebreaid, am ddirmygu eu
gwragedd gweddwon hwy yn y weinidogaeth
feunyddiol.
2 Yna y deuddeg a alwasant ynghyd y
lliaws disgyblion, ac a ddywedasant, Nid yw
gymhesur i ni adael gair Duw, a gwasanaethu
byrddau.
3 Am hynny, frodyr, edrychwch yn eich
plith am seithwyr da eu gair, yn llawn o'r
Yspryd Glân a doethineb, y rhai a osodom ar
hyn o orchwyl.
4 Eithr ni a barhâwn mewn gweddi a
gweinidogaeth y gair.
5 ¶ A boddlawn fu yr ymadrodd gan yr
holl liaws: a hwy a etholasant Stephan, gwr
llawn o ffydd ac o'r Yspryd Glân, a Phylip,
a Phrochorus, a Nicanor, a Thimon, a Phar-
menas, a Nicholas, proselyt o Antiochia:
6 Y rhai a osodasant hwy ger bron yr apos-
tolion; ac wedi iddynt weddio, hwy a ddod-
asant *eu* dwylaw arnynt hwy.
7 A gair Duw a gynnyddodd; a rhifedi
y disgyblion yn Jerusalem a amlhâodd yn
ddirfawr, a thyrfa fawr o'r offeiriaid a ufudd-
hasant i'r ffydd.
8 Eithr Stephan, yn llawn o ffydd a nerth,
a wnaeth ryfeddodau ac arwyddion mawrion
ym mhlith y bobl.
9 ¶ Yna y cyfododd rhai o'r synagog a elwir
eiddo y Libertiniaid, a'r Cyreniaid, a'r Alex-
andriaid, a'r rhai o Cilicia, ac o Asia, gan
ymddadleu â Stephan.
10 Ac ni allent wrthwynebu y doeth-
ineb a'r yspryd trwy yr hwn yr oedd efe yn
llefaru.
11 Yna y gosodasant wŷr i ddywedyd, Nyni
a'i clywsom ef yn dywedyd geiriau cablaidd
yn erbyn Moses a Duw.
12 A hwy a gynhyrfasant y bobl, a'r henur-
iaid, a'r ysgrifenyddion; a chan ddyfod arno,

a'i cipiasant ef, ac a'i dygasant i'r gynghorfa;

13 Ac a osodasant gau dystion, y rhai a ddywedent, Nid yw y dyn hwn yn peidio a dywedyd cabl-eiriau yn erbyn y lle sanctaidd hwn, a'r gyfraith.

14 Canys nyni a'i clywsom ef yn dywedyd, y distrywiai yr Iesu hwn o Nazareth y lle yma, ac y newidiai efe y defodau a draddododd Moses i ni.

15 Ac fel yr oedd yr holl rai a eisteddent yn y cynghor yn dal sylw arno, hwy a welent ei wyneb ef fel wyneb angel.

PENNOD VII.

1 *Stephan, wrth gael cennad i atteb drosto ei hun am y gabledd,* 2 *yn dangos ddarfod i Abraham addoli Duw yn iawn; a pha fodd y dewisodd Duw y tadau,* 20 *cyn geni Moses, a chyn adeiladu y babell a'r deml:* 37 *a thystiolaethu o Moses ei hun am Grist:* 44 *ac na pharhâi y seremoniau oddi allan, y rhai a ordeiniasid ar ddull y portreiad nefol, ond dros amser:* 51 *gan eu ceryddu hwy, am eu gwaith yn gwrthwynebu ac yn lladd Crist y Cyfiawn hwnnw, am yr hwn y rhag-ddywedasai y prophwydi y deuai efe i'r byd:* 54 *hwythau ar hynny yn ei labyddio ef i farwolaeth; ac yntau yn gorchymyn ei enaid i'r Iesu, ac yn gweddio drostynt hwy.*

YNA y dywedodd yr arch-offeiriad, A ydyw y pethau hyn felly?

2 Yntau a ddywedodd, *Ha* wŷr frodyr, a thadau, gwrandewch: Duw y gogoniant a ymddangosodd i'n Tad Abraham, pan oedd efe ym Mesopotamia, cyn iddo drigo yn Charran;

3 Ac a ddywedodd wrtho, Dos allan o'th wlad, ac oddi wrth dy dylwyth, a thyred i'r tir a ddangoswyf i ti.

4 Yna y daeth efe allan o dir y Caldeaid, ac y preswyliodd yn Charran: ac oddi yno, wedi marw ei dad, efe a'i symmudodd ef i'r tir yma yn yr hwn yr ydych chwi yn preswylio yr awrhon.

5 Ac ni roes iddo etifeddiaeth ynddo, na ddo led troed; ac efe a addawodd ei roddi iddo i'w feddiannu, ac i'w had ar ei ol, pryd nad oedd plentyn iddo.

6 A Duw a lefarodd fel hyn; Dy had di a fydd ymdeithydd mewn gwlad ddieithr, a hwy a'i caethiwant ef, ac *a'i* drygant bedwar can mlynedd.

7 Eithr y genedl yr hon a wasanaethant hwy, a farnaf fi, medd Duw: ac wedi hynny y deuant allan, ac a'm gwasanaethant i yn y lle hwn.

8 Ac efe a roddes iddo gyfammod yr enwaediad. Felly *Abraham* a genhedlodd Isaac, ac a enwaedodd arno yr wythfed dydd: ac Isaac *a genhedlodd* Jacob, a Jacob *a genhedlodd* y deuddeg patriarch.

9 A'r patrieirch, gan genfigennu, a werthasant Joseph i'r Aipht: ond yr oedd Duw gyd âg ef,

10 Ac a'i hachubodd ef o'i holl orthrymderau, ac a roes iddo hawddgarwch a doethineb yngolwg Pharaoh brenhin yr Aipht; ac efe a'i gosododd ef yn llywodraethwr ar yr Aipht; ac ar ei holl dŷ.

11 Ac fe ddaeth newyn dros holl dir yr Aipht a Chanaan, a gorthrymder mawr; a'n tadau ni chawsant luniaeth.

12 Ond pan glybu Jacob fod ŷd yn yr Aipht, efe a anfonodd ein tadau ni allan yn gyntaf.

13 A'r ail *waith* yr adnabuwyd Joseph gan ei frodyr; a chenedl Joseph a aeth yn hysbys i Pharaoh.

14 Yna yr anfonodd Joseph, ac a gyrchodd ei dad Jacob, a'i holl genedl, pymtheg enaid a thriugain.

15 Felly yr aeth Jacob i waered i'r Aipht, ac a fu farw, efe a'n tadau hefyd.

16 A hwy a symmudwyd i Sichem, ac a ddodwyd yn y bedd a brynasai Abraham er arian gan feibion Emmor *tad* Sichem.

17 A phan nesâodd amser yr addewid, yr hwn a dyngasai Duw i Abraham, y bobl a gynnyddodd, ac a amlhâodd yn yr Aipht,

18 Hyd oni chyfododd brenhin arall, yr hwn nid adwaenai mo Joseph.

19 Hwn a fu ddichellgar wrth ein cenedl ni, ac a ddrygodd ein tadau, gan beri iddynt fwrw allan eu plant, fel nad eppilient.

20 Ar yr hwn amser y ganwyd Moses; ac efe oedd dlws i Dduw, ac a fagwyd dri mis yn nhŷ ei dad.

21 Ac wedi ei fwrw ef allan, merch Pharaoh a'i cyfododd ef i fynu, ac a'i magodd ef yn fab iddi ei hun.

22 A Moses oedd ddysgedig yn holl ddoethineb yr Aiphtiaid, ac oedd nerthol mewn geiriau ac mewn gweithredoedd.

23 A phan oedd efe yn llawn deugain mlwydd oed, daeth i'w galon ef ymweled â'i frodyr plant yr Israel.

24 A phan welodd efe un yn cael cam, efe a'i hamddiffynodd *ef*, ac a ddialodd gam yr hwn a orthrymmid, gan daro yr Aiphtiwr:

25 Ac efe a dybiodd fod ei frodyr yn deall, fod Duw yn rhoddi iachawdwriaeth iddynt trwy ei law ef; eithr hwynt hwy ni ddeallasant.

26 A'r dydd nesaf yr ymddangosodd efe iddynt, a hwy yn ymrafaelio, ac a'u hannogodd hwynt i heddychu, gan ddywedyd, *Ha* wŷr, brodyr ydych chwi; paham y gwnewch gam â'ch gilydd?

27 Ond yr hwn oedd yn gwneuthur cam â'i gymmydog, a'i cilgwthiodd ef, gan ddywedyd, Pwy a'th osododd di yn llywodraethwr ac yn farnwr arnom ni?

28 A leddi di fi, y modd y lleddaist yr Aiphtiwr ddoe?

29 A Moses a ffodd ar y gair hwn, ac a fu ddieithr yn nhir Madian; lle y cenhedlodd efe ddau o feibion.

30 Ac wedi cyflawni deugain mlynedd, yr ymddangosodd iddo yn anialwch mynydd Sina, angel yr Arglwydd mewn fflam dân mewn perth.

31 A Moses, pan welodd, a fu ryfedd ganddo y golwg: a phan nesâodd i ystyried, daeth llef yr Arglwydd atto, *gan ddywedyd*,

32 Myfi *yw* Duw dy dadau, Duw Abraham, a Duw Isaac, a Duw Jacob. A Moses, wedi myned yn ddychrynedig, ni feiddiai ystyried.

33 Yna y dywedodd yr Arglwydd wrtho, Dattod dy esgidiau oddi am dy draed; canys y lle yr wyt yn sefyll ynddo sydd dir sanctaidd.

34 Gan weled y gwelais ddrygfyd fy mhobl y rhai sydd yn yr Aipht, a mi a glywais eu griddfan, ac a ddisgynais i'w gwared hwy. Ac yn awr tyred, mi a'th anfonaf di i'r Aipht.

35 Y Moses yma, yr hwn a wrthodasant hwy, gan ddywedyd, Pwy a'th osododd di yn llywodraethwr ac yn farnwr? hwn a anfonodd Duw yn llywydd ac yn waredwr, trwy law yr angel, yr hwn a ymddangosodd iddo yn y berth.

36 Hwn a'u harweiniodd hwynt allan, gan wneuthur rhyfeddodau ac arwyddion yn nhir yr Aipht, ac yn y môr coch, ac yn y diffaethwch ddeugain mlynedd.

37 ¶ Hwn yw y Moses a ddywedodd i feib-
ion Israel, Prophwyd a gyfyd yr Arglwydd
eich Duw i chwi o'ch brodyr fel myfi: arno
ef y gwrandewch.
38 Hwn yw efe a fu yn yr eglwys yn y
diffaethwch, gyd â'r angel a ymddiddanodd
âg ef ym mynydd Sina, ac â'n tadau ni; yr
hwn a dderbyniodd ymadroddion bywiol i'w
rhoddi i ni.
39 Yr hwn ni fynnai ein tadau fod yn ufudd
iddo, eithr eilgwthiasant ef, a throisant yn eu
calonnau i'r Aipht,
40 Gan ddywedyd wrth Aaron, Gwna i ni
dduwiau i'n blaenori: oblegid y Moses yma,
yr hwn a'n dug ni allan o dir yr Aipht, ni
wyddom ni beth a ddigwyddodd iddo.
41 A hwy a wnaethant lo yn y dyddiau
hynny, ac a offrymmasant aberth i'r eilun,
ac a ymlawenhasant y'ngweithredoedd eu
dwylaw eu hun.
42 Yna y trodd Duw, ac a'u rhoddes hwy i
fynu i wasanaethu llu y nef; fel y mae yn
ysgrifenedig yn llyfr y prophwydi, A offrym-
masoch i mi laddedigion ac aberthau ddeugain
mlynedd yn yr anialwch, chwi tŷ Israel?
43 A chwi a gymmerasoch babell Moloch, a
seren eich duw Remphan, lluniau y rhai a
wnaethoch i'w haddoli: minnau a'ch sym-
mudaf chwi tu hwnt i Babilon.
44 Tabernacl y dystiolaeth oedd ym mhlith
ein tadau yn yr anialwch, fel y gorchym-
ynasai yr hwn a ddywedai wrth Moses, am
ei wneuthur ef yn ol y portread a welsai.
45 Yr hwn a ddarfu i'n tadau ni ei gymmer-
yd, a'i ddwyn i mewn gyd âg Iesu i berchen-
nogaeth y Cenhedloedd, y rhai a yrrodd
Duw allan o flaen ein tadau, hyd yn nyddiau
Dafydd:
46 Yr hwn a gafodd ffafr ger bron Duw,
ac a ddymunodd gael tabernacl i Dduw
Jacob.
47 Eithr Solomon a adeiladodd dŷ iddo ef.
48 Ond nid yw y Goruchaf yn trigo mewn
temlau o waith dwylaw: fel y mae y pro-
phwyd yn dywedyd,
49 Y nef *yw* fy ngorsedd-fainge, a'r ddaear
yw troed-fainge fy nhraed. Pa dŷ a adeil-
edwch i mi? medd yr Arglwydd; neu pa le
fydd i'm gorphwysfa i?
50 Onid fy llaw i a wnaeth hyn oll?
51 ¶ Chwi rai gwar-galed, a dienwaededig
o galon ac o glustiau, yr ydych chwi yn
wastad yn gwrthwynebu yr Yspryd Glân:
megis eich tadau, felly chwithau.
52 Pa un o'r prophwydi ni ddarfu i'ch tadau
chwi ei erlid? a hwy a laddasant y rhai oedd
yn rhag-fynegi dyfodiad y Cyfiawn, i'r hwn
yr awrhon y buoch chwi fradwyr a llofrudd-
ion:
53 Y rhai a dderbyniasoch y gyfraith trwy
drefniad angelion, ac nis cadwasoch.
54 ¶ A phan glywsant hwy y pethau hyn,
hwy a ffrommasant yn eu calonnau, ac a
ysgyrnygasant ddannedd arno.
55 Ac efe yn gyflawn o'r Yspryd Glân, a
edrychodd yn ddyfal tu a'r nef; ac a welodd
ogoniant Duw, a'r Iesu yn sefyll ar ddeheu-
law Duw.
56 Ac efe a ddywedodd, Wele, mi a welaf y
nefoedd yn agored, a Mab y dyn yn eistedd
ar ddeheulaw Duw.
57 Yna y gwaeddasant â llef uchel, ac a
gauasant eu clustiau, ac a ruthrasant yn
unfryd arno,
58 Ac a'i bwriasant allan o'r ddinas, ac a'i
llabyddiasant: a'r tystion a ddodasant eu
dillad wrth draed dyn ieuangc a elwid Saul.
59 A hwy a labyddiasant Stephan, ac efe yn
galw *ar Dduw*, ac yn dywedyd, Arglwydd
Iesu, derbyn fy yspryd.
60 Ac efe a ostyngodd ar ei liniau, ac a
lefodd â llef uchel, Arglwydd, na ddod y
pechod hwn yn eu herbyn. Ac wedi iddo
ddywedyd hyn, efe a hunodd.

PENNOD VIII.

1 *Yr eglwys, o achos yr erlid yn Jerusalem, wedi
ei phlannu yn Samaria, 5 trwy waith Phylip
y diacon; yr hwn a bregethodd, ac a wnaeth
wyrthiau, ac a fedyddiodd lawer; ym mhlith
eraill Simon y swynwr, hudol mawr ym mysg
y bobl. 14 Petr ac Ioan yn dyfod i gadarn-
hâu ac i chwanegu yr eglwys, gan roddi yr
Yspryd Glân trwy weddi ac arddodiad dwy-
law: 18 a Simon yn ceisio prynu y cyffelyb
awdurdod ganddynt; 20 a Phetr yn ei geryddu
ef yn dost am ei ragrith a'i gybydd-dod, ac
yn ei annog ef i edifarhâu; 25 ac yn dy-
chwelyd i Jerusalem, dan bregethu gair yr
Arglwydd, efe ac Ioan: 26 ac angel yn anfon
Phylip i ddysgu ac i fedyddio yr eunuch o
Ethiopia.*

A SAUL oedd yn cyttuno i'w ladd ef. A
bu yn y dyddiau hynny erlid mawr ar yr
eglwys oedd yn Jerusalem: a phawb a wasgar-
wyd ar hyd gwledydd Judea a Samaria, ond
yr apostolion.
2 A gwŷr bucheddol a ddygasant Stephan
i'w gladdu, ac a wnaethant alar mawr am
dano ef.
3 Eithr Saul oedd yn anrheithio yr eglwys,
gan fyned i mewn i bob tŷ, a llusgo allan
wŷr a gwragedd, efe a'*u* rhoddes y'nghar-
char.
4 A'r rhai a wasgarasid a dramwyasant gan
bregethu y gair.
5 Yna Phylip a aeth i waered i ddinas Sa-
maria, ac a bregethodd Grist iddynt.
6 A'r bobl yn gyttûn a ddaliodd ar y pethau
a ddywedid gan Phylip, wrth glywed o
honynt, a gweled yr arwyddion yr oedd efe
yn eu gwneuthur.
7 Canys ysprydion aflan, gan lefain â llef
uchel, a aethant allan o lawer a berchennogid
ganddynt; a llawer yn gleifion o'r parlys, ac
yn gloffion, a iachâwyd.
8 Ac yr oedd llawenydd mawr yn y ddinas
honno.
9 Eithr rhyw wr a'i enw Simon, oedd o'r
blaen yn y ddinas yn swyno ac yn hudo pobl
Samaria, gan ddywedyd ei fod ef ei hun yn
rhyw un mawr.
10 Ar yr hwn yr oedd pawb, o'r lleiaf hyd y
mwyaf, yn gwrando, gan ddywedyd, Mawr
allu Duw yw hwn.
11 Ac yr oeddynt â'u coel arno, o herwydd
iddo dalm o amser eu hudo hwy â swynion.
12 Eithr pan gredasant i Phylip, yn pregethu
y pethau a berthynent i deyrnas Duw, ac i
enw Iesu Grist, hwy a fedyddiwyd, yn wŷr
ac yn wragedd.
13 A Simon yntau hefyd a gredodd: ac wedi
ei fedyddio, a lynodd wrth Phylip; a synnodd
arno wrth weled yr arwyddion a'r nerthoedd
mawrion a wneid.
14 ¶ A phan glybu yr apostolion yn Jerusa-
lem, dderbyn o Samaria air Duw, hwy a
anfonasant attynt Petr ac Ioan.
15 Y rhai wedi eu dyfod i waered, a weddi-
asant drostynt, ar iddynt dderbyn yr Yspryd
Glân.
16 (Canys etto nid oedd efe wedi syrthio ar
neb o honynt: ond yr oeddynt yn unig wedi
eu bedyddio yn enw yr Arglwydd Iesu)
17 Yna hwy a ddodasant *eu* dwylaw arnynt,
a hwy a dderbyniasant yr Yspryd Glân.

18 A phan welodd Simon mai trwy osodiad dwylaw yr apostolion y rhoddid yr Ysbryd Glân, efe a gynnygiodd iddynt arian,

19 Gan ddywedyd, Rhoddwch i minnau hefyd yr awdurdod hon, fel ar bwy bynnag y gosodwyf fy nwylaw, y derbynio efe yr Yspryd Glân.

20 Eithr Petr a ddywedodd wrtho, Bydded dy arian gyd â thi i ddistryw, am i ti dybied y meddiennir dawn Duw trwy arian.

21 Nid oes i ti na rhan na chyfran yn y gorchwyl hwn: canys nid yw dy galon di yn uniawn ger bron Duw.

22 Edifarhâ gan hynny am dy ddrygioni hwn, a gweddïa Dduw, a faddeuir i ti feddylfryd dy galon.

23 Canys mi a'th welaf mewn bustl chwerwder, ac *mewn* rhwymedigaeth anwiredd.

24 A Simon a attebodd ac a ddywedodd, Gweddïwch chwi drosof fi at yr Arglwydd, fel na ddêl dim arnaf o'r pethau a ddywedasoch.

25 Ac wedi iddynt dystiolaethu a llefaru gair yr Arglwydd, hwy a ddychwelasant i Jerusalem, ac a bregethasant yr efengyl yn llawer o bentrefi y Samariaid.

26 ¶ Ac angel yr Arglwydd a lefarodd wrth Phylip, gan ddywedyd, Cyfod, a dos tu a'r dehau, i'r ffordd sydd yn myned i waered o Jerusalem i Gaza, yr hon sydd anghyfannedd.

27 Ac efe a gyfododd, ac a aeth. Ac wele gwr o Ethiopia, eunuch galluog dan Candace brenhines yr Ethiopiaid, yr hwn oedd ar ei holl drysor hi, yr hwn a ddaethai i Jerusalem i addoli;

28 Ac oedd yn dychwelyd, ac yn eistedd yn ei gerbyd, ac yn darllen y prophwyd Esaias.

29 A dywedodd yr Yspryd wrth Phylip, Dos yn nês, a glŷn wrth y cerbyd yma.

30 A Phylip a redodd atto, ac a'i clybu ef yn darllen y prophwyd Esaias; ac a ddywedodd, A wyt ti yn deall y pethau yr wyt yn eu darllen?

31 Ac efe a ddywedodd, Pa fodd y gallaf, oddi eithr i ryw un fy nghyfarwyddo i? Ac efe a ddymunodd ar Phylip ddyfod i fynu, ac eistedd gyd âg ef.

32 A'r lle o'r ysgrythyr yr oedd efe yn ei ddarllen, oedd hwn, Fel dafad i'r lladdfa yr arweiniwyd ef; ac fel oen ger bron ei gneifiwr yn fud, felly nid agorodd efe ei enau:

33 Yn ei ostyngiad, ei farn ef a dynnwyd ymaith; eithr pwy a draetha ei genhedlaeth ef? oblegid dygir ei fywyd ef oddi ar y ddaear.

34 A'r eunuch a attebodd Phylip, ac a ddywedodd, Attolwg i ti, am bwy y mae y prophwyd yn dywedyd hyn? am dano ei hun, ai am ryw un arall?

35 A Phylip a agorodd ei enau, ac a ddechreuodd ar yr ysgrythyr honno, ac a bregethodd iddo yr Iesu.

36 Ac fel yr oeddynt yn myned ar hŷd y ffordd, hwy a ddaethant at ryw ddwfr. A'r eunuch a ddywedodd, Wele ddwfr; beth sydd yn lluddias fy medyddio?

37 A Phylip a ddywedodd, Os wyt ti yn credu â'th holl galon, fe a ellir. Ac efe a attebodd ac a ddywedodd, Yr wyf yn credu fod Iesu Grist yn Fab Duw.

38 Ac efe a orchymynodd sefyll o'r cerbyd: a hwy a aethant i waered ill dau i'r dwfr, Phylip a'r eunuch; ac efe a'i bedyddiodd ef.

39 A phan ddaethant i fynu o'r dwfr, Yspryd yr Arglwydd a gipiodd Phylip ymaith, ac ni welodd yr eunuch ef mwyach. Ac efe a aeth ar hŷd ei ffordd ei hun yn llawen.

40 Eithr Phylip a gaed yn Azotus: a chan dramwy, efe a efengylodd ym mhob dinas hyd oni ddaeth efe i Cesarea.

PENNOD IX.

1 *Saul yn myned i Damascus; a'i daraw ef i lawr i'r ddaear,* 10 *a'i alw i fod yn apostol;* 18 *a'i fedyddio gan Ananias:* 20 *yntau yn pregethu Crist yn hyderus.* 23 *Yr Iuddewon yn cynllwyn i'w ladd ef,* 29 *a'r Groegwyr hefyd; yntau yn diangc rhag y ddwy blaid.* 31 *Yr eglwysi yn cael llonyddwch.* 32 *Petr yn iachâu Aeneas o'r parlys,* 36 *ac yn codi Tabitha o farw i fyw.*

A SAUL etto yn chwythu bygythiau a chelanedd yn erbyn disgyblion yr Arglwydd, a aeth at yr arch-offeiriad,

2 Ac a ddeisyfodd ganddo lythyrau i Damascus, at y synagogau, fel os cai efe neb o'r ffordd *hon*, na gwŷr na gwragedd, y gallai efe eu dwyn hwy yn rhwym i Jerusalem.

3 Ac fel yr oedd efe yn ymdaith, bu iddo ddyfod yn agos i Damascus: ac yn ddisymmwth llewyrchodd o'i amgylch oleuni o'r nef.

4 Ac efe a syrthiodd ar y ddaear, ac a glybu lais yn dywedyd wrtho, Saul, Saul, paham yr wyt yn fy erlid i?

5 Yntau a ddywedodd, Pwy wyt ti, Arglwydd? A'r Arglwydd a ddywedodd, Myfi yw Iesu, yr hwn yr wyt ti yn ei erlid: caled *yw* i ti wingo yn erbyn y symbylau.

6 Yntau gan grynu, ac â braw arno, a ddywedodd, Arglwydd, beth a fynni di i mi ei wneuthur? A'r Arglwydd *a ddywedodd* wrtho, Cyfod, a dos i'r ddinas, ac fe a ddywedir i ti pa beth sydd raid i ti ei wneuthur.

7 A'r gwŷr oedd yn cyd-deithio âg ef a safasant yn fud, gan glywed y llais, ac heb weled neb.

8 A Saul a gyfododd oddi ar y ddaear; a phan agorwyd ei lygaid, ni welai efe neb: eithr hwy a'i tywysasant ef erbyn ei law, ac a'i dygasant *ef* i mewn i Damascu.

9 Ac efe a fu dridiau heb weled, ac ni wnaeth na bwytta nac yfed.

10 ¶ Ac yr oedd rhyw ddisgybl yn Damascus, a'i enw Ananias: a'r Arglwydd a ddywedodd wrtho ef mewn gweledigaeth, Ananias. Yntau a ddywedodd, Wele fi, Arglwydd.

11 A'r Arglwydd *a ddywedodd* wrtho, Cyfod, a dos i'r heol a elwir Uniawn, a chais yn nhŷ Judas *un* a'i enw Saul, o Tarsus: canys wele y mae yn gweddïo.

12 Ac *efe* a welodd mewn gweledigaeth wr a'i enw Ananias, yn dyfod i mewn, ac yn dodi *ei* law arno, fel y gwelai eilwaith.

13 Yna yr attebodd Ananias, O Arglwydd, mi a glywais gan lawer am y gwr hwn, faint o ddrygau a wnaeth efe i'th saint di yn Jerusalem:

14 Ac yma y mae ganddo awdurdod oddi wrth yr arch-offeiriaid, i rwymo pawb sydd yn galw ar dy enw di.

15 A dywedodd yr Arglwydd wrtho, Dos ymaith: canys y mae hwn yn llestr etholedig i mi, i ddwyn fy enw ger bron y Cenhedloedd, a brenhinoedd, a phlant Israel.

16 Canys myfi a ddangosaf iddo pa bethau eu maint sydd raid iddo ef eu dioddef er mwyn fy enw i.

17 Ac Ananias a aeth ymaith, ac a aeth i mewn i'r tŷ; ac wedi dodi ei ddwylaw arno efe a ddywedodd, Y brawd Saul, yr Arglwydd a'm hanfonodd i (Iesu yr hwn a ymddangosodd i ti ar y ffordd y daethost) fel y gwelych drachefn, ac y'th lanwer â'r Yspryd Glân.

18 Ac yn ebrwydd y syrthiodd oddi wrth ei lygaid ef megis cèn: ac efe a gafodd ei olwg yn y man; ac *efe* a gyfododd, ac a fedyddiwyd.

19 Ac wedi iddo gymmeryd bwyd, efe a gryfhâodd. A bu Saul gyd â'r disgyblion oedd yn Damascus dalm o ddyddiau.

20 Ac yn ebrwydd yn y synagogau efe a bregethodd Grist, mai efe yw Mab Duw.

21 A phawb a'r a'*i* clybu *ef*, a synnasant, ac a ddywedasant, Onid hwn yw yr un oedd yn difetha yn Jerusalem y rhai a alwent ar yr enw hwn, ac a ddaeth yma er mwyn hyn, fel y dygai hwynt yn rhwym at yr archoffeiriaid?

22 Eithr Saul a gynnyddodd fwyfwy o nerth, ac a orchfygodd yr Iuddewon oedd yn preswylio yn Damascus, gan gadarnhâu mai hwn yw Crist.

23 ¶ Ac wedi cyflawni llawer o ddyddiau, cyd-ymgynghorodd yr Iuddewon i'w ladd ef.

24 Eithr eu cyd-fwriad hwy a wybuwyd gan Saul: a hwy a ddisgwyliasant y pyrth ddydd a nos, i'w ladd ef.

25 Yna y disgyblion a'i cymmerasant ef o hŷd nos, ac a'*i* gollyngasant i waered dros y mur mewn basged.

26 A Saul, wedi ei ddyfod i Jerusalem, a geisiodd ymwasgu â'r disgyblion: ac yr oeddynt oll yn ei ofni ef, heb gredu ei fod ef yn ddisgybl.

27 Eithr Barnabas a'i cymmerodd ef, ac a'*i* dug at yr apostolion, ac a fynegodd iddynt pa fodd y gwelsai efe yr Arglwydd ar y ffordd, ac ymddiddan o hono âg ef, ac mor hŷf a fuasai efe yn Damascus yn enw yr Iesu.

28 Ac yr oedd efe gyd â hwynt, yn myned i mewn ac yn myned allan, yn Jerusalem.

29 A chan fod yn hŷf yn enw yr Arglwydd Iesu, efe a lefarodd ac a ymddadleuodd yn erbyn y Groegiaid; a hwy a geisiasant ei ladd ef.

30 A'r brodyr, pan wybuant, a'i dygasant ef i waered i Cesarea, ac a'i hanfonasant ef ymaith i Tarsus.

31 Yna yr eglwysi trwy holl Judea, a Galilea, a Samaria, a gawsant heddwch, ac a adeiladwyd; a chan rodio yn ofn yr Arglwydd, ac yn niddanwch yr Yspryd Glân, hwy a amlhâwyd.

32 ¶ A bu, a Phetr yn tramwy trwy yr holl *wledydd*, iddo ddyfod i waered at y saint hefyd y rhai oedd yn trigo yn Lŷda.

33 Ac efe a gafodd yno ryw ddyn a'i enw Aeneas, er ys wyth mlynedd yn gorwedd ar wely, yr hwn oedd glaf o'r parlys.

34 A Phetr a ddywedodd wrtho, Aeneas, y mae Iesu Grist yn dy iachau di: cyfod, a chyweiria dy wely. Ac efe a gyfododd yn ebrwydd.

35 A phawb a'r oedd yn preswylio yn Lŷda a Saron a'i gwelsant ef, ac a ymchwelasant at yr Arglwydd.

36 ¶ Ac yn Joppa yr oedd rhyw ddisgybles a'i henw Tabitha (yr hon os cyfieithir a elwir Dorcas) hon oedd yn llawn o weithredoedd da, ac elusenau y rhai a wnaethai hi.

37 A digwyddodd yn y dyddiau hynny iddi fod yn glaf, a marw: ac wedi iddynt ei golchi, hwy a'*i* dodasant *hi* mewn llofft.

38 Ac o herwydd bod Lŷda yn agos i Joppa, y disgyblion a glywsant fod Petr yno; ac a anfonasant ddau wr atto ef, gan ddeisyf nad oedai ddyfod hyd attynt hwy.

39 A Phetr a gyfododd, ac a aeth gyd â hwynt. *Ac* wedi ei ddyfod, hwy a'i dygasant ef i fynu i'r llofft: a'r holl wragedd gweddwon a safasant yn ei ymyl ef yn wylo, ac yn dangos y peisiau a'r gwisgoedd a wnaethai Dorcas tra yr ydoedd hi gyd â hwynt.

40 Eithr Petr, wedi eu bwrw hwy i gyd allan, a dodi ei liniau *ar lawr*, a weddïodd; a chan droi at y corph, a ddywedodd, Tabitha, cyfod. A hi a agorodd ei llygaid, a phan welodd hi Petr, hi a gododd yn ei heistedd.

41 Ac efe a roddodd ei law iddi, ac a'i cyfododd hi i fynu. Ac wedi galw y saint a'r gwragedd gweddwon, *efe* a'i gosododd hi ger bron yn fyw.

42 A hysbys fu trwy holl Joppa; a llawer a gredasant yn yr Arglwydd.

43 A bu iddo aros yn Joppa lawer o ddyddiau gyd âg un Simon, barcer.

PENNOD X.

1 *Cornelius, gwr defosiynol,* 5 *wrth orchymyn angel, yn danfon i gyrchu Petr:* 11 *yntau, trwy weledigaeth,* 15, 20 *a ddysgir na ddiystyrai mo'r Cenhedloedd.* 34 *Ac efe yn pregethu Crist i Cornelius, a'r rhai oedd gyd âg ef,* 44 *yr Yspryd Glân yn disgyn arnynt;* 48 *a'u bedyddio hwy.*

YR oedd rhyw wr yn Cesarea, a'i enw Cornelius, canwriad o'r fyddin a elwid yr Italaidd;

2 *Gwr* defosiynol, ac yn ofni Duw, ynghyd â'i holl dŷ, ac yn gwneuthur llawer o elusenau i'r bobl, ac yn gweddïo Duw yn wastadol.

3 Efe a welodd mewn gweledigaeth yn eglur, ynghylch y nawfed awr o'r dydd, angel Duw yn dyfod i mewn atto, ac yn dywedyd wrtho, Cornelius.

4 Ac wedi iddo graffu arno, a myned yn ofnus, efe a ddywedodd, Beth sydd, Arglwydd? Ac efe a ddywedodd wrtho, Dy weddïau di a'th elusenau a ddyrchafasant yn goffadwriaeth ger bron Duw.

5 Ac yn awr anfon wŷr i Joppa, a gyrr am Simon, yr hwn a gyfenwir Petr:

6 Y mae efe yn llettya gyd âg un Simon, barcer; tŷ yr hwn sydd wrth y môr: efe a ddywed i ti pa beth sydd raid i ti ei wneuthur.

7 A phan ymadawodd yr angel oedd yn ymddiddan â Cornelius, efe a alwodd ar ddau o dylwyth ei dŷ, a milwr defosiynol o'r rhai oedd yn aros gyd âg ef:

8 Ac wedi iddo fynegi iddynt y cwbl, efe a'u hanfonodd hwynt i Joppa.

9 ¶ A thrannoeth, fel yr oeddynt hwy yn ymdeithio, ac yn nesâu at y ddinas, Petr a aeth i fynu ar y tŷ i weddïo, ynghylch y chweched awr.

10 Ac fe ddaeth arno newyn mawr, ac efe a chwennychai gael bwyd. Ac a hwynt yn parottôi *iddo*, fe syrthiodd arno lewyg:

11 Ac *efe* a welai y nef yn agored, a rhyw lestr yn disgyn arno, fel llenllian fawr, wedi rhwymo ei phedair congl, a'i gollwng i waered hyd y ddaear:

12 Yn yr hon yr oedd pob rhyw bedwarcarnolion y ddaear, a gwŷllt-filod, ac ymlusgiaid, ac ehediaid y nef.

13 A daeth llef atto, Cyfod, Petr; lladd, a bwytta.

14 A Phetr a ddywedodd, Nid felly, Arglwydd: canys ni fwytteais i erioed ddim cyffredin neu aflan.

15 A'r llef drachefn *a ddywedodd* wrtho yr ail waith, Y pethau a lanhâodd Duw, na alw di yn gyffredin.

16 A hyn a wnaed dair gwaith: a'r llestr a dderbyniwyd drachefn i fynu i'r nef.

17 Ac fel yr oedd Petr yn ammeu ynddo ei
hun beth oedd y weledigaeth a welsai; wele,
y gwŷr a anfonasid oddi wrth Cornelius, wedi
ymofyn am dŷ Simon, oeddynt yn sefyll
wrth y porth.
18 Ac wedi iddynt alw, hwy a ofynasant a
oedd Simon, yr hwn a gyfenwid Petr, yn
llettya yno.
19 ¶ Ac fel yr oedd Petr yn meddwl am y
weledigaeth, dywedodd yr Yspryd wrtho,
Wele dri wŷr yn dy geisio di.
20 Am hynny cyfod, disgyn, a dos gyd â
hwynt, heb ammeu dim: o herwydd myfi a'u
hanfonais hwynt.
21 A Phetr, wedi disgyn at y gwŷr a anfon-
asid oddi wrth Cornelius atto, a ddywedodd,
Wele, myfi yw yr hwn yr ydych chwi yn
ei geisio: beth *yw* yr achos y daethoch o'i
herwydd?
22 Hwythau a ddywedasant, Cornelius y
canwriad, gwr cyfiawn, ac yn ofni Duw, ac
â gair da iddo gan holl genedl yr Iuddewon,
a rybuddiwyd gan angel sanctaidd, i ddanfon
am danat ti i'w dŷ, ac i wrando geiriau
gennyt.
23 Am hynny efe a'u galwodd hwynt i
mewn, ac a'u llettyodd *hwy*. A thrannoeth
yr aeth Petr ymaith gyd â hwy, a rhai o'r
brodyr o Joppa a aeth gyd âg ef.
24 A thrannoeth yr aethant i mewn i Cesa-
rea. Ac yr oedd Cornelius yn disgwyl am
danynt, ac efe a alwasai ei geraint a'i anwyl
gyfeillion ynghyd.
25 Ac fel yr oedd Petr yn dyfod i mewn,
Cornelius a gyfarfu âg ef, ac a syrthiodd wrth
ei draed, ac a'i haddolodd *ef*.
26 Eithr Petr a'i cyfododd ef i fynu, gan
ddywedyd, Cyfod; dyn wyf finnau hefyd.
27 A than ymddiddan âg ef, efe a ddaeth
i mewn, ac a gafodd lawer wedi ymgynnull
ynghyd.
28 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Chwi a
wyddoch mai anghyfreithlawn yw i wr o
Iuddew ymwasgu neu ddyfod at alltud: eithr
Duw a ddangosodd i mi na alwn neb yn
gyffredin neu yn aflan.
29 O ba herwydd, ïe, yn ddinâg, y daethum,
pan anfonwyd am danaf: yr wyf gan hynny
yn gofyn am ba achos y danfonasoch am
danaf.
30 A Chornelius a ddywedodd, Er ys pedwar
diwrnod i'r awr hon *o'r dydd* yr oeddwn yn
ymprydio, ac ar y nawfed awr yn gweddïo yn
fy nhŷ: ac wele, safodd gwr ger fy mron
mewn gwisg ddisglaer.
31 Ac a ddywedodd, Cornelius, gwrandawyd
dy weddi di, a'th elusenau a ddaethant mewn
coffa ger bron Duw.
32 Am hynny anfon i Joppa, a galw am
Simon, yr hwn a gyfenwir Petr: y mae efe
yn llettya yn nhŷ Simon, barcer, y'nglàn y
môr; yr hwn, pan ddelo attat, a lefara
wrthyt.
33 Am hynny yn ddïoed myfi a anfonais
attat; a thi a wnaethost yn dda ddyfod. Yr
awrhon, gan hynny, yr ŷm ni oll yn bresen-
nol ger bron Duw, i wrando yr holl bethau a
orchymynwyd i ti gan Dduw.
34 ¶ Yna yr agorodd Petr *ei* enau, ac a
ddywedodd, Yr wyf yn deall mewn gwirion-
edd, nad ydyw Duw dderbyniwr wyneb:
35 Ond ym mhob cenedl, y neb sydd yn ei
ofni ef, ac yn gweithredu cyfiawnder, sydd
gymmeradwy ganddo ef.
36 Y gair yr hwn a anfonodd *Duw* i blant
Israel, gan bregethu tangnefedd trwy Iesu
Grist (efe yw Arglwydd pawb oll)
37 Chwychwi a wyddoch y gair a fu yn holl
Judea, gan ddechreu o Galilea, wedi y bedydd
a bregethodd Ioan:
38 Y modd yr eneiniodd Duw Iesu o Naza-
reth â'r Yspryd Glân, ac â nerth; yr hwn a
gerddodd o amgylch gan wneuthur daioni, ac
iachâu pawb a'r oedd wedi eu gorthrymmu
gan ddiafol: oblegid yr oedd Duw gyd âg ef.
39 A ninnau ydym dystion o'r pethau oll a
wnaeth efe y'ngwlàd yr Iuddewon, ac yn Je-
rusalem; yr hwn a làddasant, ac a groeshoel-
iasant ar bren:
40 Hwn a gyfododd Duw y trydydd dydd,
ac a'i rhoddes ef i'w wneuthur yn amlwg;
41 Nid i'r bobl oll, eithr i'r tystion etholedig
o'r blaen gan Dduw, *sef* i ni, y rhai a fwyt-
tasom ac a yfasom gyd âg ef wedi ei adgyfodi
ef o feirw.
42 Ac efe a orchymynodd i ni bregethu i'r
bobl, a thystiolaethu mai efe yw yr hwn a
ordeiniwyd gan Dduw yn Farnwr byw a
meirw.
43 I hwn y mae yr holl brophwydi yn dwyn
tystiolaeth, y derbyn pawb a gredo ynddo ef
faddeuant pechodau, trwy ei enw ef.
44 ¶ A Phetr etto yn llefaru y geiriau hyn,
syrthiodd yr Yspryd Glân ar bawb a oedd yn
clywed y gair.
45 A'r rhai o'r enwaediad a oeddynt yn
credu, cynnifer ag a ddaethent gyd â Phetr, a
synnasant, am dywallt dawn yr Yspryd Glân
ar y Cenhedloedd hefyd.
46 Canys yr oeddynt yn eu clywed hwy yn
llefaru â thafodau, ac yn mawrygu Duw.
Yna yr attebodd Petr,
47 A all neb luddias dwfr, fel na fedyddier
y rhai hyn, y rhai a dderbyniasant yr Yspryd
Glân, fel ninnau?
48 Ac efe a orchymynodd eu bedyddio
hwynt yn enw yr Arglwydd. Yna y deisyf-
asant arno aros dros ennyd o ddyddiau.

PENNOD XI.

1 *Petr, wedi achwyn arno am fyned i mewn at
y Cenhedloedd, yn gwneuthur ei ymddiffyn;
18 ac yn cael ei dderbyn. 19 Wedi cyrhaedd-
yd o'r efengyl hyd Phenice, a Cyprus, ac An-
tiochia, yr ydys yn danfon Barnabas i'w
cadarnhâu hwynt. 26 Y disgyblion yno yn
cael yn gyntaf rhai eu galw yn Gristian-
ogion; 27 ac yn anfon ymwared i'r brodyr
yn Judea, yn amser newyn.*

A'R apostolion a'r brodyr oedd yn Judea, a
glywsant ddarfod i'r Cenhedloedd hefyd
dderbyn gair Duw.
2 A phan ddaeth Petr i fynu i Jerusalem,
y rhai o'r enwaediad a ymrysonasant yn ei
erbyn ef,
3 Gan ddywedyd, Ti a aethost i mewn at
wŷr dienwaededig, ac a fwytteaist gyd â
hwynt.
4 Eithr Petr a ddechreuodd, ac a eglurodd
y peth iddynt mewn trefn, gan ddywedyd,
5 Yr oeddwn i yn ninas Joppa yn gweddïo;
ac mewn llewyg y gwelais weledigaeth, Rhyw
lestr megis llenlliain fawr yn disgyn, wedi ei
gollwng o'r nef erbyn ei phedair congl; a hi
a ddaeth hyd attaf fi.
6 Ar yr hon pan edrychais, yr ystyriais, ac
mi a welais bedwar-carnolion y ddaear, a
gwŷllt-filod, ac ymlusgiaid, ac ehediaid y nef.
7 Ac mi a glywais lef yn dywedyd wrthyf,
Cyfod, Petr; lladd, a bwytta.
8 Ac mi a ddywedais, Nid felly, Arglwydd:
canys dim cyffredin neu aflan nid aeth un
amser i'm genau.
9 Eithr y llais a'm hattebodd i eilwaith o'r
nef, Y pethau a lanhâodd Duw, na alw di yn
gyffredin.

10 A hyn a wnaed dair gwaith: a'r holl
bethau a dynnwyd i fynu i'r nef drachefn.
11 Ac wele, yn y man yr oedd tri wŷr yn
sefyll wrth y tŷ yr oeddwn ynddo, wedi eu
hanfon o Cesarea attaf fi.
12 A'r Yspryd a archodd i mi fyned gyd â
hwynt, heb ammeu dim. A'r chwe brodyr
hyn a ddaethant gyd â mi; a nyni a ddaethom
i mewn i dŷ y gwr.
13 Ac efe a fynegodd i ni pa fodd y gwelsai
efe angel yn ei dŷ, yn sefyll ac yn dywedyd
wrtho, Anfon wŷr i Joppa, a gyr am Simon,
a gyfenwir Petr:
14 Yr hwn a lefara eiriau wrthyt, trwy y
rhai y'th iachêir di a'th holl dŷ.
15 Ac a myfi yn dechreu llefaru, syrthiodd
yr Yspryd Glân arnynt, megis arnom ninnau
yn y dechreuad.
16 Yna y cofiais air yr Arglwydd, y modd y
dywedasai efe, Ioan yn wir a fedyddiodd â
dwfr; eithr chwi a fedyddir â'r Yspryd
Glân.
17 Os rhoddes Duw gan hynny iddynt hwy
gyffelyb rodd ag i ninnau, y rhai a gredasom
yn yr Arglwydd Iesu Grist, pwy oeddwn i, i
allu lluddias Duw?
18 A phan glywsant y pethau hyn, distawu
a wnaethant, a gogoneddu Duw, gan ddy-
wedyd, Fe roddes Duw gan hynny i'r Cen-
hedloedd hefyd edifeirwch i fywyd.
19 ¶ A'r rhai a wasgarasid o herwydd y
blinder a godasai ynghylch Stephan, a dram-
wyasant hyd yn Phenice, a Cyprus, ac Anti-
ochia, heb lefaru y gair wrth neb ond wrth
yr Iuddewon yn unig.
20 A rhai o honynt oedd wŷr o Cyprus ac *o*
Cyrene, y rhai wedi dyfod i Antiochia, a
lefarasant wrth y Groegiaid, gan bregethu yr
Arglwydd Iesu.
21 A llaw yr Arglwydd oedd gyd â hwynt:
a nifer mawr a gredodd, ac a drodd at yr Ar-
glwydd.
22 ¶ A'r gair a ddaeth i glustiau yr eglwys
oedd yn Jerusalem am y pethau hyn: a
hwy a anfonasant Barnabas i fyned hyd An-
tiochia.
23 Yr hwn pan ddaeth, a gweled gras Duw,
a fu lawen ganddo, ac a gynghorodd bawb
oll, trwy lwyr-fryd calon, i lynu wrth yr Ar-
glwydd.
24 Oblegid yr oedd efe yn wr da, ac yn
llawn o'r Yspryd Glân, ac o ffydd: a llawer
o bobl a chwanegwyd i'r Arglwydd.
25 Yna yr aeth Barnabas i Tarsus, i geisio
Saul. Ac wedi iddo ei gael, efe a'i dug i An-
tiochia.
26 A bu iddynt flwyddyn gyfan ymgynnull
yn yr eglwys, a dysgu pobl lawer; a bod galw
y disgyblion yn Gristianogion yn gyntaf yn
Antiochia.
27 ¶ Ac yn y dyddiau hynny daeth pro-
phwydi o Jerusalem i waered i Antiochia.
28 Ac un o honynt, a'i enw Agabus, a gyfod-
odd, ac a arwyddocâodd trwy yr Yspryd, y
byddai newyn mawr dros yr holl fyd: yr
hwn *hefyd* a fu dan Claudius Cesar.
29 Yna y disgyblion, bob un yn ol ei allu,
a fwriadasant anfon cymmorth i'r brodyr
oedd yn preswylio yn Judea.
30 Yr hyn beth hefyd a wnaethant; gan
ddanfon at yr henuriaid trwy law Barnabas
a Saul.

PENNOD XII.

1 *Herod yn erlid y Cristianogion: yn lladd
Iago; ac yn carcharu Petr: a'r angel yn ei
waredu ef, wrth weddïau yr eglwys.* 20 *He-
rod, trwy falchder, yn cymmeryd iddo ei hun
y gogoniant oedd ddyledus i Dduw: ac yn
cael ei daro gan yr angel, ac yn marw yn
resynol:* 24 *a'r eglwys yn llwyddo ar ol ei
farwolaeth ef.*

AC ynghylch y pryd hwnnw yr estynodd
Herod frenhin *ei* ddwylaw i ddrygu rhai
o'r eglwys.
2 Ac efe a laddodd Iago brawd Ioan â'r
cleddyf.
3 A phan welodd fod yn dda gan yr Iuddew-
on hynny, efe a chwanegodd ddala Petr
hefyd (A dyddiau y bara croyw ydoedd hi)
4 Yr hwn, wedi ei ddal, a roddes efe yng
ngharchar, ac a'i traddododd at bedwar
pedwariaid o filwyr i'w gadw; gan ewyllysio,
ar ol y Pasc, ei ddwyn ef allan at y bobl.
5 Felly Petr a gadwyd yn y carchar: eithr
gweddi ddyfal a wnaethpwyd gan yr eglwys
at Dduw drosto ef.
6 A phan oedd Herod â'i fryd ar ei ddwyn
ef allan, y nos honno yr oedd Petr yn cysgu
rhwng dau filwr, wedi ei rwymo â dwy
gadwyn; a'r ceidwaid o flaen y drws oeddynt
yn cadw y carchar.
7 Ac wele, angel yr Arglwydd a safodd ger
llaw, a goleuni a ddisgleiriodd yn y carchar:
ac efe a darawodd ystlys Petr, ac a'i cyfod-
odd ef, gan ddywedyd, Cyfod yn fuan. A'i
gadwyni ef a syrthiasant oddi wrth *ei* ddwy-
law.
8 A dywedodd yr angel wrtho, Ymwregysa,
a rhwym dy sandalau. Ac felly y gwnaeth
efe. Yna y dywedodd, Bwrw dy wisg am
danat, a chanlyn fi.
9 Ac efe a aeth allan, ac a'i canlynodd ef:
ac nis gwybu mai gwir oedd y peth a wnaethid
gan yr angel; eithr yr oedd yn tybied mai
gweled gweledigaeth yr oedd.
10 Ac wedi myned o honynt heb law y
gyntaf a'r ail wyliadwriaeth, hwy a ddaeth-
ant i'r porth haiarn yr hwn sydd yn arwain
i'r ddinas, yr hwn a ymagorodd iddynt o'i
waith ei hun: ac wedi eu myned allan, hwy
a aethant ar hŷd un heol; ac yn ebrwydd yr
angel a aeth ymaith oddi wrtho.
11 A Phetr, wedi dyfod atto ei hun, a ddy-
wedodd, Yn awr y gwn yn wir anfon o'r Ar-
glwydd ei angel, a'm gwared i allan o law
Herod, ac *oddi wrth* holl ddisgwyliad pobl yr
Iuddewon.
12 Ac wedi iddo gymmeryd pwyll, efe a
ddaeth i dŷ Mair mam Ioan, yr hwn oedd a'i
gyfenw Marc, lle yr oedd llawer wedi ym-
gasglu, *ac* yn gweddïo.
13 Ac fel yr oedd Petr yn curo drws y
porth, morwyn a ddaeth i ymwrando, a'i
henw Rhode.
14 A phan adnabu hi lais Petr, nid agorodd
hi y porth gan lawenydd; eithr hi a redodd i
mewn, ac a fynegodd fod Petr yn sefyll o
flaen y porth.
15 Hwythau a ddywedasant wrthi, Yr wyt
ti yn ynfydu. Hithau a daerodd mai felly yr
oedd. Eithr hwy a ddywedasant, Ei angel ef
ydyw.
16 A Phetr a barhâodd yn curo: ac wedi
iddynt agori, hwy a'i gwelsant ef, ac a syn-
nasant.
17 Ac efe a amneidiodd arnynt â llaw i
dewi, ac a adroddodd iddynt pa wedd y dyg-
asai yr Arglwydd ef allan o'r carchar: ac efe
a ddywedodd, Mynegwch y pethau hyn i
Iago, ac i'r brodyr. Ac efe a ymadawodd,
ac a aeth i le arall.
18 Ac wedi ei myned hi yn ddydd, yr oedd
trallod nid bychan ym mhlith y milwyr, pa
beth a ddaethai o Petr.
19 Eithr Herod, pan ei ceisiodd ef, ac heb ei
gael, a holodd y ceidwaid, ac a orchymynodd

eu cymmeryd *hwy* ymaith. Yntau a aeth i waered o Judea i Cesarea, ac a arhosodd *yno*.

20 ¶ Eithr Herod oedd yn llidiog iawn yn erbyn gwŷr Tyrus a Sidon: a hwy a ddaethant yn gytûn atto; ac wedi ynnill Blastus, yr hwn oedd ystafellydd y brenhin, hwy a ddeisyfasant dangnefedd; am fod eu gwlad hwynt yn cael ei chynhaliaeth o *wlad* y brenhin.

21 Ac ar ddydd nodedig, Herod, gwedi gwisgo dillad brenhinol, a eisteddodd ar orsedd-faingc, ac a areithiodd wrthynt.

22 A'r bobl a roes floedd, Lleferydd Duw, ac nid dyn *ydyw*.

23 Ac allan o law y tarawodd angel yr Arglwydd ef, am na roisai y gogoniant i Dduw: a chan bryfed yn ei ysu, efe a drengodd.

24 ¶ A gair Duw a gynnyddodd ac a amlhâodd.

25 A Barnabas a Saul, wedi cyflawni *eu* gweinidogaeth, a ddychwelasant o Jerusalem, gan gymmeryd gyd â hwynt Ioan hefyd, yr hwn a gyfenwid Marc.

PENNOD XIII.

1 *Dewis Paul a Barnabas i fyned at y Cenhedloedd.* 7 *Sergius Paulus, ac Elymas y swynwr.* 14 *Paul yn pregethu yn Antiochia mai Iesu yw Crist.* 42 *Y Cenhedloedd yn credu;* 45 *yr Iuddewon yn gwrthwynebu, ac yn cablu:* 46 *Paul a Barnabas, ar hynny, yn troi at y Cenhedloedd.* 48 *Y rhai a drefnesid i fywyd, yn credu.*

YR oedd hefyd yn yr eglwys ydoedd yn Antiochia, rai prophwydi ac athrawon; Barnabas, a Simeon, yr hwn a elwid Niger, a Lucius o Cyrene, a Manaen brawd-maeth Herod y tetrarch, a Saul.

2 Ac fel yr oeddynt hwy yn gwasanaethu yr Arglwydd, ac yn ymprydio, dywedodd yr Yspryd Glân, Neillduwch i mi Barnabas a Saul, i'r gwaith y gelwais hwynt iddo.

3 Yna wedi iddynt ymprydio, a gweddïo, a dodi eu dwylaw arnynt, hwy a'*u* gollyngasant ymaith.

4 ¶ A hwythau, wedi eu danfon ymaith gan yr Yspryd Glân, a ddaethant i Seleucia; ac oddi yno a fordwyasant i Cyprus.

5 A phan oeddynt yn Salamis, hwy a bregethasant air Duw yn synagogau yr Iuddewon: ac yr oedd hefyd ganddynt Ioan yn weinidog.

6 Ac wedi iddynt dramwy trwy yr ynys hyd Paphus, hwy a gawsant ryw swynwr, gau brophwyd o Iuddew, a'i enw Bar-iesu;

7 Yr hwn oedd gyd â'r rhaglaw, Sergius Paulus, gwr call: hwn, wedi galw atto Barnabas a Saul, a ddeisyfodd gael clywed gair Duw.

8 Eithr Elymas y swynwr (canys felly y cyfieithir ei enw *ef*) a'u gwrthwynebodd hwynt, gan geisio gŵyrdroi y rhaglaw oddi wrth y ffydd.

9 Yna Saul (yr hwn hefyd *a elwir* Paul) yn llawn o'r Yspryd Glân, a edrychodd yn graff arno ef,

10 Ac a ddywedodd, O gyflawn o bob twyll a phob ysgelerder, tydi mab diafol, a gelyn pob cyfiawnder, oni pheidi di â gŵyro uniawn ffyrdd yr Arglwydd?

11 Ac yn awr wele, *y mae* llaw yr Arglwydd arnat ti, a thi a fyddi ddall heb weled yr haul dros amser. Ac yn ddiattreg y syrthiodd arno niwlen a thywyllwch; ac efe a aeth oddi amgylch gan geisio rhai i'w arwain erbyn ei law.

12 Yna y rhaglaw, pan welodd yr hyn a wnaethid, a gredodd, gan ryfeddu wrth ddysgeidiaeth yr Arglwydd.

13 A Phaul a'r rhai oedd gyd âg ef a aethant ymaith o Paphus, ac a ddaethant i Perga yn Pamphylia; eithr Ioan a ymadawodd oddi wrthynt, ac a ddychwelodd i Jerusalem.

14 ¶ Eithr hwynt-hwy, wedi ymado o Perga, a ddaethant i Antiochia yn Pisidia, ac a aethant i mewn i'r synagog ar y dydd sabbath, ac a eisteddasant.

15 Ac ar ol darllen y gyfraith a'r prophwydi, llywodraethwyr y synagog a anfonasant attynt, gan ddywedyd, *Ha* wŷr frodyr, od oes gennych air o gynghor i'r bobl, traethwch.

16 Yna y cyfododd Paul i fynu, a chan amneidio â'i law am osteg, a ddywedodd, O wŷr o Israel, a'r rhai ydych yn ofni Duw, gwrandewch.

17 Duw y bobl hyn Israel a etholodd ein tadau ni, ac a ddyrchafodd y bobl, pan oeddynt yn ymdeithio y'ngwlad yr Aipht, ac â braich uchel y dug efe hwynt oddi ynó allan.

18 Ac ynghylch deugain mlynedd o amser y goddefodd efe eu harferion hwynt yn yr anialwch.

19 Ac wedi iddo ddinystrio saith genedl yn nhir Canaan, â choel-bren y parthodd efe dir y rhai hynny iddynt hwy.

20 Ac wedi y pethau hyn, dros yspaid ynghylch pedwar cant a deng mlynedd a deugain, efe a roddes farnwyr *iddynt*, hyd Samuel y prophwyd.

21 Ac ar ol hynny y dymunasant gael brenhin: ac fe roddes Duw iddynt Saul mab Cis, gwr o lwyth Benjamin, ddeugain mlynedd.

22 Ac wedi ei ddiswyddo ei, y cyfododd efe Dafydd yn frenhin iddynt; am yr hwn y tystiolaethodd, ac y dywedodd, Cefais Dafydd *mab* Jesse, gwr yn ol fy nghalon, yr hwn a gyflawna fy holl ewyllys.

23 O had hwn, Duw, yn ol *ei* addewid, a gyfododd i Israel *yr* Iachawdwr Iesu:

24 Gwedi i Ioan rag-bregethu o flaen ei ddyfodiad ef i mewn, fedydd edifeirwch i holl bobl Israel.

25 Ac fel yr oedd Ioan yn cyflawni ei redfa, efe a ddywedodd, Pwy yr ydych chwi yn tybied fy mod i? Nid myfi yw *efe:* eithr wele, y mae yn dyfod ar fy ol i, yr hwn nid wyf yn deilwng i ddattod esgidiau *ei* draed.

26 *Ha* wŷr frodyr, plant o genedl Abraham, a'r rhai yn eich plith sydd yn ofni Duw, i chwi y danfonwyd gair yr iachawdwriaeth hon.

27 Canys y rhai oedd yn preswylio yn Jerusalem, a'u tywysogion, heb adnabod hwn, a lleferydd y prophwydi y rhai a ddarllenid bob sabbath, gan *ei* farnu *ef*, a'*u* cyflawnasant.

28 Ac er na chawsant *ynddo* ddim achos angau, hwy a ddymunasant ar Pilat ei ladd ef.

29 Ac wedi iddynt gwblhâu pob peth a'r a ysgrifenasid am dano ef, hwy a'*i* disgynasant *ef* oddi ar y pren, ac a'*i* dodasant mewn bedd.

30 Eithr Duw a'i cyfododd ef oddi wrth y meirw.

31 Yr hwn a welwyd dros ddyddiau lawer gan y rhai a ddaethant i fynu gyd âg ef o Galilea i Jerusalem, y rhai sydd dystion iddo wrth y bobl.

32 Ac yr ydym ni yn efengylu i chwi yr addewid a wnaed i'r tadau, ddarfod i Dduw gyflawni hon i ni eu plant hwy, gan iddo adgyfodi yr Iesu:

33 Megis ag yr ysgrifenwyd yn yr ail psalm, Fy Mab i ydwyt ti; myfi heddyw a'th genhedlais.

34 Ac am iddo ei gyfodi ef o'r meirw, nid i

ddychwelyd mwy i lygredigaeth, y dywedodd fel hyn, Rhoddaf i chwi sicr drugareddau Dafydd.

35 Ac am hynny y mae yn dywedyd mewn *psalm* arall, Ni adewi i'th Sanct weled llygredigaeth.

36 Canys Dafydd, wedi iddo wasanaethu ei genhedlaeth ei hun trwy ewyllys Duw, a hunodd, ac a ddodwyd at ei dadau, ac a welodd lygredigaeth:

37 Eithr yr hwn a gyfododd Duw, ni welodd lygredigaeth.

38 Am hynny bydded hysbys i chwi, *ha* wŷr frodyr, mai trwy hwn yr ydys yn pregethu i chwi faddeuant pechodau:

39 A thrwy hwn y cyfiawnhêir pob un sydd yn credu, oddi wrth yr holl bethau y rhai ni allech trwy gyfraith Moses gael eich cyfiawnhâu oddi wrthynt.

40 Gwyliwch gan hynny na ddêl arnoch y peth a ddywedwyd yn y prophwydi;

41 Edrychwch, O ddirmygwyr, a rhyfeddwch, a diflenwch: canys yr wyf yn gwneuthur gweithred yn eich dyddiau, gwaith ni chredwch ddim, er i neb ei ddangos i chwi.

42 ¶ A phan aeth yr Iuddewon allan o'r synagog, y Cenhedloedd a attolygasant gael pregethu y geiriau hyn iddynt y sabbath nesaf.

43 Ac wedi gollwng y gynnulleidfa, llawer o'r Iuddewon ac o'r proselytiaid crefyddol a ganlynasant Paul a Barnabas; y rhai gan lefaru wrthynt, a gynghorasant iddynt aros y'ngras Duw.

44 ¶ A'r sabbath nesaf, yr holl ddinas agos a ddaeth ynghyd i wrando gair Duw.

45 Eithr yr Iuddewon, pan welsant y torfeydd, a lanwyd o genfigen, ac a ddywedasant yn erbyn y pethau a ddywedid gan Paul, gan wrth-ddywedyd a chablu.

46 Yna Paul a Barnabas a aethant yn hŷf, ac a ddywedasant, Rhaid oedd llefaru gair Duw wrthych chwi yn gyntaf: eithr o herwydd eich bod yn ei wrthod, ac yn eich barnu eich hunain yn annheilwng o fywyd tragywyddol, wele, yr ydym yn troi at y Cenhedloedd.

47 Canys felly y gorchymynodd yr Arglwydd i ni, *gan ddywedyd,* Mi a'th osodais di yn oleuni i'r Cenhedloedd, i fod o honot yn iachawdwriaeth hyd eithaf y ddaear.

48 A'r Cenhedloedd pan glywsant, a fu lawen ganddynt, ac a ogoneddasant air yr Arglwydd: a chynnifer ag oedd wedi eu hordeinio i fywyd tragywyddol, a gredasant.

49 A gair yr Arglwydd a daenwyd trwy yr holl wlad.

50 A'r Iuddewon a annogasant y gwragedd crefyddol ac anrhydeddus, a phennaethiaid y ddinas, ac a godasant erlid yn erbyn Paul a Barnabas, ac a'u bwriasant hwy allan o'u terfynau.

51 Eithr hwy a ysgydwasant y llwch oddi wrth eu traed yn eu herbyn hwynt, ac a ddaethant i Iconium.

52 A'r disgyblion a gyflawnwyd o lawenydd, ac o'r Yspryd Glân.

PENNOD XIV.

1 *Erlid Paul a Barnabas allan o Iconium.* 8 *Paul yn iachâu y cloff efrydd yn Lystra: ac ar hynny y bobl yn tybied mai duwiau oeddynt hwy.* 19 *Llabyddio Paul.* 21 *Hwynt-hwy yn myned trwy fagad o eglwysi, gan gadarnhâu y disgyblion yn y ffydd, ac mewn dioddefgarwch:* 26 *ac wedi dychwelyd i Antiochia, yn mynegi yno beth a wnaethai Duw trwyddynt hwy.*

A DIGWYDDODD yn Iconium iddynt fyned ynghyd i synagog yr Iuddewon, a llefaru felly, fel y credodd lliaws mawr o'r Iuddewon ac o'r Groegwyr hefyd.

2 Ond yr Iuddewon anghredadin a gyffroisant feddyliau y Cenhedloedd, ac a'u gwnaethant yn ddrwg yn erbyn y brodyr.

3 Am hynny hwy a arhosasant *yno* amser mawr, gan fod yn hŷf yn yr Arglwydd, yr hwn oedd yn dwyn tystiolaeth i air ei ras, ac yn cenhadu gwneuthur arwyddion a rhyfeddodau trwy eu dwylaw hwynt.

4 Eithr lliaws y ddinas a rannwyd: a rhai oedd gyd â'r Iuddewon, a rhai gyd â'r apostolion.

5 A phan wnaethpwyd rhuthr gan y Cenhedloedd a'r Iuddewon, ynghyd â'u llywodraethwyr, i'w hamherchi *hwy,* ac i'w llabyddio,

6 Hwythau a ddeallasant *hyn,* ac a ffoisant i Lystra a Derbe, dinasoedd o Lycaonia, ac i'r wlad oddi amgylch:

7 Ac yno y buant yn efengylu.

8 ¶ Ac yr oedd gwr yn eistedd yn Lystra yn ddiffrwyth ei draed, yr hwn oedd gloff o groth ei fam, ac ni rodiasai erioed.

9 Hwn a glybu Paul yn llefaru; yr hwn wrth edrych yn graff arno, a gweled fod ganddo ffydd i gael iechyd,

10 A ddywedodd â llef uchel, Saf ar dy draed yn uniawn. Ac efe a neidiodd *i fynu,* ac a rodiodd.

11 A phan welodd y bobloedd y peth a wnaethai Paul, hwy a godasant eu llef, gan ddywedyd yn iaith Lycaonia, Y duwiau yn rhith dynion a ddisgynasant attom.

12 A hwy a alwasant Barnabas, yn Jupiter; a Phaul, yn Mercurius, oblegid efe oedd yr ymadroddwr pennaf.

13 Yna offeiriad Jupiter, yr hwn oedd o flaen eu dinas, a ddug deirw a garlantau i'r pyrth, ac a fynnasai gyd â'r bobl aberthu.

14 A'r apostolion Barnabas a Phaul, pan glywsant *hynny,* a rwygasant eu dillad, ac a neidiasant ym mhlith y bobl, gan lefain,

15 A dywedyd, *Ha* wŷr, paham y gwnewch chwi y pethau hyn? dynion hefyd ydym ninnau, yn gorfod goddef fel chwithau, ac yn pregethu i chwi ar i chwi droi oddi wrth y pethau gweigion yma at Dduw byw, yr hwn a wnaeth nef a daear, a'r môr, a'r holl bethau sydd ynddynt:

16 Yr hwn yn yr oesoedd gynt a oddefodd i'r holl genhedloedd fyned yn eu ffyrdd eu hunain.

17 Er hynny ni adawodd efe mo hono ei hun yn ddidyst, gan wneuthur daioni, a rhoddi glaw o'r nefoedd i ni, a thymhorau ffrwythlawn, a llenwi ein calonnau ni â lluniaeth ac â llawenydd.

18 Ac er dywedyd y pethau hyn, braidd yr attaliasant y bobl rhag aberthu iddynt.

19 ¶ A daeth yno Iuddewon o Antiochia ac Iconium, a hwy a berswadiasant y bobl; ac wedi llabyddio Paul, a'i llusgasant *ef* allan o'r ddinas, gan dybied ei fod ef wedi marw.

20 Ac fel yr oedd y disgyblion yn sefyll o'i amgylch, efe a gyfododd, ac a aeth i'r ddinas: a thrannoeth efe a aeth allan, *efe* a Barnabas, i Derbe.

21 Ac wedi iddynt bregethu yr efengyl i'r ddinas honno, ac ennill llawer o ddisgyblion, hwy a ddychwelasant i Lystra, ac Iconium, ac Antiochia,

22 Gan gadarnhâu eneidiau y disgyblion, *a'u* cynghori i aros yn y ffydd, ac mai trwy lawer o orthrymderau y mae yn rhaid i ni fyned i deyrnas Dduw.

23 Ac wedi ordeinio iddynt henuriaid ym

mhob eglwys, a gweddïo gyd âg ymprydiau, hwy a'u gorchymynasant hwynt i'r Arglwydd, yr hwn y credasent ynddo.
24 Ac wedi iddynt dramwy trwy Pisidia, hwy a ddaethant i Pamphylia.
25 Ac wedi pregethu y gair yn Perga, hwy a ddaethant i waered i Attalia:
26 Ac oddi yno a fordwyasant i Antiochia, o'r lle yr oeddynt wedi eu gorchymyn i ras Duw i'r gorchwyl a gyflawnasant.
27 Ac wedi iddynt ddyfod a chynnull yr eglwys ynghyd, adrodd a wnaethant faint o bethau a wnaethai Duw gyd â hwy, ac iddo ef agoryd i'r Cenhedloedd ddrws y ffydd.
28 Ac yno yr arhosasant hwy dros hir o amser gyd â'r disgyblion.

PENNOD XV.

1 *Ymryson mawr yn cyfodi ynghylch yr enwaediad: 6 yr apostolion yn ymgynghori ynghylch hynny; 22 ac yn anfon eu meddwl trwy lythyrau at yr eglwysi. 36 Paul a Barnabas, wedi bwriadu myned i ymweled â'r brodyr, yn ymrafaelio, ac yn ymadael â'u gilydd.*

A RHAI wedi dyfod i waered o Judea, a ddysgasant y brodyr, *gan ddywedyd*, Onid enwaedir chwi yn ol defod Moses, ni ellwch fod yn gadwedig.
2 *A* phan ydoedd ymryson a dadleu nid bychan gan Paul a Barnabas yn eu herbyn, hwy a ordeiniasant fyned o Paul a Barnabas, a rhai eraill o honynt, i fynu i Jerusalem, at yr apostolion a'r henuriaid, ynghylch y cwestiwn yma.
3 Ac wedi eu hebrwng gan yr eglwys, hwy a dramwyasant trwy Phenice a Samaria, gan fynegi troad y Cenhedloedd. A hwy a barasant lawenydd mawr i'r brodyr oll.
4 Ac wedi eu dyfod hwy i Jerusalem, hwy a dderbyniwyd gan yr eglwys, a *chan* yr apostolion, a *chan* yr henuriaid; a hwy a fynegasant yr holl bethau a wnaethai Duw gyd â hwynt.
5 Eithr cyfododd rhai o sect y Phariseaid y rhai oedd yn credu, gan ddywedyd, Mai rhaid iddynt eu henwaedu, a gorchymyn cadw deddf Moses.
6 ¶ A'r apostolion a'r henuriaid a ddaethant ynghyd i edrych am y matter yma.
7 Ac wedi bod ymddadleu mawr, cyfododd Petr, ac a ddywedodd wrthynt, *Ha* wŷr frodyr, chwi a wyddoch ddarfod i Dduw er ys talm o amser yn ein plith ni fy ethol i, i gael o'r Cenhedloedd trwy fy ngenau i glywed gair yr efengyl, a chredu.
8 A Duw, adnabyddwr calonnau, a ddug dystiolaeth iddynt, gan roddi iddynt yr Yspryd Glân, megis ag i ninnau:
9 Ac ni wnaeth *efe* ddim gwahaniaeth rhyngom ni a hwynt, gan buro eu calonnau hwy trwy ffydd.
10 Yn awr gan hynny paham yr ydych chwi yn temtio Duw, i ddodi iau ar warrau y disgyblion, yr hon nid allai ein tadau ni na ninnau ei dwyn?
11 Eithr trwy ras yr Arglwydd Iesu Grist, yr ydym ni yn credu ein bod yn gadwedig yr un modd a hwythau.
12 ¶ A'r holl liaws a ddistawodd, ac a wrandawodd ar Barnabas a Phaul, yn mynegi pa arwyddion a rhyfeddodau *eu maint* a wnaethai Duw ym mhlith y Cenhedloedd trwyddynt hwy.
13 ¶ Ac wedi iddynt ddistewi, attebodd Iago, gan ddywedyd, *Ha* wŷr frodyr, gwrandewch arnaf fi.
14 Simeon a fynegodd pa wedd yr ymwelodd Duw ar y cyntaf, i gymmeryd o'r Cenhedloedd bobl i'w enw.
15 Ac â hyn y cyttuna geiriau y prophwydi; megis y mae yn ysgrifenedig,
16 Ar ol hyn y dychwelaf, ac yr adeiladaf drachefn dabernacl Dafydd, yr hwn sydd wedi syrthio: a'i fylchau ef a adeiladaf drachefn, ac a'i cyfodaf eilchwyl:
17 Fel y byddo i hyn a weddiller o ddynion geisio yr Arglwydd, ac i'r holl Genhedloedd, y rhai y gelwir fy enw i arnynt, medd yr Arglwydd, yr hwn sydd yn gwneuthur yr holl bethau hyn.
18 Hysbys i Dduw yw ei weithredoedd oll erioed.
19 O herwydd paham fy marn i yw, na flinom y rhai o'r Cenhedloedd a droisant at Dduw:
20 Eithr ysgrifenu o honom ni attynt, ar ymgadw o honynt oddi wrth halogrwydd delwau, a godineb, ac *oddi wrth* y peth a dagwyd, ac *oddi wrth* waed.
21 Canys y mae i Moses ym mhob dinas, er yr hen amseroedd, rai a'i pregethant ef, gan fod yn ei ddarllen yn y synagogau bob sabbath.
22 Yna y gwelwyd yn dda gan yr apostolion a'r henuriaid, ynghyd â'r holl eglwys, anfon gwŷr etholedig o honynt eu hunain, i Antiochia, gyd â Phaul a Barnabas; *sef* Judas a gyfenwir Barsabas, a Silas, gwŷr rhagorol ym mhlith y brodyr:
23 A *hwy* a ysgrifenasant gyd â hwynt fel hyn; Yr apostolion, a'r henuriaid, a'r brodyr, at y brodyr y rhai sydd o'r Cenhedloedd yn Antiochia, a Syria, a Cilicia, yn anfon annerch.
24 Yn gymmaint a chlywed o honom ni, i rai a aethant allan oddi wrthym ni eich trallodi chwi â geiriau, gan ddymchwelyd eich eneidiau chwi, a dywedyd *fod* yn rhaid enwaedu arnoch, a chadw y ddeddf; i'r rhai ni roisem ni *gyfryw* orchymyn:
25 Ni a welsom yn dda, wedi i ni ymgynnull yn gyttûn, anfon gwŷr etholedig attoch, gyd â'n hanwylyd Barnabas a Phaul;
26 Gwŷr a roisant eu heneidiau dros enw ein Harglwydd ni Iesu Grist.
27 Ni a anfonasom gan hynny Judas a Silas; a hwythau ar air a fynegant *i chwi* yr un pethau.
28 Canys gwelwyd yn dda gan yr Yspryd Glân, a chennym ninnau, na ddodid arnoch faich ychwaneg nâ'r pethau anghenrheidiol hyn:
29 Bod i chwi ymgadw oddi wrth yr hyn a aberthwyd i eilunod, a gwaed, ac oddi wrth y peth a dagwyd, ac oddi wrth odineb: oddi wrth yr hyn bethau os ymgedwch, da y gwnewch. Byddwch iach.
30 Felly wedi eu gollwng hwynt ymaith, hwy a ddaethant i Antiochia: ac wedi cynnull y lliaws ynghyd, hwy a roisant y llythyr.
31 Ac wedi iddynt *ei* ddarllen, llawenychu a wnaethant am y diddanwch.
32 Judas hefyd a Silas, a hwythau yn brophwydi, trwy lawer o ymadrodd a ddiddanasant y brodyr, ac a'*u* cadarnhasant.
33 Ac wedi iddynt aros *yno* dros amser, hwy a ollyngwyd ymaith mewn heddwch, gan y brodyr, at yr apostolion.
34 Eithr gwelodd Silas yn dda aros yno.
35 A Phaul a Barnabas a arhosasant yn Antiochia, gan ddysgu ac efengylu gair yr Arglwydd, gyd â llawer eraill hefyd.
36 ¶ Ac wedi rhai dyddiau, dywedodd Paul wrth Barnabas, Dychwelwn ac ymwelwn â'n brodyr, ym mhob dinas y pre

asom air yr Arglwydd ynddynt, *i weled* pa
fodd y maent hwy.
37 A Barnabas a gynghorodd gymmeryd
gyd â hwynt Ioan, yr hwn a gyfenwid Marc.
38 Ond ni welai Paul yn addas gymmeryd
hwnnw gyd â hwynt, yr hwn a dynnasai
oddi wrthynt o Pamphylia, ac nid aethai gyd
â hwynt i'r gwaith.
39 A bu gymmaint cynnwrf *rhyngddynt*,
fel yr ymadawsant oddi wrth eu gilydd; ac y
cymmerth Barnabas Marc gyd âg ef, ac y
mordwyodd i Cyprus:
40 Eithr Paul a ddewisodd Silas, ac a aeth
ymaith, wedi ei orchymyn i ras Duw gan y
brodyr.
41 Ac efe a dramwyodd trwy Syria a Cilicia,
gan gadarnhâu yr eglwysi.

PENNOD XVI.

1 *Paul, wedi enwaedu ar Timothëus,* 7 *ac wedi ei alw gan yr Ysbryd,* 14 *yn troi Lydia:* 16 *yn bwrw allan ysbryd dewiniaeth;* 19 *ac am hynny Silas ac yntau yn cael eu fflangellu, a'u carcharu:* 26 *agoryd drysau y carchar:* 31 *troi ceidwad y carchar,* 37 *a'u gwaredu hwythau.*

YNA y daeth efe i Derbe ac i Lystra. Ac
wele, yr oedd yno ryw ddisgybl, a'i enw
Timothëus, mab i ryw wraig yr hon oedd
Iuddewes, ac yn credu; a'i dad *oedd* Roegwr.
2 Yr hwn oedd yn cael gair da gan y brodyr
oedd yn Lystra, ac *yn* Iconium.
3 Paul a fynnai i hwn fyned allan gyd âg
ef; ac *efe* a'i cymmerth ac a'i henwaedodd ef,
o achos yr Iuddewon oedd yn y lleoedd hyn-
ny: canys hwy a wyddent bawb mai Groegwr
oedd ei dad ef.
4 Ac fel yr oeddynt yn ymdaith trwy y
dinasoedd, hwy a roisant arnynt gadw y
gorchymynion a ordeiniesid gan yr apostolion
a'r henuriaid y rhai oedd yn Jerusalem.
5 Ac felly yr eglwysi a gadarnhâwyd yn
y ffydd, ac a gynnyddasant mewn rhifedi
beunydd.
6 Ac wedi iddynt dramwy trwy Phrygia, a
gwlad Galatia, a gwarafun iddynt gan yr Ys-
pryd Glân bregethu y gair yn Asia;
7 Pan ddaethant i Mysia, hwy a geisiasant
fyned i Bithynia: ac ni oddefodd yr Ysbryd
iddynt.
8 Ac wedi myned heibio i Mysia, hwy a
aethant i waered i Troas.
9 A gweledigaeth a ymddangosodd i Paul
liw nos: Rhyw wr o Macedonia a safai, ac a
ddeisyfai arno, ac a ddywedai, Tyred drosodd
i Macedonia, a chymmorth ni.
10 A phan welodd efe y weledigaeth, yn
ebrwydd ni a geisiasom fyned i Macedonia;
gan gwbl gredu alw o'r Arglwydd nyni i
efengylu iddynt hwy.
11 Am hynny, wedi myned ymaith o Troas,
ni a gyrchasom yn uniawn i Samothracia; a
thrannoeth i Neapolis:
12 Ac oddi yno i Philippi, yr hon sydd brif-
ddinas o barth o Macedonia, dinas rydd: ac
ni a fuom yn aros yn y ddinas honno ddydd-
iau rai.
13 Ac ar y dydd sabbath ni a aethom allan
o'r ddinas i lân afon, lle y byddid arferol o
weddïo; ac ni a eisteddasom, ac a lefarasom
wrth y gwragedd a ddaethant ynghyd.
14 ¶ A rhyw wraig a'i henw Lydia, un yn
gwerthu porphor, o ddinas y Thyatiriaid, yr
hon oedd yn addoli Duw, a wrandawodd; yr
hon yr agorodd yr Arglwydd ei chalon, i ddal
ar y pethau a leferid gan Paul.
15 Ac wedi ei bedyddio hi a'i theulu, hi a
ddymunodd *arnom*, gan ddywedyd, Os barn-
asoch fy mod i yn ffyddlawn i'r Arglwydd,
deuwch i mewn i'm tŷ, ac arhoswch *yno.* A
hi a'n cymhellodd ni.
16 ¶ A digwyddodd, a ni yn myned i weddïo,
i ryw langces, yr hon oedd ganddi ysbryd
dewiniaeth, gyfarfod â ni; yr hon oedd yn
peri llawer o elw i'w meistriaid, wrth ddy-
wedyd dewiniaeth.
17 Hon a ddilynodd Paul a ninnau, ac a
lefodd, gan ddywedyd, Y dynion hyn ydynt
weision y Duw goruchaf, y rhai sydd yn
mynegi i chwi ffordd iachawdwriaeth.
18 A hyn a wnaeth hi dros ddyddiau lawer.
Eithr Paul yn flin ganddo, a drodd, ac a ddy-
wedodd wrth yr ysbryd, Yr ydwyf yn gor-
chymyn i ti, yn enw Iesu Grist, fyned allan
o honi. Ac efe a aeth allan yr awr honno.
19 ¶ A phan welodd ei meistriaid hi fyned
gobaith eu helw hwynt ymaith, hwy a
ddaliasant Paul a Silas, ac a'*u* llusgasant *hwy*
i'r farchnadfa, at y llywodraethwyr;
20 Ac a'u dygasant hwy at y swyddogion,
ac a ddywedasant, Y mae y dynion hyn, y
rhai ydynt Iuddewon, yn llwyr-gythryblio
ein dinas ni,
21 Ac yn dysgu defodau y rhai nid ydyw
rydd i ni eu derbyn, na'u gwneuthur, y rhai
ydym Rufeinwyr.
22 A'r dyrfa a safodd i fynu ynghyd yn eu
herbyn hwy; a'r swyddogion, gan rwygo
eu dillad, a orchymynasant *eu* curo *hwy* â
gwialen.
23 Ac wedi rhoddi gwïalennodiau lawer
iddynt, hwy a'*u* taflasant i garchar; gan
orchymyn i geidwad y carchar eu cadw hwy
yn ddïogel.
24 Yr hwn, wedi derbyn y cyfryw orchy-
myn, a'*u* bwriodd hwy i'r carchar nesaf i
mewn, ac a wnaeth eu traed hwy yn sicr yn
y cyffion.
25 ¶ Ac ar hanner nos Paul a Silas oedd yn
gweddïo, ac yn canu mawl i Dduw: a'r
carcharorion a'u clywsant hwy.
26 Ac yn ddisymmwth y bu daeargryn
mawr, hyd oni siglwyd seiliau y carchar: ac
yn ebrwydd yr holl ddrysau a agorwyd, a
rhwymau pawb a aethant yn rhyddion.
27 A phan ddeffrôdd ceidwad y carchar, a
chanfod drysau y carchar yn agored, efe a
dynnodd ei gleddyf, ac a amcanodd ei ladd
ei hun; gan dybied ffoi o'r carcharorion
ymaith.
28 Eithr Paul a lefodd â llef uchel, gan
ddywedyd, Na wna i ti dy hun ddim niwed;
canys yr ydym ni yma oll.
29 Ac wedi galw am oleu, efe a ruthrodd i
mewn, ac yn ddychrynedig efe a syrthiodd i
lawr ger bron Paul a Silas,
30 Ac a'u dug hwynt allan, ac a ddywed-
odd, O feistriaid, beth sydd raid i mi ei
wneuthur, fel y byddwyf gadwedig?
31 A hwy a ddywedasant, Cred yn yr Ar-
glwydd Iesu Grist, a chadwedig fyddi, ti a'th
deulu.
32 A hwy a draethasant iddo air yr Ar-
glwydd, ac i bawb oedd yn ei dŷ ef.
33 Ac efe a'u cymmerth hwy yr awr honno
o'r nos, ac a olchodd *eu* briwiau; ac efe a
fedyddiwyd, a'r eiddo oll, yn y man.
34 Ac wedi iddo eu dwyn hwynt i'w dŷ, efe
a osododd fwyd ger eu bron hwy, ac a fu
lawen, gan gredu i Dduw, efe a'i holl deulu.
35 A phan aeth hi yn ddydd, y swyddogion
a anfonasant y ceisiaid, gan ddywedyd,
Gollwng ymaith y dynion hynny.
36 A cheidwad y carchar a fynegodd y
geiriau hyn wrth Paul, Y swyddogion a an-
fonasant i'ch gollwng chwi ymaith: yn awr

gan hynny cerddwch ymaith; ewch mewn heddwch.

37 Eithr Paul a ddywedodd wrthynt, Wedi iddynt ein curo yn gyhoedd heb ein barnu, a ninnau yn Rhufeinwyr, hwy a'n bwriasant ni i garchar; ac yn awr a ydynt hwy yn ein bwrw ni allan yn ddirgel? nid felly; ond deuant hwy eu hunain, a dygant ni allan.

38 A'r ceisiaid a fynegasant y geiriau hyn i'r swyddogion. A hwy a ofnasant, pan glywsant mai Rhufeiniaid oeddynt.

39 A hwy a ddaethant ac a attolygasant arnynt, ac a'*u* dygasant allan, ac a ddeisyfasant arnynt fyned allan o'r ddinas.

40 Ac wedi myned allan o'r carchar, hwy a aethant i mewn at Lydia: ac wedi gweled y brodyr, hwy a'u cysurasant, ac a ymadawsant.

PENNOD XVII.

1 *Paul yn pregethu yn Thessalonica: 4 lle y*
mae rhai yn credu, ac eraill yn ei erlid ef. 10
Ei anfon ef i Berea, ac yntau yn pregethu
yno; 13 ac wedi ei erlid yn Thessalonica, 15
yn dyfod i Athen; ac yno yn ymresymmu, ac
yn pregethu iddynt hwy y Duw byw, yr hwn
nid adwaenent: 34 ac wrth hynny bagad yn
troi at Grist.

GWEDI iddynt dramwy trwy Amphipolis ac Apolonia, hwy a ddaethant i Thessalonica, lle yr oedd synagog i'r Iuddewon.

2 A Phaul, yn ol ei arfer, a aeth i mewn attynt, a thros dri sabbath a ymresymmodd â hwynt allan o'r ysgrythyrau,

3 Gan egluro a dodi ger eu bronnau, mai rhaid oedd i Grist ddioddef, a chyfodi oddi wrth y meirw: ac mai hwn yw y Crist Iesu, yr hwn yr wyf fi yn ei bregethu i chwi.

4 A rhai o honynt a gredasant, ac a ymwasgasant â Phaul a Silas, ac o'r Groegwyr crefyddol llaws mawr, ac o'r gwragedd pennaf nid ychydig.

5 ¶ Eithr yr Iuddewon y rhai oedd heb gredu, gan genfigennu, a gymmerasant attynt ryw ddynion drwg o grwydriaid; ac wedi casglu tyrfa, hwy a wnaethant gyffro yn y ddinas, ac a osodasant ar dŷ Jason, ac a geisiasant eu dwyn hwynt allan at y bobl.

6 A phan na chawsant hwynt, hwy a lusgasant Jason, a rhai o'r brodyr, at bennaethiaid y ddinas, gan lefain, Y rhai sydd yn aflonyddu y byd, *y rhai hynny* a ddaethant yma hefyd;

7 Y rhai a dderbyniodd Jason; ac y mae y rhai hyn oll yn gwneuthur yn erbyn ordeiniadau Cesar, gan ddywedyd fod brenhin arall, *sef* Iesu.

8 A hwy a gyffroisant y dyrfa, a llywodraethwyr y ddinas hefyd, wrth glywed y pethau hyn.

9 Ac wedi iddynt gael sicrwydd gan Jason a'r lleill, hwy a'u gollyngasant hwynt ymaith.

10 ¶ A'r brodyr yn ebrwydd o hŷd nos a anfonasant Paul a Silas i Berea: y rhai wedi eu dyfod *yno*, a aethant i synagog yr Iuddewon.

11 Y rhai hyn oedd foneddigeiddiach ná'r rhai oedd yn Thessalonica, y rhai a dderbyniasant y gair gyd â phob parodrwydd meddwl, gan chwilio beunydd yr ysgrythyrau, a oedd y pethau hyn felly.

12 Felly llawer o honynt a gredasant, ac o'r Groegesau parchedig, ac o wŷr nid ychydig.

13 A phan wybu yr Iuddewon o Thessalonica fod gair Duw yn ei bregethu gan Paul yn Berea hefyd, hwy a ddaethant yno hefyd, gan gyffrôi y dyrfa.

14 Ac yna yn ebrwydd y brodyr a anfonasant Paul ymaith, i fyned megis i'r môr: ond Silas a Thimotheus a arhosasant yno.

15 A chyfarwyddwyr Paul a'i dygasant ef hyd Athen: ac wedi derbyn gorchymyn at Silas a Thimotheus, ar iddynt ddyfod atto ar ffrwst, hwy a aethant ymaith.

16 ¶ A thra yr ydoedd Paul yn aros am danynt yn Athen, ei yspryd a gynnyrfwyd ynddo, wrth weled y ddinas wedi ymroi i eilunod.

17 O herwydd hynny yr ymresymmodd efe yn y synagog â'r Iuddewon, ac â'r rhai crefyddol, ac yn y farchnad beunydd â'r rhai a gyfarfyddent âg ef.

18 A rhai *o'r* philosophyddion o'r Epicuriaid, ac o'r Stoiciaid, a ymddadleuasant âg ef: a rhai a ddywedasant, Beth a fynnai y siaradwr hwn ei ddywedyd? a rhai, Tebyg yw ei fod ef yn mynegi duwiau dieithr: am ei fod yn pregethu yr Iesu, a'r adgyfodiad, iddynt.

19 A hwy a'i daliasant ef, ac a'i dygasant i Areopagus, gan ddywedyd, A allwn ni gael gwybod beth *yw* y ddysg newydd hon, a draethir gennyt?

20 Oblegid yr wyt ti yn dwyn rhyw bethau dieithr i'n clustiau ni: am hynny ni a fynnem wybod beth a allai y pethau hyn fod.

21 (A'r holl Atheniaid, a'r dieithriaid y rhai oedd yn ymdeithio yno, nid oeddynt yn cymmeryd hamdden i ddim arall, ond i ddywedyd neu i glywed rhyw newydd)

22 ¶ Yna y safodd Paul y'nghanol Areopagus ac a ddywedodd, *Ha* wŷr Atheniaid, mi a'ch gwelaf chwi ym mhob peth yn dra choelgrefyddol.

23 Canys wrth ddyfod heibio, ac edrych ar eich defosiynau, mi a gefais allor yn yr hon yr ysgrifenasid, I'R DUW NID ADWAENIR. Yr hwn gan hynny yr ydych chwi heb ei adnabod yn ei addoli, hwnnw yr wyf fi yn ei fynegi i chwi.

24 Y Duw a wnaeth y byd, a phob peth sydd ynddo, gan ei fod yn Arglwydd nef a daear, nid yw yn trigo mewn temlau o waith dwylaw;

25 Ac nid â dwylaw dynion y gwasanaethir ef, fel pe bai arno eisieu dim; gan ei fod ef yn rhoddi i bawb fywyd, ac anadl, a phob peth oll.

26 Ac *efe* a wnaeth o un gwaed, bob cenedl o ddynion, i breswylio ar holl wyneb y ddaear, ac a bennodd yr amseroedd rhagosodedig, a therfynau eu preswylfod hwynt;

27 Fel y ceisient yr Arglwydd, os gallent ymbalfalu am dano ef, a'i gael, er nad yw efe yn ddiau neppell oddi wrth bob un o honom:

28 Oblegid ynddo ef yr ydym ni yn byw, yn symmud, ac yn bod; megis y dywedodd rhai o'ch poëtau chwi eich hunain. Canys ei hiliogaeth ef hefyd ydym ni.

29 Gan ein bod ni gan hynny yn hiliogaeth Duw, ni ddylem ni dybied fod y Duwdod yn debyg i aur, neu arian, neu faen, o gerfiad celfyddyd a dychymmyg dyn.

30 A Duw, wedi esgeuluso amseroedd yr anwybodaeth hon, sydd yr awrhon yn gorchymyn i bob dyn ym mhob man edifarhâu:

31 O herwydd iddo osod diwrnod yn yr hwn y barna efe y byd mewn cyfiawnder, trwy y gwr a ordeiniodd efe; gan roddi ffydd i bawb, o herwydd darfod iddo ei gyfodi ef oddi wrth y meirw.

32 ¶ A phan glywsant sôn am adgyfodiad y meirw, rhai a watwarasant; a rhai a ddy-

wedasant, Ni a'th wrandawn drachefn am y peth hwn.

33 Ac felly Paul a aeth allan o'u plith hwynt.

34 Eithr rhai gwŷr a lynasant wrtho, ac a gredasant: ym mhlith y rhai *yr oedd* Dionysius yr Areopagiad, a gwraig a'i henw Damaris, ac eraill gyd â hwynt.

ENNOD XVIII.

1 *Paul yn gweithio â'i ddwylaw, ac yn pregethu*
yn Corinth i'r Cenhedloedd. 9 *Yr Arglwydd*
yn ei gysuro ef trwy weledigaeth. 12 *Achwyn*
arno ef ger bron Gàlio y rhaglaw: yntau yn
cael ei ollwng ymaith; 18 *ac wedi hynny yn*
tramwy o ddinas i ddinas, ac yn nerthu y
disgyblion. 24 *Apòlos, wedi ei ddysgu yn*
fanylach gan Acwila a Phriscila, 28 *yn preg-*
ethu Crist gyd â nerth mawr.

AR ol y pethau hyn, Paul a ymadawodd âg Athen, ac a ddaeth i Corinth.

2 Ac wedi iddo gael rhyw Iuddew a'i enw Acwila, un o Pontus o genedl, wedi dyfod yn hwyr o'r Ital, a'i wraig Priscila (am orchymyn o Claudius i'r Iuddewon oll fyned allan o Rufain) efe a ddaeth attynt.

3 Ac, o herwydd ei fod o'r un gelfyddyd, efe a arhoes gyd â hwynt, ac a weithiodd (canys gwneuthurwyr pebyll oeddynt wrth eu celfyddyd)

4 Ac efe a ymresymmodd yn y synagog bob sabbath, ac a gynghorodd yr Iuddewon, a'r Groegiaid.

5 A phan ddaeth Silas a Thimothëus o Macedonia, bu gyfyng ar Paul yn yr yspryd, ac *efe* a dystiolaethodd i'r Iuddewon, mai Iesu oedd Crist.

6 A hwythau gwedi ymosod yn ei erbyn, a chablu, efe a ysgydwodd *ei* ddillad, ac a ddywedodd wrthynt, *Bydded* eich gwaed chwi ar eich pennau eich hunain; glân *ydwyf* fi: o hyn allan mi a âf at y Cenhedloedd.

7 ¶ Ac wedi myned oddi yno, efe a ddaeth i dŷ un a'i enw Justus, *un* oedd yn addoli Duw, tŷ yr hwn oedd yn cyffwrdd â'r synagog.

8 A Chrispus yr arch-synagogydd a gredodd yn yr Arglwydd, a'i holl dŷ: a llawer o'r Corinthiaid, wrth wrando, a gredasant, ac a fedyddiwyd.

9 A'r Arglwydd a ddywedodd wrth Paul trwy weledigaeth liw nos, Nac ofna; eithr llefara, ac na thaw:

10 Canys yr wyf fi gyd â thi, ac ni esyd neb arnat, i wneuthur niwed i ti: o herwydd y mae i mi bobl lawer yn y ddinas hon.

11 Ac efe a arhoes *yno* flwyddyn a chwe mis, yn dysgu gair Duw yn eu plith hwynt.

12 ¶ A phan oedd Gàlio yn rhaglaw yn Achaia, cyfododd yr Iuddewon yn unfryd yn erbyn Paul, ac a'i dygasant ef i'r frawdle,

13 Gan ddywedyd, Y mae hwn yn annog dynion i addoli Duw yn erbyn y ddeddf.

14 Ac fel yr oedd Paul yn amcanu agoryd ei enau, dywedodd Gàlio wrth yr Iuddewon, Pe buasai gam, neu ddrwg weithred, O Iuddewon, wrth reswm myfi a gyd-ddygaswn a chwi:

15 Eithr os y cwestiwn sydd am ymadrodd, ac enwau, a'r ddeddf sydd yn eich plith chwi, edrychwch eich hunain; canys ni fyddaf fi farnwr am y pethau hyn.

16 Ac efe a'u gyrrodd hwynt oddi wrth y frawdle.

17 A'r holl Roegwyr a gymmerasant Sosthe-
--- yr arch-synagogydd, ac a'i curasant o
y frawdle. Ac nid oedd Galio yn gofalu
'm o'r pethau hynny.

18 ¶ Eithr Paul, wedi aros etto ddyddiau lawer, a ganodd yn iach i'r brodyr, ac a fordwyodd ymaith i Syria, a chyd âg ef Priscila ac Acwila; gwedi iddo gneifio *ei* ben yn Cenchrea: canys yr oedd arno adduned.

19 Ac efe a ddaeth i Ephesus, ac a'u gadawodd hwynt yno; eithr efe a aeth i'r synagog, ac a ymresymmodd â'r Iuddewon.

20 A phan ddymunasant *arno* aros gyd â hwynt dros amser hŵy, ni chaniattâodd efe:

21 Eithr efe a ganodd yn iach iddynt, gan ddywedyd, Y mae yn anghenrhaid i mi gadw yr wyl sydd yn dyfod yn Jerusalem; ond os myn Duw, mi a ddeuaf yn fy ol attoch chwi drachefn. Ac efe a aeth ymaith o Ephesus.

22 Ac wedi iddo ddyfod i waered i Cesarea, efe a aeth i fynu ac a gyfarchodd yr eglwys, ac a ddaeth i waered i Antiochia.

23 Ac wedi iddo dreulio talm o amser, efe a aeth ymaith, gan dramwy trwy wlad Galatia, a Phrygia, mewn trefn, a chadarnhâu yr holl ddisgyblion.

24 ¶ Eithr rhyw Iuddew, a'i enw Apòlos, Alexandriad o genedl, gwr ymadroddus, cadarn yn yr ysgrythyrau, a ddaeth i Ephesus.

25 Hwn oedd wedi dechreu dysgu iddo ffordd yr Arglwydd: ac *efe* yn wresog yn yr yspryd, a lefarodd, ac a athrawiaethodd yn ddiwyd y pethau a berthynent i'r Arglwydd, heb ddeall ond bedydd Ioan yn unig.

26 A hwn a ddechreuodd lefaru yn hŷf yn y synagog: a phan glybu Acwila a Phriscila, hwy a'i cymmerasant ef attynt, ac a agorasant iddo ffordd Duw yn fanylach.

27 A phan oedd efe yn ewyllysio myned i Achaia, y brodyr, gan annog, a ysgrifenasant at y disgyblion i'w dderbyn ef. Yr hwn, wedi ei ddyfod, a gynnorthwyodd lawer ar y rhai a gredasent trwy ras.

28 Canys efe a orchfygodd yr Iuddewon yn egnïol, ar gyhoedd, gan ddangos trwy ysgrythyrau, mai Iesu yw Crist.

PENNOD XIX.

6 *Rhoddi yr Yspryd Glân trwy ddwylaw Paul.*
9 *Yr Iuddewon yn cablu ei athrawiaeth ef, yr*
hon a gadarnhëir trwy wyrthiau. 13 *Y*
consurwyr Iuddewaidd 16 *yn cael eu curo*
gan y cythraul. 19 *Llosgi y llyfrau consurio.*
24 *Demetrius, o chwant elw, yn codi terfysg*
mawr yn erbyn Paul: 35 *ac ysgolhaig y*
ddinas yn llonyddu y derfysg.

A DIGWYDDODD, tra fu Apòlos yn Corinth, wedi i Paul dramwy trwy y parthau uchaf, ddyfod o hono ef i Ephesus: ac wedi iddo gael rhyw ddisgyblion,

2 Efe a ddywedodd wrthynt, A dderbyniasoch chwi yr Yspryd Glân er pan gredasoch? A hwy a ddywedasant wrtho, Ni chawsom ni gymmaint a chlywed a oes Yspryd Glân.

3 Ac efe a ddywedodd wrthynt, I ba beth gan hynny y bedyddiwyd chwi? Hwythau a ddywedasant, I fedydd Ioan.

4 A dywedodd Paul, Ioan yn ddiau a fedyddiodd â bedydd edifeirwch, gan ddywedyd wrth y bobl am gredu yn yr hwn oedd yn dyfod ar ei ol ef, sef yng Nghrist Iesu.

5 A phan glywsant hwy *hyn*, hwy a fedyddiwyd yn enw yr Arglwydd Iesu.

6 Ac wedi i Paul ddodi *ei* ddwylaw arnynt, yr Yspryd Glân a ddaeth arnynt: a hwy a draethasant â thafodau, ac a brophwydasant.

7 A'r gwyr oll oeddynt ynghylch deuddeg.

8 Ac efe a aeth i mewn i'r synagog, ac a lefarodd yn hŷ dros dri mis, gan ymresymmu a chynghori y pethau *a berthynent* i deyrnas Dduw.

9 Eithr pan oedd rhai wedi caledu, ac heb gredu, gan ddywedyd yn ddrwg am y ffordd honno ger bron y lliaws, efe a dynnodd ymaith oddi wrthynt, ac a neillduodd y disgyblion; gan ymresymmu beunydd yn ysgol un Tyrannus.
10 A hyn a fu dros yspaid dwy flynedd, hyd oni ddarfu i bawb a oedd yn trigo yn Asia, yn Iuddewon a Groegiaid, glywed gair yr Arglwydd Iesu.
11 A gwyrthiau rhagorol a wnaeth Duw trwy ddwylaw Paul:
12 Hyd oni ddygid at y cleifion, oddi wrth ei gorph ef, napcynau neu foledau; a'r clefydau a ymadawai â hwynt, a'r ysprydion drwg a aent allan o honynt.
13 ¶ Yna rhai o'r Iuddewon crwydraidd, *y rhai oedd* gonsurwyr, a gymmerasant arnynt enwi uwch ben y rhai oedd âg ysprydion drwg ynddynt, enw yr Arglwydd Iesu, gan ddywedyd, Yr ydym ni yn eich tynghedu chwi trwy yr Iesu, yr hwn y mae Paul yn ei bregethu.
14 Ac yr oedd rhyw saith o feibion i Scefa, Iuddew, *ac* arch-offeiriad, y rhai oedd yn gwneuthur hyn.
15 A'r yspryd drwg a attebodd ac a ddywedodd, Yr Iesu yr wyf yn ei adnabod, a Phaul a adwaen; eithr pwy ydych chwi?
16 A'r dyn yr hwn yr oedd yr yspryd drwg ynddo, a ruthrodd arnynt, ac a'u gorchfygodd, ac a fu drwm yn eu herbyn; hyd oni ffoisant hwy allan o'r tŷ hwnnw, yn noethion ac yn archolledig.
17 A hyn a fu hysbys gan yr holl Iuddewon a'r Groegiaid hefyd, y rhai oedd yn preswylio yn Ephesus; ac ofn a syrthiodd arnynt oll, ac enw yr Arglwydd Iesu a fawrygwyd.
18 A llawer o'r rhai a gredasant a ddaethant, ac a gyffesasant, ac a fynegasant eu gweithredoedd.
19 Llawer hefyd o'r rhai a fuasai yn gwneuthur rhodreswaith, a ddygasant eu llyfrau ynghyd, ac a'u llosgasant y'ngŵydd pawb: a hwy a fwriasant eu gwerth hwy, ac a'i cawsant yn ddengmil a deugain o *ddarnau* arian.
20 Mor gadarn y cynnyddodd gair yr Arglwydd, ac y cryfhâodd.
21 ¶ A phan gyflawnwyd y pethau hyn, arfaethodd Paul yn yr yspryd, gwedi iddo dramwy trwy Macedonia ac Achaia, fyned i Jerusalem; gan ddywedyd, Gwedi i mi fod yno, rhaid i mi weled Rhufain hefyd.
22 Ac wedi anfon i Macedonia ddau o'r rhai oedd yn gweini iddo, *sef* Timothëus ac Erastus, efe ei hun a arhosodd dros amser yn Asia.
23 ¶ A bu ar yr amser hwnnw drallod nid bychan ynghylch y ffordd honno.
24 Canys rhyw un a'i enw Demetrius, gôf arian, yn gwneuthur temlau arian i Diana, oedd yn peri elw nid bychan i'r crefftwyr;
25 Y rhai a alwodd efe, ynghyd â gweithwyr y cyfryw bethau hefyd, ac a ddywedodd, *Ha* wŷr, chwi a wyddoch mai oddi wrth yr elw hwn y mae ein golud ni:
26 Chwi a welwch hefyd ac a glywch, nid yn unig yn Ephesus, eithr agos dros Asia oll, ddarfod i'r Paul yma berswadio a throi llawer o bobl ymaith, wrth ddywedyd nad ydyw dduwiau y rhai a wneir â dwylaw.
27 Ac nid yw yn unig yn enbyd i ni, ddyfod y rhan hon i ddirmyg; eithr hefyd bod cyfrif teml y dduwies fawr Diana yn ddiddym, a bod hefyd ddistrywio ei mawrhydi hi, yr hon y mae Asia oll a'r byd yn ei haddoli.
28 A phan glywsant, hwy a lanwyd o ddigofaint; ac a lefasant, gan ddywedyd, Mawr *yw* Diana yr Ephesiaid.
29 A llanwyd yr holl ddinas o gythrwfl: a hwy a ruthrasant yn unfryd i'r orsedd, gwedi cipio Gaius ac Aristarchus o Macedonia, cydymdeithion Paul.
30 A phan oedd Paul yn ewyllysio myned i mewn i blith y bobl, ni adawodd y disgyblion iddo.
31 Rhai hefyd o bennaethiaid Asia, y rhai oedd gyfeillion iddo, a yrrasant atto, i ddeisyf *arno*, nad ymroddai efe i fyned i'r orsedd.
32 A rhai a lefasant un peth, ac eraill beth arall: canys y gynnulleidfa oedd yn gymmysg; a'r rhan fwyaf ni wyddent o herwydd pa beth y daethent ynghyd.
33 A hwy a dynnasant Alexander allan o'r dyrfa, a'r Iuddewon yn ei yrru ef ym mlaen. Ac Alexander a amneidiodd â'i law am osteg, ac a fynnasai ei ymddiffyn ei hun wrth y bobl.
34 Eithr pan wybuant mai Iuddew oedd efe, pawb âg un llef a lefasant megis dros ddwy awr, Mawr *yw* Diana yr Ephesiaid.
35 Ac wedi i ysgolhaig y ddinas lonyddu y bobl, efe a ddywedodd, *Ha* wŷr Ephesiaid, pa ddyn sydd nis gŵyr fod dinas yr Ephesiaid yn addoli y dduwies fawr Diana, a'r *ddelw* a ddisgynodd oddi wrth Jupiter?
36 A chan fod y pethau hyn heb allu dywedyd i'w herbyn, rhaid i chwi fod yn llonydd, ac na wneloch ddim mewn byrbwyll.
37 Canys dygasoch yma y gwŷr hyn, y rhai nid ydynt nac yn yspeilwyr temlau, nac yn cablu eich duwies chwi.
38 Od oes gan hynny gan Demetrius a'r crefftwyr sydd gyd âg ef, un hawl yn erbyn neb, y mae cyfraith i'w chael, ac y mae rhaglawiaid: rhodded pawb yn erbyn eu gilydd.
39 Ac os gofynwch ddim am bethau eraill, mewn cynnulleidfa gyfreithlawn y terfynir *hynny*.
40 O herwydd enbyd yw rhag achwyn arnom am y derfysg heddyw; gan nad oes un achos trwy yr hwn y gallom roddi rheswm o'r ymgyrch hwn.
41 Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a ollyngodd y gynnulleidfa ymaith.

PENNOD XX.

1 *Paul yn myned i Macedonia; 7 yn gwasan-*
aethu swpper yr Arglwydd, ac yn pregethu.
9 Eutychus, wedi cwympo i lawr yn farw,
yn cael ei godi i fynu yn fyw. 17 Paul, ym
Miletus, yn galw yr henuriaid ynghyd; ac
yn mynegi iddynt beth a ddigwyddai iddo:
28 yn gorchymyn praidd Duw iddynt: 29
yn eu rhybuddio hwynt am y gau athrawon:
36 yn gweddio gyd â hwynt; ac yn myned
ymaith.

AC ar ol gostegu y cythrwfl, Paul, wedi galw y disgyblion atto, a'u cofleidio, a ymadawodd i fyned i Macedonia.
2 Ac wedi iddo fyned dros y parthau hynny, a'u cynghori hwynt â llawer o ymadrodd, efe a ddaeth i dir Groeg.
3 Ac wedi aros dri mis, a gwneuthur o'r Iuddewon gynllwyn iddo, fel yr oedd ar fedr morio i Syria, efe a arfaethodd ddychwelyd trwy Macedonia.
4 A chyd-ymdeithiodd âg ef hyd yn Asia, Sopater o Berea; ac o'r Thessaloniaid, Aristarchus, a Secundus, a Gaius o Derbe, a Timothëus; ac o'r Asiaid, Tychicus a Trophimus.
5 Y rhai hyn a aethant o'r blaen, *ac* a arhosasant am danom yn Troas.

6 A ninnau a fordwyasom ymaith oddi wrth Philippi, ar ol dyddiau y bara croyw; ac a ddaethom attynt hwy i Troas mewn pùm niwrnod; lle yr arhosasom saith niwrnod.

7 Ac ar y *dydd* cyntaf o'r wythnos, wedi i'r disgyblion ddyfod ynghyd i dorri bara, Paul a ymresymmodd â hwynt, ar fedr myned ymaith dranoeth; ac *efe* a barhâodd yn ymadrodd hyd hanner nos.

8 Ac yr oedd llawer o lampau yn y llofft lle yr oeddynt wedi ymgasglu.

9 A rhyw wr ieuangc, a'i enw Eutychus, a eisteddai mewn ffenestr; ac efe a syrthiodd mewn trwmgwsg, tra yr oedd Paul yn ymresymmu yn hir, wedi ei orchfygu gan gwsg, ac a gwympodd i lawr o'r drydedd lofft; ac a gyfodwyd i fynu yn farw.

10 A Phaul a aeth i waered, ac a syrthiodd arno ef, a chan *ei* gofleidio, a ddywedodd, Na chyffroed arnoch: canys y mae ei enaid ynddo ef.

11 Ac wedi iddo ddyfod i fynu, a thorri bara, a bwytta, ac ymddiddan llawer hyd dorriad y dydd; felly efe a aeth ymaith.

12 A hwy a ddygasant y llangc yn fyw, ac a gysurwyd yn ddirfawr.

13 ¶ Ond nyni a aethom o'r blaen i'r llong, ac a hwyliasom i Assos; ar fedr oddi yno dderbyn Paul: canys felly yr oedd efe wedi ordeinio, ar fedr myned ei hun ar ei draed.

14 A phan gyfarfu efe â ni yn Assos, nyni a'i derbyniasom ef i mewn, ac a ddaethom i Mitylene.

15 A morio a wnaethom oddi yno, a dyfod dranoeth gyferbyn â Chïos; a thradwy y tiriasom yn Samos, ac a arhosasom yn Trogylium; a'r ail dydd y daethom i Miletus.

16 Oblegid Paul a roddasai ei fryd ar hwylio heibio i Ephesus, fel na byddai iddo dreulio amser yn Asia. Canys brysio yr oedd, os bai bosibl iddo, i fod yn Jerusalem erbyn dydd y Sulgwyn.

17 ¶ Ac o Miletus efe a anfonodd i Ephesus, ac a alwodd atto henuriaid yr eglwys.

18 A phan ddaethant atto, efe a ddywedodd wrthynt, Chwi a wyddoch, er y dydd cyntaf y daethum i Asia, pa fodd y bûm i gyd â chwi dros yr holl amser.

19 Yn gwasanaethu yr Arglwydd gyd â phob gostyngeiddrwydd, a llawer o ddagrau, a phrofedigaethau, y rhai a ddigwyddodd i mi trwy gynllwynion yr Iuddewon:

20 Y modd nad attaliais ddim o'r pethau buddiol heb eu mynegi *i chwi*, a'ch dysgu ar gyhoedd, ac o dŷ i dŷ;

21 Gan dystiolaethu i'r Iuddewon, ac i'r Groegiaid hefyd, yr edifeirwch sydd tu ag at Dduw, a'r ffydd sydd tu ag at ein Harglwydd Iesu Grist.

22 Ac yn awr, wele fi yn rhwym yn yr yspryd yn myned i Jerusalem, heb wybod y pethau a ddigwydd i mi yno:

23 Eithr bod yr Yspryd Glân yn tystio i mi ym mhob dinas, gan ddywedyd, fod rhwymau a blinderau yn fy aros.

24 Ond nid wyf fi yn gwneuthur cyfrif o ddim, ac nid gwerthfawr gennyf fy einioes fy hun, os gallaf orphen fy ngyrfa trwy lawenydd, a'r weinidogaeth a dderbyniais gan yr Arglwydd Iesu, i dystiolaethu efengyl gras Duw.

25 Ac yr awrhon, wele, mi a wn na chewch chwi oll (ym mysg y rhai y bûm i yn tramwy yn pregethu teyrnas Dduw) weled fy wyneb i mwyach.

26 O herwydd paham yr ydwyf yn tystio i chwi y dydd heddyw, fy mod i yn lân oddi wrth waed pawb oll.

27 Canys nid ymatteliais rhag mynegi i chwi holl gynghor Duw.

28 ¶ Edrychwch gan hynny arnoch eich hunain, ac ar yr holl braidd ar yr hwn y gosododd yr Yspryd Glân chwi yn olygwyr, i fugeilio eglwys Dduw, yr hon a bwrcasodd efe â'i briod waed.

29 Canys myfi a wn hyn, y daw, ar ol fy ymadawiad i, fleiddiau blinion i'ch plith, heb arbed y praidd.

30 Ac o honoch chwi eich hunain y cyfyd gwŷr yn llefaru pethau gwŷr-draws, i dynnu disgyblion ar eu hol.

31 Am hynny gwyliwch, a chofiwch, dros dair blynedd na pheidiais i nos a dydd a rhybuddio pob un *o honoch* â dagrau.

32 Ac yr awrhon, frodyr, yr ydwyf yn eich gorchymyn i Dduw, ac i air ei ras ef, yr hwn a all adeiladu ychwaneg, a rhoddi i chwi etifeddiaeth ym mhlith yr holl rai a sancteiddiwyd.

33 Arian, neu aur, neu wisg neb, ni chwennychais.

34 Ië, chwi a wyddoch eich hunain, ddarfod i'r dwylaw hyn wasanaethu i'm cyfreidiau i, ac i'r rhai oedd gyd â mi.

35 Mi a ddangosais i chwi bob peth, mai wrth lafurio felly, y mae yn rhaid cynnorthwyo y gweiniaid; a chofio geiriau yr Arglwydd Iesu, ddywedyd o hono ef, mai dedwydd yw rhoddi, yn hytrach na derbyn.

36 ¶ Ac wedi iddo ddywedyd y pethau hyn, efe a roddodd ei liniau i lawr, ac a weddïodd gyd â hwynt oll.

37 Ac wylo yn dost a wnaeth pawb: a *hwy* a syrthiasant ar wddf Paul, ac a'i cusanasant ef;

38 Gan ofidio yn bennaf am y gair a ddywedasai efe, na chaent weled ei wyneb ef mwy. A hwy a'i hebryngasant ef i'r llong.

PENNOD XXI.

1 *Paul yn gwrthod ei gynghori i beidio â myned i Jerusalem.* 9 *Merched Phylip yn brophwydesau.* 15 *Paul yn dyfod i Jerusalem:* 27 *lle y daliwyd ef, ac y bu mewn mawr berygl:* 31 *a'r pen-capten yn ei achub ef, ac yn rhoi cennad iddo i lefaru wrth y bobl.*

A DIGWYDDODD, wedi i ni osod allan, ac ymadael â hwynt, ddyfod o honom âg union-gyrch i Coos, a thrannoeth i Rhodes; ac oddi yno i Patara.

2 A phan gawsom long yn hwylio trosodd i Phenice, ni a ddringasom iddi, ac a aethom ymaith.

3 Ac wedi ymddangos o Cyprus i ni, ni a'i gadawsom hi ar y llaw aswy, ac a hwyliasom i Syria, ac a diriasom yn Tyrus: canys yno yr oedd y llong yn dadlwytho y llwyth.

4 Ac wedi i ni gael disgyblion, nyni a arhosasom yno saith niwrnod: y rhai a ddywedasant i Paul, trwy yr Yspryd, nad elai i fynu i Jerusalem.

5 A phan ddarfu i ni orphen y dyddiau, ni a ymadawsom, ac a gychwynasom: a phawb, ynghyd â'r gwragedd a'r plant, a'n hebryngasant *ni* hyd allan o'r ddinas: ac wedi i ni ostwng ar ein gliniau ar y traeth, ni a weddïasom.

6 Ac wedi i ni ymgyfarch â'n gilydd, ni a ddringasom i'r llong; a hwythau a ddychwelasant i'w cartref.

7 Ac wedi i ni orphen hwylio o Tyrus, ni a ddaethom i Ptolemais: ac wedi *i ni* gyfarch y brodyr, ni a drigasom un diwrnod gyd â hwynt.

8 A thrannoeth y rhai oedd ynghylch Paul
a ymadawsant, ac a ddaethant i Cesarea. Ac
wedi i ni fyned i mewn i dŷ Phylip yr efeng-
ylwr (yr hwn oedd *un* o'r saith) ni a arhos-
asom gyd âg ef
9 Ac i hwn yr oedd pedair merched o
forwynion, yn prophwydo.
10 Ac fel yr oeddem yn aros *yno* ddyddiau
lawer, daeth i waered o Judea brophwyd a'i
enw Agabus.
11 Ac wedi dyfod attom, a chymmeryd
gwregys Paul, a rhwymo ei ddwylaw ef
a'i draed, efe a ddywedodd, Hyn a ddywed
yr Yspryd Glân; Y gwr biau y gwregys
hwn a rwym yr Iuddewon fel hyn yn Jeru-
salem, ac a'*i* traddodant i ddwylaw y Cenhedl-
oedd.
12 A phan glywsom y pethau hyn, nyni, a'r
rhai oedd o'r fan honno hefyd, a ddeisyfasom
nad elai efe i fynu i Jerusalem.
13 Eithr Paul a attebodd, Beth a wnewch
chwi yn wylo, ac yn torri fy nghalon i?
canys parod wyf fi nid i'm rhwymo yn unig,
ond i farw hefyd yn Jerusalem, er mwyn
enw yr Arglwydd Iesu.
14 A chan na ellid ei berswadio, ni a beid-
iasom, gan ddywedyd, Ewyllys yr Arglwydd
a wneler.
15 Hefyd, ar ol y dyddiau hynny, ni a
gymmerasom ein beichiau, ac a aethom i
fynu i Jerusalem.
16 A *rhai* o'r disgyblion o Cesarea a ddaeth
gyd â ni, gan ddwyn un Mnason o Cyprus,
hen ddisgybl, gyd â'r hwn y llettyem.
17 Ac wedi ein dyfod i Jerusalem, y brodyr
a'n derbyniasant yn llawen.
18 A'r *dydd* nesaf yr aeth Paul gyd â ni i
mewn at Iago: a'r holl henuriaid a ddaethant
yno.
19 Ac wedi iddo gyfarch gwell iddynt, efe a
fynegodd iddynt, bob yn un ac un, bob peth
a wnaethai Duw ym mhlith y Cenhedloedd
trwy ei weinidogaeth ef.
20 A phan glywsant, hwy a ogoneddasant
yr Arglwydd, ac a ddywedasant wrtho, Ti a
weli, frawd, pa sawl myrddiwn sydd o'r
Iuddewon y rhai a gredasant; ac y maent
oll yn dwyn zêl i'r ddeddf.
21 A hwy a glywsant am danat ti, dy fod
di yn dysgu yr Iuddewon oll, y rhai sydd
ym mysg y Cenhedloedd, i ymwrthod â
Moses; ac yn dywedyd, na ddylent hwy
enwaedu ar *eu* plant, na rhodio yn ol y
defodau.
22 Pa beth gan hynny? nid oes fodd na
ddêl y lliaws ynghyd: canys hwy a gânt
glywed dy ddyfod di.
23 Gwna gan hynny yr hyn a ddywedwn
wrthyt; Y mae gennym ni bedwar gwŷr a
chanddynt adduned arnynt:
24 Cymmer y rhai hyn, a glanhâer di gyd â
hwynt; a gwna draul arnynt, fel yr eillont
eu pennau, ac y gwypo pawb am y pethau a
glywsant am danat ti, nad ydynt ddim, ond
dy fod di dy hun hefyd yn rhodio, ac yn
cadw y ddeddf.
25 Eithr am y Cenhedloedd y rhai a gred-
asant, ni a ysgrifenasom, *ac* a farnasom, na
bo iddynt gadw dim o'r cyfryw beth; eithr
iddynt ymgadw oddi wrth y pethau a aberth-
wyd i eilunod, a gwaed, a rhag *peth* tagedig,
a rhag putteindra.
26 Yna Paul a gymmerth y gwŷr; a thran-
noeth, gwedi iddo ymlanhâu gyd â hwynt,
efe a aeth i mewn i'r deml; gan hysbysu
cyflawni dyddiau y glanhâd, hyd oni offrym-
mid offrwm dros bob un o honynt.
27 A phan oedd y saith niwrnod ar ddarfod,
yr Iuddewon oeddent o Asia, pan welsant ef
yn y deml, a derfysgasant yr holl bobl, ac a
ddodasant ddwylaw arno,
28 Gan lefain, *Ha* wŷr Israeliaid, cynnorth-
wywch. Dyma y dyn sydd yn dysgu pawb
ym mhob man yn erbyn y bobl, a'r gyfraith,
a'r lle yma: ac ym mhellach, y Groegiaid
hefyd a ddug *efe* i mewn i'r deml, ac a halog-
odd y lle sanctaidd hwn.
29 Canys hwy a welsent o'r blaen Trophimus
yr Ephesiad yn y ddinas gyd âg ef, yr hwn
yr oeddynt hwy yn tybied ddarfod i Paul ei
ddwyn i mewn i'r deml.
30 A chynhyrfwyd y ddinas oll, a'r bobl a
redodd ynghyd: ac wedi ymaelyd yn Paul,
hwy a'i tynnasant ef allan o'r deml. Ac yn
ebrwydd cauwyd y drysau.
31 Ac fel yr oeddynt hwy yn ceisio ei ladd
ef, daeth y gair at ben-capten y fyddin, fod
Jerusalem oll mewn terfysg.
32 Yr hwn allan o law a gymmerodd
filwyr, a chanwriaid, ac a redodd i waered
attynt: hwythau, pan welsant y pen-
capten a'r milwyr, a beidiasant â churo
Paul.
33 Yna y daeth y pen-capten yn nês, ac a'i
daliodd ef, ac a archodd *ei* rwymo *ef* â dwy
gadwyn; ac a ymofynodd pwy oedd efe, a
pha beth a wnaethai.
34 Ac amryw rai a lefent amryw beth yn y
dyrfa: ac am nas gallai wybod hysbysrwydd
o herwydd y cythrwfl, efe a orchymynodd ei
ddwyn ef i'r castell.
35 A phan oedd efe ar y grisiau, fe a ddig-
wyddodd gorfod ei ddwyn ef gan y milwyr, o
achos trais y dyrfa.
36 Canys yr oedd lliaws y bobl yn canlyn,
gan lefain, Ymaith âg ef.
37 A phan oedd Paul ar ei ddwyn i mewn
i'r castell, efe a ddywedodd wrth y pen-
capten, Ai rhydd i mi ddywedyd peth
wrthyt? Ac efe a ddywedodd, A fedri di
Roeg?
38 Onid tydi yw yr Aiphtwr, yr hwn o flaen
y dyddiau hyn a gyfodaist derfysg, ac a
arweiniaist i'r anialwch bedair mil o wŷr
llofruddiog?
39 A Phaul a ddywedodd, Gwr ydwyf fi yn
wir o Iuddew, *un* o Tarsus, dinesydd o
ddinas nid anenwog, o Cilicia; ac yr wyf yn
deisyf arnat ti, dyro gennad i mi i lefaru
wrth y bobl.
40 Ac wedi iddo roi cennad iddo, Paul a
safodd ar y grisiau, ac a amneidiodd â llaw
ar y bobl. Ac wedi gwneuthur distawrwydd
mawr, efe a lefarodd wrthynt yn Hebraeg,
gan ddywedyd,

PENNOD XXII.

1 *Paul yn mynegi yn helaeth y modd y troisid*
ef i'r ffydd, 17 ac y galwesid ef i fod yn
apostol. 22 Y bobl, wrth glywed crybwyll
am y Cenhedloedd, yn llefain yn ei erbyn ef.
24 ac yntau yn debyg i gael ei fflangellu; 25
ac etto yn diangc, trwy ymhonni o ddinas-
fraint Rhufain.

HA wŷr, frodyr, a thadau, gwrandewch
fy amddiffyn wrthych yr awrhon.
2 (A phan glywsant mai yn Hebraeg yr oedd
efe yn llefaru wrthynt, hwy a roisant iddo
osteg gwell. Ac efe a ddywedodd)
3 Gwr wyf fi yn wir o Iuddew, yr hwn a
aned yn Tarsus yn Cilicia, ac wedi fy meithrin
yn y ddinas hon wrth draed Gamaliel, *ac*
wedi fy athrawiaethu yn ol manylaf gyfraith
y tadau, yn dwyn zêl i Dduw, fel yr ydych
chwithau oll heddyw.
4 A mi a erlidiais y ffordd hon hyd angau,

gan rwymo a dodi y'ngharchar wŷr a gwragedd hefyd.

5 Megis ag y mae yr arch-offeiriad yn dyst i mi, a'r holl henaduriaeth; gan y rhai hefyd y derbyniais lythyrau at y brodyr, ac yr aethum i Damascus, ar fedr dwyn y rhai oedd yno *hefyd*, yn rhwym i Jerusalem, i'w cospi.

6 Eithr digwyddodd, a myfi yn myned, ac yn nesâu at Damascus, ynghylch hanner dydd, yn ddisymmwth i fawr oleuni o'r nef ddisgleirio o'm hamgylch.

7 A mi a syrthiais ar y ddaear, ac a glywais lais yn dywedyd wrthyf, Saul, Saul, paham yr wyt yn fy erlid?

8 A minnau a attebais, Pwy wyt ti, O Arglwydd? Yntau a ddywedodd wrthyf, Myfi yw Iesu o Nazareth, yr hwn yr wyt ti yn ei erlid.

9 Hefyd y rhai oedd gyd â myfi a welsant y goleuni yn ddiau, ac a ofnasant, ond ni chlywsant hwy lais yr hwn oedd yn llefaru wrthyf.

10 Ac myfi a ddywedais, Beth a wnaf, O Arglwydd? A'r Arglwydd a ddywedodd wrthyf, Cyfod, a dos i Damascus; ac yno y dywedir i ti bob peth a'r a ordeiniwyd i ti eu gwneuthur.

11 A phryd nad oeddwn yn gweled gan ogoniant y goleuni hwnnw, a'r rhai oedd gyd â mi yn fy nhywys erbyn fy llaw, myfi a ddaethum i Damascus.

12 Ac un Ananïas, gwr defosiynol yn ol y ddeddf, ac iddo air da gan yr Iuddewon oll a'r oeddynt yn preswylio *yno*,

13 A ddaeth attaf, ac a safodd ger llaw, ac a ddywedodd wrthyf, Y brawd Saul, cymmer dy olwg. Ac mi a edrychais arno yn yr awr honno.

14 Ac efe a ddywedodd, Duw ein tadau ni a'th rag-ordeiniodd di i wybod ei ewyllys ef, ac i weled y Cyfiawn hwnnw, ac i glywed lleferydd ei enau ef.

15 Canys ti a fyddi dyst iddo wrth bob dyn, o'r *pethau* a welaist ac a glywaist.

16 Ac yr awrhon beth yr wyt ti yn ei aros? cyfod, bedyddier di, a golch ymaith dy bechodau, gan alw ar enw yr Arglwydd.

17 A darfu, wedi i mi ddyfod yn fy ol i Jerusalem, fel yr oeddwn yn gweddïo yn y deml, i mi syrthio mewn llewyg;

18 A'i weled ef yn dywedyd wrthyf, Brysia, a dos ar frys allan o Jerusalem: o herwydd ni dderbyniant dy dystiolaeth am danaf fi.

19 A minnau a ddywedais, O Arglwydd, hwy a wyddant fy mod i yn carcharu, ac yn baeddu ym mhob synagog, y rhai a gredent ynot ti.

20 A phan dywalltwyd gwaed Stephan dy ferthyr di, yr oeddwn i hefyd yn sefyll ger llaw, ac yn cyd-synio i'w ladd ef, ac yn cadw dillad y rhai a'i lladdent ef.

21 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Dos ymaith: canys mi a'th anfonaf ym mhell at y Cenhedloedd.

22 A hwy a'i gwrandawsant ef hyd y gair hwn. A hwy a godasant eu llef, ac a ddywedasant, Ymaith â'r cyfryw un oddi ar y ddaear: canys nid cymmwys ei fod ef yn fyw.

23 Ac fel yr oeddynt yn llefain, ac yn bwrw *eu* dillad, ac yn taflu llwch i'r awyr,

24 Y pen-capten a orchymynodd ei ddwyn ef i'r castell, gan beri ei holi ef trwy ffangellau; fel y gallai wybod am ba achos yr oeddynt yn llefain arno felly.

25 Ac fel yr oeddynt yn ei rwymo ef â charreiau, dywedodd Paul wrth y canwriad yr hwn oedd yn sefyll ger llaw, A'i rhydd i chwi ffangellu gwr o Rufeiniad, ac heb ei gondemnio hefyd?

26 A phan glybu y canwriad, efe a aeth ac a fynegodd i'r pen-capten, gan ddywedyd, Edrych beth yr wyt yn ei wneuthur: canys Rhufeiniad yw y dyn hwn.

27 A'r pen-capten a ddaeth, ac a ddywedodd wrtho, Dywed i mi, ai Rhufeiniad wyt ti? Ac efe a ddywedodd, Ië.

28 A'r pen-capten a attebodd, A swm mawr y cefais i y ddinas-fraint hon. Eithr Paul a ddywedodd, A minnau a anwyd *yn freiniol*.

29 Yn ebrwydd gan hynny yr ymadawodd oddi wrtho y rhai oedd ar fedr ei holi ef. A'r pen-capten hefyd a ofnodd, pan wybu ei fod ef yn Rhufeiniad, ac oblegid darfod iddo ei rwymo ef.

30 A thrannoeth, ac efe yn ewyllysio gwybod hysbysrwydd am ba beth y cyhuddid ef gan yr Iuddewon, efe a'i gollyngodd ef o'r rhwymau, ac a archodd i'r arch-offeiriaid a'u cynghor oll ddyfod *yno*; ac *efe* a ddug Paul i waered, ac a'i gosododd ger eu bron hwy.

PENNOD XXIII.

1 *Paul yn atteb drosto ei hun.* 2 *Ananïas yn*
gorchymyn ei daro ef. 7 *Ymryson ym mysg*
ei gyhuddwyr ef. 11 *Duw yn ei gysuro ef.*
14 *Yr Iuddewon yn cynllwyn iddo;* 20 *a*
dangos hynny i'r pen-capten: 27 *yntau yn ei*
anfon ef at Ffelix y rhaglaw.

A PHAUL yn edrych yn graff ar y cynghor, a ddywedodd, *Ha* wŷr frodyr, mi a wasanaethais Dduw mewn pob cydwybod dda, hyd y dydd heddyw.

2 A'r arch-offeiriad Ananïas a archodd i'r rhai oedd yn sefyll yn ei ymyl, ei daro ef ar ei enau.

3 Yna y dywedodd Paul wrtho, Duw a'th dery di, y pared wedi ei wyngalchu: canys a ydwyt ti yn eistedd i'm barnu i yn ol y ddeddf, a chan droseddu y ddeddf yn peri fy nharo i?

4 A'r sefyllwyr a ddywedasant wrtho, A ddifenwi di arch-offeiriad Duw?

5 A dywedodd Paul, Ni wyddwn i, frodyr, mai yr arch-offeiriad oedd efe: canys ysgrifenedig yw, Na ddywed yn ddrwg am bennaeth dy bobl.

6 A phan wybu Paul fod y naill ran o'r Saduceaid, a'r llall o'r Phariseaid, efe a lefodd yn y cynghor, *Ha* wŷr, frodyr, Pharisead wyf fi, mab i Pharisead: am obaith ac adgyfodiad y meirw yr ydys yn fy marnu i.

7 Ac wedi iddo ddywedyd hyn, bu ymryson rhwng y Phariseaid a'r Saduceaid: a rhannwyd y lliaws.

8 Canys y Saduceaid yn wir a ddywedant nad oes nac adgyfodiad, nac angel, nac yspryd: eithr y Phariseaid sydd yn addef pob un o'r ddau.

9 A bu llefain mawr, a'r ysgrifenyddion *o ran* y Phariseaid a godasant i fynu, ac a ymrysonasant, gan ddywedyd, Nid ydym ni yn cael dim drwg yn y dyn hwn: eithr os yspryd a lefarodd wrtho, neu angel, nac ymrysonwn â Duw.

10 Ac wedi cyfodi terfysg mawr, y pen-capten, yn ofni rhag tynnu Paul yn ddrylliau ganddynt, a archodd i'r milwyr fyned i waered, a'i gipio ef o'u plith hwynt, a'i ddwyn i'r castell.

11 Yr ail nos yr Arglwydd a safodd ger llaw iddo, ac a ddywedodd, Paul, cymmer gysur: canys megis y tystiolaethaist am danaf fi yn Jerusalem, felly y mae yn rhaid i ti dystiolaethu yn Rhufain hefyd.

12 A phan aeth hi yn ddydd, rhai o'r Iuddewon, wedi llunio cyfarfod, a'u rhwymasant eu hunain â diofryd, gan ddywedyd, na fwyttâent, *ac* nad yfent, nes iddynt ladd Paul.

13 Ac yr oedd mwy nâ deugain o'r rhai a wnaethant y cynghrair hwn.

14 A hwy a ddaethant at yr arch-offeiriaid a'r henuriaid, ac a ddywedasant, Ni a'n rhwymasom ein hunain â diofryd, na archwaethem ddim hyd oni laddem Paul.

15 Yn awr gan hynny hysbyswch gyd â'r cynghor, i'r pen-capten, fel y dygo efe ef i waered y fory attoch chwi, fel pe byddech ar fedr cael gwybod yn fanylach ei hanes ef: a ninnau, cyn y delo efe yn agos, ydym barod i'w ladd ef.

16 Eithr pan glybu mab chwaer Paul y cynllwyn yma, efe a aeth i mewn i'r castell, ac a fynegodd i Paul.

17 A Phaul a alwodd un o'r canwriaid atto, ac a ddywedodd, Dwg y gwr ieuangc hwn at y pen-capten: canys y mae ganddo beth i'w fynegi iddo.

18 Ac efe a'i cymmerth ef, ac a'i dug at y pen-capten; ac a ddywedodd, Paul y carcharor a'm galwodd i atto, ac a ddymunodd arnaf ddwyn y gwr ieuangc yma attat ti, yr hwn sydd ganddo beth i'w ddywedyd wrthyt.

19 A'r pen-capten a'i cymmerodd ef erbyn ei law, ac a aeth *âg ef* o'r neilldu, ac a ofynodd, Beth yw yr hyn sydd gennyt i'w fynegi i mi?

20 Ac efe a ddywedodd, Yr Iuddewon a gyd-fwriadasant ddeisyf arnat ddwyn Paul i waered y fory i'r cynghor, fel pe baent ar fedr ymofyn yn fanylach yn ei gylch ef.

21 Ond na chyttuna di â hwynt. Canys y mae yn cynllwyn iddo fwy nâ deugeinwr o honynt, y rhai a roisant ddiofryd, na bwytta nac yfed, nes ei ladd ef: ac yn awr y maent hwy yn barod, yn disgwyl am addewid gennyt ti.

22 Y pen-capten gan hynny a ollyngodd y gwr ieuangc ymaith, wedi gorchymyn *iddo* na ddywedai i neb, ddangos o hono y pethau hyn iddo ef.

23 Ac wedi galw atto ryw ddau ganwriad, efe a ddywedodd, Parottôwch ddau cant o filwyr, i fyned hyd yn Cesarea, a deg a thriugain o wŷr meirch, a deucant o ffynwewyr, ar y drydedd awr o'r nos.

24 A pharottôwch ysgrubliaid *iddynt* i osod Paul arnynt, i'w ddwyn ef yn ddiogel at Ffelix y rhaglaw.

25 Ac efe a ysgrifenodd lythyr, yn cynnwys yr ystyriaeth yma:

26 Claudius Lysias, at yr ardderchoccaf raglaw Ffelix, *yn anfon* annerch.

27 Y gwr hwn a ddaliwyd gan yr Iuddewon, ac a fu agos a'i ladd ganddynt; ac a achubais i, gan ddyfod â llu arnynt, gwedi deall mai Rhufeiniad oedd.

28 A chan ewyllysio gwybod yr achos yr oeddynt yn achwyn arno, mi a'i dygais ef i waered i'w cynghor hwynt:

29 Yr hwn y cefais fod yn achwyn arno am arholion o'u cyfraith hwy, heb fod un cŵyn arno yn haeddu angau, neu rwymau.

30 A phan fynegwyd i mi fod yr Iuddewon ar fedr cynllwyn i'r gwr, myfi a'i hanfonais ef allan o law attat ti; ac a rybuddiais y cyhuddwyr i ddywedyd y pethau oedd yn ei erbyn ef ger dy fron di. Bydd iach.

31 Yna y milwyr, megis y gorchymynasid iddynt, a gymmerasant Paul, ac a'*i* dygasant o hŷd nos i Antipatris.

32 A thrannoeth, gan adael i'r gwŷr meirch fyned gyd âg ef, hwy a ddychwelasant i'r castell.

33 Y rhai, gwedi dyfod i Cesarea, a rhoddi y llythyr at y rhaglaw, a osodasant Paul hefyd ger ei fron ef.

34 Ac wedi i'r rhaglaw ddarllen *y llythyr*, ac ymofyn o ba dalaeth yr oedd efe: a gwybod mai o Cilicia yr ydoedd;

35 Mi a'th wrandawaf, eb efe, pan ddelo dy gyhuddwyr hefyd. Ac efe a orchymynodd ei gadw ef yn nadleudy Herod.

PENNOD XXIV.

1 *Paul, wedi ei gyhuddo gan Tertùlus yr areithiwr,* 10 *yn atteb dros ei fuchedd a'i athrawiaeth:* 24 *yn pregethu Crist i'r rhaglaw a'i wraig.* 26 *Y rhaglaw yn gobeithio cael brib; eithr yn ofer:* 27 *ac o'r diwedd, wrth fyned allan o'i swydd, yn gadael Paul yngharchar.*

AC ar ol pum niwrnod, y daeth Ananias yr arch-offeiriad i waered, a'r henuriaid, ac un Tertùlus areithiwr; y rhai a ymddangosasant ger bron y rhaglaw yn erbyn Paul.

2 Ac wedi ei alw ef ger bron, Tertùlus a ddechreuodd *ei* gyhuddo *ef*, gan ddywedyd,

3 Gan ein bod ni yn cael trwot ti heddwch mawr, a bod pethau llwyddiannus i'r genedl hon trwy dy ragwelediad di, yr ydym ni yn gwbl, ac ym mhob man, yn *eu* cydnabod, O ardderchoccaf Ffelix, gyd â phob diolch.

4 Eithr, fel na rwystrwyf di ym mhellach, yr ydwyf yn deisyf arnat, o'th hynawsedd, wrando arnom ar fyr eiriau.

5 Oblegid ni a gawsom y gwr hwn yn bla, ac yn cyfodi terfysg ym mysg yr holl Iuddewon trwy y byd, ac yn ben ar sect y Nazareniaid:

6 Yr hwn a amcanodd halogi y deml: yr hwn hefyd a ddaliasom ni, ac a fynnasem ei farnu yn ol ein cyfraith ni.

7 Eithr Lysias y pen-capten a ddaeth, a thrwy orthrech mawr a'i dug *ef* allan o'n dwylaw ni:

8 *Ac* a archodd i'w gyhuddwyr ddyfod ger dy fron di: gan yr hwn, wrth ei holi, y gelli dy hun gael gwybodaeth o'r holl bethau am y rhai yr ydym ni yn achwyn arno.

9 A'r Iuddewon a gyd-syniasant hefyd, gan ddywedyd, fod y pethau hyn felly.

10 A Phaul a attebodd, wedi i'r rhaglaw amneidio arno i ddywedyd, Gan i mi wybod dy fod di yn farnwr i'r genedl hon er ys llawer o flynyddoedd, yr ydwyf yn fwy cysurus yn atteb trosof fy hun.

11 Canys ti a elli wybod nad oes dros ddeuddeg diwrnod er pan ddaethum i fynu i addoli yn Jerusalem.

12 Ac ni chawsant fi yn y deml yn ymddadleu â neb, nac yn gwneuthur terfysg i'r bobl, nac yn y synagogau, nac yn y ddinas:

13 Ac ni allant brofi y pethau y maent yn awr yn achwyn arnaf o'u plegid.

14 Ond hyn yr ydwyf yn ei gyffesu i ti, mai yn ol y ffordd y maent hwy yn ei galw yn heresi, felly yr wyf fi yn addoli Duw fy nhadau; gan gredu yr holl bethau sydd ysgrifenedig yn y ddeddf a'r prophwydi:

15 A chennyf obaith ar Dduw, yr hon y mae y rhai hyn eu hunain yn ei disgwyl, y bydd adgyfodiad y meirw, i'r cyfiawnion ac i'r anghyfiawnion.

16 Ac yn hyn yr ydwyf fi fy hun yn ymarfer, i gael cydwybod ddirwystr tu ag at Dduw a dynion, yn wastadol.

17 Ac ar ol llawer o flynyddoedd, y daethum

i wneuthur elusenau i'm cenedl, ac offrymmau.

18 Ar hynny rhai o'r Iuddewon o Asia a'm cawsant i wedi fy nglanhâu yn y deml, nid gyd â thorf na therfysg.

19 Y rhai a ddylasent fod ger dy fron di, ac achwyn, os oedd ganddynt ddim i'm herbyn.

20 Neu dyweded y rhai hyn eu hunain, os cawsant ddim camwedd ynof, tra fum i yn sefyll o flaen y cynghor.

21 Oddi eithr yr un llef hon a lefais pan oeddwn yn sefyll yn eu plith; Am adgyfodiad y meirw y'm bernir heddyw gennych.

22 Pan glybu Ffelix y pethau hyn, efe a'u hoedodd hwynt, gan wybod yn hysbysach y pethau a berthynent i'r ffordd *honno*; ac a ddywedodd, Pan ddêl Lysias y pen-capten i waered, mi a gâf wybod eich matterion chwi yn gwbl.

23 Ac efe a archodd i'r canwriad gadw Paul, a chael *o hono* esmwythdra; ac na lesteiriai neb o'r eiddo ef i'w wasanaethu, nac i ddyfod atto.

24 Ac ar ol talm o ddyddiau, y daeth Ffelix, gyd â'i wraig Drusilla, yr hon ydoedd Iuddewes, ac a yrrodd am Paul, ac a'i gwrandawodd ef ynghylch y ffydd yng Nghrist.

25 Ac fel yr oedd efe yn ymresymmu am gyfiawnder, a dirwest, a'r farn a fydd, Ffelix a ddychrynodd, ac a attebodd, Dos ymaith ar hyn o amser; a phan gaffwyf fi amser cyfaddas, mi a alwaf am danat.

26 A chan obeithio hefyd y rhoddid arian iddo gan Paul, er ei ollwng ef yn rhydd: o herwydd paham efe a anfonodd am dano yn fynychach, ac a chwedleuodd âg ef.

27 Ac wedi cyflawni dwy flynedd, y daeth Porcius Ffestus yn lle Ffelix. A Ffelix yn ewyllysio gwneuthur cymmwynas i'r Iuddewon, a adawodd Paul yn rhwym.

PENNOD XXV.

2 Yr Iuddewon yn achwyn ar Paul ger bron Ffestus: 8 ac yntau yn atteb drosto ei hun, 11 ac yn appelio at Cesar: 14 ac wedi hynny Ffestus yn hysbysu ei achos ef i frenhin Agrippa, 23 a'i ddwyn ef ger bron. 25 Ffestus yn ei ddiheuro ef, na wnaethai efe ddim a haeddai farwolaeth.

FFESTUS gan hynny, wedi dyfod i'r dalaeth, ar ol tri diwrnod a aeth i fynu i Jerusalem o Cesarea.

2 Yna yr ymddangosodd yr arch-offeiriaid a phennaethiaid yr Iuddewon, ger ei fron ef, yn erbyn Paul, ac a ymbiliasant âg ef,

3 Gan geisio ffafr yn ei erbyn ef, fel y cyrchai efe ef i Jerusalem, gan wneuthur cynllwyn i'w ladd ef ar y ffordd.

4 A Ffestus a attebodd, y cedwid Paul yn Cesarea, ac yr âi efe ei hun *yno* ar fyrder.

5 Y rhai gan hynny a allant yn eich mysg, eb efe, deuant i waered gyd â *mi*, ac od oes dim drwg yn y gwr hwn, cyhuddant ef.

6 A phryd na thrigasai efe gyd â hwy dros ddeng niwrnod, efe a aeth i waered i Cesarea; a thrannoeth *efe* a eisteddodd yn yr orsedd, ac a archodd ddwyn Paul atto.

7 Ac wedi ei ddyfod, yr Iuddewon a ddaethent o Jerusalem i waered, a safasant o'i amgylch, ac a ddygasant lawer o achwynion trymion yn erbyn Paul, y rhai nis gallent eu profi.

8 Ac yntau yn ei ymddiffyn ei hun, Ni phechais i ddim, nac yn erbyn cyfraith yr Iuddewon, nac yn erbyn y deml, nac yn erbyn Cesar.

9 Eithr Ffestus, yn chwennych dangos ffafr i'r Iuddewon, a attebodd Paul, ac a ddywedodd, A fynni di fyned i fynu i Jerusalem, i'th farnu yno ger fy mron i am y pethau hyn?

10 A Phaul a ddywedodd, O flaen gorseddfaingc Cesar yr wyf fi yn sefyll, lle y mae yn rhaid fy marnu; ni wnaethum i ddim cam â'r Iuddewon, megis y gwyddost ti yn dda.

11 Canys os ydwyf yn gwneuthur cam, ac *os* gwneuthum ddim yn haeddu angau, nid wyf yn gwrthod marw: eithr onid oes dim o'r pethau y mae y rhai hyn yn fy nghyhuddo, ni ddichon neb fy rhoddi iddynt. Appèlio yr wyf at Cesar.

12 Yna Ffestus, wedi ymddiddan â'r cynghor, a attebodd, A appèliaist ti at Cesar? at Cesar y cai di fyned.

13 Ac wedi talm o ddyddiau, Agrippa y brenhin a Bernice, a ddaethant i Cesarea i gyfarch Ffestus.

14 Ac wedi iddynt aros yno lawer o ddyddiau, Ffestus a fynegodd i'r brenhin hanes Paul, gan ddywedyd, Y mae *yma* ryw wr wedi ei adael gan Ffelix yng'harchar:

15 Ynghylch yr hwn, pan oeddwn yn Jerusalem, yr ymddangosodd arch-offeiriaid a henuriaid yr Iuddewon ger bron, gan ddeisyf *cael* barn yn ei erbyn ef.

16 I'r rhai yr attebais, nad oedd arfer y Rhufeinwyr roddi neb rhyw ddyn i'w ddifetha, nes cael o'r cyhuddol ei gyhuddwyr yn ei wyneb, a chael lle i'w ymddiffyn ei hun rhag y cŵyn.

17 Wedi eu dyfod hwy yma gan hynny, heb wneuthur dim oed, trannoeth mi a eisteddais ar yr orsedd-faingc, ac a orchymynais ddwyn y gwr ger bron.

18 Am yr hwn ni ddug y cyhuddwyr *i fynu* ddim achwyn o'r pethau yr oeddwn i yn tybied:

19 Ond yr oedd ganddynt yn ei erbyn ef ryw ymofynion ynghylch eu coel-grefydd eu hunain, ac ynghylch un Iesu a fuasai farw, yr hwn a daerai Paul ei fod yn fyw.

20 A myfi, yn anhysbys i ymofyn am hyn, a ddywedais, a fynnai efe fyned i Jerusalem a'i farnu yno am y pethau hyn.

21 Eithr gwedi i Paul appèlio i'w gadw i wybyddiaeth Augustus, mi a erchais ei gadw ef hyd oni allwn ei anfon ef at Cesar.

22 Yna Agrippa a ddywedodd wrth Ffestus, Minnau a ewyllysiwn glywed y dyn. Yntau a ddywedodd, Ti a gai ei glywed ef y fory.

23 Trannoeth gan hynny, wedi dyfod Agrippa a Bernice, â rhwysg fawr, a myned i mewn i'r orsedd, â'r pen-capteniaid, a phendefigion y ddinas, wrth orchymyn Ffestus fe a ddygwyd Paul ger bron.

24 A Ffestus a ddywedodd, O frenhin Agrippa, a chwi wŷr oll sydd gyd â ni yn bresennol, chwi a welwch y dyn hwn, oblegid pa un y galwodd holl liaws yr Iuddewon arnaf fi, yn Jerusalem ac yma, gan lefain, na ddylai efe fyw yn hŵy.

25 Eithr pan ddeallais na wnaethai efe ddim yn haeddu angau, ac yntau ei hun wedi appèlio at Augustus, mi a fernais ei ddanfon ef.

26 Am yr hwn nid oes gennyf ddim sicrwydd i'w ysgrifenu at fy arglwydd. O herwydd paham mi a'i dygais ef ger eich bron chwi, ac yn enwedig ger dy fron di, O frenhin Agrippa; fel, wedi ei holi ef, y caffwyf ryw beth i'w ysgrifenu.

27 Canys allan o reswm y gwelaf fi anfon carcharor, heb hysbysu hefyd yr achwynion *a fyddo* yn ei erbyn ef.

PENNOD XXVI.

2 Paul, yngŵydd Agrippa, yn dangos ei fuchedd o'i febyd; 12 ac mor rhyfeddol y troisid ac y galwesid ef i fod yn apostol. 24 Ffestus yn taeru ei fod ef wedi ynfydu: yntau ar hynny yn atteb yn llariaidd. 28 Agrippa y'mron myned yn Gristion. 31 Yr holl gynnulleidfa yn ei farnu ef yn ddieuog.

AC Agrippa a ddywedodd wrth Paul, Y
mae cennad i ti i ddywedyd drosot dy
hunan. Yna Paul a estynodd ei law, ac a'i
hymddiffynodd ei hun.
2 Yr ydwyf yn fy nhybied fy hun yn ddedwydd,
O frenhin Agrippa, gan fy mod yn
cael fy ymddiffyn fy hun ger dy fron di
heddyw, am yr holl bethau yr achwynir
arnaf gan yr Iuddewon:
3 Yn bendifaddeu gan wybod dy fod di yn
gydnabyddus â'r holl ddefodau a'r holion
sydd ym mhlith yr Iuddewon. O herwydd
paham yr ydwyf yn deisyf arnat fy ngwrando
i yn ddïoddefgar.
4 Fy muchedd i o'm mebyd, yr hon oedd
o'r dechreuad ym mhlith fy nghenedl yn Jerusalem,
a ŵyr yr Iuddewon oll,
5 Y rhai a'm hadwaenent i o'r dechreu (os
mynnant dystiolaethu) mai yn ol y sect
fanylaf o'n crefydd ni, y bûm i fyw yn Pharisead.
6 Ac yn awr, am obaith yr addewid a wnaed
i'n tadau gan Dduw, yr wyf yn sefyll i'm
barnu:
7 I'r hon *addewid* y mae ein deuddeg llwyth
ni, heb dor yn gwasanaethu *Duw* nos a dydd,
yn gobeithio dyfod. Am yr hwn obaith yr
achwynir arnaf, O frenhin Agrippa, gan yr
Iuddewon.
8 Pa beth? ai anghredadwy y bernir gennych
chwi, y cyfyd Duw y meirw?
9 Minnau yn wir a dybiais ynof fy hun, fod
yn rhaid *i mi* wneuthur llawer o bethau yn
erbyn enw Iesu o Nazareth.
10 Yr hyn hefyd a wneuthum yn Jerusalem:
a llawer o'r saint a geuais i mewn
carcharau, wedi derbyn awdurdod gan yr
arch-offeiriaid; ac wrth eu difetha, mi a
roddais farn yn *eu* herbyn.
11 Ac ym mhob synagog yn fynych mi a'u
cospais hwy, ac a'*u* cymhellais i gablu; a
chan ynfydu yn fwy yn eu herbyn, mi a'*u*
herlidiais hyd ddinasoedd dïeithr hefyd.
12 Ac yn hyn, a myfi yn myned i Damascus
âg awdurdod a chennad oddi wrth yr
arch-offeiriaid,
13 Ar hanner dydd, O frenhin, ar y ffordd,
y gwelais oleuni o'r nef, mwy na disgleirdeb
yr haul, yn disgleirio o'm hamgylch, a'r rhai
oedd yn ymdaith gyd â mi.
14 Ac wedi i ni oll syrthio ar y ddaear, mi
a glywais leferydd yn llefaru wrthyf, ac yn
dywedyd yn Hebraeg, Saul, Saul, paham yr
ydwyt yn fy erlid i? Caled *yw* i ti wingo yn
erbyn y symbylau.
15 Ac mi a ddywedais, Pwy wyt ti, Arglwydd?
Ac efe a ddywedodd, Myfi yw Iesu,
yr hwn yr wyt ti yn ei erlid.
16 Eithr cyfod, a saf ar dy draed: canys i
hyn yr ymddangosais i ti, i'th osod di yn
weinidog ac yn dyst o'r pethau a welaist, ac
o'r pethau yr ymddangosaf i ti ynddynt;
17 Gan dy wared di oddi wrth y bobl, a'r
Cenhedloedd, at y rhai yr ydwyf yn dy anfon
di yr awrhon,
18 I agoryd eu llygaid, ac i'*w* troi o dywyllwch
i oleuni, ac *o* feddiant Satan at Dduw;
fel y derbyniont faddeuant pechodau, a
chyfran ym mysg y rhai a sancteiddiwyd
trwy y ffydd sydd ynof fi.
19 Am ba achos, O frenhin Agrippa, ni
bûm anufudd i'r weledigaeth nefol:
20 Eithr mi a bregethais i'r rhai yn Damascus
yn gyntaf, ac yn Jerusalem, a thros holl
wlad Judea, ac i'r Cenhedloedd; ar iddynt
edifarhâu, a dychwelyd at Dduw, a gwneuthur
gweithredoedd addas i edifeirwch.
21 O achos y pethau hyn yr Iuddewon a'm
daliasant i yn y deml, ac a geisiasant *fy* lladd
â'u dwylaw eu hun.
22 Am hynny, wedi i mi gael help gan
Dduw, yr wyf fi yn aros hyd y dydd hwn, gan
dystiolaethu i fychan a mawr, ac heb ddywedyd
dim amgen nag a ddywedasai y prophwydi
a Moses, y delent i ben;
23 Y dïoddefai Crist, *ac* y byddai efe yn
gyntaf o adgyfodiad y meirw, ac y dangosai
oleuni i'r bobl, ac i'r Cenhedloedd.
24 Ac fel yr oedd efe yn dywedyd y pethau
hyn trosto, Ffestus a ddywedodd â llef uchel,
Paul, yr wyt ti yn ynfydu; llawer o ddysg
sydd yn dy yrru di yn ynfyd.
25 Ac efe a ddywedodd, Nid wyf fi yn
ynfydu, O arddercoccaf Ffestus; eithr geiriau
gwirionedd a sobrwydd yr wyf fi yn eu
hadrodd.
26 Canys y brenhin a ŵyr oddi wrth y
pethau hyn, wrth yr hwn yr wyf fi yn llefaru
yn hŷf. O herwydd nid wyf yn tybied fod
dim o'r pethau hyn yn guddiedig rhagddo;
oblegid nid mewn congl y gwnaed hyn.
27 O frenhin Agrippa, A wyt ti yn credu i'r
prophwydi? mi a wn dy fod yn credu.
28 Ac Agrippa a ddywedodd wrth Paul, Yr
wyt ti o fewn ychydig i'm hynnill i fod yn
Gristion.
29 A Phaul a ddywedodd, Mi a ddymunwn
gan Dduw, o fewn ychydig, ac yn gwbl oll,
fod nid tydi yn unig, ond pawb hefyd a'r
sydd yn fy ngwrando heddyw, yn gyfryw ag
wyf fi, ond y rhwymau hyn.
30 Ac wedi iddo ddywedyd hyn, cyfododd y
brenhin, a'r rhaglaw, a Bernice, a'r rhai oedd
yn eistedd gyd â hwynt.
31 Ac wedi iddynt fyned o'r neilldu, hwy a
lefarasant wrth eu gilydd, gan ddywedyd,
Nid yw y dyn hwn yn gwneuthur dim yn
haeddu angau, neu rwymau.
32 Yna y dywedodd Agrippa wrth Ffestus,
Fe allasid gollwng y dyn yma ymaith, oni
buasai iddo appelio at Cesar.

PENNOD XXVII.

1 Paul, wrth forio tu a Rhufain, 10 yn rhagddywedyd perygl y daith; 11 ac heb gael ei goelio: 14 hwythau yn cael eu taflu draw ac yma gan y dymmestl: 41 y llong yn torri arnynt; 22, 34, 44 ac er hynny yn dyfod i gŷd i dir yn ddïangol.

A PHAN gyttunwyd forio o honom ymaith
i'r Ital, hwy a roisant Paul, a rhyw garcharorion
eraill, at ganwriad a'i enw Julius,
o fyddin Augustus.
2 Ac wedi dringo i long o Adramytium, ar
fedr hwylio i dueddau Asia, ni a aethom allan
o'r porthladd, a chyd â ni yr oedd Aristarchus,
Macedoniad o Thessalonica.
3 A thrannoeth ni a ddygwyd i waered i Sidon.
A Julius a ymddûg yn garedigol tu ag
at Paul, ac a roddes *iddo* gennad i fyned at ei
gyfeillion i gael ymgeledd.
4 Ac wedi myned oddi yno, ni a hwyliasom
dan Cyprus, am fod y gwyntoedd yn wrthwynebus.
5 Ac wedi hwylio o honom dros y môr sydd
ger llaw Cilicia a Phamphylia, ni a ddaethom
i Myra, *dinas* yn Lycia.
6 Ac yno y canwriad, wedi cael llong o

Alexandria yn hwylio i'r Ital, a'n gosododd
ni ynddi.
7 Ac wedi i ni hwylio yn anniben lawer o
ddyddiau, a dyfod yn brin ar gyfer Cnidus,
am na adawai y gwynt i ni; ni a hwyliasom
is law Creta, ar gyfer Salmone.
8 Ac *wedi i ni* yn brin fyned heibio iddi, ni
a ddaethom i ryw le a elwir, Y porthladdoedd
prydferth, yr hwn yr oedd dinas Lasea yn
agos iddo.
9 Ac wedi i dalm o amser fyned heibio, a
bod morio weithian yn enbyd, o herwydd
hefyd ddarfod yr ympryd weithian, Paul a
gynghorodd,
10 Gan ddywedyd wrthynt, *Ha* wŷr, yr wyf yn
gweled y bydd yr hynt hon ynghyd â sarhâd
a cholled fawr, nid yn unig am y llwyth a'r
llong, eithr am ein heinioes ni hefyd.
11 Eithr y canwriad a gredodd i lywydd ac i
berchen y llong, yn fwy nag i'r pethau a ddy-
wedid gan Paul.
12 A chan fod y porthladd yn anghyfleus
i auafu, y rhan fwyaf a roisant gynghor i
ymado oddi yno hefyd, os gallent ryw fodd
gyrhaeddyd hyd Phenice, i auafu *yno;* yr
hwn sydd borthladd yn Creta, ar gyfer y
deau-orllewin, a'r gogledd-orllewin.
13 A phan chwythodd y deheuwynt yn araf,
hwynt-hwy yn tybied cael *eu* meddwl, gan
godi *hwyliau,* a foriasant heibio yn agos i
Creta.
14 Ond cyn nemmawr cyfododd yn ei
herbyn hi wynt tymhestlog, yr hwn a elwir
Euroclydon.
15 A phan gipiwyd y llong, ac heb allu
gwrthwynebu y gwynt, ni a ymroisom, ac a
ddygwyd *gyd â'r gwynt.*
16 Ac wedi i ni redeg goris ynys fechan a
elwir Clauda, braidd y gallasom gael y bâd:
17 Yr hwn a godasant i fynu, ac a wnaeth-
ant gynnorthwyon, gan wregysu y llong oddi
dani: a hwy yn ofni rhag syrthio ar sugn-
draeth, wedi gostwng yr hwyl, a ddygwyd
felly.
18 A ni yn flin iawn arnom gan y dymmestl,
drannoeth hwy a ysgafnhasant y llong.
19 A'r trydydd *dydd* bwriasom â'n dwylaw
ein hunain daclau y llong allan.
20 A phan nad oedd na haul na sêr yn
ymddangos dros lawer o ddyddiau, a thym-
mestl nid bychan yn pwyso *arnom,* pob
gobaith y byddem cadwedig a ddygwyd oddi
arnom o hynny allan.
21 Ac wedi bod hir ddirwest, yna y safodd
Paul yn eu canol hwy, ac a ddywedodd, *Ha*
wŷr, chwi a ddylasech wrando arnaf fi, a
bod heb ymadaw o Creta, ac ynnill y sarhâd
yma a'*r* golled.
22 Ac yr awrhon yr wyf yn eich cynghori
chwi i fod yn gysurus: canys ni bydd colled
am einioes *un* o honoch, ond am y llong yn
unig.
23 Canys safodd yn fy ymyl y nos hon angel
Duw, yr hwn a'm piau, a'r hwn yr wyf yn ei
addoli,
24 Gan ddywedyd, Nac ofna, Paul; rhaid
i ti sefyll ger bron Cesar: ac wele, rhoddes
Duw i ti y rhai oll sydd yn morio gyd â
thi.
25 Am hynny, *ha* wŷr, cymmerwch gysur:
canys yr wyf fi yn credu i Dduw, mai felly y
bydd, yn ol y modd y dywedwyd i mi.
26 Ond mae yn rhaid ein bwrw ni i ryw
ynys.
27 Ac wedi dyfod y bedwaredd nos ar ddeg,
fe a ddigwyddodd, a ni yn morio yn Adria,
ynghylch hanner nos, dybied o'r morwyr eu
bod yn nesâu i ryw wlad.
28 Ac wedi iddynt blymio, hwy a'i cawsant
yn ugain gwrhyd: ac wedi myned ychydig
pellach, â phlymio drachefn, hwy a'i cawsant
yn bymtheg gwrhyd.
29 Ac a hwy yn ofni rhag i ni syrthio ar
leoedd geirwon, wedi iddynt fwrw pedair
angor allan o'r llyw, hwy a ddeisyfasant ei
myned hi yn ddydd.
30 Ac fel yr oedd y llongwyr yn ceisio ffoi
allan o'r llong, ac wedi gollwng y bâd i
waered i'r môr, yn rhith bod ar fedr bwrw
angorau o'r pen blaen i'r llong,
31 Dywedodd Paul wrth y canwriad a'r
milwyr, Onid erys y rhai hyn yn y llong, ni
ellwch chwi fod yn gadwedig.
32 Yna y torrodd y milwyr raffau y bâd, ac
a adawsant iddo syrthio ymaith.
33 A thra yr ydoedd hi yn dyddhâu, Paul a
eiriolodd ar bawb gymmeryd lluniaeth, gan
ddywedyd, Heddyw yw y pedwerydd dydd
ar ddeg yr ydych chwi yn disgwyl, ac yn aros
ar eich cythlwng, heb gymmeryd dim.
34 O herwydd paham yr ydwyf yn dymuno
arnoch gymmeryd lluniaeth; oblegid hyn
sydd er iechyd i chwi: canys blewyn i'r un o
honoch ni syrth oddi ar ei ben.
35 Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a gym-
merodd fara, ac a ddiolchodd i Dduw yn eu
gŵydd hwynt oll, ac a'i torrodd, ac a dde-
chreuodd fwytta.
36 Ac yr oeddynt bawb wedi myned yn gy-
surol; a hwy a gymmerasant luniaeth hefyd.
37 Ac yr oeddem yn y llong i gŷd, yn ddau
cant ac un ar bymtheg a thriugain o eneidiau.
38 Ac wedi eu digoni o luniaeth, hwy a
ysgafnhasant y llong, gan fwrw y gwenith
allan i'r môr.
39 A phan aeth hi yn ddydd, nid oeddynt
yn adnabod y tir: ond hwy a ganfuant ryw
gilfach a glàn iddi; i'r hon y cynghorasant,
os gallent, wthio y llong iddi.
40 Ac wedi iddynt godi yr angorau, hwy a
ymollyngasant i'r môr, ac a ollyngasant
hefyd yn rhydd rwymau y llyw ac a godas-
ant yr hwyl i'r gwynt, ac a geisiasant y làn.
41 Ac wedi *i ni* syrthio ar le deuforgyfarfod,
hwy a wthiasant y llong: a'r pen blaen iddi
a lynodd, ac a safodd yn ddiysgog; eithr y
pen ôl a ymddattododd gan nerth y tonnau.
42 A chynghor y milwyr oedd, ladd y carchar-
orion, rhag i neb o honynt nofio allan, a
dianc ymaith.
43 Ond y canwriad, yn ewyllysio cadw Paul,
a rwystrodd iddynt *eu* hamcan; ac a archodd
i bawb a'r a fedrai nofio, ymfwrw yn gyntaf
i'r môr, a myned allan i'r tir:
44 Ac i'r lleill, rhai ar ystyllod, ac eraill ar
ryw *ddrylliau* o'r llong. Ac felly y digwydd-
odd ddyfod o bawb i dir yn ddiangol.

PENNOD XXVIII.

1 *Paul, wedi torri y llong arno, yn cael ei
dderbyn yn rhywiogaidd gan y barbariaid.* 5
*Y wiber, ar ei law ef, heb wneuthur iddo
niwed:* 8 *ac yntau yn iachâu llawer o glefyd-
au yn yr ynys.* 11 *Hwynt-hwy yn myned
ymaith tu a Rhufain.* 17 *Yntau yn mynegi
i'r Iuddewon achos ei ddyfodiad.* 24 *Wedi
iddo bregethu, rhai yn credu, a rhai heb
gredu:* 30 *ac yntau er hynny yn pregethu
yno ddwy flynedd.*

AC wedi iddynt ddianc, yna y gwybuant
mai Melita y gelwid yr ynys.
2 A'r barbariaid a ddangosasant i ni fwyneidd-
dra nid bychan: oblegid hwy a gyneuasant
dân, ac a'n derbyniasant ni oll o herwydd
y gawod gynnrychiol, ac o herwydd yr
oerfel.

3 Ac wedi i Paul gynnull ynghyd lawer o
friw-wŷdd, a'u dodi ar y tân, gwiber a ddaeth
allan o'r gwres, ac a lynodd wrth ei law ef.
4 A phan welodd y barbariaid y bwystfil
y'nghrôg wrth ei law ef, hwy a ddywedasant
wrth eu gilydd, Yn sicr llawruddiog yw y dyn
hwn, yr hwn, er ei ddianc o'r môr, ni
adawodd dialedd iddo fyw.
5 Ac efe a ysgydwodd y bwystfil i'r tân, ac
ni oddefodd ddim niwed.
6 Ond yr oeddynt hwy yn disgwyl iddo ef
chwyddo, neu syrthio yn ddisymmwth yn
farw. Eithr wedi iddynt hir-ddisgwyl, a
gweled nad oedd dim niwed yn digwydd iddo,
hwy a newidiasant eu meddwl, ac a ddywed-
asant mai duw oedd efe.
7 Ynghylch y man hwnnw yr oedd tiroedd
i bennaeth yr ynys, a'i enw Publius, yr hwn
a'n derbyniodd ni, ac a'n llettyodd dridiau
yn garedig.
8 A digwyddodd, fod tad Publius yn gorwedd
yn glaf o gryd a gwaedlif: at yr hwn wedi i
Paul fyned i mewn, a gweddïo, efe a ddododd
ei ddwylaw arno ef, ac a'i hiachâodd.
9 Felly wedi gwneuthur hyn, y lleill hefyd
y rhai oedd â heintiau arnynt yn yr ynys, a
ddaethant atto, ac a iachâwyd:
10 Y rhai hefyd a'n parchasant ni â llawer
o urddas; a phan oeddym yn ymadael, hwy
a'*n* llwythasant *ni* â phethau anghenrheidiol.
11 Ac wedi tri mis, yr aethom ymaith mewn
llong o Alexandria, yr hon a auafasai yn
yr ynys; *a'i* harwydd hi oedd Castor a
Pholux.
12 Ac wedi ein dyfod i Syracusa, ni a drigas-
om *yno* dridiau.
13 Ac oddi yno wedi myned oddi amgylch,
ni a ddaethom i Rhegium. Ac ar ôl un
diwrnod y deheu-wynt a chwythodd, ac ni a
ddaethom yr ail dydd i Puteoli:
14 Lle y cawsom frodyr, ac y dymunwyd
arnom aros gyd â hwynt saith niwrnod: ac
felly ni a ddaethom i Rufain.
15 Ac oddi yno, pan glybu y brodyr am
danom, hwy a ddaethant i'n cyfarfod ni hyd
Appii-fforum, a'r Tair tafarn: y rhai pan
welodd Paul, efe a ddiolchodd i Dduw, ac a
gymmerodd gysur.
16 Eithr pan ddaethom i Rufain, y canwriad
a roddes y carcharorion at ben-capten y llu:
eithr cenhadwyd i Paul aros wrtho ei hun,
gyd â milwr oedd yn ei gadw ef.
17 A digwyddodd, ar ôl tridiau, alw o Paul
ynghyd y rhai oedd bennaf o'r Iuddewon.
Ac wedi iddynt ddyfod ynghyd, efe a ddy-
wedodd wrthynt, *Ha* wŷr frodyr, er na
wnaethum i ddim yn erbyn y bobl, na defod-
au y tadau, etto mi a roddwyd yn garcharor
o Jerusalem i ddwylaw y Rhufeinwyr.
18 Y rhai, wedi darfod fy holi, a fynnasant
fy ngollwng ymaith, am nad oedd dim achos
angau ynof.
19 Eithr am fod yr Iuddewon yn dywedyd
yn erbyn *hyn*, mi a yrrwyd i appèlio at
Cesar; nid fel pettai gennyf beth i achwyn ar
fy nghenedl.
20 Am yr achos hwn gan hynny y gelwais
am danoch chwi, i'*ch* gweled, ac i ymddiddan
â *chwi:* canys o achos gobaith Israel y'm
rhwymwyd i â'r gadwyn hon.
21 A hwythau a ddywedasant wrtho, Ni
dderbyniasom ni lythyrau o Judea yn dy
gylch di, ac ni fynegodd ac ni lefarodd neb
o'r brodyr a ddaeth oddi yno ddim drwg am
danat ti.
22 Ond yr ydym ni yn deisyf cael clywed
gennyt ti beth yr ydwyt yn ei synied: oblegid
am y sect hon, y mae yn hysbys i ni fod ym
mhob man yn dywedyd yn ei herbyn.
23 Ac wedi iddynt nodi diwrnod iddo, llawer
a ddaeth atto ef i'w letty; i'r rhai y tystiol-
aethodd ac yr eglurodd efe deyrnas Dduw,
gan gynghori iddynt y pethau am yr Iesu,
allan o gyfraith Moses, a'r prophwydi, o'r
bore hyd yr hwyr.
24 A rhai a gredasant i'r pethau a ddywed-
asid, a rhai ni chredasant.
25 Ac a hwy yn anghyttûn â'u gilydd, hwy
a ymadawsant, wedi i Paul ddywedyd un gair,
mai da y llefarodd yr Yspryd Glân trwy
Esaias y prophwyd, wrth ein tadau ni,
26 Gan ddywedyd, Dos at y bobl yma, a
dywed, Yn clywed y clywch, ac ni ddeall-
wch; ac yn gweled y gwelwch, ac ni chan-
fyddwch.
27 Canys brasâwyd calon y bobl hyn, a
thrwm y clywsant â'u clustiau, a'u llygaid a
gauasant; rhag iddynt weled â'*u* llygaid, a
chlywed â'*u* clustiau, a deall â'r galon, a
dychwelyd, ac i mi eu hiachâu hwynt.
28 Bydded hysbys i chwi gan hynny, anfon
iachawdwriaeth Duw at y Cenhedloedd; a
hwy a wrandawant.
29 Ac wedi iddo ddywedyd hyn, ymadawodd
yr Iuddewon, a chanddynt ddadl mawr yn
eu plith.
30 A Phaul a arhoes ddwy flynedd gyfan yn
ei dŷ ardrethol ei hun, ac a dderbyniodd
bawb a'r oedd yn dyfod i mewn atto,
31 Gan bregethu teyrnas Dduw, ac athraw-
iaethu y pethau am yr Arglwydd Iesu Grist,
gyd â phob hyfder, yn ddiwahardd.

G G 2

EPISTOL PAUL YR APOSTOL

AT Y

RHUFEINIAID.

PENNOD I.

1 *Paul yn dangos ei alwedigaeth i'r Rhufeiniaid,* 9 *a'i chwant i ddyfod attynt hwy.* 16 *Beth yw ei efengyl ef, a'r cyfiawnder y mae hi yn ei ddangos.* 18 *Bod Duw yn ddigllawn wrth bob math ar bechod.* 21 *Pa beth oedd pechodau y Cenhedloedd.*

PAUL, gwasanaethwr Iesu Grist, wedi ei
alw *i fod* yn apostol, *ac* wedi ei neillduo
i efengyl Duw,
2 (Yr hon a rag-addawsai efe trwy ei brophwydi yn yr ysgrythyrau sanctaidd)
3 Am ei Fab ef Iesu Grist ein Harglwydd ni,
yr hwn a wnaed o had Dafydd o ran y cnawd,
4 Ac a eglurwyd yn Fab Duw mewn gallu,
yn ol yspryd sancteiddiad, trwy yr adgyfodiad oddi wrth y meirw:
5 Trwy yr hwn y derbyniasom ras ac apostoliaeth i ufudd-dod ffydd ym mhlith yr holl genhedloedd, er mwyn ei enw ef:
6 Ym mysg y rhai yr ydych chwithau yn alwedigion Iesu Grist.
7 At bawb sydd yn Rhufain, yn anwyl gan Dduw, wedi eu galw *i fod* yn saint: Gras i chwi a thangnefedd oddi wrth Dduw ein Tad ni, a'r Arglwydd Iesu Grist.
8 Yn gyntaf, yr wyf yn diolch i'm Duw trwy Iesu Grist drosoch chwi oll, oblegid bod eich ffydd chwi yn gyhoeddus yn yr holl fyd.
9 Canys tyst i mi yw Duw, yr hwn yr ydwyf yn ei wasanaethu yn fy yspryd yn efengyl ei Fab ef, fy mod i yn ddibaid yn gwneuthur coffa o honoch bob amser yn fy ngweddïau,
10 Gan ddeisyf a gawn ryw fodd, ryw amser bellach, rwydd-hynt gyd âg ewyllys Duw, i ddyfod attoch chwi.
11 Canys yr wyf yn hiraethu am eich gweled, fel y gallwyf gyfrannu i chwi ryw ddawn ysprydol, fel y'ch cadarnhâer:
12 *A* hynny sydd i'm cyd-ymgysuro ynoch chwi, trwy ffydd ein gilydd, yr eiddoch chwi a'r eiddof finnau.
13 Eithr ni fynnwn i chwi fod heb wybod, frodyr, i mi yn fynych arfaethu dyfod attoch (ond fo'm lluddiwyd i hyd yn hyn) fel y cawn ryw ffrwyth ynoch chwi hefyd, megis ag yn y Cenhedloedd eraill.
14 Dyledwr ydwyf i'r Groegiaid ac i'r barbariaid hefyd, i'r doethion ac i'r annoethion hefyd.
15 Felly, hyd y mae ynof fi, parod ydwyf i bregethu yr efengyl i chwithau hefyd y rhai ydych yn Rhufain.
16 Canys nid oes arnaf gywilydd o efengyl Crist: oblegid gallu Duw yw hi er iachawdwriaeth, i bob un a'r sydd yn credu; i'r Iuddew yn gyntaf, a hefyd i'r Groegwr.
17 Canys ynddi hi y datguddir cyfiawnder Duw o ffydd i ffydd; megis y mae yn ysgrifenedig, Y cyfiawn a fydd byw trwy ffydd.
18 Canys digofaint Duw a ddatguddiwyd o'r nef yn erbyn pob annuwioldeb ac anghyfiawnder dynion, y rhai sydd yn attal y gwirionedd mewn anghyfiawnder.
19 O herwydd yr hyn a ellir ei wybod am Dduw, sydd eglur ynddynt hwy: canys Duw a'i heglurodd iddynt.
20 Canys ei anweledig bethau ef er creadigaeth y byd, wrth eu hystyried yn y pethau a wnaed, a welir yn amlwg; *sef* ei dragywyddol allu ef a'i Dduwdod; hyd onid ydynt yn ddiesgus:
21 Oblegid a hwy yn adnabod Duw, nis gogoneddasant ef megis Duw, ac na buont ddiolchgar iddo; eithr ofer fuont yn eu rhesymmau, a'u calon anneallus hwy a dywyllwyd.
22 Pan dybient eu bod yn ddoethion, hwy a aethant yn ffyliaid;
23 Ac a newidiasant ogoniant yr anllygredig Dduw, i gyffelybiaeth llun dyn llygredig, ac ehediaid, ac anifeiliaid pedwar-carnol, ac ymlusgiaid.
24 O ba herwydd Duw hefyd a'u rhoddes hwy i fynu, yn nhrachwantau eu calonnau, i aflendid, i ammherchi eu cyrph eu hun yn eu plith eu hunain:
25 Y rhai a newidiasant wirionedd Duw yn gelwydd, ac a addolasant ac a wasanaethasant y creadur yn fwy nâ'r Creawdwr, yr hwn sydd fendigedig yn dragywyddol. Amen.
26 Oblegid hyn y rhoddes Duw hwynt i fynu i wyniau gwarthus: canys eu gwragedd hwy a newidiasant yr arfer anianol i'r hon sydd yn erbyn anian:
27 Ac yn gyffelyb y gwŷr hefyd, gan adael yr arfer naturiol o'r wraig, a ymlosgent yn eu hawydd i'w gilydd: y gwŷr ynghyd â gwŷr yn gwneuthur brynti, ac yn derbyn ynddynt eu hunain y cyfryw dâl am eu cyfeiliorni ag ydoedd raid.
28 Ac megis nad oedd gymmeradwy ganddynt gadw Duw yn *eu* gwybodaeth, Duw a'u rhoddes hwynt i fynu i feddwl anghymmeradwy, i wneuthur y pethau nid oedd weddaidd:
29 Wedi eu llenwi â phob anghyfiawnder, godineb, anwiredd, cybydd-dod, drygioni; yn llawn cenfigen, llofruddiaeth, cynnen, twyll, drwg-anwydau:
30 Yn hustyngwyr, yn athrodwyr, yn gas ganddynt Dduw, yn drahaus, yn feilchion, yn ffrostwyr, yn ddychymmygwyr drygioni, yn anufudd i rieni,
31 Yn anneallus, yn dorrwyr ammod, yn angharedig, yn anghymmodlawn, yn annhrugarogion:
32 Y rhai yn gwybod cyfiawnder Duw (fod y rhai sydd yn gwneuthur y cyfryw bethau yn haeddu marwolaeth) *ydynt* nid yn unig yn gwneuthur y pethau hyn, eithr hefyd yn cyd-ymfoddloni â'r rhai sydd yn eu gwneuthur hwynt.

PENNOD II.

1 *Na all y rhai sydd yn pechu, er eu bod yn condemnio pechod mewn eraill, mo'u hesgusodi eu hunain;* 6 *ac mai anhawdd o lawer iddynt ddiangc rhag barn Duw,* 9 *pa un bynnag font ai Iuddewon ai Cenhedloedd.* 14 *Nas gall y Cenhedloedd ddiangc,* 17 *na'r Iuddewon chwaith;* 25 *ac na wna eu henwaediad lesâd iddynt, oni chadwant y ddeddf.*

O HERWYDD paham, diesgus wyt ti, O
ddyn, pwy bynnag wyt yn barnu: canys
yn yr hyn yr wyt yn barnu arall, yr wyt yn

dy gondemnio dy hun: canys ti yr hwn wyt
yn barnu, wyt yn gwneuthur yr un pethau.
2 Eithr ni a wyddom fod barn Duw yn ol
gwirionedd, yn erbyn y rhai a wnant gyfryw
bethau.
3 Ac a wyt ti yn tybied hyn, O ddyn, yr
hwn wyt yn barnu y rhai sydd yn gwneuthur
y cyfryw bethau, a thithau yn gwneuthur yr
un pethau, y dïengi di rhag barn Duw?
4 Neu a wyt ti yn dïystyru golud ei ddaioni
ef, a'i ddïoddefgarwch, a'i ymaros, heb wybod
fod daioni Duw yn dy dywys di i edifeirwch?
5 Eithr yn ol dy galedrwydd, a'th galon
ddïedifeiriol, wyt yn trysori i ti dy hun ddig-
ofaint erbyn dydd y digofaint, a datguddiad
cyfiawn farn Duw,
6 Yr hwn a dâl i bob un yn ol ei weithred-
oedd:
7 *Sef* i'r rhai trwy barhâu yn gwneuthur
da, a geisiant ogoniant, ac anrhydedd, ac
anllygredigaeth; bywyd tragywyddol:
8 Eithr i'r rhai sydd gynhenus, ac anufudd
i'r gwirionedd, eithr yn ufudd i anghyfiawn-
der; *y bydd* llid, a digofaint:
9 Trallod ac ing ar bob enaid dyn sydd yn
gwneuthur drwg; yr Iuddew yn gyntaf, a'r
Groegwr hefyd:
10 Eithr gogoniant, ac anrhydedd, a thang-
nefedd, i bob un sydd yn gwneuthur daioni;
i'r Iuddew yn gyntaf, ac i'r Groegwr hefyd.
11 Canys nid oes derbyn wyneb ger bron
Duw.
12 Oblegid cynnifer ag a bechasant yn
ddiddeddf, a gyfrgollir hefyd yn ddiddeddf;
a chynnifer ag a bechasant yn y ddeddf, a
fernir wrth y ddeddf,
13 (Canys nid gwrandawyr y ddeddf *sydd*
gyfiawn ger bron Duw, ond gwneuthurwyr
y ddeddf a gyfiawnhëir.
14 Canys pan yw y Cenhedloedd y rhai nid
yw y ddeddf ganddynt, wrth naturiaeth yn
gwneuthur y pethau sydd yn y ddeddf, y
rhai hyn heb fod y ddeddf ganddynt, ydynt
ddeddf iddynt eu hunain:
15 Y rhai sydd yn dangos gweithred y ddeddf
yn ysgrifenedig yn eu calonnau, a'u cyd-
wybod yn cyd-dystiolaethu, a'*u* meddyliau
yn cyhuddo eu gilydd, neu yn esgusodi)
16 Yn y dydd y barno Duw ddirgeloedd
dynion, yn ol fy efengyl i, trwy Iesu Grist.
17 Wele, Iuddew y'th elwir di, ac yr wyt yn
gorphwys yn y ddeddf, ac yn gorfoleddu yn
Nuw:
18 Ac yn gwybod *ei* ewyllys *ef*, ac yn darbod
pethau rhagorol, gan fod wedi dy addysgu o'r
ddeddf;
19 Ac yr wyt yn coelio dy fod yn dywysog
i'r deillion, yn llewyrch i'r rhai *sydd* mewn
tywyllwch:
20 Yn athraw i'r anghall, yn ddysgawdwr
i'r rhai bach, a chennyt ffurf y gwybodaeth,
a'r gwirionedd yn y ddeddf.
21 Tydi, gan hynny, yr hwn wyt yn addysgu
arall, oni'th ddysgi dy hun? yr hwn wyt yn
pregethu, Na ladratter, a ledretti di?
22 Yr hwn wyt yn dywedyd, Na odineber, a
odinebi di? yr hwn wyt yn ffieiddio delwau,
a gyssegr-yspeili di?
23 Yr hwn wyt yn gorfoleddu yn y ddeddf,
trwy dorri y ddeddf a ddïanrhydeddi di
Dduw?
24 Canys enw Duw, o'ch plegid chwi, a
geblir ym mhlith y Cenhedloedd; megis y
mae yn ysgrifenedig.
25 Canys enwaediad yn wir a wna les, os
cedwi y ddeddf: eithr os troseddwr y ddeddf
ydwyt, aeth dy enwaediad yn ddïenwaediad.
26 Os y dïenwaediad gan hynny a geidw
gyfiawnderau y ddeddf, oni chyfrifir ei ddï-
enwaediad ef yn enwaediad?
27 Ac oni bydd i'r dïenwaediad yr hwn sydd
o naturiaeth (os ceidw y ddeddf) dy farnu di,
yr hwn wrth y llythyren a'r enwaediad wyt
yn troseddu y ddeddf?
28 Canys nid yr hwn sydd yn yr amlwg
sydd Iuddew; ac nid enwaediad *yw yr hyn*
sydd yn yr amlwg yn y cnawd:
29 Eithr yr hwn sydd yn y dirgel *sydd*
Iuddew; ac enwaediad y galon *sydd* yn yr
yspryd, nid yn y llythyren; yr hwn *y mae* ei
glod nid o ddynion, ond o Dduw.

PENNOD III.

1 *Rhagor-fraint yr Iuddewon;* 3 *yr hwn ni
chollasant:* 9 *er hynny y mae y ddeddf yn eu
barnu hwythau hefyd yn euog o bechod:* 20
*gan hynny ni chyfiawnhëir un cnawd trwy
y ddeddf;* 28 *eithr pawb, heb wahaniaeth,
trwy ffydd yn unig:* 31 *ac etto ni ddiddymwyd
y ddeddf.*

PA ragoriaeth gan hynny sydd i'r Iuddew?
neu pa fudd *sydd* o'r enwaediad?
2 Llawer ym mhob rhyw fodd: yn gyntaf,
o herwydd darfod ymddiried iddynt hwy am
ymadroddion Duw.
3 Oblegid beth os anghredodd rhai? a wna
eu hanghrediniaeth hwy ffydd Duw yn ofer?
4 Na atto Duw: eithr bydded Duw yn eirwir,
a phob dyn yn gelwyddog; megis yr ysgrif-
enwyd, Fel y'th gyfiawnhâer yn dy eiriau,
ac y gorfyddech pan y'th farner.
5 Eithr os yw ein hanghyfiawnder ni yn
canmol cyfiawnder Duw, pa beth a ddywed-
wn? Ai anghyfiawn *yw* Duw, yr hwn sydd
yn dwyn arnom ddigofaint? (yn ol dyn yr
wyf yn dywedyd)
6 Na atto Duw: canys wrth hynny pa fodd
y barna Duw y byd?
7 Canys os bu gwirionedd Duw trwy fy
nghelwydd i yn helaethach i'w ogoniant ef,
paham y'm bernir innau etto megis pechadur?
8 Ac nid (megis y'n ceblir, ac megis y
dywed rhai ein bod yn dywedyd) Gwnawn
ddrwg, fel y dêl daioni? y rhai y mae eu
damnedigaeth yn gyfiawn.
9 Beth gan hynny? a ydym ni yn fwy
rhagorol? Nac *ydym* ddim: canys ni a brof-
asom o'r blaen fod pawb, yr Iuddewon a'r
Groegwyr, dan bechod;
10 Megis y mae yn ysgrifenedig, Nid oes neb
cyfiawn, nac oes un:
11 Nid oes neb yn deall; nid oes neb yn
ceisio Duw.
12 Gwyrasant oll, aethant i gyd yn anfudd-
iol: nid oes un yn gwneuthur daioni, nac oes
un:
13 Bedd agored *yw* eu ceg; â'u tafodau y
gwnaethant ddichell; gwenwyn aspiaid *sydd*
dan eu gwefusau:
14 Y rhai y mae eu genau yn llawn melldith
a chwerwedd.
15 Buan *yw* eu traed i dywallt gwaed.
16 Distryw ac aflwydd *sydd* yn eu ffyrdd:
17 A ffordd tangnefedd nid adnabuant.
18 Nid oes ofn Duw ger bron eu llygaid.
19 Ni a wyddom hefyd am ba bethau bynnag
y mae y ddeddf yn ei ddywedyd, mai wrth
y rhai sydd dan y ddeddf y mae hi yn ei
ddywedyd: fel y cauer pob genau, ac y
byddo yr holl fyd dan farn Duw.
20 Am hynny trwy weithredoedd y ddeddf
ni chyfiawnhëir un cnawd yn ei olwg ef;
canys trwy y ddeddf *y mae* adnabod pechod.
21 Ac yr awrhon yr eglurwyd cyfiawnder
Duw heb y ddeddf, wrth gael tystiolaeth gan
y ddeddf a'r prophwydi;

22 Sef cyfiawnder Duw, *yr hwn sydd* trwy ffydd Iesu Grist i bawb, ac ar bawb a gredant: canys nid oes gwahaniaeth.

23 Oblegid pawb a bechasant, ac ydynt yn ol am ogoniant Duw;

24 A hwy wedi eu cyfiawnhâu yn rhad trwy ei ras ef, trwy y prynedigaeth sydd yng Nghrist Iesu:

25 Yr hwn a osododd Duw yn iawn, trwy ffydd yn ei waed ef, i ddangos ei gyfiawnder ef, trwy faddeuant y pechodau a wnaethid o'r blaen, trwy ddioddefgarwch Duw;

26 I ddangos ei gyfiawnder ef y pryd hwn; fel y byddai efe yn gyfiawn, ac yn cyfiawnhâu y neb sydd o ffydd Iesu.

27 Pa le gan hynny *y mae* gorfoledd? Efe a gauwyd allan. Trwy ba ddeddf? ai *deddf* gweithredoedd? Nag ê; eithr trwy ddeddf ffydd.

28 Yr ydym ni gan hynny yn cyfrif mai trwy ffydd y cyfiawnhêir dyn, heb weithredoedd y ddeddf.

29 Ai i'r Iuddewon *y mae efe* yn Dduw yn unig? onid *yw* i'r Cenhedloedd hefyd? Yn wir *y mae efe* i'r Cenhedloedd hefyd:

30 Gan mai un Duw *sydd*, yr hwn a gyfiawnhâ yr enwaediad wrth ffydd, a'r dienwaediad trwy ffydd.

31 Wrth hynny, a ydym ni yn gwneuthur y ddeddf yn ddirym trwy ffydd? Na atto Duw: eithr yr ydym yn cadarnhâu y ddeddf.

PENNOD IV.

1 *Ffydd Abraham a gyfrifwyd iddo yn gyfiawnder,* 10 *cyn enwaedu arno.* 13 *Trwy ffydd yn unig y derbyniodd efe a'i had yr addewid.* 16 *Abraham yw tad pawb a'r sydd yn credu.* 24 *Ein ffydd ninnau hefyd a gyfrifir i ni yn gyfiawnder.*

PA beth gan hynny a ddywedwn ni ddarfod i Abraham ein tad ni ei gael, yn ol y cnawd?

2 Canys os Abraham a gyfiawnhâwyd trwy weithredoedd, y mae iddo orfoledd; eithr nid ger bron Duw.

3 Canys pa beth a ddywed yr ysgrythyr? Credodd Abraham i Dduw; a chyfrifwyd iddo yn gyfiawnder.

4 Eithr i'r neb sydd yn gweithio, ni chyfrifir y gwobr o ras, ond o ddyled.

5 Eithr i'r neb nid yw yn gweithio, ond yn credu yn yr hwn sydd yn cyfiawnhâu yr annuwiol, ei ffydd ef a gyfrifir yn gyfiawnder.

6 Megis y mae Dafydd hefyd yn datgan dedwyddwch y dyn y mae Duw yn cyfrif cyfiawnder iddo heb weithredoedd, *gan ddywedyd,*

7 Dedwydd *yw* y rhai y maddeuwyd eu hanwireddau, a'r rhai y cuddiwyd eu pechodau.

8 Dedwydd *yw* y gwr nid yw yr Arglwydd yn cyfrif pechod iddo.

9 *A ddaeth* y dedwyddwch hwn gan hynny ar yr enwaediad *yn unig,* ynte ar y dienwaediad hefyd? Canys yr ydym yn dywedyd ddarfod cyfrif ffydd i Abraham yn gyfiawnder.

10 Pa fodd gan hynny y cyfrifwyd hi? ai pan oedd yn yr enwaediad, ynte yn y dienwaediad? Nid yn yr enwaediad, ond yn y dienwaediad.

11 Ac efe a gymmerth arwydd yr enwaediad, yn insel cyfiawnder y ffydd, yr hon *oedd ganddo* yn y dienwaediad: fel y byddai efe yn dad pawb a gredent yn y dienwaediad; fel y cyfrifid cyfiawnder iddynt hwythau hefyd:

12 Ac yn dad yr enwaediad, nid i'r rhai o'r enwaediad yn unig, ond i'r sawl hefyd a gerddant lwybrau ffydd Abraham ein tad ni, yr hon *oedd ganddo* yn y dienwaediad.

13 Canys nid trwy y ddeddf *y daeth* yr addewid i Abraham, neu i'w had, y byddai efe yn etifedd y byd; eithr trwy gyfiawnder ffydd.

14 Canys os y rhai sydd o'r ddeddf *yw* yr etifeddion, gwnaed ffydd yn ofer, a'r addewid yn ddirym.

15 Oblegid y mae y ddeddf yn peri digofaint; canys lle nid oes deddf, nid *oes* gamwedd.

16 Am hynny o ffydd *y mae,* fel *y byddai* yn ol gras: fel y byddai yr addewid yn sicr i'r holl had; nid yn unig i'r hwn sydd o'r ddeddf, ond hefyd i'r hwn sydd o ffydd Abraham, yr hwn yw ein tad ni oll,

17 (Megis y mae yn ysgrifenedig, Mi a'th wnaethum yn dad llawer o genhedloedd) ger bron y neb y credodd efe iddo, *sef* Duw, yr hwn sydd yn bywhâu y meirw, ac sydd yn galw y pethau nid ydynt, fel pe byddent:

18 Yr hwn yn erbyn gobaith a gredodd dan obaith, fel y byddai efe yn dad cenhedloedd lawer; yn ol yr hyn a ddywedasid, Felly y bydd dy had di.

19 Ac efe yn ddiegwan o ffydd, nid ystyriodd ei gorph ei hun, *yr hwn oedd* yr awrhon wedi marweiddio, ac efe ynghylch can mlwydd oed, na marweidd-dra bru Sara.

20 Ac nid ammheuodd efe addewid Duw trwy anghrediniaeth; eithr efe a nerthwyd yn y ffydd, gan roddi gogoniant i Dduw:

21 Ac yn gwbl sicr *ganddo,* am yr hyn a addawsai efe, ei fod ef yn abl i'w wneuthur hefyd.

22 Ac am hynny y cyfrifwyd iddo yn gyfiawnder.

23 Eithr nid ysgrifenwyd hynny er ei fwyn ef yn unig, ddarfod ei gyfrif iddo;

24 Ond er ein mwyn ninnau hefyd, i'r rhai y cyfrifir, y rhai ydym yn credu yn yr hwn a gyfododd Iesu ein Harglwydd ni o feirw:

25 Yr hwn a draddodwyd dros ein pechodau ni, ac a gyfodwyd i'n cyfiawnhâu ni.

PENNOD V.

1 *Wedi ein cyfiawnhâu trwy ffydd, y mae i ni dangnefedd rhyngom a Duw,* 2 *a llawenydd yn ein gobaith:* 8 *gan ein cymmodi trwy ei waed ef, a nyni yn elynion iddo,* 10 *y cawn yn hytrach fod yn gadwedig wedi ein cymmodi.* 12 *Megis y daeth pechod a marwolaeth trwy Adda,* 17 *felly yn hytrach y daw cyfiawnder a bywyd trwy Iesu Grist.* 20 *Lle yr amlhâodd pechod, y rhagor-amlhâodd gras.*

AM hynny, gan ein bod wedi ein cyfiawnhâu trwy ffydd, y mae gennym heddwch tu ag at Dduw, trwy ein Harglwydd Iesu Grist.

2 Trwy yr hwn hefyd y cawsom ddyfodfa trwy ffydd i'r gras hwn, yn yr hwn yr ydym yn sefyll, ac yn gorfoleddu dan obaith gogoniant Duw.

3 Ac nid *felly* yn unig, eithr yr ydym yn gorfoleddu mewn gorthrymderau; gan wybod fod gorthrymder yn peri dioddefgarwch;

4 A dioddefgarwch, brofiad; a phrofiad, obaith:

5 A gobaith ni chywilyddia, am fod cariad Duw wedi ei dywallt yn ein calonnau ni, trwy yr Yspryd Glân yr hwn a roddwyd i ni.

6 Canys Crist, pan oeddym ni etto yn weiniaid, mewn pryd a fu farw dros yr annuwiol.

7 Oblegid braidd y bydd neb farw dros un cyfiawn: oblegid dros y da ysgatfydd fe feiddiai un farw hefyd.

8 Eithr y mae Duw yn canmol ei gariad tu

ag attom; oblegid, a nyni etto yn bechaduriaid, i Grist farw trosom ni.

9 Mwy ynte o lawer, a nyni yn awr wedi ein cyfiawnhâu trwy ei waed ef, y'n hachubir rhag digofaint trwyddo ef.

10 Canys os pan oeddym yn elynion, y'n heddychwyd â Duw trwy farwolaeth ei Fab ef; mwy o lawer wedi ein heddychu, y'n hachubir trwy ei fywyd ef.

11 Ac nid *hynny* yn unig, eithr gorfoleddu yr ydym hefyd yn Nuw trwy ein Harglwydd Iesu Grist, trwy yr hwn yr awrhon y derbyniasom y cymmod.

12 Am hynny, megis trwy un dyn y daeth pechod i'r byd, a marwolaeth trwy bechod; ac felly yr aeth marwolaeth ar bob dyn, yn gymmaint a phechu o bawb.

13 Canys hyd y ddeddf yr oedd pechod yn y byd: eithr ni chyfrifir pechod pryd nad oes deddf.

14 Eithr teyrnasodd marwolaeth o Adda hyd Moses, ie, arnynt hwy y rhai ni phechasant yn ol cyffelybiaeth camwedd Adda, yr hwn yw ffurf yr un oedd ar ddyfod.

15 Eithr nid megis y camwedd, felly y mae y dawn hefyd. Canys os trwy gamwedd un y bu feirw llawer; mwy o lawer yr amlhâodd gras Duw, a'r dawn trwy ras yr un dyn Iesu Grist, i laweroedd.

16 Ac nid megis *y bu* trwy un a bechodd, *y mae* y dawn: canys y farn a ddaeth o un *camwedd* i gondemniad; eithr y dawn *sydd* o gamweddau lawer i gyfiawnhâd.

17 Canys os trwy gamwedd un y teyrnasodd marwolaeth trwy un; mwy o lawer y caiff y rhai sydd yn derbyn lliosowgrwydd o ras, ac o ddawn cyfiawnder, deyrnasu mewn bywyd trwy un, Iesu Grist.

18 Felly gan hynny, megis trwy gamwedd un *y daeth barn* ar bob dyn i gondemniad; felly hefyd trwy gyfiawnder un *y daeth y dawn* ar bob dyn i gyfiawnhâd bywyd.

19 Oblegid megis trwy anufudd-dod un dyn y gwnaethpwyd llawer yn bechaduriaid; felly trwy ufudd-dod un y gwneir llawer yn gyfiawn.

20 Eithr y ddeddf a ddaeth i mewn fel yr amlhâai y camwedd: eithr lle yr amlhâodd y pechod, y rhagor-amlhâodd gras:

21 Fel megis y teyrnasodd pechod i farwolaeth, felly hefyd y teyrnasai gras trwy gyfiawnder, i fywyd tragywyddol, trwy Iesu Grist ein Harglwydd.

PENNOD VI.

1 Na ddylem ni fyw mewn pechod, 2 a ninnau wedi marw iddo; 3 megis y mae ein bedydd ni yn dangos. 12 Na theyrnased pechod mwyach, 18 gan ddarfod i ni ymroi i wasanaeth cyfiawnder; 23 ac o herwydd mai cyflog pechod yw marwolaeth.

BETH wrth hynny a ddywedwn ni? a drigwn ni yn wastad mewn pechod, fel yr amlhâo gras?

2 Na atto Duw. A ninnau wedi meirw i bechod, pa wedd y byddwn byw etto ynddo ef?

3 Oni wyddoch chwi, am gynnifer o honom ag a fedyddiwyd i Grist Iesu, ein bedyddio ni i'w farwolaeth ef?

4 Claddwyd ni gan hynny gyd âg ef trwy fedydd i farwolaeth; fel megis ag y cyfodwyd Crist o feirw trwy ogoniant y Tad, felly y rhodiom ninnau hefyd mewn newydd-deb buchedd.

5 Canys os gwnaed ni yn gyd-blanhigion i gyffelybiaeth ei farwolaeth ef, felly y byddwn i *gyffelybiaeth ei* adgyfodiad *ef*:

6 Gan wybod hyn, ddarfod croes-hoelio ein hen ddyn ni gyd âg *ef*, er mwyn dirymmu corph pechod, fel rhag llaw na wasanaethom bechod.

7 Canys y mae yr hwn a fu farw, wedi ei ryddhâu oddi wrth bechod.

8 Ac os buom feirw gyd â Christ, yr ydym ni yn credu y byddwn byw hefyd gyd âg ef:

9 Gan wybod nad yw Crist, yr hwn a gyfodwyd oddi wrth y meirw, yn marw mwyach; nad arglwyddiaetha marwolaeth arno mwyach.

10 Canys fel y bu efe farw, efe a fu farw unwaith i bechod: ac fel y mae yn byw, byw y mae i Dduw.

11 Felly chwithau hefyd, cyfrifwch eich hunain yn feirw i bechod; eithr yn fyw i Dduw, yng Nghrist Iesu ein Harglwydd.

12 Na theyrnased pechod gan hynny yn eich corph marwol, i ufuddhâu o honoch iddo yn ei chwantau.

13 Ac na roddwch eich aelodau yn arfau anghyfiawnder i bechod: eithr rhoddwch eich hunain i Dduw, megis rhai o feirw yn fyw; a'ch aelodau yn arfau cyfiawnder i Dduw.

14 Canys nid arglwyddiaetha pechod arnoch chwi: oblegid nid ydych chwi dan y ddeddf, eithr dan ras.

15 Beth wrth hynny? a bechwn ni o herwydd nad ydym dan y ddeddf, eithr dan ras? Na atto Duw.

16 Oni wyddoch chwi, mai i bwy bynnag yr ydych yn eich rhoddi eich hunain yn weision i ufuddhâu iddo, eich bod yn weision i'r hwn yr ydych yn ufuddhâu iddo; pa un bynnag ai i bechod i farwolaeth, ynte i ufudd-dod i gyfiawnder?

17 Ond i Dduw y bo y diolch, eich bod chwi *gynt* yn weision i bechod; eithr ufuddhâu o honoch o'r galon i'r ffurf o athrawiaeth a draddodwyd i chwi.

18 Ac wedi eich rhyddhâu oddi wrth bechod, fe a'ch gwnaethpwyd yn weision i gyfiawnder.

19 Yn ol dull dynol yr ydwyf yn dywedyd, oblegid gwendid eich cnawd chwi. Canys megis ag y rhoddasoch eich aelodau yn weision i aflendid ac anwiredd, i anwiredd; felly yr awrhon rhoddwch eich aelodau yn weision i gyfiawnder, i sancteiddrwydd.

20 Canys pan oeddych yn weision pechod, rhyddion oeddych oddi wrth gyfiawnder.

21 Pa ffrwyth gan hynny oedd i chwi y pryd hwnnw o'r pethau y mae arnoch yr awrhon gywilydd o'u plegid? canys diwedd y pethau hynny *yw* marwolaeth.

22 Ac yr awrhon, wedi eich rhyddhâu oddi wrth bechod, a'ch gwneuthur yn weision i Dduw, y mae i chwi eich ffrwyth yn sancteiddrwydd, a'r diwedd yn fywyd tragywyddol.

23 Canys cyflog pechod *yw* marwolaeth: eithr dawn Duw *yw* bywyd tragywyddol, trwy Iesu Grist ein Harglwydd.

PENNOD VII.

1 Nad oes un ddeddf yn arglwyddiaethu ar ddyn, ond tra fyddo byw: 4 ond ein bod ni wedi meirw i'r ddeddf. 7 Etto nad yw y ddeddf bechod; 12 eithr sanctaidd, a chyfiawn, a da; 16 fel yr ydwyf fi yn cydnabod, ac yn ddrwg gennyf nas gallaf ei chadw.

ONI wyddoch chwi, frodyr (canys wrth y rhai sydd yn gwybod y ddeddf yr wyf yn dywedyd) fod y ddeddf yn arglwyddiaethu ar ddyn, tra fyddo efe byw?

2 Canys y wraig y mae iddi wr, sydd yn rhwym wrth y ddeddf i'r gwr, tra fyddo efe

byw: ond o bydd marw y gwr, hi a rydd-
hâwyd oddi wrth ddeddf y gwr.
3 Ac felly, os â'r gwr yn fyw, y bydd hi yn
eiddo gwr arall, hi a elwir yn odinebus: eithr
os marw fydd ei gwr hi, y mae hi yn rhydd
oddi wrth y ddeddf; fel nad yw hi odinebus,
er bod yn eiddo gwr arall.
4 Ac felly chwithau, fy mrodyr, ydych wedi
meirw i'r ddeddf trwy gorph Crist; fel y
byddech eiddo un arall, *sef* eiddo yr hwn a
gyfodwyd o feirw, fel y dygem ffrwyth
Dduw.
5 Canys pan oeddym yn y cnawd, gwyniau
pechodau, y rhai oedd trwy y ddeddf, oedd
yn gweithio yn ein haelodau ni, i ddwyn
ffrwyth i farwolaeth.
6 Eithr yn awr y rhyddhâwyd ni oddi wrth
y ddeddf, wedi ein meirw i'r peth y'n hattelid;
fel y gwasanaethem mewn newydd-deb ys-
pryd, ac nid *yn* hender y llythyren.
7 Beth wrth hynny a ddywedwn ni? Ai
pechod *yw* y ddeddf? Na atto Duw. Eithr
nid adnabûm i bechod, ond wrth y ddeddf:
canys nid adnabuaswn i drachwant, oni bai
ddywedyd o'r ddeddf, Na thrachwanta.
8 Eithr pechod, wedi cymmeryd achlysur
trwy y gorchymyn, a weithiodd ynof fi bob
trachwant.
9 Canys heb y ddeddf marw *oedd* pechod.
Eithr yr oeddwn i gynt yn fyw heb y ddeddf:
ond pan ddaeth y gorchymyn, yr adfywiodd
pechod, a minnau a fûm farw.
10 A'r gorchymyn yr hwn *ydoedd* i fywyd,
hwnnw a gaed i mi i farwolaeth.
11 Canys pechod, wedi cymmeryd achlysur
trwy y gorchymyn, a'm twyllodd i; a thrwy
hwnnw a'm lladdodd.
12 Felly yn wir *y mae* y ddeddf yn sanct-
aidd; a'r gorchymyn yn sanctaidd, ac yn gyf-
iawn, ac yn dda.
13 Gan hynny a wnaethpwyd y peth oedd
dda, yn farwolaeth i mi? Na atto Duw.
Eithr pechod, fel yr ymddangosai yn bechod,
gan weithio marwolaeth ynof fi, trwy yr hyn
sydd dda; fel y byddai pechod trwy y gor-
chymyn yn dra phechadurus.
14 Canys ni a wyddom fod y ddeddf yn
ysprydol: eithr myfi sydd gnawdol, wedi fy
ngwerthu dan bechod.
15 Canys yr hyn yr wyf yn ei wneuthur, nid
yw foddlawn gennyf: canys nid y peth yr
wyf yn ei ewyllysio, hynny yr wyf yn ei
wneuthur; eithr y peth sydd gas gennyf, hyn
yr ydwyf yn ei wneuthur.
16 *Ac* os y peth nid wyf yn ei ewyllysio,
hynny yr wyf yn ei wneuthur, yr wyf fi yn
cyd-synio â'r ddeddf mai da *ydyw*.
17 Felly yr awrhon nid myfi sydd mwy yn
gwneuthur hynny, eithr y pechod yr hwn
sydd yn trigo ynof fi.
18 Canys mi a wn nad oes ynof fi (hynny
yw, yn fy nghnawd i) ddim da yn trigo:
oblegid yr ewyllysio sydd barod gennyf; eithr
cwblhâu yr hyn sydd dda, nid wyf yn medru
arno.
19 Canys nid wyf yn gwneuthur y peth da
yr wyf yn ei ewyllysio; ond y drwg yr hwn
nid wyf yn ei ewyllysio, hynny yr wyf yn ei
wneuthur.
20 Ac os ydwyf fi yn gwneuthur y peth nid
wyf yn ei ewyllysio, nid myfi mwyach sydd
yn ei wneuthur, ond y pechod sydd yn trigo
ynof fi.
21 Yr ydwyf fi gan hynny yn cael deddf, a
mi yn ewyllysio gwneuthur da, fod drwg yn
bresennol gyd â mi.
22 Canys ymhyfrydu yr wyf yng nghyfraith
Duw, yn ol y dyn oddi mewn:
23 Eithr yr wyf yn gweled deddf arall yn fy
aelodau, yn gwrthryfela yn erbyn deddf fy
meddwl, ac yn fy nghaethiwo i ddeddf pech-
od, yr hon sydd yn fy aelodau.
24 Ys truan o ddyn wyf fi! pwy a'm gwared
i oddi wrth gorph y farwolaeth hon?
25 Yr wyf fi yn diolch i Dduw, trwy Iesu
Grist ein Harglwydd. Felly gan hynny,
yr wyf fi fy hun â'r meddwl yn gwasan-
aethu cyfraith Duw; ond â'r cnawd, cyfraith
pechod.

PENNOD VIII.

1 *Bod y rhai sydd yng Nghrist, ac yn byw yn ol yr Yspryd, yn rhyddion oddi wrth ddamnedigaeth. 5, 13 Pa niwed sydd yn digwydd oddi wrth y cnawd; 6, 14 a pha les oddi wrth yr Yspryd, 17 ac o fod yn blentyn i Dduw: 19 yr hwn y mae pob peth yn hiraethu am ei ogoneddus ymwared: 29 yr hwn a rag-ordeiniwyd gan Dduw. 38 Na all dim ein gwahanu ni oddi wrth ei gariad ef.*

NID *oes* gan hynny yn awr ddim damned-
igaeth i'r rhai sydd yng Nghrist Iesu, y
rhai sydd yn rhodio nid yn ol y cnawd, eithr
yn ol yr Yspryd.
2 Canys deddf Yspryd y bywyd yng Nghrist
Iesu a'm rhyddhâodd i oddi wrth ddeddf
pechod a marwolaeth.
3 Canys yr hyn ni allai y ddeddf, o herwydd
ei bod yn wan trwy y cnawd, Duw a ddan-
fonodd ei Fab ei hun yn nghyffelybiaeth cnawd
pechadurus, ac am bechod a gondemniodd
bechod yn y cnawd:
4 Fel y cyflawnid cyfiawnder y ddeddf ynom
ni, y rhai ydym yn rhodio, nid yn ol y cnawd,
eithr yn ol yr Yspryd.
5 Canys y rhai sydd yn ol y cnawd, am
bethau y cnawd y maent yn syniaw: eithr y
rhai sydd yn ol yr Yspryd, am bethau yr
Yspryd:
6 Canys syniad y cnawd, marwolaeth *yw;*
a syniad yr yspryd, bywyd a thangnefedd
yw:
7 Oblegid syniad y cnawd *sydd* elyniaeth yn
erbyn Duw: canys nid yw ddarostyngedig i
ddeddf Duw; oblegid nis gall chwaith.
8 A'r rhai sydd yn y cnawd, ni allant ryngu
bodd Duw.
9 Eithr chwychwi nid ydych yn y cnawd,
ond yn yr Yspryd, od yw Yspryd Duw yn
trigo ynoch. Ac od oes neb heb Yspryd Crist
ganddo, nid yw hwnnw yn eiddo ef.
10 Ac os *yw* Crist ynoch, *y mae* y corph yn
farw, o herwydd pechod; eithr yr Yspryd yn
fywyd, o herwydd cyfiawnder.
11 Ac os Yspryd yr hwn a gyfododd Iesu o
feirw, sydd yn trigo ynoch; yr hwn a gyf-
ododd Grist o feirw, a fywiocâ hefyd eich
cyrph marwol chwi, trwy ei Yspryd yr hwn
sydd yn trigo ynoch.
12 Am hynny, frodyr, dyledwyr ydym, nid
i'r cnawd, i fyw yn ol y cnawd.
13 Canys os byw yr ydych yn ol y cnawd,
meirw fyddwch, eithr os ydych yn marw-
eiddio gweithredoedd y corph trwy yr Ys-
pryd, byw fyddwch.
14 Canys y sawl a arweinir gan Yspryd Duw,
y rhai hyn sydd blant i Dduw.
15 Canys ni dderbyniasoch yspryd caethiwed
drachefn i *beri* ofn; eithr derbyniasoch Ys-
pryd mabwysiad, trwy yr hwn yr ydym yn
llefain, Abba, Dad.
16 Y mae yr Yspryd hwn yn cyd-dystiol-
aethu â'n hyspryd ni, ein bod ni yn blant
i Dduw.
17 Ac os plant, etifeddion hefyd; *sef* etifedd-
ion i Dduw, a chyd-etifeddion â Christ: os

ydym yn cyd-ddioddef *gyd âg ef*, fel y'n cyd-ogonedder hefyd.
18 Oblegid yr ydwyf yn cyfrif, nad *yw* dioddefiadau yr amser presennol hwn, yn haeddu *eu cyffelybu* i'r gogoniant a ddatguddir i ni.
19 Canys awydd-fryd y creadur sydd yn disgwyl am ddatguddiad meibion Duw.
20 Canys y creadur sydd wedi ei ddarostwng i oferedd: nid o'i fodd, eithr oblegid yr hwn a'i darostyngodd:
21 Dan obaith y rhyddhêir y creadur yntau hefyd, o gaethiwed llygredigaeth, i ryddid gogoniant plant Duw.
22 Canys ni a wyddom fod pob creadur yn cyd-ocheneidio, ac yn cyd-ofidio hyd y pryd hwn.
23 Ac nid yn unig *y creadur*, ond ninnau hefyd y rhai sydd gennym flaen-ffrwyth yr Yspryd; yr ydym ninnau ein hunain hefyd yn ocheneidio ynom ein hunain, gan ddisgwyl y mabwysiad, *sef* prynedigaeth ein corph.
24 Canys trwy obaith y'n hiachâwyd. Eithr y gobaith a welir, nid yw obaith: oblegid y peth y mae un yn ei weled, i ba beth y mae etto yn ei obeithio?
25 Ond os ydym ni yn gobeithio yr hyn nid ŷm yn ei weled, yr ydym trwy amynedd yn disgwyl am dano.
26 A'r un ffunud y mae yr Yspryd hefyd yn cynnorthwyo ein gwendid ni. Canys ni wyddom ni beth a weddïom, megis y dylem: eithr y mae yr Yspryd ei hun yn erfyn trosom ni âg ocheneidiau annhraethadwy.
27 A'r hwn sydd yn chwilio y calonnau, a ŵyr beth *yw* meddwl yr Yspryd; canys y mae efe yn ol *ewyllys* Duw yn erfyn dros y saint.
28 Ac ni a wyddom fod pob peth yn cyd-weithio er daioni i'r rhai sydd yn caru Duw; *sef* i'r rhai sydd wedi eu galw yn ol *ei* arfaeth *ef*.
29 Oblegid y rhai a rag-wybu, a ragluniodd efe hefyd *i fod* yn un ffurf â delw ei Fab ef; fel y byddai efe yn gyntaf-anedig ym mhlith brodyr lawer.
30 A'r rhai a ragluniodd efe, y rhai hynny hefyd a alwodd efe; a'r rhai a alwodd efe, y rhai hynny hefyd a gyfiawnhâodd efe; a'r rhai a gyfiawnhâodd efe, y rhai hynny hefyd a ogoneddodd efe.
31 Beth gan hynny a ddywedwn ni wrth y pethau hyn? Os *yw* Duw trosom, pwy *a all fod* i'n herbyn?
32 Yr hwn nid arbedodd ei briod Fab, ond a'i traddododd ef trosom ni oll; pa wedd gyd âg ef hefyd na ddyry efe i ni bob peth?
33 Pwy a rydd ddim yn erbyn etholedigion Duw? Duw *yw* yr hwn sydd yn cyfiawnhâu:
34 Pwy *yw* yr hwn sydd yn damnio? Crist *yw* yr hwn a fu farw, ïe, yn hytrach, yr hwn a gyfodwyd hefyd; yr hwn hefyd sydd ar ddeheulaw Duw, yr hwn hefyd sydd yn erfyn trosom ni.
35 Pwy a'n gwahana ni oddi wrth gariad Crist? *ai* gorthrymder, neu ing, neu ymlid, neu newyn, neu noethni, neu enbydrwydd, neu gleddyf?
36 (Megis y mae yn ysgrifenedig, Er dy fwyn di yr ydys yn ein lladd ni ar hyd y dydd; cyfrifwyd ni fel defaid i'r lladdfa)
37 Eithr yn y pethau hyn oll yr ydym ni yn fwy nâ choncwerwyr, trwy yr hwn a'n carodd ni.
38 Canys y mae yn ddïogel gennyf, na all nac angau, nac einioes, nac angelion, na thywysogaethau, na meddiannau, na phethau presennol, na phethau i ddyfod,
39 Nac uchder, na dyfnder, nac un creadur arall, ein gwahanu ni oddi wrth gariad Duw, yr hwn sydd yng Nghrist Iesu ein Harglwydd.

PENNOD IX.

1 *Paul yn ddrwg ganddo dros yr Iuddewon.* 7 *Nad oedd holl had Abraham yn blant yr addewid.* 18 *Bod Duw yn trugarhâu wrth y neb y mynno.* 21 *Y gall y crochenydd wneuthur a'i bridd y peth a fynno.* 25 *Darfod rhagfynegi galwedigaeth y Cenhedloedd, a gwrthodiad yr Iuddewon.* 32 *Yr achos paham y croesawodd cyn lleied o'r Iuddewon gyfiawnder ffydd.*

Y GWIRIONEDD yr wyf fi yn ei ddywedyd yng Nghrist, nid wyf yn dywedyd celwydd, a'm cydwybod hefyd yn cyd-dystiolaethu â mi yn yr Yspryd Glân,
2 Fod i mi dristyd mawr, a gofid dibaid i'm calon.
3 Canys mi a ddymunwn fy mod fy hun yn anathema oddi wrth Grist, dros fy mrodyr, *sef* fy nghenedl yn ol y cnawd:
4 Y rhai sydd Israeliaid; eiddo y rhai yw y mabwysiad, a'r gogoniant, a'r cyfammodau, a dodiad y ddeddf, a'r gwasanaeth, a'r addewidion:
5 Eiddo y rhai *yw* y tadau; ac o'r rhai *yr hanoedd* Crist yn ol y cnawd, yr hwn sydd uwchlaw pawb, yn Dduw bendigedig yn oes oesoedd. Amen.
6 Eithr nid posibl yw myned gair Duw yn ddirym: canys nid Israel yw pawb a'r sydd o Israel.
7 Ac nid *ydynt*, oblegid eu bod yn had Abraham, i gyd yn blant: eithr, Yn Isaac y gelwir i ti had.
8 Hynny ydyw, Nid plant y cnawd, y rhai hynny *sydd* blant i Dduw; eithr plant yr addewid a gyfrifir yn had.
9 Canys gair yr addewid *yw* hwn; Ar yr amser hwn y deuaf, a bydd mab i Sara.
10 Ac nid *hyn* yn unig; eithr Rebecca hefyd, wedi iddi feichiogi o un, *sef* o'n tad Isaac;
11 (Canys cyn geni *y plant* etto, na gwneuthur o honynt dda na drwg, fel y byddai i'r arfaeth yn ol etholedigaeth Duw sefyll, nid o weithredoedd, eithr o'r hwn sydd yn galw)
12 Y dywedwyd wrthi, Yr hynaf a wasanaetha yr ieuangaf.
13 Megis yr ysgrifenwyd, Jacob a gerais, eithr Esau a gaseais.
14 Beth gan hynny a ddywedwn ni? *A oes* anghyfiawnder gyd â Duw? Na atto Duw.
15 Canys y mae yn dywedyd wrth Moses, Mi a drugarhâf wrth yr hwn y trugarhâwyf, ac a dosturiaf wrth yr hwn y tosturiwyf.
16 Felly gan hynny nid o'r hwn sydd yn ewyllysio *y mae*, nac o'r hwn sydd yn rhedeg chwaith; ond o Dduw, yr hwn sydd yn trugarhâu.
17 Canys y mae yr ysgrythyr yn dywedyd wrth Pharaoh, I hyn yma y'th gyfodais di, fel y dangoswn fy ngallu ynot ti, ac fel y datgenid fy enw trwy yr holl ddaear.
18 Felly gan hynny y neb y mynno y mae efe yn trugarhâu wrtho, a'r neb y mynno y mae efe yn ei galedu.
19 Ti a ddywedi gan hynny wrthyf, Paham y mae efe etto yn beio? canys pwy a wrthwynebodd ei ewyllys ef?
20 Yn hytrach, O ddyn, pwy wyt ti yr hwn a ddadleui yn erbyn Duw? a ddywed y peth ffurfiedig wrth yr hwn a'i ffurfiodd, Paham y'm gwnaethost fel hyn?
21 Onid oes awdurdod i'r crochenydd ar y priddgist, i wneuthur o'r un telpyn pridd un llestr i barch, ac arall i ammharch?

22 *Beth* os Duw, yn ewyllysio dangos *ei*
ddigofaint, a pheri adnabod ei allu, a oddef-
odd trwy hir-ymaros lestri digofaint, wedi eu
cymhwyso i golledigaeth:
23 Ac i beri gwybod golud ei ogoniant ar
lestri trugaredd, y rhai a rag-barottôdd efe i
ogoniant?
24 *Sef* nyni y rhai a alwodd efe, nid o'r
Iuddewon yn unig, eithr hefyd o'r Cenhedl-
oedd.
25 Megis hefyd y mae efe yn dywedyd yn
Hosea, Mi a alwaf yr hwn nid yw bobl i mi,
yn bobl i mi; a'r hon nid yw anwyl, yn
anwyl.
26 A bydd yn y fangre lle y dywedwyd
wrthynt, Nid fy mhobl i *ydych* chwi; yno y
gelwir hwy yn feibion i'r Duw byw.
27 Hefyd y mae Esaias yn llefain am yr
Israel, Cyd byddai nifer meibion Israel fel
tywod y môr, gweddill a achubir.
28 Canys *efe* a orphen ac a gwttoga y gwaith
mewn cyfiawnder: oblegid byr waith a wna
yr Arglwydd ar y ddaear.
29 Ac megis y dywedodd Esaias yn y blaen,
Oni buasai i Arglwydd y Sabbaoth adael i ni
had, megis Sodoma y buasem, a gwnaethid
ni yn gyffelyb i Gomorra.
30 Beth gan hynny a ddywedwn ni? Bod y
Cenhedloedd, y rhai nid oeddynt yn dilyn
cyfiawnder, wedi derbyn cyfiawnder, sef y
cyfiawnder sydd o ffydd:
31 Ac Israel, yr hwn oedd yn dilyn deddf
cyfiawnder, ni chyrhaeddodd ddeddf cyf-
iawnder.
32 Paham? Am nad *oeddynt yn ei cheisio*
trwy ffydd, ond megis trwy weithredoedd y
ddeddf: canys hwy a dramgwyddasant wrth
y maen tramgwydd;
33 Megis y mae yn ysgrifenedig, Wele fi yn
gosod yn Sion faen tramgwydd, a chraig
rwystr: a phob un a gredo ynddo, ni
chywilyddir.

PENNOD X.

5 Bod yr ysgrythyr lân yn dangos y rhagor
sydd rhwng cyfiawnder y gyfraith a'r hwn
sydd o ffydd; 11 ac na chywilyddir neb a
gredo, pa un bynnag ai Iuddew ai cenedl-
ddyn fyddo: 18 ac y derbyn y Cenhedloedd
y gair, ac y credant. 19 Nad oedd y pethau
hyn anhysbys i'r Iuddewon.

O FRODYR, gwir ewyllys fy nghalon, a'm
gweddi ar Dduw dros yr Israel, sydd er
iachawdwriaeth.
2 Canys yr wyf fi yn dyst iddynt, fod
ganddynt sêl Duw, eithr nid ar ol gwybod-
aeth.
3 Canys hwynt-hwy, heb wybod cyfiawnder
Duw, ac yn ceisio gosod eu cyfiawnder eu
hunain, nid ymostyngasant i gyfiawnder
Duw.
4 Canys Crist yw diwedd y ddeddf, er
cyfiawnder i bob un a'r y sydd yn credu.
5 Canys y mae Moses yn ysgrifenu *am* y
cyfiawnder sydd o'r ddeddf, Mai y dyn a wnel
y pethau hynny, a fydd byw trwyddynt.
6 Eithr y mae y cyfiawnder sydd o ffydd yn
dywedyd fel hyn; Na ddywed yn dy galon,
Pwy a esgyn i'r nef? (hynny yw, dwyn Crist
i waered *oddi uchod*)
7 Neu, pwy a ddisgyn i'r dyfnder? (hynny
yw, dwyn Crist drachefn i fynu oddi wrth y
meirw)
8 Eithr pa beth y mae efe yn ei ddywedyd?
Mae y gair yn agos attat, yn dy enau, ac yn
dy galon: hwn yw gair y ffydd, yr hwn yr
ydym ni yn ei bregethu;
9 Mai os cyffesi â'th enau yr Arglwydd Iesu,
a chredu yn dy galon i Dduw ei gyfodi *ef* o
feirw, cadwedig fyddi.
10 Canys â'r galon y credir i gyfiawnder, ac
â'r genau y cyffesir i iachawdwriaeth.
11 Oblegid y mae yr ysgrythyr yn dywedyd,
Pwy bynnag sydd yn credu ynddo ef, ni
chywilyddir.
12 Canys nid oes gwahaniaeth rhwng Iuddew
a Groegwr: oblegid yr un Arglwydd ar bawb,
sydd oludog i bawb a'r sydd yn galw arno.
13 Canys pwy bynnag a alwo ar enw yr Ar-
glwydd, cadwedig fydd.
14 Pa fodd gan hynny y galwant ar yr hwn
ni chredasant ynddo? a pha fodd y credant
yn yr hwn ni chlywsant am dano? a pha fodd
y clywant, heb bregethwr?
15 A pha fodd y pregethant, onis danfonir
hwynt? megis y mae yn ysgrifenedig, Mor
brydferth yw traed y rhai sydd yn efengylu
tangnefedd, y rhai sydd yn efengylu pethau
daionus!
16 Eithr nid ufuddhasant hwy oll i'r efengyl:
canys y mae Esaias yn dywedyd, *O* Ar-
glwydd, pwy a gredodd i'n hymadrodd ni?
17 Am hynny ffydd *sydd* trwy glywed, a
chlywed trwy air Duw.
18 Eithr meddaf, Oni chlywsant hwy? Yn
ddïau i'r holl ddaear yr aeth eu sŵn hwy, a'u
geiriau hyd derfynau y byd.
19 Eithr meddaf, Oni wybu Israel? Yn
gyntaf, y mae Moses yn dywedyd, Mi a baraf
i chwi wynfydu trwy *rai* nid *yw* genedl;
trwy genedl anneallus y'ch digiaf chwi.
20 Eithr y mae Esaias yn ymhyfhâu, ac yn
dywedyd, Cafwyd fi gan y rhai nid oeddynt
yn fy ngheisio; *a* gwnaed fi yn eglur i'r rhai
nid oeddynt yn ymofyn am danaf.
21 Ac wrth yr Israel y mae yn dywedyd,
Ar hyd y dydd yr estynais fy nwylaw at bobl
anufudd ac yn gwrth-ddywedyd.

PENNOD XI.

1 Na fwriodd Duw ymaith holl Israel: 7 ond
rhai a ddewiswyd: er darfod caledu y lleill,
16 y mae gobaith y troir hwynt. 18 Na
ddylai y Cenhedloedd orfoleddu yn eu herbyn
hwy; 26 oblegid y mae addewid o'u hiachawd-
wriaeth hwythau. 33 Bod barnedigaethau
Duw yn anchwiliadwy.

AM hynny meddaf, A wrthododd Duw ei
bobl? Na atto Duw. Canys yr wyf
finnau hefyd yn Israeliad, o had Abraham, *o*
lwyth Benjamin.
2 Ni wrthododd Duw ei bobl, yr hwn a
adnabu efe o'r blaen. Oni wyddoch chwi pa
beth y mae yr ysgrythyr yn ei ddywedyd am
Elias? pa fodd y mae efe yn erfyn ar Dduw
yn erbyn Israel, gan ddywedyd,
3 O Arglwydd, hwy a laddasant dy bro-
phwydi, ac a gloddiasant dy allorau i lawr;
ac myfi a adawyd yn unig, ac y maent yn
ceisio fy einioes innau.
4 Eithr pa beth y mae atteb Duw yn ei ddy-
wedyd wrtho? Mi a adewais i mi fy hun
saith mil o wŷr, y rhai ni phlygasant eu
gliniau i Baal.
5 Felly gan hynny y pryd hwn hefyd y mae
gweddill yn ol etholedigaeth gras.
6 Ac os o ras, nid o weithredoedd mwyach:
os amgen, nid yw gras yn ras mwyach. Ac
os o weithredoedd, nid yw o ras mwyach:
os amgen, nid yw gweithred yn weithred
mwyach.
7 Beth gan hynny? Ni chafodd Israel yr
hyn y mae yn ei geisio: eithr yr etholedigaeth
a'i cafodd, a'r lleill a galedwyd;
8 Megis y mae yn ysgrifenedig, Rhoddes
Duw iddynt ysbryd trwmgwsg, llygaid fel na

welent, a chlustiau fel na chlywent, hyd y dydd heddyw.

9 Ac y mae Dafydd yn dywedyd, Bydded eu bord hwy yn rhwyd, ac yn fagl, ac yn dramgwydd, ac yn daledigaeth iddynt.

10 Tywyller eu llygaid hwy, fel na welant, a chyd-grymma *di* eu cefnau hwy bob amser.

11 Gan hynny meddaf, A dramgwyddasant hwy fel y cwympent? Na atto Duw: eithr trwy eu cwymp hwy *y daeth* iachawdwriaeth i'r Cenhedloedd, i yrru eiddigedd arnynt.

12 O herwydd paham os *ydyw* eu cwymp hwy yn olud i'r byd, a'u lleihâd hwy yn olud i'r Cenhedloedd; pa faint mwy *y bydd* eu cyflawnder hwy?

13 Canys wrthych chwi y Cenhedloedd yr wyf yn dywedyd, yn gymmaint a'm bod i yn apostol y Cenhedloedd, yr wyf yn mawrhâu fy swydd;

14 Os gallaf ryw fodd yrru eiddigedd ar fy nghig *a'm gwaed fy hun*, ac achub rhai o honynt.

15 Canys os *yw* eu gwrthodiad hwy yn gymmod i'r byd, beth *fydd eu* derbyniad *hwy* ond bywyd o feirw?

16 Canys os sanctaidd y blaenffrwyth, *y mae* y clamp toes hefyd *yn sanctaidd:* ac os sanctaidd y gwreiddyn, *y mae* y canghennau *hefyd* felly.

17 Ac os rhai o'r canghennau a dorrwyd ymaith, a thydi yn olew-wydden wyllt a impiwyd i mewn yn eu plith hwy, ac a'th wnaethpwyd yn gyfrannog o'r gwreiddyn, ac *o* frasder yr olew-wydden.

18 Na orfoledda yn erbyn y canghennau. Ac os gorfoleddi, nid tydi sydd yn dwyn y gwreiddyn, eithr y gwreiddyn dydi.

19 Ti a ddywedi gan hynny, Torrwyd y canghennau ymaith, fel yr impid fi i mewn.

20 Da; trwy anghrediniaeth y torrwyd hwynt ymaith, a thithau sydd yn sefyll trwy ffydd. Na fydd uchelfryd, eithr ofna.

21 Canys onid arbedodd Duw y canghennau naturiol, *gwylia* rhag nad arbedo dithau chwaith.

22 Gwel am hynny ddaioni a thoster Duw: *sef* i'r rhai a gwympasant, toster; eithr daioni i ti, os arhosi yn *ei* ddaioni *ef.* *Os* amgen, torrir dithau hefyd ymaith.

23 A hwythau, onid arhosant yn anghrediniaeth, a impir i mewn. Canys fe all Duw eu himpio hwy i mewn drachefn.

24 Canys os tydi a dorrwyd ymaith o'r olew-wydden yr hon oedd wyllt wrth naturiaeth, a'th impio yn erbyn naturiaeth mewn gwir olew-wydden; pa faint mwy y caiff y rhai hyn sydd wrth naturiaeth, eu himpio i mewn yn eu holew-wydden eu hun?

25 Canys ni ewyllysiwn, frodyr, eich bod heb wybod y dirgelwch hwn (fel na byddoch ddoethion yn eich golwg eich hun) ddyfod dallineb o ran i Israel, hyd oni ddêl cyflawnder y Cenhedloedd i mewn.

26 Ac felly holl Israel a fydd cadwedig; fel y mae yn ysgrifenedig, Y Gwaredwr a ddaw allan o Sion, ac a dry ymaith annuwioldeb oddi wrth Jacob.

27 A hyn *yw* yr ammod *sydd* iddynt gennyf fi, pan gymmerwyf ymaith eu pechodau hwynt.

28 Felly o ran yr efengyl, gelynion *ydynt* o'ch plegid chwi: eithr o ran yr etholedigaeth, caredigion *ydynt* oblegid y tadau.

29 Canys diedifarus *yw* doniau a galwedigaeth Duw.

30 Canys megis y buoch chwithau gynt yn anufudd i Dduw, eithr yr awrhon a gawsoch drugaredd trwy anufudd-dod y rhai hyn;

31 Felly hwythau hefyd yr awrhon a anufuddhasant, fel y caent hwythau drugaredd trwy eich trugaredd chwi.

32 Canys Duw a'u cauodd hwynt oll mewn anufudd-dod, fel y trugarhâi wrth bawb.

33 O ddyfnder golud doethineb a gwybodaeth Duw! mor anchwiliadwy *yw* ei farnau ef! a'i ffyrdd mor anolrheinadwy *ydynt!*

34 Canys pwy a wybu feddwl yr Arglwydd? neu pwy a fu gynghorwr iddo ef?

35 Neu pwy a roddes iddo ef yn gyntaf, ac fe a delir iddo drachefn?

36 Canys o hono ef, a thrwyddo ef, ac iddo ef, *y mae* pob peth. Iddo ef *y byddo* gogoniant yn dragywydd. Amen.

PENNOD XII.

1 *Y dylai trugareddau Duw ein cynhyrfu ni i ryngu ei fodd ef.* 3 *Na ddylai neb feddwl yn rhy dda o hono ei hun;* 6 *eithr bod yn ddiwyd yn yr alwedigaeth y gosodwyd ef ynddi.* 9 *Cariad, a llawer eraill o rinweddau, a ofynir gennym ni:* 19 *a dial yn bendifaddeu a waharddir i ni.*

AM hynny yr wyf yn attolwg i chwi, frodyr, er trugareddau Duw, roddi o honoch eich cyrph yn aberth byw, sanctaidd, cymmeradwy gan Dduw; *yr hyn yw* eich rhesymmol wasanaeth chwi.

2 Ac na chyd-ymffurfiwch â'r byd hwn: eithr ymnewidiwch trwy adnewyddiad eich meddwl; fel y profoch beth *yw* daionus, a chymmeradwy, a pherffaith ewyllys Duw.

3 Canys yr wyf yn dywedyd, trwy y gras a roddwyd i mi, wrth bob un a'r sydd yn eich plith, na byddo i neb uchel-synied yn amgen nag y dylid synied; eithr synied i sobrwydd, fel y rhannodd Duw i bob un fesur ffydd.

4 Canys megis y mae gennym aelodau lawer mewn un corph, ac nad oes gan yr holl aelodau yr un swydd:

5 Felly ninnau, *a ni* yn llawer, ydym un corph yng Nghrist, a phob un yn aelodau i'w gilydd.

6 *A* chan fod *i ni* amryw ddoniau yn ol y gras a roddwyd i ni, pa un bynnag ai prophwydoliaeth, *prophwydwn* yn ol cyssondeb y ffydd;

7 Ai gweinidogaeth, *byddwn ddyfal* yn y weinidogaeth; neu yr hwn sydd yn athrawiaethu, yn yr athrawiaeth;

8 Neu yr hwn sydd yn cynghori, yn y cynghor: yr hwn sydd yn cyfrannu, *gwnaed* mewn symlrwydd; yr hwn sydd yn llywodraethu, mewn diwydrwydd; yr hwn sydd yn trugarhâu, mewn llawenydd.

9 *Bydded* cariad yn ddiragrith. Casêwch y drwg, *a* glynwch wrth y da.

10 Mewn cariad brawdol *byddwch* garedig i'ch gilydd; yn rhoddi parch, yn blaenori eich gilydd:

11 Nid yn ddiog mewn diwydrwydd; yn wresog yn yr yspryd; yn gwasanaethu yr Arglwydd:

12 Yn llawen mewn gobaith; yn ddioddefgar mewn cystudd; yn dyfalbarhâu mewn gweddi;

13 Yn cyfrannu i gyfreidiau y saint; ac yn dilyn llettygarwch.

14 Bendithiwch y rhai sydd yn eich ymlid: bendithiwch, ac na felldithiwch.

15 Byddwch lawen gyd â'r rhai sydd lawen, ac wylwch gyd â'r rhai sydd yn wylo.

16 *Byddwch* yn unfryd â'ch gilydd: heb roi eich meddwl ar uchel-bethau; eithr yn gydostyngedig â'r rhai iselradd. Na fyddwch ddoethion yn eich tyb eich hunain.

17 Na thelwch i neb ddrwg am dd-

Darperwch bethau onest yng ngolwg pob
dyn.
18 Os yw bosibl, hyd y mae ynoch chwi,
byddwch heddychlawn â phob dyn.
19 Nac ymddïelwch, rai anwyl, ond rhodd-
wch le i ddigofaint: canys y mae yn ysgrifen-
edig, I mi y mae dïal; myfi a dalaf, medd yr
Arglwydd.
20 Am hynny os dy elyn a newyna, portha
ef; os sycheda, dyro iddo ddïod: canys wrth
wneuthur hyn ti a bentyrri farwor tanllyd ar
ei ben ef.
21 Na orchfyger di gan ddrygioni, eithr
gorchfyga di ddrygioni trwy ddaioni.

PENNOD XIII.

1 *Ymddarostwng, a llawer o bethau eraill, sydd ddyledus i'r llywodruethwyr.* 8 *Mai cariad yw cyflawnder y ddeddf.* 11 *Bod glythineb, a meddwdod, a gweithredoedd y tywyllwch, yn anghymhoraidd yn amser yr efengyl.*

YMDDAROSTYNGED pob enaid i'r
awdurdodau goruchel: canys nid oes
awdurdod ond oddi wrth Dduw; *a'r* awdur-
dodau y sydd, gan Dduw y maent wedi eu
hordeinio.
2 Am hynny pwy bynnag sydd yn ymosod
yn erbyn yr awdurdod, sydd yn gwrth-
wynebu ordinhâd Duw: a'r rhai a wrth-
wynebant, a dderbyniant farnedigaeth idd-
ynt eu hunain.
3 Canys tywysogion nid ydynt ofn i weith-
redoedd da, eithr i'r *rhai* drwg. A fynni di
nad ofnech yr awdurdod? gwna yr hyn sydd
dda, a thi a gai glôd ganddo.
4 Canys gweinidog Duw ydyw efe i ti er
daioni. Eithr os gwnei ddrwg, ofna; canys nid
yw efe yn dwyn y cleddyf yn ofer: oblegid
gweinidog Duw yw efe, dïalydd llid i'r hwn
sydd yn gwneuthur drwg.
5 Herwydd paham anghenrhaid yw ymdda-
rostwng, nid yn unig o herwydd llid, eithr o
herwydd cydwybod hefyd.
6 Canys am hyn yr ydych yn talu teyrnged
hefyd: oblegid gwasanaethwyr Duw ydynt
hwy, yn gwylied ar hyn yma.
7 Telwch gan hynny i bawb eu dyledion:
teyrnged, i'r hwn *y mae* teyrnged *yn ddyl-
edus;* toll, i'r hwn *y mae* toll; ofn, i'r hwn
y mae ofn; parch, i'r hwn *y mae* parch *yn
ddyledus.*
8 Na fyddwch yn nyled neb o ddim, ond o
garu bawb eich gilydd: canys yr hwn sydd
yn caru arall, a gyflawnodd y gyfraith.
9 Canys hyn, Na odineba, Na ladd, Na
ladratta, Na ddwg gam dystiolaeth, Na
thrachwanta; ac od *oes* un gorchymyn arall,
y mae wedi ei gynnwys yn gryno yn yr ym-
adrodd hwn, Câr dy gymmydog fel ti dy
hun.
10 Cariad ni wna ddrwg i'w gymmydog: am
hynny cyflawnder y gyfraith *yw* cariad.
11 A hyn, gan wybod yr amser, *ei bod* hi
weithian yn bryd i ni ddeffrôi o gysgu: canys
yr awrhon *y mae* ein hiachawdwriaeth ni yn
nês nâ phan gredasom.
12 Y nos a gerddodd ym mhell, a'r dydd a
nesâodd: am hynny bwriwn oddi wrthym
weithredoedd y tywyllwch, a gwisgwn arfau
y goleuni.
13 Rhodiwn yn weddus, megis wrth liw
dydd; nid mewn cyfeddach a meddwdod,
nid mewn cyd-orwedd ac anlladrwydd, nid
mewn cynnen a chenfigen.
14 Eithr gwisgwch am danoch yr Arglwydd
Iesu Grist, ac na wnewch rag-ddarbod dros
y cnawd, er mwyn *cyflawni ei* chwantau
ef.

PENNOD XIV.

3 *Na ddylai dynion na dirmygu na chondemnio eu gilydd, am bethau nid ydynt na da na drwg o honynt eu hunain;* 13 *eithr gochelyd rhoddi achos tramgwydd ynddynt:* 15 *oblegid hynny y mae yr apostol yn ei brofi ei fod yn anghyfreithlawn, trwy lawer o resymmau.*

YR hwn sydd wan yn y ffydd, derbyniwch
attoch, nid i ymrafaelion rhesymmau.
2 Canys y mae un yn credu y gall fwytta
pob peth; ac y mae arall, yr hwn sydd wan,
yn bwytta dail.
3 Yr hwn sydd yn bwytta, na ddirmyged yr
hwn nid yw yn bwytta; a'r hwn nid yw yn
bwytta, na farned ar yr hwn sydd yn bwytta:
canys Duw a'i derbyniodd ef.
4 Pwy wyt ti yr hwn wyt yn barnu gwas un
arall? I'w arglwydd ei hun y mae efe yn
sefyll, neu yn syrthio: ac efe a gynhelir;
canys fe a all Duw ei gynnal ef.
5 Y mae un yn barnu diwrnod uwch law
diwrnod; *ac* arall yn barnu pob diwrnod yn
ogyfuwch. Bydded pob un yn sicr yn ei
feddwl ei hun.
6 Yr hwn sydd yn ystyried diwrnod, i'r Ar-
glwydd y mae yn *ei* ystyried; a'r hwn sydd
heb ystyried diwrnod, i'r Arglwydd y mae
heb *ei* ystyried. Yr hwn sydd yn bwytta, i'r
Arglwydd y mae yn bwytta; canys y mae yn
dïolch i Dduw: a'r hwn sydd heb fwytta, i'r
Arglwydd y mae heb fwytta; ac y mae yn
dïolch i Dduw.
7 Canys nid oes yr un o honom yn byw
iddo ei hun, ac nid yw yr un yn marw iddo
ei hun.
8 Canys pa un bynnag yr ydym ai byw, i'r
Arglwydd yr ydym yn byw; ai marw, i'r
Arglwydd yr ydym yn marw: am hynny, pa
un bynnag yr ydym ai byw ai marw, eiddo
yr Arglwydd ydym.
9 Oblegid er mwyn hyn y bu farw Crist, ac
yr adgyfododd, ac y bu fyw drachefn hefyd,
fel yr arglwyddiaethai ar y meirw a'r byw
hefyd.
10 Eithr paham yr wyt ti yn barnu dy
frawd? neu paham yr wyt yn dirmygu dy
frawd? canys gosodir ni oll ger bron gorsedd-
faingc Crist.
11 Canys y mae yn ysgrifenedig, Byw wyf
fi, medd yr Arglwydd; pob glin a blyga i mi,
a phob tafod a gyffesa i Dduw.
12 Felly gan hynny pob un o honom drosto
ei hun a rydd gyfrif i Dduw.
13 Am hynny na farnwn ein gilydd mwyach:
ond bernwch hyn yn hytrach, na bo i neb
roddi tramgwydd i'*w* frawd, neu rwystr.
14 Mi a wn, ac y mae yn sicr gennyf trwy
yr Arglwydd Iesu, nad *oes* dim yn aflan o
hono ei hun: ond i'r hwn sydd yn tybied fod
peth yn aflan, i hwnnw *y mae* yn aflan.
15 Eithr os o achos bwyd y tristêir dy frawd,
nid wyt ti mwyach yn rhodio yn ol cariad.
Na ddistrywia ef â'th fwyd, dros yr hwn y
bu Crist farw.
16 Na chabler gan hynny eich daioni
chwi.
17 Canys nid yw teyrnas Dduw fwyd a
dïod; ond cyfiawnder, a thangnefedd, a
llawenydd yn yr Yspryd Glân.
18 Canys yr hwn sydd yn gwasanaethu Crist
yn y pethau hyn, sydd hoff gan Dduw, a
chymmeradwy gan ddynion.
19 Felly gan hynny dilynwn y pethau a
berthynant i heddwch, a'r pethau a berthyn-
ant i adeiladaeth ein gilydd.
20 O achos bwyd na ddinystria waith Duw
Pob peth yn wir *sydd* lân; eithr drwg *yw* i'r
dyn sydd yn bwytta trwy dramgwydd.

21 Da *yw* na fwyttâer cig, ac nad yfer gwin,
na *dim* trwy yr hyn y tramgwydder, neu y
rhwystrer, neu y gwanhâer dy frawd.
22 A oes ffydd gennyt ti? bydded hi gyd â
thi dy hun ger bron Duw. Gwyn ei fyd yr
hwn nid yw yn ei farnu ei hun yn yr hyn y
mae yn ei dybied yn dda.
23 Eithr yr hwn sydd yn petruso, os bwytty,
efe a gondemniwyd, am nad yw *yn bwyta*
o ffydd: a pheth bynnag nid *yw* o ffydd,
pechod yw.

PENNOD XV.

1 Rhaid i'r cryf gyd-ddwyn â'r gwan. 2 Na ddylem ni ryngu ein bodd ein hunain, 3 gan na wnaeth Crist hynny; 7 ond derbyn bob un ein gilydd megis y derbyniodd Crist ninnau i gyd, 8 Iuddewon, 9 a Chenhedloedd. 15 Paul yn esgusodi ei ysgrifen, 28 ac yn addaw ymweled â hwynt, 30 ac yn deisyf eu gweddïau.

A NYNI y rhai ydym gryfion, a ddylem
gynnal gwendid y rhai gweiniaid, ac nid
rhyngu ein bodd ein hunain.
2 Boddhâed pob un o honom *ei* gymmydog
yn yr hyn sydd dda *iddo* er adeiladaeth.
3 Canys Crist nis boddhâodd ef ei hun;
eithr megis y mae yn ysgrifenedig, Gwarad-
wyddiadau y rhai a'th waradwyddent di, a
syrthiasant arnaf fi.
4 Canys pa bethau bynnag a ysgrifenwyd o'r
blaen, er addysg i ni yr ysgrifenwyd hwynt;
fel trwy amynedd a diddanwch yr ysgrythyr-
au, y gallem gael gobaith.
5 A Duw yr amynedd a'r diddanwch a roddo
i chwi synied yr un peth tu ag at eich gilydd
yn ol Crist Iesu:
6 Fel y galloch yn unfryd, o un genau,
ogoneddu Duw, a Thad ein Harglwydd Iesu
Grist.
7 O herwydd paham derbyniwch eich gilydd,
megis ag y derbyniodd Crist ninnau, i ogon-
iant Duw.
8 Ac yr wyf yn dywedyd, wneuthur Iesu
Grist yn weinidog i'r enwaediad, er mwyn
gwirionedd Duw, er mwyn cadarnhâu yr
addewidion *a wnaethpwyd* i'r tadau:
9 Ac fel y byddai i'r Cenhedloedd ogoneddu
Duw am *ei* drugaredd; fel y mae yn ysgrifen-
edig, Am hyn y cyffesaf i ti ym mhlith y
Cenhedloedd, ac y canaf i'th enw.
10 A thrachefn y mae yn dywedyd, Ymlaw-
enhêwch, Genhedloedd, gyd â'i bobl ef.
11 A thrachefn, Molwch yr Arglwydd, yr
holl Genhedloedd; a chlodforwch ef yr holl
bobloedd.
12 A thrachefn y mae Esaias yn dywedyd,
Fe fydd gwreiddyn Jesse, a'r hwn a gyfyd i
lywodraethu y Cenhedloedd: ynddo ef y
gobeithia y Cenhedloedd.
13 A Duw y gobaith a'ch cyflawno o bob
llawenydd a thangnefedd gan gredu, fel y
cynnyddoch mewn gobaith trwy nerth yr
Yspryd Glân.
14 Ac yr wyf fi fy hun, fy mrodyr, yn credu
am danoch chwi, eich bod chwithau yn
llawn daioni, wedi eich cyflawni o bob
gwybodaeth, ac yn abl i rybuddio eich gilydd
hefyd.
15 Eithr mi a ysgrifenais yn hyfach o beth
attoch, O frodyr, fel un yn dwyn ar gôf i
chwi, trwy y gras a roddwyd i mi gan Dduw;
16 Fel y byddwn weinidog i Iesu Grist at y
Cenhedloedd, gan weini i efengyl Duw, fel y
byddai offrymiad y Cenhedloedd yn gym-
meradwy, wedi ei sancteiddio gan yr Yspryd
Glân.
17 Y mae i mi gan hynny orfoledd yng
Nghrist Iesu, o ran y pethau a berthyn i
Dduw.
18 Canys ni feiddiaf fi ddywedyd dim o'r
pethau ni weithredodd Crist trwof fi, i
wneuthur y Cenhedloedd yn ufudd ar air
a gweithred,
19 Trwy nerth arwyddion a rhyfeddodau,
gan nerth Yspryd Duw; hyd pan o Jerusa-
lem, ac o amgylch hyd Ilyricum, y llenwais
efengyl Crist.
20 Ac felly gan ymorchestu i bregethu yr
efengyl, nid lle yr enwid Crist; fel nad
adeiladwn ar sail un arall:
21 Eithr megis y mae yn ysgrifenedig, I'r
rhai ni fynegwyd am dano, hwynt-hwy a'i
gwelant *ef;* a'r rhai ni chlywsant, a ddeall-
ant.
22 Am hynny hefyd y'm lluddiwyd yn
fynych i ddyfod attoch chwi.
23 Eithr yr awrhon, gan nad oes gennyf le
mwyach yn y gwledydd hyn, a hefyd bod
arnaf hiraeth er ys llawer o flynyddoedd am
ddyfod attoch chwi;
24 Pan elwyf i'r Hispâen, myfi a ddeuaf
attoch chwi. Canys yr wyf yn gobeithio,
wrth fyned heibio, y câf eich gweled, a'm
hebrwng gennych yno, os byddaf yn gyntaf o
ran wedi fy llenwi o honoch.
25 Ac yr awrhon yr wyf fi yn myned i Jeru-
salem, i weini i'r saint.
26 Canys rhyngodd bodd i'r rhai o Mace-
donia ac Achaia wneuthur rhyw gymmorth
i'r rhai tlodion o'r saint *sydd* yn Jerusalem.
27 Canys rhyngodd bodd iddynt; a'u dyled-
wyr hwy ydynt. Oblegid os cafodd y Cen-
hedloedd gyfran o'u pethau ysprydol hwynt,
hwythau hefyd a ddylent weini iddynt hwy-
thau mewn pethau cnawdol.
28 Wedi i mi gan hynny orphen hyn, a
selio iddynt y ffrwyth hwn, mi a ddeuaf
heiboch i'r Hispâen.
29 Ac mi a wn, pan ddelwyf attoch, y deuaf
â chyflawnder bendith efengyl Crist.
30 Eithr yr wyf yn attolwg i chwi, frodyr,
er mwyn ein Harglwydd Iesu Grist, ac er
cariad yr Yspryd, ar gydymdrech o honoch
gyd â myfi mewn gweddïau drosof fi at
Dduw;
31 Fel y'm gwareder oddi wrth y rhai anuf-
udd yn Judea; ac ar fod fy ngweinidogaeth,
yr hon *sydd gennyf* i Jerusalem, yn gym-
meradwy gan y saint;
32 Fel y delwyf attoch mewn llawenydd,
trwy ewyllys Duw, ac y'm cyd-lonner gyd â
chwi.
33 A Duw yr heddwch *fyddo* gyd â chwi oll.
Amen.

PENNOD XVI.

3 Paul yn ewyllysio i'r brodyr annerch llawer: 17 ac yn eu cynghori hwy i ochelyd y rhai sydd yn peri anghydfod a rhwystrau: 21 ac ar ol amryw anherchion, yn diweddu gyd â moliant a diolch i Dduw.

YR wyf yn gorchymyn i chwi Phebe ein
chwaer, yr hon sydd weinidoges i eglwys
Cenchrea:
2 Dderbyn o honoch hi yn yr Arglwydd,
megis y mae yn addas i saint, a'i chynnorth-
wyo hi ym mha beth bynnag y byddo rhaid
iddi wrthych: canys hithau hefyd a fu gym-
morth i lawer, ac i minnau fy hun hefyd.
3 Anherchwch Priscila ac Acwila, fy nghyd-
weithwyr yng Nghrist Iesu:
4 (Y rhai dros fy mywyd i a ddodasant eu
gyddfau eu hunain i lawr; i'r rhai nid wyf fi
yn unig yn diolch, ond hefyd holl eglwys
y Cenhedloedd)

5 *Anherchwch* hefyd yr eglwys sydd yn eu
tŷ hwy. Anherchwch fy anwyl Epenetus, yr
hwn yw blaen-ffrwyth Achaia yng Nghrist.
6 Anherchwch Mair, yr hon a gymmerodd
lawer o boen erom ni.
7 Anherchwch Andronicus a Junia, fy
ngheraint a'm cyd-garcharorion, y rhai sydd
hynod ym mhlith yr apostolion, y rhai hefyd
oeddynt yng Nghrist o'm blaen i.
8 Anherchwch Amplias, fy anwylyd yn yr
Arglwydd.
9 Anherchwch Urbanus, ein cyd-weithiwr
yng Nghrist, a Stachys fy anwylyd.
10 Anherchwch Apeles, y profedig yng
Nghrist. Anherchwch y rhai sydd o *dylwyth*
Aristobulus.
11 Anherchwch Herodion, fy nghâr. An-
herchwch y rhai sydd o *dylwyth* Narcissus, y
rhai sydd yn yr Arglwydd.
12 Anherchwch Tryphena a Thryphosa,
y rhai a gymmerasant boen yn yr Ar-
glwydd. Anherchwch yr anwyl Persis, yr
hon a gymmerodd lawer o boen yn yr Ar-
glwydd.
13 Anherchwch Ruffus etholedig yn yr Ar-
glwydd, a'i fam ef a minnau.
14 Anherchwch Asyncritus, Phlegon, Her-
mas, Patrobas, Mercurius, a'r brodyr *sydd*
gyd â hwynt.
15 Anherchwch Philologus, a Julia, Nereas,
a'i chwaer, ac Olympas, a'r holl saint y rhai
sydd gyd â hwynt.
16 Anherchwch y naill y llall â chusan
sanctaidd. Y mae eglwysi Crist yn eich an-
nerch.
17 Ac yr wyf yn attolwg i chwi, frodyr,
graffu ar y rhai sydd yn peri anghydfod a
rhwystrau, yn erbyn yr athrawiaeth a ddysg-
asoch chwi; a chiliwch oddi wrthynt.
18 Canys y rhai sydd gyfryw, nid ydynt yn
gwasanaethu ein Harglwydd Iesu Grist,
eithr eu bol eu hunain; a thrwy ymadrodd
teg a gweniaith, yn twyllo calonnau y rhai
diddrwg.
19 Canys eich ufudd-dod chwi a ddaeth ar
led at bawb. Yr wyf fi gan hynny yn llawen
o'ch rhan chwi; eithr mynnwn a ewyllysiwn
i chwi fod yn ddoethion tu ag at y peth
sydd dda, ac yn wirion tu ag at y peth sydd
ddrwg.
20 A Duw y tangnefedd a sathr Satan dan
eich traed chwi ar fyrs. Gras ein Harglwydd
Iesu Grist *fyddo* gyd â chwi. Amen.
21 Y mae Timothëus fy nghyd-weithiwr, a
Lucius, a Jason, a Sosipater, fy ngheraint,
yn eich annerch.
22 Yr wyf fi Tertius, yr hwn a ysgrifenais
yr epistol *hwn*, yn eich annerch yn yr Ar-
glwydd.
23 Y mae Gaius fy llettywr i, a'r holl
eglwys, yn eich annerch. Y mae Erastus,
goruchwyliwr y ddinas, yn eich annerch, a'r
brawd Cwartus.
24 Gras ein Harglwydd Iesu Grist *a fyddo*
gyd â chwi oll. Amen.
25 I'r hwn a ddichon eich cadarnhâu yn ol
fy efengyl i, a phregethiad Iesu Grist (yn ol
datguddiad y dirgelwch, yr hwn ni soniwyd
am dano er dechreuad y byd;
26 Ac yr awrhon a eglurwyd, a thrwy
ysgrythyrau y prophwydi, yn ol gorchymyn
y tragywyddol Dduw, a gyhoeddwyd ym
mhlith yr holl genhedloedd, er mwyn ufudd-
dod ffydd)
27 I Dduw *yr* unig ddoeth, *y byddo*
gogoniant trwy Iesu Grist yn dragywydd.
Amen.

¶ At y Rhufeiniaid yr ysgrifenwyd o Cor-
inthus, gyd â Phebe, gweinidoges yr
eglwys yn Cenchrea.

EPISTOL CYNTAF PAUL YR APOSTOL

AT Y

CORINTHIAID.

PENNOD I.

Ar ol iddo gyfarch iddynt, a diolch drostynt, 10 *y mae efe yn eu hannog i undeb;* 12 *ac yn beio ar eu hanghyttundeb hwy.* 18 *Bod Duw yn difetha doethineb y doethion,* 21 *trwy ffolineb pregethu;* 26 *ac nad yw efe yn galw y doethion, na'r galluog, na'r boneddigion, ond* 27, 28 *y ffol, a'r gwan, a'r distadl.*

PAUL, wedi ei alw *i fod* yn apostol Iesu Grist, trwy ewyllys Duw, a'r brawd Sosthenes,

2 At eglwys Dduw yr hon sydd yn Corinth, at y rhai a sancteiddiwyd yng Nghrist Iesu, a alwyd yn saint, gyd â phawb ag sydd yn galw ar enw ein Harglwydd Iesu Grist, ym mhob man, o'r eiddynt hwy a ninnau.

3 Gras *fyddo* i chwi, a thangnefedd oddi wrth Dduw ein Tad ni, a'r Arglwydd Iesu Grist.

4 Yr ydwyf yn diolch i'm Duw bob amser drosoch chwi, am y gras Duw a roddwyd i chwi yng Nghrist Iesu:

5 Am eich bod ym mhob peth wedi eich cyfoethogi ynddo ef, mewn pob ymadrodd, a phob gwybodaeth;

6 Megis y cadarnhâwyd tystiolaeth Crist ynoch.

7 Fel nad ydych yn ol mewn un dawn, yn disgwyl am ddatguddiad ein Harglwydd Iesu Grist:

8 Yr hwn hefyd a'ch cadarnhâ chwi hyd y diwedd, yn ddiargyhoedd, yn nydd ein Harglwydd Iesu Grist.

9 Ffyddlawn *yw* Duw, trwy yr hwn y'ch galwyd i gymdeithas ei Fab ef Iesu Grist ein Harglwydd ni.

10 Ac yr wyf yn attolwg i chwi, frodyr, trwy enw ein Harglwydd Iesu Grist, ddywedyd o bawb o honoch chwi yr un peth, ac na byddo ymbleidio yn eich plith; eithr bod o honoch wedi eich cyfan-gysylltu yn yr un meddwl, ac yn yr un farn.

11 Canys fe ddangoswyd i mi am danoch chwi, fy mrodyr, gan y rhai *sydd o dŷ* Chloë, fod cynhennau yn eich plith chwi.

12 A hyn yr ydwyf yn ei ddywedyd, bod pob un o honoch yn dywedyd, Yr ydwyf fi yn eiddo Paul; minnau yn eiddo Apôlos; minnau yn eiddo Cephas; minnau yn eiddo Crist.

13 A rannwyd Crist? ai Paul a groeshoeliwyd drosoch? neu ai yn enw Paul y'ch bedyddiwyd chwi?

14 Yr ydwyf yn diolch i Dduw, na fedyddiais i neb o honoch, ond Crispus a Gaius;

15 Fel na ddywedo neb fedyddio o honof fi yn fy enw fy hun.

16 Mi a fedyddiais hefyd dylwyth Stephanas; heb law hynny nis gwn a fedyddiais i neb arall.

17 Canys ni anfonodd Crist fi i fedyddio, ond i efengylu; nid mewn doethineb ymadrodd, fel na wneler croes Crist yn ofer.

18 Canys yr ymadrodd am y groes, i'r rhai colledig, ynfydrwydd yw; eithr i ni y rhai cadwedig, nerth Duw ydyw.

19 Canys ysgrifenedig yw, Mi a ddifethaf ddoethineb y doethion, a deall y rhai deallus a ddileaf.

20 Pa le *y mae* y doeth? pa le *mae* yr ysgrifenydd? pa le *y mae* ymholydd y byd hwn? oni wnaeth Duw ddoethineb y byd hwn yn ynfydrwydd?

21 Canys o herwydd yn noethineb Duw, nad adnabu y byd trwy ddoethineb mo Dduw, fe welodd Duw yn dda trwy ffolineb pregethu gadw y rhai sydd yn credu.

22 Oblegid y mae yr Iuddewon yn gofyn arwydd, a'r Groegwyr yn ceisio doethineb:

23 Eithr nyni ydym yn pregethu Crist wedi ei groeshoelio, i'r Iuddewon yn dramgwydd, ac i'r Groegwyr yn ffolineb;

24 Ond iddynt hwy y rhai a alwyd, Iuddewon a Groegwyr, yn Grist gallu Duw, a doethineb Duw.

25 Canys y mae ffolineb Duw yn ddoethach na dynion; a gwendid Duw yn gryfach na dynion.

26 Canys yr ydych yn gweled eich galwedigaeth, frodyr, nad llawer *o rai* doethion yn ol y cnawd, nad llawer *o rai* galluog, nad llawer *o rai* boneddigion, *a alwyd.*

27 Eithr Duw a etholodd ffol-bethau y byd, fel y gwaradwyddai y doethion; a gwanbethau y byd a etholodd Duw, fel y gwaradwyddai y pethau cedyrn;

28 A phethau distadl y byd, a phethau dirmygus, a ddewisodd Duw, a'r pethau nid ydynt, fel y diddymai y pethau sydd;

29 Fel na orfoleddai un cnawd ger ei fron ef.

30 Eithr yr ydych chwi o hono ef yng Nghrist Iesu, yr hwn a wnaethpwyd i ni gan Dduw yn ddoethineb, ac yn gyfiawnder, ac yn sancteiddrwydd, ac yn brynedigaeth:

31 Fel, megis ag y mae yn ysgrifenedig, Yr hwn sydd yn ymffrostio, ymffrostied yn yr Arglwydd.

PENNOD II.

1 *Mae efe yn dangos fod ei bregeth ef, er nad ydoedd yn dwyn gyd â hi odidowgrwydd ymadrodd,* 4 *neu ddoethineb dynol: etto yn sefyll mewn* 4, 5 *nerth Duw; ac yn rhagori cymmaint* 6 *ar ddoethineb y byd yma,* 9 *a synwyr dynol, ag nas* 14 *gall y dyn anianol mo'i deall.*

A MYFI, pan ddaethum attoch, frodyr, a ddaethum nid yn ol godidowgrwydd ymadrodd, neu ddoethineb, gan fynegi i chwi dystiolaeth Duw.

2 Canys ni fernais i mi wybod dim yn eich plith, ond Iesu Grist, a hwnnw wedi ei groeshoelio.

3 A mi a fûm yn eich mysg mewn gwendid, ac ofn, a dychryn mawr.

4 A'm hymadrodd, a'm pregeth i, ni *bu* mewn geiriau denu, o ddoethineb dynol, ond yn eglurhâd yr Yspryd a nerth:

5 Fel na byddai eich ffydd mewn doethineb dynion, ond mewn nerth Duw.

6 A doethineb yr ydym ni yn ei llefaru ym mysg rhai perffaith: eithr nid doethineb y

byd hwn, na thywysogion y byd hwn, y rhai sydd yn diflannu.

7 Eithr yr ydym ni yn llefaru doethineb Duw mewn dirgelwch, *sef y ddoethineb* guddiedig, yr hon a rag-ordeiniodd Duw cyn yr oesoedd i'n gogoniant ni.

8 Yr hon ni adnabu neb o dywysogion y byd hwn: o herwydd pes adwaenasent, ni chroeshoeliasent Arglwydd y gogoniant.

9 Eithr fel y mae yn ysgrifenedig, Ni welodd llygad, ac ni chlywodd clust, ac ni ddaeth i galon dyn, y pethau a ddarparodd Duw i'r rhai a'i carant ef.

10 Eithr Duw a'*u* heglurodd i ni trwy ei Yspryd: canys yr Yspryd sydd yn chwilio pob peth; ie, dyfnion bethau Duw hefyd.

11 Canys pa ddyn a edwyn bethau dyn, ond yspryd dyn yr hwn sydd ynddo ef? felly hefyd, pethau Duw nid edwyn neb, ond Yspryd Duw.

12 A nyni a dderbyniasom, nid yspryd y byd, ond yr Yspryd sydd o Dduw; fel y gwypom y pethau a rad-roddwyd i ni gan Dduw.

13 Y rhai yr ydym yn eu llefaru hefyd, nid â'r geiriau a ddysgir gan ddoethineb dynol, ond a ddysgir gan yr Yspryd Glân; gan gydfarnu pethau ysprydol â phethau ysprydol.

14 Eithr dyn anianol nid yw yn derbyn y pethau sydd o Yspryd Duw: canys ffolineb ydynt ganddo ef; ac nis gall *eu* gwybod, oblegid yn ysprydol y bernir hwynt.

15 Ond yr hwn sydd ysprydol, sydd yn barnu pob peth; eithr efe nis bernir gan neb.

16 Canys pwy a wybu feddwl yr Arglwydd, yr hwn a'i cyfarwydda ef? Ond y mae gennym ni feddwl Crist.

PENNOD III.

2 Bod llaeth yn gymmwys i blant; 3 cynnen
ac ymbleidio yn arwyddion o feddwl bydol. 7
Nad yw yr hwn sydd yn plannu, na'r hwn
sydd yn dyfrhâu, ddim. 9 Bod y gweini-
dogion yn gyd-weithwyr i Dduw. 11 Crist
yw yr unig sylfaen. 16 Bod dynion yn
demlau Duw, y rhai 17 sydd raid eu cadw
yn sanctaidd. 19 Nad yw doethineb y byd
yma ond ffolineb gyd â Duw.

A MYFI, frodyr, ni allwn lefaru wrthych megis wrth rai ysprydol, ond megis rhai cnawdol, megis wrth rai bach yng Nghrist.

2 Mi a roddais i chwi laeth i'w yfed, ac nid bwyd: canys hyd yn hyn nis gallech, ac nis gellwch chwaith etto yr awrhon *ei dderbyn*.

3 Canys cnawdol ydych chwi etto: canys tra *fyddo* yn eich plith chwi genfigen, a chynnen, ac ymbleidio; onid ydych yn gnawdol, ac yn rhodio yn ddynol?

4 Canys tra dywedo un, Myfi ydwyf eiddo Paul; ac arall, Myfi *wyf* eiddo Apòlos; onid ydych chwi yn gnawdol?

5 Pwy gan hynny yw Paul, a phwy Apòlos, ond gweinidogion trwy y rhai y credasoch chwi, ac fel y rhoddes yr Arglwydd i bob un?

6 Myfi a blennais, Apòlos a ddyfrhâodd; ond Duw a roddes y cynnydd.

7 Felly nid yw yr hwn sydd yn plannu ddim, na'r hwn sydd yn dyfrhâu; ond Duw yr hwn sydd yn rhoi y cynnydd.

8 Eithr yr hwn sydd yn plannu, a'r hwn sydd yn dyfrhâu, un ydynt; a phob un a dderbyn ei briod wobr ei hun, yn ol ei lafur ei hun.

9 Canys cyd-weithwyr Duw ydym ni: llafurwaith Duw, adeiladaeth Duw, ydych chwi.

10 Yn ol y gras Duw a roddwyd i mi, megis pen-saer celfydd, myfi a osodais y sylfaen, ac y mae arall yn goruwch-adeiladu. Ond edryched pob un pa wedd y mae yn goruwch-adeiladu.

11 Canys sylfaen arall nis gall neb ei osod, heb law yr un a osodwyd, yr hon yw Iesu Grist.

12 Eithr os goruwch-adeilada neb ar y sylfaen hon, aur, arian, meini gwerthfawr, coed, gwair, sofl;

13 Gwaith pob dyn a wneir yn amlwg: canys y dydd a'i dengys, oblegid trwy dân y datguddir ef: a'r tân a brawf waith pawb, pa fath ydyw.

14 Os gwaith neb a erys yr hwn a oruwch-adeiladodd ef, efe a dderbyn wobr.

15 Os gwaith neb a losgir, efe a gaiff golled: eithr efe ei hun a fydd cadwedig; etto felly, megis trwy dân.

16 Oni wyddoch chwi mai teml Duw ydych, a bod Yspryd Duw yn trigo ynoch?

17 Os llygra neb deml Duw, Duw a lygra hwnnw: canys sanctaidd yw teml Duw, yr hwn ydych chwi.

18 Na thwylled neb ei hunan. Od oes neb yn eich mysg yn tybied ei fod ei hun yn ddoeth yn y byd hwn, bydded ffol, fel y byddo doeth.

19 Canys doethineb y byd hwn *sydd* ffolineb gyd â Duw: o herwydd ysgrifenedig yw, Y mae efe yn dal y doethion yn eu cyfrwysdra.

20 A thrachefn, Y mae yr Arglwydd yn gwybod meddyliau y doethion, mai ofer ydynt.

21 Am hynny na orfoledded neb mewn dynion: canys pob peth sydd eiddoch chwi:

22 Pa un bynnag ai Paul, ai Apòlos, ai Cephas, ai y byd, ai bywyd, ai angau, ai pethau presennol, ai pethau i ddyfod; y mae pob peth yn eiddoch chwi;

23 A chwithau yn eiddo Crist; a Christ yn eiddo Duw.

PENNOD IV.

1 Pa gyfrif a ddylid ei wneuthur o weinid-
ogion. 7 Nad oes gennym ni ddim a'r nas
derbyniasom. 9 Bod yr apostolion yn ddrych-
au i'r byd, i'r angelion, ac i ddynion; 13 yn
ysgubion, ac yn sorod y byd: 15 ac er hynny
eu bod yn dadau i ni yng Nghrist, 16 ac y
dylem ni eu dilyn hwy.

FELLY cyfrifed dyn nyni, megis gweinidogion i Grist, a goruch-wylwyr ar ddirgeledigaethau Duw.

2 Am ben hyn, yr ydys yn disgwyl mewn goruch-wylwyr, gael un yn ffyddlawn.

3 Eithr gennyf fi bychan iawn yw fy marnu gennych chwi, neu gan farn dyn: ac nid wyf chwaith yn fy marnu fy hun.

4 Canys ni wn i ddim arnaf fy hun; ond yn hyn ni'm cyfiawnhâwyd: eithr yr Arglwydd yw yr hwn sydd yn fy marnu.

5 Am hynny na fernwch ddim cyn yr amser, hyd oni ddelo yr Arglwydd, yr hwn a oleua ddirgelion y tywyllwch, ac a eglura fwriadau y calonnau: ac yna y bydd y glod i bob un gan Dduw.

6 A'r pethau hyn, frodyr, mewn cyffelybiaeth a fwriais i attaf fy hun, ac *at* Apòlos, o'ch achos chwi: fel y gallech ddysgu ynom ni, na synier mwy nag sydd ysgrifenedig, fel na byddoch y naill dros y llall yn ymchwyddo yn erbyn arall.

7 Pwy sydd yn gwneuthur rhagor rhyngot ti *ac arall?* a pha beth sydd gennyt a'r nas derbyniaist? ac os derbyniaist, paham yr wyt ti yn gorfoleddu, megis pe bait heb dderbyn?

8 Yr ydych chwi yr awrhon wedi eich diwallu, yr ydych chwi yr awrhon wedi eich

cyfoethogi, chwi a deyrnasasoch hebddom
ni: ac och Dduw na baech yn teyrnasu, fel y
caem ninnau deyrnasu gyd â chwi.
9 Canys tybied yr wyf ddarfod i Dduw ein
dangos ni yr apostolion diweddaf, fel rhai
wedi eu bwrw i angau: oblegid nyni a
wnaethpwyd yn ddrych i'r byd, ac i'r angel-
ion, ac i ddynion.
10 *Yr ydym* ni yn ffyliaid er mwyn Crist, a
chwithau yn ddoethion yng Nghrist; nyni
yn weiniaid, a chwithau yn gryfion; chwy-
chwi yn anrhydeddus, a ninnau yn ddir-
mygus.
11 Hyd yr awrhon yr ydym ni yn dwyn
newyn a syched, ac yr ydym ni yn noethion,
ac yn cael cernodiau, ac yn grwydraidd;
12 Ac yr ydym yn llafurio, gan weithio â'n
dwylaw ein hunain. Pan y'n difenwir, yr
ydym yn bendithio; pan y'n herlidir, yr ydym
yn ei ddioddef;
13 Pan y'n ceblir, yr ydym yn gweddïo: fel
ysgubion y byd y gwnaethpwyd ni, *a* sorod
pob dim hyd yn hyn.
14 Nid i'ch gwaradwyddo chwi yr ydwyf yn
ysgrifenu y pethau hyn; ond *eich* rhybuddio
yr wyf fel fy mhlant anwyl.
15 Canys pe byddai i chwi ddeng mil o
athrawon yng Nghrist, er hynny nid *oes i
chwi* nemmawr o dadau: canys myfi a'ch
cenhedlais chwi yng Nghrist Iesu, trwy yr
efengyl.
16 Am hynny yr wyf yn attolwg i chwi,
byddwch ddilynwyr i mi.
17 Oblegid hyn yr anfonais attoch Timo-
thëus, yr hwn yw fy anwyl fab, a ffyddlawn
yn yr Arglwydd, yr hwn a ddwg ar gôf i chwi
fy ffyrdd i yng Nghrist, megis yr wyf ym
mhob man yn athrawiaethu ym mhob eg-
lwys.
18 Ac y mae rhai wedi ymchwyddo, fel pe
bawn i heb fod ar fedr dyfod attoch chwi.
19 Eithr mi a ddeuaf attoch ar fyrder, os yr
Arglwydd a'i myn; ac a fynnaf wybod, nid
ymadrodd y rhai sydd wedi chwyddo, ond
eu gallu.
20 Canys nid mewn ymadrodd *y mae* teyrnas
Dduw; eithr mewn gallu.
21 Beth a fynnwch chwi? ai dyfod o honof
fi attoch chwi â gwialen, ynte mewn cariad,
ac yspryd addfwynder?

PENNOD V.

1 *Bod y gwr godinebus* 6 *yn achos o gywilydd
iddynt, yn hytrach nag o orfoledd.* 7 *Rhaid
yw ymlanhâu oddi wrth yr hen lefain.* 10
*Y dylid cilio oddi wrth anfad ddrwg-weith-
redwyr.*

MAE y gair yn hollol, *fod* yn eich plith
chwi odineb, a chyfryw odineb ag na
enwir unwaith ym mysg y Cenhedloedd; *sef*
cael o un wraig ei dad.
2 Ac yr ydych chwi wedi ymchwyddo, ac
ni alarasoch yn hytrach, fel y tynnid o'ch
mysg chwi y neb a wnaeth y weithred hon.
3 Canys myfi yn ddiau, fel absennol yn y
corph, etto yn bresennol yn yr yspryd, a
fernais eisoes, fel pe bawn bresennol, *am* yr
hwn a wnaeth y peth hwn felly:
4 Yn enw ein Harglwydd Iesu Grist, pan
ymgynhulloch ynghyd, a'm hyspryd innau,
gyd â gallu ein Harglwydd Iesu Grist,
5 Draddodi y cyfryw un i Satan, i ddinystr
y cnawd, fel y byddo yr yspryd yn gadwedig
yn nydd yr Arglwydd Iesu.
6 Nid da eich gorfoledd chwi. Oni wydd-
och chwi fod ychydig lefain yn lefeinio yr
holl does?
7 Am hynny carthwch allan yr hen lefain,
fel y byddoch does newydd, megis yr ydych
ddilefeinllyd. Canys Crist ein pasc ni a
aberthwyd drosom ni.
8 Am hynny cadwn wyl, nid â hen lefain,
nac â lefain malais a drygioni; ond â *bara*
croyw purdeb a gwirionedd.
9 Mi a ysgrifenais attoch mewn llythyr, na
chyd-ymgymmysgech â godinebwyr.
10 Ac nid yn hollol â godinebwyr y byd
hwn, neu â'r cybyddion, neu â'r cribddeilwyr,
neu âg eilun-addolwyr; oblegid felly rhaid
fyddai i chwi fyned allan o'r byd.
11 Ond yn awr mi a ysgrifenais attoch, na
chyd-ymgymmysgech: os bydd neb a enwir
yn frawd yn odinebwr, neu yn gybydd neu
yn eilun-addolwr, neu yn ddifenwr, neu yn
feddw, neu yn gribddeiliwr; gyd â'r cyfryw
ddyn na chyd-fwytta chwaith.
12 Canys beth sydd i mi a farnwyf ar y rhai
sydd oddi allan? onid y rhai sydd oddi mewn
yr ydych chwi yn eu barnu?
13 Eithr y rhai sydd oddi allan, Duw sydd
yn eu barnu. Bwriwch chwithau ymaith y
dyn drygionus hwnnw o'ch plith chwi.

PENNOD VI.

1 *Na ddylai y Corinthiaid flino eu brodyr, trwy
fyned i'r gyfraith â hwynt;* 6 *yn enwedig
ger bron y rhai digred.* 9 *Na chaiff y rhai
anghyfiawn etifeddu teyrnas Dduw.* 15 *Bod
ein cyrph ni yn aelodau i Grist,* 19 *ac yn
demlau i'r Yspryd Glân:* 16, 17 *ac am hynny
na ddylid mo'u halogi.*

AFEIDDIA neb o honoch, a chanddo fatter
yn erbyn arall, ymgyfreithio o flaen y
rhai anghyfiawn, ac nid o flaen y saint?
2 Oni wyddoch chwi y barna y saint y byd?
ac os trwoch chwi y bernir y byd, a ydych
chwi yn anaddas i farnu y pethau lleiaf?
3 Oni wyddoch chwi y barnwn ni angelion?
pa faint mwy y pethau a berthyn i'r bywyd
hwn?
4 Gan hynny, od oes gennych farnedig-
aethau am bethau a berthyn i'r bywyd hwn,
dodwch ar y faingc y rhai gwaelaf yn yr
eglwys.
5 Er cywilydd i chwi yr ydwyf yn dywedyd.
Felly, onid oes yn eich plith gymmaint ag un
doeth, yr hwn a fedro farnu rhwng ei frodyr?
6 Ond bod brawd yn ymgyfreithio â brawd,
a hynny ger bron y rhai digred.
7 Yr awrhon gan hynny y mae yn hollol
ddiffyg yn eich plith, am eich bod yn ym-
gyfreithio â'ch gilydd. Paham nad ydych yn
hytrach yn dioddef cam? paham nad ydych
yn hytrach mewn colled?
8 Eithr chwychwi sydd yn gwneuthur cam,
a cholled, a hynny *i'r* brodyr.
9 Oni wyddoch chwi na chaiff y rhai ang-
hyfiawn etifeddu teyrnas Dduw? Na thwyller
chwi: ni chaiff na godinebwyr, nac eilun
addolwyr, na thorwyr priodas, na maswedd-
wyr, na gwrryw-gydwyr,
10 Na lladron, na chybyddion, na meddwon,
na difenwyr, na chribddeilwyr, etifeddu
teyrnas Dduw.
11 A hyn fu rai o honoch chwi: eithr chwi
a olchwyd; eithr chwi a sancteiddiwyd; eithr
chwi a gyfiawnhâwyd, yn enw yr Arglwydd
Iesu, a thrwy Yspryd ein Duw ni.
12 Pob peth sydd gyfreithlawn i mi, ond
nid yw pob peth yn llesâu; pob peth sydd
gyfreithlawn i mi, eithr ni'm dygir i dan
awdurdod gan ddim.
13 Y bwydydd i'r bol, a'r bol i'r bwydydd:
eithr Duw a ddinystria hwn a hwythau. A'r
corph nid *yw* i odineb, ond i'r Arglwydd; a'r
Arglwydd i'r corph.

14 Eithr Duw a gyfododd yr Arglwydd, ac a'n cyfyd ninnau trwy ei nerth ef.

15 Oni wyddoch chwi fod eich cyrph yn aelodau i Grist? gan hynny a gymmeraf fi aelodau Crist, a'u gwneuthur yn aelodau puttain? Na atto Duw.

16 Oni wyddoch chwi fod yr hwn sydd yn cydio â phuttain, yn un corph? canys y ddau (medd efe) fyddant un cnawd.

17 Ond yr hwn a gyssylltir â'r Arglwydd, un yspryd yw.

18 Gochelwch odineb. Pob pechod a wnelo dyn, oddi allan i'w gorph y mae; ond yr hwn sydd yn godinebu, sydd yn pechu yn erbyn ei gorph ei hun.

19 Oni wyddoch chwi fod eich corph yn deml i'r Yspryd Glân, *sydd* ynoch, yr hwn yr ydych yn ei gael gan Dduw, ac nad ydych yn eiddoch eich hunain?

20 Canys er gwerth y prynwyd chwi: gan hynny gogoneddwch Dduw yn eich corph, ac yn eich yspryd, y rhai sydd eiddo Duw.

PENNOD VII.

1 Y mae efe yn crybwyll am briodas; 4 ac yn dangos mai rhwymedi yw yn erbyn godineb: 10 ac na ddylid dattod y cwlwm hwnnw mewn ysgafnder. 18, 20 Rhaid i bob dyn fod yn foddlawn i'w alwedigaeth. 25 Paham y dylid mawrhâu gwyryfdod: 35 ac ar ba achosion y gallwn ni briodi, neu beidio â phriodi.

AC am y pethau yr ysgrifenasoch attaf: Da i ddyn na chyffyrddai â gwraig.

2 Ond *rhag* godineb, bydded i bob gwr ei wraig ei hun, a bydded i bob gwraig ei gwr ei hun.

3 Rhodded y gwr i'r wraig ddyledus ewyllys da; a'r un wedd y wraig i'r gwr.

4 Nid oes i'r wraig feddiant ar ei chorph ei hun, ond i'r gwr; ac yr un ffunud, nid oes i'r gwr feddiant ar ei gorph ei hun, ond i'r wraig.

5 Na thwyllwch eich gilydd, oddi eithr o gyd-syniad dros amser, fel y galloch ymroi i ympryd a gweddi: a deuwch drachefn yng-hyd, rhag temtio o Satan chwi o herwydd eich anlladrwydd.

6 A hyn yr wyf yn ei ddywedyd o ganiattâd, nid o orchymyn.

7 Canys mi a fynnwn fod pob dyn fel fi fy hun: eithr y mae i bob un ei ddawn ei hun gan Dduw; i un fel hyn, ac i arall fel hyn.

8 Dywedyd yr wyf wrth y rhai heb briodi, a'r gwragedd gweddwon, Da yw iddynt os arhosant fel finnau.

9 Eithr oni allant ymgadw, priodant: canys gwell yw priodi nag ymlosgi.

10 Ac i'r rhai a briodwyd yr ydwyf yn gorchymyn, nid myfi *chwaith*, ond yr Arglwydd, Nad ymadawo gwraig oddi wrth *ei* gwr:

11 Ac os ymedy hi, arhoed heb briodi, neu gymmoder hi â'i gwr: ac na ollynged y gwr *ei* wraig ymaith.

12 Ac wrth y lleill, dywedyd yr wyf fi, nid yr Arglwydd, Os bydd i un brawd wraig ddigred, a hithau yn foddlawn i drigo gyd âg ef, na ollynged hi ymaith.

13 A'r wraig, yr hon y mae iddi wr digred, ac yntau yn foddlawn i drigo gyd â hi, na wrthoded hi ef.

14 Canys y gwr digred a sancteiddir trwy y wraig, a'r wraig ddigred a sancteiddir trwy y gwr. Pe amgen, aflan yn ddiau fyddai eich plant; eithr yn awr sanctaidd ydynt.

15 Eithr os yr anghredadyn a ymedy, ymad-[illegible]. Nid yw y brawd neu y chwaer gaeth yn y cyfryw *bethau*: eithr Duw a'n galwodd ni i heddwch.

16 Canys beth a wyddost ti, wraig, a gedwi di *dy* wr? a pheth a wyddost tithau, wr, a gedwi di *dy* wraig?

17 Ond megis y darfu i Dduw rannu i bob un, megis y darfu i'r Arglwydd alw pob un, felly rhodied. Ac fel hyn yr wyf yn ordeinio yn yr eglwysi oll.

18 A alwyd neb wedi ei enwaedu? nac ad-geisied *ddienwaediad*. A alwyd neb mewn dienwaediad? nac enwaeder arno.

19 Enwaediad nid yw ddim, a dienwaediad nid yw ddim, ond cadw gorchymynion Duw.

20 Pob un yn yr alwedigaeth y galwyd ef, yn honno arhosed.

21 Ai yn was y'th alwyd? na fydded gwaeth gennyt; etto os gelli gael bod yn rhydd, mwynhâ *hynny* yn hytrach.

22 Canys yr hwn, ac ef yn was, a alwyd yn yr Arglwydd, gwr rhydd i'r Arglwydd ydyw: a'r un ffunud yr hwn, ac efe yn wr rhydd, a alwyd, gwas i Grist yw.

23 Er gwerth y'ch prynwyd; na fyddwch weision dynion.

24 Yn yr hyn y galwyd pob un, frodyr, yn hynny arhosed gyd â Duw.

25 Eithr am wyryfon, nid oes gennyf orchymyn yr Arglwydd: ond barn yr ydwyf yn ei roi, fel un a gafodd drugaredd gan yr Arglwydd i fod yn ffyddlawn.

26 Am hynny yr wyf yn tybied mai da yw hyn, o herwydd yr anghenrhaid presennol, mai da, *meddaf*, i ddyn fod felly.

27 A wyt ti yn rhwym i wraig? na chais dy ollwng yn rhydd. A wyt ti yn rhydd oddi wrth wraig? na chais wraig.

28 Ac os priodi hefyd, ni phechaist: ac os prioda gwyryf, ni phechodd: er hynny y cyfryw rai a gânt flinder yn y cnawd: eithr yr wyf yn eich arbed chwi.

29 A hyn yr ydwyf yn ei ddywedyd, frodyr, am fod yr amser yn fyr. Y mae yn ol, fod o'r rhai sydd â gwragedd iddynt, megis pe byddent hebddynt;

30 A'r rhai a wylant, megis heb wylo; a'r rhai a lawenhânt, megis heb lawenhâu; a'r rhai a brynant, megis heb feddu;

31 A'r rhai a arferant y byd hwn, megis heb ei gam-arfer. Canys y mae dull y byd hwn yn myned heibio.

32 Eithr mi a fynnwn i chwi fod yn ddiofal. Yr hwn sydd heb briodi, sydd yn gofalu am bethau yr Arglwydd, pa wedd y boddlona yr Arglwydd:

33 Ond y neb a wreiccâodd, sydd yn gofalu am bethau y byd, pa wedd y boddlona *ei* wraig.

34 Y mae gwahaniaeth hefyd rhwng gwraig a gwŷryf. Y mae yr hon sydd heb briodi, yn gofalu am y pethau sydd yn perthyn i'r Arglwydd, fel y byddo hi sanctaidd y'nghorph ac yspryd: ac y mae yr hon sydd wedi priodi, yn gofalu am bethau bydol, pa fodd y rhynga hi fodd i'*w* gwr.

35 A hyn yr ydwyf yn ei ddywedyd er llesâd i chwi eich hunain, nid i osod magl i chwi, eithr er mwyn gweddeidd-dra, a dyfal lynu wrth yr Arglwydd yn ddiwahan.

36 Ond os yw neb yn tybied ei fod yn anweddaidd tu ag at ei wŷryf, od â hi dros flodau *ei* hoedran, a bod yn rhaid gwneuthur felly; gwnaed a fynno, nid yw yn pechu: priodant.

37 Ond yr hwn sydd yn sefyll yn sicr yn ei galon, ac yn afraid iddo, ac â meddiant ganddo ar ei ewyllys ei hun, ac a roddodd ei fryd ar

hynny yn ei galon, ar gadw o hono ei wŷryf; da y mae yn gwneuthur.

38 Ac am hynny, yr hwn sydd yn *ei* rhoddi yn brîod, sydd yn gwneuthur yn dda; ond yr hwn nid yw yn *ei* rhoddi yn brîod, sydd yn gwneuthur yn well.

39 Y mae gwraig yn rhwym wrth y gyfraith, tra fyddo byw ei gwr: ond o bydd marw ei gwr, y mae hi yn rhydd i brîodi y neb a fynno; yn unig yn yr Arglwydd.

40 Eithr dedwyddach yw hi os erys hi felly, yn fy marn i: ac yr ydwyf finnau yn tybied fod Yspryd Duw gennyf.

PENNOD VIII.

1 *Bod iddynt ymgadw oddi wrth y bwydydd a offrymmer i eilunod.* 8, 9 *Na ddylem ni gam-arferyd ein rhyddid Cristianogaidd, i rwystro ein brodyr:* 11 *eithr ffrwyno ein gwybodaeth â chariad perffaith.*

EITHR am yr hyn a aberthwyd i eilunod, ni a wyddom fod gan bawb o honom wybodaeth. Gwybodaeth sydd yn chwyddo, eithr cariad sydd yn adeiladu.

2 Eithr os yw neb yn tybied ei fod yn gwybod dim, ni ŵyr efe etto ddim fel y dylai wybod.

3 Ond od oes neb yn caru Duw, hwnnw a adwaenir ganddo ef.

4 Am fwytta gan hynny o'r pethau a aberthir i eilunod, ni a wyddom nad *yw* eilun ddim yn y byd, ac nad *oes* un Duw arall ond un.

5 Canys er bod rhai a elwir yn dduwiau, pa un bynnag ai yn y nef ai ar y ddaear (megis y mae duwiau lawer, ac arglwyddi lawer)

6 Eithr i ni *nid oes ond* un Duw, y Tad, o'r hwn *y mae* pob peth, a ninnau ynddo ef; ac un Arglwydd Iesu Grist, trwy yr hwn *y mae* pob peth, a ninnau trwyddo ef.

7 Ond nid *yw* y wybodaeth *hon* gan bawb: canys rhai â chanddynt gydwybod o'r eilun, hyd y pryd hwn, sydd yn bwytta fel peth a aberthwyd i eilunod; a'u cydwybod hwy, a hi yn wan, a halogir.

8 Eithr nid yw bwyd yn ein gwneuthur ni yn gymmeradwy gan Dduw: canys nid ydym, os bwyttâwn, yn helaethach; nac onis bwyttâwn, yn brinach.

9 Ond edrychwch rhag mewn un modd i'ch rhyddid hwn fod yn dramgwydd i'r rhai sydd weiniaid.

10 Canys os gwêl neb dydi sydd â gwybodaeth gennyt, yn eistedd i fwytta yn nheml yr eilunod, oni chadarnhêir ei gydwybod ef, ac yntau yn wan, i fwytta y pethau a aberthwyd i eilunod;

11 Ac a ddifethir y brawd gwan trwy dy wybodaeth di, dros yr hwn y bu Crist farw?

12 A chan bechu felly yn erbyn y brodyr, a churo eu gwan gydwybod hwy, yr ydych chwi yn pechu yn erbyn Crist.

13 O herwydd paham, os yw bwyd yn rhwystro fy mrawd, ni fwyttâf fi gig fyth, rhag i mi rwystro fy mrawd.

PENNOD IX.

1 *Y mae efe yn dangos ei ryddid;* 7 *ac y dylai y gweinidog fyw wrth yr efengyl:* 15 *etto ddarfod iddo ef o'i wirfodd ymgadw,* 18 *rhag na'u gyrru hwy mewn traul,* 22 *na bod yn achos o rwystr i neb, mewn pethau cyffredin.* 24 *Bod ein bywyd ni yn debyg i yrfa.*

ONID wyf fi yn apostol? onid wyf fi yn rhydd? oni welais i Iesu Grist ein Harglwydd? onid fy ngwaith i ydych chwi yn yr Arglwydd?

2 Onid wyf yn apostol i eraill, etto yr wyf i chwi: canys sêl fy apostoliaeth i ydych chwi yn yr Arglwydd.

3 Fy ymddiffyn i, i'r rhai a'm holant, yw hyn;

4 Onid oes i ni awdurdod i fwytta ac i yfed?

5 Onid oes i ni awdurdod i arwain o amgylch wraig *a fyddai* chwaer, megis ag *y mae* i'r apostolion eraill, ac i frodyr yr Arglwydd, ac i Cephas?

6 Ai myfi yn unig a Barnabas, nid oes gennym awdurdod i fod heb weithio?

7 Pwy sydd un amser yn rhyfela ar ei draul ei hun? pwy sydd yn plannu gwinllan, ac nid yw yn bwytta o'i ffrwyth hi? neu pwy sydd yn porthi praidd, ac nid yw yn bwytta o laeth y praidd?

8 Ai yn ol dyn yr wyf fi yn dywedyd y pethau hyn? neu onid yw y ddeddf hefyd yn dywedyd hyn?

9 Canys ysgrifenedig yw yn neddf Moses, Na chau safn yr ych sydd yn dyrnu. Ai dros ychain y mae Duw yn gofalu?

10 Ynte er ein mwyn ni yn hollol y mae yn dywedyd? canys er ein mwyn ni yr ysgrifenwyd, mai mewn gobaith y dylai yr arddwr aredig, a'r dyrnwr mewn gobaith, i fod yn gyfrannog o'i obaith.

11 Os nyni a hauasom i chwi bethau ysprydol, *ai* mawr *yw* os nyni a fedwn eich pethau cnawdol?

12 Os yw eraill yn gyfrannogion o'r awdurdod *hon* arnoch; onid *ydym* ni yn hytrach? Eithr nid arferasom ni yr awdurdod hon: ond goddef yr ydym bob peth, fel na roddom ddim rhwystr i efengyl Crist.

13 Oni wyddoch chwi fod y rhai sydd yn gwneuthur pethau cyssegredig, yn bwytta o'r cyssegr? a'r rhai sydd yn gwasanaethu yr allor, yn gyd-gyfrannogion o'r allor?

14 Felly hefyd yr ordeiniodd yr Arglwydd, i'r rhai sydd yn pregethu yr efengyl, fyw wrth yr efengyl.

15 Eithr myfi nid arferais yr un o'r pethau hyn: ac nid ysgrifenais y pethau hyn, fel y gwnelid felly i mi: canys gwell *yw* i mi farw, nâ gwneuthur o neb fy ngorfoledd yn ofer.

16 Canys os pregethaf yr efengyl, nid oes orfoledd i mi: canys anghenrhaid a osodwyd arnaf; a gwae fydd i mi, oni phregethaf yr efengyl.

17 Canys os gwnaf hyn o'm bodd, y mae i mi wobr: ond os o'm hanfodd, ymddiriedwyd i mi am y gorchwyl.

18 Pa wobr sydd i mi gan hynny? Bod i mi, pan efengylwyf, osod efengyl Crist yn rhad, fel na cham-arferwyf fy awdurdod yn yr efengyl.

19 Canys er fy mod yn rhydd oddi wrth bawb, mi a'm gwneuthum fy hun yn was i bawb, fel yr ynnillwn fwy.

20 Ac mi a ymwneuthum i'r Iuddewon megis yn Iuddew, fel yr ynnillwn yr Iuddewon; i'r rhai dan y ddeddf, megis dan y ddeddf, fel yr ynnillwn y rhai sydd dan y ddeddf;

21 I'r rhai diddeddf, megis diddeddf (a minnau heb fod yn ddiddeddf i Dduw, ond dan y ddeddf i Grist) fel yr ynnillwn y rhai diddeddf.

22 Ymwneuthum i'r rhai gweiniaid megis yn wan, fel yr ynnillwn y gweiniaid: mi a ymwneuthum yn bob peth i bawb, fel y gallwn yn hollol gadw rhai.

23 A hyn yr wyf fi yn ei wneuthur er mwyn yr efengyl, fel y'm gwneler yn gyd-gyfrannog o honi.

24 Oni wyddoch chwi fod y rhai sydd yn rhedeg mewn gyrfa, i gyd yn rhedeg, ond

bod un yn derbyn y gamp? felly rhedwch,
fel y caffoch afael.
25 Ac y mae pob un a'r sydd yn ymdrechu,
yn ymgadw ym mhob peth: a hwynt-hwy
yn wir, fel y derbyniont goron lygredig; eithr
nyni, un anllygredig.
26 Yr wyf fi gan hynny felly yn rhedeg, nid
megis ar amcan; felly yr wyf yn ymdrechu,
nid fel un yn curo yr awyr.
27 Ond yr wyf fi yn cospi fy nghorph, ac yn
ei ddwyn yn gaeth; rhag i mi mewn un modd,
wedi i mi bregethu i eraill, fod fy hun yn
anghymmeradwy.

PENNOD X.

1 *Bod sacramentau yr Iuddewon* 6 *yn gysgodau i ni,* 7 *a'u cospedigaethau hwy* 11 *yn siamplau i ni.* 14 *Rhaid i ni ochelyd gau-dduwiaeth.* 21 *Na ddylem ni wneuthur bwrdd yr Arglwydd yn fwrdd cythreuliaid:* 24 *ac y dylem, mewn pethau cyffredin, ystyried ein brodyr.*

AC ni fynnwn i chwi fod heb wybod, frod-
yr, fod ein tadau oll dan y cwmmwl, a'u
myned oll trwy y môr;
2 A'u bedyddio *hwy* oll i Moses, yn y cwm-
mwl, ac yn y môr;
3 A bwytta o bawb *o honynt* yr un bwyd
ysprydol;
4 Ac yfed o bawb *o honynt* yr un ddïod ys-
prydol: (canys hwy a yfasant o'r Graig ys-
prydol a oedd yn canlyn: a'r Graig oedd Crist)
5 Eithr ni bu Dduw foddlawn i'r rhan fwyaf
o honynt: canys cwympwyd hwynt yn y
diffaethwch.
6 A'r pethau hyn a wnaed yn siamplau i ni,
fel na chwennychem ddrygioni, megis ag y
chwennychasant hwy.
7 Ac na fyddwch eilun-addolwyr, megis rhai
o honynt hwy; fel y mae yn ysgrifenedig,
Eisteddodd y bobl i fwytta ac i yfed, ac a gyf-
odasant i chwareu.
8 Ac na odinebwn, fel y godinebodd rhai o
honynt hwy, ac y syrthiodd mewn un dydd
dair mil ar hugain.
9 Ac na themtiwn Grist, megis ag y temtiodd
rhai o honynt hwy, ac a'u distrywiwyd gan
seirph.
10 Ac na rwgnechwch, megis y grwgnachodd
rhai o honynt hwy, ac a'u distrywiwyd gan y
dinystrydd.
11 A'r pethau hyn oll a ddigwyddasant yn
siamplau iddynt hwy, ac a ysgrifenwyd yn
rhybudd i ninnau, ar y rhai y daeth terfynau
yr oesoedd.
12 Am hynny, yr hwn sydd yn tybied ei fod
yn sefyll, edryched na syrthio.
13 Nid ymaflodd ynoch demtasiwn, ond un
dynol: eithr ffyddlawn *yw* Duw, yr hwn ni
âd eich temtio uwch law yr hyn a alloch;
eithr a wna ynghyd â'r temtasiwn ddïangfa
hefyd, fel y galloch *ei* ddwyn.
14 O herwydd paham, fy anwylyd, ffowch
oddi wrth eilun-addoliaeth.
15 Dywedyd yr wyf fel wrth rai synhwyrol:
bernwch chwi beth yr wyf fi yn ei ddywedyd.
16 Phïol y fendith, yr hon a fendigwn, onid
cymmun gwaed Crist ydyw? y bara yr ydym
yn ei dorri, onid cymmun corph Crist yw?
17 Oblegid nyni yn llawer ydym un bara, ac
un corph: canys yr ydym ni oll yn gyfran-
nogion o'r un bara.
18 Edrychwch ar yr Israel yn ol y cnawd:
onid yw y rhai sydd yn bwytta yr ebyrth,
yn gyfrannogion o'r allor?
19 Beth gan hynny yr ydwyf yn ei ddywed-
yd? bod yr eilun yn ddim, neu yr hyn a
aberthwyd i eilun yn ddim?
20 Ond y pethau y mae y Cenhedloedd yn
eu haberthu, i gythreuliaid y maent yn eu
haberthu, ac nid i Dduw. Ni fynnwn i chwi
fod yn gyfrannogion â'r cythreuliaid.
21 Ni ellwch yfed o phïol yr Arglwydd, a
phïol y cythreuliaid. Ni ellwch fod yn gyf-
rannogion o fwrdd yr Arglwydd, a bord y
cythreuliaid.
22 Ai gyrru yr Arglwydd i eiddigedd yr
ydym? a ydym ni yn gryfach nag ef?
23 Pob peth sydd gyfreithlawn i mi, eithr
nid yw pob peth yn llesâu: pob peth sydd
gyfreithlawn i mi, eithr nid yw pob peth yn
adeiladu.
24 Na cheisied neb yr eiddo ei hun; ond
pob un yr eiddo arall.
25 Beth bynnag a werthir yn y gigfa, bwyt-
têwch; heb ofyn dim er mwyn cydwybod.
26 Canys eiddo yr Arglwydd y ddaear, a'i
chyflawnder.
27 Os bydd i neb o'r rhai digred eich gwa-
hodd, ac os mynnwch fyned; bwyttêwch
beth bynnag a rodder ger eich bron, heb
ymofyn dim er mwyn cydwybod.
28 Eithr os dywed neb wrthych, Peth wedi
ei aberthu i eilunod yw hwn; na fwyttêwch
er mwyn hwnnw yr hwn a'i mynegodd, ac
er mwyn cydwybod: canys eiddo yr Arglwydd
y ddaear, a'i chyflawnder.
29 Cydwybod, meddaf, nid yr eiddot ti, ond
yr eiddo arall: canys paham y bernir fy
rhyddid i gan gydwybod un arall?
30 Ac os wyf fi trwy ras yn cymmeryd cyf-
ran, paham y'm ceblir am y peth yr wyf yn
rhoddi dïolch am dano?
31 Pa un bynnag gan hynny ai bwytta ai
yfed, ai beth bynnag a wneloch, gwnewch
bob peth er gogoniant i Dduw.
32 Byddwch ddïachos tramgwydd i'r Iudd-
ewon ac i'r Cenhedloedd hefyd, ac i eglwys
Duw:
33 Megis yr ydwyf finnau yn rhyngu bodd i
bawb ym mhob peth; heb geisio fy llesâd fy
hun, ond *llesâd* llaweroedd, fel y byddont
hwy gadwedig.

PENNOD XI.

1 *Y mae efe yn eu ceryddu hwy,* 4 *am fod eu gwŷr yn y cynnulleidfaoedd sanctaidd yn gweddïo â pheth am eu pennau,* 6 *a'u gwragedd yn ben-noethion:* 17 *ac o ran eu bod hwy yn gyffredinol yn cyfarfod, nid er gwell ond er gwaeth;* 21 *gan halogi swpper yr Arglwydd â'u gwleddoedd eu hunain.* 23 *Yn ddiweddaf, y mae efe yn eu galw hwy yn eu hol, at ordinhâd cyntaf y swpper hwnnw.*

BYDDWCH ddilynwyr i mi, megis *yr wyf*
finnau i Grist.
2 Yr ydwyf yn eich canmol, frodyr, eich
bod yn fy nghofio i ym mhob peth, ac yn
dal y traddodiadau, fel y traddodais i chwi.
3 Eithr mi a fynnwn i chwi wybod, mai pen
pob gwr yw Crist; a phen y wraig *yw* y gwr;
a phen Crist *yw* Duw.
4 Pob gwr yn gweddïo, neu yn prophwydo,
â pheth am *ei* ben, sydd yn cywilyddio ei ben.
5 Eithr pob gwraig yn gweddïo, neu yn
prophwydo, yn bennoeth, sydd yn cywilydd-
io ei phen: canys yr un yw a phe byddai
wedi ei heillio.
6 Canys os y wraig ni wisg *am ei phen,*
cneifier hi hefyd: eithr os brwnt i wraig ei
chneifio, neu ei heillio, gwisged.
7 Canys gwr yn wir ni ddylai wisgo *am ei*
ben, am ei fod yn ddelw a gogoniant Duw:
a'r wraig yw gogoniant y gwr.
8 Canys nid yw y gwr o'r wraig; ond y
wraig o'r gwr.

9 Ac ni chrewyd y gwr er mwyn y wraig;
eithr y wraig er mwyn y gwr.
10 Am hynny y dylai y wraig fod ganddi
awdurdod ar *ei* phen, o herwydd yr angel-
ion.
11 Er hynny nid *yw* na'r gwr heb y wraig,
na'r wraig heb y gwr, yn yr Arglwydd.
12 Canys yr un wedd ag *y mae* y wraig o'r
gwr, felly *y mae* y gwr trwy y wraig: a phob
peth *sydd* o Dduw.
13 Bernwch ynoch eich hunain, ai hardd yw
i wraig weddïo Duw yn bennoeth?
14 Onid yw naturiaeth ei hun yn eich dysgu
chwi, os gwallt-laes a fydd gwr, mai am-
mharch yw iddo?
15 Eithr os gwraig a fydd gwallt-laes, clod
yw iddi: oblegid ei llaes-wallt a ddodwyd yn
orchudd iddi.
16 Od oes neb a fyn fod yn ymrysongar,
nid oes gennym ni gyfryw ddefod, na chan
eglwysi Duw.
17 Eithr wrth ddywedyd hyn, nid ydwyf yn
eich canmol, eich bod yn dyfod ynghyd, nid
er gwell, ond er gwaeth.
18 Canys yn gyntaf, pan ddeloch ynghyd
yn yr eglwys, yr ydwyf yn clywed fod am-
rafaelion yn eich mysg chwi; ac o ran yr
wyf fi yn credu.
19 Canys rhaid yw bod hefyd heresiau yn
eich mysg, fel y byddo y rhai cymmeradwy
yn eglur yn eich plith chwi.
20 Pan fyddoch chwi gan hynny yn dyfod
ynghyd i'r un lle, nid bwytta swpper yr Ar-
glwydd ydyw *hyn*.
21 Canys y mae pob un wrth fwytta, yn
cymmeryd ei swpper ei hun o'r blaen; ac
un sydd â newyn arno, ac arall sydd yn
feddw.
22 Onid oes gennych dai i fwytta ac i yfed?
ai dirmygu yr ydych chwi eglwys Dduw, a
gwaradwyddo y rhai nid oes ganddynt? Pa
beth a ddywedaf wrthych? a ganmolaf fi
chwi yn hyn? Nid wyf yn *eich* canmol.
23 Canys myfi a dderbyniais gan yr Ar-
glwydd yr hyn hefyd a draddodais i chwi;
Bod i'r Arglwydd Iesu, y nos y bradychwyd
ef, gymmeryd bara:
24 Ac wedi iddo ddïolch, efe a'*i* torrodd, ac
a ddywedodd, Cymmerwch, bwyttêwch; hwn
yw fy nghorph, yr hwn a dorrir trosoch:
gwnewch hyn er coffa am danaf.
25 Yr un modd *efe a gymmerodd* y cwppan,
wedi swpperu, gan ddywedyd, Y cwppan
hwn yw y testament newydd yn fy ngwaed:
gwnewch hyn, cynnifer gwaith bynnag yr
yfoch, er coffa am danaf.
26 Canys cynnifer gwaith bynnag y bwyt-
tâoch y bara hwn, ac yr yfoch y cwppan hwn,
y dangoswch farwolaeth yr Arglwydd oni
ddelo.
27 Am hynny, pwy bynnag a fwyttâo y
bara hwn, neu a yfo gwppan yr Arglwydd
yn annheilwng, euog fydd o gorph a gwaed
yr Arglwydd.
28 Eithr holed dyn ef ei hun; ac felly bwyt-
tâed o'r bara, ac yfed o'r cwppan.
29 Canys yr hwn sydd yn bwytta ac yn yfed
yn annheilwng, sydd yn bwytta ac yn yfed
barnedigaeth iddo ei hun, am nad yw yn
iawn-farnu corph yr Arglwydd.
30 Oblegid hyn *y mae* llawer yn weiniaid ac
yn llesg yn eich mysg, a llawer yn huno.
31 Canys pe iawn-farnem ni ein hunain, ni'n
bernid.
32 Eithr pan y'n bernir, y'n ceryddir gan yr
Arglwydd, fel na'n damnier gyd â'r byd.
33 Am hynny, fy mrodyr, pan ddeloch
ynghyd i fwytta, arhoswch eich gilydd.
34 Eithr os bydd newyn ar neb, bwyttâed
gartref; fel na ddeloch ynghyd i farnedig-
aeth. Ond y pethau eraill mi a'u trefnaf
pan ddelwyf.

PENNOD XII.

1 *Bod amryw ddoniau ysprydol, 7 eithr y cwbl
er llesâd; 8 ac o ran hynny hwy a gyfrennir
mewn amryw foddion. 12 Megis y mae ael-
odau y corph naturiol yn gwasanaethu bob un
16 er harddwch i'w gilydd, 22 er gwasanaeth
26 a chymmorth i'r un corph: 27 felly yr un
modd y dylem ni wneuthur y naill er y llall,
er mwyn gorphen dirgel gorph Crist.*

EITHR am ysprydol *ddoniau*, frodyr, ni
fynnwn i chwi fod heb wybod.
2 Chwi a wyddoch mai Cenhedloedd oedd-
ych, yn eich arwain ymaith at yr eilunod
mudion, fel y'ch tywysid.
3 Am hynny yr wyf yn hysbysu i chwi, nad
oes neb yn llefaru trwy Yspryd Duw, yn
galw yr Iesu yn ysgymmunbeth: ac ni all
neb ddywedyd yr Arglwydd Iesu, eithr trwy
yr Yspryd Glân.
4 Ac y mae amryw ddoniau, eithr yr un
Yspryd.
5 Ac y mae amryw weinidogaethau, eithr
yr un Arglwydd.
6 Ac y mae amryw weithrediadau, ond yr
un yw Duw, yr hwn sydd yn gweithredu pob
peth ym mhawb.
7 Eithr eglurhâd yr Yspryd a roddir i bob
un er llesâd.
8 Canys i un, trwy yr Yspryd, y rhoddir
ymadrodd doethineb; ac i arall, ymadrodd
gwybodaeth, trwy yr un Yspryd;
9 Ac i arall ffydd, trwy yr un Yspryd: ac i
arall ddawn i iachâu, trwy yr un Yspryd;
10 Ac i arall, wneuthur gwyrthiau; ac i
arall, brophwydoliaeth; ac i arall, wahan-
iaeth ysprydoedd; ac i arall, *amryw* dafodau;
ac i arall, gyfieithiad tafodau.
11 A'r holl bethau hyn y mae yr un a'r un-
rhyw Yspryd yn eu gweithredu, gan rannu i
bob un o'r neilldu megis y mae yn ewyllysio.
12 Canys fel y mae y corph yn un, ac iddo
aelodau lawer, a holl aelodau yr un corph,
cyd byddont lawer, ydynt un corph; felly *y
mae* Crist hefyd.
13 O herwydd trwy un Yspryd y bedydd-
iwyd ni oll yn un corph, pa un bynnag ai
Iuddewon ai Groegwyr, ai caethion ai rhydd-
ion; ac *ni* a ddïodwyd oll i un Yspryd.
14 Canys y corph nid yw un aelod, eithr
llawer.
15 Os dywed y troed, Am nad wyf law, nid
wyf o'r corph; ai am hynny nid yw efe o'r
corph?
16 Ac os dywed y glust, Am nad wyf lygad,
nid wyf o'r corph; ai am hynny nid yw hi
o'r corph?
17 Pe yr holl gorph *fyddai* lygad, pa le y
byddai y clywed? pe y cwbl *fyddai* glywed,
pa le *y byddai* yr arogliad?
18 Eithr yr awrhon Duw a osododd yr aelod-
au, bob un o honynt yn y corph, fel yr
ewyllysiodd efe.
19 Canys pe baent oll un aelod, pa le *y
byddai* y corph?
20 Ond yr awrhon llawer *yw* yr aelodau,
eithr un corph.
21 Ac ni all y llygad ddywedyd wrth y llaw,
Nid rhaid i mi wrthyt; na'r pen chwaith
wrth y traed, Nid rhaid i mi wrthych.
22 Eithr yn hytrach o lawer, yr aelodau y
corph y rhai a dybir eu bod yn wannaf
ynt anghenrheidiol.
23 A'r rhai a dybiwn ni eu bod y

mharchedicca f o'r corph, ynghylch y rhai hynny y gosodwn chwaneg o barch; ac y mae ein *haelodau* anhardd yn cael chwaneg o harddwch.

24 Oblegid ein *haelodau* hardd ni nid rhaid iddynt *wrtho:* eithr Duw a gyd-dymherodd y corph, gan roddi parch chwaneg i'r hyn oedd ddiffygiol:

25 Fel na byddai anghydfod yn y corph; eithr bod i'r aelodau ofalu yr un peth dros eu gilydd.

26 A pha un bynnag ai dïoddef a wna un aelod, y mae yr holl aelodau yn cyd-ddïoddef; ai anrhydeddu a wneir un aelod, y mae yr holl aelodau yn cyd-lawenhâu.

27 Eithr chwychwi ydych gorph Crist, ac aelodau o ran.

28 A rhai yn wir a osododd Duw yn yr eglwys; yn gyntaf apostolion, yn ail prophwydi, yn drydydd athrawon, yna gwyrthiau; wedi hynny doniau i iachâu, cynnorthwyau, llywodraethau, rhywiogaethau tafodau.

29 Ai apostolion pawb? ai prophwydi pawb? ai athrawon pawb? ai gwneuthurwyr gwyrthiau pawb?

30 A oes gan bawb ddoniau i iachâu? a yw pawb yn llefaru â thafodau? a yw pawb yn cyfieithu?

31 Eithr deisyfwch y doniau goreu. Ac etto yr wyf yn dangos i chwi ffordd dra rhagorol.

PENNOD XIII.

1 *Nad yw y doniau godidoccaf ddim heb gariad.* 4 *Canmoliaeth cariad perffaith,* 13 *a'i ardderchowgrwydd rhagor gobaith a ffydd.*

PE llefarwn â thafodau dynion ac angelion, ac heb fod gennyf gariad, yr wyf *fel* efydd yn seinio, neu symbal yn tingcian.

2 A phe byddai gennyf brophwydoliaeth, a gwybod o honof y dirgelion oll, a phob gwybodaeth; a phe bai gennyf yr holl ffydd, fel y gallwn symmudo mynyddoedd, ac heb gennyf gariad, nid wyf fi ddim.

3 A phe porthwn y tlodion â'm holl dda, a phe rhoddwn fy nghorph i'm llosgi, ac heb gariad gennyf, nid yw ddim llesâd i mi.

4 Y mae cariad yn hir-ymaros, yn gymmwynasgar; cariad nid yw yn cenfigennu; nid yw cariad yn ymffrostio, nid yw yn ymchwyddo.

5 Nid yw yn gwneuthur yn anweddaidd, nid yw yn ceisio yr eiddo ei hun, ni chythruddir, ni feddwl ddrwg.

6 Nid yw lawen am anghyfiawnder, ond cydlawenhâu y mae â'r gwirionedd;

7 Y *mae* yn dïoddef pob dim, yn credu pob dim, yn gobeithio pob dim, yn ymaros â phob dim.

8 Cariad byth ni chwymp ymaith: eithr pa un bynnag ai prophwydoliaethau, hwy a ballant; ai tafodau, hwy a beidiant; ai gwybodaeth, hi a ddiflanna.

9 Canys o ran y gwyddom, ac o ran yr ydym yn prophwydo.

10 Eithr pan ddelo yr hyn sydd berffaith, yna yr hyn sydd o ran a ddilëir.

11 Pan oeddwn fachgen, fel bachgen y llefarwn, fel bachgen y deallwn, fel bachgen y meddyliwn: ond pan aethum yn wr, mi a rois heibio bethau bachgenaidd.

12 Canys gweled yr ydym yr awrhon trwy ddrych, mewn dammeg; ond yna, wyneb yn wyneb: yn awr yr adwaen o ran; ond yna yr adnabyddaf megis y'm hadwaenir.

13 Yr awrhon y mae yn aros ffydd, gobaith, cariad, y tri hyn; a'r mwyaf o'r rhai hyn *yw* cariad.

PENNOD XIV.

1 *Canmol prophwydoliaeth,* 2, 3, 4 *a'i osod o flaen llefaru â thafodau,* 6 *trwy gyffelybrwydd oddi wrth offer cerdd:* 12 *rhaid yw cyfeirio pob un o'r ddau tu ag at adeiladaeth,* 22 *megis tu ag at eu gwir a'i priodawl bennod:* 26 *iawn-arfer pob un o'r ddau,* 29 *a'u cam-arfer.* 34 *Gwarafun gwragedd i lefaru yn yr eglwys.*

DILYNWCH gariad, a deisyfwch *ddoniau* ysprydol; ond yn hytrach fel y prophwydoch.

2 Canys yr hwn sydd yn llefaru â thafod *dïeithr,* nid wrth ddynion y mae yn llefaru, ond wrth Dduw: canys nid oes neb yn gwrando; er hynny yn yr yspryd y mae efe yn llefaru dirgeledigaethau.

3 Eithr yr hwn sydd yn prophwydo, sydd yn llefaru wrth ddynion er adeiladaeth, a chynghor, a chysur.

4 Yr hwn sydd yn llefaru â thafod *dïeithr,* sydd yn ei adeiladu ei hunan; eithr yr hwn sydd yn prophwydo, sydd yn adeiladu yr eglwys.

5 Mi a fynnwn pettych chwi oll yn llefaru â thafodau *dïeithr;* ond yn hytrach brophwydo o honoch: canys mwy *yw* yr hwn sydd yn prophwydo, na'r hwn sydd yn llefaru â thafodau; oddi eithr iddo *ei* gyfieithu, fel y derbynio yr eglwys adeiladaeth.

6 *Ac* yr awrhon, frodyr, os deuaf attoch gan lefaru â thafodau, pa lesâd a wnaf i chwi, oni lefaraf wrthych naill ai trwy weledigaeth, neu trwy wybodaeth, neu trwy brophwydoliaeth, neu trwy athrawiaeth?

7 Hefyd pethau dïenaid wrth roddi sain, pa un bynnag ai pibell ai telyn, oni roddant wahaniaeth yn y sain, pa wedd y gwybyddir y peth a genir ar y bibell, neu ar y delyn?

8 Canys os yr udgorn a rydd sain anhynod, pwy a ymbarottôa i ryfel?

9 Felly chwithau, oni roddwch â'r tafod ymadrodd deallus, pa wedd y gwybyddir y peth a leferir? canys chwi a fyddwch yn llefaru wrth yr awyr.

10 Y mae cymmaint, ysgatfydd, o rywogaethau lleisiau yn y byd, ac nid *oes* un o honynt yn aflafar.

11 Am hynny, oni wn i rym y llais, myfi a fyddaf farbariad i'r hwn sydd yn llefaru, a'r hwn sydd yn llefaru *a fydd* i mi yn farbariad.

12 Felly chwithau, gan eich bod yn awyddus i *ddoniau* ysprydol, ceisiwch ragori tu ag at adeiladaeth yr eglwys.

13 O herwydd paham, yr hwn sydd yn llefaru â thafod *dïeithr,* gweddïed ar iddo allu cyfieithu.

14 Canys os gweddïaf â thafod *dïeithr,* y mae fy yspryd yn gweddïo, ond y mae fy neall yn ddiffrwyth.

15 Beth gan hynny? Mi a weddïaf â'r yspryd, ac a weddïaf â'r deall hefyd: canaf â'r yspryd, a chanaf â'r deall hefyd.

16 Canys os bendithi â'r yspryd, pa wedd y dywed yr hwn sydd yn cyflawni lle yr anghyfarwydd, Amen, ar dy ddodiad dïolch, gan nas gŵyr beth yr wyt yn ei ddywedyd?

17 Canys tydi yn ddiau ydwyt yn dïolch yn dda, ond y llall nid yw yn cael ei adeiladu.

18 Yr ydwyf yn dïolch i'm Duw, fy mod i yn llefaru â thafodau yn fwy nâ chwi oll:

19 Ond yn yr eglwys gwell gennyf lefaru pum gair trwy fy neall, fel y dysgwyf eraill hefyd, nâ myrddiwn o eiriau mewn tafod *dïeithr.*

20 O frodyr, na fyddwch fechgyn mewn deall: eithr mewn drygioni byddwch blant; ond mewn deall byddwch berffaith.

21 Yn y ddeddf y mae yn ysgrifenedig, Trwy
rai estronieithus, a *thrwy* wefusau estronol,
y llefaraf wrth y bobl hyn; ac ni'm gwrandawant
felly, medd yr Arglwydd.
22 Am hynny tafodau ydynt arwydd, nid i'r
rhai sydd yn credu, ond i'r rhai digred: eithr
prophwydoliaeth, nid i'r rhai digred, ond i'r
rhai sydd yn credu.
23 Gan hynny os daw yr eglwys oll ynghyd
i'r un lle, a llefaru o bawb â thafodau *dieithr*,
a dyfod o rai annysgedig neu ddigred i mewn;
oni ddywedant eich bod yn ynfydu?
24 Eithr os prophwyda pawb, a dyfod o un
digred neu annysgedig i mewn, efe a argyhoeddir
gan bawb, a fernir gan bawb:
25 Ac felly y gwneir dirgelion ei galon ef yn
amlwg; ac felly gan syrthio ar *ei* wyneb, efe
a addola Dduw, gan ddywedyd fod Duw yn
wir ynoch.
26 Beth gan hynny, frodyr? pan ddeloch ynghyd,
y mae gan bob un o honoch psalm, y mae
ganddo athrawiaeth, y mae *ganddo* dafodiaith,
y mae *ganddo* ddatguddiad, y mae *ganddo*
gyfieithiad. Gwneler pob peth er adeiladaeth.
27 Os llefara neb â thafod *dieithr*, *gwneler*
bob yn ddau, neu o'r mwyaf *bob yn* dri, a
hynny ar gylch; a chyfieithed un.
28 Eithr oni bydd cyfieithydd, tawed yn yr
eglwys; eithr llefared wrtho ei hun, ac wrth
Dduw.
29 *A* llefared y prophwydi ddau neu dri, a
barned y lleill.
30 Ac os datguddir *dim* i un arall a fo yn
eistedd yno, tawed y cyntaf.
31 Canys chwi a ellwch oll brophwydo bob
yn un, fel y dysgo pawb, ac y cysurer pawb.
32 Ac y mae ysprydoedd y prophwydi yn
ddarostyngedig i'r prophwydi.
33 Canys nid yw Duw *awdur* anghydfod,
ond tangnefedd, fel yn holl eglwysi y saint.
34 Tawed eich gwragedd yn yr eglwysi:
canys ni chaniattâwyd iddynt lefaru; ond
bod yn ddarostyngedig, megis ag y mae y
gyfraith yn dywedyd.
35 Ac os mynnant ddysgu dim, ymofynant
â'u gwŷr gartref: oblegid anweddaidd yw i
wragedd lefaru yn yr eglwys.
36 Ai oddi wrthych chwi yr aeth gair Duw
allan? neu ai attoch chwi yn unig y daeth efe?
37 Os ydyw neb yn tybied ei fod yn brophwyd,
neu yn ysprydol, cydnabydded y
pethau yr wyf yn eu hysgrifenu attoch, mai
gorchymynion yr Arglwydd ydynt.
38 Eithr od yw neb heb wybod, bydded heb
wybod.
39 Am hynny, frodyr, byddwch awyddus
i brophwydo, ac na waherddwch lefaru â
thafodau *dieithr*.
40 Gwneler pob peth yn weddaidd, ac mewn
trefn.

PENNOD XV.

3 Wrth adgyfodiad Crist, 12 y mae efe yn profi y bydd rhaid i ninnau adgyfodi, yn erbyn y rhai a wadant adgyfodiad y cnawd. 21 Ffrwyth 35 a dull yr adgyfodiad; 51 ac fel y newidir y rhai a gaffer yn fyw ar y dydd diweddaf.

HEFYD yr ydwyf yn hysbysu i chwi,
frodyr, yr efengyl a bregethais i chwi, yr
hon hefyd a dderbyniasoch, ac yn yr hon yr
ydych yn sefyll;
2 Trwy yr hon y'ch cedwir hefyd, os ydych
yn dal yn eich côf â pha ymadrodd yr efengylais
i chwi, oddi eithr darfod i chwi gredu
yn ofer.
3 Canys mi a draddodais i chwi ar y cyntaf
yr hyn hefyd a dderbyniais, farw o Grist
dros ein pechodau ni, yn ol yr ysgrythyrau;
4 A'i gladdu, a'i gyfodi y trydydd dydd, yn
ol yr ysgrythyrau;
5 A'i weled ef gan Cephas, yna gan y deuddeg.
6 Wedi hynny y gwelwyd ef gan fwy nâ
phum cant brodyr ar unwaith: o'r rhai y
mae y rhan fwyaf yn aros hyd yr awrhon;
eithr rhai a hunasant.
7 Wedi hynny y gwelwyd ef gan Iago; yna
gan yr holl apostolion.
8 Ac yn ddiweddaf oll y gwelwyd ef gennyf
finnau hefyd, megis gan un annhymmig.
9 Canys myfi yw y lleiaf o'r apostolion, yr
hwn nid wyf addas i'm galw yn apostol, am i
mi erlid eglwys Dduw.
10 Eithr trwy ras Duw yr ydwyf yr hyn ydwyf:
a'i ras ef, yr hwn *a roddwyd* i mi, ni bu
yn ofer; ond mi a lafuriais yn helaethach nâ
hwynt oll: *ac* nid myfi chwaith, ond gras
Duw yr hwn oedd gyd â mi.
11 Am hynny, pa un bynnag ai myfi ai
hwynt-hwy, felly yr ydym yn pregethu, ac
felly y credasoch chwi.
12 Ac os pregethir Crist, ei gyfodi ef o feirw;
pa fodd y dywed rhai yn eich plith chwi, nad
oes adgyfodiad y meirw?
13 Eithr onid oes adgyfodiad y meirw, ni
chyfodwyd Crist chwaith.
14 Ac os Crist ni chyfodwyd, ofer *yn wir yw*
ein pregeth ni, ac ofer hefyd *yw* eich ffydd
chwithau.
15 Fe a'n ceir hefyd yn gau-dystion i Dduw;
canys ni a dystiasom am Dduw, ddarfod iddo
gyfodi Crist: yr hwn nis cyfododd efe, os y
meirw ni chyfodir.
16 Canys os y meirw ni chyfodir, ni chyfodwyd
Crist chwaith.
17 Ac os Crist ni chyfodwyd, ofer *yw* eich
ffydd chwi; yr ydych etto yn eich pechodau.
18 Yna hefyd y cyfrgollwyd y rhai a hunasant
yng Nghrist.
19 Os yn y byd yma yn unig y gobeithiwn
yng Nghrist, truanaf o'r holl ddynion ydym ni.
20 Eithr yn awr Crist a gyfodwyd oddi wrth
y meirw, *ac* a wnaed yn flaen-ffrwyth y rhai
a hunasant.
21 Canys gan *fod* marwolaeth trwy ddyn,
trwy ddyn hefyd *y mae* adgyfodiad y meirw.
22 Oblegid megis yn Adda y mae pawb yn
meirw, felly hefyd yng Nghrist y bywhëir
pawb.
23 Eithr pob un yn ei drefn ei hun: y blaenffrwyth
yw Crist; wedi hynny y rhai *ydynt*
eiddo Crist, yn ei ddyfodiad ef.
24 Yna *y bydd* y diwedd, wedi y rhoddo efe
y deyrnas i Dduw a'r Tad: wedi iddo ddilëu
pob pendefigaeth, a phob awdurdod a nerth.
25 Canys rhaid iddo deyrnasu hyd oni osodo
ei holl elynion dan ei draed.
26 Y gelyn diweddaf a ddinystrir *yw* yr
angau.
27 Canys efe a ddarostyngodd bob peth dan ei
draed ef. Eithr pan yw yn dywedyd fod pob
peth wedi eu darostwng, amlwg *yw* mai oddi
eithr yr hwn a ddarostyngodd bob peth iddo.
28 A phan ddarostynger pob peth iddo, yna
y Mab ei hun hefyd a ddarostyngir i'r hwn a
ddarostyngodd bob peth iddo ef, fel y byddo
Duw oll yn oll.
29 Os amgen, beth a wna y rhai a fedyddir
dros y meirw, os y meirw ni chyfodir ddim?
paham ynte y bedyddir hwy dros y meirw?
30 A phaham yr ydym ninnau mewn perygl
bob awr?
31 Yr ydwyf beunydd yn marw, myn eich
gorfoledd yr hon sydd gennyf yng Nghrist
Iesu ein Harglwydd.
32 Os yn ol dull dyn yr ymleddais âg anifeiliaid
yn Ephesus, pa lesâd *sydd* i mi, oni

cyfodir y meirw? bwyttâwn ac yfwn; canys
y fory marw yr ydym.
33 Na thwyller chwi: y mae ymddiddanion
drwg yn llygru moesau da.
34 Deffrôwch yn gyfiawn, ac na phechwch:
canys nid oes gan rai wybodaeth am Dduw.
Er cywilydd i chwi yr wyf yn dywedyd hyn.
35 Eithr fe a ddywed rhyw un, Pa fodd y cyf-
odir y meirw? ac â pha *ryw* gorph y deuant?
36 O ynfyd, y peth yr wyt ti yn ei hau, ni
fywhêir oni bydd efe marw.
37 A'r peth yr wyt yn ei hau, nid y corph a
fydd yr ydwyt yn ei hau, ond gronyn noeth,
ysgatfydd o wenith, neu o ryw *rawn* arall.
38 Eithr Duw sydd yn rhoddi iddo gorph fel y
mynnodd efe, ac i bob hedyn ei gorph ei hun.
39 Nid *yw* pob cnawd unrhyw gnawd: eithr
arall *yw* cnawd dynion, ac arall *yw* cnawd
anifeiliaid, a *chnawd* arall *sydd* i bysgod, ac
arall i adar.
40 *Y mae* hefyd gyrph nefol, a chyrph
daearol: ond arall *yw* gogoniant y rhai nefol,
ac arall y rhai daearol.
41 Arall *yw* gogoniant yr haul, ac arall *yw*
gogoniant y lloer, ac arall *yw* gogoniant y
ser: canys y mae rhagor rhwng seren a seren
mewn gogoniant.
42 Felly hefyd *y mae* adgyfodiad y meirw.
Efe a heuir mewn llygredigaeth, *ac* a gyfodir
mewn anllygredigaeth:
43 Efe a heuir mewn ammharch, *ac* a gyf-
odir mewn gogoniant: efe a heuir mewn
gwendid, *ac* a gyfodir mewn nerth: efe a
heuir yn gorph anianol, *ac* a gyfodir yn
gorph ysprydol.
44 Y mae corph anianol, ac y mae corph
ysprydol.
45 Felly hefyd y mae yn ysgrifenedig, Y
dyn cyntaf Adda a wnaed yn enaid byw, *a'r*
Adda diweddaf yn yspryd yn bywhâu.
46 Eithr nid cyntaf yr ysprydol, ond yr
anianol; ac wedi hynny yr ysprydol.
47 Y dyn cyntaf o'r ddaear yn ddaearol; yr
ail dyn yr Arglwydd o'r nef.
48 Fel *y mae* y daearol, felly *y mae* y rhai
daearol hefyd; ac fel y mae y nefol, felly *y mae*
y rhai nefol hefyd.
49 Ac megis y dygasom ddelw y daearol, ni
a ddygwn hefyd ddelw y nefol.
50 Eithr hyn meddaf, O frodyr, na ddichon
cig a gwaed etifeddu teyrnas Duw; ac nad
yw llygredigaeth yn etifeddu anllygredigaeth.
51 Wele, yr wyf yn dywedyd i chwi ddir-
gelwch: Ni hunwn ni oll, eithr ni a newidir
oll mewn moment, ar darawiad llygad, wrth
yr udgorn diweddaf.
52 Canys yr udgorn a gân, a'r meirw a gyf-
odir yn anllygredig, a ninnau a newidir.
53 O herwydd rhaid i'r llygradwy hwn wisgo
anllygredigaeth, ac i'r marwol hwn wisgo
anfarwoldeb.
54 A phan ddarffo i'r llygradwy hwn wisgo
anllygredigaeth, ac i'r marwol hwn wisgo
anfarwoldeb, yna y bydd yr ymadrodd a
ysgrifenwyd, Angau a lyngcwyd mewn budd-
ugoliaeth.
55 O angau, pa le *mae* dy golyn? O uffern,
pa le *mae* dy fuddugoliaeth?
56 Colyn angau *yw* pechod, a grym pechod
yw y gyfraith.
57 Ond i Dduw *y byddo* y diolch, yr hwn
sydd yn rhoddi i ni fuddugoliaeth trwy ein
Harglwydd Iesu Grist.
58 Am hynny, fy mrodyr anwyl, byddwch
sicr, a diymmod, *a* helaethion yn ngwaith yr
Arglwydd yn wastadol; a chwi yn gwybod
nad yw eich llafur chwi yn ofer yn yr Ar-
glwydd.

PENNOD XVI.

1 Y mae yn eu hannog i borthi anghen y brodyr yn Jerusalem: 10 yn canmol Timothëus; 13 ac ar ol rhybuddion earedig, 16 yn diweddu ei epistol âg amryw annerchion.

HEFYD am y gasgl i'r saint; megis
yr ordeiniais i eglwysi Galatia, felly
gwnewch chwithau.
2 Y *dydd* cyntaf o'r wythnos, pob un
o honoch rhodded heibio yn ei ymyl, gan
drysori, fel y llwyddodd *Duw* ef, fel na
byddo casgl pan ddelwyf fi.
3 A phan ddelwyf, pa rai bynnag a ddang-
osoch eu bod yn gymmeradwy trwy lythyrau,
y rhai hynny a ddanfonaf i ddwyn eich rhodd
i Jerusalem.
4 Ac os bydd y peth yn haeddu i minnau
hefyd fyned, hwy a gânt fyned gyd â mi.
5 Eithr mi a ddeuaf attoch, gwedi yr elwyf
trwy Macedonia (canys trwy Macedonia yr
wyf yn myned)
6 Ac nid hwyrach yr arhosaf gyd â chwi,
neu y gauafaf hefyd, fel y'm hebryngoch i
ba le bynnag yr elwyf.
7 Canys nid oes i'm bryd eich gweled yn
awr ar fy hynt; ond yr wyf yn gobeithio yr
arhosaf ennyd gyd â chwi, os cenhada yr
Arglwydd.
8 Eithr mi a arhosaf yn Ephesus hyd y
Sulgwyn.
9 Canys agorwyd i mi ddrws mawr a grym-
mus, ac *y mae* gwrthwynebwyr lawer.
10 Ac os Timothëus a ddaw, edrychwch ar
ei fod yn ddiofn gyd â chwi: canys gwaith yr
Arglwydd y mae yn ei weithio, fel finnau.
11 Am hynny na ddiystyred neb ef; ond
hebryngwch ef mewn heddwch, fel y delo
attaf fi: canys yr wyf fi yn ei ddisgwyl ef
gyd â'r brodyr.
12 Ac am y brawd Apòlos, mi a ymbiliais
lawer âg ef am ddyfod attoch chwi gyd â'r
brodyr: eithr er dim nid oedd ei ewyllys ef i
ddyfod yr awrhon; ond efe a ddaw pan gaffo
amser cyfaddas.
13 Gwyliwch, sefwch yn y ffydd, ymwrol-
wch, ymgryfhewch.
14 Gwneler eich holl bethau chwi mewn
cariad.
15 Ond yr ydwyf yn attolwg i chwi, frodyr
(chwi a adwaenoch dŷ Stephanas, mai blaen-
ffrwyth Achaia ydyw, ac iddynt ymosod i
weinidogaeth y saint)
16 Fod o honoch chwithau yn ddarostyng-
edig i'r cyfryw, ac i bob un sydd yn cyd-
weithio, ac yn llafurio.
17 Ac yr ydwyf yn llawen am ddyfodiad
Stephanas, Ffortunatus, ac Achaicus: canys
eich diffyg chwi hwy a'i cyflawnasant;
18 Canys hwy a esmwythasant ar fy yspryd
i, a'r eiddoch chwithau: cydnabyddwch gan
hynny y cyfryw rai.
19 Y mae eglwysi Asia yn eich annerch
chwi. Y mae Acwila a Phriscila, gyd â'r
eglwys sydd yn eu tŷ hwynt, yn eich annerch
chwi yn yr Arglwydd yn fynych.
20 Y mae y brodyr oll yn eich annerch.
Anherchwch eich gilydd â chusan sancteidd-
iol.
21 Yr annerch â'm llaw i Paul fy hun.
22 Od oes neb nid yw yn caru yr Arglwydd
Iesu Grist, bydded Anathema, Maranatha.
23 Gras *ein* Harglwydd Iesu Grist *a fyddo*
gyd â chwi.
24 Fy serch innau *a fo* gyd â chwi oll yng
Nghrist Iesu. Amen.

¶ Yr *epistol* cyntaf at y Corinthiaid a ys-
grifenwyd o Philippi, gyd â Stephanas, a
Ffortunatus, ac Achaicus, a Thimothëus.

AIL EPISTOL PAUL YR APOSTOL

AT Y

CORINTHIAID.

PENNOD I.

3 *Y mae yr apostol yn eu cysuro hwy yn erbyn
trallod, trwy y diddanwch a'r ymwared a
roisai Duw iddo ef, megis yn ei holl gyfyng-
derau, 8 felly yn enwedig yn ei berygl di-
weddar yn Asia: 12 a chan gymmeryd tystiol-
aeth o'i gydwybod ei hun, a'r eiddynt hwyth-
au, am ei ddidwyll ddull yn pregethu ang-
hyfnewidiol wirionedd yr efengyl, 15 y mae
efe yn ei esgusodi ei hun nas daethai attynt;
gan iddo wneuthur hynny nid o ysgafnder
meddwl, eithr o'i dynerwch tu ag attynt hwy.*

PAUL, apostol Iesu Grist, trwy ewyllys
Duw, a'r brawd Timothëus, at eglwys
Dduw yr hon sydd yn Corinth, gyd â'r holl
seintiau y rhai sydd yn holl Achaia:
2 Gras *fyddo* i chwi, a thangnefedd oddi
wrth Dduw ein Tad, a'r Arglwydd Iesu Grist.
3 Bendigedig *fyddo* Duw, a Thad ein Har-
glwydd ni Iesu Grist, Tad y trugareddau, a
Duw pob diddanwch;
4 Yr hwn sydd yn ein diddanu ni yn ein
holl orthrymder, fel y gallom ninnau ddi-
ddanu y rhai sydd mewn dim gorthrymder,
trwy y diddanwch â'r hwn y'n diddenir ni
ein hunain gan Dduw.
5 Oblegid fel y mae dïoddefiadau Crist yn
amlhâu ynom ni; felly trwy Grist y mae ein
diddanwch ni hefyd yn amlhâu.
6 A pha un bynnag ai ein gorthrymmu yr
ydys, er diddanwch a iachawdwriaeth i chwi *y
mae*, yr hon a weithir trwy ymaros dan yr un
dïoddefiadau, y rhai yr ydym ninnau yn eu
dïoddef; ai ein diddanu yr ydys, er diddan-
wch a iachawdwriaeth i chwi *y mae hynny*.
7 Ac *y mae* ein gobaith yn sicr am danoch:
gan i ni wybod, mai megis yr ydych yn
gyfrannogion o'r dïoddefiadau, felly *y bydd-
wch* hefyd o'r diddanwch.
8 Canys ni fynnem i chwi fod heb wybod,
frodyr, am ein cystudd a ddaeth i ni yn Asia,
bwyso arnom yn ddirfawr uwch ben *ein*
gallu, hyd onid oeddym yn ammeu cael byw
hefyd.
9 Eithr ni a gawsom ynom ein hunain farn
angau, fel na byddai i ni ymddiried ynom ein
hunain, ond yn Nuw, yr hwn sydd yn cyfodi
y meirw.
10 Yr hwn a'n gwaredodd ni oddi wrth
gyfryw ddirfawr angau, ac sydd yn ein
gwaredu; yn yr hwn yr ydym yn gobeithio
y gwared *ni* hefyd rhag llaw:
11 A chwithau hefyd yn cyd-weithio drosom
mewn gweddi, fel, am y rhoddiad *a rodded*
i ni o herwydd llawer, y rhodder dïolch gan
lawer drosom.
12 Canys ein gorfoledd ni yw hyn; *sef*
tystiolaeth ein cydwybod, mai mewn sym-
lrwydd, a phurdeb duwiol, nid mewn doeth-
ineb cnawdol, ond trwy ras Duw, yr ym-
ddygasom yn y byd, ond yn hytrach tu ag
attoch chwi.
13 Canys nid ydym yn ysgrifenu amgen
bethau attoch, nag yr ydych yn eu darllen,
neu yn eu cydnabod, ac yr wyf yn gobeithio a
gydnabyddwch hyd y diwedd hefyd.
14 Megis y cydnabuoch ni o ran, mai nyni yw
eich gorfoledd chwi, fel chwithau yr eiddom
ninnau hefyd yn nydd yr Arglwydd Iesu.
15 Ac yn yr hyder hwn yr oeddwn yn ewyll-
ysio dyfod attoch o'r blaen, fel y caffech ail ras;
16 A myned heb eich llaw chwi i Macedo-
nia, a dyfod drachefn o Macedonia attoch, a
chael fy hebrwng gennych i Judea.
17 Gan hynny, pan oeddwn yn bwriadu
hyn, a arferais i ysgafnder? neu y pethau yr
wyf yn eu bwriadu, ai yn ol y cnawd yr wyf
yn eu bwriadu, fel y byddai gyd â mi, ïe, ïe,
a nag ê, nag ê?
18 Eithr ffyddlawn *yw* Duw, a'n hymadrodd
ni wrthych chwi ni bu ïe, a nag ê.
19 Canys Mab Duw, Iesu Grist, yr hwn a
bregethwyd yn eich plith gennym ni, *sef*
gennyf fi, a Silfanus, a Thimothëus, nid
ydoedd ïe, a nag ê, eithr ynddo ef ïe ydoedd.
20 Oblegid holl addewidion Duw ynddo ef
ydynt ïe, ac ynddo ef amen, er gogoniant i
Dduw trwom ni.
21 A'r hwn sydd yn ein cadarnhâu ni gyd â
chwi yng Nghrist, ac a'n henneiniodd ni, *yw*
Duw:
22 Yr hwn hefyd a'n seliodd, ac a roes ernes
yr Yspryd yn ein calonnau.
23 Ac yr wyf fi yn galw Duw yn dyst ar fy
enaid, mai er eich arbed chwi na ddaethum
etto i Corinth
24 Nid am ein bod yn arglwyddiaethu ar
eich ffydd chwi, ond yr ydym yn gyd-weith-
wyr i'ch llawenydd: oblegid trwy ffydd yr
ydych yn sefyll.

PENNOD II.

1 *Wedi iddo ddangos yr achos na ddaethai efe
attynt, 6 y mae efe yn erchi iddynt faddeu i'r
dyn a ysgymmunasid, a'i gysuro: 10 megis
y maddeuasai yntau iddo, ar ei wir edifeir-
wch: 12 gan ddangos hefyd yr achos paham
yr aethai efe o Troas i Macedonia; 14 a'r
llwyddiant a'r ffynniant a roisai Duw i'w
bregeth ef ym mhob lle.*

EITHR mi a fernais hyn ynof fy hunan, na
ddelwn drachefn mewn tristwch attoch.
2 Oblegid os myfi a'ch tristâf chwi, pwy yw
yr hwn a'm llawenhâ i, ond yr hwn a dristâ-
wyd gennyf fi?
3 Ac mi a ysgrifenais hyn yma attoch, fal
pan ddelwn na chawn dristwch oddi wrth y
rhai y dylwn lawenhâu; gan hyderu am
danoch oll, fod fy llawenydd i *yn llawenydd*
i chwi oll.
4 Canys o orthrymder mawr, a chyfyngder
calon, yr ysgrifenais attoch â dagrau lawer;
nid fel y'ch tristâid chwi, eithr fel y gwyb-
yddech y cariad sydd gennyf yn helaethach
tu ag attoch chwi.
5 Ac os gwnaeth neb dristâu, ni wnaeth efe
i mi dristâu, ond o ran; rhag i mi bwyso
arnoch chwi oll.
6 Digon i'r cyfryw *ddyn* y cerydd yma *a
ddaeth* oddi wrth laweroedd.
7 Yn gymmaint ag *y dylech*, yn y gwrth-
wyneb, yn hytrach faddeu *iddo*, a'i ddiddanu;
rhag llyngcu y cyfryw gan ormod tristwch.
8 Am hynny yr ydwyf yn attolwg i chwi,
gadarnhâu *eich* cariad tu ag atto ef.
9 Canys er mwyn hyn hefyd yr ysgrifenais,
fel y gwybyddwn brawf o honoch, a ydych
ufudd yn mhob peth.
10 I'r hwn yr ydych yn maddeu dim iddo,

yr wyf finnau: canys os maddeuais ddim, i'r
hwn y maddeuais, er eich mwyn chwi *y*
maddeuais, yng ngolwg Crist;
11 Fel na'n siommer gan Satan: canys nid
ydym heb wybod ei ddichellion ef.
12 Eithr gwedi i mi ddyfod i Troas i *bregethu*
efengyl Crist, ac wedi agoryd i mi ddrws gan
yr Arglwydd,
13 Ni chefais lonydd yn fy yspryd, am na
chefais Titus fy mrawd: eithr gan ganu yn
iach iddynt, mi a aethum ymaith i Mace-
donia.
14 Ond i Dduw *y byddo* y diolch, yr hwn yn
wastad sydd yn peri i ni oruchafiaeth yng
Nghrist, ac sydd yn eglurhâu arogledd ei
wybodaeth trwom ni ym mhob lle.
15 Canys per-arogl Crist ydym ni i Dduw,
yn y rhai cadwedig, ac yn y rhai colledig:
16 I'r naill *yr ydym* yn arogl marwolaeth i
farwolaeth; ac i'r lleill, yn arogl bywyd i
fywyd: a phwy *sydd* ddigonol i'r pethau hyn?
17 Canys nid ydym ni, megis llawer, yn
gwneuthur masnach o air Duw: eithr megis
o burdeb, eithr megis o Dduw, y'ngŵydd
Duw yr ydym yn llefaru yng Nghrist.

PENNOD III.

1 *Rhag i'w gau-athrawon hwy roi gwag-orfol-*
edd yn ei erbyn ef, y mae efe yn dangos
fod ffydd a doniau y Corinthiaid yn canmol
ei weinidogaeth ef yn ddigon helaeth: 6 *ac*
yr hyn, trwy gyffelybrwydd rhwng gwein-
idogion y ddeddf a'r efengyl, 12 *y mae efe*
yn profi fod ei weinidogaeth ef yn rhagori,
o gymmaint ag y mae efengyl y bywyd, a
rhyddid, yn fwy gogoneddus nâ chyfraith
damnedigaeth.

AI dechreu yr ydym drachefn ein canmol
ein hunain? ai rhaid i ni, megis i rai,
wrth lythyrau canmoliaeth attoch chwi, neu
rai canmoliaeth oddi wrthych chwi?
2 Ein llythyr ni ydych chwi yn ysgrifenedig
yn ein calonnau, *yr hwn* a ddeallir ac a
ddarllenir gan bob dyn:
3 *Gan fod* yn eglur mai llythyr Crist *ydych*,
wedi ei weini gennym ni, wedi ei ysgrifenu
nid âg inge, ond âg Yspryd y Duw byw; nid
mewn llechau cerrig, eithr mewn llechau
cnawdol y galon.
4 A chyfryw hyder sydd gennym trwy Grist
ar Dduw:
5 Nid o herwydd ein bod yn ddigonol o
honom ein hunain i feddwl dim megis o
honom ein hunain; eithr ein digonedd ni
sydd o Dduw.
6 Yr hwn hefyd a'n gwnaeth ni yn weinid-
ogion cymmwys y testament newydd; nid i'r
llythyren, ond i'r yspryd: canys y mae y
llythyren yn lladd, ond yr yspryd sydd yn
bywhâu.
7 Ac os bu gweinidogaeth angau, mewn
llythyrenau wedi eu hargraffu ar gerrig,
mewn gogoniant, fel na allai plant yr Israel
edrych yn graff ar wyneb Moses, gan ogoniant
ei wynebpryd, yr hwn *ogoniant* a ddilëwyd;
8 Pa fodd yn hytrach na bydd gweinidogaeth
yr Yspryd mewn gogoniant?
9 Canys os *bu* gweinidogaeth damnedigaeth
yn ogoniant, mwy o lawer y mae gweinidog-
aeth cyfiawnder yn rhagori mewn gogoniant.
10 Canys hefyd ni ogoneddwyd yr hyn a
ogoneddwyd yn y rhan hon, o herwydd y
gogoniant tra rhagorol.
11 Oblegid os *bu* yr hyn a ddilëid yn ogon-
eddus, mwy o lawer *y bydd* yr hyn sydd yn
aros yn ogoneddus.
12 Am hynny gan fod gennym gyfryw
obaith, yr ydym yn arfer hyfder mawr.
13 Ac nid megis y gosododd Moses orchudd
ar ei wyneb, fel nad edrychai plant Israel yn
graff ar ddiwedd yr hyn a ddilëid.
14 Eithr dallwyd eu meddyliau hwynt:
canys hyd y dydd heddyw y mae yr un gor-
chudd, wrth ddarllen yn yr hen destament, yn
aros heb ei ddatguddio; yr hwn yng Nghrist
a ddilëir.
15 Eithr hyd y dydd heddyw, pan ddarllenir
Moses, y mae y gorchudd ar eu calon hwynt.
16 Ond pan ymchwelo at yr Arglwydd,
tynnir ymaith y gorchudd.
17 Eithr yr Arglwydd yw yr Yspryd: a lle
mae Yspryd yr Arglwydd, yno *y mae* rhyddid.
18 Eithr nyni oll âg wyneb agored, yn
edrych ar ogoniant yr Arglwydd megis mewn
drych, a newidir i'r unrhyw ddelw, o ogon-
iant i ogoniant, megis gan Yspryd yr Ar-
glwydd.

PENNOD IV.

1 *Y mae efe yn dangos arferu o hono ef bob*
math a'r burdeb a diwydrwydd ffyddlawn,
wrth bregethu yr efengyl; 7 *a bod y blinderau*
a'r erlid yr oedd efe beunydd yn eu dioddef o
achos yr efengyl, er moliant i allu Duw, 12
a lleshâd i'r eglwys, 16 *a gogoniant tragy-*
wyddol iddo yntau.

AM hynny gan fod i ni y weinidogaeth
hon, megis y cawsom drugaredd, nid
ydym yn pallu;
2 Eithr *ni* a ymwrthodasom â chuddiedig
bethau cywilydd, heb rodio mewn cyfrwys-
dra, na thrin gair Duw yn dwyllodrus, eithr
trwy eglurhâd y gwirionedd yr ydym yn ein
canmol ein hun wrth bob cydwybod dynion
y'ngolwg Duw.
3 Ac os cuddiedig yw ein hefengyl ni, yn y
rhai colledig y mae yn guddiedig:
4 Yn y rhai y dallodd duw y byd hwn
feddyliau y rhai digred, fel na thywynnai
iddynt lewyrch efengyl gogoniant Crist, yr
hwn yw delw Duw.
5 Canys nid ydym yn ein pregethu ein hun-
ain, ond Crist Iesu yr Arglwydd; a ninnau
yn weision i chwi er mwyn Iesu.
6 Canys Duw, yr hwn a orchymynodd i'r
goleuni lewyrchu o dywyllwch, *yw* yr hwn a
lewyrchodd yn ein calonnau, i *roddi* goleuni
gwybodaeth gogoniant Duw, yn wyneb Iesu
Grist.
7 Eithr y mae gennym y trysor hwn mewn
llestri pridd, fel y byddai godidowgrwydd y
gallu o Dduw, ac nid o honom ni.
8 Ym mhob peth *yr ŷm* yn gystuddiol, ond
nid mewn ing; *yr ydym* mewn cyfyng-gyng-
hor, ond nid yn ddiobaith;
9 Yn cael *ein* herlid, ond heb *ein* llwyr
adael; yn cael *ein* bwrw i lawr, eithr heb
ein difetha;
10 Gan gylch-arwain yn y corph bob
amser farweiddiad yr Arglwydd Iesu, fel yr
eglurer hefyd fywyd Iesu yn ein corph ni.
11 Canys yr ydys yn ein rhoddi ni, y rhai
ydym yn fyw, yn wastad i farwolaeth er
mwyn Iesu, fel yr eglurer hefyd fywyd Iesu
yn ein marwol gnawd ni.
12 Felly y mae angau yn gweithio ynom ni,
ac einioes ynoch chwithau.
13 *A* chan fod gennym yr un yspryd ffydd,
yn ol yr hyn a ysgrifenwyd, Credais, am
hynny y lleferais; yr ydym ninnau hefyd yn
credu, ac am hynny yn llefaru.
14 Gan wybod y bydd i'r hwn a gyfododd
yr Arglwydd Iesu, ein cyfodi ninnau hefyd
trwy Iesu, a'*n* gosod ger bron gyd â chwi.
15 Canys pob peth *sydd* er eich mwyn chwi,
fel y byddo i ras wedi amlhâu, trwy ddiolch-
garwch llaweroedd, ymhelaethu i ogoniant
Duw.

16 O herwydd paham nid ydym yn pallu; eithr er llygru ein dyn oddi allan, er hynny y dyn oddi mewn a adnewyddir o ddydd i ddydd.

17 Canys ein byr ysgafn gystudd ni, sydd yn odidog ragorol yn gweithredu tragywyddol bwys gogoniant i ni:

18 Tra na byddom yn edrych ar y pethau a welir, ond ar y pethau ni welir: canys y pethau a welir *sydd* dros amser, ond y pethau ni welir *sydd* dragywyddol.

PENNOD V.

1 *Ei fod ef mewn sicr obaith o'r gogoniant tragywyddol,* 9 *a disgwyl am dano, ac am y farn gyffredinol, yn ymegnïo i gadw cydwybod dda;* 12 *nid er mwyn ymffrostio yn hynny,* 14 *eithr megis un wedi derbyn bywyd oddi wrth Grist, yn ceisio byw fel creadur newydd i Grist yn unig,* 18 *a chymmodi eraill â Duw yng Nghrist, trwy weinidogaeth y cymmod.*

CANYS ni a wyddom os ein daearol dŷ o'r babell *hon* a ddattodir, fod i ni adeilad gan Dduw, *sef* tŷ nid o waith llaw, tragywyddol yn y nefoedd.

2 Canys am hynny yr ydym yn ocheneidio, gan ddeisyfu cael ein harwisgo â'n tŷ sydd o'r nef:

3 Os hefyd wedi ein gwisgo, nid yn noethion y'n ceir.

4 Canys ninnau hefyd y rhai ŷm yn y babell *hon* ydym yn ocheneidio, yn llwythog: yn yr hyn nid ŷm yn chwennych ein dïosg, ond ein harwisgo, fel y llyngcer yr hyn sydd farwol gan fywyd.

5 A'r hwn a'n gweithiodd ni i hyn yma *yw* Duw, yr hwn hefyd a roddodd i ni ernes yr Yspryd.

6 Am hynny *yr ydym* yn hyderus bob amser, ac yn gwybod, tra yr ydym yn gartrefol yn y corph, ein bod oddi cartref oddi wrth yr Arglwydd:

7 Canys wrth ffydd yr ydym yn rhodio, ac nid wrth olwg.

8 Ond yr ydym yn hŷf, ac yn gweled yn dda yn hytrach fod oddi cartref o'r corph, a chartrefu gyd â'r Arglwydd.

9 Am hynny hefyd yr ydym yn ymorchestu, pa un bynnag ai gartref y byddom, ai oddi cartref, ein bod yn gymmeradwy ganddo ef.

10 Canys rhaid i ni oll ymddangos ger bron brawdle Crist; fel y derbynio pob un y pethau *a wnaethpwyd* yn y corph, yn ol yr hyn a wnaeth, pa un bynnag ai da ai drwg.

11 A ni gan hynny yn gwybod ofn yr Arglwydd, yr ydym yn perswadio dynion; eithr i Dduw y'n gwnaed yn hysbys; ac yr ydwyf yn gobeithio ddarfod ein gwneuthur yn hysbys yn eich cydwybodau chwithau hefyd.

12 Canys nid ydym yn ein canmol ein hunain drachefn wrthych, ond yn rhoddi i chwi achlysur gorfoledd o'n plegid ni, fel y caffoch beth i *atteb* yn erbyn y rhai sydd yn gorfoleddu yn y golwg, ac nid yn y galon.

13 Canys pa un bynnag ai ammhwyllo yr ydym, i Dduw *yr ydym;* ai yn ein pwyll yr ydym, i chwi *yr ydym.*

14 Canys y mae cariad Crist yn ein cymmell ni, gan farnu o honom hyn, os bu un farw dros bawb, yna meirw oedd pawb:

15 Ac efe a fu farw dros bawb, fel na byddai i'r rhai byw fyw mwyach iddynt eu hunain, ond i'r hwn a fu farw drostynt, ac a gyfodwyd.

16 Am hynny nyni o hyn allan nid adwaenom neb yn ol y cnawd: ac os buom hefyd yn adnabod Crist yn ol y cnawd, etto yn awr nid ydym yn *ei* adnabod *ef* mwyach.

17 Gan hynny od *oes* neb yng Nghrist, *y mae efe* yn greadur newydd: yr hen bethau a aethant heibio; wele, gwnaethpwyd pob peth yn newydd.

18 A phob peth *sydd* o Dduw, yr hwn a'n cymmododd ni âg ef ei hun trwy Iesu Grist, ac a roddodd i ni weinidogaeth y cymmod;

19 Sef, bod Duw yng Nghrist yn cymmodi y byd âg ef ei hun, heb gyfrif iddynt eu pechodau, ac wedi gosod ynom ni air y cymmod.

20 Am hynny yr ydym ni yn genhadau dros Grist, megis pe byddai Duw yn deisyf *arnoch* trwom ni: yr ydym yn erfyn dros Grist, Cymmoder chwi â Duw.

21 Canys yr hwn nid adnabu bechod, a wnaeth efe yn bechod drosom ni; fel y'n gwnelid ni yn gyfiawnder Duw ynddo ef.

PENNOD VI.

1 *Ddarfod iddo ei ddangos ei hun yn weinidog ffyddlawn i Grist, trwy ei gynghorion,* 3 *a diniweidrwydd ei fuchedd,* 4 *a'i ddïoddefgarwch mewn pob math ar gystudd, ac ammharch er mwyn yr efengyl:* 10 *am yr hon y mae efe yn hyfach yn llefaru yn eu plith, am fod ei galon ef yn agored iddynt:* 13 *ac y mae efe yn disgwyl am y cyfryw ewyllysgarwch drachefn oddi wrthynt hwy:* 14 *gan eu hannog i ochelyd cymdeithas ac aflendid eilun-addolwyr, a hwythau yn demlau y Duw byw.*

A NINNAU, gan gyd-weithio, ydym yn attolwg *i chwi,* na dderbynioch ras Duw yn ofer.

2 (Canys y mae efe yn dywedyd, Mewn amser cymmeradwy y'th wrandewais, ac yn nydd iachawdwriaeth y'th gynnorthwyais: wele, yn awr yr amser cymmeradwy; wele, yn awr ddydd yr iachawdwriaeth)

3 Heb roddi dim achos tramgwydd mewn dim, fel na feier ar y weinidogaeth:

4 Eithr gan ein dangos ein hunain ym mhob peth fel gweinidogion Duw, mewn amynedd mawr, mewn cystuddiau, mewn anghenion, mewn cyfyngderau.

5 Mewn gwialennodiau, mewn carcharau, mewn terfysgau, mewn poenau, mewn gwyliadwriaethau, mewn ymprydiau,

6 Mewn purdeb, mewn gwybodaeth, mewn hir-ymaros, mewn tiriondeb yn yr Yspryd Glân, mewn cariad diragrith,

7 Y'ngair y gwirionedd, yn nerth Duw, trwy arfau cyfiawnder ar ddehau ac ar aswy,

8 Trwy barch ac ammharch, trwy anglod a chlod: megis twyllwyr, ac *er hynny* yn eirwir;

9 Megis anadnabyddus, ac *er hynny* yn adnabyddus; megis yn meirw, ac wele byw ydym; megis wedi ein ceryddu, a heb ein lladd;

10 Megis wedi ein tristâu, ond yn wastad yn llawen; megis yn dlodion, ond yn cyfoethogi llawer; megis heb ddim gennym, ond *etto* yn meddiannu pob peth.

11 Ein genau ni a agorwyd wrthych chwi, O Gorinthiaid, ein calon ni a ehangwyd.

12 Ni chyfyngwyd arnoch ynom ni, eithr cyfyngwyd arnoch yn eich ymysgaroedd eich hunain.

13 Ond am yr un tâl (yr ydwyf yn dywedyd megis wrth *fy* mhlant) ehanger chwithau hefyd.

14 Na iauer chwi yn anghymharus gyd â'r rhai digred: canys pa gyfeillach *sydd* rhwng cyfiawnder ac anghyfiawnder? a pha gymmundeb rhwng goleuni a thywyllwch?

15 A pha gyssondeb *sydd* rhwng Crist a

Belial? neu pa ran *sydd* i gredadyn gyd âg anghredadyn?

16 A pha gydfod *sydd* rhwng teml Duw ac eilunod? canys teml y Duw byw ydych chwi; fel y dywedodd Duw, Mi a breswyliaf ynddynt, ac a rodiaf yn *eu mysg*, ac a fyddaf yn Dduw iddynt hwy, a hwy a fyddant yn bobl i mi.

17 O herwydd paham deuwch allan *o'u* canol hwy, ac ymddidolwch, medd yr Arglwydd, ac na chyffyrddwch â dim aflan; ac mi a'ch derbyniaf chwi,

18 Ac a fyddaf yn Dad i chwi, a chwithau a fyddwch yn feibion ac yn ferched i mi, medd yr Arglwydd Hollalluog.

PENNOD VII.

1 *Y mae efe ym mhellach yn eu hannog hwy i burdeb buchedd;* 2 *ac i ddwyn y cyfryw ewyllys da tu ag atto ef, ag yr oedd yntau yn ei ddwyn tu ag attynt hwy:* 3 *a rhag iddynt hwy feddwl ei fod ef yn ammeu hynny, y mae efe yn dangos pa gysur a gymmerodd efe yn ei flinderau, pan fynegodd Titus y tristwch duwiol a weithiasai ei epistol cyntaf ef ynddynt hwy,* 13 *a'u caredigrwydd hwynt, a'u hufudd-dod tu ag at Titus, megis y bostiasai efe o'r blaen am danynt hwy.*

AM hynny gan fod gennym yr addewidion hyn, anwylyd, ymlanhâwn oddi wrth bob halogrwydd cnawd ac yspryd, gan berffeithio sancteiddrwydd yn ofn Duw.

2 Derbyniwch ni. Ni wnaethom gam i neb; ni lygrasom neb; nid yspeiliasom neb.

3 Nid i'*ch* condemnio yr wyf yn dywedyd: canys mi a ddywedais o'r blaen eich bod chwi yn ein calonnau ni, i farw ac i fyw gyd â *chwi*.

4 Y *mae* hyfder fy ymadrodd yn fawr wrthych. Y *mae gennyf* orfoledd mawr o'ch plegid chwi: yr wyf yn llawn o ddiddanwch, yn dra-chyflawn o lawenydd yn ein holl orthrymder.

5 Canys wedi ein dyfod ni i Macedonia, ni chafodd ein cnawd ni ddim llonydd; eithr ym mhob peth cystuddiedig *fuom:* oddi allan *yr oedd* ymladdau, oddi fewn ofnau.

6 Eithr Duw, yr hwn sydd yn diddanu y rhai cystuddiedig, a'n diddanodd ni wrth ddyfodiad Titus.

7 Ac nid yn unig wrth ei ddyfodiad ef, ond hefyd wrth y diddanwch â'r hwn y diddanwyd ef ynoch chwi, pan fynegodd efe i ni eich awydd-fryd chwi, eich galar chwi, eich zêl tu ag attaf fi; fel y llawenhêais i yn fwy.

8 Canys er i mi eich tristâu chwi mewn llythyr, nid yw edifar gennyf, er bod yn edifar gennyf; canys yr wyf yn gweled dristâu o'r llythyr hwnnw chwi, er *nad oedd ond* dros amser.

9 Yn awr yr ydwyf yn llawen, nid am eich tristâu chwi, ond am eich tristâu i edifeirwch: canys tristâu a wnaethoch yn dduwiol, fel na chaech golled mewn dim oddi wrthym ni.

10 Canys duwiol dristwch sydd yn gweithio edifeirwch, er iachawdwriaeth ni bydd edifeirwch o honi: eithr tristwch y byd sydd yn gweithio angau.

11 Canys wele hyn yma, eich tristâu chwi yn dduwiol, pa astudrwydd ei faint a weithiodd ynoch, ie, *pa* ymddiffyn, ie, *pa* sorriant, ie, *pa* ofn, ie, *pa* awydd-fryd, ie, *pa* zêl, ie, *pa* ddial! Ym mhob peth y dangosasoch eich bod yn bur yn *y* peth hwn.

12 O herwydd paham, er ysgrifenu o honof attoch, ni *ysgrifenais* o'i blegid ef a wnaethai y cam, nac oblegid yr hwn a gawsai gam, ond er mwyn bod yn eglur i chwi ein gofal trosoch ger bron Duw.

13 Am hynny nyni a ddiddanwyd yn eich diddanwch chwi: a mwy o lawer y buom lawen am lawenydd Titus; oblegid esmwythâu ar ei yspryd ef gennych chwi oll.

14 Oblegid os bostiais ddim wrtho ef am danoch, ni'm cywilyddiwyd: eithr megis y dywedasom wrthych bob dim mewn gwirionedd, felly hefyd gwirionedd oedd ein bost ni, yr hwn *a fu* wrth Titus.

15 Ac y mae ei ymysgaroedd ef yn helaethach tu ag attoch, wrth gofio o hono eich ufudd-dod chwi oll, pa fodd trwy ofn a dychryn y derbyniasoch ef.

16 Am hynny llawen wyf, am fod i mi hyder arnoch ym mhob dim.

PENNOD VIII.

1 *Y mae efe yn eu hannog hwynt i gyfrannu yn helaeth i'r saint tlodion yn Jerusalem, trwy siampl y Macedoniaid;* 7 *trwy gannol eu parodrwydd hwy o'r blaen,* 9 *trwy siampl Crist,* 14 *a thrwy y llesâd ysprydol a ddaw iddynt hwy o hynny:* 16 *gan ddangos iddynt burdeb ac ewyllysgarwch Titus, ac eraill o'r brodyr, y rhai, ar ei ddeisyfiad, a'i annog, a'i orchymyn ef, a ddaethant attynt hwy yn bwrpasol ynghylch y peth hwn.*

YR ydym ni hefyd yn hysbysu i chwi, frodyr, y gras Duw a roddwyd yn eglwysi Macedonia;

2 Ddarfod, mewn mawr brofiad cystudd, i helaethrwydd eu llawenydd hwy, a'u dwfn dlodi, ymhelaethu i gyfoeth eu haelioni hwy.

3 Oblegid yn ol *eu* gallu (yr wyf fi yn dyst, ac uwch law eu gallu, *yr oeddynt* yn ewyllysgar o honynt eu hunain;

4 Gan ddeisyfu arnom trwy lawer o ymbil, ar dderbyn o honom ni y rhodd, a chymdeithas gweinidogaeth y saint.

5 A *hyn a wnaethant*, nid fel yr oeddym ni yn gobeithio, ond hwy a'u rhoddasant eu hunain yn gyntaf i'r Arglwydd, ac i ninnau trwy ewyllys Duw:

6 Fel y dymunasom ni ar Titus, megis y dechreuasai efe o'r blaen, felly hefyd orphen o hono yn eich plith chwi y gras hwn hefyd.

7 Eithr fel yr ydych ym mhob peth yn helaeth, mewn ffydd, a gair, a gwybodaeth, a phob astudrwydd, ac yn eich cariad tu ag attom ni; *edrychwch* ar fod o honoch yn y gras hwn hefyd yn ehelaeth.

8 Nid trwy orchymyn yr ydwyf yn dywedyd, ond oblegid diwydrwydd rhai eraill, a chan brofi gwirionedd eich cariad chwi.

9 Canys chwi a adwaenoch ras ein Harglwydd Iesu Grist, iddo ef, ac yntau yn gyfoethog, fyned er eich mwyn chwi yn dlawd, fel y cyfoethogid chwi trwy ei dlodi ef.

10 Ac yr ydwyf yn rhoddi cynghor yn hyn: canys hyn sydd dda i chwi, y rhai a ragddechreuasoch, nid yn unig wneuthur, ond hefyd ewyllysio er y llynedd.

11 Ac yn awr gorphenwch wneuthur hefyd; fel megis ag *yr oedd* y parodrwydd i ewyllysio, felly *y byddo* i gwblhâu hefyd o'r hyn sydd gennych.

12 Canys os bydd parodrwydd meddwl o'r blaen, yn ol yr hyn sydd gan un, *y mae* yn gymmeradwy, nid yn ol yr hyn nid oes ganddo.

13 Ac nid fel y byddai esmwythdra i eraill, a chystudd i chwithau;

14 Eithr o gymhwysdra: y pryd hwn *bydded* eich helaethrwydd chwi *yn diwallu* eu diffyg hwy, fel y byddo eu helaethrwydd hwythau *yn diwallu* eich diffyg chwithau; fel y byddo cymhwysdra:

15 Megis y mae yn ysgrifenedig, Yr hwn a

gasglodd lawer, nid oedd ganddo weddill; ac
a gasglodd ychydig, nid oedd arno eisieu.
16 Eithr i Dduw *y byddo* y diolch, yr hwn
a roddodd yr un diwydrwydd trosoch y'ngha-
lon Titus.
17 Oblegid yn wir efe a dderbyniodd y
dymuniad; a chan fod yn fwy diwyd, a aeth
attoch o'i wirfodd ei hun.
18 Ni a anfonasom hefyd gyd âg ef y brawd,
yr hwn *y mae* ei glod yn yr efengyl trwy yr
holl eglwysi:
19 (Ac nid *hynny* yn unig, eithr hefyd a
ddewiswyd gan yr eglwysi i gyd-ymdaith â ni
â'r gras hwn, yr hwn a wasanaethir gennym
er gogoniant i'r Arglwydd ei hun, ac *i amlygu*
parodrwydd eich meddwl chwi)
20 Gan ochelyd hyn, rhag i neb feio arnom
yn yr helaethrwydd yma, yr hwn a wasan-
aethir gennym:
21 Y rhai ydym yn rhag-ddarpar pethau
onest, nid yn unig y'ngolwg yr Arglwydd, ond
hefyd y'ngolwg dynion.
22 Ac ni a anfonasom gyd â hwynt ein
brawd, yr hwn a brofasom mewn llawer o
bethau, lawer gwaith, ei fod ef yn ddyfal,
ac yn awr yn ddyfalach o lawer, am y mawr
ymddiried *y sydd gennyf* ynoch.
23 *Os gofynir* am Titus, fy nghydymmaith
yw, a chyd-weithydd tu ag attoch chwi; neu
am ein brodyr, cenhadau yr eglwysi *ydynt*, *a*
gogoniant Crist.
24 Am hynny dangoswch iddynt hwy hys-
bysrwydd o'ch cariad, ac o'n bost ninnau am
danoch chwi, y'ngolwg yr eglwysi.

PENNOD IX.

1 Y mae efe yn dangos yr achos paham y dan-
fonasai efe Titus a'i frodyr o'r blaen, er ei fod
yn gwybod eu parodrwydd hwy: 6 ac y mae
efe yn eu cynhyrfu hwy i roddi elusen yn hel-
aeth; gan fod hyn megis math ar hauad had,
10 yr hwn a ddwg iddynt gynnyrch, 13 ac a
bair aberth mawr o foliant i Dduw.

CANYS tu ag at am y weinidogaeth i'r
saint, afraid yw i mi ysgrifenu attoch.
2 O herwydd mi a adwaen barodrwydd eich
meddwl chwi, yr hwn yr ydwyf yn ei fostio
wrth y Macedoniaid am danoch chwi, fod
Achaia wedi ymbarottôi er y llynedd; a'r sêl
a ddaeth oddi wrthych chwi a annogodd
lawer iawn.
3 A mi a ddanfonais y brodyr, fel na byddo
ein bost ni am danoch chwi yn ofer yn y
rhan hon; fel, megis y dywedais, y byddoch
wedi ymbarottôi:
4 Rhag, os y Macedoniaid a ddeuant gyd â
mi, a'ch cael chwi yn ammharod, bod i ni
(ni ddywedaf, chwi) gael cywilydd yn y fost
hyderus yma.
5 Mi a dybiais gan hynny yn anghenrheidiol
attolygu i'r brodyr, ar iddynt ddyfod o'r
blaen attoch, a rhag-ddarparu eich bendith
chwi yr hon a fynegwyd; fel y byddo parod
megis bendith, ac nid megis *o* gybydd-dra.
6 A hyn *yr wyf yn ei ddywedyd*, Yr hwn
sydd yn hau yn brin, a fêd hefyd yn brin;
a'r hwn sydd yn hau yn helaeth, a fêd hefyd
yn helaeth.
7 Pob un megis y mae yn rhagarfaethu yn
ei galon, *felly rhodded;* nid yn athrist, neu
trwy gymmell: canys rhoddwr llawen y mae
Duw yn ei garu.
8 Ac *y mae* Duw yn abl i beri i bob gras fod
yn helaeth tu ag attoch chwi; fel y byddoch
chwi ym mhob peth, bob amser, a chennych
bob digonoldeb yn helaeth i bob gweithred
dda:
9 (Megis yr ysgrifenwyd, Efe a wasgarodd;
rhoddodd i'r tlodion: ei gyfiawnder ef sydd
yn aros yn dragywydd.
10 A'r hwn sydd yn rhoddi had i'r hauwr,
rhodded hefyd fara yn ymborth, ac amlhâed
eich had, a chwaneged ffrwyth eich cyfiawn-
der)
11 Wedi eich cyfoethogi ym mhob peth i
bob haelioni, yr hwn sydd yn gweithio trwom
ni ddiolch i Dduw.
12 Canys y mae gweinidogaeth y swydd
hon, nid yn unig yn cyflawni diffygion y
saint, ond hefyd yn ymhelaethu trwy aml
roddi diolch i Dduw;
13 (Gan eu bod, trwy brofiad y weinidogaeth
hon, yn gogoneddu Duw o herwydd arost-
yngiad eich cyffes chwi i efengyl Crist, ac *o*
herwydd haelioni eich cyfraniad iddynt hwy,
ac i bawb)
14 A thrwy eu gweddi hwythau drosoch
chwi, *y rhai ydynt* yn hiraethu am danoch
chwi, am y rhagorol ras Duw *yr hwn sydd*
ynoch.
15 Ac i Dduw *y byddo* y diolch am ei ddawn
annhraethol.

PENNOD X.

Yn erbyn y gau-apostolion, y rhai a ddiystyrent
wendid ei bresennoldeb corphorol ef y mae
efe yn gosod allan y nerth a'r awdurdod
ysprydol y gwisgid ef â hwynt yn erbyn
pob gwrthwyneb allu; 7 gan eu crhâu
hwy, y ceir ef, ar ei ddyfodiad, mor nerthol
mewn gair, ag ydyw efe yr awrhon yn ab-
sennol yn ei ysgrifen; 12 a chan feio ar y
gau-athrawon, am ymgyrhaeddyd y tu hwnt
i'w mesur, ac ymffrostio yn llafur gwŷr eraill.

AMYFI Paul wyf fy hun yn attolwg i
chwi, er addfwynder a hynawsedd Crist,
yr hwn yn bresennol *wyf* wael yn eich plith,
ond yn absennol ydwyf yn hŷf arnoch.
2 Ac yr ydwyf yn dymuno na byddwyf yn
bresennol yn hŷf â'r hyder yr wyf yn meddwi
bod tu ag at rai, y sydd yn ein cyfrif ni megis
rhai yn rhodio yn ol y cnawd:
3 Canys, er ein bod ni yn rhodio yn y
cnawd, nid ydym yn milwrio yn ol y cnawd:
4 (Canys arfau ein milwriaeth ni nid *ydynt*
gnawdol, ond nerthol trwy Dduw i fwrw
cestyll i'r llawr)
5 Gan fwrw dychymmygion i lawr, a phob
uchder a'r sydd yn ymgodi yn erbyn gwybod-
aeth Duw, a chan gaethiwo pob meddwl i
ufudd-dod Crist;
6 Ac yn barod gennym ddial ar bob anuf-
udd-dod, pan gyflawner eich ufudd-dod chwi.
7 Ai edrych yr ydych chwi ar bethau yn ol
y golwg? os ymddiried neb ynddo ei hun, ei
fod ef yn eiddo Crist, meddylied hyn drachefn
o hono ei hun, megis ag *y mae* efe yn eiddo
Crist, felly *ein bod* ninnau hefyd yn eiddo
Crist.
8 Oblegid pe bostiwn beth ychwaneg hefyd
am ein hawdurdod (yr hon a roddodd yr Ar-
glwydd i ni er adeilad, ac nid er eich dinystr
chwi) ni'm cywilyddid:
9 Fel na thybier fy mod megis yn eich
dychrynu chwi trwy lythyrau.
10 Oblegid y llythyrau yn wir (meddant)
sydd drymion a chryfion, eithr presennoldeb
y corph *sydd* wan, a'r ymadrodd yn ddir-
mygus.
11 Y cyfryw un meddylied hyn, mai y fath
ydym ni ar air trwy lythyrau yn absennol,
yr un fath hefyd *a fyddwn* ar weithred yn
bresennol.
12 Canys nid ŷm ni yn beiddio ein cystadlu,
neu ein cyffelybu ein hunain, i rai sydd yn
eu canmol eu hunain: eithr hwynt-hwy, gan
eu mesur eu hunain wrthynt eu hunain, a'u

cyffelybu eu hunain iddynt eu hunain, nid
ydynt yn deall.
13 Eithr ni fostiwn ni hyd at bethau allan
o'*n* mesur, ond yn ol mesur y rheol a rannodd
Duw i ni, mesur i gyrhaeddyd hyd attoch
chwi hefyd.
14 Canys nid ydym, megis *rhai* heb gyr-
haeddyd hyd attoch chwi, yn ymestyn allan
tu hwnt i'*n mesur;* canys hyd attoch chwi
hefyd y daethom âg efengyl Crist:
15 Nid gan fostio hyd at bethau allan o'*n*
mesur, yn llafur rhai eraill; eithr gan obeithio,
pan gynnyddo eich ffydd chwi, gael ynoch
chwi ein mawrygu yn ol ein rheol yn ehel-
aeth,
16 I bregethu yr efengyl tu hwnt i chwi; *ac*
nid i fostio yn rheol un arall am bethau parod
eisoes.
17 Eithr yr hwn sydd yn ymffrostio, ym-
ffrostied yn yr Arglwydd.
18 Canys nid yr hwn sydd yn ei ganmol ei
hun, sydd gymmeradwy; ond yr hwn y mae
yr Arglwydd yn ei ganmol.

PENNOD XI.

1 *Allan o'i eiddigedd dros y Corinthiaid, y rhai
oedd yn dangos eu bod yn gwneuthur mwy o
gyfrif o'r gau apostolion nag o hono ef, y mae
yn gorfod arno, yn erbyn ei ewyllys, ei ganmol
ei hun, 5 trwy ei gystadlu ei hun â'r apostolion
pennaf, 7 a'i fod yn pregethu yr efengyl yn
rhad, ac yn ddigost, iddynt hwy: 13 gan
ddangos nad oedd ef ddim gwaeth nâ'r gweith-
redwyr twyllodrus hynny mewn un rhagor-
fraint o'r ddeddf, 23 a'i fod yn rhagori arnynt
y'ngwasanaeth Crist, ac ym mhob math ar
ddioddefiadau o achos ei weinidogaeth.*

O NA chyd-ddygech â myfi ychydig yn *fy*
ffolineb; eithr hefyd cyd-ddygwch â
myfi.
2 Canys eiddigus wyf trosoch âg eiddigedd
duwiol: canys mi a'ch dyweddïais chwi i un
gwr, i'*ch* rhoddi *chwi megis* morwyn bur i
Grist.
3 Ond y mae arnaf ofn, rhag mewn modd
yn y byd, megis y twyllodd y sarph Efa trwy
ei chyfrwysdra, felly bod eich meddyliau
chwi wedi eu llygru oddi wrth y symlrwydd
sydd yng Nghrist.
4 Canys yn wir os ydyw yr hwn sydd yn
dyfod yn pregethu Iesu arall yr hwn ni
phregethasom ni, neu *os* ydych yn derbyn
yspryd arall yr hwn nis derbyniasoch, neu
efengyl arall yr hon ni dderbyniasoch, teg y
cyd-ddygech *âg ef.*
5 Canys yr ydwyf yn meddwl na bûm i
ddim yn ol i'r apostolion pennaf.
6 Ac os *ydwyf* hefyd yn anghyfarwydd ar
ymadrodd, etto nid *wyf felly* mewn gwybod-
aeth; eithr yn eich plith chwi nyni a eglur-
hâwyd yn hollol ym mhob dim.
7 A wneuthum i fai wrth fy ngostwng fy
hun, fel y dyrchefid chwi, oblegid pregethu
o honof i chwi efengyl Duw yn rhad?
8 Eglwysi eraill a yspeiliais, gan gym-
meryd cyflog *ganddynt hwy,* i'ch gwasanaethu
chwi.
9 A phan oeddwn yn bresennol gyd â chwi,
ac arnaf eisieu, ni ormesais ar neb: canys fy
eisieu i a gyflawnodd y brodyr a ddaethant o
Macedonia: ac ym mhob dim y'm cedwais fy
hun heb bwyso arnoch, ac mi a ymgadwaf.
10 Fel y mae gwirionedd Crist ynof, ni
argaeir yr ymffrost hwn yn fy erbyn y'ngwled
ydd Achaia.
11 Paham? *ai* am nad wyf yn eich caru
chwi? Duw a'i gŵyr.
12 Eithr yr hyn yr wyf yn ei wneuthur, a
wnaf hefyd; fel y torrwyf ymaith achlysur
oddi wrth y rhai sydd yn ewyllysio cael
achlysur; fel yn yr hyn y maent yn ymffrost.
io, y cair hwynt megis ninnau hefyd.
13 Canys y cyfryw gau-apostolion *sydd*
weithwyr twyllodrus, wedi ymrithio yn apos-
tolion i Grist.
14 Ac nid rhyfedd: canys y mae Satan yntau
yn ymrithio yn angel goleuni.
15 Gan hynny nid mawr *yw,* er ymrithio ei
weinidogion ef fel gweinidogion cyfiawnder,
y rhai y bydd eu diwedd yn ol eu gweithred-
oedd.
16 Trachefn meddaf, Na thybied neb fy
mod i yn ffôl: os amgen, etto derbyniwch fi
fel ffol, fel y gallwyf finnau hefyd ymffrostio
ychydig.
17 Yr hyn yr wyf yn ei ddywedyd, nid ydwyf
yn ei ddywedyd yn ol yr Arglwydd, eithr
megis mewn ffolineb, yn hyn o fost hyderus.
18 Gan fod llawer yn ymffrostio yn ol y
cnawd, minnau a ymffrostiaf hefyd.
19 Canys yr ydych yn goddef ffyliaid yn
llawen, gan fod *eich hunain* yn synhwyrol.
20 Canys yr ydych yn goddef, os bydd un
i'ch caethiwo, os bydd un i'*ch* llwyr-fwytta,
os bydd un yn cymmeryd *gennych,* os bydd
un yn ymddyrchafu, os bydd un yn eich taro
chwi ar *eich* wyneb.
21 Am ammharch yr ydwyf yn dywedyd,
megis pe buasem ni weiniaid: eithr ym mha
beth bynnag y mae neb yn hŷf (mewn ffolineb
yr wyf yn dywedyd) hŷf wyf finnau hefyd.
22 Ai Hebreaid ydynt hwy? felly finnau:
ai Israeliaid ydynt hwy? felly finnau: ai had
Abraham ydynt hwy? felly finnau.
23 Ai gweinidogion Crist ydynt hwy? (yr
ydwyf yn dywedyd yn ffol) mwy *wyf* fi; mewn
blinderau yn helaethach, mewn gwialennod-
iau dros fesur, mewn carcharau yn amlach,
mewn marwolaethau yn fynych.
24 Gan yr Iuddewon bum waith y derbyniais
ddeugain *gwialennod* ond un.
25 Tair gwaith y'm curwyd â gwiail; unwaith
y'm llabyddiwyd; teirgwaith y torrodd llong
arnaf; noswaith a diwrnod y bûm yn y
dyfnfor;
26 Mewn teithiau yn fynych; ym mheryglon
llif-ddyfroedd; ym mheryglon lladron; ym
mheryglon gan *fy* nghenedl *fy hun;* ym
mheryglon gan y cenhedloedd; ym mher-
yglon yn y ddinas; ym mheryglon yn yr
anialwch; ym mheryglon ar y môr; ym
mheryglon ym mhlith brodyr gau:
27 Mewn llafur a lludded; mewn anhunedd
yn fynych; mewn newyn a syched; mewn
ymprydiau yn fynych; mewn anwyd a
noethni.
28 Heb law y pethau *sydd yn digwydd* oddi
allan, yr ymosod yr hwn *sydd arnaf* beu-
nydd, y gofal dros yr holl eglwysi.
29 Pwy sydd wan, nad wyf finnau wan? pwy
a dramgwyddir, nad wyf finnau yn llosgi?
30 Os rhaid ymffrostio, mi a ymffrostiaf am
y pethau sydd yn perthyn i'm gwendid.
31 Duw a Thad ein Harglwydd ni Iesu Grist,
yr hwn sydd fendigedig yn oes oesoedd, a
ŵyr nad wyf yn dywedyd celwydd.
32 Yn Damascus, y llywydd dan Aretas y
brenhin a wyliodd ddinas y Damasciaid, gan
ewyllysio fy nal i:
33 A thrwy ffenestr mewn basged y'm
gollyngwyd ar hyd y mur, ac y diengais o'i
ddwylaw ef.

PENNOD XII.

Er gallu o hono ef orfoleddu yn ei ddatguddiadau rhyfeddol, er mwyn gosod allan ei apostoliaeth, 9 etto mae yn well ganddo orfoleddu

*yn ei wendid: 11 gan fwrw bai arnynt hwy,
am ei yrru ef i wag-fostio fel hyn. 14 Mae
efe yn addaw dyfod attynt hwy drachefn, ac
er hynny trwy dadol garedigrwydd, 20 er ei
fod yn ofni y caiff efe yno lawer o ddrwg-
weithredwyr, ac annhrefn cyffredinol.*

YMFFROSTIO yn ddïau nid yw fuddiol
i mi: canys myfi a ddeuaf at weledig-
aethau a datguddiedigaethau yr Arglwydd.
2 Mi a adwaenwn ddyn yng Nghrist er ys
rhagor i bedair blynedd ar ddeg (pa un ai yn
y corph, ni wn; ai allan o'r corph, ni wn
i: Duw a ŵyr) y cyfryw *un* a gipiwyd i fynu
hyd y drydedd nef.
3 Ac mi a adwaenwn y cyfryw ddyn (pa un
ai yn y corph, ai allan o'r corph, ni wn i:
Duw a ŵyr)
4 Ei gipio ef i fynu i baradwys, ac iddo
glywed geiriau annhraethadwy, y rhai nid yw
gyfreithlawn i ddyn eu hadrodd.
5 Am y cyfryw *un* yr ymffrostiaf; eithr am
danaf fy hun nid ymffrostiaf, oddi eithr yn fy
ngwendid.
6 Canys os ewyllysiaf ymffrostio, ni byddaf
ffol; canys mi a ddywedaf y gwir: eithr yr
wyf yn arbed, rhag i neb wneuthur cyfrif o
honof fi uwch law y mae yn gweled fy mod,
neu yn ei glywed gennyf.
7 Ac fel na'm tra-dyrchafer gan odidowg-
rwydd y datguddiedigaethau, rhoddwyd i mi
swmbwl yn y cnawd, cennad Satan, i'm
cernodio, fel na'm tra-dyrchefid.
8 Am y peth hwn mi attolygais i'r Arglwydd
deirgwaith, ar fod iddo ymadael â mi.
9 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Digon i ti fy
ngras i: canys fy nerth i a berffeithir mewn
gwendid. Yn llawen iawn gan hynny yr
ymffrostiaf fi yn hytrach yn fy ngwendid, fel
y preswylio nerth Crist ynof fi.
10 Am hynny yr wyf yn foddlawn mewn
gwendid, mewn ammharch, mewn anghen-
ion, mewn erlidiau, mewn cyfyngderau er
mwyn Crist: canys pan wyf wan, yna yr wyf
gadarn.
11 Mi a aethum yn ffol wrth ymffrostio;
chwychwi a'm gyrrasoch. Canys myfi a
ddylaswn gael fy nghanmol gennych chwi:
canys ni bûm i ddim yn ôl i'r apostolion
pennaf, er nad ydwyf fi ddim.
12 Arwyddion apostol yn wir a weithredwyd
yn eich plith chwi, mewn pob amynedd,
mewn arwyddion, a rhyfeddodau, a gweith-
redoedd nerthol.
13 Canys beth yw yr hyn y buoch chwi yn
ol am dano, mwy nâ'r eglwysi eraill, oddi
eithr am na bûm i fy hun ormesol arnoch?
maddeuwch i mi hyn o gam.
14 Wele, y drydedd waith yr wyf fi yn
barod i ddyfod attoch; ac ni byddaf ormesol
arnoch: canys nid ydwyf yn ceisio yr eiddoch
chwi, ond chwychwi: canys ni ddylai y
plant gasglu trysor i'r rhïeni, ond y rhïeni
i'r plant.
15 A myfi yn ewyllysgar iawn a dreuliaf, ac
a ymdreuliaf, dros eich eneidiau chwi, er fy
mod yn eich caru yn helaethach, ac yn cael
fy ngharu yn brinnach.
16 Eithr bid, ni phwysais i arnoch: ond,
gan fod yn gyfrwys, mi a'ch deliais chwi
trwy ddichell.
17 A wneuthum i elw o honoch chwi trwy
neb o'r rhai a ddanfonais attoch?
18 Mi a ddeisyfais ar Titus, a chyd âg *ef* mi
a anfonais frawd: a elwodd Titus ddim
arnoch? onid yn yr un yspryd y rhodiasom?
onid yn yr un llwybrau?
19 Drachefn, a ydych chwi yn tybied mai
ymesgusodi yr ydym wrthych? ger bron Duw
yng Nghrist yr ydym yn llefaru; a phob peth,
anwylyd, er adeiladaeth i chwi.
20 Canys ofni yr wyf, rhag pan ddelwyf,
na'ch caffwyf yn gyfryw rai ag a fynnwn,
a'm cael innau i chwithau yn gyfryw ag nis
mynnech: rhag *bod* cynhenau, cenfigenau,
llidiau, ymrysonau, goganau, hustyngau,
ymchwyddiadau, anghydfyddiaethau:
21 Rhag, pan ddelwyf drachefn, fod i'm
Duw fy narostwng yn eich plith, ac i mi
ddwyn galar dros lawer, y rhai a bechasant
eisoes, ac nid edifarhasant am yr aflendid, a'r
godineb, a'r anlladrwydd a wnaethant.

PENNOD XIII.

*1 Y mae efe yn bygwth pechaduriaid anedif-
eiriol â thoster a gallu ei apostoliaeth: 5 a
chan eu cynghori hwynt i brofi eu ffydd, 7
ac i ddiwygio eu beiau cyn ei ddyfod ef, 11 y
mae efe yn diweddu ei epistol, trwy eu han-
nog hwy yn gyffredinol, a gweddïo.*

Y DRYDEDD waith hon yr ydwyf yn
dyfod attoch. Yng ngenau dau neu dri
o dystion y bydd safadwy pob gair.
2 Rhag-ddywedais i chwi, ac yr ydwyf yn
rhag-ddywedyd fel *pe bawn* yn bresennol yr
ail waith, ac yn absennol yr awrhon yr ydwyf
yn ysgrifenu at y rhai a bechasant eisoes, ac
at y lleill i gyd, os deuaf drachefn, nad
arbedaf:
3 Gan eich bod yn ceisio profiad o Grist yr
hwn sydd yn llefaru ynof, yr hwn tu ag at-
toch chwi nid yw wan, eithr sydd nerthol
ynoch chwi.
4 Canys er ei groeshoelio ef o ran gwendid,
etto byw ydyw trwy nerth Duw: canys nin-
nau hefyd ydym weiniaid ynddo ef, eithr
byw fyddwn gyd âg ef trwy nerth Duw tu ag
attoch chwi.
5 Profwch chwychwi eich hunain, a ydych
yn y ffydd; holwch eich hunain. Ai nid
ydych yn eich adnabod eich hunain, *sef* bod
Iesu Grist ynoch, oddi eithr i chwi fod yn
anghymmeradwy?
6 Ond yr wyf yn gobeithio y gwybyddwch
nad ydym ni yn anghymmeradwy.
7 Ac yr wyf yn gweddïo ar Dduw na wnel-
och chwi ddim drwg; nid fel yr ymddangos-
om ni yn gymmeradwy, ond fel y gwneloch
chwi yr hyn sydd dda, er bod o honom ni
megis rhai anghymmeradwy.
8 Canys ni allwn ni ddim yn erbyn y gwir-
ionedd, ond dros y gwirionedd.
9 Canys llawen ydym pan fyddom ni yn
weiniaid, a chwithau yn gryfion: a hyn hefyd
yr ydym yn ei ddymuno, *sef* eich perffeith-
rwydd chwi.
10 Am hynny myfi yn absennol ydwyf yn
ysgrifenu y pethau hyn, fel pan fyddwyf
bresennol nad arferwyf doster, yn ol yr
awdurdod a roddes yr Arglwydd i mi er
adeilad, ac nid er dinystr.
11 Bellach, frodyr, byddwch wych. Bydd-
wch berffaith, diddaner chwi, syniwch yr un
peth, byddwch heddychol; a Duw y cariad
a'r heddwch a fydd gyd â chwi.
12 Annerchwch eich gilydd â chusan sanct-
aidd. Y mae yr holl saint yn eich annerch
chwi.
13 Gras *ein* Harglwydd Iesu Grist, a chariad
Duw, a chymdeithas yr Yspryd Glân, *a fyddo*
gyd â chwi oll. Amen.

¶ Yr ail at y Corinthiaid a ysgrifenwyd o
Philippi ym Macedonia, gyd â Thitus
a Luc.

EPISTOL PAUL YR APOSTOL

AT Y

GALATIAID.

PENNOD I.

6 Y mae efe yn rhyfeddu iddynt ei adael ef a'r efengyl cyn gynted; 8 ac yn melldithio y rhai a bregethant efengyl amgen na'r hon a bregethai efe. 11 Nad gan ddynion y dysgodd efe yr efengyl, eithr gan Dduw. 13 Ac y mae efe yn dangos pa beth ydoedd efe cyn ei alw, 17 a pha beth a wnaeth efe yn y man wedi ei alw.

PAUL apostol (nid o ddynion, na thrwy
ddyn, eithr trwy Iesu Grist, a Duw Dad,
yr hwn a'i cyfododd ef o feirw)
2 A'r brodyr oll y rhai sydd gyd â mi, at
eglwysi Galatia.
3 Gras *fyddo* i chwi a heddwch oddi wrth
Dduw Dad, a'n Harglwydd Iesu Grist;
4 Yr hwn a'i rhoddes ei hun dros ein
pechodau, fel y'n gwaredai ni oddi wrth y
byd drwg presennol, yn ol ewyllys Duw a'n
Tad ni:
5 I'r hwn *y byddo* gogoniant yn oes oesoedd.
Amen.
6 Y mae yn rhyfedd gennyf eich symmud
mor fuan oddi wrth yr hwn a'ch galwodd i
ras Crist, at efengyl arall:
7 Yr hon nid yw arall; ond bod rhai yn
eich trallodi chwi, ac yn chwennych dattrôi
efengyl Crist.
8 Eithr pe byddai i ni, neu i angel o'r nef,
efengylu i chwi amgen nâ'r hyn a efengylasom
i chwi, bydded anathema.
9 Megis y rhag-ddywedasom, felly yr ydwyf
yr awrhon drachefn yn dywedyd, Os efengyla
neb i chwi amgen nâ'r hyn a dderbyniasoch,
bydded anathema.
10 Canys yr awrhon ai peri credu dynion yr
wyf, ynte Duw? neu a ydwyf fi yn ceisio
rhyngu bodd dynion? canys pe rhyngwn
fodd dynion etto, ni byddwn was i Grist.
11 Eithr yr ydwyf yn hysbysu i chwi, frodyr,
am yr efengyl a bregethwyd gennyf fi, nad
yw hi ddynol.
12 Canys nid gan ddyn y derbyniais i hi,
nac y'm dysgwyd; eithr trwy ddatguddiad
Iesu Grist.
13 Canys chwi a glywsoch fy ymarweddiad
i gynt yn y grefydd Iuddewig, i mi allan o
fesur erlid eglwys Dduw, a'i hanrheithio hi;
14 Ac i mi gynnyddu yn y grefydd Iudd-
ewig yn fwy nâ llawer o'm cyfoedion yn fy
nghenedl fy hun, gan fod yn fwy awyddus i
draddodiadau fy nhadau.
15 Ond pan welodd Duw yn dda, yr hwn
a'm neillduodd i o groth fy mam, ac a'*m*
galwodd *i* trwy ei ras,
16 I ddatguddio ei Fab ef ynof fi, fel y
pregethwn ef ym mhlith y cenhedloedd; yn
y fan nid ymgynghorais â chig a gwaed;
17 Ac nid aethum yn fy ol i Jerusalem at y
rhai oedd o'm blaen i yn apostolion; ond mi
a aethum i Arabia, a thrachefn y dychwelais
i Damascus.
18 Yna ar ol tair blynedd y daethum yn fy
ol i Jerusalem i ymweled â Phetr; ac a
arhosais gyd âg ef bymtheng niwrnod.
thr *neb* arall o'r apostolion nis gwelais,
brawd yr Arglwydd.
20 A'r pethau yr wyf yn eu hysgrifenu
attoch, wele, ger bron Duw, nad wyf yn
dywedyd celwydd.
21 Wedi hynny y daethum i wledydd Syria
a Cilicia;
22 Ac yr oeddwn heb fy adnabod wrth *fy*
wyneb yn eglwysi Judea y rhai oedd yng
Nghrist:
23 Ond yn unig hwy a glywsant, fod yr hwn
oedd gynt yn ein herlid ni, yr awrhon yn
pregethu y ffydd, yr hon gynt a anrheithiasai.
24 A hwy a ogoneddasant Dduw ynof fi.

PENNOD II.

1 Y mae efe yn dangos pa bryd yr aeth efe i fynu i Jerusalem, ac i ba beth; 3 ac nad enwaedasid ar Titus; 11 a gwrthwynebu o hono ef Petr. 14 Paham y mae efe ac eraill, a hwythau yn Iuddewon, yn credu y cânt eu cyfiawnhâu yng Nghrist trwy ffydd, ac nid trwy weithredoedd; 20 ac na bo iddynt hwy, y rhai a gyfiawnhâwyd felly, fyw mewn pechod.

YNA wedi pedair blynedd ar ddeg yr
aethum drachefn i fynu i Jerusalem gyd
â Barnabas, gan gymmeryd Titus hefyd gyd
â mi.
2 Ac mi a aethum i fynu yn ol datguddiad,
ac a fynegais iddynt yr efengyl yr hon yr
wyf yn ei phregethu ym mhlith y Cenhedl-
oedd; ond o'r neilldu i'r rhai cyfrifol, rhag
mewn un modd fy mod yn rhedeg yn ofer,
neu ddarfod i mi redeg.
3 Eithr Titus, yr hwn oedd gyd â mi, er ei
fod yn Roegwr, ni chymhellwyd chwaith i
enwaedu arno:
4 A hynny o herwydd y gau-frodyr a ddyg-
asid i mewn, y rhai a ddaethant i mewn i
yspïo ein rhyddid ni yr hon sydd gennym yng
Nghrist Iesu, fel y'n caethiwent ni:
5 I ba rai nid ymroisom trwy ddarostyngiad,
na ddo dros awr; fel yr arhosai gwirionedd
yr efengyl gyd â chwi.
6 A chan y rhai a dybid eu bod yn rhyw
beth (pa fath *gynt* oeddynt, nid yw ddim i
mi; nid yw Duw yn derbyn wyneb dyn)
canys y rhai cyfrifol ni chwanegasant ddim
i mi.
7 Eithr yn y gwrthwyneb, pan welsant
ddarfod ymddiried i mi am efengyl y dien-
waediad, megis am *efengyl* yr enwaediad
i Petr:
8 (Canys yr hwn oedd yn gweithredu yn
nerthol yn Petr i apostoliaeth yr enwaediad,
a nerthol-weithredodd ynof finnau hefyd tu
ag at y Cenhedloedd)
9 A phan wybu Iago, a Cephas, ac Ioan, y
rhai a dybid eu bod yn golofnau, y gras a
roddwyd i mi, hwy a roddasant i mi ac i
Barnabas ddehau-ddwylaw cymdeithas; fel *yr*
elem ni at y cenhedloedd, a hwythau at yr
enwaediad.
10 Yn unig ar fod i ni gofio y tlodion; yr
hyn hefyd y bûm i ddiwyd i'w wneuthur.
11 A phan ddaeth Petr i Antiochia, mi
a'i gwrthwynebais yn ei wyneb, am ei fod
i'w feio.

12 Oblegid cyn dyfod rhai oddi wrth Iago, efe a fwyttâodd gyd â'r Cenhedloedd: ond wedi iddynt ddyfod, efe a giliodd, ac a neillduodd ei hun oddi wrthynt, gan ofni y rhai oedd o'r enwaediad.

13 A'r Iuddewon eraill hefyd a gyd-ragrithiasant âg ef; yn gymmaint ag y dygwyd Barnabas hefyd i'w rhagrith hwy.

14 Eithr pan welais i nad oeddynt yn iawn droedio at wirionedd yr efengyl, mi a ddywedais wrth Petr yn *eu* gŵydd *hwy* oll, Os wyt ti, a thi yn Iuddew, yn byw fel y Cenhedloedd, ac nid fel yr Iuddewon, paham yr wyt ti yn cymmell y Cenhedloedd i fyw yn Iuddewaidd?

15 Nyni, *y rhai* wrth naturiaeth *ydym* Iuddewon, ac nid o'r Cenhedloedd yn bechaduriaid,

16 Yn gwybod nad ydys yn cyfiawnhâu dyn trwy weithredoedd y ddeddf, ond trwy ffydd Iesu Grist, ninnau hefyd a gredasom yng Nghrist Iesu, fel y'n cyfiawnhaer trwy ffydd Crist, ac nid trwy weithredoedd y ddeddf: oblegid ni chyfiawnhêir un cnawd trwy weithredoedd y ddeddf.

17 Ac os wrth geisio ein cyfiawnhâu yng Nghrist, y'n caed ninnau hefyd yn bechaduriaid, *a ydyw* Crist am hynny yn weinidog pechod? Na atto Duw.

18 Canys os wyf fi yn adeiladu drachefn y pethau a ddistrywiais, yr wyf yn fy ngwneuthur fy hun yn droseddwr.

19 Canys yr wyf fi trwy y ddeddf wedi marw i'r ddeddf, fel y byddwn fyw i Dduw.

20 Mi a groeshoeliwyd gyd â Christ: eithr byw ydwyf; etto nid myfi, ond Crist sydd yn byw ynof fi: a'r hyn yr ydwyf yr awrhon yn ei fyw yn y cnawd, ei fyw yr ydwyf trwy ffydd Mab Duw, yr hwn a'm carodd, ac a'i dodes ei hun drosof fi.

21 Nid wyf yn dirymmu gras Duw: canys os o'r ddeddf *y mae* cyfiawnder, yna y bu Crist farw yn ofer.

PENNOD III.

1 *Mae efe yn gofyn pa beth a'u cynhyrfodd*
hwy i ymadael â'r ffydd, ac i lynu wrth y
gyfraith. 6 *Y rhai a gredant a gyfiawn-*
heir, 9 *ac a fendithir gyd âg Abraham:* 10
a hyn y mae efe yn ei ddangos trwy lawer
o resymmau.

O Y Galatiaid ynfyd, pwy a'ch llygad-dynodd chwi fel nad ufuddhâech i'r gwirionedd, i ba rai o flaen eu llygaid y portreiadwyd Iesu Grist, wedi ei groeshoelio yn eich plith?

2 Hyn yn unig a ewyllysiaf ei ddysgu gennych; Ai wrth weithredoedd y ddeddf y derbyniasoch yr Yspryd ynte wrth wrandawiad ffydd?

3 A ydych chwi mor ynfyd? gwedi i chwi ddechreu yn yr Yspryd, a berffeithir chwi yr awrhon yn y cnawd?

4 A ddioddefasoch gymmaint yn ofer? os *yw* ofer hefyd.

5 Yr hwn gan hynny sydd yn trefnu i chwi yr Yspryd, ac yn gwneuthur gwyrthiau yn eich plith, *ai* o weithredoedd y ddeddf, neu o wrandawiad ffydd *y mae?*

6 Megis y credodd Abraham i Dduw, ac y cyfrifwyd iddo yn gyfiawnder.

7 Gwybyddwch felly mai y rhai sydd o ffydd, y rhai hynny yw plant Abraham.

8 A'r ysgrythyr yn rhag-weled mai trwy ffydd y mae Duw yn cyfiawnhâu y cenhedloedd, a rag-efengylodd i Abraham, *gan ddywedyd,* Ynot ti y bendithir yr holl genhedloedd.

9 Felly gan hynny, y rhai sydd o ffydd a fendithir gyd âg Abraham ffyddlawn.

10 Canys cynnifer ag y sydd o weithredoedd y ddeddf, dan felldith y maent: canys ysgrifenwyd, Melldigedig *yw* pob un nid yw yn aros yn yr holl bethau a ysgrifenir yn llyfr y ddeddf, i'w gwneuthur hwynt.

11 Ac na chyfiawnhêir neb trwy y ddeddf ger bron Duw, eglur *yw:* oblegid, Y cyfiawn a fydd byw trwy ffydd.

12 A'r ddeddf nid yw o ffydd: eithr, Y dyn a wna y pethau hynny, a fydd byw ynddynt.

13 Crist a'n llwyr-brynodd oddi wrth felldith y ddeddf, gan ei wneuthur yn felldith trosom: canys y mae yn ysgrifenedig, Melldigedig *yw* pob un sydd y'nghrôg ar bren:

14 Fel y delai bendith Abraham ar y Cenhedloedd, trwy Grist Iesu; fel y derbyniem addewid yr Yspryd trwy ffydd.

15 Y brodyr, dywedyd yr wyf ar wedd ddynol; Cyd na byddo ond ammod dyn, wedi y cadarnhâer, nid yw neb yn ei ddirymmu, neu yn rhoddi atto.

16 I Abraham y gwnaethpwyd yr addewidion, ac i'w had ef. Nid yw yn dywedyd, Ac i'w hadau, megis am lawer; ond megis am un, Ac i'th had di, yr hwn yw Crist.

17 A hyn yr wyf yn ei ddywedyd, *am* yr ammod a gadarnhâwyd o'r blaen gan Dduw yng Nghrist, nad yw y ddeddf oedd bedwar cant a deg ar hugain o flynyddoedd wedi, yn ei ddirymmu, i wneuthur yr addewid yn ofer.

18 Canys os o'r ddeddf *y mae* yr etifeddiaeth, nid *yw* hayach o'r addewid: ond Duw a'i rhad-roddodd i Abraham trwy addewid.

19 Beth gan hynny *yw* y ddeddf? Oblegid troseddau y rhoddwyd hi yn ychwaneg, hyd oni ddelai yr had, i'r hwn y gwnaethid yr addewid; *a hi* a drefnwyd trwy angelion yn llaw cyfryngwr.

20 A chyfryngwr nid yw i un; ond Duw sydd un.

21 *A ydyw* y ddeddf gan hynny yn erbyn addewidion Duw? Na atto Duw: canys pe rhoisid deddf a allasai fywhâu, yn wir o'r ddeddf y buasai cyfiawnder.

22 Eithr cyd-gauodd yr ysgrythyr bob peth dan bechod, fel y rhoddid yr addewid trwy ffydd Iesu Grist i'r rhai sydd yn credu.

23 Eithr cyn dyfod ffydd, y'n cadwyd dan y ddeddf, wedi ein cyd-gau i'r ffydd, yr hon oedd i'w datguddio.

24 Y ddeddf gan hynny oedd ein hathraw ni at Grist, fel y'n cyfiawnhâid trwy ffydd.

25 Eithr wedi dyfod ffydd, nid ydym mwyach dan athraw.

26 Canys chwi oll ydych blant i Dduw trwy ffydd yng Nghrist Iesu.

27 Canys cynnifer o honoch ag a fedyddiwyd yng Nghrist, a wisgasoch Grist.

28 Nid oes nac Iuddew na Groegwr, nid oes na chaeth na rhydd, nid oes na gwrryw na benyw: canys chwi oll un ydych yng Nghrist Iesu.

29 Ac os eiddo Crist *ydych,* yna had Abraham ydych, ac etifeddion yn ol yr addewid.

PENNOD IV.

1 *Ein bod ni dan y ddeddf hyd ddyfodiad Crist,*
fel y mae yr etifedd dan ei ymgeleddwr nes ei
ddyfod i'w oed: 5 *eithr darfod i Grist ein*
rhyddhâu ni oddi wrth y ddeddf: 7 *nad ydym*
ni gan hynny weision iddi mwyach. 14 *Y*
mae efe yn cofio eu hewyllys da hwynt tu ag
atto ef, a'r eiddo yntau tu ag attynt hwythau;
22 *ac yn dangos mai meibion i Abraham ydym*
ni, o'r wraig rydd.

H H 5

AHYN yr wyf yn ei ddywedyd: dros gymmaint o amser ag y mae yr etifedd yn fachgen, nid oes dim rhagor rhyngddo a gwas, er ei fod yn arglwydd ar y cwbl;

2 Eithr y mae efe danymgeleddwyr a llywodraethwyr, hyd yr amser a osodwyd gan y tad.

3 Felly ninnau hefyd, pan oeddym fechgyn, oeddym gaethion dan wyddorion y byd:

4 Ond pan ddaeth cyflawnder yr amser, y danfonodd Duw ei Fab, wedi ei wneuthur o wraig, wedi ei wneuthur dan y ddeddf;

5 Fel y prynai y rhai *oedd* dan y ddeddf, fel y derbyniem y mabwysiad.

6 Ac o herwydd eich bod yn feibion, yr anfonodd Duw Yspryd ei Fab i'ch calonnau chwi, yn llefain, Abba, Dad.

7 Felly nid wyt ti mwy yn was, ond yn fab; ac os mab, etifedd hefyd i Dduw trwy Grist.

8 Eithr y pryd hwnnw, pan oeddych heb adnabod Duw, chwi a wasanaethasoch y rhai wrth naturiaeth nid ydynt dduwiau.

9 Ac yn awr, a chwi yn adnabod Duw, ond yn hytrach yn adnabyddus gan Dduw, pa fodd yr ydych yn troi drachefn at yr egwyddorion llesg a thlodion, y rhai yr ydych yn chwennych drachefn o newydd eu gwasanaethu?

10 Cadw yr ydych ddiwrnodiau, a misoedd, ac amseroedd, a blynyddoedd.

11 Y mae arnaf ofn am danoch, rhag darfod i mi boeni wrthych yn ofer.

12 Byddwch fel fyfi, canys *yr wyf* fi fel chwi, y brodyr, attolwg i chwi: ni wnaethoch i mi ddim cam.

13 A chwi a wyddoch mai trwy wendid y cnawd yr efengylais i chwi y waith gyntaf.

14 A'm profedigaeth, yr hon *oedd* yn fy nghnawd, ni ddïystyrasoch, ac ni ddirmygasoch; eithr chwi a'm derbyniasoch megis angel Duw, megis Crist Iesu.

15 Beth wrth hynny oedd eich dedwyddwch chwi? canys tystio yr wyf i chwi, pe *buasai* bosibl, y tynnasech eich llygaid, ac a'i rhoisech i mi.

16 A aethum i gan hynny yn elyn i chwi, wrth ddywedyd i chwi y gwir?

17 Y maent yn rhoi mawr-serch arnoch, *ond* nid yn dda; eithr chwennych y maent eich cau chwi allan, fel y rhoddoch fawr-serch arnynt hwy.

18 Eithr da *yw* dwyn mawr-serch mewn peth da yn wastadol, ac nid yn unig tra fyddwyf bresennol gyd â chwi.

19 Fy mhlant bychain, y rhai yr wyf yn eu hesgor drachefn, hyd oni fflurfier Crist ynoch,

20 *Ac* mi a fynnwn pe bawn yn awr gyd â chwi, a newidio fy llais; o herwydd yr wyf yn ammeu o honoch.

21 Dywedwch i mi, y rhai ydych yn chwennych bod dan y ddeddf, onid ydych chwi yn clywed y ddeddf?

22 Canys y mae yn ysgrifenedig, fod i Abraham ddau fab; un o'r wasanaeth-ferch, ac un o'r *wraig* rŷdd.

23 Eithr yr hwn *oedd* o'r wasanaeth-ferch, a aned yn ol y cnawd; a'r hwn *oedd* o'r *wraig* rŷdd, trwy yr addewid.

24 Yr hyn bethau ydynt mewn alegori: canys y rhai hyn yw y ddau destament; un yn ddiau o fynydd Sina, yn cenhedlu i gaethiwed, yr hon yw Agar:

25 Canys yr Agar yma yw mynydd Sina yn Arabia, ac y mae yn cyfatteb i'r Jerusalem *sydd* yn awr, ac y mae yn gaeth *hi* a'i phlant.

26 Eithr y Jerusalem honno uchod sydd rŷdd, yr hon yw ein mam ni oll.

27 Canys ysgrifenedig yw, Llawenhâ, di yr ammhlantadwy, yr hon nid wyt yn eppilio; tòr allan a llefa, yr hon nid wyt yn esgor: canys i'r unig y mae llawer mwy o blant nag i'r hon y mae iddi wr.

28 A ninnau, frodyr, megis *yr oedd* Isaac, ydym blant yr addewid.

29 Eithr megis y pryd hwnnw, yr hwn a anwyd yn ol y cnawd a erlidiai yr hwn *a anwyd* yn ol yr Yspryd, felly yr awrhon hefyd.

30 Ond beth y mae yr ysgrythyr yn ei ddywedyd? Bwrw allan y wasanaeth-ferch, a'i mab: canys ni chaiff mab y wasanaeth-ferch etifeddu gyd â mab y *wraig* rŷdd.

31 Felly, frodyr, nid plant i'r wasanaethferch ydym, ond i'r *wraig* rŷdd.

PENNOD V.

1 Y mae efe yn eu hannog hwy i sefyll yn eu
rhyddid, 3 ac nad arferont enwaediad; 13
eithr yn hytrach cariad, yr hwn yw cyflawnder y gyfraith. 19 Y mae efe yn rhifo
gweithredoedd y cnawd, 22 a ffrwythau yr
Yspryd; 25 ac yn eu hannog i rodio yn
yr Yspryd.

SEFWCH gan hynny yn y rhyddid â'r hwn y rhyddhâodd Crist ni; ac na ddalier chwi drachefn dan iau caethiwed.

2 Wele, myfi Paul wyf yn dywedyd wrthych, Os enwaedir chwi, ni lesâ Crist ddim i chwi.

3 Ac yr wyf yn tystiolaethu drachefn i bob dyn a'r a enwaedir, ei fod ef yn ddyledwr i gadw yr holl ddeddf.

4 Chwi a aethoch yn ddifudd oddi wrth Grist, y rhai ydych yn ymgyfiawnhâu yn y ddeddf: chwi a syrthiasoch ymaith oddi wrth ras.

5 Canys nyni yn yr Yspryd trwy ffydd ydym yn disgwyl gobaith cyfiawnder.

6 Canys yng Nghrist Iesu ni all enwaediad ddim, na dïenwaediad; ond ffydd yn gweithio trwy gariad.

7 Chwi a redasoch yn dda; pwy a'ch rhwystrodd chwi, fel nad ufuddhâech i'r gwirionedd?

8 Y cynghor *hwn* nid *yw* oddi wrth yr hwn sydd yn eich galw chwi.

9 Y mae ychydig lefain yn lefeinio yr holl does.

10 Y mae gennyf fi hyder am danoch yn yr Arglwydd, na syniwch chwi ddim arall: ond y neb sydd yn eich trallodi a ddwg farnedigaeth, pwy bynnag fyddo.

11 A myfi, frodyr, os yr enwaediad etto yr wyf yn ei bregethu, paham y'm herlidir etto? yn wir tynnwyd ymaith dramgwydd y groes.

12 Mi a fynnwn, Ie, pe torrid ymaith y rhai sydd yn aflonyddu arnoch.

13 Canys i ryddid y'ch galwyd chwi, frodyr: yn unig nac *arferwch* y rhyddid yn achlysur i'r cnawd, ond trwy gariad gwasanaethwch eich gilydd.

14 Canys yr holl ddeddf a gyflawnir mewn un gair, *sef* yn hyn; Câr dy gymmydog fel ti dy hun.

15 Ond os cnoi a thraflyngcu eich gilydd yr ydych, gwyliwch na ddifethir chwi gan eich gilydd.

16 Ac yr wyf yn dywedyd, Rhodiwch yn yr Yspryd, ac na chyflawnwch drachwant y cnawd.

17 Canys y mae y cnawd yn chwennychu yn erbyn yr Yspryd, a'r Yspryd yn erbyn y cnawd: a'r rhai hyn a wrthwynebant eu

gilydd, fel na alloch wneuthur beth bynnag a ewyllysioch.
18 Ond os gan yr Ysbryd y'ch arweinir, nid ydych dan y ddeddf.
19 Hefyd amlwg yw gweithredoedd y cnawd; y rhai yw, Tor-priodas, godineb, aflendid, anlladrwydd,
20 Delw-addoliaeth, swyn-gyfaredd, casineb, cynhennau, gwynfydau, llid, ymrysonau, ymbleidio, heresiau,
21 Cenfigennau, llofruddiaeth, meddwdod, cyfeddach, a chyffelyb i'r rhai hyn: am y rhai yr wyf fi yn rhag-ddywedyd wrthych, megis ag y rhag-ddywedais, na chaiff y rhai sydd yn gwneuthur y cyfryw bethau etifeddu teyrnas Dduw.
22 Eithr ffrwyth yr Ysbryd yw, Cariad, llawenydd, tangnefedd, hirymaros, cymmwynasgarwch, daioni, ffydd, addfwynder, dirwest:
23 Yn erbyn y cyfryw nid oes ddeddf.
24 A'r rhai *sydd* yn eiddo Crist, a groeshoeliasant y cnawd, â'i wyniau, a'i chwantau.
25 Os byw yr ydym yn yr Ysbryd, rhodiwn hefyd yn yr Ysbryd.
26 Na fyddwn wag-ogoneddgar, gan ymannog ein gilydd, gan ymgenfigennu wrth ein gilydd.

PENNOD VI.

1 *Y mae efe yn eu hannog hwy i ymddwyn yn llariaidd tu ag at frawd a lithrodd; 2 ac i ddwyn bob un faich ei gilydd: 6 i fod yn hael tu ag at eu dysgawdwyr; 9 ac na ddiffygiont yn gwneuthur da. 12 Y mae efe yn dangos pa beth yw amcan y rhai sydd yn pregethu yr enwaediad. 14 Nad yw efe yn gorfoleddu mewn dim, ond y'nghroes Crist.*

Y BRODYR, os goddiweddir dyn ar ryw fai, chwychwi y rhai ysprydol, adgyweiriwch y cyfryw un mewn yspryd addfwynder; gan dy ystyried dy hun, rhag dy demtio dithau.
2 Dygwch feichiau eich gilydd, ac felly cyflawnwch gyfraith Crist.
3 Oblegid os tybia neb ei fod yn rhyw beth, ac yntau heb fod yn ddim, y mae efe yn ei dwyllo ei hun.
4 Eithr profed pob un ei waith ei hun; ac yna y caiff orfoledd ynddo ei hun yn unig, ac nid mewn arall.
5 Canys pob un a ddwg ei faich ei hun.
6 A chyfranned yr hwn a ddysgwyd yn y gair, â'r hwn sydd yn ei ddysgu, ym mhob peth da.
7 Na thwyller chwi. Ni watwarir Duw: canys beth bynnag a hauo dyn, hynny hefyd a fêd efe.
8 Oblegid yr hwn sydd yn hau i'w gnawd ei hun, o'r cnawd a fêd lygredigaeth: eithr yr hwn sydd yn hau i'r Yspryd, o'r Yspryd a fêd fywyd tragywyddol.
9 Eithr yn gwneuthur daioni na ddiogwn: canys yn ei iawn bryd y medwn, oni ddiffygiwn.
10 Am hynny tra yr ydym yn cael amser cyfaddas, gwnawn dda i bawb, ond yn enwedig i'r rhai sydd o deulu y ffydd.
11 Gwelwch cyhyd y llythyr a ysgrifenais attoch â'm llaw fy hun.
12 Cynnifer ag sydd yn ewyllysio ymdeccâu yn y cnawd, y rhai hyn sydd yn eich cymmell i'ch enwaedu; yn unig fel nad erlidier hwy oblegid croes Crist.
13 Canys nid yw y rhai a enwaedir, eu hunain yn cadw y ddeddf; ond ewyllysio y maent enwaedu arnoch chwi, fel y gorfoleddont yn eich cnawd chwi.
14 Eithr na atto Duw i mi ymffrostio ond y'nghroes ein Harglwydd Iesu Grist, trwy yr hwn y croeshoeliwyd y byd i mi, a minnau i'r byd.
15 Canys yng Nghrist Iesu ni ddichon enwaediad ddim, na dienwaediad, ond creadur newydd.
16 A chynnifer ag a rodiant yn ol y rheol hon, tangnefedd arnynt a thrugaredd, ac ar Israel Duw.
17 O hyn allan na flined neb fi: canys dwyn yr wyf fi yn fy nghorph nodau yr Arglwydd Iesu.
18 Gras ein Harglwydd Iesu Grist *a fyddo* gyd â'ch yspryd chwi, frodyr. Amen.
¶ At y Galatiaid yr ysgrifenwyd o Rufain.

EPISTOL PAUL YR APOSTOL AT YR
EPHESIAID.

PENNOD I.

1 *Ar ol cyfarch yr Ephesiaid, 3 a diolch drostynt, 4 y mae efe yn crybwyll am ein hetholedigaeth ni, 6 a'n mabwysiad trwy ras, 11 yr hyn yw gwir ffynnon iachawdwriaeth dyn: 13 ac am na ellir yn hawdd gyrhaeddyd uchder y dirgelwch hwn, 16 y mae efe yn gweddïo ar iddynt ddyfod 18 i gyflawn wybodaeth, 20 a meddiant o hono yng Nghrist.*

PAUL, apostol Iesu Grist trwy ewyllys Duw, at y saint sydd yn Ephesus, a'r ffyddloniaid yng Nghrist Iesu:
2 Gras *fyddo* i chwi, a thangnefedd oddi wrth Dduw ein Tad, a'r Arglwydd Iesu Grist.
3 Bendigedig *fyddo* Duw a Thad ein Harglwydd Iesu Grist, yr hwn a'n bendithiodd ni â phob bendith ysprydol yn y nefolion *leoedd* yng Nghrist:
4 Megis yr etholodd efe ni ynddo ef cyn seiliad y byd, fel y byddem yn sanctaidd ac yn ddifeius ger ei fron ef mewn cariad:
5 Wedi iddo ein rhagluniaethu ni i fabwysiad trwy Iesu Grist iddo ei hun, yn ol boddlonrwydd ei ewyllys ef,
6 Er mawl gogoniant ei ras ef, trwy yr hwn y gwnaeth ni yn gymmeradwy yn yr Anwylyd:
7 Yn yr hwn y mae i ni brynedigaeth trwy ei waed ef, *sef* maddeuant pechodau, yn ol cyfoeth ei ras ef;
8 Trwy yr hwn y bu efe helaeth i ni ym mhob doethineb a deall,
9 Gwedi iddo hysbysu i ni ddirgelwch ei ewyllys, yn ol ei foddlonrwydd ei hun, yr hon a arfaethasai efe ynddo ei hun:
10 Fel y'ngoruchwyliaeth cyflawnder yr amseroedd, y gallai grynhôi ynghyd yng Nghrist yr holl bethau sydd yn y nefoedd, ac ar y ddaear, ynddo ef:
11 Yn yr hwn y'n dewiswyd hefyd, wedi ein rhagluniaethu yn ol arfaeth yr hwn sydd yn gweithio pob peth wrth gynghor ei ewyllys ei hun:
12 Fel y byddem ni er mawl i'w ogoniant ef, y rhai o'r blaen a obeithiasom yng Ng[hrist]

13 Yn yr hwn y *gobeithiasoch* chwithau
hefyd, wedi i chwi glywed gair y gwirionedd,
efengyl eich iachawdwriaeth: yn yr hwn
hefyd, wedi i chwi gredu, y'ch seliwyd trwy
Lân Yspryd yr addewid;
14 Yr hwn yw ernes ein hetifeddiaeth ni,
hyd bryniad y pwrcas, i fawl ei ogoniant ef.
15 O herwydd hyn minnau hefyd, wedi
clywed eich ffydd yn yr Arglwydd Iesu, a'ch
cariad tu ag at yr holl saint.
16 Nid wyf yn peidio â diolch drosoch, gan
wneuthur coffa am danoch yn fy ngweddïau;
17 A'r i Dduw ein Harglwydd Iesu Grist,
Tad y gogoniant, roddi i chwi Yspryd doeth-
ineb a datguddiad, trwy ei adnabod ef:
18 Wedi goleuo llygaid eich meddyliau; fel
y gwypoch beth yw gobaith ei alwedigaeth
ef, a pheth *yw* golud gogoniant ei etifeddiaeth
ef yn y saint,
19 A pheth *yw* rhagorol fawredd ei nerth ef
tu ag attom ni y rhai ym yn credu, yn ol
gweithrediad nerth ei gadernid ef;
20 Yr hon a weithredodd efe yng Nghrist,
pan y cyfododd ef o feirw, ac a'i gosododd i
eistedd ar ei ddeheulaw ei hun yn y nefolion
leoedd,
21 Goruwch pob tywysogaeth, ac awdurdod,
a gallu, ac arglwyddiaeth, a phob enw a en-
wir, nid yn unig yn y byd hwn, ond hefyd
yn yr hwn a ddaw:
22 Ac a ddarostyngodd bob peth dan ei
draed ef, ac a'i rhoddes ef yn ben uwch law
pob peth i'r eglwys,
23 Yr hon yw ei gorph ef, ei gyflawnder ef,
yr hwn sydd yn cyflawni oll yn oll.

PENNOD II.

1 *Trwy gyffelybu yr hyn oeddym ni wrth* 3
naturiaeth, â'r hyn ydym ni 5 *trwy ras,* 10 *y
mae efe yn dangos ddarfod ein crëu ni i
weithredoedd da;* 13 *a chan ein bod ni wedi
ein dwyn yn agos trwy Grist, na ddylem ni
fyw megis* 11 *Cenhedloedd, ac* 12 *estroniaid
gynt; ond megis* 19 *cyd-ddinasyddion â'r
saint, a theulu Duw.*

A CHWITHAU *a fywhâodd efe*, pan oedd-
ych feirw mewn camweddau a phechod-
au;
2 Yn y rhai y rhodiasoch gynt yn ol helynt
y byd hwn, yn ol tywysog llywodraeth yr
awyr, yr yspryd sydd yr awrhon yn gweithio
ym mhlant anufudd-dod.
3 Ym mysg y rhai hefyd y bu ein hymar-
weddiad ni oll gynt, yn chwantau ein cnawd,
gan wneuthur ewyllysiau y cnawd, a'r medd-
yliau; ac yr oeddym ni wrth naturiaeth yn
blant digofaint, megis eraill.
4 Eithr Duw, yr hwn sydd gyfoethog o
drugaredd, o herwydd ei fawr gariad trwy yr
hwn y carodd efe ni,
5 Ië, pan oeddym feirw mewn camweddau,
a'n cyd-fywhâodd ni gyd â Christ, (trwy ras
yr ydych yn gadwedig)
6 Ac a'*n* cyd-gyfododd, ac a'*n* gosododd i
gyd-eistedd yn y nefolion *leoedd* yng Nghrist
Iesu:
7 Fel y gallai ddangos yn yr oesoedd a
ddeuai, ragorol olud ei ras ef, trwy *ei* gym-
mwynasgarwch i ni yng Nghrist Iesu.
8 Canys trwy ras yr ydych yn gadwedig,
trwy ffydd; a hynny nid o honoch eich hun-
ain: rhodd Duw *ydyw:*
9 Nid o weithredoedd, fel nad ymffrostiai
neb:
10 Canys ei waith ef ydym, wedi ein crëu
yng Nghrist Iesu i weithredoedd da, y rhai a
rag-ddarparodd Duw, fel y rhodiem ni yn-
ddynt.
11 Am hynny cofiwch, a chwi gynt yn Gen-
hedloedd yn y cnawd, y rhai a elwid yn ddi-
enwaediad, gan yr hyn a elwir enwaediad o
waith llaw yn y cnawd;
12 Eich bod chwi y pryd hwnnw heb Grist,
wedi eich dieithrio oddi wrth wladwriaeth
Israel, ac yn estroniaid oddi wrth ammodau
yr addewid, heb obaith gennych, ac heb
Dduw yn y byd:
13 Eithr yr awrhon yng Nghrist Iesu,
chwychwi, y rhai oeddych gynt ym mhell,
a wnaethpwyd yn agos trwy waed Crist.
14 Canys efe yw ein tangnefedd ni, yr hwn
a wnaeth y ddau yn un, ac a ddattododd
ganol-fur y gwahaniaeth rhyngom ni;
15 Ac a ddirymmodd trwy ei gnawd ei hun
y gelyniaeth, *sef* deddf y gorchymynion mewn
ordeiniadau, fel y creai y ddau ynddo ei hun
yn un dyn newydd, gan wneuthur heddwch;
16 Ac fel y cymmodai y ddau â Duw yn un
corph trwy y groes, wedi lladd y gelyniaeth
trwyddi hi.
17 Ac efe a ddaeth ac a bregethodd dangnef-
edd i chwi y rhai pell, ac i'r rhai agos.
18 Oblegid trwyddo ef y mae i ni ein dau
ddyfodfa mewn un Yspryd at y Tad.
19 Weithian gan hynny nid ydych chwi
mwyach yn ddieithriaid a dyfodiaid, ond yn
gyd-ddinasyddion â'r saint, ac yn deulu
Duw;
20 Wedi eich goruwch-adeiladu ar sail yr
apostolion a'r prophwydi, ac Iesu Grist ei
hun yn ben congl-*faen*.
21 Yn yr hwn y mae yr holl adeilad wedi ei
chymmwys gyd-gyssylltu, yn cynnyddu yn
deml sanctaidd yn yr Arglwydd:
22 Yn yr hwn y'ch cyd-adeiladwyd chwithau
yn breswylfod i Dduw trwy yr Yspryd.

PENNOD III.

1 *Darfod hysbysu i Paul, trwy ddatguddiad,*
5 *guddiedig ddirgelwch* 6 *cadwedigaeth y
Cenhedloedd:* 8 *ac mai iddo ef y rhoisid y
gras i'w* 9 *bregethu ef.* 13 *Y mae efe yn
dymuno arnynt na lwfrhâont oblegid ei flin-
derau ef;* 14 *ac yn gweddïo* 19 *ar iddynt
wybod mawr gariad Duw tu ag attynt.*

ER mwyn hyn, myfi Paul, carcharor
Iesu Grist trosoch chwi y Cenhedloedd;
2 Os clywsoch am oruchwyliaeth gras Duw,
yr hon a roddwyd i mi tu ag attoch chwi:
3 Mai trwy ddatguddiad yr hysbysodd efe i
mi y dirgelwch (megis yr ysgrifenais o'r blaen
ar ychydig *eiriau*,
4 Wrth yr hyn y gellwch, pan ddarllenoch,
wybod fy neall i yn nirgelwch Crist)
5 Yr hwn yn oesoedd eraill nid eglurwyd i
feibion dynion, fel y mae yr awrhon wedi ei
ddatguddio i'w sanctaidd apostolion a'i bro-
phwydi trwy yr Yspryd;
6 Y byddai y Cenhedloedd yn gyd-etifedd-
ion, ac yn gyd-gorph, ac yn gyd-gyfrannogion
o'i addewid ef yng Nghrist, trwy yr efengyl:
7 I'r hon y'm gwnaed i yn weinidog, yn ol
rhodd gras Duw yr hwn a roddwyd i mi, yn
ol grymmus weithrediad ei allu ef.
8 I mi, y llai nâ'r lleiaf o'r holl saint, y rhodd-
wyd y gras hwn, i efengylu ym mysg y Cen-
hedloedd anchwiliadwy olud Crist;
9 Ac i egluro i bawb beth *yw* cymdeithas y
dirgelwch, yr hwn oedd guddiedig o ddech-
reuad y byd yn Nuw, yr hwn a greodd
bob peth trwy Iesu Grist:
10 Fel y byddai yr awrhon yn hysbys i'r
tywysogaethau ac i'r awdurdodau yn y nef-
olion *leoedd*, trwy yr eglwys, fawr amryw
ddoethineb Duw,
11 Yn ol yr arfaeth dragywyddol, yr hon a
wnaeth efe yng Nghrist Iesu ein Harglwydd
ni:

12 Yn yr hwn y mae i ni hyfdra, a dyfodfa
mewn hyder, trwy ei ffydd ef.
13 O herwydd paham yr wyf yn dymuno na
lwfrhâoch oblegid fy mlinderau i drosoch, yr
hyn yw eich gogoniant chwi.
14 O herwydd hyn yr wyf yn plygu fy
ngliniau at Dad ein Harglwydd Iesu Grist,
15 O'r hwn yr enwir yr holl deulu yn y
nefoedd ac ar y ddaear,
16 Ar roddi o hono ef i chwi, yn ol cyfoeth ei
ogoniant, fod wedi ymgadarnhâu mewn nerth,
trwy ei Yspryd ef, yn y dyn oddi mewn;
17 A'r fod Crist yn trigo trwy ffydd yn eich
calonnau chwi;
18 Fel y galloch, wedi eich gwreiddio a'ch
seilio mewn cariad, amgyffred gyd â'r holl
saint, beth *yw* y lled, a'r hŷd, a'r dyfnder, a'r
uchder;
19 A gwybod cariad Crist, yr hwn sydd
uwch law gwybodaeth, fel y'ch cyflawner â
holl gyflawnder Duw.
20 Ond i'r hwn a ddichon wneuthur yn dra
rhagorol, y tu hwnt i bob peth yr ydym ni
yn eu dymuno, neu yn eu meddwl, yn ol y
nerth sydd yn gweithredu ynom ni,
21 Iddo ef *y byddo* y gogoniant yn yr eglwys
trwy Grist Iesu, dros yr holl genhedlaethau,
hyd yn oes oesoedd. Amen.

PENNOD IV.

1 *Y mae yn eu hannog hwynt i undeb; 7 ac yn dangos bod Duw yn rhoddi amryw* 11 *ddoniau i ddynion, er mwyn* 13 *adeiladaeth ei eglwys, a'i* 16 *chynnydd yng Nghrist.* 18 *Y mae efe yn eu galw hwynt oddi wrth ammhurdeb y cenhedloedd,* 24 *i wisgo y dyn newydd;* 25 *ac i fwrw ymaith gelwydd,* 29 *ac ymadrodd llygredig.*

DEISYF gan hynny arnoch yr wyf fi, y
carcharor yn yr Arglwydd, ar rodio o
honoch yn addas i'r alwedigaeth y'ch galwyd
iddi,
2 Gyd â phob gostyngeiddrwydd ac add-
fwynder, ynghyd â hir-ymaros, gan oddef
eich gilydd mewn cariad;
3 Gan fod yn ddyfal i gadw undeb yr Ys-
pryd y'nghwlwm tangnefedd.
4 Un corph *sydd,* ac un Yspryd, megis ag y'ch
galwyd yn un gobaith eich galwedigaeth;
5 Un Arglwydd, un ffydd, un bedydd,
6 Un Duw a Thad oll, yr hwn *sydd* goruwch
oll, a thrwy oll, ac ynoch oll.
7 Eithr i bob un o honom y rhoed gras, yn
ol mesur dawn Crist.
8 O herwydd paham y mae efe yn dywedyd,
Pan ddyrchafodd i'r uchelder, efe a gaethi-
wodd gaethiwed, ac a roddes roddion i ddyn-
ion.
9 (Eithr efe a ddyrchafodd, beth yw ond
darfod iddo hefyd ddisgyn yn gyntaf i barth-
au isaf y ddaear?
10 Yr hwn a ddisgynodd, yw yr hwn hefyd
a esgynodd goruwch yr holl nefoedd, fel y
cyflawnai bob peth)
11 Ac efe a roddes rai yn apostolion, a rhai
yn brophwydi, a rhai yn efengylwyr, a rhai
yn fugeiliaid ac yn athrawon;
12 I berffeithio y saint, i waith y weinidog-
aeth, i adeilad corph Crist:
13 Hyd oni ymgyfarfyddom oll yn undeb
ffydd, a gwybodaeth Mab Duw, yn wr per-
ffaith, at fesur oedran cyflawnder Crist:
14 Fel na byddom mwyach yn blantos yn
bwhwmman, ac yn ein cylch-arwain â phob
awel dysgeidiaeth, trwy hocced dynion, trwy
gyfrwysdra i gynllwyn i dwyllo:
15 Eithr, gan fod yn gywir mewn cariad,
cynnyddu o honom iddo ef ym mhob peth,
yr hwn yw y pen, *sef* Crist:
16 O'r hwn y mae yr holl gorph wedi ei gyd-
ymgynnull a'i gyd-gyssylltu, trwy bob cym-
mal cynhaliaeth, yn ol y nerthol weithrediad
ym mesur pob rhan, yn gwneuthur cynnydd
y corph, i'w adeiladu ei hun mewn cariad.
17 Hyn gan hynny yr wyf yn ei ddywedyd,
ac yn ei dystiolaethu yn yr Arglwydd, na
rodioch chwi mwyach fel y mae y Cenhedl-
oedd eraill yn rhodio, yn oferedd eu meddwl;
18 Wedi tywyllu *eu* deall, wedi ymddieithrio
oddi wrth fuchedd Dduw, trwy yr anwybod-
aeth sydd ynddynt, trwy ddallineb eu calon:
19 Y rhai wedi diddarbodi, a ymroisant i
drythyllwch, i wneuthur pob aflendid yn un
chwant.
20 Eithr chwychwi nid felly y dysgasoch
Grist;
21 Os bu i chwi ei glywed ef, ac os dysgwyd
chwi ynddo, megis y mae y gwirionedd yn yr
Iesu:
22 Dodi o honoch heibio, o ran yr ymar-
weddiad cyntaf, yr hen ddyn, yr hwn sydd
lygredig yn ol y chwantau twyllodrus;
23 Ac ymadnewyddu yn yspryd eich medd-
wl;
24 A gwisgo y dyn newydd, yr hwn yn ol
Duw a grewyd mewn cyfiawnder a gwir
sancteiddrwydd.
25 O herwydd paham, gan fwrw ymaith
gelwydd, dywedwch y gwir bob un wrth ei
gymmydog: oblegid aelodau ydym i'n gilydd.
26 Digiwch, ac na phechwch: na fachluded
yr haul ar eich digofaint chwi:
27 Ac na roddwch le i ddiafol.
28 Yr hwn a ladrattâodd, na ladratted mwy-
ach: eithr yn hytrach cymmered boen, gan
weithio â'i ddwylaw yr hyn sydd dda; fel y
byddo ganddo beth i'w gyfrannu i'r hwn y
mae angen arno.
29 Na ddeued un ymadrodd llygredig allan
o'ch genau chwi, ond y cyfryw un ag a fyddo
da i adeiladu yn fuddiol, fel y paro ras i'r
gwrandawyr.
30 Ac na thristêwch Lân Yspryd Duw, trwy
yr hwn y'ch seliwyd hyd ddydd prynedig-
aeth.
31 Tynner ymaith oddi wrthych bob chwerw-
edd, a llid, a dig, a llefain, a chabledd, gyd â
phob drygioni.
32 A byddwch gymmwynasgar i'ch gilydd,
yn dosturiol, yn maddeu i'ch gilydd, megis y
maddeuodd Duw er mwyn Crist i chwithau.

PENNOD V.

2 *Ar ol cynghorion cyffredinol i garu eu gilydd,* 3 *ac i ochelyd godineb,* 4 *a phob aflendid,* 7 *ac i beidio a chyttal â'r annuwiol,* 15 *ac i rodio yn ddiesgeulus,* 18 *ac i fod yn llawn o'r Yspryd;* 22 *y mae efe yn dyfod at ddyledion gwahanredol: pa fodd y dylai gwragedd ufuddhâu i'w gwŷr,* 25 *a gwŷr garu eu gwragedd,* 32 *megis y mae Crist yn caru ei eglwys.*

BYDDWCH gan hynny ddilynwyr Duw,
fel plant anwyl;
2 A rhodiwch mewn cariad, megis y carodd
Crist ninnau, ac a'i rhoddodd ei hun drosom
ni, yn offrwm ac yn aberth i Dduw o arogl
peraidd.
3 Eithr godineb, a phob aflendid, neu gyb-
ydd-dra, na enwer chwaith yn eich plith,
megis y gweddai i saint;
4 Na serthedd, nac ymadrodd ffol, na choeg
ddigrifwch, pethau nid ydynt weddus: eithr
yn hytrach rhoddi diolch.
5 Canys yr ydych chwi yn gwybod hyn, am
bob puttein-wr, neu aflan, neu gybydd yr
hwn sydd ddelw-addolwr, nad oes iddynt
etifeddiaeth yn nheyrnas Crist, a Duw

6 Na thwylled neb chwi â geiriau ofer:
canys oblegid y pethau hyn y mae digofaint
Duw yn dyfod ar blant yr anufudd-dod.
7 Na fyddwch gan hynny gyfrannogion â
hwynt.
8 Canys yr oeddych chwi gynt yn dywyll-
wch, ond yr awrhon goleuni *ydych* yn yr
Arglwydd: rhodiwch fel plant y goleuni;
9 (Canys ffrwyth yr Yspryd *sydd* ym mhob
daioni, a chyfiawnder, a gwirionedd)
10 Gan brofi beth sydd gymmeradwy gan yr
Arglwydd.
11 Ac na fydded i chwi gyd-gyfeillach â
gweithredoedd anffrwythlawn y tywyllwch,
eithr yn hytrach argyhoeddwch hwynt.
12 Canys brwnt yw adrodd y pethau a wneir
ganddynt hwy yn ddirgel.
13 Eithr pob peth, wedi yr argyhoedder, a
eglurir gan y goleuni: canys beth bynnag
sydd yn egluro, goleuni yw.
14 O herwydd paham y mae efe yn dywedyd,
Deffro di yr hwn wyt yn cysgu, a chyfod oddi
wrth y meirw; a Christ a oleua i ti.
15 Gwelwch gan hynny pa fodd y rhodioch
yn ddiesgeulus, nid fel annoethion, ond fel
doethion:
16 Gan brynu yr amser, oblegid y dyddiau
sydd ddrwg.
17 Am hynny na fyddwch annoethion, eithr
yn deall beth *yw* ewyllys yr Arglwydd.
18 Ac na feddwer chwi gan win, yn yr hyn
y mae gormodedd; eithr llanwer chwi â'r
Yspryd;
19 Gan lefaru wrth eich gilydd mewn psalm-
au, a hymnau, ac odlau ysprydol; gan ganu
a phyngcio yn eich calon i'r Arglwydd;
20 Gan ddiolch yn wastad i Dduw a'r Tad am
bob peth, yn enw ein Harglwydd Iesu Grist;
21 Gan ymddarostwng i'ch gilydd yn ofn
Duw.
22 Y gwragedd, ymostyngwch i'ch gwŷr
priod, megis i'r Arglwydd.
23 Oblegid y gwr yw pen y wraig, megis ag
y mae Crist yn ben i'r eglwys: ac efe yw
Iachawdwr y corph.
24 Ond fel y mae yr eglwys yn ddarostyng-
edig i Grist, felly hefyd *bydded* y gwragedd
i'w gwŷr priod ym mhob peth.
25 Y gwŷr, carwch eich gwragedd, megis ag
y carodd Crist yr eglwys, ac a'i rhoddes ei hun
drosti;
26 Fel y sancteiddiai efe hi, a'i glanhâu â'r
olchfa ddwfr, trwy y gair;
27 Fel y gosodai efe hi yn ogoneddus iddo
ei hun, yn eglwys heb arni na brycheuyn na
chrychni, na dim o'r cyfryw; ond fel y byddai
yn sanctaidd ac yn ddifeius.
28 Felly y dylai y gwŷr garu eu gwragedd
megis eu cyrph eu hunain. Yr hwn a garo
ei wraig, sydd yn ei garu ei hun.
29 Canys ni chasaodd neb erioed ei gnawd
ei hun; eithr ei fagu a'i feithrin y mae, megis
ag *y mae* yr Arglwydd am yr eglwys:
30 Oblegid aelodau ydym o'i gorph ef, o'i
gnawd ef, ac o'i esgyrn ef.
31 Am hynny y gâd dyn ei dad a'i fam, ac y
glŷn wrth ei wraig, a hwy a fyddant ill dau
yn un cnawd.
32 Y dirgelwch hwn sydd fawr: eithr am
Grist ac *am* yr eglwys yr wyf fi yn dywedyd.
33 Ond chwithau hefyd cymmain un, felly
cared pob un o honoch ei wraig, fal ef ei
hunan; a'r wraig *edrycheed* ar iddi berchi *ei*
gwr.

PENNOD VI.

1 *Dyledswydd plant tu ag at eu rhieni*, 5 *a
gweision tu ag at eu harglwyddi.* 10 *Mai
milwriaeth yw ein bywyd ni*, 12 *nid yn unig
yn erbyn cig a gwaed, eithr hefyd yn erbyn
gelynion ysprydol.* 13 *Cyflawn arfogaeth
Cristion*, 18 *a'r modd yr arferir.* 21 *Canmol
Tychicus.*

Y PLANT, ufuddhêwch i'ch rhieni yn yr
Arglwydd: canys hyn sydd gyfiawn.
2 Anrhydedda dy dad a'th fam (yr hwn yw
y gorchymyn cyntaf mewn addewid)
3 Fel y byddo yn dda i ti, ac fel y byddech
hir-hoedlog ar y ddaear.
4 A chwithau dadau, na yrrwch eich plant i
ddigio; ond maethwch hwynt yn addysg ac
athrawiaeth yr Arglwydd.
5 Y gweision, ufuddhêwch i'r *rhai sydd* ar-
glwyddi *i chwi* yn ol y cnawd, gyd âg ofn a
dychryn, yn symlrwydd eich calon, megis i
Grist;
6 Nid â golwg-wasanaeth, fel boddlonwyr
dynion, ond fel gweision Crist, yn gwneuthur
ewyllys Duw o'r galon;
7 Trwy ewyllys da yn gwneuthur gwasan-
aeth, megis i'r Arglwydd, ac nid i ddynion:
8 Gan wybod mai pa ddaioni bynnag a
wnelo pob un, hynny a dderbyn *efe* gan yr
Arglwydd, pa un bynnag ai caeth ai rhydd
fyddo.
9 A chwithau feistriaid, gwnewch yr un
pethau tu ag attynt hwy, gan roddi bygwth
heibio: gan wybod fod eich Arglwydd chwi
a hwythau yn y nefoedd; ac nid oes derbyn
wyneb gyd âg ef.
10 Heblaw hyn, fy mrodyr, ymnerthwch yn
yr Arglwydd, ac yng nghadernid ei allu ef.
11 Gwisgwch holl arfogaeth Duw, fel y gall-
och sefyll yn erbyn cynllwynion diafol.
12 Oblegid nid yw ein hymdrech ni yn
erbyn gwaed a chnawd, ond yn erbyn tywysog-
aethau, yn erbyn awdurdodau, yn erbyn
bydol-lywiawdwyr tywyllwch y byd hwn, yn
erbyn drygau ysprydol yn y nefolion *leoedd.*
13 Am hynny cymmerwch attoch holl arfog-
aeth Duw, fel y galloch wrth-sefyll yn y dydd
drwg; ac wedi gorphen pob peth, sefyll.
14 Sefwch gan hynny, wedi amgylch-wreg-
ysu eich lwynau â gwirionedd, a gwisgo
dwyfronneg cyfiawnder;
15 A gwisgo am eich traed esgidiau parot-
toad efengyl tangnefedd:
16 Uwch law pob dim, wedi cymmeryd tar-
ian y ffydd, â'r hon y gellwch ddiffoddi holl
biccellau tanllyd y fall.
17 Cymmerwch hefyd helm yr iachawdwr-
iaeth, a chleddyf yr Yspryd, yr hwn yw gair
Duw:
18 Gan weddïo bob amser â phob rhyw
weddi a deisyfiad yn yr Yspryd, a bod yn
wyliadwrus at hyn yma, trwy bob dyfal-barâ,
a deisyfiad dros yr holl saint;
19 A throsof finnau, fel y rhodder i mi ym-
adrodd, trwy agoryd fy ngenau yn hŷf, i hys-
bysu dirgelwch yr efengyl:
20 Dros yr hon yr wyf yn gennad mewn
cadwyn: fel y traethwyf yn hŷf am dani, fel
y perthyn i mi draethu.
21 Ond fel y gwypoch chwithau hefyd fy
helynt, beth yr wyf yn ei wneuthur, Tychicus,
y brawd anwyl, a'r gweinidog ffyddlawn yn
yr Arglwydd, a hysbysa i chwi bob peth:
22 Yr hwn a anfonais attoch er mwyn hyn
yma; fel y caech wybod ein helynt ni, ac fel
y diddanai efe eich calonnau chwi.
23 Tangnefedd i'r brodyr, a chariad gyd â
ffydd oddi wrth Dduw Dad, a'r Arglwydd
Iesu Grist.
24 Gras *fyddo* gyd â phawb sydd yn caru ein
Harglwydd Iesu Grist mewn purdeb. Amen.
¶ At yr Ephesiaid yr ysgrifenwyd o Rufain,
gyd â Tychicus.

EPISTOL PAUL YR APOSTOL AT Y
PHILIPPIAID.

PENNOD I.

1 *Y mae efe yn tystiolaethu ei ddiolchgarwch i
Dduw, a'i serch tu ag attynt hwythau, am
ffrwythau eu ffydd hwynt, a'u cymdeithas yn
ei ddioddefiadau ef:* 9 *gan weddïo beunydd,
ar iddynt gynnyddu mewn gras.* 12 *Y mae
efe yn dangos pa ddaioni a ddaeth i ffydd
Crist trwy ei flinderau ef yn Rhufain;* 21 *ac
mor barod ydyw efe i ogoneddu Crist, pa un
bynnag ai trwy fywyd, ai trwy farwolaeth:*
27 *gan eu hannog hwy i undeb,* 28 *ac i fod
yn gryfion mewn erlid.*

PAUL a Thimothëus, gweision Iesu Grist, at yr holl saint yng Nghrist Iesu y rhai sydd yn Philippi, gyd â'r esgobion a'r diaconiaid:

2 Gras i chwi, a thangnefedd, oddi wrth Dduw ein Tad ni, a'r Arglwydd Iesu Grist.

3 I'm Duw yr ydwyf yn diolch, ym mhob coffa am danoch,

4 Bob amser ym mhob deisyfiad o'r eiddof drosoch chwi oll, gan wneuthur fy neisyfiad gyd â llawenydd,

5 Oblegid eich cymdeithas chwi yn yr efengyl, o'r dydd cyntaf hyd yr awrhon;

6 Gan fod yn hyderus yn hyn, y bydd i'r hwn a ddechreuodd ynoch waith da, *ei* orphen hyd ddydd Iesu Grist:

7 Megis y mae yn iawn i mi synied hyn am danoch oll, am eich bod gennyf yn fy nghalon, yn gymmaint a'ch bod chwi oll, yn gystal yn fy rhwymau, ag yn fy ymddiffyn a chadarnhâd yr efengyl, yn gyfrannogion â mi o ras.

8 Canys Duw sydd dyst i mi, mor hiraethus wyf am danoch oll yn ymysgaroedd Iesu Grist.

9 A hyn yr wyf yn ei weddïo, ar amlhâu o'ch cariad chwi etto fwyfwy mewn gwybodaeth, a phob synwyr;

10 Fel y profoch y pethau sydd â gwahaniaeth rhyngddynt; fel y byddoch bur a didramgwydd hyd ddydd Crist;

11 Wedi eich cyflawni â ffrwythau cyfiawnder, y rhai sydd trwy Iesu Grist, er gogoniant a moliant i Dduw.

12 Ac mi a ewyllysiwn i chwi wybod, frodyr, am y pethau *a ddigwyddodd* i mi, ddyfod o honynt yn hytrach er llwyddiant i'r efengyl;

13 Yn gymmaint a bod fy rhwymau i yng Nghrist yn eglur yn yr holl lys, ac ym mhob *lle* arall;

14 Ac i lawer o'r brodyr yn yr Arglwydd fyned yn hyderus wrth fy rhwymau i, a bod yn hyfach o lawer i draethu y gair yn ddïofn.

15 Y mae rhai yn wir yn pregethu Crist trwy genfigen ac ymryson; a rhai hefyd o ewyllys da.

16 Y naill sydd yn pregethu Crist o gynnen, nid yn bur, gan feddwl dwyn mwy o flinder i'm rhwymau i:

17 A'r lleill o gariad, gan wybod mai er ymddiffyn yr efengyl y'm gosodwyd.

18 Beth er hynny? etto ym mhob modd, pa un bynnag ai mewn rhith, ai mewn gwirionedd, yr ydys yn pregethu Crist: ac yn hyn yr ydwyf fi yn llawen, Ie, a llawen fyddaf.

19 Canys mi a wn y digwydd hyn i mi er iachawdwriaeth, trwy eich gweddi chwi, a chynnorthwy Yspryd Iesu Grist,

20 Yn ol fy awydd-fryd a'm gobaith, na'm gwaradwyddir mewn dim, eithr mewn pob hyder, fel bob amser, *felly* yr awrhon hefyd, y mawrygir Crist yn fy nghorph i, pa un bynnag ai trwy fywyd, ai trwy farwolaeth.

21 Canys byw i mi *yw* Crist, a marw *sydd* elw.

22 Ac os byw fyddaf yn y cnawd, hyn *yw* ffrwyth fy llafur: a pha beth a ddewisaf, nis gwn.

23 Canys y mae yn gyfyng arnaf o'r ddeutu; gan fod gennyf chwant i'm dattod, ac i fod gyd â Christ: canys llawer iawn gwell *ydyw*.

24 Eithr aros yn y cnawd *sydd* fwy angenrheidiol o'ch plegid chwi.

25 A chennyf yr hyder hwn, yr wyf yn gwybod yr arhosaf ac y cyd-drigaf gyd â chwi oll, er cynnydd i chwi, a llawenydd y ffydd.

26 Fel y byddo eich gorfoledd chwi yn helaethach yng Nghrist Iesu o'm plegid i, trwy fy nyfodiad i drachefn attoch.

27 Yn unig ymddygwch yn addas i efengyl Crist; fel pa un bynnag *a wnelwyf* ai dyfod a'ch gweled chwi, ai bod yn absennol, y clywyf oddi wrth eich helynt chwi, eich bod yn sefyll yn un yspryd, âg un enaid, gan gydymdrech gyd â ffydd yr efengyl;

28 Ac heb eich dychrynnu mewn un dim gan eich gwrthwynebwyr: yr hyn iddynt hwy yn wir sydd arwydd sicr o golledigaeth, ond i chwi o iachawdwriaeth, a hynny gan Dduw.

29 Canys i chwi y rhoddwyd, *bod i chwi*, er Crist, nid yn unig gredu ynddo ef, ond hefyd ddïoddef erddo ef;

30 Gan fod i chwi yr un ymdrin ag a welsoch ynof fi, ac yr awrhon a glywch *ei fod* ynof fi.

PENNOD II.

1 *Y mae efe yn eu hannog hwynt i undeb, ac i
bob gostyngeiddrwydd meddwl, trwy siampl
ufudd-dod a dyrchafiad Crist;* 12 *ac i fyned
rhagddynt yn ofalus yn ffordd iachawdwriaeth,
fel y byddont megis yn oleuadau i'r byd
annuwiol,* 16 *ac yn ddiddanwch iddo yntau,
eu hapostol hwynt, yr hwn sydd bellach barod
i'w offrymmu i Dduw.* 19 *Y mae efe yn
gobeithio danfon Timothëus attynt, yr hwn
y mae efe yn ganmol yn fawr;* 25 *ac felly
Epaphroditus, yr hwn y mae efe ar fedr ei
ddanfon attynt yn ddiattreg.*

OD *oes* gan hynny ddim diddanwch yng Nghrist, od oes dim cysur cariad, od oes dim cymdeithas yr Yspryd, od oes dim ymysgaroedd a thosturiaethau;

2 Cyflawnwch fy llawenydd, fel y byddoch yn meddwl yr un peth, a'r un cariad gennych, yn gyttûn, yn synied yr un peth.

3 Na *wneler* dim trwy gynnen neu wagogoniant, eithr mewn gostyngeiddrwydd, gan dybied eich gilydd yn well nâ chwi eich hunain.

4 Nac edrychwch bob un ar yr eiddoch eich hunain, eithr pob un ar yr eiddo eraill hefyd.

5 Canys bydded ynoch y meddwl yma, yr hwn *oedd* hefyd yng Nghrist Iesu:

6 Yr hwn, ac efe yn ffurf Duw, ni thybiodd yn drais fod yn ogyfuwch â Duw;

7 Eithr efe a'i dibrisiodd ei hun, gan gymmeryd arno agwedd gwas, ac a wnaed mewn cyffelybiaeth dynion:

8 A'i gael mewn dull fel dyn, efe a'i darostyngodd ei hun, gan fod yn ufudd hyd angau, ie, angau y groes.
9 O herwydd paham, Duw a'i tra-dyrchafodd yntau, ac a roddes iddo enw yr hwn *sydd* goruwch pob enw;
10 Fel yn enw Iesu y plygai pob glin, o'r nefolion, a'r daearolion, a than-ddaearolion *bethau;*
11 Ac y cyffesai pob tafod *fod* Iesu Grist yn Arglwydd, er gogoniant Duw Dad.
12 Am hynny, fy anwylyd, megis bob amser yr ufuddhasoch, nid fel yn fy ngŵydd yn unig, eithr yr awrhon yn fwy o lawer yn fy absen, gweithiwch allan eich iachawdwriaeth eich hunain trwy ofn a dychryn.
13 Canys Duw yw yr hwn sydd yn gweithio ynoch ewyllysio a gweithredu o'i ewyllys da *ef.*
14 Gwnewch bob dim heb rwgnach, ac ymddadleu;
15 Fel y byddoch ddïargyhoedd, a diniwed, yn blant difeius i Dduw, y'nghanol cenhedlaeth ddrygionus a throfaus, ym mhlith y rhai yr ydych yn disgleirio megis goleuadau yn y byd,
16 Yn cynnal gair y bywyd; er gorfoledd i mi yn nydd Crist, na redais yn ofer, ac na chymmerais boen yn ofer.
17 Ië, a phe y'm hoffrymmid ar aberth a gwasanaeth eich ffydd, llawenhâu yr wyf, a chyd-lawenhâu â chwi oll.
18 Oblegid yr un *peth* hefyd byddwch chwithau lawen, a chyd-lawenhêwch â minnau.
19 Ac yr wyf yn gobeithio yn yr Arglwydd Iesu, anfon Timothëus ar fyrder attoch, fel y'm cysurer innau hefyd, wedi i mi wybod eich helynt chwi.
20 Canys nid oes gennyf neb o gyffelyb feddwl, yr hwn a wir-ofala am y pethau a berthyn i chwi.
21 Canys pawb sydd yn ceisio yr eiddynt eu hunain, nid yr eiddo Crist Iesu.
22 Eithr y prawf o hono ef chwi a'i gwyddoch, mai fel plentyn gyd â thad, y gwasanaethodd efe gyd â myfi yn yr efengyl.
23 Hwn gan hynny yr ydwyf yn gobeithio ei ddanfon, cyn gynted ag y gwelwyf yr hyn a fydd i mi.
24 Ac y mae gennyf hyder yn yr Arglwydd y deuaf finnau hefyd ar fyrder attoch.
25 Eithr mi a dybiais yn anghenrheidiol ddanfon attoch Epaphroditus, fy mrawd, a'm cyd-weithiwr, a'm cyd-filwr, ond eich cennad chwi, a gweinidog i'm cyfreidiau innau.
26 Canys yr oedd efe yn hiraethu am danoch oll, ac yn athrist iawn, oblegid i chwi glywed ei fod ef yn glaf.
27 Canys yn wir efe a fu glaf yn agos i angau: ond Duw a drugarhâodd wrtho ef; ac nid wrtho ef yn unig, ond wrthyf finnau hefyd, rhag cael o honof dristwch ar dristwch.
28 Yn fwy diwyd gan hynny yr anfonais i ef, fel gwedi i chwi ei weled ef drachefn, y byddech chwi lawen, ac y byddwn innau yn llai fy nhristwch.
29 Derbyniwch ef gan hynny yn yr Arglwydd gyd â phob llawenydd; a'r cyfryw rai gwnewch gyfrif o honynt:
30 Canys oblegid gwaith Crist y bu efe yn agos i angau, ac y bu diddarbod am ei einioes, fel y cyflawnai efe eich diffyg chwi o'ch gwasanaeth tu ag attaf fi.

PENNOD III.

1 *Y mae efe yn eu rhybuddio hwy i ochelyd gau-athrawon yr enwaediad; ac, 4 yn dangos fod iddo ef fwy o achos nag iddynt hwy, i hyderu y'nghyfiawnder y ddeddf: 7 yr hyn, er hynny, y mae efe yn ei gyfrif yn dom ac yn golled, er mwyn ynnill Crist, a'i gyfiawnder ef; 12 gan gydnabod ei ammherffeithrwydd ei hun yn hyn. 15 Y mae efe yn eu hannog hwy i fod o'r meddwl hwn, 17 ac i'w ddynwared ef; 18 ac i ochelyd ffyrdd Cristianogion cnawdol.*

WEITHIAN, fy mrodyr, byddwch lawen yn yr Arglwydd. Ysgrifenu yr un pethau attoch, gennyf fi yn wir nid *yw* flin, ac i chwithau *y mae* yn ddïogel.
2 Gochelwch gŵn, gochelwch ddrwg-weithwyr, gochelwch y cyd-doriad.
3 Canys yr enwaediad ydym ni, y rhai ydym yn gwasanaethu Duw yn yr yspryd, ac yn gorfoleddu yng Nghrist Iesu, ac nid yn ymddiried yn y cnawd:
4 *Ac* er bod gennyf *achos i* ymddiried, ie, yn y cnawd. Os yw neb arall yn tybied *y gall* ymddiried yn y cnawd, myfi yn fwy:
5 Wedi enwaedu arnaf yr wythfed dydd, o genedl Israel, *o* lwyth Benjamin, yn Hebrëwr o'r Hebreaid; yn ol y ddeddf, yn Pharisead;
6 Yn ol zêl, yn erlid yr eglwys; yn ol y cyfiawnder sydd yn y ddeddf, yn ddïargyhoedd.
7 Eithr y pethau oedd elw i mi, y rhai hynny a gyfrifais i yn golled er mwyn Crist.
8 Ië, yn ddïammeu, yr wyf hefyd yn cyfrif pob peth yn golled, o herwydd ardderchowgrwydd gwybodaeth Crist Iesu fy Arglwydd: er mwyn yr hwn y'm colledwyd ym mhob peth, ac yr wyf yn eu cyfrif yn dom, fel yr ynnillwyf Grist,
9 Ac y'm cair ynddo ef heb fy nghyfiawnder fy hun, yr hwn *sydd* o'r gyfraith, ond yr hwn sydd trwy ffydd Crist, *sef* y cyfiawnder sydd o Dduw trwy ffydd:
10 Fel yr adnabyddwyf ef, a grym ei adgyfodiad ef, a chymdeithas ei ddïoddefiadau ef, gan fod wedi fy nghyd-ffurfio â'i farwolaeth ef;
11 Os mewn un modd y gallwn gyrhaeddyd adgyfodiad y meirw:
12 Nid fel pe bawn wedi ei gyrhaeddyd eisoes, neu fod eisoes wedi fy mherffeithio; eithr dilyn yr wyf, fel y gallwyf ymaflyd *yn y peth* hwn hefyd yr ymaflwyd ynof gan Grist Iesu.
13 Y brodyr, nid wyf fi yn bwrw ddarfod i mi gael gafael: ond un peth, gan anghofio y pethau sydd o'r tu cefn, ac ymestyn at y pethau o'r tu blaen,
14 Yr ydwyf yn cyrchu at y nôd, am gamp uchel alwedigaeth Duw yng Nghrist Iesu.
15 Cynnifer gan hynny ag ydym berffaith, syniwn hyn: ac os ydych yn synied dim yn amgenach, hyn hefyd a ddatguddia Duw i chwi.
16 Er hynny, y peth y daethom atto, cerddwn wrth yr un rheol, syniwn yr un peth.
17 Byddwch ddilynwyr i mi, frodyr, ac edrychwch ar y rhai sydd yn rhodio felly, megis yr ydym ni yn siampl i chwi.
18 (Canys y mae llawer yn rhodio, am y rhai y dywedais i chwi yn fynych, ac yr ydwyf yr awrhon hefyd dan wylo yn dywedyd, *mai* gelynion croes Crist *ydynt;*
19 Diwedd y rhai *yw* distryw, duw y rhai *yw eu* bol, a'u gogoniant yn eu cywilydd, y rhai sydd yn synied pethau daearol.)
20 Canys ein hymarweddiad ni sydd yn y nefoedd; o'r lle hefyd yr ydym yn disgwyl yr Iachawdwr, yr Arglwydd Iesu Grist:
21 Yr hwn a gyfnewidia ein corph gwael ni, fel y gwneler ni yr un ffurf â'i gorph gogoneddus ef, yn ol y nerthol weithrediad trwy yr hwn y dichon efe, ie, ddarostwng pob peth iddo ei hun.

PENNOD IV.

1 *Ar ol rhybuddion neillduol,* 4 *y mae efe yn
myned rhagddo at gynghorion cyffredinol;* 10
*ac yn dangos pa fodd y llawenychodd efe wrth
eu haelioni hwy tu ag atto ef, pan oedd yng
ngharchar; nid yn gymmaint am iddynt
borthi ei anghenion ef, ag am y gras Duw
oedd ynddynt hwy:* 19 *ac felly y mae efe yn
diweddu, gan weddïo, a'u hannerch hwy.*

AM hynny, fy mrodyr anwyl a hoff, fy
llawenydd a'm coron, felly sefwch yn yr
Arglwydd, anwylyd.
2 Yr ydwyf yn attolwg i Euodias, ac yn
attolwg i Syntyche, synied yr un peth yn yr
Arglwydd.
3 Ac yr ydwyf yn dymuno arnat tithau, fy
ngwir gymmar, cymmorth y gwragedd hynny
y rhai yn yr efengyl a gyd-lafuriasant â mi,
ynghyd â Chlement hefyd, a'm cyd-weithwyr
eraill, y rhai *y mae* eu henwau yn llyfr y
bywyd.
4 Llawenhêwch yn yr Arglwydd yn wast-
adol: *a* thrachefn meddaf, Llawenhêwch.
5 Bydded eich arafwch yn hysbys i bob dyn.
Y mae yr Arglwydd yn agos.
6 Na ofelwch am ddim: eithr ym mhob peth
mewn gweddi ac ymbil gyd â diolchgarwch,
gwneler eich deisyfiadau chwi yn hysbys ger
bron Duw.
7 A thangnefedd Duw, yr hwn sydd uwch
law pob deall, a geidw eich calonnau a'ch
meddyliau yng Nghrist Iesu.
8 Yn ddiweddaf, frodyr, pa bethau bynnag
sydd wir, pa bethau bynnag *sydd* onest, pa
bethau bynnag *sydd* gyfiawn, pa bethau byn-
nag *sydd* bur, pa bethau bynnag *sydd* hawdd-
gar, pa bethau bynnag *sydd* ganmoladwy, od
oes un rhinwedd, ac od *oes* dim clod, meddyl-
iwch am y pethau hyn.
9 Y rhai a ddysgasoch ac a dderbyniasoch,
ac a glywsoch, ac a welsoch ynof fi, y pethau
hyn gwnewch: a Duw yr heddwch a fydd gyd
â chwi.
10 Mi a lawenychais hefyd yn yr Arglwydd
yn fawr, oblegid i'ch gofal chwi am danaf fi
yr awrhon o'r diwedd adnewyddu; yn yr hyn
y buoch ofalus hefyd, ond eisieu amser cyf-
addas oedd arnoch.
11 Nid am fy mod yn dywedyd o herwydd
eisieu: canys myfi a ddysgais ym mha gyflwr
bynnag y byddwyf, fod yn foddlawn *iddo.*
12 *Ac* mi a fedraf ymostwng, ac a fedraf
ymhelaethu: ym mhob lle ac ym mhob peth
y'm haddysgwyd, i fod yn llawn ac i fod yn
newynog, i fod mewn helaethrwydd ac i fod
mewn prinder.
13 Yr wyf yn gallu pob peth trwy Grist yr
hwn sydd yn fy nerthu i.
14 Er hynny, da y gwnaethoch gyd-gyfrannu
â'm gorthrymder i.
15 A chwithau, Philippiaid, hefyd, a wydd-
och yn nechreuad yr efengyl, pan aethum i
ymaith o Macedonia, na chyfrannodd un
eglwys â mi o ran rhoddi a derbyn, ond
chwychwi yn unig.
16 Oblegid yn Thessalonica hefyd yr anfon-
asoch i mi unwaith ac eilwaith wrth fy ang-
henrhaid.
17 Nid o herwydd fy mod i yn ceisio rhodd:
eithr yr ydwyf yn ceisio ffrwyth yn amlhâu
erbyn eich cyfrif chwi.
18 Ond y mae gennyf bob peth, ac y mae
gennyf helaethrwydd: mi a gyflawnwyd, wedi
i mi dderbyn gan Epaphroditus y pethau *a
ddaethant* oddi wrthych chwi; *sef* arogl per-
aidd, aberth cymmeradwy, boddlawn gan
Dduw.
19 A'm Duw i a gyflawna eich holl raid chwi
yn ol ei olud ef mewn gogoniant, yng Nghrist
Iesu.
20 Ond i Dduw a'n Tad ni *y byddo* gogoniant
yn oes oesoedd. Amen.
21 Anherchwch yr holl saint yng Nghrist
Iesu. Y mae y brodyr sydd gyd â mi yn eich
annerch.
22 Y mae y saint oll yn eich annerch chwi,
ac yn bennaf y rhai sydd o deulu Cesar.
23 Gras ein Harglwydd Iesu Grist *fyddo* gyd
â chwi oll. Amen.

¶ At y Philippiaid yr ysgrifenwyd o Rufain,
gyd âg Epaphroditus.

EPISTOL PAUL YR APOSTOL AT Y
COLOSSIAID.

PENNOD I.

1 *Ar ol cyfarch iddynt, y mae Paul yn diolch i
Dduw am eu ffydd hwy;* 7 *ac yn cadarnhâu
dysgeidiaeth Epaphras;* 9 *ac yn gweddïo ym
mhellach ar iddynt gynnyddu mewn gras:* 14
yn portreiadu y gwir Grist; 21 *ac yn eu han-
nog hwy i dderbyn Iesu Grist; ac yn canmol
ei weinidogaeth ei hun.*

PAUL, apostol Iesu Grist trwy ewyllys
Duw, a Thimothêus *ein* brawd,
2 At y saint a'r ffyddlawn frodyr yng
Nghrist y rhai sydd yn Colossa. Gras i chwi,
a thangnefedd, oddi wrth Dduw ein Tad, a'r
Arglwydd Iesu Grist.
3 Yr ydym yn diolch i Dduw a Thad ein
Harglwydd Iesu Grist, gan weddïo drosoch
chwi yn wastadol;
4 Er pan glywsom am eich ffydd yng Nghrist
Iesu, ac am y cariad *sydd gennych* tu ag at yr
holl saint;
5 Er mwyn y gobaith a roddwyd i gadw i
chwi yn y nefoedd, am yr hon y clywsoch o'r
blaen y'ngair gwirionedd yr efengyl;
6 Yr hon sydd wedi dyfod attoch chwi,
megis ag *y mae* yn yr holl fyd; ac sydd yn
dwyn ffrwyth, megis ag yn eich plith chwi-
thau, er y dydd y clywsoch, ac y gwybuoch
ras Duw mewn gwirionedd:
7 Megis ag y dysgasoch gan Epaphras ein
hanwyl gyd-was, yr hwn sydd drosoch chwi
yn ffyddlawn weinidog i Grist;
8 Yr hwn hefyd a amlygodd i ni eich cariad
chwi yn yr Yspryd.
9 O herwydd hyn ninnau hefyd, er y dydd
y clywsom, nid ydym yn peidio â gweddïo
drosoch, a deisyf eich cyflawni chwi â
gwybodaeth ei ewyllys ef ym mhob doethineb
a deall ysprydol;
10 Fel y rhodioch yn addas i'r Arglwydd i
bob rhyngu bodd, gan ddwyn ffrwyth ym
mhob gweithred dda, a chynnyddu y'ngwyb-
odaeth am Dduw;
11 Wedi eich nerthu â phob nerth yn ol ei
gadernid gogoneddus ef, i bob dïoddefgarwch
a hir ymaros gyd â llawenydd;
12 Gan ddïolch i'r Tad, yr hwn a'n gwnaeth

ni yn gymmwys i *gael* rhan o etifeddiaeth y
saint yn y goleuni.
13 Yr hwn a'n gwaredodd ni allan o feddiant
y tywyllwch, ac a'*n* symmudodd i deyrnas ei
anwyl Fab:
14 Yn yr hwn y mae i ni brynedigaeth trwy
ei waed ef, *sef* maddeuant pechodau.
15 Yr hwn yw delw y Duw anweledig, cynt-
af-anedig pob creadur:
16 Canys trwyddo ef y crewyd pob dim a'r
sydd yn y nefoedd, ac sydd ar y ddaear, yn
weledig ac yn anweledig, pa un bynnag ai
thronau, ai arglwyddiaethau, ai tywysogaeth-
au, ai meddiannau; pob dim a grewyd
trwyddo ef, ac erddo ef.
17 Ac y mae efe cyn pob peth, ac ynddo ef
y mae pob peth yn cyd-sefyll.
18 Ac efe yw pen corph yr eglwys: *efe* yr
hwn yw y dechreuad, y cyntaf-anedig oddi
wrth y meirw; fel y byddai efe yn blaenori
ym mhob peth.
19 Oblegid rhyngodd bodd *i'r Tad* drigo o
bob cyflawnder ynddo ef;
20 Ac (wedi iddo wneuthur heddwch trwy
waed ei groes ef) trwyddo ef gymmodi pob
peth âg ef ei hun, trwyddo ef, *meddaf*, pa un
bynnag ai pethau ar y ddaear, ai pethau yn y
nefoedd.
21 A chwithau, y rhai oeddych ddieithriaid,
a gelynion mewn meddwl trwy weithred-
oedd drwg, yr awrhon hefyd a gymmododd
efe,
22 Yng nghorph ei gnawd ef trwy farwol-
aeth, i'ch cyflwyno chwi yn sanctaidd, ac
yn ddifeius, ac yn ddiargyhoedd, ger ei
fron ef:
23 Os ydych yn parhâu yn y ffydd, wedi
eich seilio a'ch sicrhâu, ac heb eich symmud
oddi wrth obaith yr efengyl, yr hon a glyw-
soch, *ac* a bregethwyd ym mysg pob creadur
a'r sydd dan y nef; i'r hon y'm gwnaethpwyd
i Paul yn weinidog:
24 Yr hwn ydwyf yn awr yn llawenychu
yn fy nioddefiadau drosoch, ac yn cyflawni
yr hyn sydd yn ôl o gystuddiau Crist yn fy
nghnawd i, er mwyn ei gorph ef, yr hwn yw
yr eglwys:
25 I'r hon y'm gwnaethpwyd i yn weinidog,
yn ol goruchwyliaeth Duw, yr hon a rodd-
wyd i mi tu ag attoch chwi, i gyflawni gair
Duw;
26 *Sef* y dirgelwch oedd guddiedig er oesoedd
ac er cenhedlaethau, ond yr awrhon a eglur-
wyd i'w saint ef:
27 I'r rhai yr ewyllysiodd Duw hysbysu beth
yw golud gogoniant y dirgelwch hwn ym
mhlith y Cenhedloedd; yr hwn yw Crist
ynoch chwi, gobaith y gogoniant:
28 Yr hwn yr ydym ni yn *ei* bregethu, gan
rybuddio pob dyn, a dysgu pob dyn ym
mhob doethineb; fel y cyflwynom bob dyn
yn berffaith yng Nghrist Iesu:
29 Am yr hyn yr ydwyf hefyd yn llafurio,
gan ymdrechu yn ol ei weithrediad ef, yr hwn
sydd yn gweithio ynof fi yn nerthol.

PENNOD II.

1 *Y mae efe etto yn eu hannog hwy i fod yn
ddianwadal yng Nghrist; 8 ac i ochelyd
philosophyddiaeth, a thraddodiadau ofer,
18 ac addoli angelion, 20 a seremoniau y
gyfraith, y rhai sydd wedi terfynu yng
Nghrist.*

CANYS mi a ewyllysiwn i chwi wybod pa
faint o ymdrech sydd arnaf er eich *mwyn*
chwi, a'r rhai yn Laodicea, a chynnifer ag ni
welsant fy wyneb i yn y cnawd;
2 Fel y cysurid eu calonnau hwy, wedi eu
cyd-gyssylltu mewn cariad, ac i bob golud
sicrwydd deall, i gydnabyddiaeth dirgelwch
Duw, a'r Tad, a Christ;
3 Yn yr hwn y mae holl drysorau doethineb
a gwybodaeth yn guddiedig.
4 A hyn yr ydwyf yn ei ddywedyd, fel na
thwyllo neb chwi âg ymadrodd hygoel.
5 Canys er fy mod i yn absennol yn y
cnawd, er hynny yr ydwyf gyd â chwi yn
yr yspryd, yn llawenychu, ac yn gweled eich
trefn chwi, a chadernid eich ffydd yng
Nghrist.
6 Megis gan hynny y derbyniasoch Grist
Iesu yr Arglwydd, *felly* rhodiwch ynddo;
7 Wedi *eich* gwreiddio a'ch adeiladu ynddo
ef, a'ch cadarnhâu yn y ffydd, megis y'ch
dysgwyd, gan gynnyddu ynddi mewn diolch-
garwch.
8 Edrychwch na bo neb yn eich anrheithio
trwy philosophi, a gwag dwyll, yn ol tra-
ddodiad dynion, yn ol egwyddorion y byd,
ac nid yn ol Crist.
9 Oblegid ynddo ef y mae holl gyflawnder
y Duwdod yn preswylio yn gorphorol.
10 Ac yr ydych chwi wedi eich cyflawni
ynddo ef, yr hwn yw pen pob tywysogaeth
ac awdurdod:
11 Yn yr hwn hefyd y'ch enwaedwyd, âg
enwaediad nid o waith llaw, trwy ddiosg
corph pechodau y cnawd, yn enwaediad
Crist:
12 Wedi eich cyd-gladdu âg ef yn y bedydd,
yn yr hwn hefyd y'ch cyd-gyfodwyd trwy
ffydd gweithrediad Duw, yr hwn a'i cyfododd
ef o feirw.
13 A chwithau, pan oeddych yn feirw
mewn camweddau, a dienwaediad eich cnawd,
a gyd-fywhâodd efe gyd âg ef, gan faddeu i
chwi yr holl gamweddau,
14 Gan ddilëu ysgrifen-law yr ordeiniadau,
yr hon oedd i'n herbyn ni, yr hon oedd
y'ngwrthwyneb i ni, ac a'i cymmerodd hi
oddi ar y ffordd, gan ei hoelio wrth y
groes;
15 Gan yspeilio y tywysogaethau a'r awdur-
dodau, efe a'u harddangosodd hwy ar gyhoedd,
gan ymorfoleddu arnynt arni hi.
16 Am hynny na farned neb arnoch chwi
am fwyd neu am ddiod, neu o ran dydd
gwyl, neu newydd-loer, neu sabbathau:
17 Y rhai ydynt gysgod pethau i ddyfod,
ond y corph *sydd* o Grist.
18 Na thwylled neb chwi am eich gwobr,
wrth ei ewyllys, mewn gostyngeiddrwydd, ac
addoliad angelion, gan ruthro i bethau nis
gwelodd, wedi ymchwyddo yn ofer gan ei
feddwl cnawdol ei hun;
19 Ac heb gyfattal y Pen, o'r hwn y mae
yr holl gorph, trwy y cymmalau a'r cys-
sylltiadau, yn derbyn lluniaeth, ac wedi ei
gyd-gyssylltu, yn cynnyddu gan gynnydd
Duw.
20 Am hynny, os ydych wedi meirw gyd â
Christ oddi wrth egwyddorion y byd, paham
yr ydych, megis pettych yn byw yn y byd,
yn ymrôi i ordeiniadau;
21 (Na chyffwrdd; *ac* na archwaetha; *ac* na
theimla;
22 Y rhai ydynt oll yn llygredigaeth wrth
eu harfer) yn ol gorchymynion ac athraw-
iaethau dynion?
23 Yr hyn bethau sydd ganddynt rith doeth-
ineb mewn ewyllys-grefydd a gostyngeidd-
rwydd, a bod heb arbed y corph, nid mewn
bri i ddigoni y cnawd.

PENNOD III.

1 *Y mae efe yn dangos pa le y dylem ni geisio
Crist; 5 ac yn ein hannog i'n marwolaeth
ein hunain, 10 i ddiosg yr hen ddyn, ac i wisgo*

Crist am danom: 12 yn ein cynghori ni i gariad perffaith, a gostyngeiddrwydd, ac amryw rinweddau eraill.

AM hynny os cyd-gyfodasoch gyd â Christ, ceisiwch y pethau *sydd* uchod, lle mae Crist yn eistedd ar ddeheulaw Duw.

2 Rhoddwch eich serch ar bethau *sydd* uchod, nid ar bethau *sydd* ar y ddaear.

3 Canys meirw ydych, a'ch bywyd a guddiwyd gyd â Christ yn Nuw.

4 Pan ymddangoso Crist ein bywyd ni, yna hefyd yr ymddangoswch chwithau gyd âg ef mewn gogoniant.

5 Marwhêwch gan hynny eich aelodau y rhai sydd ar y ddaear; godineb, aflendid, gwŷn, drygchwant, a chybydd-dod, yr hon sydd eilun-addoliaeth:

6 O achos yr hyn bethau y mae digofaint Duw yn dyfod ar blant yr anufudd-dod.

7 Yn y rhai hefyd y rhodiasoch chwithau gynt, pan oeddych yn byw ynddynt.

8 Ond yr awrhon rhoddwch chwithau ymaith yr holl bethau hyn; digter, llid, drygioni, cabledd, serthedd, allan o'ch genau.

9 Na ddywedwch gelwydd wrth eich gilydd, gan ddarfod i chwi ddïosg yr hen ddyn ynghyd â'i weithredoedd;

10 A gwisgo y newydd, yr hwn a adnewyddir mewn gwybodaeth, yn ol delw yr hwn a'i creodd ef.

11 Lle nid oes na Groegwr nac Iuddew, enwaediad na dïenwaediad, Barbariad *na* Scythiad, caeth *na* rhydd: ond Crist *sydd* bob peth, ac ym mhob peth.

12 Am hynny (megis etholedigion Duw, sanctaidd ac anwyl) gwisgwch am danoch ymysgaroedd trugareddau, cymmwynasgarwch, gostyngeiddrwydd, addfwynder, ymaros;

13 Gan gyd-ddwyn â'ch gilydd, a maddeu i'ch gilydd, os bydd gan neb gweryl yn erbyn neb: megis ag y maddeuodd Crist i chwi, felly *gwnewch* chwithau.

14 Ac am ben hyn oll, *gwisgwch* gariad, yr hwn yw rhwymyn perffeithrwydd.

15 A llywodraethed tangnefedd Duw yn eich calonnau, i'r hwn hefyd y'ch galwyd yn un corph; a byddwch ddïolchgar.

16 Preswylied gair Crist ynoch yn helaeth ym mhob doethineb; gan ddysgu a rhybuddio bawb eich gilydd mewn psalmau, a hymnau, ac odlau ysprydol, gan ganu trwy ras yn eich calonnau i'r Arglwydd.

17 A pha beth bynnag a wneloch, ar air neu *ar* weithred, *gwnewch* bob peth yn enw yr Arglwydd Iesu, gan ddïolch i Dduw a'r Tad trwyddo ef.

18 Y gwragedd, ymostyngwch i'ch gwŷr prïod, megis y mae yn weddus yn yr Arglwydd.

19 Y gwŷr, carwch *eich* gwragedd, ac na fyddwch chwerwon wrthynt.

20 Y plant, ufuddhêwch i'*ch* rhïeni ym mhob peth: canys hyn sydd yn rhyngu bodd i'r Arglwydd yn dda.

21 Y tadau, na chyffrôwch eich plant, fel na ddigalonnont.

22 Y gweision, ufuddhêwch ym mhob peth i'*ch* meistriaid yn ol y cnawd; nid â llygad-wasanaeth, fel boddlonwyr dynion, eithr mewn symlrwydd calon, yn ofni Duw:

23 A pha beth bynnag a wneloch, gwnewch o'r galon, megis i'r Arglwydd, ac nid i ddynion;

24 Gan wybod mai gan yr Arglwydd y derbyniwch daledigaeth yr etifeddiaeth: canys yr Arglwydd Crist yr ydych yn ei wasanaethu.

25 Ond yr hwn sydd yn gwneuthur cam, a dderbyn *am* y cam a wnaeth: ac nid oes derbyn wyneb.

PENNOD IV.

1 *Y mae efe yn eu hannog hwy i fod yn wresog mewn gweddi; 5 i rodio yn ddoeth tu ag at y rhai ni ddaethant etto i wir wybodaeth am Grist: 10 ac yn eu hannerch hwy; ac yn ewyllysio iddynt bob rhyw lwyddiant.*

Y MEISTRIAID, gwnewch i'*ch* gweision yr hyn *sydd* gyfiawn ac uniawn; gan wybod fod i chwithau Feistr yn y nefoedd.

2 Parhêwch mewn gweddi, gan wylied ynddi gyd â dïolchgarwch,

3 Gan weddïo hefyd drosom ninnau, ar i Dduw agori i ni ddrws ymadrodd, i adrodd dirgelwch Crist, am yr hwn yr ydwyf hefyd mewn rhwymau:

4 Fel yr eglurhâwyf ef, megis y mae yn rhaid i mi *ei* draethu.

5 Rhodiwch mewn doethineb tu ag at y rhai sydd allan, gan brynu yr amser.

6 *Bydded* eich ymadrodd bob amser yn rasol, wedi ei dymheru â halen, fel y gwypoch pa fodd y mae yn rhaid i chwi atteb i bob dyn.

7 Fy holl helynt i a fynega Tychicus i chwi, y brawd anwyl, a'r gweinidog ffyddlawn, a'r cyd-was yn yr Arglwydd:

8 Yr hwn a ddanfonais attoch er mwyn hyn, fel y gwybyddai eich helynt chwi, ac y diddanai eich calonnau chwi;

9 Gyd âg Onesimus, y ffyddlawn a'r anwyl frawd, yr hwn sydd o honoch chwi. Hwy a hysbysant i chwi bob peth *a wneir* yma.

10 Y mae Aristarchus, fy nghyd-garcharor, yn eich annerch; a Marc, nai Barnabas fab ei chwaer (am yr hwn y derbyniasoch orchymynion: os daw efe attoch, derbyniwch ef)

11 A Jesus, yr hwn a elwir Justus, y rhai ydynt o'r enwaediad. Y rhai hyn yn unig *yw fy* nghyd-weithwyr i deyrnas Dduw, y rhai a fuant yn gysur i mi.

12 Y mae Epaphras, yr hwn sydd o honoch, gwas Crist, yn eich annerch; gan ymdrechu yn wastadol drosoch mewn gweddïau, ar i chwi sefyll yn berffaith ac yn gyflawn yng-hwbl o ewyllys Duw.

13 Canys yr ydwyf yn dyst iddo, fod ganddo zêl mawr trosoch chwi, a'r rhai o Laodicea, a'r rhai o Hïerapolis.

14 Y mae Luc y physygwr anwyl, a Demas, yn eich annerch.

15 Anherchwch y brodyr *sydd* yn Laodicea, a Nymphas, a'r eglwys *sydd* yn ei dŷ ef.

16 Ac wedi darllen yr epistol *hwn* gyd â chwi, perwch ei ddarllen hefyd yn eglwys y Laodiceaid; a darllen o honoch chwithau yr un o Laodicea.

17 A dywedwch wrth Archippus, Edrych at y weinidogaeth a dderbyniaist yn yr Arglwydd, ar i ti ei chyflawni hi.

18 Yr annerch â'm llaw i Paul fy hun. Cofiwch fy rhwymau. Gras *fyddo* gyd â chwi. Amen.

¶ At y Colossiaid yr ysgrifenwyd o Rufain, gyd â Tychicus ac Onesimus.

EPISTOL CYNTAF PAUL YR APOSTOL AT Y

THESSALONIAID.

PENNOD I.

1 *Paul yn dwyn ar ddeall i'r Thessaloniaid,
nid yn unig mor feddylgar oedd efe am
danynt hwy bob amser, mewn diolchgarwch
a gweddi, 5 eithr hefyd gystal yr oedd efe
yn tybied am wirionedd a phurdeb eu ffydd
hwynt, a'u dychweliad at Dduw.*

PAUL, a Silfanus, a Thimothëus, at eglwys
y Thessaloniaid, yn Nuw Dad, a'r Ar-
glwydd Iesu Grist. Gras i chwi a thangnefedd,
oddi wrth Dduw ein Tad, a'r Arglwydd Iesu
Grist.
2 Yr ydym yn diolch i Dduw yn wastadol
drosoch chwi oll, gan wneuthur coffa am
danoch yn ein gweddïau,
3 Gan gofio yn ddibaid waith eich ffydd
chwi, a llafur *eich* cariad, ac ymaros *eich*
gobaith yn ein Harglwydd Iesu Grist, ger
bron Duw a'n Tad;
4 Gan wybod, frodyr anwyl, eich etholedig-
aeth chwi gan Dduw.
5 Oblegid ni bu ein hefengyl ni tu ag attoch
mewn gair yn unig, eithr hefyd mewn nerth,
ac yn yr Yspryd Glân, ac mewn sicrwydd
mawr; megis y gwyddoch chwi pa fath rai
a fuom ni yn eich plith, er eich mwyn chwi.
6 A chwi a aethoch yn ddilynwyr i ni, ac
a'r Arglwydd, wedi derbyn y gair mewn
gorthrymder mawr, gyd â llawenydd yr
Yspryd Glân:
7 Hyd onid aethoch yn siamplau i'r rhai
oll sydd yn credu ym Macedonia ac *yn*
Achaia.
8 Canys oddi wrthych chwi y seiniodd gair
yr Arglwydd, nid yn unig ym Macedonia ac
yn Achaia, ond ym mhob man hefyd eich
ffydd chwi ar Dduw a aeth ar led, fel nad
rhaid i ni ddywedyd dim.
9 Canys y maent hwy yn mynegi am danom
ni, pa ryw ddyfodiad i mewn a gawsom ni
attoch chwi, a pha fodd y troisoch at Dduw
oddi wrth eilunod, i wasanaethu y bywiol a'r
gwir Dduw;
10 Ac i ddisgwyl am ei Fab ef o'r nefoedd,
yr hwn a gyfododd efe o feirw, *sef* Iesu, yr
hwn a'n gwaredodd ni oddi wrth y digofaint
sydd ar ddyfod.

PENNOD II.

1 *Pa fodd y daeth, ac y pregethwyd yr efengyl
i'r Thessaloniaid; a pha fodd y derbyniasant
hwythau hi. 18 Yr achos paham y bu S.
Paul cyhyd yn absennol oddi wrthynt hwy;
a phaham yr ydoedd efe mor chwannog i'w
gweled hwynt.*

CANYS chwi eich hunain a wyddoch,
frodyr, ein dyfodiad ni i mewn attoch,
nad ofer fu:
2 Eithr wedi i ni ddïoddef o'r blaen, a chael
amharch, fel y gwyddoch chwi, yn Philippi,
ni a fuom hyf yn ein Duw i lefaru wrthych
chwi efengyl Duw trwy fawr ymdrech.
3 Canys ein cynghor ni nid *oedd* o hudoliaeth,
nac o aflendid, nac mewn twyll:
4 Eithr megis y'n cyfrifwyd ni gan Dduw
yn addas i ymddiried i ni am yr efengyl,
felly yr ydym yn llefaru; nid megis yn
rhyngu bodd i ddynion, ond i Dduw, yr hwn
sydd yn profi ein calonnau ni.
5 Oblegid ni fuom ni un amser mewn
ymadrodd gwenhieithus, fel y gwyddoch
chwi, nac mewn rhith cybydd-dod; Duw yn
[illegible]:
6 Nac yn ceisio moliant gan ddynion, na
chennych chwi, na chan eraill; lle y gallasem
bwyso *arnoch*, fel apostolion Crist.
7 Eithr ni a fuom addfwyn yn eich mysg
chwi, megis mammaeth yn maethu ei
phlant.
8 Felly, gan eich hoffi chwi, ni a welsom
yn dda gyfrannu â chwi, nid yn unig efengyl
Duw, ond ein heneidiau ein hunain hefyd,
am eich bod yn anwyl gennym.
9 Canys cof yw gennych, frodyr, ein llafur
a'n lludded ni: canys gan weithio nos a
dydd, fel na phwysem ar neb o honoch, ni a
bregethasom i chwi efengyl Duw.
10 Tystion *ydych* chwi, a Duw *hefyd*, mor
sanctaidd, ac mor gyfiawn, a dïargyhoedd,
yr ymddygasom yn eich mysg chwi y rhai
ydych yn credu:
11 Megis y gwyddoch, y modd *y buom* yn
eich cynghori, ac yn eich cysuro, bob un o
honoch, fel tad ei blant ei hun,
12 Ac yn ymbil, ar rodio o honoch yn
deilwng i Dduw, yr hwn a'ch galwodd chwi
i'w deyrnas a'i ogoniant.
13 Oblegid hyn yr ydym ninnau hefyd yn
diolch i Dduw yn ddibaid, o herwydd i chwi,
pan dderbyniasoch air Duw, yr hwn a glyw-
soch gennym ni, *ei* dderbyn *ef* nid *fel* gair
dyn, eithr (fel y mae yn wir) yn air Duw, yr
hwn hefyd sydd yn nerthol-weithio ynoch
chwi y rhai sydd yn credu.
14 Canys chwychwi, frodyr, a wnaethpwyd
yn ddilynwyr i eglwysi Duw, y rhai yn
Judea sydd yng Nghrist Iesu; oblegid
chwithau a ddïoddefasoch y pethau hyn
gan eich cyd-genedl, megis hwythau gan
yr Iuddewon:
15 Y rhai a laddasant yr Arglwydd Iesu, a'u
prophwydi eu hunain, ac a'n herlidiasant
ninnau ymaith; ac *ydynt* heb ryngu bodd
Duw, ac yn erbyn pob dyn;
16 Gan warafun i ni lefaru wrth y Cen-
hedloedd, fel yr iachëid hwy, i gyflawni
eu pechodau hwynt yn wastadol: canys
digofaint *Duw* a ddaeth arnynt hyd yr
eithaf.
17 A ninnau, frodyr, wedi ein gwneuthur
yn ymddifad am danoch dros ennyd awr,
y'ngolwg, nid y'nghalon, a fuom fwy astud i
weled eich wyneb chwi mewn awydd mawr.
18 Am hynny yr ewyllysiasom ddyfod
attoch (myfi Paul) yn ddïau, unwaith a
dwywaith hefyd; eithr Satan a'n lluddiodd ni.
19 Canys beth *yw* ein gobaith ni, neu *ein*
llawenydd, neu goron *ein* gorfoledd? onid
chwychwi, ger bron ein Harglwydd Iesu
Grist yn ei ddyfodiad ef?
20 Canys chwychwi yw ein gogoniant a'n
llawenydd ni.

PENNOD III.

1 *Paul yn tystiolaethu ei fawr gariad tu ag at
y Thessaloniaid, trwy anfon Timothëus
attynt hwy, i'w cadarnhâu, ac i'w diddanu:
trwy lawenychu yn eu gweithredoedd da
hwy; 10 a thrwy weddïo drostynt, a dymuno
cael dyfod yn ddiogel attynt.*

AM hynny, gan na allem ymattal yn hwy,
ni a welsom yn dda ein gadael ni ein
hunain yn Athen;
2 Ac a ddanfonasom Timothëus, ein brawd,
a gweinidog Duw, a'n cyd-weithiwr yn efeng-
yl Crist, i'ch cadarnhâu chwi, ac i'ch diddanu
y'nghylch eich ffydd;

3 Fel na chynhyrfid neb yn y gorthrymderau hyn: canys chwychwi eich hunain a wyddoch mai i hyn y'n gosodwyd ni.

4 Canys yn wir pan oeddym gyd â chwi, ni a rag-ddywedasom *i chwi* y gorthrymmid ni; megis y bu, ac y gwyddoch chwi.

5 O herwydd hyn, minnau, heb allu ymattal yn hŵy, a ddanfonais i *gael* gwybod eich ffydd chwi; rhag darfod i'r temtiwr eich temtio chwi, a myned ein llafur ni yn ofer.

6 Eithr yr awrhon, wedi dyfod Timothëus attom oddi wrthych, a dywedyd i ni newyddion da am eich ffydd chwi a'ch cariad, a bod gennych goffa da am danom ni yn wastadol, gan hiraethu am ein gweled ni, megis *yr ydym* ninnau *am* eich *gweled* chwithau;

7 Am hynny y cawsom gysur, frodyr, am danoch chwi, yn ein holl orthrymder a'n hanghenoctid, trwy eich ffydd chwi.

8 Oblegid yr awrhon byw ydym ni, os ydych chwi yn sefyll yn yr Arglwydd.

9 Canys pa ddïolch a allwn *ni* ei ad-dalu i Dduw am danoch chwi, am yr holl lawenydd â'r hwn yr ydym ni yn llawen o'ch achos chwi ger bron ein Duw ni,

10 Gan weddïo mwy nâ mwy, nos a dydd, ar *gael* gweled eich wyneb chwi, a chyflawni diffygion eich ffydd chwi?

11 A Duw ei hun a'n Tad ni, a'n Harglwydd Iesu Grist, a gyfarwyddo ein ffordd ni attoch chwi.

12 A'r Arglwydd a'ch llïosogo, ac a'ch chwanego ym mhob cariad i'ch gilydd, ac i bawb, megis ag *yr ydym* ninnau i chwi:

13 I gadarnhâu eich calonnau chwi yn ddïargyhoedd mewn sancteiddrwydd ger bron Duw a'n Tad, yn nyfodiad ein Harglwydd Iesu Grist gyd â'i holl saint.

PENNOD IV.

1 Y mae efe yn eu hannog hwynt i fyned rhagddynt mewn pob math ar dduwioldeb: 6 i fyw yn sanctaidd, ac yn gyfiawn; 9 i garu eu gilydd; 11 a thrwy lonyddwch, i weithur y pethau a berthyn iddynt eu hunain: 13 ac yn ddiweddaf, i dristâu yn gymhedrol dros y meirw. 15 A chyd â'r cynghor diweddaf hwn, y mae efe yn cysylltu dosparth byr o'r adgyfodiad, ac o ail-ddyfodiad Crist i'r farn.

YM mhellach gan hynny, frodyr, yr ydym yn attolwg i chwi, ac yn deisyf yn yr Arglwydd Iesu, megis y derbyniasoch gennym pa fodd y dylech rodio a boddloni Duw, ar i chwi gynnyddu fwyfwy.

2 Canys chwi a wyddoch pa orchymynion a roddasom i chwi trwy yr Arglwydd Iesu.

3 Canys hyn yw ewyllys Duw, *sef* eich sancteiddiad chwi, ar ymgadw o honoch rhag godineb:

4 Ar fedru o bob un o honoch feddiannu ei lestr ei hun mewn sancteiddrwydd a pharch;

5 Nid mewn gwŷn trachwant, megis y Cenhedloedd y rhai nid adwaenant Dduw:

6 Na byddo *i neb* orthrymmu na thwyllo ei frawd mewn dim: canys dïalydd *yw* yr Arglwydd ar y rhai hyn oll, megis y dywedasom i chwi o'r blaen, ac y tystiasom.

7 Canys ni alwodd Duw nyni i aflendid, ond i sancteiddrwydd.

8 Am hynny y neb sydd yn dirmygu, nid dyn y mae yn ei ddirmygu, ond Duw, yr hwn hefyd a roddes ei Ysbryd Glân ynom ni.

9 Ond am frawdgarwch, nid rhaid i chwi ysgrifenu o honof attoch: canys yr ydych chwi eich hunain wedi eich dysgu gan Dduw i garu eich gilydd.

10 Oblegid yr ydych yn gwneuthur hyn i bawb o'r brodyr y rhai sydd trwy holl Macedonia: ond yr ydym yn attolwg i chwi, frodyr, gynnyddu o honoch fwyfwy;

11 A rhoddi o honoch eich bryd ar fod yn llonydd, a gwneuthur eich gorchwylion eich hunain, a gweithio â'ch dwylaw eich hunain (megis y gorchymynasom i chwi)

12 Fel y rhodioch yn weddaidd tu ag at y rhai sydd oddi allan, ac na byddo arnoch eisiau dim.

13 Ond ni ewyllysiwn, frodyr, i chwi fod heb wybod am y rhai a hunasant, na thristâoch, megis eraill y rhai nid oes ganddynt obaith.

14 Canys os ydym yn credu farw Iesu, a'i adgyfodi; felly y rhai a hunasant yn yr Iesu, a ddwg Duw hefyd gyd âg ef.

15 Canys hyn yr ydym yn ei ddywedyd wrthych y'ngair yr Arglwydd, na bydd i ni y rhai byw, y rhai a adewir hyd ddyfodiad yr Arglwydd, rag-flaenu y rhai a hunasant.

16 Oblegid yr Arglwydd ei hun a ddisgyn o'r nef gyd â bloedd, â llef yr arch-angel, ac âg udgorn Duw: a'r meirw yng Nghrist a gyfodant yn gyntaf:

17 Yna ninnau y rhai byw, y rhai a adawyd, a gipir i fynu gyd â hwynt, yn y cymmylau, i gyfarfod â'r Arglwydd, yn yr awyr: ac felly y byddwn yn wastadol gyd â'r Arglwydd.

18 Am hynny diddenwch eich gilydd â'r ymadroddion hyn.

PENNOD V.

1 Y mae efe yn myned rhagddo, ac yn dangos (fel o'r blaen) ddull dyfodiad Crist i'r farn; 12 ac yn rhoddi amryw orchymynion; 23 ac felly yn diweddu ei epistol.

EITHR am yr amserau a'r prydiau, frodyr, nid rhaid i chwi ysgrifenu o honof attoch.

2 Oblegid chwi a wyddoch eich hunain yn hysbys, mai felly y daw dydd yr Arglwydd fel lleidr yn y nos.

3 Canys pan ddywedant, Tangnefedd a dïogelwch; yna y mae dinystr disymmwth yn dyfod ar eu gwarthaf, megis gwewyr esgor ar un a fo beichiog; ac ni ddïangant hwy ddim.

4 Ond chwychwi, frodyr, nid ydych mewn tywyllwch, fel y goddiweddo y dydd hwnnw chwi megis lleidr.

5 Chwychwi oll, plant y goleuni ydych, a phlant y dydd: nid ydym ni o'r nos, nac o'r tywyllwch.

6 Am hynny na chysgwn, fel rhai eraill; eithr gwyliwn, a byddwn sobr.

7 Canys y rhai a gysgant, y nos y cysgant; a'r rhai a feddwant, y nos y meddwant.

8 Eithr nyni, gan ein bod o'r dydd, byddwn sobr, wedi ymwisgo â dwyfronneg ffydd a chariad, ac â gobaith iachawdwriaeth yn lle helm.

9 Canys nid appwyntiodd Duw nyni i ddïgofaint, ond i gaffael iachawdwriaeth trwy ein Harglwydd Iesu Grist,

10 Yr hwn a fu farw drosom; fel pa un bynnag a wnelom ai gwylied, ai cysgu, y byddom fyw gyd âg ef.

11 O herwydd paham cynghorwch eich gilydd, ac adeiledwch bob un eich gilydd, megis ag yr ydych yn gwneuthur.

12 Ac yr ydym yn attolwg i chwi, frodyr, adnabod y rhai sydd yn llafurio yn eich mysg, ac yn eich llywodraethu chwi yn yr Arglwydd, ac yn eich rhybuddio;

13 A gwneuthur cyfrif mawr o honynt mewn cariad, er mwyn eu gw[illegible] wch dangnefeddus yn eich plith

14 Ond yr ydym yn deisyf arnoch, frodyr, rhybuddiwch y rhai afreolus, diddenwch y gwan eu meddwl, cynheliwch y gweiniaid, byddwch ymarhous wrth bawb.

15 Gwelwch na thalo neb ddrwg dros ddrwg i neb: eithr yn wastadol dilynwch yr hyn sydd dda, tu ag at eich gilydd, a thu ag at bawb.

16 Byddwch lawen yn wastadol.

17 Gweddïwch yn ddibaid.

18 Ym mhob dim diolchwch: canys hyn *yw* ewyllys Duw yng Nghrist Iesu tu ag attoch chwi.

19 Na ddiffoddwch yr Yspryd.

20 Na ddirmygwch brophwydoliaethau.

21 Profwch bob peth: deliwch yr hyn sydd dda.

22 Ymgedwch rhag pob rhith drygioni.

23 A gwir Dduw y tangnefedd a'ch sancteiddio yn gwbl oll: a chadwer eich yspryd oll, a'ch enaid, a'ch corph, yn ddiargyhoedd yn nyfodiad ein Harglwydd Iesu Grist.

24 Ffyddlawn *yw* yr hwn a'ch galwodd, yr hwn hefyd a'i gwna.

25 O frodyr, gweddïwch drosom.

26 Anherchwch yr holl frodyr â chusan sancteiddiol.

27 Yr ydwyf yn eich tynghedu yn yr Arglwydd, ar ddarllen y llythyr hwn i'r holl frodyr sanctaidd.

28 Gras ein Harglwydd Iesu Grist *fyddo* gyd â chwi. Amen.

¶ Y cyntaf at y Thessaloniaid a ysgrifenwyd o Athen.

AIL EPISTOL PAUL YR APOSTOL AT Y THESSALONIAID.

PENNOD I.

1 Y mae S. Paul yn hysbysu iddynt ddäed yr
oedd efe yn meddwl am eu ffydd, a'u cariad,
a'u hamynedd hwynt: 11 a chyd â hynny yn
gosod llawer o resymmau ar lawr, i'w cysuro
hwy mewn erlid; a'r pennaf o'r rhai hyn a
gymmerir oddi wrth gyfiawn farn Duw.

PAUL, a Silfanus, a Thimothëus, at eglwys y Thessaloniaid, yn Nuw ein Tad, a'r Arglwydd Iesu Grist.

2 Gras i chwi, a thangnefedd, oddi wrth Dduw ein Tad ni, a'r Arglwydd Iesu Grist.

3 Diolch a ddylem i Dduw yn wastadol drosoch, frodyr, fel y mae yn addas, oblegid bod eich ffydd chwi yn mawr gynnyddu, a chariad pob un o honoch oll tu ag at eich gilydd yn ychwanegu:

4 Hyd onid ydym ni ein hunain yn gorfoleddu ynoch chwi yn eglwysi Duw, o herwydd eich amynedd chwi a'ch ffydd yn eich holl erlidiau a'r gorthrymderau yr ydych yn eu goddef:

5 *Yr hyn sydd* argoel goleu o gyfiawn farn Duw, fel y'ch cyfrifer yn deilwng i deyrnas Dduw, er mwyn yr hon yr ydych hefyd yn goddef.

6 Canys cyfiawn *yw* ger bron Duw, dalu cystudd i'r rhai sydd yn eich cystuddio chwi;

7 Ac i chwithau, y rhai a gystuddir, esmwythdra gyd â ni, yn ymddangosiad yr Arglwydd Iesu o'r nef, gyd â'i angelion nerthol,

8 A thân fflamllyd, gan roddi dïal i'r sawl nid adwaenant Dduw, ac nid ydynt yn ufuddhâu i efengyl ein Harglwydd Iesu Grist:

9 Y rhai a ddïoddefant yn gospedigaeth, ddinystr tragywyddol oddi ger bron yr Arglwydd, ac oddi wrth ogoniant ei gadernid ef:

10 Pan ddêl efe i'w ogoneddu yn ei saint, ac i fod yn rhyfeddol yn y rhai oll sydd yn credu (o herwydd i'n tystiolaeth ni yn eich mysg chwi gael ei chredu) yn y dydd hwnnw.

11 Am ba achos yr ydym hefyd yn gweddïo yn wastadol drosoch, ar fod i'n Duw ni eich cyfrif chwi yn deilwng o'r alwedigaeth *hon*, a chyflawni holl foddlonrwydd *ei* ddaioni, a gwaith ffydd, yn nerthol:

12 Fel y gogonedder enw ein Harglwydd Iesu Grist ynoch chwi, a chwithau ynddo yntau, yn ol gras ein Duw ni, a'r Arglwydd Iesu Grist.

PENNOD II.

1 Mae efe yn ewyllysio iddynt barhâu yn
ddisigl yn y gwirionedd a dderbyniasant, 3
ac yn dangos y bydd ymadawiad oddi wrth
y ffydd, 8 ac y datguddir anghrist, cyn
dyfod dydd yr Arglwydd: 15 ac yno yn ail-
adrodd ei gynghor o'r blaen, ac yn gweddïo
drostynt hwy.

AC yr ydym yn attolwg i chwi, frodyr, er dyfodiad ein Harglwydd Iesu Grist, a'n cyd-gynhulliad ninnau atto ef,

2 Na'ch sigler yn fuan oddi wrth eich meddwl, ac na'ch cynhyrfer, na chan yspryd, na chan air, na chan lythyr, megis oddi wrthym ni, fel pe bai dydd Crist yn gyfagos.

3 Na thwylled neb chwi mewn un modd: oblegid *ni ddaw y dydd hwnnw* hyd oni ddêl ymadawiad yn gyntaf, a datguddio y dyn pechod, mab y golledigaeth:

4 Yr hwn sydd yn gwrthwynebu, ac yn ymddyrchafu goruwch pob peth a elwir yn Dduw, neu a addolir; hyd onid yw efe, megis Duw, yn eistedd yn nheml Duw, ac yn ei ddangos ei hun mai Duw ydyw.

5 Onid côf gennych chwi, pan oeddwn i etto gyd â chwi, ddywedyd o honof y pethau hyn i chwi?

6 Ac yr awrhon chwi a wyddoch yr hyn sydd yn attal, fel y datguddier ef yn ei bryd ei hun.

7 Canys y mae dirgelwch yr anwiredd yn gweithio eisoes: yn unig yr hwn sydd yr awrhon yn attal, *a ettyl* nes ei dynnu ymaith,

8 Ac yna y datguddir yr Anwir *hwnnw*, yr hwn a ddifetha yr Arglwydd âg yspryd ei enau, ac a ddilëa â disgleirdeb ei ddyfodiad:

9 *Sef* yr hwn y mae ei ddyfodiad yn ol gweithrediad Satan, gyd â phob nerth, ac arwyddion, a rhyfeddodau gau,

10 A phob dichell anghyfiawnder yn y rhai colledig; am na dderbyniasant gariad y gwirionedd, fel y byddent gadwedig.

11 Ac am hynny y denfyn Duw iddynt hwy amryfusedd cadarn, fel y credont gelwydd:

12 Fel y barner yr holl rai nid oeddynt yn credu i'r gwirionedd, ond yn ymfoddloni mewn anghyfiawnder.

13 Eithr nyni a ddylem ddïolch yn wastad i Dduw drosoch chwi, frodyr caredig gan yr

Arglwydd, oblegid i Dduw o'r dechreuad
eich ethol chwi i iachawdwriaeth, trwy
sancteiddiad yr Yspryd, a ffydd i'r gwirionedd:
14 I'r hyn y galwodd efe chwi trwy ein
hefengyl ni, i feddiannu gogoniant ein Harglwydd Iesu Grist.
15 Am hynny, frodyr, sefwch, a deliwch y
traddodiadau a ddysgasoch, pa un bynnag ai
trwy ymadrodd, ai trwy ein hepistol ni.
16 A'n Harglwydd Iesu Grist ei hun, a Duw
a'n Tad, yr hwn a'n carodd ni, ac a roddes
i ni ddiddanwch tragywyddol, a gobaith da
trwy ras,
17 A ddiddano eich calonnau chwi, ac a'ch
sicrhâo ym mhob gair a gweithred dda.

PENNOD III.

1 *Y mae efe yn deisyfu eu gweddïau hwy drosto ei hun: 3 yn tystiolaethu pa hyder oedd ganddo arnynt; 5 ac yn gweddïo ar Dduw drostynt hwy; 6 ac yn rhoddi amryw orchymynion; yn enwedig i ochelyd seguryd, a chymdeithas rhai drwg; 16 ac yn diweddu trwy weddïo, a'u hannerch hwy.*

BELLACH, frodyr, gweddïwch drosom ni,
ar fod i air yr Arglwydd redeg, a chael
gogonedd, megis gyd â chwithau;
2 Ac ar ein gwared ni oddi wrth ddynion
anhywaith a drygionus: canys nid *oes* ffydd
gan bawb.
3 Eithr ffyddlawn yw yr Arglwydd, yr hwn
a'ch sicrhâ chwi, ac a'*ch* ceidw rhag drwg.
4 Ac y mae gennym hyder yn yr Arglwydd
am danoch, eich bod yn gwneuthur, ac y
gwnewch, y pethau yr ydym yn eu gorchymyn i chwi.
5 A'r Arglwydd a gyfarwyddo eich calonnau
chwi at gariad Duw, ac i ymaros am Grist.
6 Ac yr ydym yn gorchymyn i chwi, frodyr,
yn enw ein Harglwydd Iesu Grist, dynnu o
honoch ymaith oddi wrth bob brawd a'r sydd
yn rhodio yn afreolus, ac nid yn ôl y traddodiad a dderbyniodd efe gennym ni.
7 Canys chwi a wyddoch eich hunain pa
fodd y dylech ein dilyn ni: oblegid ni buom
afreolus yn eich plith chwi,
8 Ac ni fwyttasom fara neb yn rhad; ond
trwy weithio mewn llafur a lludded, nos
a dydd, fel na phwysem ar neb o honoch
chwi:
9 Nid o herwydd nad oes gennym awdurdod,
ond fel y'n rhoddem ein hunain yn siampl i
chwi i'n dilyn.
10 Canys pan oeddym hefyd gyd â chwi,
hyn a orchymynasom i chwi, Os byddai neb
ni fynnai weithio, na chai fwytta chwaith.
11 Canys yr ydym yn clywed fod rhai yn
rhodio yn eich plith chwi yn afreolus, heb
weithio dim, ond bod yn rhodresgar.
12 Ond i'r cyfryw gorchymyn yr ydym, a'u
hannog trwy ein Harglwydd Iesu Grist, ar
iddynt weithio trwy lonyddwch, a bwytta eu
bara eu hunain.
13 A chwithau, frodyr, na ddiffygiwch yn
gwneuthur daioni.
14 Ond od oes neb heb ufuddhâu i'n gair
trwy y llythyr *yma*, hysbyswch hwnnw; ac
na fydded i chwi gymdeithas âg ef, megis y
cywilyddio efe.
15 Er hynny na chymmerwch *ef* megis
gelyn, eithr cynghorwch *ef* fel brawd.
16 Ac Arglwydd y tangnefedd ei hun a
roddo i chwi dangnefedd yn wastadol ym
mhob modd. Yr Arglwydd *a fyddo* gyd â
chwi oll.
17 Yr annerch â'm llaw i Paul fy hun; yr
hyn sydd arwydd ym mhob epistol: fel hyn
yr ydwyf yn ysgrifenu.
18 Gras ein Harglwydd Iesu Grist gyd â
chwi oll. Amen.

¶ Yr ail at y Thessaloniaid, a ysgrifenwyd o Athen.

EPISTOL CYNTAF PAUL YR APOSTOL AT TIMOTHEUS.

PENNOD I.

1 *Y mae Paul yn dwyn ar gôf i Timothëus y siars a roddasai efe iddo, wrth fyned i Macedonia. 5 Iawn arfer a diwedd y gyfraith. 11 Ynghylch galw S. Paul i fod yn apostol. 20 Am Hymenëus ac Alexander.*

PAUL apostol Iesu Grist, yn ol gorchymyn
Duw ein Hiachawdwr, a'r Arglwydd Iesu
Grist, ein gobaith;
2 At Timothëus, *fy* mab naturiol yn y ffydd:
Gras, trugaredd, *a* thangnefedd oddi wrth
Dduw ein Tad, a Christ Iesu ein Harglwydd.
3 Megis y deisyfais arnat aros yn Ephesus,
pan aethum i Macedonia, fel y gellit rybuddio
rhai na ddysgont ddim amgen,
4 Ac na ddaliont ar chwedlau, ac achau
anorphen, y rhai sydd yn peri cwestiynau
yn hytrach nag adeiladaeth dduwiol, yr hon
sydd trwy ffydd; *gwna felly*.
5 Eithr diwedd y gorchymyn yw cariad o
galon bur, a chydwybod dda, a ffydd ddiragrith.
6 Oddi wrth yr hyn bethau y gwyrodd rhai,
ac y troisant heibio at ofer-siarad;
7 Gan ewyllysio bod yn athrawon o'r ddeddf,
heb ddeall na pha bethau y maent yn eu
dywedyd, nac am ba bethau y maent yn taeru.
8 Eithr nyni a wyddom mai da *yw* y gyfraith,
os arfer dyn hi yn gyfreithlawn;
9 Gan wybod hyn, nad i'r cyfiawn y rhoddwyd y gyfraith, eithr i'r *rhai* digyfraith ac
anufudd, i'r *rhai* annuwiol a phechaduriaid,
i'r *rhai* disanctaidd a halogedig, i dad-leiddiaid a mam-leiddiaid, i leiddiaid dynion,
10 I butteinwyr, i wrryw-gydwyr, i ladron-dynion, i gelwyddwyr, i anudonwyr; ac os
oes dim arall yn wrthwyneb i athrawiaeth
iachus,
11 Yn ol efengyl gogoniant y bendigedig
Dduw, am yr hon yr ymddiriedwyd i mi.
12 Ac yr ydwyf yn diolch i'r hwn a'm nerthodd i, *sef* Crist Iesu ein Harglwydd, am iddo
fy nghyfrif yn ffyddlawn, gan fy ngosod yn y
weinidogaeth;
13 Yr hwn oeddwn o'r blaen yn gablwr,
ac yn erlidiwr, ac yn drahaus. Eithr mi a
gefais drugaredd, am i mi yn ddiarwybod *ei*
wneuthur trwy anghrediniaeth:
14 A gras ein Harglwydd ni a dra-amlhâodd
gyd â ffydd a chariad, yr hwn sydd yng
Nghrist Iesu.
15 Gwir *yw* y gair, ac yn haeddu pob derbyniad, ddyfod Crist Iesu i'r byd i gadw pechaduriaid; o ba rai pennaf ydwyf fi.
16 Eithr o achos hyn y cefais drugaredd, fel
y dangosai Iesu Grist ynof fi yn gyntaf bob
hir-oddef, er siampl i'r rhai a gredant rhag
llaw ynddo ef i fywyd tragywyddol.

17 Ac i'r Brenhin tragywyddol, anfarwol, anweledig, i'r Duw unig ddoeth, *y byddo* anrhydedd a gogoniant yn oes oesoedd. Amen.

18 Y gorchymyn hwn yr ydwyf yn ei roddi i ti, *fy* mab Timothëus, yn ol y prophwydoliaethau a gerddasant o'r blaen am danat, ar filwrio o honot ynddynt filwriaeth dda,

19 Gan fod gennyt ffydd, a chydwybod dda; yr hon a wrthododd rhai, ac a wnaethant long-ddrylliad am y ffydd:

20 O ba rai y mae Hymenëus ac Alexander; y rhai a roddais i Satan, fel y dysgent na chablent.

PENNOD II

1 *Bod yn iawn gweddio a diolch dros bob dyn. 9 Pa fodd y dylai gwragedd ymdrwsio; 12 nad ydys yn caniattâu iddynt na dysgu, na bod yn ben: 15 y byddant hwy gadwedig, er bod ynddynt arwydd o ddigofaint Duw, wrth ddwyn plant i'r byd, os hwy a arhosant yn y ffydd.*

CYNGHORI yr ydwyf am hynny, ym mlaen pob peth, fod ymbiliau, gweddïau, deisyfiadau, *a* thalu diolch, dros bob dyn;

2 Dros frenhinoedd, a phawb sydd mewn goruchafiaeth; fel y gallom ni fyw yn llonydd ac yn heddychol mewn pob duwioldeb ac onestrwydd.

3 Canys hyn *sydd* dda a chymmeradwy ger bron Duw ein Ceidwad;

4 Yr hwn sydd yn ewyllysio bod pob dyn yn gadwedig, a'u dyfod i wybodaeth y gwirionedd.

5 Canys un Duw *sydd*, ac un cyfryngwr hefyd rhwng Duw a dynion, y dyn Crist Iesu;

6 Yr hwn a'i rhoddes ei hunan yn bridwerth dros bawb, i'w dystiolaethu yn yr amseroedd priod.

7 I'r hyn y'm gosodwyd i yn bregethwr ac yn apostol (y gwir yr *wyf* yn ei ddywedyd yng Nghrist, nid wyf yn dywedyd celwydd) yn athraw y Cenhedloedd mewn ffydd a gwirionedd.

8 Am hynny yr wyf yn ewyllysio i'r gwŷr weddïo ym mhob man, gan ddyrchafu dwylaw sanctaidd, heb na digter na dadl.

9 Yr un modd hefyd, bod i'r gwragedd eu trefnu eu hunain mewn dillad gweddus, gyd â gwylder a sobrwydd; nid â gwallt plethedig, neu aur, neu emmau, neu ddillad gwerthfawr,

10 Ond (yr hyn sydd yn gweddu i wragedd a fo yn proffesu duwioldeb) â gweithredoedd da.

11 Dysged gwraig mewn distawrwydd gyd â phob gostyngeiddrwydd.

12 Ond nid wyf yn cenhadu i wraig athrawiaethu, nac ymawdurdodi ar y gwr, eithr bod mewn distawrwydd.

13 Canys Adda a luniwyd yn gyntaf, yna Efa.

14 Ac nid Adda a dwyllwyd; eithr y wraig, wedi ei thwyllo, oedd yn y camwedd.

15 Etto cadwedig fydd wrth ddwyn plant, os arhosant hwy mewn ffydd, a chariad, a sancteiddrwydd, ynghyd â sobrwydd.

PENNOD III.

2 *Cynheddfau esgobion, a diaconiaid, a'u gwragedd; 14 a phaham y mae yr apostol yn ysgrifenu y pethau hyn at Timothëus. 15 Ynghylch yr eglwys, a'r gwirionedd a ddysgir ynddi.*

GWIR *yw* y gair, Od yw neb yn chwennych swydd esgob, gwaith da y mae yn ei chwennych.

2 Rhaid gan hynny i esgob fod yn ddiargyhoedd, yn wr un wraig, yn wyliadwrus, yn sobr, yn weddaidd, yn lletygar, yn athrawaidd;

3 Nid yn win-gar, nid yn darawydd, nid yn budr-elwa; eithr yn dirion, yn anymladdgar, yn ddiariangar;

4 Yn llywodraethu ei dŷ ei hun yn dda, yn dal ei blant mewn ufudd-dod, ynghyd â phob onestrwydd;

5 (Oblegid oni fedr un lywodraethu ei dŷ ei hun, pa fodd y cymmer efe ofal dros eglwys Dduw?)

6 Nid yn newyddian *yn y ffydd*, rhag iddo ymchwyddo, a syrthio i ddamnedigaeth diafol.

7 Ac y mae yn rhaid iddo *ef* hefyd gael tystiolaeth dda gan y rhai oddi allan; rhag iddo syrthio i waradwydd, ac i fagl diafol.

8 *Rhaid* i'r diaconiaid yr un ffunud *fod* yn onest; nid yn ddau-eiriog, nid yn ymroi i win lawer, nid yn budr-elwa;

9 Yn dala dirgelwch y ffydd mewn cydwybod bur.

10 A phrofer y rhai hynny hefyd yn gyntaf; yna gwasanaethant swydd diaconiaid, os byddant ddiargyhoedd.

11 *Y mae yn rhaid i'w* gwragedd yr un modd *fod* yn onest, nid yn enllibaidd, yn sobr, yn ffyddlawn ym mhob peth.

12 Bydded y diaconiaid yn wŷr un wraig, yn llywodraethu eu plant a'u tai eu hunain yn dda.

13 Canys y rhai a wasanaethant swydd diaconiaid yn dda, ydynt yn ennill iddynt eu hunain radd dda, a hyfder mawr yn y ffydd *sydd* yng Nghrist Iesu.

14 Y pethau hyn yr ydwyf yn eu hysgrifenu attat, gan obeithio dyfod attat ar fyrder.

15 Ond os tariaf yn hir, fel y gwypech pa fodd y mae yn rhaid *i ti* ymddwyn yn nhŷ Dduw, yr hwn yw eglwys y Duw byw, colofn a sylfaen y gwirionedd.

16 Ac yn ddi-ddadl, mawr yw dirgelwch duwioldeb; Duw a ymddangosodd yn y cnawd, a gyfiawnhâwyd yn yr Yspryd, a welwyd gan angelion, a bregethwyd i'r Cenhedloedd, a gredwyd iddo yn y byd, a gymmerwyd i fynu mewn gogoniant.

PENNOD IV.

1 *Y mae efe yn prophwydo ymadawiad oddi wrth y ffydd, yn yr amseroedd diweddaf: 6 ac er mwyn na byddai i Timothëus ballu yn ei swydd, y mae efe yn rhoi iddo amryw gynghorion ynghylch hynny.*

AC y mae yr Yspryd yn eglur yn dywedyd yr ymedy rhai yn yr amseroedd diweddaf oddi wrth y ffydd, gan roddi coel i ysprydion cyfeiliornus, ac i athrawiaethau cythreuliaid;

2 Yn dywedyd celwydd mewn rhagrith, a'u cydwybod eu hunain wedi ei serio â haiarn poeth;

3 Yn gwahardd priodi, *ac yn erchi* ymattal oddi wrth fwydydd, y rhai a greodd Duw i'w derbyn, trwy roddi diolch, gan y ffyddloniaid, a'r rhai a adwaenant y gwirionedd.

4 Oblegid *y mae* pob peth a greodd Duw yn dda, ac nid *oes* dim i'w wrthod, os cymmerir trwy dalu diolch:

5 Canys y mae wedi ei sancteiddio gan air Duw a gweddi.

6 Os gosodi y pethau hyn o flaen y brodyr, ti a fyddi weinidog da i Iesu Grist, wedi dy fagu y'ngeiriau y ffydd, ac athrawiaeth dda, yr hon a ddilynaist.

7 Eithr gâd heibio halogedig a gwrachïaidd chwedlau, ac ymarfer dy hun i dduwioldeb.

8 Canys i ychydig y mae ymarfer corphorol yn fuddiol: eithr duwioldeb sydd fuddiol i bob peth, a chanddi addewid o'r bywyd *y sydd* yr awrhon, ac o'r hwn a fydd.

9 Gwir *yw* y gair, ac yn haeddu pob derbyniad.

10 Canys er mwyn hyn yr ydym yn poeni, ac yn cael ein gwaradwyddo; o herwydd i ni obeithio yn y Duw byw, yr hwn yw Achubydd pob dyn, yn enwedig y ffyddloniaid.
11 Y pethau hyn gorchymyn a dysg.
12 Na ddiystyred neb dy ieuengctid di; eithr bydd yn ensampl i'r ffyddloniaid, mewn gair, mewn ymarweddiad, mewn cariad, mewn yspryd, mewn ffydd, mewn purdeb.
13 Hyd oni ddelwyf, glŷn wrth ddarllen, wrth gynghori, wrth athrawiaethu.
14 Nac esgeulusa y dawn sydd ynot, yr hwn a roddwyd i ti trwy brophwydoliaeth, gyd âg arddodiad dwylaw yr henuriaeth.
15 Myfyria ar y pethau hyn, *ac* yn y pethau hyn aros; fel y byddo dy gynnydd yn eglur i bawb.
16 Gwylia arnat dy hun, ac ar yr athrawiaeth; aros ynddynt: canys os gwnai hyn, ti a'th gedwi dy hun a'r rhai a wrandawant arnat.

PENNOD V.

1 *Rheolau i'w dilyn wrth geryddu.* 3 *Ynghylch gwragedd gweddwon,* 17 *a henuriaid.* 23 *Cynghor ynghylch iechyd Timothëus.* 24 *Bod pechodau rhai yn myned o'r blaen i farn, a'r eiddo eraill yn canlyn.*

NA cherydda hynafgwr, eithr cynghora *ef* megis tad; *a'r* rhai ieuaingc, megis brodyr;
2 Yr hen wragedd, megis mammau; y rhai ieuaingc, megis chwiorydd, gyd â phob purdeb.
3 Anrhydedda y gwragedd gweddwon y rhai sydd wir-weddwon.
4 Eithr o bydd un weddw âg iddi blant neu wyrion, dysgant yn gyntaf arfer duwioldeb gartref, a thalu y pwyth i'w rhieni: canys hynny sydd dda a chymmeradwy ger bron Duw.
5 Eithr yr hon sydd wir-weddw ac unig, sydd yn gobeithio yn Nuw, ac yn parhâu mewn ymbiliau, a gweddïau, nos a dydd.
6 Ond yr hon sydd drythyll, a fu farw, er ei bod yn fyw.
7 A gorchymyn y pethau hyn, fel y byddont ddiargyhoedd.
8 Ac od oes neb heb ddarbod dros yr eiddo, ac yn enwedig ei deulu, efe a wadodd y ffydd, a gwaeth yw nâ'r di-ffydd.
9 Na ddewiser yn weddw *un* a fo dan driugein-mlwydd oed, yr hon fu wraig i un gwr;
10 Yn dda ei gair am weithredoedd da: os dygodd hi blant i fynu, os bu lettygar, o golchodd hi draed y saint, o chynnorthwyodd hi y rhai cystuddiol, o dilynodd hi bob gorchwyl da.
11 Eithr gwrthod y gweddwon ieuaingc: canys pan ddechreuont ymdrythyllu yn erbyn Crist, priodi a fynnant;
12 Gan gael barnedigaeth, am iddynt ddirmygu y ffydd gyntaf.
13 A hefyd y maent yn dysgu *bod* yn segur, gan rodio o amgylch o dŷ i dŷ; ac nid yn segur yn unig, ond hefyd yn wag-siaradus, ac yn rhodresgar, gan adrodd pethau nid ynt gymmwys.
14 Yr wyf yn ewyllysio gan hynny i'r rhai ieuaingc briodi, planta, gwarched y tŷ, heb roi dim achlysur i'r gwrthwynebwr i ddifenwi.
15 Canys y mae rhai eisoes wedi gwyro ar ol Satan.
16 Od oes gan wr neu wraig ffyddlawn, *wragedd* gweddwon, cynnorthwyant hwynt, ac na phwyser ar yr eglwys; fel y gallo hi ddiwallu y gwir-weddwon.
17 Cyfrifer yr henuriaid sydd yn llywodraethu yn dda, yn deilwng o barch dauddyblyg; yn enwedig y rhai sydd yn poeni yn y gair a'r athrawiaeth.
18 Canys y mae yr ysgrythyr yn dywedyd, Na chau safn yr ŷch sydd yn dyrnu yr ŷd: ac, *Y mae* y gweithiwr yn haeddu ei gyflog.
19 Yn erbyn henuriad na dderbyn achwyn, oddieithr dan ddau neu dri o dystion.
20 Y rhai sydd yn pechu, cerydda y'ngŵydd pawb, fel y byddo ofn ar y lleill.
21 Gorchymyn yr ydwyf ger bron Duw, a'r Arglwydd Iesu Grist, a'r etholedig angelion, gadw o honot y pethau hyn heb ragfarn, heb wneuthur dim o gyd-bartiaeth.
22 Na ddod ddwylaw yn ebrwydd ar neb, ac na fydd gyfrannog o bechodau rhai eraill: cadw dy hun yn bur.
23 Nac ŷf ddwfr yn hŵy; eithr arfer ychydig win, er mwyn dy gylla, a'th fynych wendid.
24 Pechodau rhyw ddynion sydd amlwg o'r blaen, yn rhag-flaenu i farn; eithr rhai sydd yn eu canlyn hefyd.
25 Yr un ffunud hefyd y mae gweithredoedd da yn amlwg o'r blaen; a'r rhai sydd amgenach, nis gellir eu cuddio.

PENNOD VI.

1 *Dyled gweision i'w meistriaid. Am ochelyd athrawon newydd.* 6 *Duwioldeb sydd elw mawr:* 10 *a chwant arian ydyw gwreiddyn pob drwg.* 11 *Beth a ddylai Timothëus ei ochelyd, a'i ddilyn:* 17 *am ba beth yr oedd iddo rybuddio y cyfoethogion.* 20 *Am gadw yr athrawiaeth iawn, a gochelyd siaradach ofer.*

CYNNIFER ag sydd wasanaethwyr dan yr iau, tybiant eu meistriaid eu hun yn deilwng o bob anrhydedd; fel na chabler enw Duw, a'i athrawiaeth *ef.*
2 A'r rhai sydd â meistriaid ganddynt yn credu, na ddiystyrant *hwynt*, o herwydd eu bod yn frodyr; eithr yn hytrach gwasanaethant *hwynt*, am eu bod yn credu, ac yn anwyl, yn gyfrannogion o'r llesâd. Y pethau hyn dysg, a chynghora.
3 Od oes neb yn dysgu yn amgenach, ac heb gyttuno âg iachus eiriau ein Harglwydd Iesu Grist, ac â'r athrawiaeth sydd yn ol duwioldeb;
4 Chwyddo y mae, heb wybod dim, eithr ammhwyllo ynghylch cwestiynau, ac ymrysson ynghylch geiriau; o'r rhai y mae cenfigen, ymryson, cableddau, drwg-dybiau, yn dyfod,
5 Cyndyn ddadleu dynion llygredig eu meddwl, heb fod y gwirionedd ganddynt; yn tybied mai elw yw duwioldeb: cilia oddi wrth y cyfryw.
6 Ond elw mawr yw duwioldeb gyd â boddlonrwydd.
7 Canys ni ddygasom ni ddim i'r byd, *ac* eglur *yw* na allwn ddwyn dim allan chwaith.
8 Ac o bydd gennym ymborth a dillad, ymfoddlonwn ar hynny.
9 Ond y rhai *sydd* yn ewyllysio ymgyfoethogi, sydd yn syrthio i brofedigaeth a magl, a llawer o chwantau ynfyd a niweidiol, y rhai sydd yn boddi dynion i ddinystr a cholledigaeth.
10 Canys gwreiddyn pob drwg yw ariangarwch: yr hon, a rhai yn chwannog iddi, hwy a gyfeiliornasant oddi wrth y ffydd, ac a'u gwanasant eu hunain â llawer o ofidiau.
11 Eithr tydi, gwr Duw, gochel y pethau yn; a dilyn gyfiawnder, duwioldeb, ffydd, cariad, amynedd, addfwyndra.
12 Ymdrecha hardd-deg ymdrech y ffydd; cymmer afael ar y bywyd tragywyddol; i'r hwn hefyd y'th alwyd ac y proffesaist broffes dda ger bron llawer o dystion.

13 Yr ydwyf yn gorchymyn i ti ger bron
Duw, yr hwn sydd yn bywhâu pob peth, a
cher bron Crist Iesu, yr hwn dan Pontius
Pilat a dystiodd broffes dda;
14 Gadw o honot y gorchymyn *hwn* yn ddi-
feius, yn ddiargyhoedd, hyd ymddangosiad
ein Harglwydd Iesu Grist:
15 Yr hwn yn ei amserau priod a ddengys y
bendigedig a'r unig Bennaeth, Brenhin y
brenhinoedd, ac Arglwydd yr arglwyddi;
16 Yr hwn yn unig sydd ganddo anfarwol-
deb, *sydd* yn trigo yn y goleuni ni ellir dyfod
atto, yr hwn nis gwelodd un dyn, ac nis dich-
on ei weled: i'r hwn *y byddo* anrhydedd a
gallu tragywyddol. Amen.
17 Gorchymyn i'r rhai sydd oludog yn y byd
yma, na byddont uchel feddwl, ac na obeith-
iont mewn golud anwadal, ond yn y Duw
byw, yr hwn sydd yn helaeth yn rhoddi i ni
bob peth i'w mwynhâu:
18 Ar iddynt wneuthur daioni, ymgyf-
oethogi mewn gweithredoedd da, fod yn
hawdd ganddynt roddi *a* chyfrannu;
19 Yn trysori iddynt eu hunain sail dda
erbyn *yr amser* sydd ar ddyfod, fel y caffont
afael ar y bywyd tragywyddol.
20 O Timothëus, cadw yr hyn a roddwyd
i'w gadw attat, gan droi oddi wrth halogedig
ofer-sain, a gwrthwyneb gwybodaeth, a gam-
enwir *felly:*
21 Yr hon tra yw rhai yn ei phroffesu, hwy
a gyfeiliornasant o ran y ffydd. Gras *fyddo*
gyd â thi. Amen.

¶ Y cyntaf at Timothëus a ysgrifenwyd o Laodicea, yr hon yw prifddinas Phrygia Pacatiana.

AIL EPISTOL PAUL YR APOSTOL AT TIMOTHEUS.

PENNOD I.

1 *Serch Paul tu ag at Timothëus,* 5 *a'r ffydd ddiffuant oedd yn Timothëus, ac yn ei fam, a'i nain:* 6 *ei annog ef i gyffroi rhoddiad Duw oedd ynddo ef;* 8 *i fod yn ddianwadal, ac yn ddioddefgar mewn erlid:* 13 *ac i barhâu yn y wir athrawiaeth a ddysgasai ganddo ef.* 15 *Ynghylch Phygèlus a Hermogenes, a chlod Onesiphorus.*

PAUL, apostol Iesu Grist trwy ewyllys
Duw, yn ol addewid y bywyd, yr hwn
sydd yng Nghrist Iesu,
2 At Timothëus, *fy* mab anwyl: Gras tru-
garedd, *a* thangnefedd, oddi wrth Dduw Dad,
a Christ Iesu ein Harglwydd.
3 Y mae gennyf ddiolch i Dduw, yr hwn
yr ydwyf yn ei wasanaethu o'*m* rhieni â
chydwybod bur, mor ddibaid y mae gennyf
goffa am danat ti yn fy ngweddïau nos a
dydd:
4 Gan fawr-ewyllysio dy weled, gan gofio dy
ddagrau, fel y'm llanwer o lawenydd:
5 Gan alw i'm côf y ffydd ddiffuant sydd
ynot ti, yr hon a drigodd yn gyntaf yn dy
nain Lois, ac yn dy fam Eunice; a diammeu
gennyf *ei bod* ynot tithau hefyd.
6 O herwydd pa achos yr ydwyf yn dy
goffâu, i ail-ennyn dawn Duw, yr hwn sydd
ynot trwy arddodiad fy nwylaw i.
7 Canys ni roddes Duw i ni ysbryd ofn; ond
ysbryd nerth, a chariad, a phwyll.
8 Am hynny na fydded arnat gywilydd o
dystiolaeth ein Harglwydd, nac o honof fin-
nau ei garcharor ef: eithr cyd-oddef di gystudd
â'r efengyl, yn ol nerth Duw:
9 Yr hwn a'n hachubodd ni, ac a'n gal-
wodd â galwedigaeth sanctaidd, nid yn ol ein
gweithredoedd ni, ond yn ol ei arfaeth ei hun
a'i ras, yr hwn a roddwyd i ni yng Nghrist
Iesu, cyn dechreu y byd,
10 Eithr a eglurwyd yr awrhon trwy ym-
ddangosiad ein Hiachawdwr Iesu Grist, yr
hwn a ddiddymmodd angau, ac a ddug fywyd
ac anllygredigaeth i oleuni trwy yr efengyl:
11 I'r hon y'm gosodwyd i yn bregethwr, ac
yn apostol, ac yn athraw y Cenhedloedd.
12 Am ba achos yr ydwyf hefyd yn dioddef
y pethau hyn: ond nid oes arnaf gywilydd:
canys mi a wn i bwy y credais; ac y mae yn
ddiammeu gennyf ei fod ef yn abl i gadw yr
hyn a roddais atto erbyn y dydd hwnnw.
13 Bydded gennyt ffurf yr ymadroddion
iachus, y rhai a glywaist gennyf fi, yn y ffydd
a'r cariad *sydd* yng Nghrist Iesu.
14 Y peth da a rodded i'w gadw attat, cadw
trwy yr Ysbryd Glân, yr hwn sydd yn pres-
wylio ynom.
15 Ti a wyddost hyn, ddarfod i'r rhai oll
sydd yn Asia droi oddi wrthyf fi; o'r sawl y
mae Phygèlus a Hermogenes.
16 Rhodded yr Arglwydd drugaredd i dŷ
Onesiphorus; canys efe a'm llonnodd i yn
fynych, ac nid oedd gywilydd ganddo fy
nghadwyn i.
17 Eithr pan oedd yn Rhufain, *efe* a'm ceis-
iodd yn ddiwyd iawn, ac a'*m* cafodd.
18 Rhodded yr Arglwydd iddo gael tru-
garedd gan yr Arglwydd yn y dydd hwnnw: a
maint a wnaeth efe o wasanaeth yn Ephesus,
goreu y gwyddost ti.

PENNOD II.

1 *Ei annog ef i ddianwadalwch, ac i barhâu; ac i wneuthur rhan gweinidog ffyddlawn yr Arglwydd, gan gyfrannu gair Duw yn iawn, a gochelyd siaradach ofer.* 17 *Am Hymeneus a Philetus.* 19 *Bod sylfaen yr Arglwydd yn sicr.* 22 *Y mae yn dysgu iddo beth sydd i'w ochelyd, ac i'w ddilyn; a pha fodd y gweddai i weinidog yr Arglwydd ymddwyn.*

TYDI gan hynny, fy mab, ymnertha yn y
gras sydd yng Nghrist Iesu.
2 A'r pethau a glywaist gennyf trwy lawer
o dystion, traddoda y rhai hynny i ddynion
ffyddlawn, y rhai a fyddant gymmwys i ddysgu
eraill hefyd.
3 Tydi gan hynny goddef gystudd, megis
milwr da i Iesu Grist.
4 Nid yw neb a'r sydd yn milwrio, yn
ymrwystro â negeseuau y bywyd *hwn;* fel
y rhyngo fodd i'r hwn a'i dewisodd yn filwr.
5 Ac od ymdrech neb hefyd, ni choronir ef
onid ymdrech yn gyfreithlawn.
6 Y llafurwr sydd yn llafurio, sydd raid iddo
yn gyntaf dderbyn y ffrwythau.
7 Ystyria yr hyn yr ydwyf yn ei ddywedyd;
a'r Arglwydd a roddo i ti ddeall ym mhob
peth.
8 Cofia gyfodi Iesu Grist o had Dafydd, o
feirw, yn ol fy efengyl i:
9 Yn yr hon yr ydwyf yn goddef cystudd
hyd rwymau, fel drwg-weithredwr; eithr gair
Duw nis rhwymir.

10 Am hynny yr ydwyf yn goddef pob
peth er mwyn yr etholedigion, fel y gallent
hwythau gael yr iachawdwriaeth sydd yng
Nghrist Iesu, gyd â gogoniant tragywyddol.
11 Gwir *yw* y gair: Canys os buom feirw
gyd âg ef, byw fyddwn hefyd gyd âg *ef:*
12 Os dïoddefwn, ni a deyrnaswn gyd âg *ef:*
os gwadwn *ef,* yntau hefyd a'n gwad ninnau:
13 Os ŷm ni heb gredu, *etto* y mae efe yn
aros yn ffyddlawn: nis gall efe ei wadu ei
hun:
14 Dwg y pethau hyn ar gôf, gan orchymyn
ger bron yr Arglwydd, na byddo iddynt
ymryson ynghylch geiriau, *yr hyn* nid yw
fuddiol i ddim, *ond* i ddadymchwelyd y
gwrandawyr.
15 Bydd ddyfal i'th osod dy hun yn brofedig
gan Dduw, yn weithiwr difefl, yn iawn-gyfrannu gair y gwirionedd.
16 Ond halogedig ofer-sain, gochel: canys
cynnyddu a wnant i fwy o annuwioldeb.
17 A'u hymadrodd hwy a ysa fel cancr: ac
o'r cyfryw rai y mae Hymenëus a Philetus;
18 Y rhai o ran y gwirionedd a gyfeiliornasant, gan ddywedyd ddarfod yr adgyfodiad
eisoes; ac y maent yn dadymchwelyd ffydd
rhai.
19 Eithr y mae cadarn sail Duw yn sefyll, a
chanddo y sel hon; Yr Arglwydd a edwyn y
rhai sydd eiddo ef. A, Phob un sydd yn
enwi enw Crist, ymadawed oddi wrth anghyfiawnder.
20 Eithr mewn tŷ mawr nid oes yn unig
lestri o aur ac o arian, ond hefyd o bren ac o
bridd; a rhai i barch, a rhai i ammharch.
21 Pwy bynnag gan hynny a'i glanhâo ei
hun oddi wrth y pethau hyn, efe a fydd yn
llestr i barch, wedi ei sancteiddio ac yn gymmwys i'r Arglwydd, wedi ei ddarparu i bob
gweithred dda.
22 Ond chwantau ieuengctid, ffo *oddi wrthynt:* a dilyn gyfiawnder, ffydd, cariad, tangnefedd, gyd â'r rhai sydd yn galw ar yr Arglwydd o galon bur.
23 Eithr gochel ynfyd ac annysgedig gwestiynau, gan wybod eu bod yn magu ymrysonau.
24 Ac ni ddylai gwas yr Arglwydd ymryson;
ond bod yn dirion wrth bawb, yn athrawus,
yn ddïoddefgar,
25 Mewn addfwynder yn dysgu y rhai gwrthwynebus; *i edrych* a roddo Duw iddynt hwy
ryw amser edifeirwch i gydnabod y gwirionedd;
26 A bod iddynt ddyfod i'r iawn allan o fagl
diafol, y rhai a ddelid ganddo wrth ei ewyllys
ef.

PENNOD III.

1 *Y mae yn ei rybuddio ef am amseroedd blinion: 6 yn dangos pa fath ydyw gelynion y gwirionedd: 10 yn ei osod ei hun yn siampl iado; 16 ac yn canmol yr ysgrythyr lân.*

GWYBYDD hyn hefyd, y daw amseroedd
enbyd yn y dyddiau diweddaf.
2 Canys bydd dynion â'u serch arnynt eu
hunain, yn arian-gar, yn ymffrostwyr, yn
feilchion, yn gablwyr, yn anufuddion i rieni,
yn annïolchgar, yn annuwiol,
3 Yn angharedig, yn torri cyfammod, yn
enllibaidd, yn anghymmesur, yn anfwyn, yn
ddi-serch i'r rhai da,
4 Yn fradwyr, yn waed wyllt, yn chwyddedig,
yn caru melus-chwant yn fwy nag yn caru Duw;
5 A chanddynt rith duwioldeb, eithr wedi
gwadu ei grym hi: a'r rhai hyn gochel di.
6 Canys o'r rhai hyn y mae y rhai *sydd* yn
ymlusgo i deiau, ac yn dwyn yn gaeth wragedos llwythog o bechodau, wedi eu harwain
gan amryw chwantau,
7 Yn dysgu bob amser, ac heb allu dyfod un
amser i wybodaeth y gwirionedd.
8 Eithr megis y safodd Jannes a Jambres yn
erbyn Moses, felly y mae y rhai hyn hefyd yn
sefyll yn erbyn y gwirionedd; dynion o feddwl
llygredig, yn anghymmeradwy o ran y ffydd.
9 Eithr nid ânt rhagddynt ym mhellach:
canys eu hynfydrwydd fydd amlwg i bawb,
megis y bu yr eiddynt hwythau.
10 Eithr ti a lwyr-adwaenost fy nysgeidiaeth,
fy muchedd, fy arfaeth, ffydd, hir-ymaros,
cariad, amynedd,
11 Yr erlidiau, y dïoddefiadau, y rhai a ddigwyddasant i mi yn Antiochia, yn Iconium,
yn Lystra, pa erlidiau a ddïoddefais: eithr
oddi wrthynt oll y'm gwaredodd yr Arglwydd.
12 Ië, a phawb a'r sydd yn ewyllysio byw
yn dduwiol yng Nghrist Iesu, a erlidir.
13 Eithr drwg-ddynion a thwyllwyr a ânt
rhagddynt waethwaeth, gan dwyllo, a chael
eu twyllo.
14 Eithr aros di yn y pethau a ddysgaist, ac
a ymddiriedwyd i ti am danynt, gan wybod
gan bwy y dysgaist;
15 Ac i ti er yn fachgen wybod yr ysgrythyr
lân, yr hon sydd abl i'th wneuthur di yn
ddoeth i iachawdwriaeth, trwy y ffydd sydd
yng Nghrist Iesu.
16 Yr holl ysgrythyr *sydd* wedi ei rhoddi
gan ysprydoliaeth Duw, ac *sydd* fuddiol i
athrawiaethu, i argyhoeddi, i geryddu, i hyfforddi mewn cyfiawnder:
17 Fel y byddo dyn Duw yn berffaith, wedi
ei berffeithio i bob gweithred dda.

PENNOD IV.

1 *Y mae yn ei annog ef i fod yn ofalus ac yn ddiwyd i gwblhâu ei swydd: 6 yn ei rybuddio nesed oedd ei farwolaeth ef: 9 yn ewyllysio iddo ddyfod atto ef ar fyrder; 14 ac yn ei rybuddio ef i ochelyd Alexander y gôf. 16 Yn dangos iddo beth a ddigwyddasai iddo wrth ei atteb cyntaf: 19 ac ar ol hynny y mae efe yn dibennu.*

YR ydwyf fi gan hynny yn gorchymyn ger
bron Duw, a'r Arglwydd Iesu Grist, yr
hwn a farna y byw a'r meirw yn ei ymddangosiad a'i deyrnas;
2 Pregetha y gair; bydd daer mewn amser,
allan o amser; argyhoedda, cerydda, annog
gyd â phob hir-ymaros ac athrawiaeth.
3 Canys daw yr amser pryd na ddioddefont
athrawiaeth iachus; eithr yn ol eu chwantau
eu hunain y pentyrrant iddynt eu hunain
athrawon, gan fod eu clustiau yn merwino;
4 Ac oddi wrth y gwirionedd y troant ymaith *eu* clustiau, ac at chwedlau y troant.
5 Eithr gwylia di ym mhob peth, dïoddef
adfyd, gwna waith efengylwr, cyflawna dy
weinidogaeth.
6 Canys myfi yr awrhon a aberthir, ac amser
fy ymddattodiad i a nesâodd.
7 Mi a ymdrechais ymdrech dêg, mi a orphenais fy ngyrfa, mi a gedwais y ffydd.
8 O hyn allan rhoddwyd coron cyfiawnder
i'w chadw i mi, yr hon a rydd yr Arglwydd,
y Barnwr cyfiawn, i mi yn y dydd hwnnw:
ac nid yn unig i mi, ond hefyd i bawb a garant ei ymddangosiad ef.
9 Bydd ddyfal i ddyfod attaf yn ebrwydd:
10 Canys Demas a'm gadawodd, gan garu y
byd presennol, ac a aeth ymaith i Thessalonica; Crescens i Galatia, Titus i Dalmatia.
11 Luc yn unig sydd gyd â mi. Cymmer
Marc, a dwg gyd â thi: canys buddiol yw efe
i mi i'r weinidogaeth.

12 Tychicus hefyd a ddanfonais i Ephesus.

13 Y cochl a adewais i yn Troas gyd a Carpus, pan ddelych, dwg *gyd â thi*, a'r llyfrau, yn enwedig y memrwn.

14 Alexander y gôf copr a wnaeth i mi ddrygau lawer: taled yr Arglwydd iddo yn ol ei weithredoedd.

15 Yr hwn hefyd gochel dithau; canys efe a safodd yn ddirfawr yn erbyn ein hymadroddion ni.

16 Yn fy atteb cyntaf ni safodd neb gyd â mi, eithr pawb a'm gadawsant: *mi a archaf ar Dduw* nas cyfrifer iddynt.

17 Eithr yr Arglwydd a safodd gyd â mi, ac a'm nerthodd; fel trwof fi y byddai y pregethiad yn llawn hysbys, ac y clywai yr holl Genhedloedd: ac mi a waredwyd o enau y llew.

18 A'r Arglwydd a'm gwared i rhag pob gweithred ddrwg, ac a'm ceidw i'w deyrnas nefol: i'r hwn *y byddo* gogoniant yn oes oesoedd. Amen.

19 Annerch Prisca ac Acwila, a theulu Onesiphorus.

20 Erastus a arhosodd yn Corinth: ond Trophimus a adewais ym Miletum yn glaf.

21 Bydd ddyfal i ddyfod cyn y gauaf. Y mae Eubulus yn dy annerch, a Pudens, a Linus, a Claudia, a'r brodyr oll.

22 Yr Arglwydd Iesu Grist *fyddo* gyd â'th yspryd di. Gras *fyddo* gyd â chwi. Amen.

¶ Yr ail *epistol* at Timothëus, yr esgob cyntaf a ddewiswyd ar eglwys yr Ephesiaid, a ysgrifenwyd o Rufain, pan ddygwyd Paul yr ail waith ger bron Cesar Nero.

EPISTOL PAUL YR APOSTOL AT TITUS.

PENNOD I.

5 I ba beth y gadawodd Paul Titus yn Creta. 6 Pa gynheddfau a ddylai fod mewn eglwyswyr. 11 Rhaid yw cau safnau y rhai a ddysgant y pethau ni ddylent: 12 a pha fath wŷr ydynt.

PAUL gwas Duw, ac apostol Iesu Grist, yn ol ffydd etholedigion Duw, ac adnabyddiaeth y gwirionedd, yr hon *sydd* yn ol duwioldeb;

2 I obaith bywyd tragywyddol, yr hon a addawodd y digelwyddog Dduw cyn dechreu y byd;

3 Eithr mewn amseroedd priodol efe a eglurhâodd ei air trwy bregethu, am yr hyn yr ymddiriedwyd i mi, yn ol gorchymyn Duw ein Hiachawdwr;

4 At Titus, *fy* mab naturiol yn ol y ffydd gyffredinol: Gras, trugaredd, *a* thangnefedd oddi wrth Dduw Dad, a'r Arglwydd Iesu Grist ein Hiachawdwr ni.

5 Er mwyn hyn y'th adewais yn Creta, fel yr iawn drefnit y pethau sydd yn ôl, ac y gosodit henuriaid ym mhob dinas, megis yr ordeiniais i ti.

6 Os yw neb yn ddiargyhoedd, yn wr un wraig, a chanddo blant ffyddlawn, heb gael y gair o fod yn afradlawn, neu yn anufudd:

7 Canys rhaid i esgob fod yn ddiargyhoedd, fel goruchwyliwr Duw; nid yn gyndyn, nid yn ddigllawn, nid yn win-gar, nid yn darawydd, nid yn budr-elwa;

8 Eithr yn lletygar, yn caru daioni, yn sobr, yn gyfiawn, yn sanctaidd, yn dymherus;

9 Yn dal yn lew y gair ffyddlawn, yn ol yr addysg, fel y gallo gynghori yn yr athrawiaeth iachus, ac argyhoeddi y rhai sydd yn gwrth-ddywedyd.

10 Canys y mae llawer yn anufudd, yn ofersiaradus, ac yn dwyllwyr meddyliau, yn enwedig y rhai o'r enwaediad:

11 Y rhai y mae yn rhaid cau eu safnau, y rhai sydd yn dymchwelyd tai cyfan, gan athrawiaethu y pethau ni ddylid, er mwyn budr-elw.

12 Un o honynt hwy eu hunain, un o'u prophwydi hwy eu hunain, a ddywedodd, Y Cretiaid *sydd* bob amser yn gelwyddog, drwg fwystfilod, boliau gorddiog.

13 Y dystiolaeth hon sydd wir. Am ba achos argyhoedda hwy yn llym, fel y byddont iach yn y ffydd;

14 Heb ddal ar chwedlau Iuddewaidd, a gorchymynion dynion, yn troi oddi wrth y gwirionedd.

15 Pur yn ddiau *yw* pob peth i'r rhai pur: eithr i'r rhai halogedig a'r di-ffydd, nid pur dim; eithr halogedig yw hyd yn nôd eu meddwl a'u cydwybod hwy.

16 Y maent yn proffesu yr adwaenant Dduw; eithr ar weithredoedd *ei* wadu y maent, gan fod yn ffiaidd, ac yn anufudd, ac at bob gweithred dda yn anghymmeradwy.

PENNOD II.

1 Y mae efe yn hyfforddi Titus yn ei athrawiaeth, ac yn ei fuchedd. 9 Rhan gweision, a phob math ar Gristianogion.

EITHR llefara di y pethau a wedde i athrawiaeth iachus:

2 Bod o'r hynaf-gwŷr yn sobr, yn onest, yn gymmesur, yn iach yn y ffydd, y'nghariad, mewn amynedd:

3 *Bod* o'r hynaf-wragedd yr un ffunud mewn ymddygiad fel y gweddai i sancteiddrwydd; nid yn enllibaidd, nid wedi ymrôi i win lawer, yn rhoi athrawiaeth o ddaioni:

4 Fel y gallont wneuthur y gwragedd ieuaingc yn bwyllog, i garu eu gwŷr, i garu eu plant,

5 Yn sobr, yn bur, yn gwarched gartref, yn dda, yn ddarostyngedig i'w gwŷr priod, fel na chabler gair Duw.

6 Y gwŷr ieuaingc yr un ffunud cynghora i fod yn sobr;

7 Gan dy ddangos dy hun ym mhob peth yn ensampl i weithredoedd da: *a dangos*, mewn athrawiaeth, anllygredigaeth, gweddeidd-dra, purdeb;

8 Ymadrodd iachus yr hwn ni aller beio arno; fel y byddo i'r hwn *sydd* yn y gwrthwyneb gywilyddio, heb ganddo ddim drwg i'w ddywedyd am danoch chwi.

9 *Cynghora* weision i fod yn ddarostyngedig i'w meistriaid eu hun, *ac* i ryngu bodd *iddynt* ym mhob peth; nid yn gwrth-ddywedyd:

10 Nid yn darn-guddio, ond yn dangos pob ffyddlondeb da; fel yr harddont athrawiaeth Duw ein Hiachawdwr ym mhob peth.

11 Canys ymddangosodd gras Duw, yr hwn sydd yn dwyn iachawdwriaeth i bob dyn;

12 Gan ein dysgu ni i wadu annuwioldeb a chwantau bydol, a byw yn sobr, ac yn gyfiawn, ac yn dduwiol, yn y byd sydd yr awrhon;

13 Gan ddisgwyl am y gobaith gwynfydedig,

ac ymddangosiad gogoniant y Duw mawr, a'n
Hiachawdwr Iesu Grist:
14 Yr hwn a'i rhoddes ei hun drosom, i'n
prynu ni oddi wrth bob anwiredd, ac i'n puro
ni iddo ei hun yn bobl briodol, awyddus i
weithredoedd da.
15 Y pethau hyn llefara a chynghora, ac
argyhoedda gyd â phob awdurdod. Na ddi-
ystyred neb di.

PENNOD III.

Y mae Paul yn hyfforddi Titus pa bethau a ddysg, a pha bethau ni ddysg efe iddynt. 10 *Am ochelyd heretic cyndyn.* 12 *Y mae yn dangos iddo i ba fan, a pha bryd, y deuai atto ef; ac felly y mae yn dibennu.*

DWG ar gôf iddynt fod yn ddarostyngedig
i'r tywysogaethau a'r awdurdodau, fod
yn ufudd, fod yn barod i bob gweithred dda.
2 Bod heb gablu neb, yn anymladdgar, yn
dirion, gan ddangos pob addfwynder tu ag at
bob dyn.
3 Canys yr oeddym ninnau hefyd gynt yn
annoethion, yn anufudd, yn cyfeiliorni, yn
gwasanaethu chwantau ac amryw feluswedd,
gan fyw mewn drygioni a chenfigen, yn ddig-
asog, yn casâu ein gilydd.
4 Eithr pan ymddangosodd daioni a chariad
Duw ein Hachubwr tu ag at ddyn,
5 Nid o weithredoedd cyfiawnder y rhai a
wnaethom ni, eithr yn ol ei drugaredd yr
achubodd efe nyni, trwy olchiad yr adenedig-
aeth, ac adnewyddiad yr Yspryd Glân;
6 Yr hwn a dywalltodd efe arnom ni yn
helaeth, trwy Iesu Grist ein Hiachawdwr:
7 Fel, gwedi ein cyfiawnhâu trwy ei ras ef,
y'n gwneid yn etifeddion yn ol gobaith byw-
yd tragywyddol.
8 Gwir *yw* y gair, ac am y pethau hyn yr
ewyllysiwn i ti fod yn daer, fel y byddo i'r
sawl a gredasant i Dduw ofalu ar flaenori
mewn gweithredoedd da. Y pethau hyn sydd
dda a buddiol i ddynion.
9 Eithr gochel gwestiynau ffol, ac achau.
a chynhennau, ac ymrysonau ynghylch y
ddeddf: canys anfuddiol ydynt ac ofer.
10 Gochel y dyn a fyddo heretic, wedi un ac
ail rybudd:
11 Gan wybod fod y cyfryw un wedi ei ŵyr-
droi, ac yn pechu, gan fod yn ei ddamnio ei
hunan.
12 Pan ddanfonwyf Artemas attat, neu Ty-
chicus, bydd ddyfal i ddyfod attaf i Nicopolis:
canys yno yr arfaethais auafu.
13 Hebrwng Zenas y cyfreithiwr, ac Apòlos,
yn ddiwyd; fel na byddo arnynt eisieu dim.
14 A dysged yr eiddom ninnau flaenori
mewn gweithredoedd da i anghenrheidiau,
fel na byddont yn ddiffrwyth.
15 Y mae yr holl rai sydd gyd â mi yn dy
annerch. Annerch y rhai sydd yn ein caru
ni yn y ffydd. Gras *fyddo* gyd â chwi oll.
Amen.

¶ At Titus, yr esgob cyntaf a ddewiswyd ar eglwys y Cretiaid, yr ysgrifenwyd o Nicopolis ym Macedonia.

EPISTOL S. PAUL AT PHILEMON.

---

4 *Y mae yn wŷch ganddo ef glywed am ffydd a chariad Philemon;* 9 *ac yn dymuno arno faddeu i'w was Onesimus,* 14 *a'i gymmeryd ef adref yn garedig drachefn.*

PAUL carcharor Crist Iesu, a'r brawd
Timotheus, at Philemon ein hanwylyd,
a'n cyd-weithiwr,
2 Ac at Apphia *ein* hanwylyd, ac at Archip-
pus ein cyd-filwr, ac at yr eglwys sydd yn dy
dŷ di.
3 Gras i chwi, a thangnefedd, oddi wrth
Dduw ein Tad, a'r Arglwydd Iesu Grist.
4 Yr wyf yn diolch i'm Duw, gan wneuthur
coffa am danat yn wastadol yn fy ngweddïau,
5 Wrth glywed dy gariad, a'r ffydd sydd
gennyt tu ag at yr Arglwydd Iesu, a thu ag
at yr holl saint;
6 Fel y gwneler cyfranniad dy ffydd di yn
nerthol, trwy adnabod pob peth daionus, a'r
sydd ynoch chwi yng Nghrist Iesu.
7 Canys y mae gennym lawer o lawenydd
a diddanwch yn dy gariad di, herwydd bod
ymysgaroedd y saint wedi eu llonni trwot ti,
frawd.
8 O herwydd paham, er bod gennyf hyfdra
lawer yng Nghrist, i orchymyn i ti y peth
sydd weddus;
9 Etto o ran cariad yr ydwyf yn hytrach yn
attolwg, er fy mod yn gyfryw un a Phaul yr
hynaf-gwr, ac yr awrhon hefyd yn garcharor
Iesu Grist.
10 Yr ydwyf yn attolwg i ti dros fy mab
Onesimus, yr hwn a genhedlais i yn fy
rhwymau:
11 Yr hwn gynt *a fu* i ti yn anfuddiol, ond
yr awrhon yn fuddiol i ti ac i minnau hefyd;
12 Yr hwn a ddanfonais drachefn: a derbyn
dithau ef, yr hwn yw fy ymysgaroedd i.
13 Yr hwn yr oeddwn i yn ewyllysio ei ddal
gyd â mi, fel drosot ti y gwasanaethai efe fi
yn rhwymau yr efengyl.
14 Eithr heb dy feddwl di ni ewyllysiais
wneuthur dim; fel na byddai dy ddaioni di
megis o anghenrhaid, ond o fodd.
15 Canys ysgatfydd er mwyn hyn yr ym-
adawodd dros amser, fel y derbynit ef yn
dragywydd;
16 Nid fel gwas bellach, eithr uwch law
gwas, yn frawd anwyl, yn enwedig i mi; eithr
pa faint mwy i ti, yn y cnawd ac yn yr Ar-
glwydd hefyd?
17 Os wyt ti gan hynny yn fy nghymmeryd
i yn gydymmaith, derbyn ef fel myfi.
18 Ac os gwnaeth efe ddim cam â thi, neu
os yw yn *dy* ddyled, cyfrif hynny arnaf fi;
19 Myfi Paul a'i hysgrifenais â'm llaw fy
hun, myfi a'i talaf: fel na ddywedwyf wrthyt,
dy fod yn fy nyled i ym mhellach am danat
dy hun hefyd.
20 Ië, frawd, gâd i mi dy fwynhâu di yn yr
Arglwydd: llonna fy ymysgaroedd i yn yr
Arglwydd.
21 Gan hyderu ar dy ufudd-dod, yr ysgrifen-
ais attat, gan wybod y gwnai, ïe, fwy nag yr
wyf yn ei ddywedyd.
22 Heb law hyn hefyd, parottôa i mi letty:
canys yr ydwyf yn gobeithio trwy eich gwedd-
ïau chwi y rhoddir fi i chwi.
23 Y mae yn dy annerch, Epaphras, fy
nghyd-garcharor yng Nghrist Iesu;
24 Marc, Aristarchus, Demas, Luc, fy nghyd-
weithwyr.
25 Gras ein Harglwydd Iesu Grist *fyddo* gyd
â'ch yspryd chwi. Amen.

¶ At Philemon yr ysgrifenwyd o Rufain, gyd â'r gwas Onesimus.

EPISTOL PAUL YR APOSTOL AT YR

HEBREAID.

PENNOD I.

1 *Duw yn y dyddiau diweddaf a lefarodd wrthym ni trwy ei Fab ei hun:* 4 *yr hwn, o ran ei berson a'i swydd, sydd yn rhagori ar yr angelion.* 14 *Swydd yr angelion.*

DUW, wedi iddo lefaru lawer gwaith, a llawer modd, gynt wrth y tadau trwy y prophwydi, yn y dyddiau diweddaf hyn a lefarodd wrthym ni yn *ei* Fab;

2 Yr hwn a wnaeth efe yn etifedd pob peth, trwy yr hwn hefyd y gwnaeth efe y bydoedd:

3 Yr hwn, *ac* efe yn ddisgleirdeb *ei* ogoniant *ef*, ac yn wir lun ei berson ef, ac yn cynnal pob peth trwy air ei nerth, wedi puro ein pechodau ni trwyddo ef ei hun, a eisteddodd ar ddeheulaw y Mawredd yn y goruwchleoedd;

4 Wedi *ei* wneuthur o hynny yn well nâ'r angelion, o gymmaint ag yr etifeddodd efe enw mwy rhagorol nâ hwynt-hwy.

5 Canys wrth bwy o'r angelion y dywedodd efe un amser, Fy mab ydwyt ti; myfi heddyw a'th genhedlais di? A thrachefn, Myfi a fyddaf iddo ef yn Dad, ac efe a fydd i mi yn Fab?

6 A thrachefn, pan yw yn dwyn y Cyntafanedig i'r byd, y mae yn dywedyd, Ac addoled holl angelion Duw ef.

7 Ac am yr angelion y mae yn dywedyd, Yr hwn sydd yn gwneuthur ei angelion yn ysprydion, a'i weinidogion yn fflam dân.

8 Ond wrth y Mab, Dy orseddfaingc di, O Dduw, *sydd* yn oes oesoedd: teyrn-wïalen uniondeb *yw* teyrn-wïalen dy deyrnas di.

9 Ti a gereist gyfiawnder, ac a gaseaist anwiredd: am hynny y'th enneiniodd Duw, *sef* dy Dduw di, âg olew gorfoledd tu hwnt i'th gyfeillion.

10 Ac, Tydi yn y dechreuad, Arglwydd, a sylfaenaist y ddaear: a gwaith dy ddwylaw di yw y nefoedd.

11 Hwynt-hwy a ddarfyddant; ond tydi sydd yn parhâu: a hwynt-hwy oll fel dilledyn a heneiddiant;

12 Ac megis gwisg y plygi di hwynt, a hwy a newidir: ond tydi yr un ydwyt, a'th flynyddoedd ni phallant.

13 Ond wrth ba un o'r angelion y dywedodd efe un amser, Eistedd ar fy neheulaw, hyd oni osodwyf dy elynion yn droedfaingc i'th draed?

14 Onid ysprydion gwasanaethgar ydynt hwy oll, wedi eu danfon i wasanaethu er mwyn y rhai a gânt etifeddu iachawdwriaeth?

PENNOD II.

1 *Y dylem ni fod yn ufudd i Grist Iesu;* 5 *gan fod yn wiw ganddo ef ei hun gymmeryd ein naturiaeth ni arno,* 14 *fel yr oedd yn anghenrhaid.*

AM hynny y mae yn rhaid i ni ddal yn well ar y pethau a glywsom, rhag un amser i ni *eu* gollwng *hwy* i golli.

2 Canys os bu gadarn y gair a lefarwyd trwy angelion, ac os derbyniodd pob trosedd ac anufudd-dod gyfiawn daledigaeth;

3 Pa fodd y diangwn ni, os esgeuluswn iachawdwriaeth gymmaint, yr hon, wedi dechreu ei thraethu trwy yr Arglwydd, a sicrhâwyd i ni gan y rhai a'i clywsant *ef:*

4 *A* Duw hefyd yn cyd-dystiolaethu, trwy arwyddion a rhyfeddodau, ac amryw nerthoedd, a doniau yr Yspryd Glân, yn ol ei ewyllys ei hun?

5 Canys nid i'r angelion y darostyngodd efe y byd a ddaw, am yr hwn yr ydym yn llefaru.

6 Eithr un mewn rhyw fan a dystiolaethodd, gan ddywedyd, Pa beth yw dyn, i ti i feddwl am dano? neu fab dyn, i ti i ymweled âg ef?

7 Ti a'i gwnaethost ef ychydig is nâ'r angelion; â gogoniant ac anrhydedd y coronaist ti ef, ac a'i gosodaist ef ar weithredoedd dy ddwylaw:

8 Ti a ddarostyngaist bob peth dan ei draed ef. Canys wrth ddarostwng pob peth iddo, ni adawodd efe ddim heb ddarostwng iddo. Ond yr awrhon nid ydym ni etto yn gweled pob peth wedi eu darostwng iddo.

9 Eithr yr ydym ni yn gweled Iesu, yr hwn a wnaed ychydig yn is nâ'r angelion, o herwydd dïoddef marwolaeth, wedi ei goroni â gogoniant ac anrhydedd; fel trwy ras Duw y profai efe farwolaeth dros bob dyn.

10 Canys gweddus oedd iddo ef, o herwydd yr hwn *y mae* pob peth, a thrwy yr hwn *y mae* pob peth, wedi *iddo* ddwyn meibion lawer i ogoniant, berffeithio Tywysog eu hiachawdwriaeth hwy trwy ddïoddefiadau.

11 Canys yr hwn sydd yn sancteiddio, a'r rhai a sancteiddir, o'r un *y maent* oll. Am ba achos nid yw gywilyddus ganddo eu galw hwy yn frodyr;

12 Gan ddywedyd, Myfi a fynegaf dy enw di i'm brodyr; y'nghanol yr eglwys y'th folaf di.

13 A thrachefn, Myfi a fyddaf yn ymddiried ynddo. A thrachefn, Wele, fi, a'r plant a roddes Duw i mi.

14 Oblegid hynny, gan fod y plant yn gyfrannogion o gig a gwaed, yntau hefyd yr un modd a fu gyfrannog o'r un *pethau;* fel trwy farwolaeth y dinystriai efe yr hwn oedd â nerth marwolaeth ganddo, hynny yw, diafol;

15 Ac y gwaredai hwynt y rhai trwy ofn marwolaeth oeddynt dros eu holl fywyd dan gaethiwed.

16 Canys ni chymmerodd efe *naturiaeth* angelion; eithr had Abraham a gymmerodd efe.

17 Am ba achos y dylai efe yn mhob peth fod yn gyffelyb i'w frodyr; fel y byddai drugarog ac Arch-offeiriad ffyddlawn, mewn pethau *yn perthyn* i Dduw, i wneuthur cymmod dros bechodau y bobl.

18 Canys yn gymmaint a dïoddef o hono ef, gan gael ei demtio, efe a ddichon gynnorthwyo y rhai a demtir.

PENNOD III.

1 *Bod Crist yn rhagori ar Moses:* 7 *am hynny oni chredwn ni iddo ef, yr ydym ni yn haeddu ychwanegach gospedigaeth nâ'r Israeliaid gwrthnysig.*

O HERWYDD paham, frodyr sanctaidd, cyfrannogion o'r galwedigaeth nefol, ystyriwch Apostol ac Arch-offeiriad ein cyffes ni, Crist Iesu;

2 Yr hwn sydd ffyddlawn i'r hwn a'i hordeiniodd ef, megis ag *y bu* Moses yn ei holl dŷ ef.

3 Canys fe a gyfrifwyd hwn yn haeddu mwy gogoniant nâ Moses, o gymmaint ag y mae yr hwn a adeiladodd y tŷ yn cael mwy o barch nâ'r tŷ.

4 Canys pob tŷ a adeiledir gan ryw un; ond yr hwn a adeiladodd bob peth *yw* Duw.

5 A Moses yn wir *a fu* ffyddlawn yn ei holl
dŷ megis gwas, er tystiolaeth i'r pethau oedd
i'w llefaru;
6 Eithr Crist, megis Mab ar ei dŷ ei hun: tŷ
yr hwn ydym ni, os nyni a geidw ein hyder
a gorfoledd ein gobaith yn sicr hyd y di-
wedd.
7 Am hynny, megis y mae yr Yspryd Glân
yn dywedyd, Heddyw, os gwrandêwch ar ei
leferydd ef,
8 Na chaledwch eich calonnau, megis yn y
cyffrôad, yn nydd y profedigaeth yn y diffaeth-
wch:
9 Lle y temtiodd eich tadau fyfi, y profasant
fi, ac y gwelsant fy ngweithredoedd ddeugain
mlynedd.
10 Am hynny y digiais wrth y genhedlaeth
honno, ac y dywedais, Y maent bob amser
yn cyfeiliorni yn *eu* calonnau; ac ni adnabu-
ant fy ffyrdd i.
11 Fel y tyngais yn fy llid, na chaent ddyfod
i mewn i'm gorphwysfa.
12 Edrychwch, frodyr, na byddo un amser
yn neb o honoch galon ddrwg anghrediniaeth,
gan ymado oddi wrth Dduw byw.
13 Eithr cynghorwch eich gilydd bob dydd
tra y gelwir hi Heddyw; fel na chaleder neb
o honoch trwy dwyll pechod.
14 Canys fe a'n gwnaed ni yn gyfrannogion
o Grist, os daliwn ddechreuad ein hyder yn
sicr hyd y diwedd.
15 Tra y dywedir, Heddyw, os gwrandêwch
ar ei leferydd ef, na chaledwch eich calonnau,
megis yn y cyffrôad.
16 Canys rhai, wedi gwrando, a'i digiasant
ef: ond nid pawb a'r a ddaethant o'r Aipht
trwy Moses.
17 Ond wrth bwy y digiodd efe ddeugain
mlynedd? onid wrth y rhai a bechasent, y
rhai y syrthiodd eu cyrph yn y diffaethwch?
18 Ac wrth bwy y tyngodd efe, na chaent
hwy fyned i mewn i'w orphwysfa ef? onid
wrth y rhai ni chredasant?
19 Ac yr ydym ni yn gweled na allent hwy
fyned i mewn o herwydd anghrediniaeth.

PENNOD IV.

1 *Trwy ffydd y mae cael gorphwysfa y Crist-ianogion.* 12 *Gallu gair Duw.* 14 *Trwy ein Harch-offeiriad Iesu, Mab Duw, yr hwn oedd heb bechod, ond nid heb ei wendid,* 16 *y mae i ni gyrchu yn hŷf at orsedd-faingc y gras.*

OFNWN gan hynny, gan fod addewid
wedi ei adael *i ni* i fyned i mewn i'w
orphwysfa ef, rhag bod neb o honoch yn
debyg i fod yn ôl.
2 Canys i ninnau y pregethwyd yr efengyl,
megis ag iddynt hwythau: eithr y gair a
glybuwyd ni bu fuddiol iddynt hwy, am nad
oedd wedi ei gyd-dymheru â ffydd yn y rhai
a'i clywsant.
3 Canys yr ydym ni, y rhai a gredasom, yn
myned i mewn i'r orphwysfa, megis y dy-
wedodd efe, Fel y tyngais yn fy llid, Os ânt i
mewn i'm gorphwysfa i: er bod y gweithred-
oedd wedi eu gwneuthur er seiliad y byd.
4 Canys efe a ddywedodd mewn man am y
seithfed *dydd* fel hyn; A gorphwysodd Duw y
seithfed dydd oddi wrth ei holl weithredoedd.
5 Ac yma drachefn, Os ânt i mewn i'm gor-
phwysfa i.
6 Gan hynny gan fod hyn wedi ei adael, fod
rhai yn myned i mewn iddi, ac nad aeth y
rhai y pregethwyd yn gyntaf iddynt i mewn,
o herwydd anghrediniaeth;
7 Trachefn, y mae efe yn pennu rhyw ddi-
wrnod, gan ddywedyd yn Dafydd, Heddyw,
ar ol cymmaint o amser; megis y dywedir,
Heddyw, os gwrandêwch ar ei leferydd ef, na
chaledwch eich calonnau.
8 Canys pe dygasai Jesus hwynt i orphwysfa,
ni soniasai efe ar ol hynny am ddiwrnod arall.
9 Y mae gan hynny orphwysfa *etto* yn ôl i
bobl Dduw.
10 Canys yr hwn a aeth i mewn i'w or-
phwysfa ef, hwnnw hefyd a orphwysodd oddi
wrth ei weithredoedd ei hun, megis *y gwnaeth*
Duw oddi wrth yr eiddo yntau.
11 Byddwn ddyfal gan hynny i fyned i mewn
i'r orphwysfa honno, fel na syrthio neb, yn ol
yr un siampl o anghrediniaeth.
12 Canys bywiol *yw* gair Duw, a nerthol, a
llymmach nag un cleddyf dau-finiog, ac yn
cyrhaeddyd trwodd hyd wahaniad yr enaid
a'r yspryd, a'r cymmalau a'r mer; ac yn
barnu meddyliau a bwriadau y galon.
13 Ac nid oes greadur anamlwg yn ei olwg
ef: eithr pob peth *sydd* yn noeth ac yn agored
yn ei lygaid ef am yr hwn yr ydym yn sôn.
14 Gan fod wrth hynny i ni Arch-offeiriad
mawr, yr hwn a aeth i'r nefoedd, Iesu Mab
Duw, glynwn yn *ein* proffes.
15 Canys nid oes i ni Arch-offeiriad heb fedru
cyd-ddïoddef gyd â'n gwendid ni; ond wedi
ei demtio ym mhob peth yr un ffunud â
ninnau, *etto* heb bechod.
16 Am hynny awn yn hyderus at orsedd-
faingc y gras, fel y derbyniom drugaredd, ac
y caffom ras yn gymmorth cyfamserol.

PENNOD V.

1 *Awdurdod a braint offeiriadaeth ein Hachubwr.* 11 *Y mae efe yn beio arnynt, am eu bod mor esgeulus ac mor ddïwybod yn y pethau hynny.*

CANYS pob arch-offeiriad, wedi ei gym-
meryd o blith dynion, a osodir dros
ddynion yn y pethau *sydd* tu ag at Dduw,
fel yr offrymmo roddion ac aberthau dros
bechodau:
2 Yr hwn a ddichon dosturio wrth y rhai
sydd mewn anwybodaeth ac amryfusedd;
am ei fod yntau hefyd wedi ei amgylchu â
gwendid:
3 Ac o achos hyn y dylai, megis dros y bobl,
felly hefyd drosto ei hun, offrymmu dros
bechodau.
4 Ac nid yw neb yn cymmeryd yr anrhydedd
hwn iddo ei hun, ond yr hwn a alwyd gan
Dduw, megis Aaron:
5 Felly Crist hefyd nis gogoneddodd ei hun
i fod yn Arch-offeiriad; ond yr hwn a
ddywedodd wrtho, Tydi yw fy Mab; myfi
heddyw a'th genhedlais di.
6 Megis y mae yn dywedyd mewn *lle* arall,
Offeiriad *wyt* ti yn dragywydd yn ol urdd
Melchisedec.
7 Yr hwn yn nyddiau ei gnawd, gwedi iddo,
trwy lefain cryf a dagrau, offrwm gweddïau
ac erfyniau at yr hwn oedd abl i'w achub ef
oddi wrth farwolaeth, a chael ei wrando, yn
yr hyn a ofnodd;
8 Er ei fod yn Fab, a ddysgodd ufudd-dod
trwy y pethau a ddïoddefodd:
9 Ac wedi ei berffeithio, efe a wnaethpwyd yn
Awdur iachawdwriaeth dragywyddol i'r rhai
oll a ufuddhânt iddo;
10 Wedi ei gyfenwi gan Dduw yn Arch-
offeiriad yn ol urdd Melchisedec.
11 Am yr hwn y mae i ni lawer i'w dywedyd,
ac anhawdd eu traethu, o achos eich bod chwi
yn hwyr-drwm eich clustiau.
12 Canys lle dylech fod yn athrawon o ran
amser, y mae arnoch drachefn eisieu dysgu
i chwi beth *ydyw* egwyddorion dechreuad

ymadroddion Duw; ac yr ydych yn rhaid *i*
chwi wrth laeth, ac nid bwyd cryf.
13 Canys pob un a'r sydd yn ymarfer â
llaeth, *sydd* anghynnefin â gair cyfiawnder:
canys maban yw.
14 Eithr bwyd cryf a berthyn i'r rhai per-
ffaith, y rhai o herwydd cynnefindra y mae
ganddynt synwyr wedi ymarfer i ddosparthu
drwg a da.

PENNOD VI.

1 *Y mae efe yn eu cynghori hwy na chilient*
oddi wrth y ffydd; 11 *ond bod yn ddïanwadal,*
12 *yn ddiwyd, ac yn ddïoddefgar, i ddisgwyl*
wrth Dduw, 13 *am fod Duw yn sicr yn ei*
addewid.

AM hynny, gan roddi heibio yr ymadrodd
sydd yn dechreu rhai yng Nghrist, awn
rhagom at berffeithrwydd; heb osod i lawr
drachefn sail i edifeirwch oddi wrth weith-
redoedd meirwon; ac i ffydd tu ag at Dduw,
2 I athrawiaeth bedyddiadau, ac arddodiad
dwylaw, ac adgyfodiad y meirw, a'r farn
dragywyddol.
3 A hyn a wnawn, os caniattâ Duw.
4 Canys ammhosibl *yw* i'r rhai a oleuwyd
unwaith, ac a brofasant y rhodd nefol, ac a
wnaethpwyd yn gyfrannogion o'r Yspryd
Glân,
5 Ac a brofasant ddaionus air Duw, a nerth-
oedd y byd a ddaw,
6 Ac a syrthiant ymaith, ymadnewyddu
drachefn i edifeirwch; gan eu bod yn ail
groeshoelio iddynt eu hunain Fab Duw, ac
yn *ei* osod yn watwar.
7 Canys y ddaear, yr hon sydd yn yfed y
gwlaw sydd yn mynych-ddyfod arni, ac yn
dwyn llysiau cymmwys i'r rhai y llafurir
hi ganddynt, sydd yn derbyn bendith gan
Dduw:
8 Eithr yr hon sydd yn dwyn drain a mieri,
sydd anghymmeradwy, ac agos i felldith;
diwedd yr hon *yw*, ei llosgi.
9 Eithr yr ydym ni yn coelio am danoch
chwi, anwylyd, bethau gwell, a *phethau*
y'nglŷn wrth iachawdwriaeth, er ein bod yn
dywedyd fel hyn.
10 Canys nid *yw* Duw yn anghyfiawn, fel yr
anghofio eich gwaith, a'r llafurus gariad, yr
hwn a ddangosasoch tu ag at ei enw ef, y rhai
a weiniasoch i'r saint, ac ydych yn gweini.
11 Ac yr ydym yn chwennych fod i bob un
o honoch ddangos yr un diwydrwydd, er
mwyn llawn-sicrwydd gobaith hyd y diwedd:
12 Fel na byddoch fusgrell, eithr yn ddilyn-
wyr i'r rhai trwy ffydd ac amynedd sydd yn
etifeddu yr addewidion.
13 Canys Duw, wrth wneuthur addewid i
Abraham, oblegid na allai dyngu i neb *oedd*
fwy, a dyngodd iddo ei hun,
14 Gan ddywedyd, Yn ddïau gan fendithio
y'th fendithiaf, a chan amlhâu y'th amlhâf.
15 Ac felly, wedi iddo hir-ymaros, efe a gaf-
odd yr addewid.
16 Canys dynion yn wir sydd yn tyngu i un
a fo mwy: a llw er sicrwydd, *sydd* derfyn
iddynt ar bob ymryson.
17 Yn yr hyn Duw, yn ewyllysio yn helaeth-
ach ddangos i etifeddion yr addewid ddïan-
wadalwch ei gynghor, a gyfryngodd trwy
lw:
18 Fel trwy ddau beth dïanwadal, yn y rhai
yr oedd yn ammhosibl i Dduw fod yn gel-
wyddog, y gallem ni gael cysur cryf, y rhai
a ffoisom i gymmeryd gafael yn y gobaith
a osodwyd o'n blaen:
19 Yr hwn sydd gennym ni megis angor yr
[illegible]id, yn ddïogel ac yn sicr, ac yn myned i
mewn hyd at yr hyn sydd o'r tu fewn i'r
llen,
20 I'r man yr aeth y rhag-flaenor drosom ni,
sef Iesu, yr hwn a wnaethpwyd yn Arch-
offeiriad yn dragywyddol yn ol urdd Mel-
chisedec.

PENNOD VII.

1 *Crist Iesu sydd Offeiriad yn ol urdd Melchi-*
sedec; 11 *ac felly yn rhagori llawer ar yr*
offeiriaid oedd yn ol urdd Aaron.

CANYS y Melchisedec hwn, brenhin Sa-
lem, offeiriad y Duw Goruchaf, yr hwn a
gyfarfu âg Abraham wrth ddychwelyd o ladd
y brenhinoedd, ac a'i bendithiodd ef;
2 I'r hwn hefyd y cyfrannodd Abraham
ddegwm o bob peth: yr hwn yn gyntaf, o'i
gyfieithu, *yw*, Brenhin cyfiawnder, ac wedi
hynny hefyd, Brenhin Salem, yr hyn yw,
Brenhin heddwch;
3 Heb dad, heb fam, heb achau, heb fod
iddo na dechreu dyddiau, na diwedd einioes;
eithr wedi ei wneuthur yn gyffelyb i Fab
Duw, sydd yn aros yn Offeiriad yn dragy-
wydd.
4 Edrychwch faint *oedd* hwn, i'r hwn hefyd
y rhoddodd Abraham y patriarch ddegwm o'r
anrhaith.
5 A'r rhai yn wir *sydd* o feibion Lefi yn
derbyn swydd yr offeiriadaeth, y mae gan-
ddynt orchymyn i gymmeryd degwm gan y
bobl yn ol y gyfraith; sef gan eu brodyr, er
eu bod wedi dyfod o lwynau Abraham:
6 Eithr yr hwn, nid oedd ei achau o honynt
hwy, a gymmerodd ddegwm gan Abraham,
ac a fendithiodd yr hwn yr oedd yr addewid-
ion iddo.
7 Ac yn ddiddadl, yr hwn *sydd* leiaf a fen-
dithir gan ei well.
8 Ac yma y mae dynion y rhai sydd yn
meirw yn cymmeryd degymmau: eithr yno,
yr hwn y tystiolaethwyd am dano ei fod *ef*
yn fyw.
9 Ac (fel y dywedwyf felly) yn Abraham y
talodd Lefi hefyd ddegwm, yr hwn oedd yn
cymmeryd degymmau.
10 Oblegid yr ydoedd efe etto yn lwynau ei
dad, pan gyfarfu Melchisedec âg ef.
11 Os ydoedd gan hynny berffeithrwydd
trwy offeiriadaeth Lefi (oblegid dan honno y
rhoddwyd y gyfraith i'r bobl) pa raid *oedd*
mwyach godi Offeiriad arall yn ol urdd Mel-
chisedec, ac nas gelwid ef yn ol urdd Aaron?
12 Canys wedi newidio yr offeiriadaeth,
anghenrhaid yw bod cyfnewid ar y gyfraith
hefyd.
13 Oblegid am yr hwn y dywedir y pethau
hyn, efe a berthyn i lwyth arall, o'r hwn nid
oedd neb yn gwasanaethu yr allor.
14 Canys hysbys *yw* mai o Juda y cododd
ein Harglwydd ni; am yr hwn lwyth ni
ddywedodd Moses ddim tu ag at offeiriadaeth.
15 Ac y mae yn eglurach o lawer etto; od
oes yn ol cyffelybrwydd Melchisedec Offeiriad
arall yn codi,
16 Yr hwn a wnaed, nid yn ol cyfraith
gorchymyn cnawdol, eithr yn ol nerth bywyd
annherfynol.
17 Canys tystiolaethu y mae, Offeiriad *wyt*
ti yn dragywydd yn ol urdd Melchisedec.
18 Canys yn ddïau y mae dirymmiad i'r
gorchymyn sydd yn myned o'r blaen, o her-
wydd ei lesgedd a'i afles.
19 Oblegid ni pherffeithiodd y gyfraith ddim,
namyn dwyn gobaith gwell i mewn *a ber-*
ffeithiodd; trwy yr hwn yr ydym yn nesâu
at Dduw.
20 Ac yn gymmaint nad heb lw *y gwnaeth-*
pwyd ef yn Offeiriad:

21 (Canys y rhai hynny yn wir ydynt wedi
eu gwneuthur yn offeiriaid heb lw: ond hwn
trwy lw, gan yr hwn a ddywedodd wrtho,
Tyngodd yr Arglwydd, ac ni bydd edifar
ganddo, Ti *sydd* Offeiriad yn dragywydd yn
ol urdd Melchisedec)
22 Ar destament gwell o hynny y gwnaeth-
pwyd Iesu yn Fachnïydd.
23 A'r rhai hynny yn wir, llawer sydd wedi
eu gwneuthur yn offeiriaid, o herwydd lluddio
iddynt gan farwolaeth barhâu:
24 Ond hwn, am ei fod ef yn aros yn dragy-
wydd, sydd âg offeiriadaeth dragywyddol
ganddo.
25 Am hynny efe a ddichon hefyd yn gwbl
iachâu y rhai trwyddo ef sydd yn dyfod at
Dduw, gan ei fod ef yn byw bob amser i
eiriol drostynt hwy.
26 Canys y cyfryw Arch-offeiriad sanctaidd,
diddrwg, dihalog, didoledig oddi wrth bech-
aduriaid, ac wedi ei wneuthur yn uwch nâ'r
nefoedd, oedd weddus i ni;
27 Yr hwn nid yw raid iddo beunydd, megis
i'r offeiriaid hynny, offrymmu aberthau yn
gyntaf dros ei bechodau ei hun, ac yna dros
yr eiddo y bobl: canys hynny a wnaeth efe
unwaith, pan offrymmodd efe ef ei hun.
28 Canys y gyfraith sydd yn gwneuthur
dynion â gwendid ynddynt, yn arch-offeir-
iaid; eithr gair y llw, yr hwn a fu wedi y
gyfraith, *sydd yn gwneuthur* y Mab, yr hwn
a berffeithiwyd yn dragywydd.

PENNOD VIII.

1 *Offeiriadaeth Aaron a ddiflannodd, pan
ddaeth Crist yr Offeiriad tragywyddol: 7 a'r
ammod a wnaed â'r tadau dros amser, a
roddes le i gyfammod tragywyddol yr efengyl.*

APHEN ar y pethau a ddywedwyd *yw hyn:*
Y mae gennym y fath Arch-offeiriad,
yr hwn a eisteddodd ar ddeheulaw gorsedd-
faingc y Mawredd yn y nefoedd;
2 Yn Weinidog y gyssegrfa, a'r gwir daber-
nacl, yr hwn a osododd yr Arglwydd, ac nid
dyn.
3 Canys pob arch-offeiriad a osodir i offrym-
mu rhoddion ac aberthau: o herwydd paham
rhaid *oedd* bod gan hwn hefyd yr hyn a
offrymmai.
4 Canys yn wir pe bai efe ar y ddaear, ni
byddai yn offeiriad chwaith; gan fod offeiriaid
y rhai sydd yn offrymmu rhoddion yn ol y
ddeddf:
5 Y rhai sydd yn gwasanaethu i siampl a
chysgod y pethau nefol, megis y rhybuddiwyd
Moses gan Dduw, pan oedd efe ar fedr gor-
phen y babell. Canys, Gwel (medd efe) a'r
wneuthur o honot bob peth yn ol y portreiad
a ddangoswyd i ti yn y mynydd.
6 Ond yn awr efe a gafodd weinidogaeth
mwy rhagorol, o gymmaint ag y mae yn
Gyfryngwr cyfammod gwell, yr hwn sydd
wedi ei osod ar addewidion gwell.
7 Oblegid yn wir pe buasai y cyntaf hwnnw
yn ddifeius, ni cheisiasid lle i'r ail.
8 Canys yn beio arnynt hwy y dywed *efe*,
Wele, y mae y dyddiau yn dyfod (medd yr
Arglwydd) ac mi a wnaf â thŷ Israel ac â thŷ
Juda gyfammod newydd:
9 Nid fel y cyfammod a wnaethum â'u tadau
hwynt, yn y dydd yr ymaflais yn eu llaw
hwynt i'w dwyn hwy o dir yr Aipht: oblegid
ni thrigasant hwy yn fy nghyfammod i, min-
nau a'u hesgeulusais hwythau, medd yr Ar-
glwydd.
10 Oblegid hwn *yw* y cyfammod a ammodaf
fi â thŷ Israel ar ol y dyddiau hynny, medd
yr Arglwydd; Myfi a ddodaf fy nghyfreithiau
yn eu meddwl, ac yn eu calonnau yr ysgrif-
enaf hwynt: a mi a fyddaf iddynt hwy yn
Dduw, a hwythau a fyddant i minnau yn
bobl.
11 Ac ni ddysgant bob un ei gymmydog, a
phob un ei frawd, gan ddywedyd, Adnebydd
yr Arglwydd: oblegid hwynt-hwy oll a'm
hadnabyddant i, o'r lleiaf o honynt hyd y
mwyaf o honynt.
12 Canys trugarog fyddaf wrth eu hanghyf-
iawnderau, a'u pechodau hwynt a'u hanwir-
eddau ni chofiaf ddim o honynt mwyach.
13 Wrth ddywedyd, *Cyfammod* newydd, efe
a farnodd y cyntaf yn hen. Eithr yr hwn a
aeth yn hen ac yn oedrannus, *sydd* agos i
ddiflannu.

PENNOD IX.

1 *Y mae yn dangos dull seremoniau ac aberth-
au gwaedlyd y gyfraith; 11 a'u bod yn llai
eu teilyngdod a'u perffeithrwydd nag aberth
Crist a'i waed.*

AM hynny yn wir yr ydoedd hefyd i'r
tabernacl cyntaf ddefodau gwasanaeth
Duw, a chyssegr bydol.
2 Canys yr oedd tabernacl wedi ei wneuth-
ur; y cyntaf, yn yr hwn *yr oedd* y canhwyll-
bren, a'r bwrdd, a'r bara gosod; yr hwn
dabernacl a elwid, Y cyssegr.
3 Ac yn ol yr ail len, *yr oedd* y babell, yr
hon a elwid, Y cyssegr sancteiddiolaf;
4 Yr hwn yr oedd y thuser aur ynddo, ac
arch y cyfammod wedi ei goreuro o amgylch;
yn yr hon *yr oedd* y crochan aur a'r manna
ynddo, a gwïalen Aaron, yr hon a flagurasai,
a llechau y cyfammod;
5 Ac uwch ei phen cherubiaid y gogoniant,
yn cysgodi y drugareddfa: am y rhai ni ellir
yn awr ddywedyd bob yn rhan.
6 A'r pethau hyn wedi eu trefnu felly, i'r
tabernacl cyntaf yn ddïau yr âi bob amser yr
offeiriaid, y rhai oedd yn cyflawni gwasan-
aeth *Duw:*
7 Ac i'r ail unwaith bob blwyddyn *yr âi* yr
arch-offeiriad yn unig; nid heb waed, yr
hwn a offrymmai efe drosto ei hun, a *thros*
anwybodaeth y bobl.
8 A'r Yspryd Glân yn hysbysu hyn, nad oedd
y ffordd i'r cyssegr sancteiddiolaf yn agored
etto, tra fyddai y tabernacl cyntaf yn sefyll:
9 Yr hwn *ydoedd* gyffelybiaeth dros yr
amser presennol, yn yr hwn yr offrymmid
rhoddion ac aberthau, y rhai ni allent o ran
cydwybod berffeithio yr addolydd,
10 Y *rhai oedd yn sefyll* yn unig ar fwydydd,
a dïodydd, ac amryw olchiadau, a defodau
cnawdol, wedi eu gosod *arnynt* hyd amser y
diwygiad.
11 Eithr Crist, wedi dyfod yn Arch-offeiriad
y daionus bethau a fyddent, trwy dabernacl
mwy a pherffeithiach, nid o waith llaw,
hynny yw, nid o'r adeiladaeth yma,
12 Nid chwaith trwy waed geifr a lloi, eithr
trwy ei waed ei hun, a aeth unwaith i mewn
i'r cyssegr, gan gael *i ni* dragywyddol rydd-
hâd.
13 Oblegid os ydyw gwaed teirw a geifr, a
lludw anner wedi ei daenellu ar y rhai a
halogwyd, yn sancteiddio i bureiddiad y
cnawd;
14 Pa faint mwy y bydd i waed Crist, yr
hwn trwy yr Yspryd tragywyddol a'i hoffrym-
modd ei hun yn ddi-fai i Dduw, buro eich
cydwybod chwi oddi wrth weithredoedd
meirwon, i wasanaethu y Duw byw?
15 Ac am hynny y mae efe yn Gyfryngwr y
cyfammod newydd, megis trwy fod marwol-
aeth yn ymwared oddi wrth y troseddau oedd

dan y cyfammod cyntaf, y cai y rhai a alwyd
dderbyn addewid yr etifeddiaeth dragywyddol.
16 Oblegid lle *byddo* testament, rhaid *yw*
digwyddo marwolaeth y testamentwr.
17 Canys wedi marw dynion, *y mae* testament
mewn grym: oblegid nid oes etto nerth
ynddo tra fyddo y testamentwr yn fyw.
18 O ba achos ni chyssegrwyd y cyntaf heb
waed.
19 Canys wedi i Moses adrodd yr holl orchymyn
yn ol y gyfraith wrth yr holl bobl, efe
a gymmerodd waed lloi a geifr, gyd â dwfr, a
gwlan porphor, ac isop, ac a'i taenellodd ar y
llyfr a'r bobl oll,
20 Gan ddywedyd, Hwn yw gwaed y testament
a orchymynodd Duw i chwi.
21 Y tabernacl hefyd a holl lestri y gwasanaeth
a daenellodd efe â gwaed yr un modd.
22 A chan mwyaf trwy waed y purir pob
peth wrth y gyfraith; ac heb ollwng gwaed
nid oes maddeuant.
23 Rhaid *oedd* gan hynny i bortreiadau y
pethau sydd yn y nefoedd gael eu puro â'r
pethau hyn; a'r pethau nefol eu hunain âg
aberthau gwell nâ'r rhai hyn.
24 Canys nid i'r cyssegr o waith llaw, portreiad
y gwir *gyssegr*, yr aeth Crist i mewn;
ond i'r nef ei hun, i ymddangos yn awr ger
bron Duw trosom ni:
25 Nac fel yr offrymmai efe ei hun yn fynych,
megis y mae yr arch-offeiriaid yn myned i
mewn i'r cyssegr bob blwyddyn, â gwaed arall.
26 (Oblegid yna rhaid fuasai iddo yn fynych
ddïoddef er dechreuad y byd) eithr yr awrhon
unwaith yn niwedd y byd yr ymddangosodd
efe, i ddileu pechod trwy ei aberthu ei hun.
27 Ac megis y gosodwyd i ddynion farw unwaith,
ac wedi hynny *bod* barn:
28 Felly Crist hefyd, wedi ei offrymmu unwaith
i ddwyn ymaith bechodau llawer, a
ymddengys yr ail waith, heb bechod, i'r rhai
sydd yn ei ddisgwyl, er iachawdwriaeth.

PENNOD X.

1 *Gwendid aberthau y gyfraith.* 10 *Aberth corph Crist a offrymmwyd unwaith,* 14 *sydd byth yn tynnu ymaith bechodau.* 19 *Cynghor i lynu yn lew yn y ffydd trwy amynedd a diolch.*

OBLEGID y gyfraith, yr hon sydd ganddi
gysgod daionus bethau i ddyfod, *ac* nid
gwir-ddelw y pethau, nis gall trwy yr aberthau
hynny, y rhai y maent bob blwyddyn yn
eu hoffrymmu yn wastadol, byth berffeithio
y rhai a ddêl atti.
2 Oblegid yna hwy a beidiasant â'u hoffrymmu,
am na buasai gydwybod pechod mwy
gan y rhai a addolasent, wedi eu glanhâu
unwaith.
3 Eithr yn *yr aberthau* hynny *y mae* adgoffa
pechodau bob blwyddyn.
4 Canys ammhosibl *yw* i waed teirw a geifr
dynnu ymaith bechodau.
5 O herwydd paham y mae efe, wrth ddyfod
i'r byd, yn dywedyd, Aberth ac offrwm nis
mynnaist, eithr corph a gymhwysaist i mi.
6 Offrymmau poeth, a thros bechod, ni
buost foddlawn iddynt.
7 Yna y dywedais, Wele fi yn dyfod (y mae
yn ysgrifenedig yn nechreu y llyfr am danaf)
i wneuthur dy ewyllys di, O Dduw.
8 Wedi iddo ddywedyd uchod, Aberth ac
offrwm, ac offrymmau poeth, a thros bechod,
nis mynnaist, ac nid ymfoddlonaist *ynddynt*
(y rhai yn ol y gyfraith a offrymmir)
9 Yna y dywedodd, Wele fi yn dyfod i
wneuthur dy ewyllys di, O Dduw. Y mae
yn tynnu ymaith y cyntaf, fel y gosodai yr ail.
10 Trwy yr hwn ewyllys yr ydym ni wedi
ein sancteiddio, trwy offrymmiad corph Iesu
Grist unwaith.
11 Ac y mae pob offeiriad yn sefyll beunydd
yn gwasanaethu, ac yn offrymmu yn fynych
yr un aberthau, y rhai ni allant fyth ddileu
pechodau:
12 Eithr hwn, wedi offrymmu un aberth
dros bechodau, yn dragywydd a eisteddodd
ar ddeheulaw Duw;
13 O hyn allan yn disgwyl hyd oni osoder ei
elynion ef yn droed-faingc i'w draed ef.
14 Canys âg un offrwm y perffeithiodd efe
yn dragywyddol y rhai sydd wedi eu sancteiddio.
15 *Ac* y mae yr Yspryd Glân hefyd yn
tystiolaethu i ni: canys wedi iddo ddywedyd
o'r blaen,
16 Dyma y cyfammod yr hwn a ammodaf
â hwynt ar ol y dyddiau hynny, medd yr
Arglwydd; Myfi a osodaf fy nghyfreithiau
yn eu calonnau, ac a'u hysgrifenaf yn eu
meddyliau;
17 A'u pechodau a'u hanwireddau ni chofiaf
mwyach.
18 A lle *y mae* maddeuant am y rhai hyn,
nid *oes* mwyach offrwm dros bechod.
19 Am hynny, frodyr, gan fod i ni ryddid i
fyned i mewn i'r cyssegr trwy waed Iesu,
20 Ar hŷd ffordd newydd a bywiol, yr hon a
gyssegrodd efe i ni, trwy y llen, sef ei gnawd
ef;
21 A *bod i ni* Offeiriad mawr ar dŷ Dduw;
22 Nesâwn â chalon gywir, mewn llawn
hyder ffydd, wedi glanhâu ein calonnau oddi
wrth gydwybod ddrwg, a golchi ein corph â
dwfr glân.
23 Daliwn gyffes ein gobaith yn ddisigl (canys
ffyddlawn *yw* yr hwn a addawodd)
24 A chyd-ystyriwn bawb ein gilydd, i ymannog
i gariad a gweithredoedd da:
25 Heb esgeuluso ein cyd-gynnulliad ein
hunain, megis *y mae* arfer rhai; ond annog
bawb ein gilydd: a hynny yn fwy, o gymmaint
a'ch bod yn gweled y dydd yn nesâu.
26 Canys os o'n gwirfodd y pechwn, ar ol
derbyn gwybodaeth y gwirionedd, nid oes
aberth dros bechodau wedi ei adael mwyach;
27 Eithr rhyw ddisgwyl ofnadwy am farnedigaeth,
ac angerdd tân, yr hwn a ddifa y
gwrthwynebwyr.
28 Yr un a ddirmygai gyfraith Moses, a
fyddai farw heb drugaredd, dan ddau neu dri
o dystion:
29 Pa faint mwy cospedigaeth (dybygwch
chwi) y bernir haeddu o'r hwn a fathrodd
Fab Duw, ac a farnodd yn aflan waed y
cyfammod, trwy yr hwn y sancteiddiwyd ef,
ac a ddifenwodd Yspryd y gras?
30 Canys nyni a adwaenom y neb a ddywedodd,
Myfi *biau* dïal, myfi a dalaf, medd yr
Arglwydd. A thrachefn, Yr Arglwydd a
farna ei bobl.
31 Peth ofnadwy *yw* syrthio yn nwylaw y
Duw byw.
32 Ond gelwch i'ch côf y dyddiau o'r blaen,
yn y rhai, wedi eich goleuo, y dïoddefasoch
ymdrech mawr o helbulon:
33 Wedi eich gwneuthur weithiau yn wawd,
trwy waradwyddiadau a chystuddiau; ac
weithiau yn bod yn gyfrannogion â'r rhai
a drinid felly.
34 Canys chwi a gyd-ddïoddefasoch â'm
rhwymau i hefyd, ac a gymmerasoch eich
yspeilio am y pethau oedd gennych yn llawen;
gan wybod fod gennych i chwi eich hunain
olud gwell yn y nefoedd, ac un parhâus.
35 Am hynny na fwriwch ymaith eich
hyder, yr hwn sydd iddo fawr wobr.

36 Canys rhaid i chwi wrth amynedd; fel,
wedi i chwi wneuthur ewyllys Duw, y derbynioch yr addewid.
37 Oblegid ychydig bachigyn etto, a'r hwn
sydd yn dyfod a ddaw, ac nid oeda.
38 A'r cyfiawn a fydd byw trwy ffydd: eithr
o thyn *neb* yn ôl, nid yw fy enaid yn
ymfoddloni ynddo.
39 Eithr nid ydym ni o'r rhai sydd yn tynnu
yn ôl i golledigaeth; namyn o ffydd, i gadwedigaeth yr enaid.

PENNOD XI.

1 *Beth ydyw ffydd.* 6 *Heb ffydd ni allwn ni ryngu bodd Duw:* 7 *ei ffrwythau rhagorol hi yn yr hen dadau gynt.*

FFYDD yn wir yw sail y pethau yr ydys
yn eu gobeithio, a sicrwydd y pethau nid
ydys yn eu gweled.
2 Oblegid trwyddi hi y cafodd yr henuriaid
air da.
3 Wrth ffydd yr ydym yn deall wneuthur y
bydoedd trwy air Duw, yn gymmaint nad o
bethau gweledig y gwnaed y pethau a welir.
4 Trwy ffydd yr offrymmodd Abel i Dduw
aberth rhagorach nâ Chain; trwy yr hon y
cafodd efe dystiolaeth ei fod yn gyfiawn, gan
i Dduw ddwyn tystiolaeth i'w roddion ef: a
thrwyddi hi y mae efe, wedi marw, yn llefaru
etto.
5 Trwy ffydd y symmudwyd Enoch, fel na
welai farwolaeth; ac ni chaed ef, am ddarfod
i Dduw ei symmud ef: canys cyn ei symmud,
efe a gawsai dystiolaeth, ddarfod iddo ryngu
bodd Duw.
6 Eithr heb ffydd ammhosibl *yw* rhyngu *ei*
fodd *ef*. Oblegid rhaid yw i'r neb sydd yn
dyfod at Dduw, gredu ei fôd ef, a'i fod yn
obrwywr i'r rhai sydd yn ei geisio ef.
7 Trwy ffydd, Noë, wedi ei rybuddio gan
Dduw am y pethau nis gwelsid etto, gyd â
pharchedig ofn, a ddarparodd arch i achub ei
dŷ: trwy yr hon y condemniodd *efe* y byd,
ac a wnaethpwyd yn etifedd y cyfiawnder
sydd o ffydd.
8 Trwy ffydd, Abraham, pan ei galwyd, a
ufuddhâodd, gan fyned i'r man yr oedd efe
i'w dderbyn yn etifeddiaeth; ac a aeth allan,
heb wybod i ba le yr oedd yn myned.
9 Trwy ffydd yr ymdeithiodd efe yn nhir yr
addewid, megis *mewn* tir dïeithr, gan drigo
mewn lluestai gyd âg Isaac a Jacob, cydetifeddion o'r un addewid.
10 Canys disgwyl yr ydoedd am ddinas ag iddi
sylfeini, saer ac adeiladydd yr hon *yw* Duw.
11 Trwy ffydd Sara hithau yn ammhlantadwy, a dderbyniodd nerth i ymddwyn had;
ac wedi amser oedran, a esgorodd; oblegid
ffyddlawn y barnodd hi yr hwn a addawsai.
12 O herwydd paham hefyd y cenhedlwyd o
un, a hwnnw yn gystal a marw, *cynnifer* a
sêr y nef mewn lliaws, ac megis y tywod ar
lân y môr, *y sydd* yn aneirif.
13 Mewn ffydd y bu farw y rhai hyn oll, heb
dderbyn yr addewidion, eithr o bell eu gweled
hwynt, a chredu, a chyfarch, a chyfaddef mai
dïeithriaid a phererinion oeddynt ar y ddaear.
14 Canys y mae y rhai sydd yn dywedyd y
cyfryw bethau, yn dangos yn eglur eu bod
yn ceisio gwlad.
15 Ac yn wir, pe buasent yn meddwl am *y
wlad* honno, o'r hon y daethent allan, hwy a
allasent gael amser i ddychwelyd:
16 Eithr yn awr *gwlad* well y maent hwy
yn ei chwennych, hynny ydyw, *un* nefol. O
achos paham nid cywilydd gan Dduw ei alw
yn Dduw iddynt hwy: oblegid efe a barottôdd
ddinas iddynt.
17 Trwy ffydd yr offrymmodd Abraham
Isaac, pan ei profwyd: a'i unig-anedig *fab* a
offrymmodd *efe*, yr hwn a dderbyniasai yr
addewidion:
18 Wrth yr hwn y dywedasid, Yn Isaac y
gelwir i ti had:
19 Gan gyfrif bod Duw yn abl i'*w* gyfodi *ef*
o feirw; o ba le y cawsai efe ef hefyd mewn
cyffelybiaeth.
20 Trwy ffydd y bendithiodd Isaac Jacob ac
Esau am bethau a fyddent.
21 Trwy ffydd, Jacob, wrth farw, a fendithiodd bob un o feibion Joseph; ac a addolodd
â'i bwys ar ben ei ffon.
22 Trwy ffydd, Joseph, wrth farw, a goffâodd
am ymadawiad plant Israel; ac a roddodd
orchymyn am ei esgyrn.
23 Trwy ffydd, Moses, pan anwyd, a guddiwyd dri mis gan ei rïeni, o achos eu bod yn
ei weled yn fachgen tlws: ac nid ofnasant
orchymyn y brenhin.
24 Trwy ffydd, Moses, wedi myned yn fawr,
a wrthododd ei alw yn fab merch Pharaoh;
25 Gan ddewis yn hytrach oddef adfyd gyd
â phobl Dduw, na chael mwyniant pechod
dros amser;
26 Gan farnu yn fwy golud ddirmyg Crist,
na thrysorau yr Aipht: canys edrych yr oedd
efe ar daledigaeth y gobrwy.
27 Trwy ffydd y gadawodd efe yr Aipht, heb
ofni llid y brenhin: canys efe a ymŵrolodd
fel *un* yn gweled yr anweledig.
28 Trwy ffydd y gwnaeth efe y pasc, a gollyngiad y gwaed, rhag i'r hwn ydoedd yn
dinystrio y rhai cyntaf-anedig gyffwrdd â
hwynt.
29 Trwy ffydd yr aethant trwy y môr coch,
megis ar hŷd *tir* sych: yr hyn pan brofodd
yr Aiphtiaid, boddi a wnaethant.
30 Trwy ffydd y syrthiodd caerau Jericho,
wedi eu hamgylchu dros saith niwrnod.
31 Trwy ffydd ni ddifethwyd Rahab y buttain gyd â'r rhai ni chredent, pan dderbyniodd hi yr yspïwyr yn heddychol.
32 A pheth mwy a ddywedaf? canys yr
amser a ballai i mi i fynegi am Gedeon, *am*
Barac, ac *am* Samson, ac *am* Jephthae; *am*
Dafydd hefyd, a Samuel, a'r prophwydi:
33 Y rhai trwy ffydd a oresgynasant deyrnasoedd, a wnaethant gyfiawnder, a gawsant
addewidion, a gauasant safnau llewod,
34 A ddiffoddasant angerdd y tân, a ddïangasant rhag min y cleddyf, a nerthwyd o wendid, a wnaethpwyd yn gryfion mewn rhyfel,
a yrrasant fyddinoedd yr estroniaid i gilio.
35 Gwragedd a dderbyniodd eu meirw trwy
adgyfodiad: ac eraill a ddirdynnwyd, heb
dderbyn ymwared; fel y gallent hwy gael
adgyfodiad gwell.
36 Ac eraill a gawsant brofedigaeth trwy
watwar, a ffiangellau, ïe, trwy rwymau hefyd
a charchar:
37 Hwynt-hwy a labyddiwyd, a dorrwyd
â llif, a demtiwyd, a laddwyd yn feirw â'r
cleddyf: a grwydrasant mewn crwyn defaid,
a chrwyn geifr; yn ddiddym, yn gystuddiol,
yn ddrwg eu cyflwr;
38 (Y rhai nid oedd y byd yn deilwng o
honynt) yn crwydro mewn anialwch, a mynyddoedd, a thyllau ac ogofeydd y ddaear.
39 A'r rhai hyn oll, wedi cael tystiolaeth
trwy ffydd, ni dderbyniasant yr addewid:
40 Gan fod Duw yn rhagweled rhyw *beth*
gwell am danom ni, fel na pherffeithid hwynt
hebom ninnau.

PENNOD XII.

1 *Cynghor i ffydd ddianwadal, amynedd, a duwioldeb.* 22 *Cannol y testament newydd rhagor yr hen.*

OBLEGID hynny ninnau hefyd, gan fod
cymmaint cwmmwl o dystion wedi ei
osod o'n hamgylch, gan roi heibio bob pwys,
a'r pechod sydd barod i'*n* hamgylchu, trwy
amynedd rhedwn yr yrfa a osodwyd o'n blaen
ni;
2 Gan edrych ar Iesu, Pen-tywysog a Pher-
ffeithydd *ein* ffydd *ni*; yr hwn, yn lle y llaw-
enydd a osodwyd iddo, a ddïoddefodd y groes,
gan ddïystyru gwaradwydd, ac a eisteddodd
ar ddeheulaw gorsedd-faingc Duw.
3 Ystyriwch am hynny yr hwn a ddïoddef-
odd gyfryw ddywedyd yn ei erbyn gan bechad-
uriaid; fel na flinoch, ac nad ymollyngoch
yn eich eneidiau.
4 Ni wrthwynebasoch etto hyd at waed, gan
ymdrech yn erbyn pechod.
5 A chwi a ollyngasoch dros gôf y cynghor,
yr hwn sydd yn dywedyd wrthych megis
wrth blant, Fy mab, na ddirmyga gerydd yr
Arglwydd, ac nac ymollwng pan y'th argy-
hoedder ganddo.
6 Canys y neb y mae yr Arglwydd yn ei
garu, y mae yn ei geryddu; ac yn fflangellu
pob mab a dderbynio.
7 Os goddefwch gerydd, y mae Duw yn
ymddwyn tu ag attoch megis tu ag at feibion:
canys pa fab sydd, yr hwn nid yw ei dad yn
ei geryddu?
8 Eithr os heb gerydd yr ydych, o'r hwn y
mae pawb yn gyfrannog; yna bastardiaid
ydych, ac nid meibion.
9 Heb law hynny, ni a gawsom dadau ein
cnawd i'n ceryddu, ac a'*u* parchasom *hwy*:
onid mwy o lawer y byddwn ddarostyngedig
i Dad yr ysprydoedd, a byw?
10 Canys hwynt-hwy yn wir dros ychydig
ddyddiau a'*n* ceryddent fel y gwelent hwy yn
dda; eithr hwn er llesâd i ni, fel y byddem
gyfrannogion o'i sancteiddrwydd ef.
11 Etto ni welir un cerydd dros yr amser
presennol yn hyfryd, eithr yn anhyfryd: ond
gwedi hynny y mae yn rhoi heddychol
ffrwyth cyfiawnder i'r rhai sydd wedi eu
cynnefinio âg ef.
12 O herwydd paham cyfodwch i fynu y
dwylaw a laesasant, a'r gliniau a ymollyng-
asant.
13 A gwnewch lwybrau uniawn i'ch traed;
fel na throër y cloff allan o'r ffordd, ond yn
iachâer efe yn hytrach.
14 Dilynwch heddwch â phawb, a sanct-
eiddrwydd, heb yr hwn ni chaiff neb weled
yr Arglwydd:
15 Gan edrych yn ddyfal na *bo* neb yn pallu
oddi wrth ras Duw; rhag bod un gwreiddyn
chwerwedd yn tyfu i fynu, *ac* yn peri blinder,
a thrwy hwnnw llygru llawer;
16 Na *bo* un putteiniwr, neu halogedig,
megis Esau, yr hwn am un saig o fwyd a
werthodd ei enedigaeth-fraint.
17 Canys chwi a wyddoch ddarfod wedi
hynny hefyd ei wrthod ef, pan oedd efe yn
ewyllysio etifeddu y fendith: oblegid ni
chafodd efe le i edifeirwch, er iddo trwy
ddagrau ei thaer-geisio hi.
18 Canys ni ddaethoch chwi at y mynydd
teimladwy sydd yn llosgi gan dân, a chwm-
mwl, a thywyllwch, a thymmestl,
19 A sain udgorn, a llef geiriau; yr hon
pwy bynnag a'i clywsant, a ddeisyfasant na
chwanegid yr ymadrodd wrthynt.
20 (Oblegid ni allent hwy oddef yr hyn a
orchymynasid; Ac os bwystfil a gyffyrddai
â'r mynydd, efe a labyddir, neu a wenir â
phicell.
21 Ac mor ofnadwy oedd y golwg, *ag* y dywed-
odd Moses, Yr ydwyf yn ofni ac yn crynu)
22 Eithr chwi a ddaethoch i fynydd Sion, ac
i ddinas y Duw byw, y Jerusalem nefol, ac
at fyrddiwn o angelion,
23 I gymmanfa a chynnulleidfa y rhai
cyntaf-anedig, y rhai a ysgrifenwyd yn y
nefoedd, ac at Dduw, Barnwr pawb, ac at
ysprydoedd y cyfiawn y rhai a berffeithiwyd,
24 Ac at Iesu, Cyfryngwr y testament new-
ydd, a gwaed y taenelliad, yr hwn sydd yn
dywedyd pethau gwell nâ'r *eiddo* Abel.
25 Edrychwch na wrthodoch yr hwn sydd
yn llefaru. Oblegid oni ddïangodd y rhai a
wrthodasant yr hwn oedd yn llefaru ar y
ddaear, mwy o lawer *nis dïangwn* ni, y rhai
ydym yn troi ymaith oddi wrth yr hwn sydd
yn llefaru o'r nef:
26 Llef yr hwn y pryd hwnnw a ysgydwodd
y ddaear: ac yn awr a addawodd, gan ddy-
wedyd, Etto unwaith yr wyf yn cynhyrfu nid
yn unig y ddaear, ond y nef hefyd.
27 A'r Etto unwaith hynny, sydd yn hys-
bysu symmudiad y pethau a ysgydwir, megis
pethau wedi eu gwneuthur, fel yr arhoso y
pethau nid ysgydwir.
28 O herwydd paham, gan ein bod ni yn
derbyn teyrnas ddisigl, bydded gennym ras,
trwy yr hwn y gwasanaethom Dduw wrth ei
fodd, gyd â gwylder a phârchedig ofn.
29 Oblegid ein Duw ni *sydd* dân ysol.

PENNOD XIII.

1 *Amryw gynghorion; megis i garu ein gilydd*:
4 *i fyw yn onest*: 5 *i ochelyd cybydd-dra*: 7 *i
berchi pregethwyr Duw*: 9 *i ochel athrawon
dieithr*: 10 *i gyfaddef Crist*: 16 *i roi elusen*:
17 *i ufuddhâu i swyddogion*: 18 *i weddïo dros
yr apostol*. 20 *Y diwedd*.

PARHAED brawdgarwch.
2 Nac anghofiwch lettygarwch: canys
wrth hynny y llettyodd rhai angelion yn
ddïarwybod.
3 Cofiwch y rhai sydd yn rhwym, fel pet-
tech yn rhwym gyd â hwynt; y rhai cystudd-
iol, megis yn bod eich hunain hefyd yn y
corph.
4 Anrhydeddus *yw* priodas ym mhawb, a'r
gwely dihalogedig: eithr putteinwyr a godin-
ebwyr a farna Duw.
5 *Bydded eich* ymarweddiad yn ddiariangar;
gan fod yn foddlawn i'r hyn sydd gennych.
Canys efe a ddywedodd, Ni'th roddaf di i
fynu, ac ni'th lwyr-adawaf chwaith.
6 Fel y gallom ddywedyd yn hŷf, Yr Ar-
glwydd *sydd* gymmorth i mi, ac nid ofnaf
beth a wnel dyn i mi.
7 Meddyliwch am eich blaenoriaid, y rhai a
draethasant i chwi air Duw: ffydd y rhai
dilynwch, gan ystyried diwedd eu hymar-
weddiad hwynt.
8 Iesu Grist, ddoe a heddyw yr un, ac yn
dragywydd.
9 Na'ch arweinier oddi amgylch âg athraw-
iaethau amryw a dieithr: canys da *yw* bod
y galon wedi ei chryfhâu â gras, nid â
bwydydd, yn y rhai ni chafodd y sawl a
rodiasant ynddynt, fudd.
10 Y mae gennym ni allor, o'r hon nid oes
awdurdod i'r rhai sydd yn gwasanaethu y
tabernacl i fwytta.
11 Canys cyrph yr anifeiliaid hynny, y rhai
y dygir eu gwaed gan yr arch-offeiriad i'r
cyssegr dros bechod, a losgir y tu allan i'r
gwersyll.
12 O herwydd paham Iesu hefyd, fel y sanct-
eiddiai y bobl trwy ei waed ei hun, a ddi-
oddefodd y tu allan i'r porth.
13 Am hynny awn atto ef o'r tu allan i'r
gwersyll, gan ddwyn ei waradwydd ef.

14 Canys nid oes i ni yma ddinas barhâus,
eithr un i ddyfod yr ŷm ni yn ei disgwyl.
15 Trwyddo ef gan hynny offrymmwn
aberth moliant yn wastadol i Dduw, yr
hyn yw ffrwyth *ein* gwefusau, yn cyffesu
i'w enw ef.
16 Ond gwneuthur daioni, a chyfrannu,
nac anghofiwch: canys â chyfryw ebyrth y
rhyngir bodd Duw.
17 Ufuddhêwch i'ch blaenoriaid, ac ym-
ddarostyngwch: oblegid y maent hwy yn
gwylio dros eich eneidiau chwi, megis rhai a
ffydd rhaid iddynt roddi cyfrif: fel y gallont
wneuthur hynny yn llawen, ac nid yn drist:
canys difudd i chwi *yw* hynny.
18 Gweddïwch drosom ni: canys yr ydym
yn credu fod gennym gydwybod dda, gan
ewyllysio byw yn onest ym mhob peth.
19 Ond yr ydwyf yn helaethach yn dymuno
gwneuthur o honoch hyn, i gael fy rhoddi i
chwi drachefn yn gynt.
20 A Duw yr heddwch, yr hwn a ddug
drachefn oddi wrth y meirw ein Harglwydd
Iesu, Bugail mawr y defaid, trwy waed y
cyfammod tragywyddol,
21 A'ch perffeithio ym mhob gweithred dda,
i wneuthur ei ewyllys ef; gan weithio ynoch
yr hyn sydd gymmeradwy yn ei olwg ef,
trwy Iesu Grist: i'r hwn *y byddo* y gogoniant
yn oes oesoedd. Amen.
22 Ac yr ydwyf yn attolwg i chwi, frodyr,
goddefwch air y cynghor: oblegid ar fyr
eiriau yr ysgrifenais attoch.
23 Gwybyddwch ollwng *ein* brawd Ti-
mothëus yn rhydd; gyd â'r hwn, os daw
efe ar fyrder, yr ymwelaf â chwi.
24 Anherchwch eich holl flaenoriaid, a'r holl
saint. Y mae y rhai o'r Ital yn eich annerch.
25 Gras *fyddo* gyd â chwi oll. Amen.

¶ At yr Hebreaid yr ysgrifenwyd o'r Ital,
gyd â Timothëus.

EPISTOL CYFFREDINOL IAGO YR APOSTOL.

PENNOD I.

2 Cynghor i lawenychu mewn blinder: 5 i ofyn doethineb gan Dduw: 13 na feurier y bai arno ef o ran ein gwendid na'n pechodau ni: 22 i wrando ac i fyfyrio ar air Duw; ac i wneuthur ar ei ol: 26 os amgen, fe all rhai ymddangos yn grefyddol oddi allan, ond ni allant fod felly mewn gwirionedd.

IAGO, gwasanaethwr Duw a'r Arglwydd
Iesu Grist, at y deuddeg llwyth sydd ar
wasgar, annerch.
2 Cyfrifwch yn bob llawenydd, fy mrodyr,
pan syrthioch mewn amryw brofedigaethau;
3 Gan wybod, fod profiad eich ffydd chwi
yn gweithredu amynedd.
4 Ond caffed amynedd *ei* pherffaith waith;
fel y byddoch berffaith a chyfan, heb ddiffygio
mewn dim.
5 O bydd ar neb o honoch eisieu doethineb,
gofyned gan Dduw, yr hwn sydd yn rhoi yn
haelionus i bawb, ac heb ddannod; a hi a
roddir iddo ef.
6 Eithr gofyned mewn ffydd, heb ammeu
dim: canys yr hwn sydd yn ammeu, sydd
gyffelyb i don y môr, a chwelir ac a deflir
gan y gwynt.
7 Canys na feddylied y dyn hwnnw y derbyn
efe ddim gan yr Arglwydd.
8 Gwr dau-ddyblyg ei feddwl *sydd* anwastad
yn ei holl ffyrdd.
9 Y brawd o radd isel llawenyched yn ei
oruchafiaeth:
10 A'r cyfoethog, yn ei ddarostyngiad: canys
megis blodeuyn y glaswelltyn y diflanna efe.
11 Canys cyfododd yr haul gyd â gwres,
a gwywodd y glas-welltyn, a'i flodeuyn a
gwympodd, a thegwch ei bryd ef a gollodd:
felly hefyd y diflanna y cyfoethog yn ei ffyrdd.
12 Gwyn ei fyd y gwr sydd yn goddef prof-
edigaeth: canys pan fyddo profedig, efe a
dderbyn goron y bywyd, yr hon a addawodd
yr Arglwydd i'r rhai a'i carant ef.
13 Na ddyweded neb pan demtier ef, Gan
Dduw y'm temtir. Canys Duw nis gellir ei
demtio â drygau, ac nid yw efe yn temtio neb.
14 Canys yna y temtir pob un, pan y tynner
ef, ac y llithier, gan ei chwant ei hun.
15 Yna chwant, wedi ymddwyn, a esgor ar
bechod: pechod hefyd, pan orphener, a esgor
ar farwolaeth.
16 Fy mrodyr anwyl, na chyfeiliornwch.
17 Pob rhoddiad daionus, a phob rhodd
berffaith, oddi uchod y mae, yn disgyn oddi
wrth Dad y goleuni, gyd â'r hwn nid oes
gyfnewidiad, na chysgod troedigaeth.
18 O'i wir ewyllys yr ynnillodd efe nyni
trwy air y gwirionedd, fel y byddem ryw
flaen-ffrwyth o'i greaduriaid ef.
19 O achos hyn, fy mrodyr anwyl, bydded
pob dyn esgud i wrando, diog i lefaru, diog
i ddigofaint.
20 Canys digofaint gwr nid yw yn cyflawni
cyfiawnder Duw.
21 O herwydd paham rhoddwch heibio bob
budreddi, a helaethrwydd malais; a thrwy
addfwynder derbyniwch yr impiedig air, yr
hwn a ddichon gadw eich eneidiau.
22 A byddwch wneuthurwyr y gair, ac nid
gwrandawyr yn unig, gan eich twyllo eich
hunain.
23 Oblegid os yw neb yn wrandâwr y gair,
ac heb fod yn wneuthurwr, y mae hwn yn
debyg i wr yn edrych ei wynebpryd naturiol
mewn drych:
24 Canys efe a'i hedrychodd ei hun, ac a
aeth ymaith, ac yn y man efe a anghofiodd
pa fath ydoedd.
25 Eithr yr hwn a edrych ar berffaith gyf-
raith rhyddid, ac a barhâo *ynddi*, hwn, heb
fod yn wrandâwr anghofus, ond gwneuthurwr
y weithred, *efe* a fydd dedwydd yn ei weithred.
26 Os yw neb yn eich mysg yn cymmeryd
arno fod yn grefyddol, heb attal ei dafod, ond
twyllo ei galon ei hun, ofer *yw* crefydd hwn.
27 Crefydd bur, a dihalogedig ger bron Duw
a'r Tad, yw hyn; Ymweled â'r amddifad a'r
gwragedd gweddwon yn eu hadfyd, *a*'i gadw
ei hun yn ddifrycheulyd oddi wrth y byd.

PENNOD II.

1 Nad gweddol i Gristianogion ddiystyru eu brodyr tlodion: 13 ond bod yn gariadus, ac yn drugarogion. 14 Na ddylid ymffrostio o ffydd lle ni byddo gweithredoedd da: 17 nad yw y ffydd honno ond ffydd farw, 19 a ffydd y cythreuliaid; 21 ac nid ffydd Abraham, 25 a Rahab.

FY mrodyr, na fydded gennych ffydd ein
Harglwydd ni Iesu Grist, *sef Arglwydd* y
gogoniant, gyd â derbyn wyneb.
2 Oblegid os daw i mewn i'ch cynnulleidfa

chwi wr â modrwy aur, mewn dillad gwych-
ion, a dyfod hefyd *un* tlawd mewn dillad
gwael;
3 Ac edrych o honoch ar yr hwn sydd yn
gwisgo y dillad gwychion, a dywedyd wrtho,
Eistedd di yma mewn lle da; a dywedyd
wrth y tlawd, Saf di yna, neu eistedd yma is
law fy ystol-droed i:
4 Onid ydych chwi dueddol ynoch eich
hunain? ac *onid* aethoch yn farnwyr medd-
yliau drwg?
5 Gwrandêwch, fy mrodyr anwyl; Oni
ddewisodd Duw dlodion y byd hwn yn
gyfoethogion mewn ffydd, ac yn etifeddion
y deyrnas yr hon a addawodd efe i'r rhai
sydd yn ei garu ef?
6 Eithr chwithau a ammharchasoch y tlawd.
Onid yw y cyfoethogion yn eich gorthrymmu
chwi, ac yn eich tynnu ger bron brawdleoedd?
7 Onid ydynt hwy yn cablu yr enw rhagorol,
yr hwn a elwir arnoch chwi?
8 Os cyflawni yr ydych y gyfraith frenhinol
yn ol yr ysgrythyr, Câr dy gymmydog fel ti
dy hun; da yr ydych yn gwneuthur:
9 Eithr os derbyn wyneb yr ydych, yr ydych
yn gwneuthur pechod, ac yn cael eich argy-
hoeddi gan y gyfraith megis troseddwyr.
10 Canys pwy bynnag a gadwo y gyfraith i
gŷd oll, ac a ballo mewn un *pwngc*, y mae
efe yn euog o'r cwbl.
11 Canys y neb a ddywedodd, Na odineba;
a ddywedodd hefyd, Na ladd. Ac os ti ni
odinebi, etto a leddi, yr wyt ti yn troseddu y
gyfraith.
12 Felly dywedwch, ac felly gwnewch, megis
rhai a fernir wrth gyfraith rhyddid.
13 Canys barn ddidrugaredd fydd i'r hwn ni
wnaeth drugaredd; ac y mae trugaredd yn
gorfoleddu yn erbyn barn.
14 Pa fudd *yw*, fy mrodyr, o dywed neb fod
ganddo ffydd, ac heb fod ganddo weithred-
oedd? a ddichon ffydd ei gadw ef?
15 Eithr os bydd brawd neu chwaer yn
noeth, ac mewn eisieu beunyddiol ymborth;
16 A dywedyd o un o honoch wrthynt,
Ewch mewn heddwch, ymdwymnwch, ac
ymddigonwch; etto heb roddi iddynt anghen-
rheidiau y corph; pa les *fydd?*
17 Felly ffydd hefyd, oni bydd ganddi
weithredoedd, marw ydyw, *a hi* yn unig.
18 Eithr rhyw un a ddywed, Tydi ffydd
sydd gennyt, minnau gweithredoedd sydd
gennyf: dangos i mi dy ffydd di heb dy
weithredoedd, a minnau wrth fy ngweithred-
oedd i a ddangosaf i ti fy ffydd innau.
19 Credu yr wyt ti mai un Duw sydd; da yr
wyt ti yn gwneuthur. Y mae y cythreuliaid
hefyd yn credu, ac yn crynu.
20 Eithr a fynni di wybod, O ddyn ofer, am
ffydd heb weithredoedd, mai marw yw?
21 Abraham ein tad ni, onid o weithredoedd
y cyfiawnhâwyd ef, pan offrymmodd efe
Isaac ei fab ar yr allor?
22 Ti a weli fod ffydd yn cyd-weithio â'i
weithredoedd ef, a thrwy weithredoedd fod
ffydd wedi ei pherffeithio.
23 A chyflawnwyd yr ysgrythyr yr hon sydd
yn dywedyd, Credodd Abraham i Dduw, a
chyfrifwyd iddo yn gyfiawnder: a Chyfaill
Duw y galwyd ef.
24 Chwi a welwch gan hynny mai o weith-
redoedd y cyfiawnhêir dyn, ac nid o ffydd yn
unig.
25 Yr un ffunud hefyd, Rahab y buttain,
onid o weithredoedd y cyfiawnhâwyd hi,
pan dderbyniodd hi y cenhadau, a'u danfon
ymaith ffordd arall?
26 Canys megis y mae y corph heb yr yspryd
yn farw, felly hefyd ffydd heb weithredoedd,
marw yw.

PENNOD III.

1 *Na ddylem ni fod yn brysur i feio ar eraill;*
5 ond yn hytrach ffrwyno y tafod; yr hwn,
er nad ydyw ond aelod bychan, etto y mae efe
yn achos llawer o ddaioni, ac o ddrygioni.
13 Y rhai sydd wir-synhwyrol, y maent yn
fwynion, yn heddychlawn, heb genfigennu,
ac heb ymryson.

NA fyddwch feistriaid lawer, fy mrodyr;
gan wybod y derbyniwn ni farnedigaeth
fwy.
2 Canys mewn llawer o bethau yr ydym ni
bawb yn llithro. Od oes neb heb lithro
ar air, gwr perffaith *yw* hwnnw, yn gallu
ffrwyno yr holl gorph hefyd.
3 Wele, yr ydym ni yn rhoddi ffrwynau ym
mhennau y meirch, i'w gwneuthur yn ufudd
i ni: ac yr ydym yn troi eu holl gorph hwy
oddi amgylch.
4 Wele, y llongau hefyd, er eu maint, ac er
eu gyrru gan wyntoedd creulawn, a droir
oddi amgylch â llyw bychan, lle y mynno y
llywydd.
5 Felly hefyd y tafod, aelod bychan yw, ac
yn ffrostio pethau mawrion. Wele, faint o
ddefnydd y mae ychydig dân yn ei ennyn!
6 A'r tafod tân *ydyw*, byd o anghyfiawnder.
Felly y mae y tafod wedi ei osod ym mhlith
ein haelodau ni, fel y mae yn halogi yr holl
gorph, ac yn gosod troell naturiaeth yn fflam;
ac wedi ei wneuthur yn fflam gan uffern.
7 Canys holl natur gwŷllt-filod, ac adar, ac
ymlusgiaid, a'r pethau yn y môr, a ddofir ac
a ddofwyd gan natur ddynol:
8 Eithr y tafod ni ddichon un dyn ei ddofi;
drwg anllywodraethus *ydyw*, yn llawn gwen-
wyn marwol.
9 Ag ef yr ydym yn bendithio Duw a'r Tad;
âg ef hefyd yr ydym yn melldithio dynion,
a wnaethpwyd ar lun Duw.
10 O'r un genau y mae yn dyfod allan
fendith a melldith. Fy mrodyr, ni ddylai
y pethau hyn fod felly.
11 A ydyw ffynnon o'r un llygad yn rhoi
dwfr melus a chwerw?
12 A ddichon y pren ffigys, fy mrodyr, ddwyn
olifaid? neu winwydden, ffigys? felly ni
ddichon un ffynnon roddi dwfr hallt a chroyw.
13 Pwy *sydd* wr doeth, a deallus yn eich
plith? dangosed, trwy ymarweddiad da, ei
weithredoedd mewn mwyneidd-dra doeth-
ineb.
14 Eithr od oes gennych genfigen chwerw
ac ymryson yn eich calon, na fyddwch ffrost-
wyr a chelwyddog yn erbyn y gwirionedd.
15 Nid yw y doethineb hwn yn disgyn oddi
uchod; ond daearol, anianol, cythreulig *yw*.
16 Canys lle *mae* cenfigen ac ymryson, yno
y mae terfysg, a phob gweithred ddrwg.
17 Eithr y ddoethineb sydd oddi uchod, yn
gyntaf pur ydyw, wedi hynny heddychlawn,
boneddigaidd, hawdd ei thrin, llawn trugaredd
a ffrwythau da, diduedd, a diragrith.
18 A ffrwyth cyfiawnder a heuir mewn hedd-
wch i'r rhai sydd yn gwneuthur heddwch.

PENNOD IV.

1 *Rhaid i ni ymryson yn erbyn trachwant,*
4 ac anghymmedrolder, 5 a balchder, 11 ac
enllib, a barnu ar eraill; 13 ac na roddom
ormod hyder ar lwyddiant bydol, nac ar
einioes dyn, ond rhoi y cwbl ar Dduw.

O BA le *y mae* rhyfeloedd ac ymladdau yn
eich plith chwi? onid oddi wrth hyn, *sef*
eich melys-chwantau y rhai sydd yn rhyfela
yn eich aelodau?

2 Chwennychu yr ydych, ac nid ydych yn
cael: cenfigennu yr ydych ac eiddigeddu, ac
nid ydych yn gallu cyrhaeddyd: ymladd a
rhyfela yr ydych, ond nid ydych yn cael, am
nad ydych yn gofyn.
3 Gofyn yr ydych, ac nid ydych yn derbyn,
o herwydd eich bod yn gofyn ar gam, fel y
galloch eu treulio ar eich melys-chwantau.
4 Chwi odinebwyr, a godineb-wragedd, oni
wyddoch chwi fod cyfeillach y byd yn elyn-
iaeth i Dduw? pwy bynnag gan hynny a
ewyllysio fod yn gyfaill i'r byd, y mae yn
elyn i Dduw.
5 A ydych chwi yn tybied fod yr ysgrythyr
yn dywedyd yn ofer, At genfigen y mae
chwant yr yspryd a gartrefa ynom ni?
6 Eithr rhoddi gras mwy y mae: o herwydd
paham y mae yn dywedyd, Y mae Duw yn
gwrthwynebu y beilchion, ond yn rhoddi
gras i'r *rhai* gostyngedig.
7 Ymddarostyngwch gan hynny i Dduw.
Gwrthwynebwch ddiafol, ac efe a ffy oddi
wrthych.
8 Nesêwch at Dduw, ac efe a nesâ attoch
chwi. Glanhêwch *eich* dwylaw, chwi bechad-
uriaid; a phurwch *eich* calonnau, chwi â'r
meddwl dauddyblyg.
9 Ymofidiwch, a galerwch, ac wylwch:
troer eich chwerthin chwi yn alar, a'*ch* lla-
wenydd yn dristwch.
10 Ymddarostyngwch ger bron yr Arglwydd,
ac efe a'ch dyrchafa chwi.
11 Na ddywedwch yn erbyn eich gilydd,
frodyr. Y neb sydd yn dywedyd yn erbyn
ei frawd, ac yn barnu *ei* frawd, y mae efe yn
dywedyd yn erbyn y gyfraith, ac yn barnu y
gyfraith: ac od wyt ti yn barnu y gyfraith, nid
wyt ti wneuthurwr y gyfraith, eithr barnwr.
12 Un gosodwr cyfraith sydd, yr hwn a
ddichon gadw a cholli. Pwy wyt ti yr hwn
wyt yn barnu arall?
13 Iddo yn awr, y rhai ydych yn dywedyd,
Heddyw neu y fory ni a awn i gyfryw ddinas,
ac a arhoswn yno flwyddyn, ac a farchnat-
tâwn, ac a ynnillwn;
14 Y rhai ni wyddoch beth *a fydd* y fory.
Canys beth *ydyw* eich einioes chwi? Canys
tarth ydyw, yr hwn sydd dros ychydig yn
ymddangos, ac wedi hynny yn diflannu.
15 Lle *y dylech* ddywedyd, Os yr Arglwydd
a'i myn, *ac os* byddwn byw, ni a wnawn hyn,
neu hynny.
16 Eithr yn awr gorfoleddu yr ydych yn eich
ymffrost. Pob cyfryw orfoledd, drwg ydyw.
17 Am hynny i'r neb a fedr wneuthur
daioni, ac nid yw yn ei wneuthur, pechod
ydyw iddo.

PENNOD V.

1 *Rhaid i wŷr cyfoethogion drygionus ofni di-
aledd Duw.* 7 *Ni a ddylem fod yn ddi-
oddefgar mewn adfyd, yn ol esampl y pro-
phwydi, a Job;* 12 *a gochelyd tyngu;* 13 *a
gweddïo mewn adfyd, a chanu mewn hawdd-
fyd;* 16 *a chyfaddef ein beiau i'n gilydd, a
gweddïo dros ein gilydd;* 19 *a dwyn i'r iawn
y brawd a fyddo yn myned ar gyfeiliorn.*

IDDO yn awr, chwi gyfoethogion, wylwch
ac udwch am eich trueni sydd yn dyfod
arnoch.
2 Eich cyfoeth a bydrodd, a'ch gwisgoedd a
fwyttâwyd gan bryfed.
3 Eich aur a'ch arian a rydodd; a'u rhwd
hwynt a fydd yn dystiolaeth yn eich erbyn
chwi, ac a fwytty eich cnawd chwi fel tân.
Chwi a gasglasoch drysor yn y dyddiau di-
weddaf.
4 Wele, y mae cyflog y gweithwyr, a fedas-
ant eich meusydd chwi, yr hwn a gam-attali-
wyd gennych, yn llefain: a llefain y rhai a
fedasant a ddaeth i mewn i glustiau Arglwydd
y lluoedd.
5 Moethus fuoch ar y ddaear, a thrythyll;
meithrin eich calonnau a wnaethoch, megis
mewn dydd lladdedigaeth.
6 Condemniasoch a lladdasoch y cyfiawn;
ac yntau heb sefyll i'ch erbyn.
7 Byddwch gan hynny yn ymarhous, frodyr,
hyd ddyfodiad yr Arglwydd. Wele, y mae y
llafurwr yn disgwyl am werthfawr ffrwyth y
ddaear, yn dda ei amynedd am dano, nes iddo
dderbyn y gwlaw cynnar a diweddar.
8 Byddwch chwithau hefyd dda eich amyn-
edd; cadarnhêwch eich calonnau: oblegid
dyfodiad yr Arglwydd a nesâodd.
9 Na rwgnechwch yn erbyn eich gilydd,
frodyr, fel na'ch condemnier: wele, y mae y
Barnwr yn sefyll wrth y drws.
10 Cymmerwch, fy mrodyr, y prophwydi, y
rhai a lefarasant yn enw yr Arglwydd, yn
siampl o ddïoddef blinder, ac o hir-ymaros.
11 Wele, dedwydd yr ydym yn gadael y
rhai sydd ddïoddefus. Chwi a glywsoch am
amynedd Job, ac a welsoch ddiwedd yr Ar-
glwydd: oblegid tosturiol iawn yw yr Ar-
glwydd, a thrugarog.
12 Eithr o flaen pob peth, fy mrodyr, na
thyngwch, nac i'r nef, nac i'r ddaear, nac un
llw arall: eithr bydded eich Ie chwi yn
Ie, a'*ch* nag ê yn nag ê; fel na syrthioch i
farnedigaeth.
13 A oes neb yn eich plith mewn adfyd?
gweddïed. A oes neb yn esmwyth arno?
caned Psalmau.
14 A oes neb yn eich plith yn glaf? galwed
atto henuriaid yr eglwys; a gweddïant hwy
drosto, gan ei enneinio ef âg olew yn enw yr
Arglwydd:
15 A gweddi y ffydd a iachâ y claf, a'r
Arglwydd a'i cyfyd ef i fynu; ac os bydd
wedi gwneuthur pechodau, hwy a faddeuir
iddo.
16 Cyffeswch *eich* camweddau bawb i'ch
gilydd, a gweddïwch dros eich gilydd, fel
y'ch iachâer. Llawer a ddichon taer weddi y
cyfiawn.
17 Elïas oedd ddyn yn rhaid iddo ddïoddef
fel ninnau, ac mewn gweddi efe a weddïodd
na byddai wlaw: ac ni bu gwlaw ar y ddaear
dair blynedd a chwe mis.
18 Ac efe a weddïodd drachefn; a'r nef a
roddes wlaw, a'r ddaear a ddug ei ffrwyth.
19 *Fy* mrodyr, od aeth neb o honoch ar
gyfeiliorn oddi wrth y gwirionedd, a throi o
ryw un ef;
20 Gwybydded, y bydd i'r hwn a drodd
bechadur oddi wrth gyfeiliorni ei ffordd,
gadw enaid rhag angau, a chuddio lliaws o
bechodau.

EPISTOL CYNTAF CYFFREDINOL PETR
YR APOSTOL.

PENNOD I.

1 *Y mae efe yn bendithio Duw am ei amryw rad ysprydol: 12 gan ddangos nad ydyw yr iachawdwriaeth yng Nghrist beth newydd, eithr peth a brophwydwyd am dano er ys talm. 13 Cynghor i fyw yn dduwiol, gan eu bod hwy wedi eu geni o newydd trwy air Duw.*

PETR, apostol Iesu Grist, at y dieithriaid sydd ar wasgar ar hyd Pontus, Galatia, Cappadocia, Asia, a Bithynia,

2 Etholedigion yn ol rhag-wybodaeth Duw Dad, trwy sancteiddiad yr Yspryd, i ufudd-dod a thaenelliad gwaed Iesu Grist. Gras i chwi a heddwch a amlhâer.

3 Bendigedig *fyddo* Duw a Thad ein Harglwydd Iesu Grist, yr hwn yn ol ei fawr drugaredd a'n hadgenhedlodd ni i obaith bywiol, trwy adgyfodiad Iesu Grist oddi wrth y meirw,

4 I etifeddiaeth anllygredig, a dihalogedig, a diddiflanedig, ac y'nghadw yn y nefoedd i chwi,

5 Y rhai trwy allu Duw ydych gadwedig trwy ffydd i iachawdwriaeth, parod i'w datguddio yn yr amser diweddaf.

6 Yn yr hyn yr ydych yn mawr-lawenhâu, er eich bod ychydig yr awrhon (os rhaid yw) mewn tristwch, trwy amryw brofedigaethau:

7 Fel y caffer profiad eich ffydd chwi, yr hwn sydd werthfawrusach nâ'r aur colladwy, cyd profer ef trwy dân, er mawl, ac anrhydedd, a gogoniant, yn ymddangosiad Iesu Grist:

8 Yr hwn, er nas gwelsoch, yr ydych yn ei garu; yn yr hwn, heb fod yr awrhon yn *ei* weled, ond yn credu, yr ydych yn mawr-lawenhâu â llawenydd anrhaethadwy a gogoneddus:

9 Gan dderbyn diwedd eich ffydd, *sef* iachawdwriaeth *eich* eneidiau.

10 Am yr hon iachawdwriaeth yr ymofynodd, ac y manwl-chwiliodd y prophwydi, y rhai a brophwydasant am y gras *a ddeuai* i chwi:

11 Gan chwilio pa bryd, neu pa ryw amser, yr oedd Yspryd Crist, yr hwn oedd ynddynt, yn ei hysbysu, pan oedd efe yn rhag-dystiolaethu dioddefaint Crist, a'r gogoniant ar ol hynny.

12 I'r rhai y datguddiwyd, nad iddynt hwy eu hunain, ond i ni, yr oeddynt yn gweini *yn* y pethau a fynegwyd yn awr i chwi, gan y rhai a efengylasant i chwi trwy yr Yspryd Glân, yr hwn a ddanfonwyd o'r nef; ar yr hyn bethau y mae yr angelion yn chwennychu edrych.

13 O herwydd paham, gan wregysu lwynau eich meddwl, *a* bod yn sobr, gobeithiwch yn berffaith am y gras a ddygir i chwi yn natguddiad Iesu Grist;

14 Fel plant ufudd-dod, heb gyd-ymagweddu â'r trachwantau o'r blaen yn eich anwybodaeth:

15 Eithr megis y mae y neb a'ch galwodd chwi yn sanctaidd, byddwch chwithau hefyd sanctaidd ym mhob ymarweddiad:

16 Oblegid y mae yn ysgrifenedig, Byddwch sanctaidd; canys sanctaidd ydwyf fi.

17 Ac os ydych yn galw ar y Tad, yr hwn sydd heb dderbyn wyneb yn barnu yn ol gweithred pob un, ymddygwch mewn ofn dros amser eich ymdeithiad:

18 Gan wybod nad â phethau llygredig, *megis* arian neu aur, y'ch prynwyd oddi wrth eich ofer ymarweddiad, *yr hwn a gawsoch* trwy draddodiad y tadau;

19 Eithr â gwerthfawr waed Crist, megis oen difeius a difrycheulyd:

20 Yr hwn yn wir a rag-ordeiniwyd cyn sylfaenu y byd, eithr a eglurwyd yn yr amseroedd diweddaf er eich mwyn chwi;

21 Y rhai ydych trwyddo ef yn credu yn Nuw, yr hwn a'i cyfododd ef oddi wrth y meirw, ac a roddodd iddo ef ogoniant, fel y byddai eich ffydd chwi a'ch gobaith yn Nuw.

22 Gwedi puro eich eneidiau, gan ufuddhâu i'r gwirionedd trwy yr Yspryd, i frawdgarwch diragrith: cerwch eich gilydd o galon bur yn helaeth:

23 Wedi eich ail-eni, nid o had llygredig, eithr anllygredig, trwy air Duw, *yr hwn sydd* yn byw ac yn parhâu yn dragywydd.

24 Canys pob cnawd fel glas-welltyn *yw*, a holl ogoniant dyn fel blodeuyn y glas-welltyn. Gwywodd y glas-welltyn, a'i flodeuyn a syrthiodd:

25 Eithr gair yr Arglwydd sydd yn aros yn dragywydd. A hwn yw y gair a bregethwyd i chwi.

PENNOD II.

1 *Y mae efe yn eu cynghori na wnelont ddim yn erbyn cariad: 4 ac yn dangos mai Crist ydyw y sylfaen yr adeiladwyd hwynt arno: 11 ac yn dymuno arnynt ymgadw rhag chwantau cnawdol; 13 a bod yn ufudd i swyddogion. 18 Ac y mae yn dysgu i weision ufuddhâu i'w meistriaid, 20 a bod yn ddioddefgar, wrth esampl Crist, er eu bod yn cael cam.*

WEDI rhoi heibio gan hynny bob drygioni, a phob twyll, a rhagrith, a chenfigen, a phob gogan-air,

2 Fel rhai bychain newydd-eni, chwennychwch ddidwyll laeth y gair, fel y cynnyddoch trwyddo ef:

3 Os profasoch *fod* yr Arglwydd yn dirion.

4 At yr hwn *yr ydych* yn dyfod, *megis at* faen bywiol, a wrthodwyd gan ddynion, eithr etholedig gan Dduw, *a* gwerthfawr.

5 A chwithau, megis meini bywiol, ydych wedi eich adeiladu yn dŷ ysprydol, yn offeiriadaeth sanctaidd, i offrymmu aberthau ysprydol, cymmeradwy gan Dduw trwy Iesu Grist.

6 O herwydd paham y cynhwysir yn yr ysgrythyr, Wele, yr wyf yn gosod yn Sion ben-congl-faen, etholedig, *a* gwerthfawr: a'r hwn a gred ynddo, nis gwaradwyddir.

7 I chwi gan hynny, y rhai ydych yn credu, *y mae* yn urddas: eithr i'r anufuddion, y maen a wrthododd yr adeiladwyr, hwnnw a wnaed yn ben y gongl,

8 Ac yn faen tramgwydd, ac yn graig rhwystr, *i'r rhai* sydd yn tramgwyddo wrth y gair, gan fod yn anufudd; i'r hwn beth yr ordeiniwyd hwynt hefyd.

9 Eithr chwychwi *ydych* rywogaeth etholedig, brenhinol offeiriadaeth, cenedl sanctaidd, pobl briodol *i Dduw;* fel y mynegoch rinweddau yr hwn a'ch galwodd allan o dywyllwch i'w ryfeddol oleuni ef:

10 Y rhai gynt nid *oeddych* bobl, ond yn awr *ydych* bobl i Dduw: y rhai ni chawsech drugaredd, ond yr awrhon a gawsoch drugaredd.

11 Anwylyd, yr wyf yn attolwg *i chwi*, megis dieithriaid a phererinion, ymgedwch

oddi wrth chwantau cnawdol, y rhai sydd yn
rhyfela yn erbyn yr enaid;
12 Gan fod â'ch ymarweddiad yn onest ym
mysg y Cenhedloedd: fel, lle maent yn eich
goganu megis drwgweithredwyr, y gallont, o
herwydd *eich* gweithredoedd da a welant,
ogoneddu Duw yn nydd yr ymweliad.
13 Ymddarostyngwch oblegid hyn i bob
dynol ordinhâd, o herwydd yr Arglwydd: pa
un bynnag ai i'r brenhin, megis goruchaf;
14 Ai i'r llywiawdwyr, megis trwyddo ef
wedi eu danfon, er dïal ar y drwg-weithred-
wyr, a mawl i'r gweithredwyr da.
15 Canys felly y mae ewyllys Duw, fod i
chwi trwy wneuthur daioni ostegu anwybod-
aeth dynion ffolion:
16 Megis yn rhyddion, ac nid â rhyddid
gennych megis cochl malais, eithr fel gwas-
anaethwyr Duw.
17 Perchwch bawb. Cerwch y brawdol-
iaeth. Ofnwch Dduw. Anrhydeddwch y
brenhin.
18 Y gweision, *byddwch* ddarostyngedig gyd
â phob ofn i'*ch* meistriaid; nid yn unig i'r
rhai da a chyweithas, eithr i'r *rhai* anghy-
weithas hefyd.
19 Canys hyn *sydd* rasol, os yw neb o her-
wydd cydwybod i Dduw yn dwyn tristwch,
gan ddïoddef ar gam.
20 Oblegid pa glod *yw*, os, pan bechoch, a
chael eich cernodio, y byddwch dda eich
amynedd? eithr os, a chwi yn gwneuthur yn
dda, ac yn dïoddef, y byddwch dda eich
amynedd; hyn *sydd* rasol ger bron Duw.
21 Canys i hyn y'ch galwyd hefyd: oblegid
Crist yntau a ddïoddefodd drosom ni, gan
adael i ni esampl, fel y canlynech ei ôl ef:
22 Yr hwn ni wnaeth bechod, ac ni chaed
twyll yn ei enau:
23 Yr hwn, pan ddifenwyd, ni ddifenwodd
drachefn; pan ddïoddefodd, ni fygythiodd;
eithr rhoddodd ar y neb sydd yn barnu yn
gyfiawn:
24 Yr hwn ei hun a ddug ein pechodau ni
yn ei gorph ar y pren; fel, wedi ein marw i
bechodau, y byddem byw i gyfiawnder: trwy
gleisiau yr hwn yr iachâwyd chwi.
25 Canys yr oeddych megis defaid yn myned
ar gyfeiliorn; eithr yn awr chwi a ddychwel-
wyd at Fugail ac Esgob eich eneidiau.

PENNOD III.

1 *Y mae yn dysgu i wŷr a gwragedd eu dyled*
i'w gilydd: 8 *yn annog pawb i undeb a*
chariad: 14 *ac i ddïoddef erlid;* 19 *ac yn*
adrodd daioni Duw i'r hen fyd gynt.

YR un ffunud, *bydded* y gwragedd ostyng-
edig i'w gwŷr prïod; fel, od oes rhai heb
gredu i'r gair, y galler trwy ymarweddiad y
gwragedd, eu hynnill hwy heb y gair,
2 Wrth edrych ar eich ymarweddiad diwair
chwi ynghyd âg ofn.
3 Trwsiad y rhai bydded nid yr un oddi
allan, o blethiad gwallt, ac amgylch-osodiad
aur, neu wisgad dillad;
4 Eithr *bydded* cuddiedig ddyn y galon,
mewn anllygredigaeth yspryd addfwyn a
llonydd, yr hwn sydd ger bron Duw yn
werthfawr.
5 Canys felly gynt yr oedd y gwragedd
sanctaidd hefyd, y rhai oedd yn gobeithio yn
Nuw, yn ymdrwsio, gan fod yn ddarostyng-
edig i'w gwŷr prïod;
6 Megis yr ufuddhâodd Sara i Abraham,
gan ei alw ef yn arglwydd: merched yr hon
ydych chwi, tra fyddoch yn gwneuthur yn
dda, ac heb ofni dim dychryn.
7 Y gwŷr, yr un ffunud, cyd-gyfanneddwch
â hwynt yn ol gwybodaeth, gan roddi parch
i'r wraig megis i'r llestr gwannaf, fel rhai sydd
gyd-etifeddion gras y bywyd; rhag rhwystro
eich gweddïau.
8 Am ben hyn, *byddwch* oll yn unfryd, yn
cyd-oddef â'ch gilydd, yn caru fel brodyr, yn
drugarogion, yn fwynaidd:
9 Nid yn talu drwg am ddrwg, neu sèn am
sèn: eithr, y'ngwrthwyneb, yn bendithio;
gan wybod mai i hyn y'ch galwyd, fel yr
etifeddoch fendith.
10 Canys y neb a ewyllysio hoffi bywyd, a
gweled dyddiau da, attalied ei dafod oddi
wrth ddrwg, a'i wefusau rhag adrodd twyll.
11 Gocheled y drwg, a gwnaed y da; ceisied
heddwch, a dilyned ef.
12 Canys *y mae* llygaid yr Arglwydd ar y
rhai cyfiawn, a'i glustiau ef tu ag at eu
gweddi hwynt: eithr *y mae* wyneb yr Ar-
glwydd yn erbyn y rhai sydd yn gwneuthur
drwg.
13 A phwy a'ch drygа chwi, os byddwch yn
dilyn yr hyn sydd dda?
14 Eithr o bydd i chwi hefyd ddioddef o
herwydd cyfiawnder, dedwydd *ydych*: ond
nac ofnwch rhag eu hofn hwynt, ac na'ch
cynhyrfer;
15 Eithr sancteiddiwch yr Arglwydd Dduw
yn eich calonnau: a *byddwch* barod bob
amser i atteb i bob un a ofyno i chwi reswm
am y gobaith sydd ynoch, gyd âg addfwynder
ac ofn:
16 A chennych gydwybod dda; fel yn yr
hyn y maent yn eich goganu megis drwg-
weithredwyr, y cywilyddio y rhai sydd yn beio
ar eich ymarweddiad da chwi yng Nghrist.
17 Canys gwell *ydyw*, os ewyllys Duw a'i
myn, i chwi ddïoddef yn gwneuthur daioni,
nag yn gwneuthur drygioni.
18 Oblegid Crist hefyd unwaith a ddïoddef-
odd dros bechodau, y Cyfiawn dros yr ang-
hyfiawn (fel y dygai ni at Dduw) wedi ei
farwolaethu yn y cnawd, eithr ei fywhâu yn
yr Yspryd:
19 Trwy yr hwn yr aeth efe hefyd ac a
bregethodd i'r ysprydion yng ngharchar;
20 Y rhai a fu gynt anufudd, pan unwaith
yr oedd hir-amynedd Duw yn aros yn nydd-
iau Noë, tra y darperid yr arch, yn yr hon
ychydig, sef wyth enaid, a achubwyd trwy
ddwfr.
21 Cyffelybiaeth cyfattebol i'r hwn sydd yr
awrhon yn ein hachub ninnau, *sef* bedydd
(nid bwrw ymaith fudreddi y cnawd, eithr
ymatteb cydwybod dda tu ag at Dduw) trwy
adgyfodiad Iesu Grist:
22 Yr hwn sydd ar ddeheulaw Duw, wedi
myned i'r nef; *a'r* angelion, *a'r* awdurdodau,
a'r galluoedd, wedi eu darostwng iddo.

PENNOD IV.

Y mae yn eu hannog hwy i beidio â phechu,
trwy esampl Crist, a thrwy ystyried fod
diwedd pob peth yn pwyso yn agos. 12 *Y*
mae yn eu cysuro yn erbyn erlid.

AM hynny gan ddïoddef o Grist drosom ni
yn y cnawd, chwithau hefyd byddwch
wedi eich arfogi â'r un meddwl: oblegid yr
hwn a ddioddefodd yn y cnawd, a beidiodd â
phechod;
2 Fel na byddo mwyach fyw i chwantau
dynion, ond i ewyllys Duw, dros yr amser
sydd yn ol yn y cnawd.
3 Canys digon i ni yr amser a aeth heibio o'r
einioes i weithredu ewyllys y Cenhedloedd,
gan rodio mewn trythyllwch, trachwantau,
meddwdod, cyfeddach, dïotta, a ffiaidd eilun-
addoliad:

4 Yn yr hyn y maent yn ddieithr yn *eich*
canlu *chwi*, am nad ydych yn cydredeg gyd
â hwynt i'r unrhyw ormod rhysedd:
5 Y rhai a roddant gyfrif i'r hwn sydd barod
i farnu y byw a'r meirw.
6 Canys er mwyn hynny yr efengylwyd i'r
meirw hefyd; fel y bernid hwy yn ol dynion
yn y cnawd, ac y byddent fyw yn ol Duw yn
yr yspryd.
7 Eithr diwedd pob peth a nesâodd: am
hynny byddwch sobr, a gwyliadwrus i wedd-
iau.
8 Eithr, o flaen pob peth, bydded gennych
gariad helaeth tu ag at eich gilydd: canys
cariad a guddia lïaws o bechodau.
9 Byddwch lettygar y naill i'r llall, heb
rwgnach.
10 Pob un, megis y derbyniodd rodd, cyfren-
nwch â'ch gilydd, fel daionus oruchwylwyr
amryw ras Duw.
11 Os llefaru a wna neb, *llefared* megis geir-
iau Duw; os gweini y mae neb, *gwnaed*
megis o'r gallu y mae Duw yn ei roddi: fel
ym mhob peth y gogonedder Duw trwy
Iesu Grist; i'r hwn y byddo y gogoniant a'r
gallu yn oes oesoedd. Amen.
12 Anwylyd, na fydded ddïeithr gennych
am y profiad tanllyd sydd ynoch, yr hwn a
wneir er profedigaeth i chwi, fel pe bai beth
dïeithr yn digwydd i chwi:
13 Eithr llawenhêwch, yn gymmaint a'ch
bod yn gyfrannogion o ddïoddefiadau Crist;
fel, pan ddatguddier ei ogoniant ef, y bydd-
och yn llawen ac yn gorfoleddu.
14 Os difenwir chwi er mwyn enw Crist,
gwŷn *eich* byd: oblegid y mae Yspryd y
gogoniant, ac *Yspryd* Duw yn gorphwys
arnoch. Ar eu rhan hwynt yn wir efe a
geblir, ond ar eich rhan chwi efe a ogon-
eddir.
15 Eithr na ddïoddefed neb o honoch fel
llofrudd, neu leidr, neu ddrwg-weithredwr,
neu fel un yn ymyrreth â matterion rhai
eraill.
16 Eithr os fel Cristion, na fydded gywilydd
ganddo; ond gogonedded Dduw yn hyn o ran.
17 Canys *daeth* yr amser i ddechreu o'r farn
o dŷ Dduw: ac os *dechreu hi* yn gyntaf arnom
ni, beth *fydd* diwedd y rhai nid ydynt yn
credu i efengyl Duw?
18 Ac os braidd y mae y cyfiawn yn gad-
wedig, pa le yr ymddengys yr annuwiol a'r
pechadur?
19 Am hynny y rhai hefyd sydd yn dï-
oddef yn ol ewyllys Duw, gorchymynant eu
heneidiau *iddo ef*, megis i Greawdwr ffydd-
lawn, gan wneuthur yn dda.

PENNOD V.

1 Y mae yn annog yr henuriaid i borthi defaid Crist; 5 a'r ieuaingc i ufuddhâu: 8 a phawb i wylied, ac i fod yn sobr, ac yn ddïanwadal yn y ffydd; 9 ac i wrthwynebu y cythraul, y gwrthwynebwr creulawn.

YR henuriaid sydd yn eich plith, attolwg
iddynt yr ydwyf fi, yr hwn wyf gyd-
henuriad, a thyst o ddioddefiadau Crist, yr
hwn hefyd *wyf* gyfrannog o'r gogoniant a
ddatguddir:
2 Porthwch braidd Duw, yr hwn sydd yn
eich plith, gan fwrw golwg *arnynt*; nid trwy
gymmell, eithr yn ewyllysgar; nid er mwyn
budr-elw, eithr o barodrwydd meddwl;
3 Nid fel rhai yn tra-arglwyddiaethu ar
etifeddiaeth *Duw*, ond gan fod yn esamplau
i'r praidd.
4 A phan ymddangoso y Pen-bugail, chwi a
gewch dderbyn anniflannedig goron y gogon-
iant.
5 Yr un ffunud yr ieuaingc, byddwch os-
tyngedig i'r henuriaid. A byddwch *bawb*
yn ostyngedig i'ch gilydd, ac ymdrwsiwch
oddi fewn â gostyngeiddrwydd. Oblegid y
mae Duw yn gwrthwynebu y beilchion, ac
yn rhoddi gras i'r rhai gostyngedig.
6 Ymddarostyngwch gan hynny dan alluog
law Duw, fel y'ch dyrchafo mewn amser
cyfaddas:
7 Gan fwrw eich holl ofal arno ef; canys y
mae efe yn gofalu drosoch chwi.
8 Byddwch sobr, gwyliwch: oblegid y mae
eich gwrthwynebwr diafol, megis llew rhu-
adwy, yn rhodio oddi amgylch, gan geisio y
neb a allo ei lyngcu.
9 Yr hwn gwrthwynebwch yn gadarn yn y
ffydd; gan wybod fod yn cyflawni yr un
blinderau yn eich brodyr y rhai sydd *yn y*
byd.
10 A Duw pob gras, yr hwn a'ch galwodd
chwi i'w dragywyddol ogoniant trwy Grist
Iesu, wedi i chwi ddïoddef ychydig, a'ch
perffeithio chwi, a'*ch* cadarnhâo, a'*ch* cryf-
hâo, a'*ch* sefydlo.
11 Iddo ef *y byddo y* gogoniant a'r gallu yn
oes oesoedd. Amen.
12 Gyd â Silfanus, brawd ffyddlawn i chwi
(fel yr wyf yn tybied) yr ysgrifenais ar ychydig
eiriau, gan gynghori a thystiolaethu, mai gwir
ras Duw yw yr hwn yr ydych yn sefyll ynddo.
13 Y mae yr *eglwys sydd* yn Babilon, yn
gyd-etholedig â *chwi*, yn eich annerch; a
Marc, fy mab i.
14 Anherchwch eich gilydd â chusan cariad.
Tangnefedd i chwi oll y rhai ydych yng
Nghrist Iesu. Amen.

AIL EPISTOL CYFFREDINOL PETR

YR APOSTOL.

PENNOD I.

1 Y mae efe yn eu cadarnhâu mewn gobaith o gynnydd gras Duw; 5 ac yn eu hannog i wneuthur eu galwedigaeth yn sicr trwy ffydd a gweithredoedd. 12 Y mae yn ofalus i ddwyn hynny ar gôf iddynt, gan wybod fod ei farwolaeth ef ei hun yn agos. 16 Y mae yn eu rhybuddio hwy i fod yn ddïanwadal yn ffydd Crist, gwir Fab Duw, trwy dystiolaeth yr apostolion a welsant ei ogoniant ef, a thrwy dystiolaeth y Tad, a'r prophwydi.

SIMON Petr, gwasanaethwr ac apostol Iesu
Grist, at y rhai a gawsant gyffelyb werth-
fawr ffydd â ninnau, trwy gyfiawnder ein
Duw ni, a'n Hachubwr Iesu Grist.
2 Gras i chwi a thangnefedd a amlhäer,
trwy adnabod Duw, a Iesu ein Harglwydd ni,
3 Megis y rhoddes ei dduwiol allu ef i ni
bob peth *a berthyn* i fywyd a duwioldeb,
trwy ei adnabod ef yr hwn a'n galwodd ni i
ogoniant a rhinwedd:
4 Trwy yr hyn y rhoddwyd i ni addewidion
mawr iawn a gwerthfawr; fel trwy y rhai hyn
y byddech gyfrannogion o'r duwiol anian,
wedi dïangc oddi wrth y llygredigaeth sydd
yn y byd trwy drachwant.

5 A hyn yma hefyd, gan roddi cwbl-ddiwydrwydd, chwanegwch at eich ffydd, rinwedd; ac at rinwedd, wybodaeth;

6 Ac at wybodaeth, gymmedrolder; ac at gymmedrolder, amynedd; ac at amynedd, dduwioldeb;

7 Ac at dduwioldeb, garedigrwydd brawdol; ac at garedigrwydd brawdol, gariad.

8 Canys os yw y pethau hyn gennych, ac yn aml hwynt, y maent yn peri na *byddoch* na segur, na diffrwyth yn ngwybodaeth ein Harglwydd Iesu Grist.

9 Oblegid yr hwn nid yw y rhai hyn ganddo, dall ydyw, heb weled ym mhell, wedi gollwng dros gôf ei lanhâu oddi wrth ei bechodau gynt.

10 O herwydd paham yn hytrach, frodyr, byddwch ddiwyd i wneuthur eich galwedigaeth a'ch etholedigaeth yn sicr: canys, tra fyddoch yn gwneuthur y pethau hyn, ni lithrwch chwi ddim byth:

11 Canys felly yn helaeth y trefnir i chwi fynediad i mewn i dragywyddol deyrnas ein Harglwydd a'n Hachubwr Iesu Grist.

12 O herwydd paham, nid esgeulusaf eich coffâu bob amser am y pethau hyn, er eich bod yn eu gwybod, ac wedi eich sicrhâu yn y gwirionedd presennol.

13 Eithr yr ydwyf yn tybied *fod* yn iawn, tra fyddwyf yn y tabernacl hwn, eich cyffroi chwi, trwy ddwyn ar gôf *i chwi;*

14 Gan wybod y bydd i mi ar frys roddi fy nhabernacl *hwn* heibio, megis ag yr hysbysodd ein Harglwydd Iesu Grist i mi.

15 Ac mi a wnaf fy ngoreu hefyd a'r allu o honoch bob amser, ar ol fy ymadawiad i, wneuthur coffa am y pethau hyn.

16 Canys nid gan ddilyn chwedlau cyfrwys, yr hysbysasom i chwi nerth a dyfodiad ein Harglwydd Iesu Grist, eithr wedi gweled ei fawredd ef â'n llygaid.

17 Canys efe a dderbyniodd gan Dduw Dad, barch a gogoniant, pan ddaeth y cyfryw lef atto oddi wrth y mawr-ragorol Ogoniant, Hwn yw fy anwyl Fab i, yn yr hwn y'm boddlonwyd.

18 A'r llef yma, yr hon a ddaeth o'r nef, a glywsom ni, pan oeddym gyd âg ef yn y mynydd sanctaidd.

19 Ac y mae gennym air sicrach y prophwydi; yr hwn da y gwnewch fod yn dal arno, megis ar ganwyll yn llewyrchu mewn lle tywyll, hyd oni wawrio y dydd, ac oni chodo y seren ddydd yn eich calonnau chwi:

20 Gan wybod hyn yn gyntaf, nad oes un brophwydoliaeth o'r ysgrythyr o ddehongliad priod.

21 Canys nid trwy ewyllys dyn y daeth gynt brophwydoliaeth: eithr dynion sanctaidd Duw a lefarasant *megis* y cynhyrfwyd *hwy* gan yr Yspryd Glân.

PENNOD II.

1 Y mae efe yn prophwydo am athrawon ffeilsion; ac yn dangos eu hanwiredd a'u dïaledd hwy, a'u dilynwyr: 7 oddi wrth y rhai y gwaredir y rhai duwiol, fel y gwaredwyd Lot o Sodom. 10 Y mae efe yn dangos yn helaethach gynheddfau y twyllwyr hynny, fel y galler eu hadnabod hwy yn haws, a'u gochelyd.

EITHR bu gau brophwydi hefyd ym mhlith y bobl, megis ag y bydd gau athrawon yn eich plith chwithau; y rhai yn ddirgel a ddygant i mewn heresiau dinystriol, a chan wadu yr Arglwydd, yr hwn a'u prynodd hwynt, ydynt yn tynnu arnynt eu hunain ddinystr buan.

2 A llawer a ganlynant eu distryw hwynt, o herwydd y rhai y ceblir ffordd y gwirionedd.

3 Ac mewn cybydd-dod, trwy chwedlau gwneuthur, y gwnant farsiandïaeth o honoch: barnedigaeth y rhai er ys talm nid yw segur, a'u colledigaeth hwy nid yw yn hepian.

4 Canys onid arbedodd Duw yr angelion a bechasent, eithr *eu* taflu *hwynt* i uffern, a'*u* rhoddi i gadwynau tywyllwch, i'w cadw i farnedigaeth;

5 Ac onid arbedodd efe yr hen fyd, eithr Noë, pregethwr cyfiawnder, a gadwodd efe ar ei wythfed, pan ddug efe y dïluw ar fyd y rhai anwir;

6 A chan droi dinasoedd Sodom a Gomorrah yn lludw, a'u damniodd *hwy* â dymchweliad, gan *eu* gosod yn esampl i'r rhai a fyddent yn annuwiol;

7 Ac a waredodd Lot gyfiawn, yr hwn oedd mewn gofid trwy anniwair ymarweddiad yr anwiriaid:

8 (Canys y cyfiawn hwnnw yn trigo yn eu mysg hwynt, yn gweled ac yn clywed, ydoedd yn poeni ei enaid cyfiawn o ddydd i ddydd trwy *eu* hanghyfreithlawn weithredoedd *hwynt*)

9 Yr Arglwydd a fedr wared y rhai duwiol rhag profedigaeth, a chadw y rhai anghyfiawn i ddydd y farn i'w poeni:

10 Ac yn bennaf y rhai sydd yn rhodio ar ol y cnawd mewn chwant aflendid, ac yn dïystyru llywodraeth. Rhyfygus *ydynt*, cyndyn; nid ydynt yn arswydo cablu urddas:

11 Lle nid yw yr angelion, y rhai sydd fwy mewn gallu a nerth, yn rhoddi cablaidd farn yn eu herbyn hwynt ger bron yr Arglwydd.

12 Eithr y rhai hyn, megis anifeiliaid anrhesymmol anianol, y rhai a wnaed i'w dal ac i'w difetha, a gablant y pethau ni wyddant oddi wrthynt, ac a ddifethir yn eu llygredigaeth eu hunain;

13 Ac a dderbyniant gyflog anghyfiawnder, a hwy yn cyfrif moethau beunydd yn hyfrydwch. Brychau a meflau *ydynt*, yn ymddigrifo yn eu twyll eu hunain, gan wledda gyd â chwi;

14 A llygaid ganddynt yn llawn godineb, ac heb fedru peidio â phechod; yn llithio eneidiau anwadal: a chanddynt galon wedi ymgynnefino â chybydd-dra; plant *y* felldith:

15 Wedi gadael y ffordd uniawn, *hwy* a aethant ar gyfeiliorn, gan ganlyn ffordd Balaam *mab* Bosor, yr hwn a garodd wobr anghyfiawnder;

16 Ond efe a gafodd gerydd am ei gamwedd. Asen fud arferol â'r iau, gan ddywedyd â llef ddynol, a waharddodd ynfydrwydd y prophwyd.

17 Y rhai hyn ydynt ffynhonnau diddwfr, cymmylau a yrrid gan dymmestl; i'r rhai y mae niwl tywyllwch y'nghadw yn dragywydd.

18 Canys gan ddywedyd chwyddedig *eiriau* gorwagedd, y maent hwy, trwy chwantau y cnawd, *a* thrythyllwch, yn llithio y rhai a ddïangasai yn gwbl oddi wrth y rhai sydd yn byw ar gyfeiliorn.

19 Gan addaw rhyddid iddynt, a hwythau eu hunain yn wasanaethwyr llygredigaeth: canys gan bwy bynnag y gorchfygwyd neb, i hwnnw hefyd yr aeth efe yn gaeth.

20 Canys os, wedi iddynt ddïange oddi wrth halogedigaeth y byd, trwy adnabyddiaeth yr Arglwydd a'r Achubwr Iesu Grist, y rhwystrir hwy drachefn â'r pethau hyn, a'u gorchfygu; aeth diwedd y rhai hynny yn waeth nâ'u dechreuad.

21 Canys gwell fuasai iddynt fod heb adna-

bod ffordd cyfiawnder, nag, wedi *ei* hadna-
bod, troi oddi wrth y gorchymyn sanctaidd
yr hwn a draddodwyd iddynt.
22 Eithr digwyddodd iddynt yn ol y wir
ddïareb, Y ci a ymchwelodd at ei chwydiad
ei hun; a'r hwch wedi ei golchi, i'w hym-
dreiglfa yn y dom.

PENNOD III.

Y mae efe yn eu sicrhâu hwy am ddyfodiad Crist i'r farn, yn erbyn y gwatwarwyr a ymresymmai yn y gwrthwyneb; 8 gan rybuddio y rhai duwiol i bryssuro eu hedifeirwch, o ran hir amynedd Duw: 10 ac y mae yn dangos pa fodd y dinystrir y byd: 11 ac yn eu hannog hwy i sancteiddrwydd buchedd, trwy ddisgwyl hynny: 15 a hefyd i feddwl, mai er mwyn eu hiachawdwriaeth hwynt y mae Duw yn ddïoddefgar, megis yr ysgrifenodd Paul attynt.

YR ail epistol hwn, anwylyd, yr ydwyf yn
awr yn ei ysgrifenu attoch; yn yr hwn
yr ydwyf yn cyffrôi eich meddwl puraidd,
trwy ddwyn ar gôf *i chwi*:
2 Fel y byddo cofus gennych y geiriau a
rag-ddywedwyd gan y prophwydi sanctaidd,
a'n gorchymyn ninnau, apostolion yr Ar-
glwydd a'r Iachawdwr:
3 Gan wybod hyn yn gyntaf, y daw yn y
dyddiau diweddaf watwarwyr, yn rhodio yn
ol eu chwantau eu hunain,
4 Ac yn dywedyd, Pa le y mae addewid ei
ddyfodiad ef? canys er pan hunodd y tadau,
y mae pob peth yn parhâu fel *yr oeddynt* o
ddechreuad y creadigaeth.
5 Canys y mae hyn yn ddïarwybod iddynt
o'u gwirfodd, mai trwy air Duw yr oedd y
nefoedd er ys talm, a'r ddaear yn cyd-sefyll
o'r dwfr, a thrwy y dwfr.
6 O herwydd paham y byd a oedd y pryd
hwnnw, wedi ei orchuddio â dwfr, a ddifeth-
wyd.
7 Eithr y nefoedd a'r ddaear *sydd* yr awr-
hon, ydynt trwy yr un gair wedi eu rhoddi i
gadw i dân, erbyn dydd y farn, a distryw yr
anwir ddynion.
8 Eithr yr un peth hwn na fydded yn ddï-
arwybod i chwi, anwylyd, *fod* un dydd gyd
â'r Arglwydd megis mil o flynyddoedd, a mil
o flynyddoedd megis un dydd.
9 Nid ydyw yr Arglwydd yn oedi ei addewid
(fel y mae rhai yn cyfrif oed) ond hir-ymar-
hous yw efe tu ag attom ni, heb ewyllysio
bod neb yn golledig, ond dyfod o bawb i
edifeirwch.
10 Eithr dydd yr Arglwydd a ddaw megis
lleidr y nos; yn yr hwn y nefoedd a ânt
heibio gyd â thwrf, a'r defnyddiau gan wir
wres a doddant, a'r ddaear a'r gwaith *a fyddo*
ynddi a losgir.
11 A chan fod yn rhaid i hyn i gyd ymoll-
wng, pa ryw fath ddynion a ddylech chwi fod
mewn sanctaidd ymarweddiad a duwioldeb,
12 Yn disgwyl ac yn brysio at ddyfodiad
dydd Duw, yn yr hwn y nefoedd gan losgi a
ymollyngant, a'r defnyddiau gan wir wres a
doddant?
13 Eithr nefoedd newydd, a daear newydd,
yr ydym *ni*, yn ol ei addewid ef, yn eu dis-
gwyl, yn y rhai y mae cyfiawnder yn cartrefu
14 O herwydd paham, anwylyd, gan eich
bod yn disgwyl y pethau hyn, gwnewch eich
goreu ar eich cael ganddo ef mewn tangnef-
edd, yn ddifrycheulyd, ac yn ddïargyhoedd.
15 A chyfrifwch hir-amynedd ein Har-
glwydd, yn iachawdwriaeth; megis ag yr
ysgrifenodd ein hanwyl frawd Paul attoch
chwi, yn ol y doethineb a rodded iddo ef;
16 Megis yn *ei* holl epistolau hefyd, yn
llefaru ynddynt am y pethau hyn: yn y
rhai y mae rhyw bethau anhawdd eu deall, y
rhai y mae yr annysgedig a'r anwastad yn eu
gŵyrdroi, megis yr ysgrythyrau eraill, i'w
dinystr eu hunain.
17 Chwychwi gan hynny, anwylyd, a chwi
yn gwybod *y pethau hyn* o'r blaen, ymged-
wch rhag eich arwain ymaith trwy amryfus-
edd yr annuwiol, a chwympo o honoch oddi
wrth eich sicrwydd eich hun.
18 Eithr cynnyddwch mewn gras a gwybod-
aeth ein Harglwydd a'n Hiachawdwr Iesu
Grist. Iddo ef *y byddo* gogoniant yr awrhon
ac yn dragywyddol. Amen.

EPISTOL CYNTAF CYFFREDINOL IOAN
YR APOSTOL.

PENNOD I.

1 Y mae efe yn gosod allan berson Crist, yn yr hwn y mae i ni fywyd tragywyddol, trwy gymdeithas â Duw. 5 Rhaid i ni ymrôi i sancteiddrwydd buchedd, i dystiolaethu gwirionedd y gymdeithas honno, a'n ffydd; a hefyd i'n sicrhâu ein hunain o faddeuant pechodau, trwy farwolaeth Crist.

YR hyn oedd o'r dechreuad, yr hyn a
glywsom, yr hyn a welsom â'n llygaid,
yr hyn a edrychasom arno, ac a deimlodd ein
dwylaw am Air y bywyd;
2 (Canys y bywyd a eglurhâwyd, ac ni a
welsom, ac ydym yn tystiolaethu, ac yn
mynegi i chwi y bywyd tragywyddol, yr hwn
oedd gyd â'r Tad, ac a eglurhâwyd i ni)
3 Yr hyn a welsom ac a glywsom, yr ydym
yn ei fynegi i chwi, fel y caffoch chwithau
hefyd gymdeithas gyd â ni: a'n cymdeithas
ni yn wir *sydd* gyd â'r Tad, a chyd â'i Fab ef
Iesu Grist.
4 A'r pethau hyn yr ydym yn eu hysgrifenu
attoch, fel y byddo eich llawenydd yn gyflawn.
5 A hon yw y gennadwri a glywsom ganddo
ef, ac yr ydym yn ei hadrodd i chwi; Mai
goleuni yw Duw, ac nad oes ynddo ddim
tywyllwch.
6 Os dywedwn fod i ni gymdeithas âg ef, a
rhodio yn y tywyllwch, celwyddog ydym, ac
nid ydym yn gwneuthur y gwirionedd:
7 Eithr os rhodiwn yn y goleuni, megis y
mae efe yn y goleuni, y mae i ni gymdeithas
â'n gilydd, a gwaed Iesu Grist ei Fab ef, sydd
yn ein glanhâu ni oddi wrth bob pechod.
8 Os dywedwn nad oes ynom bechod, yr
ydym yn ein twyllo ein hunain, a'r gwirion-
edd nid yw ynom.
9 Os cyfaddefwn ein pechodau, ffyddlawn
yw efe a chyfiawn, fel y maddeuo i ni ein
pechodau, ac y'n glanhâo oddi wrth bob
anghyfiawnder.
10 Os dywedwn na phechasom, yr ydym yn
ei wneuthur ef yn gelwyddog, a'i air ef nid
yw ynom.

PENNOD II.

1 Y mae efe yn eu cysuro hwy yn erbyn pechodau o wendid. 3 Adnabod Duw yn iawn, yw cadw ei orchymynion ef; 9 a charu ein

brodyr; 15 ac na roddom ein serch ar y byd.
18 Rhaid i ni ochelyd twyllwyr; 20 y rhai y
mae y duwiol yn ddiogel oddi wrth eu twyll;
trwy barhâu yn y ffydd, ac mewn sancteidd-
rwydd buchedd.

FY mhlant bychain, y pethau hyn yr wyf yn eu hysgrifenu attoch, fel na phechoch. Ac o phecha neb, y mae i ni Eiriolwr gyd â'r Tad, Iesu Grist y Cyfiawn:

2 Ac efe yw yr iawn dros ein pechodau ni: ac nid dros yr eiddom ni yn unig, eithr dros *bechodau* yr holl fyd.

3 Ac wrth hyn y gwyddom yr adwaenom ef, os cadwn ni ei orchymynion ef.

4 Yr hwn sydd yn dywedyd, Mi a'i hadwaen ef, ac heb gadw ei orchymynion ef, celwyddog yw, a'r gwirionedd nid yw ynddo.

5 Eithr yr hwn a gadwo ei air ef, yn wir yn hwn y mae cariad Duw yn berffaith. Wrth hyn y gwyddom ein bod ynddo ef.

6 Yr hwn a ddywed ei fod yn aros ynddo ef, a ddylai yntau felly rodio, megis ag y rhodiodd ef.

7 Y brodyr, nid gorchymyn newydd yr wyf yn ei ysgrifenu attoch, eithr gorchymyn hen yr hwn oedd gennych o'r dechreuad. Yr hen orchymyn yw y gair a glywsoch o'r dechreuad.

8 Trachefn, gorchymyn newydd yr wyf yn ei ysgrifenu attoch, yr hyn sydd wir ynddo ef, ac ynoch chwithau: oblegid y tywyllwch a aeth heibio, a'r gwir oleuni sydd yr awrhon yn tywynnu.

9 Yr hwn a ddywed ei fod yn y goleuni, ac a gasâo ei frawd, yn y tywyllwch y mae hyd y pryd hwn.

10 Yr hwn sydd yn caru ei frawd, sydd yn aros yn y goleuni, ac nid oes rhwystr ynddo.

11 Eithr yr hwn sydd yn casâu ei frawd, yn y tywyllwch y mae, ac yn y tywyllwch y mae yn rhodio; ac ni ŵyr i ba le y mae yn myned, oblegid y mae y tywyllwch wedi dallu ei lygaid ef.

12 Ysgrifenu yr wyf attoch chwi, blant bychain, oblegid maddeu i chwi eich pechodau er mwyn ei enw ef.

13 Ysgrifenu yr wyf attoch chwi, dadau, am adnabod o honoch yr hwn sydd o'r dechreuad. Ysgrifenu yr wyf attoch chwi, wŷr ieuaingc, am orchfygu o honoch yr un drwg. Ysgrifenu yr wyf attoch chwi, rai bychain, am i chwi adnabod y Tad.

14 Ysgrifenais attoch chwi, dadau, am adnabod o honoch yr hwn sydd o'r dechreuad. Ysgrifenais attoch chwi, wŷr ieuaingc, am eich bod yn gryfion, a bod gair Duw yn aros ynoch, a gorchfygu o honoch yr un drwg.

15 Na cherwch y byd, na'r pethau sydd yn y byd. O châr neb y byd, nid yw cariad y Tad ynddo ef.

16 Canys pob peth a'r sydd yn y byd, *megis* chwant y cnawd, a chwant y llygaid, a balchder y bywyd, nid yw o'r Tad, eithr o'r byd y mae.

17 A'r byd sydd yn myned heibio, a'i chwant hefyd: ond yr hwn sydd yn gwneuthur ewyllys Duw, sydd yn aros yn dragywydd.

18 O blant bychain, yr awr ddiweddaf ydyw: ac megis y clywsoch y daw anghrist, yr awrhon hefyd y mae anghristiau lawer; wrth yr hyn y gwyddom mai yr awr ddiweddaf ydyw.

19 Oddi wrthym ni yr aethant hwy allan, eithr nid oeddynt o honom ni: canys pe buasent o honom ni, hwy a arhosasent gyd â ni: eithr *hyn a fu*, fel yr eglurid nad ydynt hwy oll o honom ni.

20 Eithr y mae gennych chwi enneiniad oddi wrth y Sanctaidd hwnnw, a chwi a wyddoch bob peth.

21 Ni ysgrifenais attoch oblegid na wyddech y gwirionedd, eithr oblegid eich bod yn ei wybod, ac nad oes un celwydd o'r gwirionedd.

22 Pwy yw y celwyddog, ond yr hwn sydd yn gwadu nad Iesu yw y Crist? Efe yw yr anghrist, yr hwn sydd yn gwadu y Tad a'r Mab.

23 Pob un a'r sydd yn gwadu y Mab, nid oes ganddo y Tad chwaith: [*ond*] *yr hwn sydd yn cyffesu y Mab, y mae y Tad ganddo hefyd.*

24 Arhosed gan hynny ynoch chwi yr hyn a glywsoch o'r dechreuad. Od erys ynoch yr hyn a glywsoch o'r dechreuad, chwithau hefyd a gewch aros yn y Mab ac yn y Tad.

25 A hon yw yr addewid a addawodd efe i ni, *sef* bywyd tragywyddol.

26 Y pethau hyn a ysgrifenais attoch ynghylch y rhai sydd yn eich hudo.

27 Ond y mae yr enneiniad a dderbyniasoch ganddo ef, yn aros ynoch chwi, ac nid oes arnoch eisieu dysgu o neb chwi: eithr fel y mae yr un enneiniad yn eich dysgu chwi am bob peth, a gwir yw, ac nid yw gelwydd; ac megis y'ch dysgodd chwi, yr arhoswch ynddo.

28 Ac yr awrhon, blant bychain, arhoswch ynddo: fel, pan ymddangoso efe, y byddo hyder gennym, ac na chywilyddiom ger ei fron ef yn ei ddyfodiad.

29 Os gwyddoch ei fod ef yn gyfiawn, chwi a wyddoch fod pob un a'r sydd yn gwneuthur cyfiawnder, wedi ei eni o hono ef.

PENNOD III.

1 *Y mae efe yn dangos rhagorol gariad Duw*
tu ag attom ni, yn ein gwneuthur ni yn
blant iddo ei hun; 3 ac am hynny y byddai
raid i ninnau fod yn ufudd i gadw ei or-
chymynion; 11 a charu bawb ein gilydd, fel
brodyr.

GWELWCH pa fath gariad a roes y Tad arnom, fel y'n gelwid yn feibion i Dduw: oblegid hyn nid edwyn y byd chwi, oblegid nad adnabu efe ef.

2 Anwylyd, yr awrhon meibion i Dduw ydym, ac nid amlygwyd etto beth a fyddwn: eithr ni a wyddom, pan ymddangoso efe, y byddwn gyffelyb iddo; oblegid ni a gawn ei weled ef megis ag y mae.

3 Ac y mae pob un sydd ganddo y gobaith hwn ynddo ef, yn ei buro ei hun, megis y mae yntau yn bur.

4 Pob un a'r sydd yn gwneuthur pechod, sydd hefyd yn gwneuthur anghyfraith: oblegid anghyfraith yw pechod.

5 A chwi a wyddoch ymddangos o hono ef, fel y dilëai ein pechodau ni: ac ynddo ef nid oes pechod.

6 Pob un a'r sydd yn aros ynddo ef, nid yw yn pechu: pob un a'r sydd yn pechu, nis gwelodd ef, ac nis adnabu ef.

7 O blant bychain, na thwylled neb chwi. Yr hwn sydd yn gwneuthur cyfiawnder, sydd gyfiawn, megis y mae yntau yn gyfiawn:

8 Yr hwn sydd yn gwneuthur pechod, o ddiafol y mae; canys y mae diafol yn pechu o'r dechreuad. I hyn yr ymddangosodd Mab Duw, fel y dattodai weithredoedd diafol.

9 Pob un a aned o Dduw, nid yw yn gwneuthur pechod; oblegid y mae ei had ef yn aros ynddo ef, ac ni all efe bechu, am ei eni ef o Dduw.

10 Yn hyn y mae yn amlwg plant Duw, a phlant diafol: Pob un a'r sydd heb wneuthur cyfiawnder, nid yw o Dduw, na'r hwn nid yw yn caru ei frawd.

11 Oblegid hon yw y gennadwri a glywsoch o'r dechreuad; bod i ni garu ein gilydd.

12 Nid fel Cain, *yr hwn* oedd o'r drwg, ac a laddodd ei frawd. A phaham y lladdodd ef? Oblegid bod ei weithredoedd ef yn ddrwg, a'r eiddo ei frawd yn dda.

13 Na ryfeddwch, fy mrodyr, os yw y byd yn eich casâu chwi.
14 Nyni a wyddom ddarfod ein symmud ni o farwolaeth i fywyd, oblegid ein bod yn caru y brodyr. Yr hwn nid yw yn caru *ei* frawd, y mae yn aros ym marwolaeth.
15 Pob un a'r sydd yn casâu ei frawd, lleiddiad dyn yw: a chwi a wyddoch nad oes i un lleiddiad dyn fywyd tragywyddol yn aros ynddo.
16 Yn hyn yr adnabuom gariad Duw, oblegid dodi o hono ef ei einioes drosom ni: a ninnau a ddylem ddodi *ein* heinioes dros y brodyr.
17 Eithr yr hwn sydd ganddo ddâ y byd hwn, ac a welo ei frawd mewn eisieu, ac a gauo ei dosturi oddi wrtho; pa fodd y mae cariad Duw yn aros ynddo ef?
18 Fy mhlant bychain, na charwn ar air, nac ar dafod *yn unig*, eithr mewn gweithred a gwirionedd.
19 Ac wrth hyn y gwyddom ein bod o'r gwirionedd, ac y sicrhâwn ein calonnau ger ei fron ef.
20 Oblegid os ein calon a'n condemnia, mwy yw Duw na'n calon, ac efe a ŵyr bob peth.
21 Anwylyd, os ein calon ni'n condemnia, y mae gennym hyder ar Dduw.
22 A pha beth bynnag a ofynom, yr ydym yn ei dderbyn ganddo ef; oblegid ein bod yn cadw ei orchymynion ef, ac yn gwneuthur y pethau sydd yn rhyngu bodd yn ei olwg ef.
23 A hwn yw ei orchymyn ef; Gredu o honom yn enw ei Fab ef Iesu Grist, a charu ein gilydd, megis y rhoes efe orchymyn i ni.
24 A'r hwn sydd yn cadw ei orchymynion ef, sydd yn trigo ynddo ef, ac yntau ynddo yntau. Ac wrth hyn y gwyddom ei fod ef yn aros ynom, *sef* o'r Yspryd a roddes efe i ni.

PENNOD IV.

1 *Y mae efe yn eu rhybuddio hwynt na wnaent goel ar bob athraw sydd yn ymffrostio o'r Yspryd, eithr eu profi hwy yn hytrach trwy reolau y ffydd gatholig.* 7 *Ac y mae efe trwy amryw resymmau yn eu hannog hwy i gariad brawdol.*

ANWYLYD, na chredwch bob yspryd, eithr profwch yr ysprydion âi o Dduw y maent: oblegid y mae gau brophwydi lawer wedi myned allan i'r byd.
2 Wrth hyn adnabyddwch Yspryd Duw: Pob yspryd a'r sydd yn cyffesu ddyfod Iesu Grist yn y cnawd, o Dduw y mae.
3 A phob yspryd a'r nid yw yn cyffesu ddyfod Iesu Grist yn y cnawd, nid yw o Dduw. Eithr hwn yw *yspryd* anghrist, yr hwn y clywsoch ei fod yn dyfod, a'r awrhon y mae *efe* yn y byd eisoes.
4 Chwychwi ydych o Dduw, blant bychain, ac a'u gorchfygasoch hwy: oblegid mwy yw yr hwn sydd ynoch chwi na'r hwn sydd yn y byd.
5 Hwynt-hwy o'r byd y maent: am hynny y llefarant am y byd, a'r byd a wrendy arnynt.
6 Nyni o Dduw yr ydym. Yr hwn sydd yn adnabod Duw, sydd yn ein gwrando ni: yr hwn nid yw o Dduw, nid yw yn ein gwrando ni. Wrth hyn yr adwaenom yspryd y gwirionedd ac yspryd y cyfeiliorni.
7 Anwylyd, carwn ein gilydd: oblegid cariad, o Dduw y mae; a phob un a'r sydd yn caru, o Dduw y ganwyd ef, ac y mae efe yn adnabod Duw.
8 Yr hwn nid yw yn caru, nid adnabu Dduw: oblegid Duw, cariad yw.
9 Yn hyn yr eglurwyd cariad Duw tu ag attom ni, oblegid danfon o Dduw ei unig-anedig Fab i'r byd, fel y byddem fyw trwyddo ef.
10 Yn hyn y mae cariad; nid am i ni garu Duw, ond am iddo ef ein caru ni, ac anfon ei Fab *i fod* yn iawn dros ein pechodau.
11 Anwylyd, os felly y carodd Duw ni, ninnau hefyd a ddylem garu ein gilydd.
12 Ni welodd neb Dduw erioed. Os carwn ni ein gilydd, y mae Duw yn trigo ynom, ac y mae ei gariad ef yn berffaith ynom.
13 Wrth hyn y gwyddom ein bod yn trigo ynddo ef, ac yntau ynom ninnau, am ddarfod iddo roddi i ni o'i Yspryd.
14 A ninnau a welsom, ac ydym yn tystiolaethu, ddarfod i'r Tad ddanfon y Mab *i fod* yn Iachawdwr i'r byd.
15 Pwy bynnag a gyffeso fod Iesu yn Fab Duw, y mae Duw yn aros ynddo ef, ac yntau yn Nuw.
16 A nyni a adnabuom ac a gredasom y cariad sydd gan Dduw tu ag attom ni. Duw, cariad yw: a'r hwn sydd yn aros mewn cariad, sydd yn aros yn Nuw, a Duw ynddo yntau.
17 Yn hyn y perffeithiwyd ein cariad ni, fel y caffom hyder ddydd y farn: oblegid megis ag y mae efe, yr ydym ninnau hefyd yn y byd hwn.
18 Nid oes ofn mewn cariad; eithr y mae perffaith gariad yn bwrw allan ofn: oblegid y mae i ofn boenedigaeth. *A'r* hwn sydd yn ofni, ni pherffeithiwyd mewn cariad.
19 Yr ydym ni yn ei garu ef, am iddo ef yn gyntaf ein caru ni.
20 Os dywed neb, Yr wyf yn caru Duw, ac efe yn casâu ei frawd, celwyddog yw: canys yr hwn nid yw yn caru ei frawd yr hwn a welodd, pa fodd y gall efe garu Duw yr hwn nis gwelodd?
21 A'r gorchymyn hwn sydd gennym *oddi* wrtho ef; Bod i'r hwn sydd yn caru *Duw,* garu ei frawd hefyd.

PENNOD V.

1 *Y neb sydd yn caru Duw, sydd yn caru ei blant ef hefyd, ac yn cadw ei orchymynion ef,* 3 *y rhai sydd ysgafn, ac nid trymion i'r ffyddloniaid.* 9 *Y mae Iesu yn Fab Duw, ac yn abl i'n hachub ni;* 14 *ac i wrando ein gweddiau, y rhai yr ydym yn eu gwneuthur drosom ein hunain, a thros eraill.*

POB un a'r sydd yn credu mai Iesu yw y Crist, o Dduw y ganed ef: a phob un a'r sydd yn caru yr hwn a genhedlodd, sydd yn caru hefyd yr hwn a genhedlwyd o hono.
2 Yn hyn y gwyddom ein bod yn caru plant Duw, pan fyddom yn caru Duw, ac yn cadw ei orchymynion ef.
3 Canys hyn yw cariad Duw; bod i ni gadw ei orchymynion: a'i orchymynion ef nid ydynt drymion.
4 Oblegid beth bynnag a aned o Dduw, y mae yn gorchfygu y byd: a hon yw yr oruchafiaeth sydd yn gorchfygu y byd, *sef* ein ffydd ni.
5 Pwy yw yr hwn sydd yn gorchfygu y byd, ond yr hwn sydd yn credu mai Iesu yw Mab Duw?
6 Dyma yr hwn a ddaeth trwy ddwfr a gwaed, *sef* Iesu Grist; nid trwy ddwfr yn unig, ond trwy ddwfr a gwaed. A'r Yspryd yw yr hwn sydd yn tystiolaethu, oblegid yr Yspryd sydd wirionedd.
7 Oblegid y mae tri yn tystiolaethu yn y nef; y Tad, y Gair, a'r Yspryd Glân: a'r tri hyn un ydynt.
8 Ac y mae tri yn tystiolaethu ar y ddaear; yr yspryd, y dwfr, a'r gwaed: a'r tri hyn yn un y maent *yn cytuno.*
9 Os tystiolaeth dynion yr ydym yn ei derbyn, y mae tystiolaeth Duw yn fwy: canys

hyn yw tystiolaeth Duw, yr hon a dystiol-
aethodd efe am ei Fab.
10 Yr hwn sydd yn credu ym Mab Duw,
sydd ganddo y dystiolaeth ynddo ei hun: yr
hwn nid yw yn credu yn Nuw, a'i gwnaeth
ef yn gelwyddog, oblegid na chredodd y
dystiolaeth a dystiolaethodd Duw am ei
Fab.
11 A hon yw y dystiolaeth; roddi o Dduw i
ni fywyd tragywyddol: a'r bywyd hwn sydd
yn ei Fab ef.
12 Yr hwn y mae y Mab ganddo, y mae y
bywyd ganddo; *a'r* hwn nid yw ganddo Fab
Duw, nid oes ganddo fywyd.
13 Y pethau hyn a ysgrifenais attoch chwi,
y rhai ydych yn credu yn enw Mab Duw; fel
y gwypoch fod i chwi fywyd tragywyddol,
ac fel y credoch yn enw Mab Duw.
14 A hyn yw yr hyfder sydd gennym tu ag
atto ef; ei fod ef yn ein gwrando ni, os
gofynwn ddim yn ol ei ewyllys ef.
15 Ac os gwyddom ei fod ef yn ein gwrando
ni, pa *beth* bynnag a ddeisyfom, ni a wyddom
ein bod yn cael y deisyfiadau a ddeisyfasom
ganddo.
16 Os gwel neb ei frawd yn pechu pechod
nid *yw* i farwolaeth, efe a ddeisyf, ac efe a
rydd iddo fywyd, i'r rhai sydd yn pechu nid
i farwolaeth. Y mae pechod i farwolaeth:
nid am hwnnw yr wyf yn dywedyd ar
ddeisyf o hono.
17 Pob anghyfiawnder, pechod yw: ac y
mae pechod nid *yw* i farwolaeth.
18 Ni a wyddom nad yw y neb a aned o
Dduw, yn pechu; eithr y mae yr hwn a aned
o Dduw, yn ei gadw ei hun, a'r drwg hwnnw
nid yw yn cyffwrdd âg ef.
19 Ni a wyddom ein bod o Dduw, ac y mae
yr holl fyd yn gorwedd mewn drygioni.
20 Ac a wyddom ddyfod Mab Duw, ac efe
a roes i ni feddwl, fel yr adnabyddom yr
hwn sydd gywir. Ac yr ydym yn y Cywir
hwnnw, *sef* yn ei Fab ef Iesu Grist. Hwn
yw y gwir Dduw, a'r bywyd tragywyddol.
21 Y plant bychain, ymgedwch oddi wrth
eilunod. Amen.

AIL EPISTOL CYFFREDINOL IOAN
YR APOSTOL.

Y mae efe yn annog rhyw arglwyddes urddasol a'i phlant, i barhâu mewn cariad a ffydd Crist, 8 rhag iddynt golli gwobr eu proffes o'r blaen: 10 ac na byddai iddynt a wnelent â'r twyllwyr nid oedd yn dysgu gwir athrawiaeth Crist Iesu.

YR henuriad at yr etholedig arglwyddes,
a'i phlant, y rhai yr wyf fi yn eu caru yn
y gwirionedd; ac nid myfi yn unig, ond pawb
hefyd a adnabuant y gwirionedd;
2 Er mwyn y gwirionedd, yr hwn sydd yn aros
ynom ni, ac a fydd gyd â ni yn dragywydd.
3 Bydded gyd â chwi ras, trugaredd, *a*
thangnefedd, oddi wrth Dduw Dad, ac oddi
wrth yr Arglwydd Iesu Grist, Mab y Tad,
mewn gwirionedd a chariad.
4 Bu lawen iawn gennyf i mi gael o'th
blant di *rai* yn rhodio mewn gwirionedd, fel
y derbyniasom orchymyn gan y Tad.
5 Ac yn awr yr wyf yn attolwg i ti, ar-
glwyddes, nid fel *un* yn ysgrifenu gorchymyn
newydd i ti, eithr yr hwn oedd gennym o'r
dechreuad, garu o honom ein gilydd.
6 A hyn yw y cariad; bod i ni rodio yn ol
ei orchymynion ef. Hwn yw y gorchymyn;
Megis y clywsoch o'r dechreuad, fod i chwi
rodio ynddo.
7 Oblegid y mae twyllwyr lawer wedi dyfod
i mewn i'r byd, y rhai nid ydynt yn cyffesu
ddyfod Iesu Grist yn y cnawd. Hwn yw y
twyllwr a'r anghrist.
8 Edrychwch arnoch eich hunain, fel na
chollom y pethau a wnaethom, ond bod i ni
dderbyn llawn wobr.
9 Pob un a'r sydd yn troseddu, ac heb
aros yn nysgeidiaeth Crist, nid yw Duw
ganddo ef. Yr hwn sydd yn aros yn nysg-
eidiaeth Crist, hwnnw y mae y Tad a'r Mab
ganddo.
10 Od oes neb yn dyfod attoch, ac heb
ddwyn y ddysgeidiaeth hon, na dderbyniwch
ef i dŷ, ac na ddywedwch, Duw yn rhwydd,
wrtho.
11 Canys yr hwn sydd yn dywedyd wrtho,
Duw yn rhwydd, sydd gyfrannog o'i weith-
redoedd drwg ef.
12 Er bod gennyf lawer o bethau i'w hys-
grifenu attoch, nid oeddwn yn ewyllysio
ysgrifenu â phapur ac inc: eithr gobeithio
yr ydwyf ddyfod attoch, a llefaru wyneb
yn wyneb, fel y byddo ein llawenydd yn
gyflawn.
13 Y mae plant dy chwaer etholedig yn dy
annerch. Amen.

TRYDYDD EPISTOL CYFFREDINOL IOAN
YR APOSTOL.

1 *Y mae efe yn canmol Gaius am ei dduwioldeb, 5 ac am groesawu pregethwyr. 9 Y mae efe yn achwyn rhag angharedigrwydd ac uchder Diotrephes, 11 yr hwn ni ddylid dilyn ei ddrwg esampl. 12 Y mae efe yn rhoi canmoliaeth mawr i Demetrius.*

YR henuriad at yr anwyl Gaius, yr hwn
yr wyf yn ei garu mewn gwirionedd.
2 *Yr* anwylyd, yr ydwyf yn bennaf dim yn
dymuno dy fod yn llwyddo ac yn iach, fel y
mae dy enaid yn llwyddo.
3 Canys mi a lawenychais yn fawr, pan
ddaeth y brodyr, a thystiolaethu am dy
wirionedd di, megis ag yr ydwyt yn rhodio
mewn gwirionedd.
4 Mwy llawenydd nâ hyn nid oes gennyf,
sef cael clywed bod fy mhlant yn rhodio
mewn gwirionedd.
5 *Yr* anwylyd, yr ydwyt yn gwneuthur yn
ffyddlawn yr hyn yr ydwyt yn ei wneuthur,
tu ag at y brodyr, a thu ag at ddieithriaid:
6 Y rhai a dystiolaethasant am dy gariad di
ger bron yr eglwys: y rhai os hebryngi fel y
gweddai i Dduw, da y gwnai.

7 Canys er mwyn ei enw yr aethant allan
heb gymmeryd dim gan y Cenhedloedd.
8 Ni a ddylem gan hynny dderbyn y cyfryw
rai, fel y byddom gyd-gynnorthwywyr i'r
gwirionedd.
9 Mi a ysgrifenais at yr eglwys: eithr
Dïotrephes, yr hwn sydd yn chwennych y
blaen yn eu plith hwy, ni dderbyn ddim o
honom.
10 O herwydd hyn, os deuaf, mi a ddygaf
ar gôf ei weithredoedd y mae efe yn eu
gwneuthur, gan wag-siarad i'n herbyn â geiriau
drygionus: ac heb fod yn foddlawn ar hynny,
nid yw efe ei hun yn derbyn y brodyr; a'r
rhai sydd yn ewyllysio, y mae yn eu gwahardd,
ac yn *eu* bwrw allan o'r eglwys.
11 Anwylyd, na ddilyn yr hyn sydd ddrwg,
ond yr hyn sydd dda. Yr hwn sydd yn
gwneuthur daioni, o Dduw y mae: ond yr
hwn sydd yn gwneuthur drygioni, ni welodd
Dduw.
12 Y mae i Demetrius air da gan bawb, a
chan y gwirionedd ei hun: a ninnau *hefyd
ein hunain* ydym yn tystiolaethu; a chwi a
wyddoch fod ein tystiolaeth ni yn wir.
13 Yr oedd gennyf lawer o bethau i'w
hysgrifenu, ond nid wyf yn chwennych
ysgrifenu âg ingc a phin attat ti:
14 Eithr gobeithio yr ydwyf gael dy weled
ar fyrder, ac ni a ymddiddanwn wyneb yn
wyneb.
15 Tangnefedd i ti. Y mae y cyfeillion i'th
annerch. Annerch y cyfeillion wrth eu
henwau.

EPISTOL CYFFREDINOL JUDAS YR APOSTOL.

Y mae yn eu hannog i broffesu ffydd Crist yn ddïanwadal: 4 bod gau athrawon wedi ymlusgo i mewn i'w hudo hwynt; a bod dïaledd ereulawn wedi ei ddarparu i'w hathrawiaeth a'u cynheddfau melldigedig hwynt: 20 ond bod y rhai duwiol, trwy gynnorthwy yr Yspryd Glân, a thrwy weddïo ar Dduw, yn abl i barhâu, ac i gynnyddu mewn gras; ac i'w cadw eu hunain, ac i achub eraill rhag maglau y twyllwyr hynny.

JUDAS, gwasanaethwr Iesu Grist, a brawd
Iago, at y rhai a sancteiddiwyd gan Dduw
Dad, ac a gadwyd yn Iesu Grist, *ac* a alwyd:
2 Trugaredd i chwi, a thangnefedd, a
chariad a liosoger.
3 Anwylyd, pan roddais bob diwydrwydd
ar ysgrifenu attoch am yr iachawdwriaeth
gyffredinol, anghenrhaid oedd i mi ysgrifenu
attoch, gan eich annog i ymdrech ym mhlaid
y ffydd, yr hon a rodded unwaith i'r saint.
4 Canys y mae rhyw ddynion wedi ymlusgo
i mewn, y rhai a rag-ordeiniwyd er ys talm i'r
farnedigaeth hon; annuwiolion, yn troi gras
ein Duw ni i drythyllwch, ac yn gwadu yr
unig Arglwydd Dduw, a'n Harglwydd Iesu
Grist.
5 Ewyllysio gan hynny yr ydwyf eich coffâu
chwi, gan eich bod unwaith yn gwybod
hyn; i'r Arglwydd, wedi iddo waredu y bobl
o dir yr Aipht, ddistrywio eilwaith y rhai ni
chredasant.
6 Yr angelion hefyd y rhai ni chadwasant
eu dechreuad, eithr a adawsant eu trigfa eu
hun, a gadwodd efe mewn cadwynau tragy-
wyddol dan dywyllwch, i farn y dydd mawr.
7 Megis y mae Sodom a Gomorrah, a'r
dinasoedd o'u hamgylch mewn cyffelyb fodd â
hwynt, wedi putteinio, a myned ar ol cnawd
arall, wedi eu gosod yn esampl, gan ddïoddef
dïaledd tân tragywyddol.
8 Yr un ffunud hefyd y mae y breuddwyd-
wyr hyn yn halogi y cnawd, yn dïystyru
llywodraeth, ac yn cablu y rhai sydd mewn
awdurdod.
9 Eithr Michael yr arch-angel, pan oedd efe,
wrth ymddadleu â diafol, yn ymresymmu
ynghylch corph Moses, ni feiddiodd ddwyn
barn gablaidd arno, eithr *efe* a ddywedodd,
Cerydded yr Arglwydd dydi.
10 Eithr y rhai hyn sydd yn cablu y pethau
nis gwyddant: a pha bethau bynnag y
maent yn anianol, fel anifeiliaid direswm,
yn *eu* gwybod, yn y rhai hynny ymlygru y
maent.
11 Gwae hwynt-hwy: oblegid hwy a gerdd-
asant yn ffordd Cain, ac a'u collwyd trwy
dwyll gwobr Balaam, ac a'u difethwyd yng
ngwrth-ddywediad Core.
12 Y rhai hyn sydd frychau yn eich cariad-
wleddoedd chwi, yn cyd-wledda â chwi, yn
ddïofn yn eu pesgi eu hunain: cymmylau
diddwfr *ydynt*, a gylch-arweinir gan wynt-
oedd; prennau diflannedig, heb ffrwyth,
dwywaith yn feirw, wedi eu diwreiddio;
13 Tonnau cynddeiriog y môr, yn ewynnu
allan eu cywilydd eu hunain; sêr gwibiog, i'r
rhai y cadwyd niwl y tywyllwch yn dragy-
wydd.
14 Ac Enoch hefyd, y seithfed o Adda, a
brophwydodd am y rhai hyn, gan *ddywedyd*,
Wele, y mae yr Arglwydd yn *dyfod gyd* â
myrddiwn o'i saint,
15 I wneuthur barn yn erbyn pawb, ac i
lwyr-argyhoeddi yr holl rai annuwiol o hon-
ynt am holl weithredoedd eu hannuwioldeb,
y rhai a wnaethant hwy yn annuwiol, ac am
yr holl *eiriau* calediou, y rhai a lefarodd
pechaduriaid annuwiol yn ei erbyn ef.
16 Y rhai hyn sydd rwgnachwyr, tuchan-
wyr, yn cerdded yn ol eu chwantau eu
hunain; ac y mae eu genau yn llefaru
geiriau chwyddedig, yn mawrygu wynebau
dynion er mwyn budd.
17 Eithr chwi, O rai anwyl, cofiwch y
geiriau a rag-ddywedwyd gan apostolion ein
Harglwydd Iesu Grist;
18 Ddywedyd o honynt i chwi, y bydd yn
yr amser diweddaf watwarwyr, yn cerdded
yn ol eu chwantau annuwiol eu hunain.
19 Y rhai hyn yw y rhai sydd yn eu didoli
eu hunain, yn anianol, heb fod yr Yspryd
ganddynt.
20 Eithr chwychwi, anwylyd, gan eich
adeiladu eich hunain ar eich sancteiddiaf
ffydd, a gweddïo yn yr Yspryd Glân,
21 Ymgedwch y'nghariad Duw, gan ddisgwyl
trugaredd ein Harglwydd Iesu Grist i fywyd
tragywyddol.
22 A thrugarhêwch wrth rai, gan wneuthur
rhagor:
23 Eithr rhai cedwch trwy ofn, gan *eu* cipio
hwy allan o'r tân; gan gasâu hyd yn nôd y
wisg a halogwyd gan y cnawd.
24 Eithr i'r hwn a ddichon eich cadw chwi
yn ddigwymp, a'*ch* gosod ger bron ei ogon-
iant ef yn ddifeius mewn gorfoledd,
25 I'r unig ddoeth Dduw, ein Hiachawdwr
ni, *y byddo* gogoniant a mawredd, gallu ac
awdurdod, yr awrhon ac yn dragywydd.
Amen.

DATGUDDIAD SANT IOAN Y DIFINYDD.

PENNOD I.

4 *Ioan yn ysgrifenu ei Ddatguddiad at saith eglwys Asia, y rhai a arwyddocêir wrth y saith ganhwyllbren aur.* 7 *Dyfodiad Crist;* 14 *a'i allu gogoneddus, a'i arddercowgrwydd ef.*

DATGUDDIAD Iesu Grist, yr hwn a
roddes Duw iddo ef, i ddangos i'w
wasanaethwyr y pethau sydd raid eu dyfod
i ben ar fyrder; a chan ddanfon trwy ei
angel, efe a'i hysbysodd i'w wasanaethwr
Ioan:
2 Yr hwn a dystiolaethodd air Duw, a
thystiolaeth Iesu Grist, a'r holl bethau a
welodd.
3 Dedwydd *yw* yr hwn sydd yn darllen, a'r
rhai sydd yn gwrando geiriau y brophwydol-
iaeth hon, ac yn cadw y pethau sydd yn
ysgrifenedig ynddi: canys *y mae* yr amser yn
agos.
4 IOAN at y saith eglwys sydd yn Asia:
Gras *fyddo* i chwi, a thangnefedd, oddi
wrth yr hwn sydd, a'r hwn a fu, a'r hwn sydd
ar ddyfod; ac oddi wrth y saith Yspryd sydd
ger bron ei orsedd-faingc ef;
5 Ac oddi wrth Iesu Grist, *yr hwn yw* y
Tyst ffyddlawn, y Cyntaf-anedig o'r meirw,
a Thywysog brenhinoedd y ddaear. Iddo ef
yr hwn a'n carodd ni, ac a'n golchodd ni oddi
wrth ein pechodau yn ei waed ei hun,
6 Ac a'n gwnaeth ni yn frenhinoedd ac yn
offeiriaid i Dduw a'i Dad ef; iddo ef *y byddo*
y gogoniant a'r gallu yn oes oesoedd. Amen.
7 Wele, y mae efe yn dyfod gyd â'r cym-
mylau; a phob llygad a'i gwel ef, ie, y rhai
a'i gwanasant ef: a holl lwythau y ddaear a
alarant o'i blegid ef. Felly, Amen.
8 Mi yw Alpha ac Omega, y dechreu a'r
diwedd, medd yr Arglwydd, yr hwn sydd, a'r
hwn oedd, a'r hwn sydd i ddyfod, yr Holl-
alluog.
9 Myfi Ioan, yr hwn *wyf* hefyd eich brawd,
a'ch cydymmaith mewn cystudd, ac yn
nheyrnas ac amynedd Iesu Grist, oeddwn yn
yr ynys a elwir Patmos, am air Duw, ac am
dystiolaeth Iesu Grist.
10 Yr oeddwn i yn yr yspryd ar ddydd yr
Arglwydd; ac a glywais o'r tu ol i mi lef
fawr fel *llais* udgorn,
11 Yn dywedyd, Mi yw Alpha ac Omega, y
cyntaf a'r diweddaf: a'r hyn yr wyt yn ei
weled, ysgrifena mewn llyfr, a danfon i'r
saith eglwys y rhai sydd yn Asia; i Ephesus,
ac i Smyrna, ac i Pergamus, ac i Thyatira,
ac i Sardis, a Philadelphia, a Laodicea.
12 Ac mi a droais i weled y llef a lefarai
wrthyf. Ac wedi i mi droi, mi a welais saith
ganhwyllbren aur;
13 Ac yn nghanol y saith ganhwyllbren, *un*
tebyg i Fab y dyn, wedi ymwisgo â gwisg
laes hyd ei draed, ac wedi ymwregysu yng
nghylch ei fronnau â gwregys aur.
14 Ei ben ef a'i wallt *oedd* wŷnion fel gwlan,
cyn wynned a'r eira; a'i lygaid fel fflam dân;
15 A'i draed yn debyg i bres coeth, megis yn
llosgi mewn ffwrn; a'i lais fel swn llawer o
ddyfroedd.
16 Ac *yr oedd* ganddo yn ei law ddehau
saith seren: ac o'i enau yr oedd cleddau
llym dau-finiog yn dyfod allan: a'i wyneb-
pryd fel yr haul yn disgleirio yn ei nerth.
17 A phan welais ef, mi a syrthiais wrth ei
draed ef fel marw. Ac efe a osododd ei law
ddehau arnaf fi, gan ddywedyd wrthyf, Nac
ofna; myfi yw y cyntaf a'r diweddaf;
18 A'r hwn *wyf* fyw, ac a fûm farw; ac wele,
byw ydwyf yn oes oesoedd, Amen; ac y mae
gennyf agoriadau uffern a marwolaeth.
19 Ysgrifena y pethau a welaist, a'r pethau
sydd, a'r pethau a fydd ar ol hyn,
20 Dirgelwch y saith seren a welaist yn fy
llaw ddehau, a'r saith ganhwyllbren aur. Y
saith seren, angelion y saith eglwys ydynt:
a'r saith ganhwyllbren a welaist, y saith
eglwys ydynt.

PENNOD II.

Pa beth a orchymynir ei ysgrifenu at angelion, hynny yw, gweinidogion eglwysi, 1 *Ephesus,* 8 *Smyrna,* 12 *Pergamus,* 18 *Thyatira; a pha beth sydd ganmoladwy, neu ddiffygiol ynddynt.*

AT angel yr eglwys sydd yn Ephesus,
ysgrifena; Y pethau hyn y mae yr hwn
sydd yn dal y saith seren yn ei law ddehau,
yr hwn sydd yn rhodio yn nghanol y saith
ganhwyllbren aur, yn eu dywedyd;
2 Mi a adwaen dy weithredoedd di, a'th
lafur, a'th amynedd, ac na elli oddef y rhai
drwg: a phrofi o honot y rhai sydd yn dy-
wedyd eu bod yn apostolion, ac nid ydynt; a
chael o honot hwynt yn gelwyddog:
3 A thi a oddefaist, ac y mae amynedd gen-
nyt, ac a gymmeraist boen er mwyn fy enw
i, ac ni ddiffygiaist.
4 Eithr y mae gennyf *beth* yn dy erbyn, am
i ti ymadael â'th gariad cyntaf.
5 Cofia gan hynny o ba le y syrthiaist, ac
edifarhâ, a gwna y gweithredoedd cyntaf: ac
onid ê, yr wyf fi yn dyfod attat ti ar frys, ac
mi a symmudaf dy ganhwyllbren di allan o'i
le, oni edifarhâi di.
6 Ond hyn sydd gennyt ti, dy fod ti yn
casâu gweithredoedd y Nicolaiaid, y rhai yr
wyf fi hefyd yn eu casâu.
7 Yr hwn sydd ganddo glust, gwrandawed
pa beth y mae yr Yspryd yn ei ddywedyd
wrth yr eglwysi; I'r hwn sydd yn gorchfygu,
y rhoddaf iddo fwytta o bren y bywyd, yr
hwn sydd yn nghanol paradwys Duw.
8 ¶ Ac at angel yr eglwys sydd yn Smyrna,
ysgrifena; Y pethau hyn y mae y cyntaf a'r
diweddaf, yr hwn a fu farw, ac sydd fyw, yn
eu dywedyd;
9 Mi a adwaen dy weithredoedd di, a'th
gystudd, a'th dlodi (eithr cyfoethog wyt) ac
mi a adwaen gabledd y rhai sydd yn dy-
wedyd eu bod yn Iuddewon, ac nid ydynt
ond synagog Satan.
10 Nac ofna ddim o'r pethau yr ydwyt i'w
dioddef. Wele, y cythraul a fwrw rai o
honoch chwi i garchar, fel y'ch profer; a
chwi a gewch gystudd ddeng niwrnod.
Bydd ffyddlawn hyd angau, ac mi a roddaf
i ti goron y bywyd.
11 Yr hwn sydd ganddo glust, gwrandawed
beth y mae yr Yspryd yn ei ddywedyd wrth
yr eglwysi; Yr hwn sydd yn gorchfygu, ni
chaiff ddim niwed gan yr ail farwolaeth.
12 ¶ Ac at angel yr eglwys sydd yn Per-
gamus, ysgrifena; Y pethau hyn y mae yr
hwn sydd ganddo y cleddyf llym dau-finiog,
yn eu dywedyd;
13 Mi a adwaen dy weithredoedd di, a pha
le yr wyt yn trigo; *sef* lle *mae* gorsedd-faingc
Satan: ac yr wyt yn dal fy enw i, ac ni

wedaist fy ffydd i, Ie, yn y dyddiau *y bu*
Antipas yn ferthyr ffyddlawn i mi, yr hwn a
laddwyd yn eich plith chwi, lle y mae Satan
yn trigo.
14 Eithr y mae gennyf ychydig bethau yn
dy erbyn di, oblegid bod gennyt yno *rai* yn
dal athrawiaeth Balaam, yr hwn a ddysgodd
i Balac fwrw rhwystr ger bron meibion Is-
rael, i fwytta pethau wedi eu haberthu i
eilunod, ac i odinebu.
15 Felly y mae gennyt tithau hefyd *rai* yn
dal athrawiaeth y Nicolaiaid, yr hyn beth yr
wyf fi yn ei gasâu.
16 Edifarhâ; ac os amgen, yr wyf fi yn
dyfod attat ar frys, ac a ryfelaf yn eu herbyn
hwynt â chleddyf fy ngenau.
17 Yr hwn sydd ganddo glust, gwrandawed
beth y mae yr Yspryd yn ei ddywedyd wrth
yr eglwysi; I'r hwn sydd yn gorchfygu, y
rhoddaf iddo fwytta o'r manna cuddiedig, ac
a roddaf iddo garreg wen, ac ar y garreg enw
newydd wedi ei ysgrifenu, yr hwn nid edwyn
neb, ond yr hwn sydd yn *ei* dderbyn.
18 ¶ Ac at angel yr eglwys sydd yn Thy-
atira, ysgrifena; Y pethau hyn y mae Mab
Duw yn eu dywedyd, yr hwn sydd â'i lygaid
fel fflam dân, a'i draed yn debyg i bres coeth;
19 Mi a adwaen dy weithredoedd di, a'th
gariad, a'th wasanaeth, a'th ffydd, a'th
amynedd di, a'th weithredoedd; a *bod* y
rhai diweddaf yn fwy nâ'r rhai cyntaf.
20 Eithr y mae gennyf ychydig bethau yn
dy erbyn, oblegid dy fod yn gadael i'r wraig
honno Jezebel, yr hon sydd yn ei galw ei
hun yn brophwydes, ddysgu, a thwyllo fy
ngwasanaethwyr i odinebu, ac i fwytta
pethau wedi eu haberthu i eilunod.
21 Ac mi a roddais iddi amser i edifarhâu
am ei godineb; ac nid edifarhâodd hi.
22 Wele, yr wyf fi yn ei bwrw hi ar wely,
a'r rhai sydd yn godinebu gyd â hi, i gystudd
mawr, onid edifarhânt am eu gweithredoedd.
23 A'i phlant hi a laddaf â marwolaeth: a'r
holl eglwysi a gânt wybod mai myfi yw yr
hwn sydd yn chwilio yr arennau a'r calon-
nau. ac mi a roddaf i bob un o honoch yn
ol eich gweithredoedd.
24 Eithr wrthych chwi yr wyf yn dywedyd,
ac wrth y lleill yn Thyatira, Y sawl nid oes
ganddynt y ddysgeidiaeth hon, a'r rhai ni
adnabuant ddyfnderau Satan, fel y dywed-
ant; ni fwriaf arnoch faich arall.
25 Eithr yr hyn sydd gennych, deliwch hyd
oni ddelwyf.
26 A'r hwn sydd yn gorchfygu, ac yn cadw
fy ngweithredoedd hyd y diwedd, mi a rodd-
af iddo awdurdod ar y cenhedloedd:
27 (Ac *efe* a'u bugeilia hwy â gwialen
haiarn: fel llestri pridd y dryllir hwynt) fel
y derbyniais innau gan fy nhad:
28 Ac mi a roddaf iddo y seren fore.
29 Yr hwn sydd ganddo glust, gwrandawed
beth y mae yr Yspryd yn ei ddywedyd wrth
yr eglwysi.

PENNOD III.

2 *Argyhoeddi angel eglwys Sardis,* 3 *a'i annog
ef i edifarhâu; a'i fygwth oni edifarhâi.* 8
Angel eglwys Philadelphia 10 *yn cael ei
ganmol am ei ddiwydrwydd a'i amynedd.* 15
*Angel Laodicea yn cael ei geryddu am na
bai na brwd nac oer;* 19 *a'i rybuddio i fod
yn fwy ei zêl.* 20 *Crist yn sefyll wrth y
drws, ac yn curo.*

AC at angel yr eglwys sydd yn Sardis,
ysgrifena; Y pethau hyn y mae yr hwn
sydd â saith Yspryd Duw, a'r saith seren
ganddo, yn eu dywedyd; Mi a adwaen dy
weithredoedd di, oblegid y mae gennyt enw
dy fod yn fyw, a marw ydwyt.
2 Bydd wyliadwrus, a sicrhâ y pethau sydd
yn ôl, y rhai sydd barod i farw: canys ni
chefais dy weithredoedd yn gyflawn ger bron
Duw.
3 Cofia gan hynny pa fodd y derbyniaist ac
y clywaist, a chadw, ac edifarhâ. Os tydi
gan hynny ni wyli, mi a ddeuaf arnat ti fel
lleidr, ac ni chai di wybod pa awr y deuaf
attat.
4 Eithr y mae gennyf ychydig enwau, Ie,
yn Sardis, y rhai ni halogasant eu dillad;
a hwy a rodiant gyd â mi mewn *dillad*
gwŷnion: oblegid teilwng ydynt.
5 Yr hwn sydd yn gorchfygu, hwnnw a
wisgir mewn dillad gwŷnion; ac ni ddileaf ei
enw ef allan o lyfr y bywyd, ond mi a gyffesaf
ei enw ef ger bron fy Nhad, a cher bron ei
angelion ef.
6 Yr hwn sydd ganddo glust, gwrandawed
beth y mae yr Yspryd yn ei ddywedyd wrth
yr eglwysi.
7 ¶ Ac at angel yr eglwys sydd yn Phila-
delphia, ysgrifena; Y pethau hyn y mae y
Sanctaidd, y Cywir, yn eu dywedyd; Yr hwn
sydd ganddo agoriad Dafydd; yr hwn sydd
yn agoryd, ac nid yw neb yn cau; ac yn cau,
ac nid yw neb yn agoryd:
8 Mi a adwaen dy weithredoedd: wele,
rhoddais ger dy fron ddrws agored, ac ni
ddichon neb ei gau: canys y mae gennyt
ychydig nerth, a thi a gedwaist fy ngair, ac
ni wedaist fy enw.
9 Wele, mi a wnaf iddynt hwy o synagog
Satan (y rhai sydd yn dywedyd eu bod yn
Iuddewon, ac nid ydynt, ond dywedyd cel-
wydd y maent) wele, *meddaf,* gwnaf iddynt
ddyfod ac addoli o flaen dy draed, a gwybod
fy mod i yn dy garu di.
10 O achos cadw o honot air fy amynedd
i, minnau a'th gadwaf di oddi wrth awr y
brofedigaeth, yr hon a ddaw ar yr holl fyd, i
brofi y rhai sydd yn trigo ar y ddaear.
11 Wele, yr wyf yn dyfod ar frys: dal yr
hyn sydd gennyt, fel na ddygo neb dy goron
di.
12 Yr hwn sydd yn gorchfygu, mi a'i gwnaf
ef yn golofn yn nheml fy Nuw i, ac allan
nid â efe mwyach: ac mi a ysgrifenaf arno ef
enw fy Nuw i, ac enw dinas fy Nuw i, *yr hon
ydyw* Jerusalem newydd, yr hon sydd yn
disgyn o'r nef oddi wrth fy Nuw i: ac *mi a
ysgrifenaf arno ef* fy enw newydd i.
13 Yr hwn sydd ganddo glust, gwrandawed
beth y mae yr Yspryd yn ei ddywedyd wrth
yr eglwysi.
14 ¶ Ac at angel eglwys y Laodiceaid,
ysgrifena; Y pethau hyn y mae Amen
yn eu dywedyd, y Tyst ffyddlawn a chywir,
dechreuad creadigaeth Duw;
15 Mi a adwaen dy weithredoedd di, nad
ydwyt nac oer na brwd: mi a fynnwn pe
bait oer neu frwd.
16 Felly, am dy fod yn glaiar, ac nid yn oer
nac yn frwd, mi a'th chwydaf di allan o'm
genau:
17 Oblegid dy fod yn dywedyd, Goludog
wyf, ac mi a gyfoethogais, ac nid oes arnaf
eisieu dim; ac ni wyddost dy fod yn druan,
ac yn resynol, ac yn dlawd, ac yn ddall, ac
yn noeth.
18 Yr wyf yn dy gynghori i brynu gen-
nyf fi aur wedi ei buro trwy dân, fel y'th
gyfoethoger; a dillad gwŷnion, fel y'th
wisger, ac *fel* nad ymddangoso gwarth dy
noethder di; ira hefyd dy lygaid âg eli
llygaid, fel y gwelech.

19 Yr wyf fi yn argyhoeddi, ac yn ceryddu y sawl yr wyf yn eu caru: am hynny bydded gennyt zêl, ac edifarhâ.

20 Wele, yr wyf yn sefyll wrth y drws, ac yn curo. Os clyw neb fy llais i, ac agoryd y drws, mi a ddeuaf i mewn atto ef, ac a swpperaf gyd âg ef, ac yntau gyd â minnau.

21 Yr hwn sydd yn gorchfygu, rhoddaf iddo ef eistedd gyd â mi ar fy ngorsedd-faingc, megis y gorchfygais innau, ac yr eisteddais gyd â'm Tad ar ei orsedd-faingc ef.

22 Yr hwn sydd ganddo glust, gwrandawed beth y mae yr Yspryd yn ei ddywedyd wrth yr eglwysi.

PENNOD IV.

2 *Ioan yn gweled gorsedd-faingc Duw yn y nef:* 4 *y pedwar henuriad ar hugain:* 6 *y pedwar anifail yn llawn llygaid y'mlaen ac yn ol:* 10 *yr henuriaid yn bwrw i lawr eu coronau, ac yn addoli yr hwn oedd yn eistedd ar yr orsedd-faingc.*

AR ol y pethau hyn yr edrychais; ac wele, ddrws wedi ei agoryd yn y nef: a'r llais cyntaf a glywais, *oedd* fel *llais* udgorn yn ymddiddan â mi; gan ddywedyd, Dring i fynu yma, a mi a ddangosaf i ti y pethau sydd raid eu bod ar ol hyn.

2 Ac yn y man yr oeddwn yn yr yspryd: ac wele, yr oedd gorsedd-faingc wedi ei gosod yn y nef, ac *un* yn eistedd ar yr orsedd-faingc.

3 A'r hwn oedd yn eistedd, oedd yn debyg yr olwg arno i faen jaspis a sardin: ac *yr oedd* enfys o amgylch yr orsedd-faingc, yn debyg yr olwg arno i smaragdus.

4 Ac ynghylch yr orsedd-faingc *yr oedd* pedair gorsedd-faingc ar hugain: ac ar y gorsedd-feingciau y gwelais bedwar henuriad ar hugain yn eistedd, wedi eu gwisgo mewn dillad gwŷnion; ac yr oedd ganddynt ar eu pennau goronau aur.

5 Ac yr oedd yn dyfod allan o'r orsedd-faingc fellt, a tharanau, a lleisiau. Ac *yr oedd* saith o lampau tân yn llosgi ger bron yr orsedd-faingc, y rhai yw saith Yspryd Duw.

6 Ac o flaen yr orsedd-faingc *yr ydoedd* môr o wydr, yn debyg i grystal: ac y'nghanol yr orsedd-faingc, ac ynghylch yr orsedd-faingc, *yr oedd* pedwar anifail yn llawn o lygaid o'r tu blaen ac o'r tu ol.

7 A'r anifail cyntaf *oedd* debyg i lew, a'r ail anifail yn debyg i lo, a'r trydydd anifail oedd ganddo wyneb fel dyn, a'r pedwerydd anifail *oedd* debyg i eryr yn ehedeg.

8 A'r pedwar anifail oedd ganddynt, bob un o honynt, chwech o adenydd o'u hamgylch; ac *yr oeddynt* oddi fewn yn llawn llygaid: ac nid oeddynt yn gorphwys ddydd a nos, gan ddywedyd, Sanct, Sanct, Sanct, Arglwydd Dduw Holl-alluog, yr hwn oedd, a'r hwn sydd, a'r hwn sydd i ddyfod.

9 A phan fyddo yr anifeiliaid yn rhoddi gogoniant, ac anrhydedd, a diolch, i'r hwn oedd yn eistedd ar yr orsedd-faingc, yr hwn sydd yn byw yn oes oesoedd,

10 Y mae y pedwar henuriad ar hugain yn syrthio ger bron yr hwn oedd yn eistedd ar yr orsedd-faingc, ac yn addoli yr hwn sydd yn byw yn oes oesoedd, ac yn bwrw eu coronau ger bron yr orsedd-faingc, gan ddywedyd,

11 Teilwng wyt, O Arglwydd, i dderbyn gogoniant, ac anrhydedd, a gallu: canys ti a greaist bob peth, ac o herwydd dy ewyllys di y maent ac y crewyd hwynt.

PENNOD V.

1 *Y llyfr wedi ei selio â saith sel;* 9 *yr hwn yr oedd yr Oen a laddesid, yn unig yn deilwng i'w agoryd.* 12 *Yr henuriaid o ran hynny yn ei foliannu ef,* 9 *ac yn cyfaddef mai efe a'u prynasai hwy â'i waed.*

AC mi a welais yn neheulaw yr hwn oedd yn eistedd ar yr orsedd-faingc, lyfr wedi ei ysgrifenu oddi fewn ac oddi allan, wedi ei selio â saith sel.

2 Ac mi a welais angel cryf yn cyhoeddi â llef uchel, Pwy sydd deilwng i agoryd y llyfr, ac i ddattod ei seliau ef?

3 Ac nid oedd neb yn y nef, nac yn y ddaear, na than y ddaear, yn gallu agoryd y llyfr, nac edrych arno.

4 Ac mi a wylais lawer, o achos na chaed neb yn deilwng i agoryd, ac i ddarllen y llyfr, nac i edrych arno.

5 Ac un o'r henuriaid a ddywedodd wrthyf, Nac wyla; wele, y Llew yr hwn sydd o lwyth Juda, Gwreiddyn Dafydd, a orchfygodd i agoryd y llyfr, ac i ddattod ei saith sel ef.

6 Ac mi a edrychais; ac wele, y'nghanol yr orsedd-faingc a'r pedwar anifail, ac y'nghanol yr henuriaid, *yr oedd* Oen yn sefyll megis wedi ei ladd, a chanddo saith gorn, a saith lygad, y rhai ydyw saith Yspryd Duw, wedi eu danfon allan i'r holl ddaear.

7 Ac efe a ddaeth, ac a gymmerth y llyfr o ddeheulaw yr hwn oedd yn eistedd ar yr orsedd-faingc.

8 A phan gymmerth efe y llyfr, y pedwar anifail a'r pedwar henuriad ar hugain a syrthiasant ger bron yr Oen; a chan bob un o honynt yr oedd telynau, a phiolau aur, yn llawn o arogl-darth, y rhai ydyw gweddiau y saint.

9 A hwy a ganasant ganiad newydd, gan ddywedyd, Teilwng wyt ti i gymmeryd y llyfr, ac i agoryd ei seliau ef: oblegid ti a laddwyd, ac a'n prynaist ni i Dduw trwy dy waed, allan o bob llwyth, ac iaith, a phobl, a chenedl;

10 Ac a'n gwnaethost ni i'n Duw ni, yn frenhinoedd, ac yn offeiriaid: ac ni a deyrnaswn ar y ddaear.

11 Ac mi a edrychais, ac a glywais lais angelion lawer ynghylch yr orsedd-faingc, a'r anifeiliaid, a'r henuriaid: a'u rhifedi hwynt oedd fyrddiynau o fyrddiynau, a miloedd o filoedd;

12 Yn dywedyd â llef uchel, Teilwng yw yr Oen, yr hwn a laddwyd, i dderbyn gallu, a chyfoeth, a doethineb, a chadernid, ac anrhydedd, a gogoniant, a bendith.

13 A phob creadur a'r sydd yn y nef, ac ar y ddaear, a than y ddaear, a'r pethau sydd yn y môr, ac oll a'r sydd ynddynt, a glywais i yn dywedyd, I'r hwn sydd yn eistedd ar yr orsedd-faingc, ac i'r Oen, *y byddo* y fendith, a'r anrhydedd, a'r gogoniant, a'r gallu, yn oes oesoedd.

14 A'r pedwar anifail a ddywedasant, Amen. A'r pedwar henuriad ar hugain a syrthiasant i lawr, ac a addolasant yr hwn sydd yn byw yn oes oesoedd.

PENNOD VI.

1 *Agoryd y seliau, y naill ar ol y llall; a pha beth a ddigwyddodd ar hynny: yr hyn sydd yn cynnwys prophwydoliaeth hyd ddiwedd y byd.*

AC mi a welais pan agorodd yr Oen un o'r seliau, ac mi a glywais un o'r pedwar anifail yn dywedyd, fel trwst taran, Tyred, a gwel.

2 Ac mi a welais; ac wele farch gwŷn: a'r

hwn oedd yn eistedd arno, â bwa ganddo; a
rhoddwyd iddo goron: ac efe a aeth allan yn
gorchfygu, ac i orchfygu.
3 A phan agorodd efe yr ail sel, mi a glywais
yr ail anifail yn dywedyd, Tyred, a gwel.
4 Ac fe aeth allan farch arall, *un* coch: a'r
hwn oedd yn eistedd arno, y rhoddwyd iddo
gymmeryd heddwch oddi ar y ddaear, fel y
lladdent eu gilydd: a rhoddwyd iddo ef
gleddyf mawr.
5 A phan agorodd efe y drydedd sel, mi a
glywais y trydydd anifail yn dywedyd, Tyred,
a gwel. Ac mi a welais; ac wele farch du:
a'r hwn oedd yn eistedd arno, â chlorian
ganddo yn ei law.
6 Ac mi a glywais lais y'nghanol y pedwar
anifail, yn dywedyd, Mesur o wenith er cein-
iog, a thri mesur o haidd er ceiniog; a'r olew
a'r gwin, na wna niwed iddynt.
7 A phan agorodd efe y bedwaredd sel, mi a
glywais lais y pedwerydd anifail yn dywedyd,
Tyred, a gwel.
8 Ac mi a edrychais; ac wele farch gwelw-
las: ac enw yr hwn oedd yn eistedd arno
oedd Marwolaeth; ac yr oedd uffern yn
canlyn gyd ag ef. A rhoddwyd iddynt
awdurdod ar y bedwaredd ran o'r ddaear, i
ladd â chleddyf, ac â newyn, ac â marwol-
aeth, ac â bwystfilod y ddaear.
9 A phan agorodd efe y bummed sel, mi a
welais dan yr allor eneidiau y rhai a laddesid
am air Duw, ac am y dystiolaeth oedd gan-
ddynt.
10 A hwy a lefasant â llef uchel, gan
ddywedyd, Pa hŷd, Arglwydd, sanctaidd a
chywir, nad ydwyt yn barnu, ac yn dïal
ein gwaed ni ar y rhai sydd yn trigo ar y
ddaear?
11 A gynau gwŷnion a roed i bob un o
honynt; a dywedwyd wrthynt, ar iddynt
orphwys etto ychydig amser, hyd oni chyf-
lawnid *rhif* eu cyd-weision, a'u brodyr, y
rhai oedd i gael eu lladd, megis ag *y cawsent*
hwythau.
12 Ac mi a edrychais pan agorodd efe y
chweched sel; ac wele, bu daear-gryn
mawr; a'r haul a aeth yn ddu fel sachlen
flew, a'r lleuad a aeth fel gwaed.
13 A sêr y nef a syrthiasant ar y ddaear, fel
y mae y ffigysbren yn bwrw ei ffigys gleision,
pan ei hysgydwer gan wynt mawr.
14 A'r nef a aeth heibio fel llyfr wedi ei
blygu ynghyd; a phob mynydd ac ynys a
symmudwyd allan o'u lleoedd.
15 A brenhinoedd y ddaear, a'r gwŷr mawr,
a'r cyfoethogion, a'r pen-capteniaid, a'r gwŷr
cedyrn, a phob gwr caeth, a phob gwr rhŷdd,
a ymguddiasant yn yr ogofeydd, ac yng
nghreigiau y mynyddoedd;
16 Ac a ddywedasant wrth y mynyddoedd
a'r creigiau, Syrthiwch arnom ni, a chudd-
iwch ni o ŵydd yr hwn sydd yn eistedd ar yr
orsedd faingc, ac oddi wrth lid yr Oen:
17 Canys daeth dydd mawr ei ddigter ef; a
phwy a ddichon sefyll?

PENNOD VII.

3 *Angel yn selio gwasanaethwyr Duw yn eu talcennau.* 4 *Nifer y rhai a seliwyd: o lwythau Israel rhifedi hysbysol:* 9 *o bob cenhedloedd eraill tyrfa aneirif, y rhai sydd yn sefyll ger bron yr orsedd-faingc, â gynau gwŷnion am danynt, ac â phalmwydd yn eu dwylaw.* 14 *Bod eu gynau wedi eu gwchi y'ngwaed yr Oen.*

AC ar ol y pethau hyn, mi a welais bed-
war angel yn sefyll ar bedair congl y
ddaear, yn dal pedwar gwynt y ddaear, fel na
chwythai y gwynt ar y ddaear, nac ar y môr,
nac ar un pren.
2 Ac mi a welais angel arall yn dyfod i fynu
oddi wrth godiad haul, â sel y Duw byw
ganddo. Ac efe a lefodd â llef uchel ar y
pedwar angel, i'r rhai y rhoddasid *gallu* i
ddrygu y ddaear a'r môr,
3 Gan ddywedyd, Na ddrygwch y ddaear,
na'r môr, na'r prennau, nes darfod i ni
selio gwasanaethwyr ein Duw ni yn eu
talcennau.
4 Ac mi a glywais nifer y rhai a seliwyd: *yr
oedd* wedi eu selio gant a pnedair a deugain
o filoedd o holl lwythau meibion Israel.
5 O lwyth Juda *yr oedd* deuddeng mil wedi
eu selio. O lwyth Reuben *yr oedd* deuddeng
mil wedi eu selio. O lwyth Gad *yr oedd*
deuddeng mil wedi eu selio.
6 O lwyth Aser *yr oedd* deuddeng mil wedi
eu selio. O lwyth Nephthali *yr oedd* deu-
ddeng mil wedi eu selio. O lwyth Manasses
yr oedd deuddeng mil wedi eu selio.
7 O lwyth Simeon *yr oedd* deuddeng mil
wedi eu selio. O lwyth Lefi *yr oedd* deu-
ddeng mil wedi eu selio. O lwyth Issachar
yr oedd deuddeng mil wedi eu selio.
8 O lwyth Zabulon *yr oedd* deuddeng mil
wedi eu selio. O lwyth Joseph *yr oedd* deu-
ddeng mil wedi eu selio. O lwyth Benjamin
yr oedd deuddeng mil wedi eu selio.
9 Wedi hyn mi a edrychais; ac wele dyrfa
fawr, yr hon ni allai neb ei rhifo, o bob
cenedl, a llwythau, a phobloedd, ac ieithoedd,
yn sefyll ger bron yr orsedd-faingc, a cher
bron yr Oen, wedi eu gwisgo mewn gynau
gwŷnion, a phalmwydd yn eu dwylaw;
10 Ac yn llefain â llef uchel, gan ddywedyd,
Iachawdwriaeth i'n Duw ni, yr hwn sydd yn
eistedd ar yr orsedd-faingc, ac i'r Oen.
11 A'r holl angelion a safasant o amgylch
yr orsedd-faingc, a'r henuriaid, a'r pedwar
anifail, ac a syrthiasant ger bron yr orsedd-
faingc ar eu hwynebau, ac a addolasant
Dduw,
12 Gan ddywedyd, Amen: Y fendith, a'r
gogoniant, a'r doethineb, a'r diolch, a'r
anrhydedd, a'r gallu, a'r nerth, *a fyddo* i'n
Duw ni yn oes oesoedd. Amen.
13 Ac un o'r henuriaid a attebodd, gan
ddywedyd wrthyf, Pwy ydyw y rhai hyn
sydd wedi eu gwisgo mewn gynau gwŷnion?
ac o ba le y daethant?
14 Ac mi a ddywedais wrtho ef, Arglwydd,
ti a wyddost. Ac efe a ddywedodd wrthyf,
Y rhai hyn yw y rhai a ddaethant allan o'r
cystudd mawr, ac a olchasant eu gynau, ac
a'u cannasant hwy y'ngwaed yr Oen.
15 O herwydd hynny y maent ger bron
gorsedd-faingc Duw, ac yn ei wasanaethu ef
ddydd a nos yn ei deml: a'r hwn sydd yn
eistedd ar yr orsedd-faingc a drig yn eu plith
hwynt.
16 Ni fydd arnynt na newyn mwyach, na
syched mwyach; ac ni ddisgyn arnynt na'r
haul, na dim gwres.
17 Oblegid yr Oen, yr hwn sydd y'nghanol
yr orsedd-faingc, a'u bugeilia hwynt, ac a'u
harwain hwynt at ffynhonnau bywiol o
ddyfroedd: a Duw a sych ymaith bob deigr
oddi wrth eu llygaid hwynt.

PENNOD VIII.

1 *Wrth agoryd y seithfed sel,* 2 *y rhoddwyd saith o udgyrn i saith o angelion.* 6 *Pedwar o honynt yn udganu â'u hudgyrn; a phlâau mawr yn canlyn.* 3 *Angel arall yn rhoddi arogl-darth at weddïau y saint ar yr allor aur.*

A PHAN agorodd efe y seithfed sel, yr ydoedd gosteg yn y nef megis dros hanner awr.

2 Ac mi a welais y saith angel y rhai oedd yn sefyll ger bron Duw: a rhoddwyd iddynt saith o udgyrn.

3 Ac angel arall a ddaeth, ac a safodd ger bron yr allor, a thusser aur ganddo: a rhoddwyd iddo arogl-darth lawer, fel yr offrymmai *ef* gyd â gweddïau yr holl saint ar yr allor aur, yr hon oedd ger bron yr orsedd-faingc.

4 Ac fe aeth mŵg yr arogl-darth gyd â gweddïau y saint, o law yr angel, i fynu ger bron Duw.

5 A'r angel a gymmerth y thusser, ac a'i llanwodd hi o dân yr allor, ac a'i bwriodd i'r ddaear: a bu lleisiau, a tharanau, a mellt, a daear-gryn.

6 A'r saith angel, y rhai oedd â'r saith udgorn ganddynt, a ymbarottôisant i udganu.

7 A'r angel cyntaf a udganodd; a bu cenllysg a thân wedi eu cymmysgu â gwaed, a hwy a fwriwyd i'r ddaear: a thraian y prennau a losgwyd, a'r holl laswellt a losgwyd.

8 A'r ail angel a udganodd; a megis mynydd mawr yn llosgi gan dân a fwriwyd i'r môr: a thraian y môr a aeth yn waed;

9 A bu farw traian y creaduriaid y rhai oedd yn y môr, ac â byw ynddynt; a thraian y llongau a ddinystriwyd.

10 A'r trydydd angel a udganodd; a syrthiodd o'r nef seren fawr yn llosgi fel lamp, a hi a syrthiodd ar draian yr afonydd, ac ar ffynhonnau y dyfroedd:

11 Ac enw y seren a elwir Wermod: ac aeth traian y dyfroedd yn wermod; a llawer o ddynion a fuant feirw gan y dyfroedd, oblegid eu myned yn chwerwon.

12 A'r pedwerydd angel a udganodd; a tharawyd traian yr haul, a thraian y lleuad, a thraian y sêr; fel y tywyllwyd eu traian hwynt, ac ni lewyrchodd y dydd ei draian, a'r nos yr un ffunud.

13 Ac mi a edrychais, ac a glywais angel yn ehedeg y'nghanol y nef, gan ddywedyd â llef uchel, Gwae, gwae, gwae, i'r rhai sydd yn trigo ar y ddaear, rhag lleisiau eraill udgorn y tri angel, y rhai sydd etto i udganu.

PENNOD IX.

1 *Seren yn syrthio o'r nef, wrth udganu o'r pummed angel, i'r hwn y rhoddwyd agoriad y pwll heb waelod:* 2 *yntau yn agoryd y pwll, a locustiaid fel ysgorpionau yn dyfod allan.* 12 *Y mae y wae gyntaf wedi myned heibio.* 13 *Y chweched udgorn yn canu:* 14 *a gollwng pedwar angel yn rhydd, y rhai oedd wedi eu rhwymo.*

A'R pummed angel a udganodd; ac mi a welais seren yn syrthio o'r nef i'r ddaear: a rhoddwyd iddo ef agoriad y pydew heb waelod.

2 Ac efe a agorodd y pydew heb waelod; a chododd mŵg o'r pydew, fel mŵg ffwrn fawr; a thywyllwyd yr haul a'r awyr gan fŵg y pydew.

3 Ac o'r mŵg y daeth allan locustiaid ar y ddaear; a rhoddwyd awdurdod iddynt, fel y mae gan ysgorpionau y ddaear awdurdod.

4 A dywedwyd wrthynt, na wnaent niwed i laswellt y ddaear, nac i ddim gwŷrddlas, nac i un pren; ond yn unig i'r dynion oedd heb sel Duw yn eu talcennau.

5 A rhoddwyd iddynt na laddent hwynt, ond bod iddynt eu blino hwy bùm mis: ac *y byddai* eu gofid hwy fel gofid oddi wrth ysgorpion, pan ddarfyddai iddi frathu dyn.

6 Ac yn y dyddiau hynny y cais dynion farwolaeth, ac nis cânt; ac a chwennychant farw, a marwolaeth a gilia oddi wrthynt.

7 A dull y locustiaid *oedd* debyg i feirch wedi eu parottôi i ryfel; ac *yr oedd* ar eu pennau megis coronau yn debyg i aur, a'u hwynebau fel wynebau dynion.

8 A gwallt oedd ganddynt fel gwallt gwragedd, a'u dannedd oedd fel *dannedd* llewod.

9 Ac yr oedd ganddynt lurigau fel llurigau haiarn; a llais eu hadenydd *oedd* fel llais cerbydau llawer o feirch yn rhedeg i ryfel.

10 Ac yr oedd ganddynt gynffonnau tebyg i ysgorpionau, ac yr oedd colynnau yn eu cynffonnau hwy: a'u gallu *oedd* i ddrygu dynion bùm mis.

11 Ac yr oedd ganddynt frenhin arnynt, *sef* angel y pydew diwaelod: a'i enw ef yn Hebraeg *ydyw* Abàdon, ac yn Rôeg y mae iddo enw Apòlyon.

12 Un wae a aeth heibio; wele, y mae yn dyfod etto ddwy wae ar ol hyn.

13 A'r chweched angel a udganodd; ac mi a glywais lef allan o bedwar corn yr allor aur, yr hon sydd ger bron Duw,

14 Yn dywedyd wrth y chweched angel, yr hwn oedd â'r udgorn ganddo, Gollwng yn rhydd y pedwar angel sydd yn rhwym yn yr afon fawr Euphrates.

15 A gollyngwyd y pedwar angel, y rhai oedd wedi eu parottôi erbyn awr, a diwrnod, a mis, a blwyddyn, fel y lladdent y traian o'r dynion.

16 A rhifedi y llu o wŷr meirch *oedd* ddwy fyrddiwn o fyrddiynau: ac mi a glywais eu rhifedi hwynt.

17 Ac fel hyn y gwelais i y meirch yn y weledigaeth, a'r rhai oedd yn eistedd arnynt, a chanddynt lurigau tanllyd, ac o *liw* hyacinth a brwmstan: a phennau y meirch *oedd* fel pennau llewod; ac yr oedd yn myned allan o'u safnau, dân, a mŵg, a brwmstan.

18 Gan y tri hyn y llâs traian y dynion, gan y tân, a chan y mŵg, a chan y brwmstan, oedd yn dyfod allan o'u safnau hwynt.

19 Canys eu gallu hwy sydd yn eu safn, ac yn eu cynffonnau: canys y cynffonnau *oedd* debyg i seirph, a phennau ganddynt; ac â'r rhai hynny y maent yn drygu.

20 A'r dynion eraill, y rhai ni laddwyd gan y plâau hyn, nid edifarhasant oddi wrth weithredoedd eu dwylaw eu hun, fel nad addolent gythreuliaid, a delwau aur, ac arian, a phres, a main, a phrennau, y rhai ni allant na gweled, na chlywed, na rhodio:

21 Ac nid edifarhasant oddi wrth eu llofruddiaeth, nac oddi wrth eu cyfareddion, nac oddi wrth eu godineb, nac oddi wrth eu lladrad.

PENNOD X.

1 *Angel cryf cadarn yn ymddangos, a llyfr agored yn ei law:* 6 *ac yn tyngu i'r hwn sydd yn byw yn dragywydd, na bydd amser mwy.* 9 *Gorchymyn i Ioan gymmeryd y llyfr, a'i fwytta.*

AC mi a welais angel cryf arall yn disgyn o'r nef, wedi ei wisgo â chwmmwl: ac enfys *oedd* ar ei ben, a'i wyneb *ydoedd* fel yr haul, a'i draed fel colofnau o dân:

2 Ac yr oedd ganddo yn ei law lyfr bychan wedi ei agoryd. Ac efe a osododd ei droed dehau ar y môr, a'i aswy ar y tir;

3 Ac a lefodd â llef uchel, fel y rhua llew: ac wedi iddo lefain, y saith daran a lefarasant eu llefau hwythau.

4 Ac wedi darfod i'r saith daran lefaru eu

llefau, yr oeddwn ar fedr ysgrifenu: ac mi a
glywais lef o'r nef yn dywedyd wrthyf, Selia
y pethau a lefarodd y saith daran, ac na
ysgrifena hwynt.
5 A'r angel yr hwn a welais yn sefyll ar y
môr, ac ar y tir, a gododd ei law i'r nef,
6 Ac a dyngodd i'r hwn sydd yn byw yn oes
oesoedd, yr hwn a greodd y nef a'r pethau
sydd ynddi, a'r ddaear a'r pethau sydd ynddi,
a'r môr a'r pethau sydd ynddo, na byddai
amser mwyach:
7 Ond yn nyddiau llef y seithfed angel, pan
ddechreuo efe udganu, gorphenir dirgelwch
Duw, fel y mynegodd efe i'w wasanaethwyr
y prophwydi.
8 A'r llef a glywais o'r nef, a lefarodd
drachefn wrthyf, ac a ddywedodd, Dos,
cymmer y llyfr bychan sydd wedi ei agoryd
yn llaw yr angel yr hwn sydd yn sefyll ar y
môr, ac ar y tir.
9 Ac mi a aethum at yr angel, gan ddywedyd
wrtho, Moes i mi y llyfr bychan. Ac efe a
ddywedodd wrthyf, Cymmer, a bwytta ef yn
llwyr: ac efe a chwerwa dy fol di, eithr yn
dy enau y bydd yn felus fel mel.
10 Ac mi a gymmerais y llyfr bychan o law
yr angel, ac a'i bwytteais ef: ac yr oedd efe
yn fy ngenau megis mel yn felus: ac wedi i
mi ei fwytta ef, fy mol a aeth yn chwerw.
11 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Rhaid i ti
drachefn brophwydo i bobloedd, a chenhedl-
oedd, ac ieithoedd, a brenhinoedd lawer.

PENNOD XI.

3 Y ddau dyst yn prophwydo 6 bod ganddynt awdurdod i gau y nef, rhag iddi wlawio: 7 yr ymladd y bwystfil yn eu herbyn, ac y lladd hwynt; 8 hwythau yn gorwedd heb eu claddu, 11 ac ar ol tridiau a hanner yn adgyfodi. 14 Yr ail wae yn myned heibio. 15 Y seithfed udgorn yn canu.

A RHODDWYD i mi gorsen debyg i
wialen. A'r angel a safodd, gan ddy-
wedyd, Cyfod, a mesura deml Dduw, a'r
allor, a'r rhai sydd yn addoli ynddi.
2 Ond y cyntedd sydd o'r tu allan i'r deml,
bwrw allan, ac na fesura ef: oblegid *efe* a
roddwyd i'r Cenhedloedd: a'r ddinas sanct-
aidd a fathrant hwy ddeufis a deugain.
3 Ac mi a roddaf *allu* i'm dau dyst, a hwy a
brophwydant fil a deucant *a* thriugain o
ddyddiau, wedi ymwisgo â sachliian.
4 Y rhai hyn yw y ddwy olew-wydden, a'r
ddau ganhwyllbren sydd yn sefyll ger bron
Duw y ddaear.
5 Ac os ewyllysia neb wneuthur niwed
iddynt, y mae tân yn myned allan o'u genau
hwy, ac yn difetha eu gelynion: ac os
ewyllysia neb eu drygu hwynt, fel hyn y
mae yn rhaid ei ladd ef.
6 Y mae gan y rhai hyn awdurdod i gau y
nef, fel na wlawio hi yn nyddiau eu pro-
phwydoliaeth hwynt: ac awdurdod sydd
ganddynt ar y dyfroedd, i'w troi hwynt yn
waed, ac i daro y ddaear â phob pla, cyn
fynyched ag y mynnont.
7 A phan ddarfyddo iddynt orphen eu
tystiolaeth, y bwystfil, yr hwn sydd yn dyfod
allan o'r pwll diwaelod, a ryfela â hwynt, ac
a'u gorchfyga hwynt, ac a'u lladd hwynt.
8 A'u cyrph hwynt *a orwedd* ar heolydd y
ddinas fawr, yr hon yn ysprydol a elwir
Sodom a'r Aipht; lle hefyd y croeshoeliwyd
ein Harglwydd ni.
9 A'r rhai o'r bobloedd, a'r llwythau, a'r
ieithoedd, a'r cenhedloedd, a welant eu cyrph
hwynt dridiau a hanner, ac ni oddefant roi
eu cyrph hwy mewn beddau.
10 A'r rhai sydd yn trigo yr y ddaear a
lawenychant o'u plegid, ac a ymhyfrydant,
ac a anfonant roddion i'w gilydd; oblegid y
ddau brophwyd hyn oedd yn poeni y rhai
oedd yn trigo ar y ddaear.
11 Ac ar ol tridiau a hanner, Yspryd bywyd
oddi wrth Dduw a aeth i mewn iddynt hwy:
a hwy a safasant ar eu traed; ac ofn mawr a
syrthiodd ar y rhai a'u gwelodd hwynt.
12 A hwy a glywsant lef uchel o'r nef yn
dywedyd wrthynt, Deuwch i fynu yma. A
hwy a aethant i fynu i'r nef mewn cwmmwl;
a'u gelynion a edrychasant arnynt.
13 Ac yn yr awr honno y bu daeargryn
mawr, a degfed ran y ddinas a syrthiodd: a
lladdwyd yn y ddaeargryn saith mil o wŷr:
a'r lleill a ddychrynasant, ac a roddasant
ogoniant i Dduw y nef.
14 Yr ail wae a aeth heibio; wele, y mae y
drydedd wae yn dyfod ar frys.
15 A'r seithfed angel a udganodd; a bu llefau
uchel yn y nef, yn dywedyd, Aeth teyrnas-
oedd y byd *yn eiddo* ein Harglwydd ni, a'i
Grist ef; ac efe a deyrnasa yn oes oesoedd.
16 A'r pedwar henuriad ar hugain, y rhai
oedd ger bron Duw yn eistedd ar eu gorsedd-
feingciau, a syrthiasant ar eu hwynebau, ac a
addolasant Dduw,
17 Gan ddywedyd, Yr ydym yn diolch i ti,
O Arglwydd Dduw Hollalluog, yr hwn wyt,
a'r hwn oeddit, a'r hwn wyt yn dyfod;
oblegid ti a gymmeraist dy allu mawr, ac
a deyrnesaist.
18 A'r cenhedloedd a ddigiasant; a daeth dy
ddig di, a'r amser i farnu y meirw, ac i roi
gwobr i'th wasanaethwyr y prophwydi, ac i'r
saint, ac i'r rhai sydd yn ofni dy enw, fychain
a mawrion; ac i ddifetha y rhai sydd yn
difetha y ddaear.
19 Ac agorwyd teml Dduw yn y nef; a
gwelwyd arch ei gyfammod ef yn ei deml
ef: a bu mellt, a llefau, a tharanau, a daear-
gryn, a chenllysg mawr.

PENNOD XII.

1 Gwraig wedi ei gwisgo â'r haul yn trafaelu ar ei thymp i esgor. 4 Y ddraig fawr goch yn sefyll o'i blaen hi i ddifa ei phlentyn hi. 6 Wedi iddi esgor, y mae hi yn ffoi i'r diffaethwch. 7 Michael a'i angelion yn ymladd â'r ddraig, ac yn myned yn drech na hi. 13 Y ddraig, wedi ei thaflu i'r ddaear, yn erlid y wraig.

A RHYFEDDOD mawr a welwyd yn y
nef; gwraig wedi ei gwisgo â'r haul, a'r
lleuad dan ei thraed, ac ar ei phen goron o
ddeuddeg seren:
2 A hi yn feichiog, a lefodd, gan fod mewn
gwewyr, a gofid i esgor.
3 A gwelwyd rhyfeddod arall yn y nef; ac
wele, ddraig goch fawr, â saith ben iddi, a deg
corn; ac ar ei phennau saith goron.
4 A'i chynffon hi a dynnodd draian sêr y
nef, ac a'u bwriodd hwynt i'r ddaear. A'r
ddraig a safodd ger bron y wraig yr hon
ydoedd yn barod i esgor, i ddifa ei phlentyn
hi, pan esgorai hi arno.
5 A hi a esgorodd ar fab gwrryw, yr hwn
oedd i fugeilio yr holl genhedloedd â gwialen
haiarn: a'i phlentyn hi a gymmerwyd i fynu
at Dduw, ac *at* ei orsedd-faingc ef.
6 A'r wraig a ffodd i'r diffaethwch, lle mae
ganddi le wedi ei barottôi gan Dduw, fel y
porthent hi yno fil a deucant *a* thriugain o
ddyddiau.
7 A bu rhyfel yn y nef; Michael a'i angelion
a ryfelasant yn erbyn y ddraig, a'r ddraig a
ryfelodd a'i hangelion hithau,

8 Ac ni orfuant; a'u lle hwynt nis cafwyd
mwyach yn y nef.
9 A bwriwyd allan y ddraig fawr, yr hen
sarph, yr hon a elwir Diafol a Satan, yr hwn
sydd yn twyllo yr holl fyd: efe a fwriwyd
allan i'r ddaear, a'i angelion a fwriwyd allan
gyd âg ef.
10 Ac mi a glywais lef uchel yn dywedyd yn
y nef, Yr awrhon y daeth iachawdwriaeth, a
nerth, a theyrnas ein Duw ni, a gallu ei Grist
ef: canys cyhuddwr ein brodyr ni a fwriwyd
i'r llawr, yr hwn oedd yn eu cyhuddo hwy
ger bron ein Duw ni ddydd a nos.
11 A hwy a'i gorchfygasant ef trwy waed yr
Oen, a thrwy air eu tystiolaeth hwynt; ac ni
charasant eu heinioes hyd angau.
12 O herwydd hyn llawenhêwch, y nefoedd,
a'r rhai ydych yn trigo ynddynt. Gwae y
rhai sydd yn trigo ar y ddaear, a'r môr: canys
y diafol a ddisgynodd attoch chwi, a chanddo
lid mawr, o herwydd ei fod yn gwybod nad
oes iddo ond ychydig amser.
13 A phan welodd y ddraig ei bwrw i'r
ddaear, hi a erlidiodd y wraig a esgorasai ar
y mab.
14 A rhoddwyd i'r wraig ddwy o adenydd
eryr mawr, fel yr ehedai hi i'r diffaethwch,
i'w lle ei hun: lle yr ydys yn ei maethu hi
yno dros amser, ac amseroedd, a hanner am-
ser, oddi wrth wyneb y sarph.
15 A'r sarph a fwriodd allan o'i safn, ar ol y
wraig, ddwfr megis afon, fel y gwnai ei dwyn
hi ymaith gyd â'r afon.
16 A'r ddaear a gynnorthwyodd y wraig;
a'r ddaear a agorodd ei genau, ac a lyngcodd
yr afon, yr hon a fwriodd y ddraig allan o'i
safn.
17 A llidiodd y ddraig wrth y wraig, ac a
aeth i wneuthur rhyfel â'r lleill o'i had hi, y
rhai sydd yn cadw gorchymynion Duw, ac
sydd â thystiolaeth Iesu Grist ganddynt.

PENNOD XIII.

1 *Bwystfil yn cyfodi allan o'r môr, â saith ben ganddo, a deg corn: i'r hwn y mae y ddraig yn rhoddi ei gallu.* 11 *Bwystfil arall yn dyfod i fynu allan o'r ddaear;* 14 *ac yn peri gwneuthur delw y bwystfil cyntaf;* 15 *ac yn peri i ddynion ei addoli ef,* 16 *a derbyn ei nôd ef.*

AC mi a sefais ar dywod y môr; ac a welais
fwystfil yn codi o'r môr, a chanddo saith
ben, a deg corn; ac ar ei gyrn ddeg coron, ac
ar ei bennau enw cabledd.
2 A'r bwystfil a welais i oedd debyg i lew-
pard, a'i draed fel *traed* arth, a'i safn fel safn
llew: a'r ddraig a roddodd iddo ef ei gallu, a'i
gorsedd-faingc, ac awdurdod mawr.
3 Ac mi a welais un o'i bennau ef megis
wedi ei ladd yn farw; a'i friw marwol ef a
iachâwyd: a'r holl ddaear a ryfeddodd ar ol
y bwystfil.
4 A hwy a addolasant y ddraig, yr hon a roes
allu i'r bwystfil: ac a addolasant y bwystfil,
gan ddywedyd, Pwy *sydd* debyg i'r bwystfil?
pwy a ddichon ryfela âg ef?
5 A rhoddwyd iddo ef enau yn llefaru pethau
mawrion, a chabledd; a rhoddwyd iddo aw-
durdod i weithio ddau fis *a* deugain.
6 Ac efe a agorodd ei enau mewn cabledd yn
erbyn Duw, i gablu ei enw ef, a'i dabernacl,
a'r rhai sydd yn trigo yn y nef.
7 A rhoddwyd iddo wneuthur rhyfel â'r
saint, a'u gorchfygu hwynt: a rhoddwyd
iddo awdurdod ar bob llwyth, ac iaith, a
chenedl.
8 A holl drigolion y ddaear a'i haddolant ef,
y rhai nid yw eu henwau yn ysgrifenedig yn
llyfr bywyd yr Oen *yr hwn* a laddwyd, er
dechreuad y byd.
9 Od oes gan neb glust, gwrandawed.
10 Os yw neb yn tywys i gaethiwed, efe a â
i gaethiwed. Os yw neb yn lladd â chleddyf,
rhaid yw ei ladd yntau â chleddyf. Dyma
amynedd a ffydd y saint.
11 Ac mi a welais fwystfil arall yn codi o'r
ddaear; ac yr oedd ganddo ddau gorn tebyg i
oen, a llefaru yr oedd fel draig.
12 A holl allu y bwystfil cyntaf y mae efe
yn ei wneuthur ger ei fron ef, ac yn peri i'r
ddaear, ac i'r rhai sydd yn trigo ynddi, addoli
y bwystfil cyntaf, yr hwn yr iachâwyd ei
glwyf marwol.
13 Ac y mae efe yn gwneuthur rhyfeddodau
mawrion, hyd onid yw yn peri i dân ddisgyn
o'r nef i'r ddaear, y'ngolwg dynion;
14 Ac y mae *efe* yn twyllo y rhai sydd yn
trigo ar y ddaear, trwy y rhyfeddodau y rhai
a roddwyd iddo ef eu gwneuthur ger bron y
bwystfil; gan ddywedyd wrth drigolion y
ddaear, am iddynt wneuthur delw i'r bwystfil
yr hwn a gafodd friw gan gleddyf, ac a fu
fyw.
15 A chaniattâwyd iddo ef roddi anadl i
ddelw y bwystfil, fel y llefarai delw y bwystfil
hefyd, ac y parai gael o'r sawl nid addolent
ddelw y bwystfil, eu lladd.
16 Ac y mae yn peri i bawb, fychain a
mawrion, cyfoethogion a thlodion, rhyddion
a chaethion, dderbyn nôd ar eu llaw ddehau,
neu ar eu talcennau:
17 Ac na allai neb na phrynu na gwerthu,
ond yr hwn a fyddai ganddo nôd, neu enw y
bwystfil, neu rifedi ei enw ef.
18 Yma y mae doethineb. Yr hwn sydd
ganddo ddeall, bwried rifedi y bwystfil: canys
rhifedi dyn ydyw; a'i rifedi ef yw, Chwe
chant a thriugain *a* chwech.

PENNOD XIV.

1 *Tra yr oedd yr Oen yn sefyll ar fynydd Sion gyd â'i fintai,* 6 *angel yn pregethu yr efengyl.* 8 *Cwymp Babilon.* 15 *Cynhauaf y byd, a dodiad y crymman i mewn.* 20 *Gwin-gynhauaf, a gwin-wryf digofaint Duw.*

AC mi a edrychais; ac wele, Oen yn sefyll
ar fynydd Sion, a chyd âg ef bedair mil
a saith-ugeinmil, a chanddynt enw ei Dad ef
yn ysgrifenedig yn eu talcennau.
2 Ac mi a glywais lef o'r nef, fel llef
dyfroedd lawer, ac fel llef taran fawr: ac
mi a glywais lef telynorion yn canu ar eu
telynau:
3 A hwy a ganasant megis caniad newydd
ger bron yr orsedd-faingc, a chen bron y
pedwar anifail, a'r henuriaid: ac ni allodd
neb ddysgu y gân, ond y pedair mil *a'r* saith-
ugeinmil, y rhai a brynwyd oddi ar y ddaear.
4 Y rhai hyn yw y rhai ni halogwyd â
gwragedd: canys gwyryfon ydynt. Y rhai
hyn yw y rhai sydd yn dilyn yr Oen pa le
bynnag yr elo. Y rhai hyn a brynwyd oddi
wrth ddynion, yn flaen-ffrwyth i Dduw, ac
i'r Oen.
5 Ac yn eu genau ni chaed twyll: canys
difai ydynt ger bron gorsedd-faingc Duw.
6 Ac mi a welais angel arall yn ehedeg y'ng-
hanol y nef, a'r efengyl dragywyddol ganddo,
i efengylu i'r rhai sydd yn trigo ar y ddaear,
ac i bob cenedl, a llwyth, ac iaith, a phobl;
7 Gan ddywedyd â llef uchel, Ofnwch Dduw,
a rhoddwch iddo ogoniant; oblegid daeth
awr ei farn ef: ac addolwch yr hwn a wnaeth
y nef, a'r ddaear, a'r môr, a'r ffynhonnau
dyfroedd.
8 Ac angel arall a ddilynodd, gan ddywed-

yd, Syrthiodd, syrthiodd Babilon, y ddinas
fawr honno; oblegid hi a ddiododd yr holl
genhedloedd â gwin llid ei godineb.
9 A'r trydydd angel a u dilynodd hwynt,
gan ddywedyd â llef uchel, Os addola neb y
bwystfil, a'i ddelw ef, a derbyn *ei* nôd *ef* yn
ei dalcen, neu yn ei law;
10 Hwnnw *hefyd* a ŷf o win digofaint Duw,
yr hwn yn ddigymmysg a dywalltwyd yn
phiol ei lid ef; ac efe a boenir mewn tân a
brwmstan y'ngolwg yr angelion sanctaidd, ac
y'ngolwg yr Oen:
11 A mŵg eu poenedigaeth hwy sydd yn
myned i fynu yn oes oesoedd: ac nid ydynt
hwy yn cael gorphwysdra ddydd na nos, y
rhai sydd yn addoli y bwystfil a'i ddelw ef, ac
os yw neb yn derbyn nôd ei enw ef.
12 Yma y mae amynedd y saint: yma *y
mae* y rhai sydd yn cadw gorchymynion Duw,
a ffydd Iesu.
13 Ac mi a glywais lef o'r nef, yn dywedyd
wrthyf, Ysgrifena, Gwŷn eu byd y meirw y
rhai sydd yn marw yn yr Arglwydd, o hyn
allan, medd yr Yspryd, fel y gorphwysont
oddi wrth eu llafur; a'u gweithredoedd sydd
yn eu canlyn hwynt.
14 Ac mi a edrychais; ac wele gwmmwl
gwŷn; ac ar y cwmmwl *un* yn eistedd tebyg
i Fab y dyn, a chanddo ar ei ben goron o aur,
ac yn ei law grymman llym.
15 Ac angel arall a ddaeth allan o'r deml,
gan lefain â llef uchel wrth yr hwn oedd yn
eistedd ar y cwmmwl, Bwrw dy grymman i
mewn, a meda: canys daeth yr amser i ti i
fedi; oblegid addfedodd cynhauaf y ddaear.
16 A'r hwn oedd yn eistedd ar y cwmmwl a
fwriodd ei grymman ar y ddaear; a'r ddaear
a fedwyd.
17 Ac angel arall a ddaeth allan o'r deml sydd
yn y nef, a chanddo yntau hefyd grymman
llym.
18 Ac angel arall a ddaeth allan oddi wrth yr
allor, yr hwn oedd â gallu ganddo ar y tân;
ac a lefodd â bloedd uchel ar yr hwn oedd
â'r crymman llym ganddo, gan ddywedyd,
Bwrw i mewn dy grymman llym, a chasgl
ganghennau gwinwydden y ddaear; oblegid
addfedodd ei grawn hi.
19 A'r angel a fwriodd ei grymman ar y
ddaear, ac a gasglodd winwydden y ddaear, ac
a'*i* bwriodd i gerwyn fawr digofaint Duw.
20 A'r gerwyn a sathrwyd o'r tu allan i'r
ddinas; a gwaed a ddaeth allan o'r gerwyn,
hyd at ffrwynau y meirch, ar hŷd mil *a* chwe
chant o ystadau.

PENNOD XV.

1 *Y saith angel â'r saith bla diweddaf.* 3 *Caniad y rhai a orchfygant y bwystfil.* 7 *Y saith phiol yn llawn o ddigofaint Duw.*

AC mi a welais arwydd arall yn y nef,
mawr a rhyfeddol; saith angel a chanddynt
y saith bla diweddaf: oblegid ynddynt
hwy y cyflawnwyd llid Duw.
2 Ac mi a welais megis môr o wydr, wedi ei
gymmysgu â thân; a'r rhai oedd yn cael y
maes ar y bwystfil, ac ar ei ddelw ef, ac ar ei
nôd ef, *ac* ar rifedi ei enw ef, yn sefyll ar y
môr gwydr, a thelynau Duw ganddynt.
3 A chanu y maent gân Moses gwasanaethwr
Duw, a chân yr Oen; gan ddywedyd, Mawr
a rhyfedd *yw* dy weithredoedd, O Arglwydd
Dduw Holl-alluog; cyfiawn a chywir *yw* dy
ffyrdd di, Brenhin y saint.
4 Pwy ni'th ofna di, O Arglwydd, ac *ni*
ogonedda dy enw? oblegid *tydi* yn unig *wyt*
sanctaidd: oblegid yr holl genhedloedd a
ddeuant ac a addolant ger dy fron di; oblegid
dy farnau di a eglurwyd.
5 Ac ar ol hyn mi a edrychais; ac wele, yr
ydoedd teml pabell y dystiolaeth yn y nef yn
agored:
6 A daeth y saith angel, y rhai yr oedd y
saith bla ganddynt, allan o'r deml, wedi eu
gwisgo mewn llian pur a disglaer, a gwregysu
eu dwyfronnau â gwregysau aur.
7 Ac un o'r pedwar anifail a roddodd i'r
saith angel saith phiol aur, yn llawn o ddigofaint
Duw, yr hwn sydd yn byw yn oes
oesoedd.
8 A llanwyd y deml o fŵg oddi wrth ogoniant
Duw, ac oddi wrth ei nerth ef: ac ni
allai neb fyned i mewn i'r deml, nes darfod
cyflawni saith bla y saith angel.

PENNOD XVI.

1 *Yr angelion yn tywallt allan eu phiolaidiau digofaint.* 6 *Y plâau yn canlyn ar hyn.* 15 *Crist yn dyfod fel lleidr. Gwŷn eu byd y rhai a wyliant.*

AC mi a glywais lef uchel allan o'r deml,
yn dywedyd wrth y saith angel, Ewch
ymaith, a thywelltwch phiolau digofaint Duw
ar y ddaear.
2 A'r cyntaf a aeth, ac a dywalltodd ei phiol
ar y ddaear; a bu cornwyd drwg a blin ar y
dynion oedd â nôd y bwystfil arnynt, a'r rhai
a addolasent ei ddelw ef.
3 A'r ail angel a dywalltodd ei phiol ar y
môr; ac efe a aeth fel gwaed dyn marw: a
phob enaid byw a fu farw yn y môr.
4 A'r trydydd angel a dywalltodd ei phiol ar
yr afonydd ac *ar y* ffynhonnau dyfroedd; a
hwy a aethant yn waed.
5 Ac mi a glywais angel y dyfroedd yn dywedyd,
Cyfiawn, O Arglwydd, ydwyt ti, yr
hwn wyt, a'r hwn oeddit, a'r hwn a fyddi;
oblegid barnu o honot y pethau hyn.
6 Oblegid gwaed saint a phrophwydi a dywalltasant
hwy, a gwaed a roddaist iddynt i'w
yfed; canys y maent yn ei haeddu.
7 Ac mi a glywais un arall allan o'r allor yn
dywedyd, Iê, Arglwydd Dduw Holl-alluog,
cywir a chyfiawn *yw* dy farnau di.
8 A'r pedwerydd angel a dywalltodd ei phiol
ar yr haul; a gallu a roed iddo i boethi dynion
â thân.
9 A phoethwyd y dynion â gwres mawr; a
hwy a gablasant enw Duw, yr hwn sydd âg
awdurdod ganddo ar y plâau hyn: ac nid
edifarhasant, i roi gogoniant iddo ef.
10 A'r pummed angel a dywalltodd ei phiol
ar orsedd-faingc y bwystfil; a'i deyrnas ef a
aeth yn dywyll: a hwy a gnoisant eu tafodau
gan ofid,
11 Ac a gablasant Dduw y nef, o herwydd
eu poenau, ac o herwydd eu cornwydydd; ac
nid edifarhasant oddi wrth eu gweithredoedd.
12 A'r chweched angel a dywalltodd ei phiol
ar yr afon fawr Euphrates; a sychodd ei dwfr
hi, fel y parottoid ffordd brenhinoedd y
dwyrain.
13 Ac mi a welais dri yspryd aflan tebyg i
lyffaint *yn dyfod* allan o safn y ddraig, ac
allan o safn y bwystfil, ac allan o enau y gau
brophwyd.
14 Canys ysprydion cythreuliaid, yn gwneuthur
gwyrthiau, ydynt, y rhai sydd yn myned
allan at frenhinoedd y ddaear, a'r holl fyd, i'w
casglu hwy i ryfel y dydd hwnnw, *dydd*
mawr Duw Holl-alluog.
15 Wele, yr wyf fi yn dyfod fel lleidr. Gwŷn
ei fyd yr hwn sydd yn gwylio, ac yn cadw ei
ddillad, fel na rodio yn noeth, ac iddynt
weled ei anharddwch ef.
16 Ac efe a'u casglodd hwynt ynghyd i le a
elwir yn Hebraeg, Armagedon.

17 A'r seithfed angel a dywalltodd ei phiol i'r awyr; a daeth llef uchel allan o deml y nef, oddi wrth yr orsedd-fainge, yn dywedyd, Darfu.

18 Ac yr oedd lleisiau, a tharanau, a mellt; ac yr oedd daear-gryn mawr, y fath ni bu er pan yw dynion ar y ddaear, cymmaint daeargryn, *ac* mor fawr.

19 A gwnaethpwyd y ddinas fawr yn dair rhan, a dinasoedd y cenhedloedd a syrthiasant: a Babilon fawr a ddaeth mewn côf ger bron Duw, i roddi iddi gwppan gwin digofaint ei lid ef.

20 A phob ynys a ffodd ymaith, ac ni chafwyd y mynyddoedd.

21 A chenllysg mawr, fel talentau, a syrthiasant o'r nef ar ddynion: a dynion a gablasant Dduw am bla y cenllysg; oblegid mawr iawn ydoedd eu pla hwynt.

PENNOD XVII.

3, 4 Gwraig wedi ei gwisgo â phorphor ac ysgarlad, a chwppan aur yn ei llaw, yn eistedd ar y bwystfil; 5 yr hon yw Babilon fawr, mam pob ffieidd-dra. 9 Dehongliad y saith ben; 12 a'r deg corn. 14 Goruchafiaeth yr Oen. 16 Cosfedigaeth y buttain.

A DAETH un o'r saith angel oedd â'r saith phiol ganddynt, ac a ymddiddanodd â mi, gan ddywedyd wrthyf, Tyred, mi a ddangosaf i ti farnedigaeth y buttain fawr sydd yn eistedd ar ddyfroedd lawer;

2 Gyd â'r hon y putteiniodd brenhinoedd y ddaear, ac y meddwyd y rhai sydd yn trigo ar y ddaear, gan win ei phutteindra hi.

3 Ac efe a'm dygodd i i'r diffaethwch yn yr yspryd: ac mi a welais wraig yn eistedd ar fwystfil o liw ysgarlad, yn llawn o enwau cabledd, â saith ben iddo, a deg corn.

4 A'r wraig oedd wedi ei dilladu â phorphor ac ysgarlad, ac wedi ei gwÿchu âg aur, ac â main gwerthfawr, a pherlau, a chanddi gwppan aur yn ei llaw, yn llawn o ffieidd-dra ac aflendid ei phutteindra.

5 Ac ar ei thalcen *yr oedd* enw wedi ei ysgrifenu, DIRGELWCH, BABILON FAWR, MAM PUTTEINIAID, A FFIEIDD-DRA Y DDAEAR.

6 Ac mi a welais y wraig yn feddw gan waed y saint, a chan waed merthyron Iesu: a phan ei gwelais, mi a ryfeddais â rhyfeddod mawr.

7 A'r angel a ddywedodd wrthyf, Paham y rhyfeddaist? myfi a ddywedaf i ti ddirgelwch y wraig, a'r bwystfil sydd yn ei dwyn hi, yr hwn sydd â'r saith ben ganddo, a'r deg corn.

8 Y bwystfil a welaist, a fu, ac nid yw; a bydd iddo ddyfod i fynu o'r pydew heb waelod, a myned i ddistryw: a rhyfeddu a wna y rhai sydd yn trigo ar y ddaear (y rhai ni ysgrifenwyd eu henwau yn llyfr y bywyd er seiliad y byd) pan welont y bwystfil, yr hwn a fu, ac nid yw, er ei fod.

9 Dyma y meddwl sydd â doethineb ganddo. Y saith ben, saith fynydd ydynt, lle mae y wraig yn eistedd arnynt.

10 Ac y mae saith frenhin: pump a gwympasant, ac un sydd, *a'r* llall ni ddaeth etto; a phan ddêl, rhaid iddo aros ychydig.

11 A'r bwystfil, yr hwn oedd, ac nid ydyw, yntau yw yr wythfed, ac o'r saith y mae, ac i ddistryw y mae yn myned.

12 A'r deg corn a welaist, deg brenhin ydynt, y rhai ni dderbyniasant frenhiniaeth etto; eithr awdurdod fel brenhinoedd, un awr, y maent yn ei dderbyn gyd â'r bwystfil.

13 Yr un meddwl sydd i'r rhai hyn, a *hwy* a roddant eu nerth a'u hawdurdod i'r bwystfil.

14 Y rhai hyn a ryfelant â'r Oen, a'r Oen a'u gorchfyga hwynt: oblegid Arglwydd arglwyddi ydyw, a Brenhin brenhinoedd; a'r rhai sydd gyd âg ef, *sydd* alwedig, ac etholedig, a ffyddlawn.

15 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Y dyfroedd a welaist, lle y mae y buttain yn eistedd, pobloedd a thorfeydd ydynt, a chenhedloedd ac ieithoedd.

16 A'r deg corn a welaist ar y bwystfil, y rhai hyn a gasânt y buttain, ac a'i gwnant hi yn unig ac yn noeth, a'i chnawd hi a fwyttânt hwy, ac a'i llosgant hi â thân.

17 Canys Duw a roddodd yn eu calonnau hwynt wneuthur ei ewyllys ef, a gwneuthur yr un ewyllys, a rhoddi eu teyrnas i'r bwystfil, hyd oni chyflawner geiriau Duw.

18 A'r wraig a welaist, yw y ddinas fawr, sydd yn teyrnasu ar frenhinoedd y ddaear.

PENNOD XVIII.

2 Cwymp Babilon: 4 gorchymyn pobl Dduw i gilio allan o honi hi: 9 brenhinoedd y ddaear, 11 gyd â'r marsiandwyr, a'r llongwyr, yn ddrwg ganddynt drosti hi: 20 y saint yn llawenychu, o achos barn Duw arni hi.

AC ar ol y pethau hyn mi a welais angel arall yn dyfod i waered o'r nef, âg awdurdod mawr ganddo; a'r ddaear a oleuwyd gan ei ogoniant ef.

2 Ac efe a lefodd yn groch â llef uchel, gan ddywedyd, Syrthiodd, syrthiodd Babilon fawr honno, ac aeth yn drigfa cythreuliaid, ac yn gadwriaeth pob yspryd aflan, ac yn gadwriaeth pob aderyn aflan ac atgas.

3 Oblegid yr holl genhedloedd a yfasant o win digofaint ei godineb hi, a brenhinoedd y ddaear a butteiniasant gyd â hi, a marchnattâwyr y ddaear a gyfoethogwyd gan amlder ei moethau hi.

4 Ac mi a glywais lef arall o'r nef yn dywedyd, Deuwch allan o honi hi, fy mhobl i, fel na byddoch gyd-gyfrannogion o'i phechodau hi, ac na dderbynioch o'i phlâau hi.

5 Oblegid ei phechodau hi a gyrhaeddasant hyd y nef, a Duw a gofiodd ei hanwireddau hi.

6 Telwch iddi fel y talodd hithau i chwi, a dyblwch iddi y dau cymmaint yn ol ei gweithredoedd: yn y cwppan a lanwodd hi, llenwch iddi yn ddauddyblyg.

7 Cymmaint ag yr ymogoneddodd hi, ac y bu mewn moethau, y cymmaint arall rhoddwch iddi o ofid a galar: oblegid y mae hi yn dywedyd yn ei chalon, Yr wyf yn eistedd yn frenhines; a gweddw nid ydwyf, a galar nis gwelaf ddim.

8 Am hynny yn un dydd y daw ei phlâau hi, *sef* marwolaeth, a galar, a newyn; a hi a lwyr-losgir â thân: oblegid cryf *yw* yr Arglwydd Dduw, yr hwn sydd yn ei barnu hi.

9 Ac wylo am dani, a galaru drosti, a wna brenhinoedd y ddaear, y rhai a butteiniasant, ac a fuant fyw yn foethus gyd â hi, pan welont fŵg ei llosgiad hi,

10 Gan sefyll o hirbell, gan ofn ei gofid hi, a dywedyd, Gwae, gwae, y ddinas fawr honno, Babilon, y ddinas gadarn! oblegid mewn un awr y daeth dy farn di.

11 A marchnattâwyr y ddaear a wylant ac a alarant drosti; oblegid nid oes neb mwyach yn prynu eu marsiandïaeth hwynt:

12 Marsiandïaeth o aur, ac arian, a meini gwerthfawr, a pherlau, a llîan main, a phorphor, a sidan, ac ysgarlad, a phob coed

thynon, a phob llestr o ifori, a phob llestr o goed gwerthfawr iawn, ac o bres, ac *o* haiarn, ac *o* faen marmor,

13 A sinamon, a phêr-aroglau, ac ennaint, a thus, a gwin, ac olew, a pheilliaid, a gwenith, ac ysgrubliaid, a defaid, a meirch, a cherbydau, a chaeth-weision, ac eneidiau dynion.

14 A'r aeron a chwennychodd dy enaid, a aethant ymaith oddi wrthyt, a phob peth danteithiol a gwŷch a aethant ymaith oddi wrthyt; ac ni chai hwynt ddim mwyach.

15 Marchnattâwyr y pethau hyn, y rhai a gyfoethogwyd ganddi, a safant o hirbell oddi wrthi, gan ofn ei gofid hi, gan wylo a galaru,

16 A dywedyd, Gwae, gwae, y ddinas fawr honno, yr hon oedd wedi ei gwisgo â llïan main, a phorphor, ac ysgarlad, ac wedi ei gwŷchu âg aur, a meini gwerthfawr, a pherlau!

17 Oblegid mewn un awr yr anrheithiwyd cymmaint cyfoeth. A phob llong-lywydd, a phob cwmpeini mewn llongau, a llongwyr, a chynnifer ag y sydd â'u gwaith ar y môr, a safasant o hirbell,

18 Ac a lefasant, pan welsant fŵg ei llosgiad hi, gan ddywedyd, Pa *ddinas* debyg i'r ddinas fawr honno!

19 A hwy a fwriasant lwch ar eu pennau, ac a lefasant, gan wylo a galaru, *a* dywedyd, Gwae, gwae, y ddinas fawr honno, yn yr hon y cyfoethogodd yr holl rai oedd ganddynt longau ar y môr, trwy ei chost hi! oblegid mewn un awr yr anrheithiwyd *hi*.

20 Llawenhâ o'i phlegid hi, y nef, a chwi, apostolion sanctaidd a phrophwydi; oblegid dïalodd Duw arni drosoch chwi.

21 Ac angel cadarn a gododd faen megis maen melin mawr, ac a'i bwriodd i'r môr, gan ddywedyd, Fel hyn gyd â rhuthr y teflir Babilon y ddinas fawr, ac ni cheir hi mwyach.

22 A llais telynorion, a cherddorion, a phibyddion, ac udganwyr, ni chlywir ynot mwyach; ac un crefftwr, o ba grefft bynnag *y bo*, ni cheir ynot mwyach; a thrwst maen melin ni chlywir ynot mwyach;

23 A llewyrch canwyll ni welir ynot mwyach; a llais prïodas-fab a phrïodas-ferch ni chlywir ynot mwyach: oblegid dy farchnattâwyr di oedd wŷr mawr y ddaear; oblegid trwy dy swyn-gyfaredd di y twyllwyd yr holl genhedloedd.

24 Ac ynddi y caed gwaed prophwydi a saint, a phawb a'r a laddwyd ar y ddaear.

PENNOD XIX.

1 *Clodfori Duw yn y nefoedd, am farnu y buttain fawr, a dial gwaed ei saint.* 7 *Prïodas yr Oen.* 10 *Yr angel heb fynnu ei addoli.* 17 *Galw yr ehediaid i'r lladdfa fawr.*

AC ar ol y pethau hyn mi a glywais megis llef uchel gan dyrfa fawr yn y nef, yn dywedyd, Aleluia: Iachawdwriaeth, a gogoniant, ac anrhydedd, a gallu, i'r Arglwydd ein Duw ni:

2 Oblegid cywir a chyfiawn *yw* ei farnau ef: oblegid efe a farnodd y buttain fawr, yr hon a lygrodd y ddaear â'i phutteindra, ac a ddïalodd waed ei weision ar ei llaw hi.

3 Ac eilwaith y dywedasant, Aleluia. A'i mŵg hi a gododd yn oes oesoedd.

4 A syrthiodd y pedwar henuriad ar hugain, a'r pedwar anifail i lawr, ac a addolasant Dduw, yr hwn oedd yn eistedd ar yr orseddfaingc, gan ddywedyd, Amen; Aleluia.

5 A llef a ddaeth allan o'r orsedd-faingc, yn dywedyd, Moliennwch ein Duw ni, ei holl weision ef, a'r rhai ydych yn ei ofni ef, bychain a mawrion hefyd.

6 Ac mi a glywais megis llef tyrfa fawr, ac megis llef dyfroedd lawer, ac megis llef taranau cryfion, yn dywedyd, Aleluia: oblegid teyrnasodd yr Arglwydd Dduw Holl-alluog.

7 Llawenychwn, a gorfoleddwn, a rhoddwn ogoniant iddo ef: oblegid daeth prïodas yr Oen, a'i wraig ef a'i parottôdd ei hun.

8 A chaniattâwyd iddi gael ei gwisgo â llïan main glân a disglaer: canys y llïan main ydyw cyfiawnder y saint.

9 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Ysgrifena, Bendigedig *yw* y rhai a elwir i swpper neithior yr Oen. Ac efe a ddywedodd wrthyf, Gwir eiriau Duw yw y rhai hyn.

10 Ac mi a syrthiais wrth ei draed ef, i'w addoli ef. Ac efe a ddywedodd wrthyf, Gwel na *wnelych hyn:* cyd-was ydwyf i ti, ac i'th frodyr y rhai sydd ganddynt dystiolaeth Iesu. Addola Dduw: canys tystiolaeth Iesu ydyw yspryd y brophwydoliaeth.

11 Ac mi a welais y nef yn agored; ac wele farch gwŷn; a'r hwn oedd yn eistedd arno a elwid Ffyddlawn a Chywir, ac mewn cyfiawnder y mae efe yn barnu ac yn rhyfela.

12 A'i lygaid *oedd* fel fflam dân, ac ar ei ben yr oedd coronau lawer: ac yr oedd ganddo enw yn ysgrifenedig, yr hwn ni wyddai neb ond efe ei hun:

13 Ac *yr oedd* wedi ei wisgo â gwisg wedi ei throchi mewn gwaed: a gelwir ei enw ef, Gair Duw.

14 A'r lluoedd oedd yn y nef a'i canlynasant ef ar feirch gwŷnion, wedi eu gwisgo â llïan main, gwŷn, a glân.

15 Ac allan o'i enau ef yr oedd yn dyfod gleddyf llym, i daro y cenhedloedd âg ef: ac efe a'u bugeilia hwynt â gwïalen haiarn: ac efe sydd yn sathru cerwyn win digofaint a llid Duw Holl-alluog.

16 Ac y mae ganddo ar ei wisg, ac ar ei forddwyd enw wedi ei ysgrifenu, BRENHIN BRENHINOEDD, AC ARGLWYDD ARGLWYDDI.

17 Ac mi a welais angel yn sefyll yn yr haul; ac efe a lefodd â llef uchel, gan ddywedyd wrth yr holl adar oedd yn ehedeg trwy ganol y nef, Deuwch ac ymgesglwch ynghyd i swpper y Duw mawr;

18 Fel y bwyttâoch gig brenhinoedd, a chig pen-capteniaid, a chig y cedyrn, a chig meirch, a'r rhai sydd yn eistedd arnynt, a chig holl ryddion a chaethion, a bychain a mawrion.

19 Ac mi a welais y bwystfil a brenhinoedd y ddaear, a'u lluoedd wedi ymgynnull ynghyd i wneuthur rhyfel yn erbyn yr hwn oedd yn eistedd ar y march, ac yn erbyn ei lu ef.

20 A daliwyd y bwystfil, a chyd âg ef y gau brophwyd, yr hwn a wnaeth wyrthiau ger ei fron ef, trwy y rhai y twyllodd efe y rhai a dderbyniasent nôd y bwystfil, a'r rhai a addolasent ei ddelw ef. Yn fyw y bwriwyd hwy ill dau i'r llyn tân yn llosgi â brwmstan.

21 A'r lleill a laddwyd â chleddyf yr hwn oedd yn eistedd ar y march, yr hwn oedd yn dyfod allan o'i enau ef: a'r holl adar a gawsant eu gwala o'u cig hwynt.

PENNOD XX.

2 *Rhwymo Satan dros fil o flynyddoedd.* 5 *Yr adgyfodiad cyntaf:* 6 *mai gwŷn eu byd y rhai sydd iddynt gyfran ynddo.* 7 *Gollwng Satan yn rhydd drachefn.* 8 *Gog a Magog.* 10 *Bwrw diafol i'r pwll o dân a brwmstan.* 12 *Yr adgyfodiad diweddaf cyffredinol.*

AC mi a welais angel yn disgyn o'r nef, a chanddo agoriad y pydew diwaelod, a chadwyn fawr yn ei law.

2 Ac efe a ddaliodd y ddraig, yr hen sarph, yr hon yw diafol a Satan, ac a'i rhwymodd ef *dros* fil o flynyddoedd,

3 Ac a'i bwriodd ef i'r pydew diwaelod, ac a gauodd arno, ac a seliodd arno ef, fel na thwyllai efe y cenhedloedd mwyach, nes cyflawni y mil o flynyddoedd: ac ar ol hynny rhaid yw ei ollwng ef yn rhydd *dros* ychydig amser.

4 Ac mi a welais orsedd-feingciau, a hwy a eisteddasant arnynt, a barn a roed iddynt hwy: ac *mi a welais* eneidiau y rhai a dorrwyd eu pennau am dystiolaeth Iesu, ac am air Duw, a'r rhai ni addolasent y bwystfil na'i ddelw ef, ac ni dderbyniasent ei nôd ef ar eu talcennau, neu ar eu dwylaw; a hwy a fuant fyw ac a deyrnasasant gyd â Christ fil o flynyddoedd.

5 Eithr y lleill o'r meirw ni fuant fyw drachefn, nes cyflawni y mil blynyddoedd. Dyma yr adgyfodiad cyntaf.

6 Gwynfydedig a sanctaidd *yw* yr hwn sydd â rhan iddo yn yr adgyfodiad cyntaf: y rhai hyn nid oes i'r ail farwolaeth awdurdod arnynt, eithr hwy a fyddant offeiriaid i Dduw ac i Grist, ac a deyrnasant gyd âg ef fil o flynyddoedd.

7 A phan gyflawner y mil blynyddoedd, gollyngir Satan allan o'i garchar;

8 Ac efe a â allan i dwyllo y cenhedloedd sydd ym mhedair congl y ddaear, Gog a Magog, i'w casglu hwy ynghyd i ryfel; rhif y rhai *sydd* fel tywod y môr.

9 A hwy a aethant i fynu ar led y ddaear, ac a amgylchasant wersyll y saint, a'r ddinas anwyl: a thân a ddaeth oddi wrth Dduw i waered o'r nef, ac a'u hysodd hwynt.

10 A diafol, yr hwn oedd yn eu twyllo hwynt, a fwriwyd i'r llyn o dân a brwmstan, lle *y mae* y bwystfil a'r gau brophwyd; a hwy a boenir ddydd a nos, yn oes oesoedd.

11 Ac mi a welais orsedd-faingc wen fawr, a'r hwn oedd yn eistedd arni, oddi wrth wyneb yr hwn y ffodd y ddaear a'r nef; a lle ni chafwyd iddynt.

12 Ac mi a welais y meirw, fychain a mawrion, yn sefyll ger bron Duw; a'r llyfrau a agorwyd: a llyfr arall a agorwyd, yr hwn yw *llyfr* y bywyd: a barnwyd y meirw wrth y pethau oedd wedi eu hysgrifenu yn y llyfrau, yn ol eu gweithredoedd.

13 A rhoddodd y môr i fynu y meirw oedd ynddo; a marwolaeth ac uffern a roddasant i fynu y meirw oedd ynddynt hwythau: a hwy a farnwyd bob un yn ol eu gweithredoedd.

14 A marwolaeth ac uffern a fwriwyd i'r llyn o dân. Hon yw yr ail farwolaeth.

15 A phwy bynnag ni chafwyd wedi ei ysgrifenu yn llyfr y bywyd, bwriwyd ef i'r llyn o dân.

PENNOD XXI.

1 *Nef newydd, a daear newydd.* 10 *Jerusalem nefol, a'i chyflawn bortreiad.* 23 *Nid rhaid iddi wrth haul: gogoniant Duw yw ei goleuni hi:* 24 *brenhinoedd y ddaear yn dwyn eu cyfoeth iddi hi.*

AC mi a welais nef newydd, a daear newydd: canys y nef gyntaf a'r ddaear gyntaf a aeth heibio; a'r môr nid oedd mwyach.

2 A myfi Ioan a welais y ddinas sanctaidd, Jerusalem newydd, yn dyfod oddi wrth Dduw i waered o'r nef, wedi ei pharottôi fel priodasferch wedi ei thrwsio i'w gwr

3 Ac mi a glywais lef uchel allan o'r nef, yn dywedyd, Wele, *y mae* pabell Duw gyd â dynion, ac efe a drig gyd â hwynt, a hwy a fyddant bobl iddo ef, a Duw ei hun a fydd gyd â hwynt, *ac a fydd* yn Dduw iddynt.

4 Ac fe sych Duw ymaith bob deigr oddi wrth eu llygaid hwynt; a marwolaeth ni bydd mwyach, na thristwch, na llefain, na phoen ni bydd mwyach: oblegid y pethau cyntaf a aeth heibio.

5 A dywedodd yr hwn oedd yn eistedd ar yr orsedd-faingc, Wele, yr wyf yn gwneuthur pob peth yn newydd. Ac efe a ddywedodd wrthyf, Ysgrifena: canys y mae y geiriau hyn yn gywir ac yn ffyddlawn.

6 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Darfu. Myfi yw Alpha ac Omega, y dechreu a'r diwedd. I'r hwn sydd sychedig, y rhoddaf o ffynnon dwfr y bywyd yn rhad.

7 Yr hwn sydd yn gorchfygu, a etifedda bob peth: ac mi a fyddaf iddo ef yn Dduw, ac yntau a fydd i minnau yn fab.

8 Ond i'r rhai ofnog, a'r digred, a'r ffiaidd, a'r llofruddion, a'r putteinwyr, a'r swyngyfareddwyr, a'r eilun-addolwyr, a'r holl gelwyddwyr, *y bydd* eu rhan yn y llyn sydd yn llosgi â thân a brwmstan: yr hwn yw yr ail farwolaeth.

9 A daeth attaf un o'r saith angel yr oedd y saith phiol ganddynt yn llawn o'r saith bla diweddaf, ac a ymddiddanodd â mi, gan ddywedyd, Tyred, mi a ddangosaf i ti y briodas-ferch, gwraig yr Oen.

10 Ac efe a'm dug i ymaith yn yr yspryd i fynydd mawr ac uchel, ac a ddangosodd i mi y ddinas fawr, Jerusalem sanctaidd, yn disgyn allan o'r nef oddi wrth Dduw,

11 A gogoniant Duw ganddi: a'i goleu hi *oedd* debyg i faen o'r gwerthfawroccaf, megis maen jaspis, yn loyw fel grisial;

12 Ac iddi fur mawr ac uchel, *ac* iddi ddeuddeg porth, ac wrth y pyrth ddeuddeg angel, ac enwau wedi eu hysgrifenu arnynt, y rhai yw *enwau* deuddeg llwyth plant Israel.

13 O du y dwyrain, tri phorth; o du y gogledd, tri phorth; o du y dehau, tri phorth; o du y gorllewin, tri phorth.

14 Ac *yr oedd* mur y ddinas a deuddeg sylfaen iddo, ac ynddynt enwau deuddeg apostol yr Oen.

15 A'r hwn oedd yn ymddiddan â mi, oedd â chorsen aur ganddo, i fesuro y ddinas, a'i phyrth hi, a'i mur.

16 A'r ddinas sydd wedi ei gosod yn bedeirongl, a'i hŷd sydd gymmaint a'i lled. Ac efe a fesurodd y ddinas â'r gorsen, yn ddeuddeng mil o ystadau. A'i hŷd, a'i lled, a'i huchder, sydd yn ogymmaint.

17 Ac efe a fesurodd ei mur hi yn gant *a* phedwar cufydd *a* deugain, wrth fesur dyn, hynny yw, eiddo yr angel.

18 Ac adeilad ei mur hi oedd o faen jaspis: a'r ddinas *oedd* aur pur, yn debyg i wydr gloyw.

19 A seiliau mur y ddinas *oedd* wedi eu harddu â phob rhyw faen gwerthfawr. Y sail cyntaf *oedd* faen jaspis; yr ail, saphir; y trydydd, chalcedon; y pedwerydd, smaragdus;

20 Y pummed, sardonyx; y chweched, sardius; y seithfed, chrysolithus; yr wythfed, beryl; y nawfed, topazion; y degfed, chrysoprasus; yr unfed ar ddeg, hyacinthus; y deuddegfed, amethystus.

21 A'r deuddeg porth, deuddeg perl *oeddynt;* a phob un o'r pyrth oedd o un perl: a heol y ddinas *oedd* aur pur, fel gwydr gloyw.

22 A theml ni welais ynddi: canys yr Arglwydd Dduw Holl-alluog, a'r Oen, yw ei theml hi.

23 A'r ddinas nid rhaid iddi wrth yr haul, na'r lleuad i oleuo ynddi: canys gogoniant Duw a'i goleuodd hi, a'i goleuni hi *ydyw* yr Oen.

24 A chenhedloedd y rhai cadwedig a rod-
iant yn ei goleuni hi: ac y mae brenhinoedd
y ddaear yn dwyn eu gogoniant a'u hanrhyd-
edd iddi hi.
25 A'i phyrth hi ni cheuir ddim y dydd:
canys ni bydd nos yno.
26 A hwy a ddygant ogoniant ac anrhydedd
y cenhedloedd iddi hi.
27 Ac nid â i mewn iddi ddim aflan, nac yn
gwneuthur ffieidd-dra, na chelwydd: ond y
rhai sydd wedi eu hysgrifenu yn llyfr bywyd
yr Oen.

PENNOD XXII.

1 *Afon dwfr y bywyd.* 2 *Pren y bywyd.* 5 *Duw sydd oleuni i'w ddinas ei hun.* 9 *Yr angel heb fynnu ei addoli.* 18 *Ni ellir rhoddi dim at air Duw, na thynnu dim oddi wrtho ef.*

AC efe a ddangosodd i mi afon bur o ddwfr
y bywyd, disglaer fel grisial, yn dyfod
allan o orsedd-faingc Duw, a'r Oen.
2 Y'nghanol ei heol hi, ac o ddau tu yr afon,
yr oedd pren y bywyd, yn dwyn deuddeg
rhyw ffrwyth, bob mis yn rhoddi ei ffrwyth:
a dail y pren *oedd* i iachâu y cenhedloedd.
3 A phob melldith ni bydd mwyach: ond
gorsedd-faingc Duw a'r Oen a fydd ynddi hi;
a'i weision ef a'i gwasanaethant ef,
4 A hwy a gânt weled ei wyneb ef; a'i enw
ef *a fydd* yn eu talcennau hwynt:
5 Ac ni bydd nos yno; ac nid rhaid iddynt
wrth ganwyll, na goleuni haul: oblegid y
mae yr Arglwydd Dduw yn goleuo iddynt:
a hwy a deyrnasant yn oes oesoedd.
6 Ac efe a ddywedodd wrthyf fi, Y geiriau
hyn *sydd* ffyddlawn a chywir. Ac Ar-
glwydd Dduw y prophwydi sanctaidd a
ddanfonodd ei angel i ddangos i'w wasan-
aethwyr y pethau sydd raid iddynt fod ar
frys.
7 Wele, yr wyf yn dyfod ar frys: gwŷn ei
fyd yr hwn sydd yn cadw geiriau prophwyd-
oliaeth y llyfr hwn.
8 A myfi Ioan a welais y pethau hyn, ac
a'*u* clywais. A phan ddarfu i mi glywed a
gweled, mi a syrthiais i lawr i addoli ger bron
traed yr angel oedd yn dangos i mi y pethau
hyn.
9 Ac efe a ddywedodd wrthyf fi, Gwel na
wnelych: canys cyd-was ydwyf i ti, ac i'th
frodyr y prophwydi, ac i'r rhai sydd yn cadw
geiriau y llyfr hwn. Addola Dduw.
10 Ac efe a ddywedodd wrthyf fi, Na selia
eiriau prophwydoliaeth y llyfr hwn: oblegid
y mae yr amser yn agos.
11 Yr hwn sydd anghyfiawn, bydded
anghyfiawn etto; a'r hwn sydd frwnt, bydded
frwnt etto; a'r hwn sydd gyfiawn, bydded
gyfiawn etto; a'r hwn sydd sanctaidd, bydded
sanctaidd etto.
12 Ac wele, yr wyf yn dyfod ar frys; a'm
gwobr *sydd* gyd â mi, i roddi i bob un fel y
byddo ei waith ef.
13 Myfi yw Alpha ac Omega, y dechreu a'r
diwedd, y cyntaf a'r diweddaf.
14 Gwŷn eu byd y rhai sydd yn gwneuthur
ei orchymynion ef, fel y byddo iddynt fraint
ym mhren y bywyd, ac y gallont fyned i
mewn trwy y pyrth i'r ddinas.
15 Oddi allan *y mae* y cwn, a'r swyn-
gyfareddwyr, a'r putteinwyr, a'r llofruddion,
a'r eilun-addolwyr, a phob un a'r sydd yn
caru ac yn gwneuthur celwydd.
16 Myfi Iesu a ddanfonais fy angel i dystiol-
aethu i chwi y pethau hyn yn yr eglwysi.
Myfi yw Gwreiddyn a Hiliogaeth Dafydd, a'r
Seren fore eglur.
17 Ac y mae yr Yspryd a'r briodas-ferch yn
dywedyd, Tyred. A'r hwn sydd yn clywed,
dyweded, Tyred. A'r hwn sydd â syched
arno, deued: a'r hwn sydd yn ewyllysio,
cymmered ddwfr y bywyd yn rhad.
18 Canys yr wyf fi yn tystiolaethu i bob un
sydd yn clywed geiriau prophwydoliaeth y
llyfr hwn, Os rhydd neb *ddim* at y pethau
hyn, Duw a rydd atto ef y plâau sydd wedi
eu hysgrifenu yn y llyfr hwn:
19 Ac o thynn neb ymaith *ddim* oddi wrth
eiriau llyfr y brophwydoliaeth hon, Duw a
dynn ymaith ei ran ef allan o lyfr y bywyd,
ac allan o'r ddinas sanctaidd, ac *oddi wrth* y
pethau sydd wedi eu hysgrifenu yn y llyfr
hwn.
20 Yr hwn sydd yn tystiolaethu y pethau
hyn, sydd yn dywedyd, Yn wir, yr wyf yn
dyfod ar frys. Amen. Yn wir, tyred Ar-
glwydd Iesu.
21 Gras ein Harglwydd ni Iesu Grist *fyddo*
gyd â chwi oll. Amen.

DIWEDD.